6
41 0
21
D.
A.699

CAROLI
MOLINÆI
FRANCIÆ ET GERMANIÆ CELEBERRIMI JURISCONSULTI, ET IN SUPREMO PARISIORUM SENATU ANTIQUI ADVOCATI,

OMNIA QUÆ EXTANT OPERA,

EX VARIIS LIBRORUM APOTHECIS, IN QUIBUS LATEBANT, nunc primùm eruta, & ſimul typis commiſſa, permultiſque mendis, quibus ſenſim ſcatebant, ad exemplaria tùm ab Authore recognita, tùm à Viris Doctiſſimis, Juriſque Peritiſſimis inter legendum notata, & quàm fieri potuit diligentiſſimè purgata.

EDITIO NOVISSIMA QUINQUE TOMIS DISTRIBUTA, auctior & emendatior.

HORUM SERIEM PAGINA SEQUENS INDICABIT.

TOMUS QUINTUS.

PARISIIS,

Sumptibus NICOLAI PEPINGUE', in Aulâ Palatii primariâ è regione Cameræ Conſultorum-Juris, ad inſigne Solis aurei.

M. DC. LXXXI.

CUM PRIVILEGIO REGIS CHRISTIANISSIMI.

ORDO ET SERIES
OMNIUM TRACTATUUM
QUI IN HOC QUINTO CAROLI MOLINÆI
OPERUM VOLUMINE CONTINENTUR.

Quorum & qui de novo huic editioni ſupervenerunt notati extant aſteriſco fronti cujuſlibet novi Tractatus inſcripto.

JUS CANONICUM.

*SOLENNIS *Oratio in celeberrima Tubingenſi Univerſitate habita.* fol. j

* Apologie de Maiſtre Charles du Moulin. xv

* Conſultation de Paris pour la Nobleſſe de Picardie. xxiij

Commentarius analyticus in Regulas Cancellariæ. 1

* *Georgii Louetii Notæ ad Commentaria Caroli Molinæi in Regulas Cancellariæ Apoſtolicæ, cum Notis Marginalibus Viri Doctiſſimi Antonii le Vaillant litteris* A. & V. *diſtinctis.* 181

Notæ in Commentaria Dini Muxellani in Regulas Iuris Pontificii. 291

Notæ in Commentaria Philippi Decii ad Ius Pontificium. 297

* Conſeil ſur le fait du Concile de Trente en François. 349

* *Conſilium ſuper facto Concilii Tridentini Latinum.* 365

* Reſponſe au Conſeil donné par Charles du Molin ſur la diſſuaſion de la publication du Concile de Trente en France, par Pierre Gregoire Tholoſain. 397

Conſilium ſuper commodis vel incommodis novæ ſectæ ſeu factitiæ Religionis Ieſuitarum. 445

* *Collatio & unio quatuor Evangeliſtarum cum novis Notis ex Autographo ejuſdem Molinæi detectis.* 449

La défenſe de Meſſire Charles du Molin par M. Simon Challudre. 607

Copie des articles preſentez par du Molin contre les Miniſtres de la Religion pretenduë reformée de ſon temps. 621

Copie de l'information faite à la requeſte de du Molin de l'Ordonnance de la Cour. 625

Index rerum quæ in his duobus voluminibus ad Ius Canonicum ſpectantibus continentur. 633

ANTONIUS LE VAILLANT CAUSARUM IN SENATU Patronus, ſtudioſo Lectori S. D.

PRODIIT hoc opus poſthumum ſub nomine Georgii Louetii Senatoris Clariſſimi, licet plerique parium eſſe ſuppoſititium exiſtimaverint. Quod huic opinioni forſan locum dedit, fuit incuria eorum qui illud Publici Iuris fecerunt, qui menda multa expurgare neglexerant. Adeo Louetii fama apud omnes invaluit, & meritò, ut errores qui in his Commentariis irrepſerant cum rerum forenſium peritiâ qua ſe Author commendavit, non convenire viderentur. Contigit tamen ut qui penitius hae Commentaria indagare voluerunt, non putaverint aliquid detrahere, aut injuriam facere memoriæ Viri Doctiſſimi, ſi illum hujuſce operis Authorem, laudarent & agnoſcerent. Reverâ enim ubique ferè ſpirat mentem & doctrinam Authoris, & refertum eſt ſolidiſſimis argumentis, quibus mens Caroli Molinæi aliquando obſcura, aut nimis intricata illuſtratur. Vnde fatendum eſt quod multum poteſt juvare juvenes ad notitiam Praxis Beneficiariæ, in quâ hodie plerumque Beneficiorum adipiſcendorum, conſervandorum, aut recuperandorum ſcientia verſatur: hoc opus meritò novæ editioni Molinæi ſubjungi debuit; ſed cum Franciſcus Pinſſonius Vir optimæ ſpei in Curiâ Pariſienſi Advocatus; alterius Franciſci Viri rerum Canonicarum peritiſſimi filius, qui multum in nova editione operum Molinæi inſudavit, reſciviſſet me notas aliquas feciſſe ſuper hæc Commentaria Louetii, eas à me expoſtulavit urbaniſſime, ut Opus Louetianum nævis purgatum poſſet huicce opinioni adjungi. Licet hæ notæ ſint breviſſimæ, ut debebant eſſe, tamen quod in Authore defuit, monent. Pudebat ſane damnare aliquos errores Viri Clariſſimi, ſed non mirum ſi aliqui inveniantur in opere poſthumo, quod ſane Author vivens melius efformaſſet. Deinde hi errores facile in Bibliopolam poſſunt rejici, nec temere, quia autographum manuſcriptum ita deletum & ubique cancellatum erat, ut multa ſupplere coactus fuerit Bibliopola, & in iis ſupplementis errores induci potuerunt. Deinde Iudiciorum forma circa res Beneficiarias, uſu ita ſuadente, & rerum judicatarum authoritate immutatur, unde non mirum ſi ſæpius plura notavi tanquam obſoleta, & praxim eſſe contrariam oſtendi? Faxit Deus ut hoc aliquibus proſit, & hoc ſæculo quo videmus omnes fere Beneficiis inhiantes, aliqui deterreantur à litigando. Recordentur Viri Eccleſiaſtici quod revocanda eſt cogitatio eorum qui lites execrantur. Vale.

LECTORI.

LAUDATIS jam Caroli Molinæi ſingulis operibus hactenus quatuor voluminibus editis; teſtat nunc in hacce editione, nova quædam detecta tantum indicare, quæ Lector in fronte hujus voluminis reperiet, quæque ſuppeditavere nobis Bibliothecæ toto orbe notiſſimæ, Regia ſcilicet & Thuano-Menarſiana: in reliquis voluminibus pari loco collocavimus ſingulas Epiſtolas nuncupatorias cum Præfationibus unicuique tractatui hic inſerto reſpondentibus, quas maxima cura eruimus ex Bibliothecis R.R. P.P. Societatis Jeſu Collegii Claromontani; Clariſſimorum Virorum Franciſci de Launay, Advocati, Doctoris & Regii Juris Gallici Profeſſoris; Joannis Chuppé etiam magni nominis Advocati; Bartholomæi Jabelly in Senatu quoque Patroni. Multas pariter ex Bibliotheca paterna deptompſimus; quaſdam vero nobis comparavimus ad utilitatem publicam quæ nobis in hac editione maximè cordi fuit. Utinam Lector Benevole probaveris. Vale.

SOLEMNIS

SOLENNIS ORATIO
IN CELEBERRIMA
TUBINGENSI UNIVERSITATE
HABITA,

De ſacræ Theologiæ & legum Imperialium dignitate, differentia, convenientia, corruptione & reſtitutione. De poteſtate, officio & differentia Magiſtratus & miniſtri Eccleſiæ.

Per conſultiſſimum I. V. Doctorem, Do. Carolum Molinæum, antiquum Franciæ, nunc Germaniæ quoque Juriſconſultum, Illuſtriſſimi VVirtembergenſis Ducis Conſiliarium, & Jurium profeſſorem primarium Tubingæ.

ELENCHUM CONTENTORUM PAGINA SEQUENS INDICAT.

Proverb. 8.

Ego ſapientia habito in conſilio, & eruditis interſum cogitationibus.

Matth. 15.

Omnis plantatio, quam non plantavit pater meus cœleſtis, eradicabitur.

Epheſ. 4.

Ne amplius ſimus pueri, qui fluctuemur & circumferamur quovis vento doctrinæ per aſtum hominum & verſutiam, qua inſidiantur ad fallendum.

VERGERIUS.

STUDIOSI *adoleſcentes, juvenes optimi, quicunque non modo in Germaniæ, ſed in totius etiam Italiæ, tum Galliarum quoque atque Hiſpaniarum gymnaſiis juriſprudentiæ ſtudia ſectamini; Accipite quæſo hilari atque alacri animo, & legite ſumma cum diligentia hanc Caroli Molinæi jureconſulti orationem, brevem illam quidem, ſed quæ vos veluti manu arreptos, in eam viam rectà ducet, quam ingredi ambulareque omnino neceſſe ſit, duntaxat ſi magno cum fructu, ſi magna cum gloria, cœleſtis inprimis patris noſtri, tum veſtri nominis in iſto ſtudiorum genere velitis excellere. Ego certe quum illam ab ipſo Molinæo, in hac celeberrima ſchola magno literatiſſimorum hominum concurſu, pronunciari audiſſem, confeſtim exiſtimavi veſtræ utilitati fore conſultiſſimum, ſi ea à me ederetur, idque quum nominibus aliis, tum vero, vel maxime, quòd Paparum, Canoniſtarumque ac Theologaſtrorum ceu fermento quodam tum civilia jura ipſa, tum ſimul ſacram Theologiam, veram illam atque germanam, fœdiſſime contaminatam doceat atque corruptam, moneat autem præterea quo pacto ipſa civilis ſapientia ſit repurganda, atque in priſtinum nitorem reſtituenda. Conſtat autem omnium bonarum artium ſtudia, inprimis vero Theologiam, Jus civile, Philoſophiam atque Medicinam, cum dicendi ratione, partim ſuperiorum ſeculorum injuria infœlicitateque, partim ignavia atque impiorum quorundam hominum opera fuiſſe vehementer obſcurata ac depravata, quæ omnia paucis antè annis non ex ipſis fontibus, qui in illis tenebris cæciſque nubibus omnino latebant, ſed ex quibuſdam veluti ſentinis haurſebantur, at nunc Dei optimi maximi beneficio, qui accenſa face Evangelii filii ſui, tenebras omnes depulit, & ipſa Evangelii & aliarum rerum pulcherrimarum ſtudia videmus niteſcere atque ſplendeſcere. Quæ ſanè tempora, uti ſunt, fœliciſſima haberemus niſi ea Papiſtæ iſti infœliciſſimi tanta pertinacia, tantaque crudelitate, quam in Dei filios ſine intermiſſione exercent, aſſidue etiam turbarent. At clament licet, & fremant iſti quantum velint, parum tamen turbando profecerint: neque enim cum hominibus, ſed cum Chriſto, à quo vinci (eſt Deo gratia) quotidie illos videmus, pugnant. Vos interim optimi adoleſcentes, Carolum hunc vobis imitandum proponite, non in eo ſolum quòd tam ſyncere, exploſa ſophiſtica, jus civile profitetur, ſed quòd cum his etiam ſtudiis ſacrarum literarum ſtudia pulcherrime conjungit, hoc, hoc inquam ipſum vobis omnino faciendum arbitror. Quandoquidem ſine hac luce, ſine hac vera animi laticia, quæ ex ipſo ſcilicet divinorum oraculorum fonte petitur, hominis vita, quantumvis magna alia commoda atque ornamenta habeat, obſcura tamen ac prorſus miſera atque infœlix dicenda eſt, &c. Tubingæ Kal. Martij.* M. D. LIIII.

ELENCHUS ORATIONIS SEQUENTIS.

1 *Leges civiles & imperiales donum Dei ſunt.*
2 *Sancta Eccleſia etiam primitiva illis paruit.*
3 *Etiam in rebus & perſonis Eccleſiaſticis.* 57.
4 *Etiam tempore Gregorij magni Papæ.*
5 *Etiam tempore Caroli Magni & Francorum Imperatorum.*
6 *Adhuc partim tempore Honor.* 3. *Papa, ante Decretales.*
7 *Sed à Decretalibus Paparum obruta.* 9.12.13.16.
8 *Beſtia coccina ſepticeps, coronata, Eccleſias, Imperium & leges oppreſſit.* 9. 10.
10 *Innoc.* 4. *judex & pars Epiſcopos & Monachos contra Imperatorem armat.*
11 *Cardinalibus è ſpoliis Imperij rubrum galerum dedit.*
12 *Decretales auxit & commentavit.*
13 *Decretales poculum abominationis quo ſchola infelia.* 15.16.22.26.
14 *Magiſtri coacervati Canoniſtæ & Theologaſtri.* 22. 26.31.
15 *Papa tur ſervus ſervorum Dei.*
17 *Theologia decretalibus corrupta.* 18.19 22 26.
20 *Præſtigium & idolomania Dominicanorum & Franciſcanorum.*
21 *Guilielmus à Sancto Amore antiquus bonus Sorbonicus.*
23 *Errores Thomæ Aquinatis.* 24.
25 *Dementatio Gabrielis Biel.*
27 *Beſtia* 2. *è terra orta bicornis ut agnus, ſed loquens ut draco, & faciens adorari beſtiam primam.* 29.
28 *Sorbona eſt illa* 2. *beſtia, flabellum Papæ & Cardinalium.* 30.
32 *Theologia purgata, ſic & Juriſprudentia repurganda.*
33 *Apud ethnicos lex eſt ſacrorum & religionum domina.*
34 *Omnes religiones humanitus inventæ, ſunt idolatria & ſatanæ ludibrium.* 39.40.
35 *Senatus populuſque Ro. ſibi ipſis Deos creabant,*
36 *Papa in creanda ſua religione fraudes Numæ & Ethnicorum ſuperavit.*
37 *Priores Antichriſti in perſonam Chriſti palàm irruentes mox agniti convicti ſunt, ſed iſte officium Chriſti ſenſim uſurpans diu latuit.*
38 *Quàm inepte Theologaſtri gradus quatuor legis puræ divinæ faciunt.*
39 *Religiones Mendicantium à diabolo inventæ.*
40 *Idoli Compoſtellani inſania à Papis confirmata.*
41 *Theologiæ præcellens dignitas.*
42 *Theologia & Juriſprudentia in quo differunt & conveniunt.*
43 *Juriſprudentia præ aliis, Theologiæ uſum adjuvat.* 45.
44 *Doctor, Epiſcopus ac miniſter non debet eſſe expers rerum communium & civilium.* 47.
46 *Paulus non exegit Epiſcopum eſſe unius uxoris virum propter ſolum conjugium, ſed ad œconomiæ & politiæ experientiam.* 47.
48 *Officium & differentia Epiſcopi & Principis.* 53. 55. 56.
49 *Princeps eſt cuſtos legis Dei, quantum ad omnia externa, & merus executor.* 51.54.55.
50 *Sed in Eccleſiaſticis, debet adhibere conſilium miniſtrorum & doctorum Eccleſiæ.*
51 *In rebus divinis Epiſcopus & magiſtratus ſunt meri executores.* 55.
52 *Nec debet alter alterius officium uſurpare.*
58 *Leges Imperiales male à Decretiſtis diffamatæ, ſuo ſplendori reſtituendo.*

ORATIO HABITA IN INCLYTA TUBINGENSI Academia, die Lunæ, quarto calendas Martias Anno 1554. in ſcholis majoribus, coram Ampliſſimo Senatu, & omnibus ejuſdem Academiæ ordinibus & claſſibus. De dignitate, poteſtate & uſu legum civilium & Imperialium; de præcellentia ſacræ Theologiæ, & utriuſque differentia, convenientia, corruptione & reſtitutione, de poteſtate, officio & differentia Principis ſeu Magiſtratus: & miniſtri Eccleſiæ.

Per conſultiſſimum utriuſque Juris Doctorem, Carolum Molinæum Franciæ & Germaniæ Jureconſultum, Illuſtriſſimi Ducis VVirrembergenſis Conſiliarium, optimumque Jurium profeſſorem Tubingenſem, leges C. Imperiales & Pandectarum analyticè interpretantem.

AMPLISSIME Senatus, Venerandi Patres, Doctiſſimi omnium ordinum Profeſſores, Inclyte Cœtus. De rebus maximis & hoc tempore ſummè neceſſariis, brevius (quàm tantæ moli par ſit) ſed perſpicue & exacte dicturum, DEI nomine per Jeſum Chriſtum invocato, benigne (ut ſoliti eſtis) audite. 1 †Sanctas leges noſtras civiles & Imperiales donum Dei eſſe, non ſolum antiquorum celeberrimi & doctiſſimi quique ſemper cenſuerunt, ut apud Græcos Demoſthenes in 1. oratione adverſus Ariſtogitonem, πᾶς (ait) νόμος εὕρημα καὶ δῶρον θεῶν, & apud Latinos Cicero de legibus & in Philipp. 9. ut interim legum noſtrarum velut domeſticum prætercam teſtimonium in l. 2. de legibus. in l. ult. C. de longi temp. præſcript. Sed etiam eas ſacra ſcriptura teſtatur, à ſummo Deo manare, patre luminum, à quo deſcendit omne donum perfectum. Iacob. 1. Ipſa quoque æterna ſapientia ait, Meum eſt conſilium & æquitas, mea eſt prudentia, mea eſt fortitudo, per me Reges regnant, & legum conditores juſta decernunt. Proverb. 8. Porrò quàm malè, quàm inique, leges noſtræ ſanctæ (præſertim hujus primi libri C.) blaſphementur ab ineptis Canoniſtis, & Theologaſtris papiſticis, nimis eſt & notum & pudendum. 2 † Atqui primitiva ipſa catholica Eccleſia, longè purior, doctior, & ſanctior, paruit his noſtris civilibus & imperialibus legibus à Juſtiniano magno Imperatore promulgatis, & propenſo gratoque animo etiam propter conſcientiam obedivit, juxta Dei mandatum etiam ſummorum Apoſtolorum ore ſcriptiſque promulgatum, nempe beati Petri in ſua prima canonica. c. 2. dicentis: Subditi eſtote Regi tanquam præcellenti, ſive ducibus tanquam ab eo miſſis. Et beati Pauli Ro. 13 præcipientis, Omnis anima poteſtatibus ſuper eminentibus ſubdita ſit, Ubi divus Ioan. Chryſoſt. diſerte ait, Apoſtolum magna & ſeria ἐπίταγμα univerſaliter locutum eſſe, omnis anima, ut oſtenderet, neminem hac ſubjectione excipi poſſe, etiamſi Apoſtolus, Propheta vel Evangeliſta ſit, nedum ſacerdos, clericus vel monachus. Nec ſolum ſancta Eccleſia catholica obedivit his legibus noſtris de rebus civilibus latis, ſive quoad res politicas & cæteras: 3 † Sed etiam quoad fidem & religionem, eò quod à verbo Dei non diſcreparent, ſed juxta verbum Dei, & ad doctrinam Evangelicam purè & ſynceré conſervandam & vindicandam latæ eſſent, ut ſacræ leges Imperiales, de ſumma trin. & fi. catho. ti. 1. C. Quinetiam legibus imperialib. latis tam de perſonis quàm de rebus ipſis Eccleſiaſticis, & de totius Eccleſiæ ordine, politeia, œconomia, & diſciplina. C. de ſacroſ. eccleſ. de Epiſcopis & clericis. de nuptiis. & in Novellis. ut determinatus ſit numerus clericorum. Conſtit. 5. Quomodo oporteat Epiſcopos & cæteros clericos ordinari. conſtit. 16. Et conſtit. 123. § ad hæc. ubi inter plura alia jubentur omnes Epiſcopi & presbyteri, non tacitè ſed clara voce & lingua quæ à populo intelligatur, ſacras etiam preces & myſteria peragere. Has noſtras leges primitiva Eccleſia, ſancti patres & doctores Eccleſiæ non ſolum bonas & legitimas, ſed etiam ſacroſanctas habuerunt & paruerunt, ut temporibus Conſtantini magni, Theodoſii ſenioris & junioris, Martiani, Leonis primi, per 200. annos ante Juſtinianum magnum teſtantur omnes illorum ſeculorum hiſtoriæ, etiam Eccleſiaſticæ præſertim Euſebii Cæſarienſis, Divi Hieronymi, Tripartitæ, Ruffini, Theodoriti Cyrenenſis Epiſcopi, Nicephori & aliorum, qui per ea tempora vixerunt & ſcripſerunt. Quinetiam ſcripta antiquorum Eccleſiæ Doctorum, præſertim Hieronymi, Chryſoſtomi, Auguſtini, ut ea res, penitus indubitata inconcuſſa, & luce clarior, plus octingentis annis fuerit. Nec ſolum ante Juſtinianum magnum, totoque ejus imperio, quod uſque ad annum ſalutis 568. pervenit. † Sed etiam diu poſt, tempore Gregorij magni Papæ, urbis Romæ Epiſcopi & Patriarchæ, qui adu'que 606. ſalutis annum vixit. Is tantus pontifex qui ſucceſſorem ullum non habuit ſanctiorem & doctiorem, nec ſtemmatum, doctrinæ, nobilitatis, divitiarum, potentiæ numeris parem, nedum præſtantiorem, is inquam tantus Patriarcha urbis Romæ, qui ante pontificatum, præturam urbanam Romæ geſſit, ut de ſe ait Epiſtolarum lib. 3. epiſtola 2. Imperatorem tunc Conſtantinopoli ſedentem, vocat & recognoſcit dominum ſuum à Deo conſtitutum, ſeque ejus ſubditum & famulum, Epiſtolarum ſuarum lib. 2. epiſt. 61. & lib. 4. epiſt. 31. cum ſequenti, ejuſque filios Auguſtos & Cæſares à patre factos, piiſſimos, sereniſſimos, & clementiſſimos dominos ſuos vocitat, ut paſſim in ſuis ſcriptis. Quinetiam exarchis & ducibus ab Imperatore in Italiam miſſis tanquam fidelis ſubditus obediebat, dominos ſuos eoſdem duces vocitans, nec hoc ſolum, ſed etiam re ipſa non ſolum legibus eorum civilibus reverenter parebat, ſed etiam legibus eorum Eccleſiaſticis, quas etiam publicabat & ad Italiæ & Siciliæ Epiſcopos obſervandas tranſmittebat, ut ſoarum Epiſtolarum lib. 1. c. 43. & lib. 7. epiſt. 11. & tex. Decreti. in c. legem quam piiſſimus Imperator dedit, 53. diſtin. Præterea in cauſis non ſolum civilibus, ſed etiam criminalibus clericorum, imo etiam Epi- 4

ſcoporum allegabat, & ſuggerebat nominatim le-
ges noſtras tam Pandectarum, quam C. tam in de-
ciſoriis quàm in forma procedendi, & præſertim le-
ges Archadii & Honorii, Gratiani, Valentiniani 2.
& Theodoſii 2. Leonis 2. & Juſtiniani, quæ ſunt in
tit. C. de Epiſcopis & cler. nec ullis aliis Canoni-
bus Eccleſiaſticis utebatur Eccleſia in judiciis, quàm
Canonibus Eccleſiaſticis Imperialibus, hoc eſt, le-
gibus noſtris, de perſonis & rebus Eccleſiaſticis la-
tis, ut patet Libro 12. Epiſtolarum Gregorii. Epiſto-
la 54. & in magno etiam Decreto 2. q.1. c. imprimis.
Quid plura? idem Gregorius magnus Papa, coram
Imperatore Mauritio de homicidio Epiſcopi Malchi
accuſatus, miſit Conſtantinopolim legato vel pro-
curatori ſuo inſtructionem ad cauſam dicendam &
jus ſubeundum, ſeque defendendum coram Impe-
ratore, ut refert Paul. Diaco. de geſtis Longobar-
dorum libro 4. c.9. & ipſemet Gregorius fatetur in
ſua epiſtola 2. lib. 7. cujus fragmentum, ſerie &
principali omiſſis, ponit Gratianus in c. ſi in morta.
5 23. q 8. † Nec ſolum præfatæ leges noſtræ Imperia-
les de rebus & perſonis Eccleſiaſticis, viguerunt
tempore veterum Imperatorum ante Carolum Ma-
gnum, ſed etiam toto tempore imperii Caroli Ma-
gni, & ſucceſſorum ſuorum Francorum Imperato-
rum, qui Germani erant à Francia Orientali, ut pa-
tet in legibus Eccleſiaſticis eorundem Caroli & Lu-
dovici Pii filii ſui, & Clotharii nepotis ſui, ſucceſſive
imperantium, apud Abbatem Anſegiſum qui eorum
tempore vixit & ſcripſit, & partim apud Abbatem
Urſpergenſem, & Platin. in vita Gregorii 4. Præ-
fatus Carolus, lib. 1. c.19. inter alia ſtatuit, ut ſoli ca-
nonici Bibliorum libri in Eccleſiis legerentur, & c.
76. ne Epiſcopi & parochi figmenta hominum &
quicquam ex ſenſu ſuo, ſed purum verbum Dei
prædicarent populis, curarentque ſe exercere in
ſcientia veritatis, ut verbum Dei curtat, creſcat,
& multiplicetur, & ſuperſtitiones, præſertim in exe-
quiis mortuorum eradicentur, quas leges anno 1550.
Pariſus excudi fecimus. Quas in honore & viridi
obſervantia toto illo Francorum imperio fuiſſe pro-
bant, non ſolum hiſtoriæ, ſed etiam canones expreſſi
Decreti magni, in c. de capitulis, & c. ult. diſt.10.
ubi etiam Leo 4. urbis Romæ Epiſcopus (quem
ſanctitatis nomine commendant) circa annum Do.
850. expreſſe & obnixe præfato Clothario Imperato-
ri profitetur, ſe leges Imperiales irrefragabiliter ob-
ſervaturum, & in ævum modis omnibus conſerva-
turum, mendacem appellans, quicunque aliter dixe-
rit, aut in futurum dicturus fuerit, nimirum ſpiritu
quodam prophetico præſagiens, futuros canoniſtas
& adulatores impiorum Paparum, qui nova men-
dacia ſua & impoſturas, etiam veteribus Epiſcopis
falsò attribuerent, quos mendacii præarguit. Ean-
dem profeſſionem reperit idem Leo, Ludovico 2.
Imperatori, præfati Clotharii filio. c. vides. 10. diſtinct.
Et coram eo criminaliter accuſatus, comparuit, cau-
ſam dixit, & ſententia Imperatoris judicis ſui abſo-
lutus fuit, text. in c. nos ſi incompetenter aliquid
egimus 2. q. 7. Et coram eodem rationem reddidit
armorum in flagranti periculo contra Sarracenos
ſumptorum. c. igitur. & c. ſeq. 23. q. 8. In decreto
magno, quod compilatum fuit circa annum Domi-
ni 1150. in quo ſunt plurimæ leges Eccleſiaſticæ, tam
veterum quàm Germanorum Imperatorum, in queis
diſt. 54. canon Eccleſiaſticus Juſtiniani magni, inci-
piens, ſi ſervus ſciente. cujus ſuperſcriptio eſt, Juſti-
nianus Imperator omnibus Epiſcopis, &c. Eccleſiæ.
c. victor Honorius. 97. diſt. ubi ad ſupplicationem
Epiſcopi urbis Romæ Imperator tulit legem de ele-
ctione Epiſcopi urbis Romæ. & c. factorum. 63. diſt.
& c. de illicita. 24. q. 3. Ubi ſunt leges ſeu canones
Imperatorum Francorum de electione Epiſcopo-
rum, & ne quem ſine cauſa juſta & probata excom-
municare audeant, ſub pœna perſonali, & aliæ innu-
meræ, quas Gratianus Monachus Papiſticus (qui
quantum potuit ambitioni Paparum, ſuo tempore
per ſuperſtitionem & illuſionem mendacem ſerpen-
ti favit) nunquam Decreto ſuo inſeruiſſet, niſi ad-
huc tempore ſuo ut bonæ & legitimæ ſtetiſſent, vix
400. ſunt anni. † Quid quod vix 328. anni. Hono- 6
rius 3. qui fuit Epiſcopus urbis Romæ Anno 1226.
in judiciis & cauſis Eccleſiaſticis clericorum, etiam
in re ſpirituali juramenti, non ſolum non audebat
diſcedere à legibus veterum Imperatorum latis de
juramento clericorum, ſed etiam nec ab interpreta-
tione dictarum legum nuper facta ab Henrico Im-
peratore Germano, ut ipſimet Papæ & Canoniſtæ
fateri coguntur. in c.1. extra. de jurament. calum.
† Unde ergo tanta, nec ita multum antiqua dero- 7
gatio ſplendoris, dignitatis, & vigoris legum noſtra-
rum Imperialium, quibus nongentis ferè annis, etiam
in rebus Eccleſiaſticis, ab omnibus etiam Papis ut
pontificibus urbis Romæ, ſummo conſenſu, reve-
rentia, & devotione paritum fuerat? Unde niſi à
præſtigiis & violentiis Antichriſti Romani? cujus
adventus quidem & ingreſſus, ut Beatus Paulus
prædixit. 2. ad Theſſalon. 2. fuit ſecundum ἐνέργειαν
& operationem ſatanæ, cum omnipotentia (à dra-
cone hoc & à diabolo accepta. Apocalyp. 13.) &
ſignis, & prodigiis mendacibus, & cum omni dece-
ptione injuſtitiæ. (Ut enim omittam quàm multis,
quàm ſinuoſis præſtigiis, qua hypocriſi, quo aſtu, à
prima inclinatione Imperii, ſenſim ſerpendo, beſtia
illa, tandem poſt Imperii Francorum inclinationem,
ſuper Eccleſias Chriſti irrepſerit) † Notiſſimum eſt 8
quam præfacta & pertinaci audacia, qua rabie ea-
dem beſtia, mox de mari (& ut Daniel c.11. in fi. in-
ter maria) jam ſepticeps cum decem cornibus &
diadematis aſcendens, non contenta ſupremo &
univerſali Eccleſiarum dominio, fraudulenter & im-
pie occupato: ut ſupremum quoque ſecularis omnis
poteſtatis etiam Regiæ & Imperialis dominium in-
vaderet, qua inquam rabie & effreni audacia, dolis,
proditionibus, bellis, & omni armorum & impoſtura-
rum genere, ſummos Imperatores Germanos op-
preſſerit, & pedibus conculcaverit. Hoc enim te-
ſtantur horrenda facinora impiorum & blaſphemo-
rum Paparum. Grego. 7. Paſchalis 2. Alex. 3. & ſe-
quentium.

Deinde attrito imperio collo etiam valentiſſi-
morum Suevorum Imperatorum, nempe Friderici. 1.
Sueviæ noſtræ Ducis pedibus preſſo. † Ut leges 9
quoque Imperiales calcaret, illiſque de gradu, ve-
lut de ponte dejectis, ſe ſuiſque novas leges ſub-
rogaret (quod prædixit Paul. 2. Theſſal. 2.) Decre-
tales quas vocant, compoſuit, & edidit, beſtia illa
coccina, plena nominibus blaſphemiæ, ſcilicet Cu-
ria Romana & Cardinalium, habens ſeptem capita,
hoc eſt ſeptem montes. Apocalyp. 17. quibus inſidet
meretrix illa magna, mater ſcortationum & abomi-
nationum terræ. Cujus meretricis perſonam, tunc
gerebat Gregor. 9. Qui ad omnem Jurisdictionem
urbis Romæ, populique Ro. uſurpandam, & ad ſup-
primendam libertatem, politeian, & magiſtratus
populo Romano à præfato Clothario primo Impe-
ratore datos, juraque & inſignia Imperialia occu-
panda, arma cœpit contra Fridericum. 2. hujus no-
ſtræ Sueviæ Ducem, optimum Imperatorem, & con-
tra ipſum Po. Ro. bella renovans & perſequens à
Grego. 7. Paſchal. 2. Alex. 3. & ſuis deceſſoribus jam
150. annis contra imperium inchoata, cumque armis
par non eſſet, dolos, fraudes, falſos rumores, nunc
de calamitate nunc de morte Imperat. (contra Sar-
racenos in Syria, fortiter dimicantis) quem interim
Regnis & ditionibus ſpoliabat, civitates Imperii in
Italia falſis rumoribus & cenſuris, milites Imperia-
les pecunia, populum Ro. præſtigiis & ſuperſtitione

corrumpens. Ut etiam Plat. in ejus vita, & latius
Abbas Urſpergenſis, qui eo tempore vixit & ſcripſit,
teſtantur, † Succeſſor autem ejus Innoc. 4. cum
10 prius amicus eſſet intimus Frid. 2. (ut Plat. ait)
mox ut beſtiæ coccineæ inſedit, ſedem nactus mere-
tricis magnæ, apertus inimicus Imperii factus, au-
dacius adverſus Imperialem majeſta. à Deo ordi-
natam inſurgens, judicialiter Imperatorem ipſum,
ad ſe, tanquam ſubditum, ſuique fori, citare auſus
eſt, & in eum ſententiam ferre privationis Imperii
& Regnorum. Cumque Imperator non ſolum de
læſa majeſtate Imperii (quod Papæ revera non
ſubeſt) ſed etiam de prodigioſa petulantia nequitiæ
Papæ, qui & partis, & cognitoris, & judicis, non
tam incompetentis, quam prorſus nulli, imò conju-
rati partibus fungeretur, quæſtus. Pariſienſis Senatus,
tanquam tertii arbitri, tametſi ſibi, non autem Pa-
pæ ſuſpecti, judicio ſubmittere ſeſe offerret, hoc
quoque Papa recuſavit, Tum nequid de prætenſa
omnium, & ſpiritualium & temporalium ſuprema
quam ſpiebat poteſtate, minuere videretur, Tum
quod innocentia & jura Imperatoris & Imperii ni-
mis aperta forent. Ideo Papa juri diffidens, ſed
omnia vi, armis, & cenſuris rapturus, ſententiam,
qualis extat in c. ad apoſtolicæ. de re judic. lib. de-
cret. 6. promulgavit, eamque armis, cenſuris & pro-
ditionibus exequutus eſt, nempe milites omnes &
vaſallos imperiales ſacramento de facto ſolvens, &
quoſdam præſtigiorum papiſticorum falſo metu per-
culſos ad ſeſe trahens, per legatum, quem vocabat
Apoſtolicum (ut ſecum Petrus & Paulus, totuſque
Apoſtolorum & Sanctorum chorus pugnare vide-
rentur) Imperatorem ad Parmam debellavit, &
Imperialibus ornamentis ac gazis ſpoliatum, in Si-
ciliam perſecutus, non ſolum Cardinalem belli du-
cem, ſed etiam Epiſcopos, clericos & monachos, ad
illud ut ſacrum bellum accitos, in illum armatos
emiſit, ut etiam Ioan. Andreæ juris papiſtici tuba,
ingenuè teſtatur, in c. cum apoſtolus. col. 2. extra. de
cenſib. in Novella. ut nos latius ante 16. annos, jura
ſacri Romani Imperii propugnando, ſcripſimus in
principio commentariorum conſuetudinum Pari-
11 ſienſium num. 43. † Et mox tanquam de ſubacto &
ſpoliato Imperio triumphans, ſtatuit ut Cardinales
ſui equo phalerato in publicum vecti, rubro pur-
pureoque, & galeto & amictu uterentur, Plat. teſte,
ut videlicet ipſe tanquam ſummus Imperator, &
Rex regum circundaretur Senatu, non ſolum pur-
purato, (ut cæteri Auguſtiſſimi Imperatores) ſed
etiam galerato, & longè auguſtiori, utpote Mercu-
rios galeriferos. ipſoſque veterum ethnicorum Di-
vos ſpecie referenti, imo ſuperanti. Nam ut im-
pius ille Sorbonicus Paparum adulator impudentiſ-
ſimus, Auguſtinus de Anchona, in ſua, quam auream
vocat, de authoritate & poteſtate Eccleſiæ, ſumma,
Cardinales (ait) ſunt Reges, & Papa Rex Regum &
Dominus Dominantium. Vidimus quoque & adhuc
in regnis captivitati Papiſticæ ſervientibus fit, Cardi-
nales non ſolum ex infima plebe, ſed etiam è viliſ-
ſimis mendicis, eò evectos, ſeſe ſtatim Regum co-
gnatos & conſanguineos palàm, nuncupare, & vo-
12 cari. † Præfatus Innoc. 4. ut Decretalium à ſuo de-
ceſſore, legum vice evulgatarum, facinus audax
magis ſuccederet, tantæ molis erat, tam maximi
momenti, utque Beatus Paulus ait, ἐνέργειαν πλάνης,
novum Papæ Alchoranum, tanquam rem ſacratiſſi-
mam ab omnibus & haberi & recipi, ut ipſemet
Inno. etiam Papa factus, rerque negotiis & belli-
cis & forenſibus obrutus, (non contentus in doctiſ-
ſimum virum Petrum de Vineis Imperii defenſo-
rem, pro papali & Antichriſtiana tyrannide, arti-
ficioſis mendaciis, ſed ridiculis, ſcripſiſſe, qualia ab
archa Noë, in c. licet ex ſuſcepto. de foro com-
pet. infarſit) primus omnium commentaria in illas
Decretales, & in ſententiam illam ſuam, & alias
Decretales à ſe additas, compoſuerit, & vivens
evulgarit, ubi inſolentiſſime ſeſe jactat, & longe
memorandam prædicat ſuam illam ſententiam, ſe-
que (veluti alter Annibal, aut Alexander Macedo)
infinitis terræ mariſque periculis via enarrabilibus
ſubjeciſſe, ut illam ferret. Quin in proſequenda &
conficienda illius exequutione, non contentus Car-
dinales, Epiſcopos, ſacrificulos, monachos armatos
in expeditionem miſiſſe, ipſemet velut ducum &
militum fortiſſimus, & Fridericum 2. jam Apulia
deturbatum, etiam inſula Siciliæ ejecturus in exer-
citum venit, ubi Neapoli, in expeditione belli con-
tra Fridericum obiit. † Ab illis Decretalibus mox 13
ut vulgo recipi, & pro Authenticis & ſacroſanctis
haberi cœperunt, non ſolum Majeſtas Imperii im-
minuta jacuit, ſed etiam legum Imperialium vir-
tus ac dignitas eviluit, quinimo in præcellentiori-
bus ipſis noſtrarum legum titulis, maledictis & blaſ-
phemiis infinitis deturpata & obruta fuit. En Pa-
parum Curiæque Romanæ artes, qui ut in Eccleſiis,
Imperio, & regnis ſubactis, & diutius regnarent, &
ſecurius laſcivirent, & non ſolum populos, ſed
etiam Principes & Reges, erroribus & doctrinis
(quas Beatus Paulus dæmoniorum eſſe prædixit)
dementatos prorſus inebriarent poculo illo aureo,
pleno abominationibus & immunditia libidinis ſuæ,
coacervarunt ſibi ſuiſque prurientibus auribus, ma-
giſtros, ſanam doctrinam non ſuſtinentes, ſed à
veritate auribus averſis ad fabulas ſeſe converten-
tes, ut divinus Paulus prædixit. 2. ad Timoth. 4.
† Porrò quinam ſunt illi magiſtri acciti & coacer- 14
vati? niſi Canoniſtæ, primæ impiorum illorum Pa-
parum, Gregorii 9. & Innocentii. 4. creaturæ, nec
non infelicium illorum ſeculorum Theologaſtri
ſcholaſtici? qui relicto, ſeu ad novas Paparum le-
ges detorto & captivato verbo Dei ἐνέργειαν er-
roris Paparum ſecuti ſunt, & populis, quinetiam
Principibus magno faſtu & ſupercilio pro cœleſti-
bus oraculis obtruſerunt. Hoc non ſolum res ipſa
clamat, ſed ipſimet Papæ, ſuis ſcriptis bullatis te-
ſtantur. † Patet initio Decretalium, Gregorius (in- 15
quit) ſervus ſervorum Dei. Auditis hypocriticum
titulum, ſed eo ſenſu veriſſimum, quo Diogenes
Alexandrum magnum vocabat, ſervum ſervorum
ſuorum, hoc eſt, cupiditatum, nempe ſuperbiæ, am-
bitionis, avaritiæ, omniumque libidinum, quibus
Diogenes dominabatur, ut etiam ibi tradit Egidius
Bellemerarius Canoniſtarum dux. nu. 26. Sed audia-
mus quibus dirigantur illæ Decretales. Dilectu, ait,
filiis, Doctoribus & ſcholaribus Bononiæ commo-
rantibus. Ecce ut mox novæ doctrinæ ſuæ prom ul-
gandæ & propagandæ, ad ſuas concupiſcentias ido-
neos ſibi magiſtros coacervavit, quanquam enim
Papa omnibus (velut omnium ſupremus dominus)
Decretales ferret, tamen primum omnium ad illos
magiſtros ſibi jam coacervatos & amplius coacer-
vandos & propagandos miſit. Idem fecit Bonifa-
cius 8. qui ut χοιροχειρῶν, & Baldus ipſe, de nova
for. fidel. In uſib. feud. teſtatur. Ingreſſus ut vulpes,
cum regnaſſet ut leo, mortuus eſt ut canis. Idem
fecit Clemens 5. & Ioannes. 22. Decretalium con-
ſarcinatores. † Hinc factum eſt, ut ſcholis etiam 16
ab illa beſtia & meretrice magna, vero Antichriſto
occupatis, non ſolum leges noſtræ ſacratiſſimæ,
(contra quàm Juſtinianus magnus duplicibus edi-
ctis vetuerat) ſophiſtica irrumpente, præpoſteris, in-
eptis & confuſiſſimis commentariis infelicium ma-
giſtrolorum, opinionibus papiſticis prius imbuto-
rum (quippe qui prius quàm profiterentur, de po-
culo illo aureo abominationum & immunditiæ me-
retricis magnæ hauſerunt) obſcuratæ ſint, & in-
tricatæ, & in majori, & digniori parte pro abolitis
nullis & inlquis habitæ. † Verumenim ſacra ipſa 17

Theologiæ profeſſio eodem morbo laboraverit,imò
quantò præcellentior eſt, tanto periculoſius corrupta
& immutata fuit, contra quàm tam crebris & con-
cionibus & epiſtolis præmonuerat vas illud divinæ
18 electionis Paulus. † Has tantas calamitates & te-
nebras prævemens, inculcans & jubens ne doctri-
nis hominum ſubjicerentur, ne elementis hujus
mundi, ne fabulas & λογομαχίας ſequerentur, ſed
prophanas verborum inanitates devitarent, ſtultas
& ineruditas quæſtiones reſpuerent, ne ſe ſeduci
paterentur per traditionem hominum, per humili-
tatem & fictitiam religionem, etiam revelationis
angelorum prætextu, in quo Coloſſ. 2. ſectam il-
lam ſeraphicam, quæ ſtigmata a Cherubin cælitus
infixa, confinxit, & dementato mundo credi fecit,
digito tangit, & ante omnia præcipit cavere à ſpi-
ritibus erroris, & doctrinis dæmoniorum, loquen-
tium in hypocriſi mendaci, quorum Decreta quæ-
dam nominatim ad evidentiorem ſignificationem
expreſſit, prohibitiones matrimoniorum & cibo-
rum, quorum Decretales Papiſticæ ſcatent, in tit.
de bigamis. de regularibus & tranſeuntibus ad reli-
gionem. ſcilicet ἐθελοθρησκείαν illam papiſticam, de
convert. conjug. de voto & voti redempt. de ſtatu
monachor. Qui clerici vel voventes. De cognat.
19 ſpirit. De obſervat. jejunior. & cætera. † A quibus
ſacris monitis & præceptis ſpiritus ſancti, aberran-
tes ad uſque ſcholaſtici & papiſtici theologi ad
concupiſcentias paparum facti, converſi ſunt ad
vaniloquium, volentes eſſe legis doctores, non ta-
men intelligentes quæ loquuntur, vel de quibus aſ-
ſeverant, ut de illis prædixit Paul. 2. Timoth. 1. qui-
bus etiam accidit illud Hebr. 5. ut imbecilles facti
ſint ad audiendum, cumque deberent, ſaltem jam
pro temporis ratione, doctores eſſe, rurſus tamen
indigent ut doceantur, quæ ſunt elementa initii elo-
quiorum Dei, facti quibus lacte opus ſit, & non ſo-
lido cibo ſermonis veræ juſtitiæ, quæ per ſolam fi-
dem Chriſti eſt, inflati, nihil ſcientes, ſed languen-
tes, imo inſanientes, circa quæſtiones & pugnas ver-
borum, ex quibus naſcuntur invidiæ, ſuſpiciones ma-
læ, ſupervacaneæ conflictationes hominum mente
corruptorum, & quibus adempta eſt veritas, qui
exiſtimant quæſtum eſſe pietatem 1. Tim. 1. quo-
rum ſermo ut gangræna ſerpit, habentes quidem
ſpeciem pietatis, virtutem autem ejus abnegantes,
20 quos devitare jubet Apo. 2. Tim. 3. † Quoniam ex
his ſunt (inquit) qui penetrant domos, & captivas
ducunt mulierculas oneratas peccatis, quæ ducun-
tur concupiſcentiis variis, ſemper illi quidem di-
ſcentes, nec unquam ad ſcientiam veritatis perve-
nientes: ut præ cæteris fecerunt impiæ mendican-
tium ſectæ, quarum qui ſuperbum prædicatorum
ordinem profeſſi ſunt, tantum abfuerunt à veritate,
ut vix anni centum, quæſtus cauſa, alia nova cruci-
fixi, ſpineæ quoque coronæ ſtigmata in una Senen-
ſi muliercula, tanquam à Chriſto infixa, palàm
ementiti ſint, ad æmulationem prioris ſeraphici &
ſtigmatici idoli, poſtquam lite quadraginta annos,
in Rota Romana, magno ſumptu & molimine pro-
tracta, ſocios & corrivales ſuos ſunigeros Franciſca-
nos evincere non potuerunt. Et nuper nondum
45. anni. Anno 1509. Bernæ magica arte, uni è ſuis
(prius, fictis apparitionibus & potionibus, ſtupefa-
cto) ſtigmata inixerunt, quem poſtea (ne ſecreta
revelaret) Euchariſtia venenata bis intoxicare niſi
ſunt, qua ante ante 195. annos optimum Imperato-
rem Henricum 7. in favorem Papæ creatoris ſui
(velut corpus Chriſti dantes) intoxicaverant im-
pune. Juxta illud Apoſtoli: Mali enim homines &
impoſtores proficient in pejus, errantes & in erro-
rem mittentes. Hi ſunt de quibus idem Apoſtolus
ad Philip. 3. ſic loquitur, complures ambulant, de
quibus ſæpe dixi vobis, nunc autem & flens dico,
inimici crucis Chriſti: quorum finis perditio eſt,
quorum deus venter, & gloria in dedecore ipſo-
rum, qui terreſtria curant. Hi ſunt quos ego ſæpe
vidi in Gallia, ipſis etiam ſummis Magiſtratibus, &
mandatis Regiis oppedentes, & dum nimis inſolen-
tis petulantiæ convicti arguerentur, tamen perfri-
cta fronte illud Petri, & Ioannis. Actor. 4. allega-
re, obediendum Deo magis quàm hominibus. At-
qui Apoſtoli loquebantur de creatore cœli & ter-
ræ, & ejus verbo: hi vero de creatore ſuo Papa,
& ſuis Decretis, & de Deo ſuo ventre. Hos bea-
tus Petrus in 2. cap. 2. epiſtolæ ſpiritu prophetico
vocabat magiſtros mendaces, falſos doctores, qui
introducent ſectas perditionis, etiam dominum qui
illos mercatus eſt abnegantes, accerſentes ſibi ce-
lerem interitum, & pleroſque ſecuturos illorum
exitia, per quos via veritatis blaſphemabitur, & per
avaritiam fictis ſuis ſermonibus de nobis negotia-
buntur, ut diu nimium experti ſumus, quibus, ſub-
dit Petrus, judicium jam olim non tardat, & per-
ditio illorum non dormitat. † Non tamen poculum 21
illud abominationis omnes ſcholas, quamvis jam
ubique multum corruptas, ſtatim inebriavit, niſi in
Italia. Cæterum in Germania & Gallia, Theologi-
cæ ſcholæ adhuc in aliquo vigore ſtabant, præſer-
tim Pariſiis, ubi doctus & probus Sorbonicus Gui-
lelmus de S. Amore, qui tempore Gregorii. 9. In-
nocent. 4. & Alexand. 4. floruit, & palam inſur-
rexit contra mendicantium ſectas, recens à Papis
creatas & propagatas, quas publicis & concionibus
& ſcriptis arguebat, & puro verbo Dei convince-
bat eſſe impias, illiſque initiatos non eſſe in ſtatu
ſalutis, ſed teneri inde, ut à peſte Sathanæ fugere,
ſub pœna damnationis æternæ. Nec dubium eſt,
quin veritatem dixerit, & plures ſui temporis do-
ctos & pios Theologos conſortes habuerit, qui de-
cretales & reliquas novas inventiones Paparum,
à verbo Dei alienas, fortiter ſpernebant & damna-
bant. † Sed quid? potentia beſtiæ ſepticipitis de- 22
cem & cornua & diademata habentis, quam Re-
ges & populi jam dementati & inebriati adora-
bant, prævaluit. Alex. 4. (ut ait Platina) Guilel-
mi libros (quorum tamen exemplaria in Sorbona
Pariſienſi, ſub clavi ſervantur) publice damnavit &
combuſſit, privilegia Mendicantium, præcipue Fran-
ciſcanorum & Dominicanorum, à ſua Antichriſtia-
na ſede conceſſa, confirmavit & auxit. Tum tur-
matim, exilientes, & quaquaverſum ſeſe effunden-
tes impiæ illæ ſectæ, velut locuſtæ de puteo Abyſſi,
papiſticam doctrinam ubique propagaverunt, &
contra veteris Sorbonæ Decreta, quibus à Doctora-
tu arcebantur, ſcholam & Doctoratum Theologicam
invadentes, & in locum veterum Theologorum
ſuccedentes, regnum ſcholæ, ex decretis Papæ crea-
toris ſui tenuerunt. † Ut Thomas Aquinas qui ex 23
Campania Italiæ Pariſios veniens tempore præfati
Alexandri. 4. Doctoratum Theologicam in Sorbona,
(tametſi ſecta Dominicanus) adeptus, conſuetum
docendi morem immutavit, non ſolum Ariſtotelis
& Ethnicorum philoſophiam, ſed etiam Averrhois
& impiorum Arabum commenta, Theologiæ ad-
miſcens: & quod deterrimum eſt, quæſtiones Theo-
logicas, non ex verbo Dei, ſed ex Decretis Papa-
rum frequenter decidens, unum pro multis brevi-
tatis cauſa exemplum ſufficiat, in quæſtione an do-
ctus, pius & idoneus, ſed bigamus, adhuc non vere
& proprie, ſed canonice, hoc eſt, papiſtica fictio-
ne, unica vidua, non meretrice, ſed honeſta matro-
na, ſemel olim ducta, an inquam, in ſacerdotem
aut Epiſcopum electus promoveri poſſit? Poſtquam
ſuper 4. Senten. diſtin. 27 q. 3. art. 2. & in 3. par-
te ſummæ q. 66. art. 3. pro affirmativa validis ra-
tionibus & locis ſacræ ſcripturæ concludentibus di-
ſputavit, tandem contrarium concludit, hac ſola

ratione, quod Papa in ſua Decretali contrarium di-
xit & præcepit, & ſubjicit rationes, ſed futiliſſimas
à Decretiſtis aſſignatas. O Decretaliſtam, & non
Theologum, & tamen principis Theologorum lo-
cum (ſed ſub tyrannide & præſidio Papæ) occu-
pantem. Hæc verba Patres Ampliſſimi, Venerande
Cœtus, in conſilio Francorum Regis, & coram tri-
bunalibus confidenter dixi, dum à Papiſtis, de De-
cretalium & Paparum abuſionibus convulſis accu-
24 ſarer. † Infinita ſunt hujuſmodi Augiæ ſtabulo ſor-
didiora, ut poſtquam in 3. parte. ſum. q. 15. art. 3. ex
ipſo etiam decalogo Exod. 20. Non facies tibi ſculp-
tile, nec omnem ſimilitudinem, probavit, etiam ex
aliis ſcripturæ locis, imaginem Chriſti non eſſe ado-
randam adoratione latriæ, Oppoſitum tamen con-
cludit, ex regula Papali, de qua in c. cum Marthæ.
de celebr. miſſar. quod Chriſtus & Apoſtoli multa
reliquerunt ſervanda, quæ non ſunt ſcripta. Et ad
majorem fucum addit rationes Ariſtotelis, in lib.
de memoria, & reminiſcentia. Et eadem parte. q. 72.
art. 1. poſtquam ex Eſaia c. 63. & aliis probavit,
ſanctos mortuos non orandos, contrarium ex do-
ctrina unius Papæ concludit, & illud Eſaiæ, pater
noſter es, & Abraham neſcivit nos, & Iſraël igno-
ravit nos, eludit dicendo, quod Eſaias loquebatur
pro tempore ante paſſionem Chriſti, quaſi Chriſtus
poſt ſuum adventum & aſcenſum in cœlum, ſit mi-
nus efficax, vel minus conſummatus mediator quàm
25 ante. † Mentem ſubit Gabriel Biel, celebris hujus
ſcholæ Theologiſta, qui hic nondum 60. anni lege-
bat, cum in lectionibus ſuper Canone Miſſæ, lect. 57.
multis argumentis firmaſſet indulgentias Papæ non
prodeſſe animabus purgatorii Papiſtici, tamen poſt
librum evulgatum videns Bullas Sixti. 4. & Innoc.
8. qui rectà dabant indulgentias defunctis, & au-
diens fabulam de quodam Papa, qui per ſuas in-
dulgentias, eruit à purgatorio animam nepotis, quæ
ei liberata apparuit in teſtudine feneſtræ, his ſolis
bullis viſis, & fabula audita dementatus retractavit
quæ prius in hac ſchola docuerat & ſcripſerat pro
negativa, & fixè concluſit, & deinceps docuit &
ſcripſit affirmativam. Quis olim in tam profundas
tenebras, cadere ſcholas crediduſſet, quis tantam &
fœditatem execrari & miſeriam miſereri ſufficeret?
26 † Itaque ſcholis omnibus in Italia, Gallia, Hiſpania,
Germania, & ubique his Paparum & creaturarum
ſuarum retibus illaqueatis, & poculo abominationis
inebriatis, mox undique exulavit vera Theologia,
& Evangelica doctrina, cujus ſcintillulæ quædam
in paucis privatis quos Deus ſibi ſemper reſerva-
vit, remanſerunt, dum ubique regnarent, imo debac-
charentur, Sententiarii, Summuliſtæ, Quæſtionarii,
Quodlibetarii, Thomiſtæ, Scotiſtæ, Occani, Duran-
dandi, Bouquinquani, Bruleſſeri. Paludani, & id ge-
nus noſtrorollûm magiſtrorollûm ſectæ, quantum-
vis invicem pugnantes, caudis tamen ad everſionem
Evangelii colligatis, in Antichriſtum Romanum, &
ejus Decreta conjurati, conſentientes & conſpiran-
27 tes. † Mox etiam apparuit ſecunda illa minor be-
ſtia, aſcendens de terra, habens cornua duo, ſimilia
agno, ſed loquens ſicut Draco, & poteſtatem prioris
beſtiæ omnem faciens in conſpectu ejus, nempe
approbante & delegante illa, & faciens terram &
habitantes in ea (hoc eſt, niſi exulant) adorare be-
ſtiam primam Apocal. 13. Poſtquam enim vetus
Chriſti & ſanctorum patrum Theologia, decretis &
fermento Paparum corrupta, verſa fuit in ſophiſti-
cam & novam Papalem & antichriſtianam theo-
logaſtriam, quid aliud deinceps fuerunt ſcholæ theo-
28 logiſticæ, † præcipue illa cæteris præeminens Pari-
ſienſis Sorbona, quàm alia illa beſtia de terra aſcen-
dens? non enim de mari, nec inter duo maria aſcen-
dit, ut prior, ſed de continente, ex infimæ plebis
obſcuriſſimis hominibus. Soli quippe ſtupidi & in-
doctiores conſeneſcunt in Sorbona, quibus nec na-
tales, nec opes, nec linguarum cognitio, nec doctri-
næ celebritas dant ad potiora aditum, & illi ſoli
pauci, ſordidi, vieti, lucifugi, male educati, & pejus
docti, à Papa & Cardinalibus, (quorum flabella
ſunt) excitati, negotium faceſſunt bonis & excel-
lentibus ingeniis, præſertim pietatem colentibus.
† Clarum eſt Sorbonam & ſimilem Antichriſtianam 29
ſcholam, nec ſeptem capita, neç decem cornua &
diademata habere, quæ ſunt primæ regnantis beſtiæ,
ſed æque clarum eſt, illam habere cornua duo ſi-
milia agni, quoniam & veteris & novi teſtamenti
Chriſti (quæ ſunt duo cornua agni) notitiam &
doctrinam profitetur, & tamen omnino loquitur ſi-
cut Draco, cui inſeruit, cuique obedire docet &
præcipit, & facit terram, & inhabitantes in ea ado-
rare beſtiam primam, & facit ſigna magna, etiam
ignem de cœlo deſcendere in terram, in conſpectu
hominum. † Ad ſolius enim Sorbonæ impiam cen- 30
ſuram, etiam nulla ratione reddita (quam reddere
nolunt, ſeque ad hoc minime teneri, ſolique Papæ,
ſeu primæ beſtiæ, ſubjici profitentur) illico, velut
oraculo & irrefragabili præjudicio cælitus lapſo,
tonitrua dirarum execrationum è publicis templo-
rum ſuggeſtis, velut è cœlorum apertis cataractis
fragore magno perſonant. E tribunalibus officialium
cathedralium & delegatorum papiſticorum, fulgura
cenſurarum triſulcarum emicant, & cadunt in ter-
ram, velut è fulgurante cœlo, unde ſuas prodire
cenſuras & fulmina prædicant. Sanguineæ ac ig-
neæ ſententiæ, ex ſacris ipſis Regum & Principum
aditis vibrantur, & ardentes ignes in terram, ter-
renaque corpora accenduntur. Sic ſecunda illa be-
ſtia præſtigiis & vi ſeducit habitantes in terra (ſci-
licet qui morte vel exilio non tranſmigrant) eiſ-
que & facere, & adorare facit imaginem primæ
beſtiæ, & parere nolentes occidit. Gratiæ Deo, qui
nos ab utraque eripuit. † Hic non loquor de omni-
bus Sorbonicis, ſed de ſeditioſis illis, qui primas te-
nentes perſequuntur Evangelium, & non ſolum
traditiones, ſed etiam quaſvis Bullas, & concupi-
ſcentias Papæ curiæque ſuæ, (cujus flabella, dodo-
næum æs, & mancipia ſunt) præferunt non ſolum
coronæ & Reip. Franciæ, ſed etiam verbo Dei,
quinetiam doctrinæ ſanctorum primitivæ Eccleſiæ
patrum. Et qui vix 20. anni potentiſſimum illum
Franciſcum Francorum Regem regno deturbare, &
in faciem ejus Illuſtriſſimam quondam Navarræ
Reginam, ſuam ſororem, cainicis contumeliis inceſ-
ſere, aggredi auſi ſunt, ex eo tantum, quod non ſa-
tis obnixè decretis Sorbonicis, & beſtiæ illi cocci-
næ obedirent. Et quanquam caput & Decanus eo-
rum impius & perduellio Beda, pœnas dederit,
quod ad Regem Angliæ, & alios Principes, nedum
Romam ſcripſiſſet, urgens eos, ad regnum Franci-
ſci illius. 1. tanquam non ſatis eorum libidini & cen-
ſuris parentis, occupandum. Tamen ſucceſſores
ejus, & cæteri Sorboniſtæ, ſatis ſe nuper, eundem
Bedæ animum in corde gerere, oſtenderunt, dum
anno. 1552. Rege Henrico. 2. extra regnum in hoſti-
co agente, etiam è ſacris ſuggeſtis ad populum,
quem in ſeditionem agere moliebantur, clama-
bant, in omnibus & per omnia obediendum Papæ:
credendumque ſub pœna damnationis æternæ ju-
ſtum & ſanctum eſſe, quicquid ille faceret, qui tunc
hoſtiliter in eundem Regem bellum crudele gere-
bat. Adeò ut unus ex illis Sorbonicis declamatori-
bus, (cum notos & cognatos ejus de tam audaci &
periculoſo facinore monuiſſem) ſeſe illico è Pari-
ſiorum urbe proripuerit, vel abſconderit, ne rurſus
(ut ei ante. 19. annos contigerat) relegaretur. Il-
los autem excipio, quibus, ut Nicodemo, ea phari-
ſaica conſilia & opera diſplicent, & qui Eccleſiam
Dei, præſertim Gallicanam, illis monſtris liberatam

cupiunt:

cupiunt ; quod brevi faxit Deus , patet Domini noſtri Jeſu Chriſti , qui temporibus noſtris ex extremis , Germaniæ, unde minime ſperabatur , eluceſcere fecit lucem Evangelii ſui. Quiſquis autem acerbius me loqui dicet , ſuam aut craſſam ignorantiam, aut perfidiam prodet. Quod enim ad prodigioſas impietates fictitiæ religionis , præſertim mendicabulorum illorum attinet , legatur conformitatum liber, & teſtamentum Franciſci Aſſiſii, & quæ nondum 60. anni, ſcripſit Antoninus Florentinus Archiepiſcopus & Dominicanus ad finem ſuæ hiſtoriæ. Et nondum 20. anni, ejuſdem ſectæ Sylveſter Prieras pœnitentiarius, & magiſter palatii Papæ, in ſuo defenſorio, lib.3. cap.5. cap.7. cap. 15. cap.16. Quod ſi quis legere neſciat , aut nolit, nonne pluſquam ſufficiunt eorum & conciones, & ſcripturæ, adhuc proſtantes. Quantum vero ad prodigioſas ambitiones , crudelitates, libidines , Antichriſti Romani , legat (cui vacuum erit) quid de eis, ut de Hildeprando, Gregorio. 7. ante. 460. annos Bruno Cardinalis ſcripſerit, & ante. 330. annos Abbas Urſpergenſis de Gregorio. 9. & 550. anni, de Urbano. 6. & Clemente. 2. ſive Roberto de Gebenna, Theodoricus à Niem, in lib. de ſchiſmate, imò Ægidius Bellemeranus Rotæ auditor , in c. licet. de elect. & in c. ſacris. de his quæ vi metuſve cauſa. Qui omnes quæ propriis oculis viderunt, & quibus etiam interfuerunt , ſcripſerunt. Quid Alexandri. 6. & Julii. 2. recens hiſtoria, & ſequentium Paparum vita? ut ſileant bonos antiquos Italorum mores, & ſplendidiſſima olim eorum ingenia & judicia , jam in extremam deſolationem, & apertum epicuriſmum, ſub longa tyrannide, & afflatu continuo peſtiferi papatus depravata , & in urbibus ubi matronæ olim , ſcriptorum etiam monimentis celebratæ, exempla erant pudicitiæ , omnia adeò degeneraſſe, & in abyſſum turpitudinis collapſa eſſe, ut etiam decreto Senatus, meretrices de publico gratis honoratis hoſpitibus dentur, horrendum dictu. Sed κακοζήλου Papæ ſtupiditas & pervicacia infrunita excundit, ne quod jam omnibus notum eſt, & in ſummo totius Europæ, imo totius mundi theatro , nempe Venetus , non à Venetis ſed à Papiſtis geſtum eſt, dicam: Nondum. 5. anni, impius ne magis an fœtidus neſcio , ſed quem utroque malo extreme notabilem notum eſt. Ioannes della Caſa, Archiepiſcopus Beneventanus, Papalis Cameræ Decanus , & in toto Venetorum dominio , cum poteſtate Legati à latere Legatus , ea legatione fungens, Venetiis librum compoſuit , & edidit de laudibus Sodomiæ. Quis hic non exhorreſcat ? Sed horribilius eſt , quod in eo libro affirmat execrandiſſimum illud Sodomiæ ſcelus , eſſe artem , & opus divinum , idque etiam propria experientia perſuadere, & facere credi nititur, dicens ſe non alia magis Venere delectari. Quis ethnicorum etiam cynedorum, imo pathiciſſimorum poetarum, tam impudenti & projecta libidinis prurientis & pluſquam belvinæ licentia , uti auſus eſt ? Quid quod veteres illi Sodomitæ, Dei vindicta , ſolphuris & ignis pluvia, & abyſſo , in infernum viventes abſorpti , Geneſis 19. Nunquam eo dementiæ & petulantiæ venerant, nunquam ſcelus ſuum ita laudaverant, nec artem & opus divinum eſſe dixerant. Et tamen non puduit legatum illum & Archiepiſcopum Papalem interioris etiam conſilii Romanæ ſedis anteſignanum & Decanum, ut etiam inde ſibi ſuiſque ſymmiſtis, tanquam de egregio, & illi curiæ gratiſſimo palmario , plaudat, non clam ſed in totius orbis, tanquam libidinibus Antichriſti ſubacti theatro, nomenque ſuum & qualitatem in honorem ſedis & functionis ſuæ , libro præfixerit , Venetiis per Trajanum Navum publicum chalcographum propalam impreſſo & vendito, & nondum biennium in Comitiis Helvetiorum Badenſibus tam prodigioſam fœditatem execrantium. lecto , dum interim Chriſtianos, & libros de Chriſto (ut illum de beneficio Jeſu Chriſti) ſua impia bulla 7. Maij. Anno 1549. notatum, dira crudelitate perſequeretur & combureret, ſuæ impietatis adminiſtro Gerardo Buſdrago Lucenſi Decretaliſta , auditore , ſeu quæſitore ſuo impuriſſimo, qui in impietatis præmium Epiſcopus Argolicenſis , & Epiſcopi Patavini ſuffraganeus (ſuffraganeum vocant) creatus eſt. Nonne pluſquam notum eſt in Antichriſto Romano , è cujus ore impius ille emiſſarius , ad Chriſti fidem & fideles ferro & igni perdendos, prodiit (Paulus enim 3. illum Venetiæ ut virum ſanctiſſimum, inculpatæ & exemplaris vitæ & doctrinæ , propoſuerat, & commendaverat) nonnè inquam notum eſt, in eo abunde impleta eſſe , quæ Daniel c. 11 prædixit , quod concupiſcentias mulierum (ſcilicet præ aliis execrabilioribus) negliget , & omnem Deum non intelliget, & Deum Mahuzim in loco ſuo venerabitur, & Deum quem non noverunt patres ejus, venerabitur auro & argento , & lapide pretioſo, & deſiderabilibus. Et civitatem illam , ſeu Eccleſiam magnam, cujus nominis , græcis (quibus beatus Joannes ſcripſit) literis ſcripti numerus, ſignatum illum ſexcentorum ſexaginta ſex numerum, adæquatè reddit , Apocalyp. 13. quæ regnum occupavit ſuper Reges terræ , eſſe Romanam illam ſedem & curiam , omnes vel pathiciſſimorum omnium libidines excedentem, quæ Apocalypſ. 11. & 17. Sodoma, & Ægyptus , & Babylon magna mater ſcortationum & abominationum terræ , vocatur , ebria de ſanguine ſanctorum , & de ſanguine martyrum Jeſu, à qua jam manifeſtata , Dei populus exire jubetur, ne particeps ſit delictorum ejus , & de plagis ejus accipiat. Apocal. 18. Et tamen in rebus tam manifeſtis, & contra quàm tam aperte monet, jubet & minitatur Spiritus ſanctus , biceps illa Sorbona adhuc hodie dicere audet, imò clamare, nolite exire, ſed obedite , credite illi beſtiæ , facite , adorate, ſumite, imaginem, characterem, traditiones illius, & nolentes occidite, urite, Apocalyp. 13. è multis quidem pauca, ſed evidentiſſima & obiter, ad alia feſtinans, dixi. † Supereſt ut quemadmodum detectis 32
erroribus Antichriſti , & revocato puro & ſyncero verbo Dei , Dracone verò cum angelis ſuis è cœlo hujus Eccleſiæ & ſcholæ projecto, Apocal. 12. ſacra theologia ſuæ dignitati & luci reſtituta eſt , ita leges noſtræ, quæ eodem quo theologia tempore, ſophiſtica obſcuratæ , & maledictis deturpatæ fuerunt , utroque malo liberentur, ſuumque ſplendorem & vigorem longo tandem poſtliminio recipiant, ſuum, inquam, verum & debitum , non autem alienum, & abuſivum. † Siquidem apud Ethnicos, lex, 33
ſcilicet civilis, humana & poſitiva , omnium ſuperior & domina erat, etiam ſacrorum & religionum, non ſolùm apud veteres Romanos , ut clarè teſtatur Cicero de legibus , Livius , Valerius Maximus, Plutarchus, & omnes authores Romani , ſed etiam apud antiquiores illis Græcos. Chryſippus enim quem Juriſconſultus Marcianus lib. 1. Inſtitut. & habetur in l. 2. de legibus. vocat ſummum Stoicæ ſapientiæ philoſophum , ait in libro de lege: legem (ſcilicet a ſapientibus hominibus conditam) eſſe omnium tam divinarum quàm humanarum rerum reginam, ducem & regulam. Idem utriſque & Græcis & Romanis vetuſtiores , Ægyptii & Chaldæi. Hinc apud eos iidem erant Reges & Pontifices, ut ait Plato, loquens de Ægyptiis , in libro de regno & Iſidorus generaliter loquens, in lib. 2. etymologiarum cap. 1. & habetur. 21. diſt. c. cleros. Quin veteres quoque Imperat. Romani erant etiam ſummi pontifices, ut eorum tempore viventes & ſcribentes teſtantur , Val. Max. & Sueto. Tranquillus, deinde Auguſt. lib. 1. de civitate Dei, ſed hi fuerunt

pudendi & pernicioſi errores gentilium, hominum
34 à cæcitate mentis ſuæ ſeductorum. † Omnes enim
religiones humanitus inventæ, omnia ſacra poſi-
tiva, ſive humano ingenio excogitata, quantumvis
in ſpeciem apparentia, nihil aliud ſunt quàm mera
idololatria, & Satanæ (ignoratione & cæcitate men-
tis humanæ abutentis) ludibrium, eò pernicioſius
& periculoſius, quò majori ſanctitatis velamine
tegitur, & adumbratur, ut idem Auguſt. & omnes
S. Patres & Doctores teſtantur, & exempla ſunt
(nunc quidem ludibria, quantumvis olim diu cre-
dita) veteres ſacrificiorum leges, Pompilii Numæ,
Libri Faſtorum Naſonis. Unde Tertullianus in A-
pologetico, non minus appoſitè quam falſe Ro-
manis objiciebat: oportere deos multum eſſe pro-
pitios hominibus, à quibus ſcilicet facti & creati
35 erant, & creati cuſtodiebantur. † Nullum enim
Romanis licebat habere vel colere Deum, niſi quem
ipſi delegiſſent, vel talem eſſe conſtituiſſent, quam
authoritatem Senatus Romanus initio ad ſe rapuit
à morte Romuli, quem oligarchiæ cupidine ad
capreæ paludem à ſe occiſum, ad populum deſide-
rio Regis tumultuantem ſedandum, falſis appari-
tionibus confictis deificavit, ut vel ex ipſa Titi Li-
vii hiſtoria liquet, in lib. 1. 1. Dec. Et eam ſemper
authoritatem etiam invitis veteribus Imperatori-
bus quantumvis imperioſis & crudelibus retinuit,
ut Imperatorem Tyberium, de Chriſto in Deos re-
ferendo ſenatum conſulentem, (eo quòd non ex-
pectato Senatus judicio & decreto ſuffragium ſuum
dediſſet) audire noluerit, ſed eam conſultationem
prorſus & in perpetuum reſpuerit, nec deinceps
unquam nec roganti nec minitanti Tyberio ea in
re acquieſcere voluerit, ne quid in apotheoſi, de
ſua authoritate minuiſſe videretur, ut author eſt
Tertullianus in ſua pro Chriſtianis apologia. Et Ni-
cephorus in Eccleſiaſtica hiſtoria lib. 2. c. 8. Hinc
religiones factitiæ, Divi, ſacraque ethnica, merito
legibus humanis, à quibus & conduntur & pendent,
ſubjiciuntur. Quo ſenſu Ovid. Faſt. 3. ait. Inde da-
tæ leges, ne fortior omnia poſſet. Cæptaque ſunt
36 pure tradita ſacra coli, † tradita, ſcilicet à Numa
Pompilio, qui confictis miraculis & apparitioni-
bus Deæ Ægeriæ, & Anciliorum cœlitus in manum
ſuam lapſorum, religionem factitiam divis cœliti-
bus, virginibuſque Veſtalibus, & manibus, mortuo-
rumque funeribus compoſuit, & à ſenatu appro-
batam recipi fecit. Livius lib. 10. 1. Dec. Sabellicus
Ennead. 2. lib. 3. in fi. & omnes teſtantur. Cujus li-
bri in ejus ſepulchro quadringentis nonaginta duo-
bus annis poſt ejus obitum, & centum ſeptuaginta
octo annis ante Chriſtum natum inventi, ne ficti-
tiæ religionis impoſturæ detegerentur, juſſis Sena-
tus in comitio, ignè à victimariis facto, in conſpe-
ctu populi, cremati ſunt, ut Liv. lib. 10. 4. Deca. &
ante eum Varro, deinde Val. Max. Plinius, Plu-
tarchus & Auguſtinus, de Civitate Dei. li. 7. ca. 34.
teſtantur. Nec aliter proceſſerunt Papæ ad Anti-
chriſtianum regnum ſuum, fictitiæ religionis metu
fundandum, augendum, & retinendum. Quod enim
initio Evangelia, & ſancta quatuor generalia Con-
cilia ad unguem ſe ſervaturos profitebantur. c. ſi-
cut ſancti. 15. c. ſancta octo. 16. diſt. prætextus erat
tanto pernicioſior, quanto magicæ artes divinis ver-
bis adumbratæ, ut venena melle illita, peſtilentio-
37 res ſunt, teſtibus Chryſoſtomo & Auguſtino. † Prio-
res illi Antichriſti Arrius, Macedonius, Apollinaris,
Neſtorius, Eutyches, contra ipſius Chriſti perſonam,
nunc in divinitatem, nunc in humanitatem aperte
inſurgentes, mox agniti, ſcripturis ſacris convicti,
à ſanctis illis primis Concilijs univerſalis Eccleſiæ,
& à legibus noſtris Imperialibus damnati ſunt, ſed
iſte ſingularis fœtus, qui ſpeciem quidem pietatis
initio amplexus eſt, perſonam quidem Chriſti con-
fitens, ſed virtutem ejus abnegans, & officium ejus
uſurpans, diu (ut Pau. 2. Theſſ. 2. prædixerat) la-
tuit, donec noviſſimis his temporibus Evangelio
(quod ille infinitis ſomniorum labyrinthis obruerat)
detecto, apparuit illum omnem Chriſti ſummi pro-
phetæ ſacerdotis & Regis officium uſurpaſſe: tum
prophetiam (quæ tamen ultima & abſoluta eſt.
Hebr. 1.) novam doctrinam & Decretales conden-
do, Tum ſacerdotium, (quod tamen æternum eſt)
alios ritus, & ſacrificulos in terra inſtituendo, &
alios mediatores in cœlo confingendo: Tum re-
gnum, ſeſe ſponſum & caput univerſalis Eccleſiæ
faciendo, nec non in imperia, regna, & magiſtratus
populorum, præſertim pop. Ro. involando, & ſic
in effectu, quanquam initio nondum apertis verbis,
tamen ſemper re ipſa negando Jeſum eſſe Chri-
ſtum, hoc eſt, ſingularem illum prophetam, Deu-
ter. 18. qui legem & omnem religionis doctrinam
compleret, æternum & unicum ſacerdotem, qui
unica victima & oblatione perfectos efficit in per-
petuum ſanctificatos. Heb. 10. Unicum mediato-
rem. 1. Timoth. 2. Hebræ. 9. Act. 4. ſponſum &
regem Eccleſiæ, ut indubitatus ſit ille Antichriſtus.
1. Io. 2. Ut autem omittamus quàm obſtinata rabie,
ferro, veneno, flammiſque, Decreta & inventa ſua,
verbo Dei præferens, propugnet, & quid Canoni-
ſtæ creaturæ ſuæ cenſeant, quod ea ſint propalam
omnibus nota, † audiamus paucis quid theologa- 38
ſtri ſub ejus tyrannide dementati, de vera theolo-
gia, & lege divina ſenſerint & docuerint. Quatuor
enim gradus legis divinæ, etiam purè & purè di-
vinæ faciunt, ut videre eſt in eorum Sententiis, præ-
cipuè Gabrielis Biel, in 3. diſt. 37. q. 1. art. 1. In pri-
mo gradu ponunt leges immediatè revelatas à Deo
pro tota communitate vel principaliore parte ho-
minum, ſcriptas in Biblia, ut ipſi loquuntur, & præ-
ſertim in Evangeliis latis à Chriſto ad conſequu-
tionem beatitudinis. Ecce ut unicum tantum gra-
dum tribuant Bibliis & Evangeliis, quæ adhuc de-
pravant & potiori parte truncant, facientes Evan-
gelium, & totum novum teſtamentum legem dun-
taxat operum, detruncata & abjecta juſtitia fidei.
In ſecundo autem gradu ponunt leges divinas, quæ
ex præcedentibus in conſequentia evidenti dedu-
cuntur, ex præcedentibus inquam Papiſtico fermen-
to vitiatis & truncatis, unde deducunt articulos,
commenta & ſomnia ſophiſticæ theologiæ, quæ ta-
ſico vocant & affirmant leges purè divinas. In ter-
tio gradu ponunt leges divinas ex prædictis dedu-
ctas, per ſucceſſivam (quam ex Decretis Paparum
in c. cum Marthæ. §. ſane multa. de celebrat. miſ-
ſar. ſupponunt) relationem Apoſtolorum & alio-
rum, æquivalentem ſcripturæ ſacræ Biblici canonis,
videlicet determinationes Eccleſiæ, ſcilicet Papalis,
quam ſpiritu ſancto (etiam novis dogmatis) eru-
diri teſique credunt, & credendum docent. Iſtud
eſt Jus Canonicum, Decretales, Sextus, Clementi-
næ, Extravagantes, & infinita aliarum ſuper alias
bullarum decreta, quæ tamen vocant non ſolum
jus divinum, ſed Jus pure divinum. In quarto gra-
du ponunt leges ſpecialiter inſpiratas & revelatas
quibuſdam ſingularibus perſonis, ut Brigittæ, Fran-
ciſco Aſſiſio, Dominico Hiſpano, Franciſco à Paula,
† & id genus factitias religiones, etiam mendican- 39
tium, quas Procopius Bohemorum Dux & Legatus
in Concilio Baſilienſi à diabolo inventas convince-
bat, quia nec à Moſe, nec ante eum à patriarchis,
nec poſt eum à prophetis, nec à Chriſto, nec ab
Apoſtolis, ut etiam Æneas Silvius qui præſens erat,
& poſtea Papa Pius. 2. fuit, in ſua Bohemica hiſto-
ria, cap. 50. teſtatur. Sed cur tam potens & ine-
luctabile argumentum, non alia arte, quàm faſtuo-
ſo riſu, & turpi cachinno eluſum fuit? niſi quod
illic theologiſtæ & Canoniſtæ, lege divina potiori

parte truncata, reſiduum adhuc pedibus conculcabant, commenta & inventa ſua præferendo, & in partem etiam legis purè divinæ erigendo, ut etiam Io. Andreæ canonici Papatum juris tuba, in c. ult. ne cleri. vel monachi. dicat etiam legem civilem eſſe partem legis divinæ & Theologiæ. quod Bal. procem. feud. col. 7. trahit ad conſuetudines Longobardorum. Et ad quas non fæces & deliria trahunt? Et tamen adhuc minus delirant, quàm qui trahunt ad conſuetudines quarumvis ἐθελοθρησκειῶν, & anilium ſuperſtitionum, quibus etiam ex papiſtica doctrina audent etiam peculiare ſacrum, tanquam è cœlo lapſum inſtituere, nec ſolum verbum Dei prætexere, ſed etiam quod majus eſt, præceptis decalogi, velut opus ſupererogationis præfer-
40 re, † Utque unum pro multis ſed famoſiſſimum, & toto orbe cantatiſſimum proferamus exemplum, Germani nuper, quàm brutalibus ſed alte fixis præſtigiis, velut œſtro perciti, ad idolum illud Compoſtellanum curſitabant? quod tantum aberat, ut ad ſe venientes ſervare poſſet, ut indigeret cuſtodiri ab illis qui ſtudio divum pluſquàm poeticum cuſtodiendi, nocte circum altare iſtius, nedum vulneribus ſed etiam homicidiis ſeſe conficiebant, ut eſt text. apertus in Decretal. c. propoſuiſti. de conſecrat. Eccleſiæ vel altar. quam idolomaniam tantum abeſt ut Papæ eradicarint, ut oleum camino infuderint, confirmantes hac diabolica inſania Beatum Jacobum Apoſtolum ſancte riteque coli. Tantæ impietatis votum, velut eò ſacratius quò ſceleratius, ſuæ ſoli diſpenſationi reſervantes, ut Panor. & omnes Canoniſtæ, in c. ex multa. de voto & voti redemptione. quorumvis Jacobus contraria docuerit, nec unquam in Hiſpania fuerit, ſed primus Apoſtolorum, paulo poſt Stephanum Hieroſolymis occiſus. Act. 12. Quid hic dicerent antiqui patres, Epiſcopi, doctores Eccleſiæ primitivæ? quorum ab eorum facie ſeſe proriperent tot Theologaſtri & magiſtelli in adulationem Papiſticæ religionis coa-
41 cervati? † At nos qui Dei gratia poſt tam diuturnas tenebras luce verbi Dei renati, Chriſtiani ſumus, ſacram Theologiam (quæ cœleſtis eſt) ut non confundimus cum naturalibus ſcientiis, ita nec cum humanis legibus: tantum abeſt ut legem ullam humanam, eſſe reginam, dominam, aut ſuperiorem Theologiæ, ut ne æquandam quidem illi cenſeamus, ſed id ut ethnicum & blaſphemum execrantes ſacram Theologiam & authore & objecto, & certitudine, & fine, cæteris omnibus diſciplinis & ſcientiis præſtantiorem & ſuperiorem aſſeramus.
42 Verum ut alia eſt interior cordium juſtitia, quæ eſt per ſolam Chriſti fidem, quam Theologia docet, alia civilis juſtitia & diſciplina externa, in qua Juriſprudentia verſatur. Ita alia & ſuperior Theologiæ: alia & inferior Juriſprudentiæ, dignitas, virtus & functio. In hoc autem pulchre differendo conveniunt, quod utraque & Eccleſiæ & Reipublicæ neceſſaria eſt, illa illi, hæc huic propior, quodque altera alterius, quanquam diverſo modo indiget. Juriſprudentia enim indiget Theologia ut ſuperiore, tam theorica quàm in praxi, in his præſertim quæ res divinas & Eccleſiaſticas concernunt, Theologia vero non indiget Juriſprudentia niſi ut inferiore, velut reliquis inferioribus facultatibus, &
43 circumſtantiarum cognitione indiget. † nulla tamen magis eget quàm Juriſprudentia, prout nulla Theologiæ vicinior & affinior eſt, præterim in his quæ ad ſecundam decalogi tabulam ſpectant. Ipſe enim optimus maximus Deus per os Moſi, poſt divinas & Theologicas, ſtatim civiles & politicas de rebus humanis leges Iſraëli attexuit & promulgavit. Quod ſi verum & bonum Theologum, non in metaphyſicis (ut Ariſtoteles, Averrhois cæterique Ethnici Philoſophi, & poſt eos adusque theologaſtri illi cen-

fuerunt) ſed in mentibus & moribus verbo Dei, & doctrina cœleſti imbuendis & regendis verſari oportet. Si inquam, oportet illum, & multo magis Eccleſiæ miniſtrum, non ſolum communis ſenſus, ſed etiam œconomiæ, politiæ, rerum agibilium & circumſtantiarum expertum eſſe, ut ſatis oſtendit Paulus. 1. Thimot. 3. & cap. 1. ad Titum. Quænam profeſſio magis hoc docet & ſubminiſtrat quàm Juriſprudentia, non confuſanea illa infinitis opinionum & intricationum Labyrinthis hactenus obruta, ſed dilucida, æquabilis, parabilis, rebus & uſibus hominum accommoda, ut nunc repurgamus & profite-
mur? † Ipſa certe & verus & recens hiſtoria & ex- 44
perientia docuit & docet, ut nonnulli rerum expertes, præſertim Exmonachi, ſola Bibliorum & aliquot exegeticorum Theologiæ librorum lectione, quinetiam linguarum quandoque notitia freti, ſine experientia, theologiam docere, aut Eccleſiam regere aggreſſi, quàm infœliciter & jejunè, ne dicam periculoſe, de magiſtratibus & judiciis, de legum civilium poteſtate & uſu, de contractibus, de uſuris, de bello, de defenſione, de reorum pœnis, & ſcripſerint & docuerint, ut ſileam quantam feneſtram quandoque vel anarchiæ, vel anabaptiſmo aperuerint, non dolo, ſed dum ex ſua ſola umbratili theoria, de rebus quarum ſunt expertes judicare &
decernere ſe poſſe incaute confidunt. † Non exigo 45
Theologum à Jureconſulto doceri, vel jura noſtra diſcere, ne quis cavilletur, quàmvis prius & à Grammatica, & à Dialectica longe inferioribus facultatibus doceri debeat. Sed hoc dico, quod ſine aliquo rerum communium, præſertim civilium cognitione & uſu (quæ præ cæteris Juriſprudentia ſuppeditat) non debet ad actum ſcribendi, docendi, regendique Eccleſiam accedere. Scitum eſt quantum piæ memoriæ Martinus Bucerus, linguarum & ſacrarum literarum peritiſſimus, jam ſenex, & ipſa rerum experientia edoctus, quantopere futuris Eccleſiæ doctoribus & miniſtris, legum etiam noſtra-
rum ſtudium commendabat. † Quid quod non ſo- 46
lum vetus & recens hiſtoria, ſed vas illud electionis Paulus hoc teſtatur? Quorſum enim. 1. Timoth. 3. tam diſertè ſecundo loco exegit Epiſcopum ſive miniſtrum eſſe unius uxoris virum? An, ne plures ſimul uxores contra legem Dei habeat, ut quidam etiam antiqui cenſuerunt? minime, quum priore loco exegerit irreprehenſibilem eſſe. An vero ne admittatur niſi mox ducta uxore, ſi ea careat, ut etiam tempore noſtro quidam cenſuerunt & practicarunt? Nec hoc quidem. Paulus enim, etiamſi uxorem quandoque (ut Ignatius ſcripſit) habuerit, tamen illam ſecum non ducebat in miniſterio apoſtolatus 1. Corinth. 9. quinimo carentibus uxore, ſuadebat ne quærerent uxorem, ſed ut manerent ut ipſe, hoc eſt, cœlibes, modo continere poſſent, & addit hoc prodeſſo, quò liberius quæ Dei ſunt curentur. 1. Cor. 7. Palàm eſt ergo Paulum hoc requirere, ut hujus œconomiæ, (& ſi fieri poſſit politiæ) notitiam habeat, qui Eccleſiam docere aut regere debet, id quod etiam diſertis verbis exprimit, addens, qui ſuæ domui bene præſit, qui liberos habeat in ſubjectione. Quod ſi quis propriæ do-
mui præeſſe non novit, quomodo Eccleſiam Dei
curabit? 1. Tim. 3. † Non igitur ſufficit ſola vel 47
exacta ſcientia, ſed aliquis etiam rerum uſus, & aliqua œconomiæ & negociorum experientia, etiam voce divina exigitur, in eo qui Eccleſiæ Doctor aut Epiſcopus futurus ſit. Quoniam multo amplius & judicii & experientiæ requiritur in publico doctore, aut miniſtro Eccleſiæ, qui non ſolum adverſarios veritatis convincere, ſed etiam conſilio & prudentia (quæ ſine aliquo rerum uſu non habetur) Eccleſiam juvare & regere queat, quàm in alio privato. Beatus Ambroſius Inſubriæ Proconſul, non-

dum baptizatus, in Epiſcopum Mediolanenſem ele-
ctus, non ſolum Eccleſiam illam Ariana labe infe-
ctam, ſed etiam vicinas liberavit, malleus hære-
ticorum ſui temporis, & doctor Eccleſiæ præcipuus.
Nectarius è prætore urbis Conſtantinopolitanæ, in
ejuſdem Epiſcopum aſſumptus tam ſanctè ſe geſſit,
hæreticos coercens, ut ſpecimen nomenque ſan-
ctitatis reliquerit Eccleſiis, quas monachi, rhetores,
ludimagiſtri, aut alii rerum expertes ſæpe turbave-
runt, & diſſipatas reliquerunt. Quiſquis igitur cum
vitæ & doctrinæ integritate, talem rerum experien-
tiam adjecerit, ut per aſſuetudinem ſenſus habeat
exercitatos ad diſcretionem boni & mali. Heb. 5.
ſi is continere velit & poſſit, quid magis præpoſte-
rum, & à ſenſu Pauli alienum, quàm ut uxorem
48 (prius quàm miniſterium) ſuſcipiat, exigere? † No-
tum eſt quodnam ſit Epiſcopi ſeu miniſtri Eccleſiæ
officium, nempe verbum Dei diſpenſare, idque pu-
rè & ſyncere, non ut falſi caupones aquam vino
miſcent. Eſa. 1. aut paleas tritico. Hierem. 23. hoc
eſt, traditiones humanas, ut ibi Beat. Hieronym.
exponit, & ſacramenta adminiſtrare eodem verbo
inſtituta, & Eccleſiæ (ut familiæ) doctrina & exem-
plo, non dominatione præeſſe. 1. Pet. 5. Principis
autem vel magiſtratus Chriſtiani officium eſt, po-
pulo (in quo etiam miniſtri Eccleſiæ continentur)
præeſſe poteſtate eminenti & præcellenti, ad vin-
dictam quidem nocentium, laudem autem rectè
49 agentium. ad Rom. 13. 1. Pet. 2 † Diſciplinam omnem
externam, ſive civilem, ſive Eccleſiaſticam, ſervare,
& ſuper omnia legem & verbum Dei legere, diſce-
re, cuſtodire, & cuſtodiri facere, ut ſpeciale man-
datum & præceptum habet à Deo. Deut. 17. Jo-
ſue. 1. Non recedet (inquit Dominus) liber legis
hujus ab ore tuo, ſed meditaberis in eo die ac no-
cte, ut obſerves & facias ſecundum omne quod
ſcriptum eſt in eo. Eſt igitur voce Dei cuſtos to-
tius legis, etiam mere divinæ, ſaltem quoad ex-
terna officia. Quare externa officia & profeſſio-
nes ſpectantes non ſolum ad ſecundam, ſed etiam
ad primam Decalogi tabulam, judicat. Prima enim
tabula propter diſciplinam pertinet ad vitam cor-
50 poralem & temporalem: † non quod in his, ſolus
ſibi exequendi modum aut typum Eccleſiaſticum
decernat, ſed cum miniſtris & doctoribus Eccleſiæ.
ut Deut. 17. jubetur ipſe ſibi deſcribere exemplar
legis in libro, coram ſacerdotibus & Levitis, & ſic
non clam eis, nec inconſultis. Si enim in rebus
civilibus, in quibus ſuo jure (ſervata tamen æqui-
tate, & ſubditorum commodo) liberam habet po-
teſtatem, maturum tamen eorum ad quos ſpectat
conſilium prius adhibere debet, l. humanum. C. de
legibus. Quanto magis in rebus divinis, in quibus
non habet, niſi nudum miniſterium & executionem,
ſicut merus miniſter, nec poteſt vel tantillum ad
dexteram vel ſiniſtram deflectere à verbo Dei, nec
51 addere aut detrahere. † Et hoc eſt quod ſentit le-
gum doctor Bal. in tract. de pace. Conſtant. ad fi.
aiceos, quod in his quæ ſunt juris divini aut natu-
ralis, ſummus Princeps non poteſt procedere, niſi
ut veritas, id eſt, ad limites veritatis, alioquin quod
facit ipſo jure nullum eſt, tanquam à mero priva-
to vel procuratore ultra vel præter mandatum agen-
te. Pariter Epiſcopus vel miniſter Eccleſiæ, merus
eſt executor ſeu diſpenſator verbi Dei, non eſt Do-
minus nec ſponſus Eccleſiæ, ſed fidelis ſervus &
amicus Chriſti ſolius ſponſi, ſtans & audiens eum,
gaudio gaudens propter vocem ſponſi, hoc eſt dum
52 Verbum Dei creſcit & currit. Io. 3. † Porro ut
non debet Princeps officium Epiſcopi ſeu miniſtri
invadere, quod non impune tentavit Ozias, ob id
lepra percuſſus, & templo ejectus. 2. Paralip. 26.
ita nec Epiſcopus aut miniſter officium principis
ſeu magiſtratus civilis: hæc enim diſcrevit Deus,
utriuſque maximi doni dator, & diſcreta manere
voluit, & ſub utriuſque competenti regimine, quic-
quid humano generi utile eſt, conferre, ait text.
pulcherrimus. in Auth. quomodo oport. Epiſco. &
cler. ad ord. perduci. Novella. 6. Hoc fuit ſcelus
horrendum, & nota certiſſima Antichriſti Romani,
qui poſtquàm ſibi præſtigiis & vi Eccleſias ſubje-
cit, in officia & jura Principum, Regum, Impera-
torum, nec non magiſtratus Populi Romani invo-
lavit, & omnia divina & humana, ſuæ tyrannidis
ergò confudit. † Sed ad rem: Miniſter excedit 53
Principem, quantum ad curam internæ cordis ju-
ſtitiæ per fidem, & quantum ad Evangelii prædi-
cationem, & adminiſtrationem ſacramentorum, ut
inquit text. in dicta Novell. 6. in princ. quæ eſt
functio longe ſanctior & nobilior omni magiſtratu,
etiam regali & Imperiali. Princeps & quivis ma-
giſtratus excedit miniſtrum & Epiſcopum in Juriſ-
dictione & omni diſciplina externa, etiam Eccle-
ſiaſtica, & debet eſſe eminens imo ſupereminens
& præcellens, etiam ſuper Epiſcopos, & omnes
Eccleſiaſticos, in adminiſtratione gladii & omnis
Juriſdictionis & diſciplinæ externæ, etiam Eccleſia-
ſticæ, ex decreto Dei. Rom. 13. 1. Pet. 2. Eſt etiam
poteſtas temporalis pro hac tantum vita, cum qua
finitur. Contra Epiſcopus & miniſter debent eſſe
in humilitate. 1. Pet. 5. contenti alimentis & qui-
bus tegantur. 1. Timoth. 6. quoniam regnum Chri-
ſti quem ſolum prædicant, non eſt de hoc mundo.
Io. 18. imo nec municipium quidem eorum hic eſt,
ſed in cœlo. ad Philippen. 3. in fine. ad Hebræos.
c. ult. quamvis interim pugnent contra hoſtes lon-
ge majores & truculentiores, nempe peccatum,
diabolum, & infernum. De ſe enim & aliis mini-
ſtris ait Paulus ad Epheſ. 6. Non eſt nobis lucta ad-
verſus ſanguinem & carnem, ſed adverſus princi-
patus, adverſus poteſtates, adverſus mundi domi-
nos, rectores tenebrarum ſeculi hujus, adverſus
ſpirituales aſtutias in cœleſtibus. Quapropter aſ-
ſumite univerſam armaturam Dei. &c. † Quan- 54
quam etiam Chriſtianus Princeps & magiſtratus
contra hujuſmodi ſpirituales hoſtes pugnet ſuo mo-
do, videlicet ſanam doctrinam ſua authoritate cu-
ſtodiendo, tum ſanctas ad hoc leges ferendo, &
exequendo, ut Theodoſ. magnus fecit in l. 1. & 2.
C. de ſum. Trin. tum jubendo ſuis Evangelium pu-
rè prædicari, alios vero ſuo exemplo & monitis ad
id incitando, prout pius & ſanctus Rex Ezechias
fecit. 4. Reg. 8. & 2 Paralip. 30 Itaque quantum
ad omnem diſciplinam externam, etiam Eccleſia-
ſticam, poteſtas eſt ſolius Principis ſeu magiſtratus,
qui tamen quantum ad res Eccleſiaſticas, miniſtro-
rum & doctorum conſilium adhibere debet. † Quan- 55
tum autem ad cuſtodiam prædicationem & curſum
verbi Dei, quamvis uterque tam miniſter quàm po-
teſtas, ſit merus executor, tamen miniſter ſeu Epi-
ſcopus potior eſt, nimirum dux verbi, illiuſque &
ſacramentorum diſpenſator. Princeps autem ſeu
magiſtratus manet in terminis ſimplicis quidem, ſed
publici & à Deo, quatenus verbum illius ſequitur,
approbati executoris, ut eſt text. apertus 2. Paralip.
29. & ingreſſi ſunt (ſcilicet ſacerdotes) juxta man-
datum Regis (ſcilicet Ezechiæ) & imperium Do-
mini. Rex itaque non proprium ſed domini impe-
rium ſibi injunctum exequebatur, dum fractis idolis
& excelſis, etiam æneo ſerpente, congregavit ſacer-
dotes & Levitas, eoſque juſſit puram Dei legem re-
ſumere, nec peccata patrum imitari, miſſiſque per
curſores ſuos epiſtolis, prædicavit reliquis filiis Iſraël
ut reverterentur ad Dominum, nec ambularent in
præceptis patrum & fratrum, ſed Domini. 2. Para-
lip. 30. † Quantum ergo ad res divinas tantum præ- 55
ſtat Epiſcopi vel miniſtri munus & dignitas Prin-
cipi ſeu magiſtratus, quantum os manui, juxta pal-

chram illam & ſanctam ſacræ ſcripturæ analogiam. de miniſtro quidem ſic dicentis, Malach. 2. Labia ſacerdotis cuſtodierunt ſcientiam, & legem requirent ex ore ejus. De Principe vero. 2. Paral. 23. dederuntque in manu ejus tenendam legem, ſcilicet
57 Joiada & ſacerdotes, Regi Joas. † Sacræ ergo leges noſtræ Imperiales, præſertim primi libri Codicis ſanctæ, juſtæ & validæ fuerunt, ſive de perſonis, & inſtitutione Epiſcoporum & Eccleſiaſticorum pro ratione temporis, ut l. officiales. l. presbyteri. l. in Eccleſiis. l. quicunque & ſancta l. ſi quemquam de ſymoniacis Epiſcopis, & participibus criminis. tanquam læſæ majeſtatis coram præfectis prætorio accuſandis, & cum perpetua infamia regradandis. C. de Epiſcopis & clerico, ſive de rebus Eccleſiæ, & tota diſciplina Eccleſiaſtica, ut toto tit. de ſacroſanct. Eccl. ſive de cohærtione & pœna hæreticorum, tam clericorum quàm laicorum, ſive de nuptiis, & ſimiles, quas Chriſtiani Imperatores proprio jure & poteſtate, non minus quàm David, Solomon, Ezechias, Joſias, Iſraëlis & Judæ reges ferre potuerunt, ſive etiam de fide catholica & religionis doctrina, ut tres illæ leges ſitæ ſub tit. C. de ſum. Trin. Sed has quidem ultimas & ſimiles non tulerunt poteſtate aliqua ſibi propria, quam in his nullus hominum, nec angelorum quidem habet. ad Gal. 1. Coloſſ. 2. verum ut meri executores verbi Dei conformiter
58 ad ejus præſcriptum. † Male igitur & impie fuerunt nunc nullitatis, nunc impietatis inſimulatæ & propalàm diffamatæ, etiam in ſcholis, judiciis & concionibus, per Decretales & Bullas Paparum, ranas & locuſtas monachorum, theologiſtarum & canoniſtarum à Papis creatas & emiſſas. At deinceps in Chriſtianis Eccleſiis & ſcholis, præſertim in hac Tubingenſi, longe quàm unquam florentiſſima, quippe Dei beneficio, Evangelii luce reſtituta, ſub chriſtianiſſimo & clementiſſimo Principe noſtro Chriſtophoro Duce VVirtenbergenſi, leges quoque Imperiales priſtinæ dignitati & ſplendori, ad decus veræ Dei Eccleſiæ totiuſque ſacri Imperii ornamentum & ſtabilimentum perpetuum, reſtituendæ ſunt, & ut Chriſtianos fideleſque ſacro Imperio decet, purius (ſophiſtiam omnem repellendo) docendæ, quò non ſolum in privatorum cauſis, ſed etiam in publicis, & Eccleſiæ & imperio uſui ſint. Ampliſſime Senatus, Venerandi Patres, Clariſſimi Profeſſores, & omnium inclytæ hujus Academiæ ordinum & artium Doctores, Magiſtri, λύται, περιλύται, & omnes optimæ ſpei ſtudioſi, labores noſtros & ſtudia imprimis Chriſtianiſſimi & clementiſſimi Principis noſtri juvate. Dixi.

APOLOGIE
DE M. CHARLES
DU MOULIN.

Contre un Liuret, intitulé, La deffenſe civile & militaire des innocens & de l'Egliſe de CHRIST.

A laquelle eſt adiouſtée l'Ordonnance de Monſeigneur de SOVBIZE, Chevalier de l'Ordre du Roy, ſur ledit Livre: enſemble la Cenſure des Miniſtres de la parole de Dieu en cette ville de Lyon.

A MONSEIGNEUR
JEAN DE MONLUC
EVESQUE ET COMTE DE VALENCE,
TRES-ILLUSTRE ET TRES-FEAL CONSEILLER DU ROY EN SON PRIVE' CONSEIL,

CHARLE du Moulin ancien Docteur és droits, Juriſconſulte de France & Germanie, Conſeiller & Maiſtre des Requeſtes ordinaires de l'hoſtel de la Royne de Navarre, deſire ſalut, honneur, & felicité perpetuelle.

MONSEIGNEVR,

J'ay eu depuis vingt ans beaucoup d'envieux & de calomnies, qui toutes, par la grace de Dieu & ayde des gens de bon zele & amateurs de verité, ſont eſvanouies : mais je n'en ay encores ſenti ny enduré de ſi meſchante ny ſi pernicieuſe que celle que aucuns m'ont n'aguieres voulu impoſer, c'eſt que le neuvieme jour de ce mois l'on me voulut mettre ſus que j'avoys fait & compoſé un meſchant livre intitulé. La deffenſe civile & militaire des innocens & de l'Egliſe de Chriſt. *Lequel meſchant livret n'a aucun nom ny lieu, ny commencement ne fin : & comme il eſt ſeditieux & pernicieux, il eſt contraire & repugnant à toute ma vie & converſation, qui eſt ja de plus de ſoixante & deux ans, & cognue aux plus grans & plus vertueux de ce Royaume : auſſi contraire & repugnant à tous mes livres, qui ſont ja plus de trente ſix imprimez dés & depuis l'an m. v. xxxviij. Il n'y a aucun de meſdits livres imprimés & à imprimer qui ne tende à l'honneur de la couronne de France, conſervation & entretenement de la police & eſtat public d'iceluy, comme dés ma jeuneſſe j'ay toujours eſté & ſuis à cela affecté : Pource il ne pourroit eſtre cheut en ma penſee de faire acte contraire, & outre je n'aurois garde de faire aucun livre ſans y mettre mon nom, à fin que pour le moins le nom & honneur m'en demeuraſt : car je n'ay & n'attens autre choſe de tous mes anciens labeurs. Or pour plus monſtrer mon innocence, & effacer ladite fauſſe calomnie : & auſſi pour monſtrer le zele, affection & ſervice que j'ay & dois a ceſte treſnoble couronne de France & à mon pais, j'ay dicté une brieve & concluante apologie contre ledit meſchant livret, que j'euſſe bien faicte plus ample, ſinon que en la faiſant plus ample je craignois qu'on euſt occaſion d'avoir peur d'un ſi meſchant petit livret : Auſſi pour laiſſer occaſion de plus facilement recouvrer & lire ladite apologie, d'autant qu'elle ſera plus brieve, & laquelle je dedie à vous, MONSEIGNEVR, comme zelateur tant de la vraye pieté & religion, que de l'honneur & excellence de la couronne de France & eſtat d'icelle, & qui à voſtre ancienne nobleſſe & vertus de vos anceſtres & predeceſſeurs avez adjouſté la cognoiſſance des ſainctes & bonnes lettres. Parquoy, MONSEIGNEVR, il vous plaira prendre ceſte dedication en bonne part, comme d'un ancien zelateur & ſerviteur de la treſnoble couronne & Royaume de France & de ſon pais, à un treſnoble, treſvertueux, & ancien zelateur d'icelle : & avoir mes anciennes & laborieuſes eſtudes pour recommandées, priant Dieu vous aſſiſter & conduire heureuſement en toutes choſes, à ſon honneur, & au bien & tranquilité de ce Royaume. Donné à Lyon le xxiij. Juin. m. v. lxiij.*

APOLOGIE
DE MAISTRE CHARLES DU MOULIN CONTRE UN LIVRET INTITULÉ

La defenſe civile & militaire des innocens & de l'Egliſe de Chriſt, brulé és places publiques de Lyon par ordonnance de Juſtice, le ſamedi douzieme jour de Juin l'an mille cinq cens ſoixante & trois, apres la condamnation & cenſure des venerables Miniſtres du conſiſtoire de l'Egliſe de Lyon.

POUR brieveté & ſans detenir les Lecteurs d'un ſeul mot ſuperflu quant à l'intitulation, *Deffenſe civile & militaire des Innocens, & de l'Egliſe de Chriſt.* J'ay veu beaucoup de livres depuis cinquante ans : mais afferoie n'en avoir jamais veu aucun d'un tel tiltre, qui ſemble auſſi exorbitant comme veritablement il eſt d'une nouvelle & inopinée impreſſion.

1 QUANT au contenu au premier feuillet imprimé & au commencement du ſecond feuillet juſques au nombre cinquieme, Veritablement c'eſt pur texte de l'eſcriture ſainčte qui eſt bon, pourveu qu'il demeure en ſon ordre & texture, & ne ſoit pas appliqué hors de ſes bornes ny à autres fins. Car les ſentences meſmes de l'Evangile comme elles ſont catholiques tant qu'elles demeurent dedans leurs bornes, & à la fin à laquelle elles ſont eſcrites : auſſi quand elles ſont tirées hors leurs limites ou à autre fin, elles ſont heretiques : comme la ſentence, Ne ſoyez en ſoucy du lendemain, Matth. 6. 31. 34. Si on la propoſe à un qui va faire ſa beſongne, ſoit pere de famille, ſoit ſerviteur, à fin de le deſtourner ou deſgouter, cela eſt heretique. Mais ſi on la propoſe à celuy qui a travaille & a fait ſon devoir ſelon ſa vocation, & neantmoins eſt en ſoucy & chagrin : en ce cas ladite ſentence eſt Chreſtienne & evangelique : comme j'en ay bien au long eſcrit en mon livre contre les Anabaptiſtes, & auſſi en celuy des Contracts, uſures, intereſtz, & monoyes, tant au Latin imprimé à Paris l'an 1545. en la ſeconde queſtion, qu'au livre François imprimé à Paris l'an 1547. nomb. 41. lequel livre j'ay de tant plus volontiers icy allegué & nommé que l'autheur dudit meſchant livre a bien oſé alleguer ſans me nommer, pour cuider donner luſtre & couleur à ſa mauvaiſe invention.

2 Par meſme raiſon, ſi les authorités ſuſdites de l'eſcriture ſaincte ſont appliquées hors leurs limites & à autre fin que celle à laquelle elles ont eſté dictées & eſcrites par le S. Eſprit, & ſes ſaincts Prophetes : en ce cas ce ne ſeroyent pas ſentences de l'Eſcriture ſaincte, mais vraye poiſon deſguiſée & fardée du tiltre, nom & couleur de l'Eſcriture ſaincte.

3 Il y a plus, car par leſdits textes allegués eſdits quatre articles dudit livret, n'eſt donnée ne attribuée aucune puiſſance au peuple : mais ſeulement aux Magiſtrats eſtablis & ordonnés de Dieu, ſelon la police de Moyſe & de Joſué audit peuple, comme meſme porte le texte divin eſdits articles en ces mots : Quand la choſe ſera bien cogneuë, qui eſt à dire, par cognoiſſance de cauſe devant le Magiſtrat, & par authorité d'iceluy, & par le jugement duquel, ſuyvant l'ordonnance de Dieu, apres que le blaſphemateur & malfaićteur eſtoit deuëment convaincu par Juſtice, il faloit lors, & non pluſtoſt, ne autrement que l'accuſateur jettaſt la premiere pierre : ainſi n'eſtoit loiſible au peuple ne aux particuliers attenter par aucune voye de faict.

Quant au contenu nombre 5. c'eſt un corrolaire qui n'eſt pas du texte de l'eſcriture ſaincte : mais contient verité, pourveu qu'il demeure és fins & limites des textes precedens, ſans le tirer plus loin ne à autre fin. 4

Le contenu article 6. & 7. c'eſt pur texte de l'eſcriture ſaincte, qu'il faut prendre & entendre ſoubz les fins & limitations ſuſdictes, & meſmement en tant qu'à article ſeptieme eſt parlé de demolir les autels, celà ne s'entend pas par les gens privés ou particuliers de leur authorité ou temerité privée : mais il s'entend des Magiſtrats, ou par l'authorité & mandement deſdits Magiſtrats, comme doctement & ſainctement a expoſé & enſeigné Monſieur Petrus Martyr, excellent & veridique Docteur & Profeſſeur en Philoſophie & Theologie, en ſon commentaire n'agueres imprimé à Zurich ſur le livre des Juges chap. 2. *folio* 43. *verſo.* Il forme la queſtion s'il eſt aujourd'huy permis & commandé aux Chreſtiens de rompre les idoles & abbatre les ſuperſtitions, comme il eſtoit permis & commandé au peuple des Hebrieux, eſdits articles il reſpond & donne ſolution par ceſte diſtinction, c'eſt à ſçavoir, que ſi on parle des Princes ou des Magiſtrats, celà eſt reſolu que non ſeulement ils peuvent, mais auſſi ſont tenus ce faire en leurs territoires, & lieux de leur juriſdiction qu'ils ſont tenus nettoyer de ces ordures : car à ceſte fin ils ont le glaive & puiſſance & juriſdiction de Dieu. Mais ſi on parle des gens privés & particuliers, ceux-cy ſe doivent abſtenir de violence & voye de faict, parce que celà ne leur eſt pas commis : & allegue authorité de S. Auguſtin au dixieme tome de ſes eſcripts, ſermon 6. où il dit, qu'il en faut ainſi faire & practiquer par les Chreſtiens, comme Dieu avoit ordonné eſdits Hebrieux Deuter. 7. où il leur commande abbatre les idoles, & demolir les autels d'icelles : mais c'eſt pour executer ce commandement là, 5

alors que la terre ſera en leur puiſſance : & partant conclud S. Auguſtin, que les Chreſtiens les doivent bien abbatre & demolir es champs, villes & maiſons qu'ils poſſedent : mais qu'il ne leur eſt pas licite pour ce faire d'entrer par force és maiſons, champs, villes ou bourgades d'autruy, & qu'au regard de leurs prochains qui ne leur ſont ſubjects, ils doivent premierement procurer par bonne doctrine & exemple, de leur faire tomber les idoles de dedans leurs cœurs : car apres cela faict on leur pourra eſtre adjuteurs à oſter & abbatre les idoles exterieurs, & non pas y aller par force ſur ceux qui ne ſont ſubjets. Auſſi a eſté ainſi determiné au concile Elibertin cha. 60. Ledit Docteur Martyr fait & repete la meſme reſolution ſur le chapitre 18. des Juges, *fol.* 175. *verſo*.

6 Quant à l'article 8. il y a une ſubtile addition & meſlange au texte de l'eſcriture ſaincte y allegué, car ces mots, Contre l'eſtrangier idolatre uſurpateur, ne ſont point dedans le texte de l'eſcriture ſaincte alleguée audict lieu. Et ſemble qu'ils ont eſté de guet à pend entrelaſsés pour cuider faire à croire que le texte de l'eſcriture ſaincte eſt tel, & toutesfois il n'eſt pas tel.

7 Quant à l'article 9. il y a en fort briefs mots deux bonnes hiſtoires encloſes, la premiere d'un Ehud, ce n'eſtoit pas un privé, comme ſuppoſe ledict livre. Il fut premierement eſleu & ſuſcité de Dieu. Secondement il eut commiſſion par les enfans, peuple, communauté & Egliſe de tout Iſrael, comme il appert au livre des juges chap. 3. verſ. 15. *ibi*, Et le Seigneur leur ſuſcita un Sauveur. & *ibi*, Et les enfans d'Iſrael envoyerent par ſes mains. & verſ. 18 Et quand il eut acheve de preſentes le don, il envoya le peuple. Il eſtoit donc accompagné & envoyé de tout le peuple & Egliſe d'Iſrael, & n'eſtoit pas un pur privé, comme dit ledict nouveau livret. Auſſi audict chapitre verſ. 27. quand ledict Ehud revint au peuple, il ne fit pas ſonner la trompette d'une authorité privée : mais on la luy ſonna, & les enfans d'Iſrael deſcendirent avec luy du lieu des embuſches : claire demonſtrance que le peuple l'avoit ja premierement eſleu & authoriſé. Or lors le peuple eſtoit libre, & n'avoit point de Roy ſur ſoy : parquoy, outre ce que deſſus, ce ſeroit trop lourde folie de tirer cela à un peuple ſubject à un Roy.

Et quant à la ſeconde hiſtoire dudict article qui eſt d'Elie, il appert par le lieu dont cela eſt tiré que ledict Elie eſtoit Prophete, & qu'il avoit revelation de Dieu, & qu'il fit miracle public & evident, qui ne ſe peut aucunement tirer à autre cas, & encores moins à perſonnes privées qui ne ſont point Prophetes, & qui n'en monſtrent point revelation de Dieu manifeſte, & qui ne font point miracles evidens. Davantage, quiconque ſe veut ſervir des exemples du vieil teſtamens, il faut qu'il les prenne entiers, & non à texte tronqué : & partant il faut qu'il face miracles, ou qu'il monſtre evidemment certaine revelation de Dieu, comme faiſoyent leſdits anciens Prophetes & autres ſuſcités de Dieu du temps du vieil teſtament.

8 Quant à l'article dix, c'eſt un coq à l'aſne, qui ſaute fort loin des propos precedens, & ſi contient en partie deſguiſement. Car le texte y allegué ne parle pas de la ſcience ou invention de rebelles à ſon Roy : mais au contraire, parle de la ſcience d'obeïr à Dieu & de garder la Loy d'icelle. Il n'eſt point queſtion audit livre d'Iſaie, de la deſobeïſſance aux Rois, & encores moins de la rebellion à iceux : mais ſeulement eſt queſtion que tous ont rebellé à Dieu, &, pour n'avoir eu la ſcience & obeïſſance de la Loy de Dieu, ils ont tous, pouvres & riches, nobles & ruſtaux, eſté menés en captivité. Partant cela eſt mal tiré pour rebeller & deſobeïr au Roy : car audit lieu n'y a aucune antitheſe entre le peuple ſubject & ſon Roy : mais ſeulement entre le peuple & Dieu. Parquoy il y a un ſubtil deſguiſement audit article.

Encores plus grand deſguiſement article onze : 9
car, quoy que die ledit article, Antiochus & autres Rois de Syrie n'eſtoyent pas vrays ſeigneurs : ne vrays rois de Jeruſalem & terre ſaincte : mais vrays tyrans uſurpateurs, teſmoins ceux qui en ont eſcrit ſur le vieil teſtament, par lequel appert que ladite Paleſtine & terre ſaincte, ou de Canaan avoit eſté franchement donnée aux enfans d'Iſraël, de par Dieu privativement à tous autres, Gen. Exo. Deut. commencés de mettre en poſſeſſion par Moyſe quelque peu outre le Jordain Ruben & moitié de Manaſsé : parachevé par Joſué : & à ce tiltre fut continuée la poſſeſſion, & defenduë par raiſons juridiques par Jephthé, Juges chap. 11. verſ. 12. 15. 16. 17 18. 19. 20 21. 22. 23. 27. tellement que nul eſtrangier ne la pouvoit poſſeder que contre l'ordonnance de Dieu. Et davantage, combien que Nabuchodonoſor par punition de Dieu, euſt occupé le païs : toutesfois Dieu leur reſtitua, & ſuſcita ce grand monarque Cyrus, qui ordonna par loix & edicts publiques que tous les Iſraëlites retournaſſent en leurs terres & poſſeſſions & Paleſtine pour en jouïr franchement & en toute liberté & ſeigneurie comme auparavant ladite captivité, ce qui fut executé par le Roy Darius & autres ſucceſſeurs dudit Cyrus. Parquoy, c'eſt grand equivoque & grande illuſion de vouloir arguer d'un tyran & uſurpateur, contre un vray Roy legitime & naturel.

Ce ſeroit une trop lourde beſtiſe d'avoir eſgard 10
à cela : ce qui ſuffit touchant le contenu és 12. 13. 14. & 15. ſequens articles dudit livret : leſquels comme ils ſeroyent bons dedans leurs limites, & pour le temps & le faict dont il parle, auſſi ils ſeroyent tres-mauvais, captieux & dangereux, en les tirant à un autre faict, en un autre temps, & à une autre fin. Cela eſt ſi clair & facile à entendre & à diſtinguer, que je m'esbahis comme on ſe peut arreſter à telles illuſions & ſuppoſitions.

Le ſeizieme article de ſoy eſt tollerable juſques 11
à la treizieme ligne : car juſques là il ſe rapporte ſeulement aux quatre premiers articles qui ſont de pure eſcriture ſaincte, & à l'eſtat, police, & circonſtance du temps deſdits quatre premiers articles : mais en la ligne 13. *ibi*, par plus forte raiſon : il ſemble qu'il commance à changer le dé, meſmement en coulant en la derniere ligne *ibi*, venant à une ville : mais par toute la France, je ne ſçay que veut dire ce mot, venant : il ſemble qu'il y a faute de l'eſcrivain ou imprimeur : mais il eſt aſſez evident que l'on veut tirer par les cheveux les ſentences precedentes à un autre temps, à un autre peuple, à une autre police, & à une autre fin, qui eſt une trop grande illuſion, mais tres-mal fondée & plus facile à deſcouvrir promptement & ſur le champ à tout homme de bon ſens par la ſimple lecture.

Quant au 17. article, il ne contient aucun mal en ſoy, ſinon par occaſion de ſervir de fueille, couleur, & ombrage aux autres.

Quant au 18 article, ja n'y voy aucun mal, ſi- 12
non qu'il ſemble taiſiblement vouloir dire qu'il ne faudroit demander advis ne conſeil à docteur n'à miniſtre, n'aux Eveſques ou autres ſuperieurs, comme ſi un ſeul des eſtats pouvoit & devoit faire & executer ſans le ſceu, conſeil & advis des autres eſtats, les choſes les plus dangereuſes qu'il eſt poſſible de dire, & qui peuvent apporter la ruine de tout le corps de la republique & police. Tel ſens

ſeroit trop abſurde, trop eſtourdi, trop preſomptueux, trop dangereux.

13 Quant à l'article 19. il depend des circonſtances des hiſtoires qui y ſont en brief touchées: je croy que ledit article n'eſt mis que pour ſervir de fueille, ombrage & couleur aux autres articles, comme j'ay deſia dit d'un autre cy deſſus.

14 L'article 20. contient grande fallace, en arguant du Prince & de ſes gouverneurs à la reſte du peuple, qui eſt à dire à la ſimple privée populaiſe: ce n'eſt pas ſeulement arguer *de majori ad minus*, *quin imo de ſummo ad minimum*, qui eſt une trop fauſſe & ſophiſtique argumentation. Et davantage, il y a fauſſeté & illuſion trop notoire, car ledit article ſe refere à l'article ſeizieme precedent, de l'authorité Deu. 20. Ainſi lors & au temps que le peuple d'Iſrael eſtoit une libre republique populaire, qui n'avoit aucun Roy ſur ſoy en ce monde, mais ſeulement Dieu pour ſon Roy, comme appert par tout le livre des Juges, meſmement ſur l'hiſtoire de Gedeon, qui refuſa le royaume à luy offert par le peuple libre, diſant que luy ne ſon fils ne leur domineroyent point ſus eux, mais Dieu ſeul. Et auſſi par le premier livre de Samuel. Toutesfois ils avoyent touſjours des Juges & magiſtrats, ſans le mandement & authorité deſquels le reſte du peuple ne pouvoit rien, comme il appert par le Deuteronome de Moyſe, & par le livre de Joſué, & par celuy des Juges, & par le premier de Samuel dernier Juge, juſques à l'eſtabliſſement des Rois & erection de l'eſtat royal.

15 Mais apres qu'un peuple eſt mis ſous un Roy, il y a grande difference & diametrale oppoſition *dic dia meum*, comme meſme tiennent les Juriſconſultes *Bal. in l. ex hoc jure. ff. de juſtit. & jur.* où il dit, que aprés qu'un peuple libre s'eſt ſubmis à un Roy, qu'il n'eſt plus en la puiſſance de ce peuple de luy bailler loy: mais que c'eſt au peuple de luy obeir. Auſſi alors les paſſages allegués audict article 16. & 20. ne ſont plus addreſſans au peuple, & encores moins à la reſte du peuple: mais ſont addreſſans ſeulement au Roy, ſur lequel & auquel giſt toute la puiſſance, & authorité qui eſtoit auparavant au peuple libre. Et comme leſdits paſſages s'addreſſent au Roy, auſſi s'addreſſent ils bien aux Gouverneurs par luy à ce envoyés, ſuivant auſſi ce qui eſt determiné & commandé par la doctrine des Apoſtres ſainct Pierre, & ſainct Paul. Recours au livre contre les abus en la preface *ad edictum in parvas datas*, composé par moy, l'an 1551.

16 Quant à l'article 22. il eſt impliqué de diverſes comparaiſons, & en le prenant ſobrement dedans les termes & fins licites il ſeroit bon: mais en le tirant ailleurs pour le conduire à mauvaiſe fin, il ſeroit auſſi meſchant, comme en plus forts termes une ſentence Evangelique, eſt heretique quand elle eſt tirée hors ſon lieu & en une autre fin, comme avons touché cy deſſus. Vray eſt que ſi de faict il advient que le Roy commande quelque choſe contre Dieu ou contre la parole d'iceluy, qu'en ce cas ne faut pas obeir au Roy: mais il ne luy faut pas reſiſter par armes, il faut plutoſt mourir en recommandant nos ames à Dieu, comme enſeigne l'Apoſtre S. Pierre, & les exemples des ſaincts martyrs, docteurs, & confeſſeurs de l'Egliſe primitive.

17 Quant au 22. article leſdicts Machabées n'eſtoyent pas purs privés, c'eſtoyent Gentils-hommes, Barons, ou Seigneurs de la ville de Modin, ils n'avoyent pas affaire contre leur Roy naturel: mais contre un tyran uſurpateur du Royaume eſtrangier, comme teſmoignent les docteurs anciens & modernes, & les hiſtoires anciennes.

18 Quant au contenu en l'article 23. c'eſt une nouvelle gloſe à l'authorité de ſainct Paul: laquelle il ne faut pas gloſer ainſi: car comme auſſi j'en ay eſcrit en mes livres imprimés à Paris, tant en Latin 1545. qu'en François 1547. un paſſage de ſaincte eſcriture ne ſe doit pas interpreter par aucune interpretation approuvée & neceſſaire d'un autre paſſage de l'eſcriture ſaincte. Et partant ledict paſſage de ſainct Paul ne ſe doit pas ainſi interpreter ne gloſer, comme il eſt interpreté par ſainct Pierre en ſa premiere canonique chap. 2. Car auſſi l'Apoſtre ſainct Pierre en ſa ſeconde canonique ſur la fin fait mention des Epiſtres ſainct Paul, & ſe plaint que dés ſon temps elles eſtoyent detorquees par gens indoctes & legiers: & admoneſte de ſe garder de telle interpretation, ou plutoſt de telle depravation.

19 Quant à l'article 24. tous les paſſages y recités ſont Propheties: mais ce n'eſt pas à gens privés, & particuliers à juger des Propheties, & encores moins à les executer: c'eſt à Dieu ſeul, ou à ceux leſquels il luy plait ſuſciter pour executer ſes Propheties, & les menaces contenues en icelles. Davantage il ſemble que ledict article ſoit mis pour feuille & luſtre à quelque autre pire fin.

20 Quant au 25. article il y a beaucoup de choſes, qui ſemblent par grande induſtrie capricuſement meſlées enſemble: mais tant y a que tout le contenu ſoit à le prendre par le menu & chacun en particulier, ſoit en ſon univerſel, ne conclud aucunement, ne en ſpecial, ne en general, qu'il ſoit loiſible au peuple & ſubjects, pour quelconque plus juſte cauſe du monde, prendre les armes contre ſon Prince, Gouverneurs, ou Officiers: & encores moins de leur reſiſter par voye de faict: qui eſt choſe plus illicite, plus prohibee & defendue, & fuſt-ce contre un privé particulier, & encores plus contre un ſuperieur, & encores pis contre ſon Roy: mais ſeulement y venir par humble remonſtrance & ſupplication garnie des bonnes cauſes & pieces juſtificatives à mettre par devers le Prince & conſeil d'iceluy: & comme l'on fait meſme à l'aſſemblee des eſtats, où les eſtats meſmes aſſemblés, qui ſont, & repreſentent toute l'univerſité du peuple, ne procedent que par ſupplications & humbles remonſtrances envers leur Prince ou ſes Lieutenans: comme il s'eſt touſjours fait & fait encores tant en l'Empire, qu'en la France, qu'au bas païs de Flandres, Artois, & Hainault, & és Eſpaignes, & qui plus eſt, en Angleterre. Et ce à fin de ne rompre ne contrevenir à l'ordre & ordonnance de Dieu autheur & conſervateur de toutes polices, meſmement des royales, qu'il veut eſtre entretenues & honnorées, & non rompues ne leſées.

21 Et auſſi par ce que quand meſmes les ſubjects particuliers, voire les eſtats auroyent la plus juſte cauſe & favorable du monde, toutesfois il n'eſt pas licite de mal faire, à fin qu'il en vienne du bien. Il n'eſt donc pas licite de recourir à moyens illicites. Ce ſeroit nier Dieu & la providence d'iceluy.

22 L'article 26. & le texte y allegué, ne parle que de l'idolatrie manifeſte, ou quand il eſt queſtion d'offenſer Dieu, & pecher mortellement. Car en ce cas il faut plutoſt endurer la mort. Ce n'eſt pas à dire, de ſuſciter une rebellion, le texte de S. Paul, y allegué n'y penſa jamais: & encores moins, quand il n'eſt pas queſtion d'eſtre contraint d'idolatrer ou offenſer Dieu mortellement: mais d'une choſe que l'on peut ſouffrir ſans offenſer Dieu. Parquoy ladite ſentence particuliere ſeroit trop mal-taiſiblement tirée à une ſentence generale.

23 Les 27. 28. 29. articles dependent du precedent, & ont eſté aſſez ſolus & confutés par ce que deſſus. Joint que s'il advient que l'on endure pour juſtice, il le faut prendre patiemment, & en attendre la remuneration promiſe par Jeſus Chriſt: de laquelle promeſſe & eſperance ſe forcloyent ceux, qui ne

veulent endurer : & qui pis eſt, en reſiſtant ils acquierent condemnation.

24 L'article 30. parle d'un faict particulier, qui eſtoit du temps des Apoſtres, & ne ſe peut eſtendre à un autre temps, n'a autres choſes, & autres circonſtances.

25 Quant à l'article 31. il ſe doit entendre par requeſtes humbles & reverentes garnies de pieces juſtificantes, ou par le remede des eſtats, & non pas par temerités violentes, ou voyes de faict privees, qui ſont touſiours illicites & deſendués. Ce qui vaut reſponſe & ſolution peremptoire au contenu és 32. 33. & 34. articles.

26 L'article 35. eſt ſi involu, que je ne le puis deſveloper par le menu, pour ne ſçavoir lequel des propos de Julian, ne de Porphire, ou Libanius, ne de Mahomet ou Averroys : car ce ſont gros & divers livres. On ne peut deviner de quelle interpretation ledict article s'entend.

27 Les 36. & 37. articles ſervent de couleur & peincture pour faire plus facilement preſſer les autres. Pareillement les 38. 39. 40. 41. & 42. articles : toutesfois ſur la dixieme ligne dudit 41. article ſemble qu'il y a quelques mots piquans entrelaſsés fort induſtrieuſement pour tendre & induire à mauvaiſe fin. Davantage au paſſage de S. Paul y allegué, il y a bien grande difference de dire, Separez-vous : comme dit ſimplement S. Paul, ou de dire, Rebellez-vous : comme dit ledit livret. Encores S. Paul ne parle que des faux freres : il ne parle pas des ſeigneurs, ne des ſuperieurs, ne des magiſtrats. Et en tant que ledit livret allegue Gedeon, il y a bien de l'illuſion : car Gedeon n'entreprenoit rien contre ſon ſuperieur, mais contre un peuple eſtranger : & encores avant que prendre aucune charge, il voulut eſtre aſſeuré de la volonté & vocation de Dieu par pluſieurs miracles.

28 L'article 43. n'eſt qu'une exclamation tragique, auſſi mauvaiſe, que la fin, à laquelle il ſemble qu'elle tende : mais n'eſt aucunement prouvée par les allegations precedentes : & ſi eſt fondée en termes & circonſtances finies & paſſees y a plus de deux ou trois mille ans. Parquoy c'eſt une moquerie & vanité trop manifeſte.

29 Quant aux 44. 45. 46. 47. articles, la circonſtance du temps, le lieu & ordre où nous ſommes monſtrent la difference trop notoire. Car nous avons en France les eſtats, qui ont eſté ouïs, & par l'advis deſquels & jugement des Princes du ſang & de majeſté Royale meſmes y a eſté pourveu : & il y faut obeïr. Il ſemble que l'autheur dudit livret veuille renverſer ce Royaume en un eſtat populaire de Suyſſe, à fin d'avoir occaſion de peſcher en eau trouble, & piller tout.

30 Quant au 48. article, c'eſt une autre exclamation tragique aſſez confutée par ce que deſſus.

31 Le 49. article concerne les plaintes faictes partie aux eſtats, partie en ce qui eſt eſcrit du pretendu triumvirat : tant y a, que les François ne doivent perdre le nom de fideles & obeïſſans à leurs Rois.

32 Quant au reſidu, ce ſont partie remonſtrances confutées cy deſſus, partie injures tendans à rebellion, ou à occaſion de mauvaiſe & illicite liberté : choſe trop pernicieuſe, & à deſendre & prohiber.

33 Et au pis, il ne ſeroit pas bon, licite, ne utile d'enſuivre l'exemple de Sebea fils de Bocri ; de Theodas & Judas Galileen, & autres, qui rebellerent à leurs Princes, & ſe mirent eux meſmes, & tous ceux, qui les ſuivirent, en perdition : mais vaudroit beaucoup mieux enſuivre l'exemple de Zacharias fils de Joiada devant Joas, 2. Paral. 24. 20. de Jeremie, de ſainct Jean Baptiſte, & autres, qui reprindrent vertueuſement les abus de leurs Princes : mais de paroles ſeulement en humilité & patience, ſans faire ne procurer aucune eſmotion du peuple alencontre d'eux.

David, qui eſtoit Roy, & homme de Dieu, tyranniquement perſecuté par Saül, qui n'eſtoit pas vray 34
Roy, mais un tyran rebelle à Dieu, rejetté de Dieu, Samuel 1. ne fuſt jamais ſi oſé d'attenter de luy rebeller. Non pas que David ne fuſt bien aſſeuré qu'il eſtoit Roy, mais ſeulement par ce que Saül eſtoit encores en poſſeſſion, & en l'adminiſtration du Royaume : de laquelle poſſeſſion & adminiſtration jamais David ne le voulut priver par force. Et combien que faire l'euſt peu pluſieurs fois, jamais ne voulut changer l'eſtat public par voye de faict, ne par force : & ce meſmes pour la crainte de Dieu qui le retenoit : car il fit conſcience d'avoir touché & entammé le bout ſeulement du manteau de Saül, combien qu'il ne l'euſt pas faict pour luy nuire tant ſoit peu, ne au manteau meſme de Saül : & encores moins à la perſonne & eſtat d'iceluy : mais pour luy monſtrer qu'il avoit voulu eſpargner, ſauver & conſerver ledict Saül au temps & ſur le faict meſmes de la perſecution injuſte & tyrannique, que ledict Saül faiſoit contre luy. Qui eſt ce donques, qui pourra juſtifier ou excuſer un attentat, ſi David ja vray Roy, mais non pas encores inſtallé ne receu en poſſeſſion publique, faiſoit conſcience d'une choſe, qui eſtoit ſi petite, au pris d'une rebellion ? Qu'eſt-ce donc de la rebellion injuſte d'un privé ſubject ?

L'autheur du livre note trois poincts du Cortiſan. 35
Le premier c'eſt, qu'il dit qu'il faut obeir au Roy ; & ſur celà il dit qu'il ne luy faut obeïr directement ou indirectement s'il commande choſe qui ſoit contre la religion. Et en celà en tout ſon livre il ſe monſtre ignorant & calomniateur : car il n'y a Cortiſan de quelque religion qu'il ſoit, qui ne die, que ſi le Roy le contraignoit de prendre une fauſſe religion, il ne voudroit en celà luy obeïr. Tous ceux qui veulent apparoiſtre d'eſtre gens de bien, conviennent en cela : mais la difference eſt, que ceux qui ſont pouſſes de l'eſprit du diable, paſſent outre, & dient qu'il faut reſiſter avec les armes : & pour avancer (comme ils dient) l'Egliſe de Dieu, ils deſtruiſent le magiſtrat, qui eſt l'ordonnance de Dieu : ils commettent une infinité de meurtres, voleries, & actes meſchans, & indignes d'eſtre ouïs parmi les Chreſtiens. Mais ceux, qui ſont pouſſes de l'Eſprit de Dieu, recognoiſſent que noſtre religion a eſté plantée avec la ſeule parole de Dieu avec patience, ſans que jamais les Apoſtres, & leurs ſucceſſeurs, ayent voulu que ceux, qui ont receu ladite religion, ſe ſoyent eſleves contre les Empereurs idolatres, qui les perſecutoient. Or ſi c'eſt une meſme religion, il faut qu'elle ſoit reſtaurée & ſouſtenuë par les meſmes moyens qu'elle a eſté plantée, c'eſt à ſçavoir, avec la parole de Dieu, avec la patience, les larmes, & les prieres, & exemple de bonne vie, pour amollir le cueur des adverſaires, & les attirer à la cognoiſſance de leur ſalut.

Le ſecond poinct qu'il note ſur le cortiſan, c'eſt 36
qu'il dit, qu'il ne faut point impoſer loy au Roy. A quoy l'on peut reſpondre, que ſi ce beau diſcoureur a dit que ſi le Roy ne peut impoſer loy à ſon peuple, il doit auſſi endurer qu'on die que le peuple auſſi ne peut pas donner loy au Roy. Et tout ainſi que ce grand guerrier pour la religion dit que le Roy ne peut gehenner la conſcience de ſes ſubjects, il doit auſſi recognoiſtre que le peuple ne doit pas gehenner la conſcience de ſes voiſins, quelque diverſité qu'il y ait d'opinions.

Le tiers poinct qu'il note ſur le Cortiſan, c'eſt 37

qu'il dit que le Roy eſt lieutenant de Dieu en terre. Et prend cela pour un grand blaſpheme : mais qui luy demanderoit, ſi celuy qui eſt miniſtre de Dieu, ne ſe peut pas dire lieutenant de Dieu en ce à quoy il eſt deputé : il ſeroit empeſché d'y reſpondre. Et faut que tout le monde confeſſe ce qui a eſté dict par tous les anciens docteurs de l'Egliſe, qui ont fondé leur dire ſur l'Eſcriture ſaincte, Que les Rois ſont lieutenans de Dieu, entant qu'ils ont la charge de regir & gouverner leurs ſubjects ſelon la Loy & ordonnance de Dieu, qui eſt le Roy ſouverain. Et bien leur adviendra, s'ils s'acquitent bien de leurs charges : comme auſſi ſeront-ils plus rigoureuſement punis s'ils paſſent les bornes de la puiſſance qui leur a eſté baillée : mais le peuple n'y peut mettre la main : & là où il ſe treuve opprimé d'un mauvais Roy, il faut qu'il recognoiſſe que Dieu fait regner le Roy hypocrite pour ſon jugement juſte & occulte. Et pourtant les ſubjects n'ont autre remede, que de recourir à leur Dieu, & avec patience, larmes & prieres luy ſupplier de vouloir convertir celuy qui les tyranniſe. Mais, graces à Dieu, nous ne ſommes pas en ces termes : car nous avons un jeune Roy, qui n'offenſa onques perſonne, & de qui l'on peut eſperer autant de bien que de Prince qui fut jamais en ce Royaume. Parquoy l'on peut conclure que l'autheur dudit livre eſt ignorant, malin, calomniateur & ſeditieux, & indigne d'eſtre enduié parmi ceux qui font profeſſion de la vraye religion.

CHARLES DU MOULIN.

De par le Roy,

Et le Seigneur de Soubize, Chevalier de l'Ordre de ſa Maieſté.

Sur l'advertiſſement à nous fait qu'aucuns eſprits malins, meus de mauvaiſe & damnable affection envers le repos public, avoyent puis n'agueres fait imprimer un livre intitulé, *La deffenſe civile & militaire des Innocens, & de l'Egliſe de Chriſt.* Nous aurions tant fait, que ledit livre parvenu en nos mains, l'aurions trouvé plein de fauſſe doctrine, tendant à ſedition & eſmotion populaire, contre l'obeïſſance deuë au Roy, & à ſes magiſtrats, & comme tel cenſuré par l'advis des Miniſtres de la parole de Dieu de l'Egliſe reformée de ceſte ville de Lyon. Pour ces cauſes, il eſt tres-expreſſement commandé à tous ceux qui auront devers eux ledit livre, de le porter & mettre és mains dudit Seigneur de Soubize, dedans vingtquatre heures apres la publication de ces preſentes, & defenſe à tous Marchans, Imprimeurs, Libraires, & autres, d'aucunement vendre, ne s'entrecommuniquer ledit livre, le diſtribuer, tranſporter, ou faire tranſporter hors ceſte dicte ville en quelque ſorte & maniere que ce ſoit, le tout ſur peine, à ceux qui s'en trouveront ſaiſiz, qui les auront diſtribués, ou qui les auront & retiendront devers eux apres ceſte publication, d'eſtre pendus & eſtranglés ſans aucune forme & figure de proces & ſans eſperance de grace, ne moderation de peine. Pareillement eſt commandé à tous ceux qui en auront ja mis hors ceſte ville, de venir declairer les lieux & perſonnes où ils les ont envoyés. Et ce pendant feront leurs diligences de les retirer & remettre par devers ledict Seigneur. Autrement où ils ſe trouveront en faute ou demeure de ce faire, ils ſeront punis de la meſme peine. Et à fin que l'autheur & l'imprimeur ſoyent chaſtiés ſelon leurs demerites, celuy ou ceux qui les reveleront, ſeront remunerés comme bons, loyaux & fidelles ſerviteurs de Dieu & du Roy : autrement ils ſeront punis comme criminels & convaincus de leze majeſté divine & humaine, où il ſe trouvera qu'ils l'ayent ſceu ſans le reveler audit Seigneur.

Davantage nous avons ordonné & ordonnons au Prevoſt de camp, de faire bruſler ledict livre en quatre des principales places de ceſte dicte ville : Et par meſme moyen reiterer avec les preſentes, les deffenſes cy devant faictes à tous Imprimeurs d'imprimer, faire imprimer, & expoſer en vente aucuns livres nouveaux, ſans le privilege du Roy, ou noſtre permiſſion, ſur les peines contenuës en noſdictes deffenſes cy devant publiées. Donné à Lyon le onzieme de Juin 1563.

Ainſi ſigné SOUBIZE.

Par commandement de mondit Seigneur. Servyn.

Leuë, criée & publiée à haute voix, en public & ſon de trompe, par tous les carrefours de ceſte ville de Lyon, par moy Claude Ravot, crieur public de ceſte dicte ville, à fin que du contenu en icelle, nul n'en puiſſe pretendre cauſe d'ignorance, ce jourd'hui Samedi douzieme jour du mois de Juin 1563.

Ravot.

Ladicte publication faicte, comme deſſus eſt eſcrit, ſuivant l'ordonnance de mondict ſeigneur de Soubize addreſſée au Prevoſt de camp à Lyon, les livres ſus mentionnés en ladicte ordonnance, ont eſté bruſlés par l'executeur de la haute juſtice à Lyon : à ſçavoir és places & deux deſcentes du pont de Saone, places des Cordeliers, Confort, Puits pellu, & Puits de la ſel, audit Lyon : preſens leſdicts crieur & trompette, enſemble des archiers dudit ſieur Prevoſt de camp, le douzieme jour de Juin. l'an mille cinq cens ſoixante trois.

Gaſteron.

La cenſure des Miniſtres de l'Egliſe reformée de la ville de Lyon, ſur le livre que deſſus.

Nous les Miniſtres de la parole de Dieu en l'Egliſe reformée de Lyon, ſuivant le commandement à nous faict par Monſeigneur de Soubize Chevalier de l'Ordre, Gouverneur pour le Roy en ladite ville, apres avoir invoqué le Nom de Dieu, & apres avoir veu certain livre puis n'agueres imprimé, intitulé, *La deffenſe civile & militaire des Innocens, & de l'Egliſe de Chriſt.* Certifions & teſmoignons iceluy eſtre plein de fauſſe & mauvaiſe doctrine, conforme en aucuns poincts à celle des Anabaptiſtes, induiſant les hommes à ſedition, rebellion & deſobeïſſance des Rois & Princes, contre l'expres commandement & ordonnance de Dieu, & d'autant plus que l'Autheur d'iceluy abuſe de pluſieurs teſmoignages & exemples des Eſcritures ſainctes, leſquels il applique tres-mal à ſon propos contre le vray ſens & ſaine intelligence d'icelles : comme nous ſommes preſts le monſtrer & maintenir par la parole de Dieu. Au moyen dequoy deſirons, & en tant que beſoin eſt requerons, que ledict livre ſoit totalement aboly : à fin que les hommes ne ſoyent infectés de telle ſeditieuſe & peſtilente doctrine. Ainſi ſigné, Pierre Viret, I. de Semidde, Jaques Roux, L'Anglois, la Roche, de Meſmes, Payan, Peller, P. Pagés, Micaël.

CONSULTATION DE PARIS, pour la Nobleſſe de Picardie.

VEUS les memoires & queſtions y contenues mis par devers le Conſeil à Paris de la part des nobles & eſtat de nobleſſe du pays de Picardie au mois de Mars l'an 1563. ſur le faict de la promotion de quelqu'un en l'Eveſche d'Amiens, ſans le ſceu, auctorité, conſentement, ou election des Eſtats, meſmement des nobles du pays: ledit Conſeil a eſté & eſt d'advis quant aux deux premieres queſtions deſdits memoires, que les nobles ſe peuvent & doivent oppoſer non ſeulement à l'inſtallation & priſe de poſſeſſion: mais auſſi à l'inſtitution, creation ou reception de N. en Eveſque d'Amiens. Car ils ont non ſeulement juſte & notable intereſt, mais auſſi ils ont droict non ſeulement ſur la poſſeſſion, execution, & exercice de l'eſtat, dignité & juriſdiction de leur Eveſque: mais auſſi en & ſur l'election, promotion, confirmation ou reception d'iceluy. Et ont tel droict non ſeulement de droict divin & par l'uſage de la primitive Egliſe: mais auſſi par les anciens conciles univerſels & anciens canons faits & obſervez depuis le temps du Concile de Nice, & auſſi par les ordonnances des anciens Roys de France: meſmement de Charlemaigne, Loys le piteux & Clotaire. Et encores par l'ordonnance des trois Eſtats de France tenus à Orleans ne. 3. art. 1. ſtatuez & eſtablis l'an mil cinq cens ſoixante, publiez & homologuez en la Cour de Parlement le treizieſme jour de Septembre l'an enſuivant. De droict divin & uſage de la primitive Egliſe, il en appert es Actes, chap. 14. verſ. 23 Où les Apoſtres Paul & Barnabas par les voix & ſuffrages ou election des aſſemblées, creoyent & inſtituoyent par chacunes Egliſes prebſtres, leſquels auſſi au meſme livre des Actes, chap. 20. ver. 28. ſont appelez Eveſques. Car comme teſmoigne ſainct Jerosme en ſes commentaires en l'Epiſtre ſainct Paul à Tite c. 1. & en ſon epiſtre (*ad Oceanum tomo 3.*) Et eſt au grand Decret, *c. olim. 95. diſtinct.* Il n'y avoit point en ce temps là difference entre Prebſtre & Eveſque, ſinon que pour mieux garder ordre & police en chacune Egliſe, on commença par commune election d'iceux d'en prendre un pour le principal. Et à ce concordent tous les anciens ſaincts Docteurs, juſques à Gregoire le grand Eveſque de Rome qui veſcut juſques à l'an du Seigneur 606. Lequel en tous ſes eſcripts appelle un Eveſque prebſtre Cardinal, qui eſt à dire le principal prebſtre du dioceſe, comme il appert au premier livre de ſes epiſtres, cha. 15. cha. 79. & epi. 81. & livre 4. epiſt. 44. cha. 88. & eſt mis au grand Decret, cha. *paſtoralis* 7. *q.* 1. & au cha. *relatio. c. illud.* 21. *q.* 1. & au 3. livre de ſes epiſtres, epiſt. 13. Il appelle l'eveſché un preſbytaire & l'Eveſque un prebſtre, & eſt au grand Decret 7. q. 1. cha. *preſentium.* Et eſt tout notoire non ſeulement tant de la primitive Egliſe: mais auſſi long temps depuis, juſques apres ledit Gregoire le grand que tous Eveſques eſtoyent appellez les grands & ſouverains prebſtres, comme les principaux prebſtres, & eſt au grand Decret qui a eſté fait depuis quatre cens ans ſeulement au chap. *omnes* 38. *diſtinct.* au chap. *ſi officia* 59. *diſtinct.* au chap. *miſerum.* 61. *diſtinct.* chap. dernier. 79. *diſtinct.* cha. *accuſatio.* 1. 2. *q.* 7. au cha. *legum.* 2. *q.* 1. au cha. *pontifices* 12. *q.* 3. chap. *de his. de conſecrat. diſtinct.* 5 Or il eſt certain que la plus grande & notable partie des aſſemblées ou du peuple ſont les nobles, meſmement en Picardie ou l'eſtat de nobleſſe eſt le plus grand, plus ample & puiſſant.

Auſſi de ce que deſſus en appert par les eſcripts de Tertullian, ſainct Cyprian & autres qui ont veſcu & eſcript du temps de la primitive Egliſe: Et auſſi par les eſcripts de tous les anciens Docteurs qui ſont venus toſt apres, comme ſainct Baſile & Gregoire le premier ſon frere, ſainct Jeroſme, ſainct Chryſoſtome, ſainct Auguſtin. D'avantage tous les ſaincts Conciles anciens en ſont pleins, & pareillement le grand Decret ou Gratian recite un nombre quaſi infini d'anciens Canons, par leſquels l'election de l'Eveſque appartient au peuple: Et par conſequent neceſſaire aux trois Eſtats du pays, leſquels partant ont non ſeulement intereſt comme il eſt trop notoire: mais auſſi ont droict en ladite election & promotion Epiſcopale.

Et meſmes Leon premier Eveſque de Rome en ſon epiſtre 87. teſmoigne eſtre requis à l'election inſtitution & promotion des Prebſtres & Eveſques les voix & election des citoyens, l'arbitrage, ou jugement des principaux du peuple. Et eſt auſſi audit grand Decret *c. vota civium. ibi conventus plebis. diſtinct.* 63. Autant Celeſtin premier qui fut un peu devant ledit Leon en ſa ſeconde epiſtre, chap. 5. Et *in c. cleri plebis.* 63. *diſtinct.* Autant en teſmoigne Gelaſe premier, qui fut plus de trente ans apres ledit Leon premier. *in c. plebs Diocenſis.* 63. *diſtinct.* Et long temps apres la teſmoigné & fait garder & obſerver ſainct Gregoire le grand au livre ſecond de ſes epiſtres, chap. 69 epiſt. 30. Où apres le deces de Laurens Eveſque de Milan, il teſmoigne que ce n'eſtoit pas aſſez de l'election concorde du clergé de Milan, & qu'il falloit auſſi avoir les voix & volontez non ſeulement du peuple eſtant à Milan, mais auſſi des abſens du peuple. Par ce qu'il y en avoit pluſieurs qui avoyent eſté contraincts pour les guerres eux retirer à Gennes. Et pour ce qu'il falloit aller vers eux juſques à Gennes pour avoir leur voix & election. Et eſt au chap. *quanto* 63. *diſtinct.* Ou depuis cent ans on avoit falſifié les livres: car on y avoit mis *convocatis clericis in communione*, où il y faut & y avoit *convocatis eis (ſcilicet civibus & laicis ſugestis) in communi.* Comme j'ay deſcouvert par l'original, & reſtitué par ma nouvelle edition l'an 1552. Et auſſi par les hiſtoires eccleſiaſtiques l'election du peuple eut lieu: par laquelle ſainct Ambroiſe gouverneur de la ville fut eſleu Eveſque de Milan, combien qu'il ne fuſt encores baptizé.

Auſſi ledit Gregoire teſmoigne au livre 4. chap. 59. epiſt. 15. que avecques le conſentement du peuple, il eſt auſſi requis le conſentement du Prince, & eſt en ladite diſtinction *c. quia igitur.* & au chap. *Salernitana ead. diſtinct.* Et en ſon epiſtre 34. *alias* chap. 58. *lib.* 2. Et autant en a eſté ordonné & approuvé au Concile douzieme de Tolette, chap. 6. Et eſt auſſi au grand Decret *c. cum longè.* 63. *diſtinct.* Et auſſi n'aguercs le tient & teſmoigne eſtre gardé & obſervé en Eſpaigne maiſtre Guillaume Ferrandat Eſpaignol en ſon commentaire ſur la Pragmatique, *fol.* 37. *col.* 3.

Les nobles comme faiſans la plus grande & principalle partie du peuple y ont tant plus grand droict à ladite election ou promotion & inſtitution de l'Eveſque par les ordonnances expreſſes faites & ſtatuées par les anciens & plus vertueux Roys de France Charlemaigne & Loys le piteux, qui ont ſtatué & ordonné que tous Eveſques ſeroyent eſleus par le clergé & par le peuple & non autrement, auquel peuple ſont comprins les nobles qui en ſont la plus grande & la plus puiſſante partie au pays, comme il eſt notoire. Comme auſſi eſt notoire avoir eſté gardé & obſervé non ſeulement dés la primitive Egliſe: mais auſſi long temps depuis, & par tous leurs anciens Canons & Conciles comme il appert par le grand Decret qui fut fait l'an mil cent ſoixante, n'y a aujourd'huy que quatre cens ans, ou Gratian recite ladite ordonnance, & en fait un canon commençant, *Sacrorum.* en la diſtinct. 63. Auſſi en fait foy Anſegiſus Abba, livre 1. *cap.* 77. des capitulaires ou ordonnances deſdits Roys de France & Empereurs.

D'avantage qu'ils ayent ce droict, en appert treſclairement par ladite ordonnance des trois Eſtats, qui equipolle à une Pragmatique ſanction royalle, ou au premier chapitre & premier article eſt ſtatué & ordonné, que l'election des Eveſques & Archeveſques, & conſequemment des Primats qui ſont comprins ſoubs les Archeveſques, & tous dioceſains ſe fera par les trois Eſtats, & par l'authorité & majeſté royale, ſelon qu'il eſt treſexquiſement decerné par ledit article. C'eſt à ſçavoir des Archeveſques par les Eveſques de la province & Chapitre de l'Egliſe Archiepiſcopalle quant à l'eſtat eccleſiaſtique, appelez avec eux douze gentils hommes qui ſeront eſleus par la nobleſſe du Dioceſe, & conſequemment repreſentans tout l'Eſtat de nobleſſe. Voila pour le ſecond Eſtat; & outre appelez avec eux douze notables bourgeois qui ſeront eſleus à l'hoſtel de la ville, ſoit archiepiſcopalle ou epiſcopalle, ou primatialle. Voila pour le tiers eſtat. Et puis eſt dit & ſtatué par ladite ordonnance & Pragmatique ſanction, que tous les ſuſdits convoquez à certain jour ſçavoir eſt leſdits trois eſtats ainſi aſſemblez, comme dict eſt, s'accorderont de trois perſonnages de qualitez requiſes par les ſaincts Decrets & Conciles.

Il eſt ſans difficulté que monſieur le Vidame d'Amiens s'y peut oppoſer en ſon nom: Car meſme le plus petit gentil-homme ou ſimple perſonne du tiers Eſtat, s'y peut oppoſer. Car tous y ont intereſt, non ſeulement en general, mais auſſi en particulier. Car par les anciens canons & anciennes couſtumes de l'Egliſe, encores aprés l'election & auparavant la confirmation & intoniſation, un chacun eſtoit receu à s'oppoſer & empeſcher la confirmation & l'effect de l'election, ſoit qu'il allegaſt nullité ou defectuoſité contre les actes faits, au negoce de l'election: ſoit qu'il allegaſt contre la perſonne eſleüe. Et à ceſte fin devant que proceder à la confirmation ou inſtitution reëlle, eſtoit neceſſaire appoſer affiches publiques pour ſommer & appeler tous ceux qui ſe voudroient oppoſer à certain jour & jours. Car autrement la confirmation ou impoſition de main eſtoit nulle, comme faite contre l'ordonnance Apoſtolique de ſainct Paul 1. Thimot. 5. *Nemini citò manum imponas.* Auſſi fut ainſi ſtatué au Concile general de Lyon, & eſt *in cap. ult. de elect. in 6 Ubi Joan. Andr. in novell. dicit quod non eſt nova conſtitutio, quia jure antiquo idem ſtatutum erat.* & allegue *cap. nihil eſt. cap. poſtquam. cap. cum nobis. ext. de elect. in antiq* Mais cela eſt auparavant au grand decret. 24. *diſtinct.* §. 1. 78. *diſtinct. cap. quid eſt ciu.* Senſuit que ce droict ne compete pas aux nobles *tanquam univerſis*: Ou comme faiſans un corps ſeulement; mais auſſi *tanquam ſingulis,* Car auſſi en une ſimple egliſe collegiale, les Chanoines & autres qui ſont de l'election, ont voix *non tanquam univerſi, ſed tanquam ſinguli text. in cap. quod ſicut, ext. de elect.*

Or ſi chacun particulier du premier, ſecond, ou tiers Eſtat, a voix & droict de s'oppoſer, par plus forte raiſon un perſonnage conſtitué en authorité & dignité publique, comme monſieur le Vidame d'Amiens. Partant il peut & luy loiſt s'oppoſer en ſon nom non pas ſeulement comme une perſonne privée, mais comme perſonne publique conſtituée en ancienne & prerogative dignité, ayant toute juriſdiction ordinaire, & ſiege Judicial, & offices de la juſtice en ladite ville d'Amiens, & auſſi luy comme Vidame d'Amiens ſeigneur ou tenant le lieu de ſeigneur du pays, eſt de ceux dont concordamment dient les Docteurs: Que ſi le ſeigneur temporel a ſuſpect celuy que l'on veut pourvoir en Eveſque il ſe peut oppoſer & l'empeſcher. *Innoc'n. Hoſtienſ. Panorm. Fely. in ca. ſuper his. ext. de accuſat Zanzelin. in extravag. execrabilis. in verb. diverſorum regnorum. de prabend.*

Toutesfois il eſt plus expedient que ledit ſeigneur Vidame s'oppoſe non ſeulement, en ſon nom & comme Vidame: mais auſſi au nom des nobles & de l'Eſtat de nobleſſe du pays. Ce qu'il peut faire de ſa preſent ſans autre mandement ne procuration nouvelle, attendu que cela depend de l'execution & obſervance de ladite ordonnance des Eſtats de France, où il a eſté commis & deputé par l'Eſtat de la nobleſſe, & y eſt pour eux comparu. Auſſi eſt certain qu'il n'en peut eſtre ne ſera pas deſadvoué: neantmoins ſera bon que grand nombre des nobles ſignent les cauſes d'oppoſition, & la charge qu'ils en donnent derechef audit ſeigneur Vidame.

Quant à la troiſieſme queſtion on ſignifiera l'oppoſition à la perſonne dudit N. s'il ſe treuve à Amiens, ou à ſon procureur ou vicaire s'il en a, & outre au chapitre d'Amiens & par affiches au grand temple & lieux publiques. Car ceſte oppoſition ne concerne pas ſeulement la perſonne dudit N. mais tout le corps du chapitre & officiers eccleſiaſtiques, & tout l'eſtat eccleſiaſtique d'Amiens. & auſſi le tiers Eſtat y a intereſt, qui ſera ſuffiſamment adverty par ladite publication laquelle portera par tel ou tels procureurs de l'oppoſant, en tel domicille en la ville d'Amiens, ou lieu prochain & de commode acces.

Quant à la quatrieſme queſtion, les moyens d'oppoſition contenus au memoire ſont plus que ſuffiſans: le premier parce qu'il n'eſt eſleu par la forme preſcripte par les Eſtats de France, & ordonnance en forme de Pragmatique royale faite ſur iceux, & homologuée en Parlement: par laquelle juſques à douze gentils-hommes repreſentans l'eſtat de nobleſſe doibvent eſtre appelez à l'election de l'Eveſque: ce qui n'a eſté faict. Et partant le tout non ſeulement nul, mais abuſif: auſſi ladite ordonnance a clauſes univerſelles, & implique les irritantes *l. non dubium C. de legib.* Tellement que tout ce qui eſt fait autrement eſt pour non fait. Partant c'eſt abus qui comprend nullité radicalle, ſe peut deſduire par voye d'oppoſition ou d'appellation comme d'abus, (Qui eſt plutoſt une provocation en cauſe au jugement dernier & ſouverain que l'on prend quand il eſt commode pour avoir plutoſt fait) ou par deffenſes, exception, ou replique. Brief, par toute maniere qu'on peut alleguer pour rebouter & empeſcher une choſe nulle par voye tant judiciaire que extrajudiciaire. Car par ladite ordonnance & publication d'icelle, les nobles ont non ſeulement ce droict, mais en ſont en bonne poſſeſſion & ſaiſine.

Le ſecond, Car ledit N. a pluſieurs benefices incom-

compatibles : meſmes depuis un mois a obtenu une Abbaye reguliere, qui eſt une dignité. Et partant incompatible avec un Eveſché qui eſt une autre dignité : outre ce que l'une eſt reguliere l'autre ſeculiere. Ce qui eſt damné & reprouvé par tous les ſaincts Decrets & Conciles, & meſmes par ladite ordonnance des Eſtats artic. 22. Où ſont rejettées les diſpenſes de telles incompatiblitez.

Le tiers, Car de droict Divin & par leſdits ſaincts, Decrets & Conciles, & meſmes par ladite ordonnance des Eſtats art. 5. Tous Abbez doivent reſidence perſonnelle auſſi bien que les Eveſques. Partant en impetrant ladite Abbaye depuis un mois, il s'eſt privé dudit Eveſché, quand ores il y euſt eu droict, & qu'il en fuſt capable, & qu'il euſt eſté eſleu ſelon la forme des anciens Canons ou anciennes ordonnances de France, & leſdites ordonnances des Eſtats, Ce que non, *cap. de multa. ext. de preben.* Qui eſt prins du Concile tenu l'an mil deux cens quinze : & *extravag. execrabilis. eo. tit.* Et que la reſidence ſoit auſſi de droict Divin en appert *Levit. 8. verſ. 55. Ibi die ac nocte manebitis in tabernaculo obſervantes cuſtodias Domini, ne moriamini : ſic enim mihi preceptum eſt.*

Le quart, Car ledit N. n'eſt aucunement lettré ny experimenté es ſainctes lettres, dont il n'a pas meſmes les premiers rudimens, ny donc de ce que l'Eſcripture ſaincte, meſmes ſainct Paul requiert en un Eveſque, auquel la ſcience des Eſcriptures ſainctes eſt premierement requiſe de droict divin Oſee 4. verſ. 6. *Quia tu ſcientiam repuliſti (ait dominus per prophetam) ego te repellam, ne ſacerdotio fungaris mihi.* Sainct Paul requiert non ſeulement la ſcience, mais auſſi l'experience & exercice : Et veut que tous Eveſques ou prebſtres n'ayent beſoin d'eſtre enſeignez : mais ſoyent non ſeulement ſçavans, mais propres à enſeigner, ayans par bonne & longue accouſtumance les ſens exercez à diſcerner, & enſeigner le bien pour le garder, & le mal pour le fuir. Hebr. 5. à la fin. Auſſi tous les anciens Canons & Conciles en ſont pleins, comme il appert diſtinct. 38. au grand Decret, où il eſt dit, chap. 1. qui eſt un texte conciliaire. Que ignorance eſt mere de tous erreurs & vices : meſmement es prebſtres qui reçoivent la charge & office d'enſeigner le peuple. Il entend principalement des Eveſques, qui ſont tenus edifier tout le monde, tant en la ſcience de foy que en la diſcipline des œuvres, encores cela fait, ſainct Paul leur commande d'eſtre aſſiduels à la lecture de l'Eſcripture ſaincte, à exhortation & à doctrine. Et qu'ils ſoyent perſeverans en ces choſes : car en ce faiſant ils ſe ſauveront, & ceux qui les eſcoutent. Ce ſont les propres termes de ſainct Paul. 1. Timoth. 4. vers la fin, autrement ils ſe perdent & ceux qui les eſcoutent : car ce ſont les propres mots de Jeſus Chriſt en l'Evangile. Que ſi un aveugle meine l'autre, tous deux tombent en la foſſe Matth. 14. 15. Luc. 6. 33.

Ce que auſſi poiſe grandement ſainct Auguſtin. ne voulant aucunement eſtre receu un Eveſque *ca. qui ipſis 38. diſtinct.* Auſſi ſainct Paul deffend d'y admettre un nouvel apprentif 1. *Timoth. 3. verſ.* 6. Et c'eſt pourquoy un autre Concile general *in d. diſtinct. c. omnes.* a ordonné que avant qu'un Eveſque ſoit receu, qu'il ſache promptement & ſcrutablement, & non point par cœur ſeulement toute la ſaincte Eſcripture, & qu'il ſoit exercé à la conſerver & enſeigner. Et dit ledit Concile que cela eſt la ſubſtance, fondement & eſſence de l'Eveſché : & pechent mortellement ceux qui en reçoivent d'autres, *ut ſcribunt etiam principes Canoniſtarum Hoſtienſ. & Joan. Andr. in c. inter cætera. ext. de offic. ordinar.*

Autant en eſcript & requiert Gregoire le grand en ſon paſtoral par. 2. cha. 4. Et eſt au grand Decret *cap. ſit rector. 43. diſtinct. Ubi Guydo de Baypho Archidiaconus Bononienſis Joannis Andreæ preceptor in ſuo Roſario ait, quod indocti Prælati ſunt ſimulachra ſeu idola, de quibus Baruch. cap. ulti. Et quod qui tales eram vel recipiunt, ſimiles ſunt illis juxta Pſal. 113.* qui eſt ſelon les Hebrieux *Pſal. 115. Similes illis qui faciunt ea. Et quod quemadmodum veteres idolatræ habuerunt ſex ſimulachrorum genera, ſcilicet lutea, lignea, ærea, lapidea, argentea & aurea, ſic hodie in eccleſia reperiuntur multi prælati qui præfatis conferri poſſunt ſimulachris. Nam luteo ſimulachro conferuntur prælati carnales : qui tanquam brutales carnem ſequuntur, ut eos non pudeat nedum perpetrare actus venereos : ſed nec palàm propalare eorum lubricitatem.* Comme par pluſieurs raviſſemens publiques a faict ledit N. tant en ladicte ville d'Amiens (où il veut eſtre Eveſque) que au pays & Dioceſe. *Ligneis verò comparat rudes & indoctos. Æreis autem quæ ſine fructu ſpiritualis ſonant & reſonant ut 1. Corinth. 13. recte & ſcite confert prælatos elegantes quidem & doctos, ſed in ſecularibus & mundanis literis, in quibus copioſi ſunt & redundantes : ſed divinarum literarum ignari aut incurii.* Mais ledit N. n'a ny l'un ny l'autre, & ne merite eſtre dit idole d'ærain. *Lapideis autem idolis comparat prælatos, qui ſunt in lapidem offenſionis & petram ſcandali. Argenteis autem*, ceux qui entrent par pecune & ſymonie. *Aureis autem*, ceux qui y entrent ſoubs umbre de grand nobleſſe & parentage, & par la puiſſance des Princes. Tous ceux là ſont à rejetter, comme les idoles des Gentils, *ut etiam Dominic. de ſanct. Geminian. Joan. Antonius Epiſcopus Alexandrinus in d. c. ſit rector. & omnes ubique tenent.*

Charlemaigne meſmes & les anciens Roys de France en ont fait ordonnance expreſſe, comme entre autres, celle qui en ſes capitulaires ſoubs le tiltre *de Pabulo verbi divini nunciando*, chap. 103. Où il ordonne que les Eveſques preſchent & enſeignent ſoigneuſement au peuple la paſture de la parole de Dieu, & que jamais ne cheminent ſans le ſon de la predication d'icelle en toute ſobrieté & chaſteté, aboliſſans toutes ſuperſtitions queſtuaires, meſmes celles que aucuns vouloient deſlors introduire ſoubs umbre de l'office des morts. Et eſt au livre premier fait par l'Abbé Anſegiſus du recueil deſdits capitulaires de Charlemaigne, Loys le piteux, & Clothaire ſucceſſivement de pere en fils Roys de France. Et auſſi eſt au ſtyle de Parlement Par. 3. tit. 50.

Le cinquieſme moyen : Car ledit N. a ſes terres ſignamment celle de N. qui eſt la principalle & dont il porte le nom & les armes ſituées & aſſiſes es pays de l'obeiſſance du Roy Philippes. Au moyen dequoy, par luy (s'il eſtoit mis en poſſeſſion dudit Eveſché) ou par ceux qui s'entremettroyent ſoubs ſon umbre & couverture les ſecrets du Royaume, meſmement de ladite ville d'Amiens, & du pays pourroyent eſtre revelez aux eſtrangers. Qui eſt choſe grandement ſuſpecte & perilleuſe, & prohibée par les anciennes loix *l. omne delictum. §. exploratores. D. de re militari. l. mercatores. C. de Commerc. & mercator.* Au moyen dequoy le Prince ou gouverneur du pays le peut avoir ſuſpect, & empeſcher ſa reception *ut decidunt Innocent. in c. cum ſuper his. & ibi Panor. col. 3. Felo. col. 4. ext. de appellat. Innocen. in c. quod ſicut. ext. de electio. Quem ſequitur Panorm. in d. c. quod ſicut. & in c. cum terra. ext. de electio. Idem Domin. de ſanct. Gemin. in c. In novo. col. ulti. 21. diſtinct. Zanzelin. in d. extravag. execrabilis, in verb. diverſorum regnorum.* Et par plus forte raiſon ledit ſeigneur, qui eſt perſonne publique, & a intereſt à la tuition & ſeureté de tout le pays, tant en ſon nom, que à cauſe de ſon eſtat & dignité : Et auſſi tout l'eſtat de la nobleſſe de Picardie, qui a l'authorité primitive. Car la Majeſté royale deſpend dudit

eſtat: Car du commencement de la Monarchie de France n'y avoit que l'eſtat de la nobleſſe. C'eſt celle qui eſleut, crea & inſtitua Pharamond, & ſon fils premiers Roys de France en ces pays là.

Le ſixieſme obſtacle: Car il eſt accuſé d'avoir peu auparavant les troubles de la France, ravy par force une jeune fille ſienne ſubjecte, de nuict entre les bras de ſa mere & de ſon oncle, ayant fait faire l'ouverture de la maiſon au nom de la Juſtice, qui eſt une faulſeté qualifiée, outre le rapt crime qualifié duquel double crime il y a information faite à Mondidier.

Septieſmement d'avoir ravy & violé une autre jeune fille en la ville meſme d'Amiens pendant les troubles, dont pour la grande authorité & faveur qu'il a envers les officiers, meſmement les Maire & Eſchevins, leſquels ont notoirement conſpiré contre l'Edict de la pacification, Juſtice n'a peu avoir lieu. Et moins aura lieu s'il y eſt receu Eveſque: Qui ſera non ſeulement couverture à ſes crimes paſſez, mais ouverture de licence effrenée à tous autres vices à l'advenir. Il n'eſt plus beſoin d'alleguer les fins de non recevoir, & reject à dignité epiſcopale. Dont eſcript ſainct Paul 1. Timoth 3. & à Tite, chap. 1.

Le huictieſme, Car luy eſtant Eveſque de Nantes, au Crouſil ville maritime en Bretaigne eſtant de ſon Dioceſe de Nantes, il y feit amener le Canon, & bracquer contre la maiſon, ou eſtoyent pluſieurs gens paiſibles ſans armes, & prians Dieu. Qui ſont faicts de ſoldart, & Capitaine de guerre: qui le rendent non ſeulement ſuſpect, mais du tout inhabile à l'Eveſché.

Le neufieſme moyen, C'eſt que pendant les troubles luy eſtant en ladite ville d'Amiens, il a eſté cauſe des meurtres, pilleries, ſaccagements, & ruines de maiſons qui y ont eſté faites.

Le dixieſme, Pour le grand ſcandale qui adviendra non ſeulement par tout le pays de Picardie: mais auſſi en France, Champaigne, Touraine, Bretaigne, Guyenne, Normandie, & ailleurs, ſi un tel homme eſt receu à Eveſque d'une telle ville, comme d'Amiens: nonobſtant les oppoſitions & remonſtrances ſuſdites, dont chacune d'icelles eſt peremptoire toute ſeule. Et par plus forte raiſon un ſi grand nombre concurrent enſemble, & la juſte contradiction de l'Eſtat de toute la nobleſſe du pays. C. M.

CAUSES D'OPPOSITION DE Monſieur le Vidame d'Amiens, & de la nobleſſe de Picardie.

CE ſont les cauſes & moyens d'oppoſition que baille haut & puiſſant ſeigneur, Meſſire Antoine d'Ailly, Chevalier & Vidame d'Amiens, tant en ſon nom, que au nom de la nobleſſe du pays, à l'inſtitution, reception, & introniſation de N. en Eveſque d'Amiens, avec proteſtation eſdits noms de pourſuyvre & recouvrer contre tous ceux qu'il appartiendra tous deſpens dommages & intereſts. & de toutes voyes & remedes juſtes & raiſonnables.

Premierement, Que nul gentil homme du pays, ny ledit ſeigneur Vidame, ny l'eſtat de nobleſſe, n'ont eſté convocquez, requis, ny appelez aucunement en la pretendue election ou promotion dudit N. en Eveſque d'Amiens. Partant ladite promotion eſt nulle, & en peut & doit ledit Vidame eſdits noms, empeſcher l'effect & execution, comme il s'y oppoſe & empeſche eſdits noms toute prinſe de poſſeſſion, intronization, & exercice de juriſdiction & adminiſtration de dignité epiſcopale en la ville & dioceſe d'Amiens par ledit N. ou au nom d'iceluy.

Car de tout droict divin, Canonique & humain, & par les anciens Conciles, l'election & promotion de l'Eveſque appartient au peuple, dont la plus grande, puiſſante & principale partie, meſmement en tout ce dioceſe d'Amiens eſt de la nobleſſe, partant cela appartient principalement à l'Eſtat de nobleſſe.

Ce que auſſi a eſté ſtatué & ordonné par les anciens Roys de France Charlemaigne, & Loys le piteux & leurs ſucceſſeurs, que tous Eveſques ſeroient eſleus par le Clergé & par le peuple, & non autrement, auquel peuple ſont comprins les nobles qui en ſont la plus grande & plus puiſſante partie en ce pays.

Et dernierement cela a eſté ſtatué & ordonné par l'ordonnance des trois Eſtats, Qui eſt une Pragmatique ſanction royale faite & ſtatuée à Orleans l'an 1560. publiée, homologuée, & enregiſtrée en la Cour de Parlement à Paris toutes les Chambres aſſemblées le treizieſme jour de Septembre, l'an 1561. Auſquels Eſtats audit Orleans fut comprins, & comparut perſonnellement ledit ſeigneur Vidame, tant en ſon nom que pour & au nom des nobles & de l'Eſtat de nobleſſe dudit Amiens & du pays de Picardie, leſquels ne peuvent, & ne doivent eſtre privez de leur droict.

Davantage quand il auroit eſté eſleu par la forme preſcripte deſdits Eſtats, encores n'en ſeroit digne pour l'incapacité & inhabilité dudit N. qui tient pluſieurs benefices incompatibles, meſmement depuis trois moys a obtenu une Abbaye reguliere qui eſt une dignité incompatible à un Eveſché. Oultre que l'une eſt reguliere, & l'autre ſeculiere. Ce qui eſt reprouvé de droict divin, & par tous les ſaincts Decrets & Conciles, & meſmes par ladite ordonnance des Eſtats, art. 25. Ou ſont rejettées les diſpenſes de telles incompatibilitez, joinct que de droict, & par ladite ordonnance des Eſtats, artic. 5. tous Abbez doivent reſidence perſonnelle, & encores plus les Eveſques qui y ſont nommément tenus de droict divin.

Et outre: Car ledit N. n'eſt aucunement lettré ny experimenté es ſainctes lettres, dont il n'a pas meſmes les premiers rudimens, ny doüé de ce que l'Eſcriture ſaincte, meſmes ſainct Paul requiert en un Eveſque, auquel la ſcience des ſainctes Eſcritures, eſt premierement requiſe de droict divin, Oſee 4. Et ſainct Paul requiert, non ſeulement la ſcience: mais auſſi l'experience, & exercice, & qu'un Eveſque prealablement n'ait aucun beſoin d'eſtre enſeigné: mais ſoit non ſeulement docte, ains auſſi propre à enſeigner, ayant par bonne & longue accouſtumance les ſens exercez à diſcerner bien & mal. Hebrieux 5. & au grand Decret chap. 1. diſtinct. 38. *& cap. ſit rector, diſtinct.* 43.

Auſſi ledit N. à ſes terres & ſignamment celle de Crequi qui eſt la principale, & dont il porte le nom & les armes, ſituees & aſſiſes es pays de l'obeiſſance du Roy Philippes dont s'en pourroyent enſuyvre pluſieurs dangers & inconveniens s'il eſtoit mis en poſſeſſion dudit Eveſché.

Davantage il eſt accuſé d'avoir peu auparavant les troubles de la France, ravy par force une jeune fille ſienne ſubjecte entre les bras de ſa mere, & de ſon oncle ayant fait faire l'ouverture de la maiſon au nom de la Juſtice, qui eſt une faulſeté qualifiée outre le rapt, crime qualifié, duquel double crime il y a information faite à Mondidier.

Et encores d'avoir ravy, & violé une autre jeune fille en la ville meſme d'Amiens, pendant les troubles, dont pour la grande authorité, & faveur qu'il

a envers les officiers, meſmement les Maire, & Eſchevins, leſquels ont notoirement conſpiré contre l'Edict de la pacification, Juſtice n'a peu avoir lieu. Et moins aura lieu, s'il y eſt receu Eveſque. Qui ſera non ſeulement couverture à ſes crimes paſſez: mais ouverture de licence effrenée à tous autres vices à l'advenir.

Et outre, luy eſtant Eveſque de Nantes au Crouſil, ville maritime en Bretaigne, eſtant de ſon Dioceſe de Nantes, il y feit amener le Canon, & bracquer contre la maiſon, ou eſtoyent pluſieurs gens paiſibles ſans armes, & prians Dieu: qui ſont faicts de ſoldat, & Capitaine de guerre, qui le rendent non ſeulement ſuſpect, mais du tout inhabile à l'Eveſché.

Davantage, pendant les troubles luy eſtant en ladite ville d'Amiens, il a eſté cauſe des meurtres, pilleries, ſaccagemens, & ruines de maiſons qui y ont eſté faites.

Finalement, pour les grands ſcandales qui en adviendront, non ſeulement par tout le Dioceſe d'Amiens & par tout le pays de Picardie, mais auſſi en France, Champaigne, Touraine, Bretaigne, Normandie & ailleurs ſi un tel homme eſt receu à un Eveſque d'une telle ſi ancienne & populeuſe ville, & Dioceſe d'Amiens. C.M.

EXPOSITION DU LATIN, QUI eſt en la conſultation precedente.

Oſee 4.

Pag. 7. f. verſ. Mon peuple eſt deſtruict pource qu'il eſt ſans ſcience. Pource que tu as debouté la ſcience, je te debouteray que tu ne me faces la ſacrificature.

Page 8. f. verſ. Il n'y a que deux cens ſoixante dix ans que l'Archediacre de Bolongne la graſſe, grand Docteur Canoniſte, precepteur de maiſtre Jean Andre en ſon Roſier, ſur le grand Decret diſtinct. 43. chap. *ſit rector*, eſcrivoit des Prelats indoctes de ſon temps qui ſont bien empirez depuis: Et afermoit qu'ils eſtoyent les ſimulachres, & idoles deſquels parle le Prophete Baruch, chapitre dernier. Et que ceux qui les inſtituent ou reçoivent, ſont ſemblables à iceux ſelon que porte le Pſal. 113. Et que tout ainſi que les anciens idolatres avoyent ſix eſpeces de ſimulachres, à ſçavoir ceux faits de terre ou poterie, ceux faits de boys, ceux d'ærain, ceux de pierre taillée, ceux d'argent, & ceux d'or. Ainſi de ſon temps ſe trouvoyent en l'Egliſe pluſieurs Prelats qui ſe pouvoyent rapporter, & parangonner auſdits ſimulachres & idoles. Car à celles de terre reſſembloyent les Prelats charnels, leſquels comme beſtes brutes ſuyvent les delices charnelles & terreſtres ſi avant, qu'ils n'ont point de honte de commettre faits de paillardiſe, mais auſſi publiquement ſe vantent de leurs lubricitez. Et aux idoles de buys ils comparent les Prelats groſſiers & indoctes. Et aux idoles d'ærain ils comparent les Prelats elegans & eloquens qui ont la doctrine des lettres ſeculieres, eſquelles ils ſont abondans & reſonans comme les cimballes d'ærain. 1. Corinth. 13. mais ſans aucun fruict ſpirituel: car ils ſont indoctes ou nonchalans des lettres ſainctes. Ledit N. n'a ny l'une ny l'autre doctrine, & ne merite eſtre dict idole d'ærain. Et aux idoles de pierre, il compare les Prelats qui ſont en pierre de choppement, & pierre de ſcandale. Et aux idoles d'argent il accompare ceux qui entrent par pecune & ſymonies. Et aux idoles d'or, &c.

CAROLUS MOLINÆUS JURECONSULTUS Pariſienſis Studioſæ Juris Juventuti S. D.

CUM enchiridion hoc Dyni Muxellani in regulas Juris Pontificii, vulgò corruptiſſimum, mutilum & undique in ſententiis depravatum haberetur: Antonius Vincentius, inſignis typographus Lugdunenſis, tantam celebris Authoris cladem, tantaque juventutis damna miſeratus ad me ſcripſit, ſi hujus operis emendationem & redintegrationem ſuſcipere vellem, ſe novis & optimis typis quàm diligentiſſimè & fideliſſimè ad repurgatum exemplar, quod ei transmiſiſſem, exaraturum. Ego verò tametſi longè gravioribus curis, & meditationibus in Juris Civilis, & conſuetudinum noſtrarum elucidatione detinerer, nolui tamen interim juventutis commodis ἐν ταύτῃ εὐκαιρίᾳ deeſſe: præſertim cùm mihi librum meum privato ſtudio dudum emendatum habenti, brevis id & ſubciſivæ cujuſdam operæ videretur. At in progreſſu, dum nihil depravatum aut mutilum relinquere, ſed omnia quam exactè nativæ ſuæ puritati reſtituere molior, tot undique mendis & ſciſſuris omnia miſerè fœdata reperi, ut his reſtaurandis longior opera, plurimumque veterum exemplarium conquiſitio & collatio neceſſaria fuerit. Cumque jam emaculatum unum exemplar curſori tradidiſſem typographo deferendum, ſtatim mihi hujus rei ſermo incidit cum doctiſſimo & integerrimo ſenatore Do. Nicolao Molæo, qui ſe pervetuſtum quoddam & caſtigatiſſimum exemplar habere dixit, & qua eſt humanitate, & in Rempublicam literariam juvandam & ornandam ſummo zelo, parique in ſtudioſos affectu præditus, legendum & conferendum obtulit. Tunc etſi bona fide, nec modico labore ſemel defunctus eſſem: tamen ne quid officii mei hac in re deſideraretur, & ne quà fortè imperfectum opus extret, rurſus repetitum exemplar cum præfati Senatoris libro, omnium certè quos vidi ut vetuſtiſſimo, ita caſtigatiſſimo contuli, & indidem nonnulla ſarcivi, præſertim duo magna fragmenta in reg. Mora. quæ in omnibus aliis libris deerant. Fruimini itaque Juvenes Amantiſſimi, his laboribus noſtris, & optimum illud & tyronibus juris pernéceſſarium Dyni enchiridion, è nuper truncato, depravato & inutili: nitidum, perſpicuum & nativæ ſuæ puritati redintegratum

Hæc epiſtola liminaris eſt Dini Muxellani in regulas Juris Pontificij primæ editionis ſcilicet anni 1548.

accipite, gratias etiam habete graviſſimo illi & ampliſſimo Senatori D. Nicolao Molæo, qui pro ſuo in vos & remp. amore, cauſam præſtitit ut denuò recognoſceretur, & abſolutius vobis daretur. Cæterum exorari me paſſus non ſum, ut ullam annotationem adderem, nec ut ex libro meo tranſcribi ſinerem, ne Enchiridion illud oneraretur nimis alioquin vel ſupervacuis additionibus onuſtum, quas parùm abfuit quin vel graviſſimo viro impulſore prorſus omitterem. Sed ne alienos labores defraudare viderer, ſatis habui ineptas quaſdam & prorſus inutiles cancellare, reliquas ſinere. Valete, ſtudiiſque noſtris, quæ vobis vel propria valetudinis & rei familiaris luculento damno deſudant gratis animis favete. Pariſiis è bibliotheca noſtra, Calend. Aprilis, Anno M. D. XLV.

AMPLISSIMO ET ILLUSTRISSIMO VIRO Domino Joanni Bertrando, Franciæ Procancellario, Carolus Molinæus, Jureconſultus Pariſienſis, & in eadem curia Advocatus, εὐπράττειν.

Hæc Epiſtola nuncupatoria eſt ſequentis Commentarii Analytici in regulas Cancellariæ Romanæ editionis anni 1551.

EN quod tibi nondum annus eſt pollicitus eram, Illuſtriſſime Procancellarie, nempe Commentarium meum analyticum in regulas Cancellariæ Romanæ hactenus in hoc potentiſſimo & florentiſſimo Franciæ Regno uſu receptas. In quo, non ſcholaſtico, nec nudo forenſi: ſed peculiari meo cenſorio, & critico ſtylo uſus ſum: inventione, & judicio perpetuis (tametſi laborioſis) commentationum mearum, ἢ τῆς ἀναλύσεως μου comitibus diligenter adhibitis, ut res ipſa oſtendit. Nec enim aliter ſcripſi, quàm ſi in corona delectorum juris praxiſque prudentium, ſive conſulendo, ſive (etiam ſupremo calculo) judicando, ſententiam dicturus eſſem. Cæterum gaudeo poſt noviſſimam illam ſtyli parlamentaris emendationem, ſplendidiſſimo nomini tuo, & memoriæ præcellentiſſimæ illius (qua feliciter functus es) noviſſimæ dignitatis tuæ. Primi in ſupremo Franciæ Senatu Præſidis dicatam, novum hoc, & primitivæ meæ compoſitionis opus commodum accedere, & ſub præcellentioris & auguſtiſſimæ hujus dignitatis tuæ auſpiciis (Procancellarie εὐγνωμονήσαντι & æquiſſime) publicum accipere. Supereſt ut conduplicatum, cumulatiuſque repetitum τοῦτο mei in te affectus & obſervantiæ μνημόσυνον, gratò, benignoque, nec immemori animo ſuſcipias, & ſtudia mea (quæ jam olim noſti, & probaſti Reipublicæ Franciſcæ ornandæ multis jam annis deſudantia) foveas: quo ſtudioſi omnes, nedum ipſe, duplici nomine in perpetuum tibi gratulari queant. nec enim fieri quibit ut ſimus immemores. Et ne fors in publica peccem commoda, non diutius tua morabor tempora, tantis tam amplæ Reipublicæ negotiis diſtenta: ἔῤῥωσο ἀνὴρ εὐδοκιμώτατε καὶ εὐτυχῶς διατέλει, & quod facis Rempublicam & recta ſtudia juvare perge. Rurſus feliciter vale. Pariſiis, Calendis Januarij, M. D. L I. more Gallico.

COMMEN-

COMMENTARIUS
ANALYTICUS
IN REGULAS CANCELLARIÆ ROMANÆ HACTENUS IN REGNO FRANCIÆ USU RECEPTAS.

Opus jampridem deſideratum, & ab ipſo Authore ita recognitum, ut planè cuivis abſolutum videatur. Nunc verò in lucem editum in gratiam eorum qui ſacerdotia appetunt: non minùs utile eorum patronis, quàm iis qui in foro cauſas agunt.

Quæ huic editioni præter acceſſerunt, ſequens pagina indicabit.

TITULORUM

QUI SUPER REGULA CANCELLARIÆ XVIII. Huic editioni, præter præcedentes acceſſerunt,

ELENCHUS.

De indultis Cardinalium. Qu. 4. num. 163. uſque ad num. 223.
De indulto curiæ Parlamenti. Qu. 5. num. 224. uſque ad num. 249. 281.
De mandatis. num 250. uſque 280. & num. 427. uſque ad finem.

In fine operis additæ ſunt.

Regula 32. de annali poſſeſſore.
Regula 19. de Idiomate.

ECCLESIASTES I.

Vanitas vanitatum, & omnia vanitas, &c. Hanc occupationem paſſivam dedit Deus filiis hominum, ut occuparentur in ea.

ECCLESIASTICI XI.

Occupatio magna creata eſt omnibus hominibus & jugum grave ſuper filios Adam, à die exitus de ventre matris eorum, uſque in diem ſepulturæ in matrem omnium.

AUCTOR.

O utinam prolixæ & laborioſæ hæ commentationes meæ, brevi, uni ſanctæ, honeſtæ; utili, tum Eccleſiæ, tum Eccleſiaſticorum in doctrina, vita, & exemplo reformationi, cederent! Faxit Deus miſericorditer præveniens, ne Judicio ſuo adobruat obſtinatos & negligentes, ſeverus ultor.

1. *REG. 18. ELIAS IN ACHAB.*

Non ego turbavi Iſrael, ſed tu, & domus patris tui, qui dereliquiſtis mandata Domini, & ſecuti eſtis Baalim.

HIEREM. 22. D.

Non ſunt oculi tui, & cor tuum, niſi ad avaritiam tuam, & ad ſanguinem innocentem fundendum.

EPITOME

REGULÆ CANCELL. XVIII.

DE INFIRMIS RESIGNANTIBUS.

1. *Tex. reg. cum ſcholiis.*
2. *Intelligitur de reſignatione perfecta: aliàs eſt præparatio ad reſignandum.*
   Promiſſio non acceptata, non eſt Pactum.
3. *Errores Gomeſii*
4. *Reſignans ante admiſſionem reſignationis ab habente poteſtatem, nec titulum, nec poſſeſſionem amittit. numero. 7. & 414.*
   Sed poteſt agere ut prius: & impetrando aliud beneficium, tenetur mentionem facere de reſignato.
5. *Contra Joan. Andr.*
6. *Non dicitur proprie electivum beneficium, in quo non ſervatur forma, c. Quia propter.*
   Et in tali beneficio, valet collatio Epiſcopi de conſenſu electorum ſine alia electione.
7. *In hac regula ſatis eſt, admiſſam eſſe reſignationem, nec requiritur collationem eſſe factam.*
8. *Præſumitur quis ex eadem infirmitate deceſſiſſe. 325.*
9. *Idem ſi alio caſu obiit, ſi tamen erat omnino infra 20. dies de eadem infirmitate moriturus.*
   Peritis in arte medica ſtandum.
10. *Poſt Jul. 2. hi 20. dies à die conſenſus tantùm incipiunt. 11.*
12. *Quotuplex ſit ſimplex reſignatio.*
13. *Abdicatoria, ſucceſſoria, cuptatoria, penſionaria, & hæc perſonalis aut realis.*
14. *Penſio non debet excedere tertiam, tamen excedens vitiatur nec vitiat, niſi reſignans initio nolit poſſeſſionem dimittere, niſi tutus de majori penſione. 15.*
15. *Quintus gradus dupla, ſed non mutua.*
    Sextus gradus regreſſoria, quæ apud nos tranſit in ſimplicem, niſi ut num. 14. in fin.
16. *Sufficit morbum incepiſſe tempore reſignationis admiſſæ vel collationis vel præſtiti conſenſus: Idem ſi priùs inceperit & ultra xx. dies, ſed non à tempore dicti conſenſus duraverit. 17.*
18. *In reſignatione* In favorem *non eſt aliud tempus admiſſionis & collationis, quia conditionalis eſt, Secus in propriè ſimplici 19*
20. *In qua poſt menſem admiſſionis Papa poteſtas revertitur ad ordinarium non obſtante reſervatione, vel proviſione Papæ nulliter facta 21.*
22. *Quæſtio j. an reg. locum habeat in Ordinario?*
23. *Contra Gomeſium.*
24. *Quòd fuit hæc quæſtio ambagioſa. 30. 31. 32.*
25. *Hypotheſis. 26.*
27. *Mandatum non finitur ex primo actu, ſi nondum ſequitur effectus mandati.*
28. *Legatus poteſt diſpenſare, nedum in ſua, ſed etiam in Ordinarii collatione.*
29. *Diſpenſatio cenſetur in dubio, reſtricta ad actum ſuper quo fit. 161. & in reg. ſeq. numero 249.*
30. *Regula non habet locum in Ordinario, etiam ſi* cauſa permutationis. 71. 107. 331. *fallit.* 438. 439
31. *Non licet epiſcopo de beneficiis negotiari.* 84. 99.
32. *Quandoque ordinarius iterum confert per obitum, ſed in vim juris communis.*
    Reſignans quandoque reintegratur ipſo jure, ſine nova collatione.
33. *Hæc regula non eſt facta in favorem nominati, graduati, vel mandatarii, niſi in conſequentiam.* 110. 288.
34. *Areſtum ſolenne.*
35. *Natura regularum Cancellariæ.* 105.
36. *Duplex ratio hujus regulæ* 37.
    Beneficia non debent eſſe hæreditaria.
    Duo frequentes modi vacandi.
38. *Solus Papa poteſt filium præficere loco patris; & admittere reſignationes* in favorem.
39. *Differentia inter proviſiones Ordinariorum & Papæ.* 85. 181. 368.
    Abuſus ordinariorum.
40. *Quantam confuſionem inducant præventiones Papæ.*
41. *Forma c. ſi. de elect. in vj. non ſervatur in præſentationibus, niſi in Neuſtria.*
    Cur hodie permutationes expediuntur, Epiſcopis & patronis Eccleſiaſticis irrequiſitis.
42. *Fervente incendio, domus aliena, etiam peritura dirui poteſt.*
43. *Etiam patroni exempti ſpernuntur in permutatione, etiam ſi patronus ſit exterus. nec poteſt præſentare exterum.* 44.
45. *Permutatio non poteſt fieri ſine conſenſu pa-*

troni laici, nec Papa poteſt eum prævenire, nec vacat in curia.

46. *Ampl. ij. etiam ſi permutatio ſit neceſſaria, vel utilis Eccleſiæ: quia hujus cognitio ſpectat ad Ordinarios, non ad Papam, ſed abuſus eſſet.*

47. *Ampl. iij. etiam ſi jus patronatus competat ex privilegio, vel præſcriptione.*

48. *Ampl. 4 ut nec Papæ, nec Legati præventio convaleſcat patrono poſtea negligente: adeo ut devolutarius Ordinarii poſſit, tanquam ab abuſu, appellare à præventione Papæ, vel Legati.* 52. 68. 214.

49. *Niſi bulla dicat accedente tamen conſenſu patroni. Sed nec Papa inſtituere poteſt ad præſentationem laici ſibi non directam.*

50. *Regius procurator impedire poteſt ne præſentati ſpretis ordinariis currant Romam.*

51. *Ampl. v ut nec Papa, vel Legatus poſſint authorari fundationi, & reſervationi derogandi juris patronatus.*

52. *Ampl. vj. ut nec præventio Papæ convaleſcat per expreſſam ratificationem patroni.*
Factum falſi procuratoris, coram Principe non poteſt ratificari.

53. *Bulla Papæ vel Legati, non poſſunt extendi ad futuram vacationem.*
Plures patroni debent collegialiter, non ſingulariter conſentire uno reclamante.

54. *Ampl. vij. ut nec Decretum* de pacificis, *proſit contra patronum laicum, qui eſt infra tempus continuum, vel utile.* 55.

56. *Forma derogationis, Papa derogare non poteſt.*

57. *Hypotheſis.*

58. *Derogatio non valet omiſſa eleganti clauſula.*

59. *Quadrimeſtre patroni, initio utile eſt.*

60. *Collatio Ordinarii non eſt nulla, ſed annullanda etiam citra ſententiam, patrono debitè conquerente.*

61. *Sed eo negligente, manet valida jure ſuo priſtino* 62. 176. 214.
Idem de collatione Ordinarii, infra menſem expectantium. 81. 175. 181.
Ius patronatus eſt ſervitus juris conferendi. 79. 216.

62. *Epiſcopus jure communi fundatur in libera collatione omnium beneficiorum.*

63. *Reprobatur diſtinctio Panor. inter conſenſum & negligentiam patroni, quia utroque caſu valet collatio ut ex tunc.*

64. *Epiſcopus poſt lapſum tempus patroni, non confert jure devoluto, ſed libero.* 65. 66.

66. *Tamen epiſcopus pendente tempore patroni, gravari non poteſt.*

67. *Collatio jure devoluto non valet, niſi poſt tempus devolutionis, & ea cauſa expreſſa.*
Archiepiſcopus nullam habet poteſtatem in ſubditos ſuffraganei, niſi in caſu appellationis.

68. *Reprobatur praxis Normaniæ.*
Epiſcopus non poteſt libera ſua collationi contravenire.

69. *Circa patronata, poteſtas Papæ & Ordinarii habent ſe, ut excedentia & exceſſa.*

70. *Ordinarius omiſſo patrono conferendo, tam ſuum quàm patroni jus, contra præventiones Papæ conſervat.* 79.
Arg. ſi vinco vincentem te.

71. *Non procedit ubi diverſa ratio vincendi.*

72. *Etiam jus pendens impedit, & ſubreptitiam reddit collationem Papæ, ut in c. Si tibi abſenti. de præb. in vj.* 82. 244.

73. *Imò etiam jus ad rem.*

74. *Plus juris habet Epiſcopus in inſtitutione, quàm patronus in præſentatione.* 215. 329.
Præventio Epiſcopi etiam inefficax, non prodeſt Papiſtæ, nec Legatario: ſed patrono, graduatis nominatis, & mandatariis.

75 *Collatio præbendarum communis eſt Epiſcopo & Capitulo ſuo.*
Sed Epiſcopi Franciæ præſcripſerunt contra ſua Capitula, ad quæ non fit amplius devolutio ab Epiſcopo.

76. *Vetus mos Eccleſiæ Carnotenſis.*

77. *Hypotheſis.* 78.

80. *Valet præſentatio facta à proprietario, tacente fructuario, & contra.*

81. *Frequens eſt in jure, collationem ſtatim valere, ſed reſolubiliter.*

82. *Et uno reſpectu incommutabilem, quo ad alios commutabilem.* 83.

86. *Hæc reg. non habet locum in Ordinario, ſed ad ejus commodum facta eſt.* 87. 89. 290.

88. *Quando ordinarius tenetur de evictione.*

90. *In mera reſignatione ſucceſſor nihil capit à reſignante, ſecus in reſignatione in favorem.* 101.

91. *Conciliatio areſtorum.* 92.

93. *Sed ſi reſignatio probetur aliter nulla, non impeditur Epiſcopus rurſus per obitum conferre.*
Reſignatio metu facta, nulla eſt indiſtinctè.

94. *Hypotheſis.*
Reſignatio facta ſpe quòd tali conferatur, non dicitur in favorem, nec ſimoniaca, ceſſante expreſſa conditione, vel pacto.

95. *Hæc reg. nihil habet commune cum c. ij. de renunt. in vj.*

96. *Refert fraudem fieri legi, ut hic. vel homini, ut in d. c. ij.*

97. *Hæc reg. fundata ſuper l. filia. ſolut. matri. & ſuper opinione utriuſque Imolæ. ibi.*

98. *Hæc regula favorabilis eſt.*
Extenditur ad Legatum, qui eundem Cancellariæ ſtilum ſervare debet.

99. *Ineptæ cauſificationes Romanenſium.* 100.

100. *Decreta Concil.* de reſervationibus ſublatis, *defenduntur.*

101. *Reſignatio* in favorem, *odioſa, & Simoniaca.* 185.
In primitiva Eccleſia, electio Cleri & populi.

102. *Præventio Papæ odioſa, & reſtringenda.*

103. *Collatio Ordinarii favorabilis.* 341.

104. *Communis uſus loquendi ſervandus.*

105. *Regeſtum curiæ Pariſienſis.*

106. *Quæſtuariæ artes Pontificum reprobatæ.*

107. Et obedientia eis denegata, niſi prius profiterentur ſeſe parituros ſanctis edictis & conſtitutionibus regum Franciæ.

108. Reg. Innoc. VIII. Jul. III. Paul. III.

109. Extravagans. Clement. VII.

111. Nominati favorabiliores mandatariis.

112. Tres præſumptiones ad fraudem inferendam ſufficiunt. 117. 118.

113. Simplices graduati favorabiliores mandatariis. 114.

115. Valet Arg. à corruptione diſciplinæ eccleſiaſticæ, ut mutationes legum à moribus mutatis.

116. Semel malus in eodem genere mali ſemper malus præſumitur, etiam præſul.

118. c. 2. de renunciat. in 6. extenditur ad ſimilia 120. 122

119. Nec penſio excuſat. ſed quantò major cautela, tanto evidentior fraus.

121. Is cui non debetur beneficium, non poteſt uti c. 2. de renunciat. in 6

123. Alias ſufficit docere de fraude unius.

124. Non eſt vitium reſignare in favorem digni & honeſti etiam conſanguinei, ſi tamen eſt bene adminiſtraturus. 126.

125. Honeſta cauſa prævalet.

126 Quæſtio 2. an huic reg. poſſit derogari? Legatus non poteſt, niſi ſpecialiter in mandatis habeat.

128. Papa non eſt dominus Eccleſiæ.

129. Princeps cohibere poteſt abuſus Prælatorum.

130. An Papa vel Legatus derogare poſſint huic reg. in præjudicium academiarum, ſeu nominatorum.

131. Derogatio generalis, non extenditur ad conceſſa miſerationis cauſâ, nec ad caſum Reipublicæ contrarium.

132. Nec ad privilegium conceſſum Univerſitati. Plura ſpecialia non debent concurrere. Quantò plures diſpenſationes, tantò facilius ſubreptio inducitur.

133. Hipothesis.

134. Derogatio hujus reg. ſatis operatur contra Ordinarios, & nominatos, quorum reſpectu multa obſtant. 92.

135. Nominati & graduati, in dubio præferendi. Diſpenſatio odioſa & lucrativa eſt.

136. Beneficium Concilij, datum Scholis, non debuit reſtringi Bituris.

137. Præventio Papæ reſervata, intelligitur de ſimplici, non de diſpenſatoria contra hanc regulam, vel contra reg. de veriſimili notitia. 335.

138. Derogatio hujus reg. ſpecies eſt reſervationis, per Concilia & Concordata damnata. 335.

139. Legati à latere poteſtas limitatur in hoc Regno, nec poteſt prævenire Ordinarios niſi per vulgares dietas. 140.

141. Univerſitates & ſtudioſi patientiam habere debent, quamdiu illis non auditis toleratur derogatio Legati.

143. Hypotheſis multiceps.
Inſtrumentum referens non probat ſine relato, quod eſt pars referentis.

143. Scholares non ſunt idonei teſtes in reſignatione beneficij. 145.

144. Edictum inſinuationum non ſervatur, niſi contra ſuſpectos fraudis.

145. Suſpecta ſunt acta à morientibus elicita.

146. Falſa doctrinæ qualitas gratiam vitiat, etiam ſi Papa vel Legatus de illa non curet.

147. Locus non præſumitur religioſus & multo minùs beneficium eccleſiaſticum.

148. Permutatio dici non poteſt niſi impleta.

149. Nova hypotheſis.

152. In dependentibus à voluntate ſuperioris ejus, non inferiorum, voluntas attenditur.

153. Omnis permutatio duplicem habet conditionem, ſuſpenſivam & reſolutoriam. 154.

155. An ſuperſtes uti poſſit bona fortuna.

156 Procurator ad reſignandum non poteſt habere fidem de reciproca reſignatione.

157. Correlativorum alterum ſine altero non ſubſiſtit.

158. Papa non poteſt homologare concordata, in quibus agitur de beneficio tertij non conſentientis.

159. Quæſtio 3.
Derogatio in ſecunda reſignatione, neutri prodeſt, ita ſi facta ſint eidem, neutra ei prodeſt. 161.

160. Plures titulos cumulare non licet, niſi quatenus excludit ſecundum. 162.

161. Derogatio fieri poteſt ex intervallo, ſi hoc conſtet, & fiat in ſubjecto valido.

163. Quæſtio 4. de indultis Cardinalium. 187 188. Compactum in conclavi electionis Paul. IV. ne Papa poſſet illis, nec regula de infirmis, eorum reſpectu derogare. 166.

164. Thema: in dictis indultis excipiuntur reſignata in manu Papæ, ſed non excipitur caſus quo ea reſignatio etiam per hanc regulam vel alias reſolvitur. 165. 181.

165. Papa non concurrit cum Ordinariis Cardinalibus. 168. 182.

167. Negotiatores Chriſtus è templo ejecit.

169. Ordinarius ſex menſes habet poſt menſem Papæ lapſum.
Valet collatio Ordinarij infra illum menſem facta, ceſſante Papa. 171. 176. 178.

171. Culpa ſua impedito tempus non currit.

172. Qua arte irrepſit vacatio in curia Papæ.

173. Quæ novum eſt inventum. 174.

177. Decretum etiam favore Papæ appoſitum, intelligitur, ſi is uti velit.

178. Appoſitio manus Papæ inutilis non impedit Ordinarium.

179. Nec bulla, nec ſignatura poſt jus alij quæſitum, vel poſt editionem reformari poſſunt.

180. Indulta Cardinalium ſingulis data ſunt; non ut collegio, ſed compactum collegio datum. 181.

181 Inutilis præventio Papæ nunquam convaleſcit.

182. Vacantia in curia poſt menſem Ordinarius non ſolum per ſe, ſed etiam per vicarium liberè conferre poteſt.

183. Thema Avenionenſe.

184 Legatus non poteſt admittere reſignationes in fa orem in hoc regno.

185. Reſignatio in favorem etiam tacita non valet.

186 Clauſula inſolita & acceerſita arguunt fraudem.

Quoties Legatus aliquid facit ultra facultates datas vel receptas, licet appellare tanquam ab abuſu. 204.

188. Legatio non eſt officium formatum, ſed extinguibile morte vel revocatione Legati: non autem vacabile nec conferibile. 190.

189. Aliud Epiſcopus Avenionenſis, aliud gubernator, aliud Legatus. aliud facultas conferendi beneficia intra illud territorium Papæ, aliud facultas extra idem territorium.

190 Legatus etiam de latere non habet poteſtatem beneficia conferendi, niſi ut delegatus: & vel ignorans revocari poteſt 193. 197.

192. Legatus non poteſt ſubdelegare ad conferenda beneficia.

193. Indulta Cardinalium non egent notificatione, & ſunt favorabilia. 197. 215

194 Octo rationes C dudum. de præb. in 6. 195. 196 197.

196. Ordinarius certat de damno vitando, & cui præferendus.

198. Papa non habet poteſtatem mittendi Legatum in regnum Franciæ ſine permiſſu Regis.

Jus ordinandi Papam, Epiſcopos & Archiepiſc. datum eſt Carolo magno ut Francorum Regi.

199. Ludovicus Pius dedit Romanis jus eligendi ſummum Pontificem, dummodo omnes concorditer ſine pecunia & promiſſionibus eligant: alias remanet electio penes Reges Francorum, & jus examinandi.

200. Sequeſtrum non poteſt fieri per eccleſiaſticum, nec per judicem ſæcularem, tanquam eccleſiaſticis executorem.

201. Indulta Cardinalium nec mandata, nec nominationes impediunt, nec habent locum in ſpectantibus ad Cardinales jure devoluto. Sed excludunt Papam etiam in menſibus ei reſervatis in Britannia & patria obedientiæ.

202. Legatus nihil poteſt contra indulta Cardinalium. Appellans tanquam ab abuſu non impeditur jure ſuo uti.

203 Ordinarius etiam Cardinalis non poteſt uti hac Regula poſtquam contulit per reſignationem etiam à Legato prius admiſſam niſi eidem ad cautelam per obitum conferendo. 104.

205. Per reſignationem in favorem, nihil vacat niſi ad effectum, vel niſi privatione ſequuta per ſententiam, vel poſtquam reſignans de facto reliquit poſſeſſionem reſignatario. 206.

206. Decretum de pacificis nunquam locum habet ubi poteſt appellari tanquam ab abuſu.

207. Qui reſignavit in favorem in manus non habentis poteſtatem, iterum ante poſſeſſionem dimiſſam poteſt reſignare ſimpliciter apud ordinarium, vel in favorem apud Papam: ſed tunc debet mentionem facere de priori reſignatione abuſiva.

208. Modificatio ut legatus non poſſit derogare regulæ de publicandis & de verisimili notitia arguit permiſſionem derogandi huic regulæ.

209. Sufficit ita ſervari de facto.

210. Compactum de quo ſup. n. 163. favorabile eſt.

212. Papa non poteſt derogare huic regulæ in præjudicium Cardinalium.

213 Epiſcopus reſignans retenta collatione beneficiorum habet illam jure ordinario, non ut delegatus aut vicarius Papæ.

215. Cardinalis habens inſtitutionem non poteſt præveniri à Papa, etiam infra primum ſemeſtre patroni eccleſiaſtici non Cardinalis.

216. Nec etiam infra ſecundum ſemeſtre ſuæ devolutionis.

217. Non eſt abſurdum quod ordinarius habeat duo ſemeſtria contra Papam & Legatum.

Tempore Decretalium non erat jus præventionis nec Papa contraveniebat concilio Lateranenſi.

Ordinarius habet ſexdecim menſes reſpectu beneficiorum quæ ſunt in patronatu laico, liberos, ſi eſt Cardinalis contra Papam & Legatos.

218 Patronus gravatus mandato conſentiendo mandatarium inſtitui, ſeſe exonerat, nec mandatarius debet adire ſuum executorem, quia non eſt refutatus, ſed petere inſtitutionem ab Epiſcopo. 219.

220. Mandatarius refutatus poteſt adire executorem, vel expectare pœnitentiam refutantis, & tempore ejus lapſo adire ſuperiorem.

Conferentes jure devoluto tenentur eiſdem perſonis conferre.

221. Mandatarius impetrans jure ordinario beneficium ſibi debitum, non poteſt illud defendere in vim mandati & nihilominus mandatum extinguetur. 222.

223 Inutilis præventio Papæ poſtea non convaleſcit.

224 Q V de indulto Parlamenti Pariſienſis.

225. Curia nunquam olim uti voluit, Quia Eug. IV. depoſitus & damnatus in concilio Baſilienſi nunquam reſtitutus fuit.

226. Nec tempore quidem Anglorum curia voluit obtemperare Eug. IV. ſed etiam Anglorum Regi, quamquam tum dominanti reſtitit. 227.

227 Carol. VII. vetuit omnibus Prælatis regni. ire Ferrariam, aut ad aliud concilium Eugenij.

228. Paul. III indultum curiæ dedit.

229. Quod præfertur indultis Cardinalium.

230. Sed in præjudicium indulti curiæ poteſt legatus derogare huic reg. per reg. quid quiſque juris.

231. Niſi gravatus ſit Cardinalis.

232. Requiſitio ante vocationem, non plus dat juris quam inſinuatio. 237. 238.

233. An currenti per reſignationem tempus veriſimilis notitiæ ſemper currat à data procuratorij. 234.

235. Genus quod non poteſt niſi in una ſpecie verificari, ſpecies eſt.

236. Expectativæ locum habent in Britannia per octo menſes.

237. *Papa prævenit indultum curiæ niſi ordinarius ſit Cardinalis.*

Armorica regno Franciæ unita.

239. *Centum anni ſunt longiſſimum tempus vitæ hominis.*

240. *Ab uraium eſt collegia non gravari indulto curiæ, niſi ſemel in* 100. *annis.*

241. *Henric. II. Rex declaravit quod ſemel in vita regis, gravari poſſunt.*

242. *Nominatio ſub nomine dignitatis in ſucceſſorem tranſit.* 245. 246.

247. *Ordinarius qui dignitatem reſignatam in vim prioris tituli recuperat, idem ordinarius eſt: ſecus ſi in vim novi tituli.*

248. *Commenda temporalis non imputatur vitæ ſucceſſoris: ſed commenda furtoſi vitæ ejuſdem.*

249. *Pluribus beneficiis ſimul vacantibus non eſt electio nominati curia ſed gravati, dummodo non det minori valore ducentarum librarum.*

250. *Mandata Papiſtica limitantur ad formam cap. mandatum. de reſcript.*

251. *Intellect. c. ſi pluribus. de præb. in* 6. *quod receptum eſt in mandatis.* 252.

252. *L. ult. de conſtitutio. princip. fallit in beneficio principis ſpectante ad gravamen alterius.*

253. *Ordinarius abſenti mandatario conferendo ſeſe exonerat.*

255. *Ordinarius non poteſt gratificare mandatario ultra formam mandati.*

256. *Hodie nulla ſunt mandata in regno in forma pauperum, ſed vulgaria mandata ſunt in forma gratiæ.* 257.

257. *Et extinguntur adepto beneficio incompatibili, aliàs pendet ab eventu.* 258.

259. *Clauſula motus proprii & pro expreſſis habentes nondum nata tempore decretalium.*

260. *Papa poteſt reſtringere vel alterare formam mandatorum: dummodo non plus lædat jus commune, nec ordinarios, etiam ſi præjudicet mandatariis.* 261. 432.

262. *Mandata Papæ intelliguntur ut regularia regularibus, ſecularia ſecularibus, non obſtante quavis diſpenſatione.*

263. *Utraque bulla gratioſa & rigoroſa debet inſinuari.*

264. *Collatio facta tanquam graduato inſinuato & legitimè qualificato non limitatur ad illam cauſam neceſſariam, quando aliàs ex forma collationis apparet, quod non poteſt eo modo valere.* 265.

266. *Mandata morte Papæ expirant non obſtante etiam fulminatione bullarum.*

267. *Suſpecta eſt matrix quando album vacuum nova recenti manu ibi repletur.*

268. *Mandatum ad acceptandum non extenditur ad eligendum vel optandum.* 270.

269. *Habens mandatum ad eligendum non poteſt eligere nimis vilius.*

271. *Officialis Epiſcopi executor bullarum Papæ poteſt eas etiam epiſcopali ſede vacante exequi.*

272. *An nominati favorabiliores mandatariis.*

273. *Papa ſolebat parochiales Eccleſias etiam civitatum vel oppidorum indoctis, qui nunquam ſtuduerant conferre, etiam jure præventionis nedum per mandata.* 276. 278.

274. *§. ſtatuimus. loquens de dictis parochialib. habet locum etiam in nominatis curiæ vel mandatariis. Collatio delegatorum vel executorum Papæ non poteſt valere jure prærogato præventionis.*

275. *Nec Papa, nec Legatus derogare poſſunt d. §. ſtatuimus.*

276. *Quando lex nova intelligitur ſecundùm priorem.*

277. *Generalis ſermo non implicat perſonam loquentis.*

278. *Verbum liberè.*

279. *Henricus II. correxit errorem Papæ in parochialibus Eccleſiis urbium regni ſui.*

280. *In dictis parochialibus Eccleſiis non ſufficit tempus ſtudii ſine gradu.*

281. *An indultum curiæ extendatur ad ordinarios exteros pro beneficiis in regno ſitis.*

Verba intelliguntur ſecundùm conditionem perſonæ cui datur.

282. *Indultum curiæ comprehendit conventualia collativa.*

283. *Reg. ampliat.* 1. *Ut ſit vera vacatio per obitum, non ſolùm in terminis juris communis, ſed etiam in terminis aliarum regularum Cancellariæ.* 284. 291.

Tituli beneficiorum ſunt de jure novo & poſitivo: ſed in primitiva Eccleſia tantùm erant adminiſtrationes.

285. *Amplia.* 2. *Ut ordinarius conferat per obitum, etiam ſi reſignatio facta ſit in Curia, dummodo deceſſerit extra Curiam.*

286. *Vacantia apud Legatum non dicuntur vacare in ejus Curia.*

287. *Reprobatur opinio Romani & Gomeſii.* 288.

289. *Amplia.* 3. *etiam ſi reſignatio ſit admiſſa per ordinarium, ſed collatio facta per Papam, vel Legatum.*

Quando ſunt plures rationes legis, una ceſſante, non ceſſat lex.

290. *Hæc reg. favet proviſis per Ordinarios, contra proviſos per Papam, vel Legatum.*

Reg. 43. *de conſenſu, habet locum, etiam ſi reſignatio admiſſa ſit per inferiorem.*

291. *Amplia.* 4. *per interpretationem paſſivam, etiam omnium ſtatutorum, vel regularum.*

Reg. 30. De familia Card. *habet locum in terminis hujus reg.* 353. 354.

292. *Interpretatio paſſiva non habet locum, in diſpoſitione jure communi damnata, & reprobata.*

293 *Gratia* ad vacatura per obitum, *non habet locum in obitu civili, nec in naturali introducto per hanc reg. & per reg. de publican.*

294. *Gratia* ad vacatura, *tanquam damnabiles quo jure, quáque occaſione excludi debent.*

295. *Amplia.* 5. 6. 7. 8. 9.

296. *Amplia.* 10. *etiam ſi reſignatarius ignoret, & conſtet non eſſe factum animo fraudandi.*

Hæc reg. non procedit præſumendo, ſed præciſè ſtatuendo.
Contra cauſam lucrativam, ſat eſt re, licet non conſilio.
297. Amplia 11. ut etiam diſpenſationes, & derogationes, acceſſoria reſolvantur.
298. Quot ſunt res, diſtributo pretio venditæ, tot ſunt venditiones.
299. Clauſulæ generales Bullæ non comprehendunt futuram vacationem. 300.
301. Pœna recipienti ſecundum incompatibile.
302. Etiamſi diſpenſationem Bulla ad hæc extendi putet, licet alias error juris excuſet in damnis vitandis, quia hic jus reſiſtit.
303. Nec minor annis excuſatur. 305.
304. Ad acceptandam poſſeſſionem beneficij requiritur individuum mandatum.
306. Amplia. 12. in commenda perpetua.
307. Commenda præſumitur perpetua.
308 Amplia. 13. etiam ex ſimplici ſignatura, quia gratia ſolo verbo perfecta eſt: quod in praxi non admittitur, niſi ſcripto conſtet.
309. Amplia. 14. etiam in litigioſo.
310. Amplia. 15. etiam contra Cardinales.
Amplia. 16 etiam in exempto beneficio.
311. Amplia. 17. etiam in fœminis.
312. Rex ſolebat nominare ad monaſteria monialium. 314.
313. Etiam ad commendarias Rhodienſium, ſed utcumque correctum fuit.
314. Jul. III. Papa dicebat concordata morte Regis Franciſci finita.
315. Decanatus electivi non ſpectant ad nominationem regis in vim concordatorum.
316. Sed in vim indultorum ampliativorum morte regis finitorum. 404.
317. Idem de nominatione ad monaſteria habentia privilegium eligendi.
318. Decretum de pacificis non habet locum contra habentem juſtam ignorantiam & contra alium litigantem: & actor ſuccumbens in hoc decreto perdit tantum beneficium decreti, ſed vincens vincit in totum. 319.
320. Amplia. 18. etiam in manualibus;
321. Amplia. 19. in hoſpitalibus, ſi in titulum ferantur.
Commenda ſancti Jo. Hieroſolymitani, non ſunt beneficia.
322. Amplia. 20. etiam in permutatione æquali contra Gomeſium.
323. Amplia. 21. etiam in reſignatione facta retentis fructibus, nec licet excedere tertiam.
324. Amplia. 22. etiam in reſignante peſtifero, contra Gomeſium.
326. Amplia. 23. etiam ſi ſanus ſit tempore confecti mandati ad reſignandum, contra Gomeſium.
327. Amplia. 24. Ut dies præſtiti conſenſus non computetur in numero.
328. Amplia. 25. etiam adjecta clauſula quoviſmodo. 329.
330. Amplia. 26. ubicunque Papa prævenire poteſt.
331. Amplia. 27. in collatione Papæ vel Legati, ad præſentationem patroni ordinarius non tenetur admittere reſignationem.
332. Reſignatio fieri poteſt ſine conſenſu patroni, ſed non inſtitutio niſi ex cauſa permutationis. Sed tempus non currit patrono antequam ſciat.
334. Amplia. 28. etiam ſi Papa interim moriatur.
335. Amplia. 29. ut Papa huic regulæ derogare non poſſit. 336. 340.
336. Hypotheſis.
337. Ordinarius poteſt conferre beneficium vacans, per extravagantem Execrabilis.
340. Legatus Papæ nihil poteſt in regno, abſque Regis permiſſione, & Senatus authoritate.
341. Limite 1. in infirmitate inopinata.
342. Verba legis non debent captari.
343. Reſignatio non eſt priuſquam ſit ab habente poteſtatem admiſſa 344.
346. Reſignans in manu laici non continuo privandus eſt.
347. Limit. 2. in ægritudine animi.
348 Furioſus non præſumitur reſignaſſe, tempore dilucidi intervalli, ſed reſignatarius debet hoc probare.
349. Limito 3. in ſene.
350. Limito 4. in adeunte bellum, vel mare.
351. Limito 5. in morbo civili. 383.
352. Etiam ſi ſtatutum dicat per ceſſum vel deceſſum.
353. Reg. 30. de impetran. benefi. per obitum famil. Card. 362.
354. Tres rationes Barbat. refelluntur.
355. Concilium Conſtantienſe tres Papas depoſuit.
356. Panor. adfuit concilio Baſileenſi, ubi à Felice V. Cardinalis factus eſt.
357. Electio Papæ ſpectat ad Concilium, non ad Cardinales.
358. Author oblocutoribus non reſpondet, quia concilia univerſalia & claſſici authores ſatis reſpondent.
359. Niſi eſſet Concilium, in quo ſoli deputati Papæ præſident, quod ejus morte finitur.
Concilium Tridentinum factum ad inſerviendum affectibus quorundam Principum, & Papæ.
360. Sed verum generale Concilium eſt ſuprà Papam, & Cardinales.
361. Pœna debet dare immunitatem.
363. Quod dicitur ſubreptionem eſſe, ſi Papa difficilius conceſſiſſet; debet intelligi de difficultate juri vel rationi conformi, non autem de carnali, vel ambitioſo affectu. 365.
364. Cauſa de futuro, non inducunt ſubreptionem.
366. Papa bene voluit reſignationem infirmi pendere à fato, ſed non ab hominis arbitrio.
367. Hæc regula non habet locum in eo, qui eſt privandus per ſententiam, ſed non poteſt reſignare in favorem 368.
369. Alienatio, vel reſignatio beneficij, in fraudem accuſationis non valet. 375. 376. 378. 370.

370. *Reprobatur communis error gloſ. & Canoniſtarum* 372.

371. *Diſcuſſio Canonum.* 372.

373. *Plena diſtinctio.*

374. *Regulariter crimen non privat beneficio ipſo jure. fal n.* 386.

Ubicunque quis privatus eſt ipſo jure, poteſt beneficium ſtatim conferri: ſed collatarius non poteſt poſſeſſorem deturbare, niſi poſt ſententiam. 385 388.

377. *Collatarius, etiam ex cauſa permutationis, habet cauſam lucrativam.*

378. *Si Papa, vel Legatus admittant reſignationem accuſati coram Ordinario, de crimine privatione digno, poteſt* tanquam ab abuſu *appellari.*

379. *Accuſato, tanquam innocente abſoluto, valet alienatio, vel reſignatio interim ſponte facta.*

380. *Sed ſi abſolvitur per gratiam, proviſio Papa vel Legati remanet nulla, ſed Ordinarij convaleſcit.*

381. *Si Papa delegat ad inquirendum de crimine, & convicti beneficium conferendum impetranti, duplex eſt abuſus.*

382. *Mox privandus per ſententiam Canonis, liberè reſignare poteſt ſine metu hujus regula.*

383. *Idem de privando* niſi pareat conditioni.

384. *Multa patienter tolerantur qua in jus deducta corriguntur.*

386. *Papa lapſus in hereſim deſinit eſſe Papa.*

387. *Impetrans beneficium viventis fit incapax.* 391.

389. *Beneficium ipſo jure vacans per delictum vel ex cauſa infamante, non poteſt ante ſententiam declaratoriam impetrari: vel ante mortem vel abdicationem.*

390. *Domini locorum ſeculares vel eccleſiaſtici, qui poſſunt officiales ad nutum revocare, non poſſunt ex cauſa infamante, niſi cognita.*

392. *Tempus veriſimilis notitia non incipit niſi à libera vacatione, puta poſt dictam ſententiam declaratoriam.*

393. *In crimine laſa majeſtatis non fit confiſcatio ipſo jure, ſed tantùm interdicta adminiſtratio.*

394. *Confiſcatio quaſita principi, non poteſt ab eo peti, niſi poſt declarationem.*

395 *Beneficia non vacant ipſo jure per contumaciam etiam ex cauſa hareſis.*

Sententia per contumaciam lata non facit jus contra alios.

396. *Eccleſia non judicat nec ligat occulta.*

387. *Homicidium & quavis irregularitas extinguit mandata, nominationes & quaſvis expectativas, & jus ad rem, non autem jus realiter quaſitum.*

398. *Papa non poteſt rehabilitare ad effectum retroactivum.*

399. *Reſtitutio qua non fit per viam Juſtitia, non trahitur retro in prajudicium tertij.*

400. *Limita 6. in Conſiſtorialibus.* 405.

401. *Beneficia verè electiva non vacant in Curia, hodie nominatio Regis eſt.*

402. *Privilegium juri communi conforme, abrogatur jure communi per viam legis* Abrogato. *ſecus ſi per viam contractus onoſi.*

403. *Privilegia eligendi in Concordatis excepta.*

404. *Poſtea abrogata.*

406. *Beneficia ſpectantia ad nominationem Regis, non poſſunt vacare in Curia, niſi fortè per naturalem obitum.*

407. *Nec poſſunt etiam in favorem reſignari, ſine conſenſu Regis.*

408. *Pluribus nominatis à Rege, prior nominatus praſertur, nec Rex variare debet.* 412.

409. *In nominatione Regis non ſervatur hac regula ſed ejus voluntas.*

410. *Et Papa fruſtra derogaret in prajudicium Regis.*

411. *Nec etiam Papa in eis poteſt apponere clauſulas* quoviſmodo vacet, *ſed ſpectat ad Regem.*

413. *Relatum ineſt referenti.*

414. *Clauſula ſolita pro appoſitis habentur.*

415. *Clauſula generales nominationis Regis, reſeruatur ad modum vacandi in ea expreſſum.*

416. *In beneficiis ſpectantibus ad liberam collationem Regis non ſervatur hac regula, ſed Regis voluntas.*

417. *Beneficia ſpectantia ad collationem laici, non ſunt propriè Eccleſiaſtica, nec his poteſt cura parochialis annecti: ſecus de beneficiis qua ſubſunt regalia Regis.* 427.

418. *Et judex ſacularis etiam de horum petitorio cognoſcit.*

419. *Nec in his ſervantur jura Papalia, ſed leges regni & domini dant jus ad vacatura.*

421. *Senatus Pariſienſis cognoſcit etiam in petitorio de beneficiis vacantibus in regalia, per totum Regnum.*

422. *Durante Regalia poteſt Rex expedire permutationes, & reſignationes in favorem, & penſiones creare.*

423. *Hac reg. non habet locum in Papa, in quantum eſt diœceſanus.*

424. *Nec in officiis.*

425. *A legato ſuis facultatibus ad quaſtum abutente poteſt tanquam ab abuſu appellari.*

426. *Clauſula nova quatenus abſens in derogatione hujus reg. in ſignatura legati, ſed in bulla omiſſa, reddit eam ſuſpectam.* 427.

428. *Et tunc non poteſt legatus pro ea vice conferre per obitum.* 429.

430. *Et poteſt reſignatarius ſe defendere contra proviſum per obitum ab eodem legato: ſed non contra proviſum à Papa vel ordinario.*

431. *Legatus vel ejus datarius decipiens, tenetur ad damna & intereſſe.*

Mandatum impetratum à monacho alterius monaſterij nullum eſt ab initio: ſecus de proviſione ordinarij. 438. 439.

435. *Intellectus novus. §. prohibemus. in c. cum ſingulis de praben. in 6.* 436.

437 *Clauſula motus proprij etiam naturalis nullam inducit diſpenſationem, nec habilitatem.*

439 *Non eſt facienda mentio prioris diſpenſatio-*

nis quando nova diſpenſatio non additur, niſi concedens voluntatem mutaverit: quo caſu nec clauſula motus proprij juvat contra veriſimilem mentem.

440. *Ordinarius poteſt praevenire Legatum ex capite reſignationis per Legatum admiſſa.*

441. *Mandatarius qui requiſivit ex capite reſignationis debet in caſum reg.* de publicandis *iterum requirere per obitum. alias conſumitur mandatum* 442. 444.

443. *Hac reg. habet locum in collatione ordinarij ex capite reſignationis admiſſa per Legatum.* 434.

445. *Legatus etiam ſpecialem facultatem habens derogandi huic reg. non poteſt derogare in praejudicium mandatarij, ſed bene in ejus commodum.* 447. 448.

Amplia. 30. *ad hanc reg.* 448.

446. *Mandatarius tanquam de damno vitando certans, per juſtam ignorantiam excuſatur: etiam per errorem juris. Idem de nominatis & aliis quibus beneficia ſunt debita.*

448. *Derogatio diſpenſatoria limitatur ad eum cujus favore fit, nec ad alios extenditur.*

449. *Legatus non poteſt conferre graduatis, quia non poteſt tollere gratificationem ordinariorum quam non habet.*

450 *Legatus non poteſt uti praeventione in praejudicium nominatorum vel graduatorum.*

451. *Secus in Papa, qui tamen poſtquam unus graduatorum requiſivit ab ordinario, non poteſt amplius Papa etiam per viam gratificationis graduato debitè qualificato conferre.*

COMMENTARIUS
ANALYTICUS
IN REGULAS CANCELLARIÆ ROMANÆ, hactenus in Curia, Regnóque Franciæ receptas, cum nova explicatione dubiorum circa rem beneficialem quotidie in foro verſantium.

Regula 18. de Infirmis reſignantibus. Innoc. VIII. Jul. II.

ITEM * voluit, quòd ſi quis in infirmitate conſtitutus, reſignaverit [a] aliquod beneficium, ſive ſimpliciter, ſive [b] ex cauſa permutationis, & poſteà infrà viginti dies (à die per ipſum reſignantem præſtandi conſenſus, [c] computandos) de ipſa infirmitate deceſſerit: ac ipſum beneficium [d] conferatur [e] per reſignationem ſic factam, collatio [f] hujuſmodi nulla ſit, ipſúmque beneficium per obitum vacare cenſeatur. [g]

a *Reſignaverit.*) In manus Papæ vel Legati: quia reg. non habet locum in Ordinario: ut infr. q. 1. n. 34. Item cum effectu, ſc. reſignatione admiſſa, nec priùs currere poſſunt hi 20. dies, etiam ſi conſenſus ante admiſſionem præſtitus ſit: & adhuc non currunt niſi poſt conſenſum, ut ſequitur.

b *Sive.*) & ſic in omni ſpecie reſign. n. 12.

c *Conſenſus*) hæc fuit ampliatio Julij II. meritò in uſum recepta, & intelligitur de conſenſu præſtito tempore admiſſæ reſignationis, vel poſtea, & non priùs ut infr. n. 10. cum ſeq. & ſive collatio ſequatur, ſive non n. 7. in fi.

d *Beneficium*) hic Paul. III. addidit *quavis authoritate*, quæ additio in uſum recepta non eſt Gallis.

e *Conferatur.*) hoc, augendo dicitur, quia non requiritur poſt collationem ſecutam, ut inf. n. 7. & Reg. ſeq. n. 173.

f *Collatione.*) ergo multo magis reſignatio tantùm admiſſa.

g *Cenſeatur.*) veritatem operatur, non fictionem. ut infr. n. 283.

---

10 TRIA duntaxat hic requiruntur: 2. Primum, quod reſignans ſit infirmus: Secundum, quòd de eadem infirmitate deceſſerit: Tertium, quòd infra viginti dies. Circa primum, intelligendum eſt de reſignatione in ſe perfecta: videlicet, facta in manus habentis poteſtatem admittendi, & per eum admiſſa: alioqui non eſſet opus hac regula: quia etiam ſi reſignans ſupervivet ultra annum, vel etiam (ſanitate recuperata) allo morbo, vel caſu obiret, non poſſet beneficium vacare per reſignationem, ſed per obitum: ſi reſignatio re integra, (hoc eſt ante mortem & aliam canonicam revocationem,) non fuerit ab habente poteſtatem admiſſa, tantiſper enim non eſt verè & propriè reſignatio, ſed animus, ſeu præparatio, vel mandatum ad reſignandum: ut in *l. ſi is qui.* & *l. ex ea ſcriptura.* ibi, faciendum parabatur. *de teſt. l. qui abſentiam in prin.* ibi, ſed magis deſtinationem. *de acqui. vel amit. poſſeſſ. l. cum de bonis.* ibi, deſtinatione magis. *C. de donatio.* Oldr. conſ. 119. Alex. conſil. 73. cum ſeq. lib. 1. quemadmodum ſola promiſſio non acceptata non eſt pactum, ſed nec pars quidem pacti, niſi æquivocè: quia nondum ullum pactum, ulla obligatio eſt, ſed tantùm præparatio quædam ad paciſcendum, dixi in rub. *de verb. obligat.* in lectione Dolana. Alioquin reſignatio penderet à ſola voluntate reſignantis, vel alterius non habentis poteſtatem admittendi: quod falſum eſt, & contra text. in c. *Admonet.* & in c. *quod in dubiis.* ibi, nullam obtinet firmitatem. & in c. *ult. ibi*, cedere ſine licentia noſtra nequiverit. *& ibi*, quo integrè reſtituto vice noſtra accipiatis ceſſionem ipſius ext. *de renunciat.*

Reſignatio non eſt, niſi admiſſa.

3. Nec hæc utpote protrita urgerem, niſi in hia impegiſſe comperiſſem doctum alioquin, multæque lectionis & experientiæ virum, dominum Ludovicum Gomeſium ſuper hac regula. quæſt. 2. ubi tenet, quòd ad perdendum jus beneficij, admiſſio ſuperioris nihil facit, ſed quòd per ſolam renunciationem non admiſſam, ſtatim titulus beneficij vacet: & quòd eo ipſo quòd quis renunciat, amittit jus, & omnem poſſeſſionem quam habebat, licet Superior renunciationem non admittat. Qui ſunt pudendi errores, imperitis ab trapezitis ſimoniacæ negotiationis orti, qui ex aditu datarij, vel etiam adventitij curſoris, negotium ſuum pro confecto habere ſolent, niſi defectus nummorum obſit. ex quibus alium errorem infert Gomeſius, videlicet quòd hi 20. dies computandi ſunt à tempore conſenſus primæ reſignationis non admiſſæ: quod tam falſum eſt, quàm quod maximè: quia nullum text. nullam rationem

Contra Gomeſium.

citat, ſed tantum authoritates, falsò vel perperàm expenſas. Quod enim citat deciſ. Caſſadori, quæ habetur ſub titulo *de renunciat.* deciſ. 2. Caſſadorus ibi oppoſitum firmat, tenens & bene, quòd per ceſſionem, vel reſignationem non amittitur jus, nec vacat beneficium, donec fuerit admiſſa per habentem poteſtatem: Idem firmat Caſſado. eod. tit. deciſ. 3. Idem tenet Panor. C. *ad aures.* numer. 7. *de his quæ vi metuſve cau.*

4. Rurſus. Gomeſ. citat pro ſe Rot. deciſ. 352. quæ eſt 4. *de renunciat. in novis.* ſed illa deciſio (præter id quòd non eſt expedita, nec ex concordia omnium dominórum Rotæ, ut ibi patet) videtur fundari in præſumptione admiſſionis, per locum *à communiter accidentibus.* licèt admiſſio non ſit ſcripta in instrumento reſignationis exhibito. Præterea ſtante quòd non ſit admiſſa illa deciſio, nullo jure probatur, ſed ſolitaria, & Saturnina eſt, juxta Bald. in c. *cæterum.* col. 4. *de jud.* ut pote nuſquam relata, nec uſquam recepta. *l. 1. in fi. de Sena.* Quinimò nominatim ab aliis deciſ. Rot. reprobatur, ut apud Bernard. de Biſneto. *de renunciat.* deciſ. 3. & 4. Caſſado. d. deciſ. 2. ubi reprobando contrarias opiniones, tenent eum qui reſignavit poſſe agere, & repetere beneficium ab intruſo, vel ſpoliatore, donec ipſe reſignans fuerit privatus, vel reſignario per habentem poteſtatem re integra admiſſa, & quòd etiam interim in impetratione alterius beneficii tenetur mentionem facere de beneficio taliter reſignato, reſignatione nondum admiſſa per Superiorem, ut decidit Rot. deciſio 577. *Quidam Cardinalis, de renunciat.* in antiq. & firmat. Fel. in c. *in noſtra.* coroll. 34. *de Reſcript.* interim enim non valet, etiam in præjudicium reſignantis. Panor. c. *ad aures.* col. ult. *de his quæ vi metuſve cauſ.* Excipio tamen bonam fidem. unde ſi quis dedit mandatum ad reſignandum beneficium: & dum putat illud executum, impetrat aliud non facta mentione prioris, quo ſe privatum putat, nec illud per ſe vel alium ſubornatum retinere ſatagit: valet impetratio ſecundi etiam à Papa vel Legato. Quòd ſi præter ſpem mandatum non habuit effectum, habebit electionem quod, ut novum, notat rurſus, Gomeſius falſo allegat Abbatem in c. *Sollicitæ. de reſtit. ſpoliat.* ſequi dictam deciſ. Rot. 352. quia imo Abbas num. 10. reprobando diſtinctionem Jo. And. & Goff. inter poſſeſſorium & petitorium, decidit, quòd aut in reſignatione intervenit conſenſus, & ſic admiſſio Superioris, & tunc debet reſignario præjudicare, ſcilicet tam in petitorio quàm in poſſeſſorio: aut non intervenit, & tunc non præjudicat: & ſic apertè ſentit quòd reſignatio etiam in manus Superioris poteſtatem habentis facta, niſi ſit per eum admiſſa, in neutro præjudicat, nec in poſſeſſorio nec in petitorio, quod verum eſt, prout etiam expreſsè vult Panor. in d. c. *ad aures.* numer. 7. Minus obſtat quod Rota dicit, quod ſtatim ut coram Notario reſignatum eſt vacat alio non expectato, ſaltem ut poſſit Papa conferre: quia iſtud tam eſt ridiculum, ut non ſit æſtimandum dictum Rotæ, ſed allegatio vulgarium, quæ quandoque referendo argumenta, etiam vulgaria, non autem approbando, recitatur à Collectaneo deciſionum Rotæ. ex eo enim, quod ſtylus quorundam imperitorum Tabellionum ſic habet, Titius perſonaliter comparens reſignavit, prout de facto reſignat in mei præſentia, & tales ad hoc conſtituit procuratores, &c. putant & argutantur vulgares, ſtatim reſignationem eſſe factam, quod eſt falſum: quia nemo ſeipſum deſtituere poteſt, nec Tabellio quidem, qui non habet hanc poteſtatem, nec hoc intendit. Tum ſequeretur quòd beneficium non vacaret in Curia, ſed in partibus ubi confectum eſt inſtrumentum, etiamſi poſtea deferretur Romam, & ibi rurſus reſignaretur, quia non inciperet ibi vacare, & ſic non in Curia, cùm jam vacaſſet, ſed in partibus, ubi prius

Error vulgarium.

vacavit. Nimis ergo abſurda eſt illa opinio. Tum quantumcumque verba inſtrumenti concepta fuerint in verbis præſentis, vel etiam præteriti temporis, tamen antequam res ſit debitè delata ad ſuperiorem, & debitè admiſſa, ſemper poteſt revocari: & conſequenter admiſſio ſuperioris non poteſt retrotrahi, nec valere *ut ex tunc,* ſed tantùm *ut ex nunc,* ergo interim nihil actum erat.

5. Et tamen rurſus Gomeſ. ad idem & falſius citat Joan. Andr. *in mercuria. Non firmatur. de reg. Iuris. in ſexto.* quia Jo. Andr. ibi confutatis contrariis argumentis, contrarium expreſsè tenet, decidens electionem & confirmationem, de qua ibi, ipſo jure non valere, ex eo quod eſt facta ad Eccleſiam non vacantem: & ſic decidit, reſignationem factam in manibus Preſbyteri recipientis nomine Epiſcopi, qui mox, ut poſt obitum ſcivit, ratificavit, nullo tamen modo valuiſſe: ſed omnino per obitum, non autem per reſignationem (ex eo quod re integra non fuit admiſſa) vacaviſſe, nec ratihabitionem aliquid operari, & ſequitur Philipp. Fran. *peronatus* (ut ſolet) *pedibus.* Ratio enim decidendi veriſſima eſt, ut dixit, ſed per aliam rationem, deciſio illa Jo. Andr. falſa eſt, & iniqua. Quæſtio erat de Archipresbytero, qui in mortis articulo volens omnino renunciare archypreſbyteratui, malè forſan parto, non valens habere copiam Epiſcopi, vel ejus Vicarii poteſtatem habentis, renunciavit in manibus Preſbyteri recipientis nomine Epiſcopi, & ſtatim Canonici elegerunt Titium in Archipreſbyterum: deinde poſt biduum, mortuo reſignante, Epiſcopus veritate cognita electionem confirmavit: Jo. Andr. poſt longam diſputationem (non obſtante quod quidam dicerent reſignationem valuiſſe quoad renunciantem, licet non quoad Superiorem qui poteſt eam non habere gratam) decidit reſignationem abſolutè non valuiſſe: conſequenter tanquam de non vacanti non valuiſſe electionem nec confirmationem.

Contra Jo. Andr.

6. Ego quidem cum Joan. Andr. Philip. Franc. & aliis, fateor quòd vacavit per obitum: ſed dico quòd poſtquàm eligentes ſcienter poſt obitum perſeveraverunt in electione Titii, quam Epiſcopus, hæc omnia ſciens, confirmavit, quòd valet confirmatio, rejecta formularum ſcrupuloſitate, prout inanis eſt, & rejicienda ubi conſtat de veritate, certa ſcientia, & voluntate poteſtatem habentium, ad quos ſpectat electio, & confirmatio. Non enim erat beneficium per quod viduata eſſet Eccleſia, nec in quo requireretur forma ſolemnis, de qua in c. *Quia propter* & c. *Ne pro defectu. de electio.* & ſic cenſeretur magis collativum, quàm electivum: ut per Oldra. q. 145. Rot. deciſ. 124. Nota quòd in antiq. ita quod collatio vel inſtitutio Epiſcopi de conſenſu habentium eligere, ſine alia electionis formula valeret: quemadmodum collatio Epiſcopi, de conſenſu patroni, ſine alia præſentatione. ut infra eo nu. 46. latè Rota deciſ. 341. fuit dubitatum. in novis. Amplio etiam ſi illa electio ex conſuetudine vel ſtatuto deberet fieri ſecundum formam. d. c. *quia propter.* quia non ob id ea dignitas diceretur propriè & ſtrictè electiva, prout non eſt talis de jure communi. unde nullo modo ſpectaret ad nominationem regis juxta concordata in tit. *de electio. ſublat.* ut nuper reſpondi de decanatu Eccleſiæ collegiatæ ſancti Marcelli in ſuburbiis hujus urbis Pariſienſis, & illud concordatum in d. tit. *de elect. ſubl.* ſatis operatur in his per quæ viduata dicitur Eccleſia, & in quibus jure communi ordinario non autem extraordinario ſervanda eſt forma d. c. *quia propter. l. Seio amico. §. medico. de annu. legat.* Hæc obiter dixi, ne viderer iniquam illam Joan. Andr. deciſionem vel tacitè approbare. Non obſtat quòd Nico. Boer. deciſ. Burdegal. 2. numer. 5. imprudenter ſequens dictam deciſionem Joan. Andr. addit rationem, quia in electionibus initium ſpectandum. c.

Beneficium electivum.

Auditis. c. Dudum. 1. & 2. *de elect.* quia verum eſt in veris electionibus, in quibus requireretur forma. c. *quia propter.* quæ eſt individua, prout dicta jura loquuntur, ſecus in aliis, etiam in quibus (ut nuper dixi) requireretur ea forma jure ſpeciali cui poſſet renunciari.

Reſignatione non admiſſa, non vacat.

7. Redeundo ad rem ſtat propugnata communis & vera concluſio, quòd reſignatio etiam abſoluta, non admiſſa, nullam vacationem inducit, nec poſſeſſionis quidem, niſi (quantum ad poſſeſſionem) fiat animo ex tunc (ſine alia ſuperioris admiſſione, vel authoritate) poſſeſſionem abdicandi, & de facto illam deſerendi: ut dixi in Conſuet. Pariſien. tit. 3. & ſic loquitur hæc reg. de reſignatione per habentes poteſtatem admiſſa, & aliàs valida, & efficaci, ut vacare per obitum impediat citra hanc reg. quæ aliàs non quadraret, ſed ſupervacua eſſet: Nun tamen requiritur collationem eſſe factam. Quod enim hic dicitur, *ac ipſum beneficium conferatur per reſignationem ſic factam:* Tum cauſa frequentiæ dicitur, quia ferè ſemper contingit eodem quo reſignatur inſtanti, conferri: Tum ad excludendum majorem dubitationem, ſive implicando caſum dubitabiliorem, videlicet ut regula nedum procedat in ſimplici reſignatione admiſſa, & conſummata: ſed etiam collatione ex ea ſecuta, & ſic multo magis locum habet, ſi fortè tantùm ſit admiſſa: Tum alioquin via eſſet aperta fraudandi paſſim hanc regul. quia reſignatarius ſupplicaret Papæ vel Legato, vel faceret ſupplicari nomine cedentis, de ſimplici admiſſione, ut ſic non poſſet amplius, nec facto hominis nec fato revocari: clauſulam verò collationis faceret ſeorſum expediri in ſupplicatione ſeparata, vel ſub parva data, vel uſque ad viginti dies differri, quibus lapſis, & conſenſu de data primæ ſupplicationis præſtito, faceret ſibi tutò conferri per reſignationem ante viginti dies admiſſam, etiam ſi reſignans interim obiiſſet, prout Jure communi non vacat per obitum ſupervenientem, ſed remaneret vacans per reſignationem præcedentem, niſi per hanc reg. occurreretur, & niſi diceremus eam locum habere etiam collatione non facta, ſed vel poſt obitum dilata: non igitur refert quantum ad hoc an collatio ſequatur, vel non ſequatur infra viginti dies, vel poſt, ſed ſicut reſignatio admiſſa reſolvitur, ita & collatio, ſi qua ſecuta ſit, & quicquid inde ſecutum eſt.

Præſumitur quis ex eadem infirmitate deceſſiſſe.

8. Circa ſecundum, ſuprà num. 2. in princip. dicitur eadem infirmitas, etiam ſi ſpecies febris, vel etiam genus morbi variavit, ſi tamen occaſione infirmitatis, ſeu vulneris quo reſignans tempore reſignationis laborabat, ſine intervallis recuperatæ ſanitatis proceſſit: & in dubio, ob temporis brevitatem, præſumitur ex eadem infirmitate deceſſiſſe, niſi contrà probetur: Bart. in Tract. *de percuſſ.* Bald. c. 1. *quibus modis feud. amit.* Ang. Salic. *l. unica. in fin. C. de emend. ſerv.* nec curandum an levis, an mortalis eſſet infirmitas, ex quo de ea deceſſit, quia ſatis eſt ad effectum hujus reg. ut rectè ait Ludo. Gomeſius hic quæſt. 2. ad fin. & quæſt. 28. ſecus ſi criminaliter ageretur, quia tunc clarior probatio exigeretur, ut per Fran. de Capit. inter conſilia cauſa. crimin. Cepola conſil. 41. col. 6. verſic. *addo quòd gloſſ.* quem ſequitur Thomas Grammat. conſ. 24. numer. 10. Cepola, *cauſarum criminalium* conſil. 62. col. fi. quem ſequitur Hippolit. Marſi. ſing. 218. & con. 6. Et nota quod beneficium hujus reg. non eſt neceſſe probare de qualitate gravitatis infirmitatis, & quòd tunc omnino deſperabatur de vita, prout aliàs in terminis juris communis vel de concurſu aliarum præſumptionum probandum eſſet per no. Alber. Roſat. in *l. filia mea ægra.* numero 2. *ſolut. matrimonio.*

Q. 1. incidens.

9. Sed quid ſi conſtat hunc infirmum infra viginti dies, veneno, lapſu, gladio, vel alio caſu ſublatum, ita quòd non periit ex infirmitate, qua tempore reſignationis laborabat? certè ceſſant verba hujus reg. & ſic videtur ejus ceſſare diſpoſitio, ſaltem ceſſante ſuſpicione mortis acceleratæ, vel aliter in fraudem inflictæ: Tamen quia favorabilis eſt in ſe, fraudeſque præcludit, & ordinariis favet, puto eam interpretativè adjuvandam, intra fines mentis & ſcopi quò tendit duntaxat *l. hoc modo. de cond. & demonſtrat.* Dico igitur ſi conſtet quòd omnino intra viginti dies ex priore infirmitate moriturus erat, locum eſſe reg. quia hoc caſu eadem, imò major, & fortior eſt ratio regulæ fraudiſque amoliendæ: quantò major eſt occaſio, & præſumptio fraudis, ſive reſignationis mortis imminentis ergò, & non ex mera liberalitate factæ, quando fit ab eo, quem certum eſt lethali morbo correptum, & inde infra viginti dies moriturum, etiam ſi caſu contingat mortem accelerari: quàm quando morbus lethalis non eſt, vel talis non apparet, niſi ex poſt facto, eventu mortis infra viginti dies ſecuto. ubi igitur vicinæ mortis adeſt certitudo, non opus eſt conjecturis mortis infra viginti dies conſequentis. *l. Continuus. §. cum ita.* in fin. *de verb. oblig.* & ita novè concludo, & intelligo conſtare ſecundùm communes medicorum vel chirurgorum canones, quibus in ſua arte ſtandum eſt. *l. Semel. C. de re milit.* lib. 12. c. *Significaſti.* 2. *de homicid.* Cano. in c. *Propoſuiſti. de proba.* Bal. in prima conſt. C. col. 1. not. 5. Ang. Areti. §. Præterea quod per alluvionem. col. 2. Inſtit. *de rerum diviſ.* aliàs, vel in dubio, verbis regulæ ſtandum, ut eis deficientibus deficiat l. 1. §. *Si is qui navem. de exercit. act. l. 4. §. Toties.* & ibi, uterque Imola, *de damno infecto.* Fely. latè in c. *Nonnullis. de reſcript. c. Tertio loco. col. 2. de præſumptio* Rurſus ad majorem explicationem quæro de quæſtione quam vidi in facto. Quidam ceciderat ex equo, unde ſæpius infirmabatur, tamen ibat & redibat, & exiſtens Pariſiis reſignavit ſimpliciter. Poſteà in itinere ad decem leucas infra viceſimum reſignationis admiſſæ diem obiit: reſpondeo, Non eſt locus huic regulæ: quia non erat infirmitas ſontica de qua hîc. Idem etiam quamvis tam reſignatio quàm mors, in menſe graduati contigerit, tamen non eſt ſuſpicio: nec locus regulæ, niſi conſtet quòd ſaltem à die bullæ vel conſenſus, ſi poſtea præſtitus ſit, morbum continuum habuit, ex quo ab ea die intra viginti dies deceſſit per ea quæ novè dicemus numer.

Diſtinctio.

Medicis ſtandum.

10. Circa tertium ſuprà. num. 2. in prin. notandum quòd ante Julium II. hi viginti dies currere incipiebant ſtatim à reſignatione admiſſa, ſive collatio ſtatim eſſet facta, ſive dilata & non priùs: unde ſi conſtaret de inſtrumento reſignationis, in Camera, vel Cancellaria Papæ, vel Legati de latere, & conſtaret ſuſpenſam vel dilatam eſſe admiſſionem (quod minimè ſolent) ſi tamen quocunque caſu contingeret diffiſam eſſe admiſſionem, non inciperent currere 20. dies (etiam ceſſante regula Jul.) niſi à die admiſſionis, ut ſuprà probavimus, quicquid ſcripſerit Gomeſ. Sed ab adventu Julii II. qui, die 28. Novembris 1503. anno 1. hanc regulam rurſus innovavit & publicavit, eique primus addidit clauſulam illam: *à die per ipſum reſignantem præſtandi conſenſus computandos:* ex tunc, inquam, hoc tempus non incœpit, nec deinceps currere incipit à die ſolius reſignationis admiſſæ, veræque vacationis per reſignationem admiſſam, imò nec à die collationis: ſed tantùm à die qua ipſemet reſignans, perſonaliter (ſi præſens ſit in Curia) aliàs, per procuratorem ad hoc ſpecialiter conſtitutum expeditioni Bullarum conſenſerit, & juraverit ut moris eſt, ſecundùm regul. 44. Inno. 8.

Iulii

11. Et quamvis dicta clauſula non habeatur in veteri textu hujuſmodi regulæ, diu ante adventum præfati Julii II. in uſum receptæ, & etiam in hoc ſummo Pariſiorum Senatu, & in publica monumenta relatæ: Tamen ita proculdubio obſervandum, & judicandum eſt: utpote cum per hanc clauſulam juſtè additam, magis obviatur fraudibus, & pleniùs Ordinariorum

libertati conſulatur. Et effectus poteſt eſſe magnus, ſi conſtet reſignationem infirmi eſſe admiſſam in manu, vel Cancellaria Papæ, vel Legati: prædictum verò conſenſum, qui collationem præcedere, vel ſequi poteſt, quacunque cauſa, vel occaſione dilatum eſſe: quia quantocunque tempore ſupervivat infirmus, ſemper vacare poteſt per obitum, prout vacabit, ſi infra viceſimum diem à die dicti conſenſus, etiam poſt ſex, decem, vel plures menſes à dicta reſignatione, quandocunque præſtiti, de eadem infirmitate decedat. Et adverte, quòd hæc additio debet intelligi augendo, non autem reſtringendo tempus, & diſpoſitionem regulæ, ut dixi: Unde debet de conſenſu præſtito in ipſa admiſſione, vel poſteà quandocunque: non autem de præſtito ante reſignationem admiſſam intelligi. quod patet: primo per tex. ibi. *Reſignantem*: ergo reſignatione jam admiſſa, vel dum admittitur; quia priùs non dicitur reſignans, ſed reſignaturus per prædicta. Secundò, quia aliàs eſſet hanc regulam deſtruere & eludere, quia per ſimplicem præſtationem conſenſus, ante reſignationem admiſſam non ligatur reſignans, ſed ſemper donec admiſſa ſit, poteſt pœnitere, vel procuratorem revocare: tum nihil eſt quod reſolvatur, tempus autem ad reſolvendum non poteſt currere ante ipſum reſolubile, quia quod non eſt, deſinere non poteſt. *l. Titio uſufructus. de cond. & demonſt. l. Sempronius Attalus. de uſuf. leg.* & aliter intelligere, id eſſet & verba, & mentem reg. & authoris præpoſterare.

12. Jam ſatis expeditum eſt principium horum 20. dierum: ſed nondum morbi principium, quod tamen explicatu neceſſarium eſt, ſed brevioris methodi gratia prius diſcuriendum eſt quid ſit, & quotupliciter ſit in hoc text. ſimpliciter reſignare. videtur enim ſimplex reſignatio ea demum quæ fit abſolutè per meram abdicationem, ut tactum ſuprà numer. 5. Et jure quidem antiquo, & adhuc jure communi ita eſt: ſed hodie non ita eſt de praxi Curiæ & Cancellariæ Romanæ, quæ poſtquam Pontifices Romani reſignationes in favorem paſſim admittere conſueverunt, inolevit. Cùm enim non ſoleant adiri pro reſignatione abdicativa, ſed ſucceſſoria quæ in favorem fit, cœpit apud eos hæc ſucceſſiva reſignatio canonibus antiquis vetita, & ſimoniaca ſimplex haberi & dici. Imò ad differentiam mutuæ reſignationis ſeu permutationis, vel reſervati regreſſus omnem aliam reſignationis ſpeciem ſimplicem vocant: Cujus itaque cœperunt plures eſſe gradus.

Quotuplex ſimplex reſignatio.

13. Primus abdicatoriæ ſeu meræ puræque ſimplicis. Secundus ſucceſſoriæ quæ fit in favorem certæ à reſignante delectæ & nominatæ perſonæ. Quæ poſt magnum ſchiſma, ſcilicet poſt obitum Gregorii XI. frequentiſſima eſſe cœpit. Tertius captatoriæ quando in favorem perſonæ per tertium etiam laicum nominandæ, ut dixi in comment. *ad edictum contra parvas datas.* §. 10. gloſſ. 2. num. 11. cum ſeq. Quartus quando etiam retenta penſione, qui etiam frequens eſt, & toleratur ad tertiam partem fructuum, & ad vitam veri titulari reſignantis tantùm: & dicitur perſonalis, quando non eſt expreſſum penſionem tranſire ad ſucceſſores reſignatarii prout aliàs, niſi cautum ſit, non tranſit, & quando (ut aſſolet) expreſſum eſt, dicitur realis.

Abdicatoria.
Succeſſoria.
Captatoria.
Penſionaria.

14. Et ſuper hoc illud obiter adnotabo, quòd quamvis clauſula reſervationis medietatis fructuum loco penſionis vel certorum membrorum ſeu fundorum tertiam vel medietatem excedentium non vitiet, ſed reducatur ad tertiam conquerente reſignatario, vel ejus quovis ſucceſſore, qui poteſt cogere reſignantem pati moderationem hanc, etiam ſi primus reſignatarius nunquam fuit conqueſtus, nec poteſt reſignans petere recurſum ad beneficium reſignatum, ex quo non ſolum de jure, ſed etiam de facto illud ceſſit, poſſeſſione relicta reſignatario, quem ſciebat vel ſcire debebat poſſe petere dictam reductionem, etiam non obſtante quòd in bullis eſſet clauſula regreſſus quæ eſt abuſiva, tum quia contra decretum de reſervationibus ſublatis, tum quia in fraudem ſeu pœnam dictæ moderationis per ſummorum hujus regni tribunalium arreſta receptæ: tamen ſi initio reſignans manet in poſſeſſione, nec vult remittere de conditionibus appoſitis in procuratorio præcisè concluſis ſub verbo, nec aliàs, nec aliter, nec alio modo, niſi per manus ſuas poſſeſſionem uſque ad medietatem fructuum retineat: vel ſibi caveatur de tanta penſione continuanda abſque ulla moderatione: tunc ſatis apparet reſignationem factam præcisè ſub conditione impoſſibili, & ſic nullam: ita quòd ſi moriatur in poſſeſſione etiam infrà menſem, vel ſex menſes vacat per obitum, ex quo conſtat quod præciſe voluit quod non potuit, & quod potuit noluit. Sed in dubio præſumitur voluiſſe penſionem, prout & quatenus haberi & tolerari poteſt, & ita nuper conſului.

15. Quintus gradus quando reſignat in favorem & ad effectum concordati. Quò reſignatarius debet certum aliud beneficium tertiò reſignare. Iſta enim quanquam ſit duplex reſignatio, tamen non eſt mutua, ſed duæ, quas vocant ſimplices; quia non ſunt reciprocæ, nec in formam permutationis. Sextus ſucceſſit gradus in reſignatione cum regreſſu, præmoriente reſignante, quia illo mortuo ante reſignatarium, reſignatio remanet ſimplex, etiam apud Romanenſes. ſed apud nos etiam ab initio reſignatio ſimplex eſt, quia regreſſus vitiatur & non vitiat. Illa enim clauſula, regreſſus ab initio, abuſiva eſt in hoc regno per decretum *de reſervation. ſublatis.* reſignatio tamen valet & liberè vacabit per obitum reſignatarii ſolo regreſſu vitiato à cujus clauſula tanquam ab abuſu appellari poteſt: quia, ut dixi, non præſumitur in dubio limitata intentio, ita demum ſi regreſſus valeat, & non aliàs, niſi conſtet reſignantem manere in poſſeſſione, & noluiſſe nec velle recedere, niſi clauſula regreſſus ſit valida. Tunc enim vacabit per reſignantis obitum, tanquam reſignatione facta ſub conditione impoſſibili & nulla, & in patria, quam Papiſtæ vocant obedientiæ, non dicitur reſignatio ſimplex, ſed reſignatio regreſſoria propriam habens ſacris canonibus damnatam ſpeciem: & interim nos Galli, quia religioſi eſſe volumus, probris & diris ab illis afficimur, ſed nulliter & abuſivè. *c. ipſe ligandi. c. illud c. iniuſtum. 11. quæſt. 3.*

5. Gradus.

Duplex non mutua.

Regreſſoria.

16. Nunc videamus de principio morbi, videlicet quando requiritur & ſufficit reſignantem morbo laborare. Et quidam putant requiri morbum tempore procuratorii ad reſignandum confecti: ſed non eſt ita: alioquin paſſim fieret fraus huic regulæ. Rogaretur enim inſtrumentum procuratorii tempore ſanitatis, nec levaretur, ſed cuſtodiretur uſque in tempus morbi. Unde meritò text. hujus reg. pro principio morbi non ponderat, nec requirit aliud initium quàm tempus vel datam ipſius reſignationis, ergo admiſſionis, ut ſuprà num. 4. num. 7. Ex quibus infero deciſionem valdè neceſſariam & notandam in praxi, videlicet quòd ſufficit ad effectum hujus regulæ, reſignantem eſſe infirmum tempore reſignationis admiſſæ, vel etiam tempore collationis, ſi diu poſt ſequatur, vel etiam tempore præſtiti conſenſus, ſi poſtea præſtitus fuerit, quamvis prioribus temporibus nedum ſanus fuerit, ſed ſine ſuſpicione infirmitatis. Ita etiam per extravagantem Clem. VII. & Pauli III. declaratum fuit, & ſtatuerunt ſufficere reſignantem fuiſſe infirmum tempore datæ conſenſus, quantumvis primæ etiamſi tempore admiſſæ reſignationis ſanus fuerit, ut ſi de illa infirmitate infra 20. diem obierit, vacet per obitum. ut hic refert & hodie ſervandum tenet D. Lud. Gomeſ. q. 12. in fin. Quod cum ſit libertati ordinariorum favorabile & ad fraudes

parvarum datarum reſtringendas utque veteres ſacri Canones minùs corrigantur & fraudentur, minuſque pateat via ſucceſſionis carnalis in beneficiis Eccleſiaſticis utiliter ſtatutum, omnino tenendum & practicandum eſt. ut ergo hi viginti dies non incipiunt à primo actu, videlicet à data procuratorii, (ut vulgares putant) ſed nec à ſecundo actu, videlicet ab admiſſione, ſed nec à tertio quidem, videlicet à collatione citra dictum conſenſum: ſed tantùm à data conſenſus ſi ultimus ſit vel data collationis, ſi dictum conſenſum ſecuta ſit; ita non requiritur principium infirmitatis eſſe vel jam adeſſe tempore datæ procuratorii, ſed ſufficit infirmitatem incepiſſe, die ipſa præſtiti conſenſus, etiam ſi poſtremo loco ſecutus ſit, vel tempore datæ bullæ, vel allationis, ſi poſt datam conſenſus, ſecuta ſit. Finge mandatum datum. Cal. Januarii, admiſſum à Papa vel legato Cal. Maii conſenſum autem præſtitum Cal. Auguſti, qua die reſignans, qui ſemper ſanus fuerat, morbo correptus, ex illo 20. Auguſti obiit, vacat per obitum. Idem ſi conſenſus præſtitus erat Cal. Maii, admiſſo verò & collatio Cal. Auguſti per paſſivam interpretationem eorum quæ diximus ſuprà num. 7. cum ſeq. Idem multo magis ſi tempore datæ procuratorii eodem morbo correptus erat, & ultra ſeptem vel & decem menſes ſupervixerit. Sed tamen intra 20. diem bullæ vel conſenſus præſtiti ſeu ultimi horum obiit.

17. Sed quid ſi eodem themate retento alia ſit data admiſſionis, alia collationis; Quod tametſi rarò in curia Papæ vel legati, tamen aliquando contingere poteſt, puta mandatum Cal. Januarii, ſimplex admiſſio Cal. Maii, conſenſus Cal. Auguſti. collatio ſeu data bullæ Cal. Decemb, obitus 20. Decemb. Et videretur non eſſe conſiderandum tempus collationis, ut tetigimus ſup. num. 7. in fi. Et ſic omni caſu hic ceſſare regulam. Aut enim non erat infirmus tempore dicti conſenſus, & tunc cum ſit ſecutus poſt admiſſionem, non curatur quid poſtea contigerit, nec locus huic regulæ. Aut erat infirmus, & tametſi maximè de eadem infirmitate conſtet obiiſſe, tamen non ſolùm viginti dies à dicto conſenſu, ſed quatuor menſes ſupervixit, & ſic nullo caſu locus regulæ. Solve quòd ſuprà. *num* 7. carptim dixi de admiſſione, intelligendum eſt de pura & perfecta admiſſione, quæ putam putam vacationem induxit; ut quando quis non ſolùm ſimpliciter, ſed etiam abſolutè, & non alterius favore in manus Papæ vel Legati reſignavit, tunc enim quoad hanc regulam nihil attinet collationem ſequi vel non.

18. Secus quando reſignatio fit in favorem & non alias, quia hæc conditionalis eſt, ut infrà *num.* 103. *& in regul. ſeq. nu.* 89. *cum ſeq. nu.* 252. *& ſuper regul. de veriſimili notitia. nu.* 81. *cum ſeq.* Quapropter Papa vel Legatus hujuſmodi reſignationem tantùm admittendo, & collationem differendo, nihil agit. Et adverte non intelligo differendo bullas ſed ipſam collationem juris & tituli differendam. Et ſi de hoc conſtet, id eſt, conditionem, ſub qua fit reſignatio, non implendo, ſed impleri impediendo vel differendo. Hæc enim non eſt verè reſignatio nec admiſſio, ſed reſignationis quidem deſtinatio nixuſve, admiſſionis autem non ſolùm ſuſpenſio, ſed ipſius etiam futuræ reſignationis ſuſpenſio, & ſic omnia integra manent ut ante admiſſionem nec poteſt hujuſmodi admiſſio à collatione ſeparari, jure hujuſmodi vera reſignatio, admiſſio & collatio. ante ſimul ſunt aut nihil ſunt, ſicut purificatio vel ſubſtantia actus conditionalis non poteſt ab eventu conditionis ſeparari.

19. Quando verò admiſſio ſeparari poteſt à collatione ut reſignatio propriè ſimplex & abſoluta, tunc non curatur de collatione quoad hanc regulam, ſed hi viginti dies incipiunt à die vel nudæ admiſſionis vel conſenſus (uter poſterior fuerit) currere, ſed etiam nuda hujuſmodi admiſſione facta, præter id quod ſi reſignans erat infirmus, deque eo morbo infra 20. dies obierat, ſtatim potuit ordinarius conferre per obitum, prout ſtatim à ſimili admiſſione facta per legatum poteſt tanquam vacans per reſignationem liberam conferre, quia nihil proinde vacat in curia Legati, ut dicam in regul. *de publ. q.* 3. *n.* 20. Etiam ſi legatus reſervavit: quia non poteſt in hoc regno, & eſſet abuſus.

20. Sed præterea vera hujuſmodi admiſſione facta per Papam, ſi contingeret reſignantem ſupervivere 20. dies, vel cùm ſanus fuiſſet, paulo poſt quandocunque mortuum, tunc menſe lapſo à dicta admiſſione, ſi Papa non contulerit, poterit ordinarius liberè infrà ſemeſtre tanquam per liberam reſignationem vacans conferre: text. in *c. ſtatutum. de præb. in* 6. & poſt ſemeſtre alii ordinarii jure devoluto. *cap.* 2. *extra. de conceſſio. præb.*

21. Amplio etiam ſi Papa durante dicto menſe vel quandocunque reſervaverit, quicquid dicat Jo. Staphil. in tractatu de literis gratiæ, in præludio nu. 26. nec curandum de prætenſis extravagantibus Bonifac. & Jo. 22. quas citat. Et quamvis Jo. And. in *d. c. ſtatutum.* in novel. referat Bonifac. VIII. per ſuam extravagantem revocaſſe, *d. c. ſtatutum.* tamen Dominicus de ſanct. Geminia. in *conſil.* 80. *col.* 2. *dicit. d. c.* Obſervandum etiam in Italia, & bene, quod eſt expeditum in toto hoc regno, in quo reſervationes omnes etiam præteritæ (niſi quatenus in corpore juris clauſæ ſunt) & futuræ ſublatæ ſunt: ita ut liceat tanquam ab abuſu ad ſumma tribunalia provocare. plus dico, quod ſi Papa pendente dicto menſe contulerit incapaci vel aliàs nulliter, puta per obreptionem, collatio Papæ invalida non impedit curſum menſis & poteſtatem reverti ad ordinarium, *per regul. jur. commun. de qua in* 6. quicquid canoniſtarum turbæ dixerint, ut dixi in annotat. ad Philip. Dec. Quod ſi Papa contulerit capaci adhuc defectu publicationis, infra ſemeſtre admiſſionis poterit ordinarius conferre per obitum morientis in poſſeſſione poſt ſemeſtre, vel poſt menſem expeditionis legati, ut in reg. ſeq. ex his multa decidere licet in praxi.

Contra Staphil.

22. Nunc textualibus expeditis præcipua & famigerata occurrit Quæſtio, an hæc reg. locum habeat in Ordinario collatore? nunquam enim dubitatum fuit de Legato etiam à latere, ſed in Ordinario, magna & ambagioſa fuit Quæſtio apud nos, donec ſolemni Areſto Senatus noſtri Pariſienſis nuper deciſa fuit, ut mox dicam num. 34. Quare omiſſis turbia argumentorum, quæ olim accuratè partim collegi, partim inveni, idque ab utraque contentionis parte, tam principalis quæſtionis, quàm ſingularum indidem ſuper ea variè conflatarum opinionum, ſumma tantùm ſequar rerum faſtigia. utpote in re hodie explanata, & deciſa. Quidam abſolutè negant dictam regulam locum habere in inſtitutione, vel ordinario: & reſtringunt ad collationem propriè ſumptam, & ad ſummum Pontificem, ut Philip. Decius conſi. 224. Quidam abſolutè tenent locum habere in Ordinario, ut Petrus Rebuff. in tract. nomina. q. 17. num. 5. Quidam prolixus apoſtilator) ut vocant) ad Jo. Monachum in *c. Cum in illu. col.* 12. *de præb.* in 6. extendit etiam ad inſtitutionem, quod factum eſt reſpectu inſtituentis, de ipſo verò patrono idem quod de ordinario, ut infrà num. 331.

Quæſtio 1. An in ordinario locum habeat hæc regula.

1. Opinio.

Philip. Decius.

2

3

23. Quidam, tametſi dicant locum habere in Ordinario, negant tamen locum habere in inſtitutione, ut Ludo. Gomeſ. hic q. 17. & q. 26. Ubi ſibi ipſi non conſtat, quia in q. 26. tenet quòd regula procedit in Ordinario, ſed in d. q. 17. reſtringit, ut non habeat locum in inſtitutione: & rationem reddit, quia ubi eſt conſenſus patroni, ad quem in omnem eventum ſpectat præſentatio beneficii, ſive per renunciationem, ſive per mortem vacantis, ceſſat fraus, ſed ipſe non advertit, quòd iſtud nihil aliud eſt dicere, quàm quòd dicta regula non habet locum in Ordinario ſimpliciter loquendo, ex quo interveniat conſenſus

4

Gomeſ.

Ordinarii, ad quem in omnem eventum ſpectat collatio, ſive per ceſſionem, ſive per mortem vacet: ita quòd palàm eſt nullam eſſe rationem differentiæ inter patronum & Ordinarium, imò patronus, ſaltem Eccleſiaſticus, eſt verus (quantum ad hoc) Ordinarius: multa etiam miſcet Do. Go. in d. q. 17. ubi tres caſus ſupervacuò, & præter rationem diſtinguit.

Varietas fori. 24. Breviter quod ad ſcribentes attinet, omnes aduſque lapſi ſunt: nec minùs variatum eſt in Foro à conſulentibus, & judicantibus, fuit enim tempus ante viginti annos, quo major pars Togatorum noſtri ordinis, cenſebat locum habere in Ordinario. & quamvis jam tunc audirem paucos quoſdam (ſed antiquiores, & doctiores) cenſere, & conſulere non habere locum in Ordinario: tamen affirmativa numero prævalebat, quàm plerique fundabant in quodam Regeſto hujus Curiæ, continente prætenſam regulam Martini V. ubi ſunt verba hæc: *ubicunque, etiamſi in Romana Curia:* de quo infra *num.* 105. atque ita crebriùs judicabatur, etiam nondum duodecim anni ſunt hoc anno 1550. quo hæc ſcribo. Unum tantùm ex multis inſignem caſum referam.

Hypoteſis. 25 Claudius *Vanelas* Canonicus præbendarius Capituli Matiſconenſis, die 23. Septembris, anno 1534. infirmus, per procuratorem reſignavit Canonicatum, & præbendam, in manus dicti Capituli, *cauſa permutationis*, ad Parrochiam de *Vics* ejuſdem Diœceſis, quam tenebat Philibertus *Bernicot*, qui vi dictæ reſignationis proviſus fuit, & in poſſeſſionem canonicatus miſſus per dictum Capitulum collatorem Ordinarium: deinde poſt biduum reſignationis, videns vicinam mortem reſignantis, ſuo forte juri diffidens metu hujus regulæ, vel potiùs ad majorem cautelam, rurſus curavit idem procuratorium, ſcilicet mandati inſtrumentum, quod factum erat ad reſignandum in manus Ordinarii, vel alterius cujuſcunque poteſtatem habentis, per eundem procuratorem expediri apud Legatum Pratenſem, qui facultatem ſpecialem habebat huic regulæ derogandi: deinde poſt tres aut quatuor dies, reſignans de eadem infirmitate deceſſit, per cujus obitum Franciſco *de Bourges* providetur per idem Capitulum Ordinarium: hinc eodem anno lis coram Conſervatore Regio Scolæ Pariſienſis, qui Fiduciariam poſſeſſionem lite pendente (quam Recredentiam vocant) dicto Franciſco, tanquam potiora jura habenti & quia de obitu literis conſtabat, adjudicat: reſignatarius appellavit, pro quo in hoc Senatu copioſè ſcripſi, jam enim ſentiebam cum paucis doctioribus hanc regulam ceſſare in Ordinario.

Areſtum. 26. Nihilominus Areſto Senatus, ſententia confirmata fuit, anno 1538. hoc prætextu, quod collatio Ordinarii per reſignationem facta reſoluta fuit per hanc regulam, & ſic vacavit per obitum, non obſtante collatione, & derogatione Legati, quia tempore proviſionis Legati, reſignans qui jam de facto reſignaverat, adhuc vivebat, & ſic beneficium repletum erat de perſona reſignatarii, qui verus erat titularius, quamdiu incertum erat an reſignans ſupervivèret 20. dies. vel non: & ſi collatio Ordinarii per reſignationem ſtabat, licèt ejus reſolutio penderet, & conſequenter quòd proviſio Legati non valebat, propter præventionem Ordinarii adhuc ſtantem, & eadem conſequentia quod omnes clauſulæ, & derogationes in Bulla Legati contentæ corruebant. Prætereà quòd expeditio facta coram Legato carebat fundamento, quia mandatum ad reſignandum ſemel fuerat executum, & conſumptum coram Ordinario: reſignatio autem ſecunda, facta coram Legato, non erat facta in vim novi mandati, ſed in vim unius ejuſdem mandati jam conſumpti, & per eundem procuratorem jam officio functum.

Mandatum quando non finitur per primum actum. 27. Sed iſtud ultimum, quod nonnullis doctis magnoque in precio habitis ineluctabile videbatur, clariſſimè diluebam. Primò, quia tametſi procederet in terminis ſimplicis reſignationis, non tamen in terminis reſignationis *ex cauſa permutationis*, quæ eſt oneroſa, & debita in tantum quod ipſius reſignantis intererat, vel ſæpius (ſi opus eſſet) reſignari: donec reſignatio plenum & tutum ſortiretur effectum, quoniam alioquin non poſſet aſſequi Parrochiam, cujus gratia reſignabat. Secundò quòd non intendebat ſimpliciter vel abſolutè reſignare, ſeu abdicare, ſed effectualiter reſignare, ita ut reſignatarius cum effectu aſſequeretur, & ſic mandatum non erat conſumptum per primum actum, niſi plenum, tutumque ſortiretur effectum, ad commodum reſignatarii: & ſic rurſus idem procurator, in vim ejuſdem mandati, ad eundem finem, reſignare potuit coram Legato, quò tutior eſſet actus permutationis: & hæc veritas, ut per Bald. in *l. invitus. in fi. C. de procurat.* in *l. ſi quis ex argentariis. in fi. de eden.* Rom. in *l. Prætor ait §. Hæc autem. de operis no. nunciat.* Socin. in *l. Hæc conditio.* 1. *num.* 5. *de condit. & demonſtrat.* Jaſ. in *l. Apud Julianum. §. ſi quis alicui. de leg.* 1. Philip. Decius *c. Quanto. col.* 3. *de judic.* conſ. 77. col. 2. ubi in annotatio. tetigi. Carol. Ruinus conſil. 164. column. 3. lib. 3.

28. Tertiò, quia expeditio facta apud Legatum, non erat propriè nova reſignatio, nec nova impetratio niſi quatenus opus eſſet: ſed erat prioris reſignationis, & proviſionis (quæ narrabantur) confirmatio, cum expreſſa derogatione regulæ *de viginti diebus*, ut liquebat per Bullam Legati, qui ex certa ſcientia, omnes defectus & obſtantias, ſupplevit & abolevit, & vita, in quantum opus eſſet, de novo admiſit, approbavit, & ratificavit dictam reſignationem, dictumque Canonicatum & præbendam contulit, vivo adhuc reſignante, & in priore voluntate perſeverante, prout conſtabat ex actis & productis: unde patet ſolutio ad primum objectum. Porrò mera cavillatio erat dicere, quòd Legatus diſpenſaverat de hac regula, quoad ſuam collationem tantùm, & non quoad collationem Ordinarii: quia de contrario liquebat per tenorem Bullæ, videlicet quod expreſsè derogavit, reſpectu collationis Ordinarii, & ad effectum ut ea collatio valeret, ſtabiliſque maneret, quod ſecundum receptum uſum (*ut infra eo n.* 117. *cum ſeq.*) *Leg. poterat.* cùm id expreſsè haberet in mandatis, in eodem Senatu publicatis, nec ad proviſiones ab ipſo faciendas, limitatis, ſed ſimpliciter.

Diſpenſatio limitatur ad actum ſuper quo fit. 29. Alioquin ſi Legatus ſimpliciter contulit, & diſpenſavit, non cenſetur niſi providendo, & ſic quoad ſuam collationem tantùm diſpenſaſſe: præſertim cum ſit odioſa diſpenſatio, nec debeat extendi, ſed reſtringi. Cæterùm, etiam ſi hæc regula procederet in Ordinario, tamen per prædicta, ſaltem per derogationem Legati, nocere nequibat appellanti pro quo ſcripſi, etiamſi hujus ſolius regulæ prætextu, Fiduciariam poſſeſſionem quam Recredentiam vocant, amiſerit: quod prædurum videtur, cùm impetrans per obitum, veniret ad merum lucrum, quippe qui non eſſet mandatarius, nec graduatus, aut nominatus: nec aliter beneficium eſſet ei debitum, vel affectum, nec aliter argueret reſignationem de fraude, vel ſimulatione, juxta *c.* 2. *de renunciat.* in 6. cum ejus reſpectu, nulla ſubeſſet occaſio fraudis, vel ſimulationis. Cum beneficium nullo modo ei deberetur. Salvo ut dicam, infrà. nu. 91. 92. quod areſtum ex actis cauſæ aliam habuit rationem: facta enim erat permutatio ad privandum ordinarium libera collatione mox imminenti, & ſic potuit ordinarius conqueri & conferre per obitum, & conſequenter tam collatio quàm derogatio legati ſubreptitia erat tacita fraude vel ſimulatione, de qua ex proceſſu ſatis apparuit, & prætextu quorundam hujuſmodi areſtorum, quæ pragmatici formularii ſolent indiſtinctè pro regula arripere, præpollebat olim generaliter opinio affirmativa, quæ ut Joan. Papus, & prima hac noſtra editione Gallicè vertendo

tranſcripſit

tranſcripſit in ſua farragine areſtorum lib. 3. titu. 2. ſenſim ab ann. 1540. flacceſſere cœpit: negativa verò invaleſcere, utpote rerum cauſis, cum tempore, melius conſideratis, & intellectis, latis etiam pro negativa quibuſdam areſtis, tam in hoc ſenatu quam in magno Regis conſilio.

30. Interim quidam ex doctioribus noſtri ordinis diſtinguebant, An fieret reſignatio *cauſa permutationis*, in manus Ordinarii, & tunc locum haberet hæc regula ut in præfato areſto. Idem ſi ad alterius præſentationem inſtitueret: An verò fieret ſimpliciter, & locus non eſſet regulæ: & hæc ratio differentiæ, prima quidem fronte plauſibilis eſt: quoniam quando reſignatur ex cauſa permutationis, collatio neceſſaria eſt, clement. unica. *de rer. permutat.* meritò non eſt quod imputetur Ordinario. Quare juſtum eſt, eum hoc caſu gaudere beneficio hujus regulæ: videlicet ut *per obitum* reſignantis infirmi libere conferre poſſit, ſi de eadem infirmitate intra 20. dies deceſſerit. nec ei debeat imputari præcedens collatio ex capite dictæ reſignationis, utpote coacta, & neceſſaria, & ex qua nullum jus gratificandi, nullum commodum habuit: Secus ſi ab infirmo reſignatum ſit purè & ſimpliciter, quia tunc Ordinarius liberè uſque ad 6 menſes differre, vel conferre poterat cui volebat: & ſic ſi liberè & voluntariè contulit, ſatis eſt quia tantum habet, tantumque lucratur per hanc vacationem ex capite reſignationis ſimplicis, quantum habiturus & lucraturus erat ex capite vacationis *per obitum*, nec ex eadem efficaci vacatione duplex commodum habere debet.

31. Sed certè tempore & ſtatu veteris diſciplinæ inſpecto, mala & improba eſt hæc ratio differentiæ: quia fundatur in hoc, quòd liceat Ordinario de collatione beneficiorum negotiari, ſuamque ſanctam adminiſtrationem in quæſtuariam cauponationem convertere, quaſi non alieni curator: ſed juriùm & fructuum proprii fundi perſecutor: quod ex diametro repugnat Evangelio, & ſpectat ad Regnum Simonis magi. Sive ergo neceſſaria, ſive voluntaria ſit collatio, non refert niſi ob aliam juſtam cauſam, ut infrà quia non licet Epiſcopo negotiari, ſaltem in iſtis: quare de ejus lucro vel commodo curandum non eſt. Nec obſtat quòd ex reſignatione *cauſa permutationis*, decipi poterit in mala ordinatione Eccleſiæ, ſi indigno, vel in fraudem ſucceſſionis hæreditatiæ reſignetur: quia liberum eſt illi non admittere reſignationem, niſi de juſta, vel neceſſaria cauſa ſibi liqueat, de qua etiam ex Paſtorali officio tenetur inquirere, non ſolùm jure divino. 1. Timoth. 5. *nemini cito manum imponas*: ſed etiam jure pontificio. c. *Quæſitum. de rer. permutat.* Minùs obſtat quòd eo cunctante, vel etiam juſtè refutante curretur ad alium: qui incunctanter admittet: & ſic privabitur Ordinarius collatione ſua: quia iſtud non eſt niſi allegare inconveniens. Cæterum Ordinario longè melius eſt abſtinere à malo, quàm authorem eſſe mali, etiamſi alii abuſuri ſint: nec (ut dixi) habenda eſt conſideratio lucri ipſius Ordinarii, in conferendo vel non. Si igitur Ordinarius contulerit per reſignationem *ex cauſa permutationis*, non poterit amplius conferre per obitum in vim hujus regulæ, ſed nec Papa, Legatus, aut quivis alius: quia regula non diſponit de collatione Ordinarii.

Non licet Epiſcopo negotiari de beneficiis.

32. Sed bene poterit Ordinarius iterum conferre per obitum, non in vim hujus regulæ: ſed in vim juris communis, ſi caſus contingat, ut contingit dupliciter. Primò quando ab initio reſignatio non valuit, quia permutatio ſubſiſtere non poterat, ut ex eo quod compermutans non habebat verum jus in beneficio quod permutabat, vel non erat illius qualitatis quam in tractatu permutandi expreſſit, vel ſi erratum fuit in corpore, vel etiam in qualitate ad quam conſenſus erat limitatus, ſeu qua deficiente non erat animus permutandi *l. alioquin. de contrahen. empt. & vend.* ut quando quis putabat eſſe ſæculare quod erat regulare, vel contra: vel eſſe Ciſtercienſis quod erat Calmadunenſis ordinis. Et ſecundo contingere poteſt etiam ſi ab initio reſignatio tenuit efficaciter, ſed vivo reſignante compermutans fefellit & implere noluit, vel mandatum revocavit. Quo caſu etiam ſine nova collatione jus revertitur ad reſignantem, ut poſt Joan. And. in *c. ſi beneficia. de præb. in 6.* Et in *c. 1. de rer. permut.* in 6. tenet Federic. de Senis. in *tract. de permut. benefic.* q. 8. Cardin. Flor. Joan. Imol. in *c. quæſitum. extra. de rer. permut.* D. de ſancto Geminia. conſil. 45. in fi. Panorm. *cum inter. l. de electio.* Bonifacius de Vitali. in cle. unic. colum pen *de rer. permutat.* Alexander Antella. in rep. c. 1. *de rer. permut.* in 6. Steph. Bertrand. in conſil. 133. *viſo proceſſu.* column. 4. nu. 24. lib. 2. Philipp. Dec. in c. *Cum venerabilis. num. 18. de exceptio.* Nicol. Boer. deciſ. Burdegal. 97. & ita notoriè practicatur etiam in foro ſæculari per viam poſſeſſorii, quandoque cum literis regiis, quandoque ſine illis, ut dixi in annotatio. ad Phil. Dec. in *d. c. cum venerabilis.* Et ſic verè & jure communi vacat per obitum quia non dicitur reſignatum. Tertiò poteſt eidem reſignatario ſtatim conferre per obitum: nec dicitur variare, ſed proviſionem ſuam quovis modo confirmare ad vitandas futuras injurias & vexationes eorum qui prætenderent vacare per obitum, & à Papa vel Legato impetrarent: & poterit reſignatarius hunc novum titulum ejuſdem Ordinarii cumulare, prout licitum eſt, niſi in electionibus, ut not. in *c. quo duas. de elect. in 6.* & dicam infrà.

33. Alius autem (videlicet in laborioſis meis commentationibus) aliter diſtinguebat, ut locum non haberet regula in collatione Ordinarii, ſi de ſolo Ordinarii præjudicio ageretur, cùm fuerit, vel eſſe debuerit certus de collatione ſua, & de ejus & maximè perſonarum circunſtantiis, quæ etiam uſque adeò favorabilis eſt, ut obreptioni & ſubreptioni non ſubjaceat: & ſic tantò firmior, minùs reſolubilis eſſe debet, quod non eſt in collatione Papæ, vel Legati. Cl. 2. *de offi. ordina.* Secus ſi de alterius quam Ordinarii intereſſe ageretur, puta nominati graduati, vel mandatarii: & hæc quidem diſtinctio juſtior & æquior eſſet priore, *ſuprà num.* 30. & propiùs veritati necnon praxi, ut poſtea dicam accedit, ſed adhuc in meris terminis juris non ſubſiſtit, quia hæc regula non eſt facta in favorem graduatorum, nominatorum, vel mandatariorum, aut ſimilium expectantium: ſed in favorem Ordinarii, & juris communis, ut nos in Gallia interpretamur: utque politia Eccleſiaſtica tantò minùs violetur. Tum nominati, graduati, & mandatarii habent jus limitatum ad beneficia ſpectantia ad collationem Ordinariorum gravatorum: & ſic ad vacantia in eorum collatione duntaxat, & ſic conſtare liqueréque, priùs oportet vacare, & ad liberam proviſionem ipſius gravati ſpectare, & ſic ejuſmodi expectantibus bene poteſt hæc regula prodeſſe in conſequentiam, videlicet in quantum vi hujus regulæ proviſio per obitum, ſed directò non poſſunt juvari hac regula quæ de ipſis non loquitur, nec eorum favorem directo reſpicit. Non enim eorum favore ſpecialiter inducitur aliqua vacatio: ſed poſtquàm alias contingit vacatio, poteſt expectantibus prodeſſe, ſi conditiones & qualitates expectativæ eorum in vacatione occurrente verificentur, & non aliàs nec aliter in terminis juris dicuntur habere intereſſe, niſi ſubſiſtente præſumptione fraudis ut in *c. 2. de nunciat.* in 6. vel alias, ut infrà dicam.

Nominati mandatarii.

34. Invaluit itaque pars negativa, ipſeque ſecundùm eam anno 1546. paſſim conſului, & à cæteris rogatis noſtri ordinis, omnium vè majori & ſaniori parte certatim conſuli & reſpondere vidi, ſicque deinceps annis ſequentibus: tandem in hoc Senatu pluribus claſſibus congregatis emanavit Areſtum hoc anno

Areſtum ſolenne.

1550. ab illuſtriſſ. Do. Ægid. Magiſtri ſupremi noſtri ſenatus præſide primario ſolenniter in purpura pronuntiatum die Jovis 14. Auguſti, ſuper Parrochia, *De la Boiſſere* Diœceſis Andegaven. quæ 14. Julii 1542. per Epiſcopum Ordinarium collata fuerat ad reſignationem infirmi, qui poſteà eodem menſe, & ſic infra 20. dies ex eadem infirmitate deceſſit: unde Epiſcopus contulit alii *per obitum*, qui reperiens reſignatarium priorem in poſſeſſione, contra eum agit poſſeſſorio coram Senechallo Andegavenſi, ubi Recredentiam obtinet, reſignatarius appellat: & per Areſtum dictum eſt malè judicatum, bene appellatum: intimatus *per obitum proviſus*, in expenſis cauſæ appellationis condemnatus: & emendando judicium, reſignatario diffinitivè adjudicatum plenum poſſeſſorium cum expenſis damni, & intereſſe cauſæ principalis. Iterum aliud ſimile areſtum ab eodem ſummo præſide in purpura pronunciatum die Veneris 23. Decembris anno ſeſquimillesimo quinquageſimo ſecundo. unde liquet quod multo fortiùs idem judicatum fuiſſet, ſi quis à Papa vel Legato per obitum impetraſſet. Et quamvis de re ſic præjudicata ſupervacuum ſit deinceps apud nos diſputare, tamen plenioris doctrinæ cauſa, atque Quæſtionum inde dependentium expeditior ſit ſolutio, & ſimul quorundam obſtrepentium ora obſtruantur.

35. Dicto rectè judicatum fuiſſe per hæc noviſſima & ſolenniſſima Areſta, atque ita ſi res integra eſſet, judicandum fore. Quod dupliciter convincitur: Primò ex verbis, phraſi, & tenore literæ hujus regulæ, etiam nullo addito, nec detracto: Secundò ex ratione, mente & cauſa finali. Quoad primum, quòd hæc regula non comprehendat niſi reſignationes quæ fiunt & expediuntur in Curia Romana, ſive per Romanum Pontificem ubicunque ſit, vel per ejus Legatum, qui eodem ſtilo eiſdèmque regulis uti debet: conſtat ab ipſa denominatione, & eſſentia hujus regulæ: quia eo ipſo quòd eſt, & denominatur regula Cancellariæ Romanæ, & pro tali condita eſt (licèt ubique liget quoad id de quo diſponit) tamen eo ipſo apparet quòd non loquitur, nec diſponit niſi de negotiis, vel reſignationibus quæ fiunt & expediuntur in Curia & Cancellaria Romana, vel ſub Legato: non autem de iis quæ fiunt ab Ordinariis locorum. Tum ſecundò verba & phraſis totius hujus regulæ non conveniunt niſi talibus negotiis, quæ ſcilicet fiunt in Curia: non autem his quæ fiunt ab Ordinariis, quibus proinde non convenit, nec adaptatur diſpoſitio per jura vulgaria: patet ibi *à die per ipſum reſignantem præſtandi conſenſus computandos*. Tum tertiò verba reg. comprehendunt reſignationes in favorem, de quibus potiſſimum loquitur, quas nullo modo poſſunt Ordinarii admittere, ergo non convenit, nec adaptari poteſt Ordinariis.

Regulæ Cancellariæ.

36. Quod ad Secundum, viva ipſa ratio & finis hujus regulæ duplex eſt: Prima, ne beneficia fiant hæreditaria, præſertim per eos, qui quandiu vixerunt nunquàm cedere voluerunt, morientes autem velut ſupremo quodam judicio, & inſtar ſucceſſionis cujuſdam hæreditariæ, tranſmittere ſatagunt in certam perſonam, velut teſtamento inſtitutam, contra canones, c. *Apoſtolic. 8. q. 1. c. Ad decorem. de inſtitutio. c. Ad extirpandas. de filiis presbyter. c. Conſuluit. de iure patronat.* niſi enim quadamtenus frænaret hæc regula, promptum eſſet cuivis, in articulo mortis hæredem vel ſucceſſorem beneficii deligere, & per Papæ Legati ve curſores inſtituere: quod nec ſummo quidem Pontifici licitum eſt. §. *His omnibus.* & ibi gloſſ. *c. ſi ergo.* 8. q. 1. Card. Flor. clem. *ne Romani.* in prin. q. 5. *de elect.* Secunda, ne Ordinarii nimiùm fruſtrentur jure ſuo, quod ferè penitus abſorberetur: Cùm enim duo tantùm ſint frequentes modi vacandi, videlicet *per ceſſum, vel deceſſum, c. quamvis 2. de praben.* in 6. *c. ult. de verbo ſignific.* in 6. & tam rariſſimè contingat Ordinarios conferre poſſe *per ceſſum*, quàm rarò contingit beneficia merè & abſolutè reſignari: hoc eſt ſponte prorſus abdicari. (Quod etiam jura nunquàm præſumunt. *c. Super hoc de renunciat.*)

Duplex ratio hujus regulæ.

Duo frequentes modi vacandi.

37. Sed frequenter *in favorem*, quod Papa ſolus admittit, ad quam ob id quotidie curritur: ſupereſt Ordinariis ſola vacatio *per obitum*, qua tamen ſæpe fruſtrantur per præventiones quas Papæ uſurparunt, & adhuc (ſi quando contingere poſſet Ordinarium diligentiorem eſſe curſoribus Papæ velocioribus aquilis) facilè eſt cuivis vel in ipſo mortis articulo, procuratore præmiſſo diligentiam omnem Ordinarii, imò vacationem omnem antevertere, reſignando *in favorem*, in manus Papæ, qui velut Dea Fortuna, clauſis oculis non digniorem, ſed præoccupantem ditat: & ſic Ordinarii etiam facultate conferendi *per obitum*, privarentur. Quibus ambabus fraudibus hac regula (velut uno collyrio) quadamtenus medetur. Non enim voluit Papa penitus omnem occaſionem fraudis in totum reſcindere (juriſdictionem Ordinariam intactam relinquendo) ne currentes à ſe ablegaret, potentiamque ſuam minueret: nec etiam voluit poteſtatem Ordinariorum penitus abſorberi. Quare hoc ac commodo temperamento uſus eſt, ne nimis fraudibus indulgere, potentiàve ſua licentioſiùs abuti videretur. Quàm autem horum viginti dierum taxatio non fuerit arbitraria, ſed à Natura, veriſimilitudine, longa experientia, medicorumque placitis tracta, vide Gomeſium hic q. 25.

PP ſimiles Deæ Fortunæ.

38. Porrò utraque ratio ceſſat, quando Ordinarius ipſe ceſſionem admittit: ergo hæc regula nec ex natura hujuſmodi regularum, nec ex verbis, nec ex mente, ſeu cauſa finali locum habet in Ordinario, & eſt ipſa veritas in terminis juris: & poſt primam hujus noſtri tractatus editionem, idem tenuit Jo. Imber. in enchiridio verb. *regula Cancellariæ:* ubi citat Petr. Anchar. conſ. 297. ubi non loquitur de hac regula, quæ etiam tempore ſuo nondum erat facta. De poſteriore ratione per ſe liquet: cùm enim in manus ipſius Ordinarii reſignatur, nullo modo metuendum eſt, ne per præventiones Papæ fruſtretur jure ſuo. De priore quoque conſtat: quia coram Ordinario non poteſt fieri reſignatio in favorem, ſed tantùm mera & abſoluta abdicatio, ita ut ei liberum ſit conferre cui vult, & pro Paſtorali officio, idoneiorem deligere: & ſic per ceſſionem in manu Ordinarii non aperitur, ſed magis excluditur occaſio fraudandi Canones, qui vetant ſucceſſionem hæreditariam in beneficiis, imò etiam ſi Ordinarius proprio motu, vel quantumvis aliàs ſancto zelo, beneficium *quovis modo vacans*, conferre velit filio vel nepoti, etiam legitimo ultimi Canonici deceſſoris, quantumvis aliàs idoneo & bene merito, etiamſi id evidens Eccleſiæ utilitas expoſtulet, non poteſt. c. *Quoniam.* c. *Ad extirpandas. de filiis presbyter.* licet Papa, quantumvis ſpurium & indignum immediatè patri ſubrogare poſſit.

39. Quod ſi dicas hæc procedere in ſimplici reſignatione: non autem in permutatione, in qua neceſſe eſt compermutanti (in cujus favorem ceditur) & non alii conferre. clemen. 1. *de rer. permut.* cujus permutationis prætextu poteſt fieri fraus (ut regula ſupponit) quæ idcirco non loquitur de ſola *ſimplici reſignatione*, ſed eam quoque quæ *permutandi cauſa* fit, æquè conjungit. Cùm igitur ex *cauſa permutationis* poſſit Ordinarius admittere & expedire, videtur in ea, etiam reſpectu Ordinarii, prior ratio regulæ procedere. Solutio manifeſta duplex eſt: Prima quia non licet Epiſcopo, paſſim & liberè permutationibus authorari, ſed tantum ex cauſa utili, & neceſſaria Eccleſiis, tex. in c. *Quæſitum. ibi.* ſi autem Epiſcopus cauſam inſpexerit neceſſariam, & c. *de rerum permut.* c. *mutationes.* c. *ſciat.* c. *Epiſcopus.* 1. *q.* 1. Nam etiam ipſa permutatio beneficiorum eſt jure communi prohibita,

Objectio.

Sol. 1.

niſi in quantum Epiſcopus inſpexerit cauſam ſubeſſe neceſſariam. d. c. *quæſitum.* Ita quod etiam ſi libera collatio & proviſio ſpectet ad inferiores, tamen ipſi non poſſunt admittere reſignationes, & providere ex cauſa permutationis, ſed hoc ipſius Epiſcopi jurisdictioni & præeminentiæ attributum eſt, ut etiam inquiſat an vitium Simoniæ, aut labes alterius maculæ intercedat in quo jura de Epiſcopali authoritate, & non inferioris confundunt. Ægidius Bellameta. conſi. 27. quanquam & hoc tandem uſurpatum, ut infrà. *nu.* 40. [Vol. 2.] cum ſeq. Secunda, quia licet Epiſcopi hodie non [Inconvenientia præventionum Papæ.] exerceant hanc authoritatem, & cauſæ cognitionem, tamen non eſt, nec imminet tanta fraus, nec tam frequens occaſio abuſus in proviſionibus Ordinariorum, qui habent poteſtatem limitatam, & juri ſub ſunt, contra quod diſpenſare nequeunt, ſicut in proviſionibus Papæ, qui nullis legibus tenetur, ſed omnibus derogat, & uno verbo, defectus & nihces omnes abolet, quem palàm eſt nullum habere delectum:

40. Quinimò creberrimæ illæ & repentinæ præventiones Papæ, quæ etiam per curſores velociſſimos, & non per dietas admiſſæ ſunt, in cauſa ſunt, ut vix Epiſcopi delectum habere poſſint, nec in permutationibus quidem cauſæ cognitionem adhibere: Si enim vel hac ratione, vel paululum cunctentur, ſtat ubique Trapezites, paratus per veredarios brevi quicquid libitum fuerit Romæ expedire: quin eadem ratione perdunt Epiſcopi authoritatem, quam de jure habent in permutationibus inferiorum collatorum. *d. c. Quæſitum.* inferiores enim collatores Beneficiorum ad ſuam collationem pertinentium permutationes inconſultis Diœceſanis apud nos expediunt, & hoc contra jus Pontificium in Gallia toleratur, ne deterius contingat: ſcilicet negotium nihilominus inconſultis Diœceſanis expediri Romæ, Regnicolaſque vexari, & pecunias [Areſtum.] transferri. Hinc Areſto hujus Senatus, pronuntiato die 7 Septembris. anno 1479. prohibitum fuit Capitulo Carnotenſi, cauſæ cognitionem in collationibus præbendarum adhibere. Sed certè non ſolùm id metu præventionum Romanarum, & ad eas excludendas factum eſt: ſed alia quoque ratione, videlicet ad vitandum abuſum ipſorummet Ordinariorum, qui ſæpius Mammonæ ſerviunt, nec zelo Dei ducuntur, quare ut minorem habeant occaſionem de his negotiandi, latum eſt illud areſtum à ſenatu noſtro.

41. Hinc eſt etiam, quod jam Ordinarij non ampliùs inquirunt de vita moribus, & ſcientia præſentati: ſed ſtatim quoſvis præſentatos inſtituunt: contra illud Apoſtoli. 1. *ad Timoth. 5. Nemini citò manum impona*. & veteres Canones 73. c. *quid eſt*. nec obſervatur communis opinio. gloſ. 1. & Doct. in c. ulti. *de electio.* in 6. ut etiam fatetur Ægidius Bellamere. deciſ. 62. ut dixi in *conſuetudine Pariſienſi*. §. 57. gloſ. 10. *num.* 27. niſi in Neuſtria, ubi adhuc hodie eam obſervant, etiam in præſentationibus laicorum patronorum quos Papa prævenire nequit, ut retigi in ann. ad Phi. Dec. c. *Poſtquam*. ad fi. *de electio.* In his ergo refrixit nervus Eccleſiaſticæ diſciplinæ, novo contrario more: ut ſupra *nu.* 40. in fi. approbato, non ſolùm metu dictatum præventionum (quibus locus non eſt poſtquam præſentatio patroni etiam Eccleſiaſtici, pulſavit aures Ordinarij & jus ad rem quæſitum) ſed etiam ne Ordinarij occaſionem arriperent ea mora, deteriùs negotiandi. Patroni verò Eccleſiaſtici ob inconvenientia dictarum præventionum, jus ſuum (velut Diœceſani) prorſus amiſerunt in permutationibus, quæ etiam (veteri diſciplina ſenſim enervata) per inferiores collatores expediuntur, contemptis & irrequiſitis, & patronis Eccleſiaſticis, & Diœceſanis: nec cenſetur illis injuria fieri, ſtante & fervente tam crebro, celerique curſu præventionum Papæ, per quas nihilo ſeciùs excluderentur: etiam per Legatos à latere, ſuo jure (quod Apoſtolicum vocant) vel per Legatos miſſos, ſi habeant ſpecialiter in mandatis, cap. *dilectus de officio Legat.*

42. Quemadmodum enim fervente incendio, non fit injuria vicino, cujus ædes (alioquin perituræ) incendij arcendi gratia deſtruuntur. *l. 3. Si quis fumo.* §. 1. *ad leg. Aquil.* Ita & hîc, præſertim cùm jus, & quaſi poſſeſſio patronatus eorum, non minùs per collationes Ordinariorum (alioquin jus tantùm inſtituendi habentium) quàm per Bullas Papæ conſervetur: ut in *d. c. Dilectus*, in fi. quippe cum æquè utrobique naſcetur beneficium ſpectare ad præſentationem talis.

43. Cùm itaque patroni Eccleſiaſtici excludi poſſent, cum vexatione continuóque exhauſtu pecuniarum Regni: ſatiùs eſt per ordinarios collatores rem minore Reip. damno, nec majore patronorum incommodo, utpote fructu præſentationis æquè perituro) expediri: quod tanquam minus malum eligitur, & toleratur, adeò, ut nec exemptis quidem parcatur: quia idem eſt, quantumvis patronus Eccleſiaſticus ſit exemptus, ut enim non refert an ſit ſubditus inſtituentis, vel non: ita non refert an ſit in totum exemptus, vel non. Tum jus præſentandi non eſt niſi quædam ſervitus. Cardi. Flo.ent. clement. unic. *de ſupplen. neglo. prælato.* & ſic non debet extendi ad deſtitutionem: ut contra Phili. Deci. *dixi conſi.* 224. *nu.* 7. in annot. *ad eum.* Tum etiam alia ratione, quia ſub Papa jura inſtituendi, præſentandi, vel conferendi, nihil habent commune cum ſubjectione, vel exemptione, ſeu cum juriſdictione eorum: licet apud eos, juriſdictio, & jus præſentandi, vel conferendi, æquè ſint in fructu. *c. Olim. de maioritate & obedien.* quemadmodum jus inveſtituræ Feudalis, nihil habet commune cum juriſdictione, licet per abuſum contingat, non minùs hanc, quam illam apud nos eſſe in fructu: ut latè dixi in *conſuet. Pariſ.* §. 1 *glo* 5 *nu.* 45.

44. Amplio non ſolùm in patrono Eccleſiaſtico non ſubjecto, vel prorſus exempto, ſed etiam extero, ultra Regnum ſito. quia dummodo beneficium quo de agitur, ſitum ſit in Regno, adhuc idem eſt: quia per conſtitutionem, quam poſui poſt ſtylum Parlamenti, parte 3. ſub Rubr. 32. *ne alienigena, vel mendic.* §. 5. & quæ ibi in annot. dixi, non poſſunt beneficia Regni conferri niſi Regnicolis, & ſic utrobique eadem ratio & idem Regnicolarum intereſſe verſatur.

45. Patroni verò laici hujus Regni nunquam ſubjecerunt colla dictis præventionibus, ideo ſecus eſt in ſpectantibus ad præſentationem laici, vel etiam clerici ratione patrimonij ſui, quod idem eſt: Inno. c. *noverit. de ſent. excom* gl. & Doct. in c. *Dilectus. de off. Leg.* & in c. *cum dilect. de iure patro. dixi* in conſ Pariſ. §. 46. *nu.* 20. Idem ſi ratione patrimonij Eccleſiæ, ſed initio fuit fundatio laica, & nunc ſpectat ad Eccleſiam ratione caſtri vel alterius rei temporalis, cui annexum eſt, & à quo dependet. quia Eccleſia non eſt patrona niſi in quantum domina talis caſtri vel rei temporalis. & ſic jus patronatus laicum eſt per ea quæ ſcripſi in conſuet. Pariſ. §. 46. *num.* 24. Amplio etiam ſi alterum tantùm permutandorum beneficiorum ſit de patronatu laici, adhuc non poterit nec per Papam quidem, ſine conſenſu, vel præſentatione laici permutatio expediri. Et ita nuper judicatum fuit in magno conſilio Regis ſuper decanatu Melodunenſi ſpectante ad proviſionem Regis, & plenum poſſeſſorium adjudicatum proviſo per Regem contra proviſum per Papam ex cauſa permutationis factæ Romæ. Ratio unica eſt, quia in his quæ ſunt de patronatu laico, non habent locum præventiones Papæ nec receptæ ſunt in hoc Regno, etiam ſi maxime Papa juri patronatus pro hac vice deroget, quia nec præventio, nec derogatio qualibuſcunque ditis vel decretis munita toleratur in hoc Regno, ut in Regeſtis meis ſuper jure patronatus fuiſſe diſcuſſi.

46. Sed quia vereor, ne per negotia forenſia (quibus pluſquam liberet invitus implicor) temporiſque, & quorundam ingratitudine ea pereant: priuſque deficiam, quàm (ea quibus in conſuetudines magis ab implacabilibus expoſtulationibus urgeor adornando) ad

reliqua edenda otium ſuperſit, ſummam rerum ſuper hoc puncto (poſtquam huc incidit) [illegible] tradam.

Summa de jure patronatus in praxi.

Amplio ſecundò præfatam concluſionem ſupra. *nu.* 32. etiamſi in caſu ſubjecto maxima & juſtiſſima ſubſit cauſa cogendi patroni permutationi neceſſariæ & utili Eccleſiæ conſentire, etiam ſi ea cauſa notoria ſit, & in Bullis Papæ expreſſa: quia his non obſtantibus, etiam à conceſſione, ſaltem ab executione hujuſmodi Bullarum, quantum ad has clauſulas, juſtè ad ſumma Tribunalia, Regia, (quas Parlamentares Curias vocant) appellaretur tanquam ab abuſu, juxta Decretum *de cauſis.* per quod Papa non poteſt eam cauſæ cognitionem ſibi arrogare, vel præcipere: ſed omnino relinquere jubetur Ordinariis.

47. Amplio tertiò, non ſolùm ſi jus patronatus competit laico ex fundatione, conſtructione, vel dotatione: ſed etiam ſi ex privilegio, vel temporis præſcriptione: quamvis Philip. Decius ita diſtinguat poſt Felyn. in tract. *quando litera Apoſto. noceant patrono.* & quoſdam alios, in conſ. 124. in fin. conſil. 57. *nu.* 2. & male, ut ibi dixi in annot. quò remitto: & ita indiſtinctè apud nos obſervatur.

48. Amplio quartò, ut nec Papæ præventio, vel derogatio (& idem de Legato) convaleſcant ſi patronus poſtea negligens ſit, & permittat labi tempus quadrimeſtre ad præſentandum: ſed poterit Ordinarius lapſo quadrimeſtri, jure devoluto conferre: & taliter proviſus jure devoluto, poterit deducere nullitatem dictæ præventionis, & derogationis, per viam exceptionis, vel replicationis, coram judice ordinario, vel etiam tanquam ab abuſu appellare à conceſſione, vel executione dictæ derogationis Papæ vel Legati, ſi pinguiùs ſibi conſultum iri videat per hujuſmodi appellationem ad præfata ſumma Tribunalia, prout etiam quandoque neceſſaria eſt: ut primò ſi in petitorio lis agitaretur coram quodam judice Eccleſiaſtico, qui magis delaturus eſſet Bullis Papæ, turbiſque Canoniſtarum, quàm conſervationi juris antiqui & uſus noſtri communis: vel ſecundò ex eo, quòd ſi æquus judex contingeret, ab eo tandem provocari poſſet ad judicem Papiſticum, hoc eſt per Reſcriptum in partibus ad nominationem impetrantis delegatum.

49. Hanc quartam ampliationem limito, ut procedat in ſimplici præventione vel derogatione de præſenti, quia tunc quàm bulla ſit ab initio ipſo jure vel nulla, vel ſurreptitia, nunquam poſteà convaleſcere poteſt. c. *quod ab initio de regul. iur.* in 6. Secus ſi Papa vel Legatus noluit prævenire patronum, ſed ſolùm Ordinarium: non impediendo jus patroni, ut quia dixit accedente tamen conſenſu patroni. Quia tunc ſi conſenſus accedat, perinde eſt ac ſi patronus ipſe præſentaſſet, & ad ejus præſentationem Papa vel Legatus inſtituiſſet, non tamen quòd Papa vel Legatus poſſit inſtituere ad præſentationem patroni laici, non ſibi, ſed Ordinario ſuo directam, quia præſentatio ſtricti juris eſt, nec poteſt extendi: & alius eſt Ordinarius, alius Papa vel Legatus, qui quamvis dicantur cum eo concurrere, verum eſt in caſibus uſurpatis duntaxat, qui non debent extendi, ſed potiùs reſtringi. Sed quando ab initio Papa vel Legatus confert de conſenſu patroni, vel ejus collatio non laborat ſubreptione, ita quod poteſt conſenſus patroni ſupervenire, nihil eſt quod impediat, quia nec patroni nec Ordinarij hoc caſo intereſt.

50. Hoc tamen excepto, quòd ſi uſurpatio gliſceret, ut quia inciperent patroni, paſſim conficere præſentationes ſuas generaliter ad Ordinarium vel quemvis alium poteſtatem habentem, & præſentati morem novum inciperent, omiſſo vero & naturali Ordinario (qui fortè de eorum indignitate vel incapacitate inquireret) ad Papam vel Legatum qui de hoc non curant, ſed quoſcunque viliſſimos & ignotos, modò nummos adferentes pro honeſtis & probis non ſolùm habent, ſed apertis bullis tales eſſe prædicant, eo fortè prætextu, quòd in eiſdem bullis (quarum vi juxta Hoſtien. omnia etiam quadrata rotundis mutantur) eos à quibuſvis criminibus & cenſuris etiam nec confeſſos nec pœnitentes abſolvunt. Hoc inquam gliſcens malum Regius procurator præcidere poſſet, vel ea ſola ratione ne ſubditi aſſueſcerent Ordinarios ſuos ſpernere, néve hac via pecuniæ extra regnum transferrentur, & vacationis materia ſterneretur. Quo remedio minimè opus eſſet in Neuſtria vel ſimili loco, ubi vetus ea diſciplina de qua ſupra. *num.* 41. ſervatur: quia ibi non poteſt fieri præſentatio niſi apud ſuum Ordinarium, qui priùs ſolenniter inquirit quam manum imponat.

51. Amplio quintò, etiam ſi (ut quandoque ſolet) fundatio & erectio juris patronatus facta per Ordinarium, ſit à Papa confirmata, qui jus præventionis expreſsè ſibi reſervavit: quia niſi aliter quàm per bullas Papæ, appareat de ſpontaneo, & expreſſo conſenſu, & deſtinatione fundatorum, non valet dicta clauſula, tanquam ambitioſa vel extorta, vel per bulliſtas Papæ, illo (ut ſæpè) inſcio appoſita: nec ſufficeret apparere de conſenſu, per verba narrativa dictæ Bullæ, tum per eaſdem rationes prædictas, tum (etiam ſi ceſſarent) per Decretum *de ſublatione cle. Litteris.* & loquor de ſimplici confirmatione in forma communi, quæ nihil addit, ut latè ſcripſi in Conſuet. Pariſienſi. §. 5. *num.* 69. ſecus ſi eſſet confirmatio cauſa cognita, vel ſi primariò in Curia Romana, vel etiam in partibus, ſed per Legatum ejus, & non Ordinaria authoritate, authoraretur illa fundatio, & erectio: quia etiamſi nihil reſervaretur Papæ, actus eſſet nullus & abuſivus, utpote contra Decretum *de cauſis.* quo iſta fieri debent ordinaria tantùm authoritate, & ita ſæpius in hoc Senatu multis Areſtis judicatum eſt: tamen ultimos hic abuſus non vitiat conſenſum fundatoris, ſi ſponte & expreſsè voluit jus præventionis Papæ reſervari. Et ceſſante hoc ultimo abuſu, adhuc poteſt tanquam ab abuſu, appellari ab executione Bullæ ipſius fundationis, quantum ad clauſulam reſervationis juris, derogandi huic patronatui: ut vidi, in hoc Senatu. die 17. Martij anno 1541. niſi aliter de expreſſo, & ſpontaneo conſenſu fundatoris appareat ut dixi.

52. Amplio ſextò, ut à dicta abuſiva derogatione non ſolùm patrônus ipſe laicus, non ſolùm proviſus ad ejus præſentationem (de quibus non dubitatur) appellare poſſint tanquam ab abuſu: ſed etiam is qui jure devoluto, ab Ordinario, vel à Papa, vel Legato impetravit, poſtquàm patronus neglexit: quia ob id non convaleſcit collatio Papæ vel Legati interim facta, nec ſi patronus quidem ratum habeat, etiamſi durante ſuo quadrimeſtri ratum habeat, vel conſentiat: quia quod ab initio propter ambitionem, & obreptionem funditus nullum eſt, nec ratificari nec confirmari poteſt. c. *Examinata. de confirmat. utili vel inutili.* c. *Quia diverſitatem. de conceſſ. preb.* facit, quod factum per falſum procuratorem in audientia Principis non convaleſcit per ratificationem. c. *Ex parte decani.* & ibi Innoc. *de Reſcript.* quod expreſsè ſequitur Bald. in l. *falſus.* col. 1. verſic. *Secundò premitte. C. de furt.* addens rationem propter vitium obreptionis, *quia* (inquit) *eſt valdè deteſtabile in auditorio Principis, & ideo puniendum.* Igitur de integro ritè fieri oportet & ſic de novo conferri ad præſentationem patroni, ſi eſt infrà tempus continuum vel utile, aliàs liberè providebit is ad quem (non obſtante dicta præventione) devolutum eſt.

53. Tunc autem per conſenſum patroni convaleſcit dicta præventio, quando ſurreptitia non eſt; videlicet quando facta eſt ſub conditione, ſcilicet ſi accedat conſenſus patroni, vel patronorum, aut majoris partis, ut fieri ſolet, & tunc diligenter adverte, quòd non ſufficit conſenſus patroni poſt tempus, vel jus

à ſe devolutum : ſed requiritur quòd conſentiat infrà tempus quo præſentare poteſt, aliàs libere devolvitur ad Ordinarium non obſtantibus clauſulis *quovis modo, etiam ſi iure devoluto*, aut aliis quibuſcunque, ſolitis, vel inſolitis in Bullis Papæ, vel Legati : quia non poſſunt extendi ad devolutionem futuram, quæ tempore datæ Bullarum nondum erat, & ſi extenderentur, abuſivæ eſſent, tanquam contra Decretum *de reſervationibus ſublatis*, ut infra quòd ſi ſint plures patroni, non ſufficit conſenſus majoris partis ſingulariter, ſed requiritur collegialiter (ut Fori verbis utar) & taliter, quod ad validam præſentationem ſufficeret. Et ſic verba dictarum bullarum verificari non poſſunt, In conſenſu patronorum tacito, puta per negligentiam, vel lapſum temporis : quia eſſet in fraudem, vel præoccupationem futuræ devolutionis, & ſic potiùs eſſet ſpecies reſervationis, quàm mera & ſimplex præventio : ſed nulla præventio Papæ, vel Legati, etiam beneficij dudum vacantis, valere poteſt in vim devolutionis ſecutæ poſt datam Bullæ, per prædicta : facit quæ dixi in Conſuet. Pariſ. §. 37. glo. 10. *nu.* 29. Et ſic devolutarius (ut eorum verbis utar) à poſteriori impetrans, verum jus obtinebit : Si igitur certet cum Papiſta vel Legatariu (ut Fori verbis utar) qui dictam clauſulam derogatoriam objiciat, poterit de ejus nullitate replicare : vel (ſi magis è re ſua fore videat) ab executione Bullæ, quantum ad dictam clauſulam, appellare, ut nuper in 4. ampliatione dictum eſt : beneficium enim appellandi, non ſolùm principali, videlicet patrono, ſed alij cujus intereſt (ut huic devolutario) competit. l. à *ſententia. de appel.*

54. Amplio ſeptimò, ut impetrans à Papa, vel Legato cum dicta derogatione, non ſolùm nullum, ſed nec coloratum quidem titulum habeat, adeo ut non poſſit uti beneficio decreti *de pacificis poſſeſſoribus*. etiam ſi ultra triennium pacificè poſſederit : & hoc dummodo patronus, vel legitimè proviſus ad præſentationem patroni laici conqueratur, & præſentatio facta ſit. jure patroni adhuc durante, quod (licet tarò, aliquando tamen) contingere poteſt, ut in caſu quem mox ſubjiciam. *nu.* 63. & idem multo fortiùs de proviſo per Ordinarium ſpreto patrono laico : ſecùs de Eccleſiaſtico, item ſecùs ſi patronus laicus non conqueritur, nec præſentatus ab eo : vel ſi conqueruntur, præſentatio facta eſt poſt jus patroni ad Ordinarium devolutum & ſic malè, & nulliter conqueruntur, quod idem eſt. l. *quoties.* & ibi Alex. & Jaſ. *qui ſatiſd. cog.* quia tunc licet proviſus à Papa jure Patroni pendente, nullum inino jus habeat, tamen cùm nullum legitimè præſentatum concurrentem habeat, titulum habet coloratum, ſicut & præſentatus à vicario patroni mortui.

55. Quod ultimum amplio, ut etiam habeat titulum coloratum, contra eum qui ab initio verum jus, veriùmque titulum habeat, puta contra eum qui poſt utile quadrimeſtre lapſum, jure devolutò canonicè impetravit : quia ſi iſte permiſerit proviſum & intruſum ſpreto patrono, pacificam continui triennij poſſeſſionem explere, non poterit ampliùs illum impetere, nec in petitono, nec in poſſeſſorio, obſtante ſibi decreto *de pacificis.* & idem, ſi poſt illud triennium jure devoluto impetraverit, vel jus alterius devolutarij ſibi cedi fecerit : & ita exemplificatur illud decretum, excludens etiam jus noviter quæſitum. Secus ſi contingeret patronum eſſe intra tempus utile etiam poſt triennium, ut infra. *num.* 59. quia nunc legitimè præſentando non ſolùm ſubſiſtentiam ſed omnem etiam tituli colorem cujuſcunque, interim à quocunque (ſpreto ſe) proviſi, & ultra triennium pacificè poſſidentis penitus aboleret, niſi noviter præſentatus & inſtitutus, per aliud triennium ſileret : & ita obſervatur.

56. Amplio octavò, etiam ſi in ipſa fundatione, & creatione juris patronatus in partibus facta per Ordinarios, jus præventionis reſervatum ſit, vel ſi in Curia Romana confirmata ſit, vel etiam ante Decretum *de cauſis*. facta in dicta Curia, ſub dicta reſervatione non tamen libera, ſed ſub certa forma vel expreſſione facienda : quia illi formæ, nullo verborum machinamento Papa derogare poteſt : & ſi attentet, nullum erit, & tanquam ab abuſu poterit appellari, ut dixi : ſecus ſi liberè & ſimpliciter reſervata eſſet dicta præventio, cujus nullum adhuc exemplum vidi, ſed bene in quo reſervata erat ſub forma, ut in illa inſigni & famigera cauſa decanatus *de Caſtelgeloux*, in qua conſului.

57. Erat enim olim ſimplex parochialis Eccleſia : quæ reditibus forſan adjectis per quendam Albreti dominum, Henrici Albreti, Navarræ Regis avum, vel proavum, in decanatum (tanquam vulgo imperito majoria dignitatis titulum) authoritate Papæ erecta fuit, reſervato jure præventionis Papæ, non liberè ſed exprimendo de verbo ad verbum datam. & ſingula ſpecificè, & non per clauſulas generales. Accidit quòd Joan. *du Puy*, decanus pacificus reſignavit in favorem Arnaldi *de Labat*, qui ſine præſentatione patroni, per Papam proviſus fuit, cum derogatione juris patronatus laici ad dominum Albreti ſpectantis, & cum aliis clauſulis ampliſſimis : omiſſa una ſola clauſula, videlicet quòd ille patronatus tantæ erat potentiæ ſicut patronatus Regum vel Ducum, dictus *de Labat* bullis obtentis poſſeſſionem accepit : & ferè quinque annis pacificè poſſedit, vivo reſignante, ibidem converſante. Sed reſignante mortuo, Navarræ Rex Albreti dominus, alium per obitum dicti Jo. præſentavit : qui virtute hujus præſentationis, per Ordinarium proviſus, diem dicit reſignatario : non in petitorio, ſed in poſſeſſorio : in quo reus videbatur ſuperior, ob poſſeſſionem pluſquàm quadriennalem, titulúmque Papiſticum, utque tam longæ poſſeſſionis probationem per teſtes, & inſtrumenta ad finem etiam petitorij faceret : reſcriptum à Cancellaria Regis obtinuit, in forma *de pacificis poſſeſ.* Hypotheſis.

58. Actor autem ſentiens magnum litium anfractum ſibi non poſſidenti, nec interim poſſeſſoro objici (quia quæſtio hujuſmodi reſcripti, ſequæſtrationem, omnémque aliam proviſionem impedit) patronum ſuum advocavit : qui gladium radici adigens, cauſamque maturans, tanquam ab abuſu appellavit à conceſſione & executinne bullarum rei, quantum ad clauſulam derogationis juris patronatus : & ſic excluſit, ſaltem ſuſpendit, quæſtionem & virtutem reſcripti *de pacificis*. Reus latè derogatum oſtendebat etiam expreſſo nomine Albreti : de reſervatione verò juris præveniendi, & derogandi, docebat per bullam fundationis & electionis dicti decanatus. Sed inerat clauſula elegans : videlicet quòd illud jus patronatus eſſet tantæ potentiæ ſicut patronatus Regum & Ducum : de qua clauſula non erat facta mentio in bulla & clauſula derogatoria, & conſequenter abuſiva fuerat derogatio : licet expreſſum eſſet nomen Albreti & dignitas Regis Navarræ.

59. Unum tantùm ſupererat : videlicet quòd patronus non præſentaverat infrà quadrimeſtre. Sed reſponſum fuit, hoc tempus initio eſſe utile, nec ignoranti currere. Lapus allegat. 78. verſ. *ad quartum.* & dixi in Conſuet. Pariſ. §. 37. gl. 10. *nu.* 20. Cùm autem dictus Joann. reſignans, hactenus ſemper vixiſſet, & in eodem loco converſatus fuiſſet : potuit Rex Navarræ ſemper abſens (licet multos officiarios in eo loco haberet : qui etiam executioni dictæ permutationis ab initio ſe oppoſuerant : ſed proſecuti non erant) executionem dictæ permutationis, & poſſeſſionis rei ignorare : prout ignorantiam allegabat : imò fortiùs reſpondere poterat, quòd etiam ſi ſciviſſet, tamen quia ſine ejus conſenſu facta permutatio non valebat, & non conſentire tenebatur : cùm non liqueret eſſe factam ex neceſſitate Eccleſiæ : & ſi ita fuiſſet, non poterat cogi conſentire, niſi cauſa cognita, quod factum non fuit, & ſic permutatio nullo modo valuit : & con-

ſequenter decanatus ille per obitum Joan. vacavit. Tum illuſtriſſimus ille Dominus Petrus Raimundus, inſignis Rothomagenſis Senatus Præſes Primus, & arcani Regis conſilii *Coàλωος* digniſſimus, tunc in hoc Pariſienſi Senatu Regius patronus, pro intereſſe Regis tanquam feudalis, directique domini loci de Albreto, velut ab abuſu, una cum Rege Navarræ appellaverat ab executione bullæ ipſius fundationis & erectionis in clauſula reſervatoria poteſtatis derogandi juri patronatus: quam clauſulam contendebat periculoſiorem, & magis abuſivam eſſe, quàm ipſa particularis derogatio. Et cauſa in publicis actionibus noſtri Senatus, die Jovis 16. Martii, anno 1542. (more Gallico computando) ſplendidè agitata, reus ſtatim & in totum ſuccubuiſſet niſi in facto poſuiſſet, quòd Rex Navarræ dictam permutationem ſciverat, & approbaverat, & ab initio, infrà quadrimeſtre continuum, ſcripſerat dictum reum tuendum: & ſic ritè conſenſerat. Et hujus facti occaſione, Senatus interlocutus eſt, quod infra menſem partes inquirerent, & probarent, ut præſens ipſe vidi, & audivi.

Petrus Raimundus Rothomagenſis Prim. Præſes.

60. Cæterùm quæ diximus de patrono laico, ſanè intelligenda ſunt reſpectu præventionum Papæ, vel Legatorum ejus, de quibus tantùm dixi: ſecus de præventione Ordinarii, quæ propriè non eſt præventio, ſed Ordinaria collatio, omiſſo patrono facta. Hæc enim non eſt funditus nulla: ſed annullanda patrono ritè infrà tempus debitum conquerente. tex. in c. *illud.* in fin. *de iure patro.* Feder. Senen. in tract. *de rer. permut. q.* 30. Rota in antiquis, & novis. ſub titulo *de rer. permut.* Petrus Anchar. Philip. Franc. c. *unico* col. 3. eodem tit. in 6. Imol. c. fi. nu. 16 *Extra. eod.* Guido Papæ conſil. 71. col. 1. gl pragm. *de elect.* §. 2. verb. *dir.* Steph. Aufrerius deciſ. Tholoſ. *qu.* 107. Fely. in tract. *quando lit. Apoſt. noc. patr. limit.* 10. Steph. Bertrand. conſ. 189. l. 2. priùs ann. 1532. impreſſorum Math. Pacus. tract. *de mand.* part. 1. num. 58. & eſt vera, & communis ſententia. Sed hic incautè & imperitè loquuntur Doctores, qui dicunt collationem Ordinarii reconvaleſcere conſummata negligentia patroni: & deteriùs labuntur, qui putant hujuſmodi collationem, patrono infra tempus veniente, annullandam eſſe per ſententiam, & cauſa cognita. hoc eſt enim contra textum rotundum. in c. *decernimus.* 16. *q.* 7. Ubi ad præſentationem patroni infra tempus venientis, de novo ordinatur Eccleſia: non obſtante priori Ordinatione Epiſcopi, tanquam ipſo facto tunc demum irrita ſit: videlicet patrono debitè præſentante. debet enim tex. ille integrè & cum ſua cauſa accipi.

Collatio ordinarii an convaleſcat.

61. Et ſic probat quòd patrono negligente, remanet valida: non in vim taciti conſenſus patroni, nec quaſi ſuperveniente cauſa confirmante (ut Doctores vulgò malè loquuntur) ſed ex primitiva ſua & ordinaria virtute, & poteſtate: & ſic, diſertè, & propriè loquendo, non reconvaleſcit, ſed non reſolvitur, non quòd ſuperveniat cauſa confirmans, prout in ſimili decidit Panor. in c. *Cum ex officii. de præſcriptio.* ubi loquitur de collatione facta per Ordinarium infra menſem datum expectantibus, quem ſequitur Jo. Selva in tract. *de benef.* parte 9. *q.* 9. & bene, ut dixi in conſ. Pariſ. §. 37. gl. 10. *nu.* 29. & clarius in terminis noſtris, Fran. Zabar. in cle. *unica.* in princ. in 6. *q. princ. de ſuppl. neglig. Prælat.* ubi col. 7. latè probat jus patronatus non eſſe aliud, quàm ſpeciem ſervitutis juris conferendi, quia *Præſentatio* (inquit) *non eſt pars ſubſtantifica inſtitutionis: ſed eſt tantum quadam ſervitus beneficii* & ſequitur Fely. in c. *audius.* col. 2. *de præſcript.*

62. Cùm ergo Epiſcopus jure communi fundatus ſit in libera ordinatione omnium Eccleſiarum ſuæ diœceſis: 10. *q.* 1. *c.* 1. & per tot. 16. *q.* 1. *c. nullus omnino* & ibi Arch. c. *ex frequentibus. de inſt.* c. *xenodochiis. de relig. domib.* c. 1. *de capel. monach.* Si quia juri patronatus ſervit, adhuc primò liberas ædes habet Epiſcopus, contra omnes alios à patrono. l. *loci corpus.* §. *tempeſtiv.* in fi. *ſi. ſervit. vend.* Secundò, deficiente patrono vel non utente jure ſuo, Epiſcopus utetur ſuo & primitivo jure. Aut ergo Epiſcopus (& idem de quocunque inferiori ad quem ſpectat inſtitutio) infra tempus patronis datum liberè contulit & tunc ſi patronus debitè præſentet, ipſo facto reſolvitur prior collatio Epiſcopi. d. c. *decernimus.* 16. *q.* 7. etiam ſi præſentatio fiat de eodem collatario, quia de integro debet Epiſcopus ad præſentationem inſtituere, ſi hoc exigat patronus: ſi verò patronus conſentiat priorem collationem ſtare, vel negligat, aut non debitè præſentet, remanet collatio jure ſuo primitivo valida. Nec refert inter conſenſum expreſſum patroni, & ejus negligentiam, niſi quod per expreſſum conſenſum ſtatim collatio Epiſcopi fit incommutabilis, non expectato lapſu reſidui temporis: ſed non per negligentiam, niſi ea per lapſum totius temporis conſummata.

Epiſcopus in re communi fundatur in tota diœceſi.

Concluſio.

63. Et ſic reprobo diſtinctionem Panor. quantumvis anxiam & elaboratam: qui in diſputat. 5. *Augerio.* col. 12. facit differentiam inter conſenſum patroni, infrà tempus præſentandi præſtitutum (ut tunc convalideretur collatio Epiſcopi *ut ex nunc.* non autem *ut ex tunc*) & inter negligentiam patroni, qui tempore lapſo privatur jure ſuo: ut tunc valeat collatio Epiſcopi, non *ut ex nunc* ſed retrò *ut ex tunc,* quaſi tamen ceſſante cauſa impediente, & ſuperveniente cauſa confirmante. Quia imò utroque caſu ſemper, & uniformiter valet retrò *ut ex tunc*: niſi in ſuperiore cauſa, quando patronus diſſentit, & vult (licèt eundem) ritè & actualiter præſentare: quia tunc demum nova ordinatione opus eſt, quæ valet *ut ex nunc,* non *ut ex tunc.* & tamen etiam ſi ſit patronus Eccleſiaſticus, prior illa collatio interim valuit, ad impediendum præventiones Papæ vel Legati, ut poſt dicam.

Reprobatur diſtinctio Panor.

64. Aut verò Epiſcopus expectavit patronum per totum tempus juris: & tunc etiam liberè providebit, non propriè ex novo jure quæſito, & ad ſe devoluto à patrono: ſed jure ſuo primitivo: quod hactenus habebat, non liberum, ſed nunc liberum habet, remoto ſervitutis obſtaculo: ut inquit Card. Flor. ubi ſuprà, quamvis pendente illo obſtaculo vel impedimento, non cucurrerit ei tempus concilii Lateranenſis: de quo in c. *nulla.* & in c. *quia diverſitatem. de conceſſ. preb.* Quod procedit ſive patronus ſit Eccleſiaſticus, ſive laicus: reprobata inepta & præpoſtera quorundam diſtinctione, inter patronum laicum & clericum: apud Rotam deciſ. 257. *in antiquis.*

65. Et iſta ſunt valdè utilia, imò dictu neceſſaria in praxi: ſequitur enim quòd Ordinarius poſt tempus patroni lapſum, & jus liberum ad ſe devolutum, non tenetur hoc exprimere conferendo, nec dicere quòd confert jure devoluto: ſed poteſt ſimpliciter conferre, & valet collatio: ſive facta ſit infra ſemeſtre Eccleſiaſtici, vel infra quadrimeſtre laici patroni: ſive facta ſit ultima die anni, vel ſecundi ſemeſtris vacationis in Eccleſiaſtico, vel ultima die decimi menſis in laico. Quia utroque caſu non confert jure devoluto, ſed proprio, & primitivo: quamvis priore caſu jure nondum liberato, ſed ſerviente, & commutabili: ſecundo verò caſu jure libero, & incommutabili.

66. Porro quamvis Ordinarius pendente patroni tempore, mero quidem jure conferre poſſit, non tamen ob id gravari poteſt, nec anticipare tenetur: ne periculum ſubeat actus nugatorii, imò non ſolum non tenetur, ſed nec debet de honeſtate: ne quid admittat, unde poſtea verecundetur: ut in c. *decernimus.* 16. *q.* 7. unde interim non currit ei tempus Lateranenſis concilii: de quo in c. *nulla. de conceſſ. preb.* quia de tali tempore omne impedimentum, etiam culpa incurſum ſubducitur. c. *quia diverſitatem.* eod. tit. Errant ergo vulgares, qui, prætextu ſervitutis patronalis, putant non poſſe Ordinarium poſt patronorum tempora conferre, niſi jure devoluto, nec valere

collationem (niſi in ea expreſſa devolutionis qualitate) factam. Atqui ſi poteſt ſimpliciter jure Ordinario conferre ante dicta tempora, ſpretis patronis: multo magis id poteſt poſt ea tempora: quia ſervitus poſtquam ſublata eſt, minùs impedire debet libertatem domini, quàm quandiu manet, & impendet: Et ſic error ille vulgaris nedum falſus, ſed ineptus, & præpoſterus eſt.

67. Secus in vera devolutione, per quam jus quæritur non habenti, puta Archiepiſcopo per negligentiam Epiſcopi: quia tunc collatio ſive ſimpliciter, ſive in qualitate juris devoluti anticipata prorſus nulla eſt, nec uſquam vel devolutione ſecuta convaleſcit: ut poſt Panor. in c. *cum ex officii. de præſcription.* tenent omnes ubique. Collatio verò poſt devolutionem ſimpliciter facta non valet. quia intelligitur facta jure Ordinario: & ſic à non habente poteſtatem. Tunc ergo neceſſe eſt non modò verè devolutum eſſe: ſed etiam in ea expreſſa qualitate conferre: quia illa qualitas non ſolum eſt intrinſeca, & neceſſaria ad actum, ſed etiam dat jus & poteſtatem, quæ aliàs originaliter non competit: & ſic exprimenda eſt: ut per Hoſtien. Panor. in c. *ex parte. de conceſſ. prebend. not.* in c. *cum in jure peritus. de elect.* Quemadmodum enim in juriſdictionalibus nullam poteſtatem habet Archiepiſcopus in ſubditos ſuffraganei, etiam conſentientes; niſi in caſu appellationis, & in ipſo appellationis articulo. c. *Romana. de foro competen.* in 6. Ita in beneficialibus nullam poteſtatem habet, niſi in caſu canonicæ devolutionis, & in ea qualitate tantùm. idem tamen de Epiſcopo, quantum ad beneficia, quorum collatio ſpectat ad inferiorem: quamvis ſubditus inferioris Eccleſiaſtici poſſit prorogare juriſdictionem ſui diœceſani: ut not in c. *ſig. de foro compet.*

Reprobatur praxis Normaniæ. Jo. Igneus

68. Ex prædictis etiam Neuſtrica quædam praxis, jure aperto reprobatur: qua Normani pragmatici (ut ab ampliſſimo viro Do. Jo. Igneo, Rothomagenſis Senatus præſide meritiſſimo viva voce excepi) tenent in patronatu laico (qui frequens eſt) collationem Ordinarii, eo ſpreto infra quadrimeſtre factam, prorſus & indiſtinctè irritam eſſe; etiam ſi patronus per totum tempus negligat. adeo ut nullo modo convaleſcat, ſed jure devoluto impetrari & conferri debeat, etiam ab eodem Ordinario, quod non ſolùm eſt contra jura prædicta, ſed etiam iniquum: quia ſaltem Ordinarius tenetur collationem quam fecit, habere ratam. c. *inter cætera. de præb.* ubi etiam evictionem paſſo, tenetur aliud ſimile conferre. Et ſic multominus poteſt ex ſua perſona, etiam prætextu novæ devolutionis, contravenire, & evincere, l. *vend. de evict.* l. *except.* C. eo l°. prout etiam firmat Panor. in d. diſputatione. 5. col. 12. Nec eſt ſimile de præventione Papæ vel Legati pendente dicto tempore facta, quæ prorſus nulla eſt, nec unquam convaleſcit: quia ambitioſa eſt, odioſa, & ſubreptitia, & ſic funditus nulla: ut ſuprà. *nu.* 35. Contra collatio Ordinarii favorabilis eſt, in jure communi, actu, & habitu fundata, niſi quatenus illius juris utilitatem ſervitus patroni remoratur vel impedit: qua ceſſante, collatio Epiſcopi manet in naturali vigore ſuo.

Poteſtas Papæ & Ordinarii invicem excedunt & exceduntur.

69. Et nota quod circa beneficia patronata collatio Papæ & Ordinarii habent ſe ut excedentia & exceſſa: quia in patronatu quidem Eccleſiaſtico, & idem de laico, quatenus jus præventionis Papæ reſervatum eſt, & forma ſi qua ſit obſervata, ut ſupra *nu.* 56. collatio Papæ debitè præveniens valet, & utrumque, tam Ordinarium quàm patronum ſupplantat: quamvis Ordinarius patronum, ſive laicum, ſive Eccleſiaſticum, niſi conſentientem, aut per totum tempus juris negligentem ſupplantare non poſſit: & ſic in hoc collatio Papæ vincit collationem Ordinarii. Contrà viciſſim. In patronatu laico (& idem de Eccleſiaſtico, ſi Papa tali patrono jus præventionis remiſerit) Ordinarius mero quidem jure, non expectato patrono conferre poteſt, & ratum manebit, etiam privativè ad Papam, vel Legatum, ſive prævenientem, ſive poſtea conferentem: cujus collatio nunquam convaleſcit: ſive patronus negligat, ſive ſuo jure utatur. Collatio verò Ordinarii una ſola cauſa irritatur: videlicet patrono infra tempus ſuum debitè præſentante. Et ſic ordinarius poteſt, quod Papa nullo modo poteſt. Et quamvis interim Papa poſſit conditionaliter providere: ut ſup. *nu.* 53. tamen illa proviſio Papæ non impedit ſive præcedentem, ſive ſequentem collationem Ordinarii: qui nihilominus conferre poterit, & ſtabit ejus collatio privativè, ut ſupra, niſi patronus infra tempus ſuum non tacitè, ſed expreſsè conſenſu ad præſentationem idoneo, laudaverit proviſionem Papæ.

70. Et iſta ſunt utilia, & magni effectus in praxi: quia ſi forſan jus præventionis, in fundatione patroni laici, Papæ reſervatum ſit. ut ſup. *nu.* 56. tardante patrono, Ordinarius vigilare poteſt: & tam ſuum quàm laici jus conſervare, conferendo jure Ordinario. ſic enim fiet ut Papa ab eo præventus, ampliùs prævenire nequeat: & conſervetur jus laici per totum quadrimeſtre continuum, vel etiam utile: infra quod cum effectu præſentare poterit, nec obſtabit præventio Papæ, utpote nulla propter collationem Epiſcopi. Minùs obſtat quòd Papa vincit patronum vincentem Epiſcopum, ergo Epiſcopum quoque vincere debet. c. *authoritate. de conceſſ. præben.* in 6. *de acceſſionibus, de diverſ. & tempor. præſcript.* quia eſt ſolutio: Prima quòd hæc argutia in utramque aciem verſatilis eſt, æquè enim torqueri poteſt pro patrono, quia vincentem Papam, ergo & Papiſtam vincit: & ſic hujuſmodi argumentatio utrinque convertibilis non valet.

Arg. Si vinco vincentem te.

71. Secunda, quia ut in dictis juribus notat gl. & doct. non procedit illud argumentum, niſi quando eadem eſt, & identifica ratio vincendi: quæ hic longe diverſa eſt. Ordinarius enim vincit Papam jure communi, Papa verò non vincit hunc patronum niſi jure ſpeciali. Tum Ordinarius vincit jure favorabili, Papa verò jure odioſo, & exorbitanti. Tertia quia minor falſa eſt, nec enim verum eſt Papam vincere patronum ſimpliciter: ſed ita demum ſi non ſit aliàs præventus, prout hic præventus eſt per Ordinarium. Quarta, quia imò Papa nullo modo cenſetur prævenire: quia præventio ſua penitus nulla eſt propter vitium ſubreptionis. interim enim beneficium non vacabat per prædicta, ſed repletum erat de perſona collatarii Epiſcopi: licèt reſolubiliter reſpectu ſolius patroni, non autem reſpectu alterius etiam Papæ contra quos Epiſcopus liberas ædes habet. l. *loci corpus.* §. *compet. ſi ſervit. vendic.* Reſervatio autem facultatis præveniendi in dicta fundatione facta Papæ intelligitur de præventione canonica, valida, & efficaci, non ſubreptitia nec aliter vitioſa, & de beneficio tunc verè vacanti, & purè & libere conferibili. Nec concluſioni noſtræ ſup. *nu.* 20. obſtat quòd interim collatio Epiſcopi reſolubilis erat: Tum, quia verum eſt reſpectu patroni, non autem reſpectu quorumcumque ab eo contra quos liberas ædes habet.

72. Tum, quia (quod fortius eſt) etiam collatio pendens impedit præventionem Papæ eamque nullam & ſubreptitiam reddit: text. in c. *ſi tibi abſenti. de præben.* in 6. ubi facta abſenti pendet, ſi & donec ratam habeat, & tamen interim nec Epiſcopus, nec quicunque alius conferre poteſt: & ibi gloſ. in verbo alius, exemplificat etiam in Legato de latere, ſed idem eſt in Papa, ſaltem ſi (hoc tacito) ab eo impetretur: quia quælibet vel minima ſubreptio gratiam ejus reddit ipſo jure nullam. c. *poſtulaſti.* ad finem *de reſcript.* Et ita contra papiſtam judicatum fuit, Areſto Senatus noſtri Pariſienſis: quamvis Guido Papæ conſilio 48. contrarium teneat in Papa, & malè. Quòd ſi collatio pendens inducit ſubreptionem, multo magis collatio ſtatim mero jure ſubſiſtens quamvis reſolubiliter, & pendente implicito ſtatu reſolubili: quia plus eſt col-

c. ſi tibi. de præb. in 6.

lationem ſtatim tenere, & titulum imprimere, licet reſolubiliter: quam collationem pendere: ut in d. c. *ſi tibi*. per text. & gloſ. in l. 2. *de in diem addict.* Oldr. quæſt. 285. allegationes. col. 2. Quòd autem in d. c. *ſi tibi*. pendeat, liquet, quia interim non imprimit titulum, nec jus in re quæritur abſenti, & remanet interim beneficium vacans: licèt non liberè, ut tenet ibi gloſ. in verbo *alius*. & Doctor.

Jus ad rem.

73. Imò generaliter jus ad rem (quod minus eſt jure in re, licèt reſolubili) impedit præventiones Papæ vel Legati, eaſque nullas & ſubreptitias (mentione non facta) reddit. text. & ibi Geminian. Philipp. Fran. in c. *quia ſæpe. de præbend.* in 6. Philip. Fran. in c. *ſi motu*. colum 2. *de præb.* in 6. Rota deciſ. 220. *ſi A. habens. in novis.* Ægid. Bellamere. deciſ. 167. Philip. Decius c. 1. col. 3. (ubi 10 ann. dixi) *de reſcript.*

Præventio Epiſcopi quibus prodeſt.

74. Quinta, quia plus juris habet Epiſcopus quam patronus in proviſione beneficii; c. *dilectus. extra. de offi. lega.* ſi igitur præſentatio ſolius patroni dictam præventionem impedit: quanto magis præventio ſolius Epiſcopi? Sexta, reſervatio facta Papæ, eſt jus ſpeciale quod non debet extendi, ſed ſatis operatur quando neuter, nec Epiſcopus nec patronus prævenit: igitur non debet extendi, ſed ceſſare poteſt præventionem Epiſcopi. *Septima* ſolutio ad argu. *ſi vinco, vincentem te*, ſup. *nu.* 50. l. in ti. *quia*. Tum major conjunctio eſt inter patronum & Epiſcopum, quàm inter patronum & Papam: & ſic præventio Epiſcopi patrono potius, etiam Eccleſiaſtico quàm Papæ prodeſſe debet, prout etiam in ſimili, nominatis, vel graduatis ſimplicibus, aut mandatariis prodeſt, non autem Papiſtis, per prædicta: ut Areſtis ſupremi hujus noſtri Senatus ſæpe judicatum, & deciſum fuit, & bene. Et ſic deinceps corrigenda eſt praxis illa erronea Neuſtriæ, & hæc ad alia quoque quotidie emergentia proſunt.

Collatio præbendarum ad quos ſpectat.

75. Scis enim collationem canonicatuum & præbendarum cathedralis Eccleſiæ, ſpectare de jure communi ad Epiſcopum, & ejuſdem Eccleſiæ capitulum ſimul, eiſque communem eſſe: quamvis collatio aliorum beneficiorum, quæ non ſunt de corpore ipſius Eccleſiæ: ſpectet regulariter ad ſolum Epiſcopum, de conſilio tamen ſui capituli c. *cũ noſcitur* c. *tua*. & per totum. *de his quæ fiunt à Præl. ſine conſen.* cap. *Canon. iſte* in c. *cum Eccleſ. de elect.* in c. *ſi capit. de conceſ. præbend.* in 6. c. *unito. ne ſede vacan.* & ult. *de reg.* 1. eod. l. 6. *gloſ. prag. de collat.* §. *item cenſuit.* verb. *collegiatis.* Joan. Selva in tract. *de benefic.* par. 2. qu. 22. nu. 11. Paul. Caſtrenſ. conſ. 355 lib. 1. niſi in præbendis inferiorum collegiorum quæ ſpectant ad eadem collegia. Rota deciſ. 167. *de collatione.* in novis. Et quamvis Epiſcopi in hoc regno crebrius id juris ſibi ſolis, etiam ſine conſilio capituli uſurpaverunt, & de facto multi præſcripſerunt: in tantum ut crebriore conſuetudine hujus regni, non ſoleat fieri devolutio de Epiſcopo ad capitulum, velut penitus extraneum: ſed ad ſuperiorem Epiſcopi immediatum, contra concilium Lateranenſe, de quo in c. *nulla. de conceſſ. præb.*

Epiſcopi Galliæ ſuis capitulis præſcripſerunt.

Vetus mos Eccleſiæ Carnotenſis.

76. Tamen in Eccleſia Carnotenſi, circa collationes præbendarum ejuſdem Eccleſiæ, vetus mos inolevit ut canoniſandus (quem vocant) per Epiſcopum (ſi præſens ſit) vel ſuum vicarium pridie collationis ſuæ, perſonaliter præſentetur, quatuor dignitatibus ejuſdem capituli examinandus: poſtridie in eodem capitulo (ſi ſufficiens & idoneus inventus ſit, & renunciatus per eaſdem dignitates, eorumve vicarios) vice & nomine totius capituli repræſentetur Epiſcopo, ejuſve vicario: ut mox eidem in eodem capitulo, viva voce canonicatum & præbendam conferat, quæ conſuetudo, & ſolennitas dudum confirmata fuit ſupremi hujus Senatus areſto, die ſeptima Septembris, anno milleſimo quadringenteſimo ſeptuageſimo nono, pronunciato in cauſa poſſeſſoria collationis præbendarum, inter Epiſcopum Carnotenſem & capitulum; eodemque areſto vetitum eſt capitulum cauſæ cognitionem adhibere, in,

Areſtum.

vel ſuper collatione dictarum præbendarum, quarum etiam devolutio fit ad capitulum: niſi intra ſemeſtre Epiſcopus, prædicto modo in eodem capitulo viva voce providerit. Et per idem areſtum definitum eſt ipſum capitulum eſſe in juſta & canonica poſſeſſione ne liceat Epiſcopo aliter providere: neque teneatur capitulum admittere proviſos in ſcriptis per Epiſcopum: ſed tantùm viva voce ſub forma prædicta.

77. Deinde circiter poſt ſexaginta annos, in controverſiam venit caſus hujuſmodi. Legatus agens Rothomagi præbendam dicti capituli vacantem, *per obitum*, eadem die contulit: Epiſ. autem agens Pariſ. eadem quoque die confert alii, adjecta hora in literis collationis ſuæ, quam in ſcriptis fecit Pariſiis: & nihilominus mandavit certo vicario, ut quendam tertium capitulo præſenter examinandum, ut ei tanquam ſufficienter repræſentato in craſtino, viva voce conferat, præfatam conſuetam formam obſervando: quod factum eſt, nulla in eodem capitulo mentione facta præcedentis collationis in ſcriptis. Hinc lis inſignis & famoſa naſcitur, coram præſide Pariſienſi, conſervatore regiorum privilegiorum ſcholæ Pariſ. inter proviſum à Legato, actorem interdicto *uti poſſidetis*, & proviſum ab Epiſc. reum. Cùm autem actor præventionem Legati urgeret, collationem verò Epiſcopi in ſcriptis eadem die factam, non obſtante priore rei poſſeſſione, & diſpoſitione. c. *Si à ſede, de præb.* in 6. ex eo impugnaret, quòd Epiſcopus per præfatum Areſtum, vetitus eſſet per ſe conferre in ſcriptis: ſaltem declaratum eſſet, Epiſcopum non eſſe in poſſeſſione liberè conferendi in ſcriptis, ſed tantùm viva voce in Capitulo, præſcripta forma obſervata: Idem Epiſcopus ſeſe cum reo collatario ſuo in lite junxit, ad defendendum jus ſuum conferendi in ſcriptis, ad obviandum præventionibus Papæ vel Legati. Quod animadvertens Capitulum, quorundam errore (ut aſſolet) incitatum, ſeſe inconſultè ac præpoſterè junxit cum actore, ad impugnandam collationem per ſolum Epiſcopum in ſcriptis factam: & eodem præpoſtero errore malè intellecti præfati areſti, præſes fiduciariam poſſeſſionem (quam recredentiam vocant) actori in vim præventionis Legati adjudicavit.

Hypotheſis.

78. Sed re meliùs & exactius perſpecta in hoc Senatu: ad quem reus & Epiſcopus provocarunt: per Areſtum; ultima die Junii, anno ſeſquimilleſimo quadrageſimo, ſententia à qua juſtè fuerat provocatum) reſciſſa, Capitulum ab inepta ſua adjunctione, tanquam injuſta, & ſine intereſſe facta, penitus excluſum fuit: declarando Epiſcopum juſtè ſe cum reo collatario ſuo adjunxiſſe: cui fiduciaria poſſeſſio, pendente principali lite adjudicata fuit: hujuſque areſti evidens & æquitas, & ratio eſſe potuit ex prædictis. Quæ non ſatis perpendentes inferiores quidam judices, hoc menſe Novembri, anno ſeſquimilleſimo quinquageſimo exiſtimaverunt, quin & judicarunt (ut intellexi) antiquum illum morem dictæ Eccleſiæ, & vetus illud areſtum correctum & abrogatum fuiſſe noviſſimo hoc areſto anni 1540. Ut ſic Epiſcopo noviſſime agenti interdicto *uti poſſidetis*. contra ſuum capitulum, plenum poſſeſſorium adjudicaverint dictas præbendas ubivis conferendi in ſcriptis: non ſolùm ad finem impediendi præventiones Papæ vel Legati: ſed etiam ad finem impediendæ devolutionis ad capitulum, propter omiſſionem dictarum conſuetarum ſolemnitatum, velut ſupervacanearum, quantùm ad dandum, & imprimendum titulum, etiam reſpectu capituli: utque Epiſcopus minimè teneretur eas obſervare, nec viva voce in capitulo præſcripta forma conferre: niſi ad finem ut ejus collatarius actualiter reciperetur: & inſtallaretur in capitulo: fructuſque perciperet: Capitulum verò (quod pro conſervatione antiquæ conſuetudinis, & poſſeſſionis interceſſerat) ab hujuſmodi interceſſione excluſerunt: & in expenſas, damna, & intereſſe erga Epiſcopum condemnarunt.

Areſtum.

Error quorundam judicum.

79. Sed

79. Sed tam male, quàm oſcitanter & inconſiderate. Illud enim noviſſimum areſtum (in quo ſolo hæc nova dicta Epiſcopi ſententiaque fundatur) nullo modo repugnat nec derogat veteri conſuetudini dictæ Eccleſiæ, nec juribus, & poſſeſſionibus antiquis capituli, nec veteri illi arreſto, veluti nec contra capitulum, ejuſque jura, & poſſeſſiones latum eſt, nec contra ſub præfata forma proviſum in capitulo: ſed contra proviſum à Legato duntaxat, & in effectu, contra præventiones ambitioſas, & odioſas Papæ, vel Legati, ſive pro libertate juris Epiſcopalis: non contra capitulum, & veteres Eccleſiæ conſuetudines: ſed contra dictas præventiones tantùm. Quamvis enim reſpectu capituli collatio Epiſcopi, ejuſque poteſtas & authoritas ſerviat præfatæ conſuetæ formæ & ſolemnitati, ad conſervationem juris, & poſſeſſionis ipſius capituli: tamen ſolus Epiſcopus collator dat, & imprimit titulum, & quantùm ad hoc liberas ædes habet contra omnes à capitulo: in cujus præjudicium, nihil penitus agere poteſt jure reſiſtente: quemadmodum & in aliis beneficiis patronatis ſuæ Diœceſis, liberè confert, & liberas ædes habet contra omnes alios à patronis, præſertim contra dictas præventiones: ut ſæpe diximus.

80. Et ſic, quemadmodum in beneficiis patronatis ſtatim quidem valet libera collatio Epiſcopi, contra omnes, ſed reſolubiliter reſpectu patroni tantùm: ita hîc ſtatim quidem valet collatio Epiſcopi contra omnes alios à Capitulo, ſed reſolubiliter reſpectu ipſius Capituli & formæ conſuetæ. Alioquin, niſi capitulum illam pro hac vice remittat, & collatarium Epiſcopi ſine alia præſentatione, & collatione recipiat: reſolvetur collatio Epiſcopi: juſque conferendi, ad Capitulum pro antiquo more devolvetur: quemadmodum in *Conſ. Pariſ.* §. 37. gl. 10 *nu.* 17. probavimus

Præſentatio proprietarii valere præſentationem factam à ſolo proprietario, ſi uſufructuarius patiatur: vel à ſolo uſufructuario etiam qui poſt vacationem ſupervenit, ſi proprietarius patiatur: & ibid. *nu.* 24. ab uno ſolo ex patronis, ſi alii patiantur: qui tamen nec jus, nec quaſi poſſeſſionem perdunt, vel immutant in ſequentibus vacationibus, & pariter ſi collatio præbendæ (ut ſæpe in hoc Regno) ſpectat ad dominum temporalem loci: valet collatio ſolius proprietarii, uſufructuario conivente: & contrà, ſolius uſufructuarii, etiam ſi ante uſumfructum conſtitutum vacaverat.

81. Cæterùm nec novum, nec abſurdum eſt, collationem beneficii ſtatim quidem valere, & titulum imprimere: ſed reſolubiliter, prout de jure communi notum eſt in collatione Ordinarii facta ſpreto patrono, ſive Eccleſiaſtico, ſive laico: quia ſtatim mero jure tenet, ſed reſolubiliter, patrono infra tempus à jure communi ſibi præfixum debitè præſentante, ut ſup. *num.* 60. Idem ſi Ordinarius contulerit infra menſem datum expectantibus: ut ſup. num. 61. quia ſtatim valet, & ſi expectans non acceptet, remanet incommutabilis, interim ergo valet, ſed reſolubiliter: quia ſi expectans infra tempus debitum acceptet, ipſo jure reſolvitur: alioquin remanet valida *ut ex tunc*, idque incommutabiliter reſpectu omnium ab expectante: ſed ſolius expectantis reſpectu, commutabiliter uſque ad tempus acceptandi duntaxat, ſecundùm Panor. in c. *cum ex officii, de preſcript.* quamvis Fely. in d. c. *cum ex officii.* col. pen. aliter ſentiat, & malè ut dixi in *Conſue. Pariſien.* §. 37. gl. 10. *num.* 29.

82. Sic in noſtris mandatis, collatio Ordinarii ſtatim quidem valet, & incommutabiliter contra omnes à mandatario: reſpectu verò mandatarii ſtatim quidem valet, ſed commutabiliter: quia eo debitè infra ſemeſtre veniente reſolvitur: interim autem non pendet, ſed valet mero jure, ſed reſpectu ſolius mandatarii habet ſtatum implicitum reſolubilitatis & illa quidem reſolubilitas eſt in pendenti, non autem collatio, quæ interim ſubſiſtit. l. ul. ff. *ſi ex noxa, cauſa agat. l.* 2. *de in diem addictio.* Idem de collatione facta mandatario poſteriori, quia ſtatim valet incommutabiliter, reſpectu omnium à priori mandatario: quo proſequente collatio poſterioris reſolvitur, nec non mandatum ipſum perpetuò extinguitur, ſi Ordinarius eſt ſemel, vel bis cum effectu gravatus: alioquin ſecundum poſterius mandatum in aliam vacationem differtur. Non eſt igitur novum, nec inconveniens, ſed frequens etiam in terminis juris communis, collationem Ordinarii ab initio ſtatim quidem validam eſſe, ſed reſolubiliter & eam nihilominus interim præventiones Papæ vel Legati impedire, eaſque ſubreptitias & nullas reddere tum beneficium ſit repletum, per text. à fortiori in c. *ſi tibi. de preb.* in 6. ubi collatio nondum valet nec ſubſiſtit, ſed pendet, utpote facta abſenti, qui nondum acceptavit, & tamen interim alii conferri nequit. Igitur multo minus prævenire poſſunt, quando collatio ſtatim mero jure tenet quamvis reſolubiliter, ut dictum eſt ſupra. *num.* 80.

83. Et idem extra terminos juris communis, ut in terminis hujus regul. ſtatim quidem valet collatio, ſed reſolubiliter, ſi reſignans de eadem infirmitate infra viginti dies decedat. Sic in terminis reg. *de public.* ſtatim quidem valet, ſed reſolubiliter, ſi reſignans, poſt tempus ibi præfixum, moriatur in poſſeſſione. Sic in terminis Pragmaticæ vel Concordatorum ſi Ordinarius beneficium vacans in menſe ſimplicis graduati conferat alii, non eſt nulla collatio: ſed ſtatim tenet, ſub ſtatu tamen reſolubili, ſi infrà ſemeſtre veniat graduatus debitè qualificatus: quia tunc ipſo jure reſolvitur: alioquin remanet valida ex data ſua antiqua. Quod luculentius eſt in menſe nominatorum, quia ſi collatio fiat non nominato, ſtatim quidem valet: ſed reſolubiliter, quovis nominato infra ſemeſtre veniente. Ruſus ſi aliquis nominatus poſt tres menſes venerit, ſi quidem tantùm venerit, nondum cum effectu proſecutus fuerit, collationem obtinendo ab Ordinario gravato, vel eo refutante, à ſuperiore immediato: tunc nondum reſolvitur, ſed dumtaxat periclitatur titulus primi collatarii, qui validus remanet dicto nominato non proſequente. Sed eo cum effectu proſequente & collationem ab Ordinario obtinente, tunc demum ipſo jure ſolvitur titulus, & collatio prioris collatarii: & ſtatim valet collatio facta huic nominato reſolubiliter tamen: quia ſi infra reliquum temporis veniat nominatus antiquior, collatio præcedens periclitatur quandiu nominatus antiquior proſequitur: quo ceſſante rata manet: ſed eo cum effectu proſequente, reſolvitur: & ita deinceps, ſi infra reſiduum ejuſdem ſemeſtris veniat nominatus adhuc antiquior, ut patet in Pragmatica & Concordatis, & ſic prima collatio valet reſpectu omnium à nominatis, quorum reſpectu non valet: ſecunda verò collatio valet reſpectu nominatorum poſteriorum, ſed reſpectu antiquiorum reſolubilis eſt: & tamen interim præventiones impedit, quia mero jure tenet, & beneficium replet quamquam reſolubiliter. Ex his deciditur quæſtio quam nuper vidi in facto: In menſe graduati ſimplicis vacavit beneficium in præſentatione patroni Eccleſiaſtici, qui præſentavit non graduatum, qui inſtitutus fuit. Deinde infra ſemeſtre vacationis notæ in loco juxta Clem. I. in fi. *de conceſſ. preb.* venit graduatus petens præſentari in vim gradus & inſinuationis: patronus recuſat. Ille verò non expectato fine ſemeſtris impetrat ab Epiſcopo, ſed poſt ſemeſtre venit alius graduatus, qui ad refutationem patroni ab Epiſcopo vel ſuperiore impetrat. Tertius jure devoluto ab Epiſcopo impetrat. Quartus jure Ordinario impetraverat ab Epiſcopo etiam ante requiſitionem primi graduati. Quintus à Papa etiam ante dictam requiſitionem, ſed poſt præſentationem patroni de non graduato. Quis eorum habet jus? videbatur quòd præſentatus à patrono ex quo primus graduatus tempus gratificationis anticipavit impetran-

Praxis.

Hypotheſis.

do ante finem ſemeſtris. Sed imò iſte ſolus habet verum jus, quia ex quo patronus refutavit eum, privavit ſe gratificatione & iſtam cauſam dedit refutato ſtatim ſuperiorem immediatum adeundi & collationem ab eo impetrandi. Plus dico quòd etiam ſi patronus non refutaſſet, ſed nihil reſpondiſſet concedendo actum requiſitionis: vel etiam ſi dixiſſet ſe velle deliberare & uti gratificatione: Tamen ex quo intra illud ſemeſtre nemo alius graduatus venit & patronus nemini debitè qualificato gratificavit, perinde eſt ac ſi non eſſet locus gratificationi. Ita quod etiam hodie poſt illud ſemeſtre poſſet petere ſibi iterum ad majorem cautelam conferri per Epiſcopum, ex quo requiſivit beneficium intra ſemeſtre, & ſibi ſoli debetur: tamen non opus eſt nova collatione, quia prior irrevocabiliter confirmatur ſtatim quod patronus alii non gratificavit & gratificare poſſe deſiit: ſed interim commutabilis erat per prædicta.

84. Tandem ut ab hoc non minùs utili, quàm neceſſario parergo redeamus, unde ſupra numero 46. digreſſi ſumus: Liquet ex prædictis, magnam & evidentem eſſe rationem differentiæ inter proviſiones Papæ, & Ordinariorum in vacantibus per reſignationem, quæ non ſpectant ad præſentationem patroni laici. Quia Ordinarius regulariter liberè confert cui vult, & perſonæ quam ad hoc approbat: non enim poteſt admittere reſignationes *in favorem* (ut mox dicetur) niſi ſint cauſæ permutationis honeſtæ. Contrà palam eſt, quod non ſolet ad Papam cum ſumptu curri pro mera & ſimplici abdicatione beneficii, cùm ſufficiat Ordinarius: nec etiam pro permutationibus, niſi ſubſint aliqua pacta de jure illicita, vel ſuſpicio aliarum vacationum, vel incapacitatum, quas ob res dubitetur de poteſtate, aut voluntate Ordinarii, & ſic Papa non eligit nec aliter approbat perſonas, cùm neceſſariò conferre habeat illis *in quorum favorem* & adhuc raro ſolet recurri ad Papam, niſi in fraudem Ordinarii, vel alterius, puta expectantis *per obitum*. Quare juſtum eſt reſignationes quæ fiunt apud Papam hoc veluti temperamento (ut quadamtenus fraudibus obvietur) temperari: quæ omnia ceſſant in Ordinario.

85 Si igitur Ordinarius liberam & ſimplicem reſignationem infirmi admiſerit, prout debet, (quia reſignans licèt infirmus, non eſt prohibendus onera excutere, & fortè quieti conſcientiæ conſulere, abdicanda beneficia per ſimoniam, aut aliud flagitium malè quæſita, & pejus adminiſtrata, priuſquàm moriatur) & ſtatim contulerit, non eſt juſtum, nec honeſtum quòd reſignante paulò poſt moriente, & alia cauſa non exiſtente, alii conferat, quum perſonam primi collatarii ſemel approbaverit: cui etiam de evictione potiùs teneretur, juxta cap. *inter cætera. de præbend.* quæ ratio communiter ceſſat in proviſione facta per Papam ex cauſa reſignationis. Tum, ut dixi ſuprà, nu. 31. non licet Epiſcopo de beneficiorum collatione negotiari, nec ferendus eſt ſi illudere velit, prout non debet ei illudi. clement. *unica. de renuntia.* cap. *bona. 2. verſic. nec obſtabat. de poſtulatio. prælato.*

86. Et ſic ſtat firma & vera concluſio, quod hæc regula non habet locum in Ordinario: non enim facta eſt, id eſt, apud nos in vim legis recepta, ad commodum Papæ, ſuorumve officialium contra Ordinarios: ſed contra Papam, ſuoſque officiales, & currentes ad eum, ad commodum & libertatem Ordinariorum. Hæc reg. ad commodum Ordinarii. Signanter autem dixi in quantum apud nos in vim legis recepta eſt, quia in veritate Papa condendo hanc regulam non tam de diſciplina eccleſiaſtica & veterum canonum & libertate Ordinariorum ſollicitus fuit, quam de ſua & officialium ſuorum commodis: ut poſtquàm contuliſſet per reſignationem, rurſus conferre poſſet per obitum vel derogationem hujus regulæ vendere: alioqui non acciperet quinque ducatos pro ejus derogatione, nec adderet clauſulam. Et ſi per obitum præveniendo notitiam, & veriſimilitudinem notitiæ obitus. Sed in hoc regno jamdudum pro lege recepta eſt in quantum vulnerationem ſacrorum canonum & libertatis ordinariorum reſtringit. Et hic verus eſt ſcopus, & elenchus hujus regulæ, quæ eſt derogativa actus, non per Ordinarium (de quo non loquitur) ſed geſti per Papam, vel ejus Cancellariam, de qua, & in cujus præjudicium loquitur, & ſancitur: ad commodum, inquam Ordinarii: Et quatenus. hactenus, ut æquè jure ſuo poſſit uti *per obitum*, ac ſi nihil geſtum eſſet in Curia Romana, hoc eſt ut jure communi uti poſſit: non autem ut novum, exorbitans, & extraordinarium jus alius de novo *per obitum*, conferendi (poſtquàm *per reſignationem* contulit) acquirat prætextu hujus regulæ: quæ non eſt hoc modo lata, nec inventa ad commodum Ordinarii, ſed modo canonico, ut dixi: videlicet ad conſervandum eum in jure communi, ſive in libertate veteri, & canonica juris communis: non autem ut poſtquàm aliàs canonicè *per reſignationem* contulerit, rurſus poſſit *per obitum* conferre prætextu hujus regulæ.

87. Eſſet enim adducere multiplex inconveniens: Primùm hanc regulam præpoſterare, & de geſtis in Curia Romana (de quibus tantùm loquitur) ad geſta per Ordinarios in partibus extendere: inter quæ oppoſita eſt & diverſa ratio. Secundùm eſſet dare Ordinariis novum & exorbitans genus illudendi, & negotiandi de collatione beneficiorum, contra ſcopum & mentem hujus regulæ, quæ tendit ad quadamtenus reſtringendum negotiationes currentium ad Curiam Romanam, vel legationem: tantum abeſt ut velit novum genus aucupii aperire, præſertim Ordinariis. Si igitur Ordinarius reſignationem quantumvis infirmi, admiſerit, & contulerit: non poteſt obitu reſignantis ſecuto, rurſus ſive eidem, ſive alii *per obitum* conferre prætextu hujus regulæ: ſed nec Legatus à latere, nec Papa quidem poſſunt: igitur multo minus idem Ordinarius. Tertium eſſet aperire novum genus aucupii Papæ: quia ſi Ordinarius poſſet iterum conferre per obitum, ergo Papa vel Legatus, etiamſi conſtaret Ordinarium nolle variare.

88. Quartum, quia Epiſcopus officio ſuo canonicè fungens obligaretur ex facto, imò temeritate & cupiditate aliena, de evictione ſine ulla ſua culpa. Fac Epiſcopum plures habere idoneos & diſpoſitos ad ſacerdotium, quos promovere ſuperſedet, donec beneficia idonea eiſdem conferenda vacent, juxta. c. *cum ſecundum Apoſtolum. extra. de præb.* duobus ergo vel tribus ſimpliciter reſignatis beneficiis promovet illos, & reſignata beneficia eiſdem confert. Non ſi contingat probari reſignantes tunc morbo laboraſſe, & de eo infra viginti dies obiiſſe, ſi locus ſit huic regulæ, Papa vel Legatus cujus etiam indigno & incognito conferent. Et ſic tenebitur non ſolùm Epiſcopus, ſed etiam ejus ſucceſſores, promotis ad ſacrum preſbyteratus ordinem, alimenta & neceſſaria ſecundùm decentiam ſtatus dare, donec de congruis beneficiis providerint. d.c. *Cum ſecundum.* & c. ſeq. *de præb.* Non ergo unum, ſed plura ſequerentur abſurda & iniqua. Præterea in vacantibus partibus Papa nullum habet jus niſi concurrendo cum Ordinario: ſed quando Ordinarius contulit, non poteſt variare nec uti hac regula quæ de Ordinario non loquitur, nec ei congruit, ergo nec Papa poſtquam proviſio facta eſt per Ordinarium. Concluſionem noſtram in dicta hipotheſi ſupra nu. 85. hodie & à tempore dicti ſecundi areſti ſupra num. 34. indubitatam.

89. Amplio primò etiam in reſignatione ex cauſa permutationis. Subamplio etiamſi permutatio eſſet facta invito Ordinario, ad hoc ex juſta cauſa & cognita compulſo juxta no. per tex. & Panor. in c. *quæſitum, extra. de rer. permuta.* & quæ tetigi ſupra nu. 37. Quia nec adhuc locus erit regulæ quæ non loquitur de facto Ordinarii, ſive ſimpliciter, ſive cauſa permutationis conferat. Adverte, quia multi etiam num errant, tametſi pulchrè ſibi videantur philoſophari diſtinguendo inter

reſignationem ex cauſa permutationis, in qua nihil poteſt imputari Ordinario utpote coacto & inter reſignationem abſolutam in qua eſt quod ei imputetur. Et quia hanc differentiæ rationem ſatis confutavi ſupra nu. 31.

90. Addo aliam magis picturatam penitioris explicationis gratia, quia in reſignatione ex cauſa permutationis reſignatarius aliquid accipit à reſignante, imò totum ab eo accipit, & nihil à collatore, qui eſt ut merus executor, nullam habens electionem perſonæ: ſed coactus certæ perſonæ conferre, aliàs nihil vacaret c. 1. & ibi Joan. Monach. *de rer. permutatio*. in 6. Sed totus delectus eſt ſolius reſignantis, & ſic merum teſtamentum mera ſucceſſio in beneficiis Eccleſiaſticis. Igitur non minus in hujuſmodi reſignatione permutatoria locus eſſe debet regulæ, quàm in reſignatione *in favorem*, per quam ſucceſſionibus privatis via aperitur: ut ſuprà nu. 36. & infra n. 101. Secùs in reſignatione mera & abſoluta, quia in iſta collatarius non dicitur reſignatarius, ſed ſimplex collatarius, nihil enim prorſus accipit à reſignante, ſed totum à collatore & mero ejus delectu & arbitrio Et ſic nulla ſucceſſio, nulla fraus veteribus ſacris canonibus. Quanto ergo manifeſtior eſt & juſtior differentiæ ratio, tanto juſtior & æquior videtur diſtinctio illa prima, de qua ſuprà nu. 20. Evita non parum multi putant conciliandа eſſe duo illa areſta ut primum affirmativum, ſupra n. 26. procedat in permutatione de qua etiam nominatum loquitur: ſecundum verò negativum, ſupra n. 34. procedat in mera reſignatione ſeu abdicatione de qua tantùm loquitur.

91. Verùm qui ita rudites & ad corticem arreſta capiunt & conciliant, vulgarium pragmaticorum more faciunt, qui nihil aliud intelligunt quàm quod extrinſecus ſonat. Sed interiori ſenſu latente impingunt: quid enim iniquius, quàm pretextu dicti prioris areſti, ſupra nu. 26. ſtatuere regulam ut indiſtinctè locus ſit huic regulæ in proviſione Ordinarii ex cauſa permutationis vel alia neceſſaria ſeu debita cauſa facta? Sequeretur enim primo quod alterutrius permutantis infirmitas impediret actum legitimum & canonicum, qui non poſſet tunò fieri per Ordinarium. Secundò eſſet aperire viam currentibus ad Papam vel Legatum ſine cauſæ cognitione, rumpendo providè & canonicè etiam cauſa cognita geſta ab Ordinario. Tertiò ſi Ordinarius non variat nec conqueritur, ſed ſtat proviſioni ſuæ, ut debet: qui fieri poteſt ut Papa vel Legatus conqueri aut involare poſſit, cùm non habeant jus niſi concurrendo? Quartò ut unius error alium allicit, ut cæſas nubes extendunt ad inſtitutionem, ut ſit Ordinarius ad præſentationem patroni ex cauſa reſignationis, ſive ſimplicis, ſive ex cauſa permutationis inſtituerit, ut infra vigeſimum diem mortuo reſignante qui infirmus erat, poſſit iterum & liberè aliis conferre per obitum, quod eſt fatuum: quia ſpectaret ad patronum qui eſt verus Ordinarius, ut tetigi ſupra num. 25 in fi. & qui ſolus poſſit conqueri ſi fraus ſibi facta eſſet, & ſolus intra nova ſua tempora adiri, ſi alius ei beneficium debebatur, oſtenderet fraudem ſibi factam, aliàs nec tertio expectante nec Ordinario conquerente, nullius legitimè intereſt, nec habentis inſtituere, nec ejus ad quem fieret devolutio, nec Papæ, nec Legati, poſſunt conqueri.

92. Stat ergo concluſio noſtra ſic ampliata, quam ego limito ſeu potiùs declaro, quod utroque caſu vel membro, tam ſimplicis & abſolutæ reſignationis, quàm ex cauſa permutationis, ſi appareat hanc reſignationem procuratam in fraudem. Sed tunc propriè non in vim hujus regulæ dicitur vacare per obitum. Sed in vim juris communis etiam regula ceſſante, ut & ante tempus regulæ conditæ. Relinquitur ergo, quod propriè non habet locum niſi in Papa vel Legato, quia in eorum proviſionibus aliud non requiritur quam nudos terminos hujus reg. verificari, nec requiritur aliqua allegatio vel probatio fraudis. In illis ergo non in Ordinario militat, prout de illis tantum & non de Ordinario loquitur. Concluſionem noſtram ultra not. ſupra nu. 89. Amplio ſecundò etiam ſi reſignatio ipſa de facto expedita ſit apud Legatum, ſed nulliter, ſive quia Legatus non habebat facultatem admittendi reſignationes, quia tunc etſi ſit de latere, nec meram quidem abdicationem recipere poteſt, vel ſi habet talem facultatem, tamen Ordinarius Cardinalis eſt & à Legato exemptus, ut infrà n. 102. 103. Et tantum habendo dictam reſignationem confert, non eſt locus huic regulæ. Vera autem conciliatio dictorum duorum areſtorum eſt quod in priore, ſupra nu. 26. Ordinarius juſtam habebat cauſam conquerendi de permutatione quæ non ſolùm fraudulenta, ſed ficta erat, & inſuper nunquam fuerat impleta, & ſic non erat permutatio. *l. 1. ff. de rer. permut.* & inſuper conſtabat quod impleri non potuiſſet in vita moribundi, ſed quod ſi moribundus ille ſupervixiſſet, noluiſſet pro pingui præbenda curam modici valoris & magni oneris accipere: & multo minus moriens: & ſic permutatio non ſolùm fraudulenta erat, ſed imperfecta, & quæ vivo moriente impleri non potuiſſet, & eo ſupervivente minus impleta fuiſſet, unde meritò debuit Ordinarius conqueri & liberè conferre per obitum. In poſteriore verò areſto, ſupra nu. 34. nullo modo conſtabat de fraude nec de ſimulatione reſignationis, & Ordinarius nullam juſtam cauſam habebat conquerendi aut variandi. Præterea ſenſus communis oſtendit reſignationes morientium non tam ſuſpectas eſſe fraudis, ſi fiant ſimpliciter & per abſolutam abdicationem ut ſupra, nu. 85. quàm ſi fiant prætextu permutationis, quam ſatis conſtat accerſitam & artificioſè prætextam eſſe. Concludo igitur quòd contra proviſiones Ordinariorum non ſufficit nudam hanc regu. allegare. Conciliatio areſtorum.

93. Sed ſi quis alio legitimo modo, quàm in vim ſolius dictæ regulæ probare vellet reſignationem nullam eſſe de jure communi, puta factam à furioſo, vel per metum, qui eam nullam reddit (etiam extra caſum clem. multorum. §. *ſane. de pænis.* ſecundum veram opinionem, quam tenet glo. pragm. *de electione.* §. 4. verbo *liberè.* Rota deciſ. 10. *de renunciat. in novis.* ut dixi in annotat. ad Philip. Decium in c. 2. n. 4. *de reſcrip. & conſil.* 119. n. 5. vel factam per ſimoniam, vel per falſum, aut revocatum vicarium admiſſam, aut aliàs de jure nullam: poteſt idem Ordinarius alii *per obitum*, tanquam per primum, verum, & ſolum de jure communi vacandi modum conferre. Sed hæc omnia, & ſingula nihil habent commune cum dicta regula.

94. Hic recordor quæſtionis quam dudum vidi in facto. Hebdomadarii canonici, ex ſtatuto capituli conferebant præbendas: juxta c. ult. in princip. *de præbend.* in 6. unus eorum, infirmus, cupiens præbendam ſuam conferri Titio, cum expectaſſet hebdomadam amici ſui, vel amici Titii, purè & abſolutè reſignavit, & collata eſt Titio: ſequente verò hebdomada reſignans, de eadem infirmitate deceſſit: unde æmulus ejus, tunc hebdomadarius *per obitum*, alii contulit: qui contendit reſignationem acceleratam in fraudem ſequentis hebdomadarii, occaſionemque captatam mutui amici, & fortè conſanguinei reſignantis, & reſignatarii. Ego vero, ſimul cum peritioribus rogatis noſtri ordinis reſpondi non eſſe locum huic regulæ, ut nec in Ordinario: nec dictas cauſificationes fraudem aliquam arguere contra dictum c. 2. vel alia jura. Nec enim contra jura bonoſvè mores eſt, ſine pacto, & alia ſimonia uti ſimplici occaſione amici, & æmulorum ſimultates, quæ in talibus collegiis eſſe ſolent, declinare fa. infra. e. n. c. 24. Secus ſi probaretur, inter reſignantem & collatorem, vel collatarium pactum fuiſſe: vel ſub ea tantùm conditione reſignatum, ut Titio conferretur, & non aliàs: vel quid aliud ſimoniacum concluſum, & executum inter eos: quia tunc Hypotheſis.

valeret collatio *per obitum*, non per hanc regulam quæ ceſſat in Ordinario, ſed per alia jura, ut per glo. & Doct. in c. *ſuper hoc de renunciat.* Rota deciſ. 236. nota quod reſignatio in antiquis, Geminia. conſi. 325. vel alia fraude probata: ut ſupra nu. 32. nu. 93. Adde quæ tetigi ad Philip. Decium conſi. 118.

Hæc. reg. nihil habet commune cum c. 2 de renun. in 6.

95. Cæterùm non ignoro quoſdam, quos refert & ſequitur Gomeſius quæſt. 17. dicere hanc regulam concordare cum jure communi: de quo in *c. 2. de renunciat.* in 6. hancque regulam, & dictum c. 2. eundem ſpiritum & mentem habuiſſe, quod eſt nimis abſolutè dictum, nihil enim habet commune, cum d. c. 2 niſi in genere fraudis avertendæ) quo modo æquè convenit cum *c. ad noſtram. de empt. & vendit. & c. illo vos. de pignor.* & cum not. in *l. poſt contractum de donation.*) at in ſpecie, & in effectu prorſus differt à d. c. 2. quia ibi non agitur de reſignatione facta in fraudem legis, vel juris publici, ſive contra jus ipſum legis, vel jus commune: ſed de reſignatione facta in fraudem hominis, & contra jus privati expectantis tantùm: Hic autem agitur de reſignatione facta in fraudem legis, videlicet Canonum vetantium ſucceſſionem hæreditariam in beneficiis: item contra jus publicum, videlicet in fraudem poteſtatis Ordinariæ, quæ non eſt juris privati, ſed juris publici, quod longè fortius eſt *l. 1. §. 1. ibi cum jus in ſacris. de juſtitia & jure.*

Refert fraudem. fieri. l. vel homini.

96. Hæ autem fraudes multum differunt, & diverſos habent affectus: ut eſt text. in *l. ſi libertus. de jure patronat.* quem novè explicavi in tractat. *de inoffi. teſtamen. donation. & dotib.* n. 30. cum ſeq. quem nuper Lugduni tranſiens edidi. Rurſus in d. c. 2. non agitur de fraude circa ipſum beneficium reſignatum, ſed circa aliud quod ſperatur mox vacaturum: hic autem agitur de fraude circa unum & idem beneficium duntaxat. Tertiò in d. c. 2. non agitur de fraude vel culpa ejus ex cujus perſona vacaturum eſt beneficium, cujus vacatio imminet: ſed de fraude tertii aliud beneficium reſignantis. Et hic agitur de fraude ejus ex cujus perſona vacare debet. Effectus etiam longè diverſi ſunt: (quæ eſt quarta differentia) quia ibi reſignatio non annullatur nec revocatur, nec modus vacandi mutatur, ſed beneficium reſignatum manet reſignatum: tamen propter fraudem reſignantis non tenetur mandatarius illud acceptare niſi velit, ſed poterit aliud immediatè vacans, acceptare, etiam diverſum ab eo in cujus fraudem fiebat dicta fraudulenta reſignatio, hic autem reſignatio, & quicquid inde ſecutum eſt, ipſo jure revocatur, & inducitur alia nova vacatio per obitum reſignantis. Rurſus (quæ eſt quinta differentia) illud c. 2. factum eſt in favorem certæ perſonæ privatæ, videlicet mandatarii: hæc autem regula ſancita ſaltem apud nos recepta eſt favore libertatis Ordinariorum, utque jus publicum minùs fraudetur. Viden' quàm lubricum eſt in jure paralogiſare, ad pauca advertendo, & non ſingula exactè perſcrutando?

Lubricus lapſus in jure.

97. Undè meliùs ſcripſit Philip. Deci. conſi. 224. ubi ait hanc reg. eſſe contra jus commune, & proinde non extendendam extra terminos ſuos. Et meliùs dixiſſet Gomeſius hanc reg. fundatam eſſe in opinione utriuſque Imolæ in *l. filia mea agrè. ſolut. matr.* ubi per illam l. & per c. *2. de renunciat.* in 6. quod dicunt fundatum ſuper d. l. *filia.* inferunt extenſivè, quòd ſi eſt, expectans vacaturum per mortem, & habens pingue: reſignat infirmus conſanguineo ſuo, ut pertineat ad domum, ſiquidem moriatur, vacat per obitum & debetur expectanti. Si verò non moriatur, tenet reſignatio, quia ſoli reſignanti nociva eſt, & cenſetur, conſtare de fraude eo ipſo quòd reſignans conſtitutus erat in infirmitate, de qua veriſimiliter moriturus erat, uterque enim Imola obiit ante Papatum Innoc. VIII. & ſic nondum nata erat hæc regula: & multo minus quando ita ſcribebant & conſulebant. hæc autem regu. plenior eſt, nec exigit tam gravem infirmitatem, de qua jam deſperetur de vita prout doctor. in d. l. *filia.* præſertim Albert. ibi nu. 2. requirunt.

98. Hæc tamen regula, quamvis novam diſpoſitionem contineat, & quodammodo pœnalis ſit, actum annullando in odium fraudis: juxta not. per Panorm. Felyn. Philip. Decium in c. *2. de conſtitution.* Bald. Jaſ. in l. *Non dubium. c. de legib* non tamen odiòſa eſt, nec exorbitans, ſed favorabilis, utpote facta tum ad fraudes vitandas, ſaltem quadamtenus reſtringendas, quod è republica eſt, & ſic favorabile. *l. ita vulneratus. ad leg. Aquil.* Bar. Alèx. Jaſ. in *l. ſi conſtante.* in princ. *ſol. matrim.* tum ad conſervandum in hoc ſtatum & libertatem Ordinariæ poteſtatis: quæ longè favorabilior eſt præventionibus Papæ, quæ ambitioſæ ſunt, odioſæ, & reſtringendæ. c. *2. de prabend.* in 6. in clemen. 2. *de offic. Ordina.* Eadem regula juri communi eſt tam conſona, quàm novum remedium contra novas, vel nimis increbreſcentes fraudes ad conſervationem juris communis inventa. Hoc demum modo hæc regula favorabilis eſt, juriſque concurſum habet: non tamen ob id ſequitur quòd extendi queat ad Ordinarium: quia eſſet & verba & mentem præpoſterare, ut dixi. Benè verum eſt quòd extendi poteſt, & debet ad Legatum quia in eo eadem eſt ratio: idem etiam ſtilus Legati qui & cancellariæ Romanæ, & ſic in eo eadem neceſſitas hujus regulæ: ſecus in Ordinario, in quo non eadem, ſed diverſa, imò oppoſita eſt.

99. Hic controvertentes rogatum velim, ut ad ſe redeant, & intùs ſeſe excutiant: ſic enim facile invenient, ſe non alio zelo, non alia ratione contendere huic regulæ in Ordinario locum eſſe: quàm ob id quòd exiſtimant, id è re Ordinarii eſſe, æquumque putant jus & poteſtatem Ordinarii augeri: hoc eſt ut pluries, & pluribus brevi momento poſſit idem beneficium conferre, redituſque ſigillorum augere, vel pluria elocare, vel addicere, ne quid acerbius dicam. Atqui hoc jus, hæc utilitas, non ſpectat ad debitum officii Paſtoralis: hoc eſt ad fidelitatem miniſterii, nec ad decorem, nec ad utilitatem Eccleſiæ: cujus non dominus, nec mercenarius, ſed miniſter eſſe debet quicunque præficitur: Joan. 10. 1. Corinth. 4. 1. Pet. 5. ſed ſpectat ad negociandum de beneficiis Eccleſiaſticis, & ad affectum, & regnum Simonis magi. Erubeſcenda igitur eſt ea opinio, quæ etiam tendit ad novam extenſionem (contra omnes juris: rectæque topices regulas, videlicet contra naturam harum regularum: contra verba, quæ non congruunt Ordinario: contra mentem & ſcopum, ceſſante ratione, imo contra oppoſitam rationem) de diſpoſitione annullativa præventionis ambitioſæ & odioſæ. ad annullationem poteſtatis ordinariæ: & de annullatione reſignationis *in favorem*, (quæ jure communi prohibita, odioſa, & ſimoniaca eſt) ad annullationem reſignationis puræ & ſimplicis, honeſtæ, licitæ, & omni jure permiſſæ.

Reſignatio in favorem odioſa & ſimoniaca.

100. Eodem quo ſuper dixi zelo, nonnunquam audivi Romipetas, curiæque Papalis ſequaces illacrymantes, & incuſantes duritiam, & iniquitatem (quam etiam hæreſim vocant) ſtatutorum Galliæ, de non admittendis reſervationibus, & quibuſdam aliis dictæ Curiæ nundinationibus. Dicebant enim nihil utilius & æquius eſſe, quam licere, beneficium multis laboribus & ſumptionibus quæſitum, reſervare nepoti, filiòve benefactoris, vel alii de ſe bene merito. Sic enim fieri, ut beneficium non momento (ut in horas accidere poteſt) perdatur: ſed conſervetur in familiam, vel bene collocetur: ſimilique fieri, ut homines faciliùs alliciantur ad beneficia, præſertim pauperibus cognatis vel amicis curanda, ut potè non de facili amittenda, ſed reſervanda: ſimul, ut alii ad bene merendum, fideliterque inſerviendum invitentur: utpote quibus tutò reſervari poterunt beneficia. Quas tantas utilitates abolent Decreta Gallicana, Baſileæ primùm nata. Atqui hæ utilitates non ad Eccleſiam, ſed prophanam privatorum mercaturam ſpectant: non ad fidelitatem

Ineptæ cauſificationes Romanenſium.

Defenſio cõciliorum.

miniſterii, quam Deus, & Eccleſia vera requirunt. 1. Cor. 4. a. ſed ad negotiationem furum, & mercenariorum, quærentium quæ ſua ſunt: & ad effectum & Tyrannidem Simonis magi. Sancta igitur ſunt (quicquid illi obſtrepant) & iſta hujuſmodi Decreta conciliaria, in Gallia recepta: Contrarium verò ſentientes caveant ne lucernam corporis ſui tenebroſam habeant, atque ita totum corpus tenebroſum ſit. Mathæi 6.

101. Hic vide puritatem, & ſeveritatem ſuperioris Eccleſiæ, quæ adeo ſpeciem omnem & ſuſpicionem negotiationis in his adverſabatur, ut non ſolùm reſervationes in ignorantes, & invitos non admitteret: ſed etiam reſignationes de præſenti à volentibus, & ſpontaneis factas, ſed in favorem certæ perſonæ, etiam nulla penſione, nullo jure retento, execraretur, impietatiſque ſimoniacæ damnaret. Sunt enim hujuſmodi reſignationes (etiam ſi non ſit aliud vitium, quàm certæ perſonæ favor) jure communi reprobatæ, ut illicitæ, & ſimoniacæ, c. *cum pridem*. c. ult. *de pactis*. c. *ex parte. 1. de offic. deleg.* c. *dilecto, de præbend.* gl. 2 & ibi Geminia. Philip Franc. in c. *dudum. de præbend.* in 6. niſi interveniente authoritate Papæ, qui de illa ſimonia diſpenſat: ut tenent Canoniſtæ, in d. c. *ex parte*. Et ne quis fortè novos hos Canones cavilletur, quaſi vice monopolii factos, ut à ſolo authore redimendi ſint, illique ſoli indidem negotiari liceat: idem ſeveriùs ſanciebant veteres Canones, ad hunc ſanctum & canonicum finem ibi expreſſum: videlicet ut Ordinationes Eccleſiarum communi cleri & populi conſenſu liberè, purè, & non aliter fierent: fures & latrones eſſe Chriſti authoritate Joan. 10. decernendo quoſcunque aliter intrantes, ut eſt textus in c. *ordinationes*. 1. q. 1. & ſic iſtæ reſignationes *in favorem*, de ſe, triplici odio, ſeu vitio laborant. Primò, ſimoniæ canonicæ, ut dictum eſt: ut ipſis ſit quadam diſpenſatione implicita ſummi pontificis: quæ etiam tam odioſa eſt, ut eam nec Legatus quidem à latere facere poſſit, niſi ſpecialiter ei & in individuo ſeu nominatim conceſſum ſit, ut tenent omnes canoniſtæ in locis præfatis. Nicola. Boërius in tract. *de facult. Georgii de Ambaſia*. Secundò, propter ſucceſſionem hæreditariam. c. *ad decorem. de inſtit.* Tertiò propter præjudicium quod olim indebitè fiebat clero & populo, & hodie ipſi Ordinario in jure liberæ collationis, & Ordinationis Eccleſiæ ſuæ: quia privari non debet, præſertim quando major ſubeſt præſumptio fraudis, ut in infirmo reſignante.

Electio cleri & populi.

102. Et Joan. Gerſon in tract. de poteſt. Eccl. conſidera. 12. non injuſtè queritur, Papam Ordinariorum juriſdictionem abſorbere. Querelam etiam fecit (ſed adhuc irritam) Eccleſia Gallicana, de hujuſmodi præventionibus Papæ, in concilio Baſileenſi: imò hactenus jure irritam, propter nimiam avaritiam, & abuſum ſimoniacum multorum hujus regni prælatorum, quantumvis divitum: qui collationes beneficiorum pluris vendunt, quàm Romæ redimi queant. Vidi enim ante ſex & viginti annos, Archiepiſcopum unum Lugdunenſem Franc. Rohanum ditiſſimum, qui non erubeſcebat plus licitanti addicere: & è ſingulis collationibus nomine ſigilli, ſex aureos exigere: & quanquam multis areſtis hujus Senatus Pariſienſis juſſus eſſet, uno aureo contentari, tamen coërceri non poterat. Sed circumſcripto abuſu, certum eſt favorabilem eſſe Ordinariorum poteſtatem: odioſas autem, & extraordinarias Romanæ curiæ præventiones: ut not. glo. & Doctor. *in c. 1. de reſcript. in 6. in c. 2. de præben. in 6.* nec fieri ſine aliqua Ordinariorum injuria, ſaltem non abſque eorum præjudicio.

Abuſus præventionum.

Et prælat. Franciæ.

Collatio Ordinarii favorabilis.

103. Unde meritò reſtringi debent, ſaltem ſubſiſtente materia multiplicis fraudis, ut dum infirmus reſignat *in favorem*, non ſolùm enim veriſimiliter vult fraudare Canones præfatos de ſimonia, & hæreditaria ſucceſſione, ſed etiam manifeſtè fraudare Ordinarium jure ſuo liberæ proviſionis jamjam imminentis, meritò reſtringenda fuit præventio Papæ hoc caſu, ſaltem quadamtenus moderanda, ut per hanc regulam: quæ tamen in verbo ſimpliciter, intelligitur generaliter, non ſolùm de reſignatione quæ fit in Curia in favorem certæ perſonæ, ſive retenta penſione, ſive nullo retento; ſed etiam de ea quæ merè, & ſimpliciter, & abſolutè per meram abdicationem, nullius favore: quod tamen rò fieri contingit in Curia Romana: ſi tamen contingat, æquè regula locum habet tum eadem ratione præjudicii Ordinariorum, & odio præventionum.

104. Tum propter uſum modumque loquendi, & intelligendi Papæ, totiuſque ſuæ Curiæ & Cancellariæ: ubi omnes has reſignationes vocant ſimplices uniformiter: & ſemper dicunt, & intelligunt ſimpliciter reſignari, eo ipſo quòd non cauſa regreſſus, vel permutationis ad aliud beneficium reſignatur, ut ſuprà nu. 12. Et iſte modus & ſtylus loquendi, & intelligendi Curiæ Romanæ notorius eſt. Itaque ſecundùm illum, verba ejuſdem Curiæ & Cancellariæ debent intelligi, *l. ſi ſervus plurium*. in fi. de leg. 1. l. *Labeo. de ſupell. legat.* & hoc etiam indubitatum eſt, & ita obſervatur. Item intelligitur hæc regula ſive de beneficio patronato, ſive non patronato: dummodò ſit tale, in quo Papa prævenire, & liberè conferre poſſit, ut in omnibus patronis Eccleſiaſticis, & etiam in laicis: quando in fundatione & reſervatione juris patronatus, excepta eſt libera præventio Papæ, ut quandoque vidi. Et ſic Philip. Dec. conſil. 224. bene concludit: hanc regulam in Papa, & non in Ordinario procedere. ſed ille & Gomeſ. hic quæſt. 17. malè reſtringunt ad meram collationem: excludendo ſpectantia ad præſentationem & inſtitutionem Eccleſiaſticam.

Communis uſus loquendi.

Concluſio.

105. Non obſtat quod expertes quidam (ut ſuprà nu. 24.) dicunt in textu regulæ, quæ in regeſtis hujus Pariſienſis Senatus habetur, eſſe quædam verba, quæ oſtendunt hanc regulam loqui de Ordinario: ut ipſe regeſta ejuſdem curiæ adii, vidi, & indidem ad verbum tranſcripſi quod ſequitur: *Item quòd ſi quis, in infirmitate conſtitutus, reſignaverit aliquod beneficium ubicunque, etiam ſi in Romana curia, vel ex cauſa permutationis, ſive ſimpliciter: & poſtea infra viginti dies de illa infirmitate deceſſerit, talis reſignatio non valeat, & ſit omnino irrita, cum ſequutis ex eadem & tale beneficium cenſeatur vacare per obitum ipſius reſignantis.* Nunc videa quod ea verba *ubicunque etiamſi in Romana curia*, ſonant, & implicant reſignationem factam in manus Ord. imò tanquam minùs dubitabilem implicare videntur, ut eſt natura conjunctionis etiam, *l. 2. c. de teſtibus, in rub. etiam per procur. cau. in integ. reſtit.*

Regeſtum curiæ. Pariſ.

106. Solve quòd ea eſt regula Innoc. VIII. & Julii II. quæ in uſum recepta eſt: imò nec eſt originale plumbatum, nec legitimum quidem exemplum alicujus regulæ cancellariæ: ſed eſt ſimplex tranſumptum ſcripturæ cujuſdam Franciſci, qui ſe dicit Electum Gebennenſem, cancellariamque Martini V. regentem, data Romæ die 1. Sept. anno 1426. in domo privatæ habitationis dicti Franciſci, qui narrat multas ineptas & pudendas ordinationes, & reſervationes dicti Martini, videlicet exorbitantiſſimas, & inauditas reſervationes, & annullationes omnium reſignationum, & collationum omnium beneficiorum, interque dictum articulum, qualem nuper tranſcripſi. Utque videas quàm prudenter paralogiſati ſunt imperiti quidam, hiſtoriam & rerum geſta ignorantes, qui ſuſpicati ſunt articulum illum eo ipſo quod in Regeſto curiæ recitatur, approbatum eſſe: Sciendum quòd mox ut Mart. ille 5. coronatus fuit, & in poſſeſſionem pacificam totius pontificiæ ditionis miſſus, non contentus tantis redditibus, qui nuper tres vel quatuor Papas ſimul aluerant, conatus eſt omnes Eccleſias ſtipendiarias facere, & omnes quæſtuarias artes, nedum præventionum, ſed etiam reſervationum omnium beneficiorum, quæ tempore noviſſimi ſchiſmatis,

Mart. 5.

Quæſtuarius.

circiter per triginta novem annos invaluerant practicare, perſectum in Regno Franciæ quo uberior meſſis.

107. Quare anno ſecundò Pontificatus Domini Martini, ad ingruentem ab eò tempeſtate avertendam, ſolenni Eccleſiæ Gallicanæ, ſtatuumque Regni conventu Pariſiis habito, in Parlamento Regio rurſus innôvatæ, & publicatæ fuerunt veteres conſtitutiones, & Edicta Regum adverſus præventiones expectativas, reſervationes, exactiones, & alias uſurpationes Romanæ curiæ: inter quæ Conſtitutio pragmatica Ludo. 9. quam excudi feci in ſtylo Parlam. part. 3. titul. 3. §. 1. Edictum Caroli VI. ann. 1385. quod excudi feci in ſtylo Parlamen. par. 3. titul. 37. §. 1. & aliud ejuſdem edictum anni 1406. quod infra excudi faciam poſt Edictum Henrici II. Et à toto conſeſſu, totum Regnum & Rempublicam Francicam repræſentante, conclusum & conſultum Regi, quòd antequam obedientia ulla huic novo Papæ præſtaretur, priùs eidem dictæ conſtitutiones & edicta notificarentur: ut ſciret non fore illi adverſus ea obediendum: nec Regiam Majeſtatem aliter permiſſuram. Cùmque nihilominus Mart. V. vel officiales ſui conarentur Regnum Franciæ illi ſervituti, contra ſacros Canones & Regia Edicta ſubjicere: eaque ratione Lugdun. Eccleſiam interdicto Papæ de facto ſubjeciſſent: per areſtum ejuſdem

Interdictum ſpretum.

Senatus. anno 1422. ſtatutum fuit ne tali interdicto pareretur, ſed ut tanquam abuſivum ſperneretur. Cùmque ſeditioſi quidam Papiſtici, in Pariſienſi Academia, à dictis Regiis Edictis appellare tentaſſent: contra eos, & Rectorem Academiæ, Regius in eodem

In ſeditioſos.

Senatu procurator, ut contra læſæ majeſtatis criminoſos proceſſit: ut ex publicis ejuſdem Senatus monumentis conſtat. Liquet igitur quòd ſcriptura illa d. Franciſci procancellarii Marti. V. non fuit approbata, ſed reprobata: nec recitatur in Regeſtis Curiæ, niſi ut appareat quales erant illi articuli, qui Regiis edictis & Senatuſconſultis eo tempore reprobati ſunt. fa. quod ſcripſi in conſuetudin. Pariſ. §. 5. num 31. cum ſeq. Ut igitur articulus ille quem ſupra num. 105. præcedent. tranſcripſi nunquam fuit hic receptus, ſicut nec præcedentes, & ſequentes ejuſdem Marti. V. quos conſtat reprobatos eſſe, & fuiſſe: ita nunquam fuit moribus utentium approbatus, ut jacet, & multominus à ſequentibus Pontificibus, ut patet in eorum regulis, quæ in multis, à dicto articulo diſcrepant.

Innoc. VIII.

108. Sed regula Innoc. VIII in ordine 18. publicata die 30. Aug. anno 1484. meritò fuit in uſum recepta & approbata: quia per illam Papa non ſibi negociatur, ſed fraudibus occurrit, & Ordinariorum libertati providet, ut dixi: à ſequentibus autem Pontificibus non ſolùm fuit ſemper approbata: ſed etiam ad

Julius II.

fraudes magis coërcendas aucta. Julius enim II. in eum finem addidit ea verba *à die per ipſum reſignantem præſtandi conſenſus computandos*: quæ additio meritò ut æqua, & favorabilis in uſum recepta eſt. & ab omnibus ſequentibus Pontificibus approbata: & ſic pro jure communi ſervanda eſt. prout etiam obſerva-

Clem. VII.

tur. Clemens autem VII. multo latiùs eam ampliavit. etiam peculiari conſtitutione ad hoc edicta: qua ſanxit habere locum etiam in reſignationibus factis, & admiſſis in ſanitate, & citra ullam ſuſpicionem mortis reſignantis: ſi poſtea contingeret conſenſum præſtari in infirmitate, & de eadem ſequi mortem infra viginti dies, à die dicti conſenſus.

109. Quam conſtitutionem ſequutus eſt, & appro-

Paul. 3.

bavit Paul. 3. in ſuis regulis, ut refert Dom. Gomeſ. in præfatione hujus regulæ ad finem; ubi tamen ſubjungit compertum eſſe Clem. VII. dictam conſtitutionem fixiſſe odio Cardinalis Vich, qui in conclavi plurimùm obſtiterat electioni dicti Clem. Et ibi quidem ſentire videtur Gomeſ. quòd ea extravagans non ſervetur: quia dicit ſe hanc regulam aſſumpſiſſe prout communiter habetur in quinterno Rotæ, & ſicut in ea practicatur, videlicet ut textum illius tradit, & aſſumit interpretandum, velut etiam poſui ſupra num. 1. ſed paulò poſt idem Gomeſ. in eadem regula. quæſt. 12. in fi. & quæſt. 31. in fi. ſentit apertè quòd dicta conſtitutio Clementis, per Paul. III. cum effectu approbata eſt, & obſervatur in curia Romana: & benè, prout etiam juſtum eſt eam obſervari, propter fraudes increbreſcentes. Quemadmodum enim propter ſubortas parvarum (quas vocant) datarum fraudes, per quas regula Innoc. VIII. inanis reddebatur, Julius II. juſtè auxit hanc regulam, addita clauſula, *à die per ipſum, &c.* ita propter eaſdem frandes magis increbreſcentes, juſtè Clem. VII. edidit dictam conſtitutionem: ſed eo quòd non eſt in regulis, ſed in extravaganti ſeparata, quæ nunquam Alpes tranſiit, non fuit apud nos recepta, ſicut nec publicata, & nunquam vidi illam in judiciis allegari, & multominus practicari, ſed tantùm præfatam regulam, quàm novè radicitus, & medullitus explicatam habes.

110. Sed quia quædam adhuc ſuperſunt valdè utilia & neceſſaria in quotidiana praxi circa. d. primam. qu. in qua ineluctabiliter propugnata eſt concluſio noſtra hanc regulam non habere locum in ordinario. Quam concluſionem tacitè ampliavimus ſupra. nu 33. ut procedat non ſolùm ſi de ſolius Ordinarij: ſed etiam ſi de alterius Canonici expectantis præjudicio ageretur, etiam graduati vel nominati. Ad quod adverte quod illa ampliatio vera eſt in ſe, videlicet in ſimplicibus terminis juris nulla fraude ſuppoſita: ſecus ſi conſter reſignationem acceleratam vel procuratam in fraudem legitimi expectaoris. Sed tunc eſt propriè limitatio concluſionis noſtræ quæ in ſimplicibus terminis juris loquitur, ſed adaptatio remedii juris communis contra fraudem exquiſitam non habito reſpectu ad hanc regulam. Cum autem mandatarius Papæ expectet per omnem vacandi modum excepta legitima permutatione. c. 1. *de rer. permutat.* in 6. graduati autem & nominati nihil expectent per reſignationem ſimplicem.

111. Ideò in graduatis & nominatis quibus proinde faciliùs poteſt fieri fraus, priùs excutiamus hanc Hypotheſim. Initio menſis nominatorum Julii quidam valdè infirmus reſignat beneficium in manus Epiſcopi qui admittit & confert nepoti reſignantis, eodem menſe de eadem infirmitate morientis, nominatus petit per obitum & habet collationem ab Epiſcopo, vel eo recuſante à ſuperiore immediato, uter habet jus? Videtur reſignatarius, primò per areſtum ſolenne de quo ſupra nu. 34. ſed ibi vacaverat in menſe Ordinarii, qui non poteſt uti hac regula, nec alias impetranti per obitum debebatur, qui tantùm hac regula nitebatur: quare meritò ſuccubuit. At hic primò beneficium vacavit in menſe nominati qui conqueritur. Secundò collatio facta eſt nepoti morientis. Breviter dico nominatum ſuperiorem eſſe propter tres fraudis præſumptiones ſimul concurrentes. Prima infirmitatis qua reſignans in periculo mortis laborabat. Secunda conjunctionis perſonarum quia collatio facta nepoti. Tertia affectionis & reſervationis beneficii quod erat reſervatum nominatis ſi infirmus eo menſe decederet prout contigit, & ſic eventus declarat reſignationem eſſe re ipſa factam in damnum Canonici expectantis, conſilium autem fraudis ſatis colligitur ex ratione infirmitatis & conjunctionis perſonarum & temporis ſimul concurrentibus.

Thema.

Tres præſumptiones

112. Requiruntur enim regulariter & ſufficiunt tres præſumptiones, ut ſatis patet in ſimili in c. 2. *de renunciat.* in 6. & quæ in materia ſimulationis contractuum tradit Cæpola in tract. *de ſimulat. contract.* in 6. *caſu principali.* c. 2. cum ſeq. Philip. Dec. conſil. 167. nu. 3. Conrad. de Sumenhart. *in ſeptim. part. de contract.* qu. 84. concluſ. 3. cum ſeq. Hieronym. Cagnol. repe. leg. 2 nu. 19. *C. de pact. inter. empt. & vendit.* & alii quos citavi in tract. *uſura.* num. 292. Et in terminis

reſignationis beneficiorum quod requirantur & ſuffi-ciant tres præſumptiones vel duæ, quarum una æqui-polleat duabus, ut in c. 2. in fi. *de renunt.* in 6. Ad hoc ut reſignatio judicetur fraudulenta, & nihilominus be-neficium impetrari poſſit. per obitum tenent glo. prag-mat. in tit. *de collatio.* §. 10. item quòd omnia ver. per-mutationis Petrus Anchar. conſil. 388. Egidi. Bellame-ra. deciſio. 394 Stepha. Bertran. conſil. 311. etiam ſi be-neficium lib. 2. in primo impreſſis Aymo Cravetta conſi. 82.

113. Quare idem dico reſpectu ſimplicis graduati, cùm enim hi vix unquam capiant niſi per obitum na-turalem, & ſimplici reſignatione excludantur, facilè eſſet eos eludere per reſignationem in manus Ordina-rii pridie vel die obitus, quare tanto æquius eſt his quam mandatariis, de quibus in c. 2. *de renunciat.* in 6. ſubveniri, quantò bis juſtius & ex publicæ utilita-tis cauſa debetur quàm mandatis Papiſticis. Unde me-ritò in ſupremo Senatu noſtro in mente Curiæ reten-tum fuit quòd per illud ſolemne areſtum, de quo ſupra nu. 34. & alia areſta quibus judicatum eſt hanc regu-lam non procedere in Ordinario, non fieret præjudi-cium graduatis & nominatis, ſi in eorum menſibus re-ſignantes infirmi decederent.

Retentum in mente.

114. Non quod ſtatim habeant fundatam intentio-nem per hanc regulam niſi in terminis illius: videlicet reſignatione admiſſa per Papam vel Legatum: ſed per diſpoſitionem juris communis concurrentibus legiti-mis conjecturis, ut in cap. 2 *de renunciat.* in 6. & not. canoniſtæ in capite 1. *extra. de cleric. non reſident.* & nuper plenè dictum eſt. Tum alioquin nullum ferè beneficium vacaret per obitum in menſibus graduato-rum & nominatorum, Ordinariis vel eorum vicariis reſignationem etiam in favorem hoc tacito tunc admit-tentibus (utpote de beneficio alioquin ſibi perituro) quam alias non admitterent, ſed liberam per obitum diſpoſitionem luctari vellent.

Corruptio diſciplinæ.

115 Hic oritur quarta flebilis præſumptio à corru-ptione diſciplinæ Eccleſiaſticæ in turpem nundinatio-nem ἢ καπηλείαν apud quoſdam converſæ, ſunt enim, ut audio (ut olim vidi de quodam etiam primate Lug-dunenſi) qui nihil aliud quàm ſimoniacam mercatu-ram (quam canones hæreſim & rabiem & peſtem vo-cant. c. 3. c. 5. c. *extra. de ſimonia.*) collationes bene-ficiorum, & reliqua cauponantes, qui etiam reſigna-tiones in favorem tacitè admittunt pretio majori vel minori, ut major vel minor ſpes eſt vacationis & num-mu corradendi. Abſit ut ſint ubique hujuſmodi harpyæ vel præſint, jam hæc præſumptio faciet numerum. l. *vel univerſorum. de pigneratitia. actio. l. ſi ſervus plu-rium.* in fi. ibi & ante omnia ipſius patrisfamilias con-ſuetudo *de lega.* 1. ſic mutatis moribus leges mutantur aut cavillantur teſte Platone.

116. Ita ut ſi conſtet reſignationis infirmi repulſam datam quandiu fluebat menſis Ordinarii, admiſſam autem mox ut præterfluere cœpit & incidere in men-ſem graduati, tunc etiam ſi non conſtet de propinqua cognatione reſignatarii, tamen ſatis præſumitur fraus primò ratione infirmitatis, ſecundò propter conſuetu-dinem ſimoniacam Ordinarii vel vicarii, præſertim cum priùs detractavit reſignationem, nec alia ratione tandem admiſit, niſi quòd videbat fructum ſibi peritu-rum, tertiò propter eventum, tum non deeſt ſuſpicio ſimoniæ quia in eodem genere mali malitia (præſertim conſueta, ſemper præſumitur c. *ſemel malus. de regul. jur.* in 6. Anto. Burgos. in c. *ad noſtram.* col. 4. num. 16. cum ſeq. extra *de empt. & vendit.* & reſpectu tertii ha-bentis jus fraudibus obnoxium conjecturæ ſufficiunt ut tetigi in conſuetu. Pariſienſi. §. 58. ad fi. nu. 85.

117. Unde hæc profunt etiam mandatariis papiſti-cis, quamvis non ſint tam favorabiles, puta mandato inſinuato calendis Maij, quidam ad finem ejuſdem menſis habens pingue beneficium, qui ſive ob ſenium vel alium morbum ſecundum conſueta judicia medi-corum non eſt ſupervicturus decennium, & ad finem Maij Ordinarius confert nepoti reſignantis, vel ſi ex-traneo conferat, conſtat de conſuetudine negotiandi & repulſæ reſignationis adúſque imminens pericu-lum, ne poſt menſem vacans mandatario debeatur, ſufficiet ad fraudem probandam per prædicta & per cap. 2. *de renunciat.* in 6.

Thema.

118. Nec obſtat quod in dicto cap. 2. caſus eſt con-verſus, quia ibi non reſignatur beneficium quod ſpe-ratur mox vacaturum: ſed aliud. Hic autem benefi-cium ipſum vacaturum reſignatur anticipando finem menſis, quia ſpecies. d. c 2. exemplum eſt, quod non reſtringit, ſed idem jus judicat, ubi eadem ratio frau-dis ut hic pariter quod diximus in reſignatione ſim-plici: habet etiam locum in reciproca ſeu cauſa per-mutationis, ut ſi in menſe graduati, vel poſt menſem mandati: aut ſub finem temporis Ordinarii, graviter ægrotans pingue beneficium permutat cum vili bene-ficio nepotis, & de eodem morbo moritur in menſe graduati, tres enim concurrunt, imò quatuor præſum-ptiones: prima morbus, ſecunda conjunctio perſona-rum, tertia inæqualitas beneficiorum, quarta eventus. Ideo etiam ſi facta eſſet ea permutatio cum extraneo idem dico, quia tres præſumptiones abundè ſufficiunt. Idem ſi moritur aliquanto poſt viginti dies dummodo obitus cedat in menſem graduati vel ſub mandato, nec tandiu ſupervixerit, ut tollatur vel non remaneat ſuf-ficiens præſumptio fraudis arbitrio judicis.

119. Idem dicen ſi dicta permutatio fiat æqualis per penſionem à reſignante retentam, iſtud enim machi-namentum non purgat, ſed auget fraudem. Quid enim moriens indiget hac penſione mox evanitura? Imò in materia fraudibus obnoxia quanto major cautela, tan-to evidentior fraus. Bal. in l. *teſtam.* in prin. & ibi Jaſon C. *de teſtamen.* Bal. in c. *ex literis.* col. 2. in fin. *extra. de conſuetud.* & dixi in conſuetud. Pariſ. §. 13. glo. 3. n. 54.

120. Si dicas quod hoc ultimum non poteſt re-gulariter fieri, niſi per Papam vel Legatum ſpeciales de hoc facultates habentem, & ſic ſufficere hanc re-gulam de viginti diebus. Reſpondeo verum eſſe ſi mo-reretur de eodem morbo infra viginti dies quo caſu aliud non requiritur, ſed poſt viginti dies, ſupervivere, quo caſu ceſſat hæc regula: ſed ſtantibus his conjectu-ris ſuccedit diſpoſitio juris communis, qua in fraudem factum judicatur, & beneficium pingue per obitum vacare cenſetur ad commodum graduati vel mandata-rii in cujus fraudem factum eſt.

121. Sed non ad commodum alterius, quia reſpectu alterius & conſilium & eventus fraudis, & ſic omnia deſunt. unde in omnibus ſuperioribus caſibus, & ſimi-libus. & in d. c. 2. *de renunciat.* in 6. tertius cui non erat debitum beneficium impetrans illud per obitum, & dictas fraudes probare volens non admitteretur. fa-cit. l. penul. D. *de leg. l.* 2. §. *ſi. duo. tit. de collatio. bo-no.* Roma. conſ. 411. in fi. & ſingula. 692. regula eſt. ex-cepta tamen ſimonia, qua probata cum reſignatio nul-la fuerit, vacaret omnino beneficium per obitum per ea quæ dixi infra eo. nu. 206. & in reg. *de public.* nu. 24. cum ſeq.

122. Cæterùm quas ſupra dedi ſpecies, exemplorum vice ſunt. Quid enim ſi infirmus reſignavit in menſe graduati vel ſub finem menſis præcedentis, & ſequen-ti obiit: ſed Ordinarius contulerat abſenti qui ſequen-ti menſe Ordinarii repudiat? Certè ſatis apparet frau-dem exquiſitam, ex quo iterum ex eadem cauſa vel ejus ſequela invenitur beneficium ad liberam Ordina-rii collationem fruſtratis expectantibus. Tum hæc con-currunt infirmitas reſignantis, collatio facta abſenti, ejuſdem repudiatio: & quamvis repudiatio illa non ſit nova vacatio, ut dixi infra. *de publica. reſignatio.* nu. 90. & infra *de veriſimili. notic.* nu. 81. cum ſequ. tamen cum aliis facit argumentum colluſionis.

123. Nec neceſſe eſt arguere fraudem reſignantia vel omnium participārium actum, quia ſufficit fraus unius.

unde in d. c. 2. *de renunciat.* in 6. etiam ſi conſtet quòd reſignans non faciebat animo fraudandi, ſi tamen à fraudatore inductus eſt, ſatis eſt, puta ſi collator vel habens promiſſionem illius de pingui vacaturo rogaverit habentem tenue beneficium, ut illud reſignaret, etiam ſi neſciret id fieri ut obſtrueretur canonico expectanti, & contra prædicta exempla etiam primum illud de reſignatione infirmi & collatione nepoti facta.

Conſanguineo ſed digno reſignare non eſt ſuſpectum.

124. Ceſſant quando ex aliis conjecturis fraus excluditur, vel honeſti ratio præpollet. ut ſi avunculus ſenex ægrotans permutat dignitatem vel pingue beneficium cum tenui nepotis, doctoris, & præſtantis viri talis beneficii digni & partibus ſuis in eo functuri. Hujuſmodi enim permutatio nec fraudulenta eſt, nec alicujus labis aut ſimoniæ ſuſpecta. quamvis enim concurrat duplex ratio affectionis, una ſanguinis & naturæ, altera virtutis & honeſti, iſta non dicitur accidentalis nec impulſiva, ſed præcipua & finalis cauſa, ſaltem non vitiatur per concurſum naturalis amoris qui non contrariatur charitati, ſed magis illi ſubſervit, & ſanguinis affectio rectè ordinata non debet in invidiam trahi. Ita in propriis terminis decidit Egidi. Bellamera poſt Hoſtienſem in c. *tuam.* nu. 8. *de ata. & qualita. præficiendo.* Idem multo magis dico in reſignatione ſimplici, & ſic per obitum infirmi etiam tempore nominati graduati vel mandatarii nihil vacabit. Idem tenet Henric. Bohic in c. *grave. extra. de preb.*

125. Facit quòd concurrentibus duabus cauſis finalibus una ceſſante vel rejecta remanet altera. §. *affinitatis.* & ibi gloſ. *inſtitut. de nupt. l. ſi ventri.* in. fi. & ibi Franciſ. Ripa. *de privileg. credito.* & tex. melior de jure ſecundum Bal. ibi in l. *ſi non leg. Ælia. Sentia. de hæredib. inſtit.* adeo ut etiam privilegium quod eſt contra jus commune, tamen ex altera cauſarum valida ſubſtat. Joan. Imo. Cardi. Florent. in c. *ex parte.* in fine *de cleric. conjuga.*

Honeſta cauſa prævalet.

Facit etiam quod turpi & honeſta concurrentibus, ſola honeſta attenditur & facit locum conditioni in totum gl. in l. *ubi autem.* in fi. *de condictio. ob turpem cauſam.* Joan. Andr. *in mercurial. in pari cauſa.* & ibi Philip. Franc. *de regul. iuris.* in 6. Alex. conſi. 113. lib. 6. Hypoli. Marſil. *ſingulari* 617. Sed hic neutra cauſarum turpis eſt & honeſta naturalem juſtificat.

126. Tum finis præponderat mediis ordinatis ad finem, ſed beneficia Eccleſiaſtica ordinata ſunt pro literis & pietate idoneis. Prædicta intelligo ſi nepos ille eſt adminiſtraturus, ſecus ſi pluralitati beneficiorum & aulæ vel ambitioni inſervitutus. Quorſum enim quævis idoneitas quæ Eccleſiæ cujus eſt beneficium non ſervit? ſumma hujus primæ quæſtio. quod hæc regula per ſe non habet locum in ordinario, ſed præter eam concurrentibus & probatis legitimis conjecturis fraudis poteſt per paſſivam interpretationem juris communis adaptari, & non aliàs.

Quæritur 2. de derogatione.

127. Quæro ſecundo an huic regulæ derogari poſſit, & cujus effectus ſit diſpenſatio? Et primò certum eſt quòd Legatus etiam de latere non poteſt, etiam ſi habeat poteſtatem generalem derogandi omnibus regulis cancellariæ editis & edendis: niſi ſpecialem, & (ut ita loquar) individualem habeat facultatem derogandi huic regulæ. *de viginti diebus infirmorum reſignantium,* quia hæc regula jus facit, utpote judicialis, tum notabilis, & favorabilis eſt: Et ita rectè tenet do. Ludov. Gomeſ. hic, q. ult. & in procemio, lib. 6. De Papa verò nemo dubitat quin poſſit: juxta regulam c. *innotuit. de elect.* c. *propoſuit. de conceſſ. preb. l. eius eſt nolle. l. Neratius. de reg. iur.* dummodo expreſsè & nominatim deroget. Non enim ſufficerent derogationes quantumvis generales Papæ, ergo nec derogationes generales in legatione: ut ſentit Gom. hic qu. 34. & bene. Et ut inquit. glo. & Gom. q. 39. ante Leonem X. non ſolebat derogari huic regulæ, niſi cum maximis favoribus. ſed à tempore Leonis, cœpit paſſim derogari tam in Italia quàm extra.

Papa non eſt dominus Eccleſiæ.

128. Sed quòd Papa paſſim & indiſcriminatim derogare non poſſit, ne dum non debeat, graves urgent cauſæ: nec enim Eccleſiæ dominus eſt: ſed adminiſtrator. 12. qu. 1. c. ult. *de donat.* & terigi in conſuet. Pariſ. §. 2. & gl. 4. nu. 19. non autem habet poteſtatem malè adminiſtrandi, etiam ſi hyperbolici quidam adulatores blaſphemant eum eſſe majorem Apoſtolo, contra illud ad Galat. 1. *Aut Angelus è cœlo, &c.* & contra quam etiam Apoſtolus negat ſe habere poteſtatem. contra quos, etiam ultra Bernard. *de diſpenſat.* ad Euge. librum edidit. Joan Gerſon in 4. part. oper. Remedia contra adulato. At quum hæc regula juſtis de cauſis facta ſit & favorabilis, videlicet ad reſtringendum fraudes quæ contra Canones ipſos, & jus publicum fiunt; ut ſupra. n. 36. 95. 101. ſeq. derogationem injuſtam eſſe, ne dum odioſam. Cùm autem paſſim ſine delectu fiat, additis 5. ducatis. nemo non videt abuſum & illuſionem eſſe: quaſi hæc regula nundinationis cauſa facta ſit, utque cariùs bullæ veneant. Quid autem iniquius quàm legem proſtare, pretióque refigi?

In adulatores.

Solutio.

Solve, his & aliis gravioribus obviam ire non eſt unius privati: ſed Eccleſiæ legitimè congregatæ, vel Principis, ad quem in ſuo Regno ſpectat diſciplinam Eccleſiaſticam munire, & defendere, etiam adverſus prælatos Eccleſiaſticos abutentes. c. *Principes ſæculi,* 23. q. 5. qui etiam inde Deo rationem redditurì ſunt, dixi in præfat. Edicti Regii contra abuſus curiæ Romanæ editi. Tum intereſt univerſalis Eccleſiæ quòd beneficia conferantur per ſuos ordinarios, quia Ordo univerſalis deſtruitur, ſi unicuique ſua juriſdictio illæſa non ſervatur. 11. q. 1. c. *pervenit.* qui eſt textus Gregorii magni. Ita in propriis terminis decidit Franciſc. Aret. in c. *Mandatum.* colum. 1. nu. 3. *de reſcript.* ergo intereſt Eccleſiæ Gallicæ. cujus Rex Francorum Chriſtianiſſimus eſt tutor & protector, & ex coronationis juramento ejus utilitatem & immunitatem propugnare debet; ut in procemio pragmaticæ Carol. VII. profitetur, quæ per dictas derogationes læditur. Tum prædicta derogatio fit in reſignationibus verè ſimplicibus jure communi permiſſis, quarum gratia non itur ad alium quàm ad Ordinarium: ſed fit pro reſignationibus in favorem quæ vetitæ ſunt & ſimoniacæ, & ad fovendum abuſum illum qui fit contra ſacros antiquos Canones de prohibita ſucceſſione in beneficiis, & ne liceat de illis teſtamentum facere. Tum hæc regula una cum regula *de publicandis & de veriſimili notitia* non ſolùm ſunt receptæ in toto regno, ſed etiam in legem tranſierunt generalem, ita quod inter leges Regni in cuſtodiam ſacrorum Canonum & libertatis Eccleſiæ Gallicanæ ſancitas connumerari poſſunt. ergo derogatio multiplicem abuſum continet, ut & infra. n. 140. Quod æquum & juſtum eſt judico & doceo, & nihilominus interim ab eo quod de facto ſervatur cavendum moneo infra eodem num. 140.

An huic regulæ derogari poſſit in præjudicium graduatorum & nominatorum.

130. Sed ardua fuit quæſtio in hoc Senatu circa effectum derogationis, an derogatio hujus regulæ per Papam, vel ſuum Legatum facta in favorem, & ſupplicationem privati præjudicet nominatis, & graduatis univerſitatum hujus Regni, ſi reſignans de eadem infirmitate infra 20. dies moriatur, in menſibus eis deputatis? Non ignoro quid in hoc Senatu claſſibus prima & tertia die 13. Maij congregatis concluſum fuerit, cùm anno ſeſquimilleſimo trigeſimo ſexto poſt obitum Legati Pratenſis, frequens occurreret hæc quæſtio, ob multas collationes quas ille fecerat cum expreſſa & promiſcua derogatione hujus regulæ, prout ſpecialem, & particularem ſuper hoc habebat à Papa facultatem. Pro qua concluſione optimè facit, quod ſupra n. 33. ſcripſi hanc regulam non eſſe factam ad commodum hujuſmodi graduatorum & nominatorum, neque iis prodeſſe, niſi in conſequentiam. Atqui non eſt res tam indubitata quàm vulgò putant pragmatici, quorum ſcientia trutinæ forenſis cancellos non excedit. Primùm enim principalis pars, ſeu legitimus contradictor in ea quæſt. generaliter determinanda deſuit: nempe hujus

hujus Regni academiæ, quas univerſitates vocant, quæ nec vocatæ nec auditæ fuerunt.

131. Deinde in earum favorem quamplures & graves urgent rationes: Prima quia quantumvis alias derogatio lata & generalis ſit, nunquàm tamen videtur appoſita, ut habeat effectum contra privilegium inductum miſerationis cauſa: niſi etiam de ipſo fiat expreſſa mentio ut eſt doctrina Cyn. in *l. unic. C. quand. Imp. int. pupill. vel. vidu.* quem extollit Martin. Laudenſis in tractatu *de privil.* §. 40. & ante eos Federicus Senenſis conſ. 230. monaſt. Alex. conſi. 122. nu. 16. l. 4. Fely latè in c. *nonnulli.* in prin. col. 27. *de reſcr.* Carol. Ruinus conſ. 226. conſ. 228. lib. 1. & omnes ubiq; ſequuntur. Secunda, nunquàm includit caſum utilitati reipub. contrarium; & ſi includeret, non valeret. *l. Iubemus.* 1. & ibi Bald. 102. *notab. C. de ſacroſan. eccle.* Fely. in c. *cauſam quæ. col.* 12. *de reſcript.* & in d. c. *nonnulli, col.* 3.

132. Tertia, quia nunquam extenduntur ad privilegium conceſſum univerſitati, etiam collegio Decurionum. *l. Decurion. C. de ſilent.* 2. *lib.* 12. Igitur multominus, ad conceſſum ſcholis ſtudiorum. Lud. Roma. conſil. 436. quod indultum in verſic. *tertia principalis ratio.* Quarta, quia non debent multa ſpecialia circa idem concurrere. *l.* 2. *C. de dot. promiſſ. l. fi. de ſervit. lega.* Alex. Jaſ. in *l. ſingul. col.* 2. *ſi certum petat.* Bonif. de Vitali. in cle. 1. in fio. *ut lite penden.* Quinta quia quando plures diſpenſationes circa idem concurrunt, & quanto plura obſtant, non ſufficit generalis clauſula vel derogatio: quia tanto minus præſumitur de voluntate concedentis. l. 1. & 2. *C. ſi nup. ex reſcrip. pet. lib.* 1. Cod. *de pent. bono. ſubla. lib.* 10. & tanto facilius judicatur obreptio. & ſubreptio. Bal. in *l.* 1. *col. pen. C. de furt.* Alex. *conſ.* 155. *n.* 4. *li.* 6. Fely. d. c. *nonnulli col.* 28. *verſi. quintaconcl.* Jaſo. 233. *col.* 7. Curſi. Junior. *conſi.* 1. *col. pen.* Philip. Deci. *conſi.* 561. *n.* 22. fa. quæ ſcripſi ſuper edicto *contra par. datas.* §. 10. *glo.* 2. *ad fin.* Hæc autem omnia ſimul hic concurrunt: Quod ut clarius judices, ipſam facti ſpeciem oculis ſubjice.

Hypotheſis.

133. Quidam præbendarius vel parochus infirmus menſe Decembri, volens Titium ſucceſſorem habere dat mandatum ad reſignandum in ejus favorem, quod Papa concedit, & ad ipſius Titii ſupplicationem derogat huic regulæ: poſtea contingit reſignantem de eadem infirmitate mori infra viginti dies, non tamen in menſe Decembri, ſed initio menſis Januarii: quare nominatus obtinet ab Ordinario collationem per obitum, juxta Decreta Baſilienſia, & concordata: Uter potior ſit? punctum eſt, an per dictam clauſulam derogatoriam hujus regulæ impediatur beneficium vacare per obitum. non ſolùm reſpectu Ordin. & liberæ collationis Ordinarii, vel aliorum quorumcumque impetrantium: ſed etiam reſpectu collationis neceſſariæ, affectæ, & debitæ, & ſic etiam reſpectu nominati antiquioris, cui vacans per obitum in eo menſe debitum eſt, & effectum? Et apparet quòd non: quia hujuſmodi derogatio exorbitans eſt, & odioſa, per prædicta, tum ſatis operatur contra Ordinariom, in præjudicium liberæ collationis ad eum ſpectantis, & omnium quorumcumque, ſi contingat reſignantem de eadem infirmitate mori ante menſem Januarii, & ſic in reliquo reſtringi debet, ne operetur in damnum indebitum nominatorum, vel graduatorum, quibus debita ſunt beneficia per obitum vacantia in menſibus eiſdem ſpecialiter reſervatis: ut per glo. & Docto. in l. ult. §. *in computatione. C. de iur. delib.* uterque Imol. in l. 4. §. *toties. de dam. infect.*

134. Præterea hic multa odioſa, multæ diſpenſationes ſimul concurrunt. Primum enim quod Papa admiſit *in favorem*, eſt contra Canones, & continent diſpenſationem adverſus Simoniam Canonicam: ut ſupra n. 101. Item rurſus accidit alia diſpenſatio odioſa, utpote contra hanc regulam quæ favorabilis eſt: Et ſic Papa non cenſetur, aut non debet (quod idem eſt) cenſeri velle derogare huic regulæ: in quantum contingeret excludi nominatos, & graduatos, qui habent jus multis modis favorabile, & prærogatum, tum cauſa miſerationis, tum cauſa Reipub. tum favore Eccleſiæ, quæ viris literatis indiget. c. *cum ex eo.* & ibi. Jo. And. *de electio.* in 6. Franc. Ripa. c. *ſi quando, col.* 4. *de reſcrip.* in 6. tum conceſſione piæ cauſæ. c. *ſi propter. de reſcrip.* in 6. tum collegiis ſcholarum, tum etiam ob cauſam alimentorum pauperum, qui literis operam inſumpſerunt, quod patet ex limitatione reditus ducentorum ducatorum: & ſic non videtur in hunc eventum quo mors in menſem nominati cadit derogare. *l. libertis quot.* §. *Poſtumus. de alim. cibar. leg.* Lud. Rom. *conſ.* 416. *verſ. octava principalis ratio.* Philip. Dec. *conſ.* 159. in fi.

135. His tot ſimul concurrentibus ratio ſuadet, imò urget, dictam derogationem, quæ alio caſu effectum habere potuit, non debere ad hunc caſum extendi, nec de eo intelligi. tum vel in dubio præferendus eſſet nominatus, vel graduatus, qui venit ad beneficium debitum, contra Titium, qui certat de lucro adventitio. Titius enim nullam omnino defenſionem habet contra nominatum: niſi illam ſolam derogationem: quæ non ſolùm odioſa eſt, ſed etiam merè lucrativa, niſi quòd uno fortè aut altero ducato redempta: quod tanto odioſius, & iniquius eſt, quanto pluris ſua ſtudia conſtant viris literatis, & favorabiliora ſunt. *v. de reg. iuris. c. locupletari. c. decet. de reg. iur.* in 6.

Diſpenſatio odioſa & lucrativa.

136. Confirmatur, quia per ſacrum Concilium Baſilienſe tertia pars omnium beneficiorum, ultra theologalem præbendam, affecta, debita & reſervata erat viris literatis hujuſmodi indiſtinctè, quomodocumque vacarent: ita quòd omnis vacatio, etiam ex cauſa reſignationis, imò etiam ex cauſa permutationis, de rigore continebatur, ut eſt tex in c. *unico. de rerum permut.* *in* 6. ibi *æquitatem præferentes in hac parte rigori*. Et ſic ſolo intuitu æquitatis excipiuntur vacantia per permutationem veram, & ſine fraude factam. Vacantia autem per reſignationem ſimplicem, vel in tacitum, ut ſæpè fit, favorem. aut aliâs quàm per præfatam permutationem, omnino includebantur, & illis debebantur. Et tamen congregatio Bituricenſis, ſine authoritate dicti concilii, anno quadringenteſimo trigeſimo octavo, excepit etiam vacantia per ſimplicem reſignationem: & meram abdicationem: ut patet in pragmatica de collatio. §. *Item quod omnia.* Et ſic jam facta eſt injuria, & indebita reſtrictio literatis viris. & collegiis ſcholarum miſeris: quia in dicta congregatione non erant vocata hujuſmodi collegia: ſed tantùm Archiepiſcopi, Epiſcopi, Capitula notabilia, Abbates, Decani, Præpoſiti, cæterique Prælati: qui negotium ſuum agentes, cauſa fuerunt hujus indebitæ reſtrictionis præfatæ conciliaris conſtitutionis, decretum etiam irritum habentis. Cùm igitur indebitè (ne dicam nulliter) ſublata cis eſſet vacatio per reſignationem ſimplicem: in cujus congregationis conſequentiam, eadem limitatio ſecuta eſt in concordatis, quæ aliâs ſecuta non fuiſſet: non eſt addenda injuria injuriæ, nec afflictio afflicto, per jura vulgata. Cùm igitur per hanc juſtam, & favorabilem regulam redeamus ad vacationem per obitum: non debet derogatio hujus regulæ extendi in caſum, quo obitus incidat in menſem his collegiis & literatis viris affectum.

Concilium Baſilienſe.

Conventus Bituricenſis.

137. Nec obſtat quòd Papa in concordatis tit. *de mandat.* §. *nòſque.* jus præventionis etiam in his menſibus ſibi reſervaverit: tum quia Papa hic non prævenit in conferendo per obitum: ſed in vacatione per obitum præventus eſt à nominato: tum quia illa reſervatio intelligitur de ſimplici, non autem de diſpenſatoria, ſaltem contra hanc regulam, ſicut nec contra regulam *de ver. not.* (ſatis eſt enim quòd prævenire poſſit ubi aliud non impedit quàm vulneratio juris communis, & juriſdictionis ordinariæ, & in hoc ſatis operatur reſervatio: unde non debet extendi quando aliud impedimentum notabile concurrit: ſaltem nullo modo debet extendi de uno cap. vacationis præventæ, ad aliud impediendo, & ſibi in effectu reſervando aliam futuram vacationem: ſicut nec ex eodem capite præveniendo veriſimilem notitiam.)

138. Tum quia derogatio hujus regulæ ſpecies eſt reſervationis, per concilia & concordata prohibitæ: imò in effectu eſt vera reſervatio & diſpoſitio futuræ vacationis. Quando enim Papa confert per reſignationem, jam prævenit, & ſupplantat Ordinarium in hac ſpecie vacationis: quando autem ſimul addit derogationem hujus regulæ, diſponit de futura vacatione per obitum, quàm præripit, ſibique pluſquam reſervat, & ſic abuſus eſt: quia omnis ſpecies reſervationis, vel diſpoſitionis de beneficio vacaturo, vel de quacunque futura ſpecie vacationis, generaliter, & indiſtinctè damnata eſt per ſacra concilia, & concordata. Quinimò illa reſervatio facta in concordatis ſupra n. 137. in prin. militat contra Papiſtam: firmat enim regulam in reliquis, per jura vulgata. Papa autem ſibi non reſervavit jus faciendi, ne beneficium vacet per obitum decedentium etiam in menſibus Ordinariorum, & multominus in menſibus reſervatis univerſitatibus ſtudiorum: ubi aliàs de jure communi, vel per hanc regulam favorabilem, diu ante dicta concordata non ſolùm latam, & publicatam, ſed etiam in hoc regno receptam, & approbatam, per obitum vacatura ſunt, & hæ ſunt rationes, quæ inter alias, quas brevitatis cauſa prætereo generaliter, quæ omnem hujuſmodi derogationem excludunt. Igitur etiam poteſtas deficit, ut etiam ſi Papa maximè velit, idque exprimat, non poſſit hanc vacationem per obitum, præſertim in menſibus academiarum hujus Regni impedire: ſed dato quòd poſſit, niſi id nominatim exprimat, non debet cenſeri id voluiſſe, per prædicta.

139. In Legato autem à latere, etiam ſi maximè velit & exprimat, poteſtas per aliam quoque rationem deficit: Tum quia per concordata cautum eſt ut vacantia in menſibus Ordinariorum libere per eos ſecundùm juris communis diſpoſitionem conferantur: vacantia autem in menſibus graduatorum & nominatorum eiſdem proſequentibus & non aliis conferantur. Ergo Papa prævenire non poteſt, ſicut nec ullo modo concordata rumpere. Ergo neceſſe eſt liberum ſemeſtre inquirendi & conferendi relinqui Ordinariis in menſibus ſuis, ſecundùm concilium Lateranenſe, & juris communis diſpoſitionem in c. *nulla. de conceſſ. prabend.* graduatis autem & nominatis menſes ſuos integros ſervari niſi quatenus per eadem concordata excipitur. Sed ſola præventio ipſius Papæ & non Legatorum ad partes miſſorum excipitur. Ergo ſolus Papa poteſt uti jure præventionis, & non Legatus, præſertim in partibus exiſtens. Tum etiam ſi de facto per conniventiam aut Ordinariorum ignaviam recipitur Legatus cum facultate præveniendi ad vacantia in menſibus eorum per vulgares duntaxat dietas, tamen reſpectu academiarum nunquam in hoc regno recipitur, niſi ſub expreſſa limitatione, ne poteſtate & facultatibus ſuis utatur, in his quæ præjudicarent juribus univerſitatum vel ſcholarum hujuſmodi. Adeò ut ſi expreſsè contraveniret (præter nullitatem) appellari poſſet tanquam ab abuſu. Præterea ſcio, prout etiam ſciunt hi qui in his verſabantur, tempore dictæ concluſionis de qua ſupra nu. 130. quòd vivo dicto Pratenſi, Legato & cancellario, propter ejus magnam potentiam & authoritatem, nullus auſus fuiſſet in dubium revocare poteſtatem ejus, & tempore dictæ concluſionis, nondum lapſus erat annus ab obitu dicti Legati: & adhuc potentiores erant ejus amici, & quorum intererat. fortiùs urgeo, quia certum eſt Legatum etiam à latere non poſſe uti jure præventionis, in præjudicium nominatorum & graduatorum. Nunquam enim, nempe in hoc regno, niſi ſub hac reſtrictione, nec in eorum præjudicium facultatibus ſuis utitur.

Legatus non poteſt prævenire nominatos & graduatos.

140. Ideo quamvis connivenuer admiſſum ſit, ut poſſit Ordinarios prævenire (dummodò per vulgares dietas tantum & non per curſores, ut pleniùs dixi infra ſuper reg. *de veriſi. notit.* num. 22.) tamen in menſe graduati vel nominati non poteſt: niſi eodem modo conferat, quo debuiſſet & potuiſſet Ordinarius. Sed nec Imperator quoque patitur Legatos ullo modo prævenire poſſe Ordinarios, in menſibus eis aſſignatis, ut vidi per literas patentes Caroli V. ſubdata 3. die Maij, anno 1531. quarum exemplar habeo, igitur nec in eorumdem præjudicium poteſt huic reg. derogare: quia eſſet prævenire, imò pluſquàm prævenire, & omnino præcipere in eorum præjudicium, imò etiam Ordinariorum: qui per hujuſmodi præventiones, non liberantur nec à nominatis, nec à graduatis, nec à mandatariis quidem papiſticis: quare vigilare coguntur, & vel abſentibus illico conferre ne eis pereat, & adhuc gravati maneant. Et de iis ſatis.

Carolus V.

141. Sed donec forſan meliùs, & tutò ſcholis, & literatis viris conſultum ſit, patienter interim cedere debent dictæ clauſulæ derogatoriæ non ſolùm Papæ: ſed etiam ſiri Legati facultatem expreſſam habentis. Imò etiam ſi Legatus non habeat facultatem niſi in genere: ſi tamen de facto ſervatur & toleratur quod derogare poſſit, non eſt privatis contra impetum fluminis luctandum, & ita nuper conſului, cum theologus Andegavenſis vir doctus & antiquitate ſtudiorum veræque honeſtæ venerabilia impetraſſet per obitum menſe Julio hoc anno ſupra ſeſquimilleſimo quinquageſimo octavo beneficium ſibi ſoli ut antiquiori nominato debitum, & contra juvenem quemdam proviſum ab iſto Legato per reſignationem morientis qui eodem menſe infra quartum vel octavum diem obiit cum derogatione hujus reg. ultra ea quæ ſcripſi, multas paginas doctarum allegationum antiquorum Conciliorum & Canonum & jurium & argumentorum miſiſſet, rogatus ut patrocinio meo juſtam & favorabilem cauſam ejus tuerer: admonui nunc etiamnum de facto tolerari & indulgeri derogationi hujus Legati, quanquam non habeat facultatem derogandi regulis Cancellariæ, niſi in genere. Et quamquam reſignans de eadem infirmitate ſtatim in menſe nominati vel graduati mortuus fuerit, atque ideo conſultius eum facturum ſi ſumptibus & laboribus inanibus ſenectutem ſuam non vexaret. *l. 1. de inofficio. teſtamen.* ſed potiùs aliam vacationem expectaret, ut in pace bonæ conſcientiæ ſine humano beneficio gratia Dei confectus moreretur.

Patent la univerſitatum.

142. Hic opportunè ſe offert multiceps hypothesis quam nuper valdè controverſam vidi. Quidam habens opulentam curam in diœceſi Cœnomana decumbens in quodam ſuburbio hujus urbis die quarta Auguſti 1556. reſignavit Martino cauſa permutationis ad quoddam ſacellum ad altare S. Joannis in æde ſancti Benedicti, eadem die conſenſu dato Mavortius ille Cardinalis Caraffas Legatus admiſit & contulit Martino, cum derogatione *regulæ de viginti diebus*, & die decima ejuſdem menſis reſignans ex eodem morbo in poſſeſſione, obiit. Melchior per obitum ab Epiſcopo impetravit, & poſt concluſionem in cauſa Martino objiciebat: Primò quòd non conſtaret de facultatibus Legati Caraffæ, quia Martinus tantùm ſuper hoc producebat exemplar cum clauſula lecta & publicata in Parlamento ſub modificationibus in areſto curiæ contentis, ſed nec illud areſtum nec dictas modificationes producebat quæ ſunt pars facultatum, imò verè facultates Legati qui nullum uſum, nullam executionem habet ſuarum facultatum, niſi in quantum verificatum eſt & permiſſum in Senatu ſupremo Pariſienſi: ergo dictum areſtum & modificationes Senatus non ſolùm erant pars facultatum Senatus, ſed caput & fundamentum totius executionis. Et ſic Martinus nihil producebat, quia à capite edenda eſt ratio *l. Argentarius. §. 1. ff. de eden.* & inſtrumentum ſe referens ad aliud non ſpecificatum in referente nihil probat, niſi etiam inſtrumentum relatum producatur *l. ſi ſic. §. 1. de deleg. 2. l. leg. 1. de liberatio. leg.* late dixi in conſuetudine Pariſienſ. §. 3. num. 75. & ultra ea quæ ibi allegavi, idem tenet Andr. Barbat. inter conſilia Alex. conſ. 55. n. 6. lib. 4. Tum inſtrumentum relatum eſt pars referentis.

Varia hypotheſis.

nec prodeſt producere alterum, ſicut nec producere partem inſtrumenti. *l. Incivile, ff. de legib.* Secundò objiciebat quòd etiam ſi illud exemplar integrum eſſet & probaret, tamen per illud liquebat legatum non habere poteſtatem derogandi regulis Cancellariæ niſi in genere nulla facta mentione de poteſtate derogandi huic regulæ in ſpecie. Et ſic contra hanc favorabilem & pro lege communi receptam regulam derogare non poterat nu. 127.

143. Tertio objiciebat teſtes nominatos in procuratorio ad reſignandum eſſe ſcholares, & ſic non domiciliarios *l. 2. C. de incol.* lib. 10. Panorm. Felyn. in c. *Rodulphus, extra. de reſcript.* Et conſequenter nullam prorſus fidem adhibendam, per edictum regium contra parvas datas articu. 3. ubi dixi. Quartò quòd Martinus expreſſerat ſe doctorem theologiæ, nec tamen docebat. Quintò quòd non docebat prætenſum ſacellum eſſe beneficium titulatum prout non præſumitur. Sextò quòd in regeſto inſinuationum procuratorium illud carebat nomine procuratoris ſpacio adhuc albo relicto. Septimò quòd inſtrumentum poſſeſſionis captæ per Martinum erat factum per notarium Eccleſiaſticum non approbatum nec immatriculatum contra formam edicti Regii lati anno 1547. & edicti Regii, contra parvas datas §. 1. 2. & ſic nullam fidem faciebat nec conſtabat de poſſeſſione Martini. Octavò quòd non conſtabat ſacellum illud collatum fuiſſe defuncto. Nonò quod moriens reſignabat pingue cum tenui, & mors ſtatim ſequuta permutatione nondum impleta.

144. Quibus non obſtantibus Præſes Pariſienſis conſervator privilegiorum Academiæ fiduciariam poſſeſſionem adjudicavit Martino, cujus partes multi certatim tuebantur, reſpondentes ad primum objectum quod publicatio facultatum Legati pluſquam notoria erat, & in propatulo typis excuſa. Ad ſecundum verò ſolvebant per communem obſervantiam & per quoddam arreſtum latum pro ſimili reſignatario proviſo per Legatum ad velum aureum. Ad tertium dicebant non curari de illo modico. Ad quartum quod nihilominus Legatus admiſiſſet & contuliſſet etiam non expreſſo gradu Theologiæ, qui non requiritur ad beneficium curarum: deinde quòd permutatio neceſſaria &c. & ſic impetratio ex hoc capite obreptioni & ſubreptioni non ſubjacet, cùm non ſit gratioſa, ſed debita. Ad quintum dicebant quòd præſumitur beneficium. Ad ſextum, non eſſe immutationem veritatis, hoc eſt, non eſſe periculum falſi propter quod amitteretur poſſeſſorium, juxta c. *olim. de reſcript.* & plaries judicatum, & tandem cautum edicto Regio contra parvas datas. §. 17. ubi glo. v. dixi. Cæterùm non eſſe periculum propter defectum inſinuationis, cum edictum illud inſinuationum ſit quæſtuarium corradendæ pecuniæ cauſa ſordidè factum & meritò caducum. l. 1. in prin. C. *de caduc. tollen.* & juſtè ſpernitur à bonis judicibus, niſi ſicubi præſumptio falſi vel fraudis degenerat contra non inſinuantem. tunc enim ſervatur rigor dictæ formulæ, non aliàs. Tamen ego quidem puto inſinuationem & tranſcriptionem procuratorii ſufficienter factam, etiam nullo nomine procuratoris adſcripto in albo vacuo. Ad ſeptimum dicebant non eſſe curandum de formula captæ poſſeſſionis, vel non: cum non ſimus in regula *de publicandis*, & ſi nec inſtrumentum poſſeſſionis nec ſolemnitas ejus neceſſaria eſt. Ad octavum dicebant ſatis conſtare per collationem factam tertio per obitum defuncti. Ad nonum cenſebant de hoc non curandum, quia nullus erat expectans cui beneficium deberetur.

145. Viden ut cupidis involandi beneficia non deſint colores, adeo ut hujuſmodi [illegible] non deberent in his judices aſſumi, ſeu recuſari: ut conſimili morbo laborantes, & qui hac vel ſordidiori via à ſenſibus moribundis beneficia emungere parati eſſent. Fuit enim omnino malè judicatum, neque pauca tangam inſolubilia, reſponſio illa ad tertium non eſt aliud, quam contradicere Edicto Regio contra parvas datas, quod ex graviſſimis cauſis. §. 3. ſanxit in hujuſmodi procuratoriis teſtes debere eſſe notos non domeſticos, ſed domicilium habentes in loco: degenerat enim præſumptio contra hujuſmodi procuratoria, & à laborantibus in extremis obtenta, non minus quàm olim contra teſtamenta. ff. & C. *de teſtamen.* per to. et in primo tomo Epiſtolarum beati Hieronymi, & ad hoc text. in cap. *ſuper hoc.* ibi nulla ratio hoc veriſimile reddit *extra. de renunciatio.* & multo fortius quando fiunt non ſolùm à morientibus, ſed etiam extra patriam & locum beneficii in loco obſcuro. Scholares autem non habent domicilium in loco ſtudii, nec ſunt de illis teſtibus, quos edictum requirit. Præterea aut ſeriò vacant literis, & ut expertes negotiorum facilè poſſint allici & decipi, aut ſodalitates & factiones ſequuntur, & eo ſunt corruptiores & ſuſpectiores. Tum ergo conſtaret de nullitate procuratorii: vel hoc ſolum ſufficiebat ad plenum poſſeſſorium adjudicandum Melchiori.

146. Ad quartùm ſolutio bona eſſet in collatione Ordinarii. cle. 2. *de offic. ordin.* Sed quando apud Legatum, ſive ſimpliciter ſive ex cauſa permutationis impetratur, omnis obreptio vitiat: quia ſpernitur Ordinarius. Nec obſtat quòd hoc tacito Legatus nihilominus contuliſſet, & quod nihil de pretio remiſit propter qualitatem theologiæ expreſſam: quia in obreptionibus non quod Papa vel Legatus facit, ſed quod facere deberet inſpicitur, ut not. infra num. 340. Porrò certum eſt de jure quod doctura ſacræ theologiæ probat è re & honore Eccleſiæ eſſe tali doctori beneficium curarum conferre, nec aliam cauſæ cognitionem exigendam quæ in permutationibus beneficiorum de jure debet adhiberi: ut diximus ſupra nu. 39.

147. Ad quintum, falſum eſt quod illi [illegible] dicebant præſumi beneficium, quia etiam locus priùs in dubio non præſumitur religioſus, niſi authoritate Epiſcopi appareat conſtitutus. *c. ad hæc.* & ibi glo. 1. & omnes canoniſtæ *de religioſ. domib.* nec priùs inbeſt ſolicitudini Epiſcopi. Ideo falſa eſt & nimis generalis epitôme c. *de xenodochiis. extra. de religio. domib.* ut ibi in annot. dixi. Probato verò quòd authoritate Epiſcopi conſtitutus ſit, religioſus quidem eſt, ut per Alex. conſil. 120. col. 2. lib. 1. Philip. Dec. conſil. 121. col. 1. Sed non tamen eſt beneficium eccleſiaſticum, niſi conſtet eſſe fundatum ut ſit beneficium & conferatur in titulum. clem. *quia contingit. §. ut autem, de religioſ. domib.*

148. Ad octavum, falſum eſt. Sed oporteret conſtare reciprocam collationem factam defuncto in ejus vita: aliàs non eſt verum dicere permutationem impletam. *l. 1. de rer. permutat.* Sed colore quæſito accerſitam, & conſequenter per obitum vacaſſe. Porrò quamquam nullus ſit expectans cui debeatur, tamen ſatis eſt ex circunſtantiis negotii conſtare factum eſſe in fraudem Ordinarii & imminentis vacationis per obitum, & in fraudem veterum Canonum ſucceſſiones in beneficiis vetantium: & ita in fortioribus terminis pro impetrante per obitum judicatum fuit in hoc ſenatu, per areſtum, de quo ſupra nu. 26. Et ſic patet ſolutio ad nonum & ad omnia: habes quæſt. valdè practicam, & theoricè & practicè ſimul reſolutam, quod in aliorum ſcriptis nuſquam reperies: ideo placet aliam non minus practicam quàm novam addere: nunquam enim Hoſt. Specu. Joan. And. Abbas antiquus & poſterior, principes Canoniſtarum ſimilia viderunt.

149. Accipe ergo ſpecimen eorum quæ nova & à quinquaginta annis mandrabuli more in deterius ruens à Romanenſibus & trapeſitis inventa praxis invexit: Ranus duo habens opima beneficia, Canonicatum & Præbendam Turonenſem & prioratum de Gahaudería, laborans in extremis cum fratre Raniculo curato parochiæ de Bazochiis, ſitæ in diœceſi Lexovienſi, concordatum faciunt in quo Ranus ait ſe velle dictam curam acquirere, & promittit duo procuratoria dare, Nova hypotheſis.

unum ad reſignandam dictam præbendam cauſa permutationis cum Raniculo ad prioratum de Chemeyo, qui tenebatur per monachum eorum fratrem, alterum verò ad reſignandum dictum prioratum de Gahauderia cauſa permutationis cum eodem Raniculo ad dictam curam retenta penſione annua centum librarum & domo cum appendiciis & vineis Gahauderiæ: dictus autem Raniculus promittebat dare tria procuratoria valida & irrevocabilia, unum ad reſignandum dictum prioratum de Chemeyo cauſa permutationis ad dictam præbendam, non expreſſo, an nomine ſuo, an verò nomine dicti monachi: & illud non promittebat dare niſi infrà quatuor menſes à die dicti concordati, menſe Aprili facti. Alterum vero ad reſignandum curam ſuam cauſa permutationis cum prioratu Gahauderiæ: Tertium ad conſentiendum creationi dictæ penſionis, & homologatum fuit Romæ die 20. Maii anno 1556. & die ſequenti collatio præbendæ facta Raniculo cauſa permutationis ad prioratum de Chemeyo cum derogatione regulæ de viginti diebus, & triduo poſt obiit Ranus, per cujus obitum capitulum contulit præbendam Titio.

150. Breviter omiſſis argumentis reſpon. utrumque Rani beneficium vacaſſe per ejus obitum non obſtante dicta homologatione & derogatione hujus regulæ. Quamvis nullus eſſet expectans cui deberetur: tamen nimis multa concurrunt, ut appareat concordatum & reſignatum in fraudem Ordinarii & veterum Canonum prohibitæ ſucceſſionis beneficiorum. Primò graviſſimus morbus & mors imminens quæ de eodem morbo infra triduum reſignationis admiſſæ ſecuta eſt: ſecundo perſonarum conjunctio, qui erant fratres: tertio inæqualitas beneficiorum quæ per creationem penſionis non purgatur, ſed magis augetur: cùm certum eſſet fore, ut penſio cederet lucro reſignatarii per obitum morientis nulla penſione nec novo ſimili beneficio curato indigentis. Præterea & quarto prima permutatio præbendæ, eſt ad beneficium alienum, quod non erat in poteſtate compermutantis: & ſic contra text. in c. in verbo *ſua. de rer. permut.* in 6. ubi omnes docto. negant eſſe permutationem quæ fit de beneficio non ſuo; & ſic conſtat hujuſmodi concordatum non eſſe tractatum permutationis. *l. 1. de permuta.* ſed alterius conventionis non permiſſæ, & ſic prohibitæ in beneficialibus. *c. cum pridem. de pact.* Quinto clauſulæ inſolitæ & artificioſæ, quæ tendunt ad fabricandum regreſſum vetitum & abuſivum. Si enim Ranus ſuperviveret, beneficia ſua retinere poterat permutatione non ſortiente effectum, defectu conſenſus dicti monachi; ſi vero moreretur, omnia beneficia ſalva erant fratri ſuo: igitur effectualis regreſſus & reſervatio, & utroque caſu nihil vacaturum erat per obitum Rani, & ſic fraudatur Ordinarius.

151. Sexto, Raniculus nunquam ex parte ſua implevit, nec dedit procuratoria ad reſignandum, & multominus impleri fecit per dictum monachum, & conſequenter permutatio nulla fuit, & utrumque Rani beneficium vacavit per ejus obitum: utcumque enim fraudulenter agerent ut omnia beneficia Rani caſu quo moreretur, cederent Raniculo, etiam ſi is nihil reſignaret & nihil ex parte ſua impleret: tamen primo fuit oppoſitum in mente retentum, nec Papæ expreſſum: Secundo propoſitum illud erat vera ſimonia canonibus vetita & prohibita. Tertio non ſolùm pontifici tacita & occulta, ſed etiam contrarium expreſſum & ementitum, & falſo juratum, quod omnia ita, ut expreſſa erant, ſerio & ſine alia fraude fiebant: igitur etiam ſi non eſſet niſi ſola ſubreptio, omnia nulla. Septimò in iſtis quæ non à voluntate privatorum, ſed à voluntate & diſpenſatione ſuperioris dependent, non ſcientia & voluntas privatorum, ſed ſcientia & voluntas ſuperioris, à qua totum pendet, attendi debet: Atqui procuratoria miſſa per Ranum erant conditionalia ad effectum præfatæ concordiæ, & non aliàs, nec aliter, nec alio modo. Ergo forma illa ſuperior expreſſa debet attendi, non autem ſi quid aliud compermutantes tacitè inter ſe agerent, & ſic procuratoria illa, ſicut &

153. omnis reſignatio ex cauſa permutationis, duplicem habebant conditionem originaliter exiſtentem & à jure approbatam, videlicet ſuſpenſivam & reſolutoriam. Suſpenſivam autem duplicem, videlicet primam ſi compermutans habet verum titulum beneficii quod permutat: tex. in *c. 1. de rer. permut. in 6.* ubi ſua beneficia, ubi Dominic. de S. Geminia. & Phil. Franc. tenent quòd non poteſt fieri permutatio niſi de beneficiis titularis & ſuis, id eſt quorum uterque compermutans reſpectivè verus eſt titularius, huic per regulas cancellariæ, in jure communi fundatas expreſſe cavetur, ut in proviſionibus ex cauſa permutationis ponatur clauſula quod neutri permutantium jus acquiratur, niſi quilibet ipſorum jus habuerit in beneficio per ipſum reſignato: ut in regulam cancellar. 38. & ſi fuit omiſſa dicta clauſula, tamen tacitè intelligitur. quia de natura, imò etiam de neceſſitate actus ſubjecti ineſt. d. c. 1. *de rer. permuta. in 6.* & hoc deficiente nihil ab initio fit. Conditio ſuſpenſiva.

154. Secunda conditio ſuſpenſiva eſt, ſi compermutans viciſſim de facto reſignet compermutanti, & ex eadem cauſa, aut ſaltem det illi procuratorium liberum, validum & efficax ad reſignandum ex eadem cauſa, & alter reſignans illud receperit. Si enim alter permutantium non impleat ex parte ſua, vel non faciat quod in ſe eſt, nihil fit & omnia remanent in fieri. Conditio verò reſolutoria eſt poſtquam uterque permutantium hinc inde de facto implevit, & collatio & poſſeſſio utrinque ſecuta, ſed poſtea alter evincitur. Tunc enim eo modo quo evincitur, poteſt ad prius beneficium redire ſine nova collatione, in vim conditionis reſolutoriæ. ut tenet Phil. Deci. in c. *venerabilis. de exceptio.* ubi in annot. dixi. Reſolutoria.

155. Porrò non verùm quod ſuperſtes permutantium poſſit (ut vulgò putant) uti bona fortuna, niſi quando primò habeat jus in beneficio quod permutabat, ita quod poterat ſubſiſtere permutatio, & quando fecit & tradidit procuratorium validum & efficax ad reſignandum ſuo compermutanti, qui illud acceptavit, deinde negligens fuit, & obiit antequam illud exequeretur, ſine culpa ſuperſtitis, qui ceſſante etiam omni alia fraude fecit quod potuit, & adhuc non eſt tutus reſpectu ſuperioris, qui poteſt ſuperſtitem cogere ad dimittendum alterum beneficium, ut dicam infra ſuper regul. *de publicandis.* num. 148 cum ſeq. Quandiu ergo compermutans non conficit reciprocum procuratorium vel confectum apud ſe retinet, permutatio ſemper eſt in fieri, & ſic neceſſariò locus eſt vacationi per obitum. Sed Raniculus nunquam fecerat, nec facere potuiſſet. Bona fortuna.

156. Præterea certum eſt quòd procurator Rani non habebat mandatum purum liberum & abſolutum, ſed duntaxat ad faciendum ea quæ erant neceſſaria cauſæ dictæ permutationis & ad effectum dictæ mutuæ concordiæ: quæ forma debet attendi & non tacita mens in mandatis, ut dixi. Igitur procurator non habebat in mandatis donare, nec aliquid ex debito remittere, nec faciendi voluntaria, ſed tantùm neceſſaria: non igitur potuit reſignare priuſquam videret mutuo reſignari domino ſuo, vel ſaltem niſi priùs videret & in poteſtate haberet procuratoria valida, & irrevocabilia domino ſuo reciprocè promiſſa & debita, quæ numquam habuit nec vidit igitur nihil facere potuit, quia non poterat niſi neceſſaria & debita, non igitur fidem habere potuit de reciproca reſignatione: ſicut nec procurator ad vendendum, fidem de precio, ut no. in §. *vendit. inſti. de rer. divi.* Alex. conſ. 133. lib. 6. ubi in annotat. tetigi.

157. Nec obſtat quòd Raniculus non tenebatur dare procuratorium monachi niſi infra quatuor menſes:

quia reſpondeatur primò quod illa dilatio erat mutua. *l. petenda. C. de tempor. in integ. reſtitut.* & ſic procurator Rani interim nihil tenebatur facere. Secundò quòd ſaltem priùs penes ſe habere debebat procuratorium Raniculi de cura, quod purè & reciprocè debebatur. Et quamvis reſpicere prioratum Gabaudetix, tamen utraque permutatio una mutua contemplatione facta unus & idem actus indiviſibilis: quia alterum contemplatione alterius: & ſic non poteſt una permutatio ſine altera ſubſiſtere per locum à correlativis, quo unum influit in alterum: & altero deficiente, totum deficit. *l. ult. de acceptila.* & mutua contemplatio facit plures actus unum actum cenſeri, Bal. & omnes, in *l. petens. C. de pact.* etiam ſi fiant in diverſis inſtrumentis, ut dixi in conſuet. Pariſ. §. 23. quæſt. 21. num. 80. Tertiò illa dilatio quatuor menſium reſpectum monachi evidentem fraudem regreſſus arguit: quia certum erat quòd ad minus infra quadrimeſtre Ranus convaleſceret vel moreretur, & ſic ſemper remaneret in voluntate alterutrius eorum, an illud concordatum & illæ permutationes ſortirentur effectum vel non dicto monacho nihil interim faciente, & ſic aut omnia remanebant in fieri, aut erat regreſſus abuſivus.

158. Præterea non eſt in poteſtate ſummi pontificis hujuſmodi concordata admittere, in quibus permittitur provideri de beneficio tertii abſentis non contrahentis, nec ſe obligantis: eſt enim aperire viam regreſſibus, ut tetigi infra in reg. *de publican.* & ita nu. per præfecti libellorum ſupplicum baſilicæ noſtræ regiæ cenſuerunt: & bene: & ita conſului. Præterea ſuper ſignatura collationis præbendæ factæ Raniculo in camera erant hæc verba inſolita ſine conſenſu, & ſic nihil actum erat tamen ſine hoc præcedentia pluſquam abunde ſufficiunt ad fraudem & nullitatem convincendam & locum relinquendum vacationi & impetrationi per obitum non obſtante derogatione regulæ de 20. diebus aut aliis clauſulis.

159. Circa præfatam hujus regulæ derogationem quærit hîc Do. Gomeſ. q. 40. & poteſt hîc eſſe tertia quæſtio, Quid ſi non ſit derogatum in prima, ſed in ſecunda reſignatione reſignantis infirmi, qui paulo poſt infra viceſimum primæ reſignationis diem obiit? & tenet neutri reſignationi derogationem prodeſſe, ſed utramque reſolvi, & vacare per obitum: & loquitur quando collatio erat facta diverſis impetrantibus: & ſic non habet dubium: quia prima reſignatio reſolvitur ex poſt facto, per hanc regulam: ſecunda verò ab initio non valuit, tum propter defectum vacationis, tum propter ſubreptionem: quia beneficium repletum erat de perſona primi reſignatarii, qui habebat jus in re purum & Canonicum, quamvis reſolubile ſub conditione, quæ nondum extabat, quia poſtea extante non convaleſcat, quia ab initio nulla fuit, non ſolùm propter defectum materiæ, & vacationis: ſed etiam propter originale vitium ſubreptionis, quod non ſolùm collationem, ſed etiam dictam derogationem, & omnem aliam clauſulam, & diſpenſationem inexiſtentem pariter ab initio infecit.

160. Sed non leve dubium eſt, ſi utraque reſignatio facta ſit in favorem ejuſdem: & primò videtur aliud dicendum: quia ut diximus ſupra nu. 28. derogatio hujus regulæ poteſt supervenire ex intervallo, à reſignatione adquiſita & collatione, dummodo re integra, hoc eſt reſignante adhuc vivente. Secundò, quia in collativis non eſt prohibitum, ſed permiſſum plures titulos accumulare: quamvis aliud ſit in electivis ut per Lap. allegat. ult. Lap. Geminian. Phil. Fran. & omnes in *c. ut circa de election. in ſexto.* Guid. Papa conſ. 134. colum. 4. Felyn. *c. in noſtra.* col. 2. *de reſcript. c. inter dilectos. col. 9. de fide inſtrumen.* Anto. Corſetus. *de poteſtate regia. col. 38.* & de geminatis *derſ. 66.* Phil. Decius. *c. bona, col. 1. de appellat. & in l. nemo ex his. §. 1. de regu. iur.* Et quemadmodum rem quæ mea eſt ſed — Cumulatio titulorum permiſſa.

revocabiliter, vel quatenus dubium eſt, poſſum rurſus, ſive ab eodem, ſive à diverſis ſtipulari. *l. ſi rem meam. l. exiſtimo. de verb. obligat.* vel emere. *l. exiſtimo. de contrah. empt.* vel alio quovis modo quærere. *l. cætera. de leg. 1.* ita idem beneficium pluries impetrare, quatenus priores collationes minus ſubſiſterent aut reſolubiles eſſent & valet ceſſante alio vitio, vel impedimento: & ita ad majorem cautelam quotidie practicatur. Et ſic hoc ultimo caſo ſive dicas primam collationem reſolvi per hanc regulam, ſecunda ſubſiſtet per derogationem ei annexam, nec ſubjacebit vitio ſubreptionis ob tacitum jus alienum, cùm ſit idem impetrans: & ſic etiam ab initio nulla fuit ſubreptio, & multo minus ex poſt facto. ſi verò dicas ſecundam collationem impediri per primam, reſpondebitur non procedere, quando utraque facta eſt idem: cùm liceat eidem plures titulos ad idem beneficium cumulare.

161. Quibus non obſtantibus adhuc idem dicendum eſt, ſcilicet neutram reſignationem valere, ſed vacare per obitum: quia quamvis propter concurſum in eadem perſona ceſſet vitium ſubreptionis in ſecunda: tamen non ceſſat defectus materiæ, & vacationis: videlicet quòd iterum reſignans nullum jus habet, & nihil reſignat, & ſic nihil confertur: & conſequenter ſecunda reſignatio, & collatio nulla eſt de jure communi, cum omnibus eidem annexis: & nihilominus prima per hanc regulam reſolvitur, & ſic vacat per obitum. Non obſtat quòd huic regulæ derogari poteſt ex intervallo, reſignante vivente: quia reſpondetur hoc eſſe verum, quando derogatio superveniret animo & intentione præcedente reſignationem & collationem conſervandi, ut in exemplo, de quo ſupra num 28. ſecus quando derogatio non ſit expreſſe ad effectum primæ reſignationis, de qua non ſit mentio: ſed ad effectum ſecundæ, præſentiſque duntaxat: quia tunc ad illam limitata eſt, nec actus operari poteſt ultra intentionem agentis. l. *non omnis.* in principio. *ſi cer. pet.* præſertim in odioſis, & reſtringibilibus, ut hîc. Tum in dubio diſpenſatio cenſetur reſtricta ad actum, in quo ſit, ut ſup. nu. 29. & infra eo numero & adhuc oportet collationem, ad cujus effectum derogatur, vel diſpenſatur, eſſe tunc validam: alioquin nec hujuſmodi derogatio, aut diſpenſatoria conſervatio ſubſiſteret. c. *porrecta. de confirmat. utili vel inutili.*

162. Non obſtat de titulorum cumulatione quia verum eſt à diverſis reſignantibus, vel ex capite diverſorum prætenſorum jurium ex diverſis cauſis, vel etiam ex capite ejuſdem perſonæ, & ex eadem vel uniformi cauſa, dummodo contingat priorem non impedire ſecundam, ut quia prior reſignatio dicitur, vel dubitatur ab initio, vel ſaltem eſſe nunc nulla, puta propter metum, vel defectum poteſtatis admittente, vel propter revocationem: ſecus quando prima impedit ſecundam, ut quando prior, tempore ſecundæ adhuc ſubſiſtit: quia tunc conſtat ſecundam impediri: & ſic cùm conſtet de ejus nullitate, non poteſt cumulari. Juxta prædicta.

163. Quartò quæro de quæſt. quam nuper multum controverſam vidi. Papa Paulus III. Joanni Cardi- — Quæſtio 4. Indulta Cardinalium.
nali Lotharingo, & Epiſcopo Pariſienſi Cardinali Belleio anno ſeſquimilleſimo trigeſimo ſexto, deinde aliis, poſtea tandem omnibus Cardinalibus Franciæ indulta conceſſit, ut liberè de quibuſcunque beneficiis ad ſuam diſpoſitionem vacantibus, ratione quarumcunque dignitatum vel beneficiorum, quæ in titulum vel commendam habent vel habebunt: diſponerent, abſque ulla reſervatione vel præventione Papæ vel Legatorum ſuorum etiam de latere: tamen idem pontifex ſæpe ſolebat ſpecialiter indultis Cardinalium derogare præveniendo, & pro papiſtis habentibus in bullis ſuis hujuſmodi ſpecialem derogationem, fuit in hoc ſupremo ſenatu judicatum contra Cardinalem Turnonium & contra Cardinalem Car-

penſem, non obſtante quòd eorum indulta in eodem ſenatu prius homologata fuiſſent, tandem in electione hujus Papæ Paul. IV. omnes Cardinales in conclavi pepigerunt & ex compacto concluſum quòd futurus Papa non poſſet hujuſmodi indultis Cardinalium derogare ſub quavis derogatoriæ forma: & nominatim quòd non poſſet derogare huic regulæ *de infirmis reſignantibus* in præjudicium Cardinalium, quod compactum poſt electionem Pauli IV. repetitum fuit, & ab eodem ſolenni voto & juramento confirmatum.

Compactū conclavis.

Thema.

164. Poſtea in menſibus ordinariorum hoc anno M. D. LVII. Parochus infirmus reſignat in manus Papæ in favorem Titii cui ſex dies ante obitum Papa confert cum derogatione hujus regulæ *de viginti diebus*, deinde Epiſcopus Diœceſanus per obitum dicti parochi confert Caio ad præſentationem vicarii Cardinalis Ferrarienſis (ratione cujuſdam prioratus) patroni. Quæritur uter habet jus? Certè ut de facto practicant Papam poſſe huic regulæ liberè derogare in præjudicium Ordinarii vel patroni Eccleſiaſtici, ut ſuprà num. 141. videtur judicatum pro Titio, præſertim cum beneficium nulli alii debitum eſſet, & de ſolius Ordinarii præjudicio ageretur. Tum in dictis indultis excipiuntur beneficia reſignata in manibus Papæ, igitur cùm derogationibus conſictis excepta & reſervata videntur, & hæc non paucis etiam primoribus noſtri ordinis multùm urgere videbantur.

165. Tamen cauſa ad me conſenſu partium relata contrarium judicavi, quia per dicta indulta partim in ſenatu Pariſienſi, partim in magno conſilio Regis homologata, Papa non concurrit cum Ordinariis Cardinalibus: ſed concurſum illum quandiu beneficia ſpectant ad Cardinales, abdicavit, prout potuit, cum quadantenus redeatur ad ſtatum veterum canonum. Nec obſtat quod in dictis indultis, Papa ſibi reſervavit expreſsè vacantia per reſignationem in manibus ſuis factam, & conſequenter ſive per ſimplicem quod rariſſimum eſt, ſive in favorem quod frequentiſſimum eſt: quia non excepit caſum per nullitatem vel reſolutionem reſignationis, etiam per diſpoſitionem hujus regulæ, beneficium vacat per obitum, & ſic omnis vacatio per obitum ſemper manet ſub judicio.

166. Minus obſtat quòd Papa in hoc themate expreſsè derogat huic regulæ, quia, ut omittam, ſuſtineri poſſe Papam, non ſolùm non debere, ſed nec poſſe in hoc regno huic regulæ in eodem regno pro lege approbatæ derogare, cùm etiam hujuſmodi derogatio ſpeciem reſervationis futuræ vacationis contineat, ut ſuprà num. 158. quod in hoc regno damnatum eſt, dico ad areſta pro reſignatariis hanc derogationem habentibus lata, de quibus ſuprà num. 163. quod Papa nondum declaraverat ſe nolle huic regulæ derogare in præjudicium Cardinalium, prout poſtea & ante reſignationem, de qua in themate non ſolùm declaravit: ſed etiam promiſit, ſtatuit, vovit, juravit, idque ſolenniter: quare etiam ſi mentionem feciſſet de hujuſmodi indultis, & beneficium ſpectaret ad diſpoſitionem Cardinalis (ut in bullis de quibus in dictis areſtis expreſſum erat) adhuc hodie non ſufficeret, niſi etiam in derogatione facta eſſet ſufficiens mentio de dicto compacto, promiſſione, voto & juramento, de quo non ſolùm non eſt facta mentio in ſignatura Titii: ſed nec de Cardinali Ferrarienſi, nec quod ſpectaret ad ejus præſentationem.

167. Et ſic iſte caſus indubitatus eſt, & meritò obtinuit mea ſententia, utcunque aliqui clamitarent hac via fieri ut nemo poſſit beneficium ſuum liberè reſignare, quæ vox eſt non veterum eccleſiaſticorum: ſed negotiatorum, quos, dominus noſter Jeſus Chriſtus è templo & domo ſua expulit, & flagello cæcidit, merces, numos, & menſas effundens & ſubvertens, idque bis & ſub feſta paſchalia, videlicet anno primo prædicationis ſuæ, Joan. 2. c. & anno ultimo paulò ante paſſionem ſuam, Math. 21. c. Lucæ. 19. ad fi. & in nullum aliud genus hominum manus unquam injecit, utinam adhuc injiceret, aut miniſtros ſuos ſuſcitaret, ut deſinerent & hypocritæ & quæſtuarii ſacra cauponari, per ſacra intelligo verbum Dei, ſacramenta, ſacerdotia, & quæ ſpectant ad univerſum ordinem & regimen eccleſiaſticum, ſic enim profligarentur hæretici & ſchiſmatici, qui illinc occaſionem ſumunt ad infinitas & intolerandas turbas Eccleſiæ ciendas. Eccleſiæ verò Chriſtianæ in puritate tum doctrinæ, tum vitæ, tum adminiſtrationis ſanctæ gratis acceptæ & datæ, pacem, lætitiam & incrementum haberent. Porrò clamatores illi propter abuſum τῶν καπήλων quorundam ordinariorum non debent licentiam abutendi & diſciplinam eccleſiaſticam evertendi arripere. Mala quidem exempla irritant, ſed non excuſant: at malum malo addere magis provocat iram Dei, qui omnes ſua patientia ad pœnitentiam invitat.

Mercatores è templo ejecti.

168. Sed ad rem: quid ſi reſignatio ſimplex facta & admiſſa eſt in manus Papæ qui per menſem non contulit, an poſt menſem conferre poſſit, ſi beneficium ſpectet ad proviſionem Cardinalis hujuſmodi indultum habentis? Breviter dico quòd non, quia poſt menſem ipſo jure etiam pontificio libera poteſtas reverſa eſt ad Ordinarium, qualis erat ſi non vacaſſet in curia. c. *ſtatutum. de præb.* in 6. & ille menſis currit non ſolùm etiam ignorante Papa ut ibi tenet gloſſ. & omnes canoniſtæ in verbo *numerandum*, ſed etiam vacante ſede & indiſtinctè, quamvis in hoc contrarium velit gloſſ. in d. verbo *numerandum*. & male quia illud. c. *ſtatutum*. factum eſt ad reſtringendum novum ſtatutum de vacantibus in curia, de quo in c. *præcedenti*, ut reſtringatur ad menſem ab ipſa die vacationis in curia numerandum: ergo in reliquo ſtat jus commune Ordinariorum ad quod de facili fit recurſus etiam extendendo. ut tenet d. gloſſ. & omnes doctores in d. c. *ſtatutum*, & ubique Fely. in c. *cum acceſſiſſent* col. 2. *de conſtitutio.* Cùm ergo reſpectu hujus ordinarii Papa ſeſe privaverit facultate præveniendi, nec jure quidem præventionis uti poterit quamdiu ad dicti Cardinalis diſpoſitionem beneficium ſpectabit.

169. Sed hîc incidenter quæro an hoc caſu Ordinarius ſex menſes habebit, an verò reſiduum temporis à die vacationis, & ſic quinque menſes tantùm? Mirum eſt hanc quæſtionem à Canoniſtis in d. c. 2. prætermiſſam eſſe, cum ſit propriè de materia illius c. Breviter dico Ordinarium tempus integrum Lateranenſis concilii, videlicet ſex menſes habere per textum à fortiori in c. *quia diverſitatem. de conceſſ. præben.* ubi de illo tempore deducitur tempus, quo Ordinarius etiam propter culpam ſuam ſuſpenſus ab officio & beneficio providere non potuit: ergo multò magis deducitur tempus, quo ſine culpa ſua, ſed facto & ſtatuto Papæ impeditus fuit.

170. Quod magis confirmatur per opinionem Joan. Monachi Archidiaconi Geminiani, Philippi Franci. & communem Canoniſtarum qui tenent in d. c. *ſtatutum*. quod infra illum menſem reſervatum Papæ nullo modo poteſt Ordinarius conferre. Quod ſi conferat, ipſo jure non valet, nec confirmatur collatio, etiam ſi Papa infra illum menſem non conferat: quæ tamen opinio non eſt expedita, & contrarium poſt Joan. ab Imola verius eſt, de quo aliâs, ne dum brevis eſſe laboro, multa inſuper cumulando obſcurus fiam.

171. Et ad probationem concluſionis ſatis eſt quod etiam culpa ſua impedito tempus illud non currit, d. c. *quia diverſitatem*. niſi in mora fuerit petendæ abſolutionis, poſtquam illam obtinere potuit. c. ult. *de electio.* Bald. leg. *item & ſuccurritur. ff. ex quibus cauſis majores.* Fel. c. *cum inter.* col. 10. & ibi Philipp. Dec. col. 8. *de exceptio.* Et quòd quamvis Ordinarius ſemper maneat collator habitu: tamen per novum ſtatutum Clementis III. de quo in c. 2. *de præbend.* in 6.

junĉta communi opinione Canoniſtarum in c. 3. *eod. tit.* ſactis per illum menſem eſt impeditus, prout in fortioribus terminis Epiſcopus qui intra ſemeſtre eccleſiaſtici, vel infra quadrimeſtre laici patroni: poteſt (ſed revocabiliter) conferre: tamen poſt illud ſemeſtre vel quadrimeſtre habet integrum ſemeſtre ſuum:

172. Et ut hic obiter habeas pleniorem intellectum d. c. 2. & c. *inter cætera, extra de præb.* notandum quod præventiones primùm uſurpatæ ſunt de vacantibus in curia Romana, non jure reſervationis, ſed præven-
Vacatio in curia. tionis. & hoc plauſibiliter ab Ordinariis toleratum ad vitandam diutinam vacationem eccleſiis damnoſam, & eo quòd vacatio in loco remoto non poterat niſi tardè ad notitiam Ordinariorum pervenire. Tum initio pontifices Romani non ſolebant perſonis, ſed eccleſiis providere nulla perſonarum acceptione habita. poſtquam autem attentarunt etiam vacantia in partibus jure præventionis conferre, tum cœperunt vacantia in curia, ſibi jure præventionis præſumere, itaque novum inventum fuit, quamvis Clemens III. in d. c. 2. pro colore novi ſui ſtatuti antiquam conſuetudinem prætexerat.

Novum inventum. 173. Sed tantum abeſt ut fuerit vetus aut recepta conſuetudo tempore Clementis III. ut Cæleſtinus III. ejus immediatus ſucceſſor eam ignoraverit, nec ea in ſuo proprio facto tuendo uſus fuerit, ut eſt caſus in d. c. *inter cætera.* ubi Guilelmus Canonicus Laudunenſis, & Hugo Siclunenſis præbendas ſuas reſignaverant cauſa mutuæ permutationis in manus Cæleſtini III. qui ad finem permutationis admiſſæ mandavit decano Rhemenſi ut præbendam Laudunenſem conferret Hugoni: ſed Epiſcopus Diœceſanus nolens approbare quod ſe contempto geſtum erat, contulit illam cuidam Petro, inter quem & Hugonem orta lite Celeſtinus III. præfatam permutationem & utramque reſignationem revocavit, & utrique beneficium ſuum reſtituit, ut patet non ſolùm in parte deciſa. d. c. *inter cætera.* ſed etiam per gloſſ. 1. Panor. & alios canoniſtas ibi. Id quod Celeſtinus III. nunquam feciſſet, nec à ſe geſta aboleri paſſus fuiſſet, ſi quid fuiſſet de prætenſa antiqua conſuetudine, aut ſaltem ſi ſtatutum Clementis III. prædeceſſoris ſui pro jure receptum fuiſſet. Cum autem Innocentius III. qui magnæ authoritatis & eruditionis fuit, in pontificem Romanum aſſumptus fuiſſet, conquerente apud ſe dicto Petro, mandavit præfato Epiſcopo qui ſcienter præbendam indebitam contulerat dicto Petro bona fide recipienti, qui ſine culpa ſua evictionem paſſus erat, ut aliam præbendam eidem conferret. Hic eſt verus & planus intellectus dictarum decretalium.

174. Quod ſi tum exploratum fuiſſet beneficia ſaltem per reſignationem in curia Romana vacantia ſolius pontificis Romani diſpoſitioni reſervata eſſe, nunquam in decretalibus Gregorii IX. fuiſſet omiſſum. primus omnium Boniſac. VIII. pontificatus ſui anno 4. anno verò Domini M. CCXCVIII. ſecundùm, gloſſ. ult. in fi. lib. 6. & ſic plus centum & ſeptem annis poſt obitum Clementis III. inter quem & eundem Boniſacium octodecim Papæ fuerunt, attentavit ſtatutum illud Clementis III. de vacantibus in curia in formam & neceſſitatem juris communis reducere ſua compilatione, cum antea etiam tempore decretalium, & plus ſexaginta annis poſt illas editas fuiſſet extravagans non ſolum obſcura & in uſum non recepta: ſed etiam per decretales Gregorii IX. reprobata, non ſolùm in proœmio Gregoriano, verſic. *reſecans* & in glo. & omnes canon. ſed etiam per caſum ſpecificum in d. c. *inter cætera.*

175. Quare dico quod ſi Ordinarius beneficium vacans in curia Romana ſimpliciter infra menſem conferat, non eſt collatio funditus nulla: non enim laborat vitio ſubreptionis, ut de immatura præventione Papæ vel Legati, diximus ſupra nu. 48. non enim prævenit, ſed jure ordinario & primitivo utitur. ſemper enim remanet verus & naturalis collator habitu, utcunque beneficium ſit pro hac vice ad tempus reſervatum in curia. imò etiam eſt collator actu ſi Papa non vult uti, vel non utatur dicta reſervatione, quæ etiam odioſa eſt, & de facili etiam cum extenſione (quæ hoc caſu favorabilis eſt) ſit recurſus ad jus commune, ut tenent gl. & omnes canoniſtæ in c. *ſtatutum. de præb.* in 6. Alex. con. 75. nu. 5. cum ſeq. ubi in annotatio. dixi; & noviſſimè Ludo. Gomeſ. in c. 1. num. 70. *de conſtitutio.* in 6.

176. Et ordinarius non minus habet juris in proviſione beneficii durante hoc menſe, quàm durante quadrimeſtri ſpectante ad patronum laicum quo ut infra tempus ſuum debitè conquerente, collatio intermedia Ordinarii ipſo jure annullatur, aliàs rata manet ut clarè probavi ſuprà numero 61. ita Papa infra menſem ſuum Canonicè conferente, ipſo jure annullatur proviſio intermedia Ordinarii, virtute decreti appoſiti in fin. ſtatuti dicti Clementis III. quod vim legis habere cœpit poſtquam in editione Boniſa. 3. c. promulgatum fuit in capite 2. in fi. *de præben.* in 6. ſed Papa non providente infra illud tempus diſpoſitio intermedia Ordinarii rata manet.

177. Quia dictum decretum ſavore Papæ appoſitum intelligitur, ſi Papa favore ſuo uti velit & debitè utatur. quemadmodum jus patronatus laicum ſimile decretum etiam conciliare habet in c. *decernimus.* 16. qu. 7. & tamen ſimilem conditionem recipit prout pro regula traditur de hujuſmodi decretis irritantibus in cle. 1 *de conceſſion. præbend.* Fely. in c. *cæterum. de reſcript.* Qui verò contrarium tenent, errant nedum in jure ſed in facto, putantes nunquam Ordinarios poteſtatem habuiſſe conferendi beneficia ſuæ diœceſis ſi vacarent in Curia Romana: ſed pontifices Romanos ſemper hanc prærogativam privative ad omnes habuiſſe, quod eſt ridiculum.

178. Sed quid ſi Papa intra ſuum menſem contulit, ſed incapaci puta laico vel inhabili, aut irregulari non diſpenſato, aut aliâs nulliter? Pleriqua Canoniſtarum tenent Ordinarium ut inferiorem non poſſe ampliùs attingere ex quo ſuperior appoſuit manum. ſed primò hoc eſt contra jus commune pontificum, & contra regulam c. *non præſtat. de regul. iuris.* in 6. Secundò abuſivum eſſet in hoc regno, in quo Papa non poteſt uti reſervatione, ſed ſimplici concurſu poſt tempus veriſimilis notitiæ. quod ſi Papa nulliter conferendo ſibi de novo beneficium afficeret, vel reſervationem in corpore juris clauſam prorogaret, nihil aliud reſervaret quàm quod eſſet contra decretum *de reſervationibus ſublatis*, & abuſivum.

179. Sed quid ſi in terminis præfati thematis ſuprà num. 164. Titius fecit extendi bullas ſuas & in eis apponi nomen & qualitatem eccleſiaſtici patroni Cardinalis Ferrarienſis ratione dicti prioratus vel abbatiæ *de Lyre*; Reſpond. etiam ab initio non ſufficeret propter aliàs retrahentes circunſtantias dicti compacti & homologationis omiſſas, & ubi ab initio ſuffeciſſet, non ſufficit nunc, non ſolùm, poſt primas bullas, ſemel exhibitas quæ ampliùs non poſſunt reformari niſi juxta tenorem gratiæ & originalis ſignaturæ de qua conſtare oportet, ut cautum, eſt edicto Regis nunc regnantis ſuper parvis datis. §. 8. ſed nec aliàs ſufficit etiam ante ullas bullas exhibitas, imò etiam ante ullam ſignaturam exhibitam, poſtquam ſemel alterius eſt quæſitum, quia ab eo tempore aliquid addere vel detrahere in præjudicium tertii crimen eſt falſi non obſtante clauſula vulgata ſignaturarum, & quod amplior expreſſio nominum & cognominum fieri poſſit, quæ intelligitur quando ex hoc nullum jus quæritur, ſed tantùm id quod eſt, quale eſt clarius deſignatur. At hîc additio ſubſtantiam gratiæ concernit quæ hoc expreſſo veriſimiliter negata aut ſaltem difficilius data fuiſſet, ergo additio falſi.

180. Sed quid ſi in terminis dicti thematis Ordinarius non contulit ad præſentationem Cardinalis, ſed ſimpliciter iure Diœceſano, Cardinalis autem infra ſemeſtre non præſentavit? Et videretur præventionem Papæ per obitum ab initio nullam ex capite ſubreptionis, & conſequenter nunquam poſſe ex poſtfacto convaleſcere, & ſic quod collatio Ordinarii ſubſiſtat per not. ſupra numero 39. 81. 85. 175. Incontrarium arguitur, quia hujuſmodi ſubreptio qua præventio Papæ laborat non eſt ob aliquod impediens vel retrahens de jure communi, nec etiam propter aliquod privilegium reale, aut collegio datum cui renunciari non poſſit: ſed propter privilegium ſpeciale certo Cardinali datum ejus perſonali favore, & ſic intelligitur quatenus is favore ſibi conceſſo uti velit eo legitimè utatur, & quamvis ſenſim ſit datum pluribus, & tandem omnibus Cardinalibus Galliæ, non tamen ut corpori vel collegio, ſed ut ſingulis datum eſt, & cum ſingulorum perſona expirat, ideo ſingularis cujuſque favor duobus duntaxat attenditur, & ſic ſinguli quo ad ſe renunciare vel negligere poſſunt, & ſic quemadmodum ſupra numero 177. diximus, decretum irritans appoſitum in ſtatuto Clementis III. *de reſervandis vacantibus in curia*, intelligi quatenus Papa velit uti & legitimè utatur, non per ſecundam reſervationem vel prorogationem reſervationis, ſed legitimè & validè conferendo infra menſem ſuum: ita decretum appoſitum indultis, ſingulorum Cardinalium intelligitur ſi & quatenus illi velint uti, & canonicè utantur infra tempus Ordinariis datum.

181 Solve pro prima parte & diœceſani proviſione, quòd præventio Papæ non valebat, non defectu ſimplicis ſubreptionis, ſed defectu voluntatis & poteſtatis propter illud compactum juratum, quo ligatus erat Papa, non autem diœceſanus. Et ſic mero jure veteri & communi proviſio diœceſani ſubſiſtit. Præventio autem Papæ nec jure veteri ſubſiſtit, nec nova uſurpatione quæ per illud compactum ſublata eſt, & ſic cum ab initio non valuerit, non poteſt ex poſt facto convaleſcere in c. *quod ab initio. de re. jur.* in 6. Si enim expreſſum fuiſſet ſpectare ad proviſionem dicti Cardinalis patroni, Papa veriſimiliter non derogaſſet huic regulæ aut ſaltem difficiliùs: Ergo derogatio funditus nulla. c. *poſtulaſti. de reſcript.* Amplio etiam ſi diœceſanus jure diœceſano non contulerit infra primum ſemeſtre quod eſt patroni: ut poſteà non obſtante dicta præventione Papæ initio inutili, quæque nec deinde convaluit: poſſit infra ſequens ſemeſtre ſuum jure devoluto conferre, & etiam Papa vel Legatus prout alias concurrendo. Et collatio prior tempore potior erit jure. Porrò quamvis initio indulta illa ſingulis Cardinalibus non collegio data ſint: tamen compactum illud factum in conclavi factum eſt collegialiter, & ipſi collegio datum. Quanquam in præſenti. q. non refert, ſed idem juris eſt etiam ſi tantum ſingulis datum eſſet: quia non eſt privilegium, ſed reditus ad jus commune antiquum ut ſuprà numero. 165.

182. Sed circa id quod ſupra nu. 168. cum ſeq. dixi de c. *ſtatutum. de præbend.* in 6. ſcrupulus unus ſupereſt, quia poſt menſem non videtur libera poteſtas reverti ad Ordinarium, ſeu qualis erat ſi non vacaſſet in curia, ſed ita demum ut per ſeipſum conferat & exiſtens in diœceſi ſua, vel ſi agat in remotis conferat per vicarium generalem in diœceſi exiſtentem ut in fine *d. cum gloſ.* Sed certe cauda d. c. *ſtatutum*, nunquam fuit recepta in hoc regno, ſed ſtatim poſt menſem quam conſtat vacare in curia Romana valet præventio Ordinarii vel ſui vicarii ubicunque ſit, & conſequenter ſi Ordinarius Cardinalis eſt jam poſt menſem non ſolùm per ſe vel ſuum vicarium liberè conferre poterit. Sed nec ampliùs per Papam præveniri poterit.

Cauda c. *ſtatuto de iur.* in 6. non recepta in regno.

183. Ex his facilè decidimus famigeratam illam quæſt. ſplendidiſſimè acta in hoc ſenatu 21. Auguſti anno M. D. LIV. de appellatione tanquam ab abuſu interjecta à Vice-legato Avenionenſi per Cluniacenſem abbatem ac ſummum Cardinalem, necnon per procuratorem generalem Regis & collatarium abbæ. Quidam de Monte habens prioratum dependentem à monaſterio Cluniacenſi, ſed ſitum in diœceſi Valentiæ in provincia Viennenſi laborans in extremis, dedit mandatum ad reſignandum in manus Papæ vel alterius cujuſcunque poteſtatem habentis in favorem nepotis ſui ex fratre, & quatenus Legatus aut Vice-legatus non haberet poteſtatem admittendi in favorem, dat mandatum reſignandi ſimpliciter, & ad rogandum & ſupplicandum eundem Legatum ſeu Vice-legatum, quatenus omni meliori modo dicto nepoti conferat cum poteſtate ſubſtituendi quatenus dicta reſignatio fieret in curia Romana in favorem dicti nepotis: Vice legatus admiſit & contulit nepoti ad ſupplicationem dicti procuratoris cum derogatione regulæ de viginti diebus & multis exorbitantibus aliis diſpenſationibus & derogationibus die 18. Martii anno M. D. LII. incipiendo à nativitate, reſignans de eodem morbo poſtridiè moritur, & abbas confert per obitum & tanquam, ab abuſu Regem & ſenatum noſtrum appellare à collatione facta Vice-legatum Avenionenſem, & uſurpatione per eum facta contra indulta abbæ & edicta Regia.

Thema Avenionenſe.

184. Duo ſunt præcipui articuli abuſus. Primus quòd Legatus non poteſt admittere in favorem. Secundus quòd non poteſt conferre beneficia ſpectantia ad proviſionem dicti abbæ Cardinalis. Tertium ex productione appellati collegii, quia decreto Senatus Delphinalis die 24. Decembris anno M. D. XLVII. juſſus fuit Vice-legatus literas patentes Regis & Delphini de permiſſione utendi ſuis facultatibus in Delphinatu infra tres menſes adferre, nec bullæ fuerunt inibi publicatæ niſi ſub hac conditione, cui non docetur ſatis feciſſe: quo ad primum certum eſt quod quamquam Legatus etiam de latere habeat mandatum expreſſum conferendi vacantia per reſignationem ſive ſimplicem, ſive cauſa permutationis, aut aliàs quomodolibet, non tamen habet poteſtatem admittendi reſignationem in favorem niſi id ſpecialiter & nominatim conceſſum fuerit: hæc enim Simoniaca eſt & prohibita & novum genus diſpenſationis exigens, ut ſupra numero 101. Igitur gratia & facultate ſpeciali opus eſt: nec tranſit cum clauſulis quantumvis generalibus, & ita practicatur. Nunquam vidi qui hujuſmodi facultatem admittendi & conferendi in favorem haberet & practicaret, niſi unum ad breve tempus Legatum miſſum archiepiſcopum Barrenſem circa ann. M. D. XXV. Fuerunt quidam alii paris facultatis, ſed ſenatus noſter nunquam voluit admittere niſi ſub hac reſtrictione ne poſſet in favorem admittere, & bene. Appellatus autem excipiebat reſignationem fuiſſe ſimplicem & non in favorem, & ad hunc finem producebat procuratorium defuncti, continens clauſulas, de quibus ſupra. num. 183.

185. Verùm ex illis conſtat nec defunctum, nec ejus procuratorem habuiſſe intentionem reſignandi, niſi ut conferretur nepoti: & clauſula quatenus Legatus aut Vice-legatus non haberet poteſtatem admittendi in favorem nepotis, idem dominus conſtituens dat poteſtatem reſignandi in manibus ejuſdem ſimpliciter, & ad rogandum & ſupplicandum quatenus omni meliori modo provideat nepoti: manifeſtè appoſita eſt in fraudem, quæſito & accerſito colore ſub tacita fide de providendo nepoti, & non aliàs, quia procurator non habebat poteſtatem ſupplicandi, niſi pro nepote, & non aliàs nec habebat poteſtatem quovismodo reſignandi niſi ſub dicta ſupplicatione & non aliàs, & ſic fide prius expreſſè vel tacitè habita de providendo nepoti, & de admittendo reſignationem

gnationem ad hunc effectum. Igitur per obliquum & in effectu fuit vera reſignatio in favorem nepotis ſaltem & tacita fides habita, quod non minus eſt quàm contraventio canonum expreſſa l. *fraus. de legib.* l. *Quoniam.* ibi. calor quæſitus, *de donatio. inter vir. & uxor.* Confirmatur quia prohibitio reſignationum in favorem favorabilis eſt, tum ad vitandam labem vel ſpeciem ſimoniæ, cùm non ſolùm à malo, ſed ab omni ſpecie mali abſtinendum ſit, præſertim Eccleſiaſticis. c. *cum ab omn. de vita & honeſt. cleric.* Tum ad vitandas fraudes adverſus ſacros antiquos Canones, quibus cavetur ne ſanctuarium domini hereditate poſſideatur, & ne qua ſit ſucceſſio in beneficiis. c. *quoniam. c. ad exstirpandas. extrà. de filiis presbyt.* 8. quæſt. 1. *Moyſes.* c. *Apoſtolico.* Sed jura etiam pœnalia & odioſa extenduntur ne fraus fiat. c. *ſi civitas.* & ibi gloſſ. & omnes cano. *de ſenten. excommunic.* in 6. Quanto fortius jura favorabilia & obſervatio ſacrorum antiquorum canonum?

186. Rurſus confirmatur per clauſulam ſubſtituendi in eodem procuratorio limitatam in caſum quo fieret reſignatio in favorem dicti nepotis. Et ſic totum mandatum erat ad eundem favorem limitatum, nec reſignans voluit confidere de alio procuratore, niſi ſub illa præciſa limitatione, & ſic habita erat & compacta fides delecti procuratoris. Tertiò confirmatur quia eo quod delectus procurator non erat iturus Romam, noluit confidere neque de ſummo pontifice, neque de ſubſtituto, ſed eorum poteſtatem præcisè limitare. Porrò non eſt veriſimile quod reſignans majorem libertatem & poteſtatem relinquere voluerit inferiori puta Vice-legato, quam Papæ. Sed quod ſi idem procurator non poſſet cum Vice-legato negotiari in favorem nepotis, quod ſtatim mitteret ſubſtitutum Romam ad reſignandum in favorem duntaxat. Ergo ſatis apparet de fraude quam etiam clauſulæ illæ inſolitæ & artificioſè accerſitæ ſatis probant præſertim in materia his fraudibus obnoxia. gloſ. Ange. Peruſini in l. *ſi quis ſub conditione, de conditio. inſtit.* gloſ. Bald. Salicet. in *l. cum allegas. C. de uſur.* glo. in *l. Jubemus. C. de teſtamen.* Canoniſtæ in c. 2. *de renuntia.* in 6. Quoties autem Legatus aliquid facit ultra mandata vel facultates receptas & permiſſas à principe, vel ſenatu noſtro, certum eſt tanquam ab abuſu appellari poſſe, & ita utimur.

Clauſulæ inſolitæ.

Appellatio ab abuſu Legati.

187. Quantum ad ſecundum principale caput abuſus Julius tertius anno ſeſquimilleſimo quinquageſimo, pontificatus ſui primo 15. Calend. Maii. præfato abbæ collatori Ordinario Cardinali conceſſit ut liberè Ordinaria ſua auctoritate de omnibus beneficiis ad ſuam Ordinariam diſpoſitionem quomodolibet ſpectantibus quocunque menſe vel tempore vacantibus diſponere poſſet abſque eo quod idem Pontifex, vel ſui ſucceſſores aut Legati etiam de latere, quavis etiam ſpeciali facultate fungentes poſſent ullatenus manum apponere vel diſponere, etiam jure præventionis ſcienter vel ignoranter, cum ampliſſimis derogationibus & decretis irritantibus & derogatoriarum derogatoriis, ablata etiam omnibus aliter judicandi facultate, etiam ſi beneficia vacarent in curia Romana, præterquam per reſignationem in manibus ipſius Papæ factam & bulla, quam indultum vocant, lecta, publicata, & regiſtrata fuit in magno conſilio Regis audito, & hoc requirente procuratore Regis Pontiſatæ 16. Septembr. M. D. L. & in parlamento Provinciæ 21. Novemb. M. D. L. deinde Pariſiis audito & conſentiente procuratore generali ſub modificationibus & limitationibus in regeſto contentis ſuper verificatione ſimilis indulti defuncto Cardinali Lothar. conceſſit 29. Mar. M. D. L I. ante Paſcha.

188. Fuerunt etiam publicatæ literæ Regiæ ſpeciales Regis datæ 28. Auguſt. M. D. L. anno regni 4. quibus rex declaravit ſe velle præfatum Cardinalem dicto indulto liberè etiam à data ejuſdem indulti uti, & rurſus aliæ literæ Regiæ datæ 18. Decembris M. D. L I I I. in favorem omnium Cardinalium hujuſmodi indulta habentium, quibus etiam declarat Rex ſe nunquam voluiſſe, nec velle Legatis etiam à latere aliquem ſuarum facultatum uſum concedere in præjudicium dictorum indultorum, lectæ & publicatæ in ſenatu Pariſienſi, audito & conſentiente procuratore generali Regis, undecima Januarii M. D. L I I I. Et ſic appellatio tanquam ab abuſu indubitanter valida. Appellatus autem cavillabatur officium Legationis Avenionenſis eſſe officium formatum, non extinguibile morte Legati, ſed vacabile (vocet ſunt forenſes) & conferibile per obitum, & quod legatio Alexandri Farneſii Cardinalis Legati Avenionenſis prior eſt tempore Prælato indulto poſteriori in data, per quod Papa non potuit nec voluit derogare dictæ Legationi, nec auferre jus Legato ſuo quæſitum.

189. Sed ſolutio clara eſt quod aliud Epiſcopus, aliud gubernator, aliud legatio, aliud facultas conferendi beneficia eidem gubernatori intra territorium Avenionenſe & comitatum Venayſſini ad Papam pertinens data: aliud eadem facultas extra illud territorium, ad alia, puta ad provincias Viennenſem, Arelatenſem, Ebredunenſem, Aquenſem, & Narbonenſem extenſa. Dictus ergo Farneſius in quantum Epiſcopus Avenionenſis habet dignitatem formatam limitibus ſuis clauſam, ut quilibet diœceſanus, in quantum verò gubernator dicti territorii & ditionis Papalis, habet etiam officium formatum eodem territorio finitum: hæc duo non extinguuntur obitu vel ceſſione, ſed vacant & conferuntur ut reliqua officia & beneficia formata. Sed neutrius vi poteſtatem ullam habet extra fines, ſed nec conferendi quidem beneficia intra eoſdem fines ſita. Sed ad aliorum ſive ſubditorum, ſive exterorum diſpoſitionem ſpectantia, etiam ſi Papa omnem ſuam poteſtatem in utroque foro ei dederit etiam belli indicendi, exercitus movendi, confederationes ineundi & diſſolvendi.

Aliud Epiſcopus, gubernator, Legatus.

190. In quantum autem eſt Legatus Avenionenſis, poteſt uti jure præventionis in beneficiis Eccleſiaſticis in eodem loco ſitis, non tamen ex poteſtate ordinaria Legati, ſed ex ſpeciali prærogativa & privilegio ut delegatus. can. 1. in fi. *de offic. legat.* in 6. Ex hinc eſt quod collatio facta à Legato etiam de latere ſortitur potiùs naturam impetrationis Papalis quàm collationis Ordinariæ, ut eſt text. *in c. ult.* & ibi. glo. & docto. *de offic. legat.* in 6. text. in clemen. 2. *de officio ordin.* Ita ad verbum tradit & decidit Franciſc. Areti. in c. *mandatum.* col. 2. *de reſcript.* ad hoc etiam *c. pen.* in fi. ibi niſi de ſpeciali gratia. *extra. de offic. legat.* & fortius quod etiam ipſe Legatus de latere intra ſuam provinciam non ſit verus Ordinarius, ſed delegatus, decidit Pet. Anchar. *in repet. l. more.* col. ulti. *de juriſdi. omnium judic.* & text. *in d. c. 2. de offic. legat.* in 6. in verbo *reputantes.* fictionem notat. Et multo magis extraordinaria eſt ſpecialis & delegata hæc poteſtas ad alias provincias extenſa: ut ſuprà num. 189. Et ſic legatio non eſt officium formatum; ſed caſuale, vel quævis delegatio vel procuratio ad nutum revocabile vel limitabile, & quod per obitum vel revocationem non vacat, ſed deſinit & extinguitur.

191. Ex quibus ſequitur primo Legatum Avenionenſem non habuiſſe quantum ad hoc officium formatum, ſed Papam liberè eo non vocato nec conſentiente & ignorante potuiſſe dictum indultum dare. Et poteſtatem ſui Legati ſeu potius delegati abſentis, ignorantis quantum ad hoc revocatu ipſo jure, tex. in can. *dudum. de præbend.* in 6.

192. Sequitur ſecundò Legatum qui in hoc delegatus eſt non poſſe alii ſubdelegare. Igitur non poterat quantum ad hoc Vice-legatum conſtituere, quæ eſt alia cauſa juſtè appellandi ab abuſu. Appellatus in contrarium allegabat conſilium Stepha. Bertrand. 117. incip. *ex literis legationis.* quod habetur lib. 1. in impreſſis

180. Sed quid ſi in terminis dicti thematis Ordinarius non contulit ad præſentationem Cardinalis, ſed ſimpliciter iure Diœceſano. Cardinalis autem infra ſemeſtre non præſentavit? Et videretur præventionem Papæ per obitum ab initio nullam ex capite ſubreptionis, & conſequenter nunquam poſſe ex poſtfacto convaleſcere, & ſic quod collatio Ordinarii ſubſiſtat per not. ſupra numero 39. 81. 85. 175. In contrarium arguitur, quia hujuſmodi ſubreptio qua præventio Papæ laborat non eſt ob aliquod impediens vel retrahens de jure communi, nec etiam propter aliquod privilegium reale, aut collegio datum cui renunciari non poſſit: ſed propter privilegium ſpeciale certo Cardinali datum ejus perſonali favore, & ſic intelligitur quatenus is favore ſibi conceſſo uti velit eo legitimè utatur, & quamvis ſenſim ſit datum pluribus, & tandem omnibus Cardinalibus Galliæ, non tamen ut corpori vel collegio. ſed ut ſingulis datum eſt, & cum ſingulorum perſona expirat, ideo ſingularis cujuſque favor duobus duntaxat attenditur, & ſic ſinguli quo ad ſe renunciare vel negligere poſſunt, & ſic quemadmodum ſupra numero 177. diximus, decretum irritans appoſitum in ſtatuto Clementis III. *de reſervandis vacantibus in curia*, intelligi quatenus Papa velit uti & legitimè utatur, non per ſecundam reſervationem vel prorogationem reſervationis, ſed legitimè & validè conferendo infra menſem ſuum: ita decretum appoſitum in Indultis, ſingulorum Cardinalium intelligitur ſi & quatenus illi velint uti, & canonice utantur infra tempus Ordinariis datum.

181. Solve pro prima parte & diœceſani proviſione, quòd præventio Papæ non valebat, non defectu ſimplicis ſubreptionis, ſed defectu voluntatis & poteſtatis propter illud compactum juratum, quo ligatus erat Papa, non autem diœceſanus. Et ſic mero jure veteri & communi proviſio diœceſani ſubſiſtit. Præventio autem Papæ nec jure veteri ſubſiſtit, nec nova uſurpatione quæ per illud compactum ſublata eſt, & ſic cum ab initio non valuerit, non poteſt ex poſt facto convaleſcere in c. *quod ab initio. de re. jur.* in 6. Si enim expreſſum fuiſſet ſpectare ad proviſionem dicti Cardinalis patroni, Papa veriſimiliter non derogaſſet huic regulæ aut ſaltem difficilius: Ergo derogatio funditus nulla. c. *poſtulaſti. de reſcript.* Amplio etiam ſi diœceſanus jure diœceſano non contulerit infra primum ſemeſtre quod eſt patroni: ut poſteà non obſtante dicta præventione Papæ initio inutili, quæque nec deinde convaluit: poſſit infra ſequens ſemeſtre ſuum jure devoluto conferre, & etiam Papa vel Legatus prout alias concurrendo. Et collatio prior tempore potior erit jure. Porrò quamvis initio indulta illa ſingulis Cardinalibus non collegio data ſint: tamen compactum illud factum in conclavi factum eſt collegialiter, & ipſi collegio datum. Quanquam in præſenti. q. non refert, ſed idem juris eſt etiam ſi tantum ſingulis datum eſſet: quia non eſt privilegium, ſed reditus ad jus commune antiquum ut ſuprà numero. 165.

182. Sed circa id quod ſupra nu. 168. cum ſeq. dixi de c. *ſtatutum. de præbend.* in 6. ſcrupulus unus ſupereſt, quia poſt menſem non videtur libera poteſtas reverti ad Ordinarium, ſeu qualis erat ſi non vacaſſet in curia. ſed ita demum ut per ſeipſum conferat & exiſtens in diœceſi ſua. vel ſi agat in remotis conferat per vicarium generalem in diœceſi exiſtentem ut in fine *d. cum gloſ.* Sed certe cauda d. c. *ſtatutum*, nunquam fuit recepta in hoc regno, ſed ſtatim poſt menſem quam conſtat vacare in curia Romana valet præventio Ordinarii vel ſui vicarii ubicunque ſit, & conſequenter ſi Ordinarius Cardinalis eſt jam poſt menſem non ſolùm per ſe vel ſuum vicarium liberè conferre poterit. Sed nec amplius per Papam præveniri poterit.

Cauda c. *ſtatuto de iur.* in 6 non recepta in regno.

183. Ex his facilè deciditur famigerata illa quæſt. ſplendidiſſimè acta in hoc ſenatu 21. Auguſti anno M. D. LIV. de appellatione tanquam ab abuſu interjecta à Vice-legato Avenionenſi per Cluniacenſem abbam ac ſummum Cardinalem, necnon per procuratorem generalem Regis & collatarium abbæ. Quidam de Monte habens prioratum dependentem à monaſterio Cluniacenſi, ſed ſuum in diœceſi Valentiæ in provincia Viennenſi laborans in extremis, dedit mandatum ad reſignandum in manus Papæ vel alterius cujuſcunque poteſtatem habentis in favorem nepotis ſui ex fratre, & quatenus Legatus aut Vice-legatus non haberet poteſtatem admittendi in favorem, dat mandatum reſignandi ſimpliciter, & ad rogandum & ſupplicandum eundem Legatum ſeu Vice-legatum, quatenus omni meliori modo dicto nepoti conferat cum poteſtate ſubſtituendi quatenus dicta reſignatio fieret in curia Romana in favorem dicti nepotis: Vice legatus admiſit & contulit nepoti ad ſupplicationem dicti procuratoris cum derogatione regulæ de viginti diebus & multis exorbitantibus aliis diſpenſationibus & derogationibus die 18. Martii anno M. D. LII. incipiendo à nativitate, reſignans de eodem morbo poſtridiè moritur, & abbas confert per obitum & tanquam, ab abuſu Regem & ſenatum noſtrum appellare à collatione facta Vice-legatum Avenionenſem, & uſurpatione per eum facta contra indulta abbæ & edicta Regia.

Thema Avenionenſe.

184. Duo ſunt præcipui articuli abuſus. Primus quòd Legatus non poteſt admittere in favorem. Secundus quòd non poteſt conferre beneficia ſpectantia ad proviſionem dicti abbæ Cardinalis. Tertium ex productione appellati collegii, quia decreto Senatus Delphinalis die 24. Decembris anno M. D. XLVII. juſſus fuit Vice-legatus literas patentes Regis & Delphini de permiſſione utendi ſuis facultatibus in Delphinatu infra tres menſes adferre, nec bullæ fuerunt inibi publicatæ niſi ſub hac conditione, cui non docetur ſatis feciſſe: quo ad primum certum eſt quod quamquam Legatus etiam de latere habeat mandatum expreſſum conferendi vacantia per reſignationem ſive ſimplicem, ſive cauſa permutationis, aut aliàs quomodolibet, non tamen habet poteſtatem admittendi reſignationem in favorem niſi id ſpecialiter & nominatim conceſſum fuerit: hæc enim Simoniaca eſt & prohibita & novum genus diſpenſationis exigens, ut ſupra numero 101. Igitur gratia & facultate ſpeciali opus eſt: nec tranſit cum clauſulis quantumvis generalibus, & ita practicatur. Nunquam vidi qui hujuſmodi facultatem admittendi & conferendi in favorem haberet & practicaret, niſi unum ad breve tempus Legatum miſſum archiepiſcopum Barrenſem circa ann. M. D. XXV. Fuerunt quidam alii paris facultatis, ſed ſenatus noſter nunquam voluit admittere niſi ſub hac reſtrictione ne poſſet in favorem admittere, & bene. Appellatus autem excipiebat reſignationem fuiſſe ſimplicem & non in favorem, & ad hunc finem producebat procuratorium defuncti, continens clauſulas, de quibus ſupra. num. 183.

185. Verùm ex illis conſtat nec defunctum, nec ejus procuratorem habuiſſe intentionem reſignandi, niſi ut conferretur nepoti: & clauſula quatenus Legatus aut Vice-legatus non haberet poteſtatem admittendi in favorem nepotis, idem dominus conſtituens dat poteſtatem reſignandi in manibus ejuſdem ſimpliciter, & ad rogandum & ſupplicandum quatenus omni meliori modo provideat nepoti: manifeſtè appoſita eſt in fraudem, quæſito & acceſſito colore ſub tacita fide de providendo nepoti, & non aliàs, quia procurator non habebat poteſtatem ſupplicandi, niſi pro nepote, & non aliàs nec habebat poteſtatem quovismodo reſignandi niſi ſub dicta ſupplicatione & non aliàs, & ſic fide prius expreſſe vel tacite habita de providendo nepoti, & de admittendo reſignationem

gnationem ad hunc effectum. Igitur per obliquum & in effectu fuit vera reſignatio in favorem nepotis ſaltem & tacita fides habita, quod non minus eſt quàm contraventio canonum expreſſa l. *fraus. de legib.* l. *Quintus.* ibi, calor quæſitus, *de donatio. inter vir. & uxor.* Confirmatur quia prohibitio reſignationum in favorem favorabilis eſt, tum ad vitandam labem vel ſpeciem ſimoniæ, cùm non ſolùm à malo, ſed ab omni ſpecie mali abſtinendum ſit, præſertim Eccleſiaſticis. c. *cum ab omni. de vita & honeſt. cleric.* Tum ad vitandas fraudes adverſus ſacros antiquos Canones, quibus cavetur ne ſanctuarium domini hereditate poſſideatur, & ne qua ſit ſucceſſio in beneficiis. c. *quoniam. c. ad exstirpandas. extrà. de filiis presbyt.* 8. quæſt. 1. *Moyſes.* c. *Apoſtolico.* Sed jura etiam pœnalia & odioſa extenduntur ne fraus fiat. c. *ſi civitas.* & ibi gloſſ. & omnes cano. *de ſenten. excommuni.* in 6. Quanto fortius jura favorabilia & obſervatio ſacrorum antiquorum canonum?

186. Rurſus confirmatur per clauſulam ſubſtituendi in eodem procuratorio limitatam in caſum quo fieret reſignatio in favorem dicti nepotis. Et ſic totum mandatum erat ad eundem favorem limitatum, nec reſignans voluit confidere de alio procuratore, niſi ſub illa præciſa limitatione, & ſic habita erat & compacta fides delecti procuratoris. Tertiò confirmatur quia eo quod delectus procurator non erat iturus Romam, noluit confidere neque de ſummo pontifice, neque de ſubſtituto, ſed eorum poteſtatem præcisè limitare. Porrò non eſt veriſimile quod reſignans majorem libertatem & poteſtatem relinquere voluerit inferiori puta Vice-legato, quam Papæ. Sed quod ſi idem procurator non poſſet cum Vice-legato negotiari in favorem nepotis, quod ſtatim mitteret ſubſtitutum Romam ad reſignandum in favorem duntaxat. Ergo ſatis apparet de fraude quam etiam clauſulæ illæ inſolitæ & artificiosè accerſitæ ſatis probant præſertim in materia his fraudibus obnoxia. gloſ. Ange. Peruſini in l. *ſi quis ſub conditione. de conditio. inſtit.* gloſ. Bald. Salicet. in *l. cum allegas. C. de uſur.* glo. in *l. Jubemus. C. de teſtamen.* Canoniſtæ in c. 2. *de renuntia.* in 6. Quoties autem Legatus aliquid facit ultra mandata vel facultates receptas & permiſſas à principe, vel ſenatu noſtro, certum eſt tanquam ab abuſu appellari poſſe, & ita utimur.

Clauſulæ inſolitæ.

Appellatio ab abuſu Legati.

187. Quantum ad ſecundum principale caput abuſus Julius tertius anno ſeſquimilleſimo quinquageſimo, pontificatus ſui primo 15. Calend. Maii. præfato abbæ collatori Ordinario Cardinali conceſſit ut liberè Ordinaria ſua authoritate de omnibus beneficiis ad ſuam Ordinariam diſpoſitionem quomodolibet ſpectantibus quocunque menſe vel tempore vacantibus diſponere poſſet abſque eo quod idem Pontifex, vel ſui ſucceſſores aut Legati etiam de latere, quavis etiam ſpeciali facultate fungentes poſſent ullatenus manum apponere vel diſponere, etiam jure præventionis ſcienter vel ignoranter, cum ampliſſimis derogationibus & decretis irritantibus & derogatoriarum derogatoriis, ablata etiam omnibus aliter judicandi facultate, etiam ſi beneficia vacarent in curia Romana, præterquam per reſignationem in manibus ipſius Papæ factam & bulla, quam indultum vocant, lecta, publicata, & regiſtrata fuit in magno conſilio Regia audito, & hoc requirente procuratore Regis Pontiſatæ 16. Septembr. M. D. L. & in parlamento Provinciæ 21. Novemb. M. D. L. deinde Pariſiis audito & conſentiente procuratore generali ſub modificationibus & limitationibus in regeſto contentis ſuper verificatione ſimilis indulti defuncto Cardinali Lothar. conceſſit 29. Mar. M. D. L I. ante Paſcha.

188. Fuerunt etiam publicatæ literæ Regiæ ſpeciales Regis datæ 28. Auguſt. M. D. L. anno regni 4. quibus rex declaravit ſe velle præfatum Cardinalem dicto indulto liberè etiam à data ejuſdem indulti uti, & rurſus aliæ literæ Regiæ datæ 18. Decembris M. D. LIII in favorem omnium Cardinalium hujuſmodi indulta habentium, quibus etiam declarat Rex ſe nunquam voluiſſe, nec velle Legatis etiam à latere aliquem ſuarum facultatum uſum concedere in præjudicium dictorum indultorum, lectæ & publicatæ in ſenatu Pariſienſi, audito & conſentiente procuratore generali Regis, undecima Januarii M. D. LIII. Et ſic appellatio tanquam ab abuſu indubitanter valida. Appellatus autem cavillabatur officium Legationis Avenionenſis eſſe officium formatum, non extinguibile morte Legati, ſed vacabile (voces ſunt forenſes) & conferibile per obitum. & quod legatio Alexandri Ferneſii Cardinalis Legati Avenionenſis prior eſt tempore Prælato indulto poſteriori io data, per quod Papa non potuit nec voluit derogare dictæ Legationi, nec auferre jus Legato ſuo quæſitum.

Aliud Epiſcopus, gubernator, Legatus.

189. Sed ſolutio clara eſt quod aliud Epiſcopus, aliud gubernator, aliud legatio, aliud facultas conferendi beneficia eidem gubernatori intra territorium Avenionenſe & comitatum Venayſſini ad Papam pertinens data: aliud eadem facultas extra illud territorium, ad alia, puta ad provincias Viennenſem, Arelatenſem, Ebredunenſem, Aquenſem, & Narbonenſem extenſa. Dictus ergo Ferneſius in quantum Epiſcopus Avenionenſis habet dignitatem formatam limitibus ſuis clauſam, ut quilibet diœceſanus, in quantum verò gubernator dicti territorii & ditionis Papalis, habet etiam officium formatum eodem territorio finitum: hæc duo non extinguuntur obitu vel ceſſione, ſed vacant & conferuntur ut reliqua officia & beneficia formata. Sed neutrius vi poteſtatem ullam habet extra fines, ſed nec conferendi quidem beneficia intra eoſdem fines ſita. Sed ad aliorum ſive ſubditorum, ſive exterorum diſpoſitionem ſpectantia, etiam ſi Papa omnem ſuam poteſtatem in utroque foro ei dederit etiam belli indicendi, exercitus movendi, confederationes ineundi & diſſolvendi.

190. In quantum autem eſt Legatus Avenionenſis, poteſt uti jure præventionis in beneficiis Eccleſiaſticis in eodem loco ſitis, non tamen ex poteſtate ordinaria Legati, ſed ex ſpeciali prærogativa & privilegio ut delegatus. can. 1. in fi. *de offic. legat.* in 6. Et hinc eſt quod collatio facta à Legato etiam de latere ſortitur potiùs naturam impetrationis Papalis quàm collationis Ordinariæ, ut eſt text. *in c. ulti.* & ibi. glo. & doct. *de offic. legat.* in 6. text. in clemen. 2. *de officio ordin.* Ita ad verbum tradit & decidit Franciſc. Areti. in c. *mandatum.* col. 2. *de reſcript.* ad hoc etiam *c. pen.* in fi. ibi niſi de ſpeciali gratia. *extra. de offic. legat.* & fortius quod etiam ipſe Legatus de latere ultra ſuam provinciam non ſit verus Ordinarius, ſed delegatus, decidit Pet. Anchar. *in repet.* l. *more.* col. ulti. *de iuriſdi. omnium iudic.* & text. *in d. c. 2. de offic legat.* in 6. in verbo *reputantes.* fictionem notat. Et multo magis extraordinaria eſt ſpecialis & delegata hæc poteſtas ad alias provincias extenſa: ut ſuprà num. 189. Et ſic legatio non eſt officium formatum: ſed caſuale, vel quævis delegatio vel procuratio ad nutum revocabile vel limitabile, & quod per obitum vel revocationem non vacat, ſed deſinit & extinguitur.

191. Ex quibus ſequitur primo Legatum Avenionenſem non habuiſſe quantum ad hoc officium formatum, ſed Papam liberè eo non vocato nec conſentiente & ignorante potuiſſe dictum indultum dare. Et poteſtatem ſui Legati ſeu potius delegati abſentis, ignorantis quantum ad hoc revocare ipſo jure, tex. in can. *dudum. de præbend.* in 6.

192. Sequitur ſecundò Legatum qui in hoc delegatus eſt non poſſe alii ſubdelegare. Igitur non poterat quantum ad hoc Vice-legatum conſtituere, quæ eſt alia cauſa juſtè appellandi ab abuſu. Appellatus in contrarium allegabat conſilium Stepha. Bertrand. 117. incip. *ex literis legationis.* quod habetur lib. 1. in impreſſis

per Vincentium de Portonariis, Sed fallitur, quia Bertrandus ibi num. 2. loquitur de Legato habente ſpecialem facultatem committendi Vice-legatum. Nec obſtat quod Arnulph. Ruſens in tracta. *de præminentia Archiepiſcopal. dignita. privilegio.* 5. numero 13. ait Legatum Avenionenſem exercere Legationem per gubernatorem in ſua abſentia, quia hoc verum eſt in his quæ ſunt de officio gubernatoris quod in officium formatum, non autem in his quæ ſunt de ratione ſimplicis Legationis, præſertim ad conferenda beneficia in aliena provincia. hæc enim extraordinaria & gratioſa poteſtas non poteſt delegari in totum, & multo minus in parte. Quia diœceſanus qui eſt Ordinarius & habet poteſtatem jure proprio, non poteſt haec committere niſi vicario generali. c. *ult. ubi gloſſ. & omnes docto. de offic. vicar.* in 6. Legatus autem nec in genere, nec in ſpecie, ut etiam tenet Arnulph. Ruſeus in loco præallegato quod hoc eſt notiſſimum in hoc regno, ubi nunquam recipitur niſi eum hoc onere, ut non poſſit vicarium vel ſubſtitutum ſeu Vicelegatum conſtituere, ita quod etiamſi habebat à Papa in facultate ſpeciali non poteſt uti: & ita areſto hujus ſenatus deciſum in Hadriano *de Boyſi* Legato de latere anno M. D. XIX.

Indulta Cardinalium non egent notificatione.

193. Nec obſtat quòd illud indultum non fuerat publicatum Gratianopoli ſive in ſupremo tribunali Delphinatus, in quo (quoad regalia) eadem jura quæ in regno ſervantur quia hujuſmodi indulta nulla indigent notificatione vel publicatione, utpote facta ad ritum & obſervantiam juris communis & libertatis Ordinariorum, ad quam reverſio etiam cum extenſione fit ipſo jure c. 2. *de præb.* in 6. *l. ſi unus. §. pactus ne peteret in fine. de pact.* ut enim revocatio Legati ipſo jure operatur nec indiget notificatione aut publicatione, ita & limitatio facultatem Legati *l. qua de tota. de rei vendicat.* Et ſic programmata illa declarationis Regiæ, ſupra nu. 188. data ſunt ex abundanti, & publicata ex abundanti, text. in fortioribus terminis. in c. *dudum. de præben.* in 6. ubi Papa Legato ſuo ad partes Gallicanas deſtinato dederat poteſtatem recipiendi reſignationes quorumcumque beneficiorum & ea conferendi: & tamen etiamſi poſtea in data poſteriori nec facta mentione de dicta legatione & ejus facultatibus, nec facta alia derogatione dedit jus ad vacatura in eadem provincia; deciditur poteſtatem Legati etiam eo ignorante etiam abſque clauſula derogatoria, & abſque ulla notificatione eſſe in hoc revocatam & quamvis Legatus factum executorium prævenerit, tamen ipſo jure nihil egit.

c. Dudum de præben. in 6.

194. Cum autem ad hoc ſint octo rationes expreſſæ in d. c. *dudum. de præbend.* in 6. omnes illæ & plures
1 fortiùs concurrunt in caſu præſenti. Prima, quod quamcumque poteſtatem præfato Legato dederit ſummus pontifex: majorem tamen penes ſe ſemper retinuit.
2 Secunda, quia per ſpeciem derogatur generi, idque ex natura ſpeciei & ipſo jure, & ſic non requiritur mentio generis, nec ejus derogatio. Quæ rationes non ſolùm identificè ſeu eadem numero hîc militant, cum legatio Avenionenſis reſpectu facultatis beneficiorum provinciæ Viennenſis ſit in genere, indultum vero abbæ Cardinalis in ſpecie pro beneficiis ſpectantibus ad ſuam ordinariam diſpoſitionem tantùm. Sed non ſolùm identificè, imò etiam fortiùs & intentiùs hîc concurrunt quadrupliciter. Primò quia in hoc indulto mentio ſit expreſſa legatorum de latere omniumque facultatum eorum quarumcumque. Secundò illis derogatur expreſsè. Tertiò derogatur etiam ſi facultates Legatorum emanaſſent motu proprio & ex certa ſcientia, & de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, ac cum quibuſvis prægnantibus efficaciſſimis & inſolitis clauſulis, etiam ſi cum decretis irritantibus. Quartò, quia ſummus pontifex in hac ſpecie etiam ſibi ipſi nominatim & ſuis tam deceſſoribus quàm ſucceſſoribus derogat. Ergo multo magis quibuſvis legatis, & ſummis in longè fortioribus terminis quam in d. c. *dudum.*

195. Tertia ratio textualis, quia Papa etiam facta 3
mentione de poteſtate prius data Legato, nihilominus poſteriores literas etiam gratioſas dediſſet. Sed hîc plus eſt, quia expreſſit & pleniſſimè derogavit. Tum quia hoc indultum non eſt datio gratiæ, ſed conſervatio juris communis & ordinarii. Quarta ratio textua- 4
lis ab abſurdo: quia inquit text. abſurdum foret ſi tam lata Papæ poteſtas impediretur, ſi ſemper neceſſe eſſet mentionem facere de facultatibus Legatorum priùs conceſſis. Sed hîc expreſſit & pleniſſimè derogavit.
Quinta ratio propter appoſitionem decreti in ſecundis 5
literis gratioſis, cujus virtus eſt ſtatim ligare etiam ignorantes & habere vim expreſſionis & revocationis poteſtatis prius datæ non expreſſæ. d. c. *dudum.* verſicu. *& quòd decretum.* ubi Geminia. not. quod decretum Papæ habet vim privativam poteſtatis & revocativam ad ſe, unde ligat manum ignorantis. Sed hîc non ſolùm eſt decretum irritans: ſed etiam expreſſa mentio & revocatio facultatum quorumvis Legatorum quantum ad hoc.

196. Sexta ratio textualis, quia in d. c. *dudum.* tam Le- 6
gatus quàm ſuus collatarius certabant de lucro, prout etiam hîc appellatus & ſuus collator Vice-legatus. Sed hîc plus eſt quia in d. c. *dudum.* etiam novus impetrans ad vacatura certabat de lucro, & erat poſterior, & nihilominus præfertur: ſed hîc Ordinarius certat de damno vitando & conſervanda juriſdictione Ordinaria in quo non eſt lucrum habere, ſed damnum vitare. Igitur multo fortius præfertur certantibus de lucro, quibus de jure præferri debet etiam agendo, nedum excipiendo. l. ult. C. *de condic. indeb.* l. ult. *§. Si verò creditores. C. de jure deliber l. non debet actori. §. in re obſcura. de reg. jur.* & appoſitiſſimè not. Geminia. in. d. c. *dudum.* per illum text. quod ubi agitur de lucro alterius, poteſt fieri revocatio actus etiam illo ignorante, etiam ad commodum alterius certantis de lucro. Ergo magis ſi de damno vitando.

197. Septima ratio, quia Papa non minorem habet 7
poteſtatem ſuper Legatum ſuum quàm quilibet privatus ſuper procuratorem ſuum, qui revocatus vel quatenus eſt revocatus, etiam ignorans non poteſt amplius dominium transferre, nec libertatem quidem quantumvis omnium rerum favorabiliſſimam dare. l. *quaſitum.* in fi. *qui & à quibus manumiſ. libe. non fiunt.* Bald. in *l. ſi mandaſſem.* Mandat ergo hic à data d. indulti Legatus non potuit ampliùs aliquid facere & multo minus dare jus in re in beneficiis ab ejus poteſtate per indultum exceptis, & appoſitè ad hoc dicit Philip. Franc. in d. c. *dudum.* colum. 2. quod mandatum ad conferenda beneficia poteſt revocari & tenet revocatio, licèt non pervenerit ad notitiam, ſicut dicitur, in procuratore dato ad contrahendum matrimonium carnale. c. ult. *de procuratio.* in 6. vel ſpirituale ut in proviſione beneficiorum, præſertim conventualium aut
ſemiconventualium. Octava ratio quia ſummus ponti- 8
fex non habet minorem poteſtatem ſuper Legato ſuo & facultatibus ei commiſſis, quam quilibet privatus ſuper ſervo ſuo & peculio ei commiſſo, quod tamen ſtatim mutata voluntate domini etiam ſervo ignorante perimitur, ut eſt ibi text. & in juribus allegatis in gloſ. penul. quæ ratio etiam hîc in individuo concurrit. Atqui hîc Legatus Ferneſius ab initio ſcivit, imò etiam præſens fuit in concilio & conſiſtorio Papæ cum aliis Cardinalibus quandò indultum illud proprio motu emanavit, imò etiam ut cancellarius ac vicecancellarius curiæ Romanæ ſigillavit aut applumbavit hoc indultum. Præterea hujuſmodi indultum favorabile eſt, utpote ad executionem & conſervationem juris communis? Igitur fortiùs prævalet quàm ſecunda gratia impetrantis ad vacatura in caſu. d. c. *dudum.* quæ de ſe ambitioſa erat & reſtringenda. c. *quamvis.* in j. prin. *de præb.* in 6.

198. Quantum ad tertium principale caput abuſus

certum eſt quòd in hoc regno non poteſt Papa Legatum etiam de latere mittere, nec Legatus poteſtatem ſuam exercere ſine expreſſa permiſſione Regis. Authoritas quidem Legati pendet à Papa, ſed admiſſio & executio à Rege & ſenatu ſuo in hoc regno, ut etiam multis areſtis ſupremi noſtri ſenatus judicatum fuit. tex. *a fortiori.* in c. *Adrianus.* 63. diſtinct. ubi à ſummo Pontifice & univerſo concilio Lateranenſi ad Carolus Magnus. hoc congregato, Carolo magno Francorum Regi datum eſt jus & poteſtas ordinandi apoſtolicam ſedem & ſummum Pontificem Romanum & inſuper Epiſcopos & Archiepiſcopos regni ſui, utque ab eo inveſtituram recipere tenerentur priuſquam inaugurarentur: quod jus fuit conceſſum Carolo magno tanquam Francorum Regi, ut probat ille text. ibi Carolum Regem: & ibi, niſi à rege laudetur & inveſtiatur Epiſcopus. Non autem ratione Imperii nec tanquam Imperatori, quia tum non erat Imperator, ſed poſtea factus eſt tempore Leonis III. Papæ, ut clarè probavi in conſuetud. Pariſien. tit. 1. in rubrica.

Ludovicus Pius. 199. Verum eſt quod poſtea Ludovicus Pius Caroli filius Francorum Rex & Imperator Romanus hoc jus eligendi ſummi pontificis ceſſit & dedit Romanis. c. *ego Ludovicus.* in fi. 64. diſtinct. ſcilicet clero & populo Romano juxta conſtitutiones regias & imperiales præfati Caroli & Ludovici, quas refert Anſegiſus Abba. lib. capitularium 1.) ſic vocabant conſtitutiones Regias.) lib. 1 c. 78. & habetur in c. *Sacrorum.* 63. diſtinct. & probat text. in d. c. *ego Ludovicus,* ubi ita demum hoc jus ceditur Romanis, ſi omnes Romani uno conſilio atque una concordia ſine ulla promiſſione ad pontificatus ordinem elegerint. Alias electio ejuſmodi & ordinatio remanet penes Reges Francorum, in eodem textu. ibi, Legati ad nos, vel ad ſucceſſores noſtros Reges Francorum dirigantur, &c. Et ſic examinare poterat an electio eſſet juſtè & canonicè facta, ut etiam probat tex. in c. *& nos & vos,* 63. diſtinct. Reliqua verò jura non fuerunt remiſſa, ſed retenta, ut probant text. in c. *Reatina.* & c. *nobis* eadem diſtinct. ubi Leo IV. Papa qui fuit octavus à Do. Adriano I. tempore Lotharii primi filii Lodovici, & Lodovici ſecundi filii Lotharii, pronepotis Caroli Magni reliqua jura recognovit, & illis paruit. c. *de capitulis.* 10. *diſtinctio* & idem in Delphinatu, qui tunc erat portio regni Francorum, quod tum per omnes fines Galliarum, à Caio Cæſare, Strabone, Plinio ſeniore, Ptolomæo, Pomponio Mela, & omnibus claſſicis authoribus deſcriptos prætendebatur. Sed dictus Vice-legatus nullam permiſſionem habuit à Rege nec Delphino, nedum non docet, ſed ex ſua productione defectus apparet, ut ſuprà numero 184. in prin.

200. Tamen quia Abba viſitatorem monachum miſerat in dicto prioratu, qui petiit à quodam conſiliario Senatus Provinciæ, qui cum literis patentibus Regis commiſſionis ſuæ aderat, ut exequendo dictas literas prehenderet, & ſub manu regia poneret fructus & reditus dicti prioratus, curatoribus etiam ſeu commiſſariis adhibitis: quod factum fuit, unde dictus nepos tanquam ab abuſu appellavit. Senatus noſter pronuntiavit malè & abuſivè factum & executum tam per dictum viſitatorem, quàm per dictum executorem; bene appellatum per dictum nepotem, Abba verò condemnatus in expenſas dictæ appellationis, damnia tamen & intereſſe reſervatis in diffinitiva, videlicet principalis appellationis dicti Abbæ & ſui collatarii & procuratoris fiſci, judiciique poſſeſſorii, in quo Ordinarius omnino vincere debet per prædicta. Sed meritò ſuccubuit in dicto incidenti: quia erat ſequeſtrum facere per executorem juriſdictionis Eccleſiaſticæ, quod eſt abuſivum & uſurpatio juriſdictionis laicæ: quia ſequeſtrum debet ordinari per judicem ſecularem principaliter de cauſa jure proprio cognoſcentem & non tanquam per executorem Eccleſiaſtici.

201. Et nota quòd hujuſmodi indulta Cardinalium non impediunt mandata in forma concordatorum obtenta, nec menſes graduatorum & nominatorum, & conſequenter nec indultum ſupremi noſtri Senatus de quo mox dicam, eò quòd nominatis & graduatis præferuntur, qui indultis Cardinalium præferuntur: Quartò hæc indulta intelliguntur in beneficiis quæ jure Ordinario primitivo ſpectant ad eos, & quamdiu durat eorum ſemeſtre: ſecus poſtquam facta eſt devolutio ad alium etiam Cardinalem hujuſmodi indultum habentem, vel ſi à ſimplici Epiſcopo vel inferiori devolvatur ad hujuſmodi Cardinalem, quia in devolutis locus erit præventioni Papæ vel Legati, ſed in primo nativo gradu proviſionis Ordinariæ liberi ſunt, etiam à ſex menſibus Papæ in quibuſdam locis reſervatis, de quibus in c. 1. *de treuga & pace. in extravagan. communibus,* & ab octo menſibus quos ſibi præſumit Papa in Britannia minore ſeu Armorica, & ab omnibus reſervationibus & præventionibus in quatuor menſibus Ordinariorum ſcilicet Martii, Junii, Septembris, Decembris, in dicta patria quam vocant obedientiæ, & ſic indiſtinctè abſque ulla differentia menſium, & conſequenter ibi nec mandatis quidem in forma. c. *mandatum, extra. de reſcript.* vel concordatorum emanatis: ſed prorſus liberi ſunt in locis in quibus prædicta concordata non ſunt recepta, quia nec illa quidem mandata excipiuntur in his indultis. Quod autem à modificationibus factis in ſenatu noſtro excipiuntur: hoc eſt duntaxat contemplatione dictorum concordatorum, & ne in aliquo lædantur & in veritate ad excipiendum jura academiatum nominatorum & graduatorum quibus mandatarii per dicta concordata præferuntur. Et conſequenter ubi illa concordata locum non habent, nec etiam dicta modificatio vel exceptio locum habebit: Sed ſtabitur generali diſpoſitioni & immunitati indultorum Cardinalium.

202. Et ſic fatua eſt dubitatio in quæſt. quam anno 1557. vidi controverſam an Legatus poſſit derogare huic regulæ in præjudicium indultorum Cardinalium? Cum enim Legatus non poſſit admittere reſignationem etiam ſimplicem, & multominus in favorem, in præjudicium Ordinariorum Cardinalium, multominus poteſt in eorum præjudicium derogare regulæ *de viginti diebus.* Si enim non poſſit providere, quomodo poteſt ad effectum proviſionis diſpenſare vel derogare; facit not. ſupra numer. 29. A dictis enim indultis, unicus duntaxat caſus excipitur, videlicet reſignationis factæ in manu ipſius Papæ. Omnis ergo alia reſignatio remanet in jure communi & in libera diſpoſitione ordinarii Cardinalis. Si ergo Legatus de facto admiſerit reſignationem ſimplicem & abdicatoriam beneficii ſpectantis ad proviſionem vel ad præſentationem Ordinarii Cardinalis, poteſt Ordinarius impedire ſi velit ut reſignans in officio maneat, vel ſi gratum habere velit, poterit conferre vel præſentare juxta no. in c. *quod in dubiis, de renuntia.* Et ſi Legatus de facto contulerit, poteſt Ordinarius appellare tanquam ab abuſu, etiam ſi conferre nolit, ſed retinere reſignantem, vel poteſt utrumque facere, videlicet alii conferre tanquam vacans per reſignationem quam gratam habet, in proviſione & uſurpatione facta per Legatum, tanquam ab abuſu appellare, & proviſus per Ordinarium poterit pariter cum Ordinario vel ſolus appellare ut ab abuſu, & idem procurator generalis Regis facere poteſt & debet.

203. Sed quid ſi ipſe Ordinarius gratam habendo reſignationem contulerit, deinde reſignans qui tum erat infirmus, vel ſi erat ſanus, tamen tempore conſenſus per eum præſtiti in legatione erat infirmus, & de eodem morbo, infrà viginti dies ſequentes obierit juxta no. ſuprà numero 13. An iſte Cardinalis poſſit alii per

obitum conferre; videtur quòd ſic, quia reſignatio non eſt facta in manu ſua, ſed in manu Legati: & ſic locus eſt regulæ, & ceſſat reſolutio noſtra, ſuprà, quæſtio. 1. numero 34. cum ſeq. quod hæc regula non habet locum in Ordinario, quia agitur de negotio geſto apud Legatum in quo proculdubio regula procedit. Breviter contrarium dico, (ut etiam tetigi ſupra num. 92.) quia reſignatio ipſa non dicitur admiſſa per Legatum qui non potuit: ſed per conſenſum & ratificationem Ordinarii, & conſequenter cenſetur contuliſſe & admiſiſſe, & nihil cenſetur eſſe geſtum apud Legatum (qui etiam hoc caſu pro privato habetur,) niſi ut apud organum aut vicarium, prout contingit, quando Ordinarius ratam habet meram renuntiationem & abdicationem factam in manu notarii vel inferioris non habentis poteſtatem admittendi & conferendi, reſignante manente in eadem voluntate: tunc enim totum negotium cenſetur geſtum apud Ordinarium & procuratores ſeu geſtores ſui fuiſſe videntur, quorum nudum miniſterium ratificat.

204. Et preſſius loquendo reſignatio ipſa valet non ut ex tunc, ſed ut ex nunc, tempore quo ab habente poteſtatem ratificatur. Cùm ergo totum negotium & admiſſionis ſubſtantialis & collationis, geſtum ſit apud Ordinarium & per eum, ceſſat hæc regula quæ non habet locum in Ordinario, qui per obitum reſignantis ſequentem non poteſt variare nec alii conferre, niſi eidem cui jam contulit ad majorem cautelam, ut dixi ſuprà, quia propter hujuſmodi indultum non fit delegatus Papæ, ſed manet merus Ordinarius, nec novam poteſtatem acquirit, ſed veteri ſua propria tantum liberè utitur ſublato impedimento vel metu præventionum aut reſervationum Papæ vel Legati: hanc impedimenti & ſervitutis ſublationem duntaxat operantur hæc indulta. Et no. quòd quæ ſuprà à num. 202. dixi de appellatione tanquam ab abuſu, habent locum etiam extra hæc indulta, ſi Legatus non habet facultatem admittendi reſignationes: ut ſuprà nu. 92. & ubicunque ſuam poteſtatem vel ejus modificationes excedit.

205 Sed quid ſi de facto Legatus admiſerit reſignationem non abdicatoriam, ſed in favorem & contulerit derogando huic regulæ? Breviter reſpon. quòd quandiu vivit reſignans in eodem ſtatu & poſſeſſione ſaltem putativa manens, nihil actum eſt, nec poteſt Ordinarius Cardinalis alii conferre, quia per hanc reſignationem nihil vacat niſi ad effectum. Unde non poteſt Ordinarius approbare niſi in totum, & ſic ad commodum collatarii in favorem: verum eſt quòd poteſt reſignantem in officio retinere, & contra eum ut contra non reſidentem nec miniſtrantem procedere, vel etiam eum vocatum ſententialiter privare & beneficium per privationem vacans conferre reſignatarium verò ut carentem titulo, ut intruſum excludere ex debito viſitationis & curæ paſtoralis c. *ordinarii. de offic. ordin.* in 6. vel etiam tanquam ab abuſu à dicta proviſione & uſurpatione Legati appellare.

206. Etiam ſi reſignatarius ex dicto titulo ultra triennium pacificè poſſediſſet. Quia decretum *de pacificis* nunquam habet locum ubicunque poteſt appellari tanquam ab abuſu, quoniam abuſus non ſolùm reddit titulum diſcoloratum, ſed etiam funditus nullum: quia etiam Legatus non habebat poteſtatem admittendi vel conferendi in favorem. Et pariter quiſquis cujus interfuerit, appellare poterit. Et ad id quod dixi ſupra num. 205. de reſignante manente in poſſeſſione, nota diligenter & novè quod ſi de facto poſſeſſionem dimiſerit reſignatario ſuo, quòd tunc abſque alia privatione vel ſententia poterit Ordinarius conferre tanquam vacans per reſignationem ſimoniacam & executionem de facto ſequutam: quia quamvis per ſolam reſignationem ſimoniacam non ſit privatus ſed privandus: ut no. in c. *ſuper hoc. extra. de renuntiat.* & tetigi in annotatio. ad Philip. Dec. conſ. 118. & infra ſuper regu. *de public.* num. 25. Tamen ſi procedat ad executionem facti dimittendo eidem reſignatario qui poſſeſſioni incumbit, ſtatim vacat, & conferri poteſt non expectato alio proceſſu vel ſententia quantum ad hoc, quia illa executio facti tranſit in meram abdicationem vitio ſimoniæ infectam, quæ non purgatur, ſed magis augetur, & originaliter inficit titulum poſſeſſionem uſurpantis. Et cum reſignans poſſeſſionem dimiſerit cum effectu, deſinit vetus titulus in præjudicium ejus durare poſſe: & ſic in præjudicium reſignantis & poſſeſſionem quoque abdicantis poteſt Ordinarius conferre. Quandiu enim talis reſignans remanet in poſſeſſione, poteſt dicere reſignationem eſſe conditionalem conditione ſuſpenſiva. ſed poſtquam de facto etiam poſſeſſionem dimiſit: ab illa conditione ſuſpenſiva per executionem de præſenti conſummatam receſſit, & hæc reſignatio facti nullam conditionem ſuſpenſivam habet l. *ſub conditione.* in fine. & ibi gloſſ. ult. *de ſolution.* l. *dotis fructus.* in fine. cum l. ſeq. *de jure dot.* t. verſic. *ſi tamen. de uſucapio. pro dote.* per quæ juta pulchrè ait Bald. conſi. 478. *quidam Franciſcus*, col. 1. numero 2. quod nulla conditio impedit principium eſſentiæ contractus, quando venitur ad traditionem, nec juvaret hoc caſu dicere eandem conditionem repetitam in dimiſſione & traditione reali, quia illa conditio impoſſibilis eſt à jure reprobata, & ſic licèt impediat actum verbi, non tamen impedit actum facti realis, & collatarius Ordinarii qui liberas ædes habet contra talem reſignatarium nullum prorſus jus habentem, non minus liberas habet contra reſignantem, qui non ſolùm ſimoniam circa illud beneficium commiſit, ſed etiam de facto illud dimiſit & ad quod non poteſt ampliùs reverti.

207. Cæterum redeundo ad ultimum thema, ſuprà num. 205. non ſumus hîc in terminis hujus regulæ, utpote fundamento ſublato, quia reſignatio nulla fuit. Sive ergo reſignans infirmus fuerit, ſive non fuerit infra viginti dies, ſive poſt mortuus fuerit: ſive in poſſeſſione, ſive non, incipit vacare beneficium per ejus ceſſum, privationem vel deceſſum. Et tunc, & non priùs poterit beneficium conferri. Quare ceſſabit etiam regula *de publicandis*, ut pote deficiente fundamento reſignationis, quia ſi reſignans poſt viginti dies, ſeu infra menſem, in poſſeſſione vel non obierit, non vacabit per reſignationem quæ nunquam ſubſiſtit; ſed per obitum. Poteſt ergo denuo antè tamen quàm poſſeſſionem realem dimiſerit reſignatario ſuo, reſignare ſimpliciter in manus Ordinarii, vel in favorem in manus Papæ. Quo caſu advertendum quod ſi in favorem ejuſdem reſignetur apud Papam, poterit de obreptione & ſubreptione impugnari hæc ſecunda reſignatio, utpote facta tacita præcedenti abuſiva reſignatione & collatione, quam ſi reſignans expreſſiſſet, non tam de facili impetraſſet aut impetrare debuiſſet: ut ſæpe dixi c. *poſtulaſti. extra. de reſcriptis.* & infrà.

208. Magnam tamen vidi concertationem ſtudiis cupiditatis & vincendi, magis quàm difficultate juris accenſam, cùm canonicus Pariſienſis infirmus in favorem fratris reſignaſſet apud hunc Legatum, qui contulit derogando huic regulæ anno M. D. LVII. Mortuo verò reſignante infra viginti dies, Cardinalis Belleius qui Epiſcopatum Pariſienſem juxta decretum conventiculi Tridentini (ne plures Epiſcopatus habere videretur) reſervata collatione beneficiorum reſignaverat, vel ejus vicarius contulit per obitum Titio, qui alterum evocat in magno Regis conſilio, ubi cauſæ ex hujuſmodi Cardinalium indultis procedentes commiſſæ ſunt. Objicitur derogatio hujus regulæ & ad meas rationes de quibus ſuprà quæſt. 2 num. 127. replicatur quòd Hypotheſis.

quamvis Legatus non habeat facultatem derogandi regulis Cancellariæ niſi in genere: tamen ex quo in modificationibus curiæ illa facultate reſtringitur, ut non poſſit ea uti quoad regulam *de publicandis*, & *de veriſimili notitia*, ſequitur ei permiſſum derogare aliis regulis, & ſic regulæ *de viginti diebus*, ex quo duæ tantum exceptæ ſunt l. *tribunus*. in fi. *de militar. teſtamen*. l. *quæſitum*. §. *denique Neratius*. *de fund. inſtru. legat*. Bald. in tracta. *ſtatuto*. in verbo *ceſſatio*. in fin & in verbo *confirmare*. num. 1.

209. Et quòd quamvis curia non poterit dare poteſtatem Legato ſi eam non habet contra hanc regulam ut ſecundùm peritiores Curiæ Romanæ non habet, teſte Gomeſ. ſuprà num. 127. Tamen ſatis eſt quod ita de facto practicatur ut perinde habeatur, ac ſi de jure, inquit Alberic. in l. 1. *C. de ſumma trinita. & fide Cathol*. Imola. in c. *pervenit*. c. 6. *extra. de fideiuſſo*. Philip. Dec. l. 1. in princ. c. 4. *quod quiſque iur*. & conſili. 558. num. 13 ubi in annota. dixi.

210. Titius autem nititur compacto illo conclavis, ſuprà num. 163. quo Papa iſte ſtatuit & vovit nunquam per ſe vel alios, etiam Legatos de latere derogare huic regulæ in præjudicium Cardinalium: reſignatarius verò cauſificatur iniquum eſſe illud compactum & furtivè in magno conſilio publicatum, actuatio opera cujuſdam Cardinalis corrupto. Sed falſum eſt, & nihil aliud quàm cavillatio conficta ab his qui cupiunt contra ſacros antiquos Canones teſtamenta & ſubſtitutiones facere de beneficiis eccleſiaſticis. Cæterùm compactum illud & ſtatutum in hoc ſanctum eſt & honeſtum: & memini in hoc noviſſimo Auguſto M. D. LVIII. aliquot præſtantes magni conſilii conſiliarios dixiſſe illud ſtatutum juſtum eſſe & ſanctum, etſi non fuiſſet factum in conclavi vel aliàs, quod deberet fieri & ſtatui, & verum eſt. Ego verò fortiùs dixi, litigatores illos fruſtrà ſe torquere, Titiúmque timere ubi non erat timor: quia etiam ſi nunquam fuiſſet factum ſtatutum illud in conclavi, vel ſi reſignans non fuiſſet infirmus, vel poſt viginti dies obiiſſet, adhuc non valuiſſe nec reſignationem nec proviſionem Legati, ſed ab illa poſſe tanquam ab abuſu appellari, quanquam etiam ſine hac appellatione poteſt impugnari, utpote manibus Legati ligatis per illud indultum, ita quod indiſtinctè & omni reſpectu certum eſt vacaſſe per obitum & præbendam Titio diffinitivè adjudicandam.

211. Nec obſtat quod indultum Cardinalis Belleij non eſt hac in parte ita præciſum, ſicut indultum præfati ſummi Cardinalis: quia ſatis eſt quod in indulto Cardinalis Belleij dicitur quod reſignatio admiſſa per alium quam per ipſum Papam non valebit niſi de conſenſu Cardinalis, quia ex quo non conſenſit nulla eſt, & poteſt impugnari via communi, vel appellando tanquam ab abuſu, vel utraque ſimul. Ex prædictis ſequitur quòd cum in publicationibus facultatum Legatorum, Cardinales pro conſervatione ſuorum indultorum ſe oppoſuerant, & ſenatus noſter publicarit dictas facultates ſine præjudicio dictorum Cardinalium, non opus eſſe illas oppoſitiones proſequi, nec poteſt allegari dictæ oppoſitionis inſtantiam eſſe peremptam vel interruptam, quia jam quid juris ſit liquet ex prædictis, imò jus Cardinalium ſalvum manebat ſine illis oppoſitionibus, quæ prorſus ſupervacuæ erant, cùm legationes illæ nullam continerent derogationem prædictis indultis nedum validam & ſufficientem, & quod hujuſmodi indulta, & etiam illud compactum conclavis, per quæ conſervatur vel reducitur ad jus commune, ſint favorabilia, & ideo ampliandа, ut nec etiam de ſubreptione impugnari poſſint reſervationes & aliæ gratiæ Papæ tendentes ad gravamen Ordinariorum, dedit Pet. Anchar. conſilio 131. ad excluſionem loquens in Epiſcopo Tullenſi. Idem dico de indultis hujuſmodi datis quibuſvis Ordinariis: quale vidi indultum ab Innoc. IV. anno 1253. menſe Junio datum monialibus Montis Martyrum propè hanc urbem, quod de beneficiis ad earum collationem ſpectantibus nulli valeat provideri per literas ſedis apoſtolicæ vel Legatorum ipſius impetratas, per quas non ſit jus alicui acquiſitum, vel etiam impetrandas niſi ejuſdem ſedis literæ impetrandæ plenam & expreſſam ac de verbo ad verbum de indulgentia hujuſmodi fecerint mentionem, etiam ſi contineatur in ipſis literis quòd non obſtet aliqua indulgentia per quam poſſit impediri effectus noſtræ gratiæ vel differri. Sed tamen de facto etiam Legati proviſioni derogant appoſita derogatoriâ derogantis cujuſcunque formæ vel tenoris, etiamſi de verbo ad verbum mentio facienda eſſet. Culpa ſecunda eſt Ordinariorum ſicut & Academiarum, qui receptionibus Legatorum ſe (ut poſſent) non opponunt pro conſervatione ſuorum indultorum & privilegiorum, ſed adhuc dico quòd tales derogationes non extenderentur ad illud indultum conclavis, quod vim juramenti, voti, pacti & legis ſimul habet: unde etiam per obitum Papæ pepigit, vovit & ſtatuit, non expiraret: quia factum eſt ad conſervationem juris communis & libertatis Ordinariorum. Ex quibus obiter infero ad pulchram & quotidianam q. Leo Papa X. cuidam monaſterio conceſſit ut non poſſet gravari mandatis in beneficiis regularibus, an regularia faciant numerum ut poſſit gravari in duobus ſecularibus, videretur quòd ſic, quia conſtitutio Ludo 12. lata anno 1512. Art. 2. correcta eſt per concordata, nec requiritur Ordinarium habere 10. vel 50. ejuſdem qualitatis, ſed omnia beneficia cumulantur ad faciendum numerum, ut infrà numero 261. numero ſeq. Contrarium dicendum eſt, quia aliàs indultum Papæ parum operaretur. Tum beneficia à mandatis exempta non faciunt numerum in ratione mandati: exempta enim à vinculo, ſunt exempta à num. nec eſt dubium, quin Papa poſſit remittere mandata, ſibi ſuo ſolo favore reſervata. Et cum iſtud indultum ſit favorabile latè debet interpretari. l. ulti. *de conſtitut. princip*. niſi tale monaſterium habeat decem vel 50. ſecularia, ad liberam ſui proviſionem non poterit uno vel duplici mandato gravari. redeundo ad rem ſupra numero 208. & num. 211. in prin.

212. Quid ſi Papa admiſit reſignationem & derogavit huic regulæ an valeat in præjudicium Ordinarii Cardinalis hujuſmodi indultum habentis? Et non loquor de facto à Paulo IV. moderno Pontifice, ſed à prædeceſſore ſuo ante illud conclavis ſtatutum. Et crebriùs putant valere derogationem illis videlicet, quibus favorabilis videtur, quia cuperent beneficiis hac via ditari: & ſcio his pro hac parte judicatum fuiſſe, ut dixi ſupra numero 153. Sed preſſiùs conſiderando, dico malè fuiſſe judicatum, & dictos Cardinales minùs diligenter ſe defendiſſe, quia Papa omnes omnino vacandi ſpecies immunes reliquit & eſſe voluit Ordinariis Cardinalibus una ſola excepta, videlicet reſignationis in manu ſua factæ, Ergo reſignatio per obitum contingens in vim hujus Regulæ, relicta eſt liberæ proviſioni ſolius Ordinarii cum omnibus decretis irritantibus tam contra ipſum Papam & ejus ſucceſſores, quàm contra alios. Ergo Papa non poteſt derogare huic regulæ, niſi fraudem faciendo indulto, ſaltem non valet derogatio, ſed tum nulla, tum ſubreptitia eſt, niſi mentio fiat quod beneficium ſpectat ad proviſionem Ordinarium Cardinalis tale indultum habentis, ſpecifica mentione facta de indulto & omnibus notabilibus clauſulis in eo exiſtentibus juxta no. Panor. in c. *Piſanis*. in c. *audita*. *extra. de reſtitu. ſpoliat*. Et hæc veritas.

Papa non poteſt derogare huic regulæ.

213. Amplio etiam ſi ſpectant ad proviſionem Cardinalis ex reſervatione eidem facta per Papam reſignando Epiſcopatum, Abbatiam, vel aliam dignitatem à qua dicta collatio dependet, quia non cenſetur hanc reſervationem ſeu jus reſervatum habere jure Apoſtolico nec tanquam delegatus aut vicarius

Papæ: hoc enim eſſet abuſivum, ſed cenſetur habere jure Ordinario & tanquam reliquias prioris Ordinariæ poteſtatis: ideo in hoc ſubeſt mandatis & graduatis & nominatis, & indulto curiæ ut priùs, & omnibus quibus ſubſunt Ordinarii. Quanquam in veritate ſectio eſt majorum dignitatum, licet temporalis, per antiquos canones & ſacra concilia prohibita c. *majoribus. extra. de prebend.* c. *unico.* ut. *eccleſiaſt. benefic. ſine ulla diminutio. confer.* Quam ſectionem poterit procurator generalis Regis ejus nomine deinceps impedire.

214. Sed quid ſi beneficium non ſpectat ad collationem nec ad præſentationem, ſed ad inſtitutionem Epiſcopi Cardinalis? hæc quæſt. in multa membra dividi & latè diſputari poteſt, Sed quia feſtino manum tandem tollere de tabula hac, breviter dico. Aut pendente ſemeſtri eccleſiaſtici patroni Papa vel Legatus conferunt, & videtur valere jure præventionis, non obſtante dicto indulto: quia pro eo tempore non cenſetur ſpectare ad proviſionem Ordinarii. Et ſi hoc verum eſſet, limitari deberet, niſi Ordinarius prævenerit, ut poteſt commutabiliter ſecundùm ea quæ dixi ſupra num. 62. & funditus perpetuò nulla eſt proviſio Papæ vel Legati jam præventi ab eo qui plus habet juris in proviſione beneficii quam patronus c. *dilectus. de offic. Legat.* & ſic nunquam convaleſcere poterit, ut ſupra num. 48. 68. etiam ſi Ordinarius nullum indultum haberet

215. Reſolvendo dico quòd ſi Cardinalis eſt, hoc indultum habens, etiam ſi non prævenerit patronum, non poteſt præveniri à Papa vel Legato. quia hi non poſſunt prævenire patronum etiam Eccleſiaſticum quin magis & principalius præveniant Epiſcopum qui jure communi nativo & primitivo fundatus eſt in tota diœceſi, imò etiam adhuc ſtante idoneo nec ſuſpenſo patrono etiam præſente plus juris habet Ordinarius in proviſione beneficii, quàm patronus ſupra nu. 74. Et ſic magis eſt Ordinarius ſeu Ordinator beneficii quàm patronus. Tum Epiſcopus & omnis Ordinarius habet jus præveniendi Papam vel Legatum, & ſtatim conferendi: idque incommutabiliter & cum effectu, ſi patronus infra tempus ſuum non conqueratur. Et iſtud eſt jus de præſenti competens Epiſcopo jure ſuo proprio Ordinario per no. ſuprà numer. 64. Ergo in eo non poteſt impediri per præventionem Papæ vel Legati: Sed contra eos in vim indulti liberas & immunes manus habet, ſic & contra alios omnes à patrono, ut dixi ſupra nu. 65. Tum in dubio favendum juri communi & ordinariæ proviſioni & Eccleſiæ Gallicanæ libertati. Et ſic hujuſmodi indultum ad hoc tendens tanquam favorabile & ad jus antiquum reducens etiam extenſiva interpretatione ſi opus ſit adjuvari debet. c. *ſtatutum.* & ubi gl. & omnes docto. *de præb.* in 6. & no. ſupra numero 193.

216. Aut vero Papa vel Legatus poſt ſemeſtre contulit adhuc vacans, & non valet propter indultum; ſed libere poterit Ordinarius conferre infra ſuum ſemeſtre. Nec obſtat quòd iſtud indultum non habet locum in ſpectantibus ad Ordinarium jure devoluto, ut ſupra num. 201. quia verum eſt in mera devolutione & in beneficio quod nullo modo ſpectat ad talem jure proprio: Sed hic beneficium ſpectat ad hunc Ordinarium jure proprio, quum jure ſuo primitivo, nativo & originali plus habeat juris quàm patronus, imò propriè ſolus ſit verus proviſor ſeu ordinator, quia patronatus non eſt niſi quædam ſervitus ut no. ſupr. nu. 61. Qua ſublata remanet Ordinario jus ſuum liberum jure proprio, non jure accepto à patrono ſervitutem tantùm habente, & non verum gradum juſtæ & integræ proviſionis.

217. Nec obſtat quòd haberet duo ſemeſtria, quia jure proprio unum proprium ſuum utile tantùm habet. Cujus tempus non incipit currere pendente impedimento dictæ ſervitutis per text. in c. *quia diverſitatem. extra. de conceſſ. præbend.* Nec eſt abſurdum quod Ordinarius hoc caſu habeat duo ſemeſtria contra Papam & ſuos Legatos libera eodem beneficio unius indulti: quia non tam eſt beneficium principis, quod alioquin latiſſimè debet interpretari. l. ult. *de conſtit. princ.* quàm reditus ad jus commune antiquum. quia etiam tempore Decretalium nullum erat jus præventionis, nec Papa contraveniebat conſilio Lateranenſi, de quo in c. 2. *de conceſſ. præb.* Quum ergo hoc ſit de jure communi, favorabile eſt, & hæc indulta ſimpliciter & generaliter locum habent in quovis Ordinario etiam habente tantùm inſtitutionem ſervitute patronatus gravatam. Amplio utrumque caput prædictæ incidentis quæſtionis & deciſionis etiam ſi beneficia ſint ſub patronatu laico: quia tunc talis ordinarius habet ſedecim menſes liberos contra Papam & omnes Legatos, quorum quatuor primi ſerviunt patronatui laico: Ideo non computantur, in ſemeſtri libero competenti Ordinario ex concilio Lateranenſi & generali conſuetudine Eccleſiæ ante illud concilium, de quo in c. *nulla de conceſſ. præbend.*

Ordinarius poteſt habere duo ſemeſtria.

218. Rurſus occurrit pulchra quæſtio quam nuper vidi in facto, Cura parochialis ſpectans ad præſentationem Abbæ monaſterii Endei (quod eſt Cardinalis illius ſummi) vacat per obitum menſe Junio, Papa prævenit, poſtea mandatarius requirit præſentari à vicario Cardinalis, qui reſpondet requiſitionem bonam: deinde ſine alia præſentatione ſequitur inſtitutio per Epiſcopum Cathalanenſem: videbatur Papiſtam potiorem, & ſaltem fiduciariam poſſeſſionem obtinere debere, utpote habentem jus liquidius, nempe fundatum in regulâ communi liquidæ præventionis, ut in concordat. titu. *de mandat.* §. *uſque.* Nec obſtat quòd Abba Cardinalis eſt habens indultum, quia non fuit uſus: non enim præſentavit, nec apparet de ulla præſentatione, ſaltem illa obſcura eſt. Ergo Papiſta liberas ædes habet, & contra inſtituentem qui poterat præveniri & præventus fuit, & contra Abbam, qui nec contulit nec præſentavit, & licet utendo ſuo indulto non potuiſſet præveniri, tamen non fuit uſus, aut ſaltem non liquidò conſtat illum uſum fuiſſe indulto. ſicut conſtat Papam uſum præventione. Ergo tantiſper dum de uſu indulti & valida præſentatione clarius conſtet in definitiva proviſiu recredentiæ ſit Papiſtæ.

219 Breviter contrarium reſpondi duplici peremptoria ratione; Prima quia Cardinalis non poteſt præveniri à Papa, idque ad commodum: ſeſe enim exonerat conferendo mandatario, vel ei conſenſum ſuum qualitercunque adhibendo, ita ut mandatarius cum effectu obtineat. Requiſitio enim congruè & agnitio vicarii ſine præſentatione expreſſa, habet vim præſentationis. Patet, quia conſtat quòd præſentatio erat debita huic mandatario, & quòd Ordinarius requiſitus hoc verum recognovit. Ergo ſatis fatetur, & conſentit illum inſtituendum, & conſequenter quidquid aliqui cauſificarentur, non erat neceſſe mandatario executorem ſuum adire, & præfixam mandati formam obſervare, quaſi ad recuſationem aut ſaltem negligentiam vel dilationem gravati, quia conſenſus ille æquipollet præſentationi actuali: facit enim ut Epiſcopus habens inſtitutionem, ſtatim tanquam conſenſu patroni habito poſſit irrevocabiliter inſtituere vel conferre, nec poſſit ampliùs conqueri patronus etiam infra reſiduum ſui temporis. Quantomagis hîc ubi etiam ante conſenſum patroni beneficium erat ei debitum, nec poterat patronus recuſare, & ſic tanto irrevocabilior eſt ejus vel ſimplex conſenſus, & pro præſentatione habetur.

220. Plus dico quòd mandatarii non tenentur formam illam bullarum executoriarum obſervare, quia ſunt in favorem mandatarii tantùm datæ, & ſic poteſt etiam Ordinario plane recuſante illum expectare, donec ad ſaniorem mentem redeat. vel lapſo

ſemeſtri Ordinarii denegantis jure devoluto petere à ſuperiore immediato, idque etiam in vim mandati, hoc eſt, tanquam ex debito, omnes enim ad quos jus providendi devolvitur, debent eiſdem perſonis providere, quibus hi, à quibus facta eſt devolutio, tenebantur tex. in Cle. unic. *de ſupplen. neglig. prælato.* text. & gloſ. *In pragmatica.* §. *ſignis vero.* ubi gloſ. verbo. *Similiter*, *de collatio.* Joann. Andr. *In mercurial. certum eſt. de Reg. Iur.* in 6. Philipp. Franc. in c. *contra eum. de regul. iur.* in 6. Franciſc. Ripa. reſpon. 2. col. 7. ſub titulo *de reſcrip.* Phil. Dec. conſil. 40. ad fi. Et ſic multo fortius poteſt adiri ille ad quem ſpectat inſtitutio, quia eſt verus & primitivus Ordinarius præ patrono & præ eo ad quem fit devolutio: quia patronatus eſt tantùm ſervitus, ut dixi ſuprà num. 61.

221. Ex quibus obiter decido aliam controverſam & ſubtilem q. Fac mandatarium beneficium primò vacans poſt menſem inſinuationis non petere à patrono gravato, ſed recta adire Epiſcopum ad quem ſpectat inſtitutio, & ab eo pleno jure impetrare, non in vim mandati nec illius mentione facta, an valeat? videtur quod non, quia non ſervavit formam ſubſtantialem & diſpoſitivam mandati, non dico bullæ executoriæ, ſed ipſius mandati diſpoſitivi, quo non fuit uſus. Ergo ab illo commodum referre non poteſt, Tum quia Epiſcopus non erat gravatus, nec inſinuatus, nec ullo modò obligatus huic mandatario, & nihil in vim mandati fecit, & ſic proviſio ſua non poteſt ſubſiſtere nec defendi in vim mandati, ſed tantum in vim juris communis ſecundùm no. ſupra num. 69. 83. & hoc quidem in ſe veriſſimum eſt. unde ſi poſtea patronus alium præſentet, qui inſtituatur, iſte potior erit, & mandatarium aliud non facientem vincet, & pariter ſi Papa vel Legatus Epiſcopum prævenerit, ſtabit præventio, & excludet etiam hunc mandatarium qui non eſt debitè uſus mandato.

222. Dico tamen duo: primum quòd nihil impedit quin mandatarius iſte, infra ſemeſtre ſuum requirat patronum, & habita præſentatione vel recuſatione, vel ſimplici conſenſu, ut dixi, ſuperiorem adeat. Sed ſi infra ſemeſtre ſuum non fuerit uſus mandato, vincetur à patrono etiam ſuperveniente & à Papiſta vel Legatario prævenientibus. Dico ſecundo quòd illis deficientibus remanet titularius: ſed etiam mandatum eſt conſumptum, & patronus eo liberatus, quo liberatus eſſet etiam ſi mandatarius non utendo mandato ab aliis ſuperatus fuiſſet, vel beneficium ſibi debitum prætermiſiſſet, hoc enim mandatum extinguitur text. in c. *Si clericus. de præbend.* in 6. Joann. Calderin. conſil. 16. ſub titulo *de præbend.* ubi ampliat etiam ſi mandatum haberet clauſulam facultatis acceptandi beneficium minoris valoris infra menſem, quæ clauſula non ampliat gratiam, ſed bene reſtringit ut decretum bullæ non liget manus Ordinarii, antequàm mandatarius voluntatem ſuam declaraverit ſupra beneficio minoris valoris, adde pro extinctione mandati domi. de ſancto Geminia. conſ. 108.

223. Redeundo ex hoc diverticulo ad quæſtionem ſupra num. 209. dico rationem ſecundam eſſe & breviſſimam, quia præventio Papæ ab initio ipſo jure nulla & ſubreptitia fuit. Quamvis enim potuiſſet conferre communabiliter videlicet apponendo clauſulam de conſenſu patroni vel de conſenſu Abbæ Cardinalis: tamen non eſt veriſimile quod tam de facili contuliſſet hoc expreſſo. Et ſic etiam per conſenſum ſequentem convaleſcere non poteſt, ſed nova collatione opus eſt per no. ſupra num. 69. cum num. ſeq. & de indultis Cardinalium ſatis plura adderem, niſi tempora ſeveriorum commentationum nimium fraudare metuerem.

Indultum curiæ.

224. Quinto principaliter quæro de indulto curiæ Pariſienſis, circa quod duo potiſſimum articuli occurrunt, Primus an indulta Cardinalium ſubſint vel præſtent huic indulto? Secundus an iſte Legatus de latere poſſit derogare regulæ *de viginti diebus* in præjudicium indulti curiæ, quod olim procurante ut fertur, Carolo ſcilicet ſeptimo Franciæ Rege per Eugenium IV. Pontificem Romanum Cancellario Præſidentibus Conſiliariis curiæ Parlamenti Pariſienſis conceſſum, & aliis de ejuſdem curiæ corpore & gremio exiſtentibus in forma gratiarum expectativarum ſeu mandatorum de providendo, ut ad nominationem Regis per Ordinarios collatores regni ſingulis ex eis, vel clerico per laicum dicti corporis nominato de uno beneficio ſæculari vel cujuſvis etiam Cluniacenſis Ordinis regulari ſemel in perſonæ nominandæ & Ordinarii vita dumtaxat per eundem Ordinarium vel executores deputatos provideretur. Quo indulto curia Franciæ, Cancellarius, Præſides & Conſiliarii nunquam dignati ſunt uti, nec etiam paritum fuiſſet per Archiepiſcopos, Epiſcopos, Abbates, & capitula Eccleſiæ Gallicanæ, quæ ſacrum concilium Baſilienſe & ejus decreta tenebat & obſervabat: in quo concilio præfatus Eugenius canonicè vocatus ſententialiter depoſitus & degradatus fuit, & alius in Pontificem Romanum electus & confirmatus videlicet Amedæus tum nuper Sabaudiæ Dux Fœlix V. nuncupatus, cui ut vero Pontifici regna Franciæ, Hiſpaniarum, Angliæ, Scotiæ & major pars Germaniæ parebat.

225. Et quamquam poſt obitum Eugenii præfatus Fœlix amore pacis ceſſerit in favorem Nicolai V. qui ex tunc cepit pro Pontifice Romano ubique haberi: tamen nunquam fuerunt in locis quæ parebant concilio Baſilienſi recepta decreta dicti Eugenii IV. qui in Degradatione, anathemate & cenſuris concilii mortuus eſt, nec unquam reſtitutus fuit. Et quidquid quidam adulando cauſificentur, hæc eſt vera ratio cur ampliſſimus ordo dicto Eugenii indulto nunquam uti voluit, quia erat contra decretum *de reſervationibus ſublatis*, & contra decretum *de collationibus* ejuſdem concilii Baſilienſis quæ recepta erant à Rege & tota Eccleſia Gallicana anno milleſimo quadringenteſimo trigeſimo octavo in conventu Bituricenſi, quam pragmaticam vocant. Nec etiam veriſimile eſt Carolum VII. magnanimum & victorioſiſſimum Regem ſupplicaſſe aut egiſſe apud Eugenium IV. pro illo indulto. Potius enim de hoc ſupplicaſſet & egiſſet ad ſacrum concilium Baſilienſe tunc ſedens, cui cum tota Eccleſia ſua, & regno parebat, & non Eugenio:

Eug. IV. ſub anathemate concilii Baſilienſis obiit.

226. Imò etiam novem vel decem annis ante Papatum Eugenii IV. tempore Martini V. cum plura concordata cum Pontifice Romano facta eſſent jam per Henricum VI. Angliæ Regem urbem hanc Pariſienſem & majorem regni partem de facto occupantem, quàm per Carolum VII. verum Regem Bituria agentem, quamvis Papa non minùs illum quàm hunc agnoſceret, ſuper collatione beneficiorum: tamen nec curia Parlamenti ſedens Pariſiis ſub Henrico VI. Nec curia ſedens Pictavis ſub Carolo VII. unquam parere voluerunt: ſed libertatem Ordinariorum & antiquas conſtitutiones regni præſertim pragmaticam Sancti Ludovici conſtanter cuſtodierunt, ut ex regeſtis ejuſdem ſenatus liquet. Eugenius autem poſtquam initio ſui Pontificatus concilium Baſilienſe ſolemniter approbaſſet, miſſo etiam Legato ſuo prout & Martinus V. deceſſor ſuus fecerat præter id quod illud concilium duobus immediatè præcedentibus conciliis, ſcilicet Conſtantienſi & Senenſi fulciebatur.

227. Tamen anno domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo tertio Pontificatus ſui anno tertio fruſtra niſus fuit illud diſſolvere, & reformationem ſui & Eccleſiæ univerſalis impedire, & tunc veriſimilius eſt Eugenium indultum illud curiæ Pariſienſi quæ tum ſub Anglis erat, obtruſiſſe, quò illam in ſuam

ſententiam alliceret : Sed fruſtrà : quia nec Duci quidem Betfortio, qui ſe nomine dicti Henrici VI. pro Regente Franciæ gerebat, nec ejus & Regis Angli literis patentibus ſuper admittendis proviſionibus & reſervationibus Papæ, parere voluit, & multo minus ſenatus noſter integer & ampliſſimus ordo anno milleſimo quadringenteſimo trigeſimo ſexto, redeuntibus iis qui interim circiter octodecim annos Pictavis ſederant idibus Januarii Pariſiis redintegratus ſub Carolo VII. vero & victorioſo Rege qui paulo poſt anno 1437. ejuſdem Senatus habito conſilio vetuit omnibus Prælatis Regni ſui ne Ferrariam aut aliud concilium ab Eugenio indictum vel indicendum peterent, ſed ut perſeverarent in communione & obedientia ſacri concilii Baſilienſis, quod eodem anno initio Octobris ceſſaverat, & damnaverat confeſtim Ferrarienſem ut conventiculum & conciliabulum ſchiſmaticum & illicitum, ut patet in decretis concilii Baſilienſis, & in gloſſ. pragma. in procem. verb. *Martini*, in fi.

228. Quare non eſt mirum quod Senatus noſter illo Eugenii indulto uti noluit : fuit tamen occaſio ut anno ſeſquimilleſimo trigeſimo octavo 13. Cal. Julii in colloquio Franciſci Regis & Caroli quinti Imperatoris extra muros Niciæ Papa Paulus III. qui ut communis Mercurius aderat : de hoc indulto rogatus, conceſſerit illud jamdudum ſpatio temporis immemorialis obliteratum : idque non tanquam novum à ſe : ſed tanquam ab Eugenio IV. profectum, quo magis obliteraret memoriam & authoritatem concilii Baſilienſis, nec non concilii Conſtantienſis & præcipua & fundamentalia conciliorum decreta de eorum authoritate & poteſtate ſupra Papam, & modis eadem convocandi & celebrandi, necnon authoritatem & ſententiam ſcholarum ſacræ Theologiæ, præſertim Pariſienſis Sorbonæ obrueret, ubi etiam ſolemni jurejurando in doctoram Theologiæ promovendi prius adiguntur, ut ſemper teneant & doceant veritatem illam ſacris conciliis ſancitam, Eccleſiam ſeu concilium eam repræſentans eſſe ſupra Papam. Sed adhuc Paul. III. vetus illud (quod etiam mandatariis Papæ futuris præferebatur) indultum reſtrinxit, ut eiſdem mandans poſtponeretur, addidit tamen ne acceptare tenerentur infra valorem ducentarum librarum Turonenſium.

229. Nunc ergo ad primum articulum ſuprà numer. 224. videretur indulta Cardinalium potiora eſſe : tum per generales & præciſas derogationes omnium expectativarum de quarum genere indultum curiæ eſt. Tum quia hoc indultum lædit & onerat libertatem Ordinariorum & eſt contra jus commune, contra quem indulta Cardinalium libertatem Ordinariorum tuentur, & conformia ſunt juri communi. Tum propter præeminentiam, excellentiam & privilegia Cardinalium, quorum certum eſt Papam & ſuam curiam majorem habere rationem quàm curiæ Parlamenti Pariſienſis, ſaltem hoc videtur indubitatum reſpectu indultorum Cardinalium datorum ante datam indulti curiæ, quale eſt indultum Cardinalis Bellei tunc Epiſcopi Pariſienſis datum menſe Julio anno ſeſquimilleſimo trigeſimo ſexto, quamvis non fuerit publicatum in hoc ſenatu niſi die 28.
Solutio. Junii anno 1538. Quibus non obſtantibus dico ; indultum curiæ indiſtinctè præferendum : quia de facto præfertur graduatis & nominatis & juribus Academiarum, quibus indulta Cardinalium ſubſunt. Tum indulta Cardinalium non ſunt data niſi ut Ordinariis, utque Ordinaria authoritate tantùm & non Papali conferantur : Indultum verò curiæ authoritate Papali nititur & exequitur. Et ſic potius eſt c. *hi qui authoritate. de preb.* in 6. Tum indulta Cardinalium ad hoc ſolum tendunt ne Cardinales Ordinarii præventionibus Papæ vel Legati ſupplantentur, non autem quin in reliquo eadem onera patiantur quibus cæteri Ordinarii ſubſunt.

230. Quoad ſecundum articulum ſupra numero 224. videtur nec Papam quidem poſſe huic regulæ derogare in præjudicium legitimi expectantis, ſaltem videtur derogatio ſubreptitia, ex eo quòd non fuit expreſſum quòd alias beneficium debebatur nominato ſupremæ curiæ Franciæ, & quod in dubio non erat ſaltem tam facilè hanc derogationem diſpenſatoriam facturus in præjudicium indulti dati ſummo & ſupereminenti collegio Franciæ : Multominus autem videtur Legatus poſſe derogare per not. ſuprà numero 127. non repetendo : quibus multa addere poſſem. Sed alia ratio pactum reformat, quia de facto ſuprema hæc curia admittit Legatum etiam generalem tantum facultatem regulis Cancellariæ derogandi habentem huic regulæ *de infirmis reſignantibus*. in ſpecie derogare poſſe. Imò quod deterius eſt de facto hoc admittit etiam in menſibus graduatorum & nominatorum, & in eorum & Academiarum præjudicium. Quod ergo ſibi videtur æquum contra alios : ſibi quoque æquum videri debet contra ſe, ſeu eos de ſuo corpore l. 1. in fi. *de ſolutio.* Nec debet alia juris menſura ſibi quàm aliis juſtitiam diſtribuere. Sed idem jus pati l. 1. & in Rubric. & per to. *quod quiſque iuris in alium ſtat.* & per hanc rationem ita nuper menſe Januario anno ſeſquimilleſimo quinquageſimo octavo more Gallico computando, Areſtum magni conſilii. fuit in magno Regis conſilio judicatum contra unum inſignem Parlamenti Senatus Conſiliarium, vel ab eo rite nominatum, idque ad commodum reſignatarii morientis, qui biduo poſt admiſſionem Legati obiit. Alioquin omnino beneficium adjudicandum erat nominato curiæ.

231. Sed hunc rigorem limito ut non procedat quando Ordinarius cui Rex unum de corpore curiæ vel ab eo delectum nominavit, eſt Cardinalis habens indultum, de quo ſuprà numero 154. Quia tunc ex quo Legatus nec admittere quidem poteſt reſignationem, & multo minus huic favorabili regulæ derogare in præjudicium Cardinalis, conſequenter non poterit in præjudicium nominati ſuper Cardinali. hoc etiam redundaret in detrimentum Cardinalis, cujus intereſt à nominatione citiùs liberari.

232. Hîc occurrit valdè agitata q. quam abbreviabo. Thema. nominatus Conſiliarii hujus ſenatus ſuper Abbatia & Conventu ſancti Juliani Turonenſis conjunctim vel diviſim, inſinuavit, deinde tertia Martii 1555. vacavit prioratus Andegavenſis membrum dictæ Abbatiæ per obitum : Sed poſt biduum nepos defuncti impetrat Romam per reſignationem cum clauſula *etiam per obitum* & derogatione hujus regulæ, dummodo tempore datæ jus in dicto prioratu non ſit alicui ſpecialiter quæſitum. Deinde Abbas confert tertio, poſtremò nominatus requirit ab Abbate, quo recuſante habet collationem à ſuo executore. Rurſum vacat per obitum alter prioratus in diœceſi Rhedonenſi in Armorica ſitus ad collationem dicti Abbatis, qui nominato repulſo confert Petro : nominatus ab executore indulti proviſus utrumque evocat in magno conſilio, cui cauſæ hujuſmodi indulti regio edicto commiſſæ ſunt. Magna utrinque contentio fuit : videbatur nominatus in primo prioratu potior, non obſtante præventione Papæ propter clauſulam in ea appoſitam, dummodo tempore datæ præſentium jus, &c. Jam enim ante vacationem nominatus ritè inſinuaverat, & primum vacaturum requiſiverat, quod ſibi affectum & debitum erat. Ergo mox, ut vacavit, nominatus in eo jus ad rem habuit, & ſic præventio Papæ ſubreptitia non expreſſo jure ad rem legitimi expectantis. Secundò cum eſſet jus ad rem datum favore ſummi & prærogati collegii totius regni Franciæ, & ſic tantominus Papa præveniendo impedire voluiſſet.

233. Tertiò

233. Tertiò certum eſt quod per dictam clauſulam Papa ſeipſum reſtringere voluit: Eſt enim appoſita ad finem reſtringendi ibi dummodo, & cætera. Sed ſi Ordinarius contuliſſet, vel tantùm requiſitus fuiſſet ab expectante, Papa non ſe reſtringeret, ſed eſſet reſtrictus. Ergo ut dicta clauſula operetur, debet intelligi quando beneficium ſemel cœpit eſſe alii affectum & debitum ut hic, mox ab obitu debitum erat nominato: ita ut etiam reſignante jam mortuo Papa non intendat uti jure ſpeciali præventionis in præjudicium ejus cui beneficium eſt affectum per obitum & ante tempus *verisſimilis notitiæ à die obitus*, qua computate veriſimilem notitiam à tempore mandati ad reſignandum ſatis tolerabile eſt, ubi ſola *de verisſimili notitia* obſtat, & ubi beneficium non eſt alii affectum: ſecus ubi cum hoc concurrit beneficium à die obitus eſſe affectum & debitum.

234. Aliud currere Romam ex capite obitus, & Papam per obitum conferre poſt tempus veriſimilis notitiæ obitus in loco beneficii habitæ juxta clem. 1. in fi. *de conceſſ. preb.* & principaliter agi de mera præventione per obitum reſervata Papæ: Aliud currere Romam ex capite reſignationis & conferri per reſignationem, & tamen incidenter & acceſſoriè impetrari per obitum reſignantis eadem die vel pridie mortis. Primo caſu non tam nocetur expectantibus, quàm ſecundo caſu. Ergo ſaltem in ſecundo caſu operatur dicta reſtrictio, quæ alias nihil de ſe operabitur, & hæc interpretatio de ſe favorabilis eſt & antiquum jus commune reducens.

235. Quartò huic nominato à die obitus quæſitum fuit jus ad rem in dicto prioratu, non ſolùm generaliter, ſed etiam ſpecialiter. Patet quia genus quod non poteſt niſi in una ſpecie verificari, ſpecies eſt etiam verè & propriè. tex. in l. *nominatum. de liber. & poſthu.* in l. *ſi domino.* ubi Dy. Bar. Bal. *de Lega.* 1. in l. *ſi hæres.* l. *ſi optio. de optio. leg.* in c. *ex parte.* 1 juncta gl. ult. *de reſcript.* ubi hoc not. Franc. Zabarel. Nicol. Tudiſc. Fely. Philipp. Dec. qui ad multa exemplificant, dixi in conſuetud. Pariſien. §. 1. gloſ. 9. nu. 33. Sed inſinuatio & requiſitio prima per nominatum facta non poteſt verificari niſi in unico proximè vacaturo beneficio, quo neglecto tota nominatio & gratiæ expectatio funditus & perpetuo perit c. *ei cui. de preb.* in 6. ergo pro ſpeciali nominatione & requiſitione habetur, & conſequenter beneficium proximè vacans (quia iſtud ſolùm eſt debitum, nec aliud deberi poteſt) habetur pro ſpeciali debito. Imò verè eſt ſpecialiter affectum & debitum nominato: quippe cui ſoli & non alii debetur, quippe quod & non aliud eidem debetur, vel debitum iri poteſt. Igitur ſumus in terminis dictæ clauſulæ exceptivæ in bullis reſignatarii poſitæ. In ſecundo verò prioratu videbatur nominatus nihil juris habere, etiam ſi priorem obtinere non poſſet, pri-
Armorica. mò quia ſecundus ille prioratus ſitus eſt in Britannia minore, ubi nunquam indultum illud Eugenii IV. locum habere potuiſſet; quia Britannia illa non erat de regno, ſed erat ibi Dux, Cancellarium, ſuos Præſides & Conſiliarios habens.

236. Secundò adhuc hodie regio illa patria obedientiæ Papæ vulgo vocatur, nunquam ibi pragmatica ſanctio nec concordata recepta ſunt, ſed ex compacto Papa habet ibi octo menſes ſibi reſervatos in quibus vel vacationibus tunc occurrentibus Ordinarii nihil poſſunt, ut ſuprà. Et contra Ordinarii quatuor menſes in quibus Papa nec prævenire, nec reſervare, aut aliter diſponere poteſt. Ergo ſi prioratus ille Rhedonenſis vacavit in menſe Ordinarii non eſt locus indulto, ſicut nec ulli alii gratiæ expectativæ. Si verò vacavit in menſe Papæ, adhuc diſputari poteſt quia Papa noluit ſe, ſed Ordinarios tantùm per illud indultum gravare, Ordinarios autem non potui. Et ſic quod noluit potuit, quod potuit noluit c. *cum ſuper.* ubi Panor. & alii. *de offic. deleg.* l. *multum intereſt.* ubi Bald. Salicet. & omnes. C. *ſi quis alteri vel ſibi.*

237. Sed his non obſtantibus per areſtum magni conſilii in ipſis cauſarum actionibus latum die vige- Areſtum magni conſilij.
ſima ſeptima Julii anno ſeſquimilleſimo quinquageſimo ſeptimo plenum poſſeſſorium prioratus cujuſdam Andegavenſis tertio, prioratus verò Rhedonenſis nominato curiæ in contumaciam Petri definitione adjudicatum fuit. Ratio primi fuit quia Papa jure præventionis per obitum confert vacantia ſub hoc indulto ſine illius in aliis futuris vacationibus præjudicio, ſicut & vacantia ſub ſuis mandatis, & etiam ſub graduatis & nominatis Academiarum, tamen ſi Abbas ille fuiſſet Cardinalis, Papa prævenire non potuiſſet, & ſic manſiſſet jus nominati curiæ in primo prioratu verificatum: Ratio ſecundi fuit, quia ſecundus prioratus fuit prior, liberè etiam ante ullam requiſitionem citra metum præventionis Papæ vacans. Et quum hodie, imò, etiam ante indultum illud innovatum Britannia minor ſit de regno ei unita. die lunæ 18. Novembris anno 1532. ut ſcripſi in conſuetud. Pariſien. §. 13. gloſ. 1. num. 72. indultum iſtud debet in ea locum habere.

238. Supereſt diluere allegata ſuper primò prioratu, ad quæ uno verbo reſpondeo quòd per requiſitionem factam ante vacationem non poterat jus ad rem quæſitum eſſe in ſpecie: ſed tantùm in genere: poſt vacationem autem nondum eſt jus ad rem quæſitum in ſpecie, ſed quæri poteſt per requiſitionem ſpecificam de illo certo corpore beneficii vacantis, poſtquam requiſitionem nec Papa quidem amplius prævenire poteſt. Sed ante ſpecialem requiſitionem eum Papa prævenire poſſit, vel nominatus mori aut negligere, vel beneficium eſſe diverſæ qualitatis, aut minoris ducentarum librarum valoris, non eſt jus ſpecificum certum, ſed vagum & incertum, & nullo modo jus ad rem ſpecificum: ſed ut in fortioribus terminis ait gloſſa pragmaticæ. tit. *de collatio.* §. *volens itaque.* in verbo *nominationes.* ad fi. & §. *quod ſi quis.* gloſſ. verbo *irritum.* col. pe. jus quoddam præparatorium, inſtabile, ventoſum, dubium & non radicatum ante ſpecificam & validam certi corporis vacantis requiſitionem, & ſequitur Mathæus Pacus in tract. *de mandat. part.* 17. col. 1.

239. Adhuc circa hoc indultum ſeſe offert alia notabilis quæſtio, quæ contigit in Eccleſia Turonenſi, in qua ex nominatione curiæ tempore Regis Franciſci quidam præbendam obtinuit, deinde Rex Henricus ſecundus ejuſdem Eccleſiæ capitulo, alium ejuſdem curiæ conſiliarium nominavit, qui poſtquam inſinuaſſet, deſtitit & renunciavit illi nominationi. Idem Rex alium nominavit qui inſinuat, deinde anno 1558. vacat præbenda quam petit, capitulum refutat & confert tertio, nominatus à ſuo executore proviſus certat in magno conſilio. Punctus eſt an idem capitulum poſſit hoc indulto bis gravari intra viginti annos? videtur quòd non, ſed quòd tantùm infra centum annos, quod eſt tempus longævum vitæ hominis. lege *an uſusfructus. de uſufruct.* imò longiſſimum. l. *ſi uſusfructus. de uſu, & habitat.* fac. l. ulti. in fin. C. *de ſacroſan. eccleſ.* & eſt tex. eccleſiaſtici. 18. non enim poteſt Ordinarius gravari, niſi ſemel in vita ſua tantùm. Cum ergo capitulum vel collegium Eccleſiaſticum, nunquam moriatur, vita ejus ad centum annos æſtimari debet per jura prædicta.

240. Sed certè per quam abſurdum eſſet, quod Eccleſiaſtica quæ multo plura ſolent habere beneficia collativa quàm ſingulares Ordinarii, non poſſent gravari niſi ſemel in centum annis, cum ſinguli Ordinarii poſſint gravari ſemel in vita, & ſic frequenter, quia non ſolùm cita morte, ſed etiam ceſſione vel privatione ſæpe mutantur, & præter id quod de jure non niſi provectæ ætatis aſſumi debent, & ſic diu vivere nequeunt. Conſtat inſuper quòd hoc ſæculo, quo juniores defunctoriè promoventur: tamen rariùs con-

tingit eundem diu idem beneficium adminiſtrare, quàm olim ſub veteri diſciplina contingebat. Quod enim juniores promoventur, eo citiùs mutant vel nuptiis, vel permutationibus, vel aſſecutione incompatibilis aut pinguioris, aut aliàs inſiotis morte crebrioribus modis. Cùm ergo ſinguli illi poſſint brevi tempore gravari, etiam ſi duo vel tria tantùm in ſua diſpoſitione beneficia habeant, & non unum monoculum, abſurdum eſt, collegia gravari non poſſe, niſi ſemel in centum annis.

241. Videretur ergo quòd inſpicienda eſſet ſuprema vita ſingulorum qui erant in capitulo tempore primi gravaminis, ut quamdiu unus ex illis ſupereſt, etiam ſi triginta vel quadraginta annos ſupervivat, non poſſit idem collegium iterum gravari. Quid ergo? an dicemus cùm capitulum non habeat vitam temporalem, nec etiam prædicta curia Franciæ quæ non moritur, & tamen indultum ad vitam temporalem unius hominis ſe reſtringere voluit, quod hæc reſtrictio cum non poſſit capi reſpectu corporis vel collegii cui fit nominatio (quia ei non congruit) capienda ſit ex perſona Regis nominantis, cui ſoli congruere poteſt, & à quo

Henrici II. declaratio. hujus indulti gratia incipit? Ita enim Rex noſter Henricus programmate ſpeciali declaravit in magno conſilio nuper menſe Novembri anno ſeſquimilleſimo quinquageſimo octavo, ſine præjudicio oppoſitionis litium pendentium homologato, alioquin ferè inane eſſet indultum reſpectu collegiorum. Sed ne videar judicia pendentia prævenire velle, ſuperſedeo.

Thema. 242. Rurſus juxta hæc quæro de inſigni themate anno 1547. menſe Januario Cardinalis *de Mendon* Abbas Vindocini dat mandatum ad reſignandum dictam Abbatiam in favorem Cardinalis Vindocini, quæ non admittitur Romæ niſi poſt annum. Interim 1548. & paulò poſt hoc indultum obtentum, Rex fratrem iſtius conſiliarii hujus ſenatus nominat ſuper dicta Abbatia & Conventu communiter & diviſim, & inſinuatio fit dicto Cardinali Vindocini tanquam Abbati Vindocini, qui in hac qualitate gratum habet & copiam retinet, quanquam in veritate nondum eſſet de ea proviſus Romæ. Sed poſſidebat tanquam commiſſarius Regis, cujus nominationem (placitum vulgò vocant) habebat. fit etiam inſinuatio conventui, qui gratum habet: deinde admiſſa reſignatione, & collatione facta Vindocini Cardinali, vacat officium clauſtrale armarii, quod requiritur à nominato, qui rurſus nominationem ſuam inſinuat eidem Cardinali Vindocini qui recuſat conferre, nominatus ab executore ſuo proviſus poſſeſſionem capit, & cum pluribus de eodem armario contendentibus litem ſubit, donec liti cedit, poſtquam ſibi conſtitit de reſignatione dicti armarii permutationis cauſa facta per defunctum & ante mortem ejus admiſſa: deinde vacat prioratus Monaſterii novi diœceſis Xantonenſis, quem dictus Cardinalis Abbas Vindocini confert Titio, & poſt quatriduum Papa alii confert, noviſſimè triduo poſt nominatus requirit à dicto Abbate, ad cujus recuſationem impetrat ab executore indulti & poſſeſſionem capit, & in jus vocat ad magnum conſilium proviſos tam ab Abbate quàm à Papa.

243. Qui à nominato abjiciunt nominationem ejus obtentam antequam Abbas cujus tempore vacavit, eſſet Abbas & proviſus Romæ, & quòd tempore dictæ nominationis, Cardinalis Vindocini non erat Abbas, ſed Abbas erat dictus Cardinalis *de Mendon*, cui nunquam inſinuavit, & quod illa nominatio non potuit iterum inſinuari moderno Abbati, tum quia non erat jus tempore obtenta, tum quòd ſuperannalis eſſet. Prætereà quod nominatus ſemel requiſivit dictum armarium priùs vacans, cujus lis adhuc pendet indeciſa. Papiſta verò dicit Ordinarium & nominatum mutuò ſe impedire, & ſic ſibi locum eſſe, præſertim quod collatio Ordinarii tanquam facta in præjudicium indulti nulla eſt, & tamen quia impetravit ante requiſitionem nominati curiæ, quod eundem jure præventionis excludit, quia tunc dictus Cardinalis Abbas erat ſimplex Ordinarius, nec habebat indultum, de quo ſupra *num.* 163. Vides diſputationis campum latiſſimum.

244. Breviter cenſeo nominatum curiæ potiorem, & vincere debere: quia antequam requireret Ordinarium, collatio ordinarii mero jure tenebat & incommutabilis fieri poterat nominato negligente: igitur collatio Papæ poſtea ſecuta nulla, quia erat legitimè præventus ab Ordinario, cujus præventio jus nominati conſervat non ſolum ad commodum nominati, ſed etiam ad commodum Ordinarii, cujus intereſt ut citiùs liberetur. Collatio verò Papæ nullitate originali, & ſubreptione laborat, cùm etiam non eſſet locus vacuus, ſed plenus: nec obſtat quòd reſolubiliter quia reſolubilitas illa, ut ſolum favorem nominati reſpicit: ita illi ſoli & non alii prodeſt fac. not. ſupra *num.* 72. 82.

245. Non obſtat quòd nominatio data eſt ſuper Cardinali *de Mendon* & non ſuper Cardinali Vindocinenſi, quia dico primò, quòd data eſt ſub nomine & contemplatione dignitatis Abbatialis. Ergo in ſucceſſorem tranſit. c. *quoniam Abbas. de offic. de leg.* non enim facta eſt nominatio Titio vel Caio, ſeu tanquam ipſi: ſed tanquam Abbati: porrò dignitas non moritur. c. *ſi gratioſè. de reſcrip.* in 6. Philipp. Dec. conſil. 404. pariter inſinuationes graduatorum & nominatorum univerſitatum Ordinariis factæ non ſucceſſoribus eorum reiterandæ & ita practicatur, quamvis contrarium ſentiat glo. pragm. in titul. *de collatio.* §. *ſtatuit.* ver. *ſpectat.* Secundò dico ſatis eſſe quod idem Ordinarius non bis gravatur, ſed ſemel tantùm in vita à tota curia. Mox enim ut modernus Abbas nominato curiæ ſemel ſatisfecerit, perpetuo quandiu vivet ab hoc indulto immunis erit. Et ſic ſuperflua fuit ſecunda inſinuatio huic Abbati facta. Minùs obſtat quòd nominatio ſuperannalis, quia perpetua eſt. c. *ſi ſuper gratia. de offic. deleg.* in 6. l. *falsò.* & ibi Bald. Joann. Faber. Salyc. Jaſon. C. *de diverſ. reſcript.*

246. Ex his deciditur quæſtio quàm nuper vidi in facto, nominatus curiæ hoc indultum & literas Regis inſinuavit Ordinario qui ex diſpenſatione) quam beatus Bernardus diſſipationem vocat tenebat membra quædam à ſua dignitate dependentia, quæ ejus morte ſimul vacant, an nominatus petere poſſet? dicebatur quòd non. Tum quia non vacarunt in ejus vita, tum quia non poteſt requiſitio fieri ab eo tempore rebus humanis exempto, nec ab ejus ſucceſſore cui nunquam facta fuit ulla inſinuatio. Sed per prædicta clarum eſt peti poſſe & debere à ſucceſſore qui parendo non poterit ampliùs in vita ſua gravari. Sed ſi reſignet poterit ſucceſſor nova nominatione gravari; & ſic deinceps. Q. incidens.

247. Sed quid ſi is qui ſemel gravatus fuit, deinde reſignavit, & poſtea eandem dignitatem iterum recuperavit, an nova nominatione gravari poſſit? breviter dico quòd non, ſive per viam reſtitutionis juxta no. in c. *ſi beneficia. de praebend.* in 6. vel aliàs ipſo jure in vim prioris tituli recuperavit, quia non cenſetur amiſiſſe, & ſic idem Ordinarius eſt. Secus ſi per viam non tituli vel novæ proviſionis etiam in commendam ſcilicet perpetuam quæ vim tituli habet, ut dixi infrà regul. *de publicandis. quæſt.* 15. quia tunc alius eſt & novus Ordinarius.

248. Secus de commenda temporali juxta formam c. *nemo deinceps. de electio.* in 6. quia illa ſpectat ad titularium ſequentem. & in cujus vita & tempore amputatur, prout futuro ſucceſſori debent collationes reſervari, non enim talis commendatarius facit fructus ſuos glo. 4. & doct. in d. can. *deinceps.* ergo per can. 3. *de inſtitut.* in 6. Sed tempus commendæ furioſi, imputatur vitæ ejuſdem furioſi.

249. Sed in ea ultima hypotheſi quando plura be-

neficia per obitum Ordinarii, vel alterius titularii, vel per privationem ſimul ad proviſionem ejuſdem vacant, an ſit electio nominati: videretur quòd ſic, cum ſit beneficium principis latiſſimè interpretandum. *l. ult. de co ſt. princip.* Contrarium dico, quia hoc indultum non eſt conceſſum motu proprio, ſed ad alterius petitionem, ut text. oſtendit: & ſic electio eſt gravati. Imò ipſo jure vilius beneficium duntaxat debetur, & ſic æqualia ſunt, electio eſt gravati, tex. in c. *ſi pluribus. de prabend.* in 6. ita tamen ut Ordinarius eligere non poſſit beneficium minoris valoris ducentarum librarum Turonenſium juxta idem indultum.

Mandata Papæ.

250. Sed quid in mandatis juxta formam concordati conceſſis? & videretur electio mandatarii per eandem oppoſitam rationem, cùm ſit illis clauſula motus proprii, ergo per dictum c. *ſi pluribus.* & ita vulgo putant, ſed certè multa & fortiſſima ſunt argumenta in contrarium, quia dicta mandata, non ſolùm per pragmaticam ſanctionem, & per conſtitutionem Ludovici XII. Francorum Regis latam anno 1512. art. [illegible] 1. & per infinita ſupremi noſtri ſenatus areſta: ſed etiam per ipſa concordata, expreſſim conceduntur & limitantur ad formam. *mandatum.* & duarum immediatè ſequentium decretalium *extra. de reſcrip.* ſecundùm formam quarum electio plurium vacantium erat omnino & abſque dubio ipſius Ordinarii & gravati, quia d. c. *ſi pluribus.* nondum erat natum, nec fuit conditum, niſi poſt ſeptuaginta annos. Et ſic neceſſe eſt electionem eſſe Ordinariorum, cùm non poſſint gravari ultra formam d. c. *mandatum.* formæ libri ſexti aut aliæ non ſpectant ad eorum gravamen, ut etiam novè dixi in annotatione textuali ad d. c. *ſi pluribus, de prabend.* in 6.

Intellec. c. ſi pluribus. de prabend. in 6.

251. Confirmo alia ratione quia d. c. *ſi pluribus.* loquitur expreſsè de naturali motu ſeu vero & proprio, excludit enim omnem alterius petitionem ut exprimit idem text. ibi, ſi verò ad petitionem. Et ſic etiam in aliis gratiis expectativis (in locis ubi vigent) ſimplex clauſula motus proprii appoſita in gratia ad alterius petitionem conceſſa, non operatur effectum, de quo in d. ca. *ſi plurib.* qui duntaxat loquitur de naturali & vero: non autem de ficto motu, ut etiam tetigi infra ſuper reg. 28. *num.* 84. hæc nec per ſomnium quidem cogitavit & Rebuffus, qui ſuper concordatis in forma mandati ſuper verbo *motu proprio*, in duodecimo effectu deſtructoriè ampliarat illa mandata per d. c. *ſi plurib.* quod tamen de illis (quæ non niſi petentibus & taxam nummorum ſolventibus & adhuc diligenter inſiſtentibus conceduntur) non loquitur, & inſuper ad illa extendi nequit per prædicta, ſcilicet ad novum Ordinariorum gravamen ultra formam d. c. *mandatum.* ut dixi. Et ſecundùm hanc ſententiam quæ mero jure verior eſt, prior pars d. c. *ſi pluribus.* non poteſt ad dicta mandata extendi quibus etiam non congruit, ſed bene poſterior pars ibi, ſi verò ad petitionem.

252. Ordinario ergo planè recuſante, vel per decem dies differente eligere, devolvetur electio ad mandatarium, vel ſuum executorem inter beneficia æqualia: ſi verò ſint inæqualia, non eſt locus electioni, quia beneficium minoris valoris duntaxat, & non aliud debetur per illum tex. ad hoc apertum. & ita etiam ſine illo textu favore libertatis Ordinariorum dicendum eſſet. Non obſtat d. l. *ulti. de conſtitutio. princip.* quia non loquitur in beneficio ſpectante di-

L. ult. de conſtitu. princ.

recto & immediatè damnum vel gravamen alterius, quod ſtrictè eſt interpretandum. l. 3. § *meritò. ne quid in loco public. cum vulg.* Adverte, quia de facto prior pars affirmativa, ſupra *num.* 250. eſt in uſum recepta, nec levem habet colorem in nova mandati forma concordatis ipſis inſerta, & pro lege recepta communibus clauſulis in ea contentis, in queis clauſula pro expreſſis habentes & motus proprii quas ad ampliationem hujuſmodi mandatorum & in favorem mandatariorum appoſitas & receptas eſſe conſtat: quæ clauſulæ præſertim motus proprii nihil adderent, & nullum novum favorem operarentur, niſi includerent effectum in corpore libri 6. incluſum in d. cap. *ſi pluribus.* nec eſt de facili recedendum à praxi recepta. l. *illud uſitatiſſimum.* & ibi Bald. *de excuſatio. tuto.*

253. Et hîc obiter nota contra fraudem mandatariorum, qui videntes primò poſt menſem vacare beneficium vile, ſtatim faciunt illud vel ſumptu ſuo impetrari per tertium à Papa vel Legato, ut ſic habeant ſequens pinguius. Cautela eſt ut Ordinarius ſtatim præveniendo Papam vel Legatum non expectata requiſitione mandatarii ei conferat, quod poteſt, etiam abſenti, quod etiam poteſt, ut dixi ſupra *num.* 72. & tenebitur mandatarius acceptare, aliàs privabitur mandato, niſi vacaverit per reſignationem ſimplicem quam probare poſſit procuratorem in ſui fraudem juxta not. in c. 2. *de renunciat.* in 6. & dixi ſupra *num.* 96.

254. Amplio non ſolùm ſi contulit tanquam mandatario, & ſic animo ſe exonerandi, de quo non eſt dubium, ſed etiam ſi contulerit ſimpliciter & liberaliter. Quia aut mandatarius repudiavit ex collatione liberali, ut potuit, & pari filo excluditur perpetuò à mandato, niſi illud beneficium infra ſuum ſemeſtre jure mandati requirat, ſibique provideri faciat, non obſtante repudiatione ex capite liberalis oblationis: aut verò accipiat in vim liberaliter oblatæ ſimplicis collationis, & idem, quia ſatis eſt quòd ſibi debitum erat ex capite mandati, & quòd in vim mandati illud habere potuit, nec poteſt imputare culpam Ordinario quæ nulla eſt, & ſi qua eſſet, illam approbavit. l. *cum in fundo.* § *quod ſi mulier. de iure dot.*

255. Rurſus amplio etiamſi Ordinarius ipſe non ſimplex vicarius expreſsè declaraverit ſe nolle nunc ſatisfacere mandato Papæ, ſed velle hoc donare, remanente mandato in vigore ſuo in futurum, & mandatarius ſub ea proteſtatione acceptaverit, quia ex quo beneficium iſtud, & non aliud eſt debitum & affectum mandatario, debet ei conferri, nec eſt in poteſtate Ordinarii vel mandatarii in alia re mandatum implere, quod ſtricti & præſcripti juris eſt, nec ejus forma etiam per æquipollens mutari poteſt. c. *cui de non ſacerdotali. de prab.* in 6. Tum eſſet dare. aut ſaltem prorogare jus ad vacatura, quod eſt omni jure damnatum & prohibitum, ut deteſtabile, improbum & pernicioſum. c. *deteſtanda. de conceſſio. preb.* in 6. c. ult. extra. eod. ti. dixi in annotatio. ad Philip. Dec. in c. *paſtoralis.* §. *quoniam. num.* 4. *de reſcript.* & in conſi. 541. Et hæc à *num.* 252. procedunt in beneficio primo vacante poſt menſem & debito mandatario ut dixi.

256. Secus in vacante ante menſem vel ante inſinuationem, quia etiam ab eodem eidem collatum non contemplatione mandati, ſed ſimpliciter collatum cenſetur. Ideo non impedit quin mandatarius poſtea utatur mandato, hæc enim mandata non ſunt in forma pauperum, de qua in c. *ſi pauper clericus. de prabend.* in 6. ſed *in forma gratia*, quamvis Papa cum chorda cannabis ea ſigillet, eo quòd non liceat ei pro libito reſcribere, ſed forma concordatorum aſtrictus eſt, imò hodie in regno nulla ſunt mandata *in forma pauperum*, ſed abolita ſunt, ut abuſiva per Decretum *de reſervationibus ſublat.* *Mandata in forma pauperum abolita ſunt.*

257. Sed ſi beneficium illud prius poſt datum tamen mandati collatum mandatario tale ſit, quòd non poſſit ſimul cum alio obtineri, mox ut illius pacificam adeptus fuerit poſſeſſionem, vel per eum ſteterit quominus illam habeat, ſtatim extinguitur irreparabiliter hoc mandatum, nec reviviſcit, etiam ſi prius illud beneficium ante vacationem ſecundi, vel etiam ante menſem, vel etiam ante inſinuationem mandati reſignaverit & merè abdicaverit per clem. *gratia. de reſcrip.* Idque à quocunque fuerit illud prius beneficium aſſecutus, etiamſi à Papa vel Legato ab alio

quàm cui mandatum dirigitur, quia d. clemen. *gratia* non diſtinguit, & hujuſmodi mandata ſunt in veritate literæ *gratia*, ut dixi.

258. Si verò priùs illud beneficium compatibile ſit cum aliquibus beneficiis, ſed non cum aliis inſpecta capacitate tam juris communis quàm diſpenſatoria mandatarii; pendet ab eventu primi vacaturi poſt menſem, quia ſi illud primum vacans poſſit ſimul cum priori teneri, debetur ei, aliàs apparet retrò extinctum eſſe mandatum, quod non poterit vires habere etiam nec in alio quidem minori compatibili beneficio poſtea vacaturo. Sed mandatum extinctum, & conſumptum non reviviſcit ex futuro eventu, ſicut nec reviviſcit propter abdicationem ante vacationem primi vacaturi factam d. clem. *gratia*. Et adverte, quia loquor de beneficio priori impetrato poſt datam mandati.

259. Secùs de priùs obtento vel in quo habebat jus ad rem tempore mandati, quia tunc propter clauſulas *motus proprii* & pro expreſſis habentes hujuſmodi mandatis inſertas, mandatum ſubſiſtet in quocumque vacaturo. Et ſi ſit ſufficienter diſpenſatus ad utrumque vel ad omnia retinenda, retinebit ea, aliàs eliget juxta no. in c. *ſi motu proprio. de præb.* in 6. Ambæ enim clauſulæ etiam ſimul, ut aſſolet, appoſitæ, tantum ſubreptionem tollunt & dant facultatem eligendi non autem dant de novo jus utrumque vel omnia retinendi, niſi alias eſſet ad hæc duo vel ad ea omnia beneficia ſimul retinenda ſufficienter diſpenſatus. Sed ſi illæ clauſulæ eſſent omiſſæ (prout Papa poteſt eas omittere in hujuſmodi mandatis in quibus non erant, imò nondum inventæ erant tempore. d. c. *mandatum. extra. de reſcript.*) tunc ſervanda eſſent jura communia, quæ etiam tempore Decretalium vigebant, videlicet quòd taciturnitas quantumvis modici beneficii vel juris ad rem ipſo jure vitiabat gratiam Papæ. c. *poſtulaſti. extra. de reſcript. cum vulga.*

Forma mandati. 260. Cæterùm etiam ſi dictæ clauſulæ amplient & excedant veterem formam de qua in d. c. *mandatum.* cum duabus immediatè ſequentibus decretalibus: tamen mandata illa non ſunt nulla nec abuſiva, quia ſpecialiter & expreſsè per concordata permiſſum eſt Papæ hac forma ampliativa uti, in dictis mandatis ad hunc finem incluſa, ſed eam omittere poteſt ſi velit, ut quandoque vidi, quia omittendo illam clauſulam non gravat Ordinarios, nec plus offendit jus commune, ſed magis illi conformatur. Quod enim non licet Papæ à forma dictis concordatis inſerta recedere, verum eſt in quantum magis gravaret Ordinarios aut libertatem Eccleſiæ Gallicanæ, aut in quantum lederet veteres ſacros Canones, in quorum præjudicium non poteſt formam in dictis mandatis expreſſam reſtringere aut alterare, ſed bene in præjudicium mandatariorum, tantùm ut ſæpe in noſtro Senatu judicatum fuit, & in eo pluribus claſſibus congregatis die decima tertia Maii anno ſeſquimilleſimo trigeſimo ſexto concluſum referendario Domi. *Marthe.* & judicatum contra Carolum *Sevin* monachum mandatarium, qui prioratum curatum ſancti Clementis in vim mandati obtinuerat, & per ſententiam Ballivi Aurelianenſis vicerat: ſed per illud ſolemne areſtum tandem ſuccubuit, tanquam mandato ſuo nullo & abuſivo & eo ſolo quod in eo erat clauſula, *dummodo prioratus ſeu alia dignitas conventualis vel officium hujuſmodi clauſtrale non exiſtat*, quamvis conſtaret quòd Ordinarius gravatus haberet ultra decem beneficia ſimilia illi, de quo agebatur.

Ludov. XII. 261. Et ſic per concordata correcta eſt conſtitutio Ludovici XII. Regis lata anno 1512. articul. 2. ubi permittebat mandata ab beneficia certæ qualitatis dummodo Ordinarius haberet decem, ejuſdem qualitatis: hodie verò debet Ordinarius habere liberas habenas, ut poſſit ſe liberare etiam per minimum clauſtrale reſpectu regularis mandatarii, vel per minimum ſacellum, vel altare in titulum primò vacans reſpectu ſecularis & reſtrictio gravans jus commune, vel Ordinarios reddit mandatum funditus, & per omnia nullum & abuſivum: ut ſup. *num.* 212. in fi.

262. Non tamen intelligas quod debeat poſſe ſe liberare de ſæculari reſpectu regularis vel contra, etiam ad quæcunque regularia vel ſecularia diſpenſati, quia quemadmodum in menſibus nominatorum vel graduatorum Ordinarii non ſunt gravati niſi ſecundùm decentiam ſtatus impetrantis, non obſtante quacunque diſpenſatione ut *in concorda. tit. de collatio. §. & inſuper.* Ita & in mandatis non debentur, nec conferri poſſunt vi mandati niſi ſeculare ſeculari, regulare regulari, tametſi Arnulphus Ruzeus in tractatu *de mandatis.* part. 2. *num.* 31. contrarium tenuerit: & malè, tum quia hoc eſt directò contra conſtitutionem Ludovici XII. optimi Francorum Regis, populi & juſtitiæ patris, latam anno 1512. artic. 6. Tum mandata Papiſtica non ſunt admiſſa niſi juxta formam. c. *mandatum.* & duarum Decretalium immediatè ſequentium. *extra. de reſcript.* ubi nulla mentio de conferendo beneficio regulari uni ſæculari etiam diſpenſato vel contra, & ſic quod præter illam formam fit, nedum contra eam, nullum & abuſivum eſt: tertiò alia eſt forma mandati pro ſeculari, alia pro regulari: ergo adinvicem etiam prætextu diſpenſationis non debent confundi nec tenetur Ordinarius obedire, & ſi non liberaliter, ſed in vim mandati faciat, nihil agit, & poteſt ut vacans impetrari, & ita ante triginta ſeptem annos ſemper reſponderi vidi per primarios in hoc ſenatu conſultiſſimos patronos, videlicet quòd ſicut nominatus vel graduatus, ita mandatarius debet eſſe habilis de jure communi, & non per diſpenſationem: in tantum quod non valet mandatum monachi Cluniacenſis ad beneficia dependentis à Monaſterio Majore, licèt uterque ordo ſit de eadem regula benedictina, etiam ſi mandatum contineat clauſulam de transferendo, quia eſt diverſus ordo, & hoc eſt contra formam conſtitutionum regiarum dicto articulo 6. & contra formam concordatorum, & ita olim fuit per areſtum hujus ſenatus judicatum contra mandatarium: & abbatia ſancti Medardi Sueſſionenſis adjudicata Olivario regulari qui fuit Epiſcopus Andenſis.

263. Et nota quod in hujuſmodi mandatis: quia bullæ gratioſæ non faciunt mentionem de rigoroſis neceſſe eſt ad ligandum manus Ordinarii ei præſentari & exhiberi utraſque bullas juxta not. per tex. & glo. in c. *ſi ſoli.* in verbo *illorum. de conceſſ. præb.* in 6. ubi in annotatio. dixi. & in annotatio. ad Alexandr. conſil. 97 lib. 5. & ita per areſtum hujus ſenatus judicari vidi pro collatione Ordinarii contra mandatarium, qui non docebat ſe inſinuaſſe bullas executoriales, quamvis conſtaret eum exhibuiſſe bullas mandati: & ita rurſus in eodem ſenatu judicatum fuit ſolemniter die viceſima tertia Decembris anno ſeſquimilleſimo quadrageſimo primo.

264 Ex quibus nuper decidi quæſt. quam vidi in facto anno ſeſquimilleſimo quinquageſimo ſeptimo. Bleſis menſe graduatorum vacavit prioratus regularis ad collationem Cardinalis Turnonii abbatis ſancti Lomerii, cujus vicarius Pariſiis contulit ſæculari abſenti diſpenſato ad regularia tanquam graduato inſinuato, & legitimè qualificato, ſine clauſula aut aliàs idoneo, deinde Papa jure præventionis, poſtea vicarius ejuſdem abbatis exiſtens Bleſis ad requiſitionem monachi dicti monaſterii graduati inſinuati ei confert, noviſſimè mandatarius Papæ infra ſuum ſemeſtre ſibi provideri facit, & hi quatuor litigabant. Reſpondi mandatarium præferendum, vincit enim graduatum, primus autem jure ordinario proviſus vincit Papiſtam, & tamen vincitur ab expectantibus per no. ſup. *num.* 72. cum ſeq. & ſic locutus eſt potiori expectanti.

265. Nec obſtat quod primus non videtur proviſus

jure libero Ordinario, ſed in vim concordatorum tanquam graduatus, quoniam collatio eſt ei facta tanquam graduato & legitimè qualificato, nec eſt additum aut aliàs idoneo, & ſic videtur collatio limitata in vim gradus & ad neceſſariam collationem, quia dico quod verùm eſſet ſi collatio facta eſſet merè in vim concordati, & juxta ejus formam, ſed cum ſit facta ſeculari, & ſic cui per concordata & qualificationes non debetur: certum eſt in forma collationis in ea expreſſa, quòd non potuit valere in vim gradus vel concordati, ſed duntaxat in vim liberæ & ordinariæ collationis, & adhuc dummodo collatarius eſſet ritè diſpenſatus prout erat, & ſic impedivit præventionem Papæ, aliàs ſi non fuiſſet ritè diſpenſatus Papiſta vincebat, quovіſmodo deficiente locus eſt potiori expectanti nempe mandatario.

Mandata morte Papæ expirant. 266. Et not. quòd hæc mandata Paparum eorum morte expirant non obſtante exhibitione & inſinuatione vel etiam fulminatione bullarum, quia ſemper agitur non de gratia facta, ſed de facienda. Ergo morte mandantis expirat. c. *ſi ſuper gratia, de offic. delegat.* in 6. c. *ſicut.* in fin. *de præbend.* in 6. Iſta etiam tenet gloſ. pragmaticæ. in titul. *de collationibus.* §. *item voluit.* verbo *mandatum.* & bene quamvis contrarium tenuerit Petrus Rebuff. in concordat. titul *de mandat.* in verbo, *ſui pontificatus.* dixi etiam in annotatio. ad Alexand. conſ. 97. ad finem lib. 5.

267. Hic occurrit pulchra quæſt. quam nuper vidi in facto: mandatarius ſuper Eccleſia Matiſconenſi inſinuavit, & confecto in manu tabellionis nominibus (ut aſſolet) non expreſſis mandato ad acceptandum, ad alia negocia abiit, & poſt menſem morte unius vacarunt præbenda & quoddam ſacellum in menſe nominati, qui petit præbendam ab Ordinario qui ei confert, ſacellum verò confert mandatario abſenti, acceptante quodam Tirolio tanquam procuratore mandatarii, qui poſtea reverſus re cognita petit præbendam, Ordinarius refutat, quia providit, quin etiam mandato ſatisfecit, mandatarius à ſuo executore officiali Matiſconenſi eandem præbendam ſibi conferri curat, & litigat in poſſeſſorio contra nominatum qui fiduciariam poſſeſſionem, (quam recredentiam vocant) obtinet, mandatarius appellat: multi dicebant bene judicatum, etiam ſi plenum poſſeſſorium adjudicatum fuiſſet nominato, qui etiam prior erat tempore, & in terminis pragmaticæ potior & favorabilior mandatario. Breviter contrarium reſpondi quia apparebat matricem procuratori ad acceptandum fuiſſe initio receptam nominibus futurorum procuratorum non expreſſis, ſed in albo relictis, & lacunam illam vacuam alia & recenti manu repletam fuiſſe omnibus de Mercyeo & Tirol. Tirolius autem ille eſt qui acceptavit ſacellum vile nomine abſentis. Et ſic primò matrix illa in ea diverſa & recenti ſcriptura in loco eſſentiali ſuſpecta eſt falſi, tum non ſolet matrix ipſa ſic repleri: ſed procuratorium ipſum ſuper ea juſſu mandantis confectum ſeu levatum, quod hîc non fuit. Secundò ſuſpicio eſt colluſionis nominati cum Tirolio, ut nominato præſenti pingue, abſenti verò vile daretur.

268. Tertiò etiam his ceſſantibus Tirolius (etiam ſi initio inſcriptus fuiſſet) caruit mandato, quia mandatum non erat ad eligendum, nec ad optandum, ſed ſimpliciter ad acceptandum, quod intelligitur de unico vacante, videlicet primò poſt menſem, & de unico certo debito, ne totum mandatum periret. Et ſic non poteſt extendi ad optandum vel eligendum, ſi caſus ille inopinatus contingat. Mandatum enim ſimplex, non extenditur ad inſolitum & inopinatum, & mandatum de actu ſimplici non extenditur ad actum qualificatum arg. c. *ſtatutum. de elect.* in 6. Joan. de Anania. Felyn. in c. ult. *extra, de ſimonia.* Felyn. in c. *grave. de offic. ordin.* in c. *non dubium. de ſenten, excommunicatio.* ſaltem quando inde ſequeretur captio ipſius mandati & contra intentionem ejus fieri à cujus ſolius voluntate certum eſt totum mandatum dependere. Ergo Tirolius acceptare non potuit priuſquam dominus, cui competebat electio, ut ſup. *num.* 252. elegiſſet, nec poterat Tirolius illum fraudare jure eligendi.

269. Saltem non poterat eligere omnino vilius, quia regulariter etiam principalis ipſe cui competit jus eligendi: non poteſt extremum majus aut minus in alterius præjudicium eligere: ſed tenetur eligere mediocrem juxta veriſimilem mentem tex in l. *Legato, generaliter* in l. *ſi hæres generaliter. de legat.* 1. in l. ult. §. *ſed & ſi quis.* in fi. C. *communia de lega.* in l. *ſi quis argentum.* §. 1. & §. *ſimilique modo. C. de donatio.* Igitur multominus poteſt nudus miniſter aut procurator eligere extremum minus nimis abjectæ inæqualitatis, contra veriſimilem, & adhuc minus contra expreſſam ut hîc mentem domini ſui. Imò vilitas hæc notoria, diſproportio nimia & abſentia mandatarii, non caret ſuſpicione doli collationis: & ſic dato quòd mandatum fuiſſet validum & ſufficiens, adhuc mandans pœnitere potuiſſet & eligere infra ſemeſtre ſuum, ut in propriis terminis decidit Alberic. in l. *filia mea ægra.* col. 2 *ſolut. matrim.*

270. Quartò etiam ſi ad illos procuratores ſpectaret electio: tamen quia clauſulæ vulgatæ ſingulos in ſolidum, & quòd non ſit melior conditio præoccupantis, non loquitur de electione, nec in caſum electionis vel optionis, non poterant ſinguli optare, ſed ambò ſimul. c. *ſi duo.* in prin. *de procuratorib.* in 6. Quod ſi diſſentirent, neutri eorum, aut ſaltem ab ordine literæ ſpectabat optio Mercyeo priùs nominato vel ſcripto. c. *ſi quis ineſt.* §. *verùm. de elect.* in 6.

271. Nec obſtat quod nominatus contendebat mandatarium carere titulo, quia tempore collationis ei factæ per officialem Matiſconenſem in ea qualitate delegatum executorem ſedes vacabat, & ſic ille officialis non erat officialis Epiſcopi Matiſconenſis utpote mortui, & alio nondum electo nec confirmato. col. 1. *de offic. vicar.* in 6. can. unic. *de major. & obedien.* in 6. & c. *interea.* dictæ Eccleſiæ (ut fertur) habet regalia, id eſt ultra jus commune, de quo in c. 1. *de inſtitut.* in 6. non ſolùm inſtituit, ſed confert liberè vacantia contra c. *illa. extra. ne ſede vacante.* nec apparebat quòd aliquod mandatum novum dediſſet dicto officiali, quia reſpondeo ſatis eſſe quod idem officialis patiente capitulo pergebat in adminiſtratione, ut in ſimili Guillel. Cunc. & Paul. Caſtren decidunt de locum tenente judicis in l. *ſed & ſi pupillus.* §. *conditio. de inſtitor. actio.* & in l. 1. §. *magiſtrum. de exercito. actio.* tum fuit delegatus nomine dignitatis, quæ non moritur. c. *quoniam abbas. de offic. delegat.* & collatio debita erat & neceſſaria, & ſic emendando judicium præbenda debet diffinitivè mandatario adjudicari.

272. Non obſtat favor nominatorum, quos etiam in dubio præferendos eſſe cenſeo favore academiarum & ſtudiorum: ſed hîc non ſumus in dubio, tum mandatarius verſatur in damno, nominatus verò etiam acceptando ſacellum, adhuc pinguiora beneficia expectabit, donec ad ſummam quadringentarum librarum annuam habeat.

273. Nunc occurrit quæſtio indultis curiæ & mandatis Papiſticis communis an. §. *ſtatuimus quoque quòd parochiales.* tit. *de collatio.* in concordatis locum habeat in dictis indultis & mandatis? an verò illa huic §. derogent? Et prima facie videtur hic §. ceſſare, quia proviſiones mandatariorum & nominatorum curiæ, ſunt proviſiones Papiſticæ. Porrò Papa non ſubeſt. §. *ſtatuimus.* & ita ſemper ultra viginti annos uſque ad annum ſeſquimilleſimum quinquageſimum vidi practicari, ut valeat collatio Papæ de Eccleſia parochiali ſita in civitate aut villa murata, etiam ſi impetrantes nunquam nec in theologia, nec in altero jurium, nec in artibus ſtuduerint, etiam ſi culinarii, muliones, vel caculæ ſint, quantumvis pudendum & abſurdum eſſet non ſolum ante concordata (quia §. *in Eccleſiis* Parochiales Eccleſiæ.

autem. de collatio. in pragmat. non loquitur de Papa) ſed etiam poſt concordata, in quibus Rex & Papa hoc ſtatuerunt.

274 Breviter veritas eſt in contrarium, videlicet quòd d. §. *ſtatuimus.* habet locum etiam in nominatis curiæ vel mandatariis & ſimilibus, quia habet locum etiam in proviſione Legati de latere, quia inferior eſt, & alia eſt curia Legati, alia Papæ. ut dicam infrà in reg. *de publicand. nu.* 20. & quamvis delegati iſti videantur in hoc majores Legato de latere. c. *ſtuduiſti. de offic. legat.* & notit. in c. *hi qui authoritate. de prabend.* in 6. & proviſio eorum dicatur proviſio Papiſtica. d. c. *hi qui authoritate.* Tamen quia Papa ipſe non providet, ſed mandat provideri, non cenſetur derogare juri communi: ſed ſe quoad alia referre ad jura recepta: nec poteſt talium delegatorum vel executorum proviſio valere jure prærogato præventionis Papæ, quæ ſuperior eſt & præcellens ut eſt tex. in concordat. tit. *de mandat.* § *noſque & ſucceſſores noſtros.*

275. Sed etiam hodie attentis concordatis non ſolùm à Papa, ſed à Rege quoque ſancitis, & quibus Papa ipſe ligatus eſt. non videtur Papa etiam jure præventionis conferre poſſe hujuſmodi parochiales eccleſias, niſi qualificatis, ut requiritur in d §. *ſtatuimus.* ubi ſimpliciter & abſolutè ita ſtatuitur. Si ergo Papa non poteſt contravenire, ergo nec Legatus, & ita in publicis cauſarum actionibus tenuit laudabilis memoriæ Do. Gabriel Marillacus Regius advocatus digniſſimus die Iovis 10. Ianuarii anno ſequimilleſimo quadrageſimo octavo, more Gallico, in cauſa ſplendidè acta parochialis curiæ ſancti Nicolai Camporum, jamdudum intra muros hujus urbis incluſæ.

Gabriel Marillacus.

276. Nec obſtat quòd nova lex intelligitur ſecundùm priorem l. *ſed & poſteriore. ff. de legib.* & quod in dubio clauſula & qualitas prioris cenſetur repetita in ſequenti, ut in authen. hæc conſtitutio interpretatur priorem col. 6. in l. *mihi & tibi.* Bapt. *de coniungen. cum emancip. liber.* Dominic. de ſancto Gemi. Philip Franc. in c. *diſpendia.* col. 1. *de reſcrip.* in 6. in c. *licet canon.* col. 1. in c. *avaritia.* col. 2. *de elect.* in 6. Alex. con. 13. *nu.* 18. lib. 3. Iaſ. in l. *poſt dotem.* col. 16. *ſolut. matrim.* & ſic quod dictus §. debet intelligi ſecundùm, §. *in eccleſ.* eod. tit. *in pragmat. ſanctio* qui non loquitur niſi de inferioribus, non autem de Papa, & cujus tempore non fuit dubium quin Papa liberè prævenire poſſet. Reſpondetur enim quòd ut patet in principio & concluſione concordatorum, concordata non venerunt ad interpretationem aut ſupplementum pragmaticæ, ſed ad ejus abrogationem & excluſionem, & tanquam lex merè nova. Igitur proviſi à Papa non poſſunt in ſui favorem interpretari vel modificare textum concordati per textum pragmaticæ, debet ergo tex. concordati ſimpliciter & præciſè accipi, ſed eſt lex communis Papæ & Regis & qua Papa ipſe ligatur. Ergo non poteſt Papa hujuſmodi parochias indignioribus conferre quàm in d. §. *ſtatuimus.* cautum eſt.

277. Minus obſtat ſi dicatur quòd generalis ſermo non implicat perſonam loquentis. l. *inquiſitio. C. de ſolutio.* Alberic. in a. *ſtatuto. q.* 215. Bartach. in tract. Gabell. colum. 52. Bald. Paul. Philip. Corneus. in l. *cum acutiſſimi. C. de fideicommiſ.* Quia de contrario apparet per textum & concluſionem ejuſdem concordati, ubi Papa ſe obligat etiam in vim contractus ad omnia & ſingula in eis contenta: nec eſt verum quod d. §. *ſtatuimus quoque.* quod ad ſolos Ordinarios referatur ex præcedentibus & ſequentibus, quia imo ſtat abſolutè impersonaliter & generaliter.

Verbum liberè.

278. Nec obſtat verbum *liberè* conferre, in. §. *noſque.* titu. *de mandat. in concordat.* quod verbum *liberè.* ſignificat libertatem ab omnibus contentis in eadem diſpoſitione, ut per glo. pragmaticæ. tit. *de electio.* §. *deinde eligant.* in verbo *liberè.* & ultra allegata in d. gloſſ. Bald. *in repetitio. l.* 2. colum. 12. C. *de ſacroſan. eccleſ.* Geminia. in c. *perpetuo. de cenſib.* in 6. Iaſon. in *l. ſi filiam tuam.* nu. 8. *Cod. de inoffi. teſtam.* in *l. Centurio.* col. 59. *de vulga. & pupil.* Philip. Dec. in. c. *qua in Eccleſiarum.* col. 3. *de conſtit.* in c. *ſi pro debilitate.* col 5 *de offic. delegat.* in c. *reprehenſibilis.* col. 2. in. c. *dilecto. de appellatio.* quia in d. §. *noſque.* verbum *liberè* ponitur reſpectu expectativarum, ſive nominatorum, ſive mandatariorum. non autem reſpicit qualitatem realem, ſine contemplatione ipſius rei ſtatutam & requiſitam. Non ergo ſequitur quòd poſſit parochiales Eccleſias in civitatibus vel oppidis muratis ſitas æque liberè ut priùs ante concordata poterat, conferre.

279. Tamen in dicta curia ſancti Nicolai Papiſta obtinuit continuato errore praxis ſolitæ: Sed tandem edicto Henrici II. dato Rhemis 9. Martii anno ſeſquimilleſimo quinquageſimo primo, more Gallico opinio mea & præfati. D. Marillaci confirmata fuit, & illud edictum in hoc ſenatu eadem die anno revoluto publicatum fuit quoad futuras vacationes beneficiorum duntaxat, ſed certè etiam in præcedentibus vacationibus idem dicendum erat in vim concordati, ſaltem ſubreptitiæ erant collationes Papæ, ſi impetrans tacuiſſet ſe nec in Theologia vel altero jurium aut artibus per tres annos ſtuduiſſe. Edictum Henric. 2.

280. Et notandum quod non ſufficit per illud tempus ſtuduiſſe, ſed neceſſe eſt etiam gradum in approbata academia obtinuiſſe, ut ſatis innuit tex. pragmaticæ in d. §. *in Eccleſiis autem.* titu. *de collatio.* & conſtitutio Ludovici XII Regis lata anno milleſimo quadringenteſimo nonageſimo nono, articulo ſexto. Ita etiam in ſupremo hoc ſenatu ſcio claſſibus congregatis concluſum & decretum fuiſſe anno ſeſquimilleſimo trigeſimo ſexto, & etiam patet per illud edictum Henrici II.

281. Ultimò circa prædicta occurrit quæſtio quam vidi agitatam in magno Regis conſilio in principio Ianuarii anno ſeſquimilleſimo quadrageſimo quinto. An beneficium conventuale ſitum in regno ſed ad collationem Epiſcopi tranſalpini, caderet ſub indulto & nominatione curiæ? dicebat enim Epiſ. quamvis eſſet in Sabaudia ſub obedientia Regis, tamen ſe non teneri, quia indultum tantùm loquitur de Ordinariis & collatoribus regni, verùm pro nominato facit l. *plenam.* §. *Equitio. de uſu & habitatio.* Quia Paulus tertius Papa concedens indultum bene ſciebat illam partem Sabaudiæ à rege jam ante triennium teneri, qui etiam habitantes pro regnicolis habebat nec volebat eos literis quas naturalitatis vulgo vocant id eſt civilitatis regni indigere. Ergo verba ſecundùm conditionem perſonæ cui indultum datur, intelliguntur etiam ampliando. d. §. *Equitio.* Bart. Alex. l. 1. in prin. col. 2. ad l. Falc. Ludovic. Roma. conſ. 16. Franc. Curt. ſenior conſ. 56. col. pen. Fely. c. *cauſamque.* col. 12. *de reſcript.* Anto. Corſet. *in ſingular. verb. conditio perſona.* Philipp. Dec. l. *& militibus.* col. 5 *C. de teſtamen. militar.* & conſ. 11. in fi. facit antiquum areſtum hujus ſenatus, quod poſui in ſtilo Parlamenti Pariſi. part. 7. *nu.* 30. tum collator regni non gravatur de dicto indulto reſpectu beneficiorum ſitorum extra regnum. Ergo externus collator gravari videtur ratione beneficiorum ſitorum in hoc regno ad ſuam collationem pertinentium. Reſpectu enim beneficii quo de agitur collator regni, ut contrariorum ſit eadem & æqua diſciplina. l. ult. in fi. *de legat* 3. Facit quod in juribus feudalibus inſpicitur conſuetudo loci ſervientis & non dominantis, ut dixi *conſuet. Pariſ.* §. 7. in fi. & §. 53. *nu.* 11. & hac parte vincerem.

282. Corrivalis aliud dubium movit, quia indultum quod eſt ad ſecularia vel regularia ſimpliciter non debet extendi ad conventualia, de quibus non eſt expreſſum per not. Felyni in c. *in noſtra. de reſcrip* Sed certè hæc objectio procederet in privato impetrante, quod eſt odioſum & reſtringendum c. *quamvis. de prabend.* in 6. ſed non in Rege impetrante & conceſſione facta collegio ſummæ & prærogatæ dignitatis &

poteſtatis & valdè favorabile; quare verba generalia indulti non debeur, ut in privatis impetrantibus reſtringi, ſed generaliter ut ſoleat intelligi. habet enim indultum vim legis ſeu edicti, & ſic etiam ſi res eſſet dubia, meliùs eſt verbis edicti ſervire, inquit tex. in l. 1. §. *ſi is qui navem.* ad fi. c. *de exercitor. actio.* ſi igitur beneficium conventuale ſit collativum, cadit ſub indulto, ſecus ſi non ſit collativum, ſed electivum, & ita practicatur. Plures aliæ quæſtionum hypotheſes occurrunt, ſed nunquam eſſet finis. Quin ſæpe quo magis reipub. jacenti prodeſſe laboro, eo magis aliorum invidiam, aliorum tyrannidem in me nullo defenſore, ſed multis in ludum ſpectantibus, & aliena quam vocant, inſania fruentibus concito.

283. Ut ergo quod ſupereſt materiæ hujus regulæ 18. breviori, & jucundiori compendio, per ampliationes, & limitationes (diſputatione omiſſa) quàm per
Amp. 1. quæſtiones habeas: Amplio primò hanc reg. ut per obitum hujuſmodi ſit vera vacatio; tituli enim beneficiorum ſunt de jure novo, & poſitivo, ut tradunt om-
Tituli de jure novo & poſitivo. nes canoniſtæ in c. *cum noſtris. de conceſ. preb.* Certum eſt enim quòd in originali ſua natura, & ſub primitiva Eccleſia non erant jura, nec tituli proprii habentibus;
Adminiſtrationes de jure divino. ſed (juxta illud Apoſtoli. 1. Cor. 4. *ſic nos æſtimet homo, ut miniſtros Chriſti, & diſpenſatores miniſteriorum Dei*) erant ſimplices adminiſtrationes, quæ etiam ſæpe invitis obtrudebantur & ſic illo tempore ſupervacaneæ, imò pudendæ fuiſſent omnes illæ quantumvis operoſæ & prolixè multiplicatæ, judiciales Decretales. *de elect. de poſtulat. de preb. de inſt. & de conceſſ. preb.* *extra.* & in 6. & in Clem. cum omnibus annexis rubricis, & appendicibus ſuis. In his autem quæ ſunt juris poſitivi, lex non fictè, ſed verè & mero jure agit: ut per Bar. Jaſ. & omnes in l. *ſi is qui pro emptore. de uſucap.* in l. *gallus.* §. *& quid ſi tantum. de liber. & poſthu.*

284. Et ſic non eſt dubium, quin Ordinarii liberè providere poſſint in vacantibus per obitum, in vim hujus regulæ; & quin mandatarii Papæ nominati, & graduati univerſitatum, & alii, qui ſunt expectantes (ut hodie conſiliarii Regii hujus ſenatus Pariſ.) poſſint acceptare, eiſque efficaciter debeatur ex capite vacationis per obitum: & non ſolùm jura communia, ſed etiam regulæ Cancellariæ *de impetrantibus per obitum*, locum habeant quamvis Gomeſ. hic q. 30. contrarium expreſsè teneat, & in q. 33. q. 34. & ſuper Reg. 30. *de impetra. benefic. vacant. per obit. famil. Cardin.* q. 5. & ubique, eo ſolo, falſoque fundamento nixus, quòd hæc regula fictam tantùm, & non veram vacationem inducat, quod ut ſemel plenius profligetur.

Amp. 2. 285. Amplio ſecundò, ut Ordinarius poſſit vi, ſive in conſequentiam hujus regulæ, conferre per obitum: etiam ſi reſignatio facta ſit in ipſa Romana curia, etiam perſonaliter per ipſum reſignantem tunc ibi reſidentem, vel etiam domicilium habentem: ſi tamen extra curiam & loca vicina mortuus ſit, ita quòd obitus non contingit in curia, juxta *c. præſenti. de preb. in 6.*

286. Vacantia autem apud Legatum nunquam ob id afficiuntur, nec dicuntur vacare in curia Legati: &
Contra Roma. ſic multum erravit Lud. Roman. conſi. 142. col. 1. ubi in terminis hujus regulæ conſuluit, quòd vi reſignationis in manibus Papæ factæ, beneficium remanet vacans in curia, & per ſolùm Papam conferri poteſt, licèt reſignans infra 20. dies in partibus de eadem infirmitate decedat: quia imò per hanc regulam, non ſolùm reſignatio in manus Papæ facta, ſed etiam collatio per eum facta, reſolvuntur & annullantur indiſtinctè: & beneficium cenſetur vacare per obitum abſolutè, ac ſi nunquam reſignatum fuiſſet.

Contra Gom. 287. Gomeſius autem hic non ſolùm dictum conſilium Rom. paſſim ſequitur, ſed etiam q. 33. errorem auget: dicens quòd ſive reſignans per ſe, ſive per procuratorem reſignet in curia: non eſſe dubium, beneficium Papæ reſervatum eſſe, etiam per obitum, ubicunque ſit & moriatur reſignans & conſequenter idem eſſet, ſi quis in partibus reſignavit in manus notarii, & Papa acceptavit, quia ibi dicitur fieri reſignatio, ubi admittitur: & vacatio per reſignationem inducitur, ut per glo. & Joan. Andr. in Clement. 1. in verb. *collatio,* & ibi Card. Panor. & Boniſ. de Vitali. *ut lite pendente.* Et ſic in effectu, ſecundùm eum, unus ſolus caſus exciperetur: quo Ordinarius per obitum conferre poſſet: videlicet ſi Ordinarius reſignationem infirmi admiſiſſet, collationem verò (ut poteſt) diſtuliſſet: vel antequam provideret obierit, aut depoſitus fuerit, & interim Ordinario cunctante, vel ſede vacante, Papa, vel Legatus prævenerit, per dictam reſignationem conferendo: deinde reſignans, infra viginti dies de eadem infirmitate deceſſerit in partibus: tunc enim ex neutro capite vacatio contigit in curia quo ſolo caſu Gomeſ. non expreſsè negat Ordinarium conferre poſſe per obitum, in conſequentiam hujus regulæ: ſed tantùm tacitè negare videtur, dum dicit q. 33. quòd Papa appoſuit manum.

288. Ego verò dico primò, quòd iſte caſus nunquam, aut rariſſimè contingere poteſt: & ſic iſta regula non eſſet facta ad commodum Ordinariorum, ſed ipſius Papæ tantùm: quod Gomeſ. in *d. quæſt.* 33. non erubeſcit dicere ſed imò quicquid dicat, facta eſt etiam ad commodum Ordinariorum, quibus Papa quadamtenus conſultum eſſe voluit, ut diximus ſuprà numero 37. & apud nos recepta eſt principaliter contra Papam, & curiales ſuos, pro Ordinariis, ut latè ſuprà numero 30. & numero 36. cum ſeq. tum eo ipſo quòd eſt regula Cancellariæ, apparet quod loquitur de reſignationibus factis, & admiſſis in manibus Papæ, vel ſuæ Cancellariæ, ut ſupra *nu.* 35. Secundò dico quòd in reſignationibus factis, & admiſſis in manu Ordinarii, & harum reſpectu etiam ſi per viginti dies conferre diſtulerit) non habet locum hæc regula, nec ejus mens, & ratio: cùm enim talis reſignatio ſimpliciter & abſolutè facta ſit, & in manu Ordinarii, conſtat eam nec in fraudem Canonum, nec in favorem juriſdictionis Ordinariæ factam eſſe, & ſic ceſſat regula, ut ſupra *num.* 37. ſicut ceſſaret ſi Ordinarius illicò providiſſet. Niſi concurrentibus conjecturis quod factum eſſet in fraudem legitimi expectantis, præſertim nominati vel graduati: ut quando contulit abſenti à quo habebat procuratorium ad acceptanda & repudianda vel reſignanda quæcunque beneficia ſibi conferenda, vel aliæ conjecturæ de quibus ſupra *num.* 112. 117. 150.

289. Si tamen (quod hodie vix uſu venit, ſed ad pleniorem doctrinam & pro 3. ampliatione dico) dum Ampl. 3.
Ordinarius is cui conferendo deliberat, vel antequam conferat moritur vel ſuſpenditur, tertius forſan ad Papam vel Legatum currens, jure præventionis obtineat ex dicta reſignatione: deinde reſignans infra viginti dies, à reſignatione per Ordinarium admiſſa de eadem infirmitate moriatur, evacuabitur collatio Papæ vel Legati, per generalitatem & rationem hujus regulæ, quia licèt utraque ratio hoc caſu non concurrat, ſufficit unam æquè principalem adeſſe, videlicet conſervationem poteſtatis ordinariæ, & ubi ſunt plures cauſæ finales, vel principales, una ceſſante, non ceſſat effectus, *l. ſi venter §. ult. de privileg. credi. l. librorum. §. notantur, de his qui not. infam. l. ſi non lex Ælia Sentia.* & ibi Bald. *de hæred. inſtit. c. ex parte,* & ibi Imolá. & Card. Flor. *de cler. conjug. §. affinitatis,* & ibi gl. Angel. Aret. inſtit. *de nupt.* Et ſic hoc caſu Ordinarius, qui (ſive bono, ſive malo conſilio, vel etiam culpa ſua impeditus) cunctatus erat conferre per reſignationem: poterit ex nova ſuperveniente cauſa, conferre per obitum, nec eſt ulla variatio, nec inconveniens, quia Ordinarius ſemel tantùm, & uni tantùm confert. & hæc eſt vera, nova, & utilis ampliatio hujus regulæ, ſic poſtquam uni per reſignationem

contulit, poteſt ad majorem cantelam eidem conferre per obitum, ut tetigi ſupra *nu.* 32.

290. Et ſic proviſo per Ordinarium, non autem proviſo per Papam, vel Legatum, prodeſſe debet hæc regula: imò nocet proviſo per Papam, vel Legatum: non ſolùm ſi reſignans de eadem infirmitate moritur, infra viginti dies à reſignatione per Ordinarium admiſſa, ut dixi: ſed etiam ſi diu poſt, infra tamen viginti dies, à die (per reſignantem, vel ejus procuratorem ſpecialem) præſtandi conſenſus, computandos: prout præſtari debet in hujuſmodi proviſionibus Papæ vel Legati, etiam ſi reſignatio alibi facta, & admiſſa ſit, & diximus ſupra *num.* 16. cum ſeq. regula enim quadrageſimatertia non diſtinguit. Sive igitur nunquam præſtitus ſit conſenſus, ſive præſtitus ſit: & infra viginti dies à dicto conſenſu præſtito, reſignans de eadem infirmitate, etiam poſt annum, vel triennium obierit, poterit Ordinarius in vim hujus regulæ per obitum conferre. Additio enim illa per Julium II. facta, videlicet *à die præſtandi conſenſus computandos:* non ſolùm ad amputationem fraudum: ſed etiam in favorem Ordinariorum facta eſt. Et ſic Ordinario, & proviſo per eum prodeſſe debet, & excludere proviſum per Papam, vel Legatum.

Reg. 43. ampliatur.

Ampl. 4. 291. Amplio quartò, ut ſic vera vacatio, non ſolùm in terminis hujus regulæ (de quo fatuum eſſet dubitare) ſed etiam in terminis juris communis: hoc eſt, ut omnia jura communia diſponentia de vacatione per obitum, locum habeant in vacatione inducta per hanc regulam: & ulteriùs etiam in terminis ſtatutorum quorumlibet, vel aliarum regularum Cancellariæ, etiam extraordinariorum, & hoc virtute paſſivæ interpretationis de qua in *l.* 1. §. 1. *ad leg. Falc. d. l.* 2. §. 1. *de muner. & honor. l. non eſt novum. de legib.* per Bart. in 4. q. 6. quæſt. principalis *l. omnes populi. de juſtit. & iure.* quia extentio quæ fit virtute paſſivæ interpretationis, habet locum indiſtinctè, ut per Bar. & alios ubi ſupra per Canon. in *c.* 1. *de conſtitutio.* Alex. *conſil.* 110. *num.* 14. *lib.* 6. Et ſic per hanc regulam 18. paſſivè extenditur regula 30. *de impetrat. beneficiorum vacantium per obitum familiarium Cardin:* ut procedat etiam in vacatione inducta per hanc regulam *de infirmis*, quicquid dicat Gomeſ. in d. reg. 30. q. 5. Si igitur familiaris Cardinalis, infirmus, reſignet beneficium, deinde infra viginti dies de eadem infirmitate decedat: non poteſt impetrari *per obitum*: niſi ſervando formam ſtatutam per dictam reg. 30. videlicet exprimendo nomen, & titulum Cardinalis, ſub cujus familiaritate reſignans obtinuerat beneficium illud. Confirmo, quia illa regula 30. non eſt facta in favorem familiaris, ſed in favorem Cardinalis domini ſui alias ſi eſſet facta in favorem familiaris, poſſet procedere opinio Gomeſii, quia familiaris reſignando renunciaret favori ſuo in perpetuum quoad beneficium reſignatum. Cæterùm quum Papa in titulis horum beneficiorum habeat plenitudinem poteſtatis, malè dicit Go. in *d. reg. 30. quæſt. 5.* quòd Papa in terminis hujus regulæ *de infirmis*, non poſſet facere ut ſit vera vacatio per obitum & quin ſit facta, & interpretativa vacatio: ſed malè reſtringit poteſtatem Papæ in his abſolutam.

Interpretatio paſſiva.

Reg. 30. Contra Gom.

292. Et quod dixi de interpretatione paſſiva, fallit in diſpoſitione iniqua, vel irrationabili, ſeu de jure communi tanquam damnabili reprobata: quia iſta non eſt producenda ad ullam conſequentiam, *l. quod verò. cum l. ſeq. l. quod non ratione. de legib. c. quæ à iure. de reg. iur. in 6* Et ſic nec paſſivam quidem interpretationem recipit: quia ad ejus reſtrictionem non exigitur ratio, ſed ſufficit quævis occaſio, prout etiam ſcripſi in conſuet. Pariſ. §. 8. *gl.* 1. *nu.* 48. quòd de exorbitanti, ad exorbitans non fit extenſio, etiam per paſſivam interpretationem, & quod tetigi in annot. ad Philipp. Dec. *conſ.* 491.

293. Et ita ſalvari poteſt quod Gomeſ. hic quæſt. 35. & in *d. reg. 30. q. 5.* dicit impetrationem beneficii vacaturi per futurum obitum, non ſolùm non habere locum in aliis ſpeciebus vacationum, puta privationem judicialem, vel contractum matrimonii, ut not. Rota. *ut lite penden.* deciſ. ult. in novis, deciſ. 21. ſub titulo *de præb.* in novis. Tho. Faſtoli in dubio Rotæ 46. Fely *c. in noſtra. corol. 37. de reſcrip.* Joan. Selva tract. *de benefic.* parte 3. q. 12. num. 27. de quo nemo dubitat: ſed nec etiam in vacatione obitus, quæ ſpecialiter inducitur per hanc regulam *de infirmis*, & benè: ſed non per rationes quas allegat, quæ falſæ ſunt.

294. Verùm quia hujuſmodi impetratio, & omnis quæcunque gratia, ſub quavis verborum forma concepta, per quam directè vel indirectè aperitur via ad beneficia vacatura, damnata eſt, & reprobata: non ſolùm quia exorbitans & odioſa, ſed etiam quia damnabilis, & pernicioſa, ut inducens votum captandæ mortis alienæ, contra jus divinum, & naturale, & contra bonos mores, ut inquit text. in can. *deteſtanda. de conceſſ. præb. in 6.* & ſic quo jure quaque occaſione reſtringi, & excludi debet per prædicta, facit Bald. in *l. unica. in princ. C. de caducis tollendis.* quod nota, ut hodie frequens & utile, propter nimis crebram frequentiam aliorum ſuper alios edictorum, quandoque ambitioſorum, & quæſtuariorum vel planè iniquorum. Unde generaliter dico quòd de gratia expectativa, non habet locum in vacatione per obitum inducta per regulam *de publicandis*, vel aliam regulam, vel diſpoſitionem ſpecialem licèt ea diſpoſitio cum vero & naturali obitu concurrat.

295. Amplio 5. etiam ſi reſignans moriatur infra viginti dies gladio, veneno, vel alio caſu: Dummodò conſtet quòd de infirmitate contracta, omnino infra d. viginti dies moriturus erat, ut novè dixi ſupra numer. 9. Amplio 6. ut hi 20. dies nunquam currere incipiant ante reſignationem admiſſam, ut ſupra nu. 2. cum ſeq. Amplio 7. ut hi 20. dies non incipiant niſi poſt conſenſum præſtitum, ut ſuprà numero 10. cum ſequent. Amplio 8. ut impetrans per obitum, probata infirmitate tempore reſignationis admiſſæ, & morte infra viginti dies, habeat fundatam intentionem quòd reſignans de eadem infirmitate deceſſerit, ut dixi ſupra numero 8. 9. Amplio 9. etiam quantumvis reſignatarius, infra dictos viginti dies publicaverit, & ſatisfecerit regulæ *de publicandis*: quod facilè uſu venire poteſt, Legato exiſtente in partibus, & in hoc, hæc reg. differt à reg. *de public.* Subamplio, etiam ſi realem poſſeſſionem extruſo reſignante nactus ſit, vel reſignans eam omnino & publicè dereliquerit: etiam ſi aliò migraverit.

Ampl. 5. Ampl. 6. Ampl. 7. Ampl. 8. Ampl. 9.

296. Amplio 10. etiam ſi reſignatarius ignoret ſtatum & infirmitatem reſignantis, ut ſæpe contingit, quando nepotibus impuberibus reſignatur, imò etiam ſi conſtet quòd reſignans non facit neque in fraudem Canonum, neque in fraudem Ordinarii: ſed quòd alioquin erat omnino reſignaturus, etiam ſi convaleſceret, & ſuperviveret. Satis eſt quòd ſit fraus Canonibus, vel Ordinario re ipſa, tametſi non conſilio: tum quia reſignatarius cauſam lucrativam prætendit, & ſic ſufficit fraus re ipſa, juxta. *l. qui autem. §. ſimilique modo. l. ſi fraudatur. quæ in fraudem credit. l. ignoti. C. eod.* tum quia hæc regula non diſponit præſumendo, ſed præcisè ſtatuendo: & ſic ſatis eſt verba verificari, etiam ſi alioquin fraudatio ceſſet, ut per Bald. in *l. non dubium. C. de legib.* tum hæc regula non ſolùm fraudem, ſed etiam occaſionem fraudis in terminis ſuis tollere intendit.

Ampl. 10. Fraus re ipſa.

297. Amplio 11. ut non ſolùm reſignatio, admiſſio, collatio, poſſeſſio, & hinc dependentia reſolvantur, ſed etiam omnes diſpenſationes, & gratiæ acceſſoriæ, & illud eſt magni effectus. Quid enim ſi reſignatur beneficium curatum, & reſignatarius habens aliud beneficium curatum, vel alias incompatibile, facit Ampl. 11.

reſignationem

reſignationem expediri per Legatum, cum diſpenſatione ſimul tenendi cum priore curato, ſed omiſſa derogatione hujus regulæ, ſive quia ignorabat reſignantem eſſe infirmum, vel infirmitatem eſſe mortiferam, ſive quòd Legatus ille, licèt poſſet diſpenſare ad duo, non tamen habebat ſpecialem poteſtatem derogandi huic regulæ: & ſi habet, vel ei tolleretur, tamen non vult, aut non derogat niſi ſub conditione, Dummodo abſens, ut ſupra & interim contingit mori reſignantem infra diem præſtiti conſenſus: & ſic idem reſignatarius rurſus, ſed per obitum impetrat ab Ordinario, & poſſeſſionem pacificam accipit: an vacet primùm, an verò juvari poſſit dicta diſpenſatione, quam profert ex bulla Legati: & videretur juvari poſſe: quia hæc regula ſolam collationem expreſſim annullat. colligitur enim ex ejus verbis, reſignationem reſolvi ut vacet per obitum, ſed aliud ex verbis non colligitur: & regula pœnalis eſt, igitur non debet ad aliam pœnam ab expreſſa, nec ad novum damnum extendi: ſed contenti eſſe debemus pœnis legibus comprehenſis, *l. ſi ita ſtipulatus. de verb. obl.*

298. Tum reſignatarius propter illam clauſulam diſpenſatoriam, plus pecuniæ numeravit: imò operam & impenſam perdidit, quantum ad collationem ex capite reſignationis. & pretium ſimplicis bullæ collatoriæ: & ſic non videtur æquum, quòd perdat beneficium diſpenſationis, cùm novam & ſeparatam taxam habeat: & ſic ſeparari debet, ut pluribus equis ſimul venditis, pretio in ſingulos diſtributo, totidem ſunt ſeparatæ venditiones, *l. cum eiuſd. l. plura. de adil. edict. l. quòd ſæpe. §. in his. de contrah. empt. & vendit. l. quod autem. in fi. de in diem ad dict.* & ſic ſeparatam bullam de diſpenſatione tenendi ſimul hæc duo curata levare poteſt.

299. Quibus non obſtantibus contrarium dico, quia dicta diſpenſatio non eſt facta niſi providendo tantùm, & ſic in conſequentiam, & ad effectum illius proviſionis tantùm: non autem ſeorſum, nec principaliter. & propter ſe: & ſic pariter unà cum collatione, & tota bulla corruit, *l. cùm principalis. de reg. iuris. c. acceſſorium.* eodem titulo. in 6. Amplio, etiam ſi illa bulla haberet latiſſimas illas vulgares clauſulas, videlicet, *etiam ſi per obitum, vel alias quovismodo, & ex cuiuſcunque perſona vacet*, & reliquas ſolitas, quia hujuſmodi clauſulæ tantummodo reſpiciunt genera reſervationum, & vacationum, & firmitatem collationis undecunque & ex omni capite tunc præſenti: non autem reſpiciunt diſpenſationem: & ſic collationem quidem ampliant, & conſequenter diſpenſationem, caſu quo collatio reperiat locum vacuum, & ſubſiſtat, remaneatque valida, non autem ampliant diſpenſationem ipſam ſeorſum, & per ſe. Et ſic hujuſmodi diſpenſatio non poteſt extendi extra bullam, ſive ad caſum non incluſum, vel non comprehenſum in bulla, etiam ſi ſupplicatio, vel ſignatura haberet clauſulam ſolitam, *quod ſeorſum & ſeparatim litera confici poſſint:* quia intelligitur quoad ea, quæ per ſe ſeorſum valere poſſunt, & in dubio clauſulæ hujuſmodi proviſionum diſpenſatoriarum præſumuntur correſpectivæ & ad unam eandem proviſionem integrandam datæ. Et ſic ut conjunctim, non autem ut diviſim valeant.

Conſule generales bullarum.

300. Bene quidem prodeſt, ſi tempore datæ reſignans jam erat mortuus, vel alias titulo beneficii privatus, intercedente tempore veriſimilis notitiæ, ut novè dicemus in reg. *de veriſi. noti.* qu. 4. nu. 33. cum ſeq. quia tunc per dictam generalem clauſulam, extenſivè ampliativam, bulla collationis hunc caſum jam exiſtentem comprehendit: ſed non prodeſt ad novam vacationem poſteà contingentem, nec ad titulum aliunde quàm ex virtute ejuſdem bullę proficiſcentem: quare nova diſpenſatione opus eſt, ſecus ſi diſpenſatio non eſt facta acceſſoriè, ſed per ſe, & principaliter: ut quando cum reſignatario non ſtrictè diſpenſatur de tenendo impetratum, cum alio expreſſo ſimpliciter, ſed principaliter diſpenſatur ad duo quæcunque incompatibilia, vel diſpenſatio in eadem bulla non remanet in nudis terminis ſimul utrumque ſpecificatum beneficium tenendi: ſed extenditur ad clauſulas *ſimilium, vel forſan etiam diſſimilium, loco dimiſſi, vel dimiſſorum*: & ſic generaliter ad duo quæcunque alia curata. tunc enim apparet diſpenſationem non eſſe merè acceſſoriam, & conſecutivè, tantùm ad proviſionem in bulla incluſam: ſed principaliter, & per ſe conceſſam: ut ſit ad alia quoque beneficia, & ad alias novas vacationes extendatur. Unde hoc caſu poteſt ſcindi bulla, prout quas diſtinctas & ſeparatas gratias continet: & poteſt clauſula diſpenſationis ad duo, ſeorſum, vel ſola in ſeparata bulla levari: quia in effectu duæ ſunt gratiæ, & duæ bullæ ſub una ſupplicatione, vel in eadem membrana.

301. Secus priore caſu, ubi una tantùm eſt gratia qualificata, una tantùm bulla: quia diſpenſatio acceſſoria eſt, & iſtud valdè notandum in praxi. Idem ſi dicta reſignatio fuerit ſine hac derogatione expedita à Papa. Idem ſi poſtea reſignatarius à Legato, Papa, vel quocunque poteſtatem habente impetret per obitum, & ſic in caſum diſpenſationis ad proviſionem bullæ limitatæ, ſi proviſus capiat pacificam poſſeſſionem ſecundi, vacat primum ipſo jure *c. de multa. de præb.* Idem ſi per eum ſtat quominus habeat poſſeſſionem ſecundi, ut in extravaganti execrabilis. Et adhuc niſi primum, quo jam ipſo jure privatus eſt, in manus Ordinarii & ſub publico teſtimonio infra menſem dimittat, vacat ſecundum: & ſic utrumque beneficium: & fit inhabilis ad omnia beneficia, ut in *d. extravag.* Et ſi priùs plura hujuſmodi, ex diſpenſatione repleta obtinebat. non valet ipſo jure collatio novi, etiam ab Ordinario facta c. *Ordinario. in fi. de offic. Ordinar. in 6.* & adhuc poſſeſſionem aſininam ultimi capiendo, vacant omnia priora: & ad omnia quæcunque beneficia fit inhabilis, clement. *ſi plures. de præbend.*

Pœna incompatibilium.

302. Sed quid ſi eſt in bona fide, putans diſpenſationem bullæ, ad hanc novi beneficii in eadem expreſſi collationem extendi: an nihilominus cadet in tot pœnas? Et videretur excuſari: quia iuris error dolum excludit. *l. ſed & ſi lege. §. ſcire autem, de petit. hæred.* notant. Doctor. in *l. ſi quis id quod.* & ibi Philipp. Dec. colum. 5. *de iuriſdict. omn. iudicum.* Saltem diſtinguendum videtur inter acquiſitionem novi beneficii, & novæ diſpenſationis, quæ non valet, quaſi ſit novum lucrum: & inter gravem illam pœnam amiſſionis, & inhabilitatis omnium beneficiorum, dudum magnis forſan laboribus & ſumptibus quæſitorum, ut inquit tex. in *c. ſuper hoc. de renuncia.* ut non incurratur: quoniam eo reſpectu, de damno (& quidem graviſſimo) evitando agitur, ita enim diſtingui ſolet, errorem juris nocere in lucris, vel quærendis: ſed non in damnis, & jam acquiſitis, ut eſt text. in *l. iuris ignorantia. cum l. ſequent. de iuris & facti ignorantia.*

Error Juris quando excuſat.

303. Quibus non obſtantibus dicendum locum eſſe omnibus his pœnis: Tum quia huic duplicitati beneficiorum, præſertim incompatibilium, omnia jura reſiſtunt, imò etiam cum diris & execrationibus inſurgunt, & ſic non eſt tolerabilis ignorantia juris, quæ (etiam in jure prohibitivo vel reſiſtente) non cauſat bonam fidem, & ita dict. §. *ſcire autem.* limitat Alex. in *conſil. 21. colum. ult. lib. 4.* Tum non eſt admiſſibilis allegatio ignorantiæ, in eo jure & profeſſione in qua verſatur. *l. 2. §. Servius. de origine jur. l. 1. C. qui & adverſ. quos.*

304. Et hinc eſt quòd ad acceptandum beneficium, & multo magis ad accipiendam poſſeſſionem per alium, requiritur ſpeciale, imò ſpecificum, & individuum mandatum, ut per gloſ. in *c. ſi tibi.* in verb. *habueris*, & ibi Gemin. Philip. Franc. *de præb.* in

ſexto. Cald. *conſilio ſecundo. de præb.* Panormitanus. *c. accedens. extra. eodem.*

305. Quod dixi de pœnis amplio, etiam ſi erat minor annis: quia tantò indignior eſt cap. *indecorum. de ætate & qualitate.* tantò minus dicitur lædi, ſed magis exonerari, tum magis conſideratur læſio Eccleſiæ, quam perſonæ, ut per Panormit. & alios in cap. *ex parte. de reſtitut. ſpoliatorum.*

Ampl. 12. 306. Amplio duodecimò, ut habeat locum regula noſtra etiam in ceſſione, vel reſignatione commendæ, ſcilicet perpetuæ ſive in utilitatem commendatarii datæ, ut practicari ſolet. Tunc enim non differt à titulo, imò verus eſt titulus, ut tenet de Bſgneto in deciſione Rotæ, *de præb. num. 1. Præpoſitus. inc. cùm autem.* col. pen. quadrageſima quarta diſt. *c. ſi quis. col.* 2. l. 6. diſt. gloſ. prag. *de elect.* c. 2. in verbo *cauſa*, *& de pacificis poſſeſ.* ver. *titulum.* Alciat. in *l. pactum curatoris. col.* 2. *C. de pact.* Secus in commenda temporali, ſimplici cuſtodia, de qua in *c. nemo. de elect. in 6.* Et ita intelligunt hi qui in contrarium tenere videntur, ut dixi in annot. ad Alex. conſ. 95. nu 2. lib. 4. & infrà ſuper reg. *de public. q.* 15. & ita ſentit Rom conſi. 350. & ita tandem, poſt longam diſputationem concludit Gom. hic quæſt. 13. & latiſſimè ſuper reg. *de trien. poſſeſ.* qu. 5. & etiam ſuper reg. *de publicandis.* quæſt. 4. ubi etiam tenet.

Hodie commenda præſumitur perpetua. 307. In dubio præſumi commendam perpetuam, & bene: quia ita per abuſum fieri ſolet, & abuſus imperitorum facit jus *l.* 3 *in fi. de ſuppellect. legat.* id eſt communem opinionem rei cui jus adaptatur, prout ex facto jus oritur. Si igitur reſignans tenebat idem beneficium in commendam, eo quòd aliud pinguius incompatibile poſſidebat in titulum: ſive ex eo quòd nondum erat in ætate habili, vel eorum ſacris: ſive ex eo quòd ſæcularis eſſet, beneficium autem regulare, vel contra: idem eſt quod de vero titulario, quoad hanc regulam, & etiam omnes alios effectus regulariter. Quod enim dixi de commenda temporali, debet intelligi de ſimplici cuſtodia, redditioni rationum obnoxia juxta *d. c. nemo deinceps. de elect.* in 6. ſecus ſi ideo temporalis eſt, quia Papa noluit ei conferre in titulum, donec eſſet in ætate, vel ſacris ſuis initiatus, aut monachiſmum profeſſus: & ideo interim commendavit, quia ſemper gratia perpetua eſt, & ad hoc ut perpetua ſit. data. & pro vero titulo habetur ex quo perpetua eſſe poteſt tex. in *l. ſufficit.* & ibi Alex. Jaſon. *de condict. indeb. l. Iuriſperitos. in prin. de excuſat. tutor.* Alexan. conſi. 213. nu. 6. lib. 6. conſ. 215. n. 5. lib. 2.

Ampl. 13. 308. Amplio decimo tertiò, etiam ſi reſignans nunquam poſſeſſionem cœpit, etiam ſi nec bullas habuit, ſed ſimplicem ſignaturam Papæ, vel Legati: quia ſupplicatione ſignata, ſtatim gratia perfecta eſt, & jus quæſitum, veruſque titulus, ut per Archid. Jo. Andr. Philipp. Franc. & omnes in proœmio libr. 6. Rota deciſ. 382. ubi gratia ſub titu. *de reſcript. in antiq.* Gomeſ. hic q. 18. imò etiam ſolo verbo. tex. cum gl. *c. inſtitutionis.* 21. *q* 2. *cle. dudum.* §. *nos enim. & ibi glo.* Cardi. Flo. *de ſepult.* Bald. in *l. humanum. in fi. D. de lega. l. ſi qua per calumniam. col.* 2. *C. de Epiſcop. & cler. l. impetrata. col.* 2. Alexan. conſ. 107. ubi tetigi. l. 7. quod ultimum de ſolo verbo, non ſervatur, & bene (ad vitandum confuſionem & incertitudinem jurium. Idem de collatione Ordinarii ut conferat jus ſine literis: dummodo tamen ſit regiſtrata, ut fides ſcripto fieri poſſit: quamvis inſtrumentum collationis nondum fuerit expeditum, vel ſigillatum.

Gratia ſolo verbo perfecta.

Ampl. 14. 309. Amplio decimo quartò, etiam ſi reſignetur, vel permutetur beneficium ab alio poſſeſſum, vel jus prætenſum, vel litigioſum tantùm, quia jus dubium non minùs per hanc regulam reſolvitur, quàm jus clarum, nec minus verba regulæ congruunt: ſecus in reg. *de publicandis*, quæ non poteſt verificari niſi in reſignatione beneficii per reſignantem poſſeſſi, eóque moriente in poſſeſſione, ut ibi Gomeſ. q. 12.

310. Amplio decimo quintò, etiam ſi reſignans Cardinalis ſit: quia cùm hæc regula bonum publicum concernat, & emanaverit ad obviandum fraudibus, comprehendit etiam Cardinales, ut decidit Gomeſ. hîc q. 3. & pariter eorum familiares: cùm non minus fraudibus ſint obnoxii, quàm domini: quod pro indubitato habet Gomeſ. hic q. 4. ubi tantùm diſputat de forma impetrandi propter concurſum aliarum regularum, & reſervationum. Amplio decimo ſextò etiam ſi beneficium ſit exemptum, ut plenè Gomeſ. hic quæſt. 5. quod dubio caret. Ampl. 15. Ampl. 16.

311. Amplio decimo ſeptimò, etiam in fœminis, ut latè Gomeſ. hic quæſtio. 6. & ſic, ſi Abbatiſſa infirma de facto reſignaverit in curia, & intra viginti dies, de eadem infirmitate deceſſerit: poterunt moniales liberè eligere: niſi quod Rex Franciſcus voluit de facto concordatum ſuum ad monaſteria monialium extendere, ut in magno Regis conſilio practicari vidi, ſunt enim in privato Regis conſilio arreſta, quibus reg' adjudicatur nominatio omnium Abbatiarum tam Monialium quàm Monachorum per concordata, & indulta ampliativa: & ita tempore Regis Franciſci judicari vidi de Abbatiis monialium Lilii, Montiſmartyrum, Sancti Andochi Heduenſis, & aliis. Ampl. 17. Moniales.

312. Memini tamen quod anno ſeſquimilleſimo quadrageſimo tertio, Paulus III. Papa refragari cœpit. Vidi enim tunc literas Legati Regii Darmaignaci Ruthenorum Epiſcopi è Roma. anno 1554. Joanni Gagneio Sorbonico Theologo Regis Franciſci eleemoſynario primo ſuper expeditione proviſionis Abbatiæ Theſauri ordinis Ciſterecienſis, Rothomagenſis diœceſis pro ſorore dicti Gagnæii reſcribentis poſſibile ſibi non fuiſſe obtinere à Papa & ejus Cancellaria, ut in Bullis dictæ ſororis apponeretur ſimplex ſolita clauſula pro qua ſcripſit Rex Chriſtianiſſimus prout antea ſæpiſſimè actum fuerat.

313. Dicentibus Romanenſibus quod Abbatiæ monialium non continentur in concordatis & privilegiis Regis, quòd miniſtri Cancellariæ Papæ & datarii loco dictæ ſolitæ clauſulæ pro qua ſcripſit &c. apponebant clauſulam de conſenſu majoris partis conventus dicti Monaſterii, ſeu de conſenſu medietatis monialium. Sed tandem dictus Gagnæius qui me conſulebat pro ſorore ſua à Rege nominata obtinuit, & memini quòd anno ſeſquimilleſimo quadrageſimo quinto, Rex qui ante decem annos incœperat uti dicta nominatione in monialibus, cœpit etiam de facto uti in commendatariis Rhodienſium ſeu hoſpitalis ſancti Joannis Hieroſolymitani, ſeu potius Maltenſium: quod ultimùm non diu duravit, & contrarium contendi & obtinui: quia non ſunt beneficia, nec poſſunt per Papam vel Legatum conferri, nec cadunt in mandatis, nec in regulis beneficiorum, ut novè dixi ſuper ſtilo Curiæ Parlament. part. 5. qu. 249. Idem de commendatariis ſancti Lazarii Hieroſolymitani, de quibus tetigi in annot. ad Philip. Dec. conſi. Idem de miniſtris Mathurinorum ad redimendos Chriſtianos captivos Turcarum. Quod eſt verum quandiu profeſſioni ſuæ ſerviunt: alioquin ea neglecta cum aliis revolvi debent, & eodem lapillo notari.

314. Redeundo ad moniales Papa Julius III. valdè præ ſuo deceſſore contra Regem excanduit, eo quòd Rex attentaret in monaſteria monialium & decanatus, & vidi ejus bullam datam Romæ 7. calend. Novembris, anno ſeſquimilleſimo quinquageſimo tertio, Pontificatus ſui anno 4. in qua narrat concordata cum d. Rege Franciſco facta eſſe irrita, & deinde ſub certis modo & forma ad Henrici Regis vitam extenſa. Et certè concordata nullo modo extenduntur ad moniales: Tum quòd in odioſis maſculinum non concipit fœmininum. Barto. & omnes Doctores. in *leg. ſi quis id quod. de iuriſdict. omnium iudic.* Alexan. conſil. 131. num. 4. lib. 5. Philip. Dec. conſil. 230. in fin. ubi in annota. dixi. Tum quod verba concordati non Julius III.

congruunt, imò repugnant, quia ubi text. concordati loquitur de monaſteriis & prioratibus conventualibus & verè electivis, reſtringit ſe ad ea in quibus forma, *c. quia propter. de elect.* ſervari conſuevit. Sed nunquam ſervari conſuevit in monaſteriis monialium, in quibus non forma. *d. c. quia propter.* ſed forma. c. *indemnitatibus, de electio. in 6.* attribuitur & ſervatur. Et ita tandem contra moniales nominatas à Rege judicati cœptum in magno regis conſilio, & in hoc ſupremo ſenatu, in quo etiam quandoque graviter mulctati ſunt præfecti provinciarum (ut Antiſſiodorenſis Ballivus in quadringentas libras) qui pro iſtis monialibus literas conſilii privati Regis de facto executi ſunt, non deferendo appellationi ad hunc Senatum ab eorum executione interjecta.

Decanatus. 315. Decanatus autem etiam ſi ſæpe ſint electivi, & ſoleat in eis ſervari forma. *d. c. quia propter.* non tamen id eſt ex eorum natura, ſed ex accidenti conſuetudinis vel ſtatuti: quia forma. *d. c. quia propter.* non fuit inventa niſi pro dignitatibus quarum vacatione Eccleſia dicitur viduata, cujuſmodi non ſunt decanatus, & ſic propriè non includuntur in concordato in tit. *de electio.* Eccleſiæ verò cathedrales & monaſteria verè electiva includuntur, exceptis his quæ habent ſpeciale privilegium eligendi: ſed poſtea emanarunt indulta ampliativa ad decanatus, Eccleſias, prioratus, monaſteria etiam ſpeciale privilegium eligendi habentia, quæ indulta extenſiva & ampliativa in magno Regis conſilio publicata & regiſtrata non habent vim realem contractus ut concordata,

316. quæ quidam imperiti putabant ut perſonalia Regis Franciſci finita eſſe, non minùs ineptè & præpoſterè quàm ſi contra experientiam dicerentur Leonis Papæ X. morte reſoluta. non enim de concordatis ipſis, ſed de dictis indultis ampliativis dici poterat aliud ex auditu vel relatione quorumdam, aliud ex veris loqui. Quod enim attinet ad magni conſilii areſtum quod Joan. Papus lib. ſuæ collect. areſtorum. 5. tit. 1. nu. 2. refert. Ego ipſe præſens fui in ipſius cauſæ diſcuſſione & deciſione Pariſiis die 26. Auguſti anno ſeſquimilleſimo quadrageſimo nono, & vidi minimè de concordatis ipſis dubitari, ſed de indulto ampliativo Regi Franciſco dato, ut non obſtante ſpeciali privilegio eligendi quibuſvis dato nominare poſſet: hoc enim indultum, quod eſt extra concordata, dicebatur per monachos ſancti Saturnini, & eorum electum morte Franciſci Regis finitum, quod verum erat: ſed Henricus II. illicò habuit prorogationem dicti indulti ad annum ſub brevi Papæ & annulo piſcatoris.

317. Dicti verò monachi habentes ſpeciale privilegium eligendi, vacatione ſecuta poſt obitum Regis Franciſci, ſed poſt datam dicti brevis elegerunt juxta formam *d. c. quia propter.* & ſui privilegii, nihilominus Rex nominavit, & procurator generalis Regis in magno conſilio defendens nominationem regiam, tanquam ab abuſu appellavit à dicta electione & omnibus inde ſecutis, & ad replicam brevis duplicabant monachi illud breve nunquam fuiſſe publicatum in eodem magno conſilio, quod verum erat: ſed quia Rex erat in quaſi poſſeſſione nominandi indiſtinctè, etiam ad monaſteria ſpeciale privilegium eligendi habentia, prorogatio illa judicata fuit ejuſdem naturæ, ut continuatio indulti tempore Regis Franciſci publicati & regiſtrati, velut alia nova publicatione non requiſita: & ſic ea cauſa me præſente perorata judicatum fuit per illuſtrem illum & ampliſſimum virum Do. Joannem Jacobum Meſmeum libellorum ſupplicum in regia magiſtrum in eodem magno conſilio præſidentem pronuntiatum fuit malè & abuſivè electum & proceſſum per monachos & conventum ſancti Saturnini, & omnibus eorum geſtis & inde ſecutis annullatis abbatia adjudicata nominato regis.

Do. Joannes Jac. Meſmeus.

Hypotheſis. 318. Ex prædictis proceſſit intricata & ambagioſa hypotheſis hujuſmodi, Cùm nuper civitate Antiſſiodorenſi vacaſſet abbatia monialium, quæ unam ex ſe elegerunt, Rex aliam nominavit, à Papa collationem habuit ſub ſignatura cum clauſula proviſo quòd majoris partis, aut dimidiæ monialium conſenſus accedat, Rex litteras patentes ſeu majore ſigillo ballivo Antiſſiodorenſi deſtinavit, mandans, ut ad verificationem ſignaturæ Papæ procederet, & hoc facto ſuam nominatam in poſſeſſionem mitteret, non obſtantibus oppoſitionibus, vel appellationibus quibuſcunque, quas ſibi & privato ſuo conſilio reſervabat. Quibus mandatis viſis electa abbas conſenſit & parere, quàm litigare maluit. Prius tamen Cura parochialis ad præſentationem dictæ abbatis ſpectans vacaverat, & electa Titium præſentaverat, nova intruſa ſeu nominata, quia ſemeſtre vacationis dictæ curæ nondum lapſum erat, præſentavit Caium, qui reſpectivè inſtituti ab Epiſcopo litigant in poſſeſſorio coram eodem ballivo qui recredentiam adjudicat Caio. Titius appellat, deinde moritur Caius dato mandato ad reſignandum, & reſignatarius ipſe de morte Caii proviſus fuit, ut dubium ſit an mors an reſignatio prior: reſignatarius ſubrogari ſe facit in dicta lite contra Titium, & diu invicem litigant, nec Titio poſſeſſioni incumbente, quippe qui recredentiam amiſerat & habebat ſubrogatum in jus locum & poſſeſſionem Caii recredentiarii fiduciarii poſſeſſoris: reſignatarius quoque non poſſedit, quia tertius in vim mandati Papiſtici per obitum Caii proviſus poſſeſſionem occupaverat & in ea pacificè permanebat: Tandem Titius per areſtum hujus Senatus correcto judicio dicti ballivi recredentiam obtinuit contra colligatorem ſuum ſubrogatum in lite Caii, & volens exequi areſtum invenit mandatarium qui ſe opponit & oſtendit ſe pacificè ultra biennium poſſediſſe.

319. Reſpondi quòd audiri debet, & interim impediet executionem arreſti, donec ſummariè audiatur, ſi non habeat aliud jus quàm per obitum Caii areſtum contrarium exequetur, etiam ſi per tres annos continuos poſſediſſet, quia Titius non neglexit, ſed ſemper proſequutus eſt litem contra legitimum contradictorem, utpote ſubrogatum, ita quod etiam ſi mandatarius haberet reſcriptum Regium in forma *de pacificis.* debet ex illo excludi, & in impenſis illius incidentis condemnari: nec tamen ſequitur quòd perdat beneficium ſeu litem in principali: Qui enim vincit per hoc decretum *de pacificis.* in totum vincit, ſed actor qui ſuccumbit in illo incidenti, perdit duntaxat beneficium illius decreti *de pacificis.* non autem jus id quod habet in dicto beneficio. Præterea mandatarius eſt in culpa, quia veriſimiliter non potuit dictam litem ignorare, & ſciebat ſe proviſum per obitum ejus, qui licèt haberet recredentiam, tamen litem patiebatur, & videtur colluſiſſe cum reſignatario, cujus ſubrogationem poterat impedire & ſe potiùs ſubrogari facere in lite ſi erat jure ſuperior. Nunc autem facta executione areſti, ſufficit Titio diſputare de prima præſentatione: mandatarius autem tanquam tertius opponens ſuper pleno poſſeſſorio & contra Titium & contra dictum reſignatarium negotium habet. Sed per prædicta Titius utroque potior, utpote præſentatus ab ea quæ tunc erat ſola & vera abbas & legitima adminiſtratrix, etiam abſque alia confirmatione capite *indemnitatibus. §. ſi vero. §. caterum. de electio in 6.* Et ſic adverſarii Titii appellent tanquam ab abuſu à dicta electione (id quod nunc facere non poſſunt) debet plenum poſſeſſorium Titio adjudicari redeundo ad reg.

320. Amplio decimo octavo, in altari, vel beneficio annuali: modò ſit titulus beneficii, ut per gloſ. primam in fi. clem. 2. *de deci.* clem. *unica. de ſuppl. neg. prælato.* Philip. Dec. in rubr. *col. 3. de reſcript. conſ.* 210. *nu.* 4. ubi tetigi in annota. Et hæc procedunt etiam ſi ſint prioratus liberè revocabiles ad nutum ſalvo Ampl. 18.

quòd de proviſis à Papa dixi in annot. ad Philip. Dec. *c. cum acceßiſſent. num.* 10. *de conſtitutio.* hæc etiam faciunt numerum in mandatis Papæ ut olim tempore pragmaticæ ante concordata faciebant turnum in nominatis & graduatis: ſecus de unitis menſæ quæ inter beneficia nullo modo computantur.

Ampl. 19. 321. Amplio decimo nono, etiam in hoſpitalibus, noſocomiis, leproſariis, eleemoſynariis, & ſimilibus: videlicet quando conferuntur in titulum: quod eſt, quando in fundatione dictum eſt, vel quando per electionem providetur clem. *quia contingit.* §. *ut autem, de religioſ. domi.* ut in eleemoſynariis multorum monaſteriorum, prout refert gloſſ. pragmat. *de collatio.* §. *ſtatuit.* verbo *beneficium.* & vidi in dependentibus à monaſterio, & celeberrimo illo Alpium Xenodochio ſancti Bernardi in monte Jovio. Tunc enim, quamvis in gratiis expectativis, vel reſervationibus (quantumvis generalibus) Papæ vel Legati, non veniant, niſi ſpecialiter exprimantur, clem. *per literas. de præb.* tamen ſi reſignantur, æquè locus eſt huic regulæ, ut in aliis beneficiis. Si verò non conferuntur in titulum: tunc, quia non ſunt beneficia, etiam largè ſumpto vocabulo, ſed adminiſtrationes redditioni rationum, ſicut tutelæ, & curatelæ obnoxiæ, *d.* §. at *autem.* non convenit, nec habet locum regula, prout in ſimili decidit Gomeſ. ſuper reg. *de trienna. poſſeſſ.* quæſtio. 7. Hinc non habet locum in commendatariis hoſpitalium ſancti Joan. Hieroſolymitani: quia non ſunt beneficia, ſed potius locationes, pro annua modica penſione, ad decem annos, vel circa: ut vidi, & terigi ad ſtilum parlamenti, par. 5. qu. 249. ad hoc Philipp. Corneus conſil. 66. lib. 3.

Ampl. 20. 322. Amplio vigeſimò, in omni permutatione, ſive æquali, ſive inæquali, ſive fiat cum amico vel conſanguineo, ſive cum extraneo, etiam ſi alter tantùm reſignantium ſit infirmus, dummodo de eadem infirmitate, infra viginti dies præſtiti conſenſus decedat: quia verba hujus regulæ de permutatione, generalia ſunt, & poteſt fieri fraus, etiam ſi beneficia ſint æqualia ſive paris valoris: puta ad fraudandum Ordinarium infirmi, vel nominatos graduatos, aut mandatarios expectantes, quibus afficeretur beneficium infirmi, in eo menſe, turno, vel articulo, non autem beneficium compermutatum, quod forſan eſt de patronatu laico, vel ſpectat ad collationem prælati jam ſatis gravati. Cùm ergo locus ſit regulæ indiſtinctè, non erit opus recurrere ad probationem circumſtantiarum, de quibus in *c. 2. de renunciat. in 6.* nec fit præjudicium compermutanti, qui ipſo jure remanebit in titulo, & poſſeſſione priſtina, ſine nova collatione, ut per Joan. Andr. in *c. ſi beneficia. de præb. in 6.* Phil. Dec. in *c. cum venerabilis.* 18. ubi in annot. dixi, *de exceptio* quamvis Gomeſ. hic q. 19. contrarium teneat, & reſtringat hanc regulam de permutatione infirmi, ad caſum de quo in c. 2. *de renunciat.* in 6. & malè.

Ampl. 21. 323. Amplio viceſimo primò: etiam in reſignatione facta reſervatis fructibus, quamvis Gomeſ. hic qu. 20. dubitet, & relinquat cogitandum. Ego verò, dico minus eſſe dubii hoc caſu: quia major eſt fraus reſervatis fructibus (cùm ſit ſpecies reſervationis magis odioſæ, & prohibitæ) quàm ſi abſolutè reſignaretur, ut in ſimili dixi infra in reg. *de publicandis.* quæſtio. 14. Tum alioquin promptum eſſet hanc regulam fraudare, ſine ulla derogatione, & diſpenſatione, & ſine ulla mentione infirmitatis. Sed hodie hæc reſervatio ut omnis penſio reducitur ad tertiam fructuum partem quam non poteſt excedere, ut ſtatuit Carol. VI. Rex Franciæ, & ita ſæpe judicari vidi in hoc ſenatu, & ſæpe vidi appellari tanquam ab abuſu ab executione bullarum penſionis excedentis tertiam fructuum: ſed mox ut appellatus offerebat reductionem ad tertiam partem, non amplius producebatur in appellatione abuſus.

324. Amplio viceſimo ſecundo, ut procedat etiam Ampl. 22. in infecto peſte: quamvis contrarium contendat latiſſimè Gomeſ. quæſtio. 9. motus, quia licèt dicatur conſtitutus in periculo mortis, non tamen infirmus, niſi fictè. Nam infirmus, ſecundùm eum, dicitur, quia jacet in lecto febre correptus. Sed prorſus delirat. Quia quanto morbus periculoſior eſt, quantò major ſanitatis & vitæ deſperatio: tantò major dicitur infirmitas, in veris, & propriis terminis hujus regulæ: ſive verba, ſive mentem, ſive utrumque ſimul inſpicias: textus etiam, quem citat de dict. l. 1. §. *ſed ſciendum. de ædilit. edict.* contrarium ejus quod intendit, directò probat, & ſtat pro ampliatione noſtra: gloſſa verò quam Gomeſ. citat, nihil dicit. Sive igitur reſignans detineatur morbo quo decumbat, ſive non decumbat, ſed ſedeat, vel etiam ambulet: ſi tamen ex eodem morbo, puta vulnere enſis: vel colliſione, lapſu vel apoplexia, vel hemiplexia, ſeu gravi catharro, vel carbunculo peſtifero laboret, & infra viginti dies, de eodem morbo decedat, locus eſt huic regulæ.

325. Plus dico quòd in dubio præſumitur mortuus ex eodem morbo, vel eadem infirmitate: ita quod impetrans per obitum, non tenetur aliter probare, quod reſignans de eodem morbo, vel infirmitate deceſſerit: probata morte, & morbo, vel infirmitate tempore reſignationis, ut ſuprà num. 8. Sed tamen impetrans per obitum, regulariter tenetur probare reſignantem mortuum infrà viginti dies: niſi qualitas morbi talis ſit, quæ ſoleat præfocare infra tertium, ſeptimum, vel decimum quartum diem: quia tunc, per locum à communiter accidentibus, & à qualitate morbi, præſumitur reſignans mortuus infra tempus, quo ſolent ex tali morbo decedere: & onus probandi contrarium, incumbit reſignatario: quamvis Gomeſ. hic. qu. 9. contrarium teneat, & malè.

326. Amplio viceſimo tertiò, ut non præciſè requi- Ampl. 23. ratur infirmitas, tempore quo fit & expeditur mandatum, vel inſtrumentum mandati ad reſignandum: quamvis hoc ſentire videatur Gomeſ. hic q. 12. q. 31. ubi vult quod omni tempore debet qualitas infirmitatis adeſſe, aliàs vacet per reſignationem. Quid enim ſi ſanus hoc facit, & inſtrumentum penes ſe ſervat, vel non levatur, ſed manet in matrice notarii, donec accidente infirmitate levetur, & tradatur curſori; locus enim erit omnino huic regulæ, quæ loquitur de reſignatione facta, vel executa contemplatione infirmitatis, qua reſignans correptus eſt, ſecus ergo ſi ſanus, non ſolum confecit, ſed etiam tradidit, & miſit inſtrumentum Romam: deinde currente veredario, reſignans equo decidat, vel gladio vulneretur, aut aliàs inopinata infirmitate corripiatur, & inde moriatur, & poſtridie reſignationis admiſſæ, vel deinceps, infra tamen viginti dies, tunc enim non erit locus regulæ, ut plenius dicam infra eodem, limita. 1. *nu.* 341. quum non ſit facta propter illam inopinatam, & non prævifam infirmitatem & mortem: ſed è contra locus erit in infirmitate, quæ aderat quando miſſum eſt Romam mandatum, ſive tunc, ſive prius confectum: quia veriſimiliter illius morbi contemplatione, mitti & curri cœpit, & eò reſpicit Edictum Reg. quod poſt has regulas ſubjunxi ubi §. 4. vult. regiſtrari tempus, non ſolùm quo trapezita recipit hujuſmodi procuratorium, ſed etiam quo curſori tradunt deferendum Romam, vel ad Legationem.

327. Amplio viceſimo quarto, ut dies, in quo per Ampl. 24. reſignantem vel ejus ſpecialem procuratorem præſtatur conſenſus, non computetur in numero viginti dierum: quia terminus iſte præfigitur, per præpoſitionem, à, quæ de ſui natura excludit terminum, à quo, ut Bartol. Bald. Paul. Alexand. Jaſon. in leg. 1. *ſi quis cautio.* Alexand. conſil. 86. in fine libri 7. & tetigi in conſuetod. Pariſienſi. §. 46. quæſt. 11. in fin. & ita etiam tenet Gomeſ. hic quæſt. 37. & bene.

328. Amplio viceſimo quinto, etiam ſi reſignatio Ampl. 25.

proviſum fuerit à Papa, eum clauſula hodie vulgata, *etiam ſi per obitum, vel alias quovis modo vacet*, quod eſt indubitatum: cum hujuſmodi clauſula non operetur derogationem huic regulæ. Nec hanc ampliationem facio, niſi occaſione explicandi quæ intricavit Gomeſ. hic quæſtio 34. & 35. ubi prima facie dubitare videtur, an dicta clauſula, *quovis modo vacet*, implicet vacationem per obitum. Sed non eſt ita, quia non loquitur de vacante per obitum, tempore impetrationis, vel ſupplicationis ſignatæ, de quo non dubitat: ſed (ut liquet attentè legendo) loquitur de futura vacatione per obitum: de quo non immeritò, Romæ exiſtens, & ſcribens (ubi palàm damnare non audet) dubitat, & modeſtè facit, reſignatarium à commodo hujus clauſulæ excludendo, & hactenus abuſum illum reſtringendo. Atqui major adhuc abuſus eſt, cuivis extraneo hoc indulgere: quoniam veriſimiliter minus erit inſidiarum reſignanti, ab unico reſignatario quem delegit, & de quò ſibi noto confidit, quàm à quovis extraneo.

329. Cæterùm nihil, vel in jure canonico exectabilius, & deteſtabilius illo more, quem in Romana Curia inoleviſſe Gomeſ. oſtendit: ut quis non ſolùm beneficium viventis eo inſcio, ſed certi hominis, & per futuram ejus mortem impetret, quo non aliud, ad captandam mortem alienam magis idoneum, imò incentivum: præſertim in locis, ubi venefica illa peſtis intoxicandi, generis humani inimica fervet, & quæ tandem more gangrænæ (ut ait beatus Paul. 11. *ad Timoth.* 11.) quacunque impium illud exemplum tolerabitur ſerpere incipiet, ut etiam falſitates inſtrumentorum ſerpere cœperunt. Deum verò ultionum mecum omnes boni orent, ut has peſtes & earum authores conſcientiæ jamdudum cauteriſatæ, hoc eſt immedicabiliter obduratæ, brevi adobruat, & qui à Deo quid poſcunt, ſciant ſe admoneri ne ceſſent. Stat igitur quòd hæc clauſula non derogat huic regulæ. Sed an ea clauſula deroget regulæ *de veriſimili notitia.* dicam ibi quæſt. 6.

Ampl. 26. 330. Amplio viceſimo ſextò, ſive beneficium ſit merè collativum: ſive ad præſentationem patroni Eccleſiaſtici, vel etiam laici ſpectet, quando libera præventio reſervata eſt, ut ſuprà num. 57. ſive electivum impropriè, ut quando plures eligendo conferunt: & generaliter quandoque, & ubicunque, Papa prævenire poteſt, & intellige quando libera collatio fit per Papam vel Legatum.

Ampl. 27. 331. Amplio 27 etiam ſi Papa vel Legatus conferat, vel inſtituat ad præſentationem patroni, quod rariſſimum eſt, tamen contingere poteſt, & ſi contingat, habet locum regula. Nec obſtat quod iſta non dicitur Papalis vel Legati proviſio, ſed proviſio Ordinarii, ut pote fundata & reſtricta ad præſentationem Ordinarii. Patronus enim in iſtis verus Ordinarius eſt, & talis dicitur. Quia dico quòd naturalis Ordinarius, videlicet qui habet inſtituere, plus juris habet, & magis dicitur Ordinarius: ut ſuprà nu. 74. & ſic principaliter debet attendi præjudicium quod illi fit. Non enim tenetur admittere præſentationem, ſcilicet ex capite reſignationis futuræ, niſi velit. Quemadmodum non tenetur admittere volentem reſignare, niſi velit: ut nuper Epiſcopo Ebroicenſi reſpondi, & ſuprà ſatis oſtendi. Si igitur eo recuſante præſentatus ex capite reſignationis ſcilicet futuræ, etiam de conſenſu vel literis expreſſis patroni adeat Legatum vel Papam, fit præjudicium naturali Ordinario. Atque ita ſi tunc reſignans morbo laborat, de quo infra viceſimum diem decedat, beneficium vacat per obitum, & poteſt naturalis Ordinarius conferre per obitum incommutabiliter mediante conſenſu vel nova præſentatione patroni, vel commutabiliter, ſi liberè conferat juxta not. ſuprà num. 60. cum ſequent. Quod ſi Papa ad præſentationem inſtituat infra propriam diœceſim Romanam, tunc quia facit ut Ordinarius, non habet locum regula ut regula: ſed ſi voluntatem ſuam ad ejus inſtar limitaverit, dicendum ut circa finem hujus regulæ: & notanter dixi, reſignatione admiſſa, quia ante illam admiſſam ab habente poteſtatem nihil vacat.

332. Circa hæc Ludo. Gomeſ. hîc qu. 17. colum. 2. Contra Gomeſ. verſicu. *ſecundus caſus.* dicit quod præſentatus & inſtitutus non poteſt ſine conſenſu patroni beneficium reſignare. & citat Iono. in c. ulti. in fine. *de renunciatio.* Panormi. in c. *ſignificatum.* colum. 2. *de preb.* Rochum Curtium in tracta. *de iure patronat.* in verbo *honorificum* quæſt. 51. qui ita tenent, & ultra eos idem tenent Cardin. Floren. in clemen. unic. quæſt. 10. & ibi Bonifac. de Vitali. col. ulti. num. 37. *de renunciatio.* Philip. Dec. conſ. 224. numer. 7. Aimo Craveta conſi. 153. num. 10. ſed falſum eſt, contrarium obſervatur, ut etiam dixi in anno. ad Philip. Dec. in d. conſ. 224. quod procedit ſive in renunciatione voluntaria, ſive in deſtitutione inviti ſententiali, ut etiam tenet. Joan. Calder. conſ. ulti. ſub titu. *de renunciatio.* faciunt quæ dixi ſuprà, ſed Ordinarius qui admiſit reſignationem non poteſt (excepto caſu permutationis ut uſui datum eſt, ut ſupra) tutò inſtituere ſine conſenſu vel præſentatione patroni cui tempus non currit, donec ſibi notificatum fuerit, vel donec privatio vel ſententia privatoria nota fuerit in loco juxta not. in clem. unic. in fine *de conceſſ. prabend.*

333. Cæterum ſi patronus ex cauſa reſignationis infirmi præſentavit & Ordinarius inſtituit, non poteſt patronus ſive eccleſiaſticus ſive laicus, iterum præſentare ex cauſa obitus reſignantis intra viceſimum diem ſive præſentationis, ſive inſtitutionis ſecutum: quia hæc reg. non habet locum in Ordinario, ut ſatis ſupra probatum eſt. Idem ſi præſentatione admiſſa ante inſtitutionem moritur reſignans, niſi in quantum ante inſtitutionem patronus alium præſentare poteſt accumulando, puta laicus *c. quod autem. extra. de iure patrona.* Et ſic nec in inſtitutione quidem locum habet hæc regula, ut etiam tetigi, ſupra numero 23.

334. Amplio viceſimo octavò, etiam ſi ante præſtitum conſenſum, Papa ſi reſignationem admiſit, & Ampl. 28. contulit, moriatur: quia nihilominus habebit locum hæc regula: quamvis contrarium latè teneat Gomeſ. Contra Gomeſ. hic quæſt. 32. & malè. Hæc enim regula non eſt de pecuniariis, & merè voluntariis: ſed concernit, & facta eſt ob bonum publicum. & ad fraudes amputandas, & ſic non moritur cum Papa, ſed ſemper in viridi obſervantia manet. *l. Arriani. C. de hæret.* tum (quicquid ſit in Italia, vel in aliis locis ubi Romanenſes figunt, & refigunt leges) ſatis eſt, quòd apud nos hæc regula, pro juſta perpetuaque lege, recepta eſt. Sive tamen conſenſus præſtitus eſt ante, vel poſt obitum Papæ in Cancellaria ſedis vacantis, ſemper à die conſenſus incipiunt currere hi viginti dies: alioquin perſeverat vis, & effectus hujus regulæ in favorem Ordinariorum, & omnium quibus per obitum providebitur.

335. Amplio viceſimo nono, ut nec Papa quidem Ampl. 29. huic regulæ derogare poſſit: quod tam de jure per Derogatio hujus regulæ eſt ſpecies reſervationis. ſe, quàm de jure & de facto declaro. De jure quidem multifariam, & gradualiter. Primò, quia rectè perpendendo, hujuſmodi derogatio ſpecies eſt reſervationis, ut clarè probavi ſuprà numero 138. omnis autem ſpecies reſervationis prohibita eſt, & abuſiva, per concilia & concordata. Tum præventiones odioſæ ſunt, & aboleri merentur, ut ſuprà numero 40. & infrà in reg. *de publican.* num. 160. cum ſeq. & in reg. *de veriſi. not.* numero 27. Quod autem Papæ per concordata reſervatum eſt jus præventionis: hæc reſervatio odioſa eſt, & ſtrictè interpretanda: ut ſufficiat quòd de aliquo operetur: prout ſatis operatur, ubi de ſolius Ordinarii præjudicio agitur, & poſtquam eidem Ordinario, ſaltem breve neceſſitatis ſpa-

tium relictum eſt ad conferendum per obitum : videlicet poſt tempus veriſimilis notitiæ : & dummodo hoc ſpatium ei non auferatur, nec præveniatur : prout certum eſt, illam præveniendi facultatem non fuiſſe conceſſam, nec relictam Papæ per dicta concordata, niſi cum hoc honore, vel ea fiducia, quòd Ordinariis liberum maneret tempus veriſimilis notitiæ, nec eis præriperetur. Sed per hujuſmodi derogationem, diſponit Papa de futura vacatione obitus, non ſolùm ante tempus veriſimilis notitiæ, poſt obitum : ſed etiam ante obitum : & non ſolùm reſervat, ſed plus facit, quàm ſi ſibi reſervaret, morte vel vacatione ſecuta, quod tamen non poteſt, obſtante decreto *de reſervationibus ſublatis*. ſed derogando huic regulæ præripit ſibi in effectu, fructum futuræ vacationis per obitum naturalem, & hanc legem æquiſſimam, & in legem generalem receptam, ſuprà nu. 127. & eodem modo derogat. reg. *de veriſimil. notit.* cui tamen etiam poſt obitum expreſſe derogare non poſſet, ut infrà in dict. reg. numero quadrageſimo, tum etiamſi poſſet regulariter, non tamen poteſt, quando de præjudicio alterius quam Ordinarii agitur : ſaltem quando agitur de præjudicio graduatorum & nominatorum ab Academiis, in menſibus eis deputatis ut ſupra numer. 131. cum ſeq. tum etiam ſi poſſet, ſaltem non debet nec voluiſſe cenſetur, in præjudicium dicti nominati, vel graduati : niſi ſpecialiter exprimat, ut ſic reſpectu graduati & nominati, ſit ſubreptitia, ut ſupra num. 1,8.

336. De jure verò & de facto declaro, quia etiam ſi toleraretur de facto, quòd Papa deroget, poſtquam beneficium, jam actu verè vacat per reſignationem admiſſam, licet reſolubiliter, & antequam reſolutio ſecuta ſit : tamen nunquam receptum nec toleratum fuit, quòd hoc poſſet, ante reſignationem factam & admiſſam, & ante omnem vacationem : & tunc nec de jure, nec de facto, ſaltem in hoc regno, derogare poteſt. Exemplum promo, quod vidi in facto, ante triginta annos, ſcribens pro clientulo, in cauſa beneficiali decanatus de Mangeáco, coram præfectis libellorum ſupplicum Palatii, tunc pendente. Ægidius *Conveos*, alias *de Langlade*, poſſidens ſeptem beneficia incompatibilia, ſub diſpenſatione ad ſeptem, quæcunque volens acceptare, octavum reſignavit decanatum de Mangeáco, in manu decani ſancti Petri Andegavenſ. quem ad hoc elegit, qui admiſit & contulit Joan. Boureo, mox Ægidius acceptat, intrat curam parochialem de Novavilla : quare Tertius impetrat decanatum de Mangeáco ab Ordinario, per clement. *ſi plures. de præbend.* deinde Boureus collationem ſibi factam narrat Papæ, à quo facit confirmari, & in quantum opus eſſet, de novo ſibi conferri : poſtremò Quartus impetrat à Papa, jure devoluto, vel aliàs quovismodo.

Hypotheſis.

337. Et hi tres litigabant. Tertius impugnabat primum titulum Bourei, ex defectu poteſtatis & ſecundum, tanquam datæ poſteriorin. Boureus autem primum titu ſuſtinebat, producendo indultum prius à Papa datum Ægidio, tanquam unius Cardinalis familiari : cui facultas data erat reſignandi quæcunque ſua beneficia purè, & ſimpliciter in manibus cujuſcunque dignitatem obtinentis, etiam ſi tunc in mortis articulo, vel infirmitate conſtitutus eſſet : & illi in cujus manus eſſent factæ reſignationes, admittendi, & authoritate Apoſtolica conferendi perſonis idoneis, cum poteſtate derogandi quibuſcunque regulis cancellariæ, ſecundum quoque titulum Boureus per ſe defendebat, ex eo quòd Tertius impetraverat ab Ordinario, ex capite reſervato Papæ, per extravagant. *Execrabilis*. & ſic à non habente poteſtatem, ſed hoc ultimum non valet, quia d. extravagans non eſt de corpore juris : & ſic reſervatio in ea contenta, non eſt excepta, ſed abolita per decretum *de reſervationibus ſublatis. ut in pragmat. & concordatis*. & ſic tota epitaſis verſatur in dicto indulto.

Videmus artificioſas negociationes.

Extravag. execrabilis.

338. Reſpondi illud indultum nullum & abuſivum eſſe, & quòd Tertius poteſt, tanquam ab abuſu, Senatum appellare, ſi ibi promptiorem cauſæ deciſionem ſperet, vel ut dixi ſupra numero 48. dictum abuſum allegare coram judicibus primæ inſtantiæ, qui poſſunt, & debent illud indultum ſpernere, quòd quinque, vel ſex abuſus continet. quamvis in patria (quam vocant obedientiæ) plures, & deteriores abuſus, pro jure etiam apoſtolico cenſeantur. In quantum enim dat poteſtatem reſignandi quæcunque, coram quocunque, & eidem poteſtatem admittendi, & cuivis conferendi, primus inſurgit abuſus, quia datur poteſtas quandocunque, coram quocunque in futurum reſignandi in favorem. quamvis enim non exprimatur, quod in favorem : tamen tacitè ineſt, ex conſequenti manifeſto. Cum enim poſſit quandocunque, & in manu ejus quem deligere voluerit, reſignare, certum eſt viam aperiri ad fidem interponendam, ut tali conferatur : aliàs, niſi fide accepta, ſemper alius invenietur, qui fide data conferet : & ſic in favorem, imò etiam pretio appretiato. Cum autem reſignatio in favorem, per ſacros canones prohibita ſit, & ſimoniaca, ut ſupra numero 79. ſequitur quòd indulgere in futurum, eſt futuris delictis & ſimoniis indulgere : quod eſt contra bonos mores, & abuſivum. *l. convenire. de pact. dotal.* nec Papa. quidem facere poteſt, ut dicam in reg. *de publican.* num. 3.

Abuſus 6.

339. Nec obſtat, quod authoritas Papæ facit ceſſare hanc ſimoniam : quia cùm hoc ſit exorbitans à jure, non debet extendi, nec admitti, niſi quatenus receptum eſt : ſed hactenus non fuit receptum in hoc Regno, niſi in jam vacante & actu præſente, & momentaneo. Igitur non poteſt extendi ad actus, & vacationes quandocunque futuras, in quo major eſt diſcoloratio, & major vulneratio canonum, & diſciplinæ Eccleſiaſticæ : & ſic manet novus abuſus, non tolerandus. Secundus abuſus quia eſt novum genus tollendi, ſeu gravandi libertatem, & juriſdictionem Ordinariorum, quibus jus admittendi vel non, & ſuas Eccleſias canonicè ordinandi præripitur : etiam dudum ante vacationem : quod deterius eſt ; quàm ſi poſt vacationem. Tertius, quia in effectu eſt nova ſpecies reſervationis, quaſi beneficia familiarium Papæ, vel Cardinalium in Gallia ſita, ſint reſervata, & à diſpoſitione Ordinariorum exempta, vel eximibilia. quæ reſervatio non eſt in corpore juris clauſula, & ſic abuſiva, & damnata. Indultum autem, in effectu non minùs importat, quàm reſervatio : ex quo conceditur familiari jus quandocunque, & per manum cujuſcunque, de beneficio diſponendi.

340. Quartus abuſus reſultat ex eo quòd datur poteſtas hoc faciendi cuivis, authoritate Papali : & ſic tanquam à vicario, ſeu delegato à Papa ad hoc faciendum. quod eſt abuſivum in hoc regno : in quo nec Legatus quidem Papæ, ſive lateralis, ſive miſſus, quicquam authoritate Papali exequi poteſt in Regno, niſi prius permiſſionem expreſſam à Rege obtinuerit, homologatam à ſupremo Tribunali Regio, in quo Legatus vult aliquid exequi : nec in terris regni, quæ nuper adhuc erant in poſſeſſione Regis Franciæ, ſine conſenſu Comitis Flandriæ, ut vidi programma Carol. V. Imperatoris, qui ibidem jus conſervat. cujus programmatis exemplar habeo, ſub data 13. die Maij, anno 1531. Igitur multominus hoc poteſt vicarius vel delegatus particularis, & occultus : niſi in terminis mandatorum, in Concordatis deſcriptorum, juxta formam ibi limitatam, extra quam abuſus eſt, & ſic etiam ſi Ægidius nec infirmus erat, nec in poſſeſſione dicti decanatus, menſem (quia in partibus) vel nec etiam poſt ſemeſtre deceſſit : Boureus nullum jus habet, & ſic vacavit decanatus per clement. *ſi plures.* Quintus abuſus in quantum derogatur quibuſcunque regulis cancellariæ, & conſequenter huic reg. *de ve-*

Legatus nihil poteſt in Regno, abſque Regis permiſſione.

firmis, cui non poteſt derogari quoad actus futuros, vel futuras vacationes, ut dictum eſt in primo abuſu: & etiam reg. *de publicand.* cui nec quoad præſentem quidem vacationem derogari poteſt. Sextus abuſus numerari poteſt, ex eo quòd poteſtas derogandi datur cuivis, & authoritate Papali, quam delegatus occultus, ſine permiſſu Principis executus eſt: ſed ſufficit rejicere in quartum, & geminarum abuſum: & ſic omnino vincit Tertius, jure communi, & ordinario. Et habes novam, & veram ampliationem ad hanc regulam.

Limit. 1. 341. Nunc limito primò, ut non procedat in infirmitate tam inopinata, ut ceſſent rationes, & fraudes, de quibus ſupra numero 36. puta, Titius ſanus, ſine ulla ſuſpicione morbi, vel mortis, ſponte conficit, & tradit mandatum ad reſignandum ſimpliciter, vel cauſa permutationis: ſed dum poſtea procurator appropinquat Romam, Titius pridie reſignationis admiſſæ & expeditæ: ſubitò, & inopinato morbo correptus eſt, de quo paulo poſt obiit. Quamvis enim pro impetrante per obitum militent verba hujus reg. quia verè in infirmitate conſtitutus reſignavit, & de eadem infra viginti dies, & forſan infra triduum, deceſſit, & ſic verba regulæ verificantur: ut & ſupra numero 16. cum ſequen. verùm, & ſic maximè verba hujus reg. hunc habeant intellectum, tamen mens Legiſlatoris aliud vult, ut inquit text. aureus, in *l. ſcire oportet. §. aliud autem. de excuſat. tutor.* Unde ad omnia: quæ pro verborum tenore mordicus obſervando, nec excedendo citari poſſunt, præſertim in ſtatutis quæ cumulata habes, apud Do. Andr. Tiraquel. in *repetit. l. ſi unquam.* verbo *libertis.* à num. 2. uſque ad num 19. *C. de revocand. donat.*

Verba legis non debent captari. 342. Unico verbo reſpondeo: non debere verba legis captari, ſed qua mente quid dicatur animadverti. l. penult. *ad exhibend.* Certùm eſt autem quòd mens hujus reg. eſt reſtringere reſignationes, quæ fiunt ab infirmis, metu, & contemplatione mortis imminentis. in fraudem Canonum, & Ordinatorum tantùm, ut ſuprà eod. numer. 25. non autem reſignationes, quæ non fiunt hac, ſed diverſa honeſta contemplatione & ſine fraude. Si igitur conſtet reſignantem re non integra (hoc eſt cum deeſſet ſpatium revocandi procuratorem, eique, vel ſuperiori notificandi) correptum eſſe inopinata infirmitate, ceſſat mens regulæ, quæ non tendit ad talem reſignationem annullandum: ergo reſignatio ſtare debet. Et ita concludo, ſub hoc tamen temperamento, ut conſtet inopinatam fuiſſe infirmitatem, nec eam fuiſſe expectatam, ut quando inter irruptionem morbi, & reſignationem admiſſam non eſt tempus ſufficiens ad veriſimilem notitiam, ſeu potius ad delationem mandati ad reſignandum, quod jam verè miſſum & perventum invenitur, & hoc ne relinquatur anſa fraudandi hanc æquiſſimam reg. conficiendo mandatum ad reſignandum, & tempore quidem ſanitatis ſuſtinendum ſed fide accepta, morbo tantùm imminente exequendum, ut ſupra eod. num. 324.

343. Alioquin, hoc eſt procuratorio re integra & ante omnem ſuſpicionem non tranſmiſſo, rationes hujus limitationis rectè quadrant contra impetrantem per obitum à Papa: tunc enim ſufficit mentem Papæ & reſignantis perpendi: ſed non concludunt contra Ordinarium nec contra proviſum ab eo per obitum, quia cum Ordinarius certet de damno vitando, imò totius Eccleſiæ univerſalis intereſt ut unicuique ſua juriſdictio ſervetur, ut ſuprà *num.* 128. in fi. non tam mens Papæ & reſignantis attendi debet, quàm contingentia facti, ut caſu quoquo modo contingente Ordinarius jure ſuo (quod longè favorabilius eſt) uti debeat, & favorabilis eſt, quinetiam extendendus reditus ad jus commune. c. 2. & ibi glo. ver. *numerandum. de præbend.* in 6.

344. Tamen pro dicta prima limitatione facit quod hujuſmodi reſignantes ſolent in manus ejuſdem notarii de præſenti reſignare, & nihilominus in manus cujuſcunque poteſtatem habentis dato procuratore etiam poſtea nominando vel lacunæ vacuæ inſerendo, & Papa per clauſulas generales tam ſignaturæ quàm bullæ, præteritam illam reſignationem in manibus cujuſcunque factam ratificat & admittit, & ſi quod valere debeat, non vim reſignationis factæ à procuratore tempore datæ bullæ & firmitatis ſupervenientæ: ſed in vim antiquæ reſignationis factæ tempore habiti ab ipſomet reſignante ſano, & extra omnem morbi ſuſpicionem, quam Papa ratam habet, ut quidam tenet in cap. *quod in dubiis. de renuntiat.* Et cùm ratihabitio trahatur retrò ad initium actus ratificati, cap. *ratihabitionem. de regulis juris*, in 6. medium ineptum vel inhabile non conſideratur, cum non ſupervenerit defectus ex parte ratum habentis, ut l. penult. in fine, & ibi Bartol. *rem ratam haberi.* nec ex parte gerentis ſeu reſignantis ſupervenerit mutatio voluntatis ut in l. *diſpenſatorem. de ſolutio.*

345. Sed certè utcumque hæc ſit communis & perpetua ſententia canoniſtarum & bulliſtarum, tamen nullus de hoc caſus reperitur in toto corpore juris pontificii, & multò minus eſt de mente veterum canonum, & re vera juſte eſt novus abuſus & nova praxis inventa à ſollicitatoribus curiæ Romanæ ad præripiendum jura Ordinariorum. Jure enim antiquo. 6. qu. 3. c. *denique.* 8. *q.* 2. *c. abbas.* imò etiam jure decretalium. *c. admonet. c. quod in dubiis. de renuntia.* renunciatio beneficii non valet, niſi in manus Ordinarii, qui poteſt inſtituere vel deſtituere. Card. Flor. cle. 2. colum. ult. *de pœnis.* Panorm. in diſputat. 5. colum. 8. Et quamvis gloſ. in *c. quod in dubiis. & in c. quod Dei timorem. de ſtatu monach.* teneat quòd renunciatio facta in manus alterius quàm Ordinarii poteſtatem habentis valeat reſpectu ipſius renuntiantis, falſum eſt, & illa gloſ. reprobatur per Hoſtien. & Innoc. in d. c. *quod in dubiis.* per Joan. Andr. in *c. quanto. de translat. prælato. & in mercuria. c. non firmatur de reg. juris* in 6. Hoſtien. in *c. ex ore. de his quæ fiunt à maiori par. capitu.* Geminia conſ. 125. numer. 5. Stepha. Bertrandi conſ. 133. num. 23. lib. 2. impreſſis per Vincentium, & probatur per text. in d. c. *quod in dubiis.* qui indiſtinctè dicit, nullam obtineat firmitatem.

346. Et quod dicunt gloſſæ & quidam doctores quòd ſuperior poteſt talem renuntiantem privare ſi velit, vel renuntiationem ratam habere per d. c. *quod in dubiis.* non eſt verum, ut patet per illum textum qui expreſſè loquitur quando quis renunciavit ſponte, & in contemptum Eccleſiæ & ſuperioris, ut quando quis non ſolum ſponte & in manus laici ad quem non ſpectat, reſignavit: ſed etiam à laico collationem & inveſtituram accepit, Eccleſiam ultrò ſpoliando. tunc enim adhuc non ipſo jure privatur, ſed cauſa cognita privandus eſt text. in d. c. *quod in dubiis.* ſecus in reſignatione defunctoria. *c. ſuper hoc. c. ſanè. de renuntia. c. literaturam. de voto & voti redempt.* Sed ſive nullo modo privandus ſit, ſive ſit privandus, cum cauſa à ſuo Ordinario cognoſcenda, non poteſt Papa talem renuntiationem in manibus alterius quam ſuperioris in debitum factam ratam habere & conferre, niſi jura Ordinariorum uſurpando, & novam non ſolùm contra antiquos canones, ſed etiam contra decretales uſurpationem faciendo: Et ſic dicta prima limitatio ſanè debet ut dixi intelligi, ne ſit tectorium multiplicati abuſus.

347. Limito ſecundò hanc reg. ut non procedat in ægritudine animi: niſi eſſet talis, & tam vehemens mœror, ut ex eo ſanitas corporis notabiliter læderetur: quia tunc concurreret etiam infirmitas corporis & periculum vitæ: alioquin in ſola ægritudine, de qua non ſperatur mors, non adaptaretur Limit. 2.

hæc regula. Si tamen ægritudo, mentis alienationem induceret, non per hanc regulam, ſed jure communi corrueret reſignatio, & quicquid inde ſecutum eſſet.

Contra Gomeſ. 348. Et quamvis Go. hic q. 10. teneat, in furioſo qui habet intervallum, præſumi in dubio factam eſſe reſignationem in ſana mente: hoc falſum eſt, tum ex natura actus, de quo etiam præſumptio juris eſt, quòd non ſoleat ſponte fieri. c. *ſuper hoc. de renunciat.* tum propter nimis frequentem malitiam & audaciam hominum, cupiditatibus ſuis deditorum, qui ſolent non ſolùm incautis, variis technis imponere: ſed etiam prudentibus (contra l. Corneliam *de falſis.*) ſupponere: ut iis temporibus, cuidam Abbati in vicino cubiculo ſuppoſitus fuit falſus reſignans, per fictos amicos: qui etiam re detecta tergiverſando, & quoſdam judices hujus temporis multis mulcendo, punitionem evaſerunt. Incumbit ergo hoc caſu reſignatario probare ſanam mentem, ut in fortiori tenet gloſ. ordinaria in c. fin. & ibi Panorm. *de ſucceſſ. ab inteſtato.* & quæ dixi in annot. ad Alex. conſil. 141. col. 2. lib. 1. & ad Philipp. Decium. *l. in negotiis. de regul. jur.*

Limit. 3. 349. Limito tertiò, in ſene, ut tenet hîc Gomeſ. qu. 7. & benè: niſi eſſet ſenex capitularis, & decrepitus, vel, cum ſenectute aliud accidiſſet, ex quo vicina mors immineret, & ita temperari, & reſtringi debet gloſ. pragmat. titul. *de collatio. §. item quod omnia. verbo permutationis.*

Limit. 4. 350. Limito quartò, ut non procedat in eunte ad bellum, vel trajiciente mare: quia non eo ipſo conveniunt verba & mens regulæ, niſi aliàs periculum mortis particulariter ipſi perſonæ reſignantis immineret: quamvis aliud ſentiat Gom. hic. q. 8. ad fin. faciunt quæ dixi. ſup. ampliat. 14.

Limitat. 5. Mors intelligitur de naturali, non de civili. 351. Limito quintò, ut non procedat in morte civili: ſtatutum enim loquens de morte, intelligitur de naturali, non autem de civili, nec extenditur ad civilem, niſi in caſibus jure expreſſis, gloſ. & canon. in *c. ſuſceptum. de reſcript.* in 6. Oldr. conſil. 284. in fin. Alexand. conſil. 139. n. 4. lib. 2. Ægid. Bellamere *c. ne innitaris.* in fi. *de conſt.* & ibi Panorm. facit. l. ult. *C. de his qui veniam ætatis impetraverunt.* latè Joan. Crotus *in repetit. l. Gallus. §. & quid ſi tantum.* colum. 3. cum tribus ſequent. *de liber. & poſth.* Unde ſi quis reſignavit, & infra viginti dies à conſenſu præſtito, ducat uxorem, vel capiat poſſeſſionem pacificam alterius beneficii incompatibilis, non vacat beneficium per exorationem, vel aſſecutionem incompatibilis: ſed per dictam reſignationem tantum, nec locus erit hujus regulæ. Tum prorſus diſſimilis eſt ratio, ut ſenſus communis oſtendit.

352. Amplio primò, etiam ſi ſtatutum loquatur, tam de civili, quam de naturali morte, puta per ceſſum vel deceſſum: quia non extenditur ad aliam ſpeciem mortis civilis, puta propter adeptionem uxoris, vel incompatibilis beneficii, vel non promotionem, aut aliàs, ut not. glo. ver. *cedentium.* Gemin. Philip. Fran. & omnes. in c. *quamvis. 2. de præbend.* in 6. Amplio ſecundò, etiam ſi illa privatio imminebat tempore mandati ad reſignandum confecti, vel traditi: puta ſi jam tractabat de uxore ducenda, vel cuculla monaſtica profitenda, vel de aſſequendo alio incompatibili, quod infra viginti dies executus eſt. Adhuc enim ſemper diverſa, ſaltem non prorſus eadem eſt ratio, quæ in hac regula; quæ ad ſummum de hoc caſu non loquitur qui conſequenter remanet in jure communi. *l. ſi cum dotem.* in princ. *ſol. matrim.*

Reg. 30. 353. Idem multo fortius in regula 30. *de impetrantibus beneficia vacantia per obitum familiar. Cardin.* ut ibi tenet gloſ. Caſſado. deciſ. 16. *de præbend.* Gomeſ. hic qu. 7. Barba. conſil. 82. libro 4. & idem in aliis regul. Cancellariæ. Si enim non fit extenſio de obitu naturali ad civilem in hac regula quæ favorabilis, eſt jurique communi conſona, ut ſup. *num.* 62. quanto minus in d. reg. 30. quæ eſt ambitioſa, & contra libertatem publicam, & quandam ſpeciem reſervationis implicans. Et hæc eſt vera & punctualis ratio hujus deciſionis, & limitationis ad dictam regulam trigeſimam. quod nota. **Vera ratio.** quia Barba. in dicto conſil. 82. lib. 4. ubi latè & ex profeſſo tractat, vix hanc rationem leviter & contemptim attingit: dicens quòd dicta regula 30. ambitioſa eſt, & exorbitans: ſed plures alias, tam malè concludentes, quàm longè & operosè acceſſitas rationes, more ſuo, ultra quinque columnas urget. **Rationes Barba. refelluntur.**

354. Quas Gomeſ. in dicta reg. q. 7. ad tres reducit. Prima per text. in clement. *ne Romani. §. eo tamen. de electio.* Ibi, *per mortem, vel alias deficere quoviſmodo:* Unde refert quòd conſtitutio loquens de morte, ita demum comprehendit privationem, vel aliam vacationem, ſi ulterius procedat extendendo. Quia imò ille text. qui loquitur de camerario, vel Pœnitentiario Papæ mortui, habet locum non ſolum in morte naturali, vel civili dicti Officialis: ſed etiam in impedimento, vel abſentia, ſecundum gloſ. ibi, in verb *quoviſmodo*, quam omnes ſequuntur. Et ſic verba: *vel alias deficere quoviſmodo:* non ſunt oppoſita niſi ad majorem expreſſionem: & ſine illis idem eſſet, etiam in quavis ſuſpenſione, vel impedimento, nedum in quavis morte civili: & conſequenter ille text. potius in contrarium facit.

Concilium Conſtantienſe tres Papas depoſuit. 355. Secunda ex eo quòd Panorm. in c. *licet. de vitanda.* colum. 3. verſi c. *ſed adverte ad unam. de electio.* dicit in concilio Piſano, deinde in Conſtantienſi (in quo Benedictus decimus tertius, ſcilicet Petrus de Luna, & Joan. 23. ſcilicet Baltazar Coſſa, privati & depoſiti fuerunt, & Gregor. 12. ſcilicet Angel. de Corrario, non ſine cunctatione, & mœrore Papatum abdicavit) fuiſſe dubitatum, an electio futuri unici Papæ ſpectaret ad Cardinales, an verò ad concilium generale? Quia clarum eſt, quod jura antiqua faciunt pro concilio. **Electio Papæ an ſpectet ad concilium vel ad Cardinales.** *c. ſi duo* ibi: *univerſitatis conſenſus. c. ſi tranſitus.* Ibi: *ſiquidem totius in unum convenerit Eccleſiaſtici ordinis electio.* 79. diſtinct. Jura autem nova, quæ tribuunt electionem Cardinalibus, loquuntur de vacatione *per obitum*, unde in vacatione *per ceſſionem vel privationem* remanent incorrecta jura antiqua, ut ſic electio ſpectet ad concilium. Sed meliorem rationem, vide num. ſeq. in fin. Et hanc partem firmat ibi Panorm. ex quo concilium eſt congregatum.

356. Et ſic loquitur de Baſilienſi, quod erat congregatum tempore ſuo, in quo non ſolùm adfuit, ſed etiam incorporatus fuit, ut patet in ſua diſput. 1. quæ incip. *quoniam veritas.* & ibi in ſeſſione 37. ſedens in ampliſſimo illo & ornatiſſimo cœtu, Eugenio IV. depoſito, coëlegit Amedeum Sabaudum, in Papam Felicem V. à quo ut ſcribit Ant. tit. 22. c. 10. §. 4. Cardinalis effectus eſt. **Panor. Cardinalis in concilio Baſilienſi factus.** ſed Felice prodito, à Friderico III. (qui coronam imperialem ſitiens, facile ab Ænea Sylvio, fortioribus adhærente, perſuaſus eſt, & in partes Nicolai V. tractus) deinde pace, per ceſſionem Felicis, ſine geſtorum conſervatione, cum Nicolao V. parrini feliciter ab eodem Felice facta, præfatus Panorm. galero abjecto, Panhormum inglorius rediit. Subdit tamen in præfata diſputat. 1. quod in concilio Conſtantien. pro evitanda diſcordia (ſcilicet quæ in futurum timebatur, non abs re: videlicet propter potentiam, & animoſitatem Cardinalium, qui ſemper manent, concilium autem Conſtantienſe mox diſſolvendum erat) fuiſſe obtentum, ut concilium, ſcilicet Conſtantienſe, pro illa vice transferret poteſtatem ſuam in collegium Cardinalium: & ita Cardinales elegerunt ex poteſtate propria, & concilii, ſecundum eum, cujus propterea libri hoc anno ſeſquimilleſimo quinquageſimo nono menſe Martio, more Romano [illegible] inquiſitoribus Papæ Paul. IV. cum effuſo aliorum etiam optimorum au-

chorum

thorum catalogo vere famoſo libello damnati ſunt, quo monachico zelo, qua præpoſtera ſcientia nemo non videt.

357. Sed certe concilium Conſtant. ſeſſione 14. & 39. novam formam (prout voluit) appoſuit electioni, & quas voluit perſonas, activè, & paſſivè ad hoc habilitavit, & delegit: & ſic, ut deſtitutio trium ſimul concurrentium Paparum facta eſt authoritate dicti concilii: ita & electio Martini V. unici. Similiter in concilio Baſilienſi (in quo Eugenius IV. ſententialiter depoſitus fuit) electio novi Papæ, ſcilicet Felicis V. facta eſt per idem ſacrum concilium Baſilienſe, ut patet in ſeſſione 37. & ſic ſtante concilio generali, & univerſali, ad illud ſpectat electio quum eo ſtante, non ſit aliud in Eccleſia majoris poteſtatis & authoritatis, & ad eum ſpectet inſtitutio ad quem deſtitutio. c. 3. d. *c. monacho. c. cum ex injuncto.* in fi. *de hæreticis. c. cum & plantare. §. in Eccleſiis. de privil. c. 1. de reg. iur. l. eius eſt velle. ff. de reg. iur.* & nemo unquam de hoc dubitavit, niſi quidam conductitius juvenis Rufus, qui non tam quòd ita ſentiret, quàm ut mihi contradiceret: & fruſtrà laceſſeret in me pro Papa & Cardinalibus ſcribens pag. 521. tenuit ad concilium univerſale, ſed ſolos Cardinales etiam concilio ſtante ſpectare electionem Papæ, nullam probationem adducendo, ſed duntaxat cavillando quædam verba concilii Conſtantienſis, potioribus, ut ſolet omiſſis & diſſimulatis, ſeſſione 41. ſacroſancta (refert ille) ſynodus adjungit, reverendiſſimis in Chriſto patribus ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus ex eorum voluntate & conſenſu expreſſis: ex his verbis quæ ille ſtudioſè ſelegit non ſolùm quod intendit minimè colligitur, ſed etiam ex verbis ejuſdem periodi (quæ reticet probatur totam poteſtatem fuiſſe concilii, nec Cardinales tum habuiſſe poteſtatem, niſi qualem & quantam Concilium eis cum adjunctis dedit: ut in principio dictæ periodi ibi exequendo ejuſdem ſynodi ordinationem, decretum & ſtatutum ſuper modo & forma electionis, & in fine dictæ periodi ibi tribui poteſtatem, ſupplens omnem defectum, &c. Ergo verba illa media de voluntate & conſenſu Cardinalium non reſpiciunt poteſtatem datam certis Archiepiſcopis, Epiſcopis, abbatibus, prioribus, decanis, Archidiaconis, doctoribus & aliis adjunctis ad eligendum Romanum pontificem, ſed reſpiciunt delectum adjunctorum, & ſenſus eſt clariſſimus quòd illi adjuncti fuerunt delecti non minus à Cardinalibus, quam ab aliis de concilio, & illis omnibus tam Cardinalibus, quàm adjunctis concilium dedit poteſtatem cum clauſula decreti præciſi ſupplendo omnem defectum. Sed vide quàm callidè ille ſeſſiones à me nominatim citatas videlicet 14. & 39. diſſimulet, in queis apertiſſimè legitur non collegium Cardinalium, ſed ipſum duntaxat concilium univerſale ſola ſua conciliari authoritate de electione Papæ in forma, loco, tempore & materia, & in perſonis diſpoſuiſſe, de concilio verò Baſilienſi, cujus ſeſſionem 37. citavi, nullam ille mentionem facit, fortè quòd illud verum concilium non agnoſcit, cum tamen Eccleſia univerſalis exceptis paucis factioſis Eugenio IV. damnato & præciſo adherentibus agnoverit. Cæterùm in dicta ſeſſione 37. ad verbum legitur; *ſtatuit, decernit & declarat electionem Romani pontificis fiendam & celebrandam pro hac vice per hoc ſacrum concilium Baſilienſe, ſeu eius authoritate, modis & formis infra ſcriptis.* Stant ergo à ſententia noſtra concilia Eccleſiæ univerſalis, ut notum ſit quales & quàm Catholici ſint à quibus lapidor.

Eugen. IV.
Felix V.

358. Ex his paucis nemo non obeſæ naris non facilè judicabit cur etiam à magnis & optimis multiſque provocatus & impulſus, tamen noluero his quæ in me ſcripſit reſpondere. Quatenus tamen in me ſcripſit, bona cum parte meam magis cauſam firmat non nim aliud agebam quàm ſtatum & libertatem Imperii & Regni, & Eccleſiæ præſertim Gallicanæ, qualis ſub optimis Imperatoribus & regibus ſtirpis Caroli Magni floruit adverſus corruptiones & uſurpationes poſtea ſecutas propugnare. Quid enim opus erat reſpondere & publica commoda commentariorum meorum Analyticorum in jura & conſuetudines defraudare, cum ſcripta illa mea tot nobilibus claſſicorum teſtium cincta ſint cùm nihil ſcripſero niſi citato authore, in quo plura inſuper queam ſcripſero, repetiuntur. Quod ſi relatum ineſt. in referente multo plures ſunt reſponſiones in locis à me relatis, quàm quiſquam pluribus menſibus aut annis loqui vel ſcribere queat. Videantùr ergo fontes & teſtimonia, & plus ſatis reſponſionis erit: neque verum quidem dixiſſe (ut omnes hodie fatentur) ſed etiam multo minus quàm potuiſſem & in majus habebam dixiſſe. Sat ergo ab omni cavillatione propugnata noſtra concluſio ſtante concilio generali & univerſali, ad illud ſpectare electionem Romani pontificis, prout ſemper, eo ſtante, obſervatum fuit.

359. Niſi eſſet quoddam concilium à ſolo nutu Papæ dependens, & in quo ſoli per eum deputati præſident, quia ad tale concilium (quum mortuo Papa expiret) non poteſt ſpectare electio, ſed ad ſolos Cardinales, ut nuper viſum eſt de concilio Tridentino: cujus tempore, Paulus III. quondam ſcorti Regii frater, mortuus eſt. & tamen concilium illud tanquam interim quoque mortuum nullo modo elegit: ſed ſoli Cardinales, poſt longam vacillationem. Nec enim erat juſtum concilium, ut hoc anno ſeſquimilleſimo quinquageſimo primo, Chriſtianiſſimus Rex noſter Henr. II. palam etiam Tridenti, & per totam Germaniam proteſtatus eſt: Sed ad inſerviendum affectibus, monarchiam maximis (ſed irritis) laboribus, conſiliis, & ædibus meditantium, ſubdolè coactum: nec non Papæ, ad annatas è regno Franciæ expiſcandas, onde non immeritò præfatus Rex ſe non habiturum illud pro concilio, nec eò quenquam miſſurum, nec ſubditos ſuos ire paſſurum, teſtatus eſt.

Quoddam concilium à Papa dependens.

Concilium Tridentinum non eſt juſtum concilium.

360. Cæterùm Theologiæ profeſſores, ut Jacob. Almaio in ſermone *de poteſtat. Eccleſ.* c. 9. cum ſequent. Joan. Gerſon in tract. *de poteſtat. Eccleſ.* & in tract. *de auferibilit. Papæ ab Eccleſ.* & alii, tenent quòd ſtante vero generali concilio, illius ſolius (& non Cardinalium) eſt electio, quoviſmodo vacet. Nec eſt mirum, quia tale concilium eſt ſupra Cardinales, imò etiam ſupra Papam, & primativam habet poteſtatem immediatè à Chriſto, ſecundum Theologos, pro ut etiam definitum eſt in concilio Conſtantienſi, & Baſilienſi, & habetur in pragmat. tit. *de author. & poteſtat. ſacro. concilio.* quæ eſt melior ratio, quàm illa Panor. ſcholaſtica ſupra num. 140. & eam ſententiam, videlicet concilium eſſe ſupra Papam, etiam Sorbonici doctores ſolemni jurejurando in adeptione doctoratus ſemper ſe defenſuros profitentur. Et ſic redeundo ad ſecundam rationem Barb. nec illa valet.

Verum concilium eſt ſupra Papam.

361. Tertia ſumitur ab intentione concedentis, quia fortè non putavit Papa quòd in domibus Cardinalium degant viri tam flagitioſi, ac privatione digni: quoniam aliàs de jure præſumuntur habere familiares honeſtos, ut ait Inno. & alii in c. *inſinuante. de officio. delegat.* Et ſic Papa concedendo Cardinalibus hoc privilegium in ſuos familiares, non cogitavit de familiaribus, qui ob delicta & facinora ſua, beneficiis privarentur: & ſic non extenditur ad tales. Sed certè hæc ratio deterior eſt prioribus, quia hoc privilegium non eſt datum in favorem familiarium: ſed in eorum præjudicium. Igitur mali familiares non debent eximi, nec immunes eſſe à ſervitute, ſeu reſervatione, cui boni familiares ſubduntur. Abſurdum eſt enim, quòd pœna, vel culpa præſtet immunitatem. *l. ſive hæreditaria. de negot. geſtis.* Præterea hæc ratio particularis eſt, & ſolùm excluderet vacationem *per privationem ex delicto.* (de qua etiam ſola diſputat Barb.

in d. conſil.) ſed omnem aliam vacationis ſpeciem, & mortem civilem implicaret, & redigeret ſub regula: puta *ceſſionem*, *incompatibilitatem*, *non promotionem*, *non reſidentiam*, & omnem privationem aliter, quàm ratione delicti: & ſic magis faceret ad ampliationem, quam ad reſtrictionem. d. reg. 30.

362. Gomeſ. autem quartam addit rationem. nam poſito quòd Papa cogitaverit, etiam de malis & facinoroſis familiaribus, qui delictorum ergò privantur, noluit tamen in hoc Cardinales (ut ejus verbis utar) privilegiare: ut eos cautiores redderet in ſuſcipiendis bonis famulis, & receptis caſtigandis. Sed hæc ratio, præter id quòd laborat morbo præcedentis, fortiùs in oppoſitum retorquetur: quia ſic Cardinales magis invitabuntur ad occultanda & defendenda ſuorum famulorum crimina: quod eis proclive eſt, propter eorum ſupereminentem potentiam, & authoritatem quia nemo eis diſplicere audet. Verus igitur elenchus & punctualis ratio reſtrictionis dictæ reg. 30. eſt, quia dicta regula eſt contra libertatem publicam, implicans ſpeciem reſervationis: & ſic, cum expreſsè loquatur de certo modò vacandi, ſatis in eo operatur, & non ſolum non debet ad alias ſpecies vacationum extendi: ſed etiam de vacatione *per obitum* (quæ de vero & naturali intelligitur) non debet extendi ad civilem & fictum obitum. facit not. ſupra eod. num. 109.

Vera ratio reg. 30.

363. Contrà, ſi quis arbitretur dictam regul. 30. etiam ad omnem vacationis ſpeciem extendi debere, cùm agatur de collatione Papæ. quia Papa non tam facilè extraneo impetranti conceſſiſſet, ſi expreſſiſſet quòd erat beneficium familiaris Cardinalis. Ergo indiſtinctè gratia ſubreptitia eſt. c. *poſtulaſti. de reſcript.* hæc enim ratio generaliter concludit, ad omnem ſpeciem vacationis. Solve, fatendo quod eſſe poteſt, Papam non tam facile conceſſiſſe: verùm dico regulam, quæ colligitur ex dicto. c. *poſtulaſti.* intelligendam eſſe de difficultate conformi juri communi, vel ex cauſa juſta, & debita: non autem de difficultate, quæ reſpicit affectus, vel aliam cauſam exorbitantem, aut indebitam: alioquin dicendum eſſet, quòd non exprimendo alium magis amicum Papæ mox affuturum, & petiturum idem beneficium, gratia eſſet ſubreptitia, quia ſi Papa ſciviſſet, non conceſſiſſet huic primo impetranti: quod eſt abſurdum. Tum ſatis eſt, vel in paucis, ambitioni Cardinalium Papa indulſerit: videlicet in ſpecie vacationis, in d. regul. 30. expreſſa, duntaxat. *l. tutori. C. de negot. geſtis.*

Nova limit. ad c. poſtulaſti. de reſcript.

364. Unde ſi familiaris Cardinalis, infirmus, reſignat in manus Papæ, vel Legati: ſive *ſimpliciter*, ſive *in favorem*, ſive *cauſa permutationis* proviſio facta, cum derogatione regulæ *de viginti diebus*, non eſt ſubreptitia, ob id quòd tacitum eſt, reſignantem eſſe familiarem, & infirmum. Quamvis enim remota derogatione hujus regulæ, vacaſſet *per obitum morientis infra viginti dies*, & ſic locus fuiſſet dictæ reg. 30. ut ſuprà num. 291. dummodo beneficium ſitum eſſet extra Galliam, & loca in quibus reſervationes omnes ſublatæ ſunt: tamen attenta derogatione non poteſt Cardinalis, dominus defuncti, conqueri: nec inſpecto jure communi; nec inſpecta reg. 18. quæ per derogationem, in hoc caſu ſublata eſt, ut tenet Guillelm. Caſſado. deciſ. 16. *de præb.* ubi refert, ita fuiſſe judicatum in Rota, contra Cardinalem de Farneſio: ea ratione, quia licet cauſæ de præſenti, aut de præterito ſubſiſtentes, quæ retraherent, aut difficiliorem principem redderent, ſunt in conſideratione. quoad ſubreptionem: non tamen cauſæ de futuro, quæ poſſunt contingere, vel non contingere, ut poſt Rotam in no. decidit Felyn. in c. *in noſtra.* col. 12. corol. 7. *de reſcript.* hic autem contingere poterat, quòd infirmus decederet infra, vel ſuprà 20. dies. Ego verò fateor, quòd hæc ratio mutuata à Felyn. vera quidem eſt in ſe: ſed dico primò, quòd impertinens eſt: ſecundò, quòd poteſt deciſionem evertere ſi conſtabat reſignantem non victurum ultra viginti, decem, vel octo dies, prout ſæpè uſuvenit. Et tamen nihilominus vera eſt deciſio, non eſſe locum dictæ regulæ 30. Præterea non eſt de futuro, ſed de præſenti, quòd Papa difficilius contuliſſet extraneo: ſaltem difficilius appoſuiſſet derogationem regulæ *de infirmis*, ſi ſciviſſet infirmum eſſe familiarem Cardinalis: amici ſui: & pariter Legatus, ſi ſciviſſet intereſſe Cardinalis ſocii, & congerronis ſui. & ſic iſtud eſt malum exemplum ad deciſionem Felyn. quæ hic impertinens eſt.

365. Vera ergo, & unica ratio eſt, quàm novè tradidi: videlicet, quòd utcunque difficilius, vel nullo modo derogaſſet huic regulæ, ſi ſciviſſet: tamen illa difficultas provenit ex affectu, & ex cauſa exorbitanti, odioſa, & minimè conſiderabili. In jure autem, cauſarumque deciſione, non quod Romæ fit, ſed quod fieri debet conſiderandum eſt: & ſic, non quòd Papa vel Legatus facit, vel facturus erat: ſed quod facere debebat conſiderandum eſt, juxta text. in *l. ſed licet 11. de offic. præſidis. & pulcher.* text. in c. *grave nimis. de præbend.* è concilio generali Lateranenſi deſumptus, ubi in collatione beneficiorum non ſolùm non conſideratur ſed penitus damnatur & reprobatur Cardinalis affectus. Quantum ergo ad permutationem, in ſui collatum eſt beneficium infirmi, eſt in tuto: ſed beneficium collatum infirmo vacabit per obitum, & in eo Cardinalis habebit jus ſuum: imò etiam ſi nondum collatum erat infirmo, quia quicquid dicant, non debet compermutans gaudere de bona (quam dicunt) fortuna ſed omnino dimittere tenetur, ut ſuo loco dicam. Sed ſi Cardinalis probare velit, in fraudem ſui, & ex compoſito factam hujuſmodi reſignationem: non eſt materia hujus regulæ, ſed materia. *c. 2. de renunciat.* in 6. ut tetigi ſuprà num. 93. à quo non excluditur: ſalvo quod non debet ad hoc de facili admitti, ſive ex levi conjectura: ſed ex veris cauſis, quæ promptè probari poſſint: quia non ſolùm incertum erat jus quod per dictam regulam 30. prætendit, ſed etiam odioſum, & exorbitans, & ejus excluſio favorabilis eſt, ut per glo. & doct. in c. *ſtatutum. de præbendis.* in 6. Cæterùm non otioſè calamo indulſi in hac ecbaſi: ſed ut juvenes diſcant, & aſſueſcant veras, & punctuales ſingularum deciſionum rationes inveſtigare, & tenere exactè. hoc eſt enim caput artis: reliquæ enim quantumvis coloratæ & prima fronte arridentes decidendi rationes non illuminant, ſed confundunt, perturbantque doctrinam, & in errorum præcipitia ducunt.

366. Redeundo ergo ad quintam noſtram limitationem, ratio deciſiva, & punctualis, qua hæc regula 18. tantùm procedit in naturali, non autem in civili morte, eſt, quia Papa bene voluit diſpoſitionem ſuam, & effectum reſignationis pendere à morte naturali, & judicio Dei, ſed noluit eam relinquere in voluntate reſignantis, nec quod alieno arbitrio penderet, meritò hæc regula non debet extendi, nec habere locum in morte civili: puta per uxorationem & aſſecutionem alterius beneficii incompatibilis, quam reſignans poteſt accelerare, vel differre ante, vel poſt 20. dies, prout voluerit. Hæc eſt ratio viva, naturalis, & manifeſta: juxta quam occurrit utilis & neceſſaria quæſtio.

Ratio punctualis.

367. An hæc regula debeat extendi ad vacationem, quæ fit per ſententiam hominis privativam: videtur enim quòd ſic: Tum quia maturare, vel differre ſententiam pendet ab arbitrio judicis, qui eſt publica perſona, de qua lex confidit. *l. 2. C. de offic. civili. iud.* & in quo non præſumitur fraus. c. *in præſentia. de renunciat. c. ſicut. c. cum inter vos. de re. iudic.* Tum quia, cùm non feratur ſententia, niſi poſt negotium inſtructum, facilè præſentiri, & prævideri poteſt: & ſaltem accuſatus & convictus, non modicè timere, & prævidere poteſt imminentem ſententiam con-

De privatione per ſententiam.

demnatoriam, quam infirmus mortem: & ſic eadem paritas rationis æquè videtur in utroque extremo concurrere, ſicut in morte naturali ex infirmitate. In contrarium facit, quòd accuſatus, etiam jam convictus, faciliùs vel rogando, vel aliquid de novo allegando, curare poteſt differri ſententiam, quam infirmus mortem, ut docet experientia rerum magiſtra, & ſic poſſet effectus regulæ pendere ab ejus arbitrio: contra intentionem conditoris.

Experientia rerum magiſtra.

368. Solve, hæc regula non habet locum hoc caſu, propter aliam rationem. cùm enim criminoſos, vel accuſatus reſignat metu futuræ ſententiæ privativæ, Aut facit ſimpliciter in manu ipſius Ordinarii, non adhibita fide in favorem alterius, ſed merè, & abſolutè, tunc non eſt locus huic regulæ, quæ ceſſat in Ordinario, ut ſupra *num.* 30. Aut verò mittit reſignatum in manus Papæ, vel Legati, in favorem certæ perſonæ, ut aſſolet: & tunc non valet reſignatio, nec collatio, tanquam ſubreptitia. Fit enim in fraudem ſententiæ, & ad eludendum (quantum ad hoc) judicem, & judicium impendens. quòd ſi fuiſſet expreſſum, Papa nunquam admiſiſſet reſignationem: ſaltem admittere non debuiſſet, aut non tam de facili: quod ſatis eſt. Hic enim ex hypotheſi, privatio beneficii vel eſt tota pœna delicti & tota condemnatio, ſi ad hoc dumtaxat ſive civiliter, ſive criminaliter agebatur, ut in *c. per tuas 1. de ſimon. c. ex literis. c.* fin. *de exceſ. prælat.* vel eſt pars pœnæ & condemnationis, ſi de alio crimine agitur, de quo convictus, beneficio privandus eſt.

Diſtinctio prior adde infra num. 161.

369. Si igitur ad hoc evitandum & ſententiam præveniendum reſignat, fraudem facit legi, & judici, & velut in fraudem alienat: quæ alienatio reſcindi debet, & in priſtinum ſtatum reponi. *l. ſi aliquis.* Ibi: *ſi ſine ſuſpicione pœna: de donat. cauſa mor. l. in fraudem.* in *princ. l. aufertur. §. 1. de iure fiſci. l. ſed ſi maritus* in fin. *qui & à quibus manu. libe. non fiunt. l. quaſitum.* eodem titulo. ibi ex eo tempore quo quis propter facinorum ſuorum cogitationem, jam de pœna ſua certus eſſe poterat; multo plus cogitatione & conſcientia delictorum, quam damnatio jus dandæ libertatis eum amiſiſſe, & ſic jus reſignandi: & quæ tradit Bartol. & alii in *l. poſt contractum. de donation.* Philip. Decius conſil. 235. Hinc etiam apud nos; in officiis civilibus accuſatus de crimine, quod ſequitur officii privatio, præſertim de delicto in officio, non admittitur ad reſignandum in favorem. Quod ſi jam admiſſa ſit, & collatio facta à Rege: procuratores, patronique Regis, ut adverſus obreptionem, vel incivilitatem intercedunt, & receptionem ceſſionarii impediunt, donec de crimine cognitum ſit: & ſi cedens damnetur, vacabit *per privationem*, non poſt ceſſionem: non obſtante admiſſione, & collatione Regis, tanquam ſubreptitia.

370. Non obſtat quòd gloſ. & doctor paſſim dicunt, eum contra quem inquiritur, de crimine privatione digno, reſignare poſſe beneficium, & quod per reſignationem vacabit, & non per ſententiam privativam: ut gloſ. in c. 2. verbo *finita. ut lite penden.* in 7. Geminian. conſi. 105. colum. 1 gloſ. pragmat. *de collat. §. item inſuper*, verbo. *diſponere*. colum. 3. Stephan. Aufreri. in addit. q. Tholoſan. 436. gloſ. *reg. cancellar.* 27. Quo Anto. Butrius conſi. 43. ampliat, etiam ſtante mandato Papæ de conferendo alii impetranti ſecuta ſententia, dummodo tamen reſignans ignoret illud mandatum: ſecus ſi ſciat, quia tunc ſatis videtur in fraudem mandati reſignare, & ſequitur Felyn. in *c. in noſtra.* columna 28. *de reſcript.* Aufreri. in d. q. 436. Quia reſpondeo, quod illud eſt ex defunctoriè dictis ſcribentium: qualia pleraque per manus (ſed illotas) tradita, & in ſpeciem arridentia, in magnos errores, niſi ſcitè diſtinguantur, deſinunt. Non ergo debet generaliter accipi, hujuſmodi accuſatum reſignare poſſe, ſed ſanè intelligi: videlicet quando merè, & abſolutè abdicat in manu Ordinarii: & ita etiam expreſsè loquuntur omnia jura, quæ de eo, qui ſententiam ſua ceſſione prævenit meminerunt:

371. Quæ ſunt tria tantùm, aut ad ſummum quatuor, videlicet. *c. dudum.* in fi. *de electio. c. per tuas.* in fi. *de ſimon. c. ex literis.* c. ultimo. *de exceſ. prælat.* Quantum ad *c. dudum.* malè, & impertinenter citatur à Geminiano. conſil. 105. col. 1. quia primò non loquitur de criminoſo reſignante: nec ibi de crimine agitur, ſive civiliter, ſive criminaliter: ſecundò, nec de vera quidem reſignatione, ſed tantùm de litigante civiliter de titulo beneficii, qui negotio diſcuſſo, videns ſe malam cauſam fovere, cedit liti, & cauſæ. Quod enim non ſit vera reſignatio beneficii, ſive juris in eo competentis, patet quia hujuſmodi ceſſio (quæ non eſt aliud quàm bonæ fidei, vel ſera agnitio) poteſt fieri coram quocunque competente judice, coram quo lis verſatur: etiam ſi aliàs non poſſit inſtituere, nec beneficium vacans conferre. Reſignatio autem fieri non poteſt, niſi in manu ejus, qui poteſt de vacanti providere. *c. cùm ex iniuncto.* in fin. *de hæret.* Sed quantum ad *d. c. per tuas.* 1. non criminaliter, ſed civiliter tantùm agebatur, ut Abbas ſimoniacus ejiceretur: idque coram judice competente poteſtatem habente deſtituendi: videlicet coram Innoc. III. Papa nulluſque erat impetrans. nondum enim inoleverat mos impetrandi vacatura. & ſic ille textus loquitur de ſimplici abdicatione veri tituli beneficialis, in manu ipſius Ordinarii facta, per quam proceſſus qui ad aliud non tendebat, finitus eſt, nec ſequuta fuit alia ſententia. Quantum autem ad cap. *ex literis.* civiliter tantum agebatur, ut Epiſcopus (qui authoritatem & præſentiam tantùm præſtiterat executioni ſententiæ capitalis, per judicem ſæcularem, temporalis ſuæ juriſdictionis in furem latæ) dejiceretur Epiſcopatu, ut ob id indignus: qui tamen non reſignavit, nec ceſſit, ſed cauſa cognita, condemnatus fuit ad cedendum. & ſic ille tex. impertinens eſt. præter id quod ut nimis rigoroſus meritò exolevit. Quantum autem ad c. ultimum. *de exceſ. præl.* non probat textus, quòd criminaliter ageretur contra Petrum Collubrienſem Epiſcopum: ſed ſaltem civiliter agebatur, ut propter non ſervatum interdictum, à Gregor. IX. in Regnum Portugaliæ latum, Epiſcopatu privaretur: qui ſententiam Papæ præveniens, ſponte ceſſit. & ſic fuit vera & propria reſignatio per delatum inter reos, ſaltem civiliter, ſed tamen in manu Ordinarii merè & abſolutè.

Cap. dudum.

Cedere liti.

Reſignare.

Cap. per tuas. 1.

Cap ex literis.

Cap ult. de exceſſ. præl.

372. Et ſic nullus eſt text. in jure, qui probet aliud, quàm in primo membro dictionis noſtræ ſuprà *num.* 368. dictum eſt. Male ergo, & ſine jure, ſine ratione vulgò putant accuſatum, vel inquiſitum de crimine beneficii privatione digno poſſe reſignare beneficium, coram quolibet, alias habente poteſtatem admittendi. Peius dicunt, & conſulunt (ut Geminian. conſil. 105. colum. 1.) hanc eſſe cautelam ad eludendum judicem, & evitandum infamiam. Peſſimè ſentiunt, hunc etiam in favorem, etiam ſimul retenta penſione, in manibus Papæ reſignare poſſe. Ut ergo inveterato errore profligato, ſingulas partes diſcurram: quas ne diſcentes obtunderem) non omnes initio diſtinctionis noſtræ ſup. *num.* 368. enumeravi:

373. Sic dico. Aut accuſatus de hujuſmodi crimine, coram ſuo Ordinario qui habet juriſdictionem contentioſam, & poteſtatem conferendi, puta Epiſcopo, reſignat purè, & abſolutè: & res expedita eſt, ut dixi: quia poterit Epiſcopus admittere, & jure ſuo ordinario providere: poterit etiam non admittere; ſed judicialiter ad ſententiam & executionem procedere, & tunc de vacante, per ſententiam privativam providere: cùm ſententia in rem judicatam tranſierit, vel quia non ſit appellatum infrà decennium, vel renuntiatum, vel deſerta appellatio, vel ſententia à ſuperiore confirmata. Aut verò coram officiali Epiſcopi,

Plena diſtinctio.

1. Membrum.

2. Membrum.

& idem : ſi & quandiu officialis habet generale mandatum ad conferenda beneficia, & reſignationes admittendas : juxta c. ult. *de offic. vic.* in 6. Rota deciſ.
3. Membrũ. 218. *eus datur. in antiq.* Si verò non habeat (ut non ſolent habere) ſed tantùm vicariatum ad juriſdictionem contentioſam ; tunc ſi reus convictus, & peccatum agnoſcens cedat beneficio, non poteſt officialis admittere, tanquam veram ceſſionem, ſeu reſignationem beneficii (cum non habeat poteſtatem) ſed bene tanquam ceſſionem litis, & agnitionem bonæ fidei : & velut confeſſionem in acta relatam, notificare Epiſcopo, vel ejus generali vicario ad beneficia, ut is (ſi velit) reſignationem admittat, & provideat : vel (ſi malit) ſententiam expectet : nihilominus poterit, & debebit officialis ad ſententiam procedere : qua (inter cætera) privabit reum beneficiis omnibus, ſi quæ habet : vel privatum & inhabilem, prout juſtitia exiget, declarabit.

374. Et hæc in eo, qui non eſt privatus ipſo jure, ſed privandus : ut regulare eſt in omni crimine, etiam homicidio : Innoc. Panor. in c. *cum noſtris.* colum. ul-
Crimen non privat ipſo jure. ti. *de conceſſ. præbend.* Panor. Felyn. in c. *querelam, de iureiuran.* deciſio Toloſa. 207. 436. & ibi Steph. Aufter. in additio. Philip. Dec. conſil. 166. ubi in annotat. dixi. ſed ſi privatus eſſet ipſo jure, (ſalvo eo quod dicam, infra num. 387.) vel tempore collationis ſibi factæ inhabilis ; ſtatim, vel quandocumque infrà ſex menſes à tempore notitiæ poſſet Epiſcopus conferre. c. *licet Epiſcopus. de præbendis.* in 6. etiam non expectata ſententia declaratoria ; quamvis novus collatarius non poſſit eum deturbare per ſequeſtrum : nec mitti in poſſeſſionem actualem, niſi poſt ſententiam : ut edicto Regio (de quo infrà §. 16 cautum
Edictum Regium. eſt. Unde ſi proceſſum officialis Epiſcopi, liqueat reum ipſo jure privatum, vel per ſimoniam ingreſſum, aut aliàs jus non habere, etiam per ſolam, ſed legitimam confeſſionem : juxta. *c. at ſi clerici. §. ſi verò. de iudic.* tunc (cedat cauſæ vel non) poteſt Epiſcopus conferre. Sequuta verò ſententia, à qua non ſit appellatum, vel ſi tranſierit in rem judicatam, vel ſi reus ceſſerit juri, & liti, nec appellaverit : ſatisfactum erit præfato Regio edicto, ut ibi dixi §. 16. licèt de ſententia judicis tantùm ſecularis loquatur.

4. Membrũ. 375. Redeundo ad reum privandum, aut reus convictus, vel confeſſus coram ſuo Epiſcopo, vel ejus officiali, habet beneficia in alia diœceſi, vel etiam in eadem, ſed ad collationem alterius, quàm ſui Epiſcopi : & tunc ſi coram judice ſuo ſententiam præveniens, & ad miſericordiam provocans, cedat, idem dicendum eſt, quod nuper diximus de cedente in manu officialis, qui non habet vicariatum ad beneficia. Idem ſi ſpectet proviſio ad eundem Epiſcopum, non tamen libera, ſed ad præſentationem, vel nomi-
5. Membrũ. nationem alterius. Aut verò non accuſatur coram judice ordinario, ſed coram delegato, vel quovis alio judice competente, qui non habet diſpoſitionem dicti beneficii : & idem dicendum quòd de cedente coram ſuo officiali, ad quem non ſpectat proviſio benefi-
6. Membrũ. cii. Aut verò non cedit coram eodem judice, ſed clanculum reſignatum mittit : & non valet reſignatio, tanquam fraudulenta : videlicet in fraudem judicis, & ſententiæ privativæ imminentis ; ſicut nec alienatio bonorum, in fraudem imminentis confiſcationis. juxta not. in *l. poſt contractum.* & ſuprà *num* 157. & argu. *c. 1. de oper. novi nuntiatio.* tum canones nemini volunt fraudem & dolum patrocinari. cap. 2. *de dolo & contuma.*

376. Cùm autem hæc concluſio fundetur in jure communi, locum habet, etiamſi purè, ſimpliciter, & abſolutè reſignatio fiat in manu proprii Ordinarii : id eſt ejus ad quem ſpectat proviſio beneficii : puta, ſi juſtè accuſatus coram proprio officiali, habeat beneficium in diœceſi aliena. ubi clàm reſignatum mittit : quia non valebit reſignatio : non propter ſubreptionem, ſed propter juris communis prohibitionem, quæ reſultat ex prædictis. Quantumvis igitur Ordinarius collator admonitus ſit, vel ſciat tamen non valet admiſſio reſignationis, nec collatio per eum facta : imò quanto magis cognoſcit (& ſic cum fraudatore ſcienter contra jura participat) tanto reprehenſibilior, & vitioſior eſt actus ejus. Porrò licèt collatio Ordinarii non ſubſit ſimplici ſubreptioni introductæ contra proviſiones Papæ vel Legati. clement. 2. *de offic. Ordinar.* tamen ſubeſt rationi, & diſpoſitioni juris communis.

377. Imò, etiam ſi ſpectet ad proviſionem Epiſcopi, coram cujus officiali accuſatur, non valet admiſſio, & collatio, ſi Epiſcopus ignoret fieri in fraudem judicii, ſententiæque futuræ : quia hîc, utpote in cauſa lucrativa, ſatis eſt fraudem ſubeſſe ex parte reſignantis, vel alienantis. Imò idem, ſi fraus ſit per viam permutationis, etiamſi alter compermutans ſit in bona fide : quia nihil amittet, ſed in jure ſtatuque priſtino ſtabit. Itaque ſi eo non contentus, certat de lucrando pinguius beneficium ex facto accuſati fraudatoris, jam de lucro certat, & lucrativam cauſam ex actu vetito & fraudulento prætendit : & ſic idem ut prius, poteſt tamen fieri permutatio æqualiter, & ſine fraude : tunc rata manebit, & per ſententiam non vetus, ſed novum, per permutationem non fraudulentam quæſitum, beneficium vacabit : prout proclivius eſt hoc reſpectu ceſſare fraudem in permutatione, quàm in abſoluta reſignatione.

378. Si verò reus mittit reſignatum in manus Papæ, 7. Membrũ.
vel Legati : non valent reſignatio, admiſſio, & collatio, duplici de cauſa. Primò, eadem ratione, & prohibitione juris communis : cui non eſt derogatum. Secundò, ratione ſubreptionis, ut ſuprà numero 3'8, Et ſic beneficium vacabit per ſententiam : & in partibus, non in curia. Et præterea ſi Papa vel Legatus mentionem faciant de accuſatione, vel etiam ſimul de crimine digno punitione : adhuc deterius erit, quia apud nos, per decretum *de cauſis :* ſuberit abuſus & ab executione bullarum poterit, tanquam ab abuſu appellari. quia Papa vel Legatus, reſignationem hujuſcemodi ſcienter admittendo, & conferendo, turbant juriſdictionem ordinariam, & ejus effectum impediunt. quod eſt contra decretum *de cauſis.* Aut enim Papa vel Legatus non derogant, nec diſponunt contra jus commune, nec intendunt ordinariam juriſdictionem fraudare : & actus nullus eſt, & ſubreptitius : Aut derogant, & fraudem & injuriam faciunt juriſdictioni ordinariæ, cujus effectum impediunt, & vigorem enervant : & ſic nulliter & abuſivè per decretum *de cauſis :* etiam ſi reſignatio ſit mera, & ſimplex, quòd ſi facta ſit in favorem certæ perſonæ (ut aſſolet) vel retenta penſione, vel fructibus : & adhuc major fraus, & nullitas, & tetrior abuſus. Nunc vidas quàm neceſſaria ſit, quantum lucis adferat hæc noſtra analyſis, quantumque paralogiſati ſint, qui hactenus ſine jure, imò contra jura, ad pauca advertentes ſcripſerunt, accuſatum de crimine digno privatione, reſignare poſſe indiſtinctè & imminentem ſententiam eludere : cautelamque eſſe ad ſibi negotiandum, beneficiumque apud alium interim deponendum, infamiam quoque vitandam.

379. Hanc deciſionem noſtram limito, ſi reus poſteà (quia innocens) abſolvatur : tunc enim valet reſignatio interim ſponte facta, non extorta, nec aliter vitioſa, conſtat enim eam tunc non eſſe factam in fraudem ſententiæ. Idem ſi ſemel injuſtè condemnatus appellavit, & in cauſa appellationis abſolutus fuit prout etiam ſtaret alienatio, per injuſtè accuſatum ſponte facta, nec aliter vitioſa : aliàs ſequeretur eum qui de falſo crimine inſimulatur, non poſſe de rebus ſuis interim diſponere, etiam ſi innocentia poſteà detegeretur : quod eſſet abſurdum. Valet ergo hoc caſu reſignatio, non ſolùm facta coram Ordinario : ſed

etiam coram Papa vel Legato, quia innocentia facit ab initio ceſſare ſubreptionem : non enim obrepit qui innocens eſt : & Papa ſi ſciviſſet accuſatum, ſed injuſtè non minus admiſiſſet : ne injuſtè afflicto adderetur afflictio. Et ſic interim hoc caſu pendet reſignatio, & collatio nec eſt inconveniens : ſed frequentiſſimum in jure, & in praxi, ut ſuprà num. 81. uſque ad oumerum 84.

Subdiſtinctio. 380. Sed ſi reus abſolvitur, non quia innocens, ſed venia, condonatione. vel abolitione criminis obtenta : tunc differentia eſt inter proviſionem Ordinarii, quæ remanet valida ; & proviſionem Papæ, vel Legati, quæ nulla eſt : quoniam ut ab initio ſubreptitia non convaleſcit, & pariter ſi reus pendente judicio ante ſententiam mortuus fuerit, tunc proviſio Ordinarii non aliter vitioſa ſtabit : quia ceſſat impedimentum juris communis, ex quo non fraudatur ſententia quæ non ſequitur. proviſio verò Papæ, vel Legati, utpote ab initio ſubreptitia, noo convaleſcit. fa. ſuprà num. 71.

381. Sed quid ſi Papa non contulit, ſed ante accuſationem & reſignationem mandavit inquiri, convictúmque beneficio privari, & illud impetranti conferri? Doctores nihilominus dicunt valere reſignationem, & proviſionem ex capite reſignationis : ſi tamen reſignans ignoret illud reſcriptum, & ſit in bona fide : ut Anton. Butr. conſil. 43. & alii ſupra numero 370. Verùm apud nos hujuſmodi reſcriptis locus non eſt. Aut enim Papa delegatis committit. & eſt duplex notorius abuſus. Primus contra decretum *de cauſis.* Secundus contra decretum *de reſervationibus ſublatis.* quia quicquid diſtinguat Auferi. ad quæſt. Tholo. 36. io fine. quem ſequitur Stephan. Bertrand. conſi. 2. colum. ulti. num. 1. lib. 3. Sive Papa beneficium reſervet generaliter, ſive ſpecialiter, ſive beneficium vacaturum in genere vel in ſpecie mandet conferri certæ perſonæ expreſſæ, vel non expreſſæ : ſemper eſt gratia expectativa, vel ſimplex reſervatio prohibita, & abolita, per concilia, & concordata niſi in caſibus & forma mandati ibidem excepti : Aut verò Papa Ordinario reſcripſit : & tunc licet primus abuſus ceſſet (dummodò Ordinarius ex poteſtate ordinaria, tanquam excitata, non autem ut delegatus, nec authoritate Papæ vel Legati procedat) tamen remanet ſecundus. qui tamen non vitiabit proceſſum authoritate ordinaria excitata factum : ſed cujuſcunque interfuerit appellare poterit, tanquam ab abuſu, ab executione bullæ, circa clauſulam reſervationis, vel gratiæ expectativæ, necnon cenſurarum, ſi quæ ſint:

382. Redeundo ad limitationem quintam. ſuprà 351. Jam ſatis ſuperque dictum eſt de vacatione, per mortem civilem imminente : quæ prævideri poteſt, videlicet per ſententiam hominis. Sed quid de imminente, & prævifa per ſententiam Canonis : puta per *c. licet. canon. de electio.* in 6. ſæpe enim uſu venit, ut cùm non ſuperſint viginti dies anni, pacificæ poſſeſſionis, curæ parochialis : deſit etiam facultas initiandi ſe ordinibus : & ſic non modò ſuſpicio, ſed certitudo adeſt, vacaturum beneficium certa, puta viceſima, vel alia citeriore die : hánc que vacationem nullo modo pendere ab arbitrio reſignantis, vel alterius. & ſic multo fortius videtur hîc adeſſe viva ratio hujus regul. 8. quam ſub dubia corporis infirmitate, & ſuprà numero 8. num. 325. 366. & ceſſat periculum ſubreptionis, de quo ſuprà numero 362. quia iſte. etiam ultima die reſignare poteſt, non ſolùm coram Ordinario, ſed etiam coram Papa : non ſolùm ſimpliciter, ſed etiam cauſa permutationis, vel in favorem, nec eſt obreptio, (ſalvis not. infrà num. 384.) ſi tacuerit quòd poſtridiè, vel etiamnum eadem die, vacaturum erat per non promotionem : quia interim, & eò uſque, liberas ædes habet à pœn *d. c. licet canon.* nec hæc pœna, licet impendens, in conſideratione eſt (utpote odioſa) donec conſummata & commiſſa ſit, text. in *c. commiſſa. de elect.* in 6. cujus textus authoritate, reſignans, permutans, & reſignatarius (ceſſante alia colluſione, vel fraude) decipi non debent. clement. 1. *de rer. permutat. l. 1. C. de iis. qui veni. ætat. impetrat.* ut tenent, exemplificant Oldrad. quæſt. 202. & Joann. Andr. qui eum non citatum (more ſuo) compilat, & tranſcribit in additio. Spec. *de rerum permutat.* in rubr. colum. 2. licet hanc noſtram rationem, quæ punctualis eſt, non tangant.

383. Breviter etiam per hanc rationem, quam retorqueo, dico nec in hac quidem ſpecie civilis obitus, locum eſſe huic regulæ 18. Ratio, quia tantùm loquitur de vacatione per mortem corporalem : quæ licet reſpectu ſententiæ divinæ, de qua geneſis c. 3. verè pœnalis ſit : ut etiam beatus Paulus diſertè teſtatur, Roma. cap. 5. d. tamen inter homines, mutuóque eorum reſpectu, non eſt pœnalis, ſed naturalis, (Mors an pœnalis.) unde licet hæc regula favorabilis ſit, tameo non debet extendi ad mortem civilem ſive per ſententiam hominis, ſive per ſententiam canonis, quia hæc privatio non eſt naturalis, ſed pœnalis. pœna autem non debet extendi, ſed reſtringi. text. in *d. c. commiſſa.* & ſic non eſt eadem ratio in hac morte civili, quæ eſt in naturali. Ident igitur, ſi quis privetur per conditionem, vel clauſulam reſolutariam, in collatione vel diſpenſatione Papæ vel Legati adpoſitam : ut ſi ſæculari collatum, vel commendatum ſit regulare beneficium : ita ut infrà annum, vel biennium, cucullam monaſticam profiteatur : poterit enim, etiam ultima die termini, liberè reſignare, abſque metu hujus regulæ : ut pœna intra metas ſuas maneat, nec excedatur. Tum ſatis punitur, vel in eo, quòd ſaltem infrà id temporis reſignare cogitur. & ſic hæc limitatio 5. ſuprà num. 351. generaliter procedit : & hæc reg. 18. ad veram corporalam mortem, de qua loquitur reſtringenda eſt indiſtinctè.

384. Adverte, hoc verum eſt quantum ad hanc regulam, quia his caſibus locum non habet, ſed alia ratione poteſt collatio impugnari ſi facta ſit per Papam vel Legatum. Quantumvis enim nondum in praxi animadverterior, ſed de facto orantur : ut ſuprà dixi num. 382. hoc eſt, non quia indiſtinctè juridicum ſit, & obſervandum, ſed quia objectum non fuit, ſed diſſimulatum : multa enim per patientiam tolerantur, quæ ſi deducta fuerint in judicium exigente juſtitia non debeant tolerari, ut inquit pulchre text. in *c. cum iamdudum.* in fin. *extra. de præbend.* nihil ergo impedit ſub incudem ὀνειξύνας noſtræ hoc revocare, ut detecta veritas in judicium rectum deducta deinceps vincat. Illa enim patientia vel tolerantia nec diſpenſationem, nec jus, nec conſuetudinem (niſi hominis & non juris) inducit, ut tenet. gloſ. ulti. & docto. in *d. c. cum iamdudum.* & in *c. cum acceſſiſſent.* ubi ad Philip. Dec. colum. 9. verſi. *de conſtitut.* Si quis ergo ultima die anni quo ſua culpa vacaturum eſt beneficium, permutet illud vel abdicet coram Ordinario, tunc id ejus conſcientiæ qui tenetur inquirere, ut ſuprà num. 39. 46. & juri communi relinquo ; Sed ſi apud Papam vel Legatum reſignet cauſa permutationis, vel in favorem, quamvis hactenus vulgo non putant ſubreptionem, ut nuper dixi, tamen in veritate ſubreptio eſt, ex quo tacet ſe facere in fraudem canonum, utque relinquendo beneficium quod amplius tenere non poteſt, non relinquat cum effectu, ut jura volunt, ſed det amico vel colluſori, vel ut anniverſaria ſubrogatione alterius beneficii fraudem perpetuò faciat canonum : ſi enim hoc expreſſiſſet, non tam facilè obtinuiſſet, aut ſaltem non tam de facili obtinere debuiſſet : ut ſuprà num. 363. 368. igitur ſubreptio. Et ita re in judicium deducta fuit deciſum in Rota in antiq. deciſ. 355. incipiente *nota quod non promotus*, quæ ſexto loco habetur ſub titu. *de rer. permutat.*

385. Circa prædicta occurrit quæſtio in qua conſului & obtinui. Quidam monachus Laurentius impetravit à Papa beneficium Titii non expreſſo ejus nomine, nec genere vacationis, ſed tanquam certo modo vacans. Deinde poſt duos menſes Titius migravit Helvetiam. poſteà die 17. Novembris officialis Ordinarii cœpit inquirere contra Titium contra quem prius citatum nec comparentem, & 19. ejuſdem menſis ſerò poſt veſperam tulit ſententiam qua declaravit eum in hæreſim lapſum, Laurentius iterum impetrat Romæ die 28. ejuſdem menſis & anni, & litigat contra Franciſcum proviſum ab Ordinario die 27. ejuſdem menſis, videbatur Laurentius potior: tum quia proviſus à Papa: tum quia iterum poſt ſententiam declaratoriam impetravit: tum quia in utroque titulo prior eſt in data: tum quia tenent omnes gloſ. & doctores pro regula quòd ubicunque quis ipſo jure privatus eſt beneficio, ſtatim poteſt tanquam de jure vacans impetrari & conferri non expectata ſententia vel declaratione, quamvis non poſſit poſſeſſio apprehendi niſi parte vocata & cauſa cognita vel poſt ſententiam, ut tenet gloſ. penult. in fin. Joann. And. & alii in *c. licet Epiſcopus.* per illum tex. *de prab.* in 6. & in *c. commiſſa de elect.* in 6. Lapus de Caſtell. allegat. c. 1. Anaſtaſius allega. 112. ſæpe Oldra. quæſt. 226. Magan. Soci. in tract. *de citat.* art. 5. num. 11. Franc. Cur. junior. l. ult. num. 28. *C. de pact.* Sed licet aliàs nullum crimen privet ipſo jure, ſuprà num. 374. Tamen fallit aſſaſſinatu c. 1. *de homicid.* in 6.

386. Fallit etiam in hæreſi ut tenent omnes canoniſtæ per *c. cùm ſecundum. de hæretic.* in 6. quia etiam ſecundùm eos Papa lapſus in hæreſim ipſo jure privatus eſt Papatu. & eſt tex. cum gloſ. in *c. ſi Papa.* 40. diſt. & in c. 1. 24. quæſt. 1. idem Thomas Aquinas & Richard. de ſancto Victore in 4. ſenten. diſtinct. 18. Gabriel Biel in canone, *lectio.* 73. hinc etiam vulgo dicunt multos eſſe omni jure, dignitate & poteſtate privatos. Valuit ergo prior impetratio Laurentij. Et ſi dicatur hoc caſu opus fuiſſe ſententia declaratoria. Solutio in promptu eſt quòd iterum poſt eam ſententiam facta eſt collatio Laurentio priuſquam Franciſco.

387. Quibus non obſtantibus reſpondi Laurentium nullum jus habere: quin etiam pro hac vice penitus incapacem eſſe, eo ipſo quòd beneficium viventis, nondum condemnati nec depoſiti & fortè nondum accuſati impetravit. & ſic incapax ejuſdem beneficii. textu. in *c. 1. extra. de conceſſione de prabend.* Nec obſtat quod nomen perſonæ viventis non expreſſit, quia clauſula illa, certo modo vacans peculiaris eſt eorum qui involare cupiunt beneficia viventium aut aliud aucupari, & ſic non excuſat à pœna dicto c. 1. ſed tanquam clauſula validè exquiſita magis aggravat, & in fortioribus terminis quod etiam probabilis ignorantia non excuſet à pœna *d. c. 1. vult Abbas.* in d. c. 1. dum dicit, maximè ſcienter, & ſic idem vult de ignorante, & ita expreſsè decidit Philip. Dec. in l. ult. no. 17. *C. de pact.* ubi refert ita ſe præſente judicatum fuiſſe in Parlamento Delphinali Gratianopoli reſidenti, ubi etiam ita conſuluit, ut patet in ſuo conſil. 378. Ita etiam expreſſim tenet Do. Gomeſ. in reg. 20. *de impetran. benefic. vivent.* quæſt. 3. ad fi. & dixi infrà in reg. *de publican.* Sed nulla diſputatione aut allegatione in præſentiarum opus eſt. Quia certum eſt quòd is Laurentius nullam cauſam habuit prœcurrendi (præſertim ante octo vel duos menſes) niſi cupiditatem involandi in beneficium viventis, quam cupiditatem ſciebat à jure non ſolùm prohibitam, ſed etiam deteſtatam & execratam in c. *deteſtanda. de conceſſio. prabend.* in 6. & ſic non ſolùm nullum jus acquiſivit, utpote jure prohibente & abrogante talem impetrationem; ſed etiam inhabilitatem incurrit. Itaque jam liquet primò de una prohibitione juris. Secundò de incapacitate.

388. Tertiò conſtat de alia prohibitione juris, quia etiam in caſibus in quibus quis ipſo jure bonis vel beneficiis propter delictum privatur. Tamen prohibitum eſt ad aliquam executionem vel occupationem procedere, antequam cauſa cognita lata ſit ſententia, ſaltem declaratoria à judice competenti text. in cap. *cùm ſecundum.* ubi omnes Canoniſtæ *de hæretic.* in 6. & quantumvis lex pœnalis ipſo jure privans habeat verba prægnantia ſecundùm Joan. Andr. Domi. de ſancto Gemini. Philip. Franc. & alios in d. c. 1. *de homicid.* in 6. idem quando quis privatur ex cauſa infamante. Ad hoc doctrina Bart. ab omnibus approbata in *l. eius qui delatorem. de iure fiſci.* Bald. Alex. in *l. ſi quis major.* col. penul. *C. de tranſact.* Alex. conſi. 103. colum. ulti. nu. 17. conſi. 124. lib. 1. Guido. Papæ ſuper ſtatuto *ſi quis per literas.* in verbo *mulctabitur.* pag. 68. colum. 3. Philip. Dec. in authen. *caſſa.* numer. 14. *C. de ſacroſanct. eccleſ.* & in *l. in factum. §. in pœnalibus. de reg. iur.*

389. Non obſtant allegata ſuprà num. 385. quia procedunt in privatione quæ non fit ex delicto vel ex cauſa infamante, ſed vel per non promotionem. *c. licet canon. c. commiſſa. de electio.* in 6. vel ad emptionem alterius incompatibilis *c. licet Epiſcopus. de prabend.* in 6. *extravagan. execrabilis.* vel per contractum legitimi matrimonii. c. 1. & ibi gloſ. & omnes cano. *de cleri. coniugat.* quia non poteſt utrumque tenere. Secus ſi matrimonium non teneat: qui tunc cùm poſſit uxorem dimittere, nondum vacat beneficium, niſi aliàs propter qualitatem facti cauſa cognita privetur, ut tenet gloſ. ulti. in d. c. 1. quæ vera eſt, ut dixi in anno. ad Philip. Dec. conſil. 166. & ſic impetrans beneficium ipſo jure vacans ex cauſa non cadente in delictum vel non infamante etiam vivente & poſſidente eo qui privatus eſt, etiam ante aliquam declarationem non peccat, & ſic valet collatio ut in dictis exemplis: & hæc nova noſtra ratio melior eſt ea quam tradit Dominic. de ſancto Geminiano. conſi. 86. in fi. ubi dicit quod dictum *c. licet Epiſcopus. de prabend.* in 6. & *c. de multa. extra de prabend.* & ſimilia loquuntur quando color poſſidendi eſt caſſatus ex diſpoſitione juris communis quæ eſt ſophiſtica & ſcholaſtica imaginatio. Imò nullibi magis caſſatur quam in c. 1. *de homicid.* in 6. & tamen ibi requiritur præcedere ſententiam declaratoriam ſecundum eundem Gemini. & omnes ibi. Quando verò non agitur de privatione ipſo jure per delictum, ſed de nullitate collationis propter delictum vel irregularitatem collatarii, nulla requiritur declaratio, quia non vacat ex delicto nec ex perſona delinquentis, ſed ex veteri vacatione: faciunt no. ſuprà num. 206. & infrà in regu. *de publicand.* num. 20. cum ſeq. Limito prædicta ſi delinquens moriatur, aut de facto reſignet: quia tunc poteſt ex omni cauſa impetrari.

390. Facit quòd quamvis Duces, Barones, Caſtellani, Epiſcopi, Abbates & ſimiles locorum domini poſſint ad nutum revocare officiales ſuos, vel ut in clemen. 1. *de ſupplen. neglig. prala.* priorea manuales. verum eſt ſi ſimpliciter revocent: ſecus ſi ex cauſa infamante, quia tunc poteſt appellari, hujuſmodi enim privatio fieri non poteſt niſi ex cauſa vera & probata, ut recte obſervamus, & nuper per Areſtum Areſtum.
noſtri Senatus latum contra Ducem Nivernenſem curia in cœnobio Auguſtinenſium ſedente die Jovis 12. Januarii anno 1558. more Gallico. Facit etiam quòd jura volunt, prius accuſandos eſſe & convincendos homicidas ipſos, quàm hæreditas ab hærede indigno auferatur. *l. 1. C. ubi cau. fiſca. l. in cognitione. de ſenatuſcon. Sila. & Claud.*

391. Minus obſtat quòd Laurentius etiam poſt dictam ſententiam declaratoriam iterum per Papam proviſus fuit ſpecialiter tanquam de vacanti per hæreſim vel aliàs: quia hic titulus deterior eſt priore: duplici enim imò triplici morbo laborat. Primò inca-

pacitatis Laurentii qui ante ſententiam, imò ante accuſationem & forte ante prætenſum crimen beneficium viventis jam impetraverat, & ſic ſaltem pro hac vice hujus beneficii factus eſt incapax *d. c. qui in vivorum. extra de conceſſ. prabend.* de qua inhabilitate nullo modo diſpenſatus fuit nec honeſtè pro hac vice diſpenſari poterat. Secundò obreptionis, quia tacuit, priorem illicitè, ambitioſè, & ſubdolè anticipatam impetrationem ante vacationem, ſaltem ante ejus declarationem quo expreſſo non obtinuiſſet, ſaltem non tam de facili obtinere debuiſſet, ergo ut ſuprà.

392. Tertiò prævenit tempus veriſimilis notitiæ, quia inter datam ſententiæ ſerò prolatam & datam bullæ non ſunt niſi tres dies, & computando diem bullæ, non ſunt niſi quatuor dies, & ſic aut ante ſententiam currere cœpit & conſequenter ad beneficium viventis, aut tempus veriſimilis notitiæ mala arte anticipavit, & ſic hæc ſecunda proviſio funditus nulla. Porrò ad tempus veriſimilia notitiæ non ſufficit beneficium mero jure vacare ut tempus procedat: ſed neceſſe eſt liberè vacare, nulla juris prohibitione executionem prohibente vel remorante: ut infrà ſuper regu. *de veriſimili notitia.* latè probavi. num. 61. 62.

393. Confirmantur prædicta, quia quòd ipſo jure quis privetur beneficio propter crimen hæreſis ſpeciale eſt, & novo jure Bonif. VIII. introductum in *c. cum ſecundum. de hæret.* in 6. quod adhuc non loquitur expreſsè de beneficiis eccleſiaſticis quæ non ſunt in bonis, ſed de bonis & patrimonio dumtaxat, & ſic non poteſt habere vim legis niſi in locis ubi Papa dominus eſt temporalis, aliàs in contrarium eſt jus commune, quòd etiam in crimine læſæ majeſtatis non fit privatio, nec confiſcatio ipſo jure ſed tantùm interdicta eſt adminiſtratio. l. ulti. *C. ad l. Iul. maieſta.* Bald. in *l. quiſquis.* C. eod. titu. Bart. in *l. imperator. de iure fiſci.* & in authen. *de inceſt. & inutil. nup.* in princip. & in *l. debit. de his qua in fraud. cred.* Ægid. Bellæmeranus deciſ. 689. & deciſ. 724. ubi nominatim reprobat in hoc gloſſ. in *d. c. cum ſecundum.* in verbo *ipſo iure.* Cum ergo illud *c. cum ſecundum.* contineat novum jus & ſpecialiſſimum caſum pœnalem, non debet extendi tum ratione pœnæ, tum ratione ſpecialitatis. c. *odia. de reg. iur. in 6. c. in pœnis.* eod. tit. *l. ius ſingulare. de legib. l. 1. ad municipal.* & ſic ſatis eſt quod habeat effectum demum poſt ſententiam à judice competente latam, de qua in eodem textu, & non priùs. Satis eſt enim quòd jura nova & pœnalia aliquid de novo operentur. In reſiduo vero reſtringi debent ut regulæ juris communis minus corrigantur. *l. 4. § toties.* ubi Pau. & uterque Imola *de dam. infect.* in l. ulti. *§. ſi in computatione. C. de iure deliberan.* Salycet. & alii. in l. 2. *C. de noxal. actio.* & præſertim ne locus aperiatur delatoribus & veteri ambitioni, & ne commodum inde reportet contra legem 1. & 2. *C. de petit. bonor. ſublat.* lib 10.

394. Hinc prohibitum eſt impetrare confiſcationem etiam in caſibus ubi fit ipſo jure, niſi poſt ſententiam declaratoriam, ut anno 1538. areſto lato in ſupremo Pariſiorum ſenatu 16 Januarii, contra Joannem *Charraſſon* judicatum fuit eo repulſo à donatione impetrata à Rege ſucceſſionis peregrini Thomæ *Coqueborne*, quamvis impetraſſet à Rege poſt obitum dicti Thomæ, ſed antequam ea ſucceſſio declarata fuiſſet ad Regem pertinere: atque iſta bona adjudicata fiſco Regio, etiamſi non de delicto, ſed de re merè civili ageretur. Quanto magis ubi agitur de

Delatores coërcendi. delicto alterius, quia publicè expedit primò delatores non irritari, ſed coërceri. *l. omnes.* in fin. ibi contra delatores ſeveritatem judicum implorare ferro diſtrictam. *de delator.* lib. 10. C. & in C. Theodoſiano. lib. 10. titu. 5. Comprimatur (inquit) vivum maximum humanæ vitæ malum, delatorum execranda pernicies. Secundò, quia reipub. expedit privatos accuſatores de convictione criminis publica vindicta recto juris ordine, & non de præda ſollicitos eſſe *d. l. omnes.*

395. Rurſus prædicta confirmantur quia in præſenti ſpecie Titius non fuit condemnatus de crimine hæreſis in præſentia auditus, ſed tantùm per meram contumaciam: quo caſu non procedit diſpoſitio *d. c. cum ſecundum.* in quantum ex eo infertur beneficium vacare ipſo jure, quia intelligitur de audito & convicto, non autem de eo qui abſens & inauditus per ſuſpicionem vel contumaciam condemnatur. Tunc enim non cenſetur ipſo jure vacare beneficium, ſed demum per ſententiam ſive ex die ſententiæ ita in propriis terminis hæretici, decidit Andr. Iſernia. *de ſtatutis contra libert. eccleſia poſt uſus feudo.* colum 2. in verb. *poſt annum.* Tertiò confirmo quia ubi ſententia facit jus & pro veritate habetur contra alios, intelligitur de ſententia lata contra auditum & convictum: non autem contra contumacem. Barto. in *d. l. eius qui delatorem. de iure fiſci.* & in *l. ſi ideo. de evict.* Anto. Burri. conſil. 5. Lancelot. deci. *l. ſi ſervus plurium.* § 1. notab. 1 *de lega.* 1. Panor. conſi. 66. li. 2. Alex. conſi. 84 lib. 3 ubi in annota. dixi. Fely. *c. cauſam qua* colum. 2. & ibi Philip. Deci. in fi. ubi tetigi *de teſtib.*

396. Præterea quod dictum eſt, ſuprà num. 385. non eſt intelligendum de hæreſi occulta, ſed manifeſta, quia quidquid dicant gloſ. Canoniſtarum. 24. quæſt. 1. *in ſumma* in clem. 1. §. penul. *de hæretic.* Eccleſia non judicat nec ligat occulta, quæ ſolius Dei judicio relinquuntur, nec actus interiores ſunt de foro hominum, ut rectè tenent omnes Theologi in 4. ſententia. ubi Richard. de ſancto Victore. Jacobus *Almain.* & alii. diſtinctio 27. Gabriel *Biel* in canone. *lectio.* 62. & è noſtris. Bald. l. ult. in fi. *C. de hared. inſtit.* Et ita etiam in hæretico tenent Hoſtien. in *c. cum multas res. de ſenten. excommu.* Petr. Paluda. in 4. ſententia Angel. Clavaſ. in ſumma verb. *hæreticus.* num. a hæreſis enim dicitur ab electione non privata & mentali, ſed tranſeunte pertinaciter in dogma vel ſectam fidei orthodoxæ contrariam, ut docent ſancti Doctores Hieronymus ſuper epiſtola ad Galatas. & Aug. in libr. *de utilitate credendi.* & habetur in *c. hæreſis.* cum duobus c. ſeq. 24. qo. 3. & per hæc ita obtinui pro dicto Franciſco à ſancto Gelaſio ſtudioſorum amantiſſimo, cui beneficium adjudicatum fuit areſto magni conſilii Regis menſe Julio anno ſeſquimilleſimo quinquageſimo ſeptimo.

397. In fi. num. 397.

397. Addo aliam hypotheſim quam nuper vidi in facto: Præbendæ Tholoſanæ alternatim per Archiepiſcopum & capitulum conferuntur. Præbendam menſe nominatorum vacantem mandatarius impetrat ſuper Archiepiſcopo, nominatus verò, ſuper capitulo, quæſtione turni, hoc eſt ordinis (quæ facti magis eſt omiſſa, nominato objicitur homicidium de quo fuit accuſatus, & diploma Regium indulgentiæ ſeu remiſſionis criminis impetravit, & Regio criminalium cauſarum judici præſentavit judicialiter, & à Papa rehabilitationem diſpenſatoriam obtinuit ſub ſimplici ſignatura quæ nondum eſt verificata nec homologata, deinde vacavit præbenda qua de agitur. Breviter reſpondi hunc nominatum penitus excludendum, etiam ceſſante mandatario, quia non agitur de beneficio quæſito, ſed quærendo, ſed tempore vacationis erat ipſo jure inhabilis, imò etiam infamis per confeſſionem illam & præſentationem judicialiter factam. l. ulti. *C. de generali abolitio.* & ſic literas nominationis ſuæ inutiles effectas conſtat. Fortiùs latè tenuit Joann. Igneus in *l. neceſſarios. §. non alias, ad Syllania.* quod omne homicidium doloſum faciat ipſo jure vacare beneficium: ſed ea opinio Saturnina eſt: ſed homicidium & quævis irregularitas extinguit mandata nominationes, & quaſvis expectativas, & jus ad rem, non autem jus realiter quæſitum, quædam

enim faciliùs revocantur *c. is cui. de preben.* in 6. etiam ſine culpa, & ſic multo facilius ex culpa.

398. Nominatus tamen non carebat doctis patronis qui mihi objiciebant gratiam Papæ ſolo verbo factam, & eam reſtitutionem retrotrahi etiam ad mandata, & literas ad beneficia *c. quamvis, de reſcript.* in 6. & ſic reconvaluit nominatio, & ei tanquam antiquiori debetur beneficium, præſertim cùm vacaverit poſt dictam gratiam Papæ, & poſt vacationem & collationem ſequi poſſe verificationem dictæ ſignaturæ narratorum probationem & homologationem. Quibus reſpondi non eſſe in poteſtate Papæ dare hujuſmodi rehabilitationes ad effectum retroactivum, quia eſt in effectu dare novas expectativas. Prætereà etiam ſi Papa poſſet ad hunc effectum (ſcilicet rehabilitationis nominationum præteritarum) reſtituere, quod falſum eſt: Tum illa rehabilitatio conſiſtit in cauſæ cognitione in partibus via ordinaria, aliàs poſſet appellari tanquam ab abuſu: igitur quæ vacant ante ſententiam rehabilitationis, vacant ante reſtitutionem: & ſi dicatur quòd trahitur ad datam illius impetratæ, ſaltem interim nec fiduciariam quidem poſſeſſionem (quam recredentiam vocant) obtinere poterit. Et conſequenter in magno Regis conſilio (ubi per evocationem Archiepiſcopi Cardinalis collatoris cauſa pendet) non poteſt plenum poſſeſſorium per ſententiam Senechalli Tholoſani alii adjudicatum, converti in recredentiam ad commodum ejus cujus habilitas pendet.

399. Et dictum *c. quamvis.* facit pro mea ſententia, quia reſtitutus poſterior eſt, & poſtponitur ei qui interim mandatum impetravit: ſaltem non poterat reſtitui in præjudicium ſequentium nominatorum, qui facti ſunt primi & antiquiores, quod jus non poteſt eis auferri per hanc reſtitutionem: & quemadmodum Papa non poteſt in mandatis uti clauſula, *Anteferri*, vel retroactiva, ita nec in præjudicium poſterioris nominati, qui ſemel factus eſt antiquior. Non obſtat l. 2 in princ. verſicul. *reſtitutus. de decurio.* quia debet intelligi de reſtitutione per viam juſtitiæ, non autem de reſtitutione per viam gratiæ, quæ nunquam trahitur retrò ut tradunt omnes doctor. in *l. Gallus, §. & quid ſi tantum. de liber. & poſthum.* & dixi in annotat. ad Alexand. conſil. 101. lib 2 & ad Philipp. Dec. in c. ult. *de conſtitutio.* & conſil. 525. num. 7. & quod non trahatur retrò in præjudicium ejus qui cœpit expectare. text. in dicto cap. *quamvis.* Redeundo ad regulam noſtram.

Limita 6. in conſiſtorialibus.

400. Limito 6. in beneficiis conſiſtorialibus, quæ limitatio inanis eſt apud nos Gallos, nec eam tango niſi ad pleniorem declarationem, ne quis forſan in his hæreat. Et dom Gomeſ. hìc qu. 14. tenet hanc regulam in his locum non habere, & bene. Hoc enim indubitatum eſt, ſtante forma, & natura conſiſtorialium, quam Gomeſ. deſcribit: videlicet quod nullis expectantibus debentur, & Ordinarii, & inferiores providere non poſſunt, ſed ſolus Papa: imò nec Papa quidem ſolus, ſed ſimul cum Cardinalibus collegialiter congregatis, habita examinatione conſiſtoriali, & inibi vivæ vocis oraculo Papæ. Lapus allegat. 84. col. penultima. Cùm ergo hæc regula non ſit facta ad commodum Papæ, ſed Ordinariorum tantùm, ut ſuprà nu. 36. cum ſeq. quorum non intereſt, ceſſat hæc regula, tum qua ratione non habet locum in collatione Ordinarii: ut ſuprà nu. 30. cum ſequent. eadem, imò fortiore, non habet locum in Papa, in his in quibus ſolus ordinarius eſt, nec ad alium ſpectat. Minus enim licere debet Papæ negotiari, & illudere in proviſionibus ſuis, quam inferioribus & tantò minùs, quantò ſerioſius & cum majore ſolemnitate conſilióque (utpote conſiſtoriali) diſponit: argum. c. ult. *de religio. domib.*

401. Verùm hæc, à tempore concilii Baſilienſis ſemper fuerunt, & ſunt ſupervacua apud nos. ſoli enim ferè Epiſcopatus, & Abbatiæ numerantur in conſiſtorialibus: ſed hæc ante concordata erant electiva, adeò ut nec in curia quidem vacarent, ſive per deceſſum, ſive per ceſſum & in favorem: quicquid Petrus Lyſetus etiam fiſci patronatu fungens contenderet: ſed electio ſemper ſpectabat ad ſolos Ordinarios electores, etiam privativè ad Papam, & omnes alios, juxta formam *c. quia propter, de electio.* cum paucis formulis adjectis per concilium Baſilienſe, ut in pragmatica, titul. *de electio.* & ſic nec erant conſiſtorialia, nec adaptari poterat hæc regula, cùm ſemper (etiam ſi per reſignationem, etiam ſi in curia vacarent) providendum eſſet jure ordinario electionis: hodie verò, propter eligentium & alios abuſus, ſublatis per concordata tum electionibus, tum poſtulationibus, nominatio ſoli Regi data eſt: non ſolùm ad Epiſcopatus, & Archiepiſcopatus, tam Regni quàm Delphinatus, & Comitatus Dienſis & Valentinenſis: ſed etiam ad monaſteria, & prioratus conventuales, verè electivos duntaxat: videlicet in quibus forma cap. *quia propter.* ſervanda eſſet.

402. Unum tamen notanter exceptum fuit. Quamvis enim non valeat: ſaltem fruſtratorium ſit privilegium, de eo quod jure communi conceditur leg. *unica. C. de theſaur.* lib. 10. *c. in his. extra. de privil.* maximè quando non conceditur à jure communi per modum beneficii, ſed ſtatuitur & præcipitur ita fieri, qualia ſunt jura electionum, ut eſt text. in cap. 1. *de electio.* 7. qu. 1. & qu. 3. per totum. ita ut abrogato jure communi, ſaltem per viam legis, vel ſtatuti, cenſeatur abrogatum tale privilegium, ut decidit Bart. Paul. in l. 2 per illum text. ad l. Falcid gloſ in c. s. in verb. *facti.* & ibi Pet. Anchar. Geminia. Philip. Franc. *de reſcrip.* in 6. Anchar. in Repetit. cap. 1. in 3. quæſt. princ. *de conſtu.* & ibi Felinus in fi. Joann. Andr. in addit. Specul. *de teſtamen. in rubri.* in princip. Jaſ. lege tertia. colum. 1. *de legat.* 2. *l. ſi ita ſtipulatus. de verb. oblig.* Tamen (quaſi concordatum illud non eſſet per viam juris communis, vel ſtatuti: ſed per viam contractus odioſi, & ſtricti juris) excepta ſunt capitula, conventúſque, privilegium eligendi habentes à Papa. Privilegia eligendi excepta.

403. Hinc, initio quidem publicati concordati, profuit quibuſdam olim à Papa (quod jure communi conceditur, imò jubetur) redemiſſe: ſed non diu, quia procurator generalis Regis, in magno ejus conſilio (quò ab omnibus Parlamentis regni, hujuſmodi cauſæ evocatæ ſunt) appellabat, tanquam ab abuſu, indifferenter ab omni electione: & ſæpius prætendentes hujuſmodi privilegium, poſt longam & ſumptuoſam vexationem, ſequendo conſilium illud ambulatorium, & comitatum aulicum, ſuccumbebant: utpote omni jure, poſſeſſione, vel quaſi, & omni ſpecie probationis ademptis: niſi per bullas Papæ, quas originales eſſe oportebat vel alias authenticas ſcripturas, quæ quandoque non poterant infrà terminum produci, & productæ, tarò de neceſſitate concludere inveniebantur: quòd ſi forte inveniebantur, nec ſumptus, nec damna, utpote contra Regem, vel ejus procuratorem (quem nominari à Rege ſolebant in cauſam ad hunc finem obtrudere) recuperabantur.

404. Unde ad hujuſmodi damna litéſque vitandas, Papa Regi Franciſco indulſit, ut non obſtantibus dictis privilegiis, liberè nominaret. Sed dicto Rege mortuo, quia indultum illud tanquam perſonale finitum erat, ut ſuprà num. 314. quædam capitula, & conventus, vacatione tunc occurrente, ad electionem (juxta formam *d. c. quia propter.* non omiſſis, ad majorem cautelam, his quæ Baſil. concilium addiderat) proceſſerunt. Quod ne ſerperet, Henr. Rex. renovationem dicti indulti à Paulo III. Papa, & rurſus eo mortuo à Julio III. Papa ſucceſſore immediato ſub annulo piſcatoris, uſque ad annum obtinuit. Cùm autem, poſt novum indultum (licet non publicatum) Abrogata.

monachi

monachi ſancti Saturnini quendam ſuæ ſodalitatis in Abbatem elegiſſent: Regius in magno conſilio procurator, tanquam ab abuſu appellavit: & non obſtante eorum privilegio, per areſtum magni conſilii, in publicis cauſarum diſceptationibus mox à peroratione latum, per ampliſſimum virum Dom. Joan. Jacob. Meſmeum, libellorum ſupplicum in regia magiſtrum ibi, pro veteri more præſidentem, pronunciatum fuit malè & abuſive factum, & electum fuiſſe, omniáque caſſata, & ad irritum reducta, Pariſiis, viceſima ſexta Auguſti, anno ſeſquimilleſimo quadrageſimo nono: me ob quandam aliam cauſam, quam ibi oraturus eram præſente & audiente, quod tam malè à quodam etiam poſt editam primam horum editionem recitatum eſſe mirum eſt. Verùm paulò poſt mortem Pauli III. Papæ, quidam monachi in Neuſtria, dicto privilegio muniti, vacatione ſui cœnobii (Papali ſede vacante) occurrente, tanquam illo indulto finito, ad electionem ſolemniſſimam unius ex ſodalibus ſuis, more ante concordata ſolito, de facto proceſſerunt: ſed electus perſonaliter citatus fuit, nec plus dicam.

Areſtum magni conſilii.

405. Cùm igitur ſit Regis nominatio, hujuſmodi beneficia, & dignitates non magis ſunt conſiſtoriales, quàm eſſent tempore dictæ pragmaticæ ſanctionis, quia neceſſe eſt ei, quem Rex infrà ſex, vel novem menſes nominaverit, conferre: nec requiritur aliquid conſiſtorialiter fieri, niſi quando Papa nominatum à Rege vult ex cauſa recuſare, quia ſine cauſa juſta non poteſt Papa, etiam cum aſſenſu omnium Cardinalium recuſare. Solus autem Papa (ex cauſa quantumvis juſta) non poteſt reſervare, niſi conſiſtorialiter: & ſic de conſilio & conſenſu Cardinalium, collegialiter congregatorum, & adhuc hoc facto, Rex non privatur jure nominationis, nec pro ea quidem vice, quantumvis indignum vel ſcienter nominaverit: ſed rurſus poterit infra tres alios menſes (à die recuſationis, ſollicitatori nominationem recuſatam proſequenti, notificatæ, computandos) alium nominare.

406. Cùm autem Papa, per idem concordatum, ſub brevi interjectitia clauſula tantùm reſervaverit ſibi liberam præventionem hujuſmodi dignitatum, per obitum apud ſedem ſuam vacantium, quod fuit novum inventum, quia jure communi hujuſmodi dignitates non vacant in curia, ut per gloſ. prim. & doct. in *c. 2. de præbend.* in 6. Sequitur quòd alio quovis modo etiam per reſignationem, non per procuratorem, ſed perſonaliter in curia Romana factam vacent, nominatio ſpectat ad Regem, & verum eſt indiſtinctè: quia tantùm unus caſus (videlicet obitus naturalis, non autem civilis apud ſedem contingentis) excipitur (quæ exceptio non habet locum ſede Papali vacante,) quia tunc ſi quis Epiſcopus vel Abbas Franciæ, moriatur in conclavi vel in curia ſedis vacantis, non tamen vacat apud ſedem, quæ non eſt. Verba enim *apud ſedem*, propriè & in potentiori ſignificato intelligenda ſunt, ſcilicet de ſede plena, non autem de vacua.

Subreptum in concordatis.

407. Quamvis anno ſeſquimilleſimo viceſimo ſecundo, & ſeptem ſequentibus annis, ſæpius audierim famoſum illum regium advocatum (nempe Petrum Liſetum) in hoc ſenatu Pariſienſi declamantem non eſſe nominationem Regis, quando Epiſcopus vel Abbas in favorem certæ perſonæ, retenta penſione, vel aliàs, in manu Papæ reſignat: quaſi tunc conditionalis ſit reſignatio, & ſupervacua ſit nominatio, cum non poſſit alius nominari, & malè, quia reſignatio in favorem odioſior, & exorbitantior eſt, ut ſuprà nu. 102. Unde non debet plus licere taliter, quam ſimpliciter reſignanti. Et ſcio quòd advocatus ille hoc dicebat, in gratiam cujuſdam Epiſcopi, cujus clientulus erat, & jus regis in hoc prodebat. Tum, cum Rex ſubrogatus ſit in locum, & jus eligentium, ſine quorum conſenſu non poteſt etiam permutatio fieri, quæ aliàs iure communi permiſſa & approbata eſt, ut tenent gl. & doct. in *c. unico.* in verb. *collationem.* ad fi. *de rer. perm.* in 6. & ibi Archid. Joan. And. Pet. Ancha. Geminia. Philip. Franc. glo. penult. in cl. *unica.* & ibi Imol. col. 2. Cardin. Florent. qu. 10. Inno. in *c. quod in dubiis, de renunt.* Calder. conſil. 2. *de rer. perm.* Panorm. *c. quæſitum.* col. fin. eo. tit. Sequitur quòd nec permutatio quidem, ſine conſenſu, & nominatione Regis fieri poteſt, igitur adhuc minus reſignatio ſimplex, & adhuc minùs reſignatio in favorem, quæ contra jus eſt ſimoniaca, & diſpenſationem requirens.

408. Ex quibus ſequitur indiſtinctè, nominationem Regis prærequiſitam eſſe, quod verum eſt, & ita obſervatur, alioquin à conceſſione, vel executione bullarum, poſſeſſionis inde captæ, & ſequutorum, tanquam ab abuſu appellare licet, ad magnum Regis conſilium, in quo ſcio ante quindecim annos judicatum, & concluſum, ſequiri conſenſum & nominationem Regis: quovis modo (ſive ex cauſa permutationis, ſive in favorem, ſive ſimpliciter) reſignetur. Et ſi plures, ut ſæpè contingit, nominationem (quàm vulgò *placet* vocant) à Rege obtineant, non eſt Papæ gratificatio, ſicut in privatis & inferioribus patronis *c. quod autem. can. cum autem, de iure patron.* ſed prior in data præfertur: hoc enim ad regiæ dignitatis culmen ſpectat, ut variare non poſſit, ſtabilis enim eſſe debet ut polus arcticus, & immobilis ſicut lapis angularis, ut inquit Bald. in conſ. 337. *pridie* nu. 4. lib. 1. ſecundùm novam, quod eſt conſilium 277. lib. 3. ſecundùm veterem impreſſionem. Andr. Yſer. de Capitaneo qui curiam vendidit. col. 8. Jo. Igneus repet. *l. donationes quas.* col. 3. *C. de don. inter vir. & uxor.* Philip. Dec. conſ. 597. in fine ubi in annotatio. dixi, & conſil. 292. in fine & particulare eſt in principe ut ſemel conceſſum ab eo beneficium maneat. in authen. *de refer. ſacri palat.* §. *propterea.* & in authen. *conſtitutio. qua de dignit.* §. *illud.* nec in conceſſione principis (per modum gratiæ, non contractus) locum habet *l. quotiens. C. de rei vend.* ſed regula *qui potior eſt tempore potior eſt iure*, ut notant doctor. in *d. l. quotiens.* Et ita ſuper Abbatia Charlatis, poſt declarationem tamen regis, quòd non intenderat revocare priorem nominationem, judicatum fuit anno ſeſquimilleſimo triceſimo nono, tamen re integra, hoc eſt antequam nominatio pervenerit Romam, morte regis expirat: præſertim cùm non ſoleat fieri de qualificato juxta concordatum, ſed de alio in quo nova gratia & diſpenſatio requiritur in mera nova vel diſſipatione vel gratia, non in concordato fundata. Et ita conſului, ſub finem Martii anno 1546. & à peritioribus togati noſtri ordinis ſubſcriptum fuit.

Rex variare non debet.

409. Quid ergo ſi Rex ex cauſa reſignationis nominavit: ſed reſignans infirmus erat, & ex eadem infirmitate, infrà 20. dies, à die præſtiti conſenſus vita functus eſt: an Rex iterum per obitum nominare poſſit? videretur quòd non, tum quia hæc regul. 18. non habet locum in ordinatio, ſed Rex ordinarius eſt, ſive locum Ordinarii tenet, nec Papa liberè confert, ſed nominato per Regem tantùm, & ſic non videtur ipſius Regis intereſſe, quòd rurſus vacet per obitum, ſicut nec ordinarii, & habent locum omnes rationes quæ de Ordinario dictæ ſunt ſuprà nu. 30. cum ſequent. & præter eas concurrit peculiaris illa ſtabilitas, quæ decet eſſe in factis Regum, quos non decet variare, ſed ut polus arcticus ſtabiles eſſe, ut nuper dixi. Contrarium tamen de facto notoriè ſervatur. Breviter ergo dico quòd ipſa regula 18 non poteſt habere locum in rege: nec etiam eſt facta ad finem, ſed adverſus fines, ſuprà nu. 35. cum ſeq. Quod autem ſimile ſervatur in Rege, non eſt in vim dictæ regul. Sed quia Rex Princeps ſupremus eſt: qui nominationem ſuam, ita tacitè vel expreſsè limitare ſolet ut & infrà, & conſequenter defi-

An hæc reg. locum habeat in Rege.

ciente conditione tacita, vel expreſſa, videlicet quia infirmus non ſupervixit dictos 20. dies, deficit conſenſus, & ſic nominatio Regis: & conſequenter reſignatio tanquam ſine ejus conſenſu facta: & ſic de integro *per obitum.* poteſt Rex alium nominare.

410. Et hinc eſt, quòd ſi proviſus ad nominationem Regis, ex capite reſignationis, fecerit per Papam derogari huic regulæ *de infirmis reſignant.* (quantumvis aliàs hujuſmodi derogatio tolleretur in hoc regno, ut dixi ſuprà num. 137. no. 142 cum ſequent.) tamen non valet, & nihil operatur hoc caſu, duplici ratione: Prima, quia non ſumus hic in terminis dictæ regulæ, quæ hoc caſu non procedit, & ſic ſupervacanea eſt derogatio: Tum hoc non dependet à voluntate Papæ, ſed à voluntate Regis, qui nominationem ſuam tacitè vel expreſsè limitavit, ut dixi. & ita (non obſtante dicta derogatione Papæ, ad regulam *de viginti diebus* appoſita, in collatione facta nominato per Regem ad reſignationem) judicatum fuit ante duodecim annos: & deinceps, in magno Regis conſilio, pro habente collationem, ad nominationem ex capite obitus.

Solutio. 411. Et ſic ejuſmodi derogatio, ſeu potius voluntatis ampliatio non eſt petenda à Papa, ſed à Rege: qui ſi in ſua nominatione, ex capite reſignationis apponat clauſulam *etiam ſi reſignans infirmus ſit, & infra viginti dies decedat*: tunc non reſolvetur prior nominatio, & reſignatio. Idem ſi non ſit appoſita dicta clauſula, ſed Rex non vult alium nominare, & eo jure uti: ſed perſeverare in priore nominatione, quam non erit opus iterare, alioquin propter limitatam Principis intentionem, per ejus ſtylum, & ſolitum nominandi modum (ſicut per conſuetudinem patris fam. declaratam) reſolvenda. Et pariter clauſula *etiam ſi per obitum, vel aliàs quoviſmodo*, & omnes aliæ clauſulæ ampliativæ fruſtrà impetrantur à Papa: ſed debent haberi à Rege nominante. qui ſi in nominatione ſua ex capite reſignationis eas appoſuerit declarando, & ampliando voluntatem ſuam: tunc demum valebit proviſio Papæ, etiam ſi tempore admiſſionis reſignans jam mortuus erat, vel aliter vacabat, prout Rex nominationem ſuam latè; & in plures, vel omnes vacandi ſpecies extenderit: alioquin rurſus nominabit ex capite dicti obitus, vel alterius vacationis non contentæ in ſua nominatione, nec poteſt Papa recuſare proviſionem ad nominationem Regis, ſub illis clauſulis: ſive in omnem eventum, eo prætextu quòd ſua intereſſe cauſificetur: ut forſan ſæpius annatam (quam vocant) colligat: nec admiſſibile eſſet hujuſmodi odioſiſſimum intereſſe.

Hypotheſis. 412. Huc occurrit quæſt. in magno Regis conſilio controverſiſſima: de qua anno præcedente conſultus fui. Menaldus Epiſcopus Conſeranenſis, & Abbas Gandronenſis infirmus, voluit reſignare in favorem Petri nepotis ſui: quod Rex de Abbatia quidem permiſit, de Epiſcopatu verò aliter diſpoſuit, dat ergo nominationem, quam vulgo vocant *placet*, ſub data 16. Novem. 1548. directam Papæ cui ſcribit ut reſignatione admiſſa, conferat Abbatiam Petro in commendam, & ſuper hoc concedat, & expediri faciat omnes bullas, diſpenſationes, & proviſiones requiſitas, & neceſſarias: inſequendo mandata, & ſupplicationes, quæ pro, & nomine d. Petri ei præſentabuntur. Petrus autem ſub hac nominatione, mittit Romam impetratum, tam per reſignationem quàm per obitum, aut aliàs quoviſmodo: & Papa juxta dictam nominationem, concedit ſub clauſulis in d. ſupplicatione contentis, ſed interim, videlicet ante datam ſignaturæ & bullæ, deceſſerat reſignans. quare Rex, per obitum ad eandem Abbatiam nominat filium, vel nepotem medici ſui: cui Papa ad ſecundam nominationem, per obitum confert, vel commendat. Petrus & medicus litigant in magno Regis conſilio. Petrus allegat primò, ſe priorem in data tum nominationis, tum collationis. Secundò, regia ipſa majeſtas ab omni variatione remota eſſe debet: ſed ſtabilis, ut polus arcticos. Bal. conſil. 327. *pridie.* in fin. colum. 5. lib. 1. Phil. Dec. conſil. 127. in fin. ubi in annotat. tetigi. Tertiò quòd Rex fundatus eſt in jure patronatus. juxta Pan. in *c. veniens de accuſat.* & dixi ſuper Senatuſconſ. Franciæ, contra abuſ. Pap. gloſ. 15 num. 34. aliàs. 65. patronus autem laicus variare non poteſt. *c. quod autem. de jure patrona.* nec in eo locum habet regula ſuprà eod. num. 30. cum ſequent. Quartò quòd Rex loco electorum ſubrogatus eſt: & ſic eadem electionis naturâ ſapere debet, quatenus non eſt immutata. igitur non poteſt in nominatione ſua magis variare, quàm eligentes: ſed eligens non poteſt variare, etiam ſi diverſo jure eligat. cap. *Si quis juſto. §. porro. de electio.* in 6. Quinto, quod hujuſmodi nominatio eſt beneficium Principis: quod latiſſimè, imò etiam pleniſſimè debet interpretari. l. ult. *de conſtitut. princip.* & ſic non debet ad unum caſum vacationis reſtringi, ſed valere quovis modo.

413. Sexto quia nominatio Regis non eſt ſimplex nec emiſſa ad caſum reſignationis duntaxat: ſed cum clauſulis generalibus, & prægnantibus: videlicet ad expediendum omnes & ſingulas bullas, diſpenſationes, & proviſiones requiſitas, & ulterius inſequendo mandata, & ſupplicationes quæ nomine Petri fient. Sed nomine Petri ſupplicatum eſt *per obitum, aut aliàs quovis modo.* Igitur Rex non cenſetur nominaſſe per reſignationem duntaxat: ſed etiam per obitum, aut aliàs quovis modo relatione facta ad ſupplicationem ſecutam, quæ ineſt nominationi referenti. relatum enim ineſt referenti, etiam propriè, & ſpecificè, & de verbi proprietate. Bal. *l. ſi defenſor. §. qui interrogatus.* per illum text. *de interrog. actio.* dixi in conſuetudine Pariſien. §. 45. num. 18. *Relatum ineſt referenti propriè.*

414. Septimò, quia hujuſmodi clauſulæ, *etiam ſi per obitum, aut aliàs quovis modo*, ſunt aſſiduæ, & apponi ſolitæ in hujuſmodi mandatis, & ſupplicationibus, ad quas nominatio Regis ſe refert. Igitur nominatio Regis, ſe referens ad nominationes, & ſupplicationes, debet intelligi ſecundùm modum, & clauſulas in eiſdem ſupplicationibus & proviſionibus exprimi ſolitas. l. ult. ibi. *& in uſu quotidiano ſemper hoc verſari aſpicimus. C. de fidejuſſor.* Panorm. Felyn. Franc. Ripa. in *c. cum M. Ferrarienſis. de conſtitutio.* Fely. *c. ex literis.* colum. 6. *de fide inſtrument.* Alexand. conſil. 87. lib. 2. (ubi in annot. dixi) quòd clauſulæ duæ ſolitæ apponi, pro expreſſis habentur. Octavò allegabat non per obitum vacaſſe: ſed per reſignationem, prius coram notario Papæ factam & à Papa approbatam, per clauſulam *etiamſi ſpontaneam reſignationem, coram notario in partibus factam.* ſed hoc ultimum ſatis confutatum eſt ſuprà eodem nu. 4. quia non obſtanti tali reſignatione: quæ potius præparatio eſt, non impeditur interim vacare per omnem alium modum vacandi: imò interim (videlicet ante admiſſionem) liberè revocari poteſt, & fruſtrà per ſuperiorem ratificaretur: ea revocata, vel re non amplius integra, ſed priora ſeptem multum urgent.

415. Quibus non obſtantibus reſpondi, & inſigniores, peritioreſque togati noſtri ordinis ſubſcripſerunt, priorem illam nominationem non extendi ad caſum obitus poſtea ſecutum. Ratio, quia nominatio incipit à reſignatione, quam ſolam pro objecto habet: & ſic non poteſt ad aliud objectum adaptari, præſertim non præviſum, nec intentum. Non obſtant omnia in contrarium allegata: quia corruunt propter verbum *ſuper hoc*, in nominatione appoſitum, omnia enim verba (quantumvis generalia) dict. nominationis reſtringuntur per verbum *ſuper hoc*: quod ob præfatam reſignationem refertur, & ſic vult quidem Rex omnia requiſita fieri, concedi, & expediri: ſed ſuper ea reſignatione tantum, & ad finem quod proviſio per reſignationem, ſive ex capite reſignationis valeat: non autem ex alio capite, quia nec dictum, *Solutio.*

nec cogitatum fuit ; & conſequenter vincit medicus, ſed ſi in prima nominatione fuiſſet expreſſa clauſula *etiam ſi per obitum*, & Rex rogatus de nominando tam per reſignationem, quàm per obitum, & aliàs conceſſiſſet : tunc demum procederent allegationes Petri, quibus in hac ſpecie locus non eſt : & ita tandem judicatum fuit.

416. Redeundo ad finem numeri 309. Similiter in canonicatibus, & præbendis quæ ſpectant ad liberam collationem Regis (quales multæ ſunt in hoc Regno, ut præbendæ ſacellorum Palatii Pariſienſis, & Bituricenſis, Saltus Vincennarum, Eccleſiæ collegiatæ Meloduni, Montiſbriſoni, Cletiaci, ſancti Quintini, & aliæ plurimæ) non habet locum propriè hæc regula, tum quia Rex, ordinarius (imò) unicus collator eſt ; tum quia non ſpectat ad Papam de talibus ſtatuere, vel diſponere (prout etiam in illis non habet locum concilium Lateranenſe, de quo in *c. nulla. de conceſ. prabend.* nec alia jura canonica) nnnquam fit ulla devolutio : quia Rex non habet in his ſuperiorem. Quod ergo Rex ſimile quiddam huic regulæ facit (dum poſtquam contulit per reſignationem infirmi : etiam liberam, non in favorem, nec cauſa permutationis, in qua videtur cogi : tamen rurſus per obitum ejuſdem de eadem infirmitate infrà 20. dies, à die admiſſæ reſignationis computandos, alii, vel eidem reſignatario confert) hoc ideo facit : quia admiſſionem & collationem ſuam per reſignationem, ita tacitè vel expreſsè limitavit. quod tanquam ſupremus dominus facere poteſt. Et ita hac ratione, anno milleſimo quadringenteſimo nonageſimo quarto, die

Areſtum. prima menſis Decembris judicatum fuit, per areſtum hujus Senatus : & quoddam ſacellum ſancti Laurentii in Eccleſia Meldenſi, adjudicatum habenti collationem Regis per obitum, contra reſignatarium: quia reſignans infirmus, de eodem morbo infrà 20. dies obierat. cujus areſti mentio fit in ſolemni illo areſto, de quo ſuprà num. 34. & noſtro tempore ita rurſus in eodem ſenatu judicatum fuit & hæc à num. 416. domi. Joann. *Papon Gallicè* vertit, & me non citato, tranſcripſit in ſua farragine areſtorum lib. 3. tit. 2. areſto 2. & 5.

417. Sed etiam hujuſmodi canonicatus, ſacella, & ſimilia beneficia, ad meram & perpetuam Regis collationem ſpectantia, magis ſecularia, & prophana beneficia ſunt, quàm eccleſiaſtica : quamvis non niſi clericis (quos tonſuratos vocant) conferantur, quia talibus, ex voluntate Regis fundatoris, deſtinata ſunt, unde non habent de ſe ullam adminiſtrationem clavium, vel ſacramentorum : nec in his, ſi vendantur, committitur ſimonia de jure divino, ſed tantùm de jure poſitivo, ut in fortioribus terminis decidit gl. magna. in *c. ex parte. de offic. deleg. in c. cum pridem. de pact.* & utrobique Panot. & Joan. Andr. in *c. tua nos. de ſimon.* Imò nec jure quidem poſitivo : quia jura canonica non loquuntur, nec diſponunt niſi de beneficiis propriè eccleſiaſticis, non autem de iſtis : quæ tamen vendi non debent, quia licet non eſſet crimen

Crimen Hieroboanicum. ſimoniacum, eſſet tamen crimen Hieroboanicum, quod primus invexit impius ille Rex Iſraël Hieroboam, qui 3. Regum 12. fecit phana in excelſis, & ſacerdotes de extremis populi, & quicunque veniebat, & initiabat manum ſuam in tauro, in bobus, & in arietibus ſeptem, fiebat ſacerdos. 2. Paralipomenon. 13.

418. Et hinc eſt quòd in ejuſmodi beneficiis, judex Regius non ſolùm de poſſeſſorio, ſed etiam de petitorio cognoſcere poteſt, etiam privativè ad judicea eccleſiaſticos, in hoc regno, ut etiam deciſum eſt edicto regio Ludovici undecimi anno 1464. quod habetur in veteri ſtilo curiæ Parlamenti. à me recognito parte 7. num. 86.

419. Et idem de ſimilibus beneficiis ſpectantibus ad liberam collationem dominorum temporalium hujus regni : ut domini *de Luzarches* juxta Pontiſaram tenentis in feudum ab Epiſcopo Pariſienſi ratione domanii temporalis dicti Epiſcopi : qui quidem dominus *de Luzarches* ſimplex nobilis laicus pleno jure ratione ſui caſtri confert præbendas Eccleſiæ collegiatæ ſancti Coſmæ : idem de ſimilibus dominis locorum, qui poſſunt pariter ut Rex, hujuſmodi beneficiorum reſignationes admittere, ſive ſimpliciter, ſive in favorem, ſive cauſa permutationis : & conferre cum exceptione dictorum 20. dierum, vel (ſine illa) cum clauſulis *quovis modo vacent* : & ſimilibus, vel ſine illis : & tam de petitorio, quàm de poſſeſſorio per ſuos judices (licet non regios) cognoſcere : & generaliter in hujuſmodi beneficiis dominorum temporalium, nulla omnino jura canonica vel Papalia aut ſynodorum eccleſiaſticorum ſervantur. unde domini poſſunt ea conferre ad tempus, vel ſub conditione, vel dare jus ad vacatura, niſi conſtitutione regia vel ſenatus decreto prohibeantur, & ita ſervatur non ſolùm in Gallia, ſed etiam in provinciis vicinis extra regnum, & vidi multa antiqua teſtamenta dominorum, qui ſervis ſuis dabant caſtella & prædia donec vacaret hujuſmodi canonicatus & proximum vacaturum legabant, & eo caſu adimebant legatum fundi revertendi ad hæredem.

420. Unde his beneficiis non poteſt cura parochialis annecti : quamvis etiam cura parochialis uniri poſſit præbendæ, vel Archidiaconatui, decanatui, vel beneficio in Eccleſia in qua rex habet jura regaliorum : quia talis canonicatus, decanatus, vel Archidiaconatus eſt de ſe beneficium Eccleſiaſticum, & ad Eccleſiaſticorum tantùm proviſionem ſpectans : & licet durante regalia ſpectet ad meram collationem regis, hoc caſualiter, & accidentaliter : non tamen ex aliqua conceſſione, vel privilegio Pontificis, juriſve canonici : ſed jure primitivo, & peculiari jure Coronæ Franciæ, ante omnia jura canonica nato. ut dixi in conſuet. Pariſien. §. 27. num. 10. unde olim, etiam beneficia curata veniebant in regalia. cap. Hadrianus. 63. diſtinct. Et adhuc in Neuſtria quidam domini temporales beneficia curata pleno jure conferunt. Imò etiam quædam moniales propè Stampas.

421. Tamen etiam de vacantibus in regalia cognoſcit Senatus noſter Pariſienſ. tam de petitorio, quàm de poſſeſſorio, privativè ad omnem judicem Eccleſiaſticum, vel alium etiam per totum regnum, & intra fines aliorum Parlamentorum, ut dixi ſuper ſtylo Parlamen. parte 5. quæſt. 38. & part. 7. num. 86. ubi de hoc habetur edictum Regium. Nec prodeſt cujuſcunque temporis, vel pacifica poſſeſſio : proviſo per alium (etiam ſi per Papam, vel Legatum, vel generale concilium) quam per Regem, vel inferiorem dominum habentem jus liberæ collationis, quamvis uſu receptum ſit, ut inter plures habentes titulum à Rege, vel domino temporali ad quem ſpectat, triennalis pacifica poſſeſſio cæteris ſilentium imponat : non virtute decreti concilii Baſilien. vel concordati, quod in his locum non habet, ſed per uſum & ſtylum rationabilem. Curia Pariſienſis de regaliis cognoſcit per totum regnum.

422. Durante etiam regalia, poteſt Rex admittere reſignationes beneficiorum, quæ in regalia vacarent per obitum ; non ſolùm ſimpliciter, ſed etiam in favorem, vel cauſa permutationis, ſi tamen velit, quia non tenetur, etiam cauſa permutationis admittere : nec alius, pendente regalia, admittere poterit. quin vacet in regalia. Poteſt etiam Rex (ſi velit) admittere tales reſignationes in favorem, retenta penſione, & penſionem creare ut ſupremus dominus, & permutationes expedire, & quocunque vacante modo providere: etiam ſpretis & annullatis veris & canonicis collationibus legitimè factis ante regaliam apertam : ſi ea aperta, adhuc de facto tantùm vacant : & fortius, ſi de jure tantùm vacant, ſive per incapacitatem vel aſſecutionem incompatibilis, ſive per ſententiam homi-

nis, vel canonis, vel aliàs quoviſmodo titulus nullus ſit, aut reſolutus. Quod ſi reſignans ſit infirmus, poteſt admittere, & conferre ſub conditione reſolutiva, ſi reſignans infra 20. dies de eadem infirmitate decedat: & dicto obitu (regalia nondum clauſa) ſequuto, rurſus etiam adúſque triginta dies, à tempore clauſæ regaliæ computandos, poterit Rex per obitum conferre: non virtute, nec adminiculu hujus regulæ, ſed quia voluit, & potuit collationem ſuam ex capite reſignationis ita limitare, poteſt etiam (ſi vult) abſolutè admittere, & conferre ſine dicta conditione, vel cum clauſula quoviſmodo & ex quavis perſona.

Forte melius diceretur 30. annos ex conſtit. Ludov XII. Regis.

423. Pariter quando Papa beneficia diœceſis ſuæ Romanæ, ſeu ſancti Joannis Lateranenſis per reſignationem confert, poteſt ſi velit, expreſsè, vel tacitè eandem conditionem apponere: non præcisè in vim hujus regulæ, ut putavit Gomeſ. hîc quæſt. 26. quia non habet locum in Ordinario, ut latè probatum eſt. Papa verò ibi Ordinarius eſt: & ibi ceſſant omnes rationes hujus regulæ, de quibus ſuprà numero 34. cum ſequent. ſed quia ſic placet Papæ, qui ibi dominus eſt ſupremus. quamvis dici poſſit quòd Papa non condiderit hanc regulam, ut eam Ordinarii uſurparent in collationibus à ſe factis per reſignationem, propter not. ſuprà. numero 30. tamen intentionem habuit ea utendi, in collationibus à ſe jure ordinario faciendis: ut eventus, & uſus velut patrisfamil. declaravit, juxta *l. ſi ſervus plurium.* in fin. *de leg.* 1.

424. Sed decipitur Gomeſ. hîc q. 22. dum extendit hanc regulam ad officia curiæ Romanæ quæ vendi poſſunt, & malè. quia hæc regula in beneficiis Eccleſiaſticis dumtaxat loquitur: non autem in officiis præſertim vendibilibus, ſed ita obſervat Papa in officiis ſuis, quia ſibi placet, & commodum eſt: quemadmodum Rex in officiis ſuis vendibilibus ſolet etiam quadraginta dies obſervare in collationibus ſuis per reſignationem, etiam quandoque licet reſignans non ſit infirmus, ſed provectæ ætatis: prout ſibi placet, & poteſt: non ex certa lege vel conſtitutione, ſed prout ei libet ſingulas collationes limitare.

425. Per hæc fortè putant Legati Papiſtici apud nos ſibi quidvis licere, ſed non eſt ita: non enim ſunt domini, ſed nuntii, nec illis permittendum eſt abuti facultatibus ſuis. Papa pro quinque ducatis derogat huic regulæ, Legatus minoris, & adhuc nuda tolerantia eſt, per ea quæ dixi ſuprà. q. 2. poteſt etiam refutare diſpenſationem: Non enim tenetur niſi velit, & recuſando ſine fraude & ſine animo quæſtus ſui augendi, bene facit. Sed rogo, quid hoc ſibi vult, quando præſentibus denegat hanc derogationem, & longè abſentibus concedit, ut nuper factitare cœpit, deinde audaciùs & licentioſiùs quando factores ſui reſcire nequeunt, an reſignans graviter aut in loco remoto ægrotet, jubet in bullis ſuis apponi clauſulam, dummodo abſens. Quis non videat novum & ſordidum τῆς καπηλικῆς genus? vult enim vendere hanc derogationem quando ſolos ordinarios fraudat, denegat autem vendere quando longè plus lucri ſperat de libera collatione per mortem imminentem decumbentis in loco vicino, unde certus eſt ſe Ordinarium præventurum & ſolidum beneficium lucraturum. Cùm ergo hoc caſu manifeſtum ſit Legatum hoc non facere, niſi cauſa negociationis & lucri, dico his & ſimilibus caſibus poſſe appellari tanquam ab abuſu: Non enim nec à Rege nec à Senatu noſtro conceſſa eſt ei poteſtas hoc modo & tali fine quaſvis facultates exercendi. Quid? quòd Romæ ſi quis expreſſum curſum facit ſervatur ei favor iſte, ut etiam ſi alii paulo poſt eadem die advolent, tamen non detur eis ſignatura niſi ſub data diei poſterioris, ne qui prævenit, labore & ſumptu ſuo fraudetur. Sed in iſta legatione multi conqueruntur quod ſæpe venienti à ſexaginta leucis curſori denegatur quod mox alii ſupervenienti & plus offerenti datur.

426. Quid ſi, ut nuper vidi, dum ſignatura hujus Legati in derogatione hujus reg. *de infir.* haberet hæc verba negociatoria *quatenus abſens à Pariſiis* (ſcilicet reſignans) ſed poſtea proferuntur bullæ Legati cum pura & ſimplici derogatione hujus reg. ſine dictis verbis negociatoriæ reſtrictionis, an poſſit impetrans per obitum arguere bullam nullitatis vel falſi quaſi difformem ſignaturæ, utpote confectam omiſſis his verbis, quatenus abſens à Pariſiis. Quidam planè negant & indiſtinctè cenſent bullam validam, quaſi ab initio bullæ & derogatio hujus reg. valuerit dictis verbis rejectis. Sed non eſt ita, quia ſi reſignans tum decubuiſſet Pariſiis & obiiſſet infra viceſimum diem, inſtitores Legationis omnino beneficium illud mercati vel lucrati fuiſſent per obitum, utpote jam admoniti & ſibi caventes contra omnem aliam præventionem ſingulis ſingulorum dierum datis & reſignatario nunquam fuiſſent expeditæ, ſed denegatæ bullæ, utpote defecta conditione ſub qua conceſſæ fuerant. Sed quia caſus non contigit quo Legatus & ſui factores potuerint beneficium illud hac via lucrari per obitum, expedierunt bullas omiſſis dictis verbis conditionalibus. Et certum eſt quòd aliàs non erant facturi.

Clauſula nova quatenus abſens.

427. Ergo proviſio illa Legati conditionalis fuit conditione à jure non approbata, ſed quæſtuaria cauponatrice ſordida & reproba. Et ſic veritas eſt, ut dixi, proviſum ab Ordinario per obitum non ſolùm poſſe tanquam ab abuſu appellare à dicta bulla vel ejus executione, ſed etiam illam falſi & nullitatis arguere, propter dicta verba, *quatenus abſens* omiſſa, quæ ſua intereſt non fuiſſe omiſſa ad docendum de illicita cauponatione & nullitate proviſionis Legati.

428. Plus dico quod etiam nullo veniente per obitum ex proviſione libera Ordinarii vel Papæ, legatus qui dicta verba negociatoria adjecit etiam caſu contingente dictæ conditionis, videlicet quòd reſignans non erat abſens & obiit infrà 20. dies, adhuc proviſio Legati per obitum nulla eſt. Aut enim in ea non fit mentio de dicta nova negociatione, & ſubreptitia eſt: aut in ea fit mentio, & deterius eſt, quia non ſolùm eſt peccare, ſed gloriari ut regius Ψαλμόγραφος vaticinatus eſt Pſal. 52.

429. Poſſet etiam dici quòd propter abuſum in proviſione factum privatus eſſet Legatus poteſtate providendi pro hac vice, per text. in authent. de ſanctiſ. Epiſc. § *ſi quis oratorij.* verſi. *ſi verò.* & per no. Panor. & *c. cum vos. extra. de offic. Ord.* & in *c. cùm in cunctis.* in fin. *de electio.* & per Guidon. Papæ deciſio. Delphi. 374.

430. Et ſic reſignatarius, non obſtante dicta clauſula negociatoria in bullis ſuis appoſita, poterit ſe defendere contra impetrantem per obitum ab eodem Legato, cui meritò præferri debet, non enim fecit, ſed paſſus fuit dictam reſtrictionem, quæ reſpectu Legati & ſuorum inſtitorum rejicienda eſt: ſed non poterit ſe tueri contra proviſum ab Ordinario vel Papa, ex quo caſus conditionis contigit, & ſic per dictam clauſulam conditione extante reliquit Legatus locum apertum Ordinario, & multò magis graduatis, nominatis, mandatariis & omnibus legitimis expectatoribus per obitum, quibus dicta derogatio hujus reg. ſemel limitata nunquam nocebit, nec contra eos juvabit proviſum a Legato per prædicta.

431. Et circa id quod ſuprà in fin. num. 425. diximus, nuper in conſilium togatorum ordinis noſtri delatam vidi hanc conſultationem: Datarius Legati aditus à reſignatario curæ cauſa permutationis, vel ejus procuratore recepit ſupplicationem & datam cum clauſula diſpenſationis de 20. diebus, ſed poſt ſex dies mortuo reſignante Legatus contulit alii per obitum, cui bullas expedivit, deinde reſignatario venienti refutat bullas: reſignatarius eluſus, & hac tergiverſatione perdens beneficium ſuum vocat in jus datarium in hoc Senatu, ubi datarius comparet &

excipit ſe non poſſe reſignationis bullas expedire, quia Legatus noluit, & quod non eſt præpoſitus à Legato ad conficiendum bullas & dandum derogationes & diſpenſationes in eis contentas, ſed tantùm ad recipiendas datas: ſed certè debebat ergo hoc initio dicere, & non ſimplicem datam, ſed etiam ſupplicationem cum dicta clauſula recipere, decipiendo reſignatarium qui in fide datarii confidebat, & negotium ſuum confectum & in tuto fore putabat, prout in præcedentibus legationibus ſolebant hujuſmodi res in tuto eſſe: & alioquin reſignatarius ſibi apud Ordinarium vel Papam providiſſet, nec beneficium perdidiſſet, imò nec Legatus hoc beneficium lucratus fuiſſet, niſi adventu & expoſitione reſignatarii de occaſione hujus prædæ admonitus fuiſſet, & ſaltem initio debebat illum excludere, & non hac diſſimulatione eludere, & ſibi negotiari: Quare à primoribus noſtri Ordinis concluſum fuit datarium illum teneri ad intereſſe. Multæ ſunt aliæ fraudes & negotiationes indignæ & corrigendæ à Rege vel Senatu cujus intereſt. *c. principes ſæculi. c. Regum officium. c. adminiſtratores.* 23. qu. 5. & ſuprà num. 128. Ex quibus habes hanc regulam, novo & analytico ſtylo tam in theoria, quàm in praxi plenè expeditam.

432. Adhuc corollarii gratia adde ad materiam mandatorum ſuprà numero 250. Quidam monachus monaſterii Bonævallis Benedictini Ordinis Carnotenſis diœceſis mandatum impetravit ad abbatiam ſancti Criſpini ejuſdem ordinis, dicens ſe expreſsè profeſſum eundem ordinem, tacitè tamen quòd eſſet profeſſus & monachus alterius monaſterii, quod objiciebat proviſus per obitum ab Ordinario de beneficio aliàs cadente in illud mandatum, & inſuper quòd abbas gravatus non habebat niſi quatuor regularia ad ſuam diſpoſitionem, & ſic quòd non poterat gravari de regulari, licèt bene de ſeculari, quia habebat viginti ſæcularia ad ſuam collationem vel præſentationem, & aliàs eſſet mandatum reſtrictum ad quatuor, ſive ad unum vacaturum de quatuor regularibus tantum, & ſic nullum, maximè cum mandatarius non eſſet per bullam mandati, nec aliàs diſpenſatus ad ſæcularia, & quòd Ordinarius debet habere libertatem ſe liberandi de quovis primo vacaturo, ſaltem de uno ex decem: Reſpon. quòd quamvis illud eſſet æquum & conforme concilio Baſilienſi, pragmaticæ ſanctioni, & conſtitutioni Ludovici XII. Regis editæ anno 1512. articul. 2. Tamen per concordata abrogatum eſt, ut dixi ſuprà eodem num. 261. Ideo iſtud objectum non valere.

433. Sed primum concludit per *c. cum ſingula. §. prohibemus. de preben.* in 6. gloſ. pragmaticæ. in titu. *de collatio. §. ſtatuitur.* in verbo *idoneis.* ubi poſt Henricum Bohic. in c. ult. *de relig. domib.* tenet non valere conſuetudinem contrariam prohibitioni. *d. §. prohibemus.* Et ſic mandatum hoc tacito fuit ab initio nullum & ſubreptitium. Amplio non ſolùm ſi mandatarius ſit proviſus per ſuum executorem ad recuſationem abbæ, quo caſu nullum eſt dubium: ſed etiam ſi dictus abba ſponte contulerit.

434. Nec obſtat quod Ordinarius poteſt conferre monacho alterius monaſterii acceptanti vel acceptaturo de conſenſu proprii abbatis, & ſic ſub conditione expreſſa vel tacita canonicæ tranſlationis ad monaſterium à quo beneficium collatum dependet, & quòd illa tranſlatio poteſt ſequi infrà tempus Lateranenſis concilii, de quo in *c. nulla. extra. de conceſ. prabend.* ut olim conſului in pulchra quæſtione, quam menti occurrentem non gravabor obiter addere. Apud Pictavos beneficium clauſtrale dependens à quodam monaſterio ſancti Benedicti ſenioris fuit per Ordinarium collatum monacho alterius monaſterii ſancti Benedicti junioris, qui de conſenſu abbatis ſui acceptavit ſed poſtridie ante aliam hujus tranſlationem invenitur alius impetraſſe à Papa? Reſpond. quòd ex quo monachus habebat conſenſum ſui abbatis, jam erat inchoata tranſlatio, & inſuper quod etiam ſi non eſſet inchoata, tamen ſatis eſt quòd Papa jam erat præventus per Ordinarium, qui incœperat partibus ſuis canonicè fungi, & tranſlationem dicti monachi infrà ſemeſtre ſibi jure communi datam perfecit: & ſic non eſt locus præventioni Papæ.

435. Quia prohibitio. *d. §. prohibemus.* non eſt ab- *Intellect. §. prohibemus. de præb. in 6.*
ſoluta: ſed habet exceptionem, niſi canonicè transferantur, quæ exceptio debet aliquid operari ad conſervationem collationis ordinariæ & juris communis, quo ante lib. 6. Decretalium licebat conferre monacho alterius monaſterii ſine alia tranſlatione, & aliàs dicta exceptio, niſi canonicè transferantur, nihil operaretur, prout debet: quia. *d. §. prohibemus.* continet non ſolùm novum jus: ſed etiam correctionem veteris juris communis. Et olim monaſteria & ſectæ monachales non æquabant in dignitate & privilegiis parochiales Eccleſias, nec minima officia miniſtrorum Eccleſiæ. Clauſula verò pœnalis ver. *quia verò contra.* in d. *§. prohibemus.* limitatur per eandem exceptionem in verbis diſpoſitivis appoſitam ibi, niſi canonicè transferantur, non dicit niſi jam tranſlati ſint, ſed niſi transferantur, quod eſt futuri temporis & ſic, ut *d. §. prohibemus.* minus corrigat iura vetera: debes intelligi niſi collatio facta monacho alterius tantum monaſterii, nec aliàs inhabili animo transferendi facta ſit & tranſlatio realis poſtea ſaltem infra ſemeſtre vacationis ſequatur. Ex quibus conſului beneficium monacho contra impetrantem Papiſticum adjudicandum.

436. Sed redeundo ad qu. ſuprà, num. 432. Dico hæc valdè diſſimilia eſſe, quia in ultimo themate monachus erat proviſus per Ordinarium: ſed in d. q. per Papam, vel authoritate mandati Papiſtici. Tum in ultimo themate monachus habebat conſenſum abbæ ſui volentis transferre, ut de facto paulo pòſt tranſlatus fuit: ſed in d. q. nec conſenſum ſui abbatis habuit, nec tranſlatus fuit. Et ſic etiam ſi in d. q. monachus fuiſſet proviſus ab Ordinario, adhuc nulla fuiſſet proviſio per *d. §. prohibemus.* Cujus intentione collator non habebat animum ſatisfaciendi, ut habebat in ultimo themate. Quanto fortius nulla eſt proviſio, quando non jure Ordinario contulit: ſed tantùm animo ſatisfaciendi mandato Papiſtico, quod per obreptionem funditus nullum erat. Aderant tamen qui mihi objiciebant clauſulam motus proprii in hujuſmodi mandatis apponi ſolitam, & ſic vitium ſubreptionis ceſſare, & mandatum ſubſiſtere. *c. ſi motu. de prab.* in 6. Sed hoc fulcrum arundine friabilius eſt.

437. Ut enim omittam quòd hæc clauſula non erat inventa tempore Decretalium, nec eſt de forma. *c. mandatum. extra. de reſcript.* ad quam hujuſmodi mandata reſtringuntur & limitantur, & ſic non poſſunt ampliari per nova iura lib. 6. us dixi ſuprà eod. n. 259. dico nullo jure etiam novo caveri quòd clauſula motus etiam proprii & naturalis inducat diſpenſationem vel perpetuam habilitatem, nihil enim operatur niſi in caſibus in jure expreſſis. gloſ. & omnes. in clem. *ſi Romanus de prabend.* & ſic *d. c. ſi motu proprio de praben.* in 6. *οὐδὲν πρὸς ἔπος.* Ibi enim nulla datur diſpenſatio, nulla habilitas, ſed tollitur ſubreptio ad effectum momentaneum eligendi inter beneficia antiqua & nova: ſed hic agitur de habilitate & diſpenſatione, eaque in perpetuum introducenda: igitur *d. c.* non eſt ad propoſitum noſtrum, & longè aliud Papam ignorare collatarium ſuum habere alia beneficia, de quibus tamen ſimul tenendis motus proprius non diſpenſat: aliud Papam ignorare collatarium ſuum eſſe incapacem, in quo etiam verus & naturalis motus nihil facit: igitur multominus motus fictus etiam Papa ignorante & ſtilo hujuſmodi mandatorum inſertus, quæ multùm differunt, ut dicam infrà in reg. *de annali poſſeſſo.* numero 98.

438. Itaque cum pro proviſione Ordinarii concluſiſſem, addidit mandatarius, ſed non oſtendit, ſe ante mandatum ſuum obtinuiſſe diſpenſationem ad dicto cujuſvis ordinis, & jactabat ſe habere ſignaturam quam non produxit in prima inſtantia, nec adhuc oſtendebat. Reſpondi illam videndam eſſe, nec aliud addidi, ne fortè illos nimiùm vel ad falſitates uſque ingenioſos artifices, niſi re perſpecta & concurrente juſtitia cauſæ juvarem.

439. Si enim eſſet vera ſignatura ejuſdem pontificis qui mandatum conceſſit, non dubitarem defendi poſſe bullis priùs aut debita verificatione habitis: tametſi in bullis mandati nulla hujuſmodi gratiæ diſpenſatoriæ mentio facta ſit, & allegari poſſit quod gloſſ. ult. & doctor. notant in *c. apoſtolica. de prab. in* 6. Quia ſatis eſt quod in mandato non additur diſpenſatio diſpenſationi. per not in *c. ult. de filius presbyt.* in 6. & dixi in annotatio. ad Philip. Dec *in l. liberos. C. d. collatio.* & ſatis conſtaret de mente ejuſdem pontificis. Secùs ſi eſſet diſpenſatio præcedentium pontificum, quia pontifex iſte diſpenſationes regularium uſque adeo averſatur, ut etiam diſpenſationis prædeceſſorum ſuorum bullas ſub forma *rationi congruit*, concedere detrectet. Quod ſi iſte mandatarius expreſſiſſet ſe monachum alterius monaſterii, ſed à Paulo III. diſpenſatum, Paulus iſte IV. faciliùs novi mandati novam gratiam recuſaſſet, quàm veteris gratiæ bullas in forma *rationi congruit*: ex quo conſequitur hunc mandatarium non poſſe hac in re juvari clauſula *motus proprii* contra veriſimilem mentem concedentis. per not. docto. in *c. ſi motu. de prabe d.* in 6. Felyn. in *c. in noſtra. corol.* 36. *extra. de reſcript.*

Thema. 440. Ruſus circa mandata occurrit quotidiana quæſt. Beneficium menſe Aprilis reſignatum in manu Legati, qui contulit graduato ſimplici cum derogatione hujus regulæ, & cum clauſula, *etiam ſi per obitum*, an mandatarius petere poſſit, & à quo? Breviter reſpondi, non debet petere à Legato, cui etiam mandatum non inſinuavit: ſed poteſt petere ab Ordinario ſtatim poſt dictam reſignationem admiſſam: non enim vacat in curia Legati, ſed ubique; ut dicam in reg. *de publicand.* q. 3. & ſic Ordinarius poteſt prævenire Legatum ex capite reſignationis per Legatum admiſſæ, & recuſante vel differente Ordinario faciet ſibi mandatarius conferri per ſuum executorem & hoc valebit indiſtinctè, duobus tantùm caſibus exceptis.

441. Primus, ſi mandatarius requiſitiones ſuas non faceret infrà ſemeſtre dictæ reſignationis admiſſæ, quia ex illo capite privatus eſſet etiam in perpetuum conſumpto mandato, ſi illa vacatio rata maneret. Secundus caſus ſi reſignans poſt menſem à dicta admiſſione maneret, & moreretur in poſſeſſione nulla publicatione facta per impetrantem ex capite dictæ reſignationis. Tunc enim non vacat per reſignationem præteritam, quæ per regulam *de publicandis* reſoluta eſt: ſed vacat per obitum ſecutum, & infrà ſemeſtre ab obitu poteſt mandatarius requiſitiones ſuas facere ex capite obitus.

442. Sed quid ſi ſtatim à reſignatione impetravit ab Ordinario, vel ſuo executore in vim mandati, ſed negligens fuit publicare & poſſeſſionem petere, & interim reſignans poſt menſem in poſſeſſione obiit, & Legatus contulit uni per obitum, Ordinarius alii per eundem obitum? videretur jus mandatarii conſumptum propter ſuam negligentiam, ſed non eſt ita: bene quidem conſumptum eſt ex capite reſignationis, ſed redintegratur ex capite obitus, per quem reſignatio retrò & impetratio mandatarii & collatio ex cap. reſignationis pro infectis habentur. Tum proviſi per obitum non poſſunt allegare non vacaſſe per obitum, & ſic tanquam ex nova & ſola vacatione excluduntur à mandatario quem Legatus non poteſt prævenire, licèt Papa poſſit.

443. Sed quid ſi ille reſignans erat infirmus, mandatarius autem ſtatim per Ordinarium vel executorem ſuum ſibi provideri fecit & poſſeſſionem cœpit, ſed reſignans de eadem infirmitate infrà viceſimum diem obiit, an titulus mandatarii reſolvatur? & an ſibi ſit opus novo titulo, & interim poſſit in vim ejuſdem mandati petere? Ad primum incidentis quæſtionis articulum, videretur non eſſe locum huic regulæ ex quo collatio facta eſt per Ordinarium: in quo hæc regula locum non habet, ut ſuprà numero 30. numer. 75. Tum quia, ut dixi, per talem reſignationem non magis vacat beneficium in manibus Legati, quàm in manibus Ordinarii. Latus hic eſt diſputationis campus.

444. Sed breviter ſolvendo dico locum eſſe regulæ, ex quo reſignatio non facta in manibus Ordinarii, ſed in manibus Legati, & admiſſa per eum apud quem locus eſt præſtationi conſenſus & aliis regulis Cancellariæ, ut apud Papam: Tum quia hujuſmodi reſignatio extraordinaria eſt, nec tam favorabilis ut facta & admiſſa per Ordinarium, & ſic tanto facilius reſolvi poteſt: Tum verba regulæ hoc caſu conveniunt & adaptantur, ex quo reſignatio eſt admiſſa per Legatum. juxta not. ſuprà eodem numero 35. Et ſic mandataria non obſtante intermedia proviſione ſua per hanc regulam reſoluta & extincta, poteſt & debet de novo per obitum ſibi provideri facere, & hoc quando Legatus non derogavit huic reg. vel quando non habebat poteſtatem derogandi, de quo ſuprà. eod. quæſt. 2. num. 127.

445. Sed quid ſi de facto derogavit: & ei de facto Ampliatio 30. hujus regulæ.
(ut nunc) toleratur ut derogare poſſit? Reſpon. nullo modo potuit derogare in præjudicium mandatarii, quia ut Legatus non poteſt prævenire mandatarium, nec aliquis in ejus præjudicium, nec jure quidem præventionis facere: ita non poteſt huic regulæ derogare quando vel quatenus hoc mandatario præjudicaret. Dices, quorſum hæc? Aut enim mandatarius ſibi ſtatim providit ante obitum reſignantis, vel poſt, & ſic videtur hæc qu. ſuperflua. Reſpon. ſi mandatarius ſtatim à reſignatione ſibi provideri fecit, & tamen negligens fuit publicare & poſſeſſionem capere infrà menſem, quo lapſo reſignans obiit in poſſeſſione, mandatarius non tenetur hoc caſu novam proviſionem capere: ſed in vim prioris poſſeſſionem capere poteſt; veteri vacatione non reſoluta beneficio derogationis hujus regulæ; quam Legatus potuit facere ad commodum mandatarii.

446. Nec obſtat quod legatus de hoc non cogitavit, nec voluit derogare ad commodum alterius quàm ſui collatarii, quia verum eſt. Sed dico quòd ex quo conſtat beneficium eſſe debitum mandatario, & eum ex vera vacatione tempore collationis ſuæ impetraſſe, & collationem ſibi debitam fuiſſe, cùm juſtam cauſam habeat (utpote creditor hujus beneficii) dicitur certare de damno vitando, & ſic excuſatur à juſta ignorantia, vel etiam errore ex eò quod (putatur derogationem hujus regulæ per Legatum factam, operari quoad omnes) confidit in priori titulo ſibi debito, nec aliter ſibi provideri fecit, error juris non debet ei nocere, ſed illum defendere in jure quæſito conſervando *l. juris ignorantia. l. error. de jur. & fact. ignorant.* Dyous & alii. in *c. ignorantia. de reg. iur.* in 6.

447. Iterum dices, quorſum dixi Legatum poſſe derogare huic regulæ ad commodum mandatarii? Reſpon. quia poteſt contingere quòd à reſignatione admiſſa per Legatum Calendis Maii, mandatarius tacuit per ſex menſes, & interim reſignans mortuus eſt in poſſeſſione in fine Julii, tunc quamvis collatarius Legati qui non ritè publicavit excluſus ſit, & quoad ſe locum fecerit nominatis: tamen illos excludere poteſt mandatarius infra idem ſemeſtre, infrà quod requirere poſſunt nominati, videlicet

uſque ad finem Januarii immediatè ſequentia. Quia quamvis Calendis Maii beneficium verè vacare incœperit: tamen illa vacatio Calendis Junii reſoluta fuit, in vim regulæ *de publicandis*, & ſic ſemeſtre ex capite obitus incœpit in fine Julii, & quemadmodum hoc eſt clarum: ita ſi contigerit reſignantem qui erat infirmus de eadem infirmitate mori viceſima die dicti menſis Maii, & mandatarium nullam diligentiam feciſſe per ſemeſtre à Calendis Maii.

448. Tamen ultima die ſemeſtris à dicto obitu videlicet viceſima die Novembris immediatè ſequentis poterit ex capite obitus petere, & valebit proviſio ſibi facta in vim mandati, non obſtante dicta derogatione Legati per quam beneficium dicitur vacaſſe, non per obitum; ſed per veterem reſignationem conſervatam per dictam derogationem, & ſic non obſtante quòd mandatarius non eſſet infrà ſemeſtre, ſed excluſus ut pote novemdecim diebus ultra ſemeſtre lapſis, tum quia derogatio Legati non valet in præjudicium mandatarii, ut dixi, tum quia derogatio illa diſpenſatoria eſt reſtricta & limitata ad collationem & collatarium cujus intuitu & favore derogatur, nec ad alios extenditur, ut dixi ſuprà eod. num. 29. hinc ſive Papa, ſive Legatus ad reſignationem infirmi conferendo derogaverit huic regulæ, ſed collatio non valuerit propter incapacitatem collatarii, vel aliam cauſam, verum eſt per hanc regulam beneficium vacaſſe quod ad omnes, non per reſignationem ſed per obitum, & ex die obitus tempus vacationis & impetrationis numerandum, exceptis tamen illis quibus beneficium etiam ex capite reſignationis fuiſſet debitum, qui concertant de jure conſervando & damno vitando, qui defenduntur & excuſantur, ut nuper dixi. Et ſic ad ſecundum quoque dictæ quæſtionis incidentis articulum ſup. num. 438. reſponſum eſt, & habes nonam & triceſimam ampliationem ad hanc regulam.

449. Et circa id quod dixi de vacantibus in menſibus ſimplicium graduatorum quæſtio emergit, an Legatus conferre poſſit graduato qualificato? quod vulgares putant: ſed falſum eſt, quia non habet gratificationem, ſed Ordinarius gravatus, cui nominatim hoc jus gratificandi datum eſt à ſanctione pragmatica & à concordatis.

450. Quod ſi legatus non poteſt uti præventione in præjudicium nominatorum vel graduatorum ut certiſſimum eſt: ita nec gratificatione. Ut enim Ordinarii ultra menſes nominatorum gravantur in menſibus graduatorum ſimplicium: ita relevantur in hoc ut inter plures graduatos gratificari poſſint quem voluerint. Idque in eadem oratione ſanctum eſt: Ergo uniformiter & non difformiter ſe habet eadem ſanctio & oratio. *l. iam hoc iure. de vulg. & pupil. l. ult. C. de ſentent. & interlocutio. omn. iudic. Jaſon in l. in teſtamento.* colum. 3. & ibi Phil. Dec. col. 4. *C. de teſtam. militar.* Ampliat Jaſon in 162. col. lib. 2.

451. Ut igitur neceſſitas conferendi graduatis impoſita Ordinario habet vim contractus: ita facultas gratificandi ei data tenet in vim ejuſdem contractus, ut in uno gravatus in alio relevetur Ordinarius: & ſic excepta ſolius Papæ præventione jus gratificandi non poteſt illi auferri. Poſtquam autem unus graduatorum requiſivit ab Ordinario gravato vel ejus vicario, nec Papa quidem præveniri poteſt etiam per viam gratificationis uni graduato inſinuato & debitè qualificato & ita utimur. Sed jamdudum tempus eſt tollendi manum de tabula hac Tranſeamus ad regulam *de publicandis* ut ſcripſi ſecundùm ſententiam noſtram, de qua ſuprà qu. 5. nuperrimè die Martis, prima hujus Auguſti anno ſeſquimilleſimo quinquageſimo nono judicatum fuit per areſtum magni Conſilii Regis Franciſci ſecundi Pontiſatæ ſedentis, ſuper præbenda Eccleſiæ Pariſienſis contra advocatum hujus ſenatus vel ejus fratrem impetratorem per reſignationem: & plenum poſſeſſorium adjudicatum proviſo per obitum jure Ordinario, id eſt, per vicarium Cardinalis Joannis Bellæi, qui reſignando Epiſcopatum Pariſienſem juxta conventiculam Tridentinam reſervavit ſibi beneficiorum collationem, non obſtante revocatione ſeu derogatione dicti indulti conclavis facta per eundem Papam non obſtante etiam oppoſitione facta per eundem reſignatarium publicationi ejuſdem indulti in eodem magno Conſilio factæ, & aliis quibuſcumque edificationibus, non obſtantibus. Et dicitur reſignatarius damnatus in ſumptus litis principalis, damna & intereſſe turbationis, ſed abſque impenſis dictæ inſtantiæ oppoſitionis.

Hæc additia ſuprà in fin. num. 223. fol. 160. inſeri debent.

COMMENTARIUS
ANALYTICUS
PRÆFATI CAROLI MOLINÆI,
FRANCIÆ ET GERMANIÆ JURECONSULTI SOLERTISSIMI,

In regulam Cancellariæ *de publicandis Reſignationibus*, ab eodem authore recognitus, cum luculento auctario.

EPITOME REGULÆ CANCELLARIÆ XXXIV.
de publicandis Reſignationibus.

1. *Tex reg. cum ſcholiis.*
2. *Duo primi fines principales hujus regulæ 5.*
3. *Hæc reg. firmior eſt priore: nec Papa derogare poteſt.*
Fraus & dolus futurus, nec per Papam, nec per legem remitti poſſunt.
Poſſe peccare non eſt poſſe, ſed non poſſe.
4. *Tertius principalis finis hujus reg. contra reſervationes, & regreſſus indirectos 6.*
8 *7.*
Areſtum. Papa non habet poteſtatem homologandi concordata mercenaria in fraudem veterum Canonum & Decretorum de reſervationibus ſublatis.
9. *Ab executione concordati abuſivi poteſt ſtatim appellari ut ab abuſu, & beneficium conferri per Ordinarium.*
11. *Hæc reg. tortuosè ſcripta 13.*
12. *Quæſtio 1. quæ requirantur, ut per obitum vacet, per hanc regulam.*
13. *Rota erat faciens de copula alternativam.*
14. *Sol. utrumque copulativè requiri.*
Reg. hæc habet propoſitionem, & limitationem.
Ordo intellectus præſtat.
15. *Duæ orationes hypotheticæ in hac regula.*
Prior fundat intentionem impetrantis per obitum.
Secundaria fundat exceptionem reſignatarii.
16. *Supervacua eſt additio Adria. VI. ad hanc regulam. 19.*
17. *Error rotæ proceſſit ex confuſione relationum.*
18. *Exemplum. Paulus III. male addidit alternativam.*
20. *Quæſtio. 2. an ſufficiat publicari poſt tempus, vivo reſignante? 228. 335.*
Qui non ſervat tempus, non ſervat formam.
21. *Sol. Sat eſt fieri vivo & poſſidente reſignante. fol. 1. num. 156.*
22. *In pœnis benignius, & liquidiſſimè conſtare debet.*
Sed publicatio dilata in tempus mortis non valet.
23. *Quæſtio 3. ſi reſignatum apud Legatum? quod menſis tantùm.*
24. *Curia Legati non eſt curia Romana.*
Legatus non poteſt officium exercere in curia.
In pœnalibus non eſt recedendum à proprietate verborum.
25. *Hæc reg. magis eſt directiva, quàm pœnalis, eſtque favorabilis.*
26. *Quæſtio 4. an excluſus per hanc regu. titu. habeat coloratum?*
27. *Privatus ſententia hominis vel canonis, non habet titulum coloratum.*
28. *Extravagans publicata idem quod lex ſcripta.*
29. *Facilius deletur titulus ex cauſa ab initio inexiſtente, quàm ex nova ſuperveniente.*
30 *Simoniacus juvari nequit titulo de pacificis.*
Quàm execrabilis & deteſtanda ſimonia.
Simonia mentalis non ligat in foro conſcientia.
31. *Hodie judices etiam ſæculares de ſimonia cognoſcunt.*
32. *Hæc regula non tollit colorem tituli, qui à multis circunſtantiis pendet.*
33. *Quæſtio 5. an regula locum habeat in reſignatario*

gnatario primi reſignatarii ? 155.
In beneficiis non eſt ſucceſsio, ſed novum jus.
Limita 42. & 43.
34. *Diſpoſitio pœnalis extenditur, ne ſit eluſoria.*
35. *Refellitur opinio negativa, quam Gomeſius meta Rota tenet.*
Modica diverſitas facti magnam juris diverſitatem parit.
36. *Reg. de annali poſſeſſore.*
37. *Hæc regula, & regula 32. reales ſunt & ſucceſſores ſequuntur.* 38.
39. *Rejicitur diſtinctio Gomeſii.*
40. *Solutio pro affirmativa, ſive cedat vel decedat reſignatarius.* 41. 50.
42. *Succeſſor in beneficio, licèt non capiat jus à prædeceſſore, tamen non capit jus firmius.* 152.
43. *Quando tenetur probare de jure deceſſoris.*
44. *Requiſitio unius nominati impedit præventiones, quoad omnes nominatos.*
45. *Quæſtio 6. regula non procedit reſignante infra hoc tempus moriente.*
46. *Suſpectior eſt mutatio facto hominis contingens, quàm natura.*
47. *Quæſtio 7. an regula procedat in morte civili?*
Verba naturaliter intelligenda.
49. *Non etymologia, ſed uſus propriam ſignificationem facit.*
52. *Reſignatio in favorem lucrativa, odioſa, ſimoniaca.* 115
53. *Reg. Cancellariæ recipiuntur apud nos ut remedium politicum contra fraudes, & ita debent interpretari.*
54. *1. Hypotheſis, quando reſignans poſt ſemeſtre alii reſignat; qui poſſeſsionem capit, & mox reſignans moritur.*
55. *Non debet quis alii lucrum invidere, quod alioquin perditurus erat.*
56. *Diligens non debet deterioris eſſe conditionis, quàm negligens.* 58.
57. *Præſumitur contra eum qui differt agere, donec probatio depereat.*
58. *Cenſetur in poſſeſſione decedere, qui alium loco ſui in poſſeſſione relinquit.*
60. *Quid ſi ſimul concurrit tertius impetrans per obitum reſignantis?*
61. *Hæc regula facta eſt in favorem impetrantis per obitum poſſeſſoris.* 72.
62. *2. Hypotheſis de impetrante per c. de multa. in quod reſignans poſt ſex menſes incidit.*
63. *Clem. alti. de procur. habet locum etiam in morte civili.*
65. *c. Suſceptum. de reſcript. in 6. loquitur in materia reſtringibili.* 204.
66. *Verba legis facilius extenduntur.*
67. *Frequentiæ cauſa expreſſum non reſtringit.*
68. *3. Hypotheſis, quando reſignans, poſt tempus regulæ per ſententiam privatur.*
4. Hypotheſis, quando reſignans poſt tempus reg. permutans moritur in poſſeſſione beneficii compermutati.
69. *Refert collationem irritam fieri ab initio, vel ex poſt facto, & vi hujus regulæ vel juris communis.*
70. *Tria membra.*
71. *Hæc reg. incipit à quatuor conditionibus.* 267.
72. *Limitata cauſa limitatum parit effectum.*
73. *Non obſtant arg. à fortiori, nec abſurda. quia hæc regula noluit omnibus obviare.*
74. *Collatio primi reſignatarii erat actu valida licet potentia reſolubilis.* 235.
75. *Initio nullum non convaleſcit: etiam ſi ceſſet cauſa impediens.*
76. *Summa, clauſulæ reſervationum, & ad jus vacaturum, non valent.* 249.
77 *Tamen ſecundo, vel tertiò prodeſſet annalis, vel triennalis poſſeſſor.*
78. *Solutio in 1. hypotheſi locus eſt reg. ſi reſignans moritur in poſſeſsione; ſecus ſi poſt ſemeſtre privatur titulo beneficii, ſed non poſſeſsione.*
79. *Mors civilis comitata amiſsione poſſeſsionis facit locum regulæ.* 83.
80. *Ut in profeſsione monachali & ubicunque mors civilis, eundem quantum ad hoc habet effectum* 81. 101. 104. 356. *quod non debet extendi niſi duobus concurrentibus.* 105.
82. *Sufficit ſimilitudo reſpectu ejus de quo quæritur.*
84. *In profeſsione monachali aliud non expectatur: ſed in alia civilis obitus ſpecie expectatur realis totius poſſeſsionis & detentionis admiſsio.*
85. *Prior reſignatarius non poteſt publicare poſtquam ſecundus poſſeſsionem poſt ſemeſtre primæ reſignationis accepit, etiam ſi primus reſignans adhuc vivit.* 86.
87. *Nec dicitur Ordinarius variare per ſecundam ejuſdem reſignationem conferendo tertio.*
88. *Fallit ſi conſtat de dolo ſecundi reſignatarii vel collatarii, ſaltem præſumptive.* 92.
89. *Amplio 6. etiam ſi reſignans conduxit à reſignatario & poſt tempus hujus regulæ miſit in poſſeſsionem ſecundum reſignatarium ignorantem etiam continuando penſiones primo.*
90. *L. ult. C. de acq. vel retinend. poſſeſ. non habet locum in his beneficiis.*
91. *Beneficia ſunt juris publici, nec in his datur reſtitutio in integrum, ut in patrimonialibus.*
93 *Ratio 2. Hypotheſis.*
94 *Pœna, c. cùm multa. de præb. non habet locum ex eo ſolo, quòd quis remanet in poſſeſsione poſt reſignationem admiſſam.*
95. *Sed poteſt publicatio fieri, quandiu reſignans manet in detentione.*
96. *Deciſio 3. Hypotheſis.*
97. *Sententia privationis lata poſt tempus hujus reg. contra reſignantem facit jus reſignatarium qui non poteſt appellare.*
98. *In tertia hypotheſi, reſignatarius jure communi ob fraudem excluditur.*
99. *Reſignationes mutuæ, & occultatæ non valent: ut ſimoniacæ.*

100. *Hæc reg. loquitur de reſignatione valida & canonica.*

102. *Juſtius excluditur ſecundus reſignatarius facto reſignantis, quàm fato.*

103. *Secunda reſignatio facta infra tempus hujus reg. non poteſt convaleſcere, ſed beneſacta poſt.* 107. 108. 109.

106. *Hæc reg. operatur veritatem ex nunc, fictionem ex tunc.*

Hæc reg. (ut præcedens) non fictionem, ſed veram vacationem per obitum inducit.

110. *Hæc regula rectè limitata fuit, ad caſum naturalis obitus.*

111. *Infiniti & perplexi modi vacationis civilium.*

112. *Quæſtio 8. an hæc regula procedat in permutatione?*

113. 5. *Præcipua capita hujus quæſtionis.* 17. 18. 119. 120.

114. *Subjectum hujus regulæ eſt reſignatio, quæ citra hanc regulam, impediret vacare per obitum.*

116. *Quadruplex reſignatio in favorem.*

118. *Aliud vacare per obitum reſignantis, jure communi: aliud vi hujus regulæ.*

119. *Permutatio, de cujus fraude vel ſimulatione conſtat, non ſpectat ad hanc regulam.*

120. *Compermutans ſuperſtes non poteſt uti bona fortuna.*

121. 1. *Hypotheſis, quando alter moritur in poſſeſſione poſt tempus.*

122. *Diſpoſitio loquens in ſimplici, non debet extendi ad mixtum.*

123. *Nec ad caſum habentem ſpecificam determinationem.*

Non debet argui de lucro, ad damnum vitandum

124. *Non debet utrumque vacare per mortem alterutrius.* 131.

125. *Præfertur is pro quo facit jus commune.*

126. *Arg. pro affirmativa, quia l. non diſtinguit.*

127. *Lex odioſa extenditur: ne ſit cluſoria.*

Melius, verbis edicti ſervire.

129. *Damnum quod quis culpa ſentit, ei imputatur.*

130. *Evictio legis non debetur, nec ob cauſam de novo ſupervenientem.*

131. *Correlativorum eadem natura, etiam in correctoriis.*

132. *Permutatio per unum utriuſque procuratorem fieri poteſt.*

134. *Sol. quod locus eſt regulæ, & ſuperſtes redit ad beneficium.* 140. 151.

135. *Permutatio non poteſt reſolvi, niſi utrimque* 142. 150. 165. 188.

Limito num. 164. 170.

136. *Secus in mutuis reſignationibus.* 137.

138. *Hæc regula facta eſt in odium reſignantis, & reſignatariorum.*

141. *Secunda hypotheſis, quando uterque mortuus eſt infra tempus.*

143. *Tertia hypotheſis, quando uterque mortuus eſt, alter infra, alter poſt tempus.*

144. *Fictio non trahitur retrò contra tertium, vel actus perfectos.*

153. *Fictio non debet eſſe potentior ad reſolvendum, quàm ad confirmandum.*

154. *Reſignatio cauſa permutationis conditionalis eſt.* 179. 181. 183. 184. 186.

155. *Modica circumſtantia jus variat.*

156. *Publicatio fieri non poteſt etiam vivo reſignante ſed re non integra.* 159. 160. 161.

157. *Reſignans licite poſſidet & adminiſtrat; uſque ad adventum ſucceſſoris.*

158. *Laudabile eſt lites averſari.*

Publicatio eſt actus extra judicialis.

162. 4 *Hypotheſis.*

163. *Tertius reſignans alteri permutantium non permutat, nec evictio debetur: niſi ſcriptum ſit in pacto à Papa approbato ſpecificè, non per clauſulas generales.* 164.

164. *Acceſſorium, reſciſſo principali reſolvitur: ſed non è converſo.*

165. 5. *Hypotheſis.*

166. *Publicatio limitatur ad jus & perſonam publicantis, nec prodeſt conſorti.*

167. *Publicatio principaliter, non enuntiativè fieri debet.*

168. *Plures contractus una contemplatione facti, pro uno habentur.*

169. *An ſint tot permutationes quot beneficia? Reſponſio.* 170.

170. *In beneficiis Eccleſiaſticis non curatur de affectu carnali vel perſonarum: ſed ſimonia eſſet.* 171.

171. *Concluſio. q.* 8. *num.* 178. 197.

173. *Fallit 1. in permutatione ad utilitatem Eccleſiæ.*

Forma mandati non exceditur, ſi pinguius impletur.

174. *Fallit 2. in permutatione ad finem unionis.*

175. *Ordinarius poteſt admittere reſignationem in favorem Eccleſiæ, non perſonæ.*

176. *Tunc debet eſſe utilitas, non ſolum in termino à quo, ſed etiam in termino ad quem.*

180. *Triplex conditio, præſens, ſuſpenſiva, reſolutoria. Intellectus. c. 2. de elect. in 6.*

181. *Conditio reſolutoria minus exorbitat, & potius præſumitur, quam ſuſpenſiva.*

182. *Conditio reſolutoria trahitur retro, non ſuſpenſiva.*

183. *Beneficium poteſt permutari cum hoſpitali, vel jure prætenſo.* 184. 185. 186.

187. *Evictio in permutatione.*

188. *Superſtes non gaudet bona fortuna; etiam in eligendo: niſi permutatio ſit impedita dolo defuncti.* 189.

190. *Quo caſu Ordinarius cogit eum eligere.* 191.

198. *Impetrans per verum modum vacandi occultum, præfertur impetranti per modum putativum.*

200. *Fallit. ex clauſula* quoviſmodo, *qua poteſt Ordinarius uti.* 327. 346.

201. *Parochiani, & alii non prætendentes titulum non poſſunt objicere impetranti, alium eſſe modum vacandi.*

202. *Non valet impetratio per incapacitatem, poſt obitum, vel reſignationem pacifici.*

203. *Idem ſi poſt impetrationem poſſeſſor, ante citationem reſignavit?*

205. *Quæſtio 9. à quo tempore incipit currere tempus publicandi?*

206. *Conſenſus præſtari poteſt, poſt annum à morte reſignantis* 221.

Publicatio an poßit fieri ſine bullis. 207. 271.

207. *Solo verbo gratia perfecta eſt.*

208. *Abuſus præventionum Papæ & parvarum datarum curiæ Romanæ.* 211. 212. 216. 218.

213. *Solut. quod à data reſignationis admiſſæ.* 215. 216. 222. 223. 224. 235. 236. 351.

Limita. 232. 233.

214. *Impetrans beneficium viventis, fit pro ea vice inhabilis.*

216. *Ut in reg.* de infirmis *inſpicitur data conſenſus, ita hic data ſupplicationis.*

218. *Reg 43 declaratur.* 221.

220. *Edictum Regis contra abuſus.*

224. *c. Statutum de præbend. in 6. generaliter procedit.*

225. *Diſpoſitionis pœnalis prius debent omnes termini verificari.*

Prius quærenda perſona, quàm ſolemnitas.

226. *Semper excipi poteſt de eo, quod ex eadem diſpoſitione oritur.*

Ad impoßibile, vel pendens à gratia principis, nemo obligatur.

227. *Differentia inter regulam* de infirmis, & *regulam* de publicandis. 228. 431.

229. *Hæ regulæ non tendunt ad auferendum omnes abuſus.* 259.

231. *Fraus major ab inſolitis, & abundantiori cautela.* 232.

234. *Hæc reg. non procedit in reſignatione favore Eccleſiæ facta.*

237. *Quæſtio 10. an hoc tempus currat abſenti impedito vel minori?*

238. *Solut. quòd currit indiſtinctè: quia regula loquitur in rem.* 244.

236. *Bonum publicum præfertur fiſco, & privato.*

240. *Minor reſtituitur in beneficiis ad conſervandum, non ad quærendum* 368.

242. *Propter impedimentum ſufficit publicare in loco vicino.*

Tempore belli, & præcluſi itineris, ſignatura per teſtes verificata bullis æquipollens.

243. *Contra impedientem publicationem, ea pro facta habetur: niſi contra reſignantem.*

245. *Reſignatio in favorem pro infecta habetur, ſi reſignatarius repudiet.* 252. 264.

246. *Etiam poſt obitum reſignantis, & trahitur retrò ad confirmandum collationem ordinarii per obitum, ſed non præventionem Papæ: niſi facta ſit ei, cui debetur beneficium* 247.

248. *Declaratur c. ſi tibi abſenti. de præb. in* 6. 249.

250. *Reſignatio fraudulenta non impedit vacationem per obitum.*

251. *Thema implicitum.* 252.

253. *Quæſtio 11. an notificatio facta Ordinario ſit publicatio?*

254. *Ubi ſola ſcientia exigitur, non refert à quo ſciat.*

255. *Quæſtio 12. An hæc regula locum habeat in Ordinario?* 256.

257. *Reſpond. ſic, indiſtinctè.* 259. 260.

Vis Papæ ibi eunti.

258. *Poteſtas Legati temporaria, & extraordinaria.*

261. *Limitatio. §. in hac. in l. qui occidit. ad leg. Aquil.*

262. *Quæſtio 13. Notorium non relevat à publicando.*

263. *Etiam concurrente occulta poſſeßione reſignatarii.*

264. *Non valet publicatio facta tempore, quo populus non convenit.*

265. *Poſſeßio momentanea, vel per actus civiles continuata: indiget publicatione.*

266. *Secus de poſſeßione, realiter & pàlam continuata.*

Geminian. contra obloquentes defenditur.

267. *Non curatur de publicatione, ſi reſignans non moritur in poſſeßione.* 268. 271.

269. *Non ſufficit exhibere inſtrumentum revocationis, niſi mandatum ad notificandum oſtendatur.*

270. *Clauſula* miſſa, &c. *ſignaturis appoſita, fidem non facit.*

271. *Publicatio valet ſine bullis, & reg. pecuniariæ ſpernuntur.* 332.

272. *Antuerpia a Luſitanis decorata.*

Sufficit publicatio & notitia, in loco beneficii.

273. *Quæſtio 14. ſi reſignans reſervavit omnes fructus, adhuc locus eſt regulæ.*

274. *In regno Franciæ non toleratur penſio, ultra tertiam fructuum: etiam in permutatione.*

275. *Unde debitor penſionis, non poteſt privari beneficio c. Odoardus. de ſolution.*

276. *Clauſula* quòd reſignatio reſolvetur non non ſoluta penſione, *abuſiva eſt.*

277. *Non poteſt per Papam, etiam conſenſu prælati, penſio conſtitui ei non prætendenti jus in beneficium idem ſi prætendit jus incoloratum.* 281.

Papa non eſt dominus beneficiorum: nec poteſt facere quod penſio tranſeat ad ſucceſſorem reſignantis.

278. *Refellitur diſtinctio canoniſtarum, an penſio ſit in quota, vel in quantitate?*

279. *Subreptitia eſt penſio nova, priore tacita.*

280. *Licet non requiritur conſenſus patroni, tamen in ſpectantibus ad nominationem Regis, ejus conſenſus requiritur.*

282. *Mutua penſionis creatio non valet, etiam prætextu permutationis.* 283.

284. *De jure, in permutatione beneficiorum non curatur inæqualitas redituum.*

285. *Etiam in abuſu ſuperatur utile ab inutili.*

286. *Penſio ratione tituli perſonalis eſt: ratione verò proprietatis perpetua.*

287. *Papa quos ordines creat, transformat, etiam fundationes regum.* 288.

289. *Penſio ſive perſonalis, ſive realis, contribuere debet in decimis.*
290. *Non valet ceſſio (etiam jurata) fructuum futurorum beneficii.*
Legatus etiam ſi poſſit admittere reſignationes in favorem, *non tamen retenta penſione, vel alio onere: niſi etiam in mandatis habeat.*
291. *Beneficia, & eorum reditus publici juris ſunt.*
292. *Contractus de ſe liciti, propter abuſum prohiberi poſſunt, & publicatio quantumvis ſolemnis non prodeſt ſtante abuſu.* 293. 294.
293. *Concordatum abuſivum à Papa homologatum facit beneficium vacare per obitum non obſtante publicatione, ſi reſignans obiit in poſſeſſione.* 294
295. *Judex eccleſiaſticus cognoſcit de reditu penſionis beneficii, ſed non ſi hypothecariè agatur.*
296. *Quæſtio 15. hæc regula & ſimiles, etiam mortuo Papa vigent.*
297. *Quæſtio 16. hæc regula locum habet etiam in commendatis.*
Hodie commenda eſt collatio diſpenſatoria: nec aliter differt à titulo. 302. 304. 305.
298 *Commenda, ſecundum proprium, & primitivum Eccleſiæ uſum, eſt depoſitum.*
299. *Diſciplina veteris Eccleſiæ.*
300. *Error Gratiani.*
301. *Ex pactis, non ex dominatione, judicatur ſpecies contractus.*
303. *Beneficium commendatum poteſt permutari cum titulato, vel commendato, etiam per Ordinarium.*
305. *Commendatarii poſſunt omnia quæ titularii.*
306. *Commenda Papæ reſignari poteſt in manu Ordinarii.*
307. *Nova declaratio. c. nemo de elect. in 6.*
308 *Commenda Ordinarii durat ultra ſemeſtre donec ſuperior revocet.*
309. *Quæſtio 17. hæc regula non habet locum in conſiſtorialibus: quamvis liget Epiſcopos, & Cardinales.*
310. *Quæſtio 18. publicatio vetus, tempore mortis obſoleta, non valet.*
311. *Non cenſetur factum quod non durat.* 312. 344.
313. *Sufficit tamen, memoriam publicationis publicè reduci.*
314. *Quæſtio 19. ſi quis reſignavit pluries eidem qui publicavit ex ultima tantùm? Arg. ceſſare reg.* 315. 316.
317. *Contra arg. vigere reg.* 318. 319. 320. 323.
321. *Publicatio reiterabilis eſt, nec trahitur ad futura nec ad præterita non expreſſa.* 358.
322. *Dilutiones argumentorum* 1. *partis.*
323. *Suſpectus eſt qui plures reſignationes accepit, nec niſi ſub tempus obitus publicavit.*
324. *Limitatio Gomeſ. reprobatur.*
325. *Publicatio mala repeti poteſt, in terminis hujus reg. ſed non in terminis reg. Eugen. IV.*
326. *Conferuntur argumenta. Diſtinctio plauſibilis.*
327. *Interjectitia hypotheſis.*
328. *Non præſumitur acceptatio: ſed poteſt reſignatarius, poſt obitum acceptare, vel repudiare.*
330. *Collatione facta indigno, contra c. cum in cunctis. devolutio fit ſuperiori.*
333. *Acrior pugna ſi utraque, vel ultima reſignatio ejuſdem, in favorem admiſſa ſit per Papam.*
334. *Exemplum quotidianum.*
335. *Unica bulla vacationes omnes comprehendit.*
336. *Nec tenetur quis ad unam ſe reſtringere.*
337. *Minus indulgendum reſignationi in favorem, quàm reſignationi ſimplici.* 338.
340. *Clauſulæ quantumvis generales, non excedunt mentem.*
Ad 6. vel 7. caſus, omnes reducuntur.
341. *Primus, quando quis pluries reſignavit in manu Ordinarii, qui eidem contulit.*
342. *Hæc regula non eſt facta ad illaqueandum.*
343 *Non debemus exigere plus, quam litera exigat.*
345. *Publicans debet exprimere certam reſignationem, ſed non ſe reſtringere.*
346. *Verba captari non debent.* 348.
349. *Secundus caſus, quando quis reſignavit eidem primo, in favorem, ſecundo ſimpliciter.*
350. *Tertius caſus, quando quis pluries reſignat eidem in favorem.*
351. *Publicanti habenti verum jus, non nocet pluralitas titulorum, vel reſignationum.*
352. *Falſum committens: beneficium pendere debet.*
353. *Quartus caſus, quando quis reſignavit pluribus, & ultimus tantùm publicavit.*
354. *Publicatio perſonalis eſt: nec prodeſt vero titulario negligenti.*
355. *Sicut perſonalis interruptio, ſed ſi reſignans deſiit poſſidere: velut naturalis interruptio, prodeſt vero reſignatario, qui non publicavit.*
Limit. num. 359.
357. *Quintus caſus, quando quis iterum reſignavit reſignatario primi reſignatarii.*
359 *Sextus caſus, quando quis reſignavit duobus, deinde ſecundus acquirit jus primi.*
360. *Septimus caſus quando quis pluries reſignavit, ſed eidem collatum.*
361. *Quæſtio 20. Retroceſſio ex conjunctione perſonarum, & brevitate temporis, præſumitur in fraudem regul.* 362. 364. 369.
363. *Tres præſumptiones ſufficerent ad probandum fraudem.*
366. *Hypotheſis. Mandatum captioſum.*
373. *Mandatum, dolo vel fraude extortum, ipſo jure nullum.* 374.
376. *Perſonæ interpoſitio fraudem auget.*
378. *Revocatio prioris reſignationis fraudulenta præſumitur: niſi ſit palam facta* 379.
380. *Reciprocatio ceſſionem pluries repetita, eo ipſo præſumitur fraudulenta.*

381. *Quæſtio 21. Defectus publicationis primi reſignatarij non prodeſt ſecundo reſignatario.*
382. *Ratificatio non poteſt fieri poſt tempus, nec trahitur retrò niſi extremis habilibus.*
383. *Nulla eſt reſignatio & proviſio facta vi procuratorij ſuperannalis.*
384. *Edictum* Henrici II. contra parvas datas *trahitur & ligat etiam in petitorio & in foro Eccleſiaſtico in geſtis poſt illud edictum.* 405.
385. *Quæſtio 22. Paulus III. Papa promiſit: Paulus IV. condus diſpenſationum.*
386. *Procurator non eſt ante receptas literas* 387. 388. *Amplio n.* 390. 391. 392 393.
389. *Idem de judice delegato & executore, & arbitro.*
394. *Ratificatio non habet locum in reſignationibus beneficiorum.*
395. *Quæſtio 23. thema ſex quæſtionum.*
396. *Laicus poteſt eſſe procurator ad acceptandum vel reſignandum in genere.*
397. *Sed non ad eligendum perſonam incertam.* 398. 408.
399. *Laicus poteſt eſſe procurator ad reſignandum in favorem perſonæ per ſe nominandæ.*
400. *Vt cum clerico poteſt eſſe alter in cauſis ſpiritualibus.*
401. *Olim Cancellaria Romana non admittebat procuratoria ſuperannalia ad reſignandum: ſed à camera Papæ cœpit hoc negligi.*
402. *Non ſufficit procuratorem ſubſtitutum habere præ manibus inſtrumentum ſubſtitutionis, niſi etiam habeat inſtrumentum principale.*
403. *Inſtrumentum referens non probat ſine relato.*
406. *Reſignatio ſubreptitia eſt facta per procuratorem in favorem perſonæ per eum nominandæ, niſi hoc expreſſo.* 409.
407. *Quanto major diſpenſatio, tanto facilior obreptio.*
410. *Quæſtio 24. Quid ſi reſignans moritur in poſſeſſione litigioſa?*
413. *Sol. ſi de facto incumbebat poſſeſſioni, etiam fiduciariæ, locus eſt regulæ: aliàs juri communi.* 414. 419.
415. *Subrogatio in lite non fit poſt an.* 417. 422.
416. *Fallit ſi reſignans ſemper litem proſequatur.* 419. 424.
Quomodo intelligendum, litem in Senatu concluſam non perimi.
418. *Sicut advocato, ita procuratori, & ſollicitatori, non licet cum clieatulo contrahere.*
419. *Intellect. c. ſi hic contra quoſ. ut lite pendente* 6. 421.
420. *Diſciplina Eccleſiaſtica à Papis labefactata.*
422. *Literæ ſubrogationis non ſunt gratiæ: ſed juſtitiæ, etiam in beneficiis.*
423. *In petitorio poteſt peti ſubrogatio jure communi, ſine reſcripto Papæ.*
424 *Lapſus anni non nocet, ſed prodeſt poſſeſſori.* 321.
Incumbens rei, nomine ſuo cenſetur poſſeſſor.
426. *Omnia acta cum reſignante, nocent reſignatario, etiam furioſo: etiam per contumaciam lata.*
427. *Niſi colluſoriè, vel voluntaria ceſſione reſignantis.*
Sententia voluntaria magis eſt contractus, quàm judicium.
428. *Acta cum reſignante, proſunt reſignatario.*
429. *Vt ſit locus huic reg. ſufficit reſignantem incumbere poſſeſſioni etiam litigioſæ, etiam proviſionali: inſpecto tempore quo moritur, non quo reſignavit.*
430. *Verbalis ſequeſtratio plus prodeſt poſſeſſori, quam ſententia recredentiæ.*
431. *Sententia ſubrogationis, etiam ex capite reſignationis, non habet vim publicationis.*
432. *Etiam reſpectu ejus contra quem lata eſt.*
433. *Reſoluta per hanc regulam reſignatione, reſolvitur ſententia, etiam judicis ſecularis: ſuper ea interim lata.*
434. *Exceptio rei judicatæ non obeſt, licet ad idem ſed ex cauſa de novo ſupervenia, agatur.*
435. *Si quis reſignavit, deinde lite mota: & ſequeſtratione facta moritur: ceſſat hæc regula ceſſante colluſione.*
436. *Regulæ* de infirmis & de publicandis *duobus conveniunt, & in 9. differunt.*
437. *Laus juris civilis.*
438. *Nihil eſt de forma mandati Papiſtici, niſi quo vel jus commune plus læditur, vel Ordinarius plus gravatur.*
439. *Diſpenſatio non fit, niſi exprimatur.*
440. *Si beneficium regulare teneatur per ſeculares in commendam, nunquam fit regulare, etiam per quingentos annos.*
441. *Clauſula,* veſtræ vel alterius Eccleſiæ, *non eſt neceſſaria, quando ſcribitur Abbati vel conventui.*
442. *Monaſteria non habent Eccleſiam, ſed parochiali ſubſunt.*
443. *Penſionario qui retinuit collationem beneficiorum, eſt dirigendum mandatum.*
444 *Sole naturali prælato directum & inſinuationis requiſitio illi facta penſionarium ligant.*
445. *Secus quando ad duos jure proprio ſpectat proviſio.*
446 *Beneficium, ſpectans ad gravatum communiter cum alio facit numerum ſubduplum.*

EPITOME.

SI RESIGNANS MORITUR IN POSSESSIONE POST ſemeſtre reſignationis admiſſæ in curia Romana, vel menſem ejus admiſſæ, extra curiam, beneficium vacat per obitum & non per reſignationem: niſi ea reſignatio interim publicata fuerit, & poſſeſſio beneficii petita ab eis quos id contingit: hoc dicit.

Regula XXXIV. De publicandis reſignationibus. Innocentius.

ITEM idem dominus noſter ſtatuit, & ordinavit, quod quæcúnque beneficia eccleſiaſtica ſive in Romana curia, ſive extra eam reſignata[a], ([b] niſi de illis factæ reſignationes) ſi in Romana curia, infra[c] ſex[d] menſes, ſi extra[e] dictam curiam factæ ſint, infra menſem, (ex tunc[f] ubi dicta beneficia conſiſtunt, publicatæ, & poſſeſſio illorum ab eis, quos id contingit petita fuerit.) Si reſignantes iſta poſtmodum in eorundem reſignatorum poſſeſsione deceſſerint, non per reſignationem, ſed per obitum[g] hujuſmodi vacare cenſeantur. [h] Collationes[i] quoque de illis tanquam per reſignationem vacantibus factæ, & inde ſecura nullius ſint roboris, vel momenti.

a *Reſignata*) verè, hoc eſt, reſignatione admiſſa, quod indiſtinctè ſufficit, ut infra quæſt. 9.

b *Niſi*) hæc parentheſis eſt limitatio propoſitionis ſequentis, ibi *ſi reſignantes*, quam hæc parentheſis, aliam parentheſin implicans ſequi debet ordine intellectus infra num. 13.

c *Infra*) quia pendentibus his induciis reſignatio non periclitatur: ſed illis lapſis, & reſignante poſſidente, ſubeſt periculo reſolutionis, ſi reſignans moritur in poſſeſſione, antequam ſatisfiat huic regulæ.

d *Sex*) Sufficiebant tres, ſed Papa ſeptuplò gratificari voluit ad ſe accedentibus, eóſque invitare.

e *Extra*) & ſic ſive apud Legatum vel Ordinarium.

f *Extunc*) id eſt à tempore reſignationis admiſſæ, in fine quæſt. 9. quæſt. 10.

g *Obitum*) etiam civilem quando reſignantes poſt hoc tempus adhuc poſſidentes ceſſerunt vel deſtituti ſunt cum effectu q. 7. n. 72. 156.

h *Cenſeantur*) verè non fictè, infra n. 106.

i *Collationes*) illarum ex prædictis.

INNOCENTIUS VIII. primus author & inventor fuit hujus reg.

1. finis reg. 2. Quæ collimat ad eoſdem fines ad quos & præcedens, videlicet primò ne beneficia (contra canones,) hæreditaria fiant: & ſecundò ne Ordinariis, & expectantibus, vel per obitum poſſeſſoris impetrantibus, ab eis illudatur: 2. finis. & generaliter ad impugnandum, vel reſtringendum reſignationes quæ fiunt ſive in fraudem dictorum Canonum, ſive in fraudem Ordinariorum, ſive in fraudem utrorumque, Et videtur emerſiſſe hæc regula, in conſequentiam prioris, quæ antiquior eſt, & initium habuit à Bonifacio VIII. ut ibi Gomeſ. præfatur. Cùm ergo fraudatores viderent ſibi liberum non eſſe fraudem facere tempore infirmitatis, per priorem regulam cœperunt infirmitatem & periculum mortis prævenire, faciendo in ſanitate hujuſmodi reſignationes in favorem: ſed occultando eas & ſecretas habendo quandiu viverent, ut ad mortem uſque fruerentur. Et ſic major gliſcebat & ſuccedebat fraus, quam ante dictam reg. *de infirm.* quia nec tempore quidem infirmitatis, & mortis detegebatur fraus: ſed demum poſt obitum, & quandoque diu poſt. Quod animadvertens Innoc. VIII. ſanxit hanc regulam: quæ etiam magis neceſſaria erat, quàm præcedens.

3. Unde non minus, ſed ſaltem æquè per eaſdem rationes *favorabilis eſt*: imò fortior, & firmior, quia Papa prioris regulæ expreſsè derogare poteſt. & dare nominatim Legato poteſtatem derogandi, ut receptum eſt, & dixi in reg. præcedenti n. 127. Huic regulæ Papa derogare nequit. Sed huic regulæ Papa nullo modo derogare poteſt, nec dare poteſtatem derogandi, quia iſtud non ſolum eſſet remittere dolum, vel fraude de futuro, (quod nullo pacto nec inter vivos, nec in teſtamento, nec per legem quidem fieri poteſt. l. *ſi unus.* §. *illud nulla.* & ibi Bart. & omnes. *de pact. l. convenire. de pact. dotal.*) ſed etiam eſſet diſpenſare ad delinquendum, & ad hoc invitare & authorare, cujus ſecundùm theologos, Poſſe peccare non eſt poſſe nulla eſt poteſtas: nam peccare, infirmari, deficere, non eſt poſſe: ſed non poſſe. tex. in c. ult. in fi. *de pœnit.* diſt. 2. Bal. conſi. 326. n. 3. lib. 1. Magiſter ſententiarum lib. 1. diſt. 42. & ibi Bonavent. q. 2. Gabriel Biel. quæſt. unica. vel niſi prout ſymbolicè dicitur poteſtas diaboli. Apocal. c. 13. ibi *& dedit illi draco potentiam ſuam & thorum ſuum: & poteſtatem magnam*: loquitur enim de poteſtate Antichriſti, quæ eſt à diabolo, &c. vel poteſtas tenebrarum. Luc 22.

4. Rurſus adverte, quòd hæc reg. non modò firmior, ſed etiam favorabilior eſt priore regula, *de infir.* hæc enim non ſolùm facta eſt ad duos illos principales fines, ad quos & reg. *de infirmis*, ut ſupra n. 2. ſed etiam ad alium tertium, & æquè principalem, 3. finis. valdéque notabilem finem: videlicet ne pactis, & occultis commerciis privatorum, inſcio Papa, fiant per indirectum, reſervationes effectuales beneficiorum, cum regreſſu. Cupiens enim de beneficio ſuo ſecretè negociari, & illud ex nunc affectum iri Titio, ita tamen, ut ſi ſupervivat illud retineat: nolens tamen, vel non valens redimere à Papa qui fortè pro alio vellet reſervare: vel etiam ſi ad hoc non deſint pecuniæ, deſunt favores: vel ſi utrum deſit, tamen mavult occultè, & furtivè (quod deterius eſt) ſine ſcientia, & authoritate ſummi horum domini facere: reſignando in favorem Titii, cæteris ſimpliciter nullo

regreſſu, nulla reſervatione expreſſa, ſed ſignaturam penes ſe retraheret, & ſecretam teneret, ad hoc ut non ſolùm quandiu viveret, frueretur: ſed etiam præmoriente Titio, liberè de beneficio diſponere poſſet, ut prius; ſi verò ipſe prædecederet, Titius ſuperſtes, dictam ſignaturam ad effectum perduceret, & ſic uter eorum ſuperſtes eſſet, ſemper contra omnes æquè beneficio frueretur, ac ſi expreſsè ſuperſtiti eorum reſervatum eſſet: imò non ſolùm unus, ſed etiam duo, vel plures, vel etiam integra familia, ut apud Lemovicos, poſſent ſic invicem reciprocè reſignare: ut ſuperſtitibus, vel ſuperſtiti omnia beneficia remanerent, non ſolùm in fraudem & ludibrium Canonum & Ordinariorum, ſed etiam in fraudem, & detrimentum Jurium & commodorum curiæ, menſæque Romanæ: ad quod inconveniens reſtringendum, ſancita eſt hæc regula, non ſimpliciter, ut præcedens, *de infirmis*: ſed addito univerſas, & præciſo irritanti decreto, ibi *Collationes quoque & unde ſecuta nullius ſint roboris vel momenti.*

5. Hæc autem fraus alia eſt à prima ſupra n. 2. Aliud enim eſt, quod infirmus, vel moriens, velit beneficium ſuum cadere in talem delectum ſucceſſorem tantùm & adhuc non occultè, ſed palàm, ut in dict. reg. *de infirmis.* Aliud, quod etiam ſanus providere velit, ut tam alii, quam ſibi, ſuperſtitique eorum reſervetur: idque non apertè, ſed occultè, & ſecreta nundinatione, hic enim non ſimplex, ſed multiplex fraus eſt, longè odioſior, & damnabilior priore, quare hæc regula quantò plures, & graviores fraudes reſtringit, tanto juſtior, & favorabilior eſt priore regula *de infirmis*, Non tamen putes, quod Papa hanc regulam fecerit in favorem decreti concilii Baſilienſis, *de reſervationibus ſublatis*, vel pragmaticæ ſanctionis Galliæ in qua decretum illud receptum, & approbatum fuit: quæ ſemper cane pejus, & angue, Papa cum ſua curia oderunt, & (ut per Plati. in Pio 2.) perſecuti ſunt etiam ut hæreſim, ſentis quid ſit, vel non ſit eis hæreſis.

6. Apud nos autem hæc regula valet, & efficax eſt etiam ad cohibendas occultas fraudes, quæ fierent contra decretum illud *de reſervationibus ſublatis.* Unde quando apparet de fraude, ſive de pacto, vel concordato, quantumvis à Papa confirmato, directè vel indirectè, contra illud decretum, non opus eſt hac regula, cùm pinguius, promptius & efficacius ſuccurratur per appellationes ab abuſu, ad curias Parlamentares Galliæ, ut à triginta annis vidi: & nuper die Jovis 11. Februarii anno ſeſquimilleſimo quingenteſimo quinquageſimo in publicis actionibus hujus Senatus diſceptata fuit cauſa hujuſmodi. Quidam monachus Oliverius *Bichon* ſub concordato, à Papa homologato prioratum curatum *de Berchorio* diœceſis Malleacenſis membrum dependens ab Abbatia S. Jovini diœceſis Pictavienſis reſignavit monacho, fratri Carolo *de Livennes* officiali Malleacenſi, qui recebitur, & promiſit, eundem prioratum reſignanti, ſeu perſonæ per eum nominandæ, infra biennium, à die homologati concordati reſtituere: & caſu quo per impotentiam juris, aut facti, non poſſet, tenebitur beneficium pacificum, regulare, non litigioſum, ab omni penſione liberum, valoris annuarum ducentarum librarum tradere, & infra illud biennium, penſionem annuam ejuſdem valoris, ad quam etiam idem beneficium locatum erat, uſque ad complementum concordati: quo cum clauſulis ſolitis, nec aliâs, nec aliter homologato, & poſſeſſione reali publicè per reſignatarium capta, reſignans deinde poſt octodecim menſes deceſſit, & Michael *Chanceau* monachus ejuſdem monaſterii per obitum dicti *Bichon* reſignantis impetrat ab Ordinario, ſed impeditur à dicto officiali & monacho, contendente ſe poſſeſſorem ſeſquianni: & nihil vacaſſe per obitum defuncti, & fiduciariam poſſeſſionem judicio Seneſchalli Pictavienſis obtinet, dictus Michaël ſupremam Pariſiorum curiam appellat, ubi conſultus tanquam ab abuſu appellat ab executione homologationis Papalis dicti concordati, advocatus autem monachi reſignatarii diſertiſſimus cauſæ (ut puto) inſerviens, imò ut etiam multi antiquarii cenſebant contendebat non eſſe damnatam reſervationem, vel regreſſum niſi quando beneficium viventis, & ignorantis reſervatur, & afficitur per ejus obitum, ſecus ſi eo conſentiente, ut hic: dicebat etiam hic eſſe ſimplicem promiſſionem de futura permutatione, quando monachus nactus eſſet beneficium ſimilis valoris permutandum: & interim promittebat dare fructum. Tum ſurgens facundiſſimus ille, & doctiſſimus dom. Petr. Seguyerius, Regius patronus paulo poſt in ejuſdem ſenatus Præſidem meritiſſimum aſſumptus, appellanti adhæſit, & pariter appellavit: multiſque canonibus ad hoc expreſſis, & inductis doctè ſcitéque evicit, non ſolùm abuſum eſſe manifeſtum contra canones, & ſacra concilia, Regiáque edicta, & ſenatuſconſulta: ſed etiam hunc abuſum agere in fundamenta diſciplinæ eccleſiaſticæ nec purgari, ſed conduplicari abuſum conſenſu viventis, tunc enim non unus ſolus, ſed duo peccant, & ambo crimeo ſimoniæ incurrunt, quod cum cenſuris remanet omnino hoc caſu, in quo Papa per concilia, & decreta vetitus eſt diſpenſare, vel crimen (& conſequenter ejus pœnam) remittere, & cùm non ſit ſimplex reſignatio retenta penſione vel fructibus, qui ad modum trientis reduci poſſent (ſed actum ſit) & non aliàs (ut reſignatario præmoriente, vel non implente infra biennium, ſuperſtes recuperet beneficium: convincitur vera reſervatio, & verus recurſus abuſivus, & intolerandus, quia toto illo præcedente biennio, nec morte reſignantis, nec reſignatarii beneficium vacabit, ſed cedet ſuperſtiti. Et adhuc idem lapſo biennio, ſi reſignans adhuc vivit, quandiu non urget reſignatarium, neque vult uti clauſulis reſolutoriis. Tum hac, vel ſimili via adhiſſa, non minùs ſordidè negociati liceret in beneficiis eccleſiaſticis, quàm in venditione equorum, vel prædiorum: non minùs expoſita eſſent commercio prophano, imò magis, quia per conſuetudinem non licet prædia nec alia donare retinendo, nec valeret hujuſmodi donatio, ut plenè diximus in conſuet. Pariſien. §. 160. & tamen id liceret in beneficiis: ſi hujuſmodi nundinationes curiæ Romanæ admitterentur.

8. Ex quibus clariſſimum eſt, beneficium adjudicandum appellanti. Senatus tamen noluit in promptu definire, forſan hærebat in quibuſdam quæ priùs videnda erant, quàm plenum poſſeſſorium adjudicaretur: ideo ad conſilium remiſit, & dictam appellationem negocio principali junxit. Sed anno ſequenti, videlicet hoc anno 1561. die 7. Septembr. pronunciatum definitivum areſtum, quo dictum eſt malè, & abuſivè factum, & proceſſum fuiſſe in vim dicti abuſivi concordati, & bene appellatum tam per procuratorem generalem Regis: quàm per dictum Michaëlem, & dictus officialis damnatus in expenſas cauſæ appellationis ab abuſu erga dictum Michaëlem. Et jus reddendo in principali, & ſuper appellatione à ſententia dicti Seneſchalli, in vim noviter productorum, ſcilicet dicti concordati per appellantem in cauſa appellationis producti, appellatio & ſententia annullata ſunt, ſine expenſis cauſæ appellationis, & emendando & corrigendo dictam ſententiam, plenum poſſeſſorium dicti prioratus Michaëli *Chanceau* adjudicatum: cum expenſis, & damnis cauſæ principalis, & turbationis, prout etiam adjudicandum conſulueram.

9. Hoc ſolemne areſtum in hac ſecunda editione pleniùs explicavi, quàm in priori, eo quòd nuper anno 1558 vidi quoſdam etiam antiquos advocatos & in hac re beneficiaria exercitatos horum ignoratione idem cenſere, & de facto conſulere quod ille qui

ſuccubuit cenſebat, ſupra nu. 6. in fi. quos tamen in meam ſententiam & veritatis ſemitam libro meo prolato reduxi. Ita etiam circa initium anni ſeſquimilleſimi quinquageſimi ſeptimi per aliud areſtum in tertia hujus ſenatus inquiſitionum claſſe judicatum fuit relatore doctiſſimo & integerrimo ſenatore, Papam ſcilicet non habere poteſtatem hujuſmodi mercenatia concordata, ne dicam ſymoniaca homologandi, & nobis tanquam canonica contra canones obtrudendi, nec imperandi ut non ſolùm contra naturam & experientiam, ſed etiam contra Spiritum Sanctum & ejus Prophetam Eſaiam credamus nigrum album, vel plumbum aurum. Ita etiam non dio judicatum à præfectis libellorum ſupplicum Palatij Pariſienſis.

10. Unde ſequitur quòd etiam mox, ab executione dicti concordati abuſivè potuit beneficium etiam ab Ordinario impetrari, & intellige ab executione reali facta vel inchoata in partibus iſtis, puta à ſimplici apprehenſione poſſeſſionis, etiam ſi non plenè conſtet de homologatione, admiſſione & collatione Papæ, dummodò conſtet de abuſivo concordato & ejus executione: non enim vacat beneficium hoc caſu per reſignationem factam in manu Papæ & ab eo admiſſam, ſed vacat per executionem ſymoniaci contractus, quod ſecum trahit abdicationem juris & facti beneficii dimiſſi, ut in ſimili diximus ſupra in regula *de infirm. reſig.* num. 14. in fi. Et nihilominus ex quo dictus *Bichon* reſignans percipiebat omnes fructus per manus ſuas vel veteris conductoris, ut priùs, & ſic vulgò reputabatur titularius, potuit beneficium per ejus obitum per hanc regulam impetrari, non obſtante publicatione reſignatarii, ut pote mercenaria, ſimoniaca & abuſiva, prout ferè in ſimili in hoc ſupremo ſenatu anno 1512. judicatum fuit, ut dicam infra eodem nu.

11. Redeundo ad hanc regulam: Cùm Romanenſes utantur ea ad ſuum commodum, ut ſup. n. 4. & ſic eam interpretentur, non habentes rationem de enervatione diſciplinæ eccleſiaſticæ: nos Galli utimur ad finem publicum: & ſic interpretamur, ut hæc reg. juvet ſacra decreta *de reſervationibus ſublatis*, ubi de expreſſo regreſſu non apparet. hæc autem reg. tortuosè, & implicatè more Romanæ curiæ ſcripta eſt: adeo ut etiam in utraque ejuſdem curiæ cancellaria, valdè, diúque perplexà fuerit, Rota quoque ipſe in ejus interpretatione erraverit: Pontifices quoque his perplexitatibus moti, medelámque allaturi, quædam partim addiderunt, partim immutaverunt, ſed ſupervacuè, ut mox clarè oſtendam.

Quæſtio 1.

12 Prima enim, & omnium magis neceſſaria quæſtio circa ipſam textualem intelligentiam, & totius

Error Rotæ.

hujus regulæ diſpoſitionem, & virtutem eſt, Quæ requirantur ut ejus ſtatutum locum habeat: videlicet ut beneficium non per reſignationem, ſed per obitum vacet. Et ait Lud. Gomeſ. hîc in prin. & qu. 15. quòd ſecundum antiquam, & modernam interpretationem Rotæ, tria copulativè requiruntur, Primùm quòd non fuerit facta publicatio. Secundum quod non fuerit petita poſſeſſio. Tertium, quòd reſignans poſt ſex menſes deceſſerit in poſſeſſione: adeò quòd uno ex his tribus deficiente, regula non procedat: ſed beneficium vacet per reſignationem, & non per obitum. & ita etiam reſpondet Gom. hîc concludens illa tria copulativè requiri: Ita quòd ſola poſſeſſionis petitio, vel ſola publicationis, etiam reſignante poſt ſex menſes in poſſeſſione mortuo, impediat fictionem hujus regulæ. Et ſic ſi bene numeres quatuor requiruntur: ita ut uno ex illis quatuor deficiente, ceſſet hæc reg. & beneficium vacet per reſignationem, non per obitum, rejectis etiam omnibus additionibus Adria. 6. quas, ut ait Gomeſ. nullus ſucceſſorum ſecutus eſt: ſed regulam, prout prius confirmarunt.

13. Atqui planè delirant, & ſenſum apertum, propriámque verborum ſignificationem hujus regulæ ridicula ſophiſticatione pervertunt. dum enim Rota, & Gomeſ. copulam unicam ineptè & præpoſterè urgent, faciunt de copulativa alternativam, metámque, tum verborum, tum ſenſus perverſionem. Copula illa, ubi verſatur eorum vertigo, & epitaſis, ſita eſt in medio regulæ ibi, *& poſſeſſio.* vi enim illius copulæ (quæ ſtare debet inter duo diverſa, & ea copulativè unire, ſive exigere) putaverunt ibi poni duo diverſa copulata, & utrumque eorum cum tertio complexo ibi *ſi reſignantes iſta*, copulativè, & ſic uniformiter requiri ad effectum hujus regulæ. unde colligunt defectum unius eorum trium, vel quatuor (quia ſub illo tertio complexo, duo alia implicantur) tollere, & excludere pariformiter diſpoſitionem, & pœnam hujus regulæ. Hæc eſt ſubtilitas, hæc ratiocinatio, & dialectica Cancellariæ Rotæque Romanæ: ſed tam inepta, & præpoſtera, ut vertigine laboraſſe videantur: nec unquam cogitaſſem eos tam fœde hallucinatos eſſe, niſi Gomeſ. ipſe, eorum ſymiſta, ſæpius prolixè inculcaſſet. Fateor primum hujus erroris culpam eſſe penes compilatores hujus regulæ: quibus placuit non planè, & ſuccinctè (ut feci in epitome) ſed tortuoſa, & implicata perplexitate hanc regulam conſcribere. dicerem ſtudiosè intricandi, litéſque ſerendi cauſa factum: niſi notum eſſet talem eſſe loquendi morem illius curiæ.

14. Nihilominus cenſeo & verba & ſenſum clara eſſe: ad hoc quòd ut ſit locus huic regulæ, vacationique per obitum, non ſufficiat publicationem in loco beneficii factam eſſe, niſi poſſeſſio quoque petita fuerit ab eis quos id contingit: cum aliis, quæ eadem regula copulativè requirit, ita quod uno eorum deficiente, non habet locum pœna hujus regulæ: quæ propoſitionem habet, & limitationem. propoſitio eſt ibi, *ſi reſignantes, &c.* limitatio ibi, *niſi de illis.* Propoſitio verò, tanquam ſcopus, & finis ſemper intellectus, ordine prior eſt: etiam ſi ordine literæ ſequatur. & pariter dicta limitatio, ſive clauſula exceptiva, quæ incipit à dicta dictione *niſi*, quæ exceptiva, & ſic conſecutiva eſt, poſterior eſt ordine intellectus. & ſic perinde accipi debet, ac ſi (quatenus propoſitionem ſequentem limitat) ſcripta eſſet in fine regulæ, poſt verbum *momenti.* Hoc enim non ſolùm ratio recti intellectus (cui verborum ſitus, & ordo cedere debent) c. *intelligentia.* c. *nihil obſtat. de verb. ſignif. l. non codicillum. C. de teſtam.* imò ſyntaxis ipſa, & conſtructio grammaticalis exigit. Modò ſi exceptionem illam, *niſi reſignationes publicata: & poſſeſſio ab eis quos contingit, petita fuerit*, legas poſt verbum *vacare cenſeantur*, vel in fine regulæ: nemo dubitabit ſenſum noſtrum verum, clarúmque eſſe: imò neceſſarium: interpretationem autem Rotæ, & Gomeſii, ineptam & ridiculam eſſe. Præterea, & ſecundo, dico quod clauſula *niſi*, uſque ad verbum *ſi reſignantes*, eſt vera parentheſis, aliam parentheſim includens, ut notavi in textu. Et ſic neceſſario intelligitur poſt totum contextum, ſaltem poſt clauſulam principalem, quam præſupponit. Solutio.

Propoſitio.

Limitatio.

15. Tertiò, dico quòd in hoc text. ſunt duæ orationes hypotheticæ, quæ propriam ſuam determinationem habent. prior ordine ſcripturæ ibi, *niſi*, eſt: poſterior ibi, *ſi reſignantes.* Sed hæc, in effectu primaria, prior autem ſecundaria, ut jam diximus. Hæc autem primaria clara, & ſine controverſia eſt, duo, vel tria copulativè implicans. primum, quòd reſignans moriatur. ſecundum, quòd poſt dictum ſemeſtre, vel menſem à reſignatione facta, id eſt admiſſa, tertium, quòd in poſſeſſione ejuſdem beneficii. his enim concurrentibus, ſtatim verificati ſunt termini primariæ hypotheticæ, & ſic impetrans per obitum, jam habet intentionem fundatam in regula: quippe qui nihil aliud probare, nec allegare quidem tenetur contra reſignatarium. Cæterum utcunque controverſa, tamen Duæ orationes hypotheticæ.

æquè

æquè clara eſt ſecundaria illa, ſolo literæ ordine prior, duo. non ſub implicita, ſed ſub expreſſa copula continens. Non eſt ergo dubium, quin reſignatarius, contra proviſum per obitum, in propoſitione hujus regulæ fundatum excipiens de dicta clauſula exceptiva, ſeu ſecundaria hypothetica, teneatur allegare, & probare quæ eadem exceptiva clauſula requirit, igitur non ſufficit quòd probet publicationem in loco, niſi etiam doceat ſe habuiſſe, ſaltem petiiſſe poſſeſſionem ab iis, quos id contingit, & è converſo non ſufficit quod doceat ſe petiiſſe, & etiam habuiſſe poſſeſſionem ab iis, & per eos ad quos ſpectat: niſi etiam probet ſe publicaſſe ſeu notum feciſſe in loco, quia exceptio utrumque copulativè requirit. ergo niſi utrumque probet, non eſt locus exceptioni: ſed manet ſub regula.

16. Nimis ergo deſipuerunt Romanenſes, in re tam clara: de qua, ut per ſe explorata, dicturus non eram: niſi ex ſcriptis Gomeſii competiſſem, etiam ſummos ipſos Pontifices adeo propter illam interpretationem (imò depravationem) concuſſos eſſe: ut partim addiderint huic regulæ, partim immutave-

Adrian. VI. rint, ut Adrianus VI. qui dictæ interpretationis metu, addidit verbum *cum hoc*, ut utrumque copulatum requireretur. quæ additio ſupervacua eſt, quia nedum ſecundùm verum ſenſum noſtrum, quò ſufficit copula *&*, imò etiam ſine expreſſa copula, utrumque requireretur. Quoniam non minus prior illa hypothetica copulativam ſub ſe contentorum virtualiter implicat, quàm poſterior hypothetica exprimit. Verum etiam dicta additio ſupervacua eſt, etiam ſecundum ſenſum ſophiſticum Rotæ: quia ipſemet Rota intelligit omnia copulata pariformiter requiri: ut locus ſit pœnæ vacationique per obitum: & ſic defectu unius ceſſare fictionem vacationis per obitum, remque ad terminos juris communis recidere. & ſic additio *cum hoc*, abundat: etiam ſi novam copulam addat: vel priorem intendat, quia eodem errore, quo Rota, omnium trium concurſum requirit, ut locus ſit pœnæ hujus regulæ. eodem quoque errore, idem requirit, ſive ſimplex, vel duplex, ſive remiſſa vel intenſa ſit copula.

17. Proceſſit enim tam fœdus error, ex eo quòd totius hujus regulæ putaverunt unicam, & uniformem eſſe theſim vel hypotheſim: omniaque requiſita, copulata uniformiter, eodem requiſita, & copulata uniformiter eodémque reſpectu copulari: quaſi ab eodem verbo grammaticali regi, quæ manifeſtè falſa ſunt, ſunt enim ad minus duæ & diverſæ orationes hypotheticæ. altera ordine ſcripturæ poſterior, ſed primaria: altera exceptiva, & ſecundaria. & ſingulæ ſua, & diverſa habent (ut grammaticaliter loquar) appoſita & ſuppoſita, propriaſque determinationes, & relationes. omnia enim tacitè contenta, & copulata ſub primaria, reguntur ab eodem verbo *deceſſerint*, referuntur ad propoſitionem ipſam regulæ, & ad fundamentum intentionis proviſi per obitum. copulata verò ſub ſecundaria reguntur à verbo *fuerit*, & referuntur, non ad propoſitionem, vel fundamentum proviſi per obitum: ſed referuntur ad exceptionem impugnativam dictæ proviſionis. Non ergo debuerunt copulata unius confundi cum copulatis, vel requiſitis alterius: quaſi eadem eſſet hypothetica: prout errabundè imaginati ſunt ſic eſſe in hac regula, ac ſi textus illius ſic haberet: videlicet, ſi reſignatio non fuit publicata in loco beneficij, non poſſeſſio petita ab eis quos contingit infra ſemeſtre, vel menſem, & poſtea reſignans in poſſeſſione deceſſerit, vacet per obitum. tunc enim cùm eadem eſſet hypothetica, uniformis copulatio, & relatio: procederet interpretatio Rotæ ut defectus unius ſolius taliter copulatorum impediret pœnam regulæ nequicquam opitulante additione Adriani VI. quin tantundem pollet. *ly. nec poſſeſſio*, quantum *ly. nec cum hoc poſſeſſio*.

18. Sed longè aliter concepta eſt hæc regula, longè diverſum ſenſum habet. Quare non ſunt copulata, vel requiſita diverſarum hypotheticarum, invicem confundenda, & miſcenda: ſed intra fines ſuos contineri, & relinqui debent, & ſecundùm proprias relationes, & determinationes diſtingui, utque ora ſtudioſè obſtrepentium obſtruantur, do familiare in re civili exemplum. Teſtator legavit Titio fundum, vel redi- Exemplum. tum: dein ſubjunxit, *& ſi ſine liberis mortuus fuerit, legatum ademptum ſit: niſi quandam ſervitutem hæredi teſtatoris remiſerit, & centum dederit.* mortuo teſtatore ſi contigerit legatarium mori ſine liberis, & ſic hæredem teſtatoris ex prima parte hypothetice fundatam habere intentionem ad repetitionem, vel denegationem legati, quis niſi phanaticus, & helleboro indigens: dicere audeat ceſſare ad emptionem, ſi hæres legatarii non utrumque, ſed alterum tantùm in clauſula exceptiva contentorium fecerit, vel obtulerit? atqui non minus delirat, interpretatio illa Rotæ: quamvis ad idem delirium impegerit Paulus III. noviſſimus Pontifex, qui in ſuis regulis, loco dictæ controverſæ copulæ, ſuppoſuit alternativam, vel nimirum mederi putans ſiniſtræ illi interpretationi Rotæ: ſed eodem errore magis errorem auxit, in eundem recidendo.

19. Concludimus ergo ſupervacuam eſſe additionem Adriani VI. & ineptiorem eſſe immutationem Pauli III. & rejecta depravatione Romanenſi, ſtandum huic regulæ, prout jacet, & prout etiam in hoc Regno. & ſupremo ſenatu noſtro recepta eſt: quæ rectum & ſanum intellectum habet, & apertè ad fundandum intentionem proviſi per obitum requirit, conſtare reſignantem deceſſiſſe poſt dictum tempus in poſſeſſione: & ne fundata intentio elidatur, requirit duo alia copulativè: videlicet reſignationem, & conſequenter collationem publicatam eſſe in loco, poſſeſſionémque obtentam, vel petitam ab iis quos id contigit: quorum altero deficiente, remanet fundata intentio proviſi per obitum.

Concluſio. quæ. 1.

20. Secundò quæro ſi reſignatarius non publicavit, nec poſſeſſionem petiit infra ſex menſes: ſed fortè poſt decem menſes, vel annum, vivo tamen adhuc & poſſidente reſignante, qui poſtmodum in poſſeſſione deceſſit: an ſit locus huic regulæ? Videtur quòd ſic: quia conſtat terminum certum præfixum & determinatum eſſe. & ſic non ſufficit publicationem, vel aliud requiſitum fieri, niſi infra tempus fiat. l. ult. & ibi Bald. Salic. *C. ne ſervus ex ſuo fact. l. non ſolum. §. ſed ut probatt.* & ibi gloſſ. Batt. Alex. & omnes. *de aper. no. nun.* gl. penul. & ibi canon. c. *venerabilis. de ſenten. excommunicat.* in 6. Alex. conſi. 100. nu. 2. li. 1. & qui non ſervat tempora non ſervat formam *l. ſcire oportet. §. conſequens.* ibi. *non aliter audiatur, niſi obſervaverit conſtitutum tempus, de excuſat. tutor.* Bald. auth. *quæ ſupplicatio.* ad fi. *C. de precib. imperat. offer.* Felyn. c. *cùm contingat.* col. 7. *de reſcript.* Jaſ. l. *quis Romæ.* §. 1. colum. 4. *de verb. oblig.* dixi in conſuetud. Pariſi. §. 13. gl. 10. num. 20. Quibus non obſtat, contrarium dicendum eſt, quia iſtud tempus non apponitur pro forma ipſius publicationis, nec ad eam per ſe limitandam: ſed primò, ad ſuſpendendum tempus moræ & periculi, ut infra illas (velut inducias) reſignatarius vacet mora & periculo: etiam ſi nulla diligentia per eum facta, reſignans moriatur. ſecundò, ad limitandum pœnam, & effectum totius hujus regulæ: ut non habeat locum reſignante quandocunque moriente, ſed demum ſi in poſſeſſione, poſt illud tempus, & ante dictam publicationem decedat.

Qui non ſervat tempus non ſervat formam.

Solutio.

21. Satis eſt igitur publicationem, & poſſeſſionis petitionem quandocunque, vivo adhuc eodem reſignante, & poſſeſſioni incumbente, etiam eo infirmo, jamque in extremis laborante, dummodò non occultè, ſed palàm, ita ut publicè nota facta ſit in loco beneficii, antequam reſignans decederet, & ita

practicatur, & obſervatur, & ſic, etiam ſi verba hujus regulæ circa hoc eſſent obſcura, declarantur apud nos, per dictam communem obſervantiam: a qua non eſt recedendum. *l. ſi de interpretatione. de legib.* Tertiò, cùm hæc regula quaſi pœnalis ſit, propter annullationem actus, etiam ſi dubium eſſet, ſumenda eſt mitior interpretatio. ut ceſſet pœna. l. *in pœnis. de pœnis. l. factum. §. in pœnalibus. de regu. juris.*

22. Tum quia in pœnis liquidiſſimè conſtare oportet. l. *in teſtamento. 2. de condit. & demonſtat.* ubi Bald. & in l. *Titius.* in fin. *de liber. & poſthumis.* Alex. conſi. 33. lib. 2. ubi dixi: & ad Philip. Decium conſ. 290. col. 2. l. *factum. §. in pœnalibus.* nu. 2. *de reg. juris.* dico tamen quòd ſi publicatio dilata ſit in horam vel diem mortis, & quo certum erat reſignantem mori, ita ut publicatio non potuerit innoteſcere ante obitum, etiam ſi innotuit ſimul cum obitu: tunc ſuſpicio eſt exquiſitæ fraudis, & imputandum ei qui ſeſe ita ſtudioſè nec ſine fraude arctavit, ut in fortiori text. in l. 2. §. *ſi quis tamen.* & §. *ſimili modo.* ibi: nam ſi ipſe hoc affectaverit, vel cauſam præſtiterit *ff. ſi quis cautio.* & glo. & docto. in c. *cupientes. §. certum,* in verbo *octo dies, de electio.* in 6. Dominic. de ſancto Geminia conſ. 91. in fi. Quod autem in hac, & præcedenti qu. de ſex menſibus tantùm memini, compendii gratia feci, & idem intelligendum eſt de menſe, quando extra curiam reſignatum eſt.

Quæſt. 3.

23. Tertiò juxta hæc quæro, quid ſi reſignatum eſt apud Legatum: an reſignatarius habeat inducias ſex, vel unius menſis tantùm: & videtur quòd ſex menſium. quia notum eſt quòd Legatus ſervare debet (prout de facto ſervat, & imitatur) ſtylum curiæ & cancellariæ Romanæ, ut dicam in ſeq. nu. 2. In contrarium, quia aliàs promptum eſſet fraudare menſem Ordinarii uſque ad ſemeſtre: cum Legatus agat in partibus. & videtur in eo eadem ratio, quæ & in Ordinario: quo tempus publicandi ideo brevius datur, quia citius collatio Ordinarii levari & exequi poteſt, quam bullæ Papæ longè diſtantis. Sed certè prima ratio non concludit. quia hæc regula ſtylum non concernit, ſed deciſionem cauſarum, & judicialis eſt, & Ordinarios æquè reſpicit. Secunda verò caſualis eſt, quia poteſt legatus tunc eſſe in loco beneficij, vel etiam in loco remotiſſimo. Similiter contingere poteſt Papam eſſe in loco beneficii, vel diœceſi: ut quando Clem. VII. anno 1533. venit Maſſiliam, & Paul. III. 1537. Niciam. Rurſus pro prima parte facit ratio. l. *in pœnis. de pœnis.* cùm ad hoc allegatis in fi. q. præced. utque in dubio, potius ſtetur in terminis juris communis, *ſi cum dotem.* in princ. *ſol. matr.*

Solutio.

24. Breviter dicendum indiſtinctè, non eſſe niſi ſpatium menſis. Hæc enim regula indiſtinctè præcidit in curia Romana ſex menſes, & extra eam, unum menſem duntaxat. Legatus autem, etiam à latere, non eſt de curia Romana in quantum talis: nec poteſt officium legationis in ea exercere, ſed extra eam duntaxat, cùm autem eam accedit, illud admittit, ut eſt notum l. 1. & 2. *de offic. proconſul. & Legat.* & expreſſius in l. ult. eodem titu. juncto cap. *Legatos. de offic. Legat.* in 6. & alia eſt curia Romana vel Papæ, alia curia Legati. c. *ſi Abbatem. §. 1. ubi Canon de electio.* in 6. Aliud gratia vel mandatum Legati etiam de latere: aliud gratia vel mandatum Papæ text. in cap. *ſi apoſtolica. de præb.* in 6. unde ſi præbenda reſignetur apud Legatum, certum eſt non tolli conſuetudinem optandi, de qua in c. ult. *de conſuet.* in 6. quia non vacat in curia. imò poteſt conferri per Ordinarium ſi Legatus conferre differat. quia in Gallia non poteſt, etiam vacans apud ſe reſervare. Cùm igitur textus hic extra curiam Romanam menſem tantùm indiſtinctè præfigat res clara eſt: & ſi aliàs dubium eſſet, verbis edicti ſerviendum eſt. l. 1. *ſi is qui navem. de exercit. actio.* Bald. in c. *ſignificante. de appellat.*

Alia curia Papæ, alia Legati.

25. Et ſic non obſtat quòd hæc regula pœnalis ſit, quia etiam maximè talis eſſet, tamen non eſt recedendum à proprietate verborum, ut per Philipp. Dec. in l. *factum ſuum. §. in pœnalib. de reg. iur.* & adhuc propriè non eſt pœnalis, ſed directiva actuum, & circa jus quærendum, & multominus odioſa, ſed favorabilis, utpote inventa ad fraudes reſtringendas. adventus autem Legati in provincia, non debet ſervire fraudibus augendis, vel producendis. hoc enim perquàm abſurdum & iniquum eſſet. l. *ſi quemquam. C. de Epiſcop. & cler.* quamvis dictæ ſanctæ leges minimè ſubeſſe verbis & exemplis contendant.

Quæſtio 4.

26. Quartò quid ſi reſignante poſt hoc tempus in poſſeſſione mortuo reſignatarius qui non debitè publicaverat, poſſeſſionem cœpit, & per tres continuos annos pacificè poſſedit, an ſe tueri poſſit decreto *de pacificis poſſeſſoribus?* Videtur quòd ſic. Primò quia initiò verum jus & verum titulum habuit: & licet poſtea vi hujus regulæ reſolutum ſit, tamen remanere videntur quædam reliquiæ veteris tituli canonici. & ſic ſaltem videtur habere titulum coloratum, quod ſufficit in eo decreto. Secundò, quia reſolutio juris non eſt ſequuta propter delictum titularii, nec ex diſpoſitione juris communis: ſed contra diſpoſitionem juris communis, in vim hujus extravagantis: imò ſimplicis regulæ cancellariæ, & ſic non ſolùm habet reliquias veteris, veri, & canonici tituli: ſed etiam pro ſe ſemper perpetuum habet concurſum juris communis. unde videtur habere titulum, non ſolum coloratum, ſed etiam perpetuo juris communis concurſu fulcitum. Tertiò, hæc regula facta eſt ad commodum Ordinariorum, ut ſuprà eo. nu. 2. ſed ſi hîc reſignatarius fuit negligens, per unum vel ſex menſes: Ordinarius, vel proviſus ab eo fuit negligens per tres totos, & continuos annos, & ſic longè plus eſt, quòd ipſi Ordinario & ejus collatario imputetur, quam huic reſignatario. Quòd ſi habet titulum coloratum contra Ordinarium, vel proviſum ab eo, multo magis contra proviſos per extraordinarias præventiones, aut devolutiones Papæ vel Legati.

Arg. pro affirmativa.

Pro negativa.

27. In contrarium tamen arguitur; Primò, quemadmodum ſententia judicis competentis ſuperveniens, ſive privativa, ſive declaratoria, à qua non eſt appellatum, vel quæ tranſivit in rem judicatam, non ſolùm abolet titulum: ſed etiam omnem tituli colorem, ita quòd ex tunc dicitur incoloratus, etiam prorſus & penitus, nedum ſimpliciter: ita & ſuperveniens ſententia canonis, ut not. Cald. Panor. in c. *cum noſtris. de conceſ. præbend. gloſſ. pragm. de pacif. poſſeſſ.* verb. *coloratum.* Sed hîc quamvis reſignatarius initiò verum titulum habuerit: tamen ſuperveniente ſententia canonica hujus regulæ, prorſus reſolutus eſt, & pro infecto habitus, ergo nec coloratum quidem titulum habet.

28. Non obſtat quòd hic non eſt canon juris communis, nec corpori juris communis inſertus, quia hæc regula jamdudum publicata, & in uſum recepta eſt, & ſic non minus operatur canonem latæ ſententiæ, quàm extravagans publicata, & nota: quæ non minus pollet, quàm lex ſcripta. l. 1. §. *Item cùm contra ſacras. quæ ſen. ſine appellat. reſcind.* Bald. l. 2. *C. quand. provo. non eſt neceſſ.* Ant. Butr. c. 1. *cum inter. de re iudica.* Alex. l. *cum prolatis. de re iudica.*

29. Secundò, habens titulum, non ſolùm verum & canonicum, ſed etiam incommutabilem, utrámque poſſeſſionem de jure & de facto: tamen ſi ex cauſa ab initio non implicita nec pendente ſed mere de novo extrinſecus ſuperveniente reſolvatur, etiam per ſimplicem negligentiam, puta non initiandi ſacris infra annum. c. *licet canon. de elect.* in 6. vel per lapſum trimeſtris. *de conſecrandis. c. cùm in cunct. §. 1. ext. eodem.* nedum ſi per culpam in committendo, vel aſſecutionem incompatibilis, perdit ipſo jure, penitus etiam omnem colorem tituli, per doct. in locis præfatis: igitur multò fortiùs iſte reſignatarius (qui habet nudum titulum, ab initio morbidum, & reſolubilem, nulla

poſſeſſione ſumpta) fortiùs & faciliùs, reſolutione rebus integris ſequuta, omnem tituli colorem penitus amittit. Tertiò, hæc regula non modò titulum ipſo jure abolet: ſed etiam ultra procedit, ſtatuens ut *inde ſequuta nullius ſint roboris, vel momenti.* quæ verba (cùm non debeant eſſe inania) majorem vim & energiam addunt ad diſcolorandum veterem titulum. Illa enim præciſa univerſalis, *quod inde ſequuta nullius ſint roboris vel momenti* non poteſt verificari, ſi vel tantillum coloris, vel reliquiarum maneat: ſed falſa in uno, falſificatur in totum. *l. ſi is qui ducenta. §. utrum. de reb. dub.* Omnem igitur colorem, & gradum, vel ſcintillam coloris abſcindunt: ut ferè in ſimili tradit Philip. Dec. in cap. not. 4. *de fid. inſtrum.*

30. Quartò, proviſio facta Romæ per reſignationem *in favorem*, non valet jure communi, tanquam ſimoniaca. c. *ordinationes.* 1. quæſt. 1. ſed tantùm jure ſpecialis diſpenſationis, quia Papa diſpenſat contra ſimoniam illam canonicam: ut diximus in regul. præced. nu. 101. ſed reſoluta reſignatione, & collatione pariter reſoluta eſt dicta diſpenſatio per no. in regula præced. nu. 99. & nihilominus reſignatarius ſcienter (quod eſt eo ipſo quod ſit reſignantem, ante publicationem & poſt ſemeſtre mortuum) ingreſſus eſt poſſeſſionem beneficii, & ſic nulliter, illicitè, utpote ſimoniacè, quia priore gratia cum ſua diſpenſatione reſoluta, remanſit vetus vitium ſimoniæ: quod iſte de facto executus eſt, ingrediendo ſine permiſſione Papæ, & poſtquam ſcivit eam finitam, & ablatam, & ſic non ſolum intruſus eſt: ſed etiam ſimoniacus, ſed ingreſſo per ſimoniam, non prodeſt triennalis pacifica poſſeſſio, ut in regul. Cancellariæ 33 glo. pragm. *de pacific.* verb. *coloratum.* in prin. & quamvis illa gloſſa contra morem ſuum ſibi non conſtet: quia in eadem glo. col. 3. tenet ſimoniacum habere titulum coloratum: tamen iſtud ultimum eſt falſiſſimum, quia in toto jure canonico in beneficialibus nihil odioſius ſimonia: quæ nunc rabies, ut in c. *ſi dominus nunc hæreſis.* ut in c. *quoniam.* nunc peſtis ſui magnitudine alios morbos vincens, nuncupatur c. *ſicut. ext. de ſim.* ut ejus reſpectu cætera crimina pro nihilo reputantur. 1. qu. ult ſaltem quando non agitur de ſimonia mentali: quæ ſolùm ad pœnitentiam erga Deum, & foro conſcientiæ obligat, ut dixi in tract. *uſu.* nu. 7. ſed de actuali ipſius poſſeſſoris ſcientis, ut rectè tradit dom Gomeſ. ſuper dict. reg. 33. *de trienn. poſſeſſ.* quæſt. 12. & hujuſmodi ſimonia non ſolùm titulum, ſed etiam poſſeſſionem inficit: ita quod nec ad impediendum ſequeſtrum, prodeſt ei triennalis pacifica poſſeſſio juxt. cle. unicam *de ſequeſt. poſſeſſ. & fruct.* ut decidit Caſſador. *de ſequeſtra poſſeſſ.* decil. 3.

Simoniaco non prodeſt titulus de pacificis.

Deteſtanda Simonia.

Simonia mentalis.

Actualis.

31. Unde (quamvis vix decem anni ſunt, & hoc ſcribo anno 1551. quidam præpoſtere ſuperſtitioſi etiam ſummis dignitatibus fungentes cenſerent non admittendos articulos ſimoniæ in cauſa poſſeſſorii, nec laicos poſſe ullo modo cognoſcere, ſed ad judicium Eccleſiaſticum remittendos. Ego primus author fui, per multa jura & rationes, quæ prætereo, ut judices ſeculares hos articulos admitterent, & etiam per teſtes inquirerent, & ſuper ea probatione ſententias fundarent, & ita jam bis obtinui, tam per ſententias præſidis Pariſienſis, quàm areſta hujus ſenatus. Sed certè hoc quartum arg. non concernit reſignationes expeditas ab Ordinariis: nec etiam à Papa, vel Legato, ſi ſint ſimplices, & non in favorem, & adhuc in illis quæ in favorem, non eſt ex hoc ſolo ſimonia, de jure divino, ſed ſolùm de rigore juris poſitivi: cui ſatis eſt ſemel ſatisfactum eſſe, eo ipſo quòd reſignatio non eſt facta in favorem, niſi ſub beneplacito Papæ habentis poteſtatem derogandi dictæ ſimoniæ poſitivæ, prout & derogavit, poſtmodum autem ingrediendo, non incurritur nec contrahitur nova ſimonia: ſed tantùm obſtat defectus tituli.

Solutio pro affirmativa.

32. Et ſic non ſupereſt niſi reſpondere ad tria priora argumenta: quibus unico verbo reſpondeo, videlicet, quòd illa reſolutio præciſa hujus regulæ, non fit purè: ſed ſub multis conditionibus, quarum ſimultaneus concurſus exigitur: & quæ conſiſtunt in facto & circunſtantiis quæ ignorantur, donec probentur. & ſic talis reſignatarius cùm habeat ab habente poteſtatem, imò conſtet de veritate juſti, veri & canonici tituli ab initio, quæ liquida eſt. Reſolutio autem à multis factis & circunſtantiis dependet: quæ non ſunt liquidæ. Igitur interim titulum habet coloratum: & ſic ſi ſine alio vitio tribus annis continuis, pacificè, & ſine lite poſſederit, juvari poteſt decreto *de pacificis.* Et ita pro prima parte concludo. Et hæc no. quia ad multa alia concludunt.

33. Quintò, quæro: poſſeſſor reſignat primo, qui poſt tres menſes reſignat ſecundo: deinde publicatione ceſſante, poſt tres alios menſes moritur poſſeſſor in poſſeſſione, an locus ſit huic regulæ? Pro parte negativa facit quòd in beneficiis eccleſiaſticis non datur ſucceſſio, nec in titulo, nec in poſſeſſione: quia tituli beneficiorum ſunt perſonales, ita quòd reſignatarius non capit jus, nec poſſeſſionem à reſignante cujus omne jus, & poſſeſſio per reſignationem à ſuperiore admiſſam extinguitur, ut dixi in reg. præc. nu. 4. ſed novum jus, & novam poſſeſſionem capit à collatore. tex. in c. *Moyſes.* & c. ſeq. 8 q. 1. Joan. monach. c. 2. *ut lit. penden.* in 6. c. *ſi tibi abſenti. de præb.* in 6. Jo. And. in c. *ex parte. de arb.* Guil. de Montelodu. in extravagan. *execrabilis.* verb. *qua alias.* col. 3. & extravagan. *ſuſcepti.* verb. *vacantium.* col. 1. *in communibus.* Anto. But. in c. *ſi diligent. de præſcript.* Panorm. in c. 2. eod. tit. Card. Flo. Cle. unica. 1. q. 12. *de foro compet.* Franc. Atet. l. *Pomponius §. cum quis.* col. 4. *de acquiren. vel amit. poſſeſſ.* Bonifac de Vitali. cle. 1. col. 3. n. 42. *ut lit. pend.* gloſſ. prag. *de pacif. poſſeſſo.* verb. *poſſedit.* Steph. Bert. conſ. 250. *viſo proceſſu.* nu. 8. lib. 2. in prius, & per Simonem Vincent. impreſſis. Igitur in hoc ſecundo reſignatario verificari oportet verba hujus regulæ. ergo ei non nocet: niſi hic ſecundus per totos ſex menſes negligens fuerit, deinde poſſeſſor in poſſeſſione deceſſerit.

Quæſt. 5.

Tituli beneficiorum perſonales.

Nec datur ſucceſſio.

34. Pro parte verò affirmativa, facit quod aliàs promptum eſſet hanc regulam fraudare, quia primus reſignatarius videns ſemeſtre labi, vel (eo fortè lapſo) dubitans de morte reſignantis, nec tamen audens ejus metu contra fidem ſecreto (ut ſæpe fit) datam publicare, vel nequiens, reſignante in archa ſua titulos aſſervante, reſignaret ſecundo: qui cum fortè colluderet & rurſus ille ſecundus tertio, & ſi eluderetur hæc regula: quæ fraudibus non mederetur, ſed eas magis irritaret: ergo debet quatenus opus ſit extendi, & continuari in ſecundum, vel etiam tertium, aut ulteriorem reſignatarium: ne fiat eluſoria, itaque fraus vitetur c. *ſi civitas.* & ibi Gemmia. in 2. notab. *de ſenten. excommun.* in 6. l. 1. §. fin. *de calumniat. l. ſed Iuliauus. §. mutui dato. ad Macede.* Philip. Dec. l. *factum ſuum. §. in pœnalibus, de regulis iuris.* conſ. 277. ubi in annot. tetigi & conſil. 398. in fin. (ubi loquitur in terminis ſimilis regulæ Cancellariæ) & quod dixi in conſuetudine Pariſienſ. §. 13. colum. 3. nu. 9. Neque valet ſi dicas quòd ſatis extenditur ad ſecundum, vel ulteriorem reſignatarium: ex eo quòd locum habet in eo, ſi per totum tempus requiſitum negligens fuerit, quia iſtud non eſſet extendere, vel continuare eandem diſpoſitionem hujus regulæ: ſed illam de novo integram requirere, in ſingulis ſuccedentibus reſignatariis, & ſic fraudibus viam aperire. Quid dicendum?

35. Gomeſ. hic qu. 1. tenet negativam per frivolas rationes. Primò authoritate Rotæ: per quam nominatim refert ita bis fuiſſe judicatum, ſed certè non eſt relationi Gomeſ. confidendum: qui ſæpè, quinetiam in hac eadem regula & quæſtione, citat etiam ſpeciatim quædam judicia Rotæ, quæ paulò poſt fatetur fortè non quadrare. Tum in hujuſmodi judicatis, modica

diverſitas facti magnam inducit diverſitatem juris. l. *ſi ex plagis.* §. *in clivo. ad leg. Aquil.* Philipp. Dec. in l. *precibus.* col. 2 C. *de impub. & ali. ſubſtit.* quare periculoſum eſt illis inter alios ſtare: & ad ſummum, non exemplis ſed legibus judicandum l. *nemo. C. de ſenten. & interloc. omn. iudic.* nec tam ſpectandum eſt quod Romæ factum eſt, quàm quod fieri debeat. l. *ſed licet. de offic. Præſid.* Secundò movetur Gomeſ. per l. *boves.* §. *hoc ſermone. de verbo. ſignificat.* quaſi hæc regula loquens de reſignatario perſonalis ſit, & de primo debeat intelligi, & in hoc pedem figit.

Regula 32. de anna. poſſeſſ.

36. Tertiò, à ſimili eorum quæ dixit ſuper reg. 32. *de annali poſſeſſ.* q. 62. ubi in fi. poſt Rotam, & Guliel. Algarenſem tenuit, quòd beneficium illius regulæ competens poſſeſſori annali perſonale ſit: nec extendatur ad ejus ceſſionarium, ſeu reſignatarium, & fortiùs quadranter ad hanc quæſtionem tenuit quod ſtatutum illius regulæ, latum in odium impetrantis devolutarii, non nocet reſignatario ipſius devolutarii: ſaltem quando devolutarius cedit infra ſex menſes ſibi præfixos: & antequam inciderit in pœnam dictæ regulæ. Igitur & hic ſtatutum hujus regulæ non debet nocere ſucceſſori, vel ſecundo reſignatario: ſaltem quando primus reſignatarius infra ſex menſes reſignavit: & ſic antequam peccaſſet contra hanc regulam. Quartò movetur Gomeſ. per conſil. Oldr. 202. ſuper pœna. c. *licet canon. de elect.* in 6. quam dicit non habere locum in reſignatario propter tempus reſignantis: ſed novam negligentiam integri anni requiri, in ſingulis ſuccedentibus reſignatariis. Tandem hæc tuta non eſſe ſentiens, ſubdit quòd fortè iſta non quadrarent ad hanc regulam, & quæſtionem, & relabitur ad argumentum vulgare dictæ l. *boves.* §. *hoc ſermone.* propter perſonalitatem hujus regulæ, quæ in prima perſona conſumitur, & ita reſidet.

Vera opinio Gomeſij.

37. Sed certè Gomeſ non tam rationibus movetur, quàm exemplis, & præjudiciis particularibus Rotæ. Patet, quia in dicta reg. *de annal. poſſeſſ.* qu. 62. apertè bonis & concludentibus rationibus ſentit dictam regulam *de annal. poſſeſſ.* realem eſſe, non perſonalem. Tum quia odium impetrantis reſpicit: quod æquè militat poſt ceſſionem, ſicut poſt mortem annalis poſſeſſoris. Tum quia etiam favorem poſſeſſoris reſpicit: cujus ex multis juſtis cauſis, intereſſe poteſt beneficium dictæ regulæ ſuo ceſſionario competere. Tum quia regula impetſonaliter loquitur. Tum quia principaliter, ob publicam utilitatem lata eſt ad reprimendas fraudes, & captiones devolutariorum, & materiam novarum litium. Ex quibus concludit, & bene, dictam regulam 32. habere locum in reſignatario poſſeſſoris, eique prodeſſe, & idem, in eadem quæſtione tenet in ſucceſſore per obitum ipſius poſſeſſoris, & nominatim in quæſt. 63. ut ſic indiſtinctè exceptio, ſeu beneficium dictæ regulæ tranſeat ad ſucceſſorem: ad quem beneficium tranſit cum qualitate & exceptione ſua, & bene, & ſic ea quæ in dict. quæſt. 62. cum ſequent. ſcripſit, faciunt pro parte affirmativa quæſtio. noſtræ.

38. Nec obſtat quòd videtur caſus converſus, & oppoſitus, ex eo quòd Gom. in dictis quæſtionibus 62. & 63. loquitur de mutatione facta ex parte poſſeſſoris, ſive de ſucceſſore poſſeſſoris: nos autem hic loquimus de mutatione facta ex parte reſignatarii, ſive de ulteriore reſignatario, aut ejus ſucceſſore: quis nihilominus quæ ſunt per eum, ibibi ſcripta, & concluſa, æque militant pro affirmativa, in quæſtio. noſtra. Tum quia ſicut in illis quæſtionibus, ita & hic agitur de commodo ſucceſſoris ipſius poſſeſſoris, & proviſi per ejus obitum: cui hæc regula *de publicandis* etiam expreſsè favere voluit. Tum quia ſicut ibi deciſio fundatur ſuper odio impetrantis, & in publica utilitate, ad fraudes, captiones, & lites reſtringendas: ita & hic eadem militant contra ſecundum reſignatarium, ſicut contra primum. Tum nominatim, & ſpecialiter, quòd dicta regula 32. æque locum habeat in mutatione ex parte impetrantis: ut ſi alii cedat, reſignatarius æquè teneatur dictam regulam 32. obſervare, etiam infra reſiduum temporis ſui cedentis, apertè ſentit Gomeſius ibi, qu. 62. ad fin. verſic. *& iſta omnia.* quia jus primi impetrantis (inquit) tranſit cum lepra ſua: quod propriè quadrat ad quæſtio. noſtram, & ſic mens Gomeſii utrobique clara eſt, pro affirmativa.

39. Quamvis, ut hic quæſt. 1. ita ibi quæſt. 62. in fin. metu cujuſdam particularis deciſionis Rotæ (quam ſecutari dicit per Guiliel. Algaten. in utroque caſu contrarium tenuiſſe: & etiam poſt quoſdam abreviatores, id eſt ſcripticularios bullarum, quos eorúmque formularia nominatim citat: qui tenent eam regulam perſonalem eſſe) vacillet: & concordaturus diſtinguat; Aut poſſeſſor annalis, infra annum datum impetranti cedit: & tunc regula non noceat impetranti, contra ſucceſſorem poſſeſſoris, nec proſit ſucceſſori: Aut verò poſſeſſor cedit poſt annum impetrantis & poſtquàm impetrans, ſeu devolutarius jam incidit in dictam regulam: & tunc exceptio regulæ tranſeat in ſucceſſorem & noceat impetranti, & hæc diſtinctio, ſi vera eſſet concluderet pro parte affirmativa, quia non diſputamus hic, quando primus reſignatarius ceſſit poſt ſex menſes, de quo frivolum cenſemus dubitare.

Solutio pro affirmativa.

40. Sed quærimus quando ceſſit infra menſem, vel ſemeſtre hujus regulæ: in quo concludimus regulam habere locum quandocunque cedat, per prædicta; rejecta dicta diſtinctione, licet in eam relabatur Gomeſ. dicta q. 62. in fin. quando mutatio contingit per obitum, quia Gomeſ. non ita diſtinxit quod ſic ſentiret: ſed metu formulariorum ſuæ Cancellariæ, & cujuſdam prætenſæ ſententiæ Rotæ, contrarium tamen ſatis indiſtinctè ſentit, prout etiam pro parte affirmativa nominatim citat antiquos, & excellentes advocatos conſiſtoriales, & ſeniores dominos Rotæ: quibus potius quàm abbreviatoribus aut formulatiis ſtandum erat. Stat ergo concluſio indubitata, quòd hæc regula locum habet etiam in ſecundo, vel ulteriori reſignatario primi ceſſionarii: etiam ſi ceſſio facta ſit infra tempus hujus regulæ, quia ſemper idem favor ordinariorum, idem odium occultarum reſignationum, eædem rationes vitandarum fraudum, & inopinatarum litium militant, & concurrunt, & ſimul verba hujus regulæ propriè, & adæquatè (imò præcisè, & neceſſario) verificantur: quia loquuntur impetſonaliter: imò reſpectu reſignatarii loquuntur realiter, & indiſtinctè, ibi, *niſi de illis facta reſignationes,* &c. Et ita nuper die 16. Aprilis anno 1558. in cauſa gravi opulenti ſacerdotii concluſum fuit cum venerando illo & conſultiſſimo ſene totius togati noſtri ordinis κορυφαίῳ Do. Matthæo Chartario ſeu Quadrigario.

41. Et ſic dico quòd ſive reſignatarius cedat, ſive decedat, currit tempus cœptum, & pœna hujus regulæ contra quemvis quoquomodo ſucceſſorem: ſive per Papam, ſive per Legatum, ſivo per Ordinarium, ſive per reſignationem, ſive per obitum civilem vel naturalem aut aliàs ex capite primi, vel ulterioris reſignatarii in quantum ex priore illa reſignatione, ſive mediatè, vel immediatè juvari vellet: niſi ſucceſſor, infra tempus hujus regulæ, vel vivo ſempérque poſſidente primo reſignante ſatisfecerit huic regulæ, & ad hoc non ſolùm rationes manifeſtas habeo, per prædicta: ſed etiam textum rotundum, & ineluctabilem hujus regulæ. in fi. ibi, *& inde ſequuta nullius ſint roboris vel momenti:* quæ ſunt univerſalis negativa: quæ non poteſt, niſi in omnibus verificari. l. *ſi is qui ducenta.* §. *utrum. de reb. dub.* Ergo non eſt diſputationi, tantóque minus dubitationi locus: ut planè dementati videantur, qui auſi ſunt non ſolùm diſputare, ſed dubitare, imò contrarium judicare: nec uſquam ſuſpicatus eſſem Rotam ipſam Papiſticam in tot errores in ſuis

etiam negoeiis inciduſe: niſi Go. ſeſe interfuiſſe diceret nec diſputatione nea dignatus fuiſſem hanc q. utpore indubitatam: niſi ad invectos errores profligandos, & lucem toti materiæ aperiendam.

42. Non obſtat unicum illud, quòd ſolùm pro negativa citari poteſt: videlicet quod non capit jus, nec poſſeſſionem à reſignante: ſed à conferente, quia verum eſt: tamen non capit aliud jus, nec firmius nec poteotius, quàm quod, & quale per ceſſum vel deceſſum prædeceſſoris vacavit. Impoſſibile eſt enim aliud vacare per illum ceſſum vel deceſſum: & conſequenter aliud conferri. Tum collator non intendit aliud, nec plus juris conferre, & ſi fors intendat, non intendit contra bonum publicum, nec in præjudicium hujus regulæ, boni publici, fraudumque minuendarum cauſa latæ. Tum etiam expreſsè huic regulæ derogari nequiret, etiam à Papa: ut ſupra eodem num. 3. Igitur multominus à tacita mente, vel derogatiooe contra illam argui poteſt.

43. Fateor quòd à pacifico poſſeſſore cum titulo non exigitur probatio tituli, & capacitatis ſui deceſſoris: vel etiam à non pacifico, quando deceſſor ultimus poſſeſſor non fuit io lite: tunc enim non tenetur docere, & ita practicatur, (ne abeatur in infinitom.) Tum quia oon habet jus ab illo, à ſuperiore & ita ad hunc finem rectè citantur jura, quæ ſup. num. 27. ut apud deciſio. Thol. 458. gloſ. prag. *de pacific. poſſeſſ.* verb. *inquirent.* Philip. Dec. conſil. 645. ubi in annotat. dixi. Caſſad. *de cauſa poſſeſſ. & propr.* deciſ. 2. cum duabus ſequent. Secus de non poſſeſſore, & contra poſſeſſorem ut hic. Item ſecus in caſu certo: ut quando ſucceſſor contendit melioris eſſe conditionis, & evitare pœnam, & vitium deceſſoris, de quo conſtat: tunc enim nihil verius, nihil æquius, quàm quòd pragmatici per manus tradunt, tranſire cum lepra ſua. Minus obeſt deciſio Oldr. 202. quia ibi, pœna ſcripta eſt in perſonam ipſam negligentem, & in caſum negligentiæ conſummatæ: ut in c. *commiſſa. de elect.* in 6. & ſic tam pœna, quàm ratio pœnæ ceſſant in quovis ſucceſſore, in quo novum integrum tempus requiritur: ut dixi in reg. præced. num. 382.

Q. incidens. 44. Et his deciditur quæſt. *quotidiana.* quam vidi in facto. Reſignatione expedita Romæ menſe Septembri, reſignatarius Nonis Januarii immediatè ſequentis, obiit: & per ejus obitum nominatus eodem menſe, collationem obtinuit: ſed non poſſeſſionem, ſaltem actualem, quam non potuit, vel neglexit aſſequi, & ſic primus reſignans ſemper de facto poſſeſſioni incubuit, uſque ad menſem Martium vel Aprilem, quo poſt ſex menſes à reſignatione ſua in poſſeſſione deceſſit. Reſpond. nominatus verum quidem jus interim habuit: ſed reſolubile, prout lapſo dicto ſemeſtri reſolutum fuit: quare beneficium eſt novi impetrantis per obitum, ſecus ſi vivo dicto reſignante, nominatus realem & actualem poſſeſſionem publicè obtinuiſſet, vel publicaſſet non nominationem & collationem ſuam tantùm (quòd eſſet impertinens) ſed dictam reſignationem, ſive proviſionem ſui prædeceſſoris: prout per quemcunque, cujus intereſt, fieri poteſt etiam per obitum primi reſignatarii, etiam poſt has inducias, quandiu idem reſignans poſſeſſioni incumbit, ut infra dicam, & dixi ſup. num. 18. quia tunc ceſſat hæc regula. & vacavit per obitum dicti reſignatarii, unde nominatus affectum fuit, & non ſolùm per collationem, ſed etiam per ſimplicem requiſitionem junioris nominati, præcluſum eſt præventionibus Papæ vel Legati: ut loco ſuo dixi, quo remitto.

45. Sextò quæro. Quid ſi caſu ultimæ incidentis quæſtionis converſo reſignans ipſe infra tempus illud moritur vel cedit, & ſucceſſor per obitum vel per ſecundam reſignationem poſſeſſoris, poſſeſſionem ingreditur, deinde poſt lapſum tempus venit primus reſignatarius? Certè hæc quæſt. dignior erat dubitatione quàm prior, ſup. num. 33. nec minus quotidiana. Unde mirum eſt eam nec à Gomeſio, nec ab alio tactam eſſe. Breviter, ut in re mihi clara, nec ab aliis controverſa diſputationem omittam, dico ceſſare hanc regulam. Patet, quia propoſitio ſive principalis hypothetica hujus regulæ, exigit poſſeſſorem reſignantem mori poſt illud tempus ſemeſtris, vel menſis reſpectivè: & hoc exigit conditionaliter, & ſic per modum formæ & præcisè, juxta not. ſup. num. 14. Ergo ſi præmoritur, ceſſat & conditio, & forma, & diſpoſitio hujus regulæ, tunc non loquitur, ergo remanemus in jure communi, etiam ſi eſſemus in caſu in quo æquum eſſet idem ſtatutum eſſe: quia ſatis eſt regulam non loqui hoc caſu l. *ſi cùm dotem* in princip. *ſol. matrim. l. ſi ſervum. §. prætor. aut.* verſic. *non dixit prætor. de acquir. vel omit. hæred.* c. 1. 7. q. 1. c. penult. *ne ſede vacan.* Si ergo ceſſat per præveoientem mortem naturalem: ergo multò magis per præcurrentem civilem mortem, puta per aliam reſignationem non nudam, ſed etiam per poſſeſſionis tranſlationem executam quia tunc non ſolùm concurrit ratio præcedens.

46. Sed alia quoque: quia mors hæc civilis non dependet à fato, ſed à voluntate hominis iniqua & fraudulenta, utpote tendens ad eluſionem, & ſic odioſius eſt excludi reſignatarium primum ejuſdem per civilem hanc, quàm per naturalem mortem. Imò hoc eſſet contra tex. & mentem hujus regulæ, quæ noluit reſignatarium periclitari infra illud tempus, vel ob aliud contingens infra illud etiamſi facto naturæ contingat, ergo multominus ſi facto hominis: hoc enim ſtudioſè factum eſſet, ſaltem ſuſpectius, magiſve ſuſpicioni obnoxium quàm factum naturæ: quod tamen non noceret. Aut ergo poſt hoc tempus regulæ reſignatarius invenit reſignantem ſuum in poſſeſſione, & certum eſt jus ſuum integrum manere, etiam ſi reſignans interim alii ceſſerat. Aut invenit ſecundum reſignatarium in poſſeſſione: & item ſi reſignatio ſecunda infra has inducias facta fuit, quo caſu agendo infra annum poſſeſſionis ſecundi, etiam in poſſeſſorio primus ſuperior erit. Aut inveoit poſſeſſionem vacantem: & idem dummodò poſſeſſio non vacaverit per obitum reſignantis morientis in poſſeſſione poſt tempus, de quo in hac regula. Aut invenit beneficium occupatum per ceſſum vel deceſſum ſui reſignantis infra eaſdem inducias naturaliter vel civiliter mortui, & adhuc idem, quia ſatis eſt reſignantem non eſſe mortuum poſt tempus, licèt mortuus ſit in poſſeſſione, etiam ſi moriens alium in locum ſui poſſeſſorem reliquerit: quia hoc non ſufficit ad verificanda verba & diſpoſitionem hujus regulæ: imò magis officit, ut dixi, quia minus nocere debet factum hominis, & ſic remanemus in jure communi. & multò minus dubii eſt ſi primus reſignatarius invenit beneficium occupatum per quendam prætendentem jus aliunde quàm ex capite dicti reſignantis.

47. Septimò, juxta hæc quæro. Quid ſi poſt hoc tempus, ante diligentiam reſignatarii reſignans non naturaliter, ſed civiliter moriatur? Gomeſ. hic qu. 19. breviter ſe expedit, dicens ceſſare regulam: quia verba naturaliter, non civiliter capi debent, leg. ult. C. *de iis qui ven. ætat. impetr.* & quia regula (inquit) eſt odioſa, & contra jus commune, refert alios dicere ſic fuiſſe judicatum in Rota. Sed certè etiam ſi Gomeſ. de proprio viſu & auditu Rotæ teſtificaretur, parum eſſet curandum, per prædicta. Cæterùm non eſt verum hanc regulam odioſam eſſe, ſed favorabilem, ut ſup. eod. num. 3. Et ſic ſupereſt ſola prima ratio de verbis naturaliter intelligendis. Et hæc quidem prima ratio per ſe gravis eſt & concludens: niſi aliud obſit per not. in c. *ſuſceptum. de reſcript.* in 6. in leg. *Gallus.* §. *& quid ſi tantum.* ubi Jo. Crotus col. 3. cum tribus ſequent. *de liber. & poſthu.* Oldra. conſ. 284. in quodam. in fine Anchar. conſ. 438. Jaſ. in l. 1. col. 1. C. *de hæredib. inſtituen.* Quæſt. 7. Pro negativa.

48. At obſtare videtur, quòd verum eſt reſignan- Pro affirmativa.

rem poſt præfixas inducias in poſſeſſione ſaltem civiliter deceſſiſſe, & ſic eſt quod imputetur reſignatario: & concurrunt rationes ne illudatur ſecundo reſignatario qui eſt in bona fide, & qui prior diligentiam fecit, & poſſeſſionem cepit: vel ſuperiori, qui contulit per ſimplicem reſignationem vel per nuptias ejuſdem reſignantis poſt illud tempus ſequutas: imò dicunt pragmatici quidam, ex negligentia temporis in hac regula præfixi, retrò ceſſionem præſumi vel ſimulationem prioris reſignationis. Tum hæc regula favorabilis eſt, ut lata ad fraudes reſtringendas: & ſic amplianda: ut ſup. num. 4. Igitur ad civilem mortem poteſt extendi, ſi concurrant eædem rationes: imò tunc non videtur extenſio, ſed comprehenſio: quia regula non utitur verbo *mortui fuerint*, ſed verbo *deceſſerint*. quod vel ex etymo ceſſioni adaptari poteſt velut propriè deceſſor dicitur, etiam ille qui ceſſit nedum qui mortuus eſt.

Pro negativa.

49. Sed certè verbum *deceſſerint*, ſecundum communem loquendi modum, naturalem mortem ſignificat, non civilem: imò alio verbo ſolent uti ad ſignificandum reſignationes videlicet verbo *ceſſerint vel reſignaverint*: ad differentiam verbi *deceſſerint*, quod pro naturaliter morientibus tantùm uſurpatur. Propria autem ſignificatio non ſecundum etymon verbi, ſed penes communem uſum loquendi æſtimatur leg. *Labeo. de ſupellect. leg*. Et ſic neceſſariò videtur regulam ceſſare: requirit enim duo copulativè poſt hoc tempus & durante negligentia. videlicet reſignantem mori & in poſſeſſione. Et ſic nedum titulum ſed poſſeſſionem quoque per eandem naturalem mortem amittere quorum utrumque hic deficit, relinquimur in jure communi. ſive igitur reſignans poſt hoc tempus alii reſignet, vel uxorem ducat, aut aliud incompatibile beneficium aſſequatur, manet adhuc integrum jus primi reſignatarii: non ſolum ſi reſignans ſemper incumbat poſſeſſioni, ſed etiam ſi alius per mortem civilem proviſus poſſeſſionem ingreſſus fuerit, & dictum reſignantem exturbaverit.

Etymõ uſui cedit.

Duo ultra negligentiam requirit hæc regula.

Pro affirmativa.

50. Rurſus cave: hanc enim partem negativam multa ſequuntur abſurda, per quæ multipliciter & paſſim hæc favorabilis regula fraudari poteſt, & locus aperiri in directis reſervationibus & regreſſibus privatorum, contra not. ſup. num. 4. Quilibet enim vel nupturiens, vel ſperans pinguius incompatibile beneficium, vel criminoſus, dubitans inde accuſari & convinci vel quod deterius eſt, crimen privatione dignum perpetraturus, vel quodcunque aliud periculum amittendi beneficii metuens, cum colluſore ſuo ſic negociaretur, occultè quavis conditione reſignando in ejus favorem, certus de intento, in omnes eventus: quia ſive quod ſperat vel timet eveniat, ſive deficiat, & ſupervivat vel evadat, ſemper retinebit beneficium, vel in quem volet collocabit, quoquomodo privetur, & poſſeſſionem perdat. excluſis imò deluſis omnibus & Ordinariis & impetrantibus & judicibus, in caſum ſententiæ privativæ: imò etiam canonibus & decretis *de ſublatis reſervationibus & regreſſibus eluſis*. Et ad verba regulæ ibi *in eorundem reſignatorum poſſeſſione deceſſerint*, quæ ſola obſtant, videtur reſponderi poſſe, quòd in quantum ſonant de morte naturali, frequentiam reſpiciunt, & ſic non reſtringunt. Itaque ſufficere poſt modum, id eſt poſt tempus hic præfixum, ſupervenire caſum mortis civilis, cum privatione poſſeſſionis per illum ſupervenſum caſum. Imò neceſſarium videtur ita tenere, ne fraudetur unus principalis finis hujus regulæ, & locus aperiatur etiam multis ſimul concurrentibus abſurdis: de quibus ſup. num. 4. cum ſeq.

51. Quin adhuc deterius ſequeretur, quod etiam poſt triginta annos reſignatio tandiu ſemper occulta nunc primùm apparens etiam poſtquam per plures interim manus ſub ejuſdem tenebris ambulavit, excluderet etiam jure Ordinario proviſum per privationem poſſeſſoris hodie ſequutam, ſive per aſſequutionem incompatibilis, ſive per nuptias, monachatum, ſententiam de crimine privatione digno & alio quovis modo quam per obitum naturalem, nec ulla temporis præſcriptio obeſſet, quamdiu idem reſignans vivit, cùm de ejus facto & ſcientia agatur, qui etiam interim reſignatarium & quemvis ejus ulteriorem reſignatarium, vel ſucceſſorem ſucceſſorum occultè recognoſcere potuit. Et rurſus (quod deterius eſt) non ſolum excluderet ſtatim apparendo poſt deſtitutionem realem reſignantis: ſed etiam poſtea non ſolùm ad minimum uſque ad tres annos pacificæ poſſeſſionis ejus qui bona fide ſucceſſit per deſtitutionem ultimi pacifici & longiſſimi poſſeſſoris: ſed etiam uſque ad decem annos ad minus in locis ubi decretum *de pacificis* ceſſat, juxta gloſſ. ult. & Panor. in c. *contingit. de dol. & contu*. Præterea cum unica ſit & irrepetibilis mors naturalis, ut infiniti propè modi privationis ſeu mortis civilis, & adhuc ſinguli fere repetibiles, ſeu multiplicabiles: ut ſecunda vel ulterior reſignatio, nuptiæ, profeſſio ſegularia, adeptio incompatibilis, militia actualis, delictum, ſententia, &c. ſequitur quod totidem, & ſic infinitis propè modis & paſſim fraus fieri poſſet huic regulæ, & ordinariis & expectantibus, & omnia ferè beneficia eorumque proviſiones vagari ſub incerto.

52. Accedit quòd primus ille reſignatarius certat de lucro, eoque non ſolùm fraudum multarum ex hypotheſi ſuſpecto, ſed etiam per ſe odioſo: quia reſignatio in favorem quantumvis aliàs ſyncera, tamen vetita & ſimoniaca eſt, diſpenſatione indigens: ut in reg. præced. n. 101. Quæ diſpenſatio non fuiſſet facta, ſi concedens ſciviſſet eam harum fraudum cauſa parari, vel occultam futurum iri, totque fraudibus idoneam & captioſam: præſertim cùm concedens exigat juramentum quod non intervenit fraus, dolus, ſimonia, aut aliud vitium, à ſola clauſula *in favorem* expreſſa, & ſic nec vitium quidem hujus clandeſtinalis & alendæ fraudis. Cum igitur eventus detegat oppoſitum, ſubreptitia videtur admiſſio & expeditio dictæ reſignationis, & ſic etiam ab initio nulla. Et ad ſummum, etiam ſi negativa pars præpolleat apud Rotam, vel alibi, decretum *de ſublatis reſervationibus* & ſimilia decreta conciliaria ſpernuntur: ſed in oppoſitum reſervationes & regreſſus vigent, & favorabiles & frequentes palàm habentur: Tamen ſaltem apud nos, ubi non ſolùm odioſi, ſed etiam reprobi & abuſivi, juxta canones & ſacra concilia habentur: conſequenter pars affirmativa potior eſſe debet, ad vitandos hos abuſus, utque hæc regula fraudum vitandarum cauſa lata, recipiat interpretationem paſſivam in locis ubi tales regreſſus pro abuſionibus habentur, etiam ſi forſan ad hunc finem non ſit à conditore lata.

53. Quid dicendum? certè ſi hæc reg. eſſet conciliaris, dicerem ceſſare ejus verba, ſed non ſpiritum nec cauſam finalem, ſed de ſpiritu & fine dubitationem facit author. Verùm cum apud nos ut politicum quoddam remedium adverſus fraudes quæ fiunt contra veteres canones & ordinarios & legitimos expectantes recepta ſit: debet rationabiliter ad eundem finem veluti gnomonem interpretari. difficultas autem ambagioſa hujus quæſt. ob id potiſſimum emergit, quod hæc quæſt. proponitur in genere univerſali quod multos & propè infinitos (ut dixi) caſus comprehendit, multum quidem inter ſeſe, & quoad multa, ſed non in puncto hujus regulæ differentes. Quod ut luce clarius efficiam, quando in his non poteſt abſolutè reſponderi, ut inquit Scævola in l. *Mævia*, §. 1. *de ann. legat*. & in l. *de acceſſionibus*, in princ. *de diverſ. & tempora. præſcript*. libet aliquot quotidianas hypotheſes oculis ſubjicere, & ſpeciatim excutere: ad quas reliqui omnes caſus reduci poterunt.

Solutio pro negativa.

Prima hypotheſis. 54. Prima hypotheſis, reſignatione expedita Romæ in favorem primi qui infra ſemeſtre non publicavit, reſignans adhuc in poſſeſſione manens reſignavit in favorem ſecundi, qui nedum publicavit, ſed etiam poſſeſſionem actualem cœpit extruſo reſignante vel ſponte abeonte qui poſt duos vel tres alios menſes obiit: tunc illicò poſt naturalem obitum venit
Primus. primus, oſtendens priorem titulum, ſeque infra annum veniſſe ut in poſſeſſorio quoque judicio vincat.
Secundus. Secundus verò nititur hac regula, quia per totum tempus in ea præfixum primus negligens fuit, imò
1 etiam deinceps, quandiu reſignans pro titulario ha-
2 bitus eſt: imò deinceps adhuc tardius: quia non ap-
3 paruit niſi poſt utrumque & civilem & naturalem obitum conſummatum, videlicet poſtquam ſemeſtri lapſo reſignans primum civiliter per aliam reſignatio-
Primus. nem effectualem, deinde naturaliter etiam obiit. Primus autem urget verba, *in eorundem reſignatorum poſſeſſione deceſſerint*, dicens, quod loquuntur de naturali: & ſic ſatis eſſe reſignantem non eſſe naturaliter mortuum in poſſeſſione, ut hæc regula ceſſet, & maneamus in jure communi. prout etiam reg. *de infirmis reſignantibus*, quantumvis favorabilis, non habet locum in morte civili ſed in naturali tantùm ut
Secundus. ibi num. 366. diximus. Secundus verò urget mentem & finem regulæ quæ debet etiam locum habere in civili obitu, data eadem ratione vitandæ fraudis & incertitudinis beneficiorum: & ſic ſufficere quòd poſt
4 tempus primo præfixum reſignans civiliter obiit cum effectu, videlicet poſſeſſione per illum civilem obitum poſt negligentiam primi conſummatam ſequutum, amiſſa. Tum quia primus non fuit diligens poſt illam poſſeſſionem realiter occupatam per reſignantem: ſed adhuc ſemper negligens permanſit uſque poſt naturalem ejus obitum.

5 55. Et quo liquet quod reſignans ſi non reſignaſſet
6 ſecundo, mortuus fuiſſet in poſſeſſione, primuſque perpetuò excluſus per hanc regulam. Non autem debet invidere, nec magis lucrari ob id quod interim alii bona fide ſuccedenti proviſum eſt. Nec ergo debet ei invidere quòd ſi alioquin periturum erat, & ſi non poteſt impugnare reſignationem ſecundam qua ceſſante nihil laturus erat. leg. *in fundo*. in fin. *de rei vend. l. ſi quis fumo. §. 1. ad l. Aquil. l. in ſumma. §. item Varus de aqua pluviali arc.* imò per aliam quoque rationem minus inde lucrari debet, quia difficilius lo-
7 cus repletus repetitur, quàm vacuus occupetur. Sed primus ille vacuum factum per obitum naturalem non caperet: ergo multò minus jam repletum per bonæ fidei poſſeſſorem, & adhuc veniendo non ſolùm poſt locum bona fide per alium occupatum, ſed etiam poſt naturalem reſignantis obitum.

8 56. Tum diligens non debet deterioris eſſe condi-
9 tionis, quam ſi negligens fuiſſet: Et magis negligens, non debet melioris conditionis eſſe, quàm minùs negligens, nec ex majori & ſuſpectiori negligentia referre lucrum quod perderet ex minori. Hæc enim ſingula ſunt abſurda, leg. *Servius. quòd vi aut clam. l. cum quis. de prab.* in 6. *Regula. §.* pen. *de juris & facti ignor.* Sed ſi primus excluderet ſecundum, omnia hæc abſurda ſimul concurrerent, quia ſecundus puniretur, & excluderetur ob diligentiam ſuam licitam & laudabilem, contra leg. 3 C. *de alluvio.* l. ult. *de omni agro*
10 *deſerto.* l. 10. C. *& ibi ra pradicta.* Primus autem ex de-
11 teriore & ſuſpectiore ſua negligentia conſequeretur lucrum quod amitteret in caſum minùs ſuſpectæ negligentiæ. Patet, quia quòd ſecundus non occultavit, ſed maturè vivo reſignante publicavit, & poſſeſſionem cœpit, diligentia laudabilis eſt & approbata. Quod autem primus celavit per totum ſemeſtre, negligentia eſt illaudabilis & reprobata. Sed quod adhuc non ſolùm poſt illud tempus, ſed poſt publicationem & adventum ſecundi ſemper celare pertexit uſq; poſt mortem reſignantis, major eſt & ſuſpectior negligentia.

57. Degenerat enim præſumptio contra eum qui Præſumitur contra differentem agere.
differt agere, donec adverſarius moriatur, & probatio depereat. 11. q. 1. c. *Chriſtianus.* gloſ. clem. *ſæpe.* §. *quia.* verb. *non obſtante de verb. ſignificat.* Bald. conſ. 37. *quidam tabellio.* lib. 1. Matth. Afflict. decif. Neapolit.
13. in 9. conjectura. & decif. 58. ad fin. Nec eſt veriſi- 12
mile reſignantem præſertim infra ſex vel octo menſes ſatis memorem, rurſus alii reſignaſſe, ſi prior reſignatio ſeria, non ſimulata vel extorta fuiſſet: vel niſi prius ea debitè revocata, juxta clement. unicam *de*
renuntia. Unde ſuſpicio eſt quòd primus non auſus eſt 13
conqueri, nec hiſcere vivo reſignante: qui habebat vel ſciebat unde laturus erat probationes & inſtrumenta revocationis vel nullitatis primæ reſignationis. Nunc ſi ſecundus diſtuliſſet publicare, & poſſeſſionem capere uſque ad obitum reſignantis primus nihil objicere poſſet ſecundo; nec eum excludere, conſtaret enim de non jure primi: qui ſi diſtulit poſt obitum reſignantis non obſtante publico adventu ſecundi, multò facilius, nec cum tanta ſuſpicione diſtuliſſet tardante ſecundo. Et ſic omnino per hanc regulam primus excluſus fuiſſet.

58. Ergo non minus, imò magis excludi debet in hac hypotheſi, ubi propter ſiniſteriorem & ſuſpectiorem negligentiam debet eſſe deterioris, ſaltem non melioris conditionis, ſecundus autem melioris pro-
pter meliorem diligentiam. Tum ipſe reſignans ſatis 14
dicitur poſt tempus præfixum naturaliter deceſſiſſe in poſſeſſione, ex quo poſt illud tempus obiit relinquens
alium pro ſe & jure a ſe ceſſo in poſſeſſione. l. *non uti-* 15
tur. l. arborib. §. uſufr. l. generaliter. de acquir. vel amit. poſſeſ. fa. l. ſi paterfam. de hared. inſt. num. 29. inſtit. *de vulgar. ſubſtit.* Alex. conſ. §. ult. in 3. lib. 6. Tum Ordinarii & impetrantes non minùs decipiuntur & illuduntur hoc caſu per civilem, quàm per naturalem obitum: ex quo poſſeſſor æquè palam & realiter dimittit poſſeſſionem pacificam vacantem per hunc
civilem obitum, ſicut dimitteret per naturalem. Pri- Primus.
mus autem cauſatur ſecundam reſignationem obitumque civilem, ſtudioſè procuratum eſſe in ſui fraudem: cui proinde non debet indulgeri, ut ſup. eod.
num. 40. Secundus verò refellit, quia ſi hoc in frau- Secundus.
dem factum eſſet, non publicum, ſed ſecretum fuiſſet. Cum igitur hæc mutatio & poſſeſſio ſecundi publica fuerit: ſi facta fuiſſet injuria primo, ſtatim conqueſtus fuiſſet: & tamen vivo reſignante nec mutire quidem auſus eſt, ſed per duos vel tres menſes poſt ſecundæ publicationem, & quandiu ille vixit, ſemper tacuit: & ſic prior prætenſa reſignatio fraudulenta vel ſimulata præſumitur: aut ſaltem apparet tam eſſe caprioſa & inſidioſa, ut meritò per hanc regulam occurri, & impediri debeat.

59. Confirmatur, quia prima reſignatio per hanc regulam talis nempe ficta vel revocata habetur, etiam ſi reſignans ſemper uſque ad mortem naturalem manſerit in poſſeſſione, ſed major eſt ratio præſumendi fi-
ctionem vel revocationem quando reſignans non ſo- 16
lùm manſit in ſtatu veteri, ſed etiam plus fecit: videlicet reſignando in favorem alterius, qui publicè & realiter nomine proprio vivo reſignante poſſidere cœ-
pit. Et ſic clarum eſt, primò quòd non ſolùm mens re- 17
gulæ, & rationes ejus finales militant contra primum, & favent ſecundo, ſed etiam verba ejuſdem regulæ
per locum à fortiori. Tum quod hæc regula mentio- 18
nem facit de moriente in poſſeſſione, videtur cauſa frequentiæ majoris expreſſum, ut latiùs infra eod. nu. 60. & ſic non excludit, ſed implicat caſum, ſaltem in quo non ſolùm eadem: ſed fortior eſt ratio, videlicet quando etiam interim reſignans diſpoſuit, & alium loco ſui verum realem poſſeſſorem fecit: deinde rebus ſic ſtantibus, naturaliter moritur. alioquin ſequerentur abſurda; videlicet quòd primus poſt 20. vel etiam 30. annos ſuæ proviſionis etiam in locis ubi ceſſat decretum *de Pacificis*, aſſet admiſſibilis etiam ad poſ-

ſeſſorium contra ſecundum infra annum ſecundi etiam poſt mortem reſignantis, & ad petitorium infra triennium in locis decreti *de Pacificis*, aliàs perpetuò. Uter ergo potior?

Tertius impetrans.

60. Quid (ut vidi de facto) ſi ſimul concurrit tertius impetrans per mortem dicti reſignantis, uter trium potior? Videtur quod tertius & ultimus: quia priores mutuò ſeſe collidunt & impediunt: primus enim officit ſecundo per prioritatem tituli, qui adhuc ſtabat tempore ſecundæ reſignationis: Secundus autem primò per rationem, mentem, & verba etiam finalia hujus regulæ quæ vult & expreſsè ſtatuit, non ſolùm priorem reſignationem ob dilationem primi per tempus hic præfixum, & uſque poſt cedentis obitum negligentis, irritam eſſe: ſed etiam omnia inde ſecuta, & conſequenter ea non præſtare impedimentum ſecundo, c. *non præſtat. de reg. jur.* in 6. Et ſic odium degenerat contra primum: defectus verò tituli excludit ſecundum: ergo locus fit tertio. Sed certè tertius non oppugnat primum, niſi per rationes ſecundi: videlicet per hanc regulam, ergo non debet eam retorquere contra ſecundum, qui non peccavit in regulam, ſed illi paruit. Imò tertius neceſſe habet pro unico fundamento prius allegare & probare locum eſſe huic regulæ: ſed non poteſt hoc allegare contra ſecundum, qui regulæ paruit, ſed duntaxat contra primum. Atqui eo ipſo quòd oſtendet verba regulæ verificata contra primum duntaxat, ſimul etiam deteget omnia è prima reſignatione ſecuta nullius eſſe momenti. Quòd ſi nullius momenti ſint (vide text. & expende univerſalem negativam) ergo nullum impedimentum faciunt ſecundo, cui nihil ex ſolennibus deficit, & qui ritè & infra tempus debitum venit, cuique nullo modo objici poteſt hæc regula. Igitur eodem gladio & unico fundamento quo tertius primum vult conficere, ſeſe jugulat, & aperit locum ſecundo.

19 61. Item ſecundus ſine vitio venit ad beneficium vacans de facto & pacificè: cedens enim voluntariè ceſſit. Primùs autem poſtea ex intervallo venit ad litem inchoandam contra publicum & pacificum bonæ fidei poſſeſſorem: Tertius verò magis ex intervallo venit, & à remotis, non ſolùm ad novam dicam pacifico bonæ fidei poſſeſſori inferendam: ſed etiam tanquam devolutarius, nempe occaſione ſumpta ab incurſu primi, & à priore prætenſa reſignatione, quæ ſemper adusque occulta manſit, & odio & ſuſpicione laborat. Igitur tertius indidem fundamentum capiens non minore odio laborat, ſaltem reſpectu ſecundi, pro quo militat favor regulæ, cui paruit: non autem militat pro tertio, qui non impetravit per obitum pacifici poſſeſſoris, & qui pro communi reputatione pro vero titulario tunc habebatur: ſed per obitum illius qui dudum ante obitum, non ſolùm & poſſeſſionem & titulum amiſerat, ſed etiam omnem utriuſque reputationem: ita quod verè erat & habebatur pro non poſſeſſore & non titulario. Alius autem videlicet ſecundus, erat in pacifica poſſeſſione, & communi & publica reputatione veri titularii. Ex quibus liquet quòd hæc regula non eſt facta in favorem hujuſmodi tertii, etiam per obitum impetrantis: Igitur illi prodeſſe non debet, nec is in ea ſe fundare poteſt. Quid dicendum?

ſ Hypotheſis.

62 Antequam ſolvam, accipe ſecundam hypotheſim: de qua ante viginti quinque annos (abhinc quo anno 1551. ſcribo) conſului vidi primarios curiæ noſtræ ſupremæ patronos, in queis inclitæ memoriæ Do Franciſcus Montolonæus; poſtea fiſci Patronus, deinde Præſes in hoc ſenatu, poſtremo Procancellarius Franciæ, in hac ſpecie: reſignatarius poſſeſſionem prioratus cœperat coram duobus teſtibus tantùm, & à conductore (quem firmarium vocant) inſtrumentum locationis nomine ſuo renovari fecerat, conſenſu reſignantis: qui nihilominus in poſſeſſione manſit, & communi reputatione pro priore (ut ſe gere-

Franciſcus Montholonæus.

bat) habebatur: & poſt ſemeſtre dignitatem adeptus eſt, prioratu aliter infra menſem non dimiſſo, nec per reſignatarium occupato. Titius prioratum impetrat per c. *de multa.* & extravagan. *execrabilis. de præbend.* tunc venit reſignatarius & publicat vivente & poſſidente ſuo reſignante. Quærebatur uter prior? Ego quidem cum eis anteceſſoribus patroniſque meis, ſimul in conſilium vocatus, & pro veteri tuncque ſolenni more tamquam minimus & junior opinari incipiens, ſentiebam pro impetrante, per mentem & finalem rationem hujus reg. ut ſup. num. 2.

63. Et not. in clem. ult. *de procurat.* quæ loquitur tantùm de morte naturali, & tamen ſecundum Zanzeli Cardin. Flor. & omnes. ibi, Rotam. *de procurat.* in novis. deciſ. 376. Ludo. Roma. conſ. 374. habet locum etiam in civili, puta in ceſſione. Et eſt communis ſententia quam ſequitur Gomeſ. (qui tempore dictæ conſultationis nondum ſcripſerat) ſuper reg. *de annal. poſſeſſ.* quæſt. 62. in princ. ubi ita dicit judicari in Rota. Quamvìs enim ad beneficium quo de agitur, non minùs dicitur mortuus per ceſſum, quàm per deceſſum c. 1. *ut lite pendente.* in 6. §. *eccs.* 7. q. 1.

Clem. ult. de procurat.

64. Præfati verò anteceſſores patronique mei contrarium concluſerunt, per illud vulgatum quod de uno genere vacationis non fit extenſio ad aliud c. *ſuſceptum. de reſcript.* in 6. Et ita pro reſignatario concluſum fuit, quod latè patet. Idem enim videtur ſive reſignans maritus vel monachus fiat, aut aliàs titulum & poſſeſſionem amittat. Sed ſi partes impetrantis tueri velis, habes telorum & armorum πανοπλίαν ex not. ſup num. 42. & 44. 45. 46.

c Suſceptum. de reſcript. in 6.

65. Nec deſunt arma defenſiva ad dictum. c. *ſuſceptum* loquitus enim in reſcripto ambitioſo, ab uno privato obtento, & ad ſpeciem vacationis in eo expreſſam limitato. Hic autem loquimur in reg. per modum legis univerſalis boni publici, fraudumque reſtringendarum cauſa generaliter lata, & ſic præpoſterè arguitur. Tum de reſcripto ad petitionem vel importunitatem privati tantum, ad legem generalem proprio motu ſtatuentis factam. Tum de ambitioſo & reſtringendo, ut c. 2 *de præbend.* in 6. ad regulam favorabilem, & interpretatione, ſi opus ſit, adjuvandam. l. *hoc modo. de condit. & demonſtrat.* Tum de reſcripto, quod non emanat per viam legis, ſed per viam diſpoſitionis particularis hominis in favorem privatum: ad regulam quæ emanavit per viam legis, & non ſolùm pro lege generali, ſed etiam pro regula directiva actuum.

66. Et ultra illud generale quod verba legis faciliùs & latiùs extenduntur, quam verba hominis: ut rectè tradit Alciat. lib. 2. & lib. 3. in princ. *de verb. ſign.* & ante rubric. ejuſdem tit. & in l. 2. §. fin. *ſi cert. pet.* conſtat hanc regulam boni publici, fraudumque reſtringendarum cauſa latam: ergo vel interpretatione adjuvandum, juxta text. in d. l. *hoc modo, de condit. & demonſtrat.* Et adhuc non opus eſt extenſione: quia in quantum hæc regula loquitur de obitu, hoc frequentiæ, non autem taxationis cauſa facit. Quòd non faciat cauſa taxationis, liquet: quia non loquitur de ſupervenientе obitu ad hoc ut fraudes (quibus hæc regula, quantum poteſt vult viam præcludere) locum apertum habeant, ſupervenientibus aliis (quæ longè plures ſunt) ſpeciebus vacationum. Quod autem frequentiæ cauſa exprimat, patet: primò, quia poſſidentibus beneficia frequentiùs occurrit vacatio per obitum, quàm per alium modum per ſe ſumptum, unde frequentiùs contingit fraudes reſervationibus & regreſſibus veritis fieri, contemplatione quòd quis ſuperſtes ſit, vel præmoriatur, quam alterius vacationis. Secundò à neceſſario, eo ipſo quòd liquet non eſſe expreſſum cauſa taxationis.

Verba legis faciliùs extenduntur.

67. Quoties autem frequentiæ cauſa quid exprimitur, non reſtringit l. 2 & ibi gloſ. ver. *Illyricanas. de quib. muner. nemini vel præſtat. ſi excuſa liceat.* l. 10. C.

Frequentiæ cauſa.

l. 2.

l. 2. & ibi glo. in ver. ſi. *de vulg. & pupill.* glo. 2. in l. *in facto. de condit. & demonſt.* Alex. conſi. 119. in fin. ubi tetigi lib. 6. etiam in diſpoſitione exorbitanti: glo. in clement. 1. in ver. *præſidentes.* in fin. quem Joan. Imola ibi & alii ſequuntur. *de reſcript.* Philipp. Dec. auth. *quaſſa.* nu. 8. C. *de ſacro ſanct. Eccleſ.* dixi in conſuetu. Pariſ. §. 31. gloſ. 3. num. 7. §. 28. num. 3. Et propius ad terminos noſtros tex. in c. 1. *ut lite penden.* in 6. qui tantùm loquitur de vacatione beneficii per mortem; & tamen gloſ. & omnes Doctor. ibi & ubique, quaſi frequentiæ cauſa expreſſum ſit, idem intelligunt in omni genere vacationis. Quid dicendum?

3 Hypotheſis.

68. Priùs accipe tertiam hypotheſim, quæ eſt, ſi reſignatario ultra ſemeſtre non ſatisfaciente huic regulæ, reſignans qui jam accuſatus reſignaverat in fraudem, in poſſeſſione manens, per ſententiam privetur, & beneficium per privationem Titio conferatur: tuncque appareat reſignatarius, uter potior? Sed hæc hypotheſis non ſpectat ad materiam hujus regulæ, accipe quartam, quam nuper vidi in facto:

4. Hypotheſis.

Patruus reſignavit in favorem nepotis curam parochialem: ſed bullas in arca ſua ſervavit & poſt tres annos eandem curam permutavit cum prioratu, & permutatione hinc inde impleta, patruus poſt duos alios annos obiit in poſſeſſione prioratus. tunc nepos vult publicare dictam reſignationem, aut ſaltem in petitorio vendicare dictam curam, an poſſit? Videtur quòd, ſic, quia etiamſi patruus mortuus ſit diu poſt ſemeſtre, tamen non eſt mortuus in poſſeſſione curæ reſignatæ. Quid ergo de tertio qui impetravit dictum prioratum per obitum dicti patrui? hic alia turbulentior camarina ſeſe aperit. Nunquam alterutrinque diſputandi finis eſſet in ſingulis ferè hujuſce farraginis hypotheſibus.

Reſolutio.

69. Ideo brevi reſolutione in prima, tertia & quarta hypotheſi, concludo contra primum reſignatarium. Sed in ſecunda hypotheſi pro primo reſignatario. Et huic reg. locum eſſe in prima & 4. hypotheſi non autem in 2. & 3. Et tamen in ſecunda reſignatarium vincere non per rationem primariorum advocatorum, ſup. nu. 58. ſed quia non erat locus: c. *de multa.* nec huic reg. in tertia verò hypotheſi dico reſignatarium excludi non per hanc reg. ſed per jus commune. Utque punctuales decidendi rationes radicitus capias, ſimulque viam præſtruam ad quæſt. ſeq. longè difficiliorem, dico:

Reſolutio.

Aliud eſſe reſignationem vel collationem ex poſt facto irritam fieri per viam reſolutionis:

Nullitas.

Aliud ab initio nullam eſſe, etiam nullitate poſtea detecta: puta ratione ſimulationis, ſimoniæ, ſubreptionis, aut aliàs, ſive ratione fraudis, vel defectu formæ, vel materiæ; puta defectu vacationis, ſive abſolutæ, ut quia tunc nullo modo vacabat, ſive reſpectivæ, ut ſi vacabat, ſed non ex perſona vel caſu quo impetratur, & iſtud membrum non ſpectat ad materiam noſtram: Sed bene primum membrum, quod eſt triplex.

Reſtitutio triplex.

Aliud enim poſtea irritam fieri per viam reſolutionis ab hac regula contra jus commune, introductæ: Aliud per viam reſolutionis de jure communi, ut quando ſtatim quidem valet reſignatio vel collatio, ſed reſolubiliter, ſive in reſignatione ſimplici, cui conditio reſolutoria ineſt; ut in c. *ſi beneficia. de præb.* in 6. ſive in reſignatione reciproca, ut ex cauſa permutationis: ſive quandoque extra materiam reſignationis, ut quando ordinarius confert beneficium patronatum inf. tempus patroni, ut dixi in reg. præced. n. 61. vel non graduato quandiu nominatus, vel graduatus, vel mandatarius tardant, ut in reg. præced n. 83. & tertio. Aliud irritam poſtea fieri per viam privationis, ſeu per ſententiam privativam contra reſignantem latam.

Tria membra.

70. Et ſic facio & diſtinguo tria principalia membra. Primum in terminis reſolutionis in vim hujus regulæ. Secundum in terminis reſolutionis in vim juris communis, quæ duo ipſo jure procedunt. Tertium in vim privationis per ſententiam. Ad primum referuntur & adaptantur duæ priores & ultimæ hypotheſes, cum omnibus & ſimilibus. Ad ſecundum membrum quæſtio octava ſequens cum hypotheſibus ſuis. Ad tertium verò refertur prædicta tertia hypotheſis cum omnibus ſimilibus, & illud tertium membrum pro expedito habeo, tametſi multa addere poſſem. At primum membrum nondum eſt expeditum, ſed priùs ſubdiſtinguendum eſt, ut infra nu. 72. Priùs ergo ad penitiſſimam hujus ſubtilis & volubilis materiæ diſcuſſionem oppono contra reſolutionem noſtram ſuper prima hypotheſi, ſup. num. 63. ubi concluſimus pro 2. & ſic locum eſſe regulæ. Et ſi rectè perpendas, invenies ſententiam noſtram per novemdecim fundamenta probatam, ſup. à. num. 48. uſque ad num 55. incluſivè.

71. Nihilominus fortiter oppono & probo locum non eſſe huic regulæ, ſed priorem reſignatarium vincere debere, quia ita eſt de jure communi, & hæc regula non loquitur in hoc caſu. Ergo ſtat vetus & commune jus quatenus expreſsè non corrigitur. *l. præcipimus. C. de appell.* c. *cum expediat. de elect.* in 6. & in materia correctoria non ſufficit generalis expreſſio text. quem ibi not. Ang. in § *ſi verò expreſ.* in auth. *de her. & fal.* & in auth. *de triente & ſem.* §. *illud.* Porrò reſolutio reſignationis quæ fit per hanc regulam duplici reſpectu limitata eſt per eandem regulam: Primò reſpectu ortus ſeu cauſæ efficientis: Secundò reſpectu finis ſeu effectus & cauſæ finalis. Reſpectu quidem ortus, ſeu cauſæ efficientis, quadrupliciter, hoc eſt ſub quadruplici conditione copulativa. (Hæc reg. incipit à 4. conditionibus.) Prima quòd non fuerit facta publicatio, de qua hîc vivo reſignante; Secunda, quòd reſignans naturaliter moriatur. Tertia quòd poſt tempus hic præfixum: Quarta, quòd in poſſeſſione ejuſdem beneficii reſignati patet in text. ſup. eod. qu. 1. & num. 43. Reſpectu verò finis, hæc reſolutio introducitur limitatim ad inducendum & operandum certum determinatum vacandi modum duntaxat, Per obitum ipſius reſignantis in poſſeſſione beneficii reſignati poſt hoc tempus naturaliter morientis. Et conſequenter reſolutio vi hujus regulæ nunquam fit, niſi priùs verificatis & concurrentibus dictis quatuor conditionibus: deinde fit ad effectum vacationis per obitum reſignantis poſſeſſoris, & in favorem conferentium & impetrantium per obitum dicti poſſeſſoris duntaxat, & aliàs. Sed alioquin remanet in jure communi.

72. Jam ergo manifeſta eſt ratio deciſionis pro primo in prima hypotheſi: (Ratio decidendi pro primo.) quamvis enim extiterint tres primæ conditiones, tamen defecit quarta: quod ſatis eſt, cum copulativè requirantur, ut ſupra quæſt. 1. Et hoc quidem per ſe ſufficeret ad excludendum ſecundum & tertium. Sed aliud quoque accedit, videlicet quòd effectus hujus regulæ limitatus eſt ad inducendum vacationem per obitum reſignantis poſſeſſoris tantùm, & in favorem impetrantium per obitum veteris poſſeſſoris tantùm, qualis non eſt tertius ille impetrans, ſup. num. 54. quia non impetravit per obitum poſſeſſoris, ſed per obitum ejus qui prius, non modo titulum, ſed poſſeſſionem quoque realem vivens amiſerat. Et ſic ei non aſſiſtit, ſed potius reſiſtit hæc regula. Non obſtant adducta pro ſecundo ſup. eod. n. 54. uſque ad num. 58. quia ſunt rationes ſuaſoriæ quæ non concludunt, præſertim in diſpoſitione ad certas conditiones limitata, ut hic: ubi potius locum habet regula, quòd limitata cauſa limitatum parit effectum. *l. in agris. de acquir. rer. domin. l. 2. de ſerv. exportand. l. cancellaverat. de iis quæ in teſtam. delent.* Item regula. *l. ſi cum dotem.* in princ. *ſol. matrim.*

Dilutiones.

73. Non obſtat locus à fortiori, de quo ſup. nu. 55. cum ſequent. quia fateor quòd aliquo reſpectu fortior eſt ratio privandi primi reſignatarii, quando poſt hoc tempus & utramque mortem & civilem & naturalem ſui reſignantis diſtulit, eumque permiſit aliter diſponere, & actum directò contrarium & palàm fa-

cere videlicet alium ſucceſſorem accerſendo in titulo & poſſeſſione publica & reali. Sed dico primò quòd hæc regula non eſt ſancita boc caſu, ſed limitata ad alias conditiones quæ defecerunt, & ſic oon ſufficit, illis deficientibus, majorem certo caſu dari rationem. Secundò dico quòd etiam hoc caſu non major, ſed minor eſt (alio reſpectu) ratio, quia dorius & iniquius eſt voluntario facto & variatione reſignantis reſignatatium excludi, quàm fato: ut ſup. eod. nu. 40. non obſtant abſurda ſup. num. 50. cum ſequent. quia hæc reg. noluit omnibus inconvenientibus obviam ire, ſed tantùm certo & limitato ſuo caſu providere. fa. ſupra in reg. *de infir. reſignant.* n. 37. 86. Tertiò dico quòd aut ſumus extra caſum regulæ, & non eſt locus ſecundo, ſed primo duntaxat; niſi quatenus quid intrinſecum præter hanc regulam accideret, puta virtus annalis vel triennalis pacificæ poſſeſſionis, de quo nihil ad materiam hujus regulæ: cui impoſſibile eſt locum eſſe pro illo ſecundo extra caſum ſuum, videlicet ceſſante regula, imò contradictionem implicaret. Aut verò ſumus in caſu regulæ & ſecundus omnino & neceſſariò excluderetur, tertius autem potiùs admitteretur: cum hæc regula ſancita non ſit in favorem ſecundi, vel ulterioris reſignatarii primi reſignantis, ſed in favorem impetrantis per ejus obitum. Dilemma.

74. Minùs obſtat quòd hæc regula in clauſula finali & decreto irritanti, non annullat ſecundam reſignationem primi reſignantis: cùm non ſit ſecuta ex prima ſed tantum annulat primam cum omnibus inde ſequutis: quæ proinde impedimentum non præſtant: qua reſpondeo, primò quòd licet non annulet eam in clauſula finali, tamen ſatis eam abolet, vel nullam ex neceſſario conſequenti præſupponit in verbis diſpoſitivis, ubi diſponit vacare per obitum: ergo negat vacare per aliquam reſignationem vel vacationem intermediam. Secundò reſpondeo, quòd etiam ſi hæc regula non aboleret ſecundam intermediam reſignationem, nec ei reſiſteret, prout reſiſtit, tamen eam non approbat, nec ullo modo confirmat, ſed ſaltem relinquit eam in ſui natura, & in jure communi. Sed jure communi ſecunda reſignatio cum inde ſequutis non valet, & ipſo jure ab initio non valuit: quia reſignans jam nihil juris habebât, & nihil reſignabat, ſed repletum erat beneficium de perſona primi, cujus collatio valida puta & canonica: & talis actu permanebat etiam tempore ſecundæ reſignationis, & omnium ſecutorum ex ea. Et quamvis reſolubilis eſſet ſub certis conditionibus, tamen ille pendebant: & ſic ſtabat jus primi purum, l. 2. & ibi glo. Barto. *de in diem addictio.* & poſtea defecerunt illæ conditiones, & ſic jus primi ſortitum eſt vim & effectum incommutabilem: & adhuc ſi poſtea extitiſſent illæ conditiones, non profuiſſent ſecundo, tum quia non eſſent ſecutæ ad hunc effectum, nec ad ejus commodum, ſed ad alium effectum & commodum alterius.

75. Et ſic primus contra ſecundum ſemper liberas ædes babebat, etiam ſi reſignante mortuo in poſſeſſione, conditiones omnes reſolutivæ extitiſſent. Semper enim verum eſſet dicere collationem ſecundi nullam ab initio fuiſſe ipſo jure, nec cauſam confirmantem ſuperveniſſe: & ſic ſemper nullam manere. Idem ſecundus non habet jus ab eo in cujus favorem ſequeretur primæ reſignationis reſolutio: ſed potius ab eo in cujus odium: quia reſolutio quæ fit per hanc regulam non introducitur in favorem reſignantis, ſed potiùs in ejus odium, ut actus per eum geſti nulli ſint. Quod autem ab initio nullum eſt, ut collatio ſecundi, non convaleſcit: etiam ſi ceſſet cauſa impediens, videlicet per hanc regulam reſoluta & abolita prima reſignatione cum ſecutis ex ea. c. *non firmatur. de reg. iur.* in 6. l. *quod ab initio.* π. eo. titu. l. *ſi. tutoris.* in fin. *quod iuſſu.* unde non prodeſt ſecundo, jus primi poſtea reſolvi & aboleri, nec enim ob id ſupervenit cauſa confirmans jus ſecundi: eique nihil bic ſeritur neque metitur.

76. Ergo in prima hypotheſi ceſſat hæc regula: & ſic primus alus excluſis ſolus obtinet, prout de jure communi. Secundò verò non tam prioritas primi, quàm originalis tituli ſui nullitas obeſt: quia beneficium tunc non vacabat, & ſecunda reſignatio ipſo jure non valebat, utpote ſubſiſtente prima, quæ etiam incommutabilis fieri poterat: prout poſtea facta eſt. Nec reſolutio ſequens profuiſſet ſecundo vel cuivis tempore medio impetranti, etiam ſi à Papa impetraſſet cum clauſulis quantumvis prægnantibus & generalibus: quia nullo modo poſſent extendi ad futuram vacationem vel reſolutionem, niſi mediantibus clauſulis reſervationum & extenſivis ad jus vacaturum: quæ apud nos ubi conciliaria decreta & concordata vigent, nullius ſunt momenti. In locis autem ubi reſervationes Papales regnant, diſputandum eſſet an reſervationes factæ vel narratæ in bulla ſecundi reſignatarii vel impetrantis eſſent reales, vel perſonalas, & an in favorem impetrantis vel non, & de viribus clauſulæ ad jus vacaturum. Tertium vero de quo ſup. num. 50. deficit hæc regula: unde ſive impetraverit adhuc vivo reſignante cum clauſulis generalibus à Papa, ſive poſt obitum ejus, non decedentibus in poſſeſſione neutro caſu jus habet.

77. Tamen tam ſecundus quàm tertius, quin etiam primus ſatis coloratum titulum habet ad effectum decreti *de pacificis poſſeſſoribus*, ſi triennio continuo pacificè poſſederit: quamvis ipſe reſignans eo decreto non juvetur contra ſuum reſignatarium, de cujus capacitate & acceptatione conſtat: niſi ex probabili colore aliunde (puta ex putativa retroceſſione vel revocatione) accedente. Secundus ergo publicando nihil agit, nec poſſeſſionem quidem publicè capiendo, niſi reſignantem excludat & realiter poſſidere incipiat. Quo caſu nec ſibi prodeſt contra primum, niſi ad effectum poſſeſſorii poſt annum, vel decreti *de Pacificis*, poſt triennium pacificæ poſſeſſionis, ſed omnino excludit tertium à commodo hujus regulæ. Et ſic ſibi ipſi nullo modo prodeſt, nec prodeſſe poteſt: ſed bene poteſt prodeſſe primo, non per publicationem quantumvis ſolemnem, nec per momentaneam poſſeſſionis apprehenſionem: quæ ſunt impertinentia, nec impediunt effectum regulæ contra primum: ſed demum realiter poſſidendo & extrudendo reſignantem, ita quod deſinat eſſe in poſſeſſione: ſic enim ſit ne conditio hujus regulæ extet, & ſic conſervetur jus primi. Negligendo vero realem poſſeſſionem & extruſionem veteris poſſeſſoris, nocet primo, & aperit locum, ſeu linquit eum apertum tertio per obitum in vim hujus regulæ impetraturo. Ex his multò fortiùs defenditur reſignatarius in ſecunda hypotheſi, cum etiam vivo reſignante veniat. Quid dicendum? quánam arte hæc tam varia & alterutrinque verſatilia, ſervata ſemper in ſingulis æquitate ad certam unam & ſolidam doctrinam reducimus? etiam ſi quis mihi fortè ad auream illam mediocritatem quam ad pertinax τῆς τομῆς ϗ τῆς κεντῆς ſtudium propenſior, Terentianum illud interim mihi objiciat, incerta hæc, ſi tu poſtules ratione certa facere: nihilo plus agas, quam ſi des operam ut cum ratione inſanias.

78. Solve, his à numero 71. non obſtantibus ſto in ſententia, de qua ſuprà numero 69. & dico in d. 2. hypotheſi. ſuprà numero 54. primum illum reſignatarium penitus excludendum, & ſic locum eſſe ſecundo reſignatario, tertiò illo impetrante, de quo ſuprà numero 60. penitus excluſo. Ratio viva & radicalis tam deciſionis quàm differentiæ inter primam & ſecundam hypotheſim eſt, quòd in prima reſignans non manebat poſſeſſor tempore publicationis primi reſignatarii. In ſecunda verò hypotheſi, reſignans adhuc erat in poſſeſſione, & ſic primum Solutio pro ſecundo.

illud membrum, de quo ſuprà num. 70. non debet ſimpliciter accipi, nec poteſt abſolutè decidi, ſed prius diſtingui ſubdividendo, aut reſignans non manet in poſſeſſione uſque ad publicationem, ſed manet uſque poſt ſemeſtre, deinde ante publicationem, alium de facto & titulo apparenti poſſeſſorem facit, deinde moritur, & tunc locus eſt huic regulæ multò majori & fortiori ratione, quàm ſi dictus reſignans moreretur in poſſeſſione, & ſtatim eodem tempore reſignatarius veniret & publicaret: quo caſu diximus ſupra eod. num. 21. eum excludi per hanc regulam. Aut verò reſignans manet in poſſeſſione uſque ad adventum & legitimam publicationem primi reſignatarii, & tunc ceſſat hæc regula, nec per eam confirmatur ſecunda intermedia reſignatio, ſed remanet nulla.

79. Non obſtant allegata, ſupra num. 71. cum ſeq. quia non eſt verum deficere, imò extare quartam illam conditionem inſpecta morte civili: Reſignans enim erat in poſſeſſione, quando poſt tempus reg. ſecundo reſignavit, & ſic nunc ceſſit ſeu civiliter mortuus eſt in poſſeſſione. Idque cum effectu intento ab eadem regula videlicet poſſeſſionem prorſus dimittendo per hanc ſecundam ceſſionem, vel ejus tempore, ſicut eam perderet & dimitteret per mortem naturalem. Porrò non eſt verum deciſionem & finalem intentionem hujus regulæ reſtrictam eſſe in caſum naturalis obitus & in favorem impetrantis per obitum duntaxat. accipiendo hanc reg. eo rationali & politico fine, quo apud nos recepta eſt, ſuprà n. 55.

80. Patet: fac reſignantem ſtatim ingredi monaſterium, & per vicarios retinere poſſeſſionem, & in finè anni probationis monachalia vota ſolenniter profiteri, & beneficium à tertio impetrari per profeſſionem, mox reſignatarium, ſtatim venire & publicare, dicemuſne illum admittendum, & tertium impetrantem excludendum? Certè æquitas ipſa, mens & ratio evidens hujus regulæ repugnat. Ergo hæc regula habet locum etiam in morte civili, quando videlicet eundem habet ab eadem regula intentum effectum, quem mors naturalis haberet, videlicet quando mortem civilem comitatur, vel inde ſequitur realis & effectualis dimiſſio poſſeſſionis, in qua reſignans tempore mortis civilis poſt tempus regulæ ſupervenientis adhuc erat, ſicut eſſet tempore mortis naturalis. Quare dicit quòd etiam ſi dictus reſignatarius poſſeſſionem realem capiendo & publicando præveniret impetrantem, nihil ageret, quia jam in ipſo puncto mortis civilis reſignantis, & adhuc in poſſeſſione exiſtentis, reſignatio ipſa & quidquid inde ſecutum fuit, prout ſi nunquam facta fuiſſet. Igitur hæc reg. habet locum etiam in obitu civili.

81. Nec obſtat ſi dicatur hoc verum eſſe quando mors civilis eundem per omnia operatur effectum ut mors naturalis, ut tradunt canoniſtæ. in c. *ſuſceptum. de reſcript.* in 6. *legiſta. in l. Gallus. §. & quid ſi tantùm.* (ubi latè Joan. Crotus. in repet. colum. 3. cum tribus ſeq.) *de liber. & poſthu.* Alexandr. conſ. 139. num. 4. lib. 2. conſ. 13. col. 1. lib. 3. ubi in annotatio. dixi prout contingit in ultimo monachicæ profeſſionis exemplo. Talis enim libertatem perdit, & maximam incurrit capitis diminutionem, mundo mortuus, & pro mortuo tam in perſona propria, quàm in omnibus bonis habitus 12. q. 1. per to. ut nec velle nec nolle habeat, quippe qui alium vice Dei ſupra caput ſuum poſuit. c. *ſi religioſus. de elect.* in 6. ſecus in hypotheſi qua de agitur ſup. num. 54. ubi reſignans non moritur civiliter, ſed integrum ſuum per omnia ſtatum retinet; & ſic eſt caſus longè diſſimilis, nec debet exemplo monachatus ad diſſimiles caſus extendi.

82. Quia dico quod ſatis eſt eſſe ſimilem caſum quoad id de quo quæritur, videlicet quantum ad beneficium reſignatum, in quo non ſolùm ſupervenit novus caſus vacandi ſeu mortis civilis reſignantis: ſed etiam ſimul ſupervenit realis & totalis amiſſio poſſeſſionis & eadem æquitas: ſufficit enim ſimilitudo reſpectu ejus, de quo quæritur per tex. in l. ult. & ibi Jaſon. *col. 1. C. de collatio.* tex. in *c. conſtituit.* & ibi Pan. notabili. 3. *extra. de appellatio.* tex. in c. *quemadmodum.* & ibi Pan. *de jurejur.* Pan. Felyn. in c. *tranſlato.* & ibi Phil. Dec. lect. 1. col. 3.) ubi in annotat. dix.) *de conſtitutio.*

83. Cum ergo hic poſt tempus regulæ reſignans in poſſeſſione manens non ſolùm ſecundo reſignaverit: ſed etiam per hanc ſecundam reſignationem realiter & omnino poſſeſſionem & detentionem omnem ejuſdem beneficii dimiſerit, non eſt aliud expectandum, [illegible]curandum quid poſtea contingat. Quia quoad ſta[illegible] ejuſdem beneficii idem eſt, ac ſi dictus reſignans naturaliter mortuus fuiſſet, & ſi per hanc ſecundam reſignationem & effectualem omnis poſſeſſionis, & detentionis dimiſſionem, poſt tempus regulæ contingentem alio non expectato ſtatim reſolvitur prior reſignatio, & per hunc ſupervenientem civilem obitum vacare cenſetur beneficium: priori reſignatione cum omnibus ex ea ſecutis evacuatis.

84. In hoc tamen (quod diligenter adverte) differt hæc hypotheſis ab exemplo dictæ profeſſionis, quòd facta monachali profeſſione aliud non expectatur: quia ſtatim conſummata eſt dimiſſio omnis juris & poſſeſſionis & detentionis. Secus per ſecundam reſignationem vel aliam ſimilem novæ vacationis ſpeciem, quia reſignans non ob id amittit detentionem, ſed adhuc (niſi aliud ſequatur) remanet in poſſeſſione, etiam ſi non poſſeſſor. Ideo in iterum reſignante aliud adhuc expectatur, ſcilicet realis & effectualis totius poſſeſſionis & detentionis dimiſſio qua facta idem eſt in hoc caſu quod in d. profeſſione, aliàs quamvis in terminis dictæ profeſſionis non proſit reſignatario prævenire impetrantem in poſſeſſione & publicatione, vel etiam hæc facere ante omnem impetrantem: tamen prodeſt contra ſecundum reſignatarium antequam reſignans de poſſeſſione prorſus diſceſſerit, & ſic antequam quoad iſtud beneficium civiliter poſt has inducias de jure & de facto mortuus fuerit, ſeu prorſus deceſſerit.

85. Quo facto & conſummato, concluſionem noſtram, ſuprà numero 69. in hac prima hypotheſi, ſuprà numero 54. amplio primò, etiam ſi ſecundus collatarius non prævenerit priorem in poſſeſſionis apprehenſione & publicatione: quia ſatis eſt per actum illum conſummatum priorem reſignationem cum inde ſecutis reſolutam fuiſſe & peremptam, quæ nunquam reviviſcere poteſt, *l. qui res. §. aream. de ſolutio. c. quæris. de conſecratio.* diſtinct. 4. puta ſi quis reſignavit in favorem Titii; manens in poſſeſſione ultra ſemeſtre, poſtea beneficium purè & abſolutè abdicat in manu Ordinarii, qui admittit, & œconomum vel alium cuſtodem apponit, tanquam ad beneficium de jure & de facto prorſus vacans, ut in c. *cum vos. extra. de offic. ord.* vel ad tempus commendat. juxta c. *nemo deinceps. extra. de elect. lib. 6.* interim dum de providendo deliberat, non proderit Titio proviſionem omnem velut re integra prævenire, bullas publicando, non enim res ſibi integra, ſed perempta eſt, nec poteſt habere jus, niſi ſibi de novo conferatur, vacat enim ex dicta ultima effectuali abdicatione, & hoc eſt juſtum contra fraudes hujuſmodi reſignationum verbalium & occultarum.

86. Amplio 2. etiam ſi Titius veniat reſignante adhuc naturaliter vivente, quia ex quo per novam reſignationem deſiit eſſe in aliqua poſſeſſione vel detentione, cenſetur ex tunc quoad hoc beneficium mortuus fuiſſe. Amplio 3. etiam ſi tertius ab eodem Papa vel eodem Legato à quo Titius proviſus fuerat, impetraverit. Amplio 4. etiam ſi per novam reſignationem in favorem, & ſic in hac prima hypotheſi tertia illa & ultima facti circumſtantia, ſuprà num. 54. quod Titius venerat poſt utrumque & civilem & na-

tur alem obitum conſummatum, non eſt neceſſaria, ſatis eſt enim quod diſtulit aduſque civilem illum obitum conſummatum.

87. Amplio quintò, etiam ſi idem Ordioarius qui priorem reſignationem admiſit & contulit Titio, qui per menſem negligens fuit, ſecundam ejuſdem reſignantis in poſſeſſione manentis reſigoationem admiſerit, & eum etiam in poſſeſſione & detentione deſtituerit, conferat non Titio, ſed Caio, etiam ſi Caio non erat beneficium debitum, etiam ſi dicta ſecunda effectualis abdicatio in menſe Ordinarii facta ſit. Non enim (ut pote nova cauſa ſuperveniente) dicitur variare, ſed jure ſuo uti, & Papam vel Legatum prævenire, qui aliàs, poſſent Caio vel cuivis conferre concurrendo cum Ordinario. Ergo ipſe Ordinarius idem poteſt, aliàs non eſſet concurſus nec præventioni locus.

88. Unam do limitationem ſi conſtet de dolo vel fraude ſecundi reſignatarii vel collatarii, non enim poteſt fraudator uti hac regula contra fraudes inventa & ſtatuta.

89. Cæterùm amplio ſextò etiam ſi reſignans conduxerat à Titio: ſed poſt tempus hujus regulæ permutavit vel reſignavit tertio, quem in realem & actualem poſſeſſionem & detentionem immiſit, vel immitti permiſit, prodendo dominum à quo conduxerat. Amplio ſeptimò etiam ſi penſiones de ſuo vel aliunde continuabat & inſerebat priori & reſignatario abſenti & ignoranti. Amplio octavò etiam ſi prior reſignatarius ad poſſeſſionem capiendum & ſolenniter publicandum dederit ſpeciale mandatum ſuo reſignanti vel alii à quo falsò perſuaſus erat publicationem ritè factam, quia niſi probetur ſecundum quoque reſignatarium fraudem vel dolum participaſſe, locus erit huic regulæ, ſalvis Titio ſuis actionibus pro ſuo intereſſe & illuſione ſibi facta contra reſignantem & procuratores ſuos.

90. Nec obſtat l. *malè agitur. C. de praſcript. 30 vel 40. annor.* hic alius poſſidet & detinet, alius penſiones ſolvit. Nec obſtat quòd per colonum non poteſt fieri præjudicium domino inſcio: vel limitato circa poſſeſſionem. *l. per colonum. de agric. & cenſi. lib. 11.* & quòd in caſibus in quibus colonus poteſt facere præjudicium, poſſeſſioni illa conducitur, & à tertio bona fide ingreſſo per conditiooem ex *l. ult. C. de acquir. vel retinend. poſſeſſ.* quia ibi ſucceſſor habet cauſam à colono, nec poteſt plus juris habere: ſecus in beneficiis eccleſiaſticis, ubi totum jus capitur à ſuperiore: ut not. ſup. eod. num. 33.

91. Minus obſtat quod ſecundum Bart. *l. Pomponius. quib. mod. uſus fruct. amit.* (quem doct. communiter ſequuntur) hæc eſt juſta cauſa reſtitutionis in integrum, quia verum eſt in prophanis vel patrimonialibus quæ ſunt in bonis noſtris & in patrimonio noſtro: ſecus in beneficiis eccleſiaſticis, quæ ſunt extra bona, patrimonium & commercium bonorum: hæc ſunt juris publici, ut etiam tetigi, infra eo nu. 291. & hæc regula ſancita eſt favore publico qui privatorum utilitates credere debent. Tum eſt quod juſtè imputetur priori reſignatario qui ſciebat naturam & onus beneficiorum, reſidentiam aut ſaltem crebram viſitationem requirentium, ſe quoque per hanc regulam privari poſſe, & tamen diſtulit & in fide recubuit eorum contra quos agere debet, etiam ſi aliàs eſſet minor, aut in ſcholis per prædicta.

Bona ſunt juris publici.

92. Quæ non procederent ſi reſignans conduxiſſet pariter à ſecundo ſuo reſignatario vel aliàs in poſſeſſione vel detentione manſiſſet: vel ſi ſecundus reſignatarius, cui locum prorſus ceſſit domeſticus eſſet, vel convictus qui veriſimiliter non poſſet ignorare, quia tunc ſecundus ille vitioſum aut nullum haberet ingreſſum, nec hac regula propter implicationem doli vel fraudis probabilis juvari poſſet.

Ad 2. hypotheſim.

93. Nunc quoad reliquas hypotheſes diſputatione (ut pote jam revulſis rerum fundamentis) omiſſa, ad ſecundam ſto in brevi reſolutione noſtra, ſup. nu. 69. Sed dico rationem illam quam olim dederunt primarii illi patroni, ſup. nu. 64. falſam eſſe. Non enim ut cenſebant, hæc reg. reſtringenda eſt ad vacationem per mortem naturalem, ut apertè & novè concivi, ſuprà nu. 80. cum ſeq. ratio autem duplex erat. Prima quia cùm reſignans fuerit adhuc inventus in poſſeſſione vel detentione tempore publicationis ſalva res eſt reſignatario, ceſſante pœna & diſpoſitione hujus reg.

94. Secunda, quia non liquebat locum eſſe pœnæ. *c. de multa, extra. de præb.* & extravag. *execrabilis.* eod. tit. Cum enim reſignans de facto reſignaſſet, & ſic proprietatem & poſſeſſionem amiſiſſet, & poſſet ſingulis momentis expelli à reſignatario, non cenſebatur habere beneficium incompatibile ſaltem reſpectu d. c. *de multa.* & quoad pœnam vitandam ſufficiebat allegare quòd non erat in poſſeſſione ut prior, ſed jure familiaritatis vel fructuum præteritorum & negotiorum componendorum: & in pœnis liquidiſſimè conſtare oportet, *l. in teſtamento.* & ibi Bald. *de condit. & demonſtr.* Bald. in *l. cum proponas* in fi. *C. de hæred. inſtit.* & in *cap. 1 col. ult. qualiter domi. propriet. feud. privetur. In uſib. feud.* & in *l. Titius.* in fi. ff. *de liber. & poſthum.* Alex. conſi. 33. col. 1. lib. 2. ubi in annot. dixi. & ad Philip. Dec. conſil. 260.

Pœna. c. de multa. de præben.

95. Et inſuper dato quòd conſtitiſſet illum incurriſſe dictam pœnam: puta quia aliàs quoque dignitates poſſidebat, & ſic omnia vacatunt; clemen. *ſi plures. de prebend.* & ſic contigit generalis caſus vacationis & obitus civilis omnium beneficiorum in perſona reſignantis ante publicationem reſignatarii: tamen adhuc per illam vacationis ſpeciem non deſinit reſignans eſſe in poſſeſſione, & ſic caſus ille obitus civilis non æquiparatur morti naturali, nec facit locum huic reg. ſup. eod. n. 81. & ſic quandiu impetrans non extrudit dictum reſignantem de poſſeſſione & detentione prioratus, poteſt reſignatarius publicare, & huic regulæ occurrere, & impetrantem excludere: idem in ſimilibus.

96. In tertia verò hypotheſi multum refert an cauſa privandi beneficio ſupervenerit, an verò præceſſerit reſignationem. Si enim ſupervenerit, ſpectat ad hanc regulam, & ſi reſignans poſtea manens in poſſeſſiooe committat homicidium vel aliud crimen, quo per ſententiam diffinitivam privetur beneficiis, ſive aliàs ſtatu amiſſo, ſive non. Siquidem diffinitiva & res judicata citò ſequitur infra tempus judiciarium, non eſt locus regulæ per eandem regulam, ſed juri communi. Si verò ſequitur ſententia, ſaltem tranſit in rem judicatam, demum poſt tempus hujus regulæ publicatione reſignationis non ritè facta, & damnato exiſtente in poſſeſſione, ſtatim locus eſt regulæ, & vacat beneficium per obitum civilem, nec proderit reſignatario venire & publicare ante executionem ſententiæ, vel etiam ante collationem per privationem.

Ad 3. hypotheſim.

97. Quia res judicata ſtatim ligat & fortius operatur quàm ſimplex vacatio extrajudicialis, quæ non eſt tam notoria & ſæpe indiget liquidatione, declaratur enim ſenteotialiter beneficium vacans & conferibile, à qua ſententia non poteſt reſignatarius appellare nec intercedere, ſed contra eum jus facit juncta diſpoſitione hujus regulæ.

98. Si verò crimen præcedat, & in fraudem accuſationis & futuræ privationis reſignavit, ut ſpecialiter hypotheſim poſui ſup. n. 68. tunc dico reſignatarium excludi, non per hanc regulam, quæ tali caſu non loquitur, nec ejus verba verificantur: ſed per aliam juris communis rationem, quia ſatis apparet factum eſſe in fraudem accuſationis, & futuræ ſententiæ privativæ, unde talis reſignatio etiam in manu Ordinarii nulla eſt, ſi coram alio pendeat accuſatio, tanquam alienatio in fraudem, juxta not. in *l. poſt contract. de donat.* ſed coram Papa vel Legato: accedit etiam ſubreptio, ut latè dixi in reg. præced. n. 163. cum ſeq. n. 368. Sive igitur

ſub tempus ſententiæ facta ſit, tunc vicinitas temporis cum taciturnitate & diſſimulatione reſignatarii titulóque ejus lucrativo, vel (quod deterius eſt) ſimoniaco ſatis fraudem arguunt: ſive dudum ante accuſationem facta ſit, non tollitur, ſed augetur ſuſpicio fraudis, quantò diuturnior eſt occultatio: idque favor judiciorum & publicæ diſciplinæ exigit. Pariter ſi in prædictis vel ſimilibus caſibus probetur de pacto vel concordato ſic celandi vel differendi, aut ſinendi reſignantem, ſive perpetuò, ſive ad tempus certum vel incertum frui, tunc conſtaret de ſimonia: & ſic ab initio ceſſione nulla reſignatarius etiam primus indiſtinctè, non per hanc regulam, ſed per jus commune excluderetur.

Reſignationes mutuæ occultæ.

99. Idem ſi non probetur de concordato expreſſo & ſuperiori poteſtatem habenti tacito, ſed quòd eodem vel vicino tempore mutuò beneficia reſignarunt, & mutuò ad invicem diſſimularunt & occultaverunt. Satis enim ex hoc probatam puto fidem tacitè datam ad hunc civilem finem privationis beneficii ex cauſa lucrativa, vel nulla & reprobata habiti: & conſequenter reſignationes ſimoniacas, & ut in fraudem decretorum ab initio jure communi nullas. Non enim ſuſtineri poſſunt ex cauſa permutationis, etiam ſi tractatus prohibetur, quia fieri non poteſt niſi hoc expreſſo & authoritate ſuperioris. c. *quaſi. de rer. permut.* & dixi in reg. *de infirm. reſign.* n. 39. Secus ceſſante affectata diſſimulatione. Sed ſi quis per hanc ſolam eas expugnare velit, neceſſe habet oſtendere verificata eſſe verba ejuſdem regulæ, præſertim veterem titularium in poſſeſſione vel communi in loco reputatione deceſſiſſe naturaliter, non civiliter tantùm, niſi civilis per omnia quantum ad hoc æquipolleret ſecundùm not. ſupra n. 70. cum ſeq. Alioquin ſtandum juri communi. Ad quartam verò hypotheſim ſupra nu. 69. dicendum eſt locum eſſe huic regulæ per ſatis elaboratè & fusè dicta ſuper prima hypotheſi.

100. Nunc contra novam concluſionem noſtram ſupra n. 69 in quantum hanc regulam extendimus ad civilem obitum, præter in contrarium objecta, ſupra n. 47. 49. 54. 71. 72. 73. 74. cum ſeq. pro reſtrictione ad naturalem obitum. Multum prima facie urgere videtur quòd hæc regula non loquitur de reſignatione valida & canonica: patet in text. ibi, *reſignata* & ibi *facta reſignationes*: & in conditione *ſi reſignantes*: & in exceptiva *niſi de illis*. Ergo præſupponit eas valere & jam verè & purè ſubſiſtere, ut in fin. tex. ubi non annullat, niſi certo caſu & pluribus conditionibus ſimul & poſtfacto concurrentibus: ergo interim mero jure valent & tenent, licet reſolubiliter, quandiu conditiones pendent: illis autem defectis, incommutabiliter. Cum igitur hæc regula loquatur in reſignatione valida tantùm, & quæ alio vitio non laborat, non habet locum extra caſum ſuum, qui eſt de morte naturali: de qua tantùm loquitur ibi, *deceſſerint*, ut ſupra n. 39. & ad quam iterum ſe limitat ibi, *per obitum hujuſmodi*, relatum enim *hujuſmodi*, cui relatum ineſt etiam propriè & ſpecificè, ut inquit Bald. in *l. ſi defenſor.* §. *qui interrogatus.* in fin. *de interrog. actio.* & *conſil.* ara. *ea qua* lib. 5. limitationem facit, *l. Stichum qui meus erit. de leg.* 1. quamquam non ſit opus oſtendere quod loquatur limitativè, cum ſatis ſit eam non loqui de civili, ſed de naturali obitu.

Relatum ineſt referenti.

101. Ad iſtud objectum concede aſſumptum. Quod autem ſubſumitur, vel potius infertur non debere locum eſſe huic pœnali in poſſeſſione manentis: fateor verum eſſe, niſi quatenus appatet obitum civilem eundem omnino habere circa hoc effectum, & eandem vel majorem rationem, ut in prima & quarta hypotheſi per no. ſupra nu. 79. non repeto.

102. Supereſt eluere quædam alia objecta, ut quod ſupra nu. 73. allegatum eſt duriùs eſſe reſignatarium negligentem excludi facto ipſiuſmet reſignantis, quam fato, quia dico tantum abeſſe quo durius, ut etiam juſtius ſit, quoniam reſignante ipſo variante & contrarium actum faciente tanto facilius & juſtiùs præſumitur fictio, aut aliud vitium prioris reſignationis, vel repudiatio aut retroceſſio: Et ſic juſtius eſt hoc caſu reſignatarium ſive ignorantem, ſive diſſimulantem excludi quam reſignans nunquam in vita ſua contradixiſſet. Tum reſignatarius poteſt habere recurſum contra reſignantem ſuperſtitem, qui contravenit, & ſic tanto faciliùs excludi debet, quanto per ejus naturalem obitum excluditur omni ceſſante recurſu. Nec etiam obſtat concluſioni noſtræ quod ſequeretur primum reſignatarium, qui poſt has inducias & obitum reſignantis diſtulit, non minùs debere excludi per ſecundùm reſignatarium habentem titulum ante has, quàm poſt has inducias contra quàm tacitè docuimus ſup. eod. quæ. 6. ad fi. quaſi eo ſuſpectior ſit prior reſignatio, quo reſignans citiùs contravenit.

103. Quia ἐκ τῶν ἐναντίων differunt, titulum ſecundi reſignatarii eſſe ab initio jure communi, nullum ſine fulcro & auxilio hujus regulæ, aut verò ab initio habere auxilium hujus regulæ, quia priore caſu quod ante has inducias non ſolùm contra jus commune: ſed etiam contra hanc regulam factum eſt (quum initio & funditus nullum ſit) non poteſt nec de jure communi, nec per hanc regulam (utraque enim reſiſtunt) convaleſcere, nec tractu temporis firmari c. *non firmatur. de regul. iur. in 6. l. quod initio. l. qua ab initio. ff.* eod. tit. Quod autem poſt has inducias factum eſt juvante hac regula bonum & legitimum, habet in ſuo principio fundamentum & initium, & ſic hujuſmodi caſus ἐκ διαμέτρου utque Dialectici dicunt, contradictoriè differunt.

104. Minus obſtat, ut ſupra num. 73. ad fi. & n. 74. quod hæc regula non eſt facta niſi in favorem impetrantium per obitum & quòd non diſponit vacare per alium modum quàm per obitum, & ſic non debet extendi ad ſecundam ceſſionem: quia reſpondeo primò per no. ſupra n. 89. probatum eſſe quod hæc reg. habet locum etiam in morte civili profeſſionis monachalis. Ergo non poteſt reſtringi ad caſum mortis naturalis tantùm: Reſpondeo ſecundò quòd expreſſio obitus facta eſt non cauſa taxationis, ſed frequentiæ, & ſic non reſtringit per not. ſupra eod. num. 66. 67. Fateor quòd hæc regula debet omnino extendi ad obitum civilem profeſſionis monachalis vel damnationis ad perpetuos carceres & privationis omnium beneficiorum. Imò de illis & ſimilibus caſibus ſatis tacitè cautum eſt. *l. his ſolis*, ibi ſatis etiam tacitè cautum putamus. *C. de revocan. donat.* Et ſic non dicitur regula ad illos caſus extendi: ſed potiùs dicuntur in ea comprehendi, ut latè per Alex. conſ. 65. lib. 5 ubi in annot. dixi & ad Phil. Dec. conſ. 284.

105. Tamen illi caſus non debent de facili ad alios prorogari niſi data eadem vel fortiori ratione, ut quando in nova vacationis ſpecie poſt reſignationem contingente duo concurrunt: Primum quod caſus ille novæ vacationis contingit in perſona reſignantis poſt has inducias perſeverante negligentia primi reſignatarii. Secundò quando per illam novam vacandi ſpeciem reſignans etiam omni poſſeſſione & detentione deſtituitur. hoc enim conſummato, cenſetur nova & ſola vera vacatio per hanc regulam hunc caſum propter identitatem vel majoritatem rationis comprehendentem. Nec attinet reſignantem ſupervivere: cùm poſt has inducias ex nova cauſa de jure & de facto deſtitutus fuerit, ceſſante ſemper reſignatario, cuivis damno imputandum eſt, ne Ordinarii & collatarii decipiantur, utque diutinæ vacationi & incertitudini titulorum hujuſmodi beneficiorum occurratur.

106. Nunc quo vis & ἐνέργεια hujus regulæ pleniùs liqueat, hæc regula duo facit in caſu ſuo. videlicet veritatem, & fictionem. Veritatem ex nunc & abſolutè: fictionem verò ex tunc: ſed reſpectu & ad

Hæc reg veritatem & fictionem operatur.

effectum veritatis de præſenti introducendæ rationem. Veritas eſt vera vacatio per obitum: Verbum enim *cenſeatur* cum proferatur à lege lata ab habente abſolutam in his facultatem. c. 2. *de prabend.* in 6. nec referatur ad ſtatum præteriti temporis, ſed ad ſtatum præſentem poſt conditiones hujus regulæ purificatas, non fictionem, ſed veritatem operatur: ut per Bart. & omnes in *l. ſi is qui pro empt. de uſucapio.* ſic per obitum poſſeſſoris in terminis hujus regulæ beneficium quantumvis prius verè reſignatum, & per validam reſignationem vacans (ea in puncto obitus reſoluta) jam non per veterem reſignationem, ſed per recentem obitum verè vacat de præſenti. Non enim ficta, ſed vera & abſoluta vacatio per obitum inducitur, & fit virtute legis hujus regulæ, ut in ſimili dixi in regul. præced. num 283. Retrò verò non immutatur veritas facti in ſe, quia factum infectum fieri nequit, *l. in bello §. facta. de capt. poſtli. red.* ſed inducitur fictio. Et ſic clauſula ultima hujus regulæ. ibi *collationes facta & inde ſequuta*, (quatenus reſpicit ſtatum præſentis temporis, ut hodie poſt reſignationem ſequutam nullius ſint momenti) veritatem operatur, quia hodie verè reſolvuntur & nulla ſunt, idque abſolutè & ad omnem effectum, quantum ad præſentem ſtatum & actus futuros. Sed quatenus reſpicit ſtatum temporis ante obitum præteriti, non veritatem, ſed fictionem, operatur: fingitur enim non fuiſſe reſignatum, non fuiſſe collatum reſignatario negligenti: idque non abſolutè, nec per omnia, ſed reſpectivè, videlicet ad effectum præſentis vacationis per obitum ex nunc tantum, & hoc caſu introductæ. Patet ibi, *ſed per obitum hujuſmodi vacare cenſeantur.* qui eſt finis & tota diſpoſitio hujus regulæ, ad quem velut ad ſcopum reliqua verba & clauſulæ referuntur & diriguntur, & non ad alium finem.

Vera, non ficta vacatio.

107. Nunc confirmando ea quæ nuper 105. diximus ex diametro differre titulum ab initio nullum aut vitioſum eſſe, vel ab initio ſubſiſtere, dico quòd ſecunda reſignatio ejuſdem poſtea ſive naturaliter, ſive civiliter ſecundùm prædictas moderationes defuncti citra menſem vel ſemeſtre facta. Quinetiam publicata, aut pluſquam publicata & exequuta, non convaleſcit ex eo quòd poſtea prior reſignatio quæ ſola obſtabat, tollitur: quia verè non tollitur ut ex tunc, ſed ut ex nunc poſt obitum ſequutum, ad finem vacationis per obitum. Et minus convaleſcit ex eo quòd prior illa retro fingitur non facta: quia non fingitur abſolutè, ſed ad effectum aperiendi locum vacationi per obitum de præſenti. Et ſic ſecunda aut alia intermedia reſignatio, vel quævis civilis vacatio remanet in ſua mera & originali nullitate: utpote nulla ſuperveniente cauſa purgante vel confirmante. Quod enim per hanc regulam ſupervenit, ad alium finem ſupervenit: qui poſſet everti, ſi abſolutè & per omnia retrò nullum fingeretur.

108. Et ſic hæc regula nullomodo facta eſt in favorem præmaturè impetrantis ante eventum conditionis, & multò minus in favorem ſecundi reſignatarii, ſive primi reſignantis, ſive primi reſignatarii: contra quos directò ſancita eſt hæc regula. Et ſic impoſſibile eſt impetrationem ante eventum conditionis hujus regulæ factam (ut in 2. hypotheſi) convaleſcere per eandem regulam, non ſolùm enim ab initio funditus nulla fuit, ut pote de beneficio non vacante, ſed repleto de perſona primi reſignatarii, cujus titulus adhuc ſtat & perpetuò ſtare poterat: ſed etiam deſtituitur & favore & finali ratione hujus regulæ, quæ tantum ordinariis, & proviſis per obitum veteris titularii & poſſeſſoris in ea poſſeſſione & communi reputatione mortui vel prorſus deſtituti conſulere vult.

109. Amplio etiam, ſi collatio primi reſignatarii nulla ſit aliàs quàm per hanc regulam: puta ab initio jure communi ob incapacitatem reſignatarii, vel aliàs, dummodò reſignatio in ſe tenuerit & beneficium vacaverit. Satis eſt enim vacare per ceſſionem, eámque vacationem aliàs tenere ut huic regulæ locus eſſe poſſit, & hæ induciæ currant. Fallit ſi etiam ipſa reſignatio nulla ſit aliàs quàm per hanc regulam ſive ab initio, ut quia ſimoniaca, ſive etiam ex poſt facto, ut ſi fuit admiſſa in favorem ejus, qui recuſavit & acceptare noluit, aut aliàs quàm diſpoſitione hujus regulæ: tunc enim ſequens ſive reſignatio ſive vacatio, vel proviſio nullo modo impeditur per primam, nec per hanc regulam.

110. Quæ rectè concepta fuit in caſum naturalis obitus, qui manifeſtam uniformem, minúſque cavillabilem ſeu controverſibilem habet ſpeciem vacationis: in qua juſtior eſt cauſa erroris, & jure ordinario impetratores tuendi; utpote veteri vero titulario, non ſolùm in ea reputatione mortuo: ſed etiam ſepulto ut tali, & etiam poſt mortem tali reputatu. Unde non debuit, nec æquè rationabiliter potuiſſet indifferenter extendi ad civiles obitus, qui varij ſunt, difformes, & incerti, & ſæpius occulti, & in quibus ſæpe diverſa vel oppoſita, & ſemper ad minus, minor ratio hoc ſtatuendi.

111. Imò cum ſint infiniti propè modi talium vacationum, non expediret idem ſimpliciter ſtatui de obitu civili: ſed eſſet majorem feneſtram litibus & inſidioſis captionibus aperire. Et ſic hæc regula præpoſteraretur, magiſque lites irritaret quam coerceret. Viden' quam variantiſſimus, incertus, dubius, difformis, & confuſus ſit civilis obitus, nunc enim facto hominis, ut *de renunciat.* per to. nunc enim facto legis inducitur, ut in c. 1. *de homicid.* in 6. & rurſus facto hominis vel tanquam ſuperioris, ut *de tranſlatio.* per to. vel tanquam privati, ut per ceſſionem, nunc facto hominis ad hoc ordinato, ut per ceſſionem, & hanc quandoque ſimplicem, quandoque in favorem, quandoque cauſa permutationis: nunc facto hominis ad hoc non ordinato, ut per aſſequutionem incompatibilis. c. *de multa. de prabend.* Item mors civilis quandoque accedit quoad unum beneficium tantùm, ut per ceſſionem vel ſententiam certi beneficii: quandoque quoad omnia beneficia, ut per uxoris, vel incompatibilis adeptionem: quandoque quoad ſtatum & omnia bona, ut monachiſmus, vel ſententia capitalis: aut perpetuorum carcerum, quorum alia & varia eſt ratio. Præſtitit igitur tot & tam varia & incerta in jure communi, & ius cujuſcunque caſus circunſtantiis relinqui, quàm eadem uniformi regula metiri, *l. in fundo. in prin. de rei vindic.* ibi *bonus iudex variè ex perſonis cauſiſque conſtituet. l. Mævia. §. uxori.* ibi *reſpondi non poſſe abſolutè reſponderi cum multa oriri poſſent*, & *cert. de annu. leg.* niſi ubi ſpecialiter apparet eundem quantum ad hoc effectum habere mortem civilem, & eandem vel majorem rationem juxta prædicta, in quibus non immeritò magna attentione & moderatione proceſſi. Ex quibus ſatis ſuperque diſcuſſa eſt hæc quæſt. tranſeamus ad ſequentem.

Infiniti modi civilis obitus.

112. Octavò quæro an hæc regula locum habeat in reſignatione facta ex cauſa permutationis. Hæc quæſt. perdifficilis eſt, adeóque anceps & argumentoſa, ut in Romanæ curiæ Rota multoties exagitata vanéque nunc per judices, nunc per advocatos ſurſum deorſum jactata, nunquam decidi potuerit, ut Gomeſ. hic refert. qu. 3. quam poſt longam hinc inde diſputationem indeciſam reliquit, eamque comparat horrido hiſtrici, ſuis aculeis undique prominentibus intractabili. Et certe hæc quæſt. non ſolùm varios caſus, diverſas habentes rationes implicat: ſed etiam varias juris ambiguitates, varios tractus, longóſque receſſus habentes. Quare mirum non eſt, ſi in genere propoſita difficultatem portendat ineluctabilem. Nos autem (etiam ſi tam operoſam ambiguitatem verbo uno configere poſſemus, ut deciſum eſt in quæſtione præcedenti, hypotheſi quarta. num 62. tamen ut omnibus ſatisfaciamus) ſingulos hujus hiſtricis aculeos

Quæſt. 8.

Quam difficilis.

Hiſtrix.

ſingulatim evellendo, rem omnem claram, perſpicuam, & expeditam relinquemus. Omiſſa igitur diſputatione in utramque partem in genere, quæ hac in re multicipiti non illuminat, ſed quò prolixior & elaboratior eſt, eò magis intricat, obtundit, & confundit.

5. Capita.

113. Prodeat analyſis noſtra quæ ſingulia radicitus perveſtigans, quinque præcipua hujus q. velut capita ſimul implexa reperit: Quibus explicatis omnia tam erunt plana, ut nec ullus quidem ſcrupulus ſuperſit.
1 Primum, quod ſit verum & proprium ſubjectum hu-
2 jus regulæ: Secundum, diverſorum caſuum ſeu hypo-
3 theſeon diſtinctio: Tertium, quod ſit diſcrimen inter
effectum procedentem à jure communi & proceden-
4 tem in vim hujus regulæ contra jus commune: Quar-
tum, differentia inter veram & ſynceram permutatio-
5 nem, & fraudulentam, & ſimulatam: Quintum, an
verum ſit quod vulgò tradunt, ſuperſtitem poſſe bona fortuna uti, videlicet utrumque beneficium retinendo.

Subjectum hujus regul.

114. Circa primum, dico quòd proprium & adæquatum ſubjectum hujus regulæ in quod agit, eſt reſignatio: quæ citra hanc regulam impediret beneficium vacare per obitum reſignantis, vel quatenus impediret. Et ſic reſignatio nulla, de cujus nullitate conſtat, non ſpectat ad hanc regulam, niſi quatenus nullitas dubia eſt. Quia impetrans per obitum (ſi conſtet de nullitate reſignationis) nullo caſu per eam impedietur, ſive defunctus in poſſeſſione vel non, ſive poſt hoc tempus vel infra deceſſerit. Et ſic non indiget ope hujus regulæ, niſi quatenus faciliùs & promptius docere poterit de terminis hujus regulæ, quàm de nullitate vel revocatione reſignationis. Unde non refert ſive ſit reſignatio ſimplex & abſoluta, hoc eſt mera abdicatio, de qua non dubitatur: ſive ſit reſignatio in favorem privati vel delecti ſucceſſoris, ut vulgò fit.

115. Hæc enim cum ſit exorbitans à jure, imò juri contraria & ſimoniaca, ut ſupra eod. n. 52. meritò odioſior eſt & reſtringibilior, licet uſu vel abuſu invaleſcente frequentior. Imò quantò frequentior, tantò captioſior & aptior ad fraudandum ordinarios & canonicos expectantes. Et ſic eo magis indiget coërtione hujus regulæ. Non etiam refert ſi fiat cauſa permutationis: quia ubi vacatio per reſignationem non reſolvetur per obitum ſequentem de jure communi, tamen reſolvetur etiam utrinque per hanc regulam, ſi ejus termini vel in altero permutantium verificentur, aliàs jure communi opitulante, non eget impetrans ſubſidio hujus regulæ, ut liquebit in diſcurſu.

Reſignatio in favorem quadruplex.

116. Quadrupliciter autem contingit reſignari in favorem. Primò de jure communi, ut cauſa permutationis, toto titul. *de rer. permut.* & hæc frequenter practicatur. Secundò contra jus commune ex diſpenſatione Papæ, ut vulgò fiunt reſignationes favore delecti ſucceſſoris in manus Papæ vel Legati ſpecialem poteſtatem habentis, ut dixi in reg. præced. nu. 101. quod nunquam vidi niſi in Legato miſſo Barrenſi Archiepiſcopo. Tertiò ex diſpenſatione juris communis, ut de jure prætenſo cauſa ſedandæ diſcordiæ, & judicis authoritate. c. *niſi eſſent viri providi, de præbendis* & hæc raró practicatur. quia ſolent privato arbitrio mercari & tranſigere: deinde à Papa emporii Romani principe homologationem redimere. Quartò favore utilitatis vel neceſſitatis Eccleſiæ, ſive cauſa cognita & decreto diœceſam permutando: ſive ad finem unionis, ut infra eod. n. 174. Et in tribus prædictorum modorum, non autem in quarto, locus eſt huic regulæ, ut liquebit in diſcurſu.

2. Cap.

117. Quantum ad ſecundum caput aliud eſt mortem contingere poſt admiſſionem reſignationis, & tunc, aliud ante collationem, vel poſt collationem: Aliud utrunque vel alterum permutantium tantum mortuum eſſe. Rurſus aliud poſt collationem utrique vel alteri tantùm factam. Quòd ſi utrinque collatio ſecuta ſit, aliud utrunque vel alterum tantùm mortuum eſſe infra menſem vel ſex menſes, vel poſt tempus in poſſeſſione. Rurſus aliud neutrum, vel utrumque, vel alterum tantùm publicaſſe, & huic regulæ ſatisfeciſſe. Vides ut tot tam varii caſus nequeant una diſtinctione concludi, & multò minus eadem fidelia dealbari.

3. Cap.

118. Quantùm ad tertium aliud eſt diſpoſitio juris communis, aliud hujus ſolius regulæ diſpoſitio. Volo dicere aliud eſſe quod beneficium reſignatum vel etiam collatum, nihilominus per obitum reſignantis vacet, citra hanc regulam, ut quando reſignans ex cauſa permutationis mortuus eſt poſt collationem reſignatario factam, ſed antequàm ſibi beneficium compermutatum, collatum fuiſſet, culpa ſuperſtitis qui procuratorium non dedit. Tunc enim tanquam re non ſecuta, vacat beneficium reſignatum per obitum reſignantis indiſtinctè de jure communi: ſive citra ſive contra hanc regulam, ut poſtea dicam. Aliud quando idem reſignans habuit mutuam collationem, ſed in poſſeſſione veteris beneficii poſt tempus hic ſtatutum non facta per alterum publicatione, deceſſit. Hi enim caſus non temerè confundendi ſunt: ſed exactè diſtinguendi. Ut enim poſterior pertinet, ita prior (quia jure communi vacat) impertinens eſt ad hanc regulam.

4. Cap.

119. Pariter quantum ad quartum, permutatio de cujus fraude vel ſimulatione aliàs conſtat, non ſpectat ad hanc regulam, ſed ad alia jura: ut in ſimili diximus in præcedenti regula n. 95. permutatio verò hinc inde (ſaltem quoad collationem) impleta, non fraudulenta vel ſimulata, ſaltem de cujus fraude vel ſimulatione aliter non conſtat, hæc demum ſpectat ad hanc regulam.

5. Cap.

120. Quantùm ad quintum, dico vulgatum illud *quòd ſuperſtes uti poſſit ea bona fortuna*, falſum & erroneum eſſe in materia permutationis, quæ fit ſub expreſſa conditione & ad onus alterum dimittendi. Poteſt autem dictum illud locum habere in collatione purè & liberè facta, ſed reſolubili ex cauſa extrinſeca: ut in terminis c. *ſi beneficia, de præbend.* in ſexto, quamvis Lapus. Gemin. Philipp. Franc. & alii ibi ad finem contrarium teneant, ſed malè, & præpoſterè, ut poſteà nu. 191. cum ſequent. dicam Nonne vides qu. noſtram non poſſe ſemel utiliter in genere diſputari: ſed potius plura & varia ſigillatim prædiſputanda? quæ tamen clarè, & ſine longa & ambagioſa diſputatione mox reſolventur. Sed ea methodicè prænotavi, ne legentis intellectus in varia incerta diſtractus, & alius ſuper alias irruentibus anxiis perplexitatibus, ſubinde irretitus obruatur, priúſve deficiat quàm ſcopum videre poſſit: ſed ut adunatus, noſtráque velut manu ductus, facilem & optatum exitum inveniat. Nunc ergo ſinuoſæ hujus materiæ receſſus pandere, & excurere incipiamus, non per devia incerta vagando in genere ſed ſuper hac certa magiſque quotidiana & diſputabiliori hypotheſi.

1. Hypotheſis.

121. Petrus beneficiatus Pariſiis, Simon autem Senonis, beneficia ſua permutaverunt: & collatione hinc inde per ordinarium vel legatum calend. Decemb. expedita, non tamen ſatisfacto huic regulæ, poſt tempus in ea præfixum deceſſit Petrus Nonis Januarii, in poſſeſſione veteris ſui beneficii Pariſienſis. Paris impetrat beneficium Pariſienſe per obitum Petri. Saulus beneficium Senonenſe per obitum ejuſdem Petri: & ambo contendunt cum Simone. uter eorum & in utro potior ſit; Si Paris vincitur à Simone, nulla ſupereſt materia litis: ſed reliqua omnia plana ſunt inter Simonem & Saulum. Si verò Simon vincitur à Paride, ſupereſt adhuc materia quæſtionis inter Saulum & Simonem: & ſic prima, potiórque diſputatio eſt inter Paridem & Simonem, videlicet an per obitum Petri locus ſit huic regulæ vel non.

Pro negativa.

122. Et videtur non eſſe locum huic regulæ, & ſic

Paridem repellendum. Primò, quia caſus iſte permutationis mixtus eſt: regula autem loquitur in terminis ſimplicibus: & eſt contra jus commune. Igitur non debet extendi ad caſum mixtum, ut dixi in l. *in prin. de verbo. obliga. in lectio. Tubing.* & in 6. *lect. Dolana* ſuper *l. ſi ita ſcriptum.* oom. 3. *de liber. & poſthum.* præſertim cum multùm operari poſſit in caſibus ſimplicibus. Igitur vel (ſi opus ſit) reſtringenda in aliis, ut tantò minùs corrigatur jus commune, ut tradunt uterque Imol. in *l.* 4. §. *prætor ait. de damno infecto.* Fely. c. 1. *col.* 5. & ibi Philip. Dec. *col.* 4 *de reſcrip. gloſ.* & omnes in *l. fi.* §. *in computatione. C. de iur. deliberan.* Secundò, quia reſignatio facta cauſa permutationis, conditionalis eſt, & qualificata, regula verò de ſimplici reſignatione loquitur: unde non debet extendi ad qualificata. c. *ſtatutum. de elect.* in 6.

123. Tertiò, quia in iſto caſu permutationis, ſpecialiter ſtatutum & proviſum eſt à jure ut beneficia ſolis compermutantibus conferantur, utque non poſſint aliis conferri, idque cum decreto irritanti, in cap. *unic. de rer. permutat.* in 6. in clement. *unica, eodem.* Sed regula loquitur in genere: igitur non extenditur, ad caſum habentem aliam ſpecificam & determinatam diſpoſitionem à jure. *l. doli clauſula. de verbor. obligat. l. cohæreds.* §. *qui patrem. de vulg. & pupill.* Philip. Deci. in c. 1. *col.* 5. *de reſcript.*

124. Quartò, quum hæc regula non loquitur niſi in terminis ſimplicibus ut in primo argumento, non videtur lata, niſi contra ſimplices reſignatarios, qui certant de lucro captando: igitur non debet extendi nec operari hoc caſu contra Simonem qui certat de damno vitando, & cauſam habet oneroſam & à jure approbatam. Quintò, per locum ab abſurdo: quia aliàs ſequeretur quòd per obitum Petri vacaret utrumque beneficium, & pariter è converſo quòd per obitum Simonis, ſi præmoreretur vacaret utrumque beneficium; videlicet antiquum, in vim hujus regulæ, & novum quæſitum, in vim juris communis: quia ſi ſuperſtes debet perdere novum per hanc regulam, non tamen ob id videtur recuperare vetus beneficium: Novum enim perdit non culpa nec facto compermutantis, ſed propria culpa cadendo in hujus reg. pœnam, quæ non debet dare præmium. Et nihilominus tum abſurdum tum iniquum videtur, quòd permutatione hinc inde facta, nihilominus utrumque beneficium per mortem alterutrius poſt menſem præmorientis vacare poſſit.

125. Sextò, ab abſurdiori: quia Paris venit contra jus commune, Simon autem & Saulus ambo veniunt ſecundum jus commune. Et ſic in dubio duo jure communi fulciti, vincere debent unum contra jus commune nitentem. Et prævalet intentio unius etiam contra plures, pro quo facit jus commune: igitur fortiùs plurium à quibus ſtat jus commune, contra unum cui reſiſtit. Septimò, Paride admiſſo relinquitur materia litis inter reliquos: eo verò ſolo excluſo, omnia plena ſunt, nulláque occaſio litium, quibus hæ regulæ occurrere volunt.

Pro affirmativa.

126. In contrarium pro Paride, quod locus ſit huic regulæ, arguitur primò ex verbis quæ generalia ſunt, nec diſtinguunt: & propriè verificantur & adaptantur in hoc caſu: igitur & diſpoſitio, per vulgatum axioma quod latè tractat Fely. in cap. *nonnullis. in prin. colum.* 34. *de reſcript.* Secundò, quia regula præcedens habet locum in permutatione: ergo & hæc quæ illa firmior & favorabilior eſt, ut ſuprà eod. numero 3. Tertiò, quia alias locus eſſet apertus utramque fraudandi regulam: cupiens enim beneficium hæreditarium facere, permutaret illud cum minimo beneficio: & quandocunque morietur, relinquet illud delecto reſignatario velut hæredi, tutò undique videlicet, & circa metum regulæ *de infirmis*: quia prævenit infirmitatem: & abſque metu hujus regulæ ſi non habeat locum in permutatione.

Extenſio ne lex ſit eluſoria.

127. Quòd ſi, ne conſtitutio odioſa ſit, eluſoria ſit extenſio cap. *ſi civitas. de ſenten. excommunicat.* in 6. quantò minùs conſtitutio favorabilis verbis generalibus edita reſtringi debet ad ſimplicia? cum verba & mens adaptentur & conveniant in duplicibus vel mixtis: & ſic non agatur de extendendo, ſed de non reſtringendo: cum etiam aliàs in materia ſtricta melius ſit verbis edicti ſervire, vel in re dubia. *l.* 1. §. *ſi is qui navem. de exercit. actio.* quam legem, ut inquit Bald. in c. *ſignificante. col.* 2. *de appellatio.* omnis aſſeſſor debet habere præ oculis. Et ſic non obſtat quòd hæc regula loquitur in terminis ſimplicibus: quia ſatis eſt quod loquitur generaliter, & verba congruunt etiam in duplici vel reciproca reſignatione, præſertim cum hæc regula favorabilis ſit, imò fortior & favorabilior regula *de infirmis.* ut ſupra nu. 3. quæ tamen etiam in permutatione locum habet: igitur & hæc, cùm ſit facta ad fraudes vitandas, & diſpoſitio favorabilis loquens in ſimplici extenditur ad mixtum. Doctor. in *l.* 2. *in princ. de verbo. obligat.*

128. Minùs obſtat ſecundùm, videlicet quòd in permutatione reſignatio conditionalis eſt, tum quia conditio vivo Petro, fuerat hinc inde impleta per mutuam reſignationem & collationem hinc inde factam: & ſic utriuſque reſignatio purificata erat. Eadem autem eſt ratio puri & purificati: & ſic non ampliùs quærendum eſt de præterita conditione vel reciprocatione, implemento ſecuto: tum quia ſi reſignatio Petri conditionalis erat, hoc facit pro Paride: quia tantò reſolubilior erat, & ſic eò magis reſolubilis per hanc regulam. Non obſtat quòd Simon certat de damno vitando: uterque verò impetrantium de lucro, quia primò Simon non poteſt prætendere jus nec damnum in beneficio Senonenſi, nec per hanc regulam, nec jure communi: tum quòd dudum vivo Petro voluntariè reſignavit, tum quòd alius pro illo canonicè ſemel acquiſivit: & ſic reſpectu Sauli & beneficii Senonenſis, res expedita videtur. Supereſt beneficium Pariſienſe noviſſimè & canonicè quæſitum: in quo ſolo poteſt allegare damnum propter hanc regulam.

129. Atqui damnum quod quis culpa ſua ſentit, ſentire non videtur. *l. quod quis. de regul. iur.* cap. *damnum. eod.* in 6. ſed illud culpa ſua ſenſit, videlicet non publicando reſignationem Petri collationémque ſibi factam per totum tempus ſibi præfixum; nec deinde vivente Petro, ſed permittendo illum mori in poſſeſſione, in captionem & illuſionem Ordinariorum & impetrantium per obitum poſſeſſoris, quæ negligentia non poteſt minus puniri quàm pœna hic ſtatuta: nec debemus eſſe clementiores lege, in *authen. de iudicibus.* §. *oportet.* præſertim in damnum Ordinarii, & impetrantium per obitum? quibus hujuſmodi negligentia inſidioſa & captioſa eſt, & multò magis ſi Paris eſſet nominatus ad beneficia Pariſienſia ſibi affecta. Sic in ſimili dimittens beneficium ſpe alterum aſſequendi ſi fallitur, non poteſt redire ad primum: ſed utrumque perdit ſi poteſt culpa imputari. c. *ſi beneficia. de præbend.* in 6.

Evictio in permutatione.

130. Minus obſtat quòd in beneficiis permutatis, evictioni locus eſt: quia multipliciter reſpondetur: primò quod verum eſt ſi evictio ſequatur ex defectu juris reſignantis, ſaltem ob ejus dolum vel culpam: ſed hic nullum juris defectum patiebatur Petrus, ſed ex parte ſua implevit, nec dolum, nec culpam admiſit: Tum ſecundò, quia evictio ſequitur culpa vel negligentia ipſius Simonis: & ſic ſibi ipſi impenſum ferre debet: Tum tertiò, hæc evictio fit ex diſpoſitione legis hujus regulæ: ſed ob evictionem legis nulla actio, nulla querela datur, ſive fiat ex poteſtate legis ſcriptæ *l. damni infecti.* 1. §. 1. & ibi Imol. *de damno infecto.* Roman. *conſil.* 503. in fine ſive ex poteſtate legis animatæ. *l. Lucius. de evictio.* dixi in tract. *de donatio. fac. vel confir. in contract. matr.* n. 88. Tum quartò, evictio reſpicit factum hominis præteritum,

nec

nec datur ob cauſam de novo ſupervenientem l. 1. in princip. ibi: *actor enim ex his tantum cauſis ſuo ordine tenetur*, quæ ex præcedenti tempore cauſam evictionis pariant. *C. de pericu. & commodo rei vendit. l. 3.* in fin. ibi. *hic autem actio poſtea eſſe cœpit. de evictio.* Sed hic nulla eſt evictio, niſi ex cauſa de novo ſupervenien-te: & adhuc à lege & culpa agentis.

131. Minùs obſtat ſi quis abſurdum putet utrumque beneficium vacare poſſe per obitum alterutrius, videlicet tam Simonis quàm Petri, uter, non ſatisfacto huic regulæ, præmoriatur. Tantùm enim abeſt ut abſurdum ſit, ut id natura correlativorum exigit, ut idem juris ſit in uno quod in altero, etiam in correctoriis. text. in leg. fin. & ibi Jaſon. *C. de indic. vidui. toll. ſive in pœnalibus l. unica. C. de cupreſſ. lib. 11.* maximè quando ſtatutum reſpicit rem, ut hic. *niſi de illis facta reſignationes:* vel perſonam quæ conqueritur ibi, *ſi reſignantes:* quia ipſemet Simon eſt reſignans & reſpectu ejuſdem actus numero, ut hic *quia unica & eadem permutatio eſt.* Socin. *conſil. 74. col. 2. lib. 3.* Felin. in *proœmio.* Grego. *col. 9.* Jaſ. *l. 2. col. 2. de in jus vocan. conſi. 112. column. 2. lib. 1.* permutantes autem invicem correlativè opponuntur: Ad aliud abſurdum de uno contra duos, procederet in dubio. ſed hic ſumus in caſu claro, quia claré congruunt & verificantur verba regulæ, de cujus poteſtate non dubitatur.

Statera.

132. Nunc expendamus utriuſque partis argumenta. Et certè quamvis plura ſint pro priori & negativa parte, unum tamen eſt *μέγα*, videlicet quartum, quòd Simon certat de damno vitando: quia in veritate hæc regula non intendit aliud tollere quàm jus vel lucrum procedens ex reſignatione quam abolet: nec intendit aliam pœnam nec aliud damnum infligere. Potiſſima igitur ratio rigoris affirmativæ eſt, quòd Simon culpa ſua damnum ſentit, quod etiam prævidere potuit & debuit. Sed hoc facilè elidi poteſt, cùm poſſit eſſe dilatum ex bona fide, putà ſi Simon properare & antevertere noluit, priuſquam Petrus paratus eſſet. Cur enim ſimplicitas & bona fides quæ laudabilis eſt, culpæ adſcribetur? Prætereà crebrius ſolent permutationes fieri & exequi ab abſentibus per procuratores. Quid ergo ſi procuratores habeant in mandatis ne alter alterum antevertat, ſed invicem expectent & pariter exequantur? Dum ergo procurator Petri fortè in ſcholis vel in aula aut legatione degentis, bullis vel inſtrumentis collationum confectis, & interim menſe vel ſemeſtri elapſo, Senones perit, ubi publicat: & mox procurator Simonis qui adúſque expectaverat, Pariſios proficiſcitur publicaturus, ſed poſtridie prioris publicationis Petrus moritur, an dicemus Simonem literis interim operam dantem, utroque beneficio privatum, cùm ex hypotheſi nec illi, nec ſuo procuratori culpa imputari poſſit? an eventum etiam fortuitum qui culpa caret, in damnum Simonis inſontis revocemus, contra c. 2. *de conſtitutio.* Quis ſanus mente dicere audeat hanc in hoc caſu fuiſſe mentem hujus regulæ?

Permutatio per unum utriuſque procuratorem fieri poteſt.

133 Et ad extremum ne quis fortè cauſetur ambos procuratores eodem tempore pari paſſu gradiri debuiſſe, quid ſi permutantes unum & eundem procuratorem conſtituerint, prout de jure licitum eſt? ut per Fed. de Senis. tract. *permutat. quæſt. 37.* qui non debuit, nec honeſtè potuit nomine unius exequi, priuſquam utriuſque collationes haberet, ut etiam dixi ſupra in reg. *de infirm. reſignant.* nu. 156. nec utraſque niſi hoc tempore lapſo (ut facile uſu venit) habere potuit, nec poteſt ſimul eſſe in tam diſtantibus locis, dum autem nomine Petri publicat Senonis, Petrus ubivis moritur in poſſeſſione Pariſienſis: hic quia fronte, quo colore dici queat Simonem utroque privatum? Quid ergo dicendum?

Solutio.

134. Solve, vacat beneficium Pariſienſe per hanc regulam, ſed non vacat beneficium Senonenſe de jure communi. Imò Simon remanet in veteri jure ſuo: & hoc, etiam vi & potentia ejuſdem regulæ, quæ duo facit ut dixi ſupra eod. nu. 106. ſcilicet veritatem ex nunc, fictionem ex tunc. Verè enim de præſenti annullat reſignationem morientis, & collationem factam reſignatario ſuperſtiti, eamque reducit ad non caſum, ut infectam: nec eam ſolùm: ſed etiam omnia inde ſecuta. Sed reſignatio reciproca beneficii Senonenſis facta per Simonem, & collatio facta Petro, ſecuta ſunt immediatè propter reſignationem Petri, & collationem Pariſienſis factam Simoni, non occaſionaliter, ſed diſpoſitive, finaliter, & affectivè. Ergo per obitum Petri, non ſolum ipſo jure revocatur reſignatio & collatio facta Simoni, ſed etiam reſignatio & collatio reciprocè facta Petro, per text. & diſpoſitionem expreſſam ejuſdem regulæ: quæ non debet, nec poteſt dividi: ſed per eandem regulam omnia præterita finguntur retrò fuiſſe nulla & infecta, non ſolùm reſignatio Petri, & collatio facta Simoni, ſed etiam inde ſecuta: & conſequenter reſignatio Simonis & collatio Petro facta. Et ſicut Paris impetrans per obitum Petri, habet verum & antiquum jus Petri in beneficio Pariſienſi, per textum apertum hujus regulæ: ita Simon ex neceſſaria conſequentia reſumit verum & antiquum ſuum jus in beneficio Senonenſi, per text. apertum ejuſdem regulæ, & in neceſſariam ejus conſequentiam.

135. Quia enim virtute & diſpoſitione hæc lex beneficialis operatur beneficium Pariſienſe vacare per obitum veteris poſſeſſoris, eadem operatur veterem titulum beneficii Senonenſis redire veteri poſſeſſori: & ſic Saulus nihil impetravit. ſed excluditur, quod (ſtante hac regula prout ſtat) etiam jure communi comprobatur: quia permutatio non poteſt reſolvi ex una parte, quin utrinque pariter reſolvatur. l. fin. & ibi Bart. *de acceptilat. l. cum emptor. de reſcinden. vendit. c. cùm univerſorum.* ubi omnes canoniſtæ hoc not. *de rer. permutat.* Bald. *l. in rebus.* ad fin. *C. de iure dot.*

Permutatio non reſolvitur niſi utrinque.

136. Secus ſi tantùm eſſent mutuæ reſignationes, non autem reciprocæ: ut ſi unus reſignat beneficium in favorem alterius, qui ſimile facit, non tamen expreſſa cauſa permutationis. Tunc enim quantumvis ſimultaneè, eodémque tempore viciſſim faciant: tamen non eſt permutatio, cùm non ſit ſuperiori expreſſum, ſine cujus authoritate fieri non poteſt. c. *quaſitum. c. cum olim. de rer. permuta.* etiamſi invicem hoc egerint, & tractatum permutationis fecerint. Ex quo enim non eſt homologatus à ſuperiore, cui non eſt ſupplicatum ex cauſa permutationis, nec ex ea cauſa admiſit & providit, remanent ſingulæ, ſimplices reſignationes in favorem, quæ non potuerunt expediri per Ordinarium, nec per Legatum quidem à latere, niſi expreſſim haberet in mandatis. Tamen hoc caſu non ſunt nullæ nec ſimoniacæ propter tractatum permutationis tacitum: Tum quia Papa tantò faciliùs conceſſiſſet, ſi ex ea cauſa ſupplicatum fuiſſet: Tum quia non fuit ille tractatus permutationis executus, ſed eo omiſſo contenti fuerunt ſimplici mutua reſignatione in favorem: quæ nullam correlationem ad alteram, nullam evictionis obligationem importat. Remanent ergo ſimplices reſignationes in favorem: quæ licet mutuæ ſint, contingentia facti eſt. Et licet una non fuiſſet facta ſine altera, tamen occaſio eſt, & non cauſa: & ſic una nihil habet commune cum altera: nec ſunt correlativæ nec reciprocæ, non ſolùm quod attinet ad ſuperiorem, à quo totum pendet, ſed nec etiam in ſui ſubſtantia vinculo & effectu.

Secus in mutuis reſignationibus non reciprocis.

137. Et ſic ſi neuter ſatisfecit huic regulæ, & uterque poſt ſemeſtre moriatur in poſſeſſione, nullum dubium eſt locum eſſe regulæ in utroque: etiam ſi unus moriatur prior altero, & per obitum præmorientis vetus beneficium ſuperſtitis impetretur ab alio, qui non publicat, nec ſatisfecit huic regulæ, durante vita ultimò morientis, hæc enim regula non ſolùm excludit primùm reſignatarium, ſed etiam

ulteriorem & quemcunque illius, ſive per ceſſum, ſive per deceſſum, ſucceſſorem, ut expeditum eſt, ſupra ead. qu. 5. Et ſi hoc caſu ſuperſtes jam per obitum præmortui, quo vivo non publicavit, perdidit beneficium ſibi reſignatum, ſuæque negligentiæ expenſum ferre debet. Nec tamen ullo modo recuperat, nec (niſi ex nova impetratione, ut quivis extraneus) recuperare poteſt beneficium antiquum quod reſignavit & adhuc poſſidet, verè enim vacat per obitum præmortui. nec redit ad ſuperſtitem tanquam cauſa reducta ad non cauſam: quia reſignatio non erat hoc caſu cauſata, nec conditionalis, ſed pura & ſimplex: & licet per obitum ſuperſtitis verè vacaturum ſit, ſi contingat ſuperſtitem mori in eadem poſſeſſione, non ſatisfacto huic regulæ per aliquem ſucceſſorem præmortui: tamen hoc nullum jus attribuit ſuperſtiti poſſeſſori, nec ſuo ſecundo reſignatario.

138. Quia regula nullo modo facta eſt in ipſius, nec ſui poſterioris reſignatarii, nec aliorum deinde habentium jus ab eis vel ab aliquo eorum, favorem: ſed potius in ejus ſuorúmque conſecutivorum odium ut ſupra eod. num. 55. Quare nullo modo illi, nec conſecutivis ſuis prodeſſe poteſt: nec lucrum conſequi debet unde pœnam potius meretur. *l. ſive hareditaria. de nego. geſt. l. relegatorum.* in fin. *de interdict. & releg. l. ſi cui.* in princ. *ex quib. cauſ. maior.* & ſic quandiu vivit iſte ſuperſtes, poteſt verus ejus beneficium ab eo poſſeſſum impetrari per obitum præmortui, ab Ordinario, vel à ſuperiore jure devoluto: & evinci, minimè ſuccurente decreto *de pacificis*, cum nullum nec coloratum quidem titulum habeat, & præterea malam fidem.

139. Si verò unus ſatisfecit huic regulæ, alter non, ſi is qui publicavit præmoritur in poſſeſſione: idem per omnia quod nuper dictum eſt: eo addito, quod non ſolùm utrumque vacat per obitum præmorientis, ſed etiam incommutabiliter, ſive ſuperſtes in poſſeſſione poſtea decedat, ſive non: quia ſucceſſor præmortui in beneficio per ſuperſtitem poſſeſſo, nulla indigebit publicatione, quam ſemel factam eſſe ſufficit: nec ampliùs vacare poterit per obitum poſſeſſoris. Si verò ſuperſtes is eſt qui publicavit, non eſt, nec unquam erit locus regulæ per obitum præmortui in beneficio per eum reſignato: quia reſignatarius ſuperſtes ei ſatisfecit: nec dum etiam locus eſt quantùm ad beneficium præmortuo reſignatum: ſed poſtea locus eſſe poterit ſi nullus ſucceſſor præmortui ſatisfaciat huic regulæ, vivo ſuperſtite, qui in poſſeſſione veteris beneficii decedat. Si verò uterque moritur ante tempus in poſſeſſione, ceſſat utrinque regula, perinde ac ſi uterque poſt tempus & publicationem deceſſiſſet. Nec hoc caſu refert uter moriatur prior altero ex quo præmoriens non moritur in poſſeſſione veteris beneficii poſt tempus, ſed ante tempus à reſignatione quam fecit, & ſuperſtes non ſupervivit in poſſeſſione veteris beneficii poſt tempus, ſed infra illud à reſignatione quam fecit moritur. Et ſic utroque caſu videlicet mortis utriuſque, ante tempus cujuſque, vel poſt tempus & publicationem cujuſque, neutrum beneficium vacat per obitum veteris poſſeſſoris: ſed utrumque vacat per obitum reſignatarii. Si verò ceſſante utrinque publicatione unus moritur ante tempus reſignationis quam fecit, altero ſuperſtite: tunc reſpectu beneficii per præmortuum reſignati, ceſſat regula; ſed in beneficio per ſuperſtitem reſignato pendet, quia ſi ſuperſtes quoque paulò poſt decedat infra hoc tempus à reſignatione quam fecit, ceſſabit pariter regula in beneficio per eum reſignato. Si vero ſupervivat poſt tempus, quandiu ſupervivit, poteſt contra eum publicatio fieri per ſucceſſorem præmortui, quo omiſſo, tunc ſuperſtite moriente in poſſeſſione, locus erit regulæ in beneficio per eum reſignato.

140. Nec abs re calamo indulſi in hac ecbaſi reſignationis mutuæ tantum, nec reciprocæ. Lucem enim adfert, & rationis diſcrimen oſtendit, cur & quatenus differt à verè reciproca, & per viam permutationis facta, in qua ſtat concluſio, quod altero permutantium poſt hoc tempus in poſſeſſione mortuo, non ſatisfacto huic regulæ ſaltem per ſuperſtitem, locum habet regula, & per obitum poſſeſſoris vacat vetus beneficium tantum, non autem beneficium ei permutatum, in quo ſuperſtes reſumit jus & titulum ſine nova collatione. Et ſic non eſt diſputandum an hæc evictio ſecuta ſit culpa Simonis vel non: quia nullum damnum ſentit, ſed duntaxat non conſequitur lucrum permutationis: & ſic hæc regula non infligit damnum ſed tantùm impedit lucrum, ut in ſimili dixi in regula *de infirmis. num.* 571. Prædictam concluſionem variè ampliabam & limitabam, tali compendio huic materiæ finem impoſiturus: ſed animadvertens cupitam brevitatem minus ob materiæ amplitudinem & intricationem, obſcuram fore, ſtatui duas adhuc hypotheſes excutere.

Solutio 1. hypotheſis.

141. Secunda & facilior, eodem themate retento, niſi quod Petrus deceſſit infra tempus. Fac permutationem expeditam per Legatum: ſed tempore expeditionis Petrus correptus erat in infirmitate, de qua die viceſima vel infra deceſſit: per ejus obitum Paris impetrat beneficium Pariſienſe, Saulus beneficium Senonenſe, & ambo contendunt cum Simone, uter & in utro potior? Ceſſantibus regulis Cancellariæ, in terminis juris communis, certum eſt quòd Paris ſuccumberet, & Saulus vinceret. Nunc autem regula *de publicandis* non concurrit, ſed ceſſat. Sola autem regula *de infirmis* viget. præſupponitur enim Legatum non habuiſſe ſpecialem facultatem derogandi illi regulæ, vel ſi habuit, non derogaſſe in reſignatione Petri & collatione facta Simoni. Solve, Simon non poteſt vinci ab utroque: quia admiſſio unius eſt excluſio alterius. vincitur autem à Paride: quia verba & mens regul. *de infirmis*, verificantur: & ſic beneficium Pariſienſe verè vacat per obitum Petri, ſive Simon publicaverit, ſive non, ſive etiam poſſeſſionem extruſo vel diſcedente Petro, eóque vivo, cœperit ſive non. Quamvis autem dicta regula 18. non habeat expreſſam clauſulam derogativam ad inde ſecuta, tamen ſatis ineſt ad effectum veræ & effectualis vacationis per obitum, per *l. non dubium. C. de legib.*

2. hypotheſis.

Solutio.

142. Præterea reſignatio Simonis cum eſſet reciproca & ex cauſa permutationis erat conditionalis, ſi Petrus quoque eidem & ex eadem cauſa reſignaret: & ſic ſi beneficium Petri non ſolum vacarat cum effectu ex eadem reciproca permutationis cauſa, ſed etiam ſi ex eadem cauſa conferretur cum effectu Simoni: ſed tempore reſignationis Petri, reſignatio ſua morboſa erat, & jam ex cauſa inexiſtente videlicet infirmitate habebat cauſam implicitam reſolutionis, ſi Petrus de eadem infirmitate, infra viginti dies moreretur: & ſic reſignatio Simonis eadem conditione ſuſpenſa fuit, quæ conditio extitit: & ſicut beneficium Petri vacavit per ejus obitum, & non per reſignationem: ita beneficium Simonis nullo modo vacavit, nec reſignatum fuit: & ſic ipſo jure Simon in veteri beneficio & titulo permanſit: Paridi verò beneficium Petri adjudicandum eſt. Et ſic hic caſus longè facilior eſt Priori, nec diſputationem meretur: & meritò, quia in priori, reſignatio Petri non erat ab initio morbida, nec fuit reſoluta ex cauſa antiqua, ſed ex nova: nec ex facto vel caſu contingente in perſona Petri, ſed ex facto vel caſu ex poſt facto contingente, & ex culpa vel negligentia Simonis. Hic autem ſine ejus facto, culpa, vel negligentia reſolvitur, ex cauſa ab initio exiſtente & contingente ex perſona Petri: Unde hic caſus non habet dubitationem probabilem, nec illum poſui, niſi ut omnia in rem præſentem adducta, & velut oculis ſubjecta, clariùs eluceſcant. Quod autem dixi de utroque mittente ad Legatum, idem ſi ſola reſignatio Petri

(hoc eſt facta per Petrum) fuit expedita per Legatum, vel etiam per Papam, ſine derogatione regulæ 18. reſignatio verò Simonis per ordinarium. Secus caſu converſo, quia dicta regu. 18. non habet locum in ordinario, ut ibi dixi nu. 30.

3. Hypotheſis.

143. Tertia & difficilior hypotheſis retento themate primæ, fac Simonem naturaliter mortuum infra tempus hujus regulæ, deinde Petrum poſt tempus: nunc plures (ut fit) purà quinque litigant, videlicet Paris beneficium Pariſienſe per obitum Simonis impetratum biduò poſt ejus obitum, vel ſub alia data ante obitum Petri. Papus idem beneficium per obitum Petri; Saulus beneficium Senonenſe per obitum Simonis, mox poſt obitum, vel ſub alia data, vivo Petro impetratum. Sebaſtus idem beneficium per obitum Petri. Sylvius idem beneficium per obitum Simonis, ſed poſt obitum Petri impetratum. Et ſic omnes veniunt per obitum, duo ad Pariſienſe, tres ad Senonenſe: Quis in alterutro potior eſt? Quantum ab beneficium Pariſienſe: pro Paride primo impetrante militant veritas & jus commune: pro Papo, regula & fictio regulæ.

Fictionon contra tertium,

144. Non enim ei hoc caſu ſufficeret ſola hæc regula, niſi fingeret retrò: quia non poteſt operari retrò, ſive extendi ad præterita (prout hoc caſu neceſſe eſt) niſi per fictionem. Sed fingi non debet in præjudicium tertii. c. *quamvis, de reſcript.* in 6. nec etiam retrotrahitur quòad actus perfectos & conſummatos. Ant. Butr. c. *præterea, de appellatio.* Sed Simon tempore mortis ſuæ verus & canonicus erat titularius beneficii Pariſienſis, quod verè per ejus obitum vacavit: & collatio facta Paridi, fuit vera & canonica collatio: & ſic actùs perfectus & conſummatus. Tum Paris prior eſt in data, & fortè impetravit à Papa cum clauſula *quovismodo & ex cujuſcunq; perſona*: & aliis prægnantibus.

145. Contrà quantum ad beneficium Senonenſe, pro Saulo primo impetrante facit hæc regula, & ejus fictio: ſi tamen retrò ab obitu Petri poſtea ſecuto, trahi poſſit ad tempus obitus Simonis præteritum. facit etiam favor prioritatis datæ. Tum hic nullus alius tempore medio tertius impetrans interceſſit, cujus occaſione retrotrahi & impediri poſſit: quia tempore mortis Petri, nullus alius impetraverat. Pro Sebaſto verò poſteriore impetrante per obitum Petri, facit veritas, hoc eſt principium veræ vacationis, & jus commune: quia tempore mortis Simonis beneficium Senonenſe non vacabat, prout verè vacavit per ejus obitum; imò tunc nullo modo vacabat, nec vacare poterat: nec de jure communi, quo Petrus ſuperſtes, erat vetus titularius, nec per fictionem hujus regulæ, quæ nondum extabat, nec poterat extare, ſed pluribus modis deficere, prout reſpectu Simonis, & beneficii Senonenſis, neceſſario & perpetuò defecit, eo ipſo quòd Simon reſignans, non eſt mortuus poſt tempus, ſed infra tempus: & conſequenter Saulus nihil impetravit, niſi beneficium alterius & viventis, ſive poſtea quomodocunque vacare cœperit ſive non.

146. Rurſus utriuſque tam Sauli quàm Sebaſti rationes faciunt pro Sylvio, qui utroſque eorundem gladiis excludere contendit: videlicet Saulum tam per rationes Sebaſti, ſcilicet de jure communi, quia Saulus beneficium viventis & repletum nondumque vacans impetravit, quàm per rationem ipſiuſmet Sauli, videlicet per hanc regulam quia Saulus ejus eventum non expectavit, ſed præproperè antequam regulæ locus eſſet, impetravit. Sebaſtum autem, quia non vacabat per obitum Petri, nec in vim juris communis prout Sebaſtus impetravit, ſed vacabat, & tunc demum vacare cœperat in vim hujus regulæ, & ſic per obitum Simonis, per quem modum & ex cujus perſona Sylvius impetravit. Quid juris? Antequam decidam quò quæſtio ſit uberior, prout corrupta & præpoſtera vera diſciplina eccleſiaſtica, crebriùs ſolvent beneficiales materias hujuſmodi litibus & intricationibus eſſe fœcundiſſimas, fac Calvum beneficium Pariſienſe per reſignationem Simonis, ante ejus obitum impetraſſe nec publicaſſe, Cœlium autem beneficium Senonenſe per reſignationem Petri ante ejus obitum, & ſic jam ſunt ſeptem litigantes.

147. Punctus eſt duplex, ſcilicet an ſicut regula locum habet utrinque in prima hypotheſi, videlicet quando utrique permutantium collatione facta, alter tantum poſt tempus, ceſſante publicatione deceſſit: ita locum utrinque habeat in hac tertia hypotheſi, videlicet poſt quam ambo in veteri poſſeſſione deceſſerunt, ſed unus infra, alter poſt tempus hujus regulæ: & an locum habeat etiam in præjudicium eorum qui canonicè, etiam antequàm locus eſſet huic regulæ, impetraverunt? Videtur quòd ſic, quia in Petro ultimò moriente æquè verificantur verba & mens hujus regulæ in hac hypotheſi, qua Simon prædeceſſit non facta publicatione, nec relicto ſucceſſore qui eam fecerit, ſicut in prima hypotheſi, quando Simon eſt ſuperſtes nec publicavit: ergo etiam pariter hic verba finalia regulæ influunt ad inde & correlativè facta & ſecuta reſolvenda: tametſi interim canonice & validè geſta ſint.

148. Sed advertendum quia hoc ſecundum, omnes impetrantes per obitum Simonis, ſive paulo poſt ejus obitum, ſive poſtea quandocunque vivo Petro, eorumque ſucceſſores, ſi qui ſint, videtur excludi: videlicet Paris à Pariſienſi; per reſolutionem ſequentem vi hujus regulæ: & Saulus à Senonenſi, quia tempore obitus Simonis & collationis ſibi factæ non ſum vacabat Senonenſe, nondum locus erat regulæ. Pariter Calvus excluditur à reſignatione Simonis per ſupervenientem reſolutionem hujus regulæ: & tantum impetrantes poſt obitum Petri admitterentur, videlicet Papus ad Pariſienſe per obitum Petri, Sylvius ad Senonenſe per obitum Simonis. Ea vacatione nunc demùm purificata & detecta per obitum Petri in poſſeſſione, virtute hujus regulæ, & per eandem regulam Celſus reſignatarius Petri excluditur à Senonenſi.

149. In contrarium igitur non eſſe hic locum regulæ arguitur, quia ſequerentur majora inconvenientia & intricationes. Quid enim ſi Petrus ſupervixit quatuor aut quinque annos, deinde mortuus eſt in poſſeſſione beneficii Pariſienſis? Si enim dicamus locum eſſe regulæ utrinque per obitum Petri, ſequuntur multa abſurda, imò repugnantia. Primum quòd beneficium Senonenſe vacavit per obitum Simonis ante quinque annos defuncti, ſaltem quod fingitur retrò ante tot annos vacaſſe: & tamen quòd Saulus primos impetrans per obitum Simonis nihil juris habeat licet prior & per verum modum vacandi nunc detectum impetraverit, ſed quòd extrudetur à Sebaſto poſt quinque annos impetrante per obitum Petri, ſi impetraverit à Papa vel Legato cum clauſula ſolita *quovismodo & ex cujuſcunque perſona*: vel ſaltem excludetur à Sylvio qui noviſſimè impetravit per obitum Simonis, etiam ab ordinario: cui ob juſtam ignorantiam tempus non currit. c. *quia diverſitatem, de conceſ. præb.* Item aliud maius abſurdum quia decretum *de pacificis* eluderetur in fortioribus terminis. Si enim habens titulum nullum, ſed coloratum, tuendus eſt contra omnes, virtute dicti decreti, quantò magis tertius habens titulum verum & canonicum initio?

150. Aut ergo dicemus prorſus hic ceſſare regulam: ergo etiam ab initio ceſſabit, videlicet Petro quoque poſt modicum tempus in poſſeſſione mortuo: & conſequenter ceſſabit in prima hypotheſi: & generaliter in materia permutationis, Et ſic offendentur verba & mens hujus regulæ, & locus eam fraudandi aperietur in permutatione, ut ſupra num. 117. Aut vero dicemus locum eſſe regulæ utrinque: & obſtant inconvenientia nuper dicta. Aut verò dicemus locum eſſe regulæ ex parte Petri ultimò morientis tantùm: & majora inſurgunt inconvenientia: quia primùm eſſet conſtituenda differentia inter primam & hanc hypotheſim: quod eſſet abſurdum, quia ex quo alter

permutantium mortuus eſt in poſſeſſione poſt tempus, non ſatisfacto huic regulæ, quid ad rem ſi alter ſupervivat vel præmoriatur, non ſatisfacto huic regulæ? deinde regula non poteſt reſtringi ad alterum permutantium tantum, quin ſcindatur: atqui ſcindi non poteſt, ſed aut tota ceſſare debet, aut tota integrum habere effectum, non ſolùm quoad reſignationem priùs ab altero præmortuo factam, ſed etiam quoad omnia inde ſecuta. Nec valet ſi dicas quòd hæc regula vi quidem ſua, influit ad omnia: niſi tamen aliud impediat, videlicet decretum *de pacificis*, quo novum jus aliunde quàm per reſignationem vel obitum præmortui quæſitum eſſet tertio, quia quomodocunque, etiam à cauſa extrinſeca. effectus hujus regulæ impeditur ex una parte permutationis, debet etiam impediri ab alia cum ſint correlativæ, atque ita diverſo jure cenſeri nequeant, ut ſupra nu. 125. Quid igitur dicendum?

Solutio affirmativa. 151. Solve affirmativè in utróque puncto, videlicet locum eſſe regulæ utrinque, etiam in præjudicium eorum qui canonicè tempore medio impetraverunt, & etiam ad eorum commodum reſpectivè, ſcilicet quatenus & mens & deſiderium hujus regulæ exigunt: & ſic omnia plana ſunt & omnia abſurda & inconvenientia ceſſant. Itaque Paris obtinebit beneficium Pariſienſe recens vacans & impetratum per obitum Petri. Saulus autem remanebit in beneficio Senonenſi cæteris omnibus excluſis, idque reſpectu Sauli, non in vim decreti *de pacificis*, quo non indiget, etiam caſu quo Petrus plures annos ſupervixit: ſed eodem uniformi jure dictæ permutationis reſolutæ, ſive Petrus modicum, ſive diu ſupervixerit. Non obſtat reſpectu Petri quòd is non poteſt obtinere per fictionem hujus regulæ, niſi etiam hæc fictio retrotrahatur in præjudicium tertij, videlicet Paridis canonicè proviſi de beneficio Pariſienſi per obitum Simonis, qui verus titularius deceſſit, ut ſupra n. 134. quia licet Paris per obitum Simonis habuerit verum jus & verum titulum: tamen jus habuit reſolubile, quale Simon habebat, videlicet niſi reſignationem factam Simoni deceſſori ſuo publicaret vivo Petro, quemadmodum Simon ad conſervandum jus ſuum publicare tenebatur.

152. Non enim ſucceſſor habet jus firmius, licet capiat illud à ſuperiore, ut ſupra eo. n. 42. q. 5. generaliter concluſum eſt, hanc regulam extendi & retrò trahi contra omnem, ſive per ceſſum, ſive per deceſſum, reſignatarii ſucceſſorem. Et alioquin paſſim fraudaretur hæc regula: nec fit injuria ſucceſſori, ſi eodem & non potiori jure quàm deceſſor utatur, præſertim quando non ſolùm ſucceſſit in negligentiam deceſſoris, ſed etiam eam continuavit, ut hic.

153. Si ergo hæc regula meritò & jure optimo trahitur retrò, etiam contra tertium ad reſolvendum & extinguendum: ergo mero jure, nec minori ſed majori merito, retrò trahi debet ad confirmandum. Data enim eadem ratione & capacitate extremorum, fictio, non debet eſſe potentior ad reſolvendum & auferendum retrò, quàm ad confirmandum. Sed hic non ſolùm eſt eadem, ſed major ratio & capacitas ad confirmandum Saulo, quam ad auferendum Paridi. Patet, quia in puncto mortis Petri, nullus alius erat impetrans intermedius impediens conjunctionem extremorum retrotractionis & confirmationis collationis Sauli: & nullius jus tollitur, ut ſupra nu. 108. Et ſi quis fors fuiſſet, nihil obſtaret: quia quemadmodum Simon non acquiſiverat beneficium Pariſienſe abſolutè, ſed commutabiliter, ita non perdiderat beneficium Senonenſe abſolutè, ſed commutabiliter.

154. Et reſignatio per Simonem facta Petro, conditionalis erat, non conditione ſuſpenſiva, quæ non habet locum in his collationibus beneficiorum. c. 2. *de elect.* in 6. ſed conditione reſolubili à jure approbata, & in uſum recepta, ut per Fede. de Sen. tract. permut. q. 8. Gem. conſ. 45. in fi. Bonifa. de Vitalin. *cle. unica. col. penul. verb. ex iſtis infertur. de rer. permut.* Philip. Dec. c. *cum venerabilis. col.* 8. *n.* 18. (ubi in anno. dixi) *de except.* quæ conditio exntit. Quod autem operatur reſolutio ſequens ad auferendum etiam tertio titulum beneficii Pariſienſis, idem fortiùs operatur ad reſtituendum etiam retrò titulum. Senonenſis unde etiam ſi Saulus proviſus fuit non per Ordinarium, ſed per Papam. vel Legatum etiam ſine clauſulis *quovismodo*, ſed ex capite Simonis duntaxat, idem eſt. Nec debet collatio Papæ vel Legati cenſeri ſubreptitia. ex eo quòd non eſt expreſſum quòd nondum vacabat per obitum Simonis, ad quem ſupplicatio limitabatur, ſed quod ſpectabat ad Petrum: & incertum erat an Petrus moreretur intra tempus, vel poſt: vel an Paris publicaret vivo Petro, vel non: quia Papa vel Legatus non minùs contuliſſet ſupplicanti per obitum poſſeſſoris.

155. Amplio etiam ſi Simon poſt dictam permutationem, ea tacita reſignavit beneficium Senonenſe in favorem Seij: quia non eſt ob id ſubreptitia collatio Papæ vel Legati facta Seio, ſed eventu ſecuto confirmatur: tum quia hoc procedit ex natura & ſtatu materiæ ſubjectæ, videlicet propter implicitum commutabilem ſtatum prioris reſignationis factæ Petro: tum quia hic effectus fit fictione & operatione legis, quæ fortiùs & efficaciùs penetrat: & tunc Seius excludet Saulum: & omnino idem utrinque generaliter dicendum eſt ac ſi dicta occulta permutatio, ſeu non ritè publicata, nunquam ſecuta fuiſſet: jam vides omnia plana, & omnes turbines pulchrè ſedatos. Quid ſi nova, modico addito recrudeſcat tempeſtas? Modica circunſtantia jus variat. Fac eodem tertiæ hypotheſis themate retento, Paridem, vivo Petro publicaſſe. Non enim dubium eſt quin non ſolum reſignatarius reſignatarii, ſed etiam quivis per ejus obitum vel ex ejus cap. proviſus, æquè publicare poſſit infra reſiduum ejuſdem temporis, ut cedens vel deceſſor poterat per not. ſupra eod. qu. 5. Sed nonne ſatis novas ingruere tempeſtates & intricationes? Certè non tædet me laboris in re jam mihi elaborata & explorata: ſed prolixitatis & chartarum tædet. Quare omiſſa colliſione argumentorum & inconvenientium hinc inde.

156. Breviter reſolvens dico, quòd aut Paris publicavit incontinenti, vel re integra, putà infra annum: & bene [illegible], & obtinebit beneficium Pariſienſe, etiam agendo poſſeſſorio ſi turbetur per Petrum: qui etiam poteſt habere poſſeſſionem Senonenſis, vel per eum ſtat: quia Saulus, utpote infra annum, nullam acquiſivit poſſeſſionem vel jus excludendi aut impediendi judicium poſſeſſorium Petri in beneficio Senonenſi: nec ullum jus in eo habet, nec ſpem quidem: niſi permutatio reſolvatur ex cauſa veteri in exiſtenti & retrò activa: quæ ſpes ex parte Petri propter defectum publicationis ab eo faciendæ prorſus defecit, mortuo Simone infra tempus: & ſic reſolutio vi hujus regulæ non poteſt amplius contingere nec ſperari ex parte Petri. Ex parte verò Simonis ſeu publicationis per eum faciendæ pendebat, non obſtante ejus obitu, & pendere poterat quandiu vixit Petrus: ſed defecit per publicationem ritè & debitè factam per Paridem, vel alium habentem jus in beneficio Pariſienſi exceſſu vel deceſſu Simonis. At verò Paris publicat ex intervallo, quo res non eſt integra ad implendam permutationem cum effectu, putà poſt annum vel triennium pacificæ poſſeſſionis Sauli: Et nunc, etiam ſi poſt annum tantùm, res non eſt expedita: quia Petrus licet non impediatur, nec impediri poſſit à beneficio Senonenſi per hanc regulam, ex quo Simon deceſſit infra tempus, & licet poſſit illud vendicare ſi velit de jure communi. Poſt annum.

157. Tamen non tenetur litem inferre Saulo poſſeſſori, ſed poteſt contentari via retentionis & exceptionis, videlicet retinendo beneficium Pariſienſe,

donec ſibi detur libera & vacua poſſeſſio Senonenſis, juxta *l. Iulianus. §. offerri. de actio. empti.* Et quamvis Petrus fuerit in culpa non vigilando, ſaltem poſt mortem Simonis, ſed permittendo beneficium occupari, & ultra annum poſſideri per Saulum: tamen primò Paris quoque fuit in culpa non publicando per annum: quæ culpa gravior eſt ſimplici negligentia Petri, qui honeſtam habebat cauſam excuſationis à lite inferenda, etiam infra annum, ex quo pacificè poſſidebat vetus ſuum beneficium: prout etiam de jure poteſt illud tenere, adminiſtrare, & poſſeſſioni incumbere, uſque ad adventum ſucceſſoris: ut decidit Gmo. in *cle. de renunt.* etiam in fortioribus terminis, videlicet in reſignatione ſimplici *l. meminiſſe. de offic. præſid.* igitur multò magis in reſignatione reciproca permutationis, in qua aliud accedit, videlicet implementum reciprocum prius cum effectu offerendum, alioquin legitima eſt ſucceſſoris depulſio per. d. §. *offerri.* unde non tenebatur Petrus novum poſſeſſorem beneficii Senonenſis in jus vocare.

158. Prætereà, laudabilis eſt etiam ſimplex & verecunda cogitatio ejus qui lites execratur, inquit Ulpia. in *l. Item rei. §. 1. de alienatio. iud. mutan. cauſ. fact. c. conſtitutionem. §. ſtatutum. de verbo. ſignif.* in 6. Gemma. conſ. 129. n. 4. etiam ſi ub id de jure ſuo remittat. ut hic Petrus malebat perdere commodum permutationis, quàm litem inferre, præſertim quandiu nullo privato apparente vetus beneficium pacificè poſſidebat. Contra Paris poterat ſtatim publicare, & ſine lite, quia publicatio actus extrajudicialis, eſt, & ejus omiſſio non eſt laudabilis, ſed potius vituperanda, ſicut ſtudioſa occultatio ejus qui ſuſpectam habet lucem. Cùm ergò Paris ſit in majore & odioſiore culpa, non fit compenſatio; imò poteſt Petrus negare culpam per prædicta & ſequentia: vel illam meritò rejiceret in Paridem, cujus negligentia non ſolum ſuſpecta eſt, & vituperabilis & inſidioſa, ſed etiam cauſam probabilem præſtitit Petro non inquietandi Saulum novum poſſeſſorem Senonenſis infra annum, cùm nullus rivalis apparet. Et fortè Petrus literis deditus non conſenſerat permutationi niſi in gratiam Simonis commilitonis ſui iiſdem literis: & ſic non expediebat Petro præſertim nullo impulſore, dicam inferre Saulo potentiori forſan & rixoſo. Liquet igitur quòd poteſt Petrus exceptione ſeſe tueri adverſus Paridem præſertim poſt annum apparentem, donec Paris efficaciter offerat, & faciat liberam & vacuam poſſeſſionem beneficii Senonenſis relinqui Petro; quo non præſtito, ſed deficiente (licet non reſolvatur permutatio per hanc regulam) tamen poterit reſolvi, & ad non cauſam reduci per jus commune, ex quo nondum realiter executa fuit, quod dependet à multis & variis circunſtantiis facti.

159. Nec obſtat quòd Petrus ſolus pœnitere non poteſt. *l. ſicut. C. de act. & obl.* quia ut omittam non prorſus improbabiliter dici poſſe verum id eſſe, rebus ſic ſtantibus, (ut etiam in materia contractuum à duorum voluntate dependentium latè tradunt Jaſon in *l. quod Servius. de condict. ob cauſ.* Jo. Firmia in tr. *gabella.* par. 2. q. 5. Dom. And. Tiraq. in *repet. l. ſi unquam. in prin. n. 125. & n. 161.* cum ſeq. *C. de revo. donat.*) ſcilicet vivo Simone congerrone ſuo, qui cum amicare ſolebat, nec negotium habere formidabat. Secus eo immaturè & inopinatè præmortuo, & beneficio Senonenſi per ejus obitum ab alio de facto, impetrato: qui mox poſſeſſione occupata ſeſe liti parat, omnia negaturus, facturus & protracturus, qui cum Petrus, fortè ſimplex & ſenex meritò detrectat habere negotium, quique (ut ſæpe uſuvenit) non conſenſerat permutationi, niſi precibus Simonis commilitionis ſui. Nunc autem repentè ſtatu rerum inverſo, locum fidelis & pacifici amici, potens, ambitioſus & rixoſus adverſarius occupavit, qui ſe ad litem eámque ſibi neceſſariam parat, videns, niſi permutationem evertat, actum eſſe de

Rebus ſic ſtantibus.

jure ſuo, ſéque perditurum beneficium impetratum, nec habiturum beneficium Petri, quod etiam ſine nova impetratione habere non poſſet cujus novæ impetrationis occaſio per alium prærepta eſt, videlicet per Paridem.

160. Nonne Petrus etiam infra annum, probabiliter cauſari poteſt ſe non permutaſſe, niſi in gratiam Simonis, cujus mores noverat, qui cum ſciebat nullam litem fore, quem ſi cogitaſſet præmoriturum, nunquam permutaſſet, & multò minùs ſi cogitaſſet tam repentè rebus non executis, præmoriturum: & adhuc minus ſi cogitaſſet ſe in ſenili ætate ſua litem habiturum, & ſic quòd rerum ſtatu præter imò contra ſpem & finalem intentionem mutato, non tenetur ſtare permutationi, præſertim cum hæc mutatio rebus adhuc utrinque, quantum ad executionem facti integris evenerit: ſaltem poſtquàm per annum (quo nullus rivalis in beneficio veteri apparuit) ſalvus interim factus eſt ſuperior in poſſeſſorio, ita quòd neceſſe eſſet eo poſſidente, petitorium intentare, non ſolùm cum laboribus & ſumptibus longis & magnis, ſed etiam Petro ſeni periturus. Sed ut, admittamus eum pœnitere non poſſe, etiam conſentiente Saulo, in præjudicium tertii, qui in jus beneficii defuncto permutati ſucceſſit, tamen licet non poſſit mero jure & alio non probato pœnitere, verum eſt propriè & abſolutè: Sed poteſt ſaltem indemnitati ſuæ conſulere, quæ eſt, ut non teneatur dicam inferre Saulo, præſertim potentiori & rixoſo, & adhuc in petitorio inutili futuro, ſed ut exceptione & retentione uti poſſit de jure communi, donec ſibi pacificè & cum effectu impleatur, quemadmodum Simon omnino & prius facere tenebatur, per d. *l. Iulianus. §. offerri.* Nec enim Paris poteſt eſſe melioris conditionis, nec plus juris habere quam Simon deceſſor ſuus. Hactenus ſatis eſt periſtaſes & circunſtantias facti quibus articulus hic involutus eſt, indicaſſe.

161. Si igitur ut ſuprà nu. 146. Paris publicare velit, & apparet poſt triennium pacificæ poſſeſſionis Sauli: & tunc res expedita eſt fieri non poſſe, nec Paridem, aut alium admiſſibilem eſſe, nec in poſſeſſorio, nec in petitorio contra Petrum, etiam nec retroceſſionem, nec aliud coloratum allegantem: quia licet Petrus directò & ex perſona ſua non juvetur decreto *de pacificis*, tamen jure communi ſatis juvatur & tutus eſt, in conſequentiam ejus, quod Saulus virtute decreti *de pacificis*, tutus eſt tam in poſſeſſorio quàm petitorio, & jus incommutabile nactus eſt, & ſic permutatio reſoluta eſt. Cujus temporis negligentia & effectus dicti decreti ſive legalis evictio inde ſecuta, non eſt adſcribenda culpæ Petri, per prædicta, ſed regerenda in Paridem, vel quoſcunque jus prætendere volentes in beneficio Pariſ. prætextu dictæ permutationis eorúmque negligentiæ & culpæ odioſæ & vituperandæ imputanda. Quod ſi quis per obitum Simonis utrumque beneficium; vel omnia ejus beneficia impetraſſet, res pariter expedita eſſet: cum ſuæ facultatis eſſet permutationi promptæ, ſatisfacere, & ſic quandocunque vivo Petro publicare, & permutationis executionem offerre & exigere.

Publicatio poſt triennium.

162. Antequam totius hujus q. materiam reſolvam, accipe quartam hypotheſim. Thomas canonicus præbendatus & Archidiaconus Stampenſis in Eccleſia Senonenſi, permutat illa duo beneficia cum Hugone ad prioratum curatum regularem, & ad aliam parochialem ſæcularem. Et quia beneficia quæ Thomas reſignat, ſunt uberiora fructibus beneficiorum Hugonis, dictus Hugo (ut de facto vidi, & quotidie fit) promittit facere quòd Marcus reſignabit, & validum procuratorium dabit ad reſignandum quandam ſuam capellaniam, in favorem Guidonis per dictum Thomam nominati, omnia ſub beneplacito Papæ, qui ſupplicationi dictorum Thomæ & Hugonis, Fiat, ſubſcripſit. Itaque Marcus reſignavit capellaniam ſuam in favorem Guidonis

4. Hypotheſis.

ſive ſimpliciter, ſive expreſſa contemplatione dicti concordati, & fuit collatio facta Guidoni, qui ſolus negligens fuit publicare: vel fortè Thomas dominus ejus non fuit æquè ſollicitus bullas quoque capellaniæ ſeorſim levare & mittere Guidoni: & interim Marcus in poſſeſſione capellaniæ, poſt ſemeſtre moritur, & per ejus obitum providetur Titio, An Titius excludat Guidonem? & ſi excludit, an illa permutatio reſolvatur? Non enim dubium eſt quin verba regulæ reſpectu capellaniæ verificentur in Marco & ſimiliter mens & omnes rationes in quibus fundatur hæc regula, concurrunt in favorem Titii provisi per obitum poſſeſſoris. Ergo punctus eſt, an poſſit regula locum habere in capellania abſque eo quòd aliorum beneficiorum permutatio reſolvatur: & ſi non poſſit, an melius & verius ſit, ceſſare regulam hoc caſu, ne alter permutantium damno afficiatur: an verò æquius & verius ſit ſtandum regulæ in capellania, etiam ſi reſoluta permutatione alter damno afficiatur: & utrum permutantium æquius ſit damnum illud ferre.

163. Breviter omiſſa colliſione argumentorum, dico quòd omnino locus eſt regulæ in dicta capellania, quæ vacavit per obitum Marci, ſive reliqua permutatio debeat ob id reſolui, ſive non: & ſatius eſt permutantes ad priſtina jura redire, lucrumque permutationis perdere, quàm hanc regulam utilitatis publicæ cauſa latam, reſtringi. Titius ergo in poſſeſſorio & in petitorio vincit omnino Guidonem, nec idcircò Thomas repetere poteſt antiqua beneficia, nec permutationem executam reſcindere, nec nondum executam impedire, ſed ei parere tenetur tradente Hugone vacuam poſſeſſionem beneficiorum per eum permutatorum, etiamſi non tradat Guidoni poſſeſſionem capellaniæ: ad quam non tenetur, nec eam promiſit, ſed tantùm facere promiſit quòd Marcus famulus ſuus (quem cuſtodem vocant) eam cum effectu reſignaret in favorem Hugonis, quod factum eſt eo ipſo quòd collatio facta fuit Guidoni. hujuſmodi enim permutatio exorbitans eſt, cum debeat fieri de beneficiis ſuis tantùm, c. unico. *de rer. permutat.* in 6. ſed capellania non erat beneficium ipſius Hugonis ſed alienum, videlicet Marci, & ſic non potuit permutari, prout non fuit propriè permutata, nec promiſſa permutari, quamvis in ſupplementum pretii fuerit hujuſmodi factum alienum promiſſum. Quæ promiſſio de ſe nulla eſt, ſimoniaca, & abuſiva, nec de ſe multò minùs de jure, valet, ſed ex ſola gratia & diſpenſatione Papæ, qui eſt ſupra omnia hæc jura pontificalia, c. *propoſuit. de conceſſ. prabend.* itaque hæc diſpenſatio ſtrictiſſimè interpretatur, & ſufficit quòd de modico operari poſſit: nec ulterius obligat quàm expreſſum ſit in concordato per Papam ſupremum horum dominum, homologato. Sufficit ergo factum eſſe quatenus ſcriptum eſt: reliquum autem & eventum debet Thomas ſibi acceptum ferre.

164. Sed quid ſi oppoſita ſit ſolita clauſula de univerſo concordato reſolvendo, & ad priſtina jura ſine nova collatione redeundo, ſi vel unum ex ſingulis deſit? Reſpond. idem, quia clauſula generalis non egreditur vires & metas ſcripti ſeu diſpoſitionis principalis. Si igitur Thomas volebat redire ad priora beneficia, vel ea retinere, niſi Guido factus eſſet poſſeſſor capellaniæ, & ſic quòd per obitum vel caſum contingentem in perſona Marci reſignatio ſua per hanc regulam vel aliàs reſolveretur, debebat curare hoc ſpecialiter ſcribi in concordato, & homologari à Papa: aliàs ſibi imputet, acceptumque ferat. Non obſtat quòd ſi principalis permutatio ſive ex parte Thomæ, ſive ex parte Hugonis inciperet reſolvi, tota etiam reſolveretur & pariter reſignatio Marci, qui rediret ad ſuam capellaniam, & extruderet Guidonem: quia non eſt inconveniens, ſed naturale, quod acceſſorium ſequatur naturam principalis, & ab eo regatur & eo reſciſſo, reſcindatur. c. *acceſſorium. de reg. jur.* in 6. ubi latè Petrus Anchar. l. *cum principalis*. ubi Philipp. Dec. *de regul. jur.* gloſ. in l. *ſi patronus*. §. *patronum*. in verb. *Faviana. ſi quid in fraud. patron.* Secus è converſo: quia principale per acceſſorium, nec confirmatur nec infirmatur, l. *ex pupillari. de vulg. & pupill.*

165. Sed quid ſi ille tertius eſt etiam principalis compermutans? ut hac quinta hypotheſi, duo fratres vel ſocii Caius & Seius habentes ſingula beneficia in locis remotis vel extra patriam, cupientes ea commutare beneficiis in eodem oppido vel ſolo natali ſitis, permutant ea cum Titio habente canonicatum & curam parochialem Bleſis: & collationibus hinc inde factis, Caius, cui collatus erat canonicatus, publicat ibi collationem ſuam, vel, quod plus eſt, realem poſſeſſionem, Titio diſcedente, capit. Seius autem, dum ſarcinulas fortè colligit, tardat aliquantulum, & Titius moritur in poſſeſſione curæ poſt menſem ſi apud Ordinarium, vel poſt ſemeſtre ſi Romæ reſignavit: & ſic cura impetratur per ejus obitum & confertur Baldo. An bene, ſitque locus huic reg. & ſi ſic, an Caius quoque poſſit reſilire à permutatione & redire ad vetus beneficium, etiam per obitum Titii collatum Mævio, eumque excludere? Et primò ad primum, videtur ceſſare Regula, per argumenta pro negativa adducta in 1. hypotheſi num. 122. cum ſequent. Et ultrà alia ratione quia Caius ritè publicavit. Cùm igitur una ſit permutatio, unus contractus vel tractatus, ergo publicatio unius prodeſt alteri præſertim ſocio publicantis, cujus etiam ipſius publicantis intereſt: quia fortè Seius interim curabat communia negotia in veteribus beneficiis. Imò non poterat publicari hujuſmodi collatio Caii, de canonicatu Titii nec in notitiam publicam obire Bleſis, quin etiam publicaretur vel in publicam notitiam abiret reſignatio curæ ejuſdem Titii & collatio facta Seio. Utrumque enim beneficium ſitum eſt in eodem oppido, eoque parvo, licet inſigni & percelebri, ſed in quo facilè per totum oppidum quid increbreſcit. Tum utrumque beneficium ad eandem perſonam ſpectat, & concurrit identitas negotii: ita quòd non poteſt pars hujus permutationis publicari, quin tota publicetur, prout totius negotii mentio ſit in publicando, & ſic videtur ceſſare hæc regula, non per limitationem, ſed per ſatisfactionem ipſius regulæ. Quinta hypotheſis.

166. Sed his non obſtantibus dico locum eſſe pœnæ hujus regulæ, cum verba & mens conveniant. Non obſtant priora vetera argumenta: quia diluta ſunt ſupra eod. num. 126. cum ſequent. Non obſtat novum ultimum argumentum: quia publicatio Caii limitata eſt tam reſpectu materiæ quàm reſpectu perſonæ. Patet, quia eſt facta tantùm de canonicatu, & nomine Caii tantùm, non tamen pro cura; nec nomine Seii. Et ſic limitata cauſa non poteſt extendi, nec limites ſuos egredi: tum quia non eſt ſatis publicam fieri reſignationem, reſignante manente in poſſeſſione, niſi poſſeſſio quoque petatur ab eis quos id contingit: ſed poſſeſſio curæ nec petita quidem fuit, & nil geſtum nomine Seii nec ſufficeret geſtum nomine Seii niſi hoc quoque reſpectu, integre ſatisfactum fuiſſet huic regulæ, videlicet publicando in ipſius curæ loco, & poſſeſſionem petendo, &c. Et ſic non eſt verum quòd publicatio canonicatus pro Caio, implicet publicationem curæ pro Seio. Benè verum eſt in publicum abire: ſed non ſufficit, niſi ſervetur forma hujus regulæ, ex quo nihilominus Titius remanet in poſſeſſione curæ, Tum in publicatione Caii, non fit mentio de cura & Seio, niſi enuntiativè, non propter ſe, ſed ob aliud.

167. Regula autem exigit principaliter propter ſe diſpoſitivè ſerioque publicari. Tum non publicatur reſignatio facta Seio tanquam debeat exequi vel

effectum ſortiri de præſenti, imò nec præſupponitur neceſſariò ſubſiſtere de præſenti, ſed tantùm publicè recitatur aliquid factum de præterito, de quo in præſenti nihil exigitur, nec diſponitur: quod non eſt publicare ſecundùm mentem & deſiderium hujus regulæ ſed tantùm recitare: quod non ſatisfacit, nec infert de præſenti. potuit enim interim jus Seii renunciatum eſſe, vel remiſſum. Et ſic non innoteſcit quod Seius ipſe poſſit & velit uti. Amplio, etiamſi collatio & corporalis inveſtitura utriuſque beneficii ſpectent ad eundem Ordinarium, apud quem Caius publicavit. Ex quibus etiam liquet in ſimplici duorum permutatione, publicationem unius non prodeſſe, nec ſatiſfacere pro alio etiam ſi beneficia ſint in eodem loco vel tecto & ad collationem ejuſdem.

168. Nunc ſecundam partem hujus quæſtionis & 5. hypotheſis videtur permutatio utrinque reſcindi: & ſic etiam reſpectu Caii, cùm ſit unus contractus, qui non poteſt claudicare. Iaſ. l. 2. §. *& harum*. nu. 100. *de verb. obligat.* nec in parte reſcindi, & in parte non, ut ſupra nu. 135. Imò etiam plures contractus per ſe diſtincti, ſi tamen correſpectivè mutuaque contemplatione facti ſunt, pro uno habentur: nec unus ſine altero reſcinditur, etiam ſi ſint in diverſis inſtrumentis. Phil. Cor. conſil. 23. col. fin. lib. 3. Do. And. Tiraq. rep. l. *ſi unquam*. ver. *donatione largit.* nu. 101. *C. de revoc. donat* & *in tract. retract. proximi*. §. 1. gl. 7. n. 76. dixi in tract. *uſur.* qu. 60. nu. 407. & in annotat. ad Philip. Dec. l. *legem*. nu. 18. *C. de pact.* Et alioquin deciperetur Caius, qui aliàs non publicaſſet, nec reliquiſſet vetus ſuum beneficium, niſi ut haberet ſodalem ſuum in eodem tecto vel oppido.

Plures contractus quãdo pro uno habentur.

169. Quid enim ſi duo fratres habentes beneficia in eodem oppido vel tecto, ſed ea longè à patria, venerunt ad hanc permutationem ſpe convivendi in ſolo natali? & ſic non debent decipi: quod eſſet ſi permutatio reſcinderetur quoad unum tantùm Philipp. Dec. conſil. 421. Non obſtat ſi quis dicat tot eſſe permutationes quot ſunt paria beneficiorum: quia hujuſmodi permutatio non fit niſi de beneficio ad beneficium, & ſic reſpicit rem non perſonam. Contrarium enim apparet ex hypotheſi precedenti, ubi duo permutant quatuor beneficia, & tamen non ſunt duæ permutationes, ſed una duntaxat; etiam ad hunc finem: quòd ſi unum de beneficiis principaliter inter eos permutatis evincatur, vel quòd unum non ſubſiſtat reſolvitur permutatio quoad omnia, etiam acceſſoriè per tertium reſignantem, igitur & hic, ubi permutatio æquè facta eſt ad certa beneficiorum corpora, ſicut & ibi. Non obſtat quòd ibi permutatio beneficiorum facta eſt confusè, ſed hic in ſingula beneficia, de certo beneficio ad certum beneficium: quia adhuc hoc caſu, etiam ſi in ſingula capita pretium conſtitutum ſit, tamen una conventio eſt, & omnium fit redhibitio propter unum, ſi manifeſtum eſt (ut hic) non fuiſſe permutatum, niſi ſimul, l. *cum eiuſdem*. §. *interdum*, *de adil. edict.* quod Ulpian. extendit in fratribus & in perſonis contubernio junctis, l. *plerumque*. *l. vel fratres*. eod. tit.

170. Quibus non obſtantibus contrarium dico: quia hic ſingula beneficia cum ſingulis beneficiis ſpecialiter & nominatim permutata ſunt: & ſic habet locum regula quòd tot ſunt permutationes quot paria beneficiorum invicem permutata. l. *ſcire debemus*. *de verb. oblig.* & quòd ſingulæ permutationes ſuam naturam ſervare debent, d. l. *cum eiuſdem*. in pr. l. *adiles aiunt*. ad fi. ver. *ſed ſi duo paria. de adil. edict.* Non obſtat quòd unus non erat permutaturus ſine altero, ut in d. §. *interdum*. quia illa erat affectio carnalis, ſaltem quantumvis aliàs licita & honeſta: tamen privatum affectum vel commodum ſociorum concernebat: & ſic impertinens eſt, nec de ea curatur in materia beneficiorum Eccleſiaſticorum. Et ſic in hac materia non eſt locus limitationi de qua in dicto §. *interdum*. cum l. ſequent. *de adil. edict.* & ſic manet regula, de qua in d. l. *cum ejuſdem*. in princ. in d. l. *ſcire debemus*. in l. *quod ſæpe*. §. fin *de contrah. empt. & vendit.* *l. in bello*. in fin. *de capt. & poſtlim. reverſ.* Philip. Dec. conſil. 344. col. fin. Tum etiam ſi expreſſè paciſci voluiſſent quòd unus eorum, puta Caius permutabat, modò Titius cum Seio permutaret, & non aliàs: non valuiſset hujuſmodi pactum de reſolvenda permutatione facta cum Caio, niſi permutatio facta cum Seio ſubſiſteret, vel contra: nec Ordinarii poſſent hujuſmodi clauſulas vel pactiones expreſſe approbare: ergo multominus tacitè, niſi fuiſſent homologatæ per Papam vel Legatum: ſpecialem ad talia poteſtatem habentem:

171. Quia jure communi omnis pactio vel regreſſus prohibitus eſt & ſimoniacus in iſtis, ut in reg. præceden. numero 79. & duntaxat excipitur tractatus ſimplicis & rotundæ permutationis: reliqua manent ſub prohibitione juris communis. unde non licèt permutare, nec ſimpliciter quidem reſignare, ut tu permutes vel reſignes cum alio, vel ut penſionem ſuppleas. Joann. And. Gemin. Philipp. Franc. in c. 1. *de rer. permutat.* in 6. Ludo. Roman. conſil. 317. Philip. Dec. conſil. 141. numer. 1. ubi in annotat. dixi. Quod igitur expreſſè fieri nequiviſſet, multò minus tacitè. Quæ procedunt etiam ſi permutantes ita egiſſent habito reſpectu principaliter ad utilitatem Eccleſiæ & commodioris miniſterii: quia jure pontificio non ſufficit id inter eos canonice tractari, ſed hoc diœceſanis, cauſa cognita, reſervatur. c. *quæſitum*. *de rer. permutat.* Non obſtat primum: quia hic ſunt diverſæ & ſeparatæ permutationes. Non obſtat exemplum hypotheſis quartæ: quia licèt ibi certa quatuor eſſent corpora beneficiorum, ut hic tamen unum non fuit magis permutatum cum uno quàm cum altero, ſed confusè, prout duo tantum erant permutantes. & ſic ibi una tantum erat permutatio: ſed hic duæ. Et multò magis idem dicendum ſi Caius & Seius non cum uno Titio, ſed cum duobus, putà Titio & Mævio, permutaſſent: quantumvis eodem tractatu & intentione unum tantùm individuum actum & per reſolutionem in uno, reſolubilem in totum faciendi, ſed finxi hypotheſim in caſu difficiliori.

Dilutio.

172. Nunc fundamentis totius materiæ facilè & diſtinctè per diſputationem inſigniorum particularium caſuum (ad quos cæteri reduci poſſunt) reſeratis, brevis eſt & expedita totius hujus 8. quæſt. deciſio: videlicet quòd hæc regula locum habet in permutatione: ſive verba verificentur in utroque, de quo non eſt dubium: ut quando uterque moritur poſt tempus in poſſeſſione extra publicationem: ſive in altero permutantium tantum verificentur: quo caſu reſolvitur permutatio etiam ex parte alterius, ſive ſuperſtitis, ut in prima: ſive etiam ante tempus prædefuncti, ut in tertia hypotheſi. Et hoc videlicet de reſolutione etiam ex parte alterius, tam virtute hujus regulæ non directa, ſed conſecutiva, quàm virtute juris communis. Concluſionem noſtram affirmativam.

Concluſio Quæſt. 8.

173. Limito, primò, ſi permutatio non proceſſerit ex affectu vel arbitrio privatorum, ſed diœceſani decreto ex cauſa utilitatis vel neceſſitatis Eccleſiæ, cauſa cognita, interpoſito juxta formam juris, in cap. *quæſitum*. ubi latè Imo. *de rer. permutat.* quia tunc, etiam ſi alter moriatur in poſſeſſione poſt menſem citra aliam publicationem vel poſſeſſionis petitionem: tamen per ejus obitum non vacat beneficium ab eo poſſeſſum, ſed beneficium ei permutatum. nec reſolvitur, ſed rata manet permutatio: nec locus eſt huic regulæ, ſive inter conſentientes, ſive inter invitos factum ſit: Tum quia in hujuſmodi permutatione ceſſant fraudes & rationes finales propter quas lata eſt regula: Tum quia epiſcopalis illa cauſæ cognitio, & ſententiæ vel decre-

Limit. 1.

ri publicatio, præpollent formæ hujus regulæ, & majorem inducunt publicationem, & multò pleniùs ſatisfaciunt formæ & intentioni hujus regulæ. Quod autem pluris eſt, utique tanti eſt. l. *cum furti. de iuriſ iur. iurand.* & forma mandati quantumcunque ſtricta, pleniùs cenſetur obſervari quando fit melior conditio, l. *praeterea. l. diligenter.* in fin. *mandat.* & magis attenditur utilitas & finalis cauſa quàm forma, Bald. c. *ultimo.* col. 2. *de offic. deleg.* & in rubr. extra. *de procurat.* in princip. per l. *ſi hominem. mandat.* Iaſ. l. *ſi procurator. C. de procurat.* Alexan. conſil. 40. nu. 10. ubi tetigi li. 5. Hujuſmodi autem decretum non poteſt apud nos interponi, niſi per diœceſanum, partibus vocatis: non autem per Papam, Legatum, vel alium ejus delegatum, obſtante decreto *de cauſis*, in pragmatica & concordatis.

Forma mandati non excedutur ſi pinguius impletur.

Limit. 2.

174. Limito ſecundò, ſi permutatio fiat ad finem unionis, ſcilicet realis non perſonalis, ut dicam infra quæſt. ſeq. ad fin. puta ſi Titius habet ſacellum quod matrici Eccleſiæ uniri expedit: utque Titius reſignet, Epiſcopus confert ei præbendam, ſed ante negotii realem executionem, Titius poſt menſem reſignationis à ſe ex cauſa permutationis vel aſſecutionis præbendæ factæ & admiſſæ, moritur in poſſeſſione ſacelli, ſine ulla publicatione: non vacabit ſacellum per obitum, ſed manebit vacans per reſignationem præcedentem: Præbenda vero ſi Titio collata fuerit, vacabit per ejus obitum: aliàs Epiſcopus liberè de ea diſponet. Idem dico ſi Titius non ſpe commutationis vel aſſecutionis præbendæ, ſed ſimpliciter & liberaliter reſignaverit in favorem futuræ unionis, quia quantumvis poſt menſem abſque ulla publicatione in poſſeſſione decedat, non eſt locus huic regulæ: ſed manet vacans ex cauſa & ad finem dictæ unionis, dummodo ſequatur & fiat unio. Ratio, quia hujuſmodi reſignatio tantùm fit cauſa utilitatis ipſius Eccleſiæ: & ſic nullo modo fit irrita per hanc regulam, quæ publicæ utilitatis Eccleſiarum cauſa lata eſt: igitur nullo modo retorquetur contra eandem utilitatem. l. *nulla iuris. de legib. l. quod favore. C.* eod. c. *quod ob gratiam. de regul. iur.* in 6. & ſic quamvis reg. locum habeat in permutatione, non ſolùm vera & propria (ut inter duos titularios) ſed nec etiam in permutatione impropria, ut hic, ubi eſt ſimplex mutatio beneficii, non autem permutatio reciproca, & ſic videtur potius ſimplex reſignatio in favorem, ut ſupra eod. nu. 163. cum ſeq. Tamen ceſſat regula, quia hic non fit affectu privato, ſed publicæ vel Eccleſiaſticæ utilitatis cauſa. Idem in ſimilibus eadem vel ſimili cauſa ſubſiſtente.

175. Et hic eſt ſpecialis caſus, in quo poteſt ordinarius admittere reſignationem in favorem, etiam conditionalem: quia hic nulla ſimonia, nulla vetita aut ſuſpecta nundinatio verſatur: ſed Eccleſiæ jurisque communis favor, cap. *ſicut unire. de exceſſib. praelator.* ubi ſpecialiter ad Epiſcopum diœceſanum ſpectat hujuſmodi uniones facere, & his authorati: & conſequenter ad hoc requiſita & dependentia expedire, ut reſignationes in eundem favorem, ſi ad eum collatio ſpectet: vel decernere & jubere in eum favorem admitti, & his, vel etiam creationi & conſtitutioni penſionis compenſatoriæ authorati. l. 2. *de juriſdict. omnium iudic.* c. *prudentiam.* §. *ſexta. de officio deleg.* Nec opus eſt recurrere ad Papam, vel Legatum: quia hic nulla labes, nullus quæſtus privatus, nullum κακόνοιον verſatur, nec ſuſpicatur, prout nihil fit privatorum pactionibus, ſed publica conventione, & publico decreto, velut legitima conventio: de qua in l. *legitima. de pact.* Et ſic non obſtant jura ſimoniaca, ut dictum eſt, nec cap. 2. *de electio.* in 6. quia loquitur in conditione, affectu, vel arbitrio privati inducta: unde iſtud etiam ſub vera ſuſpenſiva conditione fieri poteſt per Ordinarium, ut tangam infra eod. nu. 180.

Quando ordinarius admittit, in favorem.

Intellec. c. 2. de elec. in 6.

176. Et hic adverte quia rationem publicæ utilitatis requiro, non ſolùm in termino à quo, ſed etiam in termino ad quem: hoc eſt ut non ſolùm favore publico vel Eccleſiæ reſignetur, ſed etiam, ut beneficium reſignatum in eundem uſum impendatur. Non autem ſufficeret ut excludatur hæc regula, rationem publicæ utilitatis inveniri in termino à quo: Ut anno præcedenti cum ipſi etiam Cardinales Galli, ne fortè minùs ſancti viderentur his qui prætenſum Tridentinum concilium gerebant, Rege annuente cogerentur unicum retinere epiſcopatum. Quòd enim reliquos epiſcopatus reſignant, incipit quidem & fit cauſa publicæ utilitatis: ſed tamen reſignant cui volunt, & quandoque mediante compenſatione vel regreſſu, nec aliud agebatur, quam ut pro tempore unicum epiſcopatum habere viderentur: ita enim vulgo dicebatur. ſed anno ſequenti 1551. reſcivi ab his qui rebus gerendis partim interfuerunt, quòd longè aliud κακόνοιον agebatur à Papa & ſuis, nempe ut hac religionis ſpecie Gallis nimiùm credulis offuſa, multæ annatæ Papali fiſco lucrifierent, prout de facto contigit, magno Reipublicæ Franciæ detrimento. Viden' quibus artibus nimiùm diu ſoliti ſunt deluſos Gallos expilare.

Qua arte Gallia expilatur à Papa.

177. Redeundo ad rem, ſi itaque præfati Epiſcopi etiam Cardinales Galli unius Epiſcopatus titulum retinentes, morantur poſt ſemeſtre in poſſeſſione alterius Epiſcopatus reſignati, non ſatisfacto interim huic regulæ, locus erit regulæ, Rexque rurſus liberè nominabit vel providebit: quia publica utilitas non læderur ſi vacet per obitum, juxta hanc regulam, imò magis forſan juvabitur, ut liberiùs per obitum provideatur, quàm per reſignationes privatorum occultis nundinationibus & cauponationibus obnoxias. Idem ſi omnes incompatibilia benaficia poſſidentes juberentur unum tantùm retinere. Secus ſi hujuſmodi beneficia non vacaſſent per reſignationem, ſed per privationem, ſi à concilio infligatur ipſo jure, non reſignando infra tempus: quia hæc regula non habet locum in alia vacatione quàm per reſignationem, etiam ſi in pœnam neglectæ reſignationis ſuccedat.

178. Summa in caſu conſuetæ permutationis, Aut non eſt proceſſum uſque ad admiſſionem reſignationis, & nihil dum factum eſt, ſed omnia ſunt integra, & liberum eſt utrique vel alterutri partium altera invita pœnitere, & mandatum revocare, debitè notificando, juxta clement. 1. *de renuntiat.* & ſufficit parti notificare, ut per Fely. in c. *ex parte decani. de reſcript.* nondum enim dicitur ulla reſignatio ante admiſſionem, ut dixi in regula præcedent. in princ. Aut eſt proceſſum uſque ad reſignationis admiſſionem, & adhuc non quadrat, nec operatur hæc regula, non ſolùm ſi ab una parte tantùm ſit admiſſa reſignatio (de quo non eſſet dubium) ſed etiam ſi utrinque admiſſa ſit: quamvis utroque caſu non ſit dubium quin morte alterius vel utriuſque permutantium, vacent beneficia, non per reſignationem ſed per obitum. Sed hoc propriè non fit nec contingit virtute hujus regulæ, qua hoc caſu minimè opus eſt ſed de jure communi: & ideo ſive ſtatim infra tempus (de quo in hac regula) ſive poſt illud tempus, alter vel uterque moriatur, non refert ſed indiſtinctè vacat vel vacant per obitum reſignantis vel reſignantium duntaxat.

Summa.

179. Ratio: quia hujuſmodi reſignatio conditionalis eſt prout conditionaliter fit & admittitur eo ipſo, quòd eſt cauſa certæ futuræ permutationis, & non aliàs. Si ergo permutatio non ſequitur (quod eſt, utroque vel altero præmoriente) apparet neutrobique reſignatum eſſe, & ſic jure communi vacare per obitum: & alioquin ſequerentur repugnantia, quia reſignatio & admiſſio facta eſt ſpe certæ futuræ permutationis, & non aliàs: ſed ſi poſt obitum etiam alterius tantùm, fieret collatio ex veteri admiſſione reſignantis

jam

jam defuncti, hæc collatio non fieret ſpe futuræ nec præſentis permutationis, ſed ſpe vel cauſa permutationis impoſſibilis & nunquam futuræ. Imò impoſſibilis futuram fore, & ſic eſſet oppoſitum in objecto & mera nullitas. l. *ubi repugnantia. de reg. jur.* Aut verò proceſſum eſt uſque ad collationem: & hic diſtinguendum. Aut collatio ſecuta eſt ab una parte tantùm, aut ab utraque. Primo caſu non opus eſt hac regula, ſed demum ſecundo caſu, collatio enim ex hac cauſa uni partium ſive præſenti, ſive abſenti facta non refert, per ea quæ dicam infra eod. nu. conditionalis eſt, ſaltem conditione reſolutoria, etiam jure communi. Reſignatio enim ſeu vacatio à qua incipit, conditionalis eſt: ergo collatio quæ ſuper ea fundatur, eadem conditione afficitur, ut ſenſus communis oſtendit: & ita utimur, ut dixi ſupra eodem num. 143.

180. Non tamen multum curandum eſt, an hujuſmodi conditio ſit ſuſpenſiva vel reſolutoria: quia cum idem ferè reſultet effectus, ſubtilitas illa magis curioſa eſt quàm utilis. Poſtquam tamen locus incidit, paucis explicare non gravabor. Triplex eſt conditio in genere ſumpta. Prima de præſenti vel præterito, & hæc, quia non ſuſpendit nec præſentem diſpoſitionem quæ pura remanet, nec futuram reſolutionem quæ non eſt, nec ſperatur, non eſt propriè condit. tex. in l. *itaque. ſi certum petatur.* in l. *conditio. de condictio. indebiti.* in §. *conditiones. inſtit. de verborum obligatio.* quamvis nec hæc in electionibus admittitur ſecundùm Gemin. Philip. Franc. & omnes in c. 2. *de electio.* propter incertitudinem: quia in electionibus ob decretum futurum faciliùs interponendum requiritur major ſimplicitas & rotunditas. In collationibus autem & præſentationibus admittitur dummodo pertinens ſit, & ex natura actus inſit: ut tradit gloſ. penultima, & omnes in dicto cap. 2. Quædam conditio de futuro, & hæc duplex, quædam ſuſpendens, & hæc ſecunda ſpecies: quædam reſolvens, & hæc ultima ſpecies. Secunda autem illa & ſuſpenſiva propriè dicitur conditio. l. *cum ad præſens.* cum l. *ſequent. ſi certum petatur.* d. §. *conditiones.* tex. in l. *conditionales.* in l. *cedere diem. de verb. obligat.* Tertia quoque (quæ reſolutoria) vera quidem conditio eſt, ſed minùs propria, velut præpoſtera: quia non impedit, interim actum eſſe purum, & ſic non ſuſpendit, ſed ſuſpenditur, l. 2. & per totum, *de in diem adiect.*

Triplex conditio.

Impropria.

c. 2. de elect. in 6.

Suſpenſiva. Reſolutoria.

181. Cùm autem jus commune conditiones averſetur in his beneficialibus, d. c. 2. ſequitur quòd ſuſpenſivas præ cæteris averſatur: & ſic in iſtis per conditionem reſolutoriam minùs à jure communi, quàm per ſuſpenſivam receditur. In dubio ergo potius reſolutoria, quàm ſuſpenſiva præſumetur. Suſpenſiva tamen non prohibetur, quando fit ex juſta cauſa à jure approbata, vel ſi taliter per ſuperiorem poteſtatem habentem admittitur. Unde ſi quis reſignet favore unionis Eccleſiæ utilis, poteſt ſub expreſſa conditione ſuſpenſiva reſignare, putà ſi unio ſequatur, vel ſi patronus (cujus etiam conſenſus in unione requiritur) conſentiat. Et poteſt Ordinarius ſub hac conditione ſuſpenſiva admittere, qua admiſſione ſecuta, quamvis reſignans interim verus titularius actu remaneat quandiu pendet conditio: tamen revocare non poteſt, cum ſemel ſuperior acceptaverit, & conditione ſecuta, non opus erit alia reſignatione vel conſenſu. Et pariter ſi Papa concordatum factum ſub expreſſis conditionibus ſuſpenſivis approbet, valent ut ſuſpenſivæ, ſecundùm formam contractus homologatam.

Conditio reſolutoria potiùs admittitur & præſumitur.

182. Sed in hoc dubio potius reſolutoria quàm ſuſpenſiva conditio præſumitur: & ita potius interpretatur, ut ſtatim vacet, ſtatim collatario jus quæratur, ſed reſolubiliter, conditio enim reſolutoria non tam exorbitat à jure communi, in quo nulla ſunt exempla conditionis ſuſpenſivæ, in beneficialibus, ſed bene conditionis reſolutoriæ: de qua caſus eſt in c. *ſi beneficia. de præbend.* in 6. ubi patet quod interim verè per reſignationem ſimplicem vacavit: & quòd collatio alii facta & pluribus deinde ſucceſſoribus tenuit, reſolubiliter tamen. Hæc autem nova noſtra ſpeculatio non tam utilis eſt in praxi quàm in theoria, ad clarificandum intellectum, & omnem ſcrupulum auferendum. Conditio autem ſuſpenſiva non trahitur retrò, conditio verò reſolutoria retrò trahitur ut infrà, niſi quoad legitimè adminiſtrata, & fructus bona fide perceptos, ſecundùm ſui cujuſque caſus circunſtantias & æquitatem.

183. Ex his hodie decidi quæſtionem hujuſmodi. Graviter ægrotans reſignavit beneficium in manu Capituli collatoris Ordinarii, ad curam parochialem ſeu jus in ea prætenſum per Titium: cui Capitulum ex ea cauſa contulit, triduò poſt, reſignans de eadem infirmitate obiit: Capitulum rurſus per obitum contulit Caio, qui litigat cum Titio, & urget regulam *de infirmis.* & opinionem eorum qui tenent eam habere locum in Ordinario conferente ex cauſa neceſſaria, putà permutationis, ſed eam latè confutavi in dicta regula numero 30. cum ſequent. numero 71. numero 331. Et ſic collatio per obitum non poteſt ſuſtineri ex hoc capite. Sed nec ex capite fraudis vel ſimulationis: de qua in cap. *de renunciatio.* in 6. quia non ſufficit ſola infirmitas, ſed requireretur concurſus aliarum præſumptionum: ut dixi in annotat. ad Philipp. Decium conſilio 210. nec etiam (& erat tertium quod allegabat Caius) ſuſtinetur ex communi ſententia, quòd permutatio ſaltem per Ordinarium non poteſt fieri niſi de beneficiis titulatis & ſuis, id eſt, quorum permutantes ſunt veri titularii; ut volunt Geminia. Philipp. Franc. in c. *unico. de rer. permutat.* in 6. per illum text. in verbo *ſua beneficia;* & ſic quod fieri non poſſit cum jure prætenſo: Tum quia odioſa eſt ceſſio litium, *de alienat. judic. mutan. cauſa. facta.* per totum. l. *per diverſas.* l. ultima. C. *manda.* Et quantò allegabatur quòd in beneficiis prohibita eſt ſubrogatio, etiam per ceſſionem, c. 2. *ut lite pendente.* in 6. Quòd autem iſta reſignatio ſit merè ad jus pretenſum, liquet, quia idem ſunt dicere ad curam ſeu jus prætenſum: & ad jus prætenſum tantùm: Tum quia hoc ultimum tantumdem importat: Tum quia in alternativis ſummarum, quotatum vel temporis ſemper ipſo jure minùs duntaxat eſt in obligatione. l. *ſi ita ſtipulatus fuero.* cum l. ſequent. *de verborum obligationib.* & ſic potior eſt Caius; corruente permutatione, quæ non poteſt ex communi ſententia fieri de beneficiis prætenſis.

Thema.

Conditio mixti.

184. Sed reſpondetur quod illa communis ſententia falſa eſt & ſophiſtica, ut dixi in annotat. ad Philippum Decium in dicto conſilio ducenteſimo decimo. verbum enim *ſua beneficia.* in dicto c. *unico. de rerum permutat.* in ſexto (ut etiam ibi dixi ſuper text.) non reſpicit formulam tituli, ſed injuriam alienam, & ſic non ſequitur quin jus prætenſum permutari poſſit cum vero titulo, ſicut & hoſpitale cum beneficio titulato, ſi reſignans velit, quia ſcienti & conſentienti non fit injuria cap. *ſcienti. de reg. juris,* in 6. Et ſicut poteſt reſignare ſimpliciter, ita & cauſa permutationis ad jus prætenſum. Et quemadmodum propter abuſum præventionum Papæ, refrixit diſciplina Eccleſiaſtica, ita ut ordinarii authoritatem ſuam in permutationibus (de qua in c. *quæſitum. de rerum permutat.*) amiſerint, ut dixi in reg. *de infirmis.* num. 36. Ita cœperunt inferiores admittere quaſvis reſignationes, etiam ad jura prætenſa. Et pariter ad quarto loco allegatum dico, quod deſitum eſt illud, c. 2. *ut lite penden.* in 6. ne deterius eveniret, cum ſumptu adeundo Papam, vel Legatum, quibus omnia proſtant. Cum ſic omnia argumenta clientuli repuliſſent, rogavi an dictæ curæ vel juris prætenſi facta fuiſſet collatio defuncto in

ejus vita : cumque audiſſem eum morte præventum, quia collatio curiæ ſpectabat ad Epiſcopum alterius diœceſis, qui tam citò non potuit adiri.

185. Reſpondi rem in vado eſſe, & Caium verum & indubitatum jus habere, non beneficio regulæ *de infirmis reſignantib.* quæ non habet locum in Ordinario : ſed à diſpoſitione juris communis : idque duplici medio, primo, quia ipſa hypotheſis ſatis oſtendit factum in fraudem canonum de ſucceſſore non diligendo, & in fraudem prohibitionis reſignationum in favorem, quia certum eſt quod moribundus ille nolebat aſſequi prætenſum illud jus litigioſum ſi ſupervicturus eſſet, & multominus ſi moriturus eſſet : niſi tantùm in gratiam faceret Titio fortè nepoti ſuo, vel in cujus gratiam tantùm ad hoc inductus fuit. Cùm autem Ordinarius ad ſimplicem reſignationem ægroti non fuiſſet collaturus Titio, ſed alii ; & potiùs non admiſiſſet reſignationem, ſed expectaſſet obitum imminentem, ideo commenti ſunt hanc permutationem de jure prætenſo, fortè apud vicarium generalem, & cum dubitaretur non ſuperfore tempus veriſimilis notitiæ ad mittendum Romam propter mortem nimis vicinam. Cùm ergo tam multæ præſumptiones ſimul concurrant, prima infirmitatis, ſecunda mortis vicinæ, tertia inæqualitatis beneficiorum, quarta etiam nullius beneficii, ſed juris prætenſi, ſatis eſt ad præſumendum fraudem juxta not. in c. 2. *de renuncia.* in 6. & per ea quæ latè ſcripſi in reg. *de infir. reſignan.* num. 112. Item alio & ſecundo modo juris communis, videlicet ex natura non impletæ permutationis, & quæ etiam in effectu impleri veriſimiliter non poterat in vita dicti ægroti, & quia reſignatio infirmi erat ſub conditione quæ prorſus defecit per prædicta :

186. Quoniam in permutatione, collatio ab una tantùm parte ſecuta, non eſt dura, ſed tanquam conditionalis pendet, ſeu preſſiùs loquendo, non pendet quantùm ad actum præſentem (niſi per habentem poteſtatem, ſub expreſſa conditione ſuſpenſiva ſit admiſſa) ſed quantùm ad futurum propter implicitum reſolutionis ſtatum qui pendet : ut in ſimili diximus in regula *de infirmis.* numero 81. cum ſequent. fa. quod in extricatio. labyrinthi dividui & individui parte 1. ſuper §. *& heredum.* num. 7. cum ſeq. diximus, quod ibi obligatio ipſa non pendet, ſed res reſoluta. & ſic propriè hæc collatio non pendet, ut etiam vult gloſſ. 1. ver. *aſſignari.* in tit. *de præbend.* ſed commutabilis eſt, & illa commutabilitas ſeu conditio reſolubilis pendet, donec reciprocè ex eadem cauſa conferatur, quo quandocunque deficiente, (niſi culpa vel dolo alterius prout infra dicam) & ſic conditione reſolubili extante, non cenſetur reſignatum nec collatum : ut etiam vult d. glo. 1. in prin. quæ ita debet cum ſui fine concordari, ſed perinde per obitum vel alium contingentem modum vacabit, ac ſi nihil factum eſſet. Et ſic non eſt locus hinc regulæ, ſed juri communi. Imò etiam utrinque collatione ſecuta, licet diminuatur, & quantum ad hoc tollatur : tamen non prorſus ceſſat conditio reſolutoria, quia implementum ſequi debet, & manere cum effectu, & ſic hujuſmodi reſolubilitas non ſolùm impendet ab initio (ut ſæpe dictum eſt) ſed etiam ex poſt facto, non ſolum collatione hinc inde ſecuta, ſed etiam poſſeſſione adepta & utrinque realiter impleta :

187. Quia adhuc ſequi poteſt evictio de jure vel de facto, ex vero vel prætenſo defectu juris alterutrius, qua ſecuta paſſus evictionem redit ad antiquum beneficium, titulum, & poſſeſſionem ſine nova collatione, ſed ex veteri jure. Et ita apud nos etiam ſolo judice ſæculari adito practicamus, ut, quatenus evincitur, eatenus redeat, videlicet ad plenum jus, ſi in totum evincitur, etiam tam in petitorio quam in poſſeſſorio : ut ſi evincitur per alium triennalem poſſeſſorem, & ſic tam in proprietate tituli quàm in poſſeſſione : quia eodem judicio decreti *de pacificis.* per eumdem judicem ſæcularem & Regium (ad quem hujus decreti ſpectat cognitio) recuperabit tam proprietatem tituli dudum permutati, quam poſſeſſionem. Si vero evincitur in pleno poſſeſſorio, plenum quoque poſſeſſorium beneficii permutati contra compermutantem adjudicabitur, etiam eodem judicio, ſi compermutans defenſionis & evictionis nomine vocatus ſit, prout vocari poteſt, nec declinare poterit ratione domicilii aut juris communis : quamvis cauſam integram curare poſſit remitti ad judicem ſuum privilegiatum, ſi quem (puta ut ſcholaris) habeat. Si verò à poſſeſſione proviſionali ſeu fiduciaria (quam recredentiam vocant) evincitur, eandem proviſionem obtinebit ad vetus beneficium. Si ſequeſtrationem patitur : obtinebit eodem judicio non ſolùm ſequeſtrationem veteris beneficii in manum tertii : ſed ut ipſe per ſe veteri beneficio quaſi ſequeſter fruatur, quandiu durabit ſequeſtrum beneficii compermutati, idque non ſolùm contra ipſum compermutantem, ſed etiam contra quemvis in veteri beneficio ſucceſſorem, per text. *in ſimili.* in c. *ſi beneficia.* ad fi. *de præbend.* in 6. & donec ſimile impedimentum tollatur. Et ita notoriè practicamus in hoc regno.

188. Ex quibus etiam liquet quàm falſum ſit quod quidam ſuis affectibus blandientes putant, quod ſuperſtes permutantium bona (ut vocant) fortuna poſſit uti, ſi defunctus negligens fuerit in exequendo procuratorium (ut vocant) ſibi datum ad reſignandum in ſui favorem, & morte præventus ſit. Reſignatio enim defuncti & collatio facta ſuperſtiti conditionales erant, conditione ſuſpenſiva à jure approbata, & ſaltem conditione reſolutoria, quæ defuncto priùs moriente quàm ſibi impleretur extitit. Et ſic per obitum ejus indiſtinctè vacat, ac ſi nunquam reſignaſſet. Itaque ſuperſtes non ſolùm nequit uti bona fortuna in utroque retinendo : ſed nec in eligendo quidem utrum retineat vel dimittat : ſed omnino dimittere tenetur beneficium ſibi reſignatum, quod (etiam ſi poſſeſſionem adeptus eſſet) ipſo jure conferibile eſt per obitum. Nec obſtat quantum ad ultimum, quòd caſus contingens in perſonam alterius non debet nocere ſuperſtiti : ſed ſufficere quòd lucrum non adferat, & ſic nec damnum, & conſequenter non auferat titulum, præſertim cum poſſeſſione reali quæſitum ſuperſtiti, cui nullo alio jure aufertur, & parato aliud beneficium dimittere : Quia reſpondetur quòd ſatis eſt non eſſe quæſitum jus ſuperſtiti, niſi ſub conditione reſolutoria quæ extitit, & quòd ſuperior ei non contulit purè, ſed conditionaliter & limitatim ex cauſa permutationis non aliàs, quæ cauſa defecit. Tum conditio mixta, qualis eſt iſta, deficiens per caſum fortuitum, etiam contingentem in perſonam adverſarii, facit deficere diſpoſitionem. l. 3. §. *ſi pater. C. de inſtit. & ſubſtit. l. in teſtamento. 2. de condit. & demonſtrat.*

Superſtes non gaudet bona fortuna.

Conditio mixta.

189. Tum aliàs ſequeretur quòd per obitum etiam veteris poſſeſſoris etiam in poſſeſſione morientis nihil vacaret, nec beneficium vetus, quia jam reſignatum & collatum ſuperſtiti : nec beneficium compermutandum, quia non fuit reſignatum, & ſic multò minus collatum defuncto, qui nunquam in eo jus habuit, & ſic nihil per obitum impetrari poſſet, & conſequenter fruſtrarentur omnes nominati, graduati, mandatarii, & alii canonici expectantes, & etiam omnes impetrantes præſertim in hoc regno, ubi beneficium vacaturum, vel quo quis privandus eſt, etiam certum corpus beneficii non poteſt impetrari : & ſic multò minus poteſt fieri impetratio alternativa & incerta, & de vacaturo, tam contra c. 2. *de electio.* in 6. quàm contra decretum *de reſervat. ſublat.* Præterea via eſſet aperta promiſcua & faciliſſima reſignandi

paſſim etiam apud Ordinarios in favorem, & cum regreſſu, quia habens pingue ſacerdotium incidens in morbum, vel aliud periculum, aut dobium vitæ, vel ſtatus mutandi, puta in conjugium vel militiam, reſignaret fratri, nepoti vel colluſori, non ſimpliciter nec expreſsè in favorem: ſed accerſito titulo permutationis, cum vili forte beneficio, vel ad nullum beneficium, ſed ad jus per colluſorem prætenſum in alieno beneficio: & ex ſua quidem parte curaret permutationem expediri & ſacerdotium illi conferri, ſed non ex parte illius, videlicet non curando ſibi impleri, ut ſic ſi præmoreretur, aut miles, aut maritus fieret, ſacerdotium ſuis non periret, nec impetrari poſſet: ſed locro cederet jus quem delegit: Ecce jam in effectu reſignationem in favorem: Si verò ſuperſtes eſſet in clericali ſtatu manens, beneficium ſuum recuperaret, vel ſaltem altero naturaliter, vel etiam civiliter tantùm præmortuo, quum permutationi ex parte ſua non ſatisfeciſſet. Ecce regreſſum etiam in omnem caſum & eventum.

190. Quinetiam in omnem eventum ſemper Ordinarius in aliquo fruſtratetur, quia etiam dato & conceſſo quod Ordinarius poſſet ſuperſtitem cogere ad reſignandum & dimittendum unum beneficium: tamen ſi per obitum defuncti non vacabit beneficium per eum reſignatum, tunc cùm non ſuperſit alius qui habeat jus in re vel ad rem, in hoc vel in illo beneficio, ſequetur quòd Ordinarius non poterit ſuperſtitem cogere ad dimittendum preciſè certum beneficium: ſed quòd ad ſommum ſuperſtitis electio, & adhuc ſuperſtes non poſſet ad eligendum cogi, niſi vocatus & cauſa cognita, quo facto rurſus alium brevem terminum habebit ad eligendum: & interim per fruſtrationes & intercapedinem temporis, facilè poterit ſuperſtes vel cum officiariis ordinarüs cauponari, vel à Papa, vel Legato impetrare ut ſibi liceat utrumque retinere, & novam in quantùm opus eſſet redimere collationem, & ſic etiam ordinarii quantumvis vigilantes fruſtrabuntur.

191. Species ergo furti eſt, quod pragmaticis jactant hic de bona fortuna. Ut enim frequens actus habitum, conſuetudo alteram naturam generant: ita qui majorum peccatorum conſuetudine callum obduxere, facilè ad minora caligant & inter *τὰ ἀδιάφορα* reputant, ut omnes Philoſophi morales & Theologi, in queis magiſter Joan. Gerſon in ſanctilegio *de conceptibus*, & in ſanctilegio *de impulſibus*, in tertia parte operum, teſtantur. Age, vitium & ſpeciem furti eſſe convincamus re in apertum educta, cujus reſignatio cauſa permutationis, ſuæ præſentis, ſive futuræ implicat clauſulam, nec aliter, nec aliàs, nec alio modo, Ergo omnis hujuſmodi reſignatio conditionalis eſt conditione ſuſpenſiva, aut ſaltem reſolutoria intrinſecus & viſceraliter (ut ita loquar) ab initio inexiſtente.

1. Gradus. 192. Patet enumerando ſingulos gradus: primus, Titius reſignavit coram cauſa permutationis ad canonicatum Seii. Si tantum eſt admiſſa reſignatio curæ vel contrà, nec ad aliud proceſſum, hic eſt primus gradus, in quo certum eſt quod præmoriente Titio, vacat cura per ejus obitum jure communi etiam citra caſus regularum, *de infir. reſignan. vel de publicandis*, quaſi dicta reſignatione nunquam facta. Præmoriente verò Seio Titius ipſo jure in veteri titulo curæ ſuæ remanet, quaſi nunquam reſignaverit, ut in fortioribus terminis decidit Domi. de ſancto Geminia. in c. *ſi beneficia*. colum. ult. *de prabend*. in 6. idem ſi Seius civiliter præmoritur, vel ſi revocet tractatum permutationis, ut poteſt. Sed Titius qui reſignavit, non poteſt amplius revocare ex capite pœnitentiæ, ſed tantum ex capite cauſæ non ſecutæ, ut dixi. Se-
2. Gradus. cundus gradus eſt quando utriuſque admiſſa eſt reſignatio: Et tunc quamuis neuter revocare poſſit ex capite pœnitentiæ, tamen alterutro præmoriente per obitum vacat beneficium per illum reſignatum, ſuperſtes autem ipſo jure remanet in veteri titulo & beneficio ſuo.

193. Tertius gradus eſt quando ſecuta eſt collatio ab una parte tantùm, & tunc ſi collatarius præmoritur 3. Gradus. nullo caſu poteſt utrumque beneficium vacare per ejus obitum. Et ſic moriens non aufert bonam illam fortunam quam vulgò putant: nec poteſt eam relinquere ſucceſſoribus ſuis. Patet, fac curam collatam fuiſſe Seio, qui moritur ante canonicatum ex eadem cauſa collatum Titio, Tunc aut canonicatus non erat reſignatus, nec ejus reſignatio admiſſa, & tunc tamquam cauſa defecta, infecta eſt permutatio & vacante canonicatu per obitum Seii, Titius remanet ipſo jure in veteri jure & titulo curæ. Idem è converſo. Aut reſignatio canonicatus erat admiſſa, ſed nondum collatio facta, & tunc non vacat canonicatus per obitum Seii, ſed remanet vacans ex cauſa dictæ permutationis, quæ ſortita eſt effectum ex parte Seii per cujus obitum cura vacat, Titius autem poteſt & debet petere canonicatum ſibi conferri, utpote ſibi ſoli affectum & debitum in c. 1. *de rer. permutat*. in 6.

194. Quod ſi Titius deinde repudiet, moriatur, vel inhabilis fiat, non fingitur canonicatus non fuiſſe reſignatus vel reverſus ad Seium defunctum, ut vacet per ejus obitum: ſed reſignatio & vacatio illa conditionalis, tanquam ſola conditione remota tranſibit, & peti poterit per mandatarium Papiſticum, ſed non per nominatum vel graduatum, niſi permutatio argueretur fraudulenta vel ſimulata, ſeu alias ab initio vitioſa. Nullum ergo veſtigium dictæ bonæ fortunæ Seio ſolo collatario præmoriente. Aut verò Titius qui reſignavit, & cui non eſt collatio facta præmoritur ſuperſtite Seio collatario curæ qui reſignaverat ut debebat canonicatum, cujus nondum collatio erat facta Titio, & tunc non poteſt eſſe locus dictæ bonæ fortunæ. Canonicatus autem non vacat per obitum Titii, cui non fuit collatus, nec fingitur ei fuiſſe collatus: quia nulla ratio id poſtulat, nedum nullo jure cavetur, nec revertitur ad Seium ſuperſtitem quia multominus id ulla ratio poſtulat, nedum nullo jure cavetur: ſed remanet vacans ſimpliciter in libera diſpoſitione ordinarii, tanquam reſignatione conditionali ſola conditione ſublata remanente ſimplici vel tranſeunte in reſignationem ſimplicem & cadere poterit in mandata Papiſtica, ſed non in nominatos academiarum, niſi ut nuper obiter tetigi.

195. Si verò Seius collatarius curæ nondum reſignaverat canonicatum, vel nondum erat admiſſa ejus reſignatio, verum eſt quòd non poteſt amplius admitti reſignatio canonicatus ex cauſa dictæ permutationis perficiendæ, quam perfici impoſſibile eſt, nec poteſt amplius procurator Seii reſignare ex dicta cauſa quæ morte Titii finita eſt, & ſic revocatum mandatum abſque alia revocatione. Tamen non poteſt Seius utrumque retinere, imò poteſt ab Epiſcopo cogi præciſe dimittere curam, etiam ſi offerat abſolutè reſignare canonicatum. Plus dico, curam eſſe impetrabilem tanquam per obitum Titii vacantem, etiam ad commodum graduatorum & nominatorum: quia non fuit reſignata niſi ſub conditione futuræ permutationis, quæ non eſt ſecuta ex parte Seii ſuperſtitis, qui tempore opportuno non implevit ex parte ſua, nec reſignavit canonicatum ex dicta cauſa, nec ampliùs reſignare poteſt. Quorſum igitur illa bona fortuna? deſinant ergo ſibi affectibus ſuis in errore blandiri, quorum indocta dicacitas me coëgit pleniùs eundem articulum in hac ſecunda, & poſtrema editione reſumere: quod ſi utrinque collatio facta fuerit, iſte non eſt gradus, ſed complementum permutationis.

196. Quod autem nuper dixi ſuperſtitem omnino re-

neri dimittere beneficium ſibi reſignatum, intellige quando permutatio impeditur per caſum fortuitum obitus defuncti, vel culpa ſuperſtitis, ſecus ſi per culpam vel machinationem defuncti, quia tunc ſuperſtes poteſt retinere beneficium ſibi permutatum, dimittendo illud quod reſignare debebat, quod ſolum per reſignationem ſuam vacabit. Jam huc incurrit materia. c. *ſi beneficia. de præbend.* in 6. ſed hos excurſus remitto ad ea quæ ibi dicam, ne prolixiore ecbaſi methodum noſtram abrumpam: Ad quam redeundo.

197. Stat Concluſio quòd hæc regula non habet locum, nec operatur in permutatione ex altera parte tantùm: ſed ſemper utrinque permutationem reſolvit, ſive directò incipiat ab utroque, quòd eſt quando uterque poſt ſimplicem collationem reciprocam moritur, & in poſſeſſione veteri, & poſt tempus hic præfixum; Sive incipiat ab uno moriente in poſſeſſione poſt dictum tempus, & in conſequentiam extendatur ad alterum, ſive ſuperſtitem, ſive præmortuum. Non minus ergo locus eſt huic regulæ in permutationibus quàm in aliis reſignationibus, dummodò termini regulæ verificentur. Imò hoc ampliùs eſt in permutatione quod ſufficit verba regulæ verificari in uno ſolo permutantium, ut locum habeat in utroque. Quod ſi in neutro permutantium verificentur, ceſſat regula, & juri communi locus relinquitur.

198. Unde ſi uterque permutantium poſt collationem hinc inde ſecutam, moritur in poſſeſſione veteris beneficii infra hoc tempus: vacant beneficia per obitum quidem, ſed non per obitum poſſeſſoris, licèt veteris & putativi titularii; ſed per obitum reſignatarii, ita quod impetrans per obitum reſignatarii, etiam poſterior in data, præfertur ei qui etiam prius impetravit per obitum poſſeſſoris, c. *ſuſceptum.* in 2. reſponſo, *de reſcr.* in 6. ubi tex. eſt rotundus, collationem factam per verum vacandi modum, licèt occultum, putà per ceſſionem quæ non eſt nota, præferri collationi, etiam de priori data, factæ per putativum vacandi modum, & qui communiter pro vero habebatur, ut per obitum poſſeſſoris antiqui titularii, in ea reputatione notoriè defuncti.

Verus modus vacandi putativo præfertur.

199. Amplio concluſionem noſtram etiam ſi altera collatio facta fuerit abſenti & ignoranti, vel etiam ſi utraque facta ſit abſentibus & ignorantibus; quia eſt facta conſentienti vel conſentientibus, ex quo conſtat de præcedenti voluntate permutandi, & ex cauſa permutationis reciprocæ acquirendi, unde non requiritur alius novus conſenſus nec alia nova acceptio. Non enim pendet hujuſmodi collatio: ſed ſtatim verum titulum & jus in re imprimit abſenti, utpote jam volenti & conſentienti, & ſic non eſt aliud expectandum, nec habet locum c. *ſi tibi abſenti. de præbend.* in 6. de quo diximus ſuprà in reg. *de infirmis reſignant.* num. 72.

200. Limito primò, ſi primus ille per obitum poſſeſſoris priore loco impetrans ſit proviſus à Papa vel Legato cum clauſula, ut aſſolet, *quovismodo & cujuſcumque perſona*, & tunc reſignatarius mortuus erat; non enim ſufficeret clauſula *quovismodo*, certa perſona jam expreſſa ad quam reſtringeretur, ut decidit Rota in antiq. deciſio. 483. *nota quòd de reſcript.* Lapus. Geminia. Philip. Franc. d. c. *ſuſceptum.* colum. 2. Fely. c. *in noſtra.* col. 27. *de reſcript.* Limito ſecundò, ſi ordinarius à quo per obitum poſſeſſoris impetratur, hanc etiam clauſulam expreſſerit, prout eam addere poteſt ſi velit, tum quia jure non prohibetur, tum quia non tenetur exprimere modum vacandi in ſua collatione, ut tenent omnes, quo caſu videlicet nullo modo expreſſo, venit omnis modus vacandi. gl. in Cl. 50. ver. *quamvis.* & ibi Panor. Card. Fl. q. 5. Gemin. Philip. Franc. c. *cum in illis.* §. *illis verò. de præbend.* in 6. Rota deciſ. 14. *de conceſſ. præb.* in deciſ. 10. *de præb.* in novis. Felyn. c. *ſedes.* col. 4. c. *in noſtra.* cor. 32. & latiùs. cor. 37. *de reſcript.* Gem. d. c. *ſuſceptum.* col. penul. Joan. Selva. tract. *de beneficio.* par. 3. q. 11. num. 40. igitur ſi certum vacandi modum expreſſerit, non tamen animo reſtringendi: ut quando dictam clauſulam apponit, valet collatio quocunque modo, & ex cujuſcunque, perſona vacet, per not. in d. c. *ſuſceptum.* in c. *cum in illis.* §. *cum autem. de præb.* in 6. Et in terminis quòd ordinarius poſſit uti hac clauſula, decidit Lap. alleg. 6. Geminia. Philip. Franc. in c. 2. *de electio.* in 6.

201. Limito tertiò, ut proviſus per putativum modum vacandi obtineat quando non habet concurrentem ex vero modo vacandi: tunc enim nihil eſt quod ei obſtet, ut tenent omnes canon. in d. c. *ſuſceptum.* Lap. de caſtigl. alle. 89. factum, ſuper quo Felyn. in c. *in noſtra.* corolla. 37. limit. 2. ita quòd parrochiani & ſimiles non prætendentes titulum beneficii, non ſunt admiſſibiles ad impediendum proviſum, per modum putativum & allegandum alium verum vacandi modum: ut pulchrè Pet. Anchar. conſ. 117. ſatis impertinens. Limito quartò. ut nec concurrens ex verò modo vacandi ſit admiſſibilis, ſi veniat poſt triennium pacificæ poſſeſſionis proviſi per putativum modum vacandi, cùm titulum coloratum habeat, & ſic ei proſit decretum *de pacificis.*

202. Limito quintò, etiam ſi veniat infra annum, ſed ex prætenſa incapacitate defuncti, ſive quia illegitimus, vel plura incompatibilia poſſidebat, vel aliàs, quia hujuſmodi impetrans non eſt admiſſibilis ad hoc allegandum poſt obitum in pacifica poſſeſſione defuncti, & ſi in inſtantia litis admiſſus fuerit, & probaverit, non prodeſt: quia ſufficit proviſo per obitum poſſeſſoris allegare legitimationem vel diſpenſationem ſeu horum veriſimilitudinem, ex quo defunctus pluribus annis pacificè poſſedit: nec teneтur aliter docere Calderi. conſ. 10. *de rer. permuta.* Ægid. Bellem. deciſio. 593. deciſio. 645. gloſ. pragm. in verbo *inquirent.* in verbo *quandoque. de pacific. poſſeſſo.* Quòd autem Inno. Hoſti. Panor. in c. *illud. de præſum.* in c. *cum venerabilis. de except.* dicunt poſſeſſionem defuncti transferre onus probandi in pugnantem, verum eſt, & ſanè intelligendum quando defunctus modico tempore poſſedit: ſecus ſi aliquot annis pacificè, quia tunc non transfertur, ſed adimitur facultas contrarium probandi, quaſi non ſit ſimplex præſumptio, ſed præſumptio juris & de jure. Quod procedit non ſolum in favorem proviſi per obitum defuncti, ſed etiam per reſignationem ejus qui aliquot annis pacificè poſſedit Rota deciſ. 112. *de rer. permut.* in no. Lud. Rom. conſ. 465. *in re præſenti.* Lap. alleg. 89. deciſio. Thol. 447. gl. pragm. tit. *de pacific. poſſeſſo.* verbo. *inquirant.* col. 2. in fi. verſic. de titulo autem ſui prædeceſſoris Stephan. Bertrand. conſ. 132. in fi. lib. 2. Caſſador. *de cauſ. poſſeſſ. & propriet.* deciſio. 2. cum duabus ſequen. & ita practicatur, & ſæpe judicatum fuit in hoc ſummo Pariſiorum Senatu, ut ſuper prioratu ſancti Deſiderii pro fratre Joanne de *Neufbourg.*

Arreſtum.

203. Imò etiam ſi jam beneficia erant impetrata per incapacitatem, deinde poſſeſſor ante citationem & litem motam reſignaverit, ut circiter viginti quinque ſunt anni (ab anno 1551. quo hæc ſcribebam) ſuper prioratu Yſſorienſi in Arvernia, cum præfecti libellorum ſupplicum Palatii, fiduciariam poſſeſſionem, quam recredentiam vocant, adjudicaſſent reſignatario poſſeſſoris: & utraque pars appellaſſet, videlicet reſignatarius ex eo quòd plenum poſſeſſorium non fuerat ſibi diffinitivè adjudicatum: actor autem (qui Romæ per incapacitatem, incompatibilitatem, & devolutionem diutinam impetraverat) quia de illis per inſtrumenta docebat, bullaſque ſuæ impetrationis oſtendebat ſub data priori ante reſignationem & titulum reſignatarii. Tamen quia reſignatio erat expe-

dita ante citationem & litem motam, per areſtum hu-
jus Senatus, ſententia fuit annullata, plenumque poſ-
ſeſſorium reſignatario adjudicatum. Quinetiam non
dudum judicari vidi in eodem Senatu pro impetrante
Areſtum. per obitum Ludovici *Seguyer*, qui diu pacificè plu-
ra incompatibilia poſſederat, & in eorum poſſeſſione
deceſſerat, contra devolutarium, licèt oſtenderet ſe
non ſolùm vivo defuncto impetraſſe, ſed etiam ad ci-
tationem & quædam acta litis proceſſiſſe, quæ non
fuerunt habita pro ſeria lite: quoniam ex quibuſ-
dam circunſtantiis dubitabatur an perveniſſent ad
notitiam poſſeſſoris paulò poſt defuncti, & latum
fuit illud areſtum menſe Februario anno ſeſquimil-
leſimo quadrageſimo octavo, confirmando ſenten-
tiam præfectorum libellis ſupplicibus palatii latam
vindiciis Julii, anno ſeſquimilleſimo quadrageſimo
ſexto.

204. Limito ſextò, etiam ſi quis veniat per verum
modum vacandi ex capite ſpontaneæ ceſſionis, de qua
docet, ut in d. c. *ſuſceptum*. in fin. quia ſi impetrans
per obitum doceat de infirmitate defuncti tempore
ceſſionis, eumque infra viginti dies de eadem deceſ-
ſiſſe, excludetur reſignatarius per regulam præceden-
tem. *de infirm. reſign.* etiam ſi veniat infra annum vel
mox ab obitu. Idem ſi reſignans erat ſanus, ſed mor-
tuus in poſſeſſione poſt tempus hujus regulæ, nec
ceſſionarius doceat de ſufficienti publicatione ante
obitum: & ſic per utramque regulam limitatur di-
ctum caput. Et hîc ſit finis huic 8. qu. cum ſuis appen-
dicibus clariſſimè explicatæ.

Quæſt. 9. 205. Nonò quæro de termino à quo temporis pu-
blicandi hujus reg. videlicet à quo tempore currere
1 incipiat. An à ſimplici admiſſione reſignationis? Et
ſi ſic an etiam à conditionali, an verò à pura, vel ea
2 demum purificata? An vero incipiat à collatione? Et
ſi ſic. an etiam à conditionali, vel demum pura, vel
purificata: Et an etiam ante acceptationem, vel de-
3 mum poſt acceptionem vel ſcientiam? An vero inci-
piat à die præſtiti conſenſus, de quo in reg. cancella-
riæ. Innocen. 8. 43. Et ſic in hac quæſtio. tria ſunt
membra principalia quorum primum in duas, ſecun-
dum verò in quatuor particulas ſubdividitur. Et quia
jam piget me ſingula membra (ut in præcedentibus)
ſingolatim diſputare, ſummariè paucíſque defungar.
Contra Gomeſ. Gomeſ. hîc q. 7. poſt longam diſputationem decidit
quòd non incipiat currere niſi à die præſtiti conſenſus,
qui etiam poſt obitum præſtari poteſt ſecundùm
eum. Sed operæ pretium eſt audire quibus rationi-
1 bus, quas ad ſex reduco. Prima, quia (inquit Go-
meſ.) reſignatio ante conſenſum præſtitum per reſi-
gnantem, eſt informis & imperfecta: imò etiam ſi-
gnatura per ſe, eſt res informis ante confectas lite-
2 ras. Secunda, quia ſi contrarium diceretur, infinitæ
fraudes fingi poſſent. Nam quivis ſupplicationem reſi-
gnationis, nomine meo & me ignorante confingere
poſſet, & facere per Papam admitti, & ſic me igno-
rantem & invitum ſpoliare beneficiis meis. Igitur
prærequiritur conſenſus tanquam cauſa formalis, per
quam actus reſignationis perficitur: & ſic ſola ſuppli-
catio facta Papæ, & conceſſio per eum facta, tan-
quam incerta & dubia de voluntate tum reſignan-
tis, tum concedentis qui ſe refert ad conſenſum de
quo nihil ſcit an ſit vel futurus ſit, non ſufficit, nec
robur habet. Hinc dicit quotidie in Rota ſervari, quòd
articulans de jure tertii, per ſolam ſupplicationem
vel ſignaturam à Papa ſignatam non admittitur;
quia non dicitur jus clarum, ſed incertum & non li-
quidum.

3 206. Tertia, quia conſenſus reſignantis poteſt
præſtari per plores menſes poſt reſignationem, etiam
poſt mortem reſignantis, per extravagantem Alexan.
VI. etiam elapſo anno poſt mortem juxta bullam
Alexand. quæ ſupervacua & eluſoria eſſet, ſi tempus
publicandi interim curreret, quia tempus interim la-
pſum eſſet: & ſie non poſſet conſenſus præſtari juxta
bullam Alexand. quæ remaneret eluſoria. Quarta, 4
quia ante præſtitum conſenſum, reſignans poterit pœ-
nitere, & revocare: vel citra pœnitentiam poterit
mori, non conſtituto procuratore ad conſenſum præ-
ſtandum: & ſic fruſtrà fierent ſumptus & labores pu-
blicationis ante dictum conſenſum. Quinta, quia ſola 5
ſignatura non eſt ſufficiens ad publicandum: ſed re-
quiruntur bullæ expeditæ, quæ ſine dicto conſenſu
expedite non poſſunt ergo de neceſſitate conſenſus il-
le requiritur à quo tempora publicationis currere in-
cipiant. Sexta, quod ſola ſignatura ſine expeditione 6
bullarum, non eſt canonicus titulos: ad quod citat
Rotam *de præbend.* concl. 17. in no. quæ nil dicit. Nec
ſecundum eum excuſat in foro conſcientiæ, ad quod
onicum ſuſpectum teſtem, nempe bulliſtam citat, vi-
delicet Hier. Paul. in pract. Cancel. Hæ ſunt rationes Contra Gomeſ.
Gumeſii, ſed certè prima, ſecunda & quarta præſup-
ponunt omnia fieri ſine literis mandati: tertia verò
fundatur in tolerando abuſu non ſolum falſitatibus
obnoxia, ſed eas ut cæcas nubes invitante. Quinta ve-
rò & ſexta non reſpiciunt ſubſtantiam, ſed probatio-
nem & refectionem bullarum: & ſic nec ſingulæ, nec
omnes ſimul concludunt.

207. Rurſus prima, quarta, & ultima recidunt in
idem, & cum reg. cancellar. 29. quæ annullat omnia
geſta, bullis non confectis: quas regulas burſales vo-
cant. Cæterùm ſolo verbo gratia perfecta eſt, & ex
ſupplicatione ſignata ſtatim verum jus quæſitum: text.
cum glo. in c. *inſtitutionis*. 25. q. 2. text. cum gloſſ. &
ibi Card. Flor. clem. *dudum*. §. *nos enim. de ſepult.*
adeo quòd, ut inquit Bald. in l. *impetrata*. colum. 2. C.
ſententiam reſcindi non poſſe. ſtatim emiſſo verbo
vivæ vocis, gratia eſt perfecta quantum ad qoiddita-
tem & ſubſtantiam gratiæ. Idem Bald. l. *humanum*. in
fin. C. *de legib.* in l. *ſi qua per calumniam*. colom. 2. *de
epiſcop. & cler.* Archid. Joan. Andr. Geminian. Philip.
Franc. & omnes. in proœmio. 6. §. *univerſitati*. Ale-
xand. conſil. 107. ubi in annotat. dixi libr. 7. adeò ut
non expiret nec morte concedentis, literis non con-
fectis, ut omnes in locis præfatis: nec morte impe-
trantis, ſed vacet per ejus obitum, licet bullis non
confectis decedat: Rota deciſ. ultima, ſub tit. *de re-
ſcript.* numero d. 382. in antiq. & ita ſemper practi-
cari vidi. Secunda verò & quarta, primò contradi-
cunt tertiæ. Præſupponunt enim nullam ſubſiſtere re-
ſignationem, cujus contrarium tertia ratio præſuppo-
nit.

208. Secundò, ſecunda & quarta palam traducunt Abuſus Romanæ.
abuſus curiæ Romanæ, ubi non ſolùm præventio-
nes ſupra ordinarios malè uſurparunt, ſed etiam
uſurpatis pejus abuſi ſunt, cuivis impetranti ſine
ullo delectu, ex ſimplici narratione, quicquid pete-
retur conferendo, ab hora qua curſor primùm trape-
zitam vel ſollicitatorem curiæ adiit: etiam non viſo,
ſed nec delato quidem, & ſæpe nondum fabricato
prætenſo mandato prætenſi reſignantis, & ut Gomeſ.
fatetur etiam invito & ignorante prætenſo reſignan-
te: cùm tamen Ordinarii ipſi, qui non ſolùm jure ſuo
proprio, non uſurpato utuntur, ſed etiam debitum of-
ficium impendunt, non audeant admittere reſigna-
tionem, niſi viſo priùs eoque authentico mandato. Et
nuper Epiſcopus Engoliſmenſis, quamvis exhibere-
tur inſtrumentum authenticum parochi ſuæ diœce-
ſis, à duobus notariis regiis & cognitis confectum,
non auſus eſt admittere reſignationem, non ex ali-
quo malo aut ſiniſtro affectu, ſed ne qua laberetur,
ex eo quòd non erat confectum à notario Eccleſiaſti-
co, & negotium erat Eccleſiaſticum, rametſi mone-
retur, & ſciret Romæ etiam bullas expediri & tradi
ſuper inſtrumentis notariorum ſæcularium incognito-
rum.

209. Porrò quamvis inepta ſit ſeveritas timentis
ubi non eſt timor, abundè enim ſufficiunt & valent

(etiam in his) inſtrumenta notariorum ſæcularium, ut tetigi infra ſuper edicto Regio. §. 3. gloſſ. numero 3. tameo laudandus eſt affectus timentis diſciplinam offendere Eccleſiaſticam, magiſque quid fieri debeat, etiam cum damno proprio verentis, quàm quod Romæ fit, quo affectu maluit ille Epiſcopus perdere jus collationis ſuæ: quam anceps, imò vanum vel leviter peccandi periculum ſubire. Nec injuriam fecit ſupplicanti, qui ab alio cum ſimili mandato Romam currente præventus & excluſus fuit, non enim tenebatur admittere: nec ſi admiſiſſet, tenebatur ei conferre.

210. Cæterùm propter illum abuſum qui fit Romæ, ſignando ſupplicationes, & admittendo quaſvis reſignationes non viſo ullo mandato, concludit Gomeſ. hoc tempus non currere niſi à tempore conſenſus præſtiti in curia, propter incertitudinem vel nullitatem tituli, qui non ſubſtantificatur, nec certificatur niſi poſtquam probato & exhibito mandato, præſtatur ille conſenſus, Et nondum 15. anni ab hinc quo anno 1551. ſcribo ita vidi (prout etiam de facto circa illud tempus judicatum fuit in hoc ſenatu, ut dicam infra teneri & concludi in frequentibus & ſeriis conſultationibus primariorum & inſigniorum advocatorum hujus Senatus: qui cenſebant & conſulebant hoc ſemeſtre non poſſe currere, & huic regulæ locum non eſſe à die ſupplicationis, vel datæ bullæ: ſed duntaxat à die conſenſus juxta dictam regulam 43 præſtiti, dicentes ut poſtea ſcripſit Gomeſ. hic, quòd tempore medio nullus eſt, vel ſi ſit, revocari poteſt procurator: & quòd morte reſignantis tempore medio revocatur mandatum, ſi quod ſit, & vacat per obitum.

Trapezitæ Papæ.

211. Et quia in eorum ſententiam ire nolebam, nec ſubſcribere: Conſultores mihi perſuadere cupientes oſtenderunt varias in eam rem atteſtationes quas vidi, aliàs factas Romæ, aliàs Pariſiis, à trapezitis & inſtitoribus, ſeu (ut vocant) ſollicitatoribus bullarum utrobique commorantibus, & concorditer de proprio viſu experientia & practica teſtificantibus, quòd vera reſignatio fit demum tempore conſenſus per procuratorem expeditioni bullarum præſtiti, & quòd aliàs ſi reſignans præmoriatur, vacat per obitum: (idque non minùs abſurdum eſt quàm quod ſupra num. 206. dicebant per extravagan. Alexan. VI.) & quòd ſi viveret revocare poſſet procuratorem, notificando ei, vel in Cancellaria, vel ei in cujus favorem, ante præſtitum conſenſum. Imò non ſolùm vidi atteſtationes, ſed etiam ſolemnes depoſitiones (quas inqueſtas vocant) memini unam Pariſiis factam per ampliſſimum & integerrimum Senatorem

Do. Robertus *Bate.*

Do. Robertum *Bate* in hoc Pariſiorum Senatus conſiliarium 20. Auguſti, anno ſeſquimilleſimo quadrageſimo ſeptimo, de tribus trapezitis in hac urbe commorantibus, & concorditer deponentibus, debere inſpici non tempus datæ ſupplicationis vel bullæ, ſed tempus dicti conſenſus præſtiti, nec etiam debere inſpici datam mandati (quod vocant procuratorium.) De quo (ut teſtes illi claſſici & experti deponebant) non curat Papa tempore ſupplicationis, ſed ſemper concedit, & quòd poteſt procuratorio ſequi, & quòd reſignatarius poteſt differre vel accelerare præſtationem conſenſus & expeditionem bullarum prout vult: & quòd poſtquàm habet mandatum ſeu procuratorium inſtrumentum, non ampliùs indiget facto vel conſilio reſignantis; & quòd ſtilus eſt curiæ Romanæ, mox ut advolavit curſor, ſaltem ſi attulit inſtrumentum mandati, ſcribitur tali hora, *veni*: & de eadem die datatur non ſolùm ſupplicatio & bulla, ſed etiam conſenſus, ſi impetrans velit, ex quo inſtrumentum habet clauſulam ſpecialem conſenſus præſtandi, vel etiam databitur de data poſteriori, prout impetrans maluerit.

212. Ego verò teſtimonia eorum hujuſmodi fraudulentiarum & ſordidarum nundinationum contra eos retorquebam, & indidem magis in mea ſententia confirmabar. Quantò enim in favorem & minus ſimplex eſt reſignatio, quantò falſitatum, nundinationum & aliorum fraudum uberior ſeges, tantò magis neceſſum eſt occurrere, eáque reſtringere, & hujus regulæ remedium urgere: & ita interpretari ut ſit efficax, non autem eluſorium: prout eſſet, ſi tempus hujus publicationis faciendæ nunquam currere inciperet, niſi quando ipſi reſignatario placeret. Adhuc hac via non ſemel, non ſæpius, ſed ſemper & perpetuò fraudaretur hæc regula in curia Papæ vel Legati: ubi magis neceſſarium eſt hanc regulam ſuccurrere, quia reſignatarius nunquam faceret datari conſenſum, nec apponi aut levari, niſi de data infra ſemeſtre, ſi Romæ: vel infra menſem, ſi apud Legatum. Et ſic non aliquoties, ſed ſemper fruſtrarentur omnes Ordinarii & impetrantes per obitum, quantumvis occultata diúque celata fuiſſet reſignatio penes Papam vel Legatum facta. Et ſic tantum abeſt, ut prædictis rationibus movear, ut per eas magis, idque neceſſariò, & per locum à fortiori.

213. Concludam tempus hujus regulæ ſtatim currere à data ſupplicationis vel admiſſionis. Si enim in ſimplici, mera & abſoluta abdicatione facta coram Ordinario ſtatim incipit currere hoc tempus: quantò magis in reſignatione in favorem facta in manu Papæ vel Legati? Hæc enim de jure ſimoniaca eſt & prohibita, nec ſubſiſtit niſi diſpenſativè: & fraudibus & nundinationibus magis obnoxia: ut in reg. præceden. num. 110. & ſupra eo. num. 105. Igitur odioſior & reſtringibilior, quam reſignatio mera & ſimplex. Igitur potius in iſta quam in illa, ſaltem æquè, debet ſtatim tempus currere. Præterea aut proſequens reſignationem in ſui favorem habet procuratorium, & ſtatim per eum ſtat ſi non ſatisfacit huic regulæ infra tempus, cùm ſtatim curare poſſit conſenſum expeditioni bullarum neceſſarium præſtari: quòd ſi differat, tantò magis puniri, & excludi meretur per hanc regulam: Aut verò non habet procuratorium vel etiam invito aut ignorante prætenſo reſignante impetrat: & tunc deterius eſt.

Solutio.

A fortiori.

214. Quia incidit in cenſuram. c. 1. *de conceſſ. præbenda.* impetrando beneficium viventis nec conſentientis: & conſequenter irregularis & inhabilis fit pro hac vice: & ſic tantò fortiùs concludendum eſt beneficium vacare per obitum, nec hoc tantùm, ſed etiam dictum impetrantem incapacem & inhabilem eſſe ad illud obtinendum, per obitum vel aliàs, ſaltem pro hac vice: ad quod mirum eſt præfatos conſulentes & Gomeſium non advertiſſe: Quia ſi impetrans beneficium viventis per obitum, etiam ignoranter, ſupina tamen ignorantia, fit inhabilis ad impetrandum per obitum ſive ab Ordinario, ſive à Papa, ut tenet Panor. in d. capit. & in c. *poſt electionem.* notab. 4. *de conceſſ. præb.* Gomeſ. in reg. 20. *de impetrand. benefic. vivent.* q. 3. & dixi in annotat. ad Philip. Dec. conſil. 398. & in reg. præcedenti. num. 387. multò magis impetrans per ementitam vel fictam reſignationem. Et generaliter contra impetrantes beneficia vivorum omnes leges divinæ & humanæ & conciliarea inſurgunt. c. 1. & 2. *de conceſſ. præbend.* extra c. 1. & 2. eod. tit. in 6. nec Papa diſpenſare poteſt, ut rectè tradit Gomeſ. in dicta reg. 20. q. 1.

c. 1. de conceſſ. præbend.

215. Tertiò moveor per text. expreſſum hujus regulæ, & ibi *ex tunc*, qui ferunt diem ſeu datam ipſius reſignationis duntaxat: & ſic deſignat primam extremitatem temporis, ſive terminum à quo, temporis in hac regula præfixi, eſſe & incipere à die vel data ipſius reſignationis. text. in l. 4. in fin. *de condit. & demonſtrat.* Philip. Dec. in cap. *perſonas.* in fi. *de appellat.* Jaſ. in §. *rurſus.* col. 4. *de actio. l. in ſubſtitutione.* col. 1. *de vulgar. & pupill.* Paul. Caſtren. conſil. 174. lib. 2. Quartò per mentem & finalem intentionem

Per text.

Per mentem.

hujus regulæ quæ eſt, occultis reſignationibus occurrere, eiſque ut variis fraudibus idoneas reſtringere in favorem Ordinatiorum, & expectantium vel impetrantium per obitum poſſeſſoris. quæ ratio & finalis cauſa ſtatim locum habet à reſignatione admiſſa: & ſic ſtatim hoc tempus currit, in quantum aliàs vi dictæ reſignationis impediri poſſet vacatio per obitum.

Per mentem. 216. Ut ergo quantum ad regulam præcedentem *de infirmis.* non inſpicitur data ſupplicationis, ſed conſenſus, quia hoc favorabile eſt Ordinariis & impetrantibus per obitum poſſeſſorum: ita in hac reg. *de publicand.* non inſpicitur tempus conſenſus præſtiti ſed tempus datæ ipſius ſupplicationis ſeu bullæ: quia hoc favorabile eſt ordinariis, & impetrantibus per obitum poſſeſſorum, quibus utraque regula ſubvenire & favere voluit, & ita tandem hodie (& hoc ſcribo anno 1550.) obſervatur, & ſæpiùs juxta ſententiam meam judicatum fuit in hoc ſupremo Pariſiorum

Areſtum. Senatu: ubi etiam memini cùm circiter decem anni (abhinc dum hæc anno 1550. ſcribo) magna contentio (utpote de pingui ſacerdotio) exarſiſſet inter proviſum per obitum poſſeſſoris, putà Idibus Novembris defuncti, & reſignatarium mox apparentem & pluſquàm publicantem bullam datæ calend. Maij præcedentis, cum conſenſu opiſtographo menſis Augnſti, qui contendebat tempus publicandi non ab admiſſa reſignatione, ſed à conſenſu præſtito computandum. Et ſic reſignantem, infra, non poſt ſemeſtre deceſſiſſe: nec locum eſſe huic regulæ.

217. Tandem ejuſdem Curiæ claſſibus congregatis, concluſum fuit datam bullæ ſeu reſignationis admiſſæ, non autem præſtiti conſenſus inſpiciendam, & ſacerdotium venienti per obitum adjudicatum. Et ſic ſolemni ſenatuſconſulto confirmata mea opinio, profligato veteri errore, de quo ſuprà nu. 210. Adde quòd nuper noviſſimo Aprili ſeſquimilleſimo quinquageſimo octavo conſultiſſimus ille doct. Matthæus Charthatius aliàs Quadriganus totius togati noſtri ordinis coryphæus, dum de ſimili quæſt. conſuleremur, protulit è regeſtis ſuis areſtum latum die decima Decembris anno ſeſquimilleſimo triceſimo ſeptimo, in quo famoſus ille Guillielmus Poietius primarius in eodem Senatu Præſes adeſſe voluit, fortè ut reſignatarii partes tueretur in curia parrochiali *de Bugny.* in cujus poſſeſſione reſignans deceſſerat poſt ſex menſes à die datæ reſignationis & bullæ collatoriæ: ſed infra ſex menſes à die datæ conſenſus, qui erat quarto die poſt datam bullæ. & tanquam die conſenſus obſervando, curia adjudicata reſignatario contra proviſum per obitum: Allegabat tamen præfatus do. Chartarius aliud ejuſdem curiæ areſtum poſtea latum in contrarium, quod eſt illud ſolemne ſenatuſconſultum, de quo nuper dixi & mecum pro impetrante per mortem ſubſcripſit: deinde cum leges publicè profiterer Dolæ, anno ſeſquimilleſimo quinquageſimo ſexto, & penderet cauſa prioratus Pollignaci in poſſeſſorio coram officiali Biſuntino, qui non ſolum de poſſeſſoriis judiciis, ſed etiam de perſonalibus contra laicos obligatos cognoſcit, & altera partium objiceret conſenſum reſignationis non cenſeri verè præſtitum de ſtylo & conſuetudine curiæ Romanæ, niſi priùs ſignatura fuerit expedita in totum, & tranſmiſſa per eas manus & eo ordine, qui in regulis Cancellariæ Paul. III. Profeſſores Dolani per hæc ſcripta mea contra formulam regul. Paul. III. & contra ſententiam Gomeſii hîc, conſuluerunt tempus publicandi, de quo in hac reg. metiendum à data collationis, & non à data conſenſus, & ita per ſcripta mea in curia Biſuntina obtinuerunt.

Reg. 43. 218. Hîc obiter declaranda venit reg. cancell. 43. Innoc. VIII. *de conſenſu & iuramento præſtandis.* videtur enim, & verè facta eſt propter abuſum illum, quaſcumque ſupplicationes, quæ non ſunt contra commoda Curiæ, ſine delectu admittendi, non viſo, ſed nec petito ullo mandato. Et tamen abuſum illum non vetat: ne currentes Romam ablegentur, reditus Curiæ minuantur: ſed duntaxat cavet bullis, ne fortè contingat falſas bullas in partibus paſſim circumferri, cum magno ejuſdem Curiæ ſcandalo: ad quod amoliendum bullas ullatenus expediri vetat, niſi priùs dicto conſenſu & juramento, ſaltem per abſentis procuratorem ad hoc ſpecialiter conſtitutum expeditioni bullarum præſtito. Non ergo tendit ad tollendum illum abuſum cenſumve minuendum, ſed ut ſaltem prius adferantur mandatum quod procuratorium vocant, quàm bullæ expediantur & dentur. Atqui juſtius erat ſtatuere nullam ſupplicationem ex cauſa reſignationis admitti, nedum datari, niſi priùs legitimo & authentico mandato exhibito, ut in effectu Rex noſter Henric. II. ſtatuit in ſuo edicto contra parvas datas.

219. Cæterùm quaſvis ſupplicationes ſtatim admittere, & etiam ſtatim ab hora qua curſor advolaverit, & oſtium trapezitæ, vel etiam meretoriæ tabernæ pulſaverit datare, & de eadem data, bullam, etiam poſt obitum (etiam ſi mandatum non ſit allatum nec exhibitum niſi diu poſt obitum) conficere. Nec hoc ſolùm palàm fieri & tolerari Romæ, ſed etiam palàm authorari conſtitutione Alex. VI. qua ſtatutum eſt Alexan. VI. hujuſmodi conſenſum poſt obitum præſtari poſſe: famoſum illum parvarum datarum abuſum, qui non modò curſores omnes antevertit, ſed etiam vera falſis & contrà commutat non ſolùm diſſimulando, ſed per indirectum augendo & provocando, quid aliud eſt quàm ambitioſos & famelicos quoſvis, ſeu Harpyas, involent, velut claſſico ciêre, imò etiam falſarios ad falſa inſtrumenta provocare? quod experientia docuit. Ut enim audaciſſimus, quiſque nebulo per trapezitam de ſignatura, diſpenſatione, vel derogatione quavis obtenta, déque opportuna data ſecurus erit factus, mox poſt obitum falſum mandati inſtrumentum fabricari & antidatari curabit.

220. Hæc enim mala tot ſcelera uſque adeo invaluerunt, velut à Cæcia nubes, ut tandem neceſſa- Edictum regis. rium fuerit conſtitutione Regia obviam iri qua forma ſancita eſt, tum qualitate tum numero trapezitarum, & tabellionum Eccleſiaſticorum, præſertim Papalium: & diligenter cautum ne decreto falſæ reſignationes beneficiorum fabricari & admitti queant, neve procuratoribus ſupplicare liceat priuſquam in manibus procuratorium habeant, & adhuc quibuſvis bullis nullam fidem in poſſeſſorio haberi, ſi probetur quòd tempore datæ bullarum procurator non habebat procuratorium in manibus quantumvis appareat anterioris datæ. Quæ eſt ſancta & honeſtiſſima conſtitutio, infinitis fraudibus, impoſturis & falſitatibus viam præcidens. Quòd ſi à Pontificibus ſtatutum fuiſſet, non fuiſſet opus ſutorio atramento dictæ regulæ 43. nec tot ſceleribus, falſitatibus, & impoſturis tandiu mundus vexatus fuiſſet.

221. Dum ergo quæritur an dictæ reg. 43. ſatisfieri Conſenſus quando præſtari poſſit. poſſit poſt obitum? brevis & expedita ſolutio eſt. Aut quæris circa virtutem & ſubſtantiam mandati: & nullo modo ſuppleri nec fieri poteſt poſt obitum, eſt enim defectus juris naturalis, quem nec Papa quidem ſupplere poteſt: imò grave peccatum eſt tantum abuſum non coërceri, nec contra hoc Papa diſpenſare poteſt, ſicut nec ad peccandum cap. ult. in fi. *de pœnitent.* d. 2. Aut quæris circa ſimplicem formulam confectionis bullarum: & poteſt præſtari poſt obitum, dummodò tempore impetrationis non ſolùm verum ſubeſſet mandatum, ſed etiam ad manus procuratoris perveniſſet. Cùm enim eſſet vivo mandante executum in principali, non eſt revocatum, ſed perſeverat

poſt obitum in acceſſoriis & executivis. l. *fundi*. §. *1. de*
acquir. vel amitt. poſſeſſ. Et generaliter re non integra,
ut in reg. præced. nu. 27. Et hac ſancta conſtitutione
Regia non ſolùm infiniti abuſus, fraudes & falſitates
amputantur, ſed etiam infinitis litibus & ambagibus
via præcluditur, tam in conſulendo quàm in judican-
do. Jam ſatis excuſſum eſt tertium & ultimum mem-
brum noſtræ q. à quo brevitatis cauſa incœpi: & obi-
ter explicata reg. 43. & profligatus vetus error ex
ea ortus.

Tempus publicandi quando incipit.

222. Scire ſupereſt an tempus publicandi à ſimpli-
ci admiſſione, an demum à collatione incipiat? Hæc
quæſt. initio aliis ridicula velut indubitata, aliis ſuper-
vacanea (cum caſus non contingat) videbitur: ſed
mox ipſo progreſſu apparebit non eſſe rem ita expe-
ditam, ſed inſuper ſcitu & inveſtigatione neceſſariam
ad rectum & radicalem horum intellectum reliqua-
rumque quæſtionum deciſionem. Quod igitur à ſim-
1 plici admiſſione currat, videtur primò, quoniam ex
tunc ſtatim beneficium vacat: ſed hæc regula facta
eſt & tempus in ea limitatum ad occurrendum diuri-
2 næ & incertæ beneficiorum vacationi. Secundò, quia
regula loquitur in rem, ibi, *facta reſignatione*: nec
loquitur de collatione niſi in verbis executivis. Ter-
3 tiò quia expreſsè refert tempus ipſum & principium
publicandi: ad ipſam reſignationem ibi *ex tunc*, &c.
& ſic ſufficit eſſe reſignationem ſcilicet validam & ef-
ficacem per quam ſecuta ſit vacatio. ſupra num. 215.
Quartò, quia in reg. 18. fit expreſſa mentio non ſo-
4 lùm de reſignatione, ſed etiam de collatione, idque
in verbis diſpoſitivis, & per conditionem copulativæ
adjunctam, & tamen ſi vi dictæ copulativæ adjectio-
nis, videlicet *ac*, ipſum beneficium conferatur per
reſignationem ſic factam, non requiritur concurſus,
quia eſt expreſſa cauſa frequentiæ, & caſus dubitabi-
lioris, non ad reſtringendum, ſed ad ampliandum diſ-
poſitionem dictæ regulæ, etiam ſi collatio ſecuta
ſit, ita quòd quamvis verba diſpoſitiva dictæ regulæ
dirigantur expreſſim & primariò ad collationem an-
nullandam: tamen per locum à fortiori implicat an-
nullationem reſignationis, ſi non ſit ultra ſimplicem
ejus admiſſionem proceſſum, ut ibi num. 8. diximus.
Igitur multò minus requiritur ſecutam eſſe collatio-
nem in hac regula quæ in diſpoſitivis de ſola reſigna-
tione loquitur: non autem de collatione, niſi in con-
ſecutivis.

5 223. Quintò alioquin utraque regula eluderetur,
niſi locum haberent in reſignatione admiſſa: quia ſicut
regula *de infirmis* eluderetur in Curia tam Legati
quàm Papæ, per ſimplicem admiſſionem, collatione
dilata poſt obitum, ut ibi dictum eſt num. 7. in fi. ita
fortiùs & faciliùs eluderetur hæc regula, differendo
collationem vel datam collationis quandiu placeret:
& ſic tempus regulæ nunquam currere inciperet,
niſi cum liberet reſignatario occulto & captatori: qui
interim ſecurus eſſet non ſolum adverſus factum ho-
minis, qui amplius revocare non poteſt, ſed etiam ad-
verſus ſanctionem hujus regulæ; imò etiam utriuſque
regulæ tam *de infirmis* quàm *de publicandis*. Sex-
6 tò, ſequeretur aliud abſurdum videlicet quòd quicun-
que vilis & infirmus Ordinarius, plus juris haberet
quam Papa:

224. Quia ſi Papa ſimplicem reſignationem admi-
ſit collatione diffiſa, non habet niſi menſem ad con-
ferendum, quo lapſo poteſtas redit ad Ordinarium. c.
Statutum. c. de prabend. in 6.
ſtatutum. *de prabend*. in 6. quod procedit indiſtinctè,
nedum in vacantibus per obitum in Curia, ſed etiam
per reſignationem: & tamen ordinarius reſignatione
admiſſa, habet totos ſex menſes ad conferendum, &
per ſemeſtre poſſet impedire locum eſſe huic regulæ,
imò etiam ultra ſemeſtre, ſi permittat devolvi ad ſu-
periorem: quia non inciperet locus eſſe huic regulæ
donec ſuperior jure devoluto contulerit, niſi ſufficiat
7 vera vacatio per validam reſignationem. Septimò,
via eſſet aperta majori quotidianæ illuſioni & abuſui,
quia reſignans apud Legatum faceret ſignaturam fieri
de ſimplici admiſſione, fide habita de collatione fa-
cienda tali: deinde talis ille ſignaturam aliam vel bul-
lam collationis haberet, de data poſteriori ſibi com-
moda non antecedente menſem obitus reſignantis, &
ſic non ſolùm fraudaretur hæc regula, ſed novum
καπηλικόν, nova nundinatio parvarum datarum in uſum
introduceretur, futurus enim collatarius ſingulis die-
bus datam haberet quo præventiones ordinariorum
vel Papæ anteverteret, & impetrantes per obitum
ſupplantaret.

225. In contrarium quòd non ſit locus huic regulæ
niſi poſt collationem, probatur: primò quia hæc re- 1
gula exorbitat à jure communi, & pœnalis eſt: ergo
debent omnes ejus termini priùs verificari quàm ei
locus ſit: juxta gloſ. quam omnes ibi & ubique ſequun-
tur in l. *mancipia*. in verb. *advocandum*. *C. de ſer. fu-
git*. Roma. ſing. 489. Lancelot. deci. in l. *omnes populi*.
col. 11. verſ. *quinta regula. de juſt. & jur*. Cano. in c.
quanquam. de uſur. in 6. Aret. conſil. 157. copioſè. Fe-
ly. c. *nonnulli. in princip. charr. pen. de reſcr*. Franc.
Curt. Junior. l. 1. col. 1. *ſi cert. pet*. Alciat. lib. 1. pag. 20.
in fin. *de verb. ſign*. in c. *cum non ab homine*. num. 9. *de
iudic*. c. *accedentes*. col. 2. *de praſcr*. Philip. Dec. con-
ſil. 201. nu. 2. ubi tetigi. Secundò, prius eſt quærenda 2
da perſona, quàm ſolennitas à perſona obſervanda, l.
ſi quaramus. de teſta. Bald. l. *licet*. not. 3. C. *de procur*.
Sed hujus reg. ſolennitas imponitur reſignatario, & ab
eo exigitur ibi poſſeſſio petita: ergo priùs eſſe debet
aliquis reſignatarius: & ſic collatio per reſignationem
neceſſariò præcedere debet.

226. Tertiò, etiam ſi nullum impedimentum ſuſ- 3
penderet tempus hujus reg. ut in quæſt. ſeq. tamen
ſaltem impedimentum quod reſultat ex eadem regu-
la, debet admitti, ſed defectus collationis eſt impedi-
mentum reſultans ex eadem regula, ibi, *& poſſeſſio pe-
tita*. quod neceſſario præſupponit & prærequirit ali-
quem eſſe collatarium, qui poſſit beneficii ſibi colla-
ti poſſeſſionem petere: ergo ſaltem impedimentum
nondum ſecutæ collationis debet admitti & impe-
dire pœnam hujus regulæ: quoniam eidem regulæ in-
eſt. l. *lecta*. §. *dicebam*. *ſi cert. petat*. Bartol. in *l. cum qui
ita*. §. *qui ita*. verſ. *dico ſic. de verbo. oblig*. Bald. l. *ex præ-
diis*. *C. de evictio*. Roma. conſil. 42. *viſis*. Alex. con-
ſil. 95. lib. 2. num. 1 conſil. 27. nu. 19. ubi tetigi lib. 3.
Philip. Deci. conſ. 8. col. fin. Quartò, nemo poteſt ad 4
impoſſibile obligari. c. *nemo poteſt. de reg. jur*. in 6. l. *im-
poſſibilium. de reg. jur*. ſed ſi quis teneretur antè publi-
care & poſſeſſionem petere, quàm ſibi collatum ſit,
ad impoſſibile adigeretur, præſertim cùm collatio de-
pendeat à gratia ſuperioris, qui non poteſt cogi. Con-
firmatur per id quod ſupra eod. qu. 1. n. 2. contrà Ro-
tam diximus utrumque copulativè requiri ergo præ-
requiritur utrumque præſtari poſſe, & hæc argumenta
non ſolùm prioribus fortiora ſunt, ſed etiam neceſ-
ſaria.

227. Ad priùs allegata ſupra num. 222. non obſtat
primum, quia idem eſt cum dicto controverſo, & ſic
nullum, gloſ. 2. in l. fi. & ibi Jaſ. *de offic. procur*. Cæſar.
Paul. Caſtren. l. 1. in fi. *de exceptio*. Non obſtat ſecun-
dum & tertium quia regula integrè capi debet, & ſic
priùs verificatis omnibus quæ requirit & præſuppo-
nit. Minus obſtat quartum, quoniam alia & manife-
ſta eſt ratio differentiæ inter regulam *de infirmis*, quæ
nihil imponit reſignatario, nihil ab eo fieri requirit
infra tempus ibi præfixum, quod merito non retarda-
tur ibi per collationem nec expectatur poſt eam: quia
etiam ſi reſignatarius poſſeſſionem cœperit & pluſ-
quam publicaverit non prodeſt, in d. reg. 18. Secus in
hac reg. quæ vult publicationem fieri & poſſeſſionem
peti infra tempus in ea præfixum & ſic vult præexi-
ſtere collatarium qui hoc faciat, quod non eſt ante
collationem.

Differentiæ inter reg. de infirmis. & regul. de publicandis.

228.

228. Præterea in reg. 18. reſignatarius non eſt tutus niſi poſt tempus 20. dierum: & ſic ibi incipitur à periculo, quod durat 20. dies tantùm: Cujus oppoſitum eſt in hac regula, ubi Papa noluit reſignatarium ſtatim periclitari: ſed priùs datis congruis induciis: ut ſuprà eod. num. 17. Et ſic reſignatarius non incipit hîc à periculo ſicut in reg. 18. igitur hîc non incipit currere tempus ante collationem, quia poſſet eſſe lapſum ante collationem, & ſic non ſolùm reſignatarius inciperet à periculo vel à tempore periculi: ſed inveniretur præventus ab ipſo periculo: quod eſt contra mentem & verba hujus regulæ, quæ noluit reſignatarium periclitari, niſi poſt lapſas inducias publicandi, & petendi poſſeſſionem, & illis lapſis ſi contingat reſignantem poſtmodùm & non antè decedere in poſſeſſione.

229. Ad 5. & 6. reſpondetur quòd ea inconvenientia rariſſimè, imò nonquam hodie contingant. Sed olim Papa quandoque reſignationibus admiſſis non ſolùm collationes differebat: ſed etiam in partibus ordinariis committebat, fortè ad inquirendum interim de perſonarum qualitate & commodo eccleſiæ, vel ne videretur ſperni præceptum illud apoſtolicum 1. Timoth. 5. d. *Nemini citò manum impoſuas*, ut exempla habes in c. *inter cætera*. (prout doct. ibi caſum ponunt) *de preb*. quæ eſt decretal. Innoc. III. qui fuit ante trecentos quinquaginta annos. Sed apoſtolicus ille mos & ſolicitudo non perſonis, ſed eccleſiis providendi jam, pro dolor ante aliquot ſæcula exulevit. Semper enim ſolent Legatus & Papa admittendo conferre, ſine alia inquiſitione, niſi rariſſimè. Quæ verò raro accidunt, legiſlatores prætereunt. l. *nam ad ea. de legib*.

230. Tum hæ regulæ non tendunt ad plenam & abſolutam æquitatem ſtatuendam, nec ad occurrendum omnibus inconvenientibus qui frequentes ſunt, & quibus veterem diſciplinam amplectendo obviari poſſet, ut notum eſt, igitur multò minus curandum de iis quæ raro, imò rariſſimè vel nunquam accidunt. Cùm igitur conſtet authores hujus regulæ noluiſſe uſque adeò lædere & urgere reſignatarios, quin ſpatium competens ei darent, & adhuc noluiſſe omnibus morbis, ſed paucis, & quadantenus mederi, juxta l. *tutori*. verſ. *ſatis abundèque ſufficit, ſi cui vel in paucis. C. de nego. geſt*. non ſolùm hæc pars fundatior eſt, ſed etiam omni dubitatione ſuperior. Et quamvis è Republica eſſet ſtatim à die admiſſionis hoc tempus currere, favore ordinariorum collatorum, & impetrantium per obitum poſſeſſorum, & odio clandeſtinarum reſignationum: tamen cum hic caſus ſcilicet diffindendæ poſt admiſſionem collationis, nunquàm aut rariſſimè contingat, Reſp. non videtur lædi. Et ad ſummum ſatis eſt non eſſe ſtatutum, nec tantùm de rigore juris communis remiſſum, quod quatenus non eſt abrogatum, remanet, l. *ſi cum dotem*. in princ. *ſolut. matrim*.

231. Nunc aures arrige; quia uno verbo hanc partem etiam per adducta noviſſimè pro ea, everto, Rotaſque retrorſum roto. Si enim unquàm (ut dictum eſt, etiam jam plus ducentis annis) ſolitus eſt Papa vel Legatus admittere reſignationem, quin conferat ut nunquam ſolet ei ſupplicari ne reſignatione admittenda, quin etiam de conferendo ſupplicetur: nunquam ſoleat niſi unico verbo ſimul utrumque facere vel concedere. Sequitur quod ſi quando aliter ſupplicetur & fiat, fraudem eo ipſo præſumi. Non enim poteſt contra ſolitum imò perpetuum morem factum eſſe, quin ſtudioſè factum ſit, ſtudio inquam & affectu privato, cum id arte ſupplicantis contingat, ergo in fraudem factum præſumitur. Bald. in c. *quia verſimile. de præſumptio*. Angel. in l. *ſi quis ſub conditione. de conditionib. inſtitutio*. Alexand. conſ. 54. num. 2. lib. 6. Curt. Senior conſ. 72. num. 33. Pau. Pariſius conſ. 55. num. 51. lib. 1. & ubi abondantior cautela, ibi evidentior fraus, inquit Bald. in c. *ex litteris*. col. 2. in fin. *de conſuet*. in l. *teſtamentum*. in princ. *C. de teſtam*. Philip. Corn. conſ. 41. col. 2. lib 3. Philip. Deci. conſ. 448. num. 23 Cum igitur eo ipſo conſtet de fraude, & ea affectata: deterius eſt quàm ſi conſtaret de collatione ſimultanea, & ſic prævalet prior pars.

Fraus ab inſolitis.

Ex abundanti cautela.

232. Diſtinguo tamen, aut reſignationem in cancellaria Papæ vel Legati, ſine collatione admitti contingit, ex juſta & generali cauſa, putà ex quadam reformatione ad prius inquirendum de veritate mandati vel reſignationis, & tunc cùm jam non ſit hoc procuratum à privato, nec decretum ambitioſum, ſed publicum ſtatutum, imò cum non ſit ampliùs inſolitum, ſed generale & publicum, non cenſetur in fraudem factum, & tunc obtinet ſecunda pars, ut interim non currat tempus hujus regulæ. Aut verò id contingit præter ſolitum & receptum morem, non ex aliqua publica conſtitutione, & tunc ſi unquam, maximè hîc quadrat regula quòd ex inſolitis præſumitur fraus, imò cum potuerit ſupplicans æquè ſimul obtinere collationem, per eum ſtetit, imò etiam per eum fraudulenter & ſtudioſè dilata eſt, & ſic in fraudem hujus regulæ, & conſequenter quòd per eum ſtetit, pro facto habetur in ejus præjudicium, l. *jure civili. de conditio. & demonſtrat*. Tum ratione procuratæ fraudis non minore, imò majore odio dignus eſt, l. *Pupillus*. § *ſed & ſi per interpoſitam. de author. tuto*. & meritò obtinet prima pars.

Diſtinctio.

233. Et ſic in effectu remanet & ſtat concluſio hoc tempus currere ſtatim à die reſignationis admiſſæ, per quam (alio non obſtante) vacatio per obitum impediretur. Quòd etiam clariſſimè probatur ex his quæ in q. præcedenti n. 105. docuimus proprium & adæquatum ſubjectum hujus reg. in quod agit, eſſe reſignationem, quæ citra hanc regulam impediret beneficium vacare per obitum; ſed reſignatio admiſſa per habentem poteſtatem talis eſt: Ergo ſtatim alio non requiſito ſubeſt huic reg. Fallit, ſeu potiùs declaratur primò, ſi Epiſcopus Cal. Maii admittit reſignationem curæ Titii ex cauſa permutationis cum Caio abſente, ſed differt collationem donec appareat de reciproco procuratorio, vel reſignatione Caii quo allato Epiſcopus confert dictam curam Caio idibus Junii, deinde Titius in poſſeſſione dictæ curæ moritur in fine Junii. Tertius eandem curam per obitum Titii impetrat Cal. Julii, an Caius qui non publicavit ſit per hanc reg. excluſus? Reſpond. non: quia Titius non obiit poſt menſem, ſed infra menſem. Non enim debet hoc caſu menſis computari à die admiſſionis, ſed à die collationis, quia admiſſio non erat talis per quam beneficium non vacaſſet per obitum reſignantis, imò alio non concurrente vacaſſet per obitum reſignantis: quoniam erat conditionalis, & ſub conditione juridica facta, videlicet ſi Caius per ſe vel procuratorem legitimè fundatum paria faceret, per not. in q. præcedenti nu. 117. Et ſic interim propriè non tam eſt reſignatio, quàm deſtinatio ad reſignandum: nec tam eſt admiſſio, quàm declaratio conſenſus vel authoritas epiſcopalis ad permutationem futuram fa. not. in reg. præced. numero 2.

Concluſio.

234. Concluſio verò noſtra loquitur de reſignatione efficaci, & efficacem vacationem inducente. limito 2. ſi reſignatio ſit admiſſa ad finem unionis, quia ex quo non debet ſequi collatio, ſed beneficium ſupprimi, non eſt materia hujus reg. quæ non loquitur de talibus reſignationibus factis favore eccleſ. ſed de factis abſolutè, vel de negotiatis inter privatos perſonarum favore: unde hoc caſo etiam ſi non abrupta, ſed dilata unione moritur reſignans in poſſeſſione, non eſt beneficium impetrabile per ejus obitum, & multò minus per reſignationem, donec unio ſpectatur: qua defecta dicitur vacaſſe per obitum, etiam ſi reſignans infra menſem reſignationis obiiſſet, tanquam conditione reſignationis defecta per ea quæ in ſimili dixi ſupra

eod.n. 169. de permutatione ad finem. unionis, quæ debent intelligi, ut dixi, quando unio fit in perpetuum in favorem & commodum certæ eccleſiæ, videlicet in proprietatem; ſecus ſi fieret favore certæ perſonæ ad illius utilitatem, & ad vitandam pœnam *de multa*. extra *de praben.* vel extravagantis *execrabilis*. quia tunc locus eſſet huic reg. ut in reſignatione facta in favorem certæ perſonæ. Limito tertiò eadem ratione, quando permutatio fieret cum decreto ex cauſa utilitatis, vel neceſſitatis eccleſiæ, ut dixi ſupra eod. num. 162.

235. Et ſecundùm prædicta moderari & intelligi debet additio quàm Jul. III. & Paul. IV. fecerunt ad hanc reg. ſuper verbo *ſex menſes*. ubi addiderunt hæc verba à data ſupplicationis, & non à die præſtiti conſenſus computandos, confirmando noſtram ſententiam, & improbando abuſus & erroneas opiniones vulgarium trapezitarum & bulliſtarum: debet enim intelligi de data ſupplicationis efficacia implicante admiſſionem & collationem, aut ſaltem admiſſionem efficacem, per quam ſtatim beneficium vacat ut deinceps non poſſit vacare per obitum, niſi diſpoſitione hujus reg. ſecundum prædicta. quæ jam ſunt clariſſima.

236. Sed hic emergit quæſt. quam vidi in facto. Concordatum factum eſt inter Cardinalem & Titium de abbatia per Cardinalem Titio reſignanda: intervenit monachus qui promiſit reſignare beneficium ſuum clauſtrale infirmariæ in favorem perſonæ per Cardinalem nominandæ, Concordatum homologatum fuit in curia Romana, menſe Maio, uti reſignatio monachi admiſſa fuit menſe Junio. Monachus menſe Februario obiit in poſſeſſione infirmariæ, quàm Caius per ejus obitum impetravit: deinde venit nominatus per Cardinalem, cui hæc regula objicitur, quia non publicavit infra ſemeſtre reſignationis, & Monachus reſignans obiit poſt ſex menſes in poſſeſſione: Caius vero profert bullam collationis ſibi factæ menſe Novembri, à cujus data non ſunt ſex, ſed tres tantùm menſes uſque ad obitum Monachi, reſpond. beneficium Caio adjudicandum per hanc regulam repulſo nominato Cardinalis: debuit enim inf. ſemeſtre reſignationis admiſſæ, publicare, aut ſaltem ante obitum Monachi poſſeſſoris, cujus reſignatio admiſſa etiam citra collationem vacationem induxit: præſertim cum nihil eſſet reciprocè conferendum Monacho, & debet ſibi Cardinalis imputare quod non ſtatim nominavit: & alioquin eſſet inducere illuſiones & fraudes parvarum datarum in Papa quas in ſimili reprobavimus ſupra eo. in legato, idem in ſimilibus. Transeamus ad alia.

Quæſt. 10. Hypotheſis. 237. Decimò quarto an hoc tempus currat ignoranti impedito vel minori? accipe quotidianam hypotheſim, Epiſcopus beneficii reſignatione admiſſa, contulit illud abſenti, cui non innotuit, niſi poſt menſem, tuncque acceptavit, ſed poſt alios quindecim dies reſignans in poſſeſſione deceſſit, antequam reſignatarius publicaſſet, qui mox poſt obitum veniens, vult proviſum per obitum excludere. An ſit locus huic regulæ, videtur quòd non quia loquitur de valida, efficaci, & irrevocabili reſignatione, ut vult Gom. hîc quæſt. 7. in fin. ubi ſentit de reſignatione in favorem, & de collatione irrevocabili, ſed hîc collatio commutabilis eſt, imò pendet, ut in reg. præcedent. nu. 72. Secundò, quia juſtum impedimentum excuſat ut poſt Rom. Fely. & alios. tenet Gom. hic q. 13. Sed nullum juſtius impedimentum, quàm juſta ignorantia abſentis. Tertiò, quia tem quæ culpa caret in damnum vocari non convenit, cap. 2. *de conſtit.* ubi loquitur de juſta ignorantia, ut hic. Quartò quia beneficium induciarum menſis datum relictum per hanc regulam eſſet eluſorium, ſi priùs curreret quàm collatarius ſciret, & quàm ullo modo publicare poſſet, contra c. *decet. de reg. iur.* in 6. Præterea, quid ſi abſens erat minor viginti quinque annis vel etiam pupillus: habetur enim quandoque ratio minoris ætatis, & in integrum reſtitutionis in beneficialibus, ſecundum Panot. in c. *ex parte. de reſt. ſpo-*
li. Sed hic alioquin nec neceſſitatis, nec impoſſibilitatis ratio haberetur, contra c. *nemo poteſt. de reg. iur.* in 6. l. *impoſſibilium*. eod. tit. Quid enim ſi reſignans paulò poſt menſem obiit, nec prius ante obitum notificari potuit collatario?

238. Sed his non obſtantibus dicendum indiſtinctè locum eſſe pœnæ hujus Regulæ, ut beneficium vere vacet per obitum: Nec ullo modo prodeſt publicare poſt obitum tempore lapſo ſecurum, quia hæc reg. loquitur in rem, ibi *niſi de illis facta reſign.* & ibi *ex tunc*, id eſt à die admiſſionis, ut in qu. præced. Et ſic ſat eſt reſignationem factam & admiſſam, ita ut cœperit vacare per ceſſionem, & ſic etiam poſt obitum reſignantis non aliter nec de novo vacet: ſed bene per obitum reſignatarii, niſi per hanc regulam occurratur. Tunc enim (ſcilicet ſubintrante hac regula) ſive collatio facta fuerit per ceſſionem, non ſolùm ceſſio, ſed collatio quoque, & inde ſecuta reſolvuntur: Si verò nulla collatio, nec aliud factum fuerit, ſimplex reſignatio & vacatio per eam hactenus introducta reſolvitur, & introducitur alia vacatio ex nova cauſa obitus per hanc reg. odio reſignationum occultarum; quæ fraudibus & litibus obnoxiæ ſunt, & favore collationum quæ per obitum poſſeſſorum fiunt. Si igitur reſolvitur non ſolùm reſignatio, ſed etiam canonica & aliàs incommutabilis collatio, ſi qua facta & accepta ſit: multò magis collatio non acceptata, ſed pendens, & etiam aliter quàm per hanc reg. commutabilis, ut in c. *ſi tibi abſenti. de preb.* in 6. Non obſtat juſta ignorantia abſentis; & ceſſionem & collationem ſibi factam ignorantis; tum quia certat de lucro. Solutio.

239. Hæc autem regula facta eſt ad obviandum fraudibus & litibus & multiplicibus damnis Reip. Et ſic lucrum collatarii cedere debet damno Reip. l. *act.* §. *Labeo. pro ſocio* in authent. *de non alien.* §. *quia verò ſimile*. Et bonum publicum, quies publica, præfertur etiam damno vel juri privati, l. 1. *de uſucapio.* imò etiam utilitati fiſci l. *unica*. §. ult. C. *de cadu. tol.* quantò magis lucro privati? l. *utilitas. de primip.* lib. 12. C. Phi. Decius c. *ratio. de prabend.* Tum quum hæc regula lata ſit in rem, reſignatarius ab initio nihil prorſus juris acquirit, niſi cum onere reali reſolubilitatis per hanc reg. & ipſa reſignatio ab initio habet hunc ſtatum implicitum in hoc caſu, quo ſecuto, nullo damno cenſetur is affici, cujus jus reſolvitur, ſed jure communi ſecundùm rei naturam uti, l. ult. ubi Alex. & omnes. *ſi ex noxa. cauſ. aga.* Et ſic nihil obſtat.

240. Quamvis autem minori viginti quinque annis quandoque ſubveniatur in beneficiis Eccleſiaſticis, ut per Petr. Anchara. Philip. Franc. Gemin. in c. *ſi annum. de iudic.* in 6. gloſ. Hoſti. Butri. & omnes in c. *ex parte. de reſtitu. ſpoliat.* Jaſ. in l. *Gallus*. §. *& quid ſi tamen*. lectura 1. col. 10. & lectura 2. col. 13. Guil. Bened. in repet. c. *Raynutius*. in verbo *adiecta impuberi*. num. 62. cum ſeq. Aymo. Cravet. conſ. 90. latè Nicol. Boer. deciſ. Burdegal. 350. & pulchrè gloſ. pragm. *de pacif. poſſeſſ.* in verbo *impedimenti*. in fi. cujus gloſ. diſtinctionem ſequitur Gomeſ. in regula *de triennali poſſeſ.* quæſt. 15. Sed ea fuit originaliter diſtinctio & opinio Abba. Panot. in c. *ex parte*. col. 5. n. 15. *de reſtitu. ſpol.* Tamen primò non procedit niſi in admittendis: ſecus in quærendis, ut hic. Similiter quæ propter juxta impedimenta Gomeſ. excipit in reg. *de annal. poſſeſſ.* q. 7. & in reg. *de triennal.* q. 15. & q. 57. procedunt & intelliguntur ad conſervanda beneficia quæſita: non autem ubi de quærendis agitur vel de iure ab origine commutabili, faciendo incommutabili, ut hic.

241. Secundò in his non reſtituitur minor niſi ex quibus cauſis etiam majori ſubveniretur, putà metus vel doli niſi quòd leviores cauſæ, puta fictæ perſuaſiones, ſufficiunt in minore, adque quanto magis minor vel imbecillior eſt, ſic facilius in eo vel extorta vel ſimoniaca renunciatio ex parte extorquentis: & ſic nulla cenſetur, & proinde etiam per judicem

ſæculatem redintegrari poteſt minor. Nec opus eſt reſtitutione, vel reſcripto Papæ, ut imperiti putant. Et ita his judicatum fuit videlicet per areſtum ſacri conſilii Reg. apud Rupellam die 2. Januarii 1542. pro

Areſtum privati conſilii Regis.

Franciſco Matthæo, contrà Nicolaum *de Berry*, qui condemnatus fuit ſub pœna carceris ad faciendum & dandum infra biduum mandatum validum (quod procuratorium vocant) ad retrocedendum curam ſancti Hilarii *de Lymeras* in favorem d. Matthæi, à quo ſibi per blanditias reſignari fecerat, & eodem areſto vetitum & inhibitum fuit d. Matthæo ullam reſignationem vel mandatum ad hoc facere ſine authoritate curatoris: & futuris reſignatariis inhibitum ne acceptarent ſub mulcta arbitraria. Cujus areſti copiam habeo. Et rurſus per aliud areſtum in ſimili Senatus Burdeg. die 25. Junii 1564.

2 Caſus excepti.

242. Cæterum ſi nec pupillaris quidem ætatis impedimentum excuſat ab hac reg. multò minus quodcumque aliud vel fortuitum impedimentum, duobus tantùm caſibus exceptis.

Primus.

Primus quando per bellum, peſtem vel aliud fortuitum non poteſt publicari in loco ubi beneficium conſiſtit: quia tunc ſufficit ita publicare in loco viciniori, ut veriſimiliter ad notitiam Ordinarii & aliorum pervenire poſſit, neceſſitas enim excuſat à formali ſatisfactione verborum, ex quo menti regulæ ſatisfit: ut pulchrè decidit Ludo. Rom. conſ. 433. quoad primum, per text. in clem. *cauſam*. §. *verum. de elect.* c. *ubi periculum*. §. *porrò de elect.* in 6. clem. *1. de foro compet.* gl. in cle. 1. ver. *loco.* quam gl. Card. Flor. & Panor. ibi ſequuntur, *de conceſ. præb.* & ſequitur Fely. in c. *cum dilect.* col. 22. verſi. *limit.* 7. *de reſcript.* ubi loquitur in alia ſed ſimili regul. Cancellariæ. Latè refert & comprobat Alber. Bru. in tract. *de fori. & ſolenn. in art. de potentia fallent.* 32. col. 2. Sic anno 523. cùm propter bella & intercluſa itinera non liceret ire Romam, nec hinc pecunias transferre. & aliis ſimilibus tempeſtatibus, vidi publicationem hujuſmodi in vim ſimplicis ſignaturæ fieri ſine bullis, & validam in hoc regno judicari. Quinetiam è Cancellaria Palatina, Regio diplomate obtento, hujuſmodi ſignaturas per teſtimonia trapezitarum & ſollicitatorum bullarum hujuſmodi verificari, etiam ad finem ſequeſtri, & fiduciariæ poſſeſſionis quam recredentiam vocant, per judicium contradictorium ſine bullis obtinendi.

Secundus.

243. Secundus caſus exceptus, ſi is qui contendit beneficium ad ſe ſpectare, & adverſarium per hanc regulam excludere, convincatur dolo vel fraude per ſe, vel per alium impediviſſe reſignationem & collationem adverſarii publicari, vel poſſeſſionem peti: qui tunc illius reſpectu pro facto habetur, l. *in omnibus cauſis. de reg. iur. l.* 1. §. *ſed & Ariſto. quod vi aut clam. l. iure civili. de cond. & demonſtr.* ſecus ſi tantùm doceretur de facto defuncti reſignantis, qui quoquomodo impedivit publicari, vel etiam titulos combuſſit: quia nihilominus locus erit huic reg.

Summa.

244. Summa, hæc regula in rem ſcripta eſt, tempuſque huic reg. ſatisfaciendi ſtatim à reſignatione admiſſa continuò currit, ſive reſignatio ſit pura, vel conditionalis, ſive ſimplex, ſive in favorem, ſive cauſa permutationis, ſive ex cauſa ſimoniæ, aut aliter, ſive bene, ſive malè qualificata, ſive ſecuta ſit collatio, ſive non, & indiſtinctè: in quantùm tamen per talem reſignationem, ſive de jure, ſive de facto impediretur, vel dubitaretur beneficium vacare per mortem naturalem poſſeſſoris. Si enim contra reſignationem ſimplicem, & abdicationem abſolutam, ſtatim currit tempus reg. ut in princ. hujus quæſt. & etiam in reſignatione admiſſa ex cauſa permutationis quæ à jure approbatur, ut ſupra eodem quæſt. 8. non obſtante quòd ſit conditionalis, etiam pendente conditione, ut ſupra eod. nu. 142. quantò magis contra reſignationem in favorem, quantumvis conditionalis ſit, & conditionaliter admiſſa, ſive ſuſpenſiva, ſive reſolutoria ſit conditio: quia hujuſmodi reſignatio odioſa eſt, à jure reprobata: & magis indiget coercitione hujus reg. quam alia quævis reſignatio. Aut ergo reſignatio in favorem tantùm admiſſa eſt, ſed diffiſſa collatio: & tunc eo major eſt præſumptio fraudis, licet admiſſio conditionalis ſit, per not. in q. præceden. in fin. Aut eſt admiſſa, & collatio facta, ſed reſignatarius nondum acceptavit, quia fortè neſcit, & adhuc idem, quia ejuſmodi reſignatarius odioſior eſt, quàm is cui jure communi abſenti collatum eſt, & cui nihilominus ſtatim currit tempus regul. ut in prin. hujus qu. Et ſic non obſtat quòd interim non vacat, niſi conditionaliter, ſaltem reſolubiliter: quia tantò minùs juris habet reſignatarius & minus conqueri poteſt, præter id quod juſtius excluditur hîc, quàm in reſignatione ſimplici vel cauſa reſignationis.

245. Si verò reſignatarius in favorem repudiat vivo reſignante, deinde moriatur reſignans, vacat per ejus obitum de jure communi, ſive infra, ſive poſt tempus hujus regulæ in poſſeſſione vel non, decedat: quia tanquam reſoluta, imò deficiente conditione, non cenſetur fuiſſe reſignatum, & reſignans ipſo jure & ipſo facto remanet in veteri titulo & poſſeſſione, nec novo titulo novaque poſſeſſione (niſi aliunde amiſerit) opus eſt. Et ita in publicis cauſarum actionibus judicatum fuit in hoc ſupremo Pariſiorum Senatu, die Jovis 23. Januarii, anno ſeſquimilleſ. quadrageſ. nono ὑπομνηματογράφῳ & pronunciante illuſtriſſimo illo Franciæ procancellario Do. Joanne Bertrando, tunc ejuſdem Senatus Præſide primò, in cauſa Joan. *Bechtel* canonici Bituricenſis, qui canonicatum & præbendam reſignaverat in favorem nepotis, cui Papa mox contulerat: ſed poſtea nepos acceptare noluit. Capitulum autem Bituricenſe fructus denegabat reſignanti, eumque tanquam ob dictam reſignationem in curia admiſſam (de qua conſtabat) privatum extrudebat, qui contra Capitulum interdicto *uti poſſidetis* egit, eique per illud areſtum contra Capitulum plenum poſſeſſorium adjudicatum, & ſic in priorem locum & ſtatum antiqui canonici reſtitutus fuit ſeu permanſit, alius tanquam novus canonicus ultimo loco ſedente. l. 2. *de decurio.* Tamen contra illud areſtum multa dici poſſent, ut pleniùs dicam infra ſuper reg. *de veriſim. not.* qu. 9. nu. 92. cum ſeq.

Solutio.

Areſtum.

246. Aut verò reſignatarius in favorem repudiat poſt obitum: & tunc ſi reſignans deceſſit in poſſeſſione poſt tempus regulæ, jam ſtatim vacavit per obitum in puncto obitus reſignantis per hanc regulam: aliàs vacat per obitum ejuſdem reſignantis de jure communi, & liberè ſecuta repudiatione expreſſa vel tacita, ut per lapſum temporis, vel obitum collatarii. Et indubitanter valet collatio Ordinarii, medio tempore, hoc eſt, per obitum ante repudiationem facta, ſcilicet quando reſignans obiit in poſſeſſione poſt tempus hujus regul. quia tunc ampliùs non curatur de repudiatione, ſive ſequatur, ſive non. Sed ſi reſignans mortuus fuerit infra tempus hujus reg. tunc adhuc penderet collatio reſignatarii, & non poſſet interim Ordinarius conferre, & multominus Papa vel Legatus per ea quæ plenius dicam infra ſuper reg. *de veriſ. notit.* qu. 9. nu. 76. cum ſeq.

247. Fallit in collatione neceſſaria & debita collatario puta nominato vel graduato. Cum enim contigerit mors poſſeſſoris in eorum menſe quæ per repudiationem vel defectum reſignatarii ſequentem detegitur eſſe vera vacatio, & beneficium debetur eis omnino, ſive ergo Ordinarius eis ex debito contulerit, vel ad Ordinarii recuſationem impetraverit à ſuperiore, valet collatio, etiamſi facta ſit medio tempore, videlicet inter obitum naturalem reſignantis, & repudiationem reſignatarii, quæ non facit novam declarationem, ſed præcedentem declarat & liberam relinquit. In his autem quibus beneficia affecta ſunt

& debentur, non eſt moroſè diſquirendum, de his apicibus an tempore collationis aliàs liberè, vacaret vel non. Tum circuitus evitandus.

C. ſi tibi abſentis. 248. Sed quando reſignatio non eſt conditionalis, nec in favorem: ſed pura & ſimplex, ut in manu Ordinarii vel Legati: Tunc nunquam curatur de obitu reſignantis ſuperveniente infra tempus vel extra terminos hujus regulæ, ut in c. *ſi tibi abſentis. de præb.* in 6. Tum quia ibi reſignatio erat pura & omnino valida, purè & incommutabiliter admiſſa: ſola verò collatio pendebat, & ſecuta repudiatione non reſolvitur reſignatio, ſed remanet, idemque vetus modus vacandi. Hic autem etiam ipſa reſignatio conditionalis & reſolubilis erat: tum quia ibi non ſupervenit novus modus vacandi: & ſic nulla iſta cauſa ſuberat variandi & alii conferendi. Hic autem alius novus vacandi modus ſupervenit: & ſic nulla culpa eſt in Ordinario rurſus alii conferente, & dictam exorbitantem jorique communi contrariam reſignationem ignorante. Idem tamen ſi ſciret: quia hoc caſu ceſſat & ratio & prohibitio alii interim conferendi, de qua in dict. cap. *ſi tibi*. Tum in dict. c. *ſi tibi*. repudiatio retrò quidem trabitur, ſed ſolùm uſque ad punctum collationis factæ repudianti: vacationem autem antiquam relinquit intactam in termino ad quem: ſed hic repudiatio traditur retro (etiam uſque ad reſignationem ipſam, quam abolet & inficit) & ad ſtatum quo beneficium non vacabat. Unde non debet obſtare novæ vacationi interim ſuperventæ, & conſequenter nec proviſioni Ordinarii quæ favorabilis eſt: Tum odio hujuſmodi reſignationum in favorem ut faciliùs reſolvantur: Tum quia ſunt diſpoſitoriæ, & ſic videtur in dubio diſpenſatio limitata ad effectum proviſionis ſuper qua fit, qua deficiente ceſſat diſpenſatio: ut & inf. & dixi ſupra *de infir. reſignant.* num 29. num. 161.

249. Quod autem ſuprà num. 245. dixi de repudiante, ut etiam jure communi vacet per obitum, limito ut procedat quando reſignatarius nunquam acceptavit, nec expreſsè nec tacitè: ſecus ſi ſemel ſaltem tacitè acceptavit; unde cum reſignatarius in favorem retenta per patruum reſignantem penſione pactus fuiſſet cum trapezitis, & procuratorium à ſe factum ad conſentiendum creationi penſionis cum faſciculo totius negotii tradidiſſet eidem trapezitæ, qui ſimul expediri fecit Romæ, ubi collatio facta nepoti, & procuratoris ejus conſenſu penſio creata patruo, deinde poſt tres menſes etiam bullis aut ſignaturis non allatis, vel in arca ſervatis, moriens nepos declaraverit patruo ſuo quòd non acceptabat, ſed repudiabat reſignationem, & obiit? Reſpon. collationem Ordinarii per nepotis obitum validam, quia jam ſatis acceptaverat, nec reſignabat, nec valebat hæc declaratio ſi convaluiſſet, & ſic erat fraus decreto *de reſervationibus* & libertati Ordinariorum. Amplio etiam ſi non inſinuaſſet juxta edicta Henrici Regis. Quod ſi omnia inſinuata, tanto minus cavillari poteſt collatio Ordinarii, quia aliàs deciperetur.

250. Item ſecus ſi ſunt ſuſpiciones fraudis continuatæ ſucceſſionis (ut apud Lemovicos) vidi de quodam qui menſe Octobri beneficium reſignavit vicario & factori ſuo, & Romæ admittitur menſe Decembri, dictus autem vicarius menſe Januario moriens declarat ſe nunquam acceptaſſe, & nolle illud beneficium quod nominatus impetrat, ſed dictus reſignans alii ſuo domeſtico reſignat. Certè magna eſt præſumptio fraudis de beneficio perpetuando in familia, & quod vicarius ſic moriens repudiando retrocedebat in favorem, & non aliàs, quia in effectu idem, & gliſcit fraus in ea regione ubi ſoliti ſunt: accedit favor nominatarum academiarum: fateor contra prædicta opponi poſſe, quòd in reſignatione in favorem duo ſunt: Primum ipſa reſignatio; Secundum, quod in favorem, ergo deficiente ſecundo abſque culpa ſuperioris qui quod ad ſe attinet conditioni reſignationis ex voluntate reſignantis ſatisfecit, remanet primum, ſaltem quando eſt ſimplex uſitata reſignatio in favorem, non mixta cum aliis reciprocis, nec dependens ab eventu alterius concordati. fa. c. *cum dilecti. §. ſed contrà. de dolo & contuma.* & quæ dixi in conſuetud. Pariſ. §. 55. gloſſa. 1. numero 66. Sed ſolutio patet diſtinguendo quinque gradus hujuſmodi reſignationum, ut plenè dixi infra ſuper reg. *de veriſimili notit.* qu. 6. quò remitto.

Thema implicatum. 251. Ex his obiter & novè dictatis, infinitæ quæſtiones tam in jure quàm in praxi decidi poſſunt. Ex prædictis hodie multas uno verbo decidi controverſiſſimas quæſtiones in quibus varia emanaverant reſponſa, etiam doctorum, & conſultiſſimorum togati noſtri ordinis: ex unico implicatiſſimo themate hujuſmodi. Quidam habens præbendam & prioratum, ter eodem anno reſignavit: ſcilicet primò menſe Junio præbendam in favorem Titij, prioratum verò in favorem Caij: & utriuſque ſignatura Romæ expedita: Titius menſe ſequenti obiit, nulla acceptatione nec declaratione facta: per cujus obitum menſe ſequenti, Auguſto, Joannes impetrat: poſtquam reſignans interim eidem Caio tam præbendam quàm prioratum reſignaverat. Rurſus & tertio præfatus reſignans, menſe Januario, Romæ reſignat præbendam in favorem dicti Joannis, & menſe Martio ſequenti prioratum in favorem Caij, deinde anno immediate ſequenti, menſe Junio, in poſſeſſione utriuſque obiit. Cum autem Ordinarius providiſſet per obitum poſſeſſoris, venit Joannes ad præbendam, tam capite ſuo (videlicet reſignationis ſibi factæ menſe Januario, noviſſimo) quàm ex capite primæ reſignationis factæ Titio, per cujus obitum impetraverat. Caius autem ad prioratum, ex triplici reſignatione ſibi facta. Hic multæ quæſtiones ſimul concurrebant: videlicet an prima reſignatio facta Titio, ſit confuſa, & reſoluta per ejus obitum, ante acceptationem, jùſque reverſum ad reſignantem: ut quidam dicebant totum eſſe ambulatorium uſque ad acceptationem: an verò ſola collatio facta Titio, reſoluta ſit, quia non acceptavit: tamen præbenda remanſerit liberè vacans in manu Papæ ut alii putabant: an verò ſi præbenda vacet per obitum Titii, cadat in collationem Papæ, factam Caio, per ſecundam reſignationem poſſeſſoris in vim clauſulæ, *quovismodo & ex cuiuſcunque perſona*: & an Caio obſtet hæc regula in prioratu: non obſtante tertia reſignatione ſibi facta Romæ, infra quadrimeſtre, ante mortem reſignantis: & an Joanni quoque obſtet, etiam ex capite Titij, per cujus obitum proviſus eſt.

Solutio. 252. Breviter, omiſſis variis aliorum reſponſis, cenſui beneficia adjudicanda collatariis ordinarii per obitum poſſeſſoris. Nec enim verum eſt, quod quidam pro Joanne dicebant, hanc regulam eſſe perſonalem: quia imò in rem eſt, ibi, *niſi reſignationes*. & ſic quamvis per obitum Titii, forſan etiam ignorantis, non fuerit jus reverſum ad reſignantem, nec collatio quidem ei facta, extincta (quia nec expreſsè repudiavit, nec tacitè: cum terminus ad hoc non fuerit ei præfixus, juxta dict. c. *ſi tibi abſenti*. & ſic interim Joannes bene impetraverit, & jus habuerit, tamen reſolubiliter, ſicut Titius habebat) debuit ergo publicare, quo omiſſo vacavit per obitum poſſeſſoris: etiam ſi ignoravit Titium per reſignationem fuiſſe proviſum, tum quia Joannes certat de acquirendo: tum quia ſciebat alium poſſidere: ſaltem ſe non poſſidere. Quantum autem ad Caium, res eſt diſputatione indigna; cum ter ſibi ab eodem reſignari fecerit.

Quæſt. 11. 253. Undecimò quærn, Proviſus Romæ vel apud Legatum pet reſignationem exhibuit & inſinuavit ſignaturam vel etiam bullam Epiſcopo collatori ordinario, qui eam pro debitè inſinuata vel notificata habuit, & in opiſtographo vel plica bullæ per notarium ſuum adſcripſit, viſa tali die per Epiſcopum; deinde

poſt ſemeſtre reſignationis, moritur reſignans in poſ-
ſeſſione ſine alia publicatione: an ſit locus huic regu-
1 læ? Hæc quæſtio multa capita complectitur, videli-
cet an ſit locus ad commodum graduatorum vel no-
minatorum vel mandatariorum, aut aliorum canoni-
2 corum expectantium per obitum: Secundò an ſit lo-
cus etiam ad commodum currentium ad Papam vel
3 Legatum: Tertiò, an etiam ad commodum ipſius E-
piſcopi, ut dictum reſignatarium qui inſinuavit, &
quem pro inſinuato habuit eludere poſſit, & alii con-
ferre per obitum. Sufficiet hoc ultimum caput, quàm
breviùs & clariùs quibit diſputare: in quo videtur
1 ceſſare regula. Primò, quia Epiſcopus reſignatarium
& ejus proviſionem ſemel approbavit: igitur ampliùs
reprobare non poteſt, & illuſio & variatio maximè
2 dedecet eccleſiaſticos. clem. 1. *de renuncia.* Secundò,
qui reſignatarius confidere potuit ſuper conſenſu E-
piſcopi collatoris ordinarii, qui gratum & notum ha-
buit: & hinc non tantam occaſionem habuit feſtinan-
di ad publicationem & poſſeſſionis realis apprehen-
ſionem. Cùm igitur hoc caſu ſoliùs Epiſcopi interſit,
quia nullus eſt expectans cui debeatur per obitum,
nec alius impetrans per obitum quàm collatarius Epiſ-
copi, videtur ſaltem quòd attinet ad Epiſcopum ſa-
tis publicatum eſſe: & ſic quòd Epiſcopus ipſe per
obitum conferre non potuerit, ſaltem liberali & vo-
luntaria collatione, ut hic. Et ſic patet, quod ſaltem
tenetur ad intereſſe, vel ad ſimile beneficium reſigna-
tario, cui occaſionem morandi, minúſve feſtinandi,
& ſic damni incurrendi ſua illa approbatione dedit.
l. *qui occidit.* §. *in hac. ad leg. Aquil.*

3 254. Tertiò, quia hujuſmodi publicatio non exigi-
tur niſi ad finem ſcientiæ: ergo ſola ſcientia ſufficit
reſpectu ſcientis qui certus eſt, nec amplius (quomo-
do ſciat) certiorari debet. l. 1. in fin. *de actio. empt.* c.
eum qui certus. & ibi Dyn. *de reg. iur.* in 6. & in du-
bio ſufficit ſola ſcientia Dyn. in dict. c. Cyn. in l. *emptor.*
C. *de evictio.* Alexand. conſ. 74. lib. 4. dixi in conſuet.
Pariſ. §. 13. gloſ. 11. nu. 5. Ergo reſpectu Epiſcopi ſola
ſcientia ſufficit: ſed hic plus eſt quàm ſcientia, cùm
adſit denunciatio & inſinuatio Epiſcopo facta: & ul-
trà, approbatio per eum, gratum habendo, facta.
Igitur æquè ſufficit contra meram collatariorum ejuſ-
dem Epiſcopi, qui cauſam merè lucrativam habet,
nedum à ſciente, ſed etiam à denunciato, & ultra ab
approbatore. Quartò, quia ita fertur ſemel judicatum
fuiſſe in prima claſſe inquiſitionum hujus Senatus.
Atqui non exemplo, nec exemplis quidem judican-
dum eſt. Hæc autem quæſtio non poteſt commodè bre-
vitérque decidi, niſi priùs diſcuſſa & reſoluta quæ-
ſtione illa, an hæc regula locum habeat in Ordina-
rio; quàm quæſt. hactenus pro expedita & explorata
habui, ut patet in præcedentibus, præſertim in 3. qu.
ubi hoc pro indubitato præſupponitur. Quòd ſi pro
nodo vindice digno illam habuiſſem, utique in capi-
te pro prima quæſt. poſuiſſem, ut in ſimili. in reg. præ-
ceden. num. 22. Quin experientia praxíſque vulgata,
rerum magiſtra, docet non eſſe diſputandum. Verùm
utcunque hæc quæſt. in ſe explorata ſit, tamen quia
plures caſus continet qui non ſunt æquè explorati, ſi
fors caſus dubitabilior hujus incidentis quæſt. incur-
rat in epitaſim alterius quæſtionis, ut hic, tunc in ea
periſtaſi, qui priùs ſe ſupra omnem dubitationis aleam
ſtare videbatur articulus, jam periclitari, nutare, &
dubitabilis eſſe incipit.

Quæſt. 12. An reg. procedat in Ordinario. Primus caſus.

255. Excutiamus igitur obiter illam hactenus pro
expedita habitam quæſtionem. quæ 12. erit. An hæc
regula locum habeat in Ordinario? Et quia plures ca-
ſus implicat, primùm in caſu permutationis: de quo
cùm non ſit voluntaria, ſed neceſſaria collatio, mi-
nus habet dubitationis, per not. in regul. præceden.

Secundus caſus.

num. 30. Secundum in ſimplici reſignatione volunta-
riè admiſſa, ſed collatione facta ei cui debetur, &
affectum eſt beneficium puta mandatario Papiſtico.

Tertius caſus.

Tertium in reſignatione voluntariè admiſſa & liberali
collatione facta ei cui aliàs non erat debitum nec af-
fectum. Hunc noviſſimum tantùm caſum, ut diſpu-
tatione minus indignum, excutiemus paucis in hac

Hypotheſis.

hypotheſi. Seius reſignavit beneficium in manu Epiſ-
copi, qui admiſit & contulit Titio. Seius autem pau-
lò poſt menſem, cùm non eſſet ſatisfactum huic re-
gulæ, deceſſit in poſſeſſione, non ut vicarius vel cu-
ſtos, ſe nomine ſuo ut titularis beneficii reſignati
quod Epiſcopus contulit Caio: qui certat cum Titio:
uter potior? Videtur quòd Titius, primò, quia prior 1
tempore, Secundò, quia hæc regula non videtur pro- 2
cedere in Ordinario, ſicut nec præcedentes, numero
30. Tertiò non videtur differentia: quia ſicut ibi non 3
conceditur Ordinario: ita nec hic concedi debet fa-
cultas vel occaſio negotiandi. Et ſicut ibi poſt viginti
dies non redit poteſtas ad Ordinarium: ita nec hic
poſt triginta dies redire debet, cùm id utrobique ſit
contra jus commune. Quartò, quia Ordinarius ne- 4
dum ſcivit reſignationem, ſed etiam eam admiſit &
approbavit: nec hoc ſolùm, ſed etiam eam inſe-
quendo contulit Titio. Quintò, quia contulit Titio 5
non coactè, ſed merè voluntariè: & ſic evictionis
nomine tenetur ei. c. *inter cætera. de præbend.* Sextò, 6
quia poſt obitum Seii, etiam ſi regulæ locus ſit, jus
conferendi devolvitur ad eundem Epiſcopum cui li-
berè de novo defertur, cum nulli alii ex hypotheſi
debeatur, ergo jus Titii primi collatarii potius con-
firmatur. l. *cum vir.* & ibi Bart. Imol. *de uſucapioni-
bus.* Saltem idem Epiſcopus de evictione Titio jam
obligatus, non poteſt priori legitimæ & canonicæ
collationi ſuæ contravenire.

256. Septimò, aliàs ſequerentur multa abſurda: 7
quia Epiſcopus vel ejus vicarius admiſſa reſignatione,
non conferret, niſi abſenti: cum notificabit, niſi ſpes
affulſerit nummi: quæ ſi illac deficiat, aliunde vena-
bitur conferendo alii per obitum infirmi reſignantis,
qui non ſolùm viginti dies, ſed etiam menſem ſuper-
vixit. Videtur autem perquàm abſurdum quod Epiſco-
pus qui infra viginti dies obitu ſecuto, non tamen va-
riare poteſt prætextu reg. *de infirmis*, variare tamen
poſſit prætextu hujus reg. ſecuta morte poſt triceſi-
mum vel alterum diem, ſpaciúmque decem duntaxat
vel undecim dierum tantam rerum mutationem ad-
ferre. Octavò ſæpe ſolent Epiſcopi abuti, & colla- 8
tiones ſuas nundinare, quin licitare. Cùm autem be-
neficium moribundi reſignatum ſummo ſemel licita-
tori addixerit, rurſus paulò poſt menſem moriente
reſignante, poterit alij ſive pluris ſive minoris licitan-
ti, priore licitatore dejecto & eluſo addicere, hæc
regula in collatione quoque Ordinarii locum habeat.
Et ſic omnino videtur quod non minus debet in Or-
dinario ceſſare quam præcedens, ne materia ſit Ordi-
nariis de collationibus beneficiorum negociandi & il-
ludendi, ut in regul. præceden. num. 77.

Solutio.

257. Quibus non obſtantibus, dicendum hanc re-
gulam locum habere in collatione Ordinarii, etiam
in hoc, etiam tertio & ultimo articulo, de quo magis
dubitatur, & conſequenter indiſtinctè. Probatur primò
per textum reg. ibi. *ſive in Romana Curia, ſive extra
eam.* igitur etiam de reſignatis apud Ordinarios. Ver-

Ubi Papa, ibi curia.

ba enim *ſive extra eam*, non poſſunt intelligi de Papa
peregrinante: quia ubi Papa, ibi ſua curia c. *præſenti.
de præbendis.* in 6. Bald. in rub. *de rer. diviſio.* col. 6.
Roman. conſ. 145. Geminian. Philipp. Franc. in c. *ubi
periculum.* in prin. col. 1. *de elect.* in 6. Philipp. Franc.
c. 2. *de privileg.* in 6. gloſ. pragmat. titu. *de reſervatio.*
in verbo *curia.* Oldrad. conſ. 60. ubi tamen latè probat
quod aliud Papa & Papatus, aliud Eccleſia Romana.
Ibi enim agit de tollendis per Joannem XXII. privi-
legiis Eccleſiæ Romanæ propter Imperatorem Ludo-
vicum Bavarum ibi regnantem, & alium Epiſcopum
Romanum ibi electum & receptum: & decidit quòd
Papa poteſt, ſed non expediebat quia timendum erat

ne ex hoc Guelphi & Gibellini fierent amici, & quod talia ſæpè contigerunt, & non per proceſſus & ſententias, ſed per arma (quæ ei in ſuo conſiſtorio Avenionenſi ſententiam togatus conſuluit) ceſſaverunt. Redeundo ad rem, verba hujus regulæ nec etiam poſſunt reſtringi ad Legatum.

1 258. Quia Legati extraordinaria eſt, temporaria, & fortuita poteſtas, dictum autem generale etiam hominis non refertur ad extraordinaria, ſed ad ordinaria. l. *Sito. §. medico. de ann. leg.* Igitur multò omnis dictum legis generalis, quæ multò minùs refertur & limitatur ad ea quæ rarò accidunt. l. *nam ad ea. de legib. l. ea, quæ rarò. de regul. iuris.* Philipp. Dec. conſ. 632 nu.
2 9. cum ſequent. Secundò probatur in eodem textu ibi, *niſi de illis facta collationes, &c.* Et ſic loquitur in rem & ſic indiſtinctè, ſive apud Legatum, ſive apud Ordinarium reſignatum ſit, ut ſupra eodem quæſtio. 3.
3 Tertiò ita quantum opus eſt, interpretatur obſervantia communis & praxis generalis: cui ſtandum, quandiu de errore non liquet l. *minimè. l. ſi de interpretatio-*
4 *ne. de legibus.* Quartò, quia certum eſt quod etiam in hoc articulo quo de agitur, non ſolùm Papa, ſed etiam Legatus (ut de facto obſervatur) conferre poſſunt cuivis, & prævenire Ordinarium, niſi rurſus conferat per obitum. Imò illis ceſſantibus ſi Ordinarius negligat conferre per obitum, devolutio fit ad ſuperiorem, qui poteſt cuivis idoneo conferre, non obſtante quacunque collatione à quacunque facta per dictam reſignationem, quæ cum inde ſecutis nulla eſt & reſoluta. Igitur idem Ordinarius per eandem regulam, & abolitionem prioris reſignationis cum inde ſecutis poterit per obitum non ſolùm denuò conferre, ſed etiam cuivis liberè conferre, element. 2. *de ſupplend. neglig. prælat.*

Solutio. 259. Ad allegata in contrarium ſupra num. 255. non obſtat primum per rationes decidendi nuper dictas. Non obſtat ſecundum, quia regula præcedens non loquitur nec congruit in Ordinario, ut ibi dictum eſt: prout verba hujus regulæ neceſſariò conveniunt & includunt Ordinarium. Non obſtat tertium, per l. *non omnium, de legibus. l. ſi verò. §. de viro,* in fine. *ſoluto matrimonio. l. ſi ſervum. §. prætor ait.* in verbo. *non dixit prætor. de acquiren. vel omitten. hæred.* c. penultimo. *ne ſede vacan.* Non obſtant quintum & ſextum, quia Epiſcopus ſcit ſe reſolubilem actum facere, & collatarius ſcire debet ſe collationem reſolubilem accipere. Non obſtant ultima, quia his regulis non agitur ut omnes abuſus tollantur. Ea ſic ſtat concluſio quòd hæc regula æquè & indirectè locum habet in Ordinario ut in Papa vel Legato.

260. Et eiſdem rationibus concluditur locum habere in quæſtione principali, ſuprà eodem numero 253. etiam ad commodum Epiſcopi, cui reſignatio etiam bulla Papæ vel Legati inſinuata fuit. Si enim ipſiuſmet Ordinarii admiſſio & collatio non impedit effectum hujus regulæ: quanto minus alia levior & remotior ſcientia vel approbatio reſignationis? quæ etiam non cenſetur approbari niſi qualis eſt, & in quantum de ſe ſtabilis eſt: non ad novum robur dandum: quod nec etiam Epiſcopus dare poſſet; ſed nec Legatus nec Papa quidem, ut ſupra eodem numero 3. Et ſic forma hujus regulæ ſervanda eſt non ad finem notificationis ipſi Ordinario vel alteri tantùm: ſed ut exeat in communem & publicam notitiam in loco, prout omnium tam expectantium quàm Ordinariorum, quàm impetrantium per obitum publicè ſciri intereſt. Et ſic patet ſolutio ad objecta ſupra eodem num. 193. num. 194. non ſolùm per locum generalem *ſi de quo minus videtur ineſſe, & ineſt.* authen. *multo magis. C. de ſacroſanct. Eccleſ.* ſed etiam in ſpecie.

Limitatio, §. *in hac.* 261. Et ad. §. *in hac.* in fin. nu. 253. Reſpondetur primò quòd hic ille notificator non certat de damno, ſed de lucro: quia non de quæſito, ſed quærendo. Patet, quia volebat jus commutabile facere incommutabile, hoc eſt, incommutabilitatem reſignationis acquirere. Sed eam non poterat acquirere illo modo: ſed certo modo ab hac regula præfixo quem neglexit: quare ſibi imputet. Secundò, quòd d. §. *in hac.* locum habet in eo demum qui dat occaſionem damni ſua culpa, ut patet per illum textum, & per l. *ſi putator.* eodem titulo immediatè ſequenti. ad leg. Aquil. Secus ſi ſine culpa, ut expreſsè tradunt Joan. Imol. Franc. Aret. l. 2. §. *item ſi in facto.* col. 2. *de verbo. obligationibus.* Sed Epiſcopus nullo modo fuit in culpa admittendo notificatorem & patiendo fieri inſtrumentum notificationis privatæ, & nihil eſt quod ei imputetur; ſed bene notificatori, qui debuit non privatam, ſed publicam facere notificationem ſecundum formam à lege ad hoc præfixam. Imò etiam ſi Epiſcopus expreſsè voluiſſet habere pro ritè publicato, & illum actum habere vim publicationis, non potuiſſet: quia non poteſt expreſsè huic regulæ derogare, nec futuram ſuam poteſtatem abdicare ſeu limitare, & multò minus tacitè. Imò hac arte non Epiſcopus (qui nihil agit) deciperet notificatorem: ſed notificator Epiſcopum deciperet: quia privaret eum poteſtate ordinaria conferendi, cum tamen Legatus & Papa liberè, & alii poſt devolutionem conferre poſſent per obitum.

262. Decimotertio quæro iterum notorium relevet ab onere publicandi? Reſpond. non, ut tenet Do. Gomeſ. hic quæſt. 9. & bene, quia ex quo reſignans perſeverat & moritur in poſſeſſione poſt hoc tempus, non ſufficit retrò, nec adhuc tempore obitus fuiſſe & eſſe notorium, defunctum reſignaſſe, imò nec in favorem talis reſignaſſe, imò nec collationem ſecutam fuiſſe, ex quo ſortita non ſunt effectum. Poteſt enim ſubeſſe ſimulatio, colluſio, revocatio, vel aliud vitium quod præſumi vel ſupplicari poteſt, ex quo reſignans per hoc tempus manet & moritur in poſſeſſione. Unde licet quoddam factum ſit notorium, non tamen qualitas facti: & ſic nihilominus ſervanda eſt forma hujus regu. facit gl. c. *concertationi.* in verbo *ſciverit.* & ibi Gemin. Philip. Franc. *de appellatio.* in 6. & alioquin fraudarentur Ordinarii & expectantes, & canones de vetita ſucceſſione, ut ſupra eod. nu. 2. cumſeq. quia prætextu notorii reſignatarius impunè poſſet indulgere reſignanti, ut quandiu viveret frueretur, & moriens certum delectum ſucceſſorem velut hæredem inſtitutum haberet. Non ergo ſufficit illa ſola notorietas, quæ fraudes non præcludit, ſed illis ſubſervire poteſt. Quæſt. 13.

263. Imò plus dico quòd etiam ſi cum dicta notorietate concurrat poſſeſſio reſignatarii in vita reſignantis, etiam infra hoc tempus vel etiam ſtatim ſumpta & continuata: ſi tamen occulta fuerit, puta etiam coram tribus vel quatuor teſtibus & notario ſumpta, etiam præſente reſignante & conſentiente, etiam recognoſcente, etiam (ut aſſolet) ab eo conducente: ſi tamen hæc non fuerint publica, nec abierint in publicam notitiam in loco beneficii, & reſignans in eodem manſerit putativus poſſeſſor, & in ea reputatione deceſſerit, locus eſt regulæ & vacat per ejus obitum etiam ſi non fuerit mortuus in quaſi poſſeſſione, nec in reputatione titularii, propter notorietatem dictæ reſignationis: quia ſatis eſt quòd deceſſit in poſſeſſione, & in reputatione poſſeſſoris in eo loco, & quòd non erat publicum ſucceſſorem adveniſſe, poſſeſſionémque effectualem remoto vel abeunte reſignante cœpiſſe, & quòd non apparet reſignatarium ſatisfeciſſe formæ hujus regulæ.

264. Et ita in ſimili conſuluit Domin. de ſancto Geminian. conſilio 75. ubi nominatim loquitur de eo qui periit ſe poni, & per executorem bullæ poſitus fuit in corporalem & realem poſſeſſionem per traditionem miſſalis & ornamentorum Eccleſiæ, in præſentia quatuor teſtium, & decidit non eſſe ſatisfactum publicationi in loco beneficii, ex quo publicatio non eſt facta in actibus, in quibus populus loci convenit. Idem in ſpecie prorſus ſimili conſuluit Panormitanus

Non valet publicatio facta tempore quo populus non convenit.

conſilio 99. lib. 1. ad hoc gloſ. ſingul. clementina prima. verbo *publicè*. & ibi Card. Floren. Panormitan. *de ſepul.* facit. glo. prag. tit. *de concub.* §. *publice.* verbo *ſententia.* & *de excommunicat. non vitan.* verbo *publica.* Barbat. in cap. *ſi quis contra. de foro competent.* ubi tenent non dici publicatum, niſi coram multitudine, vel quando tranſit in publicam ejus notitiam.

265. Et quod dixi de poſſeſſione corporali & reali debet intelligi de actu momentaneo, quod eſt potius Poſſeſſio juris. ſignum poſſeſſionis, quam poſſeſſio: pragmatici vocant poſſeſſionem juris, & ita loquuntur Geminia. & Panormi. idem de poſſeſſione etiam continua: ſed per actum civilem ſeu fictum reſignante ſemper incumbente poſſeſſioni, ut in l. *quamvis.* §. *ſi conductor. de acquir. vel amit. poſ. in l. ficus.* § *ſupervacuum. quib. modis pign. vel hypoth. ſolvitur.* quod ſufficit ad præſumptionem fraudis reſpectu tertii. Bart. conſ. 65. Imola conſ. 55 col. 1. Alex. conſ. 28. num. 10. ubi dixi lib. 5. Paul. Pariſ. lib. 1. conſ. 55. nu. 53.

265. Secùs ſi poſſeſſio non ſit momentanea, nec per actus civiles, ſed reales, & realiter & palàm continuatos, ita ut juris *poſſeſſio*, novique non ſolum titulari, ſed effectualis poſſeſſoris adventus abierit in publicam notitiam quia tunc poſſeſſio juris publica & publicè continuata, publicationi & formæ hujus regulæ æquipollet, imò præponderat, ut ſæpius judicavit Rot. & rectè, ut refert Dom Gomeſ. hic qu. 11. ubi tamen injuriam facit Geminiano, quem dicit contra il- Geminianus defenditur. lam deciſionem Rotæ conſuluiſſe 3. d. conſ. 75. & ejus conſilia reprobari ſolita. Et malè, quia etiam eadem via reprobandum eſſet conſilium Panor. 99. lib. 1. & tamen ambo loquuntur in poſſeſſione momentanea, vel ficta, nec publica, & interpretatione cujuſdam reg. Cancell. Eug. IV. Rota verò loquitur in poſſeſſione reali & effectuali publicéque continuata. Et ſic nullo modo contradicunt, quia caſus ſunt diverſi. Et adverte quòd tunc ceſſat hæc reg. non propter formam obſervatam per æquipollens: ſed propter aliam conditionem hujus reg. deficientem: quia ex hypotheſi reſignans non obiit in poſſeſſione.

267. Et ſic idem ſi poſſeſſio realis non ſit diu continuata, nec abierit quidem in notitiam populi & viciniæ loci: ſed reſignans ad adventum ſucceſſoris etiam diu poſt hoc tempus venientis de facto, loco poſſeſſionique cedens quia abierit, & ſi alibi paulò poſt mortuus fuerit tunc verum non eſt eum in poſſeſſione deceſſiſſe. Et ſic non eſt inquirendum nec de publicitate poſſeſſionis, nec de reliqua forma hujus reg. Et ita obtinui pro Joan. Maſierio, contra Petrum Bernardum ſuper canonicatu & præbenda Bellijoci Matiſconenſis diœceſis. Philippus Bernar. canonicatum bis reſignavit, primò in favorem dicti Joan. qui proviſus fuit Romæ viceſima quinta Junii anno ſeſquimilleſimo quadrageſimo tertio poſtea pœnitens, vel conſanguineorum (ut fit) precibus illectus revocavit, & reſignavit in favorem Petri nepotis ſui, qui eodem anno die ſeptima Septembris proviſus fuit Romæ, ſed revocatio priori mandati non fuit notificata niſi poſt collationem Joann. Petr. tamen prior habuit bullas, publicavit, fulminavit, & poſſeſsionem cœpit: ſed tamen reſignans remanſit ſemper in poſſeſsione ut priùs uſque ad annum ſequentem & menſem Auguſtum quo infirmitate correptus eſt. Tunc venit Joannes, & per magiſtrum chori in præſentia quatuor teſtium & notarii, facit ſe in poſſeſsionem canonicatus mitti, eadem die reſignans lecticam ingreſſus, migravit in aliud oppidum, ubi poſt quindecim dies deceſsit. Præſea Pariſienſis Academiæ conſervator, recredentiam, quam vocant, adjudicavit Petro, Joannes Senatum appellavit, ubi pro eo ſcripſi.

Areſtum. 268. Et obtinui per areſtum Calend. Februarii anno 1547. pronunciatum, quo fiduciaria poſſeſsio (ſententiam in hoc corrigendo) adjudicata fuit Joanni, & partes in principali remiſſæ coram Præſide, ſecluſis (velut recuſatis) illis qui ſententiam illam dederant. Plenum enim poſſeſſorium moratus eſt Petrus factis quibuſdam quæ non probavit. Ideo ſuccubuit in pleno quoque poſſeſſorio per aliam ſententiam Præſidis quæ areſtò pronunciato menſe Auguſti anno ſeſquimilleſimo quinquageſimo confirmata fuit. Ratio decidendi, quia reſignans veniente Areſtum. Joan. poſſeſ. realiter ceſſit nullo inquilino, nec alio nomine ſuo poſſeſſioni incumbente relicto, ad quam nunquam rediit. Et ſic cùm non ſit mortuus in poſſeſſione, ceſſat reg. & locus eſt juri communi quo Joan. vicit. Et ſic quamvis non deeſſent impetrantes per obitum, tamen non fuit curioſius inquirendum de publicatione Joannis, ex quò reſignans non erat mortuus in poſſeſſione.

269. Dicta verò revocatio duplici morbo laborabat, Primo quia re non integra notificata: Secundo quia notificatio non valebat. Licet enim Philippus revocaſſet coram notario, tamen per idem inſtrumentum non conſtituerat procuratores ad notificandum. Et ſic licet notificator haberet inſtrumentum revocationis præ manibus, tamen hoc non ſufficiebat ad probandum mandatum ad notificandum: detentio enim & exhibitio inſtrumentorum non plenè probat mandatum niſi aliis concurrentibus. ut in l. fi. C. *de pact. conven.* Lud. Rom. ſingu. 638. Felyn. in c. *coram. de offic. deleg.* maximè cum illa revocatio potuerit per importunitatem (de qua ſuſpecta erat) extorqueri.

270. Petrus autem produxit tranſſumptum parte Miſſa. vocata è regiſtris curiæ Romanæ de ſignatura Joannis, in qua erat ſcriptum. *miſſa decimatertia Octobris*, unde inferebat illam ſignaturam non fuiſſe admiſſam nec ſubſcriptam à Papa niſi menſe Octobris: & ſic poſt reſignationem Petri expeditam menſe præcedenti. Ego verò reſpondi ſcripturam illam *miſſa*, *&c.* primò eſſe privatam nulliúſque fidei. Secundo ex intervallo appoſitam, ut patet per præfatam datam bullarum Joannis, quibus potiùs ſtandum erat & quod ſtylus ſcriptulariorum Romanorum & Bulliſtarum non facit jus, ſed bullis ſtandum: & ita judicatum fuit, & benè: quamvis non benè conſtaret quòd Maſierius tempore publicationis ſuæ bullas ſuas haberet, & ſuſpicio eſſet quòd levatæ fuerint etiam poſt obitum reſignantis, videlicet tempore datæ dictæ clauſulæ *miſſa eſt*, *&c.* de qua nuper dixi.

271. Sed de hoc videlicet an bullæ levatæ ſint, parum curatur, modò de veritate conſtet, quia reg. 29. & reg. 53. ſimiles, per quas gratiæ & diſpenſationes & inde ſecuta bullis non confectis caſſantur, tanquam pecuniariæ apud nos ſpernuntur. Et ſemper vidi publicationes alias rite & publice factas, per hujus Senatus areſta recipi pro ſatisfactione hujus regulæ, nec vitiari ex eo quòd probaretur bullas ipſas poſtmodùm levatas fuiſſe. Quin ita etiam hodie obſervamus, etiam poſt regium edictum, quod poſt has regulas ſubjiciemus.

272. Ex prædictis deciditur quæſtio quam valdè controverſam vidi in hoc Pariſienſi Senatu, in prima claſſe inquiſitionum, anno ſeſquimilleſimo quadrageſimo ſecundo, menſe Januario. In Eccleſia Carnotenſi eſt præpoſitura Antuerpienſis ſpectans ad col- Antuerpia. lationem Epiſcopi, cujus tamen adminiſtratio eſt Antuerpiæ, nobiliſſimo emporio, fundata à Regibus Luſitanis qui ibi præfectum habent, & ibi ſita ſunt omnia bona reditus & juriſdictiones dictæ præpoſituræ, non autem Carnoti, ubi præpoſitus unum tantùm cereum ſingulis annis offerre debet. Dom. *de Serre* conſiliarius hujus curiæ Pariſienſis præpoſitus Antuerpienſis reſignaverat in favorem Titii, qui bullis non confectis nec poſſeſsione ſumpta, reſignavit in favorem Caij, qui poſſeſsionem capit Antuerpiæ, locat prædia colonis reditus recepit & apochas dat, ibique nomine ſuo juriſdictionem exerceri facit,

deinde poſt ſex menſes à prima teſignatione dictus conſiliarius moritur Pariſiis, per cujus obitum Epiſcopus Carnotenſis illicò dictam præpoſituram confert Seio, qui vult Caium extrudere per hanc reg. nec non Epiſcopus Seio adhærens & contendens ſe ſemper ignoraſſe dictas reſignationes, eas nunquam fuiſſe ſibi inſinuatas, nec ullo modo publicatas Carnoti, quodque nunquam fuit poſſeſſio petita à ſe, nec ab alio Carnoti, ubi etiam cereus fuit de more oblatus nomine primi reſignantis poſt dictam reſignationem. Quibus non obſtantibus à certis dictæ claſſis conſiliariis conſultus reſpondi Caium tuendum, quia primus reſignans non deceſſerat in poſſeſſione, ex quo eo vivo poſſeſſio realiter publicè & pacifice fuerat in loco beneficii apprehenſa, continuata, & exercita, per Caium: ſic primò ceſſat principalis conditio hujus reg. Secundò talis realis, effectualis, & publica poſſeſſio præſtat ſimplici publicationi quantumvis ſolenni, ut ſupra eod. num. 204. Tertiò cùm ea notoria eſſent in loco beneficii quantumvis remoto, non poteſt Epiſcopus juſtam ignorantiam cauſari, ſed ſibi imputare debet, id quod per ſe vel alium ſcire potuit, ut inquit text. in Cle. unica in fi. *de conceſſ. præb.*

Quæſt. 14.

273. Decimoquartò quæritur, Quid ſi reſignanti reſervati ſunt omnes fructus? Breviter hæc quæſtio quam Gomeſ. hic q. 11. per tres caſus diſcurrit, ſupervacua eſt per ea quæ novè diximus ſupra eo. qu. 1x cum duabus ſeq. Si enim currit tempus reg. mox ab admiſſa reſignatione non obſtante quovis impedimento vel juſta ignorantia reſignatarii, vel etiam ante collationem, quantò magis quando reſignatarius non habet aliud impedimentum quàm quòd parum vel nihil lucratetur, fructibus reſignanti ad vitam reſervatis? præſertim cum hujuſmodi reſignatio ſit odioſior & exorbitantior, & tantò magis ſi etiam omnes fructus & denominationem tituli reſervaverit: Ut per abuſum & vulnerationem canonum fit in terris Papæ, ut refert Gomeſ. reg. *de annal. poſſeſſ.* q. 60. Et ſic indubitanter locus erit reg. niſi quando beneficium non per reſignationem, retenta quavis penſione: ſed per reſervationem perſonalem, conſenſu titularii factam, non per ejus obitum vacaret, ſed in reſervatarium deſultaret. Ut contra Canones paſſim fit in terris Papæ, prout apud nos in officiis ad ſuperviventiam, quam vocant, conceſſis.

274. Cæterùm quicquid ſit in locis (quam Romanenſes vocant patriam obedientiæ) non toleratur in hoc regno, fructus omnes, ſed nec dimidiam vel authore Papa reſervari: ſed tertiam dumtaxat, ut Regiis conſtitutionibus, & ſummorum tribunalium areſtis cautum eſt, etiam ſi permutationis cauſa ad tenuitatem compermutantis ſupplendam id fiat. Non tamen ob id reſcinditur permutatio, vel reſignatio, ſed immoderata penſio ad congruum modum trientis ad minus, vel etiam ad minorem, ſi qualitas beneficii, putà parochialis exigat, etiam per poteſtatem ſæcularem reducitur, & meritò, cum Eccleſiæ, quàm privati, potior, cauſa ſit. Imò eſſet reditus Deò ſacriſque dicatos in alios uſus convertere, quod eſt illicitum c. *ſemel, de reg. juris, in 6. l. 1. de adminiſtra. rerum ad civit. perti.* cle. *quia contingit.* 10 prin. *de relig. domi.* per quæ jura junctis canonibus antiquis de reditibus Eccleſiæ dividendis in quatuor partes c. *vobis.* cum 8. c. ſeq. 12. q. 2. & conſtitutione Lud. 9. Franciæ Regis qui juſſit in tres partes dividi, unam prælato, alteram fabricæ, tertiam pauperibus, non toleratur in hoc regno penſionem excedere tertiam partem fructuum, ſed appellatur tanquam ab abuſu, & per arreſta ſummorum tribunalium abuſiva declaratur, in quantum tertiam partem excedit in qua diſtributiones quotidianæ non computantur, & meritò, quamvis aliàs tolerata fuerit in hoc Regno uſque ad dimidiam partem fructuum, nimis in hoc degenerando à ſeculo

Penſio non ⅓ excedat.

Lud. IX.

Caroli magni, ſed quo bes, aut ad minimum ſemis, pauperibus addicebatur, ut dixi in præfatione edicti Regii, num. 5.

Carolus Magnus.

275. Et ſic ruunt multæ ambitioſæ & iniquæ deciſiones novorum canoniſtarum præſertim dum dicunt debitori hujuſmodi penſionis denegari beneficium. c. *Odoardus. de ſolutio.* quos ſequitur Gomeſ. in regu. *de annal. poſſeſſ.* q. 54. & malè: tantum enim abeſt denegari, ut etiam ſi abundet: tamen ultra trientem dependere cogi non debeat. Quinetiam in terris Papa ubi præfatæ ſanctæ conſtitutiones ſileat nullo jure cavetur denegandum hoc caſu ſubſidium, d. c. *Odoardus.*

Contra Gomeſ.

276. Plus dico quòd clauſulæ illæ de reſolvenda reſignatione, & revertendo ad beneficium reſignatum ad non ſolutionem penſionis, nullæ ſunt & abuſivæ, quia ſunt ſpecies reſervationis ſive recurſus, per decreta conciliaria generaliter & indiſtinctè damnati. Nulli enim recurſus, nullæ reſervationes etiam conditionales fieri & admitti poſſunt niſi prout de jure communi, & in caſum quo & velut ab Ordinariis fieri poſſet, & in ſimplici & rotunda permutatione jure communi permiſſa, ut ſuprà eod. num. 134. Et quamvis in Papa vel Legato conniventer toleratum ſit, ut poſſit creare penſionem, etiamſi permutatio fiat perſonarum favore & affectu, quo caſu Ordinarius non poteſt, quamvis Ordinarius bene poſſet ſi permutationem faceret cauſa publicæ ipſius Eccleſiæ neceſſitatis vel utilitatis, eàque cognita: tamen illud quod conniventer admiſſum eſt in Papa vel Legato non debet trahi in conſequentiam, nec ad deterius extendi, videlicet ad clauſulas reſolutionis in defectum ſolutionis, quæ tanquam abuſivæ ſpernendæ ſunt, & ab earum executione, ſi fors contingeret, tanquam ab abuſu juſtè appellari poſſet: quod nota.

Clauſula quòd reſignatio reſolvatur non ſoluta penſione abuſiva eſt.

277. Et hic non inutile et excurrendo, notandum quòd penſio non poteſt conſtitui etiam per Papam & conſenſu prælati ad commodum ejus qui nullum habet nec prætendit jus in beneficio. Non eſt verum quòd Papa ſit dominus beneficiorum, quicquid garriant canoniſtæ, præcipuè Felyn. c. *ad aud. ennam.* 2. col. 2. *de reſcript.* Philip. Dec. conſ. 141. Hiero. Gygas in tract. penſio. qu. 1. nu. 4. & qu. 6. & qu. 10. nec in hoc Regno toleratur, ſed appellaretur tanquam ab abuſu, & abuſivum declararetur, non obſtante quacunque poſſeſſione. ut ſæpe judicari vidi in hoc Senatu, & in Senatu Rothomagenſi, anno ſeſquimilleſimo viceſimo primo. Debet ergo conſtitui vel cauſa concordiæ cum cauſæ cognitione per Ordinarium, ut in c. *niſi eſſent viri provid. de præbend.* vel per Papam ad commodum & vitam, verum vel probabile jus & titulum reſignantis tantum. Non enim poteſt Papa facere quòd tranſeat ad hæredem, vel alium ſucceſſorem reſignantis, etiam conſenſu reſignatarii: ſed tanquam ab abuſu appellaretur: & meritò, ne beneficia fiant cenſualia, vel ſectionem patiantur, contra conciliares canones, *unico. ut Eccl. benefic. ſine ulla diminut. confer.* c. *majoribus. de præbend.* Tum ne reditus Eccleſiarum in alios uſus transferantur.

Papa non eſt dominus beneficiorum.

Areſta.

278. Quòd autem canoniſtæ nugantur penſionem non in quota, ſed in quantitate conſtitui debere, ne obſtent d. jura conciliaria, nimis frivolum & ineptum eſt: quia non minùs ſecantur vel minuuntur per quantitatem, quàm per quotam, & lex eſſet impoſita verbis, & fraus, imò contortio manifeſta d. canonum. Ideò de eorum diſtinctione ſophiſticè inventa ad inſerviendum affectibus fraudatorum d. canonum non curamus, ſed effectum inſpicimus.

279. Adhuc ſi ad commodum reſignantis conſtituitur penſio, non valet ut ſubreptitia, ſi prior inetat penſio, de qua non ſit facta mentio in bulla, etiamſi utraque non excedat tertiam: niſi prior jam nulla vel finita eſſet. Hieron. Gygas in tract. *penſio.* q. 29.

Nicol.

Nicol. Boe. deciſ. Burdegal. 162.

280. Et licèt aliàs in creatione hujuſmodi perſonalis, & temporariæ penſionis non requiratur conſenſus patroni. Hier. Gygas tract. *penſio*. qu. 23. tamen aliud eſt in beneficiis ſpectantibus ad nominationem Regis: quia abuſiva eſt penſio ſine conſenſu Regis expreſſo creata: & ab executione poſſunt tam reſignatarius ipſe, nedum ſucceſſor, quàm generalis procurator Regis appellare tanquam ab abuſu. Et ita notoriè practicatur in magno Regis conſilio.

Conſenſus Regis.

281. His ſcriptis, de duabus quæſtionibus conſultus fui, quarum ut quotidianarum deciſionem breviter ſubjiciam. Prior in ſpecie hujuſmodi: Quidam jure devoluto impetravit beneficium veri, indubitati, pacifici poſſeſſoris, cui litem poſſeſſoriam ſtrinxit, quam tranſactione finierunt, penſione creata devolutario prætenſum jus cedenti vel reſignanti. Mortuo poſſeſſore, ſucceſſor penſionem denegat. Reſpon. quòd bene: & quòd tanquam ab abuſu præfatum Senatum appellare poteſt, tam homologatione tranſactionis, quàm creatione penſionis à Papa factæ: quia eo ipſo quòd conſtat poſſeſſorem illum fuiſſe verum titularium, & ultra triennium pacificum, & quòd non apparet ullam fuiſſe cauſam devolutionis, vel novæ vacationis, ſequitur devolutum illud nullum fuiſſe, imò abuſivum contra decretum *de pacificis*. Cum ergo liquidum eſſet devolutarium nullum jus habere, tranſigi non potuit: ſed tranſactio nulla fuit, l. 1. *de tranſact.* & conſequenter nec penſio creari potuit. Non enim ſufficit quævis lis, ſed requiritur ſeria & non ficta, & ex probabili dubio & titulo colorato, alioquin cum lites fingi poſſint, & poſſeſſu beneficia paſſim cenſualia fieri colluſoribus: quod tam nullum eſt quam prohibitum, l. *cum lis. ſed cum lis.* ibi, *fingi enim lites poterunt ut &c. de tranſact.* & eſt caſus rotundus in *c. audivimus. de colluſ. detegen.*

Mortuo penſionis creatore non vacat.

282. Poſterior quæſtio hæc eſt, duo titularii & pacifici poſſeſſores permutaverunt invicem beneficia, non tamen ſimpliciter, ſed utroque penſionem ſuper reſignato beneficio retinente, quo negotio à Papa homologato & executo, alter præmoritur ſucceſſor pro continuanda penſione impetitus me conſuluit: Plures enim togati noſtri ordinis alii ambigebant: alii cenſebant ſtandum concordato facto, cum uterque verus titularius fuiſſet, & uterque ſimpliciter ſeorſum ſic reſignare poterat: ergo ambo mutuo vel invicem, & ſicut diverſis temporibus poterant alter alteri ſic reſignare: ergo potuerunt ſimul & eodem tempore, ut valeat argumentum de ſimplicibus ad mixtum, ubi non apparet prohibitio nec diverſa ratio. Alii rudiores (quæ maxima turba eſt quæſtum tantùm ſpectantium) dicebant ſe non invenire caſum in jure vel concordatis prohibitum, nec per aliquod arreſtum: ergo &c. Præterea & fortiùs concordatum individuum eſt, nec pro parte ſolvi poteſt, cum etiam ſit factum ſub clauſulis, *nec alias, nec aliter, &c.* ſed non poteſt penſio negari niſi ſoluto concordato, quo ſoluto, conſultor ille etiam beneficio impetrato prorſus excluderetur: impetravit enim beneficium permutatum defuncto quod non ſpectabat ad eum niſi virtute dicti concordati: nec vacavit per ejus obitum niſi mediante & ſtante dicto concordato. Et ſic neceſſarium videtur illi ſilendum eſſe, & penſionem continuandam ad vitam ſuperſtitis: licèt penſio creata defuncto, ejus morte reſoluta ſit.

283. Quibus non obſtantibus, reſpondeo penſionem nullam & abuſivam eſſe. hac enim via admiſſa, omnia beneficia paſſim cenſualia fierent, contra veteres ſectiones beneficiorum, d. c. *majoribus*, & c. unico. *ut Eccleſia. benefi. ſine ulla diminut. confer.* Et fraudarentur decreta reſervationum prohibitarum: ſic enim fieret ut ſuperſtes ſemper frueretur uno ſolido beneficio, & penſione ſuper altero: & ſic quandiu colluſores viverent, penſiones compenſarent, ſecuri poſt obitum. Et ſic quivis habens beneficium poſſet cui vellet poſt obitum penſionem hac arte creare, vel etiam occultè pretio adpretiato vendere cuicunque vellet, cum propter multitudinem beneficiorum liceat à ſodali vile beneficium velut commodato ad tempus accipere, & eidem poſtmodum reſignare. Quid enim vetat negotio perfecto, alterum penſioni ſuæ renuntiare, ut liberum beneficium commodatori reſtitui poſſit, integra relicta penſione qua de negotiabatur?

284. Quanquam enim beneficium tenuiſſimum cum pinguiſſimo permutari poſſit, tamen de jure ſimpliciter fieri debet, nec habenda ratio quòd alterius reditus ſupervaleant: ut not. in c. pen. *de rerum permut.* niſi quando jure proprietatis permutantur, ut in c. *ad quæſtiones*. eo. tit. Quòd autem aliter hactenus practicari cœptum eſt à curia Romana, id uno duntaxat caſu admiſſum & toleratum fuit; videlicet quando alterum beneficium inæquale erat penſione conſtituta cedenti beneficium pinguius duntaxat, & adhuc cum hoc ſit exorbitans à jure communi, & diſpenſatoriè tantùm admiſſum, non debet in conſequentiam trahi, & ſic non poteſt extendi ad hunc caſum, quo non propter inæqualitatem beneficiorum nec alteri tantum inæqualitatem patienti unica penſio creatur: ſed uterque ſibi paciſcitur & retinet penſionem: ita quòd non agitur de recompenſatione damnum patientis, ſed de nova ſpecie negotiationis, qua id efficitur, ut quicunque ſuperſtes erit, is de integro, libero, & non diminuto beneficio, & de penſione ſuper altero, videlicet præmorientis beneficio ſecurus ſit: quæ eſt ſpecies reſervationis, καὶ τῶν καπηλικῶν odioſæ & per decreta conciliaria reprobatæ.

285. Igitur iſte ſucceſſor rectè tanquam ab abuſu appellare poteſt ab executione d. concordati & homologationis Papalis in quantum dictam penſionem & novum hoc genus negotiationis concernit duntaxat. Nec eſt novum, imò ut nuper num. 274. dixi jam uſitatum, ut in iſtis abuſionibus ſepararetur utile ab inutili, quando inutile non concernit ſubſtantiam tituli, ſed aliquid extrinſecum, putà creationem penſionis ut hîc. Et ſic eodem medio omnia quæ in contrarium quantumvis acriter urgere videbantur, diluta ſunt.

Utile ab inutili.

286. Et hæc de penſione conſtituta ratione tituli & reſignationis ipſius beneficii; ſecus de penſione conſtituta ratione proprietatis bonorum vel jurium beneficii. Ut ſi Eccleſia acquirat ab alia, cui in ſupplementum penſionem conſtituit. Hæc enim non eſt penſio perſonalis & temporaria ratione tituli perſonalis reſignati, de qua tantùm loquimur: ſed eſt reditus realis & perpetuus, proprietatem ipſam & perpetuam utilitatem vel ſervitutem prædiorum Eccleſiæ reſpiciens: de qua judicandum eſt ſicut de prædio vel jure prædiali. Unde multùm erravit in facto Lud. Rom. conſ. 369. ubi defendit appellationem ad concilium Baſilienſe interjectam per Abbatem & Monaſterium ſancti Antonii Viennenſis à creatione penſionis mille quingentorum florenorum facta per Bonif. VIII. ſuper Abbatia & Monaſterio d. ſancti Antonii appellantibus, ad commodum Abbatis & Monaſterii Montis Majoris propè Arelatem, & diſputat ſicut de penſionatione tituli beneficii creata: ſed longè alia res erat.

Error Romani.

287. Quia tempore Bonifac. VIII. & retrò, Monaſterium ſancti Antonii non erat Monaſterium nec Abbatia: ſed erat & ſemper ab origine fuerat ſimplex Prioratus ordinis ſancti Benedicti, membrum ſubjectum & dependens à dicto Monaſterio ſancti Petri Montis Majoris, ordinis ſancti Benedicti extra muros civitatis Arelatenſis ſiti. Bonifac. autem VIII. (non obſtante fundatione regia & confirmatione Virgilii Papæ necnon decreto Gregorii Magni, (de quo in c. *cum piè.* 25. quæſt. 2.) & ordinem & ſubjectionem & dependentiam ejuſmodi ſuppreſſit. & d. prioratum erexit in Abbatiam & Monaſterium ordinis ſancti Auguſtini: & ſic erectum fecit eſſe caput omnium domo-

S. Ant. Viennenſis.

Papa mutat quadrata rotundis.

rum & commendariarum ſancti Antonii per univerſum orbem ſitarum, quas ſubjecit & dependere juſſit ab Abbatia & Monaſterin noviter à ſe creato ſub denominatione ſancti Antonii Viennenſis. Et in compenſationem damni illati Monaſterio Montis Majoris, juſſit novum Abbatem & conventum ſancti Antonii ſolvere annuatim mille quingentos florenos reditus, veteri dominn Monaſterin Montis Majoris, ut per bullam Bonif. VIII. vidi. Et ſic non erat penſio perſonalis, ſed reditus prædialis, pro cujus ſolutione multæ ſubinde lites oriebantur, ut in d. conſ. Ludov. Roman. tandem circiter poſt ducentos annos Innoc. VIII. ad preces Caroli VIII. Franciæ Regis & implendum quoddam votum Lud. XI. patris ejus (ut vidi in bullis Inn. VIII. ſub data anni milleſimi quadringenteſimi octogeſimi, quarto Nonas Julii ann. 6. tam Monaſterium ipſum & Abbatiam Montis Majoris, quàm ordinem ſuppreſſit, mutavit, & transformavit, in ſimplicem præceptoriam ordinis ſancti Auguſtini, quam ſubjectam eſſe voluit, membrumque dependens à d. Monaſterio ſancti Antonii: & ſic reditum illum & lites omnes inde dependentes extinxit: non tamen ſine ingentibus pecuniis: ſuper quarum reſiduo lis adhuc hoc menſe Maio 1551. pendet in magno Regis conſilio.

288. Nonne vides affectatam perpetuitatem hujuſmodi fundationum etiam regalium irritam & evanidam eſſe? Childebertus enim Francorum Rex Monaſterium illud Montis Majoris in perpetuum (ut putabat) fundaverat intra muros civitatis Arelatenſis & à Virgilio Papa confirmari fecerat, deinde ruſſus Greg. magnus Papa cum inviolabili (ut putabat) decreto confirmaverat, & ruſſus Epiſcopum Arelatenſem de hoc certificaverat, ut patet in libro 7. epiſtolarum Greg. epiſtola ſeu c. 115. unde deſumptum eſt illud c. *cum pie.* 25. q. 2. truncatum tamen per Gratianum, quia ibi pro quiete religioſæ converſationis, debebat eſſe pro quiete monachorum religioſæque converſationis. Sed quod deterius eſt ad fin. d. c. addita eſt falſa clauſula, hujuſmodi videlicet, niſi fortè ubi major eſt authoritas, quæ nullo modo eſt in textu vel regiſtro Gregorii: nec puto hanc falſitatem factam per Gratianum: ſed hanc falſam clauſulam primùm tempore Bonifac. additam margini libri per commendatarios ſancti Antonii, deinde in text. ipſum deſultaſſe, ut ibi admonui in annotatio. ſuper text. Dum autem dicta urbs diruta reficitur, remanſit illud monaſterium extra muros, ſcilicet novos. Deinde Bonif. VIII. membra ſeparavit & noviſſime Innocentius octavus. in totum ſuppreſſit, nihilque ſtabile in hujuſmodi decretis Regum & Paparum quantumvis religionis prætextus obtendatur.

289. Cæterùm (ad penſiones redeundo) ſive ſit reditus prædialis, ſive penſio perſonalis (ex quo ſuper fructibus conſtituta eſt) non ſolùm ſi per modum quotæ, ſed etiam ſi per modum quantitatis uniformis conſtituta ſit, contribuere debent in decimis ſuper beneficiis vel Eccleſiis regni impoſitis: & de prædiali quidem reditu non eſt dubium. Sed quòd idem ſit de eo cui debetur penſio perſonalis, vidi in publicis cauſarum actionibus hujus Senatus ex tempore judicari die Martis nona Januarii, anno ſeſquimilleſimo triceſimo primo. Et ruſſus per aliud areſtum inquiſitionum latum inter Joan. *Maier*, & Joan. *Griffet* pronuntiatum in vigilia Nativitatis dominicæ, anno ſeſquimilleſimo triceſimo ſecundo. Et ita etiam ſentit Philippus Decius in l. pen. num. 4. ubi tetigi. C. *de colla.* & expreſsè conſ. 156. ubi in annotat. dixi. Matthæus Afflict. deciſ. Neapolit. 252. Hieron. Gygas in tractatu *de penſio.* qu. 26. qu. 28. num. 19. & qu. 59.

Areſta.

Hypotheſis. Fructus futuri cedi non poſſunt.

290. Hic commodum occurrit qu. de qua heri conſultus fui. Nepos reſignatione patrui canonicus factus anno 1545. per contractum ſub ſigillo capituli Carnoten. dedit & ceſſit patruo omnes fructus debitos & quæſitos, & futuros quærendos, vel quos acquiret ratione præbendæ ſuæ, ſive groſſos, ut vocant, ſive diſtributiones ad vitam patrui, qui apochas nomine nepotis dabit, in remunerationem gratorum officiorum receptorum à patruo, & quæ ab eodem ſe recepturum ſperat, & quia ita ſibi placet ſub juramento, promiſſione evictionis, & hypotheca omnium bonorum, & aliis clauſulis latiſſimis. An valeat contractus? Et ſupponitur nepotem fuiſſe tunc majorem viginti-quinque annis, aliàs non dubitaretur de nullitate. Breviter reſpon. contractum nullum eſſe multipliciter: Primò, quia in fraudem decreti, *ut Eccleſiaſtica
beneficia ſine ulla diminutione conferantur*, & con- 1
cilii, de quo in c. *majoribus. de præbendis.* Secundò, in 2
fraudem decreti *de reſervationibus ſublatis.* Ter- 3
tiò, in fraudem conſtitutionum & Senatuſconſultorum, quibus cautum eſt ne penſio tertiam excedat.
Quartò, in fraudem jurium, quæ vetant reditus Ec- 4
cleſiaſticos converti in alium uſum. Quintò, in frau- 5
dem ſimoniæ vetitæ. Poſtquam enim de jure reſpondi, dixit conſultor quòd omino ita convenerat, & hoc pacto fuiſſe reſignatum: ſed quod non audent id revelare, nec re detecta beneficium cedat in prædam alterius impetrantis per viam à me in praxim adductam, ut dixi ſupra eod. num. 31. Sed hoc omiſſo, etiam ſi conſtet nihil priùs actum eſſe, tamen ſatis eſt quòd hujuſmodi contractus in conſequentiam frequentem, & ordinariam ſimoniacæ nequitiæ, & aliorum abuſuum trahi poteſt. Sextò, in fraudem ſuperioris, qui ſolus diſpenſare poteſt de reſignatione in favorem & retenta penſione. Non enim poteſt Legatus etiam de latere admittere in favorem, niſi nominatim habeat in mandatis: & ſi habeat, non poteſt admittere retenta penſione vel alio jure, niſi id etiam in mandatis habeat.

291. Sed ſi hujuſmodi contractus admittatur, reſignans qui vult omnia prædicta etiam ſine ſuperioria authoritate fraudare, penes ſe ſervabit titulos reſignationis nec tradet reſignatario, nec eum in poſſeſſionem mitti ſinet, niſi hujuſmodi contractum faciat: & ſic etiam ſuperiore inconſulto, habebit plus quam penſionem, nempe omnes fructus: nec arguetur de ſimonia, utpote contractu poſtea ſecuto, & tamen reditus non cedent miniſtro cui deſtinati ſunt, ſed extraneo, nec pro triente, ſed in totum. Et recidit in idem ac ſi reſignante beneficium, ſive omnes fructus, ſive onera retinente, titulus reſervatus eſſet reſignatario. Et hæc omnia ſola privata negotiatione. Cum igitur nec Papa quidem authore hæc fieri poſſent, multò minus privata pactione. Non ſolùm enim beneficia Eccleſiaſtica, ſed & reditus eis deputati, publici juris ſunt. l. 1. §. *publicum ius in ſacris. de iuſt. & iure.* & dixi ſup. eod. num. 91. Quod igitur publicum, imò ſacrum eſt, quomodo quis ſuum privata pactione facere queat? Præterea videtur remiſſio futurorum alimentorum quæ non valet, l. *de alimentis. C. de tranſ.* imò etiam authore Prætore non valuiſſet, cùm nulla juſta & ſufficiens cauſa ſubeſſe poſſet per prædicta, *l. cum hi. §. vbi igitur. §. ſi prætor aditus. de tranſact.* facit quod hi reditus ut plurimùm ex fundationibus defunctorum obventi, videntur ex ultimis voluntatibus proceſſiſſe: qui eſt caſus d. l. *cum hi.*

Beneficia & eorum reditus publici juris ſunt.

292. Prætereà hæc forma contractus pertinet ad exemplum, ne tot abuſionibus via aperiatur, quibus omnino præcludendum eſt. Tum contractus etiam aliàs licitus, ſi tamen in captionem & occaſionem abutendi vergat prohibendus eſt, ut tradit Jo. Gerſon. in tract. de contract. conſidera. 10. & eſt text. in d. l. *cum hi. in princ.* Quantò magis hîc ubi vergit contra tot illicita. & jam prohibita, ut non ſit expectandum à ſuperiore vel nova lege prohiberi, l. *illicitas.* in princ. *de off. præſid.* etiam ſi talis contractus non ſit factus in favorem ejus qui reſignavit, ſed cujuſvis extranei: & ſic dictus contractus nullus, imò talis poteſt declarari etiam per judices Regios, per prædicta:

Contractus de ſe liciti, ob abuſum prohibentur.

nec opus eſt reſtitutione in integrum, ut quidam cenſebat: & ſi opus eſſet, illam judex ordinarius concedere poteſt, ut eſt tex. in c. pen. *de integr. Reſtit.* Quod enim formulanii quidam pragmatici putant, in Eccleſiaſticis reſtitutionem in integrum reſcripto Papæ petendam eſſe, ſicut & à Rege in ſæcularibus in hoc Regno, erroneum ougameotum eſt, ab imperitia

Reſervatio omnium fructuum abuſiva eſt. formulariorum, qui jura etiam vulgaria ignoraot. Prædictis adde, quòd reſignatio, facta ſub retentione omnium fructuum, in tantum eſt abuſiva, quòd etiamſi reſignans, moritur io poſſeſſione infra ſemeſtre admiſſionis, adhuc vacat per obitum: quia licet ceſſet hæc regula, & ſic non ſit nulla ex poſt facto per reſolotionem hojus regulæ; tameo eſt oulla ab initio, utpote abuſiva, eſt enim idem, ac ſi quis donaret retento uſufructu: ut fit in rebus prophanis: vel ac ſi quis talem hæredem inſtitueret in beneficio, quo quandiu vivit, iotegrè frui vult. & ſic eſt in fraudem decreti, *de reſervatio. ſubla.* & antiquorum canonum, *de vetita ſucceſſione.*

293. Et ita fuit judicatum per areſtum in hoc noſtro Senatu pronuntiatum die quinta Martii, anno

Areſtum. ſeſquimilleſimo duodecimo, inter Vincentium *Flament*, actorem in poſſeſſorio, & Bartholomæum *Maguyn* reum, ſuper cura Amigniaci Matiſconenſis diœceſis, de qua actor, anno ſeſquimilleſimo primo proviſus fuerat per Papam, ad reſignationem Nicolai de Ulmo, ultimi pacifici poſſeſſoris, & anno ſeſquimilleſimo ſecundo poſſeſſionem cœperat, & ſolenniter publicaverat, & inſuper Epiſcopo, collatori ordinario, & decano, & capitulo patronis inſinuaverat, deinde per duos annos & ſemis, pacificè (ut prætendebat) poſſederat. Poſtea, anno ſeſquimilleſimo quinto per obitum reſignantis, qui omnes fructus ad vitam per manus ſuas retinuerat, reus per Ordinarium proviſus, coram ballivo Matiſconenſi recredentiam amiſit, & appellavit Senatum: ubi, annullato dicto judicio recredentiam obtinuit: non obſtante titulo, & ejus publicatione, & prætenſa poſſeſſione actoris, ferè triennali, tanquam incolorata: ex eo ſolo, quòd reſignans omnes fructus per manus ſuas percipiendos retinuerat, & ſic erat in effectu reſervatio ſpecialis, per ſacra concilia & pragmaticam reprobata, nec fuit alia ratio, ut patet per tenorem areſti, cujus exemplar habeo.

294. Ex ejus oarratis apparèt quòd dictus Nicolaus reſignaverat io favorem actoris com retentione omnium & ſingulorum dictæ parochialis Eccleſiæ fructuum, per manus ejuſdem Nicolai quoad viveret percipiendorum, & non aliàs, nec aliter, nec alio modo. & ita etiam contigit dictum Nicolaum per manus ſuas quandiu vixit percipere, & ſic vulgò reputabatur parochus: ideo per ejus obitum rectè impetratum fuit, & actor ounquam habuerat veram & effectualem poſſeſſionem, & inſuper non niſi titulum vitioſum & reprobum non obſtante diſpenſatione & derogatione Papæ. Amplia, etiam ſi Papa non admittat ita ſimpliciter: ſed moderet proviſionem ad groſſos fructus, qui medietatem noo excedant: vel aliter, ut vidi, quia deterius eſt: quoniam mandatum ad reſignandum erat limitatum, retinendo omnes fructus: & non aliàs. & ſic nihil eſt factum. Sublimita, ſi reſignans, adhuc ſuperſtes, cooſentiat moderationi penſionis, & ratam habeat reſignatiooem, taliter admiſſam.

295. Circa hæc occurrit quæſt. de qua nuper conſultus fui: Duo litigant de cura valoris quadraginta librarum annuarum, faciunt concordatum à Papa homologatum quòd alter reſignat alteri jus ſuum retenta penſione triginta librarum, & inſuper tenebitur reſignatarius intra tres annos reſignanti dare ſeu provideri facere de beneficio paris valoris triginta librarum in una ex tribus proximis diœceſibus, aliàs reſignans redibit ad ſuum beneficium. Poſtquam juxta hoc concordatum reſignatarius poſſedit, reſignat Titio, qui qoinque annis poſſedit nulla penſione ſoluta. Quare prior ille reſignans ſcholaris Pariſienſis coram præſide conſervatore privilegiorum regiorum academiæ vocat in jus Titium ad finem ſolutionis penſionis trium annorum. Titius declinat petens remitti ad forum Eccleſiaſticum. Reſpond. remittendum ad conſervatorem Eccleſiaſticum, etiam ſi actor concluderet ad continuationem penſionis. Idem ſi concluderet ad reſtitutionem beneficii, quia non agit poſſeſſoriè: nec hæc inſtantia dependet ab aliqua alia poſſeſſoria inſtantia coram eodem ſeculari judice pendente. ſecus ſi actor concluderet ut fructus dicti beneficii declararentur hypothecari ſolutioni reliquorum & continuationi dictæ penſionis. Sed in quocunque foro petat actor ſive principaliter ſive incidenter beneficium ſibi reſtitui, poteſt reus tanquam ab abuſu ſupremam parlamenti curiam appellare à clauſula recurſus dicti concordati, quia hujuſmodi recurſus non toleratur in hoc regno, niſi in vera permutatione, nec prædictis obſtat quòd reſignans titulum non amiſit, & primus reſignatarius nihil acquiſivit è concordato abuſivo, inque clauſula nec aliàs nec aliter, &c. per not. in c. *ſuper hoc. extra, de renunciat.* quia à dicta clauſula receſſum eſt dimittendo realiter beneficium per ea quæ dixi ſuper regul. *de infirmis reſignant.* num. 14. in fin.

296. Decimo quintò quæro, an ſit locus huic regulæ Papa tempore medio moriente? Gomeſ. hic quæſt. Quæſt. 15.
6. latè hinc inde diſputat, & decidit quod non: quia morte Papæ expiravit hæc regula, & ſic illius vinculum, diſpoſitio & pœna. Et quamvis novus Papa vivo reſignante creatus eandem regulam ſtatuat: tamen nova eſt regula, & ſi etiam per aliud integrum ſemeſtre vel alium menſem superveniat reſignans, & in poſſeſſione decedat, etiam ſi decem vel viginti annis ſupervixiſſet, vacaret per reſignationem, & non per obitum, ceſſante tam priore reg. utpote revocata, quàm poſteriore vel poſterioribus novorum ſubinde pontificum regulis? Quippe quæ ut novæ & ſupervenientes leges, ad præteritas reſignationes trahi non poſſint, c. ult. *de conſtitut.* & hac præcipuè ratione Joannes Baptiſta de ſancto Sever. conſuluit effectum regul. *de anna. poſſeſſ.* abolitum eſſe interveniente morte Papæ, ut refert Gom. in reg. *de anna. poſſeſſ.* qu. 59. Ubi tamen contrarium tenet: & bene, quamvis per aliam à noſtra rationem. Sed certè Gom. hic in qu. noſtra vacillat, & ſatis apertè oſtendit ſeſe aliud ſentire, ſed tranſverſum agi propter plura Rotæ judicia, in favorem reſignatariorum lata. Nos autem dicimus quòd hæ regulæ quas tractamus, tanquam boni publici cauſa latæ, & in uſum receptæ, & ſic vim juris communis nactæ, nullo modo morte, ceſſione, diſpoſitione, vel mutatione Paparum ceſſant. Et ita in hoc regno practicamus, ut in ſimili de reg. præced. ubi dixi amplia. 28. num. 334.

297. Decimo ſextò quæro, an hæc regula locum Quæſt. 16.
habeat in beneficiis commendatis? Breviter reſpondeo ſic, ſcilicet in perpetuis, ut dixi in reg. præceden. amplia. 13. num. 306. & tenet Gomeſ. hic quæſt. 4. in d. reg. *de infirmis.* quæſt. 17. & in regul. *de trienna. poſſeſſ.* quæſt. 5. col. pen. Idem dico in temporalibus, quando fiunt favore perſonæ cui perpetuò conceditur, & propter temporariam incapacitatem tantiſper commendatur, ut novè dixi in rego. præceden. num. 307. in fi. & generaliter dico nullam eſſe differentiam inter hujuſmodi commendam, quæ favore & in gratiam perſonæ, ſive in perpetuum, ſive ad tempus fit

Collatio diſpenſatoria. & inter titulum, niſi prout inter collationem diſpenſatoriam, & collationem ſecundùm jus commune, & omnes gloſ. & doctores hactenus ſuper hoc ambigentes & convertentes æquivocatione verbi, ex ignorantia hiſtoriæ paralogiſati ſunt. Utque

radicitus rerum cauſas eruendo habeas.

Commenda depoſitum eſt.

298. * Commenda ab origine ſua tam ex etymo & propria ſignificatione, quàm ex communi uſu loquendi & practicandi veteris Eccleſiæ, nihil aliud erat quàm depoſitum temporaneum, & ad nutum revocabile, quod verbum ſonat. l. *commendare. de verb. ſignif. l. Lucius. de poſ.* Depoſitum inquam utilitatis Eccleſiæ cauſa factum, donec de miniſtro vel Epiſcopo legitimè proviſum eſſet & manus impoſita diligenti & ſyncera cognitione habita, juxta præceptum apoſtolicum. 1. Timoth. 5. d. Et ita loquitur & intelligitur ca. *qui plures* 21. quæſt. 1. quia Leo IV. ex cujus ſcriptis, Gratia. detruncatam clauſulam ibi tranſcribit, non loquitur in favorem perſonarum, nec per modum indulgentiæ, ut liceat retinere duas epiſcopas vel parochas, alteram titulatam, alteram commendatam, ut ſibi falsò poſt plura ſæcula ſubſecuti ambitioſuli blandiuntur: in quem errorem vulgo doctores eorum, videlicet canoniſtæ, pedibus ierunt.

Leo IV.

299. Sed diſtinguenda ſunt tempora, juxta gloſ. in l. *apud antiquos.* in verb. *omnib. C. de furtis.* adhuc enim tempore Leonis IV. qui temporibus Lotharii hujus nominis primi & Franci Imperatoris, Caroli Magni nepotis, ſedit: ut ſcripſi in conſuetud. Pariſienſ. tit. 1. in Rubr. num. 22. vigebat quædam ſeveritas diſciplinæ Eccleſiaſticæ, & quædam ſeptimæ ſynodi decreta tunc adhuc recentis, quibus apertis verbi Dei teſtimoniis (quantùm ad hoc) definitum eſt, illicitæ negotiationis turpiſque lucri & proprii commodi genus eſſe, in duabus Eccleſiis aliquem conſcribi clericum, & ab Eccleſiæ conſuetudine penitus alienum. cap. 1. & cap. 2. 21. quæſt. 1. ubi text. non dicit *de*, ſed *in* Eccleſiis.

Contra Gratian.

300. Et ſic etiam de ſimplicibus beneficiis loquitur, quamvis Gratian. ibi gliſcenti jam ſæculi ſui corruptioni ſeſe accommodans textus illos à ſe truncatos, ſuis adhuc interjectitiis modificationibus elevet. ſed rerum ſeriem & hiſtoriam inſpicienti liquet, promiſcuas has commendas, quæ noviſſimis his ſæculis frequentantur, & partim etiam in truncatis centonibus Gratian. junctis ejuſdem gloſ. fundantur, fuiſſe illicitas & pro turpi negotiatione habitas tempore illius ſeptimæ ſynodi, & adhuc tempore Leonis IV. & aliorum, quorum ſcripta Gratian. truncatim ad ſcopum ſuum conſarcinat. Poſterioribus ergo ſæculis ſub nomine commendæ palàm irrepſit duplicitas imò multiplicitas incompatibilium, frauſque ſub æquivoco verbi fieri cœpit canonibus.

301. Sed ut locatio & venditio talis eſt, etiam ſi donatio vocetur, vel alterius contractus titulus prætexatur. l. *ſi ano.* in princ. *locati. l. inſulam de praſcripi. verbis.* Ita commenda in gratiam vel favorem perſonæ facta, non eſt commenda illa de qua loquuntur canones, ſed ejus venenum, & figmentum diametraliter oppoſitum, nempe collatio diſpenſatoria. Cum enim datur ut ſit perpetua, & cum plena diſpoſitione fructuum, nihil aliud eſt quàm collatio ſive titulus collatorius. quamquam non malè, ſed bene faciunt non tituli ordinarii, ſed commendæ nomine tunc uti, ut ſignificent ſe contra jus, & canones facere & diſpenſare. Cæterùm ut contraria pacta faciunt contractum in alteram vel contrariam ſpeciem deſultare, l. *ſi alienam.* in fin. l. *ubi ita donatur. de donat. cauſa mort. l. cum manu ſata.* in fin. *de contrahenda emptione.* Ita diſpoſitiones & clauſulæ veris & antiquis commendis, contrariæ, quæ in novis commeodis in favorem perſonarum, & titulorum inſtar apponuntur, faciunt eas tranſire in veros titulos, ſeu collationes diſpenſatorias, ut etiam apertè ſentit do. Gomeſ. in reg. *de trien. poſſeſſ.* qu. 5. col. 4.

302. Et ſic concludo quòd omnia jura loquentia de beneficiis titularis vel collatis habent locum in ejuſmodi commendatis, etiam in his quæ concernunt ſtatum Eccleſiæ: quamvis in hoc ultimo contrarium velit dom. Gomeſ. in d. reg. *de anna. poſſeſſ.* in fi. unde beneficium commendatum, ſi vacat, non remanet vacans in curia, quicquid plerique canoniſtarum dixerint. Amplio primò, etiam ſi tempore commendæ vacabat in curia, & ſic Ordinarius conferre poterit in titulum, & cadet in mandatis. Roman. conſilio 350. quod refert & ſequitur. Sozin. conſilio 32. col. 5. libro 1. cadet etiam in menſibus graduatorum & nominatorum.

303. Amplio ſecundò, ut beneficium commendatum poſſit permutari cum titulato, ut ſentit Feder. de Senis in tractatu *permutat.* quæſt. 15. & Joan. Imola in c. fi. *de rerum permutatione.* quamvis Philippus Francus cap. unic. col. 6. eodem titul. in 6. contrarium indiſtinctè contendat. Ego verò indiſtinctè dico quod beneficium commendatum poteſt per Ordinarium permutari, non ſolùm cum titulato, ſed etiam cum alio commendato, ſine ulla authoritate Papæ, quicquid dicant Panorm. in cap. *cum olim.* col. 1. *de rerum permut.* & alii canoniſtæ. dummodò tamen conferat in titulum, & habili ſecundùm jus commune. Quia ſicut Ordinarius poteſt admittere reſignationem hujuſmodi commendæ factæ per Papam vel Legatum & in titulum conferre ſimpliciter & liberaliter: ita poteſt admittere & conferre cauſa permutationis.

304. Plus dico quòd poteſt, ſive ſimpliciter, ſive cauſa permutationis, conferre ſub titulo commendæ, non tamen ſola ſua authoritate & nuda poteſtate ordinaria, ſed concurrente diſpenſatione facta per Papam vel Legatum in mandatis ſpecialibus habentem, collatario, qui cum (ut frequenti ſolet abuſu) diſpenſatum eſt plura habere incompatibilia, ſive regularia, ſive ſæcularia, unum in titulum, reliqua in commendam, cum clauſula cedendi, & loco dimiſſi vel dimiſſorum, ſimile vel ſimilia, diſſimile vel diſſimilia, ſi alias ſibi canonicè conferantur. Tunc enim concurrente hac diſpenſatione Papæ vel Legati (quam Ber. in lib. *de diſpenſa.* meritò diſſipationem vocat) poterit Ordinarius etiam infirmus commendare, ſeu dare in commendam habenti aliud in titulum: quæ commendatio nihil aliud eſt quàm vera collatio diſpenſatoria, ut etiam tetigi ad Alex. conſ. 95. nu. 2. lib. 4. & ad Philippum Decium. conſ. 149. n. 5. & in reg. *de infir. reſig.* n. 248. unde, ut inquit Gomeſ. in d. reg. *de triennal. poſſeſſ.* col. 4. hæ commendæ inducunt incompatibilitatem, id eſt, ſunt directò contra omnia jura de duplicitate beneficiorum.

305. Et ſicut titularii poſſunt fructus in uſus ſuos convertere, vel abuti. Ita hi commendatarii, Præpo. cap. 1. colum. 6. 44. diſtinct. & alienationibus authorari, vel in perpetuum vel plures annos locare. Calder. conſ. 6. *de prabend.* conſil. 8. *de loca.* Sic cap. *quoniam Abbas. de officio de leg.* æquè locum habet in commendatario. Batha. conſilio 2. lib. 2. Philippus Decius in d. cap. *quoniam.* n. 4. ubi tetigi. Franciſcus Purpura. l. 1. n. 274. *de offic. ejus cui mandata eſt juriſd.* Sic c. *ſtatutum.* in princ. *de reſcript.* in 6. etiam in ejuſmodi commendatariis verificatur, ut poſſint pro delegatis in cauſis contradictoriis aſſumi. Philippus Decius in d. c. *quoniam.* & in cap. *edocere.* in fin. *de reſcript.* latè Dom. Gomeſ. in d. c. *ſtatutum.* in prin. o. 77. ver. *nonò ampliatur.* Et generaliter omnia jura loquentia de titulario ſive vero prælato. Dom. conſ. 17. col. fi. ut cle. fin. *de procura.* ſecundum Imolam ibi & pariter poteſtas abſolvendi quæ datur in cap. *pro illorum. de ſenten. excommun.* cap. *ſtatutum. de prabend.* in 6. & ſimilia locum habent in commenda.

306. Et ſic malè dicit Gomeſ. hic qu. 4. quod commendæ factæ per Papam, non poſſit renunciari extra curiam, quia hoc non eſt verum ratione tituli, cùm ſit verus titulus, nec poteſt ſuſtineri, niſi ratione implicitæ reſervationis de qua tranſeat in terris Papæ, vel ſuæ, quam vocant, obedientiæ. Sed in hoc Regno, ubi reſervationes abolitæ ſunt, remanet verus titulus diſpenſatorius, ut dixi: nec poteſt Papa ſibi re-

ſervare futuram reſignationem vel vaeationem, & ſi fecerit, vel in quantum feciſſe intelligeretur, poſſet tanquam ab abuſu, ad ſuprema regia tribunalia (quæ parlamenta vocant) appellari. Quemadmodum enim in bullis executorialibus vel delegationibus, ſi abſolutionem cenſurarum ſibi reſervet, abuſus eſt contra decretum *de cauſis*, & poteſt tanquam ab abuſu appellari: Ita ſi in bullis gratioſis ſibi reſervaret vacationem, vel diſpoſitionem non relinqueret ordinariis, ut liberè vacare poſſit, & ab eis diſponi, abuſus eſſet contra decretum *de reſervatio. ſublat.* & tanquam ab abuſu appellari poſſet per prædicta, & ita obſervamus. Sed hæc non haberent locum in commendatariis Hoſpitalium ſancti Joan. Hieroſolymitani, quia non ſunt beneficia, ut dixi in regul. præced. num. 321.

C. nemo de elect. in 6. 307. Quantum autem ad commendam propriè ſumptam, de qua in c. *nemo. de electio.* in 6. tametſi ibi verb. hujuſmodi taxetur ad ſemeſtre non eſt abſolutè intelligendum, prout meri canoniſtæ qui malo quodam ſuo genio velut œſtro perciti ſemper in detrimentum Ordinariorum & in favorem deſpoſiæ Papalis interpretantur. Cæterùm, etiam ſi verba text. hoc innuant, juſtis tamen decretis res temperanda eſt ut inquit pulcher text. in l. *in ambiguis §. quoties. de reg. jur.* in l. *non ſine. §. quamvis. C. de bonis quæ liber.* & ſi fieri queat ne poſſit à ſapiente reprehendi, ut inquit Jureconſultus in l. *Salvius ariſto. de leg. præſt.* Sed ſi ille text. ita præfractè intelligeretur (ut ſenſerunt hactenus canoniſtæ) contineret iniquitatem, imò evidentem ʷe ʷʷʷʷ & monopolii ſuſpicionem, quaſi Papa præfixiſſet quò ſibi ſoli liceret pleniùs negotiari: ut etiam ſentit ibi glo. ultim. quæ vult non poſſe Epiſcopum, finito ſemeſtri primæ commendæ, rurſus eidem vel alteri commendare etiam ex cauſa: etiam ſi interim tempus Lateranenſis concilii non currat, nec devolutio fiat, quod cùm non ſolùm iniquum, ſed perquam abſurdum ſit, ſi textus aliter commodè intelligi poteſt, non eſt dubium quin ſanior intellectus non ſolùm laudabiliter accipi, ſed etiam neceſſariò, hoc eſt lege auctrice retineri debeat, per textum in leg. *in ambigua. de legibus.* Dico ergo quod taxatio illa ſemeſtris referenda eſt ad caſum qui frequentiùs accidit, videlicet ad beneficium vacans: juxta l. *nam ad ea. de legib.* Nec hoc ſolùm ratio frequentiæ ſuadet, ſed etiam alluſio, imò etiam analogia & proportio ſemeſtris, quod competit Ordinario ad beneficium vacans debitè ordinandum. Cùm igitur ultra ſemeſtre conferre non poſſit, non poteſt ultra ſemeſtre vacationis ergo commendare, ſcilicet abſolutè, & quin ſuperior ad quem facta eſt devolutio, commendam reſolvere poſſit conferendo.

308. Quanquam autem tempus Lateranenſis concilio non currat niſi à tempore ſcientiæ, juxta not. in c. *nulla.* & in ele. unic. *de conceſſ. prabend.* tamen eo ipſo quòd ut vacans commendat, certus eſt de vacatione, & omnino ſemeſtre currit. Et hoc quod ille text. tunc declarat non durare ultra ſemeſtre, ſcilicet mero jure ipſius commendantis, ut interim non poſſit ab alio præveniri: & ſic non ſequitur quin commenda duret etiam poſt ſemeſtre, & devolutionem factam ad ſuperiorem. Sed hoc ſecuto jam non ampliùs durat abſolutè, quia non amplius pendet à poteſtate commendantis, ſed à facto vel ceſſatione ſuperioris: tantiſper enim dum ille vel ejus collatarius differt, poteſt perſeverare commenda, quæ de facto non reſolvitur niſi ſucceſſore adveniente. Si verò beneficium non vacat, ſed parochus mente captus eſt vel abſens, non relicto idoneo vicario, non poteſt Ordinarius commendare non ſolùm ad ſemeſtre, ſed quandiu furor, abſentia, vel alia juſta cauſa durant: ita ut nec ſuperior etiam poſt ſemeſtre impedire poſſit: nec opus ſit ad Papam recurrere. Quod nota: quia utile in praxi, & nullus adhuc tradidit.

309. Decimo ſeptimò quæro, quid in beneficiis conſiſtorialibus? Et Gomeſ. hic. quæſt. 5. ſicut & in reg. præcedent. quæſt. 14. tenuit ceſſare has reg. & certè jure communi neceſſe eſt ut ceſſent in illis, cùm non ſint beneficia collativa, ſed electiva duntaxat: quia conſiſtorialia non ſunt niſi Epiſcopatus & Ahbatia, quæ propriè & de rigore electiva ſunt, cap. *quia propter. de elect.* & ſic non adaptantur hæ regul. hodie verò apud nos cùm ſint extra commercium omnium Ordinariorum, & in ſola diſpoſitione Regis & Papæ, non poteſt locus eſſe his reg. in vim earum, ut dixi in regul. præced. limit. 5. ſed totum ab eorum diſpoſitione & arbitrio pendet, præſertim Regis ſolidam nominationem habentis. Cæterùm hæc reg. non minùs tam activè quàm paſſivè ligat Cardinales & Epiſcopos, quàm alios, quia non minus, imò magis in eis quàm in aliis militat ratio coercendi & puniendi doli & fraudis, cap. *cum quidam.* in prin. *de uſuris.* ut tradit Gomeſ. quæſt. 12. & bene. Quæſt. 17. Conſiſtorialia.

310. Decimo octavò quæro, Quid ſi reſignatarius ritè quidem initio publicavit & poſſeſſionem cœpit? vel petiit ab his quos contingit (hoc enim copulativè, & æquè infra tempus fieri requiritur, ut ſuprà eod. qu. 1. quicquid ſcripſerit Gomeſ. in prin. hujus reg. & qu. 8. & qu. 15.) ſed poſtea tandiu ſiluit reſignatarius reſignante ſemper, ut priùs per aliquot annos poſſidente, quòd tempore mortis reſignantis in eadem poſſeſſione decedentis communiter evanuerat memoria d. publicationis. An ſit locus regulæ? Videtur quod non, qui ſemel illi ritè ſatisfactum eſt: quod ſufficit, & reg. non aſtringit ad multiplicem & continuam, ſed ad unam tantùm, vel momentaneam poſſeſſionem. Tum reg. hæc à jure communi exorbitat, & clarum eſt ejus verba ceſſare, ergo locus eſt juri communi. Tum hæc reg. poſt ritè publicationem ſemel factam, relinquit reſignatarium in libertate juris communis, nec aliud novum ſupervenit quo jus commune corrigatur. Sed his non obſtantibus contrarium dico. Quia hæc regul. non exigit hanc publicationem, ut ſciatur tempore publicationis, vel aliquantò poſt tantùm: ſed ut tempore mortis reſignantis publicè ſciatur, & notum ſit morientem jam ceſſiſſe, nihilque per ejus obitum vacare vel impetrari poſſe, ne Ordinarii & expectatores decipiantur. Quæſt. 18.

311. Si igitur contigerit primò hanc notitiam amiſſam & obliteratam eſſe tempore mortis reſignantis, ſecundo culpa reſignatarii qui prorſus tacuit, & paſſus eſt reſignantem nomine ſuo palàm poſſidere & pro tali ſe gerere: his duobus ſimul concurrentibus dico locum eſſe reg. Tunc enim optimè procedit quod dici ſolet, non cenſeri factum quod non durat vel non perſeverat. *l. nam & ſi. §. 1. de inoff. teſt. l. aliam. l. pen.* in fin. *C. de his quibus ut indig. l. ſtipulatus es.* in fi. *de fideiuſſ. c. ad noſtram. de reg.* videlicet quando aliquid imputari poteſt ei qui facere debet, ut diſtinguit glo. quam omnes ſequuntur, in *l. ſi pro patre. §. verſum. de in rem verſo.* Nec impunè ferre debet qui in aliorum captionem tamdiu diſſimulavit, ut jam non plus per publicationem obliteratam fraudibus occurratur quàm ſi nunquam facta fuiſſet: Et alioquin non præcluderetur, ſed indulgeretur fraudi, quæ non minor, ſed major eſt, poſt quàm longo ſilentio publicatio evanuit quàm quando per menſem vel ſemeſtre dilata fuit.

312. Si igitur poſt publicationem tribus annis reſignatarius omnino ſiluit, vel diſſimulavit, & reſignans palàm & pacificè ut prius, poſſedit: & in poſſeſſione communique reputatione tituli decesſit, puto locum eſſe hunc reg. idem ſi biennio, ſed præſente ſemper reſignatario, & palàm continuè tolerante, ac ſi nunquàm reſignaſſet, ut ita palàm & publicè reputaretur. Idem ſi minore tempore, ſed reſignatarius actus poſitivos palàm fecerit reſignationi publicatæ contrarios, ita ut etiam nedum ſilentio, ſed factis reſignatarii, juſta cauſa fuerit publicè credendi, creditumque

fuerit reſignantem verum manere prælatum, vel ſimulationem ſubeſſe publicationis, vel retroceſſionem, prout bonus & prudens arbitrabitur.

313. Si verò reſignatarius à ſolenni publicatione nihil fecerit, ſed fortè biennium vel triennium abſit, & interim reſignans nomine proprio poſſideat: ſive reſignatarius paſsus ſit, vel vicarium non reliquerit, vel ſi reliquerit, mortuus ſit vel nihil egerit. Remedium eſt ut reſignatarius curet in publicam notitiam reduci titulum, poſseſſionem, & publicationem præteritam. Nec erit neceſſe publicationem repeti ſecundùm formam hujus reg. vel conſtitutionis Regiæ infrà ſubjunctæ, ſed ſatis eſt per notabiles actus publicam notitiam prioris publicationis red. cere, non tanquam de actu præterito vel finito duntaxat, ſed tanquam de jure in quo reſignatarius de præſenti perſeverat, & proſequitur, etiam ſi reſignans nolit ſine lite & judice poſseſſioni cedere, & in ea decedat, dummodò tempore mortis ea notoria perſeveret in loco.

Quæſt. 19. Arg. ceſſare reg.

314. Decimo nonò quærо. Si quis reſignavit pluries
eidem qui publicavit ex ultima tantùm an ſatisfecerit
1 huic regulæ? videtur quòd ſic. Primò quia ſolennis
publicatio facta eſt, & capta vel petita poſseſsio,
& in notitiam publicam abiit, in loco beneficii, poſ-
ſeſsorem reſignaſse, & ſic titulum & poſseſſionem
amiſiſse, licèt adhuc de facto poſseſſioni incumbat.
2 Secundò, quia reſignans paulò poſt moriens, non
moritur propriè in poſſeſſione, quia non moritur in
reputatione titularii & poſseſsoris, ſed in contraria
reputatione, tanquam veritate contraria publicè de-
3 tecta. Tertiò, quia currens per obitum eſt in culpa,
imò in mala fide, cùm ſciat, vel ſcire debeat (ut communiter
in loco ſcitur) defunctum non deceſſiſſe titularium
& poſseſsorem, ſed reſignaſse, & reſignatarium
4 ſucceſsorem adveniſse. Quartò, quia ſi non conſtaret
niſi de ultima reſignatione, certum eſſet & indubitatum,
locum non eſſe reg. nec vacationi per obitum
per eam introductæ: ſed ſi pluris reſignavit, & hoc
conſtat, quantò magis de hoc conſtat, tanto minus
locus eſſe debet reg. quia tanto notius eſt defunctum
& jus & poſseſſionem ante obitum amiſiſse, nihilque
per obitum vacaſse, & tanto minus favendum impetrantibus
& conferentibus per obitum, & tanto minor
ratio corrigendi juris communis, novamque contra
illud vacationem inducendi.

5 215. Quintò, quia in collativis licitum eſt plures
titulos cumulare, nec tenetur quis ad unum ſe reſtringere,
ut ſupra in reg. *de infirmis reſignan.* num. 162. &
ergo pluralitas reſignationum & collationum ejuſ-
6 dem beneficii eidem factarum non nocet. Sextò, certum
eſt quod pluralitas reſignationum venit & tendit
ad diminuendum & deſtruendum jus & poſſeſſionem
reſignantis: ergo non debet nec poteſt augmentum
vel conſervationem operari, *l. legato inutiliter. de legat. 1. l. cum tale.* §. ultimo. *de condit. & demonſtrat.*
ergo non poteſt nocere, ſed potiùs prodeſſe reſignatario,
qui ritè publicavit, ſi impetrans per obitum
etiam de alia ejuſdem & eidem facta reſignatione doceat:
ſaltem hoc non poteſt prodeſſe, ſed magis nocere
impetranti per obitum, cum intentionem ſuam
magis inde deſtruat: quippè tantò minus vacare po-
7 tuit per obitum. Septimò, hæc regula correctoria eſt
juris communis, ad quod de facili fit reditus. gloſ. &
omnes in cap. *ſtatutum. de præbend.* in 6. & ſic impetrans
per obitum cum nitatur contra jus commune,
tantò faciliùs repelli debet, & in dubio prævalet ejus
intentio, pro quo facit jus commune. Inno. in c. *audita. de præſcrip.* quantò magis in caſu præſenti, ubi
quod objicitur per nitentem contra jus commune,
magis auget & confirmat diſpoſitionem juris communis,
ſcilicet vacaſſe per reſignationem, & non per
obitum.

316. Confirmatur, quia ſi impetrans per obitum allegat defunctum pluries reſignaſſe, vel pluribus in genere, tantò magis ſeſe excludit, & locum facit vacationi per reſignationem undecumque, & confirmat vacationem jure communi inductam, ſed hic ex hypotheſi allegando defunctum non ſolùm in genere, ſed etiam in ſpecie pluries eidem reſignatario, qui publicavit, reſignaſſe: non ſolùm magis confirmat vacationem jure communi inductam in genere, ſed etiam magis confirmat jus reſignatarii in ſpecie. Non ergo poteſt inde naſci vel confirmari vacatio per obitum, unde magis excluditur. Ex his hæc pars videtur non ſolum jure, ſed etiam omni invidia ſuperior. Quæ eſt enim invidia ſi nunc doceatur reſignatarius priorem habuiſſe reſignationem de qua non feſtinavit urgere reſignantem, ex quo tempore ſufficienti vivo reſignante apparuit ad publicandum & certificandum Ordinarios & expectantes, quorum reſpectu non refert an vetus an recens ſit reſignatio. fa. no. ſuprà eod. num. 55. & Infra eodem num. 347.

317. In contrarium quòd potior ſit intentio impe- Arg. vigere reg.
trantis per obitum, arguitur: Primò, quia prima reſi- 1
gnatio (quæ ſola valebat) non eſt publicata. Secunda
verò (quæ ſola publicata fuit) nulla erat, & ipſo jure
non valebat, ergo nec publicatio. Secundò, hæc reg. 2
nullo modo tendit ad confirmandam reſignationem
ſeu vacationem ex capite reſignationis: ſed recta tendit
ad eam annullandam niſi ritè publicata fuerit, ergo
hæc regula non intendit conſervare reſignationem validam
per publicationem reſignationis nullæ. Igitur
per mortem reſignantis in poſſeſſione, reſoluta eſt
prior reſignatio non publicata, nec ſuſtinetur ex mente
neque verbis exceptivis hujus regulæ ibi, *niſi illa
publicata fuerit*, ex quo publicata non fuit.

318. Tertiò, ut ſatisfiat huic regulæ, non ſatis eſt 3
publicare aliquam reſignationem (quantumvis verè
ſubſiſtat) in genere, ſed neceſſe eſt publicare certam
reſignationem in ſpecie, imò in individuo: ut in tex.
ibi *niſi de illis facta reſignationes.* & ibi *facta ſint:* &
ſic de certa & ſpecifica reſignatione loquitur: ergo
ſpecificatio certæ reſignationis eſt de forma & ſubſtantiali
ſolennitate publicationis. Sed ubicunque
ſpecificatio eſt de forma vel ſubſtantia, ibi forma &
ſubſtantia actus limitata eſt ad ſpeciem expreſsam:
& ſic nullo modo valere poteſt, nec ſuſtineri actus ex
alia cauſa vel ſpecie non expreſsa, *l. 1. §. ſi quis ſimpliciter. de verbo. obligat.* §. *præterea.* inſtit. *de inutilibus
ſtipul.* & not. in c. *ex parte. de conceſſ. præbend.* & quæ
dixi in Conſuet. Paril. §. 37. gloſ. 10. numer. 15. Igitur
hujuſmodi publicatio facta ex capite reſignationis
nullæ, prorſus nulla eſt, nec extendi poteſt ad reſignationem
priorem tacitam, nec illam conſervare, nec
ex eadem ſubſiſtere.

319. Quartò, ex hypotheſi conſtat defunctum 4
mortuum eſſe in poſseſſione: quia non reliquit eam
propter illam publicationem, ſed tantùm per mortem:
reſignatarius autem nullum jus, nullum titulum
habet ex ultima reſignatione, quæ nulla eſt, tantùm
habuit jus ex prima, quæ quia non fuit publicata, reſoluta
eſt in puncto obitus: quæ reſolutio non trahitur
retrò ad confirmandas reſignationes intermedias,
nec ad faciendum eis locum, ut ſuprà eod. n. 314. arg.
ſecundo, cum etiam hæc reg. nullo modo intendat
favere reſignationibus etiam validis: igitur multò
minus illis quæ etiam originaliter nullæ ſunt. Et ſic
relinquitur beneficium vacans per obitum. Quintò, 5
quia tempus publicandi incipit à prima collatione,
imò à prima reſignatione & ejus prima vel ſimplici
admiſſione, ut ſuprà quæſt. 9 ergo obligatio publicandi
incipit à prima & non à ſecunda vel poſteriori:
ergo prima dumtaxat non ſecunda vel poſterior neceſſitatem
habet publicandi.

320. Sextò, aliàs fieret fraus huic reg. idque paſ- 6
ſim & promiſcuè: nec inciperet currere ſemeſtre hujus
regul. niſi quando quis vellet, quia reſignatarius
faceret identidem etiam procuratorium pluries exe-

qui, vel etiam procuratorium revocari & iterum exequi tertiò, quartò, & deinceps quoties vellet, & ſic
7 ſemper eſſet infra ſemeſtre. Septimò, hæc regula loquitur in rem, ut ſæpe diximus in tex. ibi, *niſi de illis facta reſignationes*: ergo omnes reſignationes comprehendit: ergo omnes debent publicari, ſaltem illa in qua reſignatarius vult fundari, & ex qua debet ve-
8 rum jus & titulum aſſequi. Octavò, quia reſignatarius publicando ultimam reſignationem, aut volebat uti priore vel prioribus reſignationibus, & debuit etiam illas ſaltem accumulando & proteſtando publicare: aut nolebat illis uti, & ipſo facto illis renuntiavit, ſaltem illarum reſpectu fraudem fecit, & ſic non poteſt illis juvari.

9 321. Nonò, quia publicatio eſt actus reiterabilis quandiu vivit reſignans, ſaltem etiam in poſſeſſione manens. Ergo ſi reſignatarius volebat uti aliquibus prioribus reſignationibus omiſſis, in publicatione debuit: ut potuit, eas publicare, quemadmodum publi-
10 cationem non rite factam poteſt renovare. Decimò, ſi facta publicatione novam etiam ab eodem reſignationem & novam collationem obtineat: ut novas habet inducias ad publicandum: Ita tenetur iterum publicata. Alioquin hoc ultimo jure (quod per obitum reſignantis in poſſeſſione reſolvetur) nunquam ſe juvare poterit. Ergo idem de præteritis reſignationibus & proviſionibus non publicatis, quamvis ultima ritè publicata fuerit, quia ut reſignatario non licet cumulare reſignationem ſubſecutam non publicatam: ita nec reſignationem præteritam non publicatam.

Dilutiones. 322. Ad allegata in contrarium, jam non obſtat primum, nec etiam ſecundum: quia ſatis eſt quòd defunctus non admiſit poſſeſſionem realem propter illam publicationem, ad hoc ut dicatur mortuus in poſſeſſione: & ſic impetrans per obitum, non poteſt argui de mala fide propter momentaneam publicationem, vel famam, quæ ſortita non eſt effectum: & multa publicantur quæ vera non ſunt. Et ſic non obſtat quartum, quia perinde eſt ac ſi diceretur quòd falſitas ſubſiſteret, ſi doctum non eſſet de contraria veritate.

323. Porrò non excludit hanc regulam ſi nunc detegatur quòd defunctus etiam millies reſignaverat, & privatus fuerat titulo & poſſeſſione: imò magis locus eſſe debet reg. ad vitandam incertitudinem reſignationum & titulorum inde ſequentium. Imò etiam ſi vivo defuncto conſtabat, vel etiam notorium erat, eum vel pluries reſignaſſe, & per reſignationem vel reſignationes privatum fuiſſe: tamen non relevat à publicatione ritè facienda, & quin alioquin locus ſit huic reg. ut ſup. eo. q. 12. imò odioſior eſt qui plures reſignationes ab eodem accepit, nec publicavit, niſi ſub tempus obitus: & ſic tantò ſuſpectior eſt, & eſt quod ei imputetur: imò publicando, publicam impoſturam fecit, quia reſignationem nullam pro vera ſuppoſuit. Et cum ſit ex facto proprio, nulla venia, nulla excuſatione dignus eſt. & quo tardius publicavit velut tempore obitus captato, quantò plures reſignationes habuit, quantò diutius occultavit, tantò contra eum præſumptio degenerat vetitæ alicujus vel ſimoniacæ negociationis, ad quas reſtringendas & coërcendas ſancita eſt hæc reg. Impetratio verò per obitum poſſeſſoris, ſemper purior & certior eſt, & à ſimoniæ vetitæque negociationis contagione remotior. Quid dicendum?

324. Gomeſ. hic q. 18. ubi hanc quæſt. ſpecificè format, tenet reſignantem non poſſe juvari, nec ex prima reſignatione defectu publicationis, nec ex ſecunda quam publicavit: & ſic locum eſſe impetrantibus per obitum, Quod tamen limitat, niſi ſint clauſulæ generales in ſecunda collatione facta Romæ ex ſecunda reſignatione, videlicet *vel alias quovisſmodo vacet, &c.* ſaltem quando in ea clauſula eſſent verba futurum tempus deſignantia, ut ipſe dixit q. 16. ubi ad hoc citat Rotam decis. 614. *ſi Papa. in antiquis.* Sed certè Rota ibi nihil ad hoc facit: ſed ſe limitat ad vacationem quæ tunc erat, & hæc limitatio Gomeſii prorſus falſa eſt, quæcunque verba apponantur: quia nullo modo comprehendere poſſunt niſi vacationem jam exiſtentem tempore datæ, ut etiam diximus in reg. præcedenti, amplia. 11. num. 249. cum ſequen. & ſupra eod. num. 76. Tum ſi ea limitatio eſſet vera, ſequeretur quod Papa poſſet ſub involucro diſpenſare contra hanc reg. videlicet quod publicatio valeret etiam reſpectu reſignationis occultæ & non publicatæ in ſpecie, imò nullo modo publicatæ. Quia quantumcunque publicetur bulla cum ſuis clauſulis generalibus & aſſuetis videlicet etiam ſi per aliam reſignationem vel alias quoviſmodo & ex cujuſcunque perſona: bene verum eſt quòd illæ clauſulæ ſimul & acceſſoriæ publicantur: ſed tamen reſignationes ſub illo involucro contentæ non publicantur, imò reguntur & occultæ manent: & ſic eſſet fucum & fraudem facere huic regulæ, ſi hæc publicatio ad omnia ſub illo involucro tecta extenderetur. Contra Gomeſ.

325. Cæterùm Gomeſ. non adducit rationes fundamentales & deciſivas: ſed emendicatas ab illis ſcribentibus, non in terminis hujus regul. ſed in terminis cujuſdam alterius reg. quæ fuit Eugenii IV. ut tetigi ſupra eod. n. 266. videlicet de ſimplici acceptatione per expectantes facta, ut eam infra trimeſtre publicare teneantur. Cujus reg nullus eſt uſus apud nos, & multùm differt à reg. qua de quæritur, in qua ſemper publicari poteſt vivo reſignante, ut ſupra eod. q. 2. & ſic publicatio ſemel malè facta repeti poteſt, & ritè fieri quandocunque vivo reſignante. Secus illa regula ubi tempus trium menſium præfixum eſt, non per modum induciarum ut hic, ſed peremptoriè, & ſic tempus illud prorogari non poteſt, ut omnino currit ibi tempus à tempore primæ proviſionis & acceptationis, non autem à tempore ſecundæ: quia eſſet in poteſtate expectantis, tempus prorogare quandiu vellet, rurſus identidem acceptando: ut etiam tenet Guillelm. Caſſador. *de conceſſ. præbend.* deciſ. 9. & ſic in terminis illius reg. malè interlocutum fuit expectantem potuiſſe ſecundo loco acceptare, non obſtante acceptatione facta per procuratorem: quæ fuit nulla, non propter mandati vel alium defectum, ſed propter publicationem non factam infra trimeſtre: & malè conſuluit ille Joan. Aloyſius quem Gomeſ. hic refert.

326. Redeundo ad principalem quæſt. ſuſpenſis paulìſper diſputationum procellis, conferamus & expendamus utriuſque partis punctuales rationes. En reſignatarius fundatam habet intentionem in ultima reſignatione ritè alioquin publicata: proviſus autem per obitum venit per viam objectionis de prima occultata reſignatione: in qua objectione velut actor eſt, & ſic clarè probare debet de priore reſignatione & ejus admiſſione valida, quæ veram vacationem ex tunc (& ſic meram & puram) produxerit. Unde diſtinguendum videtur inter ſimplicem & puram reſignationem, & inter conditionalem, puta factam & admiſſam in favorem: Si ergo proviſus per obitum doceat de ſimplici reſignatione admiſſa ab habente poteſtatem, ſatis eſt: ſed ſi erat reſignatio in favorem, non ſufficiet docere de admiſſione & collatione Papæ vel Legati, niſi etiam doceat de valida acceptione, quæ alioqui non præſumitur: quia potuit reſignatarios illam repudiaſſe vel ſpreviſſe: quo facto pro infecta haberetur, utpotè conditione defecta, ut ſupra eod. num. 145. cum ſequent. Nec eſt inconveniens quòd quis uno tempore ſibi reſignatum & oblatum etiam pingue beneficium repudiet, poſtea verò rurſus reſignatum acceptet. Sed acceptatione probata, niſi reſignatarius probet de præcedenti tempeſtivè notificata revocatione, vel de ſequenti retroceſſione (in quo quandoque juncto longo temporis intervallo probabiles conjecturæ, bonorum & prudentium judicum arbitrio ſufficere poterunt) vel de alia nullitate

Rationes conferuntur.

Diſtinctio plauſibilis.

ipſius veteris reſignationis, fundata manebit intentio proviſi per obitum. Et hoc brevi diſtinctionis fœdere pulchrè ſedata videtur omnis diſputatio, & ſoluta quæſtio. Subſiſte tamen paulisper: quia mox diſputationis Rotas (quarum curſum pleniùs docendi cauſa recipero) aliò converſurus ſum.

327. Sed interim quæ hactenus diſſerimus & ex parte tantum aperuimus, plana ſunt in reſignationibus expeditis per Ordinarios: ſaltem ſi ultima ſit per Ordinarium, ut vidi de facto: Cum quis pinguem decanatum reſignaſſet Romæ, in ſavorem nepotis ætatis octodecim annorum, cui ſub ſimplici ſignatura proviſum fuit cum diſpenſatione ætatis & derogatione reg. *de infirmis*. patruus convaleſcens noluit exequi: quare non fuerunt levatæ bullæ: non tamen aliter revocavit cum penderent à nutu ſuo, ſed poſt ſex annos graviùs in extremis laborans conſenſit exequi. Cùm autem non ſupereſſet ſpatium mittendi Romam ad bullas redimendas & confectas adferendas ad publicandum, & mors inſtaret, vel ſimul fortè quia ſolvendum fuiſſet pretium dictæ diſpenſationis redemptæ, qua non amplius indigebat nepos, utpote ætatem aſſecutus, inventa eſt brevior & minùs ſumptuoſior via, practicando cum Ordinario ut reſignationem admitteret, & nepoti conferret in ætate habili, utpote viginti quatuor annorum, itaque in vim ejuſdem antiqui mandati procurator rurſus reſignavit in manu Ordinarii, qui admiſit, & contulit dicto nepoti: qui mox quam ſolemniſſimè publicavit. Sed patruo biduo poſt defuncto, Ordinarius illico Titio confert per obitum: Tertius quoque impetrat à Papa per obitum & quoviſmodo: & hi tres contendebant. Breviter omiſſa diſputatione, quæ ex præcedentibus & ſequentibus reſultat, reſpondi primum videlicet nepotem manutenendum eſſe: & ita obtinuit. Fuit tamen in magno periculo, quippè cui utraque reg. & *de publicandis*, & *de infirmis*, & prior reſignatio objiciebantur.

Interject. hypotheſis.

328. Sed objectio reg. *de infirmis* non ſubſiſtebat: quia non habet locum in Ordinario, ut latè in d. reg. num. 30. Regula verò *de publicandis* non obſtat, imò ſuperflua fuit publicatio reſpectu collationis Ordinarij, cum reſignans mortuus fuerit infra menſem. Labor fuit propter primam reſignationem à Papa admiſſam, quæ vacationem induxit, & ſic iterum reſignari non potuit, & conſequenter collatio Ordinarii & per reſignationem, tanquam ab initio nulla, corruit: collatio verò Papæ per obitum reſignantis in poſſeſſione, reſolvitur tanquam non publicata: quia publicatio collationis ordinariæ non poteſt ad Papalem extendi, nec adaptari per prædicta. Unica evaſio tunc fuit dicendo quòd nepos non acceptavit, & fortè ignoravit primam reſignationem & collationem, proùt adhuc hodie poteſt non acceptare, vel repudiare: nec præſumitur ſcientia niſi doceatur. c. *præſumitur. de reg. iur.* in 6. *l. verius, de probatio.* & adhuc probata ſcientia, non præſumitur acceptatio: cum nec bullæ quidem levatæ fuerint: & ſi levatæ fuiſſent, etiam ſi pervenissent ad notitiam nepotis, non fuit capta poſſeſſio: & ſi capta fuiſſet per procuratorem, non ſufficeret, niſi conſtaret de mandato ſpeciali. c. *accedens.* & ibi Panorm. *de preb.* vel aliter de valida acceptatione nepotis probaretur: & ſic cum prior illa reſignatio eſſet in favorem, & ſic conditionalis & conditionaliter admiſſa, reſignatario nolente acceptare, defecit conditio: & ſic pro infecta habetur, ut ſupra eod. num. 245. & conſequenter iterum etiam eidem reſignari potuit. Nec enim inconvenit, quòd quis repudiet priorem ejuſdem reſignationem, & acceptet ſecundam.

329. Quòd ſi probatum fuiſſet nepotem priorem illam acceptaſſe, non valuiſſet prior, tanquam non publicata ſecundum prædicta per hanc regulam, & tamen impediviſſet ſecundam; quia prior adhuc pendebat uſque ad obitum: & ſic iterum reſignari & conferri non potuiſſet per Ordinarium, ſed omnino vacaſſet per obitum, per quem idem Ordinarius conferre potuiſſet Titio, qui verum jus haberet: & tanquam prior in data excluderet tertium: nec hoc ſolum, ſed etiam contra Titium, & tertium locum facere graduatis nominatis & mandatariis: quia propter collationem Titii priorem, præventio ſequens Papæ non eſt præventio, ſed nulla & ſubreptitia proviſio, etiam ſi omnium nominatorum graduatorum & mandatariorum requiſitiones præceſſiſſet & ſic Titius tertium, & omnes quibus non erat debitum, beneficium excludens, non ſibi, ſed omnibus quibus debitum eſſet beneficium profuiſſet.

330. At ſi nepos non acceptaſſet priorem, ſed adhuc tempore ſecundæ reſignationis & collationis erat minor 24. annis, tunc collatio Ordinarii eidem facta ipſo jure non valuiſſet, nec etiam collatio poſtea per eum facta Titio per obitum, etiam cum clauſula *quoviſmodo*, qua Ordinarius uti poteſt: ut ſupra eod. nu. 200. quia nullo modo vacaſſet per obitum, ſed per ſimplicem reſignationem ab Ordinario admiſſam remanſiſſet vacans: nec ampliùs pro illa vice & vacatione potuiſſet Ordinarius conferre, ſed quia jam contuliſſet indigno, poteſtas ſtatim fuiſſet ex tunc devoluta ad capitulum vel ad ſuperiorem. *c. cum in cunctis.* ad fi. *extra, de elect.* & ſic tertius ille jure præventionis Papalis verum titulum obtineret: nec ſibi periculum immineret à graduatis vel nominatis, etiam ſi prævenissent in requiſitione: quia de facto ſublata ſunt eis vacantia per ſimplicem reſignationem, quamvis malè, ut dixi in reg. præced. num. 135. ſed tantùm timere poſſet à mandatariis, ſi quis eorum in ſimplici requiſitione præveniſſet: quia vacantia per ſimplicem reſignationem cadunt in mandatis, aliàs dummodo præventus non ſit à ſuperiore Ordinario, ad quem non per admiſſionem reſignationis factam à primo Ordinario, quæ valida fuit & manet: ſed per collationem per eam factam indigno una ex quatuor indignitatibus. d. c. *cum in cunctis.* ſtatim facta fuit devolutio: vincit tertius, dummodò in bullis ſuis Papæ vel Legati habeat clauſulam vulgatam *quoviſmodo*, etiam ſi per reſignationem, &c.

331. Nec d. nepoti prodeſſet levare & producere bullam prioris reſignationis, ſaltem in clauſula diſpenſationis ætatis: quia ſi non eſt aliud quàm quòd narratum eſt, illa diſpenſatio fuit alligata proviſioni. Nec præſumitur (niſi expreſſum ſit) generaliter diſpenſatus de defectu ætatis, ſed ad effectum d. reſignationis & collationis ſemel factæ duntaxat, & ſic quocunque modo, ſive ab initio non valuerit reſignatio & proviſio, ſive poſtea acceptata non fuerit, ſive acceptata per hanc regul. reſoluta fuerit, ut hic eodem modo nulla vel reſoluta eſt diſpenſatio ſive habilitatio ad illam limitata, prout limitata præſumitur, ut dixi in reg. præced. nu. 39. nu. 161. cum ſequ. Secus ſi principaliter & generaliter ſive ſimul, ſive ſeorſum de ætate diſpenſatus fuiſſet ad quamcumque aliam, ſaltem ſimilem dignitatem: quia tunc valet expeditio Ordinarii, facta nepoti & procederent quæ diximus in priore caſu quando nepôs erat in ætate habili.

332. Sed hic advetre quia ex hypotheſi ſuprà num. 327. expeditio hæc facta in vim ejuſdem antiqui mandati ipſo jure non valuit, quia mandatum illud fuerat conſumptum per expeditionem factam Romæ, ſive nepos acceptaverat, ſive non: & ſic omnia prædicta corruunt, & valet collatio facta Titio per Ordinarium qui meo jure ſine auxilio regulæ *de infirm. reſignantib.* conferre potuit, prout non per dictam regulam, ſed jure communi, aut ſaltem per hanc reg. *de public.* beneficium vacaret per obitum. Nec dicitur Ordinarius variare quoniam primùm conferendo nepoti nihil egit, quia non vacabat ex ea cauſa reſignationis in manibus ſuis factæ, nulla enim reſignatio

in manibus

in manibus ſuis facta fuit ex defectu mandati. Solve ex eo quod in eadem hypotheſi dixi publicationem quam ſolemniſſimè factam, & ſic intelligendum nihil omiſſum fuiſſe, & conſequenter non ſolum novam reſignationem & collationem Ordinarii, ſed etiam ſignaturam veteris expeditionis Romæ factæ publicatam fuiſſe, quod ſufficit, ut diximus ſupra eod. nu. 271. reſpectu enim expeditionis factæ apud Ordinarium nulla opus erat publicatione utpote morte reſignantis infra menſem ſecuta, nec tunc collatio Ordinarii erit uſui niſi pro ingreſſu litis ad ſatisfaciendum ſtylo exhibendi tituli donec bullæ Papales conficiantur, adferantur & cumulentur: imò etiam ſine ulla publicatione vinceret nepos ex proviſione Ordinarii conſtituto de novo mandato ad reſignandum ſimpliciter, nec conſtito quod nepos priorem reſignationem acceptaverit.

Acrior pugna.

333. Et de hac interjectitia hypotheſi ſatis. At nunc ſedatis plauſibiliter hujus diatribæ turbinibus, quâ parte planior & facilior eſt, videlicet quando utraque, ſaltem ultima reſignatio expedita eſt per Ordinarium ut ſupra eod. num. 327. cum ſeq. Nunc longior adhuc & acrior pugna recrudeſcit in altera ejuſdem diatribæ parte, videlicet ſi utraque ultima reſignatio ejuſdem, in favorem ejuſdem expedita ſit per Papam vel Legatum, latas facultates habentem. Primùm enim occurret q. an ſecunda mero jure valeat? Et ſi ſic, an valeat etiam ſine publicatione, ſi reſignans non ſupervivat per tempus hujus regulæ à tempore ultimæ reſignationis? Et ſi non valet, an ſaltem valeat ſecuta publicatione vivo reſignante? Ad primum videtur indiſtinctè quòd ſecunda valeat in ſe, & conſervet priorem validam: quia Papa non habet poteſtatem limitatam, ut Ordinarius: ſed pleniſſimam & liberrimam in his beneficialibus. Cle. 1. in fi. *ut lite pendent.* & præſupponuntur clauſulæ prægnantes & ampliſſimæ, jam protritæ, quæ plenitudinem poteſtatis illimitatæ oſtendunt, & ita ſentit Gomeſ. hîc quæſt. 16. ad fin. quæſt. 18. in princ. præſertim quando reſpicit præterita, ut hîc. Cum ergo Papa intendat conferre ex quacunque, ſive præſenti, ſive præterita reſignatione videtur ſecunda vel ultima collatio Papæ ex omni quacunque præcedenti reſignatione ſuſtineri poſſe, prout omnes quamvis etiam præteritas reſignationes & omne genus vacationis expreſſim ambit, & conſequenter publicans hujuſmodi bullam Papalicam, cenſetur publicare ad omnem quamcunque præteritam reſignationem, & non ad ultimam tantùm limitari. Et ſic ceſſat ratio principalis & deciſiva caſus præcedentis in Ordinario, quæ fundatur in eo quòd publicatio limitata erat ad reſignationem ex qua fit: hîc autem oppoſita ratio concurrit: quia publicatio fit ex quacunque reſignatione, prout bulla cantat *ex quacunque reſignatione.*

παράδειγμα.

334. Secundò ſuadetur quotidiano paradigmate. Fac decanum reſignare in favorem Titii, qui bullis non confectis reſignat in favorem Mævii, qui dubitans de jure Titii, vel amiſſo fortè inſtrumento mandati facto in favorem Titii, rogat decanum rurſus in favorem reſignare: quod annuit, & ſic Mævius rurſus impetrat à Papa per reſignationem decani, ſeu per aliam quamvis reſignationem & quovis modo & hanc novam bullam ritè publicat: nonne dicendum ſatisfactum eſſe huic reg. etiam ex capite præcedentis vel præcedentium reſignationum? alioquin ſequeretur abſurdum contra bonum publicum, & in gravamen ſubditorum: videlicet quòd Mævius cogeretur tres aut ad minus duas bullas redimere, & omnium publicationem facere: quamvis non juris habeat ex duabus vel tribus bullis quàm ex una. Tertiò probatur: quia ſi Mævius una & eadem ſupplicatione ad reſignationem tam Titii quàm decani ſibi per unicam bullam provideri fecerit, non eſt dubium quin ſufficiat illam publicare. ergo idem quando ſucceſſive per plures ſupplicationes proviſus eſt: ex quo ultima non eſt limitata, propter dictas generales clauſulas expreſsè contentas.

335. Quartò, ſi decanus pluries & ſimpliciter in manus plurium reſignaverit, puta in manu Ordinarii, Legati, & Papæ: & fuerunt ubique admiſſæ reſignationes non ſecuta collatione, vel nulliter ſecuta: ita quòd remanſit vacans. ſi quis impetrat à Papa per reſignationem cum dictis ſolitis clauſulis, ſufficit una bulla & unica publicatio: nec tenetur certam reſignationem exprimere, nec ad certam ſe alligare, ſed prout bulla ambit omnes reſignationes & ſingulas earum (in quantum opus eſt) ita & publicatio. Non obſtat ſi dicatur hoc eſſe verum in eo cui nondum erat collatum per reſignationem: ſed quòd quæſtio loquitur de eo, cui jam proviſum erat per aliam collationem: & ſic ſecunda reſignatio & collatio nulla eſt, & ſupervacua, utpote de beneficio jam repleto, & conſequenter ſupervacuam eſſe, & eodem vitio laborare hujus ultimæ proviſionis publicationem: quia ſi publicanti ultimam bullam vel reſignationem non nocet habere collationem priorem vitioſam, ex priori, ſed nulla ejuſdem reſignatione: igitur multò minus nocere debet, habere priorem reſignationem validam. Quid enim abſurdius quàm titulum canonicum nocere habenti in eodem caſu in quo titulus vitioſus non noceret?

336. Quintò, quia (præſertim in collativis permiſſa eſt multiplicatio titulorum, & poteſt quis pluribus titulis ſive ab eodem collatore, ſive à diverſis uti, ut dixi in reg. præced. nec tenetur ad unum ſe aſtringere. Cum igitur publicatio ſit acceſſoria titulorum, non debet ab eorum natura deviare: & ſic poteſt eadem publicatio fieri ex pluribus titulis, vel pluribus reſignationibus adaptari, ſaltem quando titulus qui publicatur, aptus eſt, plus, imò omnes caſus complecti, propter expreſſas clauſulas generaliſſimas, imò univerſaliſſimas, ut in bullis.

337. In contrarium quia reſignationes in favorem ſunt odioſæ, imò jure communi ſimoniacæ ut dixi in reg. præced. num. 101. igitur minus illis indulgendum quàm ſimplicibus. Si igitur ſimplex reſignatio ab Ordinario admiſſa fruſtrà publicatur, ſtante priore reſignatione: igitur reſignatio in favorem non debet plus imò potius minus favoris habere. Secundò quia hæc reg. principaliùs inventa & ſtatuta eſt contra reſignationes in favorem, in quibus præcipuè verſantur fraudes, quibus occurrere vult hæc reg. Igitur non poteſt nec debet reſignationibus in favorem indulgeri, quòd reſignationibus ſimplicibus & ordinariis collationibus (quæ favorabiliores ſunt) non indulgeretur. Tertiò, alioquin nuſquam ferè locus eſſet huic reg. niſi in proviſionibus ordinariis, in quibus minùs neceſſaria eſt.

338. Cæterùm in curiis Papæ vel Legati paſſim fraudaretur, imò majorum fraudum multiplicandarum cauſa eſſet. Ut enim ſileam de falſitatibus & ſceleratis impoſturis, is in cujus favorem & in fraudem canonum & Ordinariorum confectum eſt mandatum ad reſignandum, fide tamen expreſsè vel tacitè data ſuſtinendi in obitum reſignantis: videns ſe ad publicandum aſtringi non ſemel tantùm, ſed pluries ſupplicabit, & admitti faciet: & mox poſt obitum jubebit confici bullam de data paulò ante obitum, ut ſic vitet pœnam hujus reg. quia reſignans non ſupervixit tempus in ea præfixum. Itaque ſemper erat infra tempus. Quod ſi parvarum quas vocant datarum fraus (ut hodiè cœptum eſt) exſibiletur, non verebitur dicta fide neglecta ſub tempus obitus reſignantis publicare, & morientem ante mortem exuere, fruſtràque docebitur reſignationis admiſſionem & collationem dudum præceſſiſſe, ſi publicatio ultimæ (præſidio clauſularum bullæ) præcedentes omnes implicet. Et ſic non ſolùm fraudabitur, ſed præpoſterabitur hæc reg. ſi per eam ſolùm mulctentur ſimplices reſigna-

tiones & proviſiones Ordinariorum, venia data corvis & harpyis, contra mentem & ſcopum principalem hujus reg. debes ergo ita interpretari, ut non minùs in bullis Papæ vel Legati, ad ultimam reſignationem quæ principaliter publicatur, limitata ſit, quàm in proviſionibus Ordinariorum: ne etiam in Satyricum illud ſcomma incidat: *Dat veniam corvis, vexat cenſura columbas*, debet enim lex ita interpretari, ne à ſapiente reprehendi poſſit. *l. Salvius. de leg. præſt.*

339. At argumenta primæ partis, præcipuè fundantur in generalibus clauſulis bullarum, ſed eas magis propter fraudes & captiones reſtringi oportet, & omnino non debent operari in eluſionem hujus reg. quia clarum eſt id non eſſe de mente concedentis, quam clauſulæ quantumcunque generales non poſſunt excedere. Minus obſtat quod quinto loco allegatum eſt de cumulatione titulorum: quia non negatur plures publicationes plurium reſignationum ejuſdem ſimul cumulari & fieri poſſe, dummodò æquè principaliter, ſaltem apertè fiat ut ſingulæ deveniant in notitiam: ſaltem illa ex qua verus reſultabit titulus. ſed quòd ſub publicatione unius expreſſæ, aliæ tacitæ (licet non expreſſæ) contineantur, illud eſt contra verba & contra mentem hujus regulæ, quæ requirit publicari & notum fieri in loco, quod autem tacitè implicatur, non ſit notum, ſed manet occultum. Igitur nullo modo publicari cenſetur.

Concluſio. 240. Quid dicendum? Nunc ſerio reſolvens, mentémque meam aperiens, concludo in utraque diſputatione pro prima parte, ut publicatio ultimæ reſignationis & collationis ſive Ordinarii, ſive Legati, ſive Papæ valeat, & proſit verum alioquin jus & titulum de jure communi habenti. Et ne fortè nimis altercando veritas amittatur, non rurſus ingrediar diſputationum acies ſatis jam excuſſas & contritas: ſed caſus omnes in rem præſentem adductos, & ſingulatim, & ſimul oculis ſubjiciam. Sunt autem ſex, aut

Septem caſus. ad ſummum ſeptem caſus, ad quos reliqui omnes reduci poſſunt: nempe ſex quando ſunt tot collationes, quot reſignationes & admiſſiones, videlicet tres de eodem reſignante & reſignatario, tres de eodem reſignante & pluribus reſignatariis. Unicus autem, quando ſunt ejuſdem plures admiſſæ reſignationes, ſed unica collatio.

Primus. 341. Hypotheſis primi caſus talis eſt. Parochus anno 1544. reſignavit in manu Epiſcopi, qui contulit Titio, ſed reſignans ſemper poſſedit, donec anno 1550. fortè de vita deſperans rurſus reſignat in manu Epiſcopi qui confert eidem Titio. Hunc caſum ſæpenumerò uſu venire vidi, dum reſignatarius non vult moleſtus eſſe reſignanti, & tandem metuens ſuſpectam eſſe reſignationem diu celatam, novam accipit, quam ſolam publicat. Nunc mortuo reſignante lis eſt inter Caium impetrantem per obitum, & Titium, ſtatus litis in publicatione, quam impugnat Caius ad priorem reſignationem ante ſex annos acceptatam per Titium, nec publicatam. Argumenta hinc inde habuiſti, non repeto. Sed dico iniquum eſſe reſignatarium alia fraude non admiſſa, ex eo ſolo defraudari, cùm vivente parocho ritè publicaverit, quæ publicatio ceſſare facit inconvenientia quibus occurrere voluit hæc reg. quod ſatis eſt, etiam ſi non ſatisfaciat privatis affectibus & cavillationibus impetrantium, de quibus nihil ad rem.

342. Hæc enim regu. non eſt facta ad illaqueandum reſignatarium bonæ fidei: ſed tantùm ut fraudes arceantur, igitur non debet eſſe captioſa reſignatario, qui ritè & bona fide publicavit, & de cujus fraude vel alio vitio non conſtat. Quid enim ſi prioris reſignationis inſtrumenta combuſta erant vel ſubſtracta, ideò facta ſit ſecunda reſignatio: nunc autem Caius priorem & acceptationem teſtibus probare contendit: quid ſi à fure redemit inſtrumenta prioris hactenus perdita? Quid ſi prior reſignatio vitioſa erat forſan extorta per conſanguineum Titii, qui ut reſcivit, recta conſcientia motus, uti noluit, ſed poſt aliquot annos parochus eidem, meritis ejus agnitis ſponte ceſſit? An æquum ſit adigi Titium probare præteritum virium conſanguinei, forſanve parentis ſui, vel jus ſuum amittere, & velut quandam irregularitatem ſine culpa, imò propter bonam fidem & rectam conſcientiam incurrere. Non puto, ſed objectiones illas inadmiſſibiles tanquam laqueum contra mentem reg. injicientes, rejiciendas.

343. Et ſic concludo quòd ſi publicans eſt verus reſignatarius, verúmque titulum de jure communi habet, conſervatur per publicationem, licet in ea mentio non fiat de prima vel alia reſignatione (quæ fortè ſola verum tribuit titulum) ſed ſolùm de ultima, hæc enim reg. facta eſt ad conſervandum jus veri & canonici reſignatarii, abſque Ordinarii, & expectantium captione, ſed hîc Titius verus eſt reſignatarius, & ritè publicat: ergo ſufficit, nec debemus exigere plus quàm litera vel mens expreſſa requirat: Bal. l. 1. in fi. *de cura. furio. l. Gallus. §. pen. de lib. & poſth. l. univerſa.* col. 2. *C. de prec. imper. offer.* & dixi in conſuet. Pariſ. §. 1. gloſ. 4. num. 9. & §. 13. gloſ. 1. num. 25. præſertim in pœnis ubi liquidiſsimè conſtare oportet. *l. in teſtamento.* 1. & ibi Bald. *de cond. & demonſtr. l. Titius.* in fi. *de lib. & poſt.* Alex. conſ. 33. col. 1. ubi tetigi lib. 2. hæc autem reg. tum pœnalis eſt: quia tollit jus quaſitum, tum exorbitans: quia contra jus commune. Non plus exigendum quàm litera exigat.

344. Sed hæc reg. non exigit aliud quàm publicari reſignationem poſſeſſoris, ut notum ſit eum reſignaſſe: non autem exigit, ſaltem expreſsè omnes, reſignationes ejuſdem publicare, ſi fortè plures ſint, & forſan ultra valeat, aut valitura ſit, ignoretur: ſed exigit ante obitum poſſeſſoris notum fieri in loco beneficii, poſſeſſorem de facto reſignaſſe, & ſucceſſorem adveniſſe: ne Ordinarii & impetrantes decipiantur per obitum morientis in poſſeſsione & reputatione titularii. Satis eſt igitur ita publicari, ut hoc publicè notum fiat ante obitum, & adhuc notum perſeveret tempore mortis veteris titularii. In reliquis autem tantum abeſt, ut hæc regul. velit hanc publicationis formam captioſam eſſe reſignatario, ut ei competens ſpatium relinquat, infra quod non ei, ſed potius Ordinariis & impetrantibus noceat, reſignantem in poſſeſsione mori.

345. Non obſtat tertium primæ ἀντιλογίας ſupra num. 318. quia quamvis hæc reg. exigat certam collationem per reſignationem exhiberi & publicari; non tamen exigit certam ſpecificam reſignationem & admiſsionem limitatim publicari: ſed nec exprimi quidem. Clarum eſt enim quòd collationem ex cauſa reſignationis præcedere poſſunt plures reſignationes ejuſdem, & admiſsiones: ſive ab eodem, ſive à pluribus admittendi poteſtatem habentibus. Et tamen erit unica collatio (ut infra caſu ſeptimo) quam ſufficiet publicari etiam ſi nullo modo exprimatur data reſignationis admiſsæ, nec ex qua admiſsione. Et pariter ſi fortè quis plures collationes per reſignationem ejuſdem habuerit & acceptaverit: non arctatur ſingulas publicare, nec illam ex eis quæ poſtmodùm invenietur & judicabitur valida: quod incertum & captioſum eſt *l. quod debetur. de peculio. l. unica.* ibi, *mergendi fortunam C. quando Imperator inter pupillos & viduas*, ſed arctatur ad publicandum collationem ex capite reſignationis, & conſequenter aliquam hujuſmodi collationem, quia publicatio fieri non poteſt niſi appareat de aliqua ſpecifica hujuſmodi collatione, & ſic vis eſt in ſola publicatione ut publicè innoteſcat poſſeſſorem reſignaſſe: non autem vis eſt in una magis quàm alia hujuſmodi collatione, quia certa collatio non venit, niſi in conſequentiam & ad effectum publicationis: non igitur taxativè ad collationem publicatam, ut in obligatione generis ſubalterni vel unius ex pluribus de certis.

Verba capta-ri non debent.

346. Et ita rectè intelligenda ſunt verba reg. ibi, *niſi de illis factæ reſignationes*, & ibi *facta ſint*, non autem debet calumniari, nec verba ejus captari, ſed qua mente dicantur animadverti, *l. pen. ad exhib. l. 2. §. tractari.* ibi *nec cavillari ad Tertyl.* gl. in c. unico §. 1. in verbo *ſi mora.* in fin. *ne ſede vacan.* in 6. Innoc. *c. Romana.* in fi. *de cenſ.* in 6. Bald. in *l. benignius. de legi.* Mens autem & ſcopus reg. in illis verbis per totum contextum eſt, ut publicetur & innoteſcat, poſſeſſorem reſignaſſe: non autem ut etiam limitetur publicans ad collationem expreſſam: quia hoc eſſet verba legis captare, quaſi inſidiarentur reſignatario, quod reg. non intendit, ſed ſolùm intendit eum onerare tali publicatione, ut collatores & impetrantes non illudantur per obitum morientis in poſſeſſione, quo facto impetrantes per obitum ejus quem publicè notum erat in loco reſignaſſe, & certum ſucceſſorem ante obitum palàm adveniſſe, non poſſunt occaſionem hujus reg. ad iniquum compendium trahere l. fin. *C. de uſucap. pro empto.* quod eſſet, imputando & exprobrando publicanti, quòd verum & canonicum titulum habebat ex priore reſignatione & collatione, tempore publicationis non expreſſa. Quid enim aliud eſſet quàm verba cavillari contra d. l. 2. §. *tractari. ad Tertyl.* & calumniari & captare contra d. l. pen. *ad exhib.* & ad iniquum compendium trahere contra d. l. ult. *C. de uſu cap. pro emptore.* gloſ. ult. in cap *ſuggeſtum. de app.* & ad crudelitatem & amaritudinem contra *l. ſi id quod. §. ſi quis. de dona. inter virum & uxorem. l. ſi quid venditor. de adil.* in authen. *de triente & ſemiſſe. §. prohibemus.* in prin. Ita etiam debent ſanè non amarè capi verba Regii edicti. quod infra ſubjiciemus. §. 14. ut ibi tetigi. gloſ. 3.

347. Et ſic non obſtat quintum primæ ἀντιλογίας ſupra num. 319. quia verum eſt quòd tempus publicandi incipit à prima reſignatione ab habente poteſtatem admiſſa etiam ante ullam collationem, ut novè diximus ſupra quæſt. 9. ſed hoc eſt, ne ſit in poteſtate reſignatarii tempus induciarum prorogare: ſed negamus ex tunc incipere obligationem publicandi. Et in hoc latebat fallacia, imò nulla eſt obligatio ad publicandum, cùm ſit mera facultas, ſed tantùm poſt illius inducias incipit impendere periculum, quod vitari poteſt quandocunque ante obitum poſſeſſoris publicando. Et ſic convertitur argumentum, videlicet quòd reſignatarius non tenetur publicare infra menſem vel ſemeſtre primæ reſignationis admiſſæ: ſed (ut ſupra eod. nu. 21.) poteſt quandoque vivo reſignante: igitur ex quacunque reſignatione vel collatione publicet, ſatis eſt quòd publicè & ante obitum poſſeſſoris notum fiat poſſeſſorem reſignaſſe, & ſucceſſorem adveniſſe, ad vitandum pœnam hujus regulæ ad 6. 7. 8. 9. ſupra n. 317. cum ſeq. ſolutio colligi poteſt ex prædictis ad 2. verò malè de futuro jure ad jam competens infertur, adde infra eod. n. 349.

348. Ex his nullo negotio diſſolvitur gravis quæſtio hodie pendens inter impetrantem per obitum, & reſignatarium ab Ordinario proviſum, cui objicitur prior defuncti reſignatio ante quatuor annos, quæ tamen in regeſtis Ordinarii lacerata invenitur, quia etiam ſi non eſſet lacerata, ſed dudum acceptata nec publicata, ſi tamen ultima vivo reſignante publicata fuit, ſatis eſt, etiam ſi non allegatur intermedia retroceſſio. Secus ſi nec ultima quidem eſſet publica, quia tunc aut reſignans mortuus eſt poſt menſem ultimæ, & actum eſt de jure reſignatarii, aut mortuus eſt infra menſem ultimæ, & adhuc idem ſi mortuus eſt poſt menſem primæ admiſſæ, ſi tamen de primæ admiſſione conſtat, quia cum ſit ſimplex (utpote in manu Ordinarij) non requiritur ullam collationem vel acceptationem ſubſequi. Et ſic conſtaret de non jure reſignatarii, & impetrans per obitum ab Ordinario (etiam ſine clauſula *quovisſmodo*) vinceret etiam omnes quovisſmodo ſub data poſteriori impetrantes, quia nedum admiſſio, ſed etiam devolutio ab admittente facta ad ſuperiorem, & omnia inde ſecuta reſoluta ſunt per hanc regulam.

349. Hypotheſis ſecundi caſus. Parochus anno 1544. reſignavit Romæ in favorem Titii, ſemper tamen in poſſeſſione manſit: ſed anno 1550. morte forſan imminente, iterum reſignat in manu Ordinarii, qui confert eidem Titio. Similem habuiſti hypotheſim ſupra ead. q. n. 327. in qua vix tunc defendere potui reſignatarium, ex eo quòd impetrans per obitum dicebat primam reſignationem acceptatam non fuiſſe per Titium, quod ſi docuiſſet videbantur multis etiam judicibus actum de jure reſignatarii. Sed nunc ex prædictis marte noſtro elaboratis, apparet etiam acceptatione probata, reſignatarium vincere debere, prout de jure communi: niſi de alio vitio, vel mandato conſumpto vel defectu juris appareat. Et quamvis propter ſecundæ reſignationis, collationis, & mortis vicinitatem, ſuſpicio ſit, priùs conventum eſſe cum Ordinario vel ejus vicario, ut reſignatione admiſſa conferret Titio, tamen ſuſpicio non eſt probatio, imò nec probatio quidem valet quæ ſe compatitur cum appoſita veritate, ut tradit Bald. in *l. conventiculam. C. de Epiſcop. & cler.* prout hic potuit ſyncerè geri. Sed ſi clarè probaretur de conventione vel fide habita conferendi Titio, vel aliis ſordibus, tunc non ſolùm concurreret impedimentum exorbitans hujus reg. ſed etiam aliud gravius impedimentum de jure communi, videlicet ſimoniæ, ut dixi in reg. præced. nu. 101. & conſequenter publicatio ipſa ſimoniaca eſſet, ſive per ſimoniam redempta. Quare nullo modo prodeſſet, ſed magis inquinaret.

Secundus caſus.

350. Tertius caſus. Anno 1544. reſignatur in manu Papæ in favorem Titii, cui confertur & acceptat, ſed bullis non confectis reſignante ſemper poſſidente, renovatur reſignatio & collatio Romæ anno 1550. & hanc ultimam Titius publicat. deinde mortuo reſignante, Caius per obitum proviſus impugnat propter priorem reſignationem acceptatam nec publicatam. Sed per prædicta dicendum eſt hoc non obſtare, ſed velut captioſum & invidioſum rejiciendum, niſi de alio vitio de jure communi appareat. Non obſtat ut ſuprà eodem numero 32. quod reſignationes in favorem ſunt odioſæ, contra jus commune, & diſpenſatione indigent, quia ſunt admiſſæ ab habente poteſtatem.

Tertius caſus.

351. Non obſtant fraudes ſuprà num. 320. numero 339. quia aut Titius non publicavit in vita reſignantis, ſed pluries ſupplicavit, & levari fecit bullam de data poſteriori, quia inſpecta mors reſignantis eſt infrà tempus publicandi. Et excluditur per hanc reg. quia tempus induciarum ad publicandum ſemper computatur à prima admiſſione indiſtinctè, ſive in Ordinario, ſive in Papa & Legato, ut probavimus ſuprà ead. quæſt. 9. Et ſic cùm reſignans mortuus ſit in poſſeſſione poſt ſemeſtre primæ admiſſionis, nec fuerit in ejus vita publicatum, locus eſt reg. Aut verò Titius publicavit in vita reſignantis, & tunc aut objicitur & probatur prior reſignatio & collatio alii facta: & excluditur Titius, non per hanc reg. (quæ bene vult privare negligentem jus habentem: ſed non vult fovere non habentem jus) ſed jure communi, ille autem alius per hanc reg. ut in quarto & ſequen. caſu. Aut objicitur prior reſignatio eidem Titio facta. Et cùm hæc objectio non ſit de mente hujus reg. debet ut cavilloſa & captioſa rejici: non autem in invidiam, & contra jus commune trahi. Unde ſi aliud non obſtat, Titius obtinebit.

352. Nec obſtat: ſi non appareat de novo mandato ad reſignandum, quòd primum mandatum ſemel conſumptum erat, nec ampliùs exequi poterat, ut in regula præcedente. num. 27. & ſuprà eod. n. 329. quia illud non eſt majus objectum quàm ſi diceretur quòd jus reſignantis erat conſumptum per primam reſigna-

tione admiſſam, & quòd ampliùs reſignati non potuit. Quod tamen non obſtat ex quo conſtat Titium eſſe verum illum primum & canonicum reſignatarium & publicaſſe vivo reſignante. Secus ſi convinceretur novum inſtrumentum mandati falſum fabricaſſe, quia licet ſuperfluum eſſet per prædicta, tamen indignum reddit falſarium omni honore & beneficio quantumvis minimo: & publicatio eodem vitio falſitatis inquinatur, ut nuper de ſimonia. nu. 349. dictum eſt. Oportet enim reſignationem publicatam ſaltem eſſe talem, quæ vi ſua venientem per obitum: non obſtante hac regula excludat, ceſſante priore reſignatione eidem facta. Quo ſolo caſu dicimus non debere priorem in invidiam tradi: imò eſſet etiam contra bonum publicum: quia ſæpe uſuvenit reſignatarium tempore primæ reſignationis pati defectum ætatis, vel alia beneficia habere: & ſic multis diſpenſationibus gravi ære redimendis indigere, quæ tempore ſecundæ reſignationis ceſſant. Cùm igitur conſtet eum habere verum & canonicum titulum, ſufficit ultima bulla vel collatio ordinaria, nec adigi debet ad redimendas bullas prioris expeditionis.

Falſarii.

353. Et hæc exempla ſufficiunt quando agitur de eodem reſignante & reſignatario. Nunc totidem exempla, quando idem reſignans, ſed plures reſignatarii. Quartus itaque caſus, Parochus anno 1544. reſignavit, & collatum eſt Titio, qui non publicavit: ſed idem parochus in poſſeſſione manens anno 1550. rurſus reſignavit. & collatum eſt Mævio: qui rite publicavit. deinde mortuo in poſſeſſione parocho, Caius habens per obitum cum eis certat, Status litis eſt an publicatio Mævii proſit Titio? Breviter dico quòd non: Tum quia Mævius publicans nullum jus habet. Et ſic nec acquirit nec conſervat quod non habet. Hæc autem regula facta eſt ad conſervandum jus legitimorum & canonicorum reſignatariorum duntaxat, ſine captione Ordinariorum & expectantium: non autem ut quæratur jus ei qui non habet.

Quartus caſus.

354. Tum quia publicatio perſonalis eſt, nec prodeſt niſi petenti, & non alii: ut innuit text. reg. ibi *poſſeſſio petita*. loquitur enim de uno & eodem publicante & petente. Et ſic effectus publicationis ad aliam perſonam nullo modo extendi poteſt. Tum hoc caſu, plures reſignationes non tam ſunt multiplicatæ quàm repugnantes: cum ſint factæ diverſis perſonis, nec ſolùm aliæ ſunt, ſed contrariæ: nec concurrunt, ſed invicem pugnant, propter diverſa ſubjecta, quò fit ut una aliam juvare nequeat, ſed potiùs invicem collidantur, ſaltem unaquæque remaneat in propria natura: Et conſequenter cùm prima reſoluta ſit per hanc regulam, ſecunda verò ab initio non valeat de jure communi, locus eſt vacationi per obitum, tam de jure communi, quam per hanc regulam.

Publicatio perſonalis eſt.

355. Tum ex quo reſignans non extrudit poſſeſſione per illam publicationem, ſed in illa remanet & moritur, illa publicatio non eſt plus quam civilis interruptio, quæ perſonalis eſt, ſolique interrumpenti, non alii prodeſt. *l. 2. C. de præſcript. longi tempor.* Secus ſi de facto reſignans extruſus eſſet poſſeſſione, vel illam de facto reliquiſſet: quia tunc velut naturalis interruptio omnibus prodeſt, id eſt cuicunque verum jus & titulum habenti, non per publicationem, ſed quia non contigit reſignantem mori in poſſeſſione. Et ſic deficit principalis conditio hujus reg.

356. Et intellige ſanè quando reſignans deſiit demum poſt tempus hujus regulæ remanere in poſſeſſione, puta voluntaria migratione, vel violenta dejectione à non habente jus. Secus ſi per ſententiam ſuperioris privaretur, vel per alium legitimum impetrantem etiam poſſeſſione exueretur, id eſt per eum qui ceſſante priori reſignatione haberet verum jus de jure communi. Tunc enim hic obitus civilis poſt tempus hujus regulæ cum effectu ſuperveniens, id eſt locum faciens novo ſucceſſori, priori remoto & omnino deſinente eſſe in poſſeſſione, morti naturali æquipararetur quantum ad effectum hujus reg. ut latè probavimus ſuprà eod. qu. 7. nu. 72. cum ſeq. & hoc caſu non refert ſive omnes ſimplices ſint reſignationes coram Ordinario factæ, ſive omnes in favorem coram Papa & ſive altera ſimplex, altera in favorem: ſive expreſſè, ut apud Papam, ſive tacitè, ut apud Legatum: nec utra prior ſit, dummodò prior non ſit publicata. Si autem prior reſignatio recens eſſet, ita quod infrà tempus illam publicandi reſignans obiiſſet, poſtquàm interim reſignaſſet Mævio qui publicavit: tunc non obſtante dicta publicatione, ſtare immotum jus Titii ceſſante hac regula.

357. Quintus caſus, Parochus anno 1540. reſignavit, & collatum eſt Titio qui non publicavit, ſed reſignavit: & per ejus reſignationem collatum eſt Mævio anno 1545. Deinde anno 1550. parochus ſemper manens in poſſeſſione iterum de facto reſignat, & confertur eidem Mævio qui ſolemniter publicat: & mortuo in poſſeſſione parocho litigat cum Caio per obitum proviſo. Breviter cum tempore publicationis Mævius eſſet verus & canonicus titularius ex capite reſignationis, mediante reſignatione Titii primi & canonici titularii publicatio illi prodeſt, ad conſervandum verum & canonicum jus quod tempore publicationis habebat per prædicta. Amplio etiam ſi idem parochus alias intermedias reſignationes feciſſet, ex quibus aliis collatum fuerit, quorum prætenſa jura non habebat Mævius: quia ſatis eſt quod tempore publicationis concurrebat in eo verum jus de jure communi cum ſatisfactione hujus reg. & ſic tam jure communi, quàm per hanc regulam conſervatur.

Quintus caſus.

358. Secus ſi poſt publicationem, etiam vivo eodem parocho, jus primi reſignatarii acquiſiviſſet, ut ſi Mævius primò habuit ſecundam reſignationem Parochi: quam publicavit: deinde habuit reſignationem Titii: etiam vivo parocho. quia tunc ſicut prior ille ſcilicet Titius, habebat jus reſolubile duntaxat, quando reſignavit Mævio: ita Mævius non acquirit de novo niſi jus per hanc regulam reſolubile, nec poteſt eſſe melioris conditionis eo cujus jus acquirit, ut ſuprà eod. nu. 42. cum ſeq. Tum quia hujuſmodi publicatio non reſpicit futura jura, nec ullo modo illa includere poteſt, ſed præcedentia duntaxat, ad quæ neceſſariò ex ſui forma reſtringitur, & ſic confirmari non poteſt ex jure ſupervento, ſed nova & ſolemni publicatione opus eſt, ceſſante naturali interruptione, hoc eſt, niſi contingat parochum mori, reali poſſeſſione penitus dimiſſa non per aliquod ultimum momentum vel tempuſculum vitæ, ſed per tam notabile ſpatium ante obitum, ut ante obitum & illius tempore publicè notum ſit in loco defunctum deſiiſſe ante mortem poſſidere, & pro titulario & poſſeſſore haberi. Non enim ſufficeret occulta dimiſſio, vel in fraudem exquiſita à moriente, vel miniſtris illius novo ſucceſſori faventibus: ſed oportet ſeriam eſſe & manifeſtam naturalem illam dimiſſionem, ne fraudibus locus aperiatur quod no. ad declarationem dictorum ſuprà eod. num. 268.

Publicatio non trahitur ad jura futura.

Dimiſſio poſſeſſionis in fraudem.

359. Sextus caſus, Parochus anno 1540. reſignat & confertur Titio: rurſus anno 1545. reſignat, & confertur Mævio, deinde 1550. Titius reſignat, & confertur dicto Mævio: qui poſtea vivo parocho in poſſeſſione manente publicat. Hic caſus differt à præcedenti in hoc, quod ibi tempore ſecundæ reſignationis parochi, Mævius habebat verum jus, & in eo confluxit jus utriuſque reſignationis: & ſic reſignationes ab initio confluebant: Sed hic Mævius nullum tunc jus habebat, nec reſignationes confluebant: ſed velut repugnantes & contrariæ ſeſe collidebant. Verùm tamen puto non tempus reſignationis poſſeſſoris factæ Mævio publicanti inſpiciendum: ſed tempus publicationis. Cum igitur Mævius tempore publicationis

Sextus caſus.

vetus eſſet & canonicus reſignatarius, poteſt illi & debet prodeſſe publicatio, utpote concurrente tunc in eo utroque & juris communis & hujus regulæ auxilio. Et ſi quidem omnes reſignationes publicet, non eſt dubium, ſi verò primam & ſecundam tantùm, videlicet factam Titio à Titio ſibi: non eſt etiam dubium, quin ſufficiat. ſi verò ſolam intermediam reſignationem publicaverit, videlicet titulum quem anno 1545. habuit per reſignationem defuncti, adhuc idem dico, ex quo tempore publicationis factæ 1551. erat vetus reſignatarius, & in eo concurrebat & juris communis & hujus regulæ auxilium. Et ſic non minor, ſed eadem ratio quæ in caſu præcedenti: & ſic non refert quando, nec quomodo, ſive per obitum vel aliàs publicans acquiſierit jus primi & veri reſignatarii, dummodo illud habeat tempore publicationis, vel publicationem (ut poteſt) repetat.

Septimus caſus. 360. Septimus caſus, Parochus pluries reſignavit, & toties habente vel habentibus poteſtatem admiſſa fuit: ſed uni collatio facta. Iſte caſus eſt eadem hypotheſis, de qua ſuprà num. 314. in prin. hujus qu. & nullum habet dubium, ſive reſignationis habeat titulum à Papa, vel Legato, ſive ab Ordinario: cum tamen apud eum eſſet jus conferendi. Quo caſu ſuper vacua quæſtio eſt in collatione Ordinarii publicata, dummodo collatio valeat. ut quia non ſe reſtrinxit ad reſignationem quam tunc admittebat tantùm, cum jam vacaret ex priore reſignatione nuper vel infra ſemeſtre per eum vel ſuum vicarium admiſſa. poteſt enim Ordinarius conferre cum clauſula *quovisſmodo*, ſi ad eum ſpectet collatio, ut ſupra eod. nu. 200. Idem in collatione Papæ vel Legati omnem aliam præcedentem reſignationem vel vacationem ambiente. Ex his pleniſſimè diſcuſſa, & per omnes caſus revoluta, & confecta eſt, hæc hactenus non minus controverſa quàm quotidiana quæſt.

361. Viceſimo juxta prædicta quæro, Patruus reſignavit in favorem nepotis, qui collationem acceptavit, ſed nunquàm publicavit: & poſt ſex vel ſeptem annos imminente fortè morte patrui, nepos in manu cujuſdam vicarii Ordinarii ſimpliciter reſignavit, qui dicto patruo eadem vel ſequenti die contulit: deinde patruus rurſus in favorem nepotis Romæ per curſores reſignavit, & in veteri poſſeſſione obiit, & per ejus obitum Titio confertur: ſed mox apparet nepos cum bullis ultimæ proviſionis, quarum data ſe protegit ab hac regula quia patruus infrà ſex menſes à data bullæ deceſſit. Titius replicat de priore reſignatione & acceptatione ante ſex vel ſeptem annos. Nepos publicat, & docet de retroceſſione, uter potior? videtur quòd nepos: quia à tempore retroceſſionis non apparet de alia ſupplicatione & expeditione facta Romæ, quàm de ea ſuper qua dicta bulla confecta eſt. Et ſic cum non fuerint multiplicatæ ſignaturæ vel datæ, ceſſat fraus parvarum datarum: & ſic non obeſt hæc regula, nec poteſt haberi ratio temporis lapſi ante retroceſſionem: & ſic remanet intentio nepotis jure communi fundata.

Solutio. 362. Sed his non obſtantibus contrarium dico: quia illa retroceſſio aut eſt ſimulata, aut fraudulenta, videlicet in fraudem hujus reg. Patet primò propter conjunctionem perſonarum. *l. data.* ibi, *ſiquidem clandeſtinis ac domeſticis fraudibus facilè quidvis pro negotii opportunitate confingi poteſt. C. de donatio.* Secundò propter vicinitatem temporis. *l. ſi ventri. §. in bonis. de reb. auth. iud. poſſid. l. ſi quis poſthac. C. de bonis proſcript.* de qua vicinitate temporis latè Franc. Curtius Senior, conſ. 54. & latiùs d. Andr. Tiraquel. in tract. *de retrac. proximita.* §. 1. gloſ. 7 n. 76. Tertiò, quia illa retroceſſio nunquam ſortita eſt effectum ad commodum patrui retroceſſionarii, qui nunquàm in vim illius poſſeſſionem cœpit: nec aliquid mutavit de forma poſſeſſionis antiquæ, in qua ſemper manſit & deceſſit.

363. Et quamvis non ſufficiat una præſumptio ad fraudem vel ſimulationem convincendam, ut per Joan. de Ligna. & Imo. in clem. unica. *de rerum permutat.* Philip. Franc. *c. unico.* col. 5. eod. in 6. Tamen plures, ſaltem tres ſimul junctæ, ſufficiunt: ut not. Canon. *c. 5. de cler. non reſiden.* Cæpola. in tract. *de ſimul. contrac.* in caſu principali. Alexand. conſil. 119. num. 4. lib. 4. Paul. conſilio 74. col. 3. lib. 2. Philippus Corneus conſilio 224. conſilio 241. conſilio 346. columna fina. lib. pri. Hierony. Cagnol. in repetitio. lib. 2. num 19. *C. de pact. inter. empto. & vendito.* Matth. Afflictus deciſio. Neapolitana. 40. col. fin. Philip. Decius conſilio 167. (ubi in annotat. tetigi) Franciſcus Purpura, in *l. rogaſti. §. ſi tibi.* nu. 70. *ſi cert. petat.* Nicol. Boër. deciſio. Burdegal. 102. Hierony. Gratus conſi. 157. l. 2. & expreſſim in terminis reſignationis hujuſmodi: Petrus Ancha. conſilio. 375. Ægid. Bellamere deciſio. 344. gl. pragmat. tit. *de collatio. §. item quòd omnia.* verbo *permutationis.* Stephan. Bertrand. conſ. 312. etiam beneficium lib. 2. Aymon. conſ. 82. Sufficiunt tres præſumptiones.

364. Quartò fortiùs ubi etiam plura concurrunt, videlicet quartum, quòd hæc retroceſſio laborat vehementi ſuſpicione ſimoniæ canonicæ, nempe fidei tacitè datæ, quòd conferretur patruo. 4 Præcedentia enim & ſequentia clariſſimè evincunt quòd nepos non ceſſiſſet niſi animo retroceſſionis, eóque tacito acto, & non aliàs. Et ſic hujuſmodi retroceſſio nedum ſimulata & fraudulenta eſt, ſed etiam ſimoniaca: & ſic funditus nulla, cum non poſſit Ordinarius retroceſſionem vel aliam reſignationem in favorem expreſſum vel tacitum admittere: ut in reg. præceden. nu. 101. Quintum ab eventu, tum quia mox ut nepos 5 ceſſit, collatum eſt patruo: tum quia mox ſecuta eſt ejuſdem patrui repetita ceſſio in favorem nepotis: tum quia ſecuta eſt mors patrui infrà ſemeſtre. His tot & ſimul in hac hypotheſi concurrentibus, quis dubitare poteſt hanc retroceſſionem merum machinamentum eſſe in fraudem hujus reg. ſtructum?

365. Accedit Sextum: quia hoc machinamento ad- 6 miſſo, eluſoria erit hæc juxta & favorabilis regula, nec unquam illi locus erit ſtante facili promptáque via ad illam eludendam. Igitur etiam ſi aliàs extenſione opus eſſet (id quod non) deberet omnino ad hanc cauſam extendi, ne foret eluſoria: per not. in *c. ſi civitas. de ſenten. excommunica.* in 6. & quæ dixi in conſuetudine Pariſien. §. 13. gloſſ. 3. nu. 9. Et in annot. Concluſio. ad Philipp Decium conſ. 277. Et ſic concludo quòd ſive hujuſmodi retroceſſio expedita ſit per Ordinarium, ſive per Papam, vel Legatum, tempus computandum eſt à prima reſignatione. Cùm igitur reſignans dudum poſt illud tempus primæ reſignationis, mortuus fuerit in poſſeſſione, vacavit per obitum: & tam in petitorio quàm in poſſeſſorio adjudicandum Titio.

366. His ſcriptis inſignis cauſa ferè ſimilis me præſente & audiente publicè & ſplendidè diſceptata fuit in hoc ſupremo Pariſiorum Senatu [illegible], Illuſtriſsim. illo Do. Ægidio *le Maiſtre*, ejuſdem Senatus Præſide primo, eruditiſsimo, in principio Auguſti, & rurſus die Jovis 13. ejuſdem menſis, anno 1551. Facti Hypotheſis. verò ſpecies in qua utraque pars concordat, talis erat. Jacobus *Bonion* canonicus ſancti Martini Turonenſ. & parochus Curæ parochialis *de Viglan.* anno 1543. menſe Auguſto, reſignavit utrumque beneficium Romæ in favorem Mathurini *Bonion* nepotis impuberis, eodem anno, quarta Decembris Jacobus facit à nepote confici mandatum generaliſsimum, ſpecialiter Mandatum captioſum. tamen & expreſsè ad dictam curam & præbendam (quas dictus Jacobus obtinet) necnon quodcunque aliud beneficium, ſeu quæcunque alia cum cura vel ſine cura, eidem conſtituenti collatum ſeu conferendum, collata ſeu conferenda, acceptandum, poſſeſſionémque capiendum, jurandum in animam ipſius conſtituentis, & pro eo ſolita & debita juramenta, &c. beneficiúmque ſeu beneficia in ſpiritualibus

regendi & gubernandi, regique ac gubernari faciendi, vicariumque ſeu vicarios ponendi, & toties quoties revocandi, dictumque beneficium ſeu beneficia vel fructus ad firmam locandi, pro tali tempore & pretio quibus eis vel ei videbitur: necnon quaſcunque pecunias levandi, quittanciam dandi: illaque beneficia & illorum quodlibet, poſtquàm eidem conſtituenti collata ſeu collatum fuerit, quocunque genere vacationis in manibus hujus ſeu quorum intereſt, tam ſub antedicta ſpecialitate beneficiorum ſupra declaratorum, quàm quorumcunque aliorum ſub generalitate declarandorum, & ad quæ jus ſibi competit, ſeu quomodo libet in futurum competierit, & maximè dictam curam & præbendam ſub beneplacitio dictæ ſedis, cedendum, dimittendum, &c. in favorem & commodum d. Jacobi, & non aliàs aliter nec alio modo: ceſſionemque ſeu ceſſiones recipi & admitti petendum & ſupplicandum, ac literarum deſuper neceſſariarum expeditioni & confectioni conſentiendum: & ad jurandum in animam quòd in ejuſmodi ceſſione ac præmiſſis omnibus & ſingulis non intervenit nec interveniet fraus, dolus, ſimoniæ labes, aut quævis alia pactio illicita. Hactenus tenor mandati quatenus ad deciſionem facit.

367. Eodem anno menſe Februario nepos retrocedit patruo utrumque beneficium, ſeu potius patruus vi dicti mandati facit ſibi retrocedi, & utriuſque reſignationis & collationis, videlicet prioris, factæ nepoti menſe Auguſto, & poſterioris, factæ patruo, menſe Februario: expeditæ fuerunt ſignaturæ cum conſenſibus: neutra tamen unquam publicata fuit, nec Jacobus ullam novam poſſeſſionem cepit, ſed veterem utriuſque beneficii poſſeſſionem ut priùs uniformiter continuavit. Tandem anno 1548. poſt Paſcha, menſe Aprilli graviter ægrotans, per curſores Romæ, primo reſignat utrumque beneficium in favorem Nicolai *Barre*, & fit ſignatura cum conſenſu ſine ulla publicatione. Mox 12. Maii immediatè ſequentis dictus Jacobus & dictus Nicolaus ſeorſum (hoc eſt per ſignaturas ſeparatas) reſignant dictam præbendam in favorem dicti nepotis: & fiunt ſignaturæ cum conſenſibus: deinde die 18. ejuſdem menſis, nepos vi duarum ultimarum reſignationum capit poſſeſſionem præbendæ coram notario & teſtibus tantùm, abſque alia publicatione, ſed in craſtino, videlicet 19. Maii 1543. Jacobus moritur in poſſeſſione, & eodem die Capitulum per obitum dicti Jacobi confert præbendam Gentio quem inſtallat & in poſſeſſionem inducit.

368. Totius cauſæ cardo vertebatur ſuper regula *de publicandis*: qua ſola Gentius nitebatur. Nepos autem, ut illam eluderet, negabat ſe primam reſignationem acceptaſſe, ſed tantùm ſecundam: & ſic tempus non eſſe computandum à prima reſignatione dicti menſis Auguſti ignorata nec & acceptata ſed à ſecunda: qua inſpecta, erat infra ſemeſtre: imo infrà ſeptimam diem ab ultima reſignatione ſibi facta: & circiter toſià menſem à penultima reſignatione facta Nicolao ſuo reſignatori, & citabat arreſtum Joan. *Bouchetel*, de quo ſuprà eodem numero 245. quo præjudicatum eſſe dicebat, nihil actum eſſe prioribus reſignationibus, propter non acceptionem, quam hodie declarabat, & illis renuntiabat: & ſic ſolas ultimas reſignationes conſiderandas, quæ ſunt infrà tempus: & ſic etiam per hanc regulam conſervantur. Tum argutabatur quòd ſi Nicolaus non reſignaſſet præbendam, obtineret illam ſine metu hujus regulæ, cùm habeat reſignationem à vero poſſeſſore, imò etiam vero titulario: quia talis erat Jacobus, ſive nepos non acceptaſſet primam reſignationem, ſive retroceſſiſſet: quia utroque caſu Jacobus remanebat verus titularius & poſſeſſor. Et ſic ut per ejus obitum vacare poterat, ita & per ejuſdem ceſſionem. Cùm igitur tertius ceſſionarius, putà Nicolaus, jure obtinere poterat ſine metu hujus regulæ utpotè reſignante mortuo infrà tempus, ſequitur quòd idem Nicolaus potuit alii, ſive confectis, ſive non confectis bullis, ſive ante, ſive poſt obitum Jacobi reſignare, & quòd reſignatario non obſtabit hæc regula, nec ex capite ſuo, ut hic, nec ex capite ſui reſignantis, & ſic contendebat jus ſuum eſſe clariſſimum.

369. Contra pro Gentio diſertiſſimus & eruditiſſimus in eo Senatu cauſarum patronus do. Joan. Jacob. Lavergnæus ſingula capita hujus reg. urgebat, perſonarum & negotii qualitates, & quod per dictum mandatum (quod publicè quamvis prolixum, lectum fuit) non apparebat nepotem tunc, nec tempore retroceſſionis ſciviſſe præbendam ſibi reſignatam & collatam fuiſſe, nec primæ reſignationi unquam renuntiaſſe, nec hodie tempus eſſe, poſtquàm per obitum poſſeſſoris verba & mens reg. verificata fuerunt. Surgens autem doctiſſimus ille & eloquentiſſimus dom. Dionyſius Riantius Regius in curia Franciæ Advocatus, paulò poſt in eadem Præſes factus, dixit ſua nomine Regio intereſſe propter conſervationem regulæ *de publicandis*, favorabilis & Reipublicæ utilis & in eadem curia receptæ, & paucis ad ſcopum diſertiſſimè more ſuo oſtendit, ex facto litigantium reſultare fraudem ſtructam eſſe, non ſolùm huic regulæ, ſed etiam ſacris canonibus *de vitiosa ſucceſſione beneficiorum*, & conciliaribus decretis *de reſervationibus ſublatis* manifeſtumque eſſe patruum maluiſſe ſe præbendam quandiu viveret, habere, quàm nepotem: & nepotem, quàm alium vel collatarium Ordinarii: & eſſe velut ceſſionem cauſa mortis, ſeu dare & retinere etiam moribus in rebus prophanis vetitum, quantò magis in iſtis? Et quòd ſi via qua nepos prohibitus eſt, toleraretur, actum eſſet de hac regula, deque ſacris canonibus & conciliis.

Joan. Jacobus Lavergnæus.

Dom. Dionyſius Riantius.

Ratio deciſiva.

370. Et hæc certè vera eſt & punctualis ratio decidendi. Nepos autem timens ne fortè prorſus etiam pleno poſſeſſorio caderet, dixit patruum obiiſſe ante ultimam reſignationem per Nicolaum factam, & ad illum titulum ſe reſtringebat: & ſic ſe debere obtinere, vi clauſulæ *quovisſmodo*, tanquam etiam per obitum patrui jure præventionis proviſus. Tamen in eo facto non perſtitit, ſatis enim ex actis capitularibus & allegatis conſtabat Jacobum ſupervixiſſe: Gentium verò mox ab obitu per Ordinarium proviſum. Senatus conſilio inito pleniùs deliberandum cenſuit, nec exaudivit nepotem ſaltem ſimplex ſequeſtrum petentem: eoque in præſenti contentum eſſe volentem: & meritò, non ſolùm propter multitudinem præſumptionum degenerantium contra eum, ſed etiam quia concluſum erat etiam in principali, quod mox diffiniri poterat, & poſt concluſionem in cauſa non eſt locus proviſioni ſequeſtri.

371. Rogatus autem ab amico quidnam ſentirem promere, reſpondi in iſtis, fraudibus obnoxiis, ad fraudem convincendam ut hic, ſufficere quòd alias regula eſſet eluſoria, niſi à prima reſignatione ſemel admiſſa tempus ejus curreret. Quid enim facilius quàm reſignatario colluſori priores reſignationes occultare? Quòd ſi fors prodantur earum ignorantiam prætexero, vel negare eas unquam acceptaſſe niſi ultimam quæ eſt infra tempus, & ſic ſemper fraudaretur hæc regula. Ulteriùs dixi quòd in hac ultima hypotheſi non ſolùm concurrunt omnes præſumptiones fraudis, de quibus ſuprà eodem num. 349. uſque num. 355. excepta quarta, propter authoritatem Papæ ſimoniæ canonicæ domini: ſed etiam ſex aliæ videlicet.

372. Sexta quia tempore primæ reſignationis nepos erat impubes: quia licet præbendam hujuſmodi in Eccleſia non cathedrali (quam collegiatam vocant) quærere potuit: tamen reſignare non potuit; ſeu conficere mandatum ad reſignandum cum effectu. Quam- 6

Minor an reſignare poſſit.

vis enim in beneficiis Eccleſiaſticis non æquè ſubveniatur minori ut in patrimonio: tamen ſi beneficium quæſitum reſignet, ſubvenitur ſaltem quando reſignat unicum, per cujus reſignationem non exoneratur (ut eſſet beneficium curatum) ſed damnificatur, ut in præbenda: ut diſtinguendo decidit Panormitanus cap. *ex parte*. col. quinta. numero quinto decimo. *de reſtitutione ſpoliatorum*. quem ſequitur gloſ. pragmat. *de pacific. poſſeſſor.* verbo. *impedimentum*. in fine. Gomeſius *de triennal. poſſeſſ.* qu. 15. & ita bis judicatum fuit in ſacro conſilio Regis, ut dixi ſuprà eod. num. 241. & ſic dicta retroceſſio ab impubere facta non valuit, & conſequenter ſtetit prima reſignatio, qua ſtante non potuit Jacobus ſecundo nec tertio reſignare, & nihilominus in puncto obitus, defectu publicationis prima reſignatio cum omnibus inde ſecutis reſoluta fuit, per text. hujus regulæ in fine. Et ſic neceſſariò vacavit per obitum: quia non potuit vacare per reſignationes poſteriores à prima adhuc ſtante: & ſic Jacobo moriente non poteſt vacare per primam reſignationem, quæ reſolvitur per obitum, in favorem per obitum impetrantium duntaxat, & non in favorem aliorum, ut latè probavimus ſuprà eodem, quæſtione ſeptima. num. 61. & num. 108.

Mandatum extortum ipſo jure nullum.

7 373. Septima, quoniam retroceſſio etiam alia ratione non valuit, utpote facta medio mandati captioſi & extorti, quod veriſimiliter nunquam fuit intellectum, nec verè ſerioque rogatum ab impubere, ut res ipſa docet: ſed fuit compoſitum & fabricatum à patruo, à cujus nutu dictus nepos pendebat, imò minùs quàm pendebat: quia non intelligebat, nec erat capax clauſularum quæ erant in dicto mandato. Et ſic præter id quòd erat minor, imò impubes, forma illa tam exorbitans & captioſa præfati mandati reddit illud nullum, tanquam non profectum ab arbitrio mandantis, ſed ab arbitrio alieno: quod eſt contra ſubſtantiam mandati, *l. cum precario. de precario*. imò extortum contra jura, & dicta areſta. facit. *l. cum Aquiliana. de tranſactionibus*.

8 374. Octavo, pupillus neſciebat præbendam ſibi reſignatam eſſe, & multò minus collationem ſibi factam menſe Auguſti præcedenti, ut patet per textum dicti mandati, ibi *quos magiſter Iacobus obtinet*: Ex quo elicitur quod ſpecificatio præbendæ non ſpectabat ad beneficia obtenta, ſed ad beneficia obtinenda, & conſequenter etiam ex ipſa forma mandati pupillus neſciebat præbendam ſibi jam collatam, nec aliud quodcunque beneficium: potius autem putabat ſe carere omni beneficio: & conſequenter non cogitabat mandatum ſibi præjudicare de præſenti in beneficiis obtentis, ſed in futuris tantùm. Igitur in quantum patruus volebat applicare illud mandatum ad finem retroceſſionis dictæ præbendæ jam collatæ nepoti (qui hoc ignorabat) idem patruus author tam captioſi mandati nepotem decepit, ſaltem eo ipſo quod non certificavit eum, dictam præbendam jam eſſe ei collatam: imò potius contrarium expreſſit per illa verba mandati, *quos magiſter Iacobus obtinet*. Ipſemet in hoc mandato nepotem decepit. Et ſic cum eſſet author & merator dicti mandati, cui dolus ſuus cauſam dedit, mandatum nullum fuit ipſo jure, ſaltem in quantum ad commodum patrui executum fuit. Et conſequenter ex alio quoque capite retroceſſio nulla, etiam ſi fuiſſet per Ordinarium admiſſa & expedita.

9 375. Nona utpote ſubreptitia multipliciter. Primò ex eo quòd patruus non expreſſit Papæ ſe nepotem decepiſſe in extortione mandati, ut dictum eſt. Secundò ex eo quod retrocedens erat impubes: quod tacitum fuit, & ſi fuiſſet expreſſum, Papa non conceſſiſſet, aut ſaltem non tam de facili concedere debuiſſet. Et ſic ſubreptitia, per *c. poſtulaſti*. ad fi. *de reſcript.* & not. ſuprà, præſertim cùm vix renonciatio majoris præſumatur ſeria & ſpontanea. text. in *c. ſuper hoc. de renuntia*. in c. *quia veriſimile. de præſumptio*. Igitur multò minus in minore viginti quinque annis: & adhuc minus in pupillo, qui quicquid videt ignorat. l. 1. in fin. *C. de fal. moneta*. c. 1. in princ. *de regul.* in 6. maximè ſapientum hominum jura, l. fin. *C. de teſtamen. milites*. Tertiò, quia quum forma mandati exorbitans eſſet & inſolens, tamen tacita fuit, ut patet in ſignatura in qua de illa exorbitantia & captioſitate mandati nullum verbum. Quòd ſi fuiſſet expreſſum, Papa non tam facile conceſſiſſet, aut concedere debuiſſet. Nec ſatis eſt quòd de illa forma poſtea conſtet bulliſtis: quia ipſi concedenti liquere debent omnia quæ poſſunt animum ejus in contrarium inclinare.

376. Decima, perſonæ interpoſitio videlicet dicti Nicolai, ex qua nova præſumptio fraudis oritur. *l. pupillus. §. ſed ſi per interpoſitam. de author. tuto*. Imò non fuit ſimplex interpoſitio, ſed mixtio & accumulatio perſonarum, non ob aliud exquiſita quàm in fraudem hujus reg. ſive ad adumbrandum fraudes reſignationum & retroceſſionum præcedentium, non obſervata, ſed perpetuò ſpreta forma hujus reg. Quod autem d. Nicolaus fuerit ad fraudem adumbrandam interpoſitus, liquet ex temporis brevitate, & ſimultanea ejuſdem præbendæ reſignatione mox facta nepoti, quia ſtatim infrà menſem, bullis non confectis, Nicolaus ceſſit nepoti reſignantis, nec hoc ſolùm, ſed ſimul eadem die concurrendo cum ſuo reſignante, qui parùm fidens & idcirco omnem lapidem movens, quaſi prius nihil egiſſet aut nihil egiſſe videretur, ceſſit nepoti. Ex quo concurſu ſimultanei actus in idem, ſatis apparet communicatum ſtructumque conſilium in fraudem regulæ præſertim reſpectu præbendæ; prout eventus docuit. Porò quantò plures cautelæ & circuitus adhibentur, tantò fraudis vel ſimulationis præſumptiones multiplicantur, quò enim abundantior cautela, eo evidentior fraus: Bald. *cap. ex literis*. col. 2. *de conſuetud.* & ſup. eod. num. 10

377. Undecima, à qualitate perſonæ interpoſitæ quæ erat domeſtica. Dictus enim Nicolaus (ut fertur) famulus erat vel negotiorum geſtor Jacobi. Sed hæc quidem circunſtantia facti non erat in confeſſo, verùm apparebat alia gravior, videlicet quòd perſona interpoſita vel admixta habuit vel retinuit curam quòd præſumitur factam communi conſilio conſenſuque Jacobi. & ſic velut in præmium interpoſitionis, retenta cura, ſolam præbendam nepoti reſignanti ceſſit: fruſtrà igitur tot tantiſque ſimul concurrentibus cauſificatur nepos, quòd Nicolaus poterat habere & retinere præbendam ſi eam non reſignaſſet, ergo & ejus ceſſionarius, ut ſic non ex patrui, ſed ex tertii reſignatione obtineat: Tum quia reſignatio tertio facta initio non valuit, nec per obitum cedentis confirmata fuit per 6. rationem ſuprà eod. nu. 293. tum quia etiam ſi initio valuiſſet, ut ſi conſtaret nepotem priùs validè & efficaciter repudiaſſe primam reſignationem, vel ſi conſtaret retroceſſionem factam in vim validi & efficacis mandati, non de fraude vel extortione, nec de ignorantia aut imbecillitate mandantis ſuſpecti, nec aliàs vitioſi, adhuc tertius ille non remanſit in illis terminis reſignationis ſibi factæ: ſed mox (vel ex compacto) bullis non confectis reſignavit alterum beneficium nepoti cedentis ſui, ſimul eodem tempore idem beneficium eidem nepoti reſignantis, ac ſi nunquam illud tertio illi reſignaſſet. Et ſic etiam ſi prima reſignatio & retroceſſio non eſſet aliàs per ſe vitioſa & fraudulenta: tamen qui ex præteritis ad ſubſecuta infertur, ea ſimul juncta ſufficiunt ad probandum negotium ſtructum in fraudem hujus reg. canonumque *de vetita ſucceſſione*, & decretorum *de reſervationibus ſublatis*. Et ſic præbendam proviſo per obitum definitivè adjudicandam. 11

Revocatio occulta etiam parti ſignificata, præſumitur fraudulenta.

378. Sed quid ſi reſignatarius cui ſæpius à defuncto

reſignatum erat, non allegat ſe priorem: vel priores reſignationes non acceptaſſe, quod non prodeſſet per prædicta, & ſuprà eod. qu. 9. Nec retroceſſiſſe, quod nec etiam prodeſſet, per nuper dicta, niſi retroceſſio publicata fuiſſet, ita ut appareret prædictas fraudes & incertitudinem beneficiorum ceſſare, ut poſtea dicam. Sed dicit reſignantem priorem reſignationem revocaſſe & debitè notificaſſe antequam admiſſa eſſet. Videtur audiendus, agit enim in fundamentum, & ſecurim radici adigit. Et ſic ſublata radice dubitationis videtur remanere in jure communi, cùm termini hujus reg. non adaptentur à principio, utpote ſublata priore reſignatione, nec conveniunt fini reſignante mortuo infrà tempus ultimæ. Subſiſto: quia non proinde tollitur materies præſumptæ fraudis, ſed novæ ſumptiones ſuſcitantur. Breviter omiſſa diſputatione, dico quod ſi revocationem teſtibus probare velit, non eſſe admittendum, nec in petitorio quidem; tum propter teſtium in iſtis lubricam facilitatem, *l. teſtium. C. de teſt.* tum propter viam fraudibus occultis apertam. Quid enim magis idoneum fraudibus, quàm ſi coram delectis teſtibus reſignans ipſe ſignificet ei in cujus favorem mandatum factum erat, ſe revocare? nunquam enim proditurì ſunt, niſi prout partibus commodum erit. Secùs ſi ex qualitate teſtium & teſtimonii appareat non fictam, ſed ſeriam, nec ſtudioſè occultatam revocationem.

379. Idem dico ſi per inſtrumentum cùm poſſint revocationes fingi, & poſtridiè vel etiam eadem die aliud inſtrumentum de derogatione revocationis, & pariter coram aliis teſtibus, ut ſic de utroque probationem habeant ad manum, tempore & loco ſibi commodiorem electuri. Et ſatis eſt quòd ea via promiſcuè admiſſa, promptum erit huic reg. illudere. Itaque tametſi præſumptiones fraudem non ſemper neceſſariò concludant, cùm eſſe poſſit ſine fraude revocatum vel retroceſſum eſſe: tamen in dubio cum reſignatarius certet de lucro, & Reſpublica de damno vitando, lucrum privati reſignatarii de acquirendo certantis cedere debet publicæ utilitati & conſervationi hujus reg. ad publica mala & damna vitanda latæ. Et hoc niſi temporis intervallum, qualitas perſonarum non ſuſpectarum, nec conjunctarum & in ſumma rei geſtæ lux talis ſit, ut præſumptionem fraudis & ſimulationis ceſſare faciat, & ita ut non poſſit trahi in conſequentiam ordinariam fraudationis hujus regul. canonum & conciliorum: ut in ſimili dixi in tract. *contract. & uſura.* num. 577. in fin.

380. Per hæc deciditur quæſtio de qua nuper conſultus fui, Poſſeſſor reſignavit Titio, qui retroceſſit reſignatori, qui rurſus eidem Titio ceſſit, & ſic pluries invicem reciprocando, tandem dum per obitum poſſeſſoris contingit ab alio priùs impetrari, Titius adeſt oſtendens ultimam reſignationem ſibi factam infrà tempus hujus regulæ: Reſpondeo ex hac ſola reciprocatione etiam ceſſante cognatione & aliis circumſtantiis de quibus ſuprà num. 363. cum ſeq. locum eſſe regulæ, quia ceſſionum reciprocatio ſæpius repetita, ſatis exquiſitam fraudem arguit, etiam alia præſumptione ceſſante, præſertim in hac materia fraudibus obnoxia. Imò indiſtinctè ex quo nec prima ceſſio nec retroceſſio nec ultima ceſſio fuerunt publicatæ, locus eſt huic regulæ: Et generaliter ſive hujuſmodi ceſſio vel retroceſſio fuerit expedita per Ordinarium, ſive per Papam, vel Legatum, tempus ſemper computandum eſt à prima reſignatione. Cùm igitur reſignans dudum poſt illud tempus primæ reſignationis mortuus fuerit in poſſeſſione, vacavit per ejus obitum, & beneficium tam in petitorio, quam in poſſeſſorio adjudicandum Titio.

Reciprocatio ceſſionum fraudulenta.

381. Viceſimo primò quæro, anno 1554. Petrus procuratorium confecit ad reſignandum prioratum ſuum in favorem Titii, ſed non expeditur Romæ niſi poſt annum: deinde Petrus ſimile procuratorium confecit in favorem Mævii, qui fecit illud expediri Calen. Maii, anno 1556. Petrus eodem anno menſe Auguſto in poſſeſſione moritur, & Ordinarius per obitum confert Caio, Titius quidem ſilet propter edictum Henrici II. contra parvas datas, ſed apparet Mævius menſe Septembri vel Octobri cum bullis ſuis, Caius objicit primam reſignationem à cujus admiſſione biennium lapſum eſt, Mævius replicat de illius nullitate ob defectum mandati ſuperannalis. Caius duplicat quòd edictum illud Regium §. 10. non tangit titulum, nec petitorium: ſed judicium poſſeſſorium duntaxat, reſpectu judicum ſæcularium in regno Franciæ exiſtentium prædicto Regi ſubditorum. Mævius triplicat quod etiam edictum illud titulum inficit etiam in petitorio propter obreptionem reſultantem, ſaltem in reſignationibus factis poſt illud edictum ut hic, & quod ſaltem prima reſignatio reſoluta fuit: quia non apparet Titium illo modo acceptaſſe: prorſus enim ſilet, ſed neſcitur quare hic novarum diſputationum latiſſimus campus aperitur. Sed breviter reſolvendo, dico quòd inſpectis uſu & obſervantia fori: quæ erat ante illud edictum Henricianum ſi Titius ſemel acceptaverit verbo vel facto, vel conſenſerit, actum eſſe de utraque reſignatione per hanc regul. & beneficium adjudicandum Caio per no. latè ſuprà qu. 9.

382. Declaro ut procedat, ſi Titius acceptaverit vel approbaverit in vita Petri, Secus ſi non conſtet de approbatione vel ratificatione Titii niſi per obitum Petri. Nec obſtat quod ratihabitio retrotrahitur, *c. ratihabitionem. de reg. iur.* in 6. l. ult. C. *ad Macedonia.* quia verum eſt quando extrema ſunt habilia, aliàs ſecus, *l. diſpenſatorem. de ſolutio.* & quando ſupervenit infrà tempus quo actus fieri poteſt, aliàs ſecus *l. bonorum. rem ratam habe.* glo. Joan. Andre. in c. *quam ſit.* verbo. *petere.* in fi. *de electio.* in 6. Alexan. conſil. 135. ubi in annotatio. dixi lib. 2. Guido Papæ deciſio. Delphi. 436. Philipp. Franc. in dict. cap. *ratihabitionem. fallen.* 2. Jaſon in *l. ſi is qui. pro emptore.* num. 127. *de uſucapio.* Sed hic Titius qui incidit in hanc regul. per obitum reſignatoris in poſſeſſione, non poteſt amplius acceptare. Et ſic nec repudiare quidem, nec aliud facere veluti mortuus ante notitiam & acceptationem. *l. eius eſt nolle.* & ibi Philip. Dec. *de reg. iur. l. ſi ſic. quemadmodum ſervit. amit.* cum igitur non poſſit ſibi prodeſſe acceptando, non poteſt inaniter acceptando alii nocere, & malitiis occurrendum, *l. in fundo. de rei vindicat.* Nec obſtat quod datis pluribus reſignationibus tempus reg. incipit ab admiſſione primæ, quia verum eſt puræ vel purificatæ: ſecus de admiſſione conditionali conditione defecta ut hic, & ſic admiſſio ſecundæ reſignationis prima eſt & unica, & quia reſignans obiit infrà ſemeſtre, non eſt locus regulæ nec vacationi per obitum.

Ratihabitio quando trahitur retrò.

383. Sed quid ſi conſtet Titium acceptaſſe vivo reſignante, & ſic re integra, dum adhuc publicare poſſet, & per acceptationem illam beneficium (adhuc quantum ad hoc pendens) ſuum feciſſe juxta not. ſup. eod. nu. 247. Reſpond. ut ſuprà n. 381. in fi. Sed poſt publicationem dicti edicti adhuc ſupereſt quæſtio, quia procuratorium ad reſignandum erat ſuperannale, & ſic inutile, & ea nullitas etiam in titulum ipſum influit, quia gratia Papæ ſubreptitia eſt, tacito quod procuratorium ſuperannale erat contra edictum illud Regium, quòd etiam ad præterita extenditur, ut ibi §. 10. dixi in gloſ. 1. in princ. & gloſ. 2. num. 6.

384. Nec eſt dubium quin extendatur ad præterita, quod attinet ad judicium poſſeſſorium, ſed quoad reſignationes expeditas poſt illud edictum viceſima quarta Julii anno milleſimo quingenteſimo quinquageſimo in hoc ſenatu publicatum, non eſt dubium, quin etiam ad titulum ipſum & ad petitorium etiam in foro Eccleſiaſtico extendatur, prout etiam quoad procuratoria generalia extenditur. Edictum enim regium

gium non minùs pollet quàm conſuetudo, quæ omnem actum ſubintrat & informat, ut dixi in conſuetud. Pariſ. §. 22. num. 86. Et ſic etiam ſi conſtaret de acceptatione Titii in vita Petri, adhuc idem eſſet, niſi ſimul conſtaret de voluntate reſignantis juxta ea quæ ſcripſi ſuprà dicto edicto. §. 10. gloſ. 2. nu. 7. Sed hic magis apparet de diſſenſu per ſecundam ejuſdem reſignationem alii factam quæ conſequenter prima & ſola præſumitur: niſi tamen probaretur de colluſione inter Titium & Mævium, ſed ceſſante defectu dicti mandati ſupetannalis & dicta colluſione, & conſtito de conſenſu Titii vivo Petro, utraque reſignatio per hanc reg. corruit, & beneficium Caio adjudicandum.

Quæſt. 22. 385. Vigeſimo ſecundò quæro de quæſt. in qua conſulus pro optimo & ſtudioſorum amantiſſimo ſupremæ noſtræ curiæ ſenatore in cauſa, ratione nominationis ſuæ in magno Regis conſilio pendente, hac in ſpecie. Per obitum Petri ultimi titularii & pacifici poſſeſſoris die decima ſexta Februarii 1543. vacavit prioratus ſancti Romani, qui per Ordinarium vel executorem indulti curiæ, de quo diximus ſuprà in regula præcedenti, quæſt. 7. num. 224. collatus fuit nominato curiæ. Mox apparuit quidam impubes Rivotius cum bullis Papæ Paul. III. ad concedendas quaſvis diſpenſationes, etiam regularium tam proclivis (contra quàm Paul. III.) ut Papa trapezitarum vulgo vocaretur, & erant ſub data ferè ſeſquimenſis ante obitum Petri, videlicet die tertia Januarii eod. anno 1543. per reſignationem ejuſdem Petri, ideo Rivotius areſto magni conſilii lato die quarta Octobris, anno ſeſquimilleſimo quadrageſimo octavo fiduciariam (quàm recredentiam vocant) poſſeſſionem obtinuit pendente lite principali in factis conſtituta, in qua detegitur procuratorium dicti Petri ad reſignandum non perveniſſe Romam, niſi poſt ejus obitum, videlicet die 18. Februarii anno 1543. quanquam eſſet de data vetuſtiore ante ſex menſes, quare reſpond. plenum poſſeſſorium definitivè adjudicandum nominato curiæ: quamquam nondum tempore dictæ bullæ conditum eſſet edictum Henricianum contra parvas datas, quod ſeptimo poſt anno ſupervenit.

Procurator non eſt ante receptas literas. 386. Quia etiam citra illud laudabile edictum, jure communi procurator nihil eo nomine priùs gerere poteſt, quàm mandatum ad ſe non fortuitò, ſed per nuntium vel epiſtolam ad hoc expreſsè à mandante deſtinatam & miſſam pervenerit, receperit & acceptaverit. Quamquam enim contractus iſte mandati ſolo conſenſu perficiatur, tamen præreqviritur concurſus, conſenſus & ſic mutua & ſcientia & complacentia acceptata, quod inter abſentes non poteſt fieri fortuitò, ſed ſaltem per expreſſum nuntium vel expreſſam epiſtolam perventam, acceptatam, nec revocatam, ut no. *inſtitut. de obligatio. ex conſenſu.* & in *l. 2. ff. de pact.* Alioquin non eſſet contractus propter defectum ſubſtantiæ & juris naturalis ut nec favore quidem piæ cauſæ ſubſiſtere poſſet, ut tenent gl. magna in fi. Cyn. Barto. Bald. Salicet. Paul. in *l. illud. C. de ſacroſanct. Eccleſ.* Bald. *l. in cauſa. §. ultim. de procuratorib.* Paul. in *l. abſenti. l. nuda. ratio. de donatio.* Alex. in *l. Labeo. de verbor.* Jaſon. in *l. 1. C. de pact.* Carol. Ruynus conſil. 13. num. 10. lib. 4.

387. Ut valdè ridiculi ſint Romanenſes & eorum factores, qui zelo menſæ negociationis ſuæ augendæ excæcati, cenſent ſufficere quòd quis in veritate eſſet conſtitutus procurator, etiam longè abſens & ignorans, etiam ſi adhuc per rerum naturam impoſſibile ſit illum habere notitiam & ſufficere notitiam & literas mandati perveniſſe poſt obitum mandantis, de quo tactum eſt, ſuprà eod. num. 229. Atqui illa non eſt conſtitutio, ſed deſtinatio futuri forſan procuratoris, per not. in ſimili ſuprà in reg. *de infirmis reſignan.* num. 2. multa enim contingere poſſunt, puta pœnitentia, mors, quominus mandatum quod eſt in fieri incipiat in facto eſſe: & iſte defectus eſſentiæ & juris naturalis nec à Papa quidem ſuppleri aut diſpenſari poteſt, ut ſuprà eod. num. 229.

388. Cum ergo hic mandatum eſſet ſub inſtrumento publico confectum, ante receptionem & acceptationem dicti inſtrumenti procurator non fuit, *l. invitus. C. de procurato.* clemen. 2. & ibi glo. in verb. *receptis.* eod. tit. cap. *licet.* eod. in 6. & ita latè decidit Barto. loquens etiam in materia beneficiali, conſil. 73. incipien. *Quæritur utrum procurator conſtitutus in abſentia.* Idem Bart. in lege, *ſi negotia. §. 1. de nego. geſt.* & in leg. *eius qui in provincia. ſi certum pet.* Specul. tit. *de procu. §. 1.* Archid. Joan. Andr. in *c. is qui. de procurato.* in 6. cum quibus tranſit Bald. in *l. licet.* col. 2. *C. de procurator.* idem Paul. Caſtren. in *l. abſenti. ff. de donatio.* Et quamvis Bar. Bal. & quidam alii putent Dynum (quem reprehendunt) contrarium conſuluiſſe, non eſt ita: quia Dynus conſ. 18. loquitur in caſo diverſo (videlicet in mercatoribus ſociis, quorum aliqui poſtea fecerunt inſtrumentum mandati de quolibet eorum in ſolidum, & unus eorum abſens Angliæ contraxit nomine communi antequam ſciret illud novum mandatum) & decidit valere mandatum: quia priùs in ea qualitate contrahebat, ſcientibus ſociis: qui ſic recognoverunt eum habuiſſe mandatum: & ſic malè & oſcitanter dicunt Dynum contra communem & receptam opinionem conſuluiſſe.

389. Idem in judice delegato, ut nullam habeat poteſtatem ante præſentationem literarum per nuntium ipſius delegantis & earum aperturam: tex. in *c. audita.* ibi. ante poſteriorem literarum receptionem, & ibi. cano. *de reſtitu. ſpol.* Joan. Cal. conſi. 4. *de offic. delegat.* ad hoc tex. in *c. quiſquis.* ibi. *ex ea die.* quia eum accepiſſe literas conſtiterit. 4. qu. 5. fa. tex. in *c. ſuper eo. 2.* in fi. & ibi Philip. Dec. num. 12. (ubi in annotatio. dixi) *extra. de appellatio.* Philip. Franc. in *c. quamvis.* col. 1. in *c. cum plures.* col. 2. *de offic. delegat.* in 6. Bald. in *l. cum qui.* in princ. *de iuriſdictio. omnium iudic.* Idem in executore gratiæ Papæ. Ægidius Bellamera deciſ. 11. & latiùs Rot. deciſio. 459. circa tertium in novis. Ludov. Roma. in *l. abſenti. de donato.* & in conſil. 353. *quoad primum.* colum. 3. vet. *quoad tertium.* Idem in arbitrio Franc. Aret. conſil. 68. col. 2. ubi tenet non ſufficere quòd ſciat compromiſſum in ſe factum, niſi ſciat qualitatem & tenorem commiſſionis.

390. Ita & hic oportet procuratorem priùs ſcire non ſolùm, an ſit procurator, ſed ad quid, & ad quale, an ad reſignandum, vel revocandum, & an ſimpliciter in favorem, & cujus favore, an ſui ſit arbitrii, vel non, an cauſâ permutationis vel concordati, & qualis, aliàs non poteſt contrahere nec acceptare hujuſmodi mandatum (quod ſpeciale eſt) niſi hac in ſpecie. Et quamvis Bald. in *l. falſus.* col. 5. *C. de furt.* hæc limitet ut procedant quando eſt data certa forma ut quando procurator eſt conſtitutus, ut demum poſt nuntium & literas receptas ſit procurator, aliàs ſecus. Contra Bald.

391. Hæc limitatio falſa eſt, quia mandatum ſecundùm jus intelligitur: videlicet ut poſt receptas literas perficiatur, etiam ſi aliam certam formam cujus notitia præréquiratur, non contineat. Et falſius eſt quod ſubdit idem Bald. quod in dubio quando contrahitur inter abſentes nuntius vel epiſtola, non videtur mitti ad ſubſtantiam actus, ſed ad notificationem? nec refert qualiter quis ſciat, dummodo ſciat: hoc enim ſaturninum & falſiſſimum eſt, contra omnia jura & opinionem omnium: quia imò non ſufficit per alium vel fortuitò ſcire, ut not. in *l. illud. C. de ſacroſ. Eccleſ.* in *l. abſenti.* in *l. nuda ratio. de donatio.* Angel. Aret. *inſtitu. de oblig. qua conſenſu contrah.* & omnes ubique quamvis Ludov. Roma. conſi. 295. *donatio.* contrarium conſuluerit, & malè, utpote clientulo inſerviens, confitens etiam contra omnium antiquorum patrum authoritatem ſe niti, imò etiam contra quod in ſuis lecturis ipſemet tenet ut in *d. l. abſenti.*

Subſtantialia contractuum non ſunt in contrahentium poteſtate.

392. Amplio primò, etiam ſi conſtet procuratorem eſſe conſtitutum ſub ea forma, ut ſtatim ſit procurator & poteſtatem habeat: quia quidquid dicat Bald. in *d. l. falſus.* colu. 5. non eſt in poteſtate mandantis hoc facere, quia ſubſtantialia contractus non ſunt in contrahentium poteſtate. *l. pacta conventa. de contrah. empt. & vendito.* nec poſſunt facere quin leges in ſuo facto locum habeant, *l. nemo poteſt. de legat.* 1. eſſentia autem & principium cujuſlibet contractus, in concurſu ſimultânei conſenſus contrahentium incipit & conſiſtit. *l. 1. §. pactum. de pact. l. quæcunque gerimus, de actio. & obligatio.*

Cont. Ro.

393. Amplio ſecundò etiamſi in mandato ſit clauſula rati, per tempus præſens: videlicet quòd ex nunc etiam geſta vel gerenda per ignorantem ratificat: quamvis Lud.Rom.ſing. 655 incip. neſcio communem concluſionem ita limitet, & malè, prout etiam malè citat. Rot. deciſ. 280. in novis quæ in contrarium facit. Fateor quòd ea clauſula poteſt habere vim ratificationis jam geſtorum, ratificabilium tamen, & dependentium à voluntate ratificantis, ſi ex certa ſcientia facta ſit: ſed impoſſibile eſt, quòd operetur eſſentiam contractus mandati, ante ipſius eſſentiæ principium.

Ratificat.

394. Plus dico, quòd in materia præſenti, etiam, poſt factum & ex certa ſcientia locum non habet, nec habere poteſt ratificatio: quia regula de ratificatione, & quòd mandato æquipollet, & trahitur retro, demum locum habet ſubſiſtente aliquo ratificabili, & in his quæ dependent à ſolo conſenſu & voluntate ratificantis, ſecùs ſi alia forma requiratur, & multominus ſi negotium à voluntate ſuperioris dependeat, ut hic reſignatio beneficii Eccleſiaſtici *c. quod in dubiis. c. admonet. de renunt.* & ſup. in reg. *de infir.* n. 2. cum ſeq. Itaque ſi ante factum mandatum, vel antequam procurator recepiſſet, reſignaverit, non valet reſignatio, nec admiſſio & collatio ſuperioris, nec confirmatur per ſimplicem ratificationem mandantis, ſed opus eſt nova admiſſione & collatione ſuperioris, & de hoc articulo ſatis, in quo non abs re calamo indulſi, ut procacitatem eorum, de quibus ſup. eod. num. 21. ſemel retunderem. Conſtabat etiam in dicta hypotheſi hujus qu. quendam ſcutiferum Papæ parvam datam dicti procuratus ex cauſa dictæ reſignationis levaſſe menſe Novembri 1543. ad commodum Stephani Rivoru, ut ſi Papa nollet commendare impuberi beneficium in familia, conſervaretur in perſona majoris: ſed cum non conſtaret procuratorium perveniſſe Romam in manus procuratoris, vivo reſignante vacavit omnino per obitum.

Quæſt. 23.

395. Viceſimam tertiam quæſtionem valdè notabilem, quam ante Henricianum contra parvas datas edictum, multum argumentoſam & ancipitem vidi, licèt eam alibi tractavero, tradam hîc in gratiam omnium ſtudioſorum, qui laboribus meis gratiam habent,

Thema.

ſuperfluis & inutilibus omiſſis, Andreas parochus *d'Harton*, in diœceſi Bituricenſi, conſtituit procuratorem patrem ſuum (qui laicus erat) cum clauſula ſubſtituendi ad reſignandum parochiam ſuam in favorem cujuſcunque perſonæ, per patrem nominandæ. Deinde poſt quatuor annos, pater per alium procuratorem à ſe ſubſtitutum reſignat in Curia Romana, in favorem Claudii, octodecim annos tantùm nati: cui Papa providendo, ætatis gratiam facit: ſed infra ſemeſtre reſignationis expeditæ, moritur reſignans: per

Sex quæſtiones.

ejus obitum, ad præſentationem Abbatis Burgodolii, Robertus per Ordinarium inſtituitur. Breviter ex hoc
1 themate inſurgunt ſex quæſt. Prima, ſi defunctus potuit conſtituere procuratorem ad reſignandum patrem
2 laicum. Et ſi ſic, emergit. Secunda q. an potuit conſtituere ad reſignandum in favorem cujuſcunque perſonæ, per eum nominandæ, & ſi laicus capax ſit talis man-
3 dati: & ſi ſic. Tertia q. ſi pater in vim dictæ mandati, potuit eligere ſeu nominare Claudium patientem de-
4 fectum ætatis: Et ſi ſic, inſurgit. Quarta qu. ſi poſt quatuor annos potuit tale mandatum exequi: Et ſi ſic.
Quinta qu. ſi virtute clauſulæ ſubſtituendi potuit ne- 5
gotium expediri Romæ, non miſſo inſtrumento mandati originalis, ſed ſolo inſtrumento ſubſtitutionis: Et
ſi ſic, Sexta q. ſi conſenſus præſtari potuit per patrem, 6
poſtquam alium procuratorem ſubſtituit. Nobis, omiſſa ſinuoſitate argumentorum.

Laicus poteſt eſſe procurator ad acceptandum vel reſignandum in genere.

396. Ad primam quæſtionem (non obſtantibus argumentis generalibus, quæ pro negativa inducit Joan. And in *c. quod aliquis ſuo. de regul. jur.* in 6. in mercurialibus) dicendum eſt quòd ſic, & ita tenet ibi Joan. And. & in c. *accedens.* c. 2. *de prebend.* in novel. & ibi Panor. col. 2. Geminia. Phil. Franc. in c. 1. in prin. per illum tex. *de procurator.* in 6. Philip. Franc. in d. ca. *Quod aliquis ſuo.* Rota deciſ 104. *nota quod ubi aliquis.* & deciſ. 418. nota. *utrum permutatio.* in antiq. & loquuntur indiſtinctè, ſive procurator conſtitutus ſit ad acceptandum tale beneficium in ſpeciem, ſive ad acceptandum beneficium in genere, & in terminis reſignationis gl. rotunda in clem. unic. verſic. *procuratorem. de renunciatio.* quæ tenet non referre an procurator ſit clericus, an laicus, & omnes ſequuntur.

Sed non ad eligendum perſonam incertam.

397. Ad 2. q. contrarium videtur: quia tunc laicus non nudum miniſterium, ſed etiam electionem & arbitrium haberet, & in totum ab ejus arbitrio, diſpoſitio rei ſpiritualis dependeret, quod eſt prohibitum. *c. decernimus. de iudic.* ca. *ſacroſancta.* ca. *Maſſana. de electio.* Nec obſtant doct. præfati in q. ſeu articulo præcedenti, quia expreſsè loquuntur & rationem reddunt, eo quòd ibi procurator nudo miniſterio fungitur, imò merè paſſivè ſe habet: quia quamvis ſit conſtitutus ad acceptandum in genere, tamen genus illud non dependet à ſuo ſed à ſuperioris arbitrio, vel à gratia jam facta: ſed hic dependeret ab arbitrio laici, quod eſt contra mentem omnium jurium & doct. & etiam gloſ. in d. clem. unic. ver. *procuratorem.* intelligitur de conſtituto ad renunciandum ſimpliciter, non autem ad renunciandum in favorem, & multominus ad renunciandum in favorem perſonæ per procuratorem eligendæ.

398. Unde decidit Panor. in *c. cauſam quæ.* col. 5. *de electio.* quòd poteſtas eligendi prælatum non poteſt conferri in laicum, hac ſola ratione, quia in tali electione non verſatur nudum miniſterium, imò habet arbitrariam quis ſit idoneus, & ſic aliquid per ſe tractare, imò arbitrari vel judicare contra ſe *c. decernimus. extra. de iudic.* Unde Panor. in d. c. *cauſam quæ.* ſentit, quòd laicus non poteſt conſtitui procurator ad eligendum in genere, ſive perſonam incertam per eum determinandam. Et adhuc an poſſit conſtitui ad eligendum certam perſonam, à conſtituente nominatatam. Felyn. poſt longam diſputationem dubium reliquit in cap. *Apoſtolica. de exceptio.* & Petrus de Braxio. *in direct. elect.* part. 3. c. 18. Unde non immeritò præſtantiores togati noſtri Ordinis circa annum 1540. dubitabant.

Ad reſignandum in favorem.

399. Sed his non obſtantibus puto quòd poſſit duplici ratione. Prima, quia in jure non eſt prohibitum: qua ratione arguit & concludit tex. in c. in prin. *de procurator.* in 6. & ſic habes arg. à jure tanquam concludens approbatum. Secunda quia non eſt verum quòd dependeat à mero arbitrio ſolius laici, quia imò & principaliùs ab arbitrio ſuperioris: & ſic non obſtat deciſio Panor. in *d. c. cauſam quæ.* num. 5. quia ibi dependebat à mero & ſolo arbitrio laici: quia ſtatim ſua electio faciebat vocem unam abſolutam, & nullo alio requiſito expeditam, nec aliunde dependentem: & ſic non infertur ad caſum noſtrum, ubi longè aliud eſt: quia ſuperior habet etiam arbitrium & delectum perſonæ quæ nominabitur. Patet, quia niſi ei placeat, non admittet reſignationem, & prorſus impediet aliquid fieri, & ſic coget procuratorem ad nominandum perſonam, ſuperioris arbitrio gratam & idoneam, antequam mandato utatur, & aliquin nihil

fiet, ſed totum impedietur. Et ſic caſus iſte nec aliquo jure, nec aliqua doctorum ſententia prohibetur, ſed potiùs jure communi approbatur.

Laicus com der. arbiter in reb. ſpirit.

400. Quo etiam in cauſis ſpiritualibus decidendis poteſt laicus eſſe arbiter, una cum clerico. *c. per tuas.* & ibi Panor. not. 4. *de arbitr.* ita hic negotium iſtud non dependet à ſolo procuratore, ſed à procuratore & ſuperiore ſimul, & adhuc potiùs & principaliùs à ſuperiore, qui eſt Eccleſiaſticus. & ſic hujuſmodi procuratorem eſſe laicum, non vitiat, præſertim ſuperiore ſciente. Sed ego idem puto, etiam ſi ſuperior putet procuratorem eſſe clericum, cùm laicus ſit: quoniam hæc qualitas eſt indebita & impertinens hoc caſu, per prædicta. Ad 3. quæſt. dicendum quòd ſic, per ſuper prædicta: ex quo ſuperior non ignorat, ſed ei exponitur qualitas & defectus perſonæ nominatæ: totius enim negotii conſummatio ab arbitrio & poteſtate ſuperioris pendet.

401. Ad quæſt. 4. cancellaria Romana ante nonaginta annos non ſolebat admittere procuratorem ad renuntiandum beneficio poſt annum: & quamvis tempore Sixti IV. & Innoc. VIII. camera Papæ cœperit admittere, ut in reg. 43. ad fi. teſtatur gloſſator regularum Cancellariæ. qui illo tempore ultra duos & viginti annos, in Curia Romana practicavit, ut idem refert in reg. cancell. 33. pag. a. tamen hoc erat per indulgentiam & ſpeciem diſpenſationis ſeu majoris gratiæ; quia non valentes obtinere in cancellaria, recurrebant ad cameram ipſius Papæ, unde plenior indulgentia redimebatur. Si igitur difficultas erat in cancellaria, eaque probabilis & in præſumptione juris fundata, igitur proviſio obtenta à Papa, hoc tacito quòd mandatum erat ſuperannale, ſubreptitia eſt, & ſic ipſo jure nulla: quia hoc expreſſo Papa non tam de facili admiſiſſet, aut admittere debuiſſet, quod ad ſubreptionem ſufficit, ut diximus in reg. *de infir. reſig.* num. 363. 368.

402. Ex quibus videtur judicandum pro impetrante per obitum præſertim attento edicto contra parvas datas lato. §. 10. quod trahitur ad præterita ſaltem quoad judicium poſſeſſorium, ut diximus ſup. eod. quæſt. 21. num. 384. Sed certè quamvis illud edictum ex cauſa juſtiſſima latum ſit, tamen vix practicaretur quantum ad negotia nedum præterita, ſed conſummata & quantum ad lites non ſolùm motas, ſed conteſtatas, imò ſententià primæ inſtantiæ deciſas ante illud edictum. Tum ante illud edictum, expeditum erat tam in judicando quàm in conſulendo validam eſſe reſignationem ex procuratorio ſuperannali. & vetus ille rigor cancellariæ Romanæ ſenſim exoleverat.

403. Ad 5. quæſt. eodem modo reſpondetur, ante hoc edictum non fuiſſe dubium, cùm ſolerent admittere & expedire reſignationes, etiam nondum allato nec viſo, & quandoque nondum confecto inſtrumento mandati: & ſic abundans diligentia erat mittere inſtrumentum ſubſtitutionis. Sed hodie poſt edictum. §. 12. non ſufficeret quòd procurator ſubſtitutus haberet inſtrumentum ſubſtitutionis præ manibus tempore reſignationis, ſed neceſſe eſt quòd etiam habuerit præ manibus inſtrumentum originale mandati: quoniam niſi illud videat, & penes ſe habeat, non poteſt ſcire ſe eſſe ſubſtitutum, cum aliter ſcire non poſſit ſubſtituentem eſſe procuratorem, & multominus habere poteſtatem ſubſtituendi. Prætereà hoc edictum §. 12. expreſsè requirit quod inſtrumentum mandati pervenerit priùs ad manus ipſius procuratoris, qui ipſum actum reſignationis facit & exequitur.

Non ſufficit inſtrumentum ſubſtitutionis.

Inſtrumentum referens non probat ſine relato.

404. Sed potiſſima fundamentalis & eſſentialis pars ſubſtitutionis eſt inſtrumentum ipſum mandati primitivi clauſulam ſubſtituendi continentis, ad quod ſubſtitutionis inſtrumentum refertur: Et ſic cum ſit illius pars, non facit fidem ſine illo Lud. Rom. conſ. 305. quoad ſeptimum, col. a. Jaſ. in *l. jus civile. de legib.* Alex. conſil. 3. col. 1. lib. 2. conſ. 35. nu. 8. ubi in annot. dixi lib. 4. hîc autem non ſolùm refertur; ſed, quod plus eſt, inſtrumentum primitivum eſt fundamentum & ſubſtantia ſubſtitutionis, quæ ſine illo nullo modo ſubſiſtit: Et ſic ad ipſum procuratorem actualiter reſignantem, neceſſe eſt pervenisse inſtrumentum primitivum; quamvis ſufficiat in Opiſtographo aſcribi inſtrumentum ſubſtitutionis, ut de ſubſtitutione illius qui mandatum executus eſt, conſtet.

Conſenſus procur. tam primitivi quam ſubſtituti.

405. Ad 6. quæſt. patet ſolutio ex prædictis: quia conſenſus de quo in reg. Canc. 43. præſtari poteſt non ſolùm per procuratorem primitivum, ad hæc etiam ſpecialiter ut requiritur conſtitutum, ſed etiam per ſubſtitutum: dummodo ad omnia potuerit ex forma mandati ſubſtitui, & ſubſtitutus ſit: & nihilominus, expedita reſignatione, non ſolum per teſtimonium præſtari poteſt, ſed etiam per procuratorem primitivum dummodo habuerit poteſtatem ſubſtituendi, cum clauſula revocandi, & nihilominus exequendi vel perficiendi etiam cœptum negotium, propter no. in *c. ſi qui.* & in *c. ſi duo. de procurator.* in 6. Ex quibus videtur indubitatum, & deciſum, reſignatarium vincere debere, ſaltem ſi non obeſſet novum jus dicti edicti. §. 10. qui ſolùm ibi, *ſont ou ſeront expediez*, obſtare videtur, cum ad præterita extendatur: præſertim hoc caſu in quo edictum publicatum fuit circiter ſex menſes poſt dictam reſignationem & obitum reſignantis, nec poſſe reſignatarium excuſari, cum nec facta fuerit publicatio nec conſtet defunctum infrà annum ultimum expreſſiſſe ſe velle mandatum illud executioni dari.

Subreptio niſi ex pd. clauſula, de qua ſuprà num. 397.

406. Cum autem nihilominus multi etiam ex ſenioribus & doctioribus noſtri ordinis ambigerent, dixi quòd etiam citra hoc edictum, nulla erat ipſo jure reſignatio, & proviſio per eam facta. etiam jure communi, per aliam rationem: quia non conſtabat, in reſignatione vel ſupplicatione facta Papæ, narratum & expreſſum eſſe, quòd procurator ille vel ejus ſubſtitutus non habebat mandatum ſpecificum (videlicet ad certam perſonam ipſius Claudii) ſed mandatum generale & indeterminatum, in favorem cujuſcunque perſonæ per eum nominandæ: imò ſatis conſtabat oppoſitum, videlicet hoc fuiſſe tacitum, ex quo etiam jure communi, concluſi ſupplicationem ſubreptitiam, & quidquid inde ſecutum eſt, & ſic omnino vacaſſe per obitum: quia ſi Papæ fuiſſet expreſſum, quòd procurator ille habebat mandatum informe & indeterminatum ad omnem perſonam per eum nominandam, non tam facilè admiſiſſet, ſaltem non tam de facili admittere debuiſſet perſonam per procuratorem nominatam, quod ſufficit ad ſubreptionem per not. in *c. poſtulaſti.* in fin. *de reſcript.* & quæ novè dixi ſuprà in reg. *de infir. reſign.* num. 363. 368.

407. Minor patet, quia nihil odioſius, & canonibus magis contrarium hujuſmodi reſignationibus in favorem, ut latè dixi ſup. in reg. *de infir.* nu. 101. & ſup. eod. Quamvis igitur fuerint contra regulas juris, per ſpeciales diſpenſationes, toleratæ (quando reſignatarius delectus eſt, & nominatus per ipſummet reſignantem) non debet trahi in conſequentiam, quando non per illum, ſed per quemvis ejus procuratorem diligitur: cum enim hæc debeant reſtringi, ergo multò minus extendi. & dato quòd aliàs etiam hujuſmodi extenſio tolerari poſſit, tamen cum contineat novam, ſaltem majorem & difficiliorem cauſam diſpenſandi & vulnerandi juris communi, ſaltem ad minus neceſſe eſt hanc extenſionem & circumſtantiam aggravantem exprimi: quòd cum factum non fuerit, ſubreptio eſt, quæ etiam in odioſis, & ubi diſpenſationes multiplicantur, tanto faciliùs admittetur, & leviculum quodque vitiat, ut dixi in regul. *de infir.* num. 132.

Quanto major diſpenſatio, tanto facilior obreptio.

408. Certum eſt autem multo majorem & periculoſiorem eſſe materiam & occaſionem turpis negociationis & nundinationis beneficiorum, ſi delectus perſonæ in cujus favorem, non ab arbitrio ſolius reſignantis, ſed cujuſcunque ſui procuratoris dependere

poſſit, quàm ſi ab ipſo ſolo reſignante. Tum eligere ſibi ſucceſſorem olim permiſſum fuit, cap. 1. *Moyſes.* c. 8. quæſt. 1. ſed dare cuivis poteſtatem eligendi nunquam fuit permiſſum nec toleratum nec antiquis nec novis canonibus.

409. Propterea in odioſis & diſpenſatoriis quando additur aliquid minùs aſſuetum tanto major eſt, & eſſe debet difficultas admittendi: ſed clauſula in favorem cujuſcunque perſonæ per procuratorem nominandæ, inſolens eſt & inſueta: imò non ſolùm inſueta, ſed longè magis periculoſa: Igitur in dubio, conceſſio Papæ vel Legati, debet intelligi de reſignatione in favorem conſueta (videlicet pendente à ſolo ipſius reſignantis arbitrio) non autem dependente ab arbitrio procuratoris: niſi ſaltem hoc concedenti expreſſum ſit. Igitur non eſt dubium, hoc tacitum ſubreptionem inducere: & ita ſecundum opinationem meam, pro Roberto per obitum proviſo, judicatum fuit.

Tacitum inſolens in odioſis ſubreptio eſt.

Quæſtio viceſima quarta.

410. Viceſimo quartò quæro, An decedens in poſſeſſione litigioſa dicatur nihilominus decedere in poſſeſſione, ad effectum hujus regu. hæc. q. diſtingui poteſt in ſex vel ſeptem caſus, ſed brevitatis cauſa unam tantum è multis, quas in regeſtis meis habeo ſed in uſu verſatiliorem hypotheſin tractabo. Caius & Seius litigabant in poſſeſſorio beneficii. Seius reſignavit in manu Ordinarii, qui contulit Titio, qui per tres annos poſſeſſionem capere diſtulit, reſignante ſemper cauſam proſequente, donec mortem fortè Seii vel aliud timens, ſeque ſubrogatum iri cupiens, ne prior titulus ob lapſum temporis ſuſpectus eſſet novam ſibi reſignationem fieri curavit, & collationem ab Ordinario, vi cujus poſſeſſionem defunctoriam cœpit. Interim moritur reſignans, & per ejus obitum Mævius ab Ordinario impetrat. Caius autem collitigator, à judice cauſæ, docto de morte corrivalis inſtrumentiſque tituli tonſuræ & poſſeſſionis juſtitiæ, manum ad ſui commodum levari obtinet, quam levationem manus præfati Titius per reſignationem, & Mævius per obitum proviſi, mox (hoc eſt infrà annum obitus Seii venientes) abolent, & mediantibus ſingulis diplomatis Regiis, tituliſque exhibitis, ut moris eſt, faciunt ſe reſpectivè ſubrogari, in jus, litem, cauſam, poſſeſſionem, & inſtantiam defuncti, ſine præjudicio exceptionum inadmiſſibilitatis, tam contra ſe invicem, quam erga Caium.

Hypotheſis.

411. Deinde jura ſua diſcutiunt. Titius objicit Mævio prioritatem datæ, & quòd non per obitum, ſed per reſignationem vacavit. Mævius objicit Titio, quòd neutra reſignatio valet, non prima per hanc regulam quia nunquàm publicata fuit, & reſignans in eodem ſtatu veteri que reputatione mortuus eſt, nec etiam ſecunda, propter primam, ideo non potuit iterum vacare nec conferri, etiam ſi reſignans obierit infrà menſem ſecundæ. Caius autem utrique communiter objicit veteres exceptiones de defectu juris Seii defuncti, & particulariter contra Titium quòd non eſt admiſſibilis ad poſſeſſorium propter ſilentium, non ſolùm anni, ſed etiam triennii: ita quòd contra eum exquiſivit jus decreti *de pacificis*, & fortè diploma Regium ex ſtilo ad fines dicti decreti obtinet. Contra Mævium autem particulariter objicit defectum tituli: quia non vacavit per obitum, ſed per antiquam reſignationem Mævii. quia ex tunc omnem titulum & poſſeſſionem perdidit, *c. accepta, de reſt. ſpolia.* Et quod Titius poſſeſſionem tanto ſilentio perdidit, nec recuperare potuit per ſecundam collationem nullam, ex ſecunda reſignatione defuncti, qui jam ante tres annos omnem titulum & poſſeſſionem ipſo jure amiſerat. Cæterum quod non eſt locus huic reg. ex quo à tempore primæ reſignationis Seius nullomodo poſſedit, nec etiam in poſſeſſione fuit, ſaltem pacificè, Caio ſe poſſeſſorem contendente: & ſic quod Seius non videtur deceſſiſſe in poſſeſſione. Et quod in beneficialibus poſſeſſio litigioſa non habetur pro poſſeſſione: ut not. in *c. de multa. de preb.* in *c. licet canon. de electio.* in 6.

412. Dum autem hi tres ſeſe circumagunt in hoc labyrintho, Caius moritur, vel reſignat Romæ, ubi Sempronio confertur cum clauſulis *quovisſmodo, & ex cujuſcunque perſona*, & in jus, poſſeſſionem & inſtantiam Caii ſubrogatus, vult alios excludere non ſolum ex veteri jure Caii, ſed etiam ex jure noviter quæſito per clauſulas *quovisſmodo*. Videſne denſiorem caſuum & ambiguitatum ſylvam quam in q. 19. me certè prolixitatis apprimè tædet, & quædam in his utilia, omittere cogunt urgentiora negotia, quæ me aliò trahunt. Quare diſputatione omiſſa breviter & deciſivè procedam, & non inquiſito ſed præſuppoſito veteri jure Seii valido (vel aliàs in omnes caſus Sempronius vinceret) ſat eſt diſcutere inter Titium & Mævium.

413. Et diſtinguo: Aut Seius incumbebat poſſeſſioni, non autem Caius, & tunc Mævio beneficium adjudicandum, quia Titius non ritè publicavit. Non enim adhuc ſufficit poſſeſſionis vulgata & defunctoria apprehenſio, quam pragmatici vocant poſſeſſionem juris, ſcilicet conſervandi. Et quamvis Titius eſſet infrà tempus publicandi moriente Seio, inſpecta ultima reſignatione: ſatis eſt quod non erat infrà tempus, inſpecta prima reſignatione. Amplio etiam ſi Seius tempore primæ reſignationis non incumbebat poſſeſſioni, vel nullo modo poſſidebat, ſi tamen poſteà poſſidere cœperit, vel ſaltem incumbere poſſeſſioni, etiam poſt litem motam, putà obtinendo & exequi faciendo ſententiam proviſionalem fiduciariæ poſſeſſionis quam recredentiam vocant, quia à tempore dictæ poſſeſſionis etiam proviſionalis, incipit currere tempus publicandi, & non priùs ex mente hujus regulæ. Et ſic ſi poſt menſem dictæ poſſeſſionis realiter incubatæ deceſſerit Seius, non facta publicatione ſolenni per Titium: jus Seii non per reſignationem, ſed per obitum virtute hujus regulæ vacavit. Secus ſi non eſſet menſis lapſus à tempore dictæ realis poſſeſſionis: & multo magis.

Diſtinctio.

Poſſeſſio juris.

Poſſeſſor fiduciarius.

414. Si Seius nunquam realiter incubuit poſſeſſioni: Quod eſt ſecundum & principale membrum diſtinctionis: quo caſu vincet Titius in jure Seii, non in vim ſecundæ (quæ ab initio non valuit) ſed in vim primæ reſignationis de jure communi, ceſſante hac regula. Amplio etiam ſi Caius ſemper incubuit & incumbat poſſeſſioni. Nec tunc obſtat Titio quòd non veniat infrà annum: imò nec infrà triennium primæ ſuæ collationis: & ſic quòd non ſolùm non poteſt ſubrogari in vim ſecundæ, quæ non valet (ut dictum eſt) ſed nec etiam in vim primæ reſignationis, in hoc judicio poſſeſſorio, quod eſt annale: præſertim propter multa ſupremi noſtri Senatus areſta, contra petentes poſt annum ſubrogari, lata, ut in publicis cauſarū diſceptationibus.

Subrogatio non datur poſt annum.

415. Die Jovis 8. Januarii anno ſeſquimilleſimo decimoquarto, inter fratrem Jacobum *de Pomingues* actorem in duabus literis Regiis ad finem ſubrogationis, ratione prioratus *de Roſny*: & Joannem *du Drac* canonicum Carnotenſem reum. Dictus Joannes *du Drac* poſſeſſor vel incubator d. Prioratus poſſeſſorio conventus per quendam cognomine *Seneſchal* coram præſide Pariſienſi, recredentiam, quam vocant, obtinuit: dictus *Seneſchal* appellavit Senatum; ubi concluſum fuit in cauſa appellationis, ſaltem proceſſus receptus ad judicandum. Quo facto dictus *Seneſchal* reſignavit, per quam reſignationem collatio facta eſt d. Jacobo, qui ſeptem annos ſilet, tandem literas Regias ad Senatum obtinet ad finem ſubrogationis in locum reſignantis, in forma communi: deinde aliàs literas Regias ad finem reſtitutionis à lapſu temporis, prætendens reſignationem & collationem ſibi factam ignoraſſe: & quòd in ea curia poſt concluſionem in proceſſu ſcripto (verba ſunt facti) non eſt locus interruptioni nec peremptioni inſtantiæ, per areſtum dictus Jacobus excluſus à ſuis literis, & ſubrogatione petita, & condemnatus in expenſis inſtantiarum dictorum reſcriptorum.

Areſtum.

416. Sed non obſtat illud areſtum, non propter ſeptennalem negligentiam petendæ ſubrogationis quia idem judicatum fuiſſet ſi minori tempore non minus anno dilatum fuiſſet: non etiam propter ſeptennalem poſſeſſionem rei in vim ſententiæ proviſionalis: quia idem ſi per annum, etiam ſine judicis authoritate poſſediſſet. Sed punctualis areſti ratio fuit, quia reſignans proſecutus non erat: & ſic poſſeſſione, lite, & inſtantia reſignantis per reſignationem extinctis, Jo. pacificus poſſeſſor manſit ultra annum. Non obſtat quod in curia poſt concluſionem non eſt interruptio nec peremptio: quia verum eſt primò poſtquàm plenè concluſum eſt: ita quod nihil reſtat per partes agendum: ſecundò verum eſt ex ſolo lapſu temporis: ſecus ſi inſtantia aliunde pereat, putà naturalem vel civilem habentis jus & poſſeſſionem perſonalem, nec ad hæredes vel ſucceſſores tranſmiſſogam: ut in beneficiis eccleſiaſticis, ut dixi ſup. eod. num 27. quia tunc neceſſariò perimitur inſtantia, nec intermiſſa redintegratur parte invita, niſi infrà annum. Hic autem non fuit intermiſſa, ſed ſemper continuata & proſecuta per reſignantem: quò fit ut Caius qui ſemper impetitus fuit, non poſſit exceptione annali uti: quia non fuit pacificus.

Areſtum.

417. Sed fortiùs pro Caio urgere videtur areſtum in claſſe inquiſitionum dictæ curiæ latum die viceſimatertia Junii, anno ſeſquimilleſimo nono inter fratrem Joan. *du Reffuge.* actorem in duabus ſimilibus literis Regiis, ad finem ſubrogationis ratione prioratus de Sauvmiaco & Petrum Mariæ famoſum in eodem Senatu advocatum, & fratrem Goffredum de Ambaſia reos. Lis erit coram Præſide Pariſienſi conſervatore privilegiorum ſcholæ, inter Mathæum Galteri doctorem Sorbonicum actorem, & dictos Petrum & Goffredum reos. Actor tantùm obtinuit beneficium ſequeſtrari, lite ad omnes fines conſtituta: Actor ſumptus & moleſtias litis incertæ & contra potentiores pertæſus, reſignavit in favorem dicti Joan. ſui ſollicitatoris: qui nomine domini cedentis aliquantum proſecutus, cauſam ultra annum interruptam reliquit, deinde dictas literas è Cancellaria regia ad finem ſubrogationis & reſtitutionis temporis lapſi impetravit: quod præfati rei impedierunt, allegantes Galterum ante biennium reſignaſſe, & ſic omne prætenſum jus & poſſeſſionem ejus ex tunc vacaſſe: inſtantiam quoque lapſu anni peremptam, nec Joann. utpote ſollicitatorem ullam excuſationem aut ignorantiam prætexere poſſe, & lite ſuper hoc juridicialiter conſtituta, per ſententiam Præſidis d. reſcripta homologando, Joan. in jus & locum d. Galteri ſubrogatus fuit, expenſis in definitiva reſervatis. Rei Senatû appellarunt, ubi dictum fuit Præſidem malè judicaſſe, & emendando dictus Joan. declaratus inadmiſſibilis ad d. ſubrogationem petendam, & in expenſis inſtantiæ principalis ſcilicet ſuper d. literis coram præſide actæ (condemnatus. Et tamen propter præſumptionem ſententiæ excuſatus ab expenſis cauſæ appellationis, quòd ſcilicet excuſare appellatum ab expenſis cauſæ appellationis) tunc, & uſque ad annum ſeſquimilleſimum triceſimum frequentiùs fuit in d. Senatu quàm deinceps (ut vidi.)

418. Sed certè in d. areſto reſignans non poſſidebat: ſed contra poſſeſſorem agere cœperat, nec aliud obtinere poterat quàm ſequeſtrum. Ideò deſperans reſignavit proprio in eadem cauſa ſollicitatori: quòd ſuſpectum & odioſum eſt, quia *l. quiſquis. §. præterea. C. poſtul.* prohibens advocato contrahere cum clientulo, locum habet etiam in procuratore & ſollicitatore, qui onus cauſæ in fide ſua ſuſcepit, ut areſto hujus Senatus in publicis cauſarum actionibus judicatum fuit, die 6. Julii anno ſeſquimilleſimo decimo quarto, pro Balthazaro *de Carlas* petente reſciſſionem contractus, contra magiſtrum Ægidium *Courtin* reum orante pro actore clariſſimo viro domino Mathæo Chartario, aliàs Quadrigario totius togati noſtri ordinis anteceſſore conſultiſſimo & eruditiſſimo. Tum ultra annum poſt dictam ceſſionem, lis erat deſerta per reſignantem: rei verò non ſolum ſine adverſario, ſed etiam ſine lite ultra annum, & conſequenter habebant jus petendi ſibi levari manum juſtitiæ, licet non petiiſſent: quia ignorabant adverſarium ceſſiſſe, & priuſquàm reſciviſſent, dictus Joan. petierat ſe ſubrogari, quæ nova inſtantia præjudicialis erat ad officium judicis quo levatio manus peti poterat: ſed interim rei non minus juris habebant. Et conſequenter ſicut dictus Joann. non fuiſſet admiſſibilis ad intentandum interdictum *uti poſſidetis* nomine ſuo, poſt illum annum: ita non erat admiſſibilis ad petendam ſubrogationem poſt annum, unde juncta dicta prohibitione juris, & ſiniſtra ſuſpicione excluſus fuit.

Areſtum.

Mathæus Quadrigarius.

419. Sed hic Caius non erat interim in poſſeſſione & ſi erat, lis ſemper fuit contra ipſum continuata per Seium reſignantem: quod ſufficit ad hoc ut Caius non poſſit ſe dicere poſſeſſorem pacificum annalem contra Seium, vel ejus reſignatarium, nec impedire reſignatarium ſubrogari in jure, poſſeſſione, & inſtantia Seii, in eo ſtatu in quo eſt. Et ita fert uſus & praxis judicialis in hoc regno, quæ rationabilis eſt, ut dixi in conſuet. Pariſ. tit. 5. quinetiam jure fundata, per tex. in c. 2. in 2. reſponſo, *ut lite penden.* in 6. ubi ſi alter litigantium ſuper beneficio, cedat vel decedat, quamvis inſtantia mero jure non tranſeat in hæredem vel ſucceſſorem cedentis vel decedentis: tamen non eo ipſo extinguitur, ſed debet continuari & finiri contra ſuperſtitem. & tex. apertior in clement. 1. §. *ſi verò.* eo. tit. ubi loquitur indiſtinctè, ſive poſſeſſor, ſive petitor decedat. Et ad hoc, videlicet ad ſubrogationem in lite, admittuntur omnes quorum intereſt, in eo ſtatu in quo lis eſt, & gloſ. pen. & omnes canon. in d. c. 2. gloſ. in verbo *interſit.* & omnes in d. clement. 1. exemplificant in electore, patrono, vel expectante. Nec dubium quin multò fortius exemplificaſſent in eo cui de jure defuncti vel cedenti facta eſſet collatio, niſi hoc per primum reſponſum d. capit. 2. vetitum fuiſſet lite pendente fieri. Si enim expectans qui non habet jus in re, ſed ad rem: poteſt tamen & debet admitti, & in eodem ſtatu in lite ſubrogari loco cedentis vel decedentis, ut omnes etiam de jure fatentur: quantò magis habens jus in re, præſertim illud omnino idem quod cedens vel decedens habebat, & quale ceſſione vel morte admiſit?

C. *ſi hi contra quos. ut lite penden.* in 6.

420. Illud autem primum reſponſum d. cap. 2. reſipit ſtilum & modum antiquum præteritæ Eccleſiæ, cum ſeverior eſſet diſciplina in collatione beneficiorum Eccleſiaſticorum, quæ ſenſim labefieri cœpit, opera certè & induſtria ſummorum Pontificum, qui ut diximus in reg. præcedente. nu. 40. cum ſequent. promiſcuis & celerrimis ſuis præventionibus, omnem ordinem & politiam Eccleſiaſticam circa hæc confuderunt: nec ipſi jura, etiam à prædeceſſoribus ſuis nec à conciliis quidem ſtatuta, ut in *c. nulla. de conceſ. prebend.* 11. qu. 1. c. *pervenit.* ſervarunt, quantùm ad tenorem & diſpoſitionem principalem: ſed bene quantùm ad caudam omnium decretorum & ſtatutorum reſolutoriam, *ſi Papa libeat*, ut in clemen. 1. in fin. ibi *ſalva tamen in præmiſſis omnibus Romani Pontificis poteſtate ad quem plena & libera, &c. ut lite pendent.* unde in d. clement. 1. primum reſponſum d. c. 2. repetitur quidem & confirmatur, non tamen abſolutè, ſed addito verbo, *de jure* (ſcilicet poſitivo) reſolubili & pendente à nutu Papæ in d. clauſula *ſalva tamen.*

Cauda Papalis.

421. Notum eſt enim quòd etiam tempore Clem. V. qui ferè immediate ſucceſſit Bonif. VIII. authori, d. c. *ſi contra quos.* in Cancellaria Papæ expediebantur literæ per viam ſubrogationis, nulla facta mentione vacationis: ne per viam & formam apertam novæ proviſionis, videretur directò fieri contra d. c. 2. ut

Reſponſum 1. c. *ſi hi contra quos.* deſuevit etiam in curia Papæ.

refert Bonifac. de Vitalinis in d. Clem. 1. col. 3. n. 42. *ut lite penden.* & ſic cum paſſim ab eis concederentur literæ ſubrogationum, non ſolùm ex parte actoris (quod Jo. And. Geminian. Philippus Francus in d. c. 2. admittunt) ſed etiam ex parte rei & poſſeſſoris, tandem primum reſponſum d. c. 2. in deſuetudinem abiit, & conſequenter poteſtas providendi vel conferendi quæ interim patronis & Prælatis Eccleſiaſticis (nunquam laicis, quos dicto c. *ſi hi contra quos.* nunquam ligavit) interim ablata erat, & ſoli Papæ reſervata, per clauſulam finalem dicta clementina prim. ad eoſdem Ordinarios, ut priùs rediit.

422. Et ita notoriè obſervatur ut quicunque Ordinarii non minus per obitum, vel ceſſionem ſimplicem cujuſvis litigatoris, ſive actoris, ſive rei, quàm pacifici poſſeſſoris liberè ſtatim conferant, imò conferre feſtinent, ne à Papa legatiſve ſuis præveniantur: & conſequenter ultimum reſponſum dicti c. 2. extenſionem recepit, per paſſivam interpretationem d. deſuetudinis, & reditus in antiquum jus, & ſic hodie non ſolùm quilibet per ceſſum vel deceſſum cujuſvis litigatoris à Papa proviſus, debet in locum defuncti vel cedentis in lite in eodem ſtatu ſubrogari & admitti: per tex. in dicto cap. 2. in fin. & in dicta clemen. 1. §. *ſi verò. ut lite penden.* Et quamvis in litibus poſſeſſoriis in hoc regno ſoleant ad hoc impetrari literæ ſubrogationis à Rege: tamen non ſunt literæ gratiæ, ſed ſimplicis & communis juſtitiæ, prout etiam in Cancellaria inſtantiæ cuivis pro ſtylo conceduntur.

Literæ ſubrogationis.

423. Unde in petitorio & foro Eccleſiaſtico non opus eſt reſcripto Papæ: ſed proviſus de jure cedentis vel decedentis poteſt jure communi etiam poſt annum vel biennium reſumere litem in ſtatu ſuo loco deceſſoris, ſicut ante dictum c. 2. imò etiam per tex. in dicto c. 2. in fin. & in d. clem. 1. §. *ſi verò.* etiam ſi per jura præcedentia non licuiſſet. In foro autem ſæculari in poſſeſſorio, quia poſſeſſorium eſt annale, non admittitur volens reſumere vel ſubrogari poſt annum, ſcilicet inſtantiæ per ceſſum vel deceſſum decedentis ejus reſpectu extinctæ, deinde per annum neglectæ: quia ut dixi ſuperſtes cenſetur annalem pacificam poſſeſſionem contra eum acquiſiviſſe.

424. Unde ſecus eſt ſi ſucceſſor de facto poſſederit vel poſſeſſioni incubuerit: quia tunc quandocunque poteſt litem reſumere, vel ſeſe ſubrogari facere contra dictos ſuperſtites ſi velit. Non enim tenetur, quum ſe poſſeſſione ſua tueri poſſit, ſi impetatur. Cæterum poſſeſſori non imputatur lapſus temporis, imò tempus ſemper currit ad commodum poſſeſſoris, detinens autem ſive poſſeſſioni incumbens nomine ſuo, verus eſt poſſeſſor: talis etiam ſi non alleget, præſumitur per Joan. Andr. Gemin. & alios in *d. c. ſi hi contra quos.* per glo. & doctor. in *l. ſtipulatio iſta habere licere. §. hoc quoque. de verbor. obligatio.* Nec abs re dicta areſta & verbum intellectum d. c. *ſi hi contra quos.* novè declaravi: quoniam multos in his errare vidi, radicem cauſaſque rerum ignorantes, præſertim circa dictum areſtum *Du Reffuge*, quod imperiti pro regula generali malè citant, cum limitetur ad cauſam & rationem quam dixi: quæ etiam in contextu d. areſti expreſsè narratur: ut etiam tetigi ſuper ſtylo Parlamenti. parte 7. nu. 92.

Tempus currit commodo poſſeſſoris.

425. Habes etiam confirmatam ampliationem ad ſecundum membrum definitionis noſtræ ſuprà numero 416. & numero 419. videlicet quòd continuatio litis facta non ſolùm per reſignantem incumbentem poſſeſſioni contra non incumbentem poſſeſſioni (de quo phanaticum eſſet dubitare) ſed etiam per reſignantem non incumbentem, etiam contra incumbentem poſſeſſioni, etiam in judicio poſſeſſorio impedit præſcriptionem anni, ſive conſervat jus reſignatarii, ut non obſtante anno lapſo à reſignatione, collatione & poſſeſſione ſua petere poſſit ſe ſubrogari loco reſignantis in eo ſtatu qui eſt tempore petitæ ſubrogationis, & non tempore reſignationis.

426. Quod rurſus confirmo per conſtitutionem Regiam anni 1549. §. 64. ubi ſtatutum eſt quòd omnia acta & judicia facta & lata contra reſignantem qui pendente lite reſignavit, valent & nocent reſignatario, & contra eum ſunt executoria. Quod ego amplio primò ſive reſignatarius ſciat, ſive ignoret litem agi etiam ſi pupillus ſit, vel in furorem inciderit. Habet enim cauſam lucrativam ab eo vel ejus facto qui jam erat in lite: & ſic cum onere litis. adverſarius enim præ iſto reſignatario cenſetur creditor & onero ſam cauſam habere. Amplio ſecundò etiam in reſignatario ex cauſa oneroſa, putà permutationis, tum quia ſibi imputare debet quòd non inquiſivit cum quo & qua de re contraxit. *l. qui cum alio. de regulis iur.* tum quia comparere debuit, ſéque loco cedentis ſubrogari facere vel adjungere: aliàs conſentire cenſetur ut geſta valeant: tum quia ſi cedens ſuccumbat, ſemper iſte ad priſtinum jus & beneficium ipſo jure revertetur, ut ſupra eod. n. 187. & ſic non certat de cauſa oneroſa nec de damno, ſed de lucro, ut ſupra eodem. Amplio tertiò, etiam in proviſo per ſimplicem reſignationem vel abdicationem reſignantis, quamvis iſte nihil capere videatur à reſignante, ſed tantùm à ſuperiore per not. ſup. in reg. *de infirm. reſignant.* & ſup. eod. n. 33. quia conſtitutio non diſtinguit, & fraudes fieri poſſent. Amplio quartò etiam ſi reſignans ſuccumbat per contumaciam, in quam etiam poſt reſignationem incidit: quia nihilominus imputatur reſignatario qui venire debuit ſaltem cauſam lucrativam prætendit, quæ cedere debet, & favori adverſarii de damno vitando certantis, & favori publicorum judiciorum, ne eluſoria ſit.

Acta cum reſignante nocent reſignatario.

427. Limito primò ſi reſignatarius allegare & probare velit colluſionem: quia tunc cùm etiam dolum victoris arguat, non habet locum conſtitutio, quæ non intendit colluſionibus & dolis indulgere. Limito ſecundò ſi reſignans non judicio contradictorio, nec per ſolemnem contumaciam, ſed voluntariè ſuccumbit, putà ſi conſentit adverſarium manu teneri, & ſententiam diffinitivam pleni poſſeſſorii de conſenſu ſuo illi adjudicari. Tunc enim neque favor publicorum judiciorum verſatur, quum ſit magis contractus quàm judicium. *l. 2. C communia utriuſque iudic.* Bald. in addit. Specul. *de inſtrum. edit.* nec etiam favor adverſarii de damno certantis: quia hoc caſu de lucro certat: imò hoc caſu non ſolum verus dolus eſt ex parte reſignantis, ſed etiam dolus re ipſa ex parte adverſarii. dictam ſententiam & utilitatem de conſenſu reſignantis qui nihil amplius habet: & ſic à non domino recipientis, aut veritate agnita retinere volentis. Et hanc concluſionem cum dicta tertia ampliatione, & duabus limitationibus prædictis ad dictæ conſtitutionis interpretationem diſertè, doctè, & ſplendidè in medio Senatu propugnabat clariſſimus & conſultiſſimus ille Do. Petrus Seguyerius, Regius in eodem Senatu Patronus, nunc autem Præſes digniſſimus in cauſa beneficiali è Præfectura Rhemenſi in eodem Senatu publicè & frequentiſſimo auditorio diſceptata, die Lunæ 24. Novembris anno ſeſquimilleſimo quinquageſimo, ut præſens vidi & audivi.

Do. Petrus Seguyerius.

428. Quòd ſi acta & judicata cum reſignante poſt reſignationem nocent reſignatario, ſive ſcienter diſſimulanti, ſive ignoranti, ſive etiam mentis impoti, multò magis ſaltem æquè proſunt. Et in hoc neceſſariò dicta conſtitutio interpretationem paſſivam, quæ ſemper admittitur, ut dixi ſuprà, recipit à notoria reg. juris communis: quòd quibus nocerent acta & ſententia inter alios geſta, eiſdem proſunt: juxta *l. ſecundùm naturam. de reg. iuris.* Fulg. Ludo. Roman. Jaſ. *l. idem eſt. de iureiurando.* Innocen. in *c. cauſam quæ.* & ibi latè Fely. *de teſtib.* Alexan. in *l. ſæpe.* col. 53. *de rei vindic.* & in conſ. 61. num. 9. lib. 2.

Acta cum reſignante proſunt reſignatario.

429. Redeundo ad diſtinctionem noſtram ſupra numero 413. ſi Seius incumbat poſſeſſioni ſaltem per

ultimum menſem, locus eſt huic regulæ, & ſic Titio ab utraque reſignatione excluſo, Mævius per obitum jus Seii obtinet. Si verò Seius non incumbebat poſſeſſioni, & ſic non deceſſit in poſſeſſione, ceſſat regula, & ſic Titius obtinet jus Seii de jure communi. Non ergo refert quantùm ad hanc regulam, an poſſeſſio ſit litigioſa vel non, nec an jus verum, ſeu beneficium ipſum à ... an verò jus prætenſum duntaxat reſignetur: ſed an reſignans de facto poſſeſſioni incumbat, & in ea poſſeſſione poſt tempus publicandi hujus regulæ decedat, ut tunc reſpectu prætendentium jus ex reſignatione locum habeat hæc regula, aliàs maneant in jure communi. Quod ergo dixi incumbere poſſeſſioni, intellige ſive paſſivè, ſive litigioſè, etiam per formam proviſionis fiduciariæ, quam pragmatici recredentiam vocant. Idem ſi incumbens poſſeſſioni paſſus ſit ſententiam ſequeſtrationis ſed verbalem tantùm: vel ſi realem, non tamen executa fuit.

430. Verbalis enim ſequeſtratio non minùs prodeſt, & præſumptivè confirmat jus detentoris, quàm ſententia proviſionis fiduciariæ, imò magis, quia per illam non oneratur ſatiſdatione, prout in ſententia fiduciaria per ſententias judicum inferiorum à ſupremo tribunali, pendente appellatione oneratur in hoc Regno, de quo dixi in conſuetudine Pariſ. titu. 3. Quod autem exemplificavi in poſſeſſorio, multò minùs dubium eſt ſi tantùm lis erat in petitorio. Et adhuc ut ſit locus huic regulæ non eſt neceſſe reſignantem eſſe in poſſeſſione tempore reſignationis admiſſæ: puta alio tunc poſſidente, quem poſtea evicit & ejecit: ſatis eſt quòd poſtea incipiat palàm incumbere poſſeſſioni, & in eo ſtatu decedat poſt tempus ad publicandum hic præfixum, etiam ſi incubatio illa proviſionalis erat & reſolubilis, putà ſub forma, quam recredentiam Gallici pragmatici vocant.

431. Amplio, etiam ſi reſignatio facta erat uni ex tribus vel pluribus litigatoribus qui ſemper perſeverabat in lite, non tamen allegabat dictam reſignationem, nec ſe loco cedentis ſubrogari faciebat: quia ſi reſignans moritur in dicta poſſeſſione poſt tempus publicandi, vacat omnino per obitum per hanc regulam. Quod nota: quia vidi in facto, & in regeſtis meis invenio me cum aliis ante decem annos conſultum de hac quæſtione, cum tres litigarent in poſſeſſorio, & uni adjudicata recredentia qui jam reſignaverat: vel poſtea reſignavit uni litigatorum, qui illam reſignationem tacuit, & morte recredentiarii poſt tempus hujus regulæ ſecuta, alter colligitans petebat levationem manus juſtitiæ reſpectu defuncti: corrivalis autem impediebat, dictæ reſignationis ergò, literiſque Regiis ad hoc obtentis, petebat ſe loco defuncti ſubrogari, cum eſſet infrà annum, imò infrà trimeſtre obitus? Reſpond. tamen eum omnino excludendum à ſuis literis & ſubrogatione, & condemnandum in expenſis dicti incidentis, propter nullitatem tituli, & reſignationis per hanc reg. reſolutæ, manúmque juſtitiæ alteri levandam non obſtante hujus impedimento: Sed ſi quis per obitum recredentiarii impetraret, illum venientem infrà annum omnino ſubrogandum, vel etiam quandocunque, ſi poſſeſſionem defuncti apprehendere & continuare poterit. Et ita mecum concluſum fuit, licet aliqui dubitarent.

Sententia ſubrogationis non habet vim publicationis.

432. Sed fortiùs dico, quod etiam ſi dictus collitigator reſignatarius fecerat ſe ſubrogari loco cedentis eo vivo, etiam per ſententiam ad hoc obtentam, quæ in rem tranſierit judicatam, eamque ſubrogationem executus fuerit publicè & judicialiter inter collitigantes & in judicio ubi lis pendet, ſi tamen non fecerit eam exequi quantùm ad poſſeſſionem facti in loco beneficii, vel permiſerit reſignantem manere in poſſeſſione reali corporis beneficii, & in ea decedere, reſolvetur reſignatio cum omnibus inde ſecutis: & verè vacabit per obitum, & ſpectabit ad impetrantem per obitum, ſive ſit collitigator, qui cum lata eſt præfata ſententia ſubrogationis cui forſan expreſsè acquievit, vel quivis alius qui infra annum hujuſmodi obitus poterit poſſeſſionem defuncti, ſi illam nactus ſit, continuare, vel petere ſe loco illius ſubrogari. Quod obtinere debebit, non obſtantibus allegationibus reſignatarii jam ſubrogati, & ſententia per eum obtenta, à qua non habet neceſſe appellare, ſed illa ſententia cum omnibus à dicta reſignatione ſecutis habetur pro reſoluta.

433. Non quòd acta vel ſententiæ judicum hujus regni etiam ſuper beneficiis Eccleſiaſticis latæ, poſſint directò annullari vel reſcindi per conſtitutionem Papalem hujus regulæ, vel aliud decretum Papæ, quum Papa nullam in dictos judices & eorum acta habeat poteſtatem, ſitque Rex ſupremus dominus poſſeſſionum & poſſeſſoriorum judiciorum, etiam Eccleſiarum & beneficiorum regni ſui, nec Papam vel alium ſuperiorem recognoſcat. Sed ex eo quòd dicta ſententia omnino fundata eſt ſuper reſignatione & collatione Eccleſiaſtica, quæ habeat implicitum reſolubilem ſtatum in caſum hujus regulæ, eadem conditio in eundem eventum ineſt eidem ſententiæ, quæ intelligitur & limitatur ad fines & limites materiæ ſubjectæ, ſuper qua interponitur. Et ſic eaſdem conditiones & modos recipit. *l. miles. §. decem* & ibi Raphaël Cuma. *de re judicata. l. ex diverſo. §. ſi in judicio. ſoluto matrimonio.* Petrus Anchar. conſilio 248. ad prædicta. col. fi. conſilio 343. *premium.* & quòd refertur ad intellectum juris. Baldus. Paul. in l. 1. *C. de negotiis geſtis*, quod nota.

Sententia regulatur ſecundum materiam ſubjectam.

434. Non obſtat quòd ſententia pro veritate habetur, præſertim reſpectu ejus contra quem tranſivit in rem judicatam, ſi collitigator in ſubrogatione victus, poſtea per præfatum obitum impetraverit. Quia habetur quidem pro veritate, ſed quatenus ſubſiſtit. Cum autem ſecuto obitu reſolvatur defectu requiſitæ publicationis, ut dixi, non debet collitigator deterioris eſſe conditionis quam quivis extraneus. Et ſic non minus jus prætenſum per obitum impetrare poteſt quàm quivis extraneus, nec oberit exceptio rei judicatæ: quia ex nova cauſa quæ poſtea ſupervenit rurſus ad eandem rem agitur. l. *ſi mater. §. eandem. de exceptio. rei judicatæ.*

Exceptio rei judicatæ non obeſt.

435. Vides quàm latè pateat hæc regula, eſt enim favorabilis, & ita publicè expedit etiam in quantum opus eſſe extendi. l. *hoc modo. de condit. & demonſt.* Et contrà ſi reſignans tempore reſignationis pacificè & ſine ulla lite poſſidebat, ſed poſtea lis ei per tertium infertur. Sive enim in petitorio, ſive in poſſeſſorio, aut quoviſmodo, idem eſt, quandiu reſignans incumbit poſſeſsioni. Secus ſi extrudatur, etiam ſi per proviſionalem tantùm ſententiam vel per ſequeſtrationem: quia tunc non diceretur eſſe, nec mori in poſſeſsione, ſi in eo ſtatu decederet. Fallit ſi probaretur litem eſſe fictam vel colluſoriam. l. *cum his. §. ſi cum his. de tranſactioni.* vel ab ipſo reſignatario ſuſcitatam & procuratam in fraudem. Plura hic in materia ſubrogationis occurrentia & alia prudens prætermitto, ut tandem manum tollam de tabula, & ſit finis hujus regulæ.

436. Quæ licet in pluribus circunſtantiis differat quam conveniat cum regula præcedenti: tamen quantùm ad ſcopum & finem principalem, in idem collimant, ut dixi ſuprà eodem numero 2. & ex eis ſingolæ, nempè duæ limitationes colliguntur ad ultimum reſponſum. c. *ſuſceptum de reſcript.* in 6. ut ibi notavi ſuper text. Quòd autem ad perifecias attinet adhuc in uno ſcilicet in ſubjecto conveniunt, ſed in novem differunt. Conveniunt in hoc quòd in utraque requiritur & ſufficit reſignationem eſſe admiſſam ab habente poteſtatem, ut in regula præcedenti numero 7. & iſta quæſtione 9. cum ſequen. Sed differunt primò in hoc quòd prior regula non verificatur in morte civili, ſed in naturali tantùm, ut in illa diximus

Regul. *de infirmis & de publicandis* in duobus conveniunt & in novem differunt.

limitatione 5. numero 351. cum ſeq. hæc autem regula in civili quoque obitu eundem effectum habente procedit, videlicet concurrentibus his quæ novæ diximus, ſupra eod. numero 73. Secundò differunt in hoc quòd in priore reſignatarius ſtatim periclitatur : quòd uſque ad viceſimum diem durat : ſed hic intuo ſecurus eſt uſque ad ſemeſtre, ſi à Papa : vel uſque ad menſem, ſi ab alio proviſus ſit. Quibus inducits lapſis, ſi non ſatisfecerit huic regulæ, periclitari incipit, donec ſatisfecerit, ut ſupra eodem numero 228. Tertiò differunt, quia prior nihil interim exigit fieri à reſignatario : cui etiam non prodeſt publicare & poſſeſſionem capere infra viceſimum diem : ſed hæc regula exigit factum & diligentiam reſignatarii, ut ſuprà eodem numero 227. Quartò differunt, quia prior non loquitur in reſignante, qui bene vult ſtatim cum effectu dimittere, & abdicare : ut ibi dixi numero 85. ſed hæc quanquam ſit principaliter inventa & ſancita (ut prior) contra eos qui nolunt ſtatim cum effectu dimittere, ſed ſucceſſori delecto quaſi hæredi futuro reſervare : tamen habet locum etiam ſi conſter quod ſtatim abſque fraude voluit liberè rurſus abdicare, debebat enim poſſeſſionem quoque de facto dimittere. Quintò differunt, quia prior loquitur in jam actu infirmo : hæc autem etiam in ſano. Sextò illa non habet locum in Ordinario, ut ibi q. 1. num. 30. hæc autem ſic, ut ſuprà eod. qu. 12. num. 255 cum ſeq. Septimò in illa inſpicitur data conſenſus, nec priùs incipit tempus currere : ut ibi nu. 10. cum ſeq. ſed hic inſpicitur data ſupplicationis ſive admiſſæ reſignationis : & ſtatim tempus publicandi currere incipit, ut ſuprà eod. numero 215. Octavò in illa toleratur derogatio Papæ, licet iniquum ſit, & per errorem admiſſum : præſertim in affectus graduatis & nominatis, ut ibi qu. 2. nu. 130. cum ſeq. ſed in hac nullo modo toleratur, ut ſuprà eod. num. 3. Nonò illa procedit etiam in reſignatione juris non poſſeſſi : ſed hæc non procedit niſi in beneficio poſſeſſo per reſignantem, vel cujus poſſeſſioni poſtea per tempus in ea præfixum incubuit, & ſic deceſſit, ſuprà eod. qu. ult. num. 429

437. Et ſic finis his duabus potiſſimis cancellariæ regulis. Quod autem tam multa fuerint uſque adeo perplexa & reciprocantibus fluctuum ut argumentorum undis, Euripi more, inſtabilia ultrò, citroque variantia, quædam etiam quæſtiones tam aculeatæ & intractabiles, ut horridis hiſtricibus comparatæ ſint ſupra eodem numero 132. in cauſa eſt, quod jura quidem civilia per puncta rationis facta ſint, ut ait Paul. Caſtren. ſolo generis humani intuitu. & tranquillitatis reipublicæ & ad decalogi ſaltem ſecundæ ejus tabulæ executionem & obſervantiam. hic mentem ſubit hiſtoria quam Ægidius Bellameranus temporis ſui teſtis oculatus refert in c. *indecorum. de ætat. & qualitat. præficiend.* num. 5. dicens, Joannes Nicoti doctor legum maximus poſtquam legerat viginti quatuor annos & ultra factus Epiſcopus Aurelianenſis, optimè rexit per decem annos & ultra, & adhuc bene regit, interrogatus quomodo tam bene regebat ? Reſpondit, & bene, quod hoc didicerat à legibus imperialibus, in quibus omne bonum regimen contiuerit. Hactenus Ægid. Bellamera. contrà verò nova jura Pontificia per puncta ſeu potius hamos piſcaturam auri & argenti facta ſunt, teſte beato Bernardo, Abba. Clarevallenſi, qui ante quadringentos annos videns Eccleſiæ Romanæ Prælatos ſenſim corrumpi, exclamabat, Quis mihi det antequam moriar, videre Eccleſiam Dei mei ; ſicut in diebus antiquis quando Apoſtolici laxabant retia in capturam animarum, non in capturam auri & argenti ? &c. In declamationibus & concionibus, quæ ſi hodie beatus Bernardus viveret, & ſcriberet, non minoribus, ſed gravioribus quàm ipſo, convicus ab illis impeteretur. Sed ſi hodie vivens, res adeo depravatas cerneret, quantis putas fulminibus intonares ? Sciunt omnes cordati me tanta moderatione uſum eſſe, ut citra veritatis negationem, aut adulationem, mitius aut leniùs fieri nequiverit. Cùm ergo pro multis bonis operibus non ſolùm ingratitudinem, ſed etiam diras contumelias experiar, exemplis ſanctorum & bonorum omnium me conſolor & majorem in Deo qui via eſt, veritas, & vita ſpem concipio videat Deus & requirat, citò fiat.

438. Materiæ mandatorum addenda eſt quæſtio, de qua hodie à regiis fiſci in ſenatu Rothomagenſi patronis conſultus fui. Quidam ſæcularis mandatum impetravit ad Abbatiam & conventū Voldnenſem communiter vel diviſum ab iſto Pontifice Paul. IV. qui appoſuit clauſulam, *per ſæculares obtineri ſolita* : proviſus per ordinarium Senatum Rothomagenſem appellavit à dicto mandato vel ejus executione tanquam ab abuſu : Regior Procurator, & fiſcales patroni dicti Senatus dubitabant an deberent adhærere appellanti propter novam illam clauſulam (*per ſæculares obtineri ſolita*) quæ non eſt ſolita apponi nec eſt in forma concordati. Ego dixi clauſulam illam non eſſe contra formam pragmaticæ, nec contra formas conſtitutionum regiarum Ludovici XII. quæ ſervantur in Neuſtria, non autem concorda à Franciſci & Leonis X. quæ non fuerunt recepta in dicto ſenatu Rothomagenſi : illi verò protulerunt edictum quoddam Franciſci in dicto ſenatu publicatum, quo idem Rex tanquam Neuſtriæ Dux ſtatuebat ibi judicari mandata ſecundum formam dicto concordato inſertam : Tum ego reſpondi dictam clauſulam nullo modo eſſe contra formam concordati : ſed illi potiùs conformari. Quia in exemplari mandati nihil eſt de forma, niſi quòd apponitur ut minus lædatur jus commune, vel ut minùs gravari poſſit Ordinarius, ſed tantùm abeſt ut hæc clauſula juri communi in aliquo deroget, ut prorſus illi conformetur, & ea expreſſa non plus gravatur Ordinarius, quàm ea omiſſa : ergo non magis eſt contra vel præter formam, quàm ſi adderetur clauſula, tibi clerico ritè ordinato, de legitimo matrimonio procreato, vel proviſo quòd non ſis irregularis, & intelligas idioma loci in quo beneficium adminiſtrationem habens ſitum erit : hæc enim & ſimilia omiſſa ſatis à jure communi ſupplentur, & expreſſa nihil detrahunt juri communi nec libertati Ordinariorum.

439. Nec obſtat quod aliqui cauſificantur per illam clauſulam mandatum ultra formam concordati extendi, & mandatarium ſæcularem habilitari & diſpenſari ad beneficium regulare, ſi quod per obitum ſæcularis vacaſſet, hoc enim ridiculum eſt, Tum quia diſpenſatio non fit niſi expreſſè dicatur. Old. qu. 325. cum tribus ſequ. Oſtien. in c. *veniens. extra. de filiis presbyterorum.* Joan. Calderi. conſil. 8. ſub. tit. *de reſcript.* conſ. 22. ſub titulo *de regularibus.* Pan. c. *dudum.* 2. col. 4. *de elect.* Philip. Dec. in c. *ſi quando.* colum. 2. c. *ſacrum.* col. 2. *extra. de reſcript.*

440. Tum quia illa clauſula neceſſario intelligitur de beneficio ſæculari vel de regulari redacta ad ſæculare per ſpatium 40. annorum juxta c. *cum de beneficio. de præb.* in 6. videlicet quando per ſæculares rectum & poſſeſſum fuit tanquam ſæculare in titulum, ſecus ſi in commendam : quia tunc etiam per 500. annos non mutaret naturam : quia commenda nihil aliud eſt quam cuſtodia vel depoſitum ſtatum antiquum non interrumpens, ſed conſervans.

441. Unus autem conſultiſſimorum noſtri ordinis dixit eſſe abuſum in alio, videlicet ex eo quod in dicto mandato omiſſa erant illa verba, veſtræ vel alterius Eccleſiæ, ego verò dixi nec in hoc quidem peccatum eſſe, triplici ratione. Prima quia Monaſterium non eſt Eccleſia, ſed cella monachica vel cœnobium non habens Eccleſiam, ſed ſubjectum Eccleſiæ non tantùm Dioceſanæ, ſed Parochianæ, niſi quatenus exemptum ſit aut privilegiatum quod non præſumitur 10.

quæſt. 1. per totum. *c. alia cauſa eſt. c. Eccleſia. c. pervenit. c. qui vero. c. adducimus.* & per totum 6. quæſt. *c. Abbates. c. cognovimus.* & per tot. 18. qu. 2. ideo verba illa, veſtræ vel alterius Eccleſiæ, non congruunt, niſi quando ſcribit Epiſcopo vel Capitulo Eccleſiæ cathedralis, nec ſunt in forma mandati concordati, niſi ubi mandatur Epiſcopo vel ſuo capitulo aut utrique dirigitur. Secunda, quia etiam ſi fortè Monaſterium ſit exemptum & contra canones antiquos habeat jura Epiſcopalia: Tamen etiam citra dictam clauſulam veniunt omnia beneficia, nec ſequitur reſtrictio propter omiſſionem dictæ clauſulæ veſtræ vel alterius Eccleſiæ. Quod ſi Monaſterium non habeat diſpoſitionem alterius beneficii in aliena Eccleſia, ceſſat hæc cauſificano, & ſi habeat adhuc idem per prædicta.

442. Tertia quia in omnibus hujuſmodi mandatis quæ non diriguntur Epiſcopo vel capitulo Eccleſiæ Cathedralis, ſed aliis Prælatis, puta, Abbatibus & ſuis conventibus, quamvis ſoleat apponi clauſula communiter vel diviſim. Tamen (ut in multis hujuſmodi mandatis vidi) clauſula illa prima de canonicatu & præbenda veſtræ vel alterius Eccleſiæ, quæ eſt in forma impreſſa in concordato, ſemper omitti ſolet. Et mandatum quoad materiam ſubjectam incipit ab illa immediatè alternativa ſequenti clauſula, videlicet de beneficio Eccleſiaſtico cum cura vel ſine cura, & ibi ſiquidem pro ſæculari ſcribitur, adduntur hæc verba, per clericos ſæculares obtineri ſolita: ſi vero pro regulari ponuntur verba, per monachos dicti Monaſterii obtineri ſolita. Et mandata ſub hac forma concepta, nullo modo ſunt contra, nec præter concordata, ſed legitima & valida, ut ſemper conſului. Ex quibus pro mandatario concluſi.

443. Sed nunc occurrit valde neceſſaria q. in praxi quam nuper vidi in facto. Nicolaus *Tiercelin* Abbas ſancti Nicolai Andegavenſis reſignavit in favorem Philippi inſequendo concordatum à Papa homologatum, quo inter alia cautum eſt, ut Ludovicus in partem penſionis retineret collationem vel præſentationem omnium beneficiorum à dicto Monaſterio dependentium alternativè cum dicto Philippo. An ſinguli poſſint gravari hujuſmodi mandato Papiſtico? videretur quòd ſic, quia jam authoritate Papæ ſunt effecti duo diverſi collatores beneficiorum dicti Monaſterii quilibet in ordine ſuo & ita multi cenſebant per not. Joann. Andr. Gemina Philipp. Franc. in *c. cum in illus. de prebend.* in 6. breviter contrarium reſpondi, quia imò non ſunt duo collatores, ſed unus tantùm. Non enim ſectum eſt beneficium nec diviſa dignitas contra. *c. majoribus. extra. de prebend.* ſed tantum alicui reſervata penſio, veluti pars fructuum vel uſusfructus.

444. Et ſic ſemper mandata dirigi debent Philippo ſive Abbati ipſi, non autem penſionario, & tamen utrumque ligant non tanquam duos collatores ſed tanquam unum; & inſinuatio mandati facta Philippo vel ejus vicario ligat penſionarium abſentem & ignorantem qui non habet partem fructuum, niſi eum onere ſuo, & idem dico de nominatis vel graduatis ſimplicibus quibus dicta penſio & concordatum nocere non debent. itaque ſi poſt menſem inſinuationis mandati factæ Philippo vacet beneficium in turno vel ordine penſionarii, ſpectat ad damnum ſolius penſionarii qui non habet recurſum contra Philippum. Idem contra pariter ſi turnus vel ordo penſionarii aperiatur in menſe graduati vel nominati ſpectat ad damnum ſolius penſionarii, & contra pariter dico quòd requiſitio non eſt facienda ab alio quam ab ipſo naturali Prælato, ſive beneficium cadat in ejus ordine, ſive non. Non tamen nego quin poſſit fieri à penſionario: ſed expectans non tenetur illum adire nec recognoſcere.

445. Secus quando non temporali contractu privatorum, ſed jure proprio perpetuo ſpectat collatio beneficiorum ad duos Prælatos communiter: quia tunc mandatum alteri directum alterum non ligat, ita quòd beneficia ſpectantia ad diſpoſitionem gravati communiter cum alio, non ſolùm non cadunt in mandatum text. in *c. cum in illus. §. ult. de prebend.* in 6. ſed nec computantur in nu. decem vel quinquaginta beneficiorum, niſi utroque gravato, puta adjecta clauſula communiter vel diviſim: & tunc an computetur in nu. decem vel quinquaginta beneficiorum. quæſt. eſt, quam tractat gl. pragmaticæ in titulo. *de collatio. §. non tamen intendit.* in verbo *decem, de collatio.* Mathæus [illegible]cbus in tract. *de mandat. Apoſtol.* parte ult. ſuper text. in verbo *habentem collationem.* ubi malè loquuntur.

446. Breviter longa diſputatione omiſſa veritas eſt quod computantur in num. ſub duplo, hoc eſt duo pro uno, viginti hujuſmodi pro decem, quando alternatio ſpectat ad duos tantum æqualiter: aliàs pari proportione & analogia multa hinc inde ſuper prædictis argumentando cumulare potuiſſem, ſed me tædet prolixitatis, & parco tempori ſeverioribus commentationibus reſervando.

EPITOME REG. XX. XXVIII.

XXXII. & XIX.

1. Vtraque reg. in ſcholiis.
2. Quæſtio prima an reg 28. procedat in Legato. Quòd ſi contra Stepha. Bertran. Omnes Regulæ Cancellariæ æquè ligant Legatum.
3. Quæſtio ſecunda an in Ordinario? Hæc reg. extracta à iure communi.
4. Hæc reg. vi ſua locum habet in Legato: ſed in Ordinario, ut iuris communis. 9
5. Hæc reg. in iure naturali & bonis moribus fundatur.
6. Nec poteſt à Papa derogari.
7. Legatus à latere duplicem habet poteſtatem: unam jure legationis: alteram ex ſpecialibus facultatibus.
8. Qui taliter diſpenſatus eſt, ut ordinarius ei dare poſſit beneficium regulare, Legatus ei poteſt commendare, non obſtante reſtrictione vi ſuarum facultatum.
10. Non eſt neceſſe collatorem ſcire an & ex qua cauſa beneficium vacet, ſed non licet impetranti feſtinare ante vacationem.
11. Idem in gratia motu proprio facta.
12. Quæſtio tertia, an fama obitus præcurrentem excuſet.
13. Cap. primum. de conceſſ. præb. non habet locum injuſtè ignorante. 20.
15. Sed bene regula de veriſimili notitia. 23.
16. Differentia inter reg. 20 quæ pœnalis eſt: & reg. 28. quæ tantùm lucrum aufert.
17. Pœna reg. 20. non habet locum in currente in vita, niſi collationem habuerit in vita.
18. Pœna non habet locum, niſi jure exprimatur.
19. Sine titulo ſe intruden in beneficium viventis, efficitur inhabilis, ſive habeat juſtam cauſam putativæ vacationis, ſive non.
* Danti operam rei illicitæ imputatur, quicquid inde ſequitur.
21. Rumor non præſtat juſtam cauſam ignorantiæ.
22. Niſi ex juſtis cauſis, & in loco obitus ortus ſit.
23. Tempus veriſimilis notitiæ nunquàm incipit, niſi à vero obitu etiam occulto, non autem à juſta cauſa putativi obitus. 72
24. Valet collatio, licet mors aut vacatio ſit occulta.
25. Sed ſi in fraudem occulta ſit, non valet præventio Papæ, niſi poſt tempus veriſimlis notitiæ à publicato obitu.
26. Adhuc in favorem occultantis, vel cujus gratia etiam ignorantis occultata fuit, non valet tanquam ſubreptitia.
27. Dies ſeptem curſorum à Pariſiis Romam.
28. Legatus non poteſt prævenire: niſi juxta diætas mercatorum. 29 31.
30. Gallia olim à ſimoniacis vexata.
32. Quæſtio 4. trapezitica.
33. Trapezites qui non expedit bullas die conventa, tenetur ad intereſſe.
34. Moderandum ut de uſufructu incerta vel alimentis amiſſis niſi contra doloſum. 35.
Vera æſtimatio beneficiorum Eccleſiaſticorum.
36. Quæſtio 5 an reg procedat in reſignatario?
37. Verba generalia & univerſalia non reſtringuntur.
38. Etiam ſi major ſit ratio in uno caſu quam in alio.
39. Duo fines hujus reg 51.
Ceſſante una ratione l. non ceſſat lex.
40. Irruptio præventionum literæ derogatoriæ, monitoriæ, præceptoriæ, collatoriæ.
41. Papa deſiit ſcribere Epiſcopis, ut fratribus, & comminiſtris.
42. Cur mandata ſub chorda canabis.
43 Io. XXIII. primus author hujus reg.
45. Papa non cœpit prævenire niſi per diætas mercatorum.
46. Fraus præventionum & clauſulæ quoviſmodo. 47. 48.
49. Hæc reg. locum habet etiam in reſignatario, etiam ſecundùm Rotam.
50. Reprobatur in hoc gl. pragmatica cum ſequacibus.
51. Plures rationes legis præſumuntur.
52. Error veritati cedit.
54. Verus author glo. pragmaticæ.
55. Conſuetudo excuſat à pœna.
56. Reſignatarius qui neglexit curam reſignantis infirmi, debet excludi.
57. Contra parvas datas.
58. Quæſtio ſexta de eo qui ſciebat alium ſimpliciter reſignatarium.
61. Sol in quantum vult niti clauſula per obitum, ſubeſt huic reg.
62. Specialia non debent multiplicari.
63. Quæſtio ſeptima an in omni genere, vacandi? reſpondeo ſic. 64.
64. Cap primum. de conceſſ. præb. habet locum in omni vacatione. 65.

65. *Nec poteſt per Papam diſpenſari.*
66. *Ordinarius poteſt conferre vacantia per extravagan.* Execrabilis.
67. *Appoſitio manus Papæ quando ligat.*
68. *Inutilis præventio Papæ efficit Ordinario.*
69. *Cap.* ſtatutum. *c.* ſi apoſtolica de præb. *in 6. ampliantur.* 91.
70. *Veriſimilis notitia non exigitur in devolutis lapſu temporis.* 79. 80.
71. *Niſi eſſet tempus breviſſimum.*
73 *Reg.* 28. *ampliatur, ſed non limitatur.*
74. *Veriſimilis notitia computatur non à die vacationis, ſed liberæ vacationis.* 77. 78. 82.
75. *Quæſtio octava.* 1. *Hypotheſis.*
76. *Per repudiationem reſignatarij nihil vacat, etiam in Curia.*
78. *In dubio favorabilior collatio ordinarij propter ambitionem & odium currentium Romam.*
79 *Collatio Ordinarij facta ſpreto patrono confirmari poteſt: ſed non collatio Papæ.*
A tempore ſublati impedimenti requiritur novum tempus veriſimilis notitiæ reſpectu Papæ vel Legati, ſed non reſpectu Ordinarij.
83. *Quæſtio nona.* 2. *hypotheſis.*
84. *Reſignatio in favorem conditionalis.*
85. *Defectus conditionis trahitur retro, quantùm ad ea quæ ſunt juris communis.* 87. 100.
Reſtitutio per viam gratiæ non trahitur ad fructus præteritos.
86. *Subreptio impedit gratiam unquam convaleſcere.*
88. *Aliud eſt vacationem ipſam, aliud liberam collationem pendere.* 89.
92. *Epiſcopus non poteſt in eodem caſu & vacatione variare. Fal.* 94.
Et primo collatario tenetur de evictione, ſed hodie non obſervatur. 94.
95. *Repudiatio non eſt genus vacandi, ſed remotio obſtaculi: nec reſtringit collationem.* 96.
97. *Si reſignatarius in favorem repudiat, an remaneat reſignatario ut ſimplex?* 98.
99 *Ortus & progreſſus reſignationum in favorem gradus quinque.* 100. 101. 102. 103.
104. *Legatus ſi poßit admittere reſignationes in favorem, non tamen in quinto gradu ob ſpeciem reſervationis.*
105. *Eadem ratio puri & purificati.*
106. *Non exemplis: ſed legibus judicandum.*
107. *Abuſus Papæ facit jus.*
Ex quo reſignatarius acceptavit, non poteſt amplius vacare per obitum cedentis, niſi in caſum regulæ de infirmis *vel* de publicandis.
109. *Vetus ſimplicitas in artem verſutiæ verſa.*
111. *De regulis Cancellariæ in communi, & quatenus admittendæ.* 137.
112. *Reg.* 32. *de annali poſſeſſore contra devolutarios.*
113. *Ampliatur primò, etiam ſi motu proprio, ſive ficto, ſive vero.*
114. *Clauſula motus proprij, non operatur contra veriſimilem mentem.*
115. *Ampliatur ſecundò etiam in Legato: ſecus in ordinario.* 119. 123.
116. *Amplia.* 6. *etiam ſi impetretur poſt obitum poſſeſſoris.*
Succeſſor non tenetur docere de jure deceſſoris.
117. *Hæc reg. realis eſt.*
118. *Amplia.* 7. *etiam ex nova privatione ſecuta poſt annalem poſſeßionem.*
119. *Etiam per extravagan.* Execrabilis. *vel aliàs quovis modo.* 121.
120. *Reg.* 32. *nec titulum nec bonam fidem poſſeſſoris requirit, nec ligat ordinarios.*
122. *Amplia.* 9. *etiam in ſpolіatore, non tamen violento.*
123. *Amplia.* 10. *etiam in reſignante, ſed non contra reſignatarium.*
124. *Amplia.* 11. *etiam in capaci vel laico.*
125. *Amplia.* 12. *ut non ſufficiat in genere exprimere. Quinque exprimenda in hac reg.*
126. *Devolutarius non poteſt uti alia ſpecie vacationis quàm expreſſa.*
127. *Hæc reg. non eſt pœnalis, ſed in totum favorabilis.*
128. *Iure communi non eſt neceſſaria mentio poſſeſſoris niſi colorati.*
129. *Huic reg. per verba generalia non cenſetur derogatum.*
130 *Amplia.* 13. *etiam ſi notorie conſtet de non jure.*
131. *Citatio nulla non interrumpit.*
132. *Quando quis dicatur pacificus.*
133. *Amplia.* 15. *etiam ſi poſſeſſor non percipit fructus.*
134. *Amplia.* 16. *etiam ſi vacent in curia. Amplia.* 17. *ut non ſit opus.* 135.
136. *Limito primò in reſignatario poſſeſſoris.*
137. *Limito ſecundò, ſi beneficium poſſidetur tanquam unitum.*
138. *Reg. de annali & triennali conſonant.*
Devolutarij de judicato ſolvendo ſatiſdant.
140. *Reg.* 19. *de idiomate.*
141. *Sufficit impetranti in genere: capacem eſſe tempore vacationis: ſed quoad beneficia expreſſa: tacitus defectus facit obreptionem.*
142. *Hæc reg. locum habet etiam in ordinario, nec ei derogari poteſt per Papam.*
143. *Hæc reg. in jure divino immediatè fundata eſt.*
144. *Habet locum in electione, præſentatione & omni genere proviſionis, & in omni beneficio habente adminiſtrationem clavium, vel prædicationis vel juriſdictionis Eccleſiaſticæ.*
145. *Nec ſatis eſt in parte, ſed plenè debet callere linguam vulgarem loci, quinetiam Latinam: aliàs etiam per aperturam libri convictus beneficio repellendus.*
146. *Collatio illiterato facta ipſo jure nulla.*
147. *Qui addit ſcientiam, addit & laborem.*

COMMENTARIUS IN REG. XX. CANCELL.

DE IMPETRANTIBUS BENEFICIA VIVENTIUM, & XXVIII. *de veriſimili notitia obitus*, & Reg. XXXII. *de annali poſſeſſore*, & Reg. XIX. *de Idiomate*, ab eodem authore recognitus & auctus.

Regula XX. De Impetrantibus beneficia viventium.

ITEM ſi quis ſupplicaverit [a] ſibi de beneficio quocunque, tanquàm per obitum [b] alicujus, licet tunc viventis, vacante, provideri, & poſtea per obitum ejus vacet, proviſio, dicto ſupplicanti per obitum hujuſmodi de novo [c] facienda, nullius ſit roboris vel momenti.

a *Supplicaverit*) & collationem habuerit in text. ibi *de novo*, & infra num 17.
b *Obitum*) vel quemvis alium vacandi modum, ut infra num. 64. cum ſeq.
c *Nov.*) eſt enim inhabilis pro hac vice c. 1. de conceſ. præb. niſi probet de juſta cauſa ignorantiæ: Panor. cap. *de electionem. conceſ. de prab.* infra. n. 13. nec ea vice diſpenſari poteſt. n. 65.

Reg. XXVIII. De veriſimili notitia obitus.

ITEM voluit [a] & ordinavit, quod omnes gratiæ quas de quibuſvis beneficiis Eccleſiaſticis cum cura, vel ſine cura, ſæcularibus per obitum [b] quarumcunque perſonarum [c] vacantibus in antea fecerit, nullius roboris vel momenti ſint, niſi poſt [d] obitum, & ante datam gratiarum hujuſmodi tantum tempus effluxerit, quod interim vacationes ipſæ de locis, in quibus perſonæ prædictæ deceſſerint, ad notitiam ejuſdem Domini noſtri veriſimiliter potuerint perveniſſe.

a *Voluit*) idem in Legato, ut infra q. 1. & in Ordinario q. 2.
b *Obitum*) vel quemvis alium vacandi modum, ut infra q. 6.
c *Perſonarum*) etiam reſignantis & ejuſdem reſignatario. num. 49.
d *Poſt*) & à die non ſolùm veræ, ſed liberæ vacationis; nu. 23. nu. 74. cum ſeq. nec juſta ignorantia excuſat: nu. 2. nec diſpenſari poteſt nu. 6.

Benedic. XII. HAs duas regul. ſcilicet. 20. & 28. ut affines conjunxi. Prioris author fuit Benedic. XII. ſecundùm Gomeſ. in præfatione dictæ reg. ubi liber mendoſus eſt: quia legitur Benedic. XIII. ubi legendum eſt XII. nullus enim Papa fuit hoc nomine ab illo duodecimo, qui anno Dom. 1334. Jo. XXII. ſucceſſit, & ſeptem annis Avenione regnavit ſecundùm Plati. tempore Phil. Valeſii Francorum Regis. Poſterioris autem author fuit Jo XXIII. ut refert Gomeſ. in præfa. Prior verò magis eſt merum jus commune, quàm regula Cancellariæ. Poſterior quoque ex jure communi; imò etiam naturali deciſa. Et hanc principaliter proſeq.

Quæſt. 1. 2 Quæro primò, an hæc reg. 28. locum habeat in Legato: videtur quòd non, quia tam in principio, quàm in medio, quam in fine, non loquitur niſi de Papa, ibi *omnes gratia quas*, & ibi *in antea fecerit*: & ibi *ad notitiam euſdem dom. noſt.* Et ita de facto conſuluit Steph. Bertran. conſ. 128. non poſſum lib. 2. ubi Error. Steph. Bertran. poſt gloſ. hujus reg. citat conſil. Rom. & Pet. Ancha. conſ. 317. efficacibus, qui nihil dicunt, ſed judicio & memoria lapſus, malè conſuluit. Et omnino dicendum indiſtinctè omnes has regulas quæ loquuntur de gratiis, conceſſionibus, vel diſpenſationibus Papæ, non minus, imò fortius locum habere in Legato, cui Papa facultatem vel mandatum concedit dictas gratias vel diſpenſationes concedendi, & alia faciendi. Non enim cenſetur mandare, niſi ut faciat eo modo quo Papa concedens vel mandans facturus erat. *l. vel univerſorum. de pignor. actio. l. unica.* in fin. *de offic præfec. prato.* Igitur ubicunque Papa voluntatem vel poteſtatem ſuam limitavit, cenſetur etiam limitaſſe facultatem ſui Legati. c. *in generali. de regul. iuris.* in 6. & Legatus debet eadem ratione moveri. c. *ſuper litteris.* in fin. *de reſcript.* imò etiam ſi poſt legationem

commiſſam, etiam poſtquam Legatus reſidet & expedit in partibus, Papa novam regulam edat qua ſuas conceſſiones limitet; vel ſi ſupervenia limitatio concilii: tenetur Legatus eandem limitationem ſervare, etiam ſi de Legato mentio non fiat, quia pendet à nutu committentis eodémque ſtylo & forma debet uti. Et ſic hæc quæſt. non habet dubium, minúſque dubia eſt, ex no. in quæſt. ſequent.

Quæſt. 2. 3. Secundò quæro, an locum habeat in Ordinario? Videtur quòd non: tum quia verba non conveniunt niſi collationi Papæ, tum quia ſecundum omnes poteſt Ordinarius conferre beneficium ſub conditione ſi vacat. Breviter dico quòd hæc regula, non ſolum non exorbitat à jure communi, ſed illi conformatur: & ut rectè ait Franc. Ripa. in l. 1. num. 65. *ſi cert. pet.* hæc regu. non eſt extracta à ſimplici uſu vel conſuetudine Romanæ curiæ, ſed eſt extracta de corpore juris communis: ut in cap. 1. & 2. *de conceſ. prabend.* in 6. idem latiùs Franc. Ripa. cap. 2. col. penult. *de reſcript. & de leg. & longa conſuet.* Reſpon. 16.

4. Et ſi hæc regula vi quidem ſua locum habet in Legato, qui pendet à nutu committentis, cujus intentioni, ſtilo & conſuetudini ſeſe conformare tenetur, ut nuper dixi: in Ordinario verò, etiam ſi vi ſua propria locum non haberet, per ea quæ dixi in reg. *de infirmis.* qu. nu. 24. nu. 72. tamen propter concurſum juris communis, & ſic potius in vim juris communis, ſeu ipſum jus commune, locum habet omnino in ordinario. Et quod in ordinario & Legato procedat, tenet etiam gloſ. & Gomeſ. hic quæſt. 1. glo. pragmat. *de collatio.* §. *non tamen.* verbo *faciendas.* Philipp. Decius. l. fi. col. 4. C. *de pact.* conſi. 398. Jaſ. conſi. 104. in ult. dubio. lib. 1. Juan. Selva. in tract. *de benefic.* part. 3. q. 46. latè Joan. Igneus in l. 3. §. *utrum.* num. 33. cum ſequen. ad Sillan. Matth. Pacus tract. *de mandat.* fol. 33. verſo fol. 96.

5. Plus dico quod hæc regula non ſolum in jure communi fundatur ad ambitionis & avaritiæ vitium reprimendum. cap. *cum ſanctudum,* & ibi Panor. *de prabend.* ſed etiam & ſecundò in ratione, imò in neceſſitate naturali: cum non ſit naturaliter poſſibile, tempus veriſimilis notitiæ ſine falſitate vel flagitio anteverrere. Tertiò fundatur in neceſſaria conſervatione honeſtatis & bonorum morum: quoniam appetere beneficia viventium & turpe & ſceleratum eſt, & contra bonos mores, & prorſus deteſtandum. cap. 1. c. *nulla. de conceſſ. prabend.* cap. *deteſtanda.* c. *ne captanda.* eodem titu. in 6.

Papa derogare nequit. 6. Ex quibus infertur nec Papam quidem huic reg. derogare, vel contra eam diſpenſare poſſe, (quamvis contrarium ſentiat Gom. hic q. 3. q. 6. & expreſsè q. 8. & malè) & ſic multò minus Legatus vel Ordinarius. Et meritò nullæ ſunt & inanes clauſulæ, quas trapezitæ & bulliſtæ Roma. bullis Papalibus inſerunt ſuper derogatione hujus reg. & in praxi apud nos penitus ſpernuntur. Et ita per multa hujus Senatus areſta judicatum fuit: hinc nuper pulchram quæſtionem decidi. Quidam monachus habens prioratum ordinis Premonſtratenſis obiit Pariſiis undecima Februarii noviſſimi. 1558. inter nonam & decimam horam ſerò, Legatus exiſtens Pariſiis eadem die (quia ante mediam noctem l. *more Romano. de feriis*) contulit Titio, qui decima quinta dicti menſis hora decima manè poſſeſſionem cœpit. Sed alter Monachus nepos Abbatis ordinarii collatoris facit confici inſtrumentum poſſeſſionis ſuæ eadem die ſub data horæ ſextæ manè. Et in lite profert inſtrumentum collationis Ordinarii quæſitum: quid juris? omnes cenſebant pro proviſione Ordinarii, utpotè etiam prioris in poſſeſſione per c. *ſi à ſede. de prabend.* in 6. Ego verò Reſpon. collationem Ordinarii, nullam, & falſi vehementer in data ſuſpectam: quia Monaſterium illud in quo erat Abbas qui contulit nepoti ſuo decem vel duodecim leucis diſtat à Pariſiis, ad quod non potuit ab inſtanti mortis ante mediam noctem duabus horis & ſemis etiam per velociſſimos curſores perveniri præſertim hieme & in profunda nocte & in deliquio lunæ.

7. Nec obſtat quòd legatarius erat ſecularis, & quòd Legatus iſte non habet poteſtatem commendandi regularia ſæcularibus niſi ſolita commendari, & quòd defunctus erat monachus ejuſdem Monaſterii, ut mihi objiciebant. Et ſic quòd Titius erat proviſus à non habente poteſtatem: quia reſpondi quòd iſte Legatus (utpote de latere) duplicem habet poteſtatem ſuper beneficiorum collatione, unam jure legationis concurrendo ſimpliciter cum Ordinariis, c. 1. in fin. *de offic. legat.* in 6. Alteram diſpenſando & faciendo in vim ſpecialium facultatum & juxta eorum tenorem quæ Ordinarii non poſſunt, & quod jure communi non licet, & ſic quod facultas dicti Legati ſuper regularibus commendandis quibuſvis perſonis limitata ad commendari ſolita, id intelligitur quando commendaret ut conferret diſpenſando, videlicet inhabili ratione ſtatus ſæcularis, vel ſi eſſet monachus diverſi Monaſterii, vel ratione duplicitatis beneficiorum, vel aliâs, de qua inhabiliter diſpenſat, quia hoc non poteſt niſi circa ſolita commendari, ut patet in articulo dictæ facultatis ibi *quibuſvis perſonis.*

8. Secus quando is cui commendat eſt aliàs ſufficienter diſpenſatus à Papa, ita quòd etiam Ordinarius poſſet tali conferre habituato in commendam vel in titulum ſecundùm diſpoſitionis ſuæ tenorem, prout Titius erat diſpenſatus: qua in re multi eruditi & exercitati contrarium cenſebant; quia odioſæ ſunt illæ facultates Legati & reſtringendæ: ſed auditis rationibus meis ſententiæ meæ ſubſcripſerunt. Ut enim Ordinarius potuiſſet Titio à Papa habilitato conferre: ita poteſt Legatus de latere in vim legationis, ſine ullis facultatibus ſpecialibus. Reſtrictio ergo facultatum ſpecialium eorum quæ Legatus non poteſt in vim legationis, dictas facultates odioſas reſtringit duntaxat, non autem refertur ad id quod ſine dictis facultatibus poteſt legatus in vim ſimplicis legationis, etiam ſi nullas alias facultates haberet.

9. Plus dico quòd etiam ſi dubium eſſet de titulo Titii: tamen tanquam potius jus habens obtinere debet. Conſtat enim non ſolum de non jure dicti monachi: ſed etiam de incapacitate per c. 1. *de conceſ. prabend.* quia præcurrit beneficium viventis. Tum laborat gravi ſuſpicione falſi in data ſuæ collationis, & conſequenter degenerat præſumptio falſitatis in prioritate horæ ſuæ poſſeſſionis (ut anteverteret c. *ſi a ſede. de prabend.* in 6.) fabricata. Si enim feſtinavit ante lucem, cur non priùs media luce poſſeſſionem cœpiſſet, ut poterat poſtridie collationis, ſi fieri poſſet? & verum eſſet illum collationem habuiſſe die mortis. Quid quod cum quis viginti leucis ab urbe Carnotenſi obiiſſet meridie menſe Junio, & capitulum Carnotenſe) ad quod ſpectabat collatio) eadem die ſerò contuliſſet Caio, qui recredentiam obtinuit: tamen probata dicta loci diſtantia, tanquam deficiente veriſimili notitia per areſtum ſupremi hujus ſenatus, vel plenum poſſeſſorium amiſit curæ *Biſet.* Idem areſtum de cura ſancti Boni Pariſiis ſita. Areſta.

10. Non obſtat quòd vulgò dicunt beneficium conferri poſſe ſub conditione ſi vacat: quia non eſt ita generaliter expeditum, ut vulgò putant, nec procedit in electione, ut decidit gl. Joan. Andr. Philip. Franc. in cap. *de electio.* in 6. nec ubi requiritur decretum vel ſolemnis deliberatio. Sed generaliter quod neceſſe ſit collatorem prius ſcire vacationem, & ex qua cauſa conferat, aliàs collatio nulla ſit, tenet Joan. Igneus in lege 3. §. *utrum.* n. 35. *ad Syllan.* Quod ultimum verum non puto: quia jure non cavetur, nec etiam in praxi obſervatur. Tamen licet ubi non prærequiritur decretum nec ſolemnis deliberatio ut in ſimplici collatione, & hodie ex uſu recepta etiam nec inſtitutione, quamvis non ſit neceſſe collatorem ſcire an vacet,

nec ex qua cauſa vacet: ut tenet Joan. Monach. Joan. Andr. Philip. Franc. Gem. in c. *ſi tibi abſenti de præbend.* in 6. Lapus alleg. 6. Rota deciſ. 171. not. *quod ubi executor.* in antiquis, tamen neceſſe eſt vitium ambitionis & avaritiæ impetrantis, ſive ab Ordinario, ſive à Papa vel Legato coërceri. Nec eſt indulgendum fraudibus & antevertionibus eorum qui captant beneficia nondum vacantia, & maximè quando ſubeſſet occaſio inſidiandi vitæ alienæ. Nec meliùs & efficaciùs hæ fraudes amputari poſſunt, quàm facultate & commodo ſublatis. l. 1. in fin. *de fabric.* lib. 11. C. clem. *ne Romani* §. *cæterùm. de electio* & ſic in odium & deteſtationem antevertentis, nulla eſt collatio, etiam jure communi, cap. 1. *de conceſſ. præb.*

Etiam ſi motu proprio.

11. Ex quibus etiam indubitatum relinquitur hanc regulam procedere etiam in gratia motu proprio Papæ facta: ut tenet do. Gomeſ. hîc quæſt. 2. ubi refert Rota ita judicaſſe: etiam ſi conſtet de ignorantia & bona fide collatarii: & bene. Idem in Commendis ut ult Gom. hîc, quæſt. 4. quod eſt indubitatum: tum per text reg. ibi *omnes gratiæ.* & ſic nihil excipit, tum per ea quæ diximus in reg. *de pub.* qu. 15. Sed frivola eſt dubitatio quam facit, qu. 7. Papa peregrè agente à Roma vel curia: quia hæc reg. in jure etiam naturali & fraudibus arcendis fundata indiſtinctè procedit.

Quæſt. 3.

12. Tertio quæro, Titio graviter ægrotante Pariſiis, falſus rumor ſparſus eſt eum vita functum; Caius Romam miſit, & impetravit per obitum Nonis Aprilis; Titius autem interim Calen. Aprilis deceſſerat, & Ordinarius vel Legatus poſtridie Nonas vel citeriori die Seio contulit. Uter potior? Videtur quòd Caius. Primùm enim jure communi fundatus eſt tanquam prior in data. Nec obſtare videtur hæc regul. quia licèt currere cœperit vivente Titio: tamen juſtam cauſam habuit propter illum rumorem & communem opinionem de obitu, præſertim aliis quoque currentibus: & ſic propter bonam fidem & juſtam ignorantiam non habebat votum captandæ mortis alienæ, nec aſpirabat ad beneficium viventis quem mortuum putabat, ut etiam publicè exiſtimabatur. Et ſic ceſſante ratione regulæ præſertim pœnalis, debet ceſſare pœna. l. *adigere.* §. *quamvis. de iure patronat.*

C. 1 de conceſſ. præben. Panorm. defenditur.

13. Tum ſecundò hæc regula juri communi unde extracta eſt conformatur: ſed de jure communi pœna & inhabilitas inſurgens ex c. 1. *de conceſſ. præbend.* non habet locum in eo qui probabiliter ignorabat Titium adhuc vivere, & ſic bona fide impetravit: etiam ſi tempore impetrationis Titius adhuc vivebat, ut declarat Panor. in c. *poſt electionem. de conceſſ. præbend.* Et eſt vera ejus opinio quicquid dicat Philipp. Decius & Gomeſ. in locis mox allegandis. Si igitur probabilis ignorantia facit ceſſare inhabilitatem & pœnam d. c. 1. & d. reg. 20. igitur multò fortiùs faciet ceſſare pœnam hujus reg. 28. ex quo tempore impetrationis Titius jam verè obierat, & inter falſum illum rumorem, & tempus quo Caius ex juſta ignorantia currere potuit & datam bullæ, tempus eſt ſufficiens ad veriſimilem notitiam: licèt non ſit ſufficiens computando à tempore veri obitus. Hæc enim reg. non minus extracta eſt à jure communi, quàm dicta reg. 20. & ſic eodem modo temperari debet.

Contra Philip. Decium.

14. In contrarium facit quòd Philipp. Decius expreſsè decidit in l. ult. nu. 17. C. *de pactis.* quòd etiam probabilis ignorantia non excuſat à pœna dicti. c. 1. Itaque quantumvis ignoranter beneficium viventis impetraverit; tamen inhabilis efficiatur ad illud beneficium obtinendum pro illa vice: nec valeat collatio eidem rurſus facta poſt obitum, quantumvis poſt tempus veriſimilis notitiæ à vero obitu. Et ita dicit ſe præſente judicatum fuiſſe in Parlamento Delphinali. Et ita etiam expreſsè tenet do. Gomeſ. in regul. 27. *de impetran. benefic. vivent.* quæſt. 3. ad finem. quamvis enim videatur Decium apertè oppugnare: tamen ſeſe intricat & fixè decidit idem quod Decius. Cum igitur iſte cœpit currere beneficium viventis ante obitum, non videtur excuſari propter probabilem ignorantiam: ſed videtur etiam factus inhabilis, ſi impetraſſet octava Aprilis, & ſic intercedente ſpatio veriſimilis notitiæ à tempore veri obitus.

15. Et dato quòd propter probabilem ignorantiam non fieret inhabilis ſecundum veram opinionem Panor. ut dixi, tamen ſaltem non videtur debere conſequi lucrum ex ſua ignorantia contra jus commune: & ſic quod ſua ignorantia non poteſt operari, quòd tempus quo cucurrit in vita defuncti debeat ei prodeſſe, & computari ad conficiendum tempus veriſimilis notitiæ, & ad ſatisfaciendum huic reg. ad fin. acquirendi beneficii: ſed ſatis eſſet, quod attendatur ad finem excuſandi eum à pœna & inhabilitate: ita ut ſecundùm hanc regulam obtinere poſſet ſi inveniretur prior in data & poſt tempus veriſimilis notitiæ. Et brevite hæc veritas per hanc ultimam rationem, & in hac hypotheſi. Ut autem plures caſus & regulas hîc occurrentes plenè & deciſivè ſemel habeas, prolixiori diſputatione omiſſa.

Differentia regul. 20. & 28.

16. Diſtinguendum eſt inter reg. 20. *de impetrant. benefic. vivent.* quæ damnum inhabilitatis infligit, & hanc regulam *de veriſimili notitia*, quæ tantùm aufert lucrum præproperæ collationis. Unde meritò quantum ad illam diſtinguendum eſt inter probabilem & juſtam ignorantiam, quæ excuſat ab illo damno & pœna: & ſupinam vel minus juſtam ignorantiam, quæ nec à pœna quidem excuſat. Illa enim propriè pœnalis eſt: quia non ſolum relinquit actum nullum (prout de ſe nullus eſt) ſed etiam inhabilem reddit in futurum. Hæc autem regula 28. non propriè pœnalis eſt: quia tantùm annullat actum præproperum, nec propriè infligit damnum: quia non reddit inhabilem in futurum, ſed tantùm aufert lucrum & commodum actus præproperi. Ideo in iſta non diſtinguitur inter juſtam vel injuſtam ignorantiam, vel etiam ſcientiam.

17. Quia incipiens, etiam ſcienter, currere beneficium viventis, non ob id ſolum incidit in pœnam. c. 1. *de conceſſ. præb.* nec dictam regulam 20. niſi impetraverit vivente beneficiato: imò etiam ſi eo vivente pervenerit ad ſuperiorem & ſupplicaverit: ſi tamen nondum collationem obtinuerit, nondum incidit in dictam pœnam, nec incidet, niſi collatio ſequatur in vita beneficiati: quia non eſt jure cautum.

18. Et pœna non debet irrogari: niſi jure exprimatur: gloſ. penult. quam omnes ſequuntur, in c. ult. in fi. *de iure patronat.* Alex. conſ. 103. nu. 15. ubi in annot. dixi. l. 1. Phil. Dec. c. 1. n. 6. *de offic. deleg.* in rubrica col. 1. *extra. de iudic.* Pariter pœna infamiæ & inhabilitatis perpetuæ omnium dignitatum, quæ imponitur facienti ſe promoveri ad Epiſcopatum viventis in c. *audivimus.* 7. qu. 1. non debet ad minorem caſum extendi. Verùm dico quod ſcienter ſupplicans beneficium viventis: quanquam ex eo ſolo non fiat ipſo jure inhabilis: tamen efficitur indignus. Ita ut proviſio ſequens ei hoc tacito à Papa vel Legato facta ſubreptitia ſit per ea quæ dixi in regul. *de infirmis reſignan.* num. 391. & infrà num. 21.

19. Si quis tamen non impetravit, ſed ſine collatione de facto occupavit beneficium viventis, tunc omnino incidit in eam pœnam inhabilitatis & intruſionis: & hoc indiſtinctè, ſive juſtam, ſive injuſtam habuerit cauſam ignorantiæ. Tum quia plus eſt de facto occupare, quàm tantùm verbalem & litteralem collationem obtinere, nec debet melioris eſſe conditionis occupans beneficium viventis ſine titulo, quàm cum titulo. c. *eum qui. de præbend.* in ſexto imò deterioris: quia plus delinquit. Tum cum det operam rei illicitæ, non poteſt, ſi qua ſit, niſi in-

juſta, fucatā, vel affectata eſſe ignorantia: & omnino imputatur ei quicquid inde ſequitur. c. *conneceba. tur. de homicid.*

20. Sed quid ſi non ſolùm impetravit, ſed etiam de facto occupavit beneficium viventis? Reſpon. ſi ex juſta ignorantia non ſolùm in impetrando, ſed etiam in occupando continuata, ceſſat pœna, puta ſi beneficiatus erat abſens, & ex juſtis & probabilibus cauſis publicè habebatur pro mortuo in loco beneficii. Secus ſi in occupatione non perſeveret, ſed deficiat, vel minus juſta cauſa ſit ignorantiæ: quia incidet in pœnam d. c. 1. & d. regul. 20. quantumvis tempore impetrationis juſtam ignorantiam habuerit.

Hypotheſis.

21. Nunc applicando ad praxim, accipe hypotheſim. Titius multa forte habens beneficia menſe Martio graviter ægrotat Pariſiis: hinc paulò poſt varius, ut fit, ſpargitur rumor. ut autem fama vires acquirit eundo, præſertim in deterius, conſtans, licèt falſus, invaluit rumor Aureliis, ubi decimo Calend. Aprilis communiter habetur pro mortuo, Caius ibi degens mittit Romam, & impetrat pridie Calend. Aprilis, cum adhuc viveret Titius qui obiit Calend. Aprilis. Certum eſt hanc impetrationem indiſtinctè nullam eſſe, quia de non vacanti, nec uſquam convalituram. Sed an in pœnam quoque d. c. 1. incideret Caius, qui interim fortè veniens Pariſios, errore cognito rurſus poſt verum obitum impetravit ab Ordinario vel à Papa vel Legato? Et videtur ceſſare inhabilitas, & ſecunda collatio valida, juxta dictam ſententiam Panor. quam veram eſſe contra Philip. Dec. & Gomeſ. propugnavi. Contra dicendum eſt: quia talis ignorantia ſuper rumore alibi quàm ubi defunctus ægrotabat & mortuus eſt, exiſtente, non eſt juſta, ſed culpabilis. Non enim debebat Caius credere rumori aliunde advecto, qui ſæpe falſus eſſe ſolet, ſed priùs curare & explorare debebat an ita verum eſſet, vel publicè teneretur in loco infirmitatis vel mortis.

22. Sed quid ſi idem rumor erat Pariſiis? Reſpon. aut ortus ex cauſis incertis ſeu levibus aut dubiis. & non excuſat etiam à pœna dicti cap. 1. & regul. 20. ſed benè ſi erat ex cauſis juſtis & certis, putà, ſi Titius curabatur in Xenodochio cum aliis infirmis forſan peſtifero ſeu periculoſo morbo, & illinc decimo vel nono Calendas Aprilis elevatum eſt cadaver cujuſdam ejuſdem profeſſionis & nominis, & putabatur eſſe ille Titius: & ita publicè creditum ſit Pariſiis. Tunc hæc demum vel ſimilis juſta eſt & probabilis ignorantia, & quæ à pœna dicti cap. 1. excuſat: & ſic valebit tunc nova impetratio Caio etiam ſine ulla diſpenſatione vel habilitatione: modo non ſit legitimè præventus ab alio.

23. Ex his inter alia habes fixam concluſionem quòd tempus hujus regulæ numquàm incipit niſi ab ipſo obitu, nec unquam præcurrere poteſt, etiam ex fama quantumvis publica & ex juſtiſſimis cauſis orta. Et ſic licèt juſta ignorantia proſit ad excuſandum à pœna dicti cap. primi, & dictæ regulæ 20. non tamen prodeſt ad convalidandam collationem præproperam; quia illic damnum, hic vero lucrum verſatur. Tum hæc regula non aliud conſiderat, quàm tempus ab ipſo obitu uſque ad collationem, & in eo (ut aiunt) pedes figit: & ſic non debet ultrà citràve tranſgredi: ut notat gloſſa penultima in fin. in l. *ſi non fuerint. pro ſocio.* Cæpola in tractatu *de ſimulat. contract.* in 2. *præſump.* col. 4. Unde non refert quantùm ad hanc regul. 28. an obitus fuerit publicus vel occultus, in loco mortis vel alibi: modò verè deceſſerit; quia ſatis eſt quòd ab aliquo vel ſecreto ſciri potuit; & quod inter obitum & collationem ſit tempus ſufficiens, ad notificandum vel accedendum collatori, ſive per terram, ſive per mare, inſpecta diſpoſitione & qualitate temporis & itinerum: ut per Gomeſium hic quæſt. 5.

24. Et ſic non habet hic locum, nec requiritur id quod habetur in clementina unica. in fine. *de conceſſione præbend.* quia illud reſpicit & factum eſt in favorem Ordinariorum: ut eis non incipiat currere tempus Lateranenſis concilii, antequam vacatio nota ſit in loco beneficii: & ſic non retorquetur in eorum odium, quin interim conferre poſſint, etiam ſi occulta ſit vacatio, dummodò vacatio pervenire potuerit ad notitiam & conſequenter idem indulgetur Papæ vel Legato, quamvis æquum eſſet præventiones eorum reſtringi poſt notitiam: de qua in dicta clementina unica. Quod autem dixi ſtatim ab obitu etiam occulto currere tempus veriſimilis notitiæ.

25. Limito, niſi mors fraudulenter occultata fuerit: quia tunc reſpectu Papæ vel Legati tempus occultationis deduci debet de tempore veriſimilis notitiæ: & valebit collatio interim facta per Ordinarium, qui non impeditur per dictam occultationem, ſed benè conſervat adverſus præventiones Papæ vel Legati, & ſic potior erit collatio Ordinarii ſive prior, ſive poſterior ſit in data, non autem præventio Papæ vel Legati, niſi duobus concurrentibus. Primò, quòd ſit prior in data. Secundò, quòd ſit poſt tempus veriſimilis notitiæ, incipiendo à publica ſepultura vel alia publicatione obitus in caſum fraudulentæ occultationis ſive illa occultatio facta ſit induſtria vel conſcientia, impetrantis, ſive etiam eo prorſus ignorante, ſed per ejus patrem, vel conjunctos, vel alios ejus gerentes negotium, ut ſolenni hujus Senatus Areſto pronuntiatum fuit viceſima tertia Februarii, anno ſeſquimilleſimo viceſimo quinto, cujus exemplar habeo, ſuper præbenda Caſtri Heraldi, per obitum Gulielmi *Airion*, in urbe Pictavienſi, die ſexta Novembris 1517. cujus frater corpus ſaliri & occultè ſervari fecerat, ut filio ſuo Romæ beneficium impetraret, ut dixi in conſuetud. Pariſienſ. §. 37. glo. 10. nu. 35. Idem dico per quemcunque fuerit facta illa occultatio: quia quantumvis per extraneum & ad alium finem facta ſit: tamen ex quo de ſtudioſa occultatione & aſſervatione cadaveris conſtat, tempus veriſimilis notitiæ non incipiet niſi poſt publicationem obitus factam in loco.

Areſtum.

26. Sed ſi is qui impetravit, vel ſui, aut gerentes negotium pro eo, hujuſmodi occultationem fecerint vel fieri curaverint, non valebit collatio Papæ vel Legati, ſed ipſo jure nulla erit indiſtinctè, etiam ſi poſt tempus veriſimilis notitiæ à die publicati obitus facta ſit, nec alius prævenerit: idque non ſolùm quantum ad omne poſſeſſorium, ut conſtitutione Regia cautum eſt anno 1536. artic. 56. ſed etiam quantùm ad titulum & petitorium propter obreptionem, ex eo quod non erat facta mentio dictæ occultationis factæ per impetrantem vel ſuos, ſibi veriſimiliter gerentes hoc negotium: alioquin ſi conſtet quòd per penitus extraneum, ad alium finem, ceſſabit ſubreptio reſpectu hujus impetrantis: & ſic valere poterit tam in petitorio quàm in poſſeſſorio, dummodo à tempore publicati obitus in loco intercedat tempus veriſimilis notitiæ.

Tempus curſorum à Pariſiis Romam.

27. Secundum autem quòd apud nos tempus veriſimilis notitiæ ab hac Pariſiorum urbe Romam, prout per curſores malè reſpectu Papæ uſurpatum, non eſt minùs quàm ſeptem dierum: & adhuc in tempore æſtivo quo viæ ſunt faciles. Et memini me probatum vidiſſe per depoſitionem quatuor teſtium expertorum ante quadraginta annos factam, quòd à Pariſiis Romam ſunt trecentæ leucæ, & ſex dies curſorum ad minus. Sed ut dixi, nos exigimus ſeptem dies ad minus tempore æſtivo & commodo; tempore verò hyberno aut difficili, plures dies pro qualitate temporis, ut pluribus areſtis hujus Curiæ judicatum fuit, ab Heduo verò ſex dies exiguntur maximè hyeme vel bello: quamvis enim ab Heduo uſque Lugdunum non computantur niſi triginta leucæ, tamen illæ ſunt

Burgundicæ & magnæ: nec ab Heduo Lugdunum diſpoſiti ſunt curſores, deinde Lugdunó ſubſiſtendum donec cum trapeſitis & curſoribus negotiatum & conventum ſit.

28. In Legato autem non admittitur apud nos veriſimilis notitia per curſores: ſed nec adhuc per nuntios expeditos. Nec etiam exigitur ſpatium quo delicati vel impediti incedunt, ſed medium tempus, videlicet juxta mediocres & ſolitas dietas, quas mercatores & negotiatores conficere ſolent, putà quindecim leucarum in die, ſed parvarum, quales ſunt circa Pariſienſem & Aurelianenſem urbem: & ita ſæpe in hoc Senatu moderatum eſt & judicatum, ne alioquin Ordinarii prorſus eludantur, & ſemper præveniantur per Legatos.

29. Verum eſt quod hoc anno ſeſquimilleſimo quinquageſimo octavo multi è primoribus togati noſtri ordinis contrarium cenſent, & de facto conſulunt hunc Legatum poſſe prævenire per curſores, & ita nunc practicari, & ita bis fuiſſe areſto judicatum. Quia, inquiunt, habet jus præveniendi, nec inferiorum eſt limitare: Ergo ſatis eſt quod velociſſimo curſu multis pernicibus equis defatigatis ea die & hora qua conceſſit, adiri potuerit. Ego verò dico hoc tum re, tum exemplo pernicioſum eſſe: eſt enim aperire viam parvis datis, ne dicam falſitatibus artificioſis hoc enim admiſſo factores & inſtitores hujus negotiationis omnia beneficia regni habebunt in numerato, & omnium ægrotantium beneficia nundinabunt, & addicent plus offerenti de data qua per velociſſimum curſorem contingere potuerit ad Legatum perveniſſe, etiam ſi nec ille prius ſciverit, nec citius cucurrerit, ut experientia docet quòd ſæpe poſterius venientem (quia plus numerat) præferunt. Et ſic non ſolùm ferè ſemper continget ordinario prævaniri, nec ullum ſpatium illis relinqui.

Simoniaci Galli.

30. Sed etiam ſimoniacam hæreſim multiplicari, quia etiam olim Gallia nimium diffamata fuit, c. *fertur ſimoniaca hæreſis, ubi in regni veſtri partibus dominari.* 1. q. 1. Gregorius magnus ſcribens Regibus Francorum lib. 7. Epiſt. 114. & lib. 4. Epiſt. 52. beneficia verò Eccleſiaſtica contra intentionem fundatorum, contra præcepta Dei, contra ſacros canones, contra ſanctiones pragmaticas Regum, indignis addici, nimis copioſa ſeges appellandi ab his abuſibus, nec minus fœlix ſtante judicibus zelo diſciplinæ.

31. Tum Legato non plus contra libertatem Ordinariorum licere debet, quam Papæ contra cujus præventiones Ordinarii regni circiter unius hebdomadæ ſpatium habeot: Ergo contra Legatum ſaltem communium dietarum ſpatium habere debent. Itaque non obſtantibus prætenſis quibuſdam novis areſtis, (ſupervenerunt enim multi inexperti veteris ſtili & moris ignari) ſto in ſententia cum veteribus melioribus areſtis, & ita de facto reſpondi in hac ſpecie,

Hypotheſis.

dum parochus obiiſſet Rhemis meridie, & Legatus Pariſius eadem die ſerò contuliſſet, quo perveniri non potuiſſet, niſi per ocyſſimos veredos ſubinde mutatos & repertos. Reſpondi collationem à vicario Archiepiſcopi poſtridie Rhemis factam, validam & canonicam eſſe: collationem verò Legati minus canonicam, ne dicam vitiis prædictis ſuſpectam præſertim cum à Rhemis Pariſios non ſint curſores diſpoſiti: & ſcio quòd hæc eſt veritas, & æquitas, & ita olim & non diu judicabatur. Monui tamen clientulo cavendum in quos judices incideret.

Qu. 4. Thema trapeziticum.

32. Circa prædicta quarto quæro de q. quam vidi in facto: Titius à graviter ægrotante Pariſiis procuratorium ad in ſui favorem reſignandum pingue beneficium eruſcatus, cum Philippo Didato inſigni trapezita convenit de expeditione conficienda Romæ, & promiſit 360. libras pro mero curſu, & 130. libras prorogavit Philipp. qui coram duobus tabellionibus præturæ Pariſienſis nona Novemb. 1557. ſe obligavit, ut infra duodecim dies (die contractus non computato) fieret expeditio Romæ cum effectu: tamen non fecit niſi die 14. Novembris, ſed interim die viceſima ejuſdem menſis reſignans obiit, & Ordinarius providit, & ſic Titius beneficium amiſit & contra trapezitam agit ad damna & intereſſe: hinc quæſtio duplex oritur, An trapezites ad intereſſe teneatur? Et in quantum teneatur? Ad primam, videbatur non teneri etiam ſi biduo poſt tempus conventum admitti fecerit, quia eo tempore iter Mediolanum clauſum erat propter bellum, nec licebat Gallis Romam proficiſci niſi per Rhætos, ita quod tam propter illud bellum, quàm propter hyemem tempus veriſimilis notitiæ vel curſorum à Pariſiis Romam non reputabatur minus duodecim diebus, etiam ſi tunc temporis inventus fuerit qui die undecima confecerit, quod, ut rariſſimum, non eſt in conſideratione l. *nam ad ea. de legib.* Cùm ergo duodecim dies eſſent extremum majoris celeritatis, non debet extremum majus attendi, ſed mediocre, videlicet quatuordecim dierum. Ultimò trapezites cauſificabatur ducem Nemorcenſem eo tempore veredos & curſores omnes arripuiſſe Lugduni.

33. Quibus non obſtantibus reſpondi trapezitam teneri ad intereſſe: quia de die duodecima conventum fuit: Cum ergo biduo tardaverit, non implevit & obligatio ad intereſſe ſucceſſit, l. *ſi quis ab alio.* in fi. *de re iudic.* l. *ſtipulationes non dividuntur de verbor. oblig.* præſertim cum conſtet reſignantem vixiſſe uſque ad ultimum conventionis diem, & quod ſi ſaltem die ultima tempe duodecima perveniſſet curſor, admiſſa fuiſſet reſignatio & Titius beneficium lucratus: quia non ſtetit per aliqua impedimenta ex parte Papæ vel curiæ Romanæ: Nec obſtat ultima cauſificatio trapezitæ, quia duce Nemorcenſi veredos Ordinarios rapiente, debebat trapezites alium equum emere, ſecùs ſi contigiſſet itinera claudi etiam per Venetorum & Ferrariæ ditionem. Ad ſecundam, videbatur ſolidum intereſſe deberi, hoc eſt etiam citra moderationem dupli, cum caſus ſit incertus, igitur l. *unic. C. de ſentent. quæ pro eo quod intereſt proſ.*

34. Verùm dico primò quòd etiam caſibus incertis analogia quadam certorum moderari debet intereſſe incertorum caſuum, ad id quod veriſimiliter prævideri poterat, ut novè dixi in extricatione labyrinthi, *de eo quod intereſt.* num. 60. cum ſeq. Secundò dico quòd beneficium iſtud amiſſum non debet æſtimari tanquam jus quæſitum ablatum: ſed tanquam jus quærendum incertum. Tertiò dico, quòd non debet æſtimari, ut proprietas, ſed ut ſimplex uſusfructus. Quartò dico, quod deduci debent omnia onera tam reſidentium quam miniſterii & naturà & qualitate beneficii debita. Quanquam enim vulgo ſoleant æſtimari quantum, ut vulgo dicunt valent in portatis, id eſt quantum de facto ſummo conductori addici queunt, non debet abuſus ille attendi, ſed duntaxat ad quod de jure fieri debet: Aliud eſt poſſe rapere & iniquum lucrum facere, quod nunquam eſt in conſideratione l. *generaliter. de uſur.* aliud non debere lucrari, niſi perſolutis omnibus tam divino quàm humano jure debitis; Quintò dico quòd cum in beneficiis & reditibus eccleſiaſticis quidquid ſupereſt, ſit pauperum 12. q. 1. per totum, non, ut hodie dicunt, quidquid luxui ſupereſt. Cùm autem luxus nunquam expleatur, & ſic, nihil unquam ſuperſit, nihil pauperum eſſet. Sed ut canon Apoſtolicus ait. nihil habentes, niſi victum & veſtitum, his contenti ſimus, 1. Timot. 6. 6. & 12. q. 1. c. *cu his. c. epiſcopus.* ſequitur ſola alimenta æſtimanda.

Æſtimatio beneficiorum.

35. Non autem in ratione ejus quod intereſt reditus omnes opulenti beneficii venire, niſi de dolo trapezitæ conſtaret qui cum alio de eodem beneficio mercatus eſſet & à pluribus de eadem re mercedem acciperet. Tunc enim etiam corporaliter puniendus eſſet, & ut in delictis quidquid intereſt veniret per ea quæ

ſcripſi

ſcripſi in d. extricatio. labyrint. *de eo quod intereſt*. q.9. quod ſi pœna adjecta fuiſſet, ſtandum eſt pacto, niſi quatenus ſupra modum pœna eſſet exceſſiva, & conſtaret trapezitam non fuiſſe in dolo, per ea quæ ſcripſi in dicta extricatio. labyrint. *de eo quod intereſt*. quæ. 10. adde edict. *contra parvas datas*. §. 7. & §. 8. ubi gl. ult. dixi.

Quæſt. 5. de reſignatario.

36. Quintò quæro, an hæc regula *veriſimilis notitiæ*, locum habeat in eo qui mandatum ferebat ad reſignandum? Videtur quòd non. Primò, quaſi ceſſet fraus & ſuſpicio inſidiandi vitæ alienæ, ex quo ob aliam cauſam currebat vel mittebat Romam: tum ſecundò, ex quo recepto tali mandato habet juſtam cauſam mittendi Romam impetratum ex cauſa reſignationis antequàm reſignatio facta ſit. Ita videtur habere juſtam cauſam mittendi impetratum cum clauſulis aſſuetis, *etiam ſi per obitum vel quovis modo & ex cujuſcunque perſona*: & ſic ſi fortè reſignans antequàm curſor avolaverit Romam præmortuus ſit, nihil eſt quod imputetur impetranti, qui nullo odio dignus videtur. Tertiò, quia ita dudum receptum eſt, & notoriè, & inconcuſſè practicatur, non ſolùm in hoc noſtro Senatu, ſed etiam in toto hoc regno, etiamſi eadem die reſignans deceſſerit, etiam ſi eadem die Ordinarius providiſſet: niſi conſtet de prioritate horæ, vel niſi collatarius Ordinarii prior ſit in poſſeſſione, juxta c. *ſi à ſede. de præbendis*. in ſexto. Igitur minimè mutanda ſunt quæ certam interpretationem ſemper habuerunt. l. *minimè. de legibus*.

37. In contrarium arguitur. Primò, quia verba regulæ generalia ſunt, & indiſtinctè preciſeque ſtatuit præventionem Papæ non valere per obitum, niſi mediante tempore veriſimilis notitiæ. Sed eùm reſignans pridie reſignationis admiſſæ deceſſerit, non poteſt valere præventio Papæ, niſi ex capite vacationis & collationis per obitum, ergo non valet niſi tantum tempus interfluxerit, quo notitia vacationis per obitum à die obitus veriſimiliter ad Papam pervenire potuerit. Secundò quia regula non ſolùm generaliter & indiſtinctè, ſed etiam univerſaliter loquitur ibi, *omnes gratiæ* ergo indiſtinctè locum habere debet: aliàs falſificata in uno, in omnibus falſa redderetur, l. *ſi is qui ducenta*. §. *verum. de rebus dubiis*. Tum qui omnia dicit, nihil excludit. l. *Iulianus*. in principio. *de legatis*. 3. gloſſa ultima. in c. *ſolitæ. de majoritate, & obedientia*. Franciſc. Curtius Junior, l. 2. n. 50. *de iuriſdictione omnium judicum*. Tum verba etiam tantum generalia, generaliter operantur. *l. regula*. §. fi. *de iuris & facti ignorantia*. *l*. 1. §. *cum urbem. de offic. præfect. urb*. *l*. 2. §. *generaliter. de legat. præſtan*. *l. pluribus. de acceptilat*. etiam in materia odioſa. Angel. in l. ultim. *de conſtit. principum*. Ant. Butrius, c. *olim. de verb. ſignif*. Franciſcus Aret. l. *cum lege*. per illum textum *de teſtamentis*. Calderin. conſ. 1. *de conſanguinitate & affinitate*. Philip. Decius, c. *ſedes*. col. 2. *de reſcriptis*. conſilio 5. ad finem. Imò etiam in odioſis & pœnalibus ſimul. gloſ. ult. in c. *contra Chriſtianos. de hæreticis*. in ſextò. Imol. auth. *ex teſtamento*. & ibi Alex. col. 3. C. *de collationibus*. Ludovic. Gozad. conſil. 19. num. 17. Quantò magis in favorabilibus, ut hic?

38. Etiamſi major ſit ratio in uno caſu quàm in alio. l. 1. §. *quod autem. de aleator*. *l. in fraudem*. in fi. *de teſtamento militari*. Philipp. Decius in rubrica lect. 2. col. 3. ubi in annota. tetigi. *ſi certum petatur*. & in c. *cum ſit Romana*. col. 4. *de appellat*. quantò magis ſi etiam verba ſint univerſalia, ut hîc, ibi *omnes gratiæ*, & ibi *quarumcunque perſonarum*, quæ fortiora ſunt generalibus. Philipp. Decius. l. 1. *de reg*. conſ. 349. col. fi. text. in d. l. *Julianus*. in princ. *de leg*. 3. ubi longè minor eſt ratio & veriſimilitudo legandi rem alienam. §. *non ſolum. inſtit. de legat*. & tamen propter verbum *omne*. etiam pars aliena includitur: imò verba univerſalia etiam ad caſus improprios extenduntur: Ludovic. Romanus, l. *id tempus*. §. 1. *de uſucapionibus*. Hyp. Marſilius, l. *unius*. §. *cogniturum*. col. 4. *de quæſtionib*. Alçiat. l. *moventium. de verbor. ſignificat*. Andr. Tiraquel. tract. *retractatuum proximitat*. §. 1. gloſ. 7. nu. 20. & ſeq. Sed hic nulla interpretatione opus eſt: ſed verba æquè conveniunt in caſu quæſt. noſtræ ſicut in quovis alio. Imò licèt uno reſpectu major videatur ratio in hoc caſu, quàm in aliis, ut in prin. quæſtionis: tamen multis aliis reſpectibus non ſolùm par, ſed major etiam eſt ratio hunc abuſum tollendi, ut mox dicetur.

39. Tertiò principaliter, quia mens & ratio finalis hujus regulæ eſt, non ſolum ambitioſorum præcurrentium conatus reſtringere, ſed etiam Ordinariis conſulere, & aliquod ſpatium ad conferendum relinquere. Porrò licet in quæſt. noſtra prior ratio ceſſare videatur, ſed imperitis aut malè affectis, & ad pauca advertentibus: tamen dato quòd omnino ceſſet, non tamen ceſſat ſecunda ratio: & ſic ſemper locus eſt diſpoſitioni hujus regulæ. Quoties enim plures ſunt rationes legis. una ceſſante non ceſſat effectus. l. *ſi non lex Ælia Sentia*. & ibi Bar. *de hæred. inſtituen*. §. *affinitatis*. inſtit. *de nupt*. *l. liberorum*. §. *notantur*. & ibi Bart. *de his qui notant. infamia*. *l. ſi ventri*. §. *in bonis*. & ibi Franciſc. Ripa. *de privil. creditorum etiam ſi privilegium*. Imola, Card. Flor. c. *ex parte. de cleric. conjugat*. quantò magis in regula æquiſſima, & à jure communi extracta? Et ſic non obſtat primum, nec etiam ſecundum pro negativa allegatum. — Duo fines reg.

40. Ad tertium, verum eſt ita hactenus receptum eſſe ſed per errorem prout pleraque errore gliſcente ſenſim irrepſerunt. Primum enim, & nondum quadringenti anni, tantùm aberat ut Papa prævenire auderet, & diœceſanorum juriſdictionem turbare contra cap. *pervenit*. in fi. 11. quæſt. ut tantùm preces & literas rogatorias, deinde monitorias ad alios Epiſcopos, ut confratres, dirigeret: c. *ex inſinuatione*. ibi *ſi nulla monitoria ſuper hoc præceſſerunt*, & ibi Panorm. *de reſcriptis*. Panor. in c. *conſtitutus*. notab. 1. eo. titul. Joan. Staphilæus de literis gratiæ in prælud. poſtea præceptivas. Sed primum non in gratiam, verum ex cauſa probabili, & præcedente culpa ejus cui præcipiebatur: ut eſt caſus in cap. *inter cætera* (quæ eſt decret. Innoc. III.) ibi *ſupradicto Epiſcopo dedimus in præceptis extra. de præbendis*. Mox etiam in gratiam, tam rogatoriæ quàm præceptivæ, ut eſt caſus in cap. *dilectus*. 3. (quæ eſt decreta. Honorii III. ſucceſſoris d. Inno. III. ibi *preces direxerimus & præcepta. de præb*. tandem paulatim non ſolùm monitoriæ, ſed etiam præceptoriæ (ut vocant) literæ deſierunt eſſe in uſu, & remanſerunt ſolæ executoriæ. — Irreptio præventionum. — Literæ rogatoriæ. — Monitoriæ. — Præceptoriæ

41. Tantum enim abeſt, & jam aliquot noviſſimis ſæculis abfuit ut Papa dignetur monere, & multò minus rogare veteres confratres Epiſcopos, ut nec dignetur eos per literas præceptorias voluntatis ſuæ comminiſtros efficere, ſed ipſe velut Deus per ſe ipſum ſolum, gratias omnes inchoat & perficit. Quòd ſi quid Epiſcopis aut Ordinariis dirigit, minimè agnoſcit eos, ut cooperatorios, nec alloquitur eos niſi tanquam nudos & meros executores actus à ſe perfecti, donec reſignationibus per decreta conciliaria in hoc regno ſublatis reductæ ſint præceptoriæ in uſum quoad quid, videlicet quoad illa mandata limitata quæ in hoc Regno primùm per conventum Bituricenſem menſe Julio, anno 1438. deinde per concordata anno 1518. cœperunt fieri ſub forma literarum præceptoriarum: de qua in c. *mandatum*: cum duobus ſequentibus, *extra. de reſcript*. & in pragma. titulo *de collatio* §. *item voluit dicta congregatio. & in concord*. titulo *de mandat*. — Collatoriæ.

42. Et hinc eſt ratio cur Papa non expedit bullas hujuſmodi mandatorum limitatorum, ſive principales, ſive executorias, niſi ſub chorda canabis quaſi utraque rigoroſa ſit, eò quòd illimera libertas agendi prout vult, in his relinquitur. Sed ad veterem præceptoriarum formam per dictam pragmaticam &

concordata rè ligitur, & cogitur ſaltem primo loco Ordinarios cooperatores agnoſcere eiſque ut gratiam conferant, mandare vel præcipere. Cæterùm omnes alias ſuas gratias quas plena libertate plenoque ſuo jure & officio perficit, nec Ordinarios (niſi fortè ad calcem ut meros executores) alloquitur, ſericis filis alligat. quòd enim quidam ſcribunt ideo dicta mandata chor da canabis ligari, quia ſunt literæ juſtitiæ nimis ineptum & erroneum eſt, tantum enim abeſt ut ſint reſcripta juſtitiæ, ut ſint contra juſtitiam juris communis, à quo damnata ſunt: cap. *deteſtanda. de concess. preb.* in 6. ſunt enim meræ gratiæ expectativæ ad vacatura, meræ lucrativæ & odioſæ. Quod ergo ut literæ rigoroſæ canabi ligentur, eſt quia Papa rigorem ſibi fieri & vinculum injici teſtatur, & ægrè fert ex eo quod ſibi paſſim & liberè his damnatis expectativis uti non permittitur, ſed ad certos caſus certamque formam adigitur. Verum nuper quidam mercator Pariſienſis aliam non illepidam rationem mihi dedit, quemadmodum inquit nos majoris pretii pannos ſericis, viliores verò canabeis filis alligamus.

43. Cæterùm à plus trecentis annis uſque adeo ſeſe effudit ambitio, ut non ſolùm Papa cum omnibus Ordinariis quomodocunque & quandocunque (contra ſanctum illud Gregorii magni decretum in cap. *ecce* 99. diſtinct. & in c. *mandata. de præſump.*) concurreret: ſed etiam præcurreret anticipando, ſuæque ſoli diſpoſitioni reſervando, per infinitas & particulares, & generales; & ſubordinatas reſervationes. Quòd ſi fors quoddam beneficium à reſervatione liberum eſſet, & Ordinariæ diſpoſitioni relictum, ut hanc quoque fundarent impuri & ambitioſi homines, qui ob indignitatem ſuam nihil ſperabant ab Ordinariis, morientium obitum (ad Papam currendo) antevertebant, & Ordinarios ſupplantabant. Quem abuſum
Joan. 23. etiam erubuit Balthaſar ille Coſſa, tametſi ſceleratiſſimus, & armorum quàm Eccleſiaſticæ diſciplinæ peritior, quippe qui teſte Platina, grandi pecunia coacta, & armatis militibus tum in urbe tum in agris collocatis, violenter in Romanum pontificem (quo ſemper aſpiraverat) ſeſe eligi fecit, omniaque beneficia etiam Epiſcopatus indiſcriminatim vendidit, & conciliabulum adverſus imminens Conſtantienſe Ro-
Bubo venit ad cõcilium Papæ. mæ celebrans in prima & ſecunda ſeſſione à ferali Bubone palam direque infeſtatus fuit, ut ſcribit Nicola. de Clamangiis in 2. diſputa. ſuper materia concilii ad finem. Tandem tanta ſcelerum multitudine obrutus, ut quadraginta & amplius contra eum probata ſint in concilio Conſtantienſi. Pontificatu ejectus, ſententiam in ſe latam (ut ſcribit Plat.) comprobavit. Is tamen ultimo Pontificatus ſui anno jam ad dictum concilium citatus hanc regulam edidit, quam Mart. V. & omnes poſteà comprobarunt, ut refert Gomeſ. hîc in prin.

44. Quanquam autem per ſacrum concilium Baſilienſe, 9. Cal. Februarii anno 1438. incipiendo à nativitate Domini, ſeſſ. 31. in qua etiam Eugenius IV. ſuſpenſus fuit, abrogatæ ſint omnes reſervationum ſpecies, exceptis in corpore juris clauſis duntaxat, & eodem anno in conceſſu Bituricenſi decretum fuerit proſequi apud præfatum ſacrum concilium, ut Papæ Legatorumque ſuorum præventiones abrogarentur & interdicerentur, durante tempore concilii Lateranenſis, ſcilicet ſemeſtris, de quo in c. *nulla de conceſſ. prebend.* ita ut Papa vel Legatus, tempus illud conciliare prævenire non poſſet, ſed ſolum poſt illud lapſum, quod tam æquiſſimum eſt quàm juſtiſſimum, tamen efficaciter proſecutum non fuit, ſed concilium armis redemptorum à Papa Rom. priùs diſſipatum fuit quàm id obtineri potuerit.

45. Cæterùm initio uſurpatarum præventionum, non ſolebant fieri niſi per dietas ordinarias, & de certo expreſſo modo vacandi: ut in c. *ſuſceptum. de reſcript.* in 6. & valdè abominandum, & exempli perniciosi erat celeriùs currenti beneficium Eccleſiaſticum dare. Sed tandem diſciplina in pejus mandrabuli more prolabente, cœpit Papa etiam per celerrimos curſores, & ex quocunque cujuſcunque perſonæ incerto & fortuito genere vacandi, prævenire & antevertere, quod tam odioſum quam inordinatum eſt, ut inquit text. in d. c. *pervenit.* in fin. 11. qu. 1. & multorum inconvenientium cauſa, ut dixi in reg. *de infirmis.* num 40.

46. Dum ergo curritur Romam ob reſignationem in favorem, Primò fit fraus canonibus de ſucceſſione in beneficiis prohibita. Secundò fit fraus ordinariæ poteſtati, ut diximus in reg. *de infirmis.* num 36. Sed dum additur clauſula generalis *etiam ſi per obitum & alias quovismodo & ex cujuſcunque perſona vacet*, augetur fraus & ſic novum gravamen Ordinariis præripiendo, eis non ſolùm Lateranenſis concilii dudum præreptum, non ſolùm tempus maturè deliberandi priuſquàm manus imponant, quod eſt de jure divino & antiquis canonibus debitum, ſed etiam tempus naturæ, nempe veriſimilis notitiæ. hoc igitur ultimum magno errore inolevit. Si enim bona fide mittens Romam, falsò ſed juſto putativæ mortis rumore deceptus, non eximitur ab hac reg. ſed nulla eſt impetratio, etiam ſi pridie collationis defunctus verè deceſſerat, vel etiam ante plures dies, non tamen ad veriſimilem poſt verum obitum notitiam ſufficientes, ut probavimus in qu. præcedenti. quantò minus eximi debet reſignatarius in favorem? Siquidem ille nulla ſimonia laborat, nulla diſpenſatione indiget, nihil contra canones vel jus commune molitur, niſi quòd privat Ordinarium beneficio concilii Lateranenſis. Ille verò non ſolùm tollit beneficium concilii Lateranenſis, ſed etiam per aſcenſum ab antiquis canonibus de ſimonia damnatum & vetitum irrumpit, per ea quæ diximus in reg. *de infirmis.* num. 101. 185.

47. Tertiò fraudat canones, ſucceſſionem in beneficiis prohibentes, per not. in d. reg. Quartò eget odioſa & reſtringenda diſpenſatione, contra utramque cenſuram dictorum canonum. Cùm igitur hic tot inconvenientia ſimul concurrant, & canones multipliciter vulnerentur, & diſpenſatio diſpenſationi in effectu addatur, liquet quòd non minor, ſed etiam major eſt ratio cenſuram hujus reg. adhibendi & obſervandi hoc caſu, quàm in illo vel alio. Tum alioquin ultra quatuor illa inconvenientia, duo alia adderentur, videlicet quintum, quo etiam ſpatium jure divino ordinatum & præſcriptum, ne citò manus imponatur, tolleretur Ordinariis. Sextò etiam tempus & ſpatium naturæ. Nullo igitur jure, nulla juſta, divina aut canonica ratione, hæc erronea praxis inolevit, ſed faſcino illo, de quo in c. *avaritia. de electio.* in 6.

48. Adhuc ex eo errore (ut ſemel admiſſus velut cancer ſerpit) gravior nonnunquam oritur. Sæpe enim contingit mandata ad reſignandum extorqueri vel falſo fabricari præſertim ab infirmis vel moribundis, & tamen, prætextu talis mandati impetrantem etiam à neceſſaria naturalique hujus regul. cenſura eximi, & hujus erroris allectamento, malos & audaces ad eas ſuggeſtiones vel falſitates provocari, quas poſt obitum quaſi accuſabit aut probabit? ceſſante verò ſuggeſtione vel falſitate, ſæpe uſuvenit mandata revocari: Et nihilominus eundem reſignatarium ex eodem errore occaſionem accipere inſidiandi, & præcurrendæ captandæque mortis fine metu hujus reg. prætextu dicti mandati, cujus ſolennem revocationem & notificationem quis facile poſt obitum probabit? Hic ergo error non ſolùm multa ſecum habet perpetua inconvenientia, ſed etiam ad graviora provocat.

49. Quid? quòd pro hac parte affirmativa, videlicet locum eſſe indiſtinctè huic regulæ etiam dato

mandato ad reſignandum, judicatum eſt ſolenniter in Rota Romana, non ſemel tantùm, ſed ter, & poſt longam contentionem, videlicet primo, tempore Julii II. & rurſus tempore Pauli III. & rurſus tertiò, ut refert do. Gom. hic quæſt. 3. qui etiam recenſitis opinionibus eorum qui glo. pragma. & negativam ſequuntur, dicit illis non obſtantibus hanc affirmativam veriorem eſſe. Et quamvis ad finem vacillet, tamen nihil validum in contrarium adducit: ſed in tam frigidam, & vel de induſtria, vel errore ſcriptoris obſcuram diſtinctionem delabitur, ut mens ejus colligi non poſſit. Refert tamen ita conſultum fuiſſe tempore Sixti IV. & ſic ante Innoc. VIII. per quendam doctum advocatum Rotæ hac ratione, quia hæc reg. reſpectum habet ad vacationem per obitum duntaxat, & non ad formam impetrationis. Cùm igitur de obitu indefinitivè loquatur, comprehendit omnem modum, per quem quis ex vacatione per obitum nititur, ſive principaliter & directè, ſive per clauſulam *quovismodo* Et hæc certè ratio [illegible] non minùs brevis & arguta, quam concludens eſt, quæque ſola ſufficeret: nec tanto molimine meo, niſi adverſus pertinaces & ad inveteratum errorem profligandum opus eſt.

Punctualis ratio.

50. Cum igitur & conſiliis veterum doctorum, expertorum patronorum, & Rotæ Romanæ præjudiciis, & toties, & jampridem, & recenter pro hac affirmativa parte, tum juri communi conformi, tum Eccleſiæ Gallicanæ favorabili, conſultum & judicatum ſit; Quæ dementia eſt nocivum errorem, utili veritati hactenus prætuliſſe? In promptu cauſa eſt, privata utilitas eorum qui de beneficiis Eccleſiaſticis, quæ publici juris ſunt, l. 1. §. 1. *de iuſti. & iure.* in rem ſuam, ſpretis veteribus canonibus & diſciplina Eccleſiaſtica negociari cupiunt, hoc depravatus affectus judicio fucum hactenus fecit, ſatis jam retectum. nullus enim jam color illi ſupereſt, niſi authoritas glo. prag. (quantùm ad hoc defunctorie) in tit. *de collatio.* in verbo *faciendas.* in fi. quam ſequiores æque defunctoriè ſecuti ſunt. videlicet Joan. Selva tract. *de benefi.* par 3. q. 26 & gl. hujus reg. 28. Aymo. Craverta conſil. 88 num. 9. cum ſeq. Math. Pacus, *de mandatis*, fol. 96. verſo. Tamen de gloſ. pragma. hoc non firmat, prout nihil concludens adducit. ſed tantùm ſic ſibi videri dicit, ex eo ſolo quod procurator Romam adiit non propter obitum, ſed propter alium vacandi modum: & ſic originem inſpiciendam, ut ceſſet præſumptio fraudis, Sed hæc eſt fallacia de eo quod ſecundùm quid ac ſimpliciter, videlicet quando ex uno infertur ſimpliciter ad totum, de quo vide ſi vacat Thomam Aquinatem in libello fallaciarum. Atqui non eſt noſtrum legem reſtringere, nec illam ad certam rationem coarctare: fateor unam præſumptionem fraudis ceſſare propter confectum & tempeſtivè traditum inſtrumentum mandati ad reſignandum, ſed non ceſſant omnes fraudes & rationes hujus regulæ.

Contra gloſ. pragmat.

51. Quæ ſunt plures, quarum duæ ſunt κύριαι ſeu principales & cardinales. Prima ad vitandum votum captandæ mortis alienæ. Secunda ad conſervandum jus & aliquam libertatem Ordinariorum, ne penitus fruſtrentur jure conferendi per obitum. Sunt aliæ quoque rationes etiam finales, quæ colligi poſſunt ſup. eod. num. 13. cum ſeq. & ad quas non minus collimat & tendit hæc regula. Cùm igitur conſtat plures ſemper eſſe rationes, etiam ceſſante prima, non poteſt ſive manifeſta tergiverſatione negari locum eſſe regulæ, imò etiam ſi non conſtaret, adhuc legiſlator non præſumitur motus unica ratione, ſed pluribus, ut tradit Salicet. in 2. l. C. *de noxal. actio.* quem ſequitur Alexan. in l. *ſi conſtante.* in princ. col. 3. *ſoluto matr.* conſ. 85. num. 18. lib. 4. Jaſ. l. 3. §. *prætor ait.* col. 2. *de in ius vocan.* in auth. *quas actiones. C. de ſacro Eccleſ.* in l. 1. col. 3. C *de ſucceſſorio edic.* in l. *quamvis.* in fin C. *de fideicom.* Nic. Everal. in locis legalibus loco.

Duæ κύριαι rationes reg.

Plures rationes l. præſumuntur.

35. à ratione legis larga, col. 9. Lancelo. Galiania. l. 4. §. 4. col. 6. *de verb. oblig.* Hierony. Gratus conſ. 26. n. 30. conſ. 38. n. 15. lib. 1. Tum vel in dubio melius erat verbis edicti ſervire, lib. 1. §. *ſi is qui navem. de exercito. actio.* etiam ſi lex potius reſtringenda eſſet, quantò magis quando eſt excluſoria fraudum, & ſic favorabilis, & inſuper quando tum naturæ tum juri communi conformatur, & quadamtenus conſervat jus & ſpatium datum à concilio Lateranenſi in c. *nulla. de conceſ. praben.* quæ omnia ſimul hic concurrunt.

52. Et ſic non obſtat d. l. *minimè. de legib.* & praxis inconcuſſa, quia vera eſt, et ſtandum eſſe, donec evidens contraria utilitas, ſaltem è Republica deregatur: juxta l. *in rebus. de conſtitut. princ.* Cæterùm detectæ veritati rationique cedit. c. *veritate.* 8. diſtinct. Si enim etiam conſuetudo longæva rationi cedit, l. 51. C. *quæ ſit longa conſuet.* quantò magis ſimplex opinio? præſertim ubi cum veritate, conjuncta eſt Reipub. utilitas, & juris communis favor. Nullo enim Senatuſconſulto. in controverſiam adducta confirmata eſt ea opinio: ſed aliter non diſcutiendo dictam gloſ. hactenus ſecuti ſunt quemadmodum doctores cordatiores ſæpe querimur communes opiniones ſtare à prima non diſcuſſa contra c. *ego ſolis.* 9. diſtinct. & eos (ne quid acerbius dicam in eos qui ad privatos ſuos affectus leges & earum interpretationes accommodant) comparant gruibus, quæ primam voluntatem ſequuntur.

53. Cæterum ut obiter (velut ab inferis) & memoriam & honorem veri authoris glo. dictæ pragmaticæ vindicem, non fuit (ut vulgo putant) Coſmas *Guymier*, ſed præſtantior alius cognomine *Mareſchal*, doctiſſimus & experientiſſimus antiquus advocatus in hoc Senatu tempore Carol. VII. Ludo. XI. & Carol. VIII. qui ob breves quaſdam, ſed eruditas rationes juris, quas ſalvationes vocant, cum imperitus clientulus impar ſalarium offerret, honeſtè renuit, dicens ſe tantùm id accepturum quòd ob id in cauſam victoriæ taxaretur. Cum autem clientulus victoriam obtinuiſſet, & in taxandis expenſis litis de hoc articulo ad Senatum referretur, taxatæ ſunt ei ſexaginta libræ Pariſienſes habita ratione non ad brevem, ſed ad doctam & reſolutoriam ſcripturam, modumque litis, & eminentem ſcientiam advocati. Et fuit ſplendidum & pro conſuetudine illius temporis ut ampliſſimum, ita rariſſimum honorarium. Is autem do. *Mareſchal*, hæredem reliquit dictum Coſmam generum vel affinem ſuum, qui dictum commentarium inter chartas affinis inventum, tanquam ſuum evulgavit. Non tamen auſus eſt nomen ſuum adſcribere, nec in titulo, nec in principio, nec in calce, nec in alia parte ipſius commentarii: ſed tantùm poſt finem commentarii ſeorſum teſtatur typographus gloſſatam eſſe pragmaticam per dictum Coſmam; ut patet in omnibus libris antiquis, quorum unum habeo impreſſum anno 1486. Eo tamen errore Coſmas ille tanto honori habitus eſt, ut non ſolùm Senator fieret, ſed in una claſſium ejus Curiæ Præſidens: quamvis re vera modicæ doctrinæ judiciique eſſet. Ego vero nec ficta nec ab invidis accepta narro, ſed quæ ab antiquis & probatiſſimæ fidei viris accepi: quorum adhuc hodie hoc ann. 1551. unus ſupereſt antiquiſſimus & probatiſſimus Senator. Cæterùm ante triginta annos audiebam à pluribus antiquis ſpectatæque fidei advocatis qui dictum Coſmam noverant, eum tardi ingenii judiciique fuiſſe, longeque inferiorem doctrina & judicio dicti commentarii, quem non exiſtimabant ab illo compoſitum fuiſſe.

Author glo. pragmat.

54. Sed interim dum rationes meæ in ſoro diſcutiantur, & diſcutiendo invaleſcant, opinio d. gloſſ. prag. limitanda eſt omnino, dummodo reſignatarius non ſolùm doceat de legitimo mandato ad reſignandum, ſed etiam de traditione, voluntate reſignantis facta: & dummodo ſit tempus ſufficiens ad veriſimi-

lem notitiam, non ſolùm inter datam inſtrumenti & collationis, ſed etiam inter præfatam traditionem inſtrumenn, & collationem. Si enim hoc exigitur in principali capite reſignationis, juxta edictum Regium, de quo infrà. §. 4. multò magis in acceſſoriis.

Quæſt. in eadem.

55. Sed circa prædicta occurrit quæſtio non negligenda, Quid, retenta themate hujus §. q. ſi hujuſmodi impetratio primùm facta eſt vivo reſignante infirmo, qui deceſſit infra 20. dies à die conſenſus præſtiti? Et ſic non poteſt valere, nec ex capite reſignationis per reg. 18. *de infirmis*. nec ex capite dictæ clauſulæ *etiam ſi per obitum*, quia nondum reſignans mortuus erat, nec ex capite proviſionis de futuro vacaturo. ut apud Gom. in d. reg. *de infirmis*. q. 35. propter ſublatas apud nos reſervationes, an impediatur idem impetrans pro hac vice rurſus impetrare per obitum? Videtur quòd ſic, per c. 1. *de conceſſ. prabend.* & per Reg. Cancell. 20. quæ recepta eſt prout juſta juriſque communis executiva. Sed contrarium obſervatur: tum quia non principaliter primo impetravit beneficium viventis per obitum ſed in conſequentiam mandati ipſius reſignantis. Tum ſecundò, quia conſenſum & voluntatem habebat ipſius reſignare volentis: quod licet non ſufficiat (utpote in prohibitis à jure) tamen crimen diminuit. Tum tertiò, quia conſuetudo eſt, & invaluit ita faciendi: & ſic ſaltem à pœna d. c. 1. *de conceſſ. prabend.* & de reg. 20. excuſat: juxta illud vulgarum quòd conſuetudo injuſta excuſat à pœna temporali, id eſt apud homines, ut tenet glo. in c. *cum venerabilis.* & ibi Petrus Anch. Panor. *de conſuet. Roman.* ſingu. 19. Alex. conſil. 8. col. ult. ubi in annot. dixi lib. 6. & ad Philipp. Decium, conſ. 9. col. ult.

Conſuetudo excuſat à pœna.

56. Limito primò, ſi iſte impetrans non doceat de dicto mandato, eoque ſibi in favorem ſui tradito: quia tunc locus erit pœnæ juris d. c. 1. & d. reg. 20. per nuper dicta, & in q. præcedenti. dixi etiam ſuper edict. contra par. dat. § 13. gl. 1. verb. *ſecus procurat.* Limito ſecundò, etiamſi doceat, ſed revocatum erat, eique notificata revocatio antequàm Romam mitteret: quia tunc ſemel impetravit beneficium viventis nec conſentientis: unde ſaltem pro hac vice inhabilis eſt d. c. 1. *de conceſſ. prabend.* Limito tertiò, ſi babebat vel habere debebat curam & ſolicitudinem reſignantis infirmi quem neglexit: quia tunc ex ejus morte nullum commodum conſequi debet l. *ſi ab hoſtibus.* §. *1. ſolu. matrim.* Alex. conſil. 123. ubi in annot. dixi lib. 7. Franc. Ripa tract. *de peſte.* fol. 37. Imò tunc gratia ſubreptitia eſt: quia ſi hanc negligentiam & ingratitudinem ſuam expreſſiſſet, non obtinuiſſet per obitum, ſaltem non tam de facili. Igitur per c. *poſtulaſti.* & ibi Panor. *de reſcript.*

57. Sed nonne igitur promptum eſt cuivis hujuſmodi mandatum habenti, fraudem facere huic regulæ? videlicet à prima impetratione & conſenſu, eadem (ut hodie fit) die in Cancellaria præſtito, ſingulis exinde diebus uſque ad viceſimum ſub parvis datis eodem modo impetrando, vel ſaltem per ſolum obitum impetrando: ut ſi reſignans infra tempus illud decedat, levetur bulla ex capite obitus de eadem obitus vel diei ſequentis data nec eidem obſit d. cap. *quo invidorum.* per prædicta: Sin verò poſt viceſimum diem abierit, ſufficiat ei levare bullam ex capite primæ impetrationis per reſignationem? Reſpon. hæ parvæ datæ non ſolùm fraudulentæ ſunt, ſed etiam, ut veriſimile eſt, præter conſcientiam Pontificis obientæ, qui propter multitudinem negociorum ignoravit eandem impetrationem ſingulis diebus multiplicari. Imò contra mentem & voluntatem Pontificis, qui noluit expreſsè his regulis derogare: & tamen per hanc parvarum datarum multiplicationem tacita derogatio vel fraus æquipollens contra hanc regulam furtivè ſubriperetur & ſic tanquam ſubreptitiæ non valent hujuſmodi ſequentes impetrationes. Imò non ſolùm non valent, ſed etiam propter ambitionem & culpam faciunt impetrantem incidere in pœnam d. c. 1. & dictæ regulæ 20. per not. ſuprà.

Contra parvas datas.

58. Sextò quæro, Titius Calend. Martii confecit mandatum ad reſignandum purè & ſimpliciter in manu ordinarii, vel poteſtatem habentis: interim dum procurator defert mandatum exequendum in manu Epiſcopi, Caius hoc reſciens, diffidens de grana Epiſcopi, vel forte repulſam paſſus, mittit Romam, ubi impetrat Idib. April. ſive per reſignationem vel incapacitatem, aut aliàs quoviſmodo. Interim Epiſcopus reſignationem admiſerat, & contulerat Seio Nonis Martii: Titius autem Seio non publicante manſit in poſſeſſione uſque ad quartum Idus April. quo mortuus eſt: quare Epiſcopus poſtridie Idus April. per dictum obitum confert Mævio. Nunc Seius, Caius, & Mævius contendunt. Et primò certum eſt jus Seii reſolutum per regulam *de publicandis*, & vacare non per reſignationem, ſed per obitum. atque ita non ſupereſt lis, niſi inter Caium & Mævium. Uter potior? & videtur quòd Caius: tum quia prior in data, tum quia in bulla ſua non ſolum habet clauſulam *quoviſmodo*, quæ ſatis pollet, ſed etiam ſpecialem clauſulam obitus & tempore datæ bullæ verè vacabat per obitum in vim reg. *de publicandis*.

Quæſt. 6.

59. Unum duntaxat obſtare videtur ſcilicet hæc reg. quia inter obitum & datam bullæ non ſunt niſi tres dies, qui non ſufficiunt ad veriſimilem notitiam obitus, etiam in Legato, ſi eſſet aditus in partibus ultra tres dietas vulgares: ſed reſpondetur ex communi trutina forenſi aduſque recepta, quòd Caius non cœpit currere Romam propter obitum, nec contemplatione obitus, qui non ſpetabatur: ſed propter aliam cauſam, ſcilicet reſignationis admiſſæ per Epiſcopum qui ſi diſtuliſſet, conferre, vel incapaci contuliſſet, ut evenire poterat, canonicè repleta fuiſſet bulla Caii ex principaliter intento capite reſignationis, cum inter illius admiſſionem & datam bullæ, ſit menſis & ultra: & ſic plus quàm ſufficiens ad notitiam veram nedum veriſimilem. Cùm igitur circa caput reſignationis ſecus contigerit, quia Epiſcopus temporibus & capaci contulit, ſed alia inopinata ſpecies vacationis tempore datæ bullæ aperta eſt, nihil impedit quominus bulla in ea verificetur, cum & verba & mens bullæ conveniant, & certum ſit Caium non captaſſe mortem Seii, nec hac occaſione Romam miſiſſe.

60. Sed utcumque hæc prurientibus auribus beneficia captantium applaudant, tamen huic ſententiæ repugnant. Primò & verba & mens hujus regul. Secundò ipſa æquitas. Tertiò favor juris communis & poteſtatis ordinariæ. Quartò odium præventionum. De primo liquet: quia hæc regula non reſpicit formam impetrationis, nec de ea curat, ſed ſolùm habet reſpectum ad vacationem per obitum, & indefinitè, præciſe & abſolutè loquitur de vacantibus per obitum, adjectis etiam verbis univerſalibus tam omnium gratiarum quàm quarumcunque perſonarum, quæ nullam reſtrictionem patiuntur. Igitur in quantùm bulla debet verificari in vacatione per obitum, neceſſariò ſubjicitur huic regulæ. Non enim diſtinguit inter hanc vel alteram bullam, inter hanc vel alteram formam gratiæ, ſed dicit univerſaliter & abſolutè *omnes gratiæ*: id eſt omnes bullæ. Et ſic nulla gratia, nulla bulla, ſub quacunque forma concepta ſit, excipitur in quantùm debet in vacatione per obitum verificari: ſed tunc neceſſariò ſubjicitur huic regulæ quæ falſa in uno, falſificaretur in totum. l. *ſi ex qui ducenta.* §. *utrum. de rebus dubiis.*

61. Non igitur ſufficit eſſe tempus ſufficiens inter aliàs vacationes narratas in bulla (quæ non contigerunt vel evanuerunt) & datam bullæ: ſed quantùm neceſſe eſt eam verificari in vacatione per obitum, pariter neceſſe eſt quod inter dictum obitum & datam bullæ, tempus veriſimilis notitiæ effluxerit. Nimis

ergo ſupinus error eſt contrarium exiſtimare. De ſecundò quoque liquet quia Titius nunquàm cogitavit reſignare in favorem Caii, quo fortè, ut famulo vel internuntio utebatur. Quòd ſi detur Caium omni proditione vacare, & eſſe extraneum, qui quodam caſu reſcivit, ſaltem ad minus captator eſt & expiſcator aleæ beneficiorum, & incidit in ambitionis & avaritiæ notam, de qua in c. *cum iamdudum. de præbend.* Et ſic non eſt æquum, ſed iniquum eum à cenſura hujus reg. eximi in ſupervenienti vacatione. De tertio & quarto liquet per c. *pervenit.* 11. q. 3. c. *nulla. de conceſ. præb.* clem. 2. *de offic. ordinar.* quod no. glo. 3. & doct. in c. 1. *de reſcript.* in 6. & dixi ſupra reg. 18. & in annot. ad Philip. Decium. conſ. 224. & ita concludo, & deinceps tam apertè patefacta veritate Eccleſiæ & Reipub. utili, conſulendum & judicandum eſt. Ordina.

62. Quod ſi Caius currere incipiens ex capite reſignationis ſimplicis, de quo omnino nullum tractatum, nullum negotium habuit cum reſignante, nullámque ſimoniam admiſit, nulla diſpenſatione indiget: ſubjicitur tamen huic reg. ex capite ſupervenientæ reſignationis per obitum: quantò magis eidem reg. ſubjici debet in terminis quæſtionis præcedentis? ubi ſimoniam canonicam & vetitam incurrebat & diſpenſatione indigebat: quoniam longè difficiliùs diſpenſatio additur diſpenſationi: nec ſpecialia debent multiplicari, ſed potiùs reſtringi. l. 1. C. *de dotis promiſ.* c. *ſi motu.* c. *non poteſt. de præbend.* in 6. & quæ dixi ſuper reg. *de infir. reſignant.* numero 132.

Quæſt. 7. 63. Septimo quæro, Titius habens curam unam parochialem, acceptavit aliud curatum: quare Caius miſit Romam ad impetrandum primam curam per aſſecutionem incompatibilis, vel aliàs quovisſmodo & ex cujuſcunque perſona, ſed ignorabat Titium habere diſpenſationem ad duo. Contingit autem Titium adepto ſecundo, etiam tertii poſſeſſionem realem & pacificam interim accipere, & ſic per clem. *ſi plures, de præb.* omnia vacaſſe pridie datæ bullarum Caii. Epiſcopus autem ex eadem cauſa clem. *ſi plures.* contulit d. primam curam Mævio, reliqua verò beneficia aliis. Seius autem noviſſimè à Papa impetravit, & hi tres contra Titium, & ſimul ad invicem certant. Cum autem cauſa Titii deplorata ſit, primùm examinandum eſt jus Caii. Certum eſt autem quod Caius non poteſt bullam ſuam adaptare primæ acceptationi, propter dictam diſpenſationem. Sed an poſſit adaptare ſecundæ acceptationi? Videtur quòd ſic, propter verba generalia bullæ, cujus tempore beneficium impetratum verè vacabat per aſſecutionem incompatibilis. Et quamvis deſit tempus veriſimilis notitiæ, inſpecta acceptatione quæ vacationem introduxit: tamen non videtur obſtare hæc reg. quia verba non conveniunt, cùm loquatur tantùm de gratiis factis per obitum. Sed hæc non eſt facta per obitum, ſed per aſſecutionem incompatibilis: & ſic ceſſat reg. & remanemus in jure communi: quo tantùm prohibetur impetrari beneficia vivorum per obitum. c. 1. *de conceſ. præb.* ibi *qui in vivorum ſacerdotum* & ibi *ſucceſſores vivis.* Cum autem Caius non cucurrerit per obitum, non poteſt dici captaſſe mortem alienam.

64. Sed his non obſtantibus dicendum Caium nullum jus habere nec ex prima acceptatione propter diſpenſationem Titii nec ex ſecunda propter deficientem veriſimilem notitiam. Et quamvis deficiant verba hujus reg. non tamen deficit diſpoſitio juris communis, quo diſertè & indiſtinctè prohibetur aliquem viventis locum appetere: ſed omnem talem hoc ipſo Eccleſiaſtica communione pellendum. c. 1. *de conceſ. præb.* ubi text. non magis loquitur de titulo per obitum viventis, quàm de titulo per aſſecutionem incompatibilis nondum acceptantis, vel ex legitima diſpenſatione acceptantis, vel ex cauſa matrimonii nondum contracti, vel profeſſionis monaſticæ nondum factæ, vel reſignationis nondum admiſſæ, vel ſententiæ privatoriæ nondum latæ, ſed quomodocunque, quoquo titulo vel occaſione quis beneficium viventis, id eſt non vacans, ſed per titularium viventem & talem exiſtentem impetrat, conveniunt & verba & mens d. c. 1. Similiter primum reſponſum c. *nulla.* eod. tit. ibi *antequam vacent.* omnem ſpeciem vacationis continet, & in verſic. ſeq. ibi *ne deſiderare,* tantùm ponitur exemplum, quod non reſtringit. Et patet in ca. 3. eod. tit. in 6. per totum ubi omnis aſpiratio ad beneficia nondum vacantia tanquam damnabilis prohibetur, quoquomodo vacatura ſint.

C. 1. *de conceſ. præben.* loquitur in omni ſpecie vacationis.

65. Eſt enim manifeſta captatio, & vitioſa ambitio, præcurrere, etiam citra caſum mortis naturalis, antequàm reſignatio admiſſa ſit vel matrimonium contractum, aut profeſſio emiſſa vel ſententia lata, vel acceptatio pacificè facta, aut aliud quodcunque ex quo vacatio futura imminet vel ſperatur: facit quæ ſcripſi ſupra in reg. *de infir. reſignant.* num. 389. Igitur præcurrens eo ipſo ſe indignum reddit: atque ita non ſolùm impetratio ſua à Papa vel Legato nulla eſt vitio ſubreptionis, ob tacitum curſum ambitioſè & illicitè anticipatum, ſed etiam hujuſmodi proviſio tam Papæ vel Legati, quàm Ordinarii nulla eſt, cenſura & prohibitione juris communis, qua iſte ambitioſè præcurrens, indignus & inhabilis efficitur: adeo ut nec per Papam quidem in hac impetratione diſpenſari, vel derogari poſſit cenſuræ juris: quia eſſet invitare ad delicta, quod nec Papa facere poteſt, ut dixi in reg. *de publ.* nu. 3. Cum igitur hæc reg. ſit extracta à jure communi, imo etiam à ratione & neceſſitate juris naturalis, ut ſupra eod. nu. 5. recipit extentionem ab eodem jure communi, ut locum habeat in omni modo vel ſpecie vacandi: ut etiam ſent. do. Gomeſ. hîc qu. 3. Et hoc veriſſimum & omnino tenendum & obſervandum puto, ſi non vi præciſa hujus ſolius reg. ſaltem vi juris communis, ut ſupra eod. numero. 4. Concluſio.

66. Nunc lis tantum ſupereſt inter Mævium, & Seium qui vult Mævium excludere. Tum ut proviſus à Papa cui per extravag. *execrabilis.* collatio in hac ſpecie vacationis reſervata eſt, tum quia Papa præveniendo, conferendo Caio, manum appoſuit. Quibus non obſtantibus, dico Mævium, cui ordinarius poſt dictam ſecundam acceptationem Titii, & tempus ad notitiam ſuam ſufficiens, contulit, (etiam poſtquam Papa conferendo Caio manum appoſuit verum jus habere. Non obſtat quòd ex hujuſmodi acceptatione incompatibilis, reſervata erat collatio ſoli Papæ per extravagant. *execrabilis,* quia per ſacra decreta concilii Baſileenſis omnes reſervationes abolitæ ſunt, exceptis duntaxat clauſis in corpore juris. ut etiam dixi ſupra in reg. *de infir. reſignant,* num. 337. Imò nominatim reſervatio ex d. extravagant. *execrabilis.* aboletur, ut in pragmat. titulo *de reſervatio.* Et quamvis in concordatis, reſervationes extravagantium non tollantur nominatim, ſatis eſt tamen quòd ſpecialiter non excipiantur, ut ſic contineantur in decreto abrogativo, quod favorabile eſt, & ſi opus eſſet, interpretatione adjuvandum: cum per illud decretum fiat reditus ad jus commune, ut per gloſ. Joan. Andr. & omnes Canon. in c. *ſtatut. de præb.* in 6. Et ita ſemper obtinuit & practicatum eſt apud nos, etiam poſt concordata: per quæ etiam non abolentur priora decreta conciliatia, niſi quatenus ſpecialiter exprimitur, quamvis quidam inexpertus aliter ſcripſerit.

67. Minus obſtat quòd Papa jam manum appoſuerat, tum quia quòd Canones per manus tradunt & amplificant de appoſitione manus Papæ: per c. *ut noſtrum. de appell.* Felyn. c. *quoniam Abbas.* in fi. *de offic. deleg.* c. *cum veniſſent.* col. 1. *de iudic.* Philip. Dec. ca. *cum acceſſiſſent.* col. 6. *de conſt.* non habet locum in Gallia nec Delphinatu, quia aut illud concernit judicialia, & eſt ſpecies evocationis, ut in d. cap. *ut noſtrum.* quæ apud nos locum non habet, propter decreta Appoſitio manus Papæ, quid?

conciliaria de cauſis, & de appellatio. Aut verò illud concernu beneficialia, & fondatur in expreſſa vel tacita reſervatione, quæ adhuc minùs locum habet apud nos propter decreta *de reſervatio. ſublat.* in pragmat. & Concord. Tum quia etiam in patria (quam Romanenſes vocant) obedientiæ ubi reſervationibus locus eſt: tamen adhuc quando Papa ſimpliciter procedit conferendo, non cenſetur ſibi afficere nec reſervare beneficium: & ſic nihilominus poteſtas redit vel remanet penes Ordinarium: ut tradit Panor. in c. *inter dilectos. de exceſ. Prælator.* Steph. Aufrer. in addit. qu. Tholoſ. 456. Steph. Bertr. conſil. 2. num. 50. col. fi. l. 3. in prioribus per Vincentium impreſſis.

68. Tum inutilis, licet expreſſa, reſervatio, præventio vel oppoſitio manus Papæ non operatur præventionem, nec reſervationem, nec impedit Ordinarium poteſtate ſua: uti latè contendit & probat etiam Ludo. ipſe Rom. alioquin Papis addictiſſimus in con. 335. circa prim. conſ. 380. q. eſt & ante eum Petrus Ancha. conſ. 399 intentio dominæ Conſtantiæ, & noviſſimè Hier. Gratus con. 36. in fi. lib. 2. Plus dico, quòd etiam in terminis reſervationis clauſæ in corpore juris, à dictis decretis exceptæ, ut ſi beneficium morte, ceſſione vel aliâs, vacet in curia. c. 2. *de præb.* in 6. tamen etiam ſi Papa infra menſem contulerit, ſed incapaci, vel alias proviſo, nulla ſit ea manus appoſitio, nullo modo impedit poteſtatem redire ad Ordinarium ſtatim poſt menſem juris. videlicet non à data collationis vel manus appoſitionis, ſed à vacatione computandum: juxta cap. *ſtatutum. de præb.* in 6. ut plenè dixi in annot. ad Philip. Dec. cap. 1. *de confir. utili vel inutili.* quamvis quidam inepti Canon. aliter adulando ſentiant ut ibi dixi.

69. Plus dico, quòd etiam ſi Papa validè contulerit infra menſem, ſed collatarius acceptare noluit, vel morte præventus eſt. juxta ea quæ ſcripſi ſupra regula *de infirmis.* num. 71. non redit poteſtas ad Papam, niſi ſit adhuc infra menſem vacationis, & infra reſiduum dicti menſis tantùm: aliâs redit poteſtas ad Ordinarium, juxta d. c. *ſtatutum.* quod ſecundùm omnea favorabile eſt, & ſi opus ſit ampliandum, quamvis Joan. And. in additione Speculi. *de act. ſeu petit.* ad fin. teneat, Papam habere alium integrum menſem: & malè. imò etiam vacante ſede Papali continuò currit ille menſis, quamvis gl. & Canon. in d. c. *ſtatut.* & in c. *ſi apoſtolica. de præbend.* in 6. contrarium teneant. & malè. Parochiales autem Eccleſiæ ſi cœperint vacare in Curia, ſede vacante, nullo modo vacant, nec vacabunt in Curia, etiam ſecuta electione Papæ, quòd ſi vivente Papa cœperint ibi vacare, ſecuta ejus morte, ceſſione, vel depoſitione infra menſem perpetuò deſinunt vacare in Curia: nec relabuntur in priorem reſervationem, etiam ſecuta electione novi Papæ infra eundem menſem, nec pro reſiduo quidem ejuſdem menſis.

70. Ex his & duabus præcedentibus quæſtionibus habea. ut generaliſſimam, ita ampliſſimam extenſionem ad hanc regulam ut in vim juris communis in omni genere vacationis procedat, uno tantùm ſolo caſu, ſcilicet devolutionis, excepto: quia ut impetretur à Papa jure devoluto, non eſt neceſſe quòd poſt primam devolutionem, lapſum ſit tempus veriſimilis notitiæ, ut ſcilicet is ad quem ſit devolutio ſcire debeat ad ſe devolutum: ſeu ſtatim poſtridiè primi ſemeſtris impetratio facta à Papa vel Legato valida eſt: etiam ſi aliâs non poſſet ſubſiſtere jure præventionis primi ordinarii: puta à præventionibus exempli, ut ſuprà in reg. *de infir. reſignant.* qu. 4. dummodò non ſit limitata ad devolutionem Papæ factam. Sed hæc non eſt propriè exceptio, ſed declaratio: quia loquimur de devolutione ſecundùm formam juris communis & concilii Lateranenſis: de qua in c. *nulla. de conceſ. præbend.* quæ plus viceſies excedit tempus veriſimilis notitiæ, quod ſemper præterit, antequàm viceſima pars devolutionis lapſa ſit.

71. Unde ſi eſſet devolutio ex ſtatuto particulari minoris temporis, quàm ad notitiam Romæ deferendam ſufficiat, puta ſi decanus infra tres vel ſex dies tantùm conferre vel præſentare poteſt: aliâs ſit devolutio ad Capitulum, vel Epiſcopum: tunc enim etiam ex capite hujus devolutionis, non poteſt Papa vel Legatus conferre niſi inter vacationem & datam collationis lapſum ſit tempus hujus reg. Sed nec Epiſcopus ipſe ad quem mero jure facta eſt devolutio, ſi tam longè abſit, ut notitia vacationis ad eum veriſimiliter pervenire non potuerit.

72. Secus ſi potuerit: etiam ſi pendente devolutione nec Epiſcopus nec Papa conferre potuerit: ut quando præſentatio ſpectat ad laicum, quoniam poſtridie quadrimeſtris liberè poteſt tam Papa vel Legatus quam Ordinarius conferre: quia interim plus ſatis temporis lapſum eſt ad veriſimilem notitiam tam vacationis quàm temporis, quo jus patroni laici finitum eſt. Et quantum ad hoc non eſt differentia inter patronum laicum, & Eccleſiaſticum vel Ordinarium: ſed ſemper uniformiter ab omni vera vacatione incipit currere tempus veriſimilis notitiæ, etiam ſi nondum incipiat Eccleſiaſtico currere tempus Lateranenſis concilii quod non incipit niſi à die ſcientiæ ſaltem, juxta clement. unicam. in fin. *de conceſ. præb.* vel impedimenti ceſſantis cap. *nulla. c. quia diverſitatem. de conceſ. præb.* & pariter in laico, ut tetigi in regula 18. *de infirmis reſignant.* num. 59. Tempus ergo veriſimilis notitiæ, quantùm ad principium, ſemper eſt uniforme quantum ad ſui principium, ſcilicet ab ipſa vacatione etiam occulta: modo non fraudulenter occultata, ut ſuprà. Sed non quantum ad finem: quia tardius in uno finiri poteſt quàm in alio, pro locorum & perſonarum diſtantia.

73. Ex prædictis etiam habes novè declaratas regulas. 20. *de impetran. beneſic. vivent.* & hanc regulam. Prior illa limitatur, primò ut procedat dummodò collatarius habuerit collationem ante vacationem vel de facto occupaverit: aliâs ſi nec collationem habuit, nec ſe intruſit, non eſt inhabilis, ut ſupra eod. n. 14. Secundò limitatur ut procedat in ſciente, vel ſupina aut minus juſta ignorantia: Secus ſi conſtet de juſta & probabili cauſa putativæ vacationis: quia tunc licet jus non acquirat, tamen non incidit in damnum & pœnam inhabilitatis. c. 2. *de conſtit.* ut ſupra eod. num. 17. Hæc autem reg. 20. nullam limitationem patitur, ut nuper dixi: ſed ampliatur, quantumvis impetrans vel etiam collator juſtam cauſam ignorantiæ habuerit ulterioris vacationis, & credendi dudum vacaſſe: quia tempus veriſimilis notitiæ nunquam incipit ab opinione quantumvis publica & juſta: ſed tantum à vera vacatione, ut ſupra. Rurſus utramque regulam amplio, primò, etiam in Legato vel ordinario. Amplio ſecundò, etiam in Papa motu proprio conferente: Gomeſ. in dicta regula 20. quæſt. 5. & hîc quæſt. 2. Amplio tertiò, in omni genere vacationis, ut dixi. Amplio quartò, etiam in Cardinalibus. Amplio quintò etiam in commendatis beneficiis. quod eſt indubitatum per ea quæ dixi in regula *de publicandis.* quæſtio 15.

74. Nunc regulam 28. ſingulariter & novè amplio, ut non ſolùm ſemel exigatur veriſimilis notitia à die veræ vacationis, ſed etiam rurſus à die liberæ vacationis. Hic non ſolùm ſuper hoc, ſed ſuper aliis quoque in praxi maximè neceſſariis, nondùmque à quoquam tactis; ubertima diſputationis ſeges oritur, quam partim raptimque perſtrinxi in reg. *de publicand.* quæſt. 10. uſque ad finem quæſt. Ut autem ab imis rerum fundamentis theoriam ſimul & praxim excutiam, & liqueat quot & quantas difficultates ſub brevi compendio ad finem dictæ quæſt. 10. complexus ſim, duas ſubjiciam quotidianas hypotheſes, incipiendo à faciliori.

Quæſtio [...]tava. Hypothe.

75. Octavò quæro, Aldus reſignavit ſimpliciter in manu Epiſcopi Pariſienſis, qui admiſit & contulit Cal. Maii Badio abſenti, fortè in ſcholis Pictavis agenti, cui Cal. Junii notificatum eſt, ſed die decima Junii repudiavit. Interim autem reſignans vigeſima ſecunda Maii deceſſit, die ſequenti vigeſima tertia Maii Epiſcopus, vel ejus vicarius, per obitum contulit Caio, Papa ultima Maii per eundem obitum & quovismodo, confert Druſo, rurſus Epiſcopus die decima quinta Junii de repudiatione Badii certior factus confert Fauſto per dictam reſignationem. Ægidius autem die undecima Junii, ſive per reſignationem, ſive per obitum, aut aliàs impetraverat à Papa: & hi quatuor noviſſimi contendunt. Breviter omiſſa diſputatione per puncta reſolutionis deciſive tantùm procedam. Dico ergo quòd Caius licet prior tempore, nullum jus habet: quia tantum proviſus eſt per obitum Aldi, per cujus obitum nullo modo vacabat, etiam ſi tempore reſignationis infirmus erat, & ex eadem deceſſerit, quia ſupervixit 20. dies, etiamſi in poſſeſſione, & communi reputatione titularii deceſſerit, quia infra menſem deceſſit. Et ſic nullo caſu per obitum vacare potuit. Druſus autem nullum jus habet, nec ex capite obitus per prædicta, nec ex capite reſignationis, quia collatio facta Badio adhuc pendebat. Et ſic, licet adhuc mero jure vacaret per reſignationem, tamen non liberè vacabat, ita quòd interim donec vel morte vel repudiatione Badii, vel lapſu termini ei præfixi collatio eidem facta reſoluta eſſet, nec Epiſcopus, nec quicunque alius providere poterat. cap. *ſi tibi abſenti. de præbend.* in 6. nec Papa quidem ut novè dixi in reg. *de infir.* numero 72. numero 82.

76. Quid de Ægidio? videtur habere verum jus, utpote prior in data poſt liberam vacationem, quæ pridie per repudiationem Badii contigerat. Si enim per tacitam repudiationem lapſu termini præfixi contingentem, libera fit, & manet vacatio, liberaque redit conferendi poteſtas, ut in d. cap. *ſi tibi abſenti.* Igitur & per expreſſam repudiationem vel mortem primi collatarii. Quemadmodum igitur ex tunc Ordinarius liberè conferre poterat, ut inquit tex. in d. cap. *ſi tibi abſenti.* Ibi poterit eo lapſo liberè beneficium conferre, igitur æquè liberè Papa, utpote cum eo concurrens conferre potuit. Porro ridiculum videtur timere, non eſſe lapſum tempus veriſimilis notitiæ à data repudiationis Badii, quia per repudiationem Badii nihil vacavit, nec eſt inducta ulla nova vacatio, ſed beneficium remanſit vacans antiqua vacatione ubi & quomodo priùs vacat: Ita quòd ſive Badius eſſet in curia Papæ tempore repudiationis, vel lapſi termini ſibi præfixi, vel ibi mortuus ſit ante lapſum termini, vel expreſſam repudiationem, nihil ad rem: ſed ſemper remanet beneficium vacans in partibus priori ſua vacatione. Tempus autem veriſimilis notitiæ ſemper incipit à vera vacatione etiam occulta, & ex tunc continuò currit, ut ſupra eod. nu. 18. Sed tempore impetrationis Ægidii lapſi erant plus quàm 40. dies à vera vacatione ſimplicis & abſolutæ reſignationis, & 20. dies ab obitu reſignantis: ita quòd etiam plus quàm notoria erat vacatio, & tempus veriſimilis notitiæ plus triplo vel quadruplo lapſum, non ſolùm à veritate, ſed etiam à notorietate vacationis, unde nulla etiam ambitio, nulla præoccupatio beneficii viventis vel non vacantis imputari poteſt Ægidio.

77. Sed his non obſtantibus, dico Fauſtum, ultimum in data proviſum ab Ordinario, verum obtinere titulum. Quanquam enim ſit ultimus in data, tamen eſt prior poſt veriſimilem & poſſibilem ſui collatoris de libera vacatione notitiam. Facilè enim à Pictavis æſtivo tempore, Pariſios accedi poteſt in quinque diebus, cùm anno 1519. more Gallico computando, jam alta die Pariſios egreſſus, die quinta in Pictavenſem urbem (ſtudiis ardens) pervenerim, initio Februarii, aquis etiam reſtagnantibus, & viarum partem occupantibus. Quòd autem Ægidio veriſimilis obſiter notitia; probo, quia beneficium erat validè & canonicè collatum Badio, & licet nondum eſſet acquiſitum Badio, ut ſuum eſſe beneficium dicere poſſet: tamen interim ſubſiſtebat collatio, ita quod alii per quemcunque conferri non poterat idque non propter aliquam reſervationem vel ſuſpenſionem, ſed propter collationem factam, & jus, ſaltem ad rem, quæſitum Badio, & pendens. Si igitur nullus interim, nec Papa quidem conferre poteſt: igitur nullus impetrare, nec currere ad impetrandum. Tum ſatis eſſe videtur beneficium ejus viventis qui habet jus ad rem, ſaltem quantùm ad hoc, ut eo jure durante non poſſit alius curſum ad impetrandum ſine vitio arripere. Et ſic ejuſmodi vitium non debet præproperè currenti lucrum afferre. Itaque dico primò quòd impetratio Ægidii ſubreptitia eſt, ex eo quòd tacuit ſe curſum arripuiſſe vel feſtinaſſe antequam libera eſſet vacatio, & pendente adhuc collatione facta alii jus ad rem habenti. Non enim hoc expreſſo tam facile obtinere debuiſſet: quod ſufficit ad ſubreptionem c. *poſtul.* ad fin. *de reſcript.* & tetigi ſupra eod. num. 65.

78. Secundò dico etiam citra ſubreptionem, putà ſi eſſet facta motu proprio à Papa, vel ab Ordinario eadem undecima, vel etiam decima tertia Junii, quod adhuc non valeret propter impoſſibilem & diſveriſimilem notitiam. Epiſcopus enim collatione facta ſcivit & ſit poteſtatem providendi ſibi ablatam d. c. *ſi tibi abſenti.* Quamvis autem die decima Junii, poteſtas mero quidem jure redierit: tamen Epiſcopus non ſolùm ignorat, ſed etiam neceſſario ignorat poteſtatem rediiſſe. Et ſic non magis ea uti poteſt, quàm dum in remotis verè vacat, vereque habet poteſtatem conferendi: ſed eam non ſolùm ignorat, ſed neceſſariò ignorat. Et ſic non ſolùm ratio naturalis, ſed etiam conſcientia juris ſeu poteſtatis deficientis ipſi repugnat. Impetranti quoque & præcurrenti vitium ambitionis & cenſura juris repugnat. In impetratione autem à Papa, præter eam rationem etiam ſubreptio concurrit. Idem ergo ſi impetraſſet à Papa die duodecima, vel etiam decima quarta Junii, quia licet hoc caſo tempus veriſimilis notitiæ non ſit incipiendum ab urbe Pariſ. ſed Pictavienſi, tamen etiam tempore æſtivo non minus quàm ſex dies, etiam per celerrimos curſores ab urbe Pictavienſi Romam uſque requiruntur. Quòd ſi Ægidius impetraſſet à Papa die decimaquinta Junii (ceſſantibus tamen parvis datis, & prioribus ex eadem cauſa impetrationibus, quæ ſequentes inficerent, ut dixi in reg.) tunc propter concurſum recurreretur ad cap. *ſi à ſede, de præb.* in 6. Cæterum in dubio favorabilior erit & potior collatio Ordinarii, propter ambitionem & odium præventionum.

79. Habes ergo quòd veriſimilis notitia requiritur à tempore liberæ vacationis effectæ, ut etiam dixi ſupra in reg. *de infir. reſignant.* nu. 392. quod eſt verum, quando tempus illud eſt incertum, ſive impedimentum concernat ipſam vacationem, ut in præcedenti & ſequenti hypotheſi, ſive impedimentum non concernat ipſam vacationem, ita quòd beneficium omnino vacet, & ſit conferribile: ſed concernat collationem, ſive jus conferendi, ut jus patronatus laicum. Si enim infra quadrimeſtre contingat patronum laicum (vel etiam Eccleſiaſticum, ſed ratione caſtri vel domanii temporalis, ut dixi ſupra in reg. *de infir. reſignant.* nu. 45.) ſuſpendi vel privari jure præſentandi, & ſic collatio ex tunc incipiat eſſe libera: tamen quia eventus ille non erat certus, nec certò prævideri poterat, ſi Papa vel Legatus (aliud enim de Ordinario, ut mox dicam infra tempus antiquum præſentandi, vel reſiduum illius temporis providere velit, neceſſe eſt lapſum eſſe tempus veriſimilis notitiæ liberæ collationis, inter tempus quo liberum factum eſt jus conferendi, & collationem. Secus quando tempus

Quãdo præcedit tempus certum, ceſſat reg. *de veriſimili notitia.*

certum eſt, ita quod prævideri poteſt, ut quando confertur poſt tempus devolutionis: quia poteſt prima die devolutionis completæ, jure devoluto conferri: quoniam interim prævidebatur, ut dixi ſupra eod. n. 72.

80. Idem ſi vacatio non erat libera, ut in d. cap. *ſi tibi abſenti.* ſed terminus, putà quindecim vel viginti dierum præfixus & notificatus erat collatario ad acceptandum, quia illo lapſo ſtatim alio non expectato, poteſt Ordinarius conferre, & ſimiliter Papa, ut cum eo concurrens: ſicut poſt devolutionem vel tempus præſentandi, Sed ſi collatarius iſte infra tempus ſibi ad acceptandum præfixum moreretur, aut uxorem duceret in remotis vel clam, vel incapax fieret vel renuntiaret, non valeret collatio Papæ vel Legati, ante lapſum illum terminum facta, niſi inter mortem vel renuntiationem & novam collationem lapſum eſſet tempus veriſimilis notitiæ.

81. Sed bene valeret collatio Ordinarii vel ſui vicarij tam in hoc quàm in priori exemplo ſupra eod. n. 79. ratio differentiæ prioris exempli eſt, quia reſpectu Ordinarii collatio mero jure libera eſt, non obſtante patronatu laico. Quia jus illud eſt tantùm quædam ſervitus, quæ non impedit ipſo jure poteſtatem Ordinarii: ſed tantum ope exceptionis, vel potius in eventum conditionis, quo patronus velit uti, & de facto legitimè utatur jure ſuo infra tempus ſibi præfixum, & interim præventio Ordinarii, præventio non eſt, ſed naturalis proviſio, quæ proinde nulli ſubjacet obreptionis vitio. cle. 2. *de offic. Ordin.* ut latè dixi ſupra in reg. *de infir. reſign.* num. 51. cum ſeq. num. 175. cum ſeq. ſecus in Papa qui nullam habet poteſtatem præveniendi patronum laicum, & funditus nulla eſt & abuſiva, aut ſaltem ſubreptitia talis præventio Papæ, & ſic nunquam poteſt convaleſcere. dixi in d. reg. *de infir.* num 48 num. 68. num. 72. ſed reſpectu patroni Eccleſiaſtici libera quidem Ordinarii collatio, quantumvis naturalis tamen interea reſolubilis eſt, præventio verò Papæ per abuſum hactenus à paucis ſæculis receptum ſtatim incommutabiliter valet: ratio verò differentiæ ultimi exempli eſt, quia etiam ante mortem naturalem vel civilem collatarii qui non acceptavit, beneficium vacat priori & veteri vacatione, quamvis interim alii conferre non poſſit quandiu pendet collatio facta, ſive ignoranti capaci tamen, ſive ſcienti, qui nondum acceptavit tex. in c. *ſi tibi abſenti. de præb.* in 6. non enim vis eſt in abſentia, quæ in d. cap. contingentiam facti tantùm notat, ſed vis eſt in non acceptatione, & collatione interim pendente, & nondum titulum nec jus in re imprimente.

82. Statim igitur ut pendere deſiit per reſolutionem dictæ collationis morte naturali vel civili (quantum ad hoc) collatarii, remanet vacatio vetus libera reſpectu ipſius Ordinarij qui favorabilis eſt, nec indiget nova aliqua notitia, ſufficit enim ſibi notitiam veteris vacationis & impedimentum illud verè ſublatum eſſe, ſive ſublatum eſſe ſciat, ſive non: ſecus in Papa vel Legato, quorum præventiones contra ſacros antiquos canones uſurpatæ ſunt, ſic non extendendæ, ſed potius reſtringendæ, ut inquit tex. in cap. *quamvis. de præb.* in 6. A tempore ergo ſublati dicti impedimenti requiritur nova veriſimilis notitia reſpectu Papæ vel Legati: idem reſpectu cujuſlibet authoritate papiſtica ſpeciali vel generali conferenti, hæ enim extraordinariæ collationes non minus cuivis ſubreptioni & nullitati ſubſunt quàm præventiones Paparum vel Legatorum, ut expreſſim tenent Joan. Andr. & Archid. in cap. *is cui. de præbend.* in 6. & benè; quamvis Dom. de ſancto Geminia. & Philipp. Franc. ibi dubitent. prout recentiores Canoniſtæ ſenſim magis cœperunt à ſacris canonibus & veteri diſciplina Eccleſiaſtica, potentiam ſui Papæ augendo, jura verò & libertates ordinariorum diminuendo degenerare, ut nimis omnibus notum eſt. Confirmo, quia hæc regula *de veriſimili notitia.* non loquitur de ordinario, nec in eo locum habet ſua vi, ſed in vim juris communis, ſeu prout de jure communi, ut dixi ſupra eo. n. 4. Atqui jus commune nullo modo hoc caſu obeſt Ordinario, nec eum impedit ſublato dicto impedimento. ca. *non præſtat. de regul. iur.* in 6. & ſic multo minus Ordinarium hoc caſu impedit hæc regula, quamvis impediat Papam vel Legatum uſque poſt tempus veriſimilis notitiæ hujus liberæ vacationis. Et hæc nota ut non minus utilis quàm nova: nec alibi reperies.

83. Nonò quæro. Antonius reſignavit in favorem nepotis, & ſic in manus Papæ Cal. Maii, & collatum Quæſt nona. 11. Hypotheſis.
abſenti & ignoranti: Antonius autem Cal. Julij. deceſſit in poſſeſſione. Nepos autem Cal. Auguſti quod in ſui favorem geſtum erat, repudiavit. Interim autem Epiſcopus die ſecunda Julii contulit per obitum Antonii Baldo, Cynus octava Julii impetrat à Papa per obitum & quoviſmodo. Epiſcopus autem die ſecunda Auguſti rurſus per obitum Antonii contulit Dyno. Vicarius ejuſdem Epiſcopi die 5. Auguſti confert Ennio per repudiationem nepotis: Franciſcus autem die 8. Auguſti, ſive per reſignationem, ſive per obitum Antonii, vel aliàs, impetrat à Papa. Et ſic quinque contendunt, videlicet primus, tertius, quartus, per Ordinarium; Secundus & quintus per Papam proviſi. Hæc quæ longè difficilior eſt priore, quam in præludium hujus poſui, & in qua una tantùm difficultas verſatur, videlicet an veriſimilis notitia rurſus exigatur à tempore liberæ vacationis. hîc autem præter illam, altera verſatur, videlicet an repudiatio trahatur retrò, ut fiat locus vacationi per obitum, & tertia an cap. *ſtatut. de præb.* in. 6. locum habeat, etiam ſi Papa validè contulit, ſed poſtea collatio reſolvitur, & quarta an ipſa reſignatio in favorem, recuſante reſignatario reſolvatur penitus, an vero ut ſimplex remaneat. Et hæc ordine intellectus, prior, & omnino cæteris prior eſt.

Accipe ſubjectam figuram, ut hoc multiceps & implicitum thema oculis expoſitum habeas.

1 *Maij, reſignatur in favorem nepotis ignorantis, cui Papa confert.*
1 *Iulii, moritur reſignans in poſſeſſione.*
2 *Iulii, Epiſcopus confert per obitum Baldo.*
8 *Iulii, Cynus impetrat à Papa per obitum, & quoviſmodo.*
1 *Auguſti, nepos repudiat.*
2 *Auguſti, Epiſcopus confert Dyno per obitum.*
5 *Auguſti, vicarius Epiſcopi confert Ennio per repudiationem nepotis.*
8 *Auguſti, Franciſcus ſive per reſignationem, ſive per obitum reſignantis, vel aliàs ex quavis perſona impetrat à Papa.*

84. Nunc totius concertationis fundamentis ſeu baſibus retectis, brevior & facilior erit jurium ſingulorum impetrantium diſcuſſio. Quantum ad jus primi, videlicet Baldi, videtur potius, quia prior in data & per verum modum vacandi. Cum enim Ant. non reſignaverit purè, ſed conditionaliter, videlicet duntaxat in favorem nepotis, qui recuſavit, conditio defecit. Et ſic nec reſignaſſe cenſetur, & conſequenter per obitum vacavit ut diximus in reg. *de publicandis.* q. 10. nu. 190. Neceſſe eſt enim quòd vacaverit per reſignationem, vel obitum, ſed non per reſignationem conditionalem, cùm conditio defecerit: Ergo per obitum. Non obſtat quod tempore collationis Baldi nondum defecerat conditio, quia nepos nondum renuntiaverat: & ſic collatio ei facta, & conſequenter reſignatio ſubſiſtebat, ſaltem pendebat. c. *ſi tibi abſenti. de præb.* in 6. ita quòd interim nulli alii, nec per Epiſcopum, nec per quemvis alium conferri poterat, ut inquit tex. in d. c. *ſi tibi abſenti.* quia reſpondetur quòd tantùm abeſt, ut hæc objectio quantumvis urgere videatur,

videatur, officiat Baldo, ut etiam jus illius fulciat, & aliorum evertat.

85. Patet quia defectus dictæ conditionis trahitur retrò quoad eum ad ea quæ ſunt juris communis, & favorabilia, non autem quantùm ad ea quæ ſunt gratiæ, ſtricta & odioſa: ut notant Alexan. Areti. & omnes in *l. Gallus. §. & quid ſi tantum. de lib. & poſth.* ubi tenent
Reſtitutio per viam gratiæ non ad præterita. quòd reſtitutio per viam gratiæ, non trahitur ad fructus præteritos, ut in auth. *idem eſt. C. de hæreti.* ſed bene reſtitutio per viam juſtitiæ: ut etiam concludit Alciatus in c. 2. in fin. *de præſcriptio.* & latius ante eum Fortunius Gartias. l. *Gallus. §. & quid ſi tantùm.* numero 236. *de lib. & poſthu.* dixi in annota. ad Alexand. conſil. 102. nu. 10. lib. 2. & ad Philip. Dec. c. ult. nu. 8. *de conſtitut.* & ad conſ. 525. nu. 7. Tum ſpecialia non debent multiplicari, ſed reſtringi. *l. 1. C. de dotis promiſſio.* Collatio autem Baldi via ordinaria & jure communi fulcitur, & favorabilis eſt. c. 1. *de reſc.* in 6. nec obreptioni vel ſubreptioni ſubeſt. cle. 2. *de offic. ordina.* Contrà collatio Cyni, ut gratia Papalis, ambitioſa eſt, odioſa, & reſtringenda. c. *quamvis. de prabend.* in 6. & per minimam obreptionem vel ſubreptionem penitus & perpetuò corruit. c. *poſtulaſti.* ad finem. *de reſcript. c. non poteſt. de præb.* in 6. & ſic duplici morbo laborat. Primò indiſpoſitione materiæ ſubjectæ ſeu beneficii impetrati tempore impetrationis. Secundò, vitio ſubreptionis: quia ſi Cynus expreſſiſſet collationem nepoti factam adhuc pendentem, Papa nullo modo vel non tam facilè conceſſiſſet.

86. Obreptio autem funditus ab initio gratiam ita annullat, ut nunquam poſteà convaleſcere poſſit. Collatio verò Ordinarii facta Baldo laborat ſimplici indiſpoſitione materiæ ſubjectæ, non autem ulla ſubreptione: & ſic convaleſcere poteſt, ſublata indiſpoſitione materiæ. Et ſatis eſt ad validitatem collationis ordinariæ, quod tempore collationis vacabat (licet non liberè) ut poſtea convaleſcat impedimento ceſſante quamvis collatio Papæ vel Legati propter ſubreptionem nunquam convaleſcat, ut in ſimili de beneficio tempore collationis non libero, ſed juri patronatus, etiam laici, ſervienti, dictum eſt in reg. *de infirm. num.* 69. Sed hic tempore collationis Ordinarii, beneficium vacabat non obſtante collatione nepoti facta: quæ non replebat beneficium, ſed pendebat. non enim deſinebat vacare, nec repletum erat donec nepos acceptaret. d. c. *ſi tibi abſenti.* Cum ergo vacaret (licet non liberè) collatio ordinaria non impeditur convaleſcere impedimento ceſſante, & præſertim quando ſublatio impedimenti trahitur retrò, ut in defectu conditionis ſuſpenſivæ ab initio inexiſtentis.

87. Quamvis enim exiſtentia conditionis non ſemper trahatur retrò: tamen ejus defectus ſemper trahitur retrò, ſaltem quoad diſpoſitionem materiæ: quia conditio pendens nihil dum impreſſit in materia. Dum autem deficit, minùs imprimit, & ſic eam retrò liberam relinquit. Quòd ſi quis urgeat verba negativa tex. d. cap. *ſi tibi. ibi. nequibit*, in promptu ſolutio eſt, quòd loquitur quando Ordinarius variare vellet, ut quia jam ipſemet reſignationem admiſit, & ſemel uni contulit. deinde ex eadem reſignationis ejuſdem numero reſignantis cauſa qua contulit, vellet iterum alii conferre, nulla nova cauſa ſuperventa: quòd meritò in d. c. reprobatur. ſed hîc Epiſcopus nihil dum fecerat, ſed primus ejus actus eſt collatio facta Baldo, & inſuper nova cauſa vacationis ſupervenerat, videlicet mors Antonii pacifici poſſeſſoris, ex qua nova cauſa ſuperveniente, non eſt quod imputetur Epiſcopo, qui contulit ex ſupervento putativo modo vacandi, & juſto errore, utpote per obitum ejus qui verus titularius fuerat, & adhuc putabatur, & in pacifica poſſeſſione & tali reputatione deceſſit. Ex his diſcuſſum manet & evacuatum jus Cyni, quod non poteſt ſubſiſtere: quia non reperit locum vacuum, ſed præoccupatum à Baldo. Quod ſi collatio Baldi non ſubſiſteret, adhuc minus ſubſiſtere poſſet collatio Cyni.

88. Diſcutiamus ergo jus Cyni: Videtur enim potior tanquam prior in data poſt vacationem liberam effectam per defectum conditionis dictæ reſignationis per repudiationem nepotis. Adhuſque enim vel beneficium non vacabat: vel, ſi vacabat, non vacabat liberè. Quandiu autem non vacat, vel non liberè vacat: non eſt locus collationi, etiam ordinariæ: ut hæc omnia probat text. rotundus in d. c. *ſi tibi.* Non obſtat quod pendentia illius conditionis reſpicit indiſpoſitionem materiæ, ſeu beneficii vacantis: & ſic quòd non impedit collationem ordinariam medio tempore factam convaleſcere, ceſſante impedimento: quia illud verum eſt quando illud impedimentum vel indiſpoſitio concerneret ſervitutem beneficii vel ipſius collationis tantùm, non autem vacationem ipſam, quæ eſt neceſſarium & præambulum fundamentum omnis collationis. Et ita procedunt nuper allegata pro Baldo, ut diximus in locis in eam rem allegatis: ubi licet beneficium vacans & jus conferendi ſerviret ſervituti juris patronatus, tamen vacatio ipſa non ſerviebat, nec impedita erat, ſed beneficium omnino purè, merè, & abſolutè vacabat. Secus ſi etiam ipſa vacatio quæ eſt principium & primum fundamentum omnis diſpoſitionis ſeu proviſionis beneficii, ſit impedita, vel pendeat, vel non ſit libera: quia tunc quamdiu pendet, vel libera non eſt: nondum aperta, ſed clauſa eſt janua ad omnem diſpoſitionem beneficii. ex quacunque cauſa: ut probat text. in d. c. *ſi tibi abſenti.* ibi *ordinare nequibit*, ubi non diſtinguit, ſed abſolutè loquitur.

89. Non obſtat de nova cauſa ſuperveniente: quia pendente impedimento vel ſuſpenſione prioris, ſecunda interim ſimpliciter ſuperveniens (id eſt ſine virtute reſolutiva prioris) eodem impedimento eadémque ſuſpenſione neceſſariò afficitur. Sequitur enim neceſſariò: ſequens vacatio non abolet priorem pendentem, ergo ſequens quoque pendet, nec magis libera eſt. Igitur ſicut interim non poteſt conferri beneficium ex prima vacatione pendente & non libera: igitur nec ex ſecunda æquè pendente & non libera. Secus ſi ſecunda vacatio eſſet comitata virtute reſolutiva prioris, ita quòd ſecunda remaneret & ſola & pura, ut in vim reg. *de infirmis.* ſi reſignans infirmus erat, & de eadem infirmitate infra viginti dies deceſſiſſet: vel in vim reg. *de publicandis.* ſi citra publicationem in poſſeſſione poſt ſex menſes deceſſiſſet. Cum ergo in hac hypotheſi mors reſignantis ſuperveniat ſimpliciter, ſine concomitantia dictarum regularum, vel alterius virtutis reſolutoriæ: non tollit pendentiam prioris vacationis, ſed eidem ſuſpenſioni & incerto futuro eventui ſubjicitur.

90. Et ſic evacuantur & funditus abolentur collationes Baldi & Cyni interim factæ, tanquam de beneficio non vacanti: aut ſaltem non liberè vacanti: & conſequenter locus aperitur Dyno, qui poſtridiè vacationis liberæ, proviſus eſt ab Ordinario habente jam liberas manus, & de beneficio jam liberè vacanti. Et ſic videtur indubitatum jus Dyni, cùm ſit prior in data & capax. In contrarium arguitur: quia ut dictum eſt ſupra eo. qu. 6. in fi. numero 74. veriſimilis notitia requiritur, etiam de novo, à tempore liberæ vacationis: ſed hîc deficit, cum Epiſcopus contulit poſtridie repudiationis factæ per abſentem. Sed iſtud objectum quòd non prodeſſet Franciſco, ut poſteriori, ſed Ennio, dependet à circunſtantiis facti, videlicet ſi nepos tempore repudiationis tam longè diſtabat, ut tempore collationis Epiſcopus non potuiſſet veriſimiliter habere notitiam. Unde ſi potuiſſet, ceſſat objectio, & videtur Ennius, ut poſterior in data excludi, nec ſupereſſe diſputationem, niſi inter Dynum & Franciſcum.

91. Videtur autem Franciſcus potior: quia reſignatio facta eſt in curia, & ſic vacavit: & conſequenter non ad Ordinarium, ſed ad ſolum Papam ſpectabat proviſio. Nec obſtat quòd tempore collationis à Papa factæ Franciſco, jam tres menſes, & ultra, lapſi erant à reſignatione Romæ admiſſa: & ſic quod jam ante bimeſtre poteſtas liberè conferendi ad Ordinarium redierat: liberè inquam, quod attinet ad reſervationem vacantium in curia capit. *ſtatutum. de præbend.* in 6. quia cum collatione facta nepoti, nemo conferre poſſet, non potuit interim currere menſis: & ſic à repudiatione nepotis, Papa integrum menſem habet ut in fortioribus terminis, videlicet etiam poſtquàm menſis currere cœperat, decidit Joa. Andr. in additione Speculi. ti. *de actio. ſeu petitione.* ad fin. & ſic collatio Franciſci eſt infra menſem, imò infrà diem octavum reſervationis vacantium in Curia. Verùm, ut dixi ſupra eod. num. 49. hoc fundamentum falſum eſt; quia reſervatio vacantium in Curia, limitata eſt ad menſem continuum à die ipſius vacationis computandum d. c. *ſtatutum.* quæ limitatio favorabilis eſt, & ſic indiſtinctè procedit. Jus ergo Franciſci, tanquam per Dynum vel Ennium præventi, deploratum eſt: & pariter jus Baldi & Cyni, tanquam tempore vacationis liberæ nulliter proviſorum.

92. Rurſus diſputationem revolvo, & argumentor pro Baldo, quia ſi Dynus cæteris præſtet, ut ſuprà num. 50. hoc eſt Epiſcopus habuit liberam poteſtatem conferendi Dyno vel cuivis, neceſſe eſt jus Baldi cui Epiſcopus ex eadem cauſa & vacatione prius contulit, potius eſſe duplici ratione: Prima quia non licet Epiſcopo ex eadem cauſa & vacatione variare: ſed hoc prohibitum eſt eccleſiaſticis perſonis. c. *inſtitutionis.* 25. *quæſt.* 2. clem. *cum illuſio.* in prin. *de renuncia.* c. *decet conceſſum.* c. *quod ſemel placuit.* c. *mutare conſilium. de reg. iur.* in 6. Sed hic non poteſt eſſe niſi una vacatio & non plures, imò ambæ collationes Epiſcopi ſunt factæ ex eadem cauſa obitus ejuſdem, videlicet Antonii. Ergo neceſſe eſt priorem collatarium, nempe Baldum, potiorem eſſe: alioquin Epiſcopus non ſemel, ſed ter variaret, quia factum vicarii ſui qui tertio contulit, eſt factum Epiſcopi. c. *qui per alium. de reg. iur.* in 6. Collatio enim vicarii facta per repudiationem refertur ad obitum; quia repudiatio nepotis non eſt aliud quàm remotio obſtaculi.

93. Secunda ratio quia Epiſcopus qui ſemel contulit Baldu obligatus fuit ei de evictione, ſive ad curandum quod collatio ſua teneret, vel ad providendum ei de alio beneficio c. *inter cætera. extra. de præbend.* Aut ergo Epiſcopus habebat poteſtatem tempore quo contulit Baldo, & ſtatim valuit. Aut poſtea poteſtas libera idem beneficium ex eadem cauſa & vacatione conferendi pertinere cœpit Epiſcopo, & tunc ſtatim antequam conferret Cyno, confirmata eſt collatio facta Baldo, cui Epiſcopus de evictione tenebatur, & quia ſibi ex eadem cauſa variare non licebat, & quia Baldus prior cauſam habebat, jus ſuperveniens authori ſuo, ſibi ſtatim profuit & collationem confirmavit. *l. cum vir. de uſucapio.* quod ſi tempore collationis factæ Dyno nondum libera poteſtas competebat Epiſcopo propter defectum veriſimilis notitiæ, renuntiationis nepotis, ſi tunc nepos in remotis agebat, ſaltem tempore collationis poſtea per vicarium Epiſcopi factæ Ennio ſatis erat temporis ad illam veriſimilem notitiam, & ſic ſtätím vel eodem momento quo collatio fieri potuit Ennio confirmata fuit collatio priori loco facta Baldo.

94. Verum hæc minime obſtant Dyno, quia ad primum reſpondeo id quod de variatione dicitur verum eſſe quando prior actus valuit, aliàs non præſtat impedimentum quod de jure non ſortitur effectum c. *non præſtat. de reg. iur.* in 6. Sed hîc ab initio non valuit collatio facta Baldo per c. *ſi tibi. de preben.* in 6. & ſic non habet locum regula, *qui prior eſt tempore de reg. iur.* in 6. ſed regula quod vitioſum initio poſtea non *convaleſcit.* Præterea etiam ſi non ſupervenit nova vacatio, tamen ſupervenit libera vacatio & poteſtas conferendi, quæ priùs non competebat: & ſic Epiſcopus non dicitur variare, ſed jure ſuo uti cùm nova cauſa ſupervenit. Ad ſecundum duplex eſt ſolutio, prima quòd d. c. *inter cætera.* loquitur quando Epiſcopus ſcienter & ignoranti contulit præbendam quam non potuit, ſed hic Epiſcopus ignorabat, & ſic obligatus non fuit. Secunda ſolutio quia dictum. c. *inter cætera.* de facto non ſervatur & cum multis etiam antiquioribus veteris diſciplinæ exolevit: & notum eſt quòd hodie collatores non intendunt ſe obligare, niſi in quantum tunc eorum actus valet, & de jure ſubſiſtit. Cum ergo ab inito nullum jus quæſitum fuerit Baldo, reliquit locum liberum & vacuum aliis.

95. Rurſus ergo revolvitur diſputatio inter Dynum & Ennium ſolos: & adhuc etiam data utriuſque capacitate videtur Dynus potior ob prioritatem datæ. Contrà quòd repellendus, duplici ratione: prima quia niſi nepos tempore renuntiationis fuerit præſens, vel in loco remoto, deficit Dynum tempus veriſimilis notitiæ quia rurſus requiritur à die liberæ vacationis, ut ſuprà n. 72. Secunda quia Dynus non eſt proviſus niſi ex capite obitus, & ſic habet collationem limitatam, ut in dubio limitata eſt ad modum vacationis expreſſum, nec extenditur ad alium tex. in c. *ſuſceptum.* & ibi omnes canoniſtæ *de reſcript.* in 6. Egid. Bellamer. deciſio. 735. Andreas Iſer. *ſi de feudo defuncti conten. ſit inter domi. & agnat.* §. *in moribus. in uſib. feudo.* Maximè cum beneficium non eſſet debitum Dyno: contrà Ennius die 5. à dicta repudiatione proviſus eſt poſt tempus veriſimilis notitiæ à dicta repudiatione & ſuperventa libera conferendi poteſtate. Tum ſua collatio non eſt limitata, quippe quæ modum omnem vacandi, ſive per reſignationem, ſive per obitum includit, ſive per ſuperventam poteſtatem liberè conferendi. Nec obſtat quòd videtur limitata ex cauſa dictæ reſignationis: quæ tamen non eſt facta nec admiſſa in favorem Ennii, ſed reſoluta: imò quòd videtur facta per erroneum modum vacandi.

96. Quia ſimpliciter proviſus eſt Ennius per repudiationem nepotis: quia non eſt modus inducendæ vacationis, ſed relinquendi beneficium in priori ſtatu. Reſpondetur enim quòd hæc expreſſio & qualitas collationis, non facit limitationem ad caſum reſignationis, nec ad repudiationem nepotis, cum enim hæc repudiatio non ſit genus vacandi, ſed remotio obſtaculi, non poteſt cenſeri expreſſa ad limitandum ſeu reſtringendum ad aliquid genus vacandi, ſed ad reſignandum, ceſſare obſtaculum, & collationem eſſe liberam ex quocunque genere vacandi ſpectante ad poteſtatem conferentis: qui etiam in dubio non eſt credendus ſe reſtrinxiſſe, & elegiſſe viam ineptam & impugnativam ſuæ collationis. *l.* 3. *de min. teſta.* imò ea cauſa in collatione Ennii expreſſa, ſui natura implicat omnem caſum conferendi reſultantem ex repudiatione expreſſa, videlicet ſive per reſignationem Antonii, ſive per ejus obitum, ſive per ſupervenientiam libera collationis, per dictam repudiationem.

Repudiatio non eſt genus vacandi.

97. Cæterum Ennius non impertinenter cauſatur, quòd licet per repudiationem nepotis evanuerit collatio nepoti facta, non tamen reſignatio, ſed remanſit ſimplex, ex quo Papa ſemel conditioni paruit conferendo nepoti, quicquid poſtea contigerit, & maximè cum reſignans non conqueratur nec poſſit conqueri, & ſic quòd remanſit vacans per reſignationem in Curia admiſſam, & in partibus poſt menſem ab admiſſione, collatio verò Ennii non eſt limitata ad obitum, ſed omnem modum comprehendit, ut dictum eſt. Et ſic excludit Dynum jam ſatis *mp*

τοὺς ὑποτάκτους, veniendo πρὸς τὴν καταστροφὴν, dico non eſſe inter iſtos duos laborandum *de veriſimili notitia* utpote proviſos ab Ordinario, in quo non habet hoc caſu locum hæc regula, quamvis locum haberet reſpectu proviſorum à Papa vel Legato, ut nuper & novè docui ad finem quæſtionis præcedentis numero 59.

98. Totius ergo multiplicis hujus quæſt. deciſio ad unicum hoc punctum relabitur, an per repudiationem nepotis, defecta conditione reſignationis, reſolvatur ipſa reſignatio in totum: ita ut non remaneat niſi vacatio per obitum: An verò ſolum reſolvatur collatio nepoti facta, reſignatio verò remaneat, ſimplex, tanquam conditione favoris ſemel impleta & purificata. Ad hunc nodum, in quem recidit tota Epitaſis hujus diſputationis, reſolvendum, inſpicienda eſt origo progreſſus & ἀκμὴ hujuſmodi reſignationum in privatarum perſonarum favorem.

Ortus & progreſſus reſignationum in favorem.

99. Primum enim ut ſimoniacum & exectandum καπηλικῶν prorſus damnatæ & reprobatæ fuerunt, ut ſatis dictum eſt in regula *de infirmis*. nu. 79. Deinde ut antiquus ille vigor Eccleſiaſticæ diſciplinæ ſenſim refrixit, cœptum eſt in gratiam tacitè admitti, non expreſſo, sed diſſimulato favore, quando videlicet curæ & ſollicitudini conſulendi Eccleſiis, ſucceſſit indulgentia conſulendi perſonis. Poſteà cœpit addi expreſſa ſupplicatio pro certa perſona, purè tamen & ſimpliciter priùs reſignando, totúmque reſiduum in mera voluntate & arbitrio ſuperioris relinquendo. Et ſic fiebant mandata ad reſignandum purè & ſimpliciter, & ſupplicando conferri tali non adjecta clauſula *non alias*, nec alia reſtrictione.

Primus gradus.

Secundus gradus.

Tertius gradus.

100. Dehinc & tertiò poſt reſignationem purè admiſſam & ſupplicationem, cœpit addi clauſula *& non alias*, quæ tamen nullam conditionem, nullam neceſſitatem imponebat ſuperiori: ſed ſoli procuratori hanc formam ut facta & ſimpliciter abſolutéque admiſſa reſignatione, ſupplicaret tali conferri, nec aliàs reſignaret, quàm hujuſmodi ſupplicationem ſimul adjiciendo: relinquendo tamen effectum ſupplicationis in mera voluntate ſuperioris. Et circiter 30. annis cum cœpi advocationibus operam date, vidi hanc tertiam formam in uſu eſſe, & mandata ad reſignandum, in favorem ſub hac forma concipi, videlicet ad reſignandum, ac purè & ſimpliciter dimittendum & infrà, in manibus Papæ aut alterius ſuper hoc poteſtatem habentis in curia Romana purè, liberè, & ſimpliciter hujuſmodi renuntiationem ſeu reſignationem recipi & admitti ac illa recepta & admiſſa, petendum, ſupplicandum & humiliter & devotè requirendum, quatenus placeat & dignetur tali N. providere & non aliàs, jurandúmque in animam quòd in præmiſſis non dolus, fraus, ſimonia, nec alia pactio illicita intervenit, ac literarum ad hoc neceſſariarum expeditioni conſentiendum.

Quartus gradus.

101. Quartò mandrabuli more cœperunt reſignantes, ſeu potius reſignatarii, hujuſmodi ceſſiones venantes, imò ambo ſic paciſcentes diffidere Papæ ſuæque Cancellariæ, ſibíque timere, ne ſecus quam conveniſſent, contingeret, & bolus utique eriperetur è faucibus. Quare deinceps non ſatis habuerunt formam ſoli procuratori injicere, ſed inventa eſt ab eis tutior via, qua ſuperiori quoque forma & neceſſitas injiceretur, ut aliter non poſſet reſignationem admittere, nec ulla vacatio ſequeretur, nec quicquam fieret, niſi præciſè conferretur delecto & nominato reſignatario: & ſic dempta eſt, & uſitari deſiit humilis illa & devota ſupplicatio, & clauſula *non alias* deſiit poni poſt puram admiſſionem & devotam ſupplicationem. Sed cœpit adjici ipſi reſignationi, ut manus quóque ſuperioris ab initio, tanquam mutuo expreſſo, & priùs icto commercio ligarentur ſub hac prorſus forma ad reſignandum purè & ſimpliciter, *in favorem tamen N. nec aliter, nec alias, nec alio modo*. Quintò ut πλεονεξία & cupiditas nunquam ſatis plena, ita nunquàm ſatis tuta eſt, novaſque in dies tutiores formas depromit, dubitare cœperunt vigilantiores (nec abs re) de ultima uſitata forma, quaſi conditio illa utcunque reſignationi & ſuperiori injecta, momentanea eſſet, eique ſatisfactum eſſet per primam collationem reſignatario utcunque factam, ſive aliàs reſignatarius incapax inveniatur, ſive non, ſive poſteà acceptet vel repudiet: ut etiam ſi non ſortiatur effectum ad commodum reſignatarii, tamen remaneat reſignatio ſimplex ut pura, vel purificata, & reſignans ſemper & in omnes eventus beneficio privetur.

102. Quare quintam hanc & noviſſimam formam commenti ſunt, quam anno ſeſquimilleſimo quadrageſimo nono practicari vidi in Curia Romana, admiſſam videlicet ad reſignandum in manus Papæ in favorem tamen. N. & dummodò ipſe. N. acceptare voluerit, & non aliàs, nec alio modo, non intendens reſignationem ſortiri, in ſui præjudicium effectum, donec & quouſque dictus N. per ſe vel ſuum procuratorem dicti beneficii poſſeſſionem acceperit actualem, realem, & corporalem, ſuum animum de illa acceptanda declarando. Et per hanc noviſſimam formam tutiùs agent reſignantes in quorum favorem inventa eſt, & ſic injicitur vinculum ſuperiori, non ſolùm ad conferendum cui reſignans ſemel voluerit, ſed etiam ad conferendum cum effectu, non ſolùm de præſenti, ſed etiam de futuro, ita quòd ſive reſignatarius ſit incapax, vel mortuus tempore collationis, ſive tunc eſt vivus & capax: ſed antequam acceptet, poſſeſſionémve realem capiat, moriatur vel uxore cuculâve ſumpta vel aliâs incapax fiat, vel repudiet, & generaliter omni caſu (excepta valida & effectuali proviſione, acceptatione & poſſeſſione reſignatarii) jus redeat vel remaneat reſignanti, abſque nova collatione, & perinde ac ſi nihil omninò geſtum eſſet. Quintus gradus.

103. Et certè parum abeſt quin hæc forma ſpeciem habeat reſervationis vel regreſſus: quia etiam ſi per annum, biennium, vel longius tempus, reſignatarius poſſeſſionem realem capere diſtulerit, etiam quantumvis acceptaverit, non vacabit beneficium per ejus obitum, ſed remanebit reſignanti ſuperſtiti, ac ſi nunquàm reſignaſſet. Tamen propriè non eſt verus regreſſus: quia ut primum reſignatarius acceperit poſſeſſionem effectualem, reſignans omnino privatus erit, nec ullum regreſſum ſeu reſervationem habebit. Interim autem vacabit per obitum reſignantis, etiam infra ſemeſtre, utpote caduca defectáque conditione reſignationis, quia ex forma procuratorii apparet quòd noluit reſignare priuſquam reſignatarius acceptaret, & ſic cùm non poſſit reſignare poſt obitum, ea conditio intelligitur, dummodo reſignatarius acceptet vivente reſignante, nec poterit acceptare poſt obitum, ſed liberè vacabit per obitum, quod juſtum eſt odio hujuſmodi veritarum & ſimoniacarum reſignationum.

104. Verum, quia hujuſmodi forma adhuc hodie nova & inſolens eſt, longiuſque degenerans à mente & cenſura canonum, putarem legatum etiam cui ſpecialiter data eſſet facultas reſignationes in favorem expediendi, non poſſe ſub hac adhuc inſueta & nimis exorbitanti forma admittere: ſed tantum ſub quarta in uſum recepta, vel ſub prioribus: quia in mandato generali non veniunt inſolita, ſaltem ſi eſſent graviora, vel per quæ jus commune magis læderetur, capite in *generali. de regul. iuris*. in 6. Sub hac igitur noviſſima forma certum eſſet Dynum potiorem eſſe: quia non vacaſſet per reſignationem (cùm nepos vivente Antonio non acceptaverit, & inſuper poſtea repudiavit) ſed per obitum. Dynus autem ex capite obitus prior eſt in data poſt tempus liberæ collationis, etiam ſi citra veriſimilem ejus notitiam, & ſic Ennius, ut poſterior indiſtinctè excluditur.

105. Sed quid ſub quarta uſitatiori forma? tunc contrarium videtur: quia verba dictæ formæ ſalva recti

ſermonis ratione, verificari & impleri poſſunt, per ſolam collationem reſignatario factam, ſive tunc capax ſit, vel non, ſive poſtea ante acceptationem morte naturali vel civili de medio ſubducatur, vel inhabilis fiat, aut repudiet. Et ſic beneficium non redibit ad reſignantem, ſed remanebit vacans per reſignationem, tanquam nunc ſimplicem: quia eadem ratio eſt puri & purificati. tex. in *l.* ult. §. ult. verſic. *contra vero.* & ibi Franc. Aret. not. 3. *de verb. obl.* Bald *l. sum teſtamento. not. 4. C. de manu. teſtam.* Ang. Jaſ. in *l. ultimo. §. 1. column. 1. de vulg. & pup.* ad hoc etiam tex. in *l. ſed & ſi de ſua. in fin. de acquir. vel omit. hæred.* Jaſ. in *l. Marcellus. §. idem Pomponius. ad Treb.* Tum in dubio verba hujuſmodi mandatorum debent interpretari, ut quanto minùs fieri poſſit, devient à jure communi, minúſque à canonibus exorbitent. Cum igitur etiam ſine impropriatione poſſint intelligi de conditione momentanea, non debent extendi ad ſucceſſivam, per quam magis derogaretur juri communi. Et ſecundùm hoc excluderetur Dynus, cujus collatio ad obitum limitata eſt: & vinceret Ennius.

Eadem ratio puri & purificati.

106. Nec obſtaret areſtum de quo dixi in reg. *de publicandis. quæſt.* 10. *num.* 265. quia rejecta evaſione divinatrice, quòd ibi mandatum ad reſignandum fuiſſet in quinta forma, quod etiam non eſt veriſimile: & nondum ea forma tota erat, nec adhuc hodie eſt in uſu communi: nec id fuit allegatum: nec ſi quid erat, omiſſum fuiſſet facile eſt dicere non exemplis judicandum, præſertim cum illud areſtum multis antiquioribus & peritioribus ejuſdem Senatus diſpliceret, ut tunc audivi & vidi. Facit quòd diſpenſationes & derogationes juris debent, quantùm fieri poteſt, reſtringi. c. *odia. de regulis iuris.* in 6. Et hæc quidem ſententia magis juridica & canonica eſt, & omnino ſequenda eſſet, ſi quid veteris Eccleſiaſticæ diſciplinæ reſideret.

Abuſus Papæ facit jus.

107. Sed omnia ſunt immutata; in contrarium adducor propter receptum Pontificum abuſum, qui in his, in quibus abſolutè, de facto & *αὐτοκρατορικῶς* præſunt, facit jus: ut de errore imperatorum ait juriſconſultus in l. 2. in fin. *de ſuppell. leg.* Non tamen quòd forma illa quarta & uſitata æquè polleat ut quinta: ſed hactenus ut ſub forma quarta, ſi reſignatarius acceptare noluerit, vel naturali aut civili morte etiam poſt collationem præventus fuerit, non cenſeatur reſignatum eſſe, ſed per obitum reſignantis, ut jure communi vacet, ut dixi in d. qu. 10 ad fin. in reg. *de publicandis.* Sin autem ſemel capax exiſtens acceptaverit, & ſic ſemel ei jus in re quæſitum fuerit, nunquàm redeat ad reſignantem, ſed vacet per obitum reſignatarii, non autem reſignantis: niſi in caſum reg. *de infirmis*, vel *de publicandis.* inciderit. Et moveor, tum quia ita cenſetur actum, tam per reſignantem quàm per Papam ſcilicet de reſignatione in favorem cum effectu, eſt, ita ut jus in re ſemel quæſitum ſit reſignatario, utque tunc demùm diſcedat jus & titulus à reſignante ſi quæratur reſignatario: & non priùs, juxta l. *ſi quis vi. §. differentia. de acqui. vel amit. poſſ.* ita enim jam ferè moribus immotatis arguere licet à prophanis, non immediatè, nec virtute legum civilium: ſed ex mente gerentium, quæ ut plurimùm ad inſtar negociationis rerum prophanarum determinatur, ut notorium eſt: conſequenter ita judicatur. Tum ne deterius contingat, videlicet quod beneficium cedat in prædam aucupum mutétque dominum non ſolum inopinatè, ſed etiam in deterius. Præſtat enim veterem titularium remanere, quàm inopinatè & contra mentem gerentium ſpoliari, nec tamen meliori beneficium dari, tum ex quo reſignans ſemper remanet in poſſeſſione, videtur velle mori titularius niſi in quantum jus acquiretur reſignatario.

De prophanis ad beneficia argutur.

108. Tum aucupes illi & captatores alienorum beneficiorum, qui omnem occaſionem venantur, omnibus & perſonis & temporibus inſidiantur, non ſolùm odio ſunt, ſed de mero lucro & immerito conſequendo & arripiendo certant, antiquus autem titularius de conſervando damnóque vitando præ illis certat: & ſic longè favorabiliorem cauſam habet. Tum alioquin multa inconvenientia ſequerentur. Quid enim ſi ſenex vel valetudinarius canonicus reſignat canonicatum in favorem nepotis, vel amici, cujus gratitudinem novit, & de quo confidit ſeſe ſuſcipiendum, nec in neceſſitate deſtituendum: poſtea rebus brevi momento (ut ſæpe) mutatis, contingat reſignatarium tempore collationis vel paulò poſt priuſquam ſciat vel acceptet deceſſiſſe, vel juſſu patris uxorem duxiſſe, an æquum putas, ſenem illum bona fide (prout ſine vitio, ſed ex juſta & probabili cauſa fieri poteſt, ut per Ægidi. Bellam. cap. *tuam. numero* 8. *de ætat & qualit. præfici.* dixi ſuprà in regul. *de infirmis reſignantibus. numero* 124. cum ſeq.) reſignantem, ex improviſo & intentione ſua fruſtrari, & beneficium gratiámque beneficii amittere: illudque primo occupanti non modo nullam gratiam relaturo: ſed pejus forſan abuſuro cedere. Ego certè (*ὡς ὁμιλητικὸς τιμῶ*, & æquitatis in omnibus ſtudioſus, ut tetigi in conſuetudine Pariſienſi §. 8. gloſſ. 4. numero 8. & §. 26.) non puto. Atque ita in hac hypothesi concludo pro Dyno, & quæ in reg. *de publicandis. quæſt.* 10. ad fin. raptim ſcripſi, comprobo. Et ſic perſpicuè, breviter & nitidè, ſine longa & tædioſa diſputatione, reſolutæ ſunt hæ quotidianæ & argumentoſiſſimæ quæſtiones, & quamplures his connexæ.

Concluſio.

109. Viden quam laborioſa, incerta, & aleatoria eſt *καπηλικὴ* pro veteri & primitiva ſimplicitate? quàm operoſa & perplexa ars ſucceſſit? quàm obbrutuiſſe homines, quibus ſyncera vetera, præ invectis ſordent? Nec tamen hoc priſtinum (etiam aliorsùm felicius occupatiſſimus) refugi: quò decentium ingenia undequaque inveni: etiam ſi modicam gratiam referam, quum labor mihi ſit in damno luculento. Potuiſſem addere alium & ſextum gradum corruptelæ & degenerationis hujuſmodi reſignationum in favorem, videlicet ut procurator non habeat mandatum ſpecificum ad certam perſonam, ſed poteſtatem reſignandi in favorem cujuſcunque perſonæ per eum nominandæ, videlicet ut ſine refectione novi mandati eadem fidelia poſſit procurator ſingulis menſibus: imò diebus & horis cuivis plus offerenti addicere. Sed quia iſtud novum *καπηλικῆς* & nundinationis genus paulo longiùs abeſt ab hoc noſtro propoſito, nec hîc ſic prolixior, remitto ad ea quæ dicam ſuper edicto Henrici II. contra parvas datas. §. 10. gloſſ. 2. nu. 14. nu. 20. cum ſequent.

110. Rurſus vide quam lubrica ſit & ſemper in præcipiti ſtet beneficiorum hujuſmodi materia, ut vel puncto aut apice uno mutato inverti poſſit, tota enim laborioſa hujus 9. q. diſputatio & reſolutio corruit, ſi Baldus eſſet nominatus inſinuatus & debitè qualificatus: Quia tunc reſpectu illius & ad commodum antiquioris nominati, repudiatio vel defectus reſignatarii ſequens trahitur retrò ad validam requiſitionem vel proviſionem nominati per ea quæ dixi ſupra in reg. *de publicand.* & omnino debetur beneficium antiquiori nominato, ſive Bald. ſive Dyno, ſive Ennio, vel alii qui ſit antiquior nominatus, quia ex quo mors reſignantis, quæ poſtea detegitur eſſe vera vacatio, contigit in menſe nominatorum, debetur eis beneficium, nec inſpicitur quo menſe ſupervenerit declaratio ſive defectus reſignatarii niſi quòd bene inſpicietur ad eorum commodum. Idem de graduatis, vel mandatariis, & legitimis expectantibus, ut inſpiciatur tempus quod eſt eis utilius ex quo beneficium eſt eis & non alii debitum ſa. no. ſupra eodem num. 85. debent enim meritò præferri aliis venientibus ad merum lucrum. Prædicta verò noſtra diſputa-

tio & reſolutio procedit in terminis Ordinariæ collationis, ut ſi mors contigerit in menſe Ordinarii, vel etiam ut ſuprà ſpeciem facti poſui num. 83. in menſe nominatorum, ſed nullo nominato debitè perſequente.

De reg. Cancellariæ in communi.

Et hæc de regulis hujuſmodi hactenus in hoc Regno vulgo receptis.

111. Quædam tamen aliæ ſeſe offerunt non minore ſtudio [illegible] diſcutiendæ, ſi otium ſuppeteret, & neceſſitas poſtularet: ut regula *de annali*, & altera *de triennale poſſeſſore*. Non enim verum eſt quod vulgo putant reliquas omnes regulas (dictis quatuor exceptis prorſus inutiles & ſpernendas eſſe, quatenus enim jus commune vel ordinarium juvant, rationabiliter admittendæ ſunt, & in cauſis decidendis uſurpandæ, quo minus à jure communi & diſciplina Eccleſiaſtica recedatur:

Regu. de annali poſſeſſore.

112. Præſertim regula illa *de annali poſſeſſore*, quæ eſt 30. inter regul. Innoc. VIII. cujus tenor talis eſt: *Item idem dominus noſter (ut improbi lites exquirentium motus reprimantur) voluit, ſtatuit & ordinavit, quod quicunque beneficium Eccleſiaſticum (tunc per annum immediatè præcedentem pacificè poſſeſſum) & quod certo modo vacare prætendit: deinceps impetraverit, nomen, gradum & nobilitatem poſſeſſoris ejuſdem & quot annis illud ipſe poſſedit, & ſpecificam & determinatam (ex qua clarè conſtare poterit quod nullum ipſi poſſeſſori in dicto beneficio jus competat) cauſam in hujuſmodi impetratione exprimere, & infra ſex menſes ipſum poſſeſſorem ad judicium evocari facere, cauſamque ex tunc de ſuper infra annum uſque ad ſententiam diffinitivam excluſivè proſequi debeat & teneatur, alioquin impetratio prædicta & quæcunque inde ſecuta nullius exiſtant firmitatis. Et idem impetrans de damnis & intereſſe poſſeſſorem prædictum propterea contingentibus ei ſatisfacere. & ſi poſſeſſorem ipſum injuſtè, frivolè ac indebitè moleſtaſſe repertus extiterit, quinquaginta florenos auri perſolvere cameræ Apoſtolicæ ſit aſtrictus: nec alius quam præmiſſa vacationis modus etiam per literas, ſi neutri, aut ſubrogationis, vel alias ſibi quoad hac ut hujuſmodi beneficium ea vice conſequi vel obtinere valeat quomodolibet ſuffragetur, illudque nullatenus in antea litigioſum propterea cenſeatur.* Hæc regula primùm ab Eugenio III. (initio ſui pontificatus, quo conciliis univerſalibus ſeſe ſubmittebat inventa, ut ibi Gomeſ. præfatur. Eſt enim valdè laudabilis, utpote lata contra involatores illos alienorum beneficiorum, litiumque artifices, quos devolutarios vulgò vocant. Ideo in omni foro, etiam in hoc Regno omnino practicanda eſt, quatenus ſcilicet reſtringit & coercet impetrationes illas à Papa vel Legato ſuo, non autem quatenus proceſſum judicialem concernit, vel formam futuræ inſtantiæ præfigit, quia nihil poteſt Papa ſtatuere circa cauſas judiciales & earum formam in hoc Regno, etiam in foro Eccleſiaſtico, nedum in ſeculari: ſed abuſivum eſſet, utpote contra decretum *de cauſis.*

Ampl. 1.

113. Quod ergo attinet ad ipſam impetrationem ſeu beneficii collationem in ſe, dictam regulam amplio primò, ut procedat etiamſi Papa motu proprio conferat: etiam ſi non in vim clauſulæ *motus proprii* per favorem vel pecuniam obtentæ. Quo caſu nihil minus eſt quam motus proprius verè & propriè loquendo: ſed eſt ſpecies tacitæ derogationis quæ non valet, nullumque effectum habet, niſi in caſibus à jure expreſſis duntaxat: ut de hujuſmodi clauſula *motus proprii* decidit gloſſ. in clem. *ſi Romanus. verſi. validam.* & ibi Card. Flo. Panorm. *de præbend.* Gemin. conſil. 104. Card. Flor. conſil. 304. Papa univit, nec unquàm valet in præjudicium tertii: Alex. conſil. 205. lib. 7. Philip. Deci. c. ultim. num. 12. (ubi dixi) *de conſtit.* conſ. 33. num. 6. Et ad excludendum effectum hujuſmodi ficti vel improprii motus, non auditur volens probare hoc ad impetrantis vel alterius inſtantiam factum eſſe: non per rationem quam addit

Motus proprius fictus.

Joan. Andr. in c. *ſi motus. de præbend.* in 6. in novel. ſcilicet ne Papa redarguatur de mendacio: ſed quia etiam ſi ad petitionem conceſſum probetur, tamen conſtat Papam voluiſſe uti hac clauſula diſpenſatoria. Secus ſi ulterius ageretur de effectu veri & naturalis motus: quia tunc poteſt & debet admitti probatio in contrarium, imò non ſequitur. Adeſt clauſula motus proprii: ergo impetrans nec alius pro eo poſtulavit: ergo eſt verus naturalis motus, quia poteſt eſſe (ut ſæpius) fictus improprius motus, ſine clauſula diſpenſatoria, vel derogatoria ut dixi, petita & impetrata. Petuntur enim & impetrantur clauſulæ motus proprii ſecundum ſtilum hodiernum, ut etiam tempore ſuo ante 250. annos teſtabatur. Card. Flor. conſil. 143. in fin.

Motus naturalis.

114. Redeundo ad ampliationem noſtram, addo quod etiam ſi conſtet deeſſe ſupplicationem & favorem impetrantis, & ſic eſſe verum motum adhuc idem eſt, quamvis Gomeſ. ibi qu. 10. contrarium teneat, & malè: quia cùm hæc regula lata ſit publicæ utilitatis cauſa, & ad fraudes & lites repellendas, non cenſetur Papa vel derogare etiam clauſula *motus proprii* appoſita, quæ nihil operatur contra mentem veriſimilem concedentis: Joan. And. in d. c. *ſi motu. de præbend.* in 6. in novella. Rota deciſ. 111. cum ſequent. *in novis.* Alexand. d. conſil. 215. lib. 7. Ægid. Bellam. deciſ. 392. deciſ. 474. Rota deciſ. 445. *in antiq.* Felyn. in c. *in noſtra.* corollar. 36. not. 11. *de reſcript.* Nec in his quorum Princeps non habet plenam notitiam, ut in circunſtantiis, de quibus in hac regula, quæ ſunt facti: Bald, in *l. ult. C. de crimine ſacril.* Felyn. in c. *cauſam quæ. de teſtibus.*

115. Amplio ſecundò ut locum habeat etiam in proviſione Legati: quia eodem ſtylo, eiſdem regulis uti debet, ut dixi in regula *de publicandis*, & ſupra ead. reg. numero 2. quamvis contrarium teneat Gomeſ. in regula. *de annali. quæſt.* 9. quicum tamen conſentio non habere locum in proviſione Ordinarii. Amplio tertiò, ut etiam ſede principali Papali vacante currat tempus in d. reg. præfixum; ut etiam tenet ibi Gomeſ. quæſt. 59. quamvis in terminis aliarum regularum contrarium poſt Rotam teneat: & malè, ut dixi in reg. *de infir. num.* 334. & in reg. *de publican. quæſt.* 14. *num.* 296. Amplio quartò, ut procedat in omnibus beneficiis, ut tenet Gomeſ. qu. 18. etiam commendatis: ut idem tenet quæſt. 25. Quòd eſt indubitandum, per ea quæ dixi in regul. *de publican.* quæſt. 15. Amplio quintò, etiam ſi impetrans ignoret qualitates de quibus in hac regul. & qualemcunque ignorantiæ cauſam habeat: ut ſentit Gomeſ. qu. ultim. & bene. cum iſte impetrans certet de lucro ſeu jure quærendo: ad quod non admittitur, niſi conditionibus ejuſdem regul.

Ampl. 2. Ampl. 3. Ampl. 4. Ampl. 5.

116. Amplio ſextò, ut procedat etiam ſi impetretur poſt obitum poſſeſſoris annalis: hæc enim reg. realis eſt, & tranſit etiam in ſucceſſorem per obitum: ut tenet Gom. qu. 63. licèt ibi vacillet. Sed nullo modo dubitandum eſt: quia ampliatio loquitur & intelligitur quando devolutio vel defectus juris prætenduntur non ex capite ſucceſſoris, ſed ex capite defuncti, ſive ex defectu juris defuncti: quo caſu major eſt ratio excludendi impetrantem poſt obitum, quam ante obitum: quia ex quo defuncto non fuit lis mota, non tenetur ſucceſſor de ejus capacitate vel jure docere: ut dixi in regula *de publicandis.* qu. 5. nu. 43. Et ſic contra ſucceſſorem longè duriori probatione afficitur impetrans, qui nunc agere incipit: quia tametſi clarè liquidare velit, non admittetur, etiam ſi ſucceſſor nondum poſſederit, ſi tamen defunctus per annum pacificè poſſederit, niſi impetrans à Papa vel Legato formam hujus regul. obſervaverit in impetratione ſua.

Ampl. 6. Hæc regula realis eſt.

117. Quare generaliter ampliandum eſt in omni ſucceſſore, & tam activè quàm paſſivè. Unde ſive is

qui per annum pacificè poſſedit moriatur, ut dixi, vel cedat, ſive ſimpliciter, ſive in favorem, ſive cauſa permutationis, competit ſucceſſori eadem exceptio, ut is qui impetravit ex defectu juris defuncti vel cedentis, ſive eo vivo, ſive poſt ceſſum vel deceſſum impetraverit, in quantùm vult fundari in incapacitate, privatione, vel defectu juris dicti poſſeſſoris, teneatur oſtendere, ſe omnia in impetratione ſua Papæ vel Legati expreſſiſſe, quæ requirit hæc regula, alioquin non minus, ſed fortiùs, ut dixi, excludetur per quemvis ſucceſſorem quam per ipſummet annalem poſſeſſorem, ſi non ceſſiſſet nec deceſſiſſet. Et ſic hæc regula realis eſt, ut etiam ſentit Gomeſ. qu. 62. licet ibi in fine metu Rotæ vacillet, & reſtinguat: & malè, ut dixi in reg. *de publicand.* numero 30. cum ſeq. Et idem multò magis de ceſſionario vel quovis ſucceſſore d. impetrantis, in quantùm vellet controvertere jus d. poſſeſſoris.

Ampl. 7. 118. Amplio ſeptimò etiam ſi impetrans fundari velit ex nova privatione vel vacatione, quæ poſt pacificam illam annalem poſſeſſionem contigerit. Imò etiam ſi nuper, (puta pridie impetrationis) contigerit, putà ſi is qui per annum vel ultra, pacificè poſſedit, uxorem, vel cucullam, vel incompatibile beneficium ſumpſerit, vel infrà annum promotus non fuerit) vel aliter per ſententiam canonis vel hominis, ipſo jure privatus ſit, quia verba reg. generalia ſunt, nec diſtinguitur an vacatio præceſſerit vel ſecuta ſit annalem poſſeſſionem, vel an tempore medio inciderit, ſed generaliter & indiſtinctè loquitur de omni quovisſmodo à Papa vel Legato impetrante, ad finem quavis cauſa, ſive veteri, ſive nova deturbandi pacificum poſſeſſorem annalem. Et ſufficit quod tempore datæ impetrationis poſſeſſor ille jam per annum immediatè præcedentem pacificè poſſederat. Et ſic niſi impetrans à Papa vel Legato formam in regul. Cancellariæ præfixam obſervet, & omnia quæ in eo requiruntur, ſpecificè exprimat, nullum omnino jus acquirit. Et adhuc forma ſervata, non poteſt juvari alio vacandi modo quàm in d. impetratione ſpecificè

Utilitas reg. 32. expreſſo. Et ſic hæc reg. utiliſſima eſt, latiſſimè patet. & ita nominatim poſt Rotam decidit Gomeſ. qu. 54. ubi.

Ampl. 8. 119. & hæc 8. Ampliatio, loquitur etiam in execrabili, videlicet per extravagantem *execrabilis.* ipſo jure privato, ut tamen defendatur per hanc regulam, ſi per annum poſſedit, ſive ante, ſive poſt illam privationem, ſive computatis extremis, anni tamen continui. Idem dicit Gomeſ. quæſtio. 55. teneri & judicari in Rota, etiam in privato per non promotionem: c. *licet canon. de elect.* in 6. vel per alterius aſſecutionem, c. *de multa. de prabend.* vel etiam aliter intruſo.

Scopus reg. 32. Si tamen per annum pacificè ante impetrationem adverſarii poſſederit, quod ſufficit, in odium impetrantium beneficia poſſeſſorum viventium, quia regul. iſtud odium duntaxat reſpicit, nec requirit canonicum titulum nec bonam fidem poſſeſſoris. Et ita generaliter tenendum & judicandum eſt. Nec proinde defenduntur intruſi, vel alias titulo ſuo privati, contra quos inquirere debent Ordinarii, qui etiam liberè etiam vacantia de jure tantùm conferre poſſint, ab eis ſive forma hujus regul. etiam ſub clauſula *quovisſmodo* impetrare liceat, ut dixi in regul. *de publicand. num.* 200. *num.* 330. quamvis poſſeſſor nequeat deturbari, niſi cauſa cognita. cap. *licet Epiſcopus. de prabend.* in 6. & infra de edicto Regio. §. 16. ubi dixi.

120. Et ſic hæc regul. facta eſt odio impetrantium beneficia poſſeſſorum, & adhoc Romam vel Legationem currentium, & in favorem Ordinariorum. Magis enim reſpicit & tuetur favorem & libertatem Ordinariorum, quam poſſeſſorum & intruſorum, etiam annalium, quos in jure communi relinquit in quantùm via ordinaria & ab Ordinariis providetur. Nec formam & reſtrictionem imponit, niſi in præventionibus Papæ vel Legati, quæ etiam aliàs per ſe reſtringendæ ſunt, ut dixi in regul. *de infirmis.* nu. 40. cum ſeq. & in regul. *de publicand.* nu. 208. cum ſeq. & ſi hæc reg. multùm eſt æqua & favorabilis, & omnino non minus in foro obſervanda, quàm præcedentes regul. à nobis ſuprà diſcuſſæ.

121. Et ſic in quantum Gomeſ. qu. 53. limitat hanc regulam ut non habeat locum in impetratione beneficii, quo quis ob defectum ſolutionis penſionis privatus eſt, peſſimè loquitur: de quo etiam tetigi ſuprà in reg. *de publicand.* quæſt. 14. numero 176. Sed addo, quòd etiam in terris Papæ quamvis hujuſmodi etiam annalis vel triennalis poſſeſſor, qui ceſſavit in ſolutione penſionis, non ſe protegat ibi contra ſuum reſignantem vel alium, in quem more illius Curiæ tranſlata eſt penſio: tamen omnino contra tertium impetratorem tueri poteſt & debet per hanc regul. Utque poſſeſſor adhuc vivens ſeſe contra illum involatorem tueri poteſt: ita & ejuſdem poſſeſſoris, ſive per ceſſum, ſive per deceſſum ſucceſſor, reſpectu ejus qui defectum juris dicti deceſſoris prætendit: ut ei præcedenti ampliatione dixi. Contra Gomeſ.

122. Amplio nonò etiam in ſpoliatore, ut ei proſit hæc reg. non tamen contra ſpoliatum, nec proviſum per ceſſionem ſpoliati, quia ille haberet jus ante ſpoliationem & poſſeſſionem poſſeſſoris. Sed contra alium devolutarium impetrantem poſt annum pacificæ poſſeſſionis. Quia talis impetrans contra excipientem de hac regul. non poteſt replicare quod poſſeſſor excipiens alium ſpoliavit, ut etiam ſentit Gomeſ. qu. 64. Secus ſi poſſeſſor non ſolùm eſſet ſpoliator, ſed violentus: ut vult Gomeſ. in d. quæſt. 64. & placet. Tum quia non eſt veriſimile de ſpoliatore & violento ſimul cogitatum in hac reg. Tum quia ſpoliatio violenta non ſolùm rem afficit continuo vitio reali, reſpectu ſpoliati, & ſic reſignatarii: ſed etiam quadamtenus de facto impedit agi contra tam audacem & potentem: hujuſmodi enim vis improba & aperta ad effectum perducta, quandiu durat, & hujuſmodi violentus poſſidet & imminet: juſtum metum incutit non ſolùm ipſi ſpoliato, ſed etiam aliis, quia potentioribus pares eſſe non poſſumus, inquit text. in *l. quia etiam* in prin. *de alien. iudi. mutan. cauſa fac.* & in auth. *ut omnes obediant iudici provin.* §. *vero.* verſ. *nec lateat. colum.* 5. ut nec tutum ſit contra tales negotium ſuſcipere ſimplici clerico nummis & favoribus impari, ut experientia oſtendit, iis præſertim pudendis temporibus, quibus non ſolum minima, ſed ſumma quæque juriſdicundi munia venduntur & virtutis & integritatis præmio nummis comparantur, cujus pernicioſi & deteſtandi mali authores digno ſuæ ultionis exemplo perdat Deus. Ampl. 9.

123. Amplio decimò etiam in eo qui facto ſuo voluntario ab hoc ordinario ſeſe privavit beneficio, putà reſignando, & tamen remanſit in poſſeſſione: quia ſi tertius ſciens reſignatarium qui nunquam poſſeſſionem effectualem cepit incapacem eſſe, vel deinde civiliter vel naturaliter mortuum, vel repudiaſſe (caſu quo reſignatio facta ſit in forma ſecundi vel tertii gradus, de quo ſuprà eod. num. 99. c.) adhuc poteſt poſſeſſor contra eum ſe tueri hac reg. ſive ante reſignationem, ſive poſt, ſive tam ante quàm poſt per annum pacificè poſſeſſioni incubuerit tempore datæ impetrationis à Papa vel Legato, ut etiam tenet Go. quæſt. 57. ex longæva interpretatione Rotæ, quam ita indiſtinctè tenere & judicare refert, & bene. quia lex impetrantes beneficia viventium poſſeſſorum multum abhorret, ut etiam diximus in reg. *de infir. reſignant.* num. 387. cum ſeq. præſertim impetrantes à Papa vel Legato qui poſſeſſores, & vultum pecoris ſui non agnoſcunt, nec cognoſcere laborant, nec poſſunt. Et ſic ſecundum dominos de Rota, & bene ſufficit ſola detentio, etiam aſinina, & injuſta per an- Ampl. 10.

num pacifica, ad excludendum impetrantes à Papa vel Legato, niſi forma hujus reg. in ſua impetratione ad unguem ſervata, Ordinariis in jure communi relictis: Et meritò, cum hi ſoli vigilent aut vigilare debeant & queant ſuper gregem ſuum.

Ampl. 11.

124. Amplio undecimo etiam ſi impetrans ille allegaret & doceret incapacitatem perſonæ ipſius detentoris, puta quòd ſit minor viginti quinque annis in curato, non diſpenſatus ut diſpenſatio nulla: ut tenet Gom. qu. 33. Vel quòd ſpurius eſſet vel aliàs illegitimus, aut irregularis, vel diverſæ profeſſionis, puta ſæcularis in regulari beneficio, vel regularis diverſi ordinis vel monaſterii, vel etiam laicus, ut decidit Gomeſ. qu. 58. & bene. Nec proptereà incapaces foventur, cùm eorum beneficia liberè impetrari poſſint ab Ordinariis, qui etiam ſecuta devolutione ad ſuperiores poſſunt eos cauſa cognita extrudere, & quibus hæc cura imminet. Juſtiùs enim ſollicitudinis ſuæ cura cuique relinquitur, quam involatoribus illis janua aperiatur, præſertim per extraordinarias præventiones Papæ vel Legati, quas etiam quam fieri poteſt, reſtringi expedit.

Ampl. 12.

125. Amplio duodecimò, ut non ſufficiat in genere exprimere longum tempus vacationis, & injuſtam detentionem talis poſſeſſoris, puta dicendo quòd vacat ad præſens, & tanto tempore vacavit, ut ad Papam devolutum ſit, licèt Caius illud indebitè detineat occupatum ſed neceſſe eſt ultra poſſeſſoris nomen (quod eſt primum) & conſequenter cognomen ita certum, ut de corpore conſtet, adeò, ut ſi poſſeſſor plura nomina habeat, putà quadrinominus, non ſufficiat tria exprimere, ſi non habetur certitudo perſonæ, niſi quarto expreſſo, ut tradit Gomeſ. qu. 31. & no. in *l. certum eſt. ſi cer. pet.* Nec ſufficeret exprimere per notas ſive abbreviaturas: ſed neceſſe eſt exprimere extenſe, niſi æquè certitudo haberetur: ut tradit Go. hic. q. 32. Secundò gradum, & conſequenter dignitatem. Tertiò nobilitatem, & conſequenter qualitatem, eam augentem, putà ſi ex utroque parente, vel ſi ex Regia ſtirpe. Quartò ſi poſſeſſor ultra annum poſſederit, oporteret ſpecialiter exprimere quot annis, & quintò non ſufficit dicere quòd indebitè occupavit vel occupat, ſed oportet nominatim exprimere cauſam vacationis, ſcilicet vel incapacitatis vel privationis ipſius detentoris, putà quia tempore collationis ei factæ, erat irregularis tali irregularitate, vel ſpurius, vel laicus, vel quod poſtea uxorem duxit, vel aliud incompatibile acceptavit & poſſedit.

Quinque requiſita in hac reg.

126. Et hac adeò, ut non poſſit poſtea in alia ſpecie vacationis etiam de qua conſtat fundari etiam ſi obtineat alias bullas in forma *ſi neutri*, vel ſubrogationis, vel alias quaſcunque. In tantum quòd poſt exhibitas ſemel vel productas bullas primi devoluti, non poteſt amplius illas corrigere, nec augere, nec ampliare etiam prætextu latioris ſpecificationis. Et quod fortius eſt, non poteſt etiam re integra, pro ea vice, jure præventionis à Papa vel Legato impetrare, ita quòd non ſolùm caret effectu omnis alterius vacationis non ſpecificatæ in primis bullis, ſed etiam inhabilis eſt ad impetrandum etiam ex vera vacatione, etiam nunc primum detecta, quamque tempore impetrationis, juſto errore ignorabat, ut ſuprà Ampl. 5. Et ſic hæc regula, non ſolùm eſt reſtrictiva hujuſmodi devolutionum ſeu præventionum Papæ, ſed etiam quodammodo pœnalis eſt, ibi vel aliàs, &c. Quod meritò ſtatutum eſt duplici odio, tum præventionum hujuſmodi, tum devolutariorum & inſidiantium beneficiis alienis, etiam pacificè poſſeſſis.

127. Et eſt odium juſtum & rationabile, & ſic etiam interpretatione, ſi opus ſit, adjuvandum: *l. ita vulneratus. ad l. Aquil.* per Alberi. in 4. ſtatuto. quæſt. 66. Alexand. Jaſ. in *l. ſi quis id quod. de iuris omnium iud.*

Hæc reg. in totum favorabilis.

Alexand. conſ. 168. colum. ultim. lib. 6. imò hæc reg. cenſenda eſt in totum favorabilis, cùm ſit principaliter introducta, tum favore poſſeſſorum pacificorum, tum Ordinariorum, tum publicæ tranquillitatis. Et ſic in totum favorabilis judicatur, per not. in *l. qui exceptionem.* in princ. *de condict. indeb.* Igitur per *l. hoc modo. de cond. & demonſtra.* onde cum potius eſſet extendenda, multò minus reſtringi poteſt præſertim cum etiam nullo modo ſit pœnalis. Non enim impedit, nec tollit jus quæſitum: ſed tantùm impedit quærendum, & odioſè, inquam acquirendum niſi ſub certa forma. & adhuc ea omiſſa non reddit impetrantem inhabilem, etiam pro ea vice, niſi ab impetrando à Papa vel Legato ſuo, non autem impedit impetrari ab Ordinario ſi non devolutum ſit ad Papam. cum igitur Papa non alienum, ſed ſuum tantùm deneget officium non eſt pœnalis regul.

Et nullo modo pœnalis.

Contra Gomeſ.

128. Malè ergo ſcripſit Gomeſ. quæſt. 38. quòd ſufficeret dicere, quòd talis Caius detinet occupatum, abſque mentione annorum, etiam ſi pluribus annis poſſedit. Nec obſtat quod ait Bald. conſ. 209. Titius impetravit. lib. 1. in noviter impreſſis. ubi contentatur expreſſione detentionis, licèt anni non exprimantur quia Bald. non loquitur in terminis hujus regul. quæ (vel Gomeſio reſte in præf.) ſub Eugen. IV. ſecuta eſt & ſic plus 30. annis poſt obitum Baldi, qui obiit anno 1400. ut patet ex ejus epitaphio in frontiſpicio ſui commentarii in uſus feudorum. Imò tempore magni ſchiſmatis orti ann. 1378. Bald. ipſe jam erat famoſus & antiquus doctor: ut patet in ſuo concilio ſchiſmatis ſub Rub. C. *ſi quis aliquem teſta. prohib.* Et ſunt ad minus tres & quinquaginta anni, inter initium dicti ſchiſmatis, & electionem Euge. IV. qui initio concilium Conſtantienſe, Piſanum & Baſilienſe approbavit, & poſtea improbare & deturbare niſus, depoſitus fuit, alio Baſileæ electo. Et ſic Bald. nullo modo potuit conſuli, nec cogitare de hac regul. prout non fuit conſultus, & reſpondit niſi in terminis juris communis, quòd non eſt neceſſe mentionem facere de illicito detentore, niſi habeat poſſeſſionem coloratam. Et adhuc non requiritur annalem vel longiorem poſſeſſionem, vel aliud exprimi: ut not. in cap. *cum noſtris. de conceſſ. preb.* in c. 2. in princ. ubi glo. verſ. *poſſidebant.* Gemin. Philipp. Franc. *de deciſ. mis in* 6. Felyn. cap. *in noſtra.* corolla. 36. *de reſcript.* Hæc autem regul. eſt contra jus commune, ſed juri communi addit: ut rectè tradit Gomeſ. qu. 37. in fin. Et pariter non obſtant quæ idem Gomeſ. quæſt. 38. citat ex Joan. And. & aliis in d. cap. *cum noſtris.* qui nunquàm viderunt hanc regul. nec in terminis illius, ſed meri juris communis loquuntur.

Baldi mors.

129. Nec eſt verum quod Gom. qu. 39. ait ex illis verbis *tanto tempore vacavit: & licet quidam Caius detineat occupatum, &c.* colligatur expreſſio cauſæ vacandi, quam poſtea in judicio ſufficiat juſtificare: quia ut hoc verum eſt in terminis communis mentionem ſpecificam non requirentis, vel in ſimplici devoluto contra non poſſeſſorem, vel qui non poſſedit pacificè per annum: ita falſiſſimum eſt in terminis hujus reg. contra poſſeſſorem annalem pacificum: quo caſu non ſolùm requiritur expreſſio modi vacandi, ſed ſpecifica & determinata: ut in text. reg. adeo ut

Contra Gomeſ.

ſecundùm ipſummet Gomeſ. qu. 30. non ſufficiat expreſſionem requiſitorum fieri per æquipollens, ſed formalis & ad unguem requiratur, propter decretum irritans ejuſdem reg. uſque adeò ut nec quaſcunque novas bullas poſſit alius vacationis modus ſpecificari. Et ſic malè dicit Gomeſ. qu. 29. valere reformationem primi devoluti, non facta mentione de hac reg. quod eſt falſiſſimum, cum hæc reg. habeat decretum irritans: quinetiam citra illud decretum: quia lata eſt cauſa publicæ utilitatis & tranquillitatis. Et ſic in dubio non cenſetur ei per generales clauſulas derogari, juxta ea quæ dixi in reg. *de infirmis.* numero 131. cum ſequent. & adhuc etiam ſi eſſet ſpecificè & ſufficienter derogatum, non valeret ut ex tunc: ſed tantùm ut ex nunc, videlicet à data derogationis

& bullæ reformatoriæ vel ampliativæ: ut in forma quam vocant *perinde valere*.

Ampl. 13. 130. Amplio decimo tertiò, etiam ſi notoriè conſtet de non jure, non titulo, vel incapacitate poſſeſſoris. Et ita ſervatur etiam Romæ in Rota. ut tradit Gom. qu. 51. Et meritò: quia adhuc magis notoria eſt ambitio aſpirantis ad beneficium ab alio poſſeſſum, & præcurrentis ad Papam vel Legatum, ad ſupplantandum & excludendum cognitionem & officium Ordinarii: qui inhabilem vel intruſum cauſa cognita debet expellere: quo facto beneficium tam de facto quàm de jure, vacans conferre, vel etiam ſi jam devolutum ſit, cuſtodem apponere, vel commendare, juxta not. in c. *cum vos. de offic. ordinar.* in c. *cum veniſſent. de inſtitut.* & tetigi ſuprà in reg. *de publicand.* num. 307.

Ampl. 14. 131. Amplio decimo quartò, ut per citationem nullam quæ proſecuta non fuit, non deſinat poſſeſſor dici pacificus. quamvis enim per ſimplicem citationem

Citatio nulla. libellatam & executam lis pendeat clement. 2. *ut lite penden.* intelligendum eſt de citatione valida, non autem de nulla *l. penult.* & ibi Alber. Saly. *C. ne de ſtatu defunct.* Jaſ. in rubr. *de in ius vocan. l. more. colum.* 11. *de iuriſdict. omnium iudic. l.* 3. *de eo per quem fac. erit.* Alexan. *l.* 2. *colum.* 6. *C. de eden.* Philipp. Dec. c. *ne debitis. num.* 10. (ubi in annota. dixi) *de appellat.* ut etiam per plura alia tenet Gomeſ. quæſt. 45. quod intelligo quando non fuit proſecuta. Idem ſi non ſit initio nulla, ſi tamen conſtet illam fuiſſe calumnioſam nec proſecutam, ut tenet Caſſador. deciſ. 7. *de dolo & contumac.* & deciſ. 5. *ut lite pendente.* Prout ſi impetrans curavit poſſeſſorem ante completum annum poſſeſſione dejici, ſive ante impetrationem, ſive poſt, nihilominus dicitur pacificus ad effectum hujus regul. tam contra ipſum ſpoliatorem (contra quem debet ante omnia: ergo in omnibus, & conſequenter ad effectum commodorum poſſeſſionis medii temporis, plenè reſtitui, per jura vulgata) quam contra eum qui hoc fieri curavit: ut ſcribit Gomeſ. qu. 13.

Quando dicatur pacificus. 132. Et circa hæc no. quòd ſi poſſeſſor cui lis mota eſt obtineat ſententiam diffinitivam pro ſe, extunc dicitur pacificus: etiam ſi ſententia non ſit aliter executa: dummodo non ſit appellatum, vel in rem tranſierit judicatam: quia ſatis eſt executa reſpectu poſſeſſionis qua de agitur, quam penes ſe habet & tueri poteſt; aliàs non incipit dici pacificus, niſi poſtquàm lis adverſarii perempta eſt, vel appellatio ejus deſerta. Si verò poſſeſſor diffinitivam contra ſe ſententiam paſſus eſt, non dicitur pacificus, etiam ſi per annum vel etiam tribus annis differat victor ſententiam exequi; alioquin victo, ſententia contra eum lata proficeret? quod evidenter iniquum eſt, *l. evidenter. de exceptio. rei iudicat.* Et ita etiam vult Gomeſ. quæſt. 44. & in regul. *de triennali poſſeſſ. quaſt.* 53. Ulteriùs nota quòd non refert an lis ſit in petitorio vel poſſeſſorio, dummodo non ſit ſuper juribus aut appendicibus beneficii, quæ magis redderent illud pacificum: ſed ſuper ipſo titulo. Tunc enim ſi tantùm ſit lis in poſſeſſorio, tamen ex quo titulus ipſe controvertitur & revocatur in dubium, ſatis eſt litigioſus. Secus eſt ſi lis inferatur poſſidenti in titulum ratione proprietatis ut ſi beneficium vendicatur à quodam collegio quod prætendit unitum, vel non eſſe beneficium: quamvis enim hæc lis fundamentum abſorbeat, tamen ex quo non revocatur in dubium quin poſſeſſor ſit titularius, ſi alioquin ſit beneficium per ſe ſubſiſtens: ſatis dicitur pacificus reſpectu tituli, contra prætendentes in titulum, dummodo tamen realiter poſſeſſioni incumbat quantumvis ratione proprietatis, petitoriæ vel poſſeſſoriæ liti ſit obnoxius. Imò etiam ſi interim impediatur incumbere poſſeſſioni vel percipere fructus propter ſequeſtrationem factam in poſſeſſorio per prætendentem unitum intentato, vel etiam propter poſſeſſionem ob contumaciam in eum tranſlatam vel ob tres ſententias conformes in terris Papæ, ut in clemen. 1. *de re iudicata.* nihilominus dicitur pacificus reſpectu hujuſmodi devolutarii impetrantis in titulum: per not. in ampliatione ſequenti.

133. Amplio decimo quintò etiam ſi poſſeſſor non percipit fructus, putà quia pro illo anno debentur Epiſcopo, vel capitulo, vel Fabricæ: juxta not. in c. *ſi propter. de reſcript.* in 6. vel ſi eo anno nulli collecti ſunt fructus: vel ſi lucro domini feudalis ceſſerunt, etiam culpa poſſeſſoris non præſtantis juramentum fidelitatis & jura debita. Nihilominus enim dicitur vaſſallus etiam verus & realis poſſeſſor contra omnes alios à feudario: ut ſcripſi in conſuetud. Pariſien. §. 1. gl. 4. qu. 2. num. 22. cum ſequent. Idem ſi à creditoribus vel decimarum exactoribus occupetur: vel ob ſuſpicionem, aut aliàs, ut quandoque fit, fructus ſequeſtrentur, non ratione tituli controverſi, ſed ſuper ipſo titulario, quia ex quo prehenſio, ſequeſtratio, vel in poſſeſſionem miſſio fit tanquam ſuper ipſo titulario, ſive pro reliquis vel debitis præteritis, ſive ad ejus liberationem pro tempore ſuo, ſatis poſſidere dicit. *l. qui pignoris cauſa. de acquir. vel amittend. poſſeſ. l. ſciendum. §. creditor. qui ſatiſdare cogan. l. pignori.* in princ. *ſervi nomine. de uſucapio. l. cum noviſſimi. §. ſed cum illud. C. de praſcript.* 30. *vel* 40. *annorum.* Ita etiam vult. Gomeſ. quæſt. 47. & bene. Ampl. 15.

134. Amplio decimo ſextò, etiam ſi impetrans prætendat vacaſſe, vel de novo vacare in Curia: quia ex quo impugnat jus annalis poſſeſſoris, debet formam hujus regulæ ad unguem obſervare etiam ſi alius quam Papa conferre non poſſit. Et idem in terminis reg. *de triennali poſſeſſore.* & decreti *de pacificis poſſeſſoribus.* Ampl. 16.

135. Amplio decimo ſeptimò, ut non ſit opus eam producere ſub plumbo, juxta regul. Cancellar. 26. Cum enim jam ſit notoria & publicata, etiam ante quinquaginta annos gloſſis doctorum illuſtrata, non eget alia probatione, ut notant Panor. Felyn & omnes in c. *paſtoralis. de fide inſtrumen.* Paul. Alex. & omnes, in l. *cum prolatis. de re iudic.* Quod autem ait Gomeſ. qu. 4. debere priùs impetrari à Papa vel Vicecancellario, deinde certa ſolennitate ſignari, procedit in dubiis & ignotis regulis, de quibus ambigitur: ut etiam oſtendit textus dictæ regulæ viceſimæ ſextæ: alioquin dicta regula viceſima ſexta burſalis eſt & ſpernenda. Ampl. 17.

136. Limito primò, ut non procedat in reſignatario impetrante ad reſignationem poſſeſſoris: quia cum hujuſmodi impetratio non ſit devolutoria, nec aliter odioſa, ſed favorabilis, & omnino fundata in facto ipſiuſmet poſſeſſoris ad hoc ſpecialiter ordinato, non habet locum hæc regula, ſed remanet in jure communi. Idem ſi impetret per reſignationem reſignatarii ipſius poſſeſſoris, & conſequenter, nedum ſi reſignatio ſit facta in favorem impetrantis, ſed etiam ſi ſimpliciter: quia impetrans per veram & ſimplicem reſignationem non debet eſſe deterioris conditionis, quum huic jus commune quàm priori magis aſſiſtat, per notata ſupra in regula *de infirmis.* num. 501. Secus ſi impetret per incapacitatem, vel aliam privationem reſignatarii in favorem. Tunc enim locum haberet hæc regula ad commodum reſignantis adhuc in poſſeſſione manentis & annalis pacifici poſſeſſoris, inſpecto tempore datæ hujus impetrantis, non autem ad commodum alterius, etiam poſſeſſoris, ſed minoris temporis, val non pacifici. Limit. 1.

137. Limito ſecundò, quando poſſeſſor non poſſidet ut beneficium, vel ut titulum: ſed tanquam proprietatem, ut ſi parochus vel collegium poſſideat aliud tanquam unitum. Tunc enim non loquitur hæc regula, ut rectè tenet Gomeſius quæſtione duodecima, & quæſtione viceſima quinta, ſicut nec etiam reg. *de triennali.* nec decretum *de pacificis*: ut alibi dixi. Limit. 2.

138. Re-

Reg. de annali, & de triennali consonare.

138. Regula autem *de triennali poſſeſſore* nullo modo diſcordat, ſed potiùs conſonat cum hâc regula, ut valdè hallucinetur Gomeſius quæſtione octava, in extricandis quas ſibi fingit contrarietatibus ambarum regularum. Prior enim videlicet iſta, nullo modo fovet poſſeſſorem: quia non impedit illum deturbari per impetrantem ab Ordinario ſine ulla ſolennitate: nec per impetrantem à Papa vel Legato ſervata forma: nec aliter jus impetrantis corroborat: meritò non requirit titulum coloratum, nec aliam qualitatem poſſeſſoris. Secus in regula *de triennali*: quia illa confirmat jus poſſeſſoris, vetat illum moleſtari, & pl[...]s providet decretum concilii Baſilienſis vetans inquietari in poſſeſſorio vel petitorio. Unde merito hoc caſu requiritur quòd titulum coloratum habeat, nec ſit per ſimoniam ingreſſus. Et ſic pulchrè conſonant ambæ regulæ.

139. Non intendebam tot ſcribere ſuper hac regula *de annali poſſeſſore*: ſed partim dictando, partim fervente calamo, & ad alia feſtinando partim excidere permiſi, quæ neceſſaria in eo tranſcurſu videbantur. Plura verò dicturus eram ſuper regula *de triennali*, ſed partim forenſium negotiorum turba avocat, partim major neceſſitas aliorum operum diſtrahit, & expoſtulatio commentaria conſuetudinum flagitan-

Conclusio.

tium tranſverſum agit. Tum ſatis ex prædictis ſtudioſus, non tardus ingenio, nec indiligens colligere poterit. Igitur unico breviculo has regulas concludens, dico illas quæ juri commum conformes ſunt, vel libertatem Ordinariorum etiam contra vel præter jus pontificium reſtituunt aut juvant: vel præventiones & aucupia Romanæ Curiæ reſtringunt, omnino practicandas eſſe, ut ſunt prædictæ: tum regula 19. *de idiomate*. regula 38. de clauſula inſerenda, *quòd neutri permutantium jus quæratur, niſi quilibet ipſorum jus habuerit*. Cæterùm quæ ſunt, aut quatenus ſunt quæſtuariæ, vel reſtringentes Ordinariorum poteſtatem & libertatem, meritò ſpernendæ ſunt in hoc Regno.

140. Hic quorundam doctorum etiam Theologorum inſignium rogatu, zelum Dei habentium addidi reg. 19. *de idiomate*. cujus tenor talis eſt.

Reg. 19. De Idiomate.

Item voluit, quòd ſi contingat ipſum perſonæ de parochiali Eccleſia providere, ſeu mandare provideri vel gratiam expectativam concedere, niſi dicta perſona intelligat & intelligibiliter loquatur idioma loci, ubi Eccleſia hujuſmodi conſiſtit, proviſio ſeu mandatum & gratia deſuper quoad parochialem Eccleſiam nullius ſit roboris vel momenti.

Hæc ergo regula loquitur generaliter, ſive quis à Papa collationem vacantis impetret, ſive jus ad vacaturum, ſive per formam mandatorum vulgarium, ſive per aliam quamcunque gratiæ expectativæ formam. & ſive in titulum, ſive in commendam quovis modo, & impetratio quidem, vel quævis gratia aut reſervatio de certo corpore beneficii ab initio ipſo jure non valet, & ſic nunquam convaleſcit.

141. Secus de mandato vel gratia expectativa in genere, quia ſi tempore vacationis impetrans intelligit idioma & miniſtrare poſſit, ſatis eſt: nec obſtat cap. *ſi eo tempore. de electio. in 6.* quia ibi impetrans erat tunc quoad omnia curata inhabilis, & ſic gratia quoad omnia curata ab initio nulla non convaleſcit, ſed hic quamvis in genere mentio facta ſit curatorum: tamen habilis eſt ad ea loca, quorum idioma callet. Et ſic ceſſante ſubreptione, ſatis eſt quod tempore vacationis intelligat idioma, & habilis ſit ad curam aliàs in mandato cadentem, *capit. ei cui. de præbend. in 6.* Quod ſi in gratia nominatim expreſſerit loca ſeu parochias quarum idioma non intelligit, non valet ab initio gratia quoad illa, nec unquam convaleſcit, *dicto capit. ſi eo tempore*. Quemadmodum ſi tacet ſe non eſſe ortum è regione in qua impetrat, ſubreptitia eſt gratia, & ab initio nulla. glóſ. Panorm. & omnes *in c. ſi proponente. extra. de reſcript.* Anton. Cortes. in ſingula. verbo *ſubreptio*. Philipp. Deci. conſ. 551. numero decimo quinto, ubi in annotatio. dixi.

142. Sed graviter errat antiquus gloſſularius reg. cancella. dicens quòd d. reg. 19. non habet locum in Ordinario, & addit idem de proviſione facta per legatum: in quo graviter errat per no. ſupra eodem numero 2. & meritò eum reprehendit Ludo. Gomeſ. hic q. 6. qui tamen q. 11. malè hanc regulam reſtringit ad Eccleſiam propriè parochialem, vel ejus perpetuam vicariam, & pejus utrique putant hunc regulæ derogari poſſe per Papam: humi repunt hujuſmodi canoniſtæ, & à præſcripto ſuorum Pontificum ubique pendent, & interim etiam ad ea quæ ſunt non ſolum juris naturalis, ſed etiam divini, ſine doctrina verbi Dei & ſanctorum patrum, & veterum theologiæ doctorum manus extendunt.

143. Porro quamvis hæc regula in diſpoſitione & obligatione juris divini immediatè ſervetur: tamen non tam regula iſta, quàm ipſum jus divinum vel naturale reſpective in omnibus quæ ſunt juris divini vel naturalis perſervari debet. Omnis autem poteſtas & adminiſtratio verbi Dei & ſacramentorum, & ſpiritualis juriſdictionis in diſciplina & correctione morum, eſt juris divini immutabilis: ergo ut nec muto nec ſurdo, multominus utroque morbo laboranti dari vel committi poteſt: ita nec ei qui non intelligit idioma loci, vel ſi intelligat, non poteſt intelligibiliter loqui, cumque ſit hoc perpetui & immutabilis juris divini, non poteſt Papa derogare: ſed nec concilium univerſale nec tota Eccleſia.

144. Nec refert per quos aut quo medio ad talem adminiſtrationem perveniatur ſive electione, ſive præſentatione, ſive collatione. Tenetur enim patronus etiam laicus etiamſi eſſet Rex, præſentare qui intelligat & intelligatur, ut etiam tradit Card. Flo. *in c. ſignificaſti. extra. de jure patro.* nec refert an major vel minor ſit hæc adminiſtratio Epiſcopalis, vel cura parochialis, vel vicariæ ſive perpetuæ, ſive temporalis: defectus enim juris naturalis & multo minus defectus juris divini nequit à Papa ſuppleri. Nullos unquam miſerunt Apoſtoli ad regimen certæ etiam particularis, vel ad propagationem Eccleſiæ, niſi notitia linguæ præditos, vel cum manifeſto dono linguarum: & qui contra hoc diſpenſare vel derogare tentant, ipſi Spiritui ſancto & ejus donis derogant. Sive ergo beneficium habeant, adminiſtrationem clavium, vel munus docendi, ut in præbenda theologali: vel juriſdictionem Eccleſiaſticam, aut correctionem morum, ſive omnia ſint, vel quædam, aut unum horum, habet locum quod dixi.

145. Cæterum rectè ait Gomeſ. hic q. 8. non ſufficere parum linguam loci intelligere, ſed neceſſum plenè & loqui & intelligere; & qu. 9. non elegantem vel peregrinam tantum poſcit dicti loci notam, ſed toti populo & plebi uſitatam. & qu. 11. etiam ſi parochialis Eccleſia ſit annexa præbendæ, ſi tamen præbendatus tenetur ſacramenta adminiſtrare, vel verbum Dei prædicare, aut diſciplinam regere, & q. ul. rectè addit Gomeſ. non ſufficere plenam notitiam & uſum linguæ vulgaris, niſi etiam linguæ Latinæ ſcientia & uſus accedat. *c. ult. extra. de ætate & qualit. ordi. c. ult.* & ibi Geminia. *de temporibus ordinan. in 6.* Unde conſului habentibus litem beneficialem contra illiteratos, ut petant à judice adverſantium coràm per aperturam fortuitam libri Latini interrogari, ut ſi planè illiteratus appareat, beneficium docto adjudicetur, ſaltem per fiduciariam recedentiæ proviſionem, viſis etiam ejus titulis: & ita obtinui per illos tex.

146. Ait etiam tex. *in c. illiteratos. 36. diſtinct.* illiteratos ut vitioſos à ſacris officiis repellendos, & vult Innoc. *in c. cum noſtris. colum. 2. de conceſ. præbend.*

quod à beneficiis magis repellitur illiteratus quàm homicida, quia collatio facta homicidæ per Ordinarium mero iure tenet, ſed collatio facta illiterato eſt ipſo iure nulla: & ſequitur Franciſc. Ripa. *in c. ſi quando. numer. 19. extra. de reſcript.* & illud Oſeæ 4. *Quia tu ſcientiam repuliſti, repellam te ne ſacrificio fungaris mihi.*

147. Ego verò longa experientia didici veriſſimum eſſe dictum Salomonis Eccleſiaſtes primo, in fi. *Qui addit ſcientiam, addit & laborem. Scientia enim generoſa menti addita, nec iniuſtitiæ, nec adulationi, nec potentiorum libidini ſervire dignatur, ſed ſua matri veritati, quæ plurimorum odium, multorum contemptum, paucorum vero bonorum amorem parit.* Quod etiam in Germania à quodam inſigni principe expertus ſum maximo ſanctorum ſtudiorum meorum detrimento, multa tamen ibi vidi laude & gratitudine digna. Cæterum nimis notum eſt in Gallia, Germania, Hiſpania, Italia, quam gratiam referam de ſtudiis & laboribus meis publicis, commodis & honori coronæ Franciciæ magno meo & familiæ meæ detrimento inſumptis. Multi undique eruditis etiam & procacibus epiſtolis efflagitant ut reliqua eadem, ſed adhuc nemo fuit, nec eſt, nec ſpero, cui mei vel familiæ meæ cura ſit, niſi, ut noviſſimè ad finem ſecundi tomi in confuſione Pariſiorum ſcripſi, ſoli Deo laus, honor & gloria.

FINIS.

GEORGII LOUETII

NOTÆ

AD COMMENTARIA

CAROLI MOLINÆI

IN REGULAS

CANCELLARIÆ APOSTOLICÆ.

GEORGII LOUETII
NOTÆ
AD COMMENTARIA
CAROLI MOLINÆI
IN REGULAS CANCELLARIÆ APOSTOLICÆ.

AD REGULAM DE INFIRMIS RESIGNANTIBUS.

NUMERO III.

Quòd per ceſſionem vel reſignationem non jus amittitur.

Ut in reſignatione, ſic in collatione duæ perſonæ deſiderantur.

VT nulla poteſt eſſe proviſio beneficii, niſi duabus perſonis concurrentibus, Collatoris, & ejus cui beneficium confertur: ita nec ejus dimiſſio ſeu renuntiatio, niſi utroque concurrente, ut unumquodque eo jure diſſolvatur, quo contractum eſt. cap. Admonet. de renuntiat. Nam per acceptationem beneficii & ejus poſſeſſionis adeptionem, contrahitur veluti matrimonium inter Eccleſiam & titularium, cujus diſſolutio non ab unius voluntate pendet, ſed à collatore pro Eccleſia, reſignantis conſenſu accedente. Antiquis autem Patrum decretis hæ reſignationes rejiciebantur, ex Concilio Arelat. I. can 2. 22. & cap. 5. Calcedon. Concil. act. 11. quia ordo cum beneficio conferebatur: & deponebantur miniſtri, qui in locis in quibus ordinati fuerant non perſeverabant: hodie verò reſignationes in favorem favore ſummo amplectuntur, & ſunt veluti juris ordinarii. Notandum obiter reſignationem in manibus poteſtatem habentis faciendam, aliàs non conſiderandam ex 1. Rot. deciſ. de Renuntiat. in antiquioribus. Idem in 3. deciſione ſtatutum, & in deciſ. 4. Idem ſtatuitur in ult. Rotæ. deciſ. aliàs 461. de Conſuet. in novis in addit.

NUMERO IV.

Excipia tamen bonam fidem, unde ſi quis dedit mandatum ad reſignandum beneficium, & dum putat illud executum, impetrat aliud non facta mentione prioris, valet impetratio ſecunda.

De ſimulatis proviſionibus ut à ſummo Pontifice incompatibilium beneficiorum obtineatur proviſio.

REcte quidem, ſi bona fide: ſi verò fraudandi animo, ut quis à ſummo Pontifice alterius beneficii incompatibilis proviſionem obtineat, non idem eſſet ſtatuendum. Sed quid ſi in hoc regno non ſit incompatibile beneficium, ſit autem Romæ, ut in præbendis videre licet? Dubitarunt nonnulli ex noſtris, nec ſine ratione. Bonum dolum dixerunt in mandato ad reſignandam præbendam: ſeu ex cauſa ſimulatæ permutationis, aut alio modo, ut poſſent alterius præbendæ proviſionem à ſummo Pontifice obtinere: non inhoneſtum his modis ea conſequi quo in regno ex antiquorum patrum decretis licita eſſe judicantur, ex Lateranenſi Concil. in c. de multa. de præbendis. Canonicatus & præbendas inter incompatibilia beneficia non annumerari: jure Concordatorum graduatis licitum duas obtinere præbendas in §. Volumus, verſiculo. Si quis verò. de collat. Concordatorum jura non tantùm in regno, ſed Romæ ad unguem obſervanda, ab eorum derogatione ad ſumma Franciæ tribunalia abuſus ergo appellari poſſe. Tridentina quidem conſtitutione (nova quadam juriſprudentia & nondum in regno recepta) hanc præbendarum pluralitatem prohibitam: ſed hujuſmodi conſtitutioni regnicolas nullo modo directè nec indirectè obligari. Urgent in contrarium argumenta, unicuique liberum ſummum adire Pontificem, liberum reſignare, liberum etiam ſummo Pontifici reſignationes in favorem admittere, ſummum Pontificem ad Concilii Tridentini obſervationem obligari, in his reſignationibus in favorem ſolum ſummum Pontificem omnimodam poteſtatem habere non ad donationem coercendam; in his quæ à privatorum voluntate, ſed à ſuperioris diſpenſatione & imperio dependent, non privatorum voluntatem, ſed ſuperioris attendendum judicium, à quo totum pendet negotium. Quid ſtatuendum? cùm nullo favore beneficiorum pluralitas poſſit commendari, qui ſummi Pontificis liberalitatem obtinere deſiderant, Romanis legibus ſubjiciantur. Tutius ergo erit collatorum ordinariorum implorare auxilium, & ab eis collationes obtinere: & nimis periculoſum in his ſpiritualibus controverſiis, quæ ſunt de apicibus juris,

Imo non extat ratio dubitandi. A. V.

Hodie præbendæ ſunt beneficia incompatibilia, nec ea licet ſimul duo poſſidere ſic ſancitum pluribus curiæ Pariſienſis ſenatuſcõſultis, A. V.

ſe judicantium arbitrio ſubmittere. Vide quæ notavi inf. Num. 364.

EODEM NUMERO IV.

Quia nemo ſeipſum destituere poteſt.

Ut in beneficiis, ſic in officiis duæ perſonæ requiruntur, & conferentis, & illius cui confertur.

Quod in beneficiis dictum fuit, in officiis quæ ſunt tam in diſpoſitione Regis, quàm dominorum temporalium obſervatur. Horum igitur ejuratio à duorum pendet voluntate, & quod ab initio liberum fuit, poſt acceptationem fit neceſſarium.

NUMERO VI.

Rejecta formularum ſcrupuloſitate.

Subtilitates in ſpiritualibus rejiciuntur.

CUm in his ſpiritualibus cauſſis & veritatem & æquitatem conſideremus, ſubtilitates & argutiæ penitus ſunt rejiciendæ, quæ iniqui ſpeciem continent, & æquitati repugnant.

EODEM NUMERO VI.

Cenſetur magis collativum quàm electivum.

Dignitates quæ eligendo conferuntur, aut quarum electio à Superiore confirmatur an Electivæ, an Collativæ.

Nec enim diſpoſitio. cap. quia propter. de elect. ad collativa beneficia referri debet, nec ad primas Eccleſiarum cathedralium dignitates, quarum vacatione Eccleſia Paſtore viduata non dicitur: hæ eligendo conferuntur, & ex collatione magis participant, quàm ex electione. Ideo ſi quis ad unguem electionum ſolennitates in harum dignitatum proviſionibus non obſervaverit, nihilominus validæ erunt. ex gloſſa in Clement. Quia contingit. §. Ut autem. in verbo electionem. de relig. domib. ex quibus colligere facillimum aliam rationem eſſe in his dignitatibus quæ eligendo conferuntur, aliam in his quæ à ſuperioris confirmatione perfectionem accipiunt: hæ electivæ dicuntur propter confirmationem, illæ collativæ propter collationem.

Id verum in electionibus quæ fiunt jure communi, ſed ſi forma electionis determinata eſt à ſtatuto ſervanda eſt omnino. A. V.

EODEM NUMERO VI.

Unde nullo modo ſpectaret ad nominationem Regis, juxta concordata.

Decanatus Eccleſiarum an in Regia nominatione, an electivi, an collativi, & quam in his conferendis ſummus Pontifex habet poteſtatem, & an Graduatis & aliis expectativis gratiis ſubjiciantur.

In his Decanatibus, ſeu primis Eccleſiarum dignitatibus poſt Pontificales, Regis nominationem ceſſare multoties judicatum, & extant ſenatuſconſulta pro Decanatu Eccleſiæ Carnotenſis, Decanatu Eccleſiæ Collegiatæ ſancti Germani Pariſienſis, Decanatu ſancti Emiliani in diœceſi Burdegalenſi, Decanatu S. Marcelli Pariſienſis, Decanatu Eccleſiæ Andegav. quæ à Ren. Chop. referuntur Sacr. Polit. lib. 1. cap. 1. num. 14. & c. 2. num. 3. & 4. Videndum autem an iſtæ primæ Eccleſiarum dignitates eligendo conferantur, an confirmatione comprobetur electio. Primo caſu indultis Curiæ Pariſienſis ſubjiciuntur, ſi modò nominati à Senatoribus ſunt capaces, eminentis doctrinæ & qualitatis, ut puta ſi Senator Pariſienſis ſe ipſum nominaverit, ut Prætoriano decreto judicatum fuit pro Decanatu Eccleſiæ Lemovicenſis in favorem domini *Ridier* Senatoris Clerici: quod ad graduatorum perſonam extendendum exiſtimarem, ſi modò in eis requiſitæ reſideant qualitates, quod durum quodammodo videtur, & regia conſtitutione, licèt nondum in Senatu probata refertur. Aut verò à ſuperiore confirmatur electio, tunc hujuſmodi dignitates primæ mandatariis nominatis à Senatoribus, & graduatis non ſubjiciuntur, nec aliis gratiis expectativis, ex doctrina gloſſæ Prag. Sanct. in capit. Sicut. in fine. §. quibus. in verbo electionis. & in cap. licet. §. Statuit. in verbo fiant. de elect. quam ſententiam probat Rebuſ. in tractatu Nominat. quæſt. 15. num. 25. Sed an ſummus Pontifex harum dignitatum reſignationes admittere poſſit? & poſſe judicavit Senatus Pariſienſis pro Decanatu Eccleſiæ Carnotenſis. 3. Febr. 1571. pro Stephano *Boulet*, Buiſſonio, Montolonio & Verſorio partium Advocatis: & alio Pariſienſi ſenatuſconſulto, die 8. Martii 1607. pro Decanatu Eccleſiæ Turonenſis, contra dominum *Savare*, & Capitulum prædictæ Eccleſiæ. Doleto & Roberto partium Advocatis, rejecta ea diſtinctione, an eligendo conferantur, an earum electio per ſuperiorem confirmetur. Idem deciſum pro dicto Decanatu ſancti Germani Pariſienſis. Utroque namque caſu ſummus Pontifex univerſalis Eccleſiæ paſtor, moderator ordinariorum ordinarius, poteſt ea quæ eligentes poſſunt eligere, eodemque momento confirmare: quæ ſuperiores poſſunt eadem proviſione eligere & confirmare: electorum & confirmantis vices gerere. Et uſu receptum in hoc regno in reſignationibus ſacerdotiorum, in patronatu Eccleſiaſtico exiſtentium, ſummum Pontificem plenam poteſtatem habere poſſe, quæ patroni Eccleſiaſtici poſſunt, poſſe quæ collatores. Sed quæ in reſignatione dicta ſunt, ad vacationem per obitum extendi non debent; ſummus enim Pontifex per Concordata in §. Declarantes. de mandat. Apoſt aliquid de jure ſuo remiſit in gratiam ordinariorum, ſolamque præventionem in his proviſionibus ſibi tantùm reſervavit, quæ collativæ dicuntur, non quæ per electionem conferuntur. Ne quis enim dixerit. §. Declarantes. ad electivas dignitates referri aut extendi poſſe, & quod attinet ad dignitates quæ eligendo conferuntur. Meliùs equidem ſummi Pontifices facerent, ſi rejecta omni præventione, liberam harum primarum dignitatum electionem ordinariis relinquerent, quæ & Legatis à latere plenariam poteſtatem habentibus prohibita fuit, in cap. Deliberatione. de offic. Legat. in ſext. & ante Concordatorum jura prohibita erat hujuſmodi primarum dignitatum præventio in cap. 1. de collat. in Prag. & gloſ. Pragm. Sanct. in cap. Licet. §. Statuit. in verbo fiant. de elect. quæ decreti Senatus authoritate confirmatur. Et hæc jura in favorem ordinariorum introducta, in commodum & utilitatem Eccleſiarum, à bonis Senatoribus, veris Gallicanæ Eccleſiæ jurium patronis, obſervari deberent: ſed contrarius uſus invaluit, propter generalia verba dicti capituli Declarantes. quæ omnem dignitatem, demptis Epiſcopatu & aliis conſiſtorialibus dignitatibus, comprehendunt. Sed regula manet in primis poſt Pontificales dignitatibus, quæ ex conſuetudine & privilegio à Sede Apoſtolica approbato habent jus eligendi. §. Per præmiſſa. de reg. ad prælat. nominar. in concordat. In his enim ceſſat præventio, nec cap. Declarantes. de merè electivis, ſed de collativis, aut quæ eligendo conferuntur, vel quarum electio non confirmatur, dignitatibus diſponit. Harum quidem dignitatum reſignationem admittere poterit ſummus Pontifex, non autem per obitum conferre, ſi hoc ſibi non reſervaverit. In toto titulo de Regia ad prælat. nominat. in eoque has dignitates merè electivas comprehendere voluerit. Vide 1. aliàs 124. Rotæ. deciſ. de elect. in antiquis. quando electio confirmatur, aut cùm eligendo confertur beneficium. Et ſi ad litteram Concordatorum verba notantur, tam in §. Præfatique ordinarii. verſ. tertiam partem. quàm in titulo de mandat. Apoſt. de collativis beneficiis & dignitatibus tantùm loquitur, de electivis autem ne mentionem quidem habuit; & ſæpe in Rota judicatum, ſub generali dignitatum aliorumque beneficiorum verbo electiva non contineri beneficia, ex 41. aliàs 237. Rotæ. deciſ. de reſcript. in antiquis. Et refert Renatus Choppinus. lib. 1. de Sacra Politia. cap. 1. num. 9. in fine. & num. 10. tam in Senatu Pariſienſi pro Decanatu ſancti Marcelli Pariſienſis, quàm in Prætoriano conſilio, id judicatum, nec Papam per obitum conferre poſſe. Et in modificatione facul.

Fallitur hodie, nam dignitates Eccleſiarũ Cathedralium, & principales Collegiatarum, non ſubjiciuntur Graduatis. Edicto 1606. A. V.

Beneficia electiva, collativa, & confirmativa poſſunt in Curia Romana reſignari. A. V.

Dignitates electivæ nominatim comprehenduntur in §. Declarantes de mandatis Apoſtolicis. Nam Papa reſervavit præventionẽ in conferendis dignitatibus & cæteris beneficiis quomodocumque qualificatis. A. V.

Fallitur, non poteſt etiam per obitum Papa conferre illas dignitates, modo res fiat integræ & non ſit proceſſum ad præludia electionis. A. V.

tatum Legati à Ve allo id à Senatu prohibitum legimus. Nec diſſentiſſe ab ea ſententia videntur Prætoriani Senatores pro Decanatu ſancti Emilionis pro domino Card. *de Sourdis* contra *Brigard* menſe Auguſti anni præſentis 1607. Siquidem Papa non per obitum contulerat, ſed per electionis nullitatem, jureque ad eum devoluto, quod notandum.

Penſiones ad tertiam partẽ fructuum reducta.

NUMERO XIII.

Quartus, quando etiam retenta penſione, qui etiam frequens eſt, & toleratur ad tertiam partem fructuum.

TRibus in caſibus penſiones ſuper fructibus beneficiorum creari poſſunt, pro bono pacis, ut cùm litigioſa ſint beneficia, in reſignatione, ne reſignans nimium ex reſignatione patiatur diſpendium, in permutatione, propter inæqualitatem reditus, ut alibi dicemus. Sed in penſionum creatione, & beneficiorum & perſonarum eſt habenda ratio. Beneficia namque aut animarum curam ſeu ſacramentorum adminiſtrationem habent, aut ſunt ſimplicia; primo caſu abuſivæ penſiones, vetitæ & prohibitæ, in his enim beneficiis propter neceſſariam reſidentiam fructus pro alimentis Paſtorũ reſervantur, nec ad alios uſus poſſunt applicari; hi fructus ita divino cohærent muneri, ut ei qui altari non ſervit, qui ſacramenta non adminiſtrat, diſtribui non poſſunt. In his beneficiis antiquorum canonum ſervatur diſpoſitio, qua beneficia Eccleſiaſtica ſine ulla diminutione fructuum debent conferri. Fructus à titulo beneficii non ſeparantur; qui titulum beneficii non habet, nullam in fructibus portionem prætendere poteſt. Pro Epiſcopatu Lucionenſi referunt Senatuſconſultum Pariſienſe 14. Auguſti 1570. latum: pro parochialibus Eccleſiis vulgò citantur alia arreſta; unum in publicis cauſſarum actionibus pronuntiatum Lunæ 7. Januarii 1585. *Langlois & de Leſſau* partium patronis; aliud Jovis 13. Auguſti 1587. pro parochiali Eccleſia *de Chambon*, & ea eſt Molinæi opinio ad regulam de public. num. 274. Sed dubitatum fuit quid in his parochialibus Eccleſiis inter reſignantem & reſignatarium ſtatuendum eſſet, negante reſignatario ad promiſſam etiam juramento penſionem obligari, cùm rei prohibitæ immo abuſivæ nulla pactio, nulla detur actio, quod voluerunt partes non potuerunt, nec quod contrahentes contra juris præcepta promiſerunt conſiderandum, ſed quod lege permittente rite & legitimè potuerunt obſervandum, cùm in conventionibus voluntas à poteſtate vim & auctoritatem accipiat; volumus enim quod poſſumus, quod excedit, rejiciatur, poteſtas autem à lege moderatur, rei à lege prohibitæ nulla conventio: publicè intereſt paſtores altari ſervientes de altaris fructibus vivere, publicè intereſt mendicum & pauperem paſtorem non mendicare, nec ob egeſtatem ad turpia invitari. Res ex ſe mala, immo abuſiva nulla conventione validari poteſt, vitium rei inhæret, lepra eſt, corpus ſequitur, & tolli non poteſt. Reſignante in contrarium dicente peſſimi eſſe exempli in ſpiritualibus cauſſis fidem fallere, ex præceptis naturæ neminem cum alterius damno locupletari ex proprio dolo commodum conſequi, cùm enim de proprius privatiſque commodis tantùm controverſia movetur, non tam quid promiſſum quàm an ſit promiſſum attenditur. Ea lege facta reſignatio imponit reſignatario neceſſitatem cedendi aut ſolvendi, injurioſum lucri cauſſa onus donationi appoſitum rejicere, & hujus penſionis denegatio perfidiam jure divino prohibitam approbaret. Hanc quæſtionem decreto Senatus deciſam referunt noſtri, eo temperamento adhibito, ut reſignatarius præcisè ſolvere promiſſam penſionem teneatur; ſed ea conditione adhibita, niſi cedere beneficio maluerit, ut cedat vel diſcedat: ego verò a licitis inciperem, ut cedere beneficio teneatur niſi penſionem ſolvere voluerit, eo modo nec pactio licita, nec perfidia probabuntur. Sed ſi in ſacris quæſtionibus de apicibus juris diſſerere liceat, utrumque illicitum poſſet ſuſtineri, quidem aliud eſt cedere beneficio quàm regreſſum ſacris conſtitutionibus prohibitum admittere, ſed ex duobus malis minus eligatur, & quod in reſignatario conſtitutum fuit eadem ratio poſtulat, ut in ejus reſignatario locum habeat, aliàs de facili per obliquum fraus fieri poſſet. Et ita contra reſignatarium reſignatarii pronuntiavit Senatus Pariſienſis in publicis cauſſarum actionibus, Lunæ 5. Decembris 1583. *Labere & Courtin* contendentibus, & in penſione ſuper Abbatia de Ferreriis conſtituta alio Senatuſconſulto contra Claudium *Sublet* reſignatarium *Sublet* fratris ſui pro *Pelerin* in prima claſſe Inquiſitionum 16. Julii 1601. cùm in quinta, poſtea in quarta Inquiſitionum claſſibus Senatorum vota adæquata fuiſſent. Unum non omittendum, reſignatarium licitè immodicæ penſionis reductionem petere poſſe, nulla enim pactione alimenta paſtori laboranti denegari poſſunt: Non ligabis os bovis triturantis, publicáque poſtulat utilitas, quæ nulla particulari conventione violari poteſt: & cùm hæc in Senatu diſceptantur, ſolet Procurator Generalis ab immodicæ penſionis creatione tanquam ab abuſu appellare. In aliis verò beneficiis ſimplicibus, quibus animarum cura non imminet, nec ſacramentorum adminiſtratio datur, licitæ ſunt penſiones in caſibus ſupradictis, uſque ad tertiam partem fructuum, ut alibi ex communi Canoniſtarum ſententia diximus, ex Molinæo inf. num. 323. & tranſeunt hæ penſiones jure optimo conſtitutæ, in quemcumque beneficii ſucceſſorem: beneficium enim ſequuntur. Sed ſi tertiam partem fructuum excedunt, à reſignatario improbari non poſſunt: cedat vel diſcedat, ut pro dicto *Pelerin* contra dictum *Sublet* pro penſione ſuper fructibus Abbatiæ de Ferreriis judicatum 16. Julii 1601. A tertio autem ſucceſſore, aliàs quàm per reſignationem beneficii proviſionem habente, reduci poſſunt penſiones ad legitimum modum, nempe tertiam partem fructuum. In aliis enim dua bus fructuum portionibus conſiſtit legitima portio, in qua candidatus gravari non poteſt; ut hic exiſtimat Molinæus. Et pluries hoc in Senatu judicatum referunt noſtri, contra Mariam *de Thou* Abbatiſſam *des Cleretz* 8. Martii 1591. Roberto & *Dolé* partium Advocatis, pro Andrea *du Hamel* contra Andream *Savetier*. 7. Februarii 1595. contra Robertum *Tuon*, contra Ludovicum *de Mcanlne* 8. Febr. 1594. Limita ſi poſt penſionis creationem beneficii fructus ita diminuti bellorum tempeſtate, aut alio fortuito caſu, ut ſoluta penſione nil reſignatario novo Abbati ſupereſſet, tunc boni viri arbitrio moderandam penſionem. Publicè enim intereſt ut hi reſignatarii ea quæ ſunt muneris & functionis ordinariæ exerceant, & magis in ſignum reſignatarium ſine ullo reditu in beneficio reſidere, quàm reſignatarium immenſam penſionem ſolvere noll , in uno publica verſatur utilitas, in alio privata commoditas: nec ulla ratio ſuadet beneficium eſſe poſſe ſine ullo reditu, ex doctrina Gloſſ. Pragmat. Sanct. in §. Cum rei. in verbo titulo. verſic. habens. De Collat. Dicitur enim beneficium, quòd benefaciat, & definitur jus fructuum percipiendorum. Ideo canonicatus ad effectum obtinendæ dignitatis inter beneficia non enumerantur, & noſtri penſionem definientes, moderatam quamdam ex reditibus beneficii portionem dixere, ut Corraſius in Paraph. Sacerd. cap. 4. Panorm. in cap Suggeſtum. de Decim. cap. Quanto. De Cenſib. Rebuff. tractat. de pacific. poſſeſſ. num. 215. & ex ſtylo Romanæ Curiæ uſu receptum eſt teſtante Rebuffo in Praxi Benefic. tit. de Reſervar. ſubl. num. 21. Imbertus in Enchirid. jur. Galliæ. in verb. Penſio. & plura de canonicatu ad effectum. Vide infrà num. 323. De penſione autem perſonali, aut reali, aut quando transferri poteſt, vide infrà ad Regulam de publicandis num, 277.

Hodie Rex poteſt reſervare Penſiones ſuper Epiſcopatibus, licet olim hæ penſiones vix tolerarentur, ſed Regia voluntas quæ pro lege habetur, harum penſionum uſum poteſt facere legitimum, modo ſummi Pontificis aſſenſus accedat. A. V.

Penſiones hæ tolerantur inter Reſignantem & Reſignatariũ propter bonã fidem, ſed non tranſeunt in ſucceſſores per obitum, & ideo, ut vocant non ſunt reales & non afficiunt Beneficium, niſi in Provinciis in quibus in contrarium uſus invaluit, ut in Normannia, & in Provinciis Ducatus Burgundiæ, quæ ſunt ſub ditione Senatus Divionẽſis. Nota tamen quod in Eccleſiis Parochialibus hodie reſervatio Penſionis locum nõ habet, niſi Reſignãs poſſederit per quindecim annos Eccleſiam Parochialem, aut cedat cauſâ infirmitatis ab Ordinario probatæ. Id ſtatutum Edicto menſis Junij anni 1671. in Curiã Pariſ. regiſtrato 22. Julii ejuſdẽ anni, & in magno Conſilio 13. Julij. col. Quod juſtè ſancitũ ad reprobandas & cohibẽdas frequẽtes horum ſacerdotiorũ reſignationes quæ mundinationes ſæpè fiebant. Idem ſtatutum pro Præbendis & Dignitatibus Eccleſiarum Cathedraliũ aut Collegiatarum. Reductio Penſionis poteſt peti uſque ad legitimum modũ, & ſemper ex Edicto præfato debet Paſtori ſupereſſe ſumma trecentarum librarum, immunis ab omnibus oneribus, in qua non debent comprehendi oblationes, cæteræque retributiones quæ Paſtori in ſemiverſionem offeruntur, quod vocatur *le caſuel & la creux de l'Egliſe*. A. V.

Pẽſiones quæ à Rege ſuper fructibus Abbatiarum, aut aliorum Beneficiorũ cõſiſtorialium reſervantur non niſi lẽgibus reguntur, & variè ſtatutum eſt huc uſque in magno Regis Conſilio ſuper his Penſionibus. Licet Regis pietati conforme videatur, ut hæ penſiones nunquam legitimũ modum excedant, ſed ejus eſt interpretatio, cujus eſt condere. A. V.

Canonicatus ad effectum inter beneficia non enumerantur. Penſiones non transferuntur in Gallia, ſed uſus hujuſmodi tran ſlationum viget in Italiâ. A. V.

NUMERO XV.

In reſignatione cum regreſſu.

Regreſſus in beneficiis damnati.

Verum non eſt quod Rex potuit admittere regreſſus, quia non poteſt aliquid contra leges & libertates regni quæ id prohibent, cùm regreſſus ſit ſpecies reſervationis, & tamen hos regreſſus Rex non probat. A. V.

Ubi tanquam ab abuſu poteſt appellari, ceſſat regula de Pacific.

JUre Concordatorum titulo de Reſervat. ſubla. & antea Baſilienſi Concilio regreſſus in reſignationibus beneficiorum rejecti & damnati fuerunt. Nec hodie in regno ulla dubitatio eſſe poteſt, & ſi quid contrà fieret, appellatione tanquam ab abuſu annullaretur, quod in beneficiis collativis ſervatur. Sed in conſiſtorialibus beneficiis major fuit dubitandi ratio, propter Regis in conceſſo regreſſu conſenſum Apoſtolica auctoritate confirmatum. His enim duabus poteſtatibus ſummis ſimul concurrentibus, Sacerdotali & Regia, negotium omni crimine & vitio expurgatum exiſtimant. Alii in contrarium regreſſus indiſtinctè & nulla beneficiorum adhibita diſtinctione reprobatos publica ſuadente utilitate, id à ſanctis Patribus fuiſſe conſtitutum, Titul. de reſervat. ſubl. in Concordat. beneficia tam electiva quàm collativa continere. Sed quia hæ quæſtiones in ſacro Regis Conſiſtorio deciduntur, propterea Regis voluntas pro lege habetur, qui enim vacanti beneficio nominare poteſt, eadem facilitate regreſſum approbare poterit, quocunque tamen caſu tutius erit nova proviſione hæc omnia confirmare & approbare, aliàs verendum triennali poſſeſſione regreſſum non confirmari; ubi enim vitioſa & abuſiva proviſio, ceſſat decretum de pacificis poſſeſſoribus.

NUMERO XVI.

Finge mandatum datum.

A quo tempore 20. dies computantur in regula de infirmis.

IN regula de infirmis, viginti dies à tempore præſtiti conſenſus computantur, hæc autem quæſtio inutilis, cùm hodie multis erroribus purgata Cancellaria Apoſtolica, inter diem datæ & præſtiti conſenſus nulla ſit differentia, eodemque die concedantur.

NUMERO XXI.

Plus dico quòd ſi Papa pendente dicto menſe.

Nulla Papæ proviſio non impedit proviſionem Ordinarij.

EX hac Molinæi opinione colligere licet proviſiones ſummi Pontificis, quæ incapacitate perſonæ, ſubreptione, obreptione, aut alio vitio nullitatem inducunt, non impedire vacationem beneficii per obitum, & poſſe collatores ordinarios tali beneficio ut vacanti legitimè providere. Idem enim eſt ſummum Pontificem nulliter aut non contuliſſe: quod nullum eſt, nullum producit effectum; non dicitur factum quod non durat factum; non ſolet conſiderari quod de jure non ſortitur effectum; verſum non dicitur, quod non durat verſum. L. ſi pro parte. §. Verſum ff. de in rem verſo. Satiſdatio quæ non durat, non eſt ſatiſdatio. L. 1. § Quod ait Prætor. ff. Quorum legatorum Solutio quæ non durat, non inducit liberationem L. qui ſerò ſolvit. ff. de ſolut. Poſthumus qui ſtatim deceſſit non rumpit teſtamentum. L. poſthumus. ff. de injuſt. rupt. teſtamento. Multis ſenatusconſultis exploſa fuit erronea eorum opinio, qui beneficia Romæ nulliter aut vitioſè collata, Curiæ Romanæ ita eſſe addicta ſeu affecta exiſtimabant, ut collatoribus ordinariis eorum prohibita eſſet proviſio: Nulla enim reſervata beneficia in regno agnoſcimus, ut tit. de reſervat. ſublat. in Concordat. deciſum fuit; exceptis beneficiis in Curia Romana per obitum vacantibus, ex cap. 2. cap. Præſenti. cap. Statutum. de Præb. in 6. Gloſ. Pragm. Sanct. tit. de Collat. §. Quod omnia. in verb. Scilicet. quæ intra menſem vacationis Romano reſervantur Pontifici: poſt menſem libera eorum proviſio collatoribus ordinariis conceditur, & ita interpretari debet cap. Præſenti declaramus. de Præbendis, in ſexto, & titulus de reſervat. ſublat. in Concord. omnes beneficiorum reſervationes in regno rejicit, damnat, & annullat, excepta ſola creatione canonicatus ad effectum obtinendæ dignitatis, in cathedralibus, dicto titulo de reſervat. ſubl. Rejicienda igitur Panormitani opinio, in cap. Inter dilectos. de exceſſibus Prælat. Roman. in conſ. 335. aliorúmque contra Gallicanæ Eccleſiæ jura dicentium, beneficia Romæ etiam nulliter collata eſſe affecta in necem collatorum ordinariorum, ex Rebuf. ſententia in gloſ. Concord. titul. de reſervat. ſubl. in principio, in verbo Item ubicumque. & pleniùs in praxi benef. titul. de reſervat. ſubl. num. 38. Nec ad literam accipienda ſunt verba gloſ. Pragmat. Sanct. in §. Licet. in verbo Cauſſa. de Electio. quæ particulares reſervationes ex quadam cauſſa probare videntur, quod illis temporibus Romæ ſervabatur: ſed novâ Concordatorum juriſprudentiâ omnes reſervationes damnatæ fuerunt, dicto tit. de Reſervat. ſublat. ſive ſint generales ſive ſpeciales: eoque jure utimur in Regno. De his beneficiis in Curia Romana vacantibus vide gloſ. Prag. Sanctionis in cap. Sicut. §. quibus. in verbo clauſis. verſic. quæ in facultatem. de electionibus. Horum enim collatio ſummo Pontifici reſervatur cùm hæc reſervatio ſit clauſa in corpore juris: & ſi à majori ad minus liceat ratiocinari, cùm primæ Eccleſiarum dignitates verè electivæ, ut Epiſc. Abbat. huic ſubjiciuntur obſervationi per cap. 1. verſicul. Nec non per obitum apud Sedem prædictam. de Regia ad Prælat. nominat. in Concordat. quanto magis alta beneficia collativa?

Beneficia in Curia vacantia reſervata.

NUMERO XXII.

An hæc regula locum habeat in ordinario collatore.

An regula de 20. diebus locum habeat in Ordinario.

SI rebus integris agitanda eſſet hæc quæſtio, nova juriſprudentia per antiquam poſſet reformari, ut & ratio poſtulare videtur, & æquitas ſuadere, quod multis rationibus probat Rebuf. in loco hîc citato, & pleniùs in conſ. 72. ſuiſque temporibus ſolemni ſenatuſconſulto in favorem Ordinariorum deciſa quæſtio fuerat, ut refert Lucius placit. lib. primo art. 4. Arreſt. 8 Sed hodie novo quodam jure regulam non procedere in Ordinariorum proviſionibus Senatus judicavit pro parochiali Eccleſia *de la Boſſiere*, ut hîc refert Molinæus; quod etiam in magno Regio Conſilio obſervatur, & in aliis ſummis Franciæ tribunalibus: nec alia quærenda eludendæ ratio: verba ejus regulæ ad ſummum Pontificem, non ad ordinarios collatores referuntur. Eadem Molinæi opinio inf. num. 98. & 99. Sed clamant ordinarii collatores regulam de infirmis reſignantibus in eorum favorem introductam, ad vitandas fraudes inſtitutam, facilem extenſionem in Ordinariorum perſona eadem æquitate poſtulante, iniquum Cancellariæ Romanæ ſtilum, derogationem huic regulæ admittentem, & veluti regulæ effectum eludentem. Durum hanc regulam à tantis ſummis Pontificibus probatam, auctam, publicatam, commendatam, in Cancellaria Apoſtolica regiſtratam, à Bonifacio VIII. 1295. Martino V. Nicolao V. Eugenio IV. Innocentio VIII. Julio II. Adriano VI. Clemente VII. Paulo III. Paulo IV. ſolita immo ordinaria derogatione ſupprimere. Sed Ordinariorum voces ſummorum Pontificum aures pulſare non potuerunt, nec ad eorum audientiam pervenire: & ut liberè de ea quæſtione vota mea reddam, ſummo quidem jure hanc regulam de viginti diebus non procedere in ordinario collatore concedendum exiſtimo, cùm verba regulæ repugnent: ſed ordinariam & ſolitam hanc derogationem, ſine cauſæ cognitione admitti ſolitam, moderandam exiſtimarem, nec paſſim, nec pro qualibet perſona concedendam. Cur enim ex ſtilo Cancellariæ Apoſtolicæ, nulla admittitur derogatio in proviſionibus beneficiorum in Britannia, aut aliis partibus obedientiæ exiſtentium, in aliis verò regni partibus ex contrario (non dicam corrupto)

An ſummus Pontifex huic regulæ poſſit derogare.

Ex quo reſignationes in favorem receptæ ſunt ut favorabiles in Gallia. Notandum eſt quod derogatio Regulæ de infirmis reſignantibus de iſtâ cenſeatur, ita ut ſi hodie hanc omittere vellet ſummus Pontifex, hoc non probaretur, & dicta derogatio ſuppleretur. Vide quomodo mores perducant leges in ſui poteſtatem. A. V.

rupto) uſu admittitur? At inquiunt trapezitæ, in his partibus obedientiæ ſummi Pontifices octo menſium ſpatio Ordinariorum jure utuntur, ſummum Pontificem huic regulæ in ſui præjudicium derogare nolle, quod nunquam crediderim: immo hanc derogationem à Cancellaria Apoſtolica potiùs procedere, quàm à ſummo Pontifice. Sed hæc quæſtio planè inutilis, cùm jure quodam Gallico hæ derogationes tolerentur, nec ab ullo judice rejiciantur, & ita miſerè Ordinariorum jura his non reclamantibus ſepeliuntur. Vide quæ notavimus inf. num. 105. in addit. Et refert Gomeſ. ad Regul. de infirmis reſignantibus quæſt. 25. communem in Rota opinionem, regulam in Legato & Ordinario procedere, & inſtitutam ad fraudes vitandas, quæ in collatore ut in Romana Curia committi ſolent, verbo Sed prædictis non obſtantibus.

NUMERO XXIX.

Cùm ſit odioſa diſpenſatio, nec debeat extendi ſed reſtringi.

Diſpenſationes non extendendæ.

Hodie Senatores poſſunt nominare clericos ſeculares ad obtinenda beneficia commendari ſolita. A. V.

IN diſpenſationibus verba tantum valent, quantum ſonant, nec extenduntur. Quod in his antiquis à Paulo tertio & quarto ad obtinenda regularia beneficia diſpenſatis videre licet: quorum diſpenſationes ad conventualia beneficia non extenduntur: nec ad diverſorum ordinum beneficia, ſi non exprimantur. Nec de qualitate beneficii ad aliam fit extenſio. Vigilent igitur Præſides & Senatores in ſuis nominationibus, & diligenter diſpenſationes ante nominatæ perſonæ electionem legant.

NUMERO XXXI.

Non liceat Ordinario de collatione beneficiorum negotiari.

Collationes in fructu.

Non poſſunt hæ præſentationes conduci. A. V.

SEd collationes beneficiorum ſunt in fructu, licet honorifico, ex gloſ. in cap. Cùm olim. de Majorit. & obed. Et gratificatio illa quæ datur collatori capaci & idoneo conferendo eſt in fructu, ex honeſtate accipientem beneficium obligat: idonea obligatio quæ ex liberalitate accipientem aſtringit: dives eſt qui ſua liberalitate hominum animos acquirit. Loquitur autem Molinæus de his qui de ſuis collationibus, contra canonicas ſanctiones, non ex liberalitate diſponunt: ſed qui ſordidè contra ſanctorum Patrum decreta miſerè negotiantur. An autem omnium fructuum & jurium beneficii conductor habeat jura præſentationum, dicemus inf. num. 248. Præſentationes & collationes beneficiorum eſſe in fructu probat 17. aliàs 268. Rot. deciſ. ſub tit. de jure patronat. in novis. & 5. alias 324. de Elect. in antiquis.

NUMERO XXXI.

Sed etiam jure Pontificio.

Permutatio an Ordinario neceſſitatem imponat.

Epiſcopi tantùm permutationes admittunt.

An hodie permutatio beneficiorum neceſſitatem imponat, dubitari poteſt. Cùm ſolitæ permutationes, & quæ communiter fiunt, non tam contemplatione beneficiorum, ex pura & vera canonum doctrina, quàm perſonarum, ex corrupto & abuſivo uſu fiant, compermutantium commoditates exquiruntur, & Eccleſiarum utilitates ſpernuntur. Sed cùm Epiſcopalis ſit functionis permutationes admittere, ex gloſ. in Clement. Ne concesſione. in verbo Conferantur. verſic. Hoc ſciat. De rerum permutatione. & ex Molinæo infr. num. 39. verſiculo. Ita quòd etiam attentè provideant Epiſcopi ut in his permutationibus abſit omnis fraus, & dolus, cap. Licet. in verbo Ac ſine fraude. De rerum permut. in ſexto. & vitent permutationes quæ à morientibus fiunt, qui migrantes ab hoc ſeculo beneficiis debent renunciare. Quòd autem Epiſcopi cum cauſæ cognitione tantùm has permutationes admittere debeant, patet ex eo quòd antiquitus dignitatum & præbendarum permutationes erant prohibitæ. can. Alienationes. 12. quæſt. ſecunda. repetitum in Concil. Turonenſi. in cap. Quæſitum. de Rerum permut. apud Gregorium. Cujus capitis verba hæc ſunt: Si Epiſcopus cauſam inſpexerit in permutatione neceſſariam (vide quæ notabimus infr. nu. 39.) nec mirum ſi ſolis Epiſcopis permutationum cognitio conceſſa cum ſit velut quædam diſpenſationis ſpecies, contra prima patrum decreta, ab antiquo enim jure receditur: & quod Molinæus inf. num. 40. exiſtimat jure Gallico inferiores Epiſcopis, puta Capitula Eccleſiarum cathedralium, & Abbates poſſe permutationes admittere, procedit ex privilegio ſpeciali, aut poſſeſſione immemoriali quæ titulo æquiparatur, nec aliàs.

Permutatio cum cauſæ cognitione admittenda.

NUMERO XXXII.

Quo caſu etiam ſine nova collatione jus revertitur ad reſignantem.

Reſoluta permutatione an nova collatio neceſſaria.

CLarius & apertiùs hanc quæſtionem decidit Molinæus ad regul. de public. num. 186. & 187. & multis rationibus probat, nullam permutationem, cùm rerum permutatarum aut partis earum fit evictio, & ſubſecuta evictione, judices ſeculares poſſe ſtatuere compermutantes ad compermutata redire beneficia ſine nova collatione. Fit enim permutatio ſub ea conditione, ut compermutantes rei compermutatæ ſint domini, quia non ſecuta eſſentiali conditione, reſolvitur permutatio, veluti cauſa non ſecuta. Vide Molinæum inf. num. 154. in fine. nova proviſione opus non eſſe. Nec Boerii incertam opinionem admittimus in ſua deciſione 97. ſed doctrinam Joa. de Selva tract. de benefic. 3. parte quæſt. 32. & Chriſtophori de Rufign. in comment. Pontif. lib. 3. titul. 39. & hæ rationes eliciuntur ex 9. aliàs 339. Rot. deciſ. de Renunt. in antiquis. Solent nonnulli Principis impetrato reſcripto coram judice laico petere, ut ſua collatione ejurata repetantur beneficia.

NUMERO XXXVIII.

Ubi non loquitur de hac regula, quæ etiam tempore ſuo nondum erat facta.

Diſcrimen inter regulã de 20. diebus, & regulam de infirmis.

QUi hiſtoriam Romanæ Cancellariæ norunt, intelligant ante regulam de infirmis, quæ Innocentio VIII. hîc tribuitur, aliam fuiſſe regulam quæ de viginti diebus vocabatur: & eorum qui infra viginti dies à die admiſſæ reſignationis decedebant, vacabant reſignata beneficia per obitum, nulla infirmitatis mora quæſtione, & eo antiquo jure hodie illuſtriſſimorum Cardinalium Collegium utitur; quorum indulta, non de regula de infirmis, ſed de viginti diebus intelliguntur: Si itaque Titius in plena valetudine beneficium ejuravit, & poſtea infra viginti dies deceſſerit, à die admiſſæ reſignationis in Curia Romana, vacabit beneficium virtute indulti. Ita judicatum in magno Regis Conſilio pro Prioratu *de Lyon* in diœceſi Andegavenſi menſe Septembri 1605. domino *Haligre* referente: nec hujuſmodi indulta infirmitatis mentionem faciunt, cùm de derogatione ad hanc regulam verba faciunt.

NUMERO XXXIX.

Niſi inquantum Epiſcopus inſpexerit cauſam ſubeſſe neceſſariam.

De permutatione ab infirmo facta in extremis laborante.

QUod differit hic Molinæus non admittendam ab Epiſcopo permutationem ſine cauſæ cognitione: in fraudulenta permutatione agitata fuit quæſtio in Senatu Pariſienſi in cauſa parochialis Eccleſiæ *de Cobors* in diœceſi Lingonenſi: cùm reſignans ætate provectus, gravique morbo laborans, dictam parochialem Eccleſiam Matthæo *Brachet* nepoti ſuo, cum

quadam tenuis reditus Capellania, permutaſſet : & die tertio permutatione undique adimpleta, & poſſeſſione adepta deceſſiſſet, validam permutationem judicavit Senatus 15. Julii 1578. & poſtea ſecunda Martii 1585. Dubitandi ratio pendebat ex fraudis præſumptionibus, ſenilis ætas, infirmitas, affectio ſanguinis, mors inopinata, inæqualitas beneficiorum in redditu : quæ ſunt veræ fraudis præſumptiones ex 5. aliàs 361. Rotæ deciſ. titul. de Præſumptionibus. in antiquis. Et huic ſubſcribebam opinioni ante decretum Senatus Pariſienſis : cùm fraus ſemel commiſſa poſſet etiam poſt actum perfectum allegari & probari, ut ipſemet Molinæus probat ſuprà num. 59. verſiculo Ficta enim erat. Sed decidendi cauſa fuit, permutationem vivis compermutantibus undique ex utraque parte adimpletam & perfectam, nihil ad ejus perfectionem deſiderari potuiſſe : quæ poſt perfectum contractum eveniunt non conſiderari, nec jus plene quæſitum immutare poſſe, quod ſemel verè meum fuit ſine meo facto auferri non potuit. Sed quid ſi hujuſmodi permutatio in menſibus graduatis, aut aliis expectantibus affectis admiſſa fuerit, dicemus inf. num. 112. 113. & 114. Quid ſi ab Epiſ. admiſſa ſit permutatio, ſpreto patrono Eccleſiaſtico, dubitandi ratio erat ex majori fraudis præſumptione, ut Epiſcopus patronum ſua præſentatione in beneficio proximè vacaturo privaret, permutationem eo caſu ſine ulla cauſæ cognitione faciliùs admitti poſſe, durúmque patronum ſua ſpe ſine ſuo facto eo non vocato excludi. Nihilominus judicavit Senatus Pariſienſis in prædicta cauſa parochialis Eccleſiæ, *Capitulum prædictæ parochialis Eccleſiæ patronum conquerentem non admittendum : jure enim ſuo Epiſcopi permutationes, ſpretis Eccleſiaſticis patronis, admittere poſſunt, ut ſup. notavimus num. 31. Vide inf. pleniùs agitatam quæſtionem in num. 111. ex quibus colligere licet, aliquando in ſacris quæſtionibus dolum vivo ſub ſpecie recti tolerarum.

Non dixeris dolum toleratum, ſed quia fraus vix præſumitur ſtatur permutationi ab ordinario probatæ, & permutante ad impleta. A. V.

NUMERO XXXIX.

Quia non licet Epiſcopo paſſim & liberè permutationibus auctorari, ſed tantùm ex cauſa utili.

Aliud Eccleſiaſticas quæſtiones ex ſanctorum Patrum decretis & pura Conciliorum generalium doctrina decidere : aliud ex Apoſtolicis conſtitutionibus & decretorum legibus, ut in permutationibus admittendis videre licet. Antiquo enim & primario jure, & Epiſcoporum tranſlationes, & beneficiorum non tantùm permutationes, ſed etiam eorum ejurationes prohibitæ erant. Ordo cum beneficio, beneficium cum ordine, quocunque caſu matrimonium cum Eccleſia contrahitur, nec matrimonii diſſolutio concedebatur. Poſtea ab eo jure receſſum, & quod indiſtinctè prohibitum fuerat, cum cauſæ cognitione conceſſum fuit : ut in Epiſcopatuum permutatione videre licet, in can. Mutationes. can. Scias. 7. quæſt. prima. neceſſitate aut utilitate Eccleſiæ tantùm poſtulantibus. Decretorum jure à tanto rigore diſceſſum, in cap. Quæſitum. de Rerum permutatione. dignitatum permutationes cum cauſæ cognitione conceſſæ, ſine cauſæ cognitione prohibitæ : eodémque decretorum jure non cuilibet collatori, ſed tantùm Epiſcopis in ſua diœceſi permutationis admittendæ jus conceſſum fuit, ut ſup. diximus. num. 31. ut in permutationibus major adhibeatur diſcuſſio. Permutationum verò cauſa ex communi uſu, ne abuſum dixerim, ex voluntate Epiſcopi non Eccleſiæ utilitate pendet. Nectitur cauſa ex particulari compermutantium intereſſe, quod ſubtili potiùs quàm vera Innocentii auctoritate probatur, in cap. Cum univerſorum. de Rerum permutat. in hæc verba, Quam utilitati utriuſque imminere credebant. Taliter fuiſſe deceptum idem in cap. Ad quæſtiones. de Rerum permutat. ſtatuitur, cùm privata potiùs, & inæqualitas redituum, quàm publica Eccleſiæ utilitas conſideretur, nulla alia adhibita cauſæ conſideratione. Quod deterius, permutationi contemplatione perſonarum potiùs quàm Eccleſiarum factæ, eadem privilegia quæ verè conceduntur : hæc collatori neceſſitatem imponit. Inutile igitur permutationis cauſas inquirere, poſtquam ab Epiſcopo admiſſa fuit permutatio, & huic ſententiæ tacitè adſentire videtur Molinæus in hæc verba. Secunda quia licet Epiſcopi hodie non exerceant hanc auctoritatem & cauſæ cognitionem. aliam quidem rationem addunt num. 40. Epiſcopos cauſæ cognitionem in permutationibus adhibere non poſſe, ob ſubitam Papæ præventionem in admittenda permutatione : in his ita quotidie peccatur ne deterius contingat. Tamen ipſi non poſſunt admittere reſignationes & providere ex cauſa permutationis.

NUMERO XL.

Prohibitum fuit Capitulo Carnotenſi cauſa cognitionem in collationibus præbendarum adhibere.

Quod multis aliis ſenatuſconſultis judicatum contra Eccleſiarum Capitula, quæ à Renato Choppino recitantur Sacræ Politiæ lib. 1. cap. 8. num. 2. & à domino Ruzeo tract. Regal. privil. 6. num. 7. & à Probo 36. tracta. Regal. Sed in hac quæſtione conſideranda collationis clauſula, nonnulli enim Epiſcopi jure ſuo utentes in ſuis collationibus hæc verba inſerunt, Mandantes Canonicis & Capitulo, &c. alii verò, Rogantes Canonicos & Capitulum, &c. Primo quidem caſu talis clauſula cauſæ cognitionem impedit : alio verò caſu poteſt Capitulum ex legitima cauſa novum reſpuere Canonicum. Ego verò ſemper exiſtimavi Capitula ad novorum Canonicorum receptionem non compellenda, quando aut corporis aut animi vitia notoria ſunt : puta ſi lepræ morbo laborant, ſi ex cauſa infamante condemnati fuerint, ſi illegitimi, ſi repugnant Capituli ſtatuta ; ſupplicationis enim via ſuperiorem, aut ſumma tribunalia adire poſſunt ut vocato detentore illegitimo ſuper negotio ſtatuatur, & interea nihil contra Eccleſiæ ſtatuta & juris rationem moliatur.

In receptione Canonici an Capitulum cauſæ cognitionem poſſit adhibere.

EOD. NUMERO XL.

Inferiores enim collatores beneficiorum ad ſuam collationem permutantium.

Jure canonico jus admittendæ permutationis ſolis datur Epiſcopis, ut maturiori judicio & cum cauſæ cognitione eas admittant, ut ſup. num. præcedenti notavimus. & id decidit gloſ. in Clement. 1. in verbo Conferantur. de Rerum permut. Doctores in cap. Quæſitum. de Rerum permut. apud Gregorium. Nihilominus uſus in contrarium in Gallia obtinuit : an Epiſcoporum negligentia, aut alia ratione, id factum fuerit aut toleratum, neſcio, & cuilibet Ordinario conceſſum ob permutationis cauſam conferre, ut hîc recitat Molinæus. Exiſtimat Rebuf. in praxi beneficiorum tit. de permut. num. 20. id præſcriptione ſeu conſuetudine factum : quoquo modo toleratum fuerit, omnes Ordinarii permutationes admittunt. Sed Molinæi opinionem approbat Chriſtophorus de Ruſignac. in commentariis Pontif. lib. 3. cap. 32.

NUMERO XLI.

Quos Papa prævenire nequit.

Quatuor menſes patronis laicis dantur ad præſentandum, intra quæ tempora ſummus Pontifex patronos prævenire non poteſt. Cùm enim hæc laicorum patronorum jura inter temporalia bona

An Papa patronum laicum poſſit prævenire.

[margin: ...troni laici Provincia ...ermaniæ ...bent ſeme- ...e ex ſtatu- ...municipa- A. V.]

computantur, veniunt in judicio familiæ herciſcundæ, ceſſat intra ea tempora Papæ poteſtas: antiquitus tamen ſummi Pontifices intra ea tempora præveniebant patronos laicos, (pro hac vice tantùm) & eam opinionem, propter ſummam quam Romani Pontifices in beneficiis habent poteſtatem, toleraſſe videtur gloſ. Pragmat. Sanctionis. §. Cæterum. in verbo Enervantur. in proœm. Eámque ſequutus magni nominis Senator Coraſius in ſua Sacerd. Parap. cap. 6. num. 32. Sed hæc omnia in regno reprobamus, referente Philippo Probo ad dictum. §. Cæterum. num. 3. & Rebuf. in prax. benefic. in expoſitione. 3. part. ſub ſign. verb. Nec non jura patronatus num. 36. pendente enim ea quadrimeſtri dilatione, jus præſentationum eſt in fructu patronorum laicorum: at de fructibus & juribus laicorum ſummum Pontificem diſponere, leges regni, & jura coronæ non patiuntur. Et hæc eſt Molinæi ſententia, quæ in Senatu Pariſienſi obſervatur. vide infrà numero 60.

NUMERO XLI.

Hinc eſt etiam quod jam Ordinarij non ampliùs inquirunt de vita, moribus, & ſcientia præſentati.

Hæc tria in jure deſiderantur in iis qui Sacramenta adminiſtrant, vita, ſcientia & ætas; & imputandum Epiſcopis hanc inquiſitionem omittentibus, cùm hoc præſtare debeat Regia Bleſenſi conſtitutione artic. 10. 12. jubente.

NUMERO XLI.

Quibus locus non eſt, poſtquam præſentatio patroni etiam Eccleſiaſtici pulſavit aures Ordinarij.

[margin: Quando præſentatio patroni Eccleſiaſtici præventionem Papæ impedit.]

Quando patroni Eccleſiaſtici præſentatio Papæ præventionem impediat: & an ſit neceſſarium collatoris aures pulſaſſe, aut ei præſentatum fuiſſe, diſtinguenda tempora: & miror Molinæum eo in negotio obmuteſcere. Ante Concordata communis Canoniſtarum ſchola Molinæi opinioni aſſentiebat, ſummúmque Pontificem ante præſentationem collatori oblatam, patronum prævenire poſſe, & præſentationem collatori non denuntiatam aut non notificatam nullius eſſe momenti, nec jus in beneficio tribuere: beneficiatum eſſe ſine titulo, ideo in Papæ collatione, ex doctrina gloſ. Prag. Sanct. in §. Item circa. in verbo Non valeant. verſ. Aliqui. de collat. Joan. de Selva tractat. de Benefic. in 3. parte quæſt. 11. num. 55. & 56. Molinæi in Conſilio 58. num. 16. & gloſ. in Clement. Dudum. in verbo Præſentari. de Sepult. Roch. de Curte in tractat. juris patronatus. in Rubr. in principio. num. 6. Sed hæc antiqua juriſprudentia nova quadam ratione reformata fuit; cum enim per Concordata de abroganda Pragmatica Sanctione inter alia ageretur, quæ jus præveniendi Ordinarios collatores poſt ſex menſes limitabat, & reducebat ſecundùm ſtatuta Lateranenſis, & Baſilienſis Conciliorum ſummus Pontifex ut iis Conciliis, licet generalibus, in aliquo derogaret, & præventionum jura ſedi Apoſtolicæ reſervaret per §. Declarantes. de Mandatis Apoſtolicis in Concordat. præventionem tantùm ſibi reſervavit in collatione beneficiorum vacantium. Prævenire autem quis dicitur re integra, quando in negotio nihil geſtum eſt. L. 1. §. cœpiſſe. ff. de Pollicitat. Cap. in cauſis. §. Quia verò. de Elect. cap. Si eo tempore. §. Præſenti. de Elect. in 6. Denegari autem non poteſt per præſentationem patroni legitimè factam, & de qua legitimè conſtat negotium eſſe inceptum, rem non eſſe integram, jus ad beneficium quæſitum, ideo ceſſare præventionem: & hæc obſervari in hoc Senatu probat Rebuf. in d. §. Declarantes. verſiculo Jure præventionis. in verbo Ultimò ſi patronus. & præter Molinæi opinionem judicatum menſe Martio 1544.

congregatis duabus Inquiſitionum claſſibus refert. Quæ omnia procedunt ſi modò præſentatio ad præſentati notitiam pervenerit, ante Papæ præventionem: Aliàs nullius erit momenti præſentatio non acceptata, ad ſimilitudinem donationum abſenti non acceptanti factarum, quæ acceptationis defectu nullitatis pœnam incurrunt. Ex quibus colligere licet nominationem patrono factam, à nominato acceptatam, jus ad beneficium dare, & Papæ præventionem impedire: ut puta quando beneficium eſt in nominatione Titii, & præſentatione Mævii & collatione Sempronii. Quamprimùm enim à patrono facta eſt nominatio, & eſt acceptata, tribuit jus ad beneficium etiam ante præſentationem collatori factam. Hæc enim eſt communis Canoniſtarum opinio, præſentationem à præſentato non acceptatam nec quidem jus ad beneficium tribuere: & auctorum opiniones refert Gomeſ. ad Regulam Cancell. de non tollendo jur. quæſit. quæſt. 7. verſiculo primo. non haberet locum quando præſentatur, ſecus ſi acceptata fuerit: Tunc enim & patroni & præſentati conſenſus concurrunt, & jus ad beneficium acquiritur, nec ampliùs variare poteſt patronus, cùm ſui reſpectu res non ſit ampliùs integra. Gomeſ. autem eandem cum Molinæo opinionem ſequitur, præſentationem aures collatoris pulſare debere, ut jus ad beneficium quæratur: aliàs ſimplicem nominationem non præſentationem eſſe, ſed contraria opinio ſervatur. Sed reſolutio gloſ. Pragmat. Sanct. hanc Papæ derogationem prorſus rejicit, verſic. Concordat regula Cancellariæ, quæ licet hoc concedat ex expreſſa Papæ declaratione, & non aliàs, praxis tamen Galliæ hoc abuſivum declaravit, ut ibi probat additio Probi, & apertè hanc derogationem rejicit Ruz. tractat. juris Regal. privil. 25. num. 6. De quatuor menſibus patronis laicis conceſſis ad præſentandum, & à quo tempore incipiant, vide 6. aliàs 263. Rotæ deciſ. titul. de jure patronat. in nov. & diſcrimen inter culpam & negligentiam patroni: negligentia, quando intra quadrimeſtre idoneum non præſentavit: culpa, quando incapacem, ex deciſione 5. aliàs 262. in novis, titul. de jure patronat.

[margin: Errat adhuc eo loco quia moribus noſtris præſentatio debet pulſaviſſe aures Ordinarij, ad effectũ impediendi præventionẽ Papæ, quia præſentatio debet conſtare tribus perſonis, ſcilicet Patrono præſentante, Clerico præſentato, & Clerico inſtituẽte, & præſentationem admittente. Sed vel minima exhibitio facta præſentationis collatori ſufficit ad impediendum præventionem, quia tunc Patronus non eſt in culpa, & ſic non debet amittere fructũ ſuæ præſentationis. A. V.]

NUMERO XLIV.

Non poſſunt beneficia regni conferri niſi regnicolis.

[margin: Peregrinis beneficia in regno nõ conferuntur ſine diplomate regio.]

INter lilia Franciæ lex promulgata reperitur, extraneos ſeu alienigenas nec beneficia nec officia obtinere poſſe in regno, niſi ex ſpeciali Regis beneficio, ſeu diplomate in Camera Computorum comprobato. Extant conſtitutiones Caroli VII. Regis verificatæ in Parlamento tunc Pictavi ſedente 10. Martii 1431. & quæ in ſtilo Parlamenti ſcriptæ reperiuntur, titul. 32. Caroli VIII. Regis in dicto Parlamento regiſtratæ 1493. art. 88. Ludovici XII. ibidem regiſtratæ 13. Junii 1499. Henrici II. in dicto Senatu publicatæ 8. Octob 1554. & Caroli IX. art. 17. Aurelian. conſtit. His omnibus regiis conſtitutionibus peregrini à beneficiis arcentur: & hæc jura inter regni privilegia, à domino Ruzeo annumerantur, in tract. jur. Regal. privil. 29. num. 7. & à Guimier. in Gloſ. Prag. Sanct. in proœmio. in §. Eccleſiarum. in verbo Exterorum. Nec poteſt ſummus Pontifex, quamcunque in beneficiis habeat poteſtatem, de eo peregrinitatis vitio diſpenſare: & à tali diſpenſatione, tanquam ab abuſu poſſet ad ſuprema Franciæ tribunalia appellari. Exiſtimarunt nonnulli hæc procedere in beneficiis curam animarum habentibus, Archiepiſcopatu, Epiſcopatu, Abbatia, parochiali Eccleſia: cùm in regno adminiſtrationem habeant, & quandam in regnicolas juriſdictionis ſpeciem ex art. 4. Bleſenſ. conſtit. Sed contrarius uſus erroneam hanc opinionem rejicit. Regni namque privilegium eſt extraneos regnicolarum panem manducare non debere, nec conſtitutiones

Sed nota quod ſufficit literas quas vocant *de naturalité*, obtinere pendente lite, & modo ſint ante litis deciſionem in curia Cōputorum regiſtratæ, proviſio convaleſcit quia eſt impedimentum politicum, & non canonicum, & ideo Rex illud poteſt tollere. A. V.

regiæ diſtinguunt, indiſtinctè loquuntur, favore regnicolarum & antiquus juris Gallici obſervator Challan. in Conſuet. Burgund. titulo *Des Confiſcations*. §. 1. in verb. *qui confiſque le corps*. num. 39. ſpeciali regiæ dignitatis privilegio in regno ſtatutum exiſtimat, alienigenas beneficia in regno obtinere non poſſe, ſine diſpenſatione & literis naturalitatis. Non erit tamen inutilis ſpecialis Bleſenſis conſtitutio contra eos, qui diſpenſationem obtinuerunt ad obtinendas primas Eccleſiæ dignitates. Antiquo jure tolerabantur diſpenſationes, ea verò lege annullantur, & conceſſæ revocantur.

NUMERO XLV.

Et ſic jus patronatus laicum eſt.

Jus patronatus laicum ad Eccleſiā perveniens an mutet naturam.

Eccleſiaſtici (qui inter homines manus mortuæ in regno annumerantur) ex Regis privilegio (admortiſamenta Pragmatici vocant) poſſunt in regno immobilia poſſidere, feuda & alias feudales dignitates: & talis privilegii virtute feuda integrè poſſident ſine ulla diminutione, cum omni jure, ut cæteri regni homines, nec feudorum jura in aliquo in eorum perſona diminuuntur. Ideo ſi jura patronatus à feudis dependeant, naturam & qualitatem primam juris patronatus laicorum retinent, quæ non confunditur nec mutatur: Eccleſia enim alio jure immobilia poſſidet, alio ea quæ ſunt juris ſpiritualis ſeu Eccleſiaſtici: cauſæ ſunt diſtinctæ, media ſeparata, extrema veluti inter ſe oppoſita, quæ unionem & confuſionem impediunt: & cùm Eccleſiaſtico ordini interſit primam hanc juris patronatus qualitatem retinere, ut libera & abſque ulla ſummi Pontificis præventione juris patronatus remaneat diſpoſitio, iniquum eſſet privilegia conceſſa eis eſſe damnoſa. Hæc autem dicta ſunt de illo jure patronatus, ratione feudi vel fundi competente, non de illo ratione perſonæ tantùm: ſi enim jus illud patronatus merè perſonale ad Eccleſiam quoquo titulo pervenerit, erit Eccleſiaſticum, cùm primum laici ſubjectum amiſerit, & aliud Eccleſiaſticum ſuſceperit. Ita intelligitur §. Verum licet. cap. Si laicus. de jure patronat. in 6. non verò de patronatu fundo vel feudo inhærenti, ut imperitè nonnulli dixerunt.

NUMERO XLV.

Nec per Papam quidem ſine conſenſu vel præſentatione laici permutatio expediri.

Patroni laici nullo modo defraudandi.

Nullo enim modo, nulla cavillatione, nulla exquiſita vel ſimulata fraude patroni laici ſuo præſentationis jure privari poſſunt: eis enim datur quadrimeſtre ad præſentandum. cap. Cum propter. de jure patronatus. Cap. unico. §. Verùm. de jure patronatus. in 6. Hæ ſunt legales induciæ, quibus patroni laici defraudari non debent. Et ſi nonnulli permutationis prætextu invitare aut cogere patronos laicos vellent in admittenda beneficii reſignatione, & eorum jura ea ſubtilitate ſeu juris cavillatione eludere, id facere non poſſent: canonica namque conſtitutio quæ collatori in admittenda permutatione neceſſitatem imponit, in patronos laicos vires non extendit, ex doctrina Ruaei tract. Regal. privilegio 44. num. 5. & 6. Immo cùm patronatus jura inter laicorum bona & facultates annumerentur, juris regula obſervari debet. Quod meum eſt ſine meo facto ad alium transferri non poteſt. Notandum obiter patronatus jura fundatione, dotatione, ſeu ædificatione acquiri, licet expreſsè jus retentum & ſtipulatum non fuerit, ex 5. aliàs 255. Rotæ deciſione de jure patronat. in Antiquis.

EOD. NUM. XLV.

Quia in his quæ ſunt de patronatu laico non habent locum præventiones Papæ.

Jura patronatus laicorum inter bona temporalia computantur, & in his ceſſat ſummi Pontificis poteſtas. Diſtinctæ poteſtates Regia & Sacerdotalis. Et antiquis temporibus quibus Epiſcopis in ſua diœceſi in beneficiorum collatione & diſpenſatione omnimoda dabatur auctoritas, denegatum Epiſcopo quid facere in præjudicium juris patronatus laicorum, & in eorum præjudicium, ordinationes factæ revocabantur, in can. Decernimus. 16. quæſt. 7. Ideo intra quatuor menſium tempora (quæ ſunt legales induciæ his patronis ad præſentandum conceſſæ) Papa prævenire non poteſt, nec directè nec indirectè laicorum jura eludere, ut probat Ruæ. tract. Regal. privil. 31. num. 3. nec patronus laicus jure ſuo privari. & in ea opinione fuit Gloſ. Pragm. Sanct. in proœmio, in §. Cæterùm. in verbo Enervantur. verſ. Sed hodie. Papam patronos laicos prævenire non poſſe, nonobſtante quacumque derogatione, ſive pro ea vice aut aliàs, cùm hæc clauſula à Galliæ judicibus rejiciatur: & eadem Gloſ. recitat Gregorii noni conſtitutionem ad Angliæ Prælatos prohibentem cujuſcunque generalis clauſulæ prætextu in mandatis Apoſtolicis appoſitæ, beneficia in patronatu laicorum exiſtentia conferre: & Joannes de Selva tractat. de Beneficio. parte 3. quæſt. 3. verſicul. Tamen in contrarium. negat Legato etiam à latere conceſſam in his beneficiis præventionem. Et hæc axiomata in lege domanii ita vera, ut decimæ infeodatæ, & quarum ratione fides & homagium debentur, ad Eccleſiam quoquo titulo reverſæ primævam non reaſſumunt qualitatem, ſed ut infeodatæ ab Eccleſia poſſidentur, ex doctrina noſtri Molinæi in §. 46. num. 19. 20. & 21. ad Conſuetudinem Pariſienſem. Et ita in Senatu Pariſienſi bis judicatum 17. Julii 1539. pro Abbate *d'Orcan*, dominis Magiſtro & *Seguier* patrium advocatis, domino *Capel* pro Rege orante & domino *Lizet* Proto-Præſide pronuntiante. & poſtea 18. Maii 1557. inter Antonium *de Hericourt* & Rectorem *de Coyeulx*. & ita dominus Liaetus in reformatione Conſuetudinis Bitur. tit. de conſtitutione prædiali §. Ne ſtatuerat. Ne decipiantur igitur noſtri in Boerii opinione ad dictum §. 11. Ruaei in tractatu juris Regal. privil. 55. num. 4. Rebuf. lib. de Decimis, quæſt. 10. & Renat. Choppini lib. de domanio. cap. 23. hi ſiquidem loquuntur de conſtitut. divi Ludovici menſe Martio lata 1262. quæ locum habet in bonis laicis conceſſis poſt Lateranenſe Concilium, puta Philippi II. Deodati vocati temporibus: ut videre licet apud Lucium placitorum lib. 2. tit. 5. arreſt. 1. & 2. Quæ divi Ludovici conſtitutio, decimas ante Lateranenſe Concilium à laicis poſſeſſas non comprehendit. Sed de decimis Philippi II. temporibus conceſſis loquitur, de quibus vivente divo Ludovico magna inter Sedem Apoſtolicam, Clerum Franciæ, & Regem Regnique ſubditos controverſia fuerat, ut narrat divi Ludovici conſtitutio. Et primam juris patronatus repetendo quæſtionem, notandum obiter per ſe jus patronatus vendi non poſſe, niſi cum univerſitate. Cap. Ex literis. de jure patronat. Cap. De jure. eodem tit. Donari autem poſſe. Cap. Ex inſinuatione. de jure patronat. cap. Unico. de jure patronat. in 6. & ita in Rota judicatum in 9. aliàs 404. deciſ. de jure patronat. in novis. Et hæc eſt Molinæi noſtri opinio in §. 1. gl. 7. nu. 3. & in §. 37. gl. 10. nu. 8. & 9. adhibita diſtinctione, quando jus patronatus per ſe ſubſiſtit, quando venit cum univerſitate, quando cum fundo vel feudo inhæret, & quando Epiſcopi conſenſus deſideratur in alienatione. Sed in ea juris patronatus quæſtione alia movetur controverſia, Quando uxori jus patronatus competit, an liceat marito dotalium fructuum vero domino, invita uxore præſentare:

unum maritus, alium uxor præſentaverit, quem collator eligere tenebitur. Exiſtimavit. Coraſius cap. Sacerdot. §. penult. num. 15. & 16. ab uxore præſentatum præferendum: & ita in Rota deciſum, ut in 10. aliàs 422. deciſ. tit. de jure patronat. in novis. videre licet: Quod durum, cùm præſentatio ſit in fructu: omnes autem fructus marito à lege dantur ſine ulla diſtinctione, & in patria conſuetudinaria mulier ſit ita in viri ſui poteſtate, ut nihil agere, diſponere, contrahere poſſit inconſulto domino, ut probat Molinæus ad conſuetud. Pariſienſ. §. 1. gloſ. 1. & 2. Sed diſtinguendum exiſtimo de jure patronatus ratione fundi vel feudi uxoris pertinente, aut perſonali ratione ſanguinis, puta familiæ competenti. Primo caſu præſentatum à marito præferendum exiſtimo, cùm nil prorſus habeat uxor in fructibus fundi dotalis: & ea eſt Molinæi opinio in §. 1. gloſ. 2. num. 3. verſicul. Ita quod præfertur præſentatus. ad conſuet. Pariſienſ. Nec ab ea opinione diſcedere videtur Ferro. in conſuet. Burdeg. lib. 1. §. 1. de ſtatu & jure perſonarum. verſ. Licet Romani judices. Non idem in ſecundo caſu, cùm jus patronatus uxoris perſonæ magis adhæreat, inter rerum dotalium fructus non ita propriè annumeretur: & ea eſt Coraſii ratio. In tutore fructus quidem percipiente (quorum rationem reddere tenetur) non ita ſtatuendum. Si enim pupillus major infante idoneum præſentaverit, & tutor alium, à pupillo præſentatus præfertur: & hæc eſt doctrina Joannis And. in cap. ex eod. de elect. lib. 6. & eadem eſt Panormitani ſententia. in cap. finali. de conceſſ. præbend. & iis aſſentitur. 6. aliàs 321. Rot. deciſ. de jure patronat. in antiquis. Sed hanc opinionem oppugnat Nicol. Delphinat. in ſuo tractat. juris patronat. lib. 2. num. 181. propter imbecillam pupillorum ætatem, cùm pupilli diſcretione careant. Nihilominus contraria prævaluit opinio, ſi modò à pupillo præſentatus ſit idoneus, cùm non tam hoc dependeat ex pupilli voluntate quàm ſuperioris ſeu inſtituentis judicio, nec læſa dicatur Eccleſia cùm idoneus admittitur. & ea fuit opinio Rot. in 10. privil. jur. regal. num. 25. & pro marito contra uxorem pronunciat. num. 25. verſic. cùm maritus nedum habeat ſimplicem rerum adminiſtrationem.

An ex negligentia patroni laici Papæ detur præventio.

NUMERO XLVIII.

Ut nec Papæ præventio vel derogatio convaleſcant, ſi patronus poſtea negligens ſit.

Falitur eo loci & male capit ſenſum & opinionē Molinæi, qui non intendit quod Papa nō poſſit poſt elapſas indictas legales conceſſas Patrono laico conferre, ſed probat quod proviſio Papæ ante elapſum tēpus Patrono conceſſum ita ſit nulla, ut non convaleſcat, etiāſi Patronus negligēs ſit & non cōqueratur, in quo differt proviſio Papæ, à proviſione Ordinarii, quæ eo caſu convaleſcit, & mero jure ſubſiſtit, Patrono non conquerente. A. V.

PArticularis hæc eſt Molinæi opinio, ut elapſis quatuor menſibus Papa prævenire non poſſit contra communem. Siquidem poteſt Papa quæ ordinarii collatores re integra poſſunt, quoad præventionem. per §. Declarantes. de mand. Apoſt. in concord. nec ulla ratio militat ordinarium collatorem conferre poſſe, Papam autem re integra non prævenire poſſe. Quantum autem ad derogationem, non poteſt ſummus Pontifex hujus clauſulæ prætextu patronos laïcos à ſua præſentatione intra legitima quatuor menſium tempora arcere; & ab ea clauſula ſolent patroni laïci appellatione tanquam ab abuſu ad ſumma tribunalia provocare. Illa enim jura patronatus inter bona temporalia connumerantur, in quibus bonis ceſſat in regno ſummi Pontificis authoritas. Uno autem caſu Molinæi procederet opinio, ut puta ſi patronus laïcus ita negotium incœpiſſet, ut res non eſſet ampliùs integra: eo enim caſu poſt quatuor menſes collator ordinarius poſſet conferre, non ſummus Pontifex Ordinarium prævenire, cùm res non ſit integra ex d. §. Declarantes.

NUMERO XLIX.

Non ſibi ſed Ordinario ſuo directam.

De mandato ad reſignandum in manibus Ordinarii.

SOlent Notarii Apoſtolici ex communi ſtilo hanc in reſignationibus ſeu mandatis ad reſignandum clauſulam apponere, in manibus collatoris ordinarii, aut alterius ad id poteſtatem habentis, quæ ultima clauſula comprehendit ordinarios collatores, eorum vicarios, eoſque omnes qui admittendæ reſignationis poteſtatem habent. Si igitur ſummus Pontifex, aut ejus Vicecancellarius virtute hujus mandati reſignationem admiſerit, valet, moribuſque noſtris procedit proviſio contra Molinæi opinionem, exiſtimantis ejurantem beneficium in manibus Papæ id agere debere, & Papæ mentionem facere: nec generali Ordinariorum verbo Papam contineri voluit, quem Ordinariorum Ordinarium denegavit.

Si mandatū ad reſignandum eſſet ſpeciale ad reſignandum in manibus Ordinarii, ſtandum eſſet finibus mandati. A. V.

NUMERO L.

Nec confeſſos, nec pœnitentes abſolvunt.

Abſolutionis effectus in Papæ proviſionibus.

HÆ abſolutionis clauſulæ, quæ ex ſtilo communi in proviſionibus Cancellariæ Apoſtolicæ apponuntur, à delictis ſupplicantes non abſolvunt, ſed eos tantùm capaces ad beneficia reddunt: ideo hæc inſeritur clauſula, ad effectum præſentium tantùm. Licèt autem de quocunque crimine loquantur hæ abſolutionis clauſulæ, ad graviora tamen crimina non extenduntur, quæ delinquentem ab ipſo beneficio ipſo jure rejicerent, ut in hæreſi vel ſimonia videre licet. & ſubreptitia eo caſu diceretur proviſio, ob non expreſſa ea quæ ſummum Pontificem diſſuadere non tantùm potuiſſent, ſed oratorem ad pœnam & pœnitentiam condemnare. ex cap. ſup. litteris. de reſcrip. apud Gregor. cap. 1. de reſcript. in 6. Hæ autem clauſulæ abſolutionum (& à cenſuris) in proviſionibus Apoſtolicis appoſitæ admodum utiles & neceſſariæ ad ſopiendas controverſias ex incapacitate perſonæ impetrantis procedentes: ſi enim ſit impetrans excommunicatus à jure, ab homine, ſi incapax propter delictum, ſi ſævis ſe immiſcuerit, ſi cum excommunicato communicaverit, improbari poterant his de cauſis proviſiones: nimia juris ſubtilitate potiùs quàm ratione incapacitatis cauſæ inquirebantur, an cap. 1. de reſcript. in ſext. locum habeat in excommunicato à jure vel ab homine, quod d. cap. poſtulaſti. de cleric. excomm. miniſtr. quid de celebrante poſt excommunicationem? ut in cap. ſi celebrat. eod. hæ omnes maculæ ad effectum obtinendi beneficii, per abſolutionum clauſulas delentur. Sed quæ de proviſione dicta ſunt, ad acceptationem beneficii ante excommunicationem conceſſi non extendenda: cùm acceptatio & poſſeſſionis adeptio, ſpiritualitatis nihil habeant, ſive meri facti jus non tribuant ex ſe, ut prob. 8. aliàs 126. Rot. deciſio. de ſentent. excomm. in antiquis. Cùm autem executor gratiæ Apoſtolicæ ſit veluti nudus miniſter, ejuſque poteſtas non tam ab eo dependeat quàm à ſuperiore eum committente, poteſt executor etiam excommunicatus conferre capaci excommunicationem ignoranti. & ita in Rota deciſum probat 9. aliàs 128. deciſ. de ſent. excomm. in antiqu. & ex ſtilo communi ſolent executores in ſuis collationibus clauſulam apponere, poteſtate qua fungimur in hac parte. Quod aliis rationibus probat Ludovic. Gomeſ. ad regul. de Triennal. poſſeſſ. quæſt. 28. verſic. Tamen prædictis nonobſtantibus. Non idem in collatore ordinario ad præſentationem patroni conferente: ſuo enim jure proprio, non aliena poteſtate confert, non ut procurator, ſed ut dominus agit. Nihilominus tamen titulum dabit coloratum & habilem ad quærendam triennalem poſſeſſionem, ut ipſemet Gomezius idem loco prædicto tradit, verſicu. tamen quoad effectum hujus regulæ.

Id non probaverim, quia non eſt nudus miniſter, cum habeat aliquam indagationē & inquiſitionem. A. V.

EODEM NUMERO L.

Non poteſt fieri præſentatio niſi apud ſuum Ordinarium.

Contrarium ſervatur ſive in Normannia, ſive in aliis

An ſummus Pontifex ad

præſentationem patroni poſſit conferre.

Regni patribus, in quibus ſummus Pontifex ad præſentationem patronorum laïcorum poteſt reſignationes admittere, & vacantia conferre beneficia. Nec eſt quòd patroni laïci conquerantur, cùm ab eis præſentatis ſit liberum ordinarios adire collarores, aut ſummum Pontificem. Nec etiam eſt quòd conquerantur collatores ordinarii, eorum enim ordinatia & à jure probata authoritate utitur ſummus Pontifex, quæ ut procedant, patroni ſuu præſentationis litteris ſupplicare debent collatores ordinarios, aut eos quibus à jure conferendi data eſt poteſtas.

NUMERO LI.

Niſi appareat de ſpontaneo & expreſſo conſenſu & deſtinatione fundatorum.

De clauſula in fundationum homologationi appoſita.

AUt lex homologationi appoſita, eſt contra naturam actus, privatam homologaotis utilitatem ſeu commoditatem ſpectans, contra jura patronorum, & eo caſu rejicitur clauſola, remanente in cæteris homologatione: aut nil contra juris rationem continet, immo ſecundùm canonicas ſanctiones ſeu ritum Eccleſiæ, & ſervatur. Quæ enim Epiſcopis à ſanctis Patribus probandarum ſeu homologandarum fundationum data eſt poteſtas, & authoritas, eo conſtitutum fuit ut attentè conſiderarent, ſi quid contra ſanctiones Eccleſiæ, conſtituta Patrum, legem Eccleſiaſticam, privata utilitate neglecta ordinatum & factum eſſet, can. Nemo. can. Siquis baſilicam. de conſecrat. diſt. 5. Doctor. in cap. Ad audientiam. de Eccleſ. ædific.

NUMERO LI.

Etiamſi durante ſuo quadrimeſtri ratum habeat.

Proviſio beneficii nulla an tempore convaleſcat.

IN beneficiorum collationibus initium ſpectamus: quod autem ab initio ipſo jure nullum fuit, ut in ſpeciali hypotheſi animadvertere licet, non convaleſcit ex actu ſupervenienti, ſed nova deſideratur proviſio, non idem ſi proviſio ipſo jure nulla non ſit, ſed alio conqoerente venit annullanda; puta ſi graduatus, aut patronus conquerantur, intra legitima & à jure præſcripta tempora. cap. illud. in fine. de jure patro. in verbo eſt inſtitutio irritanda. Ergo ipſo jure non eſt nulla, vide gloſ. Prag. ſanct. in §. Quòd ſi quis. in verbo irritum. de collationib. de Selva tract. de beneſi. 3. parte. quæſt. 48. gloſ. in §. Si quis verò. in verbo Ipſo jure. de collar. in concord.

NUMERO LIII.

Sed requiritur quòd conſentiat infra tempus quo præſentare poteſt.

Quatuor menſes ad præſentandũ conceſſi quãdo incipiunt.

Tamen cõputatur hoc tempus à die notitiæ vacationis in loco beneficii, licet aliunde Patronus vacationis notitiam habere non potuerit. A. V.

NAm poſt quadrimeſtre ceſſat omnis in patrono laico præſentandi poteſtas, & ad collatorem ordinarium plena collatio devolvitur. Hæ autem quatuor menſium induciæ patronis laicis ad præſentandum conceſſæ, non à die vacationis beneficii, ſed probabilis notitiæ computantur. Ex capit. quia diverſitatem. in fine. de conceſſ. præbend. cap. licet. de ſuppleud. neglig. Prælatorum. gloſ. in cap. 2. in verbo Infra ſex menſes. de conceſſ. præbend. & notat Molin. inf. num. 59. tempus ad præſentandum patronis conceſſum eſſe utile, & ignoranti non currere. Aliàs rationes videre poteris apud Molinæum. ad conſuet. Pariſienſ. §. 37. gloſ. 10. num. 20. vide inf. quæ ad regul. de public. num. 149. notavimus, ut ſup. num. 41.

NUMERO LIV.

Etiamſi ultra triennium pacificè poſſederit.

Ubi ab abuſu appellari poteſt, ibi ceſſat triennalis præſcriptio.

NAm in beneficialibus titulus coloratus non eſt, à quo tanquam ab abuſu poteſt appellari: cùm in tali nullitate ſeu abuſu nulla bonæ fidei ſpecies, nullus coloratus titulus ſit: quæ contra jus fiunt irrita ſunt, nec prodeſt acquirenti juris ignorantia, nulla triennalis præſcriptio titulum confirmat. Legitimus enim harum cauſarum defenſor eſt Procurator generalis, qui non tantùm triennalem, ſed longe majorem præſcriptionem in his quæ ſunt muneris & officii negligit, ut in hypotheſi Decanatus *de Chaſteljaloux*, videre licet inf. num. 59.

NUMERO LVIII.

Tanquam ab abuſu appellavit à conceſſione ſeu executione Bullarum.

Obſervandæ fundationum leges.

TImeant ii qui contra fundationum clauſulas beneficia poſſident, qui officia clauſtralia monaſteriorum in commendam ſæcularem obtinent: ab eorum enim proviſionibus poteſt tanquam ab abuſu appellari. Ceſſat decretum de pacif. poſſeſſoribus. ubi legis eſt prohibitio, quæ perpetuam inducit malam fidem. & quòd hæ fundationum leges & clauſulæ ad unguem debeant obſervari, tenet t. aliàs 3. Rotæ decil. de præbend. in novis. verſiculo quam concluſionem, & quibus Papa derogare non intendit, immo nec poteſt in præjudicium jurium laicorum.

NUMERO LIX.

Et ſic permutatio nullo modo valuit, & conſequenter Decanatus ille per obitum vacavit.

Quando permutationis prætextu patronorum laicorum jura eluduntur.

NOnnulli enim cùm patronorum laicorum conſenſum obtinere non poſſent, permutationis prætextu, beneficii in patronatu laicorum exiſtentis proviſionem conſequebantur, ſive ab ordinario collatore, ſive in Cancellaria Apoſtolica, neglecto Patrono: & harum proviſionum virtute per triennium poſſidebant, & iis artibus patroni laici ſuis fraudabantur juribus. quod iniquum viſum fuit Molinæo. Nil enim patronis imputari, nullaque negligentia notari poterant, cùm vivo reſignante præſentare non poſſent: ideo patrono non valenti præſentare non currit triennalis præſcriptio, & poterit per obitum reſignantis, nonobſtante decreto de pacificis poſſeſſoribus, vacanti beneficio præſentare. Reſignans enim in beneficii jure & titulo remanſit cùm nulla fuerit, immo abuſiva reſignatio: Aliàs patroni laici fraudulenter jure ſuo privarentur. Notanda obiter verba Molinæi. num. 57. verſ. & ferè quinque annis pacificè poſſedit, vivo reſignante ibidem converſante.

NUMERO LX.

De clauſula derogante juri patronatus laicorũ.

SUbtilis Molinæi opinio, & tamen vera. Proviſio enim Papæ de patronatus laicorum beneficio intra quadrimeſtre facta, cum clauſula derogationis juris patronatus laicorum, nulla eſt: ſive conquerantur patroni vel ab eis præſentati, ſive non: nulla quidem ex defectu poteſtatis, cùm ſummus Pontifex circa temporalia ſpirituale gladium non exerceat in hoc regno. Jus autem patronatus laicorum inter temporalia annumeratur: ideò à tali derogatione ſolet tanquam ab abuſu appellari. Modicum fermenti totam proviſionem ſeu maſſam corrumpit. Ceſſante verò tali derogatione, valida eſſet proviſio, patrono aut ab eo præſentato non conquerentibus, nec tertii cujus nil intereſt appellatio audiretur, ut dicemus inf. num. 68. vide ſup. num. 41. Et ſi jus aliquod laico ſit conceſſum, non poteſt Papa ei derogare ſive directè ſive indirectè, nec ei præjudicare. Ex Ruzeo. in fin. 31. privilegii. tract. jur. Regal. & privileg. 9. num. 2. Papa non confert beneficia quæ ſunt juris patronatus laicorum. Et ſi ſummi Pontificis authoritas locum non habeat in beneficiis quæ ſunt patronatus mixti laicorum & Eccleſiaſticorum, ceſſant Apoſtolica mandata, multorum authoritatibus probat Philip. Prob. 12. quæſt. jur. Regal. gloſ. Pragmat. Sanct. in §. Item quoad dictas. in verb. Eccleſiaſtico.

Imo etiamſi Patronus non conqueratur, proviſio eſt nulla, quia nullo caſu Papa poteſt ſeſe intromittere in collatione Beneficiorũ patronatus laici, ante elapſum tẽpus patrono conceſſum. A. V.

verſ. in contrarium. de collat. & ibi Prob. num. 1. Rebuff. tract. nominat. quæſt. 15. num 6. & in cap. 1. in fin. in verbo Eccleſiaſticus. de jur. patron. in ſext. En enim caſu Eccleſiaſticus gaudet laici privilegio. Et è contra propter communionem. Ideo reſignationem à Papa admiſſam laicus annullat. Ratio Pragm. Sanct. eſt, quòd non debet laicus privari jure ſuo propter mixturam clerici, *le Patronage mixte eſt en ſoy individu*, quælibet pars patronorum tota in toto. Quanto magis in puro patronatu laicorum? Mortuus igitur noſtris non privatur, 46. aliàs 269. Rot. deciſ. tit. de conceſſ. præbend. Immo ſenatuſconſulto Pariſienſi nulla pronuntiata fuit Papæ proviſio parochialis Eccleſiæ SS. Coſmæ & Damiani civitatis Pariſienſis in præſentatione Academiæ Pariſienſis cùm ipſa Academia corpus eſſet mixtum Eccleſiaſticorum & laicorum. Conſule Rebuff. in tract. nominat. quæſt. 15. & noſtræ opinioni ſubſcribit tacitè gloſ. Pragm. Sanct. in proœm. §. cæterùm. in verb. Enervantur. Quòd ſi Papa derogaverit juri patronatus, hodie de hac derogatione parum curatur, ut ſunt verba gloſ. Sed Philip. Proh. ad hanc gloſ. num. 3. nullam hanc derogationem apud nos Galliæ judices eam non admittere probat. & hæc in Senatu ad unguem obſervantur. Secus de præventione ordinarii, quæ propriè non eſt præventio, Papæ in hoc ſpeciali caſu fundatus nulla & abuſiva ex defectu poteſtatis: quia circa temporalia ceſſat Papæ poteſtas, ut dictum fuit ſup. Jus autem patronatus laicorum inter temporalia annumeratur, venit in diviſionem & portionem hæreditatis: ideo triennalis poſſeſſio hanc Papæ proviſionem non confirmare poſſet. propter nullitatem tituli: Et ſolent noſtri ab ea proviſione tanquam ab abuſo appellare ad ſuprema tribunalia: ubi abuſus, ibi nullitas: ubi nullitas, ibi deſinit eſſe coloratus titulus. Non idem in collatore ordinario ſtatuendum propter affinitatem & ſympathiam, quæ eſt inter patronum & inſtituentem Collatio, ſubjectum; præſentatio, accidens: præſentatio ſpecies ſervitutis; collator ſaltem Epiſcopus, in tota diœceſi jure communi fundatus, & cùm de facili res ad primam naturam redeat, & quòd nil poteſt collator intra quadrimeſtre, ad favore patroni conſtitutum fuit, quo non conquerente, aut ab eo ritè præſentato, ceſſat cauſa prohibitionis, conſideranda tamen collationis Ordinarii forma & cauſa, ſi enim pleno jure beneficium conferre poſſe dixerit, ſi jure ad eum poſt quadrimeſtre devoluto, non ipſo jure nulla, ſed annullanda conquerente patrono laico erit collatio. Non negligenda verba. §. Licet. in cap. illud. de jure patronat. attendenda ſecundùm rigorem juris: eſt inſtitutio facta ſpreto patrono irritanda. Ex æquitate igitur patrono non conquerente non eſt irritanda ea inſtitutio, & de facili à tali juris rigore favore collatoris ordinarii etiam domini diſcedere licet. & hæc eſt Molinæi ſententia. Sed quid ſi Papæ proviſio eandem cauſam contineat; puta ſit per obitum vel jure devoluto, vel per reſignationem, nulla juris patronatus laicorum, nec præventionis mentione facta, nec etiam clauſulam derogationis (pro hac vice) quæ ſunt veræ nullitatis cauſæ, contineant. & exiſtimo patrono non conquerente validam proviſionem, non abuſivam: eoque caſu Papam Ordinariorum Ordinarium, eodem quo ordinarii collatores favore amplectendum, poſſe quæ poſſunt alii collatores: non enim eo caſu liceret tanquam ab abuſu provocare.

Idem ſtatutum in Senatu Pariſienſi pro eadem Eccleſia parochiali die 4. Martii an. 1667. A. V.

In Gallia Papa non eſt Ordinarius Ordinariorum, & non omnia poteſt quæ poſſunt Ordinarii. Solo jure præventionis gaudet, & ſic poteſt prævenire Patronū laicum, intra tempora ei ad præſentādum conceſſa. A V.

NUMERO LXI.

Sed ex primava ſua & ordinaria virtute.

An capitulum ſede vacante poſſit parochiales conferre Eccleſias.

LIcèt ex juris communi diſpoſitione collationes & præſentationes quæ in ſtatu eſſe dicuntur ex gl. in cap. cùm olim. de majorit. & obed. futuro reſerventur ſucceſſori, & capitulum ſede vacante parochiales Eccleſias nec alia beneficia poſſit conferre. cap. illa. ne ſede vacante. Immo ſpeciali jure ſit ſtatutum, in parochialibus Eccleſiis propter damnoſam earum longam vacationem Epiſcopos ad ſex menſes poſſe eas commendare. cap. nemo deinceps. de elect. in 6. Nihilominus nova quadam juriſprudentia rationibus per Molinæum adductis vallata, exiſtimarunt nonnulli Epiſcopos, qui ad præſentationem Abbatum parochiales conferunt Eccleſias, poſſe ſede Abbatiali vacante pleno jure conferre. Parochialium enim Eccleſiarum collatio & inſtitutio primævo & vero jure muneris eſt Epiſcopalis, ex can. Aurelianenſi. Omnes Baſilicæ. 16. quæſt. 7. ut res de facili ad ſuam veram & primævam naturam redeat. Præſentatio ſpecies ſervitutis, hoc caſu uniri cum collatione poteſt. Præſentationum ſubjectum, eſt collatio: publica regni utilitas id poſtulat ut ignoto Romæ non conferatur beneficium. Adde præſentationem ab Epiſcopis Abbatibus olim conceſſam, in favorem & gratiam Abbatum factam, id eſt ſi conquerantur Abbates. Et certè ſi alio jure receptum ſit, collationem ſpreto patrono factam, validam patrono non conquerente, ex gloſ. Prag. Sanct. in §. Quod ſiquis. in verbo irritum. de collationibus. quid obſtabit in noſtra hypotheſi, collationes pleno jure factas procedere, cùm in rei veritate patronus neglectus non fuerit, qui collationis tempore non erat in humanis. & referunt noſtri quæſtionem Pariſienſi decreto deciſam in 2. claſſe Inquiſitionum, relatore domino *le Clerc*, menſe Auguſti 1585. præſide Ameloto, pro quadam parochiali Eccleſia ſita in diœceſi Meldenſi. Et ſi vacantes Eccleſiæ futuro reſervarentur ſucceſſori, non de facili à juris diſpoſitione eſſet recedendum, ſed per obitum illicò in Cancellaria Apoſtolica obtinentur, & patroni & collatores.

Quoad beneficia quæ ſunt in præſentatione Abbatum, verum eſt quod Epiſcopus poſſit ea liberè conferre. Sed quoad collationem non idem ubique obſervatur, quia in Senatu Pariſienſi ob authoritates ab autore laudatas inducitur quod Epiſcopi poſſunt conferre liberè, ſede Abbatiali vacante Beneficia quæ pendent à collatione Abbatum. Sed idem jus non ſervatur in magno Regis conſilio, ubi contrarium judicatur quod non ſit devolutio eo caſu ad Epiſcopum ſed ad Papam. A. V.

NUMERO LXII.

Aut ergo Epiſcopis.

NUMERO LXIII.

Et ſic reprobo diſtinctionem Panorm.

IGitur collatio facta ſpreto patrono laico, eſt in pendenti, donec patronus eam approbet vel rejiciat. Si enim ex poſt facto conſentiat, collationis effectus retrotrahitur: ſi diſſentiat, rejicitur & annullatur collatio. Si autem ſileat per quatuor menſes patronus, valida erat collatio, & ſimilem habebit retroactum effectum (ut loquuntur noſtri) quod notandum in patrono Eccleſiaſtico ad impediendas Papæ præventiones. res enim non eſt ampliùs integra; jus plenè quæſitum à die collationis. Et hæc Molinæi opinio in hæc verba. Etiamſi ſit patronus Eccleſiaſticus. Aliam adfert rationem. num. 64. Ordinarius jure ſuo primævo uſus fuit, quod quidem tunc liberum non habebat, ſed elapſo tempore, aut conſentiente patrono ſervitutis obſtaculum remotum fuit. Præſentationem autem ſeu jus patronatus ſervitutem appellat. & notanda alia Molinæi verba eodem num. Quòd procedit, ſive patronus ſit laicus, ſive Eccleſiaſticus.

NUMERO LXV.

Quia utroque caſu non confert jure devoluta, ſed proprio & primævo.

PEr antiqua concilia erat devolutio de inſtituente ad ſuperiorem: ut ex Concilio Lateranenſi & Baſilienſi videre licet; & in cap. quòd ſi quis cujuſcunque. de collat. in pragmat. fit tantùm mentio de collatione, non de præſentatione. nec præſentatio proviſio dici poteſt, & ſecundùm antiqua illa jura loquitur Molinæus. Sed novo jure fit etiam devolutio

An per neglectum præſentationis vel collationis, fiat devolutio ad ſuperiorem.

de patrono ad inſtituentem, non quòd textum in jure de eo habeamos, ſed gloſ. quam Doctores ſingularem exiſtimant in Clement. 1. in verbo Diſpoſitionem. de ſupplenda neglig. Prælatorum. & quæ probatur per aliam gloſſam procul ſunt. in §. Quod ſi quis. in verbo Proximum. de collationib.

NUMERO LXVI.

Atqui ſi poteſt ſimpliciter jure ordinario conferre ante dicta tempora.

EX ſtilo ordinario & communi uſu, collatores elapſis præſentationum induciis, ſolent jure ad eos devoluto conferre pleno jure, ex Concilio Lateranenſi. & quia collationis cauſæ ad amuſſim ſunt conſiderandæ, exiſtimarunt nonnulli aliter factam collationem, id eſt jure ordinario, non jure devoluto, nec patronatus facta mentione, nullam ex defecto poteſtatis. Errorem refutat Molinæus, & jus primævum collatori ordinario ex juris communis diſpoſitione conceſſum conſiderandum. Collationem quidem ea forma factam ab initio non nullam, ſed in pendenti fuiſſe ſub patroni conſenſu, diſſenſus, aut negligentiæ futura expectatione: at elapſis præſentationis induciis, ſeu accedente patroni conſenſu, vires aſſumere, & per actum retroactum vim à die datæ aſſumere: cauſa enim quæ impedimentum præſtabat ceſſat. Quæ patroni favore à Concilio Lateranenſi introducta fuerunt, non ſunt in conſideratione.

NUMERO LXVII.

Secus in vera devolutione.

Major Epiſcoporum in ſua diœceſi poteſtas, quàm Archiepiſcoporum, in beneficiorũ collatione.

MAjor ergo Epiſcoporum poteſtas in beneficiorum diſpenſatione, quàm Archiepiſcoporum. Epiſcopi in ſua diœceſi duplici jure utuntur, & ordinario, & devoluto, ordinario, ex can. Si ex laicis. can. Siquidem. can. Decrevim. can. Quæcunque. 17. quæſt. 1. at Archiepiſcopi jure tantùm devoluto. Inter utrumque autem hæc eſt differentia, Epiſcopi ſi intra 4. aut 6. menſium tempora conferant, non ipſo jure annullatur eorum proviſio, ſed tantùm patronis conquerentibus, & ideo tempore convaleſcit. At Archiepiſcoporum collationem jure devoluto factæ intra 6. menſium dilationes, nullæ ſunt ipſo jure ex defectu poteſtatis, cùm tantùm elapſis legalibus induciis per Concilium Lateranenſe, Baſilienſe, & per Concordata, jure devoluto poſſint conferre. Non eſt autem major defectus quàm poteſtatis: Non vult, qui non poteſt. Ideo nulla collatio Archiepiſcopi facta ante devolutionis tempora, nec tempore convaleſcit, nec dat coloratum titulum quod pauci animadvertunt.

NUMERO LXVII.

Tunc ergo neceſſe eſt non modo devolutum.

Cur in Archiepiſcoporum collationibus hæc clauſula ſolet apponi: Quæ ad nos jure devoluto, &c.

Antiquis canonibus, & ſanctorum Patrum decretis prohibitum erat Epiſcopis & Archiepiſcopis extra ſuam diœceſim quid agere, & limitatam in diœceſi propria habebant poteſtatem. can. Si quis non ſu. can. Clericus. can. de aliena Eccleſia. 7. diſtinct. Incongruum ergo eſſet Archiepiſcopo extra diœceſim propriam quid facere, niſi cauſa expreſſa, quæ in hac hypotheſi in devolutionis jure tantùm conſiſtit: Ideo hæc clauſula apponi debet ut neceſſaria & eſſentialis (quæ ad nos jure devoluto pertinet (vel quid ſimile: & ſi omitteretur, collationum jura confunderentur, & temporis lapſu Archiepiſcopi in ſuffraganeorum diœceſibus beneficia pleno jure conferre poſſent. Igitur ex neceſſitate clauſula in proviſione Archiepiſcopi (quæ ad nos jure devoluto) apponenda eſt & politia Eccleſiaſtica id poſtulat, ut Archiepiſcopi in ſuffraganeos nil uſurpent, ut unicuique ſua ſerventur.

EODEM NUMERO LXVII.

Ita in beneficialibus nullam poteſtatem habet.

Quæ poteſtas Archiepiſcoporum in Epiſcopos.

Duobus in caſibus Archiepiſcopi in ſuffraganeos, ſua Archiepiſcopali dignitate & authoritate utuntur; in juriſdictione, & devolutione. Suffraganeorum appellationes recipiunt Archiepiſcopi. tit. de frivol. appellat. in concordat. Beneficia ad ſe devoluta conferat. cap. Licet. de ſuppl. neglig. Prælat. & hæc moribus noſtris ad unguem obſervantur. Vide gloſ. in cap. Paſtoralis. in verbo Invitum. de offic. ordin. glo. in cap. Sicut unire. in verbo Attentare. de exceſſibus Prælat. quæ Archiepiſcoporum in ſuffraganeos poteſtatem limitant. Sed antiquis ſanctorum Patrum conſtitutionibus in nullis aliis negotiis extendebatur hæc Archiepiſcoporum poteſtas in ſuffraganeos: ſiquidem ſuffraganeorum conſecratio Archiepiſcopo attributa erat tam ex Nicæna ſynodo, quàm ex Arelatenſi Concilio, & poſtea in Concilio Laodiceno canon. 12. Concilio Carthaginenſi II. Viſitationum jura cuilibet Archiepiſcopo in tota ſua provincia Antiochenum Concilium conceſſit. Jus convocandi ſuffraganeos ex qualibet juſta cauſa habebant Archiepiſcopi ex Concilio Agathenſi. canon. 38. & Concil. Aurelian. II. Sed hæc omnia Archiepiſcoporum incuria ſepulta fuere, & ſuffraganeis multa cum omni libertate conceſſa fuere, ac ſi nullum haberent ſuperiorem. Ideo Procurator generalis publicæ diſciplinæ vindex tantam Archiepiſcoporum negligentiam ſupplere deſiderans, in meſſem alienam falcem mittere invitus compellitur, cùm ſua intereſt ea obſervari quæ ob publicam Eccleſiæ diſciplinam, bonum publicum, commoditatem & utilitatem ſubditorum regni, à ſanctis Patribus tanta cum devotione & ratione ſanctiſſimè inſtituta fuerunt.

EODEM NUMERO LXVII.

Quemadmodum enim in juriſdictionalibus nullam poteſtatem habet Archiepiſcopus.

Multi in foro Eccleſiaſtico ea non obſervant, ſed lucri cauſa vel litigantium utilitati inſervientes, aut alio prætextu ſolent frivolæ appellationis intuitu, principalem inſtantiam partibus conſentientibus evocando, ſuper principali jus dicere: ſed id facere non poſſe ex defectu poteſtatis docet Molinæus. Privatorum voluntate juriſdictionis poteſtas non conceditur. Sententiæ verò nullitas ex judicantium poteſtate elicitur. Et ita contra Remenſis Archiepiſcopatus Officialem pronunciavit. cap. Roman. de foro compet. in 6.

NUMERO LXVIII.

Nec eſt ſimile de præventione Papæ vel Legati, pendente dicto tempore facta, quæ prorſus nulla eſt.

UT à numero 60. ad numerum 68. quid certi colligere poſſis & regulam paucis ſtatuere: Dic Papæ proviſionem de beneficio in jure patronatus laici exiſtente factam intra tempora quatuor menſium, cum derogatione juris patronatus, licèt cum clauſula (pro hac vice) aut alia clauſula derogatoria, nullam, abuſivam & contra jura, & libertates Eccleſiæ Gallicanæ, in temporalibus Papæ poteſtatem limitantis: collationem Archiepiſcopi de beneficiis in ſuffraganeorum diœceſibus ſitis factam intra tempora devolutionis, nullam, ſive ſint beneficia in patronatu Eccleſiaſtico aut laicorum: idem ſi collatio clauſulam non contineat (cujus collatio ad nos jure devoluto) aut quid ſimile: has collationes nec coloratum titulum tribuere: collatorum verò collationes intra præſentationis legitimas inducias factas, eſſe in

pendenti,

pendenti, donec patroni laici, vel Eccleſiaſtici eas vel probarint expreſsè, vel tacitè: puta ſi intra quadrimeſtre ſiluerint, non præſentaverint patronis, officio functi non fuerint, de collatoris proviſione non conqueſti: & ita eſſe in pendenti, ut conquerente patrono invalidæ fiant, nulliuſque momenti: non conquerente, firmæ & validæ maneant à die datæ, cùm effectum retroactum habeant, eoque ſpeciali caſu non inquirendum de forma collationis, ſive enim collatio facta ſit jure ordinario, ſive jure devoluto, validam, non conquerente patrono dicendam eſſe indicat Molinæus.

NUMERO LXXII.

Quia etiam collatio pendens impedit præventionem.

Abſenti facta collatio ante acceptationem an Papæ præventionem impediat.

APpoſite Molinæus præventionis verbo uſus eſt, collatio enim facta abſenti ante acceptationem jus tantùm tribuit ad beneficium, non in beneficio, & res deſinit eſſe integra, ut dictum fuit ſup. Sed cùm jus tantùm det ad beneficium hæc collatio, an poſt triennium poſſet acceptari, & non poſſe probat Rebuff. conſ. 186. Per regulam enim de pacificis poſſeſſor. trium annorum ſpatium datur tantùm ad acceptandum beneficium, cùm eo tempore beneficii titulus præſcribatur, fortiori ratione jus tantùm ad rem, quod minus eſt, ex gloſ. in cap. Si tibi abſenti. in verbo Terminum. de præbend. in 6.

An abſenti facta collatio poſt triennium poſſit acceptari.

NUMERO LXXIII.

Eaſque nullas & ſubreptitias (mentione non facta) reddit.

An jus ad beneficium impediat Papæ præventionem.

SEquitur Molinæus communem Doctorum & Canoniſtarum opinionem, Papam ante collationem, & antequam jus in beneficio quæſitum ſit, prævenire poſſe ordinarios collatores: cùm ante acceptationem jus datum non in beneficio, ſed ad beneficium: jus ſit in ſpe & ex incerta acceptatione vel repudiatione dependente; ideo diſpoſitio cap. 1. Si tibi abſenti. de præbend. in 6. non in ſummo Pontifice, ſed in Ordinario & Legato tantùm procedit. Contrariam opinionem veriorem & moribus noſtris probabiliorem exiſtimo, ſiquidem per §. Declarantes. de mandat. Apoſt. in concord. ſummus Pontifex de jure ſuo multum remittens in proviſionibus beneficiorum per obitum vacantium, præventionem tantùm ſibi reſervavit. At dictum fuit ſuprà, præventionis jura procedere re integra, non incœpto negotio; jus ad beneficium impedire præventionem Papæ, ut in patronorum præſentatione (quæ ad beneficium jus tantùm tribuit) videre licet. Rem integram dici non poſſe in beneficiorum proviſionibus, cùm jus ad beneficium quæſitum ſit: immo verò cùm beneficium abſenti collatum poſtea acceptatur, jus retrotrahitur ad diem proviſionis, ſi modò ratihabitio legitimo tempore facta ſit; ad inſtar donationum inter vivos, quæ acceptatæ intra quadrimeſtre vim à die contractus accipiunt, & hypothecas medio tempore contractas eludunt. Ideò rectius Molinæus, ſi hæc verba (mentione non facta) non dixiſſet; licèt enim mentio facta fuerit, vel non fuerit, ceſſat præventio: cùm Ordinarius ſuo functus fuerit officio, & ritè contulerit. Et ita ſentit Molinæus inf. num. 82. per rationem. cap. ſi tibi abſenti. de præbend. in 6. verſiculo etenim. nihilominus interim præventiones Papæ locum habent.

Hic adhuc fallitur quia præſentatio ſola non impedit præventionem Papæ. A.V.

NUMERO LXXIV.

Si igitur præſentatio ſolius patroni dictam præventionem impedit.

Præſentatio patroni impedit præventionē Papæ. Hoc falſum, & res adhuc eſt integra, donec præſentatio fuerit exhibita collatori. A.V.

QUia jus ad beneficium tribuit, incœptum eſt collationis negotium, res non eſt amplius integra. quæ omnia præventionem impediunt, ut plenius ſup. dictum fuit.

NUMERO LXXV. in fine.

Sed ad ſuperiorem Epiſcopi immediatum.

De ſpeciali conſuetudine in canonicorum receptione.

ID eſt ad Archiepiſcopum: fit enim devolutio ad ſuperiorem. Quod autem hic Molinæus de collatione præbendarum & canonicorum receptione diſputat, pendet ex laudabili ſeu potius immemoriali conſuetudine in qualibet Eccleſia obſervata, quæ pro lege obſervari debet, nec ulla tanquam ab abuſu appellatione violari aut eludi poteſt, & hæc probarunt ſenatuſconſulta quæ hic recitantur à Molinæo. Hæc enim immemorialis conſuetudo præſumptionem juris & de jure inducit. Ita antiquitus conventum in partitione bonorum Eccleſiæ inter Epiſcopum & Capitulum: & adhuc hodie præbendarum æqualis partitio eſt inter Epiſcopum & Capitulum in Eccleſia Ruthenenſi.

Pleraque Capitula cōferunt præbendas Eccleſiæ Cathedralis, & eo caſu Canonicatus non debent ſubjacere juri Regaliorum, ſecus ſi de antiqua partitione cōſtet facta inter Epiſcopum & Capitulum. A.V.

EODEM NUMERO LXXV.

Scis enim collationem canonicatuum & præbendarum cathedralis Eccleſiæ ſpectare de jure communi ad Epiſcopum ejuſdemque Eccleſiæ Capitulum.

Canonum authoritate probat Molinæus de jure communi præbendarum collationem ad Epiſcopum & Capitulum Eccleſiæ cathedralis ex æquis partibus ſpectare: aliorum verò beneficiorum ad Epiſcopum cum conſilio Capituli. quod magna ratione inſtitutum fuit, ut ab uno ſolo, nec unius voluntate, penderent ii quorum conſilio regitur & gubernatur Eccleſia: non enim cathedralis Eccleſiæ canonici ad Epiſcopum tantùm, ſed etiam ad Eccleſiam ſeu diœceſim oculos habere debent. Ideò & ab Epiſcopo & à Capitulo alternatim inſtituuntur, & adhuc hodie in Eccleſia Gallicana obſervatur, ut in nominandis diœceſeon procuratoribus ſeu deputatis canonici cathedralis Eccleſiæ primas partes obtineant, & quòd ex Lateranenſi Concilio devolutio de Epiſcopo fit ad Capitulum, & de Capitulo ad Epiſcopum. cap. Nulla. §. Si autem. de conceſſ. præbend. Id eo caſu inſtitutum cùm Epiſcopus quid ſine Capituli conſilio, & è converſo Capitulum ſine Epiſcopo fecit. Cùm Epiſcopus æqualis eſſe debeat ſuo Capitulo ut cum omni libertate canonici vota ſua emittant, & cum eadem libertate Epiſcopi canonicorum ſperent conſilium. Dixerunt nonnulli non eſſe Epiſcopum ſupra Capitulum, ſicut nec Papa ſupra Concilium: Eccleſia multorum, non unius congregatio. (Ubi congregati fueritis duo vel tres in nomine meo, &c.) quæ Conciliis generalibus Conſtantienſi & Baſilienſi deciſa fuerunt. Sed hodie devolutio fit ad ſuperiorem, & ex communi uſu nunquam devolutio fit de Epiſcopo ad Capitulum, & penes Epiſcopos gladius ſpiritualis remanet. Hæc autem præbendarum collatio pendet ex qualibet Eccleſiæ conſuetudine, ut ſuprà notavimus.

Devolutio fit jure quodam ſuperioritatis, & ſic non poteſt fieri de Epiſcopo ad Capitulum. A.V.

NUMERO LXXVII.

Adjecta hora in litteris collationis ſua.

De horæ adjectione in proviſionibus beneficiorum.

JAſon in l. 1. ff. Solut. matrimon. refert ſuis temporibus Romæ agitatam quæſtionem, inter duos idem beneficium contendentes, qui eodem die, unus ab Ordinario cum adjectione horæ, alius à ſummo Pontifice abſque horæ adjectione proviſionem obtinuerant: exiſtimantes nonnulli à Papa conferentis omnimodam poteſtatem habente proviſionis validitatem petendam, ex cap. Si à Sede Apoſtolica. de præb. in 6. Contrarium ſentientes alteri ex dicti cap. diſpoſitione in hæc verba (ſi non appareat de

prioritate temporis) adjectionem verius & certius jus in beneficio tribuere, ex gloſ. in L. Si pluribus. §. finali. ff. ſoluto matrim. ibi enim ex adjectione horæ temporis prioritas probatur, & hæc ultima opinio jure noſtro prævaluit, pro qua non negligenda verba §. Lucius. in L. Titius. ff. de liber. & poſthum. (Ordinaret teſtamentum in civitate hora diei ſexta albeſcente cælo) ut tempus partus à tempore teſtamenti diſtingueretur, & de eorum prioritate conſtare poſſet: & Galli veritatis amatores, quod certum eſt elegerunt, incertum rejicientes. Sed quid ſi nulla ſit horæ aut alterius temporis adjectio, incertumque ſit cui prima gratia facta fuerit, an concurrentia ſeu paritas dictæ proviſionis nullitatem inducat, & nullam proviſionem judicarunt Senatus Pariſienſis, & Prætorianum conſilium, ex doctrina gloſ. Pragmat. Sanct. in §. Ita tamen. in verbo Nominatorum ejuſdem anni. verſiculo. Quòd ſi Papa vel Ordinarius eodem die. de collat. mutuo enim concurſu hæ proviſiones ſe impediunt, ut probat Philippus Probus in addit. ſua ad dictam gloſ. num. 3. impoſſibile & de jure & de facto, uno eodemque temporis momento, idem beneficium ex eodem vacationis genere, duobus conferre: beneficiorum collationes ex ſui natura hanc partitionem & ſectionem admittunt, ſed jus individuum uni tantùm acquirunt. Sed quid in concurrentia datæ proviſionum ſummi Pontificis, & ordinarii collatoris ſine horæ adjectione? An ſummi Pontificis poteſtas, & in beneficiorum proviſionibus omnimoda authoritas conſideranda ſit? & prævalere Ordinarii collationem judicarunt noſtri ex §. Declarantes. de mandat. Apoſtol. in concord. habet enim Papa ſolam præventionem, quæ hoc caſu ſpeciali ceſſare dicitur propter incertitudinem temporis: nec quis in hac hypotheſi dixerit Papam præveniſſe Ordinarium qui eodem tempore contulit. Quid ſi ſint duo ejuſdem Ordinarii vicarii, qui eadem die ſine horæ adjectione beneficium contulerunt, & nullas proviſiones exiſtimo, ſed denuo conferre poterunt. Animadvertant igitur ordinarii collatores in ſuis proviſionibus horam adjicere, nec negligant conſilium Joan. de Selva. tract. de Benef. part. 3. quæſt. 15. num. 4 & Rebuf. in d. §. Declarantes. de mandat. Apoſt. Sed non ita in eorum verbis intueor, ut à doctrina d. gloſ. Pragm. Sanct. diſcedant. Servatur enim in hoc regno, ut probat Ruzeus tract. juris regal. privil. 46.

Idem judicatum Arreſto Senatus Pariſienſis 21. Julii pro Prioratu S. Germani, in caſu requiſitionis factæ à graduato eadem die proviſioni Papalis prævaluit requiſitio. A. V.

NUMERO LXXIX.

Nec derogat veteri conſuetudini dictæ Eccleſiæ

Quæ conſuetudo in præbendarum collatione.

QUæ ſint ſolennitates obſervandæ in præbendarum collatione, hoc pendet ex antiqua & laudabili cujuſque Eccleſiæ conſuetudine, ſi modò jus commune, antiquorum Patrum decreta, generalia Concilia non repugnant: aliàs ad ſumma tribunalia Franciæ foret provocandum abuſus nomine.

NUMERO LXXX.

Sed reſolubiliter reſpectu ipſius Capituli & formæ conſuetæ.

Quando nullitatis clauſula ſtatuto favore alicujus ſtatuitur, aut à lege, & quæ differentia.

EX his quæ ſuprà notavimus hæc elicientur. Quæ contra juris diſpoſitionem ex ſpeciali privilegio conceduntur, licèt adjecta nullitatis clauſula, aut ex immemoriali conſuetudine admittuntur, vel ſtatuto tolerantur, nullitatem actus non admittendam, niſi eo conquerente, in cujus gratiam privilegium, conſuetudo, vel ſtatutum introducta ſunt, alio verò reclamante actum ipſo jure remanere. Hæc enim nullitatis clauſula reſtringenda ad perſonas in privilegio denominatas, ut videre licet in nominatorum, graduatorum, patronorum, & indultariorum perſonis, ut probat gloſ. Pragm. Sanct. in §. Quòd ſi quis. in verbo Irritum. de collat. Non idem ſi nullitatis pœna ſit à lege introducta, tunc enim (niſi certæ perſonæ contemplatione ſit conſtitutum) nullus eſt actus, nec ullum producit effectum, nec ex eo quid elici poteſt. L. non dubium. C. de legibus & ſtatutis. l. 2. C. de ſent. ex brev. recit. notat Alexand. conſil. 24. lib. 4. Et hanc communem opinionem probat Tiraquellus in legibus connubialibus, in verbo *Ne peut.* quicquid in contrarium dicat Boerius in conſuet. Bitur. tit. *des Mariages & Douaires.* §. 1 in verbo Sed quid ſi maritus. quæ omnia exemplis & ratione probat Molinæus. num. 81. 82. & 83.

NUMERO LXXXIII.

Et idem extra terminos juris communis; ut in terminis hujus regulæ ſtatim quidem valet collatio.

ENumerantur caſus à Molinæo, in quibus collationes beneficiorum validæ quidem ſunt, ſed reſolutionis cauſam continent, ſunt ſub conditione reſolubili in collatione facta abſenti, valet collatio ſi ſit acceptata, ante acceptationem eſt in pendenti, valet ſub conditione reſolubili in Regula de infir. Idem dicendum in collatione facta alteri quàm graduato in menſibus eis effectis, valet quidem collatio, ſed ſub ſimili conditione, conquerente vel non conquerente graduato, in collatione facta ſpreto patrono, ſpectandum enim an patronus conqueratur, ut ſup. notavimus. Idem in reſignatione in favorem certæ perſonæ facta, pendet enim ex acceptatione vel reſignatarii declaratione. Hujus quæſtionis deciſio pendet ex gloſ. Pragm. Sanct. in §. Quòd ſi quis. in verbo Irritum. de collata quam Joannes de Selva laudat & extollit in tract. de benefic. parte 3. quæſt. 48 Eandem opinionem ſequitur Rebuff. in gloſ. concord. in §. Si quis verò. in verbo Ipſo jure. de collat.

NUMERO LXXXIII.

Et tamen interim præventiones impedit, quia mero jure tenet, & beneficium replet, licet reſolubiliter.

Confirmantur hic quæ numero præcedenti dicta ſunt, collationes ſub conditione reſolubili factas, ita validas ut ab initio ſtent. jus plenum ſub ea tamen reſolubili conditione tribuant; ideo ſi facta ſit collatio graduato nominato die 2. Januarii valebit, & ſi intra ſex menſes vacationis antiquior ſeſe offerat nominatus, collatio ei facta vera & legitima erit, & primam deſtruet, nullam reddet, & reſolvetur prima illa collatio per antiquioris graduati licèt poſterioris requiſitionem: & ita vera ſunt valuiſſe ab initio primam collationem, ut ſi intra duarum collationum datam Papa per obitum contulerit, & graduatum ſecundum prævenire voluerit, nulla præventio judicabitur; cùm re ampliùs non integra Papa prævenerit, cùm jus per primam collationem quæſitum fuerit: & ea eſt ſententia Molinæi.

Quia graduati ſunt ſocii, & ita unus pro omnibus agere cenſetur. A. V.

NUMERO LXXXIV.

Non enim poteſt admittere reſignationes in favorem.

Reſignationes in favorem ſolus Papa admittit.

SUmmo Pontifici, & ab eo ſpiritualem poteſtatem habenti conceſſum, reſignationes in favorem certæ perſonæ admittere, ordinariis autem collatoribus prohibitum. Siquidem hæ reſignationes ſpeciem habent ſimoniæ, propter conditionem ex ſe illicitam, & hæc ſimonia ſola Papæ authoritate & potentia toleratur. Hæ reſignationes conditionales dicuntur. Sub ea conditione enim fiunt, ut

reſignatarius accepret & ratum habeat, aliàs nulla reſignatio, & plenum jus penes reſignantem remanet, ſeu revertitur etiam ſine nova collatione & miniſterio Ordinarii. Nec enim aliter aliàs, nec alio modo reſignatum fuit. Vide infrà num. 101. Vide etiam de hujuſmodi in favorem reſignationibus, & earum prohibitione ſup. num. 9. in fine, jure communi prohibita odioſa & ſimoniaca, & num. 111. reprobatæ illicitæ ſimoniacæ.

NUMERO LXXXVI.

Sed in hoc regno jamdudum pro lege recepta eſt.

De derogatione ad regulam de 20. diebus.

RÉcepta quidem ut lex eſt regula Cancellariæ Apoſtolicæ, cui ad libitum ſummus Pontifex, ejus Cancellarius & Datarius ex ſtilo derogare poſſunt & ſolent: ſi modò extra Curiam Romanam vacatio beneficii advenerit, ſive ſi beneficium Romæ vacaverit, aut in patria obedientiæ in 8. menſibus Papæ reſervatis, tunc ei denegatur derogatio, & vacat beneficium per obitum. Nec ad litteram Molinæi verba accipias, non enim hæc regula pro lege in regno admittitur, ſicut regula de publicandis, nec etiam probata in regiſtris ſummorum Franciæ tribunalium: immo adeo frequens & communis eſt derogationum ſtilus, ut hujus regulæ effectus penitus eludatur & ad nihilum redicatur, & ſatius fuiſſet ordinariis collatoribus hanc regulam Romæ nunquam fuiſſe promulgatam.

Papa in Britannia confert revera ut Ordinarius, non in vim Regulæ Cancellariæ, ſed in vim Edicti regii anni 1549. A. V.

NUMERO LXXXVII.

Si igitur Ordinarius reſignationem quantumvis infirmi admiſerit.

PErperam dicta ſunt de ordinariis collatoribus quæ hîc ſtatuuntur, cùm reg. de infirm. in eis locum non habeat, nec per obitum conferre poſſint, quod per reſignationem probarunt & admiſerunt: nec etiam poteſt ſummus Pontifex poſt hanc reſignationis admiſſionem beneficium per obitum conferre, nec jus in beneficio plenè quæſitum tertio auferre, ſi ſemel huic regulæ derogaverit, ſecus ſi non derogaverit, vacaret enim beneficium per obitum.

Ceſſat regula de infirmis in Ordinario.

Intellige ſi admiſſio ritè facta & admiſſa fuerit, alioquin nil impedit quominus Papa & Ordinarius conferant. A. V.

NUMERO LXXXIX.

Adverte quia multi etiamnum errant, tametſi pulchrè ſibi videantur philoſophari.

Ceſſat regula de infirmis in Ordinario.

HÆc ratio hodie inutilis, cùm regula de infirm. locum non habeat in Ordinario: nec refert an ex cauſa permutationis, vel ſimplicis reſignationis admittatur collatio, cùm nullo caſu in eo procedat regula, at ſi ea reperirentur tempora, in quibus locum regula habebat, in Ordinario procederet hæc ratio; cùm non propria voluntate, ſed jure permutationis Ordinarius invitus beneficium contulerit. Vide ſup. num. 22.

NUMERO XC.

Quia in reſignatione ex cauſa permutationis reſignatarius aliquid accipit à reſignante.

ANtiquitus tamen qui jure permutationis beneficia obtinebant, partim à collatore, partim à reſignante jus habebant, & permutationem donationem dicebant. Sed negotio accuratiùs inſpecto Molinæi prævaluit opinio, ſuiſque temporibus ſtatutum, compermutantes non impleta permutatione ad ſua redire beneficia etiam ſine nova collatione, ut dicemus infrà. & in jure canonico permutatio collatori neceſſitatem imponit, & invitus eum admittere (ſi juris non ſit impedimentum) tenetur, quæ omnia donationi & liberalitati repugnant: & in hujus neceſſitatis conſequentiam poſtea judicatum, Epiſcopum permutationem beneficiorum admittere poſſe, ſpreto patrono Eccleſiaſtico, infrà. num. 111. in addit. referente Ruzeo tract. Regal. privileg. 44. num. 4 Si enim ex legis rigore compellendus collator, cur patronus deprecandus qui majori non gaudet privilegio? Vera igitur authoris ſententia, compermutantes ab ipſa permutatione totum jus percipere, nil verò ex liberalitate collatoris. Et judicatum in Senatu Pariſienſi, judices qui à prælatis permutationis cauſa beneficia obtinuerunt, Bleſenſi non comprehendi edicto, nec à Prælatorum cauſis abſtinere debere.

Permutatio ſpreto Patrono Eccleſiaſtico, ab Ordinario admitti poteſt.

Hoc intellige modo permutatio ſit canonica, & adhuc ſemper compermutantes totum jus à collatore accipiunt, nec dixeris quod Ordinarius ſit collator neceſſarius, quia poteſt ex legitimis cauſis reſpuere reſignationem. A. V.

NUMERO XC.

Secus in reſignatione mera & abſoluta, quia in iſta collatarius non dicitur reſignatarius, ſed ſimplex collatarius: nihil enim prorſus accipit à reſignante, ſed totum à collatore & mero ejus delectu & arbitrio.

Qui enim purè & ſimpliciter in manibus ordinariorum collatorum reſignant, ſucceſſorem non quærunt, nec quem ſuo beneficio gratificare deſiderant: ideo talis reſignatio pura & ſimplex, nulla conditione adjecta, nec ullius perſonæ conſideratione facta, dicitur plena & libera, reſignati beneficii diſpoſitio remanet penes ordinarium collatorem, ad quem ejurati beneficii gratificatio & pura donatio pertinet, & quicquid juris ii reſignatarii habent, ex mera collatoris liberalitate obtinent, nil autem à reſignante: nec in hac ſimplici reſignatione ad reſignatum beneficium datur regreſſus. Et quæ pro infirmis reſignantibus gratioſè tolerata ſunt, ut ejuratum repetita valetudine repeterent beneficium, in hac reſignatione ſimplici locum non habent: ut puta favorabile Henrici II. Regis decretum pro parochiali Eccleſia ſanctorum Innocentium, Pariſienſe ſenatuſconſultum pro domino *Bechetel* Canonico Bituricenſi: licet pro canonicatu Eccleſiæ Claromontenſis ab infirmo purè in manibus Ordinarii ejurato, poſtea de conſenſu Capituli, uno tantùm reclamante, ſtatu primævo & ordine repetitis, cauſa in 5. Inquiſitionum claſſe, poſtea in prima ad æqualia vota deveniſſet, domino *Hennequin* referente cùm de prætoriorum optione antiquiori Canonico debita ageretur. Sed alia quæſtio in hac pura & ſimplici reſignatione moveri poteſt. Ex communi uſu & tolerata conſuetudine, & ab ipſis collatoribus ordinariis comprobata, reſignantes qui ita purè reſignant eodem momento idoneam perſonam collatori nominant, in cujus gratiam in effectu ejurant beneficium, ſi collator alteri conferat, quid dicendum? Clamant reſignantes hoc extraordinarium, ſpeciem perfidiæ ex diſpoſitione juris, in cap. ſuper hoc. de renunciat. non veriſimile quem pingue beneficium quo ſuſtentari debet, magnis laboribus & ſumptibus comparatum, ſine cauſa reſignaſſe: non veriſimile incognito collatori nec benemerenti donare voluiſſe: reſignationis cauſam inquirendam: reſignationem quidem ſimplicem, ſed ex communi uſu collatores à reſignantibus oblatos (ſi modò ſunt idonei) eligere & gratificare. Aliàs quis ita prodigus, aut in hac ferrea ætate imbecillis, parumque de ſe ſentiens, qui ita ſuum ejuraret aut potiùs perderet beneficium, non merenti daret. Quid ſi patruus nepotem ſuo gratificare velit beneficio, ſi amicus amicum, cur collator in necem reſignantis tanta gaudere poterit liberalitate? Receptum eſt in jure, collatores eos obligare liberalitate ſumma quibus beneficia conferunt, conferre donare eſt, nunquid licitè hoc facient ſumptibus reſignantium, & contra eorum intentionem? Sed aliud ex curialitate, aliud ex diſpoſitione juris lites decidere: pendet ex libera collatorum voluntate,

In ſimplici reſignatione quid juris habet reſignatarius à reſignante.

An in reſignatione ſimplici regreſſus dari poſſit.

Judicatum in contrarium quod in purâ & ſimplici reſignatione, regreſſus poteſt locum habere, & revera eadem ſubeſt cauſa, quia regreſſus licet canonibus reprobatus, admittitur tanquam humanitatis remedium. Hodie horum regreſſuum uſus frequentior eſt, & deberet reſtringi. In magno Regis conſilio hic regreſſus damnatur. A. V.

De Ordinario reſignationem admittente, & alteri quàm ei nominato conferente.

Hæc doctrina non bene cum canonibus convenit, & revera licet collatores Ordinarii poſſint aliquando conferre conſanguineis aut benemeritis cedentis, tamen id fieri debet ſine ullo pacto, &

res debet referri totaliter arbitrio collatoris. Alioquin illicita conventio titulum inficit. A. V.

à reſignantibus oblatos & nominatos gratificare, hos aliis præferre: ſed nulla conſtitutione nulloque jure ad id peragendum adſtringi & compelli poſſunt, quædam ex curialitate petuntur, quæ nullo jure debentur: imputandum reſignantium facilitati, qui Ordinariorum fidei ſe ita liberè & faciliter ſubmiſerunt. Laudantur quidem collatores qui idoneis à reſignantibus nominatis conferunt, minori laude digni apud bonos & graves cùm aliis conferunt, & ita reſignantes miſerè decipiunt, ſuiſque facultatibus ſpoliant.

NUMERO XCIII.

Probare vellet reſignationem nullam eſſe de jure communi.

Quæ nulla ipſo jure dicatur proviſio.

ENumerantur caſus, quibus beneficii collatio eſt ipſo jure nulla: ſi à furioſo, ſi metu, ſi per ſimoniam, per falſum procuratorem, vicarium legitimè revocatum, quod & authoritate & ratione probat Molinæus. vide gloſ. in §. Si quis verò. in verbo Ipſo jure nullæ. de collat. in concordat. gloſ Prag. Sanct., tit. de pacif. poſſeſſ. in verbo Coloratum. ubi appoſitè diſtinguitur titulus coloratus à titulo nullo. Vera autem nullitas ea eſt, quæ ex defectu poteſtatis conferentis provenit, ex gloſſa d. Prag. Sanct. ibidem. ibique nullitatis cauſæ exprimuntur. Obiter notandum ex iis vacationum generibus Ordinarios poſſe conferre, vacant enim ipſo jure beneficia, ut hìc probat Molinæus in fine. Vide infrà. num. 385. in fine.

NUMERO XCV.

Non ignoro quoſdam quos refert Gomeſius. quæſt. 17.

De reſignatione facta in necem expectantium.

DIſpoſitio cap. 2. de renuntiat. in 6. nulla ratione ad regulam de infirmis reſignantibus referri poteſt. nec de 20. diebus loquitur, ſed de reſignatione dolo malo extorta, & fraudulenter in necem expectantium ad eludendam ſpem vacationis beneficii: & propriè hæc conſtitutio adaptari ſolet ad permutationes, & reſignationes, quæ ab infirmis gravi morbo laborantibus in ipſo mortis articulo extorquentur, aut alio negotiationis genere obtineri ſolent, in menſibus Januarii, Julii, Octobris, & Aprilis graduatis affectis, aut in fraudem aliorum expectantium. Quæ autem in hoc particulari negotio ſit Molinæi ſententia. Vide infrà. num. 110. & 111.

NUMERO XCV.

Quæ non eſt juris privati, ſed juris publici.

Hoc verum ſi collatores jure ſuo utentur ad conferenda Beneficia perſonis idoneis ſed ſæpe ſanguinis affectio prævalet, & inde hodie ſæpius collatorum jus ſpernitur. A. V.

Ideo ſolet Procurator Generalis rejecta ſpeciali utilitate ordinariorum collatorum cauſas amplecti: cùm ordinariorum collatorum jura in regno inter Eccleſiæ Gallicanæ libertates annumerentur, ſunt juris publici, & in iis privatorum pactiones non admittuntur. & ſi à ſummo Pontifice probatæ eſſent vel homologatæ per concordata privatorum, tanquam ab abuſu provocare liceret.

NUMERO XCVIII.

Quæ ambitioſa, ſunt odioſa & reſtringenda.

NOn omnino Molinæi opinioni ſubſcribendum, præventiones ſiquidem in collativis beneficiis Papæ per Concordatorum jura conceduntur, in §. Declarantes. de mandat. Apoſt. in Concord. à quo jure diſcedere non licet: ſed quia contractuum ſeu Concordatorum verba non extendenda, ſed in propria ſignificatione accipienda, præventiones Papæ non extendendæ ſunt, ſed tantùm re integra tolerandæ, ut infrà dicemus num. 172. & 217.

NUMERO C.

De non admittendis reſervationibus.

DE Concordatorum, pactionum, aliarumque conventionum validitate beneficiorum reſervationem continentium non quærendum, cùm tam per Baſilienſe Concilium, Pragmaticam Sanctionem, quàm Concordata reſervationes ſint ſublatæ, ob publicam Eccleſiæ utilitatem, toto titul. de reſervat. ſublatis. & ſolent à talium conventionum homologatione tanquam ab abuſu noſtri ad ſumma tribunalia Franciæ provocare. Hæ beneficiorum reſervationes liberam ordinariis collatoribus conferendi poteſtatem auferunt, ordinariorum jura diminuunt, graduatorum aliorumque expectantium ſpem minuunt; & ſi aliquo tempore toleratæ eſſent in regno, omnia beneficia his reſervationibus afficarentur & contaminarentur. Idem dicendum de omnibus gratiis quæ ad certa beneficia vacatura conceduntur, ſive directè ſive indirectè, propter votum captandæ mortis, ex Molinæo inf. num. 294.

NUMERO CI.

Sunt enim hujuſmodi reſignationes (etiamſi non ſit aliud vitium quàm certæ perſonæ favor) jure communi reprobatæ ut illicitæ & ſimoniacæ.

An reſignatio in favorem admittatur in regalia.

DIctum ſuprà num. 84. reſignationes in favorem ad ordinarios collatores non pertinere, ſed ad ſummum Pontificem, eoque jure utimur. Sed in Regaliorum jure quæſitum fuit an Chriſtianiſſimi Francorum Reges has reſignationes in favorem admittere poſſent. Dicebant nonnulli, Reges noſtros in jus & locum Epiſcoporum ſuccedere ſede Epiſcopali vacante, ideo quæ Ordinariis vetita erant, Regi etiam prohiberi. Quod ſummo Pontifici ob omnimodam in ſpiritualibus poteſtatem ſpeciali quodam jure conceſſum fuerat, omnibus aliis denegari. Has in favorem collationes ſpeciem ſimoniæ habentes jure communi reprobari: ſimoniam ſola Papæ authoritate & poteſtate purgari eo in negotio, & ea fuit domini Ruzei ſententia in tract. Regal. privileg. 32. licèt Joannes Probus contrariam opinionem ſentire videatur in principio quæſt. 34. tract. Regal. Cùm hæc quæſtio in publicis cauſarum actionibus in Senatu Pariſienſi tractaretur anno 1601. dicente domino **Servin** Regio patrono, proviſio Regis in favorem facta legitima à Senatu pronuntiata fuit. Rex enim noſter Chriſtianiſſimus jure ſuo regio, ſeu jure coronæ, Regaliorum jura habet, nullum ſuperiorem agnoſcit, ſummus, ſolus, & ſupremus eſt in ſuis collationibus, ſolique Deo optimo maximo, à quo regnum, regiamque coronam obtinet, de iis rationem reddere debet: ſummorum Pontificum conſtitutionibus nullo modo obligatur, & quam in ſuis beneficiorum proviſionibus legem apponere deſiderat poteſt, & valent hæ in Regalia proviſiones in favorem, valent permutationes, penſiones creare poteſt, & alia exercere quæ ſummus & ſupremus ſuperiorem non habens facere poteſt, & ideo ceſſant in Regalia devolutionum jura, & rejicienda erronea Probi opinio ad gloſ. Pragmat. Sanct. in §. Statuit. in verbo Fiant. num. 1. de electionibus, devolutionem in Regalia admittentis duobus in caſibus, propter negligentiam, & propter delictum. Quantum ad negligentiam abſurdum. Regalia enim ad triginta annorum ſpatia extenditur, nec in ea locum habet regula de pacificis, & devolutiones quæ in beneficia per Concil. Lateran. & Baſilienſ. inſtitutæ ſunt, in regalia procedere non poſſunt: nec enim ea jura Regaliorum iis generalibus Conciliis ſubjiciuntur. Nec minùs abſurdum propter delictum, nec enim juris liliorum axiomata hoc patiuntur. Vide inf. num. 416. imò ſi quis à ſum. Pont. proviſionem canonicatus

Sed hæ penſiones debent creari in Curia Romana, & has penſiones vocat ſine cauſa, & ideo componendam exigunt, in quo maximè eſt intereſſe eorum quibus Rex Chriſtianiſſimus tales penſiones concedit. A. V.

An in Regalia devolutio locum habeat.

Hodie locum habet regula de pacificis ex edicto anni 1606. A. V.

Illa proviſio non redderet titulum coloratum, ob nullitatem tituli. A. V.

& præbendæ in regalia vacantis obtineret, Procurator Generalis tanquam ab abuſu ad Senatum appellaret.

NUMERO CI.

Ut eam nec Legatus quidem à latere facere poſſit.

Legatorum poteſtas pendet in regno ex homologatione ſeu verificatione facultatum in curia Parlamenti Pariſienſis : nihil aliud poſſunt Legati, maximè in iis quæ à jure communi prohibentur, ut in reſignationibus in favorem videre licet, cap. Cum pridem. cap. ult. de Pact. cap. ex parte. de Offic. delegat. cap. Dilecto. de præbend. Et ſi quid ultrà fecerit, ex defectu poteſtatis annullatur : immo ſolent noſtri appellationis tanquam ab abuſu remedium quærere. Vide Molinæum inf. num. 184. 185. & 186. verſiculo Quoties autem legatus.

NUMERO CII.

Et è ſingulis collationibus nomine ſigilli ſex aureos exigere.

Quid pro ſigillo accipiendum. Recitat Lucius placit. lib. 1. titu. 4. Arreſt. 7. ſoleoni ſenatuſconſulto decretum 17. Januarii 1548. Epiſcopos aliòſque collatores aureum ſolarem pro ſigillo accipere poſſe, ne quid amplius : quod poſtea Bleſenſi conſtitutione confirmatum fuit, artic. ta. Sed hodie quibuſdam in locis quod pro ſigillo accipitur, ſimonia dici poteſt, & tanta eſt quorundam Ordinariorum avaritia, ut conductionis nomine plus offerenti ſigilli reditus publicè licitentur.

NUMERO CIII.

Sed etiam manifeſtè fraudare Ordinarium jure ſuo libera proviſionis jamjam imminentis.

Derogatio ad regulam de 20. diebus ordinaria. Hæc omnia planè inutilia, cùm de ſtylo communi ſoleat in proviſionibus Cancellariæ Apoſtolicæ huic regulæ derogari, moribúſque noſtris talis probatur derogatio : & locum tantùm habet regula in collationibus illuſtriſſimorum Cardinalium, in quorum præjudicium ceſſat derogatio per compactum in conclavi factum. Hodie illuſtriſſimi Cardinales à Sede Apoſtolica indultum obtinent, & Galli à Rege patentes literas, earúmque in Prætoriano Conſilio verificationem ſupplicant : & ſi poſt verificationem derogatum ſit regulæ de infir. ſolent tanquam ab abuſu ad Prætorianos judices appellare. (De indultis Cardinalium.)

NUMERO CIII.

Quod rarò fieri contingit in Curia Romana.

Etiam reſignationes beneficiorum purè admittuntur in Curia, & mandata purè ad reſignandum Romæ mittuntur. Vide Molinæum inf. num. 165. verſiculo Sive per ſimplicem. quod rariſſimum eſt. Nummulariorum probitas & fidelitas id permittit, aliàs periculoſum purè & ſimpliciter in manibus Papæ ejurare beneficia, multi namque famelici Romæ inveniuntur, qui reſignata arriperent beneficia : ſed cùm hæ admittuntur reſignationes, ſolent Nummularii ex ſpeciali ejurantium mandato reſignatarium nominare. Aliàs novum & ridiculum exiſtimarent nonnulli, ignoto Romæque planè incognito, ſeu filio terræ, ut aiunt, conferri beneficium, & quodammodo impoſſibile veluti prophetico ſpiritu reſignatarium diem & horam reſignationis prævidere, & ejuratum ſupplicare beneficium.

NUMERO CIV.

Et etiam in laicis, quando in fundatione & reſervatione juris.

Et hoc extraordinarium. Ceſſat enim Papæ præventio in beneficiis, quæ ſunt juris patronatus laicorum, ut alibi notavimus.

NUMERO CV.

Ut ipſe regiſtra ejuſdem Curiæ adij, vidi, & indidem ad verbum tranſcripſi.

Non ut hæc regula ſit in Senatu approbata ut lex Regni, ut ſunt regul. de public. reſignat. de veriſimili notitia. de idiomate. aliàs omnis ceſſaret derogatio : nunquam enim Papa iis legibus & conſtitutionibus poteſt derogare, quæ in tribunalibus Franciæ regiſtratæ & probatæ ſunt, nec talem nodum ſolvere & vinculum diſſolvere poteſt, & Regis & Regni læderetur auctoritas. Vide inf. num. 107. 108. (Cujus ſit auctoritatis in regno reg. de infir. reſig.)

NUMERO CV.

Item quòd ſi quis in infirmitate conſtitutus reſignaverit beneficium ubicumque, etiam ſi in Romana Curia.

Ex verbis hujus regulæ judicabant antiquitus ante arreſtum pro parochiali Eccleſia *de la Boiſſiere* latum, Regulam de infirmis locum habere in Ordinario propter verba regulæ (ubicumque etiam ſi in Romana Curia) ſed eùm in regulæ reformatione hæc verba omiſſa fuerint, & alia inſcripta, meritò ab illa juriſprudentia receſſum, & novo jure ſtatutum regulam in Ordinario locum non habere, eóque jure utimur, ut ſuprà dictum fuit num. 22.

NUMERO CVII.

Per arreſtum ejuſdem Senatus anno 1422. ſtatutum fuit ne tali interdicto.

Noverint Ordinarii duplici remedio contra uſurpationes quæ contra Eccleſiæ Gallicanæ libertates & jura à Cancellariæ Apoſtolicæ miniſtris fiunt mederi ; per patentes literas in Parlamento Pariſienſi probatas, & per appellationem tanquam ab abuſu, & hoc in Regno antiquitus fuiſſe obſervatum. Nil mutat Reges noſtros Chriſtianiſſimos, ſummáque eorum tribunalia contra Papæ auctoritatem nil ſtatuere poſſe, cùm in parem nullum habeat imperium. Antiquis namque regni legibus, politia Eccleſiaſtica quæ regni partem conſtituit, regni ſubditos, eorúmque vivendi modum concernit, animos diſponit, & voluntates præparat, à regia pendet auctoritate, Regni legibus ſubjicitur, ut in proœmio Prag. Sanct. legimus, & ex Molinæo inf. num. 128. verſiculo Adquem in ſuo regno. Ideo Caroli Magni conſtitutiones de rebus ſeu politia Eccleſiaſtica. ſancti Ludovici Prag. Sanctio. Caroli V. Edictum pro conſervatione libertatis Gallicanæ Eccleſiæ. Ludovici XII. Franciſci I. Henrici II. Caroli IX. Henrici III. de rebus Eccleſiaſticis & Sacerdotum proviſionibus conſtitutiones editæ, in ſummis Franciæ tribunalibus verificatæ. Hæc in regno utilia & neceſſaria ; utilia, ut inter regni ſubditos, regni legibus ſacræ diſceptationes decidantur : extranei regnicolarum panem non manducent, ad Eccleſiaſticas dignitates non vocentur, Prælati primum regni ordinem conſtituentes, ad peregrinas leges non vocentur, nec alliciantur, ne aliquantulum immutato illo primo ordine (qui ex aliis duobus componitur), totius regni ſtatus in aliquo læderetur. Neceſſaria ad regni defenſionem contra vetitas & damnatas uſurpationes, vexationes, exactiones & excommunicationes, quæ regni ſtatum immutare, ſubditorum conſcientias timoroſas, & debiles oppri-

Nota hanc gloſſã ſcrip. tempor Pauli V. mere poſſent. Sed hæc extraordinaria remedia nobis hodie ſub Paulo V. ſummo Pontifice inutilia : pater communis, pacis amator quem ad longos annos Deus conſervet.

NUMERO CX.

Graduati autem & nominati nihil expectent per reſignationem ſimplicem.

VIde quæ diximus inf. ad reg. de publ. num. 330. graduati enim & alii nominati vacationem tantùm per obitum per Concordata in §. Volumus. de collat. reſpiciunt. Ideo ſi per incapacitatem, ſi ob delictum inducatur beneficii vacatio, graduatorum jura excedit.

NUMERO CXI.

Ideo in graduatis & nominatis quibus proinde facilius eſt fieri fraus.

De fraudulẽta permutatione, & cur variè judicatum. PLuries in Senatu agitata fuit quæſtio de permutatione cum moriente facta, de pingui beneficio cum alio tenui vel minoris valoris, ſpreto patrono Eccleſiaſtico, cùm tres aut quatuor fraudis præſumptiones conſiderari poterant, ut diximus ſupr. num. 39. & variè judicatum. Ut autem ſenatuſconſulta concilientur, diſtinguenda permutationis tempora, ſi in menſe libero, nec nominatis, graduatis, aut aliis expectantibus affecto: aut in alio menſe in quo graduati, & alii expectantes ſua jura exercent, Januario, Julio, Aprili, Octobri. In menſe libero, ſi viventibus compermutantibus, omni ex parte adimpleta & perfecta ſit permutatio, validam etiam in necem & præjudicium patroni Eccleſiaſtici judicavit Senatus Pariſienſis pro parochiali Eccleſia *de Cobers*, ut notavimus ſuprà num. 39. etiam conquerente dicto patrono. Virtus enim permutationis hæc eſt, ut etiam ſpreto patrono Eccleſiaſtico ab Epiſcopo admitti debeat, ex doctrina Ruzei privil. Regal. 44. num. 4. contra Rebuf. opinionem in Praxi benef. tit. de permut. num. 21. immo invito & repugnante collatore, qui tantùm poteſt permutationis cauſam intra legitima tempora diligenter & ad amuſſim inquirere : admiſſa autem hoc caſu permutatione decipiuntur, & decipiunt ij qui exiſtimant poſt permutationem perfectam fraudis inquirendas præſumptiones, & hoc judicavit Senatus pro dicta parochiali Eccleſia *de Cobers*. Ibique probatæ erant omnes præſumptiones fraudis, reſignatio facta nepoti ab avunculo moriente, de pingui beneficio cum capellania nullius reditus, uno eodémque die & momento mandata ad permutandum facta, & permutatio admiſſa, eodem die adepta poſſeſſio. Nec quæritur an quid fraude factum ſit, ſed tantùm an permutatio perfecta fuit utroque compermutantium vivente : nec conſideratur quid poſt actum perfectum evenerit, an mors ſubſecuta, aut quid ſimile. Nec alia ratio arreſti petenda, nec huic opinioni ſubſcriberem, ſi decretum rationes dubitandi, & partium media & concluſiones non contineret, cùm doli probatio actus perfectionem impediat, & poſt actum perfectum poſſit allegari & probari. In aliis verò menſibus permutationes factæ De permutatione facta in necem expectantium. in necem, & præjudicium expectantium ſeu graduatorum, qui jus habent ad vacatura beneficia, fraudis præſumptiones inquiruntur, ex cap. 2. de Renunt. in 6. Si enim permutationes fraudulenter factæ eo caſu admitterentur, facillimè graduati & alii expectantes ſuo jure privarentur, & aliquo accepto Epiſcopi collatores & patroni reſignationes & permutationes admitterent, & ulla vix vacarent per obitum beneficia : fraudis inirent conſilia patroni & collatores, inauditos expectantes deciperent. Sed nónne eadem cauſa limitat pro patronis Eccleſiaſticis, cùm permutationis ſimulatæ prætextu Epiſcopi reſignationes admittunt, patronóſque jure præſentationis privant, an licitum inauditum patronum ita decipere, & graduatum in jure ſuo conſervare, qua lege quis jure ſuo malis iis artibus privare licet? Sed quia rebus judicatis ſtandum, ſufficiat hæc de permutatione dixiſſe.

Quid autem de reſignatione pura & ſimplici? Aut ab ordinario collatore admittitur in menſe libero, De reſignatione facta in necem expectantium. ſpreto patrono Eccleſiaſtico, & nulla eſt patrono conquerente, ut dictum fuit ſuprà. Aut pleno jure confert Ordinarius, & valet reſignatio licet illico mors ſecuta fuerit. Sibi imputet Ordinarius, qui voluntariè admiſit & liberè contulit ſuo munere functus, nec fraude reſignationem admiſſam licere poteſt, propriam allegaret turpitudinem. At ſi in menſe non libero, quia in necem expectantium, fraudis præſumptiones diligenter ab expectante conquerente inquirendæ ſunt, per ea quæ dicta ſunt; & facilius Ordinariis expectantium jura, per harum reſignationum admiſſionem eludere, quàm per permutationes. Quæ autem de expectantibus dicta ſunt ſeu graduatis, procedunt ſi modò conquerantur : hæc enim in eorum commodum tantùm introducta ſunt. cap. 2. de Renunt. in 6. gloſ. Prag. Sanct. in §. Quod ſi quis. in verbo Irritum. de collat. Joan. de Selva tract. de benefic. parte 3. quæſt. 48. l. penult. cod. de Legat. leg. a. §. Si duo. de collat. bono. & hæc eſt Molinæi opinio inf. num. 128. verſiculo Sed non ad commodum alterios. Fraudis autem præſumptiones ex variis cauſarum figuris & circumſtantiis à bono judice ex æquitate judicabuntur. nec ferendum ut qui fraude ſubtiliori decipiunt oprata obtineant beneficia, & in fraudis probatione quanto major cautela, tanto evidentior fraus ex Molinæi ſententia in §. 13. Conſ. Pariſienſ. gloſ. 5. num. 52. An autem capacitas nepotis reſignatarii fraudis minuat præſumptionem, vide infrà num. 124. Diximus ſuprà num. [illegible] non tantùm Epiſcopis conceſſum permutationes beneficiorum admittere, ſed & ordinariis collatoribus. Adde verba Molinæi num. 41. quo etiam veteri diſciplina ſenſim enervata per inferiores collatores expenduntur. Diximus etiam contra Rebuf. opinionem ex Ruzei ſententia, ſpreto patrono Eccleſiaſtico admitti poſſe permutationem, cui opinioni ſubſcribit Molinæus dicto num. 41. in hæc verba, Contemptis & irrequiſitis & patronis Eccleſiaſticis & diœceſanis. & hoc judicavit decretum Senatus Pariſienſis in cauſa dictæ parochialis Eccleſiæ *de Cobers*, ut dictum fuit ſup. num 39. Hanc Molinæi opinionem approbat Chriſtophorus de Ruſign. in commentat. Pont. lib. 3. cap. 32. in principio.

NUMERO CXX.

Sed poſt viginti dies ſupervivere, quo caſu ceſſat hæc regula. ſed ſtantibus iis conjecturis, ſuccedit diſpoſitio juris communis, qua in fraudem factum judicatur.

ODio decipientium hæc à Molinæo ſtatuuntur, Quando infirmi reſignantes poſt 20. dies decedunt. & totius menſis ſpatium datur graduatis, ut in eo vacantia beneficia eis ſubjiciantur : & fraude ſemel admiſſam reſignationem eo viginti dierum ſpatio non præſcribi : cui ſententiæ ſubſcribere non poſſum. Siquidem 20. dierum ſpatium in hac regula ita ſtatuitur, ut in infirmitate conſtituti poſt 20. diem ab omni fraudis præſumptione liberentur & abſolvantur. Quis ſcit an adjiciant hodiernæ craſtina vitæ tempo- Niſi fraus omnino probaretur, nam præſumptiones ſolæ non ſufficerẽt, & in dubio præſumitur pro actus validitate. A. V. ra dii ſuperi : & hoc in proviſionibus regiorum munerum ſeu officiorum animadvertere licet. Quòd ſi certum tempus non ſtatueretur, & hoc judicantium daretur arbitrio, omnia eſſent in incerto, & de 20. die ad 30. & de 30. ad 40 diem fieret progreſſus, poſtea in infinitum, & tandem medici, non judices hæc tempora deciderent.

NUMERO CXXII.

Tamen cum aliis facit argumentum colluſionis.

APpoſite Molinæus inter fraudis præſumptiones beneficii repudiationem annumerat, cùm regulariter naturali affectione ad bonum & commoditates noſtras invitemur, & ſit extraordinarium & contra communem vivendi modum propria commoda rejicere. Sed hæc præſumptio fraudis ſeu colluſionis probatio non eſt: nonnulli ſiquidem etiam probitate vitæ, magníque nominis beneficia Eccleſiaſtica acceptare recuſant, exiſtimantes onus beneficio impoſitum commoditatem excedere: id etiam ex qualitate beneficii evenire poteſt.

NUMERO CXXIV.

Honeſti ratio præpollet, ut ſi avunculus ſenex ægrotans permutat dignitatem cum tenui nepotis doctoris beneficio.

Inter fraudis præſumptiones ſanguinis affectio non computatur.

SAnguinis affectio in idonea perſona quæ ſua virtute mereri poteſt, fraudis præſumptionem non inducit in reſignatione beneficiorum à moriente facta, & in his fraudis præſumptionibus pactiones illicitas & beneficiorum nundinationes rejicere voluit Molinæus, non nepotes parentum liberalitate privare, nec inimica ſacris canonibus hæc ſanguinis affectio, immo duplici vinculo parentes obligantur, & capacitatis & ſanguinis, & hæc juſta exiſtimo. Sed ſi hæc obtineant totum fraudis negotium in iis reſignationibus à moriente factis in necem expectantium, erit in judicantium arbitrio, cùm de reſignatario capacitate agatur. Quæ enim capacitas ſi de ſimplici beneficio moveatur quæſtio, ſola tonſura ſufficit: ſi de Parochiali Eccleſia, Sacerdotalis ordo tantùm requiritur: nunquid expectantium læſa erit conditio, ſi per nepotum capacitatem à fraudis præſumptione & probatione arceantur expectantes? quæ pactiones inter avunculum & nepotem beneficiorum ſolum heredem deſiderari poſſunt. Quid graduatis refert in menſibus eis affectis jure ſuo eludi per capacitatem aut incapacitatem reſignatariorum? nunquid ex Concordatorum lege graduatis ſufficit gradum & qualitatem habere? nunquid omni jure prohibita beneficiorum ſucceſſio? undique anguſtiæ, nec mirum ſi in iis argutiis & ambiguis quæſtionibus quæ ſunt de apicibus juris, aliquando variatum ſit in Senatu, & perſona locum fecerit beneficio. Melius tamen nepotes virtutum & beneficiorum ſucceſſores admittere, quàm eos ab iis arcere reſignationibus. Sed ſufficiat expectantibus jure ſuo uti in beneficiis verè per obitum, non per has reſignationes vacantibus. Pro graduatis militat publica utilitas; pro nepotibus ſanguinis affectio, & familiarum conſervatio, quæ publicæ utilitati proximè accedit.

NUMERO CXXVI.

Prædicta intelligo, ſi nepos ille eſt adminiſtraturus.

HÆc limitatio in aurea & florenti Eccleſiæ ætate admitti poſſet, ſed hodie capacitas reſignatarii ex qualitate beneficii judicatur. Pluralitas verò beneficiorum non attendenda, cùm per adeptionem ſecundi beneficii incompatibilis primum vacare dicatur, ſi ab ordinario collatore collatum ſit beneficium: ſi autem à ſummo Pontifice, [a] aut expreſſa ſunt in proviſione beneficia; [b] nec obeſt pluralitas, aut non expreſſa, & nulla proviſio.

a Non video cur Graduati conquerantur, cum lex quæ eorum expectativas introduxit, ſit mere gratioſa, nam licet eo modo ad ſtudendum incitentur, tamen omnes Clerici ſponte deberent ſtudere. Et ſic cum eorum expectativa limitata ſit in ſolo caſu mortis, ſufficit quod is modus vacationis per puram & ſimplicem aut aliam in favorem reſignationem excludatur. A. V.

b Imo hodie moribus noſtris ſummus Pontifex non poteſt diſpenſare ut quis plura poſſideat beneficia incompatibilia, niſi ob cauſas graves. A. V.

NUMERO CXXVII.

An huic regulæ derogari poſſit, & cujus effectus ſit diſpenſatio.

DIctum fuit ſup. num. 21. hujus regulæ effectum nullius eſſe momenti ordinariorum collatorum reſpectu, propter derogationem, quæ ex ſtylo communi Cancellariæ Apoſtolicæ reſignationibus apponuntur, & quæ moribus noſtris probantur, tam in Senatu quàm in foro Eccleſiaſtico, ut teſtatur Probus in Gloſ. Prag. Sanct. in §. Neque etiam. in verbo faciendis num. 5. verſiculo. Quod licet Papa huic regulæ de collat. & niſi ordinarii collatores regnicolæ ſuo jure fraudantur, Eccleſiæ Gallicanæ ignorantes privilegia, & rationes à Molinæo adjunctas, quæ veluti mortuæ ſepeliuntur, feliciora tempora expectantes; & certe durum hanc regulam bono Eccleſiæ inſtitutam, ordinariorum collatorum commodo introductam, à tanto ſummorum Pontificum numero, tanta cum ratione & cauſæ cognitione laudatam, auctam, correctam, confirmatam, decies in Conſiſtorio & Cancellaria Apoſtolica publicatam, ita eludere, ejúſque effectum per has conſuetas & ordinarias derogationes ſupprimere. Illuſtriſſimi Cardinales in ſuis collationibus non læduntur, ceſſat hujus regulæ derogatio eorum reſpectu. Idem in beneficiis in Curia Romana per obitum vacantibus, aut in patria obedientiæ, puta in Britannia, in his octo menſibus Sedi Apoſtolicæ reſervatis: cur eo jure privantur alii collatores ordinarii? quid demeruerunt? in quo peccaverunt? cur ea ſummi Pontificis liberalitate, ſeu potiùs legis beneficio defraudentur? & cùm Sedi Apoſtolicæ, ſummo Pontifici, & Cancellariæ Apoſtolicæ juribus nil penitus interſit huic regulæ derogare, exiſtimo collatores ordinarios ſuam Sanctitatem ea de re ſupplicantes optata facillimè obtinere poſſe. Vide inf. num. 130. de effectu hujus regulæ & derogatione.

Papa regulæ de 40. diebus ex ſtylo derogare ſolet.

Conquerendum eſſet potius de judicibus, qui hanc derogationem ita de ſtilo neceſſariam inducunt, ut illam ſi omiſſa eſſet caſu alias ſupplerent, & iſta praxis habet motiva æquitatis. A. V.

NUMERO CXXVII.

De Papa verò nemo dubitat quin poſſit.

SUæ ſententiæ ſit memor Molinæus: Papam ſua ſumma & ſuprema poteſtate poſſe huic regulæ de infir. derogare, & ſi quid poſtea in contrarium publicæ utilitatis contemplatione ſtatuat, non audiatur: & ita ſervatur in Senatu, & hæc derogatio toleratur.

NUMERO CXXVII.

Dummodo expreſſè & nominatim deroget.

Notanda Molinæi opinio, generales derogationes ad ea non extendendæ de quibus nominatim & ſpecificè mentio facta non eſt. Ideo privilegia & leges quibus derogatur, nominari & exprimi debent: quod notandum contra clauſulas in beneficiorum proviſionibus ex ſtylo Cancellariæ Apoſtolicæ apponi ſolitas, nonobſtantibus quibuſcunque conſtitutionibus Apoſtolicis, Eccleſiarum ſtatutis, privilegiis. Hæc enim omnia ad ſpecificata referuntur: & ea eſt Alexandri opinio. Conſilio 122. num. 16. lib. 4. Felinus in cap. Nonnulli, in principio de reſcript. Decius conſ. 165. & Tiraquel. in repetitione L. Si unquam. in princip. num. 120. de Revocand. donat.

NUMERO CXXVIII.

Nec enim Eccleſiæ dominus eſt, ſed adminiſtrator.

INter utrumque lata differentia: Si dominus ſua ſumma & abſoluta poteſtate ſine cauſæ cognitione, quid agere, & pro arbitrio facere poteſt: Si adminiſtrator, nil ſine ratione & cauſæ cognitione. Sed hodie veluti ex communi Cancellariæ Apoſtolicæ

ſtylo uſu receptum, quæ ex ſummorum Pontificum abſoluta auctoritate in partibus conceduntur, ea cum cauſæ cognitione, aut magna ſuadente æquitate, & poſtulante ratione impartiri: eóque prætextu & dominii & adminiſtratoris diſtinctio confunditur.

NUMERO CXXIX.

Quia vetita ſunt & ſimoniaca & ad fovendum abuſum.

ANtiquis canonibus prohibitas in favorem reſignationes docet Molinæus, quia ſimoniacæ, (ſaltem ſpeciem habent ſimoniæ propter pactionem cum reſignatario) conditionales, & prohibitam in beneficiis ſucceſſionem contineant, liberámque ordinario collatori conferendi poteſtatem auferant, & harum prætextu liceat de beneficiis teſtamentum facere. Cur igitur divus Petrus Clementem pro ſucceſſore nominavit? Cur antiqui Patres in Epiſcopatu ſucceſſores deſignarunt? ut in Eccleſiaſtica hiſtoria videre licet. Dic breviter, Spiritu ſancto pro Eccleſiæ utilitate inſpirante hos ſucceſſores deſignatos, non ex ſanguinis affectione ſed Eccleſia poſtulante: immo antiquis Eccleſiæ conſtitutionibus reſignationes omnino prohibitæ, ordo cum beneficio, beneficium cum ordine conferebatur, & ut ordini renuntiare ita beneficio nefas erat. His temporibus beneficia erant ſine reditu, omnia in communi conferebantur, nullum Clericorum peculium. ſed alia ætas alios mores produxit. Quod autem hæ conditionales reſignationes, ſeu in favorem ſoli ſummo Pontifici, aut ab eo ſpeciale mandatum habenti, ſint conceſſæ: ordinariis verò collatoribus vetitæ & prohibitæ: vide Rebuf. in Praxi benef. tit. de Reſignat. condit. num. 1. 2. & 3. Chriſtoph. de Rufign. in Comment. Pontif. lib. 3. cap. 14. verſiculo Sacrorum quidem canonum. Rua. tract. juris Regal. privil. 32. num. 5. Philip. Prob. quæſt. 34. juris Regal. num. 3. 4. & 5.

NUMERO CXXIX.

Tum hac regula unà cum regula de publicandis, & de veriſimili notitia.

Sunt verba & voces, quibus lenire dolorem collatorum ordinariorum licet. Sed ex iis quæ ſup. diximus num. 22. & 127. hæc regula de infirmis in regno non recepta, huic pro arbitrio, immo ex ſtylo communi derogare ſolet ſummus Pontifex. & ea eſt Molinæi opinio in hæc verba, Et nihilominus interim ab eo quod de facto ſervatur cavendum moneo.

NUMERO CXXX.

Sed ardua fuit quæſtio in hoc Senatu circa effectum derogationis.

Papa in præjudicium expectantium huic regulæ de 20. diebus derogat.

SI ratione Molinæi opinionem concertare liceret, multos magni nominis & doctrinæ aſſertores & defenſores haberet; ſi uſu & placitorum Senatus præjudicio, eam rejicere erit facillimum. Anno ſiquidem 1536. 4. Non. Junii ſolemni decreto conſultis claſſibus decretum fuit, Legatum à latere ſpecialem à ſummo Pontifice poteſtatem habentem huic regulæ derogare potuiſſe in præjudicium graduatorum, Florentino Paramentario, Rodolpho Tabario, & Ludovico Clerico partibus contendentibus pro poſſeſſorio parochialis Eccleſiæ Grandis rivi in diœceſi Noviodunenſi, ut refert Lucius placit. lib. 1. tit. 4. areſt. 6. Hac ratione poteſt tueri Senatuſconſultum: ſummus Pontifex graduatos in beneficiis per obitum vacantibus poteſt prævenire per Concordata, fortiori ratione vivente reſignante huic regulæ derogare poterit; cùm tantùm ad beneficia per obitum vacantia graduatorum jura extendantur, & reſignationis tempore jus nullum nec in beneficio, nec ad beneficium graduato quæſitum ſit, ſed nuda ſpes futuræ vacationis per obitum, quæ nunquam in iis quæ ad diſpoſitionem ſummi Pontificis pertinent conſideratur. cap. Si is cui. de præben. & dign. in 6. Et hujuſmodi Papæ derogatio admittitur contra omnes expectantes, ſive ſint graduati, ſive à Senatoribus nominati, eos enim omnes poteſt ſummus Pontifex prævenire, & ea fuit Molinæi opinio in conſulendo pro Theologo Eccleſiæ Andegavenſis. inf. nu. 141.

Papa & Legatus ſi hanc facultatē habeat poſſunt derogare huic regulæ in necem expectantium, A. V.

NUMERO CXXXIV.

Tum cauſa miſerationis.

DUbitarunt noſtri, an graduati qui nominationis tempore in beneficiorum reditu 400. lib. habebant à ſuo gradu arcerentur, cùm hæ nominationes pauperibus tantùm concedantur. in § Volumus. de Collat. in Concord. Rebuf. tractat. nominat. quæſt. ultima num. 8 verſiculo. Nam mens Eccleſiæ. dubitandi rationem refert. in d. § in verbo Verum valorem. verſ. Notandum eſt. & verſ. Quæro ſi quis habebat. Cùm enim aliunde quàm in vim gradus beneficia obtinuerint, aliis graduatis non faciunt injuriam, unde beneficia in vim gradus non obtenta poſtea reſignata non computantur, graduatis non nocent, non idem ſi in vim gradus obtinuerint beneficia: & cùm hodie mandata in forma pauperum in regno uſu abolita fuerint, ut probat Molinæus inf. num 156 Rebuffi opinio faciliùs à multis recepta fuit, nec cum graduatis ſummo illo paupertatis jure & privilegio per Concordata agitur, & aliquantulum à Pragm. Sanct. præceptis in eo receſſum fuit. & ſi per Concordata. in d. §. Volumus. graduati in literis nominationis beneficia obtenta, eorúmque valorem exprimere teneantur, id tamen non procedere beneficiorum poſt nominationem per reſignationem quæſitorum reſpectu. Jus enim graduatis plenè per nominationem ad vacatura quæritur, nec ea ſpe privantur per adeptionem beneficiorum aliunde quàm in vim gradus obtentorum. Praxis tamen Galliæ eſt in contrarium, quicquid gloſ. Prag. Sanct. in §. Quòd ſi quis. in verbo Tempore vacationis. verſicul. Item non ex prædictis. in toto textu inſertur. de Collationibus. in contrarium ſentire videatur. & eadem gl. in verſic. Sed nominatio æquiparatur gratiæ in forma pauperum. meliùs ſentire videtur. & Prob. ibid. nu. 4. quacunque ratione obtenta à graduatis beneficia ut veris pauperibus locum tenere, ſive in vim gradus aut alio jure aſſerit: idque in Senatu Pariſienſi probari, & pleniùs in verbo Obtineat. verſic. Quovis modo. & ita ſub ea limitatione ſervatur in Senatu, ut graduati beneficia aliunde quàm per nominationem aut gradum obtenta reſignare poſſint, nec poſt ejurationem locum faciant. Ita judicavit Senatus in publicis cauſarum actionibus Jovis 16. Aprilis 1508. pro canonicatu Eccleſiæ Meldenſis pro magiſtro *Vincent* Doctore Theologo, qui prioratum S. Leonardi, & parochialem Eccleſiam obtinuerat & ejuraverat ante vacationem beneficii, *Manguin* & partium advocatis. Non idem de beneficiis in vim gradus obtentis, partem enim faciunt tam ante quàm poſt reſignationem. Vide eandem gloſ. Prag. Sanct. in §. Item quòd Univerſitates. in verbo Numerum. verſicul. Nam dicit gloſſa. de collat. & verſicul. Iſtud integrè teneas, & ampliùs non dubites. quia opinio eſt veriſſima, & pluſquam civilis & canonica. Ego autem à Præſide primæ claſſis Inqueſtarum domino *Broé* in Senatu deciſum accepi, Beneficia in vim gradus à graduato obtenta, paulo poſt vacationem in vim gradus requiſita, ejurata cum retentione penſionis, præjudicare nominationi.

Legendum quod beneficia in vim gradus obtenta ejurata cum retentione penſionis, computari in repletione Graduati. A. V.

NUMERO CXXXIX.

Tamen reſpectu Academiarum numquam in hoc regno recipitur prævenſio Legati.

INter limitationes & reſtrictiones à Pariſienſi Senatu factas in verificatione facultatum Legati à Veralſo 16. Decembris 1551. hæc apponitur : Ut nil in necem & præjudicium Univerſitatum regni agatur, nil moliatur, eorum privilegia & libertates integræ & illæſæ maneant. Quæ clauſulæ & modificationes repetitæ ſunt ex præcedentibus homologationibus facultatum præcedentium Legatorum ab Amboſia, *de Boiſi*, à Prato, Farneſio, Sadoleto, à ſancto Georgio, & *Voile d'or*. Et proviſiones per præventionem à Legato de Florentia conceſſæ in hoc regno anno 1596. & 1597. beneficiorum in menſibus Januarii, Julii, Aprilis, & Octobris vacantium, nullæ per ſumma Franciæ tribunalia declaratæ fuerunt : vide infr. num. 449. vide etiam verba Molinæi inf. appoſita : nunquam enim in hoc regno, niſi ſub hac reſtrictione, nec in Academiarum præjudicium facultatibus ſuis utitur Legatus.

NUMERO CXXXIX.

Per vulgares duntaxat dietas.

Dictum fuit ad regulam de veriſimili notitia num. 28. Legatum à latere, contra Molinæi ſententiam, Ordinarios per velociſſimos curſores prævenire poſſe : uſu receptum equites extraordinarios in legationis itinere conſtitui, ut unicuique beneficia per obitum in Legatione obtinere hac extraordinaria via ſeu equitatione volenti ſit liberum curſorem extraordinarium mittere : ſic in legatione diligentiori curſori, immo velociori equo portæ dignitatum aperiuntur. Ne quis igitur ex Molinæi opinione exiſtimaverit, Legati in præventione Ordinariorum facultatem limitandam per vulgares dietas.

Sed debet cõſtare per inſtrumentum authenticum de expeditione curſoris extraordinarij. A. V.

NUMERO CXL.

Sed nec Imperator quoque patitur Legatos ullo modo prævenire poſſe Ordinarios.

DEtur Carolum quintum Imperatorem in partibus Hiſpaniæ & Imperii, Papæ præventionem in beneficiorum proviſionibus denegaſſe ; eam tamen in hoc regno per Concordata admiſimus, in §. Declarantes. de Mandat. Apoſt. & quod durius, locum habet in Britannia & aliis Provinciæ partibus, in quibus anni Ordinariorum ad quatuor menſes reducuntur, & ſorte quadam inæquali in aliis octo menſibus Ordinarii reſignationes, nec quidem cauſa permutationis admittere poſſunt, ne (ut in Cancellaria Apoſtolica contendunt) Papæ jura eludantur. Utinam Ordinariorum jura in Eccleſia Gallicana ita accuratè obſervarentur ? Sed quicquid dicant Cancellariæ Apoſtolicæ Doctores, mihi unquam perſuadere non potui, nec in ullo probatæ lectionis auctore animadvertere, Ordinariis in patria obedientiæ prohibitum reſignationes in iis octo menſibus (ceſſante fraude) admittere. Quicquid gratioſæ admodum patentes literæ Henrici II. ſub data 14. Junii 1549. 29. Octobris 1553. 18. Aprilis 1553. ſuper juribus Apoſtolicis in patria Provinciæ & Britanniæ, Nannetis à Senatu comprobatæ, contrarium ſtatuant : quæ à bonis Senatoribus in hoc ſpeciali caſu receptæ non fuerunt, cùm Eccleſiæ Gallicanæ juribus repugnent.

De præventione Papæ in patria obedientiæ.

Nota quod Papa in Britannia nõ poteſt prævenire collatores ordinarios in menſibus eis deputatis. Sed verũ eſt quod poſſet admittere reſignationes in favorem quolibet menſe anni, & eodem jure Senatus Redonenſis pro collationibus ordinariis ſæpius judicavit quod poſſunt puras & ſimplices demiſſiones in menſibus Papæ admittere, quia debet eſſe par utriuſque cõditio. A. V.

EOD. NUMERO CXL.

Tamen in menſe graduati vel nominati non poteſt, niſi eodem modo conferat.

Supradictæ opinioni limitationem adfert Molinæus, Legatum à latere poſſe beneficia in graduatorum vel nominatorum menſibus vacantia conferre graduatis vel nominatis, eo ſcilicet modo quo potuiſſent vel debuiſſent Ordinarii conferre ; ideo ſi antiquiori graduato Legatus contulerit, valida erit proviſio, ſi graduatum ſimplicem gratificaverit, ut verbis Concordatorum utar, valida proviſio, ſi à Senatore nominatum, ſi modò in iis omnibus proviſionibus graduati nominati, vel ſimplicis, vel nominati qualitas inſcripta ſit : eo enim caſu ad ea obligatur Legatus, ad quæ tenentur ordinarii collatores.

EOD. NUMERO CXL.

Ut vidi per literas patentes Caroli quinti.

Nec mirum propter nimiam in Hiſpaniæ partibus Legatorum frequentiam, qui Ordinariorum jura exercebant, & ordinariorum collatorum poteſtatem vanam & inutilem reddebant, eorum jura & juriſdictionem perturbabant.

NUMERO CXLIII.

Sexto quod in regiſtro inſinuationum procuratorium illud carebat nomine procuratoris.

ADvertant Notarii Apoſtolici & communem errorem emendent, cùm procurationes procuratorum nomina in albo nullo procuratore expreſſo continentes partibus dant : ſubtiliores Notarii ſubtiliori utuntur clauſula (procuratorem vel procuratores in albo præſentium deſcribendos, vel latores præſentium) quæ ſi omittatur, inutile quod agitur : & prudentiores in gravioribus negotiis & quæ mandatum ſpeciale requirunt, procuratores nominant, alias inſtrumentum nullitatis ſuſpicione notabitur : ut videre licet in donationum inſinuatione, quæ cùm in perſona, aut virtute mandati ſpecialis fieri debeat, nullam donationem judicavit Senatus Pariſienſis, cujus inſinuatio virtute mandati procuratoris nomen non exprimentis facta fuerat.

NUMERO CXLIV.

Cùm edictum illud inſinuationum ſit quæſtuarium.

MAgno conſenſu recepta fuit Molinæi opinio, inſinuationum edictum ultra caſus ſuſpicionis fraudis vel falſi non extendendum, & appoſitè ſuſpicionis verbo uſus. alio namque Henrici II. edicto contra parvas datas artic. 16. qui falſitat in iis ſpiritualibus controverſiis commiſerunt, cauſa poſſeſſoria cadant. Aliud igitur crimen falſi, aliud falſi ſuſpicio. Cùm autem fraudis ſuſpicio ſit in judicantium arbitrio, & non magis ſint in ſententiis diſſimiles judices, quàm in ſuis rationibus, ita ut unicuique ſit liberum quam ſibi voluerit ſpeciem effingere, eos fraude notari exiſtimo, qui in ſuis reſignationibus beneficiorum & poſſeſſionis adeptione aliud agunt, aliud ſimulatè concipiunt, ut ſua poſſint conſervare beneficia in præjudicium ordinariorum collatorum. Edictum enim inſinuationum in eorum necem inſtitutum, qui beneficia veluti ſucceſſorio, quodam jure, ſibi ſuiſque conſervare contra ſanctorum Patrum decreta, deſiderant : & qui inſtrumenta & alia quæ beneficiorum vacationem, aut eorum in alterius perſona conſervationem ſeu perpetuationem inducunt, in inſinuationum regiſtris non inſcribunt, fraudem faciunt : & ex iis violentæ certæque fraudis præſumptiones à bonis Senatoribus judicantur. Hæ ſane præſumptiones, quæ ex ipſa re procedunt, ſunt juris & de jure, quæ non admittunt probationem in contrarium.

Inſinuationũ edictum quo caſu ſervandum.

NUMERO CXLV.

Scholares autem non habent domicilium in loco ſtudij, nec ſunt de illis teſtibus quos edictum requirit.

Scholares an teſtes legitimi in mandatis adjurandis beneficiis.

IN jure receptum eſt (quod & juris prudentibus placuit) duobus in locis quem habere poſſe domicilium, ſi in utroque loco ita ſe inſtruxerit, ut non ideo minus apud alteros ſe collocaſſe videatur. l. 6. §. Filius. ff. Ad municipal. de incol. ſi animus commorandi. L. Alius. §. Celſus. eodem tituل. ubi quis larem rerumque ac fortunarum ſuarum ſummam conſtituit. L. Cives. C. De Incol. Quæ omnia in ſcholaribus animadverti nullo modo poſſunt : ideo in Univerſitate domicilium habere non dicuntur. At conſtitutio Henrici II. quæ contra parvas datas denominatur, requirit in mandatis ad impetranda beneficia teſtes domicilium habentes : & hæc in his mandatis appoſita cautio, ut fraudibus, & falſitati obviam eatur ; & notarii in his mandatis conficiendis faciliores & procliviores ſunt ad fraudes & falſitates perpetrandas, cùm nemini injuriam facere exiſtiment.

NUMERO CXLVII.

Sed non tamen beneficium eſt Eccleſiaſticum.

Diſcrimen inter præſtimonias & beneficia.

DIfferentia eſt inter præſtimonias, donationes pias, & beneficia : præſtimoniæ dicuntur piæ donationes Eccleſiis factæ, Epiſcopi decreto non approbatæ, ad beneficium tamen deſtinatæ. can. Nemo. can. Nullus. de conſecrat. diſt. 1. Piæ donationes quæ Eccleſiis largiuntur pro celebratione miſſarum. non tamen ut in beneficiorum catalogo inſcribantur, at beneficia dicuntur poſt Epiſcopi homologationem, decreti approbationem, & quæ in titulum conferuntur. Nec mihi incognitum præſtimonias beneficia extenſivè ſeu abuſivè vocari, quæ in titulum perpetuum dantur, & Clericis ratione divini officii debentur, ex Oldraldo Conſil. 81. & Conſil. 140. quæ procedunt cùm de jurium à dictis præſtimoniis dependentium conſervatione agitur, ut Eccleſiaſticis gaudeant privilegiis, non quod verè ſint beneficia, nec exprimi debeant in proviſionibus Apoſtolicis, ex doctrina Joannis de Selva tractat. de beneficio tertia parte quæſt. 17. ſub finem, & Rebuf. Conſil. 58. Nec admittimus Caſſadori opinionem tit. de Præb. dec. 3. in fine, ut ipſemet teſtatur Rebuf. tract. de pacif. poſſeſſoribus. num. 90. & 91. Sed an graduati præſtimonias exprimere debeant? & non teneri exiſtimo, cùm lege Concordatorum beneficia tantùm exprimere debeant.

Præſtimoniæ an inter beneficia computentur, & exprimi debeant in proviſionibus.

NUMERO CXLVIII.

Aliàs non eſt verum dicere permutationem impletam.

Ad verum permutationem quæ requirantur.

UT enim vera dicatur permutatio, mutua præſtatio ex utraque parte eſſe debet : vicaria unius rei pro altera, & adimpleta eſſe debet ex utraque parte, quod titulum ex Chriſtophoro de Ruſign. in commentariis Pontif. lib. 3. cap. 30. Rectè quidem quoad titulum ſeu collationem, ut unicuique compermutantium jus in beneficio quæratur : quòd ſi abſit titulus, jus tantùm ad beneficium ex permutationis pactione dabitur, at vera permutatio dici non poteſt, quæ tantùm dat jus ad beneficium, non in beneficio, ut unus ſit dominus, alius non. Caveant ergo qui à morientibus beneficia permutationis velo emungere conantur, ut ante obitum fiat compermutatorum beneficiorum collatio : aliàs nulla erit permutatio, & vacabit beneficium per obitum. Vera enim fraudis præſumptio, cùm beneficii morientis non alterius compermutati fit collatio, & neglectus patronus poterit eo caſu per obitum præſentare. De vera illa permutatione vide Molinæum ſup. num. 92. verſicul. Et inſuper. permutatio enim non adimpleta, permutatio non eſt.

NUMERO CXLIX.

Ranus duo habens opima beneficia canonicatum & præbendam, & prioratum.

SI hypotheſis circumſtantias attentè conſideres, nullam permutationem invenies, ſed potiùs quandam nundinationem ad reſignata beneficia regreſſum ex parte ſuperſtitis habentem. Nil mutat Concordatum Romæ probatum ſeu homologatum : illis namque miſeris temporibus Romæ omnia probabantur. ſed de facili à talium conventionum homologatione ad ſumma tribunalia abuſus nomine appellabatur, maximè cùm de illo odioſo & omni jure reprobato regreſſu agebatur. Sed hodie vix hæ conventiones Romæ admittentur.

Regreſſus damnati, & conventiones regreſſum continentes reprobatæ.

NUMERO CL.

Tamen nimis multa concurrunt, ut appareat concordatum & reſignatum in fraudem Ordinarij.

APpoſite Molinæus jus in cauſa ſeu hypotheſi eſſe exiſtimat, & qui permutationis prætextu decipere voluerunt, imputent ſibi permutationem nullam, & permutationem legibus repugnantem feciſſe. Hac autem rejecta permutatione omnia corruunt, & nullus titulus, nec coloratus remanet : Ideo per obitum reſignantis vacarunt beneficia, & potuit Ordinarius conferre. Suorum enim non alienorum eſt permutatio.

EOD. NUMERO CL.

Et utroque caſu nihil vacaturum erat per obitum Rani.

Inter fraudis probationes & nullitatis media, Molinæus exiſtimat, cùm inter reſignantem & reſignatarium ita implicatum eſt negotium, reſignatio ita doloſe ea machinatione concepta, ut per obitum reſignantis aut reſignatarii beneficium vacare non poteſt : ea via fraus committitur, Ordinariorum jura eluduntur, malis artibus Ordinariorum collationes uſurpantur, & quidem ſceleris eſt ſpecies in ſpiritualibus cauſis doli crimen committere, in parva data ſpecies fingi poteſt : ea enim in libro datarii Romæ admiſſa & inſcripta ſex menſium ſpatio, tantæ eſt efficaciæ, ut quocumque die reſignante decedente, reſignatarius parvam datam extendere poteſt, & impudenter (verè tamen) ſuſtinere vivo reſignante admiſſam reſignationem : & è converſo decedente reſignatario reſignans in beneficio remanebit : cùm ordinario collatori ſit impoſſibile datam admiſſam probare, magna autem parvæ datæ præſumptio (quæ tamen in Regis Henrici II. conſtitutione expreſſe non notatur) cùm per quinque vel ſex menſes data extenſa non fuit, quod videre licet à tempore datæ ad tempus miſſionis ad regeſtum, hæc enim dilatio, vera expectatio incerti eventus mortis reſignantis. vide quæ notavi ad Regul. de public. num. 5.

NUMERO CLII.

Quæ non à voluntate privatorum, ſed à voluntate & diſpenſatione ſuperioris dependent.

VEriſſimum axioma & extendendum ad omnia privilegia : contractus & actus ex ſuperiori auctoritate dependentes, idem in literis aliiſque contractibus qui in ſummis Franciæ tribunalibus probantur. Tunc enim ſuperioris, ſeu Parlamenti voluntas conſideratur, potiùs quàm aliarum partium. Totum enim negotium, vis & ſubſtantia actus à ſuperioris, ſeu

Regis voluntate, & Curiæ verificatione pendet, non à partium ſeu contrahentium intentione.

NUMERO CLIII.

Quòd non fieri poteſt permutatio niſi de beneficiis titulatis & ſuis.

An ſuorum tantùm, an etiam alienorum beneficiorum permutationes fiant.

CONtrariam opinionem tenet Rebuf. in Praxi beneficiali. tit. de permutat. num. 14. & 15. Si enim non conquerantur compermutantes, cur annullanda permutatio? cur quieto negotio lis imponitur? Verior tamen Molinæi ſententia, & quæ in Senatu probatur, & ante Molinæum eam probaverat Boerius in deciſ. 308. num. 21. eámque ſecutus Chriſtoph. de Rufignac. in Comment. Pontific. lib. 3. cap. 40. in fine. Si tertius in permutationis negotio interveniat, & ad complendam permutationem ſuum ejuraverit beneficium, pactio, non permutatio erit, nec etiam permutationis gaudebit privilegio, nec ad ejuratum redibit beneficium ſine nova proviſione, ſed tantùm ad repetendum beneficium agere poterit, ſi modò totum negotium ſummi Pontificis auctoritate approbatum ſit; aliàs ex hujuſmodi conventione nulla dabitur actio. Cùm hæ rerum ſpiritualium pactiones, canonica ſanctione ut illicitæ & ſimoniacæ reprobentur, cap. Cùm pridem. cap. fina. de pact. Ille quidem tertiùs erit in conventione ſed extra permutationem, ut prædictus dominus de Rufignac exiſtimat, & tota vis hujus deciſionis pendet ex cap. 1. de Rerum permutatione. in 6. in verbo Sua beneficia. ex quo colligunt noſtri ſuorum non alienorum beneficiorum permutationes fieri debere. Vide eundem Molin. in Conſil. 30. num. 17. & legem finalem. ff. De Rerum permutat. in hæc verba. Alienam rem dantem nullam contrahere permutationem.

NUMERO CLIV.

Et collatio & poſſeſſio utrinque ſecuta, ſed poſtea alter evincitur.

An poſſeſſio ſit de eſſentia & perfectione permutationis.

DIctum fuit ſup. num. 48. perfectam tunc dici permutationem quando collatio ex utraque parte ſubſecuta, nec aliàs: addit Molinæus poſſeſſionis adeptionem ad vitandam fraudem. Quod vix probarem, cùm in beneficialibus poſſeſſio nil juris tribuat, ſed ſola collatione plenius jus quæratur, perficiatur gratia, & nil imputari poſſit qui poſſeſſionem eſt aſſecutus tempore legitimo, qui compermutantis negligentia puniri non debet, nec factum alienum præſtare. Procederet quidem Molinæi opinio quando poſſeſſione non ſecuta permutatio evictione unius ex compermutatis beneficiis annullaretur, ut in jure regalium videre licet: ſed cujus culpa hoc accidiſſet, priùs inquirendum eſſet.

EOD. NUMERO CLIV.

Tunc enim eo modo quo evincitur, poteſt ad prius beneficium redire ſine nova collatione.

Reſolutio contractus datur poſt contractum perfectum: ante autem contractus perfectionem ad reſolvendam rem quæ non eſt, malè agitur. Admittitur autem hæc reſolutio quoties ſub eſſentiali conditione contractus perfectionem acceperunt, qua conditione non ſubſecuta (cujus conſideratione ſolæ partes contraxerunt, nec aliàs contrahere voluiſſent) ita reſolvitur contractus, ac ſi contractum non fuiſſet, & contrahentes eo ſtatu quo erant ante contractum ponuntur, ut verbis fori utar, & hoc extendendum ad omnes contractos ſub conditione à lege approbata conceptos. Hæc eſt communis doctorum opinio in L. cum te. C. de Pact. int. empt. & vend. comp. quæ non de qualibet conditione accipienda eſt, ſed quæ eſſentialis eſt, id eſt quæ dedit cauſam contractui, ut ibi notatur.

NUMERO CLV.

Quòd ſuperſtes compermutantium poſſit uti bona fortuna.

An ſuperſtiti compermutata retinere liceat beneficia, & bona fortuna gaudere.

ITa neceſſaria eſt collatio ex utraque parte compermutantium ad perfectionem permutationis, ut ſuperſtes beneficia compermutata retinere non poſſit, cùm hoc ſit contrarium permutationi: nam ex utraque parte dominium transferri debet. Sed de hac quæſtione aliàs ex ſe obſcura, dicemus ad Regul. de public. num. 291. ubi exiſtimat Molinæus ſpeciem eſſe furti utrumque hoc caſu retinere beneficium.

EOD. NUMERO CLV.

Quandiu ergo compermutans non conficit reciprocum procuratorium, vel confectum apud ſe retinet.

Cum ex natura permutationis jus in beneficiis compermutatis compermutantibus tribuatur, hoc autem niſi per proviſionem (quæ ſolum dat jus in beneficio) fieri poſſit, non per mandatorum ad compermutanda beneficia traditionem reciprocam, ſed per proviſionem perficitur permutatio. Nec enim quis dixerit, per mandata ad compermutandum quacunque bona fide confecta jus in beneficio acquiri.

EOD. NUM. CLV. IN FINE.

Vel procuratorium confectum apud ſe retinet, permutatio ſemper eſt in fieri.

Non ita Molinæi verba concipias, ut procuratorii ſeu mandati ad reſignandum traditione perficiatur permutatio, imo deſideratur collatio, ut ſup. diximus. Prodeſt autem hujus procuratorii traditio, ut qui eam bona fide nec decipiendi animo dedit, non teneatur beneficia in procuratorio ad reſignandum contenta exprimere in ſummi Pontificis proviſionibus, ut diximus ſup. num. 4.

NUMERO CLVII.

Illa dilatio quatuor menſium reſpectu monachi, evidentem fraudem regreſſus arguit.

De conventionibus in permutatione appoſitis fraudem continentibus.

SI in permutatione hæc admitteretur conventio, ut intra menſem vel 40. dies mandatum ad reſignandum unus ex compermutantibus non daret, facillimum eſſet infirmo permutare, ſi enim intra illa tempora non decederet, reſignata repeteret beneficia, ex parte compermutantium omnia eſſent in certa, nullo caſu pendente illa dilatione beneficia vacarent, niſi uno inſtanti compermutantes decederent; eáque via ordinarii collatores fraudarentur. Obiter notandum cùm de fraudulenta reſignatione, ſeu permutatione beneficiorum agitur, non tantùm fraude ſuſpectas conventiones quæ regreſſum continent reprobari, quæ negotium in ſuſpenſo propter incertum infirmitatis eventum habent, cùm certo tempore (ex qualitate morbi conceſſo) omnia ſint in incerto, tunc nullum jus compermutantibus quæritur in beneficiis; & ut paucis dicam, cùm compermutantes exitum morbi potiùs conſiderant quàm beneficiorum proviſiones, rejiciuntur hæ conventiones, & omnia inde ſecuta; & vera hæc eſt Molinæi ſententia.

NUMERO CLVIII.

Præterea non eſt in poteſtate ſummi Pontificis.

Regreſſus Papæ auctoritate non probantur.

NOn quòd ſummus Pontifex omnimodam in beneficiis poteſtatem & auctoritatem non habeat, ſed quia per Concordata regreſſus ſunt prohibiti in beneficiis, ideo ex conventione diminuta eo in caſu Papæ poteſtas.

EOD. NUM. CLVIII.

Erant hæc verba inſolita ſine conſenſu.

Permutatio ſine conſenſu non conſiſtit.

Cum permutatio ſit contractus, ſine conſenſu compermutantium conſiſtere nullo modo poteſt.

NUM. CLIX. IN FINE.

Et omnem aliam clauſulam & diſpenſationem inexiſtentem pariter ab initio infecit.

Subreptio reddit proviſionem nullam.

NOtanda hæc eſt Molinæi ſententia, ſubreptionem totam gratiam ſeu proviſionem nullam & inefficacem reddere. cap. Ex parte. 1. de Reſcrip. Rebuf. in Praxi Benef. lib. 1. cap. 29. Hoc enim perpetuò verum in jure canonico, reſcripta gratiæ ad beneficia ſubreptione annullari. Clement. 2. de præbend. gloſ. Prag. Sanct. in §. Licet. in verbo Impediri. verſ. quia ſubreptitia. & ibi Prob. num. 3. de elect. & ex Molinæo ſup. nu. 72. in hæc verba. Quia quælibet vel minima ſubreptio gratiam reddit ipſo jure nullam. & 32. Rot. deciſ. aliàs 468. num. 1. de Reſcrip. in novis. vide inf. nu. 86. ad regul. de veriſ. notit. & probat Rutæus in 4. privil. juris regal. nu. 2. & privileg. 7. nu. 1.

NUMERO CLX.

Quia in collativis non eſt prohibitum, ſed permiſſum plures titulos accumulare.

Accumulatio titulorum licita in beneficiis.

QUia in collativis beneficiis non eſt prohibitum, ſed conceſſum plures titulos accumulare, ideo ex communi notariorum Apoſtolicorum ſtylo apponi ſolet hæc clauſula, (ſine præjudicio juris jam quæſiti, & accumulando jura juribus.) quod conſuetum & ordinarium in beneficiis, in quibus ob nimiam Canoniſtarum ſubtilitatem, ſeu potiùs cavillationem, nullus, licet trienali gaudeat privilegio, vix inveniri poſſit, qui ſine litis motu beneficium quietè poſſideat. Scio quandam diverſitatis cauſam in electivis ſeu conſiſtorialibus beneficiis, ſed ſi varios electionum eventus, ſi incerta eligentium vota conſideremus, ſi dubias Regis noſtri Chriſtianiſſimi nominationes ſpectemus, quæ de collativis diximus, in electivis ſtatuere erit facillimum: exempla pro ratione ſumantur, pro exemplis lites & controverſiæ quæ quotidie in magno regis Conſilio harum litium enucleatore, diſceptantur. Sed in conſiſtorialibus beneficiis nulla nova proviſio, niſi Rege nominante, aliàs nulla & abuſiva proviſio, quia contra Concordata.

NUMERO CLXI.

Tum in dubio diſpenſatio cenſetur reſtricta ad actum in quo fit.

In diſpenſationibus nulla extenſio.

QUia diſpenſationes pendent ex intentione concedentis, diſpenſationis verba conſideremus, ex quibus diſpenſantis voluntatem enixam elicimus, ex doctrina Probi ad gloſſ. Prag. Sanct. in verbo Impediri. num. 3. in fine. §. Licet. de Elect. & quia ſunt odioſæ diſpenſationes, & contra juris communis regulas ad ipſa verba referuntur: in iis verba tantùm valent quantum ſonant, & omnis ampliatio & extenſio rejicitur, ad non cogitata nunquam referuntur. Et in iis diſpenſationibus ut odioſis ceſſat illa regula, Cui conceditur majus & conceditur minus. Omnis enim de beneficio ad beneficium, etiam ſuadente ratione, ceſſat extenſio. ex 2. aliàs 136. Rotæ deciſ. De filiis Preſbyt. in novis. & 2. al. 54. de fil. Preſbyter. in antiqu. Voluit quidem ſummus Pontifex in parochiali Eccleſia diſpenſare, in alio beneficio ſimplici noluit, quia non expreſſit; & hæ diſpenſationes concedentis voluntate (quæ per propriam verborum ſignificationem interpretantur) non ratione reguntur, utputa generali beneficiorum verbo cathedralis Eccleſia non continetur in his diſpenſationibus dict. deciſ. 2. in antiquis. In expreſſione autem beneficiorum ſecus, qui enim ſimplicis beneficii curam animarum habentis mentionem in impetratione fecerit, ſubreptitia non ob id dicetur gratia, ex 73. aliàs 512. Rotæ deciſ. de Reſcrip. in Antiquis. Cùm autem de re favorabili agitur, quæ ſacris canonibus non repugnat, facilis extenſio: & generali beneficiorum verbo veniunt dignitates, ut in vicario ad beneficia conferenda poteſtatem habente judicatum fuit in Rota, ex 2. Rot. deciſ. de offic. vicar. in Antiquioribus. Fallit in iis quæ in conſequentiam diſpenſationum veniunt, ex præſumpta mente diſpenſationem concedentis, ex gloſ. Prag. Sanct. in §. Item inſuper. in verbo Conſecrari. verſic. Quæritur. de collationibus.

NUMERO CLXIII.

Nonobſtante quòd eorum indulta in eodem Senâtu priùs homologata fuiſſent.

Indultis Cardinalium an poſſit derogari.

ILlis temporibus nondum cognita erant illuſtriſſimorum Cardinalium indulta, & judices quid extraordinarium eis per indulta conceſſum exiſtimabant, contra libertatem ejurantium ſua beneficia; ideo de facili derogationes Papæ contra talia indulta admittebantur. Sed re pleniùs inſpecta, talia indulta antiqui & veri juris diſpoſitionem continere cognitum fuit, in his antiqua jura longo tempore ſepulta renovata: Lateranenſi ſiquidem ſtatuto ſex menſes patronis Eccleſiaſticis & aliis collatoribus dabantur ad conferendum, rejecta omni ſpe præventionis. Si Cardinalium dignitati & collegio hoc ſit indultum, non eſt quòd referant gratiam, cùm jure communi & antiquo tantùm utantur: & ideo talia indulta favorabilia extendenda, & amplectenda, & ante indulti verificationem, ſive in Senatu ſive in Prætoriano Conſilio, poſſunt illuſtriſſimi Cardinales eo gaudere privilegio: nullaſque prorſus in præjudicium indulti Papæ proviſiones, ſi expreſſam derogationem non contineant, aut ſubreptitias ſi generalem & ordinariam exiſtimo; nil enim addit privilegio homologatio Senatus, ſed hujuſmodi deſideratur homologatio, ut coram iiſdem judicibus decidantur controverſiæ, ut prohibeantur quædam clauſulæ extraordinariæ proviſionum in commendam, quæ juri communi ſunt contrariæ, immo juri Concordatorum. regularia enim beneficia regularibus perſonis ſunt conferenda, ut ſecularia ſecularibus.

NUMERO CLXV.

Papa ſibi expreſsè reſervavit vacantia per reſignationem.

Indulto Cardinalium non derogatur.

CAutiones adhibitæ fuerunt in his indultis, & promittit ſummus Pontifex nullo caſu huic regulæ in præjudicium indulti collegio Cardinalium conceſſi, derogare: & ita ex ſtylo communi obſervatur in Cancellaria Apoſtolica, in qua nunquam huic derogatur indulto: hócque perpetuò verum. An autem talia indulta Pauli quarti temporibus, aut per ſolemne compactum in Conſiſtorio juratum, ſatis nondum cognitum: & in eo variarunt Cancellariæ Apoſtolicæ Doctores.

NUMERO CLXXII.

Notandum quòd præventiones primùm uſurpata ſunt.

Præventio Papæ in beneficiis.

AN ſint tolerandæ ſummi Pontificis præventiones contra collatores ordinarios inutile quærere: cùm per Concordata in omnibus beneficiis collativis ſummus Pontifex præventionem in Ordinarios ſibi expreſsè reſervaverit. in §. Declarantes. de Mandat. Apoſtol.

NUMERO CLXXV.

Si Ordinarius beneficium vacans in Curia Romana ſimpliciter intra menſem conferat.

De beneficiis in Curia vacantibus.

BEneficia in Curia Romana per obitum vacantia ad collationem ſummi Pontificis pertinent, ex cap. 2. de præb. in 6. Communis hæc eſt Canoniſtarum opinio, eoque jure utimur, ut probat Rebuf. in tract. nomin. quæſt. 15. nu. 27. & in Praxi beneficiorum, tit. de reſervat. in fine. & hæc reſervatio eſt in corpore juris clauſa, nec ſub reſervationum prohibitione continetur, ex gloſ. Pragm. Sanct. in cap. Sicut. §. Quibus. in verbo Clauſis. verſic. Item beneficia vacantia. de elect. & Ruzeo tract. regal. privil. 16. num. 24. Exiſtimat autem Rebuf. tit. de Pacific. poſſeſſ. num. 228. contra Molinæi opinionem, virtute collationis ab Ordinario factæ intra menſem de beneficio in Curia Romana vacante, nullum poſſe triennio beneficium legitimè obtinere ex defectu poteſtatis conferentis, nec coloratum titulum dici poſſe ab eo factum qui conferre non potuit lege prohibente. Sed moveor pro Molinæi opinione, aliud eſſe contra juris communis rationem poſſidere, aliud contra privilegium.

Collatio beneficii in Curia vacantis intra menſem ab Ordinario facta an colorata.

Qui ab Ordinario collationem habent jure ordinario poſſident, ſunt in bona fide, titulum habent coloratum, maximè cùm tale privilegium ſummi Pontificis ſit contra Ordinariorum libertatem, in juris antiqui diſpoſitione non includatur, non ſit favorabile, nec extendendum contra decretum de Pacificis poſſeſſoribus: quod etiam procedit ſi ſummus Pontifex intra menſem contulerit, ſi autem non contulerit, nulla dubitandi ratio, cùm tale privilegium locum tantùm habere poſſit, ſi Papa jure ſuo ſit uſus, cui juri ſatis renuntiare videtur non conferendo intra menſem, ex cap. Statutum. de præbend. in 6. Fallit ſi Ordinarii collatio contineat beneficium infra menſem in Curia vacaſſe: obſtaret enim eo caſu mala fides propter juris prohibitionem, ex d. cap. 2. de præb. in 6. Sed nimis extraordinarium ea clauſula in proviſionibus uti. vide rationem à Molinæo adductam in fine num. 176. verſiculo ſed Papa non providente.

NUMERO CLXXVIII.

Sed quid ſi Papa intra ſuum menſem contulit, ſed incapaci.

Proviſio Papæ nulla non impedit Ordinarii proviſionem.

OPtima & legitima hæc Molinæi ſententia, & quam ordinarii collatores negligere non debent: quotieſcumque enim invalida eſt & contra juris rationem Papæ proviſio, ſive propter incapacitatem perſonæ, aut obreptionem vel ſubreptionem, idem ac ſi ſummus Pontifex non contuliſſet, & poterit Ordinarius liberè conferre ac ſi à Papa nil factum fuiſſet. Quod nullum eſt, nullum producit effectum.

NUMERO CLXXIX.

Quia ab eo tempore aliquid addere vel detrahere in præjudicium tertii, crimen eſt falſi.

Quæ clauſulæ ſignaturæ in bullis extendi poſſunt.

SOlent Apoſtolicæ Cancellariæ officiarii per bullas ſignaturæ clauſulas exprimere & dilatare, in iis ſcilicet quæ ſunt de ſtilo conſueto & ordinario: in ſubſtantialibus verò quid addere vel detrahere crimen eſſet falſi: unde ſi per ſignaturam oratorum unum tantùm expreſſerit beneficium, & in bullis duo, ſi qualitas eſſentialis in ſignatura omiſſa exprimatur in bullis, id fit contra juris rationem, nec iſta tertio præjudicant, cui jus eſſet quæſitum: & ita hæc moribus noſtris obſervantur, virtute conſtitutionis Henrici II. à Molinæo recitatæ, nam bullæ ad id eſt quale eſt clarius explicandum obtinentur.

NUMERO CLXXXI.

Quia non eſt privilegium, ſed redatus ad jus commune antiquum.

EX his verbis refutatur eorum opinio qui Cardinalium indulta odioſa judicant, cùm favore ſummo ſint amplectenda, & ad jus primævum & antiquum reducantur. Ex Lateranenſi enim Concilio ſex menſes Ordinariis dabantur, & intra ea tempora ceſſabat omnis Papæ præventio. Notanda verba Molinæi, infrà num. 195. verſiculo tum quia hoc indultum.

NUMERO CLXXXII.

Sed certè cauda d. capituli Statutum. nunquam fuit recepta in hoc regno.

Collatio fieri poteſt extra diœceſim, & per vicarium.

JUris quidem eſt Ordinarii collationes beneficiorum fieri poſſe etiam extra diœceſim, cùm hoc ſit voluntariæ juriſdictionis, ut ſtatuit gloſ. Pragmat. Sanct. in §. Item voluit. in verbo Vicario. verſ. Et conferre eſt voluntariæ juriſdictionis. de collat. Decipiuntur qui contrarium tenent, quidquid gloſ. in cap. Statutum. de præbend. in 6. in verbo Remotè. in contrarium dixerit. Et hæc eſt communis opinio ex ſeptima aliàs 371. Rotæ deciſione. de officio vicarii. in novis. num. 5. & 5. deciſ. de Officio vicarii. in antiquioribus. Sed contra Molinæi opinionem gloſ. d. cap. Statutum. in verbo per ſe ipſos. dubitationem movet, collatores per ſe ipſos, non per vicarios beneficia conferre poſſe, ſub hac conditione conſtitutionem dicti capituli Statutum. eſſe factam, ſummum Pontificem ea lege à jure Sedi Apoſtolicæ per dictum cap. 2. conceſſo receſſiſſe, donationem ordinariis collatoribus ea lege conceſſam, hæc omnia in Concilio Lugdunenſi inſtituta. Prævaluit tamen opinio Molinæi, cùm ſit in hoc regno receptum, collatores ordinarios per vicarios conferre poſſe, ſive in diœceſi, ſive extra diœceſim: & ita ſentire videtur gloſ. dicti cap. Statutum. in fine. Nec ſummo Pontifici, aut cuilibet jus & poteſtatem ab eo habenti intereſt collatores per ſe vel per vicarios conferre, at poterit Papa poſt menſem conferre, vicarius autem Romæ exiſtens eum prævenire: hoc ſolidum quidquid gloſſa ſentiat, & contra Sedis Apoſtolicæ dignitatem, & ſummorum Pontificum in conferendis beneficiis liberalitatem. adde conſtitutionem. cap. 2. de præbend. in 6. odioſum regreſſum beneficiorum continentem contra ſanctorum Patrum decreta factam, conſtitutionem cap. Statutum. lenire quodammodo dolorem, ideo extendendam, aliàs poſſent ordinarii priorem conſtitutionem rejicere.

NUMERO CLXXXII.

Sed nec ampliùs per Papam præveniri poterit.

Gloſſa in dicto cap. Statutum. in verbo per ſe. de præbend. in 6. exiſtimat Papam re integra poſt menſem ordinarios poſſe prævenire, & cùm hoc in jure non ſit prohibitum, immo cùm per §. Declarantes. de mandat. Apoſtol. in concordat. Papa generaliter in omnibus beneficiis collativis ſine ulla limitatione, & exceptione præventionem ſibi reſervaverit, Papam conferre poſſe, ordinariumque re integra prævenire exiſtimo. Nec neceſſariò concludere videtur argumentum Molinæi, Papa intra menſem horum beneficiorum in Curia vacantium proviſionem ſibi reſervavit, ergo poſt menſem ſibi denegavit: Nam poſt menſem concurrit cum collatoribus ordinariis, eoſque prævenire poteſt: Summus Pontifex eſt Ordinariorum Ordinarius, & quæ poſſunt collatores ordinarii, poteſt & ſummus Pontifex, quid-

quid in contrarium ſubtiliter magis quàm verè ſentiat Molinæus. Adde per §. Declarantes. de mandat. Apoſt. in Concord. Papam præventionem in collativis beneficiis indefinitè & ſine ulla limitatione ſibi reſervaſſe.

NUMERO CLXXXV.

Verùm ex illis conſtat nec defunctum, nec ejus procuratorem habuiſſe intentionem reſignandi.

HÆc ſi vera ſint, ut per rationes Molinæi veras exiſtimo, eadem moveri poteſt quæſtio in ordinario, cùm de reſignantis voluntate conſtat in favorem tantùm reſignare voluiſſe, cùm ordinariis ſicut Legatis reſignationes in favorem admittere ſit vetitum. Vigilent igitur notarii, cùm mandata ad purè reſignanda beneficia in manibus Ordinariorum conficiunt, ut purè & liberè, non contemplatione certæ perſonæ licèt nepotis, id faciant, maximè in mandatis duplicem clauſulam, aut ſimpliciter, aut in favorem continentibus, ut clauſulæ ſint diſtinctæ & ſeparatæ, nec una ab alia dependeat, & liquidò conſtet reſignantem nonin favorem, ſed purè in manibus Ordinarii reſignare voluiſſe.

NUMERO CLXXXVI.

Quoties autem Legatus aliquid facit ultra mandata, vel facultates receptas, & permiſſas à principe vel Senatu noſtro, certum eſt tanquam ab abuſu appellari poſſe.

De Legati etiam à latere poteſtate, & quando incipiat.

INter leges & ſtatuta Liliorum receptum eſt in regno, & immemoriali conſuetudine comprobatum, ſummum Pontificem in regno & regni ſubditos, ſive per ſe, ſive per ejus Legatum, etiam à latere, nil agere poſſe, niſi Rege conſentiente, & Senatu Pariſienſi facultates Legati approbante. Quod eadem ratione in regno obſervari probat Molinæus, inf. num. 198. verſiculo Certum eſt quòd in hoc regno. quod ſumma ratione inſtitutum fuit. Et ſcire Rex debet quid velit, quid poſſit Legatus, an ſit legitima poteſtas, an juſta voluntas: & refert Lucius Placit. lib. 1. tit. 4. Arreſt. 4. Legatum poteſtatem in regno habere, non à die quo probatæ ſunt facultates in Senatu, ſed ab eo quo à Rege exceptus eſt. Quocunque tamen caſu ſi quid contra limitatam à Senatu Pariſienſi facultatem ſtatuerit Legatus, tanquam ab abuſu ſolet appellari. Vide Molinæum, inf. num. 340. Referunt noſtri aliam Liliorum legem, Bullas, reſcripta, & alia quæ ſub plumbo Romæ expediuntur & conceduntur, in regno vim non habere, nulliuſque ponderis, niſi à domino Cancellario litteris patentibus ſuo ſigillo ſigillatis approbentur.

Plumbum Romanum cera regni probatur.

NUMERO CLXXXVII.

Deinde Pariſiis auditi & conſentiente Procuratore generali ſub modificationibus.

Indulta poſt homologationem revocari non poſſunt.

POſt hanc homologationem & indultorum approbationem in ſupremo Senatu, certum eſt moribuſque noſtris receptum, ſummum Pontificem iis indultis derogare nullo modo poſſe, aliàs appellari poſſet tanquam ab abuſu. Cùm autem talia indulta in Senatu Pariſienſi verificata fuerint, ſatis mirari non poſſum horum cognitionem ad Prætorianum conſilium devolutam, & nil penitus penes Senatum remanſiſſe: ſed illuſtriſſimi Cardinales aulici Regis aulicorum judices elegerunt ut ſibi propitios; ordinarios verò neglexerunt.

NUMERO CXCV.

Tum quia hoc indultum non eſt datio gratiæ, ſed conſervatio juris communis & ordinarii.

Indulta Cardinalium nõ cuilibet Ordinario conceduntur.

HÆc indulta vera privilegia, & privilegiatis dignitatibus conceſſa eſſe non eſt dubium: ſiquidem Lateranenſis Concilii conſtitutio, qua ordinariis collatoribus ſex menſes ad conferendum conceſſi erant, & intra quæ tempora à nullo præveniri poterant, per contrarium illum ſepulta fuerant: Ideo novo quodam jure compactum factum eſt in Conſiſtorio in favorem collegii illuſtriſſimorum Cardinalium; & indultum conceſſum toti collegio, ad alios Ordinarios in indulto non denominatos non extenditur, quidquid dicat hic Molinæus.

NUMERO CXCV.

Propter appoſitionem decreti in ſecundis litteris gratioſis.

De clauſula decreti irritantis tam in reſcriptis gratiæ quàm juſtitiæ.

Alia eſt virtus decreti irritantis in litteris ſeu reſcriptis gratiæ: alia in litteris ſeu reſcriptis juſtitiæ. In litteris gratiæ tale decretum ligat ignorantes, ex gloſ. Pragm. Sanct. in §. Licet in verbo Impediri. de electionibus. & ejus decreti ea eſt malignitas ut omnia deſtruat, totum enim negotium tota gratia pendet omnino ex pura & mera liberalitate concedentis, ex ejus voluntate & intentione. Non idem in litteris ſeu reſcriptis juſtitiæ, quæ ignorantes non obligant, quæ à juris diſpoſitione potius quàm à concedentis authoritate dependent, quæ à lege non à voluntate interpretationem accipiunt. cap. Ut animarum. de Conſt. in 6. cap. Gratia. de reſcript. in 6. cap. Dudum. de præbend. in 6. cap. Si eo tempore. de elect. in 6.

Ex ſupradictis vigilent qui reſcripta gratiæ à ſummo Pontifice obtinent, ut ad unguem obſervent conditiones in gratia appoſitas ſub clauſula decreti irritantis. Si enim ignorantes obligantur, quanto magis ſcientes? & tale decretum gratiam ipſo jure nullam reddit, nec ex ea titulus coloratus conſequitur, nec triennali poſſeſſione quis juvari poteſt. Hæc eſt Probi ſententia ad d. §. Licet. in dicto verbo Impediri. verſiculo Alius eſt effectus. num. 2. & hæc eſt communis opinio. Ideo qui ſtatuto tempore in litteris gratiæ deſignato ſacros non ſuſcipiunt ordines, qui ſtatuto tempore incompatibile non ejiciunt beneficium, & qui conditioni decreti non parent, in decreti pœnam incidunt.

NUMERO CXCVII.

Quod mandatum ad conferenda beneficia poteſt revocari, & tenet revocatio, licèt non pervenerit ad notitiam, ſicut diximus in procuratore: dato ad contrahendum matrimonium carnale. cap. ult. de procur. in 6.

De vicariorum revocatione.

VIx extendere poſſem diſpoſitionem cap. ult. de procuratoribus in 6. ad vicariorum revocationem, cùm lata ſit differentia inter procuratorem ad contrahendum matrimonium, & ad conferenda beneficia. Vicarii generales ad conferenda beneficia veluti perſonæ publicæ, ut de facili ſine aliqua ſolemnitate à lege præſcripta conſtitui non poſſunt, ita nec revocari. & Henrici II. Regis conſtitutione in Senatu regiſtrata 21. Martii 1553. art. 10. vicariorum poteſtas ante inſinuationem apud acta publica nulla eſt, ita nec eorum revocatio: aliàs ordinarii collatores quos vellent incognitos haberent vicarios, haberent vel non haberent, hoc omnino ex eorum voluntate penderet, & fraudibus occaſio daretur. Secus ſi per obitum Præſulis fiat revocatio, tunc enim non tam revocatur vicarii poteſtas quàm annullatur per obitum conſtituentis. hi enim vicarii generales veluti quoddam acceſſorium ſine ſubjecto principali, Prælato nempe, ſubſiſtere non poſſunt: & in puncto

mortis illius qui vicarium conſtituit, deficit vicarii poteſtas; nunquam enim vicarii poteſtas & qualitas ex ſe conſiſtit, ſed ope alterius exiſtit.

NUMERO CXCVIII.

Quod jus fuit conceſſum Carolo Magno tanquam Francorum Regis.

Quando regibus privilegia ut regibus conceduntur.

PEriculoſum Regibus noſtris ut Regibus quid concedere, cùm hæ conceſſiones illico coronæ ita uniantur & inhæreant, ut poſtea quacumque revocatione vel renuntiatione minimè tollantur: immo ſemel unitæ domanii naturam induant, legibus domanii ſubjiciantur, in liliorum privilegiis inſcribantur, iis renuntiare prohibitum.

EODEM NUMERO CXCVIII.

Ubi à ſummo Pontifice & univerſo Concilio Lateranenſi ad hæc congregato, Carolo Magno Francorum Regi datum eſt jus & poteſtas ordinandi Apoſtolicam Sedem.

Quam variatum ſit in Summum Pontificum electionibus ex Eccleſiaſtica hiſtoria videre licet. Divus Petrus Linum & Cletum ſuos deſignavit ſucceſſores, cæteri Pontifices à populo & clero electi uſque ad annum 369. quo tempore in Damaſi & Urſini promotione violentia adhibita: & primùm in Damaſi electione Imperatoris intervenit authoritas, Valentinus enim Damaſi & Urſini in promotione controverſiam compoſuit. Et hæc Imperatorum in Summorum Pontificum electione authoritas ad annum 686. permanſit. Conſtantinus enim IV. Divo Benedicto ſecundo Summo Pontifici conceſſit, ut in Summum Pontificem conſecrari poſſet neglecto Imperatoris conſenſu, & à clero & populo Benedictus electus, ſtatimque in Summum Pontificem publicatus: Et in ea electionis poſſeſſione Pontifices reſtituti remanſerunt, uſque ad annum circiter 800. quo Carolo Magno Francorum Regi conceſſa Summi Pontificis electio: Et hiſtoriæ veritatem ignorant, qui hæc ut Imperatori Carolo Magno concedunt. Stephanus enim IV. & Leo III. erant Caroli Magni temporibus. A Leone autem III. Carolus Magnus in Imperatorem coronatus fuit. Adde in Lateranenſi Concilio privilegium de electione Summi Pontificis Carolo conceſſum ſub Adriano primo celebratum, in quo Carolus interfuit anno 777. quo tempore Imperatoriam dignitatem nondum conſecutus fuerat, fuit enim coronatus ſub Leone III. anno 796. Sed ob Ludovici Caroli filii renuntiationem brevi temporis ſpatio extinctum tale privilegium, à clero & populo repetita poſſeſſio, in qua permanſere Summi Pontifices uſque ad Leonis VIII. tempora 985. Is ex laico ad pontificatum vocatur; ſed in Benedicti quinti electione Othonis primi authoritas intervenit, magnæ diſſenſiones exortæ, Concilium Romæ celebratur pro bono pacis, Summos Pontifices eligendi datur poteſtas, Othoniſque ſucceſſores Summos elegerunt Pontifices uſque ad Gregorium VII. circiter annum 1073. quo tempore Henrico IV. Imperatore invito & contradicente Gregorius VII. in Summum Pontificem à clero & populo electus fuit: & narrat hiſtoria Henricum IV. ob violentiam in ea electione commiſſam regio diademate ſpoliatum à Gregorio, excommunicatum fuiſſe, & nudis pedibus genibuſque flexis delicti veniam ſeu abſolutionem à Gregorio VII. obtinuiſſe. Apoſtolica igitur Sedes in ſua electionis poſſeſſione redintegrata, ſed alio quodam modo ea utuntur Summi Pontifices. Fit electio à clero, à populo probatur, quod uſque ad tempora Nicolai II. 1059. fuit obſervatum. eoque tempore in Lateranenſi Concilio Summorum Pontificum electiones ad Cardinalium vota remiſſæ, ea tamen lege ut eas electiones populus Romanus approbaret. Populus enim qui tunc temporis ſummum imperium in civitate habebat, hanc probandæ hujuſmodi electionis authoritatem ſibi reſervaverat, quod obſervatum fuit uſque ad tempora Gregorii X. anno Domini 1276. quo tempore in Concilio Lugdunenſi ſumma cum ratione & cauſæ cognitione inſtitutum, ut de cætero Summorum Pontificum electiones ad ſolos illuſtriſſimos Cardinales pertinerent, in conclavi forma à Concilio deſcripta obſervata, rejecto populi conſenſu, cui tamen quædam pecuniæ largitio ſolet erogari: & hæc ultima ſolemnitas ut Eccleſiæ utilior, ad hunc uſque diem obſervatur. Hæc omnia ex Genebrardi hiſtoria ex qualibet ætate excerpta ſunt.

NUMERO CC.

Quia erat ſequeſtrum facere per executorem juriſdictionis Eccleſiaſticæ. quod eſt abſurdum.

SEqueſtrum poſſeſſionem conſiderat, & ab inſtantia poſſeſſoria dependet. Receptum autem in regno, poſſeſſorias lites, earumque cognitionem fori eſſe ſecularis non Eccleſiaſtici, cum ſit regiæ authoritatis poſſeſſores tueri. Et recepta conſtitutio Martini Papæ lata circiter annum 1429. quæ prohibet Eccleſiaſticis judicibus de beneficiorum poſſeſſione cognoſcere, cùm hoc ad judices ſeculares pertineat; quam ſententiam probat Guido Pap. decis. 1. & bullam Martini Papæ tacitat: Conſule Rebuf. ita ſentientem in ſuis commentariis in conſtitut. regias, in tractatu de ſentent. executorialib. gloſ. 1. art. 3. vulgatum illud proverbium, Quid tibi & poſſeſſioni, quid tibi & Petro. Ut autem Eccleſiaſtico judici de beneficiorum poſſeſſione cognoſcere eſt prohibitum, ita judici ſeculari ſeu laico de petitorio, ut regia Franciſci primi conſtitutione videre licet, promulgata anno 1539. art. 49. 57. & 58. Fallit in regaliorum quæſtionibus, quæ tam in petitorio quàm in poſſeſſorio in ſupremo Pariſiorum Senatu deciduntur, ex regia Ludovici regis conſtitutione lata 1364. à Ruzeo recitata in prima parte præfat. tractat. regal. num. 13. Quod multis aliis conſtitutionibus poſtea confirmatum fuit, conſtitutione Henrici II. menſe Septembri 1552. art. 1. regiſtrata in Prætoriano Conſilio, 3. Octobris ſequentis. Alias conſtitutiones narrat Probus quæſt. 40. tract. juris regaliæ. Cognoſcunt etiam Regii judices de aliis beneficiis in regia collatione exiſtentibus, licèt de petitorio agatur: in his enim pleniſſimam habent poteſtatem Reges noſtri, & ſummorum Pontificum ceſſat poteſtas, devolutionum jura locum non habent, cùm Rex in regno ſuperiorem non habeat, coronam & jura coronæ à Deo ſolo habeat, ut alio loco abundè probatum fuit ad reg. De public. num. 280. & ad regulam de infirmis. num. 416. in fin.

De poſſeſſione non cognoſcunt judices Eccleſiaſtici.

NUMERO CCI.

Secus poſtquàm facta eſt devolutio ad alium etiam Cardinalem.

INdulta enim Cardinalium dantur tantùm pro beneficiis quæ ſunt in nominatione, præſentatione, ſeu collatione Cardinalium Ordinariorum: ſed ad alia beneficia quæ pleno jure non conferunt, quæ non ſunt in eorum nominatione ſeu præſentatione, quæ non ut Ordinarii conferunt, indultum non extenditur: & indulti verba id continere ſolent: Ideo ſi jure devoluto ad Cardinalem Epiſcopum, vel Archiepiſcopum facta ſit vacantis beneficii devolutio, ceſſat

indulti privilegium, & poterit ſummus Pontifex, immo Legatus prævenire. Non enim tunc Cardinalis jure proprio ſeu ordinario confert, ſed jure veluti extraordinario, & aliunde proveniente, ex Concilio Lateranenſi: & hæc Molinæi opinio ſervatur in magno Regis Conſilio.

EODEM NUMERO CCI.

In quatuor menſibus Ordinariorum, ſcilicet Martii, Junii, &c.

Dictum fuit in Britannia Summum Pontificem collationum beneficiorum duas partes habere, Ordinarios verò tertiam partem, & ut in graduatis per menſes facta diviſio ad vitandam confuſionem, ita in jurium Ordinariorum conſervatione obſervatum fuit: & proprios menſes Papa habuit Januarium, Februarium, Aprilem, Maium, Julium, Auguſtum, Octobrem, Novembrem; habuerunt etiam Ordinarii Martium, Junium, Septembrem & Decembrem.

NUMERO CCI. in fine. & NUM. CCXXIX. in fine.

Eo quòd graduatis & nominatis præfertur. Quibus nonobſtantibus dico indultum Curiæ indiſtinctè præferendum graduatis.

Multoties judicatum in magno Regis conſilio, nominatos à Senatoribus Curiæ Pariſienſis graduatis eſſe præferendos; & hoc ita notiſſimum, ut hodie non voce, non verbis, ſed pileo tenus, ut aiunt, à judicibus Prætorianis vota emittantur. Rebuf. tamen conſil. 15. pertinaciter graduatorum partes tuatur: Graduatos publica Eccleſiæ utilitate ſuadente inſtitutos: Graduatos tempore priores, ſive per Concilium Baſilienſe circa tempora Eugenii Papæ, ſive per Concordata ante Paulinam conſtitutionem: Graduatorum juribus publica Concordatorum lege inſtitutis reſcripto ſeu privilegio quodam particulari Pauli III. Papæ derogari non potuiſſe: Nominatos à Senatoribus plus juris non habere quàm habent ipſi ordinarii collatores, qui graduatorum legibus ſubjiciuntur. Sed fortioribus rationibus prævaluit Molinæi opinio, quibus adde ante tempora Eugenii IV. Papæ Sedem Apoſtolicam tenentis circiter annum 1431. Præſides & Senatores Curiæ Pariſienſis jure nominationis uſos fuiſſe, & in regiſtris Senatus legimus ann. Dom. 1303. menſe Septemb. catalogum confectum Præſidum, Senatorum, & actuariorum nomina continentem, ad vacantia beneficia quemlibet ſuo ordine vocantem, ut refert Lucius Placit. lib. 4. tit. 12. arreſt. 1. Nominati autem à Senatoribus in locum, jura, & privilegia Apoſtolicorum mandatariorum ſubrogati ſunt, qui graduatis præferuntur, per §. Declarantes. de mandat. Apoſtol. in Conc. & omnibus innoteſcit decretum Senatus anno 1545. promulgatum, quo mandatarii Apoſtolici in regno rejecti, & ab eorum jugo collatores ordinarii liberati, ut nominatis à Senatoribus locus daretur: eoque jure nominati à Senatoribus ſemper uſi ſunt, ut nominationum literæ teſtantur, per D. Franciſcum *Tanel* Senatorem Pariſ. poſt indulti verificationem obtentæ an. Dom. 1539. quæ prælationis clauſulam continent, & quarum exemplum refert Rebuf. conſil. 6. Et hanc Molinæi opinionem Prætoriano decreto approbatam refert Renat. Chopp. lib. ſacræ Polit. lib. 1. cap. 5. num. 17. & præcedenti Senatuſconſulto Pariſienſi menſe Quintili 1417. ante Concordatorum tempora, & Pauli III. privilegium. Vide Molinæum. inf. 229. verſiculo Quibus nonobſtantibus dico.

Graduati an nominatis à Senatoribus præferantur.

NUMERO CCII.

Si enim non poſſit providere, quomodo poteſt ad effectum proviſionis diſpenſare, & derogare.

AD vitandam quæſtionem hodie ſolent in Cancellaria Apoſtolica clauſulam in indultis Cardinalium inſerere, ut Papa non poſſit derogare regulæ de infirm. reſignant. ſeu de 20. diebus.

NUMERO CCIII.

Sed quid ſi ipſe Ordinarius gratam habendo reſignationem.

IMputandum enim Ordinario etiam Cardinali, qui ſponte nullo cogente reſignationem admiſit, qui ſuo ſemel functus officio denuo alteri conferre, nec variare poteſt: & conferendo indulti renunciavit privilegio: aliàs de beneficiorum collationibus negotiari liceret, ac ſi eſſent in commercio: quod abſurdum.

NUMERO CCVI.

Quia decretum de pacificis nunquam habet locum ubicumque poteſt appellari tanquam ab abuſu.

HÆc Molinæi opinio ſervatur in Senatu. Abuſus enim tempore non probatur, præſcriptionum legibus non comprehenditur, pacto nec conventioni ſubjicitur, & noſtris temporibus Senatus Pariſienſis admiſit Procuratorem generalem tanquam ab abuſu appellantem ab executione certi Apoſtolici indulti, Decano Canonicis & Capitulo Eccleſiæ divi Martini Turonenſis conceſſi anno 1350. Eo enim deteriora ſunt crimina quo diutius infelicem animam detinent illigatam, ideo abuſus cauſa eo deterior, quo antiquior: & ceſſat triennalis poſſeſſio in beneficialibus, cùm de appellatione tanquam ab abuſu agitur. In iis vera & legitima perſona eſt Procurator generalis publicæ diſciplinæ vindex, contra quem ceſſat omnis præſcriptio: potiſſimum in iis quæ ſunt ſui muneris, puta cùm de publica utilitate, diſciplina, politia Eccleſiaſtica agitur.

Ubi poteſt appellari tanquam ab abuſu, ibi ceſſat præſcriptio.

EODEM NUMERO CCVI.

Quia quamvis per ſolam reſignationem ſimoniacam non ſit privatus, ſed privandus.

Panormit. in cap. ultimo de ſimonia, triplicem ſimoniæ ſpeciem conſtituit; mentalem, conventionalem, realem: De mentali ſimonia quæ manſit in finibus cogitationum loquitur gloſ. in cap. Conſulere. in verbo Valuerunt. de ſimon. nec nocet quoad titulum beneficii, quando non proceſſum eſt ad actum. De conventionali verò, quæ ad actum non pervenit, ſed in terminis & finibus conventionis remanſit, aliud eſt ſtatuendum. Afficit enim clericum, ſimoniacum eum reddit: at non ipſo jure eum ſuis privat beneficiis, ſed delicti commiſſi ſententia declaratoria neceſſaria eſt. Quod probat Gomeſ. ad regul. de pacific. poſſeſſ. quæſt. 12. in fine. & nonobſtante tali conventione beneficia cum titulo colorato poſſidentur, & poſſidentes triennali pacificæ poſſeſſionis decreto juvari poſſunt. Huicque ſententiæ tam de mentali, quàm conventionali ſimonia ſubſcribit Rebuf. Conſil. 63. Per veram autem & actualem ſimoniam (quæ realis dicitur) ipſo jure vacant omnia beneficia, ſive ea in quibus commiſſa eſt ſimonia ſive alia; lepram enim continet hæc ſimonia animam ipſam afficit, ut hæreſis punitur, corpuſque totum corrumpit, & infectat, & de ea loquitur Molinæus in regul. de public. num. 30. qui in loco mentalem ſimoniam cum conventionali confundit, ibique

Simoniæ ſpecies diverſæ, & quæ incapacitatem inducunt aut privationem.

prædictam

prædictam Gomeſii ſententiam probat. Et quando ipſo jure, quando per ſententiam ſimoniæ vitio vacare dicatur beneficium, an ex conventionali, an ex reali conſule Chriſtophorum de Rufign. in comment. Pontific. lib. 3. cap. 18. in fine. His adde aliam eſſe rationem in conventionali ſimonia jam adepti aut adipiſcendi beneficii: in jam adepto non nocet, ſecus in adipiſcendo ex Concilio Conſtantienſi, quo omnes beneficiorum electiones & collationes per ſimoniam adeptæ nullæ ſunt ipſo jure, nec ſententia juris declaratoria requiritur. Hîc autem loquitur Molinæus de ſimonia conventionali in reſignatione commiſſa, cùm ad actum non eſt perventum, nec poſſeſſoris ulla facta mutatio, ſed in nudis conventionis finibus permanſum eſt, nec ad aliquem actum perventum, quod probat Rebuf. in praxi benefic. titulo de ſimonia in reſig. commiſſa, pleniùs dicemus inf. num. 385. Exiſtimarunt autem nonnulli non ſolùm in ſpiritualibus, ſed in ſpiritualitati annexis ſimoniam committi, puta in fructibus qui ita adhærent beneficio & ei annectuntur, ut ſeparati non poſſint, ex verbis cap. Quæſitum. de rerum permutat. Ea ſunt circa ſpiritualia vel annexa ſpiritualibus, quæ verba reperiuntur à Coraſio in paraphraſi Sacerdotali. c. 2. num. 3. & hanc opinionem confirmant ex verbis canon. Preſbyter. 1. quæſt. 11. Quia altare & decimas vendere ſimoniacam hæreſim, &c. & qui fundum aut decimas à beneficio dependentes venderet, ſimoniam committeret. Sed cùm ſimoniæ crimen in rebus temporalibus non committatur, ſed tantùm in ſpiritualibus, ut tota cauſa 2. quæſt. 1. videre licet, melius ii dixerunt annexorum verbo, non temporalia, ſed quæ ſpiritualium naturam redolent venire; & quæ quaſi ſpiritualia ſunt, & extra hominum commercium & conventionem, ex doctrina gloſ. in d. cap. Quæſitum. in verbo Simoniæ. de rerum permutat. ut puta in jure patronatus laico competenti, aut patrono Eccleſiaſtico. Si quis enim pecunia ad præſentationem pervenerit, ſi illicita pactione ſimoniæ crimen contrahitur in adipiſcenda beneficii præſentatione, qui enim ſpiritualibus annexa vendit, ſimoniam committit: nil mutant verba canon. Preſbyter. ſiquidem antiquo decretorum jure decimarum verbo, & altare, & loci ſacrificio dicati intelliguntur. Inde ſpirituales decimæ, quòd locis ſpiritualibus debeantur, non quòd ſint ſpirituales.

Simonia an in ſpiritualibus tantùm, an in ſpirituali annexis committatur.

NUMERO CCVI.

Quamdiu enim talis reſignans remanet in poſſeſſione, poteſt dicere reſignationem eſſe conditionalem.

Ut Molinæi mentem aliàs obſcuram concipias à num. 205. uſque ad num. 207. dic Legatum à latere reſignationem in favorem contra facultatum ſuarum tenorem admiſiſſe; reſignatarium de facto beneficii poſſeſſionem, vidente & conſentiente reſignante adeptum fuiſſe, & de facto beneficii fructus percipere: quibus poſitis, cum talis reſignatio nulla ſit, & ſimoniæ ſpeciem habeat, cum ſit in favorem, reſignatarius ſit ſine titulo: (idem enim eſt nullum, aut non habere titulum) reſignans etiamſi juri ſuo tacitè renunciaverit, poſſeſſionem à ſe abdicaverit, de facto poſſeſſionem amiſerit, de facto dimiſerit beneficium, vacat beneficium, & poteſt conferre Ordinarius. Sola dubitandi ratio eſſe poterat, reſignationem conditionalem fuiſſe factam in favorem certæ perſonæ, non alias: reſignatum beneficium datum ſub conditione, conditione non ſecuta datum non videri. Ut qui in manibus poteſtatem non habentis reſignat, non dicatur reſignaſſe: ita qui in manibus Legati poteſtatem admittendæ reſignationis in favorem non habentis. Sed prævalet conſenſus reſignantis qui de facto abdicavit à ſe beneficii poſſeſſionem, juri ſuo renuntiavit abdicando à ſe beneficii poſſeſſionem ſponte, nullo cogente, ideo ſi illico aut celeri animadverſione reſignans nullitatem reſignationis ootet, beneficium repetere deſideret, puta intra tres & quatuor menſes, aut alio temporis ſpatio judicis arbitrio computando, ut in L. ſi ita. §. Si ita. in fine. de verborum oblig. ceſſabit ratio Molinæi, & malè ejuratum beneficium reſignans repetere poterit.

Nota hic quod licet reſignatio ſit nulla, tamen ſi procedat Reſignatarius, ad executionem facti & conſentiat Reſignans, tunc beneficium vacat, quod advertendum, & caveant Reſignantes in deligendo perſonas idoneas, quibus cedant ſua Beneficia, ſed ſi Reſignans reſervaverit penſionem, quæ fuerit per Papam omologata, debet ei ſervari illibata. A. V.

NUMERO CCVIII.

Reſervata collatione beneficiorum reſignaverat.

Quia dignitati & ordini ſeu Collegio illuſtriſſimorum Cardinalium talia indulta conceſſa ſunt, & perſonalia potius ſunt quàm realia, id eſt beneficiis non inhæreant, ad præſentationes & collationes quæ illuſtriſſimis Cardinalibus quoquo titulo competunt ſive per reſervationes aut aliàs, referuntur. Hoc enim Romæ eſt veluti juris ordinarii, ſummas has dignitates impedire ſummi Pontificis præventionem intra ſex menſes; & quod ſpecialia indulta conceduntur pro reſervatis præſentationibus & collationibus beneficiorum, id fit ad ea conſequenda quæ ſunt juris extraordinarii, ut puta ut regularia beneficia in commendam conferant: hæc enim ſpecialis gratia non dependet ex compacto in Collegio Cardinalium facto à Paulo IV. de quo ſuprà diximus, & eſt mixta, partim perſonalis, partim realis, cum conceditur gratia pro regularibus beneficiis. At ſuſtineri poſſet poſt eorum ejurationem, revocatam gratiam: hodie tamen ad hanc ambiguitatem tollendam in his indultis de omnibus beneficiis etiam jure reſervationis ad Cardinales pertinentibus gratia conceditur, ut per indulta conceſſa illuſtriſſimis Cardinalibus à Joioſa, *de Gondy*, & *de Sourdis* videre licet: quæ omnia indulta cum quibuſcumque clauſulis ſine ulla cauſæ cognitione in magno Regis conſilio probantur, & nefas ab iis clauſulis abuſus ergo appellare.

Indulta Cardinalium, ad quæ referuntur beneficia.

Cum reſervatio collationis beneficiorum à Rege nominante, & Papæ ſit approbata, non video cur Cardinalis non debeat gaudere privilegio dignitati ſuæ inhærenti. A. V.

NUMERO CCX.

Illud ſtatutum juſtum eſſe & ſanctum, etſi non fuiſſet factum in conclavi, vel aliàs.

Ex his reprobatur ſententia exiſtimantium indulta Cardinalium contra præventiones Summi Pontificis, & derogationem ad regulam de 20. diebus, odioſa, & reſtringenda; immo amplectenda, ut favorabilia, & extendenda, ut antiquo juri convenientia. & notanda verba Molinæi poſita infra num. 211. Quæ vim juramenti, voti, pacti & legis ſimul habent. Ideo ante verificationem in magno Regis Conſilio locum habent hæc indulta contra præventionem & derogationem ad reg. de 20. diebus: juris enim communis ratio id poſtulat, nec tam conſideratur quod Cancellariæ Apoſtolicæ miniſtri contra ordinariorum collatorum jura, corruptis moribus, uſurparunt, quàm quod ex pura canonum doctrina obſervari debet.

Indulta Cardinalium nõ egent notificatione. A. V.

EODEM NUMERO CCX.

Vel ſi reſignans non fuiſſet infirmus.

Quælibet enim derogatio ſive ad regulam de infirmis, ſive ad reg. de 20. diebus reprobatur. Quod non tantùm in Legato obtinet, ſed etiam in proviſionibus Apoſtolicis. Siquidem per illud ſolemne compactum jura Cardinalium ad jus primævum, puta ad Concilium Lateranenſe referuntur & reducuntur, quo libera ordinariis collatoribus conferendi facultas intra ſex menſes conceditur, rejecta omni præventione: eoque tempore beneficiorum reſignationes Roma

non admittebantur: Summi Pontifices falcem in meſſem Ordinariorum non mittebant: nondum nata regola de infit. reſignant. Nec præventiones, nec derogationes ad Regul. Cancel. Apoſt. erant inventæ. Et ita pro Priotatu Aleonio in diœceſi Andegavenſi ab Abbaria ſancti Albini dependente judicatum in magno Regis Conſilio contra reſignatarium, in cujus favorem derogatum fuerat ad regulam de infirmis, licet reſignans tempore admiſſæ reſignationis nulla detentus eſſet infirmitate: referente domino *Haligre*, menſe Septembri 1605.

Cujus Areſti mentionẽ facit vir clariſſimus Pinſonius in notis ad indulta. A. V.

NUMERO CCXI.

Quia conſtitutio Ludovici XII. Art. 2. correcta eſt.

LUdovici XII. conſtitutione anno 1512. publicata de mandatis & præventionibus Apoſtolicis beneficiorum qualitas diſtinguebatur, & in quolibet qualitatis numero mandatarii jura ſua exercebant, ſi decem dignitates, ſi decem ſimplicia beneficia, & qui novem tantùm dignitates, à mandatariorum jugo liberatus erat, licèt undecim alia haberet in collatione beneficia. Sed per tit. de mandat. Apoſt. in Concord. verſic. Hoc modo. videlicet unum collatorem habentem, hæc diſtinctio ſublata fuit; nec enim qualitatem beneficiorum in mandatis Apoſtolicis, ſed numerum conſideramus. Sed cur 50. beneficia habentes duobus mandatis Apoſtolicis onerantur; virtute autem indulti Senatoribus Curiæ Parlamenti conceſſi, uno tantùm onerantur? Dic ex verbis indulti hoc decidendum, Ordinarii collatores ſemel in vita uno tantùm mandatario onerantur.

Collatores ordinarii nõ poſſunt gravari niſi unâ nominatione in vim Indulti Senatorum Pariſienſium. A. V.

NUMERO CCXII.

Sed tum nulla, tum ſubreptitia eſt, niſi mentio fiat quod beneficium ſpectat ad provisionem ordinariam Cardinalis.

MUltoties & in Prætoriano Regis Conſilio, & in aliis Franciæ tribunalibus ſummis judicatum, derogationem ad regulam de 20. diebus nullam & abuſivam factam in præjudicium indulti Cardinalis, & hodie indulta clauſulam continent talem derogationem annullantem. Sed ad vitandam odioſam illam & minùs uſitatam appellationum tanquam ab abuſu frequentiam, ſatius eſſet has derogationes nullitatis via emendare, quod facillimum cùm in omnibus reſcriptis gratiæ ea Papæ ſunt exprimenda, quæ ſuam Sanctitatem tardiorem difficilioremque reddere potuiſſent.

Sola ſubreptio ſufficit ad reddendũ titulum nullum. *cap. ſuper literas, extra de reſcriptis.* A. V.

NUMERO CCXIII.

Quia non cenſetur hanc reſervationem, ſeu jus reſervatum habere jure Apoſtolico.

EX ſententia Molinæi reſervationes collationum beneficiorum ab ejurantibus ſua beneficia petitæ tolerari poſſunt. idem num. 323. 451. & in Regula de public. num. 443. Et hoc decreto magni Conſilii ſuper præbenda Eccleſiæ Pariſienſis judicatum 1. Auguſti 1559. Et recitat Probus in tract. Regal. quæſt. 32. hypothesim de Epiſcopo Pariſienſi, qui ejurato Epiſcopatum ſibi penſionis nomine collationes retinuerat: & Rebuf. in §. 1. de mandat. Apoſt. in Concord. in verbo. Quinquaginta. verſiculo Quarto ſi uni reſervatæ ſunt. eam opinionem ſequitur: nec poſt indultorum verificationem collationum beneficiorum reſervationem continentium, ulla ſupereſſe poteſt dubitandi ratio. Nihilominus multi has reſervationes collationum reprobarunt, ut ipſe Molinæus, per rationes hic adductas, Probus in d. quæſt. 32. Rebuff. tam in Praxi beneficiali. tit. de reſervat. num. 13. 14. quàm in concord. ad titulum de reſervat. & Baſilienſi Concilio omnes reſervationes damnatæ fuerunt, & in Concilio Turonenſi in cap. Majoribus. de præbend. & per Concordata tit. de reſervat. ſublat. Nec in jure hæc collationum reſervatio reperitur. Collationum enim reſervatio beneficiorum ſectionem & partitionem admitteret contra ſanctorum Patrum decreta, quibus vetitum Eccleſiaſtica beneficia cum diminutione conferre, toto titul. Ut Eccleſiaſtica benef. ſine diminutione confer. & ipſe Probus in §. Ipſas omnes. in verbo Exectabilis. vatſ. Ideo Galli in fine. de Reſervat. in Prag. reſervationes omnes quæ non ſunt in corpore juris approbatæ, in regno reprobari teſtatur: quæ probari poſſunt per §. Volumus. de reſervat. in concord. ibi enim promittit Sum. Pontifex nullas de cætero reſervationes concedere ſub clauſula nullitatis: & iniquum ſemper exiſtimavi parochiales Eccleſias ab his conferri qui Epiſcopali dignitate aut privilegio deſtituti erant. Nil mutat, in jure receptum reſignantem aliquem ejurati beneficii fructuum portionem penſionis nomine retinere poſſe, toto titulo de Clericis ægrot. Verum enim in fructibus lucrativis, pretium & æſtimationem habentibus, quæ homini ad victum, veſtitum. & ad alia neceſſaria prodeſſe poſſunt: non autem in fructu honorifico æſtimationem non recipiente, ut ſunt beneficiorum collationes. Et recitat Papo. in ſuis Arreſtorum collect. à tali collationum reſervatione abuſus nomine ad Senatum appellatum, & cauſam Conſilii Patres judicaſſe; & referunt, Cardinal. à Caſtellonio in ſimili quæſtione ab uno ex Præſidibus ſummis Senatus conſilium petiiſſe, cui reſpondit collationum ejuratæ Abbatiæ reſervationem Henrici ſecundi favore & ſumma Papæ poteſtate obtinuiſſe, id autem ratione tueri non poſſe: unde evenit ut qui has reſervationes obtinent, aulicos Senatores ſibi propitios ſtipulantur in Prætoriano Regis Conſilio, in quo uſu receptum beneficiorum ſimplicium reſervationes à ſummo Pontifice fieri poſſe, immo & Prioratuum conventualium curam animarum habentium, ut indulto illuſtriſſ. dom. Cardinalis à Joioſa reſervationem collationum à monaſteriis majoris Monaſterii, & ſancti Florentii in diœceſi Turonen. & Andegaven. dependentium videre licet; & hodie etiam in ſummis Franciæ tribunalibus connicentibus oculis hæ beneficiorum ſimplicium, & Prioratuum conventualium reſervationes tolerantur, ſi modò in beneficiis conſiſtorialibus Regis noſtri accedat conſenſus. Nec quis exiſtimaverit appellationem tanquam ab abuſu in Senatu Pariſienſi à Procuratore Generali, ab executione indulti illuſtriſſimo domino Cardinali *de Gondy* conceſſi à Sede Apoſtolica pro reſervatione fructuum & collationum Epiſcopatus Pariſienſis ob beneficia ſimplicia interjectam: ſed propter quaſdam clauſulas in dicto indulto contentas, quæ quid extraordinarii continere videbantur. Exiſtimarunt nonnulli prohibitionem factam Legatis etiam à latere in modificatione facultatum Cardinalis Legati de Verallo harum collationum reſervationem Papæ conceſſiſſe. Sed hoc neceſſariò non concludit.

Nota quod collatio Beneficiorum eſt in fructu honorifico. Id judicatũ in Senatu Pariſienſi pro Decano Eccleſiæ Ambianenſis. A. V.

Et notanda Molinæi diſtinctio, admiſſam collationum reſervationem, ut beneficia jure ordinario conferantur, veluti reliquiæ ordinariæ poteſtatis, & ut beneficia graduatis, mandatariis à Senatoribus nominatis ſubjiciantur. Si autem authoritate Apoſtolica, ut Legati Papæ, conferunt beneficia qui reſervationes obtinuerunt, hoc eſt abuſivum: cùm Papa vicarios in regno habere non poſſit ad conferenda beneficia. Legatum quidem juris ſervata ſolemnitate creare poteſt, alios vicarios non poteſt. Ideo ſi in concedenda Romæ beneficiorum reſervatione, clauſula in bullis inſcribatur (authoritate Apoſtolica) utile per inutile non vitiabitur: ſed omnia

Idem ſervant Epiſcopi quoad ea quæ in exemptos non poſſunt exercere, ſecundum Decreta ſacri Concilii Tridentini, niſi tanquam ſedis Apoſtolicæ delegati. Quia illius delegationis nunquam mentionem faciunt, & bene, quia hæc omnia eis poſſunt competere jure ſuo, & ubi ceſſat exceptio Privilegii, poſſunt authoritate ordinariâ procedere. A. V.

ad juris rationem erunt referenda. Si quid autem mali exempli ſit in ea collationum reſervatione, Procurator Generalis publicæ diſciplinæ vindex per appellationem tanquam ab abuſu quod contra juris regulam conceſſum Romæ fuit, ad juris rationem & normam reducendum procurabit: quod niſi magna cum ratione fieri conſuevit: puta ſi in ea beneficiorum reſervatione parochiales Eccleſiæ contineantur: juris namque canonici decreta poſtulant, ut Rectores à primo Rectore Epiſcopo inſtituantur, ab eo approbentur, ſunt veluti vicarii Epiſcopi quoad Sacramentorum adminiſtrationem: & ita intelligenda Molinæi verba. Nec eorum opinioni ſubſcribere poſſum, qui ex qualibet collationum reſervatione etiam canonicè facta tanquam ab abuſu licitum provocare exiſtimant: cùm Epiſcopatus poſſint eſſe ſine præbendarum Eccleſiæ cathedralis collatione, ut in plurimis cathedralibus Eccleſiis videre licet, in quibus præbendarum collatio datur Capitulo: & ex juris canonici diſpoſitione harum præbendarum collatio ad Epiſcopum & Capitulum ex æquis partibus pertineat.

Reverà hæ collationum reſervationes non bene conveniunt cum antiquis Canonibus, ſed quæ jure ſingulari aliquando & certis de cauſis poſſunt fieri, non omnino debent improbari. A. V.

NUMERO CCXIII.

Sed cenſetur habere jure ordinario, & tanquam reliquias prioris ordinariæ poteſtatis.

Non jure ordinario, ſed virtute proviſionum Apoſtolicarum reſervationem continentium qui enim ejuraverit beneficium, Ordinarius eſſe nec dici poteſt, cùm titulo careat. Notanda autem hæc verba Molinæi (tanquam reliquias:) neceſſariò enim requiritur ut harum collationum reſervatio fiat in ipſa beneficii ejuratione, aliàs nulla.

Non video cur hæc jus non poſſit competere tanquam Ordinario quia id habet ex antiquo uſu, qui remanet virtualiter à nostra S. Pontificis. A. V.

NUMERO CCXV.

Etiam ſi non prævenerit patronum, non poteſt præveniri à Papa.

SI jus indulti ſpectes ut exhauſtum ex fontibus decretorum Lateranenſis Concilii, & illa indulta ex antiquo illo jure repetantur, Ordinarii in iis quæ jure ordinario conferunt, à Papa præveniri non poſſunt pendente ſex menſium ſpatio. cap. 2. cap. Quia diverſitatem. cap. Dilectus. de conceſſ. præbend. Ordinarii collatores patronos Eccleſiaſticos etiam intra ſex menſes poſſunt prævenire, idque jure ordinario, & valida erit collatio patrono aut ab eo præſentato non conquerente, ut ſuprà diximus: & ea ratione extendenda indulta exiſtimat Molinæus, ſcilicet ad beneficia quæ ſunt in nominatione, præſentatione patronorum, aut collatione Cardinalis, nec ſine ratione inſanit Molinæus. Sed ſi indultorum verba conſideres ad beneficia quæ ſunt in præſentatione aut plena collatione Cardinalium limitanda erunt. Quæ verba legem dant privilegio ſeu indulto, & ab eis ſenſum & interpretationem recipit.

Beneficia quæ ſpectant ad Præſentationem Patroni Eccleſiaſtici & ad collationem Cardinalis bene poſſunt per Papam conferri jure præventionis non obſtante indulto Cardinalis, quia eo caſu non agitur de ejus commodo, ſed de commodo ſolius Patroni. A. V.

NUMERO CCXVI.

Sed hic beneficium ſpectat ad hunc Ordinarium jure proprio, quum jure ſuo primitivo, nativo & originali plus habeat juris quàm patronus.

EPiſcopi enim plus juris habent in iis beneficiis quæ jure proprio ad patronorum præſentationem conferunt, quàm in iis quæ à jure devoluto ob negligentiam, aut malam proviſionem collatorum. Primo caſu verè ſunt Ordinarii Epiſcopi, non tantùm ex ipſis fondationum tabulis, ſed ex lege diœceſana, & juris diſpoſitione quodammodo domini. Alio verò caſu jure quodam ſpeciali ex Lateranenſis Concilii diſpoſitione conferunt. Sed quid ſi Epiſcopus ſit Cardinalis, an utroque caſu indulti gaudebit privilegio, & quoad præventionem Summi Pontificis, & huic regulæ derogationem? pendet ex verbis indulti, an ii caſus in eo exprimantur: in indultis enim non expreſſa pro omiſſis habentur: ſunt enim gratiæ, non juſtitiæ conceſſiones, quæ à propria verborum ſignificatione non recedunt, & extraordinarium in indultis comprehendi ea beneficia, quæ jure devoluto conferri poſſunt per illuſtriſſimos Cardinales.

Alia poteſtas Epiſcoporum in beneficiis, quæ ad præſentationem conferunt, alia in iis quæ jure devoluto.

NUMERO CCXVII.

Et generali conſuetudine Eccleſiæ ante illud Concilium.

CAp. Nulla. de conceſſione præbendæ. apud Gregor. ex Lateranenſi Concilio depromptum eſt. Sed cùm ante Lateranenſis Concilii tempora ea eſſet in Eccleſia conſuetudo, nec in Conciliis generalibus vel provincialibus legiſſe memini, nec affirmare velim, præventionem contra Ordinarios Romæ in uſu fuiſſe, & in eo opinioni Molinæi ſubſcribo. verſicul. Quia etiam tempore decretalium. Sed ſi Probi verbis fides adhibenda ſit in Scala benefic. prima. parte in principio. in aurea illa ætate tota beneficiorum diſpoſitio ſolis dabatur Epiſcopis, & in iis ſpiritualibus negotiis omnimodam habebant poteſtatem: per devolutionem beneficiorum collatio Summo Pontifici nondum dabatur: prima hæc fuit devolutionis inſtitutio antea incognita. Sed ferrea ætas argutias & ſpinoſas ſpiritualium controverſiarum quæſtiones ſecum adduxit, & tandem ſubtilitas æquitatem, poteſtas veritatem ſuperavit, & ſic Ordinariorum jura periere.

Jus devolutionis eſt favorabile, quia eo modo impediuntur vacationes beneficiorum, & tenetur Ordinarij citius providere. A. V.

NUMERO CCXVII.

Nec eſt abſurdum quòd Ordinarius hoc caſu habeat duo ſemeſtria.

Sub limitatione adducta ſup. numero præcedenti. poterit Cardinalis tria habere ſemeſtria: ſex menſes ratione nominationis, ſex ratione præſentationis, ſex ratione collationis. Sed indultorum verba hanc extenſionem impediunt, à quibus vix eſt recedendum.

Cardinalis Collator debet intra ſemeſtre conferre, quia ejus Indultũ nihil aliud efficit, niſi ut liberè poſſit conferre intra tempus legitimum. A. V.

NUMERO CCXIX.

Seſe enim exonerat conferendo mandatario, vel ei conſenſum ſuum qualitercumque adhibendo.

NOtanda hæc Molinæi ratio: cùm enim de commodo illuſtriſſimorum Cardinalium agitur, de eorum liberatione indultum ejuſque efficaciam communicant nominatis à Senatoribus. Sed an hujuſmodi nominati tali indulto invitis & contradicentibus Cardinalibus uti poſſunt? Dicebant nonnulli tale indultum perſonale addictum qualitati, non beneficio Cardinalis: Cardinalem eo uti, non quia Epiſcopus, aut cœnobiarcha, ſed quia Cardinalatus præfulget honore; à Senatoribus nominatos nil prorſus cum hac dignitate commune habere, ad Ordinarios oculos tantùm intendunt, jureque ordinario tantùm uti, ad inſtar graduatorum, qui Cardinalium non utuntur indulto. Contrarium tamen in Prætoriano conſilio obtinuit tale enim indultum non merè perſonale, ſed mixtum, conceſſum Cardinali Ordinarii qualitatem habenti: & facilius Cardinalium collegio tale conceſſum indultum, quia antiquo jure ex Lateranenſi Concilio omnibus dabatur ordinariis collatoribus. in cap. 2. de conceſſ. præbend. nec eo in caſu dignitas à qualitate debet ſeparari, ideo nominati à Senatoribus non

Cardinalium indulta an iis invitis poſſint tertio communicari.

Hodie in vim Indulti Clementis IX. Cardinales non tenẽtur nominationibus Curiæ Pariſienſis, & illud Privilegium confirmavit Rex Chriſtianiſſimus ſpecialiter cuilibet Cardinali per litteras patẽtes, quæ ſine ulla ſenatus Pariſienſis cõtradictione, in quo ſenatus jus ſuum neglexiſſe videtur, quia multæ poſſent in contrarium rationes adduci. A.V.

tantùm Ordinarii jure utuntur, ſed etiam privilegio accidenti qualitati Ordinarii, & ita qualitas cum dignitate, & dignitas cum qualitate confunduntur: nec tale privilegium à collationibus beneficiorum ſeparari poteſt. At longè diſtat graduatorum cauſa, cùm ii diſtinctos & ſeparatos menſes habeant in quibus Ordinariorum ceſſat poteſtas. Major dubitandi ratio fuit in perſona Cardinalium reſervationem collationum habentium, qui ſemel indulto Senatus gravati, nil in eorum liberationem ampliùs obvenire poterat, cùm nil ampliùs negotii habeant cum iis nominatis, nec ſint ordinarii collatores, nec perſonale hoc in ſpeciali reſervationum jure ſit indultum: & ita pro Prioratu de Leone Andegavenſi judicavit Prætorianum conſilium menſe Septembri anno 1605. domino *Haligre* referente contra Senatoris nominatum, pro inſtituto à domino illuſtriſſimo Cardinale *de Gondy* Abbatiæ ſancti Albini collationes reſervationis jure habente.

NUMERO CCXX.

Omnes enim, ad quos jus providendi devolvitur debent eiſdem perſonis providere, quibus hi à quibus facta eſt devolutio, tenebantur.

Beneficiorũ devolutio fit cum ſua cauſa, & beneficii qualitate.

HÆc eſt communis opinio, fit enim devolutio cum ſua qualitate: & alios authores hic à Molinæo citatos vide §. Si quis verò, in verbo Proviſiones, de collat. in concordat. Qui eiſdem perſonis modo præmiſſo qualificatis providere teneantur. Nam in iis devolutionibus res tranſit cum ſuo onere & ſua qualitate: hanc opinionem ſequitur Rebuf. in tract. nominat. quæſt. 8. num. 11. & fit devolutio ſemper ad ſuperiorem ex 1. Rot. deciſ. de ſuppl. negligentia Prælat. in antiquioribus. Arg. L. cogi. §. Mattianus. ff. ad Trebellia L. penult. §. cùm autem. C. ad Trebel. In iis enim ſpiritualibus cauſis onus beneficio injunctum à beneficio non ſeparatur, ſed beneficium quocunque iverit ſequitur. Nec igitur per devolutionem mutatur qualitas beneficii.

NUMERO CCXXVIII.

Addidit tamen ne acceptare tenerentur infra valorem ducentarum librarum Turonenſium.

Hodie in vim Indulti nominati nõ tenentur acceptare niſi beneficium valoris ſexcentarum librarum, & etiam non tenentur acceptare Eccleſias parochiales. A.V.

AD literam hæc reſtrictio in Prætoriano conſilio hodie ſervatur, & ſi vacantia beneficia ſint ejuſdem reditus, tenentur à Senatoribus nominati, etiam inviti, illa acceptare: quod contra juris rationem obſervari videtur, cùm tale indultum ſit gratioſum favore ſummo amplectendum; indulti tempus conſiderandum, quo à Sede Apoſtolica conceſſum fuit. Sed quia libra Turonenſis certum habet pretium nec auget nec minuit, bonitas monetæ non attenditur: verba indulti immutari non potuerunt, altàs judicantium arbitrio limitanda relinqueretur quæſtio, reditus beneficii eſſet ſemper in incerto, & cùm agitur de liberatione ordinarii collatoris, & ſint quodammodo creditores nominati à Senatoribus, tutius eſt indulti verba in vera ſignificatione ſine ulla extenſione liberationis favore accipere.

NUMERO CCXXIX.

Quamvis non fuerit publicatum in hoc Senatu, niſi die 28. Junii 1538.

SAtis mirari non poſſum Cardinalium noſtri temporis incuriam, qui indulti verificationem non in Pariſiorum Senatu, ſed in magno Regis conſilio poſtulant: exiſtimant nonnulli id Franciſci ſecundi, & Caroli IX. Regum temporibus factum, Regia Curia per diverſas regni partes cum ipſo magno conſilio deambulante: domini enim Cardinales aulicos ſibi alioquin propitios judices quærebant, judices ordinarios ſanctorum canonum rigidos obſervatores ſpernebant, vel potiùs conſiſtorialium beneficiorum cauſas magno conſilio attributas, & ipſos Cardinales ſpectantes id introduxiſſe.

Non eſt cur ita invehatur in Cardinales eós Aulicos vocans, quia ex munere proprio debent aſſidere Principibus. A.V.

NUMERO CCXXIX.

Tum indulta Cardinalium non ſunt data niſi ut Ordinariis.

Ultra rationes à Molinæo adductas, indultum Curiæ Pariſienſi conceſſum, tempore Cardinalium indulta præcedit. Indultum Curiæ in Senatu Pariſienſi probatum & homologatum, cui Papa derogare duplici obſtante vinculo non poteſt. Cardinalium indulta Ordinariorum onera non rejiciunt, immo iis ſubjiciuntur: & verum Cardinalium indultum in mera conferendorum beneficiorum libertate conſiſtit, contra Apoſtolicas præventiones & derogationes conceditur, nunquam contra Ordinariorum jura & onera, cùm pro fundamento antiqua & vera Ordinariorum jura habeat.

Hodie tamen eximũtur à nominatione Senatus Pariſienſis. A.V.

NUMERO CCXXX.

Ex eo quod non fuit expreſſum quòd aliàs beneficium debebatur.

QUia nova Tridentina conſtitutione Parlamenti Senatoribus conceſſæ nominationes ſunt revocatæ, inutile Romæ exprimere beneficium reſignatum à Senatore nominato eſſe affectum. De reſignationibus beneficiorum in graduatorum menſibus factis, neceſſariam non eſſe expreſſionem multoties judicatum, cùm per concordata (in Cancellaria Apoſtolica regiſtrata) menſes graduatis affecti deſignati ſint. Unum ſupereſſe poſſet, cùm reſignata beneficia ſunt in collatione, aut cùm ſuper familiaribus Cardinalium obtinentur: certum enim eo caſu Summum Pontificem, aut ejus datarium ad concedendam gratiam difficiliorem. Sed vix hæc moribus noſtris probantur: qualitas enim Cardinalium, nec privilegia eorum collegio conceſſa, impedire debent beneficiorum in eorum diſpoſitione exiſtentium liberam reſignationem: adde reſignantes ignorare ejuſta beneficia in Cardinalium diſpoſitione. Nec minus impediri debent impetrationes beneficiorum ſuper domeſticis vel familiaribus Cardinalium, cùm ii domeſtici canonum regulis ſubjiciantur, nec eorum incapacitas domini qualitate ſuprema validetur.

NUMERO CCXXXI.

Conſequenter non poterit in præjudicium nominati ſuper Cardinale.

DIctum fuit ſuprà non tantùm Legatum etiam à latere, ſed nec Summum Pontificem regulæ de 20. diebus, ſeu de infirm. reſignant. derogare poſſe in præjudicium indulti Cardinalium: dictum etiam Cardinalium indultum tertio communicari, cùm de Cardinalium commodo agitur. Cùm igitur à nominationis jugo ſe exonerare volunt, cum eorum juribus præjudicat derogatio, cum eia interſit regulæ non derogari, nulla protſus & inutilis Legati derogatio ad regulam de infirmis. Et hæc eſt Molinæi opinio prædicta, amplianda in beneficiis à Cardinale debitis ratione jucundi adventus pro fidelitatis juramento. Sed an tale indultum graduatis ſimplicibus communicandum, ratio dubitandi erat: graduatos menſes diſtinctos & ſeparatos habere à collatione Ordinariorum, nil in eorum menſibus Ordinariis protſus mettri, negotium omnino diſtinctum. In contrarium dicebant, per Concordata, in §. Statuimus. de collat. Ordinariis gratificatio-

Quidquid hic dicat in contrarium author ſentio Graduatos ſuper Cardinali collatore debere gaudere Privilegio Indulti Cardinalis quoad præventionem ſolummodo, cæteris ſtantibus in diſpoſitione juris cõmunis, quia collator in menſibus Graduatis reſervatis non eſt ſemper collator neceſſarius, quia

nem conceſſam, ut quem ex graduatis ſimplicibus eligere vellent, gratificare poſſent, hanc gratificationem collationem puram, & donationem dici poſſe, ut quælibet alia Ordinarii proviſio, nec minùs ii graduati ſimplices Ordinario obligantur, ex ea electione ſeu gratificatione, quàm alii ex alia collatione beneficii in menſe libero vacantis. Contrarium obſervatur, cùm beneficia in menſibus graduatorum, ſive nominatorum, ſive ſimplicium vacantia non ſint in mera Ordinariorum collatione, menſes enim graduatorum ab Ordinariorum menſibus ſeparantur & diſtinguuntur, & ſi gratificatio Ordinario concedatur, eſt de perſona incerta ex certis, collatio tamen neceſſaria, nec alteri ſub pœna nullitatis & mulctæ fieri poteſt. §. Si quis autem graduatorum. verſiculo Eodémque vinculo. de collat. in Concord. nec eo ſpeciali caſu Cardinales in aliquo exonerantur, cùm graduatorum etiam ſimplicium qualitas Cardinalis beneficia onerare poſſit, & cùm Cardinales graduatorum qualitate non obligentur, eis concurri non poteſt indultum.

poteſt contingere quod nullus ſit graduatus ſuper eum delicte qualificatus. & ſic conferre libere, & ita poteſt dici, quod ejus intereſt, quod citius Graduati repleantur, ut exoneretur, & ſic cum agatur de aliquo commodo collatoris nō video cur nō ſit indultum Cardis alis adaptandum Graduatis. A. V.

NUMERO CCXXXII.

Sed poſt biduum nepos defuncti impetrat Romæ per reſignationem cum clauſula etiam per obitum.

Pr nominatos & graduatos prævenire poteſt Papa.

DIctum fuit ſup. Summum Pontificem non tantùm Ordinarios, ſed à Senatoribus nominatos (qui Ordinariorum jure utuntur) poſſe re integra prævenire, non ſolùm per §. Declarantes. de mandat. Apoſt. in Concordat. ſed etiam virtute indulti Senatoribus conceſſi, quo Paulus tertius nominatos & mandatarios prævenire poſſe declaravit: & hæc eſt Molinæi ſententia inf. num. 237. & ita quotidie obſervatur in magno Regis Conſilio: ibique judicatum refert Molinæus num. 237. Major dubitandi ratio eſſe poterat ex regula de veriſimili notitia, cùm per rerum naturam ſit impoſſibile tam brevi temporis ſpatio Summum Pontificem aut ejus datarium adire, ſcilicet inter diem obitus, & præventionem per obitum. Et in hac quæſtione magna inter Molinæum & Gloſ. Prag. Sanct. contentio, exiſtimante Molinæo locum eſſe regulæ de veriſimili notitia, cùm quis Romæ iter arripuit cum mandato ad ejurandum beneficium in favorem certæ perſonæ, & obtinet per obitum primo vel ſecundo die obitus reſignantis, & nullam eo caſu eſſe Papæ præventionem propter regulam de veriſimili notitia quæ certum, legitimum & veriſimile temporis ſpatium requirit, quod validiſſimis rationibus probat ad Reg. de veriſimili notitia. à num. 36. ad num. 49. Gloſ. verò Prag. Sanct. in §. Neque etiam. in verbo Facienda. de collat. contrarias partes mordicus tenente, eilos ob alium modum vacationis procurator Romam ierat, negotii ſpectandum initium: & Probus ad dictam Gloſ. num. 7. teſtatur opinionem Gloſ. Prag. Sanct. in Gallia tam in conſulendo quàm in judicando obſervari, & eam Glo. opinionem amplectitur Rebuf. in §. Declarantes. de mandat. Apoſt. in Conſil. in verbo Præventionis. verſ. Intellige hanc præventionem. Cùm enim talis proviſio per obitum bonum initium habuerit, tempus veriſimilis notitiæ à die mandati ad reſignandum, vel potiùs ab eo die quo curſor ad deferendum Romæ mandatum cucurriſſet, non à die obitus reſignantis computari debet, quod probat Rebuf. in Prax. benef. ad regul. de veriſimili notitia. gloſ. 4. in verbo Per obitum. & Joan. de Selva tract. de benef. tertia parte. quæſt. 46. verſ. Et ſi in partibus exiſtens. Nec hoc in dubium revocare licet, cùm ipſemet Molinæus ſenatuſconſulto Prætoriani Conſilii deciſam quæſtionem concedat inf. num. 237. Julii 27. anno 1557. Ne quis igitur in poſterum Molinæi rationibus alioquin validiſſimis decipiatur, uſus enim communis fori ſuas rationes ſuperavit.

De præventione Papæ in regula de veriſimili notitia.

Semper initium ſpectandum eſt, nam ſi quis habēs legitimum mandatum Romā mittat, & inter moras reſignans moriatur, valet proviſio in vim clauſulæ *per obitum*, & non eſt derogatio Regulæ de veriſimili notitia. ſed judicatur quod hoc caſu non debet comprehendi, & adaptari Regulæ. Idem judicatum in magno Regis Conſilio pro Legato Avenionenſi: & Proviſio in qua clauſula *per obitum* expreſſa erat, valuit, licet reſignans deceſſiſſet ante Reſignationē admiſſam. A. V.

NUMERO CCXXXIII.

Quo recuſante habet collationem à ſuo executore.

Unus ex indulti executoribus eſt Cancellarius Eccleſiæ Pariſienſis, vacante igitur beneficio per obitum, nominatus à Senatore beneficium ab Ordinario ſeu ejus vicario requirere debet in propria perſona, aut per procuratorem: & Ordinario recuſante, à Cancellario Eccleſiæ Pariſienſis proviſio obtinetur. Ordinarii autem verbo cum ſuper cujus beneficio nominatio facta fuit, qui indulto & nominatione gravatur, intelligas, & proviſione ab eo Ordinario, aut in ejus denegationem à Cancellario Eccleſiæ Pariſienſis obtenta, adipiſcitur beneficii poſſeſſio, juris ſolemnitatibus obſervatis, & à magno Regis Conſilio proviſio obtinetur ad eos evocandos, qui in beneficii poſſeſſione perturbare contendunt.

Hodie Executores indulti alii deſignati ſunt à Clemente nono, ſcilicet major Archidiaconus Eccleſiæ Pariſienſis, Abbas S. Dionyſii, & Abbas S. Germani à Pratis A. V.

NUMERO CCXXXVI.

Sed ex compacto Papa habet ibi octo menſes ſibi reſervatos, in quibus vel vacationibus tunc occurrentibus Ordinarii nil poſſunt.

QUia per Concordata & antea per Prag. Sanct. ordinarii collatores certos menſes ad conferenda beneficia habebant, alios verò graduati nominati & ſimplices, nulli autem Sum. Pontifici reſervati erant: Appoſitè Summ. Pontifices poſt Britanniæ & Provinciæ unionem ad coronam Franciæ, literis patentibus & Regum declaratione ſpeciali, jura ſua ſeu potiùs privilegia conſervare voluerunt. Et refert Rebuf. Conſil. 6. in fine patentes literas Henrici II. Regis Chriſtianiſſimi Lutetiæ conceſſas 4. Junii 1549. quibus declarat per Concordata Sedis Apoſtolicæ juribus derogatum non fuiſſe, Pontificum jura illæſa permanſiſſe, ſive in collatione beneficiorum per octo menſes, ſive in penſionum collatione. Sunt autem ii octo menſes reſervati Sum. Pontifici, Januarius, Februarius, Aprilis, Maius, Julius, Auguſtus, October & November. Alii quatuor Martius, Junius, September & December Ordinariis conceduntur; ſorte quidem inæquali, in iis namque octo menſibus Ordinarii nullas ab infirmis reſignationes, nec quidem permutationum prætextu admittere poſſunt, ſicut nec vacantia beneficia conferre. Summus enim Pontifex in his octo menſibus nec parem nec ſocium in collatione beneficiorum habere deſiderat: at in aliis quatuor menſibus Summus Pontifex ſua poteſtate ordinaria utitur, reſignationes admittit per obitum, Ordinarios præveniendo confert: quidquid in contrarium ſentiat Molinæus num. 236. cujus opinio revocata, & penitus contra Ordinariorum libertatem ſuppreſſa fuit, tribus Henrici ſecundi edictis in Armorico Senatu, multis iteratis juſſionibus, & reclamante Procuratore generali Regis, publicatis tertia Septembris 1549. 4. Januarii 1551. 18. April. 1553. & ita antiquæ modificationes ſeu limitationes Senatus pro conſervatione jurium Ordinariorum appoſitæ, veluti ſepultæ ad hunc uſque diem dormierunt. Accepi tamen à quibuſdam magni nominis Armorici Senatus, Ordinarios in iis octo menſibus reſignationes ſine fraude admittere poſſe, & hoc in Senatu tolerari, maximè in perſonam eorum qui alternativa non utuntur beneficio.

De poteſtate Papæ in Armorica provincia in octo menſibus ei reſervatis.

In Britannia ſervatur quod Papa poſſit in quolibet menſe admittere reſignationes, & eodem jure collatores ordinarii idē poſſunt A. V.

Erat enim in quatuor mēſibus Papa non poteſt prævenire Ordinarios. A. V.

NUMERO CCXXXVII.

Prioratus verò Redonenſis nominato Curia.

PRobat hîc Molinæus indultum Senatoribus Senatus Pariſienſis conceſſum, in Britannia locum habere, cùm Britannia regni partem faciat, ſit regno & coronæ unita 18. Novembris 1532. Indultum autem Senatui conceſſum ſit à Paulo tertio anno Domini

An nominati à Senatoribus in Armorica provincia habeant os apertum.

1539. omnes regni Ordinarii huic ſubjiciuntur indulto, & ad ejus obſervationem obligantur, cujus indulti exemplum fideliter recitat Rebuf. Conſil. 6. Sed ſi re integra agitanda eſſet hæc quæſtio, nullóque decreti Prætoriani Senatus præjudicio jugulata, Armoricæ provinciæ Ordinarii, ſeu patroni Eccleſiaſtici ab hujus indulti ſervitute ſe liberare poſſent: Ceſſant in Britannia graduati tam ſimplices quàm nominati, ceſſant mandatarii Apoſtolici, quia quatuor menſes dantur tantùm ordinariis collatoribus & patronis Eccleſiaſticis, in quibus ceſſant gratiæ expectativæ per compactum antiquum cum Sede Apoſtolica factum: ideo indulto Curiæ non debent comprehendi, nec in eo etiam nominantur, nec tali compacto derogatum. Sed hæc omnia penitus ſuperflua & inutilia, cùm decies quamplurimis deciſa ſit quæſtio, tam pro beneficiis Britanniæ quàm Provinciæ. Referunt in magno Regis Conſilio alio decreto hanc quæſtionem deciſam pro nominato à domino *Duval* Senatore Pariſienſi pro Prioratu *de Montfort* in partibus Britanniæ exiſtente. Major dubitandi ratio de beneficiis in menſibus Papæ vacantibus. Negant nonnulli in his indultum Senatorum locum habere, cùm ad Ordinariorum collationes tantùm locum habeat, Ordinarii autem in his menſibus nil penitus poſſunt. Alii contrà, Summum Pontificem Ordinariorum jure in iis octo menſibus vacantia conferre beneficia, non ſummi Pontificis auctoritate id facere, cùm extra Britanniam abſoluta Papæ poteſtas extendatur, eóque jure alibi uti poſſet. & citant Molinæi verba hîc inſcripta num. 237. Indultum iſtud debet in Britannia locum habere, nulla diſtinctione adhibita menſium aut Papæ, aut Ordinariorum. Ego verò exiſtimo Sum. Pontificem non tam Ordinariorum jure, quàm privilegio quodam ſpeciali Sedi Apoſtolicæ antiquitus conceſſo, & per Regem Henricum II. confirmato id facere, nec ad hunc uſque diem deciſa, in Prætoriano Conſilio quæſtio.

Immo eadem ratio ſemper militat et cõtra ea, quia ſunt collatores regni, & hoc Indultũ ſit favorabile. A. V.

In Britannia Ordinarios in vim Edicti Regij hic laudati. Sed numquam venit in dubium quod nominatus in Curia poſſit quolibet anni menſe obtinere beneficia, quia certum quod in quocumque menſe vacent beneficia, debetur Curiæ indultariis, quia hic nominatione aſtringuntur omnes collatores, & Papa in ſuis menſibus eſt collator Regni. Id judicatũ in magno Regis cõſilio. A. V.

NUMERO CCXXXVIII.

Non eſt jus ſpecificum certum, ſed vagum & incertum, & nullomodo jus ad rem quæſitum eſſe in ſpecie, ſed tantùm in genere.

Expectantiũ ſpes ad vacatura ſ jus nec in beneficio nec ad beneficium tribuit, nec præventionẽ Papæ impedit.

DIctum fuit ſuprà jus ad beneficium impedire præventionem Summi Pontificis, cùm res non ſit integra. Rectè autem Gloſ. Prag. Sanct. hic à Molinæo citata exiſtimat, jus ad vacatura beneficia competens, ſeu ad jam vacantia virtute mandatorum, ſeu nominationum eſſe non tam ad beneficium, quàm in ſpe ante requiſitionem beneficii: jus nudum incertum nec impediens quin res dicatur integra. ideo locus eſt præventioni: aliàs nulla omnino poſſet effingi aut imaginari præventio in beneficiis per obitum vacantibus in menſibus graduatorum, vel in beneficiis nominatis aut mandatariis affectis. Sola igitur requiſitio jus ad beneficium acquirit graduatis & nominatis, ut exiſtimat hîc Molinæus verſiculo Sed ante ſpecialem requiſitionem.

NUMERO CCXXXIX.

Deinde Rex Henricus ſecundus ejuſdem Eccleſiæ Capitulo alium Conſiliarium nominavit.

Qui Ordinarii indulto Curiæ gravari poſſunt, & quando?

EX indulto ab Eugenio & Paulo tertio Senatui Pariſienſi conceſſo quilibet Ordinarius decem habens beneficia in ſua præſentatione, ſeu plena diſpoſitione, poteſt ſemel in vita gravari, & dubitatum fuit quando Eccleſiarum Capitula, & aliæ Communitates quæ ſubrogatione perpetuantur nec tempore pereunt, indulto gravari poſſunt. Nonnulli Epiſcopi mutatione, ſeu ejus qui caput eſt Eccleſiæ, id fieri poſſe dixerunt. At indultum requirit Ordinarii patroni, vel collatoris mutationem, quæ verba in Capitulo, aut Communitate quæ non mutatur, verificari non poſſunt: hominis vitæ ſpatium puta 70. annorum ſpectandum, ſemel enim in vita Ordinarii gravari tantùm debent. Sed quia hujus indulti virtute omnes quoſcumque Ordinarios afficit, ligat, & comprehendit, magni Conſilii judices quadam æquitate ex qualibet Regum noſtrorum mutatione Capitula, & Communitates indulto gravari poſſe hac ratione ſtatuerunt, quia Reges Capitulorum & Communitatum ſunt ut plurimùm primi fundatores, ſunt patroni & protectores. Citat hac de re ſenatuſconſultum Renat. Chopp. lib. 2. de Domanio, cap. 10. num. 18. in fine Non. Decembris 1548. Quod ex verbis Molinæi colligere eſt facillimum, & ita hodie obſervatur. Morte enim Regum noſtrorum obtineri ſolent à Senatoribus nominationes ſuper Capitula, & Communitates decem in proviſione ſeu collatione beneficia habentes. Notanda verba Molinæi num. 241. verſ. Capienda ſit ex perſona Regis nominantis. & verſiculo Ita etiam Rex noſter Henricus.

Hoc ſtatutum Edicto ſpeciali Henrici II. anni 1558. A. V.

NUMERO CCXLII.

Sed poſſidebat tanquam Commiſſarius Regis, cujus nominationem (placitum vulgò vocant) habebat.

Poteſt validè Senator nominare poſt Regis nominationem, immo ante Bullarũ expeditionem. Iudicarunt Prætoriani judices Requiſitionem poſſe fieri cum effectu, & nominatum poſſe adire executores Indulti, & ab iis Proviſiones obtinere. A. V.

VAriatum in magno Regis Conſilio de duobus nominatis, uno poſt Regis nominationem, alio poſt proviſionem inſinuantibus, & jus eorum potior eſſet, & tandem judicatum pro primo nominato poſt Regis nominationem. Cùm enim Regis nominatio electioni ſucceſſerit, electio autem jus ad beneficium tribuat, ex Gloſ. in can. Quanto. in verb. Relatio. 63. diſtinct. certum per talem electionem ſeu nominationem titulum mutari; quod intelligendum, ſi modò hanc regiam nominationem Bullæ ſequantur: nuda namque nominatio (*Brevet* noſtri vocant) revocari, mutari, ſupprimi pro arbitrio poteſt. Major dubitatio quando hanc nominationem ſubſequutæ ſunt literæ Regis ad Summum Pontificem, & ad protectorem Franciæ, nulla autem ſubſequuta proviſio Papæ, at tacita. Et ita communis in his obtinendis regiis nominationibus olim fuit facultas, ut judices Prætoriani ex variis circumſtantiis variè judicarint, maximè cùm hæc nominatio ſuum ſortita non fuerit effectum, in finibus puræ & nudæ nominationis remanſerit.

Id judicatum in magno Regis conſilio. A. V.

NUMERO CCXLIV.

Breviter cenſeo nominatum Curiæ potiorem, & vincere debere.

Proviſio Ordinarij jus nominati conſervat.

NUlla dubitandi ratio cùm Ordinarius Papam prævenerit. Ordinarii autem proviſio impedit Sum. Pontificis proviſionem, eámque nullam reddit, & ita jus nominati conſervat ac ſi ipſo proviſionis die nominatus requiſiſſet ab Ordinario. Valida namque eo caſo eſt Ordinarii proviſio, ſaltem non eſt ipſo jure nulla, ſed venit tantùm annullanda nominato conquerente. Et quæ hoc ſpeciali caſu de nominatis dicta ſunt, ad graduatos ſunt extendenda.

NUMERO CCXLV.

Inſinuationes graduatorum & nominatorum Univerſitatum Ordinariis factæ, non ſucceſſoribus eorum reiteranda, & ita practicatur.

Ex mutatione Ordinariorum non iteranda inſinuatio.

VEriſſima Molinæi opinio, ex mutatione Ordinarii inſinuationem reiterari non debere, & ea eſt Gloſ. Prag. Sanct. ſententia. in d. §. Statuit. verſiculo Spectat. de Collationibus. & quaſi graduatis impoſſibile ob mutationem Ordinarii reiterare inſinuationem, cùm tempore quadrageſimæ, nec alio inſinuationes fieri debeant, & ſemel Ordinario ſit tantùm inſinuandum. §. præfato. In hæc verba Semel ante

vacationem. de collat. in Concord. hæc enim inſinuatio & beneficium afficit & collatorem, & potiùs rem quàm perſonam aſpicit, & cùm rem afficiat, id eſt beneficium, quemcumque ſequitur ſucceſſorem.

NUMERO CCXLV.

Perpetuò quandiu vivet ab hoc indulto immunis erit.

Semel in vita onerantur indulto Ordinarii.

Semel indulto gravati Ordinarii liberantur in poſterum, ſemel enim in vita gravari poſſunt ex verbis indulti. Fallit ſi Ordinarius ejuraverit beneficium & poſtea ex nova cauſa per novam proviſionem denuo obtinuerit: novus enim eſt Ordinarius, & ex nova cauſa onerari debet. Sed quid ſi nominatus & Senator ante beneficii ullam vacationem deceſſerint, an liberetur Ordinarius aut nova nominatione gravari poſſit? Nunquid bona fortuna Ordinariorum debito liberabit? Ex nova nominatione gravari poſſe Ordinarium exiſtimo, cùm verbo tenus gravatus fuerit, non eùm effectu nec in rei veritate; at onus indulto collatoribus aliiſque Ordinariis impoſitum non verba, ſed effectum deſiderat: & cùm in favorem Senatorum ſit introductum de facto, debet in eorum commodum adimpleri. At major dubitatio cùm per nominati negligentiam beneficium vacans per obitum requiſitum non fuit, ſed aut per obitum Romæ collatum, aut in Legatione, & beneficii vacatio ad notitiam Senatoris, vel ab eo nominati veriſimiliter pervenire potuit: quo caſu tam Senator quàm ab eo nominatus ſua privantur nominatione, ex cap. Si Clericus. de Præb. in 6. Si verò Ordinarius contulerit aut ejus vicarius, integra & illæſa remanet nominatio ad vacatura beneficia.

An nominati negligentia liberet Ordinariũ.

Errat eo loci, nam non tenetur nominatus requirere Beneficium vacans, & ſic ejus negligẽtia ei nõ obſtat. Et ſemper poteſt requirere aliud Beneficium, donec nominatio ſortita fuerit effectum. A.V.

NUMERO CCXLVI.

Qui ex diſpenſatione (quam Beatus Bernardus diſſipationem vocat) tenebat membra quædam à ſua dignitate dependentia.

An beneficium ex collatione Abbatiæ cum ipſa Abbatia obtineri poſſit.

EXiſtimat Panormitanus. in cap. fin. de Inſtitut. Abbatem ex Apoſtolica diſpenſatione beneficia à ſuæ Abbatiæ collatione dependentia obtinere poſſe; & ſi illis temporibus Abbatibus regularibus conceſſum fuit, multo magis hodie Abbatibus ſecularem commendam pro titulo habentibus concedendum, cùm ii à beneficiorum pluralitate non ita arceantur. & Panormitani opinionem amplectitur Ægidius Magiſter Protopræſes in tract. appellationum tanquam abuſu cap. 1. in fine. probat & Rebuf. in praxi benefic. titul. de diſpenſat. cum regularibus facta num. 11. nec etiam de ea diſpenſatione loquitur D. Bernardus, nec quis ſacris conſtitutionibus contrarium hoc dixerit. Secus ſi ipſamet Abbas ſibi contuliſſet, tunc enim nullitatis viâ non abuſus reprobaretur proviſio; quæ nulla ex eo dici poſſet, cùm diſcrimen eſſe debeat inter dantem & accipientem, inter inſtituentem & inſtitutum, donantem & donatarium, & ſit ridiculum ſibi ipſi donare. Ex communi autem uſu quis duos Prioratus ab eadem Abbatia dependentes in commendam à Sum. Pontifice obtinere poteſt, ut decreto Senatus Pariſienſis judicatum fuit pro Prioratibus S. Sepulchri & *de Rueil* Ordinis Cluniacenſis, ab eodem monaſterio Beatæ Mariæ Charitatis dependentibus. 29. Auguſti 1598. in quinta claſſe Inquiſitionum, Gauſerin litigatore. Poſſet tamen Molinæi opinio procedere in illis Prioratibus conventualibus, qui qualitatem ſeu dignitatem in Ordine ſeu regula habent, ut in Ordine Cluniacenſi, & Ciſtercienſi, in quibus quædam ſunt filiæ quæ perſonam propriam in Ordine ſeu regula deſiderant, quo ſpirituale quoddam vinculum ſeu affinitatem cum ſuo Abbate contrahunt, at de matre & filia diſpenſare abuſivum, & etiam Ordinum repugnant ſtatuta, repugnat & ratio.

Hæ diſpẽſationes vix tolerantur, tamen de facto plures retinent Beneficia quæ à ſua collatione dependẽt, & ſi hæ penſiones fundẽtur in aliqua Eccleſiæ unitate aliquãdo confirmãtur. A.V.

Duo beneficia ab eodẽ collatore dependentia ſimul obtineri poſſunt.

NUMERO CCXLVII.

Sed quid ſi is qui ſemel gravatus fuit, deinde reſignavit, & poſtea eandem dignitatem iterum recuperavit, an nova nominatione gravari poſſit.

An ex qualibet nova proviſione Ordinarii gravari poſſint.

UT videre licet in permutatione reſoluta, in reſignatione metu vel dolo extorta à reſignante, reſignatario non acceptante. Non enim mutatur perſona Ordinarii, nulla nova proviſio deſideratur: ideo ſi ad majorem antiqui tituli cautionem, novam Ordinarius proviſionem obtinuerit, ſine præjudicio juris quæſiti, ſed accumulando jura juribus, denuo gravari non poteſt: cùm ex duplici cauſa lucrativa rem eandem, nec ex duorum reſignatione idem poſſidere beneficium poſſit: unius enim beneficii non duo, ſed unus eſt dominus purè: beneficium uni conferendum, duobus non concedendum. Alia moveri poteſt quæſtio de Abbatibus ſemel à Senatoribus nominato oneratis, qui à Sum. Pontifice ad Regis nominationem Epiſcopali dignitate honorantur, an denuo ſuper iiſdem beneficiis gravari poſſint, cùm per Epiſcopalis dignitatis adeptionem priora omnia vacent beneficia, cap. cùm in cunctis. de elect. nova priorum beneficiorum deſideretur proviſio, annatarum pro iis Abbatiis denuo exolvendum tributum novi tituli contemplatione, idem in Epiſcopo Cardinalis dignitatem accipiente, & regalia aperitur ex Ruaei tract. de jure Regal. privileg. 13. canon. Filium. 1. quæſt. 2. Prob. quæſtione 7. tract. regal. Nihilominus nova nominatione non onerari multoties Prætoriani Conſilii Patres judicarunt. Nullæ enim novæ proviſiones, ſed antiquorum beneficiorum retentiones in camera Apoſtolica dicuntur. Nil mutant quæſtuariæ annatarum compoſitiones, quæ tam ex nova proviſione, quàm ex beneficiorum retentione præſtantur. Regaliorum autem alia cauſa, Cardinalis enim dignitatis principis honore decoratur: Cardinales illuſtriſſimi ſunt Principes in Eccleſia, Patriarchas, Primates, Archiepiſcopos & Epiſcopos præcedunt. Hujus principatus conſideratione Summo Pontifici fidelitatem debent, & aliquantulum à fidelitate Regi noſtro debita recedere videntur, cùm duobus dominis ſervire Evangelica lege prohibeatur. Quòd ſi novam Regi noſtro fidelitatem non debeant, ſaltem antiquam hujus novæ dignitatis conſideratione renovare tenentur; ideo Regaliorum jura aperiuntur, cùm in Regalia fidelitatis ſacramentum potiùs conſideretur quàm nova proviſio. Nova igitur horum beneficiorum ſic retentorum non deſideratur poſſeſſio; quæ pro jucundo adventu peti poſſunt, non debentur: Ceſſant Releviorum jura pro feudis ab Abbatia ſic retenta dependentibus, ut & alia onera quæ patroni à novo eliante exigere ſolent, & triennalis poſſeſſio non à die retentionis, ſed antiqui tituli computari debet, ſi modò in naturali poſſeſſione permanſerint.

Retentio beneficiorũ in Curia an jus nominatis tribuat.

Promotio ad Cardinalatũ an nominationis viam aperiat.

Ubi verò nõ mutatur Titulus, non eſt locus novæ nominationi Curiæ Pariſienſis. A.V.

NUMERO CCXLVII.

Etiam in commendam, ſcilicet perpetuam, quæ vim tituli habet.

An commenda ſit titulus.

Ante Concilii Tridentini tempora dubitabatur in Cancellaria Apoſtolica, an commendæ vim & auctoritatem tituli haberent: an commendatarii iiſdem legibus, quibus in titulum beneficia legitimo jure obtinent, obligarentur: cùm hi temporalium quidem bonorum, non verò ſpiritualium adminiſtrationem haberent, & à titulo commendam Romæ diſtingui, & in hoc Regno teſtatur Ægid. Magiſter Protopræſes in tract. regal. cap. 2. num. 8. Sed cùm in Concilio Tridentino eadem honoris prærogativa commendatariis conceſſa quæ titulum habentibus, commenda facta perpetua ut titulus temporalium & ſpiritualium bonorum adminiſtratio commendæ conceſſa, me-

sitò commenda à titulo diſtingui & ſeparari non debuit : ideo commendæ triennalis poſſeſſionis privilegio gaudent, cùm ſit canonicus titulus, cap. dudum. 2. de Elect. canon. qui plures. 21. quæſt. 1. & hæc eſt communis Doctorum ſententia in cap. Nemo. de Elect. in 6. & ita in hoc regno obſervari teſtatur Rebuf. tract. de pacif. poſſeſſoribus. num. 35. & 36. pleniùs dicemus infrà num. 306.

NUMERO CCXLVIII.

Et in cujus vita & tempore amputatur, prout futuro ſucceſſori debent collationes reſervari.

Collationes in fructu.

VUlgatum in jure collationes eſſe in fructu honorifico, collationes futuro ſucceſſori reſervari. ex Gloſ. Prag. Sanct. in titul. de collat. §. Cui rei. in verbo Juriſdictio. Gloſ. & Doct. in cap. Cùm olim. de maj. & obedien. cap. Cùm vos. in fine. de Offic. Jud. ordin. Gloſ. in cap. Si propter tua. in verbo Nota primo. de Reſcrip. in 6. Coraſius. in Paraphr. Sacerd. parte 1. cap. 2. num. 9. Et appoſitè in fructu honorifico dicuntur, non enim verè in fructu, ſed quaſi in fructu, ex doctrina Joan. de Selva tract. de benef. parte 2. quæſt. 7. idem in deciſione 7. aliàs 268 de jure patronatus in novis. Sed quæritur, nominatus à Senatore ſuper Abbatia S. Benedicti obtinuit beneficium ſede Abbatiali vacante, novo Abbate adveniente, alius ſe offert Senator qui novum Ordinarium nova nominatione onerat : Ordinarios ſemel in vita onerandos, indulto dicente non illum Abbatem nondum oneratum nominationem rejicere non poſſe. In contrarium verò novus Abbas non tam perſonam quàm Abbatiam conſiderandam : Abbatiam ſede Abbatiali vacante nominationis jugum exoluiſſe, idèo nominationis onere liberatam ; & multoties judicatum, repletiunem nominationis ſede Abbatiali vacante, novo & immediato ſucceſſori prodeſſe, & rationem reddit Molinæus, quia fructus reſervantur futuro ſucceſſori, & ad eum pertinent ; & in beneficiis Abbatiæ nominatione Senatoris gravatus ex beneficiis Abbatiæ ſe exoneravit : ſemel gravatus, ſemel exoneratus non ampliùs onerandus, nec unus Ordinarius duplici nominatione onerari potuit. Vide ſuprà num. 31.

Abbatia ſede vacante nominato liberata, an novo Abbate adveniente iterum poſſit onerari.

Non bene hic autor ſe explicat, quia ſi intelligat quod nominatio facta fuerit ſede Abbatiali vacante nulla eſt, quia non poteſt fieri niſi Collatori, aut ſaltem antequam Collator deſignatus fuerit per Regis nominationem. Sed ſi Abbatia gravata ſit antiqua nominatione, verum eſt quod ſede Abbatiali vacante poſſit inductum exonerari, ſed non impedit quin iterum novus Collator poſſit novâ nominatione gravari, & ita practicatur in magno Regis Conſilio. A. V.

NUMERO CCXLIX.

An ſit electio nominati.

Duobus beneficiis ſimul uno eodémque tempore vacantibus an nominato vel graduato detur electio.

NOtanda Molinæi diſtinctio in mandatariis à Sede Apoſtolica motu proprio nominatis, aut ad mandatariorum, aut alterius ſupplicationem. Primo caſu duobus beneficiis eodem tempore vacantibus mandatario dabitur electio. Secundo verò Ordinario. C. Si pluribus. de Præb. in 6. Sed moribus noſtris alia ratio conſtitutionem reformat, ſiquidem Bonifac. VIII. temporibus (qui auctor fuit conſtitutionis Si pluribus.) Sum. Pontifices collatorum ordinariorum primi erant collatores, pleniſſimam in beneficiorum collationibus poteſtatem habebant, in beneficiorum collationibus legem pro arbitrio imponebant, Ordinarios mandatis onerabant : ſed Concordatorum lege limitata hæc poteſtas ad præventionem in §. Declarantes. de mandat. Apoſtol. in Concord. & jure noſtro diſpoſito cap. Si pluribus. planè inutilis, cùm mandatarios Apoſtolicos nullos agnoſcamus. A Senatoribus autem nominati hanc electionem contra ordinarios collatores habere non poſſunt : indultum enim Senatoribus conceſſum, non motu proprio Sedis Apoſtolicæ, ſed ad ſupplicationem Regis Chriſtianiſſimi Franciſci I. ideo collatori ordinario remanet electio.

Electio debet eſſe gravati, & ſic cum Collator ſit gravatus, poterit ſe exonerare efferendo Beneficium quod voluerit, modo ſit valoris 600. librarũ. A. V.

NUMERO CCLII.

Statim faciunt illud vel ſumptu ſuo impetrari per tertium à Papa vel Legato.

Papa nominatos à Senatoribus poteſt prævenire, nõ Legatus etiã à latere.

EX his colligere licet Summum Pontificem nominatos à Senatoribus re integra prævenire poſſe ; cùm in omnibus beneficiorum collationibus collationem ſibi reſervaverit, per §. Declarantes. de mandat. Apoſt. in Conc. Secus in Legato etiam à latere qui prævenire non poteſt, cùm Summus Pontifex ſibi tantùm, & non alteri, hanc præventionem reſervaverit. In contractibus autem (ut ſunt Concordata) de perſona ad perſonam non admittitur extenſio, maximè in præjudicium perſonæ, cujus contemplatione conventio eſt appoſita, puta ordinarii collatoris, vel eorum qui in ejus locum ſuccedunt. Ita deciſum per modificationes à Senatu appoſitas in facultatibus Legati Cardinalis à Verallo 16. Decembris 1551. ut in Regiſtris Parlamenti videre licet.

Hodie tamen Legatus ſi hoc habeat in facultatibus ſuis, poteſt prævenire etiam nominatos à Curiâ. Ita judicatũ in magno Regis Conſilio pro Legato Avenionẽſi. A. V.

NUMERO CCLIII.

Ut Ordinarius ſtatim præveniendo Papam vel Legatum non expectata requiſitione mandatarij.

Ordinarii collatores Molinæi conſilium non negligant, ſed nominato confeſtim conferant beneficium valoris 200. l. annui reditus, ut à nominationis ſervitute liberentur.

NUMERO CCLIV.

Sed etiamſi ſimpliciter & liberaliter contulerit.

In graduatorum proviſionibus graduati qualitas eſſentialis, & neglecta vitiat.

Verũ ſi Collator referat clauſulã *aut aliàs capaci & idoneo.* Proviſio ſuæ ordinario vires habebit, licet aliàs de Graduatus non ſit debitè qualificatus, modò non concurrat alius Graduatus qualificatus. A. V.

IN proviſionibus graduatorum hæc verba veluti eſſentialia apponi debere (tibi tanquam graduato) ſuprà diximus ; non idem in collationibus nominatis debitis (tibi tanquam nominato.) In menſibus graduatorum Ordinarii aliis quàm graduatis vacantia beneficia conferre non poſſunt ſub pœna nullitatis. §. Si quis autem graduatorum. in fine. de collat. in Concord. omnibúſque graduatis intereſt hanc clauſulam in collatione inſeri, ut qui in vim gradus beneficia obtinuerint, aliis liberas ædes concedant : hoc publica poſtulat utilitas, cùm jura graduatorum ſint publica utilitate ſuadente inſtituta, & quòd in collationibus aliorum expectantium non ita ſit ſtatutum, quia cùm Ordinarii ex una tantùm cauſa expectanti debeant, & conferendo debito ſe liberaliſſe quis facilè dixerit : unde cùm ordinarii collatores cum nominatis colludendo fraudes committant, & graduatorum jura eludant, appoſitè graduati quamlibet proviſionem beneficii per obitum vacantis expectanti factam locum tenere dixerit, & donationem creditori ſuo factam ſolutionis vicem obtinere.

NUMERO CCLV.

Nec eſt in poteſtate Ordinarij, vel mandatarij in alia re mandatum adimplere.

Collatio mãdatario debita, annullanda conquerente mandatario.

QUod eſt intelligendum, mandatario conquerente ſi alteri facta ſit collatio : ſi enim non conqueratur, jure pro ſe introducto renunciaſſe præſumitur, & jus penes conferentem remanebit. Sed hæc Molinæi opinio ad pactiones, quas Ordinarii cum mandatariis facere ſolent, referenda : his enim non obſtantibus mandatariorum jura extinguuntur, eiſque imputari ſolet cur vacantia non requiſierint beneficia : nec enim mandatariis licet cum ordinariis collatoribus de ſuæ nominationis jure ita negotiari. Nominationes quidem favore amplectuntur, cùm à nominatione non eſt receſſum : at ſi pactione aut alia via diſceſſum ſit à jure ſuo, inutilis remanet nominatio & ſine ullo effectu : & ratio Molinæi hæc eſt, Nominatio eſt ſtricti juris formulis addicta, in forma ſpecifica adimplenda,

Fallitur nam ut ſupra non tenetur nominatus requirere niſi velit, quia eſt gratia ei conceſſa quã debet uti liberè; ſed ubi ſemel requiſivit Be-

neficium, non poteſt amplius repudiare, & ſi aliquâ pactionem inierit cum aliquo collitigante, tunc ei imputatur in repetitionem ſenduſiu A. V.

plenda, nil in ea mutandum, omnia ad literam juris rigore ſervato obſervanda: beneficium pro alio beneficio non datur: nec ſuos limites egreditur, nec admittendos nominatarios judicavit Prætorianum Conſilium, qui aliquo modo de ſua nominatione negotiaverunt, & ſic nominationis privilegia amittunt. Aliæ rationes à Molinæo adducuntur verſiculo Tum eſſet dare.

NUMERO CCLVI.

Vel ante inſinuationem.

A nte notificationem induſis aut nominationis non obligantur Ordinarii.

NOrandum obiter ordinarios collatores nec mandatariis Apoſtolicis, nec nominaris à Senatoribus obligari ante notificationem, ſeu inſinuationem Ordinario legitimè factam. cap. Si cui. §. 12. de Præbend. in 6. Arg. cap. Si nulla. ibidem. & ita ſervatur. & ea eſt Rebuffi opinio. in §. Forma mandat. Apoſtolic. in verb. Pro alio non ſcripſerimus. Verſic. Ideo ſi ſecundus præſentaverit. in Concordat. Hujus autem inſinuationis ea eſt virtus, ut ex pluribus nominatis qui primus Ordinario inſinuaverit præferatur, licet in literarum data poſterior: nam Principis gratia Ordinario non notificata inutilis eſt, debite autem inſinuata, & Ordinarium & Ordinarii beneficia allicit, & ita Prætoriani Senatores obſervant, harum deceptationum judices legitimi. nunquam enim hæc gratia ignorantem obligat Ordinarium; ſcientia autem per literarum inſinuationem ſeu ſignificationem tantùm probatur. Et ut primi ſunt in nominatione vigilent Senatores, ut inſinuationes per Notarium teſtibus præſentibus, cum clauſula (ante vel poſt meridiem) ad Ordinarii aut ejus vicarii perſonam, vel ad Capitulum Eccleſiæ, vel monaſterii, vel ad majorem partem Capituli, vel monaſterii, ad hunc effectum convocati, fiant, & detur literarum nominationis exemplum, ut perſona nominata innotescat Ordinario, & Ordinarius nominato ſit aſtrictus ſeu obligatus, vacatione beneficii per obitum adveniente. Sed quid ſi duo nominati in literarum data ſimul concurrant, eodem autem temporis momento facta ſit inſinuatio: exiſtimarunt nonnulli notificationem reiterari, cum ex paritate datæ prior nulla ſit. Alii contrà, inſinuationis actum nullum quidem, ſed gratiam factam validam. Alii novo Regio diplomate novâque inſinuatione opus eſſe, hæc enim concorrentia datæ gratiam Principis extinguit. De concurrentia datæ, & quomodo annullatur gratia, vide quæ notavimus num. 77. de horæ adjectione: nec omittenda Chriſtophori de Ruſign. Præſidis opinio in commeot. Pontific. lib. 3. cap. 12. verſiculo Aliquo pòſt tempore exiſtimatus. verſic. Itaque talis iſta poſſeſſio primum in poſſeſſione in paritate datæ præferendum, contra Geminiani ſententiam, ut in verſic. Quare contra Geminianum. videre licet. Sed obſtat Prætoriani Conſilii decretum pro Decanatu ſancti Emilionis diœceſ. Burdeg. inter illuſtrem Cardinalem *de Sourdis* & *Brigard*. latum menſe Septembri 1607. relatore domino *Banru*, quo judicatum concurrentiam datæ gratiam annullare, nec poſſeſſionis ullam rationem habendam. Sed Chriſtophori de Ruſſign. defendi poteſt opinio, cùm inter eos tantùm qui eadem die gratiam obtinuerunt, movetur controverſia, ut primus in poſſeſſione potior ſit in titulo, ſecus tertio cum nova proviſione beneficium contendente: is enim primam gratiam propter incertitudinem temporis nullam ritè contendere poteſt, quæ nullitatis exceptio ceſſat in perſona concurrentium in data. De nullitate proviſionis propter datæ concurrentiam conſule Prob. quæſt. 28. nu. 2. juris regaliorum. Meliùs qui nova nominatione & inſinuatione utuntur, non quòd nullam primam gratiam judicare vellem, ſed in iis anguſtiis optimum imo ſummum, omnes ambiguitatis cauſas fugere & evitare. Sed cùm nominationis vis & effectus ſit in inſinuatione, ſi à Senatore nominatus non Capitulo, ſed ei qui à Rege eſt ad Epiſcopatum nominatus, alius verò nominatus Capitulo ſede Epiſcopali vacante ritè inſinuaverit, quis potior? hoc enim pendet ex legitima inſinuatione. Major dubitandi ratio ex illa pendebat clauſula, Epiſcopo & Capitulo tam conjunctim, quàm diviſim, ideo Capitulo inſinuandum. Sed veritas in contrarium, qui enim ad Epiſcopatum eſt à Rege nominatus, deſignatus eſt ſucceſſor, & ad Epiſcopatum velmi electus, cùm in beneficiis conſiſtorialibus Regis nominationes in electionum locum jure Concordatorum ſint ſubrogatæ, & cùm electio jus in beneficio tribuat, ex gloſ. in can. Quanto. in verbo relatio. 63. diſtinct. immo nova quadam juriſprudentia primi a Rege nominati ſubſequentes in data etiam bullas à Sede Apoſtolica habentes, in Prætoriano Conſilio obtineant: legitima inſinuatio nominato facta prævalebit.

In notificatione ſeu inſinuatione mandati, inſinuationis non mandati data attenditur.

Errat, nam Praxis magni Conſilii eſt in contrariũ, & nunquam præfertur poſterior in data literarum, qui prior inſinuavit, ſed ſemper attenditur data literarum, Regis, & ita judicatum eſt in magno Regis Conſilio. A. V.

Quomodo & [illegible] inſinuationis.

De duobus nominatis in data concurrentibus.

Inter duos nominatos eadem die, exiſtimo quod ad Regem recurrendũ eſſe, quia incertum eſt quem gratiſicare malueris. A. V.

Fallitur nam

vis nominationis deſumitur à Rege, & a literis patentibus nominationis. A. V.

NUMERO CCLVI.

Quamvis Papa cum chorda canapis ea ſigillet, eo quòd non licet ei pro libito reſcribere.

In Concilio Baſilienſi ſeſſio. 4. de Bullis Sum. Pontificis, forma reſcriptorum gratiæ & juſtitiæ in cordulis ſericeis, aut canapis deſignata fuit, & docet Rebuf. in Praxi beneficiorum, titulo Differre inter reſcrip. grat. & juſt. nu. 27. privilegia ſeu reſcripta gratiæ concedi cum filo ſericeo, reſcripta, quæ ſunt juſtitiæ, cum corda canapis. & hæc eſt Molinæi ſententia verſiculo Eo quod non licet. hæc enim reſcripta licet ſint gratiæ & in cordulis ſericeis expediri debeant, tamen ex lege Concordatorum ſunt juſtitiæ, non gratiæ, à lege enim Concordatorum debentur; nec pendent ex mera gratia Papæ, qui formulis per Concordata deſignatis aſtringitur. vide eundem Molinæum eandem opinionem tenentem ad regulam de veriſimili notitia. num. 42. verſ. Quod enim quidam ſcribunt. & ita adhuc hodie in Cancellaria Apoſtolica obſervatur.

NUMERO CCLXI.

Hodie verò debet Ordinarius habere liberas habenas, ut poſſit ſe liberare.

INutilis ferè hæc quæſtio, cùm moribus noſtris ſepulta ſint mandata Apoſtolica, licet per Concordata. tit. De Mandat. Apoſtol. conceſſa ſint, & vim habuerint uſque ad annum 1519. quo toto Senatui Pariſienſi conceſſum fuit indultum. Et hæc tantùm ordinariis collatoribus proſunt, ut liberentur à jugo nominationis, ſi beneficium ſæculare nominato ſæculari, aut regulare nominato regulari contulerint, rejecta Ludovici XII. Regis conſtitutione inter dignitates, officia, vel conventualitates beneficiorum diſtinguente. Sufficit enim Ordinarius, ſi beneficium valoris 200. lib. Turonenſ. annui reditus nominato contulerint. Decem autem beneficia in Ordinarii diſpoſitione requiruntur, antequam nominationi locus relinquatur.

NUMERO CCLXII.

Non tamen intelligas, quòd debeat poſſe ſe liberare de ſæculari reſpectu regularis.

NOn tenentur nominati à Senatoribus beneficium regulare ſi ſint ſæculares, nec ſæculare ſi ſint regulares acceptare: fallit ſi ſint diſpenſati ad regularia. Differunt autem nominati à Senatoribus à mandatariis Apoſtolicis, in his perſonæ qualitas, non diſpenſatio attenditur: nec mandatarius Apoſtolicus, licet ad regularia diſpenſatus, mandatum ſuum ad beneficia regularia extendere poteſt, hi mandatarii defuncto Summo Pontifice, à quo mandatum accepe-

Diſcrimen inter mandatarios & nominatos.

Non credo quod nominatus ſecularis diſpēſatus ad regularia, poſſit obtinere in vim nominationis Beneficiū regulare quia hoc eſt cōtra legem concordatorum quæ diſponit, quod Beneficia ſint conferenda ſecūdum decentiam ſtatus cujuſlibet requirentis, ſcilicet regularia, regularibus, & ſæcularia ſæcularibus. A. V.

runt, pereunt. cap. ſi ſuper gratia. de offic. deleg. in 6. cap. Si cui. in fine. de Præb. in 6. At in nominatis à Senatoribus perſonæ qualitas & diſpenſatio attenditur, & continuatur nominatio uſque ad primi beneficii vacationem, & donec de beneficio competenti nominato proviſum fuerit, duratque gratia donec ſuum ſortita fuerit effectum, ſi modò debitè Ordinario ſit inſinuata: hæc enim inſinuatio afficit beneficium, & impedit rem eſſe integram, per hanc inſinuationem inceptum eſt negotium, ideo gratia morte concedentis non extinguitur. Vide infrà num. 266.

NUMERO CCLXII.

Nec tenetur Ordinarius obedire.

Hæc omnia mandatariorum Apoſtolicorum perſonam non excedunt, nec ad nominationes Curiæ Pariſienſis extenduntur. Contrario enim uſu receptum in magno Regis Conſilio, nominatos à Senatoribus legitimè ad regularia beneficia obtinenda diſpenſatos ſua diſpenſatione uti poſſe, non enim ii nominati mandatariorum Apoſtolicorum formulis ſubjiciuntur, nec verbis Concordatorum ſub tit. Forma mandat. Apoſtolic. ſubjiciuntur: favorabilior eorum conditio judicatur.

Immo ante Indultū Clementis IX. collator non tenebatur ſeculari diſpēſato ad ſecularia conferre, quia moribus noſtris Collator non tenetur cōferre Beneficia, niſi ſecundū decentiā ſtatus. A. V.

NUMERO CCLXII.

Quia eſt diverſus ordo.

Non igitur qui ſunt ſub eadem Divi Benedicti regula ſunt ejuſdem ordinis, cùm Cluniacenſium ordo ſub regulæ Benedictinæ verbo ſeu appellatione non veniat, ſed ſpeciali nota indigeat. Cluniacenſes quidem ſub regula Divi Benedicti vota ſolemnia emittunt, ſed quia regulæ verba, non uſum regulæ obſervare debent, & arctiori vivendi modo obligantur, unum habent ſuperiorem Cluniacenſis voti rigidum obſervatorem: non ea ut cæteri monachorum libertate gaudent, meritò à reliquis Benedictinis ſeparantur, & hæc eſt Rebuf. doct. in praxi beneficiorum tit. de diſpenſ. ætat. in verbo Ac conſtitutionibus. verſiculo Item non valet proviſio. num. 14. Notandum obiter Divi Benedicti regulam uſu & obſervatione mutatam, ideo à Cluniacenſium ordine reformatam, & ab eodem ordine cum tempore mutatam & tandem à fratribus Caſæ Benedictinæ in primum ſtatum reductam. Hæc in Senatorum nominationibus inutilia non ſint, nec Cluniacenſis ordinis aut Caſæ Benedictinæ Religioſum nominent ad beneficia regulæ Sancti Benedicti, ſicut nec Religioſum Divi Benedicti, ad beneficia ordinis Cluniacenſium.

Hæc opinio non mihi placet, quia Benedictinus ex diſſicienti poteſt nominari ſuper omnia Beneficia ordinis B. Benedicti, quia militat ſub eadem Regula, & ita practicatur quoad nominatio[nē] Graduatorū. A. V.

NUM. CCLXII. IN FINE.

Adjudicata Olivario regulari, qui fuit Epiſcopus Andegavenſis.

Is Janus Olivarius avunculus domini Cancellarii, Benedictinæ regulæ votum emiſit in Monaſterio Divi Dionyſii in Francia: poſtea monaſterii Sancti Marci Abbas creatus, & tandem permutationis jure cum Franciſco *de Rohan* Primate Lugdunenſi & Andegavenſi Epiſcopo, ad Epiſcopatum Andegavenſem vocatus fuit.

NUMERO CCLXIV.

In menſe graduatorum vacavit Prioratus regularis ad collationem Abbatis S. Lomeri.

Regularia regularibus Sæcularia ſæcularibus.

JUre Concordatorum regularia beneficia regularibus, ſæcularia ſæcularibus perſonis ſunt conferenda: quod graduatorum favore eſt introductum. §. Volumus. in verbo Prætextu cujuſvis diſpenſationis. de collat. in Concordat. Si igitur ſæculari graduato ad regularia beneficia obtinenda legitimè à Sede Apoſtolica diſpenſato regulare ſit collatum beneficium, nulla erit collatio, conquerente graduato regulari. Hac de re conſule Gloſ. Pragmat. Sanct. in §. Illi verò. in verb. Religioſis expreſſè profeſſis. De collat. Verbum autem diſpenſationis non ita latè accipias, ut omnem quamcunque hac in quæſtione diſpenſationem inter graduatos contineat, ſed eam tantùm quæ ſæcularia à regularibus beneficia confundit, ut in ſæculari ad regularia diſpenſato videre licet. Si igitur graduatus regularis ordinis ſancti Benedicti, ad beneficia regularia ſancti Auguſtini, aut alterius ordinis obtinenda, ſit diſpenſatus, poterit in vim gradus, ſancti Auguſtini obtinere beneficia & hæc eſt Rebuffi ſententia in d. §. Volumus. in verbo Diſpenſationis. quod & ex verbis. §. colligere licet. Voluit enim Summus Pontifex regularia beneficia regularibus, ut ſæcularia ſæcularibus graduatis in vim gradus concedere. Et poterit graduatus ad duo beneficia ſub eodem tecto obtinenda diſpenſatus ſua uti diſpenſatione: Idem in ætatis, vel ſuper defectu natalium diſpenſatione, aut in corpore vitiatis: idem ſi canonicus ad effectum obtinendæ dignitatis. vide inf. num. 432.

Hæc opinio nō eſt ſecura, quia Beneficia ſemper debēt conferri graduatis ſecundū convenientiam ſtatus, & ita ſtatuitur lege Concordatorum contra quam nulla diſpēſatio legitima. A. V.

Graduati quo caſu ſua diſpenſatione uti poſſunt.

Non eſt eadē ratio quia illud impedimentum eſt tantum canonicum, & nō afficit perſonam. A. V.

NUMERO CCLXVI.

Quamvis contrarium tenuerit Rebuf. in Concordat. tit. de mandat. in verbo Sui Pontificatus.

PRobus in addit. ad Gloſ. Prag. Sanct. in §. Item voluit. verſic. Uſum. in verbo Mandatum. de collat. Molinæi & Rebuffi opiniones conciliat cum dicta Gloſ. Prag. Sanct. In omnibus mandatis, gratia executoribus aut Ordinario non notificata aut inſinuata, perit cum concedente, ſive Summo Pontifice, ſive Rege: Res enim eſt integra, ſecùs poſt notificationem aut inſinuationem quæ mandatario vel nominato jus quærit: & hanc diſtinctionem in Gallia placere teſtatur. Igitur Senatorum nominationes ante literarum inſinuationem concedentis morte pereunt & extinguuntur. Nec omittenda Probi ratio, Per eam, inquit, inſinuationem videtur quæſitum aliquod jus, ſaltem implorandi officium executoris, ideo res non eſt ampliùs integra. & ita modificanda Molinæi opinio numero 267. Breviter contrarium reſpondi.

Quando gratia nominato facta pereat morte concedentis.

Contrarium Judicatum in magno Regis Conſilio, ubi nominatio facta, & non inſinuata Epiſcopo Lexovienſi ante mortem officiarij qui nominaverat, judicata fuit valida. A. V.

NUMERO CCLXVII.

Quæ fiduciariam poſſeſſionem, (quam recredentiam vocant.)

REgia Franciſci primi conſtitutione anno 1539. publicata art. 46. 62. ſtatutum ſententias proviſionum & definitivas in materiis beneficialibus (noſtri *de recreance & maintenue* vocant) executioni mandandas, nonobſtante quacumque appellatione, dando cautionem, ſi modò à ſeptem judicibus Regiis datæ fuerint. Alia Henrici ſecundi lata 1559. in Parlamento regiſtrata 30. Julii 1560. art. 14. & Caroli noni conſtitutione anno 1572. publicata 6. Februarii Ambaſiæ data. art. 3. à limine judicii appellantes ab iis ſententiis repelluntur, fructibus perceptis non reſtitutis. Mota in Senatu quæſtione contra appellantem à ſententia fiduciaria ſeu recredentiæ beneficii, quem adverſarius non admittendum prætendebat fructibus non reſtitutis. Dicebat appellans durum, indirectè ſententiam à judicibus ordinariis datam, à qua licitum provocare erat, confirmare, ſeu potiùs appellanti eam neceſſitatem imponere, ut cogeretur juri ſuo renuntiare: fructus quidem ſub canonici tituli fide percepiſſe & conſumpſiſſe, hos reſtituere non poſſe: hæc ſi paſſim admitterentur, iniqua judicis ordinarii ſententia hoc neceſſitatis ſeu impoſſibilitatis prætexto, non viſis juribus confirmari poſſet. Contraria nihilominus opinio prævaluit, haſque ſententias cum effectu executioni demandandas, nec ab eis admittendos appellantes, fructibus ſub idoneis cautionibus

Hodie ſententiæ recredentiæ executioni demãdantur per proviſionem, non obſtante appellationẽ, nec tenetur fiduciarius poſſeſſor cautionem aliam quam juratoriã dare. A. V.

daris non reſtitutis. Hæc enim regiæ conſtitutionis verba denotant (*executoires*) hoc eſt cùm effectu. Hæc decreto Senatus deciſa 17. Auguſti 1602. in cauſa Franciſci *Joulet* Prioris ſancti Genitoris, contra fratrem Dionyſium *de Forges*: alio 12. Octobris 1602. pro Renato *Raguyn* contra Joannem *Galland*: alio 22. Maii 1604. pro Claudio *Regnauld* contra Nicolaum *le Clerc* pro Prioratu *de Maiſons*: alio domino *Banyn* referente 26. Januarii 1608. pro *Roger* Priore divæ Mariæ Magdalenæ contra *Henet*.

NUMERO CCLXVIII.

His ceſſantibus Tirolius (etiamſi initio inſcriptus fuiſſet) carnis mandato.

Ad acceptanda beneficia an ſpeciale mandatum requiratur.

SPeciale mandatum requiritur ad requirendum & acceptandum beneficium virtute nominationis, ut ad requirenda prima vacatura beneficia virtute nominationis: nec generale mandatum ad ea requirenda & acceptanda ſufficeret, ex Gloſ. Prag. Sanct. in §. Statuit, in verbo Per procuratorem. verſicul. Sed ad acceptandum beneficium. de collat. & hanc addidit rationem Probus num. 3. Quia per requiſitionem præjudicium adferri poteſt domino, per acceptationem conſumitur collationis actus, & fit ligamen inter Eccleſiam & titularium, & obligatio naſcitur & oritur ad peragenda ea quæ beneficio incumbunt, cap. Cùm pridem. de Renunc. Nec etiam generale mandatum ſufficeret ad adipiſcendam beneficii poſſeſſionem, ſed ſpeciale deſideratur, ex Molinæi ſententia infrà numero 304. Generale autem mandatum ſufficit in iis quæ præjudicium domino non adferunt, & procurator generale habens mandatum poteſt nominationes, & mandata ad beneficia obtinere. cap. Ad aures. cap. Nonnulli. de Reſcrip. Sed hodie talia mandata & nominationes ſolent nomine proprio impetrantis non procuratorio obtineri, & impetrans Ordinario inſinuando vel notificando actum approbare dicitur, nec alia ratificatio deſideratur.

Quoad Beneficii poſſeſſionem non requiritur ſpeciale mandatum, generale poteſt ſufficere. A. V.

NUMERO CCLXXI.

Satis eſſe quòd idem Officialis patiente Capitulo pergebat in adminiſtratione.

DE deſtitutione judicum, aliorúmque officiorum, & cauſis deſtitutionum dicemus infrà num. 390. ſed hic Molinæus loquitur de judicibus ſeu Officiali Epiſcoporum, ſede Epiſcopali vacante. Et certum ad Capitulum proviſionem pertinere, nominéque Capituli juriſdictionem exerceri debere: ſuccedit enim Capitulum Epiſcopo in neceſſariis, & quæ ex neceſſitate Eccleſiæ, & pro ejus Clerique utilitate exerceri debent, in ordinibus concedendis, in collationibus neceſſariis, in juriſdictionis adminiſtratione. Hæc omnia nomine Capituli Eccleſiæ Cathedralis, ſede Epiſcopali vacante harum rerum adminiſtrationem & cuſtodiam habentis conceduntur, & adminiſtrantur. Gloſ. in verbo Debebit. cap. Si Epiſcop. de ſupplenda negligent. Prælat. in 6. Hæc eſt noſtrorum communis opinio, ex Gloſ. in cap. Cùm olim. in verbo Capitulo. de Majorit. & obed. Coraſ. in 2. Paraphra. cap. 7. Joan. de Selva tract. de beneficiis parte 2. quæſt. 11. Rebuf. in Praxi beneficiorum titul. de vacat. beneficiorum. num. 36. Gloſ. Pragm. Sanct. in §. Et nihilominus. in verb. Superiores. verſic. Non Capituli. de concubin. & in cap. Cui rei. verſiculo Juriſdictio. de collat. Non idem in collatione beneficiorum, quæ cùm ſit in fructu, futuro reſervatur ſucceſſori, & Capitulo denegatur. cap. 2. Ne ſede vacante. Rebuf. tract. nominat. qu. 8. nu. 40. Communis hæc doctorum ſententia elicitur ex verbis cap. Cùm olim. verſ. Præſentent Capitulo, & ex verbis cap. His quæ. eodem tit. de Majorit. & obedientia in fine. Sic autem verba Molinæi (patiente Capitulo pergebat) accipienda, Capitulum ſede Epiſcopali vacante, non quidem judicum perſonas, ſed eorum qualitatem poſſe immutare, ut qui Epiſcopi nomine judicabant, id Capituli nomine faciant; alias perſonatum voluntaria deſtitutio à Capitulo facta nominis notam incurreret, ex Renati Choppini ſententia Sacræ Politiæ libro tertio titulo 7. num. 8. Fallit ſi Capitulum ſit in immemoriali poſſeſſione deſtituendi, aut potiùs alios in antiquorum locum ſubſtituendi, ad certum tempus uſque ad adventum novi præſulis, ex ſolemni Pariſienſi decreto pro Decan. Canon. & Capitulo Andegavenſis Eccleſiæ, contra Philippum *Leſtourneau*, domino *de Fleury* referente ſeata Auguſti 1594. lato.

Hoc falſo nam jus eſt commune in Francia quod Capitula ſibi eligunt officiarios qui ſede vacante nomine Capituli juriſdictionem exerceſt. A. V.

NUMERO CCLXXII. in fine.

Donec ſummam quadringentarum librarum annuam habeat.

SUmma 400. floren. auri de Camera datur graduatis annui reditus, antequam à gradus beneficio arceri poſſint, ex lege Concordat. in §. Volumus. verſ. Si quis verò. in fine. Sed Gumerius ad Gloſ. Prag. Sanct. in §. Quod ſi quis ex dictis. in verbo Florenorum. de Collat. dubitationem in æſtimatione florenorum induxit, ut florem ducatis æquiparentur, ducati libræ Turonenſi, ex regula Cancellariæ Apoſtolicæ. & Probus ad eam Gloſ. Gomeſium ad regulam Cancellariæ de valore exprimendo, quæſt. 9. numero 22. allegat idem ſentientem. Sed procedere poſſet Gomeſii opinio in taxationibus quæ fiunt in Camera Apoſtolica, & in regula Cancell. Apoſtolic. de valore exprim. in impetrat. beneficiorum. hæc omnia odioſa nulla ratione extenduntur. Et Boetius in §. 28. circa finem ad conſuetud. Biturig. florenorum & ducatorum eandem in regno æſtimationem exiſtimat. Cùm hæc quæſtio agitaretur in Senatu in cauſa Parochialis Eccleſiæ *de Jouy* diœceſis Carnotenſis, *Leviſte*, *Bourier*, *Tcard* & *Godard* litigatoribus, in quinta claſſe Inquiſitionum, rationibus ſubductis, & claſſibus conſultis, Molinæi confirmata opinio, decreto Senatus 14. Februarii 1595. domino *le Mareſchal* referente. Et ſi Concordatorum verba appoſitè conſiderentur, judicare faciliimum 400. librarum ſummam minùs idoneam ad legitimam & legalem graduatorum portionem ſtatuendam: cum ex verbis. §. Volumus. de Collat. in Concord. quis elicere poſſit graduatis licere duas præbendas, ſive in Metropolitana, ſive in Cathedrali Eccleſia in vim gradus obtinere, omnibus autem eorum quamlibet Cathedralium Eccleſiarum præbendam 400. librarum Turon. ſummam excedere.

Ex edicto anni 1606 ſufficit ad replendum Graduatum, quod poſſideat beneficium valoris 400. librarũ in vim gradus. A. V.

NUMERO CCLXXV.

Sed etiam hodie attentis Concordatis non ſolùm à Papa ſed à Rege quoque ſancitis.

MOribus noſtris, & jure concordatorum. in §. Statuimus. 2. de collat. Parochiales Eccleſiæ in civitatibus ſeu villis muratis ſituatæ, aliis quàm qualificatis conferri non poſſunt: & hoc probat regia Henrici II. conſtitutio. Vide infrà num. 279.

NUMERO CCLXXVI.

Concordata non venerunt ad interpretationem aut ſupplementum Pragmaticæ.

Concordatorum verba ſtrictè accipienda ut cõtractuum, nõ idem de Prag. Sanct.

NArrat Hiſtoria temporibus Ludovici XII. Regis tractatum de Prag. Sanct. abrogatione, ut in Concordatorum proœmio multis in locis videre licet, & titulo de approbatione conventorum per Lateranenſe Concilium, & tit. de conſtitutionibus. ſed ſub Franciſco primo negotium per Concordata perfectum. Ridiculum igitur Concordatorum conſtitutio-

nes per Pragmaticam Sanct. interpretari & intelligere. Pragm. Sanctionis leges ratione ſuadente extenſionem patiebantur, ſed Concordatorum conventiones ſeu conſtitutiones omnem rejiciunt extenſionem ad inſtar contractuum, in quibus verba ad literam accipiuntur.

NUMERO CCLXXVIII.

Nec obſtat verbum libere conferre.

Liberè quid fieri quomodo intelligatur.

LIbertas in legum obſervatione conſiſtit, in qua vera poteſtas conſideratur: & quod quis liberè facere poteſt, id ſecundùm leges intelligendum: ne quis igitur libertatis verbo diſpenſationem venire exiſtimet.

NUMERO CCLXXIX.

Sed tandem edicto Henrici ſecundi dato Rhemis 9. Martij 1551.

Parochiales Eccleſiæ civitatum qualificatis tantùm debentur, quod in petitorio & poſſeſſorio procedit.

PEr Concordata graduatis ſeu qualificatis, parochiales Eccleſiæ civitatum aliarúmque urbium conferri debent. §. Statuimus.1. de collat. ſed propter verba d. §. (liberè conferre.) ſummi Pontifices talia beneficia etiam non qualificatis conferebant. Iden Henrici ſecundi conſtitutione à Molinæo citata ſtatutum fuit, ne in poſterum aliis quàm debitè qualificatis conferri poſſent, & recitat Rebuf. in d. §. Statuimus. in verbo Non. verſiculo Immo Papa. Clementem VII. & Paulum III. hac de re in Cancellaria Apoſtolica leges promulgaſſe. Sed cùm hæc Henrici ſecundi conſtitutio in poſſeſſorio tantùm locum habeat, & de eo ſolùm loquatur, an judices Eccleſiaſtici in petitorio antiqua jura obſervare teneantur? ſiquidem ante hanc conſtitutionem Papa alteri quàm qualificato poterat conferre, ut ex reſtrictione appoſita verificationi conſtitutionum videre licet, quantum ad futuras beneficiorum vacationes dumtaxat; & ita pro Eccleſia parochiali ſancti Nicolai Pariſienſis judicatum fuerat. Contrarium veritas & ratio ſuadent: hæc enim Henrici ſecundi conſtitutio ob publicam civium utilitatem inſtituta, explicare videtur ambiguitatem. d. §. Statuimus. conſtitutionem. d. §. extendere & ampliare, immo ex præfatione edicti diſpoſitionem Pragm. Sanctionis hac in re renovare. Adde regias conſtitutiones ſuper beneficiorum poſſeſſorio, non petitorio, promulgatas, quæ tamen bono publico inſtitutæ fuerunt: in utroque foro ſervari debere: aliàs appellatione tanquam ab abuſu eluderentur ſententiæ judicis Eccleſiaſtici, & ita pronunciavit Senatus Pariſienſis contra ſententiam Officialis Rhemenſis, qui contra Henrici II. edictum (contra parvas datas denominatum) judicaverat in petitorio: aliàs hæ conſtitutiones bono publico introductæ planè inutiles, & in ſubditorum Regni favorem promulgatæ, in inſtanti in eorum odium retorquerentur, petitorium eluderet poſſeſſorium, inanibus ſumptibus in poſſeſſorio ſubditi vexarentur: ideo in utroque foro hæc conſtitutio ad literam obſervatur, & vireſcit hujus publicæ utilitatis virtus tam in poſſeſſorio, quàm in petitorio judicio.

Nota quod Judices eccleſiaſtici tenentur ſervare leges regni, & abuſû committunt quoties eas nõ ſervant. A.V.

NUMERO CCLXXX.

Quod non ſufficit per illud tempus ſtuduiſſe, ſed neceſſe eſt gradum in approbata academia obtinuiſſe.

Ex his verbis videtur quod gradus requiritur tempore Proviſionis. A. V.

QUalitas enim Doctoris aut Baccalaurei eſt de eſſentia collationis, & à lege deſideratur: eſt qualitas beneficio juncta: quod ſumma ratione inſtitutum, aliàs in judicantium arbitrio de capacitate & doctrina judicare, melius peritis in arte fidem adhibere, & capacem eum exiſtimare, qui doctrinæ teſtimonium veramque juris præſumptionem & probationem ex ſchola adfert.

NUMERO CCLXXXI.

Ultimo circa prædicta occurrit quæſtio.

Nominati Curiæ ad beneficia in Regno ſituata jus habent.

INdultum conceſſum Senatoribus Curiæ Pariſienſis Ordinarios regni tantùm onerat: non eos qui ſunt extra regnum, & ita ſonant verba Pauli III. Sed quæritur ſi Ordinarius in regno & extra regnum beneficia habeat in ſua diſpoſitione, an indulto ſubjiciantur, & ſi verbis Paulinæ fides adhibeatur (& omnium Epiſcoporum, Abbatum, & aliorum Ordinariorum regni) ſubjici poſſe, ſufficit enim ſi Ordinarius ſit in regno: excluduntur tantùm Ordinarii extra regnum, non beneficia extra regnum ſituata, quæ à beneficio in regno exiſtenti dependent. Dubitarem in iis provinciis, in quibus Tridentinum Concilium approbatur, cujus ſpeciali conſtitutione talia indulta revocantur, nec in iis regionibus nominatorum actio admitteretur. In aliis autem provinciis, in quibus Concilium non obſervatur dubitarem, cùm hæc Pauli III. conſtitutio regni Ordinarios tantùm afficiat, extra regnum vires nullas habeat: Adde alios Principes Senatum Pariſienſem non agnoſcere, & ut eum onerare non poſſunt, nec etiam honorare deſiderant.

Nota quod Collator extraneus poſſit gravari ratione beneficiorum quæ poſſidet in Gallia, quia eo modo cenſendus eſt collator Regni, ſed non tenetur conferre beneficia extra regnũ ſituata, nec collator Regni tenetur. A. V.

NUMERO CCLXXXII.

Sed non in Rege impetrante, & conceſſione facta in favorem ſenatus; & eſt valdè favorabile.

EX his collige quo favore Senatorum indulta proſequi debeant, & Molinæi rationibus juris regulam addere poteris, Reſcripta, indulta, aliaque ſummorum Pontificum privilegia, per Regem, aut univerſitatem, civitatem, aut aliam communitatem, obtenta, favorabilia, quia bono publico inducta & conceſſa, non privatam, ſed publicam utilitatem ſpectant, non igitur ut in privatorum privilegiis & indultis verba in vera ſignificatione accipiuntur & reſtringuntur, ſed ex ſui natura ampliantur, benignam interpretationem cauſſa aliqua ſuadente accipiunt.

NUMERO CCLXXXII.

Si igitur beneficium conventuale ſit collativum, cadit ſub indulto.

In favorabilibus beneficiorum verbo omnia veniunt beneficia, etiam Eccleſiæ dignitates; faciliori interpretatione omnium beneficiorum regularium verbo Conventuales Prioratus venire debent.

NUMERO CCLXXXII.

Si non ſit collativum, ſed electivum, & ita practicatur.

Generalis eſt beneficiorum diſtinctio, ut alia ſint electiva, alia collativa, nec in indultis quantumcumque generalibus, collativorum beneficiorum appellatione, electiva veniunt beneficia, cùm minùs dignum majus non comprehendat, imò ſpecialis beneficiorum collativorum deſignatio in Paulino indulto, electiva excludit beneficia; unde Decanatus Cathedralium Eccleſiarum qui eliguntur, & quorum electio à ſuperiore confirmatur, indulto Senatus non comprehenduntur, ut in Prætoriano Conſilio multoties judicatum.

NUMERO CCLXXXIII.

Tituli enim beneficiorum ſunt de novo jure & poſitivo.

HOc quidem veriſſimum: in primitiva enim Eccleſia beneficiorum tituli erant martyria: beneficiorum reditus, perſecutiones & ſupplicia. Ordo cum beneficio conferebatur: reſignationum nulla mentio.

devolutionum nulla memoria : decretorum jura hæc docent. Decretalium conſtitutiones hæc immutare cœperunt, beneficiorum reditus titulis initia dederunt, tituli permutationibus, permutationes reſignationibus, quæ omnia paulatim augmentum acceperunt. Et per Sexti decretalium nova jura ſpiritualium controverſiarum, lites quæ jam per decretalia jura initium ceperant, ita crevere : per Clementinarum leges, controverſiæ, devolutionea ea jecerunt fundamenta : per Extravagantes hæc ita multiplicata, ut nec hodie primæ ætatis umbra ſuperſit, quæ à Patribus politiæ Eccleſiaſticæ velo magna cum ratione inſtituta fuerant, hodie nimia juris ſubtilitate ſubverſa & ſuppreſſa jaceant, quæ antiquitus ſumma cum ratione ordinata, hodie ad titulos & redituum beneficiorum, neglecta perſonarum capacitate, & rejecta Eccleſiæ utilitate, reducantur.

NUMERO CCLXXXIII.

Lex non fictè, ſed verè & mero jure agit.

Hæc ſunt appoſitè dicta, cùm lex vel ſtatutum aliquid pro vero præſupponit : legis enim vel ſtatuti fictio veritatem induit, ejuſdemque effectus in caſu ficto ut in caſu vero : hæc enim fictio legis vel ſtatuti, veritas eſt, quæ à vera veritate non diſtinguitur : ideò quæ in vera beneficii vacatione per obitum fieri aut inquiri poſſunt, quæ debentur locum obtinent, cùm vacat beneficium per regulam de infirmis. etiam in odioſis, puta in deportatione, ut per verba Molinæi colligere licet num. 291. Hoc eſt ut omnia jura diſponentia de vacatione per obitum, locum habeant in vacatione inducta per hanc regulam: & alia verba eodem numero, vel aliarum regularum Cancellariæ, etiam extraordinariarum.

NUMERO CCLXXXIV.

Et ſic non eſt dubium quin Ordinarii liberè providere poſſint in vacantibus per obitum.

GOmeſii opinio in quæſt. 30. 33. & 34. ad regulam de infirmis planè inutilis, cùm regulæ textus diſertè ſtatuat nonobſtante reſignatione beneficium vacare per obitum, ſi reſignans de eadem infirmitate intra 20. dies decedat. Ideo Ordinarii liberè conferre, mandatarii graduati nominati liberè requirere poterunt, ac ſi nulla unquam admiſſa fuiſſet reſignatio. Nulla enim hæc reſignatio nullum operatur effectum. Sed inutilis hæc quæſtio, cùm nulla Romæ proviſio per ceſſionem obtineatur, niſi cum diſpenſatione ad regulam de infir.

hanc hodie ſupplementur hæc diſpenſatio. A. V.

NUMERO CCLXXXVI.

Vacantia autem apud Legatum nunquam ob id afficiuntur.

Vacantia beneficia in Curia Legati non reſervata.

CAp. 2. de præbend. in 6. de Pontifice Summo loquitus, non de Legato : & cùm hæc conſtitutio in regni partibus ſit odioſa, contra libertates & jura ordinariorum collatorum, nullo modo erit extendenda de perſona Summi Pontificis ad ejus Legatum, ex 15. juris canonici reg. lib. 6. decretal.

NUMERO CCLXXXVI.

Et ſic multum erravit Ludovicus Romanus conſil. 342. colum. prima. ubi in terminis hujus Regulæ conſuluit.

De beneficiis in Curia vacantibus, & in menſibus reſervatis in patria obedientiæ.

Conſtitutio Clementis tertii in capit. Licet. de præbend. in 6. ad vacantia beneficia per obitum eorum qui Romæ decedunt limitationem accipit : ad alias autem vacationes in hoc regno non extenditur: & ſi ad vacantia in vim hujus regulæ admitteretur, nulla omnino derogatio ad hanc regulam Romæ daretur, ſicut nec datur, ſi beneficia in Curia Romana vacaverint per obitum, vel ſi ſint in patria obedientiæ in menſibus Papæ reſervatis vacantia. Nec Romani opinio procedere poteſt. Hæc enim regula de infirmis in favorem ordinariorum collatorum introducta, in eorum odium effectum produceret, ſi in hypotheſi regulæ Papæ reſervata eſſent beneficia, nec Ordinarius referret, an valida eſſet reſignatio, an ex ejus nullitate ſolus Papa ſic vacantia conferre poſſet beneficia, utroque enim caſu jure collationis privarentur. Sed Gallorum legibus hæc inutilis quæſtio, cùm per Concordata reſervationes omnes ſint abrogatæ & damnatæ, hæc autem reſervatio in corpore juris admiſſa non inveniatur.

NUMERO CCLXXXIX.

Poteſt ad majorem cautelam eidem conferre.

HI vacationum caſus, per reſignationem & per obitum, diverſos habent effectus, cauſamque diſſimilem : Ideo poterit Ordinarius qui per reſignationis admiſſionem ſemel functus eſt officio, ex nova cauſa conferre per obitum : cùm in jure canonico ſit receptum ex quolibet vacationis genere Ordinarium conferre poſſe, ex vulgato. cap. Suſceptum.

NUMERO CCXCI.

Cæterùm cùm Papa in titulis horum beneficiorum habeat plenitudinem poteſtatis.

DIctum fuit ſuprà num. 283. beneficiorum titulos juris eſſe poſitivi. Certiſſimum autem in jure canonico, Summum Pontificem in iis quæ ſunt juris poſitivi omnimodam habere poteſtatem, ſummumque imperium : in iis voluntas pro poteſtate, & poteſtas pro voluntate habenda. Perperam igitur, nimiſque inconſideratè appellationis remedium tanquam ab abuſu quærunt à diſpenſationum conceſſione, ſive ratione ætatis, ſcientiæ, ordinis, profeſſionis, defectus natalium, pluralitatis beneficiorum, cùm hæc omnia à poteſtatis ſumma plenitudine dependant. Quæ tamen limitanda ſunt, cùm publica Eccleſiæ politia, publica diſciplina, Concordata regni, fundationum leges, Galliæ conſtitutiones, Eccleſiarum ſtatuta, in ſummis Franciæ tribunalibus approbata, Gallicanæ Eccleſiæ libertates & jura læduntur. In his enim omnibus voluntas à legis poteſtate limitationem accepit, nec poſſumus quod à lege prohibetur, volumus quod poſſumus, poteſtas autem à lege.

Ubi Papa aliquid ſtatuit contra leges Regni, tunc poteſt appellari tanquam ab abuſu, ab executione. A. V.

NUMERO CCXCV.

Gladio, veneno, vel alio caſu : dummodo conſtet quòd de infirmitate contracta deceſſerit.

HÆc dicit Molinæus propter verba Regulæ, de ipſa infirmitate deceſſerit. Sed quis erit Propheta, qui ex arte, aut præceptis medicinæ judicare poterit defunctum de prima infirmitate deceſſurum fore, cùm ſæpius à medicis damnati ſanentur, & medicorum fallax ſit in iis judicium. Dic hoc in negotio perinà in arte credendum, ex medicorum opinione quæſtionis deciſionem pendere.

EODEM NUMERO CCXCV.

Amplio 9. etiam quantumvis reſignatarius infra dictos 20. dies publicaverit.

Publicatio proviſionis beneficii, & poſſeſſionis adeptio, cum hac regula de infirmis nil commune habent. Nec enim quæritur an publicata proviſio, an poſſeſſio adepta, ſed an infirmus reſignans de

eadem infirmitate infra 20. diem deceſſerit: nihil igitur hæc publicatio, & poſſeſſionis adeptio juris tribuunt, nec regulæ de infirm. reſignant. effectum quoad vacationem per obitum impediunt.

NUMERO CCXCV.

Subamplio, etiam ſi realem poſſeſſionem extruſo reſignante nactus ſit.

Dubitandi ratio erat, poſt hanc poſſeſſionem adeptam, jus plenè quæſitum eſſe in beneficio, nilque ampliùs deſiderari, completom & perfectum eſſe negotium, vivo adhuc reſignante, & reſignatarium verum eſſe dominum: & hæc evenire poſſunt in Legatorum in partibus exiſtentium proviſionibus: primo quoqite die expediri poſſunt, breviori tempore poſſeſſiu adipiſci, & omnia ad negotii perfectionem neceſſaria infra 20. diem adimpleri. Sed verior Molinæi opinio. Dantur enim 20. dies ut ſit locus huic regulæ de infirmis, & quæ intra illa legalia tempora conficiuntur, vim & effectum regulæ impedire non poſſunt, annullat regula, quæ intra illa legitima tempora geruntur pro nullis habentur, nec jus aliquod tribuunt: immo præſupponit regula reſignationem ab initio nullam; habet regula effectum retroactivum. Si autem nulla ſit reſignatio ſeu proviſio, quomodo poſſeſſio à titulo nullo dependens ſubſiſtere poterit? Quid poſſeſſio in beneficialibus ſine titulo?

NUMERO CCXCVII. & CCXCIX.

Amplio II. ut non ſolùm reſignatio, admiſſio, collatio, poſſeſſio, & hinc dependentia reſolvantur, ſed etiam omnes diſpenſationes & gratiæ acceſſoriæ. Quia dicta diſpenſatio non eſt facta niſi providendo.

Quando annullata proviſione diſpenſationes in ea contentæ annullantur.

PRocedit opinio Molinæi in iis quæ ab ipſa proviſione beneficii ſeparari non poſſunt, quæ ſunt de ejus eſſentia, quæ veniunt in conſequentiam neceſſoriam, quæ per ſe ſubſiſtere non poſſunt, quæ ut acceſſoria proviſioni ſine ſubjecto pereunt & extinguuntur: tunc enim annullata proviſione, inde dependentia annullantur: & verba quæ apponi ſolent proviſionibus id denotant (ad effectum præſentium duntaxat) ideo ſi quis canonicus ad effectum obtinendæ dignitatis creatus, ſi ab omni excommunicatione abſolutus, à ſtatutis Eccleſiæ liberatus, hæc omnia ut proviſioni acceſſoria, eandem cum proviſione nullitatis pœnam incurrunt. Secus ſi quædam in proviſione ſunt diſpenſationes & clauſulæ, quæ per ſe ſubſiſtere poſſunt; puta ſi quis ſuper defectu natalium ſit diſpenſatus, ſi ſuper beneficiorum pluralitate, ſi ſit clauſula (per obitum cujuſcumque perſonæ, per incapacitatem:) hæc enim ſitum vacationis caſum habent, per ſe ſubſiſtunt, & hæc eſt Molinæi ſententia infrà num. 300. Notanda verba Molinæi, num. 300. verſicul. Secus ſi diſpenſatio non eſt facta acceſſoriè, ſed per ſe. & verſicul. Unde poteſt ſcindi bulla prout duas diſtinctas & ſeparatas gratias continet. Molinæus autem has diſpenſationes odioſas exiſtimat, ideo reſtringendas. Nonnulli autem noſtræ ætatis Senatores favore ſummo eas amplectuntur, cùm tantùm ſint ad obtinenda beneficia, & ex ſumma ſedis Apoſtolicæ liberalitate procedant: cap. Cùm dilecti filii. in fine. de Donat. apud Gregorium. & c. de multa. de præb. Summo Pontifici reſervavit perſonarum contemplatione diſpenſationes, etiam in beneficiorum pluralitate, canonibus inimica: his enim præmiis magnæ virtutis homines ad Eccleſiam invitantur.

NUMERO CCXCIX.

Etiam ſi per obitum, vel aliàs quovis modo, & ex cujuſcumque perſona vacet.

De clauſula per obitum aut alio quovis modo in reſignatione.

QUidquid dicat Molinæus, hæ clauſulæ vacationum certa & ſeparata genera continentes proſunt impetrantibus, per ſe enim ſubſiſtere poſſunt, nec unum genus vacationum aliud excludit, immo eſt in arbitrio impetrantium declarare quo vacationis genere uti velint, ex doctrina gloſ. in cap. Suſceptum. in verbo Expreſsè. de reſcrip. in 6. & Molinæi rationes uſque ad num. 300. ejus opinionem refutant. De effectu hujus clauſulæ (aut aliàs quovis modo, vel ex alterius cujuſcumque perſona,) & cur ſint neceſſariæ in proviſionibus Apoſtolicis, vide 1. Rotæ deciſ. aliàs 28. de reſcript. in novis. deciſ. 52. aliàs 613. de conceſſ. præbend. in antiquis. & gloſ. Prag. Sanct. titulo de cauſis. in §. Item quòd Monaſteria. in verbo Aliàs quovis modo. & Joan. de Selva tract. de beneficio tertia parte quæſt. 12. num. 27. verſiculo limitatur quinto. Rebuf. in gloſ. Concordat. tit. for. mandat. Apoſt. in verbo Aliam quamcumque diſpoſitionem. verſicul. Fallit quando appoſita eſſet clauſula. Ludovicum Gomeſ. ad regulam de publ. quæſt. 16. qui ſpeciali opinione, vera tamen, ad vacationes quæ erant tempore impetrationis, non ad eas quæ poſtea evenerunt, clauſulæ effectum reſtringit.

NUMERO CCC.

Intercedente tempore veriſimilis notitia.

DAmnata fuit hæc Molinæi opinio ſup. numer. 232. ex doctrina gloſ. Pragmat. Sanct. & communi Canoniſtarum ſententia.

NUMERO CCC.

Loco dimiſſi vel dimiſſorum.

De clauſula diſpenſationum (& in locum dimiſſi.)

Attentè Senatores diſpenſationes ad regularia & incompatibilia beneficia obtinenda conſiderent. Si enim hanc clauſulam non contineant (& in locum dimiſſi vel dimiſſorum) per primum regulare beneficium, vel primam collationem incompatibilium repleta erit diſpenſatio, ſuum ita ſortita effectum, ut ad alia beneficia extendi ampliùs non poſſit, nec ejus diſpenſationis virtute alia beneficia obtineri, ex doctrina Prob. in addit. ad gloſ. Pragmaticæ Sanct. in §. Inſuper. in verbo Diſponere. verſic. Qui facit. num. 3. de collat. & gloſ. in Clement. Si plures. verſicul. Unde diſpenſatus. de Præbend. Et in utramque partem agitata quæſtione in permutatis, permutatione ſuum non ſortita effectum, judicatum in Rota contra diſpenſationem, quia ſemel quocumque modo ſuum ſortita fuerat effectum, ſive bene ſive malè. 1. aliàs 339. deciſione tit. de fil. Preſbyt. in novis. Verba enim diſpenſationis attendenda, & tantum valent quantum ſonant: voluit quidem Summus Pontifex in certis beneficiis providendo diſpenſare, non in aliis: ideo Pauli tertii temporibus hæc clauſula in iis diſpenſationibus ex ſtilo apponi conſuevit, ne diſpenſati pleno ore ſingula deglutirent beneficia, obtenta illico reſignarent, ut primo die alia obtinerent, & ita de ſuis diſpenſationibus ſordidè negotiarent; & ſordida hæc nundinatio temporibus noſtris miſerè invaluit, multiſque Senatuſconſultis tolerata, ob diſpenſationum commoditatem, vel commeodarum facilitatem.

NUMERO CCCIV.

Et hinc eſt quod ad acceptandum beneficium, & multo magis ad accipiendam poſſeſſionem requiritur ſpeciale mandatum.

Speciale mandatum in accipienda beneficiorũ poſſeſſione.

DIctum fuit ſup. num. 268. ſpeciale mandatum in iis deſiderari, per hanc enim acceptationem contrahitur cum Eccleſia, & ab eo die Epiſcopi aut Abbatis bona Eccleſiæ obligantur pro mala adminiſtratione, ex Rebuf. in comment. ad conſt. Reg. tit. de Conſt. redit. artic. primo. gloſ. 14. num. 30. in verbo *Hypotheque.* & gloſſa in cap. Ex literis. in verbo Obligata. de pignoribus. & gloſ. Pragm. Sanct. in §. Nam Eccleſiarum. in proœmio. in verbo Depereunt. Et ita Senatus Pariſienſis pro Archiepiſcopo Senonenſi Reginaldo *de Beaune*, contra hæredes Cardinalis *de Pellevé*, judicavit 26. Aprilis 1603. domino *le Roulier* referente. Sed an hæc obtineant in Senatorum nominationibus: nominati ſiquidem à Senatoribus nil proprio nomine in rei veritate gerunt, ſed nomine tantùm accommodato: ideo beneficia in vim nominationis obtenta, à Prætorianis Senatoribus ejurare compelluntur in favorem perſonæ à Senatore nominandæ. Nomen ſuum tantùm præſtant hi nominati, nudumque miniſterium, & ut in lucro, ita nec in damno eſſe debent; ideo expenſorum, damnorum & intereſſe condemnatio, non eos ſed Senatores concernit. Fructus nullos percipiunt, perceptos reſtituunt, inter incompatibilia beneficia non numerantur, cùm illa nominati ejurare teneantur, & cùm hæc nominis accommodatio (quæ vera confidentia dicitur) toleretur, æquum nominatos ut lucri, ita & damni expertes eſſe debere: acceptando beneficium inviti ejurare tenentur, in effectu cum Eccleſia non contrahunt, ſed quidquid agunt ad juru conſervationem facere tenentur, beneficium non habent, cùm eis non benefaciat: ideo Senatorum ſpeciale mandatum ad requirenda & acceptanda beneficia procuratorio nomine ſuorum nominatorum, quod ratificaturum promittunt, ſufficit: Poſſent etiam ii Senatores qui beneficiorum fructus accommodato nomine perceperunt, ad reparationes, aliaque onera obligari; aliàs minor Eccleſia læderetur, ejus conditio fieret per hanc nominati accommodationem deterior, fructus beneficii ab oneribus contra juris rationem ſeparari poſſent, ſed hæc omnia mali exempli: at conceſſo primo inconvenienti hæc abſurda ſequuntur.

A quo tempore hypotheca pro mala beneficiorum adminiſtratione.

Senatores ſine nominatorum ſpeciali mandato quid agere poſſunt. Illud non eſt verum & hic abuſus ſublatus eſt. A. V.

Hæc Praxis tanquam abuſiva correcta fuit Arreſto magni conſilii in cauſa Indulti Domin. *de Moricq*, an. 1646. & ſtatutum deinceps, Senatores nullum jus habentes ad cogendum nominatos ejurare beneficia in favorem perſonæ à Senatore delectæ. A. V.

NUMERO CCCV.

Quod dixi de pœnis, amplie etiam ſi erat minor.

Minores in ſpiritualibus non reſtituuntur.

MInores non reſtituuntur quoad titulum beneficii, nec in iis quæ titulum beneficii concernunt, ſicut nec in aliis ſpiritualibus cauſis: & hoc in Gallia paſſim approbari teſtatur Probus in addit. glo. Prag. Sanct. & de pacif. poſſ. in verbo. Impedimenti. num. 4. verſ. Dubium. Gloſſa Monet in fine. Sed minor ætas attendi debet in beneficiis quoad exercitium actionum pro conſervatione jurium à beneficio dependentium, & ante pubertatis annos curator deſideratur, c. Si autem. de jud. in 6. Rebuf. in praxi benefic. tit. de Simon. in reſignat. rat. perſ. & rei. numero 1. 2. 3. exiſtimat reſignationem à minore factam valere, ex doctrina gloſ. in verbo Quamvis minor. verſic. Sed ſi minor. de reſtit. ſpol. c. Ex parte. quia minores in ſpiritualibus ſunt ſui juris, liberamque habent bonorum & rerum adminiſtrationem, ex gloſ. in l. Ait Prætor. in verbo. Quid aliud. ff. de minoribus. & quòd minores in ſpiritualibus rebus non reſtituantur, nec in beneficiorum ejuratione, tenet Boerius deciſ. 350. num. 4. agitata priùs in utramque partem quæſtione.

Tamen ſi minor per malas artes fuerit inductus ad reſignandum, non valet reſignatio. A. V.

NUMERO CCCVI.

Tunc enim commenda non differt à titulo, immo verus eſt titulus.

An commenda ſit titulus.

HOdie commendæ beneficiorum regularium inter titulos beneficiorum annumerantur, ut ſup. dictum fuit, & commendatarii ſpiritualium & temporalium habent legitimam adminiſtrationem, ut alii Eccleſiaſtici; & quæ privilegia titulis beneficiorum conceduntur, commendatariis competunt: poſſeſſorio, & petitorio judicio convenire, & conveniri poſſunt: & in effectu commenda verus eſt titulus, pro vero titulo habetur, quia perpetua eſt, inquit Molinæus inf. ad hanc regul. num. 307. in fine. Non autem in omnibus, & per omnia titulis adæquantur commendæ; ſolo Pontifici ſummo, non aliis collatoribus competunt. Commendæ vacant in titulum, non in commendam, ſoluſque Papa aut illuſtriſſimi Cardinales virtute indulti; de commenda in commendam conferunt: vide infra ad regul. de public. num. 306. quæ de commenda perpetua, non temporali, puta ad ſex menſes, intelligenda ſunt, ut teſtatur Gomeſ. ad 13. quæſt. regul. de infir. reſignantibus. & pleniùs & apertiùs ad regul. de triennali poſſeſſore quæſt. 5. quo in loco diſtinguit antiquas temporales commendas à noſtris perpetuis.

Hodie plerique collatores eodem Indulto gaudent, & non ſolum de cõmenda in commendã, ſed de titulo in commendam conferunt. A. V.

NUMERO CCCVII.

Sive ex eo quod ſæcularis eſſet, beneficium autem regulare.

JUre communi beneficiorum hæc eſt generalis diſtinctio, ut quædam ſint ſæcularia, alia regularia: ſæcularia ſæcularibus, regularia regularibus debentur, & conferri jure ordinario debent: tamen aliquando ſæcularia regularibus, ut regularia ſæcularibus dari ſolent. Sed id fit à Sum. Pontifice, puta quando monachi ad Epiſcopatus promoventur, vel in defectum ſæcularium ad parochiales Eccleſias vocantur, ex Apoſtolica diſpenſatione, cum atteſtatione Ordinarii propter perſonæ qualitatem, Eccleſiæ utilem & neceſſariam, & ex ea cauſa aliquando cum mendicantibus fuit à ſede Apoſtolica diſpenſatum: quod ob nominis commendationem conceſſum fuit. Regularia autem ſolent à Summo Pontifice in commendam ſæcularem concedi, ut puta, Abbatiæ, Prioratus, capellæ regulares: quæ commenda titulus eſt, ut ſup. dictum fuit. Sed quid de officiis clauſtralibus dicendum? an in commendam ſæcularem poſſint à ſede Apoſtolica conferri? & Prætoriano decreto judicatum favore nominationum validam proviſionem diſpenſato etiam ad clauſtralia officia à Senatore nominato factam: ſed in Senatu Pariſienſi à tali diſpenſatione & proviſione ſæculari facta in commendam, ſolet tanquam ab abuſu appellari, cùm horum officiorum clauſtralium officium, verumque exercitium, & miniſterium in ipſo monaſterio inter monachos conſiſtat, nec extra monaſterium imaginari poſſit, cùm talia officia præeminentiam habeant in choro monaſterii, poteſtatem in monachos, diſciplinæ monaſticæ & regulæ directionem, reſidentiam continuam in monaſterio: quæ omnia ſæculari commendæ repugnant ex diametro; & quæ de diſpenſatis diximus, eorum morte beneficia ſive regularia, ſive ſæcularia, primam repetunt naturam & qualitatem, ſecundùm quam à collatoribus ordinariis conferri debent.

Mendicantes ex conſtitutione Caroli VII. nulla beneficia poſſidere poſſunt, & ſic non ſufficit Papæ diſpenſatio, ſed etiam requiritur quod Rex conſentiat per literas ſuas patentes, & ita practicatur; non citat autor arreſtum, & revera in hac fallitur, quia nunquã in magno conſilio licuit obtinere officia clauſtralia in cõmendam. A. V.

Solet Papa adjicere decretum de revertendo in titulum. A. V.

NUMERO CCCVIII.

Quia ſupplicatione ſignata ſtatim gratia perfecta eſt, & jus quæſitum, veruſque titulus.

Gratia verbo perficitur in beneficiis.

VErbo gratiam fieri & perfici in collatione beneficiorum tenent noſtri; ſive in Summo Pontifice,

aut in aliis Ordinariis: fiat lux, & facta eſt lux: verbo dixit & facta ſunt: & ſtatim atque in libro datarii nomine impetrantis & beneficii inſcripta ſunt, perfecta gratia & jus impetranti quæſitum. Idem dicendum in Ordinario, cùm primùm eo verbo vulgari uſus eſt, conferimus. Et hæc ita vera ſunt, ut ſi gratia ſemel facta etiam verbo, literis non confectis, quis decedat, per ejus obitum vacabit beneficium, etſi proviſio in ſcriptis vel in mundum reducta eſſet, ex 87. al. 882. Rot. deciſ. tit. de reſcript. in antiquis. Et ita perfecta hæc gratia, ut etiam concedentis morte non expiret, ut ibi deciditur. Hujus rei petenda ratio ex cap. fin. de conceſſ. præb. in ſext. ſpiritualia verbo conceduntur, eoque modo Chriſtus & Apoſtoli Spiritus ſancti gratiam conferebant, & miracula faciebant. unde & noli ampliùs peccare, ſurge & ambula: in his enim omnibus ſcriptura non eſt de eſſentia gratiæ, ſed neceſſaria ad probationem, ut alibi diximus. & prima regula, verbo fieri gratiam, ita vera, ut ante poſſeſſionis adeptionem quis reſignare poſſit, ut ex verbis Molinæi colligere licet, etiamſi reſignans nunquam poſſeſſionem cœpit, ſi per alia verba jus ei quæſitum veruſque titulus, ut infrà dicemus ad reg. de publ. num 271. Ideo ſi quis Summi Pontificis aut alia ſumma poteſtate expeditioni proviſionis impedimentum dederit, Galliæ Senatores ſolent Epiſcopum aut aliam dignitatem delegare ad conferendum beneficium ſub eadem data. Sed quid ſi facta ſemel gratia in libro datarii, proviſio autem poſt obitum reſignantis expediatur, ut ſæpe evenit, & conſenſus à tergo ſignaturæ appoſitus, poſt obitum reſignantis, per ejus procuratorem præſtetur, ſeu extendatur, an valeat proviſio: & nullam gratiam ea ratione multi dicebant, quia procuratoris reſignantis poſt ejus obitum ceſſabat poteſtas: deficiente autem conſenſu nulla prorſus erit reſignatio. Conſenſum eſſe de eſſentia ſignaturæ, ideo legitimo tempore & vivo reſignante præſtari debuit per ejus procuratorem. Contraria opinio obtinuit; Non enim expirat procuratoris officium, qui re ampliùs non integra, & poſt perfectam gratiam ſuo fungitur munere in iis quæ executionem gratiæ ſpectant, hæc enim gratia in ſe perfecta in aliquo vitiari non poteſt, per ea quæ ad ejus probationem per regulas Cancellariæ Apoſtolicæ inſtituta ſunt, puta per actum præſtationis conſenſus, ejus extenſionem in regiſtria ſupplicationum: hæc omnia actui jam perfecto accedunt, nec ejus naturam immutant. Sufficit igitur hac in quæſtione gratiam vivo reſignante factam. cap. Si ſuper. de offic. delegati. in 6. vide 12. aliàs 349. Rot. deciſ. de offic. deleg. in nov.

Hodie requiritur inſtrumentum Proviſionis. A. V.

Quando abſolutè gratiæ expeditio Romæ denegatur.

Hodie obſervatur, quod ex quo Curſor Romam advolavit, omnia cenſentur eſſe perfecta & conſummata quæ ſunt neceſſaria ad reſignationis validitatem, modo Reſignatarius nō indigeat diſpenſatione. A. V.

Quando Romæ gratia poſt obitum reſignātis extenditur.

NUMERO CCCVIII. in fine.

Ut fides ſcripto fieri poſſit.

Non enim teſtibus, ſed ſcripto beneficiorum probatur proviſio, hæcque ſcriptura quoad probationem eſſentialis eſt, ut ſup. diximus ex gloſ. cap. 1. de cenſibus. vide infrà ad regulam de public. num. 378.

NUMERO CCCVIII.

Quamvis inſtrumentum collationis nondum fuerit expeditum vel ſigillatum.

Ideo ante adeptam poſſeſſionem cùm gratia ſit perfecta, & ita communiter ſervatur.

NUMERO CCCX.

Amplio 16. etiamſi beneficium ſit exemptum.

De beneficiorum exemptione à juriſdictione & poteſtate Ordinariorum multoties in Senatu diſceptatum fuit, & tanquam ab abuſu appellationes interjectæ, diverſa & varia judicia, incertæ deciſiones, & in illo negotio in Eccleſia ſuit variatum: ut tamen hoc in regno quid certi definiri poſſit (cùm Trident. Concilium nec publicatum, nec quoad politiam Eccleſiaſticam niſi in quantum Bleſenſi Regia conſtitutione probata ſint, receptum adhuc fuerit) non recedendum à doctrina Concilii generalis Conſtantienſis ſeſſ. 43. tit. de exemptionibus. Concilium ab Eccleſia Gallicana, à regnicolis & à ſummis regni tribunalibus laudatum & receptum, in quo Gallicana Eccleſia per ſuos nuntios recepta, Epiſcopi, Abbates, & Capitula Eccleſiarum cathedralium regni admiſſi, in quo libera vota, in quo generalis Synodus in Spiritu ſancto legitimè congregata ſtatuit & definivit ſumma cum ratione, & pro Eccleſiæ utilitate, exemptiones Eccleſiis cathedralibus, monaſteriis & Capitulis, aliiſque Eccleſiis conceſſas ab obitu Gregorii XI. circa annum Domini 1378. Sedem Apoſtolicam tenentis, annullari debere & rejici ab Eccleſia, & his exemptionibus non obſtantibus prædictas Eccleſias ordinariæ poteſtati ſubjici, licèt exemptiones hujuſmodi toti ordini, territorio, diœceſi conceſſæ cum cauſæ cognitione, approbatæ à Sede Apoſtolica, etiam conſentientibus Ordinariis, licèt contradictorio judicio confirmatæ. Quæ autem ante Gregorii XI. tempora conceſſæ fuerant exemptiones, ſuis ſubſiſtere viribus, in ſuo ſtatu manere, nullumque eis præjudicium fieri. Hæc in Concilio deciſa partibus auditis, diſcuſſiſque hinc inde rationibus. Nec erroneam opinionem audire poſſum dicentium omnes exemptiones ut abuſivas rejiciendas, & primia naſcentis Eccleſiæ decreta contrarias, Conciliiſque generalibus (quibus omnia Epiſcoporum authoritati ſubjiciuntur) inimicas. Immo hæc Conſtantienſis univerſalis Synodus in Spiritu ſancto legitimè congregata, eadem ſeſſione ſtatuit, ut de cætero nullæ exemptiones niſi cauſa cognita, & vocatis quorum intereſt, concederentur, exemptiones indefinitè non annullat & rejicit: & ipſa Tridentina conſtitutione Abbatibus Ordinum primariis, toleratæ exemptiones, hi enim Concilio aderant; Eccleſiarum autem cathedralium Capitulis inauditis, abſentibus, nec vocatis prohibitæ: unus eſt Spiritus ſanctus, una ejus doctrina, & ſi liceat ab iis quæ ſuor juris poſitivi diſcedere, id fiat ex doctrina Concilii Conſtantienſis, cauſa cognita, & vocatis quorum intereſt, cùm partibus jus eſt legitimè & ex doctrina Eccleſiæ quæſitum.

NUMERO CCCXI.

Voluit de facto Concordatum ſuum ad monaſteria monialium extendere.

Hodie nulla dubitatio eſſe poteſt, cum edicto Henrici III. in magno Regis Conſilio regiſtrato, monialium monaſteria ad Regis nominationem, ut alia monachorum monaſteria conferantur. Et ita hodie vulgare, ut ſi Romæ ſpreta Regis nominatione monialium monaſteriorum proviſio detur, per appellationem tanquam ab abuſu omnia annullantur. Sed quia nondum ex ſtilo Cancellariæ Apoſtolicæ receptum fuit in monialium proviſionibus hanc clauſulam inſerere (pro qua Chriſtianiſſimus filius noſter Rex Francorum nobis reſcripſit,) vigilent Abbatiſſæ, & accuratè Regis nominationem conſervent, ejus enim exemplum de facili amittitur aut mutatur.

Monialium monaſteriorū proviſio ad Regis nominationem.

NUMERO CCCXIII.

Cœpit etiam de facto uti in commendariis Rhodienſium, ſeu hoſpitalis ſancti Joannis Hieroſolymitani. ſeu potius Melitenſium.

Hi ordines certa habent privilegia à Summo Pontifice & Regibus noſtris confirmata, & in libris

De Rhodienſium commendis.

Hæ Commendæ non ſunt veri tituli Beneficiorum, qui poſſunt revocari à magno magiſtro. A. V.

libris ſummorum Franciæ tribunalium inſcripta & regiſtrata, quibus ordini datur dignitatum electio, antiquiores deſignati ad primatias has dignitates obtinendas; quod in ſimplicibus dignitatibus ſeu commendis inviolabiliter obſervatur: Non idem in magnis Prioratibus.

NUMERO CCCXV.

Decanatus autem etiamſi ſæpe ſint electivi.

De Decanatuum electione.

DIctum fuit ſup. num. 6. Decanatuum proviſionem Regi non competere, niſi Reges ſint in ea poſſeſſione. Ideo Decanatuum reſignationes Romæ admittuntur, ſpreta Regis nominatione. Nec Molinæi probatur opinio, Papam Regi indultum conceſſiſſe pro Decanatuum aut primarum dignitatum Eccleſiarum cathedralium poſt Pontificales nominatione. Nec hodie cathedrales Eccleſiæ in Decanatuum electione, à Rege aut ejus Procuratore generali impediuntur, niſi Rex ſit in poſſeſſione nominandi. Sed an Eccleſiæ collegiatæ Decanatus inter dignitates computentur, & an hæc verba conſiderari debeant (Decanatus Eccleſiæ, aut Decanatus in Eccleſia:) & an eis juriſdictio immineat aut cura animarum: an ex juris diſpoſitione ſit dignitas Decanatus, cùm inter dignitates à jure non annumeretur: an ex conſuetudine; & quid de Moyſi conſtitutione decanos & centuriones inſtituente, ut judicarent populum Iſraëliticum. Vide 17. aliàs 442. Rot. deciſ. in novis. ſub titul. de conceſſ. præb. Qui igitur Decanatus electionem ſub forma cap. quia propter. obſervandam poſtulant, probent neceſſariò ex ſtatuto vel immemoriali conſuetudine, id in Eccleſia obſervatum. Juris enim communis diſpoſitio eſt in contrarium, cùm per Decanatus vacationem Eccleſia Paſtore viduata dici non poſſit.

NUMERO CCCXVI.

Concordata quadam imperiti ut perſonalia Regis morte finiri putabant.

Privilegia Regi vel Regno conceſſa, quando perpetua, quando temporalia.

QUæ à Papa Regi proprio nomine conceduntur, perſonalia ſunt, & cum Regis perſona pereunt: Quæ autem à Sede Apoſtolica non tam Regi quàm Coronæ dantur, perpetua ſunt. cap. ne aliqui. cap. per exemptionem. de privileg. in 6. ideo privilegia quæ à Sede Apoſtolica Regi, Reginæ Franciæ, eorum domeſticis, Senatoribus, & familiaribus conceſſa ſunt, morte concedentis non extinguuntur, ſed perpetua ſunt nec revocantur: & notaret quodammodo talis revocatio, & quid de Apoſtolica poteſtate & Regia dignitate diminueret. Praxis autem regni deſiderat talia indulta in ſummo Pariſiorum Senatu regiſtrari, ad perpetuam rei memoriam: & ſi poſtea daretur Romæ indulti revocatio, aut quid contra indulti tenorem concederetur, appellationis tanquam ab abuſu remedio omnia annullarentur.

NUMERO CCCXIX.

Reſpondit quod audiri debet, & interim impedire executionem arreſti.

DEcreta Senatus contra eos executioni mandantur, cum quibus latum eſt judicium, nonobſtante quacumque appellatione. Standum enim rei judicatæ. quæ vera ſunt, ſi contradictorio judicio, aut parte legitimè vocata, licet indefenſa, negotium deciſum fuerit, ut Regiis conſtitutionibus uſuque forenſi ſtatutum & receptum eſt: Secus contra tertium inauditum, tunc enim oppoſitio impedit judicati executionem, ſi liquidò de cauſis oppoſitionum conſtet; ſin verò admittitur quidem oppoſitio, ſed per modum proviſionis rei judicatæ ſtandum eſt; conſtitutionis Regiæ verba ſunt: *Et cependant l'Arreſt executé par proviſion.*

NUMERO CCCXIX.

Etiamſi per tres annos continuos poſſediſſet, quia Titius non neglexit.

Notanda Molinæi opinio contra eos qui, pendente lite cum legitima parte mota, poſſident beneficium per triennium: hi enim pacificè & quietè poſſidere non dicuntur, propter litem & vitium litigii, cùm eo caſu nil imputari poſſit litiganti qui litem contra legitimum contradictorem proſecutus eſt: & ita pro Prioratu ſancti Georgii de unione judicatum 1578. menſe Junio, in publicis cauſarum actionibus, *Lomede & Chauvelin* orantibus, Michaële *le Sourt*, victoriam obtinente.

NUMERO CCCXIX.

Sed alter qui ſuccumbit in illo incidenti, perdit dumtaxat beneficium illius decreti.

Obſcura nimis Molinæi opinio: qui enim decreto de pacificis beneficium obtinet, & in poſſeſſorio & in petitorio obtinet: triennalis hæc poſſeſſio, vera eſt præſcriptio, eoque temporis ſpatio titulus beneficii præſcribitur: quæ præſcriptio plenum jus tribuit, pleniſſimam domino ſecuritatem dat, nihil poſtea quærendum. Dic igitur hunc poſſeſſorem non juvari decreto de pacificis poſſeſſoribus, mala fide poſſidebat, ſciebat litigioſum beneficium cum reſignante; at Regia Franciſci primi conſtitutione judicia contra reſignantem lata, contra reſignatarios executioni mandantur.

Idem articulo 15. conſtitutione Ludovici Magni. ann. 1667. tit. de forma procedendi in poſſeſſorio ſuper beneficiis. A. V.

NUMERO CCCXX.

Vel beneficio manuali modò ſit titulus.

DUbitatum fuit an poſſent eſſe beneficia manualia, quæ ad nutum conferuntur & revocantur, cùm in titulum dantur: tituli autem ſunt perpetui, unde commendæ quæ ad vitam conceduntur inter titulos annumerantur, ea ſola ratione, quia perpetuæ ex eo dictæ quia non revocentur: & licet generalis ſit conſtitutio de pacif. poſſeſſoribus, omniaque comprehendat beneficia quæ in titulum conferuntur, ceſſat tamen in beneficiis Ordinis S. Benedicti ex reformatione caſæ ſeu cathedræ Benedictinæ, cùm de triennio in triennium ex ſtatuto reformationis poſſeſſores mutentur, ex Rebuf. doctrina ad prædictam regulam de trienn. poſſeſſ. limit. 6. num. 272. ut & in iis beneficiis regularibus quæ ad nutum conferuntur, ex eodem Rebuf. num. 273. 274. Horum enim beneficiorum manualium natura & conditio nullam triennalem præſcriptionem admittit, etiamſi Abbas conferendo beneficium à revocatione eximeret: huic enim pactioni beneficii natura reſiſtit: unum caſum Ultramontani excipiunt, cùm Papa ex certa ſcientia purè monacho contulit beneficium. Nec mirum ſi hæc in prædicta regula ita ſtatuta fuerint, omnes enim monachi ex cap. 32. Benedict. conſtitutionis, ex voto paupertatis & obedientiæ nil habent, nil poſſident, nulla eorum voluntas, pendet omne negotium ex mera & abſoluta Abbatis ſeu ſuperioris poteſtate; & antiquitus omnia beneficia regularia in prædicta regula erant manualia, & ad nutum conferebantur, ita ad nutum revocabantur; ut ad hunc uſque diem veſtigia remanent in Abbatia ſancti Petri de Cultura, in Abbatia *du Bec*, aliiſque majoribus monaſteriis, in quibus obedientiaria nuncupantur beneficia propter illam adſtrictam & rigidam obedientiam. Verior tamen Molinæi opinio, talia beneficia verè dici beneficia, & Regulæ de infir. obnoxia, unde in beneficiorum proviſionibus exprimi debent, ex Rebuf. doctrina,

tract. nominat. quæſt. 9. num. 25. poſſunt enim talia beneficia eſſe perpetua, ut in concordat. tit. Forma mandat. Apoſt. in verbo pro expreſſis. verſiculo nono: etiam beneficium manuale debet exprimi. & licèt gloſ. Prag. Sanct. in §. Item quoad dictas. in verbo perpetuis. de collat. talia beneficia manualia non perpetua dicat, quia ad nutum Abbatis revocentur, ex cap. cùm ad monaſterium. verſ. nec alicui. de ſtatu monach. & in clement. quia regulares. §. præmiſſa. de ſupplen. negligentia prælat. jure tamen Gallico Abbatibus non licere ſine cauſa rationabili horum manualium beneficiorum titulum & collationem revocare obſervamus, & eam opinionem aſſerit de Selva tract. de benef. parte tertia. qu. 68. verſ. Nec debet Abbas ſine cauſa. Gloſſa quidem prædicta Prag. Sanct. circa finem, verſ. quod ſi hoc faceret. hanc revocationis denegationem limitare voluit, cùm odio vel malitia fit, poſſitque eo monachus obedientiarius ſuperioris implorare auxilium. Sed indiſtinctè Probus ad gloſ. prædictam. num. 1. verſiculo quod ſi illud quod eſt ad tempus. hanc revocationem jure noſtro prohiberi ſine cauſa aſſerit, & ejus ſervatur opinio. hæc ſunt verba Molinæi inf. num. 390. Priores manuales ad nutum revocare, privatio fieri non poteſt niſi ex cauſa vera & probata, ut rectè obſervamus.

NUMERO CCCXX.

Secus de unitis menſæ, quæ inter beneficia nullo modo computantur.

Beneficia enim poſt unionem nomen & qualitatem amittunt, & eam aſſumunt beneficii cui uniuntur: fit enim per unionem de duobus beneficiis unum beneficium. Ideo unita beneficia, Regulæ de publicand. non ſubjiciuntur. Infra ad regulam de public. num. 174. 254. Unita beneficia vacare non poſſunt, niſi cum beneficio principali, nominatis non ſubjiciuntur, ex Rebuf. tract. nominat. quæſt. 15. num. 31. Pluſa apud eundem Rebuf. in praxi beneficiorum. tit. de unionibus, & apud Chriſtoſ. de Ruſigniac. in comment. Pontif. lib. 3. cap. 7. non beneficiorum unionem, ſed beneficiorum unitatem nominantem favorum copulationem, & alio loco plurium favorum in unum coitionem, & alibi ſub eodem titulo cùm favorum unitas facta ſit cum cauſæ cognitione, & quòd unitum beneficium, naturam, nomen, & qualitatem beneficii cui unitur adſumat. vide Ruzæ. tract. jur. regaliorum privil. 40. num. 6. & Prob. quæſt. 18. juris regal. Ideo appoſuit Molinæus hîc unita beneficia ampliùs non dici beneficia docet, nec igitur exprimi debent in proviſionibus Apoſtolicis, cùm non ſint ampliùs beneficia. & notat Gomeſ. ad regul. de infir. quæſt. 15. beneficium unitum amittere nomen beneficii quod habebat ante unionem, ideo nullam de eo fieri poſſe permutationem: quæ omnia in vera ſive perpetua unione intelligas, non de momentanea ſive merè perſonali, de ea namque in impetratione facienda eſt mentio, ut probat de Selva. tract. de benef. tertia parte. quæſt. 11. verſicul. decima quarta qualitas. ſed has perſonales ſeu temporaneas permutationes rejicit praxis Galliæ.

NUMERO CCCXXI.

Amplia 19. etiam in hoſpitalibus, noſocomiis, leproſariis, eleemoſynariis, & ſimilibus.

De leproſariis & eleemoſynariis.

MUltis Franciſci I. Henrici II. Franciſci II. & Caroli IX. conſtitutionibus in Pariſienſi Senatu approbatis ſtatutum, hujuſmodi reditus per Commiſſarios regi, & adminiſtrari, & in pauperum alimoniis erogari debere; maximè quoad hoſpitalia magnarum civitatum, nonobſtante quorundam Epiſcoporum oppoſitione. Idem de leproſariis poſtea judicatum. Molinæi autem notanda diſtinctio, aliquando leproſarias, hoſpitalia, & eleemoſynarias in beneficii titulum conferri per collatores ordinarios & regia Franciſci I. conſtitutione in Senatu Pariſienſi verificata 23. Maii 1545. eorum damnatur opinion, qui exiſtimarunt hæc omnia in titulum beneficii conferri, nec inter beneficia annumerari poſſe.

NUMERO CCCXXI.

Hinc non habet locum in commendatariis hoſpitalium Sancti Joannis Hieroſolymitani, quia non ſunt beneficia.

Commendæ Rhodienſiũ an inter beneficia.

Magna contentio anno Domini 1561. inter Magiſtrum Ordinis ſancti Joannis Hieroſolymitani, Priores & Fratres totius Ordinis, & Archiepiſcopos & Epiſcopos Eccleſiæ Gallicanæ, an dicti Ordinis commendæ cum aliis Eccleſiæ Gallicanæ beneficiis ad decimarum ſolutionem tenerentur, & ad id obligari poſſe negabant, cùm in toto Ordine nulla prorſus eſſent beneficia. Cauſâ tamen cecidere propter temporalia bona quæ poſſident in regno: & certè eiſm prædicti Ordinis Prioratus, & Commendæ Clericorum gaudeant privilegiis, milites ſeu Ordinis Fratres, propter votum & cælibatum, ſint veluti perſonæ Eccleſiaſticæ, & Prioratus & Commendæ aliis beneficiis in reditibus comparari debeant, meritò ad hujus tributi contributionem vocati fuere: non quòd verè ſint beneficia; Prioratuum enim & Commendarum reſignationes à ſummo Pontifice non admittuntur, non iiſdem legibus, quibus alia beneficia, obligantur; aliæ vacationes, diverſæ devolutiones, contrariæ præventiones; ut beneficia Eccleſiaſtica ſacris legibus & ſanctorum Patrum decretis ligantur, ita hi Prioratus & Commendæ conſtitutionibus & ſtatutis ſui Ordinis: ſunt hæ militiæ temporales militibus debitæ, & quæ à ſpiritualibus rebus ſeparantur: & ex eo quòd Molinæus milites Commendarum conductores, non uſufructuarios, nec dominos nominat, ob annuam penſionis præſtationem; nonnulli omnem militibus alienationis ſpeciem, imò nec emphyteoſis conceſſionem denegarunt, nec Commendarum ſeu Prioratuum jura ulla ſubmoveri præſcriptione, excepta centenaria, quæ omnem quamcumque præſcriptionem excludit, & quæ vim tituli habet. Ideo periculoſum cum eis contrahere qui conditionem meliorem, non verò deteriorem facere poſſunt. Et miror tantum Senatorem Coraſium eos Prioratus & Commendas inter beneficia Eccleſiaſtica annumeraſſe, in ſua Para. Sacerdot. parte 1 cap. 3. num. 2.

NUMERO CCCXXII.

Amplia 20. in omni permutatione ſive æquali ſive inæquali.

An indultũ Cardinalium graduatis poſſit communicari.

INutilis hæc eſt quæſtio, cùm regula de infirmis locum non habeat in Ordinario, ut ſuprà dictum fuit Inutilis ideo Molinæi diſtinctio, de vera & fraudulenta permutatione. Sed quæro: in menſibus graduatorum præbenda quæ erat in Cardinalis collatione (in qua ob indultum omnis derogatio ad hanc regulam ceſſat) Romæ fuit reſignata, cum derogatione ad hanc regulam, ſi reſignans intra 20. dies deceſſerit, an virtute indulti, graduati nullam fuiſſe reſignationem dicere poſſint: & cùm nil penitus illuſtriſſimo Cardinali interſit hanc reſignationem valere, vel nullam eſſe propter menſes graduatorum, multoties judicatum etiam in Prætoriano Conſilio, graduatos indulti privandos beneficio, nec conquerente illuſtriſſimo Cardinali reſignationem ex eo capite impugnandam, eo enim in caſu Cardinalium privilegium merè perſonale, nec graduatis poteſt communicari: cùm tale indultum ſit tantùm in favorem Ordi-

Ea opinio nunquã fuit in Prætoriano Conſilio, ut vocãt approbata, & è contrario exiſtimo quod Graduatus poſſit ex indulto Cardinalis, quia varii poſſunt contingere caſus in quibus illius intereſſet reſignationem admiſſam, ſcilicet ſi nulli eſſent Graduati debitè qualificati, poſſet conferre liberè. Adde quod intereſt ſemper Cardinalis, ut excutietur à Graduatis. A. V.

nariorum, quorum officium ceſſat in menſibus graduatorum, ſi modò requiſierint graduati. Si autem nulla graduatorum fuerit vacantis beneficii requiſitio, nec ullus eorum legitimè conquerattir, potuerunt eo caſu conferre Cardinales, & indulti privilegio reſignationes hujuſmodi annullare.

NUMERO CCCXXIII.

Hac reſervatio ut omnis penſio reducatur ad tertiam partem fructuum.

Quando collationes loco penſionis reſervantur.

Illud non ſervatur nam collatio beneficio.ũ, cum non ſit in fructu utili, ſed tãtum in fructu honorifico, non poteſt ſcindi, & hæc partitio nunquam poſſit fieri, ad modum cæterorum fructuũ. Sed ubi reſervata eſt collatio beneficiorum jure ſingulari, tũc remanet propter reliquias poſſinæ dignitatis. A. V.

ABandè probatum ſuprà num. 213. collationum reſervationem toleratã à Senatoribus Prætorianis. Si autem ut fructuum ad tertiam partem facienda ſit reductio, ita & collationum, quomodo executio fieri poterit, & octo menſes reſignatario, quatuor penſionario, ad conferendum concedendos eſſe exiſtimo; & ita pro tertia parte collationum graduatis affecta judicatum, in executione Concordatorum. Sed incerta Senatorum vota, quæ in ſummis Franciæ tribunalibus in decidendis his quæſtionibus redduntur, an hujuſmodi reſervationes admittantur, an omnino rejiciantur, poſtulant ut quid certi ſtatuatur. Et deciſum fuit ſuprà num. 13. ex perſonarum & beneficiorum qualitate id metiendum: & qua ratione fructuum reductio in immoderata penſione fieri debet, eadem ratione collationum facienda reductio: ut hæc duarum partium legitima portio, quæ in fructibus lucrativis conſiſtit, in aliis fructibus honorificis, puta collationibus locum habeat, hi enim omnes fructus à beneficii juribus dependent, ſunt (ut ita loquar) ut bonis hæreditariis in his omnibus legitima debetur portio: aliàs veri beneficiorum domini ſuis privarentur collationibus, & graviter peccarent in præcipua & principali functione ſuæ adminiſtrationis, quæ in diſtributione & collatione beneficiorum conſiſtit; immutarentur ſanctorum Patrum decreta, & generalium Conciliorum conſtitutiones, quæ beneficiorum diſpoſitiones & collationes veras beneficiorum dominis non penſionariis concedunt. Conquerente autem Procuratore generali, quia in hac ferrea ætate, maliſque moribus paulatim in ſummis tribunalibus gliſcentibus, quodammodo ab antiqua, imò vera Conciliorum generalium doctrina receſſum fuit, qua vetitum erat Eccleſiaſtica beneficia cum diminutione conferre, & ſpiritualium alteri quàm vero beneficii domino adminiſtrationem concedere. Satisfactum erit, ſi duæ collationum partes vero domino conſerventur, & huic opinioni aſſentire videtur Molinæus: & temporibus noſtris quaſi impoſſibile omnia ad veram & legitimam antiquorum Patrum doctrinam reducere.

NUMERO CCCXXV.

Sed tamen impetrans per obitum regulariter tenetur probare reſignantem mortuum infra 20 dies.

REquirit enim regula de infirmis reſignantibus, reſignantem infra 20. diem de eadem infirmitate deceſſiſſe: ut igitur locum habeat, obitum probare debet qui prætendit beneficium vacaſſe per obitum.

NUMERO CCCXXVI.

Quid enim ſi ſanus hoc facit, & inſtrumentum penes ſe ſervat.

In regula de 20. diebus infirmitas quãdo deſideratur?

EXiſtimavit Gomeſius infirmitatem in reſignante requiri, non ſolùm reſignationis admiſſæ tempore, ſed & confectionis mandati ad reſignandum: nec enim de ſano mandatum ad reſignandum conficiente intelligitur regula de infirmis reſignantibus: & procedit Gomeſii opinio ceſſante fraude ex parte reſignantis. Si autem ad eludendam regulam mandatum in plena valetudine confectum ſit, ut adveniente infirmitate Romæ mitteretur, locum habet regula: & prodeſt hæc quæſtio in collationibus Cardinalium, & eorum qui indulti utuntur privilegio aliàs facillimum cuique reſignanti regulam noſtram enervare & ejus effectum irridere.

NUMERO CCCXXVII.

Ut dies, in quo per reſignantem vel ejus ſpecialem procuratorem præſtatur conſenſus, non computetur in numero viginti dierum.

HÆc eſt communis noſtrorum opinio, quæ conſulendo & judicando ad unguem obſervatur propter præpoſitionem, *A*, quæ terminum excludit, excluſionem, & ſeparationem ſignificat. ex cap. 3. de Præb. in ſext. in hæc verba Per menſem à die quo beneficia vacaverunt. & ibi Gloſ. Vide Clement, Si cur. de appellationibus.

Dies termini non computatur in termino, A. V.

NUMERO CCCXXVIII.

Etiamſi reſignatario proviſum fuerit à Papa cum clauſula hodie vulgata, etiamſi per obitum, vel aliàs quovis modo vacet.

HÆ clauſulæ ex ſtylo communi & ordinario apponi ſolitæ, in ſupplicationibus & proviſionibus Apoſtolicis, quamlibet beneficii vacationem continent, per reſignationem, per obitum, per devolutionem. modò hæ vacationes tempore ſupplicationis, non poſt ſupplicationem advenerint, præcedant ſupplicationem non ſubſequantur. Sed hoc planè inutile, cùm ſolita ſit derogatio ad hanc regulam, in collationibus autem Cardinalium nullæ ſint præventiones niſi poſt ſex menſes.

NUMERO CCCXXXI.

QUidquid hic ſentiat Molinæus, poteſt Summus Pontifex ad patronorum præſentationem, aut collatorum refutationem providere, ut Ordinariorum Ordinarius: & quæ poſſunt ordinarii collatores, poteſt & Summus Pontifex. Subtiliores, Papæ proviſionem nullam, cùm præſentatio patroni Ordinarium tantùm requirat, exiſtimant. Ego contrà, Ordinarii verbo Summum Pontificem contineri. Verè enim Ordinarius. & ea qualitas in eo legitimo verificari poteſt. Alia quæſtio, an eo caſu locum habeat hæc regula de infirmis; in omnibus enim Apoſtolicis proviſionibus quæ per reſignationem fiunt, habet locum hæc regula, ſi modò regulæ derogatum non fuerit.

An Papa ad Patronorum præſentationem poſſit conferre.

Tamen ſi præſentatio facta fuerit ordinario, nõ puto quod poſſit admitti a ſummo Põtifice, niſi in caſu devolutionis, quia Collator ordinarius debet inquirere de capacitate præſentati, A. V.

NUMERO CCCXXXII.

Sed falſum eſt, & contrarium obſervatur.

PRocedit Molinæi opinio contra proviſionis nullitatem. valida enim eſt, patrono intra ſex menſes à die veriſimilis notitiæ computandos non conquerente: nulla autem ex Gomeſio, patrono conquerente: aliàs deciperentur patroni. Fallit in patronatu laïcorum, & in legitima permutatione quæ collatori neceſſitatem imponit. Neceſſarius enim patroni laici conſenſus in reſignatione & permutatione, Eccleſiaſtici verò negligitur in permutatione. Nil autem refert an conſenſus patroni collationem præcedat, vel eam ſubſequatur, t. aliàs 527. Rot. Deciſ. de Inſtitut. in antiquis. ex capit. Suggeſtum, in verbo Subſecutos. de jure Patronatus.

NUMERO CCCXXXIV.

Hac enim regula non eſt de pecuniariis, & merè voluntariis: ſed concernit, & facta eſt ob bonum publicum, & ad fraudes amputandas.

HÆc ſi vera ſint, cur huic regulæ de facili & ſtylo communi ita derogatur per Summum Pontificem, & ordinarii collatores (demptis illuſtriſſimis Cardinalibus) tuſeré regulæ privantur beneficio. An liceat iis quæ bono publico introducta ſunt, indicta cauſa derogare?

NUMERO CCCXXXV.

Nec Papa quidem huic regulæ derogare poſſit.

An Papa regulæ de infirm. reſignant. poſſit derogare.

COmmunis uſus forenſis Molinæi opinionem impugnat, & in ſummis tribunalibus Franciæ hæ derogationes paſſim admittuntur, quæ ex ſtylo Cancellariæ Apoſtolicæ omnibus proviſionibus inſeri ſolent, ſi modò reſignantes extra Romanam Curiam deceſſerint. & ſi ratione has derogationes ceſſante omni præjudicio evellere liceret, Molinæi opinioni ſubſcriberem.

NUMERO CCCXXXVIII.

Reſpondi illud indultum nullum & abuſivum eſſe.

HOdie inutilis hæc quæſtio, cùm Romæ talia indulta non concedantur: quæ ſi locum haberent, ſuppreſſa, & penitus extincta eſſet in collatione beneficiorum Ordinariorum poteſtas: haberent enim Ordinarii Papæ vicarium vel legatum, qui reſignationes admitteret, & vacantia conferret beneficia.

NUM. CCCXLI. & CCCXLII.

Nunc limito primò, ut non procedat in infirmitate tam inopinata.

INfirmitatem tempore reſignationis deſiderat regula de infirm. & in ſuſpicione fraudis tempus traditionis mandati conſideratur, ut ſup. docuimus num. 326. Notandum obiter in conſtitutionibus verba ad literam non ſemper accipienda, cùm menti & voluntati Legiſlatoris repugnant: verba enim introducta ad voluntatis declarationem, ideo verba voluntati, non mens Legiſlatoris verbis ſubmitti debent.

NUMERO CCCXI.V.

Renuntiatio beneficii non valet, niſi in manus Ordinarij.

Eadē in providendo & ejurando poteſtas.

EAdem enim poteſtas in conferendo, quæ in reſignationum admiſſione deſideratur: nec enim à ſola voluntate reſignantis, ſed collatoris pendet: nec eorum probamus opinionem, qui reſignationem in manibus laici nullam poteſtatem habentis factam, validam putant: imò Vicarii generales Epiſcoporum

Præſule defuncto Vicariorū ceſſat poteſtas.

reſignationes admittere, nec conferre poſſunt præſule defuncto, licet mors eis ſit incognita, & bona ſide contulerint, ex gloſ. Pragm. Sanct. in cap. Sicut. §. ad tollendum, in verbo Liberè. in fine. de Elect. & Chriſtophoro *de Ruſignac*. Comment. Pontific. lib. 3. cap. 14 in fine. Joan. de Selva tract. de benef. 3. parte quæſt. 32.

NUMERO CCCKLVI.

Niſi jura Ordinariorum uſurpando, & novam non ſolum contra antiquos canones.

NUnquam dubitatum fuit in Eccleſia de poteſtate ſummi Pontificis, data primùm Petro & Apoſtolis, data Eccleſiæ: Si peccaverit, &c. dic Eccleſiæ: & remanſit hæc poteſtas in Eccleſia, cujus caput eſt ſummus Pontifex. Sit igitur illa poteſtas in Eccleſia tanquam in fundamento, & in ſummo Pontifice tanquam in miniſtro principali, per quem hæc exercetur. vide Gloſ. Prag. Sanct. in Cap. Sacroſancta. §. Cui quilibet. de auctorit. general. Concil. Ipſa ſuprema poteſtas ſeu juriſdictio, per univerſam Eccleſiam Pontificali auctoritati conceſſa fuit: Romana Eccleſia alias judicat Eccleſias, à nemine autem judicatur. Can Cuncta per mundum. 9. qu. 3. & hæc ſunt juris certiſſimi. Sed quod diſſimile in beneficiorum collatione narrat Molinæus & appoſitè, nec in decretorum toto volumine legimus, Papam in conferendis beneficiis Ordinariorum eſſe Ordinarium: in decretalibus autem multæ de Archiepiſcoporum, Epiſcoporum & Abbatum electione contentiones inveniuntur, toto tit. de elect. quædam de collativis beneficiis controverſiæ, toto titulo de Præbend. ſed de præveniendis Ordinariis nulla præcepta, immo Lateranenſis Concilii ſtatuta repugnant, Cap. Nulla. de Conceſſ. Præb. Datur enim ordinariis collatoribus ſemeſtre tempus ad conferendum, & ſola devolutio Papæ reſervatur. Idem in Conſtantienſi & Baſilienſi Conciliis. Sed Sexti decretalium nova Juriſprudentia, ſummi Pontifices præventionibus quodam jure omnimodam in collatores ordinarios poteſtatem ſibi tribuerunt, eámque qualitatem (Ordinariorum Ordinarii) non propter Ordinariorum negligentiam, ut antiquo jure, ſed plenariè & ex ſupremæ poteſtatis plenitudine aſſumpſerunt, in Cap. Licet. de Præb. in 6. Clement. 1. Ut lite pend. Quam novam doctrinam ſecuti ſunt Doctores, Abbas in Cap. Quia diverſitatem. de conceſſ. Præbend. & noſtri, ut Joannes de Selva tract. de beneficio 3. parte quæſt. 6. Gloſ. Prag. Sanct. in §. Item circa. in verbo Suadet. de Collat. eoque jure utimur propter legem Concordat. in §. Declarantes. de mandat. Apoſtol. ibi enim in omnes ordinarios collatores datur ſummo Pontifici præventio. Ceſſet igitur opinio Molinæi uſurpationem hanc præventionem dicentis. Imò jus eſt noſtrum quo utimur.

NUMERO CCCXLVIII.

Incumbit ergo hoc caſu reſignatario probare ſanam mentem.

VIdendum qua ex parte animi ſanitas aut inſania præponderant, ut ſit præſumptioni locus, arg. l. penult. in verbo Suſpicio. ff. de condit. inſt. In inſaniente qui ratiocinationis quædam intervalla dilucida habet, Molinæi procedit opinio: in ſana mente quæ per intervalla furore vel inſania detinetur. Gomeſii prævalet ſententia: quolibet enim caſu præſumptio, probationis onus in adverſarium rejicit ex 23. Boërii deciſ. num. 84. & 85. in hæc verba, Refert an qualitas diſpoſitionis arguat ad partem ſani conſilii, & præſumatur ſanæ mentis fuiſſe. & hanc opinionem probat Chriſtophorus *de Ruſignac*. in Comment. Pontific. lib. 3. cap. 25. in fine. Sed hodie Notarii Apoſtolici ſolent favore reſignatariorum in mandatis ad ejurandа beneficia clauſulam apponere (reſignantem ſanum mente,) ut per hanc aſſertionem ſtetur inſtrumento; & dementiam objicientes tempore mandati aut non admittantur, aut in eos contrarii probatio rejiciatur.

Inſanientis animi præſumptiones.

Reſignans præſumitur ſanæ mentis, niſi contrarium probetur, qui ſtatus [illegible] naturam debet potius præſumi, quàm ille qui eſt contra naturam. A. V.

NUMERO CCCLI.

Limito quintò ut non procedat in morte civili: ſtatutum enim loquens de morte intelligitur de naturali, non autem de civili.

DUbitabatur: cùm in favorabilibus extenſio de facili fiat de morte naturali ad civilem, mors utraque dicatur, civiliter mortuus inter homines non computetur, contractuum, officiorum, aliarum.

Quando de morte naturali ad civilē fiat extenſio.

quæ rerum civilium ſit expers ; faciliórque in lege extenſio , quæ ſola identitatis ratione interpretationem accipit. At verior Molinæi opinio, extenſionem de naturali ad civilem mortem fieri non debere, niſi ex identitate rationis , & mors civilis propriè non dicatur ; in multis differant : quoad civilia quidem fieri poſſet extenſio , non quoad naturalia. Hancque diſtinctionem ſequitur Molinæus in additione ad 139. Alexand. Conſil. lib. 2. & communem hanc eſſe Doctorum ſententiam probat Alexand. in d. conſil. vide eundem Molinæum ad regul. de public. num. 80 & 81.

NUMERO CCCLIII.

Idem multo fortiùs in regula 30. de impetrantibus beneficia vacantia per obitum familiar. Cardin.

INutiles ſunt hodie quæſtiones quæ ex 30. regul. Cancell. Apoſtolicæ dependent, cùm Cardinalium collegium proprium habeat indultum, familiares, ſeu domeſticos Cardinalium comprehendens.

NUMERO CCCLXIV.

Unde ſi familiaris Cardinalis reſignat in manus Papæ.

Subreptio in proviſionibus beneficiorũ.

SUbreptitia ſupplicatio dicitur in beneficialibus, cùm ea omittuntur quæ Summum Pontificem movere , ſuadere vel diſſuadere potuerunt , Cap. Poſtulaſti. de Reſcript. 61. aliàs 705. Rot. dec. de conc. Præb. in antiquis. Clement. Si dignitatem. de præb. Molin. ſup. num. 72. verſic. Quia quælibet vel minima. & num. 21. verſ. Vel aliàs nuiliter. & num 151. in fin. ver. Niſi ſola ſubreptio. Cùm autem domeſtici vel familiares Cardinalium ſpeciali indulto ſpecialia habeant privilegia , ſi eorum qualitas non exprimatur, ſi eorum privilegio non ſit derogatum , nulla erit & ſubreptitia proviſio. & ita Romæ ſervatur , ut probat 16. aliàs 721. Rotæ deciſ. de Præb. in Antiquis. Sed cùm hæ reſervationes in Regno ſint per Concordata ſublatæ , hæc omnia ſint inutilia. Quando autem gratia ſubreptitia verè dicatur , cùm ea non exprimantur Papæ, quæ in jure exprimi debent, ut in cap. Si motu proprio. de Præb. lib. 6. quantulumcumque beneficium exprimi debet. in Cap. Cùm in illis. §. Illis verò. de Præb. in 6. beneficium eſſe electivum impetrans exprimere tenetur, deciſ. 13. de Præb. in Antiquioribus Rotæ deciſ. num. 5. in Cap. Licet. de Præbend. lib. 6. & deciſione 67. aliàs 878. de conceſ. Præbend. in antiquis. Clement. 1. de Præbend. & infrà ad regul. de veriſimili notitia. num. 56. beneficium in Curia vacaſſe exprimi debet in Clement. 1. de Præbend. beneficio curam imminere animarum , aut ſaltem quando ex juris diſpoſitione veriſimile Papam non ita gratiam conceſſiſſe, ſi tacitum vel ſuppreſſum expoſitum ſuæ ſanctitati fuiſſet , ut videre licet in fine Capituli Dudum. de Præbend. in 6. Aliàs unicuique licitum ſubtili quadam ratione ſubreptionis cauſas ſibi effingere , & quamlibet gratiam annullare : & hæc eſt Rotæ opinio in deciſ. 22. aliàs 331. num. 7. de Præb. in novis. ut puta ſi quis canonicatus ad effectum obtinendæ dignitatis , mentionem non fecerit ; nihilominus valida erit proviſio , non enim hujuſmodi canonicatus eſt titulus beneficii , ſed quoddam jus præparatorium ad futurum jus obtinendum ; ut verbis utar Gloſ. Pragm. Sanct. in fine. titul. de collat. in verbo Collatoris. verſ. Sed eſt quoddam. & hæc eſt Probi opinio ad Gloſ. Pragmaticæ Sanctionis in §. Quòd ſi quis. in verſicul. Similiter. num. 2. de collat. Rebuf. tub. de reſervat. in verbo. In cathedralibus. verſiculo Notandum eſt iſte textus. in Concord. & hæc eſt doctrina Gloſ. extravag. Sedes Apoſtolica. de Offic. deleg. in verbo, Jus ad rem. & ita in Rota ſervatur ex 26. aliàs 445. deciſ. de Præb. in novi num. 7. Vide quæ notavimus

Dñi ſemper

ſup. num. 13. in fine. Generalis ſit autem regula in his impetrationibus , omiſſionem qualitatis beneficio ex juris diſpoſitione inhærentis non vitiare gratiam : ſecus ſi de facto inhæreat qualitas à ſtatuto , conſuetudine , vel fundatione. ex 75. aliàs 610. Rotæ deciſ. de Reſcript. in antiq. cùm ea quæ ſunt privilegii , conſuetudinis, aut ex ſpeciali fundatione, liceat ignorare, cap. 1. de conſtit. lib. 6. hæc enim ſunt potiùs facti, quàm juris , ex 13. deciſ. Rot. titul. de Præb. in antiquioribus. Sed alia movetur quæſtio : ſi quis in manibus poteſtatem non habentis , beneficium ejuraverit, poſtea aliam beneficii gratiam à Papa obtinuit : an beneficii ſic malè ejurati mentionem facere debuerit, & non debere, cùm juſtè exiſtimaverit ejurato privatum beneficio. Contrarium in Rota judicatum , cùm talis renuntiatio nulla ſit , ejurantem non privaverit beneficiu , jus in beneficio remanſerit , ideo exprimi debuit ex 4. Rotæ deciſ. tit. de Elect. in antiquioribus. Quod limitandum exiſtimarem , ſi reſignans in poſſeſſione remanſerit nonobſtante reſignatione , ſi ſciverit à non habente poteſtatem reſignationem admiſſam. Quid enim ſi juſta aut veriſimili ratione exiſtimaverit validam fuiſſe reſignationem , per talem reſignationem ſuo privatum fuiſſe beneficio , nil eo ſpeciali caſu imputari poteſt : & propter hanc bonam fidem impetrantis Romæ beneficia exiſtimavit Molinæus ad hanc regul. num. 4. mandatum ad reſignandum beneficium datum, licet nondum executum, ſubreptionis & obreptionis maculam delere, ad expreſſionem impetrantem non obligari. Vide quæ ibi notavi. Notandum obiter omnia beneficia acceptata , in proviſionibus Apoſtolicis exprimenda , quantulumcumque ſit beneficium , ſub pœna nullitatis. Cap. Gratia. de Reſcript. in 6. Cap. Collatio. de Offi. Leg. in 6. Cap. Si motu proprio. de Præbend. in 6. Molinæus ad reg. de infirmis num. 4. verſ. Impetrat aliud non facta mentione prioris beneficii. Joan. de Selva tract. de benef. 3. parte quæſt. 11. num. 13. verſ. Quia de omni beneficio quod quis obtinet. Ruz. in tract. jur. regal. privil. 29. num. 3. verſic. Secunda ratio. Gloſ. in cap. Cùm adeo. in verbo De præbenda. verſiculo Expeditum eſt. de Reſcript. & ex 14. aliàs 575. Rot. deciſ. Quidam Cardinalis. de renunt. in Antiqu. Rebuf. in Praxi beneficiorum , in forma & declarat. novæ proviſionis , in verbo Nec non omnia & ſingula. num. 4. 5. 6. ex Joan. Galli in 5. parte ſtyli Parlamenti quæſt. 170. in fine verſicul. Quidquid dicatur tene indiſtinctè. Molinæus ad regul. de infir. num. 259. verſicul. Quæ etiam tempore decretalium. Si quæ autem ſint opiniones in contrarium , limitandæ ſunt in reſcriptis juſtitiæ , in quibus ignorantia ſubreptionem tollit , ſeu potiùs ſimplicitas : ſolus autem dolus aut ſupina & craſſa ignorantia nocet , id docet Joan. de Selva in loco prææallegato , facit Clement. Si Romanus Pontifex. de Præb.

exprimi qualitas beneficiorum, aliàs quia poſſent impetrantes ſucceſſu temporis mutare eſſentiam, & qualitatem beneficiorũ , quod periculoſum eſt in regno, quia qualitates beneficiorum ſunt juris publici. A.V.

NUM. CCCLXVI. & CCCLXVII.

PRobat Molinæus capitis reos , vel qui propter delictum ſuis privari debent beneficiis , non poſſe pendente accuſatione , ſeu reſignare beneficia in favorem certæ perſonæ , in manibus Summi Pontificis , nec Summum Pontificem ſuper eo poſſe diſpenſare , propter titul. de cauſ. in Concordatis : poſſe tamen purè & ſimpliciter in manibus Ordinariorum reſignare. Validæ quidem Molinæi rationes, & quæ urgent admodum : nihilominus potentes magniqite nominis adverſarios ſuæ ſententiæ oppugnatores habet, Gloſ. Prag. Sanct. in §. Item inſuper. in verbo Diſponere. verſicul. Poterunt ergo in permut. de Collat. quo in loco num. 12. recitat Probus Gloſ. opinionem decreto Senatus Pariſienſis confirmatam , pro quadam vicaria Eccleſiæ Meldenſis , ſecundùm aliam Gloſ. cap. 2. in verbo Finita ut lite pendente. in 6. Quæ omnia à Boetto probantur etiam in reſignatione in favorem, deciſ. 206. à num. 3. ad num. 6. & à Senatore Co-

Pendente accuſatione an reſignari poſſint beneficia. & an poſt condemnationẽ pendente appellatione.

Molinæus fundat opinionẽ ſuam validis argumentis, nihilominus contrarium obtinuit , & reus pendente accuſatione poteſt Beneficiũ reſignare niſi crimẽ ab

eo perpetratum inducat vacationem ipſo facto. A. V.

taſio in Paraph. de Sacerdot. parte 3. cap. 6. num. 15. Prætoriam Conſilii Senatuſconſultum pro ſua opinione recitanti : à Rebuf. in tract. de pacif. poſſeſſoribus. num. 262. à Ruſigoaco Præſide in Comment. Pontif. lib. 3. cap. 20. & hæc in Senatu Pariſienſi obſervantur ante ſententiam & etiam poſt ſententiam, ſi modò ab ea fuerit appellatum : hæc enim appellatio ſuſpendit judicatum : nec ab ea reſolutione recedere vellem, quidquid in contrarium dicat Molinæus, & ita in Rota judicatum probat 5. deciſ. de ſententiis & rebus judic. in antiquioribus contra Molinæi opinionem. Adde reſignationem fraude factam dici non poſſe, niſi in fraudem ordinarii collatoris, quod in Sum. Pont. dici non poteſt, qui eſt Ordinariorum Ordinarius. Sed quia hanc qualitatem Molinæus ſemper denegavit, ideo reſignationem à Papa admitti poſſe à reo criminis factam negavit. Satis probatum pendente accuſatione beneficiorum reſignationem conceſſam : ſed ſi propter delictum impetratum ſit beneficium, diſtinguendum : aut beneficii datur proviſio, cujus virtute adepta fuit poſſeſſio, & lis conteſtata & denegatur reſignatio impetrati beneficii, ut probat Molinæus infra ad regul. de public. num. 203. ante autem adeptam poſſeſſionem conceſſa. Aut verò non datur proviſio, ſed tantùm ſub clauſula privationis juris, quando ſententia declaratoria deſideratur ; & eo caſu admittitur reſignatio ante ſententiam declaratoriam privationis juris, ex 14. aliàs 491. Rotæ deciſ. ut lit. pend. in novis. quod multis rationibus probat Ludovicus Gomeſ. ad regul. de Anna Poſſeſſ. quæſt. 42. Quid autem hodie ſtatuendum propter Henrici tertii Bleſenſ. Conſtit. vide quæ notavimus ad regul. de public. num. 203.

NUMERO CCCLXXII.

Et ſic nullus eſt textus in iure qui probet aliud quàm quod in primo membro.

DIctum fuit ſuprà num. 366. reos criminum reſignare poſſe pendente accuſatione, etiam poſt ſententiam pendente appellatione : ſed pertinaciter Molinæus reſignationem ſimplicem validam docet, in favorem autem factam reprobat. At cùm in Summo Pontifice eadem ſit admittendæ reſignationis in favorem aut ſimpliciter poteſtas, nil Summo Pontifici interſit, nec ordinario collatori, qui à Papa re integra præveniri poteſt per §. Declarantes. de Mandat. Apoſt. in Concordat. nulla dubitandi ratio ſubeſt, Papam has etiam in favorem ejurationes à reis criminum factas admittere poſſe : meliùs tamen reſignatarii facient, ſi de crimine litem motam exprimant, cùm hoc difficiliorem Papam reddere potuiſſet; quod in atrocioribus criminibus obſervandum exiſtimarem.

NUMERO CCCLXXIII.

Si verò non habeat, ut non ſolent habere.

EPiſcopi per Vicarios hæc ſolent exercere quæ ſunt ſui pœnitentialis, & ſolent Pœnitentiarium habere, nonnulli in titulum & dignitatem Eccleſiaſticam, ex diverſa diœceſeon conſuetudine, juriſdictionem contentioſam, & habent Officialem judicem ordinarium : & quæ beneficiorum collationem ſpectant, & ſolent Vicarios generales ad conferenda habere : & hæc ſunt ita diſtincta & ſeparata in ſua functione, ut nullus falcem in meſſem alterius mittere poſſit. Si igitur in beneficii proviſione Papa ſupplicantem mittat ad Ordinarium, de Vicario generali ad conferenda intelligendum ; ſi reſcripti ad lites cognitionem, de Officiali accipiendum : ſi de pœnitentia peragenda, ad Pœnitentiarium cauſæ datur cognitio : horum verò omnium verus Ordinarius Epiſcopus.

NUMERO CCCLXXIV.

Et hac in eo qui non eſt privatus.

EX his nota differentiam quando beneficium vacat ipſo jure propter delictum, aut tantùm per ſententiam. Quando ipſo jure (ut ſunt crimina quæ ipſo jure beneficii vacationem inducunt) poteſt illico conferre Ordinarius, puta per ſimoniam, propter qualificatum homicidium, ſcilicet aſſaſſinatum ; nec poterit eo caſu tali perpetrato delicto reus reſignare, cùm quidquid juris in beneficio haberet amiſerit. Sed quando non ipſo jure, ſed tantùm per ſententiam, non poterit Ordinarius conferre ante ſententiam, imo pendente accuſatione poterit reus reſignare ſua beneficia, cùm iis non ſit adhuc privatus.

Valde quidem cor etiam ordinarius poſt crimen commiſſum, tamen proviſus debet expectare condemnationem, quæ declarat crimen ut poſſit fructus percipere. A. V.

NUM. CCCLXXVI. & CCCLXXVIII.

Cum autem hac concluſio fundetur in jure communi.

PRopter Doctorum diverſam opinionem quando Ordinarii pendente accuſatione reſignationes admittere poſſunt, an quod in prophanis ex L. poſt contractum. capitale crimen admittitur, in ſpiritualibus reſignationibus locum habeat ; an ſufficiat Ordinario crimen expreſſiſſe, an ipſa accuſatio beneficium ut ſecularia officia afficiat. Exiſtimarunt noſtri Papæ implorandum auxilium, & accuſationis mentionem facere. Summus enim Pontifex Ordinariorum Ordinarius poteſt quamlibet beneficiorum reſignationem admittere, & cùm nullo modo ordinarii collatores in partibus exiſtentes de eo conqueri poſſint, nec alteri quid interſit, ceſſat omnis dubitandi ratio : Nec appoſitè Molinæus abuſivam exiſtimat Papæ proviſionem, propter titulum de Cauſis. in Concord. etiamſi Papæ declarata & expreſſa ſit accuſatio : dìverſa enim ſunt, accuſatio quæ delicti punitionem ſpectat, & beneficii reſignatio quæ pendente accuſatione ex communi Doctorum ſententia etiam ab ordinario collatore admitti poteſt, ut infr. pleniùs dicemus num. 397. & ita diverſa, ut non obſtante tali reſignatione accuſationem inſtructam vel non inſtructam Judex inſtruere & judicare poſſit, & reum condemnare. Sed quid privatio beneficii litis ſeu condemnationis partem facit, liti igitur præjudicat : verum quidem eſt ante reſignationem, ſed poſt reſignationem admiſſam accuſatio neglecto beneficio judicanda. hæ enim accuſationes ex delicto provenientes perſonam magis ſpectant, quàm beneficia, beneficia quidem in quantum à reo poſſidentur, nec aliàs.

NUMERO CCCLXXXI.

Sed quid ſi Papa non contulit, ſed ante accuſationem & reſignationem mandavit.

VEra Molinæi ſententia. Sed hodie talia mandata ſeu reſcripta Romæ non conceduntur, nec moribus noſtris probarentur, futuram enim beneficiorum vacationem contemnerent, & titulo de Cauſis contra Concordatorum jura repugnarent. vide quæ notavi ad Regul. de public. num. 203.

NUMERO CCCLXXXII.

Sed quid de imminente, & præviſa per ſententiam canonis : puta per Cap. Licet canon. de Electio. in 6.

IDeo liberè quis poterit ſuum reſignare beneficium, ſive in favorem, aut aliàs intra tempora à canone conceſſa, ſunt enim induciæ legales ab omni moleſtia & vexatione immunes. Cùm igitur quis intra finem menſis Decembris ad ſacrum Preſbyteratus Ordinem promoveri teneretur ſub pœna privationis beneficii, dilatione nondum finita poterit ejurare

De eo qui intra certa tempora ad ſacros ordines initiari debebat, quo tempore reſignare poterit.

beneficium, licet tam brevi temporis ſpatio ſacrum ordinem obtinere non potuiſſet. Hæc quæſtio variè in Rota judicata fuit pro reſignatione pendente dilatione facta, docet 38. aliàs 187. Rot. deciſ. de præb. in antiquis. idque ex communi Doctorum ſententia. qui enim intra annum ad ſacrum Preſbyteratus ordinem promoveri obligantur, ex conſt. cap. Licet. de Præb. in 6. pendente ea dilatione jus habent in beneficio, eo non privantur à lege, niſi anno elapſo. At in deciſ. 6. aliàs 355. de rerum permut. in antiquis. ultima die anni non promotus ad ſacrum ordinem permutare non poteſt, nonnullis dominis de Rota contrarium ſentientibus. Sed deciſ. 3. aliàs 326. de exempt. in antiquis. nondum ſolvere videtur ex Molinæi ſententia, Reſignationem conceſſam, ſi modò exprimatur tempora à lege ſtatuto ordinem non ſuſceptum: aliàs ſubreptitia reſignatio, & ad eludendum canonem decretum facta: hæc enim irritantis decreti clauſula in Cap. Licet. appoſita, negligentem in ordinis ſacri ſuſceptione ipſo jure, ipſo facto, etiam ſine alia ſententia, beneficio privat, jus omne ſive in petitorio ſive in poſſeſſorio in beneficio tollit, non ampliùs poſſidetur cum titulo, ſed ſine canonica inſtitutione uſurpatur: fructus ita perperam percepti reſtitui debent. Idem ſtatutum fuerat in Concilio generali Conſtantienſi. titul. de diſpenſat. & poſtea Regia Bleſenſi conſtitutione idem cavetur articul. 9. ſola diſpenſatione, qua non obſtante intra biennium ordines erunt ſuſcipiendi: hæc dimovere vel movere Papam potuerint. Sed quid ſi in manibus ordinarii facta ſit reſignatio, aut dolosè, & conſilii fraudulenti particeps reſignatarius, & nulla proviſio; aut fraudis inſcius, & in proviſione apponitur clauſola (aut aliàs quovis modo), & valida proviſio non tam virtute ceſſionis ſeu reſignationis, quàm prædictæ clauſulæ. Sed an Summo Pontifici reſignans exprimere debeat injunctum ordinem non ſuſcepiſſe, & expreſſio neceſſaria ſit ſub pœna ſubreptionis proviſionis: exiſtimat Molinæus num. 384. neceſſariam expreſſionem, & in Rota ita judicatum aſſerit; hoc enim ſuadere vel diſſuadere Summum Pontificem potuit: quod ſub hac limitatione ſtatuendum exiſtimo, ſi in fraudem canonis vel decreti reſignatio facta fuerit, ſi reſignans lucrum inde perceperit, ſi permutaverit, & hæc eſt Probi opinio in addit. ad Gloſ. Prag. Sanct. in §. Item inſuper. in verbo Diſponere. verſicul. Ideo. de collat. num. 6. in hæc verba Ideo ſequitur: ſecus ſi purè & liberè & ſine ulla ſpe lucri ejuratio facta fuerit. Et hæc dicta ſunt in omnibus caſibus, in quibus quis cedere beneficio ex decreto proviſioni appoſito, aut ex legis præcepto, aut ex fundationum legibus, tenetur. & ita ſentit Molinæus num. 384. in hæc verba: Sed det amico vel colluſori, vel ut anniverſaria ſubrogatione alterius beneficii fraudem perpetuò faciat, &c.

Quando quis beneficium reſignare tenetur.

NUMERO CCCLXXXV.

Quia tenent omnes Gloſſ. & Doct. pro regula quòd ubicunque quis ipſo jure privatus eſt beneficio, ſtatim poteſt tanquam de jure vacans impetrari & conferri non expectata ſententia vel declaratione, quamvis non poſſit.

Quando ipſo jure vacare dicantur beneficia.

QUando ipſo jure, quando per ſententiam juris declaratoriam vacat beneficium, dic pro reſolutione nullam beneficii vacationem, niſi à lege, ſtatuto, ſeu conſuetudine approbata, aut beneficii fundatione ſit inſtituta, & introducta ſit. ex Gloſ. & communi Doctorum ſententia in capit. finali de jure patro. & alia regula. Legis, ſtatuti, conſuetudinis, vel fundationis verba conſideranda, quæ privationem inducunt, an ſint præſentis vel futuri temporis: verba præſentis temporis diſponunt, privant ipſo jure, aliàs de ſui natura non diſponunt, ſed ſententia deſideratur ex doct. Gloſ. Prag. Sanct. & Prob. in cap. Sicut. §. ad tollendum. in verbo Reddantur. de Elect. & Ruz. in tract. jura Regal. privileg. 1. num. 15. 16. 17. 51. & tertia regula quæ hic à Molinæo probatur; perpetrato crimine vacationem beneficii ipſo jure inducente, illico non expectata ſententia Ordinarium poſſe conferre beneficium, poſſe impetrari, nil mutat. In quocunque crimine etiam notorio ſententiam deſiderari, ex Molinæo infr. num. 393. 394. & Gloſ. Prag. Sanctionis in §. Publici. verſiculo Confeſſionem. & in verbo Evidentiam. de concubinar. hoc enim facti probationem, non beneficii vacationem conſiderat, & per facti probationem retrotrahitur vacatio beneficii ad tempus commiſſi criminis. & ita ſervatur in Senatu ex Henrici III. Regis conſtitutione Bleſenſi articul. 46. quæ hac in quæſtione Aurelianenſem conſtitutionem revocat. Quæ autem ſunt illa delicta, aliæque cauſæ, quæ ipſo jure beneficii vacationem inducant, ut hæreſis, ſimonia, aſſaſſinatus, matrimonium, conſule Chriſtoph. *de Ruſignac.* in Comment. Pontif. lib. 4. cap. 20. in principio, Coraſium in ſua Paraphraſi parte 3. cap. 6. Duarenum de ſacr. Eccleſ. miniſt. lib. 8. cap. 6. Et quæ de aſſaſſinatu hic à Molinæo ſtatuuntur, ut ipſo jure beneficiorum vacationem inducat, idem in homicidio qualificato dicendum ex Rebuf. Prax. benef. tit. de mod. amitt. benef. num. 4. & deciditur quæſtio Innocentii IV. Conſtit. in c. 1. de homicid. in 6. quæ ob criminis deteſtationem moribus noſtris probatur: ſecus in homicidio ſimplici ex canonc. De his canon. Studeat. 50. diſt. Rebuf. in loco præallegato num. 50. & 51. & eſt textus in cap. In literis. in verbo Honore & loco privetur. de Exceſſibus Prælat. & hæc eſt Aufrerii opinio Tholoſ. deciſ. 436. Et ita ſervatur in Rota ea 14. aliàs 491. Rotæ deciſ. ſub tit. Ut lite pendente. in nov. Ideo valida erit beneficii reſignatio ab homicida facta, non ſolùm ante condemnationem, ſed poſt ſententiam, ſi ab ea fuerit appellatum. & hæc in homicidio ſimplici dicta ſint. In beneficiis ante commiſſum crimen obtentis, ſecus in poſtea quæſitis, aut obtinendis: tunc enim neceſſaria Summi Pontificis etiamnis diſpenſatio, aliàs nulla proviſio. can. Si quis viduam 50. diſtinct. Quæ autem crimina digna depoſitione ſeu beneficii privatione, conſule Gloſ. Pragmat. Sanct. in §. Et nihilominus. in verbo Inhabiles. de criminib. hæc enim Gloſ. à noſtris approbatur, & Molinæum infr. num. 397. verſicul. Breviter reſpondi. Quid autem in beneficiis ſacrum ordinem ea fundatione deſiderantibus, & an ipſo jure privatio fiat, an monitio ſit neceſſaria, vide Gloſ. Prag. Sanct. §. Primo cùm per generalis Concilii. in verbo Reſidentiæ. de collat. verſic. Ubi dicunt monitionem privationem præcedere. Fallit, ſi Sacerdotalis qualitas collationi ſit appoſita: de ea monitione privationem præcedente, vide 3. aliàs 520. Rotæ deciſ. de Pœnis. in antiquis.

An à die commiſſi delicti vel ſententiæ beneficium vacare dicatur.

De aſſaſſinatu & homicidio qualificato & ſimplici.

In incapacitate alia ratio jam obtentorum, alia obtinendorum beneficiorum conſideratio.

NUMERO CCCLXXXV.

Sed tanquam certo modo vacans non expreſſo genere vacationis.

Et numero CCCLXXXVII. Clauſula certo modo.

Proviſionea quæ in Cancellaria Apoſtolica obtineri ſolent, iis nominibus appellantur, ceſſio per obitum certo modo, ceſſio reſignationis beneficiorum continet per obitum, vacantia per obitum beneficia certo modo, per incapacitatem, ideo certo modo, propter verba proviſioni appoſita (certo ſi in literis videbitur modo exprimendo:) quælibet autem proviſio generalem clauſulam continet (aut alio quovis modo,) ut impetrantium ſpes non eludatur. Sed quid nónne in qualibet proviſione, etiam ea quæ certo modo dicitur, vacationis genus eſt exprimendum ſub pœna nullitatis, ex 43. Cancell. Apoſt.

Regula, ex cap. Cùm in illis. §. 2. de Præbend. in 6. Rebuf. in praxi benefic. titul. de form. ſignat. ſimplic. proviſ. num. 8. Notant Canoniſtæ in Cap. Suſceptum. de Reſcrip. in 6. & in forenſibus diſceptationibus exiſtimarunt nonnulli, nullitate has proviſiones notandas: veritas in contrarium ex doctrina Gloſ. Pragm. Sanct. in §. Neque etiam. in verbo Faciendas. verſic. Unde in collatione beneficii. de collat. & Prob. ibid. num. 5. narrat praxim Galliæ, in lite vacationis genus exprimendum, ſeu in judicio: antiquitus quidem in bullis genus vacationis exprimi ſolebat, & virtute prædictæ clauſulæ (in literis ſi videbitur exprimendo,) ſed ob Romani plumbi pretium regnicolarum commoditate ſtatutum validam hanc in lite expreſſionem.

Hodie non eſt neceſſe exprimere ſpecialem vacandi modū, & ſufficit eū allegare coram judicibus. A. V.

NUMERO CCCLXXXVII.

Quibus nonobſtantibus reſpondi Laurentium nullum jus habere, quin etiam pro hac vice penitus incapacem eſſe, eo ipſo quod beneficium viventis

De impetratione & proviſione beneficii viventis.

SUbſcribit opinioni Molinæi Rebuf. in Prax. benef. tit. de reprob. benefic. vivent. impetrat. gloſ. 7. ſed ut eorum procedat opinio, pœnáque locum habeat, requiritur collatorem ſcienter viventis beneficium contuliſſe, & impetrantem ſcienter impetraſſe: ſecus ſi probabili ignorantia, ex Gloſ. Prag. Sanct. in §. Quod ſi talem. in verbo, Violentus. de pacif. poſſeſſorib. & Prob. ibidem num. 2. & 3. & Chriſtoph. *de Ruſignac* in Comment. Pontif. lib. 2. cap. 23. & 30. & lib. 3. cap. 9. in fine. & Coraſ. in Paraph. Sacerd. parte 1 cap. 7. Hujus autem probabilis ignorantiæ prætextu liberè Ordinarii conferunt, & inutilem hujus quæſtionis deciſionem reddunt, & ut ſæpe in ſuis collationibus per præventiones decipiuntur, ita impune decipere volunt.

Revera cum hæc lex ſit pœnalis puniri non debet ordinarius privatione juris conferendi, ſi nō ſit in culpâ, probabilis autem ignorantia facti excuſat. A. V.

NUMERO CCCLXXXVIII.

Tamen prohibitum eſt ad aliquam executionem, vel occupationem procedere, antequam cauſa cognita lata ſit ſententia.

Diſcrimen inter poſſeſſionis adeptionem, & fructuū perceptionem.

ALiud impetrare beneficium jure devoluto ſeu certo modo, aliud poſſeſſioni beneficii ſe immiſcere: licitum quidem ante ſententiam poſſeſſionem ad juris per proviſionem quæſiti conſervationem accipere: at in poſſeſſione fructuúmque perceptione ſeu jurium antiquum turbare poſſeſſorem vetitum, ex Regia Bleſenſi conſtit. artic. 46. quæ privationis totius juris pœnam imponit: quæ conſtitutio ad unguem obſervari debet, cùm bono publico, poſſeſſorum favore ſit introducta, & alia Regia conſtitutione, quæ contra parvas datas vulgò nuncupatur. art. 25. prius ſtatutum fuerat.

NUMERO CCCXC.

Facit quòd quamvis Duces, Barones, Caſtellani, Epiſcopi, Abbates & ſimiles locorum domini poſſint ad nutum revocare Officiales ſuos.

De officiorū deſtitutione, & cauſis deſtitutionem impedientibus.

Hodie non ſufficit reſpectu Eccleſiaſticorū, quod proviſiones faciant mentionem benemeritorum,

LImita Molinæi opinionem, ſi Officiales in remunerationem ſervitiorum & benemeritorum officia obtinuerint, eo nunquam in caſu voluntaria deſtitutio prohibita, ut probant Boer. deciſ. 149. num. 23. Rebuf. in Comment. ſuper Regias conſtitutiones tract. de mat. poſſ. artic. 4. gloſ. unica num. 3. 4. 5. 6. 7. & 8. & ipſemet Molinæus in ſuis notatis ſupra Conſuet. Borbon. art. 83. eorúmque opiniones nonnullis decretis in Senatu Pariſienſi probatæ fuerunt, ut nota contra Epiſcopum Andegavenſem pro Philippo *Leſtourneau* 17. Junii 1595. domino *de Thurin* referente. Alium caſum nonnulli addiderunt, cùm per 20. annos continuos officia poſſeſſa fuerint, cùm eo tempore nova quidem præſcriptione jus quæſitum ſit, & deſtituendi libertas dominis temporalibus denegata: ſed damnata eorum opinio Senatuſconſulto Pariſienſi die 5 Maii 1608. in publicis actionibus, *de Montholon & Galand* partium advocatis, cùm de Officialium Caſtri S. Portii deſtitutione ageretur. Notandum ob ter antiquitus omnes dominorum temporalium Officiales, ut & Regum, ad nutum deſtitui poſſe, & adhuc hodie hujus antiquitatis renovatur memoria per clauſulam in literis apponi ſolitam (*tant qu'il nous plaira:*) ſed bono publico Regia Caroli VII. conſtitutione introductum tribus tantùm in caſibus conceſſam deſtitutionem, per reſignationem, delictum, & mortem, ut libertas in judicibus relinqueretur, & nullo deſtitutionis metu terreri poſſent. Cui conſtitutioni Archiepiſcopi, & Epiſcopi Galliæ parere noluerunt, ſed in deſtitutionis poſſeſſione demptis prædictis duobus caſibus remanere. Sed id ingenue faciunt & citra ullam famæ & nominis exiſtimationem, ſi Capitulum ſit in illa immemoriali poſſeſſione; aliàs ſolent cum infamiæ nota deſtituti ab ea deſtitutione ut abuſiva ad Senatum provocare, & eam appellationem ab Officiali diœceſis ſancti Flori admiſit Senatus Pariſienſis in publicis actionibus 20. Aprilis 1571.

ſed quod ſucceſſores requiritur probatio per inſtrumenta authentica, & requiritur etiam quod ſervitia reſpiciant utilitatem Eccleſiæ, alioquin ſucceſſor jure ſuo poteſt uti A. V.

Officiales ad nutū amovibiles requirunt pœ... deſtitui.

Tutius eſt; nullam deſtitutionis cauſam adjicere, alioquin ſi ſiat cum aliquā notâ poterit appellari tāquam ab abuſu. A. V.

NUMERO CCCXCIV.

Hinc prohibitum eſt impetrare confiſcationem, etiam in caſibus ubi fit ipſo jure, niſi poſt ſententiam.

De regia liberalitate ante rei criminis condemnationem.

REgia Bleſenſi conſtitutione art. 204. donationes, quorum ante condemnationis ſententiam factæ, non tantùm prohibentur, ſed donatarii rebus donatis privantur, regiaque liberalitate impoſterum indigni declarantur. Donatariorum enim potentia rei criminum opprimi poſſent, ideo Aurelianenſi conſtit. art. 84. hæ donationes prohibentur, & pleniùs regia Molinenſi conſtitutione art. 28. in fine.

NUMERO CCCXCV.

Quia ubi ſententia facit jus, & pro veritate habetur contra alios.

QUæ enim contra contumacem, & per contumaciam judicantur, perſonalia ſunt, & pœnalia condemnatæ perſonæ oſſibus ita adhærent, ut tertio non poſſint præjudicare: contumacis pœna delinquenti nocet, ut judicia pœnalia ſuos tantùm ſequuntur auctores.

Multa requiruntur in l. 12. 13. & 14. de except. rei judic. ff. ut rei judicatæ detur exceptio, & pro veritate in alio negotio habeatur. Notandum obiter hanc rei judicatæ exceptionem aliquando non competere, condemnationem tamen tertio nocere, cùm ſuper iiſdem mediis, actis, eodem negotio: decreto Senatus deciſa fuit quæſtio, ſi enim nihil novi adducatur, non eſt à priori recedendum judicio.

Quando res judicata dicatur.

NUMERO CCCXCVI.

Eccleſia nec judicat, nec ligat occulta.

SEcundum allegata & probata judicandum. De iis quæ non apparent & quæ non ſunt, idem judicium: & in pœnis liquidæ eſſe debent, non occultæ probationes. Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata. vide Gloſ. Prag. Sanct. in §. Et nihilominus. in verbo Inhabiles. verſicul. Sed non in foro contentioſo, de concubina.

NUMERO

NUMERO CCCXCVII.

Objicitur homicidium de quo fuit accuſatus, & diploma regium indulgentiæ, & à Papa rehabilitationem diſpenſatoriam obtinuit.

Quòd homicidæ Sacerdoti neceſſarium ad obtinenda beneficia.

UTrumque neceſſarium Clerico homicidium committenti, & rehabilitatio à ſummo Pontifice, vel ab Epiſcopo ex qualitate homicidii, & diploma regium indulgentiæ ſeu remiſſionis: nec unum ſine alio ad obtinenda beneficia prodeſſe poſſet. Rehabilitatio Eccleſiaſticam perſonam concernit, & obtinendi beneficii capacitatem: Nam antiquis Eccleſiæ conſtitutionibus homicidæ ab ordine, & poſtea à beneficio obtinendo arcebantur. Regia autem deſideratur auctoritas, ut criminis privilegiati macula tollatur, hujúſque legitimi cognitores ſunt regii judices, tam ex Franciſci I. conſtit. anno 1539. publicata, quàm Molin. an. 1566. & planè inutilis Papæ rehabilitatio ſine regio diſpenſatorio diplomate. Rerum enim criminalium cognitores in Clericum adhuc homicidam manus injicerent, & remaneret criminis macula, quæ obtinendorum beneficiorum incapacem eum redderet.

NUMERO CCCXCVII.

Quia non agitur de beneficio quæſito, ſed quærendo.

Notandum ex Molinæi ſententia, reos criminum, infames, excommunicatos, ſuſpenſos à divinis, beneficiis honorari, nec donari debere. C. 1. De Reſcript. in 6. cap. Poſtulaſti. De Cleric. excom. Miniſtr. C. Cum dilectus de Conſuet. Gloſ. in C. Cum bonæ. De Ætat. & qualit. cap. fin. De Exceſſ. Prælat. Cap. Sententia. Cap. Is cui. De ſent. excom. in 6. Quod in ordinariis collatoribus, in Legato & Summo Pontifice procedit: ſed Apoſtolicæ Cancellariæ miniſtri huic morbo hanc medicinam dedere, ut in proviſionibus impetrantes à quovis excommunicationis, ſuſpenſionis, interdicti vinculo, aliiſque cenſuris Eccleſiaſticis & pœnis abſolverentur ad effectum obtinendi beneficii. Quæ clauſulæ delicta communia delent & extinguunt, majora verò & graviora non comprehendunt, ut alibi diximus.

Hæ clauſulæ non reddūt habilem, ſi alioquin ſit inhabilis, & ſi ſit excommunicatus, vel crimen commiſerit ante proviſionem quod ſuſpenſionem inducat. A. V.

EODEM NUMERO.

Quòd omne homicidium doloſum faciat ipſo iure vacare beneficium.

De ſimplici homicidio, & an beneficii inducat vacationem.

Sed quid ad cap. 1. de homicid. homicidam ab altari meo evelles ut moriatur. Exod. 21. cap. & elegit Dominus adulterum, ut homicidam à templi ſui ædificatione rejiceret; unde ob criminis gravitatem exiſtimarunt Canoniſtæ ſolum Papam ab homicidio poſſe diſpenſare, ex Speculat. titul. de diſpenſat. §. Nunc breviter. num. 3. & ex Trident. Conſtit. ſeſſ. 8. cap. 6. Nihilominus Molinæi verior ſententia, non enim propter homicidium licet voluntarium ipſo jure quis ſuo privatur beneficio, ſed tantùm per ſententiam: ideo ante condemnationem, & pendente appellatione poterit homicida ſuum reſignare beneficium. & hæc eſt communis Doctorum opinio in cap. Cum noſtris. de conc. Præben. ut probant Joan. de Selva tract. de ben. p. 3. q. 2. verſ. Idem irregularis. Chriſt. de Rufig. Comment. Pontif. l. 3. cap. 1. verbo Certè homicida. Coraſius in ſacra Paraph. parte 3. cap. 6. num. 14. in fine. Duarenus de ſacris Eccleſ. miniſt. lib. 8. cap. 6. num. 4. & ita obſervatur in Rota ex 14. aliàs 491 Rotæ deciſ. titulo Ut lite pend. in novis. & hæc doctrina ſumitur ex cap. Ex literis. in fine. de exceſſibus Prælat. ubi Epiſcopus homicida Epiſcopatum poteſt reſignare, & antiquis Conciliorum conſtitutionibus ſola pœnitentia tanto crimini injungebatur ex Concilio Aurelianenſi cap. 22. Turon. IV. cap. 16. Triburienſi cap. 54. Quæ omnia non procedunt in aſſaſſinatu ob gravitatem & deteſtationem criminis cap. 1. de homicid. in 6. ut ſuprà pleniùs diximus. vide quæ notavi ſup. num. 366.

EOD. NUM. CCCXCVII.

Sed homicidium, & quævis irregularitas extinguit mandata, & quaſvis expectativas, & ius ad rem, non autem ius realiter quæſitum.

Eandem opinionem ſequitur Joan. de Selva tract. de benefic. parte 3. quæſt. 3. verſicul. Iſtud intelligo quando beneficium confertur indigno, ex communi Doctorum ſententia in cap. 2. de Reſcrip. Quælibet autem irregularitas licet ex crimine aut alio caſu proveniat, incapacem Clericum ad beneficia obtinenda reddit, & jus ad rem extinguit; non autem obtentis privat beneficiis, nec jus in re extinguit, ex vulgata illa regula, Multa facienda impedire, quæ jam facta non nocent. & quòd homicidii crimine ipſo jure vacare non dicatur beneficium, docet 14. aliàs 491. Rotæ deciſio ſub tit. Ut lite pendent. in novis. Ideo communi quodam elogio dicunt noſtri aliud in obtentis, aliud in obtinendis ſtatuendum: ſed hæc irregularitas deletur per clauſulam apponi ſolitam in proviſionibus Apoſtolicis (& à cenſuris &c. abſolventes.) vide ſup. num. 50.

Irregularitas impedit jus ad beneficiū, non idem de jure in beneficio.

NUMERO CCCXCVII.

Sed tempore vacationis erat ipſo iure inhabilis.

Capacitas proviſionis tempore inſpicitur, & quælibet incapacitas impedit proviſionem, ex Gloſ. in Reg. Infamibus. de regulis juris in 6.

NUMERO CCCXCIX.

Non autem de reſtitutione per viam gratiæ, quæ nunquam trahitur retro.

Reſcripta gratiæ nunquam retrotrahuntur in præjudicium tertii.

JUris canonici vulgare axioma, Summum Pontificem juri quæſito non poſſe derogare, & Regula Cancell. Apoſtolicæ 16. de non tollendo jus quæſitum, in Regno recepta eſt. Reſtitutio igitur quæ fit ex mera principis liberalitate, novum quidem jus tribuit, ſed tertio legitimè quæſitum non tollit. Vires enim à die conceſſionis accipit, nec unquam in præjudicium tertii retrotrahitur: Non idem quando per viam juſtitiæ, hæc enim gratia à lege non à principe initium ſuum ducit: ideo qui ex delicto condemnati, à Papa rehabilitationem obtinent, & à Rege pœnæ remiſſionem, prioríſque famæ reſtitutionem, amiſſa ex condemnatione beneficia repetere non poterunt in præjudicium tertii cui jus eſt quæſitum.

Diſcrimē inter gratiæ & juſtitiæ reſcripta.

Nota quod quæ reſcriptū à Papa impetratū in forma (ut vulgo aiunt) cōmiſſoria, non poſſunt gaudere indulto rehabilitationis, antequā commiſſio executioni demandata fuerit. A.V.

NUMERO CCCCI.

Verùm hæc, à tempore Concilii Baſilienſis ſemper fuerunt.

JUre decretorum & decretalium, Epiſcoporum & Abbatum electiones Ordinariis, non ſummo Pontifici dabantur: jure verò Concordatorum electionibus Regia ſucceſſit nominatio, quæ electionis nomen inutile & inane reliquit. Ideo quæ antiquitus electiva dicebantur beneficia propter electionem, hodie conſiſtorialia vocantur, quia in conſiſtorio publicatur Regis nominatio, & in conſiſtorio gratia ut plurimùm fieri ſolet.

Nominatio Regia electioni ſucceſſit.

EOD. NUMERO CCCCI.

Sed etiam ad monaſteria, prioratus conventuales verè electivos duntaxat.

Regia nominatio ad beneficia ut favorabilis extenditur in magno Regis Conſilio ad Prioratus Grandimontenſis, & ad alia beneficia quæ à Rege Summo

Regia nominatio favorabilis.

& duæ nominationes eligendi privilegiũ extinguunt.

Pontifici præſentantur : & hodie nullum monaſteriis, aut aliis commuoitatibus eligendi remanſit privilegium, quod aliàs facilè extinguitur per contrariam Regum poſſeſſionem. & ſi duæ Regiæ præſentationes Summo Pontifici factæ inveniantur, nullus privilegin locus relinquitur, ſi ſuum ſortiuæ fuerint effectum, nec tertia deſideratur. Hæc ſunt jura Regis, & penitus deleta diſpoſitio. §. Per præmiſſa de Regia ad Prælar. nom. in Concord. Nec enim Eccleſiarum Capitula, & monaſteriorum Conventus ſpecialia proprium eligendi Prælatum privilegia habent, ut judicatum in magno Regis Conſilio contra Religioſus & Conventum monaſterii *de Uzerches* in diœceſi Lemovicenſi, qui virtute privilegii dicto monaſterio antiquitus à Summis Pontificibus conceſſi Priorem ſuum in Abbatem elegerant : ſed à Rege Henrico IV. nominatus victoriam obtinuit 1605 cùm anno præcedenti ad æqualia vota quæſtio deveniſſet, domino *Bautru* referente, & domino *Haligre* compartitore.

Nihilominus Abbas Grandimontenſis ex privilegio ſtabilito antiquo concordato anni 1346. poteſt cõferre quatuor Prioratus vacantes poſt electionem. Notandum quod Prioratus hujus ordinis conventuales facti ſunt & electivi. Per Joannem XXII. anno 1323. ſed cum hæc mutatio tolleret Abbati diſpoſitionem liberam cellularum quæ in monaſteria erigebantur, per modum indemnitatis conventum eſt, quod poſſet Abbas Grandimontenſis conferre quatuor Prioratus nonobſtante electione, & hoc jus remanſit poſt concordatum quod Regi nominationem tribuit Prioratuum conventualium & verè electivorum ſed judicatum quod Abbas Grandimontenſis non poteſt gravari indulto Curiæ Pariſienſis, A.V.

NUMERO CCCCIV.

Ibi pro veteri more Præſidentem.

Hodie Cancellarius Franciæ eſt adhuc Præſes jure ſpeciali magni Cõſilii. A.V.

Cancellarium Franciæ pro Præſide antiquitus Prætoriani judices babebant, poſtea longo temporis intervallo libellorum ſupplicum Magiſtros, & ad hunc uſque diem Præſides ea qualitate honorati ſunt ; poſtea quatuor Præſides ex numero prædictorum Magiſtrorum : & anno 1587. quatuor alii Præſides inſtituti.

NUMERO CCCCV.

Quia neceſſe eſt ei quem Rex infra ſex, vel novem menſes nominaverit, conferre.

Qualitas in nominatis à Rege.

PEr Concordata in 1. §. verſic. Et de perſona. de reg. ad Prælat. nominat. tenetur Summus Pontifex perſonam qualificatam per Regem nominatam de beneficio providere, nec eam ſine legitima cauſa rejicere poteſt : lex enim dicta contractui, à qua recedere non licet. Aliàs Prætoriani Senatores Prælatum committere vel delegare poſſent ad concedendam proviſionem; quod in monaſteriis multoties judicatum, nondum autem in Epiſcopatu propter conſecrationem, quam Epiſcopi inconſulto Papa facere recuſarent.

NUMERO CCCCV.

Nec pro ea quidem vice, quantumvis indignum vel ſcienter nominaverit.

Quod ſi intra ſex vel novem menſes Rex Summo Põtifici capacẽ non nominaverit,

Ne cum Molinæo dixerim Regem Chriſtianiſſimum ad Prælaturas indignum ſcienter nominaſſe ; nunquam autem Summi Pontifices ſummo jure cum Chriſtianiſſimis Regibus hoc in ſpeciali negotio egerunt : ſive enim Sedi Apoſtolicæ nominationes ad Prælaturas intra ſex vel novem menſes, annum vel duos annos factæ fuerint, benignè admittuntur : nihil enim dolosè aut malo animo, ſed potiùs ſubreptitia quadam facilitate actum fuit. Sed eo jure patroni laïci non utuntur, ſi enim intra quatuor menſes à die probabilis notitiæ computandos idoneum non præſentaverint, pleno jure inſtituentes conferre poterunt, jus enim conferendi eo tempore ad collatorem devolvitur : ſed alia ratio in beneficiis in Regia nominatione exiſtentibus.

Jura regia diverſis legibus reguluntur, A. V.

a

NUMERO CCCCVI.

Quia iure communi huiuſmodi dignitates non vacãnt in Curia.

De beneficiis in Curia vacantibus.

QUi conſtitutionem Cap. Licet. de Præb. in 6. favorabilem exiſtimant, dignitatis & Eccleſiarum verbo Epiſcopatus venire ; qui odioſam & contra Ordinariorum libertatem non comprehendi ritè dixerunt, cùm ſpecialiter non deſignentur. Et licet Concordatorum textus in §. 5. in verbo Nec non Eccleſiis. de Regia ad Prælat. nominat. plenam Summo Pontifici beneficiorum conſiſtorialium in Curia vacantium diſpoſitionem neglecta Regia nominatione concedat : nihilominus ſive ex liberalitate, curialitate, aut alio Gallorum jure extraneos ſeu alienigenas ab iis beneficiis arcente, Regi noſtro reſervatur nominatio ; quod faciliùs conceditur, cùm ſolis regnicolis talia poſſint conferri beneficia, non autem peregrinis, ut ſup. diximus. Appoſitè verò Molinæus exiſtimat hujus §. 5. diſpoſitionem ad obitum naturalem, non ad civilem referri debere ; & probat Alexand. Conſil. 139. lib. 2. ex communi Doctorum ſententia, in contractibus mortis appellatione naturalem tantùm, non civilem contineri : cui ſententiæ ſubſcribit Molinæus in ſua addit. ad literam B. prædicti Conſilii 139. Adde hujus §. diſpoſitionem moribus Francorum odioſam, ideo non extendendam : nec enim in corpore juris hæc beneficiorum conſiſtorialium reſervatio admittitur, ſed ex lege Concordatorum, quæ ad inſtar contractuum judicantur.

EOD. NUM. CCCCVI.

Verba enim (apud ſedem) propriè, & in potentiori ſignificato intelligenda ſunt.

Defuncto Summo Pontifice, & ſede vacante beneficia nulla vacant in Curia.

Defuncto Summo Pontifice Sedem Apoſtolicam vacare, Cancellariam Apoſtolicam ceſſare veriſſimum : ideo nulla eo tempore apud Sedem Apoſtolicam vacare poſſunt beneficia : quod non tantùm in conſiſtorialibus locum habet, ſed & in aliis collativis beneficiis : cùm per Cap. Licet. de Præbend. in 6. beneficia apud Sedem Apoſtolicam vacantia tantùm reſervantur, ex opinione Gloſ. in dicto Capit. Licet. in verbo Sed enim ipſam. Quæ conſtitutio cùm ex ſe ſit odioſa contra libertatem Ordinariorum, in ſuis terminis ita limitanda, ut extenſionem nullam patiatur.

Unde Ordinarii in Britannia cõferunt liberè in menſibus reſervatis, ſede vacante, quia Regulæ Cãcellariæ [illegible] ſe Papæ capiunt. A. V.

NUMERO CCCCVII.

Sine quorum conſenſu non poteſt etiam permutatio fieri.

In conſiſtorialibus nullæ penſiones [illegible] conſiſtoriali [illegible].

IN magno Regis Conſilio permutationes, penſionum creationes, collationum reſervationes in conſiſtorialibus beneficiis, Rege Chriſtianiſſimo noſtro non conſentiente, reprobantur, & admiſſæ, per appellationem tanquam ab abuſu revocantur.

Imo non eſt neceſſe [illegible] rere ad remedium appellationis tãquam ab abuſu, quia [illegible] prorſus invalidæ ſunt. A. V.

NUMERO CCCCVIII.

Et ſi plures, ut ſæpe contingit, nominationem (quam vulgò Placet *vocant) à Rege obtineant, non eſt Papa gratificatio.*

Nominationis tempus, potius quàm [illegible] data conſideratur.

ET ideo gratia à Regis nominatione dependet, & qui primus gratiam ſeu nominationem obtinuit, præfertur poſteriori in nominatione, & potiùs nominationis, quàm proviſionis ſeu bullarum tempus in magno Regis Conſilio inſpicitur : nec enim Regi variare licet, cùm ſua ad ea beneficia nominatio tribuat jus ad beneficium ad inſtar electionum, nec jus ad rem quæſitum ſine cauſa licet revocare, ut hic probat Molinæus, quod veriſſimum, cùm literæ ad Papam, & ad Legatum Franciæ, aut illuſtriſſimum Cardinalem protectorem Franciæ (per nominationem vulgò vocant *Brevet du Roy*) expeditæ ſunt. Jus enim eo

Hodie hæ variationes non contingunt, quia de beneficiis vacantibus cũ [illegible] tione & [illegible] ſonarũ qualitate providetur, & [illegible] ſemel facta, omnem ſpem aliis [illegible] tibus præcludit. A. V.

caſu ad beneficium plenius quæritur, & difficilius ei derogatur, cauſaque legitima deſideratur, non nuda voluntas.

EOD. NUMERO CCCCVIII.

Præſertim cùm non ſoleat fieri de qualificato juxta Concordatum.

Gratiæ quidem expectativæ, quæ in ſpe conſiſtunt concedentis morte, re integra peterent, quod ad Regias nominationes electionum naturam retinentes extendere contra juris rationem eſſet, ſi modò nominati ſtatuto tempore ex lege Concordatorum Romanum peterent auxilium. Vera autem Molinæi opinio, cùm Regia nominatio legi Concordatorum reſiſtit, tunc enim nulla eſt contra Concordati pactionem facta, irritans clauſula eam annullat, id ſit cùm incapacitas eſt in perſona, aut defectu qualitatis vel ætatis.

NUMERO CCCCIX.

Quid ergo ſi Rex ex cauſa reſignationis nominavit, ſed reſignans infirmus erat, & ex eadem infirmitate infra 20. dies, &c.

Regulæ de 20 diebus Rex non adſtringitur, licet regulæ rationem utatur in ſuis proviſionibus.

NE quis exiſtimet Reges Francorum quid ex regulis & conſtitutionibus Cancellariæ Apoſtolicæ in ſuis beneficiorum proviſionibus mutuari. ſed qua ratione Summi Pontifices regulam de 20. diebus juſtam exiſtimarunt, eadem æquitate Reges noſtri hoc in ſuis proviſionibus inſcribendum optimum duxerunt: quiſque propria & ſpeciali nititur auctoritate ſuprema, quam limitat, extendit, mutat pro arbitrio. Summi enim & ſupremi Principes, qui immediatè à Deo optimo maximo auctoritatem & imperium ſuum habent, leges condere, & ſuis juribus conditionem ratione ſuadente apponere poſſunt.

NUM. CCCCXI. & CCCCXV.

Quibus nonobſtantibus reſpondi, & inſigniores peritiores que togati noſtri ordinis ſubſcripſerunt.

In proviſionibus Regis de uno vacationis caſu ad alium fiat extenſio.

Cum totum jus a Rege procedat non eſt fienda de uno genere vacationis expreſſio ad aliud omiſſi. A. V.

NOn fit extenſio de uno vacationis genere ad aliud in Regis proviſionibus, & quod Rex per reſignationem contulit, per obitum donare noluit: diverſa enim vacatio. Curent igitur aulici Regiam liberalitatem ad utramque vacationem extendere, quod eis erit facillimum, ſi utraque vacatio in literis apponatur cum derogatione ſpeciali ad regul. de 20. diebus, licet reſignans de ipſa infirmitate inf. vigeſimum diem deceſſerit.

NUM. CCCCXVI. uſque ad CCCCXXIV.

An Eccleſiaſticis conſtitutionibus Rex in ſuis proviſionibus adſtringatur.

Tollitur quoad Penſionum creationem, quia etiam in Penſionibus quas Rex reſervat ſuper beneficiis vacantibus in Regalia, quibus jure optimo providet, tamen ſemper ordinat, quod Penſiones reſervatæ à ſummo Pontifice creentur. In quo ſtatis non eſt laudanda Regis pietas, quia cum hæc ſectio Beneficiorum jure Canonico improbetur, merito ſuper ea à S. P. diſpenſandum. A. V.

BEneficia quæ ſunt in plena Regis noſtri Chriſtianiſſimi diſpoſitione, regulis & legibus Cancellariæ Apoſtolicæ non ſubjiciuntur, nec Sanctorum Patrum decretis & canonum ſanctionibus obligantur, ſed à Regia voluntate & ſuprema poteſtate penitus dependent: in iis omnimodam habent poteſtatem Reges noſtri, poſſunt in favorem reſignationes etiam cauſa permutationis admittere, penſiones creare, conditiones in collationibus apponere, ſervitiorum & meritorum intuitu providere: in his enim omnibus ſummi & ſupremi ſunt, nullum ſuperiorem habentes, quod in jure regaliorum animadvertere licet, ut probat Molinæus inf. num. 422. in fine: Et notanda verba Molinæi, (Rex voluit & potuit;) non quòd omnino canonicæ ſanctiones in iis proviſionibus rejiciantur, ſed admittuntur in quantum ratio & æquitas poſtulant. Nec mirum ſi tanta poſſint in iis beneficiis Reges noſtri, ſi penſiones creare, in favorem reſignationes admittere, etiam unire poſſint, cùm in iis nil prorſus poſſit Summus Pontifex, ſed ſolus Rex noſter poteſt ea quæ ſunt juris communis, quæ jure communi ordinariæ ſunt poteſtatis. Ad hæc omnia decidenda nos conducit Ludovici XI. Regis conſtitutio, in Senatu Pariſienſi publicata 13. Julii 1474. qua regibus noſtris omnimoda in beneficiis, quæ pleno jure ſive in regalia, aut aliàs conferunt, datur poteſtas, in iis Papæ denegatur auctoritas: Et appoſitè hæc verba conſtitutioni apponuntur (*avons droit à cauſe de noſtre Couronne Souveraineté & temporalité*) quæ enim jure coronæ, jure domanii regibus noſtris conceduntur, ſuperiorem non habent in terris, ſoli Deo auctoritas, ſumma protectio & ultio datur, ceſſat in his Summorum Pontificum poteſtas: Quid tibi & poſſeſſioni? &c. Diviſum imperium, &c. Diſtinctæ poteſtates. Et in Concilio Pariſienſi ſub Lodovico & Lothario Imperatoribus lato anno Chriſti 829. c. 5. & 8. deciſum, regiam hanc poteſtatem à ſolo Deo procedere: & Proverbior. 8. Per me Reges regnant, per me Principes imperant. & Dan. 4. Dominatur excelſus in regno hominum, & cuicunque voluerit dabit illud: & Hierem. 27. Dedi terram ei qui placuit in oculis meis, dicit Dominus. Et de utraque Pontificum ſummorum & Regum poteſtate prædictum Concilium loquitur cap. 8. hæ ſummæ poteſtates à Deo ſunt, & ordinatæ, illis obediendum, pro eis orationes, poſtulationes, gratiarum actiones, pro earum ſalute & conſervatione preces Deo fundendæ, principibus & poteſtatibus ſubditi eſſe debemus, ex doctrina Apoſtoli 2. ad Timotheum cap. 2. Et in Concilio Aquiſgranenſi ſub Ludovico Pio Imperatore lato anno Chriſti 835. idem ſtatuitur in præſentia Concilii ex Gelaſio Papa: Duo ſunt quibus mundus regitur, auctoritas ſacrata Pontificum, & regalis poteſtas. Nec mirum ſi per eandem Ludovici XI. conſtitutionem in regnicolas pœna ſtatuatur, qui in his beneficiis Romanorum quærunt auxilium, regiam quodammodo poteſtatem denegantes: ideo regiis conſtitutionibus horum plena cognitio ſive in petitorio ſive in poſſeſſorio datur regiæ juriſdictioni. Eccleſiaſtico judici penitus denegatur, ut prædicta Ludovici XI. conſtitutione plenius cavetur, ex qua vera ſit regula: Beneficia, quæ ratione coronæ à Regibus noſtris pleno jure conferuntur, regiæ ſunt juriſdictionis ſive in petitorio ſive in poſſeſſorio, in his ceſſat Summorum Pontificum poteſtas: horum igitur beneficiorum quælibet reſignatio, permutatio, penſionis creatio, unio, & quælibet alia legitima diſpoſitio, ſit Regiæ majeſtatis, non Pontificalis auctoritatis. Vide quæ diximus infrà ad Regulam de publicand. num. 280. in Annotat. Sed ex verbis Molinæi num. 417. (Canonicatus & alia beneficia ad puram Regis collationem ſpectantia, magis ſæcularia & profana beneficia, quàm Eccleſiaſtica dici) nonnullos in errorem induxerunt, an in beneficiorum Eccleſiaſticorum proviſionibus, quæ Romæ obtinentur, eſſent exprimenda, cùm Summorum Pontificum conſtitutiones & Cancellariæ Apoſtolicæ regulæ beneficiorum expreſſionem ſtatuentes, de beneficiis Eccleſiaſticis intelligantur. Item an hujuſmodi beneficia ut incompatibilia diſpoſitioni cap. De multa. De Præben. ſubjicerentur, & an graduatis locum tenerent. Sed quia beneficiorum pluralitas odioſa, beneficiorum expreſſio favorabilis, multis ſummorum tribunalium ſenatuſconſultis judicatum talia beneficia, licet non verè & merè Eccleſiaſtica, conſtitutionibus Eccleſiaſticis, quæ politiam, regulam, & decorem Eccleſiæ concernunt, contineri. Gaudent libertate Eccleſiaſtica, Eccleſiaſticis utuntur privilegiis, ſunt in catalogo publico beneficiorum, ſunt in diœceſi, ejúſque partem faciunt, communia cum aliis beneficiis ſubeunt onera, æqualia in honore, ſimilia in onere eſſe debent: ideo ſi tonſuram non habenti darentur, ſi ante vacationem, nulla eſſet proviſio.

Non omnino rejicienda poteſtas Pontificis in his beneficiis. Si enim aliquis patiatur defectum natalium, vel aliàs ſit irregularis, Rex providendo non diſpenſabit cum eo, & ſic non ſupplet defectus juris Canonici: hæc beneficia cenſenda ſunt verè Eccleſiaſtica licet non iiſdem legibus teneantur: & tevera Rex tenetur ſervare leges fundationi appoſitas, & ea conferre perſonis Eccleſiaſticis. A. V.

NUMERO CCCCXIX.

Et ita ſervatur non ſolum in Gallia, ſed etiam in provinciis vicinis.

Novæ religionis homines an eſſe ferre, & ad beneficia præſentare valeant.

Contrarium poſtea obtinuit, & hodie ceſſit exercitiū juris Patronatus & collationis, dum Dominus temporalis ab unione Eccleſiæ ſeparatus manet, & collator ordinarius liberè confert, A. V.

PAriſienſi ſenatuſconſulto judicatum in prima claſſe Inquiſitionum, domino *Angenon* referente, dominium temporalem *de Laval* ab Eccleſiæ Catholicæ unitate ſeparatum (noſtri hæreticum vocant) Præbendas & dignitates ſancti Tugaldi conferre poſſe: hæ enim beneficiorum collationes inter fructus honorificos computantur, at per conſtitutiones ſeu pacificationis edicta hujus novæ opinionis homines bonorum ſuorum & jurium liberam habent adminiſtrationem, igitur & collationum. De nominatione autem ſeu præſentatione ad beneficia, nulla ſupereſſe poteſt dubitandi ratio, quæ magis ad fructuum naturam accedit.

NUMERO CCCCXX

Unde his beneficiis non poteſt Cura parochialis annecti.

Non video cur beneficiū Curatū Rex non poſſit conferre, cū Domini Temporales poſſint conferre talia beneficia. A.V.

EX duobus beneficiis per unionem unum fit beneficium, & utriuſque per confuſionem una fit qualitas & natura; ideo cùm parochialis Eccleſiæ qualitas ſit omnino diſtincta à beneficio regiæ collationis, parochialis Eccleſia conditiones & qualitates alterius beneficii aſſumere non poſſit, hoc ſit contra ejus naturam, horum unio fieri non poteſt. Fallit in beneficiis quæ à Rege jure regaliæ conferuntur, hæc enim beneficia verè quidem Eccleſiaſtica ex ſui natura, licet pendente Regalia aliis ſubjiciantur legibus.

EOD. NUM. CCCCXX.

Unde olim etiam beneficia curata veniebant in regalia.

Parochiales Eccleſiæ an juri regaliorum ſubjiciantur.

Revera huc uſque ita practicatur, A. V.

Communis tamen Regaliſtarum ſententia opinioni Molinæi reſiſtit: nec enim parochiales Eccleſiæ regaliorum legibus ſubjiciuntur, ex Ruzeo privil. 39. tract. Regal. & Probo quæſt. 9. num 3. & quæſt. 10. num. 10. & Ægid. Magiſtro tract. regal. cap. 4.

NUMERO CCCCXXI.

Ubi de hoc habetur edictum regium.

Regaliorum cognitio ſoli Pariſiorum Parlamento data.

REgia Henrici II. conſtitutione menſe Septembri 1552. promulgata, & in magno Regis Conſilio regiſtrata 3. Octobris ejuſdem anni, regaliorum cognitio ſolo Pariſiorum Senatui competit, omnibúſque aliis prohibetur: Alias conſtitutiones recitat Ruzeus in proœmio Juris regaliorum, aliæ à Molinæo hic ſecitantur. Vide ſpecialem Ludovici XI. Regis hac de re latam conſtitutionem, ſub data 24. Maii 1463. in Parlamento Pariſienſi regiſtratam 4. Junii ſequentis.

NUMERO CCCCXXI.

Quamvis uſu receptum ſit ut inter plures habentes titulum à Rege.

Regula de triennali poſſeſſore eſt utriuſque, Pontificalis, & Regiæ poteſtatis: Ideo in petitorio & poſſeſſorio procedit, utramque poteſtatem continet, eſt utriuſque fori: nec ideo mirum videri debet, ſi beneficia quæ ſint in regia diſpoſitione, huic regulæ ſubjiciantur. Et licet jure regaliorum ſit receptum, regaliam 30. annis tantùm, non triennio præſcribi tamen inter duos Regaliſtas titulus in arca triennio incluſus extinguitur & annullatur, ex Ruz. tract. Regal. privil. 14. Hodie tamen nova juriſprudentia Galliæ Epiſcopis ſupplicantibus ſtatutum regulam de pacificis in regalia locum habere, & poſt pacificam cum colorato titulo poſſeſſionem non admitti regaliſtam, ut pleniùs regia conſtitutione cavetur, menſe Martio in Senatu publicata 1606. art. 27.

NUMERO CCCCXXII.

Quocumque vacandi modo providere.

NUlla dubitandi ratio cùm regaliorum jure ſit receptum, beneficia curam animarum non habentia, quæ de facto vel de jure repleta non ſunt, ut verbis Regaliſtarum utar, vacare regaliorum legibus: omnis autem beneficii vacatio per hanc clauſulam intelligitur, cùm de facto vel de jure vacat beneficium, de jure vel de facto non eſt repletum.

EOD. NUM. CCCCXXII.

Sed etiam in favorem vel cauſa permutationis.

Vide quæ diximus ſup. num. 416. & quomodo Rex noſter conditiones proviſionibus apponere poſſit. & qua ratione id fuerit inſtitutum.

NUMERO CCCCXXIV.

Sed prout ei libet ſingulas collationes limitare.

IDeo ſi 40. dierum ſpatium, non 20. apponeretur, vel tantùm 10. ſervanda eſſet conditio ſeu limitatio. Sic enim Principi placuit, hancque legem collationi impoſuit, & ea lege donavit. Et cùm in officiis hæc regula locum non habeat, ſed tantùm pro beneficiis collativis inſtituta ſit, verba in proviſionibus officiorum appoſita (Si reſignans infr. 20. diem non decedat, vel 40. diem, vel 30.) non interpretanda ex verbis hujus regulæ de infirm. Licet enim reſignans non ſit infirmus tempore admiſſæ reſignationis, licet de ea infirmitate non decedat, verba nihilominus proviſionibus officiorum appoſita ad literam obſervari debent, cùm ea lege donatum aut factum fuerit.

Conditio regia proviſionibus appoſita, ſervanda.

NUMERO CCCCXXV.

Papa pro quinque ducatis derogat huic regulæ.

DErogatio fit ex ſtylo communi Cancellariæ Apoſtolicæ, nec pretio conceditur, nec quinque ducati præſtantur, quidquid calumnioſè dicat Molinæus: Verum quidem abſentibus à Romana Curia, non præſentibus derogationem concedi. Si enim reſignantes in Curia Romana infra vigeſimum diem decedant, vacat beneficium per obitum, & reſervatur proviſio Papæ, ex cap. 2. de Præbend. in 6. Derogat quidem juri Ordinariorum, ſibi autem juríque ſuo præjudicare non tenetur invitus, & in his diſpenſationibus & derogationibus excipitur perſona loquentis.

Ex ſtilo ... tur ... tur regula de 20. d... bus, ſed in præ... ciam Papæ.

NUMERO CCCCXXV.

Poteſt etiam refutare diſpenſationem, non enim tenetur niſi velit.

Cum diſpenſationes ſint gratiæ, non juſtitiæ, à mera concedentis voluntate dependent. Sed quid cùm commendæ beneficiorum regularium ſint diſpenſationes, an Summus Pontifex ad eas concedendas ita compelli poſſit, ut ab ejus denegatione liceat tanquam ab abuſu provocare. Dubitarunt noſtri, cùm quid ſit ſpeciale in his commendis ab aliis ſecularibus beneficiis, in his ſit juris communis diſpoſitio, in aliis mera liberalitas quæ cogi non poteſt. Ego verò contrarium exiſtimavi, cùm hodie commendæ ſeculares ad inſtar titulorum merantur, nil à veris titulis differant, ut ſupra diximus, hócque publica Eccleſiæ utilitate ſuadente inſtitutum fuerit in Concilio Tridentino, in quo Abbatibus Commendatariis idem honos, eadem auctoritas conceſſa fuit, ideò quibus in caſibus in beneficiis ſecularibus ab ea denegatione tan-

Intelli... benefi... ... ſoli... vacent per obitum ceſſionē... ... commenda

... i, alio. ... ſi agetur de no. va gratia fa. cienda, & de nova com. menda, Papa non teneri conferre. A. V.

quam ab abuſu licet provocare, idem in commendis obſervatum erit. Notanda autem Molinæi verba, (recuſando ſine fraude & ſine animo quæſtus:) liberum quidem Summo Pontifici diſpenſare, reſcripta gratiæ concedere, aut denegare: at ſi Cardinalium poteſtate, Curialium favore, aut alia violentia proviſionis admiſſæ extenſio denegata ſit, ſolent ſupplicantes ab ea denegatione tanquam ab abuſu in Regno appellare ad ſumma tribunalia; hócque uſu receptum. Quod minimè extendendum exiſtimo in propoſita ſpecie à Molinæo in reſignantibus Romæ, aut in partibus exiſtentibus, cùm jure quodam ſpeciali ſit inſtitutum, beneficia Romæ vacantia in mera Papæ diſpoſitione eſſe, Papam in his meram & abſolutam poteſtatem habere; nec dolo, fraude, aut nocendi animo facere dicatur qui jure ſuo utitur.

EOD. NUM. CCCCXXV.

His & ſimilibus caſibus poſſe appellari tanquam ab abuſu.

Poteſt derogare Papa huic regulæ de 20 dierum, & non derogare.

Imo cùm hæc derogatio pendeat à voluntate Papæ, eam concedere & denegare ad placitum poterit: Nec obſtat in contrarium ſtylus Cancellariæ Apoſtolicæ, cùm huic, ut regulæ, poſſit Summus Pontifex derogare.

EOD. NUM. CCCCXXV.

Ut etiam ſi alii paulopòſt eadem die Romæ advolent.

Si Romæ id ſtatutum fuerit jure quodam politiæ, non odio Gallorum, nec in præjudicium libertatum & privilegiorum Gallicanæ Eccleſiæ, perperam hoc revocare quis conabitur.

NUMERO CCCCXXVI.

Quid ſi, dum ſignatura hujus legati in derogatione hujus regulæ de infirmis haberet hæc verba negotiatoria, quatenus abſens à Pariſiis.

Quãdo à de... atione ... poteſt ... uam ab ... appel. ...

JUſtæ poſtulationes, quæ nil extraordinarii continent, ſed quæ unicuique jure ordinario conceduntur, à Summo Pontifice non ſunt rejiciendæ, aliàs ab hujuſmodi denegatione juſtitiæ ſeu gratiæ tanquam ab abuſu poſſet appellari: Summus enim Pontifex pater communis filiis ſuis regnicolis æqualem juſtitiam reddere & partiri debet. Non idem, ſi ſupplicatio diſpenſationem, aut quid contra regulas vel ſtylum Cancellariæ, aut aliud extraordinarium contineat; ſi ætatis vel pluralitatis beneficiorum diſpenſationem, aut quid aliud extraordinarium ſupplicatio contineat. Nam quæ à Summi Pontificis plena & abſoluta poteſtate dependent, dignis, benemerentibus, Sanctitati ſuæ cognitis voluntariè nullóque cogente, ex pura liberalitate conceduntur: In cæteris paternum deſideratur officium, ſupplicantibus debetur, ſi juſta ſit ſupplicatio: Petite & accipietis, pulſate & aperietur vobis. Quæro, Petrus regulare beneficium in favorem Pauli reſignat, idque de commenda ſeculari in ſimilem commendam, reſignationem Summus Pontifex aut Datarius rejicit, an in Regno à tali denegatione liceat tanquam ab abuſu provocare? Contra provocantem obſtat commendas verè diſpenſationes eſſe contra juris communis regulas: regularia beneficia regularibus perſonis conferenda, ex lege Concordatorum: reſignationes in favorem extraordinarias contra ſanctorum Patrum decreta, ſpeciem habere ſimoniæ, ideo ordinariis collatoribus prohibitas, ſolò Summo Pontifici ob plenitudinem poteſtatis permiſſas. Contrarium exiſtimo, cùm enim hodie commendæ inter beneficiorum perpetuos & legitimos titulos computentur, reſignationes in favorem ex ſtylo communi & ordinario Cancellariæ Apoſtolicæ admittuntur, ſunt hæc omnia juris ordinarii, legitimè petentibus dari debent: ſi juſta petitio, injuſta erit denegatio, à denegatione autem juſtitiæ ſolent noſtri ad Senatum tanquam ab abuſu provocare, ſolet Senatus Eccleſiaſticam dignitatem delegare cum poteſtate ſpeciali admittendæ reſignationis ſub data ſupplicationis Summo Pontifici factæ, cum clauſulis & derogationibus ordinariis, & quæ ex communi Cancellariæ Apoſtolicæ ſtylo in proviſionibus apponi conſueverunt; & hoc Gallorum legibus non tantùm toleratur, ſed Gallicanæ Eccleſiæ privilegiorum libro inſcribitur, & de his rebus extant multa ſenatuſconſulta.

... commendæ ... titulos ... numerantur, & earum reſignationes Romæ denegari non poſſunt.

NUMERO CCCCXXVI.

Quatenus abſens à Pariſiis.

Merito hæc clauſula in Legato reprobatur, cùm beneficia in legatione vacantia Legato non reſerventur. Diſpoſitio enim Cap. 2. De Præbend. in ſext. in Legato non extenditur: hæc odioſa conſtitutio contra Ordinariorum jura & libertatem facta, reſervationem continens, ſuis propriis terminis ſine ulla extenſione circumſcribitur, & propria verborum ſignificatione clauditur. Receptum quidem fuit in Regno, beneficia Romæ ſeu in Romana Curia per obitum vacantia Summo Pontifici eſſe reſervata, ut ſupr. num. 21. abunde docuimus, ſed ad curiam Legati etiam à latere extendendum negarunt ſummorum tribunalium Franciæ judices. Privilegia namque contra Ordinariorum libertatem & jura Summo Pontifici conceſſa non extenduntur, ſuis cancellis limitantur, & coarctantur, de perſona ad aliam perſonam non tranſeunt. Alia autem Papæ dignitas, alia Legati perſona, nec Summi Pontificis ſumma majeſtas per alterius perſonæ ſubrogationem repræſentari poteſt. Quod igitur de beneficiis Romæ, aut in Curia Papæ per obitum vacantibus, ſpeciali quodam privilegio, cum clauſulis, (ſi extra Curiam Romanam vacaverit: in Romana Curia forſan defuncti: ſi in partibus non Romæ deceſſerit) toleratum fuit: meritò in Legati etiam à latere perſona, ſeu in ejus Cancellariæ ſtylo reprobatum & rejectum fuit, non per rationes hic à Molinæo adductas, quæ Legatorum perſonam ornare videntur, ſed quia jure noſtro Gallico Legatorum etiam à latere poteſtati conceſſum non fuit. Sed an hæ clauſulæ in Legatorum proviſionibus appoſitæ totam proviſionem vitient & annullent, vitiari quidem, non totum actum annullare dicendum, ad inſtar pactionum quæ non immutant ſubſtantiam actus, quæ non ſunt contra naturam contractus, quæ vitiantur & non vitiant: his igitur rejectis remanet proviſio. In curia Legati etiam à latere vacantia beneficia non ſunt reſervata.

NUMERO CCCCXXXI.

Datarius Legati aditus à reſignatario.

OPere in longo dormit Molinæus, exiſtimans Legati Datarium beneficii reſignationem admittere nolentem, aut petenti proviſionem denegantem, ad intereſſe teneri. Imò nec Legatus à latere, ejus Datarius, aut alii legationis miniſtri, ſuæ legationis, functionis, officii, ſeu muneris rationem in regno reddere tenentur, ſed ſolum Summum Pontificem judicem delegantem agnoſcunt. At ſi quid ab eis perperam malo more, aut contra juris noſtri rationem conceſſum ſit, nullum & irritum ſolent ſumma tribunalia pronuntiare, imò abuſivum. Legati privilegia ſunt ſolum Summum Pontificem judicem agnoſcere: Liliorum privilegia, appellationum tanquam ab abuſu remedia quærere. Multa autem hic contumelioſè contra Legatorum & Legationis miniſtrorum perſonam à Molinæo dicuntur, nec appoſitè: exiſtimant enim Legati omnimodam in beneficiis à Summo Pontifice eis conceſſam poteſtatem exercere poſſe in ſua legatione: eorum poteſtatem à conceſſione Apoſtolica An Legationis miniſtri petentibus conferre inviti teneantur.

5

pendere, nec eorum facultates limitationibus ſubjici: ſic enim Romæ vivitur, regni verò legibus hæc omnia reprobantur.

NUMERO CCCCXXXII.

Saltem de una ex decem.

DIctum fuit ſuprà num. 211. mandatarios Papæ, nec Curiæ Indultarios ſeu à Senatoribus nominatos contra eos collatores ſeu patronos Eccleſiaſticos jura ſua exercere non poſſe, qui decem beneficia in ſua diſpoſitione non haberent. & hoc probat Molinæus: & hujus fundamenti prætextu poſtea tam in Senatu quàm in Prætoriano Conſilio multoties judicatum. Capitula Eccleſiarum cathedralium ſeu collegiatarum perſonis privilegiatis in abſentia præbendarum fructus percipientibus (puta Senatoribus aut Capellanis domus Regiæ) onerari non poſſe, niſi decem ſint præbendæ, hoc adhibito temperamento, ut ex quolibet decennario numero privilegiata perſona gravari poſſit.

EOD. NUMERO CCCCXXXII. uſque ad CCCCXXXIV.

Qui incœperat partibus ſuis canonicè fungi, & tranſlationem dicti Monachi infra ſemeſtre.

Regularia beneficia Monachis Monaſterii, non aliis, licet ejuſdem ordinis, ab ordinario conferenda.

DUbitarunt nonnulli, an ſine ulla diſtinctione recipienda eſſet conſtitutio cap. Cùm ſingula. §. Prohibemus. de Præb. in 6. & ex Molinæi opinione repetenda eſſent antiqua jura decretalium, ut monachorum tranſlatio intra ſemeſtre obtineri poſſet. Si enim per jura decretalium Abbatiarum electio, vel meliùs poſtulatio, fieri poteſt de monachis ejuſdem ordinis ſeu regulæ, licet diverſi monaſterii, cur non idem in Prioratibus & officiis clauſtralibus erit obſervandum? Cùm idem ſit regulæ votum, eadem profeſſio, eadem vivendi conditio, & monachi ejuſdem ordinis domicilio non regula diſtinguantur, nec mutatione domicilii novo voto adſtringantur. cap. Nullus. cap. Indemnitatibus. De Elect. in 6. Nihilominus contraria prævaluit opinio, & diſpoſitio dicti. §. Prohibemus. ad unguem à noſtris ſumma cum ratione recepta fuit: collationes ſiquidem beneficiorum, quæ inter fructus Abbatiæ computantur, monachis filiis legitimis Abbatiæ debentur; legitima hereditatis hæc eſt portio, & ut iniquum eſſet patrem familias extraneis donare in præjudicium filiorum legitimorum heredum, diutúmque propriis agris ſitientibus alios irrigare, & ridiculum extraneis conferre beneficia, quæ Abbatiæ filiis dicata ſunt. & ita Prætoriani Conſilii Senatores ſtatuerunt in homologatione ſtatutorum Majoris Monaſterii 1586. & probatur d. §. Prohibemus. conſtitutio per Gloſ. pragmat. Sanct. addit. ad d. Gloſ. num. 1. & apertiùs Rebuf. in Praxi beneficiorum. tit. de diſpenſat. cum regularibus facta num. 2. & 3. Nec hoc denegat Molinæus, imò dicti §. diſpoſitionem approbat. Sed verbis §. vim imponit, Niſi canonicè transferantur: nec enim conſtitutio dicti §. tranſlationem tempore proviſionis requirit, ſed tantùm per verba futuri temporis, quæ intra ſex menſes limitari debent, (ſunt enim legales induciæ Collatoribus ex Lateranenſi Concilio conceſſæ,) & in proviſionibus Apoſtolicis hæc clauſula inſcribi ſolet, ut cùm primùm de monaſterio in monaſterium canonicè tranſlatus fueris: ſi enim ante proviſionem neceſſaria eſſet tranſlatio, vix fieri poſſet propter præventiones Papæ: multa enim in legitima tranſlatione etiam in eadem regula deſiderantur, duorum Abbatum ſeu Priorum clauſtralium, Abbatiarum cum Conventu conſenſus deſideratur; ut enim Abbas monachum ſuum dimittat, ut eum ab obedientiæ voto liberet, non ſolùm conſentire, ſed & monachi conventus conſenſum præſtare debent. Quòd ſi Abbas ſit Commendatarius, Prior Abbatiæ Abbatis partes ſupplere debet. Abbas etiam & Conventus Abbatiæ ad quem fit tranſlatio, conſentire debent: hæc enim adoptio ſpreto illo conſenſu fieri non debet, & ſi Abbatiæ ſunt in diverſa diœceſi, multi in non exemptis, Epiſcopi conſenſum & auctoritatem deſiderarunt, cùm Clerico aut ſaltem Eccleſiaſtico viro non liceat irrequiſito Epiſcopo in diœceſi domicilium quærere. & hoc probare videtur Rebuf. in Prax. Benefic. tit. de Tranſlat. Monachor. Nihilominus contra hanc juris diſpoſitionem quotidie peccatur, & Collatorum avaritiam tranſlationem per eandem proviſionem facientium Prætoriani judices conniventia tolerant: ac ſi hæc tranſlatio non eſſentialis, ſed quædam ſolemnitas extra naturam actus eſſet. Ego verò tranſlationem canonicam ſemper deſideravi factam, non nomine tenus, ſed ſecundùm canonicas ſanctiones ſervatis ſervandis; ridiculum enim eſſet diſpoſitionem dicti §. Prohibemus. ad imaginariam tranſlationem extendere: nec mihi innoteſcit tranſlationem ratione beneficii factam temporaneam, non perpetuam, & cum ipſo beneficio extingui, & ejurato beneficio evaneſcere. Nihilominus tamen forma à jure in tranſlationibus monachorum præſcripta ſervari debet, aliàs tranſlatio dici non poteſt. Sed quæ à Molinæo hic appoſitè recitantur, inutilia non erunt, ſi tranſlatio collationis tempore legitimè & legitimis modis incœpta intra ſex menſes perfecta & conſummata ſit, intra enim ea tempora ſex menſium nulla & inutilis erit Papæ præventio, cùm jus quæſitum ſit per proviſionem in beneficio, nec nullitatis pœnam incurrit proviſio, cùm eſſentialis & ex neceſſitate beneficii requiſita monachatus qualitas ſit tempore proviſionis, & proviſus verè ſit monachus ordinis, in ordine votum emiſerit, & tranſlatio canonicè incœpta ſit. Hæc omnia juris ſubtilitate Collatorum ordinariorum utilitati concedantur, ſi enim præſcriptis verbis §. ſummóque jure ageretur, tranſlatio ante proviſionem neceſſaria eſſet: hæc enim imaginaria tranſlatio, quæ fictione potiùs quàm in rei veritate fit providendo diſpoſitionem §. Prohibemus eludit. Sed alia moveri poteſt quæſtio. Si religioſis fratribus cujuſlibet Abbatiæ beneficia debeantur, quomodo indulta Summi Pontificis illuſtriſſimis Cardinalibus & nonnullis Abbatibus conceſſa probari poterunt, quibus regularia beneficia in commendam ſecularem conferri poſſunt? Subſiſto, lis enim indeciſa pendet in Prætoriano Conſilio inter fratres Cluniacenſes appellantes tanquam ab abuſu ab executione indulti Abbati Cluniacenſi conceſſi ex una, & dictum Abbatem intimatum ex altera: ſed præjudicio quodam jugulata quodammodo cauſa videtur per homologationem ſeu verificationem indulti. Adde regularium beneficiorum collationes fieri tantùm virtute indulti de commenda in ſimilem commendam, quod faciliùs conceditur, cùm per primam commendam via jam ſit aperta & alienatio facta, nec ſtatus ultimus beneficii immutetur, & per talia indulta quorundam, non omnium beneficiorum regularium fiat alienatio. Remanet enim officiorum clauſtralium diſpoſitio commodo religioſorum, quæ loco legitimæ affecta remanet filiis Abbatiæ. Sæcularia autem beneficia regulares ſine Apoſtolica diſpenſatione obtinere non poſſunt. 16. quæſt. 1. per totum. & ita in Lateranenſi Concilio deciſum. cap. 2. de ſtatu Monach. Cur autem quid ſpeciale in Canonicis regularibus, & in eorum ordine ſint Prioratus Sacramentorum adminiſtrationem habentes, docet cap. Quod Dei timorem. verſic. Licet. de ſtatu Monach. & ibi Gloſ. in verbo Eccleſiarum Parochialium. cap. Cùm de beneficio. de Præb. in 6. Coraſ. lib. 1. Paraph. Sacerd. cap. 5. num. 7. Plura videre poteris in Gloſ. Concordat. in § Volumus. in verbo Et conformitatem. & verſiculo Et an deſtituentibus. de Collat. eandem opinionem ſequitur 28. aliàs 483. Rotæ deciſio de Præbend.

Hæ tranſlationes hodie fiunt [illegible] ſolius P[illegible] ſionis, & ſufficit quod Monac[illegible] ſit ejuſ[illegible] ordinis & militet ſub eadem Regula. A. V.

Hodie pleríque Collatores Regni, Indultū habent conferendi, non ſolum de Commenda in Commēdam, ſed de Titulo in Commendā, ut Princeps Vindicinus Abbas S. Victoris Maſſilienſis, Princeps Philippus à Sabaudia Abbas S. Petri de Corbeia, & S. Medardi Sueſſionenſis, & plerique alii. Olim hoc Indultum vix conferebatur Cardinalibus, de Titulo in Commendam. A. V.

ſn novis, & 5. aliàs 162. deciſio de jure Patronatus in novis.

NUMERO CCCCXXXVI. In fine.

Qui mihi objiciebant clauſulam motus proprii.

In quibus diſpenſationibus & proviſionibus Papæ nõ exprimenda beneficia.

IN proviſionibus & diſpenſationibus Apoſtolicis, quæ non ad partium ſupplicationem, ſed motu proprio conceduntur, beneficiorum expreſſio non deſideratur, nec ſubreptionis morbo laborant. & hæc eſt communis noſtrorum opinio, auctore Rebuf. in tit. form. mandat. Apoſt. in Concordat. in verbo Motu proprio. & Joan. de Selva tractatu de Beneficio parte 3. quæſt. 12. num. 4. & quæſt. 31. Ruz. tractatu Regal. privileg. 7. num. 13. vide cap. Si motu proprio, de Præbend. in 6. Quid ſi ei facta ſit gratia qui nec beneficio nec injuria Summo Pontifici ſit cognitus, ſi penitus ignoto, ſi filio terræ, ut aiunt, & valere gratiam, quæ ex ſola plenitudine poteſtatis & Summi Pontificis munificentia vires accipit, verbo fit gratia, verbo perficitur: nec in iis perſonarum ulla acceptio habenda eſt. Subreptiones autem gratiæ eſſe poſſunt, quæ ad ſupplicationem impetrantium conceduntur, & veritatem non continent. Et hæc in beneficiorum proviſionibus veriſſima, non idem in mandatis quæ motu proprio conceduntur, ut hîc probat Molinæus. Exiſtimat enim Summos Pontifex mandatarios capaces, nihilque in eorum perſona objici poſſe. Ideo ſi mandatarius Parochialem Eccleſiam habeat, nominari ad aliam non poterit, ex veriſimili Papæ voluntate, quæ legibus conformis præſumitur, ſi natalium defectum patiatur, ad Eccleſiam Parochialem, aut Cathedralis Eccleſiæ præbendam nominari non poterit. Vix enim diſpenſatio diſpenſationi additur, niſi exprimatur, cap. ult. De fil. Preſbyt. in 6.

Hæ proviſiones motu proprio locũ non habẽt in Gallia, niſi in Britannia, quia Papa ibi confert tanquam Ordinarius. Sed in aliis Provinciis ſemper exprimẽda ſunt beneficia, alioquin Proviſio eſſet ſubreptitia. A.V.

NUMERO CCCCXXXVII.

Nil enim operatur niſi in caſibus in jure expreſſis.

Effectus clauſulæ, motu proprio.

CLauſula (motu proprio) diſpenſationem non inducit, ſed gratiam à ſubreptionis vitio & macula eximit: Unde ſi cui Archiepiſcopatum, Epiſcopatum, vel Parochialem Eccleſiam habenti, aliud ſimile Summ. Pontifex proprio motu conferat beneficium, utrumque retinere non poterit: Hæc enim beneficia verè ſunt incompatibilia, cùm habeant curam animarum, & reſidentiam ex neceſſitate requirant, & ſine expreſſa diſpenſatione cum cauſæ cognitione conceſſa, ſimul poſſideri non poſſint. cap. Non poteſt diſpenſatio. verbo Hoc enim ſolum prædicta. De Præbend. in 6. & Gloſſa. ea eſt doctrina in d. cap. in verbo Eandem. Idem Clement. Si plures. de Præbend. & hoc juris ratio ſuadet: quomodo enim eo caſu diſpenſatio erit præſumenda, cùm Summo Pontifici incompatibilia beneficia expreſſa non fuerint? Nil mutat Clement. Si Romanus Pontifex. De Præben. quæ tantùm gratiam à ſubreptionis vitio liberat, retinendorum autem beneficiorum incompatibilium jus non tribuit: nec enim diſpenſatio ad verè incompatibilia beneficia obtinenda præſumitur, niſi diſertè & verbis expreſſis exprimatur, & rejecta omni verborum ambiguitate concipiatur: nec omittenda regia Bleſenſis conſtitutio art. 11. quæ horum beneficiorum incompatibilium diſpenſationes juri divino contrarias rejicit & annullat impoſterum, præteritas nec damnat, nec probat, nec de his loquitur, & per verba futuri temporis hæc lata conſtitutio. In his autem diſpenſationibus non omittendum cauſam diſpenſationis maximè attendendam: ſi enim diſpenſatio ſit propter utilitatem Eccleſiæ, in honorem Dei, & Ordinis Eccleſiaſtici, amplectenda, extendenda, etiam Epiſcopis conceſſa, contra Conciliorum generalium decreta Can. Tali conjugio. 1. quæſt. 17. hæc enim neceſſitas, hæc publica utilitas, hanc Epiſcopis Apoſtolorum ſucceſſoribus plenitudinem poteſtatis concedit, & hæc in Gallia deciſio tolerari poteſt, cùm in Rota admiſſa fuerit in 5. alias 262. Rotæ deciſ. De Jure Patro. in novis. verſic. Quod intelligerem. num. 2. Non idem ſtatuendum, ſi aliud ſubjectum habeat diſpenſatio: idem deciſum in Rota docet 2. aliàs 29. deciſ. De Præb. in antiquis. Epiſcopum poſſe diſpenſare contra Concilii Lateranenſis decretum. in cap. De multa. De Præb. ut quis duas dignitates vel perſonatus in una Eccleſia ſub eodem tecto obtineat, idque propter neceſſitatem aut utilitatem Eccleſiæ. Et miror hæc à Molinæo, aliiſque Gallicanæ Eccleſiæ defenſoribus notata non fuiſſe.

Ad incompatibilia beneficia nunquam diſpẽſatio præſumitur.

EOD. NUM. CCCCXXXVII.

De quibus tamen ſimul tenendis motus proprius non diſpenſat.

Hæc clauſula Clericum capacem & idoneum ad obtinendum beneficium motu proprio ſummi Pontificis collatum reddit, in iis quæ ſunt juris communis & ordinarii, & quæ de ſtilo Cancellariæ Apoſtolicæ ſolent concedi: ſed qualitatum ex fundationis, vel ſtatuti lege requiſitarum effectum minimè ſupplet: ideo ſi Sacerdotalis qualitas, aut generis nobilitas, aut familiæ conſanguinitas deſideretur, nulla proviſio, imò periculoſa, vel potiùs abuſiva eſſet in iis ſummi Pontificis diſpenſatio.

De clauſula, motu proprio.

NUMERO CCCCXLI.

Primus ſi mandatarius requiſitiones ſuas non fecerit intra ſemeſtre.

CUm enim mandatarii in jus & locum Collatorum ordinariorum ſint ſubrogati, habent ſemeſtre ad requirendum, ut Ordinarii ad præſentandum vel conferendum, ex Lateranenſi Concilio, & eo tempore elapſo mandatarii jure ſuo privantur, an pro ea vice tantùm, an impoſterum, diximus ſuprà.

Mandatarii & nominati & graduati intra ſex menſes requirere poſſunt & debent.

NUMERO CCCCXLII.

Quem Legatus non poteſt prævenire, licet Papa poſſit.

SIquidem præventionem ſummus Pontifex ſibi ſoli, non etiam Legato à latere reſervavit, per §. Declarantes. de mandat. Apoſt. in Concordat. Sed inter Legati facultates ea ſolet inſcribi, ut ordinarios Collatores poſſit prævenire: quæ à Senatu probata ſine modificatione ſolet obſervari. Vide Molinæi verba ſup. num. 140. Patienter interim cedere debet dictæ clauſulæ derogatoriæ non ſolùm Papæ, ſed etiam ſui Legati facultatem expreſſam habentis.

Legatus etiã à latere an poſſit prævenire.

NUMERO CCCCXLV.

Sed quid ſi de facto derogavit.

LEgatorum à latere poteſtas & auctoritas, pendet in hoc regno ex homologatione ſeu verificatione facultatum in Senatu Pariſienſi, nec quid ultrà poſſunt Legati etiam à latere. Vide Molinæi verba ſupr. num. 142. verſicul. Imò verò facultates Legati qui nullum uſum. & ſupr. num. 340. verſicul. Niſi priùs permiſſionem expreſſam.

Legationis facultates quæ.

EOD. NUM. CCCCXLV.

Quia ut Legatus non poteſt prævenire mandatarium, nec aliquid in ejus præjudicium.

Poteſt quidem ſummus Pontifex regulæ de infirmis derogare, in necem expectantium, ſive graduatorum mandatariorum, aut nominatorum à Senatoribus, cùm eos omnes poſſit prævenire. Si quod majus poteſt, poterit quod minus eſt. Præventio autem ei conceditur per §. Declarantes. de mandat. Apoſt. in Concordat. At è converſo, cùm prohibita ſit Legato etiam

Hodie Legati poſſunt prævenire Graduatos & nominatos à Curia, ſi hāc facultatē habeant. A.V.

à latere hæc præventio, ut ſuprà diximus num. 139. & num. 253. & infrà 449. non poſſunt Legati directè vel indirectè eorum juribus præjudicare, vacationem hac derogatione impedire, nihilque in eorum præjudicium moliri. & multoties probata Molinæi opinio in Prætoriano Conſilio, & cùm in Senatu Legatorum facultates probantur, graduatorum & nominatorum Curiæ jura illibata remanent, hócque expreſsè cautum.

NUMERO CCCCXLVIII.

Hinc ſive Papa ſive Legatus, ad reſignationem infirmi conferendo.

Nulla proviſio non impedit vacationē per obitum.

QUotieſcunque proviſio nulla eſt, vel annullanda ex perſonæ incapacitate, vel defectu formæ, ſeu eſſentialis ſolemnitatis, nullum operatur effectum, nec impedit beneficium ita nulliter collatum vacare per obitum reſignantis: quod nullum eſt, nullum producit effectum: ideo Collatores ordinarii ut per obitum vacantia beneficia conferre poterunt. vide infrà opinionem Molinæi ad Reg. de veriſim. notit. num. 6.

NUMERO CCCCXLIX.

Sed falſum eſt, quia non habent gratificationem.

Legatus an ſimplices graduatos poſſit prævenire.

JUre Concordatorum in §. Statuimus. in verbo Gratificare. de Collat. ſpecialis quædam ordinariis Collatoribus eſt conceſſa poteſtas eligendi quem ex graduatis voluerint, & beneficia in menſibus Aprilis, & Octobris per obitum vacantia conferendi per gratificationem. Ordinarios ſolus ſummus Pontifex poteſt prævenire per dictam Concordati conſtitutionem in §. Declarantes. de mandat. Apoſt. & cùm Legati perſona omiſſa, nilque de Legato dictum fuerit in beneficiis in iis menſibus per obitum vacantibus, ceſſabit ejus in Legato conferendi facultas: aliàs Legati in Ordinariorum meſſem falcem mitterent, & eo in caſu Legati omiſſio ejus perſonam excludit. Vide quæ

Legatus poteſt conferre beneficia vacantia in mēſibus graduatis reſervatis, A. V.

ſuprà notavimus num. 139. & Probi opinionem ad Gloſ. Prag. Sanct. in §. Item quod omnia. in verbo Scilicet. num. 3. verſicul. Præventio. & in §. Non voluit. in verbo Romanus. num. 3. verſicul. Iſtud facit.

NUMERO CCCCLI.

Ut igitur neceſſitas conferendi graduatis impoſita.

PRobabilis hæc ratio & quæ ſervatur in regno: quòd ſi Collatores ordinarii alteri quam graduato conferant beneficia in menſibus Aprilis & Octobris vacantia, gratificationis jure, pro ea vice privabuntur: & erit cuilibet graduatorum liberum beneficium requirere: diligentiori dabitur victoria: diligentia antiquitatem ſuperat, diligentiori enim non antiquiori graduato (niſi cæteris paribus) dabitur beneficium non hæc gratificatio, & Collatorum ordinariorum perſonam, & graduatorum conſiderat: & rejecta Collatoris perſona ſoli remanent graduati ſimplices, non antiquiores: aliàs confunderentur nominati & ſimplices graduati. quod abſurdum: ſed omnes indefinitè vocantur: ſola igitur diligentia eo ſpeciali caſu diſcernuntur ſimplices & nominati.

Si non graduato collatum ſit beneficium, cui graduato debetur, an antiquiori, an diligentiori.

Pravu eſt magni Conſilii quod tūc Beneficium debetur antiquiori, quia ſit reditus ad Jus commune, quia antiquitus Beneficia conferebantur per Patronum antiquiori Graduato, & jus gratificationis reſpicit commodum ſolius Collatoris, quo ceſſante jus graduatorum debet ſpectari, ſecundum quòd antiquiori debetur Beneficium vacans, A. V.

EOD. NUM. CCCCLI.

Nec Papa quidem prævenire poteſt.

Res enim non eſt amplius integra, cùm graduati requiſitio jus tribuat: ex regia Henrici II. conſtitutione, vulgò contra parvas datas denominatâ, & aliâ Ludovici XII. conſtitutione regia anno 1512. publicata. art. 8. ſuprà ad Regul. de infir. num. 416.

Graduatorū requiſitio jus in beneficio tribuit.

Judicatum in Senatu Pariſienſi quod requiſitio Graduati debebat prævalere, proviſioni factæ eadem die in Curia Romana, nonobſtante diſpoſitione caput. ſi à ſede. de preb. in 6. A. V.

FINIS.

GEORGII LOUETII
NOTÆ AD COMMENTARIA
CAROLI MOLINÆI
In Regulas Cancellariæ Apoſtolicæ.

AD REGULAM DE PUBLICANDIS RESIGNATIONIBUS.

NUMERO II.

Ne beneficia (contra Canones) hæreditaria fiant.

Succeſſio in Beneficiis prohibita, A. V.

PRoniaitum in Concilio Antiocheno ſucceſſorem in Eccleſia ſibi quærere. canon. Unde, & canon. Sequenti. 8. qu. 1. & ſacris Eccleſiæ conſtitutionibus vetita hæc ſucceſſio. canon. Epiſcopo. canon. Epiſcopo non liceat. 8. qu. 1. Moyſes propriis filiis neglectis extraneum cooptavit, & Innocentius II. generali conſtitutione prohibuit ne beneficia Eccleſiaſtica & officia hæreditario veluti jure quis poſſideret. can. Apoſtolica auctoritate. 8. quæſt. 1. omnique jure vetitum, Sanctuarium Domini jure hæreditario poſſidere. Unde publica honeſtate poſtulante ſancitum ne filius in paterno beneficio ſuccederet. cap. Ad extirpandas. De filiis Presbyt. Gloſ. Prag. Sanct. in §. Inter eos. in verbo Ex fratre. de num. & qualit. Cardinalium. Rebuff. in Praxi benef. tit. de Reſignatio. expr. num. 5. Ideo reprobata ſunt media, quibus ad beneficiorum ſucceſſionem ſeu perpatuationem perveniri poterat; damnati regreſſus, & regia Henrici II. conſtitutione (quæ contra parvas datas vulgò nuncupatur) ſublatæ Cancellariæ Apoſtolicæ fraudes & ſubtilitates, quibus beneficiorum continuatio ſeu potiùs perpetuatio fieri conſueverat: & poſtea Cancellariæ Apoſtolicæ

Id intelligendum de jure communi, ſuper quo tamē poteſt Papa diſpenſare. A. V.

Hoc ultimū non ſervatur, quotidie data extenditur. A. V.

licæ miniſtri ordinariorum Collatorum communo ſtudentes, perierunt ut poſt annum nulla data extenderetur, poſtea poſt ſemeſtre.

EOD. NUMERO II.

Sed occultando eas & ſecretas habenda quandiu vivent, ut ad mortem uſque fruerentur.

Qui igitur ad eludendum regulæ de Public. effectum, proviſiones in ſuſpenſo latitant & detinent, reſignantis diem obitus expectantes, ut ante mortem poſſeſſionem accipiant, reſignantem à poſſeſſione beneficii ejiciant, in legem de Public. reſignat. committunt, & apud bonos Senatores poſſeſſione privantur. Quid enim ſine moribus leges vanæ proficiunt?

NUMERO III.

Sed huic Regulæ Papa nullo modo derogare poteſt, nec dare poteſtatem derogandi.

FAvore ſummo amplectenda Conſtitutio, per quam fraudibus & malitiis hominum obviam itur. Ideo hæc regula de Public. in Regno recepta, & in Pariſienſi Senatu regiſtrata 27. Auguſti anno 1493. & denuo approbata Henrici II. conſtitutione, in eodem Senatu verificata & publicata 24. Julii 1550 artic. 13. 14. Nec poterit prodeſſe Summi Pontificis derogatio, cùm ejus poteſtas & ſumma auctoritas non extendatur ad evellendas conſtitutiones, Apoſtolicas in ſummis Franciæ tribunalibus approbatas & regiſtratas. Hæ duplici vinculo, Apoſtolico & Regio, ligatæ ſunt, utroque concurrente poſſunt diſſolvi, ſola autem Apoſtolica diſpenſatione in hoc regno reprobari non poſſunt, cùm eo jure diſſolvantur quo ligatæ ſunt. & probat. Rebuf. in Praxi benefic. ad dictam regulam de Public. Gloſ. 4. in fine. Summum Pontificem ſex menſes ad publicandum à lege conceſſos prorogare non poſſe, cùm ita regula recepta ſit, ut lex regni. Ejuſdem opinionis Chriſtoph. *de Ruſignac.* auctorem habemus in Comment. Pontific. lib. 3 cap. 12. vertic. Neque tamen huic parti aſſentior, Nicolai Boerii ſententiam refutantem. deciſ. 311. Sed quæro, cùm omnimodam in rebus ſpiritualibus poteſtatem habeant Summi Pontifices, Regiæ autem conſtitutiones ſuper poſſeſſorio beneficiorum, non petitorio, diſponant, an diſpenſatio Papæ, ſeu ad hanc regulam derogatio coram judice Eccleſiaſtico vires habeat: alia enim poſſeſſoriæ controverſiæ, alia petitoriæ conſideratio: & ut judicum diverſa poteſtas, ita & axiomatum diverſa ratio, unuſquiſque judicem ſuum principem habet, principis ſui legibus adſtringitur, in iis diviſum eſt imperium: nec minùs Eccleſiaſtici judices Pontificiis conſtitutionibus obligantur, quam alii Regum legibus adſtringuntur. Contrarium exiſtimo, derogationem ad hanc regulam in utroque foro nullam, nec admittendam eſſe. Recepta enim eſt hæc regula in hoc regno, non ut lex Apoſtolica ſeu Cancellariæ Apoſtolicæ, ſed ut lex regni, ideo à regnicolis obſervanda, & in eam ceſſat omnimoda Summi Pontificis poteſtas: alìàs hæc conſtitutionis approbatio regni ſubditos opprimeret, & quod à judice Regio ſumma cum ratione, & juris æquitate obtinerent, contrario judicio coram Eccleſiaſtico judice magnis cum ſumptibus amitterent, & in eo quodammodo Regia auctoritas læderetur.

In hoc fallitur quia Judices Eccleſiaſtici juriſdictionem ſuam exercēt in Regno ſub autoritate Regis, à quo illius exercitium mutuātur, & ſic tenentur legibus Regni. A. V.

NUMERO IV.

Videlicet ne pactis, & occultis commerciis privatorum inſcio Papa, fiant per indirectum reſervationes beneficiorum.

CUm hæc ſit principalis cauſa regulæ, quæ cauſam dedit edicto, meritò boni judices omnes conventiones, quæ ad repetenda ejurata beneficia in caſum mortis reſignatarii tendunt, reprobant: & pro axiomate tenent, pactiones omnes, quibus beneficiorum titulus in incerto inter reſignantem & reſignatarium vagatur, utriuſque incertus mortis exitus aucupatur, & attenditur, ut unius morte adveniente impediatur vacatio beneficii, cùm beneficium vacare non poſſit, niſi utriuſque morte ſimul adveniente, abuſivas eſſe, regreſſum continentes, nullas, & ut erroneas reprobandas. Quòd ſi nullæ pactiones inveniantur, (quia ut doloſæ ſecretæ ſunt & occultantur) earum legitima erit probatio per fraudis & ſimulationis præſumptiones: & non tam pactio conſiderari debet, quàm illiciti modi, doloſæ machinationes, & vitioſæ artes, quibus ad hanc beneficiorum conſervationem perveniri ſolet.

NUMERO V.

Ut tam alii quàm ſibi, ſuperſtitique eorum reſervetur, idque non apertè, ſed occultè, & ſecreta nundinatione: tunc enim non ſimplex, ſed multiplex fraus eſt.

PRoprie hæc omnia adaptari poſſent ad illas parvas datas, quæ à Banquariis & Cancellariæ Apoſtolicæ miniſtris bis in anno in libro domini Datarii accipiuntur. Hæ enim parvæ datæ (ſic enim denominantur, quia brevi ſermone in libro Datarii concipiuntur donec extendantur) ſex menſium ſpatio & reſignanti & reſignatario proſunt, ſi decedat reſignans, extenditur data, & ſignaturæ proviſio expeditur: ideo non vacat beneficium per obitum reſignantis, ſed per reſignationem. Si eo temporis ſpatio decedat reſignatarius, negligitur parva data, nil expeditur, imò hæc parva data ad ſolam notitiam nummulariorum ſeu Banquarii pervenire ſolet, in cujus ſola poteſtate eſt, datam eſſe vel non eſſe: tantàque inter Banquarios & Cancellariæ Apoſtolicæ miniſtros confederatio, ut nil prorſus eo in negotio miniſtri ſine Banquariorum mandato agant. His autem ſex menſibus elapſis, continuatur ſeu repetitur parva data per alios ſex menſes: anno autem elapſo reperitur data virtute novi mandati ad reſignandum: cùm mandata annalia ſint, & Regia Henrici II. conſtitutione poſt annum annullentur, nulliúſque ſint roboris: eáque via conſervantur beneficia, eorum vacatio impeditur: his modis qui in plena valetudine, qui in virili ætate fortuito caſu pereunt, homicidio, aſſaſſinatu, naufragio, ſua beneficia conſervant: quocunque enim tempore vel momento reſignantes decedant, reſignatarii ad parvas datas tanquam ad ſacram anchoram recurrunt, ibi tutiſſimum refugium. Sed cùm hæc omnia peſſimi ſint exempli, cur in regno tolerantur? duplici ratione id fit: priori propter conſtitutionem Henrici II. contra parvas datas, quæ nullitatis caſus enumerat: iis autem addere nefas: poſteriori, ob impoſſibilitatem probationis: nil enim in Banquariorum voluminibus ſeu regiſtris de parva data invenitur, nil in libro domini Datarii, cujus nulla partibus datur communicatio: ſed Banquarii has parvas datas ſub ſuppoſitis numeris exercent: duóſque libros habent, unum ordinarium, in quo has parvas datas inſcribunt tantùm cùm de earum extenſione agitur, alium ſecretum, conceſſiones miniſtris Cancellariæ Apoſtolicæ, & datarum continuationem continentem. Sed quid ſi mandata ad reſignandum in favorem ejuſdem perſonæ ſingulis annis confecta reperiantur, ſi per decem annos continuos hoc fiat, & non ſufficere judicavit Senatus in 5. claſſe Inquiſitionum pro Decanatu S. Petri Andegavenſis: nec enim prædicta Henrici II. conſtitutio mandatorum ad reſignandum pluralitatem prohibet: ſed minima fraudis præſumptio cum hac violentia, plenam fraudis probationem induceret. Vide ſuprà ad regul. de infirm. num. 150.

Hodie per Edictū Regiū anni 1546. obviam itur hujuſmodi fraudibus, quia Banquarii tenentur in Regiſtris ſuis mentionē facere de mandato ad reſignandum ejus data, & corā quibus notariis confectum fuit, & ubi ſemel data in vim mandati retenta ſuit, nō licet rerum aliam retinere & ſolet etiam in Proviſionibus ſuper Reſignationem, hæc clauſula adjici, modo antea data capta, & conſenſus extentus non fuerit, alioquin gratia ſit ipſo Jure nulla. A. V.

Hæ multiplices reſignationes ſūt argumenta fraudis exquiſitæ; nec enim licet facere ſæpius in favorem perſonæ. A. V.

Hodie Legati poſſunt prævenire Graduatos & nominatos à Curia, ſi hâc facultatē habeant. A.V.

à latere hæc præventio, ut ſuprà diximus num. 139. & num. 153. & infrà 449. non poſſunt Legati directè vel indirectè eorum juribus præjudicare, vacationem hac derogatione impedire, nihilque in eorum præjudicium moliri. & multoties probata Molinæi opinio in Prætoriano Conſilio, & cùm in Senatu Legatorum facultates probantur, graduatorum & nominatorum Curiæ jura illibata remanent, hócque expreſsè cautum.

NUMERO CCCCXLVIII.

Hinc ſive Papa ſive Legatus, ad reſignationem infirmi conferendo.

Nulla proviſio non impedit vacationē per obitum.

QUotieſcunque proviſio nulla eſt, vel annullanda ex perſonæ incapacitate, vel defectu formæ, ſeu eſſentialis ſolemnitatis, nullum operatur effectum, nec impedit beneficium ita nulliter collatum vacare per obitum reſignantis: quod nullum eſt, nullum producit effectum: ideo Collatores ordinarii ut per obitum vacantia beneficia conferre poterunt. vide infrà opinionem Molinæi ad Reg. de veriſim. notit. num. 6.

NUMERO CCCCXLIX.

Sed falſum eſt, quia non habent gratificationem.

Legatus an ſimplices graduatos poſſit prævenire.

JUre Concordatorum in §. Statuimus. in verbo Gratificare. de Collat. ſpecialis quædam ordinariis Collatoribus eſt conceſſa poteſtas eligendi quem ex graduatis voluerint, & beneficia in menſibus Aprilis, & Octobris per obitum vacantia conferendi per gratificationem. Ordinarios ſolus ſummus Pontifex poteſt prævenire per dictam Concordati conſtitutionem in §. Declarantes. de mandat. Apoſt. & cùm Legati perſona omiſſa, oſque de Legato dictum fuerit in beneficiis in iis menſibus per obitum vacantibus, ceſſabit ejus in Legato conferendi facultas: aliàs Legati in Ordinariorum meſſem falcem mitterent, & eo in caſu Legati omiſſio ejus perſonam excludit. Vide quæ ſuprà notavimus num. 139. & Probi opinionem ad Gloſ. Prag. Sanct. in §. Item quod omnia. in verbo Scilicet. num. 3. verſicul. Præventio. & in §. Non voluit. in verbo Romanus. num. 3. verſicul. Iſtud facit.

Legatus poteſt conferre beneficia vacantia in mēſibus graduatis reſervatis, A. V.

NUMERO CCCCLI.

Ut igitur neceſſitas conferendi graduatis impoſita.

PRobabilis hæc ratio & quæ ſervatur in regno: quòd ſi Collatores ordinarii alteri quàm graduato conferant beneficia in menſibus Aprilis & Octobris vacantia, gratificationis jure, pro ea vice privabuntur: & erit cuilibet graduatorum liberum beneficium requirere: diligentiori dabitur victoria: diligentia antiquitatem ſuperat, diligentiori enim non antiquiori graduato (niſi cæteris paribus) dabitur beneficium non hæc gratificatio, & Collatorum ordinariorum perſonam, & graduatorum conſiderat: & rejecta Collatoris perſona ſoli remanent graduati ſimplices, non antiquiores: aliàs confunderentur nominati & ſimplices graduati. quod abſurdum: ſed omnes indefinitè vocantur: ſola igitur diligentia eo ſpeciali caſu diſcernuntur ſimplices & nominati.

Si non graduato collatum ſit beneficium, cui graduato debetur, an antiquiori, an diligentiori.

Praxis eſt magni Conſilii quod tūc Beneficium debetur antiquiori, quia fit reditus ad jus commune, quia antiquitus Beneficia conferebantur per Patronum antiquiori Graduato, & jus gratificationis reſpicit commodum ſolius Collatoris, quo ceſſante jus graduatorum debet ſpectari, ſecundum quòd antiquiori debetur Beneficium vacans, A. V.

EOD. NUM. CCCCLI.

Nec Papa quidem prævenire poteſt.

Res enim non eſt amplius integra, cùm graduati requiſitio jus tribuat: ex regia Henrici II. conſtitutione, vulgò contra parvas datas denominatâ, & aliâ Ludovici XII. conſtitutione regia anno 1512. publicata. art. 8. ſuprà ad Regul. de infir. num. 416.

Graduatorū requiſitio jus in beneficio tribuit.

Judicatum in Senatu Pariſienſi quod requiſitio Graduati debebat prævalere, proviſioni factæ eadem die in Curia Romana, nonobſtante diſpoſitione capit. ſi à ſede. de preb. in 6. A. V.

FINIS.

GEORGII LOUETII
NOTÆ AD COMMENTARIA
CAROLI MOLINÆI
In Regulas Cancellariæ Apoſtolicæ.

AD REGULAM DE PUBLICANDIS RESIGNATIONIBUS.

NUMERO II.

Ne beneficia (contra Canones) hæreditaria fiant.

Succeſſio in Beneficiis prohibita, A. V.

PROHIBITUM in Concilio Antiocheno ſucceſſorem in Eccleſia ſibi quærere. canon. Unde, & canon. Sequenti. 8. qu. 1. & ſacris Eccleſiæ conſtitutionibus vetita hæc ſucceſſio. canon. Epiſcopo. canon. Epiſcopo non liceat. 8. qu. 1. Moyſes propriis filiis neglectis extraneum cooptavit, & Innocentius II. generali conſtitutione prohibuit ne beneficia Eccleſiaſtica & officia hæreditario veluti jure quis poſſideret. can. Apoſtolica auctoritate. 8. quæſt. 1. omníque jure vetitum, Sanctuarium Domini jure hæreditario poſſidere. Unde publica honeſtate poſtulante ſancitum ne filius in paterno beneficio ſuccederet. cap. Ad extirpandas. De filiis Preſbyt. Gloſ. Prag. Sanct. in §. Inter eos. in verbo Ex fratre. de num. & qualit. Cardinalium. Rebuff. in Praxi benef. tit. de Reſignatio. expr. num. 5. Ideo reprobata ſunt media, quibus ad beneficiorum ſucceſſionem ſeu perpetuationem perveniri poterat; damnati regreſſus, & regia Henrici II. conſtitutione (quæ contra parvas datas vulgò nuncupatur) ſublatæ Cancellariæ Apoſtolicæ fraudes & ſubtilitates, quibus beneficiorum continuatio ſeu potiùs perpetuatio fieri conſueverat: & poſtea Cancellariæ Apoſtolicæ

Id intelligendum de jure communi, ſuper quo tamē poteſt Papa diſpenſare. A. V.

Hoc ultimū non ſervatur, quotidie data extenditur. A. V.

licæ miniſtri ordinariorum Collatorum commodo ſtudentes, petierunt ut poſt annum nulla data extenderetur, poſtea poſt ſemeſtre.

EOD. NUMERO II.

Sed occultando eas & ſecretas habendo quandiu vivrent, ut ad mortem aſque fruerentur.

Qui igitur ad eludendum regulæ de Public. effectum, proviſiones in ſuſpenſo latitant & detinent, reſignantis diem obitus expectantes, ut ante mortem poſſeſſionem accipiant, reſignantem à poſſeſſione beneficii ejiciant, in legem de Public. reſignat. committunt, & apud bonos Senatores poſſeſſione privantur. Quid enim ſine moribus leges vanæ proficiunt?

NUMERO III.

Sed huic Regulæ Papa nullo modo derogare poteſt, nec dare poteſtatem derogandi.

FAvore ſummo amplectenda Conſtitutio, per quam fraudibus & malitiis hominum obviam itur. Ideo hæc regula de Public. in Regno recepta, & in Pariſienſi Senatu regiſtrata 27. Auguſti anno 1493. & denuo approbata Henrici II. conſtitutione in eodem Senatu verificata & publicata 24. Julii 1550 artic. 13. 14. Nec poterit prodeſſe Summi Pontificis derogatio, cùm ejus poteſtas & ſumma auctoritas non extendatur ad evellendas conſtitutiones, Apoſtolicas in ſummis Franciæ tribunalibus approbatas & regiſtratas. Hæ duplici vinculo, Apoſtolico & Regio, ligatæ ſunt, utroque concurrente poſſunt diſſolvi, ſola autem Apoſtolica diſpenſatione in hoc regno reprobari non poſſunt, cùm eo jure diſſolvantur quo ligatæ ſunt. & probat. Rebuf. in Praxi benefic. ad dictam regulam de Public. Gloſ. 4 in fine. Summum Pontificem ſex menſes ad publicandum à lege conceſſos prorogare non poſſe, cùm ita regula recepta ſit, ut lex regni. Ejuſdem opinionis Chriſtoph. *de Raſignac.* auctorem habemus in Comment. Pontific. lib. 3 cap. 12. verſic. Neque tamen huic parti aſſentior, Nicolai Boerii ſententiam refutantem. deciſ. 311. Sed quæro, cùm omnimodam in rebus ſpiritualibus poteſtatem habeant Summi Pontifices, Regiæ autem conſtitutiones ſuper poſſeſſorio beneficiorum, non petitorio, diſponant, an diſpenſatio Papæ, ſeu ad hanc regulam derogatio coram judice Eccleſiaſtico vires habeat: alia enim poſſeſſoriæ controverſiæ, alia petitoriæ conſideratio: & ut judicum diverſa poteſtas, ita & axiomatum diverſa ratio, unuſquiſque judicem ſuum principem habet, principis ſui legibus adſtringitur, in iis diviſum eſt imperium: nec minùs Eccleſiaſtici judices Pontificiis conſtitutionibus obligantur, quàm alii Regum legibus adſtringuntur. Contrarium exiſtimo, derogationem ad hanc regulam in utroque foro nullam, nec admittendam eſſe. Recepta enim eſt hæc regula in hoc regno, non ut lex Apoſtolica ſeu Cancellariæ Apoſtolicæ, ſed ut lex regni, ideo à regnicolis obſervanda, & in eam ceſſat omnimoda Summi Pontificis poteſtas: aliàs hæc conſtitutionis approbatio regni ſubditos opprimeret, & quod à judice Regio ſumma cum ratione, & juris æquitate obtinerent, contrario judicio coram Eccleſiaſtico judice magnis cum ſumptibus amitterent, & in eo quodammodo Regia auctoritas læderetur.

In hoc fallitur quia Judices Eccleſiaſtici juriſdictionem ſuam exercēt in Regno ſub auctoritate Regis, a quo illius exercitium mutuātur, & ſic tenentur legibus Regni. A. V.

NUMERO IV.

Videlicet ne pactis, & occultis commerciis privatorum inſcio Papa, fiant per indirectam reſervationes beneficiorum.

CUm hæc ſit principalis cauſa regulæ, quæ cauſam dedit edicto, meritò boni judices omnes conventiones, quæ ad repetenda ejurata beneficia in

caſum mortis reſignatarii tendunt, reprobant: & pro axiomate tenent, pactiones omnes, quibus beneficiorum titulus in incerto inter reſignantem & reſignatarium vagatur, utriuſque incertus mortis exitus aucupatur, & attenditur, ut unius morte adveniente impediatur vacatio beneficii, cùm beneficium vacare non poſſit, niſi utriuſque morte ſimul adveniente, abuſivas eſſe, regreſſum continentes, nullas, & ut erroneas reprobandas. Quòd ſi nullæ pactiones inveniantur, (quia ut doloſæ ſecretæ ſunt & occultantur) earum legitima erit probatio per fraudis & ſimulationis præſumptiones: & non tam pactio conſiderari debet, quàm illiciti modi, doloſæ machinationes, & vitioſæ artes, quibus ad hanc beneficiorum conſervationem perveniri ſolet.

NUMERO V.

Ut tam alii quam ſibi, ſuperſtitique eorum reſervetur, idque non apertè, ſed occultè, & ſecreta anndinatione: tunc enim non ſimplex, ſed multiplex fraus eſt.

PRoprie hæc omnia adaptari poſſent ad illas parvas datas, quæ à Banquariis & Cancellariæ Apoſtolicæ miniſtris bis in anno in libro domini Datarii accipiuntur. Hæ enim parvæ datæ (ſic enim denominantur, quia brevi ſermone in libro Datarii concipiuntur donec extendantur) ſex menſium ſpatio & reſignanti & reſignatario proſunt, ſi decedat reſignans, extenditur data, & ſignaturæ proviſio expeditur: ideo non vacat beneficium per obitum reſignantis, ſed per reſignationem. Si eo temporis ſpatio decedat reſignatarius, negligitur parva data, nil expeditur, imò hæc parva data ad ſolam notitiam nummulariorum ſeu Banquarii pervenire ſolet, in cujus ſola poteſtate eſt, datam eſſe vel non eſſe: tantaque inter Banquarios & Cancellariæ Apoſtolicæ miniſtros confederatio, ut nil prorſus eo in negotio miniſtri ſine Banquariorum mandato agant. His autem ſex menſibus elapſis, continuatur ſeu repetitur parva data per alios ſex menſes: anno autem elapſo repetitur data virtute novi mandati ad reſignandum: cùm mandata annualia ſint, & Regia Henrici II. conſtitutione poſt annum annullentur, nulliúſque ſint roboris: eàque via conſervantur beneficia, eorum vacatio impeditur: his modis qui in plena valetudine, qui in virili ætate fortuito caſu pereunt, homicidio, aſſaſſinatu, naufragio, ſua beneficia conſervant: quocunque enim tempore vel momento reſignantes decedant, reſignatarii ad parvas datas tanquam ad ſacram anchoram recurrunt, ibi tutiſſimum refugium. Sed cùm hæc omnia peſſimi ſint exempli, cur in regno tolerantur? duplici ratione id fit: priori propter conſtitutionem Henrici II. contra parvas datas, quæ nullitatis caſus enumerat: iis autem addere nefas: poſteriori, ob impoſſibilitatem probationis: nil enim in Banquariorum voluminibus ſeu regiſtris de parva data invenitur, nil in libro domini Datarii, cujus nulla partibus datur communicatio: ſed Banquarii has parvas datas ſub ſuppoſitis numeris exercent: duóſque libros habent, unum ordinarium, in quo has parvas datas inſcribunt tantùm cùm de earum extenſione agitur, alium ſecretum, conceſſiones miniſtris Cancellariæ Apoſtolicæ, & datarum continuationem continentem. Sed quid ſi mandata ad reſignandum in favorem ejuſdem perſonæ ſingulis annis confecta repetantur, ſi per decem annos continuos hoc fiat, & non ſufficere judicavit Senatus in 5. claſſe Inquiſitionum pro Decanatu S. Petri Andegavenſis: nec enim prædicta Henrici II. conſtitutio mandatorum ad reſignandum pluralitatem prohibet: ſed minima fraudis præſumptio cum hac violentia, plenam fraudis probationem induceret. Vide ſuprà ad regul. de infirm. num. 150.

Hodie per Edictū Regiū anni 1646. obviam itur hujuſmodi fraudibus, quia Bancarii tenentur in Regiſtris ſuis mentionē facere de mandato ad reſignandum ejus data, & corā quibus notariis confectum fuit, & ubi ſemel data in vim mandati extenta fuit, nō licet iterum aliam retinere & ſolent etiam in Proviſionibus ſuper Reſignationem, hæc clauſula adjici, modo antea data capta, & conſenſus extentus non fuerit, alioquin gratia ſit ipſo jure nulla. A. V.

Hæ multiplices reſignationes ſūt argumenta fraudis exquiſitæ; nec eos licet facere ſæpius in favorem perſonæ. A. V.

NUMERO VI.

Cùm pinguiùs, promptiùs & efficaciùs ſuccurratur per appellationes ab abuſu, ad Curias Parlamentorum Galliæ.

HÆc omnia hodie planè inutilia, cùm Romæ ſordidæ hæ pactiones penitus rejiciantur, & vix ulla Concordati inveniatur homologatio. Diximus autem ſup. ad regul. de infirm. pactiones omnes beneficiorum regreſſum continentes, nullas, & abuſivas eſſe. & hæc quæſtio deciſa fuit Arreſto hîc citato à Molinæo, pronuntiato 7. Septembri 1551. pro Prioratu Curato de Berchorio in diœceſi Malleacenſi ab Abbatia S. Jovini dependente.

NUMERO X.

Et nihilominus ex quo dictus Bichoo *reſignans percipiebat omnes fructus per manus ſuas, vel veteris conductoris.*

UT ſit locus huic regulæ, conſideratur poſſeſſor beneficii qui fructus percipit, non tam reſignatarii poſſeſſionis adeptio, quæ ficta & ſimulata judicatur, cùm ea non obſtante reſignans de facto fructus percipit, ſive per ſuas manus, ſive per conductorem. Fallit, ſi reſignans vi vel violentia occupat beneficium, & conquerente reſignatario fructus percipit: tunc enim nihil imputandum reſignatario, cui via facti nocere non debet.

NUMERO XI.

Ut hæc regula juvet ſacra decreta de reſervationibus ſublatis.

ALia eſt tamen regula de public. aliud decretum de reſervat. ſublat. Procedit enim regula de public. licet nulla inter reſignantem & reſignatarium reſervationis ejurati beneficii ſpes fuerit: puta cùm per negligentiam reſignatarii intra ſemeſtre adepta poſſeſſio non fuerit, vel ſi adepta poſſeſſio, intra legales inducias publicatio nulla ſubſecuta ſit.

Non ſufficit poſſeſſio, ſed requiritur publicatio. A. V.

NUMERO XV.

Hac autem primaria clara, & ſine controverſia.

UT ſit locus regulæ de public. neceſſarium eſt reſignantem defunctum poſt ſex menſes in poſſeſſione manſiſſe, vel poſt ſemeſtre non publicaſſe. Uno enim ex his duobus deficiente, publicatione ſcilicet, vel poſſeſſionis adeptione, vacat beneficium per obitum, non per reſignationem. Igitur ſi ante ſemeſtre reſignans decedat, vacat beneficium per reſignationem, non per hanc regulam, inutiliſque proceſſus eo caſu quæſtio publicationis, aut adeptionis poſſeſſionis, ut videre licet infr. num. 19. in hæc verba, Conſtare reſignantem deceſſiſſe, &c.

EOD. NUMERO XV.

Saltem petiiſſe poſſeſſionem ab iis, quos id contingit.

De legitima igitur poſſeſſione & legitimè adepta loquitur hæc regula. Qui ſint autem ii, à quibus petenda poſſeſſio. Vide regiam Henrici II. conſtitutionem, quæ contra parvas datas nuncupatur. art. 13. 14. Ibi enim adipiſcendæ poſſeſſionis forma deſcribitur ex beneficiorum qualitate.

NUMERO XX.

Si reſignatarius non publicavit, nec poſſeſſionem petiit infra ſex menſes: ſed forte poſt decem menſes, vel annum, vivo tamen adhuc & poſſidente reſignante.

DIximus ſuprà huic regulæ de public. locum non eſſe, cùm reſignans in poſſeſſione non decedit. Appoſitè Molinæus in propoſita hypotheſi decem menſium, vel anni mentionem fecit, ne in infinitum tempus protraheretur, nec triennium excederet.

NUMERO XXI.

Satis eſt igitur publicationem, & poſſeſſionis petitionem quandocumque, vivo adhuc eodem reſignante.

HÆc indefinita locutio, quandocumque, & in extremis laborante, multos in errorem induxit, ut exiſtimarint etiam poſt triennium reſignatarium poſſeſſionem accipere poſſe: cùm in Jure Canonico nullum certum tempus ſit determinatum ad accipiendam poſſeſſionem, ex Gloſ. in cap. Si tibi abſenti. de Præb. in 6. & in ea opinione fuerunt Joannes de Selva in tract. de benef. quæſt. 21. tertia parte. Chriſtoph. *de Rufignac.* in Comment. Pontific. lib. 3. cap. 12. circa medium. Boërius deciſ. 24 num 3. 4. & deciſ. 312. num. 2. Rebuf. in tit. de collat. in verbo Collationibus. verſic. Item ſi fuerit. num. 34. & in §. Monaſteriis. verſic. Vacare. verſicul. trigeſimo. de Reg. ad prælat. nom. quod de regni conſuetudine obſervari exiſtimat; in Concordat. Tantorúmque hominum ſententiæ, quorundam Senatorum animos præripuerunt, ut facilè opinioni auctoris ſubſcriberent, & ferunt quibuſdam Senatuſconſultis ita fuiſſe pronunciatum: quandiu enim reſignans vivit, præſcribere non poteſt, cùm de ejus facto agatur. ut infr. Molin. docet num. 51. Contrarium ſemper exiſtimavi, & verba Molinæi & Rebuffi civiliter eſſe intelligenda, & ad juris rationem limitanda: nec enim qui eam opinionem tenuere, dixerunt etiam ultra triennium & ipſe Molinæus in principio hujus regulæ damnat eorum opinionem, qui viam & modum perpetuandi beneficia quærunt; at ſi ultra triennium liceret reſignatario vivo reſignante poſſeſſionem conſequi, liceret etiam poſt decennium, poſt 20. annos, etiam intra 30. annos, quo tempore vacare non poſſent beneficia; quod abſurdum. Deinde verba illa generalia (quandocunque vivo reſignante) referri debent, & limitari ad tempus legitimæ præſcriptionis. Ut in prophanis rebus triginta annis actiones, & jura præſcribuntur: & qui quocumque tempore venditum prædium redimere poſſe ſtipulatus eſſet, poſt triginta annos non audiretur: ita hæc verba (quocumque tempore vivo reſignante) ad tempus legitimæ præſcriptionis referri debent. Triennio autem tituli beneficiorum præſcribuntur cum bona fide, per regul. de pacific. poſſeſſoribus, & reſignantes ante acceptationem reſignatarii remanent in poſſeſſione, & jure beneficii reſignati, faciúntque fructus ſuos, ex Rebuf. in Praxi benef. titu. de reſignat. cond. num. 17. & Chriſtoph. *de Rufignac.* Comment. Pontif. lib. 3. cap. 14. & ita Senatuſconſulto Pariſienſi judicatum, pro Præbenda Eccleſiæ Biturricenſis in cauſa Joannis *Bochetel*, ut ipſemet Molinæus infr. num. 245 & hæc eſt doctrina Rotæ in 1. aliàs 158. deciſ. de renunt. in novis. num. 12. Ideo habent titulum ſaltem coloratum. Et Gloſ. Pragm. Sanct. titul. de pacif. poſſeſſoribus. in proœmio. in verbo Triennio. verſicul. Item nota ex hoc textu ex negligentia capiendæ poſſeſſionis ante triennium non amitti beneficium; ante triennium permiſit, poſt triennium denegavit. Illuderetur regula de pacif. poſſeſſoribus, & regul. de public. ſi triennio titulus beneficii non præſcriberetur, ſi intra ſex menſes adipiſcenda eſſet poſſeſſio, & liceret ſubtili quadam arte poſt triennium, poſt decem, vel viginti annos id facere, & his artibus beneficia conſervare. Jure Regaliorum annis triginta durat regalia: at ſi titulus triennio in arca retineatur, in lucem non prodeat, nullus erit titulus contra alium Regaliſtam, quia eo caſu jure communi utuntur, cùm ſit privilegiatus contra privilegiatum. Jure autem communi eo triennii ſpatio titulus præſcribitur per dictam regulam de Pacif. eaque eſt Ruzæi ſententia de priv.

Hodie nullū poteſt ſupereſſe dubium, quia ex Edicto Regis anni 1637. art. 22. ſub finem & ex Declaratione an. 1646. art. 14. neceſſario reſignationes debent executioni mādari intra tres annos & poſt illud tēpus caducæ omnino fiūt. A. V.

leg. Regal. privil. 4. Sed cùm hæc dictantur, deciditur quæſtio in Prætoriano Conſilio pro Præbenda Eccleſiæ Pariſienſis reſignata ab avunculo nepoti in Cancellaria Apoſtolica. Avunculus triduo ante obitum ſignaturam in forma gratioſa expeditam de ſit nepoti, eodémque die Capitulo ſolemni more poſſeſſionem eſt adeptus. Sed qui per obitum reſignatoris proviſionem obtinuerat, contendit nullam reſignationem, nullam poſſeſſionem, cùm reſignans per quatuor annos à die admiſſæ reſignationis computandos in poſſeſſione remanſiſſet; poſt ea tempora de reſignationis viribus non ampliùs quærendum, titulum præſcriptum, jus ſuum reſignatarium neglexiſſe, ſeu potiùs amiſiſſe. Recitantur ab Advocatis partium Senatuſconſulta tam in Parlamento Pariſienſi, quàm in Magno Conſilio data. Tandem 30. Auguſti 1605. Præbendam per obitum, non per reſignationem, vacaſſe judicatum contra *Hucbet* reſignatarium. Limitanda igitur potiùs, quàm corrigenda Molinæi opinio, ut ejus verbis licet colligere infrà numero 51.

Et ipſe Rebuf. ſibi veluti contrarius probat in Conſilio 185. verſiculo ſecundo Facit. & verſiculo 6. poſſeſſionem poſt triennium adeptam nullam eſſe, eáque triennii temporis negligentia jus prorſus extinctum: vel ſi enim terminus ad accipiendam poſſeſſionem beneficii ad triennii limites reducitur, & poſt ea tempora non poteſt (inquit) acceptare beneficium, ſed jus per lit. & in Gloſ. Prag. Sanct. ſub titulo de pacific. poſſeſſoribus. in verbo Triennio. verſiculo Item nota ex hoc textu. ex negligentia capiendæ poſſeſſionis quis non amittit jus quæſitum in beneficio ante triennii lapſum. Ex quibus à contrario ſenſu licet colligere, poſt triennium quem jus quæſitum amittere. Quod enim in Jure Canonico certum ſtatutum tempus non invenitur ad adipiſcendam poſſeſſionem, obtinebat ante decretum de pacific. poſſeſſoribus. ſed immutata hæc Juriſprudentia per Conſtit. de pacific. poſſeſſoribus, quæ jus novum introduxit. Et ita verum primum axioma, beneficiorum titulos per triennium præſcribi, ex decreto de pacif. ut ſi quis recredentiæ judicio victus à ſententia appellaverit, & per triennium appellationem diſcontinuaverit, nec in petitorio, nec in poſſeſſorio poſtea audiatur propter tituli, & juris præſcriptionem. & ita in Senatu Pariſienſi obſervatur ex Probi doctrina ad Gloſ. Prag. Sanct. titul. de pacif. poſſeſſoribus. in verbo Triennio. num. 2. verſiculo Simile audio. Quibus præſuppoſitis in eo qui jus habet in beneficio. qui titulum, qui poſſeſſionem eſt adeptus; quid à fortiori ratione ſtatuendum erit in eum qui poſſeſſionem non accepit? Si autem contraria ſervaretur opinio, quid aliud eſſet, quàm teſtamenta, & ſubſtitutiones contra ſanctorum Patrum decreta, & antiquos Canones de beneficiis Eccleſiaſticis facere, & ſub ea ſubtili magis quàm vera ratione vacationes beneficiorum per obitum impedire? Quod ipſemet Molinæus reprobat ad reg. de infir. num. 210. verſiculo Sed falſum eſt. & in principio hujus regulæ num. 2. in hæc verba Occultando proviſiones & ſecretas habendo quandiu viverent, ut ad mortem uſque fruerentur. & num. 4. ne pactis & occultis commerciis privatorum, inſcio Papa, fiant per inductum reſervationes beneficiorum: & poſtea, Ita tamen ut ſi ſupervivat illud retineat. Signaturam penes ſe retraheret, & ſecretam teneret, ut non ſolùm quandiu viveret frueretur, ſed etiam præmoriente reſignatario. Et ſic uter eorum ſuperſtes eſſet, ſemper contra omnes æquè beneficio frueretur. & poſtea, Ut ſuperſtiti beneficia remanerent in fraudem jurium canonum & Ordinariorum. Si his malis artibus in regul. de public. peccare ſit vetitum, quanto magis damnata, & prohibita erit fraudis intentio eorum, qui per quatuor vel plures annos proviſionem latitant, expectantes diem obitus reſignantium, ut paulo ante obitum ad vitandam pœnam regulæ, proviſionem publicent? & noſtræ ſententiæ aſſentire videtur Molinæus infr. num. 59. & num. 60. cùm in locis in quibus obſervatur regula de Pacif. triennio limitat reſignationes beneficiorum, in aliis verò locis decennio, vel per 20. annos.

NUMERO XXII.

Quod ſi publicatio dilata ſit in horam vel diem mortis, & quo certum erat reſignantem mori.

Rebuf. in Praxi beneficiorum ad regul. de public. Gloſ. 13. num. 11. recitat in Magno Regis Conſilio judicatum, poſſeſſionem ipſo die mortis reſignantis à reſignatario adeptam, nullam, & vacaſſe beneficium per obitum, non per reſignationem. & ita ſervatur in Senatu Pariſienſi.

Tamen in Senatu Pariſienſi ſufficit hodie quod Poſſeſſio ritè adepta fuerit, vivo adhuc & ſpirante reſignante, modo aliàs publicata ſit, juxta formam edicti an. 1550. uſque factum fuerit vivo reſignante. A. V.

EOD. NUMERO XXII.

Et idem intelligendum eſt de menſe, quando extra curiam reſignatum eſt.

Ideo ſi ipſo mortis die poſt menſem accipiatur poſſeſſio, fiat publicatio, vacat beneficium per obitum, fortiori ratione ſi poſt menſem in poſſeſſione decedat reſignans. Sed quid ſi abſenti facta ſit collatio, ſi ignorarit, in quo nulla negligentia animadverti poteſt, qui ante notitiam proviſionis nec poſſeſſionem beneficii reſignati adipiſci, nec eam publicare poterat. & in eo procedit regula, quæ in rem eſt, beneficiúmque, ſeu potiùs reſignationem beneficii afficit: nec potuit ejurari beneficium etiam in manibus Ordinarii, niſi cum onere, & conditione regulæ de public. cùm hæ reſignationes regulæ ſubjiciantur.

NUMERO XXIV.

Breviter dicendum indiſtinctè non eſſe niſi ſpatium menſis.

Verba regulæ id denotant, in Curia Romana, vel extra Curiam. Legatus autem eſt extra Curiam, Fallit legitima cauſa ſuperveniente, quæ impedimentum legitimum, ſeu neceſſitatem reſignatario imponit. puta, ſi in itinere proviſio violento caſu amiſſa, ſi ſit curſor occiſus redeundo.

Intellige cū limitatione, puta ſi reſignatarius publicè proteſtatus fuerit de impedimento, alias cum hæ induciæ legales ſint determinatæ à lege, currunt etiam contra ignorantem. A. V.

NUMERO XXX.

Sed de actuali ſimonia, quæ non ſolùm titulum, ſed etiam poſſeſſionem inficit.

Triplicem ſimoniæ ſpeciem tradunt noſtri in cap. 2. & final. de Simonia: mentalis, conventionalis, & realis. Prima ſolum Deum habet judicem & ultorem. Secunda, quæ non ad actum pervenit, ſed in puris terminis conventionis conditionis remanſit, non inducit beneficii vacationem, ſed ea non obſtante remanet titulus coloratus beneficii, ex Gomeſ. ſuper regul. de triennal. poſſeſ. quæſt. 12. in fine. Fallit, ſi collatio ſit facta virtute pactionis ſimoniacæ. Tertia, quæ realis dicitur, privat beneficio ipſo jure, & non tantùm beneficio, ſed beneficiis: totam animam enim inficit, lepra eſt, quæ univerſum corpus corrumpit. Rebuf. in Conſ. 63. eandem ſimoniæ partitionem approbat, & in Prax. benef. de Simonia in reſignat. num. 9. & 10. Quod autem dictum eſt de ſimonia conventionali, intelligendum de pactis ſimoniæ labem habentibus. Illæ enim conventiones illicitæ quidem, ſed non verè ſimoniacæ; & ante Concilium Conſtantienſe qui per has illicitas pactiones beneficia obti-

nebant, ipſo jure beneficio non privabantur. Sed hæc privatio per Concilium Conſtantienſe introducta fuit, quæ Conſtantienſis Concilii conſtitutio in obtinendis beneficiis procedit, ſed in jam obtentis locum non habet, ut ibidem probat Rebuf. Secus in vera ſimonia, quæ in obtinendis, & jam obtentis nocet, ut probat Chriſtoph. *de Rufignac.* in tractatu Juris Pontif. lib. 3. cap. 18. in fine. Et ſatis mirari non poſſum Rebuffi opinionem in dicto Conſilio 63. Conventionem ad obtinendum beneficium pecuniæ ſumma promiſſa ſimoniæ labem redolentem, non verè ſimoniacam exiſtimantis, cùm permanſum ſit in finibus conventionis, nec ultrà ſit proceſſum. Imo quælibet conventio ſimoniaca, per quam beneficium obtinetur, damnatur per Concilium Conſtantienſe, nullaque ut ſimoniaca declaratur proviſio.

NUMERO XXXI.

Ego primus auctor fui, per multa jura & rationes.

DUbitandi ratio erat ſimoniacum crimen eſſe extraordinaria via, ut in cæteris criminibus, procedendum, ergo contra Eccleſiaſticas perſonas coram Judice Eccleſiaſtico, ut ex Bleſenſi conſtitutione Regia art. 21. hujus criminis cognitio datur Judici Eccleſiaſtico contra perſonas Eccleſiaſticas, & laïco contra laïcos. Sed quia per eandem Regiam conſtitutionem art. 46. ex omnibus criminibus, quorum perpetratione beneficii vacatio ipſo jure inducitur, poteſt lis poſſeſſoria coram judice laïco intentari, non expectata judicis Eccleſiaſtici ſententia; facilis per teſtes ſimoniæ probatio admittitur, ſed ad effectus civiles tantùm ad effectum poſſeſſorium. Sed miror Molinæi temporibus Senatuſconſulto deciſum fuiſſe: ſiquidem ante Bleſenſem conſtitutionem juris diſpoſitio ſervabatur, & privationis ſententiam ante litem poſſeſſoriam deſiderabat, ut ſup. dictum fuit ad regul. de infirmis. num. 387. nec enim viventis nondum condemnati beneficium obtineri poterat. cap. 1. de conceſſ. Præb. Hodie autem per teſtes hæc admittitur ſimoniacæ pravitatis probatio, & ſæpe poſſeſſorium beneficii judicando tanta ſimoniæ probatio invenitur, ut judici Eccleſiaſtico injungatur contra ſimoniacum extraordinariè procedere. Differentia autem inter ſententiam judicis Eccleſiaſtici ſuper ſimonia latam, & ſententiam judicis laici. Prima, Eccleſiaſticum de ſimonia convictum omni privat beneficio, officio & dignitate Eccleſiaſtica, agit in perſonam Eccleſiaſticam, ut in proprium ſubjectum: Altera litem & litigioſum beneficium tantùm conſiderat, & in eo ſolo tota conſiſtit temporalis juriſdictio.

Imma vix hodie admittitur probatio ſimoniæ per teſtes quando agitur de poſſeſſorio beneficii, & neceſſe eſt quod præcedat aliqua probatio perſcripta, alioquin propter teſtium facilitatem, multæ proviſiones canonicæ hac via impugnarentur. Ita judicatū in Senatu Pariſienſi, & in magno Regis Conſilio. A. V.

Hæc diſtinctio non debet fieri, quia ſi per proceſſum factum apud Judices regios, ſimoniacus quis declararetur, deberet eadem pœna privationis beneficiorum puniri. A. V.

EOD. NUMERO XXXI.

Sub beneplacito Papæ habentis poteſtatem derogandi dicta ſimonia poſitiva.

Sed cùm vera ſimonia, quæ jure divino in emptione poteſtatis, & virtutis Spiritus ſancti, ſeu Ordinum, vel Sacramentorum conſiderari poteſt alia quælibet, ſit jure poſitivo prohibita: non mirum, ſi ſummus Pontifex ſua ſumma poteſtate ſuper qualibet poſitivo jure damnata ſimonia diſpenſare, & illam purgare poſſit. In his enim quæ ſunt tantùm juris poſitivi, ſumma & ſuprema ſua extenditur poteſtas, modò non ſit contra Concilia generalia, aut univerſam Eccleſiæ politiam, ut tenent Theologi.

Romæ practicatur, quod ubi quis à ſimonia vera & reali abſolutionem ſeu diſpenſationem ſupplicat, cogatur prius dimittere beneficium ſic obtentum, & poſtea ſupplicare ei licet, & componere de fructibus male perceptis, & poteſt ei iterum à Papa de eodem Beneficio provideri. A. V.

NUMERO XXXII.

Et ſic talis reſignatarius cùm habeat titulum ab habente poteſtatem.

TEnent noſtri titulum verè coloratum in beneficialibus dici, cùm datus eſt ab habente poteſtatem, ex Ludovic. Gomeſ. ad regul. de triennal. poſſeſſ. quæſt. 27. & alii ſcribentes ſuper regulam de pacif. in eo conveniunt. Ordinariorum enim magna eſt in beneficiorum collatione auctoritas & poteſtas in Eccleſia; & hoc ex prima ſeu antiqua Eccleſiæ inſtitutione retinuerunt, in qua verbo beneficium cum ordine, ordo cum beneficio, rejecto omni futuræ litis ſeu contentionis timore, conferebatur. At cùm non ab habente poteſtatem confertur, licet ſit bona fides ex parte accipientis, vel fortè ex parte conferentis, defectus tamen poteſtatis nullitatem inducit: in ſpiritualibus enim cauſis defectus poteſtatis nulla ratione, nulla æquitate, nec bona fide ſuppleri poteſt: primum ſolúmque fundamentum poteſtas, ſuper quo reliqua ædificantur, eo ſublato reliqua corruunt. Ex parte verò illius cui confertur beneficium, capacitas deſideratur, aliàs titulus inutilis; & tandiu durat tituli nullitas, quandiu incapacitas.

Immo ſi proviſus erat inhabilis tempore proviſionis, & poſtea fiat habilis, proviſio non convaleſcit, & neceſſe eſt obtinere novam proviſionem. A. V.

EOD. NUMERO XXXII.

Et ſic ſi ſine alio vitio tribus annis continuis, pacificè, & ſine lite.

Verum illud in Jure Canonico axioma: Qui ab habente poteſtatem beneficii titulum habent, qui pacificè per tres annos continuos poſſident, nullóque incapacitatis vitio laborant, utuntur triennalis poſſeſſionis privilegio. & ſi hæc verba conſideres, multas ambiguitates, & ſcrupuloſas difficultates, quæ à noſtris diſceptantur, decidere poteris. Semper enim triennalis poſſeſſionis privilegium datur ei, in cujus perſonâ hæc tria verificantur. Conſule Gomeſ. ad regul. de triennal. poſſeſſ. quæſt. 20. Primo autem horum trium deficiente, difficillimum quid certi ſtatuere, cùm hoc pendeat ex variis circumſtantiis cauſarúmque figuris. Si Vicarius qui contulit revocatus erat, revocatio autem nondum publicata ſeu inſinuata: ſi collator mortuus erat, Vicario autem tempus obitus nondum innotuerat: ſi nondum Vicarius inſinuaverat: ſi is qui contulit, pro collatore ordinario publicè ab omnibus habebatur, cùm tamen collator non eſſet: ſi is qui contulit, pacificè non poſſidebat, imò poſſeſſorio judicio poſtea evictus fuerit: ſi excommunicatus, ſententia autem excommunicationis nondum publicata, imò nec pronunciata: ſi in quaſi poſſeſſione conferendi, cùm tamen collator in rei veritate non eſſet. Sed verior & certior regula, aliis duobus deficientibus, aut eorum altero, ceſſat enim triennalis poſſeſſionis beneficium. & hæc in Senatu obſervantur, & eliciuntur ex his quæ Guimierius, Rebuf. Gomeſ. Chriſtoph. *de Rufignac.* ad regulam, de triennal. poſſeſſ. ediderunt.

NUMERO XXXIII.

In beneficiis Eccleſiaſticis non datur ſucceſſio, nec in titulo, nec in poſſeſſione, quia tituli beneficiorum ſunt perſonales.

POſſeſſio reſignantis non prodeſt reſignatario, nec ad acquirendum annalem vel triennalem poſſeſſionem computantur tempora prædeceſſoris in beneficiis, ut infrà num. 36. Propriu ſpecialéſque ſunt tituli, propria & peculiaris ratio, propria cauſa, propriaque & peculiaris poſſeſſio, tantúmque de iis poteſt

Non junguntur tempora poſſeſſionis, ſed bene poteſt conjungi jus, ita ut ſi quis paci-

Ante poſſidere beneficiũ per tres annos continuos, ſi controverſia moveatur Reſignatario, potuit ſe juvare jure reſignantis, & triennali ejus poſſeſſione, A. V.

quis ſibi addicere adſcribeŕeque, quantum ſuo ex capite in cauſam per ſe ipſum deducit. Hæc ſunt verba Chriſtoph. *de Ruſignac.* in Comment. Pontific. lib. 3. cap. 6. Idem Molinæus noſter ſentit in Comment. ad Conſuet. Pariſienſ. §. 30. num. 66. Gloſſa Prag. Sanct. in verbo Poſſedit. §. 1. circa medium. de pacificis poſſeſſoribus, id antea prædixerat, ut & Rebuf. ad eandem regul. num. 267. & ipſe Ruzeus in privileg. Regalior. privilegio 5 num. 3. Hæc perpetuò vera quoad regulam de pacificis poſſeſſoribus. ſed nonnullis aliis in caſibus reſignatarii quid ex jure reſignantis habent, & ex ejus facto tenentur, & jus reſignatarii ex jure reſignato metitur: imò in reſignationibus in favorem admiſſis reſignatarii plus juris habent à reſignante quàm à collatore. Sed hæc non ſunt præſentis inſtituti, opportuniori loco reſerventur. Obiter notandum, opiniones quæ hic à Molinæo recitantur, in reſignationibus purè factis, aut in vacatione per obitum, non in reſignatione in favorem, procedere, & intelligendas eſſe, vide infrà num. 90.

NUMERO XXXV.

Medica diverſitas facti, magnam inducit juris diverſitatem.

IDeo receptum eſt, in jure definitionem periculoſam, Regulam quamlibet generalem ex variis cauſarum figuris fallentiam ſumere, prudentiſque ſenatoris litium deciſionem ex variis circunſtantiis, cauſarúmque figuris accipere.

NUMERO XL.

Stat ergo concluſio indubitata, quòd hæc regula locum habet etiam in ſecundo.

CUrent diligenter reſignatarii, quorum reſignantes poſſeſſionem reſignati beneficii non acceperunt, ſed literis non confectis, vel poſſeſſione non adepta ejurant ſua beneficia, ut reſignantes in poſſeſſione intra ſemeſtre non decedant. Hæc enim regula quaſcunque reſignationes afficit, in rem eſt, & etiam reſignatarios obligat ad accipiendam poſſeſſionem intra legitima tempora, & imputandum reſignatario qui prævidere debuit reſignantem ſuum poſſeſſionem non accepiſſe: & qui reſignationem accipit, ſub onere & conditione legis accipit, hæc donatio tranſit cum onere ſuo a lege impoſito.

NUMERO XLIII.

Quòd à pacifico poſſeſſore cum titulo non exigitur probatio tituli, & capacitatis ſui deceſſoris, quando ultimus poſſeſſor non fuit in lite.

NEc enim tituli & capacitates reſignantis ſunt in manibus & poſſeſſione reſignatarii, & reſignantes alia beneficia poſſidentes ordinum literas præ manibus habere debent, & ejurati beneficii titulum, cujus virtute poſſeſſi beneficii tempore fructus ſuos fecerunt. Sufficit enim reſignatario reſignationis tempore reſignantem in pacifica poſſeſſione beneficii fuiſſe, & ex communi fama pro tali haberi. Quod utilitate publica receptum fuiſſe probat Molin. ad regul. de publicand. num. 203. & in ſpecie permutationis procedere probat 10. aliàs 404. Rotæ deciſio de rerum permutat. in antiquis. Non idem ſi reſignans in lite fuerit. Cùm enim Regia conſtitutione Franciſci I. anno 1539. publicata, ante litis conteſtationem titulos & capacitates quis edere debeat in iis ſpiritualibus cauſis, & ab ea communicatione lis ſuum petat initium: meritò hi tituli, hæ capacitates litis partem facientes in lite manere debent, & reſignatarii litigioſi beneficii auctoris ſui jura, qualitates, & capacitates edere debent ad evitandas fraudes, quæ de die in diem fieri poſſent à reſignante incapaci; aliàs facillimum eſſet lite pendente, reſignantis incapacitatem reſignando validare. & procedit eo caſu regula à Molinæo recitata: Reſignatarii, ceſſionarii, & omnes qui in jus litigioſum ſuccedunt, tranſeunt, & veniunt in lite cum lepra ſua, id eſt cum vitio auctoris.

Lis autem definitur in Titulo *De pacificis poſſeſſoribus.* A. V.

NUMERO XLV.

Exigit poſſeſſorem reſignantem mors poſt illud tempus ſemeſtris.

CEſſat enim regula de publicandis, quotieſcunque reſignans etiam in poſſeſſione intra ſex menſes deceſſit, & valida eſt reſignatio nullo alio impedimento obſtante: & ita quotidie ſervatur.

NUMERO LI.

Quandiu idem reſignans vivit, cùm de ejus facto & ſcientia agatur.

NOnnulli ex hac ratione, eorum opinionem confirmare voluerunt qui exiſtimant, reſignantes etiam poſt tres annos, invitis & contra dicentibus reſignatariis, in beneficii reſignati poſſeſſione remanere non poſſe, cùm contra proprium factum reſignantes venire non poſſint: Ideo reſignatarios poſſeſſionem beneficii reſignati accipere poſſe quandocunque, vivente reſignante, & poſt tres annos, & poſt decem, cùm nulla bona fides eſſe poſſit contra proprium factum: & in Magno Regis Conſilio judicatum pro Priorat. *de Prunſeres* in diœceſi Andegavenſi, reſignatarii poſſeſſionem poſt quinque annos adeptam validam eſſe, conſentiente reſignante, & in plena valetudine exiſtente, cùm ipſe reſignans de nuptiis contrahendis cogitaret; nec enim eo caſu ulla ordinario collatori fit injuria, cùm ipſe reſignans denuo poſſet reſignare, non idem cùm militat fraudis ſuſpicio, propter ſubitam mortem naturalem, ut ſuprà diximus numero 21.

Hoc hodie locum non haberet cum Edicto quod vulgo vocatur *du controole*, titulus reſignationis poſt tres annos omnino caducus fiat. art. 20 ejuſdem Edicti, A. V.

EOD. NUMERO LI.

Cùm de ejus facto & ſcientia agatur in locis in quibus locum habet.

Hæc autem verba, de triennali poſſeſſore civiliter intelligenda ſunt, & ad legitimam præſcriptionem referenda. Cùm enim ex regula de pacific. omnis titulus beneficii triennio finiatur, & cum titulo colorato eo tempore præſcribatur, reſignans autem in favorem coloratum habeat titulum, fructúſque ejurati beneficii ſuos faciat, donec reſignatarius ratam habuerit reſignationem, eamque acceptaverit: certum elapſo triennii tempore omnem reſignatario negligenti actionem denegandam, legitimoque tempore reſignantem plenum jus retinuiſſe, reſignationem nullam & præſcriptam. Non idem in ſimplici reſignatione ſtatuendum, cùm reſignans à die admiſſæ reſignationis, & jus & poſſeſſionem amiſerit, detentor ſit, non poſſeſſor: nec in bona fide, ſed mala, non coloratum, ſed nullum habeat titulum. & appoſitè Molinæus diſtinguit loca, in quibus obſervatur conſtitutio de pacificis, ab iis in quibus ceſſat regula, cujus tanta eſt virtus, ut omnis titulus, omnis reſignatio beneficii cum colorato titulo triennio ſopiatur, præſcribatur, & evaneſcat. nec ideo recedendum ab iis quæ ſuprà num. 21. diximus.

NUMERO LXI.

Ex quibus liquet quòd hæc regula non eſt facta in favorem hujuſmodi tertii.

VErum igitur eſt axioma, in conſtitutionibus interpretandis ſemper attendendam cauſam quæ dedit locum conſtitutioni, attendendas perſonas quarum favore lata eſt conſtitutio; periculoſum ultra hos

limites conſtitutionem extendere. Qui enim hæc negligunt, non tam leges interpretantur, quàm novas condunt & promulgant: ideo obtinentibus beneficia in Cancellaria Apoſtolica jure devoluto aut per obitum, prodeſſe non poteſt hujus regulæ beneficium, nec de his impetrantibus cogitarunt regulæ noſtræ conditores. & cùm hæc regula novum jus conſtituat, ſit contra juris communis diſpoſitionem, ab ejus verbis, & mente non eſt de facili recedendum.

NUMERO LXII.

Reſignatarius poſſeſſionem Prioratus ceperat coram duobus teſtibus.

UT dubitandi ratio in hypotheſi propoſita eſſe poſſit, dic intelligendum aut in Religioſo expreſsè profeſſo, aut in Prioratu Conventuali curam animarum habente, nec enim quis dixerit Prioratum ſimplicem cum dignitate alia alicujus Eccleſiæ, inter incompatibilia beneficia annumerari per cap. de Multa. de Præbend. cùm hi prioratus curam non habeant animarum, ideo in prohibitione cap. de Mult. non comprehenduntur, nec ſunt in prohibitione extravag. Execrabilis, de Præbend. hæ namque conſtitutiones de beneficiis curam animarum habentibus tantùm intelliguntur. In Religioſo verò ſeu regulari, quælibet beneficiorum pluralitas prohibita, tum propter votum paupertatis, tum quia in diverſis Eccleſiis eſſe non poſſunt. in iis ſiquidem religioſis viris ſingula beneficia, & officia ſingulis ſunt committenda perſonis. cap. Cùm ſingula. de Præb. in . Nec innoteſcit contraria Rebuffi opinio in Prax. benef. tit. de diſpenſat. cum regularibus facta num. 11. Regularem duo beneficia ab eodem Monaſterio dependentia poſſe in titulum obtinere abſque ulla diſpenſatione Saturnina hæc enim quodammodo videtur opinio, & contra praxim Cancellariæ Apoſtolicæ, in qua Religioſis jure ordinatio de duobus numquam beneficiis providetur: imò hæc apponi ſolet clauſula in eorum proviſionibus, ut ante adeptam ſecundi beneficii poſſeſſionem primum dimittere omnino teneantur, aliàs gratia nulla. Et in eis inutilis quæſtio, an à die pacificæ poſſeſſionis decreti irritantis computanda ſunt tempora, ſicut in ſæcularibus. Hi enim regulares ante adeptam poſſeſſionem ſecundi beneficii primum ejurare tenentur. & hæc eſt Chriſtoph. *de Ruſignac.* ſententia in Comment. Pontif. lib. 3. cap. 36. circa medium. & quod Cotaſius in Paraphraſi Sacerdot. parte prima. cap. 5. dixit, duo beneficia etiam ſimplicia abſque diſpenſatione obtineri non poſſe, hoc in regulari non in ſæculari intelligendum exiſtimo: mihi enim perſuadere nullo modo poſſum tantum Senatorem contra communem Galliæ conſuetudinem ſanxiſſe, ſiquidem cap. de Multa. de Præbend. prohibitam beneficiorum pluralitatem, ad ea quæ curam animarum aut Sacramentorum adminiſtrationem habent, limitavit. idem cap. Licet Epiſcop. de Præbend. in 6. & extrav. Execrabilis. de Præb. Et qui contrariam in ſæculari Clerico opinionem tenuere, ut Joan. de Selva tract. de benef. parte 3. q. 38. & parte 4. qu. 8. & Gloſ. Pragm. Sanct. in §. Cui rei. in verbo Pluralitatis. de Collat. antiquæ Eccleſiæ primum ſtatum conſideraverunt, in quo Eccleſiarum verbo ea tantùm veniebant beneficia, quæ curam animarum, Sacramentorúmque adminiſtrationem habebant, in quo ordo cum beneficio, & beneficium cum ordine conferebatur, in quo beneficiorum reſignationes incognitæ erant, imò Sacerdotes in eo beneficio perpetuò permanere debebant, in quo ordinati fuerant. quod per Concilium Lateranenſe correctum fuit, beneficiorúmque pluralitas limitata ad beneficia curam animarum habentia, ut in cap. de Multa. videre licet; quod ex uſu communi regnique conſuetudine approbata receptum probat Rebuf. in Praxi beneficiorum. tit. de diſpenſat. ad plura

Sæpe tamen ex uſu Cancellariæ Regularis diſpēſatur ad duo, aliquando ad plura; ſed hoc fit jure ſpeciali. A. V.

beneficia num. 29 hodie, in quo de conſuetudine in ſimplicibus beneficiis non petitur diſpenſatio, ſed ſine diſpenſatione retinentur: & concordatorum lege conceſſum graduatis duas ſine ulla diſpenſatione Præbendas tenere, etiam in Cathedralibus Eccleſiis. §. Volumus. verſicul. Siquis verò. in verbo Duas. de Collat. Et ſolam eſſe damnatam beneficiorum ſimplicium multitudinem etiam in regno prohibitam clerico ſæculari teſtatur Probus ad Gloſ. Pragm. Sanct. in § Cui rei. in verbo Pluralitatis. num. 4. de Collat. quæ omnia tacitè approbaſſe videtur Regia Bleſenſis conſtitutio articul. 11. quæ in pluralitate beneficiorum beneficia curam animarum habentia, non alia nominavit.

NUMERO LXIV.

Quòd de uno genere vacationis non fit extenſio ad aliud.

HOdie Notarii Apoſtolici, & ii qui Ordinariorum collationes componunt, Cancellariæque Apoſtolicæ miniſtri, ad tollendum nodum alioquin difficilem, cap. Suſceptum. de reſcript. in 6. clauſulas ſolent apponere in proviſionibus Apoſtolicis, omnia vacationum genera exprimere, ſive per obitum, ſive jure devoluto; & in collationibus Ordinariorum clauſulam, quovismodo beneficium vacare dicatur: quæ verba comprehendunt ea vacationum genera quæ ſunt in poteſtate collatorum ordinariorum, ut ſuprà dictum fuit, eóque modo nodus capit. Suſceptum. ſolvitur.

NUMERO LXVI.

Quòd verba legis faciliùs & latiùs extenduntur, quàm verba hominis.

HÆc in conventionibus & contractibus intelligas, in quibus verba potiùs quàm voluntatem conſideramus. l. quidquid adſtringendæ. De verborum obligat. ſecus in teſtamentis, in quibus verborum interpretatio pendet ex voluntate teſtatoris, quæ limitat, ampliat, & dominatur.

NUMERO LXIX.

Sed quia non erat locus cap. de Multa.

COnfirmat Molinæus quæ de beneficiorum pluralitate ſupr. diximus num. 62. & adhuc hodie in Cancellaria Apoſtolica jure veluti communi, & ſine ulla meritorum commendatione quatuor commendæ ſæculari conceduntur; quod excedit, ex mera Summi Pontificis poteſtate procedit. Nec mirum ſi Romæ commendatarum multitudo non damnatur, cùm quilibet commendatarii tertiam partem fructuum beneficiorum in commendam obtentorum, in reparationibus & commodis beneficii commendati impendere debeant, ut in qualibet proviſione cavetur.

Hoc notandum quod Commendatarii non teneantur plus impendere in reparationibus beneficiorum quam Titulari. Aliquando tamen nova Commenda non conceditur, niſi ſub onere impendendi certam ſummam annuam in refectionibus, aut reparationibus ædificiorum, de quo cautionem tenetur præſtare coram loci Ordinario. A. V.

NUMERO LXXI.

Sub quadruplici conditione copulativa.

QUatuor requiruntur, ut huic regulæ de publicandis locus eſſe poſſit, unòque horum deficiente, ceſſat; ſi reſignans in poſſeſſione poſt ſex menſes, aut menſem à die admiſſæ reſignationis per Papam aut ordinarium Collatorem computandos naturaliter deceſſerit, non publicata proviſione & poſſeſſione, & ita decidit Molinæus infr. num. 72. verſic. Quamvis enim exciterunt tres primæ conditiones hæ enim quatuor conditiones in textu regulæ deſiderantur. & ſub his quatuor fundamentis conſtitutio conſtructa fuit.

NUMERO LXXVII.

Quamvis ipſe reſignans eo decreto non juvetur contra ſuum reſignatarium.

UT hanc clauſulam cum iis quæ notantur à Molinæo ſup. num. 74. 75. & 76. de primo & ſecundo reſignatariis intelligas, de reſignatione diſtinguendum; alia enim pura & ſimplex, de qua loquitur Molinæus: Nec ullo pactu, nullâque ratione ita purè ejuratum beneficium repetere poteſt, renuntianti non datur regreſſus: ideo periculoſum juri ſuo renuntiare. Nec reſignans eo caſu contra reſignatarium, aut alium decreto De pacificis juvari poteſt: nec enim coloratum titulum poſt beneficii ejurationem habet; imò non poſſeſſor, ſed detentor remanet. Alia autem reſignatio, quæ in favorem, ſeu conditionalis dicitur, hæc conditiones admittit, reſignatarii acceptationem requirit, & ante ejus acceptationem remanet in poſſeſſione beneficii reſignans, fructus percipit, ſuos facit, coloratum habet titulum: ſub ea enim conditione à lege recepta & approbata reſignavit: & de ea reſignatione non loquitur Molinæus. Sed ſi quis verba potiùs quàm Molinæi mentem captare voluerit, nunquam probare potuit reſignatarium quemcumque poſt triennium elapſum poſſeſſionem adipiſci poſſe, & reſignantem invitum triennali poſſeſſione cum colorato titulo munitum arcere, & à beneficio dejicere, ut ſuprà probavimus num. 21. tanto enim tempore præſcribitur titulus, ea triennali negligentia totum jus remiſit, & legali ea præſcriptione omni jure privatur reſignans. & huic ſententiæ ſatis adſentire videtur Molinæus inf. num. 78 & 79. cùm diſtinguit reſignantem de facto poſſidentem, à non poſſidente: ut poſſidens denuò poſſit reſignare, quod in reſignatione in favorem eſt accipiendum: non poſſidens non poſſit, ut pleniùs docet Molinæus infr. num. 83.

NUMERO LXXX. & LXXXI.

Fac reſignantem ſtatim ingredi monaſterium, & per Vicarios retinere poſſeſſionem, & in fine anni probationis monachica vota ſolemniter profiteri, &c. talis enim libertatem perdit. & maximam incurrit capitis diminutionem, mundo mortuus.

EST indubitati juris per profeſſionem expreſſam in regula & ordine approbatis vacare beneficia: Si enim ſæcularia poſſidebat beneficia, amiſſa qualitate ſeu potiùs mutata, amittitur beneficium: per ſolemne votum fit novus homo. Diximus ad regulam De infirmis num. 351. aliquando de morte civili ad naturalem, & è converſo extenſionem fieri; quod in regulis De viginti diebus, & De public. obſervandum. Non autem de facili extenſio de morte naturali ad civilem fit in ſtatutis, in quibus à verborum proprietate non recedendum: ſecus in conſtitutionibus, quæ non tam conſenſum, quàm rationem habent pro fundamento. Sed in ipſa morte civili, puta in profeſſione & voto ſolemni. Si ſæcularis ante profeſſionem Prioratum in commendam obtinebat, an per profeſſionem expreſſam in monaſterio à quo dependet beneficium, amittatur beneficium? & non vacare beneficium nonnulli exiſtimarunt. Cùm commenda ſæcularis ſit titulus temporalis, de facili ad jus commune redeat, ad veram & primam beneficii regularis naturam, & tituli diſpenſatio ex legitima cauſa mutetur & transferatur in primam & veram naturam, ut quod erat in commendam ipſo jure ſine ullo Collatoris miniſterio redeat in titulum. Quid enim aliud eſt commendare, quàm deponere? nónne depoſitum rediens ad dominum amittit nomen depoſiti. l. Commendare. de verb. ſignificat. Hoc enim ſpeciali caſu regularis profeſſio, non tam votum emittentem regulari privat beneficio, quàm idoneum, & capacem reddit ad retinenda regularia beneficia: privat quidem hæc profeſſio temporalibus bonis, privat ſæcularibus beneficiis, ſed non ea liberalitate, & munificentia, & donatione quæ religioſis fratribus debetur à Canone, non his regularibus beneficiis, quæ ſolis Religioſis monaſterii debentur. cap. Cùm ſingula. §. Prohibens. de Præbend. in 6. aliàs monaſtica profeſſio, ad quam ii commendatarii obligari debent, damnoſa eſſet, quod iniquum. Multis tamen rationibus contraria opinio prævaluit in Senatu Pariſienſi, hæc enim ſæcularis qualitatis in regularem mutatio, quæ novum vel potiùs nudum hominem procreat, & inducit, delet, & extinguit commendam ſæcularem, quæ in Religioſo expreſsè profeſſo ne momento quidem ſubſiſtere poteſt: alia enim eſt commenda ſæcularis, quæ rantùm ſæcularibus Clericis; alia regularis, quæ tantùm regularibus conferri poteſt à Sum. Pontifice. Hæ commendæ inter titulos Eccleſiaſticos computantur, nec revocari poſſunt, & ad vitam conceduntur; nec moribus noſtris obſervantur temporales commendæ, quæ veluti procurationes revocari poterant, & erant veluti annales, in Canone, Qui plures. 21. quæſt. 2. cap. Nemo. de elect. in 6. Imò qui biennio virtute commendæ poſſedit, triennali utitur privilegio, ex regula de Pacif. eſt enim commenda, coloratus titulus. Hæc autem mutatio tituli de commenda in titulum fieri non poteſt ſine auctoritate Superioris: nec fit hæc mutatio tituli ipſo jure. Imò enim in iis provisionibus veluti eſſentialia requiruntur, perſona conferentis, & ejus cui confertur; utriuſque conſenſus deſideratur. cap. Si tibi abſenti. de Præbend. in 6. Novus titulus ſine Superiore non datur, nulla canonica inſtitutio niſi ab habente poteſtatem conferendi. Nec in beneficialibus receptum quem ſibi dare poſſe titulum, ſicut nec in temporalibus conceſſum ſibi ipſi donare. Utroque enim in caſu ſunt veluti contractus, qui ex duorum legitimo pendent arbitrio: Ideo nulla collatio abſenti facta donec acceptata fuerit. d. cap. Si tibi abſenti. de Præbend. in 6. & deciſum in cap. Beneficium. de Regularibus. in 6. per profeſſionem regularem obtenta vacare beneficia, cùm ex diametro qualitates ſæcularium & regularium beneficiorum inter ſe repugnant. & in cauſa favorabiliori exiſtimavit Rebuf. in Prax. benefic. titul. de Comm. num. 50. commendam regularem in titulum ſpreto Superiore commutari non poſſe, licet regularis commenda propiùs ad naturam tituli, quàm ſæcularis accedat. Mutationes titulorum in iis ſpiritualibus cauſis, & collationes correlativæ ſunt: iiſque rationibus judicavit Senatus reſignationem commendæ ſæcularis in manibus ordinarii Collatoris à Religioſo factam poſt profeſſionem, nullam, & reſignans cum ipſa profeſſione dicta commenda privatus fuit, 2. Martii 1602. domino *Bocherio* pro more in quinta claſſe Inquiſ. referente, in cauſa Prioratus Curati *de Moulins*, ab Abbatia Mauleonis in diœceſi Malleacenſi dependentis; & hæc à Molinæo confirmantur num. 84. in hæc verba: Quòd facta monachali profeſsione aliud non expectatur, quia ſtatim conſummata eſt dimiſsio omnis juris, & poſſeſsionis, & detentionis. & num. 81. verſic. Talis enim libertatem perdit, & maximam incurrit capitis diminutionem, mundo mortuus, & pro mortuo tam in perſona, quàm in omnibus bonis.

Hæc opinio fundatur in jure, quia illa mutatione ſtatus perdit omnia Jura quæ habet ut ſæcularis, & ſic ceſſat effectus commendæ, quæ ei ut ſæculari conceſſa fuit, A.V.

NUMERO LXXXVIII.

Si conſtet de dolo vel fraude ſecundi reſignatarii, vel collatarii, non enim poteſt fraudator uti hac regula.

QUi enim dolosè verſantur in beneficiorum conſervatione, ſeu potiùs perpetuatione, in necem Collatorum ordinariorum, hujus regulæ privantur beneficio, in hanc legem committunt, & legis

pœnas incurrunt, debentque vacare beneficia per obitum, non per reſignationem; & ex iis interpretari poteſt ambigua Molinæi opinio ſup. num. 21. in hæc verba: Quandocunque vivo tamen reſignante.

NUMERO LXXXIX.

Amplio ſeptimò, etiamſi penſiones de ſuo vel aliunde continuabat.

UT quis incidat in pœnam legis De public. ſufficit reſignantem poſt ſex menſes decedentem in poſſeſſione remanſiſſe: non mutat penſionem ſingulis annis reſignatario continuaſſe, reditus perceptos brevi manu reſignatario dediſſe: vera enim & eſſentialis cauſa hujus regulæ eſt, reſignantem beneficii poſſeſſione reali privatum, & reſignatarium poſſidere: non verbo, ſed re vera & cum effectu, & poſſeſſionem notoriam & publicam, ut poſſint Collatores ordinarii beneficiorum dominos agnoſcere: Ideo à publicatione non à poſſeſſione regula denominationem accepit, & hæc ita vera, ut ſi reſignatarius ſpeciale ad accipiendam poſſeſſionem & ad eam publicandam mandatum dederit, ſitque in bona fide, nihilominus in legis pœnam incidere: Non enim hæc regula mandatum tantùm deſiderat, ſed realem poſſeſſionem, & publicationem; alias facillimum reſignatario talia mandata conſtituere ad eludendum regulæ De public. effectum.

NUMERO LXXXIX.

Ad poſſeſſionem capiendam & ſolemniter publicandam dederit ſpeciale mandatum.

Appoſitè Molinæus ad accipiendam beneficii poſſeſſionem ſpeciale mandatum requirit, quod antea prædixerat Gloſ. Prag. Sanct. in §. Statuit. in verbo Procurationem. de Collat. & rationem reddit Probus ad dictam Gloſ. num. 3. per adeptionem poſſeſſionis, per beneficii acceptationem, magnum fieri præjudicium poſſe, adepta vacare beneficia ob incompatibilitatem, tum per acceptationem conſummari collationis actum, & ligamen fieri inter Eccleſiam & titularem, & ex conſequentia obligari ad agenda ea quæ beneficio incumbunt. Et hæc eſt communis Doctorum opinio, ut videre licet in 21. aliàs 290. Rotæ deciſio. tit. de Procurat. in novis. Et quemadmodum ad contrahendum matrimonium ſpeciale deſideratur mandatum, nonobſtante quacunque generali clauſula. cap. Qui ad agendum. de Procurat. ita accipiendam poſſeſſionem beneficii, per quam ſpirituale matrimonium contrahitur inter beneficiatum & Eccleſiam, & æquiparatur Eccleſia uxori, & beneficiatus marito. Canon. Cœnomanenſem. 56. diſt. Gloſ. Prag. Sanct. in §. Nam Eccleſiarum. in verbo Depereunt. in proœmio. Rebuf. tamen in praxi benef. titul. De procurat. ad reſignandum. conſtitut. num. 11. 12. & 13. diſtinguit inter mandata ad ejuranda beneficia, & ad acceptanda, ut ſpeciali nota indigeant: quæ ad reſignanda conſtituuntur, cùm ſint odioſa, nullòque favore digna, nec extendenda: quæ autem ad acceptanda, quia favorabilia & amplianda, & acceptantis commodum ſpectant, ſub generali clauſula contineri, ex doctrina Panormitani, communique Doctorum ſententia in cap. Accedens. de Præſcript. cùm ex naturali hominum affectione ſit receptum ab omnibus beneficiorum acceptationes approbari, à nullo reprobari. & huic opinioni ſubſcripſit Bertrand. Conſil. 226. Quæſitum eſt. num. 2. lib. 3. nec ab ea ſententia diſcedere poſſum. Aut enim beneficiatus ratam habet hanc acceptationem factam virtute clauſulæ generalis, poſſidet, fructúſque percipit; & hæc ratihabitio ſpecialem continet voluntatem, ſpeciale mandatum exprimit, aut ratam non habet, & quidquid egit procurator virtute clauſulæ generalis nullius eſt momenti, nec in ullo obligat. Sed procedit Molinæi, & Gloſ. Pragm. Sanct. opinio, cùm procurator generalis ſine ſpeciali mandato acceptavit, nulla alia beneficiati ratihabitione ſubſecuta, nam beneficiati morte aut alio caſu adveniente, non vacare ſic acceptatum beneficium prudentiores exiſtimarunt.

NUMERO XC.

Sicut in beneficiis Eccleſiaſticis, ubi totum jus capitur a Superiore.

IDeo reſignantis poſſeſſio nil prodeſt reſignatario ad acquirendam triennalem poſſeſſionem, ut ſuprà diximus num. 33. Quilibet enim ex proprio capite procedit, nil ab auctore recipit, tempora non conjunguntur; & ita ſentit Gomeſ. ad regul. de triennali poſſeſſ. quæſt. 13. Poſſeſſionem auctoris non juvare ſucceſſorem ad acquirendam triennalem poſſeſſionem, tenent noſtri ex Gloſ. Pragmat. Sanctio. tit. De Pacific. poſſeſſ. in verbo Poſſedit. verſic. Item in beneficialibus nulla datur ſucceſſio. & Probus ibidem num. 2. ex Gomeſii loco præallegato, & Rebuffi tractatu de Pacific. poſſeſſ. num. 266. ſententia id moribus noſtris procedere aſſerit. Fallit cùm de juribus beneficii conſervandis, aut beneficii mutanda qualitate quæritur, tunc enim non auctoritas, ſed prædeceſſorum poſſeſſiones cumulantur, quæ non tam merè perſonalia jura beneficiati ſpectant, quàm realia commoda beneficii conſervant.

NUMERO XCI.

Quæ ſunt extra bona, patrimonium, & commercium bonorum, hæc ſunt juris publici.

VErè hæc omnia dicta ſunt ſi antiqua Patrum decreta conſideres, ſed privatæ utilitates, communis hominum uſus, vel potiùs abuſus, ſanctas Eccleſiæ conſtitutiones neglexit, & veluti ad inſtar patrimonii Eccleſiaſtica jura conſideravit; creditores beneficiati fructus percipiunt, beneficiati reditus beneficiorum tanquam ex re merè prophana ſuos faciunt, hæredes in iis fructibus ſuccedunt. Boni tamen Senatores quid ex prima illa & pura beneficiorum inſtitutione retinuerunt, & quandam (puta tertiam) reditus partem ita divino cultui dicatam & veluti conſecratam judicarunt, ut nec in eam creditores regias manus injicere poſſent. Si enim Eccleſiaſticis viris denegantur alimenta, ceſſabit divini cultus exercitium, à ſacra functione beneficiorum reditus ſeparabuntur; fructus à titulo, quod jura non patiuntur. Ita judicavit Senatus pro obærato antiſtite Laudunenſi Pari Franciæ, qui patrimonialia bona, & ſui Epiſcopatus reditus decoxerat, eique tertia pars reditus Epiſcopatus à creditorum ſuorum petitione, aliiſque oneribus immunis adjudicata fuit. Quod Senatuſconſultum extendendum exiſtimo ad omnia beneficia curam animarum, vel Sacramentorum adminiſtrationem habentia, & ad primas poſt Pontificales Eccleſiarum dignitates, ad Archidiaconatus, quorum exercitium publicam Eccleſiæ utilitatem in Parochialium Eccleſiarum viſitatione conſiſtit. Sed quid in aliis beneficiis curam animarum, aut Sacramentorum adminiſtrationem non habentibus, in Abbatibus, in Præbendis, Prioratibus, aliiſque ſimplicibus beneficiis, & publicæ intereſt ut qui altari deſerviunt, qui ſacra tractant, ut pauperes vel mendicantes panem non quærant, cùm ad turpia cogat egeſtas, paupertas etiam prudentiores miſeros reddat: ſed verior Prophetæ ſententia: Vende oleum tuum, & da creditori tuo; creditoréſque alimentis debitoris præferendos ſanctiſſimè judicavit.

Semper aliqua portio redituū Beneficii debet reſervari Beneficiato, quia Beneficium conſiſtit in jure percipiendi fructus, & ſic hac perceptione nō debet omnino interdici. A. V.

NUMERO

NUMERO XCI.

Et hæc regula ſancita eſt favore publico, cui privatorum utilitates cedere debent.

Qui igitur privatis commodis ſtudentes exiſtimant ab hujus regulæ ſeveritate recedendum, decipiunt & decipiuntur: nec quis dutum exiſtimet publicationem poſt ſex menſes, die tamen obitus reſignantis factam, nullam, etiamſi reſignatarius ſit nepos reſignantis; nunquam enim à verbis legis publicam utilitatem ſpectantis recedendum ob privatam utilitatem.

NUMERO XCIV.

Cùm enim reſignans de facto reſignaſſet.

QUotieſcumque enim agitur de privatione beneficii, ſive propter incompatibilitatem ſeu pluralitatem beneficiorum, aut ademptionem, liquidò conſtare debet, & ita liquidò ut ſi non tantùm juſta ſed apparenti ratione quis ſit in bona fide, locus non ſit privationi, quod auctoritate hîc probat Molinæus.

EOD. NUMERO XCIV.

Et ſic proprietatem & poſſeſſionem amiſiſſet, & poſſet ſingulis momentis expelli à reſignatario.

Si modò reſignatio purè facta ſit, ſive in manibus Ordinarii aut Summi Pontificis; tunc enim renuntianti ſuo beneficio nullus datur regreſſus. Non idem in reſignatione in favorem propter clauſulam (& non aliàs,) tunc enim jus & poſſeſſio ſic ejurati beneficii, ante acceptationem remanet penes ejurantem, ut infr. num. 249. probat Molinæus, & Rebuf. in praxi Benef. titul. de Reſignat. condit. num. 17. Chriſtophorus *de Rufignac.* in Comment. Pontif. lib. 5. cap. 14. circa medium. Quod judicavit Senatus Pariſienſis in cauſa Canonici Bocherelli in Eccleſia Bituricenſi. & hæc ita vera, ut qui purè & ſimpliciter reſignavit nec coloratum habeat titulum, qui in favorem, coloratum habeat, donec reſignatarius acceptaverit.

EOD. NUM. XCIV.

Non cenſebatur habere beneficium incompatibile ſaltem reſpectu d. cap. De multa.

Dictum fuit ſup. ad regulam De infirmis. num. 4. mandatum ad reſignandum beneficium impedire ſubreptionem; Sed an impediat diſpoſitionem, ſeu pœnam Cap. De multa. de Præbend. & non impedire ex eo patet quòd non obſtante mandata ad reſignandum, remanet beneficiorum pluralitas, & incompatibilitas. aliud enim mandatum ad reſignandum, aliod reſignatio: & tale mandatum eſt præparatio ad reſignandom, non reſignatio. Imò cap. De multa. deſiderat realem beneficii incompatibilis demiſſionem, quæ ſolo mandato ad reſignandum non fit, ut probat Molinæus ad regulam De infirm. num. 2. aliàs facillimum eſſet diſpoſitionem dicti cap. eludere, & horum mandatorum prætextu beneficiorum incompatibilitas approbaretur.

NUMERO XCV.

Quia alias quoque dignitates poſſidebat.

MOdò curam animarum habeant, aut Sacramentorum adminiſtrationem. Clem. 1. de Præb. & dignit. Extravag. Execrabilis Joann. XXII. de Præbend. & dignitat. antiquo jure ex Lateranenſi Concilio, dignitatum, etiam curam animarum non habentium, pluralitas vetita erat. ex cap. Quia in tantum. de Præbend. & ante conſtitutionem cap. De multa. juris erat ambigui. Cùm quarumlibet dignitatum pluralitas, an verò earum quibus cura animarum incumbebat, eſſet prohibita: ſed diſſolvitur nodus tam per dictum cap. De multa. quàm per jura præallegata; & hæc prohibitio limitatur ad dignitates curam animarum habentes. Ideo quis duas dignitates in diverſis Eccleſiis obtinere poterit, & pœnam cap. De multa. evitare. De hac pluralitate dignitatum conſule Philipp. Probum ad Gloſ. Prag. Sanct. in verbo Pluralitatis. in §. Cui rei. num. 3. de Collat. vide cap. Super eo. de Præbend. in 6. Diverſitatem conſtitutionum & temporum narrat Chriſtoph. *de Rufignac.* in Comment. Pontific. lib. 3. cap. 5. & re in utramque partem pleniſſimè diſcuſſâ noſtræ tandem ſubſcribit opinioni; non ex Lateranenſi Concilio reſiſtit in cap. Quia nonnulli. de Clericis non reſidentibus. ſed per novam conſtitutionem cap. De multa. ab Innocentio Sum. Pontif. promulgatam, quæ limitat jus antiquum ad beneficia curam animarum habentia, quæ pleniùs explicantur in d. Clementina prima. & in d. Extravag.

NUMERO XCV.

Et ſic quamdiu impetrans non extrudit dictum reſignantem de poſſeſſione & detentione Prioratus, poteſt reſignatarius publicare.

Modò intra triennium id fiat, ut diximus ſupr. numero 21.

NUMERO XCVIII.

Et in fraudem accuſationis & futuræ privationis reſignavit.

VAlidiſſimæ rationes Molinæi, & quæ in prophanis procederent ex communi Doctorum ſententia. in l. Poſt contractum capitale crimen. ff. de Donatio. niſi uſus forenſis contrarius eſſet. & narrat Philipp. Prob. ad Gloſ. Prag. Sanct. in §. Item inſuper. in verbo Diſponere. num. 12. de Collat. ſolemni Pariſienſi Senatuſconſulto deciſum, pendente appellatione reum condemnatum poſſe reſignare, & ita ſentit Prag. Sanct. ibidem verſiculo. Poterant ergo. cap. Per tuas. de Simon. in fine. & alio magni Conſilii decreto, ut refert Rebuf. in ſua praxi beneficiorum. titul. De modis amitten. ſua benefic. num. 51. etiam poſt ſententiam privationem continentem; modò, inquit, in ſupplicatorio ejurationis libello Summo Pontifici aut Collatori exponatur reum reſignantem condemnatum aut inter reos, quæ limitatio ad ſubreptionem vitandam ſumma æquitate nititur, & à prudentioribus obſervatur. Sed diſtinguit hac in quæſt. Chriſtoph. *de Rufignac.* in Commeor. Pontif. lib. 5. cap. 20. in criminibus in quibus lege ipſa nominatim inducta eſt beneficii privatio. Quænam eſt enim illa beneficii reſignatio, quo quis eſt ipſo jure privatus? quis reſignare poteſt quod non habet? & in iis criminibus procedere poſſet Molinæi ſententia. Rejicienda autem Boërii opinio exiſtimantis in deciſ. 206. num. 3. reſignationem ante condemnationem fieri poſſe, non verò poſt condemnationem, licet textus in cap. Dudum. 2. in fine. de elect. hanc diſtinctionem probare videatur. In reſignatione ante condemnationem facta admiſſa à Summo Pontifice. verior enim alia juris regula, appellationem omnia ſuſpendere, & ipſam ſententiam. Sit igitur valida reſignatio pendente appellatione à condemnato facta, ſi ex alio crimine quàm læſæ majeſtatis, ſimoniæ, hæreſeos, vel aſſaſſinatus procedat accuſatio. Vide ſup. ad regul. De infir. num. 336.

NUMERO C.

Extra caſum ſuum, qui eſt de morte naturali, de qua tantùm loquitur.

CUm enim lex, ſtatutum, aut contractus mortis mentionem faciant, non de civili, ſed tantùm de

naturali hoc intelligendum ; quod videre licet in doario mulieribus in patria conſuetudinaria à ſtatuto debito morte maritorum ; non enim de morte civili intelligitur, ſed tantùm de naturali, ut judicavit Senatus Pariſienſis 27. Aprilis 1595. in publicis cauſarum criminalium actionibus, Riantio præſide, & Seguierio pro publico Regiſque intereſſe orante. & hoc probat Gloſ. in cap. Suſceptum. de Reſcript. in 6. & Alexandri Conſil. 139. num. 4. lib. 12. Vide infr. num. 103. & 104.

NUMERO CI.

Niſi quatenus apparet obitum civilem eundem omnino habere circa hoc effectum.

MOlinæus in paritate rationis hanc conſtitutionem ut favorabilem, facilè ad civilem mortem extendit : cùm enim legum fundamentum ſit ratio, ubi eadem militat ratio, ibi idem jus eſt conſtituendum. Nos verò qui à verborum propria ſignificatione diſcedere nec poſſumus nec debemus, vix ad privandum reſignatarium ſuo beneficio caſum mortis naturalis extenderemus ad mortem civilem : cùm enim de privatione juris agitur, prohibita eſt extenſio de caſu ad caſum, ut de perſona ad perſonam. & hæc eſt Gomeſ. opinio ad hanc regul. quæſt. 19. & ita in Rota multoties judicatum aſſerit.

NUMERO CIV.

Quòd hæc regula habet locum etiam in morte civili profeſſionis monachalis.

EX iis quæ ſup. notavimus vix ad caſum profeſſionis monachalis extendi poteſt hæc regula, cujus verba de morte naturali intelliguntur, ut patet per verba (deceſſerint) (per obitum.) Rebuf. in praxi benefic. ad regul. De public. Gloſ. 14. in verbo Deceſſerint. nec ii caſus mortis civilis tam in lege noſtra per verba (deceſſerint) (per obitum) comprehenderentur, quàm extenderentur. hæc enim verba (per obitum) ſeparationem animæ à corpore denotant. l. qui deceſſerit. ff. qui ſatiſd. cog. Et in jure Canonico vacatio per naturalem obitum ab aliis vacationum generibus diſtinguitur. in cap. Suſceptum. De reſcrip. in 6. Facillimum fuit legiſlatori civilem obitum exprimere, nobis verò difficillimum ſupplere ; aliàs novæ legis conditores, non expoſitores eſſemus : licet enim eadem militet ratio, non tamen de eadem legiſlatoris voluntate conſtat : nec unquam Molinæi opinioni aſſentire potui ob diverſitatem rationis. Quis enim dixerit reſignantem eo caſu doloſè verſatum, quid malignè contra Ordinariorum jura commiſiſſe, per mortis civilis, aut ſolemnis profeſſionis eventum, & omnibus fortunis ſponte ſpoliatum, ut ordinario Collatori noceret, ſuo autem reſignatario prodeſſet. Vide Molinæum infr. num. 110. & 111. noſtris rationibus annuentem.

NUMERO CVI.

Veritatem ex nunc & abſolutè : fictionem verò ex tunc : ſed reſpectu & ad effectum veritatis.

HAnc veritatem cum fictione ita conjungas, ut mandata ad reſignandum, reſignationes, & omnia inde ſecuta ita nulla ſint, ut nullum ſortiri poſſint effectum, jus nullum tribuant vel acquirant, & Collatores ordinarii vacantia per obitum beneficia liberè ita conferre valeant, ac ſi in rebus humanis reſignatio nunquam fuiſſet, ſi mandatum ad reſignandum confectum non fuiſſet : verè enim, non per fictionem, vacat beneficium per obitum, & ita Molinæi verba intelligas : Non per veterem reſignationem, ſed per recentem obitum verè vacat beneficium de præſenti ; ideo mandatarii, nominati, & graduati talia beneficia ut per obitum verè vacantia requirere poterunt ; non idem ſi vacarent beneficia per mortem civilem, per profeſſionis votum, per matrimonii contractum, in iis enim mandatariorum & graduatorum ceſſat petitio, ut alibi dicemus.

NUMERO CVIII.

Et ſic hæc regula nullomodo facta eſt in favorem præmaturè impetrantis.

COnſideranda verba regulæ : quæ enim annullantur tam in rei veritate quàm per fictionem, id fit propter obitum reſignantis. & hæc vera cauſa nullitatis. Ideo vivo reſignante ceſſat nullitas, cùm ſolus obitus inducat nullitatem. Si quis igitur ante obitum beneficium impetraverit, licet morte poſtea ſeu illico ſubſecuta, nulla eſt impetratio, cùm eo temporis momento nondum vacabat beneficium, ſcilicet tempore impetrationis.

Futuras vacationes non licet præimpetrare. A. V.

NUMERO CXX.

Quòd ſuperſtes uti poſſit ea bona fortuna, falſum & erroneum eſſe in materia permutationis, quæ fit ſub expreſſa conditione ad onus alterum dimittendi.

PErmutatio dicitur unius rei pro altera vicaria præſtatio, ex l. 1 De rerum permutat. ff. & ut ex venditionis natura, merx & pretium penes emptorem aut venditorem ſolum eſſe non poſſunt, nec eorum unus re & pretio carere poteſt ; ita res compermutatæ penes unum ex compermutantibus reſidere ex ea permutationis cauſa non poſſunt ; aliàs non eſſet permutatio, quæ in duobus non in uno conſiſtit : & ex permutationis natura ita rerum compermutatarum neceſſaria eſt dominii translatio, ut ſi unus ex compermutantibus rem alienam nec ſuam permutaverit, irrita fiat permutatio : & hæc communis Doctorum opinio in cap. 1. De rerum permutat. in 6. in verbo Sunique. Bartol. in l. final. Cod. De acceptilat. Canoniſtæ in cap. Ex univerſorum. De rerum permutatione. l. ex placito de rerum permut. Cod. Quod probat. Chriſtoph. *de Rufignac.* in Comment. Pontific. lib. 3. cap. 34. in fine. veraque hæc eſt regula in permutatione, ut qui nil dedit nil etiam poſſit ex permutatione accipere. Gloſ. Pragm. Sanct. in §. Velut tamen. in verbo Permutationis. de annat. Antequam, inquit, habeas meam præbendam & ego tuam, non eſt repleta permutatio. Notandum obiter limitanda Molinæi verba, ſuperſtitem bona fortuna uti non poſſe, & ſpeciem eſſe furti beneficia compermutata retinere, quod verum cùm quis de hac beneficii permutati retentione jam legitimè eſt conqueſtus ; ſecus ſi nullus conqueri poſſit. Quid enim ſuperſtiti compermutantium imputari poteſt, qui paratus permutationem adimplere, qui nec in mora, in dolo, nec in culpa fuit beneficium, quo Canonicè ante permutationem erat inſtitutus retinet, qui beneficium aliud quàm ex cauſa permutationis legitimè poſſidet, qui à nullo permutationis actione conveniri poteſt qui cauſam poſſeſſionis non mutavit, qui remanet dominus beneficii virtute primæ proviſionis : Ita concilianda Rebuf. opinio in praxi benef. titul. de permutat. num. 28. & 29 quæ ſumma ratione & æquitate nititur, cùm non ſit in humanis qui ſuperſtitis bonam fortunam cum legitimo intereſſe cavillare & invidere potuerit, ita judicavit Senatus Pariſienſis pro Prioratu *de Maiſons*, referente Domino *Gillot*, *Regnauld* & *le Clerc* colligantibus. Vide infr. num. 188.

Hodie ſuperſtes non poteſt gaudere bona fortuna, quia ex Declaratione regia anni 1646. neceſſario permutatio ex utraque parte debet adimpleri ut ſit valida, quod notandum. A. V.

NUMERO CXXIX. in fine.

Sic in ſimili dimittens beneficium ſpe alterum aſſequendi, ſi fallitur, non poteſt redire ad primum: ſed utrumque perdit, ſi poteſt culpa imputari.

AMplectenda prima facie Molinæi opinio, quæ auctoritate & ratione nititur: Receptum enim in jure Canonico, reſignationes beneficiorum ſub conditione fieri poſſe, quâ deficiente ejurata beneficia reſignantes repetere poſſunt, etiam ſine nova collatione, ut decreto Senatus Pariſienſis judicatum in reſignatione in favorem pro Præbenda Bituricenſis Eccleſiæ in favorem Magiſtri *Bochetel.* In permutatione communiter tenent Boërius deciſ. 97. & Burdegalenſis Senatus decreto judicatum refert, De Selva tract. de benef. 3. parte quæſt. 32. Chriſtoph. *de Ruſignac.* in Comment. Pontific. lib. 3. cap. 39. & Molinæus noſter infr. num. 186. & 187. Quid vetat reſignationum cauſas inquirere? nec præſumitur quem de facili pingui ſuo renuntiaſſe beneficio quo ſuſtentari ſolebat. In alia reſignatione etiam conditio admittitur. cap. Si beneficia. de Præbend in 6. Cùm igitur conditio non ſubſecuta ſit, poterit ſub conditione ejuratum beneficium quis repetere; hæc conditio cauſam dedit reſignationi, non aliàs reſignaturus: aliàs nulla differentia inter puram reſignationem, & eam quæ fit ſub conditione approbata. Idem in alia reſignatione, quæ fit ab infirmo ſub tacita obitus conditione, ut decreto Pariſienſi judicatum pro Parochiali Eccleſia Sanctorum Innocentium; quod antea deciſum fuerat in Canon. Gonſaldus. 17. quæſt. 2. Nihilominus in reſignationibus quæ non in favorem fiunt, in iis quæ ſunt extra cauſam permutationis, contrarium obſervatur. Regreſſus enim damnati ſunt, conventiones & conditiones regreſſus continentes nullæ & abuſivæ, niſi ſpecialiter à lege approbentur, aut à Summo Pontifice, puta in permutatione aut reſignatione in favorem non acceptata à reſignatario, aliæ conditiones ut illicitæ reprobantur. cap. finali toto titulo De reſervat. tam gener. quàm particul. ſubl. in Concord. & ſi à Summo Pontifice ſunt approbatæ, ut in homologatione Concordatorum videre licet, & regreſſum contineant, ut abuſivæ rejiciuntur, & à Concordatorum executione tanquam ab abuſu ſolet appellari. Exemplis facilior erit quæſtio. Monachus expreſsè profeſſus habens Prioratum, aut clauſtrale officium, aliud per reſignationem aut per obitum obtinuit à Summo Pontifice, ſub ea clauſula ordinaria: Antequam ſecundi beneficii poſſeſſionem accipere poſſit, primum dimittere teneatur. Primum reſignavit ut irritanti decreto ſatisfaceret: poſtea ſecundo evictus non poterit primum repetere, nec reſignatarium ad id compellere, & quocunque caſu nova proviſione & poſſeſſione opus eſt, ac ſi nullam de eo beneficio proviſionem obtinuiſſet: & tamen ſub tacita, imò expreſſa conditione dimiſerat beneficium. In ſæculari, Petrus Canonicus Eccleſiæ Pariſienſis aliam Præbendam Romæ obtinuit cum decreto cujus virtute primum reſignavit: poſtea obtento evictus beneficio à quodam regaliſta, aut alio fortuito caſu, non ſua culpa, aut negligentia, ut ſæpè in iis ſpiritualibus controverſiis ſolet evenire, primum non poterit repetere beneficium: In iis enim caſibus renuntianti juri ſuo non datur regreſſus. cap. Quàm periculoſum. 7. quæſt. 1. & ſi hi regreſſus admitterentur, fraudibus via aperiretur, & jure ſuo privarentur ordinarii Collatores. Limita quæ diximus, in ſpeciali caſu. cap. Si beneficia. De Præbend. in 6. omni extenſione rejecta, ut infrà dicemus num. 196.

NUMERO CXXX.

Quòd in beneficiis permutatis evictioni locus eſt.

QUatuor caſus hîc à Molinæo enumerantur. In duobus reſolvitur permutatio evictione ſecuta ex defectu juris unius ex compermutantibus. ut ſup. abundè probavimus num. 120. aut ex dolo, vel culpa. In aliis ſtat permutatio, ſcilicet cùm procedit evictio facto ejus qui evincitur, vel ſua culpa cùm à lege fit evictio: cùm ex cauſa de novo ſuperveniente datur evictio; hi enim ultimi caſus ſunt extra cauſam permutationis, nec contractum perfectum irritant, ob cauſam à permutatione prorſus alienam.

NUMERO CXXXIII.

Qua fronte, quo colore dici queat Simonem utroque privatum.

FAllit in Regalia, in qua evenire poterit, etiam in permutatione, quem & ſuo & compermutato privari beneficio, & compermutantes compermutatis privari beneficiis; cùm poſſeſſione reali repleta non ſint compermutata beneficia, ex Magiſt. in tract. Regal. c. 2. num. 6. & narrat arreſtum pro Præbenda Eccleſiæ Rem. datum. Hæc enim Regaliorum jura poſtulant, ut aperta Regalia ſtatim omnia beneficia ſimplicia poſſeſſione deſtituta vacare dicantur, nullo vacationis genere exempto, nec ex eo reſolvenda permutatio, cùm hæc evictio pendeat ex jure extraordinario Regaliorum, & imputandum ei qui per procuratorem tantùm poſſeſſionem eſt adeptus, cùm in propria perſona poſſet, qui Regaliorum leges prævidere debuit. arg. l. damni infecti §. 1. De damno infecto. & l. rurius. ff. de evict. hæc decidere videntur, cùm ex abſoluto Regaliorum jure, ſeu potiùs regia poteſtate hæc evictio procedat.

NUMERO CXXXV.

Quia permutatio non poteſt reſolvi ex una parte, quin utrinque pariter reſolvatur.

CUm permutationum clauſulæ ab unico permutationis contractu ſuam habeant perfectionem, una alteri cauſam dederit, plures catenæ ſimul ſint conjunctæ & unitæ, totum permutationis negotium unico pacto ſit conſummatum: nulla ratio patitur ut ex parte reſolvatur permutatio, ex alia parte valeat. Si enim in aliquo ſit evictio, corruit permutatio, cùm dominium verè tranſlatum non ſit, & res aliena data ſit in cauſam permutationis. Fallit in conventionibus in contractu permutationis appoſitis, quæ ſunt extra naturam permutationis, quod ob privatam compermutantium utilitatem ſæpe evenire ſolet: Idem in illicitis pactis à Summo Pontifice non approbatis; illicitum enim non immutat naturam liciti, nec utile per inutile vitiatur.

NUMERO CXXXVI.

Tamen non eſt permutatio, cùm non ſit Superiori expreſſum.

PErmutationes beneficiorum non tam ex partium conventione dependent, quàm ex ordinariorum Collatorum auctoritate & poteſtate. Utrumque neceſſarium, ut ex permutatione detur actio, unum ſine alio prorſus inutile. Si ex concordato initiata permutatio beneficiorum. Horum autem reſignationes ab Ordinario purè non in cauſam permutationis ſunt admiſſæ, nulla permutationis actio datur: & è contrario ſi in cauſam permutationis factæ collationes contra reſignantium voluntatem. non eſt permutatio, quæ primùm ex voluntate & conſenſu ſumit exordium. l. Contractus. ff. De act. & obligat. Igitur tractatus com-

permutantium eſt materia præparata ad futuram permutationem : accedente autem Superioris poteſtate perficitur permutatio ; & hæc præparata materia ad permutationis perfectionem eo modo reducitur. hæc docent verba Molinæi infrà num. 136. verſicul. Quod ad Superiorem attinet. à quo totum pendet negotium.

NUMERO CXL.

In quo ſuperſtes reſumit jus & titulum ſine nova collatione.

NOva hæc juriſprudentia, ut ſine nova collatione reſoluta permutatione compermutantes ad ejurata redeant beneficia. Communiter tamen obſervatur, ut refert Boërius deciſ. 97. de Selva tract. de benef. 3. parte quæſt. 32. *de Rufignac.* in Comment. Pontific. lib. 3. titul. 39. Vide infr. Molinæi opinionem num. 185. & 187. contra Rebuffi ſententiam in Praxi beneficiorum, titulo De permutat. num. 10. Hoc autem moribus noſtris introductum ad vitandum circuitum, & cùm reſoluta permutatione neceſſarium ſit compermutata repetere beneficia, cùm permutationis arx & fundamentum ſit, ut compermutatum quis habeat beneficium ; aliàs nulla permutatio, nec viribus ſubſiſtere poſſit ; optimo jure introductum fuit, ut qui ſub conditione jure approbata permutavit beneficium, permutatione nec conditione ſubſecutis, permutatum repetat ſine nova collatione, ſine novis ſumptibus beneficium, & ſi novum admitteres titulum, antiquæ poſſeſſionis commoda amitterentur, quod durum in his ſpiritualibus controverſiis, in quibus novi domini annatis aliiſque tributis onerantur, eorúmque conditio ſemper deterior. Vide infr. num. 187. & rationes novæ noſtræ juriſprudentiæ contra juris antiqui axiomata nonnulli ex doctoribus Rotæ prævideraut, exiſtimantes novum titulum non eſſe neceſſarium, in quarta deciſ. aliàs 352. De renuntiat. in novis. verſicul. Quod autem ad quartum notabile.

NUMERO CXLII.

Reſignatio Petri non erat ab initio morbida. nec fuit reſoluta ex cauſa antiqua, ſed ex nova.

VEra igitur reſolvendæ & diſſolvendæ permutationis regula hæc erit, quando ex cauſa antiqua & permutationem præcedente fit evictio permutati beneficii, quando ex defectu juris reſignantis eo caſu (tanquam vera & eſſentiali cauſa non ſecuta) compermutatum repetitur beneficium ſine nova collatione, ipſóque jure jus veluti amiſſum, & cui renunciatum erat ex cauſa permutationis, redit. Prudentiores tamen à judice laïco ſententiam obtinent, qua qui evictus eſt beneficio primum repetit compermutatum beneficium ſine novo titulo nováque poſſeſſione, ac ſi reſignatum non fuiſſet beneficium. & hæc praxis moribus noſtris laudata probata & recepta fuit, & admodum utilis ad evitandas juris Regaliorum aucupationes & argutias. Hæc omnia ceſſant quando evictio fit ex nova cauſa permutationem ſubſequente, non tam ex defectu juris reſignantis, quàm ex caſu contingente, & permutationem ſubſequente : vel ex eorum negligentia. Vide quæ ſuprà notavimus num. 130.

NUMERO CXLIV.

Sed fingi non debet in præjudicium tertii, nec retrotrahitur in præjudicium tertii, nec etiam retrotrahitur quoad alios perfectos & conſummatos.

VErum quidem quando tertio jus plenè quæſitum fuit, nunquam enim fictio jus quæſitum tertio tollit, cùm nec ipſa veritas jure ſuo quem privaret, & nunquam quid retrotrahitur in præjudicium juris jam quæſiti, niſi à lege fictionem admittente hoc diſertè, & ſpecificè ſtatuatur, & hoc perpetuò verum, ne quis ſine ſuo facto jure ſuo & legitimè quæſito privetur & ſpoliari poſſit.

NUMERO CXLIX.

Etiam ab Ordinario : cui ob juſtam ignorantiam tempus non cucurrit.

DAntur ſex menſes patronis Eccleſiaſticis, vel collatoribus ad præſentandum, vel conferendum, à die vacationis beneficii computandi. Patronus autem laïcus quatuor ex Lateranenſi Concilio, nec ante ea tempora fit devolutio ad Superiorem, & hi menſes à die probabilis notitiæ computantur. Cap. Quia diverſitatem. verſic. Semeſtre. De conceſſ. præbend. Dubitandi ratio pendet ex prima Rotæ deciſione alias 38. Nota quòd patrono. de Præbend. in antiq. in utramque partem agitatur quæſtio, & incertum lectorem relinquit : ſed nodus ſolvitur in 7. deciſione. Utrum vacante beneficio. de Præbend. in antiquioribus. à die probabilis notitiæ non vacationis tempus computandum, & ita ſervatur in Senatu, vide Clem. de conceſſ. præbend. ibi idem ſtatuitur, & hæc verba explicantur (probabilis notitiæ) in fine. Secus ſi impedimentum proveniat ex perſona patroni, aut collatoris, ſi ſuſpenſus, ſi excommunicatus, ſi abſens etiam extra regnum : tunc enim vacationis, non ſcientiæ tempus computatur, ex Gloſ. Prag. Sanct. in §. Item circa. in verbo Tempus. De collat. & ibi Probus. tale namque impedimentum non conſideratur, cùm ex incapacitate perſonæ procedat, licet ex quacumque vacatione, & devolutione Probi verba intelligenda videantur. Probabilis autem notitia eſt, quando in loco beneficii aut domicilii defuncti mors notoria, ut puta ſi cadaver ſepulturæ datum non clam, non nocte, ſed palam & publicè, convocatis Preſbyteris, amicis, vel parentibus, ut ex more regionis fieri ſolet ; & hæc proſunt Ordinariis contra eos qui poſt legitima tempora proviſiones à Superiore obtinent ; poſſunt enim Ordinarii etiam poſt illas dilationes conferre vel præſentare propter juſtam vel probabilem ignorantiam, ſed non contra Summum Pontificem, vel eos qui ab eo jus habent, utitur enim Summus Pontifex præventione contra patronum Eccleſiaſticum per §. Declarantes. de mandat. Apoſt. in Concordat. ut pleniùs alibi diximus. De illa probabili ignorantia conſule Molinæum ſup. ad regul. de infirm. & quæ ibi diximus num. 53. & 41. in addit. in a.

EOD. NUM. CXLIX.

Si enim habens titulum nullum, ſed coloratum.

Addenda dictio negativa (non nullum) & ſenſus textus & ratio id denotant. Nullus enim titulus nil confert ad acquirendum privilegium de pacificis poſſeſſoribus, ut ſup. notavimus : quod enim nullum eſt, nullum producit effectum, nullum ipſo jure dicitur ac ſi non eſſet.

NUMERO CL.

Sed aut tota ceſſare debet, aut tota integrum habere effectum.

FAllit ſi negligentiâ aut aliâ culpâ poſſeſſio legitimo tempore adepta non ſit : non enim eo caſu reſolvitur permutatio, cùm evictio procedat culpâ unius ; damnum autem ſentire non videtur, quod quis ſuâ culpâ ſentit. Negligentia illa merè perſonalis eſt, quæ nocet tantùm negligenti, non tertio, cui nil poteſt imputari.

NUMERO CLIII.

Impediens conjunctionem extremorum.

JUris regula hæc erit, intermedia impedire conjunctionem extremorum, puta ſi quid contigerit, ſi jus aliquod tertio quæſitum ſit, ante extremorum conjunctionem. hæc enim conjunctio non ſit in præjudicium juris aliunde quæſiti, nec etiam quid retrotrahi dicitur in præjudicium tertii, aut juris quæſiti, nec hæc juris fictiones tertio jus habenti præjudicant.

NUMERO CLIV.

Conditionalis erat, non conditione ſuſpenſiva, quæ non habet locum in iis collationibus beneficiorum.

NOtavimus ſup. num. 129. conditiones in beneficiorum proviſionibus reprobari, actum legitimum diem neque conditionem recipere, ut conditio ſuſpendat actum, aut reſolvere poſſit. In quibuſdam tamen caſibus à jure expreſsè aut à Summo Pontifice approbatis id locum non habere, ut in permutatione quæ ex ſui natura, conditione non ſubſecuta, reſolvitur. Idem in reſignatione in favorem à Summo Pontifice admiſſa, à reſignatario non probata. Rectè quidem à jure expreſsè approbatis, aut à Summo Pontifice diximus, nec enim hos caſus extendere, etiam eadem ratione vel æquitate poſtulante licet, aliàs beneficiorum regreſſus admitterentur, fraudibus illico via aperiretur, & cuique liberum foret, etiam clariſſimo Senatori, rationes & æquitates ſibi effingere, conditionem vel expreſſam probare, vel tacitam ſupplere, & paulatim omnia ſubvertere. Ex iis limita Molinæi verba hîc appoſita conditione reſolubili à jure approbata & in uſum recepta, per ſummorum Franciæ tribunalium decreta admiſſa & approbata; nullum enim alium uſum in regno admittimus.

NUMERO CLV.

Hic effectus fit fictione & operatione legis, quæ fortiùs & efficaciùs penetrat.

FIctio enim à lege introducta actum præſupponit verum, & ex juris præſumptione veritas inducitur. hæc eſt veritas juris, quæ in caſu ſuo eundem cum veritate facti habet effectum. Ipſa juris veritas ſola legis auctoritate ſubſiſtit, ab ea probationem & vires accipit: veritas facti inſtrumentis, teſtibus probatur, judicantium arbitrio, & fori ſubtilitatibus & argutiis, imò litigantium malitiis ſubmittitur; ideo faciliùs bonis judicibus quid certi in fictione ſeu veritate juris ſtatuere, quàm in alia veritate facti, & hæc eſt mens Molinæi, hanc juris fictionem ſeu veritatem, ut certiorem & pleniorem probationem habentem, fortiùs & efficaciùs penetrare.

NUMERO CLVII.

Fuit in culpa non publicando per annum, quæ culpa gravior eſt.

QUotieſcumque ſolemnitas à lege deſideratur, cujus omiſſio actus nullitatem inducit, cavendum & curandum ſolemnitatem adimplere, qui eam omiſit, pœnam ſolus incurrit, hæc lata culpa perſonalis eſt, quæ nullum laudat auctorem: pœna à lege introducta quemlibet admonet; hæc admonitio quotidie interpellat unumquemque, in mora conſtituit, & res moroſo & deſidi, non alteri perit. Ideo hìc Molinæus reſignatarium in ſemeſtre proviſionem non publicantem, graviùs peccare exiſtimat.

EOD. NUM. CLVII.

Prout etiam de jure poteſt illud tenere, adminiſtrare, & poſſeſſioni incumbere uſque ad adventum ſucceſſoris.

Diximus ſupr. num. 140. ſpeciale in reſignationibus in favorem reſignantem in beneficii reſignati poſſeſſione remanere, fructúſque ſuos facere, donec reſignatarius ratam habeat reſignationem, & beneficii poſſeſſionem ſit adeptus. Id operatur clauſula, in favorem, &c. aliter aliàs nec alio modo, quæ à Summo Pontifice conceſſa, & à ſummis tribunalibus Franciæ tolerata regreſſum habet, conditione non ſubſecuta, etiam ſine nova collatione, ut ſup. diximus num. 142.

EOD. NUM. CLVII.

Etiam in fortioribus terminis, videlicet in reſignatione ſimplici.

Ut Molinæi probari poſſit opinio, dic reſignationem puram & ſimplicem in Cancellaria Apoſtolica virtute mandati ad reſignandum admiſſam, quæ de facto reſignantem poſſeſſione non privat, donec de proviſione conſtet. Cùm enim multa ipſam reſignationem ſeu proviſionem irritantia & annullantia evenire potuerint, potuit reſignans bona fide poſſeſſioni incumbere, fructúſque ſuos facere, nec enim per mandatum ad reſignandum ſuo privatus eſt beneficio, ſed per mandati admiſſionem. & donec de ea conſter, non tenetur reſignans credere reſignationem admiſſam, ſaltem eſt in probabili ignorantia, quæ retinendi poſſeſſionem juſtam dat cauſam. Si autem reſignatio ab Ordinario admiſſa ſit, aut ſi reſignans in propria perſona Romæ ejuraverit, ſtatim ſuo privatus eſt beneficio, & jure & poſſeſſione privatur. Renuncianti juri ſuo nullus datur regreſſus. canon. Quàm periculoſum. 7. quæſt. 1. & ab eo die ceſſat coloratus titulus, ab eo die reſignans fructus ejurati beneficii percipere non poterit, nec ſuos facere. Hæc omnia ex mente & ratione l. Meminiſſe. de off. præſid. colligere licet.

NUMERO CLVIII.

Quod dependet à multis & variis circumſtantiis facti.

UT ex utraque parte perfecta & undique adimpleta dicatur permutatio, ex facto potiùs quàm ex jure procedit, ſi reſignationes admiſſæ, ſi publicatæ, ſi poſſeſſiones adeptæ, ſi quid ex eis omiſſum, cujus culpa evenerit omiſſio, an negligentia præceſſit, an fraudulenta permutatio, cauſæ fraudis & ſimulationis; hæc omnia ex variis circumſtantiis facti dependent, in quibus quid certi definire & ſtatuere difficillimum; cùm ex judicantium arbitrio pendeant, quorum ſæpiſſime voluntas pro ratione habenda eſt.

NUMERO CLX.

Ita quòd neceſſe eſſet eo poſſidente petitorium intentare.

REgiæ auctoritatis eſt poſſeſſores tueri, cùm ſolus ſit in Regno poſſeſſionum dominus quoad protectionem: ſed cùm interdicta poſſeſſoria ſint annalia, poſt annum intentari non poſſunt. Qui beneficium cum titulo per annum poſſedit, in poſſeſſione non debet inquietari ab eo, qui anni ſpatio interdicto experiri neglexit, eóque tempore poſſeſſoriæ actioni renunciavit: ſed coram judice Eccleſiaſtico petitorio agere poterit: in iis enim ſpiritualibus controverſiis poſſeſſorium à petitorio juriſdictione diſtinguitur, ut Franciſci Regis conſtit. anno Domini 1539 promulgata. art. 49. 57. 58. cavetur: Et Regiæ conſtitutiones Ludovici XII. Franciſci I. Henrici II. Caroli IX Henrici III. poſſeſſorium, non petitorium, beneficiorum afficiunt, ut unicuique propria ſervetur juriſdictio.

Sed ſpeciali Franciſci I. conſtitutione art. 49. ſtatuitur in petitorio non audiendos Eccleſiaſticos, quin priùs poſſeſſoria judicia tam in principali fructuum reſtitutione, quàm damnis, ſumptibus & intereſſe plenè executioni mandentur, & condemnati judicio paruerint. Hæc cùm ita ſint non audiendos eſſe exiſtimo, qui cùm in poſſeſſorio victoriam obtinuiſſent, in petitorio poſtea condemnati appellationis tanquam ab abuſu remedium quærunt, cùm judicis Eccleſiaſtici ſententia decretum Senatus, aut Magni Conſilii judicium annullet & deſtruat. Diſtinctæ enim ſunt juriſdictiones, Regia ſpecialibus Regiarum conſtitutionum legibus, Eccleſiaſtica Canonum & ſanctorum Patrum decretis tuetur; & ridiculum Regiis conſtitutionibus in petitorio jura reſervari, ſi judici Eccleſiaſtico libera non daretur judicandi facultas. Non tamen negaverim Eccleſiaſticos judices ad quarumdam Regiarum conſtitutionum obſervationem obligari, quæ jus publicum concernunt, publicam regni, & ſubditorum utilitatem ſpectant, ad politiam publicam pertinent. Ex his enim quid immutare delictum eſt, harum ratio in utroque foro limitat, ab eis diſcedere peccare eſt. His adde, Concordatorum ſtatuta eſſe etiam utriuſque fori, cùm in eis utræque poteſtates intervenerint: ideo ſi quid contra eas conſtitutiones & ſtatuta ab Eccleſiaſtico judice molitum fuerit, annullandum erit.

Hoc hodie non obſervatur quia ubi poſſeſſorium coram judicibus regiis judicatum eſt, non licet ſuper petitorio apud judices Eccleſiaſticos agere. A. V.

NUMERO CLXI.

Et tunc res expedita eſt, fieri non poſſe, nec admiſſibilem eſſe nec in poſſeſſorio, nec in petitorio.

IPſemet Molinæus ſupr. ad Regul. de infirm. num. 319. Decretum, inquit, de pacificis poſſeſſoribus totum vincit. Rectè quidem totum vincit, cùm poſt illa triennalis pacificæ poſſeſſionis tempora, jura in beneficio aut ad beneficium prorſus amittantur, & imputanda tanti temporis negligentia. Illo namque temporis ſpatio & tituli beneficiorum, & jura quæ titulos ſpectant præſcribuntur: hócque de pacificis poſſeſſoribus decretum, Eccleſiæ utilitati bonóque publico introductum, ne ſcilicet beneficiorum domini ſint in ſuſpenſo, & longo tempore incerti, ſummo favore amplectendum eſt; & pro lege in Regno habebatur ante Concordatorum tempora, nec boni judices ab eo ne latum quidem unguem diſcedere debent.

NUMERO CLXII.

ABundè probatum fuit ſup. num. 158. ſuorum beneficiorum, non alienorum, permutationem fieri, ut in caſum evictionis reſolvatur permutatio, quicquid in contrarium ſentiat Rebuff. in praxi benef. titul. de permutat. Idem ſentit Molinæus inf. num. 183. Jure namque Canonico ſuorum beneficiorum, non alienorum, permutationes conceduntur. cap. 1. De rerum permutat. in 6. in verbo Sua beneficia. Et Jure Civili rei alienæ nullam permutationem contrahi poſſe probatur. l. 1. verſicul. Ideóque Pædius ait. De rerum permutat. Speciale namque in permutatione, ut ejus obligatio & cauſa à rei traditione ducat initium, traditio autem ſit cum effectu, ſcilicet ut transferat dominium, ex dicta leg. 1. & l. Ex placito. Cod. eod. Sed dubitandi ratio in propoſita hypotheſi pendebat ex Concordati homologatione à Summo Pontifice conditionem approbante facta: vera enim regula in Ordinariorum collationibus, qui veram permutationem (quæ tantùm eſt ſuorum beneficiorum) admittere poſſunt. cap. 1, De rerum permutat. in 6. non In proviſione Summi Pontificis, qui conditionem ſua abſoluta auctoritate probavit. Dic ergo, aut per Concordatum à Summo Pontifice approbatum regreſſus nominatim ſtipulatus in caſum evictionis, quo caſu non procedit Molinæi opinio, aut regreſſus nulla mentio facta, & eo caſu imputandum tertio qui permutationi intercedit, alieno facto acceſſit, non ſatis rebus ſuis proſpexit: tunc enim ejus beneficium eſt extra cauſam permutationis, & hujus beneficii evictione non reſolvitur permutatio, ſed remanet tantùm perſonalis actio ex Concordato. hæc eſt Molinæi ſententia infr. num. 164. in verbo Debebat curare hoc ſpeciatim ſcribi in Concordato.

NUMERO CLXIII.

Quæ promiſſio de ſe nulla eſt, ſimoniaca, & abuſiva.

DE jure pactiones in ſpiritualibus cauſis nullæ ſunt, habent ſpeciem ſimoniæ & reprobantur. cap. finali. De pactis. Poſſunt autem à Summo Pontifice approbari, & tunc pariunt actionem. Obiter nota verba Molinæi, Papam eſſe ſupra omnia jura Pontificalia. cap. Præpoſuit. de conceſ. Præb. Limita ſi publicam totius Eccleſiæ utilitatem non concernunt, aliàs nulla diſpenſatio judicaretur in ſummis Franciæ tribunalibus.

EOD. NUMERO CLXIII.

Nec ulteriùs obligat quàm expreſſum ſit in Concordato.

Quia in odioſis omnis prohibita eſt extenſio, nec valet argumentum ex identitate rationis: ideo concordata privatorum, licet à Summo Pontifice approbata, ut odioſa ultra verborum proprietatem nullum habent effectum, nec in eis omiſſa ſuppleri poſſunt: vigilent ergo Eccleſiaſtici, ut & nil in his concordatis omittant. Ex præmiſſis reprobata eſt eorum aſtutia, qui in conſequentiam concordati ſecretas & particulares conventiones ſtipulantur: hæ enim ſi nominatim non ſunt à Summo Pontifice homologatæ reprobantur, licet in conſequentiam Concordati homologati factæ fuerint, & ab eo dependeant: irritum enim omne hoc in negotio eſt quod à Summo Pontifice non eſt approbatum.

NUMERO CLXIV.

Sed quid ſi appoſita ſit ſolita clauſula de univerſo concordato reſolvendo, & ad priſtina jura ſine nova collatione redeundo.

ERgo has conventiones reſolutionis Concordatorum & regreſſus probare poterit Summus Pontifex. Fallit cùm contrahentium principalis intentio tendit ad regreſſum beneficiorum, nilque aliud prorſus agitur: corruit enim omnis conventio, ejúſque homologatio abuſiva per Baſilienſe Concilium, ut diximus ſup. num. 7. In iis enim fraudis conventionibus non tam quod agitur, quàm quod ſimulatè concipitur, conſideratur. Sed cùm regreſſus ſtipulatur tantùm in conſequentiam permutationis, legitima tunc erit conventio ejúſque homologatio: & ita moribus noſtris ſervatur. Saturnina enim eſt eorum opinio, qui contra Canonum decreta exiſtimant Summum Pontificem in iis beneficiorum permutationibus conventiones approbare non poſſe, & actionem dare ad diſſolvendam permutationem, aut Concordatum annullandum, aut adimplendum: ſi enim ipſam permutationem ſua abſoluta auctoritate approbare poteſt, poterit & ea quæ tantùm veniunt in conſequentiam permutationis, quæ permutationi accedunt.

EOD. NUM. CLXIV.

Quia principale per acceſſorium nec confirmatur nec infirmatur.

Acceſſorium enim ex ſe non ſubſiſtit, & ſine ſuo ſubjecto evaneſcit; ſi ſubjectum nullum ſit, nullum &

aaceſſorium : dignius ſithjectum acceſſorio. & ex hac Molinæi ſententia eludirur eorum ſubtilitas, qui per acceſſoria probabilia ex ſe ſubjectum nullum & invalidum approbare conantur, acceſſorias conventiones ſubjecti principalis mentionem facientes homologare in Cancellaria Apoſtolica conantur, ut ſubjecti principalis nullitates evertant aut diſſimulent.

NUMERO. CLXVI.

Bene verum eſt in publicum abire. ſed non ſufficit, ſi non ſervetur forma hujus regulæ.

Forma publicationis eſt de eſſentia reſignationis. A. V.

FOrma eſt de eſſentia, & ejus omiſſio nullitatem inducit, quod in quærendis certiſſimi juris eſt. appoſitè Chriſtophorus *de Ruſignac.* in Comment. Pontific. lib. 3. cap. 7. verſiculo Quid cauſæ adferri poteſt. Nam ſine omnibus quæ rem naturaliter formant, velle actum conſiſtare, perinde eſt ac putare citra maris & fœminæ conjunctionem partum poſſe concipi, aut ſine bono fundamentò conſtitutaque ſtiltura cœmentitiam domum veluti in aëre pendentem ſubſtrui. Non igitur inquirendum an proviſio cuique in particulari notoria ſi ſingulis innoteſcat, ſed an forma præſcripta obſervata fuerit. Limita ſi trienmo beneficium quis poſſederit, cùm poſt illa tempora de poſſeſſionis ſolemnitate inquirere ſit nefas: & ita contra Regaliſtam quendam de poſſeſſionis viribus diſputantem pro Capellania in Eccleſia Meldenſi deſerviri ſolita, judicatum. Quid ſi minori tempore, puta per annum, quis de facto poſſederit, Miſſam Parochialem celebraverit; poſſeſſionem autem legitimè non ſit adeptus, nec publicaverit, & ut fraudibus obviam iretur exiſtimaverunt noſtri De publicandis regulæ locum eſſe. Sed ſi veriſſima & actualis, non ficta & ſimulata ſit poſſeſſio, nec ulla fraudis ſuſpicio notari poſſit, regulæ De publicandis locum non eſſe exiſtimo, cùm hæc actualis fructuum perceptio, & paſtoralis muneris functio verem poſſeſſionem inducat Notandum obiter in his ſpiritualibus cauſis poſſeſſionem jus in beneficio non tribuere, cùm ſit meri facti, aliquando verò tribuere, cùm miſſio in poſſeſſionem ab eo facta eſt, qui habet jus plenè conferendi; hoc enim ſpeciali caſu miſſio in poſſeſſionem habet vim proviſionis; proviſionem & poſſeſſionis adeptionem continet. quod in Rota deciſum docet 16. aliàs 441. deciſio de conceſſ. Præbend. in novis.

NUMERO CLXVII. in fine.

Publicationem unius non prodeſſe, nec ſatisfacere pro alia, etiamſi beneficia ſint in eodem loco vel tecto, & ad collationem ejuſdem.

NOn enim, ut dictum eſt ſupt. ſimplex deſideratur notitia, ſed legalis ſeu ſolemnis, ſervata forma à lege præſcripta: quæ forma cùm eò ſit introducta ut fraudibus obviam eatur, ſervanda eſt: & ut quælibet voluntas non inducit teſtamentum, ſed ſolemnis ſub forma à lege vel ſtatuto præſcripta; ita quælibet notitia non ſufficit ad vitandam pœnam hujus regulæ De public. ſed legalis ſeu ſolemnis ſub forma à lege præſcripta. Per hanc autem regulam quælibet beneficii proviſio publicationem requirit, & poſſeſſionis adeptionem, nec una alteri prodeſt. Sed quid ſi is qui publicavit, per publicationis tabulas narravit permutationis causâ id factum cum tali beneficio in eadem Eccleſia exiſtente, & perſonam nominaverit, nónne pro utroque beneficio huic regulæ erit ſatisfactum? cùm principalis cauſa regulæ ſit notitia ex inſtrumento, in loco publico facto, progrediens in congregatione populi: & non ſatisfactum exiſtimo cùm in rei veritate tertius ille non publicaverit, nec quis pro eo, nec eo mandante; deſiderat enim regula quamlibet proviſionem publicare: poſſunt quidem plures proviſiones iiſdem tabulis publicari, uno & eodem momento, una charta, uno inſtanti, cùm beneficia ſint in eadem Eccleſia ſeu Parochia: ſed publicatio non inducitur, nec fit per verba narrativa, imò fieri debet nomine proprio eorum quibus collata ſunt beneficia, his ſive veris mandatoribus nomine procuratorio, aut his præſentibus. & hæc eſt Molinæi ſententia.

NUMERO CLXVIII.

Imo etiam plures contractus per ſe diſtincti. ſi tamen correſpectivè mutuaque contemplatione facti ſunt.

BOni judicis officium veram partium voluntatem accuratè conſiderare, totum negotium & integrum enucleare, quæ contrahendi occaſio, quodnam ſubjectum fuerit, quæ cauſa legem contractui dederit, ſi diverſi contractus initi fuerint, an ratione ejuſdem negotii, an hi contractus ſint ejuſdem ſubjecti: fit enim aliquando ut plures contractus uno funiculo vel catena contineantur, unus ab alio dependeat, & unius remiſſio alterius annullationem ſecum attrahat: & de iis loquitur Molinæus. Nil mutat tot ſtipulationes quot res: hoc enim in diſtinctis & ſeparatis procedit, non in connexis & ſimul colligatis.

NUMERO CLXIX.

Et tamen non ſint duæ permutationes, ſed una duntaxat.

PErmutatio enim non tantùm de uno ad aliud beneficium, ſed plurium ad unum, unius ad plura. in cap. unico De rer. permutat. in 6. ſua beneficia. & ibidem in fine circa ſubeundam permutationem hujuſmodi beneficiorum in Clement. unica. De rer. permutat. Si qua beneficia ex cauſa permutationis: diverſitas enim beneficiorum, eorúmque pluralitas unico permutationis contractu contineri poſſunt.

EOD. NUMERO CLXIX.

Etiam acceſſoriè per tertium reſignantem.

Si modò tertius permutationi interveniens de evictione & reſolutione concordati convenerit, & cùm clauſula, Si unum ex ſingulis, deſit, ut diximus ſup. num. 164. & hæc eſt Molinæi opinio.

NUM. CLXX. uſque ad CLXXII.

LOquitur Molinæus de permutatione ab Ordinario admiſſa, quæ eſt tantùm ſuorum, non alienorum beneficiorum, quæ tertium intervenientem non admittit, nec conventiones quæ non ſint ex natura permutationis. Secus ſi à Summo Pontifice admiſſa ſit permutatio: in ea enim tertius poteſt ſuum ſymbolum apponere, quid pro ſuo beneficio ſtipulari in caſum evictionis, aut alio modo. hæ enim conventiones auctoritate Apoſtolica validantur ſub limitationibus homologationis, ut ſuprà dictum fuit. & hæc eſt Molinæi ſententia num. 170. in fine in hæc verba. Niſi fuiſſent homologatæ per Papam vel Legatum ſpecialem ad talia poteſtatem habentem. Nec extra ſpecialem hypotheſim extendendæ erunt hæ conventiones, aliàs per appellationem tanquam ab abuſo annullarentur, & ab homologatione Concordatorum poſſet appellari abuſus nomine, ut diximus ſupt. num. 8. aliter ſentientes contra ipſa Juris Canonici elementa, & fundamenta peccaremus.

NUMERO CLXXII.

Quòd hæc regula locum habet in permutatione.

GEneralis eſt regula De public. reſignat. quæ generaliter & indiſtinctè de qualibet reſignatione loquitur. Igitur de reſignatione quæ fit cauſa permu-

tationis, quæ purè & ſimpliciter, quæ in favorem: ubi lex non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus: & hæc conſtitutio bono publico introducta amplianda, non reſtringenda, ex vulgata legis regula, Odia reſtringi. de regulis juris in 6.

NUMERO CLXXIII.

Limito primò ſi permutatio non proceſſerit ex affectu vel arbitrio privatorum.

FAvore ſummo amplectenda illa permutatio, quæ ſolam Eccleſiæ utilitatem, non compermutantium commodum conſiderat. vera illa eſt permutatio ab antiquis Eccleſiæ Patribus probata, & quæ Collaton neceſſitatem imponu, ut ſupr. diximus, non in eam lata conſtitutin De public. reſignat. ad fraudes amputandas inducta; hæc autem legitima permutatio omni fraude careat. Movet dubium, regulam noſtram De publicand. generalem de reſignat. & permutatione quacunque intelligendam negligentiam potiùs quàm fraudem pro ſubjecto & legitima cauſa habere; cùm ergo hæc licet legitima permutatio negligentiâ notari poſſit (id eſt permutantes qui negligentia non publicarunt) incidit in pœnam regolæ. Quibus adde publicationem proviſionis pro forma datam eſſentialem eſſe, ejus omiſſionem nullitatem inducere, nec ulla ratione ſuppleri poſſe; imò in forma ſpecifica adimpleri teneant noſtri. Sed ſpecialis æquitatis & Eccleſiæ utilitatis conſideratio derogat regulæ. De public. cùm ſit contra juris rationem, ad fraudes vitandas legem inſtitutam publicam Eccleſiæ utilitatem deſtruere, & in eam peccare. His adde, cùm de Eccleſiæ utilitate movetur quæſtio; ſubtiles formæ regulas & axiomata ceſſare. Rectè fit quod publica Eccleſiæ utilitate poſtulante fit: & ſi in mandato ſpecialiter ſit inſtitutum, ut utilitas formam mandati ſuperet, ſecundùm formam mandati actum præſumatur ſeu fingatur quod utiliter geſtum eſt, ex auctoris opinione ad 40. Alexand. Conſil. lib. 5. in fine; quanto magis cùm de Eccleſiæ utilitate movetur quæſtio? Molinæi rationibus addendum, permutationem non ex verbis regulæ, ſed extenſivè & ex identitate rationis ſub regula contineri. ſi ergo non ſit identitas rationis, imò cauſa ceſſet, cur non effectus? & ita procedere videtur Molinæi ſententia. Vide infr. num. 174.

EOD. NUM. CLXXIII.

Hujuſmodi autem decretum non poteſt apud nos interponi niſi per diœceſanum partibus vocatis: non autem per Papam vel Legatum.

Sed quid nónne Summus Pontifex quaſlibet permutationes poteſt legitimè admittere, poteſt quæ poſſint ordinarii Collatores, cùm ſit Ordinariorum Ordinarius? quaſi verò annullarentur permutationes beneficiorum in Cancellaria Apoſtolica admiſſæ. Diſtinguendum de particulari, & ſpeciali illa permutatione, quæ fit propter neceſſitatem & utilitatem Eccleſiarum, cum cauſæ cognitione, partibus auditis, rei veritate pleniſſimè cognita, teſtibus ex officio examinatis, judiciario ordine obſervato: & hæ per Summum Pontificem vel ejus à latere Legatum ad id ſpeciale mandatum habentem fieri poſſunt: ſed datis priùs in partibus judicibus, qui vocans quos decet rei veritatem inquirant, nil de ſolemnibus juris omittant, & negotium Summo Pontifici aut ejus Datario in ſcriptis referant: nec enim titulus de cauſis tam in Pragmatica quàm in Concordatis, harum permutationum cum prædicta ſolemnitate factarum cognitionem Summo Pontifici denegat. ſed loquitur de cauſis privatorum, quæ cum actore & reo judiciario ordine deciduntur & terminari debent in partibus, ſive illæ cauſæ ſeu lites ſint rerum civilium aut criminalium; poſſunt etiam hæ permutationes Epiſcopali auctoritate fieri: aliæ autem quælibet beneficiorum permutationes, quæ potiùs contemplatione compermutantium, quàm Eccleſiarum fiunt, à Summo Pontifice aut ejus Datario admitti ſolent, eóque jure utimur. Imò uniones beneficiorum, in quibus major cauſæ cognitio deſideratur, quæ ſine cauſæ cognitione etiam à Summo Pontifice fieri non poſſunt, tam ex Concilio Conſtantienſi quàm ex regula 21. Cancell. Apoſt. à Summo Pontifice legitimè admittuntur, data priùs in partibus commiſſione, vocatis quorum intereſt. & ita ſentit Rebuf. in praxi Benef. titulo de unionibus. num. 44. & Gloſ. 51. num. 7. cui opinioni ſubſcribit Chriſtoph. *de Rufignac.* Comment. Pontif. lib. 13. cap. 7. circa principium, De Selva tract. de benef. parte 2. quæſt. 3. num. 12. in fine. nil mutat cap. Sicut unire. De exceſſib. Prælat. convenit quidem Ordinariis unire poteſtatem, ſed Summo Pontifici id non denegat, idem in Clement. Si una. De rebus Eccleſiæ alienand. vel non. Sed Molinæus ordinariæ poteſtatis acerrimus propugnator, antiquorum Conciliorum & Eccleſiæ Patrum doctrinam ſequitur, qua ut Epiſcoporum mutationes ſive ob neceſſitatem aut utilitatem Eccleſiarum de Epiſcopatu ad alium Epiſcopatum ſolo Summo Pontifici deferebantur; ita aliarum Eccleſiarum, ſeu Eccleſiaſticorum aut Sacerdotum de loco ad alium locum mutationes ſolis Epiſcopis dabantur. canon. Sunt alterius. §. Hoc non ſolum. De Epiſcopis. can. Epiſcopus. can. Mutationes. 7. quæſt. 1. Sed diſtinguenda ſunt tempora, de majoribus enim & arduis rebus Sedes Apoſtolica tantùm conſulebatur, hodie verò Summi Pontifices ut Ordinariorum Ordinarii, & Summi Pontificis & Ordinariorum poteſtate utuntur. Si in aliquo diminuta poteſtas per titulum De cauſ. in Concordat. in cæteris rebus viteſcit. Ex prædictis collige Epiſcopos poſſe Parochialium Eccleſiarum rectores de Eccleſia ad aliam Parochialem Eccleſiam ex cauſa legitima transferre, quod hodie quibuſdam antiquam Patrum doctrinam ignorantibus novum videtur, cùm tituli beneficiorum ſint perpetui, nec ita de facili mutentur: ſed plurimorum utilitas unius utilitati eſt præferenda; ideo invitus quis ex cauſa eſt compellendus. canon. Scias frater dilectiſſime. 7. quæſt. 1.

EOD. NUM. CLXXIII.

Sed in iis beneficiorum unionibus alia movetur quæſtio, an beneficii titulum habentes ſint in unione vocandi? & non vocandos docet textus in Clement. finali. De rebus Eccleſiæ alienand. vel non. quam additio ad 11. aliàs ad 58. Rotæ deciſionem de offic. deleg. in novis. ſequitur. Sed vocandos exiſtimo ex regulæ Cancellariæ Apoſtolicæ de unionibus, vocatis quorum intereſt, & ſi non vocentur nullum præjudicium eis adferet unio: & ita ſentit Gloſ. in dicta Clementina finali, quam ſequitur Rebuf. in Praxi beneficior. tit. De unionibus. Gloſ. 11. num. 8. ex cap. Conſultationibus. De donationibus apud Gregorium. & pro auctore citat Joann. Gall. quæſt. 267. & Oldra. Conſil. 257. & Paul. Caſtr. 437. lib. 1. & hæc eſt Rotæ doctrina dec. 1. aliàs 347. de iis quæ fiunt à Prælat. & 1. aliàs 229. de rebus Eccleſiaſticis alienandis. in novis. Sed nodum non ſoluit Rebuf. quid enim ſi non vocentur, an unio eis ignorantibus facta viribus ſubſiſtere poſſit, & ea non obſtante unione unita poſſint ejurare beneficia, & eo modo unionem eludere beneficiorum poſſeſſores. Nodum ſolvere videtur cap. Conſultationibus. De donat. ſi non ſint vocati, ſi unioni conſenſum non dederunt, beneficiis unitis in vita ſpoliari non poterunt, nil in eorum præjudicium fieri potuit; & in ea aurea ætate in qua de beneficiorum reſignatione non cogitabatur, nil aliud pro eo quod intereſſe poterat definiri potuit per dictum cap. Conſultationibus. nondum reſignationes in favorem erant toleratæ

toleratæ in Eccleſia, ſolæ reſignationes puræ & ſimplices admiſſæ, ſi permutationis cauſa, non perſonarum contemplatione ſed Eccleſiarum tantùm favore ficri poterant. Sed in hac ferrea ætate, in qua quælibet ſanguinis affectio pro legitimo intereſſe metitur, aliud ſumma tribunalia ſtatuerunt, nec permitterent beneficii ſic uniti reſignandi poteſtate quem privari, cùm enim pro legitimo intereſſe moribus noſtris licet corruptis admittatur reſignatio, noſtrâ intereſt (ſi hæc verba tolerari poſſunt) ſucceſſorem nepotem, aut alium quærere in beneficio, ſtatutum ſit in d. cap. Conſultationibus. uniones beneficiorum factas titulatis non vocatis, aut non conſentientibus, nullius eſſe momenti, his viventibus, cùm quodammodo & ex uſu communi (ne abuſum dixerim) beneficiorum reſignatio ſive in favorem, ſive cauſa permutationis ſit in bonis noſtris, ex cap. Super hoc. De renunt. durum eſſet quem jure ſuo eo non audito, etiam invito & contradicente privari. Sed ſi privatorum commoditates rejicerentur, & ſolæ in iis unionibus Eccleſiarum utilitates admitterentur, facillimè hæc omnia eluderentur; ſed ſæculi corruptio & nimiæ ſubtilitates veram Patrum doctrinam immutarunt, & ab ea magno Eccleſiaſticæ diſciplinæ detrimento diſceſſimus. Sed invitus communi opinioni ſubſcribo, ex annotatione Molinæi ad ſtilum Parlamenti parte 5. quæſt. 267. propter verba Cancellariæ Apoſtolicæ, de unionibus, licet eam opinionem ut erroneam & Patrum decretis repugnantem reprobet Rebuf. Conſil. 104. & probet ex illis ſupradictis reſignationibus nullum legitimum intereſſe notari poſſe, imò Eccleſiæ utilitatem privatorum commoditatibus præferendam. Sed ſolent Notarii Apoſtolici & Epiſcoporum Secretarii corruptis moribus annuentes in iis unionibus hanc clauſulam (cùm ſcilicet beneficiati non vocantur aut non conſentiunt) apponere, ſuum habituram effectum, cùm primùm ſic unitum beneficium per obitum, aut incapacitatem vacaverit. hæ autem uniones ab Ordinario fieri non poſſunt, non vocato Patrono; debet enim unioni conſentire, ut probat 6. Rotæ deciſio, quæ eſt inter deciſiones Thomæ Faſoli, & Joan. Nicol. Delphin. in ſuo tractatu juris patronat. num. 225. & ea eſt Rebuffi ſententia in praxi beneficiorum. titul. de unionibus. Gloſſa undecima. num. 6. ex cap. Suggeſtum. de jure Patronat. cùm enim patroni per unionem ſuo præſentationis jure priventur, vocandi ſunt ex Regul. Cancell. Apoſt. de unionibus. ex canon. filiis. 16. quæſt. 7. Vide Rua. in tract. jur. regal. privileg. 28. num. 3. & hoc in Concilio Conſtantienſi deciſum fuerat titul. de unionibus. in hæc verba: Eorum quorum intereſt, &c. Non igitur ad literam accipienda ſunt verba regiæ Bleſenſis conſtitutionis art. 23. quæ licet de patronis laicis tantùm mentionem faciat, Eccleſiaſticos tamen patronos non excludit, nec ea fuit conſtitutionis intentio. Prædictis adde reg. Cancellar. Apoſtol. de non tollendo jus quæſitum. in verbo Quomodolibet. quod interpretantur ex quacunque cauſa.

Semper debet vocari Beneficiatus, quia cùm agatur de alienatione aut ſuppreſſione Tituli, Beneficiatus qui eſt verus & legitimus adminiſtrator debet Jura & intereſſe Eccleſiæ tueri & defendere; ſed revera poteſt unio fieri invito beneficiato, modo ei reſervetur fructus durante vita, modò aliunde unio ſit utilis Eccleſiæ, quæ debet ſemper prævalere utilitati & commodo particulari. A. V.

NUMERO CLXXIV.

Limito ſecundo ſi permutatio fiat ad finem unionis.

CUm periculoſum ſit, æquitatis prætextu, à regulæ præceptis diſcedere, non tam Molinæi rationes quàm hypotheſis ſpecialem cauſam conſiderare debemus: non quòd negaverim rationum validitatem & in jure approbatam; ſed utilitatis Eccleſiarum prætextu, regulæ De public. effectus & uſus facile eludere poſſent ſpiritualium beneficiorum negotiatores. Quid enim facilius in qualibet beneficiorum permutatione Eccleſiarum utilitatem inſerere, & utilitatis cauſis (licet peregrinas) exprimere. Specialitas autem hypotheſis admodum attendenda, principale enim & verum partium negotium, non permutatio, ſed beneficiorum unio, in qua unione regul. De public. ratio

ceſſat, ut puta in unione ſacelli matrici Eccleſiæ uniti. tale namque ſacellum poſt unionem amittit nomen ſuum, & fit unum beneficium cum ipſa matrice Eccleſia, quæ vacare non poteſt, nec ullo caſu ſubjici regul. De public. & hæc eſt mens Molinæi. Inquit enim: Vacabit præbenda per obitum Titii, non autem ſacellum. Remanet enim præbenda beneficium, non mutat nomen nec qualitatem: ſecus in illo ſacello unito matrici Eccleſiæ; ſacellum enim amittit nomen, unitur matrici Eccleſiæ, & vacare nullo modo poteſt per obitum nec per reſignationem.

EOD. NUMERO CLXXIV.

Et ſic nullomodo ſit irrita per hanc Regulam, quæ publica utilitatis Eccleſiarum cauſa lata eſt: Igitur nullo modo retorquetur contra earundem utilitatem.

In unione beneficiorum quæ ſolam Eccleſiæ utilitatem, non perſonarum commoditatem, conſiderat, veriſſimum eſt, nec etiam in ea unione legis noſtræ diſpoſitionem procedere, ſed tantùm in reſignationibus, & proviſionibus beneficiorum. Idem in his permutationibus, quæ ſola Eccleſiarum contemplatione factæ ſunt, nil permutantium utilitatis habentibus; & hæ permutationes ad unionis naturam proximè accedunt, ſed aliquando temporales, aliquando perpetuæ: perpetuæ autem verè uniones dicuntur & alienationem continent. In aliis autem permutationibus regulam noſtram procedere ſup. diximus: nec enim in iis Eccleſiarum utilitas ſeu neceſſitas ut principalis cauſa veráque ſubjectum limitat, ſed compermutantium commoditas & utilitas prævalet, dátque cauſam negotiationi. & hanc opinionem probat Molinæus in hæc verba Tamen ceſſat regula, quia hoc non fit affectu privato, ſed publicæ, vel Eccleſiaſticæ utilitatis cauſa.

NUMERO CLXXV.

Et hic eſt ſpecialis caſus, in quo poteſt Ordinarius admittere reſignationes in favorem, etiam conditionalem.

QUi de in favorem aut conditionali reſignatione admittenda ſcripſerunt, hanc unionis conſideratione factam omiſerunt; veram tamen, legitimam & à jure approbatam exiſtimo, cùm uniendi poteſtas Epiſcopis ſit conceſſa, per cap. Sicut unire. de exceſſib. Prælat. & Clement. Si una Eccleſia. De rebus Eccleſiaſt. non alien. & ideo poſſint Ordinarii reſignationes ad effectum unionis, in favorem unionis, ſub conditione futuræ unionis, admittere, & cum ea clauſula (aliter nec aliàs nec alio modo) cùm hæc pactio nil ſordidi, & iniqui habens veniat in conſequentiam unionis, ab ea omnino dependeat, non ſit contra bonos mores, nil ſimoniaci redoleat, & prohibitioni cap. ult. De pact. non ſubjiciatur. Effectus autem hujus conditionis & clauſulæ, aliter aliàs, &c. erit ut unione ſuum non ſortita effectum poſſit reſignans etiam ſine nova collatione reſignatum repetere beneficium, cùm ſub ea conditione tantùm nec aliàs reſignaverit. Ideo ſi annullata ſit unio ex defectu ſolemnitatis, aut aliàs, poterit reſignans ſub ea conditione ejuratum repetere beneficium: nec omittant Notarii Apoſtolici clauſulam (aliter non factam reſignationem,) ut ipſo jure ſine nova collatione repetatur beneficium, ut omnis dubitandi tollatur occaſio, & hæc eſt nova regreſſus pactio à lege approbata.

Caveant itaque, qui Beneficium ex defectu unionis, impetrare volunt, ne reſignans adhuc vivat, nam ſi unio abuſive declararetur, poſſet repetere beneficium. A. V.

EOD. NUM. CLXXV.

Et his vel etiam creationi & conſtitutioni penſionis compenſatoria auctorari.

Sed quid opinioni Rebuf. reſponderi poterit in Praxi benefic. titul. de reſervat. tam generalibus, quàm

ſpec. num. 29. cujus hæc ſunt verba: Nec hodie Epiſcopi conſtituunt penſiones, imò ex non uſu amiſſa eſt in eo eorum poteſtas, quod non fuiſſet ſi ignari illius non fuiſſent, & ea uſi; ſed ignorantia eos ut nunc multos longo tempore tenuit. & in tract. de pacif. poſſeſſ. num. 105. negat Epiſcopo aliqua cautione licere penſionem creare, eique prohibitum per verba cap. Niſi. De Præb. non quidem ex pactione partium, & in ſumma hodie extra Papam vix conſtituitur penſio in hoc Regno; & tutius propter conventiones partium Papam adire. & dubitarunt Regaliſtæ an Rex noſter Chriſtianiſſimus penſionem in Regalia creare poſſet, licet in Regalia ſuperiorem non agnoſcat. & Coraſius in Paraphr. Sacerdot. tit. 4. lib. 5. Quamvis, inquit, in hoc Regno non ab altero quàm Summo Pontifice penſiones conſtitutæ recipiantur. Sed Molinæus libertatis Eccleſiæ Gallicanæ propugnator acerrimus non quærit quid Ordinarii incuria amiſerint, & an jure ſuo uſi fuerint, ſed quænam ſit eorum poteſtas, quid eis in jure prohibitum non fuerit, & ipſemet Coraſius in loco præallegato, Epiſcopis & Archiepiſcopis permiſſam penſionis creationem exiſtimat, cùm in jure prohibitum non inveniatur, nec Papa ſpecialiter hoc ſibi reſervaverit. ut tamen quid certi in eo negotio ſtatuatur, dicendum penſionem à jure licitam, non vetitam, puta, in unione, in permutatione, in reſignatione, Epiſcopos creare poſſe: ſi enim permutationes admittere, ſi uniones facere eis ſit conceſſum, & ea quæ veniunt in conſequentiam actus, quæ in ipſo actu à jure approbantur & conceduntur in conſequentiam actus; nunc enim penſio venit in conſequentiam permutationis, aut unionis, & cùm in unione & permutatione concedatur penſionis creatio, qui poterit unire, poterit & penſionem creare. omnia ſine quibus, &c. conceſſo uno, &c. & hæc eſt mens & opinio Molinæi. Cùm autem penſio aliunde procedit, puta ex conventione potiùs quàm ex ipſa unione vel permutatione, cùm ipſa penſio, pro cauſa & ſubjecto, pactionem potiùs quàm permutationem aut unionem habeat, quæ conventiones in ſpiritualibus reprobantur, ad Summi Pontificis poteſtatem recurrendum, ejúſque implorandum auxilium; ſolus enim has illicitas pactiones poteſt approbare ſua ſumma abſoluta poteſtate. Sed quid in reſignatione ab Ordinario purè admiſſa dubitatum fuit, cùm renuntianti juri ſuo nullus detur regreſſus, cùm purè in manibus Ordinarii facienda ſit ejuratio, nec Ordinarii in Gallia in ea reſignatione penſiones creare ſoleant, nobiſque ſit inauditum. tamen in caſibus à Jure conceſſis, hoc facere poſſe exiſtimo, ut toto titul. de Cler. ægrot. conceſſum enim Ordinariis, quod à Jure licitum eis non prohibetur.

Dic quod Rex durante Regalia poteſt reſervare penſiones, ſed debent creari à ſummo Pontifice, & ita practicatur. A. V.

Epiſcopi & Archiepiſcopi nō poſſunt reſervare & creare penſionem, niſi ob cauſam utilitatis, & neceſſitatis Eccleſiæ, puta favore unionis, cauſâ infirmitatis, ſed penſiones perſonales in favorem permutantium creare nō poſſūt licet poſſint permutationem admittere, ratio quia hæ ſectiones beneficiorum à Jure prohibitæ ſunt, & ſic ſolus ſummus Pontifex poteſt ſuper his diſpenſare, & ſervitutem realem imponere beneficio, ad commodum certæ perſonæ A. V.

NUMERO CLXXVI.

Cùm ipſi etiam Cardinales Galli ne fortè minùs ſancti viderentur.

LIcitum Romæ illuſtriſſimorum Cardinalium intuitu in ejurandis beneficiis creare penſiones pro arbitrio, modò ad reſignatarii ſuſtentationem reſiduum ſufficiat: & hodie reſignatarii ſunt reſignantium penſionarii. Moribus tamen noſtris ad hunc uſque diem in collativis beneficiis hæc non probavimus, in conſiſtorialibus ſecus: abhinc enim decem annis, eóque tempore quo à latere Legatus à Florentia poſtea Summus Pontifex, etiam immoderata penſio admiſſa in Cancellaria Apoſtolica Rege noſtro poſtulante, & hodie vix conſiſtorialis dignitatis ejuratio ſeu proviſio, ſine penſione admittitur, eâque leprâ tractu temporis omnes Eccleſiaſticæ conſiſtoriales dignitates in necem Eccleſiæ inficientur.

Reverà hodie hæ penſiones ſunt frequentiores, ſed qui eas præcipuè ſuper Epiſcopatibus accipiunt, meminerint ejus quod contigit Procancellario *du Vair*, quem pœnituit tales penſiones percepiſſe, & qui moriens Teſtamento ſuo earum reſtitutionem pauperibus ordinavit. A. V.

EOD. NUM. CLXXVI.

Ut hac religionis ſpecie Gallis nimium credulis offuſa multa annata Papali fiſco lucrifacerent.

Hæc ſunt ægrotantium ſomnia, cùm reſignatarii Cardinalium eo caſu annatarum tributa non agnoſcant, ſicut nec illuſtriſſimi Cardinales. Lex eſt in Conſiſtorio promulgata & uſu recepta, de qua dubitare nefas.

EOD. NUM. CLXXVI.

Si itaque præfati Epiſcopi etiam Cardinales Galli, unius Epiſcopatus titulum retinentes, receptum in regno, regulam De public. reſignat. in collativis beneficiis, non in electivis ſeu conſiſtorialibus locum habere. & ita ſentit Molinæus infr. num. 309. Non igitur Epiſcopatus per hanc regul. De public. vacare per obitum poterunt, quicquid in contrarium Molinæus hic ſtatuat. Adde non de facili Epiſcopatum vacare vivente Epiſcopo, propter conſecrationis ordinem; quæ conſecratio morte tantùm naturali vel civili extinguitur.

Hodie Rex ſæpe ab reſignat orum executionem quæ fiunt a manibus ... temporaneorum menſium determinat, poſſet longius præfinire, quia non ſubjacet Regulæ de Publicandis, tamen cum ſit lex Regni, idem jus in omnibus Beneficiis deberet ſervari. A. V.

NUMERO CLXXVII.

Quia publica utilitas non læditur ſi vacet per obitum.

SI ergo reſignatarius ſit conſecratus, ceſſabit hæc regula, cùm Eccleſiæ interſit mendicantem non videre Epiſcopum. ſed hoc inutile, cùm Epiſcopus ſuo non poſſit privari Epiſcopatu per hanc regulam De public. quæ locum non habet in conſiſtorialibus beneficiis. ut infr. num. 309.

EOD. NUMERO CLXXVII.

Quia hac regula non habet locum in alia vacatione quàm per reſignationem.

Verba enim regulæ hæc ſunt, Niſi reſignationes, &c. extra eam reſignata, &c. ſi reſignantes, &c. non per reſignationem, &c. & ideo extra reſignationem nullum habet effectum, cùm mens & verba regulæ id denotent.

NUMERO CLXXVIII.

Aut non eſt proceſſum uſque ad admiſſionem reſignationis, & nil factum eſt.

REceptum in Jure, permutationis contractum re contrahi, res permutatas potiùs quàm conventiones conſiderari, rei ad rem permutatam vicariam fieri præſtationem, traditionem requiri, ut ſupr. diximus. & hæc eſt deciſio. l. Ex placito permutationis. De rerum permutat. Cod. In qua permutatio à conventione diſtinguitur, ſi res ſecuta ſit, id eſt tradita, permutatio perfecta, datur ex permutatione actio, ſi non ſit tradita ex conventione ſeu ſtipulatione. Quod animadvertendum in iis rerum ſpiritualium controverſiis, in quibus multum intereſt an ex permutationis contractu, an ex conventione moveatur actio. Si ex permutatione, permutationis dabuntur privilegia, ut beneficio evicto compermutatum reperatur beneficium ſine nova collatione, tanquam nulla re, nulla permutatione ſecuta, ac ſi nil actum fuiſſet, nil reſignatum, nil compermutatum, ut alibi plenè diximus. At ſi ex conventione agatur, aut permutationis concordatum à Summo Pontifice probatum, & eo caſu dabitur actio; aut non homologatum, & denegabitur: quia conventiones in ſpiritualibus à Summo Pontifice non probatæ, ſpeciem habent ſimoniæ, & actionem non pariunt. cap. finali De pact. apud

Gregorium. Quod autem de permutatione revocanda hic ſtatuit Molinæus, plenè & indiſtinctè id intelligas, ut iſta revocatio ſit ſine pœna, damnis & intereſſe. Res enim in permutationis contractu dicitur integra, donec ex utraque parte res permutatæ traditæ fuerint, & in eo permutatio emptionis vicem obtinet. ut in l. 2. Cod. De rerum permutat. & ut ab emptione nondum perfecta licet impunè recedere. l. 1. & 2. Quando liceat ab empt. diſced. C. ita à permutatione.

EOD. NUMERO CLXXVIII.

Deberè notificandos, juxta Clement. 1. De renuntiatione.

Appoſite hîc Molinæus notificationem revocationis parti factam ſufficere probat; & hæc eſt additio ad Clement. primam De renuntiat. ſeu potiùs Clementinæ interpretatio; & hoc Gallorum moribus neceſſarium; cùm enim ex communi Notariorum Apoſtolicorum ſtilo in mandatis ad ejuranda beneficia in Cancellaria Apoſtolica denominentur Cancellariæ Apoſtolicæ ſollicitatores, ſeu expeditionum Apoſtolicarum ſcribæ & compilatores, difficillimum eſſet in Romana Curia hos procuratores revocare, non ſine ſumptibus id fieri poſſet: tutius & melius erit parti in Regno exiſtenti notificare revocationem, & ab ea die procuratoris ceſſabit officium. quidquid poſtea geſtum erit virtute mandati ita revocati annullabitur, imò nullum erit, ſi enim ex Juris regula revocatio procuratori re integra facta mandati vires impediat, quanto magis facta parti procuratorem conſtituenti?

EOD. NUMERO CLXXVIII.

Si ab una parte tantùm, ſit admiſſa reſignatio, de qua non eſſet dubium.

Permutatio debet adimpleri ex utraque parte, nam ea eſt lex & conditio côtrahentium. A. V.

Ut enim permutatio dici poſſit, neceſſarium eſt ut ex utraque parte res compermutatæ traditæ ſint, hæc enim mutua ſeu vicaria rerum permutatarum præſtatio ſeu traditio eſt ex natura permutationis. Do ut des: unum (Do) propter aliud (ut des,) vera & impulſiva cauſa, & ſine qua non. non aliàs daturus. Rerum compermutatarum dominium ab utraque parte transferri debet: ideo rei alienæ permutatio eſſe non poteſt. l. 1. §. Item Pedius. De rerum permutat. ff. Aliam rationem adfert Molinæus num. ſequenti, permutationis cauſa factam reſignationem, conditionalem eſſe, ſi rerum permutatarum ſequatur dominium, non alias.

NUMERO CLXXX.

Non tamen multùm curandum eſt an hujuſmodi conditio ſit ſuſpenſiva vel reſolutoria.

Lata tamen differentia quoad reſolvendum actum: Una enim conterit, annullat, redditque ſine ullo effectu: altera ſuſpendit tantùm. Sed hîc Molinæus de illa conditione ſuſpenſiva loquitur, quæ ſola dedit cauſam reſignationi, cujus contemplatione reſignatio facta, cujus effectus ad nullitatem actus extenditur, ut ex verbis Molinæi licet colligere num. ſequenti, verſiculo Unde ſi quis reſignet. hæ quidem conditiones ſuſpenſivæ quidem, quia effectum reſignationis ſuſpendunt, ſed tamen cauſam ſine qua non (quæ annullativa eſt) continent.

NUMERO CLXXXI.

Cujus etiam conſenſus in unione requiritur.

Abunde probatum ſupr. num. 173. Patronorum conſenſum in unione neceſſarium ex regul. Cancellar. vocatis quorum intereſt.

NUMERO CLXXXII.

De qua caſus eſt in cap. Si beneficia. de præbendis in 6.

Si ratione hypotheſim cap. Si beneficia. decidere velis, ne aliam quæras conditionalem fuiſſe reſignationem, licet ab Ordinario admiſſam. Conditio autem cùm à lege ſit approbata, inducit reſolutionem & annullationem reſignationis, ea lege reſignatio facta, non aliàs reſignaturus. Summa autem æquitate nititur hæc cap. diſpoſitio: antiquum reſignavi beneficium propter adeptionem ſecundi incompatibilis, evicto ſine culpa ſecundo, æquum primum repetere, ut iniquum utroque privari. Rationibus Molinæi hanc addere poſſem: ſpeciali quidam jure in dicto capitulo Si beneficia. introductum ut mandata Apoſtolica annullativam clauſulam continentia, aliàs de ſe odioſa, ignorantem beneficio adepto privarent, ſed in beneficii ſola contemplatione ſecundi ejurati repetitione ſublevarent.

NUMERO CLXXXIV.

Quin jus prætenſum permutari poſſit cum vero titulo.

Aliud eſt habere jus ad beneficium, aliud in beneficio licet litigioſo. Jus ad beneficium permutari non poteſt cum alio beneficio, is enim caret titulo, & jus habet perſonale quod cedi nec reſignari poteſt, ex Chriſtoph. *de Rufignac.* in Comment. Pontif. lib. 3. cap. 35. in principio. Jus in beneficio licet contentioſo permutari poteſt, ſi modò litigium exprimatur. & quod de hoſpitali hîc loquitur, intellige de illo qui in titulum confertur, non de mera adminiſtratione quæ inter beneficia non annumeratur, ex Chriſtoph. *de Rufignac.* lib. 3. cap. 35. in principio Comment. Pontif. Et jus illud ad beneficium propriè dicitur ante proviſionem, poſt collationem verò dicitur jus in beneficio. Illique juri ad beneficium facilius renuntiari poteſt etiam in manibus Notarii, non Superioris. Qui igitur habent ſpem ad beneficia, qui gratiam expectativam ut mandatarii nominati à Senatoribus ad vacatura beneficia, juri prætenſo renuntiare poſſunt côram Notario. Ita ſtatuitur in 3. Rotæ deciſ. aliàs 306. De renunt. in novis. num. 13 & deciſ. 8. aliàs 290. De renuntiat. in antiquis, & deciſ. 8. aliàs 269. De jure patronat. in novis. & 14. aliàs. 573. num. 3. De renuntiat. in antiquis, & ſpeciali quodam jure receptum, præſentatos à patronis laicis poſſe (cùm jus tantùm habeant ad beneficium) in manibus Patronorum & non Superiorum præſentationi renuntiare, ex 16. aliàs 845. Rotæ deciſ. De renunt. in antiquis. & 7. aliàs 328. De jure patronat. in antiquis. & ideo cùm abſenti facta collatio ante acceptationem jus tantùm tribuat ad beneficium. in cap. Si tibi abſenti. De præbend. in 6. non in beneficio, huic collationi poteſt renuntiari coram Notario, aut alia perſona publica: tunc enim collatoris tantùm deſideratur officium cùm jus in beneficio quæſitum fuit, ut unumquodque eo jure diſſolvatur quo ligatum fuit. cap. Admonet. De renuntiat.

NUMERO CLXXXV.

Quia ipſa hypotheſis ſatis oſtendit factum in fraudem Canonum, & aliàs ideo commenti ſunt hanc permutationem de jure prætenſo.

Diximus ſuprà num. 173. veram permutationem Ordinario collatori legem imponere. De fraudulenta verò variarunt noſtri: ſed cùm tres fraudis conjecturæ ſeſe offerunt, vera eſt fraudis probatio, ex qua commodum conſequi jura non patiuntur, hæc nullam imponit Ordinario neceſſitatem. & ſemper ea fuit Molinæi opinio, cui ſubſcripſere Joan. de Selva tract. de ben. 3. parte quæſt. 18. Ruzeus tract. de jure

regal. priv. 44. in fine. Rebuf. in Praxi benef. Gloſ. 4. num. 2. ad regul. De infirm. Vide quæ notavimus ſuprà ad reg. De infit. num. 111. Vide Gloſ. Prag. Sanct. in §. Idem quod omnia. in verbo Permutationis. De collat. & gloſ. Concordat. in §. Volumus. in verbo Vacantia. De collat.

NUMERO CLXXXVII.

Et ita apud nos etiam ſolo judice ſæculari adito, practicamus, ut quatenus evincitur, tatenus redeat.

SIne nova collatione compermutatum beneficium repeti poſſe poſt evictionem tenent noſtri, ut ſuprà notavimus ad regul. De infirmis num. 32. & ad hanc regul. num. 140. & quæſtionem in utramque partem agitatam decidit Chriſtoph. *de Rufignac.* in Comment. Pontif. lib. 3. cap. 39. ejuſdémque ſententiæ auctores Joan. de Selva. & Rebuf. De permutat. num. 12. allegat, & decretum Senatus Burdigal. recitatum à Nicolao Boërio deciſ. 97. & ita hodie ſervatur in Senatu, quidquid in contrarium ſeoiat Rebuf. ſibi contrarius in Praxi benefic. tit. De permutat. num. 10. Decidit hanc quæſtionem cap. Si beneficia. de Præb. in 6. in verbis Liberè revertantur, id eſt ſine nova proviſione, ſine alicujus auxilio. Rejicienda igitur incerta Rotæ deciſio 1. aliàs 23. De rerum permutat. verſicul. Quibus nonobſtantibus. De rerum permutat. in novis. nec ab ea opinione recedere videntur rationes Gloſ. Prag. Sanct. in §. Voluit tamen. in verbo Permutationis. verſic. Quod eſt verum de juris rigore ſed de æquitate, &c. de annatis. contra aliam Rotæ deciſionem 3. aliàs 63. De rerum permut. in novis. Notandum obiter quæ hîc recitat Molinæus, quando non evincitur beneficium, ſed manet litigioſum, ut eo pede metiantur beneficia, ſi fiduciaria poſſeſſio, ſi ſequeſtratio. Sed quoad plenum poſſeſſorium major dubitatio, cùm moribus noſtris plenum poſſeſſorium evictionis in multis vicem obtineat: ſi igitur compermutans velit reſilire, & ſuum repetere beneficium, eo caſu poterit.

NUMERO CLXXXVIII.

Quod ſuperſtes compermutantium bona fortuna poſſit uti.

DEciſa fuit hæc quæſtio ſuprà num. 120. & conciliatæ opiniones Molinæi & Rebuf. & quod ibi diximus Senatuſconſulto Pariſienſi deciſam quæſtionem menſe Februarii 1607. ſuperſtes in Regis Conſilio privato condemnatus fuerat ante deceſſum compermutantis.

EOD. NUMERO CLXXXVIII.

Quia reſpondetur quod ſatis eſt non eſſe quæſitum ius ſuperſtiti, niſi ſub conditione.

Fallitur, nam ſuperſtes non poteſt amplius uti bona fortuna, & alterū beneficium retinetur dimittere. A. V.

Hoc quidem verum, ſi modò ſit aliquis qui legitimè conqueri poſſit; ſi autem nullus conqueratur, remanet proviſio, & ſuperſtes utitur bona fortuna. Sed cùm nullus eſt qui permutationis actione poſſit experiri, remanet collatio permutationis cauſâ facta: fit enim reſolutio permutationis compermutante conquerente, & non aliàs. & ita intelligenda Molinæi opinio. Vide infrà num. 195.

NUMERO CXC.

Quinetiam in omnem eventum ſemper Ordinarius in aliqua fruſtraretur.

Intereſt collatoris uti jure ſuo, quoties vacatio beneficii inducitur jure aut facto hominis. A. V.

QUa actione Ordinarius ſuperſtitem ad reſignandum poteſt compellere? quid ſibi negotii cum permutatione? quæ inter eos inita pactio? quæ non erat pactionis origo vel ſubjectum? gaudeat igitur bona fortuna ſuperſtes in ſupradictis caſibus. Obiter notanda verba Molinæi (ut ſibi liceat utrumque retinere.) Ad vitandam omnem dubitandi rationem ſuperſtes novam à Summo Pontifice proviſionem obtinere poterit, aut licentiam utrumque beneficium retinendi, nec hoc nocere ſed prodeſſe poterit, licet non ſit neceſſarium.

Hoc nō ſufficeret, [illegible] poteſt ſuperſtes idem beneficiū quod permutavit de novo quilibet alius obtinere, ſed ſi ordinarius prius utatur jure ſuo, Proviſi[illegible] dinatii prævalet, & antiquum jus permutantis, nullatenus ei poteſt ſuffragari. A. V.

NUMERO CXCII.

Quando utrinſque admiſſa eſt reſignatio, & tunc quamvis neuter revocare poſſit ex cap. Pœnitentia, tamen alterutro præmoriente per obitum vacat beneficium per eum reſignatum.

SEd cùm admiſſa beneficiorum compermutatorum reſignatione perfecta ſit permutatio, dominium ex compermutatione tranſlatum, per obitum vacare non poteſt reſignatum beneficium, imò vacabit adeptum per permutationem, & per ejus obitum qui beneficii permutati erat dominus.

NUMERO CXCV.

Tamen non poteſt Seius utrumque retinere, imò poteſt ab Epiſcopo cogi præciſè dimittere curam, etiamſi offerat abſolutè reſignare canonicatum.

SEd quo jure Ordinarius id facere poterit? qua actione experiri? ſemel facta eſt collatio, per collationem jus plenè quæſitum: ſi ſub conditione reſolutoria, qui poteſt reſolutionem permutationis petere? nullus conqueritur, nec poteſt conqueri qui deceſſit: Si ſuperſtes canonicè inſtitutus capax ſit, cur ei auferendum beneficium ab Ordinario, ut alteri forſan minùs idoneo conferat? quaſi verò ſit quædam beneficiorum nundinatio? Quomodo vacabit beneficium per obitum illius qui nihil in eo ampliùs habebat, qui illud permutationis cauſa ejuraverat? Detur reſignationem non puram, ſed ſub conditione, non ſuſpenſiva, ſed reſolutoria, factam cum clauſula, aliter, aliàs, nec alio modo. ſed hæc omnia defuncti perſonam conſiderant, ejus contemplatione ſola facta ſunt, nec de Ordinario compermutantes cogitarunt, nec illius jura eludere voluerunt, cùm vera, non fraudulenta permutatio fuerit. & miror Molinæum tam pertinaciter in ea opinione manſiſſe: favor enim ſeu permutationis privilegium ſolos reſpicit compermutantes, horum conſideratione ſola jura illa privilegia induxerunt hoc pendet ex compermutationis contractu, in quo de perſona ad perſonam non fit extenſio, præter voluntatem compermutantium, de compermutante ad Ordinarii perſonam, quæ in eo negotio vere extranea eſt. Vide infr. num. 197.

Non eſt [illegible] randum, cum Molinæi opinio ſit fundata in [illegible] & autoritatio è contra jure adverſetur. A. V.

NUMERO CXCVI.

Incurrit materia cap. Si beneficia. de Præbend. in 6.

HIc alii caſus enumerantur, in quibus etiam Ordinarii collatores ſub conditione reſolutiva beneficia conferre, & conditione non ſubſecuta ejuratum repetere beneficium, etiam ſine nova proviſione; liberè enim id facere poſſunt, id eſt ſine lite, ſine querela, ſive actione: nec enim aliàs erant reſignaturi: antiquum ejurarunt beneficium ut aliud pinguius conſequerentur, quo amiſſo ſine eorum culpa ſed ignorantia, hoc ejus damno eſſe non debet. ut puta Rector ſancti Petri ejuſdem qualitatis beneficium in vim gradus ab Ordinario, aut aliunde Romæ obtinuit, primum contemplatione ſola ſecundi reſignavit, poſtea ſpe ſua deceptus, ſecundo evictus fuit, primum repetere poterit, etiam ſine nova collatione. Summa quidem æquitate hæc ſunt inſtituta, ne jure ſuo Clerici fallaci opinione priventur, non tamen extendenda, ſed in ſuis terminis limitanda,

Opinio Autoris eſt [illegible] quatenus reſtringenda ſi enim quis habens beneficium incompatibile illud reſignet purè & ſimpliciter in manibus Ordinarii Proviſio ſuperſtalc de-

cùm ſit regreſſus per Concilia generalia & Concordata damnatus. Ideo ſi quis hujus æquitatis prætextu beneficia diu conſervare vellet, vel hæreditario quodam jure poſſidere, fraudulenta hæc omnia eſſent, huic æquitati verè contraria. & miror Molinæum diſpoſitionem cap. Si beneficia. de Præbend. in 6. approbaſſe, verum enim regreſſuum ſeminarium.

miſſione exceptica nō potest revocari, niſi reſignans aut cedens in ipſo actu reſignationis proteſtatus fuerit, ſe dimittere Beneficium ob incompatibilitatem cum alio quod retinet, & quod alias non eſſet dimiſſurus, quia eo caſu ſi alterum beneficium evincatur nec facto ſuo, poſſet dimiſſum repetere, quia lex nemini inſidiatur. A. V.

NUMERO CXCVII.

Quod eſt quando uterque poſt ſimplicem collationem reciprocam moritur, & in poſſeſſione veteri, & poſt tempus hic præfixum.

MOdo poſſeſſionis aut publicationis omiſſionem culpa vel mora non præceſſerit. ut ſuprà dixit Molinæus.

EOD. NUM. CXCVII.

Quod ſufficit verba regulæ verificari in uno ſolo permutantium, ut locum habeat in utroque.

Vide quæ notavimus ſupr. num. 195. quibus adde, utrumque beneficium compermutatum vacare non poſſe; nec per obitum, vivit enim ſuperſtes: nec per hanc regulam, Si modò ſuperſtes publicaverit. Limita igitur opinionem Molinæi, quando compermutantes huic regulæ non ſatisfecerint, nec ſuperſtes publicaverit: ſecùs ſi ſuperſtes publicaverit, quo caſu nec per obitum, nec per hanc regulam vacabit beneficium, cùm verba regulæ in ſuperſtite qui rite publicavit, verificari non poſſint.

Jam dictum ſupra, quod permutatio ex utraque parte debet adimpleri, & quod alterū beneficiorum vacat neceſſario per obitum unius è compermutantibus. A. V.

NUMERO CXCIX.

Nec habet locum cap. Si tibi abſenti. de Præbend. in ſexto.

LImitanda igitur dicti cap. diſpoſitio in permutatione. cùm præcedens permutationis tractatus ſatis approbaret collationem abſenti factam, nec majori ſit opus acceptatione. Ex his decidendum ceſſare dicti cap. diſpoſitionem, quotieſcunque collatio abſenti facta eſt in vim concordati, aut alterius conventionis. Dubitandi ratio erat dictum cap. non tam ſcientiam & notitiam collationis deſiderare, quàm expreſſam proviſionis acceptationem: cùm per hanc acceptationem, & poſſeſſionis adeptionem, obligationis vinculum inter acceptantem & Eccleſiam contrahatur. ſed hæc permutatio neceſſariam acceptationem ſecum attrahit, præcedens ille permutationis aut alterius concordati tractatus collationis ratihabitionem inducit, & eſt permutationis aut tractatus vera executio. Nec hæc inutilia quis exiſtimaverit, ſiquidem poſt collationem in his caſibus abſenti factam jus ita quæſitum, ut per obitum, per ſimoniam aut alio crimine privationem inducente vacare dicatur beneficium, nec erit collatio in pendenti. Sed quid ſi abſens fraudulenter & tempore ſuſpecto declaraverit non acceptare beneficium, an poſſit Ordinarius denuo conferre per dict. caput Si tibi abſenti. & non poſſe exiſtimat Molinæus; non enim pendet hujuſmodi collatio, ſed ſtatim verum titulum, & jus in re imprimit abſenti, quod in permutatione dubitationem non recipit.

NUMERO CC.

Quovis modo & ex cujuſcumque perſona.

ANtiquis temporibus hæc tantùm clauſula (aut aliàs quovis modo vacet beneficium) apponi ſolebat in proviſionibus Apoſtolicis. quæ referebatur ad genera vacationis, quæ ex perſona expreſſa in proviſione procedere poterant, ad alios autem vacationis caſus ex altera perſona procedentes nunquam extendebatur. Ideo Apoſtolicæ Cancellariæ miniſtri huic clauſulæ aliam addidere (ex cujuſcumque perſona,) cujus clauſulæ ea eſt virtus & efficacia, ut omnes vacationes ex quacunque perſona licet incognita procedentes contineat: Ideo ſubtiliores harum ſpiritualium controverſiarum diſceptatores illico ad Cancellariam Apoſtolicam recurrunt, ut proviſionem quamcunque vacationis ſpeciem continentem obtineant, & contra quoſcunque adverſarios ſe tueantur: hæc nocere non poteſt, multum autem prodeſſe. Vide Rebuf. in praxi titul. for. ſignat. ſimpl. proviſ. verſ. Sive præmiſſo. num. 2. 3. 4. & num. 15. Vide Joan. de Selva tract. de benef. parte 3. quæſt. 12. num. 27. circa medium.

EOD. NUMERO CC.

Limita ſecundo, ſi Ordinarius a quo per obitum poſſeſſoris impetratur, hanc etiam clauſulam expreſſerit.

Negat Chriſtophorus *de Rufiguac.* in Comment. Pontif. lib. 3. cap. nono in fine. Epiſcopos ordinarióſque collatores in ſuis proviſionibus hanc clauſulam (vel aliàs quovis modo) inſerere poſſe, inſcriptam ullas vires habere: & ſuæ opinionis quoſdam auctores nominat. Molinæus tamen noſter non inutilem hujus clauſulæ effectum exiſtimat, maximè in iis vacationibus in quibus poſſunt Ordinarii conferre: puta ſi per obitum collatum ſit ab Ordinario beneficium, & tamen per ſimoniam realem, aut matrimonium ipſo jure vacet; hæc clauſula ad utramque vacationem extendenda erit. Hanc opinionem ſequitur Gloſ. Pragm. Sanct. in §. Quod monaſteria. in verbo Aliàs quovis modo. tit. de cauſ. & citatur gloſ. opinio in prima aliàs 28. Rotæ deciſ. tit. de reſcript. in novis. num. 14. Et quia antiquitus hæc in dubium revocabantur in 43. aliàs 273. Rotæ deciſ. de reſcript. in antiquis, Cancellariæ Apoſtolicæ miniſtri hanc clauſulam addiderunt (aut ex cujuſcunque perſona,) ut omnis dubitandi ceſſaret occaſio. Vera autem hujus opinionis deciſio pendet ex illo Molinæi axiomate, uſu forenſi Gallorúmque moribus recepto, Ordinariis conceſſum, quod in Jure moribus noſtris recepto eis non prohibetur: ſed Ultramontani contrà, Ordinariis concedunt, quod à Jure eis ſpecialiter eſt conceſſum: inter utrumque lata differentia. Conſule Joannem de Selva in tractatu de beneficio. parte tertia. quæſt. 7. & 8. de Epiſcoporum poteſtate, & in quibus poſſint diſpenſare. Admittunt Ultramontani Apoſtolis Epiſcopos ſucceſſiſſe, & hæc communis ſanctorum Patrum doctrina, ut ſcriptum, Quæcunque ligaveritis, &c. Sicut miſit me Pater, ita ego mitto vos, &c. Si quid autem Petro nominatim & ſpeciali quodam jure ſit conceſſum, firmat in cæteris regulam generalem.

Ordinarii poſſunt etiam conferre Beneficia quæ vacant per incapacitatem poſſeſſoris aut alias, quia ubi vacatio inducitur, eam poteſt replere Collator ordinarius, & ideo cautè aliqui Collatores ordinarii hanc clauſulam proviſionibus ſuis inſerūt. A. V.

NUMERO CCI.

Limita tertiò, ut proviſus per putativum modum vacandi obtineat, quando non habet concurrentem ex vero modo vacandi.

HÆc ſi vera ſint, cur antiqui Patres laborioſè ita curarunt, ut Sacramentorum adminiſtratio, verum titulum canonicámque inſtitutionem habentibus tantùm daretur? ſi per titulum datur poteſtas, cur non verus titulus deſideratur, cùm titulus ex falſa cauſa datus nullus ſit. Dic Molinæum id ſtatuere contra eos qui tituli beneficii non ſunt capaces, puta quando Parochiani contra Rectorem diſputant, quando redituum debitores ſolutionem denegant beneficiario propter tituli debilitatem, vel nullitatis præ-

ſumptionem : contra hujuſmodi homines coloratus titulus tantùm deſideratur. Coloratus autem titulus dicitur quotieſcumque ab Ordinario collatore emanavit, à poteſtatem habente conferendi ; & cùm ii litigatores non zelo ducti, ſed propriis commoditatibus inſervientes, beneficii titulum revocant in dubium, audiendi non ſunt.

EOD. NUM. CCI.

Limito quartò, ut nec concurrens ex vero modo vacandi.

Decidit Molinæus, poſt triennalem cum colorato titulo poſſeſſionem non ampliùs de cauſa vacationis beneficii, ſive falſa, ſive nulla inquirendum. hæc enim triennalis præſcriptio ex colorato titulo procedens omnia confirmat, validat, & approbat, juris præſumptione ex eo tempore vires plenamque probationem accipiente, vera omnia rite ſolemniterque facta dicuntur. Sit autem coloratus titulus, cùm à legitimo collatore conferendi poteſtatem habente datus eſt, vel qui erat in pacifica conferendi poſſeſſione, qui pro Ordinario collatore publicè habebatur.

NUMERO CCII.

Limito quintò, etiamſi veniat infra annum, ſed ex prætenſa incapacitate defuncti.

NOtanda hæc Molinæi opinio, quæ quotidie evenire poteſt : Ordinarii collatores conferendo per obitum ejus qui remanſit in pacifica beneficii poſſeſſione, non inquirunt capacitates vel qualitates defuncti, & poſſunt per obitum conferre, & vacat beneficium per obitum, non per defuncti incapacitatem. & inquit Gloſ. Prag. Sanct. in §. Quod ſi talem. in verbo Quandoque De pacif. poſſeſſorib. Qui eſt in pacifica beneficii poſſeſſione pro vero domino habetur & præſumitur, licet in rei veritate non ſit : communis error facit jus. cap. Conſultationibus. De jure Patronat. Ordinariis autem multum intereſt hoc ſpeciali caſu beneficia per obitum, non per incapacitatem vacare : ſi enim per incapacitatem, jus devolutum eſſet aut ad Superiorem aut ad Summum Pontificem, & quotidie propriis collationibus privarentur Ordinarii ; quod facillimum, ſemper enim invenirentur poſt obitum quædam ſcedula, quædam conventio ſimoniaca, quoddam inſtrumentum, quo de facili in perſona defuncti incapacitas induceretur : & in effectu omnia beneficia Sedi Apoſtolicæ reſervarentur. Qui igitur quantumcunque incapax pacificè poſſederit vel detinuerit beneficium, vacat per ejus obitum, non per incapacitatem, & poterit per obitum conferre Ordinarius. His adde quamcunque incapacitatem, licet ex crimine procedentem, ſine declaratione ipſo jure non privare. Odioſum viventis impetrare beneficium, & impetrantes non favore, ſed odio proſequi debere.

Expectantes etiam, ut ſũt nominati à Curiâ Pariſ. graduati, nominati a Rege ob jucundum adventũ. vel ſidem præſtita ab Epiſcopo fruſtrarentur ſæpius ſi liceret inquirere de capacitate defuncti. Sufficit proviſio per obitum, ſolâ detentionem beneficii probare, cũ reputatione veri Titularii. A. V.

EOD. NUM. CCII.

Verum eſt, & ſanè intelligendum quando defunctus modico tempore poſſedit : ſecùs ſi aliquot annis.

Qui incapacitatem allegat eam probare debet, & præſumptio eſt pro poſſeſſore pacifico. hæc enim ſunt commoda poſſeſſionis. Per hæc verba (modico tempore) intellige ſi intra annum, ex eo enim brevi tempore nulla inducitur præſumptio, ſecùs ſi poſt annum ut ex regula De anna. poſſeſſ. colligere licet. Quidquid ſit, ſufficit defunctum in pacifica cujuſcunque temporis poſſeſſione beneficii deceſſiſſe, ut dicatur beneficium vacaſſe per ejus obitum.

EOD. NUMERO CCII.

Quaſi non ſimplex præſumptio, ſed præſumptio juris & de jure.

Hæc vera ſunt poſt obitum poſſeſſoris, nec admittitur probatio etiam per literas & inſtrumenta incapacitatis defuncti : juris & de jure præſumptio repugnat, quæ non admittit probationem in contrarium : ſufficit enim defunctum quodam tempore quietè & ſine lite beneficium poſſediſſe, ut per ejus obitum vacare dicatur : ſecùs ante obitum, nulla enim cujuſcunque temporis poſſeſſio juvat incapacem, vel coloratum titulum non habentem, contra quos impetrari poſſunt illegitimè poſſeſſa beneficia. hæc enim incapacitas juris quæ privationem inducit, aut tituli nullitas perpetuam malam fidem in iis ſpiritualibus cauſis inducunt. Limita in reſignante antequam lis inferatur, ut infrà dicemus.

EOD. NUMERO CCII.

Quod procedit non ſolùm in favorem proviſi per obitum defuncti, ſed etiam per reſignationem ejus qui aliquot annis pacificè poſſedit.

Quædam ſunt crimina quæ de jure & facto ipſo privationem inducunt, quædam per ſententiam ſeu declarationem : quæ tantùm per declarationem vel ſententiam, reſignationem non impediunt etiam in manibus Ordinariorum. & hæc vera ſunt, & abundant hæc verba (qui aliquot annis pacificè poſſedit :) ſi enim ex crimine condemnatus pendente appellatione reſignare poteſt, quantò magis ante accuſationem ? & hæc communis opinio. Vide quæ notavimus ad regul. De infir. num. 33.

NUMERO CCIII.

Imò etiam ſi jam beneficia erant impetrata per incapacitatem, deinde poſſeſſor ante litem motam reſignaverit.

IMpetrantes jure devoluto nullo favore ſed odio proſequendi ſunt, ideo regiis conſtitutionibus cautionem judicatum ſolvi præſtare tenentur. In contrarium publica utilitas poſtulat, ut qui quietè & ſine controverſia beneficia poſſident pro dominis habeantur, cum eis contrahere liceat ſeu permutare, ne tituli beneficiorum ſint in incerto, & collatores ſeu patroni per obitum poſſeſſorum beneficiis providere poſſint. ut ſup. num. 202. dictum fuit, aliàs fraudibus via daretur, nec vix beneficia per obitum poſſeſſorum vacare poſſent, ſi de defunctorum incapacitate quæſtionem movere liceret poſt eorum obitum, nec tutò cum eis permutare liceret ; omnia enim eſſent incerta propter præcedentes occultas proviſiones, quæ in lucem niſi poſt reſignationem poſſeſſorum aut poſſeſſorum obitum non prodirent. Sed diſtinguenda ſunt tempora. Jure quidem antiquo ex qualibet incapacitate ipſo jure vacationem beneficii non inducente, impetrantes jure devoluto non proviſionem ſimpliciter, ſed in forma juris obtinebant, & deſiderabant ſententia juris declaratoria beneficium per talem incapacitatem vacaſſe, eratque juris communis diſpoſitio ex Gomeſ. ad regul. De ann. poſſeſſ. qu. 42. & ad regul. De ſubrog. collitigant. qu. 7 Molinæo ad regul. De infirm. num. 385 & in qualibet incapacitate diſtinguebantur crimina quæ ipſo jure vacationem inducebant, cum his quæ tantùm per ſententiam : ut primo caſu ſtatim liceret beneficia impetrare, & collatoribus ordinariis non expectata ſententia liberè conferre : alio verò caſu ſententia jus in beneficio, non proviſio tribueret. Ideò ante ſententiam, aut ſaltem ante litem motam, ſeu ejus conteſtationem poſſeſſores reſignare poterant, etiam in necem & præjudicium impetrantium jure devoluto, qui eo caſu

Alieno[illegible] neficior[illegible] volatores odioſi. A. V.

jus ad beneficium ſub incerta ſpe vacationis futuræ poſt ſententiam habebant, non autem in beneficio; & ea eſt Gomeſii opinio in dicta quæſt. 42. Nam cùm agitur ad beneficii privationem, poſſeſſor poteſt antequam privetur renuntiare beneficio, ex communi Canoniſtarum ſententia in cap. 2. De reſcript. & doctrina Felini in cap. Inquiſitionis. De accuſat. cap. Cùm ſecundum. ubi omnes Canoniſtæ. De hæret. lib. 6. & ſub ea Juris diſpoſitione lata in Senatu Pariſienſi Senatuſconſulta hîc à Molinæo recitata; & hæc Juris diſpoſitio confirmata fuerat Regia Aurelianenſi conſtitutione art. 4. quæ nullam dubitandi occaſionem recipiunt, ſi ſine præjudicio tertii in beneficio jus habentis fiant. At novo jure, Regia ſcilicet Bleſenſi conſtitutione art. 46. ex qualibet juris incapacitate, etiam privationem beneficii ipſo jure non inducente, licita eſt beneficiorum impetratio & proviſio jure devoluto etiam non expectata ſententia juris declaratoria; ſed ut obviam fraudibus eatur, eadem conſtitutione cavetur impetrantes per incapacitatem poſſeſſorum, intra tres menſes à die adeptæ poſſeſſionis computandos, litem poſſeſſoriam conteſtari debere cum poſſeſſore, & poſt biennium eandem litem inſtructam, in eóque ſtatu reddere ut judicari poſſit, ſub pœna nullitatis. Servanda igitur hæc nova Juriſprudentia, quæ ſumma ratione nititur: Cùm enim ex proviſione in ſpiritualibus cauſis jus metiamur, & ab eo die jus in beneficio quæratur, durum eſſet quem non negligentem jure ſuo ſibique legitimè quæſito defraudari eo inaudito. Sed cùm hæc deſcribuntur, quæſtio in Prætoriano Conſilio deciditur inter dominum *de Rebets*, & *du Four* ſuper poſſeſſorio Prioratus Conventualis *de S. Leu* in Diœceſi Bellovacenſi Ordinis Cluniacenſis. *Rebets* Prioratum à Summo Pontifice jure devoluto obtinuerat menſe Decembri 1605. propter ſimoniæ crimen per *le Franc* commiſſum: qui quidem *le Franc* cauſa permutationis prædictam Prioratum dicto *du Four* reſignat in Curia menſe Februario ſequenti: menſe Martio *du Four*, poſtea eodem menſe *Rebets* poſſeſſionem accipiunt. *Du Four* per rationes Molinæi & Senatuſconſulta ab eo recitata impetrantem à limine judicii repellendum: *Rebets* in contrarium legitimo tempore poſſeſſionem ab eo adeptam; *le Franc* in præjudicium juris tertio quæſiti permutare non potuiſſe, maximè cùm de crimine ſimoniæ ipſo jure privationem inducente ageretur, Regia Bleſenſi conſtitutione etiam ad vitandas omnes fraudes, quæ ab impetrantibus jure devoluto fieri poſſent, tantùm ſtatutum ut intra tres menſes à die poſſeſſionis adeptæ computandos, lis poſſeſſoria conteſtaretur. & poſt biennium omni ex parte ita inſtrueretur ut judicari poſſet, ad alia non obligare; his omnibus plenè & ſine fraude ſatisfactum fuiſſe. Cùm de hac quæſtione ab amicis conſultus fuiſſem, exiſtimabam impetrantem jure devoluto à limine judicii non repellendum, imò ſimoniæ crimen probari poſſe, ſimoniæ factum admittendum, propter Regiam conſtitutionem jus novum in hac quæſtione ſtatuentem. Nihilominus *du Four* (non ſine magna conteſtatione) victoriam obtinuit, & impetrantem jure devoluto propter poſſeſſionem ante permutationem ab eo non adeptam à limine judicii ſubmovit menſe Septembri 1607. domino *Bautru* more ſolito referente. At major dubitandi ratio, an proviſiones quæ Romæ jure devoluto obtinentur, ſint in forma antiqua Juris, ut puta, & committatur Ordinario privatio juris & de jure, ut cauſa cognita per ſententiam contra poſſeſſorem latam inducatur beneficii vacatio, & poſtea impetranti conferatur. An nova Bleſenſis conſtitutio obſervanda, an jura antiqua. Exiſtimantes nonnulli legem proviſioni ſeu donationi appoſitam obſervandam, maximè in iis proviſionibus ex ſe odioſis, hos impetrantes contra proviſionem experiri non poſſe, plus juris non habere quàm eis conceſſum fuerit, Summum Pontificem non aliàs contuliſſe: in effectu nihil donatum, nec collatum ante expreſſam vacationem, verbo quidem perfici gratiam, ſi modò verba collationem inducant, has proviſiones, ſeu potiùs commiſſiones nec collationem, nec donationem continere; aliud vacans conferre beneficium, aliud vacaturum per ſententiam: non tam Regni quàm Cancellariæ Apoſtolicæ ſtilum conſiderandum; in qua Cancellaria uſu receptum hujuſmodi proviſiones jus ad beneficium tantùm tribuere, non in beneficio; reſignationem non impedire; Reſcriptum potiùs ad litem, quàm proviſionem nominari, præparationem ad proviſionem non proviſionem eſſe imputandum impetranti, cui liberum fuit veram proviſionem obtinere, aut reſcriptum ad litem ſeu futuram vacationem, ut ex 14. aliàs 491. Rot. deciſio. ut lite pendente in nov. colligere licet; impetrantes jure devoluto odio proſequendos. Alii verò novo jure noſtro antiquam Juris diſpoſitionem correctam, regnicolas beneficiorum poſſeſſores ad conſtitutionis obſervationem adſtrictos, non tam quod Romæ fit, quàm quod fieri debet ſpectandum; Regia Bleſenſi conſtitutione has impetrantium proviſiones jure devoluto immutatas, nec in poſſeſſorio judicio ſervandas, imò pro veris & puris proviſionibus accipiendas, aliàs poſſeſſoriorum judiciorum ordo immutaretur, & eluderentur Regiæ conſtitutiones ſuper beneficiorum poſſeſſorio editæ, & ſpiritualium quæſtionum controverſiæ in petitorio, coram judice Eccleſiaſtico deciderentur. Et ut in hac ardua & ſpinoſa quæſtione ſymbolum adferam, in his proviſionibus jure devoluto ſic obtentis animadvertendum, an ſint tantùm reſcripta, ut judiciario ordine procedatur contra poſſeſſores beneficiorum ex crimine aliquo beneficii vacationem inducente, puta ſimoniæ, confidentiæ, aſſaſſinatus, ut lite ex omni parte inſtructa ſententia ſuper beneficii vacationem pronuncietur, & poſtea conferatur impetranti beneficium. Et hanc ſpeciem proponit Molinæus ſuprà num. 381. ad regulam De infirmis reſignantibus, & de ea conſtitutionem Bleſenſem non intelligendam ex verbis edicti patet, *tous devolutaires ayans obtenu proviſions.* nec enim loquitur conſtitutio de reſcripto ad lites jus ad beneficium, ſed de proviſione jus in beneficio dante. At inter utrumque lata differentia, imò talia reſcripta ad lites criminaliter contra regnicolas in prima inſtantia in partibus auctoritate Apoſtolica inſtruendas, repugnant conſtitutioni Concordatorum tit. De cauſ. abuſivum namque eſt in Regno tam in criminalibus quàm civilibus cauſis contra regnicolas, quid in prima inſtantia auctoritate Apoſtolica movere & intentare. Regnicolæ proprios & ordinarios habent judices. Hæc in Concilio Conſtantienſi, Baſileenſi & Concordatis ſtatuta fuerunt. De his clauſulis, quæ ſunt contra decretum De cauſis. vide Molinæum ad regulam De infirm. reſignant. num. 46 51. & 381. Adde talia reſcripta futuram beneficii impetrati vacationem continentia reſervationem continere, ſcilicet ut obtenta ſententia juris privationem continente conferatur beneficium impetranti. Sed per Conſtantienſe & Baſileenſe Concilia, & per Concordata tit. De reſervat. ſublat. reſervationes omnes tam generales quàm ſpeciales prohibitæ & damnatæ fuerunt, & in regno abuſivæ dicuntur, & ab executione horum reſcriptorum poſſet tanquam ab abuſu appellari. Si autem hujuſmodi reſcripta proviſionem beneficii contineant, ſint reſcripta gratiæ non juſtitiæ, ſint ſub plumbo cum cordulis ſericeis, non cannabinis expedita, nonobſtante clauſula privationis beneficii impetrati condemnationem ſeu ſententiam deſiderante, obſervanda erit in poſſeſſorio beneficii impetrati Regia Bleſenſis conſtitutio, nec privationis ſententia deſiderabitur. Rex enim poſſeſſoriorum judiciorum etiam in ſpiritualibus controverſiis verus & ſolus dominus, hanc legem ſua abſoluta poteſtate imponere potuit. Si autem talia reſ-

Hodie debet intra annum poſt datam proviſionis, poſſeſſionem capere, & poſt tres menſes tenentur litem conteſtari, alioquin proviſio fit caduca. A. V.

ſcripta ſint tantùm ad litem movendam & judiciario ordine inſtruendam, obtenta beneficii proviſionem non contineant, inutilia prorſus erunt in poſſeſſorio judicio, non tantùm propter rationes prædictas, ſed quia in his ſpiritualibus controverſiis nullus ad agendum in poſſeſſorio admittitur ſine titulo, ſine canonica inſtitutione: & hæ lites à titulorum ſeu proviſionum editione & communicatione initium accipiunt, ex Regia conſtitutione. Hæc autem ad lites reſcripta ſub hac clauſula expediri ſolent in Cancellaria Apoſtolica: Et committatur Ordinario privatio ſeu declaratio privationis in forma juris, & prout de jure & de commenda in evidentiam. De his reſcriptis ad lites ſeu proviſionibus ſub hac forma Romæ expeditis, Et committatur Ordinario privatio ſeu declaratio privationis; vide Molinæum ad regulam De infir. reſignant. num. 381. Gomeſ. ad regul. Cancell. De annal. poſſeſ. quæſt. 42. & ad regulam De ſubrogand. collitigant. qu. 7. & 14. Rotæ deciſ. aliàs 491. ſub tit. ut lit. pendent. 10 nov. hi omnes negant talia reſcripta ad lites proviſionem continere, & jus in beneficio dare.

Hæc hodie non ſervatur, ſed ſine declaratione aut ſententia poteſt quis beneficium impetrare, modo tamen conſtet poſtea de crimine vacationem inducente. A. V.

EOD. NUM. CCIII.

Dubitabatur an perveniſſent ad notitiam poſſeſſoris.

Ante conſtitutionem Franciſci I. anno 1530. promulgatam citationes libellatæ non erant, id eſt petitionem non continebant: Ideo per citationem nulla fiebat interruptio, nec per citationem quis in mala fide conſtituebatur: & mala fides ex conteſtatione non ex libelli oblatione inducebatur. Ut autem res litigioſa dicatur, & ejus alienatio prohibeatur, neceſſarium eſt litigium ad notitiam poſſidentis perveniſſe, aliàs nulla mala fides præſumetur, ſed probabilis ignorantia.

NUMERO CCIV.

Etiam ſi quis veniat per verum modum vacandi ex capite ſpontaneæ ceſſionis.

SEd cur eo caſu, puta qui eſt in poſſeſſione reſignare non poteſt, nullàque ejus reſignatio ſi infra 20. diem deceſſerit, vel reſignatarius infra ſemeſtre non publicaverit. cùm in caſibus præcedentibus valeat reſignatio, & qui injuſtè detinet reſignare poteſt ſola poſſeſſionis contemplatione? Dic in iis duobus regulis de 20. diebus, & de public. beneficia reſignata non per ceſſionem, ſed per obitum vacare ex expreſſa legis diſpoſitione.

NUMERO CCV.

Tempus publicandi à quo tempore incipiat.

INutilis hodie hæc quæſtio, cùm conſenſus eodem die præſtetur quo gratia conceſſa fuit, & inter diem gratiæ & præſtiti conſenſus nulla ſit differentia: meliùs autem ſex menſes à die datæ computari deberent, ſi ſit temporis differentia, cùm ab eo die perficiatur gratia, & præſtatio conſenſus accedat ad gratiæ perfectionem, & in dubio principalis data proviſionis attendatur, ea ſcilicet quæ veram proviſionis gratiam concernit. ea eſt Molinæi ſententia num. 213. 216. & 217. Adde conſenſus extenſionem non eſſe in corpore ſignaturæ, ſed à tergo quaſi extra actum; ea eſt Gomeſii opinio quæſt. 7. ad hanc regulam num. 5. & ita in Rota judicatum aſſerit. & notat Rebuf. ad hanc regul. Gloſ. 5. §. 3. Summum Pontificem anno Domini 1540. hanc ambiguitatem enodaſſe, addendo huic regulæ hæc verba: A data ſupplicationis, non à die præſtiti conſenſus computandos: & ita in Senatu judicatum notat Molinæus infr. num. 217.

EOD. NUMERO CCV.

Niſi à die præſtiti conſenſus, qui etiam poſt obitum præſtari poteſt.

Dubitatum fuit de viribus proviſionum Apoſtolicarum, in quibus reſignantium procuratores poſt obitum reſignantis reſignationi conſentiebant; cùm procuratoris ceſſet poteſtas per obitum conſtituentis, mandatum re integra morte finiatur, nec plus poſſit procurator quàm qui eum conſtituit, & cùm ex ſtilo Cancellariæ Apoſtolicæ ultimus ſignaturæ per ceſſionem conceſſæ actus, ſit extenſio ſeu præſtatio conſenſus, qui à tergo proviſionum inſcribi ſolet. hæ omnes ſignaturæ, quæ poſt obitum reſignantium extendebantur, licet ſub data anteriori ſcilicet conceſſæ gratiæ, in dubium revocabantur, nec tam datam præſtiti conſenſus conſiderari debere, quàm tempus quo in rei veritate præſtatur. Poſſe quidem compilatores expeditionum, ſeu actuarii in Cancellaria Apoſtolica diem apponere extenſioni conſenſus, quem ſibi voluerunt effingere, ſed veritati ſemper locum ſuperfore. Ex iis rationibus quodammodo videtur Chriſtoph. *de Ruſignac.* in Comment. Pontif. lib. 3. cap. 27. præſtationem conſenſus ab ejus extenſione confundendo. Nihilominus contrarium obtinuit, & quamplurimis Senatuſconſultis probatæ ſunt proviſiones beneficiorum, in quibus conſenſus extenſio facta eſt poſt obitum ejurantium ſua beneficia: alio namque modo præſtatur conſenſus, alio extenditur; aliaque ratio præſtationis conſenſus, alia extenſionis: & ſufficit ſi vivo reſignante præſtitus ſit conſenſus, licet eo defuncto extendatur. Si quidem præſtito per procuratorem conſenſu conceſſaque gratia actus perficitur: verbo perfecta gratia, cujus proviſio in formam redigi, & in modum reduci poteſt poſt obitum cedentis: Mors enim ſuperveniens poſt actum perfectum, nil mutat, addit, nec detrahit. & dicunt noſtri gratiam factam poſtea in ſcriptis redigi poſſe, ut de ea conſtare poſſit, non quòd ſcriptura quid ſubſtantiæ & eſſentiæ gratiæ addat, ex Gloſ. in ca. Inſtitutionis. in verbo Præſentia. 25. q. 2. facit opinio Bald. in l. impetrata. C. ſent. reſcindi non poſſe. Statim, inquit, emiſſo verbo vivæ vocis gratia eſt perfecta quantum ad quidditatem & ſubſtantiam gratiæ: & Alexan. Conſil. 107. lib. 7. in utramque partem quæſtione agitata, tandem ex communi Doctorum opinione concludit, ſcripturam ad probandam gratiam neceſſariam, ſed non ad eſſentiam gratiæ; huicque opinioni ſubſcribit Molinæus noſter in ſuis annotationibus ad dictum Conſil. Alexand. & hæc ita vera ſunt, ut gratia conceſſa ejurati beneficii, ſignata ſupplicatione, literis nondum confectis, inducat ejus vacationem per obitum, non reſignantis, ſed reſignatarii, & hæc eſt Archidiaconi ſententia in cap. Si electio. in verbo Ex eo. De elect. in 6. & Joan. And. in principio lib. 6. Decretal. quorum opiniones probatæ fuerunt deciſ. Rotæ 882. in ant. ſub. titul. De reſcrip. aliàs 87. eamque ſequitur Molinæus num. 207. in fine.

Inutilis hodie hæc quæſtio, cum ſemper eadē die conſenſus à tergo Proviſionis expediatur. A. V.

EOD. NUM. CCV.

Præſtatio enim conſenſus poſt mortem reſignantis præſtari non poteſt, ex deciſione 4. aliàs 252. De renuntiat. in novis. num. 15. Sed quid in executore gratiæ à Summo Pontifice conceſſæ, & an ante literarum confectionem, & earum traditionem gratia ſit perfecta; vide quæ notavimus infr. num. 378. quæ in gratiæ executione obſervanda ſunt, ut ex ſequenti deciſione 21. num. 3. & num. 5. colligere licet: delegata enim poteſtas ſcienti & conſentienti tantùm acquiritur.

NUMERO CCVII.

Cæterum ſolo verbo gratia perfecta eſt.

DIctum fuit ſupr. num. 205. verbo gratiam perfici: Dixit, & facta ſunt: fiat lux, & facta eſt lux,

lis, quæ ad ſubſtantiam & eſſentiam actus ſeu gratiæ referuntur. Reliqua verò ad probationem neceſſaria ſunt, ut & ſolemnitates & formæ requiſitæ neceſſariæ, harúmque omiſſio actus nullitatem inducit.

EOD. NUMERO CCVII.

Et ita ſemper practicari vidi.

Ex ſupradictis patet reſignatarium verum dominum à die & momento conceſſæ gratiæ, ideo aperta regalia vacant omnia beneficia ſimplicia in Cancellaria Apoſtolica ejurata, licet literis ſuper eo non confectis, nec reſignatione acceptata, quod notandum. Loquitur autem Molinæus de qualibet reſignatione abſque ulla diſtinctione. Quid de conditionali, quam in favorem vocant, ſub ea conditione facta, Si reſignatarius eam ratam habeat? Nonnulli exiſtimarunt ante acceptationem à reſignatario factam reſignantem in poſſeſſione & jure beneficii reſignati remanere. Dic breviter, aut reſignatarius ratam non habet reſignationem, idque publico inſtrumento declaravit, tunc reſignans in jure & poſſeſſione beneficii remanet: & hæc declaratio retrotrahitur, nullam reddit reſignationem, ad talem punctum negotium reducit ac ſi reſignatio non fuiſſet, beneficium non fuiſſet reſignatum. Fallit in regalia quæ fictionem non admittit, factum potiùs quàm jus reſpicit, nec canonicis conſtitutionibus adſtringitur, ſed ſuis viribus propriis & ſpecialibus conſtitutionibus viteſcit. Aut verò reſignatarius votum animi non emiſit, ſed incertum an acceptare voluiſſet, an repudiare: tunc juris præſumptio eſt pro acceptatione, quæ in donatione potiùs præſumitur. Adde ſignaturam reſignatarii ſupplicationem continere. Ideo eo caſu vacat beneficium per obitum reſignatarii; nil mutat reſignationem ſola reſignatarii contemplatione factam, quæ ſuum non plenè ſortita effectum, reſignanti nocere non debet. ſufficit enim reſignationem ſemel admiſſam, & videtur reſignatarius acceptaſſe cùm expreſſe non renuntiaverit.

NUMERO CCVIII.

Tametſi moneretur & ſciret Romæ etiam bullas expediri & tradi ſuper inſtrumentis Notariorum ſecularium.

INter Regiorum Notariorum & Apoſtolicorum munera, lata differentia; Apoſtolici & Epiſcoporum Notarii in rebus prophanis & temporalibus inſtrumenta conficere non poſſunt, & ſi confecerint pro nullis habentur, ut probat Caroli VIII. conſtitutio anno 1490. lata, & à Boërio recitata deciſ. 242. quam opinionem rationibus & auctoritate probat Rebuf. in ſuis commentariis ad Regias conſtitut. tractat. de lit. obligat. art. 2. Gloſ. unica num. 37. & in ſtilo Parlamenti recitantur ab Aufrerio parte 7. ſub rubr. de fide inſtrument. verba conſtitutionis Regiæ: Prohibens omnibus ſubjectis noſtris laicis ne habeant paſſari vel recipi facere contractus eorum per Notarios Apoſtolicos, vel Imperiales, vel Epiſcopales in materiis temporalibus & prophanis, alioquin nulla fides adhibeatur, reputabuntúrque nulli, &c. Poſſunt quidem in rebus ſpiritualibus & Eccleſiaſticis, ut puta procurationes ad ejuranda beneficia, concordata beneficiorum permutationes continentia, proviſiones ſeu collationes beneficiorum, horúmque adeptæ poſſeſſionis inſtrumenta conficere, ſacrorum ordinum literas, & ſolemniter emiſſa vota recipere, & atteſtari, graduatorum & aliorum expectantium requiſitiones, atteſtationes, nominationes, inſinuationes admittere, & de iis inſtrumenta publica conficere, ſi modò hi Notarii, ut Regia conſtitutione Henrici II. cavetur, ſint intra numerum in qualibet Diœceſi ſtatutum, probati ab Epiſcopo loci, regiſtrati & immatriculati; in Diœceſi, non extra negotium gerant. At verò Regii Notarii non ſolùm in temporalibus & prophanis negotiis inſtrumenta conficiunt, ſed in aliis omnibus etiam ſpiritualibus negotiis quæ publico inſtrumento contineri & probari poſſunt. Ij enim Judices Cartularii atteſtari in ſuo territorio poſſunt quæ ex regnicolarum conſenſu coram eis geruntur, rejectâ prophanarum aut ſpiritualium rerum diſtinctione.

NUMERO CCX.

Sed duntaxat à die conſenſus.

HUnc nodum ſolve per præſtationem & extenſionem, conſenſus eo die præſtatur quo gratia facta eſt, eoque momento; poſtea verò extenditur, ut ſuprà diximus num. 205. & malè Molinæus hîc utrumque confundit.

NUMERO CCXI.

Ut advolavit curſor, ſaltem ſi attulit inſtrumentum mandati, ſcribitur tali hora venit: & de eadem die datatur non ſolùm ſupplicatio.

RIdet hîc Molinæus quod Galli ex ſpeciali Gallicanæ Eccleſiæ privilegio habent, & quo Galli Romæ tantùm utuntur. Statim atque curſor advolavit cum inſtrumento ad reſignandum, ſi de admittenda reſignatione; vel ſine inſtrumento, ſi de obtinendo beneficio per obitum, vel per incapacitatem agatur; illico in loco curſorum per perſonam publicam huic negotio præpoſitam, ſcribitur ſuper literis nummulariorum, hac die venit, eodémque momento inſtitores, ſeu expeditionum Cancellariæ Apoſtolicæ ſollicitatores ſuas literas ab ea perſona publica recipiunt, & omnes materias in literis contentas ordine deſcribunt. prima ſcilicet pro qua curſor advolavit, reliquæ de die ſequenti: quæ materiæ ita ordine ſuo per modum catalogi deſcriptæ à domino Datario, da eadem data, aut diei ſequentis, ſi trapezitæ ad vitandam datæ concurrentiam id poſtulaverint, ſigno proprio notantur: & per dictos ſollicitatores poſtea ſuper dictis rotulis, ſeu catalogo ſupplicationes fiunt, quæ de eadem data à Datario conceduntur. Cur autem hæc omnia inſtituta fuerint, ratio in promptu eſt, ne Romæ ab aliis quàm à regnicolis, obtineantur regni beneficia: ut Galli qui Romæ inſerviunt, in necem regnicolarum beneficia per curſores ordinarios & extraordinarios non ſuis ſumptibus petentium, beneficia non obtineant: ut reſignati beneficii gratia illico concedatur, nec per longas moras & inutiles dilationes reſignantis mors expectetur. Et antequam hæc omnia in Cancellaria Apoſtolica eo ordine regnicolarum favore inſtituta fuiſſent, regnicolæ, nec per curſores etiam extraordinarios, beneficia per obitum Romæ obtinere poterant; ſed cùm primùm advolat curſor, illico beneficiorum expilatores ambitioſi & famelici harpiæ præveniebant gratiam Summi Pontificis, cum trapezitis ſordidarum nundinationum pactiones inibant, & miſeri regnicolæ iis malis artibus miſerè ita eludebantur. & tale privilegium Romæ aliis quàm regnicolis denegatur, & non omnibus regnicolis; his enim qui ſunt in patria obedientiæ non conceditur.

Id ſtatutum eſt ad vitandas præcipuè nundinationes beneficiorum quæ Romæ procul dubio fiebant apud ſollicitatores Curiæ, & ideo hoc ſervandum eſt, & inter libertates Regni enumeratur, articulo 47. A. V.

NUMERO CCXIV.

Impetrando beneficium viventis, nec conſentientis: & conſequenter irregularis & inhabilis.

SI ſcienter aut ignoranter, etiam ignorantia probabili, ut ſuprà diximus, & ita cap. 1. & 2. De conceſſ. Præbend. & regul. 21. de impetrante benefic. viventis intelliguntur. & hæc eſt Gomeſii opinio ad regul. Cancell. De impet. benefic. viventi. quæſt. 3. Fallit in ignorantia craſſa, quæ velum vel culpam in ſe continet, ut ibi probat Gomeſius ex Decii ſententia.

EOD. NUMERO CCXIV. in fine.

Nec Papa diſpenſare poteſt, ut rectè tradit Gomeſius.

Verum quidem ut quis in futurum hoc non committat, nam inter delicta annumeratur, & eſt contra publicam utilitatem ſanctorum Canonum & Patrum: decreta; nec Papa futura permittit delicta. & hæc eſt Gomeſii opinio tam in q. 1. quàm 3. ad regul. De impetrant. benef. vivent. Papa autem commiſſum tale delictum remittere, & ſuper eo legitime diſpenſare poteſt, & ſecundam proviſionem beneficii antea malè impetrati comprobare, ſi modò omnia Sanctitati ſuæ expreſſa fuerint, aliàs diſpenſatio nulla erit.

Antiquitus dabatur quidem venia Canonis infracti, ſed non inſtringendi. A. V.

NUMERO CCXVIII.

Niſi priùs legitimo & authentico mandato exhibito.

PRobat Molinæus in notatis ad edictum Henrici II. contra parvas datas §. 12. Gloſ. 2. in verbo Mains. ſpeciem falſitatis ſine mandato ad reſignandum ejurare beneficia in curia Apoſtolica, & ſervatur in regno. Gloſ. Clement. 1. De procurat. in verbo Deceptis. nec quis procurator eſſe & dici poteſt antequam habeat mandatum ad reſignandum, licet tale mandatum jam ſit confectum: & hæc eſt communis opinio ex 7. aliàs 145. Rotæ deciſ. De procuratoribus. in novis. mandatum ſiquidem mandati contractum inducit: requiritur igitur conſenſus, qui ante mandati receptionem dici non poteſt, cùm procurator ſit ſuæ poteſtatis ignarus: quod in executore à Summo Pontifice dato ad concedendam gratiam obſervatur; licet enim gratia ſit conceſſa, antequam tamen literæ executori ſint conceſſæ, executoris ceſſat poteſtas ut ex 20. aliàs 458. Rotæ deciſ. colligere licet, ſub titul. De conceſſ. præbend. in novis num. 2.

Id Judicatum in magna Senatus Camera, nã cum Bancarius inſtrumẽtum procurationis ad reſignandum Romã miſiſſet per Curſorem ordinarium, poſtea occaſione Curſoris extraordinarii quẽ Romam miſerat, procuraverat ut data ſuper reſignatione cujus inſtrumentum jam miſerat, retineretur, & cum inter moras reſignans deceſſiſſet, Judicatum locum non eſſe præventioni in vim proviſionis expeditæ ſuper datâ antequam mandatum Procuratorium Romæ perveniſſet, A. V.

NUMERO CCXIX.

Hujuſmodi conſenſum poſt obitum præſtari poſſe.

EXtendi quidem poteſt, non autem præſtari, cùm morte mandatum expiret, ut ſupr. docuimus. & ita ſentit Molinæus infr. num. 221. in hæc verba, Aut quæris circa ſimplicem formulam confectionis bullarum, & poteſt præſtari poſt obitum. Vide ſup. num. 205.

NUMERO CCXXI.

Dummodo tempore impetrationis non ſolùm verum ſubeſſet mandatum. ſed etiam ad manus procuratoris perveniſſet.

DIximus ſupr. num. 218. procuratorem non dici, & ex Regia Henrici II. conſtitutione procuratorem Romæ ſupplicare non poſſe, nec beneficia ejurare, niſi præ manibus habeat mandatum ad reſignandum. Ideo diligenter advertant nummularii, ut cum materiis (ut aiunt) mittant mandata ad reſignandum, & in libris ſuis de eo mentionem faciant: hæc enim omiſſio reddit nullam proviſionem. & ita ſervatur. Sed an eo caſu impetrantes damna & intereſſe contra nummularios obtinere poſſint: diſtinguendum, aut talia mandata ſeu procurationes traditæ legitimo tempore, aut non traditæ. Primo caſu nummularii ad damna & intereſſe tenentur, cùm in iis quæ ſunt ſui muneris deliquerint, alio verò caſu non tenentur, & potiùs partibus imputandum qui talia mandata non dando decipi voluerunt, quàm Bancario qui volentem & ſcientem decepit.

Hodie non licet Bancario datam retinere ſuper reſignatione, niſi per eundem Curſorem mittat Procuratorium ad reſignandum, A. V.

NUMERO CCXXXIII.

Et ſic in effectu remanet & ſtat concluſio, hoc tempus currere ſtatim à die reſignationis admiſſæ.

IN proviſionibus Apoſtolicis inutilis hæc quæſtio, cùm eo momento eadem carta admittatur reſignatio, & illico conferatur, nec inter admiſſionem reſignationis & proviſionem ulla ſit datæ ſeu temporis diſparitas. In proviſionibus verò Ordinariorum collatorum rariſſimè evenit ut alio momento admittatur reſignatio, alio beneficium conferatur, niſi fraudis intentione id fieret: hoc tamen ſi eveniret, diem collationis metiendum exiſtimarem, cùm tantùm ab eo die detur titulus: menſis enim dilatio à lege conceſſa utilis eſſe debet, ab eo die computanda, quo publicare licitum fuit, nec antea cùm ad impoſſibile lex obligare non poſſit: & cùm lex collationem publicari intra menſem deſideret, præſupponit neceſſariò collationem jam factam. Sed alia movetur quæſtio: ſolent Ordinariorum ſecretarii diem traditionis à tergo collationum apponere, an ab eo die menſis ſpatium computetur, an à die collationis, lata enim inter utrumque differentia. Qui à die traditionis numerant menſem, ea ratione moventur non poſſe publicare ante traditionem, inutilem dilationem ſi poſt menſem aut paulò ante detur tantùm collatio: menſem ab eo die computandum quo publicare potuerunt; quæ autem tempora traditionem præceſſerunt, planè inutilia. Contrarium exiſtimo, & menſem à die collationis numerandum, ab eo die perfecta collatio, jus plenè quæſitum, imputetur beneficiario ſi tempore legitimo collatio ei tradita non fuerit, ſi paulo ante menſem tradita, vigilet & conſideret dilationis diem proximum: Menſis enim ille ad omnia peragenda conceditur, quæ collationem ſequuntur. fallit ſi caſu fortuito, aut alio impedimento legitimo collatio intra menſem tradita non fuit: Idem in proviſionibus Apoſtolicis, quod in Prætoriano Concilio judicatum fuit pro Prioratu *de Bonnes Nouvelles* in civitate Rothomagenſi, cujus proviſiones ſeu Bullæ amiſſæ fuerant, & ordinarius curſor in itinere occiſus: hæ namque legales induciæ utiles ſunt conceſſæ, ut inceptum opus perficiatur, non ut decipiantur, aut ad impoſſibile obligentur Eccleſiaſtici. Quid ſi extraordinarius curſor Romæ convolando admittendæ reſignationis, aut obtinendi beneficii cauſa, in itinere perierit aliquo fato, aut impeditus impedimento legitimo Cancellariam Apoſtolicam adire non potuerit, cùm ſupplicanti nil imputari poſſit, an optata debeat obtinere, & non poſſe multoties judicatum? alia enim fortuitorum caſuum ratio in quærendis, alia in quæſitis amittendis, quod Molinæus probat infr. num. 238. in fine & num. 240. & 242.

Non ſufficeret hodie docere de legitimo impedimento, ſed eo caſu deberet reſignatarius adire Judices regios, & ab iis veniã petere, adipiſcendæ poſſeſſionis; alio quin fortuitus caſus imputaretur, quia hæ induciæ legales non poſſunt ullatenus protogari. A. V.

NUMERO CCXXXIV.

Limito 2. ſi reſignatio ſit admiſſa ad finem unionis.

SI enim in unione legitimè facta haberet locum regul. De public. contrarium unioni produceret effectum, cui nil tam repugnat quàm beneficii vacatio: unita enim beneficia ita accedunt beneficio, ut ex ſe ampliùs non ſubſiſtant, nomen & qualitatem amittunt, vacare ampliùs non dicuntur niſi cum ipſo principali beneficio cui facta eſt unio.

Id intellige, ſi unio fiat per modũ acceſſionis, ſecus ſi fiat æque principaliter. A. V.

EOD. NUM. CCXXXIV.

Non eſt beneficium impetrabile per ejus obitum, & multo minus per reſignationem, donec unio ſperatur.

Si modò unionis materia ita ſit diſpoſita & præparata, ut res ampliùs non dicatur integra, quod de vera ſeu perpetua unione intelligas, & Eccleſiarum contemplatione facta: tunc enim publica illa Eccleſiarum

utilitas privatam collatorum commoditatem ſuperat, nec poſſunt patroni ſeu collatores vacantia illa dicere beneficia, quæ jam unioni conſecrarunt. Unio enim vacationem excludit.

EOD. NUMERO CCXXXIV.

Quando unio fit in perpetuum in favorem & commodum certæ Eccleſiæ in proprietatem : ſecus ſi fieret favore certæ perſonæ.

Uniones perſonales rejiciuntur in Gallia. A. V.

Unionum diverſæ ſpecies à Jure Canonico introductæ ſunt : quædam perpetuæ favore Eccleſiæ factæ, ut in cap. Expoſuiſti. de Præbend. in hæc verba De capellis in perpetuum annectendis. Aliæ temporales ratione perſonarum. cap. 1. Ne ſede vacante & morte expirant. cap. Quoniam Abbas. de off. deleg. Quædam etiam temporales ratione Eccleſiarum. cap. Quia. De relig. domib. cap. fin. de Paroch. Sed ex iis omnibus perpetuas tantùm in regno agnoſcimus uniones, quæ ſcilicet Eccleſiarum utilitatem perpetuam ſpectant, ex Gloſ. Pragm. Sanct. in titul. De reſervat. ſubl. §. ult. in verbo Exemptis. Aliæ enim verè nec propriè ſunt uniones, imò potiùs reſervationes, perſonas non Eccleſias concernentes. Quod probat Rebuf. in Praxi benefic. titul. De unionibus. num 9. Et ſi verba regiæ Aurelian. conſtit. art. 16. & Bleſenſis articul. 22. & 23. ſpectes, loquuntur tantùm de unionibus factis in perpetuum, contemplatione Eccleſiarum. & ita in Senatu ſervatur.

EOD. NUMERO CCXXXIV.

Et ad vitandam pœnam cap. de multa extra. de Præb. vel extravagantis Execrabilis. quia tunc locus eſſet huic regulæ, ut in reſignatione facta in favorem certæ perſonæ.

Ab unionibus perſonalibus licet appellare tanquam ab abuſu. A. V.

Ex his licet colligere uniones temporales ſola perſonarum conſideratione factas, ad inſtar collationum ſeu proviſionum metiri, & cauſis vacationum, & devolutionum ſubjici. Ideo vacant per obitum, per incapacitatem obtineri poſſunt beneficia ſic perperam unita. Imò à talis unionis executione abuſus nomine appellari ſolet, beneficiúmque ſic vitioſè unitum impetrari : quod in regno obſervari teſtatur Rebuf. in Praxi benefic. titul. De unionibus benef. num. 45. & 47. hæ ſiquidem perſonarum contemplatione factæ uniones per Concilium Conſtantienſe damnatæ fuerunt, & poſtea in Concil. Trident. ſeſſ. 7.

EOD. NUMERO CCXXXIV.

Limito tertiò eadem ratione, quando permutatio fieret cum decreto ex cauſa utilitatis, &c.

Notanda hæc verba (cum decreto ex cauſa utilitatis vel neceſſitatis Eccleſiæ,) tunc enim eadem publicæ utilitatis ratio militat, & quæ rejicit privatam collatorum ordinariorum commoditatem. Hæc eſt permutatio quæ non ad ſupplicationem compermutantium, ſed Epiſcopo, aut alia perſona publica pro Eccleſiis, non pro perſonis poſtulante : & appoſitè decretum deſiderat Molinæus, ab eo enim die jus Eccleſiis quæſitum fuit vacationem per obitum impediens. Sed in hac ferrea ætate nobis incognitæ hæ permutationes : unuſquiſque quærit quæ ſua ſunt, non quæ Domini.

NUMERO CCXXXVIII.

Et favore collationum quæ per obitum poſſeſſorum fiunt.

HÆc regula collatorum ordinariorum & patronorum jura conſervare volui, & veros beneficiorum dominos, per actualem poſſeſſionem deſignare, idque in odium eorum qui cùm poſſidere poſſent, id contemnunt ut beneficia perpetuent. Tutius autem per poſſeſſionem quàm per titulum eo caſu vacationem inducere : tituli incerti omitti, ſupprimi poſſunt, arduis & ſpinoſis juris quæſtionibus ſubjiciuntur ; at poſſeſſio meri facti omnium oculis ſubjicitur, hujúſque facilior probatio.

NUMERO CCXXXIX.

Tum quum hac regula lata ſit in rem, reſignatarius ab initio nihil prorſus juris acquirit.

AD inſtar donatariorum, qui cùm ſolemnitatem inſinuationis à lege Regia introductam non obſervaverint, donationem amittunt ; ſi quidem hujus ſolemnitatis omiſſio nullitatem inducit, & actum reſolvit.

Ubi ſolēnitas actus determinata eſt à lege, non debemus ab eâ recedere. A. V.

NUMERO CCXL.

QUamvis minori 25. annis quandoque ſubveniatur, in beneficiis tamen in reſtituendis minoribus alia eſt ratio lucri ceſſantis, alia damni emergentis, & difficiliùs in lucro reſtituuntur, ut multis auctoritatibus hic probat Molinæus. At in ſpiritualibus cauſis non ita minores reſtituuntur. Boërius deciſ. 350. aliam rationem minorum ante 14. annum, aliam poſt 14. exiſtimavit, ut ante 14. annum faciliùs reſtituantur. Sed verior Gloſ. Pragm. Sanct. opinio. titul. De pacif. poſſeſ. in procemio. in verbo impedimenti in fine. In iis ſpiritualibus cauſis minores nullo caſu reſtitui, in iis minores cenſentur majores. cap. Ex parte. De reſtit. ſpoliat. in iis ſunt ſui juris, ſicut filii familias in caſtrenſi peculio. Non tamen negaverim minoribus in iis ſpiritualibus cauſis ſubveniendum, ſi quid cum eis ſordidè vel doloſè actum fuerit, & faciliùs impuberibus qui tueri ſe non poſſunt. Hinc ex variis cauſarum figuris judicari ſolet, ut refert Molinæus. Nec omittenda Philippi Probi verba ad dictam Gloſ. Prag. Sanct. Unum tamen tibi dico, quòd nunquam vidi nec auribus percepi quòd hoc in caſu prout nec in aliis ſpiritualibus, minor fuerit reſtitutus. quæ vera ſunt cùm de capacitate perſonæ, acceptatione, vel reſignatione beneficii agitur, cùm quid geritur quod ſit juris Ordinarii, quæ in iis beneficiis communiter fiunt, & fieri ſolent : tunc enim minores quaſi jure communi utentes, non reſtituuntur. Fallit cùm de juribus & reditibus beneficii movemur controverſiæ, tunc enim ſervatur diſpoſitio. cap. Si annum agens. De judic. in 6. ut ante 14. annum detur curator, poſt 14. annum completum proprio nomine ſe tueri, agere & defendere poſſint minores.

Minor nō reſtituitur ſi beneficium reſignaverit quod habebat officium aliquod annexū, tunc enim ſe potius exonerat. A. V.

NUMERO CCXLII.

Neceſſitas enim excuſat à formali ſatisfactione verborum, ex quo menti regulæ ſatisfit.

AD impoſſibile nulla lege obligantur regnicolæ : leges enim ſunt rerum quæ fieri poſſunt. Notanda hæc ultima Molinæi verba : Quæcunque enim ſit neceſſitas, aut alia impedimenti cauſa, ſemper intentioni regulæ eſt ſatisfaciendum. Ideo prudentiores ſolent Judices locorum adire, & ab eis obtinere ut alio faciliori loco publicatio fiat, ſeu legis ſolemnitas adimpleatur. Nec quem hæc propria auctoritate executioni mandare exiſtimo, cùm cauſæ cognitionem deſiderent, & noviſſimis bellorum civilium temporibus judices ordinarii & ſuprema tribunalia in vicinis locis poſſeſſionem adipiſci, & proviſiones publicare concedebant. & hæc eſt Lud. Gomeſ. opinio ad hanc regulam De public. quæſt. 13. & id in Rota multoties judicatum teſtatur, ſivè ratione loci, ſive ratione temporis à regula præfiniti.

Ubi eſt aliquod impedimentū facti, tunc Judex poteſt providere ne damnum patiatur reſignatarius. A. V.

NUMERO CCXLIII.

Convincatur dolo vel fraude per ſe, vel per alium impediviſſe reſignationem & collationem adverſarii publicari.

EX proprio dolo vel culpa quem lucrum ſentire in necem alterius jura non patiuntur; & ſæpiſſimè in ſupremis Franciæ tribunalibus judicatum contra collatores ſeu patronos Eccleſiaſticos, qui Romæ ſua auctoritate beneficiorum reſignationes admitti impediebant, per verbum in regiſtris datarii appoſitum (nihil tranſeat:) hæc inconſulto Summo Pontifice turpis lucri cauſa committuntur. Ideo per arreſta Curiæ & magni Conſilii Sacerdotes in dignitate conſtituti delegantur, qui à die denegatæ reſignationis proviſiones concedunt, cum clauſulis ex ſtilo Cancellariæ Apoſtolicæ apponi ſolitis. Hoc judicatum pro Præpoſitura Andegavenſi in Eccleſia ſancti Martini, pro Præbendis Eccleſiæ Cœnomanenſis vivente Cardinali *de Rambouillet* Cœnomanenſi Epiſcopo. pro Prioratu *de Lyons* Ordinis Cluniacenſis, iis omnibus ſenatuſconſultis judicatum hæc verba (nihil tranſeat) extraordinaria contra publicam regnicolarum libertatem. Idem dicendum cùm illicitis artibus proviſionum publicationes & poſſeſſiones impediuntur, ut hic docet Molinæus.

Vix hodie ſimplices Sacerdotes committuntur, ſed proviſio delegatur Epiſcopo, loci ordinario. A. V.

Non licet officiariis Curiæ Romanæ denegare proviſionem, & cognoſcere de validitate Tituli, & de oppoſitionibus factis. A. V.

EOD. NUM. CCXLIII.

Secùs ſi tantùm decernitur de facto defuncti reſignantis.

Si modò collatoris factum non acceſſerit, nulla inter reſignantem & collatorem fuerit colluſio, aliàs contrà.

NUMERO CCXLV.

Si verò reſignatarius in favorem repudiat vivo reſignante.

DIctum fuit ſuprà, reſignationibus in favorem ineſſe conditionem, ſi modò reſignatarius acceptet: ideo eo renuente nil prorſus actum eſt, nulla reſignatio: metiendum negotium ac ſi nulla præceſſiſſet reſignatio, hoc eſt reſignantem ipſo jure & ipſo facto in beneficio remanſiſſe, ut hîc probat Molin. Novus titulus, nova poſſeſſio non deſideratur: ex quibus verbis colligere licet continuari poſſeſſionem, nec interrumpi ad quærendum privilegium De pacific. poſſeſſoribus, non enim tituli & poſſeſſionis ulla fit mutatio. quod notandum in jure regaliorum, quo requiritur beneficium de jure & de facto repletum eſſe (ut aiunt Regaliſtæ) ut regaliorum legibus non ſubjiciatur.

NUMERO CCXLVI.

Sed ſi reſignans mortuus fuerit infra tempus hujus regulæ, tunc adhuc penderet collatio reſignatarii, & non poſſet interim Ordinarius conferre.

Si reſignans moriatur intra ſemeſtre, non dubium eſt quin reſignatarius poſſit valide uti reſignatione, modo alias ſit canonica. A. V.

EX iis colligere licet reſignationem in favorem factam ante reſignatarii acceptationem pendere, & eſſe in ſuſpenſo, donec reſignatarius expreſse vel tacitè voluntatem ſuam declaraverit; ad inſtar proviſionis abſenti factæ: eòque tempore ceſſat omnis præventio Papæ, cùm res non ſit integra, jus in beneficio quæſitum ſit, ut ſuprà pleniùs diximùs.

NUMERO CCXLVII.

Cùm enim contigerit mors poſſeſſoris in eorum menſe.

HÆc enim reſignatarii declaratio, per quam acceptat beneficium, vel beneficio renuntiat, habet effectum retroactivum, puta ſi acceptaverit, jus quæritur à die admiſſæ reſignationis, media conjunguntur, quælibet collatio medio tempore per obitum facta nulla eſt; fingit enim lex non vacaſſe beneficium, niſi per reſignationem: quòd ſi repudiaverit, vacavit beneficium per obitum reſignantis; à die mortis, non declarationis reſignatarii computatur vacatio. Si igitur reſignans deceſſerit in menſibus graduatis affectis, beneficium eis debebitur, licet alio menſe declaratio reſignatarii facta fuerit, & hæc eſt Molinæi ſententia infrà num. 248.

NUMERO CCXLVIII.

Tum quia ibi reſignatio erat pura & omnino valida.

ALius conditionalis, alius puræ & ſimplicis reſignationis effectus. Primo caſu reſignatarii acceptatio deſideratur, antequam jus in beneficio quæratur: alio caſu purè vacat beneficium purè reſignatum, & ab eo die reſignans jus & poſſeſſionem amittit, detentor eſt, non poſſeſſor, triennalis poſſeſſio ei prorſus inutilis, cùm titulum non habeat.

NUMERO CCXLIX.

Limito ut procedat quando reſignatarius nunquam acceptavit, nec expreſſè nec tacitè.

CUm ea juris communis diſpoſitione faciliùs donationum acceptationes præſumantur, quàm repudiationes, proclivior ſit unuſquiſque ad donationem acceptandam propriis commoditatibus unuſquiſque ſtudeat; tacitæ beneficiorum reſignatorum acceptationes de facili inducuntur, præſumptæ acceptationes ſufficiunt. & licet in hypotheſi expreſſam Molinæus acceptationem deſideraverit, puta in retentione penſionis, quæ ſine expreſſa conventione fieri non poteſt; tamen præſumptæ acceptationes recipiuntur, ut plenè jus quæratur reſignatario: ut puta in Prioratu Conventuali, ſi facta ſit vitæ & morum reſignatarii atteſtatio, ſi reſignatarius fidei profeſſionem fecerit ad effectum obtinendæ proviſionis, ſi mandatum ad reſignandum nummulario dederit, ſi procuratorem ad accipiendam poſſeſſionem conſtituerit, his omnibus caſibus morte aut incapacitate reſignatarii, qui ſic tacitè acceptavit, vacat beneficium.

EOD. NUMERO CCXLIX.

Nec valebat hac declaratio ſi convaluiſſet.

Declarationes quæ à reſignatariis fiunt, acceptationem beneficii reſignati, vel repudiationem continentes, fraudis ſuſpicionem ſæpiſſime continent: ideo inſinuari debent ex Regia Henrici II. conſtitutione, aliàs viribus non ſubſiſtunt, & nullæ dicuntur, nec impediunt vacationem beneficii per obitum civilem vel naturalem reſignantis: procedit enim hæc Regia conſtitutio cùm de falſi vel fraudis ſuſpicione quæritur.

NUMERO CCL.

Item ſecus ſi ſint ſuſpiciones fraudis continuata.

QUia verita beneficiorum ſucceſſio, omnes viæ quibus ad eam perveniri poteſt damnatæ, contra ſanctorum Patrum decreta ſunt. Ideo Molinæus ex duabus præſumptionibus plenam fraudis probationem inducit. Difficile quidem præſumptionum probationibus legem certam imponere: pendent ex variis cauſarum figuris, in quibus multum poteſt Judicis officium: Una aliquando violenta ex re ipſa procedens probat, aliquando duæ fortiter urgent & probant: communiter verò tres requiruntur. l. procul. ff. de probat. Vide Molinæum infrà num. 252. in fine in hæc verba: Res eſt diſputatione indigna, cùm ter ſibi ab eodem reſignari fecerit.

NUMERO CCLVII.

Quibus nonobſtantibus, dicendum hanc regulam locum habere in collatione Ordinarii.

EX verbis & mente regulæ De public. patet regulam locum habere in Ordinario collatore: nil mutat variare non poſſe collatorem, nec reprobare quod ſemel probavit. fingit enim regula beneficium non per reſignationem, ſed per obitum vacaſſe, fingit nullam penitus primam reſignationem ſeu collationem, & hæc collatio a ſtum reſolubilem continet, ſi huic regulæ non ſit ſatisfactum, eo quòd reſignatio reducitur ac ſi reſignatum non fuiſſet. Verbum autem (collationes) in dicta regula appoſitum, Ordinariorum proviſiones continet, ex communi uſu loquendi, Pontificis Summi vel Legati proviſiones, Ordinariorum verò collationes dicuntur. & quòd hæc regula locum habeat in quacumque Ordinarii ſeu conferentis collatione probat Rebuf. in Praxi benefic. ad hanc regulam gloſ. 6. hæc enim verba hujus regulæ (ſi verò extra Curiam factæ) indefinitè prolata in quocumque Ordinario extra Romanam Curiam conferente locum obtinent. quod confirmat Molinæus noſter in ſuis notatis ad parvas datas §. 14. in B in verb. *Per reſignation* & ipſe Gometius in ult. qu. ad hanc regulam. Verba regulæ (extra Curiam) de omni reſignatione quæ fit in partibus intelligit; & ita ſervatur.

NUMERO CCLX.

Sed ut exeat in communem & publicam notitiam in loco.

IGitur Epiſcopo aut collatori innoteſcere, publicare non eſt, nec ſolemnitatem legis adimplere, quæ in forma ſpecifica obſervari debet, cùm ſit ex eſſentia, & nonobſtante tali notione vacabit beneficium per obitum reſignantis, poſt ſex menſes aut menſem in poſſeſſione decedentis: & licet unicuique notorium eſſet reſignatarium proviſionem Romæ obtinuiſſe, hæc notorietas publicationem non operabitur: imò ſi poſſeſſio adepta fuiſſet, non tamen publicata, regulæ non eſſet ſatisfactum, quæ poſſeſſionem non tam conſiderat quàm publicationem, à qua denominationem tanquam à digniori accepit. Vide Molinæum uſque ad num. 265.

Notar. ſi non relevat ab onere publicandi, nec ſufficit poſſeſſionem inſinuaſſe in actis publicis. ſed requiritur ut publicetur ſecundum formam determinatam à lege. A. V.

NUMERO CCLXVI.

Quod eſt potiùs ſignum poſſeſſionis, quàm poſſeſſio.

EST poſſeſſio juris non facti, quia tunc poſſeſſio juris publica & publicè continuata, publicationi & formæ hujus regulæ æquipollet.

NUMERO CCLXVIII.

Et ſic cùm non ſit reſignans mortuus in poſſeſſione.

EX iis omnibus colligere licet ceſſare regulam De publicandis cùm reſignatarius tempore mortis reſignantis eſt in vera & actuali beneficii poſſeſſione: cùm reſignans nec juris nec facti ullam habet poſſeſſionem, nec naturalem nec civilem: cùm nil agit reſignans ut poſſeſſor ejurati beneficii præſumi aut dici poſſit, tunc enim ceſſat principalis cauſa regulæ, reſignantem mortis tempore poſſidere. quæ indubitanter procedunt cùm reſignatarii publica eſt poſſeſſio, non occulta, non fraudulenta, cùm realiter non imaginariè poſſidet reſignatarius. Secùs ſi poſſeſſionis adeptio fraudis præſumptiones contineat, ſi clam coram tribus vel quatuor teſtibus domeſticis vel familiaribus facta, potiùs ad juris conſervationem quàm ad verè poſſidendum & fructus beneficii percipiendum: Si reſignans exquiſitâ fraude ſimulatum conductionis titulum à reſignatario obtinuerit, & ex eo putativus poſſeſſor à pluribus habitus ſit; tunc enim regulæ non eſt abundè ſatisfactum, publicationis omiſſio reddit reſignationem eo caſu nullam. Diſcant fraudatores meliùs negotiari. & hæc eſt Molinæi ſententia num. 263. in hæc verba Etiam ab eo condemnatæ: & per alia verba: Si reſignans in eodem manſerit putativus poſſeſſor, & in ea reputatione deceſſerit.

NUMERO CCLXX.

In qua erat ſcriptum, Miſſa 13. Octobris. unde inferebat illam ſignaturam non fuiſſe admiſſam nec ſubſcriptam à Papa niſi menſe Octobri.

HOc ridiculum, nec ulla affinitas inter datam gratiæ & datam miſſionis ad regiſtrum, omnino inter ſe differunt, nilque commune habent. Sed gratia tam perfecta in ſcriptis redacta per Officiales Cancellariæ Apoſtolicæ correcta & approbata mittitur ad regiſtrum ſupplicationum tali die.

Non attenditur illa data miſſionis ad regiſtrum. A. V.

NUMERO CCLXXI.

Sed de hoc videlicet an bullæ levatæ ſint parum curatur.

DOcuimus ſupr. reſignationes beneficiorum fieri poſſe gratia facta, bullis non obtentis; quanto magis ſi ſub ſimplici ſignatura obtenta ſit proviſio, cùm in bullarum obtentione regnicolæ magnis onerentur ſumptibus, nec minor ſit gratia ſub ſimplici ſignatura quàm ſub plumbo: in utraque Summi Pontificis æqualis gratia, auctoritas, & poteſtas. Vide ſupr. ad regul. De infirm. num. 308. in addit. Vide Ruzeum tract. regal. privileg. 4. num. 15.

NUMERO CCLXXIV.

Sed nec dimidiam vel auctore Papa reſervari, ſed tertiam dumtaxat.

DIctum fuit ſuprà, penſiones ſuper fructibus beneficiorum tertiam partem excedere non poſſe, reliquas fructuum partes eſſe loco legitimæ, tam pro alimentis quàm ad ſuſtinenda beneficii onera; hanc regulam in regno ſervari, nec etiam permutationum prætextu eludi poſſe hac de re citat arreſtum Rebuf. in tractat. De pacific. num. 116. & in Praxi beneficiorum tit. De reſervat. tam generalib. num. 17. & 21. Dubitarunt nonnulli an hæc in patria obedientiæ locum obtineant; exiſtimantes Summum Pontificem uſque ad mediam fructuum partem penſionem creari poſſe, ut in Britannia. Ita ſentit Boërius deciſ. 2. in fine, & nonnullis ſui Senatus Burdegalenſis ſenatuſconſultis judicatum aſſerit, quem pro auctore citat Rebuf. in Praxi benefic. titul. De reſervat. tam generalibus quàm ſpecialibus ſubl. num. 13. quaſi verò hæc patria obedientiæ mandatis ſeu præceptis Apoſtolicis magis ſubjiciatur, in his obedientiæ partibus voluntas Summi Pontificis ſit pro lege, mandatum pro ratione. Sed hæc omnia rejicit Molinæus, & hanc patriæ obedientiam regni legibus & conſtitutionibus ſubjici docet.

EOD. NUM. CCLXXIV.

Si qualitas beneficii, puta Parochialis, exigat.

Penſiones ſuper fructibus Parochialium Eccleſiarum obtinent inter reſignantem & reſignatarium: aliàs ut abuſivæ rejiciuntur. Idem in aliis beneficiis curam animarum habentibus: & novo jure reſignatarii penſionis ſolutionem impugnantes, aut beneficio cedere, aut penſionem ſolvere tenentur. Vide quæ notavi ſupr. ad regul. De infirmis num. 13.

Hoc immutatum eſt Edicto anni 1671 quo vetatur reſignatio Eccleſiæ Parochialis cum reſervatione Penſionis, niſi reſignans poſſederit per quindecim annos completos, vel reſignans ceſſerit, ob cauſam infirmitatis ab ordinario loci probatam. A. V.

EOD. NUMERO CCLXXIV.

In qua diſtributiones quotidianæ non computantur.

Diſtributiones quotidianæ præſentibus tantùm debentur, ex Gloſ. in Clement. Ut ii qui. in verbo Pars dimidia. De ætat. & qualitat. Nec Canonicis debentur qui ex privilegio præbendarum fructus percipiunt, ut aulæ Regiæ Capellani, quos Senatus Pariſienſis ab iis diurnis ſportulis privavit 4. Cal. Aprilis 1575. Vaſſorio & Capitulo ſancti Vulſcanni Pontivenſis civitatis contendentibus. Et Gloſ. Prag. Sanct. titulo De annat. in §. Valuit. in verbo Fructibus. in fine. negat fructuum appellatione diſtributiones quotidianas comprehendi. hoc enim odioſum, & cùm Summi Pontifices neceſſitate Eccleſiæ ſuadente decimas fructuum petierint, à fructibus diſtributiones has exceperunt, & meritò. & eadem Gloſſa Pragm. Sanct. titul. Quo tempore quiſque debeat eſſe in choro. in verbo Actualiter. in fine. negat Canonicis etiam pro utilitate Eccleſiæ abſentibus deberi: igitur in reditus non venient, nec in tertia parte fructuum computabuntur, & hæc eſt Molinæi opinio, & hæc eſt doctrina Rotæ in 8. aliàs 134. deciſio. tit. de Præb. in nov. Ideo ex communi Doctorum opinione diſtributiones quotidianæ in beneficii reditu nec valore computantur, ut in additio. Ibi declaratur. in verb. Diſtributiones quotidianæ. & ſi attentè verba Regiæ conſtitut. Bleſenſis artic. 23. conſiderentur, in hæc verba *avec la diſtribution quotidienne*, hæ diſtributiones quotidianæ à fructibus & reditu diſtinguuntur. Aliquando diſtributionum quotidianarum verbo veniunt fructus Præbendæ, ut docet Rebuf. in Gloſ. Concordat. titul. De collat §. 1. in verbo Diſtribut. Ex quo § malè nonnulli argumentantur de præbenda Theologali, cui etiam in abſentia diſtributiones debentur: id enim fit propter alia verba §. Habetur Theologus pro præſente, ita ut nil perdat. Et qui in fructuum reſtitutione præbendæ condemnatus eſt, has quotidianas diſtributiones non reſtituet; ſecus ſi in damnis & intereſſe, tunc quælibet diſtributiones venient: ita conciliantur duo ſenatuſconſulta Parlamenti Pariſienſis, à Lucio recitata Placitor. lib. 2. tit. 4. Arreſto 10.

Tamen hæ diſtributiones computantur quando agitur de valore annuo beneficii ad repletionem Graduati ex texto Concordatorum. A. V.

Scilicet quando legit ſcripturam ter ad minus in hebdomada, & prædicat Evangelium diebus Dominicis aut feſtis ſolemnibus. Sed ubi non id facit tenetur horis intereſſe, velut quilibet alius Canonicus. A. V.

EOD. NUMERO CCLXXIV.

Non tamen ob id reſcinditur permutatio, vel reſignatio, ſed immoderata penſio ad congruum modum trientis ad minus.

Hæc duo axiomata exceſſivam penſionem reducendam, pactionem reſolutionem actus continentem, vitioſa & abuſiva ſic teneas, ut ſemper ad tertiam partem fructuum fiat reductio, ad reſolutionem actus agere non liceat, nonobſtante quacumque pactione appoſita, ut illicita & immoderata penſio debeatur, ſiat indirectè. quod de jure, publica Eccleſiæ utilitate ſuadente, prohibetur. & hoc in regno obſervari docet Joann. Nicol. Delph. in ſuo tractat. Juris patronat. lib. 1. num. 94. Vide Boër. deciſ. 162. num. 4. Fallit inter reſignantem & reſignatarium, propter bonam fidem, ut ſupr. dictum fuit, & Arreſto pro Abbatia de Ferreriis confirmatum.

Non videtur immoderata Penſio licita ſit inter reſignantem & reſignatarium. A. V.

EOD. NUMERO CCLXXIV.

Etiam per poteſtatem ſæcularem reducitur.

Immoderata penſio reducitur per ſæcularem poteſtatem, non per Eccleſiaſticam juriſdictionem: penſio ſiquidem eſt quid temporale, ſpiritualitatis nil habens, ex Panor. in cap. Ad audientiam. De reſcript. Ideo vetita penſionis permutatio cum beneficio, ex Gloſ. Pragm. Sanct. titul. De collat. in §. Item quod Univerſitates. in verbo Beneficiorum. circa medium. cap. finali De rerum permutat. Vide Rebuf. tract. de pacific. num. 132. Imò tenet Joann. Nicol. Delphinas in ſuo tractat. Juris patronat. lib. 1. num. 77. penſionem legitimè creatam ſola partium voluntate remitti poſſe.

NUMERO CCLXXVII.

Diximus ſuprà penſiones his tantùm dari poſſe qui beneficia obtinuerunt, & in eorum ejuratione penſionem tantùm creari, aliàs nullas & abuſivas. & hæc eſt praxis Galliæ. Et de tribus caſibus in quibus creari poſſunt penſiones, citat ſolemne ſenatuſconſultum Rebuf. tract. De pacif. num. 110. Pro bono pacis quando litigioſum eſt beneficium: in reſignatione, ut non patiatur diſpendium reſignans: & in permutatione propter redituum inæqualitatem. Sed nova Cancellariæ Apoſtolicæ auctoritas in beneficiis conſiſtorialibus jus novum abhinc decem annis magno cum Eccleſiæ damno introduxit: [a] cuique enim etiam laïco datur penſio, [b] nec ad immoderatas reducendas datur actio. Sed tantùm quæritur de voluntate Regis noſtri & Papæ auctoritate, quibus in unum convenientibus licita dicitur penſio. [c] Antiqua tamen jura in aliis collativis beneficiis obſervantur.

a Fallitur nã non datur penſio niſi clericis. A. V.

b Hodie in magno Conſilio admittũt reductionem hujuſmodi penſionum in beneficiis conſiſtorialibus. A. V.

c Aliquando Papa reſervat penſionem, etiam conjugatis, ut videre eſt in Principe Henrico Borbonio Duce *de Verneuil*, cui anno 1668. Indultum eſt à Papa retinere penſiones annuas ſuper beneficiis, & contrahere matrimonium, ſed quod jure ſingulari introductum eſt, non debet trahi in conſequentiam. A. V.

EOD. NUMERO CCLXXVII.

Non enim poteſt Papa facere quod tranſeat ad hæredem.

Perſonales merè ſunt hæ penſiones, cum perſonâ extinguuntur, & ex ſtilo Cancellariæ Apoſtolicæ apponi ſolet clauſula (quoad vixeris.) Probus tamen in addit. ad Gloſ. Pragm. Sanct. in §. Quod Univerſitates. in verbo Beneficiorum. num. 6. De collat. Solent, Inquit, de perſona ad perſonam transferri per Papam: tamen tranſlationes has Gallia non recipit, nec eo utitur jure niſi in patria obedientiæ, in Provincia vel Britannia: & de iis penſionibus quæ transferri poſſunt, meminit Rot. deciſ. 210. titul. De reſcript. in antiquis. quæ eſt 39. De ſimili penſione loquitur Rebuf. titul. De pacif. poſſeſ. num. 92. Sed licet Nicolaus Delphi. Canonicus in Eccleſia Avenionenſi in ſuo tract. de jure Patronat. lib. 1. num. 81. Papæ partes tueatur, nihilominus tamen penſiones transferri contra earum naturam & Eccleſiæ utilitatem exiſtimat, & pro auctore citat Gomeſ. ad regul. De infir. quæſt. 16. cum Molinæo ſentientem has tranſlatorias penſiones reprobandas. Et quod Molinæus ad regul. De infirm. num. 13. de penſione reali loquitur, & ad ſucceſſores tranſitoria, ad intelligendum & limitandum in patria obedientiæ, in qua jure quodam ſpeciali ex Henrici II. conſtitutione in Britannia publicata uſúque recepta hæc obtinent: & quod antiquo jure in patria obedientiæ toleratum fuit, hodie nova quadam juriſprudentia in privato Regis Conſiſtorio diſpenſatorio quodam Apoſtolico privilegio introductum, penſiones ſuper conſiſtorialibus beneficiis canonicè creatas non perſonales, ſed reales eſſe, nec morte extingui, ſed in Regis noſtri diſpoſitione remanere. quod de penſionibus à Regia liberalitate procedentibus intelligendum, non de his quæ ob permutationum commoditatem, aut reſignationum facilitatem creantur: in iis enim, ut & aliis ſuper collativis beneficiis creatis, antiqui juris axiomata remanent.

Hæ tranſlationes penſionum cum legibus Regni repugnent, non debent etiam tolerari in Britannia & Provincia. Provinciæ vulgo *Provence*, quam patriam obedientiæ vocant. A. V.

Hoc falſum, nam Rex non diſponit de novo de penſionibus; ſed ubi extinguũtur, cedunt in commodum Titulari. A. V.

NUMERO CCLXXVIII.

Quod autem canoniſtæ neganur penſionem non in quota, ſed in quantitate.

ERroneam hanc opinionem tenuit Rebuf. tractatu De pacif. poſſeſſor. num. 104. per viam quantitatis penſionem creari, non per viam quotæ, quia eſſet beneficium dividere; & quorundam auctoritate ſuam probat opinionem. Sed errorem agnovit in Praxi benef. titul. De reſervat. tam generalibus quàm ſpecialibus. num. 22. Regulariter, inquit, penſio in quantitate etiam fructuum imponitur, ut penſionario dentur 10. modii frumenti & totidem vini, non verò in pecunia. Sed communiter in Francia in pecunia conſtituitur, & deterius penſionem debenti in iis vini & frumenti ſpeciebus eam conſtituere, quàm in pecunia, cujus certum eſt pretium, horum autem incertum, & adveniente ſterilitate penſio reditum poſſet excedere. Nec autem in ſpeciebus vini & frumenti penſio tantùm creari poteſt, ſed etiam certorum fundorum vel membrorum reſervatio toleratur, ut ipſemet Molinæus probat ad reg. De infir. num. 14. ſi qua autem tertiam partem fructuum excedat, reducitur.

Sæpe hæ penſiones ita inter partes firmantur autoritate S. Pontificis. A. V.

NUMERO CCLXXX.

Tamen aliud eſt in beneficiis ſpectantibus ad nominationem Regis: quia abuſiva eſt penſio ſine conſenſu Regis expreſſo creata.

COnſtituere poteſt penſionem Summus Pontifex ſuper fructibus beneficiorum in tribus caſibus à jure conceſſis, ut & poſſunt Epiſcopi ex Rebuf. in Praxi beneficiorum titul. De reſervat. tam generalibus quàm ſpecialibus. num. 29. & licet ex communi uſu, ſeu potiùs Epiſcoporum negligentia, penſiones non conſtituant Epiſcopi, id tamen poſſunt, ex eodem Rebuf. tract. De pacific. poſſeſſor. num. 105 quod & deciſ. Rotæ 210. in antiq. titul. De reſcrip. quæ eſt 39. conceſſum fuerat, & Joan. Nicol. Delphinas De Jure patronat. lib. 1. num. 70. id Epiſcopis à jure conceſſum probat; ſub ea tamen limitatione, ut Epiſcopi penſionem creare poſſint cum cauſæ cognitione, puta in caſibus à jure conceſſis, ut ſuprà dictum fuit. Sed quid in beneficiis juris patronatus laïcorum? Dixerunt nonnulli, patroni laici neceſſarium eſſe conſenſum, cùm in iis beneficiis non eadem ſit Papæ poteſtas, imò patronatus ſit in bonis & patrimonio patronorum laicorum, cujus patrimonii diſpoſitio non eſt Pontificalis poteſtatis, & Renat. Chopp. lib. de ſacr. polit. 1. titul. 4. allegat Bellemaræ deciſionem 179. & 181. aliáſque deciſiones huic opinioni aſſentientes, & hanc probare tacitè videtur. Nihilominus Probus in addit. ad Gloſ. Prag. Sanct. 10 §. Cui rei, in verbo Juriſdictio. num. 5. in contrarium docet penſionem neglecto patroni aut collatoris laici conſenſu, conſtitui poſſe: cùm enim præſentationem aut collationem habeant ex ſpeciali privilegio, legibus Ordinariorum ſubjiciuntur, niſi in caſibus à jure expreſſis: & Guymierius in prædicta gloſſa exiſtimat patrono laico gratioſè à jure conceſſum ut poſſet præſentare, ideo exiſtimat ultra præſentationem & præſentationis jura, patronos laicos nil ſpeciale prætendere poſſe, privilegium eo caſu non extendendum: nec ab ea opinione diſcedere videtur Molinæus noſter cùm hoc ſpecialiter in beneficiis in Regia nominatione exiſtentibus conſtituat, in quibus non idem ſtatuendum. & ſic uſus moribus noſtris invaluit: in his enim Rex noſter Chriſtianiſſimus plus juris habet quàm patronus laïcus, in his (veluti ex quodam compacto & tacita conventione inter Summum Pontificem & Reges noſtros inita) nil Romæ geritur, fit, & negotiatur Rege inconſulto, & refragante; omnes conſiſtorialium aliorúmque in Regia nominatione exiſtentium beneficiorum materiæ per Regis legatum protectori Cardinali dantur, ut in Conſiſtorio Rege noſtro aut ejus legato inconſulto nil decidatur: & quod fit in contrarium annullatur per appellationem tanquam ab abuſu, & ea eſt praxis in Regno obſervata. Sed quid de beneficiis in Regia collatione exiſtentibus ſtatuendum? & in his ceſſare Apoſtolica decreta & Summorum Pontific. poteſtatem ſæpè conſtitutum; ſolus ſummus & ſupremus eſt in his Rex noſter Chriſtianiſſimus, hæc beneficia jure coronæ confert, ratione ſui domanii in his ut in aliis coronæ juribus ſolum Deum auctorem agnoſcit; ceſſant in iis Cancellariæ Apoſtolicæ regulæ: & hæc beneficia Regia auctoritate uniri poterunt, ſuper eorum fructibus penſiones conſtitui, horum reſignationes conditionales (quas in favorem vocant) admitti. hæc enim ſunt jura Regis, quæ à Deo ſolo ut & ipſam coronam obtinet. quæ omnia in beneficiis juris patronatus laicorum non procedunt; imò elapſis 4. menſibus ex patronorum negligentia ſunt juris Eccleſiaſtici, & Ordinariis & Papæ ſubjiciuntur.

Numquam exiſtimavit Molinæus penſionem poſſe creari ſuper beneficio quod ſit patronatus laïci, ſine patroni conſenſu, quæ non poteſt ſummus Pontifex cõditionem Patroni laici deteriorem facere, & ejus juri derogare. A. V.

Non duas penſiones conſtitui, ſed ubi à Rege reſervatæ ſunt, debent in Curiâ Romana creari. A. V.

Et in argumentum adduci poſſunt, quæ multis rationibus decidit Gloſ. Pragm. Sanct in §. Item inſuper. in verbo Diſponere. verſiculo Ubi tenent quòd diſpenſatio facta. De collat. Papam beneficiorum in jure patronatus laicorum exiſtentium retentionem in proviſione Epiſcopatuum concedere poſſe, contradicentibus patronis, & eorum vacationem per Epiſcoporum conſecrationem impedire. Vide quæ pleniùs notavimus ad regul. De infirm. reſignantibus num. 416. & num. 60.

Hæc retentio non eſt nova proviſio, ſed juris antiqui conſervatio. A. V.

NUMERO CCLXXXI.

Mortuo poſſeſſore, ſucceſſor penſionem denegat. Reſpondi quòd bene.

INter tres caſus, in quibus legitimè penſio à Jure Canonico conſtitui poteſt ſuper fructibus beneficiorum, verus & primus eſt in reſignatione beneficii, quando litigioſum eſt beneficium, ne nimium reſignans patiatur diſpendium. Sed ſi quid in fraudem factum fuerit, annullatur. Ergo ſi ſuper vero, legitimo, & capaci poſſeſſore beneficium per incapacitatem jure devoluto quis obtinuit ad effectum penſionis conſtituendæ, & irrita & abuſiva eſt penſio facta contra Canones Sanctorúmque Patrum decreta, in fraudem legis in Regno receptæ & approbatæ. Appoſitè autem verba Molinæi attendenda (beneficium veri indubitati, & pacifici poſſeſſoris:) ex iis enim conſtat proviſionem jure devoluto perperam & ſine cauſa obtentam, ſolam penſionem conſiderare, ad effectum futuræ penſionis conſtituendæ factam, ut indirectè & fraudulenter penſionem haberet, quam jure legitimo obtinere non poterat. Aliàs ſi devolutio legitimè & cum cauſa obtenta ſit, ſi verum litigium fuerit, non colluſione factum, ſi incertus litis eventus, ſi legitima tranſigendi cauſa; tunc enim valeret penſionis creatio. & hæc eſt Molinæi opinio in hac ſpeciali hypotheſi.

Si colluſio appareat proculdubio hæc penſio eſt prorſus abuſiva. A. V.

NUMERO CCLXXXIII.

Quibus non obſtantibus, reſpondeo penſionem nullam & abuſivam.

IN caſu fraudis Molinæi procedit opinio, cujus probatio eo facilior cùm compermutantes ſimilem & æqualem ſuper fructibus beneficiorum compermutatorum penſionem retinent. hoc enim ridiculum & contra verum conſtituendæ penſionis ſubjectum: hoc contra Ordinariorum libertatem, contra Eccleſiarum utilitatem. Si enim in reditibus beneficiorum ſit æqualitas, nulla conſtituendæ penſionis ſubeſt cauſa: imò ſola ratio in diſparitate redituum conſiſtit, ne nimium compermutantes patiantur diſpendium. qui igitur leges ita doloſè decipere volunt, decipiantur,

Argumentũ fraudis ſi permutantes pẽſionem retineant, ſuper fructibus utriuſque beneficii permutati. A. V.

A NUM. CCLXXXVI. uſque ad NUM. CCLXXXIX.

EX iis colligere licet quanta ſit in beneficiis commutandis Papæ poteſtas; quorum contrà fundationes poſſint Summi Pontifices. Sed obiter notandum iis omnibus mutationibus Regum noſtrorum conſenſum acceſſiſſe, ad eorum poſtulationem transformationem monaſteriorum factam.

Revera mutatio ſtatus beneficiorũ in Regno nõ poteſt fieri ſine conſenſu Regis, ſed excipe de ſtatu Regulari qui poteſt immutari per præſcriptionem legitimam 40. annorum. A. V.

NUMERO CCLXXXIX.

Sed quod idem ſit de eo cui debetur penſio perſonalis, vidi in publicis cauſarum actionibus.

Hodie Rex per contractus initos inter Clerũ Gallicanum derogat conventionibus partium, & Penſionarios tenetur contribuere pro quinta parte Penſionis ſolutioni decimarum extraordinariarum. A. V.

SUbtiliores exiſtimant nodum ſolvere per clauſulas penſionibus apponi ſolitas, (ab omni decimæ exactione, reparationibus, & aliis oneribus ordinariis, & extraordinariis exemptas) ſed decipiuntur, ſiquidem cùm duæ partes fructuum beneficii titulo legitimæ loco debeantur, tertia verò pars penſionario, onera priùs deducenda ſunt. Siquidem duæ partes fructuum ita debentur, ut nullo gravati poſſint onere, nonobſtante quacunque conventione. Fallit in unica tantùm, ſpecie cùm inter reſignantem & reſignatarium penſionis quæſtio movetur, ut ſuperiùs notatum fuit.

NUMERO CCXC.

Nepos reſignatione patrui Canonicus factus.

HÆ ſunt illicitæ pactiones contra decreta Patrum, quæ actionem non producunt, ſunt contra publicam utilitatem Eccleſiæ, fructus à beneficii titulo ſeparant, & quæ miſerum titularium indigentem & mendicantem in opprobrium cleri reddunt. Dicitur beneficium, quod beneficiat: & negarunt multi beneficium dici poſſe ſine ullo reditu: at in ſpeciali hypotheſi honeſtiùs nepos ab illicita conventione diſcedendo avunculo reddere beneficium poterit, & prudentiores ad vitandam perfidiam eo utentur conſilio.

EOD. NUM. CCXC.

Non enim poteſt Legatus etiam de latere reſignationem in favorem admittere retenta penſione, niſi id habeat in mandatis.

Legatorum poteſtas à facultatibus eis conceſſis dependet, nec quid aliud poſſunt. Malè autem ex eo inferunt nonnulli, Legatis non conceſſum penſionem conſtituere: ergo nec Epiſcopo, alia namque eſt ratio, poſſunt enim id agere Epiſcopi, ut ſuprà docuimus.

NUM. CCXCI. & NUM. CCXCII. in fine.

Quod etiamſi reſignans moritur in poſſeſſione. cùm igitur nec Papa quidem auctore hac fieri poſſent.

MAgna quidem in beneficiis Summorum Pontificum poteſtas, ſed cùm quid contra publicam Eccleſiæ utilitatem, contra hierarchiam Eccleſiæ, contra Ordinis totius honorem; & generalia Concilia ſtatuit, in iis poteſtatem ceſſare magni nominis Eccleſiaſtici dixere. Quid turpius, penſionarium nec laborantem, nec ſeminantem manducare, beneficiarium egenum, nudum & pauperem mendicare, titulum à fructibus divino muneri dicatis ſeparare? quod deterius in beneficiis Sacramentorum adminiſtrationem habentibus? cùm ad turpia ſæpiſſimè cogat egeſtas, paupertas prudentiores ridiculos reddat. Si Eccleſiæ utilitate ſuadente reſervationes omnes beneficiorum ſint vetitæ & damnatæ, & in Regno Franciæ Summorum Pontificum poteſtatem & diſpenſationes ſuperent: quid aliud ſapit hæc omnium fructuum retentio, quàm vera reſervatio, ut unus titulum habeat, alius omnes fructus percipiat, contra decretum Apoſtoli, Qui altari deſerviunt, de altaris fructibus vivant? & narrant Boërius deciſ. 2. in fine. & Rebuf. in Praxi beneficior. titul. De reſervat. num. 14. decreto Senatus Pariſienſis damnatam omnium fructuum reſervationem, & beneficium reſignatum per obitum vacaſſe. 19. Aprilis ante Paſcha 1416. pro Officio Camerariæ Lugdunenſis reſignato ab avunculo nepoti cum tali fructuum reſervatione: quod antea judicatum refert Molinæus ſupr. num. 10. in fine. & num. 293. pro Parochiali Eccleſia Amigniaci in diœceſi Matiſconenſi contentioſa inter Vincentium *Flamen*, & Bartholomæum *Magnin*. 5 Martii 1512. Nihilominus tamen cùm Cardinalis *de Pelvé* nepoti ſuo Domino *de Rebess* Prioratum ſancti Salvatoris Romæ reſignaſſet cum retentione omnium fructuum, datis tantùm ducentis aureis nepoti quolibet anno, per manus reſignantis percipiendis, cùm reditus eſſet 6000. librarum Turonenſ. oneribus deductis, & poſt reſignationem coram Judice ſæculari pro juribus Prioratus conſervatione ut Prior biennio litigaſſet, reſignatarius plenum poſſeſſorium obtinuit, contra Monachum Monaſterii Bonævallis, à quo Prioratus dependebat, cui Abbas contulerat per obitum Cardinalis decreto Prætoriani Concilii 28. Martii 1597. approbante hanc fructuum retentionem in perſonam Cardinalis, & communem Eccleſiæ Romanæ uſum Regni legibus præferente. Vide Molin. infr. num. 309. in fine. Et licet Ludovic. Gomeſ. Summorum Pontificum omnimodam in beneficiis poteſtatem ſtatuat, in iis poteſtas & voluntas ſit pro ratione, nihilominus in quæſt. 2. ad regul. De public. rationibus victus fatetur illicitam hanc eſſe omnium fructuum retentionem, & per obitum reſignantis propter hanc retentionem vacare beneficium per regul. De public. Remanet enim reſignans in poſſeſſione, per poſſeſſionem primum meum retinet, reſignatarius eſt in herbis. in gleba, reſignans in granis, ut de Canonico ad effectum vulgò dici ſolet, & hujuſmodi reſignatio eludit in effectu titulum reſignatarii ſeparando fructus à titulo.

Reſignationes factæ cũ reſervatione omniũ fructuum ſunt illicitæ, & canonicis legibus prorſus adverſãtur. A. V.

NUMERO CCXCII.

Quod enim formularii quidam pragmatici putant, in Eccleſiaſticis reſtitutionem in integrum reſcripto Papæ petendam.

DIctum fuit ſuprà num. 240. in ſpiritualibus reſtitutionem prorſus in Jure incognitam, ſive in minore, ſive in majore, ſed jure communi utendum, nullitatem ex Juris præceptis petendam, poſſunt tamen Summi Pontifices illicitarum conventionum conditores abſolvere, amiſſam capacitatem reddere, ſine præjudicio juris tertio pendente incapacitate quæſiti.

NUMERO CCXCV.

Reſpondi remittendum ad conſervatorem Eccleſiaſticum.

ACtio perſonalis inter perſonas Eccleſiaſticas pro concordati obſervatione, juriſdictionis eſt Eccleſiaſticæ, non ſæcularis, modò à Summo Pontifice probata ſit conventio. Ita decreto Senatus Pariſienſis judicatum 27. Novembris 1574. in ſecunda claſſe Inquiſitionum, domino *Feu* referente, *de Gondi* & *Boureau* litigantibus: fruſtra enim per arreſtum hujus actionis cognitio daretur Judici Eccleſiaſtico, ſi approbata non eſſet conventio à Papa; imò nulla prorſus competeret actio ex tali partium conventione Romæ non probata, ut ſolemni Pariſienſi decreto judicatum,

Si concordatum factũ fuerit ſuper lite mota coram Judicibus Regiis de ejus executione debent iidem Judices Regii cognoſcere. Antiquitus enim

lis nō ſi richa- tur inter partes, niſi fuiſſet concordatum omologatum coram judicibus, apud quos lis pendebat. A. V.

catum, poſtulante domino *Seguier* tunc Regio Patrono, nunc verò Præſide, in publicis cauſarum actionibus. 1. Decembris 1588.

EOD. NUMERO CCXCV.

Sed in quocunque foro petat actor ſive principaliter ſive incidenter.

Nota quod in caſibus in quibus regreſſus poteſt dari, non licet eum ſtipulari, ſed debet impetrari via juris, & cauſa cognita, quia hæc pactio regreſſus non eſt licita. A. V.

Ergo conventiones, reſolutionem concordatorum etiam in Curia approbatorum continentes, ut ejurata repetantur beneficia ſine nova collatione, reprobantur extra cauſam permutationis, extra quam omnis reſervatio damnata ut abuſiva, & ita ſervatur. Limita in reſignatione conditionali ſeu in favorem, reſignatario non acceptante, ut ſuprà dictum fuit pro Præbenda Bituricenſi. Vide Lucium Placit. Curiæ lib. 2. titul. 4. Arreſt. 6.

NUMERO CCXCVI.

Nos autem dicimus quòd hæ regula quas tractamus, tanquam boni publici cauſa lata, & in uſum recepta, & ſic vim juris communis nacta.

Vide articulum 43 libertatum Eccleſiæ Gallicanæ, A. V.

REgulam De public. in regno obſervari, nec huic Summum Pontificem derogare poſſe, diximus ſupr. hæc enim non ut lex Cancellariæ Apoſtolicæ, ſed ut lex regni Eccleſiaſticorum utilitati bonóque publico Eccleſiæ introducta ſervatur, hiſque nominibus in Curia Parlamenti Pariſienſis regiſtrata legitur.

NUMERO CCXCVII.

Quæro an hæc regula locum habeat in beneficiis commendatis.

Hodie commendatarii quoad jura honorifica æquiparantur Titulariis. A. V.

DIctum fuit ſuprà, commendam à titulo non diſtingui; commendam titulum eſſe; quæ de titulo dicuntur de commenda intelligenda; regulam de trienniali poſſeſſore in commenda procedere; commendas eſſe perpetuas, ſcilicet ad vitam obtinentium; commendatarios fructus ſuos facere; commendas ad Summum Pontificem, aut ejus Legatum vel ab eo ſpeciale mandatum habentem, non ad Ordinarios collatores pertinere, niſi ſpeciali indulto Ordinariis à Sede Apoſtolica id concedatur. Alia eſt ratio commendæ temporalis, ut in cap. Nemo. De elect. & elect. poteſt. in 6. quæ ad ſex menſes conceditur in Parochialibus Eccleſiis legitimo paſtore deſtitutis. Quæ ſit autem commendæ vis & poteſtas, de commendarum regularium aut ſæcularium diverſitate, harum origine & prima inſtitutione in Eccleſia, conſule Gomeſ. tract. de commenda. & Rebuf. in Praxi benefic. titulo de commenda. An inſtituta in Eccleſia à Leone Summo Pontifice ſedem tenente circiter annum 854. an abhinc 150. annis, an tantùm à Concilio Tridentino, an favorabilis commenda an odioſa. hæc omnia videre poteris. ſufficiat hodie commendatarios temporalium & ſpiritualium adminiſtrationem habere.

NUMERO CCXCIX.

Definitum eſt illicita negociationis turpiſque lucri & proprii commodi genus eſſe, in duabus Eccleſiis aliquem conſcribi. c. 1. & 2. 21. quæſt. 2.

IN Jure Canonico, Eccleſiarum verbo, aut Epiſcopatus aut Parochiales Eccleſiæ intelliguntur. hæ ſunt Eccleſiæ, in quibus Chriſtiani Sacramenta percipiunt: quidquid hic dicat Molinæus in contrarium num. 300. Eccleſiarum verbo beneficia etiam ſimplicia intelligenda. Et idem ſtatuitur in 5. aliàs 452. deciſ. Rot. tit. De elect. in nov. imò Leonis IV. temporibus 854. nulla erant beneficia ſimplicia, & præbendæ eo tempore nondum erant in titulum, ſed Sacerdotum quorumdam cum Epiſcopo congregatio, nec præbendati adhuc dicebantur. ut temporis docet hiſtoria, & apud Chriſtoph. *de Ruſignac.* comment. Pontific. lib. 3. cap. 10. videre licet. Sed ab anno 800. ad Lateranenſe Concilium beneficiorum ſimplicium tituli originem ſumpſere. Quòd autem Epiſcopatuum aut Parochialium Eccleſiarum vetita & prohibita ſit pluralitas, & reprobatæ diſpenſationes ultra ſanctorum Patrum, & Lateranenſis Concilii decreta; nobis familiaris eſt Bleſenſis Regia conſt. art. 11. quæ in Regno quoad Parochiales Eccleſias ad unguem obſervatur. aliæ primæ dignitates ſilentio præteriri debent: ſat eſt de iis legem conditam fuiſſe.

Primę dignitates cum requirant reſidentiam, debent eodem calculo notari, nec quis plures ſimul debet poſſidere. A. V.

NUMERO CCCII.

Etiam ſi tempore commenda vacabat in Curia, & ſit Ordinarius conferre poterit in titulum.

QUia commendæ beneficiorum regularium, non in perpetuum, ſed tantùm ad vitam obtinentium conceduntur, morte pereunt; & ideo beneficia vacant per obitum in titulum, beneficia enim regularia primam naturam regularem repetunt, nec poterunt ab Ordinariis conferri in commendam ſimilem, ſed tantùm in titulum, aliàs nulla eſſet collatio: nec enim eo caſu poſſunt commendare Ordinarii, ſed tantùm in titulum conferre. Sum. autem Pontifex ob plenitudinem poteſtatis ſolet iis beneficiis regularibus commendatis, per obitum vel reſignationem vacantibus in ſimilem commendam providere; & ſic vulgò dicitur, de commendis in ſimilem commendam. Vix autem Romæ de titulo in commendam ſæcularem obtinetur commenda beneficii regularis. Notandum obiter, Romæ devoluto jure regularia beneficia non obtineri à ſæcularibus ſuper religioſos, aliàs facilis tranſitus de titulo in commendam.

Hodie hę novæ commendæ vix conceduntur, ſed præcedentes S. Pontifices pleraſque côceſſerût cum decreto revertendi in titulum, & cum onere reparationis aut reſtaurationis ædificiorum. A. V.

NUMERO CCCIII.

Non ſolùm cum titulato, ſed etiam cum alio commendato, ſine ulla Papæ auctoritate.

HÆc omnia vera, cùm commendæ inter veros beneficiorum titulos annumerentur; ſed in Ordinario vacabunt beneficia regularia in titulum, non in commendam, ut hic docet Molinæus.

NUMERO CCCIV.

Plus dico quòd poteſt, ſive ſimpliciter, ſive cauſa permutationis.

EX animo & ex pura ſanctorum Patrum ſcriptura loquitur Molinæus, & in rei veritate omnes diſpenſationes reprobari deberent, ut & reprobatæ in Concilio Tridentino; ſed ſæcularium Eccleſiaſticorum commoditates & privatæ utilitates, quæ ex iis diſpenſationibus percipiuntur, facilitas illa quæ per ſordidas negotiationes & illicitas cum iis diſpenſatis pactiones invenitur, has diſpenſationes approbavit, & ſummi Judices aliàs magni nominis, eas in hac ferrea ætate, regularium malis gliſcentibus tolerarunt quamplurimis decretis, tam in Senatu Pariſienſi, quàm in Prætoriano Concilio. Notanda autem Molinæi verba, quæ in iis diſpenſationibus deſiderantur, cum clauſula (cedendi & loco dimiſſi, ſeu dimiſſorum ſimile vel ſimilia obtinere poſſis;) hujus enim clauſulæ prætextu hujuſmodi diſpenſati acceptata illico reſignant beneficia in commendam, & ſit tranſitus eo modo de titulo in commendam ſæcularem, & habent os apertum ad acceptanda alia beneficia regularia, & ad eadem illico ejuranda, & ex qualibet acceptatione pretium accipiunt. Hæc autem clauſula (& in locum dimiſſi) ſi non diſpenſationi inſcri-

beretur, per primum obtentum beneficium ita perfecta, repleta, & adimpleta eſſet diſpenſatio, ut & ad alia beneficia extendi nullo modo poſſet. ex 1. aliàs 339. Rotæ deciſ. titul. De filiis Preſbyter. in novis. nulla enim in iis diſpenſationibus fit extenſio, nullo favore dignæ cùm odioſæ ſint. Sed tempus omnium rerum edax has diſpenſationes morte diſpenſatorum ſupprimere poterit, & in tota Gallia duo vel tres ad ſummum tunc temporis ſuperſunt ad minus octuagenarii, cùm ultimus eorum ſit ex Paulina diſpenſatione 1545 Sed aliquantulum renovata hæc diſpenſatio per novum Cardinalium indultum, hi ſiquidem commendatariorum reſignationes admittere, & in commendam ſimilem beneficia regularia conferre poſſunt, id eſt de commeoda ſæculari in ſimilem commendam, & alio Abbati Cluniacenſi indulto conceſſo, ſed non eadem cum primis diſpenſationibus poteſtas fuit. Primo caſu de beneficiis in titulum aut commendam regularem obtentis provideri poterat, per Ordinarios diſpenſatis. quod tamen indulto fieri non poteſt: tota enim indulti vis & poteſtas de ſimili commenda in ſimilem militat, ultrà non progreditur. Sed hæc omnia in necem & ſuppreſſionem Ordinis regularium inventa fuere, an ratione id factum dubito. nil mutat regulares paupertatis voto adſtrictos bonis renuntiaſſe, peculium habere non poſſe. Regnicolis enim multum intereſt regulares regularia poſſidere beneficia, ut inopi de reditibus Eccleſiæ ſubveniatur, pauperibus eleemoſynæ erogentur, cuilibet de plebe bona largiantur, operariorum familiæ ſuſtentari poſſint, & beneficiorum reditus in qualibet diœceſi diſtribuantur & conſumantur, magna cum habitantium commoditate.

Diſpenſationes cum ſint odioſæ non debent extendi. A. V.

NUMERO CCCV.

Et ſicut titularii poſſunt fructus in uſus ſuos convertere vel abuti: ita hi commendatarii.

POſſunt ſæculares Eccleſiaſtici de beneficiorum reditibus ad libitum diſponere, ſive in titulum, ſive in commendam ſæcularem beneficia obtineant, cùm commendæ beneficiorum inter titulos annumerentur, & à titulis non diſtinguantur: & regni legibus horum redituum veri ſunt domini, acquirere poſſunt temporalia, in iis acqueſtibus legitima ſucceſſio. non quòd aliquorum Patrum decretis & Eccleſiæ conſtitutionibus hoc licitum ſit, ſed publica regni utilitate ſuadente inſtitutum: ſi enim hæc omnia Eccleſiæ, non hæredibus, ſervarentur, eveniret Eccleſiaſticum ordinem, duos alios regni ordines lapſu temporis conſumere, ſuffocare, ſeu ad nihilum reducere.

Non debet & Beneficiarii de reditibus bonorum Eccleſiæ. Patrimonium ſuū augere; ſed cum ſint ſimplices adminiſtratores, reſiduum debent pauperibus. A. V.

NUMERO CCCVI.

Quia hoc non eſt verum ratione tituli, cùm ſit verus titulus, nec poteſt ſuſtineri, niſi ratione implicita reſervationis.

QUoad dominium jurium, & fructuum perceptionem, temporalium & ſpiritualium adminiſtrationem, commendæ à titulis non differunt. & hodie poſt Tridentinum Concilium Romæ hoc admittitur; antea dubitabatur, & inter Doctores contentio an commenda titulus, an diſpenſatio. Alii commendarum originem & primam naturam conſiderantes: alii communem uſum & veram rationem, fructus beneficiorum ſine legitimo titulo percipi non poſſe: nonnulli fructus temporales à ſpiritualium adminiſtratione ſeparantes. Sed commenda, ſemel admiſſa in Eccleſia, perpetua inſtituta, ad inſtar tituli debuit judicari, & meritò. aliàs commendæ tempore beneficia regularia eſſent ſine titulo, fructus beneficiorum à titulo ſepararentur contra prima Eccleſiaſticæ diſciplinæ fundamenta. eóque tempore, ceſſante vero titulo beneficii, nulla contra regularia beneficia præſcriptionum tempora currerent, non ſine magno publicæ utilitatis incommodo. Ante Concilii Tridentini tempora quædam inter Doctores fuit altercatio, an commendæ beneficiorum regularium inter titulos beneficiorum annumerarentur, ut colligere licet ex Rotæ deciſ. 1. De Præbend. in antiquioribus, & 32. deciſ. Caſſadori. Major tamen & communior opinio prævaluit, ut ex Chaſſanæo colligi poteſt ad Conſuetud. Burgund. tit. *Des ſucceſſions des Baſtards.* §. 5. num. 58. 59. & quando commendæ ad vitam impetrantium concedebantur, & Ægid. Magiſt. Protopræſide in tract. Regal. cap. 2. num. 8. Et hanc regni Eccleſiæque Gallicanæ obſervationem atteſtantur Gloſ. Prag. Sanct. in cap. Licet. & ibi Probus. in verbo Cauſa. num. 4. 8 9. & titul. De pacific. poſſeſſ. in verbo Titulum. num. 3. Rebuf. tract. De pacific. poſſeſſ. num. 36. Coraſius in Paraphraſi ſacerdot. parte 1. cap. 6. num. 7. Gomeſius ad regul. De infir. reſignant. regul. 13. verſiculo Pro ſolut. tamen. & veram & ſolidam rationem noſtrorum qui de commenda perpetua loquuntur, cum antiquis qui de temporali tantùm commenda loquebantur, repetere poterit lector in quæſt. 5 ad reg. De triennali poſſeſſione apud Gomeſium. Sed regulares ut in aliquo commendatarios à veris & primis beneficiorum regularium dominis diſtinguerent, ad hunc uſque diem obtinuerunt, ut quæ Ordinis regulam ſpectant & concernunt, quæ regularem diſciplinam, non ad hos commendatarios, quaſi regularis diſciplinæ inexpertes, ſed ad cœnobiorum Priores aut regulæ Patres decidenda remittantur. In aliis verò honoribus ſive in Eccleſia ſive extra Eccleſiam, in aliis ritibus & cæremoniis, modò de regulæ obſervatione ſeu interpretatione non moveatur quæſtio, commendatarii ab aliis non diſtinguuntur, ut nec in beneficiorum regularium, ſeu officiorum clauſtralium proviſione, etiamſi de Prioris clauſtralis inſtitutione ageretur. Fallit, ſi religioſis fratribus proprium eligendi Priorem conſuetudine, ſtatutis, aut privilegio conceſſa eſſet facultas. Vide ſupr. ad regul. De infirm. num. 306. Commenda cur hodie ſit titulus.

EOD. NUMERO CCCVI.

Nec poteſt Papa ſibi reſervare futuram reſignationem vel vacationem. & ſi fecerit. vel inquantum feciſſe intelligitur, poſſet tanquam ab abuſu, &c.

Ante decretum De reſervationibus ſublatis, in Cancellaria Apoſtolica obſervabatur, regularium beneficiorum commendas tantùm in Curia vacare poſſe, non autem in partibus: commendata beneficia eſſe affecta extra Ordinariorum collatorum poteſtatem. ſed hæc omnia eluſoria evanuerunt, & ſolam commendæ proviſionem ſibi reſervavit Sum. Pontifex, Ordinariis collatoribus ſpeciale à Sede Apoſtolica privilegium non habentibus denegavit. Sed commendarum vacationes etiam in partibus impedire noluit, imò Ordinarii commendis per obitum, reſignationem aut permutationem vacantibus, providere in titulum poſſunt.

Hinc invaluit ſtilus quo Romæ utuntur in Proviſionibus commendæ, ſemper exprimitur beneficium vacare eo quo ante commendam vacabat modo, quia exiſtimant quod morte commendatarii non inducitur vera vacatio in Beneficio, ſed hoc moribus Galliæ non convenit. A. V.

NUMERO CCCVII.

Quantum autem ad commendam propriè ſumptam, de qua in cap. Nemo. de elect. in 6. uſque ad numerum 309.

VErbo quidem tenus hæc commenda dicitur cùm à titulo diſtinguatur, ſpecies quidem tituli, cùm eo tempore pura ſex menſium commendatarius Parochialis Eccleſiæ fructus ſuos faciat propter divinum officium, & Sacramentorum adminiſtrationem: ſed cùm non ſit ad vitam, titulus non eſt; ideo hæc commenda ſeu potiùs commiſſio, non impedit præventionem Papæ, non enim proviſionem, titulum,

ſeu collationem reſpicit, ſed temporaneam quandam commiſſionem. Quæ Papæ præventio inutilem prorſus reddit quæſtionem: potiùs enim Romæ proviſiu obtinetur, quàm talis commenda ab Ordinario conceditur, & licet menſe Julio & menſe Auguſto (quibus fructus percipiuntur) commenda hujuſmodi daretur ab Ordinario, illico adveniente Pontificis proviſione dividerentur fructus percepti pro temporis computatione. & quòd hanc temporariam commendam extendendam exiſtimat Molinæus in caſibus abſentiæ rectoris, aut dementiæ, eſt juris certiſſimi: & non tantùm eo jure utuntur Epiſcopi, ſed Archidiaconi, qui Eccleſiis Parochialibus deſerviendis Vicarios idoneos committere debent. Sed miror tanti nominis Epiſcopos, qui nos abhinc 100. annis præceſſerunt, in hoc tam neceſſario & utili negotio ſiluiſſe, & cùm ſint Ordinarii collatores in ſua diœceſi primi domini, & Parochialium Eccleſiarum ſoli ex communi juris diſpoſitione collatores, non poſtulaſſe ut & cuilibet Epiſcopo collatori liceret defunctis patronis Parochiales Eccleſias pleno jure conferre: quid enim æquius? jus enim illud patronatus in Parochialibus Eccleſiis ab Epiſcopis, aut à Sum. Pontifice diſpenſatione conceſſum fuit: ſpecies eſt ſervitutis quæ defuncto patrono dormit, & vacatione beneficii adveniente hæc præſentatio ſepelitur, & cum ipſa collatione confunditur, tunc collator & patroni & collatoris partes gerit; ideo pleno jure conferre poſſet. & ad hanc futuram, & novi veluti juris diſpoſitionem, nos invitat Tridentini Concilii conſtitutio, quæ in Parochialibus Eccleſiis vacantibus, non tam collatores quàm examinatores moribus & ſcientia digniori conferentes, deſiderat: & abhinc quinque annis duobus ſenatuſconſultis probatæ fuerunt proviſiones Parochialium Eccleſiarum ab Epiſcopis factæ, ac ſi pleno jure collatores fuiſſent patronatis Eccleſiis vacantibus.

Hodie indubitati Juris eſt quod Patrono non utente jure ſuo, aut mortuo, Epiſcopus poteſt conferre pro hac vice, quia ſublatum eſt impedimentum. A.V.

NUMERO CCCVIII.

NOtent Lateranenſis Concilii diſpoſitionem Ordinarii, ne à ſuperiore alio quàm à Sum. Pontifice poſſint poſt ſemeſtre præveniri: hæ autem induciæ à die probabilis notitiæ incipiunt: quæ ſit autem illa probabilis notitia, quomodo inducatur, ſuprà dictum fuit num. 149.

NUMERO CCCIX.

Cùm non ſint beneficia collativa.

ERgo hæc regula procedit tantùm in beneficiis collativis, non in conſiſtorialibus ſeu electivis; & verba regulæ id denotant in fine. Collationes quoque de illis tanquam per reſignationem vacantibus factæ, &c. Lata enim differentia inter collationem, & electionem; nec collationum verbo electiones, nec electionum verbo collationes veniunt: nec in exprimendis Summo Pontifici beneficiorum qualitatibus electionis mentio facienda ſit, cùm electio confirmari debet à ſuperiore. hæc enim beneficia plus ex electione quàm ex collatione participant. De Selva tract. de benef. parte 3. quæſt. 1. num. 3. & quæſt. 11. num. 39.

NUM. CCCX. uſque ad NUM. CCCXIV.

PUblicatio & poſſeſſionis adeptio, quæ in regul. De public. deſiderantur, non verba ſed rem reſpiciunt, non verba ſed effectum deſiderant: qui igitur verbo tenus publicavit, poſſeſſionem eſt adeptus, in rei autem veritate non poſſidet, ſed reſignantem in vera poſſeſſione & actuali relinquit: huic regulæ non ſatisfeciſſe dicitur, & nonobſtante ficta, & ſimulata, verbóque tenus facta publicatione, ſeu poſſeſſionis adeptione, vacat beneficium morte reſignantis. Hi reſignatarii verba legis demulcent, in rei autem veritate ſcientes & prudentes legis mentem eludunt: cujus legis effectus eſt, ut reſignatarii realiter, de facto, in rei veritate, non ſimulatè nec fictè poſſideant, ut nota ſit & publica eorum realis & actualis poſſeſſio. nec omittendum quod hic Molinæus num. 312. de ſimulata publicatione ſeu poſſeſſione ſtatuit de retroceſſione reſignanti facta; cùm enim de fraude agatur, hujus probatio prudentis & boni judicis arbitrio relinquenda, quæ ex variis cauſarum figuris ſolent judicari. & num. 315. reſignatariis qui perperam & in fraudem legis publicaverunt, conſulere voluit; ut ad ſaniorem mentem reverſi, non has repetant ſolemnitates, ſed per actus notorios geminatos publicent ſuam actualem & realem poſſeſſionem, ut unicuique innoteſcat non ſimulatam ſed veram eſſe. eáque viâ prima & fraudulenta reſignatariorum intentio per ipſam veritatem delebitur. & ex verbis Molinei colligere licet in his poſſeſſionibus ultimos actus inſpiciendos. ſufficit enim ſi reſignantis mortis tempore actualis ſit poſſeſſio, ex parte reſignatarii: poſſeſſionis actus ita publici, ut mortis tempore reſignatarium poſſidere ſit notorium. tunc enim negligitur ficta prima poſſeſſio, & plus virium habet ultima poſſeſſio quæ in tempus mortis reſignantis incidit.

NUMERO CCCXV.

Licitum eſt plures titulos cumulare. nec tenetur quis ad unum ſe reſtringere.

VAcationum diverſitas quæ evenire ſolet in iis beneficiis, pluralitatem titulorum induxit, ut docet ſtilus Cancellariæ Apoſtolicæ. quælibet enim per ceſſionem obtenta proviſio, proviſionem per obitum, & per incapacitatem continet, & cum clauſula generali aliam quamcunque vacationis ſpeciem, & ex cujuſcunque perſona continentem, ſolet & aliam clauſulam apponere in novis proviſionibus, ſine præjudicio juris aliunde quæſiti, ſed jura juribus accumulando. & tanta eſt in iis ſpiritualium quæſtionum controverſiis ambiguitas, adeo ſpinoſæ deciſiones, ut cum illa titulorum multitudine jure ſuo ſæpiſſime priventur litigantes. Prudentiores tamen, qui incertos litium eventus formidant, non negligant quamprimùm novam proviſionem à Sum. Pontifice obtinere, cum clauſulis aſſuetis, quaſcunque vacationis ſpecies, etiam quæ prævideri vel augurari vix poſſint continentes.

Poſſunt plures tituli in collativis etiã inter ſe diſcordantes cumulari, ad tuendam poſſeſſionem. A. V.

EOD. NUMERO CCCXV.

Pluralitas reſignationum & collationum ejuſdem beneficio eidem factarum non nocet.

IN prophanis negotiis vix duæ cauſæ lucrativæ ſimul concurrant, dominia certa ſint, plures non ſint domini. at in his ſpiritualibus rebus titulorum nimia facilitas aliud jus introduxit, & quaſi ſola triennalis poſſeſſio cum titulo colorato plenum dat dominium; rectè quidem quaſi: quælibet enim incapacitas in perſonam poſſidentis litigandi dat ſubjectum. hoc ex cap. Ut quis duas. De elect. in 6. colligere poteris; quando unus tantùm deſiderari poteſt titulus, ſcilicet quando ex tali titulo totum & plenum jus datur, nilque aliud ſperari poteſt. Sed non omittenda verba Ruzæi in tract. Regal. privil. 19. num. 7. In beneficiis titulus poteſt multiplicari, non ut conſequatur jus in beneficio ex utroque titulo, ſed ut poſſit ſe defendere ex utraque proviſione: ideo Canoniſtæ juris regulam (ex duabus cauſis lucrativis) in agendo non in defendendo interpretantur. Sed aliam limitationem accipit quando dubia eſt cauſa lucrativa, aliam quis accipere poteſt, & utraque experiri, ex deciſione Joan. And. in cap. Cùm perſona. in fine. De privileg. in 6. Vide cap. Inter dilectos. De fide inſtrumentorum. hæ enim proviſiones diverſæ quidem ſunt,

ſed non contrariæ, imò eundem finem reſpiciunt, nec ea intentione acceptæ, ut una aliam deſtruat, imò juvare poſſit. Vide inf. num. 336.

A NUM. CCCXIV. uſque ad NUM. CCCXXVI.

QUando quis pluries reſignavit ſive in manibus Papæ purè & ſimpliciter, ſive in manibus Ordinarii collatoris, vera publicatio petenda à prima reſignatione non à ſecunda, ut & ſex menſes dati ad publicandum à prima reſignatione computandi ſint; aliàs de facili fraus fieret regul. De public. per multiplicitatem reſignationum. & cùm hæc regula ſit in rem, reſignationem reſpiciat, quælibet reſignatio publicari debet. & in ea reſignatione pura & ſimplici Molinæus & Gomeſius in quæſt. 18. ad hanc regulam conveniunt.

EOD. NUMERO CCCXXVI.

Sed ſi erat reſignatio in favorem, non ſufficiet docere de admiſſione & collatione Papæ vel Legati, niſi etiam doceas de valida acceptatione.

Quia reſignationes in favorem hac conditione factæ ſunt; ſi reſignatarius ratam habeat reſignationem, nec aliàs admiſſa reſignatio fuerit: difficilior quæſtio in ea reſignatione quàm in ſimplici, cùm quis pluries reſignaſſet; ſed quia ex qualibet naturalis & civilis juris præſumptione, ſuis commoditatibus potiùs homines inſerviunt, ad quod nobis utilius procliviores ſimus, & ad bona quæ nos beant ſimus propenſiores; acceptatio reſignati beneficii de facili præſumitur, niſi ſint renunciationis vehementes præſumptiones in contrarium. Adde, reſignatarium per ſignaturam ſupplicare, & petere ſibi conferri, ut & in qualibet collatione motu proprio non facta, ad quam ſupplicationem diluendam declaratio contrariæ voluntatis ſcripto facta deſideratur; & quia fraudis ſuſpicionem continet, ut facta ab eo qui contra propria commoda certat, in regiſtris inſinuationum inſinuari debet ante obitum reſignantis. Dic igitur primam reſignationem inſpiciendam, quando reſignatarius ratam non habere reſignationem non declaravit. quæ ſi publicata non fuerit intra legitima tempora, vacat beneficium per obitum reſignantis: ſi autem declaraverit, ſecundæ reſignationis publicationem inſpiciendam. Statim enim atque reſignatarius reſpuit reſignationem, & eam rejicit: ipſo jure ſine nova collatione jus redit penes reſignantem, qui denuo ut verus dominus & legitimus reſignare poteſt.

Si quis eidē ſæpius reſignet, quod prohibitum eſt Edicto anni 1637. art. 20. ſub finem, currit tempus publicationis à data primæ reſignationis. A. V.

NUMERO CCCXXVII.

Decanatum reſignaſſet, utpote ætatem aſſecutus, utpote 24. annorum.

PRimæ hæ Eccleſiarum Cathedtalium poſt Pontificales dignitates Sacerdotis ordinem requirunt; aut ſaltem qui de his provideri deſiderant, ſint in ea ætate in qua Sacerdotalis ordo conferri poſſit, puta 25. annotum, ex Clement. Generalem. De ætat. & qualitat. cap. Cùm in cunctis. §. Inferiora. De elect. apud Gregorium, ubi loquitur de ætate Decani. Quod autem hic loquitur Molinæus. de 24. anno intelligendum jam completo, ut ſit incœptus 25 annus, quod in Decanatu probat Rebuf. tract. De pacif. num. 182. De Selva tract. de benefic. 3. parte quæſt. 5. num. 19. Chriſtoph. *de Rufignac.* in Comment. Pontific. lib. 12. cap. 30. circa medium. Duarenus de ſacr. Eccleſ. miniſter. lib. 4. cap. 9. Et quòd 25. annus inceptus neceſſariò requiratur, docet Gloſ. Prag. Sanct. in cap. Sive. §. Deinde. in verbo Legitimè. de electionibus. In Præbendis verò Eeclefiatum tam Cathedralium quàm Collegiatarum ſervatur ratio regulæ Cancellariæ Apoſtol. 17. ut in Cathedrali ſeu Metropolitana Eccleſia 14. in Collegiatâ 10. annus requiratur, ex Gloſ. Prag. Sanct. in §. Item cenſuit in verbo Cathedralibus. De collat. Joann. de Selva tract. de benefic. 3. parte quæſt. 5. verſicul. Et cùm non debeamus reducere jus commune: Ruzæ. tract. Jur. regal. privileg. 24. Rebuf. in Praxi benefic. titul. de diſpenſat. ratione ætatis num. 2. Coraſ. lib. de Sacerdot. titul. de ætate beneficiand. num. 4. & 26. aliàs 314. Rot. deciſ. titul. De reſcrip. in novis. & hac de re latum fuit ſenatuſconſultum in quinta claſſe Inquiſitionum anno Domini 1586. 27. Martii, relatore domino *le Pelletier*, pro Præbenda Collegiatæ Eccleſiæ *de Champeaux* in diœceſi Pariſienſi, *Bidault* & *Leſcuier* contendentibus. harum enim Præbendarum non eadem ratio, cum aliis merè ſimplicibus beneficiis, quæ 7. annos tantùm deſiderant, & in quibus nullum deſideratur miniſterium, puta in capellis ſeu miſſarum commiſſionibus: præbendari ſiquidem aliquod ſervitium debent in Eccleſia, quod ante hanc decem vel 14. annorum ætatem adimpleri legitimè non poteſt. Nec verba cap. Ex eo. De elect. in 6. (in pupillari ætate) nec Ruzæi opinio in fine dicti 24. privilegii lectorem decipere debent; nullus enim poſt reg. 17. de ea quæſt. diſputare voluit. Nec citari debent in contrarium 1. aliàs 204. nec 2. aliàs 276. Rot. deciſ. de ætat. & qualitat. in antiq. quæ deciſiones dictam regulam Cancellariæ Apoſt. tempore præcedunt. Quando autem annus incœptus, an completus deſideratur, notat. Gloſ. Clement. Ne in agro §. Cæterum. in verbo Vigeſimum. De ſtat. Monach. ſequenda pro deciſione, cùm quæſtionem inter arbitrarias ponat. Sed Gloſ. cap. Ad noſtram. in verbo Ante conſummationem. De regularib. quæ in odioſis puta in voto annum completum, incœptum verò in favorabilibus, ut in dignitatibus requirere. Fallit ſi expreſſim lex hoc requirat.

De ætate autem in aliis beneficiis requiſita conſuleodus Joan. de Selva in d. quæſtione 5. & Coraſ. dict. titulo de ætat. & qualitat. In regularibus verò ſimplicibus antiquitus 14. annus deſiderabatur, cùm eo tempore legitima & ſolemnia profeſſionis vota emitterentur. Sed cùm Regia Bleſenſi conſtitutione articul. 28 ante 16. ætatis annum completum voti ſolemnis emiſſio prohibeatur; ante eam ætatem obtineri non poſſint beneficia regularia etiam merè ſimplicia, cùm profeſſio ſit neceſſaria; quod in commenda ſæculari procedere debet, quæ cùm fictione quadam titulum imitetur, majori gaudere non debet privilegio, ne fictio magis operetur in caſu ficto, quàm veritas in caſu vero. & ita ſentit Rebuf. in tractat. De Pacif. num. 42. & Probus in addit. ad Gloſ. Prag. Sanct. in prooemio. §. Nam Eccleſiarum. in verbo Vultus. in fine. num. 2. & in §. Item quod omnia. in verbo Vacaverint. num. 2. de collat. & in cap. Licet. in verbo Cauſa. verſiculo Hinc patrum. in fine. num. 8. De electionibus. Sed quomodo dignitates in Eccleſia à perſonatibus diſcerni poſſint, quæ qualitates in dignitate requirantur, quæ in Eccleſia, & prærogativa in Capitulo, an ex conſuetudine, vide 11. aliàs 173. Rotæ deciſ. De præbendis. in novis. Tribus de cauſis dignitas datur in Eccleſia: primò ratione adminiſtrationis rerum Eccleſiaſticarum cum juriſdictione: ſecundò ratione nominis (puta quando nomen eſt dignitatis) & prælationis, tam in choro quàm in Eccleſia: tertiò ex conſuetudine, puta quando officium habetur pro dignitate. & huic ſententiæ ſubſcribit Gloſ. Prag. Sanct. in §. Sint viri. in verbo Triginta annis. verſic. Quia conſtat ex tribus ſignis. & ibi Probus de num. & qualitat. Cardinal. cum Joan. de Selva tractat. De benefic. prima parte q. 2. num. 28. verſiculo Primum ſignum eſt. Nec eſt omittendum dignitatem Eccleſia-

Nota tamen quod contrarium practicatur in Senatu Pariſienſi in quo inducitur ſufficere 24 annū completum, ad obtinendū Prioratū regularem in Commendā: Et in magno Regis Conſilio ſufficit eſſe Clericū licet ſeptennem, quia ex quo Papa diſpenſavit per Commendæ proviſionem, ſuper ſtatu Regulari, non debet amplius attendi conditio ejuſdem ſtatus quem Papa non requirit; in qua vide quanta ſit alea litigantium, cum in uno Tribunali eadem perſona vincat, quæ in alio vinceretur. A. V.

Dignitates ſine Canonicatu non poſſunt obtineri.

In hoc attenditur ſtatutum, & conſuetudo Eccleſiæ, A. V.

rum Cathedralium in regno, ſine Canonicatu ſaltem ad effectum obtinendæ dignitatis poſſideri non poſſe; & eam eſſe in Eccleſia Gallicana conſuetudinem teſtantur Rebuf. in §. Præfatique Ordinarii. in verbo Dignitates. verſiculo Iſtæ tamen dignitates. de collat. in Concord. & plenius in tract. nominat. q. 15. num. 38. auctoréſque laudat Gloſ. Pragm. Sanct. tam in §. Quod ſi quis. in verbo Similiter. verſicul. Quaſi in omnibus Eccleſiis regni. quàm in §. Item cenſuit. in verbo Requireret. de collat. licet ibi non in omnibus Eccleſiis, ſed quaſi in omnibus Eccleſiis id obſervari ſtatuatur, & Probus in dictis locis utatur dictione (ferè) & Joan. de Selva tract. De benefic. 3. parte quæſt. 49. verſicul. Ubi de conſuetudine vel ſtatuto. iiſdem verbis utitur (ut quaſi in omnibus Eccleſiis) ſed de perſonatu idem ſtatuendum exiſtimat. Ipſe tamen Probus in quæſt. ſt. Jur. regalint. conſuetudinem in Eccleſia Gallicana abſque ulla modificatione aſſerit. Effectus autem hujus verbi (quaſi, ferè) erit, ut ſi ex ſtatuto ſpeciali aut longa conſuetudine dignitates aut perſonatus in Eccleſia obtineri poſſunt ſine Canonicatu ſaltem ad effectum, obſervari debeat in illa ſpeciali Eccleſia; ſed eo difficilior conſuetudinis vel ſtatuti probatio, cùm ſit contra communem Eccleſiarum regni conſuetudinem.

EOD. NUMERO CCCXXVII.

Breviter omiſſa diſputatione reſpondi nepotem manutenendum.

Ex hypotheſi propoſita reſignatarium poſt ſex annos non acceptaſſe, & ſecundam Ordinarii proviſionem elegiſſe, colligere poſſumus, poſt ſex annos reſignatarium acceptare non poſſe, & triennio à die admiſſæ reſignationis reſignantem verum dominum remanſiſſe; nam cùm pendeat ex incerto & futuro eventu reſignatarium aut acceptare aut repudiare, interim remanet reſignans in poſſeſſione, cum colorato titulo, colorato quidam cùm ſuos fructus interea faciat; ideo poſt pacificam illam triennii poſſeſſionem reſignatarii acceptationem excludit reſignans, reſignationis titulum præſcribit, nil prorſus poſt ea tempora juris prætendere poteſt reſignatarius. Quod aliis rationibus ſuprà probavimus, & decreto Prætoriani Concilii quæſtionem deciſam.

NUMERO CCCXXVIII.

Non præſumitur acceptatio, cùm nec bulla levata fuiſſent, non fuit capta poſſeſſio.

EX iis collige quæ requirantur ad acceptationem beneficii: Non præſumptiones ſufficiunt, ſed expreſſa voluntatis declaratio deſideratur: cùm enim per hanc acceptationem ſpirituale contrahatur matrimonium inter acceptantem & Eccleſiam, qui acceptat beneficii oneribus obligetur, expreſſa voluntas huic obligationi deſideratur, ut in omnibus ſpiritualibus ſpeciale mandatum, ex Gloſ. Pragm. Sanct. in §. Ita tamen. in verbo Nominatorum. & ibi Probus. num. 5. De collationibus. Et ut quæ de præſumpta acceptatione diximus poſſis conciliare, aut hujuſmodi acceptatio contra reſignatarium inducitur in ejus præjudicium, ut poſterior expreſsè acceptata reſignatio corruat, aut ut incompatibilia dicantur beneficia, per cap. De multa. De præbend. de vacatione primi beneficii per acceptationem ſecundi, aut cùm quid aliud molitur in necem & præjudicium reſignatarii, iis in caſibus expreſsè requiritur declaratio, aut per poſſeſſionis adeptionem, per mandatum ſpeciale, aut proviſionis publicationem, fidei profeſſionem. Aut verò de reſignationis viribus tantùm movetur quæſtio, non tam contra reſignatarium quàm contra reſignantem; cùm contra reſignatarium nulla tituli moveatur quæſtio, ſed tamen contra reſignantem, cùm non conqueratur reſignatarius, ſi ſit mortuus reſignatarius, reſignante ſuperſtite & poſſeſſioni incumbente, militant tunc acceptationis præſumptiones, ut ſuprà diximus. num. 326. & ſic Molinæi opinio intelligenda in propoſita hypotheſi, jus in cauſa ſeu hypotheſi, aliàs deciperentur lectores.

NUMERO CCCXXX.

Nec ampliùs pro illa vice & vacatione potuiſſet Ordinarius conferre, ſed quia jam contuliſſet indigno.

NOrent Ordinarii collatores capaci conferendum beneficium, ſi enim indigno contulerint, non poſſint denuo conferre, jure collationis pro ea vice privantur cap. Cùm in cunctis. §. Cleri. in fine. cap. Nil eſt. De elect. Non eſt quòd conquerantur cùm ſemel functi fuerint officio. Igitur ſecunda proviſio Ordinarii eo caſu ſpeciali nulla, ſed fit devolutio ad Superiorem. cap. Cum ſingula §. Prohibemus. in verbo Ea vice. & ibi Gloſſa De elect. in 6. Gloſ. Pragm. Sanct. in cap. Sicut. §. Quod ſi prædicta. De elect. in verbo Pro illa vice. & in verbo Ipſo jure. & hæc moribus noſtris probantur.

EOD. NUMERO CCCXXX.

Statim fuiſſet ex tunc devoluta ad Capitulum vel ad Superiorem.

Molinæus verbis cap. Cùm in cunctis. utitur: ſed moribus noſtris non fit devolutio de Epiſcopo ad Capitulum, ut probat Rebuf. in Praxi benef. tit. de devolut. num. 23. Hodie, inquit, ex conſuetudine generali totius regni, quia parva communio inter Epiſcopum & ſuum Capitulum, ſed frequentiùs rixæ & controverſiæ, quando collatio ſpectat ad Epiſcopum & Capitulum, devolvitur collatio, non ad Capitulum, ſed ad Archiepiſcopum. & quidem devolutionis natura ea eſt, ut fiat ad Superiorem, nunquam ad æqualem vel inferiorem. & ita ſervatur in regno.

EOD. NUMERO CCCXXX.

Quia de facto ſublata ſunt eis vacantia per ſimplicem reſignationem.

Graduati beneficia per obitum vacantia tantùm reſpiciunt, non ea quæ per reſignationem. §. Volumus. De collat. in concord. §. Item quod omnia. De collat. in Prag. Sanct. Vide Rebuf. in d. §. Volumus. in verbo Vacantia. & idem ſentit Molinæus ſupr. ad regul. De infirm. num. 10. in fine.

EOD. NUMERO CCCXXX.

Quia vacantia per ſimplicem reſignationem cadunt in mandatis.

Ex juris communis diſpoſitione vacantia beneficia per ſimplicem reſignationem in Ordinariorum manibus factam, mandatariis Apoſtolicis debebuntur. cap. Dudum. De præbend. in 6. cap. Unico. De rerum permutat. in 6. cap. Suſceptum. De reſcript. in 6. Sed quia harum reſignationum prætextu infiniæ ſues oriebantur, fraudibus via aperiebatur, Leonis X. conſtitutione vetitum, ne in poſterum beneficia per ſimplicem reſignationem vacantia mandatariis Apoſtolicis deberentur, ſed tantùm quæ per obitum. 3. Calend. Octobris 1515. Pontificatus ſui anno 2. Quam conſtitutionem Senatus Pariſienſis decreto probatam refert Rebuf. tract. nom. quæſt. 15. num. 51. pro Præbenda Carnotenſis Eccleſiæ in publica pronunciatione vigil. Pentecoſtes 1537.

NUMERO CCCXLI.

Hypotheſis primi caſus talis eſt.

Jam ſupra notatum eſt quod poſt triennium provisio ſit caduca, & ſic nullatenus poterit prodeſſe reſignatario poſt id tempus. A. V.

IN cauſa non acceptata, collatio abſenti facta, per ſex annos neglecta, quo tempore reſignans remanſit in actuali poſſeſſione, tandem reſignatio facta primo reſignatario, acceptata tempore legitimo, publicata, & poſſeſſio adepta, quæ publicè in locis innotuerunt. hæc omnia ſimul juncta ſumma nituntur æquitate, nec huic regulæ locus eſſe poteſt, cùm reſignans in poſſeſſione non deceſſerit, cùm intra legales inducias publicatio & poſſeſſio factæ & adeptæ ſunt ab eo, qui ex prima reſignatione legitimum titulum obtinuerat, licet non acceptatum. Aliàs ex communi juris axiomate contrarium ſentirem, qui enim ſemel beneficium purè reſignavit eo privatus eſt, renuncianti juri ſuo nullus datur regreſſus. canon. Quàm periculoſum. 7. qu. 1. & qui titulum non habent, decreto De pacific. non juvantur; detentores non poſſeſſores dicuntur quocunque tempore poſſideant, ut probat Rebuf. tract. De pacific. num. 58. & 59. & num. 144. 285. Negat reſignatum beneficium ſine nova collatione repeti poſſe, per reſignationem jus omne ad beneficium reſignantem perdere, & cùm is qui reſignavit titulum ampliùs non habeat, beneficium ſine canonica inſtitutione poſſidere non poterit, ex regul. 1. Juris Canon. in 6. ſit & alia regula, poſſeſſionem ſine titulo nil in iis ſpiritualibus cauſis juris tribuere, imò ad fructuum reſtitutionem obligare poſſidentem. Nec mihi innoteſcit in hac hypotheſi locum regulæ De public. nullum ſuperfore propter ſolennem publicationem. Sed nego reſignantem qui jam reſignaverat denuo reſignare potuiſſe. à die admiſſæ reſignationis nil juris prorſus in beneficio retinuiſſe. & cùm de facto vacaverit beneficium per primam reſignationem in manibus Ordinarii purè factam, licet illico collatum non ſit reſignatario, eo tamen non acceptante ſex annorum ſpatio nulla collatio, & ad Superiorem vel Superiores gradatim facta fuit devolutio, & denuo Ordinarius conferre non potuit poſt tanta devolutionis tempora collatore ſciente elapſa. Si enim poſt ſex menſes non poſſit conferre, quanto magis poſt ſex annos.

NUMERO CCCXLVII.

Quod vitari poteſt quandocunque ante obitum poſſeſſoris publicando.

MOdò ſit intra triennium, intra quæ tempora valet proviſio, quæ nulla præſcriptione annullatur: ſecùs poſt triennium, cùm eo tempore omnis canonica inſtitutio præſcribatur per titul. De pacific. poſſeſſoribus. & ſi eo caſu admiſſa eſſet proviſionis publicatio poſt triennium, intra trigeſimum annum fieri poſſet: ea enim tempora dabantur ante regul. De pacific. poſſeſſoribus. quæ omnia eſſent abſurda, & poſſent de facili fieri beneficia hæreditaria in necem Eccleſiæ, & Ordinariorum, ut pleniùs ſupr. diximus num. 21.

NUMERO CCCLIV.

Tum quia publicatio perſonalis eſt, nec prodeſt niſi petenti.

IMò deſiderant noſtri ſpeciale mandatum ad publicandum, vel poſſeſſionem adipiſcendam. & certiſſimum publicationem proviſionis ad aliam proviſionem vires non habere, & tantùm publicanti prodeſſe, non alteri.

NUMERO CCCLV.

Quàm civilis interruptio qua perſonalis eſt.

Interruptio naturalis prodeſt omnibus, civilis prodeſt tantum interrumpenti. A. V.

NAturalis interruptio quæ de facto poſſidentem de poſſeſſione dejicit, omnibus prodeſt; impedit poſſidentis præſcriptionis continuationem. Civilis autem, quæ poſſeſſionis continuationem de facto non impedit, prodeſt tantùm interrumpenti ad juris conſervationem. l. Cùm notiſſimi. in principio. ff. De præſcript. 30. vel 40. annorum. Gloſ. Pragm. Sanct. in §. Lis autem. in verbo Terminorum. De pacific. poſſeſſoribus. Boërius deciſ. 24. num. 2. Rebuf. tract. De pacific. num. 294. & hæc Molinæi opinio in Senatu ſervatur, & Ultramontani eam ſequuntur ex Ludov. Gomeſ. ad regulam de triennali poſſeſſ. quæſt. 22.

NUMERO CCCLXIII.

Et quamvis non ſufficiat una præſumptio ad fraudem vel ſimulationem convincendam.

DIximus ſuprà violentam præſumptionem aliquando ſufficere, quæ ex re ipſa procedit ex naturæ viſceribus: aliquando duas deſiderari, aliquando tres. Vide Boërium deciſ. 102. & Alexand. Conſil. 119. lib. 4.

NUMERO CCCLXVI.

Jacobus Bonjou *Canonicus ſancti Martini Turonenſis.*

EX hac hypotheſi quid certi ſtatuere difficillimum. Infinitæ fraudis præſumptiones, mandati ad reſignandum clauſulæ non tam fraudis præſumptionem inducunt, quàm fraudis probationem continent: Nec exiſtimarem tale mandatum talibus clauſulis infectum in aliquo probari poſſe. & ea mandata ſemper reprobantur, quæ acceptationis & ejurationis ejuſdem beneficii clauſulam continent. hæc enim violenta confidentiæ præſumptio.

NUMERO CCCLXIX.

Propter conſervationem regula De publicandis favorabilis, & reipublica utilis, & in eadem Curia recepta.

NOtanda hæc verba (& in eadem Curia receptæ) hanc enim regulam in regno, non ut regulam Cancellariæ Apoſtolicæ accipimus, ſed ut regni legem obſervamus. Ideo huic regulæ Papa derogari non poteſt, nec huic derogationi credimus, ut ſupr. diximus num. 296.

EOD. NUMERO CCCLXIX.

De vetita ſucceſſione beneficiorum, & conciliaribus decretis de reſervationibus ſublatis.

Quotieſcunque mandatorum ad ejuranda beneficia factorum pluralitates, proviſionum multiplicatio, parvarum datarum continuatio concurrunt, vel probari poſſunt, reſignationes impediunt, ut in fraudem Canonum factas hæ præſumptiones planè probant fraudem legi factam, quid enim aliud hæc pluralitas, continuatio aut multiplicatio aliud denotant quàm reſignantem ſibi, quam reſignatario, reſignare voluiſſe, vel retinere uſque ad mortem, ſucceſſorem certum & indubitatum in fraudem collatoris Ordinarii elegiſſe, & quoquo modo vacationem per obitum impedire voluiſſe; hiſque illicitis artibus hæreditarium beneficium reddidiſſe. & hæc fuit tanti viri Riantii doctrina. Vide infr. num. 380.

Revera multiplicationes Reſignationũ licet factæ ſint in favorẽ diverſarum perſonarum, denotant animum fraudãdi. A. V.

NUMERO CCCLXXII.

Quamvis enim in beneficiis Eccleſiaſticis non aquè ſubveniatur minori ut in patrimonio: tamen ſi beneficium quaſitum reſignet, ſubvenitur.

VIde quæ notavimus ſupr. num. 240. quæ in quærendis beneficiis locum habent, idem in legitimè reſignandis: poſſunt enim minores ſua reſignare beneficia, ut in prophanis de caſtrenſi peculio diſponere. at hìc probat Molinæus faciliùs minoribus in

beneficiorum ſuorum reſignationibus ſubveniri ex ſpecialitate facti: puta ſi unum tantùm habuerint beneficium, ſi ſint impuberes, dolosè ſi ſit facta reſignatio, vel ætatis nimia fragilitate. Notanda verba Gloſ. Prag. Sanct. titul. De pacif. in verbo Impedimenti. circa finem. Advertere tamen debet judex an hoc caſu minor ſit graviter læſus. quid enim ſi habebat plura beneficia, & ex uno poteſt vivere? circumſtantiæ cauſæ ad amuſſim enucleari debent: & in Curiæ regiſtris legimus pro quodam famulo quem dominus curiosè educaverat, & de quodam beneficio ei providere fecerat, latum arreſtum, reſignationem à famulo factam fraudulentam, malis motibus extortam declarans, in publicis cauſarum actionibus 12. Januarii 1564. *du Meſnil, & Buiſſon* partium Advocatis, *Boucherat* Regis patrono, *Dupont & Roulliard* litigatoribus. Et ſi attentè Molinæi rationes conſideres, in fraudis & doli præſumptionibus conſiſtunt: & quando in ſpiritualibus minores reſtituuntur, & è contrà, plura videre poteris apud Ludovic. Gomeſ. ad regul. de triennali poſſeſſ. quæſt. 15. Vide ſuprà num 240.

NUMERO CCCLXXVIII.

Breviter dico quòd ſi revocationem teſtibus probare velis, non eſſe admittendum.

[Marginal note:] Hodie hæ revocationes debent inſinuari, alioquin facilè poſſent ſupponi, & ſic via indirecta aperiretur regreſſibus. A. V.

CUm hæ revocationes reſignationum, declarationes à reſignatariis factæ ratam non habere reſignationem continentes, partem tituli beneficii faciant, titulum aut componant aut deſtruant: æquum probationem ſcripto fieri, ſicut & in proviſionis probatione ſcriptura deſideratur: quæ licet non ſit de eſſentia collationum, eſt tamen ad probandam gratiam neceſſaria: ut poſt longam diſputationem probat de Selva tractat. de beneficio. tertia parte. quæſt. 23. num. 6. Gloſ. Pragm. Sanct. titul. de ſubl. Clement. Literis. in verbo Documenta. Rebuf in Praxi benef. titul. De ſignatura gratiæ. num. 6. Ruzæus in privil. reg. privileg 45. num. 8. Idem de iis revocationibus & declarationibus ſtatuendum; & noſtri ea ratione moti hos actus revocationes aut declarationes continentes duobus in caſibus (puta ſuſpicionis fraudis vel falſi) inſinuari deſiderarunt.

Quòd gratia Apoſtolica teſtibus probari non poſſit, deciditur in 1. Rotæ deciſ. aliàs 246. num. 4. & 27. deciſ. aliàs 332. De reſcript. in novis. idem de proviſione Ordinariorum dicendum ibidem num. 6. Non idem in poſſeſſione, quæ cùm ſit facti teſtibus probari poteſt, ibidem: nec poſſum 5. aliàs 397. Rotæ deciſionem de off. Vicar. in novis approbare, commiſſionem ad conferenda beneficia teſtibus poſſe probari exiſtimantem: quæ deciſio Regiâ Henrici II. conſtitutione annullaretur. hæ enim conferendorum beneficiorum poteſtates, non tantùm in ſcriptis eſſe debent, ſed in libris inſinuationum Eccleſiaſticarum inſcribi, ſub pœna nullitatis art. 10. conſtitut. Regiæ, in Parlamento Pariſienſi publicatæ 21. Martii 1553. Non ideo pro reſolutione accipienda ſunt quæ recitat Ruz. tractat. Juris regaliorum privileg. 45. num. 7. hæc enim dubitationis non deciſionis cauſâ allegantur. hoc unum annotavi, in concurrentia datæ ſeu proviſionis ejuſdem diei, prioritatem teſtibus probari poſſe; quod ipſe Ruzæus in 46. privileg. Juris regal. pro jure ſingulari notavit num. 13.

Alia ratio in executore gratiæ à Summo Pontifice conceſſæ, licet enim gratia in ſe perfecta ſit ſolo verbo, executor gratiæ tamen nil facere aut agere poteſt quin præ manibus literas habeat. Literæ executoriales eo ſpeciali caſu ſunt veluti de eſſentia quoad poteſtatem, gratia eo caſu eſt informis, eſt imperfecta, & per literarum confectionem ad ſuum eſſe perfectum reducitur, nec ad teſtium probationem petendum auxilium, ex 20. aliàs 458. Rot. deciſ. num. 5. De conceſſ. præbend. in novis. Vide ſupr. num. 205. in addit.

NUMERO CCCLXXX.

Quia ceſſionum reciprocatio ſæpius repetita, ſatis exquiſitam fraudem arguit.

[Marginal note:] Retroceſſio in ſe non eſt vitioſa, ſed non debet fieri ex modico temporis intervallo, alioquin ſuſpecta fieret, & hoc vetatur Bulla Pij V. A. V.

VIde quæ notavimus ſupr. num. 369. hæ ſunt veræ fraudis præſumptiones, quæ cùm ſcripto appareant, plenam fraudis probationem inducunt. Nonnulli tamen alioquin ſenatoriæ integritatis reſignationum favore contrarium exiſtimarunt, cùm nominatim in Regia conſtitutione, quæ contra parvas datas vulgò denominatur, horum actuum, revocationum, vel ceſſionum reciproca multiplicatio non prohibeatur; imò ea lege damnantur viæ quibus beneficia redduntur hæreditaria: quibus fraudantur Ordinarii.

NUMERO CCCLXXXI.

Sed non expeditur Romæ niſi poſt annum.
Silet propter Edictum Henrici II. contra parvas datas.
Illud Edictum inficit titulum etiam in petitorio.

NUMERO CCCLXXXII.

NOn omittenda hæc Molinæi deciſio, ratihabitionem retrotrahi, niſi quid ſuperveniat impediens extremorum conjunctionem. l. Bonorum. ff. Rem rat. hab. hoc notaverat Molinæus ad 135. Conſil. Alexand. lib. 2. Aliæ hîc recitantur auctoritates. Unum adde, hanc extremorum conjunctionem non fieri in præjudicium juris tertio quæſiti.

NUMERO CCCLXXXIII.

Quia procuratorium ad reſignandum erat ſuperannale.
Edictum illud titulum inficit etiam in petitorio.
Contra Edictum illud Regium, quod ad præterita extenditur.

HAc Regia conſtitutione mandata ad reſignandum beneficia anno pereunt, annalia reprobantur, & poſt annum nullius ſunt roboris & momenti. noſtri vocant *procurations ſurannées*, & nommularii nunquam has procurationes poſt annum recipiunt. Idem ſtatuendum in reſignationibus admiſſis per collatores Ordinarios virtute horum mandarorum, ut probat Molinæus in commentariis ad edictum contra parvas datas §. 10. in verbo Generalis. num. 9. in fine.

NUMERO CCCLXXXIV.

Quinetiam ad titulum ipſum, & ad petitorium etiam in foro Eccleſiaſtico extendatur.

[Marginal note:] Judices Eccleſiaſtici ſemper tenentur legibus regni, ſed hodie non agitur de petitorio coràm eis, ubi lis terminata eſt ſuper poſſefſorio. A. V.

CUm Regium Edictum contra parvas datas promulgatum, publicam regnicolarum utilitatem contineat, ſit ad vitandas fraudes publicatum, ad vitia reprimenda, imò ad vitandas falſitates inſtitutum: hujus edicti ratio etiam in petitorio judicio vires obtinet. Et cùm Reges noſtri Eccleſiaſticæ politiæ protectores meritò dicantur, hanc legem Eccleſiæ politiam ſpectantem beneficiis imponere potuerunt: his rationibus movetur Molinæus ad dictæ conſtitutionis Comment. §. 10 gloſ. 2. num. 4. & citat antiquum Cancellariæ Apoſtolicæ ſtilum, mandata poſt annum reprobantem. Sed avidi & fraudulentes beneficiorum aucupatores exiſtimant hanc conſtitutionem in poſſeſſorio jus tantùm dicere, idque verbis edicti diſertè cautum detur. Sed petitorii judices, quæ ſunt utilitatis publicæ, quæ Gallicanæ Eccleſiæ politiam concernunt, quæ ad vitandas fraudes & falſitates ſumma cum ratione inſtituta ſunt, ſemper & ubique probabunt. Ratio in utroque foro perpetua eſt. & ſi in Eccleſiaſtico palatio adeò iniquæ mentis judices inveni-

rentur, qui ſanctas has conſtitutiones non probarent, eorum, ne judicia dixerim, ſed erroneæ opiniones per appellationem tanquam ab abuſu poſt trinam ſententiam conformem corrigerentur.

NUMERO CCCLXXXVI.

Procurator nihil eo nomine priùs gerere poteſt, quàm mandatum ad ſe non fortuito, ſed per nuntium, &c.

Procurator debet ſemper habere præ manibus Procuratorium ad reſignandum, tẽpore quo data retinet. A. V.

REprobatur nummulariorum erronea conſuetudo, qui cum materiarum ſuarum faſciculo mandata ad ejuranda beneficia Romæ non mittebant: Reſignationes enim admiſſæ antequam mandatum Romæ advolaverit, antequam in procuratorum manibus pervenerit, nullæ ſunt. Imò Molinæus ad edictum contra parvas datas §. 12. gloſ. 1. ſpeciem falſitatis gratiam ſic malè factam nominat. Servabatur in regno ante edictum contra parvas datas diſpoſitio Gloſ. Clement. 1. in verbo Receptus. De procuratoribus. ante mandati receptionem quis procurator dici non poterat, & ultra auctores à Molinæo recitatos, vide Rotæ deciſionem 7. Si procurator. in novis. quæ eſt alias 145 De procurat. & additio. in verbo Acceptaſſe. Clement. Gloſ. approbantem.

NUMERO CCCXCII.

Ut ſtatim ſit procurator & poteſtatem habeat.

CUm ex ſupradictis procurator dici non poſſit antequam præ manibus mandatum ad reſignandum habeat: hæc ſit juris regula: hoc ſit ad obviandum fraudibus conſtitutum, & veluti ex ſubſtantia mandati: cùm per rerum naturam antea ſcire non poſſit procurator tenorem mandati, ejus conditiones, limitationes & clauſulas non eſt in poteſtate conſtituentis hanc conditionem ſeu clauſulam apponere, & ſi appoſita ſit nullius eſt momenti; nec per eam ſcire poteſt procurator contenta in mandato, antequam ad ejus notitiam pervenerit: hæc ſunt mandati ſubſtantialia, quæ ſunt extra conſtituentis poteſtatem, ut hîc probat Molinæus.

NUMERO CCCXCV.

Si defunctus potuit conſtituere procuratorem ad reſignandum patrem laicum.

NUMERO CCCXCVI.

Qua tenet non referre an procurator ſit clericus an laicus, & omnes ſequuntur.

Laicus poteſt eſſe procuratorad ejurãda Beneficia, ſed debet eſſe nudus miniſter, nam ei non poteſt referri electio reſignatarii. A. V.

IGitur laicus poteſt eſſe procurator ad ejuranda ſeu acceptanda beneficia: & hanc opinionem ex communi Doctorum ſententia ſequitur Molinæus. Adde Gloſ. Pragm. Sanct. in §. Statuit. in verbo Procuratorem. De collat. & Probus in addit. num. 6. hoc ita obſervari aſſerit. & hæc à Rebuſ. probantur in tractat. Nominat. qu. 54. num. 94. 95 & 96. & omnes doctrinam Gloſ. Clement. 1. in verbo Procuratorem. De renunciat. & Clem. 1. De conceſſ. Præb. in verbo Præſenti. ſequuntur, ut tenet Joan. de Selva tract. de beneficio parte 3. qu. 55. num. 3. & ita in Rota obſervatur 11. aliàs 418. deciſ. De rerum permutat. in antiquis.

NUMERO CCCXCVII.

Quia tunc laicus non nudum miniſterium, ſed etiam electionem & arbitrium haberet, & in totum ab ejus arbitrio, diſpoſitio rei ſpiritualis dependeret.

NUMERO CCCXCIX.

Sed his nonobſtantibus puto quòd poſſit.

SI rationem Gloſ. Pragm. Sanct. conſideres. in §. Statuit. in verbo Procuratorem. De collat. procuratorem laicum ideo conſtitui poſſe ad reſignanda ſeu acceptanda beneficia: quia, inquit, talis procurator in illo actu ſe habet ut nudus miniſter, & ut pica declarando voluntatem domini; ideo cenſetur geſtum ab ipſo conſtituente. Sequenti diſtinctione certior erit Molinæi opinio. Aut per mandatum generalis datur poteſtas, & totum negotium pendet ex mera voluntate procuratoris, & non eum conſtituentis: tunc talia mandata reprobantur, cùm laicis ſpiritualia tractare & decidere ſit prohibitum. in cap. Decernimus. De judic. Aut verò mandatum perſonæ certæ nominationem continet, aut certum ex incertis, aut quid aliud: ita ut procurator miniſterium certum habeat ex parte conſtituentis, procurator ex ſe arbitrari non poſſit an quis ſit idoneus, per ſe ipſum tractare, decidere, eligere non poſſit, ſed tantùm virtute mandati limitatam poteſtatem continentis, vel ſi præſertim Superioris arbitrio & judicio ſubmittatur, tunc validum eſt mandatum, & à jure receptum. & ſi auctores ſupr. num. 396. à Molinæo recitatos bene conſideres, eo tantùm caſu procuratores laicos ad renunciandum, ad eligendum admittunt, cùm nudum præbent laici miniſterium, cùm limitatam habent poteſtatem; & ita ſentit Molinæus. num. 399. in hæc verba, Quia ibi dependebat à mero & ſolo arbitrio laici. Ex iis revocantur in dubium mandata ad ejuranda beneficia per procuratorem laicum, in favorem perſonæ per procuratorem nominandæ conſtituta, cùm perſonæ electio in totum pendeat ex voluntate & miniſterio procuratoris: ſed cùm hoc pendeat potiùs ex voluntate Superioris, qui capaci tantùm & idoneo conferre tenetur, tolerantur talia mandata. & hoc probare videtur Molinæus num. 400. in hæc verba: Negotium iſtud non dependet à ſolo procuratore, ſed à procurante & Superiore ſimul, & adhuc potiùs & principaliùs à Superiore perſona Eccleſiaſtica. Sed hoc ita abſolutè non teneas, quin violenta fraudis & confidentiæ ſuſpicio ex iis clauſulis reſultet. hæc quidem tolerantur, ſed de facili deſtruuntur: quis enim non videt hujus clauſulæ prætextu totum negotium pendere ex mera procuratoris voluntate, & ſoli procuratori, non collatori gratiam habendam à reſignatario? Multum opinioni Molinæi deferendum exiſtimo, ſed talia mandata, ut nihil ſuſpecta, nunquam probavi, nec tam eo caſu procuratores quàm veri domini dicuntur, ad inſtar procuratoris generalis omnimodam alienandi poteſtatem habentis ſine ulla pretii reſtitutione. & recitat Molinæus ad edictum contra parvas datas. §. 10. gloſ. 2. num. 5. quædam Senatus decreta generales has clauſulas reprobantia, & quæ ad abutendum, & ſordidè de beneficiis negotiandum inventæ fuerant. Et ut quid certi ex iis colligere poſſis, dic breviter clauſulas generales ad reſignandum certum beneficium denominatum tolerari, nec edicto contra parvas datas comprehendi: alias verò certum beneficium non deſignantes, ſed ad quæcunque beneficia obtenta ſeu obtinenda ſine ulla ſpeciali beneficii denominatione ſe referentes, edicto comprehendi. & ut ex hypotheſi hæc ſint faciliora, in primo caſu hæc ſit clauſula. G. procuratorem ſuum, &c. conſtituit ad reſignandum in manibus Papæ in favorem perſonæ per procuratorem nominandæ, aut purè, & ſimpliciter in manibus Ordinarii, Prioratum divi Ambroſii, vel Parochialem Eccleſiam ſanctorum Petri & Pauli; & hæc toleratur clauſula propter certi beneficii expreſſionem. Secundo caſu ſit clauſula. G. procuratorem conſtituit ad reſignandum, &c. permutandum, &c. ſive in manibus ſanctiſſimi domini noſtri Papæ, in favorem perſonæ per dictum ſuum procuratorem nominandæ, aut purè, aut ſimpliciter in manibus Ordinariorum collatorum, beneficia curam animarum habentia aut ſimplicia, regularia ſeu ſæcularia, quæ dominus conſtituens tunc temporis habet, & de

Imo non debent tolerari, & ita judicatum in Magno Regis Cõſilio. A. V.

Non debet tolerari hoc mandatum, quia electio perſonæ pendet ex arbitrio Procuratoris, & non conſtituẽtis, & hac via pleriſque poſſent de Beneficiis diſponere, & de iis nundinari. A. V.

quibus

quibus legitimè & canonicè ei proviſum fuit, & quæ in poſterum obtinere poterit. & talia mandata ut abuſiva edicto comprehenduntur, ut omnia mandata ſpecialem beneficii reſignati denominationem non continentia; hæc ex verbis Molinæi colligere poteris.

NUMERO CCCCI.

Hac tacita quòd mandatum erat ſuperannale.

SUperius diximus num. 381. ſumma cum ratione introductum mandata ad reſignandum poſt annum nullius eſſe momenti. Sed nota verba Molinæi ad finem num. 402. (Tamen vix practicaretur quantum ad negotia jam conſumpta:) ergo in terminis edicti ſtandum. In aliis verò caſibus talia mandata poſt annum approbari poſſunt, cùm in jure non videatur prohibitum. Edictum igitur contra parvas datas art. 10. ſuis cancellis limitetur in procurationibus ad ejuranda beneficia conſtitutis: in aliis jura antiqua remaneant: & quæ hic à Molinæo recitantur, iiſdem ferè verbis repetuntur in Comment. ad edict. contra parvas datas. §. 10. gloſ. 2. num. 3.

NUM. CCCCIII. uſque ad NUM. CCCCX.

Sed hodie poſt edictum §. 12. non ſufficeret quòd procurator ſubſtitutus haberet inſtrumentum ſubſtitutionis præ manibus tempore reſignationis, ſed neceſſe eſt quòd etiam habuerit præ manibus inſtrumentum originale mandati.

ADdit Molinæus ad §. 12. edicti contra parvas datas, loquitur enim edictum de ſolo mandato ad reſignandum, non de mandato & ſubſtitutione: ſed quia mandatum ſubſtitutionis clauſulam continens, & ſubſtitutio facta unum & idem mandatum eſt, una & eadem poteſtas, unum negotium reſpectu domini conſtituentis, mandatum ſine ſubſtitutione, & ſubſtitutio ſine mandato non probant, nulliúſque ſunt momenti: duæ ſunt catenæ ita ſimul alligatæ, ut una ab alia omnino dependeat, æquum eſt ſubſtitutiones verbis edicti contineri. Ideo vigilent nummularii, in hujus enim ſolemnitatis obſervatione decipiuntur, & decipiunt impetrantes, & proviſiones beneficiorum ſic perperam obtentæ nullitatis vitio laborant, & edicti pœnis ſubjiciuntur. Quòd autem ſubſtitutionis inſtrumentum habere debeat procurator, vide 7. aliàs 145. Rotæ deciſ. titul. De procurat. in novis. in addit. num. 4.

NUMERO CCCCXIV.

Præſertim propter multa ſupremi noſtri Senatus arreſta contra petentes poſt annum ſubrogari lata.

CUm ſubrogatio in beneficiis litigioſis ſit tantùm acceſſoria & liti poſſeſſoriæ accedat, cujus actio intra annum intentari debet ex Regia conſtitutione 1539. promulgata. art. 61. plus juris habere non poteſt quàm ipſa principalis inſtantia. Ideo tenent noſtri ſubrogationem intra annum à die poſſeſſionis adeptæ computandum peti debere, poſtea denegari. Et in ſtilo Curiæ Parlamenti Pariſ. part. 7. Arreſto 91. cauſam ſolenni decreto deciſam legimus 23. Junii 1509. in cauſa Prioratus de Sammiaco Ordinis Cluniacenſis in diœceſi Claromont. Quod quidem decretum media & rationes partium continet, & refert Rebuf. in §. Declarantes. De mand. Apoſtol. in verbo Noſque. Alio decreto Senatus à Molinæo hic recitato idem judicatum. Nota, inquit, perpetuò quòd niſi quis intra annum petat ſubrogari, poſtea non admitteretur agendo ſuper poſſeſſorio: qui enim anni ſpatio jus ſuum neglexit amiſit privilegia regulæ De annali poſſeſſore, incidit in pœnam regulæ; & è contrario qui eo tempore pacificè poſſedit annalis eſt poſſeſſor.

Hodie tamen faciliùs hæ ſubrogationes etiam poſt annum à nonnullis ea ratione admittuntur, quòd judicia noſtra poſſeſſoria in his ſummis quæſtionibus aliquid petitorii habent, maximè cùm decreto Senatus deciduntur, & in petitorio tale præjudicium afferunt, ut ſuper iiſdem mediis, actis & titulis, ſi nihil aliud novi emerſerit, non liceat judici Eccleſiaſtico quid aliud ſtatuere. Unde etiam faciliùs novitatis inſtantias poſt annum à die poſſeſſionis adeptæ computandum, in his controverſiis admittunt; an ad eludendam Eccleſiaſtici fori cognitionem, aut potiùs ampliandam & protegendam juriſdictionis Regiæ auctoritatem, id fuit mihi incognitum. Sed in cauſa Prioratus *de Beaupreau* Ordinis ſancti Benedicti, in 5. claſſe Inquiſitionum pendente inter Jacobum *Favin* & alios contendentes, relatore Dom. *Ribier*, ab ea formalitate ſeu ſcrupuloſitate ſeu ſubtilitate (ut nonnulli dicebant) diſceſſum, & ſubrogatio recepta poſt 27. diem anni præteriti, (dicente qui ſubrogationem petebat, ſe poſſediſſe de facto.) Et difficultas quæ eſt hodie in petitorio, judices ſæculares ad ea ſtatuenda multum conducit. his adde, per ratò poſt judicium poſſeſſorium acceptum recurri ad petitorium.

NUMERO CCCCXV. in fine.

Et quod in ea Curia poſt concluſionem in proceſſu ſcripto non eſt locus interruptioni nec peremptioni inſtantiæ.

IN Senatu juris eſt certiſſimi, poſt concluſionem in proceſſu ſcripto (pragmatici his verbis utuntur, *aprés la conclusion comme en procés par écrit*) locum non eſſe peremptioni inſtantiæ. Idem poſtquam Patres Conſilii cauſam eſſe judicarunt, (pragmatici vocant, *aprés l'appointé au Conſeil*:) idem in inſtantia. Sed in iis omnibus litem in eo ſtatu deſiderari ut judicari poſſit (verba fori ſunt, *en eſtat de juger, que les forcluſions ſont acquiſes, ou que les parties ayent ſatisfait au reglement.*) quando non litigantium diligentia, ſed judicis tantum deſideratur officium, quod ſpeciale in ſupremis Franciæ tribunalibus, in quibus nefas à denegatione juſtitiæ provocare. Sed in qualibet alia juriſdictione, etiam Requeſtarum Palatii, omnis inſtantia in quocunque ſtatu eſſe poſſit, peremptioni ſubjicitur; & à judicibus à denegatione juſtitiæ poteſt provocari. Ideo partium negligentiæ imputandum, ſi ex omni parte inſtantia non ſit inſtructa, & ſi inſtructa ſit, cur triennali ſilentio deciſionem cauſæ neglexerunt.

Tenét Pragmatici quod non licet à Judicibus Requeſtarū Palatii appellare, tanquam à denegatione juſtitiæ, propter reverentiam eis debitam, cum faciant partem corporis Senatus. Sed nota quod ſi quis triennio poſſederit pacificè, non poteſt amplius turbari, quia præſcriptio tituli, ſemper ſecum trahit peremptionem inſtantiæ. & non eſt alia præſcriptio quoad titulum beneficii, quam poſſeſſio triennalis, ideò cavendum eſt ne quietè poſſideat intra hoc tempus, & debet fieri interruptio per actus civiles. A. V.

NUMERO CCCCXVI.

Secus ſi inſtantia aliunde pereat, puta per mortem naturalem vel civilem.

APpoſitè diſtinguit Molinæus cauſas peremptionis inſtantiæ prophanarum & ſpiritualium controverſiarum. In prophanis uno ex litigantibus defuncto, aut procuratore cauſæ, dormit inſtantia, non perimitur quocunque tempore. Ut enim inſtantia perimi poſſit, requiritur ut quis legitimè agere, experiri, proſequi poſſit cum legitimo defenſore. quæ omnia ceſſant parte aut procuratore mortuis: tunc enim evaneſcit quod geritur, nullæ dilationes, acta cauſæ nulla, & ita ſæpiſſimè judicatum. Non idem in ſpiritualibus negotiis, in quibus ſucceſſor dari non poteſt, jura & actiones ad hæredes, vel ſucceſſores non tranſeunt, tunc inſtantia perimitur, nil parti

impuꝛari debet, ad novi ſucceſſoris in beneficio perquiſitionem non obligatur; & antiquitus in Senatu plenum poſſeſſorium morte unius ex litigantibus ſine alia cauſæ cognitione dabatur, ex Rebuf. in Praxi benefic. titul. de ſubrog. num. 29. cap. finali. Ut lite pend. in 6. & licet hodie non obſervetur hæc juris diſpoſitio, tamen jus quoddam ſpeciale in his ſpiritualibus controverſiis quæ non perpetuæ, ſed temporaneæ eſſe debent, ſtatutum fuit.

Hodie ex ordinatione Regia anni 1667. ſtatus adjudicatur ſuperſtiti, qui non imputat niſi poſſeſſionem quandã precariam, quæ poſtea facile poteſt impugnari à novo proviſo per obitum, qui ſuccedit in totum jus defuncti. A. V.

NUMERO CCCCXVIII.

L. quiſquis §. præterea C. de poſtul. prohibens advocato contrahere cum clientulo, locum habet etiam in procuratore & ſollicitatore, ut Arreſto hujus Senatus judicatum fuit die 6. Julii 1514.

UBi eadem ratio, ibi idem jus conſtituendum. Non minor poteſtas procuratoris in lite, quàm advocati, imò procuratores ſunt domini litium. Idem in ſollicitatoribus, qui partium inſtrumenta retinent, & verbis clientes eludunt. hæc omnia bono publico introducta ſunt, ad vitandas calliditates fori.

NUMERO CCCCXIX.

Nec impedire reſignatarium ſubrogari in jure, poſſeſſione, & inſtantia.

REfert Rebuf. in Praxi benef. titul. de ſubrogat. num. 28. in Regno Franciæ obſervari ſolere, ut poſtquàm quis canonicè ſubintrat per mortem aut reſignationem in beneficio, poſſeſſionem illico accipiat, & poſtea literas Regias impetret, quibus petat ſubrogari in jus, poſſeſſionem, & inſtantiam defuncti. eadem eſt Molinæi opinio infr. num. 422. Quoad jus & inſtantiam dubitari non poteſt; poſſeſſionem autem ſic intelligas, non ut ſit continuatio poſſeſſionis, ut quis decreto De pacificis juvari poſſit. Sed ſi defunctus aut reſignans erant in reali poſſeſſione, aut per ſententiam, aut alio modo, ſubrogationis jure, eadem poſſeſſionis commoda dentur. hæc autem peti debent vocatis quorum intereſt, cùm de renovanda lite, imò de ea reſuſcitanda (ſi antiqui juris rigore agere liceret) agatur, ut hic probat Molinæus.

Literæ Regiæ ſunt hodie inutiles quoad hoc, & ſufficit ſupplicare apud Judices apud quos lis pendet. A. V.

NUMERO CCCCXXII.

Et ita notoriè obſervatur, ut quicunque Ordinarii non minùs per obitum, vel ceſſionem ſimplicem, &c.

HOdie ex communi & uſitatiſſimo ſtilo conferuntur & impetrantur beneficia litigioſa, morte unius ex colligitantibus, & nova accipitur poſſeſſio, & literæ Regiæ juſtitiæ (quæ cùm ſint juſtitiæ petenti conceduntur) impetrantur, ut litis & juris fiat ſubrogatio, ut hîc pleniùs probat Molinæus.

Literæ Regiæ non ſunt in uſu hodie, vide ſuprà. A. V.

NUMERO CCCCXXIV.

Unde ſeciùs eſt ſi ſucceſſor de facto poſſederit.

LImitantur ea quæ ſuprà diximus num. 415. & eo caſu poſt annum ſubrogatio peti poteſt, quando à vero poſſeſſore petitur, tunc enim quocumque tempore valet ſubrogatio, cùm ceſſet annalis poſſeſſoris exceptio, qua petens ſubrogari poſt annum excluditur. Sit igitur pro regula, poſſeſſori annalem exceptionem non objiciendam in ſubrogatione. Non poſſidenti nocet annalis exceptio in ſubrogatione. Vide num. 425.

NUM. CCCCXXXIII.

Sitque Rex ſupremus dominus poſſeſſionum.

UNaquæque juriſdictio, Eccleſiaſtica & Regia, ſuum ſummum & ſupremum dominum babet. Eccleſiaſtica Summum Pontificem, Regia Regem noſtrum Chriſtianiſſimum, una ab alia non dependet: ſuos judices, ſua ſtatuta: ſuas conſtitutiones habent: in utraque tamen ratio militat, dominatur, & præponderat.

NUMERO CCCCXXXIV.

Non obſtat quod ſententia pro veritate habetur.

HOdie appellationum ea eſt facilitas, harum ea frequentia, ut hæ ſint prorſus inutilia; & ſi quantulumcunque præjudicium afferat ſententia etiam inter alios lata, illico appellationis datur remedium.

NUMERO CCCCXXXV.

Seciùs ſi extrudatur, etiam per proviſionalem tantùm ſententiam, vel per ſequeſtrationem.

REgula De public. loquitur de poſſidente cum effectu: at ſententia proviſionalis, ſeu recredentiæ, & ſequeſtratio poſſidentem à reali poſſeſſione dejiciunt; ideo ceſſat his in caſibus.

NUMERO CCCCXXXIX.

Tum quia diſpenſatio non fit niſi expreſſè dicatur.

QUia diſpenſationes cum cauſa fieri debent, & ſunt contra juris communis diſpoſitionem, tacitè non intelliguntur, ſed exprimi debent; aliàs ſæpiſſimè citra vel contra voluntatem concederentur. Quædam tamen tacitè diſpenſationes in Jure Canonico admittuntur, quando re ipſa, aut ex certa verborum inductione procedunt: ut puta ſi in ſupplicatione orator obtenta declaraverit beneficia, Papam ſuper pluralitate beneficiorum oratorem diſpenſaſſe providendo verè quis dixerit, licet expreſsè non pronuntiaverit. hoc enim ex re ipſa procedit.

Hoc verum ſi Orator omnia expreſſerit quæ Papã removere poterât. Nam ſignatura appoſita in fine ſupplicationis per verba *fiat aut conceſſum ut petitur*, extenditur ad omnia expreſſa. A. V.

NUMERO CCCCXL.

Vel de regulari redacto ad ſæculare per ſpatium 40. annorum.

EO enim temporis ſpatio, puta 40. annorum, ſtatus & qualitas beneficii poteſt immutari, ex cap. Cùm de beneficio. De præbend. in 6. Et quia noſtri favorabilem præſcriptionem exiſtimant, quæ beneficia ab oneribus ordinariis liberat; dixerunt Conventuales Prioratus in ſimplices per 40. annos commutari: & hoc pro Prioratu *de Montelem* Cluniacenſis Ordinis Prætoriani Conſilii Patres judicarunt pro Domino Carolo *Fayt* Senatore Pariſienſi. Limita, niſi in Prioratu clauſtralia eſſent officia quæ præſcriptionem impedirent, malámque fidem inducerent. Judicarunt etiam pro officio clauſtrali per 40. annos in commendam ſæcularem regi ſolito: ſed dubitarem, cùm clauſtralis officii qualitas commendam ſæcularem impediat, contra ipſas fundationes beneficiorum, quæ ſunt juris publici, eo ſpatio præſcribere jura publica non patiuntur. Procedit etiam hæc præſcriptio 40. annorum in Prioratibus Curatis Ordinis ſancti Auguſtini, per ſæculares Presbyteros obtineri ſolitis. Et Romæ hæc faciliora judicantur, cùm 10. annorum ſpatio præſumatur beneficii qualitas, & in adverſarium rejiciatur contrarii probatio: ex 22. aliàs 487. Rotæ deciſ. De probat. in antiquis. & ita in Rota judicatum docet 2. aliàs 32. Rot. deciſ. verſic. Quòd ſufficiat decennalis præſcriptio. De præb. in novis. in hypotheſi beneficii regularis per ſæculares decennio poſſeſſi; eo enim temporis ſpatio ultimus ſtatus be-

Hic errat Autor nam ſemper ſu magno Regis Conſilio judicatum fuit, conventualitatem eſſe qualitatem impræſcriptibilem, & de hoc frequentiora ſunt Arreſta quam ut hic referantur: Et revera cultus divinus non debet ſubjacere conditioni temporum, & contra Deum nulla debet admitti præſcriptio. A. V.

Nunquam enim Judicatum eſt in magno Regis Conſilio, officium clauſtrale poſſe obtineri in Commendam. A. V.

Imo ſemper Romæ 40. annorum ſpatium requiritur ad immutandum ſtatum beneficii, & ideo ubi commendæ proviſio obtinetur, exprimitur quod beneficium à 40. annis & amplius ſic obtineri conſuevit. A. V.

Molinæus dicit quod ſi per 300. annos, imo ſi per mille, quia cõmenda non mutat qualitatẽ beneficii, & de facili res debet redire ad ſui naturam. A. V.

neficii plenè probatur. Sed commendæ ſæcularis, vel regularis prætextu nulla procedit præſcriptio: ita ut ſi regulare beneficium per 100. annos in commendam per ſæculares obtineri ſolitum ſit, vacat ſemper in titulum: Imò commenda conſervat beneficii qualitatem regularem; commenda enim diſpenſatio eſt quæ conſervat qualitatem beneficii, non immutat; & hæ commendæ ad vitam tantùm conceduntur, morte extinguuntur. & Molinæi verba conſideranda, Videlicet quando per ſæculares rectum & poſſeſſum fuit beneficium, tanquam ſæculare in titulum, ſecùs ſi in commendam.

NUMERO CCCCXLI.

Quia monaſterium non eſt Eccleſia, ſed ſella monachica.

ECcleſiarum verbo veniunt Eccleſiæ quæ Sacramentorum adminiſtrationem, vel quæ habent Clerum & populum. aliæ proprium nomen habent, Abbatiæ, Collegia, Capellaniæ, Conventus, Congregationes.

NUMERO CCCCXLIII.

Ut Ludovicus in partem penſionis retineret collationem vel præſentationem omnium beneficiorum.

IN utramque partem agitata quæſtio ſupr. in regul. De infir. num. 323. an hæc collationum reſervatio penſionis loco fieri poſſet, & concedi, probare videtur Molinæus.

NUMERO CCCCXLV.

Secùs quando non temporali contractu privatorum, ſed jure proprio perpetuo ſpectat collatio beneficiorum ad duos Prælatos communiter.

HIc vides aliam rationem collatoris, aliam penſionarii collationes beneficiorum habentis: Inſinuatio facta collatori contra penſionarium, ſuum operatur effectum, non habet collationes niſi cum onere ſuo, non propriè collatores penſionarii dicuntur, ſed impropriè & ad tempus, diſpenſatione ſcilicet. at quando collationes ad duos Prælatos pertinent, quilibet eſt collator, cuilibet collatoris honor deferendus, ita ut ſi mandatariis Apoſtolicis locus eſſe poſſit, unuſquiſque collatorum 10. beneficia in collatione habere debet. Vide Gloſ. Prag. Sanct. §. Non tamen intendit. in verbo Decem. de collat.

Si collatio pertineat alternatim ad duos Collatores, ubi duo gravantur, debet eis nominatio intimari. A. V.

FINIS.

GEORGII LOUETII NOTÆ AD COMMENTARIA CAROLI MOLINÆI

In Regulas Cancellariæ Apoſtolicæ.

AD REGULAM XX. DE IMPETRANTIBUS *beneficia viventium & XXVIII. de veriſimili notitia obitus.*

NUMERO II.

Et indiſtinctè dicendum omnes has regulas quæ loquuntur de gratiis & diſpenſationibus Papæ.

Non dubitandum quin Legatus teneatur iiſdẽ Regulis quibus tenetur ſummus Pontifex, nam ut vulgo dicunt Curia Legati, eſt Curia Papæ. A. V.

SI Summus Pontifex, ſumma æquitate & publica Eccleſiæ utilitate ſuadente, quid de ſua abſoluta poteſtate diminuere voluit, hancque legem ſibi imponere, ut viventis beneficia ab eo impetrari non poſſent: idem in Legato etiam à latere ſtatuendum juris eſt certiſſimi, cùm Legatus veluti Papæ vel Sedis Apoſtolicæ vicarius majorem ſuo domino auctoritatem non habeat; hanc poteſtatem ſibi denegavit Summus Pontifex, hanc Legato concedere nec voluit, nec potuit.

NUMERO III.

An locum habeat in Ordinario.

Hæc corvina ſolicitudo impetrãtium Beneficia viventiũ, merito damnatur, *Si Vultur es, expecta cadaver.* A. V.

CUm hæc regula vigeſima De impetrante beneficium viventis vim & auctoritatem accipiat à juris communis diſpoſitione, in cap 1. & 2. de conceſſ. præbend. cùm hæc juris communis diſpoſitio ex Eccleſiaſticæ diſciplinæ fontibus hauriatur, ut clerici in beneficiis conſerventur, eorum vitæ & bonis non inſidietur, homicidiis via non aperiatur, in Ordinario locum habere eadem ratio ſuadet & militat; nec minor eſt in Ordinariorum proviſionibus inſidiandi vitæ hominum occaſio, quàm in iis quæ Romæ obtinentur. His rationibus Gomeſ. Prag. Sanct. & Joannes de Selva in locis à Molinæo recitatis ſtatuerunt, non tam regulæ verba (quæ tantùm in Romano Pontifice locum habere videntur) conſiderari, quàm rationem ipſam & regulæ fundamentum.

NUMERO V.

Sed etiam & ſecundò in ratione, imò in neceſſitate naturali.

Regulæ de impetrantibus beneficia viventium, & de veriſimili notitia, locum habẽt in ordinario, quia hæ regulæ fundãtur in jure naturali, ſed adverte differentiã quæ ſit inter Papam, Legatum & Collatores ordinarios. A. V.

REgulam 20. De impetrante beneficium viventis locum habere in Ordinario collatore dictum fuit; idem in regula De veriſimili notitia ſtatuendum eſſe aſſerit Molinæus, & communis hæc eſt opinio, ut probat Gomeſ. ad hanc regulam 28. quæſt. 1. & Joann. Andr. & Decium ſuæ opinionis aſſertores nominat. Appoſitè autem Gomeſius ad hujus regulæ De veriſimili notitia præfationem, hujus diſpoſitionem ſanctam & ſalutarem exiſtimat, fraudes coërcere, & cupidæ ambitionis audaciam refrænare, & Joann. XXIII in hac regula condenda, eo exordio animos attraxiſſe, ut in habendis beneficiis Eccleſiaſticis fraudes evitarentur, ſervaretur conſcientiæ puritas, & ambitionis via præcludatur ambitioſis. & miror non minimæ auctoritatis Doctores exiſtimaſſe regulam locum non habere in Ordinario, qui à Gomeſ. loco citato, & à domino Guimerio ad tit. de collat. in Pragm. §. Neque etiam. in verbo Faciendas. recitantur: quorum opiniones ratione, auctoritate, & præjudiciis refutantur. & Probus ad dictam Gloſ. Pragm. Sanct. num. 5. Rebuſ. & Joan. de Selva ita cum Molinæo ſentientes allegat. & ſic in Parlamento Pariſienſi judicatum. Huic autem regulæ Papa derogare non poteſt, cùm ejus ratio & fundamentum ſit in ſenſu & ratione naturali; naturam imitaſſe, contra quam ceſſat Summi Pontificis poteſtas: fieri non poteſt poſſibile quod per rerum naturam eſt impoſſibile. velociſſimus curſor 7. tantùm die à civitate Pariſienſi Romæ advolare poteſt, nulla diſpenſatione fieri poteſt,

Quoad Papam & Legatum non ſufficit tempus veriſimilis notitiæ, ſed debet apparere per inſtrumentũ authenticum de expeditione Curſoris extraordinarii, ſi data retenta fuerit ante tempus quo Curſor ordinarius Romam potuit advolare. Alioquin cum videret quis beneficiis alienis inhians, Beneficiatum morbo lethali affectum, poſſet Romam mittere, & mandare ut ſingulis diebus data retineretur, & ubi mors eveniret, poſt ſeptem dies ab obitu procurare ut proviſio expediretur, & eo modo poſſet fraus fieri in necem expectantium & collatorum regni. A. V.

nulla poteſtate, ut 5. die iſta fiant; hæc ſunt ſupernaturalia, in quibus ſi nil poſſunt Sum. Pontifices ſua poteſtate ſumma, quid poterunt Ordinarii collatores? Ideo conſtanter teneo regulam de veriſimili notitia locum habere in Ordinario collatore, & eſt unanimis Gloſ. Pragm. Sanct. & Molinæi, Probi, Rebuf. Gomeſ. Joannis de Selva ſententia. Nil mutat collationibus Ordinariorum conditionem ineſſe (ſi vacat beneficium:) idem de aliis proviſionibus ſentiandum. Sed in qualibet proviſione militat illa impoſſibilitas itineris, quæ quamlibet humanam poteſtatem ſuperat.

NUMERO VI.

Ex quibus infertur nec Papam quidem huic regulæ derogare, vel contra eam diſpenſare poſſe.

Diximus ſup. num. 5. naturalem rationem pro fundamento regulam de veriſimili notitia habere, in iis quæ ſunt ſupra naturam nullam diſpenſationem militare; ideo nulla eſt derogatio ad hanc regulam, & in regno rationem regulæ potiùs quàm ipſam regulam obſervamus: ideo ſi regulæ ſit derogatum, remanet tamen ratio regulæ quæ perpetua eſt. Ita in Senatu Pariſienſi judicatum refert Lucius Placit. lib. 2. tit. 4. Arreſt. 11. & bis ita in eodem Senatu judicatum contra Ordinarii collationem narrat Molinæus ſup. num. 9. pro Parochiali Eccleſia *de Biſet*, & ſancti Boni Pariſienſis. & Rebuſ. in Praxi benefic. ad hanc regul. de veriſimili notitia gloſ. 1. regulam Cancell. Apoſtol. 28. in Senatu Pariſienſi regiſtratam & probatam anno Domini 1493. 20. Novemb. & in Senatu ad unguem obſervari, nec ei Summum Pontificem poſſe derogare, ea Bened. in cap. Raynutius. in verbo Si abſque. numero 42. aſſerit.

Regula *de veriſimili notitia*, locũ habet in ordinario; ſed ſufficit quod ſit veriſimile Collatorem potuiſſe ſcire diem obitus. A. V.

NUMERO XI.

Hanc regulam etiam procedere in gratia motu proprio Papa facta.

Si quæ ſuprà diximus num. 6. vera ſint, ut veriſſima, nulla diſpenſatione huic regulæ poſſe derogari, & quæ à Summo Pontifice etiam motu proprio geruntur, majoris non ſint efficaciæ, quàm ea quæ à ſua ſumma & ſuprema poteſtate, in proviſione motu proprio facta locum habebit regula de veriſim notit. Nec obſtat impetranti nil imputari poſſe; prohibitio enim regulæ tam contra impetrantem quàm contra conferentem militat; nec minùs peccat conferens, quàm is cui confertur beneficium. Nec miror Gomeſ. quæſt. 6. ad Reg. de veriſimili. not. contra Summi Pontificis proviſionem eo in caſu ſententiam dixiſſe; licet enim ea ſtilo communi Cancellariæ Apoſtolicæ, omnibus regulis & conſtitutionibus ſoleat per clauſulam generalem derogari, ſit Summus Pontifex ſupra regulas Cancellariæ Apoſtolicæ, non tamen ſupra rationem, quam pro regula in regno obſervamus.

NUM. XVI. XVII. XVIII. XX.

Qui juſta & probabili mortis beneficiati occaſione, cùm falſus mortis rumor eſſet, beneficium obtinuit, incidit in legem De veriſimili notitia, non in pœnam legis De impet. benef. viventium. Regula De veriſimili notitia non pœnam impetranti imponit, ſed tantùm proviſionis nullitatem inducit. Regula de imper. benef. vivent. non tantùm proviſionem beneficii viventis nullam reddit, ſed impetrantem indignum & incapacem pro ea vice reddit. Inter utrumque lata differentia; cùm enim de infligenda pœna à lege inſtituta quæritur, neceſſarium eſt peccantem ſcienter in legem deliquiſſe, & juſta ignorantia à pœna excuſat, maximè cùm pœna delinquentem jure ſuo privat. In pœnis mitior via eligenda eſt. l. Si præſes. De pœnis. ideo non tantùm juſta ſed etiam probabilis cauſa à pœna excuſat. reg. In pœnis. De reg. juris in 6. idque cùm magnum præjudicium infert, inquit Molinæus noſter ad legem municipalem Pariſ. §. 44. num. 10. Leges enim ſcienter peccantes, non ignoranter errantes, jure ſuo privant, ut hîc probat Molinæus ex communi Doctorum opinione, ad capit. final. De jure patronat. Non idem ſtatuendum cùm in quærendis de nullitate actus tantùm quæritur, ut in reg. de veriſimili notit. quæ in perſonam impetrantis nil ſtatuit, ſed lucrum & commodum proviſionis beneficii malè & perperam obtentæ aufert, quod in quærendis faciliùs toleratur, ut ſuprà notavimus ad reg. De publicand. num. 240. 241. Qui beneficium ſic impetrare voluit, reg. de veriſimili notitia diſpoſitionem prævidere debuit, quæ verò in quærendis diſponit, & conditioni regulæ parere, & ut paucis concludam beneficium contra regulæ diſpoſitionem ſive ſcienter ſive ignoranter obtinere ſeu acquirere non potuit. In regula 20. damnum, in regula de veriſimili notitia lucrum verſatur. hæc ſunt verba Molinæi num. 23. Ne igitur rationibus Ludovici Gomeſ. per eum adductis in quæſt. 3. ad regul. de imper. benefic. viventis, decipiantur lectores, quæ aures admodum demulcent, ſed tamen cum Molinæo noſtro conveniunt in iis quæ nullitatem proviſionis obtentæ concernunt: diſcrepant in nova proviſione obtenta. Molinæus nullam primam proviſionem cum Gomeſio judicat, ſecundam proviſionem validam, cùm ignorantia à pœna regulæ excuſaverit impetrantem. Gomeſius & primam & ſecundam proviſionem nullas exiſtimat, non tam ob pœnam à regula inditam, quàm odio impetrantis beneficium viventis, ut ſua ambitione omni lucro privetur. Hæ conciliari poterunt opiniones, ſi modò in ſecunda ſeu nova proviſione impetrans Summo Pontifici declaraverit juſta ignorantia primam proviſionem obtinuiſſe: hæc enim expreſſio Sanctitatem ſuam movere vel diſſuadere poterit. Si autem impetrans in nova ſua proviſione hanc expreſſionem omiſerit, ſubreptitia erit proviſio, non in vim regulæ; non propter incapacitatem ſeu inhabilitatem à regula ſtatutam, ſed ex juris communis diſpoſitione, ſubreptitias omnes proviſiones beneficiorum annullante.

Hæc fama mortis beneficiati debet probari, cum agatur de cõtraventione facta Legi, ei qui pœnam vult vitare incũbit onus probandi factum quod poſſit ipſum excuſare. A. V.

NUMERO XIX.

Si quis tamen non impetravit, ſed ſine collatione de facto occupavit beneficium viventis.

Dubitari poterat, cùm reg. 20. De impet. benef. vivent. in proviſione tantùm loquatur, & contra impetrantem ſtatuat, nil verò contra detentorem beneficii: in pœnis autem imponendis verborum nulla admittatur extenſio, & omiſſum à lege ſuppleri non poſſit, ut probat Alexand. Conſil. 103. num. 13. lib. 1. & ibi Molinæus in additione, non quòd violentus beneficii occupator ſeu detentor venia dignus, imò majori ſupplicio mulctandus ſit. Dic igitur non in vim regulæ De imper. benefic. viventis detentorem mulctandum, cùm de eo non loquitur; ſed ex qualitate criminis incapacitatem judicandam: cùm hos violentos occupatores rejiciat Eccleſia, qui per oſtium non intrant, qui in regulam primam de reg. jur. in 6. committunt. Extendenda Molinæi opinio in eorum perſonam, qui cùm de facto ſine titulo beneficium occupaverunt, poſtea ejus proviſionem obtinent. Ad quam extenſionem invitare videntur Regiæ conſtitutiones Franciſci I. anno 1539. publicata art. 60. & Henrici III. Bleſenſis ſcilicet artic. 46. Quibus impetrantibus jure devoluto prohibetur impetrati beneficii fructus percipere, ante ſententiam cum legitimo contradictore latam, contrà facientes ſuo tam jure devoluto quàm alio quocumque privari. Eadem extenſio facilior erit in perſonam talium jure devoluto impetrantium, qui cùm in Regiæ Bleſ. conſtit.

Ejuſmodi detentores beneficiorum ſunt verè intruſi, & nullum jus in beneficio poſſunt acquirere. A. V.

pœnam inciderint, idem beneficium poſtea obtinere non poſſunt ſine ſpeciali diſpenſatione legitimè obtenta, ut & ſentire videtur Molinæus num. 22. in hæc verba; Etiam ſine ulla diſpenſatione vel habilitatione.

NUMERO XXI.

Contrà dicendum eſt: quia talis ignorantia ſuper rumore alibi quàm ubi defunctus ægrotabat & mortuus eſt exiſtente.

Rumor falſus excuſat à pœna, ſed non reddit proviſionem validã. A. V.

PEndet quæſtionis deciſio ex probatione facti rumoris certi vel incerti veluti notorii; poſſet enim rumoris fama eſſe ita notoria, ut à pœna legis propter probabilem ignorantiam excuſaret: facilis credulitas etiam excuſat à pœna in quærendis, modò ſupina non ſit. Verba autem Molinæi num. 22. (ex cauſis incertis, ſeu levibus, aut dubiis) ex cauſis juſtis, & certis, ex variis cauſarum figuris & circunſtantiis dependent, quæ à bono judice ex qualitate facti & probationum diverſitate judicari poterunt. In dubio tamen tempus veri obitus, non rumoris, vel famæ ſpectatur. Vigilent ergo impetrantes in probatione notorii obitus, aliàs locus erit opinioni Molinæi inſt. num. 23.

NUMERO XXIV.

DE hac probabili notitia quæ Ordinario collatori datur ad conferendum, diximus ſup. ad regul. De public. num. 149.

NUMERO XXV.

Limito, niſi mors fraudulenter occultata fuerit. Idem dico per quemcumque facta fuerit illa occultatio.

Nova Regis conſtitutione anni 1. 57. magno ... Conſi... ... gillata ... 1561. ... itur for... Inquiſi... ... quam ... ſcopi aut ... latores ... ma ii ... ne fa... ... in caſu ... is ... ... cadaverum. A. V.

SI impetrantis contemplatione aut alia conſideratione celatum cadaver fuerit, vera Molinæi opinio, & quæ decreto Senatus ſervata fuit anno 1525. Sed hodie Regia conſtitutione anno 1539. publicata art. 51. 52. 53. 54. 55. & 56. id ſtrictiùs & ſub majori pœna prohibetur. Sed ſi nil prorſus impetranti poſſet imputari, ſi nulla latitationis cadaveris in eum ſuſpicio cadat, ſi aliunde & ſine ulla fraudis machinatione mortem ſciverit, bona ſi le beneficium impetraverit: ſecus judicarem cùm Summus Pontifex præventionem in omnibus beneficiis collativis habeat contra Ordinarios, per §. Declarantes. De mandat. Apoſt. in Concordat. & imputandum eo caſu collatori cur impetranti potiùs legitimis actibus cognita mors fuerit: & hanc opinionem omnino rejicere non videtur Molinæus num. 26. in hæc verba, Alioquin ſi conſtet quòd per penitus extraneum, ad alium finem, ceſſabit ſubreptio reſpectu hujus impetrantis. Nec ſuæ opinioni ſubſcribere poſſum, cùm eo ſpeciali caſu deſiderat legitimum tempus inter mortis publicationem & gratiam factam. Hæc enim veriſimilis notitia obitus inter collatorem Ordinarium, & Superiorem ad quem fit devolutio ex Lateranenſi Concilio, locum habet ex cap. Quia diverſitatem. de conceſſ. præbend. non autem reſpectu Summi Pontificis, per dictum §. Declarantes. Sufficiat igitur legitimum temporis ſpatium ex locorum diſtantia inter horam mortis, & datam gratiæ, ex regula De veriſimili notitia.

NUMERO XXVII.

Non eſt minus quàm 7. dierum.

Id intellige cum limitatione, puta, ſi appareat per inſtrumẽta authentica de expeditione curſoris ordinarii. A. V.

AD omnem ambiguitatem tollendam, quæ ex velociſſimorum curſorum nimia vel ſuſpecta diligentia quotidie ſeſe offerebat, & ad vitandas falſitatis ſuſpiciones, ſeptimus dies pro legitimo termino ſtatutus eſt à civitate Pariſienſi, quintus à civitate Lugdunenſi. & ita cum Molinæo ſentit Rebuf. ad hanc regul. gloſ. 1. in Prax. benef. num. 5. & ſi quis quacumque extraordinaria velocitate terminum præveniat, ut quid veluti ſupernaturale rejicietur.

NUMERO XXVIII.

In Legato autem non admittitur apud nos veriſimilis notitia per curſores: ſed nec adhuc per nuntios expeditos.

Judicatum ſæpius quod Legatus Avenionenſis poſſit prævenire per curſores velociſſimos, ſed debet conſtare de expeditione ejuſmodi curſorum, alioquin tempus ordinarium veriſimilis notitiæ inſpicitur. A. V.

COntra Molinæi opinionem exiſtimat Rebuf. ad hanc regul. num. 9. Legatum Ordinarios collatores prævenire poſſe per curſores, & ad hunc effectum celeres equos deſignari, &, inquit, curſus velox recipietur; nec etiam in modificatione facultatum Legatorum hæc limitata Molinæi opinio reperitur. Et ſi facultates Legatorum à latere ex Legati Avenionenſis poteſtate dijudicari poſſint, certum uſuque communi receptum, Avenionenſem Legatum per curſores alioquin velociſſimos Ordinarios prævenire, & in quolibet Legato etiam à latere id obſervari communis uſus, & mos abhinc 50. annis, docuit: & fatetur Molinæus duobus Curiæ decretis id judicatum; nihilominus pertinaciter primæ inhæret opinioni ex antiquorum Senatus decretorum pura doctrina, quam ut veriſſimam ſequitur ad regul. De infir. num. 140. Sed cùm antiqua illa Curiæ decreta non innoteſcant, & ſit contraria conſuetudo, ab ea diſcedere non poſſum.

NUMERO XXXIII.

Quibus non obſtantibus reſpondi trapezitam teneri ad intereſſe.

Modo non ſint in culpa, non tenentur. A. V.

CUm ſit legitima conventio de re licita, & de qua negotiari conſuetum, & cùm multis ordinationis Regiæ contra parvas datas articulis nummularii ad damna & intereſſe partium teneantur, ſi in muneris officio peccaverint, & in millium librarum circoncuſſium cautionem præſtare teneantur, ut damnorum, & intereſſe condemnationes exequi poſſint, nulla dubitandi ratio eſſe poteſt nummularios ad damna & intereſſe obligari. Poſſunt autem ex legitima cauſa reſtitui, ut & alii minores, maximè in hac hypotheſi cùm factum curſorum promiſerint, & ex facti alieni ſtipulatione quis facillimè reſtituatur.

NUMERO XXXIV.

Secundò dico quòd beneficium iſtud amiſſum non debet æſtimari tanquam jus quæſitum ablatum: ſed tanquam jus quærendum incertum.

UT nummularii ad damna & intereſſe impetrantium beneficia teneantur, de eorum dolo, calliditate vel lata culpa (cùm in iis quæ ſunt officii, & muneris deliquerunt, quando Regia conſtitutione hæc apponuntur, ſub pœna condemnationis damnorum & intereſſe) conſtare debet, & hoc ex verbis Molinæi num. 35. colligere poteris: Niſi de dolo trapezitæ conſtaret. damnorum autem & ejus quod intereſt liquidatio pendet omnino ex judicis arbitrio, qui ex variis doli, aut culpæ latæ circunſtantiis judicabit. & poſſent nummularii cum damnis & intereſſe ex qualitate delicti corporaliter puniri, ut cavetur Regia Henrici II. conſtit. contra parvas datas art. 7. & art. 13. in fine. & Molinæus in Comment. ad dictum Edictum in fine, art. 13. in verbo Intereſt. exiſtimat in caſum doli nummularios per carcerem cogi poſſe, nec ad bonorum ceſſionem admitti propter delictum.

NUM. XXXVI. XXXVII. XXXVIII. XXXIX. XLIX. L. LII. LIV. & LVI.

HÆc omnia ſimul conjungenda exiſtimavi, quæ ordinariam quæſtionem continent, an qui juſta mandati ad reſignanda beneficia occaſione Romæ

advolant, poſſint per obitum beneficia obtinere, etiamſi inter diem obitus, & conceſſæ gratiæ legitima tempora non computari poſſint. Molinæus validiſſimis rationibus Ordinariorum collatorum jura tuetur, antiquas Eccleſiæ conſtitutiones ſequitur, ſex menſium tempora à Lateranenſi Concilio Ordinariis collatoribus conceſſa defendit, Summi Pontificis præventiones contra Ordinariorum collatorum jura inventas ut odioſas oppugnat, contrarias opiniones ut juri antiquo repugnantes, & præceptis naturæ contrarias refutat: Regulam De veriſimili notitia, omnem vacationem per obitum continere nulla adhibita diſtinctione, an mandatum ad reſignandum, an iſta accipiendi itineris occaſio præceſſerit, privatam impetrantium beneficia commoditatem non conſiderandam, cùm de juris publici & Eccleſiaſticæ diſciplinæ conſervatione agatur, quæ nec ullo errore, nec temporis diuturnitate, nec conſuetudine præſcribi poteſt. Nihilominus contrarius uſus & praxis Galliæ jus aliud introduxit. Quando enim mandatum ad reſignandum beneficium præceſſit, hæc ſit legitima occaſio arripiendi itineris, nullum ſit captandæ mortis votum, imò impetrans reſignantis valetudinem, non mortem deſideret; ceſſet hoc ſpeciali caſu omnis fraudis & doli ſuſpicio. Regulæ 28. diſpoſitionem locum non habere omnes tam Galli quàm Ultramontani ſcripſere. Gloſ. Pragm. Sanct. ſequentes in §. Neque etiam. in verbo Faciendas. De collat. & Probus ad dictam gloſ. num. 7. his verbis utitur; Opinionem Gloſ. amplectitur praxis Galliæ tam in conſulendo, quàm in judicando, ideo ad illam attende. Joan. de Selva tract. de benef. part. 3. quæſt. 46. iiſdem verbis: Et ſi in partibus exiſtens conſtituit procuratorem ad reſignandum beneficium in Curia Romana. Rebuf. in §. Declarantes. in verbo Præventionis in fine. De mandat. Apoſt. in Concord. in hæc verba, Niſi prætextu renunciationis ante mortem cucurriſſet, quia computabitur tempus à die conſtitutionis procuratorii, & non à die mortis, quia habuit bonum initium, & in Prax. benef. ad hanc regul. 28. gloſ. 7. & hæc communis opinio in Senatu Pariſienſi approbata fuit pro Parochiali Eccleſia *de Loques*, domino *Searon* in 5. claſſe Inquiſitionum referente, *Tierry & le Roy* Eccleſiam contendentibus, anno 1586. Quæ ſit autem Ultramontanorum hac in quæſtione ſententia, & quomodo opinionem Prag. Sanct. ſecuti fuerint. vide Gomeſ. ad hanc regul. 28. quæſt. 3. licet in fine incertum relinquat auditorem. Et ſi Molinæi mentem attentè conſideres num. 56. à communi opinione non diſcedit, ſed tres limitationes adjicit: ſi mandatum ad reſignandum fraudandi cauſa non ſit factum, ſi in rei veritate ſit traditum, ſi non ſit revocatum, ſi impetrantis incuria & negligentia reſignans deceſſerit, cùm illius curam & ſollicitudinem haberet, cùm ex tali ingratitudine commodum conſequi non poſſit.

Judicatum etiam quod in Curia Legati Avenionenſis poteſt quis occaſione mandati ad reſignandum iter arripere, & impetrare per obitum, cum derogatione regulæ *de veriſimili notitia*. A. V.

NUMERO LVII.

Sed etiam præter conſcientiam Pontificis obtenta, & tamen per hanc parvarum datarum multiplicationem.

HIc vides Molinæum nobiſcum ſentire parvam datam ex multiplicatione probari: reiteratio ſeu multiplicatio datæ datam parvam probat. Vide quæ ſuprà notavimus ad regul. De public. num. 369. & 380. Appoſitè autem hæc inconſulto Summo Pontifice fieri docet Molinæus, nullum commodum percipit, imò impediuntur vacationes per obitum.

NUMERO LXI.

Titius nunquam cogitavit reſignare in favorem Caij.

HÆc eſt vera & deciſiva ratio. Ex his enim quæ diximus ſup. num. 36. juſta arripiendi itineris occaſio deſideratur, quam in uno caſu tantùm verificari poſſe ſanxere Doctores noſtri, puta in reſignatione in favorem, vel ſaltem in reſignatione ſimplici in manibus Papæ facienda. In ſpeciali autem hypotheſi mandatum erat ad reſignandum in manibus Epiſcopi, cujus virtute impetrans Romanam Cancellariam adire non potuit, niſi ad obtinendum beneficium per obitum. & ſic incidit impetrans in pœnam regulæ De veriſimili notitia.

NUMERO LXIII.

Non poteſt bullam ſuam adaptare primæ acceptationi propter dictam diſpenſationem.

EO tempore quo hæc à Molinæo componebantur, diſpenſationes de duabus Parochialibus Eccleſiis obtinendis tolerabantur contra ſanctorum Canonum decreta; quod hodie Regia Bleſenſi conſtitutione vetitum art. 11. quæ futuris diſpenſationibus, non præteritis, dat formam per hæc verba, *Quelque diſpenſe que l'on pourroit cy-aprés obtenir.* ſed Romæ nullæ hac de re dantur diſpenſationes propter Tridentinæ Synodi prohibitionem.

NUMERO LXIV. & LXV.

Sed quomodocumque, quoque titulo vel occaſione viventis beneficium impetrat. [a]

Ubi omnis aſpiratio ad beneficia nondum vacantia tanquam damnabilis prohibetur.

NOn hæc per regulam 28. De veriſimili notit. cujus verba ad vacationem per obitum referuntur, ſed per cap. 1. 2. & 3. de conceſſ. Præbend. deciduntur. Ideo quæ de vacatione per obitum in regula Cancellariæ ſtatuuntur, ad quamlibet vacationem extendas, non enim tam prædictam regulam in regno obſervamus quàm Juris Canonici rationem & diſpoſitionem: & ideo Molinæus num. 65. extendit ad vacationem per matrimonium contractum, per voti ſolemnis emiſſionem, & ad ea quæcunque ex quibus futura vacatio emittet vel ſperatur. Hæ ſiquidem beneficiorum viventium impetrationes, tam triſtes & adeo luctuoſos exitus produxerunt, ut ab antiquis Eccleſiæ Patribus in dictis capitulis vetitæ, prohibitæ & damnatæ abſque ulla diſtinctione fuerint.

NUMERO LXVI.

Quia per ſacra decreta Concilii Baſilienſis omnes reſervationes abolita ſunt, exceptis clauſis in corpore juris.

Imò reſervatio ex d. extravagant. Execrabilis. aboletur, ut in Pragmat. &c.

HOdie beneficiorum reſervationes in regno rejiciuntur, per titulum De reſervat. ſubl. in Concordatis. ſive ſint reſervationes generales, ſive ſpeciales: Una tantùm excipitur, ſcilicet creatio Canonicatus ad effectum obtinendæ dignitatis, quæ ſola & particularis exceptio firmat regulam in cæteris. Imputandum Summo Pontifici, in cujus poteſtate fuit legem apertiùs dicere. l. veteribus. De pact. Reſervationum prohibitio favorabilis, & ipſa reſervatio ſacris inimica canonibus, ut per Gloſ. Pragm. Sanct. videre licet ad titulum De reſervat. & per textum Prag. Sanct. omnes indefinitè reſervationes tam generales quàm particulares ex Baſilienſi Concilio damnantur: hæ tantùm excipiuntur quæ fiunt in terris Romanæ Eccleſiæ ratione directi ſeu utilis dominii duntaxat. Quæ diſpoſitio ex Baſilienſi Concilio deſumpta faciliùs regnicolarum aures demulcet, cùm Concilium in regno receptum fuerit. Rebuf. verba hæc ſunt in Praxi benef. tit. De reſervat. ſubl. num. 38. Sed iſtæ omnes reſervationes, & manus appoſitiones fuere in Concil. Baſilienſi ſublatæ, & hoc in Gallia ſervamus, ut non recipiamus reſervationes. Et

appoſitè Probus ad finem gloſ. tit. De reſervationibus in Prag. notat differentiam Pragmaticæ conſtitutionis ad dictum titulum De reſervat. & Concordatorum: Pragm. Sanctio ea in re ſacrorum Conciliorum, & ſanctorum Patrum doctrinam ſequitur; at Concordat. lex viam quandam obliquam & obſcuram: ſed Gallici judices legem abrogatam Prag. Sanct. ſequuntur, exceptis reſervationibus in corpore juris clauſis. Ideo licet Concordatorum lex de beneficiis tantùm loquatur, nihilominus in materia tam favorabili beneficiorum verbo Eccleſiarum dignitates venient; hoc enim juris communis ſeu Baſilienſis Concilii diſpoſitio poſtulat.

NUMERO LXVII.

Tum quia etiam in patria obedientia, ubi reſervationibus locus eſt.

REServationes in patria obedientiæ tolerantur, puta in Britannia, non in vim Apoſtolicarum conſtitutionum, ſed Regiæ Henrici II. conſtitutionis in Parlamento Britanniæ publicatæ tertia Septembris 1549. & miror publicationem conſentiente Procuratore generali purè & ſine ulla limitatione factam fuiſſe. Hæc Britanniæ provincia Coronæ unita domanii legibus utitur, & tamen regnicolæ Eccleſiæ Gallicanæ privilegiis & libertatibus privantur.

NUMERO LXVIII.

Tum inutilis præventio Papæ non impedit Ordinarium poteſtate ſua.

DIximus ſuprà ad regulam De infirmis num. 448. inutilem Papæ præventionem non impedire Ordinarii collationem. hæ ſiquidem præventiones, quæ nullitatis pœnam incurrunt, nullum producunt effectum: nullitatis nullus effectus; quod nullum, ac ſi non eſſet conſideratur. Ideo ſi Papa indigno vel incapaci contulerit, ſi Papæ proviſio obreptionis vel ſubreptionis vitio laborat, valida erit ſubſequens Ordinarii proviſio: non præſtat impedimentum quod de jure non ſortitur effectum, ex reg. juris. Vide Joan. de Selva tract. de benef. parte 3. qu. 33. circa medium.

NUMERO LXXVII.

Sed propter collationem factam, & jus ſaltem ad rem quaſitum Badio, & pendens.

Non ſufficit habere jus ad rem, ut in præſentatione quæ dat jus ad Beneficiũ quæ non impedit prævẽtionem Papę, niſi exhibita fuerit Collatori ordinario, A. V.

DIximus ſuprà ad reg. De infirmis num. 72. 172. & 217. jus ad rem in beneficio impedire Summi Pontificis præventionem, cùm res non ſit ampliùs integra; collationem abſenti factam licet non acceptatam jus ad beneficium tribuere: Ideo ante declarationem acceptationis vel repudiationis (quo tempore beneficium eſt in ſuſpenſo, & ab omni præventione exemptum) Papa prævenire non potuit.

NUMERO LXXXI.

Quia jus illud eſt tantùm quadam ſervitus, qua non impedit ipſo jure poteſtatem Ordinarij: ſed tantùm ope exceptionis.

Et interim præventio Ordinarii, præventio non eſt, ſed naturalis proviſio.

EX iis colligere facillimum defuncto patrono, & Eccleſia patronatus jus habente vacante, collatorem ſeu Epiſcopum pleno jure conferre poſſe, nec expectandum novi patroni adventum: hoc favore dignum ob collatorum Ordinariorum libertatem, & ad impediendam Papæ præventionem, nil eo caſu collatori Ordinario imputandum qui primæva, naturali, ordinaria; pleno jure conferendo, utitur poteſtatę. & multum urgeor rationes Molinæi. Vide quæ ſuprà notavimus ad reg. De public. num. 307.

NUMERO LXXXV.

Reſtitutio per viam gratia non trahitur ad fructus præteritos, ſed bene reſtitutio per viam juſtitia.

DIximus ſup. ad reg. De Infirmis num. 399. veram hanc eſſe juris deciſionem, ut quæ per viam gratiæ conceduntur non retrotrahantur, nec tertio præjudicent, ſecus in reſtitutione per viam juſtitiæ, etiam medio tempore facta revocantur, ex gloſ. in cap. Quamvis. de reſcript. in 6. & textus cap. Quamvis. id inducere videtur: hujus axiomatis auctor Bart. nunc patet in l. final. Cod. de ſent. paſſ. & reſt. num. 7. ſed nodum enucleare incœpit; alii verò (quibus addere fuit facillimum) inceptam quæſtionem judicarunt. Vide Alex. Conſil. 101. num. 6. lib. 2.

Reſtitutio per viam juſtitiæ innocentiam declarat, & ſic præventio criminis non debet eo caſu nocere. A. V.

NUMERO LXXXVI.

Obreptio autem funditus ab initio gratiam ita annullat, ut nunquam poſtea convaleſcere poſſit.

JUris eſt certiſſimi, omnia in proviſionibus Apoſtolicis quæ ſunt gratiæ exprimenda, quæ ad concedendam gratiam Summum Pontificem ſuadere, aut diſſuadere, movere, aut dimovere potuiſſent. cap. Cùm adeo. c. Ad aures. c. Conſtitutus. c. Ad audientiam. cap. Si proponente. De reſcript. Hanc opinionem ſequitur Joannes de Selva tract. de beneficio parte 3. quæſt. 21. num. 58. cap. Quamvis. De præb. in 6. Gloſ. Pragm. Sanct. in §. Item quod univerſitates. in verbo Qualitates. De collat. Rebuf. ad tit. Forma mandati Apoſtolici; in verbo Pro expreſſis. verſ. Et in privilegiis. circa finem. in Concordat. Ipſemet Rebuf. in Prax. benef. cap. 29. lib. 1. Reſcripta, inquit, gratiæ ad beneficia ſubreptitia ipſo jure ſunt nulla. Clement. 1. Ibi nullius momenti. De præbend. Gloſ. in extravagant. Sedes. De conceſſ. præbend. Ruzæus in tractat. Jur. Regal. privil. 4. num. 2. Et tamen, inquit, literæ ad beneficia ſubreptitiæ ſunt ipſo jure nullæ. cap. Si motu proprio. De præbend. in 6. & privilegio 7. num. 2. Secundùm diſpoſitionem juris communis quis tenetur facere mentionem de omnibus iis quæ movere poſſunt Principem, aliàs gratia ſubreptitia. & hæc Ultramontanis Doctoribus placere probat 33. aliàs 449. Rotæ deciſio in novis. De reſcript. & deciſ. 24. aliàs 258. eodem tit. Inter qualitates beneficiorum quæ exprimi debent, illa non omittenda, quando beneficium eſt electivum, ut in præbenda docet 41. aliàs 237. Rot. deciſ. De reſcript. in antiquis: ſecùs ſi beneficium ſit unitum, nunquam enim beneficii uniti fit mentio ex 46. aliàs 319. Rot. deciſ. De reſcript. in antiquis.

Obreptio vel ſubreptio proviſionem prorſus annullat, ideò cautè omnia ſunt exprimenda quæ de jure exprimi debẽt, A. V.

NUMERO XCIV.

Quia dictum cap. Inter catera. de facto non ſervatur.

AUctor hujus conſtitutionis eſt Innocent. III. qui ſedem obtinebat anno Domini 1198. quo tempore Pontifices pleniſſimam in beneficiis habebant poteſtatem, & pro arbitrio collatoribus Ordinariis in collatione beneficiorum legem imponebant; eo tempore beneficiorum reſervationes probabantur, ut in hac conſtitutione videre licet, quæ primæ præbendæ vacantis in Eccleſia Senonenſi reſervationem continet, & ideo jus eſt in hypotheſi. At cùm hodie reſervationum uſus nullus ſit apud nos ex Baſilienſi Concilio, & Concordatorum lege: hujus cap. ceſſat diſpoſitio: & appoſitè hîc Molinæus ex communi uſu exiſtimat collatores non in plus ſe obligare, quàm eorum actus ſeu collatio valeat, & de jure ſubſiſtit: evicto igitur beneficio ad aliud conferendum non obligantur, ſicut in prophanis rei donatæ evictio donantem non obligat: ex propria liberalitate nullus obligatur. Limita in Ordinario collatore expectanti

In profanis donator tenetur de evictione rei donatæ, maxime ſi donatio habeat

aliquod onus implicitum, puta ſi facta ſit etiam ab extraneo cõtemplatione matrimonii. A. V.

beneficium debenti, puta mandatario, vel à Senatore Pariſienſi nominato, aut alio pro fidelitatis ſacramento, vel jucundo adventu: poſt evictionem enim collati beneficii aliud primùm vacaturum conferre tenetur, nec prima collatione (quæ ſuum non eſt ſortita effectum) liberatur. Iis enim in caſibus collatores obligantur, beneficia debent, ſolutione tantùm (hoc eſt valida collatione) ſe exonerare poſſunt. ex Reb. ſententia in Gloſ. §. 1. De mandat. Apoſt. in verbo Duobus. verſiculo Idem dicemus in nominatis. in Concord.

Hoc verum ſi nominatus requirat. A. V.

NUMERO CII.

In favorem tamen N. & dummodo ipſe N. acceptare voluerit.

SOmnia ſibi fingit Molinæus, nec ſuis temporibus in proviſionibus in favorem ita ſtipulari Romæ licitum fuit, nec hæc à noſtris omiſſa fuiſſent, nec omitterentur, ſi obtineri poſſent. Nihilominus per decreta Senatus Pariſienſis nonnulla ex iis favore reſignantium uſo recipiuntur: ut pro præbenda Bituricenſi judicatum fuiſſe ſuprà notavimus ad reg. De public. num. 245 Sed ſi hæ conventiones ſeu ſtipulationes in proviſionibus inſcriberentur, tutiori via reſignantes in poſſeſſione ejurati beneficii remanerent, faciliùs cum reſignatariis negotia ſua contraherent, vivo reſignante duo veluti ejurati beneficii eſſent domini, & iis mediis faciliùs collatores Ordinarii eluderentur.

Hæc clauſula cum contineat in ſe pactionẽ tacitã, regreſſus non debet ullatenus admitti. A. V.

NUMERO CIII.

Nec poterit acceptare poſt obitum, ſed liberè vacabit per obitum, quod juſtum eſt odio hujuſmodi veterarum reſignationum.

AUt intra tempora ſex menſium per regulam De public. conceſſa decedit reſignans, & poteſt etiam reſignatarius poſt obitum ratam habere reſignationem, & non vacabit beneficium per obitum, ſed per reſignationem: eo enim ſpeciali caſu (cùm ſcilicet reſignans decedit intra illa tempora ſex menſium) nullus regulæ De public. locus relinquitur: ſed ſi poſt ſex menſium ſpatium decedat reſignans in poſſeſſione, tunc ſupervacua erit reſignatarii acceptatio, ut facta extra legitima tempora, & eo caſu vacabit beneficium per obitum reſignantis, per regulam De public. Ut tamen ad hypotheſim Molinæi redocatur quæſtio, ſi miniſtrorum Cancellariæ Apoſtolicæ incuria ſeu negligentia mandata quædam ad reſignandum cum his clauſulis admitterentur; non tamen Molinæi opinioni ſubſcriberem; hæc enim acceptatio fieri poſſet poſt obitum reſignantis intra ſex menſes defuncti, eóque caſu reſignantis morte tale mandatum, re ampliùs non integra, ut puta gratia facta literis confectis, non revocaretur: nil mutat acceptationem fieri debere vivo reſignante, hoc enim intelligendum ſecundùm leges & regulas Cancellariæ, & hoc inutile gratiam legitimè factam non vitiat.

AD REGULAM DE ANNALI POSSESSORE.

NUMERO CXII. in fine.

Ideo in omni foro etiam in hoc regno omnino practicanda eſt.

REbuf. in Praxi beneficiorum ad hanc regulam 35. De annali poſſeſſore gloſ. 1. exiſtimat regulam in regno obſervari; & ſi regulæ in proviſionibus non ſatiſfactum, proviſionem ſubreptitiam & nullam eſſe. Nihilominus Prob. ad Gloſ. Prag. Sanct. in §. Ipſos omnes. in verbo Regulas. De reſervat. num. 5. in enumeratione regularum Cancellariæ Apoſt. quæ in regno obſervantur, regulam noſtram 35. De annali poſſeſſ. omittit, ſed tantùm enumerat regul. De infir. De public. & De veriſimili notitia. Utitur quidem verbo (& ſimilibus,) ſed nullus hujus regulæ effectus, cùm ex ſtilo Cancellariæ Apoſtolicæ derogatio ſit ordinaria. Tamen cùm impetrantes jure devoluto non favore digni ſint, ſed Regiis conſtitutionibus & juris communis diſpoſitione odioſi judicentur, ſint beneficiorum eruſcatores, ſint aucupes & captatores alienorum beneficiorum, arripiendorum beneficiorum occaſiones venantes, expiſcatores rerum alienarum, fortunis alienis inhiantes: has Summi Pontificis derogationes ad hanc regulam admitterem, ſi modò qualitates quæ Sanctitatem ſuam movere aut dimovere poſſent exprimerentur, ut pote ſi impetretur beneficium contra unum ex familia Papæ, aut illuſtriſſimorum Cardinalium, ex Senatoribus Romæ, contra Epiſcopum Senatorem, aut contra quamlibet illuſtrem aut clariſſimam perſonam; aliàs ſubreptitia derogatio, omiſiſque artibus malitioſè obtenta.

Devolutarii ſunt odioſi. A. V.

Nulla debet in iis fieri diſtinctio perſonarũ apud nos, quia intereſt Eccleſiæ uſurpatores beneficiorum, id eſt eos qui ea poſſident ſine titulo à poſſeſſione ſua dejici. A. V.

EOD. NUMERO CXII. in fine.

Quia Papa nihil poteſt ſtatuere circa cauſas judiciales, & earum formam in hoc regno, etiam in foro Eccleſiaſtico.

Sed cùm quælibet juriſdictio ſuum ſolum ſummum & ſupremum habeat dominum, Eccleſiaſtica Summum Pontificem, ſæcularis Regem noſtrum Chriſtianiſſimum, ſuis legibus, ſuâque poteſtate diſtinguatur; cur Summi Pontifices veri domini ſpiritualibus cauſis & Eccleſiaſtico foro legem imponere, & litibus formam præſcribere non poterunt, cùm hoc in ſæculari juriſdictione liceat Regi noſtro? Si in foro Eccleſiaſtico ex Canonicis regulis axiomata hauriantur, ſi forma judiciorum etiam ex Conciliis generalibus, ſanctorum Patrum decretis, & ex ipſis Apoſtolicis conſtitutionibus petatur, cur ea poteſtas Summo Pontifici denegabitur? Sed cùm judiciorum formulæ etiam in foro Eccleſiaſtico regni ſubditos ligent, non tantùm Eccleſiaſticas perſonas in cauſis ſpiritualibus obligent, ſed & laicas in cauſis Sacramentorum, & multum Regi noſtro interſit leges in ſubditos non publicari eo neglecto, & non conſentiente; ideo per Concordata inter Sedem Apoſtolicam, & Reges noſtros juxta titulo de cauſis. de formulis, de ſtilo, de judicum poteſtate abundè dictum, nihil de iis quæ neceſſaria erant & utilia omiſſum fuit. Ultrà autem progredi vel aliud definire, niſi Sacerdotali & Regia poteſtate concurrentibus, nefas, & eo modo intelligenda Molinæi opinio. in verbo Abuſivum: quæ enim contra Concordata Romæ fient vel ſtatuuntur, per appellationem tanquam ab abuſu, ad veram regulam reducuntur. & hæc eſt praxis Galliæ.

Rex cum ſit dominus ſupremus in Regno ſuo, debet formã proceſſus judicialis præſcribere. A. V.

NUMERO CXIII.

Si Papa motu proprio conferat.

HIc loquitur Molinæus de proviſione motu proprio Papæ obtenta, ſed in rei veritate ad implicationem

plicationem per favorem, & eſt motus proprius fictus, cujus via nullius eſt ponderis. Quid autem de clauſula (motu proprio) in proviſionibus Papæ appoſita ſit ſtatuendum, docet cap. Si motu proprio. De præb. in 6. liberat à ſubreptione & obreptione. Quod in omnibus proviſionibus Papæ ſub ea clauſula conceſſis obſervatur; & hæc eſt communis Canoniſtarum opinio. Ruzæus tract. juris Regal. privileg. 7. num. 11. Rebuf. in forma mandati Apoſtol. in verbo Motu proprio. verſic. Vigeſimus nonus. in Concordat. Gomeſ. ad reg. Cancell. de non tollend. jus quæſitum. quæſt. 13. in fine. quod etiam in 33. Rotæ deciſione De Præbend. num. 6. 7. in antiquis deciditur. Sed ejus clauſulæ efficacia tanquam juri quæſito præjudicat, ut in locis prædictis ſtatuitur, & ſpecialiter quæſtio deciditur in 7. aliàs 112. Rotæ deciſione De præb. in novis. Quæ ſunt autem extraordinaria, & contra juris communis diſpoſitionem, non tollit hæc clauſula, ut puta defectum natalium, defectum ætatis, vitium corporis, maculam bigamiæ. hæc enim omnia ſpecialem clauſulam deſiderant, ut probat Joan. Andr. in dicto cap. Si motu proprio. De præb. in 6. & ex dicta 33. deciſione Rotæ colligere licet.

Clauſula motus proprii quæ locū non habet niſi in patria obedientiæ, non inducit diſpenſationem defectus, qui à jure exigit diſpenſationē ſpecialem, quia hæ diſpenſationes nunquam debent ſuppleri. A. V.

NUMERO CXV.

Non habere locum in proviſione Ordinarii.

AN hæc regula De annali poſſeſſore, locum habeat in Ordinario collatore, variatum fuit. & ipſe Gomeſ. quæſt. 9. ad hanc regulam negotium in utramque partem agitat, & ex identitate rationis locum habere, ſuóque hujus ſententiæ probat auctores. & ipſe Rebuf. ad hanc regul. in Praxi benef. gloſ. 18. exiſtimat pœnam 50 florenorum Cameræ Apoſtolicæ perſolvendam, ſi Romæ fiat condemnatio, ſi alibi fiſco loci; ideo regulam extra Curiam poſſe procedere. & debiles ſunt admodum rationes in contrarium adductæ, Epiſcopum ſcire debere nomen, qualitates, & poſſeſſionis tempora poſſeſſorum ſuæ diœceſis, cùm hæc præſumptio temporibus noſtris non ſit juris & de jure. Nihilominus cùm verba regulæ Ordinario collatori nullomodo convenire poſſint, ſed tantùm Sum. Pontifici, ut puta pœna 50. florenorum Cameræ Apoſtolicæ ſolvendorum, excludit Ordinarios ab hac regula: & ita Gomeſius cum Molinæo ſentit regulam locum non habere in proviſione Ordinarii.

EOD. NUMERO CXV.

Cùm ipſe impetrans certet de lucro, ſeu jure quærendo.

Cum forma à Jure ſtatuta eſt ad validitatem actus debet ſervari, maxime in acquirendis. A. V.

Diximus ſuprà ad regul. De public. num. 240. aliam in quærendis lucri, aliam damni rationem: & qui acquirere volunt, conditiones à lege requiſitas, formam à lege præſcriptam ad unguem obſervare teneri; aliàs acquiſitio nulla, nec ex harum formæ ſeu ſolemnitatum omiſſione minores reſtitui poſſe. Vigilent igitur impetrantes beneficia jure devoluto, nulla enim ignorantia excuſari poterunt.

NUMERO CXVI.

Ut procedat etiamſi impetretur poſt obitum poſſeſſoris annalis.

LOnge aliam quæſtionem tractat. Gomeſ. ad hanc reg. quæſt. 63. De impetrante ſuper annali poſſeſſore. An eo poſtea defuncto regulæ exceptio detur ſucceſſori; eo enim caſu initium proviſionis impetrantis conſideratur, & cùm ſit vitioſum, morte poſſeſſoris non convaleſcit: exceptio regulæ in rem eſt, & tranſit in ſucceſſorem qui in jus defuncti ſubrogatur, eadémque nullitate impetrantis proviſionem impugnare poteſt. At major dubitandi ratio, cùm poſt obitum poſſeſſoris impetratur beneficium. Primùm ad hanc hypotheſim regulæ verba non conveniunt: deinde regula commodo annalis poſſeſſoris publicata, eo autem mortuo legis ratio ceſſare videtur: tertiò per verba regulæ appoſitè quis dixerit, ad impetrationes per obitum regulæ diſpoſitionem non procedere; ceſſat enim eo caſu annalis poſſeſſoris privilegium, & qualitatum expreſſio à regula deſiderata poſſidentis perſonam reſpicit. Nil mutat ex Rotæ deciſione & Gomeſii opinione regulæ exceptionem eſſe in rem, quod verum ſi ſuper annali poſſeſſore impetratio facta ſit, poſſeſſor enim eo caſu agit in rem in proviſione impetrantis, quæ vitioſum habuit initium. Et uno tantùm caſu Molinæi opinionem procedere exiſtimo, ſcilicet contra impetrantem poſt obitum annalis poſſeſſoris, quando Ordinarius impetrantem prævenit, & inter impetrantem, & proviſum ab Ordinario quæritur an per obitum poſſeſſoris, an per ejus incapacitatem vacaverit beneficium: ſi impetrantis proviſio ſit per incapacitatem poſſeſſoris defuncti, qualitates & conditiones in regula requiſitas habeat. & hæc videtur Molinæi opinio per hæc verba: Quando devolutio vel defectus juris prætenditur non ex capite ſucceſſoris, ſed ex capite defuncti, ſive ex defectu juris defuncti.

Ubi lis non eſt mota poſſeſſori, non licet de ejus capacitate inquirere. A. V.

NUMERO CXIX.

Nec requirit canonicum titulum, nec bonam fidem poſſeſſoris.

ALias impetrantes prætextu nullitatis tituli, aut incapacitatis poſſeſſoris regulam non obſervarent, ejus diſpoſitionem eluderent; & ſi canonica inſtitutio, & bona fides in poſſeſſore deſiderarentur, nil juris nec privilegii annali poſſeſſori tribueretur. quæ enim impetratio timenda canonicam inſtitutionem bonámque fidem habenti? nec etiam regula hanc inſtitutionem & bonam fidem deſiderat, ſed annalem poſſeſſionem.

NUMERO CXXII.

Amplio verò etiam in ſpoliatore.

SI modò titulum habeat ſeu inſtitutionem canonicam, non de valida loquor, ſed de quocunque titulo. Nulla enim in poſſeſſorio judicio horum beneficiorum eſſe poteſt controverſia inter titulum habentem, & non habentem. Lis enim à titulorum editione ſeu communicatione capit initium, ex Regia Franciſci I. conſtitutione anno Domini 1539. publicata art. 46. Quòd autem qualiſcunque proviſio etiam invalida deſideretur, ut ſit locus regul. De annali poſſeſſore, Molinæi verba notanda ſunt ad finem num. 123. Et bene ſufficit ſola detentio, etiam aſinina, & injuſta per annum pacifica, ad excludendum impetrantes à Papa vel Legato, &c.

Adverte quod lis non eſt in Beneficialibus ante titulorum editionem, & hoc notat Gloſſator Pragmat. ad titulum *de Pacificis*. in verbo *juris ſui exhibitionem*. A. V.

EOD. NUMERO CXXII.

Non tamen contra ſpoliatum, nec à ſpoliato jus habentem.

Eo enim caſu ſpoliatus ante omnia reſtituendus. Ideo ſi alius quàm ſpoliator ſit in lite, ceſſabit ſpoliationis exceptio, quæ ſpoliantis perſonam, aut ab ea jus habentem conſiderat.

NUMERO CXXIV.

Si impetrans ille allegaret & doceret incapacitatem perſonæ ipſius detentoris.

CUm impetrantium jure devoluto, & per incapacitatem poſſeſſorum annalium proviſiones ſint odioſæ, & impetrantes beneficiis alienis etiam

pacificè poſſeſſis inſidientur, nec limitationes, & conditiones regulæ De annal. poſſeſſ. adimpleverint, incapacitas poſſeſſorum non validat eorum proviſiones, quæ à limine judicii ob non obſervatam regulæ noſtræ formulam repelluntur. antequam enim de poſſeſſorum incapacitate moveatur quæſtio, priùs inquirendum an impetrantes regulæ legibus ſatisfecerint.

NUMERO CXXXI.

Per citationem nullam quæ proſecuta non fuit.

NUMERO CXXXII.

Si poſſeſſor cui lis mota eſt, obtineat ſententiam definitivam pro ſe.

LIs igitur incepta & poſtea neglecta non impedit pacificam annalem poſſeſſionem, & ſententia definitiva plenum poſſeſſorium continente efficit, ut præteriti temporis ad anni computationem habeatur ratio. hæc enim ſunt poſſeſſionis commoda, hæc poſſeſſorum favore legitimè introducta, hæc publicæ tranquillitatis contemplatione inſtituta.

NUMERO CXXXIII.

IN effectu enim poſſeſſor fuit, poſſeſſioni beneficii incubuit, ejus onera ſubire non recuſavit, nec ei quid imputari debet ſi Eccleſiæ ſtatuto, aut lege ſpeciali reluctante fructus beneficii non percepit. Obiter nota quandam quocunque caſu fructuum partem pro alimentis poſſeſſori relinquendam, cujus portionis ratione poſſeſſor quis legitimè dicitur. nec valeret conſuetudo ut poſſeſſor beneficii onera ſubiret, & fructus nullos perciperet; onera enim fructibus ita affecta, & fructus oneribus, ut horum ſeparatio multis Curiæ decretis abuſiva pronuntiata ſit: fructus enim beneficiorum ita divino muneri cohærent, ut ab eo ſeparari non poſſint. Plura de iis videre licet tam in Gloſ. Prag. Sanct. tit. de annat. in verbo Conſuetudinis. in fine; quàm apud Duarenum lib. 6. de ſacris Eccleſiæ miniſteriis cap. 3. & Renat. Choppin. lib. 1. de ſacra Politia tit. 8. & lib. 3. c. 3.

EOD. NUMERO CXXXIII.

Cùm fructus ſequeſtrentur non ratione tituli controverſi, ſed ſuper titulario.

Notanda hæc diſtinctio, quæ ad annales & triennales poſſeſſores referri poteſt. cùm enim in beneficiorum controverſiis tituli movetur quæſtio, litigioſum dicitur beneficium. pacifica dici non poteſt poſſeſſio, triennalis privilegii beneficium non acquiritur, ſicut nec annalis poſſeſſionis commoda conceduntur. Incertum enim quis titulum habeat, hæc tituli controverſia incertum dominium, & de jure ſuo vacillantem & dubitantem relinquit: non igitur pacifica poſſeſſio, imò in controverſiam revocatur. At quando non ratione tituli fructus ſequeſtrantur, prehenduntur, in Regiam manum ponuntur, ſed pro redituum ſolutione, aut onerum præſtatione non facta; quia eo caſu talis ſequeſtratio aut prehenſio fit ſuper ipſo poſſeſſore tanquam titulario, legitimo poſſeſſore, & vero domino; acquiritur & annalis & triennalis poſſeſſio, quæ tituli reſpectu pacifica dicitur. Hujus diſtinctionis rationem allegat Rebuf. tract. De pacif. poſſeſſ. num. 193. Titulus, inquit, de pacific. intelligitur quando quis moleſtatur ſuper titulo beneficii: ſecus ſi ſuper decimis, aut aliis juribus; vera enim & eſſentialis ratio decreti De pacificis in colorato titulo conſiſtit, & ſi de eo nulla ſit controverſia, pacifica remanet poſſeſſio. & regulariter prehenſio poſſeſſorem ſua non privat poſſeſſione. l. 3. §. Finali. l. Si quis ante. verſic. Denique. de acquir. vel amittend. poſſeſſ. Et manus Regia non privat poſſeſſorem poſſeſſione ſua, ſed poſſeſſorem conſervat, ut probat Molinæus ad Conſuet. Pariſienſ §. 1. gloſ. 4. num. 15. & ita ſervatur in Senatu hæc diſtinctio.

Poſſeſſio pacifica cenſetur quoad titulum, licet controverſia mota ſit ſuper fructibus percepeis, aut in manum regiam poſiti fuerint. A. V.

AD REGULAM DE IDIOMATE, QUÆ EST. XIX.

REddit rationem Molinæus cur hæc regula etiam in Ordinario locum habeat, & cur ei etiam à Papa derogari non poſſit, quæ propter Sacramentorum adminiſtrationem juris ſunt certiſſimi, ideo in aliis beneficiis curam animarum non habentibus non procedunt, ut ex regula colligere licet, quæ in Parochialibus Eccleſiis loquitur: meritò autem Molinæus in Præbenda Theologali regulam extendit, & in dignitatibus Eccleſiaſticam juriſdictionem morúmque correctionem habentibus. Cùm enim beneficii aut dignitatis ratione verbum Dei annuntiare, aut juriſdictionem in propria exercere debeant, loci idioma ritè intelligere, & loqui neceſſe eſt. Vide infrà num. 144. in fine.

Ubi eadẽ eſt ratio legis, idem debet obſervari. A. V.

NUMERO CXLVI.

Ait etiam textus in capit. Illiteratos. 36. diſtinct. Illiteratos ut vitioſos à ſacris officiis repellendos.

HÆc Gelaſii Papæ conſtitutio de ſacrorum ordinum ſuſceptione, puta Diaconatus & Preſbyteratus, intelligitur, in quibus illiterati, corpore vitiatis æquiparantur. Sed Canonicis conſtitutionibus illiterati ſeu ignorantes, Eccleſias, ſeu alias dignitates, & officia obtinere non poſſunt, quibus imminet cura animarum, quibus Sacramentorum datur adminiſtratio. cap. Cùm in cunctis. de elect. cùm in Eccleſiaſticis miniſteriis ſint ætatis maturitas, gravitas morum, & literarum ſcientia inquirendæ, & in §. Inferiora. dicto capit. Sed nec ad Parochialis Eccleſiæ regimen niſi qui jam vigeſimum quintum ætatis annum attigerit, & ſcientia & moribus commendandus exiſtat, & in cap. Niſi cùm pridem. §. pro defectu. De renuntiat. plerumque pro defectu ſcientiæ quis poteſt petere ceſſionem, quia cùm ipſa circa ſpiritualium adminiſtrationem ſit potiſſimum neceſſaria, & in cap. Cùm te. de ætate & qualitate. tria in obtinendis Parochialibus Eccleſiis potiſſimum requiruntur, ſcientia, mores, & ætas. idem in Clem. 1. de ætat. & qualitat. & mitum Epiſcopum ſuo privatum Epiſcopatu quia Grammaticam ignoraret, & Donatum nunquam didiciſſet. in cap. ult. de ætat. qualitat. & ordine præfic. & de his beneficiis intelligenda Molinæi opinio. Secus de aliis beneficiis ſimplicibus, in quibus vitæ probitas, & ætas potiùs deſiderantur, quàm ſcientia.

Epiſcopus privatus fuit ſuo Epiſcopatu, quia Grammaticã ignorabat, quod hodie non reperietur, quia Rex non concedit Epiſcopatus niſi perſonis literatis, & iis qui moribus, ſcientia & ætate ſpectabiles populo ſint, quæ omnia debent inſpici, cum ab iis ſæpe populorum ſalus pendeat, & Rex debeat providere ſubditis ſuis, de omnibus quę ad eorum ſtatum & conſervationem ſpectant. A. V.

FINIS.

NOTÆ
CAROLI MOLINÆI,
IN COMMENTARIUM
DYNI MUXELLANI,
IN REGULAS JURIS PONTIFICII.

Studioſæ Juris Juventuti, CAROLUS MOLINÆUS, Juriſconſultus. S. D.

ENCHIRIDION hoc Dom. Dyni Muxellani in Regulas juris Pontificii, non ſolùm à ſtudioſa Juventute, ſed à ſummis etiam Iuris Profeſſoribus magnopere probatum ſummoque in pretio ſemper fuit: adeo ut Cynus ille Piſtorienſis, quondam ejus auditor ac diſcipulus. in l. unic. q. 11. Cod. de ſentent. quæ pro eo quod inter profer. de hoc Enchiridio loquens, ſcripſerit totam Synodum legalis Philoſophiæ, his Dom. Dyni diſputationibus interfuiſſe, & certè jam plus ducentis annis, non diſcentium modo, ſed doctorum quoque manibus, jucundè, avidè & utiliter teritur. Et meritò, quum ſit uberrima, ſolidæque Iuris doctrinæ promptuarium quoddam lectiſſimum, & manu geſtando aptiſſimum. Sed per crebras corruptorum exemplariorum traductiones, non ſine gravi priorum Typographorum flagitio, uſque adeo corruptum, laceratum & depravatum fuit, ut vix relicta eſſet oratio una integra, ſine vitio, eaque ſæpius tam pernicioſo, ut non ſolùm obſcuritatem ſenſus, ſed contrarium quoque ſenſum paſſim induceret: ut jam alioquin utilis & neceſſarius liber, vulgò ferè inutilis haberetur, & negligeretur, donec anno 1554. Antonio Vincentio inſigni Typographo Lugdunenſi, impulſore emendationem & redintegrationem ſuſcepi, nec in publico negotio confiſus privatæ libri mei emendationi, quam uſus proprij gratia, dudum mihi ipſi feceram, plura vetera exemplaria conquiſivi, & plus mille mendis expunctis, & iis quæ truncata mutilaque deficiebant, redintegratis, curam, ut nativæ ſuæ puritati, quam fideliſsimè & diligentiſſimè reſtitueretur. Juvit operam meam laudabilis memoriæ D. Nicolaus Molæus, ſupremæ Pariſienſis Curiæ, dùm viveret, Conſiliarius præſtantiſsimus, quîcum mihi fortè fortuna de hac re ſermo incidit, ſuumque pervetuſtum, cæteriſque (ut pote ex primùm impreſſis) caſtigatius exemplar mihi obtulit & commodavit. Itaque cùm jam caſtigatum à me exemplar curſori tradidiſſem, revocatum rurſus contuli cum libro Dom. Molæi, & indidem nonnulla ſarcivi, præſertim nonnulla duo fragmenta, in Regula Mora, *quæ in omnibus aliis libris deerant. Nec me laboris illius pœnitet, tametſi longè gravioribus curis & meditationibus, detinerer in Iuris civilis repurgatione, Conſuetudinumque noſtrarum interpretatione, quas interturbari moleſtiſſimè ferebam. Solatur enim me communis ſtudioſorum utilitas, quam brevi laborum noſtrorum interpellatione longiùs juvari, promoverique video, nec non*

ſtudioſorum gratitudo : adeo multi gratificati ſunt , majoreſque , quàm de hac opellâ ſperaſſem , gratias egerunt , redintegrationis hujus ergo. Cumque anno 1548. typis iterum excuſus fuiſſet ab eodem inſigni Typographo , Antonio Vincentio , mendiſque etiam aliquot repurgatus , & mihi tandem ejuſdem Antonij Vincentij filius ſignificaſſet , ſe typis hunc eumdem librum excudere velle , ut ſi quid forſitan rurſus emendandum eſſet , vel addendum exiſtimarem ad eum tranſmittere vellem. Tum in manus aſſumens , & excutiens quod noviſſimè ſuper prima & ſecunda caſtigatione mea fuerat impreſſum , inveni mendas aliquot irrepſiſſe. Quare rurſus collatis multis exemplaribus , etiam perveſtutis Manuſcriptis , denuò penitiſſimè repurgavi , & inſtauravi , ut nec literam unam (quantum perſpicere potui ,) mutatam , tranſpoſitam , vel omiſſam reliquerim , ut nihil ampliùs ſuperſit , quod à Juris ſtudioſis deſiderari queat. Cæterum exorari me paſſus non ſum , ut illam Annotationem adderem , nec ut ex libro meo privato tranſcribi ſinerem , ne Enchiridion hoc oneraretur , nimis alioquin vel ſupervacuis additionibus onuſtum , quas parum abfuit quin vel graviſſimo viro impulſore , prorſus omitterem. Sed ne alienos labores defraudare viderer , ſatis habui ineptas quaſdam & prorſus inutiles cancellare , reliquas ſinere. valete , ſtudiiſque noſtris quæ vobis vel propriæ valetudinis & rei familiaris luculento damno deſudant gratis animis favete. Bibliotheca noſtra Idibus Junij 1563.

IN REGULAM, BENEFICIUM, PRIMAM.

NUM. 1. *Obtineri.* Non negat poſſideri, nam videtur quod ex titulo minus canonico, transferatur poſſeſſio beneficii patet quia poſſidens illud tanquam prædo, ſi ſpolietur; datur ei reſtitutio. *c. in literis.* ſuprà *de reſtitut. ſpol.* quandoque titulus ipſo jure extinguitur in perſona unius, qui tamen poſſeſſionem retinet *cap. licet Epiſcopus.* ſuprà *de Præbendis.* quandoque ſententia diſponit de poſſeſſione beneficii, reſervato judicio tituli & proprietatis ſuprà, *de cauſa poſſeſſionis & proprietatis. cap. cùm ſuper. cap. cum teneo Eccleſia.* Ita tenet & exponit Petrus Anchar. hic idem latè Panor. *in diſp.* 4. incipiente *Titius Clericus:* ſed communis opinio Doctorum eſt in contrarium. Dic quod opinio Anchar. & Panor. vera eſt, reſpectu non prætendentis titulum: unde debitores, coloni, cenſuarii, & alii, non poſſunt titulo ſaltem colorato poſſidenti, denegare ſolutionem eique ſolvendo liberantur, quamvis non teneantur niſi ex contractu prædeceſſorum per not. Bart. Alex. *in l. ſi urbana. D. de condict. indeb.* (Glo. *cap nihil* per illum text. verb. *adminiſt.* & ibi Compoſtella. *de elect.* Lapus *alleg.* 89. Carolus Ruinus. *conſ.* 150. *num.* 2. *l.* 1. Tetigi in Annotat. ad Alexan. *conſil.* 120 *num.* 7. *l.* 1. & in Annotat. ad Deci. *conſ.* 407. Sed reſpectu contendentis de titulo vel poſſeſſione ipſius Beneficii præcedit communis ſententia, & ita practicatur & per triginta annos & ultra practicavi, & conſului in Parlamento Pariſienſi.

Num. 22. *Ergo.* Ut Eccleſiæ vel dignitatis. Petr. Anchar. hic in fine, & infrà *eodem cap. ſine poſſeſſione.* Joann. Fab. *l.* 1. *C. de emancipat. liber. in diſjus.* 4. Joannes Petrus de Terra. *in lib. de rei vindic.*

Num. 26. *Teſtatori.* Hæc diſtinctio quæ habetur ſupra, verſiculo *Et quia jure. num.* 25. plauſibilis eſt & communiter approbata, ſed falſa eſt. Patet, quia non ſolum manet teſtamentum, ſi teſtator poſteà fiat inhabilis facto ſuo laudabili ſecundum iſtos, ut dixi, *Authent ſi qua mulier. Cod. de ſacroſ. Eccleſ.* ſed etiam facto ſuo culpabili, ut ob vitium prodigalitatis. *l. Is cui lege. D. de Teſtam.* Et ſic rejecta inepta & falſa diſtinctione, vera methodus eſt facere regulam & fallentiam, & regula ſit affirmativa per reg. *l. in ambig. §. non eſt no. D. eod. l. factum legitimè*, infrà *eodem.* & per textum in individuo. *in l.* 1. *§. ſi quis autem. de bon. poſſ. ſecundum tabulas.* Fallit, quando unà cum ſupervenienti inhabilitate bona ad alterius diſpoſitionem, vel dominium devolvuntur, ut hic, in eo qui ſe dat in arrogationem vel patitur ſententiam ex qua bona confiſcantur. Et ita debet intelligi & reſtringi *lex ſi quis filio. §. irritum. verſ. ſed & ſi quis. de injuſto rupto teſtamento.* ut tunc procedat, quando ſimul bona amittuntur. Et probatur. *in l. Ejus qui. §.* 1. & in fin. *de Teſtament.* Secus ergo ſi bona non publicantur, ut novè dixi in authent. *ſi qua mulier. in fin. Cod. de ſacroſanctis Eccleſiis.* in lectura mea Tubingenſi, anno 1554. Et ita practicatur Galliæ in locis, ubi non eſt confiſcatio, ut teſtamenta ante ſententiam mortis facta, maneant, etiam in crimine læſæ majeſtatis, ut in Britannia. Et dixi in conſuet. Pariſienſi. §. pen. quamvis per ſententiam fiat inteſtabilis, ut non poſſit revocare prius teſtamentum nec de novo teſtari, ut dixi in Conſuet. Pariſienſi. §. 113. Tum quia jam ſervus pœnæ effectus eſt, tum etiam ne perturbatus odio cognationis, à qua non eſt redemptus, bona diſpergat, vel à ſacrificulis perſuadeatur, ut tempore Beati Hieronymi revocata fuit *lex prima Cod. de Sacroſanctis Eccleſiis*, quæ eſt Conſtantini magni, idque odio Clericorum Eccleſiæ Romanæ, qui moribundorum hæreditates captabant, ut ipſe refert, & eam legem laudat *Tom.* 1. *Epiſt.* 2. ut dixi legendo dictam legem primam Tubingæ.

Non obſtat *lex prima §. exegi. Prætor in princ. de bon. poſſeſſ. ſecundum tab.* quia debet intelligi, quando incipitur à tempore ultimo; quia illud non ſufficit, ſed habilitas tempore teſtamenti requiritur & ſufficit, ut probat textus *§. ſi quis autem teſtam eadem l.* ut dixi in *d. authent. ſi qua mulier* in fine.

Num. 37. *Quod enim.* Hæc clauſula uſque ad verſ. decimum, non habetur in libris antiquis Manuſcriptis, nec in primum impreſſis.

Num. 43. *Papa.* Et proceſſus fulminatus ab ejus executore, perpetuat mandatum. Domin. de S. Gemin. Philipp. Francus *dicto cap. Præſenti.* Specula. *de Legato. §.* 5. *num.* 14. Feder. de Senis. *conſ.* 197. quod non obſervatur in Gallia, niſi prout in tit. *de mandatis.* in pragmat. Sanct. & Concordatis permittitur.

IN REGULAM POSSESSOR. 2.

Num. 40. *Proficiat.* Adde quod ubi actus poteſt trahi ad duo diverſa, magis intuemur quod prodeſt quam quod nocet Joann. de Plat. *l. Cum allegas. Cod. de caſtrenſ. pecul. lib.* 12.

Plene nota. Sed Gloſſ. Bartol. & omnes Doctores ibi & ubique in hoc errant, quia veritas eſt quod in *d. l. ſi vir uxori.* donatarius etiamſi non erret in jure, ſed ſciat donationem non valere tamen ſtatim uſucapit, vel præſcribit, ut eſt text. *in l. ſed etſi conſtante. de donat. inter vir & uxor.* quæ ita debet intelligi, ut dixi in novis intellect. Et ratio eſt quia donatarius non præſcribit ſibi, niſi in caſu confirmandæ donationis, puta morte donatarii. *l. Cum hic ſtatus in princ. de don ratio. inter vir. & uxor.* aliàs uſucapit donatori, ſimile *in l. alienam. §. qui alienam. D. de donat. cauſa mortis.*

Num. 42. *Solvunt.* Sed loquuntur tantum de tempore malæ fidei, quia qualitas juncta verbo (& idem de nomine verbali) intelligitur ſecundum tempus verbi *l. in delictis. §.* 1. *D. de noxal. act.* Et ſic ſolutum eſt, quod hæres bonæ fidei non impeditur jure Canonico præſcribere, prout alias de Jure civili & ſic tam Jure civili diſponente, quam Canonico non impediente, imo tacitè concedente. arg. *cap.* 2. *de operis novi nunt.* hæres longiſſimo tempore præſcribit, & eſt veritas, quicquid Dynus hic dicat. Et ita contra Dynum Alexand. *conſil.* 51. *num.* 7. *lib.* 5 ubi in Annot. dixi Philipp. Corn. *conſil.* 296. *litera. O. cap.* 3. Philip. Decius *conſil.* 303. *num.* 9. ubi in Annotat. dixi.

IN REGULAM SINE POSSESSIONE. 3.

Num. 6. *Non poſſideri.* Sequeretur, ſi hoc eſſet verum, quod in ſuo à ſe poſſeſſo, de ſua materia ædificans; perderet poſſeſſionem materiæ, quod eſt falſum & ridiculum. Sed dicendum quod ut dominium, ita poſſeſſionem retinet, non tamen deinceps, tanquam rei particularis per ſe, ſed tanquam partis integralis rei, cui incorporatum eſt: quæ, ſi eſt immobilis, jam quod incorporatum eſt poſſidetur, non ut mobile, ſed ut immobile, vel pars immobilis: ut etiam ſatis innuit textus *l. Eum qui.* in fi. Et dixi in novis intellect. *d. l. & l. qui univerſas.*

IN REGULAM PECCATUM. 4.

Num. 5. *Abſolutus.* Eſt bene, ſi eſt facta liberè & ab habente poteſtatem, rejecta ſcrupuloſa diſtinctione ſequenti, ut dixi in Tractatu uſurarum. *num.* 8. Et eſt communis ſententia Theologorum & Juriſtarum.

Num. 9. *Datio.* Scilicet quantitatis vel in genere, aliàs in obligatione dandi ſpeciem difficultas impedit moram, ut tenet Bartol. Alex. & omnes *in l. quod te. ſi cert. pet.* ubi Philipp. ad finem. Idem ſentit in obligatione dandæ quantitatis, & malè. Ut ibi in Annotat. dixi.

IN REGULAM PECCATI VENIA. 5.

Num. 3. *pœna.* Et bene quoad Deum, non tamen per illam contritionem, ſed per meritum paſſionis Chriſti, fide apprehenſum. Sed hoc nihil habet commune cum pœna debita homini, vel Reip. niſi ad pœnam moderandam quæ in contumace augeri poſſet.

IN REGULAM SEMEL MALUS. 8.

Num. 3. *Bonus.* Fallit quando agitur de præjudicio tertii. Philipp. Decius. cap. *Prudentiam. de offic. deleg. conſil.* 528. *num.* 3. quibus in locis in Annotat. dixi. Andr. Alciat. *tract. de Præſumpt. Regula* 3. *præſumpt.* 2. *num.* 2.

IN REGULAM IGNORANTIA. 13.

Num. 1. *Nocet* Falſum eſt, quia ex quo agitur de damno vitando. *l. Juris ignorant. de Juris & facti d. ignor.* non obſtat. *l. Cum quis.* quia (ut dixi in novis intellect. & in lect. mea Tubingenſi,) loquitur, quando eſt debitum jure exceptionis, nec facit regulam, niſi in eo quod ſolutum errore facti, faciliùs reperitur, quàm ſolutum errore juris.

IN REGULAM CUM QUÆ 14.

Num. 5. *Reſtitutio.* Idem Gl. Dyn. Bald. Joan. Fab. *l.* 2. *Cod. de jure Emphyteut.* Ludovicus Rom. *conſil.* 166. in fi. Alex. *conſil.* 169. *num.* 10. *lib.* 2. Philipp. Dec. *conſil.* 58. in fin. ubi in Annotat. dixi, & *conſil.* 133. Idem ex omni juſta cauſa. Caro. Ruin. *conſil.* 150. *lib.* 1.

IN REGULAM NON EST. 19.

Num. 6. *L. non tantum.* Quæ lex, licet non obſervetur in Regno Franciæ, tamen practicatur in Comitatu libero Burgundiæ, etiam damnato nolente, ut ipſi etiam Advocati in queis ductus Joannes Belinus, teſtantur & probant.

IN REGULAM NULLUS PLURIBUS. 20.

Num. 8. *Ignoratis.* Hæc theſis vera eſt, & ſic Gloſſæ, & Doctores, nec principium, nec medium, nec finem intellexerunt in materia cumulationis, quæ eſt mere practica, nec minus lapſi ſunt & ſe intricaverunt, quàm in materia intereſſe, quæ etiam practica eſt, ut docui in extricatione labyrinthi. Veritas eſt quod cumulatio actionum regulatur à cumulatione obligationum, nec eſſe differentiam propter cauſam lucrativam & oneroſam, nec propter ſententiam abſolutoriam vel condemnatoriam. Nec *lex fundum. cum l. ſeq. D. de except.* in hoc fundatur, ut omnes ad uſque malè putant, ſed in ſola litiſpendentia rei majoris. Et ſic cumulatio regulariter permittitur, quæ eſt triplex: Coæqualis, alternativa, ſubordinata: ut novè & analyticè dixi, legendo *l. Edita. Cod. de edendo.* menſe Junio anni 1554. In Academia Tubingenſi ubi propter factiones, Typographos habere non potui, nec locum ad me accedentibus dare: ſed, Deo juvante, lectiones meas, C. & P. brevi excudi curabo.

Num. 17. *Non poſſum.* Idem omnes Gloſſæ, & Doctores Scholaſtici, malè hæc jura practica intelligentes. Veritas eſt, quod poſſum accumulare per eadem facta, id eſt per eadem allegata, in eadem inſtantia, & ita etiam practicatur in Gallia, etiam ſine literis regiis, niſi poſt articulos concluſos, quo caſu opus eſt literis regiis. Non obſtat §. *variis.* quia intelligitur in diverſis inſtantiis, ut dixi in lectura Tubingenſi, ſuper *l. Edita. Cod. de edendo.*

IN REGULA QUOD SEMEL. 21.

Num. 2. *Delegans.* Idem Jacob. Butrig. Bar. Bal. Saly. Paul. *l. ſi ne propanis* 1. & omnes ubique: ſed errant, quia imò idem judex poteſt denuò judicare, etiam delegatus, niſi revocetur, vel alii committatur: ut *in d. l.* & dixi in novis intellect.

IN REGULAM NON DEBET. 22.

Num. 8. *Genere.* Ex his & aliis præſertim quæ ſcripſi in conſuet. Pariſienſi. §. 30. quæſt. 36. Margravii Brandemburgenſes agnati ſui Alberti Marchionis Brandemburgenſis à Carolo V. Imperatore proſcripti, contendunt hoc anno 1555. ditionem dicti Alberti non potuiſſe hac occaſione occupari per Norimbergenſes & Epiſcopos, & Ferdinandum Regem, ſed ſibi debere ante omnia reſtitui, quia vocantur à genere & vi feudi aviti & antiqui: & ita tenent Bartol. *in l.* 3. & omnes Feudiſtæ. *in cap.* 1. *Si vaſſall. feud. princ. cui deferat. in uſibus feud.* Jacob. *in inveſtit. in verſ. dictique vaſſalli promis. non commit. Felo. verſic. videamus nunc.* uſque ad finem Franciſcus. *in* 5. *parte ſen. det.* Hieronymus Gratus. *conſ.* 2. *lib.* 1. Bartol. Alexand. & omnes. *in l. ſi finita* §. *Si de vectigalibus. de damno infecto.* etiamſi propter noxiam, ſeu feloniam commiſſam in ipſum patronum, cùm ſit feudum antiquum. Gloſſ. *cap.* 1. §. 1. *de ſucceſſ. feud.* Andr. Iſer. *cap.* 1. §. *ult. qua fuit prim. cauſ. benefic. amitt.* & *cap. firmiter. de prohib. feud. alien per. Feder.* & *cap.* 1. *ſi vaſſ. feud. preveniur.* Alexand. *conſilio* 30. *lib.* 1. *verſic. Nonobſtant.* Curt. ſenior. conſil. 49. Addo aliam rationem, quia non potuiſſet, etiam expreſsè, abdicare feuda antiqua in præjudicium agnatorum. *Cap.* 1. §. *hoc quoque.* & ibi Bald. *de ſucceſſ. feud.* Alvaro. *in cap.* 1. §. *ultimo. concluſ.* 17. *qua fuit prim. cauſ benef. amit.* Gloſſ. Bald. & omnes. *in cap.* 1. *de alien. feud. pater. in uſi. feud.* Jacobus de ſancto Georgio. *in tractatu feud. in verſic. Et unus. ex dict. vaſſ. refu. feu.* Ergò nec tacitè. Tum iſte prohibitus erat alienare, non tam ſui, quam alienorum favore: Igitur etiam delinquendo non poterat alienare, nec amittere feudum. *l. Statius.* in fine. *de jure fiſci.* Bartol. *in l. Si quis in tantam. Cod. unde vi.* quem omnes ſequuntur. Paulus & alii. *in d.* §. *Si de vectigali columna ultima.* Fabia. de monte Sancti Savin. in Tractatu *de empt. & vend in* 4. *qu. princip. qu* 14. Franciſcus Aretinus. *Conſil.* 14. Dec. *in l. furioſi. D. de regulis Juris.* Matth. de Afflict. *in Conſtit. Neap. de revocat. alien. conſtit. hac edictali. num.* 5. *lib* 3.

IN REGULAM QUOD QUIS. 24.

Num. 6. *Privatos*. Idem in non reparabili. Paul. Philipp. Dec. *l. Ut vim. de juſtitia & iure*. Joan. de Plat. l. *Prohibitum*. quem ſequitur Panorm. *cap. ſi quando. de offic. deleg*. Alex. *conſilio* 44. *num*. 2. *lib*. 2. ubi in Annotat. dixi.

IN REGULAM MORA SUA. 25.

Num. 3. *Conteſt*. Non alias, ſcilicet, ut ipſius judicii ſtricti juris: ſed benè veniunt & peti poſſunt ut intereſſe, quantum intereſt morani non eſſe factam. *l. ſi fundum certa die. de verb. oblig*. ut novè dixi in extricatione labyrinthi. *de eo quod intereſt*. num. 236. 239. 247.

Num. 5. *Quidam*. Iſtud & quod ſequitur uſque ibi. *Ar. l. Nec ſi voles*. incluſivè, uſque ad verſic. *An autem intereſſe*. excluſivè, deficiebat in aliis, & veteribus & novis exemplaribus, tam didum, quàm recenter impreſſis, & in veteribus Manuſcriptis, quod reſtitui ex libro vetuſto Dom. Nicolai Mulæi Senatoris Pariſini.

Num. 6. *Unicum*. Hæc veritas, ut tenent Jacob. Rav. Jacob. Butt. Salic. *in l. unica. Cod. de ſentent qua pro eo quod inter*. ubi latè dixi in Extricat. labyrinth. *num*. 33. cum ſequenti, quicquid dicat Dyn. hic *num*. 12. 22. licet eum ſequuta ſit hactenus communis ſchola.

Num. 15. *Sed videtur* Hæc clauſula uſque ad verſic. *Oppoſitum vero*. reſtituta fuit ex præfato libro Dom. Molæi.

Num. 21 *Ad hanc quaſtionem dico*. Hæc veritas, quia in materia intereſſe dicitur reſpectivè ad differentiam principalis: & ſic aliud eſt ab eo, & ejus æſtimatione, vel cauſa, ſeu naturali ſequela, ut novè docui in extricatione labyrinthi. *de eo quod intereſt. num*. 8. & 9. *per totum*. Sed cave, quia Dynus hic more aliorum mox ſibi contradicit, ibi, *licet veniat*. quia ſunt ſemper diſtincta, ſicut ſors & uſura, principale & pœna, ut dilucidè oſtendi. in dicto Tractatu. quo non eſt alius in Jure, in quo Doctores adusque magis ſeſe intricaverint.

Num. 24. *Subjungo*. Hæ ſunt picturæ verborum, non rerum: ſomnia, non ſenſa: Multum olim laboravi in defendenda & fulcienda communi illa diviſione, ſed eò magis eam falſam & inutilem inveni: unicum ergo eſt intereſſe extra rem, modò propinquum, modò remotum, modo lucri, modo damni, ut dixi in Tractatu *de eo quod intereſt. num*. 12. 16. & 17.

IN REGULAM EA QUÆ. 26.

Num. 1. *Non valet*. Contrarium ſervatur in regno Franciæ, quia Clericus naturaliter & originaliter ſubditus eſt poteſtati ſæculari, etiam de jure divino, ut dixi *in Comm. ad Edictum contra parvas datas. in præfat. num*. 15. Ideo niſi debitè allegaverit privilegium, quod juris eſt poſitivi & humani tenent omnia acta, etiam in criminalibus. Adhuc multi ſunt caſus, in quibus illud privilegium non procedit.

IN REGULAM SCIENTI. 27.

Num. 12. *Non valere*. Et bene Phil. Dec. *conſil*. 538. *num*. 1. ubi in Annotat. dixi, & *conſil*. 587 in fine. vide Alex. *conſil*. 106. *lib*. 3. & quæ ibi dixi.

IN REGULAM MUTARE. 33.

Num. 5. *Filio*. Etiam emancipato: quia hodie bona ſuorum extenſa ad omnes liberos; & conſequenter idem in filia, per §. *Nulla. in authent. de hæred. ab inteſt*. Facit Bart. Jaſ. *lib*. 3. *Cod. de juris & facti ignorant*. ubi dixi in lectura mea Tubingenſi, quod no. ad amplificationem. *d. l. ult*. ultra ea quæ Guillel. Bened. *Repet. c. Raynutius. verſic. Mortuo itaque teſtatore. cap*. 2 *num*. 127. Latius dixi. *in conſuet. Pariſ*. §. 127.

IN REGULAM GENERI. 34.

Num. 8. *Minus*. Idem Alex. *conſ*. 65. *num*. 7. *lib*. 7. ubi in Annotat. dixi: Philipp. Dec. *conſ*. 18. *col*. 1. *conſ*. 44. *in fine. conſil*. 382. *num*. 4. Hyer. Grat. *conſil*. 158. *num*. 14. *lib*. 2.

Num. 10. *Secundo*. Quod ſit iſtud & tertium membrum ſupervacui & ancipitis laboris exiſtimatum, & Alber. Bart. & aliis antiquis ſupplere, cùm iſtæ diſtinctiones ſupervacuæ ſint, quia ex particularibus exemplis legum, quæ non ſunt factæ ad finem regularum, perperam fabricantur diſtinctiones, omnia complectentes, ſed conſtantiæ ſui cujuſque caſus, attendi debent, ut ſæpe dixi.

IN REGULAM UTILE. 37.

Num. 6. *Latius*. Imò breviùs, & veriùs danda eſt unica regula negativa non vitiari, ſexies ampliata adhuc in propria fallentia, ut novè dixi in lectione mea pomeridiana, & ſpontanea Tubingenſi. *l*. 1. § *Sed & mihi. de verborum oblig*. & in Tractatu *dividui & individui*.

IN REGULAM CONTRA EUM. 57.

Num. 1. *Ita ſint*. Hæc vetus clauſula imperativa, de ſe ſolet ad augenda onera rei, & onerandum venditorem adhiberi: unde malè generaliter colligunt doctores fieri interpretationem contra venditorem, quia jura quæ hoc dicunt, non dant regulam nec generaliter loquuntur, ſed in terminis hujuſmodi clauſularum, quæ non niſi ad onus ipſius venditoris apponi ſolent; unde aliàs ſtat regula, fiendam interpretationem contra eum, qui ſe fundat in verbo. *l ſæpe. de verb. ſign*. dixi in Annotat. ad Alex. *conſil*. 204. *lib*. 2.

Num. 7. *Delegato*. Hoc addit Dyn. ſequendo Gloſſam 3. *l. ab executore*. & communem errorem. Sed aliud eſt appellatio, aliud interpretatio: unde Judex delegatus poſſit cognoſcere de appellatione à ſuo delegato, & tunc poteſt vel corrigere vel interpretari per viam appellationis, ſed ceſſante appellatione non poteſt interpretari. Non obſtat. *l. Si duo. de re iudicata*. quia non loquitur de appellatione, nec de interpretatione, ſed de nova cognitione, de integro. ut docui in novis intellect.

IN REGULAM DOLO FACIT. 59.

Num. 4. *Ante*. Niſi eſſet quid irreparabile vel irrecuperabile. Alex. *l. Naturaliter*. §. *Nihil commune. de acquir. poſſeſſ*. Uldari. Jaſ. *l*. 4. § *condemnatum. de re iudic*. Ant. Rub. *rep*. §. *morte. in l. non ſolum. num*. 478. *de op. novi nunt* dixi in ſtylo Parlamenti *cap*. 18. §. 10.

IN REGULAM FACTUM. 73.

Num. 1. *Teſtamentum*. Facit ſuprà *eodem cap. Poſſeſſor. num*. 21. dicendum ut dixi ſuprà *eodem cap*. 1. *num*. 26.

F I N I S.

CAROLI

CAROLI MOLINÆI
JURISCONSULTI CLARISS.
IN COMMENTARIA
PHILIPPI DECII,
IN JUS PONTIFICIUM ANNOTATIONES SOLEMNES.

ILLUSTRISSIMO VIRO DOMINO EUDONI COLLIGNIO CARDINALI CASTILLIONÆO, TOLOSATIUM ARCHIEPISCOPO digniſſimo, Epiſcopo & Comiti Bellovacenſi, Franciæ Pari, Carolus Molinæus Juriſconſul. Pariſienſis. S.

GREGORIUS ille magnus (Præſul Illuſtriſſime, *) graviter olim, verè ſanctèque ad quamdam Galliæ Reginam ſcribens, ait; ſummum in rebus bonum eſſe juſtitiam colere, ac ſua cuique ſervare, & in ſubjectis non ſinere quod poteſtatis eſt fieri, ſed quod æquum eſt fieri. Auream hanc, imo divinam ſententiam, non minùs veram, quam ſanctam (de rebus enim humanis & politicis, quæ majus bonum non habent, loquitur) nec minùs Chriſtianam quam Philoſophicam (cum Optimo Maximo Deo res humanæ curæ ſint) libenter & appoſitè coram ampliſſima dignitate tua uſurpo, utpote tibi* φιλοπολίτῃ *generoſoq; illi tuo & innato* φιλογε-νῶν *ſanctoque in Rempublicam & hæc ſtudia zelo gratiſſimam, ſtudiis autem meis (quæ jam dudum Reipublicæ ornandæ, legumque & Judiciorum diſciplinæ emendandæ devovi) convenientiſſimam; at infelici hoc ſæculo penè obrutam, & tantum non apertè ridiculam. Cum enim avaritia regnante, regina pecunia (ut inquit ille) omnia donet, omnes victæ Reipublicæ partes in ſuo marſupio incluſas poſſideat, omniaque ejus munia ſervis & amicis ſuis, hoc eſt, pecunioſis, non quibuslibet, ſed diu, cautéque corradentibus & licitantibus diſtribuat, peſſimè mecum, meiſque ſtudiis & inſtitutis agitur, & ita jamdudum expertus ſum, & in dies experior. Quod ſi animum cæteris vacuum ad rem vel moderatè adhibere, foroque uti libuiſſet, facile in eo regno etiam cum laude, & ſplendore vitæ excelluiſſem, ſed quòd non ſolum reginam illam neglexi, verum etiam omne matrimonium ſemel profudi, complures regni illius ſatellites in me, velut agmine facto irruerunt, meque & ſtudia mea maximis damnis affecerunt, multamque laborum meorum ſementem latè devaſtarunt, & ſtudioſam diſcendique cupidam juventutem eo fructu fraudaverunt. Quanquam autem res ſit noſtris manifeſta (ne cæteris confictum quid videatur) duo tantum luculenta exempla proferam. Primum rarum & ſingulare. Ingratus ille in quem tunc fucatum patrimonium omne, ſtudiis immerſus, ante octodecim annos effudi: is inquam, ſuis mendaciis & impoſturis fiſus, potentiaque factionis ſuæ ex eorum colluvie conflatæ, quæ ut Alexander Severum inquiebat, poſtquam emerunt, vendunt, & ſic (ut ait lex) litium cognitores iidemque mercatores effecti, alienum jurgium ſuam prædam putant, infinitis me conſpurcavit contumeliis. Alterum exemplum ut novum, nec inſolitum, ita cum multis bonis & ſtudioſis commune. Si enim mihi ſoli ſtuduiſſem, nullus unquam nedum ingratus, ille negotium faceſſere auſus fuiſſet, eorum qui mihi adverſantur, noxia turba in pretio me habuiſſet, mihi inſerviſſet. At eo quòd ſtudiis melioribus occupatus, Reginam illam interim ubique dominantem neglexi, à ſuis viciſſim non modò ut eorum Regis inutilis neglectus ſum, injuriis obnoxius effectus ſum; ſed etiam his qui licet olim diſcipuli mei fuerint, tamen quia per opulentiam, pecuniæque ſtudium, apud populum, & aulicos ſuperiores, & ſplendidiores evaſerunt, eorum quæſtuario ſplendori qualiſcum-*

que ſtudiorum meorum commendatio non nihil officere, aut detrahere videtur. Hic (ut inquit Livius) operæ pretium eſt audire, quia omnia præ divitiis humana ſpernunt, neque honori magnum locum, neque virtuti putant eſſe, niſi effuſè affluant opes. Contra verò hi, qui heroica ſua animi præſtantia virtutem honeſtatemque cæteris anteponunt, in quêis tu ὑπὲρ οὗ ἀξιώτατε, præ aliis amicas, ut in Regia ipſa in conſpectu Regiæ maieſtatis luculenter oſtendiſti. Non hic laudes tuas, quæ vires meas tranſcendunt, longeque altius ingenium & opus proprium exigunt, proſequar. Sed unum tantum ex innumeris à te laudatiſſimè geſtis attingam, perpetua memoria laudeque dignum. Circa medium Novembris 1547. cùm à conſeſſu Turonenſi rediens in aulam properaſſem, librum dumtaxat à me compoſitum interim à Bibliopolis publicatum, Regi cui dicaveram oblaturus, multos quidem ad fontem illum Belleum præcellentes viros mihi amicos offendi; ſed nullus eorum mihi patroni vice fuit, nec adeſſe quidem voluit. Alter excuſabat, alter omnia ſpondebat, ſed aberat; alius Cancellarii partes eſſe cauſabatur, cum opus politicum eſſet, & rem præcipuè judiciariam concernens, tametſi Gallicè editum. Alius comperendinandum cenſebat & Regis εὐχαριστίας expectandam, quod mihi nullum præmium cupienti nullum honorem ambienti, diſplicebat magis. Omitto quàm multi muſſitarent opus fuiſſe gratiſſimum, ſi cantilenarum eſſet nugamentum, & non quid ſerium, vel ſi novum docuiſſet aucupium pecuniæ à plebe corradendæ vel ad ſummum, ſi à quodam lucrione potentiarumve (ut vocant) ſollicitatore afferretur. Plura enim id genus non ſine ſtomacho & faſtidio audivi, quibus ſpretis ſtatui ſolus ſemel defungi, ut mihi quàm citius ad Bibliothecam meam recurrere liceret, veraque fieret ipſius libri inſcriptio. Stans itaque in medio aula, ipſi Regiæ majeſtati coram omnibus librum obtuli: Circumſpiciente verò Rege, & prius quam acciperet prudenter explorante. Tu ſolus non rogatus, me nil tale ſperante, nec pro merito adſtitiſti, Regique ipſi Sereniſſimo palàm de me ſtudiiſque meis (quæ pridem noveras) magnum & excellens elogium perhibuiſti. Cumque juſſum Regis impleſſem, nec te gratias acturus compellare quirem, niſi diem illum conſumerem, metuens ſtudiorum meorum, vel tanti illam remoram, conſcenſis equis ad ea revolavi. Accipe igitur (Præſul Illuſtriſſime,) *εὐχαρίστιον τοῦτο tanta gratia, τῇ δὲ ἀξιώματί σου impar & luce ſplendoris tui indignum, ſed εἰς μνημόσυνον meæ in te gratitudinis, & obſervantiæ perpetuæ, quam his Annotationibus auguſtiſſimo & longe ſplendidiſſimo nomini tuo dicatis, omnibus in ævum teſtatam & his publicis Syngraphis obſignatam velim. Vale Præſul Illuſtriſſime, & εὐτυχῶν διατέλει. Pariſiis Calend. Maii 1550.*

IN TITULUM
DE CONSTITUTIONIBUS.

P*Rius.* Hoc eſt contra textum. c. fin. §. jus vero conſuetudinis. Ideo Decium in hoc reprobat, Rochus Curt. in Rubr. 1. de conſuet. in prin. & Fran. Ripa hîc. col. 4.

Imperator. Sed certè antiquior, plenior & dignior eſt authoritas, nomen & poteſtas Regis, quam Imperatoris. Unde ut Cornel. Tacitus, & Dion autumant, Octavius, non fuit auſus Rempublicam occupare titulo Regis, ſed titulo Imperatoris, tanquam longè inferiori. Vide Petrum Bellugam in ſpec. princip. Rubri. 14. Alcia. Parerg. lib. 7. c. 13. Nomen enim Imperatoris, eſt nomen ducis ſubditi præſcripta mandata habentis: Nomen verò Regis, eſt nomen æquitatis. Bal. conſil. 327. in fin. libr. 1. Luc. de Penna. l. 1. de capita. civ. cenſib. exi. col. 2. libr. 11.

Solus. Tamen Franc. Rip. hîc. col. 15. num. 20. latè diſtinguit. Vide Joan. Gerſon. tract. de poteſt. Eccleſ.

Cardinales. Idem Feli. hîc Hier. Alb. tract. de Card. q. 44. Sed contrarium tenet Ferre. numer. 12. quod ſe vidiſſe ſervari dicit. Silveſt. Aldobran.

Conſuetudo. Unde recipit interpretationem, etiam à veteri modo ante ſcripturam & alios effectus. Dixi in proœmio conſue. Pariſ.

Teſtibus. Idem Bal. in rub. col. 1. de reſcrip. Roma. conſil. 327. Bellamera. deciſ. 746. Phil. Decius. conſil. 169. col. 1.

IN CAPITULUM.
Pro ſolito more.
De Conſtitutionibus.

Sanctorum. Quæ nec in ſacra ſcriptura nec in aliquo ſanctorum exemplo fundatur, nec aliud habet exemplum quam ambitioſam & impiam apotheoſim ethnicorum Roma. cujus ridiculam & execrabilem formam deſcribit Herodianus. libr. 3. in princip.

Diſpenſare. Panorm. c. cum conſuetudinis. in fin. de conſuet. Galiau. Repet. l. Centurio. col. 31. de vulg. & pupil. ſubſt.

Cap nonnulli. Ubi Decius nihil ſcriptum reliquit, ſed tangit infrà. de offic. deleg. c. Prudentiam. col. 1. ubi videas.

IN CAPITULUM.
Canonum.
De Conſtitutionibus.

Quod non. Idem Feli. hîc. & in c. fi. de ſimo. Tamen Fran. Ripa. ſuprà eodem. in rub. num. 17. tenet opinionem Siculi. Sed ego puto veriorem opinionem Baldi, & communem juncta modificatione Decii. Infrà eodem. num. 4.

Odioſa propter. Decius infrà eodem. num. 24. conſil. 10. conſil. 617. in fin. conſil. 649. col. 1. Ang. l. ult. col. 1. de conſtit. in princ.

Concurrit. Sed hinc maximus abuſus, & confuſio emergit, ut conqueritur Joan. Gerſon. in tractat. de poteſt. Eccleſ. & Eccleſia Gallicana in pragmatica.

Clave. Clavis autem eſt miniſterium verbi Dei, quod non debet tranſgredi, ſicut nec forma mandati in procuratore.

Conſultationem. Dec. c. paſtoralis. in princ. infrà de excepe. Phil. Franc. c. 1. col. 1. de pecul. in 6. Cornæus. conſ. 117. lib. 11. Socin. rep. l. cum avus. col. 34. de condit. & demon. Ant. Corſ. in ſingul. verb. *conſultatio.*

Contrarium. Idem Dec. l. fin. lect. 2. num. 8. de bono. poſſeſſ. contra Tab. obi dixi.

Treſcaſus Ut ſanè intelligas, vide quæ ſcripſi in tract. contract. & uſu. num. 85.

Iſti omnes. Et hoc ſimpliciter verum eſt tex. in d. c. Gaudemus. fundatus in verbis Apoſtoli. 1. Corinth. 5. Et ita ſentiunt omnes veteres Theologi, necnon recentiores, ut Alphon. Toſtat. 1. Reg. 8. q. 37. & q. ſeq. Jaco. Almain. in 4. Senten. diſt. 18. qu. 1. ſed alii perperam, & ſine ſacræ ſcripturæ authoritate faciunt, qui hanc concluſionem reſtringunt ad cenſuram excommunicationis; quia (inquiunt) qui ſunt extra communionem, non poſſunt excommunicari. Cæterum in aliis cenſent infideles ſubeſſe Eccleſiæ, & ejus conſtitutionibus, quin etiam cenſuris Excommunicationis non directè, ſed indirectè ligari, ut tradit Corra. tract. de Contract. q. 25. concluſio. 2. in 1. argu. Quod autem Oldra. qu. 35. & pleniùs, qu. 264. quem vulgò ſequuntur, ut Calder. conſil. 11. titul. de Judiciis. conſil. 2. titul. de Judæis. Boniſac. de Vitali. Cle. 2. §. noſtram. extra de re judic. Summa Silveſtri. verbo Papa. q. 7. dicunt etiam infideles & Judæos eſſe de ovili Eccleſiæ per illud Joan. ultimo *paſce oves meas*: quod non diſtinguit inter has & illas. Id non concludit, quia priùs conſtare oporter, oves eſſe. Qui autem palàm rejiciunt vocem *Paſtoris & Eccleſiæ* (ut faciunt infideles & Judæi) non ſunt de ovibus, ut probatur Joan. 10. Ad de quæ dixi ad Alex. conſil. 6. num. 5. lib. 6.

Ligantur. Iſtud non poſſet eſſe verum, niſi reſpectu juriſdictionis ſæcularis in locis, ubi eidem poteſtati ſubſunt.

Conſcientia. Thom. Aquina. 1. 2. q. 96. artic. 4. part. 1. titul. 18. de jure civili. §. 2. Alex. conſil. 119. num. 16. lib. 6. ubi tetigi And. Tiraq. in præfatio. retract. num. 73. Vide Do. Aret. Feli. ſuper Pſalm. 2. And. Tiraquel. de legib. Connub. gloſſ. 2. num. 15. cum ſequent.

Injuſta. Andræas Tiraquel. de legib. connub. gloſſ. 2. num. 67.

Decipere. Decius. In l. ſemper in ſtipulationibus. de reg. jus. Dixi in tractat. contract. & uſur. quæſtio. 14.

Contentioſo. Et ſic ſentit Dec. quòd ſi conſtet alienationem rei Eccleſiaſticæ factam ex juſta cauſa, ſervanda eſt etiam in judicio, licet de defectu ſolemnitatis appareat. Idem Decius infrà eod. cap. quæ in Eccleſiarum. num. 9. quam ſententiam veram puto duobus aliis concurrentibus. Primò dummodo etiam conſtet, quòd ceſſit in utilitatem Eccleſiæ. gloſſ. in l. eum bi. §. eam tranſactionem. De tranſact. Joan. Fab. inſtit. de eo eoi liber. cauſ. bon. addici. ad fin. Cæpol. cauſa. civi. conſil. 14. num. 2. Anton. Corſer. in ſingit. ver. *pupillus.* Decius. conſil. 124. col. 2. num. 3. Adde ſecun lom, dummodo alienatio ſit temporalis: ut in Authent. de alienat. & emphyt. §. Emphyteuſim. Et ita quandoque vidi judicari in Senatu Pariſienſi & benè, quia ſolemnitates, illæ non ſunt introductæ, ut Eccleſiaſticis liceat decipere, ſed dumtaxat ne Eccleſia decipiatur. Cavendum tamen, quia ſunt plures judices, qui metas formulas magis, quàm æquitatem ſequuntur, ut ſæpiùs vidi.

Condemnatus. Idem Feli. hic. col. 12. Anton. part. 2. tit. 1. c. 13. §. 8. Clavaſ. in ver. *inobedientia.* Dec. in l. quod à quoquam. de regul. jur. quicquid hic dicat.

Aufugit. Joan. And. ad d. Spe. in rub. de jurejuran. Jaſ. l. ſi duo patroni. in fin. de jurejur. Floria. diſputat. 2. Andreas. Tiraquel. in præfat. retract. nu. 68.

Exceſſiva. Sequit. Alciat. in l. ſi quis majora. gl. 2. in fin. C. de Tranſact.

Diſtinctio. Imo bona eſt & eam pulchrè contra Decium tuetur Franc. Purpurat. in l. Rogaſti. §. ſi tibi. col. 15. num. 87 ſi cert. pet. quia creditor exigens facit legis authoritate, debitor autem non interpellatus juſtè putat creditorem nolle hoc rigore uti. Et ſic non eſt par ratio.

Compromiſſo. In quo verba quantumvis generalia cenſentur piolata, ſub confidentia arbitrorum Anto. Butrigat. c. Quintavallis. infrà de jurejuran. Decii. conſil. 12. col. 6.

Practica. Dixi in conſtiter. Pariſ. §. 32. num. 12.

Rationibus. Dec. conſil. 259. Franc. Purpur. l. cum quid. num 83. ſi cert. pet.

Matrimonio. Dec. c. directè. de appellat. conſ. 501. in fi. Nicol. Everard. in locis legal. ut à contrario ſenſu. in fin. Anto. Cor. in ſing. ver. *Opinio.* Clavaſi. in ver. *Matrimonium.* Sed iſtud non eſſet verum, ſi ageretur de judicando matrimonium eſſe contra negantem & invitum: quia idem eſſet, ac ſi de ſervitute judicanda ageretur.

Cancellaria. Idem Decius. l. 2. in fin. ubi tetigi ſi cer. pet. quicquid dicatur in deciſione Curiæ Archiepiſcopalis Toloſæ 444. quam Ludov. Gomeſ. falsò Parlamentum Toluſanum vocat in proœmio Regul. Cancellà. q. 2. ubi latiſſimè diſputat, & tenet ſaltem judiciales quia ſunt de dandis, facere jus ubique. Adde Fel. c. 1. col. 7 de re jud. Fel. Fran. Rip. c. 2. col. fi. de reſcrip. In hoc autem receptæ ſunt quatuor ex dictis regulis, ſcilicet Regula 18. de infirmo reſignante & moriente intra viginti dies. Regula 28. de veriſimili notitia, ſeu potiùs de poſſibili celeritate curſorum. Regula 34. de publicanda reſignatione & poſſeſſione infrà ſex menſes. & Regula 45. de conſenſu ſpecialiter præſtando expeditioni Bullarum. de quibus Regulis peculiariter tractavi.

Bona fides. Præpoſ. cap. 1. de nat. Feud. Curr. ſenior. conſil. 68 col. 16. Bal. col. 24. lib. 2. Albert. Brun. conſ. 12. col. 8. Jaſo. in §. actionum. col. 1. Inſtitut. de act. l. civitas. col. 4. ſi cer. per. Anton. Burgoſ. c. Dilecti. col. 16. de empt. & ven.

Negative. Dec. l. nec ex Prætorio in fin. de re. jur. Alex. conſil. 120. in fi. col. 6. Franc. Curt. tract. de ſequeſtris. q. 10. in fin.

Seipſum. Tractat. Jacob. Almain. in 4. ſenten. diſtin. 18. qu. 1.

Cathecumenis. Scribendum erat Cathecumenis. Idem vulgò putant de infantibus Chriſtianorum non baptiſatis: ut Cardi. Cle. unica. de Judæis. & ibi Boni. de Vitali. in Cle. 2. col. 8. de pœnis. Sed imò cum ſint de populo Chriſtiano ſunt de Eccleſia, eique ſubſunt, eiſque debetur baptiſmus, qui non debetur filiis infidelium, vel Judæorum, niſi adulti fidem profiteantur ſponte: ut per Thom. Aqui in problemat. 2. art. 7. Calderi. conſil. 4. tit. de Judæis. Panor. c. ſicut. de Judæis. quamvis Clavaſ. poſt Scotum ver. *baptiſmus.* 6. & Math. de Afflict. deciſ. Neapol. 151. aliter dicant.

Ergo. Et benè idem contra Inno. gloſſ. in c. conſuluiſti. 2. quæſt. 5. Adri. de Traject. quodlib. 5. Clava. ver. *Culpa.* in fin. Petr. Rebuff. Reſ. poſtulaſtis. num. 51. de Cleri. excom. miniſtr. quamvis Innoc. ſequatur Cæpol. tractat. de Simula contract. col. 49. Et Ludov. Ro. ſingul. 105. pridiè. & idem Dec. infrà de Proba. cap. quoniam contra falſam. numero 31.

Boni viri. Idem Panorm. cap. verum nor. ult. de foro compe. Jaſ. l. ſi ſic. de lega. 1. Alber. Bru. tract. de forma & ſolemnit. & artic. quando cenſe. forma remiſſa. col. 22. in fin. Non obſtant jura quæ Decius in contrarium citat: quia ibi ſecundum materiam ſubjectam hoc verbum intelligitur.

Tranſcendere. Decius infrà de Proba. cap. ſi-

cur. col. 6. & de Appellat. cap. cum ſit. Rom. colum. 4. cap. conſuluit. 1. & in l. pacta noviſſima. num. 6. C. de pact.

IN CAPITULUM.

Cognoſcentes.

De Conſtitutionibus.

Homicidio. Dec. l. 2. colum. 2. quod quiſque juris. ubi dixi.

Reſponderi. Ego dico inſpiciendam mentem, & cauſam finalem ſtatuti; ſi enim factum eſt cauſa pecis, vel ad ſedandas diſcordias, & tollendum metum confiſcationum, tunc locum habet ſtatutum, etiam in nondum bannito, vel accuſato. Si verò ſtatutum factum eſt ob aliam ad hanc extenſionem impertinentem cauſam, vel abſque ratione, tunc non extendet, & procedet opinio Bald. & Paul.

Occaſio. Decius. l. certi condictio. in princ. ſi cert. pet. ubi dixi.

Sic. Bald. in rubr. cap. Ne filius pro patre. Alexand. conſilio 42. num. 14. libro 1. Carol. Rui. conſilio. 8. libro 6.

Moder. Decius in hoc titu. per Moder. intelligit Feli. in jure canonico & Jaſ. in jure civili.

Conſului. Conſilio 268. conſilio 359. conſilio 525.

Conſuetudo. Bald. de pace Conſtan. Joan. de Ana. cap. Sicut. col. 11. de Jud. Cæpol. cautel. crimi. conſ. 40. ſed non valet, ubi proceditur de jure, quicquid ſit ubi proceditur de facto ut per duces belli & quoſdam principes.

Annullatio. Alexand. conſ. 36. num. 13. lib. 4. conſ. 90. in fi. li. 7. ubi dixi.

Culpa. Alex. l. 1. §. 1. Ne quis eum qui in jus vocavi exim. Deci. Authen. qui rem. num. 4. C. de ſacroſan. Eccleſ.

Dolo. Alex. conſil. 105. num. 5. lib. 1. ubi dixi Dec. l. In actionibus. num. 20. De in litem juran. l. 1. num. 79. C. de ſer. fugit.

Verior. Idem Per. Perticus repe. l. 1. C. de ſumma Trinit. col. 4. Alberic. 1. parte ſtatu. qu. 25. & part 3. quæſt. prima Jaſ. d. l. 1. & ibi Joan. Bapt. de ſancto Severino col. 62. Henric. de Bottis tractat. de Synodo. part. 3. art. 2. num. 17. Et placet, niſi pœna eſſet valde exceſſiva. Adde Joannem Crotum cap. 2. ſuper gloſ. in verbo *ignorantes*. eo. tit. in 6. Hieron. Gratum conſ. 46.

Arbitrarium. Henric. de Bottis tract. de Synodo. parte 3. artic. 3.

Publicatio. Barba. conſ. 33. col. pe. lib. 1.

Præſumptio. Hippo. Marſil. 635. & in rubri. de probatio. charta. 18. Alciat. tract. præſumptio. Reg. 3. præſump. 16.

Pœna. Franciſcus Ripa. l. 3. col. penult. de damno infect.

Expenſa. Alex. l. ſi tibi decem. §. quædam. de pact. & conſ. 168. lib. 2. ubi dixi.

Fructus. Dixi in tract. de eo quod intereſt. num. 9.

Indebito. Falſum eſt cum dicta ſtatuta intelliguntur quantum ad impediendam executionem ſed poterit probari ſolutio per teſtes & repeti, ut per Bar. l. 1. §. & parvi. quod vi aut clam. dixi in conſuet. Pariſ. §. 166.

Dom. Bar. Scilicet Bartholomæus Socinus in d. l. Modeſtinus. Idem tenet Decius in l. fi. col. 2. de juriſd. om. jud. & ita conſuluit conſ. 359. & benè, quamvis hîc contrarium ſentiat.

Conſuetudinis. Sed quòd hæc conſuetudo non valeat, conſuluit Sylveſt. Aldobrand. ut ipſe hîc refert.

Scientia. Faciunt quæ ſcripſi in conſuetudin. Pariſi. §. 1. gloſſ. 7. numer. 3. cum ſequen. & dicit Jaſ. in conſilio 85. col. prima quòd forenſis ſi per annum in loco manſerit, præſumitur ſcire ſtatuta

IN CAPITULUM.

Tranſlato.

De Conſtitutionibus.

Pœnalibus. Alberi. prima parte ſtatuto. qu. 204 Deci. l. factum. §. in pœnalibus. de reg. jur. Sed vide latè Joan. Crotum. in l. ſi conſtante. col. 30. ſoluto matrim.

Simul. Roma. conſilio 150. Jaſ. conſilio 28. col. 1. lib. 1.

Eadem materia. Jaſon. l. ſi conſtante. col. 4. ſoluto matr. §. ex maleficiis. col. 7. cum ſeq. inſtitut. de actio. Alexand. conſilio 171. num. 3. lib. 7. ubi dixi.

Expreſſum. Curt. ſenior. conſ. 48. col. 3. ſed contra idem Curt. conſil. 49. col. 42. Pet. Anchar. Repet. c. 1. col. 16. de conſtit. Alex. conſ. 164. in fi. de conſti. Vide Decium infrà de probatio. c. quoniam contra falſum. num. 35.

Pro tacita. Idem Feli. Dec. l. certum. col. 1. ff. ſi certum pet. & benè; quicquid dicat Dec. hîc.

Eo reſpectu. Dec. c. cum venerabilis. col. 3. infrà de except. c. conſtitutus. num. 2. de appellatio. in rubric. col. 1. C. quia diniti. Jaſ. §. & harum. col. 4. l. inter ſtipulantem. §. ſacram. col. 3. de verbo. oblig.

Fallax. Paul. l. fin. C. de inofficio. dona. Cicero in Topicis lib. 4. Jo. Gerſon. tract. de contract. propoſitio. 14. Jaſon. l. de quibus. col. 7. ff. de legib.

Literarum. Adhuc ut judex arbitrabatur. Alex. conſ. 76. num. 8. 10. lib. 3. deciſio. Neapolit. Math. de Afflict. 181.

Scripta. Alexan. conſ. 17. num. 16. lib. 2. conſ. 63. num. 9. lib. 4. conſ. 54. num. 9. lib. 7. ubi dixi. Curt. ſenior. conſ. 44. col. 5.

Æquitatem. Bald. cap. 1. de allodio. col. 5. in uſib. feudo.

Ipſo jure. And. Tiraqu. Repe. l. ſi unquam. verbo *evertatur*. num. 248.

Moderni. Scilicet Jaſon. & in l. ſi pro fundo. in fi. C. de tranſact. Curt. ſenior. conſ. 10. num. 3.

Natura legis. In verbis legis facilius fit extenſio, quam in verbis hominis. Alciat. lib. 1. de verb. ſignificat. & lib. 3. in princ. & in fin. & in l. 1. §. ſi quis ita. num. 32. de verb. oblig. Phil. Corn. l. 2. col. fi. de conditio. inſert.

IN CAPITULUM.

Nam Concupiſcentiam.

De Conſtitutionibus.

Prohibitiva. Dec. infra eo. c. Cum Martinus. col. 3. e. in præſentia. col. 23. de probatio. in l. ſi Rufinus. col. 2. C. de teſta. Alex. conſil. 100. col. fi. lib. 3. ubi dixi.

Negativa. Dec. d. l. ſi Rufinus. num. 7. & in l. 1. col. 5. num. 13. C. de pact. ubi dixi.

Contrarium. Idem Alex. conſil. 27. lib 1. Abb. in c. cum contingat. de jurejuran. & ultra Fel. hic latè Alciat. d. c. Cum contingat. num. 102. numer. 225. & benè, ceſſante fraudatione proximi, licet Andre. Tiraquel. de legib. connubia. gloſ. 2. num. 28. cogitandum relinquat.

Secularis. Hæc ſententia Imolæ eſt contra dicta Apoſtolorum. 1. Pet. 2. Roma. 13. & contra Imolam tenet Alcia. d. c. cum contingat. num. 102.

Si de conſilio. Vide bonum tex. 2. q. 9. c. qui deſiſtat. & de majo. & obed. c. 2. in fi. Abb. in c. omnis utriuſque. de pœnit. & remiſſio.

Subjectam. Alex. conſil. 129. lib. 2. Dec. l. quoties idem ſermo. de reg. Jur. ubi dixi & in conſue. Pariſ. §. 30. num. 19.

Conſueta. Non tamen quæ novam diſpoſitionem in-

ducant, & dixi ad Alex. conſil. 27. lib. 2. Adde Soci. conſil. 94. lib. 1. conſ. 101. lib. 3. Corn. conſ. 137. lib. 4. Laurent. Calca. conſil. 48. conſil. 70. Aymo. conſil. 34. col. fi. conſil. 75. col. 4. Dec. conſil. 449 col. 4. ubi tenet quod nec venit conſtitutum.

Vt dixi. Idem Deci. c. 1. colum. fi. Infrà de poſtula. prælato.

Eccleſia. Imò propter mandatum Dei à quo ſæcularis poteſtas eſt. Roma. 13. 1. Pet. 2. Jo. 19. 6.

Conſiderandum. Idem Dec. infra de teſtib. c. in nomine. col. 2.

Conſuetudine. Roma. ſingu. 19. an conſuetudo Pet. Gerard. ſing. 85. Anchara. conſil. 46. conſil. 283. Alex. conſil. 8. colum. fi. lib. 6. ubi dixi. Aymo. conſil. 145. num. 12.

Referente. Dec. conſil. 47. conſil. 292. l. unica. col. 2. C. de erro. calcul. Bal. conſil. 338. lib. 2. Aret. conſil. 155. limitat Aret. conſil. 21. colum. 2. Curt. Senior. conſil. 49. col. 17.

De fama. Deciſio. Tholoſa. 380.

Qualitatibus. Alex. conſil. 114. col. 5. lib. 1. unde non nocet ratificatio, niſi lectus ſit tenor. Oldra. qu. 329. Bal. conſil. 176. lib. 2. Paul. conſil. 465. col. 1. lib. 1. conſil. 382. col. 2. lib. 2. Corn. conſil. 165. lib. 2.

IN CAPITULUM.

Ne Innitaris.

De Conſtitutionibus.

A jure. Bald. in Rub. col. 2. C. de conſtit. pecu. conſil. 97. col. 2. libr. 3. ſecundum veterem: aliàs conſil. 101. lib. 3. ſecundum novam impreſſionem. Dixi in conſue. Pariſ. §. 41. num. 86.

Reperiuntur. Idem Deci. infra. de offic. deleg. col. 1. col. 2.

Præferri. Hoſtien. ſequitur gloſ. pragmat. titu. de collat. §. inſuper. ver. habeant. At Anto. par. 3. tit. 21. c. 2. §. 8. cenſet cæteris partibus præferendum Theologum. Ego cenſeo ſimpliciter præferendum Theologum, quia munus Epiſcopi non eſt litigare, nec cauſas forenſes audire, aut judicare, ſed verbum Dei prædicare ut Paul. ad Tit. Et ita etiam cenſuit Alcia. C. de ſumma Trinit. in Rub. gl. r.

IN CAPITULUM.

Cum omnes.

De Conſtitutionibus.

Favorabile. Idem Dec. l. fi. col. 1. C. unde legit. Feli. c. cum acceſſiſſent. col. 2. infra eodem. Alexan. conſil. 75. num. 5. lib. 5. ubi dixi And. Tiraq. in præfat. tract. retract. num. 58.

Obligare. Ita tenent omnes in ſimplici Canonico, etiam circa locationem ad modicum tempus: Ut Panor. diſput. 3. Anchar. conſilio 110. Gemini. conſil. 17. & benè, quia ſimplex Canonicus non habet adminiſtrationem prædiorum ſuæ præbendæ, quæ ſunt Capituli, penes quod eſt jus agendi & diſponendi non penes Canonicum. Ideò ſi colonus velit eſſe tutus, debet capere à Capitulo, vel ejus authoritate. In Prælato autem habente adminiſtrationem, qui locavit ad modicum tempus, multum variant Doctores in c. fina. ne prælati vices ſuas. Et in hoc Senatu vidi varia arreſta. Sed de jure crebrior & ſanior eſt opinio, ſtandum huic locationi, aliàs rectè, & ſine fraude facta, ut tetigi ad Alexandrum conſil. 160. lib. 6. & pleniùs in conſue. Pariſ.

Perſona. Dec. infra de appellat. c. conſuluit, 3. conſil. 335. col. 2. Jaſon. Clau. de Seiſſel. in l. 1. in prin. de legib. Fran. Ripa. lib. 1. Reſponſo 122.

Reclamari. Dec. c. cum ſit Romana. col. 7. infra. de appellat. quamvis Alexander ab Exea. hîc num. 92. tuet Dec. in contrarium.

Annum. Idem Jo. Bap. de S. Severino Rep. l. omnes populi. col. 68. verſ. oritur nobi. de juſt. & jure. Franc. Balb. tracta. præſcrip. 4. Parte 4. partis principa. qu. 30. numer. 6. & omnes ferè ubique, poſt Bart. Sed graviter errant: quia d. l. qui gravatos. non loquitur in perpetua peræquatione, ſed in una quæ non durat, niſi uſque ad futurum cenſum, qui ſæpè ſolebat repeti. l. omne territorium. eo. tit. & ſic non erat tam magnum præjudicium. Tum loquitur in peræquatore, qui rationes reddere tenetur, meritò ibi reſtringitur querela illa temporaria ad annum, ne contingat rationes talium officialium nimis perturbari & impediri. Et hîc eſt verus ſenſus d. l. quæ non debet ad alia extendi, cum ſpeciales habeat rationes, quas nullus adhuc doctor attigit. Quod enim Alex. ab Exea. hîc num. 96. 97. dicit ibi eſſe actionem criminalem ex dolo, falſum eſt, & malè reprehendit Jo. de Plat. tenentem cum communi, quòd ibi ſit actio civilis, quod verum eſt. Dic ergo quòd hæc facultas appellationis, vel querelæ tamdiù durat, quamdiù durat jus vel actio materiæ ſubjectæ.

Imo valet. Idem Decius infra de appella. c. conſuevit. 3. ad fi. conſil. 57. Jo. Crotuſ. Repe. l. omnes populi. col. 15. de juſtit. & jure. Curtius junior. l. 2. Quod quiſque juris. Sed verior eſt prior ſententia. Et quòd jura iniqua, non ſint jura. Ariſtoteles lib. 1. Rhetoricorum. Auguſtinus 19. de civitate Dei cap. 21. Breviter dico quòd ipſo jure ſunt nulla, quamvis non ſemper ipſo facto, donec deſerantur, vel talia declarentur, ſicut actus nullus ſemper nullus eſt de jure, licet non ſemper de facto.

Deſtinata. Decius lib 1. col. 2. C. qui teſt. facere poſſ. l. ſi ſocius. (ubi tetigi) ff. pro ſocio. Soci. conſ. 58. lib. 4.

Voluntariis. Idem Petrus Ancha. Repe. c. peccatum. col. 28. de regulis juris. in 6. Corneus conſ. 181. col. 2. lib. 2. Barba. conſil. 7. col. 3. lib. 2. Jacob. de ſancto Georgio l. & ſuum. §. hodie. lect. 2. in fine. de pact. Et eſt communis. Sed verior eſt opinio Abba. & Decii niſi minor pars ex rationabili cauſa diſſentiat, ut vult hîc Feli. col. 10. & benè.

Bal. Tene ſimpliciter hanc ſententiam Baldi, rejectis diſtinctionibus ſequentibus niſi minor pars contradicat ex juſta cauſa. Et ita vult Panor. diſputatione 1. & benè, quicquid in eodem caſu contra ſcripſerit Romanus conſil. 366. quem ſequitur Jacobatius tract. de conſil. lib. 6. artic. 3.

Extraneus. Idem Decius infra eodem. lect. 2. col 5. & in ca. conſtitutus. col. 2. de appellat. Jaſon. l. majorem. col. 3. de pact.

Moder. Scilicet Feli. col. 10. fallent. 14.

Berthachi. Tract. de Epiſcopo. 1. lib. 3. q. 13. Idem Panor. c. in cauſis. notab. 4. de electione Jaſ. l. & ſuum. hodie col. 3. de pact. Alex. ab Exea hîc. num. 296. Et eſt communis, ſed jure non probatur. Unde ſi non agatur de omni & perpetua poteſtate, ſed tantùm ad certum actum: puto ſtandum regulæ, ut ſentit Decius hîc, & firmat infra de appellationibus. c. conſtitutus. 2. not. 3.

Contra. Idem cum Decio ſentit.

Voluntate. Modò etiam de poteſtate; ſecùs ſi eſſet ſtatutum ſuperioris.

Delictis. Jo. Ana. c. dilectus. 2. de ſimo. Corneus conſil. 224. lib. 4. Curtius Senior. conſil. 20. & conſil. ſeq. Ange. conſil. 246. Decius l. culpa caret. col. 2. de re. jur. niſi in actu ſucceſſivo. Decius conſilio 486. in fi. ubi dixi.

Quod omnes. Imò puto ſufficere, quòd duæ partes, juxta l. nulli. quòd cujuſque univerſi. nomine. l. nominationum. C. de decurioni. lib. 10.

A prima. Scilicet negativa ſub prædicta exceptione de arduis. Alexander ab Exea hîc. numer. 206. facit regulam negativam cum fallentiis.

Licet non. Idem Albertus d. l. nulli. Ang. conſ. 45.

Joannes Crotus repet. l. omnes populi. col. 9. ibi Bsp. de Caccialup. conſil. 13. de juſt. & ju.

Præſentare. Quicquid dicat Decius hic, illatio relata ad concluſionem, vera eſt, quamvis ſententiam Decii hic firmet Aymo. conſilio 43. col. 5. Dico tamen quod ſi omnes patroni conveniant, valet conſenſus ſive præſentatio particularis. Plus dico quòd etiam ſi aliqui, vel unus quidem præſentent unum, valet, aliis non conquærentibus infrà tempus præſentandi, ut dixi in conſuetu. Pariſ. §. 36. gloſ. 10. quæſtio. 4. in verbo, *ſecunda concluſio*, & idem quomodocumque alter, vel alii, ſive ad tempus, ſive in perpetuum negligant, vel excludantur, tenent Bal. c. quanto. col. fin. & ibi Barbat. col. penul. infra de judiciis. Alexander in l. ſi mihi & Titio, in fin. de verbo obligat. Rochus Curtius in rubrica de jure patronat. vet. *jus.* q. 6. Franciſ. Ripa. repe. l. re conjuncti. In fine de lega. 3. Sed quando infra tempus conquerantur, vel diſſentiunt, non valent præſentationes, nec majoris quidem partis, niſi ſimul convenirent. Et hoc latè tenet Rochus Curtius in d. rubric. verbo *honorificum.* q. 60. & ita practicatur, in tantum quod ſi vel unus ſolus ex pluribus diſcordet, niſi infrà dictum tempus ſimul convenirent, lapſo tempore Ordinarius providebit, etiam ſi plurium particulares præſentationes in unum concurrant. Et contra minoris partis vel unius, qui congruè vocavit alios, qui convenire contempſerunt, præſentatio prævalebit. Et ita pluries in noſtro Senatu judicari vidi.

Nomina. Sed quia jure non cavetur, contrarium verius eſt, ut tenet Philippus Cornæus conſil. 181. col. 17. lib. 2. Dico tamen quòd omiſſio ejus, quod paſſim conſuetum eſt, ſuſpicionem facit.

Probationes. Idem Decius infrà de probationibus. c. tertio. conſilio 61. Antonius Corſet. in ſingulari verſiculo indefinita. Alexander conſilio ſeptimo. numero ſecundo (ubi dixi) libro primo. conſilio 201. numero ſecundo lib. 7.

Concurrat Idem Decius infrà eodem. capit. quæ in Eccleſiarum. in prin. c. 1. lect. 1. col. 8. infra de judici. c. tertio loco. col. 4. infrà de probationibus. Gemini. conſil. 75. col. 1. Jaſon. l. ſi pater impuberis. de vulgar. & pupill. Alciat. libr. 1. de verbo. ſigni.

Principis. Decius infra de appellationibus. c. intimaſti. col. finali. conſil. 580. in Marti. Laudenſ. de princip. b. §. 42. Panor. diſputa. 1. Epiſcopus. col. 12. Albet. Bru. conſil. 12. col. 31. Franciſcus Luca. in tractatu privilegi. fiſci. col. 15. Bal. l. fin. C. de relatio. fac. tex. c. ſententiam. 35. quæſt. 9. c. cùm apud. 2. q. 3. Carolus Floren. Clem. Paſtoralis. de re judic.

Tenent. Ut etiam tenui in conſuetudine Pariſienſi. §. 30. num. 35.

Collectam. Alexander conſilio 78. col. 1. lib. 8. Franciſcus Ripa de reſcriptis. Reſpon. 4. col. 1. Et hoc verum de jure hoc tantum caſu. Aliàs eſt de reſervatis ſupremo principi. Jacob. de ſancto Georgio in tractatu feudorum vet. cum mero imperio. col. 4. & verſi. qui quidem inveſti. præſti. jura. fideli. col. 19. Et in tractatu de Homa. col. 9. vide Guid. Papæ. Deciſio. delph. 78. Auferi. in additio. deciſio. Tholoſ. 348.

Generaliter. Panorm. de Concil. Baſilien. in c. dubio. Adde Alcia. l. collegarum. de verborum ſignificatione.

Sanior. Felin. hic. col. 10. Alexand. ab Exea numer. 292. Adde Nicolaum Boetri. deciſione Burdegal. 3.

IN CAPITULUM

Quæ in Eccleſiarum.

de Conſtitutionibus.

Liberè. Vide Decium infrà. de offic. deleg. c. ſi pro debilitate. col. 5.

Verior. Pro qua facit l. ita conſtante. l. fi. ff. de inoffic. dot. Sed contra facit l. ſi prædium. C. de præd. mino. & fortiùs ſtringit l. ſi fundus. in fi. ff. de reb. eor. Dicendum, ut dixi ſuprà ad Decium, eodem titulo. capite primo. lect. 1. num. 19.

Feudum. Zaſi. in epito. feudorum. par. 9. Dixi in conſuetudine Pariſienſi. §. 13. gloſ. 5. in prin.

Municipii. Vide deciſio. Toloſ. 344. Alexand. conſil. 16. in prin. ubi dixi. Adde Alciat. c. quod ſedem. num. 35. infrà de offi. ordin.

Limitare. Imò nulla humana poteſtas, niſi interpretari vel declarare in materia ſpectante ad ſuam juriſdictionem, vel adminiſtrationem. Et hoc intelligo de jure propriè divino: Secùs in jure divino ob politiam humanam facto: ut per Joan. Gerſon. in libro de vita ſpirituali animæ.

Monacho. Thomas Aquin. 2. 2. q. 78. articulo ſecundo tenet quòd non, ex quo votum eſt ſolemniſatum per profeſſionem, & hoc ex quacumque cauſa, etiam ſi agatur de pacificatione regnorum & populorum, & ſalute Reipublicæ. Sed certè ibi Thomas non movetur proprio judicio nec ratione, niſi ſophiſtica: Sed metu & authoritate ſolius Decretalis. c. cum ad monaſterium. in fin. de ſtatu Monachorum. Sic enim concludit: Sed quia Decretalis expreſsè dicit quod nec ſummus, &c. Ideo aliter videtur dicendum. Atqui ubi Thomas liberè judicium ſuum profert, ſentit diſpenſari poſſe: ut in 4. ſenten. diſtin. 34. quæſtione prima. articulo 4 Idem ibi firmat Richard. de ſancto Victore. articulo nono, quæſtione prima, & Henricus Gadavenſis in 5. quodlibeto. q. 38. Clavaſi in verb. *Matrimonium impedi.* 18. numero ſecundo. Ita etiam firmant Innocentius. Hoſtien. Joannes Andræas. in capit. primo. de voto. & in dicto cap. cùm ad Monaſterium. Joannes Andreas in Mercuriali. cap. ſemel Deo. & ibi Philippus Franciſcus de regulis juris in ſexto. ubi Joannes Andræas ad motivum. Thom. de dicta Decretali pulchrè reſpondet, quòd Papa per nulla verba poteſt detrahere poteſtati ſucceſſoris. Idem Petrus Anchar. capit. primo ſupra eodem conſilio ducenteſimo quadrageſimo, & conſilio treceteſimo trigeſimo nono: ubi refert felicem prolem octo generationum Regum Aragoniæ proceſſiſſe ex Monacho, & Sacerdote. Notum eſt de Henrico quinto, qui Conſtantiam jam quinquagenariam Monacham duxit, ut dixi in conſuetudine Pariſienſi, titulo primo. in rubr. numero quadrageſimo. Sed eſt melior quæſtio, an Papa diſpenſare poſſit cum Monacho, ut contrahat matrimonium ad tempus, putà donec habeat filium: De qua Joannes Andræas in Mercuriali. cap. actus legitimi. de regulis juris in ſexto. & ibi Philippus Francus dubitant, multi poſt Baldum in leg. ſi tibi filius. ff. de adoptio. tenent quod poſſit, ut Anchar. conſ. treceteſimo ſeptuageſimo tertio. Revocatur in dubium. Jaſon. in l. ſi arrogator. col. ſecunda. de adoptio. & in leg. final. Cod. de tranſact. Guillelmus de Monſerrat ſuper pragmat. parte quarta. Franciſcus Ripa repet. cap. cùm Martinus Ferrarienſis. numero 76. infra eodem. Sed planè delirant, quia licèt diſpenſari poſſit contra profeſſionem, & ſtabilitatem Monachalem, quia ſolis ſtatutis humanis nititur, non tamen contra ſtabilitatem matrimonii, quod eſt juris divini Matth. 19. Marci 11. Cùm hæc ſcribo menſe Januarii 1548. computando à

Nativitate Domini, lepida quæſtio acriter diſcutitur in noſtro Senatu, d[…]oſſeſſione cujuſdam, qui votâ caſtitatem in quantum humana fragilitas permitteret, punctus poſſeſſorii pinguis Beneficii ultra mille annua valentis: binc pendet, an ſi ritè & expreſsè profeſſus vel non. De quo, quia quæſtio pendet in qua ſcripſi, aliud nunc non dicam.

Præſenti. Hanc differentiam contracti & conſummati vulgò ſequuntur gloſſ. & Doctores Anchar. conſilio 539. Decius. conſilio 603. Sed eam graviter improbat Eraſmus in annotat. 1. Corinth. 7. ſentiens matrimonium rectè contractum indiſſolubile, etiam per profeſſionem monaſticam: etiam ante conſummationem & benè. Et quod Papa non poſſit diſpenſare, nec diſſolvere, etiam non conſummatum, ſentit Panormitanus dicto cap. ex publico. in fine. Joannes Lup. tract. de matrimonio & legitima. col. 8. Jacobus Almain. in quartum ſentent. diſtinct. 30 quæſtione ſecunda. & benè dixi ad Decium l. nuptias. numero ſeptimo. de regùlis juris. Dico tamen quòd ſi eſſet temerè contractum per ſubjectos parentibus vel curatoribus ſine eorum conſenſu, poſſent hi executioni & celebrationi intercedere, & eſſet juſta cauſa diſſolvendi. ut plenè ſuo loco probavi. Faciunt not. in annotat. ſequent.

Conſummato. Idem Joannes Neviza. in ſylva nuptiarum. chat. 50. ſed nimis erroneum. Et Socinus in dicto conſilio vigeſimo octavo non loquitur in terminis veri matrimonii, ſed prætenſi, & per blanditias & fraudes meretricias extorti.

Alex. Dicendum ut ibi tetigi in annotationibus & tractatu uſurarum.

Officium. Ut de facto fecit Paulus tertius Papa modernus de novo Breviario Romano compilato per Cardinalem ſanctæ Comis, & edito anno milleſimo quingenteſimo trigeſimo tertio, quod ſeditioſi quidam Theologaſtri auſi ſunt nedum improbare, ſed etiam impreſſionem & publicationem impedire, tantùm juris etiam in Pontificem ſuum ſibi vendicantes, quem etiam criminabantur, dum rationibus victi non haberent quid Doctoribus reſponderent, tum enim cauſabantur Papam abuti, eò quòd duabus ducatis venderet facultatem novo Breviario utendi & defungendi, & ita evadebant, ut ipſe audivi & vidi.

Florentia. Non tamen quòd illud ſtatutum non intelligitur de quovis debitore privato, ſed de mercatoribus publicis de quorum fide publicè confiditur, qui fidem omnibus frangunt, contra quos etiam lata mitior Conſtitutio in hoc Regno die decimo Octobris an. milleſimo quingenteſimo trigeſimo ſexto. ut extraordinariè contra eos procedatur, arbitrio judicis puniantur, & per carcerem debita ſolvere compellantur.

Seipſum. Sed hanc opinionem Decii reprobat Franciſcus Purpurat. & benè in d. l. rogaſti. in pr. num. 16.

Proditoriè. Idem Hyppol. Marſil. ſingular. 16. Petrus Girard. ſing. 14. ſed idem quod Decius hîc. tenet Alberic. in quarta parte ſtatut. quæſtione vigeſima. Baldus in tractato de ſtatut. verbo Bannitus. numero nono. Rochus Curtius repet. l. fin. col. 33. de conſuetudine. quia cùm ſit publicus hoſtis diffidatus, non videtur erga eum committi produio, facit Decius conſil. 328. ſalvo quod non licet veneno occidere, quia eſt plus & atrociùs. Hyppolitus Marſil. ff. de ſicariis in rubr. in fine. facit Cæpol. cauſ. crim. conſilio 5.

Verius. Et benè, quia quòd permittitur homicidium, hoc fit tanquam pœna publicè indicta: ſed adulterium non eſt bujuſmodi, ſed novum crimen. Ad prædicta de bannitis adde Hyppolit. Marſilium in tractatu crimin. verſic. Aggredior.

Veritate cauſa. Aliàs ipſo jure nullus. Baldos de pace Conſtant. verſic. In nomine Chriſti. Facit Bat. l. 1. §. & pari. quod vi aut clam.

Remiſſionem. Id eſt veniam infamiæ & irregularitatis, excepta ea quæ ex bigamia vel defectu natalium oritur. gloſſ. 50. diſtinct. cap. ſi quis viduam. Scotus in quartum ſententiarum. diſtinct. 33.

Dixi Conſilio 130. & benè.

Cauſa. Sed non præſumitur juſta cauſa, ut dixi contra Alexandrum conſilio ſecundo ad finem primi libri. Felinus hîc. col. 20. Jaſon l. ſi teſtamentum. Cod. de teſtam. in l. quominùs. col. tertia. de filiis decurio. conſil. 357. conſil. 409. conſil. 602. Franciſcus Ripa. de reſcrip. reſponſo. 9. col. 5. Alciat. præſump. reg. 3. præſumpt. 8.

Nulla cauſa. Poteſt quidem, ſed ut latro magnus & præpotens: verba autem de plenitudine poteſtatis, & ſimilia, ſunt ab adulatoribus Monarcharum conficta, quibus nec populus Romanus unquam uſus fuit, nec Julius nec Octavius quidem Auguſtus. Et Princeps utendo poteſtate abſoluta, peccat, ſecundum Andream Iſer. de capitaneo. qui cur. vendi. in uſibus feudorum. Curtius ſenior conſilio 48. colum. finali.

Auferre. Idem Baldus. de his qui feudum dare poſſunt. col. prima. Albert. Brunus. conſiliu primo. col. 5. conſilio ſecundo. col. 6. conſilio 11. Claudius de Seyſſello in ſpecit. feudorum. qui feudum dare poſſunt. col. prima. Sed contrarium tenet Andreas Iſer. de capitul. Conradi. col. 8. in uſibus feudorum. dicens quod eſt tantùm adminiſtrator ex cauſa juſta Dixi ad Alexandrum conſilio 101. numero ſexto. libro ſeptimo.

Modo. Scilicet Felinua hîc. & benè, quicquid dicat Decius. quia lex civilis eſt Reipublicæ pactum, quod non debet eſſe ludibrio l. 1. ff. de leg.

Verior. Ut tetigi ſuprà eod. numero.

Maleficio. Idem Felin. cap. ſignificavit. de Judæis. Sed contrà puto per l. Bona fides. depoſiti. & licet ex eis fieri poſſit eleemoſina, non tamen eſt juſta cauſa alienandi.

Idem. Imò ſecùs, ut nuper dixi per l. bona fides. depoſiti. l. mora. de verb. oblig. l. damnum. l. unicuique. de reg. jur.

Infeudare. Plenè dixi in conſuetud. Pariſienſ. §. 35. quæſt. 5.

Salvo. Et benè, adde etiam invito & deinceps ut ſingularia ſucceſſor idem poſſit.

Neceſſitate. Falſum niſi contrahentes tunc hanc neceſſitatem prævidiſſent.

Decimarum. Hoc eſſet verum de alienatis ab Eccleſia poſt Concilium Lateranenſe quod fuit anno 1179. Si quæ ſint, ſecùs de infeudationibus præcedentibus, in quarum præjudicium non potuit Papa, etiam cum ſuo collegio ſtatuere, in dicto cap. prohibemus. ut dixi in Conſuetudine Pariſ. §. 46. quæſt. 4.

IN CAPITULUM,

Cum acceſſiſſent.

De Conſtitutionibus.

Derogatoria. Non eſt verum niſi in quantum non expreſſum. facit gratias ambitioſas & odioſas eſſe ſubreptitias. Juxta gloſſ. in cap. cùm non deceat. verbo effectus. de electio. in 6. dixi ad Alexandrum conſilio 27. numero octavo. libro primo. Vide Alciat. 1. de jurejurand. cap. cùm contingat. num. 157.

Tamen. Tenet idem Alexander conſilio 16. numero quart., ubi dixi (lib. 3. conſil. 29. lib. 5. conſil. 224. numero nono. lib. 6. Aymo. conſil. 191. numero ſexto. Alciatus in cap. cùm contingat. numero 299. cum ſequ. de jurejurand. ubi reſpondet ad cap. dilecto. de præbend. quod ibi non eſt actus nullus, quia contra juramentum, ſed quia factus à non habentibus poteſtatem, quam per ſtatutum juratum abdicaverant.

Nihil addit. Dixi in Conſuetudine Pariſienſi §. 5. num. 69. cum ſeqq.

Oldr. Conſilio 259. Aymo. conſilio 170. numero 7. quamvis aliter Calder. conſilio 11. ſub. titu. de conſtitut.

Removeri. Amplia etiamſi eſt Prioratus non conventualis, ſed revocabilis ad nutum per Superiorem, juxta Clem. ne in agro. de ſtatu Regular. & Clem. quia Regulares. §. penultimo. de ſupplenda neglig. Prælat. revocabilis tamen ex cauſa demùm rationabili. juxta Innoc. in cap. inſinuante. qui Clerici vel vovent. per Joannem Andream, & Geminianum in cap. cùm ſingula. de præbend. in 6. Limito primò ut procedat, dummodo ſit proviſus à Papa ex certa ſcientia, donec vixerit: ut per Panormitanum in cap. cùm inter. col. 1. de electio. cap. ad noſtram. in fine. de confirmat. utili vel inutili. Limito ſecundo, ut procedat in Prioratibus. vel adminiſtrationibus non unitis ſed per ſe ſtantibus, ut in d. Clem. quia Regulares. ſecùs ſi ex Fundatione, conceſſione, vel unione ſint de menſa ad onus deputandi vicarium temporalem, vel ad nutum (de conſenſu forſan Epiſcopi) revocabilem, quia præventio & proviſio Papæ non impedit quin ad nutum, ut prius revocari poſſit, ut pridie de facto conſului pro Abbatiſſa & Monialibus ſancti Aviti Carnotenſis Diœceſis.

Unire. Petrus de Peruſio tractatu de unio. Eccleſia. cap. 4. quæſtione undecima, & c. 5. quæſtione quinta. Jaſon conſilio centeſimo decimo ſexto, in fine libri 4. Plus dico quòd ſi agitur de Eccleſia Parochiali, conſenſus parochianorum requiritur: quia eorum intereſt magis etiam quàm patroni.

Hæreds. Imo inquantum tangit intereſſe patroni, ſufficit conſenſus hæredis.

Privilegium. Philippus Francus. cap. dudum. de præbend. Felin. hic. col. 8. Sali. l. voluntariæ. Cod. de excuſat. tutor. Alexander conſilio 33. 34. lib. 3.

Facultatem. Dixi in Conſuetudine Pariſienſi. §. 1. gloſſ. 4 num. 12.

Abb. Et Jaſ. in l. fin. col. penultima. ff. de conſtit. princ. ſed gloſſ. verior eſt & hæc tertia limitatio falſa, ut ſentit Decius hic. & benè, Calder. conſ. 3. in fin. ſub tit. de conſuetudine.

Singulorum. Cornæus conſil. 148. conſil. 299. lib. 1. conſ. 46. lib. 3. Jaſon conſil. 81. col. 1. lib. 3. conſ. 140. lib. 4.

Refici. Decius l. domom. de regulis juris. Alexand. conſ. 190. num. 7. lib. 5. ut dixi. adde Nicolaum Boër., deciſione Burdegal. 44.

IN CAPITULUM.

Cum M. Ferrarienſis.

De Conſtitutionibus.

Filio. Panorm. conſil. 96. lib. 2. Arch. cap. omninò. in fine. 10. quæſtione 2. Decius conſilio 129.

Moder. Scilicet Felin. quem ſequitur hic Franciſcus Ripa. numero 36. ſed verior eſt opinio Ang. quem ſequitur Joannes de Platea l. hi quos. in fin. C. de fun. rei privat. lib. 11. Facit. Hippol. Marſil. ſing. 124. & in rubr. de probat. char. 47. in parvis.

Uſufructuario. Quatenus eſt par ratio, non aliàs.

Conſului. Conſilio quarto. ubi dixi. Facit Paul. l. ſi merces. §. vis major. ff. loca.

Clauſula ſolita Decius conſiliu 533. l. ſemper in ſtipulationibus. de regulis juris. l. ut liberis. col. 3. Cod. de collat. Hippol. Marſil ſingul. 123. Petrus Girard. ſingul. 41. Franciſcus Ripa. hic. numero 39. cum ſequent. Limita ut dixi ad Alexandrum conſilio 27. libro ſecundo. conſilio 143. col. finali. lib. 7.

Conſuetum. Petr. Anch. rep. cap. ſi propter tua debita. 4. oppoſ. de reſcriptis. in 6. Alex. conſ. 37. num. 9. lib. 2. ubi dixi.

Codicillaris. Sed imò verior eſt opinio Bartol. niſi quando ex aliis verbis teſtatoris apparet de mente, ut quia dixi, velle valere teſtamentum in vim donationis cauſa mortis, vel aliàs, licet verbum Codicillus. eſſet omiſſum, ut nuper de facto conſului.

Communiter. Et benè Franciſcus Ripa. hic. num. 55.

Speciale. Idem Franciſcus Ripa num. quinquageſimo octavo. per Clement. Religioſus. de Procuratoribus.

In integrum. Propriè non eſt ſpeciale ob ipſam reſtitutionem, ſed quia contravenitur facto, cujus reſciſſio petitur, quæ dependet à voluntate: quæ non præſumitur mutata contra factum proprium; quare idem eſt ſi petatur reſciſſio ex l. 11. de rer vend. licet ibi mero jure agatur ſine reſtitutione: tamen contravenire facto proprio non venit in generali mandato; niſi hactenus, ut temporis præſcriptio interrumpatur, & remedium vel beneficium juris conſervetur, quod nota. quia nullus adhuc tetigit.

Solutionem. Nemo dubitat ſic recipi poſſe, ſed quæſtio eſt. an poſſit exigere ab invito, in quo quicquid dicat Decius, vera eſt communis ſententia, quòd non poteſt ſine mandato ſufficienti ad tutam apocham, & ſentit cum communi. Franc. Ripa. hic num. 60.

Ulteriùs. Sed quicquid dicat Decius, vera eſt opinio Felini. & communis. Franc. Ripa. hic. num. 61. 63.

Proteſtationis. Latè Felinus. hic. col. 14. Franc. Ripa. num. 68. uſque ad numerum 166. Antonius Rubæus repet. §. morte. in l. non ſolùm. ff. de oper. novi nunc. Alciat. l. deteſtatio. de verborum ſignificatione.

Non valet. Imò ex quo apertè retinetur proprietas, non valet profectò. Alciatus lib. 1. §. ſed ſi mihi. col. 5. de verborum obligat. Antonius Rubæus. d. §. morte. num. 295.

Ipſi creditori. Idem Jaſon d. §. morte. Franciſcus Ripa. hic num. 125. Alciatus d. l. deteſtatio. col. 9. & eſt communis opinio, ſed veriùs puto non ſufficere, niſi creditor conſenſerit proteſtationi, ut vult Præpoſ. Mediolan. in cap. ſolicitudinem. col. 17. de appel. Antonius Rubæus. in d. §. morte. num. 321. 347.

Veriùs. Alexander conſilio 78. numero primo. lib. 5. ubi dixi. Antonius Rubæus. d. §. morte. numero 327.

Secùs. Idem Felinus. hic. col. 10. numero 20. & in cap. Jacobus. de ſimonia. ſed quod etiam ſtatutum valeat, tenet Albert. prima parte ſtatu. quæſtione 66. Vide Franciſcum Ripa. hic numero 175. Aufrer. in addit. deciſ. Tholoſan. 312. gloſſ. pragmatic. de Annatis. verbo conſuetudinis. Clavaſius verbo ſimonia. 2. §. quinto. Decius conſilio 118.

Sponte. Decius infrà. de reſcript. cap. ex tenore. col. 2. in fine. conſilio 670. num. 9. & pleniùs conſ. 22.

Quod tacitè. Franciſcus Ripa. hic. num. 177. Decius infra de præben. cap. relatum. col. 1. Gem. conſ. 84. gloſſ. pragmat. tit. de collat. §. ſequuntur. verſ. voluerit. Decius in dicto cap. ſignificaſti. num. 17.

Judici generali. Decius infrà. de officio deleg. cap. prudentiam. col. 6. ubi dicam.

IN CAPITULUM.

Eccleſia Sanctæ Mariæ.

De Conſtitutionibus.

Commenſurari. Decius infrà. de judic. cap. at ſi Clerici. col. 5. Jaſon l. ex facto. §. Julianus. col. 1. ff. de vulg. & pupill. Franciſcus Purpurat. l. fin. num. 51. C. de pact.

Timidiores. Idem de ſtatutis ſacrificulorum vel Monachorum, etiam contra ſuos Symmiſtas latis, per quæ libertas laicorum, in his quæ jure communi licent, minueretur: poteſt enim appellari tanquam ab uſu, & abuſiva declarantur, ut per areſtum, me præſente, in hoc Senatu latum die Martis 24. Januarii anno 1547. contra Monachos dominos oppidi S. Valerii.

A pari.

A pari. Decius repet. cap. 11. col. penul. infr. de judic. in l. fin. in prin. ff. de juriſd. omnium jud. Alexander conſilio 210. col. 1. libro ſecundo. ubi dixi. Nicolaus Boerius deciſione Burdegal. 13. num. 14.

Minoribus. Imò etiam Sacerdotes & Epiſcopos in bonis temporalibus, & cauſis quæ ſunt de foro ſæculari.

Tonſura. Imò tantùm de deputatis & acto ſervientibus in miniſterio Eccleſiaſtico, ut pleniùs dixi. in annotationibus ad Alexandrum conſilio octavo. libro primo.

Piis. Falſum, & ſunt de foro ſæculari, niſi authoritate Diœceſani, & conſenſu domini temporalis ſint dedicata, ut per Joannem Fab. §. nullius. Inſtit. de rerum diviſione. Dixi in conſuetud. Pariſienſ. §. 41. num. 65. & §. 46. num. 50. 25. & ad Alexandrum conſilio 120. col. prima. libro primo.

Populi. Oldra. quæſt. 32. 74. Alexander conſilio 45. num. 4. libro ſeptimo. ubi dixi.

Moder. Et in c. Rodulphus. num. 18. de reſcrip.

Et tamen. Prompta eſt ſolutio, licet nullus advertat, quòd iſtud. c. eſt factum in & pro terris Eccleſiæ Romanæ, ubi Papa eſt dominus juriſdictionis temporalis. Unde non debet ad alia temerè trahi, ut imperiti Canoniſtæ ſatagunt.

Incidenter. Idem Dec. infrà de judic. rep. c. 2. col. 17. ſed dicendum, ut ibi dicam.

Privilegia. Imò quia non poſſunt per hanc fictionem homines extendi.

Non peccat. Imò text. dicit oppoſitum, ſcilicet quod qui peccat, non peccat legis authoritate, ſed contra legis authoritatem.

Notitiam. Et benè, quicquid dicat Decius. Addo etiam ſi ſciat legatarium agnoviſſe, niſi hæres interpelletur.

Duellum. Dixi ad Decium conſil. 487.

Alimenta. Decius ſuprà de probat. cap. in præſentia. col. 15. conſil. 621. Alexander conſil. 74. libro ſecundo. conſ. 188. num. 3. lib. 7. Hyppolit. Marſil. not. 358. Carolus Ruinus conſilio 88. numero quarto. lib. 1. & ita obſervatur. Adde Philippum Decium, & quæ ibi dixi infrà de judic. cap. Clerici. num. 3.

Contraria. Hæc de jure verior, quam tenet Joannes And. in Novell. & Petrus Ancha. Geminianus. in d. cap. cùm ſecundum. licet Philippus Francus ibi vacillet, & quamvis Felin. hic. col. 21. & Decius teneant primam, quæ communis eſt: ſed hanc ſecundam tenet Lucas. de Pen. l 3. in fine. C. de navicular. lib. 11.

Filiorum. Hanc communem ſequitur Decius conſilio 230. & in rubr. col. 2. numero 8. de ſecundis nuptiis. ubi pleniùs dixi in annotat. meis.

Verior. Imò deterior, quia ut rectè ait Paolus Caſtr. in l. decreto. in fin. C. de his qui not. infa. jus Canonicum non potuiſſet corrigere jus Civile in pœnis civilibus.

Patris. Idem latè Decius conſilio ducenteſimo trigeſimo primo. Antonius Corſetus. in verbo ſtatutum. Carolus Ruinus conſilio 164. in fine libri quinti. Sed veritas eſt in contrarium, ut tetigi ad Alexandrum conſilio nonageſimo ſeptimo, libro primo, conſilio ducenteſimo nono, numero quarto, libro ſexto, conſilio tertio, in fine libri ſeptimi. Et quòd jus Civile non ſit in hoc correctum, pulchrè tenet Joannes Coraſius. in l. Paulus. de ſtat. hom. in Miſcellaneis libro primo. capite 17.

Merè. Hæc veritas, & ita etiam ſervatur in hoc regno.

Secundum leges. Imò ſecundùm leges altero contradicente, etiam poſt liberos ſuſceptos non præſumitur niſi legitimè probetur: ut eſt text. in Authent. quibuſmodis natu. effic. legit. §. quoniam. ubi non corrigitur, ſed recitatur, ſeu præſupponitur jus antiquum, Ideò malè dicit Panormitanus. in cap. illud. in fin. de præſumpt. quòd l. in liberæ. ſit correcta per d. §. quoniam. imperitè etiam loquuntur, qui ſtatuunt hanc differentiam inter jus Civile & Canonicum, perperàm intelligentes. d. l. in liberæ. ex ignorantia antiquitatis, & notum veterum Romanorum dixi in novis intellect. quò ob anguſtiam hujus marginis remitto.

Filiorum. Idem Alciatus de præſumpt. reg. 2. præſumpt. 5. & placet, niſi conſtet de vitioſo & contrario initio, quod continuatum præſumitur, ut contra filios naturales Alberti *de Razes*; ut circa annum milleſimum quingenteſimum trigeſimum tertium judicari vidi in hoc Senatu, confirmando ſententiam Seneſchalli Pictavienſis.

Non valent. Imò valent, quia cauſa uſurarum eſt fori ſæcularis, ut dixi in tractatu uſurarum. num. 155. & in annot. ad Alexandrum conſ. 59. lib. 4.

Simulatus. Idem Romanus conſ. 11. Anch. in reper. cap. 1. col. 76. ſuprà eodem. & in conſilio 330. Alexander conſil. 196. numero 4. ubi dixi lib. 6. conſil. 151. lib. 7.

Diviſionem. Verùm eſt, & nihilominùs præjudicat Clerico, quicquid dicat Decius, quia ratione rei vel cauſæ quæ eſt de foro ſæculari, Clericus eidem foro ſubeſt.

Opponatur. Imò quicquid hi dicant, ſpectat ad ordinationem: quia non fit executio niſi proviſionalis, data cautione, & in diffinitiva revocabilis: ut per Bar. in leg. 1. §. & parvi. quod vi aut clam. Plenè dixi in conſuetudine Pariſienſi. §. 196.

Quia dicatur. Imò adhoc idem, quicquid Decius poſt Bald. ſubjiciat & inferat.

Patrimonij. Sed hoc inſulſum eſt, & ab omnibus exploſum, ut per Stephanum Aufrerium rep. Clem. 1. de offic. ordin. reg. 4. Innoc. in c. noverit. de ſent. excom. Joan. Fab. in §. r. inſtit. de ſatiſdat.

Conſanguineæ. Baldus, Jaſon. l. 1. Cod. de indic. vidui. tollen. Socinus. l. mulieri. col. 5. de condit. & demonſt. Hippolit. Marſilius not. 204. 331.

Tamen. Imò indiſtinctè valet ſtatutum, vel conſuetudo municipii inferioris, ut dixi in conſuetudine Pariſienſi. 55. 155.

Bona. Imò non ſolùm de bonis jam affectis, ſed etiam generaliter valet ſtatutum de prædiis in Eccleſiam, vel manum (ut vocant) mortuam. non transferendis. Alexander conſilio 95. col. finali, libro ſecundo. Curtius ſenior conſilio vigeſimo ſeptimo, numero octavo. Jaſon. l. filiusfamil. §. divi. lect. 1. col. nona. de leg. 1. Carolus Ruinus conſilio centeſimo ſexageſimo. lib. 4. Andreas Tiraquellus in præfat. tract. num. 14. & §. 1. gloſſ. 13. num. 5.

Roma. Qui ſtultè gloriatur ibi de textibus rotundis, qui nihil faciunt. Longè prudentiùs Sacerdotum ſtrophas & avaritiam inſectans loquitur Alciatus in l. eum teſtamento. de verborum ſignific.

Excommunicationis. Contrarium ſervatur in toto Regno Franciæ, & meritò quia nemini debet aditus ad juſtitiam prohiberi.

Vinculum. Deciſio. Tholoſ. centeſima quadrageſima quarta. Aufrerius repet. Clement. 1 de officio Ordinar. reg. 1. Fallent. 11. Hippolit. Marſil. ſtatu liberum. ff. de quæſt.

Patre. Plenè dixi in conſuetudine Pariſienſi. §. 8. gloſſ. 30. quæſtione 29. quæſt. 30. in §. 14. numero decimo. Adde Decium infrà de probat. cap. in præſentia. numero 8. prædictis. A num. 50. ſuprà eodem.

Clerici. Idem Carolus Ruinus conſilio 145. conſilio 200. libro ſecundo. ſed fatuum & inſulſum eſt.

Quærendis. Dixi in conſuetudine Pariſienſi. §. 55.

Concordanda. Imò ſimpliciter vera eſt opinio Baldi, quicquid dicat Decius infrà de probat. cap. in præſentia. num. 35. in fine.

IN CAPITULUM

Ex literis.

De Conſtitutionibus.

Contrariam. Et ita practicatur, nec eſt abuſus in hoc, ſed in eo quod hi qui minùs literis & ſcientiæ operam dederunt, ſeque ad faſtum & furtum faciendum compoſuerunt, majora lucra virtutiſque politicæ præmia auferunt, tam imperiti veræ politices, quàm turpis lucri, ambitionis, & adulationis ſervi, ut jam in proverbium abierit, ſolos hujuſmodi lectiones, & fucatos emergere.

Plures. Ita omnes tradunt, quod ab errore vulgarium proceſſit, ignorantiam quid ſit Eccleſiaſticum, ſed in veritate non poteſt cenſeri Collegium Eccleſiaſticum, niſi inſit profeſſionis & miniſterii Eccleſiaſtici.

Stilus. Vide Decium in rub. col. 2. infrà de conſuetudine. ubi tetigi.

Finito. Decius. l. certi juris. C. de teſt. milit. dixi in conſuet. Pariſienſ. §. 27. num. 5.

Decem annis. Vide Dom. Andream Tiraq. tract. retract. convent. §. 1. gloſſ. 2. num. 4.

Officij. Panor. c. fin. de offic. legat. Pariſ. de Put. tract. de Syndica. chat. 158. verſ. in parvis. quamvis aſſuet Antonius velit rub. in repet. §. morte. l. non ſolùm. num. 21. de oper. novi nunc.

Contumacia. Alexander conſilio 84. lib. 3. ubi dixi. Hyppol. Marſil. ſing. 4. Alciat. tractat. præſumpt. reg. 3. præſumpt. 22.

Mortem. Idem Decius. l. qui juriſdictioni. ff. de juriſdict. omn. jud. & in cap. de cauſis. col. 2. infrà de officio. deleg. Cæpol. repet. l. ſi fugitivi. Cod. de ſer. fugit. Alexander conſilio 111. col. 3. lib. 1. conſ. 13. num. 15. conſil. 121. num. 9. lib. 17. Ant. Corſet. in reperto. verb. pœna.

Effectum. Alexander conſilio 15. libro 1. ubi dixi.

Non tamen. Decius. l. contractus. num. 7. l. ejus eſt nolle. in fine. de reg. juris.

IN CAPITULUM.

Ex parte.

De Conſtitutionibus.

Perſonalis. Bartolus. Jaſon. l. qui liberis. §. 1. ff. de vulg. & pupill. Specul. de inſtrum. edit. §. nunc. verò aliqua. Imol. conſ. 136. Lanfranc. de Oriano tracta. de arbit. col. 29.

Habenti. Idem Decius infrà de officio deleg. cap. de cauſis. col. 6. cap. cauſam matrimonii. col. 3. Petrus de Anchara. repe. cap. ea quæ. col. 4. de regulis juris in 6. Roma. conſil. 203. Alexander l. 1. in princ. col. 2. ff. ad legem Falcid. Ægid. Bellamer. deciſio. 696. in fin.

Negativa. Decius. l. ſi Rufinus. num. 2. C. de teſta. milit. l. 1. num. 13. C. de pact. ubi dixi.

IN CAPITULUM.

Quoniam.

De Conſtitutionibus.

Roma. Jaſon. l. 2. §. hæc verba. col. 1. ff. quod quiſque jur.

Magis. Decius. c. 1. in fi. infrà de conſuetudine. Roma. conſ. 323. col. 1. Bald. l. 1. ff. de feriis. gl. Zenzeli. In extravag. execrabilis. in ver. deliberatione. Franciſcus Purpuratus lege finali. num. 55. 59. de pactis.

Tertium. Paulus conſil. 439. lib. 11. Curtius ſenior conſil. 49. col. fin. Carolus Ruinus conſil. 21. lib. 5. ubi loquitur pro Bentivolis Nicolaus Boër. Dec. Burdeg. 64.

Contrarium. Albert. 4. parte ſtatut. q. 46. Alexander conſ. 101. num. 6. lib. 2. ubi dixi. Mathæus de Afflict. deciſ. Neapol. 116. Jaſon conſ. 139. conſ. 192. lib. 1. conſil. 21. libro 3. fallit in tractatu pacis Nicol. Boër. deciſ. Burdegal. 38. num. 7.

Tertij. Philippus Franc. cap. ſi tibi. in fin. de præb. in 6. Vital. in tract. clauſul. in clau. motu proprio. Felinus. cap. ad aures. numer. 8. de Reſcript. Socin. conſ. 115. lib. 3. etiam ſi ageretur de modico præjudicio. gloſſ. in c. cùm. in verb. præjudicium. de conſuetudine. Nec obſtat. l. 2. §. meritò. ff. ne quid in loco publico. quia procedit, quando conſtat principem velle præjudicare, & hoc ſcire. Jaſon conſil. 24. lib. 3. tamen text. in d. cap. cùm olim. & gloſſ. quam vulgò allegant, probet potiùs oppoſitum, quia ibi erat reſcriptum ad poſtulationem partis, & ſub expreſſa conditione, dummodo nulli inferretur præjudicium.

Non poſſit. Decius l. 1. col. 1. C. de impuber. & aliis ſubſtit. in l. in ambiguis. de regul. juris. infrà de except. c. paſtoralis. in fin. Paulus conſ. 338. conſi. 340. lib. 1. conſil. 45. lib. 2. Alexander conſil. 11. num. 14. lib. 7. ubi dixi.

Ordine. Imò generaliter in omnibus dependentibus à Deo, ſive Regno ejus ſpirituali, ut in his quæ ſunt Sacramentorum, & fidei, communis error, etiam omnium hominum, non facit jus, nec in his, quæ ſunt Religionis, ſed eſt vetuſtas peccati: quia communis error hominum non poteſt facere jus, niſi in his, quæ dependent ab hominum poteſtate, & in quibus poſſunt facere legem vel ſtatutum; alioquin in locis, in quibus Secta Mahumetana jam ultra octingentos annos invaluit, & quieſcit, communis error eos excuſaret, quod eſt contra verbum Dei immutabile & invariabile.

Contrarium. Et benè, & ſic ex novo ſtatuto quod debitores ſub garantigio inſtrumento obligati poſſunt capi, non capietur debitor obligatus ſub tali inſtrumento facto ante ſtatutum publicatum, quicquid dicat Panorm. hîc. col. fin.

Moderni. Scilicet Jaſon. Idem Angel. in Authent. ut cum. de Appella. cognoſ. in princ. Contrarium tenet Paulus. in d. l. jubemus. & veriùs per text. in Authent. ut factæ novæ conſtitut. qui vult omnino jam facta teſtamenta valere, etiam ſi teſtatores novæ legis ſupervivant. Et licet textus ſubdat quod non ſemper facultas eſt teſtandi, hæc ratio eſt impulſiva, & non reſtringit. Sed etiam advertendum quod Juſtinianus ibi loquitur de ſuis & Imperialibus Conſtitutionibus dumtaxat, non autem de alienis vel municipalibus. In quibus Bartol. in d. l. omnes populi. aliud tenent, dicendum ut ſcripſi in Conſuetudine Pariſienſi quæſt. 156.

IN TITULUM

De Reſcriptis.

Altare. Gemin. Philippus Francus. c. 1. col. fin. de conſuetudine. in 6. Decius 210. num. 4. Ludov. Gomeſ. in regulis Cancellar. 18. q. 23.

IN CAPITULUM.

Sicut Romana.

De Reſcriptis.

Remota. Vide Franciſcum Ripam. hîc latè.

Ad rem. Imò adhuc idem, ut non derogetur primo, de quo non fit mentio, ut ſentit Decius hîc: & benè, & hic textus propriè loquitur in Reſcripto ſecundum jus commune non autem in privilegio.

Moder. Scilicet Felin. idem Felinus. cap. cauſam quæ. in fine. cap. in noſtra. infra eod. Sed ut nuper dixi.

contrarium verius eſt, ut Gemin. c. quia ſæpè. de præbend. in 6. Philip. Franc. c. ſi motu. col. 2. de præbend. in 6. Gemin. conſil. 107. in fin. Rota. deciſ. 220. 247. in antiq. Ægid. Bellamer. deciſ. 167. Decius infrà de officio deleg. c. ſuper eodem. col. 1. & in rub. de Jud. lect. 2. col 6. cap. at ſi Clerici. §. 1. col. 12. Joannes Sel. tract. de Benefic. parte 4. quæſt. 11. col. 5. Franc. Ripa. infrà de judic. in rub. num. 71.

Invalida. Felinus. c. cauſam quæ. col. 13. infra eod. Alexand. conſilio 3. numero 4. ubi dixi. conſilio 23. conſil. 142. libro 5. Joannes Sel. tractatu. de Beneficio parte 3. quæſt. 13.

Conſulus. Sed ut ibi dixi in annotationibus, malè conſuluit: nec eſt propriè differentia inter reſcriptum & privilegium, cùm ſæpè unum pro alio ſumatur: ſed effectus, & res ſubjecta debent attendi. Et ſic ſi primum eſt quæſitum jus in re, vel ad rem, non derogatur per ſecundum, non faciens mentionem, ſive generale, ſive ſpeciale, primum vel ultimum, non curo. Si autem per primum non eſt jus quæſitum nec in re, nec ad rem, tunc procedit regula, quod ſpecies derogat generi, ſive præcedat, ſive ſequatur: ut in hoc capite in quo reſcriptum emanaverat ad meram juris communis obſervantiam.

Corpore. Romanus reper. l. ſi verò. §. de viro. col. 18 Fallent. 23. Felinus. hic. numero 12. & infrà eodem capit. nonnulli. col. 10. col. 27. Alexander l. miles. in fine princ. de re judic. Lancelo. Decius. Franciſcus Curtius l. 2. §. omnes autem. de Judic. Joannes Crotus reper. l. 1. not. ultim. de conſtitut. in 6. Philippus Decius conſilio 165. in fine. Franciſcus Ripa hic. numero 74. 79.

Niſi. Imò derogari non poteſt, ſicut nec contractui.

IN CAPITULUM.

Ex parte.

De Reſcriptis.

Emphyteota. Idem Antonius de Petru. rep. l. 2. de jurejur. effect. 24. in fi. Anton. Corſet. rep. rub. de jurejuran. privileg. 10. Alexander conſilio 105. col. 4. lib. 3. Sed falſum eſt, ut dixi ad Alexandrum conſil. 85. libro 1. quamvis Franciſ. Ripa hic num. 20. cum ſequen. vacillet.

Metum. Quod non ſit nulla ipſo jure, & dec. Tholoſ. 285. & ibi Aufrer. Sed veriùs eſt quòd ſit ipſo jure nulla, non ſolum in caſu. Clem. 2. de pœnis. qui in hoc regno ſæpè contigit tempore regis Franciſci. Sed generaliter ſentit hic Franciſcus Ripa. numer. 25. & disertè firmat gl. pragma. tit. de elect. §. 4. ver. *liberè* Fortun. Garcias in rubr. de juſtit. & jure in 21. illatione & benè: & nuper conſului in cauſa Epiſcopatus *de Pamieres.*

Repetere. Niſi ex intervallo Ludovicus Gomeſ. in regulis Cancellariæ de infirm. reſignant. quæſtione 10. in fin.

Contractibus. Jaſon. l. fi. C. de diverſis reſcrip.

Non facit. Bar. Jaſon. l. præſcriptione. C. ſi contra jus vel utilitatem public. Franciſc. Ripa. hic, num. 28.

Sola. Decius infrà de confirmat utili vel inutilit. c. ad noſtram. numer. 3. ubi dixi. latè Franc. Rip. hic num. 31.

Moder. Scilicet Jaſon. & in l. 1. col. 2. de juriſdi. omn. judi. l. ſtipulatus ſum. Damam. l. liber homo. in princ. de verborum obligatione. Alexander conſilio 80. numero 5. ubi dixi libro 1. conſilio 36. numero 10. lib. 4.

Diſtingui. Sequitur Franciſcus Ripa. hic. num. 38. per no. Bar. l. A Divo Pio. in prin. de re judica.

Derogatoria. Falſum eſt per not. in c. quemadmodum. de jurejur.

Diverſis. Gl. Panorm. c. conſideravimus. de electio

Philip. Dec. l. in teſtamento. col. 4. C. de teſta. milit. Latè. And. Tiraquellus tract. retract. proximi. §. 1. gloſſ. 18. numero 22. Zaſi. l. 2. § ex his. num. 26. de verborum obligat.

Copula. Franciſcus Curtius junior. l. 2. §. finali. numero 27. de rebus cre. Lancelo. Dec. l. omnes populi. col. 2. de juſtitia & jure. Dixi latè ad Alexandrum conſilio 25. lib. 7.

Amplectur. Et malè, per c. Evidenter. infrà de Accuſationibus.

Bal. Et benè. Adde Decium infrà de jud. cap. at ſi Clerici. in principio. num. 3. in fi.

Falſitatem. Contrarium tenet Joannes Imol. d. l. divus. col. 1. 2. Ego dico, quòd opinio Bal. vera eſt, ſi ſunt conjecturæ corruptionis, vel falſitas adeo veriſimilis, ut non ſit ſuſpicio, teſtes eſſe ſubornatos: quod judex arbitrabitur.

Decreti. Felin. hic. col. 17. Franciſcus Ripa. col. penult.

IN CAPITULUM.

Cæterum.

De Reſcriptis.

Vicarius. Valent tamen geſta per primum ignorantem revocationem, ut decidit Romanus. ſingul. 57. fuit quæſtio. Dec. infrà. de Appellationibus. c. ſi duobus. num. 12. Nicolaus Boeri. deciſione Burdegal. 347. & ita practicatur.

Non valet. Contra ſentit Decius, & benè.

Moder. Scilicet Feli. col. 10. & benè.

Motu. Imò adhuc idem, ſi motus emanaverit favore alterius partis, quæ non excepit, nec utitur. Sed ſi ſuperior per ſe, etiam utraque parte invita, revocat, tunc ſufficit hoc notificari per ſuperiorem, etiam neutra parte opponente.

Fortiori. Peccat argumentum Decii; quia cum revocatione per mortem concurrit ſimpliciter juris diſpoſitio, quæ in expreſſa revocatione repugnat, niſi notificetur ad vitandum fraudes. Et ſic Decius malè reprehendit Felinum.

IN CAPITULUM.

Inter cæteras.

De Reſcriptis.

Moder. Et ibi Decius. lect. 1. col. 1.

Ante. Nec veritas, & tenet hic Franciſcus Ripa. ut dixi in conſuetudine Pariſienſi. §. 8. gl. 1. quæſtione finali. Idem noviſſimè Jo. Corraſ. in l. filium. de Senator.

Not. Latè hic Felinus num. 4.

Seu. Franciſcus Ripa hic, num. 44. Alexan. conſilio 185. num. 4. lib. 2. ubi tetigi.

Stricta. Decius l. ſemper in ſtipulationibus. ubi tetigi. l. in teſtamentis. de regulis juris. Aymo. conſil 32. num. 5. conſilio 86. num. 10.

Ad judicem. Et benè indiſtinctè, quicquid dicat Decius.

Succeſſivè. Et vulgariter tantùm, niſi aliud ex verbis, eorumve tract. colligi poſſit, ut ſuo loco dixi.

Regula. Sed illa fallit hic, quicquid dicat Decius.

Liberatus. Falſum eſt, niſi promittat pro alio, vel ex cauſa donationis & lucrativa. Et ſic Felinus benè dicit: faciunt quæ dixi in tractatu uſurarum, num. 367. & de eo quod intereſt. num. 121.

IN CAPITULUM

Si quando.

De Reſcriptis.

Moder. Scilicet Felinus, & benè quicquid dicat Decius.

Poteſtatis. Decius infrà de officio delegati. cap. quoniam Abbas. col. 2.

Secùs. Decius infrà de electionibus. c. cùm in cunctis. §. inferiora. gl. Gemin. Philip. Franc. c. 1. de ætat. & qualitate ordinandorum. in 6. Specul. titulo de diſpenſationibus. §. 8. numero 3. Panorm. cap. diverſis. col. 2. de Clericis conjuga.

IN CAPITULUM.

Cum ordinem.

De Reſcriptis.

Scholarem. Barba. hîc. col. 2. 3. Franciſcus Ripa. ſuprà eodem. cap. 1. numero 99.

Exempti. Joannes Andreas. reg. ſcienti. in fine in Mercurialibus.

IN CAPITULUM.

Eam te.

De Reſcriptis.

Electus. Scilicet & confirmatus.

Moder. Scilicet Præpoſitus Mediolanenſis. Idem Albetic. in dicta lege benè à Zenone. Mart. Lauden. de princip. §. 25. Cald. de privil. conſilio 7. Bartol. in extravagan. ad reprimendum. verſicul. *Reges.* Anto. Roſel. tracta. legitima. col. 34. Ludovicus Sandus eodem tractatu col. 59. Guid. Papæ. conſilio 65. Guilielmus Occam. in dialog. fol. 259. Jacobus Alva. in tractatu de ſuprema poteſtate laica. Philippus Cornæus conſilio 177. libro 1. Philippus Dec. conſ. 194. conſ 188. num. 7. quamvis contrarium teneant Oldra. qu. 180. cum ſeq. Bonifa. de Vitali Clemen. ne Romani. de elect. cle. fin. de cenſibus.

Decanus. Et vera eſt opinio Abb. quicquid dicat Decius.

Data. Decius ſuprà de proba. c. poſt ceſſionem. num. 5. Franciſcus Ripa. hîc col. 6. cum ſeq.

Tanquam. Hæc verba Jaſon. l. 1. princip. ſi ex noxali cauſa aga. quicquid dicat Decius. Et quamvis Franciſcus Ripa num. 50. putet mandatum capitulo, ut executori Apoſtolico, quod deterius eſt.

IN CAPITULUM.

Ad aures.

De Reſcriptis.

Reprobat Et benè Felinus hîc. col. 1. Franciſcus Ripa latè, quicquid dicat Barbat.

Valore. quæſt. Tholoſ. 435.

Stylo. Cauſa eruſcandæ pecuniæ tantum introducta, unde non habet locum, niſi in habentibus certam taxam in Curia Romana. Ubi omnes taxæ excedunt 24. ducatos auri de camera, quia beneficia minoris valoris non taxantur: unde omnia beneficia, quæ non ſunt in matricula taxæ, dicuntur non excedere 24. ducatos auri de camera annuatim. Trapeſitæ Romani hæc habent in numerato.

Motu. Niſi Papa habeat valorem pro expreſſo.

Obtenti. Felinus hic, Joannes Sel. tractatu de beneficio parte 3. q. 11. num. 51.

IN CAPITULUM.

Si autem.

De Reſcriptis.

Reus. Alexander conſil. 70. num. 2. ubi dixi. lib. 7. & plenius dixi in l. corruptionem. numer. 22. C. de uſufruct. in novis intellectibus.

Agendi. Id eſt, à ſolo jure agendi deſcendit. Secùs ſi tam agere quàm excipere liceat. ut dixi in tractatu uſurarum, quæſtione 17.

IN CAPITULUM.

Ad hæc ſumus.

De Reſcriptis.

Omnia. Similem abuſum vidi quandoque fieri ſub Rege Franciſco in favorem gabelliſtarum & oppreſſorum populi, quibus tandem profuit.

Vsm. Decius l. in teſtamento. C. de teſtam. milit. conſilio 498 col. fin. conſil. 516. col. 2. conſ. 613. num. 10. Curtius ſenior. conſilio 65. col. 6.

IN CAPITULUM.

Ad audientiam.

De Reſcriptis.

Moder. Scilicet Felinus & benè, quia præſumitur non exiviſſe de Cancellaria, quicquid dicat Decius. Sed hoc. c. non ſervatur de conſuetudine, ſecundum Felinum c. ex parte. de fide inſtr. Cardi. conſ. 95. Franciſcus Ripa. cap. 1. num. 328. infra de Judic.

Jejunio. De his certas leges primus omnium tulit Montanus hæreticus, ut meminit Euſebius in Hiſtoria Eccleſiaſtica libro 5. c. 18. de recto verò jejunio. Vide Eſaiam c. 58. Origenem in Levitic Homil. 10. c. 16. Hier. ad Nepotia. & ad Lucinum tomo. 1.

Præcepto. Loquitur de auriculari, de qua concors fuit ſententia ſanctorum Patrum, & Doctorum Eccleſiæ, quòd non eſſet neceſſaria, nec de jure, ut patet per beatum Joannem Chryſoſtomum ſuper Epiſtola ad Hebræos c. 11. & Homilia 31. c. 12. & ſuper Pſal. 5. Pſal. 50. Homil. 5. Auguſtinus in Epiſtola ad Julianum Comitem in libro 10. Confeſſio. c. 3. Ambroſius de pœnitentia. Petri ſermo. 46. & de pœnitentia diſt. 1. c. Petrus. & alioquin Eccleſia Græca non potuiſſet hunc morem abolere propter ſtupratam à diacono mulierem, ut refert Sozomenus in Hiſtoria tripartita. Idem ex recentioribus tenuit gl. de pœnitentia diſtin. 5. in ſumma. Armachanus ſuper quartum ſententiarum. Panorm. d. c. omnis utriuſque. num. 18. Tho. Caieta. in Tentaculo.

Bona gratia. Imò veriùs gratiarum actio ſecundum verum vocabulum Græcum.

Et ideo. Hæc conſequentia eſt contra textum in c. comperimus. de Conſecrat. diſt. 2. in Evangelio fundatum.

IN CAPITULUM.

Ex parte.

De Reſcriptis.

Diœceſano. Mala ratio, quia quandoque & à laico fundatore datur: ſed quia ad nutum renovatur, præſumitur beneficium ſimplex, ut tradit Staphileus de literis gratiæ forma 9. num. 28.

Ita vult. Alexander conſilio 55. in fine libri primi. Laurent. Galea. conſil. 65. num. 1. Andreas Tiraquellus in procœmio Retract. num. 25. quod tamen nimis frigidum eſt. Dic quod intereſſe eſt, ne ruſus fruſtretur appellatus.

Favorabilis. Alexander conſil. 99. num. 9. lib. 5. ubi dixi deciſ. Neapol. 98.

IN CAPITULUM.

Sciſcitatus.

De Reſcriptis.

Iudicem delegatum. Nota homicidam eſſe poſſe judicem delegatum Guido Papæ.

Prodigus. Jaſon de verborum obligatione. lib. 15. cui bonis. num. 9. Guido Papæ Deci. Delphi. 260. Panor. conſil. 248. lib. 2. Nicolaus Boetius. deciſ. Burdegalenſi. 23. num. 32.

IN CAPITULUM.

Paſtoralis.

De Reſcriptis.

Hora. Decius conſilio 689. col. 5. in ambiguis. in princ. ubi tetigi de regulis juris. l. cum quid. num. 15. ſi cer. pet. Hyppol. Marſil. ſing. 319. And. Tiraq. tract. retract. §. 11. gl. 1. num. 10. Limitat hic Sylveſt. Aldobrandi. Si hora eſt de ultimis diei Romæ, quia Papa conſuevit ſignare de mane.

Poſteriores. Scilicet Jaſon. conſilium autem Socini. habetur. lib. 3. conſ. 67. Et Felin. hic. quod hora non concludat, ſequitur Alciat. tract. de præſumptio. Reg. 3. præſumpt. 44. in fin.

Caput. Idem latè Antonius Malegonnella Floren. in lib. Curiæ Mercantiæ. alleg. 4.

IN CAPITULUM.

Quoniam.

De Reſcriptis.

Vocabit. Breviter dic quod eſt in genere, & ſine limitatione: Secus ſi in ſpecie. Panorm. d. cap. fin. Paul. de Citadi. in tractatu de jure Patron. par. 6. q. 41. Lap. allegat. 103. ubi tamen malè limitat in habente unicum beneficium: quia idem eſt, ſi ad unum tantum præſentare poſſit, modò mandatum ſit generale, & abſque fraude.

IN CAPITULUM.

Sedes.

De Reſcriptis.

Malitia. Hoſtien. c. olim cauſam. ver. *duxeritis.* de Reſt. Spolia. Ancha. conſil. 145. in fin. Alciat. tract. præſumpt. reg. 2. præſumpt. 31. in fine Andr. Tiraquellus in præfat. tetract. proximit. num. 70. quod eſt verum cavendo, non autem committendo aliquid malum.

Vitiat reſcriptum. Felinus. col. 1. num. 1. Jaſon. C. de tranſactionibus. l. ſi ex falſis. num. 4.

Nominatio. Vide ad Dec. in rub. de præb. in fin.

Privilegiatos. Decius. l. 1. num. 9. ubi dixi de regulis juris.

Dicebatur. Decius. conſilio 30. ubi dixi. Idem contra Matheſil. tenet Philippus Cornæus. conſilio 176. col. penult. lib. 2.

Genus. Decius conſilio 660. Franciſcus Aret. conſilio penultimo.

IN CAPITULUM.

Ex tenore.

De Reſcriptis.

Imo. Opinio Imolæ & Panor. vera eſt, & practicatur, quicquid dicat Decius. Amplio etiam ſi ſecundum ſit avocatorium, & ſubreptivum, adhuc non eſt nullum ipſo jure, nemine opponente, quicquid dicat Gullielmus Caſſador. de reſcript. deciſione 1.

Limita. Vide hic Feli. col. 7. num. 15.

IN CAPITULUM.

Cum adeo.

De Reſcriptis.

Mod. Scilicet Felinus hic. col. [illegible] & benè quicquid dicat Decius.

Alemania. Et in Eccleſia Lugdunenſi & valent, & de facto obſervantur hæc ſtatuta, quicquid Panorm. & Decius dicant.

Religioſis. Imò idem Andreas Tiraquellus tractatu de Nobilitate. c. 26. Adde Bo. de Curtil. eodem tractatu. parte 7. num. 29. cum ſequent. Anto. Corſet. tractatu de poteſtate regia. qu. 29. unde ad finem nominationum ad beneficia, gaudent privilegio brevioris ſtudii de quo in Concordatis.

IN CAPITULUM.

Cauſam quæ.

De Reſcriptis.

Statutis. Latè Andræas Tiraquellus. tract. retract. proximi. §. 1. gl. 9. num. 242.

IN CAPITULUM.

Conſtituens.

De Reſcriptis.

Tempore. Decius infrà de probatio. c. in præſentia. num. 13.

Capituli. Joannes Staphil. de litteris gratiæ. c. 1.

Delegatus. Idem Joannes Staphil. ubi ſuprà. num. 5. Sed contra puto, quia de conſuetudine non reputatur Canonicus nec in honore. Ideo non puto verum quod iſte ſupernumerarius poſſit habere dignitatem conſuetam conferri Canonico tantùm, quia verba debent intelligi cum effectu, quamvis aliter dicat Staphil. ubi ſuprà. num. 11. Amplio, etiam ſi eſſet creatus per Papam, niſi Papa expreſsè ad hunc effectum creaſſet, quæ eſt diſpenſatio ſeu habilitatio reſervata Papæ per Concordata ſub titulo de Reſervatis.

Taxationis. Decius infrà. de electio. c. cum in cunctis. in princ. num. 21. & infrà. de præb. c. quia in tantum. num. 5. cum ſeq.

Iurata. Idem Philippus Dec. l. pacta noviſſima C. de pact. Alexand. conſ. 27. num. 8. lib. 1. ubi dixi Math. de Afflict. deciſio. Neapolit. 11. num. 13. Sed contrarium tenet Andræas Alciatus. in c. cum contingat. num. 157. de jurejurand. Vide quæ dixi ad Alexandrum. conſ. 27. libro primo.

Iurata. Imò æquè locum habet.

IN CAPITULUM.

Super literis.

De Reſcriptis.

Gratioſa. Sed potiùs juſtitiæ Staphil. in tractatu de litteris gratiæ & juſtitiæ.

Moder. Scilicet Jaſon 161. & in l. 2. C. de Agric. & cenſit. lib. 11.

Faciendo. Decius Authent. qui rem. num. 4. C. de ſacroſanctis Eccleſiis. l. quod te. num. 16. ff. ſi certum pet. l. contractus. num. 4. num. 39. de regulis juris.

Bonus. Decius c. prudentiam. col. 7. infrà. de officio deleg.

An ſua ſit juriſdictio. Adde ſic. Dom. Felin. col. 10. num. 18.

Suſtentabilis. Et placet, ſi aliàs erat judex competens, nec appareat proceſſum limitatum ad vires reſcripti, prout in dubio non præſumitur: ut c. cum ſemper. de officio deleg.

IN CAPITULUM.

Edoceri.

De Reſcriptis.

Arduis. Innoc. Dec. cap. cauſam quæ. infrà. de judiciis. Bellamer. deciſione 606. Paulus Caſtren. conſil. 35. lib. 1.

Poſſeſſorio. Contra ſentit Decius & benè.

IN CAPITULUM.

Poſtulaſti.

De Reſcriptis.

Non probatur. Idem Decius infrà de appellat. cap. pervenit. 2. not. ultim. & de præbend. c. de Monachis. col. 1. conſil. 55. 2. quamvis Franciſcus Ripa. c. cum M. num. 20. ſuprà de Conſtitutio. aliter ſentiat.

Clericus. Archi. c. Clericus. 1. q. 2. Joannes de Ligna. Cardinalis Flor. Cle. gratiæ. de reſcrip. Nicolaus de Ubal. de ſucceſſio. ab inteſtato cler. ver. ultim. quæro. Dixi in conſuetudine Pariſienſi. § 151.

IN TITULUM

De Conſuetudine.

Scriptis. Idem Aret. l. moribus. de vulg. & pupil. Claud. de Seyſſel. in Specul. feudorum. de origine feudorum. col. 3. Franc. Purpur. l. 1. num. 55. ſi certum per. Dixi in proœmio conſuet. Pariſienſis.

Moder. Scilicet Jaſon in dicta l. 2. col. 2. num. 10. quem videtur ſequi Rochus Curtius in reper. hujus. rubr. col. 2. Sed verior eſt opinio Decii, licet Sylveſt. Aldobran. Jaſonis diſcipulus Rocho magis adhæreat.

Stylus curiæ. Dec. ſup. de conſtit. c. ex literis. num. 699. Felin. in c. 2. ſup. de reſcrip. Socin. conſil. 260. col. 12. lib. 2. Limita procedere, quando ſtylus eſt ſolùm interpretativus, non quando eſt contra jus commune, & ſequitur Roch. hic. quæſt. 44. Dixi in conſuetud. Pariſ. in proœmio.

Nunquam. Et meritò idem Dec. l. certi condictio §. ſi nummos. col. 2. Si cert. pet. quicquid dicat Dec. conſ. 4. col. 2. Adde Dec. conſil. 222. conſ. 241. Jaſ. conſil. 54. lib. 4.

Soluta. Et benè, quamvis Roch. Curt. in repet. hujus. rub. q. 5. Dec. reprehendat per quædam levia: quibus Dec. benè reſpondet in l. certi condictio. §. ſi nummos. num. 6. in fi. ff. ſi certum petatur.

IN TITULUM

De Officio Delegati.

Major. Romanus ſing. 458. Alexand. conſ. 79. lib. 1. Guido Papæ. q. 278. Socin. conſ. 78. col. 12. lib. 3.

Fortior. Alex. Joan. Riminal in rub. ff. de officio ejus cui manda. & ibi Purpur. col. 7. Alex. l. à Divo Pio. col. 7. de re jud. Dec. ad hæc. col. 2. inf. de appel.

Officium. Adde hic Feli. in 1. col. verſi. tribus modis, &c. poſt ceſſionem. not. 2. inf. de probat. Corn. conſ. 76. lib. 3. Barb. conſ. 57. col. 3. lib. 5.

Delegatus. Quis autem dicatur propriè delegatus. Vide Anton. ſup. de reſcript. l. quoniam.

Vicegerens. Decius. c. dilecti 2. in fin. ſuprà de appellat. Ang. Aret. inſt. de excep. in rub. col. 3.

IN CAPITULUM.

Quia quæſitum.

De Officio Delegati.

Tenetur. Lancelot. Dec. l. quæro. de annuis legat. Jaſon. in l. ejus qui. in fine princip. ff. ſi certum peti. l. ſi fundum ſub conditione. §. Stichum. col. 3. de leg. 3. l. Stipulatus ſum à Proculo. §. finali. de verborum obligatione. Joannes Baptiſta de Caccialup. repet. c. 1. de feudi cogn. char. 2. in oſib. feud.

Pœna. Alexand. conſ. 103. num. 15. ubi dixi. Decius. conſilio 90.

Delicto. Antiquis teneatur obviare delicto. Feli. in 2 col. Decius. in l. ut vim. digeſt. de juſtitia & jure.

Dicent. Scil. Fel. & benè quicquid dicat Dec.

Innoc. Niſi in ſubſidium, & benè quicquid alii poſt Rot. dicant. & Dec. in l. conſilio. num. 7. de reg. jur.

Innoc. in d. Cave quia Inno. ibi non loquitur de abſolutione judicis, ſed partis. Idem tamen tradit Dec. in l. conſilio. nu. 13. de regulis juris. Auguſt. de Ariminio in additio. ad Angel. in tract. malefi. in verbo *dicto maleficio ſemper aſtitit.* col. 12. Hippol. Marſil. l. 1. in fin. de quæſtio. Sed ſi conſulentis dolus arguatur, puto iſtud dictum eſſe falſum: prout in ſimili in delictis abſolutoria lata pro mandatario, etiam tanquam non fuerit delictum, non prodeſt mandanti, ut rectè tradit Bart. in l. adulter. §. ſi eo tempore. de adult. quem ſequitur Petrus Anchar. in repet. cap. acceſſorium. col. 28. verſi. In ſecundo autem membro. De regulis juris in 6. reprobata opinione Dyn. quam etiam reprobant Joannes Andreas in Mercuria. in regula Ratihabitionem. de regulis juris. in 6. & ibi Philip. Franc. Idem Panor. in c. quamvis. col. 13. de re judic. Alexand. in l. ſæpe. col. 18. de re judic. Angel. Areti. in tracta. malefico. verbo *& ibi caput à ſpatulis.* col. 6. & Auguſt. de Arimin. in addi. ad Ange. in eodem tractatu. in verbo *Sempronium mandatorem.* col. 23. Igitur idem in doloſè conſulente.

Scripta. Imò idem facit Antonius Corſetus in ſingul. verbo *Extenſio.*

Verius. Et benè, quia hujuſmodi ignorantia detrahit gravitati delicti. Vide Henricum de Bottis in tractatu de Syn. parte 3. art. 2. num. 34 cum ſeq.

Ange. conſ. Non invenio illud conſilium. Sed dictum eſt verum in ſtatuto, quod tantùm pœnam indulget, & remanet delictum. Adde Aretinum. l. ſi ita ſtipuler per te. de verborum obligatio. Decius. conſilio 191. conſ. 449.

Perſonam. Idem Angel. Aretinus in tract. malefic. ver. *Sempronium mandatorem* q 2 *Impedientes.* Guido. Papæ hic limitat ad duos caſus. num. 3. ſed non eſt tam ſtrictè limitandum.

IN CAPITULUM.

Sanè.

De Officio Delegati.

Prioritate. Idem de omni dubio probab. ſuper concurſu literarum, quod per legatos, vel arbitros decidi non poteſt. Panormit.

IN CAPITULUM

Si pro debilitate.

De Officio Delegati.

Non poſſit. Fateor quòd non debet, ſed factum tenet, ideo verior videtur opinio Panorm. Sed dico quod pars poteſt appellare, ſi ſubdelegat nominato per ſolum adverſarium, vel ſi indocto, aut manifeſtè ſuſpecto.

Nam gloſ. Quam reprobat Alexand. in l. more. de juriſdict. Jaſ. l. à judice. col. fin. C. de judic. & l. 2. C. commun. de legat. quamvis Dec. hîc. & in d. l. more. col. 8. conetur gloſ. ſuſtinere, quam tamen reprobat. in rub. col. 2. C. de manda. prin.

Epiſcopis. Adverte quod non tam conſideratur qualitas ordinis Epiſcopalis, quàm qualitas & utilitas Judicis ordinarii, de quo meliùs confiditur, quique meliùs partes noſcit, & minùs ſuſpectus eſt. Ideò in hoc regno conſervatores Papæ vetantur de cauſis matrimonialibus cognoſcere, etiamſi Epiſcopis conſecratis perſonaliter vellent delegare: & omnino jubentur relinquere Ordinariis, per conſtitutiones regias, alias appellatur tanquam ab abuſu.

Liberè. Idem Alciatus. in c. 1. not. 3. per illum textum. infrà. de officio ordinarii. col. 3. ubi limitat, primò quando aliàs verba nil operarentur. d. l. ſi quando. l. 1. ff. de teſtam. milit. Secundò quando diceretur, quòd ſecundùm liberam voluntatem ſuam: nam tunc non tenetur ſervare ſolemnitates juris civilis, ſed naturalis tantùm. Barto. extravagan. ad reprimendum. verb. videbitur. in fin. Feli. in cap. 1. col. 17. de Conſtitutionibus. Unde tali caſu non poſſet præjudicare juri quæſito tertio. Bald. dotalem. l. de milit. teſtamento. Tertiò, quando aliàs eſſet neceſſaria alterius requiſitio. glo. c. cum plures. de officio delegati. in 6. Moder. in cap. reprehenſibilis. infrà de appellationibus. gloſ. in cap. 1. de homicid. in 6. in cap. de multa. infra. de præb. in Clem. dudum. de ſepult. ſubdit. tamen Alciat. in d. cap. 1. num. 10. ſe credere, quòd hæc gloſſ. in Clement. dudum. verb. liberè. non ſit vera, & quòd contra eam alias fuit conſultum, ut per Feli. cap. 1. de reſcript. Ego verò dico d. gloſ. eſſe veram, quia data licentia Paroch. non eſſet opus privilegio. Et ſic quicquid dicat Alciatus, vera eſt. d. gloſſ. quam Cardin. Panorm. ibi, Franciſ. Ripa in tractatu de peſte. fol. 144. in parvis, & communiter omnes ſequuntur.

Secus. Imò valet etiam de conſenſu ex cauſa, ut ne ſine conſenſu tutorum vel curatorum, ut patet per areſtum in cauſa Cadomenſi, de quo in conſuetudine Pariſienſi. tit. 10. Error horum Canoniſtarum procedit ex eo, quod putant filiosfamilias, vel filiasfamilias puberes, parentibus inconſultis, matrimonium contrahere poſſe, quod eſt contra jus & contra honeſtatem.

Bar. Quem ſequitur Lanfraneus de Oriano. tract. de arbitr. col. 18. ſed opinio Oldradi & Decii æquior eſt.

IN CAPITULUM.

De Cauſis.

De Officio Delegati.

Officii. Decius. conſilio 416. col. fin.

Tamen. Et ſic limita Decium. infrà de appellationibus. cap. ſuper eodem. num. 12.

Durante. Dixi in conſuetudine Pariſienſi. §. 23. qu. 14. Idem Decius infrà de appellationibus. cap. perſona. col. 2. Cuma. conſ. 78. col. 3.

Contrarium. Hanc tenet Dec. ubique & malè, ut dixi ad Dec. d. c. præterea. num. 4. in fin.

Secus. Imo idem, quia ut actus valeat, debet intelligi de fine intrinſeco, non extrinſeco termini. Et ſic debet exponi illud verbum finito, id eſt, finiente.

Renunciare non poſſunt. Felinus 3. col. numero 6.

Pacti. Decius. conſil. 475. conſil. 498. col. fin. Hippoli. Marſil. l. 1. §. 1. de quæſtionibus.

Mulctare poſſit. Adde hic Henricum Bohic. in ultima col.

Minuere poteſt pœnam. Adde Henricum Bohic. in cap. In Archiepiſcopatu. infrà de rapto.

Reputatur. Sed Decium in hoc benè reprobat Lancel. Galiau. repet. l. Centurio. col. 31. num. 141. de vulg & pupil. quamvis privilegium inſertum in corpore juris, difficilius tollatur, quam non inſertum. Pau. l. ſi mihi & tibi. §. in legans. de lega. 1.

IN CAPITULUM

Præterea.

De Officio Delegati.

Punire teſtes. Adde dominum Jaſ. in l. quæcumque. §. qui mandatum. ff. de offic. ejus cui mand. eſt juriſdict.

Commiſſa omnia. Adde Dom. Henric. Bohic. infrà de Accuſ. c. ex parte. col. 1. Gemini. c. præſentium. de teſtibus. in 6. Aret. cap. de teſtibus. de teſtib.

Glo. Sed tamen Decius. in c. præſentium, ubi meliùs examinat, & c. ut debitus. num. 23. Infrà de appel. reprobat. d. gloſ. & bene.

Pretioſior. Panor. repet. c. extirpandæ. §. qui verò. col. 2. de præbend. Anton. Corſer. de poteſtate regia. quæſt. 44. & in ſingul. ver. legatum.

Frenum. Hipp. Marſil. l. 1. §. item Corn. num. 8. de quæſtionibus. & in rub. de fidejuſſor.

IN CAPITULUM.

Quamvis.

De Officio Delegati.

Diverſos. Romanus ſing. 78. l. 2. in prin. col. 6. de verbor. obligat. Firmi. tract. de Epiſcopo. lib. 1. par. 3. quæſt. 1. Pau. de Citadi. tract. de jure patro. par. 6. q. 12. Rochus eodem tract. ver. honorificum. q. 21. Feli. c. cum olim. col. 3. de re judica. Cæſar. Lamberti. de jure patron. lib. 2. quæſt. 4. princ. art. 4.

IN CAPITULUM

Significaſti.

De Officio Delegati.

Commiſſa. Rota. deciſ. 196. ſi committatur. in novis. Jaſ. conſ. 186. in fin. lib. 2. Bal. l. ſi de proprietate. C. ſi à non competente jud. ſed non ſervatur.

Quod non. Et benè quicquid dicat Decius. Vide ad ſtilum Parlamenti. parte 3. titul. 58. §. 2. & quæ ibi tetigi. Et infrà contra Decium. de judiciis. cap. cùm non ab homine. num. 9.

Mo. hic. Fel. tenet cum Abba. hîc. in 2. col. verſ. Utrum Epiſcopus poſſit. Sed iſta opinio Abba. non haberet locum in Epiſcopatu Sedunenſi unde mihi Joan. de Gradibus & origo: quia Epiſcopus habet ibi utrumque gladium, & gerit bella, quando opus eſt: & ſic opinio contraria D. Decii eſt pro Epiſcopatu Sedunenſi. Joan. de Grad.

IN CAPITULUM.

Si quando.

De Officio Delegati.

Reſiſti. Decius. l. non videtur. §. qui juſſu. l. factum. de regulis juris. Alexand. conſil. 144. num. 2. lib. 5. ubi dixi. Hippolit. Marſil. l. 2. in principio. num. 27. de quæſtionibus.

Colligitur. Idem Decius infrà. de except. c. Paſtoralis. col. 4. cap. ex inſinuatione. col. 2. cap. cum

ſpeciali. §. porro. col. 2. de appellationibus. Adde. conſilio 483.

Admittatur. Decius. conſilio 28. in fine ubi dixi.

Arbitramentum. Decius infrà. de judic. cap. quanto. col. 2. conſ. 193. num. 4. ubi tetigi.

IN CAPITULUM.

In literis.

De Officio Delegati.

Mutare. Henricus Bohic. hîc. in principio. Panor. conſ. 92. lib. 1. conſ. 6. lib. 2. Franciſcus Ripa. l. quod juſſit. num. 50. de re jud.

Nulla. Franciſcus Ripa. l. ſervi electione. col. 1. ff. de legatis primò.

Eadem. Contrarium cum communi tenet Ripa. d. l. quod juſſit. num. 64. cum ſeq. de judi.

Sortiatur. Dixi in conſuetudine Pariſienſi. §. 10. num. 11. per textum. in l. 2. de Opt. leg. Bald. conſil. 142. lib. 4. Felinus. capitulo ſecundo. de treuga & pace.

IN CAPITULUM.

Conſultationibus.

De Officio Delegati.

Abſolvi. Cor. conſ. 194. lib. 1. Hippolyt. Marſil. l. 2. §. finali. col. 2. de quæſtionibus.

Bal. Melius faciebat. l. finali. col. 2. de in integ. reſti. Vide Ripam. l. 1. col. penult. ſol. matri.

Communis. Ripa l. naturaliter. §. nihil commune. num. 182. de acqui. poſſ.

Decem pro centum. Facit Ang. Aret. conſ. 90. Et ita firmat Felinus hîc. col. finali. ſed nimis excedit, per ea quæ ſcripſi in tractatu uſurarum. num. 501. & 527. per quæ non eſt dubium quin validum & juſtum ſit ſtatutum Florentinum, quod talis miſſus lucretur quinque in centum de quo Socin. conſ. 126. lib. 1.

IN CAPITULUM.

Sane.

De Officio Delegati.

Bald. Sed Bal. non loqoitur de Vicario. ſed de filiis, nepotibus, vel collateralibus.

Præfertur. Quod refert & laudat Fran. Purp. l. 1. num. 633. de offic. ejus cui mandata eſt juriſdict. ubi idem ſentit etiam ſi Dux Venetorum fuiſſet præſens, ſed in gratiam domini ſui loqoebatur, & mala. quia Dux Venetorum antiquior eſt, & excellentioribus præeſt, & loquuntur hic de judicio Ludov. XII. cum quo prudentia, populique & juſtitiæ amor regum Franciæ interiiſſe videntur, luxu, & ignavia ſuccedentibus.

Officium. Jaſon. l. 1. in principio. col. 4. de officio ejus cui manda. Dec. c. cum venerabilis. notab. 1. infrà de except. Curtius ſeni. conſil. 79. col. 2. Gomeſ. in regulis Cancell. in principio.

Judic. Dec. conſ. 606. cum conſil. 96. Corn. conſ. 56. lib. 4. tetigi ad Decium. conſil. 554.

IN CAPITULUM.

Ex parte 1.

De Officio Delegati.

Libera. Nec poteſt in favorem alterius admitti per inferiorem, etiam Legatum de latere, niſi haberet de ſpeciali mandato, quia eſſet ſimonia, cujus legibus Papa dicit ſe non teneri. Romanus. conſ. 317. gloſſ. Pragmat. de elect. verbo temporalis. Dec. conſ. 141. num. 1. ubi dixi. Adde Pau. Pariſ. conſ. 143. col. 2. lib. 4. Aymo. conſil. 122.

Secus. Et malè, ut dixi in tract. uſurar. num. 7.

Eccleſia. Dixi ad Decium infrà. de elect. cap. ſignificaſti. num. 15.

IN CAPITULUM.

Ex parte 2.

De Officio Delegati.

Informata. Ut dixi in conſuetudine Pariſienſi. §. 41. num. 86. & ſup. ad Decium. cap. ne innitaris. lect. de conſtitut.

Arbitrium. Socinus. conſil. 195. col. 2. lib. 2.

Excuſſionis. Roma. conſ. 76. conſ. 472.

Frivola. Alexand. conſ. 51. num. 11. conſ. 80. col. 2. lib. 1. ubi dixi.

Qualitatis. Panorm. c. Item cum quis. col. 1. de reſtit. ſpoliat. Gemi. Phil. Franc. c. cupientes. §. quod ſi per viginti. de elect. in 6. Gemi. conſ. 24. Alex. conſ. 3. num. 3. lib. 1. Jaſ. l. nam poſtea. §. ſi minor. num. 9. de jurejur. Idem Dec. inf. de appellationib. c. conſuluit. 1. notab. 3. l. fin. num. 40. C. de edict. divi. Adr. tollen. Decius. conſilio 458.

Conſulur. Imò, ut dixi in dicto conſil. 27. ibi ſpecialis erat renuntiatio, & alibi Decius ſequitur opinionem Romani quæ vera eſt. ut conſ. 446. dixi ad Alexandrum. conſ. 146. num. 9. lib. 6.

Innocentiam. Facit Hippolyt. Marſil. ſing. 19. Alexand. conſ. 119. lib. 1. ubi dixi. Decius. l. quatenus. de regulis juris. conſil. 298.

Executionem. Hæc eſt obliqua contraventio quæ non admittitur, niſi contra diſpoſitionem irrationabilem.

Eccleſiaſtico. Idem Decius latè conſil. 170. & malè quia eſt de foro ſæculari, ut dixi in tract. uſurar. num. 115. Et mecum etiam ſentiunt Pet. Anchar. repe. c. ea quæ. in 2. principali q. de reg. jur in 6. & conſ. 237. Joan. Cald. c. poſt miſerabilem. de vſuris. Paul de Leaza. Clem. unica. ſuper ver. repetentibus. de uſuris. Steph. Bertran. conſil. 219. cùm ſcriberem. col. fin. lib. 2. Hier. Cagnol. l. 2. num. 33. C. de pact. inter empt. & vendi. comp.

IN CAPITULUM.

Quoniam Abbas.

De Officio Delegati.

Nomine. Ægidius Bellamer. deciſi. 39. Alex. conſil. 175. col. fin. ubi dixi lib. 5. Secus in nominatis & graduatis quos vocant univerſitatum, quibus non debet nocere obitus prælati cui inſinuaverunt & copiam dederunt.

Speciale. Imò nil ſpeciale, ſed ibi erat nomen appellativum Hierophylaci, id eſt, cuſtodi ſacrorum, quem ſactiſtam ſive Æditumm vulgò vocant. Et ſi fuiſſet nomen proprium, adhuc non ipſi, ſed intuitu miniſterii templo legatum eſt, & ſic omnino concordat.

Commendatario. Et benè vide Purpurat. l. 1. num. 274. de offi. ejus cui manda. eſt juriſdict.

Plenitudine. Hippo. Marſil. ſing. 84. Decius. l. more. col. 4. de juriſd. om. judic. l. civitas. ſi cer. pet. conſ. 77. Alber. Bru. conſ. 3. col. fin. Aymo. conſil. 75. num. 3. Alexan. conſil. 60. lib. 2.

Joan. And. In additio. ad Spec. tit. de delegat. §. licet. ver. *reſtat.* Idem Paul. d. l. falſa. §. 1. de condi. & demonſt. Steph. Coſta. tracta. de ludo. col. 22. Soci. l. fi. ſi ex noxa. cau. aga. Et benè, quicquid dicat Imola. facit Alexan. conſ. 23. lib. 5.

Quod non. Hæc vera indiſtinctè, fallit in commiſſione executiva.

Bal.

Bal. Quem etiam ſequitur Dec. conſ. 526. col. fin. Jaſon. l. divortio. §. quod in anno. ſol. matr. Guillel. Benedict. repet. c. Raynutius. ver. cætera bona. num. 19. de teſtamentis. Pau. Picus. repet. §. Tina cum nuberet. in l. Titia. char. 16. num. 120. q. 28. de lega. ubi limitat procedere, ſi temporo teſtamenti habebat uxorem: ſecùs ſi non habebat, quia tunc venit uxor futura, nedum prima, ſed etiam decima. Et placet, & Bal. ſequitur. Feli. c. 2. de treuga & pace. Franciſcus Cre. ſing. 8.

Alterius. Et conſtat quòd tanquam uxori, non tanquam ipſi: & ſic contemplatione viri.

Sicut. Dixi latè in conſuetodine Pariſienſi. §. quinto. num. 67. cum ſeq.

IN CAPITULUM.

Super eo.

De Officio Delegati.

Ad rem. Decius ſuprà. de reſcript. c. 1. col. 3. infrà. de judic. c. At ſi Clerici. §. 1. col. 12.

Tertium. Idem Dec. inf. de appel. c. cum teneamur. in fi. conſ. 198. col. pen. conſil. 410. num. 14. Ang. Jaſ. l. ſi unus. §. ante omnia. de pact. Imol. l. quæſitum. col. 9. à quibus appel. non licet. Alex. conſil. 83. lib. 3. conſ. 86. in fine. ubi tetigi. lib. 7. Corn. conſil. 118. col. 2. lib. 1. Jaſon. l. cum filiusfamil. col. 7. de verborum obligationibus.

Tertio. Jaſon l. ſi unus. §. ante omnia. de pact. l. certi condictio. §. quoniam. ſi cer. pet. ſed falſum eſt & contrarium ſervatur, ut dixi in conſuetudine Pariſienſi. §. 162.

IN CAPITULUM.

Cauſam matrimonii.

De Officio Delegati.

Circa primum. Felinus. in 2. col. ver. Mod. hic dicunt. Jaſ. in l. Tranſactionem. C. de tranſact.

Pau. Quod eſt conſ. 173. col. 1. cum ſeq. lib. 1. in novis. Idem Franciſcus Aret. conſil. 24. col. 4. Cor. conſil. 124. conſil. 180. ad finem libri tertii. Socinus conſil. 263. col. 3. lib. 2. Curtius junior. conſilio 141. col. 2. & benè, quamvis Aymo. contra. conſilio 114.

Tacitum. Idem Bart. l. quæ dotis. Alexander. l. ſi cùm dotem. §. Eo autem tempore. ſoluto matri. Alciatus. c. cùm contingat. num. 6. de jurejurand. ubi in lectura Alciati impreſſio mendoſa eſt, quia ubi legitur ut præſumatur conſenſus. l. penult. debet legi, ut præſumatur diſſenſus.

IN CAPITULUM.

Cauſam quæ.

De Officio Delegati.

Dominam. Alexander. conſ. 56. lib. 3. ubi dixi. Carolus Ruynus. conſ. 35. 38. lib. 2. Andræas Tiraq. de legibus connubialibus. fol. 92.

IN CAPITULUM.

Relatum.

De Officio Delegati.

Citatio. Ita ſentit Decius hic. & hæc vera indiſtinctè. Et ſic non eſt differentia inter Leges & Canones, licèt videatur communis opinio. quòd ſecundum Canones ſufficiat commiſſio citationis, ut tenet Felinus in c. ſeq. Lancelot. Dec. l. ſi pluribus. col. 4. de leg. 2. deciſio. Tholoſan. 341. & 161. Steph. Aufrer. & quamvis poſtea Philip. Decius diſtinxerit in l. more. num. 4. de juriſ. omn. judic. & quamvis idem Decius. in c. ſeq. num. 2. ſequatur communem errorem. Sed quòd non ſit differentia inter Leges & Canones, ſed ſufficiat & requiratur citatio, tenet Ægidius Bellamer. infrà de Officio delegati. c. fin. num. 9. & benè, non autem requiritur citationis relatio, ſed ſufficit executio. Socinus in rubrica. C. de in jus vocan.

Tenetur. Et eſt communis & vera opinio. Idem in mandato capiendi & carcerandi. Ang. d. l. fundi. Jaſon Purpur. l. more. de jur. omn. Jud. 136. limitat.

IN CAPITULUM.

Gratum gerimus.

De Officio Delegati.

Litis conteſtatio. Adde Dom. Alexand. in lege 1. ff. de juriſdict. omnium judicum.

Utatur. Imò ſolùm præparat: & ſic oportet citationem eſſe exactam, ut dixi in cap. præcedenti. numer. 5.

Non poteſt. Roman. ſingul. 150. Felinus c. capitulum. col. 13. de reſcriptis. Alexand. conſilio 132. num. 2. lib. 5. Philippus Franc. c. 1. col. 3. de reſcriptis. in 6. Jaſon. l. qui Romæ. §. Seia. col. prima. de verborum obligationibus. Philippus Decius. l. cum fundus. §. ſervum. numero 21. l. cùm proponas. 2. num. 9. C. de pact.

Dictio quaſi. Adde hic Felinum. in 4. col. ver. glo. in verſic. cœptum. & nec Jaſo. in l. ſuis. ff. de liber. & poſthu. hære. inſtit.

IN CAPITULUM.

Prudentiam.

De Officio Delegati.

Propinquorum. Latè Andræas Tiraqu. de legibus connubialibus à gloſ. 6.

Concluſio prima. Adde hic Henricum Bohic. in principio ponentem pulchram diſtinctionem ſuper hac gloſſa.

Sed non. Unde non poſſunt multiplicare tribunalia & officiales, ut tetigi in conſuetudine Pariſienſi. §. 10. q. 6.

Primogenitis. Alexander. conſil. 60. lib. 6. Franciſcus Curtius ſenior. conſil. 68. Jaſon. l. ſtipulationes non dividuntur. col. 18.

Contrarium. Idem Alexander. conſil. 6. ubi dixi. conſilio 30. lib. 6. & benè. dixi in conſuetudine Pariſienſi. §. 35. quæſt. 1.

Solus. Jaſon conſilio 110. in fi. lib. 1.

IN §. *Adjicimus.* ejuſdem cap.

De Officio Delegati.

Pauperes. Vide Alexandrum. conſilio 109. numero 9. lib. 7.

Valeat. Et benè, ut etiam ſentit Decius. ſuprà eodem. cap. de cenſi. in prin. col. 3.

IN §. *Sexta,* ejuſd. cap.

De Officio Delegati.

Seculari. Non ſervatur in hoc regno.

Plenè. Alexand. conſil. 59. num. 2. lib. 2. ubi dixi. Dec. dicta. l. 2. num. 47.

Teſtes. Vide infrà ad Decium infrà. de appellationibus. c. ad præſentiam.

Probatur. Deciſ. Tholoſ. 301. dixi ad Decium infrà. de appellationibus. cap. Paſtoralis. §. verum. numero 4.

Expreſſis. Decius infrà. de probat. in rubr. numero 13.

IN CAPITULUM.

Cum cauſa.

De Officio Delegati.

Unica. Et benè, niſi in caſibus expreſſis. Romanus ſing. 424. conſil. 427. & dixi ad Alexand. d. conſil. 81. lib. 4. Idem Decius infrà. de appellationibus. c. ex parte. col. 1. tetigi ſuper text. c. 1. de ſupplen. neglig. prælat.

IN CAPITULUM.

Cum ſuper.

De Officio Delegati.

Tribus cauſis. Plures cauſas recuſandi judicem ponit Specu. in tit. de jud. deleg. §. ſuper eſt videre. Panorm. Feli. c. Ut lite non conteſt. Steph. Aufre. tractatu de recuſationibus.

Talem. Alexander. conſilio 17. libro tertio. Philippus Decius infrà. de excepc. cap. Venerabilis. numero 38.

Individuus. Henricus Bohic. hîc. Philippus Franc. c. unic. de regulis juris. in 6.

Conſtabat. Panorm. Felin. hic. Alexander. l. ſi ſervus plurium. §. fin. de leg. 1. idem conſ. 55. num. 8. lib. 5. ubi tetigi.

Eo modo. Felinus. col. 3. Alexander. conſil. 42. lib. 2. ubi dixi.

IN CAPITULUM.

Conſuluit.

De Officio Delegati.

Hora. Deciſio. Tholoſ. 427. Socinus tractatu de citationibus. art. 20.

Dies. Latè Andræas Tiraquell. tract. retract. proxim. § 1. gloſſ. 11.

Dicatur. Idem Decius. cap. ne innitaris. lect. 2. in princip. de conſtit. cap. cauſam quæ. col. 1. de reſcrip. Philip. Franc. cap. ſæpè contingit. de appellationibus.

Unum. Imò quandocumque ſaltem intra annum, & ita obſervatur.

IN TITULUM

De Judiciis. 1.

Sicut. Facit Bald. in cap. nato concupiſcentiam. ſuprà. de conſtitutionibus. quòd ſtatutum puniens in termino, ceſſetur punire in via. Sed hoc reprobatur per Jaſonem. in lect. 2. in fine. de juriſdictione omnium Judicum. & in l. quominus. oot. 9. de fluminibus. & benè; quia licèt prohibito conſequenti ſit prohibitum antecedens, non tamen quoad pœnam incurrendam gloſſ. in Clem. 1. verb. contrahere. de conſang. & affinit. Cy. Bald. Salic. l. 1. ſi rector provinc. Bal. in l. penult. §. docere. quæſt. ultim. Ne quis eum qui in jus vocatus eſt vi eæm. Alexander. conſil. 194. lib. 2. verum eſt quod Alciatus infrà eodem. cap. Cùm non ab homine. numero 102. ſalvat dictum Bald. ut procedat quando quis erat in actu faciendi, & veriſimiliter feciſſet, niſi fuiſſet deprehenſus, & prohibitus. Et movetur, quia aliàs ista deprehenſio non adjuvat delinquentem, quia punietur pro modo delicti; ſed impedit delictum conſummari. Ideò impediet pœnam à ſtatuto impoſitam delicto conſommato.

Non probatur. Et ſic Decius ſentit ſimpliciter quòd illud dictum Baldi falſum eſt, & benè, quamvis Franciſcus Ripa hîc. num. 16. ſequatur Bald. & reprobet Decium, ſed poſteà Decius rectè ſe defendit, & refellit Ripam in l. 1. num. 47. Cod. de ſerv. fugit. ubi tetigi. Et quamvis Alciatus. in d. c. cùm non ab homine. num. 103. nitatur ſalvare dictum illud Baldi, ex eo quod mulier veriſimiliter fuiſſet cætera conceſſura, niſi fuiſſet deprehenſa: tamen dico, quòd illud dictum eſt falſum, etiam ſi nedum veriſimile, ſed certum eſſet quod conſummaſſet, niſi deprehenſa & impedita fuiſſet, quia licèt aliàs caſtigari poſſit, tamen pœna ſcripta in caſu conſummato, non debet extendi ad actum tentatum.

Communis. Sed eam reprobat Decius, & tuetur opinionem Paul. & benè, quamvis Felin. c. cùm ſit generale. col. 4. infrà. de foro compet. c. 1. col. 10. infrà. de jurejurand. c. prætereà. col. 10. infrà. de ſponſalibus. & Franciſcus Ripa hîc. num. 28. ſequantur. conſ. 3.

Reſolutione. Dicendum ut dixi ad dictum in l. vinum. col. 4. ſi cert. petat.

Practica. Imò nullo modo ſervatur in praxi niſi in terris Papæ.

Teſtes. Idem Decius ſuprà. de conſtitutionibus. cap. Eccleſia ſanctæ Mariæ. num. 23.

Dicitur judicium. Adde Felinum hîc. in rub. in 2. col. verſic. de judiciis. gloſſ. in rub. eod. in extravag. Criminibus.

Sententia continetur. Adde Philippum Francum. in cap. ſtatutum. §. inſuper. num. 6. de reſcriptis. lib. 6. Geminian. c. pia. §. fin. de exceptionibus. in 6.

Inquiſitionis. Latè hic Franciſcus Ripa. num. 54. cum ſeq.

Temporale. Hanc tenet Decius hîc, & benè. idem Rochus Curtius de jure patron. verb. jus. & ita obſervatur quamdiu ſpectat ad laicos, vel ratione patrimonii. Latè ſe involuit Franciſcus Ripa. num. 60. cum ſeq.

Præſcribi. Imò poteſt indiſtinctè præſcribi. Gemin. conſ. 123. Alexander. conſ. 74. num. 26. lib. 4. Philippus Corn. conſil. 47. col. 2. lib. 3. Rochus Curtius tractat. de jure patron. verſicul. Ipſe vel is à quo. quæſt. 36. Decius infrà. de exceptionibus. cap. venerabilis. col. 17. & conſ. 117. conſ. 123. conſil. 156. conſil. 134.

Ultima quæſtio. Adde Dom. Jaſon. de May. in rub. C. de judic. numero 4. Franciſcus Ripa hîc. num. 91. cum ſeq.

IN CAPITULUM.

De quo vult Deo. 1.

De Judiciis.

Non tollitur. Gemin. conſil. 36. col. finali. Decius. conſil. 152. col. 1. Jaſon. conſ. 98. col. 2. lib. 4. Alexander. conſ. 122. num. 9. lib. 4. ubi dixi.

Milis. Qui hoc non dicit non hoc tradit, Franciſcus Ripa hîc. verb. tertiò amplia.

Arbitrio. Idem in effectu. Franciſcus Ripa. hîc. num. 17.

Factus. Alberic. Bart. l. 1. §. ſi quis in ſuo. ne quid in loco publico. Bald. conſ. 370. lib. 1. Franciſcus Curtius ſenior. conſ. 75. col. 4. Franciſcus Ripa hîc. num. 20.

Solemnitas. Felin. c. ſicut. de re judic.

Concluſum. Alexander. lib. 4. §. hoc autem. col. 4. de damno infecto. c. rem natam. reper. cle. ſæpè. gloſ. verb. Interrogabit. de verborum ſignificatione. & hîc veritas, quamvis Decius & Ripa hîc.

num. 21. ad finem contra ſentiant, & apertiùs idem Decius infrà de probat. in rub. num. 10. ubi reprobavi modificando, ubi dixi.

Neceſſaria. Sed tantùm declaratio. Ripa hîc. num. 25, dixi in conſuetudine Pariſienſi. num. 5.

Infertur. Ripa hic. num. 32.

Juſſu. Bartol. l. 2. C. de jur. cal. Panorm. cap. cùm cauſam. col. 9. de jur. col. Guido Pap. conſ. 7.

Caput. Idem Hieronymus Grat. conſil. 134. lib. 2.

Errare. Ut Ariminenſe.

Fidem. Imò etiam quoad mores, quatenus ſequitur verbum Dei.

Aſſeſſorem. Quem non vult removere. Et idem ob vicarium ſuſcipere, ſi vult cum eo judicare, aliàs ſecùs.

Vicario. Et benè, quamvis Franciſcus Ripa hîc. num. 43. reprehendat Decium, & malè, quamvis Epiſcopus poſſit eum ad nutum revocare.

Factum. Imò non eſt in hoc differentia inter jus Civile & Canonicum, ut dixi in tract. dividui & individui.

Senis. Et etiam Florentiæ, ut Decius. d. l. ſi convenerit in principio. Idem tacito Decio, firmat Alciatus. lib. 2. Paradox. cap. 17. & malè, quia nec verbis, nec mente congruit. Ideò tenendus eſt communis intellectus, ut etiam dixi in d. l. ſi convenerit. Adde Ripam hîc. num. 8. in fin.

Ampliatur. Et ſic falſum eſt dictum Ludovic. Roman. ſingulat. 144. Ultimò dico, quamvis Franciſcus Ripa hic. num. 49. illud ſequatur, & licèt idem teneat Jaſon d. l. ſi convenerit. num. 30.

Papia. Scilicet Jaſon, quem Decius. num. 28. quem ibi num. 10. malè, ut hic, reprehendit. Et Franciſcus Ripa hic. num. 55. malè citat Jaſonem pro communi.

Acceſſoriè. Hæc ſolutio facta eſt. Solve quod dicta lex contraxiſſe, loquitur quando promiſſum eſt ibi ſolvere, & ſic jam contractum eſt forum: quo caſu etiam pro pœna intereſſe, & aliis acceſſorus, contractum eſt: ſecùs ex eo quod quis promiſit ibi litigare, quia ob id nondum in aliquo contractum eſt forum, & ita dicendum de jure, licèt Franc. Ripa hic. num. 56. ſe involvat. Sed in hoc Regno d. l. contraxiſſe. non ſervatur, nec contrahendo. Et quis ſortitur forum, ut dixi ad Decium in d. l. ſi convenerit.

Reſolutione. Idem Franc. Ripa hic. num. 56. limita. ſi agatur actione ex eodem contractu, ut dixi ad Decium l. vinum. col. 4. ſi cert. pet.

Licèt juramentum. Hanc tenet Decius hic. & eſt verior, licèt Franc. Ripa hic. & num. 59. ſequatur communem.

Compenſare. Matheſil. ſing. 54. Alexand. conſ. 91. lib. 2. Jaſon. conſ. 134. col. 1. lib. 4. Ludovicus Gozadi. conſ. 69. & eſt communis. Sed contrarium verius eſt, & practicatur, quod juramentum non impedit compenſari, ut pleniùs dixi in conſuetudine Pariſienſi. §. 62. quæſt. 3.

Confeſſionem. Et malè quicquid Decius dicat.

Remittant. Idem Franc. Ripa hic. num. 65. & malè.

Tacitè. Maria Socin. c. dilecti filii. num. 20. de foro compet.

Fictionem. Idem Franc. Ripa hîc. num. 65. & benè.

Similibus. Ripa hîc. num. 7.

Tertiò. Hanc quartam & quintam falleotias, veras non puto.

Ergo idem. Hoc tenet Marian. Soc. c. dilecti. Chat. ult. Lancel. Decius. l. hæres abſens. §. de Jud. Franc. Ripa. hîc. num. 68.

Secùs. Et benè, quicquid dicat Franc. Ripa hîc. num. 68.

Citatione. Vide Matth. Socin. tract. de citat. art. 7. num. 71. art. 27. num. 60. in fin. & in c. veniens. nota. ult. ubi Panorm. col. 2. de accuſ. Alex. conſ. 212. num. 2. lib. 6. ubi dixi.

Secundò. Et ita practicatur.

IN TITULUM.

De Judiciis. 2.

Padua. Et ſic nunc Papiæ quarto legis nec minùs ſupervacuis ſcatet.

Fatetur. Et benè, quicquid dicat Decius quem reprehendit Franc. Ripa hîc. num. 49. ſed mox idem Ripa vacillat. Dic quod hoc ſtatutum habilitat tantùm in his quæ per modum jurisdictionia contentioſæ, non autem in his quæ fiunt per modum juriſdictionis voluntariæ, ſive ante, ſive poſt litem conteſtatam: ut in ſimili Bartol. & l. certum. §. ſed an & ipſos, de confeſſis. Bald. l. 1. col. 6. C. de confeſſ. Panorm. cap. 1. ut lite non conteſt. cap. finali de confeſſ.

De judiciis. Adde hic Dom. Jaſonem de Mayn. in principio Rubricæ. C. eod. titulo.

Mentio. Decius ſuprà de reſcriptionibus. cap. 1. col. 3.

Judici. Sed quia Eccleſiaſtici inde negotiabantur, ut etiam cauſâ quæſtus facere præſumuntur, ut ait Henricus Bohic. cap. irrefragabili. Suprà de officio ordin. non toleratur in hoc regno, quòd ſibi, vel fiſco Domini, ſeu Epiſcopi, vel in ejus eleemoſynam, pœnam pecuniariam adjudicent, etiam ſi dicant in pios uſus in genere, ne in rem ſuam vertant: ut Joan. Fab. l. 2. C. de Epiſcop. audientia. Sed debent exprimere certum pium uſum, aliàs appellari poteſt tanquam ab abuſu ad Senatum regium.

IN CAPITULUM

De quo vult Deo. 2.

De Judiciis.

Surrogatur. Quod mordet Franc. Ripa hic. numero 11. Sed Decius meliùs dicit.

Concluſum. Et ſic Decius corrigit veterem opinionem ſuam, quam priùs tenebat, infrà de probat. in rub. num. 10. ut ibi dixi.

Redditibus. Quod non ſervatur, quamvis Franc. Ripa hic. numero 27. dicat etiam ipſo facto eſſe privatum, & eam eſſe communem ſententiam & malè.

Poſt annum. Vide deciſio. Tholoſ. 366. Roman. ſing. 303 Ripam hic. num. 76.

Fugitnis. Caccialup. tract. de debitor. fugit. quæſt. 4. & 7. dixi ad Alexand. conſil. 64. col. 1. lib. 3. conſil. 241. lib. 6. & ultra ea, quæ ibi addidi. idem tenent Carolus Ruinus conſ. 18. col. 2. lib. 5. Alciatus. cap. cùm non ab homine. num. 64 cum ſeq. infrà eodem. Et Franc. Ripa hîc. numero 88. ampliat etiam die feriata & in templo. Antonius Rubæus. repet. §. morte. in l. non ſolùm. num. 242. ff. de oper. novi nuntia. & Ripa hîc. num. 85. ampliat. 3. & 4.

Non inducunt. Idem Franc. Ripa hic. numero 91. & benè, quicquid Decius dicat.

Uno actu. Decius. l. 1. num. 10. C. de ſer. fug. ubi citat quæ hic dicit. Idem Ripa hîc. num. 76.

Plures. Alexander. l. Imperator. col. 3. ad Trebell. Jaſ. l. cætera. §. ſed ſi quis. de legat. 1. Corn. conſil. 30. lib. 3. Ripa hic. num. 94.

IN CAPITULUM.

Decernimus.

De Judiciis.

Arbitratorem. Et benè, eo tamen modo quo licet tranſigere, vel paciſci.

Abbates. Paul. Pariſ. conſ. 22. num. 14. conſ. 95. coſ. 97. lib. 4.

De eleemoſyna. Not. quod eleemoſyna debet potiùs fieri pauperibus qui ſunt in loco, quàm alienigenis.

Certam. Et benè, licèt Felinus dubitet infrà de exceptionibus. cap. Apoſtolica. col. 4. Facit Joan. And. in Mercur. quod alicui ſuo nomine. de reg. jur. col. 6. Idem Franc. Ripa hîc. num. 3.

Valet. Philippus Decius. conſil. 17. conſ. 169. His adde conſil. 494. conſ. 419.

Nullus. Imò valet ſi dependet à poteſtate agentium, ut contractus.

Frater minor. Facit Decius. conſil. 464. conſilio 459.

Quod non. Contrarium ſervatur, & ſic ſuperfluit intricatio Franc. Ripæ hîc. num. 112.

Laicus. Hoc tenet Decius, & benè, quicquid dicat Franciſcus Ripa hîc. num. 112. num. 116.

Quod ſic. Idem Jaſ. Philip Decius. l. 2. in fin. de offic. aſſeſſ. Franciſcus Ripa hîc. num. 117.

E contra. Adhuc idem tenet Franciſcus Ripa hîc. numer. 117. in fin. ut ob id non poſſit recuſari, & benè.

Quod ſic. Idem Compoſtel. Panorm. d. cap. quia propter. Felin. c. cùm dilecti. col. penult. de fide inſtrum. Franciſcus Ripa hîc. num. 120.

Territorio. Decius. l. in ambiguis. §. non eſt novum. de regulis juris. Socinus. l. finali. col. 1. de juriſdict. omnium Judicum. ubi idem Decius. col. 6. contrarium tenet.

Facto. Stepha. Aufrer. repet. cap. 1. de officio ordin. reg. 4. Fallent. 8. And. de Iſer. quæ ſint regal. col. 12. in uſibus feudorum. Paul. conſil. 17. lib. 1. Gemin. conſ. 66. col. 1. Amplia etiam ſi agatur de mere Eccleſiaſtico, ut de hæreſi. Lancelot. Decius. l. Magiſtratibus ad finem. de juriſdict. omnium Judicum. Alciatus. l. omni. de ſacroſanctis Eccleſiis.

Memoria. Imò valet, aliàs eſſet abuſiva conſuetudo primitivæ Eccleſiæ, quæ longè purior & ſanctior fuit.

Torquere. Franciſcus Ripa hîc. num. 99. dicit opinionem Baldi eſſe ſuſtentabilem. Ego verò dico veram & practicari.

Dicuntur Prelati. Adde hîc Felin. in 4. col. numero 9.

IN CAPITULUM.

Quanto.

De Judiciis.

Patronatus. Non ſervatur in hoc Regno. Faciunt quæ dixi in conſuetudine Pariſienſi. §. 37. gloſſ. 10. num. 5.

Inferri. Et malè.

Contrarium. Idem Decius. cap. examinata. col. fin. de conf. utili vel inuti. & benè.

Eccleſia. Contentum in hæreditate.

Non valere. Imò valet, ut ſcripſi in conſuetudine Pariſienſi. §. 37. gloſ. 10. num. 11. plus dixi in d. conſuet. §. 145. quod tam in diviſione quàm in venditione poteſt contemplatione talis juris, pretium augeri, quamvis Ant. in ſecunda parte Summæ. tit. 1. cap. 5. de ſimon. §. 24 ſentiat eſſe vitium ſimoniæ, & malè.

Libera. Niſi ſit prædiis annexum, ut dixi ad Decium. in l. 2. num. 2. C. de in jus vocan.

Correcta. Decius. l. fin. lect. 2. num. 8. C. de bon. poſſ. contra tab. ut dixi, non è contra gloſſ. c. novit. infrà eod.

Poſſeſſionis. Contrarium notoriè ſervatur in hoc Regno. Imò etiam de ipſo petitorio reali juris patronatus laicis principaliter intentato, cognoſcit hic judex ſæcularis, etiam privativè ad judicem Eccleſiaſticum, etiam inter ſacerdotes, puta ratione eorum patrimonii, quemadmodum de petitorio decimæ infeudatæ cognoſcit. ut dixi in conſuetudine Pariſienſi. §. 46. quæſt. 4.

IN CAPITULUM.

At ſi Clerici.

De Judiciis.

Nullus. Ang. Aret. tract. malefic. verb. compar. dicti inquiſiti, & confi. totum, ubi Aug. de Arim. malè reprehendit Angel. Adde Hip. Marſil. ſing. 201.

Præſcriptione. Idem Decius in Magiſtratibus. col. 2. de juriſdictione omnium Judicum. Et ſic malè dixit Angelus in d. tract. Malaf. verb. compar. d. inq. & confi. totum. col. 4.

Contumaciam. Quia ex ea ſola non fertur ſententia, donec de crimine conſtet probatione facta in abſentem.

Non teneantur. Idem Decius ſuprà de reſcrip. cap. 2. num. 13. ubi Franciſcus Ripa. num. 67. cum eo tranſit. Sed dicendum quòd confeſſio ſimplex relata ad articulum, implicat qualitates in eo contentas: ſecùs ſi tantùm fatetur factum, quia non includitur qualitas in confeſſione non expreſſa. Bart. Bald. Ang. l. ſi cui. 2. §. 1. de legat. Angelus Aret. in tract. malefic. verb. compar. dicti inquiſi. confiten. totum. col. 2. dixi ad Alexandrum. conſ. 171. num. 4. lib. 6.

Veriſimilis. Anchar. conſ. 24. viſa inquiſitione. Anton. cap. ult. de confeſſ. Cæpol. cauſa. crim. conſ. 31. c. quidam ruſtici. col. 4. Hippo. Marſil. l. de minore in principio. col. 10. de quæſtionibus. & in rubrica. de probat. col. 24. & ſingul. 319. Philipp. Decius infrà. de probat. cap. juravit. col. 3. l. cùm tenor. 4. C. de tranſact. conſil. 596. num. 10.

Minùs. Imò ſufficienter, & benè reſpondet. Invenio quòd dominus Decius ſæpè in eadem cauſa conſuluit contra Bartol. Socinum. Et in ſuis lecturis ſe jactat ſecundum ſe contra Socinum judicatum: ut in l. ſi donatione. col. 3. C. de collationibus. de ſuo conſilio 20. contra illud Socini 157. ſed in utroque malè conſuluit Decius, & priùs ſecundum ejus conſilium judicatum fuit.

Naturam. Tranſeat reſpectu dictæ circumſtantiæ, ſed non valet conſequentia ad ſimpliciter, nec infinita circumſtantiarum varietas patitur certam dari regulam.

Stare. Idem Felinus hîc. col. 4. infra de foro compet. c. ad abolendam de Hæretic. Petr. Anchar. Philippus Franc. in dicto capit. ut inquiſitionis. Petrus Anchar. in repet. c. ea quæ. col. 23. de regulis juris. Bald. in Authent. Clericus quoque. in fine C. de Epiſcop. & Cleric. conſ. 260. lib. 3. Angelus. lib. 1. C. de exhib. reis. Bald. in c. ſi duobus. de appellationibus. Salic. l. ea quidem. col. 66. de accuſat. Stephanus Aufr. repet. Clem. 1. reg. 4. Fallent. 27. de officio Ordinar. Jaſon. in l. Magiſtratibus. ff. de juriſdict. omnium Judicum. Quod ſimpliciter acceptum periculoſum eſt, & contra tex. in §. ſi verò crimen. in Authent. de ſanctis. Epiſcop. Guillelm Bened. in repet. c. Raynutius. verb. & uxorem. num. 448. de teſtamentis. quæritur de perverſa juſtitia Eccleſiaſticorum, unde Guillelmus de Cuno. Bart. Bald. in dicta l. Magiſtratibus. Bart. in l. Divus. de cuſtod.

reorum. tenent quòd quantumcumq; crimen ſit mere Eccleſiaſticum, tamen ſæcularis debet denuò cognoſcere, & veritatem inquirere. Idem Luc. de Penna. in l. 1. q. 1. de privileg. Schola. in l. fin. q. 3. de veteranis. lib. 12. C. Joan. Ignæ. in l. 1. §. cùm dominus. num. 34. num. 40. cum ſeq. ad Silla. Tandem Philipp. Decius in d. l. Magiſtratibus in fi. tenuit quòd debet videre proceſſum Judicis Eccleſiaſtici. Sed quòd ſi rite factus appareat, tenetur ſtare probationibus, actis & ſententiæ. Alciatus autem in cap. 1. num. 100. de officio Ordinat. arguit pro opinione Bart. Primò, per can. Circuncelliones 25 q. 5. ubi ſæcularis etiam in Clericos juriſdictionem exercet. Secundò per c. ſuper eo. de Hæret. in 6. ibi ſæculari decernuntur judicio, & ibi, judicio ſæculari. Tertiò, quia merus executor cognoſcit in criminali, ne injuſtum exequatur. Felinus. c. paſtoralis. §. quia verò. de officio deleg. quibus non obſtantibus recidit in communem quam dicit ſententiam, quæ tamen non eſt vetus illa communis Canoniſtarum, ſed moderatio Decii in dicta l. Magiſtratibus. quæ cœpit communiter recipi. Itaque limitat, ſi per proceſſum inveniatur non eſſe crimen merè Eccleſiaſticum, ut refert de muliere damnata hæreſeos per Inquiſitorem fidei, licet tantùm probatum eſſet quod fecerat pocula amatoria, & per maleficas quaſdam de luſu nocturno cum dæmonibus. Quare fuit dictum quòd ſæcularis non debebat exequi, nam quoad pocula, non eſt hæreſis. Et licet in caſibus exceptis, credatur ſociis criminis, tamen non eſt trahendum ad ea, quæ verè non videntur, ſed per illuſiones dæmonum 26. q. 5. cap. Epiſcopi. Primùm judices ſæculares ſequebantur primam illam & erroneam ſententiam, deinde tempore meo obſervata fuit dicta moderatio Decii, tandem in hoc Regno rejecerunt etiam opinionem Bonifacii VIII. in dicto capit. inquiſitionis. §. prohibemus. ubi decernit hæreſim eſſe crimen merè Eccleſiaſticum, & ſæcularibus omnem cognitionem aufert. Inventum eſt enim preſſiùs inſpiciendo eſſe crimen mixtum, cùm etiam lege civili damnatur. C. de ſumma Trinit. & de hæretic. per totum. Et ſic etiam ſæcularis poteſtas principaliter cognoſcere poteſt & judicare in laicos, ut Eccleſiaſtici in Clericos, ſicut de criminibus miſtis. Imò fortiùs ab annu 1540. ex edicto regio, ſæcularis poteſtas ſola privativè ad omnes judices Eccleſiaſticos cognovit definiendo & exequendo criminaliter & de facto per ignem contra quoſcumque etiam Clericos, non tamen in ſacris conſtitutos. Et ita adhuc hodie 1549. ſervant. Sed cavere debent ne hæreſim judicent ex traditione, vel conſtitutione hominum: ſed duntaxat ex puro verbo Dei. Sed quid fiet de iis, qui tanta cupidine ſanguinis fundendi ardent, & falſis delectationibus, & probationibus delectentur, teſteſque de falſo teſtimonio convictos, etiam poſt innocentis falsò accuſati combuſtionem, ſub clandeſtina, quam vocant honorabili emenda, dimittant, cauſantes id ſe fidei favore facere? Certè horrendum manet eos Dei judicium. Nuper accepi Archiepiſcopum Remenſem Cardinalem Guyſiæ die 4. Julii 1549. conqueſtum de abrogatione. d. § prohibemus. & uſurpatione Judicum ſæcularium, coram hoc Rege Henrico II. qui in ſententiam ejus inclinabat, nondum tamen apparet aliud conſtitutum. His ſcriptis publicatum eſt Edictum Regium penult. Decembris 1549. quo ſæculares Judices jubentur ob hoc crimen captos & priùs à ſe interrogatos, omnes etiam merè laicos, ſimpliciter & abſolutè ad Judices Eccleſiaſticos remittere, niſi ſimul concurreret ſeditio, vel popularis commotio, quo caſu jubentur adhuc remittere: ſed ad onus caſus quem vocant privilegiatum, ſimul hoc caſu, per Eccleſiaſticum, & ſæcularem reſpectivè cognoſcendum, ſed ſeorſum judicandum, ita tamen ut Eccleſiaſticus priùs de communi crimina judicet.

Infamia. Hyppol. Marſil. ſing. 55. l. edictum. num. 54. de ſuis quæſtionibus. & in ſua practica. verſ. nunc videndum. num. 51. & verſic. expedita. num. 40. Jaſ. l. Magiſtratibus. de juriſdict. omnium Judicum. & malè, ut mea dicam.

Contra. Et benè. Sed Decius hîc. & num. 19. vacillat. Similiter Felin. hîc. col. 5. ſequitur communem errorem: ſed in c. olim. ſuprà de reſcriptis. ſequitur opinionem Panorm. in dicto cap. gravis. ut ſit in hoc differentia inter Clericum & laicum. Quod etiam ſequitur Decius, infrà. de appellationibus. c. dilectis. in princip. Et clarè Alciatus cap. 1. num. 44. de officio Ordin. & ita obſervatur: ita tamen ut ad dictum teſtis unici non debeat honeſtæ, vel bonæ famæ etiam pauper torqueri, ut Ludovicus nonus apud nos ſtatuit. Quod meritò laudat Guiliel. Bened. repet. 5. c. Raynutius. verb. adjecta impuberi. numer. 34. de teſtamentis. Ea Conſtitutio habetur ſub titulo 48. inter veteres Conſtitutiones Regias, quas in ſtylo Parlamenti à me recognito reintegravi.

Ut extrajudicialis. Idem Jaſon l. ſervus. de jureju-rand. Franciſcus Ripa. l. 1. §. ſi quis ita. num. 20. de verbor. obligat. Nicolaus Boër. deciſ. Burdegal. 90.

Plenè. Quod verum puto ad finem civilem, non autem ad criminalem: ut & Felinus ſuprà. de reſcrip. c. olim.

Recipientis. Dixi ad Alexandrum conſ. 111. numero 7. lib. 3. conſil. 20. conſil. 24. lib. 4. Franciſcus Purpurat. l. Rogaſti. §. ſi tibi. num 65. ſi cert. pet.

Reconveniri. Felinus hic. num. 8. Stephanus Aufr. repet. Clement. 1. de officio Ordinat. col. 43. num. 15. dixi in Conſuetudine Pariſienſi. §. 75.

Teſtificari. Non ſervatur.

Affirmativa. Stephanus Aufr. repet. Clem. 1. reg. 2. fallent. 3. de officio Ordinat. Matthæus. de Afflictis. deciſione Neapolit. 163. ſed de Conſuetudine non eſt locus reconventionis. Adde hic Decium l. eſt receptum. in fine. de juriſdictione omnium judicum.

Interpolativa. Philippus Decius cap. 1. num. 38. de poſtulat. Prælat. l. ut liberis. num. 19. Cod. de collat. conſ. 11.

Retenta. Idem Felinus hîc, & benè.

Uxorem. Sed eadem ratione dicere poſſem quàm ſuam filiam carnalem, ut Alexan. 6. Viden ut ſuperſtitio ſenſum communem Deique & naturæ legem pervertat? ſed vulgus Sacerdotum de hac ſuperſtitione hodie (quia quæſtuoſa non eſt) non curat.

Enormis. Hæc verum, quicquid dicat Philippus Decius, & quotidie ſervatur, ut etiam patet in ſtylo Parlamenti Pariſienſis. l. 4. 10 q. Joannes Galli. ubi exempla tetigi. Idem Anchar. repet. d. c. ad ea quæ. col. 27. de reg. juris. conſil. 158. Hyppol. Marſil. conſ. 9. num. 17.

In §. *De adulteriis.* ejuſdem cap.

Tit. de Judiciis.

Communis. Hæc communis ſolutio falſa & injurioſa eſt, facit enim injuriam ſanctiſſimæ illi primitivæ Eccleſiæ, apud quam adulterium erat graviſſimum ſcelus, & prorſus inſolitum; tantùm abeſt ut eo tempore commune eſſet, dictum enim cap. Quid omnibus. 32. quæſt. 7. eſt text. Clementis I. ad quod nulla gloſſ. & nullus Doctor hîc advertit. Nondum etiam erant dehoneſtatæ, nec Eccleſiaſticis vetitæ nuptiæ, nec multis poſtea ſæculis. Quod poſtquam ſuperſtitione quorumdam inolevit, & per vim & tyrannidem præſidentium Eccleſiæ, ut Platina & alii teſtantur, ad neceſſitatem redactum fuit, cœpit ſenſim apud eos adulterium parvipendi, & quaſi promiſcuum inter minora crimina cenſeri, ut hîc. Et ita debet iſte textus cum dicto capitulo. quid in omnibus. concordari. Nec valet palliatio Decii hîc, quia apparet quod Innocent. III. realiter & in effectu redi-

git adulterium in ordinem minorum criminum, eadémque menſura metitur: tamen in veritate non deſinit eſſe graviſſimum crimen, quia malus mos novorum Eccleſiaſticorum non excuſat, ſed magis aggravat cap. finali. ſup. de conſuetudine. Et hinc ratio, cur lex Julia de adulteriis. deſiit exerceri, quia redundaret pœna, ſaltem invidia in Eccleſiaſticos, qui aliis prælucere debent, & tamen hoc crimine plus quàm laici, fœdantur: unde non eſſet juſtum in ſolos laicos animadvertere, Eccleſiaſticos verò qui graviùs, audaciùs, & frequentiùs in eo peccant, impunes eſſe. ut dixi in annot. Alex. conſ. 12. num. 7.

Diſpenſare. Hæc vera, quicquid dicat Decius.

Minùs. Et etiam minùs homicidio. Clavaſ. verbo perjurium. §. 8. quamvis contrarium teneat Thomas Aquin. Quodlibito 1. articulo 28. Joannes Gerſon parte prima de erroribus circa præceptum Non occides. ſed contra Thom. quòd homicidium ſit gravius perjurio, tenet Richardus de Mediavilla. in 3. diſtinct. 39 articulo 4. quæſt. 1. ubi Gabriel Biel. & quæſt. 2.

Remota. Felinus capitulo inſinuatum. de ſimon. Joannes Selva. tractat. de beneficio parte 4. quæſtione 8. numero 5. ſed contra verius eſt, ut tenet Panormit. dicto capitulo inſinuatum. Vide Roman. conſilio 325. in fine. Antonius Corſetus in ſingul. verbo nullatenus.

Excludit. Curtius ſenior conſilio 65. col. 18. Facit Andræas Tiraquellus repet. l. ſi unquam. verſic. Revertatur. num. 77. cum ſeq. C. de revoc. donat. Contrarium tenet Guid. Papæ deciſ. Delph. 224. & meliùs, ut etiam Decius ſonat hic.

Conciliari. Henricus de Bottis. de Synodo. par. 3. art. 1. num. 7.

Contrarium. Et benè ſimpliciter, quicquid dicat Decius, ut tenet Alexander conſilio 62. num. 16. (ubi dixi libro 3. conſilio 140. numero quarto, libro quinto. Andræas Tiraquellus de legibus connubialibus gl. 3. numero 63. cum ſeq.

Moder. Scilicet Felinus hic. & cap. eam te. col. 3. & ibi Franciſcus Ripa. col. 10. de reſcriptis. quamvis Decius hic. & in cap. conſtitutus. 2. in glo. ſequatur.

IN CAPITULUM.

Cæterum.

De Judiciis.

Velit. Hinc eſt quod ſubdit ſub alternorum non poſſint declinare Præſidem provinciæ, niſi à ſuis dominis requirantur, ut dixi in Conſuetudine Pariſienſi. §. 2. gloſſ. 3. num. 12.

Abbas facit. Suprà not. ultima. ſed imò vera eſt, quicquid dicat Decius, & intellige in concernentibus atiem. Joannes Bapth. in tractatu gabellarum parte 3. qu. 2. Stephanus Aufrer. repet. Clem. 1. reg. 2. fallent. 32. de officio Ordinar.

Cumulativè. Angelus Paul. leg. teſt. Col. de teſt. Soc. cap. cum contingat not. ult. de foro compet. Fel. cap. paſtoralis. de officio Ordinar. Jaſon l. quod in rerum. §. penult. l. Titiæ textores. col. 3. de legat. 1. Hyppolitus Marſilius l. finalnum. 28 de juriſdict. omnium Judicum. Aret. conſilio 102. Philippus Decius l. 1. col. octava. de officio ejus cui manda. eſt juriſdict.

In dubio. Angelus l. penult. de canon. civi. largit. lib. 10. conſiliorum. Philippus Decius conſilio 664. Carolus Ruinus conſilio ſeptimo. lib. 4. Alber. Bru. conſilio 47. ſed quicquid dicant in dubio, vera eſt prior regula Panorm.

Contrarium. Et benè, quicquid dicat Decius poſt Baldum, quia in dubio cenſentur tantùm onera virilia, ſeu pecuniaria remiſſa, non autem ea quæ ſunt obſequii, & honoris, inter quæ cenſetur juriſdictio feudalis, ut dixi in Conſuetudine Pariſienſi. §. quadrageſimo primo ad finem.

Mandare. Sed hæc regula non eſt vera. Alexander l. ſæpè. col. 29. cum ſeq. de re judicata. conſilio 80. col. fin. lib. 2. ubi dixi.

Secus. Imò tunc maximè procedit ſecundum conſuetudines feudorum, quæ tamen non ſervantur in hoc Regno, ubi dominis feudorum nulla ob id juriſdictio competit. Cæterùm de his vide plenè per Franciſcum Curtium tractatu feudorum. in ſeptima & ultima parte.

De vidua Vidua an ſit miſerabilis perſona.

Unde vi. Dixi in Conſuetudine Pariſienſi. §. 1. glo. 4. quæſt. 5.

Requiritur. Ut dixi in Conſuetudine Pariſienſi. §. 30. quæſt. 6.

IN CAPITULUM.

Dilecti filij.

De Judiciis.

Poſitivè. Idem Alciatus cap. 1. not. 3. ſuprà. de offic. Ordinar.

IN CAPITULUM.

Intelleximus.

De Judiciis.

Cum excommunicato. Actus factus cum excommunicato an ſit validus.

Annum. Deciſ. Tholoſ. 366.

Verior. Imò verior opinio Panormit. ſimpliciter prout hodie paſſim, & perfunctoriè homines excommunicantur, ſed eſt ſolemnis excommunicatio ex cauſa notoria, & ſcandalum inducente, tunc poteſt excludi, & per contumaciam damnari, niſi mittat idoneum procuratorem: & tunc procedit opinio Cardin. quæ eſt communis, & tetigi hic ad textum ſuper gloſſ.

Innoc. Et hæc opinio Innoc. verior eſt, quicquid dicat Decius.

IN CAPITULUM.

Clerici.

De Judiciis.

Imolam. Idem Baldus d. Authent. ex complexu. Sed idem Baldus conſilio 258. libro primo. excipit caſum neceſſitatis. Philippus Decius conſilio 576. col. prima. Tamen ſimpliciter recepta eſt ſententia Canoniſtis, ut dixi ſuprà ad Decium de Conſtitut. cap. Eccleſia ſanctæ Mariæ. numero 30. Alexander conſilio 74. libro ſecundo. conſilio 158. numero 3. lib. 7. Joannes Lup. repet. cap. per veſtras. fol. 90. de donationibus inter virum & uxorem. Paulus conſilio quinto. col. 2. libro 1. Antonius Corſetus in ſingul. verbo ſpurius. Guido Papæ conſilio 115. Jaſon conſilio 26. lib. 1.

Eccleſiaſtico. Imò coram judice ſæculari.

Piſis. Illud idem conſilium citat Decius. l. cum quid. num. 7. in titulo. ſi cert. pet. nec tamen invenio in impreſſis.

Moder. Scilicet Felinus hic, & ſuprà de majoritate & obedientia in Rubric. col. 1.

Senen. Scilicet Bartholomæus Socinus, qui idem latiùs probat in conſilio 70. utrum primo Licentiatus. libro quarto. per rationes concludentes, quamvis Alciatus tractatu. de præſumpt. Reg. 1. præſump. 45. numero 7. ubi contrariam opinionem Jaſ. in d. l. cum quid ſequitur, dicat rationes Socin. non multùm ſtringentes, & malè. Et ſic opinio Angel. Aret. crebrior & verior eſt. Confirmo quia non negatur, vel datur Doctoratus, niſi propter pecuniam. Unde ſe-

ſtivè diceba Ludovicus XII. Francorum Rex, Pater populi, juſtitiæque cultor, quòd Licentiatus non diſtat à Doctore, niſi uno denario. Tum ſequerentur abſurda, videlicet quòd antiquus Licenſiatus qui diu legendo impenſas doctura meruit, poſtponeretur uni Doctorallo nuper ſuo diſcipulo. Quid etiam ſi antiquus & famoſus Advocatus, poſthabito lucro (ut anno 1548 facere cupiens ingratitudine ſæculi hujus impeditus fui) Reipublicæ cauſa lectionem ordinariam ſuſcipere velit, ut otium habeat, tum voce, tum ſcriptis docendi, An æquum ſit eum poſtponi his qui nondum Grammatici erant: dum ille Advocatus erat in ſupremo Senatu? ſed opinio Jaſonis & Alciati pro qua facit Romanus conſilio trecenteſimo trigeſimo tertio. col. finali. Jaſon conſilio centeſimo nonageſimo ſecundo. in fine libri ſecundi. procederet in eo qui licentiam redemiſſet ante ſcientiam & meritum, ut plærumque indocti per pecuniam provenerunt.

Dignitati. Idem Hieronymus Cagnol. repet. l. ſi quis major. numero centeſimo ſexageſimo nono. Cod. de tranſactio. & malè. Felinus autem hic pulchrè reſpondet quod prærogativa non conceditur propter dignitatem, ſed propter ſcientiam: unde tales meritò vocantur non Doctores ſimpliciter, ſed Doctores bullati, qui non gaudent privilegiis nec legatis. Paul. l. fin. in fin. Cod. ubi Senat. vel clariſ. Claud. de Seyſſello. l. Cenſurio. col. prima. de vulg. & pupill.

Virtute. Andræas Tiraquellus in tractatu. de nobilit. cap. 4.

Rex. Hoc nil eſt, quum idem rex à viginti annis palam ſe gerat pro ſupremo Eccleſiæ Anglicanæ capite ſub Chriſto: contra quem Franciſcus primus anno milleſimo quingenteſimo quadrageſimo quinto. ingentem claſſem armavit cum aliquot navibus & velis Papæ, ſed in caſum: quia Carolus quintus ſe Regem Angliæ defenſitrum dixit. Tandem Henricus octavus mortem ſuam prævidens, movit Franciſcum ut de ſua quoque conſcientia cogitaret, tanquam diu non ſupervicturum prout contigit.

IN CAPITULUM.

Cauſam quæ.

De Judiciis.

Sufficit. Falſum eſt, ut hic ſentit Decius & firmiùs infra. de probationibus. cap. cùm cauſam. col. ſecunda. l. 2. col. 2. Cod. ad Carbon. conſilio ſexcenteſimo ſeptuageſimo tertio. Alexander conſilio 139. in fine libri quinti. ubi dixi.

Nocet. Decius ſuprà. de Conſtitutionibus. cap. nam concupiſcentiam. lect. 2. col. 2. Rufinus. col. 2. de teſtamentis. Alexand. conſ. 100. col. fi. libro 4. ubi dixi.

IN CAPITULUM.

Cùm non ab homine.

De Judiciis.

Comprehendere. Et quod non comprehendantur firmat hic Alciatus. col. ſecunda. not. 2. ſed pleniùs dicendum, ut ſcripſi in annotationibus ad Alexandrum conſilio ſeptimo. libro primo.

Communis. Idem Alciatus hic. num. 3.

Bal. Idem Stephanus Aufre. repet. Clem. 1. de poteſtate Eccleſiæ ſuper laicis. verſ. 24. de officio Ordinar. Decius ſuprà. de officio delegati. col. finali & olim tolerabatur in Gallia, ſed poſteà correctum fuit, ut dixi ſuper ſtylo Parlamenti. parte 3. titulo 38. § 2.

Capi. Idem Alciatus hic. num. 55.

Quod ſic. Et benè quicquid dicat Alciatus hîc. num. 46. cum ſeq.

Committendo. Idem Alciat. hîc. num. 58. & benè.

Sed etiam. Idem Alciatus hic. num. 65.

Fuga. Idem Felinus hic. & Alciatus. num. 65. Stephanus Aufre. repet. Clem. 1. de offic. Ordinar. fol. 50. Franciſcus Ripa. cap. 1. num. 88 ſuprà eod. & eſt communis & vera quicquid dicant Areti. Barba. & Philippus Decius hic: imò nedum in criminalibus. ſed etiam in civilibus poteſt laicus creditor capere Clericum fugientem ob debitum. Joannes Andræas, Joannes de Ligna. Abbas. Alciatus hic. num. 72. Facit quod fugitivus non poteſt opponere exceptionem incompetentiæ. Anchar. conſilio 92. Roman. conſilio 242. Alciatus hic. num. 73. Alexander conſilio 205. in fine lib. 6. ubi dixi. & in Conſuetudine Pariſienſi. §. 6. gloſſ. 6. num. 7.

Anathema. Non eſt Græca ſed Hebræa vox, qua Hebræi ſolent extremam deteſtationem ſignificare: ut dicit Hieronymus interpretans Epiſtolam Pauli ad Galat. cap. 1. alioquin ſi à Græcis derivetur, poteſt capi pro re idolis dedicata vel templis appenſa ſecundum Budæ. in Commentariis. Fit ergo anathema in eos qui ex graviſſimo aliquo delicto deteſtabiles ſunt, & maledicti, de quibus non eſt ſpes quod reducantur ad pœnitentiam: & ſic meritò infligitur tanquam quid extremum. Excommunicatio verò in eum de quo ſpes eſt quod pœniteat & corrigatur. cap. 1. de ſententia excommunicationis, in ſexto. Et excommunicatio ſimpliciter ejicit extra communionem fidelium, ſed anathema addit deteſtationem. Et ita debet intelligi cap. fi. 3. quæſtione quinta. ſecundum Alciatum hic. numero 109. Vide etiam Andræam Tiraquellum tractatu retract. proximit. §. 1. gloſſ. 9. ad finem.

Pœnarum. Imò etiam hoc reſpectu, ita quod ſi non habet pœnam condecentem huic delicto, non debet expectare quod pœniteat, ſed debet degradari & tradi Curiæ ſæculari. Panormitanus ſuprà eodem. capit. at ſi Clerici. in principio. col. penultima. ubi etiam dixi contra Decium. Idem tenet Anchar. hic. & in cap. ea quæ. quæſtione nona. de regulis juris. in ſexto. conſilio 158. Alciatus hic. nota. 6. & bene. quia iſtud caput non debet trahi ad exceſſus valdè enormes, nec ultra enormitatem requiritur incorrigibilitas. Tamen Alciatus hic numero 28. Joannes de Anania. in cap. qualiter. 2. §. ad corrigendos. col. 6. & ibi Felinus reprobant regulam quam tradit Anchara in dicto conſilio 158. ex narratis. Sed ego dico quod ex jure vera eſt, & quod §. illud palam. in authentico. ut Clerici apud propr. Epiſcop. collat. 6. non corrigitur per Authent. ſed potiùs per extravagantem ſancimus. de Epiſcopis & Clericis.

Cenſurarum. Alciatus hic. notab. 7. dicit quod iſtud nimis reſtringit hunc textum, qui ſuprà dixit nedum de cenſuris, ſed etiam de pœna depoſitionis. Unde dicit quod omnis detruſio in carcerem vel Monaſterium, & cæteræ pœnæ juris Canonici, quæ infliguntur Clericis, non imponuntur principaliter ad vindictam, ſed ad agendum pœnitentiam. cap. novimus. de verborum ſignificatione. cap. Tuæ. de pœnis. Unde cùm ſervata forma hujus capit. ſit præſumptio juris quòd nunquam pœnitebit, meritò non habet Eccleſia quid ulteriùs faciat. Si verò non ſervetur forma hujus capit. licet de præſenti credatur incorrigibilis, tamen non tollitur ſpes quod in futurum corrigatur: ideò tunc non ceſſant alia remedia Eccleſiæ. cap. ut famæ. infrà. de ſentent. Excommunicationis. Et hic ſenſus clariſſimus ſecundum Alciatum. hic num. 124.

Exilis. Idem Alciatus hic. numero 110. & benè. quicquid dicat Decius.

Præſente. Imò ſatis eſt & relinqui. Alciatus hic. num. 24.

Non requiritur. Et benè Alciat. hic. num. 113. cum ſeq. licet Barbat. teneat ſequiri.

Sequuntur. Adde dominum Felinum hic. in ultima col. num. 15. quod fugiens de carcere. dicitur incorrigibilis.

Irregularis. Idem Alciatus hic. in fine. ſed hodie de irregularitate non curant.

IN CAPITULUM.

Quia cui.

De Judiciis.

Licet Abb. Et benè. & practicatur.

E contra. Ut dixi in Conſuetudine Pariſienſi. §. 14.

Citari. Ita intelligendum quod ſcribit Mathæus de Afflict. deciſione Neap. 145. & ita obſervatur in hoc Regno, non obſtante conſtitut. anni milleſimi quingenteſimi trigeſimi noni. §. 72. quæ tanquam periculoſa & iniqua non ſervatur, ut dixi in Conſuetud. Pariſ. §. 17.

Fiſcum. Et practicatur.

Contrarium. Et benè. & practicatur.

IN CAPITULUM.

Cùm veniſſent.

De Judiciis.

Conſtaret. Idem Decius conſil. 514. col. finali. conſilio 229. Jaſon conſilio 118. col. 6. lib. 4. Sed verius eſt quòd Philippus Decius ait ſuprà. de Conſtitutionibus. cap. fin. col. 5. ubi dixi, & ad Alexandrum conſilio 51. numero decimo quarto. lib. 7.

E contrà. Imo dominus omnino poteſt.

Tollit. Alexander conſilio 50. num. 2. conſ. 80. col. 2. ubi dixi. lib. 1. Conrad. Lagus in Method. tit. de interpretationibus ad finem.

Papam. Imò ut per Joannem Gerſon. tract. de interdict. Papæ ab Eccleſia. & tractatu de poteſtate Eccleſiæ.

IN CAPITULUM.

Novit.

De Judiciis.

Famoſa. Sed evanida, quia Philippus Auguſtus in quem ſtringebatur appellavit à Legato, ſuamque reprehenſionem feudalem viriliter perſecutus eſt. Joannes autem peſſimus Angliæ Rex, etiamſi ſe vaſallum, regnúmque ſuum tributarium Innocentio tertio effecerit, malè tamen periit, ut dixi ſuper text. in themate.

Meretur. Nec immeritò, cùm idem Papa Conſtantinum Græculum Imperatorem illuſtriſſimum vocet. ſuprà de majorit. & obed. cap. ſolitæ. cujus imperium mox hujus Auguſti Regis vaſallus obtinuit, ut dixi ſuprà de major. & obed. cap. inter quatuor. ſuper text.

Aſtrologia. Scilicet divinatrix, quam judicativam vocant, meritò damnata, ut ſcripſi in conſuetudine Pariſienſi. §. 8. gloſ. 1. num. 10. quamvis nuper quidam Pariſiis libro edito eam defendere niſus fuerit, nec tamen à Sorbona tam impia vanitas reprehenſa fuit, ſed acriter confutata per Joan. Calvi. Gallum.

Infidelis. Opinionem Abbat. ſequitur Alciatus hic. quando denunciatio non fit ad nudam ceſſationem peccati, ſed quando fit ut in conſequentiam & denuncians conſequatur quod ſuum eſt.

Genere. Dixi in Conſuetudine Pariſienſi. §. 22. num. 3. Idem appellatione prolis: ſecùs in ſubſtitutione facta illorum de domo & progenie. Philippus Corn. conſil. 55. lib. 1. conſil. 26. conſ. 41. libro 4. Alexander conſil. 213. lib. 6. vel ubi appareat diſponentem ſenſiſſe de his per quos conſervatur dignitas generis & domus. Ludovicus Gozadi conſilio 45. &. pulchrè. Stephanus Bertrand. conſilio 15. ex themate. col. 13. in ſeptimo quæſito. lib. 1.

Statutum. Philippus Decius. l. fœminæ. num. 4. de regulis juris. Bo. de Curt. in tractatu nobilitat. particul. 4. num. 28. Rochus Curtius repet. cap. fin. col. 6. de Conſuetudinibus. Andræas Tiraquellus tractatu de nobilit. cap. 1. num. 23. cum ſequent.

Moder. Scilicet Felinus hic. arguendo ſed deciſivè in cap. ſuper eodem. 2. de teſtibus. Alexander conſilio 125. numero 10. ubi dixi libro ſeptimo. Andræas Tiraquellus de legibus connubialibus gloſſ. 1. in fine.

Regibus. Scilicet de excellentia & poteſtate regia, edito per Antonium Corſetum in tomo tractat. ubi plus verborum quàm rerum.

Quod non. Joannis 18. ibi. Regnum meum non eſt hinc. qui textus ſufficeret adulatoribus Papæ, ſi nollent tranſgredi, imò poſtergare Evangelium.

Ludovicus. Scilicet quartus Bavariæ Dux, qui octodecim annis Papales diras & excommunicationes ſuſtinuit & ſprevit, ut enim inquit Antonius parte quarta. titulo vigeſimo primo. capite ſexto. Romæ anno milleſimo treçenteſimo decimo octavo ſine Papæ authoritate coronatus, proceſſum hæreſeos fecit contra Joannem vigeſimum ſecundum. quem ad ignem condemnauit & alium Papam Romæ creavit Petrum Corbarienſem Ordinis Minorum, qui poſt diſceſſum Bavari cecidit in manus Joannis vigeſimi ſecundi qui eum fame tantùm necavit in carcere cùm pro eo Oldr. oraſſet. q. 47.

Conſuetudo. Facit Franciſcus Balb. tract. præſcript. per l. q. 6.

Revocari. Dixi ad Alexandrum conſil. 101. numero ſeptimo. libro primo. conſilio 216. libro ſecundo.

Revocari. Felinus hic. col. nona. cum ſeq.

Neceſſitatem. Vel aliam juſtam cauſam ex qua ceſſaret Senatuſconſultum, quòd aliàs ſervandum eſt in foro conſcientiæ, ut per Innoc. & Joan. And. in dicto cap. quia plærique. Et ſic non eſt verum, quòd aliàs fieri poſſet denunciatio ab alio quàm à creditore, quicquid dicat Alciatus hic. numero. 16. nec etiam verum eſt, quod ſubdit Alciatus quòd filiusfamilias compelli debeat erogare pauperibus, caſu quo creditur, nec ad denunciationem Evangelicam admittatur. Aut enim ſors manet vel utiliter impenſa eſt, ceſſat Senatuſconſultum, aut inutiliter amiſſa eſt, & nihil ſupereſt retinendum, reſtituendum vel erogandum. Fallit in conſcientia, ſi filiusfamilias creditorem illectaverit & deceperit.

Thom. Angelus Clavaſ. verbo denunciatio. §. 1.

Probari. Idem Thomas Aquin. Quodlibeto primo. articulo decimo ſexto. quodlibeto quarto. articulo duodecimo. & in quartum ſententiarum. diſtinct. 19. Joannes Gerſon. part. 1. fol. 192. Baldus conſil. 34. lib. 1. Alberic. 2. ſtatut. quæſt. 173. Hyppolitus Marſil. ſingular. 164. Barb. inter conſilia. Alexander conſilio 55. numero quarto. libro 4. ubi dixi. Idem Angelus Clavaſius verbo denunciatio. in fine. verbo familia. §. 8. Summa Sylveſtri. verbo excommunicatio. quæſt. 8. Alciatus l. 4. §. Cato. numero 25. de verborum obligationibus.

Verior. Et benè in hac judiciali, aliàs ſtaretur dicto denunciato dicentis ſe habere juſtam cauſam. Alciatus hic. numero 10.

IN CAPITULUM.

Paſtoralis.

De Judiciis.

Cavillationibus. Quod etiam in hoc Senatu quandoque verum eſt; ſed multò magis in quibuſdam Procuratoribus tanquam frequenter & apertè, ut Judicum diſſimulatio velare nequeat, petit enim juſtitiæ

zelus.

zelus, cùm jam triginta quinque annis Judicaturæ vaneant, & omnes pecunia promoti ſint, eorumque major pars opéra cavillatorum otantur.

Nupta. Facit Hyppolit. Marſil. 150. lib. 1. num. 8. ff. de ſicar.

Sed tamen. Idem Philippus Decius l. penultima. num. 17. de Juriſdictione omnium Judicum. ubi dixi. Idem Guilielmus Benedict. repet. cap. Raynutius. verbo qui cum alia matrimonium contrah. num. 202. de teſtamentis.

Luxurioſa. Franciſcus Purpurat. l. rogaſti. §. ſi fugitivus. num. 22. ff. ſi cert. petar. quin etiam ſine interdictione & publicatione: unde nuper vidi per ſententiam caſſari donationem omnium bonorum aliquo tertio, factam per mulierem quæ ſe promiſcuè, non tamen in lupanari, proſtituebat, leviſque mentis erat, licet aliter non furioſa, nec mente capta, nec interdictio proceſſiſſet, & appellanti conſultus cum aliis peritis, conſului acquieſcere, quod fecit.

Verum. Imò verum eſt, ſi aſſiduus eſt, & de magnis ſummis, nec moventibus patet, verum eſt enim illud Maronis,

Luſori cupido ſemper gravis exitus inſtat.

Ergo curatore dato præveniendus exitus.

IN TITULUM

De Probationibus.

Moder. Adverte quòd quando Decius hoc titulo citat Modernos in eodem titulo intelligit de dom. Felino Sandé ut reperi diligenter conferendo.

Tabellione. Albericus l. non eſt omninò. de manu. vindic. Bartol. Jaſon. l. videamus. §. deferre. de in litem jurand. Alexander l. ſi finita. §. Julianus. col. 12. de dam. infect. conſilio 30. numero 2. lib. 7. Jaſon l. jusjurandom quod ex conventione. §. pupillus. col 3. reper. l. admonendi. col. 74. de jurejurand. Mathæus de Afflict. deciſione Neapolitana 181. numero 6. Valet tamen ut extrajudicialis. l. quarto. §. fin. & ibi Angel. de Ædilit. edicto. Alexander conſilio 24. num. 40. lib. 2. ubi dixi. Et ſuprà de judiciis. cap. at ſi Clerici.

An confeſſio. Adde do. Jaſ. de Mayn. in l. Cùm te tranſegiſſe. C. de tranſact. num. 6.

Agitur. Decius in d. c. tranſlato. lect. 1. col. 3. ubi dixi.

Offic. Antonius Corſet. in ſing. verb. teſtis. Decius infrà. eodem. cap. 2. col. 10.

Regula. Decius l. 1. num. 22 ubi tetigi. de regulis juris. Et ad Alexandrum conſ. 28. num. 11. lib. 1.

Removetur. Falſum, & contra l. ubicumque. de interrogat. actin. & expreſſiùs contra textum. c. cùm homines. verſic. cùm judex. de fide inſtrum. & ita obſervatur, quòd uſque ad ſententiam interrogari poteſt, & ſentit Felin. hic. col. fin. Et idem Déc. qui poſteà mutavit opinionem in melius. ſupra. de judiciis. c. 1. col. 3. lect. 2. Et hoc intellige ſuper factis antiquis jam allegatis; non autem ſuper novis articulis, quia ſicut nova facta non poſſunt allegari ut poſt concluſionem in cauſa, ita nec ſuper novis peti poteſt partem interrogari: ut poſt juramentum. in d. c. cùm Joa. tradit Joan. Imbet. inſtitut. forenſ. lib. 1. cap. 38.

Confeſſio. Falſum eſt. Alexand. l. à divo Pio. §. ſi pignora. col. 1. de re judic. Jaſ. l. ſi priùs. col. 12. de oper. no. nuntia. Alexander 91. num. 9. lib. 6. ubi dixi.

Paria. Franciſcus Balb. de præſcript. 1. part. princip. quæſt. 6.

Subjectam. Hyppolit. Marſil. repet. rub. de probat. fol. 5. in parvis.

Superfluum. Iſtud dictum cum ſeq. falſum eſt: quia tolerabilius quòd verba nil operentur, quàm quid abſurdum Petr. Anchar. l. 1. col. 74. de conſt. Felin. in tract. quando lit. Apoſtolicæ. col. 3. Jaſ. l. non dubium. num. 35. C. de legib. Philip. Dec. l. ſenium. num. 25. C. de teſtament. Authent. ex teſtamentis. col 1. Cod. de collat. Philip. Corn. conſil. 269. col. 2. lib. 1. Dixi ad Alex. conſ. 49. in fine. lib. 1.

Verum. Imò veriſſimum per ea quæ nuper dixi.

Criminalibus. Vide Decium cap. tertio loco. col. fin. infra. eod.

Impoſſibilis. Felinus hic. Decius infrà. eodem. cap. in præſentia. num. 25. conſ. 272. Bald. conſ. 437. lib. 5. Ludovicus de Sard. tract. legit. col. 13. Alciatus de præſumpt. part. 3. num. 5. Andreas Tiraquell. tract. de retract. §. 1. gloſſ. 16. num. 7.

Liquida. Decius l. factum. §. in pœnalibus. num. 2. de reg. juris conſ. 292. col. 2. Alexander conſ. 33. col. 1. lib. 2. ubi dixi.

Dubium. Sed eſt verum, & communiter approbatum.

IN CAPITULUM

Ex Epiſtola.

De Probationibus.

Repulſa. Sed injuſta per rationem in hoc tex. expreſſam. Rex enim Tancretus, & ſi non deberet hoc ſuffragium petere à Pontifice ſpiritualibus deputato, & ſic ineptè petiit, inſpecta perſona petita: Tamen non petebat iniquum, ſed juſtum, videlicet exemplationem, ſeu communicationem contractuum cum ſuis prædeceſſoribus geſtorum, & ſic ut pote de negotio communi, omnes edi debebant, per notata infra n. 47. 53. At Pontifex eum ſtomacho & gravi ſupercilio repulit, ibi. vehementer obſtiti. Quod ſi feciſſet ea ratione qua Chriſtus interpellantem ſe de familia erciſcunda repulit. Luc. 12. dignum id fuiſſet Epiſcopo: ſed quia civilem rationem tantùm ineptam ſubjunxit, nec Pontifice. nec Juteconſulto dignum fuit: ut meritò quotquot hic ſcribant textu diſſimulato, edendum in ſimili, ex jure & æquo doceant.

Principem. Barba. ad Alexandrum conſilio finali. lib. 4. num. 18. cum ſeq. Decius conſ. 580. conſilio 600. Alber. Bru. conſ. 12 col. 6. conſ. 116. Alciatus tractat. præſumpt. Reg. 3. præſumpt. 8.

Bona fidei. Bald. conſil. 24. lib. 2. Franciſcus Curtius ſenior conſ. 481. col. 15. Anton. Burgoſ. cap. Cum dilecti. col. 16. de empt. & vendit. Præpoſit. cap. 1. de natura feudi. in uſibus feudorum. Sed idem in civitate. Alexander apud Bar. in l. Cæſar. de Publican. & Jaſ. l. Civitas. col. 4 Si cer. pet.

Civiliter. Hæc vera, alioquin nullum eſſet cum eo civile commercium, nulla in eum legia actio: nulla enim actione teneretur: Et ſic illa communis opinio fanatica eſt, & merum delirium.

Subjiceret. Dixi in conſuetudine Pariſienſi. §. 1. gl. 3. num. 23. cum ſeq. Adde Marti. Lauden. de Princip. §. 56. Aret. l. 2. in fin. princ. Solut. matrim. Philipp. Corn. conſ. 321. lib. 4. Franciſc. Ripa. de reſcript. teſpon. 25. Philippus Decius conſilio 564. col. 2. Alber. Bru. conſilio 12. col. 18 col. 21. cum ſeq. Curtius ſenior conſ. 174. col. 4.

Succeſſorem. Alber. Bru. conſil. 1. col. 4.

Lombardia. Vide quæ novè dixi in conſuetudine Pariſienſi. titulo 1. in Rob. num. 38.

Cap. Alius. Imò ſecundum Gloſſ. ibi tantùm deponentibus conſenſit, nec potuiſſet deponere, ut etiam tenent Guil. Occam. dialog. lib. 6. parte prima. cap. 9. in tractatu de poteſtate. Eccleſ. quæſt. 2. cap. 8. Jacob. Almain. in Tract. de poteſtate Eccleſiæ. Andreas Iſer. quæ ſint regal. col. 22. in uſibus feudorum. Jo. Ignæus in q. An rex Francorum ſuperiorem recognoſcat, exploſa ſententia putidi adulatoris Auguſtini de Anchona de poteſt. Eccleſ. qu. 40. 45 46. ſed utcumque illi verum dicant de jure, tamen aliud fuit de facto & gloſ. 1. ibi. nedum textum, ſed hiſto-

riam quoque violat. Mortuo enim Carolo Martello regni Palatii magiſtro, qui rogatus à Gregorio III. Luitprandum Longobardorum regem ab obſidione Romæ retraxerat (confugiente ut ſcribit Platina, Pontifice non ad ſolitum auxilium Imperatoris Conſtantinopolitani, quem ob ejectas imagines communione & Imperio privaverat; ſed ad Principes Galliæ) Pipinus regnandi cupidus, ut ſcribit Platina, Legatos mittit ad Zachariam dicti Gregorii ſucceſſorem, qui accepti beneficii memor, poſtulatis mox annuit. Itaque regnum Franciæ ejus authoritate Pipino adjudicatur, Chilperico verò Rege dejecto, & in Monaſtèrio incluſo anno 654. Cumque multo juramento & fide Chilperico obſtricti reclamarent, rurſus Zacharias eos omnes à juramento abſolvit. d. c. Alius. Sed poſt ducentos annos poſteritas Pipini eandem vicem recepit eradicata & vi, fraudéque oppreſſa: ab alio Palatii magiſtro Hugone Capeto.

Emptoribus. Ita ſervatur, nec eſt dubitandum, cum is habeat actiones ceſſas à fiſco.

Libris. Corn. conſil. 31. lib. 2. Jaſon conſ. 212. lib. 2 conſil. 141. lib. 4. Philipp Decius. l. licet. col. 2. C. de pact. l. Generaliter. col. 4 De Inſtit. & Subſti. conſil. 391.

Senis recenſi. Cujus principium habetur inter conſilia Socin. conſilio 72. lib. 1. Sed integrum habetur inter conſilia Alexandri conſil. 6. libro 6. Idem quod Alexander tenet Socinus conſilio 70. lib. 2. & ibi Joannes Baptiſta de ſancto Severino. conſilio ſequenti. Franciſcus Areti. conſilio 157. ſed in hoc contrarium ſentit Decius hic. & benè. & ſuprà. de Conſtitutionibus. c. 1. lect. 2. num. 8. In quantum pœna d. c. Quanquam poteſt congruere Judæis, quantùm ad nullitatem teſtamenti, quod poteſt procedere, ubi Judæi ſubſunt temporali juriſdictioni Papæ, ut dixi ad Alexandrum conſilio 6. libro 6.

Poteſtate. Alexander conſil. 71. lib. 2. Philippus Franc. Rub. de Teſtamentis. col. 15 in 6. Socinus conſil. 62. col. penult. & fin. lib. 1.

Immunitas. Alexan. conſil. 75. lib. 5. conſ. 99. num. 7. lib. 6. conſ. 13. num. 13. lib. 7. Socinus conſ. 6. col. 4. lib. 1. Cor. conſil. 260. lib. 3. Franciſcus Ripa. l. Si inſulam. col. 2. De verborum obligationibus. Aymo. conſ. 73. num. 26.

Indirectum. Conrad. de Summ. tracta. de contract. qu. 25. conclu. 2. Socinus conſilio 119. num. 14. 21. libro 4.

Mercatoribus. Vide no. in conſuetudine Pariſienſi. §. 5 numero 20.

Conſuetudine. Bald. l. ſed et. de legibus. l. Si Deo. de acquir. hæred. Alexander conſil. 57. num. 9. ubi dixi lib. 2. conſil. 8. num. 4. lib. 6. Mathæus de Afflict. decif. Neapolitana. 226.

Secretè. Hoc verum regulariter, ſed ubi emerſit ſuſpicio fraudis, tunc compellit etiam privata & ſecreta adverſaria adferri & edi, ut ſæpè vidi à judicibus decerni & obſervari.

Indiſtinctè. Hoc ſequitur Decius hic & benè, quicquid dicat Felinus hic. col. 7. verſic. 5.

Limita ſecundo. Et ſic hæc limitatio falſa eſt.

Statuto. Quod valet. Alexander conſilio 54. lib. 1. Vide Pau. 301. lib. 1. Roma. conſil. 346.

Alexander. Conſilio finali. numero 7. lib. 7. ubi dixi. Facit Alexand. conſil. 143. num. 7. libro 4. Decius infrà. eodem. capit. 2. num. 10.

Sui natura. Stephanus Aufre. in deciſione Tholoſ. 4. Alexander conſilio 64. num. 6. conſilio 148. num. 6. lib. 5. ubi dixi. Decius l. Actionibus. in fi. de in lit. juran.

Dictum. Sed eſt falſum, niſi debitor ſubripuerit inſtrumentum: ut in l. Si de poſſeſſione. Cod. de probationibus. c. fin. ſuprà de his quæ vi metuſve cauſæ. Quamvis Hippolitus Marſil. ſing. 322. & ſing. 689. ſequatur ſimpliciter hanc cautelam Cæpol. quæ eſt in libro meo Cautel. 273. Dixi etiam ad Decium l. finali. col. fi. C. de edend.

Gloſſa magna. Sed gloſſ. non dicit edendum, antequam eos producat, nec eſſet verum: quia nemo tenetur teſtes ſuos adverſario prodere, niſi quando producuntur, ut jurent; & adhuc ſi litigamus contra fraudulentum (ut mihi contigit hoc menſe Auguſti 1548. quo hæc ſcribimus) non ſunt producendi, niſi unus poſt alium examinatum, ut prout producuntur, ſtatim jurent, & examinentur, ne adverſarius eos refrigerare poſſit. Antequam tamen publicentur, vel producantur depoſitiones, debent edi nomina, qualitates & habitationes teſtium, ut reprobare liceat.

Producentem. Dixi in conſuetudine Pariſ. §. quinto. numero 36.

Editionem: Contra agentem pro cauſa favorabili. Sed iſtud falſum eſt, quia ſi cauſa favorabilis eſt intelligitur ſuppoſita veritate illius cauſæ, & ſic probatio veritatis potior eſt & favorabilior, & nimis præpoſterum eſt argumentum Decii.

Lacerare. Imò debet, tùm quia tota ejus ſubſtantia, & veritas à ſolo teſtante dependet: Tùm quòd eo vivo nullius intereſt: Tùm quia, ſi contrahentes antequàm divertant, habeant contractum, etiam aliàs concluſum, ſcriptum, & ſignatum, pro infecto, Notarius non ſolum poteſt, ſed ad eorum petitionem tenetur lacerare, etiam ſtante ſtatuto pœnali quod teneantur matrices ſcripturas conficere, & ſervare: ergo tenetur lacerare inſtrumentum teſtamenti. quandocunque teſtator juſſerit coram eiſdem teſtibus, ſi teſtes adhibiti ſint, ne qua captio Notario impendeat, ut dixi in conſuetudine Pariſienſi. §. 96. quia quandiu vivit teſtator teſtamentum eſt in fieri, ſicut contractus nondum abſolutus.

Gratis. Sed vix fieret quando carè emit officium & novi ſubinde Notarii per pecuniam creantur, tunc enim provocantur ad l. Vorax. C. de Numerariis. libro 12. ubi Lucas de Pen. in eos invehitur. Et minùs coerceri poſſunt à judicibus, quia ipſa quoque emerunt officia. Scio pauperem viduam, cujus juſtam déque omnibus bonis à rixoſo adverſario detentis cauſam, gratis egit & inſtruxit advocatus, nec tamen ſupremi quidem judices pecunia promoti, precibus ullis adduci potuerunt, ut ordinario jure & non Commiſſariorum (ut vocant) more judicarent. & quin priuſquam inciperent, octoginta aurei penes eorum Actuarium deponerentur, O tempora! ô mores!

Fatalia Bal. conſilio 5. lib. 1. l. acceptam. col. finali. C. de uſuris. Panor. c. ex tenore. de Appellatio. Mathefila. ſing. ulti. Franciſcus Cre. ſing. 121. quamvis contrarium teneat Bald. in l. finali. C. de cond. ii. inſert. Decius autem limitat conſilio 436. col. finali.

Eleemoſinam. Dixi in tractatu uſurarum. quæſtione 2. num. 73. cum ſeq.

Duobus. Scilicet ad hoc, ut ſtatim teneatur edere ſine judicis præcepto, & alioquin teneatur ad impenſas & intereſſe partis.

Tertiò. Niſi parte vocata, etſi impediat cauſa à judice cognita.

Non debent. Decius. l. 2. col. 3. ubi dixi. C. de eden. & ab editione appellari poteſt, ut poſt Card. & Fel. in d. c. Per tuas. tradit Dominus Joannes Imbertus Rupell. vir doctiſſimus. inſtit. foren. lib. 1. cap. 40. Idem olim Joannes Gu. q. 20. loquens etiam de productis. Sed tunc æquitas aliud ſuadet.

Erga. Et benè, & ita practicatur.

Fiſcum. Niſi criminalia, ut contendunt advocati fiſcales: ſed quicquid dicant, vera eſt opinio Decii hic. ut omnium actorum etiam civilium, ab omni publica perſona editio facienda ſit contra fiſcum, ut contra privatum.

Impreſſores. Quod valde cavendum eſt, ideo in ſtudioſorum gratiam præter opera Philippi Decii &

conſilia Alexandri bis exactè correxi & emendavi Dy. de regulis juris. Vide quærelam in tractatu de eo quod interest. num. 23.

Principio. Guido Papæ. deciſ. Delphin. 116. deciſ. Tholoſ. 295. & ibi Auffer. Dec. conſ. 202.

Ulterius. Angelus l. Ariſto. in principio. de jure delib. idem tenet poſt Innocen.

Secundum Bar. Alexander conſ. 64. col. penult. lib. 3. Jaſon l. Non ſolùm. §. fi. col. 14. de ope. no. nuncia. l. ait prætor. § 1. col. 4. de re judi. Matheſi-le. not. 40. Hippo. Marſil. ſingu. 170. Alexander conſilio 37. num. 5. lib. 2. ubi dixi.

Cautionem. Niſi conſtaret quòd cautio non eſt minor quam ſit totum intereſſe.

Non contra. Corn. conſil. 42. lib. 2. Alciatus. de præſumpt. Reg. 3. præſumpt. 22.

IN CAPITULUM.

Sicut.

De Probationibus.

Primò. Sed ego dico quòd iſtud capitulum debet intelligi de conſuetudine indiſcreta per quam actor teneretur jurare etiam particulariter de facto non ſuo. Secùs ſi agatur de facto proprio actoris, vel ſi ab eo petatur juramentum in genere de calumnia vel bona fide tantùm, alioquin iſtud cap. ut jacet eſt iniquum, & in mala ratione fundatum, unde meritò ut jacet non ſervatur apud Venetos ut teſtantur Paulus & Purpura in l. Admonendi. ff. de jurejuran. nec in Vicentia ſecundum Paulum in l. In contractibus. §. illo. C. de non nume. pecu. nec in multis aliis partibus, ſecundum Alberi. in l. in bonæ fidei. col. 2. C. de jurejuran. Sed plus tenuit Joannes Andræas. in c. 2. de jura. calum. & in c. 2. de uſuris. quod etiam in materia uſurarum is qui non tenetur ampliùs probaſſe, non tenetur nominare perſonas. Et ſequitur Math. de Afflict. deciſione Neapol. 111. num. 7. Alexander ab Exea. c. 1. num. 392. de Conſtitutionibus. Ego verò hoc falſum & iniquum puto.

Abſolvi. Idem Socinus conſilio 184. lib. 2. Hippo. Marſil. ſing. 83. & malè.

Areti. Hæc veritas per l. delata. l. generaliter. C. de jurejur. Idem Jacobus Raven. Cyn. dicta. l. Generaliter. in ſecunda oppoſitio. Alber. in l. in bonæ fidei. C. eodem Paul. Alexander. Jaſ. Franciſcus Purpura. In dicta l. Manifeſtè. Paul. l. In contractibus. §. illo. C. de non numerata pecunia. & in l. Jusjurandum. & ad l. pecuniās. §. ait prætor. & in l. Admonendi. col. 12. & ibi Jaſ. in reper. col. 29. de jurejuran. Joannes Petrus de Ferra. in for. juramen. quod præſta. à par. petiti. in ver. Dicit.

Tunc reus. Imò æquè habet locum dicta l. Manifeſte. ſive ante, ſive poſt probationes tentatas: imò non debet quis ſe committere conſcientiæ adverſarii, niſi poſtquam aliter probare non potuit. Et ſic non valet ratio nec concordia Decii. Et ita quod utrinque procedat dicta l. ſive ab initio, etiam ſi is cui defertur velit recuſare, ex eo quod vult procedere per teſtes, ſive ex poſt facto, poſtquam deferens defecit in probando: judicatum fuit in venerando Senatu Burdegalenſi, & benè, ut refert Nicolaus Boeri, deciſ. Burdegal. 95.

Opin. Anton. Et benè quicquid dicat Dec.

Libris. Suprà c. 1. num. 30.

Moder. Scilicet Felinus hîc. col. 3. ver. limita tertiò. quem Decius rectè in hoc refellit.

Fuga. Hippo. Marſil. ſing. 114. 497. & in rub. de Proba. fol. 31. in parvis. & in pract. crimi. ver. Diligenter, num. 41. Ang. in tract. maleſi. fol. 52.

Etiam futura. Decius. l. Quicumque. lect. 11. col. 2. C. qui admitti. Alexander conſilio 196. num. 14. lib. 2. Vide latè dominum Andræam Tiraquellum in præſat. tract. retract. numero 17. cum ſequ.

Teſtamentum. Frivola diſceptatio, cùm forma ſit juris poſitivi.

Rationis. Imò non licet extendere.

Cautela. Quæ eſt in libro meo cautel. 321. quod pendet à judicis prudentia. l. illicitas. in princip. de offi. præſid.

Dicendum. Et placet ſaltem in ſupremis judicibus & poſt publicatas atteſtationes, ſi conſtet, tales teſtes intra terminum probandi non potuiſſe haberi.

Cautela. Suprà eodem capit. 1. num. 33. in fine.

Cautela. Mihi 326. & in hoc vera.

Non poſſit. Ad hæc idem, qui intelligitur parte violente uti rigore ſtatuti, quod non de facta, ſed de facienda tantum loquitur.

Deciſionem. Alexander conſilio 26. numero 7. lib. 5 conſilio ultimo. num. 5. eodem.

Pacto. Idem Petrus Ancha. rep. c. 1. col. 8. de Conſtitutionibus. Bald. conſil. 45. lib. 3. conſ. 317. lib. 4. Imol. conſil. 37. conſil. 2. Hippo. in rubric. de Probat. fol. 7. Maria. Soci. in cap. Si diligenter. col. 4. de for. compe.

IN CAPITULUM.

Ex literis.

De Probationibus.

Saltem. Imo titulum ſuum dumtaxat nomine ſuo quaſi poſſidet, bona verò Eccleſiæ nomine ſuo nullomodo, ſed benè nomine Eccleſiæ.

Quatuor. Falſum eſt, ſive in civili, ſive in criminali, quicquid dicat Decius.

Fiſcum. Decius l. In ambiguis. in principio. de regulis juris. ubi dixi. Adde Franciſcum Purpura. l. fin. numero 125. C. de pact. Alciatus Parergon. lib. 8. capite 6.

Nam Canonicus Dixi ſuprà de Conſtitutionibus. c. Cum omnes. num. 4. ad Decium.

Duplici officio. Alexander. Decius l. lecta. Si certa peta. Vide Decium conſilio 641.

Utrumque. Roma. conſilio 25. Areti. l. Si plurium. col. 2. de acquir. hæredit. Paul. de Puteo. de ſyndica. fol. 226. in parvis.

IN CAPITULUM.

Propoſuiſti.

De Probationibus.

Caſu. Videlicèt an puella eſſet gibboſa, ut conſuluit Areti. Sed iſtud parùm placet domino Andreæ Tiraquello in legibus connubialibus. l. 3. num. 18.

Verior. Et bene.

Plures. Alexander conſilio 35. num. 8. libro 1. conſilio 180. num. 2. lib. 7.

Contra. Hanc ſequitur Decius hîc. & benè. Idem Marius Salomo. §. Reſponſa prudentum. col. 9. Inſtit. de jure natu. genti. & civi. Joannes Cornæus conſilio 102. col. fin. Ita Alexander conſil. 148. numer. 7. l. 2. Vide Anton. Butr. conſ. 28. Geminia. conſil. 63. col. fin. Jaſ. conſil. 22. libro 1. quamvis idem Decius conſ. 278. in fin. dicat non obſtantibus his quæ in hoc capite ſcripſit B. non eſſe recedendum à communi, quod non tranſeat.

Compelli. Imò poſſunt.

IN CAPITULUM.

Tertio loco.

De Probationibus.

Verius. Et benè ut latè dixi in conſuetudine Pariſ. §. 5 num. 12. cum ſeq.

Cancellatum. Petrus de Ferra. in libro de actione hypothecaria. ver. Exceptionem.

Solutionis. Alexander conſil. 14. num. 13. lib. 6. Stephanus Bertrand. conſil. 164. cum originalis. libro 2.

Secùs. Decius ſuprà eodem. cap. 1. num. 31.

Canoniſti. Alexander. conſil. 7. num. 2. ubi dixi lib. 1. conſil. 210. num. 2. lib. 7. Felinus c. Audiis. col. 13. de Reſcript.

Subſidium. Petrus Gerard. ſing. 14. ſed non eſt verum niſi in collegio parvo. Panor. Feli. inſuper de teſtibus.

Majores. Alexander conſil. 68. lib. 2. ubi dixi & Alexander conſil. 43. num. 23. lib. 4. Thomas Gramma. conſil. 22.

Duos teſtes. Panorm. Feli. d. c. Cum Joannes. Alexand. conſil. 93. lib. 5. col. 3. Joannes Ana. conſ. 97. Corn. conſ. 216. in fine libri quarti. Stephanus Bertran. conſ. 239. Cum de reſervatione. lib. 3. Carolus Ruinus conſ. 35. cum duobus ſequentibus. lib. 4. Vide Nicola. Boer. deciſione Burdegalenſi 96. in fine. & deciſione 98.

Gandinus. Alexander conſilio 138. num. 5. lib. 6. ubi dixi.

Alex. Vide quæ ibi dixi in Annotationibus. & Hippo. Marſil. in practica. ver. diligenter. numero 200. Alexand. conſil. 30. num. 13. lib. 7.

IN CAPITULUM

Juravit.

De [illegible]ationibus.

Traducere. De hoc verbo Traducere. magna eſt controverſia inter Theologos quid ſignificet: Ideo Eraſmus Roteroda. Linguæ Latinæ & Græcæ peritiſſimus, multum laborat ſuper expoſitione verbi Traducere. in Evangelio Mathæi c. 1. ibi. Joſeph autem vir ejus, cum eſſet juſtus & nolebat eam traducere, &c. Vide eum ibidem.

Quod tenebo. Idem Joannes Andræas. Panorm. c. Ex parte. Alexander conſ. 153. num. 3. lib. 5. Felinus. c. Rodolphus col. 18. de Reſcript. Sed falſum, quia ut ſit matrimonium de præſenti, debent verba clarè, neceſſariò, ſeriò concludere: ſed hæc verba nihil inferunt fieri de præſenti, ſed ſubeſt conditio de caſu, quo in futurum velim uxorem ducere, non obſtat. d. c. Ex parte. quia ibi propter verbum ab eo tempore. verba ſunt de præſenti. Et adhuc dico neceſſarium conſtare verba eſſe ſeriò, & ex animo maturè prolata, non per laſciviam, vel ex abrupto. Et mecum ſentit Eraſmus Roterod. in inſtitutio. matri. Chriſtiani. Alci. l. Actione. C. de tranſact. & parad. lib. 5. capite 4. in fine. Cæpo. cauſ. civilium. conſil. 1. Alexander conſilio 152. numero 3. conſil. 153. num. 7. & 10. lib. 5. Corn. conſ. 91. lib. 4.

Veritate. l. 1. §. Item illud. ad Syllan. Pet. de Anchara. c. felicis. de pœnis. in 6. Alexander conſilio 19. numero 1. ubi dixi libro 7. Thomas Grammat. conſilio 60.

Obtinuit. Scilicet bona fide, & adhoc dummodo non ſuperveniat mala fides ante tempus ad legitimam temporis præſcriptionem neceſſariam. Nec eſt ſimile de ſententia momentanea & de præſcriptione ſucceſſiva.

IN CAPITULUM.

Poſt ceſſionem.

De Probationibus.

Tertium. Idem Felinus hîc. gloſſa pragmat. de ſublat. Clem. literis ver. Quibuſcumque. & ver. Teſtes. Bald. l. Pacta noviſſima. in fine. C. de pact. Jaſ. repet. l. Admonendi. col. 38. de jurejuran. quod eſt verum, quando ageretur de præjudicio alterius. Mathæ. Pacus. tractatu de mandat. Apoſt. in princ. vel quando Prælatus eſt ſuſpectus, ut defunctus Archiepiſcopus Lugdunenſis, cujus abuſum & nundinationes beneficiorum palàm in hoc Senatu traduxit Poyetus orans pro Capitulo Andenſi anno 1527. & areſto juſſus eſt dictus Archiepiſcopus teſtes inſcribere in ſuis collationibus, ſi fidem habere vellet.

Abſque. Scilicet in his quæ ſunt levis præjudicii, & ceſſante ſuſpicione Cardi. c. Albericus. de teſtibus. Vide Berthachi. tractatu de Epiſcopis. parte 1. libro 3.

Sola. In hanc inclinat Decius & obſervatur.

Mercantia. Dixi in conſuetudine Pariſienſi. §. 114. Alexander conſilio 208. numero 11. lib. 2. conſil. 113. libro 7.

Publici. Ang. diſputat. Duo invicem. col. 1. & 2. Stephanus Aufrer. in deciſ. Tholoſ. 143.

Illa. Quæ tamen ſpecialiter inveniuntur bis prohiberi & annullari.

Sciret judicem. Idem Antonius Corſer. ſing. ver. error communis. ſed hoc hodie correctum eſt à tempore Concilii Conſtantienſis, ubi ſtatutum eſt neminem teneri vitare excommunicatum, niſi publicè, nominatim, denuntiatum & notorium, ut habetur in pragmat. de Excommunic. non vitand. Unde male conſuluit Stephanus Bertran. conſilio 74.

Si Dominus. Lib. 1. extendens ad Vicarium Epiſcopi vel Prælati conferentem beneficium ſcienti collatorem eſſe excommunicatum, & malè, quia quantumvis ſive Ordinarius, ſive Vicarius, ſive uterque ſit excommunicatus, non ut ſuprà publicatus, valent collationes, & omnes actus etiam ad commodum ſcientium. Plus dico quicquid dicat ſum. Ang. ver. Excommunicatio. 3. §. 2. quòd valent excommunicationes aliàs ritè & juſtè ab eiſdem latæ, ut etiam tenent Panorm. Feli. in c. Ad probandum. quia hoc à poteſtate juriſdictionis vel miniſterii pendet quam habet is qui præeſt & toleratur. Henricus Bohic. Felinus. in c. verò. De ſenten. excom.

Nominata. Imò idem quòd valet etiam ſi non ſit nominata.

IN CAPITULUM.

In præſentia.

De Probationibus.

Conſilio. 52. Dicendum ut ibi retigi. Adde Alexand. conſil. 195. num. 8. lib. 6.

Non admittitur. Hæc eſt ratio, quia in praxi non admittitur querimonia ſupra querimoniam, nec pignoratio ſuper pignorationem, quia prima ſufficit: ideo ſequentes in oppoſitionem converti debent, ut uno certo tramite judicium procedat confuſione remota, ut dixi in conſuetudine Pariſienſi. titulo 3. in Rub.

Bar. infert. Et ſequitur Jaſ. in d. l. fin. col. finali. & Decius hîc. licet dubitet. Sed verior, eſt opinio contra Bar. ut etiam quod non valeat hæc donatio, tenet Franciſcus Purpur. in repet. d. l. fin. col. 35. num. 242. cum ſeq. C. de pact.

Deciperet. Propter fucatum abuſum cenſuerunt delecti Cardinales & Archiepiſcopi juſſu Papæ congregati, & diris adjurati de abuſibus Eccleſiæ detegendis apud Nicæam Provinciæ anno 1538. conventuales hujuſmodi ordines abolendos, & pueros nondum profeſſos de Monaſteriis expellendos, multoſque alios abuſos ſuo decreto ſub ſigillis ſuis exhibito & publicato notaverunt. Sed Papa qui illic cum magna pompa venerat, nihil horum exequi voluit. Sed ictis fucatis illis inducus inter Cæſarem & Gallum diſceſſit.

Pluralitas. Decius l. Hac conſultiſſima. numer. 18.

C. qui teſt. fa. poſſ. Alexander. conſil. 88. num. 2. lib. 5. ubi dixi. & conſilio 125. num. 7. lib. 7.

Tempus. Alexander. conſilio 100. num. 2. lib. 1. ubi tetigi.

Deſenſionem. Decius. l. ot vim. numer. 10. De juſt. & jur. conſilio 676. conſil. 678. Alexand. conſ. 76. col. fin. lib. 1. ubi dixi.

Tempore conceſſo. Alciatus de præſumpt. Reg. 3. præſumpt. 1. Alexander. conſilio 52. col. 1. libro 3. ubi dixi.

Regula. Decius. l. Certum. in prin. Si cer. pet. l. 2. num. 8. De regulis juris. ſuprà. eodem. cap. 2. col. 2. Jaſ. l. 2. col. 6. Si quis in jus voca. non ier. Andræas Tiraquellus tract. retract. §. 55. gloſſa 9. num. 209.

Bonus. Decius ſuprà. de officio delegati. cap. prudentiam. col. 7. ubi dixi.

Violenter. Sed puniretur inquiſitor teſtium, & ad intereſſe teneretur, ſi tam ambigua dicta teſtium conſcriberet.

Eccleſia. Sed ibi Eccleſia Romana ut vulgò accipitur pro prophana & externa poteſtate ſæculari dicti loci, non autem pro cœtu fidelium, nec pro Eccleſia Chriſti.

Favorem. Decius ſuprà. de Excomm. c. cum venerabilis. num. 24. conſ. 1. col. fin. conſil. 89. num. 13. ubi tetigi. conſ. 257. conſ. 278. col. pen. conſil. 482. conſil. 493. conſil. 539. hæc limitat Hippol. Marſil. ſing. 218.

Recipitur. Decius. l. 1. Si cer. pet.

In quolibet. Alexander 186. num. 3. lib. 7. ubi dixi.

Minor. Hodie tacita dedicatio non eſt etiam in majore, nec expreſſa valet in minore, niſi quatenus teſtari poteſt, & adhuc ſi illectus fuit à Monachis, vel aliquo eorum, vel odio ſuorum hoc fecerit, non valet in totum, niſi uſque ad alimenta, ſicut tale teſtamentum non valeret, ut dixi in conſuetudine Pariſ. §. 152.

Tamen mulier. Falſum rejecta etiam diſtinctione Dec. ſuprà. de Conſtit. c. Eccleſia ſanctæ Mariæ. col. penult. ubi tetigi, & ſimpliciter quòd non poſſit, tenet Sal. Authent. Caſſa. quæſt. penult. C. de ſacroſanctis Eccleſiis. Carolus Zaba. c. Perpendimus. quæſt. 9. de ſent. Excommunic. Roma. conſilio 166. Andræas Tiraquellus de legibus connubialibus. gloſ. 6. num. 172.

Audiatur. Hoc eſt indubitatum reſpectu ſucceſſionis jam acquiſitæ tempore renunciationis, ſecùs in quærenda, ſi renunciatio fiat vivis & conſentientibus & perſeverantibus his de quorum ſucceſſione agitur, quia non cenſetur eſſe læſio, nec datur reſtitutio, ut dixi ad Alexandrum. conſilio 29. lib. 3. Cæpo. cauſar. civil. conſil. 17.

Si quis rogatus. Adhuc ſub diſtinctione d. §. ſed apud nos nullomodo ſervatur, quia etiam naturales habentur hic pro ſpuriis, & ſic apud nos ſive in contractu, ſive in teſtamento condito, ſi ſine liberis, intelligitur de naturalibus & legitimis ſimul, qui ſoli faciunt deficere conditionem, aliàs potius ſuccederet filius, quam purus naturalis.

Moder. Scilicet Barth Soci.

Do. Barth Scilicet Soci. conſ. 32. cum ſeq.

Cuma. Et benè, unde exhæredatus non fecit locum. d. l. cum avus. ut vult ibi Decius. col. 32. 33. Item generaliter dico, quatenus filius non ſuccedit, vel non capit. & reprobo opinionem Bart. quem Decius hic. & Guillel. Bene ſict. repet. c. Raynutius. ver. Si abſque liberis moreret. num. 20. in decima limitatione de teſtamentis, malè ſequuntur.

Inferior Et malè quia duplex eſt differentia, prima expreſſa non requirit filios hæredes eſſe, vel capere, d. §. cum quis. prout tacita. Secunda, quia expreſſa non requirit ſemper filios eſſe legitimos, ut tacita hæc ultima differentia apud nos, quia etiam puri naturales prorſus incapaces ſunt, niſi ad alienata ut nuper tetigi, & in conſuetudine Pariſienſi. §. 186. Unde non facerent deficere conditionem expreſſam, prout etiam quandoque de jure ſecundum diſtinctionem. l. ex facto. §. 1. ad Treb. per quam limitatur ſi cum quis. in l. Filiusfamilias. de leg. 1. pariter apud nos omnes Monachi etiam milites ſancti Joannis Hieroſolymitani, qui amiſſa Rhodo Maltæ degunt, ſunt incapaces, nec fecerunt deficere dictam conditionem etiam expreſſam.

Communi. Quæ habet locum in hoc regno ubi habentur pro ſpuriis, ut dixi.

Non valeat. Bald. conſilio 457. libro 5. Roman. conſilio 102. Alexander. conſilio 129. numero 15. lib. 6. ubi dixi. Sal. conſilio 1. libro 2. Angelus Aret. tractatu de Teſtamentis. col. 40. Joannes Baptiſta de ſancto Sever. l. Omnes populi. col. 41. quæſt. ver. Septimò quæritur. ff. de juſtitia & jure. Decius. ſuprà. de conſtitutionibus. capit. 2. lect. 2. col. conſil. 27. num. 12. Carolus Ruinus. conſilio 179. ad finem libri.

Fuiſſet Et malè, nec eſt ſimile quod citat d. Petr. Ancha. quòd in libro meo eſt. conſilio 339. Adde Decium infrà. eodem. num 47.

Contrarium. Quod apud nos abſque dubio obtinet per ea quæ dixi.

Fœmina. Imò veniunt, ut dixi contra Alexandrum ad ejus conſilium 61. libro primò, & pleniùs in conſuetudine Pariſienſi. §. 12. quicquid dicat & cumulet Dom. Andræas Tiraquellus in tractatu retract. §. 1. gloſſa 9. numero 181. & de legibus connubialibus. libro 4. numero 23. ubi filias admittit, ſi conceſſio fieret à fœmina ſed Decius provectior factor mecum ſentit in l. 2. de regul. jur.

Legitimatus Quia non potuit legitimari etiam ad hoc ſpecialiter ſine conſenſu domini, cui jus reverſionis competit, ut dixi in conſuetudine Pariſienſi. §. 8. gloſſa 1. quæſtione 8. Et ad Decium. conſ. 365. numer. 6.

Obſtare. Et benè, ut tetigi ſuprà. eodem. numer. 43.

Quibuſcumque. Vide Decium. conſilio 208. conſilio 198 conſilio 597. Alexander. conſilio 228. libro 6. ubi tetigi. Andræas Tiraquellus tractatu retract. §. primo. gloſſa ſeptima. numer. 21. Nuper inveni quod Carolus Ruinus, numero 39. numero 9. libro primo. tenet quòd in feudo non obſtante verbo quibuſcumque excluduntur maſculi deſcendentes ex fœminis & malè.

Extraneos. Angelus Aret. §. adeo. numero 4. Inſtitut. de loca. Alexander. conſ 189. col. penult. lib. 2. ubi dixi. Decius. conſ. 171. Matthæus de Afflict. deciſio. Neapolitana. 100.

Ex filia. Et benè niſi conceſſio incœpiſſet à fœmina per Dom. Pet. Anchar. conſilio 339. pro majori intelligentia, quem ſequitur Franciſcus Aret. Socin. in lege Gallus. §. Nunc de lege Velleia. de liber. & poſthu. Raph. Fulg. conſilio 86. ex facto. in l. Sed ſi hac. §. Libertos. de in jus vocand. & conſilio 39. col. 2. libro tertio. conſilio 117. col. 2. libro 4. Jacobus Belvi. Alva. capite 1. de beneficiis fœmin. in uſibus feudorum. Franciſcus Curtius junior. tractatu feudorum. part. 3. Franciſcus Ripa. Reſp. 1. libro 1. de legibus. numero 74. libro primò. fol. 20. de verborum ſignificatione.

Privilegiatus. Hippol. Marſil. ſingul. 99. Decius Auth. qui rem. numero 21. Cod. de ſacroſanctis Eccleſiis. & l. libellorum juris. Antonius Corſet. in repet. ver. Falcidia. Alexander. conſilio 55. numero 18. libro quintò. ubi dixi. Decius. conſilio 3. conſilio 113. conſilio 147. conſilio 222. col. 2. & conſilio 146. col. finali.

Minorem. Et malè, quia aut uterque caruit tutore vel curatore, & non ſumus in terminis. d. l. quæ

præſupponit judicium ſolemne ab altera parte, aut alter tantùm caruit tutore, & ejus aſpectu poteſt locus eſſe. d. l. Non eo minùs.

Occurrunt. Et benè, ut tantùm ſentit Decius hic.

Contra aliud. Ego dico hoc eſſe, quia in eo lex excipitur ſpecialiter, aliàs ſecus eſſet.

Bar. Idem Decius. ſuprà. de reſcriptis. capit. 1. col. 5 Alexander. conſil. 65. num. 7. libro 7. ubi dixi.

Filii. Felinus hic. col. 20. Andræas Tiraquellus reper. l. Si unquam. ver. Suſcepit liberos. num. 41. C de revoc. donat.

Eligi. Sed quod pater eligens. Joannes Gerſon. in regulis moralibus. col. 2. Clavaſ. in verbo Electio. §. 21.

Pro non. Falſum eſt, & contrarium quotidie practicatur in patria juris ſcripti, & ubiq.

Reprobatur. Sed præpoſterè, quia utroque membro valet ſtatutum.

Seculari. Pet. Cyn. Sal. dicta Auth. Niſi rogati. Carol. Ruin. conſ. 153. lib. 3.

Moder. Non intelligit Jaſ. quem tamen ibi vide num. 12.

Fraudem. Antonius de Roſel. de legitimat. lib. 2. col. 12. cum quo tranſit. Ang. Aret. Inſtitut. de nuptiis. §. finali. col. finali. Vide Decium. conſil. 399. in fine.

Fortior. Imò quia ſunt multi in quibus fortior eſt, & prædominatur effectus odii & vindictæ. Sunt etiam hodiè multi Athæi contemptores Dei & hominum.

Filio. Et deficientibus liberis monaſterio. Idem Felinus hic. col. 16. & benè fallit in loco, in quo per aliud ſtatutum vel conſuetudinem ingrediens non dederit, ſed relinquit alios hæredes per ingreſſum, ut per obitum ipſo jure mancipatos: ut in hoc regno, ut quia tunc ſtatutum illud intelligitur de hujuſmodi hæredibus etiam collateralibus, ut dixi in conſuetudine Pariſ. §. 152.

Vindicandi. Ange. tract. malefi. fo. 163. Floria. l. per fundum. ad fin. de ſer. ruſt. præ. Dec. l. 2. numer. 42. ubi tetigi de reg. jur. conſ. 531. nu. 9. Nicol. Boer. deciſ. Burdegal. 121. Andræas Tiraquel. de legibus connubialibus. l. 1. num. 58.

Quod ſic. Ita tet, & fortiùs conſuluit Alex. conſ. 121. lib. 2. & peſſimè, ut ibi dixi.

Contrarium. Et benè. Et ita tenet Philip. Com. in dicta Auth. Niſi rogati. col. 2. & conſ. 18. circa hanc litteram R. conſ. 253. Ardua. lib. 4.

Dummodo. Idem Decius. conſ. 259. conſ. 426. Jaſon. conſ. 212. Franciſcus Ripa. in l. Ex facto. §. ſi quis rogatus. num. 38. cum ſeq.

Cauſa pia. Sed hoc falſum eſt, ut dixi in Aonotationibus ad Alexandrum. conſ. 38. lib. 1.

Conſtat. Imò ſatis conſtat, ut dixi ad Alexan. conſ. 121. lib. 2.

Mille. Idem Socin. l. 2. col. 1. de his quæ pœnæ nn. Jaſ. Auth. Si qua mulier. col. 2. C. de ſacroſanct. Eccleſ. Decius. conſ. 674. & malè.

Bal. Idem Joannes de Monteferrato reper. 5. Nemo poteſt. de leg. 1. Decius. conſ. 419. Jaſ. conſil. 43. col. 5. lib. 3. & benè.

Sal. & Jaſ. Ibi & benè, dixi in conſuet. Pariſ. §. 96. in fine.

Quam filiis. Imò contra filios non plus favetur Eccleſiæ quam extraneo. Adde quæ dixi ad Decium. l. Licet. col. 2. C. de pactis. conſ. 426.

Non videtur. Et benè.

Piam. Adhuc idem.

Patris. Imò nullo modo, quia non habet privilegium peculii quaſi caſtrenſis, niſi in quæſitis occaſione, & ratione clericatus. l. Sacroſanctæ. & ibi Bart. C. de Epiſc. & Cleri. Dixi ad Decium. l. Senium. num. 14. C. qui teſta. face. poſſ.

Minoribus. Falſum, niſi ſint actu mancipati miniſterio Eccleſiaſtico, ut dixi ad Alexandr. conſil. 7. libro 1.

Extinguatur. Hæc veritas, ſed ratio mala eſt. Vera ratio eſt, quia non tantùm tollitur patria poteſtas, quod ſolum dimidiam auferret, ſed etiam uſufructuarius non ſolùm mediam, ſed etiam maximam patitur capitis diminutionem, & ſic perit uſusfructus, qui etiam perſonalis eſt, nec alii cedi poteſt, quamvis Panormit. col. 22. ſequitur Clavaſius ver. Religioſus. §. 5.

Teſtamento. Hi valdè errant: multùm enim refert inter teſtamentum ingreſſi, & teſtamentum prædeceſſoris ejus: quia teſtamentum ingreſſi ſtatim in dubio ex tacita mente exequi debet: Sed teſtamentum prædeceſſoris eſt tanquam vetus æs alienum quod manet in ſtatu ſuo, nec propter ingreſſum debitoris melioris conditionis efficitur, ideo vera conditio expectatur. Si ergo debetur in eventum mortis, expectanda eſt naturalis, & interim remanet penes hæredem ingreſſi vel cauſam habentis, etiam ſi ſectam Minoritarum ingreſſus ſit.

Minorum. Idem infrà. eodem. num. 68 in fi. & malè. Dicendum ut nuper dixi & latiùs in conſuetudine Pariſienſi. §. 152.

Legitima. Idem latè Antonius Corſet. in ſing. ver. Legitima. Philippus Francus, in rub. de teſtamentis. col. 35. in 6. Pyrrhus in 11. diſput. & eſt melior & æquior quicquid dicat Decius hic.

Non poterit. Facit. c. 2. infrà. de teſta. Idem Decius hic. Clavaſ. in verbo Religioſus. §. 60. & benè.

Apud Gemi. Conſilio 80.

Prædicatores. Philippus Francus. rub. de Teſtamentis. col. 36. in 6. Alexander. conſilio 88. lib. 2. ubi dixi. Lancelot. Decius. in l. Tinæ textores. in principio. col. finali. de lega. 1. Andræas Tiraquellus tractatu retract. §. 1. gloſſ. 6. numero 5.

Religione. Quomodo intelligendum ſit dixi in conſuetudine Pariſienſi. §. 12. numero 130. veram autem religionem oſtendit Jacob. c. 1. in fine. Cæterùm eſt via, quæ videtur homini juſta; noviſſima autem ejus deducunt ad mortem. Proverb. 14.

IN CAPITULUM.

Licet causam.

De Probationibus.

Aliud. Ut dixi in conſuetudine Pariſienſi. §. primo. gloſſa 5. numero 48. licèt. Alciatus. cap. Quod ſedem. numero 41. de officio ordinarii. ſequatur Decium hic.

Mari. Felinus. cap. Rodulphus. col. 5. de reſcriptis. Antonius Corſet. in ſingul. verſ. Juriſdictio. Petrus Gerard. ſing. 15. in parvis. de juriſdict. omnium judicum.

Secus. Idem Panormit. cap. 1. Ut lite pend. Socinus. conſilio 81 col. 2. libro primo. conſilio 157. col. 6. libro 2. Jaſon. l. Omnes populi. col. 1. de juſtitia & jure. conſilio 149. libro 2. Curtius ſenior. conſil. 46. col. finali. Ludovicus Gozadi. conſ. 90. col. 3.

Alexan. Idem in l. Talis ſcriptura. in fin. de legat. 1. Lancelot. Decius. l. Tranſigere. col. 2. C. de Tranſactionibus ſic de delictis in officio tenet Pariſ. Puteus. de judic. fol. 21. in parvis.

Magna. Jaſ. conſil. 44. col. 2. lib. 3. Alciatus. capit. 1. numero 98. de officio Ordinarii.

Involvere. Decius. l. ea eſt natura. de regulis juris. Franciſcus Purpura. libro 1. numero 57. ſi cert. pet.

Acceſſorius. Alexander. conſilio 47. numero 5. ubi dixi. libro 2. conſilio 17. libro 5. Aymo. conſilio 78. ad fin.

Singularitas. Alexand. conſil. 18. lib. 3. latè Capol. cauſ. civi. conſil. 3. num. 9. Jaſ. Rep. l. Admonendi.

col. ●. de jurejuran. Et de dicto ſequenti dixi ad Alexand. conſil. 75. num. 4. lib. 6.

Gener. Bald. conſil. 161. lib. 3. conſ. 514. lib. 5. Cor. conſil. 185. conſil. 286. lib. 3. Aymo. conſil. 37. num. 32. conſil. 78 num. 6. deciſione Tholoſ. 310. dixi ad Alexand. conſ. 72. lib. 2.

Numerus. Franciſcus Curtius tractatu de teſtibus. conclu. 1. conſil. 75. num. 5. Alexander. conſil. 5. nu. 7. ubi dixi. lib. 1. conſil. 149. num. 6. lib. 5.

Teſtium præferatur. Alexander. conſilio 76. col. fin. Cor. conſil. 123. lib. 4.

Antiquior. Alexander. conſilio 110. ubi dixi libro 1. conſilio 103. lib. 7. Carolus Rui. conſil. 49. libro 1.

Titulum. Alexandar. conſil. 76. col. 2. lib. 2 ubi dixi. conſil. 81. num. 12. lib. 3. Curtius ſenior conſilio 76.

Manifeſtè. Decius. conſilio 536. conſilio 682. Alexander. conſilio 37. numero 16. ubi dixi. lib. 2. Latè Andræas Tiraquellus tract. retract. §. 2. gloſſa 1. numero 20.

Requiſitus. Antonius Corſet. ſing. ver. Judex. t. Vide Hippolyt. de Marſil. l. quæſtionis. col. 6. numero 65. l. unius. §. cogniturum. col. 1. de quæſtionibus.

Probatio valet. Intellige ſi pars vocata comparuit. Secùs ſi non eſt vocata, vel comparata noluit, eo caſu quo non tenetur comparere ſine termino. Unde in praxi non contingit valere probationem factam ſine termino.

Sufficit. Albert. in rubr. capit. de dilat. & in 4. parte ſtatut. quæſt. 71. Calder. conſilio de teſtibus. Lap. allega. 82. Hippolyt. de Marſil. ſingul. 113.

Non poteſt. Facit Roma. conſil. 255. ſed non placet, & ſtatim aliud ſentit Decius, & benè.

Præſente. Niſi appellaret. cap. ex parte. M. infrà. de appellationibus. ſecùs illa abſenta & non vocata.

Teſtibus. Quod non puto verum poſt didicita teſtificata, quicquid nuper dixerit Decius.

Utroque. Et benè

Abſolutio. Idem Hyppol. de Marſil. in rub. de probationibus. fol. 50. in parvis. & ſing. 187. ſed falſum eſt, ut dixi ad Alexandrum. conſil. * & contrarium mox ſentit Decius hîc. & ſuprà. de reſcript. cap. 2. col. fin.

Contrarium. Et verè, ut latè dixi in conſuetudine Pariſ. §. 8. gloſſ. 1. quæſt. 2.

Exceſſus. Ut quia portiones erant multum inæquales, ut dixi in conſuetudine Pariſienſi. §. 123.

Dividere. Idem Decius. l. Precibus. col. 9. in titulo. ubi dixi. Cod. de impube. & ali. ſubſtit. adde Nicolaum Boer. deciſione Burdagalenſi. 42. col. finali. Alciatum. capita 1. numero 99. de Officio ordinar. Zaſium. l. 2. §. de his. num. 12. de verborum oblig.

Concipere. Sed non eſt neceſſe.

IN CAPITULUM.

Per tuas.

De Probationibus.

Filium. In ſecundo, ibi membro. ſed ſi non probetur.

Probari. Rectè ait Decius quòd in d. §. defuncto. non probatur neceſſariò Sed nunquam eſſet finis, niſi communis opinio ſtet pro regula, ut Alexander. conſilio 88. numero 8. ubi dixi libro 7. Jaſon. conſilio 125. libro 4. Alciatus. de præſumpt. reg. 3. præſumpt. 27.

Nepotis. Alexander. conſilio 49. numer. 8. lib. 1. ubi dixi.

Moder. Scilicet Feli. hîc ver. limita. 4. in fi. 21. col. Sed Decius anno 1503. Valentiæ legens meliùs mutavit ſententiam, tenens de filus ex nepotibus utriuſque intelligi. in l. fi. ad finem.

Alex. Conſilio 21. lib. 1. ubi dixi Lancelot. Decius. Auth. Siquis in aliquo. in fi. C. de eden. Franciſcus Purpur. l. 2. §. creditum. num. 12. cum ſeq. ſi cer. pet.

Contra. Et benè Alexander. conſilio 222. num. 13. lib. 2. ubi dixi. Nicolaus Boer. deciſione Burdegalenſi 108.

Caſibus. Sed nullus habet pondus, niſi ultimus.

IN CAPITULUM.

Quoniam contra.

De Probationibus.

Innocentia. Alexander. conſilio 113. numero 8 lib. 5. ubi dixi. Hippo. Marſil. ſingu. 59. Ange. conſilio 167. non tamen verum eſt admitti teſtes inhabiles.

Abſenti. Et malè, quia nec juramentum obligat abſentem.

A jure. Suprà ad Decium. cap. Ne innitaris. lectione prima. in principio. de conſtitutionibus.

Moder. Scilicet Felinus hîc. col. 1. in fine & benè, quicquid dicat Decius quia nec in ordinariis creditur, niſi tanquam teſti uni. vel ad interpretationem, ſed benè creditur de commiſſione vel mandato, quod fecit ſervienti, vel parti.

Originali. Dixi ad Alexandrum. conſil. 105. col. 1. libro 2. conſil. 175. num. 4. lib. 7 adde Cæpol. cauſ. civi. conſ. 23. Lanfranc. de Oriano in repet. hujus capit. ver. Inſtru. productiones. col. 5. numero 28.

Differt. Paulus. l. judices. C. de Judici. Philipp. Franc. cap. 4. col. 2. de confeſſis. in 6. Alexander. conſilio 172. col. 1. lib. 6. Decius infrà. eodem. numero 28.

Jejunii. Thomas 2. 2. quæſt. 147 articul. 5. Panor. in rub. de obſervat. jejunio. Idem Franciſcus Curtius junior. conſil. 12. col. fin. & eſt veritas, quicquid dicat Glavaſius in verbo Obedientia. 1. infrà. ut præpoſteri ſint imperiti quidam ſacrificuli, qui tetrico ſupercilio, è ſuggeſto hæc imperant ſub pœna peccati mortalis præcita. Id enim agunt, ut homines eò magis aſſueſcant ſpernare & abjicere traditiones & minas eorum. Ego quidem jejunia ſemper laudavi & laudo, ſed tetricam illam & præfractam exactionem, quæ ſolos ſimplices, & imbecilles indignè & iniquè vexat damno. Cæterum rectè docet Joan. Gerſon. in lib. de vita ſpirituali animæ. lectione quarta. quòd alius à Deo, ſicut non habet poteſtatem infundere gratiam. ſic nec eripere, ſoluſque habet claves vitæ & mortis æternæ, ſolus poteſt dare præcepta affirmativa, aut negativa, ſub pœna mortis æternæ. Hinc tale corollarium primum infert, nulla tranſgreſſio legis naturalis, aut humanæ (ut naturalis eſt, vel humana) eſt de facto peccatum mortale.

Effectus. Barto. l. non codicillum. C. de Codicill. Bald. Paul. l. cum te. cap. 1. de probationibus. Jaſon. l. ſi priùs. col. 9. de oper. no. nunciat. Uldaricus Zaſi. l. 2. §. Item ſi in facto. num. 17. de verborum obligationibus.

Probetur. Et benè, ſed non valet, niſi ut contractus. l. 2. cap. utriuſque judicii.

Faventem. Uld. Zaſ. l. dicta. l. furioſo. Jaſ. l. nec quicquam ubi decretum. col. 9. de officio proconſ. & lega. l. ejus. §. finali. in principio. ſi cert. pet. Socinus tractatu. de citat. artic. 31. num. 1.

Nuntio. Vide Maria. Soci. tract. de citat. articulo 16. Alexand. conſil. 75. num. 18. lib. 5. ut dixi. latè Andræas Tiraquel. tract. retract. §. 8. gloſſa 9. num. 16. cum ſequent.

Alexand. Ubi in annotationibus. fallit in modicis.

Vide etiam aliter Roman. conſilio 497. Alex. conſ. 219. lib. 6.

Feriata. Imò etiam ipſa citatio, & ita practicatur.

Prius. Philippus Decius. l. qui in alterius. num. 8. de regulis juris.

Præſumitur. Idem Felinus hic. col. 8 & ſuprà. de Judici. cap. Novit. in fine. ubi etiam Decius. in fine. Hippolyt. de Marſil. in rubr. de probat. fol. 23. in parvis & in l. Patre. num. 43. de quæſt. Sed non placet.

Moder. Scilicet Socinus. num. 4. ubi refutat gloſſ. fin. in Clement. unica. de ſequeſtrat. poſſe. & fruct. & malè.

Opinio. Abb. & benè. Unde etiam ſi permittitur Judici ultra procedere, non obſtante exceptione & appellatione, tanquam à judice incompetenti: ut in Conſervatore nundinarum Lugdunenſium, per edictum latum menſe Februarii 1535. publicatum in hoc Senatu in principio Auguſti 1536. Tamen non eſt ei permiſſum procedere non obſtante appellatione, tanquam à judice recuſato & ſuſpecto, quod limito niſi appellatio ſit notoriè frivola.

Productio. Omnis productio fit in manus notarii actoris quem graffarium vocant. Et ſic eo ipſo corpore fieri penes judicem & ita ubique obſervatur.

Supplere. Falſum. nec etiam unquam poteſt præcludi ab allegationibus juris Bal. l. jubemus. C. de Judici. l. unica. col. 2. C. de his quæ pœn nom.

Poſtremò. Et malè. Dicendum ut Decius ſuprà, de Conſtitutionibus. cap. 1. lectione. 2. col. penult. ubi dixi. Lex eadem juſta magis eſt domina, quam nos & potentiori ad obligandum quam voluntas privata.

Peccat. Decius ſuprà. de Conſtitutionibus. cap. 1. lect. 1. col. 8. & l. quod à quoquam. num. 4. de regulis juris. ubi dixi.

Contrarium. Idem not. Decius. ſequitur hîc. & in rubrica. col. 3. infrà de appellationibus. Felinus hîc. col. 10. col. 20. Alciatus. de præſumpt. Reg. 3. præſump. 9. Dixi ad Alexandrum. conſilio 25. lib. 5.

Poſſimus. Hoc falſum præſertim ſub hac diſpotea quam Deus corrigat.

Paul. Quod eſt conſ. 82. lib. 2. in novis. Dixi ad Alexand. conſ. 73. lib 5.

Mentis. Decius ſuprà. de Conſtitutionibus. cap. tranſlato. lect. 1. num 4.

Moder. Scilicet Felin.

Relatio. Decius. conſil. 47. conſil. 292. conſil. 407. col. 4 l. unica. col. 26. de erro. calcu. Carol. Ruin. conſil. 165. num. 3. lib. 3.

Laudo. Jaſ. conſ. 12. col. 3. conſ. 88. in fine. lib. 2. Felinus hîc. col. 18. col. 20.

Decreto. Corn. conſil. 71. conſil. 109. Imol. 198. cum ſequent. Alexan. conſil. 125. num. 5. lib. 1. ubi dixi.

Enunciata. Decium hîc ſub nomine Modernorum refert, & ſequitur Carolus Ruinus. conſ. 73. videtur prima. num. 17. lib. 1.

Commiſſione. Decius. l. 2. num. 5. C. de eden. Alexander. conſilio 213. num. 6. ubi dixi. lib. 2. Carol. Ruin. conſil. 63. videtur prima. num. 17. l. 1.

Subſcriptio. Dixi in conſuetudine Pariſienſi. §. 5. num. 42. Alexand. conſil. 147. num. 4. lib. 2. conſ. 198. num 1. lib. 7.

Exempli. Dixi latè in conſuetudine Pariſienſi. §. 5. num. 33.

Moder. Scilicet Jaſ. & benè, nec ſimile quod adducit Decius de excommunicatione. quia ea non reddit judicium nullum.

IN CAPITULUM.

Ad noſtram.

De Probationibus.

Deciſoria. Suprà eodem. capite 2. col. fin.

Teſtificari. Paul. l. ſi ſub uon. §. 1. de verborum obligationibus. Aufrer. tractatu de repr. teſt. ver. donator.

IN CAPITULUM.

Cum cauſam.

De Probationibus.

Libris. Dixi latè in conſuetudine Pariſienſi. §. 5. numero 17.

Capitulum. Felinus hîc. in princip. Oldradus. quæſt. 172. Philippus Francus. cap. 1. de reb. Eccleſ. non alien. in 6. Panorm. cap. poſſeſſiones. in princip. infrà. de reb. Eccleſ. non ali. Jaſ. l. 3. col. 27. C. de jure emphyt. Decius. conſil. 2. Sed contra meliùs ſentit Decius hîc. Fabia. de Aroore. S. Savi. tract. de empt. & vend. col. 86. Jaſon. cap. 1. col. 8. de feudis.

Semiplena. Idem Decius. conſil. 252. conſil. 673. & male ut dixi ad Alex. conſ. 139. in fine. lib. 6. Niſi in Carboniano. Decius. l. 2. num. 2. C. de Carbon. ubi dixi.

Gabellas. Socinus. conſ. 208. lib. 2. Berrachi. de Gabellis. col. 31.

Contrarium. Decius ſuprà. eodem. capit. licèt. num. 7. Cæpol. cau. civi. conſ. 3. num. 10. Jaſ. l. Admonendi. col. 11. de jurejuran. Alexand. conſil. 76. num. 4. lib. 6. ubi dixi deciſione Neapolit. 12. Vide Felinum. cap. Si cautio. col. 26. de fide inſtrum. nec eſt aliud in mutuo poſt biennium.

Verum. Idem in mutuo poſt tempora non numeratæ pecuniæ, ut dixi ad Alexan. conſ. 90. lib. 3. & ad Decium. in l. 2. num. 14. Si cert. pet.

IN CAPITULUM.

Cauſam matrimonii.

De Probationibus.

Moder. Scilicet Jaſ. Idem tenet ibi Decius. num 24. & benè. ut ibi ad eum dixi.

IN TITULUM.

De Exceptionibus.

Synonyma. Ut eleganter diſſerit Hieronymus Groſlot. in tract. de uſucap.

Defenſio. Jaſ. Coraſ. Miſcella. lib. 2. c. 15.

Moder. Scilicet. Felinus & generaliter per Modernos. in jure Canonico, ut Felinus ſcripſit, Decius Felinum intelligit.

IN CAPITULUM.

Denique.

De Exceptionibus.

Tolerantia. Idem Hippol, de Marſil. ſingu. 77. & 330. in rep. l. fin. fol. 42. in parvis. de juriſdict. omnium judicum. in l. 1. in princ. num. 13. ff. ad leg. Corn. de Sica. Et ſua practica. §. Aggredior. num 28. cum ſeq. intellige palàm, ita ut reſultet tacita quædam approbatio.

Specialiter. Jaſ. l. 2. col. 3. C. de teſtamentis. l. Titiæ textores. col. 2. de leg. 1.

Matrimonia.

Matrimonio. Et verius eſt, licet Panormitanum hic ſequatur Felinus in cap. lator. in fin. infrà, de judic.

Verior. Et benè.

IN CAPITULUM.

A nobis.

De Exceptionibus.

Martini quinti. Habetur in Concilio Conſtantienſi & in Pragmat. & Concordatis.

IN CAPITULUM.

Paſtoralis.

De Exceptionibus.

Cap. Conſultationi. Suprà. de Conſtitutionibus. cap. 1. lect. 2. col. 3.

Mod. Scilicet Jaſ. quia per Modernos in jure civili Decius intelligit Jaſonem, ubi Jaſ. ſcripſit, aliàs Soci. ubi Socinus, & non Jaſon ſcripſit.

Speciale. Bal. conſil. 567. lib. 3. Guido Papæ. conſilio 178.

Tacita. Quod verum puto, ſi procurator habet generale mandatum ad omnes Judices ut fieri ſolet: ſecùs ſi mandatum eſt limitatum ad judices competentes: quia tunc licet omittere declinatorium merè & renuntiare privilegio fori, non tamen poteſt prorogare juriſdictionem prorſus incompetentis, niſi in mandato ſit clauſula prorogandi, quam ſat eſt poni in genere.

Conteſtatam. Sed illa jure præſupponunt tali declinatoriæ renunciari poſſe per litigantem: nec probant quod procurator poſſit prorogare juriſdictionem prorſus incompetentis, etiam conteſtando, ſi non habet mandatum, niſi coram competenti. Et ſic quicquid dicat Decius, vera eſt opinio Panormitani & communis, in tantùm quod licèt dominus, qui litigavit coram prorſus incompetenti, cujus juriſdictionem prorogare nequit (ut laicus coram Eccleſiaſtico in materia prophana) condemnetur in expenſas, proceſſus voluntarii, tamen hoc caſu non dominus, ſed ſolus procurator qui carebat mandato, nomine proprio condemnabitur in eas expenſas.

Mod. Scilicet Socin. & benè.

Expreſſis. Decius. l. 2. num. 63. de regulis juris. l. juris ignorantia. num. 15. Cod. qui admitti. Alexand. conſ. 75. num. 10. lib. 5. ubi tetigi. Andræas Tiraquellus tract. retract. convent. §. 4. gloſſ. 7. num. 13.

Tertii. Decius ſuprà. de Conſtitutionibus. capit. fin. col. 5.

IN CAPITULUM.

Cum inter.

De Exceptionibus.

Excommunicatum. Hodie & jam à trecentis annis propter nimium abuſum harum cenſurarum, quem Joan. Gerſon tractatu de poteſtate Eccleſiæ, ante centum viginti annos acriter reprehendit, exceptio excommunicationis prorſus ſpernitur in foro ſæculari.

Plenitudine. Decius ſuprà. de officio delegati. cap. quoniam Abbas. col. 6.

Scientia. Bald. per quos fiat inveſtit. in fine. in uſibus feudorum. Hyppolitus Marſilius. in rub. de probat. fol. 6. in parvis. Jaſon. l. juſtitia. de juſt. & jur. Alexander. conſilio 11. numero 2. lib. 7. ubi dixi.

Non poteſt. Et benè, quicquid dicat Decius.

Conſtare debet. Et benè.

Intereſſe. Socinus tractatu de citat. artic. 20. numero 22. Hyppol. Marſil. ſingul. 243. Matthæus Afflict. deciſione Neapolit. 2. & deciſ. 24.

Reſcripto. Imò interrumpitur, quia excommunicatio non eſt inventa, ut quis bonis & actionibus ſuis temporalibus privetur, nec ut liceat eum deprædare, ſed ut communi fidelium cenſura ad pœnitentiam inducatur.

Dubitabilis. Imò veriſſima, quicquid dicat Decius quia ut nuper dixi non debet ob id privari bonis & juribus ſuis.

Mod r. Scilicet Felinus. col. ante penult. & benè, quicquid Decius hîc dicat.

Manibus. Quod adhuc obſervatur in Eccleſia Græca, quæ longè purior eſt Romana.

Compenſare. Henricus Bohic. hic. Deciſione Tholoſana prima. Guido Pap. conſ. 108.

IN CAPITULUM.

Olim.

De Exceptionibus.

Quod favori. Et benè.

IN CAPITULUM.

Cùm venerabilis.

De Exceptionibus.

Maior. Quod verum eſt, licèt per abuſum à tempore Bonif. VIII. fuerit immutatum, ut tradit Ludovicus Gomeſ. in proœmio reg. Cancell. fol. 4.

Cum pluribus. Et placet, quia de jure hoc eſt indifferens, nec ullam exigit diſpenſationem.

Dominantes. Sic Chriſtus Matth. 20. Marci 10. Luc 22. ibi Vos autem non ſic. palàm eſt ergo quæ contrarium profitetur non eſſe Eccleſiam Chriſti, ſed Antichriſti.

Voluntatem Regulatam. Et benè, quicquid dicat Decius.

Sufficit. Decius ſup. de Conſtitutionibus. cap. tranſlato, lect. 1. col. 3. & in rubr. de probationibus. col. 6.

Ex mora. Plenè & novè dixi in tractatu uſurarum. quæſt. 40. quæſt. 74. num. 541. cum ſeq.

Canonico. Quod in uſuris non ſit differentia inter jus Civile & jus Canonicum, clarè & novè docui in tractatu uſurarum. num. 515.

Solito. Imò etiam in non ſolito, ut dixi in tractatu uſurarum. num. 30.

Illicita. Imò licita, ſecundum ea quæ dixi in tract. uſurarum. quæſt. 74. num. 523. & quæſt. 80. ubi veram doctrinam docui, cùm omnes Doctores & Theologi & Canoniſtæ & Legiſtæ toto cælo erraviſſent.

Conſilio. 109. Sic habent omnes libri, ſed error eſt, & legi debet conſilio 119. ubi malè conſuluit. Et in eodem themate oppoſitum conſuluit Socinus. conſilio 176. lib. 2. quod repetitur conſilio 103. lib. 4. per frigidas quaſdam & ſophiſticas rationes. Dicendum ut novè dixi ad Decium ſuper dicto conſilio 119. & plenè in tractatu uſurarum. quæſt. 74. & quæſt. 80. in fine.

Socin. Conſilio 186. lib. 2. Stephanus Aufrer. in additionibus ad quæſtionem Tholoſ. 261. Joan. Selva. in tract. de Beneficio. parte 3. quæſt. 23. & malè.

Opinio Joannis Andreæ. Idem Imola cap. quæſitum. de rerum permut. Gemin. conſ. 45. in fine. & videtur textus in cap. cùm pridem. juncta gloſſa ultima. in 3. lect. ſuprà. de pact. quod etiam velle videtur Butrius & Panorm. & quamvis Panorm. ibi non

firme, tamen in cap. cùm inter R. de elect. hoc expreſſe firmat. Faciunt jura allegata per gloſſam in d. cap. cùm inter R. in verb. conſenſu. & firmat Alexander de Antilla in repet. cap. 1. de rer. permut. in 6. Stephanus Bertrand. in conſ. 133. viſo proceſſu. col. 4. num. 24. lib. 2. & eſt veritas.

Renuntiatio conditionalis. Idem per eandem tenuit priùs Bonif. de Vitalinis in Cle. unic. col. penul. ver. ex iſtis infertur. de rerum permut. & ita obſervatur ut ait & probat Nicolaus Boer. deciſione Burdegal. 97. & quotidie in hoc Regno Judices ſæculares reſtituunt & conſervant hujuſmodi deceptos reſignantes in priori poſſeſſione ſine nova collatione.

Moder. Scilicet Socinus. numero 1. & per tot. & contra quem hîc Decius tuetur opinionem Bart. & communem, quæ etiam verior eſt, & tenetur in judiciis & praxi, niſi quod ex tali exceptione oritur adminiculum ad confirmandum & juvandum probationem actoris, ut judex arbitrabitur. Sed actore aliter non probante ſimpliciter vera eſt communis opinio.

Non debet. Idem Andræas Iſer. de pace tenenda & ejus violat. col. 8. in uſibus feudorum. Felinus hîc. col. 4. Decius. l. 1. num. 16. ſi cert. pet. Alciatus de verborum obligationibus. l. 1. §. ſi quis ſimpliciter. num. 76.

Deinde. Adde ex notabili intervallo, & poſtquam ſimpliciter liberè falſus eſt homicidium, & adhua inſpectâ qualitate perſonæ, & aliis circumſtantiis.

Producens. Dixi in conſuetudine Pariſienſi. §. 5. num. 36.

Libello. Alexander. conſil. 92. num. 1. ubi dixi. lib. 5. conſil. 78. num. 1. lib. 7.

Abſente. Idem Decius. l. cùm te. ad finem. C. de tranſactionibus. l. 2. num. 8. C. de inſtit. & ſubſtitut. Bellamera. deciſ. 691. fallent. 3. Carolus Ruinus. conſil. 41. in fine libri 4. nec revocari poteſt Guido Papæ. cap. Denique. numero 2. ſuprà eod.

Confitentis. Decius ſuprà. de probationibus. capit. in præſentiam. num. 24.

Præjudicio. Verum eſt ſi adverſarius concedat: ſecùs ſi neget. Et in effectu brevis reſolutio eſt, quòd productio inſtrumenti ſicut & confeſſio non nocent, quatenus per adverſarium reprobantur.

Impugnavit. Sed tunc impugnatio non expugnat ſed expugnatur & caret effectu. Et Decius meritò reprobat opinionem Panormit. hic in d. quinto caſu.

Abba. Vide Rochum Curtium tract. de jure patron. verb. Eccleſiam fundavit.

Libera. Rochus Curtius tractatu de jure patron. in verb. conſtruxit. quæſt. 20.

Scripturam. Felinus hîc. num. 41.

Vel diſtingui. Et benè.

IN CAPITULUM

Dilecti.

De Exceptionibus.

Minori. Scilicet quantum ad electionem tantùm.

Admitti. Decius. cap. in præſentia. numero 34. ſuprà de probationibus. Guido Papæ deciſione Delphi. 347. Alexander. conſilio 166. num. 7. libro 6. ubi dixi.

Diſcutere. Franciſcus Purpurat. l. 1. num. 60. ſi cert. petat. ſed hæc raiò heri expedit, & rariùs fit.

Replicatio doli. Bohic hîc.

Replicatio. Idem Hyppol. Marſil. in ſua practica. §. egredior. num. 53.

Statutum. Decius latè ſuprà. de Conſtitutionibus. cap. quæ in Eccleſiarum. num. 14. Jaſon. l. omnes populi. num. 47. de juſtitia & jure. l. ſi plagii. verborum obligationibus. Alexander. conſ. 114. num. 1. ubi dixi lib. 1. Antonius Rub. repet. §. morte. in l. non ſolùm. num. 640. de operi no. nunt.

IN CAPITULUM.

Apoſtolica.

De Exceptionibus.

Suſpenſio. Decius. l. certi juris. C. de teſtam. milit. deciſ. Tholoſan. 298. Dixi in conſuetudine Pariſienſi. §. 27. numero 5.

IN TITULUM

De Appellationibus.

Romanus conſ. 124. col. 2. Ubi dicit quòd ſi reſcriptum mandat, ut aliquis cogatur parere judicato, non poteſt cogi ſi eſt appellatum, quia parere judicato requirit tranſitum in rem judicatam, per l. 1. C. de except. rei judic. & quia appellatio ſuſpendit judicatum. l. 1. ff. ad Turpil. Et idem quòd judicatum propriè dicatur poſt tranſitum in rem judicatam, tenet Gemin. notans ad ſtatuta. in cap. non ſolùm. in fin. princ. per glo. ibi hoc allegat. Et hoc aliàs allegabam in quæſt. de facto ad illud quod dicitur, quòd in compromiſſo facto, in arbitratione non veniunt, nec venire poſſunt liquida, quæ tranſiverunt in rem judicatam. juxta ea quæ habentur in l. & poſt rem. in princip. ff. de tranſactionibus. & in l. 1. eod. titulo. & in l. elegantet. §. 1. ff. de condict. indeb. & per Fulg. & Moder. in l. ſi diverſa. C. de tranſactionibus. cum concor. de quibus per Moderni. ibi. & in locis multis. Eſt verum quando tempore compromiſſi de ipſo tranſitu in rem judicatam liquidò clarè conſtat, ita quod refricari non poteſt in dubium, & ſententia poſſet mitti executioni ſine alia diſcuſſione. Sed quando liquidò non conſtaret de tranſitu in rem judicatam, imò poteſt probabiliter dubitari, dicebam quòd tunc deciſa per ſententiam veniunt, ſeu venire, poſſunt in compromiſſo. Iſtud probatur judicio meo, in l. eleganter. §. 1. ibi indubitata ſententia. & ibi dum dicit quòd poteſt tranſigi poſt ſententiam, ſi incertum ſit, an poſt tranſitum in rem judicatam, ſecundum Lud. Ro. & alia hic allegata per Decium.

Faceret majorem. Andr. Sic. ſuprà. de fide inſtrum. in rub. col. 33.

Eaque. Quando antecedens eſt majus conſequenti, tunc poſito conſequenti, non cenſetur poſitum antecedens. Et ita limitatur regula, quòd conceſſo conſequenti, dicitur conceſſum antecedens. Et eamdem limitationem ſequitur & commendat Jaſon. in l. fi. in tertia col. C. de hæredibus inſtit.

Sententia extinguitur. Vide notata per Alexandrum. conſ. 37. col. incip. viſo themate. in 2. col. & per Socinum. conſil. 76. incip. Et viſa facti contingentia. in 2. col. Vide etiam D. Franc. de Aret. in l. ſi cauſa cognita. C. de tranſactionibus.

Tunc omnia. Vide Dominum Joannem Mat. Riminald. in l. ſi cauſa cognita. C. de tranſactio.

Dicendum. Sed falſum eſt.

Sit defenſio. Vide Socinum. in conſ. 155. incip. circa primum. in 2. col. in verſic. quinto. confirmatur. & ibi refert unum not. dignum. Joan. de Imol.

Appellationem tollere poſſit. Vide hîc per Felinum. in cap. quæ in Eccleſiarum. in 19. col. in verſic. Sed hæc declaro duobus modis. de Conſtitutio.

Reformare. Etiam pro appellato. ampliorem.

C. eod. quæ non ſervatur in hoc Regno, ubi non redditur jus læſo per ſententiam, niſi ſe ſubjiciat periculo mulctæ, quod eſt injuſtum.

IN CAPITULUM.

Dilecti.

De Appellationibus.

Col. 8. Vide Corſet. in ſing. in littera Querela. col. 2. Et de querela vide Barb. in conſil. 44. in tertio volumine, ubi an ſtatutum tollens appellationem, querelam, & ſimilia, tollat regreſſum ad ſuperiorem.

Colligitur. Adde gloſſ. Bald. & Mod. in l. ſi quis extraneus. §. ſciendum. ff. de acqui. hæredit. de qua gloſſ. vide per Jaſon. in l. certum. in 2. col. circa finem. cum ſeq. ff. ſi cert. petat.

Attentata. Socinus. conſ. 45. lib. 2.

Fama. Deciſione Tholoſana. 280. Alexander. conſil. 6. num. 22. libro 5. ubi dixi. conſ. 101. numero 17. libro 7. ubi etiam dixi. Corn. conſ. 164. lib. 2. gloſ. prag. titulo de Concub. verb. Diffamatos. Barb. conſ. 17. lib. 3.

Requiratur. Et ita atteſtatur Jaſon Mayn. in d. l. cùm aliquis. de jure delib. circa finem.

Probari. Adde quòd idem tenet dominus Alexander. in conſ. 82. 1. volumine. 2. col. & Dom. And. Sicul. in conſ. 32. primo volumine. & conſil. 45. eod. volumine. Et vide eumdem Bart. in conſ. 6. col. 6. volumine 4. in contrarium tamen refert dominus Felinus. in cap. cùm Joannes. col. 17. in principio. de fide inſtrum. tenere. Franc. de Rampo. & idem conſuluit Bar. ſibi ipſi contrarius in conſ. 29. in 1. volumine ante finem. Sed vide omninò Dom. Franc. de Curt. in conſ. 55. incip. Super proceſſu inquiſitionis. in 4. col. Decius. conſ. 37. incip. In cauſa rigoroſæ accuſationis. in 4. col.

IN CAPITULUM.

Inter cætera.

De Appellationibus.

Alternativa. Idem quod Joannes Andræas tenet Philippus Francus. in d. c. in alternativis. Imol. l. 1. §. ſi quis. quando app. ſit. Alexander. conſil. 174. ubi dixi. lib. 2. conſ. 12. lib. 6.

IN CAPITULUM.

Ad noſtram.

De Appellationibus.

Domicilii. Decius. conſ. 352. col. 1. Anchara. conſ. 437. Antonius Burr. conſ. 21. in fine. Marianus Socinus. cap. 1. col. 2. de foro compet. Bartholomæus Socinus. conſ. 79. num. 15. lib. 4. Vide tamen Roman. conſil. 39. in fine. Aretin. conſ. 77. col. 1.

Non poteſt. Franciſcus Curtius ſenior. conſilio 79.

Mendicantes. Addo benè facere. Nam Prædicatores ex regula non ſunt Mendicantes, ſed ex conſtitutionibus ſuis à Sede Apoſtolica confirmatis. Ita Fred. in conſ. 9. incip. Fratres Prædicatores. quem refert & ſequitur Dom. Alexander Imo. conſ. ſuo 88. Redemptoris noſtri eximiæ dictæ Vicariæ. in 1. & 2. col. in 2. vol. & vide etiam Raph. Cum. conſil. 169. & Bald. conſilio ſuo 80. in 2. col. in prima parte. & vide etiam quòd faciat mentionem de iſtis. Card. Flo. conſilio 102. ſuper facto teſtamenti. ante finem.

Niſi juſta cauſa. Dominus Felinus in cap. quod ad conſultationem. in 11. col. in verb. Nihilominus. de re judic.

Vitiator. Sed falſum puto, niſi per modum limitationis exprimatur.

IN CAPITULUM.

Perſonas.

De Appellationibus.

Tali hora. Et iſtam cautelam tradunt etiam Raphael & Aret. in l. 1. §. dies. dig. quando appell. ſit. & probatur in Clement. quamvis rigor. de appell. Sed hodie hæ tricæ etiam in foro Eccleſiaſtico non curantur. Adde Guid. Papæ. deciſione Delphi. 25.

Quia reſcriptum. Vide omninò Dom. Alexandrum circa hoc. in conſil. 54. in cap. Viſo themate ſuprascripto. 12. col. in 1. volumine.

Sed citatio. Vide Philipp. de Peru. in cap. ut debitus. in col. 15. in gloſſ. aſſignatæ. infrà. eod. tit.

IN CAPITULUM.

Cùm ſit Romana.

De Appellationibus.

Biennium. Quod hîc dicitur de anno vel biennio, intelligitur de appellationibus interjectis ad Papam à provinciis & locis remotis à Curia Romana, ut patet in ſuperſcriptione ibi. Archiepiſcopo Remenſi. & in text. ibi. locorum diſtantiam. arg. l. cum antecioribus. C. de temp. appellat. ſecùs ſi in Curia, vel loco vicino. Unde fatua erat praxis diu obſervata in præfectura Lugdunenſi, ubi (quò jus Canonicum imitarentur) habebant annum ad relevandum appellationem à Judice ordinario Lugdunenſi & aliis, ad Præfectum ejuſdem loci. Quamvis ad relevandum appellationem à Præfecto ad Senatum Pariſienſem, non eſſent niſi tres menſes. Quia erat pluſquàm ſimia imitatio. Tum quia hoc cap. non loquitur de appellatione interjecta, ad inferiorem à principe: ſed de interjecta ad Papam, tum quia non loquitur de interjecta ad Papam, ab eodem loco vel provincia non multùm remota: ſed à provinciis multùm remotis. Ideò pravus ille ſtilus me præſente correctus fuit, in conſeſſu Riomenſi die Lunæ quarta Octobris 1546. Et ſtatutum quòd appellantes ad Præfectum ſeu Seneſchallum Lugdunenſem à judice ordinario vel aliis ſubalternis tenerentur intra quadraginta continuos dies relevare, aliàs appellatio eſſet deſerta, quod nuper me poſtulante confirmatum fuit areſto hujus Senatus ad finem Maii 1549.

Videtur velle. Vide Jaſ. l. 1. in 14. col. in 5. not. ff. de offic. ejus cui manda. eſt juriſd.

Quæris. Ang. Aret. Bohic. in aque. num. 4. inſtit. de juſt. & jure. Jaſon. l. 1. col. 2.

Si quis cautio. Nicol. Boer. repet. l. conſentaneum. col. 15. C. quomodo & quando jud.

Statuta. Idem de appellatione & arbitris. l. non diſtinguemus. §. cùm quidam. de arbitris. unde licèt Præfecti Libellorum ſupplicum hujus Palatii, nequeant cognoſcere de aliqua cauſa vel articulo appellationis etiam à ſuis ſubdelegatis interjectæ, tamen teneo quod poſſunt cognoſcere de cauſa appellationis interjectæ à ſententia arbitri in cauſa integra, hoc eſt, quæ non fuit coram judice ordinario mota & conteſtata, ut novè dixi in mea praxi judiciali.

Appellatio conceditur. Regula appellationis admittendæ eſt permiſſiva: & ubi non reperitur caſus expreſsè exceptuatus, cenſenda eſt ſemper omnis cauſa cujuſcumque conditionis ſit, appellabilis. doctrina eſt gloſſ. in l. qui reſtituere. hic alleg. & eam commendat etiam dominus Philippus De. in

rub. ſup. eodem, & ibidem Felinus in fine. & Peru. ibi latiùs. in 4. col. ubi multa alia adducit. Facit tex. vulgatus in l. & in majoribus. C. de appellationibus. ſic inolevit illud vulgatum, quòd judex in dubio potiùs debet inclinare in opinionem quòd appellatio ſit admittenda: quia per hoc non tollitur jus alterius partis, ſecundum quod declarant Paul. de Caſt. Alexander & Moderni in l. 1. ff. ſi quis. cau. Vide Dominum Bartholom. Socin. in conſil. 195. col. 2. Philippum Decium. in conſ. 24. col. 2.

Juris communis. Tu vide Andræam Sicul. in ſolemni repet. rub. l. qui admit. in 8. & 9. char. ubi accumulat ad iſtud dictum quadraginta dicta longè pleniora quam Felin. & Moder. in cap. 1. de Conſtitutionibus.

Cauſa reſtringi. Vide Georgium Nattan. in repet. Cle. Sæpè. col. 36. verſic. quintò quarto. ubi latè de hoc. de verborum ſignif.

Formam. Jaſ. l. non erit. §. ſed neque. de jurejurand. l. 1. §. editiones. col. 1. de eden. conſ. 166. col. 4. conſ. 162. col 2. lib 2. l. qui Romæ. §. 1. col. 4. de verborum obligat. Andræas Tiraquellus. tract. retract. proximi. §. 3. gloſſ. 4. num 3.

Simpliciter. Confirmo ex not. per Panormit. in conſ. 94. incip. ſtatuto civitatis. & vide copiosè per dominum Felinum. in cap. cum dilecta. in 9. col. in verſic. octavum ſignum. de reſcript.

Et nullitatis. Vide Raph. Cum. conſilio 44 & tra'te not. Dom. Alexandri. in conſilio 57. in 3. col. in fine voluminis 4.

Judiciali. Et benè, quicquid dicat Alexander ab Exea. cap. cum omnes. de Conſtitutionibus. num. 92. ubi falsò citat Decium hîc in contrarium, oſtendens ſeſe perperam & per ſaltum legiſſe.

Major. Decius in rubr. lect. 2. col. 3. ſi cert. petat. ubi dixi & ad Alexandrum in conſ. 68. num. 6. lib. 5. Decius. conſ. 5. num. 2. Andræas Tiraquellus tractatu retract. proximi. §. 1. gloſſ. 14. num. 101.

In notoriis. Vide Franciſcum Curt. in conſil. 20. col. 3. & 4. & in conſ. 21. col. 2.

Neceſſaria. Et benè ut judicialiter procedatur. Gemin. conſil. 53. col. 1. Curtius ſenior. conſ. 2. col. 6. Jaſon. conſ. 86. col. 7. lib. 3.

IN CAPITULUM.

Ad hæc.

De Appellationibus.

Firmior. Decius. col. 224. ubi dixi.

Recuſari. Et eſt juſta cauſa recuſationis in iſtis delegatis Papæ qui committuntur ad libitum impetrantis. Secùs in judicibus ordinariis, & publicè delectis.

In ordinario. Vide per practicam Papi. in practica ſua, in forma libelli opponendi contra judicem ſuſpectum. ſuper gloſſa. in verb. Judicem ſuſpectum.

Sola. Et benè in judice ordinario vel publicè deputato, ut nuper dixi, quicquid dicat Decius hîc.

Et iniquitatem. Et alibi dixit Bald. in l. 1. in fin. C. ſi de moment. poſ. fue. appellat. quod remedium appellationis datur à jure tanquam theriaca contra venenum primi judicis.

IN CAPITULUM.

Si duobus.

De Appellationibus.

In conſilio. Vide Jaſ. Mayn. in l. ſi eum. §. qui injuriarum. ff. ſi quis cau. & Dom. Felinus. in c. qualiter & quando. de jud.

Quando citatio. Vide Barba. conſilio 62. col. 3. & col. 5. & 9. volumine 1. & ibidem Aret. conſ. incip. In themate ſupradicto. col. 4.

Contumacia. Vide Alexandrum & Moder. in l. ſed & ſi de ſua. ff. de acquirend. hæred.

Ignorante. Etiam voluntaria, ut collatio Beneficii gloſ. prag. titulo de collationibus. §. Item voluit. verb. Vicario. Philippus Francus cap. ſuper eo. 2. in ultimo notab. infrà. eodem. Joannes de Selva. tractatu de Beneficio part. 2. quæſt. 14. Facit Panorm. Felinus. cap. cæterùm. de reſcript. Decius. conſ. 295. col. 1. Nicolaus Boer. deciſione Burdegal. 347. Adde not. ad Decium ſuprà. de reſcript. cap. cæterum. col. 1. in fine.

De re judic. Et latè Jaſon Mayn. in l. 2. ff. ſi quis in jus voc. non ierit.

Connexa. Alibi habemus quòd connexa dicuntur quando ſunt inter ſe reſpectiva. Alexander. in l. cum proponas. col. 2. de pact. & ad materiam connexorum. Vide Bart. in l. 3. §. filius. & ibi latè Jaſon. de liber. & poſthu. ubi Bart. ponit quæ dicantur capitula connexa & ſeparata. Bal. in l. 2. in 2. col. C. de re jud. in l. ampliorem. C. de appellationibus. annot. in c. Fraternitatis. Extra. de hæret. Ant. de But. in c. fraternitatis. extra. de teſtibus. & vide Joannem de Imo. conſilio 139. incip. In nomine Domini præfatis. 4. col. & Dom. Franc. de Curt. conſilio 20. col. 19. & ibi. an diſpoſitio in ſimplicibus verificetur in mixto & connexo.

IN CAPITULUM.

Ex ratione.

De Appellationibus.

Ordine juris. Pro hoc faciunt quæ not. Jaſ. in cauſas. in 2. col. C. de tranſactionibus. in no. qu. ut ibi. per eumdem Jaſ. latiùs in l. juſtitia. in penult. col. ff. de juſt. & jur. per Georgium Nattan. in repe. cle. Sæpè. verſ. Non ſic tamen. in 2. col. & ſequent. De verborum ſignificatione. & Felinus. in cap. 1. in char. penultima de Conſtitutionibus. Cæpol. conſilio 68. incipienti circa primum. in prima. col.

Et omnino. Vide etiam allegata per dominum Andræam. Sic in conſilio 83. vol. 4. col. 6. & Bal. conſilio 138. lib. 2.

Secundus annus. Et ex hac concluſione aliàs allegando inferebam fore advertendum ad duo not. Primum quòd ſi biennium non eſt elapſum, ſolus curſus minoris temporis non infert deſertionem ſuam ante biennium. Poteſt intervenire impedimentum cujus probatio vel improbatio conſiſtit in facto: ideò dubium eſt. Ita Bald. in l. eos. in princ. C. de appellat. & fuit dictum Barto. in l. 1. in fin. ff. nil novi appel. pend. pro quibus facit clem. ſicut. de appel. in fine. dum loquitur de biennio. Secundum quòd quando per ſtatutum tempora appellationis ſunt utilia, numquam ſententia poteſt executioni mandari, niſi primò pronuncietur appellationem deſertam, etiamſi eſſent decurſa multa tempora, quia tempora utilia requirunt inquiſitionem facti, calculationem & computum dierum non computandorum, juxta l. 3. ff. Si ad diem. Et quod ibi Barto. ff. de re milit. ita dicit not. Bald. in d. l. eos. In 3. col. verſ. Ex his apparet quod perſtat. de quo exclamat Philippus de Peruſio in iſto cap. prope finem. & Ange. de Aret. in l. Si expreſſim. col. penultima. ff. de appellationibus.

Cauſa principali. Vide circa hoc Barb. in conſilio 67. in ſecunda parte. & per Nattanain repet. Cle. Sæpe. in prin. in 20. & in 21. col.

In conſilio. Adde etiam quòd Petr. de Anchar. ibi videtur tenere quòd ibi tempus inſtantiæ eſt præfixum & limitatum à ſtatuto: & ſi pendente appella-

tione fiat compromiſſum, per illud non deſinat currere inſtantia cauſæ appellationis ex multis, de quibus ibi per eum cujus contrarium tamen videtur eſſe de mente Jo. Andr. in addit. Spec. in titulo de Appellationibus. §. Nunc breviter in Addit. magna incip. Ex ratione. poſt medium ibi. Ipſe autem putat, &c. Et idem ſentit Baldus ſi rectè advertatur, ex addit. ad Spec. in titulo de Appellationibus. in illa addit. magna, quæ incipit: Quædam dicta extravagans, &c. circa principium penult. col. verſ. Conſtitutio Epiſcopi, &c. Dum ibi reſpondet ad id quod dicitur de compromiſſo, &c. Et poteſt etiam dici quòd in cauſa Pet. de Ancha. ſtatim reddebat cauſam inſtantiæ in cauſa appellationis, ad naturam cauſæ principalis, ut ibi ipſe dicit. Et iſta ſecunda opinio eſt etiam de mente do. Præpo. poſt alios hic. in 7. col. verſ. Circa tertium.

Procedere. Vide Dominum Alexandrum in conſilio 42. incip. Redemptoris noſtri. in 3. volumine. & per gloſſ. & Doctores & præſertim per dominum Marianum, in cap. Cùm venerabilis. de Jud.

Reſtitutio. Vide omnino pulchrè per dominum Franciſcum Curtium in conſilio ſuo incip. Super eo quod à me. in penult. col.

Communi. Pan. conſ. 334. in fine lib. 1.

Quod non. Philippus Francus cap. Cupientes. §. Quod ſi per viginti. col. 2. de Elect. in 6. Jaſ. l. 1. col. 13. de officio ejus cui mand. eſt juriſdict.

Sufficiat. Guid. Pap. deciſione Delphi. 64. Jaſ. l. 2. quod diximus. ſi quis cautio.

Commeatus. Vide Felinum. in cap. cùm inter. col. 10. de exceptionibus. Alexander conſilio 49. numero 5. libro ſecundo. ubi dixi. Carolus Ruinus conſilio 15. col. 3. lib. 4.

Non citato. Adde Barba. conſ. 37. volumine 4. & per dominum Felinum. in cap. ex parte 5. in 6. col. de reſcript. & adde eumdem dominum Philippum Decium in conſilio 97. in cap. in caſu propoſito. in 2. col.

Abrupto. Ad Alexandrum conſilio quinto. libro ſecundo. Felinum in cap. qualiter & quando. gl. 1. in octava. col. cum ſeq. de accuſat. Marianum in tractatu de citatione. articulo 7. in articulo 20. caſus. cum ſeq.

IN CAPITULUM.

Super eo.

De Appellationibus.

De Bar. Quod juſtius & utilius eſt & jure civili conformius.

Malitiosè. Extende hoc ut per dominum Felinum poſt dominum Sig[illegible] in cap. de cætero. col. 4. de re judic.

Licet cauſam. Et latiùs Felinus ibi. in 4. not. ſubjiciens debere judicem exprimere, & ſcribi facere in actis cauſam, propter quam movetur ad rejiciendum. Allegat dictum Bart. in l. Lucius ad finem. ff. de infam. & idem Felinus in dicto cap. de cætero. & facit ratio, quia non præſumitur pro judice, niſi quatenus ex actis appareat. cap. quoniam contra. de probat. Et aliàs allegando dicebam quòd non videretur tacitè rejecta per proceſſum ad ulteriora: & dicebam non obſtare regulam. l. à procedente. C. de delat. cùm per ſtatuta noſtra ſit proviſum, quòd omnes exceptiones ſint ſalvæ in fine litis, non habet locum regula prædicta, ut declarat Felinus in cap. ſuborta. in 7. falleotia. de re judicata.

IN CAPITULUM.

De Appellationibus.

De Appellationibus.

Simpliciter. Adde multa quæ poſuit dominus Jaſon in Authent. qui rem. in 5. col. cum ſeq. C. de ſacroſanctis Eccleſiis. & vide etiam Barba. conſil 39. in fine. in volumine 2. & in conſilio 40. in 14. col. & ſeq. in 1. volumine. In contrarium tamen eſt text. in l. ſcio. de in integr. reſtitut. Et pro concordia ad illam l. ſcio. vide text. quem reputo mirabilem. in cap. & ſi in quæſtiones. de ſimonia. & de hac materia vide etiam Imol. in cap. quia nonnulli. poſt gloſſ. ibi de reſcript. & Bald. in ¶. pacta conventa. De contrab. empt. quam legit poſt §. quin imò. dicit quòd propter unumquodque capitulum 1. licet minimum non obſervatum, etiamſi non reſpiciat ſubſtantialia contractus, repellitur quis ab agendo.

In pœnalibus. Jaſon in dicta Authentica qui rem.

De modica. Jaſon in l. turpia. in penultima. col. ff. de leg. 1.

In minimo. Et per iſta & alia ſimilia, aliàs dicebam, quòd ſi aliquis in aliquo contractu non implevit in aliquo minimo capitulo, non implevit, ut putà emphiteuta colonus ſolvit penſionis partem, & in aliquo non ſolvit, vel in termino non implevit: nunquid habeat locum diſpoſitio. l. ſi quis major. C. de tranſactionibus. ut cadat à tota inveſtitura? Dicebam quòd ſic, per textum in Authentica qui rem. C. de ſacroſanct. Eccleſiis. & ibi habetur quòd qui deficit etiam uno nummo, deficit à toto, prout ſpecialiter ad propoſitum comprobat ibi Jaſon. in 5. col. & ſequent. quem ibi vide. Nam qui in uno peccavit, omnium factus eſt reus. ut de pœn. diſt. 5. cap. conſideret. & in cap. quæ Epiſcopus. 37. diſt. & per Barba. in conſil. 36. in 10. col. in 2. volumine ad finem. conſil. & in conſil. 2. col. 1. & fin. 1. lib. Et ad idem Barba. in dicto conſ. 36. in 9. col. & ſeq. quòd conductor malè verſatus in una re, poteſt privari tota conductione, per multa de quibus ibi per eum. Præterea etiam quando quis jurat dicens univerſaliter omnia, & ſingula fore vera, & attendere & obſervare. Si contravenſat in uno, reddit rationem in totum falſam, per regulam. l. ſi is qui ducenta. §. utrùm cum ſim. ff. de reb. dubiis. ergo, &c. & ita per multa concludit Alexander conſilio 67. col. 3. lib. 1. ubi reſpondet ad aliqua, quæ faciunt ad propoſitum Franciſci Paro.

Parva. Vide Jaſonem in repetitio. l. admonendi. folio 28. ff. de jurejurando.

IN CAPITULUM.

Super eo.

De Appellationibus.

Admittendam. Decius. l. quoties nihil. de regulis juris. Alexander conſilio 113. vol. 2. lib. 3. conſ. 139. num. 7. libro 7.

De diffinitiva. Vide latè & eleganter declaratum per dominum Andræam Sicu. in conſilio 31. incip. Bene etenim. in prima col. cum ſeq. in 3. volumine. quod nota pro intellectu decreti noſtri de ordine cauſæ civilis diſponent, quòd à qualibet ſententia non poſſit appellari, nec de nullitate dici niſi intra 4. dies & non ultra: nunquid procedat in ſententiis & aliis interlocutoriis, an verò tantùm intelligantur de ſententiis diffinitivis, aliàs tamen allegando ponderabam illud diſtributivum, qualibet cogita.

Ante præſentationem. Adde Felinum in cap. Cæterum. in 9. col. De Reſcript. in verſ. Adde pro regula. Bar. & Imo. in cap. 2. de officio delegati. Philippus

rub. ſup. eodem, & ibidem Felinus in fine. & Peru. ibi latiùs. in 4. col. ubi multa alia adducit. Facit tex. vulgatus in l. & in majoribus. C. de appellationibus. ſic inolevit illud vulgatum, quòd judex in dubio potiùs debet inclinare in opinionem quòd appellatio ſit admittenda: quia per hoc non tollitur jus alterius partis, ſecundum quod declarant Paul. de Caſt. Alexander & Moderni in l. 1. ff. ſi quis. cau. Vide Dominum Bartholom. Socin. in conſil. 195. col. 1. Philippum Decium. in conſ. 24. col. 2.

Juris communis. Tu vide Andræam Sicul. in ſolemni reper. rub. l. qui admis. in 8. & 9. char. ubi accumulat ad iſtud dictum quadraginta dicta longè pleniora quam Felin. & Moder. io cap. 1. de Conſtitutionibus.

Cauſa reſtringi. Vide Georgium Nattan. in repet. Cle. Sæpè. col. 36. verſic. quintò quarto. ubi latè de hoc. de verborum ſignif.

Formam. Jaſ. l. non erit. §. ſed neque. de jurejurand. l. 1. §. editiones. col. 1. de eden. conſ. 166. col. 4. conſ. 162. col. 2. lib 2. l. qui Romæ. §. 1. col. 4. de verborum obligat. Andræas Tiraquellus. tract. retract. proximi. §. 3. gloſſ. 4. num 3.

Simpliciter. Confirmo ex not. per Panormit. in conſ. 94. incip. ſtatuto civitatis. & vide copioſè per dominum Felinum. in cap. cum dilecta. in 9. col. in verſic. octavum ſignum. de reſcript.

Et nullitatis. Vide Raph. Cum. conſilio 44 & tra'it not. Dom. Alexandri. in conſilio 57. in 3. col. in fine voluminis 4.

Judiciali. Et benè, quicquid dicat Alexander ab Exea. cap. cum omnes. de Conſtitutionibus. num. 92. ubi falsò citat Decium hîc in contrarium, oſtendens ſeſe perperam & per ſaltum legiſſe.

Major. Decius in rubr. lect. 2. col. 3. ſi cert. petat. ubi dixi & ad Alexandrum in conſ. 68. num. 6. lib. 5. Decius. conſ. 5. num. 2. Andræas Tiraquellus tractatu retract. proximi. §. 1. gloſſ. 14. num. 101.

In notoriis. Vide Franciſcum Curt. in conſil. 20. col. 3. & 4. & in conſ. 21. col. 2.

Neceſſaria. Et benè ut judicialiter procedatur. Gemin. conſil. 53. col. 1. Curtius ſenior. conſ. 2. col. 6. Jaſon. conſ. 86. col. 7. lib. 3.

IN CAPITULUM.

Ad hac.

De Appellationibus.

Firmior. Decius. col. 224. ubi dixi.

Recuſari. Et eſt juſta cauſa recuſationis in iſtis delegatis Papæ qui committuntur ad libitum impetrantis. Secùs in judicibus ordinariis, & publicè delectis.

In ordinario. Vide per practicam Papi. in practica ſua, in forma libelli opponendi contra judicem ſuſpectum. ſuper gloſſa. in verb. Judicem ſuſpectum.

Sola. Et benè in judice ordinario vel publicè deputato, ut nuper dixi, quicquid dicat Decius hîc.

Et iniquitatem. Et alibi dixit Bald. io l. 1. in fin. C. ſi de moment. poſ. fue. appellat. quod remedium appellationis datur à jure tanquam theriaca contra venenum primi judicis.

IN CAPITULUM.

Si duobus.

De Appellationibus.

In conſilio. Vide Jaſ. Mayn. in l. ſi eum. §. qui injuriarum. ff. ſi quis cau. & Dom. Felinus. in c. qualiter & quando. de jud.

Quando citatio. Vide Barba. conſilio 62. col. 3. & col. 5. & 9. volumine 2. & ibidem Aret. conſ. incip. In themate ſupradicto. col. 4.

Contumacia. Vide Alexandrum & Moder. in l. ſed & ſi de ſua. ff. de acquirend. hæred.

Ignorante. Etiam voluntaria, ut collatio Beneficii gloſ. prag. titulo de collationibus. §. Item voluit. verb. Vicario. Philippus Francus cap. ſuper eo. 2. in ultimo notab. infrà. eodem. Joannes de Selva. tractatu de Beneficio part. 2. quæſt. 14. Facit Panorm. Felinus. cap. cæterùm. de reſcript. Decius. conſ. 295. col. 1. Nicolaus Boer. deciſione Burdegal. 347. Adde not. ad Decium ſuprà. de reſcript. cap. cæterùm. col. 1. in fine.

De re judic. Et latè Jaſon Mayn. in l. 2. ff. ſi quis in jus voc. non ierit.

Connexa. Alibi habemus quòd connexa dicuntur quando ſunt inter ſe reſpectiva. Alexander. in l. cum proponas. col. 2. de pact. & ad materiam connexorum. Vide Bart. in l. 3. §. filius, & ibi latè Jaſon. de liber. & poſthu. ubi Bart. ponit quæ dicantur capitula connexa & ſeparata. Bal. in l. 2. in 2. col. C. de re jud. in l. ampliorem. C. de appellationibus. annot. in c. Fraternitatis. Extra. de hæret. Ant. de But. in c. fraternitatis. extra. de teſtibus. & vide Joannem de Imo. conſilio 139. incip. In nomine Domini præfatis. 4. col. & Dom. Franc. de Curt. conſilio 20. col. 19. & ibi. an diſpoſitio in ſimplicibus verificetur in mixto & connexo.

IN CAPITULUM.

Ex ratione.

De Appellationibus.

Ordine juris. Pro hoc faciunt quæ not. Jaſ. in cauſas. 10 2. col. C. de tranſactionibus. in no. qu. ut ibi. per eumdem Jaſ. latiùs in l. juſtitia. in penult. col. ff. de juſt. & jur. per Georgium Nattan. in repe. cle. Sæpè. verſ. Non ſic tamen. in 2. col. & ſequent. De verborum ſignificatione. & Felinus. in cap. 1. in char. penultima de Conſtitutionibus. Cæpol. conſilio 68. incipiente circa primum. in prima. col.

Et omnino. Vide etiam allegata per dominum Andræam. Sic in conſilio 83. vol. 4. col. 6. & Bal. conſilio 138. lib. 2.

Secundus annus. Et ex hac concluſione aliàs allegando inferebam fore advertendum ad duo not. Primum quòd ſi biennium non eſt elapſum, ſolus curſus minoris temporis non infert deſertionem ſuam ante biennium. Poteſt intervenire impedimentum cujus probatio vel improbatio conſiſtit in facto: ideò dubium eſt. Ita Bald. in l. eos. in princ. C. de appellat. & fuit dictum Barto. in l. 1. in fin. ff. nil novi appel. pend. pro quibus facit clem. ſicut. de appel. in fine. dum loquitur de biennio. Secundum quòd quando per ſtatutum tempora appellationis ſunt utilia, numquam ſententia poteſt executioni mandari, niſi primò pronuncietur appellationem deſertam, etiamſi eſſent decurſa multa tempora, quia tempora utilia requirunt inquiſitionem facti, calculationem & computum dierum non computandorum, juxta l. 3. ff. Si ad diem. Et quod ibi Barto. ff. de re milit. ita dicit not. Bald. in d. l. eos. In 3. col. verſ. Ex his apparet quod perſtat. de quo exclamat Philippus de Peruſio in iſto cap. prope finem. & Ange. de Aret. in l. Si expreſſim. col. penultima. ff. de appellationibus.

Cauſa principali. Vide circa hoc Barb. in conſilio 67. in ſecunda parte. & per Nattan. in repet. Cle. Sæpe. in prin. in 20. & in 21. col.

In conſilio. Adde etiam quòd Petr. de Anchar. ibi videtur tenere quòd ibi tempus inſtantiæ eſt præfixum & limitatum à ſtatuto: & ſi pendente appella-

tione fiat compromiſſum, per illud non deſinat eſſe rere inſtantia cauſæ appellationis ex multis, de quibus ibi per eum cujus contrarium tamen videtur eſſe de mente Jo. Andr. 10 addit. Spec. in titulo de Appellationibus. §. Nunc breviter in Addit. magna incip. Ex ratione. poſt medium ibi. Ipſe autem putat, &c. Et idem ſentit Baldus ſi rectè advertatur, ex addit. ad Spec. in titulo de Appellationibus. in illa addit. magna, quæ incipit: Quædam dicta extravagans, &c. circa principium penult. col. verſ. Conſtitutio Epiſcopi, &c. Dum ibi reſpondat ad id quod dicitur de compromiſſo, &c. Et poteſt etiam dici quòd 10 cauſa Pet. de Ancha. ſtatim reddebat cauſam inſtantiæ in cauſa appellationis, ad naturam cauſæ principalis, ut ibi ipſe dicit. Et iſta ſecunda opinio eſt etiam de mente do. Præpo. poſt alios hic. in 7. col. verſ. Circa tertium.

Procedere. Vide Dominum Alexandrum in conſilio 42. incip. Redemptoris noſtri. in 3. volumine. & per gloſſ. & Doctores & præſertim per dominum Marianum. in cap. Cùm venerabilis. de Jud.

Reſtitutie. Vide omnino pulchrè per dominum Franciſcum Curtium in conſilio ſuo incip. Super eo quod à me. in penult. col.

Communi. Pan. conſ. 334. in fine lib. 1.

Quod non. Philippus Francus cap. Cupientes. §. Quod ſi per viginti. col. 2. de Elect. in 6. Jaſ. l. 1. col. 13. de officio ejus cui mand. eſt juriſdict.

Sufficiat. Guid. Pap. deciſione Delphi. 64. Jaſ. l. 2. quod diximus. ſi quis cautio.

Commeatus. Vide Felinum. in cap. cùm inter. col. 10. de exceptionibus. Alexander conſilio 49. numero 5. libro ſecundo. ubi dixi. Carolus Ruinus conſilio 15. col. 3. lib. 4.

Non citato. Adde Barba. conſ. 37. volumine 4. & per dominum Felinum. in cap. ex parte 5. in 6. col. de reſcript. & adde eumdem dominum Philippum Decium in conſilio 97. in cap. in caſu propoſito. in 2. col.

Abrupto. Ad Alexandrum conſilio quinto. libro ſecundo. Felinum in cap. qualiter & quando. gl. 1. in octava. col. cum ſeq. de accuſat. Marianum in tractatu de citatione. articulo 7. in articulo 20. caſus. cum ſeq.

IN CAPITULUM.

Super eo.

De Appellationibus.

De But. Quod juſtius & utilius eſt & jure civili conformius.

Malitiosè. Extende hoc ut per dominum Felinum poſt dominum Sig[illegible] in cap. de cætero. col. 4. de iudic.

Licet cauſam. Et latiùs Felinus ibi. in 4. col. ſubjiciens debere judicem exprimere, & ſcribi facere in actis cauſam, propter quam movetur ad rejiciendum. Allegat dictum Bart. in l. Lucius ad finem. ff. de inſam. & idem Felinus in dicto cap. de cætero. & facit ratio, quia non præſumitur pro judice, niſi quatenus ex actis appareat. cap. quoniam contra. de probat. Et aliàs allegando dicebam quòd non videretur tacitè rejecta per proceſſum ad ulteriora: & dicebam non obſtare regulam. l. à procedente. C. de delat. cùm per ſtatuta noſtra ſit proviſum, quòd omnes exceptiones ſint ſalvæ in fine litis, non habet locum regula prædicta, ut declarat Felinus in cap. ſuborta. in 7. fallentia. de re judicata.

IN CAPITULUM.

De Appellationibus.

De Appellationibus.

Simpliciter. Adde multa quæ poſuit dominus Jaſon in Authent. qui rem. in 5. col. cum ſeq. C. de ſacroſanctis Eccleſiis. & vide etiam Barba. conſil 39. in fine. in volumine 2. & 10 conſilio 40. in 14. col. & ſeq. in 1. volumine. In contrarium tamen eſt text. in l. ſcio. de in integr. reſtitut. Et pro concordia ad illam l. ſcio. vide text. quem reputo mirabilem. in cap. & ſi in quæſtiones. de ſimonia. & de hac materia vide etiam Imol. in cap. quia nonnulli. poſt gloſſ. ibi de reſcript. & Bald. in l. pacta conventa. De contrah. empt. quam legit poſt §. quin imò. dicit quòd propter unumquodque capitulum 1. licet minimum non obſervatum, etiamſi non reſpiciat ſubſtantialia contractus, repellitur quis ab agendo.

In pœnalibus. Jaſon in dicta Authentica qui rem.

De modica. Jaſon in l. turpia. in penultima. col. ff. de leg. 1.

In minimo. Et per iſta & alia ſimilia, aliàs dicebam, quòd ſi aliquis in aliquo contractu non implevit in aliquo minimo capitulo, non implevit, ut putà emphiteuta colonus ſolvit penſionis partem, & in aliquo non ſolvit, vel in termino non implevit: nunquid habeat locum diſpoſitio. l. ſi quis major. C. de tranſactionibus. ut cadat à totâ inveſtitura? Dicebam quòd ſic, per textum in Authentica qui rem. C. de ſacroſanct. Eccleſiis. & ibi habetur quòd qui deficit etiam uno nummo, deficit à toto, prout ſpecialiter ad propoſitum comprobat ibi Jaſon. in 5. col. & ſequent. quem ibi vide. Nam qui in uno peccavit, omnium factus eſt reus. ut de pœn. diſt. 5. cap. conſideret. & in cap. quæ Epiſcopus. 37. diſt. & per Barba. in conſil. 35. in 10. col. in 2. volumine ad finem. conſil. & in conſil. 2. col. 1. & fin. 1. lib. Et ad idem Barba. in dicto conſ. 36. in 9. col. & ſeq. quòd conductor malè verſatus in una re, poteſt privari tota conductione, per multa de quibus ibi per eum. Prætereà etiam quando quis jurat dicens univerſaliter omnia, & ſingula fore vera, & attendere & obſervare. Si contravenit in uno; reddit rationem in totum falſam, per regulam. l. ſi is qui ducenta. §. utrùm cum ſim. ff. de reb. dubiis. ergo, &c. & ita per multa concludit Alexander conſilio 67. col. 3. lib. 1. ubi reſpondet ad aliqua, quæ faciunt ad propoſitum Franciſci Paro.

Parva. Vide Jaſonem in repetitio. l. admonendi. folio 28. ff. de jurejurando.

IN CAPITULUM.

Super eo.

De Appellationibus.

Admittendam. Decius. l. quoties nihil. de regulis juris. Alexander conſilio 113. col. 2. lib. 3. conſ. 139. col. 7. libro 7.

De diffinitiva. Vide latè & eleganter declaratum per dominum Andræam Sicu. in conſilio 31. incip. Bene etenim. in prima col. cum ſeq. in 3. volumine. quod nota pro intellectu decreti noſtri de ordine cauſæ civilis diſponent, quòd à qualibet ſententia non poſſit appellari, nec de nullitate dici niſi intra 4. dies & non ultra: nunquid procedat in licentiis & aliis interlocutoriis, an verò tantùm intelligatur de ſententiis diffinitivis, aliàs tamen allegando ponderabam illud diſtributivum, qualibet cogita.

Ante præſentationem. Adde Felinum in cap. Cæterum. in 9. col. De Reſcript. 10 verſi. Adde pro regula. But. & Imo. in cap. 2. de officio delegati. Philippus

Francus cap. Quamvis. col. 1. cap. Cum plures. col. 1. de officio delegati. in princ.

Tamen. Hæc ſimpliciter vera, quicquid dicat Decius hic. ut tetigi ſuprà ad Decium cap. Quoniam contra. num. 27. de probationibus.

Momento. Dixi in conſuetud. Pariſ. §. 4. num. 4. Andr. Tiraquell. tract. Retract. prox. §. 1. gloſſ. 2. num. 20.

Latera. Id eſt præpoſitio ut. de verbo poſt. Alexand. conſ. 87. in fine. lib. 7.

IN CAPITULUM.

Pervenit.

De Appellationibus.

Veſtes. Joan. Fab. inſtitut. de Jurejuran. §. 1. in fin. Henric. Bohic. in capit. Nuper 1. infrà de ſentent. Excommunicat. Ang. Aret. tractatu Malefic. fol. 109. Stephanus Aufre. Reper. Cle. 1. de Officio Ordinar. reg. 3. col. 1. Clavaſi. ver. Excommunicatio. 5. §. 28. Jaſon d. l. Gallus. in fine. Franciſc. Rip. repet. l. ſi. quæſtione 15. de revocan. donat. Hipp. Marſil. ſing. 188.

Requiratur citatio. Amplia, ut per Do. Franc. Curt. in conſ. 20. col. 6. & eſt conſ. Do. Bart. Soci. ibi inſertum.

IN CAPITULUM.

Conſuluit.

De Appellationibus.

Appellatio. In notoriis appellatio non admittitur, niſi legitima cauſa exprimatur. Et illud aliàs inducebam ad quæſt. quod cùm inſtrumentum faciat rem notoriam, & eſt probatio probata, & veritas apparens ſecundum Baldum in l. Imperator. ff. de ſtatut. hominum. Alexander in l. juris gentium. §. quod ferè. ff. de pactis. & à ſententia in notoriis non appelletur, ut dicit textus in c. cum ſpeciali. §. Porrò infrà. eod. quod ab executione inſtrumenti non poteſt appellari, ſicut nec ab executione ſententiæ. Et confirmabam inter cætera: quia jura ſimpliciter dicunt quod ab executione non appellatur. Nec diſtinguunt executionem inſtrumenti ab executione ſententiæ: ergo nec nos. l. ſi ſervus. §. Non dixit prætor. ff. de acquirend. hære. quamvis Dominus Felinus in cap. quod ad conſultationem. in 9. col. in verſic. limita primò. de judic. teneat contrarium. Et ita fuit judicatum contra ejus opinionem per doctiſſimos viros Franciſcus Parr.

Matheſi. Sed eum ſequitur Decius. l. certum. ſi cert. petat. l. non hoc. C. unde legit. l. jubere cavere. numero 7. de juriſdictione omnium Judicum. vide ſuprà. de officio deleg. cap. prudentiam. col. 8.

IN CAPITULUM.

Suggeſtum.

De Appellationibus.

Una tantùm. Vide per Socinum in conſilio 1. & per Dominum Franciſcum Curtium in conſilio 80. col. 2. in principio 2 & in conſilio 40. col. 3. & in conſilio 50. col. 10. & in conſilio 25. col. 10. ultra medium.

IN CAPITULUM.

Ad præſentiam.

De Appellationibus.

Sed tamen. Idem Decius hic. & infrà. eodem. capit. ut debitus. numero 24. Alberic. parte 4. ſtatut. quæſt. 72. in fin. facit. Jaſon l. 1. in princip. Cod. de tranſact. & eſt caſus ſuprà. de officio delegati. cap. prudentiam. §. 6. & ita practicatur, & benè. quamvis aliter ſentiat Decius. ſuprà. de officio delegati. cap. prætereà. col. 5 Idem Decius in dicto cap. prudentiam. in fine ampliat ad Ordinarium.

IN CAPITULUM.

Cum teneamur.

De Appellationibus.

Hoc verum. Vide extensè per Dominum Vitalem de Gabanis in tractatu clauſularum. fol. 10. in clauſ. Nil novari appellatione pendente. & eumdem Philippum Decium in conſilio 97. & in conſ. 103. & extende. ut per Dominum Jaſonem & Moder. in l. 1. Cod. de bonorum poſſeſſionibus ſecundum tabul.

Tertium. Decius ſuprà. de offic. delegat. cap. ſuper eo. col 3. ubi dixi.

IN CAPITULUM.

Conſuluit.

Appellationibus.

Nominatim. Hæc eſt perpetua ſententia Philippi Decii ubique & ipſa veritas, ut dixi ad Decium in l. certum. ſi cert. petat. quamvis aliquando Decius conſulendo & cauſæ ſerviendo citet dictum Baldum, ut in conſ. 687. in fine. Adde quæ dixi ad Alexandrum conſilio 126. numero 11. libro 6. quod dummodo facta ſit expreſſio facti, poteſt major declaratio & juſtificatio fieri per acta & ſat eſt nudum factum gravaminis exprimens, & ita obſervatur.

Concluſio eſt. Vide pulchrè per Socinum in conſilio 45. incip. Viſa appellatione. col. 2. ad finem cum ſeq.

Appellatio deſerta. Vide circa hoc pulchrè per Jaſonem in l. 1. C. de bonorum poſſeſſionibus ſecundum tab.

IN CAPITULUM.

Cum parati.

De Appellationibus.

Corporali. Fallit ubi ſtatutum loquitur ad excludendum omnimodam abſentiam, quia ſatis eſt eſſe præſentem per procuratorem, unde in terminis Conſtitutionis hîc editæ anno milleſimo quingenteſimo trigeſimo nono. §. 133. quæ approbat opinionem Decii de qua dixi ad Decium in l. 1. Cod. de pactis. ſatis eſt, donationem acceptari per procuratorem.

Citationem incertam. Vide Dominum Andræam Sicul. in conſilio 8. col. 15. in primo volumine. & in conſilio 3. col. 12. volumine ſecundo. & Paul. in conſilio 38. in primo volumine. & Dom. Felinum in cap. quia judicante. col. 1. aliàs. 2. de præſcrip. & Joan. de Imol. in conſil. 97. col. 3.

Majori. Ergo ubicumque hi Canones & aliæ humanæ Conſtitutiones contradicunt charitati, vel mandato Dei, dicendum eſt audacter cum Petro & Apoſtolis Act. 5. obediendum eſt Deo magis quàm hominibus.

Nuntio. Suprà. de probationibus. ad Decium. capit. quoniam contra. numero 2. Andræas Tiraquellus tractatu retract. proximi. §. 8. gloſſ. 8. numero 28.

Ad domum. Vide per Dominum Felinum in cap. quoniam contra. in 8. col. gloſſ. 1. in verbo citationes. de probationibus.

IN CAPITULUM.

Ad hæc. 2.

De Appellationibus.

Eorum benevolentiam. Adde pulchrè per Andræam. Sic. in reper. cap. Raynaldus. quam Joanninam, appellat extra. de teſtamentis. col. 180. ſecundum ultimam impreſſionem, & aliquid per Vincent. de Paliotis in conſilio inſerto in conſil. Franciſci Curtii in conſ. 3. circa finem.

Conſului. Et ita conſuluit in conſ. 30. col. 3. incip. Juridicam eſſe. & in conſ. 60. incip. viſo themate. in 2. col. & latè in conſil. 1. col. 6. & vide etiam ſolemniter per Dominum Vitalem. in tract. clauſularum. folio 78. in clauſula An reductioni ad arbitrium boni viri poſſit renunciari.

IN CAPITULUM.

Quæſtioni.

De Appellationibus.

Abſolutio requiritur. Vide per eumdem Dom. Philippum Decium in conſilio 45. incipiente quæritur in effectu. ubi habes multa bona in iſta materia.

IN CAPITULUM.

Conſtitutis.

De Appellationibus.

Cùm proponaretis vide extenſè multa aggregata per Andræam Sicul. in conſil. 74. incip. Omnia quæ facitis. in 10. col. cum ſequent. in verb. Reſtat nunc accuratè. in 3. volum.

IN CAPITULUM.

Qua fronte.

De Appellationibus.

Concludis quod. Vide ſemper ad iſtud. Philippum Decium in conſil. 5. incip. In cauſa dominæ Mariæ. in 2. col.

In contractu. Vide multa aggregata ad iſtud per Jaſonem in l. ſi unus. §. pactus ne peteret. in 8. col. ff. de pact. & per eumdem in l. ſive apud acta. in 1. col. C. de tranſactionibus.

Citatio. Vide per Dominum Jaſonem in l. quicquam. in §. ubi decretum. ff. de officio Proconſ. & Leg. 10 nona col. Et latiſſimè Dominus Franciſcus Corn. in ſuo aureo conſilio 44. incip. Super contingentia facti. in penultima & ultima chat. & Barba. conſilio 85. libro tertio. aliàs fuit dubitatum in facto numquid conſuetudo poſſit derogare hujuſmodi ſolemnitati citationis, & dicebam quòd ſic, motus per id quod dicit Bald. in Authent. Si quis in aliquo. Cod. de edendo. dicins conſuetudinem poſſe ſolemnitati citationis derogare. Cujus dictum ſequitur Alexander in conſ. 41. in 2. col.

IN CAPITULUM.

Reprehenſibilis.

De Appellationibus.

Liberè. Dixi ad Alexandrum conſilio 95. col. 1. libro 5. & ad Decium ſuprà. de officio delegati. cap. 81. pro debilitate.

Ultra quam. Idem deciſ. Tholoſ. 246. German. Philippus Franc. cap. ſi propter. in principio. de reſcript. in 6. Sed contrarium de facto ſervatur, & cogitur cedere bonis etiam in foro Eccleſiaſtico. Adde Matheſil. num. 61.

IN CAPITULUM.

Ad hæc. 3.

De Appellationibus.

Appellari. Vide latiſſimè Felinum in cap. exceptionem. de exceptionibus. in 1. & 2. col.

L. Non quicquid. Vide Franciſcum Curtium aliqua dicentem ad illam. l. non quicquid. in conſilio ſuo 78. incip. Domina Franciſca de Condecha. col. 8. in princ.

IN CAPITULUM.

Pervenit.

De Appellationibus.

Probari. Idem Decius ſuprà. de reſcript. cap. poſtulaſti. num. 2.

Ordinario. Bar. de reper. l. ex quacumque. ſi quis in jus voc. non ierit. gloſſ. prag. titulo frivol. appellat. gloſſ. in verb. Non habente Antonius Corſetus in ſing. verb. ſententia.

IN CAPITULUM.

Conſuluit.

De Appellationibus.

Judæi. Decius ſuprà. de probationibus. cap. 2. num. 20. Socinus conſilio 62. col. penult. lib. 1. Alexander conſil. 13. lib. 7. dixi ad Alexandrum conſ. 6. lib. 6.

Beneficium. Dixi ad Alexandrum conſil. 75. lib. 5. Barba. conſil. 29. libro 3. Aymon. conſil. 73. num. 26. Franciſcus Ripa. l. ſi inſulam. col. 2. de verborum obligationibus.

Oldra. Latè Nicol. Boeri. deciſione Burdegal. 326. num. 5.

Non tenemur. Vide pro hoc not. quæſt. quam refert Socinus in conſilio 72. & in conſilio 70. & Dom. Andræam Sicul. in conſilio 75. vol. 4.

Appellari. Decius ſuprà. de Conſtitutionibus. cap. cùm omnes. not. 5.

Qua ſunt. Vide ad iſta Felinum in cap. Si quando. in 7. col. de reſcrip.

IN CAPITULUM.

De priore.

De Appellationibus.

Antequam. Joan. Gerſon. in tractatu de poteſtate Eccleſiæ. & in tract. de vita ſpirituali animæ. lect. 1. & in tract. de auferibilitate Papæ ab Eccleſ.

IN CAPITULUM.

Ad audiendum.

De Appellationibus.

Sub protectione. Vide Dominum Andræam. Sic. in conſil 1. in 4. volumine. & ibi quid importet recipere aliquem ſub ſua protectione.

Verior. Et benè. Idem Imol. in d. cap. cùm veniſſent. quicquid dicat Aret. cap. 1. col. 1. de judiciis. Et Aufrer. tractatu de recuſationibus. verbo quarta ſpecies. Vide Alexandrum conſ. 2. lib. 5.

IN CAPITULUM.

Accepta.

De Appellationibus.

Reſolvitur. Vide multa extensè ſcripta in conſilio anno ſuperiore edito per Collegium noſtrum in civitate Ceſenæ, & ultrà ibi copioſe allegata. Vide etiam Nattan in repert. cap. quamvis. de pact. in 6. col. 46. in 4. quæſtione.

IN CAPITULUM.

Poſtremò.

De Appellationibus.

Eccleſia. Stephanus Aufrer. tractatu de Recuſationibus. ver. quinta ſpecies.

Peruſi. Id eſt Philip. Franc. Sic amplians etiam ſi litiget per Procuratorem.

Auth. Jubemus. C. de Judic. Vide multa ſimilia per Jaſonem eleganter in Authent. Jubemus. in 3. col. Cod. de judic. & latiſſimè per Felinum in cap. cùm contingat. in 3. col. de Reſcript.

IN CAPITULUM.

Cùm in Eccleſia.

De Appellationibus.

Niſi probetur. Appellans non poteſt obtinere coram judice ad quem, niſi probet appellationem fuiſſe per eum interpoſitam, & debito tempore: ut probatur hic. in tex. ibi. verb. conſtiterit. Et dicit Peruſ. hîc. in ult. not. quòd aliàs non eſt devoluta juriſdictio ad judicem ad quem, per tex. in c. Romana. §. ſi verò. de appell. in 6. Et ideo ſæpè allegando dicebam, quòd hoc procedit, ſive appellans proſequatur appellationem, ſive nullitatem deductam in appellatione. ut in capit. exhibita. in verb. ſi conſtiterit appellatum. extra. de judic. ubi Dom. Abb. in pen. not. & ideò Bal. in conſilio 308. in 5. parte. dicit judicem ad quem eſſe incompetentem & juriſdictionem non habere, quando non eſt coram eo appellatio probata. Ad probandum autem appellationem productam, non ſufficit etiam producere inſtrumentum appellationis, niſi de certa copia & termino ad opponendum contra appellationem productam, ita in terminis Gemin. in dicto capit. Roman. §. ſi verò. in 5. no. Et facit ratio evidens: quia pro fundamento juriſdictionis judicis ad quem, requirunt jura conſtare debere de appellatione, & utuntur illis verbis ſi conſtiterit. ut patet in juribus præallegatis, quæ verba requirunt veram & perfectam probationem ſecundum Joannem de Anania. in cap. ſi conſtiterit. De accuſationibus. allegans Bald. in l. in bonæ fidei. in penultima. col. verſic. Expedita eſt ſecunda pars. Cod. de cert. cred. & ſequitur Felinus in dicto cap. ſi conſtiterit. in 1. col.

IN CAPITULUM.

Directa.

De Appellationibus.

Semel appellari. Vide Philip. Decium in conſ. ſuo 49. incip. Præſtantiſſime Doctor. in 1. col.

In aliquo. Pro hoc addo benefacere optimum ſimile quia videmus quòd ubi petitur & fit executio alicujus ſententiæ, ſi ſecunda contineat aliquid plus quàm contineat prima, ſuper hoc pluri, non eſt niſi una ſententia, & poteſt appellari ab eo, quod continet plus ſecunda, quàm prima, licet per ſecundam fiat executio primæ. Et in caſu iſto non habet locum regula, quod ab executis non appelletur. Ita voluit pulchre Angelus in l. ſi cum exceptione. §. hæc autem actio. ff. quod mea cauſa. Et allegat dictum Innocentium in cap. finali. extra. quod mea cauſa. Sequitur, & commendat Feli. Moder. in cap. quoad conſultationem. in 9. col. verſ. limita ſecundò. extra. de re jud.

IN CAPITULUM.

Præterea.

De Appellationibus.

Ita Bal. Et benè, quicquid dicat Decius.

Incidit. Et ut tenet Franciſcus Curtius junior. l. ult. col. 5. ſi cert. pet. Pet. Rebuf. ſuper concord. in rub. de prorog. dilat. gloſſ. ſ. quamvis contrarium velit Bald. conſ. 436. quæritur. lib. 5. Clavaſ. verſic. excommunic. §. 21. & malè.

In conſi, Quod eſt conſilium 389. lib. 1. in novis dixi in Conſuet. Pariſ. §. 23. num. 48.

Perjurio. Et benè, quicquid dicat Decius hîc. & ſuprà. de officio deleg. c. de cauſis. num. 7. & in l. lecta. col. 6. & ibi Jaſ. ſi cert. petat.

De Ancha. Conſilio 158. col. finali in libro meo.

IN CAPITULUM.

Secundò requiris.

De Appellationibus.

Ut not. dicis. Vide egregiè circa hoc Dominum Jaſonem in l. 1. §. Item acquirimus. in 8. notabili. ff. de acqui. poſſ.

Ratio naturalis. Adde benè facere, quia rationabile dictum ita debet movere judicem ad judicandum, ſicut ſi allegaretur textus legis, ut dicit egregiè Andræas de Iſer. in procœmio feud. in ultima col. quem refert Jaſon Mayn. in l. quoties. in ſexta col. in fine. aliàs 7. de rei vend. & de iſtis allegatis hîc per Decium & ſimilibus, vide extensè multa novè dicta aggregata per Dominum Felinum in cap. tua nos. in 2. col. cum ſequenti. de jurejurando.

Refertur. Alexander conſilio 48. num. 5. lib. 1. conſil. 226. lib. 6. ubi dixi.

Additio. Alb. Bru. conſil. 27. conſil. 36. ſed contra Ant. Corſet. ſing. verb. Addit. Philip. Decius. l. fin. num. 2. l. unde legit. Alb. infra. proteſtat. q. 70. in fine.

IN CAPITULUM.

An ſit.

De Appellationibus.

Secundum eum. Et addo quòd opinionem Alexandri ſequitur Jaſon in l. Juriſgentium. §. quod ferè. circa finem. ff. de pactis.

IN CAPITULUM.

Novit.

De Appellationibus.

Individuo. Felinus in cap. quod ad conſultationem. col. 13. de re judic. Facit Bald. conſ. 181. lib. 5. Alexander conſ. 33. in fine libri 2. Gemin. Philip. Franc. cap. 1. col. fin. de except. in 6. ſed hoc falſum & ineptum eſt, quia ſi requireretur in individuo, numquam poſſet dari mandatum, niſi poſt gravamen conſummatum. Et obſervatur, & benè, quod ſufficit mandatum generale ad appellandum, & ineptum eſt quod hîc ſubdit Decius, hujuſmodi mandatum etiam ſpeciale ad appellandum ab exceptione, intelligi ſecundum jus, caſu quo modus excedatur, quia tale mandatum

mandatum non valeret, nec admittendum eſſet, ſicut nec ad omne, quod legitimè fieret.

IN CAPITULUM.

Sæpè.

De Appellationibus.

Procuratoris. Ant. Butr. Panorm. Felinus cap. 1. Ut lite non conteſt. Alexander. Jaſ. l. 4. in principio. De re judi.

Non eſt reſpondendum. Vide latè per Moder. in rubri. ſuprà. de Conſtitutionibus. per Dominum Franciſcum Curtium in tractatu ſuo poſitionum. inſerto in §. Quod obſervari. in l. 2. C. de Jura. calum. in 14. breviloquio.

Mixta cum facto. Et pro intelligentia eſt advertendum quòd quæſtio & dubitatio ſolùm conſiſtit in facto, vel exiguntur probationes facti. l. Triticum. & ibi Ang. ponderat. ff. de verborum obligationibus. Et quæſtio juris dicitur, quando partes conveniunt in facto, ſed diſcordant in jure. tex. eſt & ibi gl. Bal. & Ang. in l. Eum quem tenere. in fi. ff. de Jurejur. Et de quæſtione miſta, vide etiam Jaſonem in l. Si quis in conſcribendo. penult. col. C. de pact. & vide etiam Socinum in rub. ff. de re. dub.

Ordo judiciarius. Facit Philip. Franc. cap. 1. fallen. 11. de litis conteſt. in 6. Alex. conſil. 62. col. 2. lib. 2. ubi dixi. Socin. conſilio 59. num. 3. lib. 3. Sed tamen quicquid dicant Decius & alii, citatio eſt neceſſaria & de ſubſtantia, imò etiam dilatio deliberatoria, ut ſæpe de facto obtinui, & ita practicatur.

Tenetur. Vide omnino per Dominum Jaſ. in d. l. Si quis in conſcribendo. C. de pact. col. 3. ad finem.

Quod ſic. Et bene quicquid dicat Decius. Vide quæſtionem Tholoſ. ut. Gui. Papæ. deciſione Delphi. 405.

Cauſa. Hoc falſum, ut ſentit Felinus cap. Significaverunt. De Exceptionibus. & contrarium practicatur, & benè.

Non poteſt Dic. Aut non fit condemnatio ſpecialis, ſed in genere in conſequentiam victoriæ principalis: & non poteſt appellari, niſi tanquam à & prout à principali. Aut verè fit condemnatio ſpecialis ut ſentit Decius, & malè fit, & poteſt appellari.

IN CAPITULUM.

Conſtitutus.

De Appellationibus.

Bart. Ang. Aret. tractatu Maleſi. fol. 7.

Sed tamen. Ut dixi ad Decium ſuprà. de Conſtitutionibus. cap. Cum omnes. col. 4. verſic. 3. fallit.

Aliter. Et malè.

Cardinalis. Quæſt. Tholoſ. 463. Jaſ. conſ. 104. lib. 1. Alexand. conſil. 106. num. 19. lib. 2. ubi dixi.

Poſſunt. Contra Decium ſuprà. de Conſtitutionibus. capit. Cum omnes. lect. 2. col. 2.

IN CAPITULUM.

Conſtitutis. 2.

De Appellationibus.

Secundum jura. Unde qui habet procedere ſecundum conſcientiam, non poteſt leges tranſgredi: quia intelligitur de conſcientia legibus munita, & ſecundum leges regulata. Ita Bald. in diſputatione ſua incip. Statuto cavetur quòd fœnerator. in fin. col. quem refert & ſequitur Jaſ. in l. Nec quicquam. §. ubi decretum. in 10. col. ff. de offi. Procon. & Leg. Et ideò allegando dicebam, & ita obtinui quòd ſi ſit facta commiſſio ad conſcientiam non poteſt talis omittere ſolemnitates ſtatutorum, & quòd probatio quæ prohibetur ex ſtatuto Papien. contra inſtrumentum publicum, niſi per aliud inſtrumentum? & non per teſtes debet ſervari. Confirmabam ex duobus. Primò Bald. in l. Etſi inutiliter. Cod. de fideicomm. licet dicat quòd commiſſum ad conſcientiam, videtur commiſſum ad veritatem, tamen habens commiſſionem ſecundum veritatem, non poteſt omittere tramites juris, ut tenet Bald. in l. Nemo. C. de ſentent. ubi dicit quòd commiſſio de veritate, intelligitur de veritate, cui jus patrocinatur & ideò non poterit condemnari ex nudo pacto cùm jus civile ei non aſſiſtat. Secundò confirmabam: nam ſtatuta civitatum ſunt ſervanda etiam in foro conſcientiæ prout vult. gloſ. no. quam not. ibi Bald. & dicit non reperiri alibi in capit. Quæ in Eccleſiarum. De conſtitutionibus.

In cap. fideliter. Vide de hoc Panorm. in cap. At ſi Clerici. §. de Adulteriis. col. ult. circa finem. de Judic. & copioſè habes per Felinum in capit. Ex ore. col. 7. ver. Limita tertiò. extra. de Reſcript. ubi plura Doctorum dicta ad hoc.

Fideicommiſſarius. Contra Alexand. conſilio 82 col. 3. lib. 2. ubi tengi. Decius. l. fi. numero 25. C. De Edict. divi Adr. tollen. conſil. 84. Nicol. Boer. deciſione Burdegalenſi. 166.

IN CAPITULUM.

Ex parte.

De Appellationibus.

Salvi conductum. Felinus cap. Accedens. col. 1. Ut lite non conteſt. Decius conſil. 51.

IN CAPITULUM.

Significavit.

De Appellationibus.

Sigillum. Dixi in conſuetudine Pariſienſi. §. 5. numero 12.

Signo. Jaſ. l. 1. col. 2. de eo per quem fac. erit. Deci. l. Cùm fundus. §. 1. num. 14. Si cer. pet.

Generis. Sublimiter ut dixi ad Decium. l. Contractus. num. 8. de regulis juris. conſilio 6. conſilio 7.

IN CAPITULUM.

Ex inſinuatione.

De Appellationibus.

Eccleſiaſtico. Contrarium quotidiè ſervatur in hoc regno, ubi etiam Curia regia jubet ſe certificari intra certum terminum ſub pœna mulctæ & pignorationis bonorum temporalium Eccleſiæ.

Ex actis. Vide Barba. in conſilio 38. incip. Præclarè ſcripſit Pſalmiſta 2. volumine. ubi multa allegat, & ibi etiam conſuluit, quòd lex vel ſtatutum prohibens aliquando dici de nullitate, intelligitur de nullitate notoria, ſeu evidenti, prout etiam vult Bal. in l. 1. in col. 1. Ne in lit. tertiò provo. Panorm. in conſil. 44. incipien. In præſenti quæſtione. 1. vol. & in conſil. 4. incip. In cauſa quæ ad præſens vertitur. in 2. volum. & nullitas conſtans ex actis, dicitur evidens. in l. Si pars. ff. de Inoffic. teſta. & Doctores in locis proximè allegatis, maximè per Barb. multa ubi ſuprà alleg.

Nemine opponente. Adde quòd judex, etiam parte non petente, tenetur repellere actorem carentem actione, quando conſtat ex actis. gloſſ. eſt ordi. in l. Ubi pactum. per quam Doctores inferunt in ſpem ad multas quæſtiones, maximè Jaſ. in 4. col. cum ſeq. C. de tranſact. Et illud procedit & exten-

dicitur etiam ſi competat actio, ſed inefficax. Ita Felinus in capit. Ad aures. col. 1. verſic. Stantibus iſtis. ubi declarat poſtea tripliciter hanc deciſionem extra. de Reſcriptis.

IN CAPITULUM.

Bonæ memoriæ.

De Appellationibus.

Iterum. Refert & ſequitur Aymo. conſil. 160. num. 6. Idem Decius. l. Nemo ex his. §. 1. De regulis juris. Oldra. qu. 23 Jo. Mo. Jo. Andr. Gemi. cap. Cùm perſonæ. §. Quod ſi talis. De privileg. in 6.

Legitimari. Decius conſ 55. col. 4.

Revocationis. Vide Socinum. in conſ. 45. col. 2. verſi. Circa hanc. & in conſil. ſequenti. in col. 5. verſic. Octava dubitatio. & ibi etiam habes multa in materia appellationis extrajudicialis.

Solutio penſionis. Vide per Domin. Felinum in cap. Cum Bertoldus. col. 10. cum ſequ nti. De re judic.

Solventem. Vide Paul. de Caſt. conſ. 28. in 2. dubio. volumine 2. & pulchrè per Barbat. conſil. 8. col. 24. & 27. vol. 2.

L. litibus: Vide de intellectu iſtius legis. Felin. in cap. Sicut. in penultima charta. in col. 3. ubi multa cumulata. de re judi. & latè Aleaan. in conſil. 124. in lib. 4. in col. 1. incip. Super primo quæſito. & Barba. præclare. in 7. quæſt. incip. Mulier habens amplum patrimonium. & pulchrè per Alexandrum conſ. 113. in 1. vol. incip. Super primo dubio.

Annos. Dixi in conſuetudine Pariſienſi. §. 7. num. 19. cum ſequ.

Sed Bar. Idem Bal. in addi. ad Spe. tit. de Appellationibus. Imo. Cum. Pau. Alex. in d.§. Si Dcm nus. & ibi Jaſ. num. 10. Et eſt non ſolum communis, ſed etiam vera ſententia. & quæ practicatur, quicquid dicat Bald. ſibi contrarius in titulo. Quo tempore miles inveſti. petere debeat. col. fin. in uſibus feudorum. & Decius hic.

IN CAPITULUM.

Dilecti. 1.

De Appellationibus.

Facto. Vide quæ pulchrè allegantur per Jaſonem. Franc. Curt. in l. Reprehendenda. C. De inſtit. & Subſtit. ſub condi. fac.

IN CAPITULUM.

Paſtoralis.

De Appellationibus.

Promiſit. Falſum puto, ſi verba ſtent indefinitè quia intelliguntur ſecundum jus, ſicut & clauſula evictionis quæ non tollit hæc remedia. Sed dictum Ange. poteſt procedere ubi promiſſio relata eſt, etiam ad caſus jure expreſſos.

Proprio. Falſum, quia ex quo recognoſcunt ſuperiorem, non poſſunt jus illius tollere, nec cenſetur à ſuperiore remitti in confeſſione quantumvis generali. Joan. And. addi. ad Spec. de juriſdictione omnium judicum. ver. 2. Vidiſti duas. col. finali. Ang. l. 1. §. Qui mandatum. De officio ejus cui mand. eſt juriſd. Dixi in conſuet. Pariſ. §. 3. gl. 49.

In duce. Jaſ. l. Ex hoc jure. ff. de juſti. & jure col. 4. Felinus in cap. Quæ in Eccleſiarum. in 2. col. de Conſtitutionibus. Alexander conſil. 30. num. 9. lib. 5. ubi dixi conſil. 11. num. 9. lib. 7.

Et breviter. Vide latiſſimè Vitalem de Gabanis in ſuo tractatu clauſularum. fol. 4. in ver. Clauſula appellatione remota.

A ſtatuto. Decius conſilio 49. in ultima col. Alexand. conſilio 225. numero 13. lib. 6. conſilio. 39. numero 1. libro 7.

IN PARAGRAPHUM.

Verum. Ejuſdem capituli.

De Appellationibus.

Andr. Sicu. Et in repet. rub. de fide inſtrument. col. 34.

Dilatoria. Idem gloſ. in capit. Licet. in ver. Nunciari. De ſentent. Excommunicationis. in 6. Ægid. Bellamer. deciſ. 86. Dec. Tholoſ. 301. Et idem Auff. in Additionibus & benè quicquid Decius dicat.

Denuntiatio. Deciſio. Tholoſana 300. ubi Stephanus Auſrer. ponit quatuor limitationes quas vide. Ego addo quintam ut novam, ita notabiliorem, ut hodie non poſſit denuntiari pendente appellatione, quia per decretum Concilii Baſilienſis in toto hoc regno receptum, nemo tenetur in judicio, vel extra, quoviſmodo vitare excommunicatum, niſi publicè & nominatim denuntiatum. Cùm igitur per hujuſmodi denuntiationem fortiùs & graviùs ligetur, non poteſt fieri pendente appellatione, tùm quia hæc denuntiatio eſt nova injuria, ſeu novum gravamen multùm præjudiciale & via reparabile, tùm quia ſæpe promiſcuæ hujuſmodi excommunicationes ſunt injuſtæ, & ſic non ligant quoad Deum, & ſic multum intereſt appellantis non ligari apud homines, nec contumelia affici. Et ita teneo, niſi appellatio non ſolùm eſſet injuſta, ſed etiam notoriè injuſta & talis cui non eſſet deferendum.

IN CAPITULUM.

Solicitudinem.

De Appellationibus.

Caſtitatem. Imò textus ille probat contrarium, & quòd manent in ſacro miniſterio cum uxore. Certè pietas & ſanctitas prioris Eccleſiæ condemnat impietatis legem cœlibatus Sacerdotum, quam infinitarum ſcortationum, adulteriorum & infanticidiorum ſecutus effectus velut os inferni ſatis oſtendit doctrinam eſſe dæmoniorum. ut Paul. 1. Timoth 4.

IN CAPITULUM.

Dilectis.

De Appellationibus.

Clericus torqueri. Decius ſuprà. de Judic. capit. At ſi Clerici. num. 19. ubi dixi.

Deſtituendi. Card. Cle. 1. quæſt. 7. col. pen. De renunciationibus. Gemin. cap. Nemo. in fine. De Electionibus. in 6.

Extrajudicialem. Imò in hac ſemper aditur judex cauſæ ut de arbitriis. not. in cap. Quintavallis. De jurejurand.

Secus. Decius. ſuprà. de Exceptionibus. capit. Apoſtolicæ. num. 3.

Pœnitere. Felinus in cap. Qualiter & quando. gl. 1. in 7. col. verſi. Fallit quartò. De Accuſationibus.

IN CAPITULUM.

Ut noſtrum.

De Appellationibus.

Advocat Latè deciſione Tholoſana 48. Jacobus de ſancto Georgio in tractatu feudorum. feud. Vicarius. Petrus Rebuffus in repertio. l. Quod juſſit. numer. 61. Adde Gemin. conſil. 47. Jaſon. conſ. 144.

col. 1. lib. 2. Franciſcus Ripa. c. cùm Ferrarienſis. numero 194. de Conſtitutionibus.

Reſervatum. Et malè ut dixi contra Decium infrà. de confir. uti vel inuti. cap. 1. col. 1.

Officio. Jacobus Rebuffus. l. 1. de debit. civitat. lib 2. Jaſon l. 8. hoc jure. col. 11. De Juſtitia & jure. l. Bsibatius. col. 12. de Offic. Præto. Hippol. Marſil. ſing. 556.

IN CAPITULUM.

Oblata.

De Appellationibus.

Proceſſu nullo. Vide Cald. in conſilio 14. ſub. rubr. de Reſcript.

Effectus. Vide de hoc Aretinum. in l. Divortio. ff. Soluto matrimonio. & in notabi. quæſtio. tradit Bartol. & ibi Moderni alia adducunt. in l. Certi condictio. §. Si nummos. ff. Si certum petatur. & aliquid per Felinum in capitulo Cùm venerabilis. in 7. col. circa finem. De exceptionibus.

Gloſſa fina. Et iſtam gloſſam allegat Bald. pro ſingulari in notabili quæſtione. in conſil. 110. col. 2. in 4. volumine. Secundum novam impreſſionem & vide etiam quæ ad hoc allegat, pulchrè Jaſon. in l. ubi pactum. in ultima col. C. de tranſact.

Conſiderandum. Adde conſilium Domini Alexandri 19. incip. Viſo proceſſu cauſæ vertentis inter procuratorem cameræ. primo volumine.

IN CAPITULUM.

Ut debitus.

De Appellationibus.

Onus. Scilicet ipſius fungentis & levameti populi. ſed cum venduntur ut ſub hac deſpotia, ſiunt grande & intolerabile onus populi.

In expenſis. Vidè pulchrè Andræam Sicul. in conſil. incipiente. illud afferam. in medium. col. 4. ad finem. cum principio ſequentis in primo volumine.

Incompetenti. Alexand. l. 2. col. 6. C. de eden. Roma. conſil. 412. Felinus capit. Gratum. col. 2. De officio delegati. Jaſon. l. More. col. 11. De juriſdict. omnium Judicum. & in Rubr. De in jus vocan. & in l. 5. De eo per quem fact. erit. Hippol. Marſil. not. 291. Fallit ubi non poteſt haberi copia judicis competentis. Albe. in dicta l. Si patet. facit Bartol. in l. 1. C. de naufrag. lib. 11. Ego verò dico, quòd ſi reus errore actoris non declinando vel ſubterfugiendo abuſus fuerit, interrupta eſt præſcriptio, quin etiam valebunt teſtimonia defunctorum teſtium, qui coram competenti repeti non poſſunt, ut novè dixi in praxi judiciali.

Indicium. Vide Felinum in c. Olim. de Reſcript.

Intimata. Falſum eſt. Et Roma. ibi malè conſuluit quia ante executionem nondum eſt citatio, & licet non uti & pœnitere.

Excuſatur Judex. Idem volunt Bald. & Salic. in l. Juris ignorantia. C. Qui admit. & ibi Pau. de Caſt. & Moderni.

Inimicitia. Vide quod not. Barto. in notabili quæſt. in l. pen. in princip. ff. Solut. matri. & quod not. Fulg. in conſil. 129. incip. Viſis duobus ultimis.

Contrarium. Et benè & ita practicatur. Adde quod quandoque etiam utriuſque partis conſenſus & judicis ad quem hoc efficere non poteſt, ut quando alterius intereſt, puta judicis habentis juriſdictionem infeudatam, qui poteſt intervenire, & oſtendendo ſe benè judicaſſe, petere ſubditum, & cauſam ad ſe remitti, vel à denegatione appellare: ut ſæpè in hoc regno, quanquam hoc ſit contra publicam utilitatem, cujus ergò introducta eſt juriſdictio, quam turpe imò nefas eſt uſibus & quæſtui cujuſquam ſervire: ut expoſtulat Alber. in l. Imperium. de juriſdictione omnium judicum. dixi in praxi judiciali.

IN CAPITULUM.

Ceſſante.

De Appellationibus.

Conſummatus. Jaſ. l. 1. col. 11. De officio ejus cui mandata eſt juriſdictio. Andræas Tiraquellus repet. l. Si unquam. ver. Suſceperit liberos. num. 155. C. de revocan. dona.

Poſtea. Decius conſil. 24. ad finem.

Revocat. Vide Felinum in cap. Qualiter & quando. clauſ. 1. in 1. col. 3. not. de accuſationibus. Et correctio eſt opus caritatis: ut per beatum Thomam. 2. 2. quæſt. 33. art. 1.

Poſſit revocari. Vide abundantiſſimè per Dominum Felinum in cap. Qualiter & quando. clauſ. 2. 3. col. cum decem. col. ſeq. De Accuſationibus.

Incompetentem. Deciſio. Tholoſana. 185. Bart. repe. l. Ex quacumque. Si quis in jus voc. non ierit. Anto. Corſet. in not. ver. Sententia. 5. vide Gemin. cap. Si ſuper. de officio delegati. in 6. Decium ſuprà eodem. cap. Pervenit. 2. in fine.

Idem. Et placet, licet communis contrà.

Ita de facto. And. Tiraq. de legibus connub. glo. 5. numero 15. cum ſeq. Aymo. conſ. 140. in fin. conſ. 172. numero 7.

Executioni. Aret. conſ. 27. in fine. Jaſ. l. Si opus novum. De operis novi nuntia. Anto. Corſet. in ſing. ver. Sententia. 1. Feli. in rub. col. 9. de re judi. And. Tiraq. reper. l. Si unquam. ver. Revertatur. num. 254.

IN CAPITULUM.

Cum ſpeciali.

De Appellationibus.

Similis. Idem Alexand. conſil. 203. lib. 5. ubi dixi Jaſon. Auth. Non licet. C. de lib. præter. & exhæreda Petr. Gerard. not. 1. Guiliel. Benedic. reper. cap. Raynutius. ver. In eodem teſtamento relinq. 2. num. 19. Hippol. Marſil. not. 78. & Franciſcus Ripa. repet. dicta. l. finali. quæſt. 41.

Compater. Hoc ſolùm non ſufficit. Stephan. Aufre. tract. De recuſat. Judicum. ver. 34. & benè, quicquid dicat Jaſon. l. Apertiſſimi. col. 2. C. de Judic.

Teſtimonio. Imò non repellitur. Cæpol. Cauſa. civili. conſil. 5. num. 11. Franciſc. Curt. ſenior tract. de Teſtibus. conclu. 30. Jaſon l. generaliter. de in jus vocan. Steph. Aufre. tractatu. de reprobationibus teſti. ver. Pater ſpiritualis. Aret. cap. Cùm oporteat. col. 4. De recuſat. Dixi ad Alex. conſ. 257. col. 2. lib. 6.

Communis. Et verior, ut pote in contractibus & voluntariis.

Recuſati. Dic quòd non valet, niſi pars comparet, & procedat non appellando. ut Panor. hîc. Alexan. conſ. 12. num. 6. lib. 6. Adde Decium conſ. 175. Alex. conſ. 89. lib. 1. ubi dixi.

IN PARAGRAPHUM.

Porro. ejuſdem capituli.

De Appellationibus.

Executio. Socinus conſil. 22. lib. 1.

Aſpectu. Dec. ſup. eodem. cap. An ſit. num. 5.

Corpore occiſi. Paul. de Caſt. in l. Quoties. §. Si quis. ff. de hæredibus inſti. Dec. ſuprà. de probationibus. cap. Juravit. col. 3.

Judex. Tamen non in patria conſuetudinaria hujus regni ſolus judex citatur, & parti notificatur,

quæ eſt verbalis & abuſiva imitatio ſtyli veteris politiæ regum Germanorum, cum una tantùm eſſet inſtantia. Et ſi judex erraſſet, ſolus ipſe non fictè, ſed in effectu tenebatur emendare, quod hodie immutatum eſt verborum inani formula quadam tenus retenta, omnia ſenſim degenerarunt ab oppreſſa ſtirpe Caroli Magni.

IN CAPITULUM.

Cum cauſam.

De Appellationibus.

Sed advertendum eſt. Vide Dom. Andræam Sicu. in conſil. 16. col. 10. volumine 1.

Quod error probetur. Vide per Jaſon. de hoc in l. error. in ver. Quartò limita. C. de jur. & facti ignor.

IN CAPITULUM.

Dilecto.

De Appellationibus.

Futuro. Et benè, quicquid dicat Decius, niſi in ipſo actu gravaminis impendentis, ut apparitore volente pignora capere, ſi reus dicat, ubi de facto exequaris appello: ſed tunc etiam non cenſetur appellatio conditionalis, ſed pura & de præſenti gravamine.

Appellari poteſt. Vide Bal. not. in conſil. 307. volumine 5. ſecundum novam impreſſionem.

Nullitas. Alexand. conſi. 59. num. 9. lib. 4. ubi tetigi. & Decius conſil. 233. num. 5. ubi etiam dixi.

Appello. Vide quæ in notabili quæſt. tradit Jaſon. in l. 1. in princip. ff. de juſtitia & jure. in 4. col.

IN CAPITULUM.

Nicolao.

De Appellationibus.

Nominatio. Decius infrà. de præbend. in Rub. in fine. Preſbyteri præferuntur. Confirmo ex eo quod not. vult Bart. in conſilio ſuo, quod incipit. Quæritur ſi aliqua poſſeſſio. prout refert Jaſ. in l. generaliter. circa finem. ff. de in jus vocan.

IN CAPITULUM.

Sua nobis.

De Appellationibus.

In prima vice. Vide latè per Jaſonem. in l. Duobus. in §. Si ei qui in. ff. de jurejurand.

Viam privilegii. Adde Socinum in conſilio 158. col. 1.

Tres ſententiæ. Vide plenè Felinum in capit. Cùm inter priorem. in 2. col. de exceptionibus.

IN CAPITULUM.

Dilecti 2.

De Appellationibus.

Propter abſentiam. Confirmo ex his quæ ſcribit Jaſon. ubi refert ſe conſuluiſſe. in l. Cum filiusfamilias. in 2. col. in principio. ff. Si certum petatur.

Appellari. Confirmo ex his quæ notat & ſcribit Socinus in conſil. 195. col. 2. ver. Poſtremò poſito & per diſcurſum illius conſilii.

IN CAPITULUM.

Ex parte.

De Appellationibus.

In manibus. Pro hoc addo benè facere tex. in capit. Cum veniſſent. ibi. Ad manus noſtras. De conſtitutionibus. & ibi ponderat Bar. qui multa dicit de iſta dictione Manus. ſeu ejus ſignificato ibi vide. & adde hic. & adde etiam quod refert Jaſon in L. Manumiſſiones. in 1. col. ubi refert ſe conſuluiſſe in civitate Mutinæ, quòd ſi teſtator dicat in teſtamento, filium meum pupillum relinquo in manibus matris ſuæ, quod per iſta verba mater cenſetur conſtituta tutrix teſtamentaria. Et ideo anno præterito inducebam iſta ad quæſtionem de qua fuit magna contentio, videlicet quod ſi teſtator dixit in teſtamento quod relinquerat filios ſub gubernio, tegmine & adminiſtratione & cura, quod per talia verba cenſetur teſtator eum omnino voluiſſe ipſum eſſe tutorem teſtamentarium. Et inter alia allegando, inducebam idem quod refert in notabili quæſtione Bar. Soci. in l. Qui duor. 1. col. ff. de rebus dub. ubi refert quòd aliàs habuit quæſtionem in facto. Ut per eum. Et adducebam etiam, quod ſpecialiter conſuluit idem Socinus. in conſil. 813. Franc. Paro.

Cuſtodia. Idem Roma. ſing. 164. quò remitto. Bald. conſil. 428. lib. 4. conſil. 294. dicta particula. lib. 5. Vide Paulum. l. Cum ita legatum. De condi. & demon. Nicol. Boer. deciſ. Burdegal. 124. Aret. conſ. 76. Viſo teſtamento. Dixi in conſuetudine Pariſ. titulo 8. in Rub.

In dolo. Vide latè Dom. Andræam Sicul. in conſilio ſuo 90. in 3. volumine.

Cura. Scilicet impuberis. Sed apud nos tutela & cura generalis ſunt idem, ut dixi in conſuetudine Pariſ. titulo 8. in Rub.

IN CAPITULUM.

Significante.

De Appellationibns.

Privilegio. Felinus cap. Accedentes. col. 3. de præſcript. Bal. lib. 1. col. 5. C. de emancip.

IN CAPITULUM.

Interpoſita.

In §. Ille denique. ejuſdem Tituli.

Et in ſimili. Felinus cap. Ad audientiam. col. 10. De Reſcript.

Dummodo. Sed non tenetur appellatus acceptare.

Non debet. Imò etiàm ſi probare vellet ſe bonam cauſam habuiſſe, nec expenſas recuperabit in victoria principali.

Interponenda. Vide eumdem Dominum Philippum in conſilium 60. col. 1.

IN CAPITULUM.

Una ſententia.

De Appellationibus.

Proſit alteri. Vide Socinum in conſilio 132. in capit. Inſignis Doctor. in 2. col.

IN CAPITULUM.

Si juſtus metus.

De Appellationibus.

Conſideratur metus. Vide Ange. de Aret. in §. Quadrupli. inſtit. de act.

Appellari poteſt. Confirmo ex no. per Alexandrum conſil. 101. incip. Viſo proceſſu in 2. volum.

Novi operis nunt. Circa hæc fuit dubitatum in facto, numquid diſpoſitio iſtius textus procedat circa Apoſtolos, videlicet an appellans poſſit coram honeſtis perſonis eodem tempore appellare, & Apoſtolos petere. Et allegabatur appellationem ita interpoſitam coram ſanctis perſonis fore deſertam, per id quod ſpecialiter decidit Angel. in l. 1. §. dies. ff.

quando ap. ſit. Dixi quòd contraria ſententia eſt verior quia eam tenet Anch. Jo. And. Ro. quos refert & ſequitur Petu. in iſto capit. in 8. col. in 13. q. quorum opinio eſt ſtylo & communi obſervantia approbata, ideo licet aliqui aliter tenerent, ſtandum ei eſſet. arg. l. Cum de interpretatione. ff. De legibus. Ant. de Bu. in capit. finali. De conſuetudinibus. Alexand. in conſil. 6. in principio. col. 3. in volumine 3. Et facit etiam ratio, quia appellans poteſt eodem tempore appellare & Apoſtolos petere. Clem. 2. de appellationibus. tamen ubi judex ex quo non reperitur illud quod fiendum eſſet coram eo, fieri poteſt coram honeſtis perſonis quæ repræſentant perſonam judicis: ut eſt caſus hic. Non video ergo quo jure Aret. dicat quod licet appellari poſſit coram honeſtis perſonis in abſeotia judicis à quo, non tamen poſſunt peti Apoſtoli, quia regula prædicta probat oppoſitum: & ille qui fundat ſe in aliqua fallentia, illam debet jure probare. Bart. in l. 2. ff. Si quis in jus voca. non ierit in 2. col. Et ita judicatum fuit.

De metu. Vide per eumdem Dominum Philippum in conſil. 42. col. 6. & per Jaſonem in l. interpoſitas. C. de tranſact. circa medium.

IN TITULUM

De Confirmatione utili vel inutili.

Communi. Dixi latè in conſuetudine Pariſ. §. 5. num. 69. cum ſequent.

IN CAPITULUM

De confirmationibus.

De Confirmatione utili vel inutili.

Papa. Idem Anchara. in dicto conſilio Mihi 58. & conſilio 339. Intentio Dominæ Conſtantiæ. Jaſon conſilio 98. libro 4. Decius ſuprà. eodem. capitulo Ut noſtrum. in principio. & in conſ. 393. conſ. 699. Idem ſentit Boniſa. de Vital. in Cle. 1. col. 1. Ut lite pendente. ſed quicquid dicat, veritas eſt in contrarium, ut ſæpè caſu occurrente conſului, & eſt multùm utile in praxi. Fac beneficium reſignatum in curia, ſive in favorem, ſive ſimpliciter, vel ibi vacaſſe per obitum & collatum incapaci. Secundum prædictos ceſſaret cap. Statutum. de præbend. in 6. nec rediret collatio ad Ordinarium, donec Papa validè & efficaciter contuliſſet, & quod deterius eſt, ſi vacavit in partibus, ſed Papa prævenit, quamvis inutiliter conferendo inhabili, tamen præventio illa, licet inutilis, ligaret manus Ordinarii pro illa vacatione. Ego verò ſemper tenui & teneo, ſi vacavit in curia, etiam ſi non ſit parochialis Eccleſia, quòd poſt menſem à vacatione redit poteſtas ad Ordinarium, ſive Papa medio tempore nulliter contulerit, ſive nullomodo manus appoſuerit, & multò magis remanet poteſtas Ordinario, ſi Papa nulliter prævenerit. per capitulum. Non præſtat. de Regulis juris. in 6. Facit Steph. Aufrer. in additionibus quæſt. Tholoſana. 436. in fine. Steph. Bertran. conſilio 2. col. fi. num. 50. lib. 3. gloſ. pragma. titul. De reſervationibus. capitulo 1. in verbo Cauſa. & ita tenent loquendo de proviſione Papæ in favorem certæ perſonæ, ut ſi non ſubſiſtat, nullum faciat impedimentum Ordinario. Sed quid ſi Papa contulit validè, ſed collatio non habuit effectum, quia fortè collatarius repudiavit, vel priùs obiit, aut incapax factus eſt, quàm acceptaret? Breviter dico quòd poteſtas redit ad Ordinarium, ex quo diſpoſitio Papæ reducta eſt ad non cauſam. Sed quæſtio eſt an Papa habeat menſem integrum vel reſiduum menſis: & Joan. Andr. in additio. ad Specul. titulo. de actionibus ſeu petitionibus. ad finem. ſentit quod habeat novum integrum menſem à tempore proviſionis reſolutæ. per capitulum. Si electio. De electio. in 6. Ego verò dico quòd non habet, niſi reſiduum menſis, quia poteſtas Ordinarii favorabilior eſt. & d. Capit. Statutum. quod dictam reverſionem operatur, favorabile eſt, & interpretatione adjuvandum, ut ibi tenent gloſſ. & omnes Doctores. Aut ergo Papa ſtatim contulit beneficium vacans in curia per reſignationem, & tunc ceſſat quæſtio de reſiduo menſis: ex quo non incœpit currere. Aut verò aliquanto poſt reſignationem vel obitum in Curia, contulit non nulliter, ſed collatione pendente juxta capit. Si tibi. de præbend. in 6. quæ poſtea annullatur, & tunc non habet niſi reſiduum menſis: Quod ſi non vacavit in Curia, non tenetur Ordinarius expectare menſem, ſed ſtatim conferre poterit ſimul ac beneficium erit conferibile.

IN CAPITULUM.

Cum dilecta.

De Confirmatione utili vel inutili.

Periti. Alexander conſilio 196. num. 9. lib. 2. Andræas Tiraquell. tract. Retract. convent. §. 1. gloſſa 7. numero 55. cum ſequent.

Ulterius. Eadem ad verbum tradit Decius. l. 1. num. 21. de regulis juris.

Moder. Scilicet Felinus col. 2. & pariter dubitat Decius. l. 1. numero 29. de regulis juris. Sed non eſt dubitandum quin verum ſit. Idem tenet Ancha. in rub. de regulis juris. in 6. & ſequitur Steph. de Phedericis. tractatu De Interpretationibus juris. parte 2. char. ulti. ubi mendum eſt citando Anchar. in cap. Regula. quia legendum eſt. In rubrica.

Executrix. Dixi in conſuetudine Pariſ. §. 114. & tetigi ad Decium. l. 2. num. 21. de regulis juris.

IN CAPITULUM.

Ad noſtram.

De Confirmatione utili vel inutili.

Dicuntur Canonici. Sicut ſunt in civitate Auxitanea, in Comitatu Arminiaci, & in civitate Coodomienſi in Gaſconia.

Stylum. Idem Bal. Panor. Feli. cap. Inter dilectos. de fide inſtru. Panor. Feli. cap. Cauſam quæ. col. 1. De teſtibus Gloſſ. in cap. Quamvis. in verbo Non extendit. in fi. & ibi Philip. Franc. de præben. in 6. Ange. l. 4. C. de teſtibus. Franc. Curtius ſenior conſil. 16. num. 10. conſilio 17. col. 3. Feli. cap. 2. & ibi Franc Ripa. col. 8. ſuprà. de Reſcript. Jaſon in l. Teſtamentum. C. De teſtamentis. in l. 1. §. His videtur. Si quis judic. non obtemperav. Hippo. Marſil. in l. finali. numero 18. De Juriſdictione omnium Judicum. & in l. De unoquoque. folio 54. in parvis. De re judic. & in ſingulari 18. Alciatus. de præſumptione. reg. 2. præſumpt. 50. in fine.

Secus. Idem Philippus Cor. conſil. 225. lib. 1. Barba. capit. Cum acceſſiſſent. num. 85. cum ſequ. De Conſtitutionibus. Pet. Rebuff. tractatu De pacifi. poſſeſſorib. numer. 279.

Revocari. Alexander conſilio 29. num. 16. libro. 5. ubi dixi Decius conſilio 475. num. 17. Petrus Paulus Pariſinus conſilio 8. ad finem. lib. 4.

IN CAPITULUM.

Porrecta.

De Confirmatione utili vel inutili.

Mahometi. Fides Mahometi confertur fidei Curiæ Romanæ.

Sed advertendum. Alexander conſil. 205. lib. 6. ubi dixi. Decius conſil. 75. conſil. 189. 602. col. 2.

Piſas ſe contulerunt. Ubi coactum erat Concilium anno 1410. Et dictus Gregorius & Petrus de Luna depoſiti, ut Plat. in vitis Pontif. gloſſ. pragmat. titulo de author. & poteſt. ſacro. Concilio. cap. 1. ver. Obedire. & paulò poſt in Concilio Conſtantiæ tres Papæ depoſiti ſunt.

Requiritur. Sed aſſiduo uſu invaluit ut non requiratur, & jamdudum hoc capitul. cum præcedenti exolevit.

IN CAPITULUM

Venerabilis.

De Confirmatione utili vel inutili.

Matrimonium. Non tamen tanquam de præſenti, ſed tanquam de futuro. Ideo ſecutâ diſpenſatione, de novo contrahere vel conſentire oportet. ut not. in capit. penult. de condit. appoſit. & Theologi ſcholaſtici. in 4. ſentent. diſtin. 28. ubi Richardus, Thomas Aquin. Bonavent. & Thomas Argenti. diſtin. 31. Quid autem de pactis & donationibus priùs factis, & interim dum redimitur diſpenſatio, dixi in conſuetudine Pariſienſi. §. 156.

IN CAPITULUM

Sua nobis.

De Confirmatione utili vel inutili.

Occaſio. Decius. l. Certi condictio. in principio. ſi certum petatur.

Excluditur. Sed hoc non puto verum, niſi aliter conſtet de mente, faciunt quæ dixi ad Alexandrum. conſ. 5. num. 14. lib. 3. conſil. 133. num. 6. lib. 5.

Poſſit. Quod non toleratur in hoc regno, ſed abuſivum declaratur per curias Parlamenteas & admitteretur impetratio beneficii ſic, vel authoritate Apoſtolica, etiam cauſa cognita uniti, ſine præcedenti declaratione: vel caſſatione. etiam non facta ejus mentione, nec longiſſimæ poſſeſſionis poſſidentis unum cui non prodetit decretum de pacificis. Et id duntaxat permittitur hic fieri à dictis legatis, quòd collationes beneficiorum & diſpenſationes concernit, ut minori pretio, & ſumptu redimi poſſint hic, quàm ſi currendum eſſet Romam. Sed Papa ſemper habet cum dicto legato theſaurarium ſuum, qui partem lucri recipit, & Romam mittit, quæ eſt pudenda negoriatio & vidi.

Abſoluta. Falſum: nec liberaretur in regno etiam de minimo beneficio, ſed abuſivum judicaretur.

Quorum inſtitutio eſt de jure poſitivo. Imò juris divini, ut latè Panor. diſputatione prima. Andr. Iſer. de cap. Corra. col. 8. in uſibus feudorum. Romanus. conſil. 467. & patet 21. quæſt. 1. cap. 1. cap. Videntes. & 99. diſt. cap. 1. & 80. diſt. cap. cum illis. & art. 14. ad Corinthios.

IN TITULUM

De poſtulatione Prælatorum.

Dupliciter. Triplicem latè tradit Cæſar Lamberti. tractatu de jure patro.

IN CAPITULUM

Ad hæc in beato.

De poſtulat. Prælat.

Barto. Cauſa interdicti de quo in hac Decretali fit mentio fuit quòd Rex Philippus Auguſtus, avi fortè ſui ejuſdem nominis, exemplo ductus, ſeu potiùs ut idem Papa teſtatur in capit. per venerabilem. §. præterea. Qui filii ſint legitimi, prætextu affinitatis, reliquerat Ingerbergam uxorem ſuam ſororem Regis Ungariæ, & aliam duxerat filiam Ducis Bohemiæ, ex qua etiam duos filios ſuſcepit. Et quamvis Rex hoc non feciſſet propria authoritate ſed cauſa cognita, teſtibus productis, & auditis ſuper impedimento affinitatis, per ſententiam Remenſis Archiepiſcopi ſedis Apoſtolicæ Legati, matrimonio declarato nullo, ſeparatus fuiſſet à priore uxore, ea tamen appellante & conquerente Romam Innoc. III. dictam ſententiam non ob defectum probationum, vel meriti cauſæ, ſed ſolummodo propter judiciarium ordinem non ſervatum, caſſavit & revocavit, juſſitque tam magnum & auguſtum Regem, priorem uxorem, ſecundâ ejectâ, pendente lite reſumere & reintegrare. Quod cum Rex, ut abſurdum & moleſtum detrectaret, dictus Papa primò miſit Legatum, qui conventu Prælatorum Regni Divioni coacto, ſententiam Interdicti tulit in totum Regnum Franciæ. Quare ferociens Rex in Prælatos, qui interfuerant & conſenſerant, eos ſedibus expulit, & uxorem litigatricem in arce Stampenſi incluſit anno 1199. deinde anno 1201. idem Papa miſit alium Legatum Othonem Epiſcopum Hoſtienſienſem dato collega Burdegalenſi Archiepiſcopo, qui dum in conventu Sueſſioni habito longiùs diſputant, Rex ejuſmodi forenſium diſceptationum moræque impatiens uxorem Ingerbergam dimiſſo Concilio & litigio reſumpſit. Hinc hæc ſeveritas Pontificis in Epiſcopum Altiſſiodorenſem, qui vel iram Regis metuens, vel ejus cauſæ favens, interdictum illud non obſervarat. Secunda verò uxore præ nimio mœrore paulò poſt mortua, filios ejus de quorum legitimitate dubitabatur, ad petitionem ejuſdem Regis & patris, idem Papa legitimavit, ut in dicto capit. per venerabilem. Tamen cum attenta authoritate judiciaria, & ſententia dicti legati nati, non dubitaretur de bona fide ſecundæ uxoris, non erat dubitandum de legitimitate filiorum. capit. Ex tenore. Qui filii ſint legitimi. Sed fortè illud cap. Ex tenore. nondum erat editum aut publicatum, adhuc erant legitimi, per decreta Alex. III. cap. Perlatum. Qui filii ſint legitimi. & ſic imperio ſuo ille Inno. III. non fecit gratiam Regi, quicquid jactet in dicto capit. per venerabilem. verſi. Rationibus. ut ibi ſentit gloſ. verbo Dubitari. & verb. Regi. quamvis in verb. Comprobata. ut aduletur, dicat quod ea ſententia erat nulla ob ordinem non ſervatum & malè, ut ibi ſuper textu dixi. Quàm diſſimile exemplum temporibus noſtris Henrici VIII. Angliæ Regis qui ob ſimilem cauſam à Clem. VII. Romam citatus, ut refert Philippus Decius. conſil. 699. nec parens, interdicto perculſus, jugum Papæ excuſſit, omneſque Monachos & Papiſtas regno extruſit, titulumque defenſoris fidei, etiam moriens, & in ſolemnibus exequiis Pariſiis factis retinuit.

Procuratoris. Ancha. Phil. Franc. cap. 2. col. 3. de confeſſ. in 6. Matth. de Afflict. deciſione Neapolitana 83. & hoc niſi haberet mandatum ſpeciale.

Concordando. Idem Decius. ſuprà. de judi. cap. quantò. numero 4.

Genitivus. Decius. ſuprà. de judi. cap. Quia V. in principio. Alexander. conſil. 35. num. 14. libro 4. ubi dixi.

Rota. Decius. l. 1. in fine. ſi certum petatur. ubi dixi. adde Decium ſuprà. de Conſtitutionibus. cap. 1. lect. 2. in principio.

Indocto. Idem Henricus Bobic. in proœmio Decret. ver. Gregorius. Joan. Boer. inſtit. de teſta. milit. §. fin. in ſi. Feli. cap. Paſtoralis. in princip. de officio delegati. Jaſ. l. cum quid. lect. 1. col. 3. Si cert. per. Hinc refert. Barbat. in proœm. Clement. lect. 2. fol. 6. col. 3. cum quidam doctor ignarus & ſcholaris doctus idem beneficium impetraſſent ſub eadem data ab Eugenio IV. prælatum fuiſſe ſcholarem. Idem vult gloſſ. regul. Cancellar. reg. 35. & benè.

IN CAPITULUM.

Nullus in Eccleſia.

De Electione.

Advertendum. Vide tractatum de beneficio. parte 3. quæſt. 2. num. 40. Opinio Decii placet.

Obſervatur. Loquitur Decius ſecundum tempus ſuum ante abolitam pragmaticam quæ de facto fuit ſublata anno 1518. Univerſitate Pariſienſi reclamante, & ad futurum Concilium appellante, & tunc maledictæ annatæ cœperunt exigi.

Prælatus. Philippus Franc. in procem. Sexti col. 2. Roman. conſil. 259.

IN CAPITULUM.

Oſius.

De Electione.

Concluſum. Falſum & contrarium teſtantur Panorm. in diſputatione 1. Joannes Gerſon. qui eidem Concilio interfuerunt. Jacob. Alva. tractatu de ſuprema poteſtate Eccleſiæ. cap. 26.

IN CAPITULUM.

Poſtquam.

De Electione.

Plenum. Quod tantum jus ad rem gloſ. Clem. 1. ut lite pend. Phil. Franc. cap. 1. in princ. ut lite pen. in 6. Rota. De electionibus. in novis in fine. Gemin. Phil. Franc. cap. ſi electio. De electionibus. in 6. Felin. in cap. quoad conſultationem. col. 1. de re judi. cap. ſuper bis. col. 1. de accuſationibus. Steph. Bertran. conſ. 2. num. 6. lib. 3. Decius. l. More. col. 3. de juriſdictione omnium judicum. cap. 2. col. 3. de confirmatione utili vel inutili. Sed idem Decius plenius exagitans, tenet hîc quòd quæritur jus in re, quod verius eſt. Idem tenet gloſſ. pragmat. de electionibus. cap. 1. verſic. poſtulationis. Jaſ. conſ. 145. col. 4. lib. 2.

Sed iſta. Et benè.

Præſentatione. Idem Gemin. Philip. Franc. dicto cap. finali. Lapus. alleg. 8. Bal. conſ. 17. factum ſic proponitur. col. 2. lib. 5. Rochus Curtius tractatu de jure patron. ver. honorificum. quæſt. 2. quæſt. 38. Joannes Selva. tractatu de beneficio. parte 3. quæſt. 53. Aymo. conſ. 117. num. 1. ubi tamen excipit Legatum Avenionenſem. Et hæc vera de jure: nec dictus Legatus omittere poteſt, niſi ſit ibi præſcriptum de conſuetudine, prout ubique ferè inolevit, ut non ſervetur forma dicti capitul. finalis, quæ tamen adhuc hodie ſervatur in Neuſtria ſive in Normania, & eſt intelligendum non pro actu præſentationis ſed pro actu inſtitutionis, quamvis Ægid. Bellamer. deciſ. 620. dicat hoc non requiri de jure in præſentato & malè.

IN CAPITULUM.

Significaſti.

De Electione.

Paſce oves. Jo. ult. ubi gloſſa ordinaria dicit Paſcere, eſt credentes ne deficiant, confortare & ſecundum beatum Auguſtinum, Petrus quando claves accepit, Eccleſiam ſanctam ſignificavit. can. quodcumque 24. q. 1. Et beatus Cyprianus in lib. de ſimplicitate Clericorum ait. Hoc erant utique & cæteri Apoſtoli, quod fuit Petrus pari conſortio præditi & honoris & poteſtatis, ſed exordium ab unitate proficiſcitur, ut Eccleſia una monſtretur.

Superior. Contrarium apertè ſenſit Auguſtinus Epiſtola 162. & probatur Matth. 18. ibi. dic Eccleſiæ. & Actu. 15. Latè Joannes Gerſon de poteſtate Eccleſ. & Jacob. Alva. in tractatu de authoritate Eccleſiæ per totum. contra Tho. de Vio.

Secus. Decius. conſil. 141. num. 2. Panor. repet. §. qui verò. cap. extirpandæ. col. penult. & final. de præben. Henricus Bohic. cap. 1. Ne prælati vices ſuas.

Tacitè. Suprà. de Conſtitutionibus. cap. cum M. apud Decium. num. 37. ubi dixi.

IN CAPITULUM.

Quia diligentia.

De Electione.

Græci. Injuriam facit Eccleſiæ Græcæ, quæ prima eſt ab Hebræis & magiſtra Latinæ. Sed cur notatur niſi quod noluit quæſtuariis inventis Curiæ Romanæ ſubjici.

Accuſare. Decius. conſil. 531. conſ. 197.

Sæculus. Quem refert & ſequitur Hipp. Marſil. ſingulari. 246.

Alienata. Decius de Conſtitutionibus. capit. fin. num. 8. ubi tetigi.

IN CAPITULUM.

Licet de evitanda.

De Electione.

Futuri. Quia ligantur Cardinales, non Eccleſia vel Concilium.

Claves. Iſti juxta concupiſcentias ſuas ſomniantes poteſtatem quamdam externam, amittunt ſenſum, & uſum clavium Chriſti quæ ſunt adminiſtratio verbi Dei, & regni ſpiritualis.

Succeſſorem. Idem Marti. Lauden. tract. Cardi. qu. 39. Firmia. tractat. de Epiſcopo. 4. quæſt. 3. partis. lib. 1. Albanus. tract. de Cardi. quæſt. 32.

Can. Si quis pecunia. Sed ſanctum illud decretum latum à Nicolao II. ut Plati. in ejus vita, gl. ibi corrumpit, quam ſequitur Cardin. Clem. Ne Romani. in principio. de Electione. Sed licet per ſimoniam ingreſſi deponi nequeant inter homines, non minus partem habent cum Simone Mago coram Deo.

Secus. Idem Cardin. capit. cum locum. de ſponſal. Felin. cap. in præſentia. col. 18. de probationibus.

Contrarium. Idem latè Fortu. Garcias. in rubri. de juſtitia & jure. in 21. illatione. & eſt veritas.

Sed tamen. Alber. 2. per ſtatut. quæſt. 16. ſed vide Rochum Curtium tractatu de jure patronat. ver. Honorificum. num. 20. Joan. Dayma in procemiu concord. fol. 100. cum ſequenti.

IN CAPITULUM.

Cum in cunctis.

De Electione.

Statutum. Latè dixi in conſuetudine Pariſ. tomo 8. gloſſa tantum. 50.

Minoris. Hoc verum, quando majus eſt expreſſum cauſâ taxationis: ſecus ſi cauſâ demonſtrationis vel vitandæ ſubreptionis. Rota. deciſione 582 in antiquis. Gemin. conſ. 111. Adde latè Dec. infrà. de præbend. cap. quia in tantum. num. 5. cum ſequent.

IN §. *Inferiora.* Ejuſdem capit.

Secus. Latè vide Oldra. conſil. 325. cum multis ſequentibus.

IN CAPITULUM.

Clerici.

De Electione.

Devolutis. Et benè. Idem ubi ſpecialiter providetur. Unde in affectis nominatis ab Univerſitatibus vel Graduatis ſimplicibus; nunquam ſuccedit Capitulum: quia ſpecialiter proviſum eſt, de devolutione ad ſuperiorem immediatum. Capitulum autem etiam exemptum, non tamen ſuperior eſt. Et ita obſervatur, & de materia devolutionis latè Pau. de Citad. tractatu de jure patron. part. 6. quæſt. 26.

IN CAPITULUM.

Placuit.

Tit. de Teſtibus.

Probat. Bal. capit. finali. de teſtibus cogen. Hippol. Marſil. ſing. 112. & l. 4. de Siccar. & conſil. 61. num. 30. Thomas Grammatic. conſil. 1. in fine. conſil. 3. Vide Jaſonem. lib. 1. num. 21. de feriis. l. 1. de condict. ob cauſam.

IN CAPITULUM.

In nomine Domini.

De Teſtibus.

Inferebam. Conſilio 158. & in l. 2. col. finali. C. de ſecundis nuptiis. in l. finali. nom. 7. C. unde legit. & malè ut dixi ad Decium in d. l. finali.

Conſidero. Idem in effectu. Deci. ſuprà de Conſtitutionibus. capit. Nam concupiſcentiam. lect. 2. col. 3. de Conſtitutionibus.

Bart. Idem Panorm. in cap. quoniam frequenter. col. 6. & ibi Felinus. col. 3. cum ſequenti. ut lite non conteſt. Roma. conſ. 203. Berthachi. tractatu Gabellarum. col. 76. Andræas Tiraquel. in l. Si unquam. ver. Revertatur. num. 198. Anton. Corſer. in ſingul. in ver. Valeat.

Sua natura. Decius ſuprà. de probationibus. cap. 1. col. 17. num. 31. cap. 3. loco. num. 4.

Gloſſa. Sed eſt bonus textus in l. quærro. §. finali de Ædil. edict. & ibi Ang. Alexand. conſilio 24. num. 40. lib. 2. ubi dixi. Adde Alexandrum conſilio 147. col. 1. lib. 6. conſil. 291. col. 10. lib. 2. Aret. conſil. 164. Curtium juniorem. conſilio 106. col. 3. Dec. conſil. 54. col. 2. Aymo. conſil. 198. in fine. Math. de Afflict. deciſ. Neapol. 40. num. 10.

Sed tenendo. Imò licèt faciant indicium tamen intelligitur, niſi citatio partis ſtudioſè omiſſa ſit, cùm poſſet citari, & adhuc prout judex omnibus inſpectis arbitrabitur, & ſic non infertur.

In crimine læſæ Majeſtatis. Imò in utroque crimine requiritur, ut in cæteris, & ita practicatur.

Stylus. Imò ille ſtylus eſt abuſivus.

Stare. Alexander. conſilio 54. col. 2. lib. 2. conſil. 71. num. 7. lib. 3. Maria. Socin. tractatu de Citationibus. artic. 7. num. 41. Jaſon. conſilio 147. col. 11. libro 2.

Alber. Malè ſcilicet Alberic maleſ. non ille Roſates Parmenſis, ſed recentior Conſiliarius Franciſci Ducis Mediolani, quem citat Felinus. cap. Accedens. 1. Ut lite non conteſt. col. 3. & Curtius ſenior. conſil. 72. num. 3.

Pertinentes. Decius. l. 1. num. 50. Si certum petatur. & conſil. 162. per totum.

Quod non. In contrarium eſt praxis, quod in producendis teſtibus citandus eſt Dominus, & non procurator: quia etiam omnia litis acta non in procuratorem, ſed in Dominum concipiuntur: & vetus formula juris ſcripti exolevit. Guid. Papæ. deciſ. Delphin. 431. Ægidius Bellamer. cap. querelam. num. 8. de elect. damnat ſubtilitatem. d. l. 2. ut noxiam & inutilem.

IN CAPITULUM.

Quoniam.

De Teſtibus.

Mulier. Alexand. conſil. 11. num. 5. lib. 1. Decius. lib. 2. num. 34. de regulis juris. ubi dixi.

Canonicè. Non ſervatur. Alexand. conſil. 24. num. 11. lib. 2. His adde Alciatum de præſumpt. regul. 1. præſumpt. 47.

Subſidium. Niſi natura actus talis ſit, ut alii teſtes haberi nequeant: ut tradit Alexand. dict. conſil. 176. lib. 2. quod habetur lib. 1. conſil. 64.

Moder. Pern. Scilicet Philippus Corn. quod tamen non eſt expeditum, ut dixi in conſuetudine Pariſienſi. §. 96.

Socii. Dixi ad Alexandrum. conſil. 69. ad finem ſecundi libri. conſil. 89. num. 10. lib. 3. conſil. 120. num. 3. lib. 7.

IN CAPITULUM.

Inſuper.

De Teſtibus.

Integri teſtes. Alexan. conſ. 43. num. 23. lib. 4. Cor. conſ. 261. lib. 1. conſ. 217. lib. 4. Thom. Grammat. conſil. 22. Pet. Gerard. ſing. 24.

Repellatur. Alexand. conſ. 119. num. 25. lib. 6. & placet, licèt Aufrer. tract. de reprobat. teſt. verb. venditor. ſequatur diſtinctionem Panor. hîc.

Donatore. Quòd repellatur, tenet Paulus. l. ſi ſub una. §. 1. de verbor. oblig. deciſ. Tholoſ. 74. Decius. ſuprà. cap. ad noſtram. in fine.

Sollicitatore. Rota. deciſ. 149. in novis. Alex. conſ. 153. num. 5. lib. 5. conſ. 253. lib. 6. ubi dixi.

IN CAPITULUM.

Veniens.

De Teſtibus.

Fama. Deciſ. Toloſ. 380. Alexand. conſ. 16. num. 22. lib. 5. ubi dixi. conſ. 8. num. 4. lib. 7.

Matrimonio. Deciſio. Tholoſ. 172.

Non ſufficit. Alexand. conſ. 159. ad finem. lib. 5. Thomaſ. notab. 34.

Dicto unius. Roma. ſing. 707. an Papa. Idem Joa. de Monteferrato. repet. l. Nemo poteſt. col. 25. de legat. 1. Hippolyt. Marſil. conſ. 33. num. 15. & benè, quicquid dicat Decius hîc. Vide ſi vacat Alexand. conſ. 188. num. 3. lib. 7. Felin. cap. conſtitus. de reſcript.

Valet. Falſum. Ang. l. pactum inter hæredem. in fi. de pact. Rom. conſ. 204. Imol. Socin. l. 1. §. final. ff. de verb. oblig. Alexan. conſ. 113. num. 6. lib. 4. ubi dixi. Nicol. Boer. deciſ. Burdegal. 295. num. 18.

Reprobant. Alexander. conſ. 192. num. 43. lib. 6. ubi dixi.

IN CAPITULUM.

Cauſam quæ. 2.

De Teſtibus.

Contumaciam. Alexand. conſ. 84. lib. 34. ubi dixi Matheſil. not. 25. Marſil. notab. 4. Dec. conſ. 445. ſup. de Conſtit. cap. ea literis. num. 13. Alciat. de præſumpt. reg. 23. præſumpt. 22.

IN

IN CAPITULUM.

Si Scripturam.

Tit. de Fide inſtrumentorum.

Didiciſſe teſtificata. Idem Dec. Auth. ſi quis in aliquo documento. & num. 7. C. de edend. ſed non eſt verum, ſi legens ſciverit verum eſſe exemplum.

Bald. Idem Felinus. cap. licèt cauſam. col. 13. de probat. Alciat. in Auth. ſi quis in aliquo. gloſ. 2. de edend.

Locus. Deciſ. Tholoſ. 491. Bald. conſ. 221. conſil. 55. lib. 2. Paul. conſ. 420. lib. 2. Cor. conſ. 216. lib. 4. gloſſ. pragm. de ſublat. Cle. literis. verb. Eccleſia.

Loci conſuetudo. Vide diſtinctionem Bonifacii de Vitali, in proœmio Clem. col. finali.

Non valet. Roma. l. in illa. col. 10. de verb. oblig. l. de pupillo. §. qui nunciat. de oper. novi. nunciat. Rota. deciſ. 440. in antiq. Bonif. de Vital. in proœmio Cle. col. fin. Steph. Bertrand. conſ. 320. quædam aſſerta. lib. 2.

Inſtrumentate laude. Scilicet. conſ. 159. ubi tamen ex ſpecie caſus quem ibi narrat malè conſuluit, ut ibi dixi. Adde Decium. conſilio 488. & quæ ibi dixi.

Diuturnitas temporis. Cum quaſi poſſeſſione, ita quòd publicè fides adhibeatur, & hæc practicatur, & eſt veritas, ut etiam teſtatur Alber. d. l. Barbarius. col. fi. Bal. conſ. 399. lib. 2. Alex. conſ. 184. conſ. 198. num. 4. lib. 7. Fulgo. conſ. 151. Egregius col. 1. Ang. in Authent. de tabellio. Bo. de Curtili. tract. Nobilita. part. 3. num. 163. Joannes Igneus. lib. 3. §. ſi quis tabulas. num. 70. ad Sillanian. Nicolaus Boer. deciſ. Burdegal. 35.

Negativa. Anchar. conſ. 213. Alexand. conſ. 138. col. 5. lib. 1. Steph. Bertrand. conſ. 71. ex tenore. col. 2. lib. 3. Steph. Aufre. in addit. q. Tholoſ. 331. & alii quos omitto. Sed prior ſententia verior, in quam etiam inclinat Decius hic, & benè.

Contrarium. Scilicet quod præſumitur rogatus. deciſ. Tholoſ. 182. dixi ad Alexand. conſ. 153. num. 9. lib. 2 Vide Nicolaum Boer. deciſ. Burdegal. 305.

Non debet. Idem Decius Authent. ſi quis in aliquo. col. 6. C. de eden. Aret. cap. ſeries. contra Felin. ibi col. 1. ſuprà. de teſtibus. Alex. l. Prætor ait. in princ. de eden. conſ. 198. col. 8. lib. 7. ubi dixi.

IN CAPITULUM.

Scripta.

De Fide inſtrumentorum.

Aliquam. Dixi in conſ. Pariſ. §. 5. num. 11.

Maximè. Pro tantùm: aliàs falſum eſſet, ut ſuprà. de teſtibus. c. veniens. 1. in fin. apud Dec.

Comparatio. Alexand. conſ. 76. num. 8. & 10. lib. 3. ubi dixi. Afflict. deciſ. Neapolit. 101. Carolus Ruinus. conſ. 69. cum ſequenti. lib. 4.

Archivo. Dixi in conſuet. Pariſ. §. 5. num. 26.

Recepit. Decius. ſuprà de Conſtitutionibus. c. cùm M. Ferrarienſis. col. 6. cùm ſequent. Antonius Rub. repet. §. morte. in l. non ſolùm. num. 327. de operis nov. nuntia.

Diſcreta. Adde Alexandrum. conſ. 53. lib. 1. Roma. conſ. 346.

Secus in memoriali. Hæc limitatio vera eſt, quicquid dicat Decius: quia Scriptura temerè facta nullius penſi eſt, niſi conſtet feriò factam eſſe, & conſequenter ſequens limitatio Baldi vera eſt, & practicatur, quicquid dicat Decius.

Stare. Decius. l. 1. col. 1. C. de eden.

Simplenè. Idem de libro Campſoris, Raph. Cuma. conſ. 6. Creditur.

Tom. V.

Per omnia. Decius ſuprà. de Conſtitutionibus. cap. tranſlato. lect. 1. num. 8.

Sigilli. Dixi. in conſuet. Pariſ. §. 5. n. 12. cum. ſeq.

IN TITULUM

De Præbendis.

Nominatione. Decius infrà. eodem. cap. avaritiæ. col. 1. 2. & ſuprà. de appellat. cap. Nicolao. & in rub. ff. ſi certum petatur. num. 13. Facit. Jaſ. l. 2. in princip. & ibi Franciſc. Ripa. col. 9. de verb. obligat. quibus in locis arguunt, pro priore nominato, ſed non concludit.

IN CAPITULUM.

Ut nullus.

De Præbendis.

Populi. Decius. ſuprà. de Conſtitut. cap. Eccleſia. num. 8. Old. quæſt. 32. Alexand. conſil. 41. num. 40 ubi tetigi. lib. 7.

Divino officio mancipati. Illi ſoli propriè ſunt Clerici, ut dixi ad Alexand. conſil. 7. lib. 2.

IN CAPITULUM.

Non liceat.

De Præbendis.

Publicam utilitatem. Bald. l. illud. col. 2. C. de ſacroſanctis Eccleſiis. l. 2. C. quæ ſit longa conſuet. Rom. conſ. 105 Gem. c. 1. de temp. ordinat. in 6. Fel. cap. t. in princ. de re judic. Antonius Corſet. in ſing. ver. extenſio. Hyppol. Marſil. l. 2. ad l. 2. C. de Siccar. & in pract. verb. aggredior. num. 63. cum ſeq. Jaſon. l. ſi filiusfamilias. ſi certum petat. l. centeſimis. in fine. de verborum obligationibus.

IN CAPITULUM.

Ratio nulla.

De Præbendis.

Commune meum. Dixi. in Conſuet. Pariſ. §. 1. n. 55.

IN CAPITULUM.

Epiſcopus.

De Præbendis.

Privilegium. Idem Imol. c. 2. de Cleric. ægrotan. cap. Odoardus. col. 1. de ſolutionib. Socinus de citationibus. artic. 5. num. 37. Felinus, cap. cùm ex officiis. col. 1. de præſcriptionibus. Sed falſum eſt, ut Cy. l. 1. quæſt. 5 C. de juris & facti ignoran. Matheſila. ſing. 61. Stephanus. Aufre. reper. Cle. 1. de offic. Ordinar. col. 2. tetigi ad Decium. ſup. de appellatio. cap. reprehenſibilis. num. 9. c. 2. de præbend.

Senis. Conſil. 24. ubi in diverſo caſu loquitur. Idem Decius. d. Authent. præterea. col. fin. Faciunt quæ dixi ad Alex. conſ. 72. num. 7. lib. 5.

IN CAPITULUM.

Quia in tantum.

De Præbendis.

Idem ergo. Et benè: Non obſtat. cap. cui de non ſacerdotali. quia ibi cauſa taxationis exprimitur. conſil. 111. dixi ſuprà. ad Decium. de electionibus. Cùm in cunctis. in princip. num. 21.

IN CAPITULUM.

Referente.

De Præbendis.

Praſcribit. Decius ſup. de appellatinnibus. capit. dilectis. num. 2. ubi tetigi.

IN CAPITULUM.

Majoribus.

De Præbendis.

Minima. Antonius Corſet. in tractatu de minimis. & limitat in ſing. verſic. effuſio. Alexander 104. in fine. lib. primi. ubi dixi. Decius Authent. qui rem. numero 19. Cod. de ſacroſanctis Eccleſiis.

Expreſsè. Et ſic non valet receptin, nec electio.

IN CAPITULUM.

Relatum.

De Præbendis.

Promiſsio. Sed non afficit, & nil diſpoſitioni juris addit.

Tacitè. Decius. ſuprà. de Conſtitutinnibus. c. cùm M. Ferrar. num. 37. ubi tetigi.

Moder. Scilicet Felinus. col. 4. ſed npinin Decii verior eſt.

IN CAPITULUM.

Avaritia.

De Præbendis.

Gabella. Joannes Berthachi. tract. Gabell. par. 2. quæſt. 21.

Judicem. Vide Decium Authent. quod locum. col. 1. Cod. de collat. & pleniſſimè Dominum Andræam Tiraquellum de legibus connubialibus. gloſ. 6. quæſtione 15.

IN CAPITULUM.

Significatum.

De Præbendis.

Appellatione Monaſterium venit Abb. Decius ſup. de electionibus. cap. 1. numero 7.

IN CAPITULUM.

De Monachis.

De Præbendis.

Tamen. Decius. ſuprà de reſcriptis. dicto cap. poſtulaſti. num. 1.

Reparationi. Niſi urgenti & de præſenti neceſſariæ.

In temporalibus. Et benè, & dicitur ſubdita in temporalibus, quando temporalia ſpectant ad proprietatem, & jus ſuperioris Eccleſiæ. Vide Aret. conſilio 63. Doctores. in cap. unico. de Capel. Mon. in 6.

IN CAPITULUM

Præterea.

De Præbendis.

Sæculari. Imò ut per Hoſtien. Joan. Cald. in cap. quod Dei timorem. de ſta. Monachor. Dom. de Rot. ſub tit. de jure patron. in novis. Ægidius Bellam. deciſione 714. deciſ. 751. Vide Joannem Selvam, tract. de Beneficio. part. 3. quæſt. 70.

FINIS.

CONSEIL
SUR LE FAIT DU CONCILE DE TRENTE,
PAR MESSIRE
CHARLES DU MOLIN,
DOCTEUR ES DROITS, PROFESSEUR des ſaintes Lettres, Juriſconſulte de France & Germanie, Conſeiller & Maiſtre des Requeſtes de l'Hoſtel de la Royne de Navarre.

Bien-heureux eſt l'homme qui n'a point cheminé au conſeil des meſchans, & ne s'eſt point arreſté en la voye des peſcheurs: & ne s'eſt point aßis au banc des moqueurs. Pſal. 1.

Veritas manet & invaleſcit in æternum. 3. Eſdr. 4.

A TRES-HAUT, TRES-PUISSANT ET MAGNANIME PRINCE, ANTOINE DE CROUY, COMTE DE PORCIAN.

CHARLES DU MOLIN, DOCTEUR ES Droits, Profeſſeur des Saintes Lettres, Juriſconſulte de France & Germanie, Conſeiller & Maiſtre des Requeſtes de l'Hoſtel de la Royne de Navarre: Deſire accroiſſement de tout bien, honneur & felicité.

LE zele que dét ma jeuneſſe j'ay eu à l'honneur & advancement du Regne de Jeſus Chriſt, & à la bonne police & felicité de ce Royaume de France, m'a incité de vous dedier ſingulierement ce preſent œuvre, lequel concerne. Premierement l'honneur de Dieu, & de ſon Fils Eternel, Roy des Roys, & Seigneur des Seigneurs, & l'advancement du Regne d'iceluy. Secondement l'honneur, grandeur, & conſervation des droits, ſouverainetez, libertez & immunitez des regnes de Germanie & France, deſquels dépend la plus grand part des pays de la Chreſtienté. Or vous, Monſeigneur, (Prince tres-excellent,) non ſeulement eſtes un des Princes de France: Mais auſſi d'une part par vos anceſtres, eſtes deſcendu & allié des anciens Empereurs & Princes d'Allemagne, & d'autre part eſtes allié de la tres-noble & vertueuſe Maiſon de Bourbon, la plus ancienne, & prochaine de la Couronne de France. Parquoy eſt à vous, auquel principalement cet œuvre appartient, comme allié de ces deux grandes Monarchies de Germanie & France, qui ont eſté, & ſont les plus grandes de toute la Chreſtienté. Et leſquelles du temps de Charles le Grand, Loys le Piteux ſon fils, Roys des François, & Empereurs des Allemagnes, & de leurs enfans & ſucceſſeurs, juſques à Charles le Chauve, n'ont eſté qu'une Monarchie; dont les deux principaux membres Germanie & France, ſont toûjours depuis alliez & confederez: Et demeureront à toûjours par la grace & providence de Dieu, au bien & protection de toute la Chreſtienté, & conſervation de la pure Parole de Dieu, recommandée tres-expreſſement par les loix, capitulaires & ordonnances deſdits Charlemagne, Loys le Piteux, & leurs enfans Roys des François, & Empereurs des Allemagnes, publiées & imprimées en pluſieurs de mes Livres: meſmement au ſtyle de la Cour de Parlement en la tierce

partie tiltre cinquante, & au diſcours de l'origine & progrez des François. C'eſt la cauſe principale, Monſeigneur, pour laquelle je tres-affecté, au bien, grandeur, honneur & conſervation deſdites deux Monarchies de France & Germanie : Vous ay dedié cet œuvre, qui concerne le bien, honneur, & amplitude de tous les deux. Bien eſt vray, que j'ay auſsi d'autres cauſes privées & particulieres. Tant pour avoir veu & conneu voſtre grande vertu, & zele à l'honneur de Dieu, & à la pure, ſincere & ſeule vraye Religion de ſon Chriſt, & Evangile, & au bien public, & autres tres-grands dons de Dieu tres-abondans dés voſtre jeuneſſe : Qui cauſe à un chacun eſpoir de plus grand bien, & fruit à l'advenir, comme auſſi pour avoir eſté dés 25. ans à, du Conſeil de feu tres-haut, & vertueux Prince de tres-loüabe memoire, Monſeigneur Antoine de Crouy voſtre Pere, dont dés-lors ſuis toûjours demeuré affectionné à voſtre tres-noble, tres-vertueuſe, & ancienne Maiſon, Qui ſont tres-grandes, & urgentes cauſes, j'en ay bonne memoire qui ne me defaut pour l'aage. Mais les cauſes premieres concernant l'honneur de Dieu, & de ſon Egliſe univerſelle, ſont les principales & neceſſaires que je n'eſtime eſtre beſoin vous recommander, Bien ſçachant voſtre bon zele, conjoint avec la ſcience & connoiſſance de la verité infaillible de la Parole de Dieu, qui vous veüille toûjours conſerver, augmenter & proſperer. Et pour les meſmes cauſes, vous plaira prendre en bonne part la dedication & protection de ce petit œuvre, dont l'effet, & conſequence eſt fort grand, d'auſſi bon cœur, comme la juſtice, & finale intention d'iceluy le meritent. Le grand Dieu, Pere de noſtre Seigneur Jeſus Chriſt, vous ſoit aſſiſtant, Conducteur & protecteur en tous vos Conſeils, & affaires, & à tous vos bien-veüillans. De Paris ce 28. May 1564.

LE CONSEIL
DE MESSIRE
CHARLES DU MOLIN,
SUR LE FAIT
DU CONCILE DE TRENTE.

LE Conſeil ſouſcrit qui a veu les 7. 8. & 9. Seſſions du Concile de Trente imprimées à Paris par privilege du Roy, miſes par devers ledit Conſeil dés le treiziéme jour de Février mil cinq cent ſoixante & trois, par aucuns tres-vertueux, prudens, & tres-excellens perſonnages du Conſeil privé du Roy, pour avoir advis ſur la reception ou reject dudit Concile, veuës auſſi les ſix ſeſſions dudit Concile de Trente imprimées à Cologne l'an 1551. & depuis imprimées à Anvers. Les choſes ſujettes & circonſtances d'icelles diligemment conſiderées a eſté d'advis que ledit Concile de Trente ne peut, & ne doit aucunement eſtre receu en ce Royaume de France: Et que cela ſeroit non ſeulement contre Dieu & les ſaints Conciles anciens: Mais auſſi contre la Majeſté du Roy & droits de ſa Couronne, & autorité de ſes Ordonnances & Edits, & de ſes Cours ſouveraines, & contre les decrets des Eſtats de France, droits, libertez, & immunitez de l'Egliſe Gallicane. Et parce que en choſe de ſi grand poids concernant le public, ce n'eſt pas aſſea rendre un ſimple advis comme és conſultations privées. S'enſuivent les raiſons qui ont meu ledit Conſeil, & qui luy ont eſté requiſes ſur les nullitez, abus, & reject dudit Concile de Trente.

Adrian VI. Diete Noremberg.

1. Le Pape Adrian VI. aprés avoir l'an 1523. par Meſſire François Cheregat ſon Ambaſſadeur & Procureur ſpecial par luy envoyé à la diete de Noremberg, reconneu & confeſſé que le ſiege de l'Egliſe Romaine eſtoit corrompu & depravé, & du tout immué & perverty: Et que la corruption de l'Egliſe eſtoit procedée des Papes de Rome, & de là en tous les autres Prelats de l'Egliſe Romaine: Et que long temps avoit que les Eccleſiaſtiques avoient dévoyé, & qu'il n'y en avoit un ſeul qui fiſt bien: Et c'eſtoit ſur le ſiege Romain qu'il faloit commencer le chaſtiment & reformation, alleguant l'autorité de Saint Chryſoſtome, diſant: Que noſtre Sauveur voulant guerir & reformer Jeruſalem s'adreſſa premierement au Temple & en chaſſa les vendeurs & acheteurs, pour commencer premierement aux pechez des Preſtres: A cette fin ledit Adrian leur promiſt un Concile libre & general. Partant il ne s'entendoit pas que le Pape ne ceux de l'Egliſe Romaine y preſidaſſent, autrement il ſeroit nul, & choſe contraire à ladite promeſſe.

1 Promeſſe de Concile liber.

Clemẽt VII. Appel. Confeſſion d'Auguſte II. promeſſe de Concile libre & proviſion.

2. Le Pape Clement ſon ſucceſſeur duquel les plus grands Princes & Republiques d'Allemagne appellerent au futur Concile univerſel libre l'an 1530 à Auguſte où ils propoſerent leur Confeſſion de Foy & forme de reformation Eccleſiaſtique, iceluy Clement par bulle expreſſe leur promit un Concile general libre dans deux ans, En faute duquel leur permit de vivre ſelon leurdite Confeſſion & reformation d'Auguſte.

3. Au contempt de cet appel qui avoit eſté l'an 1540. renouvellé à Vvormes en la preſence de l'Empereur: & au contempt de la promeſſe dudit Adrian, & de la bulle, promeſſe, & permiſſion dudit Clement: Paul tiers leur ſucceſſeur de ſa ſeule autorité decerna ſon Concile, qu'il appelloit contre verité, Oecumenique ou univerſel à Mantoüe ville d'Italie trop ſuſpecte: Et depuis ſans y rien faire le tranſporta à Vincence autre ville d'Italie, ſous la domination des Venitiens, où encore il ne fit rien: mais le ſuſpendit juſques à ce que autrement luy euſt pleu. Et depuis pour cuider faire meilleure mine le fit ſauter hors d'Italie en la ville de Trente, vers les Allemagnes aſſea prés de Veniſe & Italie, & là l'erigea par ſes bulles patentes du 13. Decembre l'an 1545. ſous ſa ſeule autorité. Et pour le commencer y envoya trois Cardinaux pour tenir ſon lieu & y preſider en ſon nom des plus affectez au Papat, Auquel auſſi les deux premiers parvindrent aprés luy ſucceſſivement: Et le tiers y fuſt parvenu ſans le faux reproche & calomnie que luy fiſt le Cardinal Caraphe pour l'exclurre & eſtre luy-meſme Pape comme il fut. Et ayant ledit tiers nommé Regnauld Pol amplement monstré par faits & écrits, qu'il eſtoit auſſi parfait ennemy de ladite reformation & de l'Evangile, mourut en ſon pays d'Angleterre l'an 1558.

Mantoüe. Vincence. Tridens. Ruſe de Caraphe.

4. Ledit Paul III. non content d'y avoir envoyé trois de ſes Lieutenans pour y preſider, y envoya auſſi deux autres Cardinaux ſes Legats de Latere: Ce qu'il fit, non pour garder en cet endroit quelque ſimilitude des anciens Conciles, où l'Eveſque de Rome ne preſidoit pas, mais y eſtoit preſidé & precedé comme un ſimple Eveſque, ou nouveau Patriarche, par les autres plus anciens Patriarches, ou par les Lieutenants de l'Empereur & les Vicaires du Pa-

pe precedez par les ſimples Eveſques : Mais il le fit ſeulement pour y envoyer des ſolliciteurs & contrerolleurs.

1. Nullité. 5. Partant ledit Concile eſt nul, car il eſt decerné de la ſeule autorité du Pape, qui eſt la principale partie accuſée & appellée à reformation, & de qui il eſtoit appellé; Et partant ce n'eſtoit à luy à decerner le Concile, & encore moins à le decerner de & ſous ſa ſeule autorité, & encore moins à y preſider, Car il ne pouvoit eſtre juge & partie, Cela eſt impoſſible, & contre tout droit divin, naturel & humain.

6. Auſſi il eſt notoire par toutes les hiſtoires Eccleſiaſtiques & écrits des anciens Docteurs de l'Egliſe, Et par le premier & ſecond tome des Conciles imprimez à Cologne l'an 1550. Que l'Eveſque de Rome ne preſida jamais és Conciles generaux, mais y a eſté preſidé, Et que leſdits Conciles ne furent jamais aſſemblez de l'autorité ou puiſſance de l'Eveſque de Rome, mais de l'autorité des Empereurs & Princes ſouverains : Autrement les aſſemblées & Conciles eſtoient nuls, comme auſſi montre bien ſaint Jeroſme, Lequel à Ruffin luy alleguant un Concile, reſpondit : Montre premierement quel Empereur a commandé d'aſſembler ledit Concile. Et l'an cinq cent ſoixante l'Empereur Juſtinian fit loix en ſa nouvelle 123. des Conciles Eccleſiaſtiques.

Authorité des Empereurs & Princes.

2. Nullité. 7. Encore autre nullité : Car leſdits appellans qui eſtoient & ſont les principaux Princes Electeurs & Republiques d'Allemagne n'y ont eſté appellez. Or d'avoir procedé ſans appeller partie, c'eſt une nullité contre tout droit divin naturel & humain.

3. Nullité. 8. Il y plus, Car non ſeulement ils n'y ont pas eſté appellez, mais exclus parce que aucun n'a eſté admis audit Concile, qui n'euſt le ſerment au Pape, & à l'Egliſe Romaine, & partant ne ſe peut dire Concile : mais une conſpiration des auteurs de tout le mal, diffamation & depravation, Et qui eſtoient les premiers ſujets & appellez à correction, non ſeulement par la profeſſion dudit Adrian VI. mais auſſi par la Confeſſion meſme de l'aſſemblée dudit Trident, dés l'entrée & commencement de la premiere ſeſſion imprimée à Cologne.

4. Nullité. 9. Encore autre nullité notoire : Car il eſt certain que tous ceux qui ont eſté appellez & aſſemblez audit Concile de Trident, pour y avoir voix deliberative ou ſimple conſultive : eſtoient ennemis conjurez deſdits appellans & des autres requerans & pourſuivans la reformation, & de tous ceux qui avoient demandé & requis, demandoient & requeroient un Concile libre. L'aſſemblée des ennemis ou adverſaires ne peut eſtre dite Concile, Et les decrets de tels ſont nuls de tout droit.

5. Nullité. 10. Il y a pis : Car non ſeulement leſdits adverſaires deſdits requerans & pourſuivans ladite reformation eſtoient juges : mais auſſi le Pape y eſtoit & eſt le ſeul Preſident & ſeul Juge, comme il appert par le commencement, diſcours & concluſion dudit Concile, qui eſt une nullité trop notoire.

6. Nullité. 11. Encore autre nullité ja jugée par deux Conciles, à ſçavoir par celuy de Conſtance, & celuy de Baſle, Par leſquels a eſté declaré, que le Concile eſt par deſſus le Pape & l'Egliſe Romaine qui y ſont ſujets & tenus y obeïr : Et l'opinion contraire a eſté declarée non ſeulement fauſſe & erronée : mais heretique & ſchiſmatique. Et partant le pretendu Concile de Trident eſt heretique & ſchiſmatique, Car il a declaré le Pape eſtre par deſſus le Concile & eſtre en tout & par tout ſeul ſouverain. Partant tel Concile ne peut eſtre receu ſans encourir pareille pollution heretique & ſchiſmatique.

Concile heretique.

7. Nullité. 12. Davantage ledit pretendu Concile de Trident, aprés y avoir eſté environ deux ans, & fait ſix ſeſſions ſeulement, il fut par ledit Paul III. tranſporté à Boulogne la graſſe, où il fut ſuſpendu & delaiſſé ſans y faire aucune ſeſſion durant la vie dudit Paul III. ny depuis ſon decés, Tellement que ledit pretendu Concile eſt demeuré du tout interrompu & ſans effet. Ceux meſmes qui y ont eſté preſens comme le Docteur Deſpence homme noble & tres-docte, ont franchement confeſſé & laiſſé par écrit que tous ceux qui ſont convenus, ou aſſemblez audit Concile de Boulogne, n'y ont fait que vaguer & oyſeuſement.

13. Et qui plus eſt ledit pretendu Concile eſt demeuré nul, mort, & finy : Car attendu qu'il n'avoit eſté congregé ny par l'Empereur, ny par les Rois & Princes Chreſtiens, ny de par l'authorité de l'Egliſe, ou de quelque Concile precedent : Mais ſeulement de la ſeule volonté dudit Paul III. Lequel ſeul y preſidoit, & duquel ſeul tout ledit Concile dependoit : il eſt expiré & finy par la mort d'iceluy. *Prout utriuſque juris cenſura voluntas morte finitur. l. 4 ff. locati. c. ex literis. in fi. ext. de conſtitutio. c. ſi gratioſa. de reſcript. in 6. Domenic. de ſanct. Geminia. in c. ſi delegatus. de offic. deleg. in 6. Florian. de ſancto Petr. in l. 4. ff. de ſervitut. Ludo. de Gozadinis conſ. 22. Phil. Dec. conſ. 108. ubi in annotat dixi. & ſuper regul. Cancellar. 18. de infirm. reſignant. numero 359.* 8. Nullité.

14. Et auſſi ſi ledit pretendu Concile de Trident ou Boulogne n'euſt point eſté du tout finy, l'election du Pape & ſucceſſeur par le decés dudit Paul III. n'euſt pas appartenu aux Cardinaux, ny à leur College, mais audit Concile : Car c'eſt choſe certaine que tout ainſi que le Concile general eſt par deſſus le Pape & par deſſus l'Egliſe Romaine, comme dit eſt, Auſſi pendant ledit Concile advenant la mort du Pape & vacation du ſiege Romain, lors l'election, proviſion & inſtitution en appartient au Concile general : & non pas au College des Cardinaux qui ſont inferieurs : Et leſquels n'ont ladite puiſſance d'eux-meſmes, Comme ils ne l'avoient d'ancienneté, Mais depuis leur a eſté attribuée par le Concile comme il appert. *in clem. ne Roman. de electio.* Encore cela ne leur fut pas attribué tout à un coup ; mais par degrez commencez l'an 1059. comme appert au chap. 1. 23. diſtinct. au grand decret. Et partant pendant le Concile cela appartient au Concile, Et ainſi le tiennent tous les Docteurs en Theologie. *ut Jacob. Almain in ſermon. de poteſtat. Eccleſ c 9. cum ſequen Johan Gerſon. in tracta. de poteſtat. Eccleſ. Et rurſus. in tractat. de auferibilit. Pap. ab Eccleſ ubi & concorditer alij tenent quod ſtante vero generali Concilio, illius ſolius (& non Cardinalium) eſt electio, quoviſmodo vacet. Nec eſt mirum, quia tale Concilium eſt ſupra Cardinales, imo etiam ſupra Papam, & primitivam habet poteſtatem immediatè à Chriſto ſecundum Theologos, prout etiam definitum eſt in Concilio Conſtantienſi, & Baſilienſi, & habetur in Pragmat. tit. de authorit. & poteſta. ſacror. Conciliorum.*

L'election du Pape au Concile.

15. Et outre l'opinion des Theologiens, il a eſté auſſi deffiny arreſté & pratiqué par deux Conciles, ſçavoir eſt par celuy de Conſtance en la ſeſſion 14. & en la ſeſſion 39. Et par le Concile de Baſle en la ſeſſion 37. Or le decés dudit Paul III. advenu, Combien que la vacation ait duré plus de trois mois : Toutesfois jamais perſonne quelconque n'alla à Boulogne la graſſe (combien qu'elle ſoit en Italie & du patrimoine Papal) pour l'election du Pape : Jamais ledit pretendu Concile transferé audit Boulogne ne s'en émeut, & n'en fit aucune choſe, comme il l'euſt fait, & ne l'euſt obmis s'il euſt eſté & fuſt demeuré vray Concile, Mais attendu qu'il eſtoit finy & expiré dés le vivant meſme dudit Paul III. Et pour le moins par le decés d'iceluy, lequel dés ſon vivant l'avoit tranſporté, parce qu'il ne le vouloit conclurre, & qu'il avoit honte de le revoquer expreſſement, il le revoqua taiſiblement par ladite tranſlation & delaiſſement. Et du moins fut du tout finy & exteinct

par ſa

par ſa mort. Il n'y faloit & eſtoit impoſſible y avoir recours : claire demonſtrance qu'il eſtoit du tout ſupprimé, & finy. Et neanmoins l'an 1551. le Pape Jules III. l'avoit reprins & continué audit lieu de Trente, comme il appert par ſa bulle du 14. Novembre

9. Nullité. 1550. Qui eſt une autre nullité, dont appert par la fin du tiers tome deſdits Conciles imprimez à Cologne l'an 1551. Par la diligence meſme d'une creature du Pape Cordelier de l'obſervance, dénommé au commencement deſdits Conciles.

16. Car attendu que ledit Concile de Trente eſtoit mort, expiré & finy, il ne pouvoit plus eſtre reprins ny continué, on ne pouvoit aucune choſe baſtir ne continuër ſur iceluy, non plus que ſur un fondement démoly. Parquoy tout ce qui a eſté depuis fait, continué ou baſty ſur iceluy eſt du tout nul. *c. principatus 1. qu. 1. l. egi tecum ff. de except. rei judica.* Il eſtoit neceſſaire l'eriger de tout de nouveau, & non pas le continuer ſur un fondement nul & démoly. *l. ſed & ſi manente precario ff. de precar. Canoniſt. in c. his qui authoritate. de prebend. in 6. Speculat. in tit. de dilatio. § nunc videamus. verſ. ſcias. Bald. in l. 1. in fin. C. de temporib. & reparat. appellatio. Joh. Andr. in additio. Specul. tit. de appellat. §. 7. Bald. conſil. 50. lib. 5.*

17. Et quand ledit nouveau Concile de Trident ne ſeroit nul, *ex capit. nulla & vitioſa continuationis.* il ſeroit nul par toutes les nullitez precedentes, leſquelles ſont concurrentes auſſi bien au nouveau que à l'ancien.

10. Nullité. 18. Et davantage par autre nullité declarée & publiée par le Roy Henry ſecond de ce nom, lequel non ſeulement ne voulut envoyer, ny permettre d'aller les Eveſques de ſon Royaume & Dauphiné & Provence à Trente, ny ſes Ambaſſadeurs pour y aſſiſter : mais au contraire dés l'an 1551. declara & fit proteſter & publier publiquement par ſes Ambaſſadeurs, tant audit Trident que par les Allemagnes, Que ledit nouveau Concile erigé ou renouvellé à Trident par Jules III. eſtoit nul & nullement erigé : Et que ce n'eſtoit Concile legitime, & qu'il ne le tenoit & ne le pouvoit tenir pour Concile public & general : mais pour une congregation privée faite pour le profit particulier d'aucuns, & non pour le bien & ſalut public, & qu'aux decrets qui s'y feroient ne luy ne aucuns de ſon Royaume ne ſeroient obligez ny liez : Et qu'en outre il s'ayderoit s'il en eſtoit beſoin des remedes dont ſes anceſtres ont uſé en ſemblables cauſes. Et partant ne le faut aucunement recevoir pour les cauſes ſuſdites. Et outre parce que ce ſeroit contrevenir à ladite declaration ſolennelle, proteſtation & publication du feu Roy Henry ſecond & luy faire injure aprés ſon decés.

Alliance du Pape contre le Roy. 19. Auſſi eſt encore tout notoire que ledit Pape Jules s'entendoit & s'eſtoit allié avec l'Empereur contre le Roy de France. Et outre s'eſtoit declaré ſon ennemy, Et comme tel l'avoit ja aſſailly, & luy faiſoit guerre ouverte en Piedmont à la Mirandule. Et induiſoit pluſieurs de ſes affectez dans le Royaume de France, pour detracter publiquement du Roy & de ſes Edits, & ſubmettre ſon authorité & puiſſance à celle du Pape : Et pour intimider & démouvoir la nobleſſe & le peuple de faire ſervice à leur Roy en ſes guerres, & de le deffendre contre l'ambition & invaſion du Pape : Comme en Paris meſme cela fut veu & oüy eſdites années 1551. & 1552.

20. Ledit Jules III. qui ſeul preſidoit par ſes Lieutenans, & ſeul commandoit en ſondit Concile de Trident, y eut fait paſſer tout ce qu'il euſt voulu au deſavantage du Roy & de ſon Royaume, & de l'Egliſe Gallicane, Et pour y émouvoir ſeditions contre le Roy, comme auſſi l'effet a trop demonſtré, Et combien que aucune ſeſſion n'ait eſté faite ny publiée audit Concile du temps dudit Jules III. On n'a pas laiſſé de faire des menées & pratiques, qui ſont choſes abuſives : Et entre autres à feu Monſieur Maiſtre Jaques *de Ligneris* tres vertueux Conſeiller, & depuis Preſident en Parlement, eſtant audit Trident audit an, au mois de May l'an 1550. luy furent par ledit Jules ou ſon Lieutenant Preſident audit pretendu Concile baillez grands cayers, contenans grand nombre d'articles de pluſieurs cas, eſquels le Pape & l'aſſemblée dudit Trident pretendoient que le Roy de France uſurpoit par ſes Regales, Edits, & autres choſes ſur la juriſdiction du Pape & droits de ſa Cour de Rome : Leſquels cayers & articles ledit *de Ligneris* rejetta vertueuſement : Diſant, que quand toute l'aſſemblée de Trident l'auroit ordonné, que le Roy ſon Maiſtre n'y devoit obeïr, & n'y obeïroit.

21. Ledit tres-vertueux *de Ligneris* & pluſieurs autres ont eſté témoins, & en eſt recente la memoire d'une autre pratique abuſive qu'ils virent faire audit Trident du temps dudit Paul III. l'an 1546. comme l'article de la reſidence des Eveſques & Curez, fuſt mis ſus, pour le declarer eſtre de droit Divin : Et qu'il n'eſtoit en la puiſſance du Pape d'en diſpenſer : les Lieutenans de Paul III. Preſidens audit Concile : Deſquels le tiers eſtoit ledit Regnauld *Pol.* Voyans que le Roy François premier de ce nom trouvoit bon ledit Decret, comme auſſi y adheroient aucuns Eveſques Eſpagnols des plus conſcientieux : leſdits Lieutenans en advertirent le Pape pour leur aider à l'empeſcher, qui leur manda de differer la concluſion dudit Decret juſques à ſix ſemaines, ce qu'ils firent : Pendant leſquelles le Pape partie crea de nouveau & aſſembla juſques à quarante petits Eveſques de la Pouïlle & Sicile, qu'il fit haſtivement conduire par mer, par un ſien affecté Capitaine audit Trente, où eſtoit neceſſaire les recevoir & incorporer au Concile, qui ne dépendoit que du Pape : où ils commencerent à exclamer au nom de tous les Eveſques, Nous ne ſommes que Creatures & ſerviteurs du tres-ſaint Pere unique Paſteur & ſeul vray Eveſque, appellez ſeulement en quelque portion du ſoin d'iceluy ſous ſon bon plaiſir & libre volonté, Nous ne luy pouvons, & ne devons impoſer loy.

22. Et ainſi ſurmontans les autres de nombre, & ayans l'aide des Preſidens, auſquels ſeuls appartenoit de conclurre au nom du Pape, ledit ſaint Decret fut rejetté, & fut receu le Decret contraire d'obeïr à toutes les volontez exhorbitantes & diſpenſatoires du Pape. Et ainſi non ſeulement les anciens Conciles & ſaints Decrets qui veulent la reſidence, furent violez : Mais auſſi de droit divin, par lequel la reſidence à telles offices eſt deuë & enjointe ſur peine de peché mortel. *Levit. 8. ad ſi tibi, Die ac nocte manebites in tabernaculo, obſervantes cuſtodias Domini, ne moriamini : Sic enim mihi praeceptum eſt.* Et pour plus facilement connoiſtre qu'il n'y avoit liberté quelconque de dire un mot de verité audit Concile, ſe trouva un Eveſque, lequel voyant & oyant les tiltres trop ſuperbes qu'on attribuoit au Pape plus que à Dieu, remontra entre pluſieurs excés un ſeul par texte exprés de l'Evangile. *Joh.* 17. 11. Où Jeſus Chriſt priant Dieu ſon Pere, l'appelle Pere ſaint. Et neanmoins que à tous propos qu'il ſe faiſoit mention du Pape, on l'appelloit tres-Saint ou Sanctiſſime, ce qui ne ſe trouve eſtre dit de Dieu en toute l'Eſcriture ſainte : Partant que l'on ſe devoit contenter de l'appeller Pere ſaint, ſans luy bailler plus grand tiltre que à Dieu. Mais tant s'en faut que cette petite moderation fuſt receuë, Que le Pape de ce adverty, manda incontinent ledit Eveſque à Rome, le mit entre les mains de ſes Commiſſaires, par leſquels il fut depoſé & tres-mal traité. Flateurs ſupportez.

23. Auſſi ledit Cardinal *Pol* le tiers deſdits Preſidens fit un livre du Concile où il le dépoüille de toute authorité, laquelle il attribuë au ſeul Pape, diſant & affermant en la 5. q. Que le peuple de Dieu univers (il entend l'Egliſe univerſelle) n'a aucune part ny aucune authorité, ſoit à prohiber, ſoit à commander ou ſtatuer de choſes miſes en deliberation au Concile. Et que le tout appartient au Pape ſeul qui eſt ſeul vicaire de Chriſt & unique Paſteur, au milieu des brebis diſſipées comme il dit en la qu. 14. 15. 16. Et neanmoins que le Concile s'appelle general, parce qu'il repreſente l'Egliſe univerſelle. Combien que ceux la ſeulement y peuvent avoir voix auſquels le Pape unique Paſteur l'a donnée. C'eſt auſſi l'eſprit de ladite bulle du 13. Decembre 1545. creature du du Concile où Paul III. l'appelle Oecumenique, c'eſt à dire univerſel, non que aucuns y ayent voix & authorité ſinon ceux auſquels & entant ſeulement qu'il leur voudra donner. Mais parce que toutes perſonnes le doivent celebrer par humbles & devotes prieres, jeuſnes & aumoſnes qu'ils feront gagnans pleine remiſſion de tous leurs pechez, qu'il leur donne en tous lieux le mercredi, vendredi & ſamedi prochains ſuivant la publication d'icello bulle aprés leſdits trois jours non valable.

24. Ledit Cardinal *Pol* en la q. 61. adjouſte que Chriſt avoit bien promis grandes magnificences à ſaint Pierre & à ſes ſucceſſeurs, mais qu'il ne les a accomplies en la perſonne de Pierre, mais bien trois cent ans aprés que la chaire de Pierre fut erigée & colloquée à Rome par deſſus les ſieges de tous les Empereurs, & par deſſus tous ſieges Royaux & judiciaires de tous les Princes du monde ainſi eſlevée aux yeux de tous, Et que les parolea de Chriſt à ſaint Pierre. Luc 15. Cy aprés tu prendras les hommes, furent accomplies en la perſonne de Sylveſtre ſon ſucceſſeur quand il gagna Conſtantin : Et dit plus que ſaint Paul meſme confeſſe 1. Corinth. 1. que l'Egliſe de ſon temps ne conſiſtoit qu'en gens de baſſe condition, Qu'il n'y en avoit gueres de ſages, gueres de puiſſans, gueres de nobles, Dont le contraire fut lors dudit Sylveſtre comme il dit q. 64. Prenant pour fondement les fables de la lepre, bapteſme, & donations, qu'il dit eſtre reſtitutions de Conſtantin rejettées comme fabuleuſes par Platine meſme, & autres fauteurs des Papes qui ont quelque jugement, voila comment il fait tous les Empereurs, Roys & Princes, vaſſaux & valets du Pape.

25. Auſſi le Decret de la premiere ſeſſion dudit Concile imprimée à Cologne, faite le 7. Janvier 1545. ſelon la computation Françoiſe, porte qu'il n'y a que les Eveſques & conſtituea en ordre de preſtriſe, qui puiſſent celebrer ledit Concile à Trident. Ainſi tous ceux qui ne ſont huylez & ſacrez preſtres du Pape en ſont hors : Encore de ceux-là n'y ſont admis que ceux qu'il luy plaiſt, ou à ſes trois Lieutenans y preſidans en ſon nom, deſquels toûjours eſt fait expreſſe mention en toutes les ſeſſions dudit Concile, pour monſtrer que le tout dépend de la ſeule authorité & volonté du Pape.

26. Partant eſt impoſſible le dire, ou reputer Concile, ſans nier la verité plus claire que le midy, & qui pis eſt, ſans corrompre l'Ecriture ſainte : car ledit pretendu Concile en la tierce ſeſſion faite le 9. Avril 1545. avant Paſques (ſelon la computation Françoiſe,) meſle & égale avec l'Ecriture ſainte les traditions & choſes non écrites pretenduës baillées, comme de main en main. Mais combien que du tempa des Apoſtres il y euſt une parole de Dieu qui n'eſtoit encore écrite, & ſe diſtribuoit par la bouche des Apoſtres à ces eſleus & conſtituea de Dieu. Actes 10. verſ. 41. auſquels faloit avoir recours. Actes 15. Toutesfois toute leur doctrine, & ce qui reſtoit de la parola Dieu a eſté par eux & par les Evangeliſtes eſleus de Chriſt redigé par écrit, Qui eſt le nouveau Teſtament avec les livres Canoniques de l'Ancien Teſtament qui contiennent toute la parole de Dieu & doctrine Apoſtolique : Tellement que hors ladite ſainte Ecriture, & des ledit temps y a plus de 1400. ans il ne faut chercher un ſeul mot de la parole de Dieu ou doctrine Apoſtolique, Auſſi telle a eſté & eſt la ſentence & concorde uniforme de tous les ſaints Docteurs & martyrs de l'Egliſe primitive, comme de ſaint Cyprian qui a eſté l'an 250. au livre 2. Epiſt. 3. Où il rejette toute couſtumes & traditions, & dit qu'il ſe faut arreſter à ladite ſainte Ecriture, & eſt au grand Decret diſtinct. 8. chap. *ſi ſolus*. Et devant luy Tertullien & autres.

27. Auſſi ſaint Jeroſme. Pſal. 85. diſant, Dieu parle à nous par les écritures des Apoſtres qui ont eſté par luy eſleus, Afin que tout ce qui n'y eſt compris ſoit retranché & n'ait aucune authorité, Tellement que quelque grande ſainteté, quelque grande ſcience qu'ayt quelqu'un, aprés les Apoſtres il n'a authorité. Et en ſes Commentaires ſur Oſée 5. il dit, que c'eſt muer & tranſporter les termes des Peres de ſurpaſſer les limites de l'Ecriture ſainte, & eſt au grand Decret. *c. transferunt*. 24. qu. 3. & ſur Eſaie. chapitre 1. & chapitre 29. il les compare aux faux taverniers qui meſlent l'eau au vin, & ſur Jeremie chap. 23. à ceux qui meſlent la paille avec le froment. Et ſaint Auguſtin à ceux qui uſent de fauſſes balances, poids & meſures : Diſant, qu'il ne faut rien meſurer ne peſer en la Religion, que par leſdites ſaintes Ecritures ſeulement livre 2. chap. 6. contre les Donatiſtes, & eſt au tome 7. de ſes œuvres & au grand Decret 24. q. 1. c. 21. & diſtinct. *9. c. ego ſolis*. Qui eſt pris de ſon Epiſtre 19. à ſaint Jeroſme au ſecond tome des œuvres ſaint Auguſtin, lequel en ſon Epiſtre 48. à Vincent en dit autant : Adjouſtant que pluſieurs ſous le nom des Apoſtres, ont controuvé pluſieurs choſes, Et qu'il ne ſe faut arreſter que eſdites ſaintes Ecritures. Ce qu'il dit par toutes ſes œuvres, Meſmement au livre 3. contre Maximian Arrien, & au livre 2. du bapteſme contre les Donatiſtes. chap. 3. Et en ſon livre de l'unité de l'Egliſe. chap. 16. Où il rejette toutes autres revelations, narrations & miracles. Autant en écrit ſaint Chryſoſtome en ſes Homelies ſur ſaint Matthieu, où il dit qu'il ne faut chercher ne connoiſtre l'Egliſe que par les ſaintes Ecritures. Et autant long-temps aprés en a écrit Gregoire le grand Eveſque de Rome, en ſes commentaires ſur Ezechiel & ſur Job : diſant, que c'eſt hereſie d'enſeigner ou alleguer quelque choſe hors leſdites ſaintes Ecritures. Je ne parle pas des traditions externes concernans l'ordre & police qui ne concernent la ſubſtance de la foy & doctrine, leſquelles auſſi ne peuvent lier la conſcience, qui ne peut eſtre liée que par la ſeule parole de Dieu toute compriſe en ladite ſainte Ecriture, comme tres-bien a écrit Maiſtre Jean Gerſon Docteur excellent de la Theologie de Paris y a ſix vingt ans, en ſon livre de la vie ſpirituelle de l'ame en la leçon 4. Corollaire 1.

La religion ſe juge par les ſaintes Ecritures.

Gerſon.

28. Quoy que les principaux meſmes des Canoniſtes, combien qu'ils ſoient du tout affectez au Pape, toutesfois ils ont eſté contraints de dire que és choſes concernans la foy l'opinion d'un ſeul privé & particulier par lay, doit eſtre preferée à celle du Pape, & du Concile, s'il eſt fondé de meilleures raiſons du nouveau & vieux Teſtament que le Pape & le Concile. C'eſt la deciſion de l'Abbé Archeveſque de Panorme ſur le chap. *Significaſti. col. penulti. ext. de electio*. Et c'eſt pourquoy es Conciles tous gens Doctes doivent eſtre admis juſques au gens laia, comme il eſt notoire avoir eſté fait par les anciens Conciles.

29. Partant ne faut recevoir ledit Concile de Trident, qui n'eſt que d'aucuns tous ſacrea & jurez

au Pape, duquel ſeul il dépend, Auquel il attribuë tout, & tous autres exclus: & qui meſle & égale aux ſaintes Eſcritures traditions non écrites par les Apoſtres ny par les Evangeliſtes. Tel Decret & Concile eſt heretique: Ce qui ſuffit à la rejetter du tout ſans ce qu'il ſoit icy beſoin pour la prolixité diſcourir de pluſieurs particulieres erreurs qui y ſont, comme en la fin du premier Decret de la quatre ſeſſion faite le 17. Juin 1546. où ils mettent fauſement pour neceſſaire article de foy, que la concupiſcence bataillant contre le ſaint Eſprit n'eſt point peché.

5. Seſſion. art. 9.

30. Et en la 5. ſeſſion tenuë le 13 Janvier 1546. ſelon la computation Françoiſe imprimée à Cologne, l'an 1551. art. 9. ils decernent pour article de foy, qu'il n'y a aucun en ce monde, ſans ſpeciale & miraculeuſe revelation, qui puiſſe eſtre certain d'avoir receu la grace de Dieu & remiſſion de ſes pechez, deſquels en leur Canon 30. ils mettent une autre purgation que le ſang de Jeſus.

6. Seſſion. Can. 9.

31. Et en la 6. ſeſſion faite le 3. Mars enſuivant, Canon 9. tiltre des Sacrements, ils mettent pour article de foy, que la grace de Dieu eſt conferée, *ex opere operato*, Qui eſt à dire par merite d'operation humaine, & non pour la ſeule foy. Et au premier Canon du Bapteſme, ils maudiſſent injuſtement la ſentence de ceux qui tiennent, que par le bapteſme de Jean Baptiſte les pechez eſtoient auſſi bien pardonnez que par le bapteſme de Chriſt, combien qu'il appert par l'Evangile que c'eſt verité Catholique.

Bapteſme de Jean Baptiſte.

7 Seſſion 4. Can. 4.

32. Et en ladite ſeſſion au 9. Canon des Sacrements, & en la 7. tenuë plus de dix-ſept ans aprés le 15. Juillet 1563. imprimée avec privilege du Roy à Paris, & auſſi à Anvers au 4. Canon: ils ont mal & temerairement mandit, & condamné la ſentence de pluſieurs anciens & celebres Theologiens, qui ont écrit & tenu que le charactere ſe peut oſter & effacer, laquelle fut trouvée vraye au Parlement de Paris ſeant aux Auguſtins en May & Juin 1549. Par l'Arreſt duquel un Clerc Tholoſain ayant falſifié le ſeel du Roy, fut pendu & eſtranglé ſur le Quay des Auguſtins, ſans avoir égard audit charactere, lequel les uns mettent en l'entendement, comme Thomas d'Aquin, les autres en la volonté, comme l'Eſcot, les autres en toute l'image, comme Alexandre des Halles, & Bonaventure ſur le 4. des ſentences. diſtinct. 6. Les autres en l'eſſence, comme Gabriel Biel audit lieu, ſot le ſecond doute: *Alij vocant habitum, alij qualitatem*: & n'eſt de merveilles s'ils vacillent en grand diſcord, Car il n'y en a aucun fondement en l'Ecriture ſainte, & n'appartient que aux heretiques de mettre pour article de foy ou doctrine de Religion ce qui n'eſt clairement fondé en l'Ecriture ſainte comme dit Gregoire le grand ſur Ezechiel.

Le characte-re.

Arreſt du parlement de paris.

11. Nullité.

33. Or ſur cette 7. ſeſſion & les deux ſequentes, faut noter une autre nullité notoire: Car comme la continuation du Concile de Trident (faite plus de trois ans aprés le delaiſſement & extinction d'iceluy) faite, dis-je, ladite continuation par Jules III. par ſa bulle donnée à Rome le 14. Novembre l'an 1550. eſt nulle par les moyens ſuſdits ſans les repeter. Encore eſt plus nulle la pretenduë continuation faite ſous Pie IV. & les trois dernieres ſeſſions faites ſous iceluy. Car combien qu'il y ait ſeul par ſes Lieutenans preſidé & commandé, toutesfois il n'y a ny continuation, ny nouvelle erection, ny bulle expreſſe, & encore moins de l'autorité de l'Empereur, Roys & Princes: Et n'appert d'aucune nouvelle convocation de Concile, lequel quand il euſt eſté valablement renoüé par ledit Jules III. il eſtoit exteint par ſa mort advenuë en Avril 1555. aprés Paſques depuis lequel y a eu deux Papes Marcellin II. & Paul IV. qui ont regné quatre ans trois mois: Pendant lequel temps ne fut jamais nouvelle d'aucun Concile: Et auſſi quand il y en euſt eu, il eſtoit du tout expiré. Partant & meſme plus de quatre ans aprés il y falloit nouvelle erection, nouvelle convocation, ce qui n'a eſté fait, & par conſequent le tout nul. Ce qui reſulte aſſez de la concluſion dudit Concile, où ils font ſeulement mention de Paul III. & Jules III. & Pie IV. En confeſſant qu'ils n'eurent jamais authorité ny conſentement, ny approbation quelconque de Marcellin II. & Paul IV. par l'eſpace de plus de quatre ans: Et neantmoins qu'il n'y a eu nouvelle erection, ne convocation, & conſequemment le tout notoirement nul.

Jules III.

Marcellin II. Paul IV.

12. Nullité.

34. Pour revenir aux nullitez & abus particuliers de ce que dit ledit Concile audit chap. 4. Que à l'inſtitution des Eveſques, Preſtres, & autres Miniſtres de l'Egliſe, il n'y faut appeller le peuple, ny le Roy, ou Empereur, ny le conſentement, ou authorité d'iceux, ou de quelque Poteſtat, ou Magiſtrat: cela eſt directement contre les anciens Canons, & Ordonnances de Charlemagne, & Loys le Piteux Roys de France, & Empereurs, qui ont ſtatué & ordonné que les Eveſques ſeroient eſleus par le Clergé, & par le peuple & non autrement. Auquel peuple ſont auſſi compris les Magiſtrats comme il eſt notoire avoir eſté gardé & obſervé non ſeulement dés la primitive Egliſe, mais auſſi long-temps depuis, & par tous leurs anciens Canons & Conciles, comme il appert par ledit Decret qui fut fait l'an mil cent ſoixante, n'y a que quatre cent ans, où Gratian recite ladite Ordonnance, & en fut fait un Canon, commençant, *ſacrorum*. en la diſtinct. 73. Auſſi en fait mention Anſegiſus Abba lib. 1. c. 77. des capitulaires & Ordonnances deſdits Roys de France & Empereurs.

Inſtitution des Eveſques par Charlemagne & Loys le Piteux.

Le grand Decret de Gratian.

Leon I.

35. Et meſme Leon premier Eveſque de Rome en ſon Epiſtre 87. témoigne eſtre requis neceſſairement à l'election, inſtitution, & promotion des Preſtres & Eveſques, les voix & elections des Citoyens, l'arbitre ou jugement des principaux du peuple, & eſt auſſi audit grand Decret c. *vota civium. & ibi conventus plebis. diſtinct.* 63. Autant Celeſtin premier qui fut un peu devant ledit Leon en ſa ſeconde Epiſtre *c. 5. & in c. cleri plebis. 95. diſtinct.* Autant en temoigne Gelaſe premier qui fut plus de trente ans aprés ledit Leon. c. *plebs Diotrenſis. 63. diſtinct.* Et long-temps aprés eux l'a témoigné & fait garder & obſerver ſaint Gregoire le grand Eveſque de Rome, au livre ſecond de ſes Epiſtres chap. 69. Epiſtre 30. Où aprés le decés de Laurens Eveſque de Milan, il témoigne que ce n'eſtoit pas aſſez de l'election concorde du Clergé de Milan, & qu'il faloit auſſi avoir les voix & volontez non ſeulement du peuple eſtant à Milan, mais auſſi les abſens du peuple, parce qu'il y en avoit pluſieurs qui avoient eſté contraints pour les guerres eux retirer à Gennes; Et pource qu'il faloit aller vers eux juſques à Gennes pour avoir leur voix & election. Et eſt au chap. *quanto. 63. diſtinct.* Où depuis cent ans on avoit falſifié les livres: car on y avoit mis *convocatis clericis in communione*: où il y faut, & y avoit *convocatis eis* (*ſcilicet civibus & laicis fugitivis*) *in communi*, comme j'ay découvert par l'original & reſtitué par ma nouvelle edition l'an 1552. Et auſſi par les hiſtoires Eccleſiaſtiques l'election du peuple y eut lieu, par laquelle ſaint Ambroiſe Prevoſt de ladite ville de Milan fut eſleu Eveſque, combien qu'il ne fuſt encore baptizé.

Celeſtin I.

Gregoire le grand.

c. quanto. 63. diſtin.

Election de ſaint Ambroiſe.

36. Auſſi ledit Gregoire le grand témoigna au livre quart chap. 59. Epiſtre 15. que avec le conſentement du peuple, il eſt auſſi requis le conſentement du Prince. Et eſt en ladite diſtinction *c. quia igitur.* & au chap. *Salonitana. ead. diſtinct.* & en ſon Epiſtre 34. *alias. cap. 58. lib. 2.* Et autant en a eſté ordonné & confirmé au Concile douziéme de Tolete chap. 6. Et eſt auſſi au grand Decret *c. cum longè. 63. diſtinct.* Et auſſi le tient & témoigne eſtre gardé en Eſpagne Maiſtre Guillaume de Montferrat Eſpagnol en ſon commentaire ſur la Pragmatique fol. 37. col. 3. Contre

Concile 12. de Tolete.

tout ce que deſſus, contre le droit & liberté du peuple Chreſtien & contre l'authorité du Prince eſt ledit Decret Tridehtin. Et auſſi le Canon dudit premier Decret d'icelle ſeptiéme ſeſſion.

37. Il eſt certain que par le droit Divin & par la couſtume de l'Egliſe primitive, & long-temps depuis, le peuple chreſtien & Magiſtrats chreſtiens avec luy, a droit & puiſſance d'eſlire ſes Paſteurs & Mioiſtres, ce que ledit Decret Tridentin nous veut oſter, afin que tout appartienne au Pape de Rome ſeul, ou à ceux qui ſont créez ou ſujets dudit Pape Romain ſeul, privativement à tous autres. Qui eſt eriger & diſtraire dedans le Royaume d'autruy une aſſemblée de gens, & une police non ſujets au Roy: Et neanmoins ayans ſuperiorité & puiſſance en & ſur les ſujets du Roy. Ce qui n'eſt à tolerer.

38. Meſmement que les ſuſdits chapitres ſont non ſeulement contre le droit Divin, mais auſſi contre l'uſage & couſtume de l'Egliſe ancienne tant primitive que depuis. Tiercement contre les anciens Canons. Quartement contre les capitulaires & Ordonnances de Charlemagne & Loys le Pieux. Cinquiémement contre la liberté du peuple chreſtien. Sixiémement contre les droits & authoritez du Royaume de France. Septiémement contre la Majeſté du Roy, meſme à preſent regnant, contre ſon Ordonnance faite en forme de Pragmatique ſanction à Orleans, ſuivant le deſir & requiſition & aſſemblée de ſeſdits trois Eſtats en la convocation ou aſſemblée d'iceux, & de tout ſon Conſeil, & Princes de ſon ſang en Janvier 1560. publiée & émologuée en Parlement le treiziéme Septembre 1561.

Ordonnance des Eſtats de France.

Chap. de l'Egliſe, art. 1.

39. Par laquelle Ordonnance des trois Eſtats & Pragmatique ſanction Royale, au premier chapitre & premier article eſt ſtatué & ordonné, que l'election des Eveſques & Archeveſques, & conſequemment des Primats qui ſont compris ſous les Archeveſques & tous Dioceſains, ſe fera par les trois Eſtats & par l'authorité & Majeſté Royale, ſelon qu'il eſt tres-exquiſement decerné par ledit article. C'eſt à ſçavoir des Archeveſques par les Eveſques de la province & chapitre de l'Egliſe Archiepiſcopale, quant à l'Etat Eccleſiaſtique, appellez avec eux douze gentilshommes qui ſeront eſleus par la nobleſſe dit Dioceſe: & conſequemment repreſentans tout l'Eſtat de nobleſſe. Voila pour le ſecond Eſtat. Et outre appellez avec eux douze notables Bourgeois qui ſeront eſleus à l'hoſtel de la ville ſoit Archiepiſcopalo, ou Epiſcopale, ou Primatiale. Voila pour le tiers eſtat. Et puis eſt dit & ſtatué par ladite Ordonnance & Pragmatique ſanction, que tous les convoquez à certain jour, ſçavoir eſt leſdits trois eſtats ainſi aſſemblez, comme dit eſt, s'accorderont de trois perſonnages de qualitez requiſes par les ſaints Decrets & Conciles, qui ſont les Anciens, & non pas ce nouveau de Trident, auquel leſdits Eſtats ne penſerent oncques. Et que leſdits Eſtats ou leurſdits repreſentans, les preſenterons à la Royale Majeſté, pour par luy faire election de celuy des trois qu'ils voudront nommer pour l'Archeveſché, Primatie, ou Eveſché vacante.

40. Voila une Ordonnance des trois Eſtats de France, & de la ſouveraine Majeſté Royalo concurrans enſemble, eſtablie en forme de Pragmatique tres-ſolennelle, voire plus ſolennelle que la Pragmatique de Bourges, receuë, publiée, & émologuee en Parlement. Laquelle en moins de deux ans ſeroit rompuë, abolie & aneantie par ledit Concile Tridental, ſi les Decrets d'iceluy avoient lieu en ce Royaume. Mais encore il y a pis: car la foy publique prenant fondement de la Juſtice & Majeſté Royale, ſeroit violée & aneantie des le commencement du regne. Qui ſeroit pour le rendre incertain fluctueux & contemptible. Dont pis ne peut advenir à un Roy duquel

Obſervance

les Decrets doivent eſtre ſtables, comme le Pol Artique *Bald. conſ. 327. pridie. num. 4. lib. 1. ſecundum novam. & conſ 377. lib. 3. ſecundum veterem impreſſionem. Allegans illud Pſal. Quæ procedunt de labiis meis non faciam irrita. & illud David. 2. Reg. 19. c. fixum eſt quod loquutus ſum*: & meſmement au commencement de ſon regne où il doit par exemples donner eſperance de ſa ſtabilité à l'advenir. Parquoy leſdits Decrets Tridentaux ne peuvent aucunement eſtre receus ſans premierement violer la Majeſté Royale & ſa Juſtice, qui doit eſtre conſtante & perpetuelle: Et ſans fouler aux pieds l'authorité des trois Eſtats de France & de la Cour de Parlement, la liberté du peuple chreſtien, les loix & capitulaires de Charlemagne & Loys le Pieux & leurs ſucceſſeurs, anciens Canons, la forme & couſtume des Egliſes anciennes & droits Divins.

des Edits Royaux neceſſaire.

41. Audit Canon du tiers Decret de ladite 7. ſeſſion eſt permis de promouvoir à preſtriſe à 25. ans. Et neanmoins il y avoit ja trois ans que ladite Ordonnance des Eſtats de France avoit eſté faite & deux ans qu'elle avoit eſté publiée en Parlement: Par laquelle art. 12. eſt requis l'aage de trente ans, laquelle Ordonnance des Eſtats & celle du Roy enſemble l'Arreſt du Parlement toutes les Chambres aſſemblées ſeroient abroguez ſi ledit Concile eſtoit receu.

3. Decret de la 7. ſeſſion.

42. Au 4. Decret de ladite 7. ſeſſion ledit Concile entreprend ſur les revenus de la fabrique des Egliſes & attribuë puiſſance aux Prelats & leur commande en prendre partie des fruits, ce qui eſt non ſeulement entreprendre ſur les fondateurs, mais auſſi ſur la Juriſdiction du Roy, & de ſon grand Aumoſnier & des Juges Royaux, & ſur les Edits & anciennes Ordonnances des Roys. Entre autres du Roy Charles VI. de l'an 1385. que j'ay mis au ſtyle de la Cour de Parlement en la tierce partie tiltre 37. & Arreſts de ladite Cour dont y en a des anciens recitez en la 5. partie dudit ſtyle q. 187. q. 227. & en la 16. partie Arreſt 37. Par leſquels la connoiſſance des fabriques & reparations Eccleſiaſtiques appartient aux Juges Royaux, par leſquels les Prelats meſmes ſont Juſticiables. Ce qui eſt auſſi fondé 4. *Rois* 12. & 2. *Paralip.* 24.

4. Decret de la fabrique des Egliſes.

Charles VI.

43. Et au Decret 5. fol. 16. verſo. ledit Concile donne puiſſance aux Eveſques avecque deux de leur Chapitre, & deux de leur Clergé ſeulement de prendre & retrancher partie du revenu des hoſpitaux, & meſme des dixmes infeodées appartenant aux gens laiz, qui eſt une entrepriſe manifeſte. Premierement, ſur l'authorité & juriſdiction du Roy, & de ſon grand Aumoſnier, & ſur grand nombre d'Ordonnances Royaux, publiées & émologuées en la Cour de Parlement, par leſquelles toute Juriſdiction & connoiſſance & reddition de comptes en appartient aux Juges Royaux, par leſquelles eſt deffendu appliquer les fruits à autres uſages, & toutes appellations directement & ſans moyen en ladite Cour de Parlement, comme appert par l'Ordonnance du Roy François premier, donnée à Fontainebleau le 19. Decembre 1543 publiée en Parlement le dernier Decembre audit an: Et autre Ordonnance donnée à S. Germain en Laye le 15. Janvier 1545. publiée en Parlement le 4. Fevrier audit an: Et par autre Ordonnance du 19. May 1544. publiée en Parlement le 26. May audit an: Et par autre Edit du 16. Fevrier 1546. publié en Parlement le 15. Mars audit an: meſme par autre Ordonnance du Roy à preſent regnant, donnée à Fontainebleau au mois d'Avril 1561. Et quant aux decimes, c'eſt uſurpation ſur les biens & domaines du ſecond Eſtat, & contre l'octroy fait aux nobles par Philippes Auguſte.

Decret 5.

Ordonnances Royaux.

44. Et quant à l'inſtitution des jeunes enfans, ſous ombre dequoy ledit Concile diſpoſe des biens d'autruy, meſme des gens laiz: & baille toute connoiſſance à l'Eveſque qu'il y avoit ja eſté pourveu par

l'Ordonnance des trois Eſtats de France, approuvée par le Roy à preſent regnant, & par ladite Court de Parlement, article 9. où les Maire, Eſchevins, Conſeillers ou Capitoux de la ville, doivent auſſi intervenir : Ce qui ſeroit corrigé par le Concile, s'il eſtoit receu, & auſſi c'eſt au Roy à qui appartient l'authorité & juriſdiction de toute reformation ao ſon Royaume, & n'eſt en la puiſſance dudit Concile d'y aſtablir aucunes Loix ou Decrets, ſous ombre de reformation. Ce ſeroit entreprendre ſur le Roy, & ſur les trois Eſtats de France, & ſur la liberté de l'Egliſe Gallicane.

Crime de leze Majeſté.

C'eſt crime de leze Majeſté de vouloir exempter les gens d'Egliſe ou Clercs ſeculiers ou reguliers de ce Royaume, de la juriſdiction du Roy, & obeïſſance de ſes Ordonnances & Edits, ſous ombre dudit Concile, ſoit ſous ombre de Decrets du Pape, auquel ſeul ledit Concile ſe reconnoiſt en tout & par tout ſujet, qui eſt un autre abus contre les anciens Cunciles receus en France, leſquels il faudrou tous abolir pour un nouveau.

8. Seſſion.

45. Et en la 8. ſeſſion, Canon 7. trop mal eſt anathematiſée l'opinion de ſaint Ambroiſe Docteur de l'Egliſe, & des Anciens, & de pluſieurs grands Theologiens de ce temps ; meſmement d'Eraſme & Thomas de Viou Cardinal Caïetan, laquelle eſt conforme au texte Evangelique, Matthieu 19. qui ne parle pas de la ſeparation du lit ſeulement, qui eſtoit choſe lors inconnuë, mais du divorce total. Et l'opinion ſuperſtitieuſe qu'en cas d'adultere il n'eſt loiſible à l'autre partie offenſée ſoy remarier, à eſté cauſe de grands maux que ledit Concile deuſt avoir en horreur, & non preferer la ſuperſtition à la verité & juſtice.

Decret 1. des Mariages.

46. En ladite 8. ſeſſion, au Decret 1. de la reformation des mariages, il fait une grande difformation en approuvant les mariages des fils & filles de familles, faus clandeſtinement, ſans le conſentement & contre l'authorité de leurs peres & meres, contre les bonnes & anciennes loix civiles, & honneſteté publique. *l. 4. ff. de ritu nuptiar. l. nec filium. C. de nupt. §. 1. Inſtit. eod. tit.* Et contre la police, & contre l'opinion des anciens Docteurs, & entre autres Maiſtre Jean de Coras, Conſeiller en la Cour de Parlement de Tholoſe. *in l. Paulus. ff. de ſtatu hom. & in miſcellan. lib. 1. c. 17.* Et auſſi ainſi le veulent les anciens Canons recitez. *in c. non omnis. & in c. honorantur parentes. 32. q. 2.* que ledit pretendu Concile devoit enſuivre, & non les corriger. Auſſi Eſaü combien qu'il euſt ja paſſé quarante ans, toute fois parce qu'il ſe maria ſans le conſeil & vouloir de ſes pere & mere, il encourut leur indignation, comme il appert à la fin des 26. & 27. chap. de Geneſe, dont tres-mal luy en print, Geneſ. 27. Et au contraire, Jacob obeïſſant ayant paſſé ledit âge, ne print femme que par l'authorité & ordonnance de ſes pere & mere, dont auſſi il rapporta la prerogative & benediction & alliance de Dieu, faite à Abraham pour luy & ſa poſterité. Geneſ. 28.

Eſt contre l'Ordonnance de la pacification.

47. Et le milieu dudit premier Decret de la reformation des mariages, eſt contre les Ordonnances & Edits de la pacification, qui approuvent les mariages contractez en l'aſſemblée des Egliſes Reformées, & neantmoins par faute d'un Preſtre Papal, ſont declarez nuls. Qui ſeroit revoquer les Edits de pacification, & Arreſts émologatifs d'iceux, & remettre les guerres civiles, & la perturbation de recent ſopie, ſi ledit Concile eſtoit receu.

Chap. 1. de la reformation Eccleſiaſtique.

48. Et au premier chapitre de la reformation Eccleſiaſtique, en ladite 8. ſeſſion, ledit Concile renvoye les proviſions des Eveſques & Prelats au Pape, par le Decret & jugement de ſon conſiſtoire. Ce qui eſt directement contraire aux anciens Canons & Conciles, & aux anciennes Ordonnances des Rois de France, de Charlemagne & ſes enfans, & à la Pragmatique ſaint Louys, qui eſt en la tierce partie du ſtile de Parlement, titre des Elections, & à l'Ordonnance des Eſtats de France ſuſdits ſans les repeter : Et ancore ſeroit contre ladite Ordonnance des Eſtats, art. 2. où il eſt prohibé de tranſporter or ou argent à Rome, ou hors la Royaume.

Pragmatique S. Louys.

Chapitre 3.

49. Et au tiers chapitre de ladite reformation, ledit Concile permet aux Archeveſques & Eveſques de viſiter leur Dioceſe par leur Vicaire general, en cas d'empeſchement. Comme auſſi porte la loy Papale de leurs Decretales, ſixiéme & Clementines. Mais deux ou trois ans auparavant il avoit eſté arreſté & ſtatué eſdits Eſtats de France, que leſdits Archeveſques, Eveſques & autres feroient ladite viſitation en propre perſonne, & qu'ils taxeroient leur pretendu droit de viſitation ſi moderement que l'on n'ait occaſion de s'en plaindre ; ce qui ſeroit abrogué, & le tout ſeroit bien-toſt retourné au droit Papal, ſi ledit Concile avoit lieu.

Viſitation du Dioceſe par les Eveſques.

50. Davantage ledit Concile, non plus que ledit droit Papal, ne donne puiſſance aux Ordinaires de viſitar les exempts, & encore moins de les punir ; ce qui eſt non ſeulement ordonné, mais commandé par ladite Ordonnance des Eſtats, art. 11. nonobſtant oppoſitions ou appellations quelconques, & ſans prejudice d'icelles, deſquelles le Roy retient & évoque la connoiſſance à ſon conſeil privé. Tout cela enſemble l'authorité & ſouveraineté du Roy, ſeroient abolis, ſi ledit Concile eſtoit receu.

Chapitre 5.

51. Le chapitre 5. de la reformation Eccleſiaſtique, contient pluſieurs uſurpations, contre les anciens Canons, ſur la ſouveraineté du Roy, ſur la liberté de l'Egliſe Gallicane, & contre la Pragmatique & Concordats. Il eſt certain que par les anciens Canons. 6. *q. 4. c. ſi quis Epiſcopus. & 1. & 2. c. ſi inter Epiſcopos. c. ſi quis Epiſcopus criminaliter accuſatus. c ſi Epiſcopus. 11. q. 3.* Ce qui eſt prins du Concile de Sarde, que la connoiſſance des cauſes criminelles des Eveſques, encore qu'il ſoit queſtion d'hereſie & de les dépoſer ou dégrader, appartient aux Eveſques du pays, ou au Synode provincial, & non au Pape en premiere inſtance, ſinon en ſon Dioceſe, qui ne paſſe guères loing outre les faux-bourgs de la ville de Rome ; Leſquels anciens Canons le Cardinal de Cambray de Aliaco, en ſon traité de la reformation de l'Egliſe, fait ſur le temps du Concile de Conſtance, en la troiſiéme conſideration, a opiné & écrit devoir eſtre renouvelles & remis en uſage. Et neantmoins ce pretendu Concile de Trident l'attribuë ſeulement au Pape, en premiere & totale inſtance, privativement à tous les Ordinaires, & tous autres, par toute la Chreſtienté, meſmement à tous Synodes, qui eſt abroguer les ſaints Canons & ancienne police, & liberté de l'Egliſe.

La connoiſſance des crimes des Eveſques.

Le Cardinal de Aliaco.

Pragmatique du Roy Charles VII. à Bourges.

52. N'y fait rien ſi l'on vouloit dire, que par la Pragmatique du Roy Charles VII. faite à Bourges, & par les Concordats, ſous le titre *de Cauſis*, y a reſervation ſpeciale des plus grandes cauſes, nommément exprimées en droit. Car ſi l'on n'y peut comprendre les cauſes des perſonnes des Eveſques, meſmement en matiere d'hereſie, ſous ombre de ladite reſervation miſe audit Decret *de Cauſis* ; car ledit Decret ſe doit interpreter ſelon le texte du Concile de Baſle : auquel expreſſément il ſe refere. Et par lequel Concile, n'y a aucunes cauſes exceptées, ſinon les queſtions principales des Egliſes exemptes, & ſujettes immediatement au ſeul Pape, & concernant le fait de leur privilege, & en ce regard : mais non pas aucune cauſe grande ou petite des perſonnes Eccleſiaſtiques, ſoit qu'il ſoit queſtion de leurs biens, ou de leur vie & honneur, & ainſi le tient la gloſe de la Pragmatique, audit titre *de Cauſis. in verb. devolutis.* où elle dit, que combien que par les Decretales du livre 6. compilé par Boniface VIII. grand enne-

Boniſ. VIII. ennemy de France.

my de France. *in c. quamvis.* & *in c. cupientes. de elect. in 6.* toutes cauſes des elections des Egliſes Cathedrales, fuſſent reputées entre les plus grandes, dont le reſſort eſtoit en Cour de Rome: toutefois que cela n'eſt gardé, ſinon és Egliſes exemptes. Auſſi il eſt trop notoire que ladite compilation de Boniface VIII. n'a jamais eſté receuë en France, en ce qui concerne la liberté, & immunité de l'Egliſe Gallicane, & ſuppoſts d'icelle, comme ni en ce qui concerne les droits du Roy ou la juriſdiction ſeculiere: encore *etiam*, quant aux perſonnes exemptes il a toûjours eſté pratiqué, qu'il faut delegation és parties de France, & non pour tirer les perſonnes, ſoient Eccleſiaſtiques, ou autres hors le Royaume, pour quelque cauſe que ce ſoit. Et ainſi a eſté n'agueres obſervé, touchant feu Poncher Eveſque de Paris, & l'Eveſque de Palmiers, & de Hangeſt Eveſque de Noyon & autres: Et quand on les a voulu tirer à Rome, ils en ont appellé comme d'abus. A quoy ont eſté receus: & ont obtenu pareils Arreſts des Parlemens de France; ce qui eſt auſſi conforme aux anciens Conciles generaux de Conſtantinople, & de Carthage, & meſmes au grand Decret. 3 q. 8. *per tot.*

Poncher Eveſque de Paris.

53. Et au premier tome des Conciles, ſe trouve que Maximus Eveſque de Valence, accoſé à Roma de pluſieurs grands crimes & hereſies, par tout le Clergé de la cité, & province de Valence, & diffamé. Et neantmoins Boniface premier de ce nom, lors Eveſque de Rome, n'en voulut prendre connoiſſance, pour ne contrevenir auſdits ſaints Decrets, & n'uſurper ſur les libertez de l'Egliſe Gallicane. Mais manda aux Eveſques de Gaule, non pas par delegation, ny par injonction, mais par admonition, qu'ils euſſent à aſſembler le Concile provincial, & de l'authorité d'iceluy en connoiſtre dedans la meſme province. Et eſt au grand Decret. 3. q. 9. *c. decrevimus.* ou la texte eſt fort corrompu par les Canoniſtes, où ils ont mis *noſtram*, ou *noſtrum*, & *decernimus:* Ce qui eſt faux; car il faut *decrevimus veſtrum*; c'eſt à ſçavoir, *decrevimus veſtrum debere intra provinciam eſſe judicium*, comme il appert par l'original dudit tome, imprimé à Cologne, l'an 1551. pag. 492. & non pas par le jugement du Pape, ni par delegation, decret, ou authorité d'iceluy.

Maximus Eveſque de Valence.

c. decrevimus. 3. q. 9.

54. Cela auſſi a eſté expreſſement ſtatué par le ſecond Concile univerſel, qui eſt le premier de Conſtantinople, audit premier tome des Conciles. pag. 406. où il eſt défini & arreſté concordamment par tous les Peres, que ſi aucune choſe advient en quelconque province, touchant les Egliſes ou perſonnes Eccleſiaſtiques. Que cela ſera determiné par le jugement final du Concile provincial. Autant en fut arreſté & défini au Concile Milevitan, où eſtoit ſaint Auguſtin, art. 22. comme il appert audit premier tome, pag. 484. & que ſaint Auguſtin Eveſque d'Hyppone, Docteur de l'Egliſe, & tous les autres Eveſques y ont ſouſcrit. Autant auſſi en eſt porté & decidé par les Conciles Africains, en aucuns deſquels a eſté ledit ſaint Auguſtin. Ce ſont les Canons & ſtatuts des Peres, auſquels les anciens Papes ſe reconnoiſſoient eſtre ſujets, & qu'ils ne les pouvoient changer, ne alterer. *c. contra. c. prima ſalus. c. hac conſona. c. ideo permittente.* 25. q. 1. & dont ils faiſoient profeſſion & ſerment ſolemnel és mains des Rois de France, ou de leurs Ambaſſadeurs, de les garder inviolablement. *c. Satagendum.* 25. q. 1. & ſignamment de garder ledit Concile de Conſtantinople, qui eſt l'un des quatre Conciles generaux, que les anciens Eveſques de Rome, juſques à ſaint Gregoire le Grand, & long-temps depuis, juroient auparavant leur intronization de garder & obſerver inviolablement, comme les quatre Evangiles, comme il appert és eſcrits dudit Gregoire le Grand, & au grand Decret. *c. ſicut ſancti.* 15. *diſtinct.*

Concile 1. de Conſtantinople.

S. Auguſtin.

c. Satagendum. 25. q. 1.

55. Partant ladite reformation dudit Concile de Trident, eſt une vraye difformation. Ce n'eſt pas ſeulement la corruption des anciens Conciles & Canons: mais auſſi la diſcoloration de tout l'Eſtat Eccleſiaſtique. Ce que le Pape ne ſçauroit faire, & encore moins le pretendu Concile, qui ſe dit inferieur du Pape. Et outre ce ne ſeroit pas corriger aucuns Eveſques mal verſans ou errans, mais ce ſeroit ouvrir la porte à leurs pechez, & licence effrenée. Car ſi un Eveſque ne peut eſtre reprins, ne puni de crime, ſinon par le Pape ſeul, & en la Cour Papale ſeulement: il s'enſuivra, que s'il eſt méchant, il ſe débordera en toute licence de mal faire, ſans crainte d'homme ou Magiſtrat quelconque, pourveu qu'il ait la faveur du Pape, ou de quelque Courtiſan Romain; & s'il eſt homme de bien, il ſera contraint de complaire à toutes les affections du Pape, & de ſes Courtiſans, pour crainte d'eſtre calomnié, tiré à Rome, & l'a jugé à l'appetit de ſon calomniateur. Et ainſi d'une part, c'eſt donner impunité & audace aux mauvais, intimider & rediger en ſervage les bons. Il eſt trop notoire quelle eſt la juſtice de Cour de Rome, ſur ceux qu'ils ont ſeulement ſuſpects.

56. Secondement, ce n'eſt pas ſeulement oſter à l'Egliſe Gallicane l'authorité & connoiſſance qu'elle à en chacune province, au Concile Synodal ſur les Eveſques: mais c'eſt oſter le droit du Roy, & déroger à ſa ſouveraineté: car leſdits Canons anciens n'ont pas oſté la juriſdiction que le Roy a ſur les perſonnes des Eveſques de ſon Royaume; meſmement és cas de leze Majeſté, & en tous cas privilegiez, mais ſeulement ont tempere l'exercice. A ſçavoir que le Roy exercera ſa juſtice contre les Eveſques, par le conſeil & avis des Eveſques provinciaux, comme portent les hiſtoires anciennes de France; meſmement celle de Gregoire Eveſque de Tours, lequel en ſon hiſtoire des François, livre 10. chap. 18. recite que Chilperic cinquiéme Roy aprés Clovis, fit prendre au corps Gilles Eveſque de Rheims, pour crime de leze Majeſté, & l'envoya à Mets, où il fit appeller les Eveſques pour en connoiſtre, qui le depoſerent & fut confiné à Straſbourg.

Gregoire Eveſque de Tours.

57. Le pareil fut fait audit temps de Pretextatus, Eveſque de Roüen. Autant en fut fait par l'authorité de Guntrand Roy de Bourgogne, oncle dudit Chilperic, de deux Eveſques qu'il fit prendre & mener à Laon, où ils furent dépoſez par le jugement des Eveſques de la province. Autant en fut fait de Didier Archeveſque de Vienne, dépoſé au Synode provincial, aſſemblé par le Roy à Chalon en Bourgogne, & un autre mis en ſa place, ſans aucunement recourir ne renvoyer à l'Eveſque de Rome, ne qu'il en euſt aucune connoiſſance, ny en premiere inſtance, ny en cauſe d'appel. Autant en fit Louys le Pieux, des Eveſques qui avoient conſpiré contre luy. Et depuis Charles le Chauve ſon fils, & ſucceſſeur à la Couronne de France, de l'Eveſque de Laon: Recours aux hiſtoires d'Annonius, & Addon Vienenſis, & Vincent l'hiſtorial.

Pretextatus Eveſque de Roüen.

Didier Archeveſque de Vienne.

58. Autant en faiſoit Conſtantin le Grand, en l'Empire, où il connoiſſoit judiciairement des cauſes Eccleſiaſtiques, meſmement des Eveſques, non ſeulement en premiere inſtance par ſes Baillifs, Proconſuls & autres, ſes Juges ordinaires des Provinces: mais auſſi en l'inſtance d'appel meſme interjetté des ſentences des Eveſques, voire du Concile de ſeptante Eveſques, dont il connoiſſoit & jugeoit maintenant par luy meſme, maintenant par ſes deleguez, tels qu'il luy plaiſoit deputer: Tellement que l'Eveſque de Rome, meſme avec autres, à eſté delegué par ledit Empereur, a accepté & exercé la commiſſion, & aprés ſouffert de ſa ſentence eſtre appellé audit Empereur, & par luy ou autres ſes deleguez, eſtre jugé ſi bien ou mal. Ce que toute l'Egliſe Ca-

Conſtantin le Grand.

Connoiſſoit des cauſes des Eveſques & du Concile.

Nicephore.

Juſtinian.

tholique approuva, & meſme ſaint Auguſtin Docteur de l'Egliſe, plus de 90. ans aprés le decés dudit Conſtantin, en recite & approuve les procedures & jugemens dudit Conſtantin, & dit qu'il en eſtoit Juge competant, comme appert au ſecond tome des œuvres ſaint Auguſtin. epiſtres 68. 162. 163. & és deux ſequentes, & au premier livre de ſes retractations, chap. 21. Ainſi auſſi le témoigne Nicephore, Auteur Grec, livre 7. chap. 43. & deux cent vingt ans aprés ledit Conſtantin. Autant en faiſoit l'Empereur Juſtinian, l'an du Seigneur 560. faiſant loix des perſonnes, droits & choſes Eccleſiaſtiques, tant en ſon Code que par ſes Novelles: meſmement de leur promotion de leurs benefices, de leur reſidence, de leur punition & privation de leurs benefices s'ils contrevienoent aux Ordonnances, de leur exemption qu'il leur donnoit en certains cas, & non és cauſes criminelles, ou ils y demeuroient ſujets à la connoiſſance de ſes Juges ſeculiers. Auſquelles loix tous les Patriarches, tant de Rome que de Conſtantinople obeïſſoient, comme Gregoire le Grand, Eveſque de Rome, long-temps aprés le decés dudit Juſtinian y a obei. Recours à mon livre de l'origine des progrés, & excellence de ce Royaume. nomb. 160. 161. 162.

Concile de Francfort.

Irene, ſon faux 7. Concile, l'an 794.

57. Pareillement Charlemagne outre les cinq Conciles qu'il fit celebrer par les Gaules, (recours audit livre de l'origine progrés & excellence des François. nomb. 100.) en aſſembla un fort ſolemnel à Francfort, l'an du Seigneur 794. l'an 16. de ſon regne, où fut reprouvée & condamnee l'aſſemblée, cinq ans auparavant tenuë à Nice de Bithynie, ſous la tyrannie d'Irene Empeiriere de Conſtantinople, & Conſtantin VI. ſon fils, laquelle aſſemblée elle fit appeller la ſeptiéme Synode univerſelle, au contempt du ſeptiéme Concile univerſel, tenu à Conſtantinople, trente-cinq ans auparavant, par lequel l'adoration & veneration des Images de Dieu, & des Saints & Saintes es Temples, avoient eſte par les ſaintes Eſcritures, & par l'authorité de la primitive Egliſe reprouvee & condamnée, laquelle veneration & adoration d'Images, ladite Irene remit ſus en ſondit ſecond Concile de Nice, qu'elle fit appeller ſeptiéme univerſel: en condamnant & abrogant de fait ledit ſeptiéme dernier; non pour autre cauſe, ſinon parce que ledit ſeptiéme Concile avoit reprouvé la veneration & adoration deſdites Images, comme il eſt expreſſement contenu en la tierce ſeſſion dudit Conciliabule d'Irene. pag. 495. ſur la fin de la col. 1. au ſecond tome des Conciles imprimez à Cologne: où en la 6. ſeſſion ſont recitées les cauſes & motifs dudit ſeptiéme Concile univers, fondées en clairs textes de l'Eſcriture ſainte, & en l'authorité des anciens Docteurs de l'Egliſe primitive, & ſont audit Conciliabule rejettez ſeulement par raiſons Papiſtiques, & par faux miracles & fauſſes narrations. Recours audit livre. Ledit ſeptiéme Concile eſt plus au long recité par Sagittarius, en ſon traité des Conciles. Le fait de ladite Irene cauſa grand ſcandale en l'Egliſe, meſmement qu'il eſtoit notoire qu'elle y avoit uſé de fineſſe, & de force: aſſemblant toute ſa gendarmerie, ſous ombre de guerroyer les Arabes entrez en Aſie. Mais ſoudain elle fit poſer les armes à tous ceux qui hayoient l'idolatrie, leſquels incontinent elle fit vuider le païs, & ce fait, fit ſondit Conciliabule à ſa poſte, comme il reſulte des écrits meſme de Paul Diacre, qui vivoit lors, livre 22. & 23. combien qu'il fuſt fort ſuperſtitieux. Pour auquel trop grand ſcandale remedier, Charles le Grand aſſembla un tres ſolemnel Concile audit Francfort, où ledit Conciliabule de ladite Irene & Conſtantin ſon fils, fut rejetté; & ledit ſeptiéme Concile univers fait à Conſtantinople, l'an 754. ſous Conſtantin V. & Leon IV. ſon fils Empereur de Conſtantinople, reſtitué en ſon ordre & dignité. Dont auſſi fait mention un ancien Moine du Monaſtere de Prumaye, Dioceſe de Liege, en ſon ſecond livre des temps. Et outre ce, ledit Charles le Grand, pour plus grande approbation & publication de ſon fait, fit & publia un œuvre de quatre excellens Livres, contre ledit Synode ou Conciliabule, ſolement & arrogamment fait en Grece, pour l'adoration des Images, leſquelles il permet pour ſimple memoire, pourveu qu'elles ne ſoient ny fabuleuſes ny ſuperſtitieuſes: Et par leſquels Livres, les erreurs & hereſies, faux miracles & fauſſes narrations dudit Conciliabule d'Irene, & ſon fils, ſont amplement & vertueuſement confutées, nonobſtant que le Pape Adrian premier de ce nom l'euſt approuvé, & y euſt aſſiſté par deux ſiens Vicaires, qui ne preſiderent, mais furent preſidez par Tharaiſe Archeveſque de Conſtantinople, comme il appert par le commencement du diſcours & concluſion dudit Conciliabule. Et en executant le ſaint Concile de Francfort, Claude Eveſque de Thurin abolit la veneration des Croix & ſtatuës par tout ſon Dioceſe. Autant environ ledit temps en fut ordonné par le Concile Eleherton, en la region d'Eſpagne, de preſent appellée Grenate ſelon Volaterran.

Le vray 7. Concile, tenu à Conſtantinople.

Reſtitué par Charlemagne.

Les quatre livres, contre la veneration des Images

Adrian I.

Claude Eveſque de Thurin.

60. Le Roy Charles VII. par ſes Lettres patentes, du 29 Decembre, l'an 1440. publiees en la Cour de Parlement. Narration faite de diverſes cenſures & interdictions émanées de la part du Pape Eugene IV. & du Concile par luy érigé: par leſquelles on vouloit induire vacation des benefices: Manda à tous Juges de ce Royaume de ne permettre aucunes lettres de monition, ſuſpenſion, interdiction, declaration d'inhabilité, & vacation de benefice, eſtre publiées ou executées contre les Prelats du Royaume de France, ſur peine d'eſtre punis comme infracteurs de ſon commandement, & violateurs de paix. Charles VII.

61. Louys XI. par l'avis de ladite Cour, fit une grande Ordonnance contre pluſieurs uſurpations & abus des Papes, & Cour de Rome, en datte du mois de Septembre, l'an 1464. laquelle il renouvella & amplifia en l'an 1478. au mois d'Aouſt, & ſont enregiſtrées en ladite Cour. Par Arreſt de laquelle du mois de Decembre, l'an 1468 à la pourſuite du Procureur general du Roy, & d'un nommé *Carre*, touchant le Doyenné de Nevers, fut inhibé prendre ou s'aider d'aucunes Bulles, pour benefices Eccleſiaſtiques, & par ce que *Lorille*, partie adverſe dudit *Carre*, obtint une interdiction de la ville & dioceſe de Nevers, cela fut jugé abuſif: & dit par Arreſt que l'on n'y auroit aucun égard, & prinſe de corps decretée contre ledit *Lorille*, & contre l'Official de Beſançon qui avoit prononcé ledit interdit. Louys XI.

Arreſt du Parlement de Paris.

62. Mais par ledit Concile Tridental, toute Cour, juriſdiction, & connoiſſance des Eveſques, & gens d'Egliſe, eſt oſtee au Roy & à ſes Magiſtrats: & meſme à tous les Eveſques de ce Royaume, & à toute l'Egliſe Gallicane, & Conciles provinciaux. Et quand un Eveſque deviendroit le plus vicieux, ſcandaleux ou heretique du monde, on ne luy pourroit rien faire, s'il ne plaiſoit au Pape; & au contraire le plus vertueux, en bonne vie, exemple & ſcience, pour ne tenir une ſeule des ſuperſtitions ou opinions Papales, ou pour approuver les Regales du Roy, & ſon droit de domaine de conferer Prebendes, ſera tiré à Rome en premiere inſtance, condemné & executé comme heretique.

63. Auſſi c'eſt contre le Decret *de cauſis*, en la Pragmatique & Concordats, où il eſt ſtatué de l'authorité du Concile de Baſle, que l'on ne ſera tiré à Rome, & que toutes cauſes ſeront traitées au pays; Que l'on ne pourra appeller qu'une fois des interlocutoires, ny que deux fois des definitives. Or que Le Decret *de Cauſis*, en la Pragmatique & Concordats

les cauſes criminelles des Eveſques n'en ſont pas exemptes, comme dit eſt: Et partant les falloit laiſſer en leur eſtat, & non en priver le Roy, les Eveſques, & Magiſtrats de ce Royaume, & toute l'Egliſe Gallicane.

64. Davantage il eſt certain que les Rois de France, à cauſe de leur Couronne, ont de toute ancienneté & de long-temps paravant les Decretales des Papes, (comme dés l'an 1535. j'ay écrit ſur les couſtumes de Paris. art. 37. ſur la fin) droit de Regales; non ſeulement en la pluſpart des Egliſes Cathedrales de ce Royaume le Siege vacant, de conferer de plein droit toutes Prebendes & dignitez: tant que la Regale ſoit clauſe, & trois ans aprés par l'Ordonnance de Louys XII. mais auſſi en pluſieurs Egliſes droit perpetuel de conferer de plein droit toutes les dignitez, prebendes, offices & benefices à touſiours, & droit de juriſdiction ſouveraine, de connoiſtre tant du petitoire, que du poſſeſſoire de toutes leſdites dignitez, prebendes, offices, & benefices, ſans aucun reſſort en Cour de Rome, & ſans ce que les gens d'Egliſe, & encore moins le Pape, puiſſent uſer d'aucun droit de prevention ny devolution, ſoit pour raiſon du titre deſdits benefices, ſoit pour raiſon de la connoiſſance & juriſdiction du petitoire, ou poſſeſſoire d'iceux. Et outre connoiſſance du poſſeſſoire, de tous autres benefices, droits & choſes Eccleſiaſtiques quelconques de ce Royaume, ſous ſon reſſort & ſouveraineté privativement, & excluſivement à tous Juges Eccleſiaſtiques quelconques. Et meſmement à la Cour de Rome. Tous leſquels droits ſeroient tenus pour abolis au prejudice du Roy, & de la Juſtice ſeculiere, & meſme des Cours ſouveraines de ce Royaume, ſi ledit Concile avoit lieu.

Louys XII.

65. Le Roy Philippes le Bel a fait Ordonnance ſur le fait des dixmes infeodées, & des dixmes inſolites, dont il attribua la connoiſſances à ſes Juges. Auquel temps Ægidius Romanus Archeveſque de Bourges, & Docteur en Theologie, par grandes raiſons, qui ſont és regiſtres de ladite Cour de Parlement, remontra que l'Egliſe Gallicane a ce droit & liberté, que le Pape ny peut rien attenter, & que le tout ſe doit connoiſtre & définir par les Synodes des Eveſques du païs, la ſeule admonition & exhortation demeurant au Pape, ſuivant ledit Concile de Conſtantinople: & autres Conciles & Canons ſuſdits.

Philippes le Bel.

Ægidius Romanus Archeveſque de Bourges.

66. Par les Ordonnances de France, enregiſtrées en ladite Cour, les Legats du Pape n'y ont entrée, ny authorité d'uſer de leurs facultez, ſans premierement avoir congé du Roy, aprés luy avoir baillé aſſeurance par écrit, que tout ce qu'ils feront ſera de ſa permiſſion & licence, & par tel temps qu'il luy plaira: Et outre ſans ce que les facultez ſoient veues & verifiées en la Cour de Parlement, laquelle y appoſe touſiours cette limitation, de n'en uſer au prejudice des libertez & franchiſes du Royaume, de l'Egliſe Gallicane, & de ſes autres ſubjets. Tout cela ſeroit corrigé, enſemble toutes les appellations comme d'abus qu'on interjette en la Cour de Parlement, ſi ledit Concile Tridental avoit lieu.

Chap. 12.

67. Et au chap. 12. ledit Concile permet la promotion aux Cures & Dignitez Eccleſiaſtiques à l'âge de vingt-cinq ans. Et neantmoins par ladite Ordonnance des Eſtats. article 12. Sont requis trente ans accomplis, avec connoiſſance des ſaintes Lettres, deſquelles ne parle ledit Concile; par lequel s'il eſtoit receu, l'authorité deſdits Eſtats, & du Roy, & de la Cour de Parlement, ſeroient corrigez & abolis.

Chap. 13.

68. Et au chap. 13. ledit Concile donne licence au Pape, d'unir les ſimples benefices aux Eveſchez. Ce qui eſt contre les Conciles de Conſtance & de Baſle, & contre la Pragmatique & Concordats, & pluſieurs Arreſts des Cours de Parlement de ce Royaume. Par leſquels toutes leſdites unions ſe doivent faire ſur les lieux, par les Ordinaires, ſans recourir au Pape, ny à ſon Legat, quand ores il ſeroit ſur le lieu; au contraire, ont touſiours eſté & ſont declarées bonnes par ledit pretendu Concile.

Chap 19.

69. Et au chap. 19. les indults, à la requeſte du Roy, octroyez aux Senats ou Cours de Parlement de ce Royaume, ou à quelques Colleges & Univerſitez de ce Royaume, & à quelconques perſonnes, ſont abrogez; & outre les Mandats ſont abrogez, tant ceux octroyez, que ceux à octroyer; nonobſtant qu'ils euſſent eſté approuvez par la Pragmatique & par les Concordats:

Chap. 20.

70. Et chap. 20. les Conſervateurs Eccleſiaſtiques des Univerſitez, & privilegiez de ce Royaume ſont abrogez, & ne peuvent plus connoiſtre d'aucune cauſe, ſoit par renvoy ou autrement, ſi ledit Concile eſt receu, ſinon des cauſes pures perſonnelles contre les lais, dont leſdits Conſervateurs Eccleſiaſtiques ne connoiſſent que par privilege du Roy.

9 Seſſion.

71. En la 9. ſeſſion par le ſecond Canon de la reformation des Reguliers, où il leur eſt prohibé toute diſpoſition, en façon quelconque, de quelconques biens acquis meubles ou immeubles, mais indiſtinctement eſt ſtatué & ordonné qu'ils ſoient délivrez aux Superieurs, Abbé, ou Abbeſſe, & incorporéz au Convent: Cela eſt abroger & mettre au neant ladite Ordonnance des Eſtats de France. art. 19. où il eſt ſtatué que ſi les maſles font profeſſion auparavant vingt-cinq ans, ou les filles auparavant vingt ans, que les Religieux ou Religieuſes Profez pourront diſpoſer de leur portion hereditaire écheue ou à échoir, en ligne directe ou collaterale, au profit de celuy de leurs parens, que bon leur ſemblera, & non du monaſtere. Ce qui eſt aſſez conforme aux anciens Canons, faits contre l'avarice des Monaſteres, qui attirent les enfans des riches maiſons, du bien deſquels ils doivent eſtre privez, comme il fut ſtatué au Concile de Magonce, du temps de Charlemagne. Et eſt au grand Decret. chap. *conſtituit*. 16. q. 7. & 20. q. 3. à la fin.

Concile de Magonce.

Chap. 3.

72. Au chap. 3. de ladite reformation, & 9. ſeſſion, il permet aux quatre Mendians de tenir & poſſeder rentes, terres, revenus, & biens immeubles. Ce qui ne fut jamais receu en France, & a eſté défendu non ſeulement par le Concile de Vienne, dés l'an 1310. mais auſſi par les anciens Arreſts de la Cour de Parlement. Entre autres d'un prononcé le 24. Mars 1385. par lequel les quatre Ordres des Mendians furent deboutez d'une rente comme inadmiſſibles & incapables, & condamnez és dépens. Et eſt ledit Arreſt entre les Arreſts anciens de ladite Cour, en la 5. partie du ſtile de ladite Cour. q. 62. Et nagueres autre Arreſt l'an 1558. donné contre les Cordeliers du Mans, en corrigeant la ſentence du Baillif de la Prevoſté, donnée au profit deſdits Cordeliers, le 9. jour de Février l'an 1556. confirmée par les Gens tenans le Siege Preſidial du Mans, le 28. jour de Mars l'an 1557. dont le Procureur general du Roy ſe porta pour appellant, & y fut receu, & tenu pour bien relevé, & en faiſant droit par Arreſt, leſdites ſentences furent annullées: & neantmoins ordonné que Julien *Mallet* appellant payeroit par forme d'aumoſne: Mais ſi ledit Concile eſtoit receu, il faudroit corriger & mettre au neant leſdits Arreſts, Statuts & Ordonnances de France; Ce qui ne ſeroit en la puiſſance du Concile, quand il ſeroit vray Concile.

Concile de Vienne.

Arreſt du Parlement.

Autre Arreſt de la Cour de Parlement.

Can. 6.

73. Par le Canon 6. de ladite reformation des Reguliers, en ladite 9. ſeſſion, les Concordats & droits de nomination appartenans au Roy, luy ſont oſtez. Et par le Canon 7. l'Ordonnance des Eſtats de la triennalité des Abbeſſes & Prieures ſeroit couverte.

Can. 7.

Can. 8.

74. Et au Canon 8. de ladite reformation des Reguliers, ſont corroborez, multipliez & augmentez, les Congregatious & Chapitres generaux des Moines,& tout ce qui ſera ſtatué en ieaux,qui eſt choſa perilleuſe & dangereuſe: Car ils ſe bandent au profit de leurs Ordres, pour eux ſouſtraire de l'obedience des Ordinaires, & du Roy, & de tous Magiſtrats, ſinon du Pape, qu'ils font ſeul leur ſouverain Monarque. Et par pluſieurs Arreſts, tant de Parlement que du grand Conſeil, telles Congregations ont eſté declarées abuſives, comme de Cheſeau-Benoiſt. Auſſi ils nourriſſent grande ſuperſtition & ambition inſatiable. Tellement que l'an 1538. en la ville de Nice pluſieurs Cardinaux, Archeveſques, Eveſques, & Docteurs aſſemblez, & adjurez par tres-grandes cenſures & juremens par le Pape Paul III. de dire & declarer franchement, dont procedoient les difformations de l'Egliſe, & le remede, ils répondirent tous, que les Moines, leurs Ordres & Convents en eſtoient une des principales ſources, & que le remede eſtoit de les ſupprimer & abolir: & conclurent, que non ſeulement n'en falloit plus recevoir aucun à profeſſion, mais qu'il falloit ouvrir l'huis à ceux qui voudroient ſortir, & défendre leurs Congregations conventuelles, & Chapitres.

L'aſſemblée de Nice.

Paul III.

Can. 12.

75. Le Canon 12. contient un autre abus, en donnant puiſſance à l'Eveſque d'inſtituër nouvelles feſtes. Ce qui a eſté reprouvé par pluſieurs Arreſts de Parlement, & meſmes au Concile provincial de Sens, tenu aux Auguſtins à Paris, l'an 1527. ſous le Legat *Duprat*, comme Archeveſque de Sens. Car cela ne peut appartenir à l'Eveſque ſeul, mais à tout le peuple, & les ſuperieurs enſemble, comme fut fait. 2. Machab. à la fin du 4. chap.

Concile provincial de Sens.

Can. 15.

76. Le Canon 15. permet la profeſſion à ſeize ans accomplis, en corrigeant l'Ordonnance des Eſtats de France, art. 19. où environ trois ans paravant ladite ſeſſion, le temps de ladite profeſſion avoit eſté limité à vingt-cinq ans accomplis aux maſles, & à vingt ans accomplis aux femelles. Et Canon 16. il reçoit la nouvelle Religion des Jeſuiſtes contre le Concile general de l'an 1215. & prohibition du chapitre dernier *ext. de religioſ. domib.* Statuts & Arreſts de France, & contre un Arreſt naguerres donné en la Cour de Parlement de Paris, & contre ladite deliberation & reſolution faite à Nice, l'an 1538. & 24. ans au precedent Pierre de Aliaco ancien Cardinal, en ſon livre de la reformation de l'Egliſe, conſidera. 4. écrivoit, qu'il ne falloit recevoir aucune Religion Monachale: mais diminuër celles qui étoient receuës, principalement celles des Mendians. Et neantmoins nonobſtant toutes les choſes ſuſdites, leſdits Jeſuiſtes à preſent 1563. & 1564. s'ingerent eux nicher à Paris, & de fait y baſtiſſent en la Cour de Langrearuë ſaint Jaques: Et qui pis eſt y celebrent leurs conventicules illicites, y preſchans expreſſément toutes les ſuperſtitions & idolatries Papiſtiques, le tout ſous cette ſeule couleur & occaſion, qu'ils ſe diſent eſtre approuvez par ledit Concile de Trente, lequel ils commencent ainſi à executer, pratiquer & mettre en avant; ſemence de poiſon preſent, pour abolir tous les Edits de pacification, & recommencer les ſeditions trop recentes, en briſant l'authorité du Roy & de tous ſes Magiſtrats.

Can. 16.

La religion des Jeſuiſtes.

Pierre de Aliaco.

Can. 22.

77. Auſſi à ces fins, au Canon 22. & dernier de ladite reformation des Reguliers, ledit pretendu Concile commande à tous Rois, Princes, Republiques, & Magiſtrats, en vertu d'obedience, d'obeir à tout le contenu audit Concile: & de le faire executer, & à ce tenir la main à tous Eveſques, & à tous Abbez, & Generaux des Ordres reguliers. Et ainſi ledit Concile fait le Roy ſubjet, non ſeulement au Pape & à ſon Concile, mais auſſi aux Eveſques, Abbez, Prieurs, generaux ou particuliers de tous les Convents de ce Royaume, leſquels toutesfois ſont ſubjets du Roy, & non pas le Roy leur ſubjet, de tout droit divin. Rom. 13. 1. Petr. 2. Qui eſt un abus trop intolerable & pernicieux: car ce n'eſt pas ſeulement démembrer tout l'Eſtat Eccleſiaſtique de la ſujettion du Roy, & d'iceluy Eſtat qu'ils eſtendent juſques à tous les ſimples Tonſurez, en exempter & ériger un nouveau regne, ſous la Monarchie du Pape. Mais auſſi c'eſt rendre le Roy & ſa Couronne, & tous ſes Magiſtrats & Officiers, ſubjets audit Eſtat Eccleſiaſtique; qui eſt à dire aux ſubjets du Pape, & aux ſerviteurs des ſerviteurs & creatures d'iceluy.

Can. 2. de la reformation generale.

78. Plus grand abus au Canon 2. du Decret de reformation generale en ladite 9. & derniere ſeſſion, où il eſt commandé à tous Patriarches, Primats, Archeveſques, Eveſques, & à tous autres quelconques, qui de droit ou de couſtume ont voix au Concile provincial, qu'ils ayent incontinent à recevoir publiquement tout ce qui eſt défini & ſtatué audit Concile Tridental, & à tenir pour hereſie tout ce que ledit Concile tient pour hereſie, & tout ce qui eſt tel tenu par les Canons Papaux, & à deteſter & anathematiſer tout ce que leſdits Canons Papaux & ledit Concile deteſtent & anathematiſent, & à faire profeſſion publique de vraye obedience au Pape Romain.

79. Voila ſous le titre de reformation la plus grande diffamation qu'il eſt poſſible d'imaginer; car ce n'eſt pas reformer les abus Papaux, il n'en y a un ſeul corrigé en toutes leſdites 9. ſeſſions; mais c'eſt les confirmer & multiplier plus que jamais, & y appoſer le ſceau, & confirmation d'un pretendu Concile, qui ne ſert & ne peut ſervir d'autre choſe, & auſſi il n'a eſté fait à autre fin: Les Empereurs & Princes, ne l'ont pas convoqué, & encore moins y ont preſidé comme aux anciens Conciles generaux, où l'Eveſque de Rome jamais ne preſida, mais a eſté touſiours preſidé. Et au contraire, en cettuy-cy n'y a que le Pape ſeule qui y ait preſidé, par trois Lieutenans & pluſieurs Legats, qui eſtoit pis, que s'il y euſt preſidé en perſonne. Car il n'y avoit celuy deſdits Cardinaux, Lieutenans, qui n'euſt le ferment au Pape, & à la maintenuë & avancement de ſon regne, & de toutes ſes traditions, & à qui mieux mieux; Comme auſſi n'y avoit celuy qui n'eſperaſt devenir Pape, comme on a veu que leſdits deux Preſidens y ſont parvenus l'un aprés l'autre. Tant s'en faut que ledit Concile ſe puiſſe appeller reformation, qu'il la faut appeller aggravation, & redaggravation de difformation.

Forme preſcrite par le Concile aux Predicateurs.

80. Et y a plus: car il commande à tous ceux qui ont charge de reformation des univerſitez, de faire & procurer en grande diligence, que tous les Decrets dudit Concile ſoient entierement receus par les Univerſitez. Et que les Maiſtres & Docteurs & autres eſtans en icelle, ayent à enſeigner & interpreter tout ce qui eſt de la Foy Catholique, conformement aux Decrets dudit Concile, & qu'ils en faſſent ſerment ſolemnel au commencement de chacun an. Et conſequemment que tous les Preſcheurs preſchent ainſi és Temples & non autrement. Qui eſt choſe non ſeulement pernicieuſe, mais ſeditieuſe, tendant à émouvoir le populaire à ſedition, & rebellion contre ſon Roy, s'il ne ſe veut rendre valet du Pape, & du Concile Papal: comme pluſieurs ont mal & perilleuſement preſché dans Paris meſme. Ainſi voila ledit Concile Papal qui fait du Roy noſtre ſouverain Seigneur, ſon valet, ſon ſergent & executeur, & l'aſſervit d'avoüer & tenir telle foy que veut le Pape, non autrement, ſans plus ny autrement s'en enquerir. Tout au contraire de ce qui eſt commandé aux Rois. Deut. 17. 18. Joſu. 1. 8. Et que le ſaint Eſprit dit par la bouche du Roy Salomon. Proverb. 25. 2. Que la gloire du Roy eſt s'enquerir de la parole.

Can. 3. 81. Autre abus, Canon 3. dudit Chapitre, en ce qu'il permet & ordonne monitions & excommunications, onn ſeulement à fin de revelation, mais auſſi pour le recouvrement des choſes perdoës & dérobées, qui eſt un abus condamné par infinis Arreſts des Cours de Parlemens de ce Royaume. Et neantmoins ſi ledit Concile eſt receu, il faudra caſſer leſdits Arreſts, & recevoir leſdits abus, comme le noir pour le blanc, au prejudice & diminution de la juriſdiction Royale & ſeculiere. Tant s'en faut que ledit Concile corrige un ſeul abus, qu'au contraire il maintient & remet ſus tous les abus qui avoient eſté corrigez des trois ou quatre cent ans : Meſme du temps de Philippes de Valois, & Maiſtre Pierre *de Cogniers* ſon Avocat commença à plaider, & avoit Arreſt contre les Cardinaux & Eveſques, pour les entrepriſes & uſurpations par eux faites ſur le Roy, & Eſtat ſeculier.

Philippes de Valois. Pierre de Cogniers.

Can. 4. 82. Encore autres abus au Canon ſuivant, où il permet à tous Juges Eccleſiaſtiques de condemner & contraindre les gens laiz, par multes & amendes pecuniaires, & par ſaiſie, priſe & execution réelle de leurs biens, & de leurs perſonnes, tant par les propres Officiers deſdits Eveſques & Prelats, ou leurs Officiaux, que par autres. Combien qu'en France les gens d'Egliſe n'ayent telle juriſdiction ſur les gens d'Egliſe meſme, & encore moins ſur les laiz.

83. Autre abus au Canon ſuivant, où il permet à tous Eccleſiaſtiques tant ſeculiers, que reguliers de remettre (comme on leur dit par reproche) au *fidelium*, la multitude de ſervices & anniverſaires, à quoy ils ne peuvent fournir; & neantmoins en retenir les fondations, terres, & revenus, ſans les rendre aux parties, ou heritiers abuſez. Combien que ceſſant les cauſes pour leſquelles les choſes ſont données, il les faut rendre tant de diſpoſition de droit civil, que de droit Canon. *l. 1. & 2. C. de donatio. quæ ſub mod. l. ultim. C. de revocand. donat. & in l. verum. in fi. ext. de conditio. appoſit.* Où ce mot *tali conditione*, s'entend, *tam de tacita, quàm de expreſſa*. tellement que dit la gloſe audit chapitre *verum, quod etiam ſi eſt facta ſub modo, quamvis non revocetur quandiu modus ſervatur, tamen poſtquam non ſervatur; poteſt revocari.* Or ce n'eſt pas garder la charge, *nec ſervare modum*, que de le mettre au *fidelium*.

Le *fidelium.*

84. Et au Canon 8. il entreprend ſur la juriſdiction du Roy, & de ſon grand Aumoſnier, & des Juges Royaux, en diſpoſant des hoſpitaux, tant titulaires que non titulaires, & reddition de compte des fruits & application à autre uſage, meſme contre les gens laiz, & de la privation de l'adminiſtration. Combien que cela appartienne à la juriſdiction des Juges Royaux, & dudit grand Aumoſnier, non ſeulement ſur les gens laiz, mais auſſi ſur les Eccleſiaſtiques, par les Ordonnances & Edits Royaux, cy-deſſus cottez, qui ſeroient abrogez par ledit Concile.

Can. 9. 85. Et au 9. Canon de ladite generale reformation, il jette ſa faulx ſur les patronages laiz, & les retranche, ſi les Patrons laiz n'en ſont preuve par écriture authentique, de preſentations qui ayent eſté continuées, & toutes ſorti leur effet par eſpace de cinquante ans continuels, & rejette toute autre eſpece de preuve, & autrement prive les Patrons laiz, ſans les appeller & ſans les ouïr, non ſeulement de tout leur droit petitoire, mais auſſi de tout leur droit poſſeſſoire. Dont toutesfois tout le Concile ne pouvoit connoiſtre, & encore moins juger. Et davantage ils privent tant diffinitivement & abſolument, tant au poſſeſſoire, qu'au petitoire, tous Patrons laiz, de tous autres droits & profits. Poſé ores qu'ils les euſſent retenus par droit de fondation, conſtruction, ou dotation expreſſe. Ce qui eſt mettre la main non ſeulement ſur le temporel des Nobles, & autres regnicoles, duquel ledit patronage & profits d'iceluy fait portion: Mais auſſi uſurper ſur la juriſdiction ſeculiere, tant des Villes & Nobles, que des Juges Royaux, & des Cours de Parlemens. Qui eſt choſe trop exorbitante & intolerable.

86. Et en procedant de mal en pis, ſur la fin dudit neufiéme Canon, il donne authorité & juriſdiction, à tous Ordinaires & Officiaux Eccleſiaſtiques, leſquels en cet endroit il fait Juges deleguez du Pape, de connoiſtre du droit & poſſeſſion des patronages laiz, tant y à acquis par fondation, dotation, ou conſtruction depuis quarante ans, qu'à acquerir cy aprés, & de les caſſer & annuller du tout, s'il ne leur appert de tres-grande & évidente neceſſité. Le tout nonobſtant tous privileges, conſtitutions, couſtumes, ou poſſeſſions quelconques, voire de temps immemorial. Voilà une des plus énormes uſurpations ſur tout l'Eſtat ſeculier, juriſdiction & ſouveraineté du Roy, qu'il eſt poſſible de ſonger.

87. Et au Canon 10. il érige une nouvelle maniere de Juges deleguez, qu'il appelle Apoſtoliques, par chacun Dioceſe, & donne puiſſance & authorité aux Ordinaires Eccleſiaſtiques de les choiſir, ſans le ſceu & authorité du Roy, & d'en envoyer les noms & qualitez au Pape, auquel premierement (s'ils luy ſont agreables & non autrement) ils luy feront le ſerment contre tous. Voila une nouvelle invention, & multiplication des Juges & ſubjets Papaux, non ſubjets au Roy. Can. 10.

88. Et au Canon 12. il declare les diſmes eſtre deuës aux Eccleſiaſtiques de droit Divin entierement, comme ſi nous eſtions encore ſous les ceremonies de Moyſe, ou police d'iceluy, ſous laquelle n'eſtoit loiſible aux Levites poſſeder un pied de terre, ny par ſucceſſion, ny par acquiſition, ny autrement: lequel Decret eſt non ſeulement contre l'opinion de tous les Theologiens, mais contre la commune des Canoniſtes & Docteurs Papaux, qui confeſſent qu'elles ne ſont deuës, ſinon ſelon la couſtume *in cap. in aliquibus. extr. de decimis.* Si ledit Concile eſtoit receu l'on ſeroit par tout contraint payer un dix ou eſtre excommunié ſans rien rabattre des fondations, anniverſaires, & autres exactions.

89. Et au Canon 17. il défend aux Eveſques eux humilier, & ſoûmettre envers les Rois & Seigneurs, leur commande de tenir leur rang & gravité, non ſeulement en l'Egliſe, mais auſſi aux marchez, & aux palais: Et commande aux Princes, & à tous autres de les reverer comme Peres. Aprés qu'en la meſme ſeſſion & chapitre, Canon 6. ledit Concile a ordonné bailler aux Eveſques le premier honneur en tout lieu, & la principale authorité à faire & gouverner toutes choſes: Ce qui eſt repris & deffendu en l'Evangile. Matth. 23. Luc 20. vers la fin, où Jeſus-Chriſt commande de ſoy garder des loups, qui ſous ombre de religion, uſurpent toute l'authorité & maniement des affaires. C'eſt le moyen par lequel les Eveſques de Rome ayant changé les premieres robes d'humilité en robes de pompes, ont entrepris l'authorité, ſous ombre d'eſtre honorez, ſaluez, & aſſis les premiers, & manier les affaires, ſous ombre de conſeil. Le Conſeil toſt aprés, ils ont converti en commandement, & ainſi ſe ſont faits Seigneurs de la ville de Rome & de l'Empire, & de la pluſpart des païs, terres, & regnes circonvoiſins. Can. 17.

90. Et au Canon 19. il abrogue l'Ordonnance de Philippes le Bel, touchant les duels, receuë & enregiſtrée és regiſtres de la Cour de Parlement, & laquelle eſt au ſtile d'icelle, ch. 16. commentée par Guido Pape, en ſes deciſions de Grenoble 517. Et ſi fait Can. 19.

plus grand abus intolerable, car il prive le Roy de ſa juriſdiction, & conſequemment de ſon Royaume, & Couronne, & ſi le prive de toute ſeigneurie & ſuperiorité en la ville & lieu, où il aura ſuivant les Ordonnances de ſes predeceſſeurs, pour cauſe neceſſaire & inévitable permis le duel. Mais quand ores la permiſſion ſeroit nulle les Conciles ne peuvent pas priver le Roy, l'Empereur, ou autre Prince ou Seigneur de ſa juriſdiction & ſeigneurie: car ce ſeroit autant que le deſtituer de ſon Royaume & Couronne: Et neantmoins ledit Concile le fait, & ſi ſe avouë ſujet du Pape, reconnoiſſant le Pape avoir encore plus grande puiſſance. Et conſequemment ſi ledit Concile eſt receu, il eſt arreſté & conclu, que le Pape peut deſtituer le Roy de toute ſa juriſdiction, puiſſance & ſeigneurie, & luy oſter ſa Couronne & ſon Royaume, & le transporter à qui luy plaiſt, ou le ſupprimer du tout. Comme auſſi par Bulles patentes publiées à Rome, le 28. Septembre l'an 1563. il a cité en perſonne la Royne de Navarre à Rome, & à faute d'y comparoir en perſonne, l'a privée de ſon Royaume, biens, meubles, & immeubles quelconques, quelque part qu'ils ſoient aſſis, & donnez au premier occupant: Comme le pareil a ja eſté trop abuſivement fait par le Pape Jule II. à l'ayeul paternel de ladite Royne. Laquelle entrepriſe abuſive ſortiroit ſon effet, ſi ledit Concile avoit lieu; & par meſme moyen la juſte proteſtation, & remonſtrance faite au contraire, par le Roy à preſent regnant, ſeroit nulle & abuſive: & luy-meſme & ſa Couronne ſeroient en pareille ſujettion du Pape, ſi ledit pretendu Concile eſtoit receu.

La Royne de Navarre.

Jule II.

Can. 20.

91. Et au Canon 20. il commande à tous Princes & Seigneurs de garder tous les Canons Papaux, & Conciles cy-devant faits en faveur des perſonnes, & juriſdiction Eccleſiaſtique. Et renouvelle à l'encontre d'eux toutes les Decretales & Conſtitutions des Papes, ou des leurs precedens Conciles ſur ce faits. Et ainſi ledit Concile renouvelle & remet ſus, toutes les inventions & Conſtitutions des Papes uſurpatoires, par cy-devant abrogées en France. Tant par Edits & Ordonnances des Rois, que par les Eſtats, & par les Arreſts de la Cour de Parlement de France. Et ainſi remet ſus toutes les Conſtitutions de Boniface VIII. ennemy de France, faite tant pour l'abolition des droits de Regale du Roy, que pour l'immunité des Clercs, Preſtres & Prelats en France, pour ne payer au Roy aucunes decimes, ny aucuns ſubſides, ſoit de leurs benefices, ſoit de leur patrimoine. En caſſant auſſi l'Ordonnance naguerres ſur ce faite des Eſtats de ce Royaume, tenus à Orleans, le Roy à preſent regnant, & tout ſon Conſeil y eſtant: Et conſequemment remet ſus la Decretale dudit Boniface, de la ſuperiorité & puiſſance qu'il pretendoit, à cauſe de ſon Papat, ſur le Royaume & la Couronne de France: & ſoûtient & confirme toutes les uſurpations Papales, & ſur la Couronne du Royaume de France.

Bonif. VIII.

Can. 21.

92. Finalement, au 21. & dernier Canon, ledit Concile, de tout ce qu'il a fait en dix huit ans, dés & depuis Paul III. juſques à preſent, il ſe ſoûmet du tout à l'authorité du Pape, qui eſt & ſera cy-aprés à touſiours. Tellement que combien qu'il y ait trop d'abus & uſurpations en la Papauté, & en ſes Eccleſiaſtiques, (recours à mon livre contre les abus, & uſurpations des Papes, & Cour de Rome) dont on eſperoit quelque notable amendement & correction. Toutes fois tant s'en faut que ledit pretendu Concile en ait corrigé un ſeul, qu'il a confirmé & remis ſus, tous les abus & uſurpations precedentes, tant celles qui avoient eſté ja corrigées en France, que pluſieurs autres qui reſtoient & reſtent à corriger.

93. Et qui pis eſt, il augmente la puiſſance & ſouveraineté du Pape plus que jamais, le mettant & élevant par deſſus tous Conciles, & par deſſus tous Empereurs, Rois & Princes indifferemment & abſolument. Et toutesfois il eſt plus que notoire par toutes les hiſtoires, que du commencement de la primitive Egliſe, & long-temps depuis, les Papes eſtoient ſubjets aux Empereurs, Rois & Princes, que ſi depuis ils ont acquis plus grande authorité, ç'a eſté contre l'Evangile & par uſurpation, par fallaces & hypocriſies, & finalement par violence ouverte, ils ont eſté ſubjets aux Rois & Empereurs François, depuis aux Empereurs d'Allemagne Othon I. Othon II. Othon III. Henry I. Conrad, Henry II. & V. Et combien que depuis par force & ſeditions, ils euſſent oppreſſé l'Empire d'Allemagne. Toutesfois les Rois de France jamais ne s'y rendirent ſubjets, ſinon en ce qui eſtoit conforme aux premiers generaux & univerſels Conciles, deſquels ils ſe ſont conſtituez protecteurs, & de la liberté de leurs Egliſes. Et ne ſe ſont ſubmis aux Conſtitutions & Decretales des Papes, ny aux Conciles faits depuis icelles, ſinon entant qu'ils ont contenu choſes conformes aux Conſtitutions de l'Egliſe univerſelle, & non derogantes auſdites franchiſes & libertez. Partant recevoir ledit Concile de Trente, ſeroit renverſer tout l'Eſtat ancien de France, & l'Egliſe Gallicane. Joint qu'audit Concile les Ambaſſadeurs du Roy, à preſent regnant, y ont eſté rabaiſſez & mis arriere, & contraints eux départir avec honte & dédain. Les remonſtrances du Roy, & de l'Egliſe Gallicane n'y ont eſté leuës, ny ouyes, ny entenduës. Le Roy eſt décheu de ſon degré, & du grand honneur qui luy appartient de toute ancienneté, par le témoignage même des Eſtrangers & Docteurs Italiens; entre autres de cet excellent Docteur Balde, qui dit en ſon Conſeil 418. livre 1. ſelon l'ancienne, & 218 livre 3. ſelon la nouvelle impreſſion: que le Roy de France par deſſus tous les Rois Chreſtiens, porte la Couronne de liberté, & de gloire. Et au Conſeil precedent il dit, que ſes bannieres ſont les premieres, devant leſquelles nul ne doit preſumer honneur. Les Auditeurs meſmes de la Rouë de Rome, comme Boniface de Vitalinis en la Preface des Clementines, tiennent qu'en Cour de Rome, quand on parle du Roy ſimplement on entend du Roy de France, & non d'autre. Et toutesfois ce nouveau pretendu Concile luy a voulu oſter ſon honneur ancien, en le poſtpoſant & luy preferant un autre, érigé long-temps depuis la Couronne de France, & delivré des Payens & Sarazins, & amené à la Foy Catholique, par le moyen, ſecours & victoires de Charlemagne & des François, ce qui doit toucher au cœur de toute la Nobleſſe & peuple de France.

Baldus.

Boniface de Vitalinis.

94. Davantage recevoir ledit Concile, c'eſt corriger & impugner d'erreur le fait de Philippes Auguſte, & de tout ſon Conſeil, qui appella du Pape Innocent III. comme d'abus au futur Concile: & ainſi recouvra ſes terres de Guyenne, Touraine, Normandie, contre les Anglois, auſquels ledit Pape favoriſoit. Or le Concile univerſel eſt ſujet au Pape, par la determination dudit Concile Tridental, & l'on ne ſçauroit appeller du Pape à un inferieur.

Philippes Auguſte.

95. Et par meſme moyen ſeroit vuidée l'appellation de l'Univerſité de Paris, interjettée du Pape Pie II. au futur Concile univerſel, dés le commencement du regne de Louys XI. comme recite Maiſtre Robert Gaguin qui vivoit lors. Et autre ſeconde appellation auſſi interjettée par l'Univerſité de Paris, pour ce aſſemblée aux Bernardins, ſur la fin de l'an 1517. du Pape Leon X. au futur Concile general. Et pareille appellation au meſme temps interjettée par le Chapitre de Paris, toutes leſquelles appellations ſeroient vuidées, ſans aucunement ouïr les appellans, ſi ledit Concile eſtoit receu.

Appellation de l'Univerſité de Paris au Concile.

Robert Gaguin.

Appellation par le Chapitre de Paris.

96. Ainſi ſeroit vuidée l'appellation au futur Concile univerſel, interjettée du Pape Clement VII. à

Appellation à l'aſſemblée

des Eſtats à Auguſte. l'aſſemblée des Eſtats de l'Empire à Auguſte, l'an 1530. par le Duc de Saxe Electeur du ſaint Empire, le Marquis de Brandebourg, le Duc de Luxembourg, le Lantgrave de Heſſe, & autres Princes, Republiques & Eſtats de l'Empire, allies & confederez de la Couronne de France, lors qu'ils preſenterent en la preſence de l'Empereur & des Legats du Pape, leur confeſſion de foy & forme de reformation, qu'on appelle d'Auguſte: ladite appellation derechef en pareille ſolennité reïterée à Vvormes, l'an 1540.

Renouvellée a Vvormes.

97. Recevoir ledit Concile, ce n'eſt pas ſeulement abroger la ſouveraine du Roy, mais auſſi abroger l'authorité des Eſtats de France, liberté & droits du peuple, & Egliſe Gallicane, pour en faire un païs d'obedience Papale: & outre faire le Roy ennemy de tous les Princes Proteſtans, anciens confederez de France, & de tous les Royaumes & Pays voiſins, qui ont repris la liberté de leurs Regnes, & puiſſances politiques, avec la reformation de l'Evangile, contre les uſurpations des Papes & Cour de Rome. Parquoy ceux qui conſeillent au Roy recevoir ledit Concile de Trente ne l'aiment pas, & encore moins aiment l'honneur de Dieu & obſervation de ſa parole & commandemens, & s'ils ſont ſubjets du Roy, ils luy ſont traiſtres & criminels de leze Majeſté.

98. Cela eſt bien à peſer, mais il faut bien noter davantage que tous ceux qui ſont obligez au Pape, ſoit par ſerment preſté, ſoit par benefices qu'ils en ont ou convoitent avoir, ſoit par le lien de leur propre ſuperſtition, jamais ne ſe reputent criminels de leze Majeſté, de déroger aux droits de leur Roy naturel, pour donner ou attribuer au Pape; car ils le reputent plus grand que le Roy, voire ſuperieur, & s'eſtiment plus tenus & ſubjets au Pape qu'au Roy, lequel ils ne reputent que demy Roy, alleguans le verſet de Virgile,

En la vie de Virgile.

Diviſum Imperium cum Jove Caſar habet.

Car ils tiennent leur Pape *pro Jove*. Se fondent auſſi ſur la ſentence du Pape, & Concile de Vienne, *in Clem. paſtoralis. de re judica.* Où il eſt dit, que les vaſſaux meſme de l'Empire, ne peuvent commettre crime de rebellion, ny de leze Majeſté contre leur Empereur, entant qu'ils tiennent contre luy, pour le Pape. Ainſi le tiennent tous les Canoniſtes, & Docteurs Papaux, & Bartole meſme profeſſeur du droit civil, comme il eſt écrit en l'Extravag. *qui ſunt rebell. in verb. rebellando. col.* 2. Dont ils s'excuſent *in proœmio ff.* Diſant qu'il le dit parce qu'il demeure en terre de Pape. Il y a en France grand nombre de

Bartole.

Docteurs Papaux, leſquels auront cauſe gagnée, & cornes élevées, ſi le Roy ſe ſubmet audit Concile Papal, & s'il eſt receu, il y a trop plus grand danger qu'on ne penſe, tant pour le ſpirituel & éternel, & le ſalut de l'ame envers Dieu: que pour l'Eſtat public de ce regne, appartenant au Roy ſeul ſouverain en France. La rondeur de ſa Couronne monſtre qu'elle eſt, & doit demeurer indiviſible, & que ſi on y reçoit une fente, c'eſt pour la détruire du tout: Ce que plaiſe à Dieu empeſcher.

99. Ceux qui pourſuivent ſi ardemment vers le Roy la reception dudit Concile, monſtrent bien qu'ils ſont vrais tentateurs, voire inſidiateurs & ſolliciteurs du Pape. Car la concluſion dudit Concile n'eſt pas concluſion, mais ſuſpenſion: par ce qu'au dernier Canon, aprés que toute la troupe (qui n'eſtoit pas grande) s'eſt rapportée au Pape, & luy a tout expreſſément renvoyé: Les Lieutenans & Legats d'iceluy, ont prononcé qu'ils mettoient fin au Concile, mais que bien-toſt ils en demanderoient la confirmation du Pape, qui eſt à dire qu'il n'y avoit rien arreſté ne conclud, & que tout dépendoit de la volonté abſoluë du Pape, & que cependant chacun s'en allaſt. Concluſion du Concile.

100. Voila une forme de faire ſi nouvelle, qu'il n'en fut jamais de telle. Qu'eſt-ce donc d'importuner un jeune Roy de la reception de telle nouvelleté imparfaite, comme un corps ſans ame, & ſans teſte? Car ils ne monſtrent la confirmation qui dépend d'autruy, qui peut & pourra tout deſavoüer ou transformer en toutes telles ſortes, & toutes fois & quantes qu'il luy plaira. Eſt-ce pas le tenter? Dieu le veüille garder de ces tentateurs. *Amen.*

Leſquelles choſes conſiderées, l'avis & reſolution du Conſeil ſouſcrit eſt, que ledit Concile de Trente ne peut & ne doit eſtre receu, & que la reception & approbation d'iceluy ſeroit contre Dieu, & contre le benefice de Jeſus-Chriſt en l'Evangile, contre les anciens Conciles, contre la Majeſté du Roy, & droits de ſa Couronne, & Regale, contre les Edits recens de luy, & de ſes predeceſſeurs Rois, contre la liberté, & immunité de l'Egliſe Gallicane, authorité des Eſtats, & Cour de Parlement de ce Royaume, & Juriſdiction ſeculiere. Deliberé à Paris, ſur la fin de Février, l'an du Seigneur mil cinq cent ſoixante-trois, ſelon la computation Françoiſe, par Meſſire Charles du Molin, Profeſſeur des ſaintes Lettres, Docteur és Droits, Conſeiller & Maiſtre des Requeſtes de la Royne de Navarre, ainſi ſigné,

C. DU MOLIN.

F I N.

CHRISTIANO LECTORI.

HAS animadverſiones (Chriſtiane Lector) in concilium noviſſimum Tridentinum, à doctiſſimo & inprimis Chriſtiano Juriſconſulto Carolo Molinæo rerum divinarum peritiſſimo gallicè primum exaratas, dein à quodam viro probo & erudito factas latinas, noli putare alia de cauſſa in publicum nunc emitti, niſi, ut qui concilio illi Tridentino interfuere ac præfuere, atque hi etiam, qui eis, ut quum maximè adſtipulantur, eam in rem, tandem aliquando, ſiquidem poſſunt, cognoſcant iſto ipſo in rerum genere, in quo aliquid, atque adeò multum poſſe volunt, ſeſe planè nihil eſſe: Nam hi, (homines quidem malè feriati) quum doctrinis humanis, jejunis atque aridis, toti innitantur, at ne ullam quidem micam habeant Evangelici ſalis, ſe quoque doctrinis humanis, nudiſque doctorum præceptionibus, atque traditionibus, & his ſanè vel ex probatiore expromptis penu, vel in meliorem intellectus acceptiſque, partem ita ſentient refelli, atque ſubverti, ſuámque ita ſeſe hic ſcientiam edoceri, ut, ſi quid eis ſanè mentis ſuperſit, fateantur plane neceſſe eſt, cornicum ſibi confixos eſſe oculos, nimirum ſic olim ex ſua philoſophia confutati ſunt à Chriſtianis doctoribus veteres philoſophi, ſic quoque Judæis divus Hieronymus, ut ipſemet de ſe profitetur, ſic veteribus Juriſconſultis, ut teſtatur Tullius, cornicum oculos confixit ſcriba ille Cnæus Flavius: Denique ſic ſemper ſtultos malóſque & inſulſos homines, ſuo ſibi gladio jugularunt prudentes viri. Interea ut apud bonos, & pios, verum dicatur, non erat quidem ſua quicquam actorum Tridentinorum animadverſione adnotandum, ſed omnia utique una prorſus litura tollenda diſpungendáque, quum nihil ibi appareat, quod Evangelicam ſapiat puritatem doctrinámque, id quod ſcio Chriſtianos omnes, & eos præcipuè, qui nullo papali faſcino oblitos habent oculos, facile perſpicere atque judicare: gratiamque habere huic Doctori qui tum beati Auguſtini, tum Philippi Melanctonis exemplo non ſolum Juriſprudentiæ ſed Theologiæ quoque profeſſionem fecit, non umbratilem, ſed in mediis etiam periculis publicam, ut omittam quanta ab anno domini ſeſquimilleſimo quadrageſimo ſecundo damna & pericula propter Evangelium Chriſti ſubierit, & quædam in eam rem tacito nomine ſuo ediderit, donec anno ſeſquimilleſimo quinquageſimo primo aperte in Romanæ curiæ & Paparum abuſus ſcripſerit, nomen ſuum palam profeſſus diſputationem etiam publicam offerens, quo Chriſtianum orbem & præcipue Galliam ab ea tyrannide & cæcitate liberaret: furias certe & minas Julij tertij compeſcuit eodémque tempore in rem præcipuorum Germaniæ Principum proteſtantium contra eorum verbíque Dei in Germania miniſtrorum hoſtes calamum ſtrinxit. De his vero quæ publicè docuit & ſcripſit in Germania ad omnium Chriſti Eccleſiarum conciliationem & ſuperſtitionis abrogationem, Germani ipſi luculentis ſcriptis teſtantur, in queis Leonhartus Fuchſcius doctus & pius Profeſſor Medicus Tubingenſis & alij fideles miniſtri verbi Dei qui quaſdam hujus Doctoris Molinæi conciones Theologicas in Germanicam linguam verterunt Francofordiæ anno 1554. typis excuſſas. Anno 1561. Pariſiis & Lugduni non pauca in idolomaniæ deſtructionem veteríſque tum Eccleſiaſticæ, tum politicæ diſciplinæ redintegrationem ſcripſit. Et anno 1563. grande & acre in abuſus volumen Gallicum edidit. Anno vero ſequenti cum animadvertiſſet Evangelij, rectæque veteris politiæ hoſtes Tridentini Concilij capiſtrum Regis Galli collo totíque nationi & Eccleſiæ Gallicanæ injicere velle, divino zelo accenſus illud confregit acri hoc libro edito, quem inter conjuratos hoſtes etiam captivus conſtanter ſuſtinuit Dei gratia jam multoties ab imminente morte liberatus. Sed cum multis adhuc perſecutionibus, & è noviſſimo carcere Palatino ſtigma retulit in corpore non niſi in beata reſurrectione ſanandum: ut omittam conſultationem ejus pro nobilibus Celticæ & Belgicæ Galliæ, & noviſſimum adverſus ſectam Jeſuitarum. Multis autem mundanis amicis juriſprudentiam ejus in qua plus quam triginta ſpeciminibus editis omnes omnium doctorum teſtimonio antecellit admirantibus atque ideo damnoſam hanc & tot periculis obnoxiam Theologiam (id eſt ſtudium Evangelij promovendi) relinquendam monentibus reſpondere ſolet ſe Chriſto ſuo ejúſque gloriæ plus quam omnibus debere, quanquam Electorum Dei gratia quicquid agit, faciat. Vale & gratiam habere Chriſtum communem Salvatorem pro his ſanctis ſtudiis orans.

ILLUSTRISSIMO, POTENTISSIMO, ET MAGNANIMO PRINCIPI AC DOMINO

D. ANTONIO CROYO

PRINCIPI PORCIANO, MARCHIONI FALCHIENSI, COMITI SENYGHAMO ET REGINENSI.

CAROLUS MOLINÆUS JURIUM DOCTOR, SACRARUM Literarum Profeſſor, Franciæ, & Germaniæ Juriſconſultus, Conſiliaris libellorum ſupplicum in regia Navarræ Reginæ magiſter honoris & fœlicitatis omnis perpetuum deſiderat incrementum.

Amor ille ſingularis, & ſummum officij ac pietatis ſtudium, quo jam inde à prima adoleſcentia erga Chriſtum noſtrum dominum, ergáque ipſam patriam accenſus ſum & affectus, omnibus ſemper votis exoptans, alterius ſcilicet uti regnum & Evangelium proferretur in aſpectum mundi, promoveretúrque atque omnibus numeris ubique gentium abſolveretur, coleretur, obſervaretur: Alteri verò hoc eſt Galliæ noſtræ, regíque noſtro, ſua uti omni ex parte conſtaret fælicitas, atque incolumitas & bene beatéque vivendi, quoadquidem ejus fieri poſſet ratio, impulerunt me cum antè alias ſemper meas uti vigilias & lucubrationes eam in rem conferrem, tum hoc maxime tempore incitarunt etiam vehementer, hunc meum ſcriptionis ad id inprimis appoſitæ libellum uti ederem, eundémque ipſum tibi mitterem donarémque (Antoni Croye, Portiane Princeps) in quem nimirum libellum, comprehenſa ſunt ea, concluſáque, quæ ſpectant ad honorem gloriámque Dei optimi maximi, & ad amplificandam ipſius filij Jeſu Chriſti Cælorum & terrarum regis, maximum ſummúmque dominatum, ejúſque fovendam, alendámque & protegendam in terris Eccleſiam; præterea attexuntur ibidem multa quidem, quæ conferunt valdè faciuntque etiam ad tuendam & conſervandam majeſtatem, magnitudinémque, tum libertatem ac dignitatem Germanici & Francici imperij, à quo ſcilicet utroque imperio, pendet utique eóque tanquam firmo fundamento innititur; ſuffulcitúrque per bona, perque magna pars totius orbis Chriſtiani, quia enim tu quidem (Clariſſime & Illuſtriſſime Princeps) non ſolum unus es è magnis Franciæ proceribus, verum etiam, ſtemmate vetere, ab ipſis Germaniæ Imperatoribus & Principibus, clariſſimum genus tuum ducis, illinc quidem arctiſſimo cum eis junctus fœderis ac ſocietatis vinculo, iſthinc verò, cum præclara ac regia gente Borbonia quæ domum Francicam, ſanguine & cognatione quam proximè attingis, conſociatus affinitate nobili par utique fuit, ut hac operis editio, hiſce duabus, maximis de cauſis tuo debita nomini, in tuo quoque Illuſtriſſimo nomine appareret, veniretque in lucem. Etenim tu duabus illis cum ſis toto orbe terrarum illuſtriſſimis atque maximis conjunctus affiniſque regis familiis, quarum altera Gallia eſt, altera Germania: quæ duo regna, in unam olim coronam coaluere, in eámque tandiu perduravere, dum ſcilicet potiti ſunt rerum Carolus magnus, Ludovicus Pius, & eorum poſteri, ad Carolum uſque Calvum, quò factum eſt, ut duæ iſtæ dehinc potentiſſimæ illius coronæ provinciæ, nempe Germania, & Francia, in eadem ſemper conjunctionis, amicitiaque & fa-

deris lege, ad hæc uſque tempora permanſerint, maximo ſanè Chriſtianæ reipub. uſu, permanebuntque omne in tempus, Deo quidem benigno & propitio auctore & adjutore ad ipſius certè Dei gloriam, decúſque ſempiternum, & ad conſervationem propagationémque Chriſti Eccleſiæ prædicationémque & celebrationem ſyncerioris verbi Domini, cuius propagationi verbi Domini adeo ſemper ſtuduere Franci illi & Germani Imperatores, ut in his, quæ inter ſeſe mutuo fœdere, cavere, ſanxere, excepere, hanc unam rem præcipuè ſemper pepigeriat, illiúſque memoriam ſucceſſoribus ſuis unicè commendariat, uti apparet ex eorum eam in rem monumentis, legibus & edictis, per me quidem paſſim citatis ſæpe, & maxime in his, quæ conſcripſimus in librum forenſis uſus parlamenteæ curiæ, in tertia illius libri partitione, titulo quinquageſimo, quæ etiam eadem inculcavimus in libello illo quem vernacula primum, deinde nuper latina lingua edidimus, de Francorum origine, & eorum imperij progreſſione. Cùm igitur (ut ad rem redeam) ex tantis viris ſis ortus, eorúmque etiam nunc vel cognatus vel affinis, poſteris qui utriuſque imperij habenas rexere, ego vero utriuſque imperij amplificationi, bonóque & conſervationi, ſim & natura & ſtudio præcipuo voluntatéque addictiſſimus, En ergo ad te hoc defero ſcriptionis munuſculum, quod ad utriuſque idem maximè imperij pertinet (uti modo pluribus explicui) conſervandum ſartum tectum amplitudinem. At verò accedunt etiam peculiares & privatæ quædam cauſæ aliæ, quæ me ad id faciendum, hoc eſt, ad ſibi hæc mea inſcribendum, ſeorſim etiam ac præcipuè pepulerunt, virtus enim tua, ſtudium, voluntas, gravitas & opera ad conſtabiliendam ubique puram æternámque Chriſti religionem & adjuvandam rempublicam, à te paſſim præſtita, mihique eadem jam diu cognita & perſpecta, tum ingentes aliæ animi tui dotes quæ in hoc primo maturóque adoleſcentiæ tuæ flore & indole, non obſcurè (Dei gratia, bonitateque ac beneficio eluceſcunt, quæque omnibus qui hæc iſta tua novere, majoris & in poſterum excelſiorisque boni, quod in dies magis ac magis ſeſe exeret, haud dubiam præbent expectationem, me ad hoc ipſum non leviter commoverunt, ut interim ne prætereum hoc quidem, quod Illuſtriſſimo parenti tuo, Antonio Croyo, Principi virtutis inprimis ſpectatæ, viroque laudati & glorioſi nominis, fui ante hoſce viginti quinque annos, & quoad quidem ille vixit, ſemper a conſiliis, indéque factus toti clariſſimæ & nobiliſſimæ domui tuæ, atque familiæ, in omni genere obſequioſiſſimæ voluntatis deditiſſimus. Hæ ſunt igitur maximæ certè & inprimis neceſſariæ cauſſæ mei erga te officij, quarum ego & præclare ſemper memini, & meminiſſe dum vivam volo, neque ulla unquam ſenili ætate ad quam jam vergimus, hæ mihi excident, ſed illæ tamen priores cauſſæ quæ ſpectant ad gloriam Dei, & ad incolumitatem ipſius ſummæ Eccleſiæ, de quibus primùm dixi, ſunt ejuſcemodi, ut inter cauſſas alias, principem locum hîc ſibi vindicent, quæ interim tamen, videlicet ea quæ conjuncta ſunt cum honore Chriſti, tibi pluribus verbis ut commendem nihil omnino opus eſſe puto, ut qui omnes animi tui ſenſus probe teneant, tuámque erga Chriſtum ipſum pietatem, conjunctam quidem illam cum ſcientia & cognitione veritatis verbi Dei non fallacis, habeam exploratiſſimam quæ veritatis cognitione, macte tu quidem eſto (Princeps generoſiſſime) quamdiu vita ſuppeditabis, quam tibi vitam, Chriſtus ipſe Optimus Maximus incolumem diutiſſime conſervet, tuáque gubernet decora cœpta & conſilia, quorum etiam nomine, hujus libelli, qui eodem tendet, delatam tibi à me editionem, lubentiore accipe animo, faxque in tua ille fide maneat, tibique tantùm de eo velis perſuadere, quantùm perſpicere potes, materia quam tractat, cauſſaque mereri bonitatem & juſtitiam, ac eam ipſam inprimis, qua, conſcriptus ille eſt & editus, inductionem animi. Deum iterum atque iterum quæſo, patrem domini noſtri Jeſu Chriſti tibi ſemper adſit, te conſervétque, protegátque, & res tuas omneis, amicorúmque tuorum, tibi ſemper præſtet incolumes. Vale. Lutetiæ Pariſiorum quinto Cal. Iunij anno Domini ſeſquimilleſimo ſexageſimo quarto. Ad gallicam rationem.

CONSILIUM D CAROLI MOLINÆI, SUPER ACTIS CONCILII TRIDENTINI

E GALLICO, FACTUM LATINUM.

CUM Lutetiam Pariſiorum allata eſſent decreta Tridentini concilii, & ea maxime quæ in ſeptimo, octavo, nono comitiatu, illic fuere ſancita, excuſaque poſtmodùm, atque ex auctoritate Regalis privilegii edita Luteriæ, mihique tradita Idibus Februarii, anno Domini ſeſquimilleſimo ſexageſimo tertio, rogatus tum ſum, à quibuſdam ſummis viris, qui Regi aſſident in intimis & ſanctioribus conſiliis, meam de hiſce ſententiam, valdéque interpellatus, ut dicerem libere, ecquodnam meum eſſet conſilium ſuper Tridentinis illis rogationibus. An ſcilicet hoc in regno accipiendæ promulgándæque illæ viderentur, an utique repudiandæ? vel etiam penitus refigendæ? Cùm verò etiam poſtea incidiſſem in rogationes nonnullas alias, quæ in eodem Concilio, ſex quidem prioribus comitiis, perlatæ fuerunt atque perſcriptæ, deinde editæ primùm Coloniæ anno Chriſti. 1551. itémque poſtea Antuerpiæ, omniáque rogationum illarum momentoſa capita attendiſſem ſedulo, perpexiſſemque etiam diligentiſſime, rerum, cauſarúmque ac temporum omnium momenta, & horum quicque ſigillatim appendiſſem, ita cenſui ad rogata reſpondendum, reſcribendúmque atque etiam ſubſcribendum. Igitur aio in primis, neque è religione Chriſtiana, neque ex uſu Reipublicæ, neque etiam eſſe ex Principis dignitate ſcita illa Tridentina accipi aut promulgari in Gallia, quòd ſi fiat primùm peccatum iri in Deum ipſum Optimum Maximum, cujus ſanctiſſimo honori atque cultui, non in paucis, per ſcita illa derogatur: deinde veteribus ſanctis conciliis, quorum ibidem elevatur auctoritas, fucum, atque adeò vim etiam illatum iri: poſtremo, Regi ipſi, atque ejus coronæ, edictiſque & Senatuſconſultis, maxime his, quæ in noviſſima Franciæ panegyri, dum in urbe Genabo peracti ſunt Regni conventus, ſcita rogatáque fuere, datum iri inſignem cladem: breviter infringetur libertas immunitáſque Gallicanæ Eccleſiæ: quod ne fiat, quanta utique omnibus ordinibus ſit cautio, vident omnes. Quia tamen tota iſthæc conſultatio maximi eſt momenti, agitur enim de publica re, & ea longè maxima: non ſatis quidem eſt quod cenſueris raptim præciſéque adferri in medium, uti fit, dum in foro, de privatis reſponſitatur negotiis: verùm dictorum cujuſque rei exputanda eſt exponendáque ad amuſſim ratio. En ergo quæ in hanc partem pro hac decidenda quæſtione tota rogati ſumus, adferimus: quibus liquebit, frivola eſſe conſulta illa & conſtituta, conſeſſus Tridentini, & propterea, non promulganda uſquam gentium orbis Chriſtiani, tantum abeſt ut cenſendum ſit, in Francia, cui ſeorſum & præcipuè, multis nominibus ſunt adverſiſſima accipi poſſe, aut legitima ulla auctoritate ſanciri.

1. Primùm ergo, (ut altius repetatur negotium) ſatis ſcitur, Pontificem Adrianum, ejuſce nominis ſextum, cum in Germaniam, ad conventus Imperii, qui tum agebantur Noremberga, legatum ſuum Franciſcum Cheregatum [a] miſiſſet, eique mandata [b] Speciatim dediſſet de rebus, illud per eundem legatum ſuum reſtatum fuiſſe, agnoviſſeque & ingenue profeſſum, corruptiſſimos eſſe mores Romana in Eccleſia, omnia ibi depravata, nihil ſanum, nihil integrum, nihil ſincerum, id porro accidiſſe primùm, Romanorum Pontificum [c] ignavia, deinde malum ad minores alios Pontifices paſſim ſerpſiſſe, nullum eſſe in eo toto tractu Romanæ Eccleſiæ antiſtitem denique qui ſuum probè munus adminiſtraret, omnes jamdudum aberraſſe, nullum bonum virum reperiri, nullum qui ſtaret in officio; quapropter ut remedium tantis malis reperiretur, incipiendum eſſe à radice, hoc eſt, à Romana ſede, eámque curandam pharmacis acrioribus: adferebat eam in rem idem Adrianus Chryſoſtomum qui diceret, Dominum Servatorem noſtrum, quum aberrantem urbem Dei cuperet animadverſione ſua caſtigationéque in rectam reduci viam caſtigationem ipſam à templo Hieroſolymitano exorſum eſſe, illincque mercatores rerum ſacrarum, acri via, nempe flagris, procul abegiſſe, quapropter liberum indicendum univerſaléque concilium, quo in Romam primum acriter animadverteretur, ſeſe ut id fieret curaturum, eoque nomine fidem ſuam eis obſtringere. Cùm ergo Adrianus dixit liberum Concilium, & in quo primum in ipſum Romanum Pontificem, ejúſque clerum, eſſet animadvertendum, non utique Concilium illud intellexit, cui Pontifex ille aut clerus, aut pro eis quiſquam ſacerdos ullus (in quos omnes erat potiſſimum animadvertendum) præſideret haberéntque hi, & calculorum & comitiorum, prærogativam: quod cum Tridenti nuper tamen eſt factum, neque ſtatim promiſſis primariis paret, quicquid ibi eſt geſtum, mala

Adrianus ſextus.

Conventus Noremberg-genſis.

[a] Qui de ſimplici protonotario donatus eſt Epiſcopatu Interamnenſi in præmiú dictæ legationis: ut teſtatur Eraſmus qui tum temporis vivebat & ſcribebat Baſileæ lib 22. & expreſſius lib. 29. epiſtolarum.

[b] Quæ in actis Norimbergénſibus deſcripta ſūt.

[c] Idem refert & teſtatur Andreas Fricius Polanus. lib. 4. de eccl. c. 5.

Concilii liberi promiſſio. 1.

mala fide geſtum eſſe, maloque omine, & idcirco repudianda.

Clemẽs VII.

Provocatio 1 ad Concilium liberũ.

Confeſſio Auguſtana.

2. Adriano ſucceſsit Clemens ſeptimus: ab eo principes imperii, liberæque Germaniæ civitates, in juris de religione dictione provocavarunt ad ſumma & libera Chriſtianæ Reipublicæ comitia, id factum Auguſtæ (quæ urbs eſt imperii) anno Chriſti 1530. ubi etiam quæ cenſerent de commutanda reformandaque religione, corrigendis moribus, ſuæque item fidei profeſsionem Carolo quinto Imperatori libello ſupplice exhibuerunt, Reſponſúmque tum à Clemente Pontifice, obſignatúmque diplomate, atque expromiſſum, intra proximum quod ſequeretur biennium, indictum iri & celebratum Concilium generale quidem & juris liberi, hoc ni præſtaretur, jubere eos atque permittere juris eſſe liberi, & ad regulam normámque vivere confeſsionis & reformationis Auguſtanæ: Interim nihil horum ab Adriano, & Clemente eſt præſtitum, quod quidem attinet ad Concilium, conſequuntur alia & acerbiora tempora.

Concilii liberi 1. promiſſio.

Provocatio Germanorũ 2. Vuormantiæ denuntiata.

3. Paulus tertius qui poſtea factus eſt Pontifex, nulla habita ratione Germanorum provocationis, quam illi tamen iterum Vuormantiæ anno 1540. è ſolemni formula coram Cæſare denuntiarant, neque item reſpiciens quicquam ad promiſſa Adriani, aut ad Clementis publicos codicillos, quibus jam Germanis permiſſu pontificio aſſerta erat libertas, contemptu horum omnium ſuum à ſe ipſo ſolo, & imperioſe quidem indixit Concilium, Mantuæ primùm, quæ orbs eſt Italiæ, hiſce in rebus ſuſpecta nimis, hocque inſcripſit & aſſeruit œcumenicum, ſed falsò, nihil enim minus quàm id erat: deinde cum ibi nihil eſſet actum, tranſtulit illud Vincentiam, oppidum ditionis Venetorum, ubi cum itidem nihil ageretur, ut magis ac magis prævaricatorem ageret publicæ cauſæ, vel eam etiam eluderet, indictionem illam Concilii eò uſque ſuſpendit, dum aliter ſibi decernendum eſſe cenſuiſſet. En nefariæ protelationes? quas tamen ut aliquo ſimulationis fuco itidem prætexeret obtenderétque, rem tandem totam ab Italia, Tridentum tranſtulit, oppidum ſitum in finibus Germaniæ, propinquúmque Inſubriæ & Venetorum oræ, ibique tum publico diplomate Idibus Decembris 1545. ſuo quidem ſolius juſſu & imperio fixit, edixitque comitia, ac pro his habendis, omnibúſque quæ in rem ſuam viſum fuit, obeundis, Cardinales tres eò allegavit, quos ſibi ſeorſim noverat addictiſsimos, & vero etiam erga Papatum propenſos animatóſque egregiè, ut qui ad eum inhiarent, bis injungit, præſint ibi ſuo nomine, déinque in primis operam, ne quod res publica (hoc eſt ſedes Romana) detrimentum acciperet: quod illi gnaviter præſtiterunt, videbant enim rem agi ſuàm, nec ſane injuria, nam ex his duo, ad Pontificatum, ſuo uterque in ordine, poſtea pervenerunt, tertius repulſus, ob oppoſitum ſycophantam Carapham, qui ut hominem illinc repelleret & ſupplantaret, ſibique honorem illum ſummum, (quod & fecit) quo jure qua injuria conciliaret, Lutheraniſmi (hoc eſt plus nimio affectatæ legis emendatricis) eum inſimulavit, & certè falsò, nam Polus Cardinalis Anglus (is enim erat tertius ille ex his) qui tum poſtea ſcripſit egitque luculenter, oſtendit ſeſe in amplificando Papatu cedere collegarum ſuorum prorſus nemini, nihilque minus unquam cupiviſſe, quàm res ut meliorem ſtatum reſtitui componique ad præſcriptum Evangelii, in quo demonſtrando, cùm nullam non navaſſet operam, tandem apud ſuos, obiit in Anglia, ſua potiſsimum opera ad ſuum ipſius vomitum miſere reverſa anno Chriſti 1558.

Concilium Mantuæ indictum.

Vincentiam tranſlatum.

συκοφάντης Caraphæ.

In Polum Cardinalem Anglum.

1. Petr. 2. in fin. prover. 26. 11.

4. Idem Pontifex Paulus, quum ea trium legatione ſibi needum planè ſatisfeciſſet, altos duos huic præficit negotio, quos etiam eo nomine ſibi creat legatos à latere, illóque mittit, ut tribus illis præſidibus ſuis omnia & ſingula quæ quaquaverſum explorantes ſibique ſedulo renuntiantes aſsiderent, quod cum fecit, adverſus conſuetudinem fecit veterum conciliorum, nec formam quidem vel ullam imaginem eorum retinuit, in quibus moris non fuit Romanum Pontificem præſidere, vel primum, ut principem ſenatus ſuam rogari ſententiam, at in ordinem cum Epiſcopis aliis gregarius plane redigi, eúmque honorem, primi ſummique loci vel deferri Patriarchis antiquioribus, vel etiam legatis Cæſarianis: quod ſi qui tum à Romano mitterentur Epiſcopo, qui illius adeſſent ibi nomine, hi poſteriore quam reliqui Epiſcopi ſedebant locó. Sed Paulus hoc non obſervavit, ut qui præſides non mitteret, qui rempublicam tractandam curarent liberis in comitiis, omniaque ad veterem normam revocarent, ſed qui ſeſe privatæ cauſæ pontificiæ adſtipulatores præſtarent inſtitoréſque ſedulos.

Veterum conciliorum mos.

5. Ea his relinquitur Tridentinum illud Concilium, quod præter morem antiquum indictum fuit, ſoláque concitum ſubnixúmque Romana auctoritate pontificia, nullum prorſus fuiſſe, nec eo teneri ullum quenquam hominem, nam qui indixit, qui in eo judex præfuit, qui jus ad nutum dixit: denique qui omnia egit pro ſui animi libidine Romanus Pontifex: cum non utique judicem eſſe decebat in hoc reformationis negotio, ut pote cujus res agebatur præcipuè, appellabatur enim is poſtulabatúrque de multis morum ſanctioriſque diſciplinæ corruptelis, quas & primùm induxiſſet, magis ac magis in religione aleret, ſed eum nimirum hac in cauſa diſceptatorem eſſe oportuit atque adeo clientem, non qui alias diem pro ſuo ſolius diceret Imperio, ſed cui dies diceretur, cuíque eſſet obeundum vadimonium, & à quo repoſcenda quæ multos ab hinc annos, inique ſibi adſciviſſet uſurpaſſétque omnium ratio. Porro judicis perſonam partiſque diſceptatricis in eadem cauſa unum ſuſtinere non ferendum, repugnat enim natura, reclamant jura tum humana, tum divina, & adverſatur æquitas.

1. Nullitas.

6. Suffulcitur hæc ratiocinatio, multorum exemplorum inductione, & ab omni memoria repetita veruſtate: itaque legantur Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, evolvantur antiquorum patrum monumenta, adferantur ea libris concilia, atque ex his maxime libris qui duobus voluminibus excuſi ſunt Coloniæ anno Domini 1550. nuſquam reperietur Romanum Pontificem in ſynodis œcumenicis obtinuiſſe locum primarium, aut ibi jus dixiſſe, ſed jus illi dictum, aut indixiſſe concilium, ſed indictum illi Concilium: quod tamen cum ſecus ſit factum Tridenti, novum eſt, & ut dixi inauditum apud bonos veteres. Indicebantur enim concilia ſolo juſſu Imperatorum, aliorúmque principum quorum ſummum erat imperium, nullíque alterius cujuſcunque juriſdictioni obnoxium, ſi ſecus fieret, quod ibi agebatur, nullum erat. Id quod etiam paret ex D. Hyeronimo, qui reſpondens Rufino laudanti neſcio quam ſynodum, dic inquit prius, cujuſnam Imperatoris auſpiciis, juſſúque ſynodus illa concita fuit? Et anno 560. Juſtinianus Cæſar multa tulit pro edicto quæ rem Eccleſiaſticam reſpicerent, quæ extant in novella ſanctione Juſtiniani 123. In Eccleſiaſticis conciliis quibus planè oſtendit, Imperatorum Regúmque eſſe munus, non item Romanorum Pontificum mores emendare Eccleſiæ, ac quæ viſum eſſet ex uſu publico in religione ſtatuere, modò omnia quidem cum honore conjuncta Dei.

Imperatorũ & principum auctoritas.

D. Hieronimus.

Juſtinianus Cæſar.

7. Accedit alterum radicale vitium. Non interfuere Tridentino Concilio civitates Germaniæ provocatrices, nec Principes etiamnum electores, qui confeſſionis ſunt Auguſtanæ, neque his ut adeſſent legitimè ſignificatum nullum enim de his verbum in actis Tridentinis ſive Coloniæ ſive Pariſiis ſive Antuerpiæ impreſſis quod tamen imprimis factum opor-

2. Nullitas.

tuit : nam quod fit non vocata, legitimo probóque modo parte diſceptatrice & provocatrice, nihil prorſus eſt : ut omnis divina, naturalis, humana dictat ratio.

3. Nullitas.

8. Hoc amplius, Nam tantum abeſt ut his ſit ſignificatum, ut etiam ab ea coitione Tridentina fuerint penitus excluſi, quia nemo ad hanc admiſſus, qui prius non juraret in verba Romani Pontificis ejúſque Eccleſiæ, quod illi nunquam fuiſſent facturi. Quare quis ſanæ & piæ mentis homo cœtum illum vocarit unquam Concilium ? factio quædam fuit, & ſocietatis coitio hominum, qui omnis corruptionis depravationíſque auctores fuere primarii, & quibus in hoc reformationis negotiolis potiſſimum intendebatur, non ſolum ex atteſtatis Adriani ſexti codicillis : verum etiam ex his quæ Tridenti etiam reſtificatus eſt conceſſus primus Pontificiorum, editus poſtea Coloniæ.

4. Nullitas.

9. Quibus Tridenti aut permiſſus eſt calculus, aut jus datum deliberativæ ſententiæ, hi aperte omnes odia cum his exercuere, qui profitebantur confeſſionem Auguſtanam, aut qui provocarant à Pontifice. & jus perſequebantur legis emendatricis, aut qui convocationem petierant ſynodi liberæ. Conſtat autem inimicorum, vel adverſariorum præjudicia nullo jure unquam cenſeri.

5. Nullitas.

10. Verum enim (quod peiore loco fuit) non ſolum cœtus ille totus Tridentinus ex adverſariis conſtitit confeſſionis Auguſtanæ, cujus confeſſionis præcipuæ partes erant agendæ hoc in negotio, verum & Pontifex ipſe, Dux & Princeps adverſariorum, Concilio illi ſolus & ſummus præfuit, ut liquet ex omnibus actis illius Concilii, quæ ubique locorum edita ſunt. Quare quis non videt Concilium illud improbandum ? ubi qui Judex fuit, idem adverſarius fuit.

6. Nullitas.

11. Conſtantienſi & Baſilienſi Conciliis ſancitum fuit, & aſſertum Romanum Pontificem ſubjici conciliis Eccleſiæ, legémque conſtat eidem Pontifici atque ipſius Romanæ Eccleſiæ illic impoſitam ſynodis œcumenicis parendi. qui ſecus cenſeret, hæreticum atque ſchiſmaticum cenſendum, nedum erroris atque adeo falſitatis reum peragendum : Tridenti nuper decretum eſt contrarium uti patet in ejus Concilii actis, quibus Pontifici ſummum attributum eſt imperium, ſummaque potentia, & ſupra leges quidem Conciliorum : Quare quod ibi eſt actum non tenendum, non ferendum, ut cujus etiam concilii iniquitas cauſam omnem ſuſtineat & hæreſeos & ſchiſmatis, adeo ut nec recipi nec admitti poſſit abſque participatione & incurſu ejuſdem hæreticæ & ſchiſmaticæ pollutionis.

Sic ſynodus Honorium a. Cõſtantiẽſis Benedic. 13. Baſilienſis Eugenium IV. Papas hæreticos pronũtiarũt. Idem feciſſet Conſtantienſ. in Johan. 23. niſi Concilio obediens faſſus eſſet illud eſſe ſupra Papam, Concilium hæreticum.

12. Præterea ut primum cœpta eſt falsò Concilii nomine Tridentina illa coitio, à ſexto ſtatim pòſt conſeſſu, cum nihil toto plus minus biennio, præter inania quædam & ſupervacanea illic eſſet actum diſſiluit, & à Paulo tertio Pontifice ejuſdem coitionis authore, Bononiam (quæ urbs eſt Italiæ ſub ditione Romanorum Pontificum) præter cauſam, prætérque rem eſt evocata, ubi item nihil omnino (quamdiu vixit Paulus) eſt decretum, nullúſque habitus conſeſſus, ſed interrupta omnia, nec ab exceſſu Pauli, quicquam unquam ibi eſt poſtea actum rei ſeriæ, quare in cauſam cecidit caducam inductámque ac plane abolitam : Qui interfuere ſynodo illi Bononiæ, atque in primis Doctor Eſpenſæus, vir & doctiſſimus & nobiliſſimus profeſſi ſunt ingenue tum ſcripto tum dicto, toto illo conſeſſu Bononienſi, nihil aliud unquam, quàm feriatum otiatúmque : quare quid attinet in re caduca futilique ac planè caſſa fundamentum ullum jacere velle aut ſtruere ?

7. Nullitas. Concilium Bononiam evocatum.

Doctor Eſpenſæus.

8. Nullitas.

13. Tridentina ſynodus, falſo ſibi arrogans nomen Concilii, morte Pauli tertii tota concidit, peſſúmque iit, ut quæ ſolo illius Pauli adſcitu imperióque niteretur, neque à Cæſare, neque ab ullo Chriſtiano rege, vel principibus indicta, neque item à generali Eccleſia præſcripta, aut ullius prærogativi, antecedentíſque auctoritate Concilii ſuffulta. Quare cum qui mandarat, qui præerat, qui ſolus pro nutu rem gerebat omnem, obierit re non perfecta, quicquid eſt captum deliberatúmque & non confectum conſtat corruiſſe. Nam & voluntas mutúſque omnis, uti dictant leges & civiles & Pontificiæ morte finiuntur. l. 4. ff. locat. c. ex literis. in fi. ext. de conſtitutio. c. ſi gratioſe. de reſcrip. in 6. hoc item aiunt Dominic. de Sanct. Geminia. in c. ſi delegatus. de offi. delega. in 6. Floria. de Sanct. Petro in l. 4. D. de ſervitut. Ludovic. de Gozadin. conſ. 22. Philip. Deci. conſil. 108. ubi in annotat. dixi & ſuper regul. Cancellar. 18. de infir. reſignant. num. 359.

Concilium finitum morte Pauli III.

14. Si par eſſet exiſtimare Tridentinum illum aut Bononienſem conventum morte Pauli ſui convocatoris & auctoris non diſſiluiſſe planéque circunductum, eſſet quoque eadem opera cenſendum, in tribus illis aut quatuor qui poſtea ſunt conſequuti, eligendis Pontificibus ſummis nullum neque Cardinalibus neque ipſorum collegio, jus fuiſſe ſuffragiorum, & omnia ad Concilium, ſi tum quidem conſtitiſſet fuiſſe deferenda : nam ſicuti certum eſt concilia plus poſſe, quam Romanum Pontificem Romanámque ipſius Eccleſiam, quin & Conciliis teneri, ſubjicique Pontifices Romanos omnes, uti jam paruit : ita quoque certum eſt, dum habetur Concilium, ſiquidem Romana ſedes ſuo deſtituitur Pontifice, qui aut obierit, aut exauctoretur, Concilii ſolius auctoritate novum eſſe ſubſtituendum, eligendúmque, & in vacuam ſedem inducendum : non autem per Cardinalium ſuffragationes, quibus tum nulli enim ad rem permittuntur calculi, nimirùm concilio ipſo longè inferioribus, & quibus etiamnum à concilio data eſt illa de qua tantopere ſeſe venditant & gloriantur in creandis Pontificibus ſuffragiorum prærogativa, quum eam nec initio habuèrint, nec à ſe ipſis acceperint, uti patet per Clement. ne Romani. de electio. Quin ne ipſis quidem quum primò attributum eſt jus illud ſuffragiorum, plenè & abſolutè eſt attributum, ſed eò ſenſim gradatímque & minutatim pervenere, facto primum initio anno domini 1059. quemadmodum eſt ſcriptum in c. 1. 23. diſtinct. in magno decretorum volumine : Quare liquet, ſtante vigentéque Concilio, non Cardinalium eſſe, ſed Concilii, Pontifices Romanos ad ſedem Romanam reſcribere : in quam eunt ſententiam Doctores omnes Theologi, ac præcipue Jacob. Almain. in ſermo. de poteſta. eccleſ. cap. 9. cum ſequent. Johan. Gerſon. in tract. de poteſt. eccleſ. Et rurſus in opere de auferibilit. Papæ ab Eccleſ. quod & alii omnes ubique concorditer ſentiunt, nempe per tempora legitimi generaliſque Concilii, vacuæ Romanæ ſedi, eſſe in publicis Concilii comitiis, non utique Cardinalium collegio, de Pontifice novo proſpiciendum, quocunque tandem modo illa ſedes ſuum veterem Pontificem amiſerit : propterea quod ſuperius eſt Concilium tum Papa, tum Cardinalibus, ejúſque primariis eſt principatus, ut qui protinus pendeat à ſolo Chriſto domino, idque ex Theologorum ſententia. cui adſtipulantur Baſilienſes & Conſtantienſes rogationes : vide (lector) titulum de auctoritate & poteſtate ſacror. Concilior. in ſanctione pragmatica.

Pendẽte Cõcilio electio ſummi Pontificis eſt ipſius Concilii non Cardinalium.

Jacob Almain.

Johan. Gerſon.

15. Hoc nimirum poſito, probatóque, tum ex Theologorum ſententia, tum per decreta conſeſſus Conſtantienſis in comitiis 14. & 39. & Baſilienſis, in auctoritate quæ perſcripta eſt, ibi conſeſſu. 37. Nihilominus tamen patet mortuo Paulo III. neminem pro creando novo Pontifice acceſſiſſe Bononiam, ubi (habebatur tum Concilium) loco quidem Romanis minime ſuſpecto, ut qui eorum ditioni ſit attributus, & ex præcipuis oppidis cenſeatur Pontificalis Imperii,

nemo quidem ibi tum de Pontifice eligendo, aut indixit, aut indicenda cenſuit comitia, quanquam trimeſtre totum, aut eo amplius, vacarit ſedes. Nemo illò ſeſe contulit ejuſce rei gratia, quin audita ſtatim Pontificis morte, tota illa Bononienſis coitio huc & illuc diſſiliit: & quibus jus erat ſuffragii, hi rectà Romam contenderunt, quod minime facturi fuiſſent ni probe noſſent, morte Pontificis peſſum plane iiſſe Concilium, quanquam ſi quis rem magis attenderit, & eo quidem vivo, jampridem expirarat, tum per locorum commutationem quæ tacitæ inductionis obliterationiſque vim præ ſe ferebat: quia enim Paulus ab inveterato aſtu Princeps ſenex, illud nolebat concludi, & interim eum quodammodo ſuppuderet rumoris hominum, quod palam facere veritus eſt, fecit clandeſtinò, dum tranſtulit, nam tantundem hoc fuit, ac ſi plane induxiſſet obliteraſſetque, tum etiam quod neque Tridenti, neque Bononiæ quicquam eſt unquam actum ſeriò, nihilque aliud hæc fuere omnia, quàm tergiverſationes meræ atque effugia turpia.
9. Nullitas. Certe conſtat interim per deceſſum Pauli corruiſſe ſaltem Concilium, cecidiſſeque in cauſam caducam, qua ſuper caduca cauſſa, rationi non fuit conſentaneum, quicquam poſtea conſtrui, ſicuti eſt factum à Julio. III. ſucceſſore, ut patet in ejus diplomate dato poſtridie Idus Novembris, anno 1550. quo diplomate Concilium illud cœptum à Paulo III. factúmque jam caducum & caſſum, continuatum eſt tamen, reſcriptúmque in eandem plane rationem, qua cœptum fuit Tridentum, uti liquet ex his quæ ad calcem tertii voluminis Conciliorum adjecta ſunt, excuſa quidem omnia Coloniæ, anno 1551. auctore ſodali quodam Franciſcano, cujus ibidem adpoſitum eſt nomen, quique ex clientibus eſt obærati ſque Pontificis.

16. Cum cauſa Tridentini Concilii jam pridem cecidiſſet in caducum, uti patet per ſuprà dicta, nihil porrò attinebat eam in eandem rationem cauſamque interpolari, indéque fundamentum jaci, & auctoritatem duci rerum omnium quæ poſtea ſunt perſcriptæ, quia non congruit naturæ legique æquæ ulli, ex fundamento diruto, quicquam firmum ſuperſtrui, ut ſæpe eſt narratum, conſequitur ergo quicquid inde factum, nullum fuiſſe, ut etiam apparet per c. principatus. t. q. 1. l. egi tecum. ff. de except. rei judic. At novum indictum oportuit & quidem liberum legitimúmque, non autem caſſum illud reducendum in lucem, ex eoque velut ex prærogativo quicquam ſtatuendum, & interrupta, non modo rupta quæ erant contexenda, ſicuti clari juris eſt per l. ſed & ſi manente præcario. ff. de præcar. & per Pontificios Doctores in c. hi qui auctoritate. de præb. in 6. In quibus ſunt Speculator in tit. de dilationibus. §. nunc videamus. verſ. ſcias. Bald. in l. 1. in fi. C. de tempor. & reparat. appellat. Johan. Andr. in additio. Specul. titul. de appellat. §. 7. Bald. conſilio 50. lib. 5.

17. Si continuatio ſerieſque utriuſque Tridentini Concilii mala ſuffulta cauſa, totam vim concilii, non plane decuteret & everteret, at multa concurrunt alia, quorum partim jam dicta ſunt, partim hìc modò dicentur, quæ utrúmque Concilium illud funditus convellunt ac deſtruunt.

10. Nullitas. Proteſtatio Henrici II. 18. Primùm Henricus Rex ſecundus hujuſce nominis hanc Tridentini concilii renovationem factam à Pontifice Julio III. adeo improbavit, ut neque illuc allegarit quenquam, legitimæ manſuræque legationis nomine, neque ulli qui in Gallia, aut in Provincia, aut apud Allobroges antiſtitem gereret, dederit veniam illò commeandi, quin & teſtato per publicos codicillos miſſos tum Tridentum, tum in Germaniam anno 1551. eſt diſerte profeſſus, ſeſe conventum illum, qui gregatim turmatímque, ſine ordine ullo finéque legitima præſcriptione Tridenti coierat, pro Concilio minime agnoſcere patrum rite convocatorum, ſed indictum aut renovatum ad libidinem nutúmque duntaxat Pontificis Julii, qui neque facere neque dicere eo in conventu, per ſuos quicquam penſi haberet, modo ſibi ſuæque cupiditati morem gereret, rem ſuam privatam conſtabiliret, privatiſque item indulgeret odiis, quare quicquid ibi gereretur, nullum futurum ſéque neque in eo ſtaturum, neque permiſſurum ſtari unquam in Gallia, ut qui probe ſciret conſpirationem factionémque eſſe hominum partium diverſarum, nihilque ibi in publicum uſum, aut conſultum, aut adminiſtratum iri, ſed pro augendo quorundam imperio, decretum iri omnia, quod ſi pergerent Tridentini in eo quod cœperant, neque deſiſterent ab eo, non quidem concilio, ſed conventiculo atque adeo coitione male ſanorum hominum, ſeſe plane habere, quò exemplo majorum ſuorum, probe confugeret, eáque ſe adhibiturum eſſe ſiquidem opus eſſet remedia quæ illi in tali rerum genere adhibenda ſemper cenſuiſſent, adhibuiſſentque, quum res tulit. Quare cùm quæ noviſſimè Tridenti acta ſunt, nihil ſunt aliud, quam appendices quædam & conſectaria illius Tridentinæ coitionis, renovatæ per Julium III. & per Pium IV. Pontificem, ac tempore Julii improbatæ: mox per Henricum Regem qui ei & reclamavit, & ſolenni teſtificatione interceſſerit, nónne conſequitur clarè nihil horum in Gallia, citra Henrici Regis contumeliam ingentem, accipi poſſe perſcribique? Nam hoc perinde eſſet, atque Regis defuncti conſilia, acta, teſtificationes, injurioſe convellere ac reſcindere.

19. Galliæ noſtræ potiſſimum intereſt noviſſima hæc Tridentina, quorum auctoritas pendet à Tridentina illa convocatione, renovata per Julium III. Pontificem, non accipi nec agnoſci in Gallia. Nam Julius ille, ut certum eſt, totus conſpirarat in perniciem Henrici regis, ejuſque regni, & cum Carolo quinto Imperatore ea de re inierat conſilia, ob idque bellum Henrico publicè indixerat, gerebàtque illud magna vi, & infenſiſſimo animo tum in ſub Alpina regione, tum in oppido Mirandulano, atque ea de cauſa ut Erricum magis ac magis impeteret, emiſſarios è ſuis multos miſerat in Galliam, qui de Errico atque ejus actis publicè detrectarent, eúmque traducerent ſuſpectum religionis depravatæ, quod non ita ut par eſſet Pontifici ſummo ſe ſubmitteret, conciliúmque Eccleſiæ ab eo inductum contemneret: indéque efficeretur, ut tota Gallica nobilitas reliquique ordines à rege, tanquam ab eo, qui de religione, hoc eſt, de ſede Apoſtolica male ſentiret, ad Pontificem deficerent, neque Regi ſuo adeſſent in bello non juſto, quod ſcilicet gereretur in Romanam ſedem, cujus Henricus detrectaret imperia: quia nolebat privatæ Pontificis Julii libidini, ambitioni, cupiditati velificari: Quæ omnia ediſſerata ſunt tum Lutetiæ, & edita annis 1551. & 1552. Quare cum conſtet revocationem illam concilii factam primum fuiſſe in perniciem Regis & regni, Conſequitur quæ ab ea ductum habent non probanda in Gallia. Papa contra Regem Gallum fœdus fecit.

20. Certè negarit nemo Julium III. Pontificem, renovatorem Tridentini Concilii, quique omnia agebat ibi per legatos ſuos pro imperio, proque ſumma poteſtate; multa fuiſſe moliturum in regem & regnum, quibus erat infeſtiſſimus, multa conſtiturum, pro elevanda majeſtate regia imminuendaque libertate Eccleſiæ Gallicanæ, multa ſeditioſe concitaturum, quæ erupiſſent in magnum malum, ſi votis illius & nefariis conſiliis omnia reſpondiſſent: & interim quicquid ille potuit, effecit in nos quidem, & ſuum multorum annorum in nos odium, hoc eſt, in regnum & regem, totum ibi effudit. Nam tametſi nulla illic, quandiu vixit is Julius, perſcripta ſit rogatio, quæ exierit in publicum, tamen multa clam

acta, multa agitata quæ regi publicè concitarent invidiam, ejúſque auctoritatem quoad ejus fieri poſſet, levarent, atque amplitudinem percellerent, uti magnum inde magis ac magis Romanæ ſedi quæreretur imperium, & expleretur Pontificum flagitioſa ambitio. Quod cum eſt factum, qui vocari potuit Eccleſiæ concilium? Ubi agendum eſt de emendandis moribus hiſque corrigendis, quæ malo uſu, maliſque artibus in religionem obrepſere, déque reſecando faſto Pontificiorum: atque adeo de Pontificibus ipſis Romanis in ordinem redigendis. Interim ut de præclaris illis actis, unum adferam ex multis quod reſpicit ad Galliam, (nam eò potiſſimum tendit mea iſthæc conſultatio, de cæteris, quæ pertinent ad univerſam rem Chriſtianam viderint alii docti homines, quos puto non defuturos.) Satis conſtat clariſſimo homini Jacobo Lignerio Præſidi ſenatus Pariſienſis, qui tum illic legatum agebat regium, exhibita fuiſſe ab eo, qui coitioni illi Tridentinæ, nomine præerat Pontificio ſcripta multa, quibus in ſcriptis conquerebatur Pontifex & Concilium, regem multa ſibi ſumere jure regaliorum, multáque quotidie edicere, atque promulgare, quæ fraudi eſſent Pontificibus & Romanæ Eccleſiæ: quare hoc non tolerandum, ſed uti cenſuerat Concilium, utique de eo ſciverat, ita deinceps in Gallia obſervandum, quæ omnia Præſes ille vir conſultiſſimus retudit rejecítque prudentiſſimo animo, dixítque apertè & liberè Regem Dominum ſuum, neque his, quantumvis ſcita eſſent decretáque à toto illo Tridentino conventu, locum ullum relicturum, neque ut relinqueret, ſeſe illi futurum auctorem aut conſultorem, quod & nova eſſent & iniqua. id actum eſt Tridenti anno 1551. in menſe Maio.

Jacobus Lignerius.

21. Idem Præſes Lignerius homo (ut norunt omnes) fidei locupletiſſimæ teſtis ſane citari poteſt, ut & poſſunt plerique alii, in fruſtrationem quandam magnam & ſubdolam, quam Tridenti induxere Pontificii, auctore quidem Paulo tertio Pontifice anno domini 1546. quam ſtatim is ipſe Lignerius, ut erat in dignoſcendis rebus & ingeniis hominum perſpicaciſſimus, diſpexit dum ibi tum ageret, háncque ſæpe poſtea narravit, & de ea etiam recens adhuc admodum extat memoria: nam publico hominum rumore diu jactata eſt. Ea autem hujuſmodi fuit, cum diſceptatum eſſet in eo conventu, de perenni atque aſſidua Epiſcoporum atque parochorum functione, quam ipſi per ſeſe obire haberent, eáque de cauſa ſuis in fanis commorari perpetuo, itáque cautum & ſancitum eſſe jure divino, id propterea non eſſe juris Pontificii, papaliſque quenquam ea lege ſolvere, quæ ductum haberet à ſcito & mandato Dei, quámque multis partibus plures ibi in eam irent ſententiam, & Hiſpani maxime antiſtites, è quibus, qui erant etiam religioſioris verecundioriſque animi id unum urgerent præcipuè, jámque in eam partem res tota inclinaret, propéque eſſet ut ita decerneretur, ſciſceretúrque nam & primus Franciſcus Rex Galliæ hoc valde probabat. Tres illi tum legati Pauli Pontificis, in quêis erat prædictus Polus Anglus, cùm ſeſe cernerent legi illi atque auctoritati minime poſſe intercedere, rem omnem Pontifici ſignificant, ejúſque interpellandam implorant operam, qui Pontifex ad artes ſuas conversus hiſce mandat, in ſextam uſque conſequentem hebdomadam negotium uti rejiciant, ſe tùm proſpecturum: providebat enim ea lege ſiquidem perſcriberetur ſibi diminui imperium, foréque ut Romæ tandem refrigeſceret forum venale, à ſordidis diſpenſationibus, hoc eſt, legis ſolutionibus, vacationibúſque erogandis in omni rerum genere, & quidem divinarum, ex quo uno quæſtu totum illud pene ſorum conſtat, conflatúrque: hoc igitur uti mandarat, ita Tridenti conſtituto decretóque, interim quantum poteſt, neſcio quot creat, cogitque, parat & inſtruit in Apulia & Sicilia, ſemiſſes quidem atque exigui admodum peculii Pontifices, puto quadraginta fuiſſe, hóſque confeſtim per nauclerum quendam aut præfectum Tutmatum, fidiſſimum ſibi hominem Tridentum curat tranſmittendos ad Concilium, quò cum eſſent intromiſſi (neceſſa enim erat hiſce ut Pontificibus locum ibi dari, permittique calculum) clamare ſtatim cœperunt, uno ore omnes, dum de prædicta lege iterum à legatis Pontificiis, qui adventum illorum probè captarant obſervarántque, referretur ſeſe omnéſque quotquot uſquam locorum eſſe Epiſcopos, nihil eſſe aliud quam clientes, atque adeò mancipia & ſervos ſanctiſſimi Romani patris & domini, qui unus eſſet in mundo Pontifex: reliquos quicquid haberent, ab eo habere, qui quos viſum eſſet, ſua ſolus ſponte, & gratia in partem aliquam curarum vocaret, quare non æquum eſſe neque decere ullam legem ſummo pontifici, ſummóque omnium parenti & Domino indici.

Reſidentia Epiſcoporū.

Ruptæ per Papam.

22. Hac ergò techna ibi tum cecidit, ut (quia major pars vicit meliorem, & quia etiam per legatos Pontificios, præſides illius conſeſſus, in hanc cum Siculis & Apulis itum eſt & judicatum partem) eluderetur lex illa quæ adminiſtris Eccleſiæ, aſſiduitatem eámque perſonalem injungit muneris, quæ, ſi pudor ullus eſſet hiſce in hominibus, ſi ulla fides aut officii ratio, nulla unquam edici poterat, promulgarique & in lucem revocari, neque ſanctior neque juſtior, ut quæ manarit (ſicuti eſt dictum) à divina primum mente, qua jubente ita eſt ſcitum per Moſen in Levitico ad calcem cap. 8. Die noctéque ſedebitis in oſtio tentorii & obſervabitis, obſervationem domini, ut non moriamini, ſic enim juſſus ſum. Poſtea à Conciliis veteribus, quotquot unquam fuere patrum renovata repetita, poſita ob oculos hominum, cum acri admonitione, hanc primum ſancitam fuiſſe à Deo, capitali quidem animatum ſanctione, hoc eſt, externæ mortis multatione: ideo nullo ſolvendam pacto, nulla alia legis poſitione nulla venia, nullo diplomate, nulla gratia interturbandam. Quibus omnibus eſt tum Tridenti nefariè illuſum per egregios illos legatos, Pontificis emiſſarios, & proxenetas, qui omnia poſtputarunt præ eo, dum Pontifici Paulo III. obſequerentur, dum Pontificem Romanum ſupra Deum legémque Dei erigerent, ut quem ſciſcerent Concilii illius decreto, lege Dei poſſe pro ſummo. Imperio homines ſolvere, & diſpenſare, ut cum eis loquar, ſuper Epiſcoporum & Curatorum reſidentia, quæ Dei verbo ſancita eſt. hic exclamarem ô mores! ô tempora! ſed horum omnium modus abiit, nam Conſuetudo vitiorum diuturna callum obduxit, ſtomacho omnium utque melius credatur, dabo, nec abibo illinc longius. Repertus eſt ibi tum quidam homo ordinis Pontificalis, qui neſcio quomodo memor veteris virtutis hominum, antiquæque libertatis Conciliorum, cùm videret plus æquo ut exiſtimabant Pontifici Romano tribui, quod tertio quoque verbo vocaretur ibi ſanctiſſimus dominus, ſanctiſſimus pater, ut ſolet, & alibi uſquam gentium non ſe tenuit tamen, quin libera voce erumperet in hæc verba Chriſtum Dominum dum patrem apud Johan. 7. & 11. cap. oraret eum patrem vocaſſe ſanctum, non autem ſanctiſſimum, & tamen hic Papam vocari paſſim ſanctiſſimum, ſibi videri hæc aliquantulum temperanda, & abſtinendum eſſe à tam ſublimi præaltóque nomine, quod cum ſoli Deo congruat, Chriſtus tamen eum orans, non uſurparit: ſat eſſe ſi Pontifex appellaretur, pater ſanctus. Quid inde profectum eſt? tantum abeſt certe ut quicquam profectum apud homines qui ab

Reſidentia juris eſt divini.

inveteraro malo frontem etiam plane perfricuere, ut admonitor ipſe ſtatim Romam accerſitus, ſit ea de re graviter illic appellatus, factuſque reus apud recuperatores & inquiſitores pontificios, loco tandem graduque ſuo motus, & in cæterum malè mulctatus pœnas dederit linguæ ſuæ, impendio acerbioris aut liberioris.

23. Hoc ipſum probe noverat Cardinalis Polus, ad aſſentationes expolitus homo, quique unus ſicuti eſt ſupra poſitum, è tribus ibi fuit legatis pontificiis, is enim quo majorem adſereret Pontifici authoritatem, librum tum edidit de Concilio, quo in libro ſpoliavit concilium omni ſuo decore imbecillumque reddidit, quod negavit in eo ſolo poſitum eſſe de religione quicquam ſtatuere, nam eam poteſtatem juſque Romano attribuit ſoli Pontifici, atena in quæſtione quinta nullum Chriſtiano populo (quo nomine univerſam deſignat Eccleſiam ut phraſis fert ſcripturæ ſacræ) jus omnino eſſe, in generalibus conciliis comitiiſque ſtatuendi, decernendi, jubendi, inhibendi, abrogandi eorum quicquam omnium, quæ tum in diſquiſitionem vocantur, inquiri quidem ibi poſſe publice in mores tum etiam de multis referri, deliberari, agi, ſed omnia poſtea ad Pontificem ſummum reſcribenda cui uni incumbat tanquam Chriſti vicario & ei qui ſoli commiſſus grex ovium diſperſus & diſſipatus (ſic enim loquitur ille in q. 14. 15. 16. in religione abſolute ſtatuere, alii præterea nemini, niſi his etiam unis quos ille eam ad rem nominatim delegarit: appellari porro generale concilium, quod in eo, perſona geratur univerſæ eccleſiæ, non utique quod illi jus ſit, nec item univerſæ eccleſiæ quicquam de poteſtate Pontificis ſumma (qui ſolus ſummuſque eſt omnium paſtor) deliberandi: introducendum præterea illuc neminem qui ſedeat in conſeſſu, cuique detur tabella, uti rogas, aut uti ſentis, niſi quem juſſerit ipſe pontifex, à quo uno totum pendeat Concilium. En præclara Poli en io libello commentatio atque ediſſertatio? Sed aliter nunquam erat ille dicturus, nam is etiam erat ſenſus diplomatis pontificii, Idibus Decembris 1545 quo in diplomate Paulus III. Concilium illud Tridentinum indixerat anno 1545. Idibus Decembris. Ibi enim habebatur diſerte Conſilium à Pontifice indici quidem quod diceretur œcumenicum, hoc eſt, generale, non quod ibi jus univerſis tribueretur dicendæ ſententiæ, aut ferendæ legis, ne cuiquam quidem præter Pontificem unum, aut pontificios homines id concederetur, ſed quia ex his, quæ ibi à Pontifice vel tum decernerentur vel poſtea comprobarentur, omnes universè tenerentur, idcirco omnibus etiam univerſe præcipi, uti prece, jejunio, votis, largitionibus piis, tum etiam luſtrica apud ſacerdotem confeſſione, numen eam ad rem implorentque optentque propitium, qui fecerit tribus quidem diebus illis, qui ſolemni more apponuntur in diplomate, non valituro hanc ad rem alio prorſus quoquam tempore, illi tum datum ubique iri, noxæ pœnæque omnis abſolutoriam tabulam. Ecce tibi Etymon bellum, egregiumque veriloquium appellationis œcumenici Concilii, depromptum plane ex mente pontificia & ab ejus diſerto facundoque interprete Polo, pluribus verbis ediſſertatum.

24. Idem Polus in eodem opere in quæſt. 61. enuntiatum illud ſuum mira quadam ſuffulcit apodixi: ait enim Chriſtum quidem magnifica quædam multa, Petro & ejus ſucceſſoribus promiſiſſe, ſed diem promiſſorum non illico Petro repræſentaſſe, qui ea nunquam dum vixit ſit conſecutus: verum rem omnem in tercenteſimum uſque qui poſtea conſecutus eſt, rejectam annum, tumque Chriſtum abunde pollicitis ſtetiſſe; nam eo tempore ſtabilita eſt Romæ ſedes Barjonæ eique rerum omnium in Chriſtiano orbe attributa diſceptatio atque cognitio, ſubjecta illi regum omnium atque principum Imperia, ſubmiſſi faſtes palam quidem & publicè omnium populorum: denique tum conſtitutum ut qui in cathedra illa auguſtaque ſella & ſancta ſederet illius unius ſapientiæ fidei poteſtatique omnis Reipublicæ dignitas, omnium civium ſalus, vita libertas, aræ, foci, bona, fortunæ, domicilia, juſque vis & poteſtas in Eccleſia pro nutu arbitrioque figendi ac refigendi commiſſa creditaque eſſe cenſerentur. Itaque quod dixit Chriſtus Petro apud Luc. 5. tu deinceps reti capies homines repræſentatum fuiſſe tum in Sylveſtro Petri ſucceſſore quum Conſtantinum Imperatorem ad Eccleſiam aggregavit: in eo enim magnam prædam egit hominum. Addit Polus eo in libro ſuo Paulum ipſum teſtari ad Corinthios. 1. cap. 1. Eccleſiam ſuo tempore totam fere conſtitiſſe ex humili abjectoque hominum genere, neque temere ibi ullum repertum hominem quemquam ex numero ſapientum, aut nobilium aut opulentiorum magnatumque, quod tamen ſecus evenit dum Sylveſter Chriſti vicarium geſſit in Eccleſia. Quem ſuam ratiocinationem idem Polus, pluribus verbis in quæſt. 64. ejuſdem ſui operis exaggerat, allata in medium pro firmiſſimo conſtituendæ totius demonſtrationis fundamento lepra Conſtantini, illiuſque luſtrica expiatione, tum & magnifica illa donatione quam remunerationem appellat, atque adeò occupatarum rerum vel creditarum ſolutionem. Quæ omnia ut plane ſabuloſa ineptaque jamdudum rejecta ſunt ab acutis hominibus & quidem Pontificis legatur Platina hac ſuper re, legantur plerique omnes alii, ut omittam Vallam. Interim Polus totus ibi in eo eſt ut Imperatores, Principes, Reges, terrarum dominos Papatui addicat, turpi ſanè nexu & mancipio, ſed nemo illi credit.

Fabuloſa donatio Conſtantini I.

25. Et quidem in rogatione conſeſſus primi Tridentini edita Coloniæ, & perſcripta eo in conſeſſu. 7. Idus Januarii, anno (ut fert Gallica temporum dinumeratio.) 1545. diſerte cautum, nulli jus dari aut peragendi Concilii, aut ferendi in eo ſuffragii, qui adſcriptus non ſit Eccleſiaſtico ordini, ritu quidem Romano, ergo qui ſeſe Papæ non obſtrixerit vel ſacramento, vel ſolemni alio modo verticis initiari, illuc ne eat, ex quo patet, totam illam Tridentinam manum & collectam fuiſſe ex ſolis clientibus obæratiſque Pontificiis, nam ne Eccleſiaſtici quidem illuc ad miſſi niſi vel quos Pontifex ipſe vel ipſius legati nominatim deſignaſſent: hinc tam crebra illa & ibi paſſim concinnata Pontificis & legatorum ejus mentio, qui ſcilicet dignoſceretur tota illa comitia ab uno pendere Pontifice, ac quicquid ibi ageretur actum iri ad nutum voluntatemque Pontificis. Quid igitur attinebat œcumenicum ciei dicique Concilium, indici quidem debuit aplebeque appellari Pontificium, cum nec alioqui diſſimularetur quo tenderet tam ſpecioſæ appellationis notatio, ut quæ ſe ſatis verbis ubique aliis proderet & patefaceret.

Decretum. 1. ſeſſionis.

26. Interea ut res putetur accuratius & proferatur etiam apertius, tota illa Tridentina coitio nihil minus fuit unquam putarique debuit quam Eccleſiæ Concilium, quod qui ierit inficias, eadem opera indicet meridie non liquere, aut veritati ipſi aperte indicat bellum. Nam qui dici potuit Eccleſiæ Concilium? Ubi tantum tributum eſt præceptorum traditionibus acceptis quidem ut ipſimet cenſent & opinantur, veluti per manus ab hominibus, quantum ſcripturæ ſacræ & divinæ, In quanam enim civitate hominea iſthæc diſputant? Anne in Chriſtiana? ubi profecto præ ipſa Evangelii veteriſque ſciti ſcripta lege, poſtputari debent omnia, nec quicquam in mundo eſſe ſive ſcitum, ſive legem, ſive morem, aut conſuetudinem, ſive rogationem aut conſultum ductum ab humana mente, quantumvis illa putetur è ſupernis afflata, quod cum arcana illa & primigenia ſcriptura par poni queat: quod tamen factum eſt Tridenti in rogatione

3. Seſſio.

lata ibi in tertio conſeſſu Nonis Aprilis anno ad Gallicam rationem 1545. ante paſchales ferias. I nunc: & hoc tu nutu appella Chriſtianum Eccleſiæ Concilium: ubi homo cum Deo confertur & opinionum humanarum commenta, divinis committuntur, æquiparanturque conſultis. Eſtò fuerit aliquando ſermo Dei non ſcriptus, ut certe fuit & olim ante Moſen, & noviſſime Apoſtolorum temporibus: tum enim voce tradebatur ille, delectorum ad hoc hominum accipiebaturque etiam ab his quos elegerat Deus, tumque fateor ad eos unos nempe primum ad Moſen ipſum & Prophetas, dein ad Apoſtolos fuit confugiendum, hi uni audiendi, bis unis credendum ut habetur Actorum decimo capite. verſ. 4. & cap. 15. Verum cum hæc ipſa omnia & quicquid etiam teſtabat tradendum, è mente Dei conſtituendum, jubendum ſit poſtea literis accuratiſſimè mandatum, per Prophetas, Evangeliſtas, Apoſtolos lectiſſimos viros, ſitque ex omnibus his factum ſyntagma unum ſeu corpus ſcripturæ quod Biblia, hoc eſt, veteris novumque teſtamentorum, tum & cæteram ſcriptionem canonicam complectitur, certe hac in una ſcriptura eſt planè conquieſcendum, vivendum permanendum, nec quicquam extra eam, quod quidem attineat ad ſalutem animorum doctrinamque Dei, quæſiveris, hæc una abunde tibi præſtat omnia & præſtitit quidem jam inde ab eo tempore quo à ſummis illis viris, Evangeliſtis, & Apoſtolis, in Lucem contextumque ſcripturæ emiſſa fuit, hoc eſt, annos ab hinc mille, & quadragintos aut eò plus, nec poſtea ſcriptum fuit quicquam traditum, ſancitum aut rogatum quod ei fuerit exæquandum uti ſenſerunt ad unum omnes, quotquot Doctores, magiſtri, martyres in primitiva fuere Eccleſia, & inprimis Cyprianus qui vixit anno Domini 250. quique hoc unum bene novit & protulit, cum in epiſtola 3. ſecundi libri omnes conſuetudines moreſque & humanas præceptorum traditiones parvi ducit atque adeo nihil æſtimat, aiens ex una de qua ſupra eſt dictum, ſcriptura ſacra ſtandum planè eſſe, nec aliud quicquam alibi uſque conquirendum. Quod Cypriani dictum repetitur in magno Decretorum volumine. diſtinct. 8. cap. ſi ſolus.

Cyprianus.

27. Accedit huc, quod eleganter protulit divos Hieronymus. in Palm. 86. in hanc quidem ſententiam, Deum nimirum per ſcripta ſuorum Apoſtolorum nobiſcum colloqui, quos in hoc unum potiſſimum delegarit ut per eos ſeſe nobis patefaceret, idcirco quod aliunde aſſumitur non tanti ducendum ut illi tribuatur unquam publica authoritas, non extra Apoſtolos patreſque illos primarios in nullius jurandum quantumvis ſanctitate ſcientiaque polleat magiſtri verba: Idque etiam Hieronymus in ſuis in Oſeum commentariis. cap. 5. apertè innuit, foribus cancelliſque excedere ſacræ ſcripturæ, perinde eſſe ac extra fines terminoſque egredi patrum veterum, eorumque præſcripta quæ tantopere id prohibuerint effringere. quæ Hieronymi authoritas ponitur. in c. transferunt. 24. q. 3. & in Eſaiam. in cap. 1. & 29. idem author qui talia agunt eos ait eſſe ſimiles perfidis maligniſque cauponibus qui vinum aqua adulterant depravantque, aut his) inquit ille in Hieremiam. cap. 23.) qui inanes colmos paleæ cum pingui frumento commiſcent. Et Auguſtinus eos cum his comparat qui fallace trutina aut adulterino pondere res ſolent appendere, pronuntians etiam in libro 2. cap. 6. adverſus Donatiſtas. ut habetur in 7. tomo illius operum, omnia in religione ad normam trutinamque ſolam ſcripturæ ſacræ dirigenda eſſe atque dimetienda nec alio quoquam excurrendum, quæ ejus ſententia nobilis adpingitur in 24. q. 1. c. 21. & diſtinct 9. c. ego ſolis. deprompta quidem ex illius epiſt. 19. ſcripta ad divum Hieronymum, quam reperire eſt in ſecunda ſectione illius lucubrationum, hoc ipſum itidem inculcat. in epiſt. 28. inſcripta Vincentio, attexens ibidem pleroſque ad inventa multa abuſos eſſe Apoſtolorum authoritate & nomine, quocirca ſoli innitendum ſcripturæ ſacræ, neque illinc unquam deflectendum: id quod ipſum ubique in ſcriptis ſuis aſſeverat, tum potiſſimum. in lib. 3 adverſus Maximianum Arrianum, & in ſecundo tractatu de Baptiſmo contra Donatiſtas. ca. 3. & in opere quod inſcripſit de unitate Eccleſiæ. cap. 16. quo in loco miracula, afflatus numinum, arcanas patefactiones, & reliqua quæ narrantur in eo rerum genere, quæque à ſacra ſcriptura non habuerint ductum, aſpernatur & rejicit, cenſetque ubique reſpuenda. Eodem collimant ſpectantque quæ egregie ſcripſit Chryſoſtomus in ſuis ex Matthæo habitis concionibus, ubi etiam diſerte profert, Eccleſiam probandam eſſe, noſcendamque & dijudicandam ex una ſcriptura ſacra, nec alibi uſpiam quærendam inveſtigandam aut comprehendendam. In eandem ſententiam longo pòſt tempore iit Gregorius magnus pontifex Romanus in ſuis in Ezechielem. Jobumque commentationibus, clara itidem voce ibi proferens, docere quicquam dum agitur de religione, citateque aut decernere extra ſacram ſcripturam temerarium planè eſſe olenſque hæreſim. Interim hæc non referantur ad cæremonias & externa illa quædam quibus velut ordo quidam rerum per humanos ritus componitur in Eccleſia, quæ omnia extrinſecus peraguntur, neque pendent ab ipſa fidei conſtitutione ſubſtructioneque doctrinæ ſanctæ & primariæ, nec etiam ex illis ulla obſtringi queunt religione homines, nam præter hanc unam legem Dei primigenam, quæ utraque pagina, hoc eſt, & nova & vetere connectitur, nullum eſt ſcitum aliud, nullumque decretum, aut poſita lex qua impediri & illaqueari poſſit Chriſtianorum hominum conſcientia, hoc aſſeruit etiam magiſter Joannes Gerſon doctor Theologus Pariſienſis homo doctus abſolute qui ante annos centum & viginti Luteriæ floruit, in ſuo tractatu de vita ſpiritualis animæ, lectione. 4. Corollar. 1.

Hieronymus. *Auguſtinus.* *Chryſoſtomus.* *Gregorius I.*

28. Doctores Pontificii quanquam Pontifici Romano addictiſſimi id tamen unum protulere libere, veritate ipſa ad hoc eos propellente, nempe ubi agitur de fide & religione, quod ſenſerit laicus & privatæ vitæ homo ſiquidem probatione, ratione ex ſacra ducta utriuſque teſtamenti ſcriptura innitatur, pluris ſemper faciendum quàm quod ſenſerint ſciverintque Pontifex & Concilium: ita cenſuit Archiepiſcopus Abbas Panormitanus. in c. ſignificaſti. col. pen. ext. de ele. Ex eoque conſequens eſt omnibus doctis hominibus & quidem laicis in Conciliis Eccleſiæ, locum dandum & dicendi & proponendi & decernendi quæ illi è Republica viſum: qui mos obſervatus eſt olim, uti patet ex hiſtoria Conciliorum veterum.

29. Hinc protinus conſequitur rejiciendum eſſe Tridentinum noviſſimum Concilium, tum quia Concilium illud coitio ſola fuit Pontificiorum, hoc eſt Pontifici Romano obæratorum hominum, nemoque illic admiſſus qui ſe Papæ non obſtrixerit, à quo illud uno pendebat: tum quia ſcripturæ ſacræ & Evangelicæ exæquatæ ſunt præceptiones doctrinæque hominum, non ſcriptæ quidem vel ſi ſcriptæ non emanantes à Prophetis & Apoſtolis. Denique quia totus ille grex Tridentinus divina atque humana habuit promiſcua: quæ omnia ex ſententia doctorum omnium veterum hæreſim olent. Quare quid pluribus agendum? Certe ſi excuterentur ſigillatim omnia, heu quanta ibi Ilias errorum! ut interim taceam quod in decreto primo quarti Conſeſſus promulgato menſe Junio anno 1546. falsò eſt illic conſultum habitumque etiam pro articulo fidei cupiditatem ſcilicet illam primigenam quæ à prima labe emanavit, quæque aſſidue colluctatur cum ſpiritu pio peccatum non eſſe, quo quid dictum unquam fuit,

Hæreſis Concilii.

pronuntiatumqoe vel fœdius vel impium magis.

30. Non omittendum tamen quoque, ibi quoqae quinto conſeſſu Idibus Januatii 1546. edita Coloniæ. anno 1551. artic. 9. falſiſſimè certe conſtitutum eſt relatumque etiam inter atticuloſa fidei capita nempe neminem in mundo vivere ne ſanctum quidem Chtiſtianumque hominem qui circa arcanum peculiatemque numinis afflatum de ſalute ſua hoc eſt de data ſibi delictorum venia, (id quod per Chriſti ſanguinem ſit in renatis & piis gratuito quidem) certus eſſe queat, cum interim in canone illorum. 30. expiationem illam piacularem diſſolutionemque noxarum aliunde etiam ac ab una Chriſti ſanguinis effuſione petendam eſſe cenſeant: hinc orta & ab eis demum ſancita confirmataque luſtralia illorum ſacrificia funebres & canonicæ laudationes ac poſt mortem mentiones expiatoriæ atque hæc omnia ad turpem ſordidumque quæſtum: cætera nimis noſcuntur.

6. Seſſio.

31. Sed qoid de illo cenſendum, quod in ſexto ibidem conſeſſu 3. Martis promulgato anno 1546. canon. 9. ubi agitur de ſacramentis, temere nimis certe indicarunt, nempe ex operato patratoque opere confetri divinam gratiam, quod tantumdem eſt quaſi dicerent non à ſola fide meraque gratia pendere ſalutem, ſed eam plus inniti meritis actionum humanarum: & in tractatu de baptiſmo in Caoona primo, eorum explodunt ſententiam eamque diris omnibus configunt, qui cenſent Baptiſmo Joannis non ſecus luſtratos homines veniamque delictorum conſecutos ac baptiſmo Chriſti, cum tamen uterque baptiſmus fuerit idem, quanquam è miniſtris alter infinitis partibus extiterit major atque excelſior, ſed utriuſque actio eodem tendebat & ab uno pendebat Chriſto domino, idque habet ex Evangelio fidelis & Catholica veritas.

Baptiſmus Joann. Baptiſtæ.

7. Seſſio.

32. Tum & illud valde improbandum, quod ibi eſt eodem in conſeſſu conſtitutum præſcriptumque in Canone illius nono, dein repetitum annis poſt decem & ſeptem in alio, qui tum peractus eſt conſeſſu Idibus Quintilis anno 1563. in canone quarto, & excuſſum poſtea tum Antuerpiæ, tum Lutetiæ, quo inique damnata eſt atque imprecatione exagitata vetus multorum doctorum, & quidem Theologorum magni nominis ſententia, qui cenſuere caracterem notamque impreſſæ rei deleri expungique poſſe, quæ vetus doctorum hominum opinio comprobata eſt etiam placito Senatus Lutetiæ, dum curia conſideret in æde Auguſtiniana menſe Maio. & Quintili. anno 1549. quo placito ſenatus Tholoſas, quidam accerſitus convictuſque crimine adulterati ſigilli regii, tametſi ſe tueretur jure verticis initiati, nulla tamen ad præſidium iſtud quod implorabat habita ratione ſuſpenſus eſt ad crepidinem ripæ, quæ ex adverſum eſt ædi Auguſtinianæ: cujus quidem caracteris impreſſi vim & authoritatem quidam è doctoribus ſcholaſticis in mente ponunt & intellectu hominis, uti Thomas ab Aquino, alii collocant in voluntate uti facit Scotus, qui hunc caracterem ait nihil eſſe aliud niſi relationem quandam inhærentem eſſentiæ animæ, alii vero notam illam ſitam imagine & forma, in quorum numero ſunt Alexander Halenſis & Bonaventura in commentariis 4. libri ſententiarum. diſtinct. 6. Alii porro eam referunt ad ſubſtantiam (ſeu ut vocant eſſentiam) uti Gabriel Biel ibidem. in 2. quæſtione aut dubitatione. Sunt qui eam nuncupant habitum, ſunt etiam qui qualitatem: adeò hac de re inter ſe pugnant & digladiantur: nec mirum certe, cum eam è ſcriptura ſacra non elicuerint, in qua nihil iſtiuſmodi habetur, & hæreticorum eſt duntaxat, quicquam pro fidei articulo religioſe ſancire, de quo in pagina utriuſque teſtamenti ſacra non liquido conſtet, uti plane cenſuit Gregorius Magnus in Ezechielem.

Character Papalis.

33. Si ſpectetur appendaturque tota iſthæc noviſſimi Concilii Tridentini actio quod quidem attinet ad ea quæ ibi acta fuere in ſeptimo conſeſſu & duobus deinceps conſequentibus liquebit plane illi abfuiſſe & ſubſtantiam, ſine quibus res nulla probè poteſt conſiſtere: tum quia non apparet de ſolemni ulla illius indictione novaque convocatione, ac ne de continuatione quidem aut interpellatione per publicos Codicillos ſuperioris jam antiquati & facti caduci, id quod plane ad formam ſubſtantiamque neceſſe fuit & conſequenter continuatio facta per bullas Julii. 3. datas. 4. Novemb. 1550. prorſus nulla eſt per prædicta & magis irrita continuo facta à Pio IV. Et inſuper ſatis conſtat Pontificem ipſum Pium per legatos ſuos & alios Pontificios homines non ſolum ibi præſediſſe: ſed omnia quoque ſuo unius arbitratu miſcuiſſe egiſſeque, tunc etiam quod nullum præceſſerit diploma aut à Cæſare aut à regibus principibuſque Chriſtianis aliis, quod coitioni illi Tridentinæ authoritatem uti dicebat conſtituerit, quod ſi jam ſatis probatum eſt, quod eam in rem agitarit Julius tertius, qui contra illa Tridentina, quæ jam obſoluctant morteque Poli tertii fuerant plane circumſcripta diplomate ſuo dato Romæ. 18. Calendas Decembris anno 1550. renovavit nullum fuiſſe eo ſane quod ſuper re jam expuncta & obliterata nihil poteſt firmum conſtitui ut millies eſt demonſtratum. Tanto magis liquet quod hic fecerit Pius quartus qui ſe ait quæ jam fuerant prærogata cœptaque eorum veſtigiis inſtitiſſe & abſolviſſe nulla firma ratione niti poſſe. Nam ſi eam ad rem novum indixit Concilium, hoc quidem legitimo modo ab eo factum oportuit, quod tamen minime factum, ſui eſt autem ut novum quidem non indixerit ſed vetus renovarit in eandem plane in quam & Julius III. labem incidit: nam ut mors Poli ita quoque mors Julii quæ contigit in menſe Aprili anno 1555. poſt Paſchales ferias tota illa rogata perſcriptaque Comitia circumduxerat atque abolcverat: Unde ſtat ſemper firma ratiocinatio ſuper re diruta nihil rite poſſe ſtrui. Mitto vitium aliud magnum. Nam poſt Julium ipſum & ante Pium quartum interceſſere duo Pontifices, Marcellus ſecundus, & Paulus IV. geſſeruntqoe Pontificatum annos quatuor & tres menſes, quo toto tempore de Concilio quidem ſeu indicendo novo ſeu inſtaurando quod intercidetat nullum unquam verbum. Quare ſi habendum poſtea fuit à Pio Pontifice, indictum certe ab eodem novum quidem & ſolemniter quum prius tot jam ante annos exoleverat oportuit, quod cum non factum, factum perperam idcirco ab eo quod perperam factum eſt, qui fieri poteſt ut quicquam exiſtat firmum. Ex ipſa noviſſima Tridentini hujuſce Concilii concluſione, ubi de Marcello II. & Paulo IV. nulla utique fit mentio, at de Paulo duntaxat tertio, Julioque & Pio IV. ſatis apparet, nullam ad Concilium illud ſeu renovandum ſeu continuandum aut indicendum Marcelli II. & Pauli. IV. Pontificum authoritatem aſſenſionemque interceſſiſſe. Quare quid attinuit Pium IV. rem tantu jam ſopitam planeque abſciſſam tempore attexere? Debebat certè ſi volebat jure valituram novam texere, ſuperque nova & bene jacta utiliter ædificare.

Julius III.

Pius IV.

Marcellus II.

Paul. IV.

34. Verum ut omnibus fiat ſatis diſcedamus ab his formulis, ne qui dicant è formulis (cum hæ tamen primariæ formulæ magnum habeant pondus) rem non eſſe appendendam, excutiamus ergo decreta Conſeſſu Tridentino prædicto canone quarto ſancitum in præficiendis miniſtris Eccleſiæ inſtituendiſque Epiſcopis aut Preſbyteris, nullam habendam laïcorum voluntatis aut civilis magiſtratus rationem, ac ne hos quidem ea de re vel tantillum rogandos vel appellandos uti aut conſentiant aut ſuam interponant authoritatem. Huic Tridentinæ rogationi reclamant jura veterum: & maxime quæ eam in rem ſanxere

21. Nullitas.

Leges Caroli Magni, & Ludovici Pii.

Carolus magnus & Ludovicus Pius Imperatores & Reges Galliæ qui publice edixere juſſereque Epiſcopos eligendos inſtituendoſque tum à clero tum à populo quo populi nomine, magiſtratum etiam civilem, qui ex Regibus, Imperatoribus, & aliis conſtat ſummatibus conſignare; nam ita ferebat vetus præſcriptum non ſolum primigeniæ, ſed etiam quæ longo poſt tempore conſecuta eſt Eccleſiæ, uti liquet ex veteribus canonibus & conciliis. Legatur Gratianus in ſuo decreto edito anno 1150. perſpiciatur ibi canon qui ita incipit, Sacrorum. diſtinct. 73. qui de

Decretum Gratiani.

rogatione iſta Caroli magni & Lodovici Pii facit mentionem, de qua rogatione etiam meminit Anſegiſus Abba.lib. 1. cap.77. inſcripto de his quæ capitulatim edicta ſunt à Carolo Magno, & Lodovico Pio Regibus Franciæ & Imperatoribus.

35. Plurima huc adferri poſſunt ex monomentis

Leo I. Pap.

veterum. Leo enim Romanus primus hujoſce nominis Pontifex, ait diſerte in epiſtola ſua 87. eligendis inſtituendiſque & ſuo auctorandis muneri Epiſcopis & Præſbyteris adhibendam eſſe civium ſuffragationem, & de populo ea de re eos appellandos, qui gravioris ſunt authoritatis & ſententiæ: quod & cavetur in magno decretorum fragmento, in c. vota civium. & ibi. conventus plebis. diſtinct. 63. Tantum-

Cæleſt. I.

dem cenſuerat Celeſtinus primus, qui hunc Leonem anteceſſerat in ſua ſecunda epiſtola. cap. 5. & ca. cle-

Gela. I.

ri plebis. 62. diſtinct. in ea quoque fuit ſententia Gelaſius ſeu Raſius I. triginta plus minus annis Leone ipſo poſterior. in c. plebs Diottenſis. 63. diſtinct. Lon-

Gregor. I.

go poſt tempore Gregorius magnus Pontifex Romanus, non ſolum ſcripto hæc eadem ſanxit, ſed & facto comprobavit. uti planum eſt ex libro ſecundo Epiſtolarum illius. ca. 61. epiſt. 30. ubi teſtificatur ipſe expromitque diſerte, non ſatis fuiſſe ad ſubſtituendum in locum vicemque defuncti Laurentii Mediolanenſis Antiſtitis Epiſcopum alterum, qui munus illud gereret ſuffragationis cleri, ſed & conquirenda ſuffragia populi, & quidem eorum etiam voluntates explorandas, qui è civibus tum aberant ſeſeque ob bella receperant Genuam, quare illuc mittendum eo nomine, eaque de cauſa id quod eſt factum, reperiturque & habetur hoc ipſum in eandem ſenten-

c. quanto. diſtin. 63.

tiam. in c. quanto. 63. diſtinct. Ubi ante centum annos, corruptus locus adulteratuſque ita legebatur (convocatis clericis in communione) & ego ex fide exemplaris archetypi ita repoſui, convocatis eis (ſcilicet civibus & laicis fugitivis, in communi, atque ita habetur legiturq; in noviſſima mea editione quæ anno 1552. emiſſa eſt. Denique narrant Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, Ambroſium qui Mediolani prætorem gerebat,

Electio Ambroſii.

ad pontificatum Mediolanenſem per ſuffragia tabellaſque populi, qui una voce eum elegit, accitum fuiſſe, etiam tum catechumenum, nec dum quidem Baptiſmo purificatum, onde conſtat electionis ſuffragiiſque populi in ſacris miniſteriis etiam tum relictum locum.

36. Tum & illud animadvertendum quod ait idem Gregorius teſtaturque plane libro ſuo epiſtolarum. 4. cap. 59. epiſtola vero. 15. cum ſuffragiis. ſ. populi una quoque eam ad rem adeſſe debere ejus viri ſuffragium voluntatemque qui ibi eſt princeps aut ſummas. vide eam in rem. c. quia igitur. 63. diſtin. & c. Salonitanæ. ead. diſtin. & eumdem Gregorium in epiſt. 34. alias. c.58 lib. 2. id quod ipſum itidem ſanxit approbavitque Toletana ſynodus duodecima ut habetur in capitulo illius ſynodi. 6. & hoc idem reperitur in decretorum volumine magno. c. cum longe. 63. diſt. quin & Guillelmus Ferrandatus Hiſpanus doctor aſſerit conſtanter eam legem eumque morem obſervari in Hiſpania, in ſuis commentariis pragmaticæ. fol. 37. col. 3. Adverſum hæc omnia, adverſum leges bonorumque morem veterum, adverſum jus libertatemque Chriſtiani populi & adverſum principum authoritatem publicamque comitiorum in eligendis ſacris miniſtris prærogativam conſtitutum eſt & præſcriptum nuper Tridenti, in eo qui ſupra propoſitus conſeſſu, ac etiam in canone primi decreti ſeptimi ibi comitatus, quicquid eſt hujuſce negotii quod pertinet ad deligendos Eccleſiæ miniſtros, & pontifices ad unum utique Papam & ad clerum eſſe totum referendum illorumq; omnia hæc relinquenda uni arbitrio ſed quis hoc ferre queat?

37. Certe conſtat & jure divino & conſuetudine primigeniæ Eccleſiæ, & obſervatione diutini & jam poſt temporis Chriſtianam plebem adhibito civili magiſtratu, ex ſententia quidem optimatum in legitima eſſe poſſeſſione ſuos deligendi paſtores id nobis inique aufert nupera illa factio ſanctio Tridentina hoc præcipue moliens ut unius Papæ arbitratu fiant in Eccleſia omnia, qui ab eo dependent figant refigantque quæ fuerit viſum, agant, evertant, tnant, protuant ad libitum cuncta cæteri de populo (quo nomine cenſentur etiam proceres & nobiles quos omnes laicos vocat Roma) excludantur his in rebus, ſuffragatione admittantur ſoli clientes nexique Papales & diplomatarii. Quæſo vos atque interrogo, quicunque æquum noſtis, quid hoc eſt aliud, quam in ſolo alieno conſtabilire tyrannidem extraneam cui uni pareant, qui ſe illius addixere clientelæ, quique ab ea obtinent opes & opima lautaque ſacerdotia, ſuum vero naturalem non agnoſcant dominum, à quo non hæc bona conſequuntur, atque adeo in ſubditos ſui juſti & domeſtici domini jus etiam habeant exercendi ſpiritualis imperii, quo Imperio nullum unquam majus nullumque efficacius: hoc ſanè non tolerandum.

38. Cùm ergo noviſſimæ illi legi Tridentinæ reclament divinæ leges obſtrepant reſiſtantque veteres canones, hanc abnuat neque ferre poſſit vetus & primaria Eccleſiæ conſuetudo & diuturnus poſtea per multa nimirum ſæcula mos obſervatus, repetitus deio ille & renovatus à regibus noſtris Carolo Magno, & Ludovico Pio uti habent eorum ſanctiones, tum & libertas Gallicanæ Eccleſiæ ac Chriſtiani demum totius orbis populi, tum & Francorum jura obſtent illi ut cum maxime, cumque etiam per eam eleveture imminuaturque regia majeſtas & authoritas præſertim Caroli noni principis & domini noſtri convellatur, infringantur illius edicta, eaque potiſſimum, quæ in celeberrimo omnium Franciæ ordinum conventu de ſententia patrum atque procerum Principumque regii generis lata ſunt Aurelii, magnoque

Statuta ordinum.

omnium & conſenſu & applauſu rogata anno 1560. menſe Januario, promulgata quidem illa deinceps lectaque & in actuariis exſcripta in Senatu ſummaque & principe decuria anno 1561. Idibus Septembribus jure ut quo nimirum optimo authoritatem legis pragmaticæ habitura. Quid cauſæ inquam eſt cur eam quis cenſeat habendam ratam in Gallia qui tot jura tantaque facta præjudicia refragentur.

39. Utque de his liqueat apertius quis neget latum rogatumque Genabi ea ſuper re in hanc ſententiam præſente quidem Rege atque Regina optima ipſius patente adſtipulantibus atque adeo poſtulantibus omnium ordinum claſſibus atque decuriis (ſtatus regni vulgo vocant) quis inquam neget ita tum latum caputque extare in titulo de Eccleſia. art. 1. eo pacto conſcriptum, Epiſcoporum Archiepiſcuporum Primatumque (nam hi quoque Archiepiſcoporum cenſentur nomine) tum & reliquorum quibus jus incumbit qui diœceſis regendæ, electio eſto penes ordines Imperii regnique Francici qui tres ſunt: comprobatio verò ad regem defertor, id ratum id fixum maneto: modus his deinceps ſervator in eligeodo Archiepiſcopo: pro parte cleri adſint Epiſcopi provinciæ una cum capituli cujus ſedes vacat canonicis ſodalibus: à nobilitate deliguntur duodecim viri egregii qui publico nobilium diœceſis nomine ſuffragiorum

rum munus eam ad rem capeſſant, totidem è reliquo populo deliguntor cives graves quidem & honeſti quibus jus detur calculi, hi omnes eocant in unum tres prærogent candidatos præſtituto quidem die, quibus candidatis omnia inſint quæ ad hoc ſactum munus gerendum requirunt leges & canones veteres. Veteres inquam non porro hi qoos nuper ſanxit Tridentina coitio (de qua ne tum quidem cogitatum) prærogatos candidatos offerant & nuncupent Regi, Rex ex eis eum huic ſacro muneri præficiat qui ad id gerendum cenſebitur & optimus & accommodatiſſimus, id ipſum ſervetur in reliquis Eccleſiæ præfecturis primariis, nempe in his quæ Epiſcopali nota inſigniuntur.

40. Hem! præclara lex illa & panegyrica & principalis & ſolemni ac pragmatico cenſitam modo & in celebriore hominum conventu, quam dum Biturigibus ferretur pragmatica illa ſanctio altera & (quod caput eſt) ex authoritate ſenatus in publicas litteras relata & edita atque præſcripta per Tridentina ſcita, ſiquidem obtinent hoc in regno, intra biennium aut eo quidem minus prorſus ibit peſſum, ô rem deplorandam! ſiquidem fit. mitto pejora, fidem nimirum publicam quæ Juſtitia regalique ſceptro tota innititur hic plane convelli, idque ipſum eo ſtatim initio quo Rex init principatum, quæ res inauſpicati eſſet admodum hominis, varietatemque, (quod abominor) aut infirmitatem portenderet Imperii. Decreta enim regis & eo maxime initio publica lata panegyri firma fixaque eſſe debent non minus ac ſublimis ille cæli vertex (inquit Bald. conſ. 327. num. 4. lib. 1. & conſ. 277. lib. 2.) qui nunquam occidit: quia, ut idem ex pſal. ait, quæ proceſſere ex labiis meis non faciam irrita: & David. 2. reg. 19. fixum eſt quod locutus ſum. Quare exempli certe intereſt ut cum maxime hoc non fieri juberique potius longe quidem gentium valere abneque Tridentum totum, quam ex eo majeſtatem regiam imminui, publicam fidem infringi, authoritatem ſenatus labefactari, jura omnia vetera divinaque & humana perverti. Conſtituta Caroli magni, & Ludovici Pii, tum & ſucceſſorum reſcindi, libertatem Chriſtiani populi ac potiſſimum Gallicanæ Eccleſiæ violari denique ſuſque deque cuncta ferri, obteri, decuti, convelli.

41. Eodem Tridentino conſeſſu ſeptimo canone decreti tertii cautum promulgatumque liceret cuique in vigeſimo quinto ætatis anno eſſe ſacerdotem, aliter quidem cenſuit panegyrica ſynodus Aureliæ tribus quidem ante hac annis & duobus totis tum perlecta tum approbata ab univerſo ſenatu quæ Aureliana ſanctio ineundo huic muneri ſacro ut habetur ibi in articulo. 12. triginta annos præſtituit: utri magis harum ſanctionum Aurelianæne an Tridentinæ cum antiquis ſacris canonibus conveniant viderint eruditi. Hoc interim planum ſiquidem Tridentina fert palmam, univerſum Galliæ conſenſum una cum regia promulgatione fieri irritum. quod turpe certe & miſerabile.

42. In Comitiatu Tridentino, ſeptimo conſeſſu, decreto quarto, nonnulla ſunt lata quibus ſartis tectis templorum admodum officitur, jubentur enim ibi Præſules & Antiſtites aut non vetantur ex obventionibus ædificiis ſacris attributis quam viſum fuerit partem decerpere transferreque alio, id eſt plane contra bonos mores & adverſus eorum, qui bona illa in id erogarunt voluntatem, quam nefas eſt infringi: prætetea Regis inde derogatur Juriſdictioni & magna Eleemoſynarii Franciæ præfectura ſuo minuitur capite, authoritaſque etiam Judicum convellitur & vetera edicta regalia plane obteruntur elevanturque. Certe conſtat cognitionem diſceptationemque quæ fit ſuper ſartis tectis templorum non quidem ad Pontificios verum ad judices regios pertinere, remque eam ad eorum tribunal agitandam illique tribunali eo nomine Antiſtites ipſos eſſe obnoxios, ut patet. 4. Regum. cap. 12. & 2. Paralip. 24. adverſum quos etiam ſacraſque eorum poſſeſſiones manu quidem regia lege agi eam ob rem queat. Vide quæ Carolus Carolus VI.
ſextus. anno 1385 eam in rem edixit: quam Caroli edictionem ego in eo poſui tractatu quem ad formulas curiæ uſumque forenſem concinnavi in part. 3. illius commentarii. tit. 37. eam in rem præclara quædam ſenatuſconſulta Pariſienſis Curiæ, quæ itidem inſerui in ea uſus forenſis commentatione in quinta parte. q. 187. q. 217. & in 6. parte. Areſto 37. & ibidem paſſim in multis locis aliis.

43. Decreto quinto ſanctionis Tridentinæ permittitur Epiſcopis aliquantum quidem & ut viſum fuerit de reditibus Xenodochiorum tum & decimis quæ in feudum ſeu patrimonium clientelare laicis nobilibus ceſſerunt delibare modo id de ſententia quatuor hominum faciant: quorum duo ſint è ſua capitulari ſodalitate, alteri duo è clero. Hoc edicto injuria fit tum Regi tum civili magiſtratui, tum Gallicæ nobilitati, Regi quidem ut cujus hac in cauſa imminuatur authoritas, cum ad eum unum ſpectet hiſce de rebus ſtatuere. Proterantur illius conſtituta tum quæ edidit ipſe. tum quæ à ſuis accepit majoribus, quæ quicquid ad hanc rem pertinet, jubent coram juridicis regiis diſceptari, tum & apud eos apud ſubſellia primaria è bonis cujuſque hoſpitalis ædis acceptorum expenſorumque reponi calculos, vetant denique ſtatum ædium & emolumenta transferri quoquam alio: ſi fit provocetur protinus (inquiunt) ad ſummas curias. Ergo configitur hic atque oblæditur enormiter una cum rege civilis juriſdictio: ſed & præfectura Eleemoſynarii quoque magni cujus potiſſimum intereſt eliditur: de hoc ut liqueat proferatur edictum Franciſci I. datum in Villula regia Fontablæa. 14. Cal. Januar. 1541. publicatum in ſenatu pridie Cal. ejuſdem menſis & ejuſdem anni, & aliud quoque ab eodem latum Rege ad divi Germani. 18. Cal. Febr. anno 1545. publicatum in ſenatu die. 4. Februar. ejuſdem anni, & aliud edictum datum. 19. Maii anno 1544. publicatum in ſenatu 20. ejuſdem menſis & anni, & aliud edictum datum 26. Februar. anno 1546. publicatum in ſenatu. 15. Martii eodem anno. Proferantur quoque pro hac ſententia pleraque omnia edicta regia tum & noviſſimum à Carolo nono editum Fontiſblæi in menſe Aprili anno 1561. Quod vero attinet ad alterum caput edicti illius Tridentini, id quo agitur de decimis illis (quas Franciæ nobilitati maximis & juſtiſſimis de cauſis attribuerat Philippi Auguſti ſanctio) ad nutum Epiſcoporum diſpenſandis: in eo læditur tota Francia nobilitas qui ordo eſt Galliæ primarius, ut ex quo conſtent proceres.

44. Quod attinet ad pueros & maxime pauperes in unaquaque civitate & diœceſi, ad bonas litteras publico ſumptu informandos inſtituendoſque, de quo cavit Tridentina rogatio: huic quidem in eo eſſet ſubſcribendum, ni de alieno nimium largiretur, & alienis judicibus hac de re ſtatuendi jus tribueret: ait enim Epiſcoporũ eſſe hoc ſtatuere, & de bonis laicorum quod in eam rem viſum fuerit eſſe ſatis etiam deſumere, quanto melius, multo ante hac de re decreverat panegyrica Aureliæ ſanctio quæ ſumptus eam ad rem à ſolis Epiſcopis quorum præcipuo muneri jure divino hoc incumbit, deſumebat & ſportulam unam è tot præbendis capitularibus quæ ſuperfluunt & redundant in civitate quaque eum ad uſum prærogabat, & eam ad rem accurandam adhibendos cenſebat uniuſcujuſque oppidi decuriones & cives præcipuos quorum potiſſimum intereſt: hæc Aureliana in panegyri rogatio nobilis, confirmata dein à ſumma Curia (uti apparet artic. 9. in eiſdem ſanctionibus peſſum it per hoc decretum Tridentinum. Mitto quod de hac re conſtituere, regalis ſemper habitum eſt juris nec ad pontificia concilia attinet

quicquam horum niſi hoc unum reges & principes ſui eam ad rem admonere Chriſtiani officii: quod ſi nunc ſecus ſtatuatur & rogationi panegyricæ præfertur Concilium: quid hoc eſt aliud niſi ſummum regis Imperium alienæ ſubmittere juriſdictioni? quæ ſummo omnium ordinum Galliæ conſenſu ſtatuta ſunt ludibrio habere? Denique Eccleſiaſticos omnes ſuis eximere regibus & naturalibus dominis & ad unam Pontificis clientelam (cui etiam adverſus priſcos canones omnia hoc attribuit Concilium Tridentinum) eos mancipare, quod novum eſt, & ante inauditum præ uno nempe Concilio novitio priſca omnia poſtputari nedum jura regalia.

45. Octavo conſeſſu canone 7. male nimis repudiata eſt, atque adeo diris confixa & damnata Ambroſii Eccleſiæ Doctoris ſancti multorumque veterum tum & recentium atque imprimis Eraſmi, & Thomæ *de Vio*, Cardinalis Caietani opinio, quæ proxime accedit ad caput. 19. divi Matthæi, ubi non de ſola agitur connubialis thori ſeparatione, tunc quidem temporis plane ignota, verum & de toto penitus divortio. Et quæ aliquando ſuperſtitioſe nimis obtinuit contraria ſententia, innuens, ubi liquet de adulterio, non licere patri quidem læſæ & offenſæ uxorem aliam ducere: ea utique ſententia multorum & nefariorum cauſa malorum ſæpe extitit. Id animadvertere debuit Tridentinum Concilium, & veritati Juſtitiæque non præferre ſuperſtitionem.

Decret. 1. 8. Seſſio. de nuptiis.

46. Eadem Tridentina rogatio decreto primo ubi agitur de connubiis reformandis, ea quidem non teformat, ſed plane deformat, ſi ita eſt loquendum, ut certe eſt, approbat enim non obſcure in certam quidem quam adfert ſpeciem clandeſtinas nuptias, ut pote in quas uno habito etiam parentum conſenſu, convenerint filii & filiæfamilias, hoc ipſum improbarunt veteres leges, abhorret publica honeſtas, diſſuadent atque adeo exagitant veteres omnes & noviti Juriſprudentes & Doctores bene conſulti, in quo quid eam in rem docte adferat Coraſius Doctor Senatorque Thuloſanus, in his quæ ſcripſit ad L. Paulus. D. de ſtatu homin. & in Miſcellaneis. lib. 1. c. 17. in promptu cuilibet eſt perſpicere. Certe patet ex Bibliis Eſau in odium veniſſe utrique parenti, eorumque præcipue indignationem in ſe unum convertiſſe, quod eis non conſultis uxores duxerit, quamquam annos tum natus quadraginta plus, illique vertit tandem male quod non è patria voluntate id fecerit. Contra Jacobo fratri vertit bene, quòd parentibus ea in re ſit obſecutus, & quidem tum totidem quum expleviſſet annos, id propterea benedictionibus in quia inerat fœderis Abraham complementum, tulit opima præmia.

Geneſ. 26. & 27.

Geneſ. 28.

47. Mitto quod lex illa Tridentina ibidem, nempe in medio primi decreti adverſatur plane edicto illi ſolemni, quo pacata eſt ſummo omnium ordinum conſenſu noſtra Gallia, in eo quidem quod reſcindi, nullaque plane eſſe jubet comitia in queis non adfuerit Romanæ Eccleſiæ ſeu Papalis ſacerdos: Edictum vero Galliæ pacificatorium ea non improbat quæ apud Eccleſiæ reformatæ miniſtros ubi nullus umquam adeſt Papalis Eccleſiæ ſacerdos, ſunt contracta: ſi obtinet ergo in eo lex Tridentina, nullus locus Edictioni pacificæ relinquitur: nam ibi agitur de eo præcipue ne tot tantaque connubia revocentur in dubium ſacta quidem authoritate Edicti & à Rege & à Senatu comprobati. Quod ſi fit ſecus orietur magna rerum omnium perturbatio (quin etiam quod avertat Deus) hoc ſi fieret, periclitaretur Gallia inteſtinis iterum divexari odiis, belliſque plus quam civilibus tota concuti.

Cap. 1. Eccleſiaſticæ reformationis.

48. Eodem conſeſſu Tridentino octavo, capite primo Eccleſiaſticæ reformationis, Epiſcoporum & Antiſtitum auctoramenta ad Papam referuntur, ut eà nimirum ſuo ipſe ſenatuſque ſui conſiſtorialis decreto auctoret, perque ſua proviſionis diplomata inauguret Sedibus Pontificalibus huic, Tridentinæ rogationi reclamant priſci canones, tum & vetera principum noſtrorum edicta & potiſſimum Caroli magni illiuſque ſucceſſorum ſcita & quæ à divo etiam Ludovico rege lata eſt ſanctio pragmatica, qua quidem Ludovici ſanctione innititur tertia pars uſus juriſque forenſis in eo qui ibi continetur de electionibus titulo: repugnant etiam illi panegyrica noſtri temporis decreta, quæ cum in medio ſunt, hic non inculco. Præterea hoc ſi ſit, mittantur neceſſe eſt nummi Romam pro obtinendis codicillis illis bullatis & auctoramentis, Antiſtitum ſuoque Gallia conſequitur exhauriatur argento, idquod maximis de cauſis prohibuit lex Gallica panegyri conſeſſus Aureliani. art. 2. & ſi bene evolvantur appendantuſque majorum edicta nuſquam non prohibitum fuit in Francia. Pragmatica Ludov. IX.

49. Lex Tridentina panegyricum edictum Galliæ, tribus ante aut duobus latum annis eludit paſſim atque convellit: Panegyris enim jubet Epiſcopos, tum majores, tum minores & reliquos præſules ſuam per ſe quidem luſtrare provinciam, adeſſe, jubere, curare, omnes ut ſtent in officio, idque eos ſuis vult perſpicere oculis, non porrò alienis, proque eo quod ſibi eam in rem in ſumptus ſumendum ducunt, modicum quid ſumant, præſcribatque ita, ut ne quis conqueratur. Lex Tridentina in cap 3. prædictæ reformationis ſtatuit hoc ipſum, eos, ſiquidem alibi occupantur, per generales vicarios poſſe facere, ut, & in Decretalibus, & Clementinis, & libro ſexto, fuerat quoque per pontificios ſic conſtitutum. Fitque ita ut perſonalis functio nefarie transferatur in operam vicariam, eludanturque una cum noviria Galliæ panegyri antiqua etiam decreta, atque omnia hujuſce generis, priſtino ſordidoque pontificiorum quæſtui mancipentur.

50. Ad hæc panegyrica lex articulo 2. jus tribuit Epiſcopis & Præſulibus ordinariis vitandi exemptitios, in eorumque facta tum inquirendi, tum re ipſa animadvertendi, nulla etiam habita provocationis ratione ſi quæ interponatur: cujus tamen ſalvæ integræque provocationis diſceptationem ad ſeſe princeps evocat agitandam, ſuo duntaxat in ſanctiori Concilio uti habet panegyrica illa rogatio. Porro Tridentina lex ad jus Papale connivens adhærenſque, nihil minus quam hoc ipſum Epiſcopis tribuit, vult enim ſuos eximios & immunes, ſui ſemper ut olim jam pridem juris eſſe immunis & eximi. Utri ſtabitur? An reſcindentur panegyrica conſtituta? An imminuetur regia authoritas, ſummumque ipſius imperium? ô miſeram, & infœlicem Galliam! ſiquidem hoc fit, ſed reprimam me: nam hæc conveniunt exaggeratiori dicendi generi.

51. Certum, priſca canonum lege, tum & ſanctionibus Sardenſis Concilii, ex quibus id etiam eſt exemptum. c. ſi quis Epiſcopus. 6. q. 4. & 1. & 2. c. ſi inter Epiſcopos. c. ſi quis Epiſcopus criminalem accuſatus. c. ſi Epiſcopus. 11. q. 3. Si quis Epiſcopus arceſſitus expoſtulaturque ullius noxæ & quidem Capitalis vel etiam hæreſeos, ita ut in diſcrimen eis etiam veniat exauctorationis, aut fœdæ ignominioſæque à ſede ſua miſſionis, totum id conſtituendum judicium, totamque agitandam quæſtionem apud Epiſcopos provinciæ, ejuſdemque qua ipſe reus Epiſcopatum gerit patriæ, vel (ut vulgo loquuntur) in partibus, aut (ſi res idquidem poſtulat) id fieri debere apud ſynodũ provincialem, non item apud Papale forum, in prima ſaltem cauſæ diſceptatione, niſi de re ageretur quæ ad ipſum territorium pertineret Romanæ diœceſeos cujus territorii terminus vix ultra pomœrium aut non longius multo à primo urbis lapide protenditur: quæ quidem eam in rem priſcorum canonum ſcita Cardinalis Cameracenſis aut Samarobrivat (cui vulgo nomen ab Aliaco) tanti quod olim fecit ut in eo tractatu quem exaravit de emendanda Eccleſia Cardin. de Aliaco.

ſub tempora Concilii Conſtantienſis in tertia circumſpectione conſiderationeque ſui libelli cenſuerit, ſcripſeritque ea quidem ſcita perpetuo renovanda revocandaque accuratiſſime, ſiquidem obſoluiſſent in uſum quotidianæ obſervationis, & nihilo ſecius cogitio illa Tridentina ſuis in nuperis decretis dum agit de reformatione Eccleſiæ. ca. 5. hæc ipſa omnia convellit nefarie, ut quo jure qua injuria papalem juriſdictionem amplificet, ait enim ſancitque tales omnes diſceptationes protinus quidem hoc eſt in prima cauſæ actione ad Pontificem ipſum ſummum deferendas, atque ejuſce rei cognitione actioneque omnibus aliis juridicis ordinariis interdicit, nedum ſynodo cuivis provinciali, idque ubivis gentium orbis Chriſtiani. Quis hoc ferat? præter mancipes Papales, qui neque facere neque dicere quicquam duntum penſi habent: nam præterquam quod hoc decreto Tridentino nefario aboletur priſca canonis lex; reſcinduntur que jura gentium vetera, convellitur etiam ſpeciatim Gallicanæ Eccleſiæ libertas, fas omne abrumpitur, imminuiturque Regia Franciæ majeſtas, in cujus regno tum etiam ex fœdere pragmaticæ ſanctionis & concordatorum hæc ſunt diſceptanda. Dicerem huic Tridentino Concilio hac in re (ut ſunt humana) forte fortuna abfuiſſe bonum conſilium niſi per cætera quoque conſtaret, nullum unquam illic locum relictum fuiſſe bono conſilio.

Cap. 5. reformationis Eccleſiæ.

52. Interim nequis dixerit mihi quiſpiam, hoc Tridentinum ſcitum de quo modo agebatur confirmari per pragmatica fœdera & concordata Caroli ſeptimi & Franciſci primi, Regum Galliæ in Titulo *de Cauſis*, quod ibi majores quædam cauſæ & hæ ſpeciatim quas jus exprimit reſerventur peculiari nomine ipſi Pontifici ſummo. Nam caput illud totum de cauſis, cùm ab antecedenti Baſilienſi dependeat Concilio, ad illud quoque referendum eſt, & ab eo Baſilienſi Concilio omnis illius accipienda interpretatio, nec aliò quoquam temere transferenda, quia privilegii lex eſt ſpecialis quæ intra ſuos fines debet conſiſtere, agit autem ibi Baſilienſe Concilium de majoribus quibuſdam cauſis Eccleſiarum exemptitiarum, quæ nullo medio ex quadam peculiari lege ipſi ſubſunt Pontifici Romàno & eatenus quidem hoc eſt, quoad fert ipſa lex privilegii, ab eo protinus pertinent jus, illiuſque ſoli juriſdictioni ſunt obnoxiæ: Non item de cauſis aliis ſeu majoribus ſeu minoribus quæ perſonas reſpiciant cujuſcumque alterius Epiſcopi aut cujuſvis Eccleſiaſtici hominis, ſive de capite illorum hominum agatur, ſive de fortunis aut honore in quacunque etiam noxia & quidem hæreſeos aut alterius gravioris culpæ, & in eam is ſententiam auctor gloſſæ Pragmaticæ ſanctionis in eo ipſo titulo de cauſis, in verbo, devolutt: ubi etiam decidit quæ à Bonifacio (qui fuit Galliæ adverſarius ſummus) in decretalium libro ſexto (capitulis quamvis. & cupientes. de electio.) in eam partem ſunt cauta atque ita accepta ut quæ de exemptitiis lex privata caverit, ad electiones cathedralium etiam Eccleſiarum (ut pote quæ majores cenſeantur, ob idque ſoli Papali Imperio obnoxiæ) referri debeant, ea quidem ipſa non obſervari in Gallia, ſed legem illam juris Papalis eximii reſtringi ad ſolas exemptitias Certè conſtat quicquid unquam ſanxerit Bonifacius ille octavus in eo ſuo ſexto opere quod fraudi eſſe poſſit Gallicanæ libertati aut authoritati regiæ, aut civili juriſdictioni, adverſum quas omnem ille dirigebat aciem ingenii, nuſquam obſervatum in Francia. Illud quoque certum eſt in ipſis etiam exemptitiis, quoties res poſtulat, id quidem ſemper totum diſceptatum in regno per judices delegatos, aut recuperatores Pontificios: nam delegationem eam in rem perpetuus forenſis uſus decrevit & obtinuit, nec ullus unquam Romam raptus eſt in judicium, ad obeundum quidem vadimonium, ſeſeque illuc ſiſtendum, quicumque tandem is

Pragmat. Carol. VII.

Bonif. VIII. Imperii & Franciæ hoſtis.

eſſet, ſeu laicus, ſeu ſacer, vel cujuſcumque is criminis ſæ rei poſtularetur: id ipſum noſtra quoque ætate accuratè obſervatum eſt in cauſis Antiſtitum, Pariſienſis, Poncherii, Apamiarumque Præſulis, & Hangeſtii Noviodunenſis & aliorum complurium: quod ſi quis unquam in eo rerum genere Romam vadatus eſt atque anteſtatus, is ſemper ab eo vadimonio, tanquam à facta ſibi inſigni injuria manifeſtaque abuſiones appellavit Senatum juſque ſuum in eo provocationis certamine ſemper quoque obtinuit. Adferri poſſent eam in rem ſenatuſconſulta compluria, ſanctioneſque œcumenicæ Conciliorum, & imprimis Bizantini & Carthaginenſis: & extat etiam pro hac cauſſa, in magno Decretorum volumine ſanctio clara & magna. in 3. q. 8. per tot.

53. Sed ne deſit huic modo allatæ cauſæ, vetus exemplum ſuum habetur in primo tomo Conciliorum, Antiſtitem Valentinum quendam, nomine Maximum, dum de multis famoſiſque & capitalibus noxiis & quidem de hæreſi à plebe totoque clero expoſtularetur, paſſimque eo nomine diffamaretur ac publica traduceretur ignominia per ora vulgi, Bonifacium tamen primum, qui tum Romanus erat Pontifex neque ei diem Romam dixiſſe neque mandaſſe ut ſe ad tribunal Papale ſiſteret, ne quid ea in re ſecus fieri videretur, ac ſanctiſſimis decretis fuerat olim conſtitutum, neve quid ſumi aut delibari de vetere libertate Gallicanæ Eccleſiæ, verum totum capitalis illius quæſtionis judicium reſcripſiſſe in provinciam, dediſſeque litteras ad Epiſcopos & Antiſtites Galliæ, quibus non delegabat quidem huic cauſſæ judices extra ordinem, neque item cognitionem diſceptationemque imperabat: at eos, tum modò, commonefaciebat ſimpliciter quidem ac fraternè officii, videlicet uti convocarent provinciale Concilium, ibique more majorum inſtitutorum quidem patria, totum illud conſtitueretur, finireturque judicium. Extat quoque hodie hæc ſpecies cauſæque inductio in magno decretorum fragmento. 3. q. 9. c. decernimus. Ubi tamen corruptè ex depravata Pontificiorum ſeu Canoniſtarum lectione, habentur hæc verba) *noſtram, aut noſtrum* & decernimus) ſed ex veteri ac primario exemplari impreſſo Coloniæ anno 1551. in pagina 492. in primo tomo Conciliorum, patet utique reponendum ita eſſe (*Decrevimus veſtrum*) in eam videlicet ſententiam, Decrevimus totum eam rem, veſtri eſſe in provincia judicii: Neutiquam porro ex Papali authoritate aut delegatione, aut primaria apud Pontificem Romanum illius cauſæ diſceptatione, ſed ex ordinario ſynodi provincialis decreto, & placito.

c. Decernimus. 3. q. 9.

54. Hoc ipſum etiamnùm habetur & nominatim quidem ex conſtitutis ſecundi Concilii œcumenici, quod concitum eſt Byzantii, dicituque primum Byzantinum, & ponitur in primo Conciliorum tomo in pag. 406. ubi concordi patrum omnium ſententia decretum ſcitumque fuit, promulgatumque pro edicto ſolemni, ſiquando ubivis gentium orbis Chriſtiani incideret quippiam quod ſpectaret, aut ad ædes ſacras aut Eccleſiaſticos homines, id totum, cujuſcuimodi tandem eſſet diſceptatum deciſumque iri ad ſupremum tribunal. ultimumque decretum Synodi provincialis. In eandem quoque ſententiam itum eſt in Concilio Mileuitano articulo 22. vide in primo tomo Conciliorum. pag. 484. cui quidem Concilio interfuit D. Auguſtinus Eccleſiæ doctor & Hypponenſis Pontifex, eique cauſæ unà cum collegis ſuis reliquis Pontificibus ſubſcripſit in hanc partem Synodi, omnes Africanæ hoc itidem ſanxere, in quarum nonnullis præſens ipſe fuit Auguſtinus. Hæc fuit ſemper veterum patrum rogatio & ſententia, hæ ſunt patriæ leges, hi mores omnium gentium & populorum; hæc priſcorum canonum conſtituta, veterumque ſcita doctorum Eccleſiæ, quibus antiqui Papæ,

Concilium 2. Conſtantinopoli.

S. Auguſtinus.

Romanique Pontifices, libenter faſces ſubmiſere, neque quicquam horum cenſuere unquam aut immutandum aut inducendum pervertendumve. c. contra ſtatuta. c. prima ſalus. c. hac conſona. c. ideo permittente. 25. q. 1. Quin & in ea ipſa apud veteres reges Francorum, aut apud eorum legatos jurabant ipſi, ſeque pro ſolemni more & inſtituto eo nomine conceptis quidem verbis, ac publica ſacramenti religione obſtringebant. c. ſatagendum. 25. q. 1. & peculiariter ſane ſeſe conſtitutiones prædicti Byzantini Concilii accurate quidem & inviolate obſervaturos publica fide ſpondebant: quippe quia Byzantinum illud Concilium è quatuor œcumenicis unum eſt, in quorum leges & conſtituta veteres omnes Pontifices Romanos ad Gregorii uſque magni tempora, & longe etiam poſt publica jurisjurandi fide non ſecus ac in quatuor Evangeliorum obſervationem adactos fuiſſe conſtat, idque antequam poſſeſſionem inirent Pontificatus teſte eodem ipſo Gregorio magno, uti apparet ex ejus ſcriptis, & ex fragmento Decreti magni inc. ſicut ſancti. 15. diſtinct.

55. Ex hiſce omnibus quæ modo ſunt edisſerata, magis ac magis liquet noviſſimum cœtum Tridentinum, honeſto illo præclaroque reformationis legiſque emendatricis & cenſuræ nomine, ad omnem perverſitatem & corruptelam nefarie abuſum eſſe, nec enim hoc ſua male conſtituta, aut malo retenta uſu vel corrupta tempore, in meliorem ordinem decorumque ſtatum reſtituere, ſed quæ bene erant poſita, beneque conſtituta penitus refigere pervertereque inquinare, & conturbare, priſcos canones percellere & decutere. Denique omnem formam, veterem & primatiam deformare primigeniæ vetuſtatis: quod quis toleret unquam præter iſtos mancipes Pontificios? quibus nemo non videt bonam mentem deeſſe. Nam neque Papatus, neque tota Roma, nedum concio iſthæc Tridentina, quæ omnis illinc dependet, ſeſeque fœde profeſſa eſt Papa eſſe inferiorem, & eum agnovit ſerviliter quidem & illiberaliter ut ſupremum dominum: tanti eſſe debet ut præ ejus fœcibus ſordidiſque inquinamentis, quæ in modum ſanxit & eructavit publicæ ſibique præſumptæ authoritatis, poſt putanda ſint vetera ſcita Eccleſiæ probatiſſimæ. Mitto quod hæc lex Tridentina non quidem flagitiis viam præcidit ſed plane munit: nam qui improbi ſunt, ſi ſe ſoli ſentiunt obnoxios Papali juriſdictioni alii præterea magiſtratui nemini, næ illi facile dilabantur ad maleficia, id modò unum ſtudebunt alicui ut gratiſint aulico Romano clientique Pontificio, qui ſua gratia omnem accuſationem eorum vel apud Pontificem diluat, vel de ea eludat judicem dum in proclivi eſt, ob intervalla locorumque diſtantiam captare tergiverſationis fruſtrationiſque omnium occaſionem: Contra qui boni ſunt facile patebunt calumniis, niſi omni opera cura, navitate & ſtudio in id unum incumbant, qui gratioſi ſint vel apud Romanum Pontificem, vel apud ipſius aulica mancipia. Heu igitur! quanta inde aperta malorum flagitiorumque feneſtra nam nemo non novit Romanæ juſtitiæ quæ ſit ſcilicet rectitudo, utque ibi venalia exiſtant omnia, applaudantur mali, damnentur minimo quidem negotio boni, ſiquidem veraci aut liberioris linguæ ſuſpecti ſunt ty- Tyrannis Pontificis inſignis. ranno Pontificio. Legatur Platina Cremonenſis hanc in rem martyr in vita Pauli II. Pontificis Romani & adferatur quid Mancinello Hiſpano doctiſſimo ob veritatis linguam teſtatricem, fecerit inhumane Alexan. VI. Hiſpanus Mancinello Hiſpano. Alexander ſextus, cui & manus præcidendas juſſit & linguam uti poſtea neque dictare is quicquam poſſet nec ſcribere: quia ſcilicet in ſcriptis ſuis obiter quidem & perfunctorie in faſtus & vitia Romani cleri nonnulla fudiſſet, certe potius quam conſcripſiſſet, ſicque Pontificia barbarie illi pœnam non quidem licentioris aut effrænatioris procacioriſque, ſed ſimplicioris & apertioris vit ille tulit. Sed hoc non novum neque ibi inuſitatum, ex quo enim primum potita eſt rerum tyrannis Pontificia: talium inhumanitatis Papalis exemplorum plenæ utique ſunt hiſtoriæ.

56. Deinde ſcita hæc legis Tridentinæ, quæ cauſas haſce Pontificum dum ſcilicet lis criminoſe his intenditur, deferunt protinus ad tribunal Romanum: non ſolum fraudi ſunt Gallicanæ Eccleſiæ quod per ea ſcita privatur illa quidem juriſdictione & Imperii autoritate quam in unaquaque parte Galliæ apud ſynodum provincialem in ſuos habet Antiſtites & Epiſcopos: verum etiam regiam majeſtatem elevant, ſummumque illius minuunt Imperium, nec enim priſci canones de juriſdictione regia hoc in cauſarum genere quicquam detraxerant nec inhibuerant quidem, quominus princeps ſuo in regno jure ſuo ſummo in præſules & pontifices alicujus culpæ vel affines vel conſcios uteretur, maxime ſi de ea ageretur delictorum ſpecie, quæ appellantur eximia, cenſenturque animadverſionis eſſe regiæ, qualia ſunt vel perduellio, vel læſa majeſtas vel cætera ejuſcemodi, modum tantum adpoſuerant, quadam veluti æquiore juris inflexione, cenſentes ſcilicet uti judicialis quæſtio illa tota authoritate quidem regia, ſed adhibito Epiſcoporum provincialium conſilio exercéretur. Patet quidem hoc promptumque eſt cerni ex hiſtoriis atque ex Francorum annalibus. I Lector ad Gregorium Epiſcopum Turonenſem, peteque ex illius hiſtoriarum Franciæ libro decimo, capite decimooctavo quid deſignarit effeceritque Chilpericus Galliæ rex à magno Clodovæo quintus in cauſa majeſtatis, cujus accerſebatur deferebaturque Gillo Rhemorum Pontifex, uti hominem juſſerit comprehendendum, nexumque & adnotatum reum Metim, urbem Mediomatricum miſerit, ibique decreta quæſtione, & juſſis adeſſe Epiſcopis, qui eam exercerent cognoſcerentque de cauſa, ex eorum tandem ſententia atque judicio illum Epiſcopum exauctoratum ſedeque pulſum ſua pontificali, Argentinam relegarit. Gregor. epiſcopus Turonenſis.

57. Talis quoque conſtituta eſt capitalis actio ea circiter tempora in Prætextatum, qui Rhotomagi gerebat Pontificatum eodemque exercita eſt modo. Prætextatus Epiſcopus Rothomagenſis. Tum in duos alios Pontifices qui juſſu Guntradi Burgundiæ regis prædicti Chilperici patrui, nexi quidem & comprehenſi Laudunum (quæ civitas eſt Picardiæ) perducti ſunt, ibique tandem Epiſcoporum provinciæ judicio damnati ſacriſque exaugurati & ſedibus ſuis moti depoſitique. Simile accidit Didierio Viennenſi apud Allobroges Antiſtiti, qui appellatus de multis noxiis in ſynodo provinciali, quam idem Rex Burgundus concierat in oppido Cabellone (quod ſitum eſt in finibus Burgundionum) antiſtitio illo ſuo & Pontificatu exutus eſt & depulſus, in illiuſque locum alter quidam ſubſtitutus, neque horum quiſquam omnium exceſſit è Gallia eo nomine, neque cauſam ad tribunal Papale dixit unquam, neque ibi diſceptatum, certatumque de his judicio aut in provocatione, aut in ipſa cauſa primaria. Eodem jure uſus eſt Ludovicus Pius, eandemque ſecutus juris formulam adverſus Epiſcopos qui in eum conjurarant: & Carolo Calvo ipſius filio coronæque Franciæ ſucceſſori, eodem uno ac perpetuo juris tenore pœnas dedit Laudunenſis præſul. Conſule lector quæſo, Ammonium & Adonem Viennenſem, atque ipſum hiſtoricum Vincentium, ex eorumque ſcriptis plura conquire in hoc rerum genere. Vel Deſiderius. Lud. Pius.

58. Si ad Conſtantinum magnum referatur negotium, ex eoque ſummenda ſit præjudicatæ rei ſententia: ſatis ſciunt ex hiſtoriis in eccleſiaſticis quidem cauſis & præcipue Epiſcoporum, jus eum vel per ſeſe dixiſſe, vel per prætores juridicoſque ſuos & præſides provinciarum: idque non in cauſis modo primariis per prætores illos ſuos Proconſuleſque: verum & in hiſce Conſtant. magnus.

Judicabat de cauſis Epiſcoporum & Conciliis.

quæ controverſiæ ſunt ſecundariæ & ad provocationem reſpiciunt, de quibus etiam ſi à ſententiis Epiſcoporum appellaretur, vel ab ipſo ſane Concilio (ut quandóque contingit) & quidem ab eo Concilio in quo interfuerant ſeptuaginta Pontifices, modo agnoſcebat ipſe, modo qui cognoſcerent quos vellet delegabat pro ſuo ſolius arbitrio atque animi ſententia. Itaque ut ipſe Romanus Pontifex ab eodem Conſtantino Imperatore delegatus eſt nonnunquam quibuſdam cauſis recuperatorii vel etiam capitalis judicii, nec quidem ſolus, ſed cum collegis ſuis quam ipſe delegationem neque abnuit ille unquam, neque deſpexit; ſed eam graviter libentérque auſpiciis mandantis Imperatoris pro demandata officii functione exercuit, à ſeque ad Cæſarem ipſum provocari paſſus eſt, & apud eundem Cæſarem, aut eos quos Cæſar in eam rem delegiſſet, provocatione ea in cauſa non reſpuit decertari decernique. Quæ omnia quidem hoc agitata modo, ſuo ipſa calculo comprobavit œcumenica & Chriſtiana Eccleſia: & Auguſtinus Eccleſiæ Doctor magnus nonageſimo poſt anno aut eo plus cum jam pridem obiiſſet Conſtantinus, & confirmavit & ſcriptis ſuis inſeruit, unueos Conſtantinum & legitimum Judicem harum rerum fuiſſe competentérque & recte de illis decreviſſe id habetur in Auguſtini Tomo ſecundo, epiſtola 68. & 162. Tum & Epiſtola 263. & alibi paſſim eis in epiſtolis & in primo opere Retractationum c. 21.

Juſtinianus.

Hoc ipſum itidem teſtatur Nicephorus auctor Græcus. 7. lib. c. 45. & quidem Imperator Juſtinianus qui vixit anno domini 550. longe poſt Conſtantinum utpote qui interceſſerint inter eos ducenti anni & viceni toti, ejuſdem ſequutus eſt morem judiciorum, quin & de Eccleſiaſticis perſonis, rebúſque, juribus, & bonis ad eas ſpectantibus multa ſanxit, multáque tulit pro ſummo Imperio, quæ habentur in Codice, & in Novellis ipſius conſtitutionibus, ubi multa quoque alia poſita ſunt in eo rerum genere, quæ ſcivit ipſe, ut pote de promotionibus Antiſtitum & presbyterorum, de eorundem ſacerdotiis, & de ea quam Fanis ſuis debent ipſi aſſiduitate officii, tum & de mulctatione pœnæque indictione & exauctoratione atque privatione beneficiorum, ſi quid ſecus adminiſtrerint ac leges ſanctionéſque exigunt imperatoriæ, ipſis præterea cavit quibuſdam in rebus exemptitiis eóſque liberali quadam immunitate donavit: non tamen ubi quæſtio intenderetur de noxiis & criminibus, talem enim quæſtionem ad judices ſuos Cæſareos & ſeculares ſemper ille tranſcripſit, quibus perſonas ipſas exemptitias, nedum reliquum omnem clerum promiſcuum patere voluit: has verò Juſtiniani leges obſervabant ſancte accuratéque ſuis quidem temporibus Byzantini Patriarchæ ac Romani Pontifices teſte Gregorio magno urbis Romæ Epiſcopo, qui cum longo poſt tempore vixiſſet, eis tamen inviolate paruit: Vide quæ ſcripſerim hac de re in Gallico libello inſcripto de Origine, progreſſione, ac excellentia regni Gallici num. 160. 161. 162.

Vide ibidem Molinæum, hoc eſt in libello illo Gallici Regni. num. 100.

59. Carolus magnus pro ſummo ſuo Imperio, ſuis quidem ipſius auſpiciis, ſuáque unius auctoritate præter quinque, quæ tota Gallia concivit Concilia magna. unum quoque aliud toto orbe celeberrimum indixit Francofortiæ, celebravitque ibidem anno domini 794. anno vero coronæ ſuæ 16. ubi damnata eſt impia Synodus Nicæna, quinque ante annis indicta peractáque Bithyniæ in urbe Nicæa ab Irene Imperatoris Conſtantinopolitani vidua, quæ mulier impotentiſſimi, valdéque effrenis animi, dum tutelam ſibi perfracte ſumit Conſtantini ſexti filii, ut ſanctiſſima ſeptimi univerſalis Concilii celebrati in urbe Byzantio annis ante quinque & triginta acta eluderet, obtereretque, ac penitus everteret in eo oppido Nicæno huc indixerat conventiculum, nuncupatáque falſo quidem, ſeptimum œcumenicum Concilium,

Irene.

Falſa. 7. Synodus anno 794.

ſcilicet ut memoriam œcumenici Byzantini prorſus aboleret ac pro vero ſubſtitueret adulterinum, & imaginum Dei divorúmque cultum ac venerationem, quam recte aboleverat conſeſſus ille Byzantinus, ipſa mulier reponeret, & in Eccleſiam paganiſmum reduceret impietatémque manifeſtariam: idque adverſum primarias præceptiones Dei viventis, quæ ita habent in decalogo, Non facies tibi ſculptile aut quicquam pictum, ut illud colas, adverſúmque juſſa omnia ſacræ ſcripturæ, quæ ita etiam clamant paſſim aiúntque, Fuge vir fidelis & pie idola & te illis ne polluo. Denique adverſum probatiſſimum morem avitæ & primigeniæ Eccleſiæ. De illo vero Nicæno conventiculo ab Irene illa, altera videlicet Jeſabele indicto, legi poteſt in tertio conſeſſu illius conventiculi pag. 495. ad calcem columnæ prioris, in ſecundo tomo Conciliorum edito Coloniæ, atque in ſexto etiam ibidem conſeſſu, ubi itidem ponuntur cauſæ ipſæ, exprimuntúrque ſigillatim, quibus cauſis impulſus venerabilis ille conventus patrum, qui aſſedit in ſeptimo illo univerſali Concilio, rogationis ſuæ pertulerat capita adverſus ſimulachra & effigies, innituntúrque toti illi cauſarum loci ibi deſcripti, pendéntque ex pura veraque & æterna medulla ſacrarum literarum, tum & ex auctoritate doctorum patrúmque veteris & primitivæ Eccleſiæ, & interim improbantur tamen illi ac rejiciuntur ab eo quod per factionem Irenes, poſtea conſecutum eſt Nicæno conventiculo, ob falſas tantùm quaſdam rationes, quæ ibi ineptiſſimè ponuntur, ductæ omnes & emanantes à ſchola papiſtica, & ea neſcio quibus præſtigiis falſorum miraculorum, & deliramentorum milliom fabuloſis narrationibus, quas ne pili quidem fecerit unquam vir bonus quiſquam cordatúſque. Porro qui amplius quicquam de ſeptimo illo œcumenico veróque ac legitimo Byzantino Concilio cupit ſcire, adeat Sagittarium, in ea ſua quam is ſcripſit de Conciliis commentatione. Interim ſcitote etiam factum illud Irenes veſanum quidem, & funeſtiſſimum multorum malorum, multarumque & periculoſiſſimarum in Eccleſia offenſionum cauſam extitiſſe, tum vel ob id maxime quod mulier furioſa, atque interim ſubdola, multis fraudibus multóque dolo malo eam ipſi rem ordita ſit. Nam uti conſtat ex hiſtoriis, quum expeditionem in Arabes qui Aſiam ingreſſi prædabantur ſimulaſſet, exercitum omnem coegit, quo ſepta munitaque, tum quidem non de jure manu conſertum: ſed ferro & gladio, rem ſibi oblatam, hoc eſt abolitam Idolomaniam veniſſe repetitum, graſſatáque eſt aperta vi: nam armatis freta legionibus, quotquot erant ex altera parte pii probíque & ab idolis abhorrentes, eos primum juſſit arma deponere: dein armis exutos à patria templíſque propriis & domeſticis focis faceſſere, abiréque alio quovis gentium, ne ab eis in ſuis iniquis cœptis & nefariis interpellaretur. Tum poſtea ſuum apertè patefecit impium Conſilium, ac conventiculum illud Nicænum coegit, quod totum auſpiciis mulieris malæ & profligatiſſimæ geſtum adminiſtratúmque eſt: Hæc etiam perſpici poſſunt ex libris Pauli Diaconi qui tum vixit: nempe ex ejus libro 22. & 23. viri quidem omni alioqui ſuperſtitioni juſtò addictioris. Ergo huic ut malo quod invexerat Irene occurreretur, Carolus ille noſter magnus Francofurti clariſſimum illud ac præſtantiſſimum peregit Concilium, quo in Concilio repudiata eſt atque damnata tota illa conventiculi Irenes, ejúſque filii Conſtantini actio, & celeberrima ſynodus illa ſeptima acta quidem in urbe Conſtantinopoli anno domini ſexageſimo quinquageſimo quarto auſpiciis Conſtantini quinti, & Leonis quarti filii Imperatorum Græciæ ſuo priſtino reſtituta eſt decori & ornamento, repoſitáque atque iterum inſerta in catalogum œcumenicæ Eccleſiæ Conciliorum quam inde evulſerat & expunxerat,

Vide eundem ſupra citatum librum.

Vera 7 Synodus ann. 754.

Per Carolum Magnum reſtitutio.

improba & ſuperſtitioſa fœmina. Quatuor etiam rerum mentionem facit auctor quidam vetus, qui monachus fuit in cœnobio Prumiacenſi in diœceſi Leodienſi, in quodam opere quod texuit de temporibus, in ſecundo libro illius operis. Inſuper his ſatis conſtat Carolum ipſum magnum ut acta ſua ſuíque illius Concilii Francofortienſis omnibus magis ac magis probaret, eáque redderet ubique clariora atque evulgatiora, volumen quoddam egregium (quod quatuor excellentibus libris compactum contextúmque eſt) edidiſſe, ſuóque publicaſſe nomine adverſus acta conventiculi illius, ſtulte quidem atque arroganter peracti in Græcia, & cultum venerationémque approbantis imaginum, quas tamen imagines ipſe Carolus permiſit quidem ad memoriam duntaxat, eámque ſimplicem meráмque & puram, modò nihil in eis ineſſet aut nugas, commentitiúmque, aut quod homines alliceret in ullam ſuperſtitionem offendiculúmque aliud ullum. Interim ex quatuor illis libris Caroli magni patere poſſunt errores hæreſéſque, tum & præſtigiæ falſæque miraculorum narrationes quæ allatæ fuerant in comitijs conventiculi illius Irenes & Conſtantini filii, nam ibidem acutiſſime probatiſſiméque, tum & pluribus etiam verbis refelluntur damnantúrque, quantumvis eis interfuiſſet Papa Romanus Adrianus primus, eiſque ipſe ſubſcripſiſſet non quidem præſens, at per vicarios duos, qui (ut hoc etiam obiter ſciatur dicatúrque) ibi quoque non præcedere, neque præcipuo principéque loco donati ſunt in dicenda ſententia réque definienda: ſed eos conſtat ex tota conventiculi illius Irenes progreſſione anteceſſionéque & concluſione, unà gregatim cum aliis antiſtitibus aſſediſſe, omnibúſque illis præſuliſſe Tharaſinum Archiepiſcopum Byzantinum. Conſtat præterea ex hiſtoriis Claudium Subalpinorum Taurinorum Pontificem ſecundum jus faſque & ſcita illa ſanctiſſimi Francofortienſis Concilii, adorationem crucis, eulóǵiumque ſtatuarum tota ſua diœceſi abrogaſſe ſuſtuliſſéque. In eandem quoque ſententiam ac circa eadem fere tempora itum, diſtinitúmque eſt in Illibertino Concilio Bæticæ Hiſpaniæ regionis, quæ hodie & à Raphaele Volaterrano Granata nuncupatur.

Quatuor libri contra venerationem imaginum editi.

Claudius Epiſcopus Taurinenſis.

Carol. VII.

60. Carolus ſeptimus publicis literis ſuis datis quidem. 4. Cal. Jan. anno domini 1440. & in Pariſienſi curia recitatis promulgatiſque, ac in actis perſcriptis, poſtquam narraſſet quid Eugenius quartus Pontifex Romanus in Præſules Galliæ molitetur, recenſuiſſétque nominatim quas ille multas cenſuras in eo ſuo quod indixerat Concilio ac interdictiones emiſiſſet tuliſſétque, quibus abrogarentur antiſtitia in Francia, decernerentúrque ſacerdotia in cauſam cecidiſſe vacuam & caducam, edixit Rex ille quidem ſuis illis literis, juſsitque ac mandavit omnibus præfectis ſuis juridicis ac præſidibus provinciarum ne quid hujuſmodi diplomatum papalium papaliſque illius Concilii, quod ſpectaret ad interdicta, abrogationes, moninones, Eccleſiaſtici muneris privationes, fanorum vacationes, quódque fraudi & damno eſſe poſſet antiſtitibus regni ſui ſinerent decerni in Gallia, aut uſquam promulgari, aut venire uſquam in executionem: qui ſecus faceret, eum indignitatem ſuam, crimenque læſæ majeſtatis ac turbatæ publicæ pacis ſubiturum. En ergo in re iniqua nulla habita eſt à rege illo optimo atque invictiſſimo (huic enim datur in annalibus Franciæ præclarum illud atque excelſum prænomen) ratio neque Papalis auctoritatis neque Papalis Concilii, atque adeo tyrannidis, quantò minus habendam optimus quiſque duxerit Tridentinæ coitionis? in rebus certe quidem multis partibus iniquioribus perditioribúſque?

Ludo. XI.

61. Ludovicus undecimus Caroli prædicti regis filius ex eadem Senatus Pariſienſis ſententia, inſignem quandam legem edictionémque pertulit adverſum ea quæ ſibi plus nimio plúſque æquo ſumebant ſenſim atque in dies uſurpabant tum Romani Pontifices, tum Romana ipſa curia, totúmque illud forum commercale & diplomatarium. Lex illa ab eo rege lata primum fuit menſe Septembri anno domini 1464. renovatáque poſtea, atque pluribus verbis, pluribúſque contra Romanos abuſus ſeitis & decretis aucta amplificatáque in menſe Sextili anno Chriſti 1478. perſcriptæque ſunt ambæ illæ leges regiæ inciſæque Lutetiæ in acta Curiæ, cujus etiam curiæ ſenatuſconſulto menſe Decembri anno Chriſti 1468. poſtulante quidem ac urgente generali procuratore regio, cujus eam in rem opem publicámque fidem implorarat homo quidam nomine *Carre*, edictum fuit, ſancitúmque atque interdictum in cauſa Decanatus Nivernenſis, de qua tum agebatur, ne cui liceret in Gallia diplomata poſthac bullata ſibi è Roma in cauſis Fanorum accerſere, eiſque ullo pacto inniti: & quia in eadem litis diſceptatione quidam Lorillus (quæ pars erat adverſa ipſius *Carre*) ſibi à Roma interdictionem quandam procurarat, quas diras, ſeu imprecationes, ſeu interdicta in oppidum diœceſímque Nivernenſem denuntiabat Romanus Pontifex, ejuſdem placito ſenatus judicatum eſt, diras illas & interdicta pontificia non valere, quod nihil eſſent, aliud quam abuſio fruſtratióque: idcirco nullam illorum habendam rationem: quin & decretum tum in Lorillum impetratorem comprehenſionem quæſtionémque tum etiam in Veſontionis Epiſcopi Eccleſiaſticum juridicum, qui interdictionem illam Papalem pronuntiarat, eóſque perſonaliter citandos comprehendendoſque. Ecce ergò ut ſe geſſerunt magno animo in tyrannidem Romanam majores noſtri, ut nihil iniquum voluerunt unquam perpeti ab ultimis temporibus ad noſtros uſque paulo ſuperioris & noviſſimæ ætatis dies repetita rerum memoria, & nos ad tantam ſervitutem ſeu viliſſima mancipia ſubdemus collum? Eheu degeneres noſtros animos! hoc ſi agimus.

Quæſtionem habendam.

62. Verum enim (quod nemo non dixerit ſani quidem homo judicii, ſanæque mentis intolerabile) Tridentina promulgatione interdictum eſt regi, regiiſque magiſtratibus omni cognitione juriſdictionéque rerum & cauſarum quæ reſpiciunt perſonas Epiſcoporum, & reliquorum Eccleſiaſtici generis hominum, tanquam hi omnes à ſuo vero & nativo domino, qui rex eſt, in alienum tranſirent, tranſcriberenturque Imperium ac patriam ſubjectionem, clientelámque (quantum in ipſa fuit Tridentina lege) exuerent, quin & ibidem cautum, ne de animadverſione in Epiſcopos alibi uſpiam gentium, quam in foro Romano, papalique decuria ageretur, ſcilicet ea quæſtione actióneque interdictum eſt ergo tum Gallicanæ Eccleſiæ, tum Conciliis provincialibus, tum univerſo in quaqua regione Pontificum conſeſſus & ad unam Romam, ad unúmque Pontificem deferuntur iſthæc omnia etiam in prima cauſarum diſceptatione: quod nunquam antea (quanta maxima fuerit unquam Romana tyrannis) auditum. Igitur agat quicquid velit in unaquaque provincia Epiſcopus, diruat, ædificet, mutet quadrata rotundis (ut ait poëta) in hæreſim dilabatur aut conſpirationem, ſeditionemque, & ad omne vitium ſcelúſque propendeat, tutus ille quidem eſt ſuo in ſolo, ſecurúſque agit rerum omnium (fortuna ſane tyranno cuivis & quidem Phalaridi ipſi invidioſa) nam dum Romam itur, tranſcribeturque illuc quæſtio, dum prehenſabuntur ab Epiſcopo reo ab ejúſque amicis aulici Romani, dum nutabit tergiverſabitúrque tota illa venalis (ut ſatis ſcitur) curia, dumque Pontifex in hiſce omnibus connivebit (quia de homine agitur qui illi nexus addictúſque eſt ſpeciatim in clientelam, quales ſunt hodie omnes fere Epiſcopi) accidere interea (ut etiam inquit Comicus) aliquid ſemper boni

pro Epiſcopo illo reo, hoc eſt, mille indemnitatis vias facile nanciſcetur, milléque judicii effugia. Contra, ſi qui defertur Romam reus vir ſit quantumvis probatæ vitæ doctrinæque & ſcientiæ, ni Pontifici ipſi ſit itidem plauſibilis & gratioſus, ni totam illam ſordidam cohortem ſciverit probe captare donis; en actum de illo eſt, periérit illico, quod ſi forſan is accuſatur de non ſat bene obſervata pontificia majeſtate aulaque Romana, quod videlicet aut in eam quicquam effuderit linguæ acerbioris, aut in Paparum ſuperſtitionéſque & cultus idolorum ſit invectus, aut etiam regalia Franciæ vehementer tutatus, júſque ipſum regium primitivum in erogandis conferendiſque præbendis ſodalitiis, ídque adverſus Pontificem qui de ipſis quicquid poteſt delibat paſſim, en protinus Romam ille in jus rapietur, en ibi illi crux parata, furcæque, ignes, & equulei, atque exempla extrema omnia tanquam flagitioſiſſimo homini damnatóque & ſchiſmatis & hæreſeos, nec eum tunc tutabitur jus infulare, aut Epiſcopalis dignitas, ne libertas quidem Gallicæ Eccleſiæ, aut cujuſque alterius regni Chriſtiani imperium. ô Vos cæcos Reges! dementéſque hæc ſi fieri patimini, & non Chriſti quidem ſervo, ut hactenus malis uſi conſultoribus vobis perſuaſiſtis, ſed Sathanæ mancipio, tyrannóque imperioſiſſimo ac domino nequiſſimo omnium qui ſunt, qui fuerunt, qui futuri ſunt, ſubmittitis poſthac genua!

63. Deinde hæc Romam in cauſis Epiſcopalibus primaria deductio tractatióque & tranſcriptio (ſicuti jam nonnihil de eo à nobis tactum eſt) elidit plane convellitque decretum, quod habetur in tit. de cauſis. in lib. pragmaticæ ſanctionis & concordatorum, ubi ex auctoritate Baſilienſis Concilii ſtatutum eſt nullum deinceps Romam ob litem ullam adigendum protrahendúmque: at omnia in partibus, hoc eſt, in unaquaque provincia & regione diſceptanda, decidendáque & ſuam cuique cauſam agendum in patria. Præterea ab interlocutionibus licere tantum ſemel provocare, à decretoriis vero quæ quid deffiniunt plane controverſiam bis ad ſummum. His moribus hactenus uſi ſumus, hæc nobis non modo ſcripta lex, ſed & pene nata, hanc didicimus, accepimus, legimus, & ad eam facti inſtitutique ac imbuti ſumus. Denique hoc jus Gallorum eſt gentilitium, à quo non excipiuntur, nec judiciales quidem cauſæ, capitaléſque Epiſcoporum: perperam igitur atque iniquiſſime factum eſt Tridenti quum eas à communi & conſueto jure exemerit ibi Papale Concilium, relictas certe ſuo in priſtino rerum ſtatu conditionéque oportuit, & non ſuos regi magiſtratuíque ac toti Gallicæ Eccleſiæ, tum & omni Pontificum conſeſſui ſubducere, ſubſtraheréque homines, ídque in Romanam ſervitutem, cujus, ſi ſaperemus, jampridem omni ex parte turpe jugum excuſſiſſemus.

64. Adhæc liquet quidem Francorum reges ab ipſa ultima antiquitate, ac multo antè quam à Pontificibus Romanis emiſſæ eſſent editæque Decretales ſanctiones, innixos eſſe ſuffultóſque in cauſa regalio-

Jura Regaliorum.

rum lege, qua optima, ídque ex ipſorum coronæ jure primario (ſicuti ego quoque jam inde ab anno 1535. diſſerui in eo commentario quem ad conſuetudines Pariſienſes attexui. in §. 37. circa calcem) qua quidem regaliorum lege non ſolum jus habent ipſi ſummum ac primarium in multo maxima parte ſacrarum ædium magnarum & cathedralium Galliæ, dum vacant, conferendi erogandíque ſodalitia ſacerdotia, juráque præbendarum, dignitatéſque ac vacantes præfecturas tantiſper quidem dum finita ſit & ſuo concluſa termino cauſa ipſa regaliorum, atque triginta etiam poſt annis ex conſtitutione Ludovici duodecimi, verum etiam in quamplurimis Fanis Templíſque aliis regni ſui & Imperii jure eos conſtat inniti perpetuo, atque etiam abſoluto & primario donandi quicquid ibi unquam vacat aut dignitatum aut honorum, præfecturarúmque, aut alius cujuſvis rei ſacræ beneficiariæ, tum & eos liquet ſummæ juriſdictionis habere imperium in omni diſceptatione earum præfecturarum quas conferunt, ſeu res ſit petitorii judicii, ſeu contendatur ſecundum interdicti formulam de poſſeſſione: nec unquam in ejuſcemodi cauſis vel prima vel ultima ſortitione jus Romæ petendum: at omnia in Gallia coram regiis judicibus agitanda, neque poſſe etiam Eccleſiaſticum ullum hominem Antiſtitémque, vel alium, ac ne Papam quidem ipſum, regali hiſce in rebus juri antevertere, neque tranſlatitio aut caduco jure in aliquid horum manus injicere. Denique nihil prorſus de cauſſa regia delibare, occuparéque, aut antecapere, ſive agatur de donando, uti jam dictum titulo, ſive de petitione poſſeſſionéque ipſius tituli conſtituatur judicium; quo etiam jure, quantum quidem attinet ad litem conceptam, vel in petitionem vel in poſſeſſionem, cenſeotur quoque in Gallia reliqua omnia Eccleſiaſtici generis beneficia, quorum cauſæ omnes non quidem ad Tribunal ullum Eccleſiaſticum, ac ne ad Romanam quidem curiam, ſed ad magiſtratus regios pro jure ſummi regaliſque Imperii judicium ſortiuntur, quæ tamen jura omnia regalia conciderent plane irentque peſſum maxima quidem Regis magiſtratuúſque civilis ac potiſſimum Senatuum juris jactura, damnóque & captione: ſiquidem Tridentino iſti Concilio ejúſque ſcitis locus in Gallia relinqueretur.

65. Philippus Pulcher Rex legem tulit pro ſuo regio juſſu imperióque ſummo, ſuper his quæ ſpectant ad decimas tranſcriptas in jus clientelare (infeudatas Galli vocant) & ſuper his etiam quæ pertinent ad decimas inſolitas earumque rerum cognitionem reſcripſit judicibus ſuis regiis, quo etiam tempore vivebat Ægidius Romanus Archiepiſcopus Bituricum, & Theologiæ Doctor, qui magnis clariſque

Ægidius Ro. Arch. Bituricum.

ratiocinationibus, quæ relatæ ſunt exſcriptæque in acta curiæ, diſſeruit, admonuítque ac etiam decidit id eſſe jus Gallicanæ Eccleſiæ, ut adverſus juriſdictionis ejus auctoritatem nihil queat Romanus Pontifex deſignare admitteréque, aut etiam attentare, quòd ſi ſaxit quicquid ea in re fecerit, ratum non futurum: omnia enim per ſynodos provinciales in conventu Pontificum Galliæ, tum diſceptanda adminiſtrandáque, tum etiam agitanda atque diffinienda: Papæ verò ſolum admonendi exhortandique jus reſervandum, nihil præterea aliud in omnibúſque ſecundum ea quæ ſcita fuere in Concilio Byzantino atque multis aliis jam enarratis, ſuam ipſi ſemper Gallicanæ Eccleſiæ libertatem ſartam tectam integrámque ac ſalvam eſſe debere.

66. Per edicta etiamnum regia cavetur, & illa quidem edita etiam & inciſa in acta curiæ, ne cui legato Papali fas ſit legationis ſuæ jura atque munia in Gallia obire aut capeſſere, niſi impetrata prius à Rege, datáque illi id faciendi venia: & eo quidem uſque illi licet tum legationem exercere ſuam quoad ipſius Regis placuerit majeſtati non ultra quidem vel horæ momento: quo nomine atque etiam ſeſe nihil ea in re niſi cum bona principis gratia veniáque facturos fidem ſuam, uti ex ſcriptis obſtringant legati illi quum Galliam ingrediuntur vel principem adeunt in moribus Gallici juris. Denique ni legantur in ſenatu facultatis illorum legatorum capita, approbentúrque atque jubeantur ex ſenatuſconſulto in ipſius acta referri curiæ, ceſſant plane ipſa, nihilque prorſus ſunt: ea verò ſenatus ſolet ſemper hac cautione circunſcribere, ne quid ſcilicet fiat quòd fraudi damnóque eſſe queat vel libertati immunitatique regni, vel Gallicanæ Eccleſiæ, vel aliorum Galliæ ordinum. Porro omnia hæc deſinerent caderéntque in irritum, tum & jus etiam dum agitur de fruſtratione

aliqua aut ludificatione & abuſione, quam ſæpe intendunt, ſibique ſumunt judici Eccleſiaſtici, appellandi eam in rem, curiam ſummam opémque implorandi hominum regiorum prorſus aboleſceret, ſi in Gallia Tridentini conventus ſanctio obtineret & firmaretur, quæ paſſim pro ſummo imperio tranſcribit omnia Romam, transfundítque indifferenter ad ipſum Romanum Pontificem.

67. In comitiis iſtis Tridentinis in capite duodecimo dictum eſt licere in viceſimo quinto ætatis anno fieri curionem, præficique Fano cuivis parochiali, & alios ejuſce generis conſequi Eccleſiaſticos honores: at panegyricus conſeſſus Aurelianus ſumma omnium ordinum conſenſione triginta huic rei expletos finitóſque annos præſtituerat deſignatátque: addiderat quoque literarum ſacratum cognitionem, quam aiebat parocho cuique, & Eccleſiaſtico Antiſtiti neceſſariam, ut certe eſt, de qua tamen divinarum rerum ſcientia ne verbum quidem ullum in capite illo Concilii Tridentini, ubi agitur de præficiendis ædibus ſacris & parœciis curionibus. Quod ſi ſtatur Concilio Tridentino, convellatur panegyrici conventus auctoritas, quæ contrarium ac Concilium illud decrevit, illudetentur regia majeſtas, quæ huic conventui Aureliano & interfuit & præfuit. Poſtremo ſenatuſconſultum curiæ ſummæ, quo approbata ſunt panegyrica illa atque in actis deſcripta intercidet planéque circunducetur.

68. Item in capite decimo tertio Tridentinus conſeſſus cenſuit Pontifici Romano fas eſſe ſimplicia Fana beneficiaria ad Epiſcopatus, ut ei videbitur, attexere copularéque, & altera unire adglutinaréque alteris: id contra omnino eſt decreta Baſilienſis Concilii & pragmaticæ ſanctionis, ac etiam fœderis concordatorum. Itémque contra complura placita ſummarum curiarum Galliæ, quibus omnibus, tales copulationes unitatéſque templorum, ad ipſos utique Antiſtites ordinarios delatæ ſunt, eóque locorum relatæ ſemper, ubi ſita ſunt Fana ipſa, templáque, non item ad Romanum Pontificem, neque ad ipſius legatum, quibus nullum eſt hanc in rem per prædicta decreta jus attributum, ac ne quidem etiam ſi legatus Pontificis præſens adeſſet. In contrariam partem ſanxit nuper Tridentinum, ac quicquid eam in rem à Papa ceu à ſupremo domino heróque omnium conficeret, decrevit ratum fore. An præ Tridentino, quod ſane conventiculum fuit non legitimum Eccleſiæ Concilium, poſtputabitur & Baſilienſis & pragmatica & concordatorum promulgatio: ex quibus prima quidem univerſalis ac œcumenicæ Eccleſiæ Concilium verum extitit & cui præſertim ſubſcripſit Gallia. Alteræ vero duæ Francorum jus ſunt & domeſticum & eximium. An tot Gallicis Senatuſconſultis ſita denique decedet auctoritas? Turpe quidem dictu, turpéque receptu, ac turpius toleratu.

69. Porro autem in capite decimo nono abrogat quoque lex Tridentina prærogationes Eccleſiaſticorum beneficiorum, mandatáque impertita petente rege ſummis curiis regni, collegiíſque & Academiis, deinque cuivis alii homini nulla quidem habita commendationis regiæ ratione, ſancitque ne deinceps quicquam hujuſcemodi obtineatur omni mandatorum ſublata prorſus erogatione: pugnat hoc quidem etiam cum jure ſanctionis pragmaticæ & Gallicæ concordiæ, quibus nominatim, verbiſque disertis, ac notabiliter explicatis, firma ratáque manſit mandatorum hujuſce generis adeptio atque impetratio, ita ut tota illa Tridentina conſulta, nihil aliud eſſe videantur rebus in quampluribus, quam aperta quædam Gallicarum rerum ſugillatio.

70. In viceſimo ejuſdem Tridentinæ editionis canone circunſcribitur aboletúrque Eccleſiaſticum forum conſervatorum privilegii Academiarum, aliarumque hujuſce regni cauſarum, quæ cenſentur eſſe privilegiatæ, nec his quidem ſi Tridentinum tenet Concilium relictus eſt poſthac locus ullus, ſeu de tranſlatione agatur fori judiciíque, ſeu de quavis ulla re alia, niſi una ſola excepta cauſæ actione, quæ ſcilicet adverſum laicos intendatur, meréque cenſeatur eſſe perſonalis, cujus tamen cauſæ nulla erat antea iſtorum conſervatorum juriſdictio aut cognitio, niſi per ſolam principis datam ipſis ea de re veniam, & gratiam. Vide ergo ut ſtuduerit paſſim Tridentina conventio pactióque Romanam & Pontificiam augere tyrannidem, & deprimere majeſtatem regiam, libertatémque Gallicæ Eccleſiæ.

71. In nono conſeſſu comitiatus Tridentini, canone ſecundo, ubi agitur de reformatione & emendatrice perſonarum regularium conſtitutione: interdicuntur illæ quidem regulares perſonæ omni teſtamenti factione, omníque alia donatione aut tranſcriptione ejus peculii, quód ſibi quæſiverint confecerintque, aut eis aliunde obvenerit ſeoſit ſuppellex, ſeu quævis res alia prædiata ac non movens, eáque omnia cujuſcunque tandem ſint generis voluit indiſtincte Tridentum ſtatim parta conflatáque cœnobiis cenſeri idcirco Cœnobiarchis, ſive viri ſint, ſive fœminæ, hoc eſt vel Abbates, vel Abbatiſſæ, danda actutum præ manu qui ea addicant communitati & ſodalitio. Secus multo de hiſce ſtatuerat panegyris Genabenſis artic. 19. cenſuerat enim in hanc ſententiam, qui adoleſcens ante viceſimum quintum, aut quæ adoleſcentula ante viceſimum ætatis ſuæ annum, monaſticam ſit profeſſus religionem, utrique de obventa aut obvenienda ſibi hæreditariæ ſubſtantiæ parte, ſeu ea obveniat à ſtirpe recta, ſeu à cognatione laterali, ſtatuendi ut voluerit, relinquendique cui viſum fuerit conſanguineo, cognatóque jus eſto. non porrò addicendum bonum illud monaſterio. En igitur domeſticus totius Galliæ conſenſus in panegyri Aureliana declarantes ea in re adhibitúſque, elidetúrne per Tridentinum extraneum & Papale? cum præſertim huic Gallico conſenſui ſimilis ſit quoq; ac propemodum compar veterum canonum conſtitutio lata quidem in avaritiam quæſtúmque monachorum, quibus eſt in ludo, moréque pueros locupletes ad ſeſe malis actibus allicere & eos ſtatim cucullo monaſtico conveſtire, quo ſuas indè ædes locupletent: quare æquum eſſe certe bolum illis eripi, quem mala ſpe devorarant, nec ex bonis adoleſcentis, cujus infimæ ætati fecerunt inſidias quicquam eos attingere decet, atque ita ſtatutum fuit in Concilio Moguntino tempore Caroli Magni & habetur quidem in magno decreto c. conſtituit. 16. q. 7. & 20. q. 3. in verſibus extremis. Conc. Moguntinum.

72. In capite tertio Tridentinæ reformationis conſeſſu nono liberum relinquitur quatuor ordinibus mendicis ſeu manticatis agros terráſque domos & prædia & alia id genus ſtatarias obventiones ſibi quærere, obtineréque, & poſſidere: id nunquam auditum receptúmque in Gallia ne conſiſtere quidem poteſt: reclamat enim tum Viennenſis Concilii rogatio anno lata 1310. tum vetera ſenatus placita multa Conci. Viennenſe. plane adverſantur, è quibus unum eſt inſigne recitatum anno domini 1385. nono Cal. Aprilis, quo fratres illi profeſſi mendicitatem ſubmoti ſunt excluſíque proventu quodam ſeu penſitatione reditus annui, mulctatique illi in litis impendiis, quæ talium rerum haud ſint capaces neque ad eas queant ullo admitti pacto, eſtque placitum illud judiciúmque ſenatus una cum veteribus aliis Curiæ conſultis inſertum codici illi qui inſcribitur de Formulis litium Curialium, in quinta parte q. 62. Et nuper quidem anno 1558 interceſſit quoque aliud ſenatuſconſultum, curiæque ſummum præjudicium, latum adverſus Franciſcanos Cœnomaniæ, quo emendata plane correctáque ſententia quædam quam pro Franciſcanis in eo rerum genere anno domini 1556. 5. Idus Februarias tulerat

ſubpræfectus

ſub-Præfectus Cœnomanus, quamque poſtea, hoc eſt. 5. cal. April. anno. 1557. ſuo illic comprobarat calculo conſeſſus præſidialis à qua provocarat quidem ad ſenatum cognitor regius. Itaque dictum eſt in ſenatu rectè atque ordine provocatorem provocaſſe, atque utrumque conſeſſum, unde erat provocatum, nec jure nec legibus judicaſſe, ſicque utráque ſententia circunducta fuit atque intercisa ut interim tamen, Julianus Maletius adverſarius, & provocator, juſſus ſit id de quo agebatur pendere quidem atque ſolvere, non ut debitum, ſed veluti eleemoſinarium ac pietatis cujuſdam habens ſpeciem. Quod ſi lex Tridentina, quam petit in Gallia præſcripti juris obtinet auctoritatem, nonne neceſſe eſt tot egregia ſenatuſconſulta; tot edicta Regia, necnon & præclarum ac ſanctiſſimum Gallorum morem prorſus dilabi nec poſſe uſquam locorum poſthac ſpectari, quòd efficere neſcio an ulla queat vis Concilii, quantumvis generalis ac legitimi, nedum Tridentini, quòd tale non fuit.

73. Canone ſexto in prædicto capite, de regularium perſonarum emendatione, conſeſſu omni, Tridenti abolentur prærogationes nuncupationéſque, quas ex fœdere concordatorum in capite nominationum Eccleſiaſticarum habet Rex, jamdudum ad vacatura Eccleſiaſtica beneficia: ergo fœderi ſolemni ſancito modo, tótque jam annos inviolatè obſervato derogatur ibi temerè, & in canone ſeptimo obliteratur, diſpungitúrque triennium illud quòd cuivis Antiſtiti, ſeu Abbatiam gereret, ſeu Prioratum ad defungendum ſuo munere, conſtituerat Aurelius panægyrica lex Gallica, ſicque per totum pene Tridentum ſuſquedéque feruntur ac putantur nihili, tum leges tum fœdera Galliæ, quòd ſi obſervaretur, vilis ubique haberi poſſet Gallia, ſiquidem tamen hæc in ſeſe ſineret admitti.

74. Itemque octavo canone, in eadem regularium hominum reformatione, confirmantur, augentúrque, ac omnibus modis multiplicantur regulæ cœtúſque & generalia monachorum comitia, eorúmque congregationibus tribuitur jus magnum, ita ut quicquid fuerit ab eiſdem de communi ſodalitii ſententia conſtitutum, ſit ratum fixúmque habendum, quòd quanti ſit periculi nemo paulo admodum ſolertis eſt homo ingenii, qui non ſatis perſpiciat. Ibi enim, hoc eſt, in conventiculis illis exedris cœnobiticis conſtituuntur paſſim multa plena nefariæ factionis, qui enim in hanc monaſticam diſciplinam ſe dediderunt, conſpirant in id unum, quò omnia cedant in cœnobiorum uſum emolumentúmque, quibus ſe addixere, tum & maxime dant operam qui ſe à Juriſdictione civili & ordinaria ſubducant, neque ſubditi ſint regi, neque cuivis alii magiſtratui, quantumvis etiam Eccleſiaſtico, præter unum Papam, quem agnoſcunt, aſſerúntque ſolum Principem atque omnium dominum. Itaque compluribus curiæ ſenatuſconſultis, atque etiam placitis Conſilii magni Prætoriani, dictum eſt ſæpe hujuſcemodi cœnobitica comitia eſſe plena abuſus manifeſti, próque talibus habenda atque prorſus circumſcribenda, uti exemplum adſerri poteſt è loco quòd nuncupatur vulgo Caſtellum Benedictum; præterea alitur inde generatúrque & paſſim emanat infinita vaniarum ſuperſtitionúmque, ac præſtigiarum, & mendaciorum congeries, necnon inexplebilis, ambitus variæ pernicioſiſſimæque ſpecies illinc exeruntur.

Conſilium Nicænum.

Ita quidem apertè ut anno 1538. dum in urbe Nicæa, quæ ad oram Luguſtici maris ſita eſt, adeſſet

Paul. III.

Paulus tertius Romanus Pontifex, multóſque ibi Cardinales, Archiepiſcopos, Epiſcopos, Doctoreſque & viros alios magni nominis qui tum quoque aderant, eo quidem nomine eſſet palam conteſtatus, ſolemníque juriſjurandi religione omnes obſtrinxiſſet, quin & per infulas inſuper Pontificales & reliquas ejuſce generis dirarum comminationes adegiſſet, palam uti verum dicerent, ingenuéque ac liberè profiterentur undénam proficiſcerentur tanta Eccleſiæ vel deformatio vel deformitas, tantáque rerum omnium perturbatio atque confuſio, tum etiam explicarent ſimpliciter quidem ac ſine fuco, ſinéque ulla verborum circuitione, quodnam tanto huic malo cenſerent adhibendum eſſe remedium: reſponſum utique ſit tum ab omnibus, palámque enuntiatum uno quidem ore unáque ſententia Monachos, eorúmque greges, regulaſque, & præſcripta vitæ, tum ordines comitiatúſque, ac eorundem conventicula eſſe horum omnium malorum caput unum præcipuum, ſcatebramque veram & naturale ſeminarium. Itaque è repub. fore omnes iſtas regularum ordinúmque diverſorum ſectas, atque adeo factiones funditus tolli, neque amplius intromittendum quemquam illuc hominem ſinendúmque in familias talium male feriatorum hominum ex profeſſo mancipari, quin & mancipatos jam nexóſque ſiquidem vellent, optimum eſſe, patente porta illinc educi & priſtinæ vivendi libertati reſtitui, denique non poſthac illis permittendum conventicula, cœtúſque gregales & capitulares ſeorſim accire, celebraréque.

75. Duodecimus canon Tridentinus in eadem reformationum rubrica notari poteſt arguique & convinci cujuſdam aliùs abuſionis manifeſtariæ quatenus Epiſcopis permittit nova Feſta paſſim indicere & id quidem pro voluntaris eorum arbitrio. Itaque reclamant huic rei pleraque omnia curiæ ſenatuſconſulta, quibus nominatim id & improbatum eſt & prohibitum, atque etiam non ita pridem damnatum in comitiatu provinciali Senonenſis Concilii celebrati Pariſiis anno 1527. in æde Auguſtinæ Fratrum familiæ, præſidente ibidem atque aſſidente Legato Pontificio Antonio à Prato qui tum Archiepiſcopum Senonenſem gerebat, eaque de cauſſa eóque Archiepiſcopatus nomine, principem locum illic obtinebat. Etenim res tanti in religione momenti (qualis eſt feſtorum indictio) non quit relinqui in arbitrio Epiſcopi unius, at totius populi, atque Summatum, accedat una neceſſe eſt tum conſenſus, tum conſilium, ſicut legimus obſervatum fuiſſe in primo libro Machabæorum ad calcem quarti capitis.

Concilium provinciale Senonense.

76. In promulgatione canonis decimi quinti Tridentini ad profitendum monaſticam religionem præſtituuntur unicuique deni ſeni ætatis anni, integri quidem & expleti, licetque id ætatis ſacramentum cuilibet cœnobiticæ ſodalitatis inire, in quo corrigitur, planéque obteritur decretum ordinum Franciæ promulgatum tribus ferme antè annis in conventu Aureliano. art. 19. ubi ad hoc profeſſionis monaſticæ negotium conſtituti ſunt maribus quidem viceni quini exacti anni, fœminis vero toti viceni. In canone item decimo ſextu Tridentino confirmatur ſancitúrque nova lege Novitia iſthæc Jeſuiſtarum ſecta & familia, id porro factum eſt adverſum conſtituta generalis Eccleſiæ concilii anno peracti 1215. Itémque adverſus vetationem poſitam in cap. ult. extra. de religioſ. domib. huic præterea Tridentinæ legi repugnant, adverſantúrque etiam placita multa & decreta Franciæ, tum noviſſimum unum Pariſienſis Curiæ conſultum, tum etiam decretoria ſententiæ deliberationíſque Nicænæ (de qua modo diximus) actæ ſcilicet anno 1538. definitio. Et ſatis conſtat quatuor antea & viginti annis Petrum de Aliaco Cardinalem veterem in ſuo de Eccleſiaſtica reformatione tractatu 4. notatione ſcripſiſſe, diſertéque annotaſſe nullum deinceps in Eccleſiam inducendum monachatum novum, nulláque permittenda nova hetodulia, at contra quæ jam eſſent & ea quidem maximè quæ ordinis eſſent mantićatiorum atque mendicorum vel tollenda prorſus, vel quoad ejus fieri poſſet paſſim imminuenda. Nihilominus tamen adverſus tot edicta, ſenatuſconſulta. & ſcripta priſcorum doctorúmque hominum en tibi hac noſtra ætate, hiſque annis 1563. & 1564. Jeſuiſtæ iiti,

Secta Jeſuitarum vide Conſilium Moliniæi cetera e.s.

Petrus Aliacenſis.

huc quidem Lutetiam ſcilicet Pariſiorum jam irrepſere, jamque etiamnum nidos ſibi & cunabula hic ædificant, nempe in area ædis Lingonenſis via Jacobæa, quamquidem aream magno ſibi ære redemerunt, in eaque & conſtituere cœperunt periſtylia & publicam ſcholam, qua & de ſuperiore docent loco & concionantur ad populum, augentque & quoad poſſunt tuentur ſuperſtitiones omnis Papiſtici generis, quin & ibidem conventicula peragunt ſua, hanc ſolam atque præcipuam nacti cauſam, quod ſe dicant ſanctione approbatos Tridentina, quam inde incipiunt exequi proferreque, atque omnibus modis promovere, rem profecto & novam & iniquam malique exempli, malique ominis: nam inde capiatur anſa virulenta tum obtinendi refragandique, atque adeo prorſus infringendi Edicti pacificatorii, tum cieodæ de integro ſeditionis, qua & vulnus quod nondum plane obducta cicatrice obcalluit, majore etiam cum rerum diſcrimine recrudeſcat, & obteratur regia magiſtratuúmque ſublimis anctoritas.

77. In eundem etiam finem tendunt, eodémque collimant, quæ In canone 22. & ultimo Tridentinæ regularium hominum reformationis inſerta ſunt: ibi enim mandatur pro ſummo obedientiæ imperio omnibus quidem Regibus, Principibúſque Magnatibus & Rebuſpublicis ſummis Concilio uti Tridentino pareant, curentque quæ ibi ſunt conſtituta abſoluta quidem omnibus numeris effectione ſanciri tum Epiſcopis Antiſtitibus, Præſulibus, Cœnobiarchis, Præfectiſque ſummis ordinum regularium in id incumbentibus annitentibúſque adſint Reges ipſi, & Principes Monarchæ manúſque illis porrigant quòd plane ridiculum eſt plerúmque procacis atque impudentis animi In Gallia maxime, Regem ſcilicet ſubjicere ſubderéque velle non ſolum Papæ Papalique Concilio, ſed etiam obnoxium juſſis reddere mandatiſque Epiſcoporum Antiſtitum, Cœnobiarchatum, cuivis denique regni ſui monaſtici conventus generalis magníque præfecti, quos tamen omnes decet eſſe morigeros regi ipſi, non autem eorum ſubjici obſequiis obtemperationibúſque, præcipiente ita Divo Paulo ad Roma. cap. 13. & jubente Petro in ſua priore Epiſtola cap. 2 magiſtratui ſublimiori & regali ſubmittendas ubique manus. & interim per Tridentum non ſolum regum ſummique cujuſvis magiſtratus & Imperatoris (qualis eſt Rex ooſter in Gallia) juriſdictioni eximitur totus iſte infularis ordo (quem protenſum etiam volunt ad primum uſque ſimplicis infimæque tonſuræ verticem) ſtatuitúrque regnum novum infulare ſoli Papali imperio obnoxium, verum etiam regno iſti & novo & infulari ſubduntur maximi & potentiſſimi quique reges, quòd ferri non poteſt aut tolerari maxime io Gallia. Gallorum enim eſt regi uni & naturali ſuo domino, collum ſobdere, alii præterea in toto terrarum orbe nemini, tantom abeſt ut mancipiorum mancipiis & ſervis viliſſimis poſſint unquam animum inducere uti pareant in re maxime mala & injuſta, qualis hæc tota eſt.

78. Ridiculum etiam magis eſt plerúmque majoris abuſus, quod canone ſecundo Tridentinæ refurmationis in novo atque ultimo conſeſſu continetur, nimirum eùm ibi jubentur Patriarchæ omnes Primateſque Archiepiſcopi, Epiſcopi, denique omnes qui vel jure vel moribus conſoetudinéque in Conciliis provincialibus jus habent calculi, convocationiſque aut comitiorum, præceptis Tridentinis uti parere habeant, eáque curare publicè accipi & promulgari in unaquáque provincia, idque confeſtim & abſolutè, eo quo ſunt poſita præceptáque modo, ſine ulla aut excuſſione diligentiori, aut dubitatione, aut tergiverſatione, habeántqoe illi pro hæreſi quicquid Concilium (quod totum à Papali dependet deductúmque eſt tum canone tum ſeotentia) cenſuerit hæreſem eſſe quicquid dixerit malum, dicant itidem malum: quicquid bonum aiant bonum. Denique quod oon probarit illud feriant anathemate, & de cætero, Papæ Romano faſces omnes ſubmittendos curent, regnorum omnium ſcilicet tanta vis eſt Pontificalis imperii, certè, ſiquidem non deſinant reges omnes tandem aliquandiu deſipiſcere.

79. Iſthæc utique omnia Tridentina, dum ſpecioſum obtendunt reformationis titulum, nihil aliud planè ſunt quàm omnium, tum maxime Eccleſiæ ordinum deformatio, aut cujuſvis ſtatus hominum depravatio, id modo unum ſtuduerunt qui ibi aſſedere Papales Patres quo ſcilicet Papales abuſus ooo quidem emendarent, melioríque aut decoro magis reponerent loco, ſed uti augerent, amplificaréntque, & erroribus errores quo jure qua injuria accumularent, nam totis novem comitiis, quibus conſtitit conventiculum illud, ne error quidem unus deformis Eccleſiæ emeodatus eſt quanquam confeſſi ſint ipſimet ſæpè alios errores abuſúſque multos in Eccleſiam irrepſiſſe, quos etiam noviſſimè magis, ac magis renovarunt confirmarúntque, & obſignarunt adulterino ſigillo illius ſubdititi Concilii ab uno Papa indicti, celebrati, peractique, non in alium quidem finem, quam ut recenti lege tyrannis ipſius ſanciretur. Quod quidem obtinuit ipſe, ut voluit: neque enim interceſſum eſt à principe ullo aut principum legato, qui ibi adfuit: quia non indixerant ipſi Concilium, ut moris olim fuit in Chriſtiana Eccleſia: ſed à ſolo ſciebant indictum Pontifice, omniáque ibi agi per Pontificios, eoſque obſtrictos nominatim ſacramenti religione ipſi Pontifici, ideo tanquam clientes nexóſque nihil aliud ipſos quærere quam rem agere ſui domini, Papatúmque amplificare, cujus & ipſi pars ſunt, & ad eum etiam aſpirant indies, uti initio hujuſce operis eſt enarratum de duobus illis legatis Concilii iſtius quorum ſuo utérque ordine factus eſt Romanus Pontifex. Itaque dicendum eſt vere totum iſtud Tridentum, nihil aliud fuiſſe quam malorum omnium, atque abuſuum lauram quandam & abuodantem officinam: quòd ſatis ſentiunt omnes, niſi qoorum muco atque polypo obſitæ ſunt nares, ita ut neque ſentiant ipſi quicquam, neque præ inveterato malo quicquam ſentire curent.

80. Adhæc, quò ſuam Tridentini illi & Pontificii homines magis prometerent, oſtentaréntque audaciam, oe dicam effrænem impudentiam. Mandant ea quidem lege quæ majeſtate eſt, mulctáque ooo obſervatæ obedientiæ, omnibus Academiis earúmque præfectis, & cenſoribus dent ipſi ſedulò operam uti decreta omnia Tridentina ad unum quidem uſque legantur evulgentúrque, atque in æs indicantur, tum edúcantur atque accuratiſſime obſerventur io publicis ſcholis omnibus atque etiam quicquid unquam concionum apud populum habebitur, quicquid à magiſtris, doctoribus, atque aliis docebitur prælegetur, diſputabitur, qood ad ſacram ſcripturam & fidei Catholicæ præcepta attineat, id totum jubent dirigi ad prædicta conſtituta & decreta Tridentini Concilii, tanquam ad regulam ſolam, qua vera dignoſcantur ſeparentúrque à falſis, jubent inſuper uniuſcujuſque anni initio ad eorum obſervationem ſolemnique quoque ſacramento adigatur doctor quiſque præceptórque aut publicus inſtitutor & concionator, ita ut deinceps nihil ferè ſonet aliud in templis aut litterariis gymnaſiis præter hoc unum Tridentinum Concilium ad cujus normam referri debeant omnia, huic omnia accepta exſcriptáque aut declamata tribui, rem certè omni riſu omníque ludibrio proſcindendam! niſi quòd interim, perniciem illa magnam ſecum adferre periclitatur. Tuba eſt enim belli civilis & inteſtini, ſeditionúmque, & tumultuum popolarium ac rebellionis nefariæ cùm in Reges, Principéſqoe omnes ac Reſpublicas ſummas, tum in noſtrum præcipuè, niſi is ſeſe

præcipuè, niſi is ſeſe ſtatim omni nexu mancipióque dedat Pontifici, pontificióque Concilio, coronamque ſuam illis ſubmittat, tum Galliam Gallóſque ad unum omnes uni addicat dicétque rerum omnium Romano domino, ſicuti eſt jam à pleriſque & quidem Lutetiæ periculoſe maléque declamatum prædicatúmque in ſuggeſtis pro ea. ſ. Concilii ſententia atque in Pontificis gratiam: ſic ergo ſiquidem Tridentino mos geratur Concilio, en tibi Rex noſter ſummus ſupremúſque in terris omnium dominus, & cui uni ſecundum Deum eſt utique ab omnibus parendum, jubente ita lege divina, inſerviendumque atque obſequendum: efficitur nunc demum per patres illos Tridentinos ſervus Romani Pontificis, & Papalis apparitor, executórque, atque peractor Concilii, juſſaque Papalia neceſſum eſt illi capeſcere, addicique plane in clientelam fidémque omni ex parte Pontificiam, quæ crediderit Papa credendum illi, quæ ſciverit, juſſerit, fixerit, refixerit in Eccleſia ratum habendum, quam ſervitutem indixerit accipiendam, quam religionem, quemque fidei cultum, quamque legem in rebus divinis ſanxerit, eandem quoque religionem fideíque cultum & legem indubitanter amplectendam, neque de hiſce quicquam ulterius diſquirendum, quantumvis juſſi ſint reges lege divina, ut habetur in Deuter. 17. & 18. capitibus & in li. Juſue. ca. 1. & 8. de hiſce exquirere ſedulo. Tum Rex ſapiens in libro Proverbiorum ca. 25. hanc proferat afflatu Dei ſententiam, Gloria regum eſt ſcrutari verbum, ſermonémque inveſtigare Dei.

81. Canone tertio prædicti Tridentini capitis ſancitur, fas eſſe cenſuræ monitioniſque ſpiritalis imperium exercere, juberéque rum dira excommunicationis programmata paſſim adfigere, non ſolum ad indicanda patefaciendáque verum & ad recuperanda quæ amiſſa ſunt, aut interverſa, aut dolo furtóque ablata. Quo quid iniquius? abdicare ſcilicet ab Eccleſia homines ob prædam humanam, quæ cum capitur injuſte, ſuos tum habet vindices & ultores, quos dominus conſtituit ipſe nimirum terrarum dominos magiſtratúſque ſeculares. Itaque quicquid ab Epiſcopis hic unquam eſt præſumptum, uſurpatúmque, id ſtatim improbarunt, pleráque curiæ ſenatuſconſulta, tanquam iniquum novúmque, & plenum manifeſtæ abuſionis, quæ omnia ſenatuſconſulta) ſi tenet lex Tridentina) nunc peſſum ibunt, irritáque fient: & è contrario aperietur feneſtra omni abuſui, & pro candidis velit nolit Gallia intorquebuntur atra, magna quidem cum regiæ civiliſque magiſtratus juriſdictionis imminutione. Nam quæ ter aut quater centum abhinc annos recte fuerant in hoc rerum genere emendata, ſuóque priſtino, & veteri reſtituta juri, hic nunc per Tridentum abolentur, & ſublata vetere illa emendatione iterum reducitur corruptio, quam tempore Philippi Valeſii regis conſilio & advocatione clariſſimi atque integerrimi viri Petri Cugnerii patroni Regii abegerant pleráque decreta ſummæ curiæ, quibus quicquid de ſeculari ſibi ſumpſerat reſcripſerátque pontificia juriſdictio, id totum fuerat ſublatum, planéque circumſcriptum, ac circunductum.

82. Sed quis hoc ferre queat? quod in Canone, qui ſuperiorem conſequitur poteſtatem, juſque tribuit Tridentum, Pontificiis & Eccleſiaſticis juridicis, manus injiciendi in laicos homines, eóſque mulctandi, & pignerandi, tum executionis lege per ſuos apparitores, accenſóſque & præcones, atque per alios in eos agendi, idque ipſum virtute & vi ſententiæ quam vel per ſe ipſos, vel per ſuos magiſtratus tulerint ipſi quanquam id in Gallia inauditum, ubi ne in ſuos quidem clericos nedum in laicos tantum unquam Epiſcopis cæteriſque id genus Antiſtibus licuit.

83. Quod conſequitur ex actis Tridentinis cum majori conjunctum eſt nequitia permittitur enim ibi parochis omnibus, tum regularibus, tum ſecularibus, atque aliis Eccleſiaſticis hominibus, quicquid anniverſariæ functionis præ rerum multitudine obire non potuerint, id omne in unum (quæ vulgò & quidem perſalſe vocant) fidelium rejicere, hoc eſt una lidelia, ſcilicet una commendatitia oratiuncula omnes dealbare, atque interim, quicquid eo nomine, nempe in ea parentalium annuorum, aut orarii quotidianíque officii cauſam donatum eſt legatum, inſtitutum, addictúmque eorum templis, atque ædibus: id ut eis omne liceat retinere. Haud ſtulte ſapiunt legiſlatores iſti Pontificii, agunt enim rem ſuam, ſi tamen, iſtud quidem ſapere eſt (ut inquit Comicus) velle quæ recte non poteſt contingere, abſtineant quidem quantum velint ab his ſtolidis atque etiam nefariis, & maleficis ſuperſtitionibus, eáſque vel ſigillatim, vel generatim omittant ac prætereant, at interim tamen quod eo nomine male eis donatum eſt, legatúmque & addictum, his qui donarunt aut eorum hæredibus tanquam male donatum maléque partum, & quæſitum, bona quidem fide reddant reponántque, túmque præclare ſuo functi erunt officio: non autem tandiu bonis alienis velint abuti. Nam omnis dictat juris ratio tum civilis tum Pontificii quæ donata ſunt in cauſam aliquam ſpeciémque, aut affectionem ceſſante quidem cauſa illa, ſpeciéque, aut affectione his reſarciri reſtituíque qui ea donarunt neceſſe eſſe. l. 1. & 2. C. de dona. quæ ſub modo. l. ulti. C. de revo. donatio. Et quidem ſanctio. c. verum. extra. de conditio. appoſ. hoc ipſum nominatim innuit ubi illa verborum circunſcriptio compræhenſióque quæ ſic illic ponitur (tali ſcilicet conditione) eam vim habet, ut eam tam ad tacita quam ad expreſſam conditionem retulerit, probatior ſaniorque Doctorum interpretatio: hinc ſubjicit ibi gloſſa atque in hunc modum, ſiquidem, inquit, conditio illa appoſita ſit, concinnatáque ſub modo, hoc eſt, ad ſpeciale aliquod relata mandatum, tametſi quandiu, in ſuo ſpeciali mandato ſervatur modus ille, non queat illa revocari expungique: tamen ſi deſinit poſtea ſuo in ſpeciali mandato ſervari, eam utique tum revocari expungique poſſe: Porro mandata iſthæc epicedia, ferialiáque, vel in quancunque aliam dicta cauſam ſeu quotidianam ſeu annuam, in unam reponere rejicereque fidelium precatiunculam: hoc quidem (ſalva ſcilicet gratia, magnitudinéque, ac reverentia Tridentini conſeſſus) ſervare utique modum non eſt.

84. Canon Octavus Tridentinus de dignitate auctoritéque regia plus juſto in eo etiam decerpit, dum præter ea quæ dicta ſunt, & allata jus etiam uſurpat magnæ eleemoſinariæ præfecturæ, atque civilis etiam juriſdictionis in his quæ ſpectant ad Xenodochia cujuſcunque tandem ſint illa juris, ſive titulari ſive non titulari, aut ſimplicis adminiſtrationis, ſeu etiam agatur de repoſcenda accipiendáque putanda vel perſolvenda functionis adminiſtrationiſque eorum aut etiam redituum & reliqui officii geſtioniſque ratione, ſeu de fructuum qui illinc proveniunt ad alios uſus tralatione, ſeu etiam de privatione officii functioniſque, hæc enim omnia ipſi præſumit Tridentum, déque his pro libero ſtatuit ſummóque imperio & quidem adverſum etiam laicos homines, cum tamen hæc omnia reſcribi debeant referrique ad magiſtratus regios, & ad magnum eleemoſinarium Galliæ præfectum, qui de hiſce omnibus jus habent dicere cognitionemque ex æquo exercere, tum in laicos tum in Eccleſiaſticos viros, ita enim cautum eſt ſanctionibus, & Edictis regiis uti ſupra eſt dictum allatúmque, quæ omnia edicta ſanctiſſimè quidem à regibus inſtituta ſancitáque in eo rerum genere neceſſe utique eſſet per juſſa Tridentina refigi, abrogarique.

85. Sanctio etiam canonis noni Tridentini in prædicta generali reformatione fraudi eſt plane damnóque patronatui laicorum, quem quantum poteſt obterit

& imminuit. Exigit enim à laicis, jus illud patronatus ſuum, jurisque poſſeſſionem probent, continuatum quidem per efficaces nominationum, præſentationúmque codicillos jugi quinquaginta annorum ſpatio, de quo etiam ex literis, obſignatiſque fide eximia monimentis liqueat nulla alia in eam rem admittenda accipiendáque probationis ſpecie, ni faxint ipſi, júſque ita ſuum commonſtrent, eos plane ab ea patronatus cauſſa exturbat decurritque: quòd cum Tridentum facit nónne falcem in meſſem alienam immittit? quid enim attinuit de jure laico patronorum tot veteribus decretis, omni ex parte ſancito, nunc demum legem novam ponere, idque in re quam de bonis, & facultatibus ſuis non inſtituere ipſi Pontifices & Præſules, ſed de alienis accepere, quæque juriſdictionis non quidem ſpiritualis ſed civilis & regiæ ſemper fuit, idque ipſum etiam fecere patronis ipſis neque auditis, neque ea de re appellatis. ſed pro ſummo quòd ſibi ſumunt imperio, præfractè quidem atque præruptè jus dixere, non modo in tota cauſa patronatus petitoria, ſed etiam in ea quæ poſſeſſionem reſpicit patronorum. De qua re ne cognoſcere quidem potuit Concilium totum, nedum judicare. Præterea imperioſè nimis laicos patronos omnes, non ſolum excludunt judices illi Tridentini, mulctántque in eam quæ modo allata eſt ſpeciem ipſo patronatu, verum & omni jure alio, emolumentóque, quod patronatui annexum eſt poſſeſſionémque eorum omnium, atque petitoriam cauſſam ipſis adimunt, præcisè quidem & decretorio judicio etiam ſi eam patroni ipſi, dum inſtituere conſtruxeréque, aut dotem dixere, ſibi nominatim addixerint, retinueríntque jure ipſo inſtitutionis fundationiſque peculiaris & expreſſæ, quo optimo (quod quidem per Tridentinum conſeſſum io eum qui dictus eſt modum ſtatuere penitùs fuit atque in fortunas & patrimonia nobilium Galliæque indigenarum & incolarum ioiquè invadere (quorum patrimoniorum patronatus ipſe & quæ ex eo obveniunt emolumenta pars quidem ſunt tuio etiam juriſdictioni ſeculari oppidorúmque & nobilium ac regiorum etiam magiſtratuum & ſummorum ſenatus cujúſque tribunalium jus ſuum præripere ac delibare: quod durum eſt omnis atque intolerabile.

86. Conſequenter ad calcem canonis noni, (ut peſſimè omnia caderent) jus, auctoritatémque tribuit Tridentum omnibus ordinatis Præſulibus, juridicíſque Eccleſiaſticis (quos etiam eo nomine judices eſſe decernit Pontificios Papalésque delegatos) de cauſa quamvis laici patronatus cognoſcendi, ſtatuendique, ſive ea quæſita ſit partáque ex inſtitutione conſtructionéque, vel dotis addictione continuata quidem quadraginta abhinc annos, ſive ea poſtea quærenda ſit ex quacunque cauſa alia, quovíſve alio nomine judiceot quidem (inquit dogma Tridentinum) eis de rebus Eccleſiaſtici magiſtratus, ditiant, tollant, circumſcribant, circunducant, atque evertiant, niſi ſecus ſuaſeru magna aliqua res, uſóſque, & evidens neceſſitas, nulla cætero qui habita ratione legis cujúſcunque privatæ aut municipalis conſtitutionis moríſque, aut conſuetudinis, aut poſſeſſionis, denique, ab omni ultima vetuſtate confirmatæ, aut quæ remota ſit à memoria hominum. Quid iniquius hoc fieri potuit? quodque majori fraudi eſſet, majoríque detrimento, tum ordini nobili & ſeculari, tum ipſius regis juriſdictioni ſummæ.

87. Tum Canone 10. neſcio quos ſelectos judices inſtituit idem Tridentum in diœceſi quaque, quos nuncupat Apoſtolicos, & ordinariis Antiſtitibus mandat, tribuítque jus eos deligendi & quidem rege ipſo neſcio, neque ea de appellato aut implorato eorum modo, mores perſonæque & nomina in licentur ab ordinatus Præſulibus Romano Pontifici, cui oni (ſiquidem eos approbat) addicentur ſacramento, unique illi & adverſum quidem omnes ſeſe devovebunt. En nova ergo juriſdictio, judicúmque grex & accumulatio! qui in terris regiis non regi dicantur, ſubdantúrque, ſed Pontifici externo alienóque domino. An hæc toleranda, an diſſimulanda, viderint boni & eruditi.

88. Canone 12. Tridentino, Decumæ Eccleſiaſticis hominibus & ſacerdotiis pendendæ juris eſſe divini omnino cenſentur, quaſi verò ſub Moſe adhuc, ejuſque cæremoniis & politiæ præſcriptis degeremus: quibus quidem non licebat familiæ Leviticæ (quæ ſola ſacerdotalis erat, ſolaque rem divinam faciebat, tum hoſtia, tum prece, tum luſtratione, tum rebus omnibus aliis) ne pedem quidem unum agri terræve cujuſcunque aliis poſſidere, neque ſibi redimere, neque ſumere, neque ex hæreditate ulla aut ſucceſſione cernere: denique ex nulla omnino cauſſa ſibi ullum prædium aut hæredium quærere. Interim conſtat etiam ſatis huic decreto Tridentino non ſolum plane adverſari veterum Theologorum doctrinam omnium verum etiam majorem vulgatiorémque ſententiam conſultorum juris canonici Papaliſque & Pontificii qui probatiore receptioreque calculo confeſſi ſunt ſemper hanc decimarum penſitationem ex conſuetudine duntaxat deberi, non item ex cauſſa ulla alia: vide quæ ſcribuntur in cap. in aliquibus. extra. de decim. At ſi illi cætui Tridentino auſcultaretur, & quæ ſanxit pro lege acciperentur decima quæque res aut eſſet ubique pendenda, aut dirum illud Pontificalis interdicti programma ſubeundum, idque ipſum citra ullam etiam deceſſionem de ſumma penſitationum aliarum anniverſaria exactionéque hujuſce generis nominum quibus cumulatur ſaginatúrque totus ille ſacerdotum & Pontificum grex. Decimæ.

89. In ſanctione 17. admonet Tridentinum; jubétque Epiſcopis & aliis illis majorum gentium Antiſtibus, ne ſe apud reges, ſummatéſque, & terrarum dominos ſummiſsè gerant. at dignitatem ſuam retineant, ſeſéque non ſolum in templis, verum etiam in foris & palatiis oſtentent, circunferántque magnificè, gravique cum inceſſu gravique cum geſtu & ſermone. Denique locorum & gentium magna ſe mole ferant, En ταπείνωσις & Evangelica humilitas! hoc amplius. Nam ibi jubentur quoque principes & alii excelſi viri, magnatéſque omnes eos revereri, coleréque, & obſervare eiſque dum occurrunt ceu parentibus aſſurgere, cum etiam in eodem conſeſſu, eodemque ſexti canonis capite edixerit idem Tridentum Epiſcopis, uti cedant omnes gradu, loco, via, honoréque, & primatu in rebus omnibus gerendis, agendiſque & ſciſcendis auctoritate. Denique clavum ubique puppímque teneant ipſi Pontifices & Præſules. Sed hic quæſo attendatur, quid in iſto rerum genere præceperit dominus. Math 23 & Luc. 20. ubi docet præcipitque uti ab iſtis lupis caveamus nobis, qui religionis prætextu ſibi ſumunt, vindicántque honores primarios, ſtudéntque in primis rebus orbanis humaniſque præſidere, & ad principes dignitates opéſque affectant ubique viam. Itaque his artibus hiſce technis Summum orbis Imperium conſequuti ſunt Præſules Romani: nam abjecto humilíque veſtitu in ſublimem præaltúmque, & faſtuoſum primum ab ipſis commutata ſalutationes tum ſedéſque primarias & epulares accubationes regias ſibi conquiſiverunt captarúntque, ac poſtea honoris ergò adhibiti ad conſilia principum & Imperatorum: ita tunc cœperunt rebus imminere, ut è conſultoribus facti ſenſim judices non eo quidem judicandi munere contenti urbis primum Romæ imperium, deinde totius Romani Imperii, ac pethonæ partis vicinarum gentium & regionum indigne quidem pérque ſummam Cæſarum & regum ſocordiam ſibi pepererint: ſed me horum jam plus ſatis pigêt pudétque: tranſeamus ad alia.

90. Lex decima nona Tridentina in eodem ſanctio-

nis capite edictum Philippi Pulchri regis, quod de monomachiis, ſingularibuſque certaminibus & duellis ab eo latum eſt & præſcriptum, circunducit tollitque funditus, cum tamen liqueat Edictum illud duellicum ratum factum à ſenatu, editumque & præſcriptum jamdudum in actis Curiæ, uti habetur in libro forenſis uſus curiæ. cap. 6. Quod edictum Philippicum pluribus etiam verbis interpretatus eſt Guido Papæ in ſuis Gratianopolis ſenatus deciſionibus, idque in deciſione 517. At quod (deterius multo cenſendum eſt, nec ferri quidem poteſt) tanta hoc egit Tridentinus conſeſſus arrogantia, tantaque elatione animi, ut quod hic ſanxit, ſanxerit quidem ea lege, quæ de majeſtate eſt, mulctamque graviſſimam denunciarit vel Regi ipſi noſtro, ſupremoque domino, ſi cuiquam unquam homini ex quacunque cauſa, quamvis ea neceſſaria juſtaque ac etiam ineluctabili, hujuſcemodi ſingularis pugnæ aut dimicationis ſecundum edicta majorum ſuorum rogationemque illam Philippæam poteſtatem fecerit. Itaque eum niſi decreto Tridentino hac in re pareatur, eaigit atque eximit Imperio ſummo, hoc eſt, coronam ei ſceptrumque & regnum adimit, atque illius loci oppidique aut urbis ubi quicquam hujuſmodi duellicum fieri paſſus ſit juriſdictionem omnem dominatumque illi abrogat. At verò fuerit quidem juſtum æquumque ac Chriſtianum hujuſce generis tolli, abolerique certamina, quorum permiſſus ſit etiam irritus & nullus: regibus tamen principibuſque aut Imperatoribus abrogationem ditionis potentatuſque in hujuſmodi ſpecie interminari neque potuit Concilium, neque debuit. Nam id ipſum perinde eſt atque ſceptro regnoque velle ſubmovere, quod ipſi quidem à Concilio non acceperunt. Itaque extremæ ſuperbiæ, atque adeo dementiæ fuit tanta audere molirique adverſus ſummos terrarum dominos, quanta hic audet, moliturque ipſum Concilium, cum interim tamen uni Romano Pontifici faſces ſubmittat, eumque ita ponat & collocet ſupra reges omnes & dominos, quod ſi in leges hujuſce an Concilii an conventiculi jurat Gallia. En ibi conſequitur ſitum eſſe in Pontifice Romano regem noſtrum omni ſua ditione poteſtateque & juriſdictione ejicere. Denique coronam habenaſque illi eripere Imperii atque ad alium quemvis eas reſcribere, aut etiam nomen regni funditus ex Gallia tollere, quo quidem plane teodum quæ acta ſunt Romæ. 4. Cal. Octob. anno Domini. 1563. ibi enim Pontifex per ſuum fidei inquiſitorem vadatus eſt in-

Regina Navarræ. digno quidem novoque & iniquo modo illuſtriſſ. Reginam Navarræ quæ ad regnum domumque Franciscam pertinet, eique ſolemni præconio, bullatoque programmate denunciavit ut adeſſet, ſeſeque ad Romanum forum inquiſitorium ſiſteret intra trinundinum, uti ſolet reis ſtatui ni faceret ac niſi obiret iniquum illud vadimonium abſentem annotavit, bona illius ubivis gentium aut locorum ſita eſſent proſcripſit regnumque addixit primo cuivis occupatori, quis hoc ferre queat! Tantane hominem quemquam affici poſſe audacia nedum ſacerdotem: qui ſuum noſſe deberet officium, atque intra illius fines conſiſtere. Sed quid facias! ſunt hæc quidem nova & inaudita bonis legibus. non tamen inuſitata moribus Romanis iniquiſſimorum Pontificum. Nemo enim qui modo hiſtorias legerit noſtri temporis, non ſcit quid non ita pridem in eandem ſpeciem molitus ſit atque exe-

Julius II. cutus Julius ſecundus Pontifex iniquiſſimè quidem adverſus avum paternum hujuſce Navarrorum Reginæ, quæ omnia quamvis injuſtiſſima conſtarent tamen effectumque naciſcerentur, ſi quidem in Gallia reciperetur lex Tridentina atque eo modo eluderentur, fierentque irrita quæ in contrarium reſtatis tabellis profeſſus eſt rex qui ſe Navarræ Reginæ propinquæ ſuæ juris & cauſæ patronum defenſoremque in hanc quidem rem eximium generosè adſeruit.

Quin & rex ipſe per Tridentinum expoſitus eſſet eidem injuriæ, cogereturque ſubire jugum idem Pontificium.

91. Canone 20. mandat Tridentum jubetque cuivis principi regi & ſummo domino decreta uti Pontificia omnis generis obſervet, ac quicquid legitur uſquam decretum, dictum, ſancitum in gratiam cleri, quicquid per Concilia attributum Eccleſiaſticæ juriſdictioni, id ut ubivis gentium teneat & ſolicitè cuſtodiatur. Igitur quicquid ſibi unquam adverſus principum Imperia ſumpſere Pontifices, quicquid ſibi per ſua Pontificalium Conciliorum comitia adſcribendum adrogandumque temerè curarunt, denique quicquid præter jus & æquum ſibi addixere hoc Tridentino decreto renovatur, & peculiari ſancitur lege. En ergo quæ ſuſtulerant ſæpe Gallicæ ſummæ curiæ tanquam iniquè & avarè ambitioſèque à Pontificibus conſtituta quæque eam etiam in rem abrogarant conſtitutiones regiæ & panegyrici conventus, ſenatuſque conſulta: nunc demum per Tridentum revocantur redeuntque in uſum. En tibi nunc igitur redit ab Orco tota lex Bonifacii VIII. per duellis & hoſtis Galliæ infenſiſſimi, & peſſum eunt regalia Francica: quia ea ſuſtulit aut quantum potuit, imminuit idem Bonifacius. qui nunc iterum per Tridentinum regnat & floret, & de Gallia victa triumphat in Erebo & exultat clerus ſacer cum ſua fame auri, eximiturque ab omni onere & ſubſidiaria penſitatione, ſeu decimarum ſeu rerum cujuſvis alius generis vectigalis pendendi quidem vel poſſeſſionis Eccleſiaſticæ vel prædialis. Ergo quia ita eis cavit Bonifacius eoſque ab omni re tali immunes eſſe voluit, cujus nunc edicta per Tridentinum vigent, & ſilet faceſſitque Francica lex panegyrici conventus Aureliani, quæ contrarium decreverat, aſſidente ibidem Carolo rege noſtro omnibuſque approbantibus ordinibus Galliæ, quæque relata fuerat in acta Curiæ. Denique reducitur decretalis illa lex Bonifaciana quæ regnum Galliæ Pontificatui Romano, tamquam majori, & excelſiori Imperio ſubjecerat, tum quicquid de juriſdictione Gallicæ coronæ detraxerat, decerpſeratque Papalis tyrannis: nunc inſtauratur, hæc certè fiunt omnia ſiquidem Tridentinis legibus locus in Francia relinquitur.

92. Et ut nulli dubium eſſet tota illa Tridentina comitia ab uno pependiſſe Romano Pontifice, atque ad illius nutum adminiſtrata ibi omnia, id quoque nominatim diſertèque ſanxit vigeſimus primus, & ultimus canon illius concilii Tridentini, ubi quicquid octodecim abhinc annos, nempe à Paulo uſque tertio ad hæc ipſa noviſſima & præſentia tempora Tridentini eſt actum, concluſum, diffinitum id ipſum omnem per canonem illum ad arbitrium defertur Romani Pontificis, cujus authoritati & ſuffragationi ſubjicit omnia, diruat ille, ædificet, mutet (quod aiunt) quadrata rotundis, illi ac ejus ſucceſſoribus omne in tempus quicquid lubebit agendi, decernendi, figendi, refigendique in Eccleſia poteſtatem dat Tridentinum Concilium, hoc ipſum ideſt fuit errores emendare, quæque erant depravata in meliorem ſtatum vertere, itaque tametſi nulli non notum qui ſaltem oculorum acie polleat, in Eccleſiam Romanam irrepſiſſe per Paparum abuſus quæſtuſque iniquiſſimi formas innumerabiles præſtigiaſque & imposturas omnis generis tum iniquas alieni juris uſurpationes (quarum quidem rerum ſiquidem inconſultoribus illis Tridentinis ulla fuiſſet pudoris, & verecundiæ ratio, ſperanda utique erat decora quædam melioris juris probatioriſque ſtatus reſtitutio) tantum tamen abfuit ut quicquam horum ibi corrigeretur, aut ſaltem mutaretur in paulò decentiorem ſpeciem formamque, ut omnia è contrario in pejus ruerint, verterentque in partem longe deteriorem. Itaque pejore loco res eſſe non poſſunt, quam nunc ſunt per Tridentinas leges, qui-

bus omni ex parte firmata eſt tyrannis pontificia, crevere perverſi mores, Romanæque luſificationes, & quæ eis obſtabant circumſcriptæ ſunt & abolitæ Gallicæ leges bonæ. Denique factum ibi præjudicium, ne quicquid inpoſterum decernatur ullo unquam tempore, quo obteri poſſit dominatus Pontificius, hoc eſt, quo impotentiæ injuſtitiæque Papali occurri queat à quoquam ullo homine ſeu rex is ſit, ſeu magiſtratus alius ſummus. I nunc Gallia! & tali Concilio obtempera: ſi facis, peſſimum certe quidem accipies conſilium.

93. Utquemagis etiam pateret potentatus Pontificis, atque ubivis gentium regnaret is, plus etiam quam antea unquam impotentius ſtatuitur ille, poniturque per Tridentinas rogationes ſupra leges omnes Conciliorum: quin & Imperatores omnes, Reges & Principes, denique omne genus hominum per eaſdem rogationes illius ſubditur ſummo Imperio. Is ergo unicus eſt omnium dominus, atque in omnes promiſcuè vitæ neciſque poteſtatem habet, huic omnia accepta, huic omnia neceſſe eſt ferantur expenſa. Papa unus eſt in terris deus, rex, pater, Imperator, unus poſtremò optimus maximus, ita ſanxit Tridentum, ita ſcivere, & rogavere ibi Conſcripti Patres. Verùm enim quo venimus rerum? quove abiit Chriſtianæ pietatis humilitas? & abjectio elatioris animi? Conſtat enim ex hiſtoriis initio primitivæ Eccleſiæ, & longo itidem poſt tempore Pontifices Romanos legibus Imperatorum regumque, & cujuſvis alterius excelſi in terris magiſtratus libenter paruiſſe, ab his mandata peregiſſe, horum obſecutos eſſe juſſis in rebus gerendis, & ab his leges quoque accepiſſe, quia Evangelium, cujus ſeſe miniſtros eſſe à primo perhibuere, nihil minus ambit quam mundanos faſtus, hos contemnit, hos repudiat, & gubernacula rerum hujuſce mundi his concedit libenter, quibus concedendum mandavit Deus, nempe regibus, & terrarum dominis. Ne longum faciam, ſuos vult Evangelium curam habere animarum, non item rei cujuſquam alius atque imprimis præcipit ut ſeſe gerant rebus in omnibus ſubmiſſiſſimè. Itaque ad eam normam vixere priores Pontifices. Quod ſi eorum poſteri quicquam ſibi plus ſumpſere, id cùm fecerint præter æquum & bonum, prætereque præceptiones Evangelii, dolo quidem primum malo fallacique hypocriſi, deinde vi aperta perperam quidem fecerunt, & contra morem majorum. Quare nihili eſt æſtimandum: certe Romani Pontifices, ut conſtat ex hiſtoriis, quamdiu in Gallia manſit Imperium regibus & Imperatoribus Francis, fuere obſequentes, & illis ſeſe in clientelam ſemper commendarunt Tranſlato dein in Germanos Imperio tales ſeſe erga Ottones Germanos & erga utrumque Enricum Corradumque geſſere quales ſeſe Francis Imperatoribus præſtiterant. Conſecuta poſtea ſunt turbulentiora tempora quibus liquet certè oppreſſum fuiſſe Germanicum Imperium: ita ut Romano Pontificio faſces ſubmiſerit ſed id factum fuiſſe quis non videt per vim ſubdolam ſummamque Pontificiam tyrannidem? Interim tamen tyrannidi illi nunquam ceſſere Francici Reges, neque Pontificum aut Pontificalium conciliorum accepere Imperia niſi in his duntaxat quæ congruerent cum Evangelica doctrina, & cum decretis moribuſque primigeniæ & univerſalis Eccleſiæ & quæ etiam immunitatem libertatemque non labefactarent Germanicæ & Gallicanæ Eccleſiæ, ſi quid contra decerneretur id ſemper repudiarunt magno fortique animo. quod ſi nunc in Gallia accipiuntur, Tridentinæ in re quidem iniquiſſima, & ea re quæ Gallicæ Germanicæque ejus ſociæ fœderatæque jam tot annos nationis libertatem funditus convellit. Nonne id erit à majoribus fœdè degenerare & jura utriuſque Imperii videlicet Germanici. & Francici flagitioſiſſimè prodere, omnemque eorum ſtatum turpiter evertere. Mitto quod Tridenti legatorum regiorum dignitatis non eſt habita à Pontificiis ratio, qui eos Hiſpanis poſtpoſuere, novo & indigno modo, itaque ſeſe illinc recipere Regii noſtri indignabundi quidem: ut par fuit quod ſeſe viderent & honore debito Regi excludi & perſpicerent ſatis quæ in eo Concilio pro Gallica libertate dicturi eſſent hiſce omnibus nullum locum relictum iri, uti apparuit: nam quæ rex illic referenda mandarat ne audita quidem fuere tanta fuit in Pontificiis protervitas animi. Ergo Rex hoc Concilium accepturus eſt? quo ſe videt ſummo ſuo honoris gradu indigniſſimè dejectum & eo quidem gradu quem Galliæ regibus detulit omnis repetitæ memoriæ vetuſtas. Evolvantur auctorum monumenta extraneorum etiam hominum atque in primis recitetur, quem adfert Bal. in conſ. 418. libri primi ex vetere editione, & ex recente in conſ. 218. libri tertii, nonne ibi profert hanc veriſſimam ſententiam nimirum regem Francorum ſupra reges Chriſtianos omnes inſignitum eſſe corona libertatis & gloriæ? & in Bal. Peruſinus. antecedenti Conſilio adſerit quoque idem Bald. Gallorum Regis vexilla & ſigna primario principeque ubivis gentium loco poni debere: neque cuivis alii Regi principique licere primas Gallico vexillo partes præripere. Sed quid ea in Rota ipſa Romana? Conſulatur Bonifacius Vitalinus Rotæ Auditor, is quidem ita Bonifac de Vitali. loquitur in præfatione ad Clementinas ubi ſimpliciter in aula Romana mentio fit de Rege abſque ulla alia adjunctione nominis aut cognominis mentionem illam enuntiationemque aio ad Regem Francorum eſſe referendam. Quod ſi unus is præ omnibus aliis rex ſit taleſque per emphaſim quandam & nominationem præcipuam dici ubique debeat, & nihilominus conſeſſus ille Tridentinus honorem illum ad alterum quendam regem detulit primoque in Concilio illo ſuo juſſit eſſe loco, cujus tamen regis longe poſt Gallicum cœpere in Chriſtiana repub. regni auſpicia. Et quidem à ſervitute Saracena adſertum primum fuit regnum illud Hiſpanicum in Chriſtianam libertatem Francorum beneficio, ac imprimis opibus & auxilio Caroli Magni Regis Franciæ. Quis ergo Gallus nobilis aut alius cujuſvis ordinis Francus homo, tantam ferat indignitatem? tantamque factam Tridenti Regi noſtro contumeliam?

94. Præterea accipere leges Tridentinas in Gal- Phillippus Auguſt. lia, hoc plane eſt improbare acta Philippi Auguſti Regis, eumque ac ipſius Conſiliarios noxæ magnæ erroriſque reos peragere, cum totius Galliæ probro. Nam rex ille de ſententia Senatus ſuique præcipui Conſilii à decreto quodam Innocentii tertii Pontificis Romani, tanquam ab iniquo, & nefario decreto provocavit olim, ad futurum Eccleſiæ Concilium cauſam ſuam majori excelſiorique committens imperio, atque ea provocationis lege Aquitaniam omnem Neuſtriamque, & Turonenſem agrum de Anglis recipit, recuperavitque: quibus quidem Anglis favebat Pontifex ille. Quod ſi lex Tridentina, quæ jubet Pontifici ſubeſſe Concilium, accipitur in Gallia, conſequens eſt ut inanis injuſtaque fuiſſe cenſeatur Philippi Auguſti à Pontifice ad Concilium (ut pote à ſuperiori ad inferius tribunal provocatio,) quodque eam in rem cum tota Gallia rex is fecit, iniquè feciſſe dicatur.

95. Eadem quoque opera irrita eſto Academiæ Pariſienſis à Pontifice Pio ſecundo ad œcumenicum Concilium appellatio denuntiata quidem, & conſtituta initio regni Ludovici Regis undecimi, teſte magiſtro Roberto Gaguino, qui per ea vixit tempora. Tum altera quædam provocatio ejuſdem Academiæ à Papa Leone decimo ad generale Eccleſiæ Concilium, eadem quoque opera nullius momenti eſto, quam tamen conſtat ſolemni actam fuiſſe modo, eadem Academia ſuper ea re in ædibus Bernardinis evocata in Conſilium aſſidenteque ibidem ſub finem anni Appellatio capituli Pariſienſis. 1517. & appellationem illam approbante: Denique

perperam fecerit Collegium Canonum Pariſienſis ædis magnæ nam ſub idem tempus provocavit quoque à Pontifice ad Concilium. Ita iſthæc omnia irrita decernuntur neque auditis quidem ſua in cauſa provocatoribus, ſiquidem tenet in Gallia lex Tridentina.

Appellatio ordinum Imperii Auguſtæ.

96. Faceſſat quoque & tollatur de medio tanquam omni caſſa jure magnorum Germaniæ Principum à Papa Clemente ſeptimo ad comitia œcumenicæ Eccleſiæ provocatio, quam illi Auguſtæ dum agerentur conventus Imperii publica ſolemnique formula anno Dom. 1530. interpoſuere. Fuere autem hi Dux Saxoniæ Elector Marchio Brandeburgenſis, Dux Lunemburgenſis, & Heſſius Landgravius, Cattorum Princeps, aliæque ſummæ Reipub. & imperii ordines primarii omnes quidem cum Francica Corona arctiſſimo ſocietatis & fœderis conjuncti vinculo. Ergo damnentur illi indicta cauſa quem nemini umquam ne plebeio quidem homini citra manifeſtam injuriam contigit in bene conſtituta Repub. ſed damnentur tamen quia per leges Tridentinas (ſiquidem hæ recipiuntur nanciſcunturque authoritatem legitimi juris) male provocaverunt, dum à Papa (qui ſuprà eſt leges omnes mundi) coram Cæſare Carolo V. legatiſque Pontificiis profeſſionem religionis ſuæ & reformationis etiam præſcripta apud eandem Auguſtam (à qua nomen quoquè vulgò ſumpſit hæc religionis profeſſio) publicis tabellis exhibentes provocavere inſigni ſolemnique modo ad illud quod primo quoquè tempore indicendum celebrandumque in Eccleſia eſſet Concilium, dumque eadem repetita provocatione ſub eandemque concepta juris formulam iterum illi Vvormaciæ anno 1540. Pontifici Romano ad prima univerſalis Eccleſiæ futura comitia vadimonium denuntiarunt judiciumque concertandæ ibidem appellationis. Irrita inquam hæc omnia ſunto præterque jus & fas omne mulctentur tanti viri tantique principes, & quidem approbante fœderata ipſiſque ab ultima patrum memoria conſociata Gallia Unus vero Romanus Pontifex hoſtis ſæpe Galliæ internecinus, rerum ubique potiatur, unus regnet, unus triumphet, unuſque pro ſuo ſummo ac nulli (quia ita cenſuit Tridentum) legi obnoxio arbitrio agat omnia, ſed quis hoc queat tolerare.

Confeſſio Auguſtana 1530.

97. Verum enim (ut res tandem in unam concludatur ſummam) ſi accipiuntur in Gallia decreta Tridentina elevabitur diminueturque plane majeſtas regia in fraudemque incidet, & dilabetur ſummum ejus Imperium ſummaque authoritas tum Francica jura convellentur, abrogabitur ordinum Galliæ ſupremus honos ſupremaque dignitas, infringetur libertas Gallicanæ Eccleſiæ, populus damno multaque incommoditate irretietur, regnum denique quod regium eſt regiumque ſemper fuit efficietur Pontificium unique Papali addicetur obedientiæ, prætetea alienabitur Francica corona à fœdere ſocietateque clariſſimorum principum Germaniæ qui regi noſtro & ſanguine junguntur & amicitia vetere proque amicis inimici quidem illi fient, nec hi ſolum ſed & multæ aliæque quoque vicinæ nationes denique quotquot ſeſe in libertatem Evangelii aſſeruere, ſuamque ad Evangelicam normam Rempublicam & politiam conſtituere & quæ depravata erant corruptaque in religione in ordinem ſtatumque meliorem vertetunt, quæque ſibi quo jure qua injuria ſumpſerat aula Romana præciderunt, quotquot poſtremò, ut ſemel finiam, excuſſere rigidum illud durumque & iniquiſſimum Pontificale jugum, peſſimè erunt in Regem totamque Galliam, ſiquidem imperium ille patitur juſſaque Tridentina, animati itaque qui regi ſunt authores ſuadentque tantopere ut is ſua in ditione haſce leges accipiat Tridentini non quidem Concilii ſed verius Conciliabuli hi proculdubio non bene illi volunt, maleque tum de eo tum de Republica merentur atque omnium peſſimè de Deo optimo maximo, nam illius honori & gloriæ non eo quo deberent ſtudent animo. Quod ſi conſultores illi ſuaſoreſque Galli ſunt homines Regique ſubditi majeſtatis noxæ hi certè quidem & crimini ſeſe alligant produnt enim apertè & Regem & Patriam.

98. Interim tamen (ut quod verum eſt enucleetur) advertendum eſt ac imprimis perpendendum qui ſeſe Pontifici vel ob gratiam vel ob acceptum aut accipiendum ab eo beneficium vel ob ſuperſtitionem addixere eos eſſe omnes obſtinato pervicacique animo, ut nunquam putent errare ſe aut majeſtatis reos peragi poſſe, ſi pro Pontifice adverſus Regem quidem ſuum naturalem dominum, & adverſus patriam, quicquid poterunt, vel conſulant, vel committant. Itaque & regi & juri patrio jus ſemper præferunt Pontificis, quem ſupra regem longe ponunt, ſeſeque ei plus cenſent debere, magiſq; ſubeſſe quam regi ipſi, quem non habent niſi pro dimidiato rege, citantes in id verſum illum Virgilianum,

Diviſum Imperium cum Jove Cæſar habet. Virgilius.

Jovem autem illum dicunt ipſi eſſe Pontificem. In quam rem citant etiam laudantque legem Clementinam, quæ incipit in hæc verba, Paſtoralis. quæque de Viennenſi Concilio ex Papali mente & ſententia excerpta fuit, & quæ pluris ab eis fit quam Evangelium ipſum Chriſti. Qua in lege Clementina, hoc eſt, in Papali lege dicitur clientes omnes & beneficiarios Cæſareos, minime argui poſſe accuſatione, aut majeſtatis aut perduellionis, ſi pro Pontifice adverſus etiam Cæſarem ipſum decertant. In quam ſententiam eunt Doctores quoque omnes Pontificii, & ipſemet etiam Bartolus juris civilis profeſſor in his quæ ſcripſit, attexuitque ad illam legem extravagantem cui eſt titulus, Qui ſunt rebelles. in verbo rebellando. col. 2. eis hanc in rem ſubſcripſit. De quo tamen excuſat ſeſe is in proœmio. ff. & id ſibi condonari petit, quod habitet in agro Pontificialis dominii. Certe quidem Doctoribus hujuſcemodi & hominibus qui Pontifici dicati ſunt in nexum & mancipium plena eſt Gallia, qui triumphum exultantes occinent, celebrabuntque etiam epinicia, ſiquidem rex ſe ſuaque permittit & ſubjicit Tridentino dicamne an jugo? an Concilio? an etiam factioni conſpiratorum hominum? Interim gravius hac in re Tridentina, quam vulgo forſan putatur ineſt periculum, reique publicæ multum intereſt, tum civilis, tum ſpiritualis, tum æternæ animorum ſalutis, atque etiam totius regni & Imperii Gallici (quod ad unum ſpectat Regem ſummum noſtrum, ad nullum præterea quemquam alium) rationibus valde conducit non accipi in Gallia iſthæc decreta Tridentina, quæ in eam quidem Galliam per ſpeciem fucumque religionis, & revera per merum ac nequiſſimum abuſum dividua quidem partis ſorte inferunt intruduntque alienum dominium. Certe Franciæ coronæ orbiculata unitas ſectionem non quit pati, quod ſi in eam malo omine, maloque caſu ſubeat rima ulla, aut ſciſſura, (quod Deus benignus & propitius avertat) ne magnum inde nobis publicè dabitur malum. Videant ergo hi qui tantopere ſtudent rebus Romanis, ne dum nimis Pontificii videre volunt, nimiſque cupidi rerum Pontificis, defenſores ſeſe interim minus probos, viros minuſque amantes patriæ perhibeant. Videant itidem quidam alii ne dum eos pudet parum Catholicos optimateſque Eccleſiaſticos eſſe, hoc eſt, parum Papali ſacerdotum nationi favere, ſuffragarique parum quoquè diligenter quòd optimum eſt eligant: ſanè utrique qui ſint ſatis ſcitur, quare de his nihil quicquam hic

addeodum amplius : res enim ipſa loquitur per ſeſe.

99. Hoc interim tamen dicitur quod celari nequit eos nimirum qui tantopere Regem flagitant interpellentque de accipiendis in Gallia ſcitis Tridentinis ſatis inde ſeſe profiteri adſtipulatores eſſe inſtitutoreſque & proxenetas venalitios cauſæ Pontificiæ præ qua & Regem & Principem omnia denique ſibi libenter poſtputant eſſe atque interea non verentur libertati Galliæ tam aperte ſtruere facereque inſidias verum ſane id genus hominum eſt peſſimum tum ineptiſſimum tum plane cæcum qui etiam præ ſtudio dum obtineant quod petunt non animadvertunt de Concilio illo Tridentino nihildum ubivis gentium ſtatui poſſe. Neque enim concluſum fuit terminatumque Concilium illud ac eo uſque ſuſpenſum & protelatum, dum de eo quid fieret explorata perſpectaque eſſet Pontificis Romani voluntas legantur verba Concilii attendatur Canon ultimus in eo diſertè quidem narratur cœtum illum conſeſſumque (qui paucorum admodum fuit hominum & quidem omnium partis Pontificiæ) acta illa Tridentina ad Pontificem ipſum retuliſſe uti ſcilicet ſtatueret ille pro ſuo unius arbitrio rata ne vellet haberi an irrita factane an Infecta? En bella? & concinna concluſio œcumenici Eccleſiæ Concilii? in qua pro Epilogo ſummaque rerum omnium habita eſt à prælulibus legatiſque Pontificiis hæc peroratio. Item in pace omnes valete, diſcedite Acta ſunt omnia quod quidem ad nos attinet, munus noſtrum ſervile recte adminiſtravimus, nunc omnia porro deferenda ſunt ad ipſum Dominum Romanum ſummumque omnium Pontificem, ſi eſt ut illi morem bene geſſerimus quæ fecimus rata firmaque ſunto; ſin minus abolentor, circumducuntor, ac pro nullis habentor. Interim canimus receptui abeat ſuam quiſque in rem & provinciam. Mirum cur non id quoque dixerint. Plaudite omnes victori Pontifici noſtro uni actori & charago, uti fieri ſolet in comœdiis : & adpoſitè quidem id dixiſſent, nam re vera is unus prælultor fuit moderatorque & actor totius inſulſæ Tridentinæ comœdiæ, ne dicam tragœdiæ.

100. Certè ita concluſiſſe finiſſeque novum eſt & antea inauditum in generalibus quidem Conciliis Eccleſiæ at ab hoc Conciliabulo gregeque adulterino conjuratorum hominum nihil erat aliud ſi res attendatur accuratius expectandum. Verum quid attinet Regem interim tot ſuper imperfecto negocio & cui nec caput, ut aiunt, nec pedes. precibus, importuniſque efflagitationibus ſollicitare atque illius adoleſcentem indolem animi præclaram quidem illam ſed ſimplicem tamen candidamque ac nullo ſuffuſam aſtu verèque regiam & qualem accepit à majoribus, de hac re Tridentina inani quidem & ridicula uſque adeo captare & periclitari atque etiam ſi eſt dicendum magis apertè fucum illi malum conari offundere? Nam quid? tota illa Tridentina acta (uti juſſere ibi patres conſcripti) ab una pendent Pontificis voluntate, quid ſi ergo illa non vult Pontifex quid ſi horum quicquam mutat figitque ac refigit, hoc enim illi licet per Concilium, & quidem quoties illi aut ejus in Pontificatu ſucceſſoribus viſum fuerit. Nam quod uni hac in re datur Pontifici, ad poſteros quoque Pontifices protendatur neceſſe eſt : quorum authoritas (uti ſanxit Tridentum) ſummumque imperium nullis unquam legibus, nulloque gentium jure aſtringi, illigarique poteſt. Nonne ergo ſuper re tam infirma caducaque tamque volubili & ad nutum quemque Pontificiom mutabili, firmum quicquam conſtituere ad id authoritatem regiam interponi velle, perinde eſſet atque Siſyphi (quod aiunt) ſaxum volvere, hoc eſt, in re futili & inani, inaniter ſe torquere : nam quod neque conſilium, neque modum habet ullum ad ipſum conari, ut regatur ullo conſilio ullave conſtabiliatur ratione certa, ineptire plane eſt, aut cum ratione ipſa inſanire, & interim per religionis ſpeciem regis in eam propenſione & facilitate abuti perfidioſiſſimè in rem quidem nefariam & malis artibus illius incautum tentare animum. Deus optimus maximus pro ſua ſumma benignitate tantam à Rege, & à Gallia inſidiarum peſtem avertat, amoveatque hinc, atque amoliatur hoſce tentabundos & captatores homines. Amen. Concluſio vero dicti Concilii clarè neceſſarióque concludit Spiritum ſanctum in eo numquam præſediſſe, nec operatum eſſe, alioqui faceret Spiritum ſanctum ſubjectum Papæ? hujuſque famulum vel diſcipulum ab eo dependentem : quæ alia omne eſſet nimis impudens & deteſtanda blaſphemia? Hæc ſunt quæ in hanc rem duximus ſcribenda deliberandaque, cujus thema omne in eandem quæ initio poſita eſt, rationem cauſamque concludimus, nempe nullo modo ex utilitate reipub. eſſe, neque ex dignitate regia, neque ex ſalute patriæ ſcita hæc noviſſima legeſque Tridentini conſeſſus accipi in Gallia, nec ibi debere uſpiam, nec poſſe quidem citra Galliæ manifeſtam cladem, locum ubi conſiſtant reperire : quia inprimis adverſantur gloriæ honorique Dei, & majeſtati Spiritus ſancti, & beneficium elidunt quod accepimus maximum ab ipſius filio Jeſu Chriſto noſtro domino, quodque nobis per Evangelium illuxit. Præterea priſcis Conciliis refragantur, majeſtatemque etiam Regis obterunt & jura ipſius coronæ imminuunt. Etiam libertati atque immunitati Gallicæ Eccleſiæ officiunt, edicta majorum, legeſque regaliorum convellunt, & quæ non ita admodum pridem ſanxit Rex noſter, rogavitque & ſcivit panægyrica lex Aureliana penitus obruunt, delentque. Denique auctoritatem & conſulta Senatus eludunt, & juriſdictionem civilem, vel ut loquuntur, ſecularem funditus evertunt Quæ cum ita ſint, quis cum tantis incommodis quæ ſecum adfert Tridentum, rationem illius habendam eſſe cenſeat? Et hæc hactenus. Dominus noſter Jeſus Chriſtus & Regem clementiſſimum maximumque noſtrum Dominum & ipſam Galliam ſoſpitem incolumemque ſemper conſervet. Acta ſunt iſthæc deliberataque Lutetiæ Pariſiorum ſub finem menſis Februarii anno Domini (more quidem Gallico) ſeſquimilleſimo ſexageſimo tertio, per Dom. Carolum Molinæum Profeſſorem ſacrarum litterarum, jutiumque Doctorem & Interpretem, ac Reginæ Navarrorum à conſiliis ſupplicibuſque libellis digniſſimum hominem, ſic obſignatum in Gallica editione.

CAROLUS MOLINÆUS.

EXEMPLAR

EXEMPLAR DECRETI REGII, IN SANCTIORE ILLO Senatu, auguſtioreque principum, procerum, & Conſiliariorum conſeſſu primario lati, conſcriptique ſuper tota accuſationis quæſtione, comprehenſioneque Caroli Molinæi, facta quidem Lutetiæ juſſu Pariſienſis ſummæ Curiæ, ob libellum & Conſilium de quo hic agitur.

CAROLUS Dei beneficio atque gratia Francorum Rex, Senatui ſuo Pariſienſi hominibuſque in eo conſcriptis, Præſidibus, & Conſiliariis, quique ſuo nomine, jus ibi reddunt. Salutem dicit, ſuamque impertit charitatem & benevolentiam Dilecti fideleſque nobis homines, poſtquam monita veſtra, conſultâque una cum libro quem ad nos miſiſtis, legenda perſpiciendaque atque etiam referenda in interiori noſtro Conſilio, præſentibus quidem nobis juſſimus, indeque percepimus, Magiſtrum Carolum Molinæum in curia noſtra Pariſienſi, cauſarum patronum, fuiſſe veſtro juſſu, decretoque traditum publicæ cuſtodiæ, ob eundem ipſum librum, ab eo editum, & exaratum. Nos propter cauſas quaſdam præcipuas, accurataſque circumſpectiones, & de Conſilii quidem interioris noſtri ſententia, juſſimus, jubemuſque atque etiam decernimus, ipſum Molinæum, protinus liberandum, dimittendumque atque adeò in præſentia, hoc noſtro decreto, juſſuque, è carcere illo quo concluditur, ipſum educimus, reponimuſque & committimus priſtinæ illum libertati ſuæ atque fidei, omni tamen interea, cujuſvis operis alterius editione, illi in poſterùm interdicta, in prius de illa ipſa editione, quamcumque publicaturus ſit, & emiſſurus, facultatem à nobis veniamque nominatim impetraverit codicillaris privilegii. Itaque vobis mandamus, atque definite edicimus hiſce litteris, has nimirùm, cum primum acceperitis, hacce noſtra mandata quam celerrimè, atque accuratiſſimè ut peragatis, ipſique Molinæo educto è vinculis, copiam ſui planè faciatis: Jubemuſque etiam atque etiam, nulla ut ulteriùs, de tota iſtius cauſa (quam ad nos perſcripſiſtis) actione, quæſtio, in eum per vos exerceatur: Tum volumus de hac ipſa mandati noſtri confectione executioneque, octavo poſt die quàm illud acceperitis, per vos fieri certiores. Ita enim nobis lubet, atque ita jubemus & mandamus. Idque ſublata quidem omni intercesſione, præſcriptioneque aut vetatione, tum edictione, moderationeque, aut reſcripto quovis alio peculiari, quod in contrarium intenderetur. Datum Lugduni, octavo Calendas menſis Quintilis, anno Domini ſeſquimilleſimo ſexageſimo quarto. Anno verò regni Imperiique noſtri, quarto. Sic obſignatum, ſubſcriptumque, Per Regem, ſuo in Conſilio. Dein in ima pagina, ſic item ſubſignatum, DE L'AUBESPINE.

Et tamen edicto Senatus ſummi Pariſienſis, fuerat liber ille Molinæi proſcriptus, perque quatuor Curiæ accenſos, totidemque inclamatores, & totidem tubas tùm in foro & palatio, tum etiam per compita viarum publico annotatus damnatuſque præconio, eo ipſo die, quo auctor libri ea de cauſa conjectus eſt quoque in carcerem, qui fuit ſeptimus Junii anno Domini ſeſquimilleſimo ſexageſimo quarto. Nec deinde Curia illa Papalis magis quàm regia præfato regio decreto parere voluit.

RESPONSE AU CONSEIL DONNE' PAR CHARLES DU MOLIN,

SUR LA DISSUASION DE LA PUBLICATION du Concile de Trente en France.

Par laquelle eſt montré, que ledit Concile ne déroge aucunement aux Privileges des Rois de France, ou de l'Egliſe Gallicane : Et qu'il n'y a eſté déduit aucune choſe qui en doive empeſcher la publication.

Par Pierre Gregoire Tholoſain, Docteur és Droits Civil & Canon, Profeſſeur & Doyen en l'Univerſité du Pontamouſſon, en Lorraine.

Dediée & conſacrée à Dieu Eternel.

RESPONSE
AU CONSEIL
DONNE'
PAR CHARLES DU MOLIN
SUR LA DISSUASION DE LA PUBLICATION du Concile de Trente en France.

PROEME.

IE ne me puis aſſez émerveiller de la temerité des hommes, qui prennent 1
la hardieſſe, de vouloir retracter en privé & par leur opinion, ce qui a
eſté determiné & arreſté du jugement de pluſieurs. Car s'il eſt ainſi, que
l'advis d'un homme bien experimenté en ſon art ſoit ſuivy : à plus forte
raiſon quand pluſieurs qui ont l'experience de meſme choſe, concluent
quelque doute, on leur doit donner foy. a plus y voyent deux yeux qu'un, a Clem. 1 de ſenten. excõmunicat. c.
& l'induſtrie & la vivacité d'eſprit, qui eſt diverſement & eo divers degrez prudentiam. de offi. deleg.
en pluſieurs, remarque plus de prés les affaires, que le jugement ou diſcours d'une ſeule can. extra
perſonne. Or eſt-il qu'aux Congregations ſaintes & ſolennelles que l'Egliſe a accouſtumé conſcientiã.
d'aſſembler és choſes douteuſes concernant l'eſtat general, & qui ſont baſties & compoſées 64. diſt. can.
de diverſes bonnes natures d'hommes excellents que Dieu a appellé au gouvernement & duobus. 20.
charge de ſon troupeau, que nous diſons Synodes, ou Conciles, le ſaint Eſprit y aſſiſte, diſt.
tant parce que la cauſe de Dieu y eſt traitée, que parce qu'il a eſté promis, que là où ſeront Matth. 18.
congregez deux ou trois en ſon nom, il ſera au milieu d'eux pour reſoudre leurs difficultez
& doutes, comme il ſe trouva avec les diſciples queſtionaires qui s'en alloient en Emaus.
Il ſe trouva pareillement au conſeil des Apoſtres aſſemblez en Jeruſalem. N'ayant encore de- Act. 15.
daigné ſe trouver au complot & monopole des Scribes & Phariſiens, fait ſur la mort de nô-
tre Seigneur Jeſus Chriſt, bien qu'il n'y fuſt appellé : là où, parce que l'affaire luy touchoit; il
fit prononcer à ce grand Preſtre de la Loy, Qu'il eſtoit expedient qu'un homme mourut 2
pour conſerver tout le peuple. Car le conſeil de Dieu n'eſt pas en la puiſſance des hom- Job 5.
mes, Mais il demeure eternellement en toutes generations principalement entres les bons, Pſal. 32.
veu qu'il eſt écrit que Dieu ſe glorifie & eſt honoré au conſeil des Saints. Si eſt il commandé Pſal. 88. 3
de ne s'appuyer ſur ſa prudence. Ce que ſaint Hieroſme declare eſtre entendu de ceux qui Proverb. 3.
preferent leur opinion aux decrets & ſtatuts des majeurs, & des ſaints Peres & Conciles. Et Ne innitaris de conſutue.
ailleurs, il eſt dit, Ne t'afflige toy-meſme en ton conſeil. Et par ſaint Paul, ne ſoyez point Eccleſ. 30.
ſages ou prudens en vous-meſmes. Qui eſt cauſe que tant pour raiſon de la multitude des Ad Rom. 12.
Peres qui ſont convoquez aux Conciles generaux, que auſſi pour raiſon de leur fin & inten-
tion, qui n'eſt autre que de pourvoir au troupeau que Dieu leur a commis, il ne doit eſtre
permis de lever la creſte à un particulier, pour combattre leurs deciſions, ou s'il le fait, il me
ſemble du nombre des Geants qui voulurent baſtir la tour de confuſion, pour faire teſte à Geneſ. 11.
Dieu. Ce que les Ethniques ont dit faire la guerre à ceux qui ſont au Ciel. Si que il euſt eſté 4
meilleur de ſe taire, que de parler temerairement du Concile de Trente legitimement aſſem-
blé & parachevé ſuivant la forme des Conciles generaux & univerſels, comme avec la gra-
ce de Dieu ſera remonſtré plus amplement, en reſpondant aux chefs & raiſons que du Molin

a deduit par ſes nullitez & annotations, au nom de certain pretendu conſeil donné pour empeſcher la publication dudit Concile en Fraoce. Par laquelle reſponſe ſera mootré que s'il plaiſt au Roy de le faire publier & entretenir de point en point ſelon ſa forme & teneur, ſe fera comme Prince Catholique, & ſuivant les traces & veſtiges de ſes Ayeulx tres-Chreſtiens Roys & toujours bien affectionnez à la Religion Catholique , ſans s'amuſer au contraire pretendu conſeil, qui s'arme des privileges de France que quelques-uns diſent vouloir conſerver, n'eſtant rien moins de leur intention que de l'honneur de la France, qu'ils ont miſerablement charbonnée & diviſée ſous pretexte de la deffendre: venant la ſource de leurs opinions du lac de la Germanie & de la faction des Proteſtans heretiques, qui ont eſſayé auſſi d'impugner ledit Concile en l'an 1566. Comme dit Surius *in commentariis geſtorum*, eſtans par iceluy convaincus d'hereſie, ayans à l'imitation de leurs predeceſſeurs hereſiarques, voulu ſaper la racine de la Hierarchie terreſtre & de l'Egliſe militante, pour puis aprés vivre à leur fantaiſie, & aprés avoir aboly s'ils pouvoient les loix & Conciles Eccleſiaſtiques, diſant qu'ils ont peu errer, comme s'ils diſoient qu'eux ſeuls ne peuvent errer, ayant oublié
Manh. 16. cependant la ſentence de Dieu que, Quiconque n'oyra ou n'obeyra aux preceptes de l'Egliſe qui eſt la Congregation des Prelats, & Catholiques, il ſera reputé comme Ethnique, Idolatre, & pour Publicain, ou bien pour ſignalé pecheur.

ARTICLE PREMIER.

OR pour examiner plus à pleln la pretenduë premiere raiſon dudit Conſeil, j'ay à preſenter au commencement que le recit qui y eſt fait de François Cheregar Ambaſſadeur du Pape Adrian VI. & de la harangue de ſa delegation à Noremberg, eſt tirée d'un Autheur grandement ſuſpect & heretique Proteſtant Allemand Jean Sleidan, lequel au commencement du quatriéme livre de ſon hiſtoire, narre la legation dudit Cheregat Ambaſſadeur à l'avantage des Proteſtans: tellement que je trouve bien eſtrange de ſe hazarder de produire en témoignage à un Roy Catholique, & en raiſon de conſeil, un Autheur ennemy formel de la Religion chreſtienne. Mais ſans m'arreſter en cela je paſſeray outre, & loüeray cette confeſſion de Cheragat que tous tant les Prelats de Rome & Cardinaux, & Eveſques ſont ſujets à reprehenſion de mœurs & façons de vivre,
Lucæ 17. ce qui ne ſçauroit eſtre plus Catholique ny plus conforme à la loy de Dieu, qui nous commande de dire que nous ſommes ſerviteurs inutiles, quand bien nous
Pſal. 13. aurions fait tous les commandemens de Dieu. Et d'ailleurs il eſt écrit que, *Non eſt qui faciat bonum,*
2 *non eſt uſque ad unum. Et omnes declinaverunt. & inutiles facti ſunt.* Ce qui appartient non ſeulement au ſaint Siege de Rome, mais à toutes perſonnes & ſexes, ſinon que nous nous veüillions juſtifier vainement, comme le Phariſien qui mépriſant le Publicain, lequel honteux faiſoit ſa confeſſion, diſant, *Non ſum*
Ioan. 1. *ſicut cæteri hominum, &c.* tombant en la cenſure de S. Jean, *ſi dixerimus quod peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus. & veritas in nobis non eſt.* Si que par là, le Conſeil pretendu ne pouvoit prendre aucun fondement de dire, que puiſque le conſeil libre fut
3 lors promis aux Lutheriens Proteſtans, cela ne s'entendoit pas que le Pape y deut preſider. Car cette concluſion & conſequence eſt contraire diametralement à la réponſe des Eſtats & aſſemblée de Noremberg, telle qu'eſtoit le meſme Sleidan en ſon 4. livre page 52. impreſſion de Geneve ſur la fin, où entre les mots de la réponſe de l'aſſemblée, ceux ci ſont inſerez: *Quòd inſuper Concilium ab ipſis (comitiis) petat (ſcilicet Romanus Pontifex) in hac religionis mutatione. ſi quid pro Republica poſſint in medium conferre: facturos id cùm libenter, tum ex officio. Nunc ergo cum non ſolum de Lutheri dogmate ſit agendum, verùm etiam de multis aliis graviſſimis erroribus atque vitiis, quæ longa conſuetudine robur aſſumpſerint. & depravatis hominum judiciis ac moribus jam excuſentur. Quod & ipſe (ſummus Pontifex) fateatur (per legatum) videri ſibi non eſſe aliam commodiorem viam hæc omnia ſananda, quam per pium liberumque Concilium, quod ipſe & Cæſar precipui orbis Chriſtiani magiſtratus, facilè poſſint in aliqua Germaniæ civitate cogere, Maguntiæ videlicet vel Argentorati, vel Metis, vel Colonia. Fore etiam ex utilitate Reipublica, ſi primo quoque tempore & conditione, ut omnes pariter qui interfuerint cujuſcunque ſint ordines, data fide per jusjurandum promittant quicquid ad gloriam Dei & ad ſalutarem conſtitutionem pertinere videbitur, ut id abſque ſimulatione & liberè pronuntient. Additum etiam: ne interim Lutherus & ejus dogmatis aſſeclæ præter antiquum religionis morem, dicerent curaréntve libris impugnare.*

Voila la réponſe de l'aſſemblée en l'aſſiette de Noremberg, en laquelle & aprés leſdits Proteſtans meſmes confeſſent que le Pape & l'Empereur ſont les principaux Magiſtrats du monde, & les prient d'aſſembler le Concile general: tant s'en faut qu'ils diſent que le Pape ne s'y doive trouver ny y preſider comme on donne entendre à noſtre Roy fauſſement ledit pretendu Conſeil. De laquelle preſidence nous parlerons peu aprés.

Si a eſté derechef demandé par leſdits Proteſtans le meſme Concile eſtre fait & aſſemblé par le Pape en l'aſſemblée tenuë à Ratiſbonne l'an 1541. Car Sleidan écrit ainſi au livre 14. fol. 221. p. 2. *dum agit de legatione Contareni legati ſummi Pontificis, de componendis diſſidiis Germaniæ. Principes*, inquit, *Germaniæ eodem die reſpondent ut ne quid offenſionis atque turba naſcatur, Pont ſibi ēm poſſe cavere. ſi concilium id cas tot annis promiſſum. ſi tunc eorum dicti Theologi. Et Cæſar 18 Julij, etiam ad Concilium doctorum actionem & colloquium refert, intra decimum octavum menſem facturum ſe daturum operam, ut &c.*

ARTICLE II.

EN ce ſecond article le Conſeil pretendu dit que les Princes & Republiques d'Allemagne appellerent du Pape Clement au Concile general: ce qui eſt faux. Car l'appel des Proteſtans leſquels le pretendu Conſeil n'oſe nommer comme eſtans iceux ſchiſmatiques & heretiques du parti de Luther en Saxe, autres neanmoins que Calviniſtes. comme auſſi ils eſtoient differens des Zuingliens, furent appellans non dudit Pape Clement, mais du Decret &

Arreſt de l'Empereur Charles d'Autriche qu'il donna contre leſdits Lutheriens, en diette d'Auguſte, lors qu'il leur conceda l'interim, & contre lequel ils proteſterent & appellerent au Concile libre, l'an 1531. & non l'an 1530. Comme dit Sleidan au commencement du livre 8. Et tant s'en faut qu'ils fuſſent appellans du Pape, que au contraire ſuivant le propos dudit article du pretendu Conſeil, ledit Pape leur promit un Concile par bulle expreſſe, qui eſt ſigne & argumens manifeſtes qu'ils le luy requirent. Et quant à ce qui eſt adjouſté, ledit Pape leur avoit permis de vivre en leur confeſſion Auguſtane, quand il adviendroit qu'il ne l'auroit aſſemblé, ne s'en trouvera pas un mot en aucune hiſtoire canonique ou autre : car ce fut l'Empereur, comme dit eſt, qui fit cette breche à la Religion chreſtienne, que de leur bailler ce malheureux & infortuné interim, qui ne leur devoit ny pouvoit legitimement conceder, parce que par droit divin, il eſt prohibé aux Roys & Princes de s'entremeſler des choſes qui concernent la foy & ſaint ſacrifice, leur eſtant ſeulement baillé le glaive materiel. Je trouve un exemple au premier livre des Roys chap. 15. qui argue le fait de l'Empereur, Que Saul Roy fut degradé, par Dieu, de ſon regne, pour avoir uſurpé l'office du grand Preſtre Samuel en ſon abſence, & d'avoir appellé le peuple à ſon ſacrifice. Et ne l'excuſa parque Samuel n'eſtoit venu au jour qu'il avoit promis pour ce faire, ny pareillement la crainte qu'il avoit que le peuple l'abandonnaſt. Laquelle meſme crainte, a peu émouvoir l'Empereur à leur bailler ledit interim, en meſme predicament toutesfois que la crainte de Saul,

2. Paralipo. c. 26.

ne l'a peu excuſer. Pareillement lit-on que Ozias Roy de Juda devint ladre pour avoir preſumé d'offrir à l'Autel de Dieu l'encens, eſtant cet office donné

Zacha. c. 14.

aux Preſtres non aux Roys. Tellement que Zacharie recite que Dieu fut ſi déplaiſant de cette preſomption, qu'il fit trembler la terre & rompre les montagnes voiſines pour en porter témoignage, com-

Joſeph. lib. 9. antiq. c. 11.

me auſſi plus amplement recite Joſephe. Et ne peut auſſi ſervir d'excuſe que l'Empereur cauſant l'abſence du grand Pontife, par bon zele voulut empeſcher par cet expedient que la Religion ne defaillit du tout en la Germanie, & en Saxe : car cette excuſe ne ſer-

1. des Roys. c. 6. Joſe. lib 7. des Antiq. c. 4.

vit de rien à Oza, qu'il ne fut occis de Dieu lors que par bon zele, il accourut pour relever l'Arche qui penchoit ſur le chartoy, laquelle repreſentoit les myſteres de l'Egliſe. L'autre raiſon que ce Cependant ou interim, ne peut eſtre aucunement receu és affaires qui concernent les choſes divines, mais il y faloit autrement pourvoir, & uſer des remedes ordinaires : *non enim claudicandum eſt in duas partes.*

4. Regum.

Comme diſoit Helie au peuple qui vouloit vivre en cette liberté. *Nam ſi Dominus Deus eſt, ſequimini illum : ſi verò Baal, ſequimini eum.* Et Dieu en l'Apo-

Apoca. 3.

calypſe fait écrire par ſaint Jean à l'Eveſque de Laodicée, *Scio opera tua, quia neque frigidus es neque calidus. Utinam frigidus eſſes aut calidus : ſed quia tepidus es, incipiam evomere te de ore meo.* Et n'y a aucun qui ne ſçache que la ruine du peuple de Dieu, vint ſous Antioche, de l'Edit, par lequel à la requeſte de quelques-uns du peuple mal affectionnez à la loy de Dieu, il permit de vivre ſuivant la couſtu-

1. Mach. c. 1.

me des nations : *quod factum eſt in laqueum populi, & preparavit regnum Antiocho* : comme dit l'hiſtoire des Machabées.

ARTICLE III.

1 AUſſi l'appel contre le Concile icy fauſſement retorqué : car cet appel n'a eſté jamais fait contre le Pape, comme a eſté ja demonſtré, mais l'Edit de l'Empereur, contre lequel les Allemans Proteſtans, ſous ombre & pretexte de leur hereſie, ont rebellé. Et parce qu'à Wormes on ſe delibera de les chaſtier, & les faire obeir, ils ſe rendirent appellans au Concile, attendant lequel ils avoient promis de ne rien innover : ce que pourtant ils violerent, ſous captieux pretextes pratiquant les nations voiſines, ſe rendirent plus forts, & prindrent les armes contre leur propre pais & naturel Seigneur l'Empereur Charles le Quint, comme leur hiſtoriographe Sleidan écrit au livre 18. Or quant à ce 2

qui eſt couché auſſi en ce Conſeil, que le Pape Paul troiſiéme du nom avoit decerné le Concile de ſa propre authorité à Mantoue cecy eſt de meſme faux que le ſuſdit propos : car il appert par la harangue du Roy Ferdinand qu'il fit aux Eſtats tenus à Wormes

Sleidan lib. 16. fol. 26. p. 2.

le 24. Mars 1545. Que c'eſtoit l'Empereur qui avoit beaucoup travaillé pour le faire aſſembler, & en avoir ſolicité Clement ſeptiéme à Bologne, & Paul troi- 3

ſiéme à Rome, Genes, Nice, Luques, Spire & ailleurs. Or que le Concile Tridentin ſoit dit fauſſement œcumenique & univerſel, cela n'eſt degorgé que d'un eſtomach plein d'hereſie : car les Prelats de toutes les parties du monde y ont eſté appellez, & interpellez, & y ont eſté baillez ſauf-conduits aux Proteſtans, & autres heretiques, pour venir y deduire ce qu'ils euſſent voulu. Mais ſçachant bien par la conſcience & leurs propres erreurs les y accuſoient, ils n'ont jamais penſé qu'à ſe cacher, & ne venir en lumiere, & par diverſes tergiverſations, ont fuy la lice, demandant le Concile, lors qu'il voyoient que pour l'occaſion des guerres, il ne pouvoit eſtre aſſemblé. Et quand ils ont entendu qu'il eſtoit à Trente deſtiné, ils ont uſé de recuſations tant frivoles qu'il n'eſt poſſible d'en mettre en jeu de plus legeres, ſçavoit eſt de ne reconnoiſtre le Concile declaré futur à Trente pour legitime. Et le Roy des Romains

Sleid. 6. 14. fol. 125 p 2.

Ferdinand, en l'an 1542. lors que les Legats traiterent du lieu du Concile enſemble les Prelats d'Allemagne, s'accorderent de la ville de Trente : Ce que entendit par les Proteſtans qui machinoient quelque échapatoire, dirent qu'ils n'approuvoient ny le Concile du Pontife, ny auſſi le lieu : comme s'ils euſſent voulu dire, que c'eſtoit à eux qu'on devoit croire ſans autre Concile, ou qu'il ne devoit eſtre aucun au Concile qui ne fut de leur ſecte : choſe ridicule & indigne d'eſtre remarquée, quand on veut donner conſeil à bon eſcient à une choſe ſi importante que la publication d'un Concile, comme auſſi tout le reſte qui eſt couché audit 3. article de la conſultation n'eſt que parergue de la matiere.

ARTICLES IV. V. VI.

DE tout les precedens articles & du 4. 5. 6. le conſulteur infere une nullité du Concile de 1

Trente, ſçavoir qu'il a eſté decerné de l'authorité du Pape, qui eſt la principale partie accuſee (dit-il) & appellée en reformation : qu'il ne pouvoit eſtre juge & partie. Et que le Pape ne doit preſider aux Conciles univerſels, & que c'eſt à l'Empereur de les faire aſſembler. Toutesfois leſquels fondemens ſont notoirement faux, & tant foibles, & impertinens, que de ſoy ils demeurent ſans aucune concluſion. Car quant au premier nous avons remonſtré cy-deſſus

Sleid. mes la dite réponſe au livre 7. fol. 123. p 3.

que ce n'a eſté le Pape ſeul, ains l'Empereur, le Roy des Romains, & les meſmes Proteſtans qui l'ont deſiré, requis, & pourſuivy, comme auſſi le Roy de France, comme appert par la réponſe qu'il fit aux Proteſtans le 21. Avril 1531. davantage Charles l'Empereur pria le Pape Jule III. par ſes lettres de vouloir continuer le Concile ja commencé ſous Paul III. predecedé comme il eſt écrit à la bulle qui eſt devant la ſeſſion 11. du Concile Tridentin, en date du premier Decembre 1558. Et s'y ſont trouvez les Legats de pluſieurs Princes Chreſtiens, qui ont par leurs doctes

Oraiſons loüé l'aſſembée à Trente, comme appert
par le tome 3. des Conciles imprimez à Cologne page
991. là où pour l'Empereur Charles V. harangua Di-
dacus à Mendocia, lequel dit, l'Empereur avoir de-
mandé dés long-temps ledit Concile, & luy avoir
envoyé pour y aſſiſter à ſon lieu, enſemble l'Eveſ-
que d'Arras, dit de Granuelle s'y trouverent les Am-
baſſades & Legats du Roy de Portugal, & P. Dani-
ſius pour le Roy de France. Et bien que l'Empereur
ny autre Roy n'y euſt eſté appellé, ce qui eſt tout
autrement, neanmoins pour ce regard il n'y auroit
nullité: Car s'ils ſont appellez és Conciles, ou ge-
neraux ou particuliers, c'eſt principalement pour
preſter main forte contre ceux qui ſont refractaires
de l'obſervance des Decrets d'iceux, & pour garder
qu'il n'y ait ſedition, ou partialitez, comme écrit
Pulchrera Auguſte au Conſul de Bythinie du temps
du ſecond Concile de Nice au 1. tome des Conciles:
& non pour y preſider ou pour prononcer la ſenten-
ce du Concile, ou pour en exclurre le Pape ou ſes Le-
gats. Qui fut auſſi la cauſe que Theodoſe le Grand
fit aſſembler en Conſtantinople un Concile pour re-
cevoir & ſuivre celuy de Nice, comme eſt écrit au 1.
tome des Conciles, en l'epiſtre que le Concile Con-
ſtantinopolitain luy écrit, page 548. impreſſion de
2 Cologne: mais la preſidence par là ne luy fut attri-
buée qui appartient au Pape s'il y eſt: comme au Con-
cile general de Magonce, en l'an 1051. ſous l'Empe-
reur Henry troiſiéme du nom, preſida le Pape Leon
II. du nom: combien que l'Empereur y fuſt. Et en
l'an 948. au Concile tenu en Ingenheim, où ſe trou-
va Otho premier du nom Empereur, & Loys Roy
de France, y preſida Martin Pape de Rome. Comme
auſſi au Concile de Ravenne où eſtoit ledit Otho,
preſida le Pape Jean VI. Si ſerois je trop long, ſi je
voulois diſcourir les Conciles, eſquels les Empe-
reurs ſe ſont bien aſſiſté, mais toutesfois les Papes
ont fait les propoſitions des doutes, & ont deman-
dé les opinions d'un chacun. Et ne pourroit on
monſtrer par l'Ecriture ſainte que Dieu aye donné le
pouvoir aux Empereurs de ſçavoir diſtinguer & ju-
ger, entre la lepre & la lepre, entre la ſaine doctrine
& l'erreur. Eſtant toutesfois dit des Preſtres de Dieu,
Ezech. 44. par la bouche d'Ezechiel, *Sacerdotes populum meum
docebunt: quid ſit inter ſanctum & pollutum, & inter
mundum & immundum oſtendeat eis: Et cùm fuerit
controverſia, ſtabunt in judiciis meis, & iudicabunt le-
3 ges meas & praecepta mea.* Et ailleurs au Levitique c.
13. le jugement de la lepre, appartenoit au grand
Preſtre Aaron, ou aux autres Preſtres ſi que par là
le jugement des heretiques eſt reſervé aux Preſtres,
& non aux Princes, auſquels eſt reſervée l'execution
du ſuplice du glaive materiel contre les pertinaces.
Et entre les Gentils meſmes, *Pontifex illorum, ſolùm
de religionis quaeſtionibus & ſacris cognoſcebat, non
Dionys. Halicar. in 2. Livius in 1. Principes vel Caeſares.* Et leur eſtoit permis faire loix
& ſtatuts, par Numa Pompilius, comme dit Diony-
ſius Halicar. & Tite Live. Ce que depuis a eſté trou-
vé licite en l'Egliſe Catholique, ſans le congé des
2. Theſſal 2. Empereurs, ayant les Apoſtres écrit, *tenete traditio-
nes noſtras, quas accepiſtis à nobis, ſive per Epiſtolam,
Act. 15. ſive per ſermonem.* Et ailleurs, *Viſum eſt ſpiritui ſan-
cto & nobis, nihil ultra vobis oneris imponere, &c.* Ce
l. omni innovatione l. 6. c. de facro. eccle. qui a eſté receu par les loix des Empereurs Hono-
rius & Theodoſius leſquels ont ordonné que. *Si quid
dubii in religione emerſerit, illud oporteat conventus ſa-
cerdotalis judicandum reſervari.* Et pour me demeſler
4 de cecy en deux mots, il n'a jamais eſté veu, ny peut
auſſi eſtre, quand on le voudroit, que aucun Empe-
reur ny Roy de la terre aye preſidé ny puiſſe preſi-
der aux Conciles generaux oecumeniques. Premiere-
ment, parce que le Clergé qui ſe congrege en ice-
luy de toutes les parties du monde, ne ſeroit tenu
venir au commandement d'un Empereur d'Occident,
veu qu'ils ſont autres Seigneurs naturels, auſquels
ſeuls ils doivent obeïr, encore qu'ils ſoient Tyrans
& illegitimes ſucceſſeurs du Royaume par ce que
Saint Paul les admoneſte d'obeïr aux puiſſances plus Ad Rom. 13
hautes: Et ſaint Pierre leur commande *obedite prae-
poſitis etiam diſcolis.* Et y auroit juſte & legitime occa- 1. Pet. 2.
ſion de ſoupçon de trahiſon contre les Prelats, ſi au
mandement d'un Prince lay eſtranger, ils abandon-
noient leur pays, quelque couleur qu'il y euſt de
Concile. Car on ſçait bien, que ſouvent, le pretex-
te de religion manié par gens lays a eſté un manteau
de trahiſon & rebellion contre les Princes naturels:
comme il appert par les exemples qui ſont aujour-
d'huy en campagne, tant en la Germanie, que en
nos Gaules. Et raconte Zonare, que Abſalon lors Zona. 1 anc.
qu'il voulut rebeller contre ſon pere, & s'uſurper le
Royaume, fit ſemblant de s'en aller en Hebron pour 2. reg. c.
cauſe du culte divin, là où il fit ſon aſſemblée, & ſe
fit appeller Roy vivant ſon pere David, qu'il pour-
ſuivit puis aprés. Comme auſſi les Troyens, furent
deceus & trahis par le zele de religion, ſous le nom
de laquelle entra le cheval voüé creux & plein de
gendarmes. Ce n'eſt pas donc à l'Empereur des Al-
lemagnes aſſembler un Concile general: car le Roy
de France, ne le reconnoiſt pas ſuperieur ny autre, c. per venerabilem qui fil. ſint legit.
non moins que le Roy d'Eſpagne, Portugal, Polo-
gne, Hongrie, l'Empereur de Conſtantinople, Preſtre-
Jean, & autres lieux. Meſme que l'Empire Ro-
main, eſt venu au periode que Daniel avoit predit Daniel.
en la figure de la ſtatuë qui repreſentoit les Monar-
chies du monde. *Cujus pedes, id eſt, extrema tempora* Zona. tom.
*erunt, ex teſta ferro admixta, unde quippiam fragile &
non ſolidum colligit Imperium Zonaras.* Mais ſeroit en- 5
core choſe bien nouvelle, que l'Empereur commandât
au grand Pontife de venir au Concile, & qu'il preſi-
daſt ſur luy d'autant que c'eſt l'Empereur qui avant
qu'avoir ſon authorité entiere doit eſtre couronné
du Pape, par bonnes raiſons que les Princes Alle- c. Venerabilem. de el. apud Gr.
mans ne peuvent debattre, principalement que la
cauſe dont ils ſont Electeurs, depend de ce que
le Pape, & non autre transfera l'Empire des mains Foſch. in chron. & in chron. Mart.
des Grecs aux Allemans, quand Eſtienne II. Pape,
appella Pepin, l'an de noſtre Seigneur 754. ou envi-
ron, pour la defenſe du ſiege Apoſtolique, contre
le ſuperbe Roy des Lombards Aiſtulphe, & lors
que Conſtantin & Leon Empereurs d'Orient, n'y vou-
lurent venir au ſecours. Et depuis fut couronné Em-
pereur Charles le grand. Si ne peuvent ignorer les
Electeurs de l'Empire, qu'un autre Pape Gregoire
V. de Saxe, qui fut l'an 995. ne confirmaſt ledit Em- Blond lib 3. deca
pire en Germanie, & qu'il n'ait ordonné les Ele- Platina in Grego
cteurs, comme dit Blondus, Platina, & Krants. Tel- Krants. lib 4. c. 25.
lement que ſans occaſion, les Allemans contre le ju-
rement de fidelité qu'ils promitent au ſiege Apoſtoli-
que du temps que l'Empire & l'election de l'Empe-
reur leur fut commiſe, s'efforcent de repudier la pre-
ſence & authorité du Pape: autrement il faut qu'ils
diſent comme l'Empereur Marc Antoine, quand on
luy parloit d'occire ou de repudier Fauſtine ſa fem-
me, qui luy avoit porté en dot l'Empire, *Si hanc re-
pudiamus, reddamus & dotem*, Comme dit Julius Ca-
pitolinus en ſa vie. Outre ils ſe ſouviendront comme
ingenuëment Conſtantin le grand, au Concile de Nice
premier, confeſſa & dit aux Peres du Concile: *Deus Rufinus lib. 10. hiſto. eccl. c. 2.
conſtituit vos ſacerdotes, & poteſtatem vobis dedit de
nobis quoque judicandi, Et ideo nos à vobis rectè judi-
camur, vos autem non poteſtis ab hominibus judicari:
propter quod inter vos Dei ſolius expectate judicium.*
Meſme que les Roys autres Chreſtiens, ſont oints & 6
ſacrez par les mains des Eveſques ou Archeveſques De Sacra unct. c.
comme le Roy de France par l'Archeveſque de Niceph.
Reims. Le Prince des Theſſaliens par l'Archeveſque Gregor. l. b 2. hiſt. Rom.
de Bulgarie. Ainſi que tout Royaume legitime fait
qu'il ſoit conſacré par les Miniſtres de Dieu qui ſont
les Preſtres,

ſes Preſtres, ſi comme Saul fut oint & conſacré par Samuel, & pareillement David, Salomon, par Sadoc, Azaël, & Jehu par le Prophete Elie. Et ſeroit [1. Reg. 10. & 3 Reg. c. 2. & 5.] bien hors d'ordre que les Preſtres & Clergez qui ſurpaſſent toute dignité Royale, pour raiſon du miniſtere du Roy qu'ils ſervent qui eſt Dieu Roy des Roys, Et pour raiſon de la partie qu'ils ont en charge plus divine, qui eſt l'ame ils fuſſent ſujets à s'aſſembler au commandement du Roy terrien, pour determiner des affaires Eccleſiaſtiques, qui ne peuvent eſtre maniées par les Princes de la terre. Et ſi l'on veut exclurre la generale & univerſelle puiſſance du Pontife de Rome, & qu'on le veüille reſtraindre à ſon Eveſché de la ville de Rome : Il n'y a ſi petit enfant ne ſi ignorant, qui ne connoiſſe la lourdiſe de ceux qui demandent un Concile general : car il ne peut eſtre general, qu'il ne ſoit convoqué & appellé par ceux qui ont puiſſance generale ſur tous lieux : & moins peut eſtre contenu (quand par cas fortuit ils ſeroient congregez) leur deliberation, que par le moyen de celuy qui puiſſe commander à tous les Eccleſiaſtiques par tout l'univers. L'authorité duquel comme eſt dit ne pouvant eſtre ny en la main des Empereurs, ny des Roys & moins des Eveſques particuliers, qui ont leurs Dioceſes diſtinguez & limitez, faut qu'elle ſoit neceſſairement entre les mains de celuy qui ſied au ſiege de Rome, lequel eſt au lieu où Saint Pierre le Chef des Apoſtres a conſacré la Chaire principale de ſon ſang & martyre, à laquelle les Prelats de toutes les autres [c. ad honorem. 4. de authori. & uſu pallij. c. qui ſeq. 2. 6. Plati. In Evar. Tomo 1. conſil. Polyd. Ver. lib 4. c. 9. can. 1. 5. ca. Eccleſias 13. q. 1. c. paſtoralis de iis quæ fiunt a præla. ſine conſ. capit.] nations toujours ſe ſont rapportez comme à leur Chef : & par l'authorité & commandement duquel, toutes les parties ſont eſté departies par les parcelles & Dioceſes qu'ils tiennent à preſent. Car nous liſons que premierement Evariſtus Pape V. environ l'an 105. diviſa à certains Eccleſiaſtiques la Cité de Rome, ſelon les curies d'où ſont dites & nommez aujourd'huy les Curez, pour plus facilement pourvoir à la ſollicitude & ſoin des ames. Et depuis l'an de noſtre Seigneur 266. Denis Pape de Rome XXV. fit ſemblable diviſion de Dioceſes & Paroiſſes par tout l'univers monde, & aſſigna les dixmes de ces lieux à ceux qui en auroient la charge. Parquoy de tout temps & par commun accord, les Prelats Paſteurs ſpirituels, reconnoiſſent pour leur mere & ori- [Tom. 1. conc.] gine & chef tant par cette fondation l'Egliſe Romaine, que auſſi pour raiſon de ſa foy qui eſt annoncée par tout le monde, comme dit S. Paul aux Romains, *atque ea dicitur mater omnium Eccleſiarum, magiſtra & caput can. non decet & can. preceptis. 12. diſt. cano. quamvis. 21. diſt. can 1. & 2. 22. diſt. cap. damnamus de ſum. Trinita. cum ſimilib.* Et Balde ſouſtient *ad ſummum Pontificem pertinere ſolum concilia generalia cogere tracta. de ſchiſma. col. 15. aut ad conſilium Cardinalium. Bal. in c. olim. de reſcrip.* Je laiſſe autres raiſons, & monſtreray ſuffire l'exemple des Apoſtres & anciens Conciles, qui ont eſté faits legitimement, non par les Empereurs temporels, mais par les ſeuls Eccleſiaſtiques où le Pape a preſidé ſeul, ou ſes Legats. *Et primò* au Concile des Apoſtres le premier, [Actuum 15.] comme il appert par leurs actes & hiſtoires, qui fut aſſemblé en Jeruſalem, les ſeuls Apoſtres & diſciples y furent appellez, où preſida ſaint Pierre, le lieu duquel tiennent les Papes. Et ne s'y trouva aucun Roy preſent ny appellé, ce qu'ils euſſent fait, s'il euſt eſté de ſubſtance comme ceux-là qui nous ont appris & commandé de la part de Dieu, d'honorer & obeïr aux Roys de la terre, & prier pour eux, bien qu'ils ſoient infideles. Si en eſt encore un autre aux Actes 6. chapitre ſur la controverſe du miniſtere des vefves, où eſt dit, *convocantes autem duodecim multitudinem diſcipulorum, &c. non eſt aquam nos relinquere verbum Dei, &c.* où n'eſt faite aucune mention que aucun Prince terrien y ait eſté appellé. Et noſtre Seigneur Dieu Jeſus Chriſt, combien qu'il aye aigrement & par opprobres publiques reprins la forme de vivre des Scribes & Phariſiens : il nous a laiſſé cette reſolution, *ſuper cathedram* [Matthæi 23.] *Moyſi ſederunt ſcribæ & phariſæi, quæcunque dixerint vobis facite.* Il n'a pas là parlé des Roys ny des Princes, qu'il les faille conſulter pour raiſon de la foy. Je paſſe pluſieurs authoritez des ſaintes Eſcritures, des Conciles, & aſſemblées Eccleſiaſtiques tant au vieux Teſtament ſous le Grand Preſtre, que depuis l'introduction du grand Sacerdoce, auquel a eſté premierement aſſis noſtre Seigneur Jeſus Chriſt. Et aprés ſaint Pierre & autres Pontifes univerſels, qui ont eſleu leur ſiege à Rome, qui eſtoit lors chef [cano. beati Pet. & Paul, 2. q. 7.] de tout le monde, & principal ſiege de l'idolatrie de la Gentilité, & derniere Monarchie qui a eſté abatuë par la pierre, qui a creu en une grande [Daniel. 2.] montagne, comme dit Daniel. Il ſoffira de repreſenter au Roy en ſomme que les Conciles provinciaux ſont legitimement aſſemblez par l'Archeveſ- [can. 1 & ca. quandoquidem. 18. diſt. & cano. habeatur. ead. diſt. & c. 5. ſynodi primæ Nicæ.] que, qui a en ſa province puiſſance ſur ſon troupeau & Clergé, ſi que ſans ſon authorité ne peuvent eſtre legitimes, non moins que ſans le Lieutenant du Roy ou Gouverneur de Province, deputé par le Roy, les Provinciaux ne peuvent ny ne doivent rien attenter. Mais les generaux, ont de beſoin que celuy qui a la puiſſance generalement ſur tous les troupeaux du monde, y ſoit, ou preſent ou ſes Legats pour luy, ou qu'il approuve, ce que ſans luy a eſté fait & determiné : autrement l'aſſemblée ſeroit ſans teſte difforme & illegitime. Si comme le conciliabule Ariminenſe fut retracté, aſſemblé par la diligence des Arriens contre le Concile de Nice, du commandement de l'Empereur que Thaurus ſon Ambaſſadeur faiſoit, avec menaces & perſuaſions aux Eveſques Catholiques de s'y trouver malgré le Pape Liberius, qui eſtoit pour lors. Pareillement le Conciliabule Epheſim, où preſida Dioſcorus heretique, fut condamné au Concile de Calcedoine, parce que les Legats du Pape ne s'y voulurent trouver, d'autant que le lieu leur eſtoit ſuſpect, & auſſi le conciliabule Conſtantian tenu du commandement de Conſtantin l'heretique, fut reprouvé par le ſecond Concile de Nice. Et m'émerveille que le Conſulteur avec ſes compagnons Proteſtans, n'ayent en memoire ce que Dieu dit au Deuteronome, *qui ſuperbierit nolens obedire ſacerdotis imperio, qui eo tem-* [Deutero. c. 17.] *pore miniſtrat domino Deo tuo, ex decreto judicis morietur homo ille, &c.* Si que cette voix qui nie la preſidence au Pontife de Rome, ne peut eſtre autre que des factions des Donatiſtes, leſquels ont voulu eriger une autre chaire contre le ſiege Pontificial, comme dit ſaint Cyprian, ſaint Auguſtin, & autres de leur temps. Contre la reſolution que tous les Docteurs & Peres Catholiques en ont faite, depuis le decés des Apoſtres juſques à ce jourd'huy, deſquels je ne feray autre plus ample recit, que de cotter quelques lieux, là où ils nous ont laiſſé leur reſolution. Entre autres.

Dionyſ. Areopagita de divinis nominib. c. 3. [Tomo 1. concilio.]
Paulinus, de ſancto Felice.
Athanaſius, in epiſtola ad Marcum Liberium & Felicem.
Auguſt. tractat. 56. ſuper Joan. & contra Epiſtol. Don.
Lactantius 7. lib divinar. Inſtitutionum.
Cyprian lib. 1. epiſt. ad Cornelium. Et 4. epiſto. ad Papianum.
Hieronym ſermone de Petro ad Euſtachium & lib. 1. contra Pelagia. & ſuper c. 16. Math.
Cyrillus lib. 2. c. 12. ſuper Joan.
Origenes homilia 6. ſuper Math.

Je laiſſe ſaint Chryſoſtome, Irenée, Optat & autres. Et ainſi l'a écrit Anaclet ſucceſſeur de ſaint Clement en l'Epiſtre premiere ſur la fin, & Alexandre en l'Epiſtre premiere decretale: & Jules premier Pape, en ſon Epiſtre decretale, que c'eſt au ſeul Pontife de Rome aſſembler Conciles generaux ainſi l'ont ſtatué par loy pluſieurs anciens autres Pontifes, dont les loix ſont au decret 17. diſt. Je mettray en avant l'exemple des Conciles generaux, eſquels toujours ou le Pape y a preſidé, ou ſes Legats, ou les a confirmez, depuis qu'on a commencé d'aſſembler Conciles generaux, qui eſt dés le temps de Conſtantin le Grand, ayant eſté paravant l'Egliſe perſecutée, & ne pouvant, à cauſe des Tyrans, s'aſſembler. Et premierement au premier Concile de Nice. can. 6. trouvera-t'on écrit, quand il eſt parlé de congreger les Conciles, *mos antiquus in Ægypto vel Lybia & Pentapoli, ut Alexandrinus Epiſcopus I. Patriarcha horum omnium habeat poteſtatem, quoniam quidem & Epiſcopo Romano idem eſt mos.* Et au commencement dudit Concile eſt écrit. *Quòd placuit Epiſcopis patribus Concilij, ut omnia decreta mitterentur ad Sylveſtrum Epiſcopum urbis Romæ.* Et à la fin y ſont nommez ſes Legats, *qui ſubſcripſerunt concilio, hoc modo, Oſius, Marcarus, & Vitus & Vincentius presbyteri urbis Romæ, pro venerabili viro Papa & Epiſcopo noſtro Sylveſtro ſubſcripſimus.* Et depuis le Concile fut envoyé devers Sylveſtre Pape par les Eveſques, & de la part de toute l'aſſemblée pour eſtre confirmé par luy comme il appert par l'epiſtre inſerée à la fin dudit Concile au 1. tome des Conciles page 270. impreſſion de Cologne. Au Concile general tenu à Rome l'an 354. preſida auſſi Jule Pape premier, comme eſt couché au commencement dudit Concile le premier œcumenique tenu en Chalcedoine par l'aſſemblée de ſix cens trente Eveſques, ſous l'Empire de Martian & Valentinian Empereurs en l'an 451. Ne ſont-ils pas au commencement nommez les Legats du Pape & Pontife Romain, qui y ont aſſiſté, & y eſt dit, iceluy eſtre aſſemblé ſuivant ſon ſaint commandement: car il y eſt écrit, *Convenientæ etiam ſancto & univerſali concilio, ſecundum ſacram præceptionem in Chalcedonenſi urbe congregato, id eſt, Paſchaſiano & Lucentio reverendiſſimis Epiſcopis, & Bonifacio religioſiſſimo presbytero, tenentibus locum ſanctiſſimi & Reverendiſſimi Archiepiſcopi almæ urbis Romæ Leonis, &c.* Si ſont referez à l'acte troiſiéme dudit Concile, pluſieurs livres & epiſtres *ad Leonem Papam, & univerſalem Epiſcopum & Patriarcham Romanum, & ad Concilium Chalcedonenſe.* Et apres ledit Concile, par une Epiſtre écrite au Pape Leon, le ſupplie de confirmer & approuver ce qu'il avoit determiné, preſens ſes Legats qui tenoient ſa place. Pareillement au Concile premier d'Epheſo, Cyrille preſida comme legat de Celeſtin Pape de Rome. Je laiſſeray les autres Conciles pour cauſe de briefveté: eſquels en ſomme l'on trouvera que s'ils ont eſté generaux le Pape ou ſes Legats y ont toujours preſidé, ou bien ont approuvé aprés leurs decrets, avant qu'ils ayent eſte receus. Suffira auſſi que le Conſulteur s'aide & approuve en l'article 2. de ſon Conſeil, le Concile de Conſtance & Baſle, & par l'authorité d'iceluy taſche abattre celuy de Trente, auſquels preſident ceux qui le rejettent & improuvent à preſent. Car à Conſtance preſida le Pape Jean XXIII. juſques à ce qu'il y fut accuſé & s'en alla d'iceluy, & puis aprés Martin le Quint: & à Baſle, les Legats du Pape Martin le Quint, qui ne s'y peut trouver en perſonne. Et s'ils ont eſté particuliers nationaux, ou provinciaux, l'on verra que le Patriarche de la region ou l'Archeveſque Metropolitain, ou Primat, y a eu l'authorité premiere & préeminence, & non les Empereurs, Roys, ou autres Princes lays. Ce qui peut convaincre de menſonge le pretendu Conſeil de du Molin, & abattre ſa pretenduë nullité premiere du Concile Tridentin, fondée ſur la preſidence des Legats du Pape, avancée contre verité & donnant fauſſement entendre, au Roy qu'il eſtoit contre l'ancienne coutume & droit divin & humain que le Pape preſidaſt aux Conciles generaux & œcumeniques. Ce que nous avons monstré eſtre autrement par les Tomes des Conciles, leſquels le Conſulteur a fauſſement allegué, & qui le combattent diametralement.

Tomes des Concil. au commencement.

Tom. 1. conc. pag. 315. Col.

Tom. 1. conc. pag. 735.

l'Epiſtre eſt au 20. l. des Cõciles. 867. & 868. in fine actio. 4.

Tom. 1. des Concil. pag. 555.

ARTICLE VI.

SI ne fait rien à propos ce qu'il a voulu deduire de ſaint Hieroſme, & des conſtitutions nouvelles de Juſtinian, pour ſoutenir la pretenduë nullité. Car premierement l'intention de ſaint Hieroſme, *in apologia adverſus Rufinum*, ne fit demonstrer que les Empereurs ayent preſidé au Concile, combien que nous luy puiſſions conceder qu'il peut permettre de s'aſſembler tant que dure ſon Empire, mais non pas qu'ils ſont en ſon pouvoir de les contraindre de venir à un general, parce qu'il ne commande pas hors ſon Royaume, tellement qu'il ne ſçauroit aſſembler un œcumenique. Les paroles de Saint Hieroſme ſont telles contre celuy qui diſoit fauſſement que Saint Hilaire avoit eſté excommunié par un Concile. *Reſponde inquit, quæſo, Synodus à qua excommunicatus eſt, in qua urbe fuit? dic Epiſcoporum vocabula: profer ſententias, ſubſcriptionem, vel diverſitatem, vel conſonantiam: doce qui eo anno Conſules fuerint quis Imperator juſſerit hanc ſynodum congregari: Galliæ tantum Epiſcopi fuerint, an & Italia & Hiſpania, certè quam ob cauſam ſynodus congregata ſit, nihil horum nominas, ſed virum eloquentiſſimum & contra Arrianos latini ſermonis tubam, ut Origenem defendas, excommunicatum à ſynodo criminaris.* Deſquels mots ne ſe peut inferer ce qu'Eraſme là à ſes Scholiaſmes, & aprés luy ledit du Molin Conſulteur inferent, *per quod olim ſynodi, Imperatores congregarentur ſolum.* Mais au contraire S. Hieroſme y met pluſieurs autres marques d'un Concile, & en dernier lieu, ſi quelque Empereur l'a commandé. *Et in primis, inquit profer ſententias patrum ſubſcriptas, aut locum ſaltem Concilij, vel annum & conſules: Et poſtremò ſaltem ſi Imperator aliquis juſſerit & cenſuit. Sed nihil horum nominas, ac ſi diceret, quoad arguendam legitimam vel aliquam ſynodum, alterum horum faceret veriſimilem præſumptionem.* Et ailleurs S. Hieroſme *ad Damaſium Papam ſic ſcribit: Ego nullum primum niſi Chriſtum ſequens, beatitudini tuæ, id eſt, cathedræ S. Petri, conſortior: ſuper illam petram fundatam Eccleſiam ſcio: quicumque extra hanc domum agnum comederit, profanus eſt: ſi quis in arca Noë non fuerit, peribit regnante diluvio: quicumque non tecum colligit ſpargit, hoc eſt, qui Chriſti non eſt, antichriſti eſt.* donc il monstre que la vraye aſſemblée dépend du chef du Pape *cum quo qui non colligit, diſpergit.* Or quant à ce qui eſt entré de la conſtitution de Juſtinian 123. j'ay déja dit & monſtré que les Empereurs ne peuvent donner loy à l'Egliſe. Et quand ſeroit bien que Juſtinian l'auroit entrepris, il ne pourroit eſtre ſuivy pour auteur competent. Combien qu'auſſi il ne l'aye voulu faire, ains du contraire a ordonné illec que les conſtitutions Eccleſiaſtiques ſoyent obſervées tant des Clercs, que auſſi des Laics, & les mots qui ſont couchez au §. 1. de ladite conſtitution ne concluent rien contre le Concile de Trente, diſant, *Multos præterea ex hoc deprehendimus in peccata incidiſſe, quod ſynodi religioſiſſimorum ſacerdotum, ſecundum ea quæ à ſanctis Patribus & Apoſtolis definita ſunt non fiant.* Car il n'eſt pas là dit, ou que le Pape n'y doive

preſidee, ou que l'Empereur les doivent aſſembler, mais il ſe refere aux traditions des Apoſtres & Peres, leſquels nous avons monſtré avoir gardé la forme de laquelle le preſent Concile de Trente a eſté parfait & conclu. Mais encore pour monſtrer que les Conciles aſſemblez par le ſeul commandement de l'Empereur ont eſté prophanes & improuvez, ſuffira de nommer les Conciles de Milan, Ariminence, Smyrneen, Antiochien, & autres qui ont eſté aſſemblez particulierement en divers lieux de pluſieurs Eveſques juſques à trois cent par le commandement de Conſtantinus pour effacer le Concile de Nice, comme appert par les hiſtoires Eccleſiaſtiques. Si ne faut-il dire, que ce Conſtantin ne fuſt zelé lors auſſi bien en la Religion chreſtienne, qu'autre que peut eſtre: Car il la favoriſoit ſi tres-fort, qu'il voulut que les appellations des Juges temporels
lib. tripar. Hiſto. c. 9. és cauſes des Chreſtiens, fuſſent relevées & decidees par les Eveſques, avec telle authorité que ſi luy-meſme en euſt jugé. Parquoy cette nullité pretenduë que le Pape aye preſidé au Concile & non l'Empereur, demeure de tous points abatuë. Et le Concile au contraire ne peut eſtre par là tenu pour ſuſpect. Car puiſque le Conſulteur pretendu ſe dit Juriſconſulte, il ne peut ignorer la deciſion du droit,
Abbas & Barbatia. in c. 1. 4. col. de Judic.
6 qui eſt, *Quod concilium cui Papa præeſt generale, non poteſt recuſari ſed haberi pro ſuſpecto. Quia ab eo non minùs, quàm à principe vel ſenatu, appellare non licet ut ait Simmachus in cauſ. cuncta. 9. q. 3. quamvis diverſum receptum ſit in Synodo provinciali vel ſynodali, ut notatur in c. licet ex ſuſcepto. & ibi docto. de for. compet.*

ARTICLE VII.

5 QUant à la ſeconde nullité pretenduë par le Conſulteur contre le Concile, elle eſt auſſi frivole que la premiere de tant qu'elle eſt fondée ſur un faux fait, ſçavoir ſur les Proteſtans Princes d'Allemagne, qui eſtoient, dit-il, parties principales & n'y ont eſté appellez ny ouys. Car il appert du contraire, premierement parce que par l'indiction du Concile, & par l'affiche faite aux lieux plus celebres de Rome, toutes nations y ont eſté appellées: Mais encore ſingulierement leſdits Proteſtans, auſquels pour s'y trouver & pour venir deduire ce qui leur euſt pleu fut octroyé, envoyé & publié, tant au Concile de Trente, que ailleurs ſauf-conduits, comme ils avoient demandé, ainſi qu'appert par les lettres de ſauf-conduits inſerez au predit Concile, comme en la ſeſſion 17. au chap. 8. & aprés. Et depuis en la ſeſſion 15. 1552. le 25. Janvier renouvellé & amplié. Et outre depuis en la ſeſſion 18. du 4. Mars 1552. lequel auſſi ſur la fin eſt concedé non ſeulement aux Electeurs, Comtes, Marquis, & autres, qui ſe diſent Proteſtans en Germanie, mais auſſi à tous autres lieux, pays, & perſonnes, qui ſeroient en autre opinion, que n'eſt la foy Catholique & Romaine. Dont s'enſuit qu'il n'y a par là aucune nullité au Concile: ains que ſans avoir eſgard és opinions temerairement & opiniatrement par eux & leurs ſemblables ailleurs en cachettes ſoutenus le Concile doit eſtre publié comme contre eux ſpecialement bien tenu, conclu & arreſté. *Non enim contumaces in non comparendo, vel defendendo, ſi tamen aliquam defenſionem ſe habere putarent, audiendi ſunt ſententiam impugnantes. l. ſi eo. C. de remiſ. pig. l. fin. C. de uſur. pupil. l. 1. §. quæritur. de curator. bono. dand. l. ſed & ſi per prætorem. § ſed & ſi dum decreto. ff. ex quib. cauſ. major cum ſimilib. Sunt autem ij vere contumaces, tribus edictis & uno non ſolum peremptorio vocati. Contemnentes venire. l. contumacia. de re judic. cum ſimilib. ibi nota.* Si que l'on peut objecter aux heretiques &
2 aux Proteſtans & Conſulteur qui dit nul le Concile, ce que diſent les Empereurs Diocletian & Maximian. *in l. deffamari. C. de inge. manumiſſis. deffamari ſtatum ingenuorum ſeu errore ſeu malignitate quorundam per iniquum eſt, præſidem cùm affirmes diu præſidem unum atque alterum interpellatum à te vacitaſſe diverſam partem, ut contradictionem faceret. ſi defenſionibus ſuis confideret, &c.* Si appert qu'ils ont demandé par cy-deſſus le Concile & le ſauf-conduit, & toutesfois ils n'y ſont venus, connoiſſans bien que leur erreur ne pouvoit eſtre que condamné, & qu'ils n'avoient point aſſez de nerfs pour le ſoutenir. Ulpian auſſi en fait mention. *in l. abſentem. §. adverſus. de pœn. cum ſimilibus.* Mais 3
pour un ſecond Concile eſt general, & ne concerne ſeulement le particulier des Allemagnes rebellantes ou les Proteſtans, qui ne ſont qu'un point de tout le monde, pour le reglement duquel le Concile a eſté aſſemblé. Et ſi parce que les Proteſtans ſe diſent eſtre parties, ils vouloient ſubvertir le Concile, ils demonſtrent qu'ils n'ont point tenu le conſeil naturel qu'il leur faut de penſer reſtraindre une generalité à une ſeule eſpece, & une publique utilité & œcumenique, à une poignée d'hommes ſeparez de l'Egliſe Catholique & univerſelle. Si que quand ils n'y auroient eſté appellez particulierement, cela ne doit empeſcher la publication du Concile qui ne les concerne ſeulement, mais auſſi les François entre leſquels ce jourd'huy n'y a pas un Lutherien de la ſecte des Proteſtans, bien qu'il y en ait de pires, leſquels ne ſont nommez ny compris au pretendu appel des Saxons Proteſtans: tellement que *res inter alios acta, alii præjudicium adferre nequit. Et quod communitati expedit præferendum eſt commodis privatorum.* par les vulgaires deciſions de 4
droit je laiſſe auſſi comme cet appel n'eſt en rien de conſiderer, tant parce qu'aprés qu'il a eſté interjetté de l'Empereur par les Proteſtans, ils ont attenté contre celuy, dogmatizé publiquement, fait monopoles, conventicules, & ſeditions pluſieurs contre leur promeſſe de ne rien attenter, comme auſſi Sleidan en ſon hiſtoire le décrit, & prend pour riſée leur attentat, combien que par tout droit, *nihil novi fieri debeat appellatione pendente.* Ce que faiſant ils ſont pluſtoſt reprehenſibles, que admettables de rien empeſcher *potiſſimùm cum plus attentet appellans, quàm appellatus.* Si comme diſpute amplement la premiere deciſion de la *rote in novis* & n'ont aucun moyen d'excuſe puis qu'ils ſçavoient que le Concile eſtoit legitimement (comme j'ay monſtré) aſſemblé, n'eſtant venus deduire leur cauſe d'appel contre l'Empereur, contre lequel ils avoient appellé, & non contre le Pape. Et ſeroit pluſtoſt leur faute, que du Concile de n'avoir appellé eux-meſmes iceluy Empereur, & eux meſmes de n'y eſtre venus le deduire. Ce que n'ayant fait, meſme ſemons du Concile, ils ne peuvent s'aider du pretendu appel comme eſtant deſert, non moins que s'ils n'avoient appellé. *l. quoniam cum. l. ſi contra majorem C. de appellat. c. cum ſit Romana. & c. ex ratione. eod tit. apud Grego. poteſtque Judex poſt deſertionem appellationis, ſententiam à qua appellatum eſt, demandare executioni, non expectata declaratione deſertionis. Bald. in autenth. ſi quis litigantium. de Epiſc. audien. & conſil. 20. volum. 3. & conſ. 370. vol. 4. Nicolaus Boerius deciſio. 205. num. 11.*

rub. nihil novi. & appel. pend. D. tit. ut lit. pend. l. penult. de appel. D. cũ ſimilib.

Bien que pour un dernier le Concile ne doive avoir égard à cet appel comme nul & abuſif, *interjecto verbo tantum*, des Ordonnances de l'Empereur, qui n'a fait que leur faire commandement de vivre ſuivant l'ancienne & vraye religion, & de ne rien dogmatiſer contre icelle. *Sunt enim extra Eccleſiam Catholicam ex qua exierunt, ex nobis enim exierunt: ſed quia non erant ex nobis non atque permanſerunt nobiſcum ut ait D. Joannes 1. epiſt. c. 2. Et fruſtra auxilium religionis Catholicæ implorant, qui contra eam committunt arg. l. auxilium. de minor.* Et ce ſont eux-meſmes qui ſont *extranei, & inimici facti Eccleſiæ.* Et non pas les Eveſques. Car comme dit Tertul. *lib. de præſ. adver. hæret.* contre les heretiques, *dicere pro concilio ac pro Eccleſia poſſumus, qui eſtis? Quando & unde veniſtis? quid in meo agitis*

non mei? quo denique Proteſtans (ut apud illum, Marcion) jure, ſylvam meam cedis? qua licentia fines meos nunc transvertis? mea eſt poſſeſſio, olim poſſideo, prior poſſideo, habeo origines firmas ab authoribus quorum fuit res? Ego ſum hæres Apoſtolorum. Sicut caverunt teſtamento ſuo, ſicut fidei commiſerunt, ſicut adjuraverunt ita teneo. poſſideo vos certè ſemper exhæredaverunt & abdicaverunt, ut extraneos & inimicos. Parquoy de n'avoir eſté appelle encore qu'il fut vray (ce qui non) le Conſulteur ne peut pretendre occaſion de rejetter le Concile ny ne peut empeſcher la publication d'iceluy, principalement en France, où le Roy eſt Monarque, ſans eſtre ſujet aux paſſions des Proteſtans, auſquels il ſembleroit ſouſcrire ſi à leur appetit dereglé, ſchiſmatique & rebelle à leur Dieu, à l'Egliſe, à leur Seigneur naturel, qui eſt l'Empereur, s'il s'oublioit tant que d'abandonner l'Egliſe Catholique & conſentement univerſel d'icelle.

ARTICLES VIII. IX. X.

LA troiſiéme 4. 5. nullité que noſtre Conſulteur propoſe eſt que le Concile a eſté tenu par eux qui eſtoient de la religion univerſelle & Catholique, par ceux, dit-il, qui avoient ſerment au Pape, & que c'eſtoit plutoſt une conſpiration de ceux qui eſtoient autheurs de tout le mal, les premiers appellez, & ſujets à la correction. Article autant ridicule, que les premiers. Car par l'entrée & ouverture du Concile, il n'y a pas ſerment comme il dit de fidelité au Pape & à l'Egliſe Romaine, bien eſt-il vray que les Catholiques ſont exhortez de chacun en ſon endroit ſe reformer, & d'aviſer ſainement en conſcience ſur la correction des mœurs depravées, & des erreurs & hereſies introduites ou épuiſées du bourbier & cloaque que les Peres avoient fait boucher & condamner que l'infection ne corrompiſt la Chreſtienté. Au reſte c'eſt une grande preſomption heretique que de dire ſes ennemis ceux de la foy Catholique, laquelle a eſté publiée ſous le gouvernail de Dieu par la marque Romaine par S. Paul *ad Rom.* c. 1. Et cy deſſus a eſté ſuffiſamment monſtré, que la neceſſité des Conciles generaux eſt, qu'ils ſoient aſſemblez par le Pape & Egliſe Romaine & Catholique, non par ceux qui s'en ſont ſeparez. Jamais les heretiques n'ont eſté condamnez d'autre Concile, que des Catholiques, de ceux dis-je, leſquels tenoient la foy Catholique & Romaine, malgré leurs dents. Car ce n'eſt pas aux delinquans & rebellans de juger, mais il faut qu'ils ſoient jugez par ceux qui ont travaillé dés long-temps és ſaintes Ecritures, tels qu'on eſtime les Eveſques & Prelats qui ne peuvent avoir d'ailleurs leur authorité Pontificale que du Pape, auquel appartient de connoiſtre les divins ſecrets & myſteres, & determiner d'iceux, non à un tas de ſavetiers, tondeurs, artiſans & ſuperbes pedans, qui penſent qu'il n'y a plus affaire d'éplucher les ſaintes Lettres, qu'à tirer ou conroyer le cuir, ou manier leurs outils, ou d'expliquer aux enfans un texte de Terence. Et quand on concederoit bien qu'il y euſt au Concile quelques-uns qui euſſent beſoin de reformation, meſme quand le Pape y euſt eſté ce beſoin les concerne non comme Eveſques ou Pape qui eſt une ſainte dignité, mais comme particulieres perſonnes, joint qu'ils n'avoient que leurs ſeules voix, au reſte ſe ſoumettant au Concile & ayant ſouſcrit iceluy, tellement qu'ils peuvent eſtre par iceluy reformez s'il eſt publié: ſi que pour cela ne doit eſtre rejetté le Concile conſideré auſſi que en une telle aſſemblée qui ſe fait au nom de Dieu, & pour le bien de la Chreſtienté, Dieu y preſide, combien que les hommes pour leur dignité ayent quelques preeminences, & fait parler comme il luy plaiſt & faut qu'on s'accuſe ſoy-meſme & a-t'on de couſtume loüable d'y ſuivre la reſolution, & non l'opinion de l'un ou de l'autre ſeul: *Sic Annas qui præſidebat in impiò Concilio, cum tamen illud nomine ſinagoga Dei eſſet congregatum non à ſeipſo locutus eſt, ſed cum eſſet Pontifex anni illius prophetavit.* Et Dieu fit bien parler une aſnelle de Balaam, pour le profit de ſon peuple autrement intereſſé au conſeil dudit Balaam. Et qui oſeroit penſer que Dieu euſt tant abandonné ſon Egliſe, qu'il a plantée & regenerée par la Paſſion & effuſion du ſang de ſon fils Jeſus-Chriſt qu'il permiſt en ſi grande aſſemblée faite à ſon nom, eſtre erré ſi lourdement que d'avoir intereſſé l'Egliſe Catholique. Et ſeroit-il poſſible qu'entre tant de Prelats il n'y en ait eu quelques-uns gens de bien, qui n'ont jamais porté haine aux Allemans, meſme qui ſont de France, d'Eſpagne, & d'ailleurs: leſquels s'ils y euſſent entendu rien de mal & non faiſable, euſſent reclamé & eſté de contraire opinion: deſquels toutesfois ne s'en eſt trouvé aucun, que d'un commun conſentement, n'ait ſouſcrit le Concile. Partant, *cùm Deus ſic loqui conſultores legitimos jubeat, ſitque cum Eccleſia uſque ad conſummationem ſæculi, cumque idem pollicitus ſit ubi duo vel tres fuerint in nomine ſuo congregati, ſe in medio illorum adfuturum.* Matth. 18. Cette nullité troiſieme & quatriéme & cinquiéme ne peut empeſcher la publication du Concile en France.

ARTICLE XI.

EN la 6. nullité le pretendu Conſeil avance que le Concile de Trente a contrevenu à celuy de Conſtance & Baſle, en ce que contre la determination d'iceux (dit-il) il a declaré le Pape eſtre par deſſus le Concile en tout & par tout ſouverain, & par conſequent il le dit heretique & ſchiſmatique. C'eſt une calomnie & non nullité, & une impoſture faite au Prince & aux lecteurs. Car premierement en tout le Concile de Trente, il ne ſe trouvera eſtre dit, que le Pape ſoit en tout & ſur tout ſeul ſouverain. *Sed illi tantum concedit de paſtoribus Eccleſiis providere, diſpenſationes circa impedimenta matrimonij, indictionem Concilij generalis, approbationem & confirmationem decretorum & declarationem eorum ſolicitudinem univerſalis Eccleſiæ & alia quædam, quæ non in Concilio Tridentino, tam novè conſtituta, quam ex præcedentibus Conciliis approbata ſunt.* Tellement qu'en cela quiconque accuſe le Concile, & le dit heretique il accuſe pluſieurs Conciles & deciſions des ſaints Peres, dont cela a eſté pris, & eſt la reſolution des Docteurs, ſuivant leſquels comme n'y eſtant derogé, le Concile eſt entendu, par gens doctes & bien verſez, *qui in quæſtione, an Papa ſit ſupra Concilium, diſtinguendum eſſe aiunt, de his quæ concernunt fidei materiam, & de iis quæ juris poſitivi ſunt. Siquidem ea quæ juris poſitivi ſunt ſubjiciuntur voluntati Papæ, ſuique ei attributa poteſtas tanquam capiti Eccleſiæ, & toti Eccleſiæ conceſſa videatur: unde nec moveri corpus debet, niſi ad nutum & diſpoſitionem capitis, can. Itaque dominus. 19 diſt. ca. in novo. ca. quamvis. 21. diſt. ca. loquitur. ca. pudenda. 24 q. 1. Quamobrem Paſchalis. in c ſignificavit de elect. att. Romana Eccleſia nunquam Conciliis legem præfixiſſe, cùm omnia Concilia per Romanæ Eccleſiæ authoritatem & facta ſint & robur acceperint, & in eorum ſtatutis ſemper excipitur authoritas Romani Pontificis.* Je laiſſe infinis beaux textes qui monſtrent *nec ab omni clero, neque ab imperatore judicari poſſe primam ſedem juſtitiam temperare deſiderantem, ut in ca. nemo. & ca. aliorum. c. cuncta per mundum. 9. q. 3. facit glo. in c. ubi periculum. in ver. Concilio de elec. in 6. ubi quamvis æquum non ſit Concilii conſtitutionem ſine Concilio revocari: tamen id poſſe ſummum Pontificem quod ſequitur Panor. in d. cap. ſignificavit. & Felinus. in c. 1. 3. ampliſi. de conſtitutio. Barbatias. in c quod tranſlationem. numero 95. de offi. leg. Omitto quod Petro Deus dixerit generaliter, Quodcunque ligaveris, &c. Omitto quòd ſit Dei, qui omnia poteſt, ſummus Pontifex*

vicarius. c. quanto. de tranſ. Epiſco c. ubi periculum §. caterum. & c. fundamenta. §. decet. de electio. in 6. c. ut noſtris. ut Eccleſia. benefi. ſine diminu. conf. facit ca. dudum. c. peregrina. 3. q. 7. Neceſſarium enim eſt in Eccleclaſia eſſe quendam, qui pro occurrentibus negotiis conciliorum interpretetur & moderetur, decreta quadam moderatio non eſt ex jure communi, & tamen rationem & aquitatem juris habet communis cùm non licitum neceſſitas faciat licitum. c. 2. de obſerva. jejunio. c. quanto. de jurejur. c. quod non eſt licitum. de reg. jur. apud Greg. can. ſicut. de conſecrat. diſt 1. cum ſimilib. Licitum autem illud non propriè diceretur, ſi reclamante jure communi quiſque ſua propria authoritate prudentia innixus, vellet illud dicere neceſſarium. ſcriptum quippe innitaris prudentia tua Et quòd quiſque in philautia cacutit. Quamobrem oportuit illud ipſum in alicujus poteſtate remanere, qui cum authoritate, de cauſa neceſſitatis cognoſcere, & propter urgentem neceſſitatem diſpenſare, non expectato Concilio alio generali poſſet. Car s'il y falloit à chacune cauſe de diſpenſation, appeller & congreger un Concile general, le mal qui peut recevoir remede promptement, ſeroit par apres irremediable. Et les frais qu'il convient employer pour aſſembler un Concile general, ne pourroient ſans la ruine de l'Egliſe eſtre faits providemment, comme dit Juſtinieo, *in §. ſi verò de tabell. in autem. coll. 4. & qua contingunt raro, non faciunt impedimentum univerſis: eo quod nihil inter homines ſic eſt indubitatum, ut non poſſit (licet aliquid ſit valde juſtiſſimum) ſuſcipere quandam ſolicitam dubitationem. Eius ſumma neceſſitas & utilitas cum diſcretione, diſpenſationem etiam ſupra concilium admiſerunt.* Comme il eſt écrit *in c. expoſuiſti. de prab. & dignit. apud Greg. cum ſimilib. à glo. nota. Et ita Innocen. III. in c. propoſuit. de conceſſ. prab. tradit. Ex plenitudine poteſtatis, de jure ſuprà jus poſſe Papam diſpenſare.* Là où la glo. *in verb. ſuprà jus, notat plura quibus & ſummus Pontifex licitè diſpenſat contra Apoſtolica pracepta, & contra vetus Teſtamentum.* Or bien qu'en ce qui concerne l'eſtat general de l'Egliſe, le Pape ne puiſſe rien ſur le Concile receu & approuvé. *can. memor ſibi.* 24. q. 1. ni contre les articles de la Foy en general. *can. ſunt quidam* 21. q. 1. Tant parce que cela ne concerne pas titre de puiſſance, non plus que ſi l'on diſoit que Dieu ne peut faire que ce qui eſt paſſé ne ſoit paſſé, ou que ce qui eſt bon ſoit mechant *Ut enim. diſpenſatione, non abuſus poteſtatis pontificalis ſint: ut in can. Anaſtaſius* 19. *diſt.* Tellement que ce conſideré, les Conciles reſervent & ſe remettent à l'autorité ſuperieure du Pape, par ce regard ſur le Concile, pour les approuver: comme celuy qui eſt le Chef & Paſteur general & univerſel, & comme tel eſt defenſeur legitime du troupeau: ſi comme l'Egliſe eſt unique, de loy unique, & par conſequent ſous un ſeul general Paſteur, ainſi qu'il eſt receu ſans controverſe entre toutes perſonnes bien jugeantes & éloignées des paſſions particulieres. Et eſt expedient, parce que la monarchie ou gouvernement d'un en toutes aſſemblées, eſt à preferer à l'Ariſtocratie, ou Democratie. Et le Concile de Baſle ni de Conſtance ne diſent pas que le Pape ne ſoit ſur le Concile és cauſes de droit: comme d'appeller, confirmer, preſider, le Concile, deſquelles nous avons à preſent queſtion: ains au contraire, on trouvera en iceux les Papes Jean XXIII. & Martin V. y avoir preſidé, ou le Vichancelier ou Legats du Pape. Et s'il y a quelques interdictions de n'éxiger decimes, ou faire autres actes au Pape, l'on trouvera que ce fut fait par le Concile de Conſtance, pour cauſe du ſchiſme de plusieurs Papes, en meſme temps illegitimement creées, n'en y pouvant avoir qu'un legitime, comme auſſi lors fut decreté par le Concile, qui conclut non ſur l'autorité du Pape, mais des perſonnes qui s'eſtoient intruſes à la Papauté: & ce encore du conſentement & volonté du Pape Jean XXIII. qui ſe ſoûmit au Concile, & promit & jura de garder ce que par iceluy ſeroit decreté, le 2. Mars 1415. comme appert par la ſeconde ſeſſion du Concile de Conſtance. Si a eſté receu le Concile de Conſtance. Si a eſté receu le Concile de Baſle par Martin V. éleu aprés que les autres en furent démis par le Concile de Conſtance, & Eugenius IV. l'a approuvé auſſi en ſon Pontificat; comme il appert par le prologue de la Pragmatique Sanction. Si pourrons je ajouſter ce que dit Antonin Archeveſque de Florence, *tertia parte ſumma. tit. 23. in prin. c. 1. §. 1. quod Concilium Baſilienſe, fuit in principio legitimè congregatum & verum Concilium, ſed poſt diſſolutionem ejus factam per Eugenium Papam IV. 14. Kalend. Octob. anno 1437. factum fuiſſe conciliabulum & latibulum ſerpentis antiqui, baſiliſcum generantis. Quod iterum repetitur in 2. par. ſua ſumma. tit. 3 c. 11. §. 10. refert glo. in pragm. ſanct. in proa. in verbo Martini, omitto ea qua adfert contra illa Concilia Conſtantienſe & Baſilienſe. Joannis de Turre-Cremata in ſumma, Epigraphe de Eccleſ. Domini lib. 3 c. 24. & lib. 2. c. 99 & 100. Et in ſumma in d. c. 24. ait à Concilio Baſilienſi, in quo tranſgreſſi ſunt, qui adfuerunt, terminos, quos poſuerant patres Conciliis generalibus, nullum argumentum ſumendum eſſe, quod minimum fuerit ſcandaloſum, & praſumptuoſum* je diray ce mot, pour preuve ſuffiſante au Roy de ce deſſus, que ſi le Pape eſtoit moindre en authorité, que le Concile, il ne pourroit juſtement avoir joüy de ce qui luy fut concedé par le Pape Leon X. apres par les concordans comme prohibé és dernieres ſeſſions du Concile de Conſtance, & en celuy de Baſle. Tellement que le conſulteur, qui feint ſouſtenir le party & privileges du Roy, faiſant bouclier deſdits Conciles, joüe deux perſonnages contraires.

Matthæi 16.

Divus Hieronymus in parabolis. can. ne innitaris. de conſtitutionibus.

ARTICLE XII.

LA ſeptiéme nullité eſt fondée ſuivant l'imagination du Conſulteur en la ſuſpenſion du Concile, & ſur le tranſport fait de lieu à autre, à ſçavoir do Bologne à Trente, qui eſt un leger fondement: car cela eſt bien advenu au Concile de Conſtance & autres. Et s'il a eſté prorogé, les guerres des Princes Chreſtiens, allumez entr'eux, & contre le Turc, en ont eſté cauſe: comme eſt contenu au commencement du Concile de Trente, à la Bulle de l'indiction dudit Concile de Paul Pape III.

ARTICLE XIII.

ET quant à ce qu'il dit que ledit Concile à autre nullité d'eſtre congregé par ledit Paul Pape III. & non par l'Empereur, il luy a eſté répondu. Et moins eſt cette raiſon pertinente qu'il deduit que le Concile a eſté interrompu par la mort dudit Pape Paul III. qui l'auroit congregé, parce que *morte mandantis*, dit-il, *expirat mandatum. Et voluntas morte finitur.* Car cela n'a point de lieu en noſtre propos. *Nam quando à prælato nomine Eccleſia conceditur vel impetratur mandatum, tunc morte mandantis non finitur mandatum. glo. t. inc. dilecti. de for. compet. Idem enim eſt judicium, & ſi mutetur perſonam judicantis. Neque innovantur coram prædeceſſore judice geſta, ſed continuantur coram ſucceſſore in l. proponebatur. & l. mortuo judice. de judic. ff. §. & hoc jubemus. ut nulli judici liceat. &c. col. 9. dignitas enim non moritur, ut notat glo. in c. qui abbas. de off. & pot. jud deleg. Item nec mandatum finitur morte mandantis ſi res non ſit integra ſed cœpta. l. ſi quis mancipiis. §. ejus. ff. de inſtito actio. l. arbiter. l. mandatum. Cod. mand. §. item ſi adhuc. eod. tit. apud Juſtinia.* Parquoy ayant eſté le Concile aſſemblé & commencé déja par le mandement du Pape Paul III. comme Paſteur de l'Egliſe, cette nullité n'a

aucune preuve, & ne peut perſuader que le Concile ne puiſſe avoir eſté continué, eſtant déja paſſées dix ſeſſions ſous Paul III. juſqu'à l'avenement de Jule III. ſous lequel en l'an 1551. fut tenuë la ſeſſion à Trente, le premier May. Et outre, combien que par moyen de continuation, le Concile n'euſt peu eſtre pourſuivy aprés la mort dudit Paul III. Ce qui eſt pourtant autrement. Neanmoins Jule III. ſon ſucceſſeur, l'euſt peu commencer, comme avons monſtré qu'il appartient au ſeul Pape d'aſſembler les Conciles generaux: *Et quod pluribus rationibus ſuſtineri poteſt; etiam, aliqua ceſſante, ſi aliqua remaneat, firmum & ratum habendum eſt, ut ait Pompon. in l. ſi domus. de ſervit. ruſtico. prædio. ff.* & Ulpia. *in l. liberorum. 11. §. 1. de iis qui notantur infam. ff.*

ARTICLES XIV. XV. XVI. ET XVII.

JE laiſſe à reſpondre à cette raiſon & 9. pretenduë nullité, par laquelle il inſiſte que le Concile ne pouvoit eſtre continué, parce qu'il pretend monſtrer avoir eſté interrompu de tant que le Pape Paul III. a eſté éleu par le Concile des Cardinaux, ſuivant la diſpoſition du droit. Ce qui n'euſt eſté fait, dit-il, ſi le Concile euſt eſté aſſemblé, lequel l'euſt pluſtoſt éleu & creé. Car il me ſuffit remonſtrer, que le Concile de Trente, bien qu'il fut ſuſpendu & remis à continuer à autre temps, neantmoins il n'eſtoit point conclud, & ne pouvoit créer le Pape auſſi, parce qu'il n'eſtoit point lors aſſemblé. Et ainſi ledit Pape Paul III. a eſté tres-bien éleu, & ſuivant la forme du Concile de Lyon, mis *in c. ubi periculum. de electio. in 6.* Si que le fondement qu'il dit du Concile, eſt ſtable & permanent, & par ſes meſmes raiſons, tant ce que par iceluy a eſté determiné.

ARTICLES XVIII. XIX. XX.

QUand à ce qu'il pretend, ledit Pape Jules III. en l'an 1551. avoir raſſemblé le Concile, & s'eſtre rallié contre le Roy de France Henry, avec l'Empereur. Je luy reſpondray par l'article ſien 20. que ſous Jules III. ny dix ans aprés, n'a eſté publiée, ny faite audit Concile, aucune ſeſſion: Tellement que noſtre tres-Chreſtien Roy n'a aucune occaſion de recuſer les decrets du Concile, pour ce regard, quand il ſeroit bien que ledit Jules luy eut eſté adverſaire, ce que non; car le Concile a eſté pourſuivy, conclud & publié ſous Pie IV. homme ſans reprehenſion & ſans envie. Parquoy je me déporteray d'entrer en la controverſe, qui eſtoit entre l'Empereur & le Roy de France, du temps du Pape Jules III. conſideré encore que toutes ces propoſitions ne ſervent de rien pour animer un Prince Chreſtien, tel qu'eſt le Roy de France, pour rejetter un Concile, qui ne le concerne tout ſeul, mais l'eſtat total de l'Egliſe. Tellement qu'il reſte à diſputer entre nous ſeulement, qui eſt la cauſe que le Concile ne doit eſtre receu tel qu'il eſt, & ſi il y a cauſe qui puiſſe enfraindre les privileges Gallicains, ſur leſquels le Concile n'a pû mettre la main.

ARTICLES XXI. XXII. XXIII.

EN ces Articles ledit Conſulteur dit, que le Concile abuſa en ordonnant que la reſidence des Eveſques n'eſtoit point de droit divin. Je ne trouve point cette diſpute inſerée es actes de l'an 1546. Ains au contraire, j'y trouve à la ſixiéme ſeſſion *in decreto de reformatione. c. 1.* que la reſidence fut enjointe & demandée à tous Eveſques, Prelats, & Beneficiers, ſur peine de privation de leurs Benefices, & autres cenſures, contre les contumaces. Autant en la ſeſſion 23. au decret *de reformatione. c. 1.* tenant pour reſolu tous ceux qui y aſſiſtoient, que la reſidence eſtoit neceſſaire. Et combien que le Concile n'ait permis diſputer, à ſçavoir ſi la reſidence eſt de droit divin ou non, par cela la concluſion eſt lourde, de vouloir dire que le Concile n'a pas eſté libre: car l'aſſemblée a eſtimé que le temps devoit eſtre employé à choſes plus neceſſaires, concernans le fait de l'Egliſe: car ſoit-elle de droit divin ou non n'importe: attendu qu'il n'y a celuy qui ne ſçache, & qui n'ait conclu qu'il faut reſider ſur peine de privation du benefice, ſuivant le Concile de Latran. *in c. quia nonnulli. de cler. non reſid. c. de multa. de praben. cum ſimilibus.* Et les Conciles ſont libres, quand la plus grand part veut quelque choſe. *l. quod major pars. ad municip.* & *licitum quidem in conciliis liberis unicuique quod voluerit proponere: ſed idem reliqui patres non conſeant, non idcò minus erit liberum? Stultum certè hoc dicere, & paucis magis quàm pluribus & potioribus deferre.* Et ſi le Concile permet les diſpenſes de reſider par l'authorité du grand Pontife, je ne trouve pas que cela ſoit hors de raiſon, s'il le fait avec cauſe certaine & raiſonnable: car jamais le Concile, ni aucun du Concile, n'a dit qu'il fallut obeir à toutes les volontés exorbitantes du Pape, comme fauſſement avance ledit Conſulteur; ny la confeſſion des Eveſques qui s'y trouverent, diſant qu'ils ſont ſeulement appellez en quelque portion du ſoin & ſolicitude du troupeau de l'Egliſe, n'eſt autre que veritable, & conforme à la ſainte Eſcriture & ſaintes Conſtitutions. Car il a eſté dit à ſaint Pierre ſeulement, meſme preſens les autres Apoſtres: *Tu es Petrus & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, tibi dabo claves, &c.* Et en autre lieu, en ſaint Jean, a eſté dit à luy ſeul, preſent ſaint Jean & autres Apoſtres: *Paſce oves & agnos meos.* Et ailleurs: *Rogavi pro te, Petre, ut deficiat fides tua.* Ce qui a eſté dit tant à luy qu'à ſes ſucceſſeurs de ſon ſiege à Rome. Math. 16. Joan. c. 21. Luc. 18.

En outre, n'eſt-ce pas ſuivre l'exemple de la figure de l'Exode, au 18. chapitre, là où Moyſe diſtribuoit *omnes ſuum populi in tribunos quinquagenarios, centuriones, & decanos electos, reſervatis ſibi gravioribus negotiis, de quibus referebat ad eum: ipſe autem tantum ad Deum, ab eo non ab aliis conſilium de iis capiens.* Samuel grand Preſtre, au chap. 8. du 1. des Rois, a fait le meſme, & a referé à Dieu ſeul, & non à autre conſeil, la petition d'un Roy que le peuple luy faiſoit, voulant ſecouër le joug & gouvernement de Dieu. Si eſt-il écrit *in c. ad honorem Dei. de auctor. & uſu pall. vocatos eſſe prælatos in partem ſolicitudinis, non in plenitudinem poteſtatis. Idem in ca. qui ſe. 2. q. 6.* Et partant un Prelat ne peut diſpenſer l'autre ſemblable, à raiſon de la parité. *Et par in parem non habet imperium. l. nam magiſtratus. de recep. arb. ff. l. ille à quo. §. tempeſtivum, ad Senat. Trebell.* Ains faut recourir au general Paſteur quant aux Prelats, pour luy remonſtrer la cauſe, par laquelle on ſe veut abſenter de ſa prelature: & ſi elle eſt trouvée legitime, luy eſtre permiſe ou déterminée l'abſence. *Siquidem jure Pontificio ſpoliantur beneficiis, qui non reſident: niſi excuſationem rationabilem oſtenderit. c. fin. de cler. non reſident.* Et quelquesfois les Prelats ſont appellez à une plus grande charge pour certain temps, où ils ſont plus neceſſaires qu'à leur petit troupeau, pour le gouvernement duquel neantmoins ils doivent pendant leur neceſſaire abſence commettre quelques notables perſonnages. Tout ainſi meſme que noſtre Seigneur Jeſus-Chriſt occupé aux grandes affaires en Jeruſalem, a envoyé des Apoſtres & Diſciples pour preſcher.

Mais dit le Conſulteur, la reſidence aux Benefices ne peut recevoir diſpenſation, parce qu'elle eſt du droit divin. *Levit. 8. die ac nocte manebitis in tabernaculo, obſervantes cuſtodias Domini, ne moriamini.* Lequel paſſage, à la forme & couſtume des Hereti-

ques, eſt tronquément cité & pris improprement, pour prouver la continuelle reſidence. Car en ce chapitre il eſt parlé du temps que les fils d'Aaron devoient obſerver pour leur conſecration, & pour eſtre Miniſtres du tabernacle par ſept jours, ſans ſortir juſques au huitiéme, pendant leſquels il leur eſtoit enjoint de demeurer ſans ſortir, ni de nuit, ni de jour: car d'entendre ce lieu qu'ils fuſſent touſiours tenus de demeurer au tabernacle, aprés leur rang de miniſtere, cela eſt aliené de verité: car les Preſtres de la loy ne ſervoient continuellement au Temple, mais ſeulement par leur rang, en certain temps de huit en huit jours, comme il apert. 1. *Paralipo. c. 24. & c. 4. Luca*, meſme au Levitique. c. 8. *Dixit Dominus ad Aaron ſummum ſacerdotem, Excubabunt Levita ad præcepta tua & ad cuncta opera tabernaculi. Ex quibus apparebat. quod excubatio & officium minorum Levitarum ex præcepto ſummi Pontificis pendebat. Et ita jure divino erant obligati parere ſummo Pontifici:* Parquoy la diſpenſe eſt reſervée au Pontife, comme eſtant lors la forme de diſtribution du temps de ſervir. Et ſi n'y a aucun Theologien qui jamais ait dit, que la reſidence continuelle ſoit du droit divin, horſmis Caïetan, lequel l'a propoſé, & traité comme douteuſe. Et luy-meſme, bien qu'il euſt traité que le Cardinalat & un Eveſché ne pouvoient eſtre tenus par une perſonne, pour la neceſſité de la reſidence, eſtant fait Cardinal, il accepta l'Eveſché qui luy fut offert, ſe rangeant par là à l'opinion contraire. Comme autres pluſieurs notables perſonnages, leſquels ne l'euſſent fait, s'il euſt eſté contre le droit divin, ou ſi en ce y euſt eu offenſe envers Dieu: car auſſi par bonnes raiſons, il leur eſt ainſi permis par l'Extravagante, *execrabilis. de prabend. in extravag.* Joan. 22. eſtant approuvées toutes legitimes diſpenſations, comme neceſſaires d'eſtre faites, *aut propter vitandum ſcandalum, ut in c. ne conſtituretur. 50. diſt. aut ratione temporis, perſona aut neceſſitatis, utilitatis Eccleſiæ majoris, aut eventus rei, ut in cu. niſi rigor. cum cc. ſequent. 1. 4. 7. cu. 1. & 29. diſt. ca. Domini ſancto. verſ. præc pitur. & verſ. neceſſe ſit. & ca. conſecrationem. 50. diſt.* Toutes leſquelles cauſes ſont ſuffiſantes pour ſouſtenir les diſpenſes de tenir la pluralité de benefices. Surquoy je ne me dilateray plus avant de tant que ce point abondamment eſt decis par les Interpretes ſur ladite Extravagante *execrabilis. & in c. quia nonnulli. de cleri. non reſident. in c. quia in tantum. de prab. in ca. ſanctorum. 70. diſt. & cap. de multu. de preb.* où les textes ne puiſſent pas, *non reſidentes indiſpenſatos, tanquam contra jus divinum delinquentes, ſed tanquam contra canonum ſtatuta, & contra Concilium Lateranenſe. Si qua diſpenſatio non erat, contra jus divinum, ſed ſupra jus poſitivum, quia juris poſitivi eſt & ex conſtitutione Dionyſii ſummi Pontificis, beneficiorum diſtinctis, & ſeparatio, & limitatio, ut diximus ex cano. Eccleſias 13. q. 1. cap. paſtoralis. de his quæ fiunt à pra. ſine conſ. capi.*

Car *jure divino, nulla eſt particularis ſacerdotum præſcripta reſidentia & ſi quando Epiſcopi, & Presbyteri ab Apoſtolis aliquibus ſint præpoſiti, factum id non ut perpetuò ibi eſſent. Et inſtitutio etiam hodie, & diſtitutio per conſequens. ad Pontificem ſolùm pertinet in c. cum & plantare. de privil. & c. cum ex injuncto. de hare. Quamobrem qui poterit omnino gregi paſtorem ex cauſa adimere, & alibi transferre in perpetuum, poterit & ad tempus alibi transferre juſta de cauſa quo enim quod plus eſt licet, licebit & quod minus eſt. Nonne Petrus ſedem primùm apud Hebræos, poſtea Antiochia, poſtea Roma habuit, plebemque mutavit? Nonne & D. Paulus orbem ferè peragravit, ut evangeliſaret? Nonne alii Apoſtoli Diſcipuli? Et tamen nullus erit qui eis hoc vitio det, quin ex cauſa rationabili fecerunt, quod neque feciſſent ſi alligati fuiſſent certis locis: Et ita neceſſarius alios avocati, ovile ſuum aliis commiſerunt. Et quanquam divini juris ſit, paſcere oves commiſſas: tamen divini juris non eſt, expreſſio, an per me ipſum, & num aſſiduè adeſſe debeam. Imo aliquando nolle abire, in prætextu multum offert & peccatum, ut dum vocantur Epiſcopi ad Concilium generale, ubi de univerſa agitur Eccleſiaſtica diſciplina, nolle venire. Sic beatus Thomas quodlibet. c. 9. art. 15. dum agit, num ſit peccatum habere plures prabendas ſine cura animarum, periculoſum, ait eſſe iſtius quæſtionis determinationem, eo quod agatur de ſumma re, id eſt, de diſpendio animarum, debitus quod non poſſit certo divino jure determinari, cùm in ſacra Scriptura expreſſa de eo mentio non fiat, quamvis ad eam argumenta ex aliquibus Scriptura locis adduci poſſint, quæ tamen non lucidè veritatem oſtendunt.*

Je laiſſe les autres raiſons, leſquelles Catharinus Politus a deduites pour cette partie au propre traité, *Quo jure Epiſcoporum reſidentia debeatur.* Suffiſe ce que cette diſpute omiſe du Concile, ſi la reſidence eſtoit de droit divin, ne rend pas icelle moins libre ou moins ſolide, eſtant tres étroitement, comme eſt dit, icelle commandée avec grandes peines. Sur laquelle les diſpenſes, ſi elles ſont ſur cauſes juſtes, ne peuvent auſſi eſtre tenues que pour legitimes. Et ſi elles ſont ſur cauſes ſuppoſées, ou par charges affectées & non neceſſaires, ceux qui les demandent & obtiennent, eux-meſmes ſont cauſe de leur perpetuelle damnation, & ſe deçoivent eux-meſmes: & ſi le Pape en abuſe à eſcient (ce qu'on ne preſume jamais) c'eſt ſon delit perſonnel, & non de la dignité Papale, à laquelle cette clef & puiſſance eſt concedée de Dieu pour en uſer, non pour en abuſer: eſtant Dieu juge du Pape, auſſi bien que des autres Prelats, Rois, Empereurs & Monarques de la terre, *quia ipſe rex regum & dominus dominantium.* Je ne Apocal. 19. m'arreſteray pas auſſi en ce qu'eſt dit à l'article 22. de l'Eveſque qui ne trouva bon qu'on appellaſt le Pape tres-ſaint: car cette queſtion ne concerne en rien la controverſe, ſi le Roy doit publier le Concile: employant ſeulement cela, & l'article ſuivant, pour argumenter que le Conſulteur eſt mal affecté à la Foy Catholique, & eſtoit du party heretique Si que là on peut remarquer de quel eſprit il a parlé avec ſes opinans, émeus de leurs particulieres paſſions, & non de la ſainte conſideration de l'utilité & bien publique: car il eſt trop certain que Dieu a commandé, *Exod. 22 Viri ſancti eritis mihi. Et Levit. 11. Sancti eritis quia ego ſanctus.* Et aux Nombres 16. *Quemcunque elegerit, ille erit ſanctus.* autant au Levit. 19. 20. 21 Et ne faut pas qu'il prenne occaſion de dire que le Pape ne doit eſtre appellé tres-ſaint ou ſanctiſſime, parce que Dieu n'a eſté appellé par noſtre Seigneur Jeſus Chriſt, que *Sancte Pater*, Joan 17. Car la ſainteté de Dieu n'a point de ſuperlatif ny de comparatif, mais l'entier & plein poſitif, qui eſt dite par ſaint Denis Areopagite. *c. 1. & 12 de divi nominib. & alibi ſuperſanctitas Deus quoque ſanctus ſanctorum.* Comme en Daniel, au c. 9. De tant que Dieu ne reçoit en ſoy, ou en ſa ſubſtance peu ou moins, & n'eſt changé par ſoy ou par autre: *Ego enim*, inquit, *Dominus, & non mutor.* Malac. 3. *lib. quia*, comme dit *Plato de Repub qui bene ſe habet nec ab alio, nec à ſe mutationem accipere debet.* Si que touſiours il eſt de meſme façon Saint; voire qu'il ne peut eſtre dit plus Saint, eu égard aux moins ſaints: car à comparaiſon de Dieu, tout n'eſt rien. *Et non eſt ſanctus, ea ſanctitate perfecta ſicut Dominus. 1 Reg. 2. is enim ſanctus natura & ſubſtantia alios ſanctificans.* Ce qui eſt autrement és hommes & aux choſes creées, eſquelles parce que les unes ſont plus dediées au ſervice de Dieu & à ſes ſacrifices & degrez plus graves, qui ſont en l'Ordre Eccleſiaſtique, comme dit ſaint Denis en l'Eccleſiaſtique, & celeſte Jeruſalem. Auſſi les uns peuvent eſtre dits plus ſaints que les autres, *relatione ad minus ſancta.* Et qui eſt celuy qui ne ſçache

que le Sabbat n'ait eſté ſanctifié de Dieu? Gen. 2. & que le peuple de Dieu n'ait eſté ſanctifié? Car Dieu dit: *Ego ſum qui ſanctifico vos.* Exod. 31. c. & 19. 6. Joſue. 7. & autres lieux. Et toutesfois la ſanctification de l'homme n'eſt-elle pas plus noble que du jour? car pour le ſalut de l'homme la ſanctification du jour peut eſtre licitement enfrainte: comme par les Machabées. 2. *Machab.* & *ff. de reg. jur. quod non eſt licitum.* Et noſtre Seigneur l'a ainſi declaré en la gueriſon des malades, *in Sabbatho.* Et ce par une tres-belle deduction, par exemples du vieux Teſtament, en ſaint Matthieu. 12. chap. S. Luc. 6. S. Marc. 2. là où il prouve les degrez de ſainteté eſtre plus grands à l'homme qu'és choſes inanimées, meſme qu'és pains de propoſition & temple corporel, & ce par divers degrez. Dont c'eſt une graſſe ignorance, mettre en doute, ſi le Pontife ſouverain qui a puiſſance à autorité de Dieu de conſacrer les autres, & de ſanctifier au nom de Dieu les choſes, doit eſtre dit tres ſaint, ou *ſanctiſſime Pater*, comme n'eſtant par là en rien diminué de la ſainteté de Dieu, qui eſt d'autre conſideration, comme dit eſt. Pour confirmer laquelle appellation. Saint Hieroſme explicant la cauſe pour laquelle au Levitique, Dieu fit aſſembler la Synagogue ſur la conſecration de celuy qu'il avoit éleu, dit, *Ut ſciant omnes & certi ſint, quod qui praſtantior eſt ex omni populo, qui ſanctior, in omni virtute eminentior, ille eligitur ad ſacerdotium:* ce qui eſt tranſcrit *in ca. licet ergo. 8. q. 1. in decret. Gratia.* Parquoy à bon droit certuy-là qui voulut ſouſtenir qu'il ne falloit appeller *ſanctiſſime Pater*, fut depoſé par le Concile. Encore fut-il plus humainement traité, que ſa faute ne meritoit, provenant d'un eſprit de contemnement, ignorant de ſon ſouverain Paſteur viſible en terre: car il eſt écrit Deuter. c. 17. *Qui ſuperbierit nolens obedire ſacerdotis imperio, qui eo tempore miniſtrat Domino Deo tuo, ex decreto judicis morietur homo ille, & auferes malum de Iſrael, cunctuſque populus audiens timebit, ne nullus deinceps intumeſcat ſuperbia, quod repetitum in c. per venerabilem. circa fin. qui fil. ſint legit.* Laquelle ſentence comprend non ſeulement ce temeraire, lequel admoneſté voulut contredire à l'aſſiſtance du Concile, mais encore tous ceux qui ſont de ſon parti, tels que le Conſulteur pretendu, qui doivent attendre la vengeance qui ſurvint à Datan, Choré, & Abiron, & à ceux de leur faction. *Num. c. 16.*

ARTICLE XXIII.

EN cét Article, le pretendu Conſulteur interprete tres mal, & à ſon avantage l'écrit de Renaud Pol, diſant que le peuple univers n'a puiſſance de determiner des choſes miſes en deliberation du Concile, & qu'il appartient au Pape ſeul: par ce que ledit Pol n'eſt en cela reprehenſible, aſſeurant qu'il faut attendre ſur ce qui eſt mis en deliberation, la concluſion du Concile: car autrement en vain il ſeroit aſſemblé, ſi cependant ſans attendre ſon decret, l'on en determinoit hors le Concile: aprés lequel eſt iceluy conclud & arreſté, c'eſt veritablement la charge d'un Pape ſeul de le faire effectuër: & n'appartient à autre qu'au ſouverain Paſteur, parce que la Foy Catholique ne reconoiſt en tous lieux autre Paſteur qui luy puiſſe commander hors ſa propre bergerie, qu'iceluy comme nous avons remonſtré cy-deſſus, ſur l'improbation de la nullité pretenduë de n'avoir eſté le Concile congregé de l'autorité de l'Empereur. Dont auſſi tres-mal il reprend ce mot d'œcumenique de ce Concile: car veritablement il ne peut eſtre œcumenique, que le Pape ne l'ait commandé garder, & autre, comme j'ay déja dit, ne le peut faire: & alors procedant de luy avec commandement d'eſtre par tout gardé, il ſera œcumenique, y ayant eſté appellez de toutes parts, & y eſtant venus ceux qui auront voulu, encore que de toutes parts du monde n'y ſoient venus. Comme les loix ſont dites generales & univerſelles, non pas parce que toutes Nations ayent conſenti à les faire: car dire cela, il ſeroit ridicule: mais parce que l'Empereur les a faites, & veut qu'elles ſoient gardées par tout. *l. leges ut generales. & l. leges ſacratiſſima. C. de legib.* Si que le pretendu Conſulteur s'oublie fort en ſes interpretations, non moins qu'en ce qu'il appelle ce mot œcumenique, creature de la bulle du Concile du 13. Decembre 1545. Car premierement il a mal leu la date de la Bulle du Pape Paul III. qu'eſt en datte du 31. Kal. Jun. anni 1542. & ce qu'il cite eſt à la premiere ſeſſion, où il eſt dit: *Placetne vobis ad laudem & gloriam, &c. ſacrum Tridentinum & generale concilium incipere & inceptum eſſe. Reſponderunt Patres placet.* Et s'il euſt leu la bulle il euſt trouvé toutes les ſolemnitez qu'on a accouſtumé de garder en tout temps en la congregation des Conciles generaux, y avoir eſté ſuivies de point en point, comme d'en avoir eſté communiqué aux Princes Chreſtiens, les indictions & aſſignations au Concile avoir eſté leuës, publiées, & affichés publiquement *in Baſilica Vaticana principis Apoſtolorum, & in Eccleſia Lateranenſi, ubi variarum nationum confluit populus in valvis Cancellariæ Apoſtolicæ, & in locis aliis ſolitis affigi, cum legatis in diverſas totius orbis partes tutus non pateret acceſſus, ut conſtat ex bulla vel diplomate præfixo concilio Tridentino, impreſſo Coloniæ in 8.* En quoy le Conſulteur ſe trompe d'appeller creature du Concile, mot de general ou œcumenique: car creation ſe fait de rien, mais icy ont precedé toutes les ſolemnitez, d'où eſt produit & fait un Concile general. Si n'ay-je pas leu ce qu'il impoſe eſtre dans la Bulle des jeuſnes ordonnez pour remiſſion des pechez, non valables aprés trois jours. J'ay bien pourtant leu dans la ſeſſion 2. tenuë l'an 1546. *die 7. Januar. in decreto de modo vivendi pendente tempore futuri concilii*, qu'il fut arreſté que le peuple de la cité de Trente ſeroit admoneſté de ſe contenir de pecher & d'irriter Dieu, & qu'il frequenteroit les lieux ſaints avec oraiſons & aumoſnes, afin que Dieu vouſiſt pourvoir à ſon Egliſe, & donner ſon ſaint Eſprit à ceux qui eſtoient aſſemblez: & que les aſſemblez Preſtres jeuſneroient à ces fins, pour le moins les Vendredis, en memoire de la Paſſion de noſtre Seigneur Jeſus-Chriſt. Et diroient Meſſes au moins les Dimanches, prieroient Dieu pour la Foy Catholique, & pour les Princes Chreſtiens, & pour noſtre ſaint Pere le Pape. En quoy le Conſulteur ne peut trouver choſe reprehenſible, ou autre que conforme à la parole de Dieu, & aux ſaints Conciles anciens, pour raiſon de la vertu & efficace qu'a envers Dieu l'oraiſon avec le jeuſne, comme dit Tobie, au 12. chap. Voila pourquoy Eſdras dit, c. 2. *Eſdra. 8. Prædicavi ibi jejunium juxta fluvium Anana, ut affligeremur coram Domino noſtro, & peteremus ab eo viam rectam nobis & filiis noſtris, univerſaque ſubſtantia: jejunavimus & rogavimus Deum pro hoc & evenit nobis proſperè.* Et lors que les Moabites & Ammonites s'approchoient pour combattre Joſaphat Roy de Juda, il fit preſcher le jeuſne ſolemnel par tout ſon Royaume, & tous ſe ſont aſſemblez pour prier Dieu, & pour en deliberer entre ces jeuſnes & oraiſons, comme il eſt écrit au 2. *des Paral. c. 20. a.* Je laiſſe pour brieveté, autres preuves & exemples des ſaintes Ecritures, comme des Actes. c. 1. quand les Apoſtres & Diſciples avec oraiſon, eleurent S. Mathias & autres lieux: ſuffira dire que c'eſt la forme des Conciles legitimes, de commencer par l'invocation & priere de Dieu, & du ſaint Eſprit, qu'il luy plaiſe d'y aſſiſter: ſi comme eſt écrit à l'entrée du premier Tome des Conciles par Iſidore. Et parce que celuy qui dira le contraire, eſt totalement

contre

contre l'opinion de tous Chreſtiens & Ethniques, d'oublier ce devoit d'invoquer la grace de Dieu, je n'en tairay & n'en diray autre choſe, fors que répondray ce mot, à ce que le Conſulteur ſe mocque de ce que les pardons des jeuſnes & oraiſons, dit-il, eſtoient declarez non valables, aprés trois jours. Ce que je n'ay leu comme j'ay dit, en aucune part de ladite Bulle. Et quand il y auroit bien temps prefiz pour les gagner, cela ſort de la forme Catholique & regle divine : ayant eſté écrit, que Dieu a bien mis temps aux hommes qui vivoient du temps du deluge, pour faire penitence meritoire. Geneſ. 6. & aux Ninit. Jonas 3. Et noſtre Seigneur a enſeigné le meſme en la parabole du figuier ſterile, duquel le maiſtre avoit attendu trois ans le fruit, & aprés encore un an, à la charge que s'il ne donnoit lors aucun fruit, il le feroit couper. *Luca* 13.

ARTICLE XXIV.

QUand à cét Article il ne fait rien à ce propos de publier le Concile : car cette chanſon des heretiques, *de falſa donatione Conſtantini.* a eſté bien avant par gens tres-doctes renduë muette. Dire auſſi que ce ſont fables de la Lepre de Conſtantin, & du Bapteſme ; premierement Platine, qu'il cite en la vie de ſaint Sylveſtre, ne s'en rit pas comme il dit, bien qu'il n'en diſe mot : mais quand il le feroit, cela ne feroit rien au fait de l'hiſtoire, il faut pluſtoſt croire à Nicephore plus prés de l'aage de Conſtantin le Grand, lequel l'écrit ainſi. *lib. 7. hiſtoria c.* 13. & au chapitre 25. là où *ex profeſſo*, il improuve les opinions contraires des heretiques de ſon temps. J'allegue volontiers au Conſulteur Nicephore, comme par luy approuvé en l'Article 58. de la conſultation. Et me ſuffira en cet Article luy remontrer, que combien qu'en la temporalité, *Rex Galliæ non recognoſcat ſuperiorem. c. per venerabilem. qui fil. ſint legit.* Toutesfois és choſes Eccleſiaſtiques, il reconnoiſt les Miniſtres & Prelats de l'Egliſe pour ſuperieurs, & au cas de la Foy, non ſeulement le grand Eveſque, que luy & ſes predeceſſeurs ont touſiours honoré en chreſtienne obeiſſance : mais encore les ſimples Preſtres, pour raiſon du miniſtere & Sacremens qu'ils reçoivent de leurs mains, comme Paſteurs des ames, & en témoignage de ce, ils ſe proſternerent devant iceux, faiſant leur confeſſion à Dieu, & à eux comme ſes miniſtres de leurs pechez, en recevant en toute humilité la penitence qui leur eſt impoſée. *cap. ſolitæ. & cap. principes. de ma. & obe.* Et comme il eſt ſans controverſe que le Lieutenant du Roy repreſente ſa Majeſté : auſſi les Preſtres Miniſtres & diſpenſateurs des Myſteres de Dieu, ſans doute en ce qu'ils executent leur charge, ſont ſur toutes les puiſſances temporelles. Car Dieu eſt le Roy des Rois. 1. Tom. 6. Apocal. 19 De tant qu'il a ſon empire ſur tout, & ſur le corps & ſur l'ame, & change les Rois, & donne les Royaumes à ſa volonté. Si dit ſaint Ambroiſe, écrivant à Valentinian Empereur. *Tom. 3. Epiſt. epiſt. 52. quod in cauſa fidei, Epiſcopi de Laicis in Eccleſ. & non Laici de Epiſcopis in conſiſtorio debent judicare.*

ARTICLE XXV.

1 C'Eſt auſſi la raiſon, pourquoy il n'eſt pas loiſible entrer aux conclaves du Concile aux gens Lais & prophanes, pour decider des Myſteres de Dieu & de ſa Foy, dequoy le Conſulteur ſe plaint : moins à plus grande raiſon aux excommuniez & heretiques : car il eſt écrit *foris canes, foris & venefici Apoc. 22. nec communicatio ſancto homini ad canem, Eccleſ. 13. Et ſcriptum, nolite ſanctum dare canibus. Mat. th. 8. Sed oportet famem illos pati ut canes, & circuire non ingredi civitatem & congregationem ſanctorum. Pſalm.* 58. De tant qu'il eſt prohibé aux Chreſtiens meſme de les ſaluër, & de parler avec les heretiques par ce grand Perſonnage & Apoſtre bien aimé de Dieu ſaint Jean. 2. epiſt. c. 1. Et ſaint Paul *hæreticum hominem poſt unam aut alteram admonitionem devita : ſciens quia proprio judicio ſubverſus ſit.* ſi eſt prohibé de ne prier avec eux au Concile Laodicen. *can.* 33. *& 37. Tom. 1. de conſ.* Et meſme noſtre Legiſlateur Jeſus-Chriſt. *Si noluerit audire Eccleſiam, ſit tanquam Ethnicus & publicanus. Matth.* 18 Si que les heretiques doivent pluſtoſt eſtre chaſſez que receus, comme écrit Baſile le Grand. *epiſtola 73. & rurſum epiſt. 83. Patrofilo Epiſcopo.* Je laiſſe ce que raconte Irenée, de ſaint Jean, comme viſtement il fuit du bain où avoit eſté Cherinte l'heretique, & comme il faiſoit conſcience de parler avec luy. Il eſt aſſez commandé par Dieu, qu'il faut croire, qui nous a dit : *Sit tanquam Ethnicus*, ce qui eſtoit en figure remarqué, en ce que Dieu répondit à Abraham, Geneſ. c. 16. *E ice ancillam extra domum. & filium ejus. Pellices enim ſunt mulieres & aliena ab Eccleſia hæreſes.* Comme dit Epiphan. *lib. 3. contra hæreſes. tom. 2. hæreſ.* 79. *&* 80. Parquoy de toute ancienneté ſont ordonnez en l'Egliſe les portiers, pour tirer hors les heretiques & excommuniez. *can. clerus. 21. diſt. can. perlect. 25. diſt.* Et ne peuvent nier les nouveaux ſectateurs, Calviniſtes, Proteſtans, & autres perſonnes de meſme forme, qu'ils ne ſoient au nombre des heretiques, & que les Prelats & Preſtres qui ſont aux Conciles ſacrez, ne ſoient les Paſteurs vrais de l'Egliſe Catholique : de tant que les heretiques ſont ſortis d'entre eux, ayans eſté baptiſez, & inſtruits en ladite Egliſe, de laquelle ils ſe ſont ſeparez : *quia tamen non erant ex illo ſancto grege, non permanſerunt in eo*, ainſi que porte la reſolution de ſaint Jean, en ſon Epiſtre canonique premiere. c. 2 Auſſi ont-ils une ſentence & opinion privée, que l'univerſelle Egliſe n'a jamais receuë, qui les rend tachez du nom d'hereſie, comme dit ſaint Athanaſe, *lib. de diver. quæſtio. quæſt.* 72. Car l'opinion des Proteſtans, & des Saxons, n'a eſté jamais de l'Egliſe Catholique, ni l'opinion des Calviniſtes, Zuingliens, des Vvicleſiſtes, Melanctoniſtes, & ſemblables inventeurs de nouveautez forgées par l'eſprit de contradiction, ſur l'enclume de menſonge, autant de fois changees ou alterées, comme il y a eu d'hereſiarches : leſquels par une cupide ambition, & pour vouloir monſtrer qu'ils avoient plus d'eſprit que leurs maiſtres, & pour ſe faire voir ont changé les erreurs touſiours de mal en pis : bien qu'ils ayent voulu faire croire par quelque fard de l'eſcorce de l'Eſcriture ſainte, qu'ils eſtoient les reformateurs des abus & legitimes Paſteurs, ſans qu'ils ayent pourtant eu le pouvoir de donner aucune marque de leur vocation, ou de leur pretenduë puiſſance & authorité uſurpée, ſans aucune ſucceſſion ni ſans témoignage de l'Eſcriture ſainte, ny des Miracles. Si qu'ils demeurent vrais heretiques, par les regles & concluſions qu'en baillent Irenée. Tertullian *de præſc. hæret.* Optat Milevitain, ſur la fin, *Vincentius Lyrinenſis*, & autres, dont je ne me peus tenir de rire, quand j'entens qu'ils demandent eſtre admis aux Conciles des Paſteurs de l'Egliſe, non plus que ſi j'entendois que le loup vouſiſt ſçavoir la deliberation des brebis : ou ſi le criminel vouloit opiner en ſa cauſe, avec ſon Juge qui le doit condamner. Je ne dis pas qu'ils ne doivent eſtre ouys aux Conciles, pour dire leurs reſponſes, comme auſſi les criminels & accuſez ſont bien ouys, non pas toutesfois opinans,

comme auſſi le Concile leur a baillé ſauf-conduit ſouvent, pour y venir à ces fins; mais n'y ont voulu venir accuſez en leurs conſciences, de leurs erreurs qu'ils couvrent de petites cavilleries, & ruſes de fuites. Parquoy le Conſulteur ne ſe doit plaindre ſi les gens Eccleſiaſtiques ſont receus ſeulement, & les huilez & conſacrez aux Conciles. Joint que cela eſt de la forme des Conciles, comme dit Iſidore au commencement des Tomes des Conciles. de tout temps gardée: car les Apoſtres au Concile tenu ſur la Loy de Moyſe. aux Actes. chap. 15. n'y ont point admis d'autres, que *ſeniores. i. presbyteros.* Et s'ils regardent bien les Conciles anciens, ils trouveront par les ſubſcriptions, qu'autre n'y a opiné que les huilez & conſacrez, & ceux qui ſont du Clergé, & non les Lais: comme au Concile de Nice premier, & autres. Et combien que l'on les aye tenus & celebrez quelquesfois *præſente plebe*, comme en Carthage du temps de ſaint Cyprian: toutesfois aux ſentences & opinions, on ne trouvera dans ledit Concile, que les Eveſques, Preſtres, & Diacres. Auſſi jamais Dieu n'a baillé puiſſance de lier ou d'abſoudre les ames & pechez d'autres qu'aux Preſtres, en ſaint Matthieu 16. & 18. c. Jean 20. 21. & 23. & fut ainſi predit par Eſaie. c. 61. 6. *Vos ſacerdotes Dei vocabimini, miniſtri Dei noſtri. dicetur vobis, fortitudine gentium comedetis, & in gloria eorum ſuperbietis.* Et ſaint Paul. 1. *Corinth.* 14. g. lors qu'il baille la Loy que les femmes ne parlent en l'Egliſe, il y adjouſte ceux qui doivent juger d'icelles: *ſi quis videtur Propheta eſſe, aut ſpiritualis, cognoſcat quæ ſcribo vobis: quia Domini ſunt mandata.*

ARTICLE XXVI.

1 LA concluſion de cet Article du Conſulteur dépend du préſuppoſé au 25. le Pape, ny les Eccleſiaſtiques, ne doivent ſeuls aſſiſter aux Conciles, & opiner: ce qui a eſté demonstré faux & erroné, dont la conſequence n'en peut eſtre que fauſſe, *fundamento dejecto. c. cum Paul.* 1. *q.* 1. Parquoy n'a beſoin d'autre reſponſe, fors qu'en ce que ledit Conſulteur, entre en un autre parergue & fauſſeté, que le Concile, dit-il, de Trente eſt nul, parce qu'il meſle & fait en la troiſiéme ſeſſion faite le 5. Avril 1545. avant Paſques, égales à l'Eſcriture ſainte les traditions baillées de main en main: ce que ledit Conſulteur s'eſſaye de reprouver au preſent Article 26. & au 27 28. & 29. où il conclud que par conſequent on ne doit recevoir le Concile. En quoy j'ay à reſpondre trois choſes. La premiere que ſon Aſſomption eſt fauſſe. *Secundo*, que ſes preuves ne ſont à propos. *Tertiè*, que par conſequent ſa concluſion eſt nulle. Quant au premier, au Concile de Trente imprimé *apud Mathurinum Colinum* en petit volume à Cologne, ſeſſion 3. du 4 Fevrier 1546. Iceluy ne fait que reciter le Symbole du Concile de Nice, & à la ſeſſion 4. du 8. Avril 1546. ſont recitez les Livres qui ſont *in canone Eccleſiaſtico:* & aprés eſt ordonné ſous peine d'anatheme de les recevoir, & pareillement les traditions Eccleſiaſtiques appartenans tant à la Foy, qu'aux mœurs, comme ſi elles eſtoient dictées par la bouche de noſtre Seigneur Jeſus-Chriſt, ou du ſaint Eſprit, ayant eſté conſervées par continuelle ſucceſſion en l'Egliſe Catholique, depuis les Apoſtres. En quoy je ne vois pas choſe qui ne ſoit digne d'eſtre receue. Premierement parce qu'il eſt parlé des traditions Apoſtoliques, leſquelles ont eſté commandées d'eſtre gardées, *ſive per ſermonem, ſive per epiſtolam data fuiſſent.* 2. *Theſſ.* 2. Et ailleurs. 1. *ad Cor* 11. *Nos talem, inquit, conſuetudinem non habemus, nec Eccleſia Dei.* Secondement le Concile a parle tres-prudemment, diſant des traditions obſervées touſjours & par tout. Car il n'eſt pas poſſible que l'Egliſe Catholique ou univerſelle, aye eſté par ſi long-temps, dés le commencement, & par tout en erreur: parce que celuy qui eſt ſon chef ne peut errer, qui eſt noſtre Seigneur Jeſus-Chriſt. *Caput namque Eccleſiæ Chriſtus, ad Epheſ.* 5. de laquelle il a dit. *Ego vobiſcum ſum omnibus diebus, uſque ad conſummationem ſæculi. Matth.* 28. *unde de iis qui in Eccleſia ſunt, dictum eſt, vos eſtis corpus Chriſti, & membra de membro. prima ad Corinth.* 12. *& ad Rom.* 12. *& rurſum ad Epheſ.* 4. *Et ipſum dedit caput ſuper omnem eccleſiam. quæ eſt corpus ipſius & plenitudo ejus, qui omnia in omnibus ejus.* Parquoy l'Egliſe ayant eſtably ſes traditions, qui ne contreviennent à la Loy de Dieu, elles ſont telles, que celles qui ont procedé de la bouche de Dieu, lors qu'il eſtoit viſible en ce monde, & de meſme authorité, comme procedant d'un meſme Autheur, qui gouverne à preſent inviſiblement la meſme Egliſe qu'il a plantée eſtant entre les hommes viſible. Donc icelle eſtant Catholique, ne peut errer. *Eſt enim Eccleſia Dei vivi columna & firmamentum veritatis.* 1. *Timoth.* 3. *In illo lapide angulari, qui eſt Chriſtus, habens fundamentum, in quo ſuperædificatum.* Pour un troiſiéme, pluſieurs choſes ont eſté manifeſtées par le ſaint Eſprit, ſuivant la promeſſe de Dieu, que les Apoſtres, ny quelque temps aprés leurs ſucceſſeurs, n'ont expliquées, comme noſtre Seigneur avoit prononcé auſdits Apoſtres & Diſciples, en ſaint Jean 16. *Multa adhuc habeo vobis dicere, quæ non poteſtis portare modò: cùm autem venerit Spiritus ille veritatis, docebit vos omnem veritatem.* Si que tout n'a eſté écrit à la fois, non tout preſché en un temps. Donc on ne doit point continuer les traditions de l'Egliſe, pour n'avoit eſté écrites par les Apoſtres, conſideré qu'eux meſmes n'ont point écrit tout ce qu'ils ont preſché, ni tout ce que noſtre Seigneur Jeſus-Chriſt a fait en ce monde. *D. Joan. c. fin.* Bien que tout ce qu'il a fait fuſt neceſſaire pour noſtre ſalut, ou inſtruction & exemple, comme luy eſtant parfait, & venu en ce monde à ces ſeules fins. Quatriémement, *Lex Eccleſiaſtica, non conſiſtit in ſcriptura, non enim ea eſt ſcripta atramento, vel lapidibus. ſed in cordibus fidelium per Spiritum ſanctum.* 2. *Corinth.* 3. & noſtre Seigneur n'a jamais rien écrit, & moins commande d'écrire, mais a dit: *Ite, prædicate, & docete. Matth.* 28. Si eſt l'Egliſe la regle de l'Eſcriture en ce qui concerne les mœurs & autres doutes qui ſortent d'icelle: Et partant s'en faut rapporter à elle, & à celuy qui y preſide, ſur peine de mort, ſuivant la Loy écrite. *Deutero.* 17. En cinquiéme lieu, l'Egliſe en outre a cette authorité, que de changer les Loix des Apoſtres, en tant que concerne les mœurs, la police, & l'Ordre Eccleſiaſtique, ſuivant la neceſſité ou commodité, qui ſurvient en divers âges & divers temps: qui ſont cauſes, qu'une meſme choſe a eſté trouvée bonne & ſainte, ou mauvaiſe en aucuns Conciles, & puis aprés en autres, a eſté prohibée ou permiſe: ainſi que le Medecin en meſme corps, ſuivant la diverſité de maladies, ordonne tres-ſagement une medecine en une ſaiſon, & en autre temps une contraire. J'en produiray deux exemples & témoignages qui ſont hors de tout reproche. Premierement les ceremonies de la loy ancienne, les ſacrifices, les choſes legales qui eſtoient en obſervance avant l'avenement de noſtre Seigneur J. C. ſur peine de mort, tant pour repreſenter & ombrager la verité, que pareillement pour contenir & occuper le peuple de dure cervelle qu'il ne laiſſaſt aller, n'ayant ſacrifices exterieurs, en l'idolatrie. Et toutesfois cette loy a eſté oſtée aprés l'avenement & publication de l'Evangile: en outre du temps des Apoſtres, il fit tenir un Concile en Antioche, *Actuum* 15. par lequel

fut conclud, qu'on s'abſtiendroit de manger de ce qui auroit eſté immolé aux Idoles, du ſang & du ſuffoqué. Et depuis toutesfois l'Egliſe Catholique, ſans écriture aucune, ains pluſtoſt contre cette écriture, n'a pas reprouvé de manger du ſang, & du ſuffoqué, ains permet. Et diray pour un dernier, que le pretendu Conſulteur & ſes Peres heretiques, qui ont fait cette parade de l'expreſſe parole de Dieu & de l'Ecriture, s'abuſent grandement en la preferant à l'autorité de l'Egliſe Catholique, de tant que l'Egliſe a eſté avant l'Ecriture, & la cauſe que l'Ecriture des Evangiles & autres Livres eſt receuë, c'eſt parce que l'Egliſe les a receus, & leur a baillé authorité. Ce qui eſt manifeſté à ceux qui ſont verſez à la recherche de la verité : Car Theophilacte *in prologo Evangeliorum*, dit, que ſaint Matthieu a écrit le premier ſon Evangile, huit ans aprés l'Aſcenſion de noſtre Seigneur Jeſus-Chriſt. Saint Marc Diſciple, & de la ſuite de ſaint Pierre, aprés la meſme Aſcenſion dix ans, & ſaint Luc 15. aprés ladite Aſcenſion, inſtruit par la bouche de ſaint Paul. Et ſaint Jean trente-deux ans apres la meſme. Ou bien ſelon Nicephore. lib. 2. c. 45. & Euſebe Pamphile. *lib. 2. hiſtor. Eccleſ. c.* 24. Saint Matthieu écrivit ſa ſienne Evangile quinze ans aprés l'Aſcenſion, & les autres long-temps aprés. Et comme dit Irenée. *lib. 3. adverſus hereſes. c.* 1. Saint Marc n'écrivit pas l'Evangile qu'aprés le martyre & mort de ſaint Pierre & ſaint Paul. Si ne ſçauroient-ils nier que la cauſe que nous les recevons, n'eſt pas pource que leurs Auteurs ſeulement les ont écrit : car nous recevrions auſſi d'autres Evangiles qui ont eſté faus, comme l'on dit, par autres Apoſtres. *habuerunt namque Manichæi Evangelium ſecundum Thomam, quod dicebant Apoſtoli, cum tamen eſſet ab uno illorum compoſitum.* Comme dit Cyrille, Hyeroſol. *cathec. 4. illuminat.* Et il y avoit un Evangile, qu'on diſoit avoir eſté compoſé & écrit par les douze Apoſtres, autre qu'on eſtimoit entre les heretiques, dit *Secundum Baſilidem*, autre *Secundum Matthiam*, comme écrit ſaint Ambroiſe, *tomo 4. in prologum* 1. *lib. in Lucam*. Et dit Epiphane. *tomo 2. lib. 1. contra hæreſes hæreſi 26.* que les heretiques Gnoſtiques mirent en avant des Evangiles, ſous le titre des Apoſtres. Et en l'hereſie 30. que Cerinthus & Carpocras, avoient detronqué l'Evangile ſaint Matthieu au commencement, comme auſſi les heretiques Caïans avoient un Evangile du nom de Judas l'Apoſtre le traiſtre, comme dit Epiphanius, *tomo 3. lib. 1 cont. hære. hære.* 38. Si, dit-il, encore *lib. 2 contra hære. tomo* 1. que les heretiques anciens ont dit, que l'Evangile de ſaint Jean n'eſtoit pas ſien, mais de Cerinthus. Et que *Porphyrius Celſus, Philoſabbatius ſubverſionem Evangelii moliti ſunt. accuſantes ex multis Evangeliſtas, & eorum ſcripta.* Et Nicephore fait mention. *lib. 2. cap.* 24. d'un Philippe Evangeliſte, qui fut un des ſept Diacres élevez par les Apoſtres. Il y a auſſi un Evangile de ſaint Jacques. Il y en a auſſi un autre de Nicodeme. Toutes leſquels ſont tenus ſans authorité, parce que l'Egliſe Catholique ne les reçoit point pour authentiques. Si que par là il eſt évident que c'eſt un point clair & manifeſte que la tradition de l'Egliſe receuë de main en main, eſt celle qui a la vraye touche de la Foy, & non pas l'Ecriture. Et ſaint Auguſtin dit, *c. 4. contra Epiſtolam Manichæi fundamentalem : Ego verò Evangelio non crederem, niſi Eccleſiæ me commoveret authoritas :* Attendu qu'en l'Ecriture meſme, ce n'eſt pas la lettre que nous croyons, mais le vray ſens de la lettre, lequel demeure en la ſainte Egliſe Catholique & en ſon ſaint Eſprit, qui la regle & gouverne, & gouvernera touſiours, ſuivant ſa promeſſe. Car tous heretiques, tant execrables qu'ils ayent eſté, ſont ſervis de l'Ecriture ſainte, toutesfois en autre ſens, que l'Egliſe Catholique. Si qu'il faut ſuivre le ſens de l'Egliſe pluſtoſt : car *littera occidit, Spiritus autem vivificat. Et ideo miniſtri teſtamenti non in littera, ſed in Spiritu, ut ait D. Paul. 2. Corinth.* 3. & ſaint Pierre en la 2. cap. c. 3. d. en porte témoignage, *Clariſſimus frater noſter Paulus, ſecundum datam ſibi ſapientiam ſcripſit vobis : ſicut & in omnibus Epiſtolis, loquens in eis, de iis, in quibus ſunt quædam difficilia intellectu, quæ indocti & inſtabiles (ecce hæreticos) depravant, ſicut & cæteras ſcripturas ad ſuam ipſorum perditionem.* Par leſquels témoignages le Conſulteur & autres heretiques ſont notoirement convaincus de menſonge, diſans outre la ſainte Ecriture n'eſtre beſoin d'autre authorité, & qu'il ne faut chercher un ſeul mot d'ailleurs de la parole de Dieu, ou doctrine Apoſtolique. Reſte ſeulement à montrer que les Autheurs que le Conſulteur a voulu alleguer par ſon hereſie, n'ont eſté de ſon opinion, prenant premierement droit par ſa confeſſion, de ce qu'il les a mis pour en prouver ſon intention, tellement que luy ny ſes adherans ne les puiſſent hors objecter, ſi on leur monſtre qu'ils ont eſté de contraire avis, comme les ayant avoüez en témoins. Or donc le Conſulteur a mis premier ſaint Cyprian, & ſon authorité du ſecond Livre des Epiſtres. Epiſtre 3 là où, dit le Conſulteur, il rejette toutes couſtumes & traditions, & dit qu'il ſe faut arreſter à la ſainte Eſcriture, & au grand decret. *diſt.* 8. *can. ſi ſolus.* Et avant luy Tertullian & autres. Ce ſont les mots du Conſulteur, à la fin de ſon article vingt-ſix. Mais il s'en faut tant que ce bon Pere ſaint Cyprian rejette toutes traditions Eccleſiaſtiques Catholiques, que meſme il les approuve. Il eſt bien vray qu'il trouve mauvaiſe la couſtume que quelques Egliſes particulieres avoient de conſacrer le ſang de noſtre Seigneur en eau & en vin. Car cela eſtoit contre la forme Catholique, & contre l'exprés Commandement de noſtre Seigneur Jeſus-Chriſt, qui avoit commandé qu'on conſacraſt ſous l'eſpece du vin, comme il avoit fait, & ſur ce propos ſaint Cyprian prouve qu'il faut ſuivre pluſtoſt la parole de Dieu, que la tradition particuliere contraire. Or tel genre de traditions n'eſt point Catholique, ny receu de tout temps en l'Egliſe univerſelle. Parquoy c'eſt hors de propos, de l'axiome par luy propoſé, qu'il ne faille tenir autre choſe que ce qui eſt en la ſainte Eſcriture, eſtant ſa preuve qu'il ne faut tenir rien contre la ſainte Eſcriture, ce que toute l'Egliſe Catholique accorde aux articles de la Foy. Comme auſſi autre choſe eſt tenir les traditions Apoſtoliques, ſi elles ne ſont écrites, & ſi l'Egliſe Catholique les tient. Car nous ſommes tenus maugré l'heretique, de les ſuivre En quoy ſervira le meſme ſaint Cyprian en témoin, à la meſme Epiſtre troiſiéme du Livre ſecond, ja citée, là où il écrit qu'il faut tenir deux traditions, comme de la bouche de Dieu, & de l'Egliſe, deſquelles il n'y a pas un ſeul mot en l'Eſcriture ſainte, l'une eſt, qu'il faut qu'au Calice y ait du vin & de l'eau meſlée avant que de conſacrer le Sang de noſtre Seigneur, & toutesfois on ne trouve pas écrit aux Evangiles, ny aux Epiſtres des Apoſtres, ou autres Livres, que noſtre Seigneur Jeſus-Chriſt l'ait fait, ou qu'il ait commandé de faire : neantmoins ſaint Cyprian dit que c'eſt une tradition de Dieu, & qu'il le faut faire, *admonitos, inquit, nos ſcias ut in calice offerenda dominica traditio ſervetur, neque aliud fiat à nobis, quam quod pro nobis Dominus prior fecit, ut calix qui in commemoratione ejus offertur, mixtus vino offeratur. Et poſtea circa medium. Quando autem in calice vino aqua miſcetur, Chriſto populus adunatur, & credentium plebs, ei, in quem credidit copu-*

latur & jungitur. Qua copulatio & conjunctio aqua & vini, ſic miſcentur in calice Domini, ut commixtio illa non poſſit ab invicem ſeparari. Et paulò poſt. Nam ſi vinum tantum quis offerat, ſangais Chriſti incipit eſſe ſine nobis; ſi verò aqua ſit ſola, incipit plebs eſſe ſine ipſo, &c. L'autre tradition eſt de l'Egliſe, qu'il refere. *Vt manè offeratur ſacrificium, non circa veſperum diei, quamquam, inquit, non manè ſed poſt cœnam mixtum calicem obtulit Dominus.* Et toutesfois il avoit commandé de la faire *hoc facite.* Et ne ſe trouvera Evangeliſte ou Apoſtre qui ait écrit qu'il le falloit offrir de matin, ains la ſeule Egliſe Catholique par ſa tradition le nous a fait ſçavoir de main en main par ſa continuelle ſucceſſion. Voila donc comment ſaint Cyprian approuve & commande de garder les traditions Eccleſiaſtiques avec les Evangeliques. Comme auſſi au troiſiéme Livre Epiſtre ſecond. Et comme le Conſulteur avoit allegué fauſſement ſaint Cyprian, plus fauſſement encore a-t'il allegué Tertullian, mais finement, ſans cotte, parce que Tertullian combat contre les heretiques tres-vivement en ce point, & prouve qu'il faut ſuivre & garder les mœurs, couſtumes, loix, & traditions de l'Egliſe Catholique. *potiſſimùm in lib. de corona militis. ſumens exempla a baptiſmo, Euchariſtia, crucis ſignaculo, à velatione mulierum, & aliis multis argumentis.* Il le pourſuit *in lib. de de praſcrip. haretic. & lib. de velan. virgib.* Et cite ledit Conſulteur au meſme article autre eſtre de ſon opinion, entre les anciens, deſquels je n'en trouve aucun qui ne ſoit contre cette opinion, comme ſaint Athanaſe. *lib. de Spiritu ſancto, ad Amphilochium. c. 27. Et oratio. contra Idola vel advers. gentiles. & lib. de Incarnatione verbi. Irenaus contra hæreſes. lib. 3. c. 3. Origenes in 29. Mathai.*

ARTICLE XXVII.

OR je viens aux authoritez pareillement alleguées par ledit Conſulteur auſſi bien à propos, que les precedentes fauſſes. Il alleguo donc ſaint Hieroſme ſur le Pſeaume 86. Saint Hieroſme en ce Pſeaume à la penultiéme annotation, parle de l'Ecriture faite privement de quelqu'un, *ut quamvis ſanctus quis ſit poſt Apoſtolos, quamvis diſertus ſit, non habeat authoritatem:* mais puis aprés ſur ces mots du Pſalmiſte, *ſicut latantium omnium habitatio eſt in te, vidète, inquit, quid dicat ut aliquis nunquam recedat ab Eccleſia.* Au reſte au paſſage de ſaint Hieroſme, ſur Oſée, Hieremie, & Eſaïe, & in can. *transferunt.* 24. q. 3. les mots ſont contre le Conſulteur. *Transferunt, inquit, Principes inde terminos quos poſuerant Patres eorum, quando immutant mendacio veritatem, & aliud prædicant, quàm ab Apoſtolis acceperunt.* Et ſaint Auguſtin, ſaint Hieroſme parlent de ceux qui falſifient les traditions de l'Egliſe, *quas Patres poſuerunt & transferunt mendaciter,* comme ſont les heretiques qui s'eſſayent de transplanter les bornes qui ont eſté touſiours en l'Egliſe; combien qu'elles ne ſoient écrites, deſquelles la ſentence de ſaint Hieroſme eſt expreſſément inſerée, *in Eccleſiaſtem. c. 10.* ſur ces mots, *qui fodit foveam Sepis, inquit, maceriæque evulſio, Eccleſiaſtica dogmata ſunt, & inſtituta ab Apoſtolis, Prophetiſque fundata, quæ qui diſſolverit & voluerit præterire, in eo ipſo quo negligit à ſerpente percutitur.* Derechef ſur le 21. can. de ſaint Matthieu, ſur ces mots, *euntes autem Diſcipuli veſtri, inquit, Apoſtolica (quam impoſuerunt aſina ſcilicet) vel doctrina virtutum. vel diſſertio ſcripturarum, ſive Eccleſiaſticorum dogmatum varietates ſunt: quib. niſi anima inſtructa fuerit, & ornata ſeſſorem dominum habere non meretur* Et encore *Hiero. Epiſt. ad Lucinium. tomo 1. operum. ſed ego illud te breviter admonendum puto, traditiones Eccleſiaſticas, præſertim quæ fidei non officiunt, ita obſervandas ut à majoribus tradita ſunt.* J'obmets à rapporter infinis autres lieux de S. Hieroſme, par leſquels appert qu'il n'a improuvé, ains au contraire qu'il a commandé de ſuivre les traditions Eccleſiaſtiques: reprouvant neantmoins toutes traditions humaines, qui ſont faites ſans authorité d'icelle Egliſe, & repugnantes à la Foy Catholique, comme ſont bien tous les Catholiques. La meſme ſentence qu'a tenu ſaint Hieroſme, a ſouſtenu S. Auguſtin. Epiſt. 108. 118. *& lib. 2. contra Creſcon. c. 35. contra Epiſtolam Manichæi fundamenti dictam. c. 4. & 5* Ainſi l'explique Vincent Lirinenſe, que pluſieurs ſous ombre des traditions Apoſtoliques, couvent des hereſies. Car c'eſtoient traditions ſuppoſées, apparoiſſant par là qu'elles n'eſtoient point Catholiques, ny gardées par tout l'univerſel. Comme ſont les Catholiques, leſquelles, le Conſulteur veut mettre au catalogue des fauſſes reprouvées, quoy qu'elles ſoient bien differentes. De cette façon auſſi ſaint Chryſoſtome & ſaint Gregoire ſe ſont expliquez, leſquels fauſſement ledit Conſulteur tâche faire croire eſtre de ſa part, ayant ſaint Chryſoſtome proferé ſa ſentence apperremẽt contraire. *Homilia. 4. in c. 2. ad Theſſalonicenſes. tomo 4. operum & alibi.* Il fait une autre lourde faute, diſant à la fin de ce 17. art. que l'Egliſe ne peut lier la conſcience par ſes loix politiques, faiſant mention de Jean Gerſon, en ſon Livre de l'Ame ſpirituelle. 4. Leçon. Car la verité eſt au contraire, & ſi les Loix politiques & Ordonnances des Magiſtrats temporels & Princes nous obligent, ſous peine de damnation. *Proverb.* 18. 6. *ad Rom.* 13. a. 1. *Titi.* 3. a. 1. *Timoth.* 2. 1. *Petri.* 2. c. à plus forte raiſon celles qui procedent des Paſteurs qui doivent rendre conte de nos ames. *ad Hebr.* 13. *Luc.* 10. Car la peine de mort eſt prononcée contre les non obeïſſans. *Deuteron.* 17.

ARTICLES XXVIII. XXIX.

EN ce point ledit Conſulteur me fait ſouvenir des ſerpens, leſquels eſtant parmy de belles fleurs, n'en recueillent que ce qui ſert à nourrir leur poiſon. Car il cite Panorme ſur le *c. ſignificaſti. de elect.* & taiſt tres bien ce que Panorme conclud là que le Pape eſt ſur les Conciles, & que c'eſt à luy d'y diſpenſer, pourveu que ce ne ſoit contre la Foy: allegue neantmoins que quand un auroit meilleures raiſons que le Concile, elles ſeroient à preferer au Concile. En quoy le Conſulteur & Panorme errent en ce qu'ils admettent la diſpute d'autre que du Pape, qui eſt ſur le Concile: parce que ſaint Auguſtin dit, *epiſt.* 118 *ad Januarium, diſputare de eo quod per orbem frequentat Eccleſia, inſolentiſſima eſt inſaniæ genus.* Ayant déja bien prouvé que les Conciles generaux principalement, ne peuvent errer. En quoy Panorme ſur ledit chap. ſe trompe grandement, parce qu'il n'en ſçauroit avoir conté un qui ait erré. Car meſme ce qu'il allegue du Concile Meldenſe, commo contraire à l'opinion de ſaint Hieroſme. *ca. tria. & ca. placuit.* 36. *q.* 2. Il n'eſt pas contraire ſi l'on examine diligemment le Concile Meldenſe, en cét article qui eſt inſeré *in ca. ſi autem.* juſques au §. *hac authoritate.* qui n'eſt pas du Concile 36. quæſt. 2. là où le Concile n'eſt en rien contrariant à l'authorité de ſaint Hieroſme, *dum ait Hieronymus in can. tria. legitimum eſſe matrimonium inter raptorem & raptam.* Car le Concile, qui n'eſt pas general pourtant, *non negat eſſe legitimum. ſed aſſerit dummodo pœnitentia fuerit prius acta, de raptu: & poſtea conſentiant parentes.* Et outre ce n'eſt pas erreur, mais c'eſt une loy politique, laquelle ſe peut changer par autres Conciles, ſans crainte d'encourir contra-

rieté. Et quand bien ſaint Hieroſme ou autres ſaints Peres ſeroient contraires aux decrets & loix des Conciles, il faut pluſtoſt ſuivre & garder leurs loix que l'opinion des ſaints Peres, en expliquant les ſaintes Lettres. *Aliud enim eſt cauſis terminum imponere, aliud ſcripturas ſacras diligenter exponere in negotiis enim definiendis non ſolùm ſcientia, ſed & poteſtas eſt neceſſaria. ca. 2. 20. diſtinct.* Et eſt de beſoin qu'en faiſant les loix l'on les accommode ſelon l'exigence des affaires, & des mœurs, & du temps *ca. ſecundum. 22. diſt. ca. erit autem lex. 4. diſt. c. penul. de conſang. & affinit.* Comme, *ratione frequentationis criminis, præter antiquum modum poteſt augeri vel minui pœna* ſans que par là ny les premieres ny les loix ſecondes ſoient injuſtes; comme dit Claudian Juriſc. *in l. aut facta. §. pen. & fin. l. hodie. l. capitalium. §. famoſos. & §. graſſatores. de pœn. in ff. l. famoſi. ad l. Jul. majeſt.* Mais laiſſons ce propos duquel a eſté cy-deſſus parlé, & prenons la derniere periode de ce 28. articles où le Conſulteur dit, que le Concile a tenu une propoſition heretique en la ſeſſion 4. du 17. Juin 1546. ſuivant la ſupputation Françoiſe, où, dit le Conſulteur ils mettent fauſſement pour neceſſaire article de Foy, que la concupiſcence bataillant contre le ſaint Eſprit, n'eſt point peché: En quoy je luy veux premierement confronter les mots du Concile qui ſont tels: *manere in baptizatis concupiſcentiam vel fomitem, hac ſancta ſynodus fatetur & ſentit: quæ cùm ad agonem relicta ſit, nocere non conſentientibus, & viriliter per Christi gratiam repugnantibus, non valet: quinimo qui legitimè certaverit coronabitur. hanc concupiſcentiam, quam aliquando Apoſtolus peccatum appellat, ſancta Synodus declarat Eccleſiam Catholicam nunquam intellexiſſe peccatum appellari, quòd verè & propriè in renatis peccatum ſit, ſed quia ex peccato eſt, & ad peccatum inclinat. Si quis autem contrarium ſenſerit, anathema ſit* Voila les paroles du Concile, eſquelles premierement, il n'eſt faite aucune mention de la concupiſcence contre le ſaint Eſprit, mais de la concupiſcence qui incline l'eſprit de l'homme à mal faire. *Secundò* ledit Conſulteur en cet article ſe declare Lutherien: car entre les hereſies de Luther, ſont ces deux, *in puero, inquit Lutherus, poſt baptiſmum negare, remanere peccatum eſt Paulum & Chriſtum ſimul conculcare.* L'autre, *fomes peccati etiam ſi nullum adſit mortale peccatum, moratur exeuntem à corpore animam ab ingreſſu cæli.* Leſquelles hereſies ſont entre les autres ſiennes premieres, & leſquelles Leon X. Pontife condamna en plein Conſiſtoire, & euſt meure deliberation ſur icelles, comme appert par la bulle de Leon dixiéme de l'an 1520. 17. *Calendas Julij* Inſerée entre le troiſiéme Tome des Conciles Imprimez in folio à Cologne par Jean Quentel 1551. Et pour monſtrer en troiſiéme lieu, la verité de la determination du Concile, eſtre conforme à la deciſion des ſaints Peres & Egliſe Catholique, je luy produis ſaint Auguſtin, lequel au livre *de baptiſmo parvulorum.* & au livre *de nupt. & concupiſcen.* dit *Originale peccatum in baptiſmo deletur, ſed remanet concupiſcentia: verùm illa non eſt damnabilis, niſi quis illam ſequatur: quia baptiſmo illa minuitur, & reatus dimittitur: ideo concupiſcentia eſt tantùm pœna pecati ante baptiſmum, non culpa poſt baptiſmum, ſi eam ſequamur pœna & culpa. Et rurſum ad Valerium de nuptiis & concupiſ. ait, Paulum dixiſſe concupiſcentiam peccatum, non quod ſit peccatum propriè ac verè ſed quia à peccato procedit ſicut lingua dicitur, id quod lingua loquimur.* Si faut-il que le Conſulteur confeſſe avec tous les heretiques, que l'efficace du bapteſme, efface tout peché de celuy qui eſt baptiſé. 1. *Corin.* 6. *Qui enim crediderit & baptizatus fuerit, ſalvus fit. Mar. c. 16. Joan 3. Act. 2. ad Epheſ. 5. Cyprian. lib. 4. epiſt. 7. & lib. 3. epiſt. 8. Irenæus lib. 3. cap.* 18. Dont s'enſuit, que la concupiſcence qui demeure aprés le bapteſme, n'eſt pas peché: car elle s'en feroit allée, non plus qu'auſſi n'eſt pas peché la mort, l'ignorance, & autres imbecillitez & debilitez qui ſont nées & demeurent du peché originel, lavé & remis par le bapteſme. Parquoy cette concupiſcence qui n'eſt autre choſe que la foibleſſe de faire bien de nous, & par conſequent inclination de ſe laiſſer couler à mal, n'eſt pas proprement peché, mais pluſtoſt quelque obdurciſſement & engourdiſſement de la chair, & de la partie inferieure de l'homme, laquelle nous eſt comme un ſujet d'exercice pour nous parfaire à la vertu avec la grace de Dieu qui toujours nous eſt à la porte pour nous aider, comme diſent tous les ſaints Peres anciens & Catholiques. *Augu. de nupt. & concupiſc. lib. 1. c. 23. & c. 33. contra Pelag. lib. 1. c. 13. & lib. 3. c. 3. & contra Julianum lib. 6. c. 5. 6. 8. Baſil. de exhor. ad bapt. Tertullia. lib. de reſurrect.* J'alleguerois ſur ce propos infinis autres témoins, n'eſtoit qu'il y a exprés texte de l'Ecriture aux Rom. c. 8. là où au commencement Saint Paul dit *nihil ergo damnationis eſt iis, qui ſunt in Chriſto Jeſu, qui non ſecundum carnem ambulant.* Et puis aprés monſtrant que la concupiſcence eſt en nous, & n'eſt pas pourtant peché ſi nous ne la ſuivons, adjouſte, *Ut juſtificatio legis impleretur in nobis, qui non ſecundum carnem ambulamus.* Et aprés, *Vanitati enim creatura ſubjecta eſt, non volens, ſed propter eum qui ſubjecit eam in ſpe, quia & ipſa creatura liberabitur à ſervitute corruptionis, in libertate gloriæ filiorum Dei.* Mais encore Saint Jaques plus expreſſement. *Jaco. 1. Unuſquiſque tentatur à concupiſcentia ſua abſtractus & illectus: deinde concupiſcentia cùm conceperit, parit peccatum: peccatum verò cùm conſummatum fuerit, generat mortem.* Dont eſt tirée la raiſon que ſaint Paul aux Coloſſ. 3. *vocat malàm concupiſcentiam*, parce que *tentat, niſi cohibeatur, & ad peccatum generandum provocare poteſt, ſi conſentiamus.* Et comme le Concile explique, ſaint Paul de meſme l'explique, & ſaint Auguſtin. *in Pſal.* 118.

ARTICLE XXX.

ICy le Conſulteur prend les paroles tronquées du Concile. Car le Concile en la ſeſſion cinquiéme de l'impreſſion de Quentel à Cologne du 13 Janvier mil cinq cent quarante-ſept, article neufiéme, parle des heretiques, leſquels gratent les pechez des ames qu'ils deçoivent ſans entrer en la penitence & contrition de leurs fautes, & ſans la confeſſion qui diſcerne les fautes remettables des pechez qu'il faut retenir promettant l'aſſeurance de la remiſſion des pechez, facile comme du nombre des maiſtres *qui pruriunt auribus*, comme dit ſaint Paul. 2. Timothee 4. *Et qui per dulces ſermones decipiunt corda innocentium.* Contre ceux-là Dieu par Ezechiel au treziéme chapitre ſe courrouce grandement, *Væ qui conſuunt pulvillos ſub omni cubito manus, & faciunt cervicalia univerſa ætatis, ad capiendas animas, &c. Et væ iis qui liniunt parietem ſine temperamento.* Et le Concile dit tres bien, qu'il n'y a perſonne, qui en cette vie mortelle ſe puiſſe aſſeurer d'eſtre juſtifié & d'avoir receu la remiſſion de ſes pechez: combien que la proprieté des ſaints Sacremens ſoit telle, que de les remettre, & par conſequent que de leur coſté on en ſoit aſſeuré: car regardant à noſtre infirmité, & à l'obſtacle que nous pouvons donner à la grace de Dieu, nous n'en ſommes aſſeurez parfaitement, tant parce que, *nemo ſcit num odio aut amore Dei dignus ſit.* Que pareillement, nous pouvons recevoir quelquesfois les ſaints Sacremens à noſtre damnation les recevant indignement, comme dit ſaint Paul 1 *Corinthiorum* 11. Si eſt-il auſſi écrit, *de propitiato peccato: noli eſſe ſine metu. Eccleſiaſtic. 5. b. & Eccleſiaſtic. 7 a. non juſtifices te ante Deum.* Et derechef, *cum timore,*

& tremore operamini veſtram ſalutem , ad Philippenſ. ca. 2. Et ſaint Paul qui avoit eſté ravi au troiſieme ciel , a confeſſé. 1. *Corinth.* 4. *Nihil mihi conſcius ſum, attamen non in hoc juſtificatus ſum.* Et Proverb. c. 20. *Quis poteſt dicere mundum eſt cor meum , purus ſum à peccato ?* Je laiſſe icy ce point bien difficile de la juſtification de predeſtination , qui eſt en l'aſſeurance de la ſeule connoiſſance de Dieu , inconeuë , ſinon par ſpeciale revelation de Dieu , comme il eſt écrit en ladite ſeſſion de Trente *can.* 12. 15. & 16. *Ezechiel.* 18. *ad Galatas.* 3. Parquoy demeure la cenſure du Conſulteur ridicule & heretique en ce point. Moins auſſi peut eſtre admiſe l'autre hereſie ſienne , par laquelle tout à plat il nie purgatoire , aprés le trépas, arguant le Concile de ce qu'en la predite ſeſſion au decret de la juſtification *can* 30. il eſt dit, *Si quis poſt acceptam juſtificationem gratiam cuilibet peccatori pœnitenti , ita culpam remitti & reatum æternæ pœnæ deleri dixerit , ut nullus remaneat reatus pœnæ temporalis exercenda vel in hoc ſæculo , vel in futuro in purgatorio antequam ad regna cælorum aditus patere poſſit , anathema ſit.* Or dit le Conſulteur , là ils mettent un autre purgatoire que le ſang de Jeſus Chriſt. Cela eſt faux, car ce purgatoire, & peine remet & efface , la faute en vertu de la foy , & redemption & ſatisfaction de Jeſus Chriſt , comme fait bien la penitence , & comme toutes nos œuvres ſont meritantes non de ſoy , mais avec le merite & promeſſe de noſtre Seigneur Jeſus Chriſt.

ARTICLE XXXI.

1 DIt le Conſulteur en la 6. ſeſſion faite le 3. Mars enſuivant , canon 9. titre des Sacremens , ils mettent pour article de foy , que la grace de Dieu eſt conferée *ex opere operato* , qui eſt à dire par merite d'operation humaine & non par la ſeule foy. Conſulteur , le can. 8 parle des Sacremens , & non de toute grace de Dieu , qui ſe peut donner par autres moyens , que par les Sacremens quand il plaiſt à Dieu , qui n'a lié ſa puiſſance à aucune choſe creée, ſi fort qu'il ne la puiſſe diſpenſer quand il luy plaiſt par autre moyen , combien que il s'eſt voulu accommoder à noſtre fragilité , qui ne ſe peut bonnement paſſer des choſes viſibles , & des ſignes qui nous donnent ou offrent , ſi nous n'y reſiſtons , la grace de Dieu par l'operation & application des choſes viſibles : ainſi que dit ſaint Chriſoſt *Homil.* 13. *in Math. Auguſt. de vera religio. c.* 7. *& contra Donat. libro* 5. *c.* 19. Parquoy aux Sacremens de la nouvelle loy , ne ſuffit pas ſeulement la foy , mais il y faut l'application de l'œuvre, & ainſi parlent les mots du Concile de Trente. *can.* 8. *de ſacrament. ſeſſi.* 7. *aliàs* 6. *Si quis dixerit per ipſa novæ legis ſacramenta , ex opere operato non conferri gratiam , ſed ſolam fidem divinæ promiſſionis ad gratiam conſequendam ſufficere, anathema ſit.* Cecy auſſi prouvent les paroles de noſtre Seigneur Jeſus Chriſt quand il parle du bapteſme , *niſi quis renatus fuerit ex aqua* (*aquam ponit*) *& ſpiritu ſancto , &c. Joan. Evang. c.* 3. *&* 1. *Joan. epiſt. c.* 5. *Non enim fit ſacramentum , niſi accedat verbum elemento D. Auguſt. in Joan.* Autrement on ſoutiendroit l'hereſie des Manicheens qui diſent , *baptiſmum in aqua nihil cuiquam ſalutis afferre , ut ſcribit D. Auguſtinus libro de hæreſib. ad Quod vult. Deum c* 46. *c. finali. de baptiſ. apud Gregor. late Chriſoſto Homilia in Pſal.* 22. *Tomo* 1. *cano. detrahe. t. q.* 1. Je me mettrois en diſcours volontiers , pour prouver que les Sacremens , s'ils ne ſon appliquez , ne nous ſont ſalutaires , non plus qu'une medecine ne ſert de rien au malade de l'avoir , ſi elle n'eſt receuë : & montrerois la cauſe que les Apoſtres eſtoient toujours perſeverans en la fraction du pain, reception du ſaint Sacrement du Corps & ſang de Jeſus Chriſt : comment ſaint Jaques requiert l'onction du malade , & des autres Sacremens particulierement : ce que n'euſt eſté beſoin , ſi par la ſeule foy il ſuffiſoit croire le don de cette grace qui en provient. Je dirois auſſi comme Dieu auroit laiſſé des Sacremens inutiles à ſon Egliſe , ſi la ſeule foy y ſuffiſoit pour obtenir la grace , ou bien qu'il nous auroit encore laiſſez ſous la loy Moſaique , en laquelle les Sacremens eſtoient ſeulement vrays & purs ſignes ſans donner la grace , la ſignifians ſeulement en ombre. Mais le ſujet du preſent opuſcule, qui n'eſt que pour répondre ſommairement aux raiſons du Conſulteur , preſuppoſant empeſcher la publication du Concile , ne me permet paſſer outre , ayant ſuffiſamment répondu , comme il me ſemble à ladite accuſation. Et paſſe à l'autre , à laquelle ledit Conſulteur dit ainſi du Concile & au premier canon du bapteſme , ils maudiſſent injuſtement la ſentence de ceux qui trouvent que par le bapteſme de ſaint Jean Baptiſte , les pechez eſtoient auſſi bien pardonnez que par le bapteſme de Chriſt , combien qu'il appert par l'Evangile que c'eſt verité Catholique. Conſulteur , les paroles du Concile ne parlent pas de remiſſion des pechez , mais diſent ainſi , *Si quis dixerit , baptiſmum Joannis habuiſſe eandem vim cum baptiſmo Chriſti , anathema ſit.* Voudroit-on dire que ces deux bapteſmes ayent meſme efficace & force ? certe je crois qu'il n'y a ſi petit eſprit qui ne puiſſe comprendre le contraire. Car ſaint Jean meſme le témoigne Mar. 15. Luc. 3. Joan. 1. *ego baptiſavi vos aqua , ille verò baptizabit vos ſpiritu ſancto.* Et aux Actes chap. 19. *Dixit Paulus , Joannes baptizavit baptiſmo pœnitentiæ populum , dicens , in eum qui venturus eſſet poſt ipſum ut crederent , hoc eſt in Jeſum.* Là où aprés ſaint Paul baptiza au nom de Dieu, ceux qui avoient eſté baptizez par ſaint Jean , ce qu'il n'euſt fait ſi ſon bapteſme euſt eſté de meſme efficace : *quia ſemel renatus vel natus ſpiritualiter , iterum , denuò renaſci non poteſt. Ioan.* 3. *& ideirco baptiſmus non iteratur , quia unum baptiſma ad Ephеſ.* 4. *ad Hebr.* 6. *hocque explicat Cyril. Hieroſol. in procatecheſi. Semel enim character per baptiſmum quaſitus, per peccatum non tollitur. ca. quod quidam.* 1. *q.* 1. *can. licitè* 32. *q.* 7. *Sicut enim peccatum originale non iteratur : ſic nec ſemel remiſſum iterum dimitti poteſt. Et neminem eſſe denuò baptizandum docet D. Auguſt. lib.* 5. *cont. Donati. c.* 19. *Et contra Donat. lib.* 3. *de baptiſmo c.* 11. *& ad Maximinum epiſt.* 203. *can. eos quos. & ca. rebaptizare. de conſecrat. diſt.* 4. *cano. quibus & ſeq. eod. Et quod baptiſmus Ioannis , à baptiſmo Dei in nomine Ieſu Chriſti , ſit diverſus Auguſt. lib. contra Petil. epiſto. c.* 18. *& lib.* 5. *cont. Donatiſt. de baptiſmo c.* 11. *&* 12. *& lib unico. de bapt. con. Petil c.* 7. *& Tertul. lib. de bapti. ait , baptiſmum Ioan. fuiſſe in remiſſionem peccatorum futuram.* Car c'eſtoit une preparation au bapteſme de noſtre Seigneur Jeſus Chriſt par penitence , *ideoque baptizandis adultis indicebatur pœnitentia interior , non exterior ca. omnis. de conſecra. diſt.* 4.

ARTICLE XXXII.

LE Conſulteur en l'article preſent veut arguer de menſonge le Concile , en ce qu'il a dit en la ſeſſion cy-deſſus cottée can. 9. *In baptiſmo , confirmatione , & ordine , ſignum indelebile conferri , quod dicunt characterem Theologi* , diſant que c'eſt contre l'opinion des Theologiens anciens , & de quelque Arreſt de la Cour , par lequel ſans avoir égard au charactere un Clerc fut pendu comme fauſſaire. En cecy je ne puis colliger aucune preuve ny concluſion : car premierement je ne cotte aucun autheur , qui trouve que le charactère de l'ordre ſe puiſſe oſter : & de dire que entre les Theologiens l'un met le caractere en l'entendement , les autres à la volonté,

l'autre à toute l'eſſence, & que en cecy ils ne s'accordent du lieu : *ergo* il n'en y a pas aucun. La conſequence eſt bien eſtrange, non moins que ſi quelqu'un diſoit, l'un a mis Paradis terreſtre en Orient, l'autre en l'air, l'autre en autre part : *ergo* il n'y en a pas eu. Ou bien ſi je voulois conclurre, je ne ſçay pas où eſt le propre ſiege de l'ame, ou au cerveau, ou au cœur, ou ailleurs : donc il n'y a point d'ame. Cette conſequence eſt bien notoirement fauſſe : comme pareillement l'autre dudit Conſulteur qui par Arreſt de Paris, dit-il, un Clerc fauſſaire a eſté pendu : *ergo* il n'avoit pas de charactere, la conſequence n'en vaut rien. Il faloit conclurre qu'il n'a jouy du privilege clerical, pour raiſon du crime privilegié, qui fait que le Juge lay contre les privileges en prend connoiſſance, comme monſtre par pluſieurs exemples Chaſſenæus *ad conſuetud. Burgun. ad tit.* des juſtices. §. 5. *ad verb.* perdra la vie. *verſ. prima Reg.* & autre au premier livre du recueil des Arreſts notables. tit. des cas auſquels on deroge au privilege clerical. Et combien que l'on n'uſe du privilege, ne s'enſuit pas que le charactere ſoit perdu, ou inſtrument ou ſigne d'iceluy : comme ſouvent il advient qu'on a bien quelque choſe en ſa puiſſance, *aut in ſuo dominio*, & toutesfois on n'en jouyt pas, ou l'on s'empeſche d'en jouyt. Or que *ordo imprimat characterem indelebilem. docet decretum Eugenij Papa quarti, factum in generali Synodo, & datum Florent. anno* 1439. 10. *Calend. Decembris. in Tomo* 2. *concil. Colon.* par Quentel *pagin.* 507. Saint Auguſtin. *lib.* 2. *de adult. conjug. & in can. licet.* 32. *quaſt* 7. enſemble baille la raiſon parlant *de Baptiſmo*, *Quia quis copulatur per baptiſmum Deo immortali, qui cùm nunquam moriatur, & copulationis nota habet perpetuitatem. Atque character ordinis eſt participatio ſacerdotij Chriſti Nam eò tendunt omnes ordines ut ſint miniſtri & diſpenſatores miniſteriorum Chriſti. ca. ſi officia.* 9. *diſt. Sacerdotium autem Domini in æternum manet, juxta Pſal.* 109. *Tu es ſacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedec. Unde & in malis & bonis manet : in bonis ad eorum gloriam, in malis ad eorum ignominiam.* Si m'émerveille encore du Conſulteur, comment il a oſé pour reprendre un ſi ſaint Concile, abuſer d'un exemple qui ne fait rien à propos d'un ſimple Clerc : car il ſçait bien, qu'encore qu'entre les Canoniſtes *in ca. perlectis.* 25. *diſt. in can. cleros.* 21. *diſt. in ca. cum contingat. de æta. & qualit.* & ailleurs on trouve, *clericatum, primam tonſuram ſcilicet eſſe ordinem* : & cela toutesfois eſt pour reſolu entre les Theologiens, que *ratione non accepti indelebilis characteris, non eſt ordo prima tonſura vel clericatus* : Comme diſpute ſaint Thomas. *lib* 4. *ſentent. diſt.* 24. *Sic Gelaſius incipit ordines Eccleſiaſticos ab oſtiario. ca. illud.* 77. *diſt. Et in Synodo ſancti Sylveſtri, minor ordo oſtiariatus ponitur. in ca. à ſubdiaco.* 93. *diſtin.* Et le Concile meſme de Trente. *In ſeſſione* 14. *quæ eſt.* 4 *ſub Iulio* 3. 25. *Novemb.* 1551. *in decreto de reformatio. c.* 2. fait difference. *inter ordines & primam tonſuram. Item in ſeſſione* 15. *Iulij* 1562. *quæ eſt* 21. *Totius concilij & ſub Pio IV in decreto de reformatio c.* 6. Parquoy ſon argument d'un ſimple Clerc, eſt bien éloigné de la matiere du charactere duquel il eſt parlé au Concile.

ARTICLE XXXIII.

1 QUant à cet article & pretenduë nullité qu'il objecte, que pour raiſon de la ſuſpenſion du Concile & interruption, il ne pouvoit eſtre continué. Il y a eſté deja repondu en l'article 13. cy-deſſus, là-meſme a eſté objectée. apparoiſſant par les bulles & indictions du futur Concile de la renovation du Concile & generale convocation par la bulle de Jules III. 18. Calend. Dec. 1550. dreſſée à tous Patriarches, Archeveſques, Eveſques, Abbez & autres qui par couſtume ou privilege ont entrée aux Conciles : Rois & Princes Chreſtiens pour leur favoriſer & aſſiſter aux prochaines Calendes de May, ayant l'Empereur Charles le Quint, comme il y eſt écrit par lettres ſolicité le Pape de le continuer & achever. Si fut ſuſpendu depuis au temps dudit Jules III. en la ſeſſion du Concile 16. & 6. de celles qui furent tenuës du temps de ſon Pontificat 28. Avril 1552. pour deux ans. cauſant les guerres qui eſtoient en Germanie & en Italie, principalement entre le Roy Henry & l'Empereur, je n'en diray pas la cauſe, mais je me contenteray que l'on liſe les hiſtoires de ce temps de Surius *in commentario rerum in orbe geſtarum anno* 1552. & encore de Sleidan, lors que l'Empereur Charles Maximilian pourſuivoit, ſuivant ſon devoir, les Lutheriens en Germanie, leſquels ſous ombre de ſouſtenir leur liberté, aſſavoir de vivre en leur Lutheriſme, appellerent le ſecours du Roy, lequel empeſcha leur juſte punition. Et me doute fort que la France & le peuple en paye la peine. *Et populus Regis Galliæ, ſit pro populo liberato à vindicta legitima* : & en delivrant celuy qui eſtoit juſtement pourſuivi, il a mis le ſien en échange. Et me ſouvient de ce qui fut dit à Achab au 3. des Roys 20. c. lors qu'il eut pardonné à Benadab Idolatre, *quia dereliquiſti hominem dignum morte, erit anima tua pro anima illius, & populus tuus pro populo illius.* Ce que j'euſſe teu volontiers, mais l'on a veu l'execution de l'ire de Dieu, laquelle ne peut eſtre autrement appaiſée comme il me ſemble, que par un antidote de remettre la foy en ſon entier par la publication du Concile, avant qu'elle s'en aille du tout. Car toutes mutations de foy peu s'en faut qu'elles n'apportent mutation de forme & eſtat de Republique & Royaume. Comme du temps des Machabées, lors que le peuple de Dieu commença de prendre la forme & regle des Gentils, incontinent s'en enſuivit de leur Republique, & de leurs Gouvernemens. 1. *Machab.* 1. Et l'Empire Romain fut contaminé & commença à prendre la decadence ayant admis & ſouſtenu les Arriens. *Prætextu religionis Henricus V. Imperator privavit patrem Henricum IV. Imperio, ut ait Vrſper. In ſuo chronico.* Je laiſſe les autres, ſuffira produire la cauſe laquelle Dion Caſſius raconte au livre 52. de ſon hiſtoire, diſant, *Mæcenas vir gravis inſtruens Cæſarem Octavianum de inſtituenda repub. ita eum admonuit. peregrinarum religionum authores odio & ſuppliciis proſequi : non modo Dei gratia, quem qui contemnit, haud dubiè nihil quoque aliud magni faciet : ſed propterea etiam quòd qui nova numina introducunt, multos ad utendum peregrinis legibus alliciunt hinc conjurationes, ſeditiones, & conciliabula exiſtunt minimè unius principatus commodiores.* Car certes depuis que la perſuaſion ou haine de la religion, entre en la teſte des hommes, il eſt mal aiſé ſi on n'y remedie à temps & toſt d'empeſcher les cruautez qui ſe commettent ſans crainte : & en ſont témoins les perſecutions qu'ont enduré les Chreſtiens au temps des idolatres Payens, comme des Arriens. Caïn pour haine de voir le ſacrifice de ſon frere plus agreable à Dieu, le tua. Geneſe. 4. J'obmets comme ce Roy des Gots d'Eſpagne, Lenogilde coupa la teſte de ſa propre main à Hermogilde ſon fils, qui avoit pris à femme la fille de Childebert Roy de France, ainſi qu'écrivent Annonius. *lib.* 3. *de geſt. fran. c.* 38. & *Gregor. Turonen. lib.* 5. *c.* 38. comme auſſi fit le meſme Dioſcorus Tyran à ſainte Barbe ſa fille, ainſi qu'écrit Simeon Metaphraſtes eſtant en haine de la religion : je diray ſeulement ce qu'écrit *Lucret. lib.* 1. *de rer. natu. ſæpius olim Religio peperit ſceleroſa atque impia facta* : & ce qu'eſt noté au 2. des Roys, 15. c. de la conjuration contre David par Abſalon ſon fils, *cùm immolaret. inquit, victimas, facta eſt conjuratio valida.* L'ame qui ſouſtient en vie les Empires & Royau-

mes, c'eſt Dieu meſme qui dit, *per me Reges regnant.* C'eſt luy qui contient au corps des Republiques en l'obeïſſance deuë tous & chacuns les membres : tellement que lors que Dieu ſe ſepare d'un Royaume, il eſt neceſſaire qu'il chee, comme le corps au départ de ſon ame tombe en neant, & eſt donné en proye aux ſerpens, & ſe conſomme par la diſſolution de ſes parties, deſquelles il eſtoit composé. En outre, pendant que pour raiſon de la religion les ſujets entrent en controverſe, il ne peut eſtre qu'il ne s'en enſuivent diverſes factions, & que des paroles on ne vienne aux armes, comme on a veu en toutes les ſectes qui ont creu en tous aages, ſans avoir eſté eſtouffées à leur naiſſance : & de là ſont ſorties les ſeditions, les rebellions, deſquelles ſubitement s'engendrent les deſolations des Royaumes, & contemnement des ſuperieurs. Si que eſtant la Germanie en l'an 1512. embraſée de pareilles émeutes & factions par la menée des Proteſtans, qui tiroient lors le col du naturel joug, le Concile fut empeſché & ſuſpendu. Mais qui en eſt la cauſe ? les nouveaux croyans la doivent reconnoiſtre de leur coſté. Depuis toutesfois ceſſant l'empeſchement, il a eſté repris & pourſuivi en l'an 1562. ſous Pie IV. homme de bien & ſans reprehenſion lequel ſuivant l'ordre des legitimes Conciles a ſemond tous Patriarches, Archeveſques, Empereurs, Roys, Princes, & autres qui ont accouſtumé d'y venir & aſſiſter. En ce Concile en la ſeſſion de tout le Concile 18. & en celles qui furent faites ſous Pie IV. fut baillé ſauf-conduit aux heretiques s'ils y vouloient venir : & y furent appellez le 4. Mars 1562. *ubi & datur popularibus, militaribus, nobilibus, Baronibus, Comitibus, Marchionibus, Ducibus, Principibus Electoribus, & aliis quibuſcunque veniendi ad Concilium generale facultas, ex quibuſcunque Provinciis & regnis cum fide publica, vel, ut dicitur, ſalvo conductu.* Comme auſſi avoit eſté donné *ſub Iulio 3. in 3. ſeſſione ſub Iulio 3. habita* 11. *Octo.* 1551. Et en cette continuation du Concile ſous Pie IV. y eſtoient auſſi les Ambaſſadeurs de l'Empereur, & d'autres Roys Chreſtiens, comme appert par la ſeſſion 9. tenuë ſous Pie IV. qui eſt la 25. de tout le Concile du 4. Decemb. 1563. c. 21. *de loco oratorum.* deſquels points on peut colliger que le Conſulteur fauſſement ſuppoſe que ſous Pie IV. le Concile n'a eſté de nouveau appellé, qui eſt autrement. Et ne faut auſſi qu'il ſe plaigne qu'il n'a eſté fait mention en la concluſion d'iceluy, de Marcellin II. & Paul IV. qui ont tenu le ſiege pendant la ſuſpenſion ; de tant qu'aucune ſeſſion n'avoit eſté tenuë pendant leur vie : Parquoy eſtant releuës en la concluſion du Concile, & confirmées les ſeſſions tenuës paravant le ſiege de Pie IV. il n'eſtoit beſoin que de rememorer ceux ſous leſquels elles avoient eſté tenuës. Si n'eſt-il pas nouveau auſſi de continuer les Conciles interrompus : car cela a eſté autrefois. Le Concile Africain tenu ſous Boniface premier n'eſt que la conſommation du Concile 7. de Carthage, comme il eſt dit au premier Tome des Conciles, au commencement du Concile de Carthage. Tellement que les meſmes Epiſtres qui eſtoient leuës des Princes & Eveſques envoyées au Concile de Carthage 7. furent releuës au Concile 3. & 4. Africain, ſans autre nouvelle miſſion. Et le Concile de Latran fut commencé *ſub Iulio II. Pontifice die* 10 *Maij* 1511. & interrompu, & depuis continué & conclu ſous Leon X. *anno* 1518. 15. *Martij.* Comme appert au 5. Tome des Conciles.

ARTICLES XXXIV. XXXV. XXXVI. XXXVII. XXXVIII. XXXIX. XL.

EN ce 34. article le Conſulteur allegue une autre nullité, de ce que le Concile, comme il dit, au chap. 4. de ladite ſeſſion 7. a decis qu'à l'inſtitution des Eveſques, Preſtres, & autres Miniſtres de l'Egliſe, il n'y faut appeller le peuple ny le Roy, ny l'Empereur, ny le conſentement ou authorité d'iceux ou de quelque Poteſtat ou Magiſtrat ; ce qu'il dit contraire aux anciens canons, &c. Premierement pour réponſe, je diray que le Conſulteur n'a pas entendu les mots du Concile, qui ſont tels, *in ſeſſione* 23. *totius Concilij, in ſeptima verò ſub Pio IV. ubi agitur de ſacramento ordinum. c.* 4. *Docet inſuper ſacroſancta Synodus, in ordinatione Epiſcoporum, ſacerdotum & caeterorum ordinum, nec populi, nec cujuſvis ſecularis poteſtatis & magiſtratus conſenſum ſive vocationem ita requiri, ut ſine ea irrita ſit ordinatio. Quin potiùs decernit eos, qui tantummodo à populo ac ſeculare poteſtate, ac magiſtratu vocati & inſtituti ad haec miniſteria exercenda aſcendunt, & qui ea propria temeritate ſibi ſumunt, omnes non Eccleſiae miniſtros, ſed fures & latrones, per oſtium non ingreſſos, habendos eſſe.* Par leſquels mots eſt notoirement declaré, que le ſaint ordre de Preſtriſe, ou d'Eveſque, ou d'autre Miniſtre Eccleſiaſtique, ne ſe peut aucunement bailler par les Laics ſeuls. Car, comme jamais homme vivant n'a ouy dire, que les Preſtres ayent eſté oints & conſacrez par les Roys, Magiſtrats & Princes, ou par le peuple, auſſi jamais homme vivant de ſens & jugement dit que les Eveſques ayent eſté ordonnez par les Laics. Car toutes onctions qui ont quelque myſtere ſoient elles de Princes, ou de Prophetes, ou d'Eveſques, ou d'autres Miniſtres, ſont faites pour ſignifier quelque don d'authorité ou puiſſance qui leur eſt donnée ſingulierement de Dieu. *Unctionem enim, inquit D. Ioan.* 1. *Epiſt. c.* 2. *habetis à ſancto.* Si qu'il eſt requis que les Miniſtres de Dieu l'appliquent, & non les prophanes, ainſi les onctions du vieux Teſtament ont ſeulement eſté commiſes aux Eccleſiaſtiques & Prophetes : comme quand Dieu dit à Elie, qu'il allaſt oindre pour Roys Jean fils de Nanſi & Azaël : & pour Prophete, Eliſée fils de Sapha 3. *Reg.* 18. Je laiſſe l'onction de Saul, & David, faite par Samuel. 1. *Reg. c.* 10. 15. 16. *c. uni.* §. 1. 2. *de ſac. unctio.* Je laiſſe le diſcours de l'ordonnance des Preſtres, qui ſont faits par les Eveſques & non par l'election du peuple : car cela eſt textuel *ex Concilio Laodicenſi, Phrygia Pacatiana celebrato, in fine Pontificatus Liberij Papae, vel ſecundum alios principio Pontificatus Damaſij primi. c.* 1. *ca.* 13. *quòd non ſit, inquit, permittendum turbis, electiones eorum facere, qui ſunt ad ſacerdotium promovendi. & in ca. non eſt permittendum.* 63. *diſt.* Et m'arreſteray en ce que le Concile s'arreſte, de la puiſſance d'ordonner les Eveſques, que le Conſulteur dit appartenir au peuple & Roys. & mettray en contraire témoignage le canon 20. des conſtitutions Apoſtoliques *apud Clem. lib.* 3. *conſtitutio. Apoſtolic. Epiſcopus à tribus Epiſcopis, vel ſaltem à duobus, non ab uno ordinetur, ut in ore duorum vel trium ſtet omne verbum. Presbiter vel Diaconus, ab uno Epiſcopo, ex clericis non Laicis. Idem ſtatuit Anacletus in epiſt.* 2. *de ordinatione Archiepiſc. & Epiſco. in Tomo* 1. *concil. & in epiſto.* 3. *de Patriarch. & Primat. Idem Anicetus refert, in epiſtola decretali ad Galliae Epiſcopos. in Tom.* 1. *concilio ex Damaſo. ubi & refert cum Anacleto exemplum Apoſtolicum, ſcilicet, Iacobum fratrem Domini fuiſſe ordinatum Epiſcopum Hieroſolymorum à Petro & Iacobo & Ioanne. Et in concil.* 1. *Nicanorum ca.* 4. *Epiſcopum oportet ab omnibus quidem ſi fieri poteſt, qui ſunt in provincia ejus, ordinari, ſaltem à tribus Epiſcopis in unum congregatis, relatum in ca. Epiſcopum.* 94. *diſt. Illud ipſum ſtatutum in Concilio Arelatenſi* 1. *can.* 29. *tempore Conſtantini & Sylveſtri primi Papae. Et in concilio Arelatenſi* 2. *ſub iiſdem principibus ca. ſi. Et in concilio Carthag.* 2. *ſub Valentin. & Theodoſ. Et Siricij tempor. ca.* 12. *& can. placet omnibus.* 32. *diſt. & in Carthagi.* 3. *ca.* 39.

tempore

tempore ejus Syricij idem concilio Carthag 7. ſub Boniface Pap. I. can. 4. Et combien que le peuple puiſſe demander quelqu'un pour eſtre Eveſque, cela s'entend quand l'ordination eſt negligemment differée. Et lors encore ce n'eſt pas au peuple de l'ordonner, mais il demande en la province plus proche aux Eveſques, qu'il ſoit ordonné, comme il eſt porté par le Concile Sardicence ou de Sardaigne tenu du temps de Jules Pape I. c. 5. Et diſoit Alexandre III. *non licet Laicis clericos in Eccleſia propria authoritate ordinare. c. cum Laici. de jure patro. apud Grego.* Et faut outre la petition que le peuple fait de l'Eveſque, diſtinguer l'election, la confirmation, & la conſecration de l'Eveſque, comme a eſté diſtingué au Concile de Latran referé *in c. cum in cunctis. §. cum verò. de electio. apud Greg & in c. tranſmiſſam. eod. tit. docendus eſt populus non ſequendus, noſque eos quid liceat quidque non liceat commonere, non iis conſenſum prabere debemus, ut ait Cæleſti. epiſt. 3. decret. ad Epiſcopos Apuliæ. c. 3. in 1. Tom. concilio. & in cano. docendus. 62. diſt.* Et n'eſt-il pas permis au peuple ou Laics, de manier les choſes ſacrées: & par conſequent leur eſt prohibé d'y pourvoir de perſonnes pour les adminiſtrer. *ca. Laicis. & ca. ſi quis principum. 16. q. 7. ex concilio Symmacho Papa. can. benè quidem. 96. diſt.* Et pourroient auſſi juger prophane, de la capacité d'un perſonnage & choſes ſaintes, qu'il ne connoit pas? *quid cæcus de coloribus?* Si ſe ſeroient grandement oubliez les Peres anciens, que de commettre au jugement du peuple, une charge de ſi grande importance, eſtant obſervé par Philo Judæus *Tomo 2. lib. quòd liber ſit quiſquis virtuti ſtudet.* Ce que Pythagore commandoit *per viam publicam non ingrediuntur id nec factis nec dictis populi utendum.* La raiſon en eſt écrite par Phalaris en ſon Epiſtre grecque 58. *ad Hegeſippum.* parce que le peuple eſt ſans ordre, ſot & prompt à changer d'opinion à tout vent, ſubit, & ſans conſtance, prompt à ire, facile à la loüange: adjoutant, qu'il aimeroit plus eſtre exſibilé que honoré du public. Et que tout homme s'eſtudie de plaire au peuple, à la fin en eſt mal ſalarié *Æſchilus in princ. tragœdia Prometheus ligatus,* dit que Promethée a eſté puni de la cruelle peine que les Poëtes feignent, que le cœur luy eſt rongé perpetuellement par l'aigle, pour avoir eſté trop miſericordieux & favorable envers le peuple contre le vouloir de Jupiter, qu'ils eſtimoient Dieu. Et comme écrit Xenocrates au livre *de morte. Quis poteſt eſſe felix, dum ad nutum turba vivit, &c.* Et aprés avoir dit mille incommoditez, conclut. *Et quiſquis huic familiariter ſe accommodabit, longè eſt ille miſerior.* Je laiſſe à parler, *quàm ſit mobile & perſuaſibile vulgus,* ſemblable à la mer, laquelle de ſoy eſt tranquille, mais facilement elle eſlance furieuſement ſes vagues, ſuivant l'appetit & ſoufflement des vents, auſſi le peuple eſt de telle humeur & deſir que ceux qui le conſeillent, ainſi que diſoit Publius Eximius *apud Polib. lib.* 11. Témoin en eſt ce peuple Juif, qui premierement avoit voulu couronner noſtre Seigneur Jeſus Chriſt, & aprés peu de jours eſleurent pluſtoſt un brigand & larron homicide Barabbas. Dont à bon droit Perſe dit en ſa premiere Satyre, *non eſt ſi quid turbida Roma elevet, accedas examenve improbum in illa caſtiges trutina. nec te quæſiveris extra. Nam Romæ quis non, ah ſi fas dicere, ſed fas.* & Valere le Grand appelloit le peuple Romain *faſtidioſum in bonis ſuis æſtimandis.* au chap. de la pieté. Et me ſouvient de ce que Ælian raconte. *lib. 2. de var. hiſt. c. 6.* que Hippomachus maiſtre d'eſcrime ſingulier, faiſant exercer un de ſes diſciples publiquement pour monſtrer ſa ſcience, lors que la multitude qui eſtoit à l'entour du ſpectacle, ſe mit à écrier & vanter quelque coup de ſon athlete, il le frappa en luy diſant, Tu n'a pas fait comme tu devois: car ſi tu euſſes fait comme il faloit par l'art, ceux-là ne t'euſſent pas loüé. J'obmets à découvrir la facilité de corrompre les ſuffrages d'un peuple & leur voix, comme il a eſté connu par experience aux Democraties, cela ſeroit trop long: Je deduiray ſeulement que *populus requiri antè electionem debet, ſed quòd in ipſo actu electionis intereſſe non debet, nec quiſquam poteſt recipi ita electus. in cap. quiſquis. de electio. nec vanæ voces populi ſunt audiendæ. c. Oſius. de electio.* Et ce pour raiſon des factions que ſe pourroient braſſer par corruptions ou faveurs, dont s'enſuivent grands tumultes. Comme dit eſtre advenu en ſon temps Sydon Apollinaire *lib. 4. Epiſto. epiſt. 25. in electione Pontificum illorum,* dit que Patiens & S. Euphronius Eveſques bien émeus ſans avoir égard aux troupes d'un peuple, en eſleurent un *cum clero, ſtupentibus factioſis.* Ce qui fut cauſe auſſi que par les concordats, une partie des benefices fut exemptée de la neceſſité des elections, pour eviter les ſymonies, corruptions, & ſeditions qui s'y commettoient. *Idem in Regibus dicebat D. Ambroſius, cujus verba referuntur in cano. convenior. 23. q 8. quæ Dei Deo, quæ Cæſaris Cæſari: ad Imperatores palatia pertinent, ad ſacerdotes Eccleſiæ: abſitque ut ego hæreditatem patrum meorum tradam regi, potiùs moriendum ut Nabucha pro vinea. 3. Reg 21. tradit, dicitur mihi Imperatorem mandaſſe, debeo & ego unam baſilicam habere: Reſpondi, non licet tibi ullam habere.* Et c'eſt l'expreſſe regle des canons anciens. *ſi quis Epiſcopus ſecularibus poteſtatibus uſus Eccleſias per ipſos obtinuerit, 1. deponatur: & ſegregentur ab Eccleſia omnes, qui illi communicant.* ainſi ſtatué. *in 2. actn. 6. Synodi ex 350. Epiſcoporum decreto,* dont eſt tiré le canon, *omnis electio. 63. diſt.* Le meſme decis *in generali ſynodo, per Grego. VII. cujus exemplum in can. Adrianus. 63. diſt.* Et parce que le Conſulteur met en avant la ſanction du privilege de France & luy oppoſe un canon exprés, tenu en un Concile Gallicain à Paris tranſcrit *in can. ſuper ordinationem. 63. diſt. Cujus verba, Si per ordinationem regiam honoris iſtius (ſcilicet Epiſcopalis) culmen perſuadere quis nimia temeritate præſumpſerit, à comprovincialibus illius loci Epiſcopis, nullatenus recipi mereatur, &c.* Voila comment le peuple ne peut ordonner les Eveſques, ny les Princes auſſi: ſi que il a eſté tres-ſaintement declaré par le Concile, que tous ceux, qui ſeroient venus au ſiege par leur ſeul moyen, ſont larrons: car ils n'ont eſté legitimement intronifez, & ne ſont point entrez par la porte. Le meſme a auſſi eſté declaré par Alexandre III. *in cap. relatum. de jure patro* Or le Conſulteur allegue certaines Or- Art. 34.
donnances & conſtitutions des Roys de France, & d'autres Peres ſaints contre le preſent Concile, leſquelles ne ſont rien au propos du Concile, qui parle *de ordinatione* & non *de electione, vel nominatione.* Toutes leſquelles formes ſont bien differentes. Donc- Art. 35.
ques j'avoüeray bien au Conſulteur, (mais pourtant cela n'eſt pas contre le Concile,) que quelquesfois par quelque couſtume ou privilege en quelque part, les Eveſques ont eſté eſleus par le Clergé & par le peuple par ce can. *Sanctorum. 63. diſt.* Et que les Roys de France ont la puiſſance de l'inveſtiture; toutesfois ils n'en ont point la confirmation ny l'ordination. Car ainſi porte le privilege confirmé au ſynode tenu à Rome à ſaint Sauveur, duquel eſt mis la teneur *in cano. in Synodo. 73. diſt. Ut Epiſcopi, inquit, à Rege vel Imperatore inveſtituram accipiant, & conſecrationem unde debent.* Et puis aprés, *quòd ſi à clero & populo quis eligatur Epiſcopus, niſi à ſupradicto Rege laudetur & inveſtiatur, non conſecretur.* Et encore cela eſt par privilege & non de droit, & pour garder qu'il n'y ait tumulte en la province, & pour ſçavoir quelles gens ſont eſleus en ſon Royaume, non pas pour les eſlire ny pour empeſcher l'election legitimement & canoniquement faite par le Clergé. Car s'ils le font, & eux, & quiconque ſoient du peuple qui les empeſchent, ſont excommuniez d'anathe-

me. *in can. nullus Laicorum principum 63. diſt.* Et ſi l'on veut clairement entendre la cauſe que les Princes & Empereurs ſont ſurintendans à l'election des Eveſques. *Leo I. in ca. tota civiam. § principibus. 63. diſt.* l'explique & dit, *principibus vero atque Imperatoribus, electionem Romanorum Pontificum atque aliorum Epiſcoporum referendus uſus & conſtitutio tradidit, pro ſchiſmaticorum diſſenſionibus, quibus nonnunquam Eccleſia Dei periclitabatur. contra quos fideliſſimorum legibus frequenter Eccleſiae munita legitur.* Combien que Gregorius IX. ayt retranché cette faculté d'eſlire avec le Clergé avant le Concile de Trente, improuvant cette couſtume. *in c. Maſſana. de electio. can. non licet. 63. diſt.* pour raiſon des inconveniens qui en ſurviennent, & deſquels ſaint Hieroſme ſe plaignoit de ſon temps, au Tome 2. de ſes œuvres, *Epiſtola Oceano ſcripta. Nam repetens matrimonium à baptiſmo ſit Epiſcopus recipiendus*, diſant ſur la fin. *Nunc pleroſque cernimus vel populi favorem in aurigarum morem, pretio redimere.* Parce que anciennement le peuple eſtoit preſent aux elections, & demandoit les Prelats non pas comme electeurs, mais comme témoins de ce que l'election eſtoit faite canoniquement, comme il appert par l'epiſtre que S. Athanaſe écrit *ad Orthodoxos de perſecutione ſua: Sed & demas, inquit, aliquem querelam adverſus me ſuſceptam eſſe, meumque nomen inter reos receptum: Non tamen oportuit in mei locum Arrianum, aut qui Arriana saperet ſubrogari, ſed ſecundum Eccleſiaſticos canones prout Apoſtolus praecepit, congregatis populis una cum Spiritu Sancto, qui Epiſcopum conſtituunt, publicè (vide populum) & in praeſentia clericorum Epiſcopum poſtulantium (vide eligentes) fieri: atque ita omnia canonicè peragi, &c. alias non. Id enim Eccleſiaſticos canones ſolvit, & Ethnicos ad blaſphemiam & ſuſpicionem cogit, ac putent non legibus ritaque divino, ſed nundinatione & potentia Epiſcopos conſtitui.* A ce propos S. Paul 1. *ad Timo.* 3. ayant mis les conditions qui ſont requiſes en une bonne election du Prelat, adjouſte. *oportet autem illum teſtimonium habere bonum ab iis qui foris ſunt, ut non in opprobrium incidat relatum in ca. uni. de ſacra unctio.* Ce que S. Hieroſme explique, duquel eſt pris le *can. licet ergo* 8. q. 1. *in decret. Gratia. licet ergo, inquit, dominus de conſtituendo principe praecepiſſet & elegiſſet, tamen convocatur etiam Synagoga. Requiritur ergo in ordinando ſacerdote etiam populi praeſentia, ut ſciant omnes inde cauſam, & certi ſint, quod qui praeſtantior eſt ex omni populo, qui ſanctior, qui in omni virtute eminentior, ille eligitur ad ſacerdotium, & hoc atteſtante populo.* Parquoy au Clergé appartient l'election, & au peuple le conſentement, l'inſtitution au grand Eveſque, la conſecration aux autres Eveſques, *ut ait Stephan. Pap. in ca. noſſe tuam. cum ſeq. & ca. Salonitana 63. diſt.* ainſi eſt entendu le can. *ordinationes* 1. q. 1. le ca. *plebs Dietrenſis*, & les autres ſuivans 63. *diſt.* En quoy j'employeray contre le Conſulteur l'exemple meſme de l'election de S. Ambroiſe, lequel fut fait Evéque non pas par le peuple qui le demandoit pour Eveſque, ou par l'Empereur, mais par les Eveſques. Et Valentinian l'Empereur, lors *profeſſus eſt, Tantum abſit ut ad Imperatores pertineret electio, ſed quod ad illos ſolos pertineret, velut quibus reges ſubmitterent caput. in can. Valentinianus, 63. diſt.* tiré de Theodoretus *lib. 7. hiſto. tripartita c. 8. Niceph. Cali. lib. 11. hiſtor. Eccleſ. c. 32.* le meſme a ordonné *Leo Imperator*, qui a preſcrit la liberté & pureté de l'election. *in l. ſi quemquam. C. de Epiſc. & cler.* Et S. Loys IX. Roy du nom fit une ordonnance l'an 1228. par laquelle il laiſſa à toutes les Egliſes de ſon Royaume, la liberté des elections des Prelatures & dignitez, laquelle eſt inſerée au ſtile du Parlement en la partie derniere, *inter ordinationes regias. de electione* Ne fait rien auſſi contre ladite determination du Concile, le
Art. 36. canon allegué au 36. article. *in ca. denique. 63. diſt.* tiré du Concile 12. de Tolete. ca. 16. par la cotte duquel, il taſche tirer le Concile en haine & mépris, comme s'il eſtoit contre les privileges du Roy d'Eſpagne, lequel toutesfois comme tres-Catholique, l'a receu, & l'a fait publier en ſon Royaume. Car la predite allegation du Concile de Tolete, ne luy donnoit occaſion de l'empeſcher de tant, que par icelle *non ſtatuitur, quod ordinatio vel electio Epiſcopatus vacantis, pertineat ad Regem, ſed ad Archepiſcopum Toletanum, dummodo praeſententur Metropolitano ſuos Epiſcopis, electis intra tres menſes.* Parquoy toute la concluſion du Conſulteur demeure nulle, comme eſtant tirée de fauſſes propoſitions & allegations qui ſont hors de ſa propoſition, & par meſme moyen tout ce qu'il conclut à l'article 37 & 39. & 40. Ne reſtant qu'un ſeul point 37. 38. 39. 40. art.
d'iceux à reſoudre qu'il repete aux trois articles 38. 39. & 40. Sçavoir que ledit decret de n'admettre le peuple à l'election des Eveſques, eſt diametralement contrevenu (dit-il) à l'Ordonnance du Roy, faite par les trois Eſtats à Orleans en Janvier 1560. par laquelle en l'election des Eveſques doivent eſtre appellez 12. Gentils-hommes de la dioceſe eſleus par la Nobleſſe, & 12. Bourgeois eleus en l'hoſtel de l'Egliſe Epiſcopale pour enſemble avec le Clergé, eſlire ou nommer trois, qui ſeroient preſentez au Roy pour en eſtre eſleu par luy l'un d'iceux. A quoy je répons premierement que le Concile ne luy eſt contraire, parce qu'il ne dit pas que les Laics n'y puiſſent aſſiſter, mais il dit que les ſeuls Laics ne les peuvent ordonner, comme nous avons monſtré cy-deſſus. Et diray bien, que l'Ordonnance du Roy, n'a eſté encore obſervée, ſuivant ſa forme & teneur, tant pour raiſon des frais qui ſont inſupportables, pour l'effectuer, que pareillement pour les factions, brigues & pourchas qui s'y peuvent commettre, tellement que le Roy a eſté contraint y pourvoir, comme il faiſoit auparavant, nommant à noſtre ſaint Pere le Pape, comme il avoit accouſtumé par ſon placet, celuy qu'il demandoit eſtre pourveu de la vacante Eveſché, capable & ſuffiſant. Et n'entreray pas pour le preſent en la remonſtrance que le Roy à entendu ſouvent, pour regarder au faix inſupportables qu'ils ſe charge volontairement, de nommer aux Prelatures gens idoines & ſuffiſans, dont ſort l'entretenement de l'Egliſe Catholique, comme auſſi la deſolation par l'inſuffiſance d'iceux, qui meritoient pluſtoſt tirer un coup de lance, que d'ouvrir les ſaints livres pour les expliquer, & auſquels ſeroit quelquesfois plus utile d'avoir eſté pauvres bergers de beſtes brutes, que d'avoir uſurpé le ſiege des Paſteurs de la bergerie des hommes raiſonnables, de la perte deſquels, faudra qu'ils rendent compte devant Dieu. Et s'ils avoient leu ce que ſaint Hieroſme dit. *Tomo 2. in dialogo Orthodoxi & Luciferani*, de la charge d'un Eveſque, ou ſi l'ayant leu, ils y euſſent bien penſé ils n'euſſent jamais prié le Roy de les admettre à la charge, pour laquelle ſouſtenir, tous ceux qui ſçavent que c'eſt, tremblent & haletent ſous le joug en perpetuelle crainte d'encourir le jugement de Dieu, pour la perte de leur troupeau. Et cet honneur que le Roy a de nommer & preſenter au Pape les Eveſques & Prelats, luy eſt une tres-grande charge de conſcience, quand il en nommeroit ou par faveur, ou pour recompenſe de ſervices que l'on luy a faits pluſtoſt que pour leur capacité, ſe rendant comme plege de leur ſuffiſance envers le Paſteur de l'Egliſe: car au grand & dernier jugement, ſans diſcretion ou acception des puiſſances Royales, couronnes, ou thyares, chacun pour ſuy & pour ſa charge tant grand que petit, ſans aucune ſuite, comparoiſtront & rendront compte & raiſon de leurs actes, devant le Roy des Roys: & à celuy ſera plus demandé, à qui plus ſera baillé à gouverner. Et me ſemble que c'eſt bien aſſez grande charge de gouverner un peuple en la police humaine, ſans prendre plus grand ſoucy & charge volontaire de gouverner les ames, & comme

Dieu noſtre Seigneur Jeſus Chriſt a reſolu, *Reddenda quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo.* Matth. 22. Je ne m'arreſteray pas à ce qu'eſcrit Nicolaus, *Imperium veſtrum ſuis quotidianis adminiſtrationibus debet eſſe contentum, non uſurpare quæ ſolis Sacerdotibus Domini conveniunt. ca. Imperium 11. diſtin.* J'obmets auſſi ce qu'eſcrit ſaint Cyprian à l'Empereur Julien *in can. quoniam idem. cad. 11. diſt. ca. cum ad verum. ca. duo ſunt. 96. diſt. &c.* car noſtre Roy avec ſon Conſeil entendant trop mieux telles deciſions, que je ne leur ſçaurois repreſenter en cet Epilogue. Et déja il connoiſt bien par la negligence des Paſteurs qui ſe ſont intromiſes ſous couleur des placets de ſes majeurs, qui les penſoient capables, de combien de conſequence a eſté leur venuë, ayant plus aimé le revenu que le ſoucy & cure de leur troupeau, qu'ils ont abandonné quand les renards & les loups, ſont entrez en la bergerie qui leur avoit eſté commiſe.

ARTICLES XLI. & LXVII.

CEt article 41. avec le 67. preſuppoſent que le Concile en 7. ſeſſion ſous Pie IV. au canon du decret. & ch. 12. enfraint leſdites Ordonnances des trois Eſtats tenus à Orleans 1560. & publiées aux Cours ſouveraines: car, dit-il, le Concile permet de recevoir l'ordre de Preſtriſe à 25 ans, & tenir benefices, & leſdites Ordonnances art. 12. demandent 30. ans. Mais pour accorder ſes deux points, il ne faut point entrer en nullité ou reprehenſion du Concile, ou empeſchement de ſa publication. Premierement, parce que le Concile, a eſté tenu aprés & arreſté en l'an 1562. Et par conſequent que *leges poſteriores derogant prioribus.* Comme il eſt vulgaire, attendu que ceux qui eſtoient aux Eſtats & les Cours des Parlements, ſont ſi Catholiques qu'ils n'entendent avoir rien entrepris ſur la puiſſance Eccleſiaſtique en ce qui concerne les choſes Eccleſiaſtiques: & par conſequent, le Concile qui eſt general, ne doit pareillement empeſché ſous cette occaſion. Car il n'y a ſi petit Juriſconſulte, ou autre qui ait ſi peu que ſoit verſé és lettres, qu'il ne ſçache que, *In iis quæ ſunt juris Eccleſiaſtici, leges ſacratiſſimæ Imperatorum, non dedignantur ſequi ſacros canones nec ſacri can. in iis quæ temporalia ſunt leges. in c. 1. de no. ope. nunt. Juſt. in nov. el §. ſi. ut cler. apud prop. epiſcop. col. 6. & in 9. c. de Eccleſ. tit. colla. 9. c. ſi. de ſecun. nupt.* Et outre ce, le Concile eſt conforme à ce qui autrefois a eſté decis *in clem. ſi de ata. & qualit.* Je me contenteray auſſi de referer ce que ce grand perſonnage Gregoire Nazianze écrit aux Empereurs de Conſtantinople, tranſcrit *in cano. ſuſcipitis. 10. diſt. Suſcipitiſne libertatem verbi? libenter accipitis quod Chriſtus ſacerdotali vos ſub iecit poteſtati, atque iſtis tribunalibus ſubdit. Dedit enim & nobis poteſtatem: dedit & principatum multo perfectiorem principatibus veſtris. Aut nunquid juſtum vobis videtur, ſi cedat ſpiritus carni, ſi à terrenis cæleſtia ſuperentur? Et ſi divinis præferantur humana?* Suffit auſſi de repreſenter, que du conſentement du Roy, y ayant envoyé ſes Ambaſſadeurs au commencement, comme appert par la bulle de Paul III. en l'indiction dudit Concile, avec le Pape, iceluy Concile aſſemblé ne fait rien contre l'authorité du Roy, ou de ſes decrets, comme fait par ſon conſentement & par lequel le Roy meſme peut corriger & abroger ſes loix comme il luy plaira. *l. 1. & fin. de leg. C.*

ARTICLE XLII.

MOins a-t-il d'occaſion de ſe plaindre de ce que par le decret d'icelle ſeſſion *(ſeſſione 7. c. fin. & ſeſſione 6. ſub Pio IV. ſive 22. Concilij in decreto de reformat. c. 9.)* il eſt permis aux Eveſques de prendre garde des Fabriques, & d'en prendre connoiſſance; car cela n'eſt aucunement contraire à l'authorité ou Juriſdiction du Roy. *Primo*, parce que au chap. 9. *de reformat. ſeſſ. 22.* eſt dit: *Quod ſi ex conſuetudine, aut privilegio, aut ex conſtitutione aliqua loci, aliis ad id deputatis rationes reddendæ ſint (ſcilicet ab adminiſtratoribus tam Eccleſiaſticis quam Laicis fabricæ cujuſvis Eccleſiæ etiam cathedralis, hoſpitalis, confraternitatis, eleemoſinæ, montis pietatis, & aliorum piorum locorum) tunc cum iis etiam adhibeatur ordinarius.* Parquoy demeurent les loix de la France, ſi point y en a qui baillent l'audition des comptes à autres, qu'aux Eveſques, mais y ſont adjoutez les Juges ordinaires des Eveſques. Ce qui eſt conforme au Concile de Vienne, dont eſt tirée la conſtitution *quia contingit. de relig. domib. Et Felinus in c. de quarta. numero 3. de preſcr.* baille la raiſon, pourquoy & en quel cas le Juge ordinaire temporel, en a priſe & peut prendre connoiſſance des fabriques, & des adminiſtrations des biens des hoſpitaux, aprés Anchatan en ſon Conſeil 343. qui commence, *oportet primò inquirere circa finem, Rerum hoſpitalium, Judex eſt Epiſcopus. inquit. quia ejus cura Xenodochiorum ſit. c. de Xenodoch. de religio. domib. Verùm negligentib. iis conceditur ordinariis locorum.* En quoy ſemble faire à propos cette clementine *quia contingit. de relig. dom.* qui parle *de ordinariis ſimpliciter, ut cognoſcant in negligentia fundatorum, & patronorum, & Epiſcoporum vel Prælatorum, idque tanquam judices in hac parte delegati authoritate Apoſtolica.* Parquoy bien que les Ordonnances du Roy & Arreſts portent, que le Juge Royal peut connoiſtre des fabriques des Egliſes, & des fruits vacans, cela a eſté, & eſt entendu pour raiſon de la negligence de Patrons, Eveſques, & Abbez, comme auſſi appert par le recit fait par le Roy Charles VI. au prologue de l'Ordonnance du 6. Octob. 1385. inſerée en la troiſiéme partie du ſtile du Parlement, *titulo. de reparatio. Eccleſia.* là où le Roy ordonne encore, *Quod commiſſarij adminiſtrationum rerum illarum Eccleſiaſticarum ordinabuntur per judices regios de conſilio religioſorum aut fratrum monaſteriorum & hoſpitalium, qui ſunt in locis prædictis minoſis alioquin cum conſilio Abbatum, & aliorum de conventu, quibus prioratus aut beneficia ſubſint.* A quoy le Concile aujourd'huy tient la main, & baille la forme plus expediente: par laquelle il ordonne que la reddition des comptes des Adminiſtrateurs & Marguilliers, ſoit faite tous les ans, afin que les Eveſques y pourvoyent, & qu'il ne faille que les Magiſtrats temporels y mettent la main pour leur negligence, ſans laquelle de tout droit, comme toutes fabriques & ſoin des Egliſes & lieux ſacrez, leur ſont laiſſées en charge, les Juges Laics n'y doivent rien entreprendre, que ſi a eſté decis *in Concilio Aurelianenſi* 1. auquel le Roy Clovis écrivit, & demanda conſeil, au canon 19. *Omnes Baſilicæ, quæ per diverſa loca conſtructa ſunt, vel quotidie conſtruuntur, placuit, ſecundum priorum canonum regulam, ut in ejus Epiſcopi in cujus ſita ſunt territorio, poteſtate conſiſtant.* D'où eſt pris le canon, *omnes baſilicæ.* 16. q. 7. le meſme dit *Gregorius in regiſtro. in c. in. obitum. 61. diſt in decret. & Leo IV. in can. regenda. & in 2 conc. Cabilonenſi relato in ca decretum.* 10. q. 1 Et au conſeil des Apoſtres. can. 37 *Omnium rerum Eccleſiaſticarum curam, Epiſcopus gerito, & eas diſpenſato quaſi inſpiciente Deo. Et in concil. Maguntiaco*, tenu l'an 813 5. *Id. Junij ſub Carolo Magno.* c. 8. *ſic ſcribitur, ut Epiſcopi habeant poteſtatem, res Eccleſiaſticas providere volumus: & ut Laici eorum miniſterio obediant Epiſcopis ad regendas Eccleſias Dei, viduas & orphanos defendendos. & ut obedientes ſint eis ad eorum Chriſtianitatem ſervandam, & Epiſcopi conſentientes ſint Comitibus & judicibus ad juſtitias faciendas, &c.* Et pour monſtrer au Conſulteur, evidemment & à ſes ſemblables, que la verité eſt

ſelle, que ſeulement en cas de negligence des Paſteurs & titulaires des Egliſes, & lors qu'ils tiennent compte des Fabriques, l'ordinaire temporel y met la main. Je luy mettray devant le texte par luy-meſme allegué du 4. des Roys chap. 12. là où Joas Roy dit, *Omnem pecuniam ſanctorum quæ illata fuerit à prætereuntibus in domum Domini, accipiant ſacerdotes juxta ordinem ſuum, & inſtaurent ſarta tecta domus, ſi quid viderint neceſſarium inſtaurationi.* Mais parce que aprés *uſque ad 23. annum regni Ioas, non inſtauraverant ſacerdotes ſarta tecta templi, tunc vocavit Ioas Ioadam Pontificem & ſacerdotes, dicens: quare non inſtauratis ſarta tecta templi? nolite ergo amplius accipere pecuniam juxta ordinem veſtrum, ſed ad inſtaurationem templi reddite eam.* Et lors fut mis le Gazuphilace auprés de l'Autel, là où l'argent du Temple eſtoit apporté par les Preſtres. Mais voyons aprés la forme de le diſtribuer & de la reddition des comptes qui y fut gardée. *Cum viderent magnam pecuniam ſacerdotes eſſe in Gazophilacio, aſcendebant ſcriba regis & Pontifex, & numerabant pecuniam quam inveniebant in Gazophilacio, & dabant eam cæmentariis, &c.* Autant en met le chap. 24. du 2. de Paralipo. diſant encore davantage, que les Levites avoient la charge d'amaſſer cet argent, *cum ſcriba regis, primus ſacerdos alium vice ſua committebant ſacerdotem, ut adeſſet numerationi & diſtributioni.* Et pour un dernier, le Conſulteur n'a pas bien regardé le canon 8. du decret *de reformatione*, ſeſſion 22. là où il excepte du ſoin & puiſſance pleniere des Eveſques, les lieux de regale, *ubi non tamen ea, quæ ſub regum immediata protectione ſunt, &c.*

ARTICLES XLIII. XLIV.

1 EN cet article le Conſulteur auſſi calomnie le Concile, de ce que en la ſeſſion 21. queſtion 5. ſous Pie IV. du 16. Juillet 1562. au decret *de reform. c.* 7. comme il dit, il donne puiſſance aux Eveſques avec deux de leur Chapitre, & deux de leur Clergé ſeulement de prendre & retrancher du revenu des hoſpitaux & meſme des dixmes infeodées appartenans à gens Laics: qui eſt entrepriſe ſur le grand Aumonier du Roy, & ſur l'authorité des Ordonnances Royaux, qui prohibent n'appliquer les fruits à autres uſages, & par leſquelles les redditions de comptes appartiennent aux Juges Royaux. Voila les mots du Conſulteur en cet article. Toutesfois, je ne trouve pas cecy en toutes les ſeſſions du Concile: car en la ſeſſion 5. ſous Pie IV. du 16. Juillet 1562. *c. 7. de refor.* ny en autres ſeſſions, n'y eſt pas faite mention de retrancher des revenus des hoſpitaux ou dixmes, mais il eſt bien ſtatué, *ut Epiſcopi tanquam ſedis Apoſtolicæ delegati, transferre poſſint beneficia ſimplicia etiam juris patronatus, ex Eccleſiis quæ vetuſtate vel alias collapſa ſunt, & ob earum inopiam nequeunt inſtaurari, vocatis iis quorum intereſt, in matrices aut alias Eccleſias locorum eorundem, ſeu viciniorum arbitrio ſuo: atque ut id eiſdem Eccleſiis erigant altaria vel capellas, ſub eiſdem invocationibus: vel in jam erecta altaria vel capellas transferant cum omnibus ſuis emolumentis & oneribus prioribus Eccleſiis impoſitis. Parochiales vero Eccleſias, etiam ſi juris patronatus ſint ita collapſas refici & inſtaurari procurent ex fructibus & proventibus quibuſcunque, ad eaſdem Eccleſias quomodocunque pertinentibus, qui ſi non fuerint ſufficientes, omnes patronos & alios qui fructus aliquos ex dictis Eccleſiis provenientes percipiunt, aut in illorum defectum, parochianos omnes remediis opportunis ad prædicta cogant. Quod ſi nimia egeſtate omnes laborent, ad matrices ſeu viciniores Eccleſias transferant.* Dans lequel texte il n'y a rien qui offenſe l'authorité du Roy, ny qui contraire à ſes Ordonnances, eſtant plus utile & expedient, que le ſervice divin ſoit entretenu en quelque part par la tranſlation, que de permettre que contre l'intention des fondateurs, quelques-uns jouyſſent des biens laiſſez à ces fins, ſans rien faire, ſous pretexte qu'ils n'en ont aſſez pour y ſervir. Je trouvois bien toutesfois, qu'il y a pluſieurs heretiques qu'aimeroient mieux qu'on laiſſaſt perdre les Egliſes & ſervice divin du tout que de l'entretenir de cet expedient: ayans ruiné infinis Temples en cette miſerable France, en Allemagne & ailleurs & uſurpé les biens & revenus des Egliſes & fondations ſans crainte des Ordonnances du Roy, ou ſans conſcience de les employer en autres uſages, qu'en ce qu'ils ont eſté deſtinez. Moins ſe peut plaindre le Conſulteur (s'il entend parler) de ce qui eſt ſtatué en la ſeſſion 7. tenuë ſous Pie IV. au nombre de toutes 23. du 15. Juillet 1562. là où au decret *de reformat. c.* 18. le Concile pourvoyant à l'inſtruction de la jeuneſſe, ordonne & baille puiſſance aux Eveſques avec deux de ſon Chapitre & deux du Clergé de la Cité, de pouvoir eſlire certain nombre d'enfans pour les faire inſtruire & nourrir: & à ces fins, & pour baſtir & edifier un College, & pour ſalarier les maiſtres & Docteurs, prendre des fruits entiers de la table des Chapitres, & de toutes & chacunes les dignitez Eccleſiaſtiques, perſonats, portions, Abbayes, Priorez, hoſpitaux qui ſont baillez en titre de benefice ou adminiſtration, ſuivant la forme de la conſtitution du Concile de Vienne. *in clem. quia conting. de relig. domib.* & de tous autres benefices reguliers & ſeculiers, Egliſes, &c. *& ex decimis, quacunque ratione, ex quibus ſubſidia Eccleſiaſtica ſolvi ſolent, & ad militiæ cujuſcunque militia, aut ordinis pertinentibus, exceptis tantum fratribus ordinis Hyeroſol. &c.* Car cette determination ne pourroit eſtre plus profitable au Royaume de France. De tant que par là premierement ladite jeuneſſe en ſera plus parfaite, & le bien de l'Egliſe, qui eſtoit ſeulement pour les Eccleſiaſtiques, eſt communiqué & employé pour l'ayde des pauvres parens des fondateurs Laics, pour dreſſer & eſlever leurs enfans. Et le Roy ſera mieux ſervy par hommes nourris en la crainte de Dieu ſuivant la determination du Concile, que par ceux qui ſont aujourd'huy nourris en toute liberté de mal faire, par precepteurs vagues de douteuſe creance, & mal ſentans la foy, qui n'ont ny l'honneur de Dieu, ny la reverence du Prince devant leurs yeux, d'où ſortent hommes imbus du venin ſemblable, qui perverriſſent & polluent les ſieges bien ſouvent de la juſtice & cour de ce Royaume. Quel tort font les Eveſques au Roy, ſi donnant du leur, & de ce dont la connoiſſance n'appartient aux Laics ou aux Roys, ils le diſtribuent par leurs mains. Quel crime de Leze-Majeſté (que le Conſulteur invente en ceci à ſa fantaſie) peut il eſtre de faire des loix dans le Royaume, concernans les biens Eccleſiaſtiques, ſans prejudice du Roy ny de ſon authorité, ny des ſiens? En quoy ſont tirez les clercs de la Juriſdiction du Roy? Les clercs, dis-je Eccleſiaſtiques, qui n'ont eſté jamais ſous la Juriſdiction Royale, mais ſous la diſcipline Eccleſiaſtique. Nous avons aſſez ja remonſtré par cy-devant les deux Juriſdictions & puiſſances du Roy & de l'Egliſe eſtre ſeparez, ce que le Roy tres Chreſtien de France & ſes predeceſſeurs n'ont jamais denié, ains ont laiſſé la Juriſdiction Eccleſiaſtique en ſa forme & valeur. Tellement que c'eſt au contraire crime de Leze-Majeſté, vouloir tacher la Couronne de France, de cette note, que d'uſurper la liberté Eccleſiaſtique, pluſtoſt que de dire crime de Leze-Majeſté d'avoir ordonné ſur les Eccleſiaſtiques cette aumoſne pour le bien de la Republique, & pour l'avancement & erudition de la jeuneſſe. Car le Roy qui eſt conſervateur des libertez de l'Egliſe, & qui doit veiller ſoigneuſement pour l'entretenement d'icelles, n'eſt aucunement leſé, faiſans le Synode & le Clergé ce qu'eſt

de leur juriſdiction, *cujus eſt, ut quodcumque dubitationem de rebus eorum habuerit, conventus ſacerdotali ſanctione judicio reſervetur.* Comme diſoit Philippes l'Empereur, *en l. omni innovatione. de ſacroſ. eccle. &* *Impp. Valent. & Marcus* ont augmenté les privileges de l'Egliſe, & confirme ceux qu'avoient eſté donnez par leurs predeceſſeurs. *& in l privilegia. de ſacroſ. eccle.* Frederic caſſe & annulle auſſi tout ce qu'eſt fait au contraire par les Communautez & Eſtats, & Republiques, avec grande peine ſur les contrevenans à iceux privileges, *in conſtitatione. Caſſa. de ſacroſ. eccleſ. C. §. item quaecumque communitas. de conſuetud. in authen. colla* 10. *Conſtitue. item quacumque communitas. de Epiſc. & cler.* Et Archadius & Honorius *in l. ſi Eccleſia. eod. tit.* le meſme : auſquels n'eſt inferieur en la foy ny volonté de maintenir leſdits privileges, noſtre Roy ou ſes predeceſſeurs qui ont ce beau titre ſur tous autres Princes, de Tres-Chreſtiens. Entre les privileges Eccleſiaſtiques eſt auſſi cettuy-cy, que aucune communauté, ou autre perſonne publique, ne peut rendre contribuables aux collectes ou autres exactions, les Egliſes & lieux pitoyables, par la conſtitution, *item nulla communitas. de epiſc. & cler.* comme n'eſtant du reſſort de leur puiſſance. Ce qu'a declaré noſtre Seigneur Jeſus-Chriſt, lors qu'on luy demandoit le tribut du didragme, en ſaint Matthieu 17. parlant à ſaint Pierre : *Quid tibi videtur Simon? Reges terra à quibus accipiunt tributum, vel cenſum, à filiis ſuis vel ab alienis? Et ille dixit, ab alienis. Dixit illi Jeſus. Ergo liberi ſunt filii, ut autem non ſcandalizemus eos, vade ad mare, &c.* Parquoy c'eſt aux ſeuls Eccleſiaſtiques, de contraindre leurs ſubjets : ou bien de leur commander de contribuër; autrement ne ſe pouvoit faire ſans aller querir, en ce que ne leur touche, les Eſchevins ou Conſuls de la ville en cette diſtribution, ſuivant l'exemple de l'Egliſe primitive, en laquelle, comme eſt écrit aux Actes. c. 4. ce qui eſtoit communiqué & apporté par les Chreſtiens aux pieds des Apoſtres, eſtoit diviſé par eux, comme ils aviſoient qui chacun en avoir beſoin, ſans y appeller les Rois, ou les Magiſtrats des villes. Autre exemple à la premiere des Corinth. c. 16. *De collectis, inquit, D. Paulus, qua fiunt in ſanctos, ſicut ordinavi in eccleſiis Galatia, ita & vos facite per unam ſabbati unuſquiſque reponat apud ſe recondens quod ei bene placuerit.* Et ſeroit trouvé bien étrange que les Eveſques ſe meſlaſſent de gouverner les choſes temporelles & ſeculieres, ou qu'ils vouſiſſent faire l'office d'un Magiſtrat temporel, comme dit Juſtin. *in l. repetita. de epiſc. & cler. in l. conſulta divalia. de teſtam.* Et les textes. *in tot. tit. ne cler. vel mo. ſecula. nego. ſe immiſc.* & ſaint Clement. *in epiſtolis, cujus verba in can. te quidem.* 11. *q.* 1. Et n'eſt l'Ordonnance d'Orleans, ſi elle eſt bien peſée : intereſſée aucunement par le Concile. Car le Concile eſt ſubſequent, & faut qu'elle cede à iceluy, comme faite par proviſion : & comme eſtant le Conſeil des trois Eſtats compoſé d'un corps de Chreſtiens, qui comme tel, ne peut dénier (ſans encourir note de ſa Foy, qui eſt Catholique) de ſuivre la détermination du Concile univerſel. Conſideré meſmement, que par le Concile en cet endroit, a eſté plus amplement pourveu aux moyens de recouvrer argent & fruits, pour effectuer plus aiſément le ſaint deſſein des trois Eſtats, pour l'inſtruction de la jeuneſſe. Car les trois Eſtats en l'article 9. & 10. ne prennent pour la fondation des Eſcoles & entretement d'un Precepteur qu'une prebende aux Egliſes Collegiales, Epiſcopales, ou Archiepiſcopales, & les deniers reſtans des Confrairies, le Service divin fait. Et non que pour un ſeul Precepteur, mais le Concile ordonne eſtre prins de tous Benefices, Abbayes, Prieurez & autres lieux, à l'occaſion dequoy les Eſcolles pourront ſe faire plus grandes, & plus grand nombre d'enfans, y pourra eſtre nourri & mieux inſtruits, quand multitude de precepteurs, bien entretenus y abondera & en divers lieux du dioceſe plus grand bien encore. Car par l'Ordonnance d'Orleans la jeuneſſe n'eſt qu'inſtruite gratuitement par ladite prebende, mais par la détermination du Concile, eſt pourveu non ſeulement à l'inſtruction, ains plus outre pour les nourrir au dépens de l'Egliſe, & pour les inſtruire. Si que, tant s'en faut que l'Ordonnance ſoit improuvée ou diminuée en ſon effet, qu'au contraire elle eſt augmentée & corroborée, donc le Concile doit eſtre receu pluſtoſt, pour jouyr de tel bien en la France, & pour reformer les mœurs de la jeuneſſe corrompuë, ſans s'amuſer à cette couleur, que les Eſchevins n'y ſont nommez, leſquels pourtant s'ils voyent que le Concile ne ſoit gardé & executé par les Eveſques en ce cas pourront les faire entretenir par les remedes ordinaires, en vain l'on s'arreſteroit auſſi à ces petites conſiderations que les choſes ne ſe doivent rapporter à autres uſages, que ceux auſquels ſont deſtituées ou contraires aux Ordonnances, ou à ce dire que le Roy eſt intereſſé & qu'il connoiſt de toute reformation en ſon Royaume. Car c'eſt ce que l'on dit en commun Proverbe, faire *Ex culice Elephantem*, & couvrir & cacher ſous l'ombre de verité meſme Car les Loix & Ordonnances, ne prohibent pas d'appliquer une choſe en meilleur uſage, mais bien defendent d'en abuſer ou convertir en autres uſages. Et quand il y a aſſez pour nourrir les hoſpitaux qui ſont donnez en titre de benefice, & outre encore de reſerve, ne vaut-il pas mieux appliquer le reſte à ſemblables uſages ailleurs, que de le laiſſer là ſuperflu, veu que ſeroit l'intention des fondateurs des hoſpitaux fruſtrez, qui eſtoit de ſoulager les neceſſiteux, & faire aumoſnes ſeulement. Or quand ils contribueront pour ces fins aux eſcholes, n'eſt-ce pas faire aumoſne & plus meritoire beaucoup? Car par icelle il ſe nourrira des pauvres eſcholiers en ce College qui en ſera érigé, qui ſeront du meſme lieu, cité, ou dioceſe, indigens, orphelins & délaiſſez de tout ſecours humain, & outre plus meritoire & grande ſera l'aumoſne ſpirituelle, les faiſant auſſi enſeigner & apprendre la pieté & ſciences. N'appartient-il à autre qu'aux Eveſques ſeuls d'avoir le ſoin & ſouci des pauvres & aumoſnes de la direction & diſtribution d'icelles? encore que les fondateurs l'ayent expreſſement prohibé? Comme dit Juſtinian l'Empereur. *in §. ſi qua autem pro redemptione. de Eccleſ. tit. collat.* 9. *authent. licet teſtator. de Epiſcopis & cler.* Valentinian ne diſoit-il pas : *Chriſtianorum Epiſcoporum verum cultum eſſe, adjuvare pauperes, & circa illorum providentiam eſſe, in neceſſitate poſitis proſpicere. in l.* 1. *de epiſco. audien.* La diviſion des benefices, & l'election, comme auſſi l'union, n'eſt-elle pas avec juſte cauſe en la puiſſance des Eveſques? Comme appert par les deciſions de Celeſtin III. *in c. ſicut unire. de exceſſ. prelat. & c. tua nos duxit. de eccl. adif. clem. unic. §. fin. de reb. eccle. non alien.* Parquoy donc ſera l'Eveſque tenu d'appeller les Lais, à la diſtribution ou diviſion de ce que l'on a trop, pour ſubvenir par le decret du Concile aux autres qui en ont beſoin? meſme des hoſpitaux qui ſont ſpiritualiſez : & par conſequent ſous la puiſſance entiere des Eveſques, donnez en titre par eux, comme dit *Joan. de Selva, in tracta. de benefi.* 3. *par. quaſt.* 57. N'eſt-ce pas diſpenſer ſelon ſon devoir, ce qui eſt reſidu, le donnant à ceux qui en ont beſoin? meſme que comme S. Ambroiſe dit *lib.* 2. *de officiis* referé. *in can. aurum.* 12. *q* 2. *aurum habet Eccleſia non ut ſervet, ſed ut eroget & ſubveniat in neceſſitatibus, quid eſt opus cuſtodire quod nihil adjuvat? &c. qua ſequuntur.* Quoy conſideré, le Conſulteur ne peut juſtement tirer *ad invidiam nobilium concilium:* pource que les Lais qui tiennent les diſmes y ſont declarez contribuables. Car le Concile declare entendre de ceux-là *qui tenentur ad*

ſubſidia Eccleſiaſtica, & par conſequent de ceux qui ont couſtume de contribuër aux affaires Eccleſiaſtiques, *nihil novi in Laicos, qui non contribuunt, ſtatuatur praxin decimarum.* Parquoy n'a lieu, & doit ceſſer cette faulſe perſuaſion. Et pour dire en un mot, le Conſulteur s'oublie grandement, & monſtre bien qu'il eſt ſtimulé d'haine, & aveuglé de malice contre l'Egliſe Catholique, quand il met cette propoſition
Art. 44. en ſon article 44. qu'à un Roy eſt deuë l'authorité & juriſdiction de toute reformation en ſon Royaume, & qu'il n'eſt en la puiſſance dudit Concile d'y eſtablir aucunes Loix ou Decrets, ſous ombre de reformation, & eſt propoſition vrayement heretique: comme ſi l'Egliſe Gallicane n'eſtoit point ſujette aux Conciles generaux, comme ſi les Paſteurs de l'Egliſe n'avoient l'authorité ſur les ames meſme du Roy, en ce qui concerne la ſpiritualité: ou comme ſi le Roy meſme eſtoit chef de l'Egliſe Catholique, & ſur les Conciles l'Egliſe Catholique eſt comparée équiparee par S. Clement, Epiſtre premiere, à une nef, dont il dit les gouverneurs & patrons eſtre les Eveſques, Preſtres, & Diacres, & les Lais eſtre dedans, comme navigeans & voyageors. Qui ſera donc celuy, dit il, qui dans cette nef donnera l'ordre & la loy? Seront-ce point ceux-là qu'on y porte, ou ceux qui la gouvernent? N'eſt-il pas écrit, *labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam. Malac* 2. Et ſaint Ignace qu'eſtoit du temps & vie des Apoſtres, ne dit-il pas, *epiſt* 1. *ad Trallianos. Epiſcopis ſubjecti eſtote ſicut dominis.* Et aprés, *neceſſarium autem eſt vos nihil praeter Epiſcopum facere, neque aliquid agere, ſed & presbyteris ſubditi eſtote, ut Apoſtolis Jeſu Chriſti, ſpes noſtra, in quo perſeverantes in ipſo inveniamur & plus. Oportet ergo praecepta eorum obſervare, ſicut ignem ardentem.* Ce qu'il ſe lit en la meſme Epiſtre, & en l'Epiſtre 6. *ad Magneſianos, & epiſtola* 9. *ad Philadelphienſes.* Et Dieu meſme a dit, *qui vos ſpernit, & qui vos audit, me audit. Luca* 10. *Mar* 10 *Joan* 13. *Et rurſum ſi non audierint Eccleſiam, ſint tanquam Ethnici & Publicani. Matth.* 18. Je laiſſe le chap. 17. du Deuteronome, qui y enjoint la peine de mort. Et bref je ne repete plus ce qu'en ay dit cy-deſſus, adjouſtant que noſtre Roy de France ne reconnoiſt pas autre ſuperieur *in temporalibus*, qui luy puiſſe bailler loy, comme dit Innocent III. *in c. per venerabilem. qui fil. ſint legit.* mais aux choſes ſpirituelles, certes touſiours il a reconnu Dieu, & ſes Miniſtres, & ſes Paſteurs pour ſuperieurs en l'exercice de leur miniſtere, & par eux il eſt conſacré & oint à Rheims, & leur promet conſerver la liberté & puiſſance Apoſtolique & Eccleſiaſtique, défendre & ſouſtenir ſon authorité; comme il a fait touſiours, ſi bien qu'en cet endroit de publication de Concile, il ne forvoyera ou declinera point de la trace & volonté de ſes majeurs, auſquels depuis qu'ils ont eſté oingts, Dieu a fait la grace de ne tomber en hereſie. Et liſons en Annonius. *lib.* 3. *de geſt. Franco. c.* 26. que Cleodomire, pour ne croire à l'Eveſque Avitus mourut; & pluſieurs autres pareillement, ce ſont mal trouvez de n'avoir obtemperé aux bonnes admonitions de leurs Paſteurs & Eveſques.

ARTICLE XLV.

LE Conſulteur en ce lieu veut ſouſtenir l'hereſie de ceux qui ont dogmatizé, que pour l'adultere le mariage ſe peut ſeparer du tout, & que celuy des mariez qui n'a point adulteré, ſe peut remarier avec un autre: ce que le Concile declare heretique, & tient que ce ſecond mariage eſt une paillardiſe, & autre adultere, non vray mariage, les mots du Concile ſont en la ſeſſion 8. ſous Pie IV. & de tout le Concile, ſeſſion 24 du 11. Novembre 1563. can. 7. *Si quis dixerit Eccleſiam errare, cum docuit & docet juxta Evangelicam & Apoſtolicam doctrinam, propter adulterium alterius conjugum matrimonii vinculum non poſſe diſſolvi, & utrumque vel etiam innocentem, qui cauſam adulterio non dedit, non poſſe altero conjuge vivente, aliud matrimonium contrahere, moecharique eum qui dimiſſa adultera aliam duxerit, & eam quae dimiſſo adultero alteri nupſerit, anathema ſit.* Laquelle deciſion eſt la vraye determination que ſaint Paul en a faite. 1. *Corinth.* 7. là où il eſt dit: *iis qui matrimonio juncti ſunt, praecipio non ego, ſed Dominus, uxorem à viro non diſcedere: quod ſi diſceſſerit manere innuptam, aut viro ſuo reconciliari.* Et en ſaint Matthieu 19. *Dico autem vobis, quia quicumque dimiſerit uxorem ſuam, niſi ob fornicationem, & aliam duxerit, moechatur: & qui dimiſſam duxerit, moechatur.* Le meſme au 5. de ſaint Matthieu, cela eſt plus clairement entendu, ſi on note là n'eſtre permis laiſſer ſa femme, ſinon en cas d'adultere. Et puis quand il eſt dit: Et ſi quelqu'un prend celle qu'à eſté laiſſée ainſi juſtement, il commet adultere avec elle, le confirme S. Marc au chap. 10. Et or ce ne ſeroit point adultere, ſi par ce divorce le mariage eſtoit du tout rompu. *Et non eſſet, auſſi dimiſſa uxor, ſi de ſeparatione thori non intelligamus.* Parquoy le Conſulteur ſe trompe grandement en ſon opinion & perſuaſion, laquelle eſt du ſemmaire de quelque nouveaux Theologaſtes, comme de Melanchton *in lib. en tit. Examen ordinandorum. & in additionib. ad ſuos locos communes, & in c.* 5. *in Matthaeum*, là où il cite Juſtin. *in apologia de uxore Chriſtiana quae miſerat libellum repudii*, lequel toutesfois ſe garde bien de dire qu'icelle ſe retournaſt marier. Cite auſſi S. Hieroſme: *in epitaphio Fabiola.* Là où toutesfois ſaint Hieroſme tient le contraire, & dit ainſi, *Tomo* 1. *ad Oceanum ſcribens de ejus epitaphio. Igitur Fabula* (*quia dimiſſo primo adultero marito, ſecundum ſortita erat matrimonium*) *quia perſuaſerat ſibi, & putabat à ſe jure virum dimiſſum, nec Evangelii vigorem noverat, in quo nubendi univerſa cauſatio viventibus viris foeminis amputatur: dum multa diaboli vitat vulnera unum incauta vulnus accepit. Sed quid ego in abolitis & antiquis moror, quaerens excuſare culpam, cujus poenitentiam ipſa confeſſa eſt, &c. ubi de eo illam publicè poenitentiam egiſſe ſcribit.* Au reſte, cette reſolution a eſté tenuë en tout temps en l'Egliſe Catholique, telle que le Concile a determiné. Ainſi l'ont écrit preſque tous les plus ſignalez & plus authentiques ſaints Peres anciens & Docteurs de l'Egliſe Catholique. Saint Hieroſme au lieu ſuſdit, *de Fabiola*, & ſur le 19. de ſaint Matthieu. *Homil.* 7. *in Matthaeum. Tertullia* 4. *cont Marcio.* Saint Ambroiſe, lequel le Conſulteur fauſſement dit eſtre de ſa part, a tenu le meſme, *lib.* 8. *ad Roman. in c* 7 *& in Lucam, lib.* 1. *c.* 4. Saint Auguſtin, *lib de nupt & concupiſ c.* 10 *& de bono conjugii. c* 7. *& lib* 2 *ad Colbitio. & lib.* 1. *de adulterinis conjug. ad Pollentium. c.* 1. *& lib.* 1. *de ſermo. domini in monte. Iterum P. D. Chryſoſtomus. Homilia* 17. *in Matthaeum. Idem habetur in decretis Innocentii Papae in* 3. *epiſtola ad Exuperium Epiſcopum Tholoſanum ſcripta. c.* 6. *dat.* 10. *Cal. mart. Stilic.* 2 *& Antemo Coſſ. ſecundum Haloand. anno Dom.* 407. *quae habetur en Tomo primo conciliorum Africa. in ſynodo Milevitana. c.* 17. *jubet canon* 48 *Apoſtolorum ſegregari à communione eum qui dimiſſa uxore aliam duxit, Tomo* 1 *concil.* Et ſi quelqu'un demande la raiſon, noſtre Seigneur meſme l'a donnée. Car le mariage a eſté conjoint par Dieu, & ce que Dieu a conjoint l'homme ne doit ny peut ſeparer. Saint Matthieu es lieux préalleguez 18. & 19. *can quos Deus.* 33. *q.* 2 *cano deinde* 21 *diſt c de infidelibus. de conſang & aff. c. inter corporalia. de tranſlat. epiſcop.* L'autre de ſaint Paul que tant que les parties conjointes ſont vivantes, autant dure la ſubjection de la Loy du mariage, *Et mortuo viro tantum ſoluta à lege viri ad Roma. c* 7 & S. Auguſtin *lib de bono conjugali*, dont eſt fait mention *in can. fin.* 32. *q.* 7. où eſt baillée une

ſimilitude du mariage & du bapteſme, par le lien duquel l'ame ſe conjoint ſi tres-fort avec Dieu, que combien qu'aprés elle perde la foy, ce neantmoins elle ne perd pas le ſacrement de la Foy, ny ce lien ne ſe diſſout pas. Et ne faut que le Conſulteur entre en cette horreur, qu'il ſe forge & fantaſie, de ce qui peut advenir, ſi aprés la ſeparation il n'eſt loiſible d'en prendre un autre. Car tant s'en faut qu'il y faille penſer ou s'arreſter en cette preſomption, que pluſtoſt cela doit inciter de le mieux entretenir, afin qu'aprés la caſtigation condigne de l'adultere, les mariez ſe reconcilient pluſtoſt, & qu'il leur ſouvienne, que *ira mortalium debet eſſe mortalis*, & de ce qu'eſt dit à l'ordinaire Oraiſon divine, *dimitte nobis ſicut & nos dimittimus*, & ſont les loix tant divines qu'humaines ſuffiſantes pour corriger les maux qui ſe commettent, ſi les Magiſtrats font leur devoir, ſans pour cela enfraindre ny outrepaſſer la Loy de Dieu, qui prohibe de ſe remarier aprés la ſeparation, *ut melius eſt obedire Deo, quam hominum luxurioſa & ineffreni voluptati, act. 5 Nec ſunt facienda mala, ut inde eveniant bona.* que ſi cela eſtoit permis bien ſouvent on ſupposeroit de faux témoins pour feindre un adultere, & avoir aprés puiſſance de ſe joindre à autre.

ARTICLE XLVI.

CEt Article ne reprouve juſtement le Concile. Car en l'article 1. de la reformation des mariages. ſeſſion 8. n'eſt rien ſtatué contre les Ordonnances du Roy Henry des Mariages faits par les fils de famille, ſans le ſceu du pere. Et le Concile deteſte auſſi bien que l'Edit du Roy la forme & la pernicieuſe façon de faire des enfans & des conſentans, mais quoy, le conſentement du pere quant à la conjonction & lien de mariage, n'eſt pas de la ſubſtance du mariage, eſtant expreſſement dit aux chapitres cy-deſſus alleguez de S. Matthieu. 5. & 19. *erunt duo in carne una, & quod Deus conjunxit homo non ſeparet.* Il ne faut pas que ſous pretexte du devoir que les enfans doivent au pere, on offenſe ſi griévement Dieu, que de laiſſer la premiere femme pour aller à une autre à l'appetit ou au vouloir des parens. *Sacramentum enim hoc magnum eſt*, duquel il eſt dit qu'il faut poſtpoſer le pere à cette union, *derelinquet patrem ſuum. & matrem, adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una Geneſ.* 2. 1. *Corinth.* 11. 6. *Matth.* 19. a. *Mar.* 10. a. *ad Epheſ.* 5. 9. 1. *Corinth.* 6. D. Avant la generation du Pere temporel, avant qu'Adam euſt enfans, cette conjonction eſtoit ainſi par la premiere prophetie que l'homme fit, déterminée, confirmée par le vray Dieu & vray Homme Legiſlateur Jeſus-Chriſt. Par ainſi avant le commandement, & aprés le commandement d'obeïr & d'honorer le Pere. Si qu'il eſt neceſſaire & expedient, ſi on ne veut eſtre Ethnique & Payen, & ſans Dieu, de paſſer par là, que depuis que le mariage eſt fait avec les ſolennitez requiſes & ſubſtantielles en l'Egliſe Catholique, ordonnées par Dieu, & par icelle ſienne Egliſe. Il eſt indiſſoluble, ce qu'eſt expreſſément auſſi reſolu, *in can. ſufficiat.* 27. *q.* 2. *per gloſſ & ca. fin.* 32. *q.* 2. *gloſ. in cap.* 1. *de ſponſalib. & Panor. in gloſſ in l. Paulus. de ſtatu hominum.* Le Roy partant nommé tres-Catholique & accompagné de ſemblable conſeil, n'a pas declaré le mariage nul, mais il a enjoint peines, leſquelles certes devroient eſtre plus eſtroitement gardées qu'elles ne ſont, & les Magiſtrats plus vigilans à les entretenir & faire obſerver pour couper chemin aux tres indignes & malheureuſes pratiques & ſeductions, qui ſortent en évidence tous les jours par la malice des hommes, des enfans & filles de famille, tellement que *non obſtante matrimonio perfecto*, les peines doivent eſtre executées, leſquelles ne rompent le mariage, ſinon par le moyen de la corde, s'il y a rapt, comme diſpute doctement Monſieur le Maiſtre premier Preſident en la Cour de Parlement de Paris, en ſes deciſions, & au traité des appellations. chap. 3. Car la peine ne tend pas ſeulement à reparer l'injure du fils, mais auſſi à reparer le tort & injure des parens, ainſi qu'eſt traité en la loy unique *de rapt. C.* parquoy en ce n'y a cauſe pour laquelle le Concile peut eſtre retardé, ou qui empeſche qu'il ne ſoit publié.

ARTICLE XLVII.

LE Conſulteur ſe plaint de ce qu'à ladite ſeſſion 24. du Concile, ou 8. ſous Pie IV. c. 1. de la reformation des mariages, il eſt requis que le Curé de la Parroiſſe intervienne, diſant que c'eſt abolir les mariages contractez aux Egliſes reformées, permis par les Edits de pacification. En quoy premierement je luy répondray que s'il ne reconnoiſt en ce la puiſſance du Concile, que pour le moins il ſe ſouvienne de ce qu'en écrit Juſtinian *in §. quia verò liceat matri & aviæ. &c. In authent. col.* 8. *quia verò, inquit, legem dudum protulimus, jubentem aut contraria fieri documenta, aut alias probationes procedere factas apud Eccleſiæ defenſores, per quos nuptias competat confirmari, aut certè ſacramenta presbyteri. &c.* Et quant aux Edicts, je luy reſpons que touſiours ces Edits, ont eſté publiez ſans approbation de ladite nouvelle pretenduë Religion, & par conſequent rien ne leur a eſté permis qu'à la condition qu'on permet les voleurs regner & maſſacrer, quand on ne les peut attraper & non autrement. Ou comme quand Dieu n'approuve jamais les méchancetez, permet aux pecheurs pour plus grande peine de leurs méchefs de vivre en leurs pechez & abominations: le Roy permettoit bien l'impunité de la peine qu'il avoit ſtatué contre les rebelles & heretiques, mais ſon intention comme appert par la lecture des Edits, n'eſtoit d'approuver les hereſies: de tant qu'il ſuivoit touſiours la Foy Catholique, ſans adherer à cette nouveauté, dite Religion. Que ſi du Molin vouloit ſouſtenir le contraire, il mentiroit trop évidemment. Si que n'eſtant le Roy de leur ſecte, s'enſuit qu'il n'y a eu approbation quelconque, fors que permiſſion, je ne ſçay quelle d'hereſie, eſperant qu'avec le temps ils reconneuſſent leur faute, ce qu'ils n'ont fait, ains par la trop grande indulgence, les Rois ont plus connu la trahiſon braſſée, & la poiſon meſlée & couverte, ſous pretexte de Religion. Et quand le Roy voudroit permettre & approuver cette ſecte, & tels mariages ſans Preſtre, il trouvera que cela eſt aliené totalement contre l'eſſence & vertu du mariage, parce que le mariage eſt un des ſaints Sacremens de l'Egliſe Catholique, où la grace de Dieu & la benediction eſt adminiſtrée: tellement que ce n'eſt pas conjonction faite par homme, mais par Dieu. Geneſ. 2. Matth. 19. Marc. 10. Epheſ. 1. Corinth. 7. Et ſaint Auguſtin le ſouſtient Sacrement de l'Egliſe. *lib.* 1. *de nupt. & concupiſ. ad Valer. c.* 10. *& lib de ſancta virginita. c.* 12. *quia inquit, ſacramentum conjugii non violant. Et de gene. ad litteram. c.* 7. *de bono conjuga. c.* 24 *& benedictionem Dei ibi eſſe, ſecundum quam fit donum gratiæ refert Auguſtin. lib.* 3. *de civitat. Dei. c.* 21. *rurſum tracta.* 9. *in Evangel. Joan. ſicut nuptiarum conjunctio à Deo, ita divortium à diabolo.* Le meſme ſaint Ambroiſe écrit eſtre Sacrement *in epiſt. ad Epheſ.* c. 5 *&* 1 *ad Corinth.* 7. *Hierony. ad Amandum in epiſt. Fabiola. Chryſoſt. Homil.* 7. *in Matth. Origen. in* 5. *Matth. Leo Magnus. epiſt.* 9. *ad Narbonen. Epiſc.* Si bien qu'il n'eſt permis à autres qu'à ceux qui ont la puiſſance de Dieu de conjoindre aucun par mariage, tenu de l'Egliſe pour legitimement fait, & non clandeſtin. Et par ce, faut que les Preſtres le celebrent & beniſſent, comme

ayant l'authorité des Apoſtres, baillée de main en main, par l'impoſition des mains en la ſucceſſion des Paſteurs du troupeau, deſquels diſoit ſaint Paul : *Sic nos exiſtimet homo, ut miniſtros & diſpenſatores miniſteriorum Dei.* 1. *Corinth.* 4. Tellement que les Laiz n'y peuvent ſeuls mettre les mains, s'ils ne veolent encourir la lepre d'Ozias. 2. *Paral.* 26. qui n'eſt que la mine & marque d'hereſie, comme tous les Interpretes ſaints notent ſur l'Evangile des Lepreux, en ſaint Luc. chap. 17. Car auſſi la lepre vint à Marie ſœur de Moyſe, pour l'entrepriſe qu'elle fit ſur le pouvoir de ſon frere. *Numer.* 12. Et pour un ſecond, le mariage fait entre les heretiques, encore qu'il n'ayt les benedictions, pour cela na ſeroit pas aboli par le Concile, non plus que les mariages clandeſtins, qui ſont neantmoins vrais mariages faits par la parole du preſent, quant à Dieu qui connoiſt las choſes occultes : & non quant à l'Egliſe, qui ne juge que par les preuves évidentes, comme eſt noté par la gloſe *Jan. Ete textu in c.* 2. *de clandeſt. deſponſa.* Voulant meſme l'Egliſe, que lors que ces mariages clandeſtins viennent en lumiere, que l'on y impoſe quelque peine & chaſtimeot, pour avoir eſté faits contre les ſtatuts de l'Egliſe, comme a eſté decis au Concile de Latran, tenu ſous Innocent III. c. 51. d'où eſt prins le c. *cum inhibitio. de clandeſt. deſponſat.* lequel le Concile de Trente renouvelle ſeulement, ſans y adjouſter. *Et ſacramenta quidem ab hareticis adminiſtrata, ſacramentorum quidem habent formam ſed non ſacramentorum vim aut effectum, ut ait Alex.* 2. *Ex multis patribus probant in ca. prater hoc.* §. *porro.* 32. *diſt. in decret. Grat.*

ARTICLE XLVIII.

IL n'eſt pas auſſi beſoin de retardar la publication du Concile, pour raiſon de ce qui eſt porté en cet Article, contre la 8. ſeſſion du Concile tenu ſous Pie IV. de toutes. 24. au decret *de reform. Eccleſiaſt.* c. 1. car par iceluy n'eſt en rien prejudicié au Roy, ou à ſes Ordonoances, ou Privileges, parce qoe ladite ſeſſion n'innove rien des privileges des Rois ; mais les exhorte à faire leur devoir, & dit ainſi, *omnes verò ſingulos qui ad promotionem praficiendorum quodcumque jus, quacumque ratione à ſede Apoſtolica habent, aut alioquin operam ſuam praſtant, nihil in iis pro temporum ratione innovando, hortatur & monet (Synodus) ut in gloriam & populorum ſalutem, utilius poſſe facere, quam ſi bonos paſtores, & Eccleſia gubernanda idoneos promovere ſtudeant, &c.* N'eſt auſſi le Roy Louys IX. ou ſon Ordonnance, qui eſt de l'an 1228. referée *in tertia parte ſtili parla. tit. de electio.* intereſſée. Car par icelle je laiſſe libre les elections des benefices aux Egliſes & Clergé. Et adjouſte : *Et ſecundum ordinationem & diſpoſitionem juris communis ſacrorum Eccleſia Dei conciliorum, atque inſtitutorum antiquorum ſanctorum Patrum fieri volumus & ordinamus.* Où il monſtre qu'il aime plus les Conciles & leur authorité, & cependant le Conſulteur donne fauſſement à entendre au contraire ne ſe doit plaindre le Conſulteur que le Concile reovoye les proviſions des Eveſques au Pape, cela ne dérogeant en rien au privilege de France : car touſiours & de tout temps, encore que le Roy les nomme & éliſe, ſi ſont-ils pourveus puis aprés par le Pape. Comme il eſt textuel au titre des elections aux concordats. Quant au reſte de la forme de l'élection des Eſtats, il y a eſté cy-deſſus répondu en l'article 38. Mais le Conſulteur voudroir, & eſt ſon ſeul but en tous les ſuivans articles, rendre odieuſe au Roy la puiſſance ſpirituelle, & le diſtraire de l'obeïſſance du Pape, ſous ce pretexte d'uſurpation : comme ont touſiours fait les heretiques envers les Princes, pour puis aprés oſter ce fondement, ſecoüer le joug librement des loix ſpirituelles & royales quant & quant. Qui a eſté le commencement de la ruine totale du Royaume d'Angleterre, lors qu'Henry Roy paravant Catholique, en l'an 1534. à l'aſſemblée du Parlement de Vveſtmonaſtere s'oſa nommer le ſupreme chef de l'Egliſe d'Angleterra, de ce que le Pape n'avoit voulu conſentir, ains avoit improuvé ſon inique & bigame mariage : comme dit Surius *in commentariis rerum in orbe geſtarum*, & autres.

ARTICLE XLIX.

EN cét Article eſt le Concile auſſi fauſſement & mal à propos repris qu'en celuy dont avons parlé. Car le Concile en ce point eſt conforme, & non contraire comme il dit des trois Eſtats d'Orleans ; & afin qu'on le connoiſſe clairement, je ne feray que rapporter les mots de tous les deux, dit le Concile, *ſeſſio.* 8. *ſive* 24. *totius concilii in decreto. de reformat. Eccleſiaſt. c.* 3. *Patriarcha, Primates, Metropolitani, & Epiſcopi propriam diœceſim per ſe ipſos viſitent. aut ſi illegitimè impediti fuerint, per ſuum generalem vicarium aut alium viſitatorem. Si quotannis totam propter ejus latitudinem viſitare non poterunt, ſaltem majorem ejus partem, ita tamen ut tota biennio vel per ſe, vel per viſitatores ſuos compleatur, viſitare non pratermittant*, dit l'Ordonnaoce d'Orleans, article 6. *Viſiteront les Eveſques, Archeveſques, Archidiacres en perſonnes, les Egliſes & Cures de leurs Dioceſes.* Et article 7. *Enjoignons aux Prelats, qui par maladie, ancien âge ou autrement, ne pourront vaquer à leurs charges, & veiller ſur le troupeau, prendre & recevoir Coadjuteurs & Vicaires perſonnages de qualitez requiſes, &c.* Et le droit Papal, que le Conſulteur dit, ne ſçauroit eſtre plus raiſonnable en ceci qu'il eſt. Car ſi l'empeſchement eſt legitime, qui eſt celuy, ſi peu de ſens qu'il aye, qui veüille dire qu'il ſoit tenu d'y aller en perſonne ? Comme ſi le Prelat eſt malade, s'il eſt detenu, comme peut eſtre en ce miſerable temps, par les heretiques & ennemis de Dieu, & de la Foy Catholique, ou par autres juſtes excuſes, leſquelles ſeules admet le Concile & non autres, quand il dit, *niſi ſint legitimè impediti.* Et par conſequent il faut ſuivre le droit qu'il dit Papal, lequel non ſeulement en ceci, mais auſſi au reſte de ſes deciſions, eſt touſiours ſuivi entre les fils de l'Egliſe Catholique, qui reconnoiſſent le Pape & autres Prelats, comme leurs legitimes Paſteurs ſpirituels, & leurs loix, comme des Magiſtrats auſſi legitimes ſpirituels, meſme les Rois, Princes de la terre, tant qu'ils ſont Catholiques : autrement comme ſouvent avons dit, & le Conſulteur nous contraint repeter, *Qui non audierit Eccleſiam, ſit tanquam Ethnicus & Publicanus.* 18. *Matt.*

ARTICLE L.

EN cet Article pareillement le Conſulteor ſemble avoir conjuré, de vouloir perſuader menſonges au Roy & à ſon Conſeil. Car en la ſeſſion dite 8 le Concile parle generalement, que les Eveſques, Archeveſques & Archidiacres viſiteront leurs dioceſes, & ne dit pas qu'ils ne viſiteront pas les exempts. Partant impudemment il ſouſtient qu'il ne leur donne telle puiſſance combien qu'expreſſement il la leur aye donnée & enjointe tres-eſtroitement, en la ſeſſion 5. tenuë ſous Pie IV. ſeſſion de tout le Concile 21. tenuë le 16. Juillet 1562. au decret *de reformat c.* 8. où il eſt dit : *Commendata monaſteria, etiam Abbatia, Prioratus, & Prapoſitura, in quibus non viget regularis obſervantia, necnon beneficia tam curata quam non curata, ſed ſecularia & regularia qualitercumque, commendata, etiam exempta ab Epiſcopis etiam tanquam Apoſtolica ſedis delegatis, annis ſingulis viſitentur. Et in ſeſſio.* 7. de tout le Concile, le 3. Mars 1547. *In decret. de reformat. c.* 8. *locorum ordinarii, Eccleſias quaſcumque*

que

que quomodolibet exemptas, authoritate Apoſtolica ſingulis annis viſitare teneantur, & opportunis remediis providere. Et in *ſeſſio. 24. quæ eſt 8. ſub Pio IV. diei 11. Nov. 1563 decreto de reformat c. 10. loquens de viſitatione Epiſcoporum dicit: Nec in his ubi de viſitatione aut morum correctione agitur, exemptio aut ulla inhibitio, appellatio ſeu querela etiam ad ſedem Apoſtolicam interpoſita, executionem eorum, quæ ab iis mandata decreta aut judicata fuerint, quoquo modo impediat aut ſuſpendat.* Et pareillement en autres lieux, que je laiſſe à cotter, eſtant ſuffiſans ceux-cy pour convaincre la faute du Conſulteur.

ARTICLE LI.

Le decret de reformation Eccleſiaſtique, en la ſeſſion 8. où de tout le Concile 24. au chap. 5. qui reſerve la connoiſſance des plus graves crimes des Eveſques au Siege Apoſtolique, là où il eſt queſtion de peine, de depoſition, ou degradation eſt juſtement mis, quoy qu'il en deplaiſe au Conſulteur, parce que les Eveſques ſont comme le blanc à ceux qui tirent à la bute, & que la correction qui ſort d'iceux ſeroit refroidie par crainte d'eſtre calomniée, pour avoir fait leur devoir, tellement que l'on a trouvé bon au Concile general, ſous Innocent III. de n'admettre facilement, & ſans grande maturité, ou indifferemment, les accuſations qu'on propoſe contr'eux, comme eſt referé dudit Concile, *in can. qualiter in 2. de accuſatio.* Principalement aujourd'huy, où pluſieurs veillent, & taſchent par tous moyens de dépoüiller les Paſteurs de leurs Eveſchez, & bien ſouvent impetrent des places de don du Roy, avant qu'elles vaquent, & ſeroient bien aiſes de les faire declarer vacantes, ou à tort, ou à droit, pour s'en emparer: non pas pour zele de mieux regir les Egliſes, mais pour avoir les revenus, & enrichir leurs maiſons. Peut advenir auſſi qu'il ſe peut trouver quelques Eveſques vicieux, & mal ſentans de la Foy, leſquels pour raiſon de la grandeur des maiſons dont ils ſeroient extraits, pourroient eſtre ſupportez, & que l'on conniveroit à leur delit, pour la crainte de leurs parens. Ce qui ne ſe fera par le Siege Apoſtolique, qui ne craint les factions des particulieres Nations, & en jugera ſainement. Et tous ces inconveniens qui ſont advenus autresfois, ont baillé occaſion au Concile d'y pourvoir, & d'en évoquer au Siege Apoſtolique, la connoiſſance ſe pourroit plus longuement diſcourir ſur ce propos, & apporter exemples de pluſieurs grands & notables perſonnages, leſquels par les impoſtures de leurs ennemis, ont eſté calomniées & tirez hors de leurs Sieges, pour y en mettre & faire aſſeoir d'autres, ou pour avoir virilement reſiſté aux heretiques, & diſſolutions, tant du Clergé, que du peuple, comme Achab, & Jezabel ont forgé de fauſſes & publiques accuſations, contre le bon Naboth, pour avoir ſa vigne paternelle, laquelle ils ont convertie en un jardin de folle volupté. 3. *Reg.* 18. & 21. & lit-on qu'Euſebius Arrien, calomnia de pluſieurs crimes Athanaſe Eveſque, ou Patriarche d'Alexandrie pour avoir ſon Siege, & à ſes fins pourchaſſa de le faire envoyer en exil, comme témoigne l'Epiſtre du grand Synode de Nice, qui eſt miſe aprés la ſeconde apologie dudit Athanaſe: Entre ſes œuvres ne ſçait-on pas les calomnies braſſées contre ſaint Jean Chryſoſtome, contre ſaint Hilaire, contre S. Brixe Eveſque de Tours? que raconte *Gregor. Turon. lib 2. hiſtor c. 1. Et plerumque in viros ſanctos & piè viventes conflatur injuria & invidia noxia ut non immerito dixerit D. Hieron. Roma multis impetitus opprobriis immeritus: gratias ago Deo meo, quod dignus ſim quem mundus oderit.* Comme il eſt eſcrit en l'Epiſtre *ad Aſſellam*, lors qu'il partoit du port de Rome, au 2. Tome de ſes œuvres. Car il y a toufiours perpetuelle guerre entre le vice & la vertu, & tant que les méchans craignent la cenſure du juſte, toufiours, *oderunt dum metuunt.* Et ceux qui veulent uſurper les dignitez par leur concupiſcence d'eſtre grands, dreſſent de plus prés plus dangereuſes embuſcades de calomnie, contre l'honneur & la vie de celuy qui les empeſche. *Nec vehementior eſt calumnia, quam quæ regnandi cupiditate ſuſcipitur. ut docet Livius dec. 4. lib.* 11. Parquoy juſtement la connoiſſance des crimes atroces des Eveſques eſt reſervée au Siege du grand Eveſque, avec les regles que le Concile y a donné.

Et les Canons anciens qui donnent la connoiſſance aux Synodes des Eveſques du païs. citez 6. q. 3. & du Canon *ſi Epiſcopus.* 11. *q.* 3. ne parlent pas des cas criminels qu'importent privation, ou depoſition, ou degradation. Et quand il en parleroit bien, qui eſt celuy qui ſera de ſi peu de jugement qui ne connoiſſe, que ſi comme les mœurs de divers âges ſont divers, qu'il faut que les loix y ſoient accommodez pour les ranger ce qu'eſt dit *in ca. erit autem lex.* 4. *diſt.* que *Lex debet eſſe loco temporique conveniens. Et pro tempore* c. penult. de conſang. & aff. ap Greg. *& retinendæ, & abrogandæ, & reſtituendæ ſunt leges: ut docet Ageſilai factum, quo nihil ſapientius, qui pro urgente neceſſitate & una nocte abrogavit & reſtituit leges Lycurgi.* Comme refere au long Valere le Grand, *lib.* 7. *c* 2. & ne faut pas qu'un Legiſlateur ſuive les Medecins imperites, qu'avec un ſeul oignement penſent guerir les yeux d'un chacun, *ut ſcribitur in can. fin.* 29 *diſt.* Qu'eſt la cauſe principale auſſi que Dieu a laiſſé le gouvernement & puiſſance entre les mains des Paſteurs de ſon Egliſe, pour y pourvoir, & ſtatuër ſelon qu'avec le S. Eſprit qui aſſiſte ſuivant ſa promeſſe en ſon Egliſe, ils verront les neceſſitez. *Matthæi* 16. *quodcumque ligaveris ſuper terram & ſolveris, erit ligatum & ſolutum in cælis.* Ce que Dieu avoit dit à Jeremie. c, 1. 6. *Conſtitui te hodie ſuper gentes & ſuper regna. ut evellas & deſtruas, & diſſipes, & ædifices, & plantes.* Ne faut donc pas que le Conſulteur trouve étrange, ſi le Concile & l'authorité de l'Egliſe, peut & a ſtatüé autres Loix que les premieres. Car à ſes fins eſtoit-il aſſemblé, & ne falloit pas qu'il s'aſſemblaſt, ſinon ou pour ſtatuër de nouveau, ou pour corriger & remettre ce que pour la malice des hommes, & pour l'occaſion du temps avoir beſoin d'interpretation, ou de correction.

ARTICLES LII. & LIII.

Sans cauſe en cét Article, & au 53. le Conſulteur entre en controverſe contre le Concile de Trente: à ſçavoir ſi la Pragmatique Sanction ratifiée au Concile de Baſle, ſous Charles VII au titre *de cauſis §. ſtatuit.* oſteit aux Egliſes Epiſcopales, & ſi elles ſont reſervées à la confirmation du Pape, *& num appellatione majorum cauſarum ibi reſervatarum ſummo Pontifici, veniant.* Car les textes qu'il allegue, y ſont formels qu'elles ſont de reſerve, leſquels ne ſont pas de Boniface VIII. qu'il dit ennemi de France, mais l'un eſt de *Gregorius X & concilii Lugdunenſis, in c. quamvis.* l'autre de *Nicolaus III. en c. cupientes.* leſquels n'ont jamais eſté ennemis de la Couronne de France, ny de ſes Privileges. *ſub. tit. de ele. in* 6. & bien que Boniface fut animé contre le Roy de France, toutesfois cela n'eſt point de ſes conſtitutions, & n'y a rien mis du ſien.

Sans cauſe auſſi s'eſſaye-t'il de taxer le Concile, par le recit de pluſieurs Conciles, leſquels ont receu en un mot la ſolution au precedent chap. qu'en ce qui concerne la police & Reglement Eccleſiaſtique, les Conciles peuvent diverſement ſtatuër ſuivant la diverſité des temps, ſans que par cela ils ſoient dits contraires, parce que les temps ſont divers, & les mœurs & la facilité ou difficulté des affaires autre, imitant en cela la forme que noſtre Seigneur Dieu a tenuë à

publier ſes Loix, leſquellas en ce qu'elles eſtoient morales & ceremoniales, par ſon avenement il a changées, tollués, émandées, retranchées & reformees, ſi comme il a veu eſtre expedient, & depuis auſſi l'Egliſe par ſon authorité a oſté la loy du Concile des Apoſtres, de s'abſtenir de ſang & de ſuffoquer. *Act.* 15. Parce qu'autres eſtoient les mœurs de ce temps, autres celles du noſtre.

Pour un ſecond, ſi le Roy a aucun privilege, pour ce regard d'empeſcher la publication du Concile, j'en fais un chacun Juge, par ce meſme que les Conciles en diſent, citez par le Conſulteur. Car le jugement, dit-il, des Eveſques, appartient aux autres Evaſques, & au Synode des Eveſques. Le Roy donc, ny ſes Cours Royales, n'y ont que voir. Car au contraire l'infere, ſi c'eſt au Roy a en connoiſtre, ce n'eſt pas donc aux Eveſques, & par ainſi fruſtratoirement on diſpute de la deciſion ancienne des Conciles. Et s'il eſt vray, comme auſſi eſt il, que la connoiſſance des crimes de gens Eccleſiaſtiques non privilegiez appartient aux Juges Eccleſiaſtiques, n'eſt-il pas beſoin que pour le moins eux ſe rangent par les Loix de leurs ſuperieurs Eccleſiaſtiques, qu'ont ordonne & ſtatué cette reſerve da connoiſſance au Siege Apoſtolique aux graves cas des Eveſques? Afin outre les raiſons cy-deſſus miſes, qu'il puiſſe mieux rendre conte de leur troupeau univerſel. Et puis qu'il a l'authorité ſur toute l'Egliſe, qu'il regarde & connoiſſe des vies & mœurs des Paſteurs qu'il y a commis: & corrige & regle ce qu'eſt dereglé, ſuivant l'exigence du cas promptement, ſans attendre l'aſſemblée du Concile national qu'eſt plus difficile d'aſſembler & entretenir, & de plus grands frais que d'envoyer à Rome. Et ſi l'Egliſe Gallicane a aucune occaſion de ſe plaindre, elle en fera auſſi le jugement. Joint que le Concile n'oſte point le privilege de la France, d'avoir un Legat, s'il eſt beſoin pour ſes faits, ſi les affaires avoient plus long trait à leur examen & recherche: ce qu'eſt dit au chap. 5. de la reformation Eccleſiaſtique. ſeſſion 24. *Quod ſi ejuſmodi ſit cauſa, quæ neceſſario extra Romanam curiam ſit committenda, nemini prorſus committatur niſi Metropolitanis aut Epiſcopis.* de ſe plaindre auſſi du tranſport de l'argent à Rome, pour la punition de ſes crimes énormes que l'on reſerve à la deciſion du Siege Apoſtolique, il n'y a pas d'occaſion, car le Roy meſme & l'Egliſe Gallicane, au Concile & Capitulation de Baſle, ont bien reſervé des cas qui ne ſont pas de ſi grande importance au Siege Apoſtolique, comme nous avons dit du titre *de cauſis §. ſtatuit. in Prag ſanct.* pour leſquelles il faut aller à Rome: & au titre *de electione. & regia ad prælaturas nominatione. in concordatis.* il faut aller à Rome pour avoir la confirmation & inſtitution de la nommation que le Roy fait par ſes placets. Si que puis que l'inſtitution appartient au Pape, n'eſt-il pas conſequent, que la deſtitution luy appartienne, & par neceſſité premierement connoiſtre ſi l'énorme crime qu'eſt propoſé, qui merite depoſition & punition, eſt bien prouvé ou calumnieuſement intenté, ainſi comme eſt dit que les Eveſques ſimples peuvent deſtituer ſes Preſtres: comme ils les ont inſtituez. *c. cum ex injuncto. de hæret. c. cum & plantare. de inſtitut. omnis enim res per eaſdem cauſas per quas compoſita eſt, diſſolvitur c. 1. de reg. jur. apud Greg. l. nihil tam naturale. eod. in ff.* Et le Concile de Carthage referé *in can. fin.* 3. q. 8. ny le decret de Zephirin Pape. *in ca. 1. ejuſdem.* q. oppoſez, ne parlent pas des graves crimes qui meritent depoſition ou privation, ny pareillement Boniface I. *ad Gallicanos ſcribens in ca. decrevimus.* 3. q. 9. ſoit que le Conſulteur liſe *veſtrum* ou *noſtrum*, comme il voudra. En ſecond lieu, Boniface premier ne dit pas *quod hoc ſit ſecundum privilegia*, & qu'il n'en puiſſe prendre connoiſſance; mais il eſt bien là dit, qu'il les fait Juges, & que pour aggraver la contumace de celuy-là qui n'avoit comparu, il avoit ordonné qu'ils en feroient le jugement, les paroles ſont telles, *decrevimus veſtrum debere eſſe intra provinciam judicium & congregare Synodum ante diem Calendarum Novembrium. ut ſi adeſſe voluerit præſens ſi conſidit ad objecta reſpondeat: ſi vero adeſſe neglexerit, dilationem ſententia abſentia non lucretur.* Mais encore pour convaincre l'impoſture du Conſulteur, je veux remarquer ce point que l'Epiſtre de Boniface I. & en ſon original n'eſt écrit au premier Tome des Conciles, imprimez à Cologne, l'an 1551. *inter decreta Bonifacii Papæ primi.* qui eſt en la page 491. & non à la page que le Conſulteur a cottée faux 461. pour ſuſpendre le jugement de celuy qui rechercheroit la verité. Or en cette Epiſtre *Bonifacii primi ad Gallia Epiſcopos*, quatre choſes ſont contre luy. *Primò*, que par icelle appert que les citoyens de Valence, allerent propoſer les crimes en Cour de Rome contre Maximus. Ce qu'ils n'euſſent fait, s'ils euſſent eu moyen de le faire condamner, & juger en France, par le Concile provincial. Et cela eſt prouvé par le commencement de l'Epiſtre qui eſt tel: *Valentina nos clerici civitatis adierunt, preponentes crimina per libellum, quæ Maximum, teſte Provincia aſſerunt commiſiſſe.* Et aprés appert que la connoiſſance en avoit eſté deleguée par le Pape. Car *ſtatim*, il s'enſuit, *delegata totius cognitione, illum conſtantia ſemper ſubterfugiſſe judicia.* Tiercement, il écrit, qu'il a delegué cette cauſe, pour voir s'il ſe preſenteroit aucunement, & s'il ſe pourroit purger de ce qu'on luy impoſoit, diſant, *debueram quidem jam nunc pro iis accuſatis in noſtro judicio alibibus, qui cognitionem & decretam judicium Sæpe declinando credidit illudendum, ferre ſententiam, &c. Et paulo poſt, dilationem dedimus & decrevimus veſtrum eſſe judicium, &c.* Quartement, à la fin de l'Epiſtre, qui n'eſt point tranſcrite par Gratian en ſon decret, la concluſion y eſt ſemblable à celle de Trente, par laquelle le Pape ſe reſerve le jugement & ſentence, diſant, *quicquid autem veſtra charitas de hac cauſa duxerit eſſe decernendum, cum ad nos relatata fuerit, noſtra ut condecet, neceſſe eſt authoritate firmetur.* En quoy le Roy & ſon Conſeil pourront reconnoiſtre de quel eſprit eſtoit pouſſé le Conſulteur, luy diſſuadant la publication du Concile, ne ſe pouvant avec tant de fauſſetez contenir de vomir contre les Docteurs Catholiques, injures comme il luy ſemble, appellant les Docteurs Canoniſtes Docteurs Papaux, s'oubliant grandement en l'endroit de ſes Maiſtres, leſquels il met en place neanmoins, comme auſſi les ſaints Papes, lors qu'il luy ſemble qu'ils ſervent à ſes paſſions, & les reprouvant incontinant en ce qu'ils ſouſtiennent la verité, qu'il ne peut nier. Si diray je ce mot ſur ce propos de Papaux, qu'il ſe trompe grandement de penſer que ce leur ſoit pour injure, de tant qu'il n'y a aucun Docteur ou gradué qu'il ne ſoit tel: car les Univerſitez de toute la Chreſtienté ont leurs privileges & puiſſances & prerogatives, non ſeulement du Roy, mais des Papes: autrement leurs graduez ne pourroient jouir du privilege du degré qu'aux terres du Roy de France, aux Republiques, ou és autres lieux où commanderoit le Prince qu'auroit privilegié & dreſſé l'Univerſité, ce qu'eſt autrement, & le Conſulteur meſme qui ſe dit Docteurs és Droits, falloit qu'il confeſſaſt eſtre des Docteurs Papaux; car il y avoit pris la benediction, laquelle comme les privileges & titres des autres (s'il ne veut eſtre dit Docteur Papal) il luy faut circoncire & retrancher de toutes ſes œuvres avec ce nom de Docteur, & l'autre és Droits. Car és Droits, ſont les Civil & Canon, & ſi les Canoniſtes ſont Docteurs Papaux, puis qu'il ne vouloit eſtre de leur rang, ny du Pape, il ne ſe devoit intituler Docteur és Droits, bien qu'il fuſt allé prendre ſes degrez en quelque non Chreſtienne Univerſité en

Turquie, où il n'y a pas de Papaux, s'il en y eut trouvé au moins. Et m'émerveille comme il eſt entré en la cervelle d'un homme qu'on eſtimoit docte, d'improuver ce mot de Pape, attendu que les Eveſques, leſquels ont eſté touſiours en l'Egliſe Catholique, non ſeulement à Rome, en France, mais en l'Orient, en Afrique, en Aſie ont eſté dits Papes. Comme ſaint Hieroſme appelle ſaint Auguſtin & Alpius Eveſques, Papes, en l'Epiſtre qu'il écrit à S. Auguſtin, au 2. Tome de ſes œuvres: de meſme Iſchyras écrit *beato Papa Athanaſio. Et Victor & Conſtantin. Maximus. beato Papa Athanaſio*, comme font foy les Epiſtres qui ſont miſes *inter apologetica Athanaſii*: ainſi *Clodovæus Rex Francorum Epiſcopum Papam vocavit apud Gregor. Turonenſem. lib. 2. hiſtor. Franco.* c. 27. Si qu'à bon droit le grand Eveſque qu'eſt de Rome & de la Foy publiée par tous le monde, comme dit S. Paul *ad Roman.* 1. doit eſtre dit Pape avec honneur. Si comme auſſi nous *a* tracé les ſentiers. S. Ignace contemporanée des Apoſtres, qui le nomme de ce nom, écrivant à la Vierge Marie mere de noſtre Seigneur Jeſus-Chriſt. Epiſtre 41. *Verus eſt, inquit, ſermo quem audivi Romæ de te, apud beatum Papam Anacletum, cui ſucceſſit beatitudine dignus Clemens, Petri & Pauli auditor.* N'eſt-ce pas, *Papas*, un nom de pere amiable, ſi comme je pourray produire d'Homere, quand il parle de Nauſica en l'Odyſſée *ε*. Herodote en ſon 4. quand il parle de *Jure Papæo*, de Heſichius Suidas, & autres; mais je ferois trop longue digreſſion à la réponſe de la conſultation contre le Concile, laquelle je réprens.

ARTICLE LIV.

Reſte à répondre aux autres Conciles alleguez par le Conſulteur ſur ce propos. Il allegue icy le Concile premier de Conſtantinople. au Tome des Conciles premier. pag. 406. diſant y eſtre decis: que ſi quelque choſe advenoit en quelconque province, touchant les Egliſes ou perſonnes Eccleſiaſtiques que cela ſoit déterminé par le jugement final du Concile Provincial. Ce qu'eſt faux, car en cette declaration du Concile qu'eſt hors le Concile de Conſtantinople, à la preface d'iceluy, page 406. priſe de l'hiſtoire tripartite. *lib.* 9. *c.* 14. il n'y eſt fait mention des perſonnes; car les paroles ſont telles *definiverunt pariter, ut ſi quid in Provincia qualibet emergeret, Provincia concilio finiretur. In his omnibus etiam Imperator præbuit ſuum aſſenſum.* Et ne parle des crimes des Eveſques, ny de leurs perſonnes, & ne ſe peut entendre autrement que des affaires des provinces, pource que comme appert par le c. 2. & 3. dudit Concile de Conſtantinople, qui ſont au premier Tome des Conciles, page 411. avant le Concile les Eveſques uſurpoient & adminiſtroient, lors qu'il y avoit du trouble, les dioceſes les uns des autres, ce qui fut lors inhibé, & furent reſtraints les affaires de chacun ſous ſa province, & eſtoit queſtion des accuſations des Eveſques, mais ſeulement des affaires & negoces des Eveſchez. Moins fait preuve de ſon intention le Concile Milevitan, au chap. 22. qu'il allegue, ains fait contre luy; car les Eveſques y ſont exceptez par cette incluſion & limitation, *vel cæteri inferiores clerici.* qui ſont les propres mots. comme il ſe voit au premier Tome des Conciles. page 484. col 2. can. 22. *Item placuit ut presbyteri diacon vel cæteri inferiores clerici, in cauſis quas habuerint, ſi de judiciis Epiſcoporum queſti fuerint, vicini Epiſcopi eos audiant, & inter eos quidquid eſt, finiant adhibiti ab eis ex conſenſu Epiſcoporum ſuorum. Quod ſi & ab eis provocandum putaverint, non provocent niſi ad Africana concilia, vel ad Primates provinciarum ſuarum. Ad transmarina autem qui putaverint appellandum, à nullo intra Africam in communione ſuſcipiatur.* Voilà tout le Canon tranſcrit, *in can. placuit ut presbyteri.* 2. *q.* 6. là où rien n'eſt mis ny des crimes, ny des Eveſques, *ſed tantùm de presbyteris & inferioris ordinis clericis.* Les meſmes mots, ſans rien adjouſter ou diminuër ſont referez *in Concilio Africano ſub Bonifacio I. habito. can.* 92. au premier Tome des Conciles. pag. 517. impreſſion de Cologne de Quentel 1551. *columna* 1. Parquoy ne faiſant à propos pour la propoſition du Conſulteur ledit Concile s'enſuit que ſa concluſion eſt mal priſe, que le Concile de Trente n'y peut contrevenir, & qu'elle eſt par ce moyen nulle. Car auſſi nous avons montré qu'il n'y *a* point de contravention ou contradiction.

ARTICLE LV.

Demeure aſſeuré auſſi que fauſſement il impute au Concile de Trente en cet Article, la corruption des anciens Conciles, & l'arguë de difformité: car c'eſt luy-meſme pluſtoſt, comme a eſté remontré, qui s'eſt eſſayé par ſes fauſſes adductions, de les corrompre. Et quant à l'inconvenient qu'il amene & forge de l'impunité des malefices, que les Eveſques pourroient avoir en Cour de Rome, par la faveur du Pape ou de quelque Courtiſan: Je luy répondray par le commun & veritable Proverbe, que de mettre & alleguer un inconvenient qui peut advenir, n'eſt pas ſoudre les nœuds des argumens. Car il n'y a choſe ſi ſainte, ſi bien eſtablie, *quam aliquando non violet, vel non poſſit violare audacia.* Et toutesfois la choſe qui eſt ordonnée pour cela, ne doit eſtre abolie. Car ſi parce que le Prince quelquesfois pardonne les forfaits puniſſables, ou par faveur de ſes Courtiſans il fait grace à quelqu'un. *Namque hic quoque cumulus accedit laudibus Imperatoris. quod amare poſſit palàm & capite damnatos.* Comme dit Sydonius Apollina. *lib.* 1. *epiſt.* 7. Si quelquesfois ſe trouve quelque Juge, ou du privé Conſeil, des Parlemens ou autres Magiſtrats, qui abuſe ou puiſſe abuſer de la juſtice. Oſterons-nous la preeminence au Roy, ou la Juſtice aux Magiſtrats? La Papauté eſt-elle touſiours entre les mains d'un Pontife, ou les Papes ſeront ils tous ſans ame ou conſcience? Et le Pape juge-t'il tout ſeul? N'a-t'il pas ſes Cardinaux? N'eſt-il pas vray ſemblable & aiſé à preſumer que le Pape & ſeſdits Cardinaux ont plus de conſcience que le Conſulteur ny ſes adherans? Ne ſçavent-ils pas mieux que luy, pource qu'ils ſont en cet eſtat de Juges, qu'il leur faut rendre compte devant Dieu de leur adminiſtration, tant pour eux que pour leurs ſubjets? Ils ne ſont pas heretiques pour le moins, & par conſequent ils ſçavent que les œuvres doivent venir ou en recompenſe, ſi elles ſont bonnes, & faites avec l'aide de Dieu: comme meſme diſoit le Payen Juriſconſulte, *Ulp. in l. merito. pro ſoc. in ff.* & Innocent III. *in c. fin. de præſumpt.* autrement cela eſt contre le precepte divin, *Nolite judicare & non judicabimini, &c.* Matth. 7. *ad Roman.* 2. *& rurſum, nolite ante tempus judicare.* 1. *Corinth.* 4. Dieu à condamné cette arrogance bien grande & Phariſaïque, que de juger les autres défaillans & pecheurs, & penſer de ſoy eſtre tout ſeul homme de bien. En S. Luc. 18. Et voudrois-je demander au Conſulteur, que ſerviroit au Pape d'eſtre ſouverain en l'Egliſe, ſi la connoiſſance de ſes Eveſques eſtoit aux Princes temporels. Et comme récrivoit *Gregorius Magnus Conſtantino Auguſtæ. epiſto.* 33. *lib.* 4. *epiſtol. Si Epiſcoporum cauſa mihi commiſſorum, apud piiſſimos dominos aliorum patrocinio diſponuntur, infelix ergo in iſta Eccleſia, quid facio? Sed ut Epiſcopi mei me deſpiciant. & contra me ad ſeculares judices refugium habeant. Omnipotenti gratias ago. peccatis meis deputo: hoc tamen breviter ſuggero. quia aliquantulum expecto, & ſi ad me venire diſtulerint, exercere in eos diſtrictionem canonicam nullo modo ceſſabo.* Et certes la Cour de

Rome, que le Conſulteur dit eſtre aux ſuſpects mauvaiſe, elle examine & chaſtie les vices, principalement des ſchiſmatiques & heretiques : & ſi pour cela ceux qui ſont ſuſpects ou rebelles, l'haïſſent, & l'ont en horreur pour cela elle n'eſt que plus digne de loüange. Car par l'inimitié des méchans elle fait témoignage de ſa vertu : mais comme ainſi ſoit que les Chreſtiens ne ſont pas heretiques, & n'en ſeront jamais auſſi, il ne ſera que les bons ne la reverent, & ne la priſent, & ne luy maintiennent ſes libertez, & authoritez, tant qu'il y aura foy en l'Egliſe, qui ſera à jamais. Comme il a touſiours juſques icy perſeveré, nonobſtant les flots & menaces des hereſies, qu'enfin ſont évanoüies, combien qu'elles fuſſent miſes avant par plus fortes, plus doctes ſelon le monde, & plus cruelles mains, qui d'un petit privé Docteur, ſans authorité publique, & ſans Magiſtrat, qu'à la forme des chiens battus abboye contre le baſton qui l'avoit juſtement, mais non ſuffiſamment touché & remarqué.

ARTICLE LVI.

PAſſons outre, & voyons comme en cet Article le Conſulteur veut donner à entendre, que par la reſervation des atroces crimes laiſſez à la connoiſſance du Siege Apoſtolique, le Roy y eſt intereſſé en ſa juriſdiction, il allegue l'inconvenient de crime de leze Majeſté, qui pourroit eſtre commis par un Eveſque, là où dit-il le Roy a puiſſance ſouveraine faiſant preuve de ſon dire, de ce que comme Childebert non pas Chilperic, comme dit le Conſulteur, car il eſtoit déja mort, fit prendre au corps Gilles Eveſque de Rheims comme criminel de leze Majeſté, & l'envoya à Mets, où il fit aſſembler les Eveſques, eſtant *Gregor. Turonen. in lib. 10. Hiſtor. Franco. c.* 18. Mais il laiſſe ce qu'eſt ſubſtantiel pour montrer que cela fut fait par voye de force & non par raiſon; car l'hiſtoire dit que, *Rex fuit ab aliis ſacerdotibus increpitus, cur hominem, ſcilicet Ægidium, abſque audientia rapi & in cuſtodiam retrudi praecepiſſet, permiſit Rex eum ad urbem ſuam redire dirigens epiſtolas ad Epiſcopos, &c.* Il allegue l'hiſtoire auſſi de Pretextat Eveſque de Roüen, lequel prevenu fauſſement de crime de leze Majeſté, fut mis par le Roy Chilperic entre les mains du Concile provincial, aſſemblé par luy à Paris. Il s'eſt bien gardé de cotter le lieu de l'hiſtoire d'Annonius, qui eſt au liv. 3. *de geſt. Franc. c.* 27. là où il recite les menées du Roy, pour faire condamner injuſtement Pretextatus innocent du fait impoſé, faiſant mention de la crainte des corruptions, trafiquées envers *Gregorius Turonenſis*, par les gens de la Reyne Fredegonde, pour condamner ledit Pretextat, qui fut puis aprés revoqué d'exil comme innocent, par Gontran, ainſi qu'il eſt écrit au meſme livre. c. 64. dont reſulte évidemment que pluſtoſt la cauſe doit eſtre lors évoquée devant le Siege Apoſtolique, quand il s'agit de crime de leze Majeſté, le Conſulteur laiſſe encore ce qui ſuit au chap. 28. de la meſme hiſtoire, comme le Pape Jean, nonobſtant le Concile de Lyon, tenu preſident ſaint Nicetia, qu'avoit démis de leurs Eveſchez *Salonium Ebredunum, & Sagitarium Vapingenſium, Epiſcopos*, les remit en leurs Sieges, bien qu'ils fuſſent chaſſez comme criminels & attains de leze Majeſté. Je pourrois dire le meſme de l'injuſtice faite à S. Didier Eveſque de Vienne, lequel par les menées de Brunechildis & d'Arius Eveſque de Lyon, fut lapidé du commandement de Theodetic, comme écrit Annonius. *lib.* 3. *c.* 91. Le meſme diray-je des autres, car le droit de l'Egliſe Gallicane ne porte pas cela. Comme l'on voit en *Gregorius Turonenſ* ancien Auteur, qui eſtoit du temps de Chilperic, & avant longtemps que Louys le Piteux, & ſon fils Charles le Chauve l'écrit au liv. 2. c. 1. qu'eſtant accuſé & calomnié S. Brixe Eveſque de Tours d'adultere ; & l'ayant chaſſé de ſa chaire, ſubrogé en ſa place un Juſtinian, & puis celuy mort, Armence, ledit 2. Brixe alla à Rome, & ſe purgea de ce crime au conſiſtoire du Pape, & qu'avec l'authorité du Pape il eſt retourné en ſon Eveſché. Il y a exprés decret de Jules Pape I. aux Orientaux pour la reſtitution d'Athanaſe, art. 2. au Tome 1. des Conciles. page 311. referé *in can. omnes Epiſcopi.* 2. *q.* 6. *Ut omnes Epiſcopi qui in quibuſdam gravioribus pulſantur vel criminantur cauſis, quoties neceſſe fuerit liberè ad Apoſtolicam appellent ſedem. Cujus conſtitutioni omnes majores Eccleſiaſticas cauſas & Epiſcoporum judicia antiqua Apoſtolorum eorumque ſucceſſorum atque canonum authoritas, reſervabit.* Le meſme fut ordonné *in concil. Sardicenſi*, de ce temps. *ca.* 4. *Tomo* 1. *concil. pag.* 330. tenu *in anno* 6. *Conſtantii Imperatoris*, qui plus eſt la foy & obeïſſance Apoſtolique ne dépend pas des Rois en France. Car avant que les Rois François vinſſent & ſubjugaſſent les Gaules, la foy y eſtoit plantée ; meſme que du temps des Apoſtres, par eux y furent envoyez des Eveſques, comme à Tours, S. Gatian : à Arles Trophime, à Tholoſe S. Sernin, à Paris S. Denys, en Auvergne Auſtremonius, à Limoges S. Martial, comme dit *Greg. Turon. lib.* 1 *hiſtor. c.* 27. & dit en outre que ce fait de l'authorité de celuy qui preſidoit pour lors à la chaire de Rome, comme au liv. 10. *c.* 30. *hiſtor. & de gloria confeſſo. c.* 4. Il adjouſte que Gatian fut envoyé à Tours *à Romanæ ſedis Papa.*

Conſtantius & Conſtans Empereurs, ne voulurent pas qu'on prophanaſt les Eveſques de cette façon, que le Conſulteur deſire : car en la Loy 12. *de Epiſcop.* au Code Theod. liv. 16. tit. 2. *prohibemus, inquiunt, in judiciis Epiſcopos accuſari, &c.* Attendu meſme que tous les Eveſques de France, & d'ailleurs, prennent leur origine & confirmation du ſaint Siege. Parquoy les Eveſques de France ayant receu le commandement de leur Chef, & du Concile, ne peuvent moins faire, ny autrement, ſans condamner leur conſcience à veuë d'œil, que de le recevoir. *Non enim oportet membra à capite recedere, ſed ejus voluntatem ſequi.* Comme dit à meſmes propos Calixtus, duquel les paroles ſont *in cano. non decret.* 12. *diſtinct. in decret. Grat.* Et ſaint Auguſtin, *ad inquiſitiones Januarii*, commanda de garder. *Quod Conciliis Epiſcoporum decretum eſt, cujus verba referuntur in can. omnes.* 11. *diſtinct.*

ARTICLE LVII.

AUx precedens Articles, le Conſulteur à taſché d'oſter la connoiſſance de pluſieurs choſes reſervées, & retranchées à la juriſdiction du Pape, deſquelles il coule & deſcend en cet Article en argumens, pour perdre auſſi & tollir la juriſdiction Eccleſiaſtique, comme il a taſché en ſes autres Livres, tellement qu'il montre bien que ce n'eſt pas le zele de ſouſtenir la Couronne de France, qui l'a fait parler, pour improuver & rejetter les decrets du Concile : mais l'inclination qu'il a avec ceux qui voudroient bien que la diſcipline, & puiſſance Eccleſiaſtique fut abolie, pour puis aprés, (comme à noſtre dam nous avons ja aſſez experimenté, ſans crainte de Dieu, ni de contrevenir, ou deſobeïr à ſes commandemens & preceptes entretenus en vigueur & obſervation, par la diſcipline, & ordination de noſtre tant bonne mere nourrice l'Egliſe Catholique,) ſe laiſſer aller librement, & ſe perſuader que tout ce que leur viendroit en teſte, ſeroit bien fait. Et par conſequent que le peuple ayant la bride avalée, à la moindre ſolicitation bouleverſaſt les Royau-

mes, ſe rebellaſt contre leurs Princes, Seigneurs & Magiſtrats, deſquels la crainte & reverence ne dépend d'ailleurs, que de la vraye Religion Catholique, de l'Egliſe & Paſteurs d'icelle, qui tous les jours ſuivant leur devoir preſchent & rechantent cette obeïſſance & ſujettion ſur peine de damnation eternelle, & entretiennent les peuples en icelle par l'explication des preceptes divins, adminiſtrations de ſacremens, & fulminations de cenſures contre les contumaces rebelles, & trop opiniaſtres. Je m'arreſterois plus long-temps à la confirmation de cette propoſition qui eſt un tres-certain axiome, n'eſtoit que nous en avons eu, & avons les exemples, & preuves tres-manifeſtes par les effets devant les yeux, depuis que Luther en l'an 1517. commença de vouloir impugner & reprouver la ſujettion du ſiege Apoſtolique, dont ſont ſorties les rebellions des Religieux & Reguliers, les revolumens des Proteſtans contre leur Empereur, les pernicieuſes aſſemblées des Anabatiſtes, Zuingliſtes, Oecolanpadiens, Huſſites, & autre vermine, qui peu à peu aprés avoir fort pau de temps hauſſé la teſte hors les bornes de l'Egliſe Catholique, ravage & renverſe toute police humaine, a finy malheureuſement, ou s'eſt évanouye tout à un inſtant. Et quant aux Gaules la Majeſté du Roy le connoiſt aſſez, & les petits enfans en ſont témoins oculaires. Si qu'à bon droit diſoient les Empereurs Conſtantius & Conſtans en la loy 16. *de Epiſc.* au Code Theod. *Gaudere ſemper & gloriari ex fide ſemper volumus ſcientes magis religionibus quàm officiis, & labore corporis vel ſudore noſtram Rempub. contineri.*

2 Or donc je répondray ſommairement au Conſulteur. Premierement à cet article, qu'avant que les Empereurs fuſſent Chreſtiens, avant que les Roys fuſſent au giron & mammelles de l'Egliſe, de laquelle ils ſont faits fils & par conſequent enfans obeyſſans, s'ils ne degenerent, ou veulent en naiſſant en icelle tuer & crever à la forme de la vipere leur mere, icelle Egliſe & ſes Paſteurs avoient Cour & Juriſdiction ſur les Chreſtiens, & ſingulierement ſur les perſonnes Eccleſiaſtiques. Je laiſſeray ce paſſage ſouvent allegué, *dic Eccleſiæ. ſi autem Eccleſiam non audierit, ſit tanquam Ethnicus. Matth.* 18. Le paſſage de la puiſſance de lier & de ſoudre les clefs baillées à ſaint Pierre pour fermer & ouvrir & les donner comme il verroit bon eſtre par les lieux, où l'Egliſe s'eſtend, S. Matth. 16. je ne m'arreſteray pas aux paſſages des Actes chap. 5. là où S. Pierre uſant de ſa Juriſdiction condamna Saphira la femme d'Ananias à la mort, & Dieu fit executer incontinent ſa ſentence, pour luy avoir impudemment menti, diſant *Ecce pedes qui ſepelierunt virum tuum ad oſtium, &c. efferent te.* Je laiſſe les autres ſemblables.

Mais je mets en avant textes de l'Ecriture qui parlent nommement *de foro contentioſo*, Comme celuy de Saint Paul 1. *ad Timoth.* 5. là où il écrit à Timothée Eveſque de la forme des jugemens qu'il doit tenir, *in presbyterum ſine duobus teſtibus ne admittas accuſationem.*

Tertullianus in Apologetico. c 39. mores & ritus explicans Chriſtianorum, ait fuiſſe inter Chriſtianos caſtigationes, cenſuram divinam, & judicari magno cum pondere. Is autem Tertullianus fuit antè Chriſtianos Imperatores per annos 100. *vixit poſt Chriſtum* 210. *teſte D. Hieron. de viris illuſt. Et judicabantur Laici Chriſtiani quidem, à Chriſtianis Laicis: ſed clerici ab Epiſcopis.* Et depuis par les Conciles, cette juriſdiction leur a eſté conſervée *in concilio Sardicenſi ca.* 17. *Carthaginenſi, Agathenſi, Antiocheno & aliis quæ refert & tranſcribit Gratia.* 11 *q.* 3. *Et in concilio Arelatenſi* 3. qui fut moyenne & aſſemblé par Charlemagne le Grand c. 4. eſt ordonné, *ut Laici non ejiciant Epiſc. à propriis Eccleſiis, nec alios ſubrogare præſumant abſque judicio proprij Epiſcopi.* au 2. Tome des Conciles page 617. col. 2. & en la page 618. c. 13. *ejus concilij, ut omnes Comites, judices, ſeu reliquus populus obediant Epiſcopo, & invicem conſentiant ad juſtitias faciendas.* Expreſſement le jugement des Eveſques aux Roys & Princes eſt prohibé *per Nicolaum Papam*, en ſes epiſtres referées *in c. denique. ca. cum ad verum. ca. in ſcripturis.* 96. *diſt per Gelaſium Anaſtaſio Imperatori ſcribentem cano. duo ſunt. ead. d.* 96. *diſt.* où ſont amenées les exemples.

Les Empereurs ont confirmé cette juriſdiction
comme Arcadius & Honorius *in l.* 1. *de religio. in C.* 3
Theodoſ. lib 16. *tit fin Quoties de religione agitur, Epiſcopos convenit agitare. Cæteras vero cauſas quæ ad ordinarios cognitores vel ad uſum publici juris pertinent, legibus oportet audiri.* Et au titre *de Epiſco.* au meſme livre en la loy finale, Theodoſe caſſant les actes du Tyran predeceſſeur ſtatue ainſi, *Clericos etiam quos indiſcretè ad ſeculares judices debere deduci infauſtus præſumptor dixerat, Epiſcopali audientiæ reſervamus: fas enim non eſt ut divini muneris miniſtri temporalium poteſtatum ſubdantur arbitrio.* Et entre les Laics pluſieurs choſes ont eſté rapportées au jugement des Eveſques, comme la cauſe des pauvres, parce que *veri cultus Chriſtiani eſt adjuvare pauperes per Valentin. & Valent. in l.* 1. *de Epiſcop. aud.* comme auſſi la cauſe des pauvres veuves & orphelins par religieuſe & pieuſe intention à ſemblé leur appartenir au Concile de Carthage 5. c. 9. *& in can. exploratum eſt* 23. *q.* 3. Je laiſſeray comme au Concile de Calcedoine, quand Dioſcorus Patriarche Alexandrin fut accuſé d'hereſie, & demandoit que l'Empereur y aſſiſtaſt Actes 3. *ſic illi reſponſum eſt. Quando quædam regularia examinantur, nec judices nec alios Laicos intereſſe oportere.* Je paſſe auſſi ſous ſilence la pareille preſomption d'un Pierre *du Cunies* dit *Petrus Cunierus*, lequel en 1329. voulut perſuader au Roy de France Philippe de Valois, qu'il feroit perdre aux Eveſques toute juriſdiction par bonnes preuves, pour raiſon dequoy le bon Roy croyant à ſa temerité fit aſſembler tous les Eveſques & Prelats de ſon Royaume, leſquels iceluy dit *Cunies* penſoit convaincre par ſon theme, qu'il avoit pris *reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari, quæ ſunt Dei Deo.* Ce qu'il diſcourut & eſtendit bien longuement, auquel pour tous leſdits Eveſques répondit en la preſence du Roy Pierre *Bertrand* Eveſque d'Autun en Bourgongne de telle façon que le Roy leur confirma la juriſdiction pluſtoſt que leur oſter, dont en fuſt acquis tel reproche audit *Cunies*, que depuis en témoigne ſa folie, le peuple nomma une petite image qui tourne en un pillier de la grande Egliſe Noſtre Dame de Paris, en ſa contumelie, maiſtre Pierre *du Cunies*: comme écrit contre *Molinæus Remundus Rufus pag.* 576. *& ſequentibus*, dequoy *adhuc etiam extat concertatio facta in ſylva Vincenarum ab Atramo, & Alvaro, improbatque eum Cunerium Guymerius in glo. ad proœm pragmat. ſanctio. in verbo libertatis. Et Joannes Faber* grand conſervateur des
droits de France *in l. cunctos populos. verbo. credo de* 4
ſumma Trinit. & fide Cathol. dit, *Quod leges Principum Eccleſiam non ligant*, ce qu'eſt tiré *ex Synodo habita Romæ ſub Symmacho*, referé *in ca. bene quidem.* 96. *diſt.* repeté *in ca Eccleſia ſancta Mariæ de conſtitut. in volu. Gregor. decret.* Bref je diray que *Imperatoris eſt Pontificibus ſubeſſe, non præeſſe, ſi ſit Catholicus*, comme dit *Johannes Papa in ca. ſi Imperator.* 96. *diſt* Et qui voudra voir pluſieurs raiſons juſtes, par leſquelles l'Egliſe ou les Prelats peuvent auſſi connoiſtre de la temporalité en certains cas, ſe retire à *Petrus Jacobi in prat. tit. de cauſis. ex quibus Vaſſallus quantum eſt de jure ſcripto, debet amittere feudum lib.* 1. *col.* 26. *&* 27.

Or en cet article le Conſulteur veut faire con- 5
ſentir à ſa menſonge l'exemple de Conſtantin, di-

ſant qu'il connoiſſoit des cauſes eccleſiaſtiques & ſes Juges des cauſes par appel des Eveſques. Et quoy quand cela ſeroit bien vray, je luy pourrois répondre, ce que je veux eſtre dit de tous autres Roys & Empereurs, ſi aucuns ont oſé entreprendre le meſme, que nous ne diſputons pas s'ils l'ont fait : car il eſt certain que des Roys & Empereurs ont bien fait actes plus deteſtables que ceux comme pourſuivy la foy meſme : mais il faut s'arreſter en ce qu'ils ne le pouvoient ny devoient faire de droit divin ou humain, Chreſtien ou Payen. Car il n'y a homme ſi peu qu'il aye leu les hiſtoires qui ne ſçache que meſme les Preſtres & Pontifes Ethniques & idolatres, avoient leurs cauſes & Juriſdictions ſeparées du droit & connoiſſance des Empereurs & Princes, comme écrit Tite Live 1. *ab urbe cond.* Ciceron *pro domo ſua. ad Pontif.* là où il dit que *Summi Pontifices gentilium, cognoſcebant & de religione & de cauſis Reipub. de ſacris ceremoniis, de rebus divinis, de perſonis Eccleſiaſticis & hiſque circa ea eſſent de paupe-ribus, piis cauſis, & negotiis perſonarum ſui fori.* Si liſons-nous qu'ils avoient la puiſſance de faire des loix depuis Numa Pompilius, comme dit Livius au 1. *Dionyſi Halicar. in 2. Feneſt. lib. de ſacerdot. c.* 7. Ce qui fut dés le temps qu'Ezechias regnoit entre les Hebreux : car de ce temps commandoit aux Romains Numa, comme dit Eutropius au 1. livre.

Valere le Grand au 1. c. 1. que *Metellus Pontifex maximus. Poſthumum conſulem, eundemque Flaminem Martialem, ad bellum gerendum Africam petentem, ne à ſacris diſcederet multa indicta egredi paſſus non eſt. Nonne C. Figul. è Gallia, Scipio Naſica è Corſica Romam redierunt, imperio Tiberij Gracchi?* Tellement que toujours, comme le meſme autheur dit, *Religioni ſummum imperium ceſſit.* Entre les Egyptiens, *Sacerdotes judices erant, ut ait Ælia. lib. 14. varia. hiſtor. c.* 34. Thomas Morus auſſi *lib. 2. Utopia* écrit qu'en l'Iſle & republique d'Utopie les Preſtres ne ſont pas ſujets à aucun public jugement, ny à autre qu'à celuy de Dieu. Et toutesfois *Curant quæ religionis ſunt, & morum cenſores & ſacris interdicunt.* Entre les Gaulois les Druides eſtoient ceux qui gouvernoient les choſes ſacrées, & manioient la religion, mais en outre *ferè de omnibus controverſiis publicis privatiſque conſtituunt. Et ſi quod eſt facinus admiſſum, ſi cædes facta, ſi de hæreditate, de finibus controverſia eſt, iidem decernunt, præmia pœnaſque conſtituunt, &c.* diſoit Jules Ceſar *Comment. lib.* 6. Entre les Juifs & peuple de Dieu n'eſtoit il pas Samuel & Juge & Grand Preſtre, & de luy fut eclipſée au deplaiſir de Dieu la principauté temporelle. 1. *Regum* 8. Je pourrois diſcourir autres paſſages de la ſainte Ecriture, comme tous les Princes qui ont voulu uſurper connoiſſance ſur les Prophetes & Preſtres de Dieu s'en ſont trouvez tres-mal pour avoir fait contre ce qu'eſt écrit *nolite tangere Chriſtos meos & in Prophetis meos nolite malignari. Pſal.* 104. *Quinimo* il eſt prohibé aux perſonnes Eccleſiaſtiques par les ſaints Conciles, de delaiſſer leur Eveſque & ſe retirer au Juge laic ſur peine d'eſtre depoſez. *in concilio Agathenſi ſub Celeſt. I cap. 8. in Tom. 1. conc. pag.* 615. *col. 2. in fin.* d'où eſt pris le can. *placuit* 21. *q.* 5. Soit par appel, ou autrement : meſme de ne ſe dreſſer à ſes fins aux Empereurs par appel de leurs Eveſques : comme il fut decis *in concilio Antiocheno*, refere *in ca ſi quis à proprio.* 21. *q.* 3. *in concilio Martini Pap. in ca penul.* 21. *q.* 3. Et plus expreſſement encore *in concilio Lateranenſi, ſub Alexan. III. parte* 10. *c.* 20. *Tomo 2. concilio. pag. 869. col.* 1. ſtatué *ne in cauſis ſpiritualibus appellare ad regem liceret vel ſecularem Judicem.* Car à ſes fins ont eſté mis les Archeveſques & Primats & Eveſques, pour cauſes, eſquelles il y avoit beſoin de plus grande providence & qu'on conſultoit les Roys & les Preſidens de Provinces devant l'advenement de noſtre Seigneur Jeſus Chriſt eſtre baillé par eux meſme aide, ſecours & office, & ce tant par ſaint Clement que par Anaclet, comme luy-meſme écrit, referé *in can. provincia.* 91. *diſt.* Et les canons d'Anaclet, Marcel, Sixte portent les lieux : où il faut appeller des Eveſques aux Metropolitains, puis aux Patriarches, puis à Rome *tota* 2. *q.* 6. Et ſi quelque Prince Chreſtien, ou Barbare, a rompu & outrepaſſé cet ordre, ou s'il s'eſt uſurpé la Juriſdiction induëment, c'eſt un fait qu'on met en avant, demeurant toujours la queſtion s'ils le pouvoient faire de droit, entreprennent contre les Conciles & commandemens de leur mere l'Egliſe.

ARTICLE LVIII.

ET ne faut pas que le Conſulteur attribuë à Conſtantin le Grand, cette uſurpation de Juriſdiction & qu'il en aye conceu de ſon authorité & puiſſance. Car la declaration d'iceluy Conſtantin, eſt au contraire, lequel comme écrit Rufin *lib.* 10. *hiſto. Eccleſ. c.* 1. eſtant au Concile de Nice, pour l'aſſiſter, ayant receu des Eveſques les libelles & accuſations que l'un faiſoit contre l'autre, les bruſla, & recuſa cette Juriſdiction, en diſant : *Deus vos conſtituit ſacerdotes, & poteſtatem vobis dedit de nobis quoque judicandi, & ideò nos à vobis rectè judicamur, vos autem non poteſtis ab hominibus judicari, propter quod Dei ſolius inter vos expectate judicium, ut & veſtra jurgia quæcunque ſint ad illud Divinum reſerventur examen, vos etenim nobis à Deo dati eſtis dij. Conveniens non eſt ut homo judicet Deos : ſed ille ſolus, de quo ſcriptum eſt Pſal.* 81. *Deus ſtetit in congregatione Deorum in medio autem Deos dijudicat.* Le meſme referé par Melchiades aux Conciles & *in can. futuram.* 12. *q.* 1.

Il allegue S. Auguſtin au Tome 2. de ſes œuvres epiſt. 69 qu'eſt à l'impreſſion de Paris corrigée par Eraſme 1555. par la veuve *de Chevalon*, qu'eſt au feüillet 67. col. 2. & ſuivantes, par laquelle mention il trouvera que ce ne furent pas les Catholiques qui defererent cette Juriſdiction au ſiege de l'Empereur Conſtantin S. Cyprian Eveſque de Carthage. Mais que ce furent les Donatiſtes heretiques, parquoy en ladite epiſtre, *Si nihil debent, inquit, Imperatores jubere in his cauſis, ſi ad Imperatores Chriſtianos hæc cura pertinere non debet, quis urgebat majores veſtros cauſam Cæciliani ad Imperatorem per conſulem mittere & Epiſcopum, contra quem abſentem jam ſententiam quoquomodo dixeratis, iterum apud Imperatorem accuſare, quo innocente pronuntiato, ordinatori ejus felici aliàs apud eundem Imperatorem calumnias machinari? & quæ ſequuntur.* Et un peu devant cela ſaint Auguſtin declare la forme de la connoiſſance de cette cauſe, diſant : *poſt hanc relationem ad ſe miſſam, juſſit Imperator venire partes ad Epiſcopale judicium in urbe Roma faciendum, ubi quemadmodum Cæcilianus innocens judicatus ſit indicant geſta Eccleſiaſtica. Sed rurſus majores veſtri (ô Donatiſtæ) ad Imperatorem redierunt, & non rectè judicata neque omnem cauſam auditam eſſe conqueſti ſunt, unde ille alterum Epiſcopale dedit habendum in Arelatenſi Galliæ civitate : ubi multi veſtri vana diabolica diſſenſione damnata, cum Cæciliano in concordiam redierunt : Alij verò pertinaciſſimi & litigioſiſſimi ad eundem Imperatorem appellaverunt poſtea & ipſe coactus Epiſcopalem cauſam inter partes cognitam terminavit, & primus contra partem veſtram legem conſtituit, ut loca congregationum veſtrarum fiſco vendicarentur.* Et voila les mots de ſaint Auguſtin deſquels ſe colligé le contraire de ce que le Conſulteur met en avant, & appert que Conſtantin n'en vouluſt prendre connoiſſance, mais la renvoya au Concile à Rome, & depuis contraint en jugea à l'appel, mais non de ce qui avoit eſté jugé : mais en temporel appliqua au fiſc les lieux des con-

venticules des Donatiſtes. Le meſme dit ſaint Auguſtin en l'epiſtre 162. au feüillet dudit Tome 149. col. 4. & ſeq. là où encore adjoute qu'en ce Synode de Rome, preſidoit Melchiades Eveſque de Rome : de meſme ce peu qui eſt referé en paſſant en l'epiſtre 163. eſt expliqué & Nicepho. liv. 7. chap. 43. & ſaint Auguſtin au 1. des retractations c. 21. écrit *factionis eſſe Donatiſtarum eum qui Imperatorem adiuit hac de cauſa, & rogaſſe Imperatorem.* Quant à ce qu'il allegue de Juſtinian cet Empereur comme ont bien fait d'autres pouvoit bien faire loix à ſon plaiſir, ayant la force en main, ſi eſt-ce que encore il n'a prononcé cette ſentence que le Conſulteur baille : mais il l'a limité de cette façon en ſa nouvelle 83. *ut clerici vel monachi*, &c. d'où eſt priſe l'authentique *clericus de Episc. & cler. Clericus quoque in lite pulſatus, pecuniaria cauſa prius apud Epiſcopum conveniatur, per quem ſine damno cauſa decidatur. Quod ſi natura cauſæ, vel alia ratio faciat ut negotium apud eum decidi non poſſit, per civilem procedat judicem, obſervatis clericorum privilegiis. Et paulo poſt. Si verò crimen ſit Eccleſiaſticum, Epiſcopalis erit examinatio & caſtigatio.* Et depuis encore je luy objecte autre constitution de Frideric qu'a revoqué icelle en ſa limitation & veut qu'en toutes cauſes civiles & criminelles, toujours l'Eveſque ayant la connoiſſance des perſonnes & cauſes eccleſiaſtiques. *in §. ſtatuimus. tit. de ſta. & conſuetu. in extrav. conſtit. authent.* referé *in conſt. ſtatuimus. de Epiſc. & cler. in Cod. Juſtinian.*

ARTICLE LIX.

ICy le Conſulteur allegue le Concile tenu à Francfort ſous Charlemagne & le Pape Zacharias, qui ne fut pas tenu, comme il dit l'an 794. mais l'an 742. qui eſt au 2. Tome des Conciles imprimez à Cologne l'an 1551. par *Quentel* page 456. là où je ne trouve aucune revocation du Concile ſeptiéme de Nice tenu ſous Irenée & Conſtantin ſon fils, comme dit calomnieuſement le Conſulteur eſtre : qui ne peut eſtre auſſi revocatoire d'iceluy, parce qu'il precede le Concile 7. de Nice. Au contraire je trouve bien dans Annonius *lib. 4. de geſt. Franco. c. 84. & 85.* qu'au Concile que Charlemagne fit aſſembler à Francfort avec les Legats du Pape Adrian, fut ſtatué, *quod etiam ſynodus, quæ antè paucos annos Conſtantinopoli ſub Helena & Conſtantino filio ejus congregata. & ab ipſis non ſeptima, verum etiam univerſalis eſt appellata ut nec ſeptima nec univerſalis diceretur, haberetur quaſi ſupervacua in totumque ab omnibus abdicata eſt.* Ce ſont les mots de l'autheur : dequoy auſſi en quelque cas, fait mention Platine *in vita Adriani.* Si ce monte en cet article appertement du parti des Iconoclaſtes, c'eſt à dire briſeurs d'images appellant conciliabule le 7. Concile univerſel, qu'eſt le ſecond qui a eſté celebré à Nice ſous le Pape Adrian du temps d'Irene & Conſtantius, auquel l'honneur & la memoire des images des ſaints perſonnages, a eſté remis & revoqué le conciliabule Epheſin 3. que les Iconoclaſtes avoient fait ſans appeller le Pape au mépris de Gregoire II. & on avoit condamné les images des Saints, & prennent hardieſſe de l'intituler Concile general 7. lequel fut condamné audit Concile general de Nice, où y avoit 310. Eveſques, & parce qu'en Conſtantinople les Iconoclaſtes avoient fait un autre conciliabule, comme écrit Blondus *lib. 10. & Paul. diaco. lib. 22.* & avoient executé leurs méchans deſſeins, & bruſle les images des ſaints Apoſtres & Martyrs, du temps de Leon & Conſtantin & Gregoire II. & Gregoire III. comme appert par le recit & hiſtoire miſe au 2. Tome des Conciles *in decretis utriuſque 429. col. 2. & pag. 454. col. 3. & Paul. diaco. lib. 18. Hiſtor. Imperat. in Leone. & Platina in Gregorio II. & III.* lequel ſeulement revoqua à Francfort Charlemagne, comme j'ay dit par l'hiſtoire d'Annonius & non autre, eſtant faux ce que le Conſulteur dit, que ledit Charlemagne reſtitua en iceluy ledit conciliabule de Conſtantinople, où les images avoient eſté temerairement condamnées, car au contraire, iceluy Annonius dit y avoir eſté condamné. Si ne faut-il pas auſſi qu'il calomnie la veneration des images ſous couleur d'idolatrie, car le Concile ſecond de Nice & 7. univerſel, ne leur defere honneur ny veneration, comme eſtant de bois ou matiere autre, mais comme à la memoire repreſentative de la verité, & des perſonnages qui nous ont eſté exemplaires de vertu, & ont ſigné la foy que Dieu nous a laiſſée de leur ſang s'ils ont eſté martyrs ou de leur bouche s'ils ont eſté Confeſſeurs, & Docteurs, ou de leur ſueur & travail, s'ils ont enduré ſans épandre leur ſang pour icelle. Et ainſi a eſté depuis retenu & ſtatué par le Concile Provincial de Sens, où preſida *Duprat* Chancelier de France, & legat pour le Pape en France l'an 1527. *in decretis fidei. c. 14.* au 3. Tome des Conciles pag. 748. col. 2. *& in can. perlatum. & c. venerabiles. de conſecrat. diſt. 3.* Et n'y a ſi petit compagnon, ne ſi rude villageois aujourd'huy, ou homme Chreſtien baptizé, ou ſi decrepité d'aage ou enfant, qui honore les images comme Dieu, ou comme eſtant la choſe ou perſonnes qu'elles repreſentent : laquelle choſe ont prohibé & le Concile 2. meſme, & le Concile tenu à Françfort & Eliberitin, & ſi Claude Eveſque de Thurin comme dit le Conſulteur, abolit la veneration de la Croix, ce n'a point eſté dit Catholiquement, mais en heretique, non moins qu'à Conſtantinople fit Leon Iconoclaſte, & Caroloſtadius en Allemagne, & les Huguenots en France, qui aiment plutoſt tenir quelque peinture ou medaille, image ou portrait d'un Empereur Ethnique, d'un Conſul Romain, de quelque fable, de quelque putain, d'un vieux Amaniel Philoſophe, ou d'une Venus, Jupiter, ou Mercure, ou ſemblables Idolatries veritablement. Et quelques-uns de leurs principaux Miniſtres portent en leur col le portrait de leur amoureuſe, que de noſtre Seigneur Jeſus Chriſt, ou de la Vierge Marie ſa Mere, des Apoſtres, ou d'autres ſaints Perſonnages, deſquels ils hayſſent les portraits & images, non certes par autre raiſon, ſinon qu'ils ont eſté de contraire vie & opinion à la leur, & ceux deſquels ils cheriſſent les images qui leur ſont plus approchans, comme ſans loy, ſans foy, ſans Dieu, ſans Prince. Mais à tant je me tay n'eſtant la queſtion du Concile de Trente que nous avons à preſent en main de cette matiere, en laquelle toutesfois le Conſulteur a faite ſa digreſſion ſans propos : & non par autre fin, que pour miner & ſaper les ſtatuts & commandemens receus à l'Egliſe Catholique. Car en ce qui concerne l'article du Concile dont il eſt devenu en cette digreſſion, il n'y fait rien en la matiere. Car Charlemagne veritablement icy a procuré de faire aſſembler les Conciles, mais il n'y a pas preſidé, il ne les a determinez, il ne leur a pas donné la loy, dont il conclut tres-mal que les Roys de France ſont ſur les Conciles generaux, ou qu'ils ayent puiſſance de les aſſembler. Car Charlemagne n'a fait que procurer d'aſſembler les Gallicans, & là où il commandoit ne pouvant commander ailleurs, comme fait bien le Pape, qui a ſon reſſort au loin comme durent les bornes du monde, & là où il y a Chreſtiens, membres de l'Egliſe Catholique, qui ont un chef neceſſairement & un Paſteur univerſel au Ciel entre nous inviſible, & en terre un Lieutenant viſible & homme : parce que l'Egliſe militante eſt viſible, & compoſée d'hommes mortels & viſibles. Tellement que la congregation des Conciles œcumeniques ou univerſels appartient ſeulement au Pape, les nationaux, aux Archeveſques : comme les

provinciaux & dioceſains aux Eveſques : auſquels les Roys, les Empereurs & les Princes peuvent moyenner l'aſſemblée, comme auſſi peuvent aſſiſter aux generaux, parce qu'il leur appartient de manier & executer la force & l'authorité du glaive contre les rebellans, en tant qui concerne chacun d'iceux & entre ſes ſujets. Et le plus ſouvent, les Princes temporels pour plus facilement affectuer les congregations, & par force les paſſages libres & aſſeurez, ils en ont eſté ſollicitez & priez par le Pape : principalement lors qu'il y avoit ou pouvoit avoir empeſchement, ou pour raiſon du Paganiſme, ou des factions des hereſies, à cette cauſe l'Empereur Martian, luy-meſme s'y trouva avec les Legats du Pape, *non ad potentiam oſtendendam, ſed ad fidem confirmandam.* Comme luy-meſme dit *in actio. 6. ejus Synodi. & in ca. nos ad fidem. 95. diſt.*

ARTICLES LX. LXI. LXII.

EN l'article 60. il propoſe autre Edit du Roy Charles VII. qui prohiba par lettres patentes du 29. Novembre 1440. de ne permettre aucune cenſure de monition ou ſuſpenſion, interdiction, declaration de inhabilité & vacation du benefice, eſtre publiées au Royaume de France. Mais cet article ny le 61. & 2. ne concernent en rien le canon de la ſeſſion du Concile qui reſerve *graviores cauſas* en l'accuſation de l'Eveſque qui meriteroient depoſition ou privation. Et les articles des ordonnances parlent de quelques cauſes legeres, pour raiſon dequoy on tiroit indifferemment les cauſes à Rome, & épuiſoient l'argent du Royaume de France. En quoy le Concile de Trente ne met point la main. Si bien que le Roy pour ce regard, n'a point occaſion de s'en plaindre : parce que luy-meſme, ny ſes predeceſſeurs n'ont connu des crimes graves des Eveſques. Moins s'en peuvent plaindre leſdits Eveſques, car ils ſont tenus obeïr, comme auſſi ils ſont, aux decrets du Concile, auquel ont aſſiſté & les Legats du Roy, & les Eveſques de Gaule. *Et Joan. Lucius lib. 1. placitorum curiæ tit. 4. placito 1. 2. 3.* narre les cauſes de telles prohibitions, que ſans diſtinction allegue le Conſulteur bien au long, & puis au troiſieme conclut ainſi, *de quibus omnibus abrogandis poſtea tractatum aliquid, & fortaſſe confectum erit reperire : ſed habemus in tabulis quo affirmare audeamus, id omne temporum iniquitate fuiſſe expreſſum.*

ARTICLE LXIII.

DEreche f il revient au decret *de cauſis.* à la pragmatique au Concile de Baſle, qu'on ne fera rien à Rome, Cecy a eſté propoſé & répondu en l'article 52. Car au titre *de cauſis.* à la pragmatique ſanction *§ ſtatuit.* il y a *Exceptis majoribus cauſis in jure expreſſe enumeratis. &c. Idem in §. 1. de cauſis. in concordatis.* du nombre deſquelles avons remonſtré qu'eſt la connoiſſance des crimes des Eveſques s'ils ſont dignes de peine ou depoſition.

ARTICLE LXIV.

EN tout ce diſcours du 64. article, le Conſulteur s'efforce monſtrer que le Concile de Trente eſt contre le privilege du droit de regale, par lequel le Roy de France, à cauſe de ſa Couronne, & de toute ancienneté a droit en la pluſpart des Egliſes le ſiege vacant, de conferer les Prebendes & dignitez, juſques à tant que la regale ſoit cloſe. Et en pluſieurs Egliſes droit de conferer perpetuel, de plein droit toutes les dignitez, Prebendes & offices à toujours & droit de juriſdiction ſouveraine, de connoiſtre tant du petitoire, que du poſſeſſoire de toutes leſdites dignitez & Prebendes, offices & benefices, ſans aucun reſſort en Cour de Rome. Et ſans que les Eccleſiaſtiques ou le Pape puiſſent uſer de prevention ou devolution és titres deſdits benefices. Tout ce que demeureroit, dit-il, aboli, ſi le Concile eſtoit publié. A quoy premierement je répondray, que l'intention des Conciles n'a jamais eſté d'oſter les privileges paravant juſtement donnez par le ſiege Apoſtolique aux perſonnes s'il n'y a abus, comme il eſt dit au Concile de Latran, tenu ſous Innocent III. c. 57. refere *in c. ut privilegia. de privileg. in volum. Gregor.* Et s'ils le font ſans privilege, cela ſeroit pluſtoſt une uſurpation que droit de Prince, pour raiſon de l'incapacité qu'eſt aux Laics de manier les actes & choſes ſpirituelles. *c. cauſam. & ibi Doctores. de praſcrip. c. quamvis. c. prohibemus. de decim. cum ſimilib.* telles que ſont les collations des benefices. *in c. decernimus. de judic. & Maſſana de elect.* qui leur ſont prohibées ſur peine d'anatheme par le Concile de Latran. *in c. praterea. de jure patro. apud Gregor.* ains appartiennent de droit commun aux Ordinaires & Eveſques, qui ſont ſurintendans ſur la charge des ames. *can. omnes baſilica. 1.. q. 7. & ca. baſilica. de conſecrat. diſt. 1. can. regenda. 10. q. 1. c. cum ex injuncto. in fine. de heret. c. conquerente. de off. ord. cum ſimilib.* Et par couſtume & autre droit à autres Eccleſiaſtiques, comme Abbez, Chapitres, & autres. *c. fin. de preb. in 6. cap. ex frequentib. de inſtit. cum ſimilib.* Mais les Laics ſeulement conferent par privilege donné, & non par preſcription, ou par autre titre, encore qu'ils ſoient Roys & ſacrez, bien qu'ils ſont ſacrez ſi ſont-ils neantmoins Laics. *c. cum. 1. de decimis.* Ainſy le Roy en Angers, avoit privilege de conferer les Prebendes, lequel il donna au Doyen de ladite Egliſe, comme eſt colligé du reſcrit d'Honorius III. *in ca. dilectus. in 3. de praben. in vol. Gregor.* Et à preſent a les droits de regales à luy reſervées au Concile general de Baſle, comme appert par la pragmatique ſanction. *tit. de annatis. §. item quod dicta quinta pars.* auquel expreſſement le Concile de Trente en cet endroit ne deroge ny meſme le Concile general de Lyon, refere *in c. generali. de electio in 6. quod prohibet regalia novè uſurpari tantum, antiqua juſtitiæ : meminit & de hoc privilegio Regis Franciæ Speculator. tit. de lega §. nunc tractemus. verſ ſed nunquid legatus. & ibi Joan. Andreas. in additionibus.* Comme auſſi l'Empereur a privilege iceluy, par lequel il luy eſt permis de faire recevoir en une chacune Egliſe d'Allemagne un perſonnage, comme dit Speculator. *in tit. de praben. §. reſtat verſ item nota.* Ainſi le Roy d'Hongrie & d'Angleterre en pluſieurs Egliſes conferent quelques benefices par privilege du Pape, *ut ait Bald. in l. reſcripta. de prec. imperat. offeren.* Dequoy ils jouyſſent ſuivant la teneur, donc demeure que frivolement il taſche de vouloir empeſcher le Concile, par ce regard le Concile n'ayant derogé aux privileges juſtement concedez, tel qu'eſt celuy de France, par les raiſons du canon *in Synodo. ca. Hadrianus. in 2. 63. diſt.* Pour raiſon de l'amitié qu'ils ont toujours eu avec le ſiege Apoſtolique, lequel toujours & en tout temps ont favoriſé & deffendu en ſon authorité, ſans épargner ny leur vie ny leurs ſujets, tellement que du Molin ou autre quel qu'il ſoit participant de ſon venin, ne pourroit diſſoudre ny l'obeyſſance que la Couronne Françoiſe doit & fait au degré de la dignité Eccleſiaſtique, ny l'amitié & liberalité que l'Egliſe & ſes Paſteurs luy ont conferée, car l'un eſt cauſe reciproquement de l'autre, & l'un ſouſtient l'autre. Si que quand les Roys de France, pour tant de benefices qu'ils ont fait au ſaint Siege, euſſent voulu demander ceſte effrenée puiſſance & authorité que du Molin leur veut faire croire qu'ils ont en l'Egliſe & ſur les choſes Eccleſiaſtiques, du Pape & des Conciles, facilement ils l'euſſent

l'euſſent obtenu, mais eux comme tres-ſages & bien conſeillez, qui connoiſſoient & connoiſſent le danger & malheur qui ſurvient en l'Egliſe & Royaumes d'avoir de mauvais Paſteurs, & ſçachant la charge auſſi qui eſt d'y mettre & faire aſſeoir les indignes: voyant pareillement les affaires eſquels ils ſont ſans cette ſollicitude, aſſez enveloppez de gouverner la temporalité de leur Royaume ils n'ont voulu ſe meſler ou entreprendre une cure ſi dangereuſe & importante. Or en cè que le Conſulteur adjouſte que le Roy connoit de tous poſſeſſoires de benefices, & ſes Cours Royales privativement ſur tous les Eveſques. Cela luy eſt auſſi & du droit de couſtume & par confirmation & bulle expreſſe du Pape Martin & à Charles VII. concedé, laquelle eſt de mot à mot extraite des Regiſtres de la Cour de Lyon, & transcrite par Guido Pape *quaſt. 1. nu. 4. & quaſt. 552. numero 8.* Et en cela auſſi l'Egliſe ny le Concile n'a rien ſtatué ſur le Roy, ſçachant bien que *poſſeſſio enim cum proprietate nihil habet commune. l. naturaliter. §. nihil commune. de acqui. poſſeſſ.* Et par ce tort o'eſt fait à l'Egliſe en connoiſſant de la poſſeſſion, qui d'ailleurs conſiſte en fait, & tant pour le trouble ou maintenuë à faire vivre les ſujets en paix, ſi diſent les Docteurs *poſſeſſionem eſſe quid temporale, non ſpirituale. Archida. in c. 1. de reſtitu. ſpoliat. in 6. Franciſc. Zabarella in clem. diſpendioſam. de judic. Guillelmus de Monte Lauduno, in clem. 1. de cauſ. poſſe. unde tenentur interpretes juriſdictionem eſſe Regis.* Si a t'il autres raiſons leſquelles baille ledit Guido Pape en la q. 1. *Guill. Bened. in c. Raynutius. in verb. Et uxorem nomine. deciſio. 2. nu. 22. & ſequent. Quamquam pluribus argumentis reclamet Berengarius Fernandus. in repetit. §. nihil commune. in 5. præfat. numero 2. de acqui. poſſ Sed hæc pauca retuliſſe ſufficiet.*

ARTICLE LXV.

L'Ordonnance icy alleguée de Philippe le Bel n'entreprend rien ſur le droit Eccleſiaſtique. Et par conſequent le Concile de Trente ne parle aucunement de ce fait. Car Philippe baille la connoiſſance aux Juges Royaux, ſur le point ſi les dixmes qu'on demande ont accouſtumé d'eſtre levées ou non. Ce qu'eſt *quaſtio facti* comme auſſi quelques certains fruits ſont decimables ou non, ou s'il eſt queſtion de la poſſeſſion autrement s'il eſtoit queſtion du petitoire de decimes, *an debeant ſolvi Eccleſia.* cette queſtion eſt laiſſée en France au Juge Eccleſiaſtique, comme a eſté jugé au Parlement de Paris l'an 1262. pour l'Eveſque de Bayeux, comme eſt écrit au recueil des Arreſts *lib. 1. tit. 12.* des dixmes Arreſt 8. Sinon qu'il fut queſtion du fait des dixmes infeodées par ſeigneur Laic, en laquelle faiſant apparoir de ladite infeodation là que le Juge temporel en eſt vray Juge, comme fut jugé audit Parlement de Paris l'an 1283. comme refere Papon au livre & titre cy-deſſus cotté Arreſt 9. En quoy le Concile de Trente ne fait aucune controverſe.

ARTICLE LXVI.

ET combien que recevant un Legat en France ſa puiſſance ſoit limitée, de là ne s'enſuit point conſequence, que le Roy ſoit ſur le Pape ou ſur le Concile. Car on ſçait bien que *Legatus quanquam ſit à latere itpotè cui commiſſa ſunt certa negotia habet juriſdictionem limitatam, neque de omnibus qua Papa reſervantur poteſt cognoſcere ut ſtatuit Innocent. III. in c. niſi ſpecialis. & c. quod tranſlationem. ubi notat glo. caſus reſervatos. de off. leg. apud Grego.* Parquoy tant pour ſçavoir ce qui luy eſt commis, & *ut conſtet de intentione mandantis. juxta c. mandatum. de reſcrip.* que auſſi pour verifier ſa commiſſion il eſt bien requis de preſenter au Roy la legation & puiſſance, & pour la faire effectuer reellement par le Royaume, beſoin auſſi de la verifier & publier és Cours ſouveraines, en cet endroit le Roy aide la Juriſdiction ordinaire du Legat ſuivant le droit commun & la rend plus favorable, & par ce n'entreprend rien ſur les Legats envoyez. *juxta gloſ. in clemen. 2. in verb. nolumus. de offic. ordin.* Joint que *non creditur etiam Cardinali dicenti ſe legatum, niſi exhibeat literas vel diplomata ejus rei & conceſſionis. l. 1. de mand. princ. l. probatorias. de diverſ. off. lib. 12. C. latè & expreſſè de legato à latere. in pragmat. ſanctio. in tit. de ſublatione clem. literis. in verbo quibuſcunque.*

ARTICLE LXVII.

A Cet article a eſté répondu cy-deſſus article 41.

ARTICLE LXVIII.

IL veut auſſi reprendre le Concile en cet article, quant aux unions, deſquelles il traite à ladite ſeſſion 24. ou 8. ſous Pie IV. au decret *de refor. Eccleſiaſt. c. 13.* diſant qu'il entreprend ſur le Concile de Conſtance, Baſle & Concordats, donnant licence au Pape d'unir les benefices aux Eveſchez combien que par leſdits Conciles & Concordats, la faculté ſoit donnée aux Ordinaires. En quoy certes le Conſulteur n'a compris, le ſens de la pragmatique ſanction du Concile de Conſtance, Baſle, ny de Trente. Premierement que par ledit Concile de Conſtance, Baſle ou pragmatique ſeulement les unions perſonnelles ſont prohibées, parce qu'elles contiennent en ſoy reſervation de benefices, qui ſont oſtées par leſdits trois Conciles, excepté celles qui ſont de droit écrit expreſſement reſervées, afin que les elections fuſſent plus libres. *c. 1. §. 2. & §. fin. de electio. in pragmat.* Mais les réelles unions, qui ne ſont point faites en faveur des perſonnes, ains en faveur des benefices, comme n'eſtant ſuffiſant pour nourrir leur Prelat ou Paſteur ne furent jamais oſtées de la puiſſance & faculté du Pape, tellement que meſme telles reſignations leur ont eſté permiſes aux fins des unions tendantes à l'utilité ou neceſſité des Egliſes, ainſi que note *Guymerius ad §. fin. de electio. & reſervat. in verbo exceptis. in pragmat. ſanctio.* Et ainſi les unions des benefices doivent eſtre perpetuelles non temporelles, deſquelles eſt parlé. *in c. 1. ne ſed. vacan. & in c. quoniam Abbas. de off. deleg.* Si que le Concile de Trente, n'eſt pas contraire à celuy de Conſtance & Baſle, en permettant les unions en telle neceſſité des Egliſes, où n'y a Prelats aux Ordinaires: & des Eveſchez au Pape. Et quand il eſt queſtion d'unir benefice par l'authorité du Pape, c'eſt avec la precedente inquiſition des facultez, commodité ou incommodité, faite par le Concile provincial comme il a eſté ordonné paravant par Celeſtin III. *in c. ſicut unire. de exceſſ. prælat. ap. Gregorium. Sicut unire Epiſcopatus, atque poteſtati ſubjicere aliena. ad ſummum Pontificem pertinere dignoſcitur: ita Epiſcopi eſt Eccleſiarum ſua Diœceſis unio, & ſubjectio earundem ſicut & in cauſa alia permiſſa unio in Concilio Toletano ca. unio 10. q. 3. in decreto Mag.* davantage l'Ordonnance des trois Eſtats d'Orleans art. 16. enjoint aux Prelats auſſi, afin que les Curez puiſſent vaquer ſans excuſe à leurs charges, proceder à l'union des benefices, diſtribution des dixmes & autre revenu Eccleſiaſtique, mais comment? ſuivant la forme des ſaints decrets. *& Gregor. in ca. 1. 16. q. 1.*

ARTICLE LXIX.

DErechef ledit Conſulteur falſifie le Concile de Trente en ladite ſeſſion 8. ou 24. *de reformat. c.* 19. adjoutant qu'il entreprend ſur l'authorité du Roy, caſſant, comme il dit, les indults octroyez à la requeſte du Roy aux Senats ou Courts de Parlement de ce Royaume bien que ledit Concile ne faiſe mention du Roy, & n'aye determiné audit article que choſe tres-ſainte, *cujus verba hac. Decernit ſancta Synodus, mandata de providendo & gratias qua expectativa dicuntur. nemini amplius etiam collegiis, univerſitatibus, ſenatibus, & aliis ſingularibus perſonis, etiam ſub nomine indulti, aut ad certam ſummam, vel alio quovis colore concedi vel hactenus conceſſis, tuiquam uti licere. Sed nec reſervationes mentales, &c.* Surquoy je ne m'arreſteray pas à remonter les raiſons qui ſont tres-ſaintes d'ôter les mandats qui ont eſté tenus pour odieux, & pour ſingulier privilege des coronatioos des Eveſques ſouverains, qu'ils ne donnent qu'une fois en leur vie au temps de leur Pontificat. §. 1. *de mand. Apoſtol. in concord.* & par conſequent au Concile de Lartan furent reſtrains à certaine forme en faveur des Ordinaires qui eſtoient grevez. Si qu'eſtant publié le Concile il en viendra tres grand ſoulagement à l'Egliſe Gallicane, les privileges de laquelle ledit Conſulteur fait ſemblant de vouloir ſouſtenir, n'eſtant plus ſujets aux mandataires & aux peſcheurs de benefices, retournée la liberté de conferer en ſon premier eſtat, aux Eveſques & autres qui ont droit de collation & preſentation. Car ce n'eſtoit pas la couſtume de l'Egliſe ancienne & des Papes, qui ont tenu le ſiege devant Alexandre III. comme dit *Rebuff. ad d. rubric. de mandat. Apoſt. in concordatis.* de bailler aucuns mandats; ou expectatives aux benefices non vacans, eſtant trouvé bien eſtrange en l'Egliſe l'ambition de ceux qui interpellent les Papes de donner ce qui ne vaque pas, par ce qu'eſt remontré au Concile de Lartan, *cujus verba in c. nulla. de conceſſ. prab apud Gregor.* & par *Boniſ. VIII. in c. deteſtand. de conceſſ. prab. in* 6. Et ſi la forme des mandats a eſté approuvee par les concordats, ç'a eſté pour reſtraindre tant qu'il fut lors poſſible cette liberté de mandats, *cùm odia reſtringi conveniat, &c.* non pour faire neceſſaires les mandats. Car de ce temps-là meſme il eſtoit eo la faculté du Pape de n'en bailler pas s'il ne vouloit, & afin qu'il ne ſemblat au ſaint ſiege Apoſtolique, que le Roy de France s'il luy euſt denié cette faculté du tout, voulut eſtre deſobeiſſant à ſon authorité; mais aujourd'huy pois qu'il a au Concile & au Pape qui l'a receu commandé d'eſtre gardé, pourquoy eſt ce que le Roy ou l'Egliſe Gallicane s'oppoſera à de ſi ſaintes conſtitutions, qui leur accroiſſent pluſtoſt leurs facultez, & remettent ſus les Ordinaires en la puiſſance ancienne & libre de conferer.

ARTICLE LXX.

COmme auſſi le c. 20. de ladite ſeſſion & decret, reforme & remet à leur premier eſtat & conſerve en iceluy, l'Ordinaire en ſa Juriſdiction Eccleſiaſtique, ſans faire mention néanmoins des conſervateurs des Eccleſiaſtiques des Univerſitez, auſquels les cauſes ordinaires ou Eccleſiaſtiques, comme Eccleſiaſtiques, n'appartiennent pas, car ils connoiſſent des privileges comme privileges Royaux des Univerſitez, ſi comme appert par l'Ordonnance du Roy Henry publiée le premier d'Aouſt 1552. dont il n'y a que rechercher en cet endroit au Concile, qu'eſt ſemblable à ce qu'a écrit paravant Gregorius, écrivant au Gouverneur de Sicile referé *in ca perveniit* 11. *q.* 1. au grand decret concluant le méſme, *nam ſi ſua cuique juriſdictio non ſervatur Epiſcopo, quid aliud agitur, niſi ut per nos per quos ille ordo Eccleſiaſticus cuſtodiri debuit confundatur.*

ARTICLE LXXI.

EN vain pareillement il objecte contre la ſeſſion 25. ou 9. ſous Pie IV. au decret *de reformat regul. c.* 2. l'Ordonnance d'Orleans art. 19. par lequel il eſt permis aux Religieux faiſant profeſſion avant 25. aos & aux Religieuſes faiſant profeſſion avant 20. ans, de diſpoſer de leurs portions hereditaires advenuës & lors ou aprés au profit de celuy qui leur plaira de leurs parens. Car le Concile ne parle pas de ces biens, mais de ceux que les profez pouvoient tenir & avoir devers ſoy, & non de ceux qu'il faut qu'il vuide les mains & le Convent auſſi. Car s'il ne les peut laiſſer au Convent par l'ordonnance, il s'enſuit tres-bien que luy meſme auſſi qui ſera dans le Convent n'en pourra jouyr ny les poſſeder: ny comme propres ny comme du Convent comme propres, parce que entre les vœux monaſtiques, *ejuravit proprietatem rerum*, laquelle s'il eſtoit par luy uſurpée on le chaſſeroit du monaſtere par la teneur de ce qui eſt écrit *in c. cum ad monaſterium.* & du Concile de Lartan *in c.* 2. *de ſta. monachorum. apud Gregorium.* par Clement III. *in c. ſuper quodam. eod. tit. cum ſimil.* Et de droit *per ingreſſum monaſterij ſe & ſua Deo dedicant & monaſterio, qui profitentur religionem*, Tellement que *eo ipſo, amittunt poteſtatem condendi teſtamentum ca qua ingredientibus. cum ſeq.* 19. *q.* 3. au grand decret *auth. ex Juſtinia. ſi qua mulier. & authen. ingreſſi C. de ſacroſ. eccle. §. illud quoque. in conſtit.* 5. *in novel. Juſtinia. § ſi qua conſtitutio* 125. *in iiſdem novel. Juſtin.* Et moins pourront-ils poſſeder des biens au nom du monaſtere ayant lieu cette prohibition au cas que la profeſſion ſeroit avancée: parce que la loy donnée aux biens par le Prince leur en oſte la liberté. *non ſecus ac dum prodigis bonis lex interdicit. in l.* 1. *de curat. furio. in ff. & l. Is cui bonis. de verb. obligat.* & par conſequent les mots du Concile ne ſont juſques icy eſtendus, & ces biens ne ſeront par ſa conſtitution acquis au monaſtere, parce qu'ils ne ſont pas de ceux qui adviennent purement aux Religieux deſquels le Concile parle. Et parce que *in pœnam præſumptionis, ut fraude accelerata eſſet profeſſio, & ut maturiori concilio ea fiat, ubi poſtea ab ea pœnitere non licet, libertas diſponendi de bonis ſuis in monaſterium adempta eſt.* Pareillement le Concile n'eſt ſujet à reprehenſion, lequel parle *cum effectu, de bonis liberè & purè, & ſine controverſia nec contrà prohibitionem legis advenientibus perſona religioſa. Verba enim de idoneis ſunt intelligenda. l. ne gradatim. de muner. & hono. & cum effectu. l. ſi quando. de lega.* 1. Ce ſcrupule donc, ne doit empeſcher le Concile d'eſtre publié, qui ne deroge point, (je ne diray pas aux Ordonnances des trois Eſtats,) Car le Concile ſans doute és choſes ſpirituelles, ne reçoit pas la regle des laics, comme j'ay dit, ains pluſtoſt les laics du Concile, mais auſſi ne caſſe point ny annulle le decret du Concile de Magonce, duquel eſt faite mention *in can. ſi.* 16. *q.* 7. *& in ca. fin.* 20. *q.* 1. *in decret Grat.* par lequel *monaſterium quod inhians bonis alicujus perſuaſerit profeſſionem, ob illam habendi cupiditatem, non donatur bonis profeſſi, qua relinqui debent proximis ejus.*

ARTICLE LXXII.

C'Eſt s'arreſter en plein & trop beau chemin, dire que le c. 3. dudit decret *de refor.* des monaſteres ſeſſion 25 ou 9. ſous Pie IV. eſt contraire aux Arreſts de la Cour, en ce qu'il permet aux Mendians avoir & poſſeder par cy aprés des immeubles. Premierement le decret en excepte les Cordeliers & Capucins, deſquels les Arreſts cottez par le conſulteur parlent principalement, & encore outre au ſtyle du Par-

lement, *in arreſtorum ſtylo*, Arreſt 33. là où eſt mis cet arreſt que le Conſulteur allegue, donné la veille Noſtre-Dame de Mars 1385. contre les quatre ordres de Mendians, il eſt noté de ces mots, *Sed poſſumus dicere quod hoc eis permittitur (ſcilicet ut recipiantur ad petitionem redituum perpetuorum) non ex regula eorum ſecundum quam hoc arreſtum procedit, ſed ex privilegio: ut notat plenè Baldus. in l. cum acutiſſimi. C. de fideicom. & in authent. niſi rogati. col. 1. C. ad Trebell. Et Alex. conſ. 78. aliàs 228. 2. volum. hac ibi in ſcholiis & annotationibus ſuis Stephanus Aufrerius Tholoſanus Præſes.* Tellement qu'il appert que ces jugemens ont eſté donnez, pour raiſon de leur regle & profeſſion, & que quand il y avoit diſpenſe ou privilege, que lors il leur eſtoit permis, comme aujourd'huy par cette raiſon leur eſt permis en pluſieurs villes de France. Si que à preſent permettant par voye commune le Concile, ce qui leur eſtoit licite par privilege: l'authorité des Cours ſouveraines n'y eſt point intereſſée, parce que autre eſt la raiſon de ce jourd'huy, autre du temps que les Mendians vouloient de leur propre authorité enfraindre la regle. Et quand bien le Concile l'auroit permis, il ſeroit expedient & tres-juſte de le permettre: combien qu'au temps qu'ils furent receus en France, il leur fuſt auſſi juſtement denié: car au temps de leur venuë & naiſſance la charité chreſtienne & largeſſe eſtoit en autre devotion que n'eſt pas pour le jourd'huy: ceux la qui ſervoient au miniſtere de la parole de Dieu & aux prieres en l'Egliſe vivoient commodement des aumônes & queſtes, & de ce qu'on leur apportoit ſans demander là ou à preſent à cauſe des hereſies, principalement en France, au lieu de les nourrir & leur faire l'aumône, on les chaſſe avec contumelies & irriſions, & en pluſieurs lieux on les pourſuit, & a t'on donné la perte de leur vie, & ſeroient bien-aiſes les heretiques que tous benefices & fondations temporelles laiſſées aux Miniſtres, Levites & Preſtres de Dieu fuſſent abolies, afin qu'ils n'euſſent plus moyen de s'entretenir, & de rendre à Dieu le miniſtere du culte divin & Catholique, à quoy on ne ſçauroit mieux obvier par un ſingulier antidot que de renouveller les fondations, & les accroiſtre là où il eſt beſoin en l'Egliſe, aux fins que ceux qui ſerviront à l'autel, trouvent dequoy pour y vaquer ſans eſtre contraints de s'abandonner à la queſte immiſericordieuſe des heretiques: ou bien qu'ils ne delaiſſent à faute d'alimens de cultiver ce champ de l'Egliſe. Parquoy & ceux qui avoient renoncé à toute proprieté en communauté & privement pour ſervir Dieu plus librement, par meſme raiſon de ſervir Dieu librement, devoient avoir dequoy vivre ou en rentes ou autrement. Et pour preuve de cecy, je repreſenteray le commencement & progrés premier de la meſme Egliſe, en laquelle comme la foy fut chaude & fervente entre les premiers Diſciples & Chreſtiens, les immeubles terres & poſſeſſions eſtoient venduës, & le prix porté en l'Egliſe ou aſſemblées des fideles. *actorum* 4. Et n'y avoit lors aucun immeuble. Mais depuis eſtant advenu que pour cauſe des perſecutions en divers temps ſurvenuës, les Eccleſiaſtiques à faute d'avoir dequoy n'euſſent eu pouvoir de remettre ſus facilement l'honneur & exercice du Chriſtianiſme, pour raiſon de la pauvreté, ils aviſerent eſtre plus expedient de retenir en leur main & titre, les biens que leur eſtoient laiſſez par les permiſſions des Empereurs: afin que quand aprés ſurviendroient autres perſecutions aprés en la tranquillité, ils puiſſent evincer de ceux qu'avoient uſurpé leurs biens du temps des tyrans, & remettre par iceux le ſervice de Dieu publiquement ſous les bons Empereurs, comme dit *Urbanus Papa in ca. videntes. & alius. in ca. futuram.* 12. *q.* 1. Et noſtre Seigneur tant en la loy ancienne que nouvelle, a dit qu'il ne faut pas attacher la bouche au bœuf qui travaille pour la moiſſon, ce que S. Paul declare que celuy qui travaille & ſert en l'autel doit vivre d'iceluy. *Deutero. 25. 1. ad Timoth. 5. 1. ad Corin. 4. & 9. c. cum ſecundum Apoſtolum. de præb. cum ſimilib.* Parquoy conſideré ce temps & miſerable ſiecle, auquel regne & ſe pouſſe avant cette barbarie d'impieté & de contemnement des choſes & perſonnes Eccleſiaſtiques, cet article de permiſſion d'avoir immeubles comme tres ſaint doit eſtre receu à la charge, comme les autres Eccleſiaſtiques font, d'obtenir leurs amortiſſemens du Roy. Car le Concile entend la permiſſion ſans le prejudice du Roy & du tiers, & legitimement. *Verba enim ſunt omnia civiliter intelligenda ut par eſt etiam de tanto concilio præſumere, & reſcriptum Principis, intelligatur perpetuo ſine præjudicio tertij. l. 25. ſi quis à principe. & §. nemo. ne quid in loco pub. in can cum ſim.* Il n'eſt rié dit ſur le 73.

ARTICLE LXXIV.

Contre le 8. c. de ladite ſeſſion & decret le Conſulteur, forge de nouveau autre inconvenient, diſant que les chapitres & congregations commandées en ce cha. 8. aux religions exemptes des ordinaires des Eveſques ſont perilleuſes: car ils ſe bandent au profit de leurs ordres, pour ſe ſouſtraire de l'obedience des ordinaires du Roy, & de tous Magiſtrats, ſinon du Pape. Et 2. que telles congregations ont eſté declarées abuſives par pluſieurs Arreſts. 3. qu'elles nourriſſent pluſieurs ſuperſtitions. Tous leſquels chefs ſont faux: car quant au premier, leurs Chapitres ou congregations ne peuvent eſtre aux fins de ſe ſouſtraire des Ordinaires ou Magiſtrats Royaux: car *jure ipſo & fundatione*, & par la reception que le Roy en a fait en ſon Royaume, ils ont cela ſans controverſe. Quand au ſecond il n'y peut avoir eu Arreſt contre les congregations deuëment faites par ceux deſquels parle le Concile, qui n'ont point generaux Chapitres, & n'ont point leurs Ordinaires viſitateurs d'Ordre, mais eſtoient immediatement ſous la protection & direction du ſiege Apoſtolique, & à ceux cy, il eſt mandé par le Concile d'y pourvoir, & s'aſſembler pour y aviser de la forme & reglement deſdits Religieux, ſuivant la forme qu'en a eſté autrefois preſcrite au Concile general ſous Innocent III. duquel la conſtitution eſt *in c. in ſingul. de ſtat. monach. in vol. Gregor.* là où il eſt baillé tel ordre, que l'on n'y peut commettre ny entreprendre ſur aucun, ny choſe qui ſoit ſuperſtitieuſe, meſme que le Concile de Trente en ladite ſeſſion & decret cha. 8. ordonne que pour leur faire garder cette conſtitution du Concile general, *in ſingulis*, le Metropolitain & Eveſques ordinaires, y peuvent & doivent tenir l'œil & ſollicitude. Et s'il y a entre les troupes des Religieux aucuns diſcoles & mal-complexionnez, & quelques abus. Et comme ſemble au Conſulteur, des ſuperſtitions, pour raiſon de ceux-là, il n'eſt pas de beſoin de caſſer & improuver leur religions. Car ſi cet argument eſtoit concluant, il faudroit que pour les Anges qui ont apoſtaté de l'obeiſſance de Dieu, Dieu euſt chaſſé toutes les Hierarchies des autres. Et pour raiſon du traiſtre Judas, que noſtre Seigneur Jeſus Chriſt eut chaſſé de ſa compagnie tous les Apoſtres. Et pour un heretique qui ſera au bateau de Paris ou d'ailleurs endroits que tous les autres bons Chreſtiens fuſſent hors de la matricule. Faudroit pour raiſon des adulteres du mariage, oſter le mariage. Ainſi des ſemblables: choſe autant à dire ridicule, comme elle ſeroit tres inique & malheureuſe d'executer. Mais s'il y a des abus, des ſuperſtitions, faut qu'ils ſoient repurgez, & chaſtiez par ceux qui peuvent & doivent ſeparer la paille du bled. Pourquoy faire, le moyen en eſt baillé par le Concile, d'eſlire en leurs congregations des gens de bien, pour les viſiter & examiner s'ils gardent bien leurs regles & ſtatuts.

Et quaod ils ne le feroient y adjouter les Eveſques & Metropolitains. Si que cet article eſt tres-ſaint & raiſonnable. Et contre lequel le Conſulteur ne ſçauroit cotter un Arreſt avoir eſté donné. Comme auſſi les Cours de France qui ſont compoſées de taot de ſingulieres doctes & chreſtienoes perſonnes, ne voudroient avoir penſé d'y contrevenir.

ARTICLE LXXV.

AUtre calomnie du Conſulteur que dit icy, que le Concile de Trente en ladite ſeſſion & decret. c. 12. donne puiſſance d'inſtituer nouvelles feſtes. Car le Concile ne dit pas cela. mais comme s'enſuit, *dies etiam feſtos, quos in diœceſi ſervandos ſua Epiſcopus praeceperit, ab exemptis omnibus etiam regularibus ſerventur.* Ce qu'eſt enteodu premierement, non pas que l'Eveſque faſſe les feſtes: car elles ſont miſes aux Calendriers long-temps y a, mais que les feſtes ſeront gardées au Dioceſe, par le commandement de l'Eveſque qui eſt le Paſteur de l'Egliſe ſeront auſſi ſolemniſees par les monaſteres *qui ſubjiciantur quidem Abbatibus & ſuis Prioribus in regula vivendi, ſed diœceſanis in regula cantandi*, comme eſt ſtatué *in Concilio Toletano* u. qu'eſt referé *in ca. de his. 12. diſt.*

Et oe trouve pas un ſeul mot de cette prohibition que ledit Conſulteur dit avoir eſté faite aux Eveſques de commander de garder les feſtes en leur Dioceſe, en tout le Concile de Sens, ſinon au chapitre 16. *in decre. morum. Tomo. 3. Concilior. pag. 757 col. 2.* où il y a, *prohibemus inſuper, ne fiat feſtum fatuorum, aut innocentium ſcilicet puerorum chori, neque erigatur decanatus patella*, qui eſt l'Abbé de Mal gouverne, deſquelles feſtes les prohibitions en ſont faites par des Arreſts, leſquelles ridiculement le Conſulteur objecte au Concile de Trente, quaod il baille puiſſance d'eſlire & commander les feſtes en ſon Dioceſe comme quelquesfois quelque Prelat avoit ſanctifié tels jours, ou commandé au Proſne de l'Egliſe. Au contraire je trouve qu'au Concile & ſynode diocesain d'Auguſte du 12 Novembre 1548. c. 24. au Tome 3. des Conciles page 878. col. 2. & ſeq. que l'Eveſque parle ainſi, *ad aures noſtras pervenit, quod conſtitutiones Eccleſiaſticæ & præſertim quoad obſervandam dierum feſtivitatem, ab aliquibus veſtris capitularibus plebanis inæqualiter obſerventur, unde multi inſurgunt errores in divini cultus contemptum & ſcandalum plurimorum, unde nos, ſicuti noſtro incumbit officio, hujuſmodi erroribus in futurum obviare cupientes, feſta in diœceſi noſtra celebranda, hic inſeri fecimus videlicet ſtatuimus, ordinamus, & volumus ut de cætero ſerventur, &c.* Où ſont nombrées les feſtes qo'il commande, aprés lequel denombrement il adjoute, *Mandantes inſuper vobis, ut feſta ſpecificata obſervetis. In cæteris autem feſtivitatibus quacunque ratione vel inſtitutis vel receptis cuique liberum permittatis.* Et la multitude des feſtes doit eſtre diſtinguée & doit avoir quelque reſtriction ſuivant les lieux divers des Eveſchez. Car de feſtoyer tous les jours des ſaints, cela empeſcheroit les œuvres du travail neceſſaires. Et de n'en ſanctifier aucune que ſelon noſtre volonté ou diſcretion, cela eſt propre aux heretiques, qui s'appuyent ſur leur cervelle & ſeul jugement. Et d'en ſanctifier particulierement autres que l'Eveſque ne commande, c'eſt une œuvre ſurabondante en pieté, laquelle les Conciles laiſſent à la volonté de chacun aioſi comme eſt dit au precedent ſynode & à un autre Concile tenu *Ratisbonæ anno* 1524. ſur la reformation de Germanie *ca. 20. in Tomo 3. Concilio. pag. 729. col. 2.* Si que le Concile s'entend des feſtes de ceox qui ont eſté mis au nombre des ſaints par les canonizations du ſiege Apoſtolique, aprés laquelle la veneration eſt permiſe non autrement, comme dit Alexandre 3. *in c. 1. de relig. & vener. ſanct. & Innocen. III. in cap. cum ex eod. tit. & Honorius III. in cap. venerabili. de teſti.* Et ſi le peuple & Clergé y eſt requis, c'eſt lors qu'on determine de l'election des feſtes du calendrier qu'elles ſemblent plus entre le peuple receuës, & noo que ce ſoit au peuple ou au Clergé de commander de les garder, car c'eſt au ſeol Paſteur qui a ſeul la puiſſance de commander de les garder ainſi faut entendre le Concile de Lyon. auquel *populus & clerus adhibetur in Concilio electionis illius*, referé *in ca. pronuntiandum. de conſecrat. diſt. 3.* ainſi s'entend *Gregor. IX. in c. conqueſtus. de fer. apud Greg.* meſme que ſi le peuple pour raiſoo de quelque victoire ou autre bonne choſe. Et pour témoigner icelle, veut feſtoyer un jour, comme le temps des Machabées 1. c. 4. Il y faut puis aprés le commandement de l'Eveſque. Et qu'il le faille ainſi entendre la preuve en eſt evidente par le Concile tenu en Ticine ou Pavie prés de Milan du temps & ſous Loys, *circa annum 855. cujus verba hæc ſunt in 2. Tom. Conc. pag. 707. col. 1. circa finem, per ſingulas provincias eas feſtivitates populus obſervare ſtudeat, quas proprius eorum Epiſcopus venerari prædicaverit. ita ut neque illas negligant, quas ſacerdotes colere monuerint, neque inani ſuperſtitione illas celebrare præſumant, quæ nequaquam ſint obſervanda.*

ARTICLE LXXVI.

LE Conſulteur fait icy contraire le c. 15. de ladite ſeſſion & decret de Trente à l'ordonnance d'Orleans art. 19. parce que le c. 15. dit *ne valeat ante 16. annum impletum profeſſio monaſtica*, dit-il, l'ordonnance requiert aux malles 25. ans, & aux filles 20. mais le Conſolteur ne conſidere point la fin de l'ordonnance, qui n'eſt pas telle que de rendre nulle la profeſſion, mais ſeulement de garder que ceux qui ont du bien ne fuſſent induits devant ledit temps à faire profeſſion par quelques ruſes pour avoir leur bien. Cela ſe collige des mots de l'article 19. de l'ordonnance & ou avant ledit temps leſdites profeſſions ſe feroient, pourront leſdits profez diſpoſer, &c. Et pour cet effet nous les avons declarez capables de ſucceder & teſter. Parquoy donc demeure en ſon entier la profeſſion aux autres effets conforme. Par conſequent l'ordonnance n'eſt contraire à la determination du Concile, laquelle adjoute un an au decret de Mare Pape, referé *in ca. illud. 20 q. 1.* au decret de Gratian. Et ſe faut regler en cette police par les derniers Coociles qui ont puiſſance d'y preſcrire le temps, qui eſt *juris poſitivi*, par ce faut pluſtoſt ſuivre l'authorité que rechercher la raiſon, que puiſſe ſervir en tous aages. Voila pourquoy le preſent Concile explique d'autre expreſſion le ſynode 9. qu'avoit ſtatué *ratam eſſe profeſſionem ex quo adulta ætas eſſe cœperit.* Comme eſt écrit *in ca. firma. 20. q. 1. quod Concilium Triburienſe, interpretatur aliter in puella, ut ſufficiat ſi habuerit. 12. q. 2.* au grand decret. *Et ita velo profeſſionis velantur poſt 12. annum. velo autem conſecrationis poſt 25. tantum ex Concilio Africano. ca. virgines. 20. q. 1. velo ordinationis, quod tantum diaconiſſis olim imponebatur. in 40. anno. ex Concilio Carthaginenſi ca. ſanctimoniales. 20 q. 1. Velo autem prælationis, dum fiebant Abbatiſſæ, ſexageſimo anno ca. juvenculas. 20 q. 1. in decret. Grat.*

Or de ſe plaiodre que les Jeſuiſtes ſont receus par ledit Concile ſeſſion & decret ſuſdit c. 16. Il n'y a pas d'occaſion, tant pour raiſon du fruit qu'ils ont fait en la Chreſtienté contre les hereſies, que pareillement és Iſles nouvelles qu'ils ont converties en la foy de noſtre Seigneur Jeſus Chriſt du Paganiſme, comme il eſt notoire par les hiſtoires. Et toutes les deciſions qui prohibent religions nouvelles, ne leur peuvent nuire, ayant eſté receus & en France & en

l'Eſpagne, & autres lieux avec l'authorité du Siege Apoſtolique, tout ainſi que les autres Ordres de l'Egliſe de Religieux, meſme à Paris, là où ils ſement non pas le poiſon, comme dit le Conſulteur, mais l'antidote de la poiſon des heretiques, qu'eſt poiſon & mort à la poiſon de l'hereſie, mais vie à celuy qui par cet antidote s'en deffend ou repurge.

ARTICLE LXXVII.

DEſja nous avons parlé de la concluſion de cet article en pluſieurs lieux: comme auſſi c'eſt le ſeul argument que couſtumierement le Conſulteur pour ſon ſolide & precipu fondement, que d'eſtre ſubjet aux loix & authorité du Concile, & des Miniſtres de l'Egliſe Catholique, pour faire naiſtre en opinion au Roy d'avoir dédain de ſuivre ſes reſolutions. Or le Concile en dernier lieu dudit decret exhorte tous Princes Chreſtiens, Republiques & Magiſtrats, & leur commande *in virtute ſacra obedientia*, de bailler faveur & aide aux Eveſques & Archeveſques, pour effectuer la reformation Eccleſiaſtique, preſcrite & determinée, & d'y interpoſer leur authorité lors qu'ils en ſeront requis, afin qu'à la loüange de Dieu tout puiſſant, tout empeſchement ceſſe. Ce que le Conſulteur trouve contre le droit Divin, & allegue S. Paul aux Rom. 13. chap & S. Pierre en la 1. Cano. c. 2. là où eſt commandé d'obeir aux Rois, ce qu'eſt veritable; mais auſſi en outre il eſt dit là, qu'il faut obeïr aux Superieurs, & à autres auſſi que Magiſtrats, comme au pere & à la mere: partant faut obeïr au Roy, comme au Roy; au Magiſtrat, comme au Magiſtrat, & aux Prelats comme aux ſpirituels Magiſtrats: & ainſi n'eſt pas contre le droit divin que les Rois obeïſſent à Dieu ou à ſes Paſteurs ſpirituels, ſous leſquels ils ſont meſme pour un regard, comme pour raiſon de la main forte, & du glaive qu'ils ont en leur authorité contre les rebelles, ils ſont patrons & protecteurs de l'Egliſe, & Prelats des Prelats. Mais pour raiſon de ce qu'ils ont eſté baptiſez par le Miniſtere des Paſteurs de l'Egliſe, ils ſont fils, & par conſequent en ce qui concerne les preceptes Eccleſiaſtiques, ils ne doivent tenir à mépris de leur obeïr. Si comme diſoit *Sydonius Apollinaris Epiſcopus. lib. 7. Epiſt. epiſt. 13. Victoris, inquit, Comites devotum praventus, quem jure ſecularis patronum, jure Eccleſiaſtico filium excolo ut cliens, ut pater diligo.* C'eſt la confeſſion de l'Empereur Juſtinian, en l'Epiſtre qu'il écrivit au Pape Jean II. *in l. nos reddentes. de ſumma Trinit. & fid. Catho. nos reddentes honorem Apoſtolica Sedi, & veſtra ſanctitati, quod ſemper vobis in voto fuit & eſt, & ut decet patres honorantes veſtram beatitudinem omnia qua ad ſtatum Eccleſia pertinent feſtinavimus deferre veſtra ſanctitati. Sic Valentinianus cùm moneret Epiſcopos ut Archiepiſcopum Mediolanenſem eligerent. Eligit, inquit, talem, cui nos cùm peccaverimus, capita noſtra ſubmittamus, ut habetur in hiſtor. tripar. ex qua tranſcriptum ca. Valentinianus. 63. diſt.* Philippe auſſi Empereur, baptiſé devant Conſtantin le Grand, & premier Empereur Chreſtien baptiſé, ne fut oncques admis à la participation des choſes ſaintes, qu'il ne ſe fût au prealable premierement humilié à ſon Eveſque, duquel parle Euſebe. *lib. 6. hiſtor. c. 27.* comme S. Ambroiſe chaſſa hors de l'Egliſe Theodoſe Auguſte, pource qu'il avoit tué les innocens avec les coupables, en la ſedition de Theſſalonite, en quoy Theodoſe confeſſa qu'il avoit apris de ſaint Ambroiſe, que c'eſtoit le ſacerdoce, comme narre Theodoret en ſon hiſtoire. *lib. 9. c. 30.* Et le Conſulteur auſſi ſe devoit ſouvenir que ce n'eſt choſe nouvelle és Conciles d'uſer d'exhortation & commandement envers les Rois de garder ſes ſaintes determinations. Car il eſt écrit *in capitulis Synodalibus Adriani in fine, Tomo 2. concilio. pag. 614. col. 1. Generali decreto conſtituimus ut execrandum Anathema fiat & velut pravaricator Catholica fidei ſemper reus exiſtat apud Dominum, quicumque Regum vel potentum deinceps canonum cenſuram in quocumque crediderit vel permiſerit violandam. Et Deus irridet & ſubſanat Reges, qui convenerunt adverſus eum & adverſus Chriſtum ejus, qui voluerint dirumpere vincula.* Pſal. 2. Eſtant auſſi divinement predit contre les Rois refractaires au Pſeaume 149. *Exultabunt ſancti in Domino, &c. Exultationes Dei in gutture eorum & gladii ancipites in manibus eorum, ad faciendam vindictam in nationibus, increpationes in populis, ad alligandos Reges eorum in compedibus, & nobiles in manicis ferreis, ut faciant in eis judicium conſcriptum.* Et Pſal. 101. *D. convertendos Reges dixit, ut ſerviant Domino.* Et Eſaie. d. 49. *D. Ecce levabo ad gentes manum meam, & ad populos exaltabo ſignum meum. Et afferet filios tuos in ulnis, & filias tuas ſuper humeris portabunt, & erunt Reges nutritii tui, & regina nutrices tua: vultu in terra demiſſo adorabunt te, & pulverem pedum tuorum lingent. Et rurſum.* Eſa. 61. *vos ſacerdotes Domini vocabimini, miniſtri Dei noſtri dicitur vobis fortitudinem gentium comedetis & in gloria eorum ſuperbietis, &c.* Ceci eſt amplement diſputé & decidé. *in c. Solita. de majorit. & obedien. ap. Gregor. in decretalib.*

ARTICLE LXXVIII.

MEſme réponſe a lieu en cet Article, que le precedant. & par l'obeïſſance que tous Chreſtiens doivent generalement aux determinations & loix de leurs ſuperieurs, eſt aſſez manifeſte l'authorité de la ſeſſion derniere en ſa reformation generale. chap. 2. ſans que la dignité de Primat, Archeveſque, Eveſque, ou autre telle quelle ſoit entre les Chreſtiens, s'en puiſſe excuſer, s'ils ne veulent encourir la note de n'eſtre point des brebis du troupeau de Dieu, leſquelles connoiſſent ou doivent connoiſtre la voix du Paſteur que Dieu leur a donné, & le doivent ſuivre, comme eſt écrit en S. Jean 10. & nous en avons auſſi la Loy expreſſe du Deuteron. 17. Saint Matthieu. 11. *ſi non audierit Eccleſiam, ſit tanquam Ethnicus & Publicanus.* Bref toutes les concluſions des Conciles ſont ſemblables à cettuy-cy: Ce que le Conſulteur ne peut nier ſans encourir l'un des deux, ou qu'il ne ſoit malicieux calomniateur, ou qu'il n'ait eſté heretique.

ARTICLE LXXIX.

CEt article pareillement n'eſt que rapſodie de ce deſſus, & recapitulation de ſon impieté & fauſſeté, à quoy il y a eſté auſſi cy-deſſus répondu. Car premierement il a eſté demonſtré & appert par les bulles & oraiſons des Ambaſſades du Concile, que les Princes Chreſtiens, ont moyenné le Concile. 2 Il a eſté monſtré en l'article 6. & ailleurs en cette conſultation, que les Papes ont preſidé aux Conciles & non les Princes ſeculiers, ſi que pour le preſent n'eſt beſoin de redire le meſme.

ARTICLE LXXX.

SI a-t'il eſté ce meſme cas redit, & reſpondu au 77. & 78. article eſt fauſſe neantmoins la conſequence, que le Concile rende le Roy ſon valet ou ſergent, en l'exhortant & luy commandant en vertu de l'obeïſſance deuë à Dieu, de ſouſtenir & défendre les ſtatuts conſiliaires & Foy Catholique. Car c'eſt à Dieu qu'il fait ce devoir, & non au Pape, ny aux Eveſques, qui ne ſont qu'inſtrumens de la volonté de Dieu. ſi comme Dieu noſtre Seigneur Jeſus-Chriſt, de ſa propre bouche a dit à ſes Apoſtres, en S. Matth. 10. 6. S. Marc. 13. 6. Luc. 2. 6. deſquels les Eveſques

ſont ſucceſſeurs, *ad Reges & præſides ducemini propter me in teſtimonium illis & gentibus. cùm autem tradent vos nolite cogitare quomodo aut quid loquamini, non enim vos eſtis qui loquimini, ſed ſpiritus patris veſtri, qui loquitur in vobis.* Et derechef le meſme, *qui vos ſpernit, me ſpernit.* Et les Prelats ne ſont que meſſagers & relateurs de la volonté de Dieu, authoriſez de Dieu par l'impoſition des mains, & ſucceſſion des Paſteurs, depuis l'avenement & Aſcenſion de noſtre Seigneur Jeſus Chriſt, ſi que l'obeïſſance que l'on leur doit, ſe refere à Dieu, duquel le Roy eſt auſſi ſerviteur. Voila pourquoy ſaint Paul diſoit *ad Roman.* 13 du Roy, *non ſine cauſa gladium portat. Dei enim miniſter eſt, vindex in iram ejus qui malum agit* Et derechef *ideò enim tributa præſtatis, miniſtri enim Dei ſunt in hoc ipſum ſervientes.* C'eſt pourquoy auſſi Saül fut privé du regne, pour n'avoir obey au commandement que Samuel Prophete de Dieu luy fit. 1. *Reg.* 15. En quoy David fit bien ainſi en croyant aux paroles de Nathan le Prophete. 2. *Reg.* 12. Et puis que la gloire du Roy eſt de s'enquerir de la parole, comme confeſſe le Conſulteur aprés Salomon. *Proverb.* 25. ſa gloire auſſi ſera de ſuivre les déterminations des Pontifes, *quia labia ſacerdotum cuſtodiunt ſcientiam.*

ARTICLE LXXXI.

Comme pourra-t'on approuver ledit Conſulteur & fonder abus avec luy, en ce que le Concile, en la 25. ſeſſion, decret de reformation, ch. 3. dit ainſi. *Quapropter excommunicationes illæ quæ monitionibus præmiſſis ad finem revelationis, ut aiunt, aut pro deperditis ſeu pro ſubſtractis rebus fieri ſolent, à nemine prorſus præterquam ab Epiſcopo decernantur. Et tunc non alias quam ex re non vulgari, cauſaque diligenter ac magna maturitate per Epiſcopum examinata, quæ ejus animum moveat.* Decret tres-raiſonnable & juſte, duquel pourtant ne denonce pas l'invention & origine de l'excommunication pour les recelemens des larcins, mais ordonne que tel excommuniement ne ſeroit baillé par les Eveſques qu'avec maturité, pour raiſon de la gravité de la cenſure Eccleſiaſtique, *ut in Meldenſi concilio ſtitutum, & niſi pro peccato mortali in ca. nemo Epiſcoporum.* 11 *q.* 3. comme eſt le furt ſecret, qu'eſt contre le precepte de Dieu, *non furtum facies.* En quoy l'Ordonnance d'Orleans s'accorde, art. 18. quant pour crime comme eſt le furt, ou ſcandale publique, la cenſure Eccleſiaſtique eſt receuë. Et n'y a aucuns Arreſts qui ſont au contraire, & eſt faux que Maiſtre Pierre *de Coignieres* Advocat du Roy, en aye obtenu de tels du temps du Roy Philippes de Valois. Car nous avons cy deſſus monſtré que Maiſtre Pierre *de Coignieres*, ou *du Cugnet*, ayant entrepris de vouloir faire perdre la juriſdiction à l'Egliſe, tomba en une perpetuelle riſée & infamie, ſans rien en obtenir.

ARTICLE LXXXII.

Moins offenſe ledit can. 3. les Ordonnances du Roy en ce meſme, que le Conſulteur penſe qu'il entreprend ſur la juriſdiction Laye, diſant que c'eſt un abus de permettre aux Eccleſiaſtiques de contraindre & condamner les gens Lais par mulctes & amandes pecuniaires par ſaiſies & executions de leurs biens. Car ledit Canon parle és matieres eſquelles il leur eſt permis de connoiſtre des cauſes reelles & perſonnelles, & comme d'uſer pluſtoſt de ce remede que des cenſures d'excommunication, qui ſont beaucoup de plus grande importance, & conſequence. Les paroles ſont telles. *In cauſis vero judicialibus mandatur omnibus judicibus Eccleſiaſticis cujuſcumque dignitatis exiſtant, ut quandocumque executio realis vel perſonalis in qualibet parte judicis propria authoritate ab ipſis fieri poterit, abſtineant ſe tam in procedendo quàm definiendo, à cenſuris Eccleſiaſticis ſeu interdicto: ſed liceat eis ſi expedire videbitur in cauſis civilibus ad forum Eccleſiaſticum quomodolibet pertinentibus, contra quoſcumque etiam Laicos per mulctas pecuniarias, &c.* Ne permettant pas pour choſes legeres l'excommuniement, comme auſſi a eſté ſtatué *in concilio Aurelianenſi.* 5. *c.* 2. *circa tempora Pelagii. in Tomo concilior. pag.* 145. *col.* 2. Si s'entendent toutes priſes de corps & executions d'amandes, eſtre faits de l'autorité de l'Eveſque, ou autre Juge Eccleſiaſtique, moyennant l'aide du bras & force du Juge ſeculier, qu'ils implorent & obtiennent communément *in c. quoniam. in fine. & in Syno. Joan. Papa relat. in c.* 1. *de off. ordinar. apud Gregor. & can. nec licuit.* 17. *diſt. Et hoc pulchrè explicat Iſidorus. in ca. principes.* 23. *q.* 5. *in decreto Gratiani.*

ARTICLE LXXXIII.

Icy ledit Conſulteur forge de nouveau & trouve un autre abus en ladite ſeſſion. can. 4. là où *ad conſervandas piè teſtantium voluntates pro celebrandis miſſis & ſacris liturgiis, cupiente Synodo, ut ibi dicitur, hæc ad pios uſus relicta, quo plenius & utilius poteſt impleri: facultatem dat Epiſcopis ut in Synodo diœceſana, itemque Abbatibus & Generalibus Ordinum, ut in ſuis capitulis generalibus re diligenter perſpecta, poſſint pro ſua conſcientia in prædictis Eccleſiis, quas hac proviſione indigere cognoverint, ſtatuere circa hæc quicquid magis ad honorem Dei & cultum, atque Eccleſiarum utilitatem viderint expedire. Ita tamen ut eorum defunctorum ſemper commemoratio fiat, qui pro ſuarum animarum ſalute, legata ea ad pios uſus reliquerunt.* Diſant que ledit Canon n'eſt qu'abus, remettant les anniverſaires en un *fidelium* qu'il appelle, & retenant les fondations, ſans ſatisfaire neantmoins à la teneur d'icelles. En quoy le Conſulteur penſe que les fondations ou legats faits, ſoient excedans en valeur le ſervice divin, ou qui ſont ſur le prix ſuffiſant des oblations ſaintes du corps & du ſang de noſtre Seigneur Jeſus-Chriſt, qui ſe font à l'Autel pour les treſpaſſez. En quoy il eſt en l'erreur des Simonites, *qui exiſtimabant gratiam Dei poſſe pecunia comparari act.* 8. eſtant au contraire la verité: car ce qui eſt donné pour faire dire les Meſſes, eſt non pas pour apprecier le ſervice Divin, mais pour l'entretenement de celuy qui ſert à l'Autel. *Qui enim altari ſervit, de eo vivere debet. c. cum ſecundum Apoſtolum. de prabend.* Et la repetition multipliée de l'oblation qu'on fait à la Meſſe pour les treſpaſſez, eſt la continuelle preſentation de ce que noſtre Seigneur Jeſus-Chriſt a commandé eſtre fait en la Cene ſuffiſante, conſiderant ce qui eſt offert de ſoy à la remiſſion des pechez, ſans avoir égard à la repetition de l'offrande, ainſi qu'explique ſur ce meſme propos où nous ſommes, *Angelus de Clavaſio in ſua ſumma, in verbo miſſa. numero* 52. auquel je renvoye le Lecteur pour en avoir plus claire & ample reſolution. Et le Concile ne ſçauroit mieux avoir pourveu qu'il a fait, à ce que les volontez des Legats peuſſent eſtre reglées ſuivant la diſpoſition canonique. Car d'inferer que puiſqu'ils ne peuvent eſtre executez à la lettre des teſtamens, qu'on les doit rendre aux heritiers, la conſequence en eſt fauſſe & impoſſible. *Quia ſemel Deo dicatum, non debet in uſus profanos converti c. ſemel Deo dicatum. de reg. jur. in* 6. *cum plurib. aliis jurib. ibi nota.* Et la regle *ceſſante cauſa ut ceſſet effectus:* ne peut avoir lieu en la faveur des heritiers, comme incapables de droit de tenir les choſes de l'Egliſe, combien que pour leur intereſts, & comme patrons, s'ils voyent qu'on ne faſſe le ſervice ordonné, que neantmoins ſe puiſſe faire commandement, ils peuvent s'en plaindre, & pourſuivre de le faire accomplir. En quoy le Concile n'y fait point d'empeſchement, ains ſupplée en ce que

par negligence ces Patrons & Fondateurs contemneroient ladite pourſuite, pour executer les volontez des défuncts, tant que faire ſe pourra ſelon leur intention.

ARTICLE LXXXIV.

AU Canon 8. de la ſeſſion où eſt commandé aux Eveſques & à leurs Officiaux, le ſoin & ſolicitude des hoſpitaux, il dit y avoir entrepriſe ſur la reformation faite par les Ordonnances du Roy, qui commettent cette connoiſſance aux Magiſtrats Royaux. Quant à moy je trouve qu'il n'y a point de contrarieté : car les Ordonnances ne prohibent pas aux Eveſques de s'en meſler ou d'en connoiſtre : ny pareillement le Concile, ne le défend pas aux Magiſtrats, car la cauſe des pauvres eſt ſi favorable, que tous ceux qu'ont authorité y doivent tenir la main, pour oſter les pillages que les Adminiſtrateurs font des biens d'iceux, & pour les chaſtier vivement, par ainſi & les Eveſques & le Roy, & leurs Magiſtrats, doivent ou par concurrence en juger, ou bien conjointement pour avoir l'execution plus prompte, dont tant s'en faut que cette prévoyance royale puiſſe eſtre intereſſée, qu'elle en eſt pluſtoſt aydée par le Concile. Car ce ne ſont point matieres pour enrichir de rapports les Juges, ou pour le moins ne le doivent eſtre, ains au profit des ſeuls pauvres, ſoit qu'il y aye amandes pour la temeraire malverſation en l'adminiſtration, ou pour autre cas incident, & dépendant deſdites matieres. Combien que toutesfois cette Cure & Juriſdiction appartient proprement aux Eveſques, *cum gloria ſit Epiſcopi pauperum opib. providere*, comme diſoit ſaint Hieroſme referée. *in ca. gloria* 12. q. 2. au grand decret. & *l. 1. Cod. de epiſcop. aud.* & de ce nous en avons parlé plus avant cy-deſſus.

ARTICLES LXXXV. ET LXXXVI.

TRes-mal auſſi le Conſulteur arguë le Concile au decret ſuſdit. *can.* 9. diſant qu'il met ſa faux en la moiſſon d'autruy, en reprouvant les Patronats qui ſont ſans titre & fondation, en quoy je ne voy point de moiſſon d'autruy, ains propre à l'Egliſe : car les proviſions des Egliſes ſont purement ſpirituelles, deſquelles *jure ſingulari & ex privilegio*, ont eſté démembrez les Patronats qui y ſont annexez à la ſpiritualité en faveur des Egliſes & ſervice de Dieu, & permis de ce faire pour induire les Lais à avoir ſoin & ſolicitude d'augmenter le ſervice divin, comme tres-amplement prouve Rochus, ſur la matiere de *Iure patronatus. dum explicat nomen, jus poſitum in definitione juris patronatus*. D'où s'enſuit que la cõnoiſſance en eſt privativement ſur tous Juges Lais, aux Eccleſiaſtiques comme eſt expreſſement écrit par *Alex. III. Angliæ Regi in c. quanto. de judic. Et quæ religioſis adhærent religioſa cenſentur. l. quæ religioſis. de rei vendic. in ff.* & ſe plaindre de ce que le Concile prive & du petitoire & du poſſeſſoire ceux qui uſurpent ce droit. Je ne voy pas d'occaſion, ſinon qu'il veüille faire de noſtre France un brigandage, & que chacun puiſſe tenir le bien d'autruy injuſtement ſans titre, ce qui eſt défendu, non ſeulement par le precepte de Dieu, *Non concupiſces vel deſiderabis rem proximi*, mais encore par la reſolution des Ethniques, ou Payens, qui ont ſaintement ſtatué. *In qualibet præſcriptione, cum bona fide & poſſeſſione, requiri etiam titulum probatum. l. nullo juſto. C. de rei vend. l. fin. Cod. ne de ſta. defunct. c. ſi diligenti. de for. compet. cum ſimilib.* Principalement quand il eſt queſtion de ſervitudes, qui ſont odieuſes, *cum omnes res jure naturæ præſumantur liberæ. l. altius. de ſerv. C. l. ſervitutes. eod. tit. ff.* avec leſquelles le Patronat a quelque affinité, ſuivant ce qu'en diſent les Interpretes, ſur le titre *de jure patro.*

ARTICLE LXXXVII.

DE moindre conſequence eſt l'objection du Conſulteur qu'il fait contre le Concile, quand par iceluy en ladite ſeſſion & decret, ca. 10. il eſt ordonné eſtre creez Juges par les Conciles provinciaux ou dioceſains, de la qualité requiſe, par le c. *dudum de reſcrip. in ſex.* par leſquels les cauſes Eccleſiaſtiques qui ſe dreſſent par reſcrit & commiſſion du Pape *in partibus*, ſoient examinées. Car cette Ordonnance & decret eſt tres-ſaint pour raiſon : comme auſſi il y eſt dit, des fraudes qu'on a accouſtumé d'y meſler, en faiſant deleguer Juges ignares, la capacité deſquels ne peut eſtre conneuë par le Pape, à cauſe de la diſtance des lieux. Et en ce je ne voy pas aucunement la juriſdiction du Roy intereſſée, ny rien entrepris ſur les privileges de l'Egliſe Gallicane : car il appert que le Canon porte expreſſement la nature des cauſes, c'eſt de celles que le Pape deleguoit par écrit, & qui ſont Eccleſiaſtiques, meſme que jamais noſtre Roy tres-Chreſtien n'a empeſché telles delegations *in partibus*, ains qui plus eſt, les entretient, afin que ſes regnicoles ne ſoient tirez hors du Royaume : le meſme doit-il faire en ces Juges icy deleguez, mais éleus entre les capables ſubrogez au lieu & office des premiers & de meilleure condition. *ſubrogatus quippe ejus eſt naturæ, ac is in cujus locum ſubrogatur l. ſi ejus. §. qui injuriarum. ſi quis cautionib. in ff. melius judicii ſpecie Alphenus Iuriſ. in l. proponebatur. de judic. in ff. Neque enim quicquam immutatur à natura, officio, vel juriſdictione priorum hoc Concilio Tridentino.* Le meſme a lieu quant aux ordinaires des Eveſques, leſquels tout ainſi qu'ils ne ſe pouvoient plaindre par avant quand le Pape delegaſt à autres qu'à leurs ſieges les cauſes, auſſi en meſmes cauſes, par l'élection des déleguez, ils ne ſe peuvent dire intereſſez.

ARTICLE LXXXVIII.

ET ſi le Concile audit decret. Canon 12. declare les diſmes eſtre deuës de droit divin ou à Dieu, c'eſt tres-bien dit, & conforme à la ſainte Eſcriture, qui témoigne le meſme. *Exod.* 22 23. *Levit.* 27. *num.* 18. *Tob.* 1. *Malach.* 3. Et c'eſt un faux & deteſtable pretexte, de dire que parce que nous ne ſommes pas ſous la Loy de Moyſe, que pour cela les diſmes ne ſont de droit divin. Car par cette conſequence nous dirons, mais impiement avec le Conſulteur, que jamais Dieu ne bailla les preceptes ny ſa Loy à Moyſe, parce que nous ne ſommes pas ſous cette Loy, qui eſt une bien lourde concluſion. Moins bonne la conſequence, qu'il ne faut pas contraindre de payer entierement les decimes, parce que nous ne ſommes pas ſous la Loy de Moyſe, comme ſi toutes choſes qui furent commandées en la Loy de Moyſe, eſtoient rejettées & abolies : ce qui eſt une concluſion tres-fauſſe : car nous avons le decalogue obſervé, & pluſieurs autres choſes, ſans & outre les ombrages, & ceremonies de Loy ancienne. Conſideré meſme qu'elles ſont deuës à Dieu de droit divin plus ancien que n'eſt la Loy de Moyſe, devant laquelle Abraham payoit les decimes de toutes choſes au Preſtre ſçavoir à Melchiſed. Gen. 14. Car en tout temps Dieu a voulu eſtre reconnu pour Seigneur, & en ſigne de reconnoiſſance, il s'eſt reſervé la diſme *c. tua.* 2. *de decim.* Et pour nourrir ſes Miniſtres & Sacrificateurs, leſquels ſont aujourd'huy en l'Egliſe de Dieu, & de plus grande dignité, pour raiſon de la realité, que non pas au ſacerdoce du temps de Moyſe, auquel n'eſtoient que les ombres de ce qui eſt entre les Chreſtiens. Tellement qu'à plus forte raiſon les Miniſtres & Preſtres de la nouvelle Loy, doivent avoir les

decimes entieres. Et croy que la cauſe de la ſterilité, qui preſſe les peuples, ne vient d'ailleurs que de cette faute, que l'on ſouſtient la rapine des diſmes: & pour la haine que l'on porte aux Miniſtres de l'Egliſe, on ſouſtrait à Dieu ſous pretexte des couſtumes les diſmes qui luy ſont deuës: Ce que j'oſe dire aprés Malachie, en ſon 3. chap. que S. Hyerume traduit de cette façon. *Revertimini, revertimini ad me, & ego revertar ad vos, dicit Dominus exercituum Et dixiſtis in quo revertemur: Si ſupplantat vel affiget homo Deum quia vos ſuplantaſtis me? Et dixiſtis in quo ſupplantavimus te? in primitiis & decimis, in penuria vos maledicti eſtis & non configitis gens tota. Inferte decimam in horreum meum, & ſit cibus in domo mea, & probate me ſuper hoc dicit Dominus, ſi non effudero ſuper vos cataractas cœli & effudero vobis benedictionem uſque ad abundantiam, &c.* Là où il eſt remarquable eſtre dit, *Inferendam eſſe omnem decimam.* & non en partie. Ce que noſtre Seigneur Jeſus-Chriſt a confirmé, diſant aux Scribes & Phariſiens, en S. Matthieu 23. *Væ vobis Scribæ & Phariſæi, qui decimatis mentam & anethum & cyminum, & reliquiſtis quæ graviora ſunt legis, judicium & miſericordiam & fidem: hæc oportuit facere, & illa non omittere.* Diray-je pour un ſecond avec S. Auguſtin, *cujus verba in ca. decima. 16. q. 1.* que de la retention des diſmes viennent les perſecutions des famines & guerres. *Hæc eſt enim ait, D. Auguſtin. Juſtiſſima Dei conſuetudo, ut ſi tu illi decimam non dederis, ad decimam revoceris: dabis impio militi quod non vis dare ſacerdoti, &c. Et iterum D. Auguſtin prout habetur in ca. majores noſtri. 16. q. 7. maiores noſtri ideò copiis omnibus abundabant, quia decimas Deo dabant & cenſum Cæſari reddebant. Modo autem quia diſceſſit devotio Dei, acceſſit indictio fiſci. Noluimus partiri cum Deo decimas, modo autem tollitur totum: hoc tollit fiſcus, quod non accipit Chriſtus. Et in concilio Magunt. ſub Arnulpho Imperat. habito. c. 17. in ſecundo Tom. concilio impreſ. Colon anno 1555 pag. 781 col. 2. ſic ſcribitur, admonemus atque præcipimus ut decima dari omnino non negligatur, quam Dominus ipſe ſibi dari conſtituit. Timendum eſt enim ut quiſquis debitum ſuum Deo ſubtrahit, Deus propter peccatum ſuum auferat ei neceſſaria ſua. Poſtea ſequitur, excommunicandi poteſtas data in monitos non ſolventes.* Le meſme eſt prouvé par le chap. *in aliquibus. de decimis. apud Greg.* tiré du Concile general, combien que ſelon ſa couſtume ledit Conſulteur l'allegue pour le contraire, *verba ejus hæc: In aliquibus regionibus quædam permixtæ ſunt gentes, quæ ſecundum ſuos ritus decimas de more non ſolvunt, &c. Volentes igitur ſuper his indemnitatibus Eccleſiarum providere ſtatuimus, ut ipſi domini talibus perſonis & taliter ſua prædia colenda committant, quod abſque contradictione Eccleſiis decimas cum integritate perſolvant & ad id ſi neceſſe fuerit per cenſuram Eccleſiaſticam compellantur.* Le meſme *in concilio Matiſconenſi circa tempora Pelag. 2. ca 5. in 2. conc. Tom. pag. 176. col. 1.* Tellement que s'il y a couſtume ſans juſte cauſe, qu'aye occaſionné de bailler titre de ne payer la diſme entiere, elle doit eſtre pluſtoſt dite illicite uſurpation & rapine & corruptelle, & ſans avoir égard à icelle, l'on doit contraindre les poſſeſſeurs des biens, de la payer entierement: car il peut eſtre que quelquesfois les parroiſſiens ont compoſé avec leur Paſteur ſur la cotte & perte d'icelle luy baillant autre choſe ou meuble ou immeuble en recompenſe, ou autrement par privilege, qui eſt toutesfois bien dangereux, quant à l'ame de celuy qui ne les paye entierement. *Et potiùs ſequimur privilegia hæc propter ſcandalum vitandum, quàm propter poſſeſſionem iuſtam*, comme écrit *Nicolaus de Lyra. in glo. ad c. 17. Matthæi in verba illa, ut autem non ſcandalizemus eos.* Et pour fermer la bouche en un mot au Conſulteur, s'il lit bien le Concile. can. 12. cité, il trouvera que ceux qui ont droit de couſtume de ne payer l'entiere diſme, n'y ſont pas compris: car il dit ainſi, *non ſunt ferendi qui variis artibus, id eſt fraudibus decimas Eccleſiis obvenientes, ſubſtrahere moliuntur, aut ab aliis ſolvendas temerè occupant, & in rem ſuam vertunt &c. Præcipit igitur ſancta Synodus, &c. ut eas ad quas ſolvendas de iure tenentur, &c. In poſterum integrè perſolvant.* Par leſquelles paroles ſont accordez le Concile & les privileges, leſquelles ſuivant l'opinion du Conſulteur, *de iure ſolvere non tenentur, nec per conſequens temerè occupant iure conſuetudinis probata illi.* Donc vainement il calomnie auſſi en cet endroit le Concile de Trente.

ARTICLE LXXXIX.

AUſſi mal à propos qu'au precedant Article le Conſulteur en cet 89. cite la ſainte Eſcriture contre le Concile: car le Concile en ladite ſeſſion finale, decret de reformation. chap. 17. ne prohibe pas que les Eveſques ſoient humbles aux Rois, aux Princes, pour l'honneur de Dieu, comme connoiſſent mieux que le Conſulteur, ce que l'Evangile en commande, & S. Pierre. 1. *Pet.* 2. *Subjecti eſtote omni humanæ creaturæ propter Deum.* Ce que S. Paul repete en pluſieurs lieux qui ſont vulgaires: mais il prohibe cette vile ſubjection qui eſt trop commune entre les François, au grand regret des bons, & de ceux qui ſçavent qu'elle dignité, & combien eſt grand l'Eſtat Sacerdotal, qui a beſoin certes de grande reformation: quand les Gentilshommes, Comtes & autres plus grands, qu'ont eu le placet du Roy d'un Eveſché ou Abbaye, ou autres benefices, font conferer iceux à perſonnes viles, veneurs, ſoldats & autres pauvres *Cuſtodinos*, leſquels pour avoir leur vie ſervent de Procureurs & porte-clefs à Meſſieurs les Lais, qui tiennent & les Bulles de proviſions, & pareillement une procure *ad renunciandum.* S'ils voyent que le pauvre titulaire s'en veüille plaindre; uſurpant par ces moyens ſacrilegement les biens des pauvres & de l'Egliſe, & ſe rendent viles pour le ſeul titre les hommes d'Egliſe. J'obmets les indignes humiliations des Prelats aux Cours des Rois & Princes, juſques à courtiſer les femmes & laquais, pour peſcher quelque benefice. Je laiſſe les autres œuvres indignes de Prelats & d'un Eccleſiaſtique, leſquels ont apporté en la France le méptis de leurs perſonnes & vie, & par conſequent le contemnement de leur doctrine: (*nam cùm vita deſpicitur, facilè & doctrina contemnitur. Oportet autem Epiſcopum eſſe ornatum. ad Tit. 1. & 1. ad Timot. 3. quod & de moribus & de exteriori ornatu explicant ſacri Interpretes & concilia Eccleſiaſtica, ut collegit Gratian. in ſuo decreto tota 40. & 41. diſt. hocque mirificè expreſſit per ſymbolum Deus. in cap. 28. Exod. dum addit, aurum, purpuram, jacinthum, coccumque bis tinctum, & byſſum rationali, & gemmas & alia pretioſiora. veſtib. ſacerd. quia ut ibi dixit glo. nihil vile aut ſordidum in ſacerd. ore vel opere debet apparere, ſed cuncta quæ agit loquitur & cogitat coram hominibus, & interni hominis arbitrio debent eſſe glorioſa. Profeſſus id Valentinianus, atque ſe & principes illis ſubiecit, ut ex hiſtoria tripart. narrat. ca. Valentinianus. 63. diſt. monet & Paulus illos ad Coloſſ. 4. a in ſapientia ambuletis, ad hos qui foris ſunt, tempus redimentes. Et 1. ad Theſſal. 4. c. rogamus vos fratres, ut honeſtè ambuletis ad eos qui foris ſunt. & 1. ad Tim. 4. nemo adoleſcentiam tuam contemnat.* Et la raiſon eſt baillée par ſaint Paul. *ne contemnatur miniſterium noſtrum, id eſt divinum cui deſervimus. Cor. 6.* Et par ainſi les Prelats doivent eſtre honorez non ſeulement pour l'amour de leurs perſonnes, hors la dignité conſiderée, mais pour raiſon du miniſtere, duquel ledit ſaint Paul meſme a dit: *Sic nos exiſtimet homo ut miniſtros & diſpenſatores miniſteriorum Dei. 1. Corinth. 4. a Et rurſum. 2. Corinth. 6. Sed in omnibus exhibeamus nos ſicut miniſtros Dei.* Et les Apoſtres. *Actor. 6.*

non

non eſt æquum nos relinquere verbum Dei, & miniſtrare menſis. Pour raiſon duquel miniſtere les Eveſques ſont en plus grand degré que tous les Rois de la terre, & en iceluy leur ſont moindres, comme eſt dit par Clement, *in c. omnes. Innocent III. in c. ſolitæ. de major. & obed. can. duo. 96. diſt. cum ſpiritualia ſint temporalibus digniora. ca. illud. eod. tit & anima plus quam eſca & corpus. Mat. 6. Luc. 12.* Si bien qu'entre les plus grandes marques & ſignes de l'ire de Dieu ſur ſon Egliſe, eſt le contemnement des Preſtres. Car par meſme moyen s'enſuit le contemnement de ſa Religion, & incontinent le contemnement de Dieu, ce que Malachias. 2. c. explique. *Irritum fecistis pactum Levi (inquit Dominus ad Sacerdotes:) propter quod ego dedi vos contemptibiles & humiles omnibus populis, ſicut non ſervaſtis vias meas & accepiſtis faciem in lege, hoc eſt, ceſſiſtis perſonis in judicando & habuiſtis acceptionem perſonarum.* Et d'ailleurs Eſaïe au c. 24. a mis entre les afflictions & deſolations plus grandes qu'il menace ſur la terre: *Erit, inquit, ſicut populus ſic ſacerdos, & ſicut ſervus, ſic Dominus ejus, &c.* Le meſme redit par Oſée. c. 4. b. Tellement que par là appert que la determination du Concile eſt tres-bien conforme à la Loy de Dieu, à quoy l'on pourra adjouſter ce que ſur ce meſme ſujet a eſté dit par nous cy-deſſus, de l'obeïſſance que doivent les Rois à leurs Prelats. On adjouſtera en outre ce que Juſtinian prohibe à toutes perſonnes Eccleſiaſtiques, de ne ſervir de procureurs ou œconomes, ou de garder clefs aux gens Lais, *in 9. alium. de ſanctiſſ. epiſc. in Novelles.*

ARTICLE XC.

Au Canon 19. du decret de reformation de la ſixte derniere ſeſſion le Concile defend les duels, & prive le Roy, Prince & Seigneur s'ils ſont tenanciers & vaſſals des fiefs de l'Egliſe Romaine & du Siege Apoſtolique, des lieux où ils auront permis le ſit duel, & excommunié les autres, par une tres-ſainte conſtitution, pour abolir & oſter ce miſerable ſpectacle, de la mort de l'un de deux combatans, donné pour la preuve d'une choſe incertaine: là n'y peut auſſi-toſt mourir l'innocent que le criminel: & là où on peut mettre par calomnie deux innocens, deſquels ny l'un ny l'autre ſeront autheurs ny ſçavans, ny conſentans du crime impoſé, *& Nicolaus Papa,* dit *in decretis. nod: eſt tranſcripta conſtitutio in ca. monomachiam. 2. quæſt. 5. in decret. Grat. monomachiam in lege non aſſumimus. cum hanc & hujuſmodi ſectantes Deum ſolummodo tentare videantur.* Ce qui eſt contre le precepte de Dieu, *non tentabis Dominum Deum tuum.* Deuteron. 6. Matth. 4. Joint auſſi que par là tres-legerement la vie de l'homme y eſt expoſée à la mort, par quelque leger ſoupçon, *Cum tamen ex ſuſpicionibus homo damnari non debeat, ſed luce meridiana clariores eſſe debeant probationes. l. fin. C. de probat. & ſatius ſit nocentem abſolvi quam innocentem condemnari. l. abſentem. de pœn. cum ſimil.* Je laiſſe auſſi le double peril qui y eſt quant à l'ame, à ſçavoir ſoit que celuy-là qui demeure ſur la place mort, aye fait le crime impoſé digne de mort qu'il ſoit vaincu, ou ſoit qu'il ſoit vainqueur: touſiours l'ame de celuy qui meurt eſt en danger de la mort eternelle, par la faute du Roy, ou Prince, ou Magiſtrat qui permet ce duel à cauſe que ſi le criminel eſt occis il meurt obſtiné, & avec ſon peché mortel ſans en eſtre confeſſé ny repentant. Que s'il ſurmonte, l'innocent eſt occis, & pour ſa temerité eſt digne de mort eternelle, & le vainqueur pareillement comme homicide de propos deliberé. Si que la Loy canonique denie à telles perſonnes qui meurent par cette pernicieuſe & vaine bravade, le ſaint Sacrement du corps & ſang de noſtre Seigneur Jeſus-Chriſt, & la ſepulture d'un Chreſtien, comme à un deſeſperé, & qui volontairement s'eſt donné la mort. Et puis qu'il y a au duel homicide, ſuivant le *c. 2. de cler. pug. in duello,* la loy de nature & de Dieu le prohibent tres-étroitement par ces mots, *non occides. Exod. c. 21.* C'eſt la nature des animaux brutes & des poiſſons de ſe devorer l'un l'autre, & de s'entre-tuër, mais Dieu a donné aux hommes la juſtice, comme dit Heſiode au 1. des œuvres & des jours. Par ainſi & la loy des Lombards & autres, s'il y en a de France, qui permettent le duel, doivent eſtre du tout abolies. *Meliuſque eſt Deo obedire, quàm hominibus. Actorum. 5. c.* là où Dieu eſt ainſi offenſé, & la perte des ames eſt miſe en ce peril de perpetuelle mort, que reſulte à la condamnation de ceux qui le permettent, *non enim tantum morte digni ſunt qui agunt, ſed & ii qui conſentiunt facientibus ad Rom. 1.* Et diſoit Caſſiodore. 3 *lib. variar. Epiſto. epiſt. 24 Illud præterea vos credimus admonendos, ut non in vos ſed in hoſtes ſævire cupiatis: res parva non vos ducat ad extrema diſcrimina, acquieſcite juſtitiæ qua mundus lætatur. Cur ad Monomachiam recurritis, qui venalem judicem non habetis deponite ferrum qui non habetis inimicum. Et rurſum. lib. 5. epiſt. 7. In cauſa poſſint jura non brachia, Nam cur eligant violenta, qui præſentia probantur habere judicia? tales non ducuntur lege Dei, ſed lege peccati, &c.* Et de cette matiere je n'en diray pas davantage, de tant qu'elle a eſté par pluſieurs traitée amplement, par ce auſſi qu'en ce lieu je n'ay pas propoſé de faire commentaire ſur le Concile, n'ayant pris le loiſir d'écrire que tant que peut ſuffire pour reponſes aux raiſons de ce tres-mauvais cenſeur du Concile, auquel me ſemble avoir eſté ſatisfait en cet article, d'avoir monſtré que pour le ſalut & utilité des ames, dont les Paſteurs de l'Egliſe, & non les Rois ont la charge principale, le Concile juſtement a tolli & interdit les combats ſinguliers faits pour convaincre le ſoupçon du crime. J'obmets à dire que par ce duel, encore que le criminel meure: Toutesfois la loy ne luy eſt pas donnée & ainſi toutes les Loix de Dieu, de France, & des autres Empereurs demeurent illuſoires. Si advient-il bien ſouvent que de tels combats privez, permis entre grands perſonnages, s'allument grandes guerres & ſeditions aux exercites & autres lieux, témoin le duel d'entre Gunther Doringe, & Aldebert Sueve, pour raiſon de l'accuſation d'un furt fait de la communauté de la proye conquiſe ſous Clodomire Roy 35. des Françons ou François contre les Romains, duquel ſortit l'inimitié eternelle entre les deux peuples paravant amis Sueves & Doringes, comme écrit Hunebald en ſon hiſtoire des François, & Trithemius. *lib. 1. breviarii annal. Franciæ in Clodom. 35. Franco. Rege.* Or en ce que le Conſulteur ſe plaint de ce que le Concile menace les contrevenans de privation des lieux, il entre en preſomption que ſi le Concile eſtoit receu, qu'il adviendroit que le Pape pourroit priver les Rois de leur Royaume, mais veritablement il ſe plaint à tort. *Primò*, parce que la privation des terres & villes là appoſée, regarde ceux qui ſont vaſſaux du Siege, qui ont pris en fief les biens donnez à l'Egliſe. 2. que cela ne ſeroit pas nouveau qu'en cas d'hereſie, ou quand l'on perſecuteroit l'Egliſe, ou l'on luy uſurperoit ſes droits, que les Rois puiſſent eſtre privez de leurs Sieges & Royaumes, & que le Pape les puiſſe expoſer au premier occupant: car cela a eſté fait autresfois, & les François & Alemans en ont par là le titre de l'élection de l'Empire, & par là Pepin en fut Roy de France par Zacharias le Pape, comme écrit auſſi Gaguin. *lib. 3. in Carolo Martello.*

ARTICLE XCI.

Le Conſulteur auſſi calomnie le Concile en l'article 20. dudit decret & ſeſſion, *cujus verba,*

decernit itaque & præcepit, ſacros canones & concilia generalia omnia, nec non Eccleſiaſticas ſanctiones in favorem Eccleſiaſticarum perſonarum, libertatis Eccleſiaſtica. & contra ejus violatores editas, quæ etiam præſenti decreto innovat, exactè ab omnibus obſervari debere, eſtant conſequence à ſon accouſtumé, que par là les inventions & uſurpations du Pape, ſont remiſes, bien qu'elles ſoient improuvées par Edits, Arreſts des Cours des Parlemens de France, & les Conſtitutions de Boniface, &c. Dequoy toutesfois il n'y a pas un mot audit Canon du Concile, qui ne parle que de la liberté de l'Egliſe, ſans exprimer les Canons ou des Conciles d'icelles. En quoy pourtant le Conſulteur fait une notable injure à la France, que de ſouſtenir que par Edits & Ordonnances & Arreſts, cela ſoit improuvé, & croit qu'il vouloit perſuader par ces propos auſdites nations eſtranges que les Rois de France, & les Cours ſouveraines, qui n'ont jamais forligné du Chriſtianiſme & de la Foy Catholique, ny de la ſubjettion d'icelle, eſtoient de ſon humeur & heretiques. Car quant aux privileges juſtes & hors d'uſurpation des Rois tres-Chreſtiens, jamais le Concile n'y a dérogé, & par conſequent n'y déroge par cette concluſion. Car auſſi jamais ils n'ont uſé de leur puiſſance, pour opprimer les libertez de l'Egliſe ou des Eccleſiaſtiques, ains touſiours les ont ſouſtenus & conſervez, ſi comme appert par le Concile de Pavie ou Ticinenſe, auquel Philippe premier, ordonne aprés le Concile, au 2. Tome des Conciles. pag. 707. col. 2. §. *ſtatuimus. Statuimus ut Eccleſia Dei per totius regni noſtri fundata terminos, ſub noſtra immunitatis tuitione, ſecuri cum rebus & familiis permaneant, ſicut prædeceſſorum noſtrorum piiſſimorum videlicet Auguſtorum temporibus feciſſe probatur, earumque rectores propriis utantur privilegiis, & monachi per ſua cœnobia regularem teneant ordinem. Similiter & clerus omnis proprio fungatur miniſterio, nemine moleſtante, noſtri terroris formidine.* Et ſemble par cette oppoſition que le Conſulteur fait au Concile, ſous la palliation de l'authorité du Roy qu'il veuille qu'on le declare participant de la ſuperbie de Nabuchodonoſor, auquel fut dit, *Dani. l. 4. Pro eo quod poteſtatem & gloriam regni ſui non Deo ſed ſibi tribuit. templum Domini incendit, & vaſa in Babilonem tranſtulit: Regnum tranſiit à te & ab hominibus ejicient te & cum beſtiis feriſque erit habitatio tua, &c.* Luy veut auſſi impoſer le peché de Balthaſar, duquel eſt Daniel 5. 9. ou d'Antioche, duquel au 2. des Machab. c. 5. & 9. d'Ozias, duquel. 2. Paral. 26. Et quant à ce qu'il dit qu'en France on ne garde les Canons & Decretales du Pape, cela eſt bien éloigné de la verité; car l'uſage monſtre le contraire, & outre l'exemple du Roy Chilperic, lequel comme écrit *Greg. Turon. lib. 5. Hiſtor. Franc. c. 2.* ayant entendu que Meroüé ſon fils, *contra fas legemque canonicam, uxorem Patris ſui Brunichildem accepiſſet in conjugem, valde animo amaro ad eum perrexit ut diſſolveret.* Et depuis il pourſuivit la peine juſqu'à la mort de Meroüé, comme le meſme Auteur écrit audit 5. livre. c. 18. Recite auſſi Jean. *Trithemius in breviario Annalium Franc. in rege 49.* que le Roy Chilperic repudia ſa femme Audoüaire, laquelle par la fraude de Fredegonde, le Roy abſent, ayant enfanté, & n'ayant aucun promptement qui baptizaſt l'enfant, elle-meſme le baptiza, le Roy diſant, *ſibi canonum decreto interdictum, commatrem habere uxorem.*

ARTICLES XCII. & XCIII.

IL déplaiſt au Conſulteur que le Concile ait remis en la ſeſſion finale, le Concile à l'authorité du Pape, mais l'objection eſt plus frivole, & de neant que les autres: car nous avons remonſtré dés le commencement, qu'il faut neceſſairement que celuy qui eſt le Paſteur de toute l'Egliſe Catholique, qui eſt le Pape, ſoit celuy qu'en ratifiant & approuvant les Conciles, il commande de les garder par tout le monde où il y a Chreſtiens. Ce qui ne ſeroit ny en la puiſſance des Eveſques particulierement, ny de l'Empereur, qui ont leurs bornes à leurs juriſdictions & regnes. Mais moins eſt recevable le pretendu empeſchement de la recevoir, fondé ſur ce qui eſt dit en ladite ſeſſion & decret, & meſme, Canon 23. *approbari à Synodo ſeſſiones ſub Paulo III. Julio III. Pio IV. habitas, ut in his ſalva ſemper Sedis Apoſtolicæ authoritas ſit, & eſſe intelligatur.* Comme le meſme fut dit *in ſeſſio. 7. in decret. de reformat. in princ. & ſeſſ. 6. c. 2.* Parce que nous avons remonſtré au commencement qu'il eſt ainſi expedient pour raiſon des diſpenſes & cauſes advenantes à l'improviſte, qui demandent par quelque grande raiſon & neceſſité, que la rigueur & le droit commun n'y ſoit conſideré, ce qui doit eſtre en la main de celuy qui a l'authorité également ſur tout le corps de l'Egliſe, tant pour la difficulté qu'eſt d'aſſembler les Conciles, & pour le beſoin qui demande prompt remede, comme auſſi avons dit en autre part cy-deſſus. Et cette puiſſance meſme eſt encore pour réponſe à tout ce que le Conſulteur a voulu dire, que le Concile oſte les privileges de France & de l'Egliſe Gallicane; car il appert du contraire, outre le particulier diſcours qu'en a eſté fait par cette clauſe où l'authorité du Pape y eſt exceptée, de laquelle dépendent les privileges baillez à la France, par conſequent fermes & ſans aucune leſion: ſi que pour la crainte de perdre iceux, le Roy ne doit dilayer la publication du Concile. Et toutesfois les raiſons du 93. ſont dignes ſeulement d'eſtre preſentées à quelque Roy non Chreſtien, à quelque enfant ou homme ruſtique & ignare du tout, & non à un Roy tant Catholique, & qui eſt pourveu de bon conſeil, experimenté & verſé aux annales des bons Auteurs, par leſquels on lit tout au rebours de ce que le Conſulteur falſifie. Et jamais les Papes ny les Eveſques, en ce qui concerne le ſalut des ames & charge Eccleſiaſtique, n'ont eſté ſujets aux Empereurs ou Rois, fuſſent-ils Payens ou Catholiques, depuis le temps des Apoſtres, ſous leſquels nous avons monſtré que la connoiſſance & juriſdiction Eccleſiaſtique, a eſté en ſa forme, comme ne dépend pas des hommes pour avoir beſoin d'iceux, mais de Dieu ſeul. Et ſi les Empereurs ou Rois, ont eu quelque rang & gouvernement en l'Egliſe, ç'a eſté par l'authorité & conceſſion du Pape & des Eccleſiaſtiques, & non pour raiſon de leur ſceptre: meſme l'Empire a eſté transferé & confirmé des Orientaux Empereurs, par la deſobeïſſance & mépris contre les Papes en la Germanie, d'où ſont ſortis les Rois de France, comme nous avons remonſtré autresfois cy-deſſus. Parquoy il n'eſt pas nouveau que les Papes & Conciles commandent en leurs Royaumes, en ce qui concerne les cauſes & mœurs & la foy d'un bon Chreſtien Catholique, & entre les Eccleſiaſtiques & autres negoces. Au reſte en ce qu'il redit que le droit Canon n'eſt receu en France, c'eſt une propoſition fauſſe: car il eſt receu & gardé comme a eſté dit, ſinon qu'en ce que la France a de privilege Apoſtolique & du Pape de faire autrement, lequel déroge comme font bien tous privileges, au droit commun poſitif. *l. in his ſingulare. de legib. in ff ca privilegia. 3. diſt. c. 1. de conſtitutio. in ſexto decret.*

ARTICLE XCIV.

EN cet Article il y a une autre patente fauſſeté, en ce qu'il dit que Philippe Auguſte appella du Pape au Concile, ce qu'eſt faux. Car il appella

des Legats du Pape Innocent au Pape meſme, *ut à delegato ad delegantem*, comme dit Gaguin. *in Philippo Auguſto. lib. 6.* & qui plus eſt, *reſpuit Philippus à crimine adulterii, ob quod anathemate damnatus erat veniamque poſtulavit.* Comme dit, *Amonius. lib. 5. de geſt. Franco. c. 50.* Parquoy quand il y auroit bien appellation au Concile, ce que non, elle eſt eſteinte tant par la mort de Philippe, que par la ſatisfaction, qu'il obeït à la ſentence du Pape aprés. Et quand il auroit appellé du Pape, il l'auroit fait ſans droit, & cela ſeroit en vain & inutilement. Et non moins inepte, que ſi en France un condamné par le Roy, appelloit de luy. Et la queſtion n'eſt pas propoſée, ſi de fait ou de parole on a appellé, mais ſi juſtement & par droit on peut appeller. Comme en un meurtre, on ne s'arreſte pas que le meurtre a eſté fait, mais en ce qu'il a eſté mal fait, & contre la Loy divine & humaine.

ARTICLE XCV.

LE Conſulteur fait auſſi tres-mal ſa concluſion, que l'appel ſeroit vuidé, ſi le Concile eſtoit publié, qu'avoit eſtc interjetté par l'Univerſité de Paris au Concile prochain, & là il allegue Gaguin. Or Gaguin, *lib. 10. in vita Ludovic XI.* fait mention de la legation que Pie ſecond envoya devers Louys XI. pour faire oſter la Pragmatique Sanction, ſurquoy le Roy ecrivit Lettres au Senat de Paris que le Legat apporta, auſquelles Maiſtre Jean de S. Romain Procureur du Roy s'oppoſe, & adjouſte. *Cui repugnare etiam ſchola Pariſienſis non formidavit Eccleſia concilium appellans.* Voila ce qu'en dit Gaguin : des paroles duquel appert premiarement que c'eſtoit du Legat & du Roy que l'Univerſité appelloit, & non do Pape. Secondement appert que c'eſtoit pour le fait de la Pragmatique Sanction, laquelle depuis a eſté abrogée en partie par le Concile de Latran, par les concordats : & par conſequent l'appel qu'il met en avant, *re ipſa*, a eſté vuidé paravant le Concile de Trente, *quo tempore non pendebat, nec nunc per conſequens.* 3. que quand il ſeroit bien pendant, ce que non, il n'a eſté jugé rien de nouveau par le Concile de Trente, contre la Pragmatique, pour laquelle l'Univerſité ſe formaliſa. *Et poſtremo*, ſi l'Univerſité avoit rien à déduire, elle ſeroit en faute & contumace, & ſans occaſion par conſequent de ſe plaindre, pour n'y eſtre venuë, ou de n'avoir envoyé au Concile, pour la déduire ou faire déduire, ſi elle pretendoit y avoir rien de pendant. Ce que auſſi a lieu quant à l'appel qu'il dit avoir eſté renouvellé du Pape Leon X. & par le Chapitre de Noſtre-Dame de Paris.

ARTICLES XCVI. ET XCVII.

LE meſme eſt auſſi à conclure des appellations des Proteſtans, faites comme dit le Conſulteur à Auguſte, l'an 1530. & à Vvorme, l'an 1540. pour leſquelles venir plaider, ils ont eſté ſemons par le Concile, lequel à ces fins, tant pour eux que pour tous autres heretiques s'ils y vouloient venir, a fait bailler & publier ſauf conduit, comme appert par iceluy Concile, & par ce qu'en a eſté dit par nous cy-deſſus en ſon propre lieu. joint que c'eſt appel comme qu'il ſoit entendu, il ne touche en rien au Roy de France, lequel ja Dieu ne plaiſe, qu'il ſoit ſi alienė de la Foy Catholique, que de ſouſtenir ou ſuivre l'erreur des Proteſtants. Ce qu'il feroit neantmoins, ſi pour cette occaſion d'appel des Proteſtans, il recuſoit de faire publier le Concile. Et la confederation que le Roy a faite avec les Alemans n'eſt point entenduë de confederation de ſouſtenir leurs erreurs ; car ce ſeroit autant que ſoumettre ſa foy aux Proteſtans, & les faire comme les Maiſtres, pour abandonner la Foy Catholique, & la crainte de ce grand Monarque Dieu, duquel Clotaire Roy de France, eſtant ſurpris d'une fiévre dont il mourut, dit que penſez-vous qu'il eſt ce Roy celaſte, lequel tuë de cette façon les plus grands Rois, comme recite Gregoire Eveſque de Tours. *lib. 4 Hiſtor. Franc. c. 11.* Parquoy toutes les raiſons dudit Conſulteur, & concluſions tirées d'icelles, ſont vaines & hors de verité, & ſeroit pluſtoſt abroger l'authorité des Rois de France, des Eſtats, la liberté bonne du peuple, & de l'Egliſe Gallicane, de perſuader au Roy de vivre en ſon Royaume, ſous la liberté pretenduë & pernicieuſe de conſcience en la foy & actes qu'appartiennent au culte de Dieu, comme eſtant naturellement l'homme qui eſt ſans bride, incliné dés ſon enfance à tout mal, comme dit Dieu, en la Geneſe. c. 8. pluſtoſt, dis-je, crime de leze Majeſté, de bailler cette note au ſceptre Royal François d'eſtre heretique, ou proteſtant, ou rebelle à ſa Mere l'Egliſe Catholique, que de luy montrer & faire entendre que la conſervation de ſon Royaume, & la crainte de ſon authorité, Loix & Ordonnances, dépendent de la ſaincte Foy Catholique, laquelle il ne peut plus facilement remettre ou conſerver que par la prompte publication du Concile, & entretenement d'iceluy.

ARTICLE XCVIII.

SI bien que par là, tant s'en faut que bréche ſoit faite ou intereſt à l'authorité & à la rondeur entiere de la Couronne de France, comme fauſſement infere ledit Conſulteur, qu'au contraire elle en ſera conſervée & maintenuë par la puiſſance de Dieu, qu'il honorera en ſes miniſtres. Car le Roy jamais ne ſera plainement obeï en ſon Royaume, ſi les ſubjets contemnent les Commandemens de Dieu, qui eſt plus grand que tous les Rois de la terre. Nous en avons les exemples devant les yeux. Comme depuis que les Huſſites & Lutheriens, commencerent entrer en credit de leurs erreurs l'Alemagne, où elle a eſté receuë ſente les rebellions, les ſeditions, les entrepriſes contre les Seigneurs. Et en France depuis qu'elle conviva les Calviniſtes & les Lutheriens, tout incontinent l'hereſie commença de pelauder & contemner les Rois, de les pourſuivre. Les meſmes peut-on voir és hiſtoires des Arriens & Donatiſtes. Parce que d'un méchant arbre il n'en peut ſortir que mauvais fruit. Matth. 7. s'il n'eſt déraciné lors qu'il commence montrer la teſte. Et les fruits des hereſies ne peuvent eſtre autres que ſchiſmes & ſeditions, contentions, envies, cruautez, raviſſemens, impudicité, & autres ſemblables miſeres, leſquelles nombre ſaint Paul. *ad Galat.* 5. entre les œuvres de ces hommes charnels qui tirent la liberté de l'eſprit en l'occaſion de veautrer en la volupté de leurs appetits & de la chair. *Cum tamen bonorum laborum glorioſus ſit fructus*, comme dit Salomon. *Sap.* 3.

ARTICLE XCIX.

CEux doncques qui conſeillent au Roy la publication du Concile ſe montrent non pas comme dit le Conſulteur, tentateurs & inſidiateurs du Roy, mais ſes vrais ſerviteurs & Catholiques, alienez des hereſies, & qui deſirent la conſervation de ſa Couronne, & que ſon authorité fleuriſſe de plus, en oſtant les hereſies qu'ils ont mis juſques au peril de la privation du Royaume, ayant tâché par pluſieurs fois de le deſarçonner, & de luy tirer des mains ſon ſceptre, qu'il confirmera & ſera rendre redouté par la publication du Concile, entretenant l'honneur de Dieu, qui eſt le fondement des Royaumes. Car Dieu dit, *per me Reges regnant, & Principes iuſta decernunt.*

Proverb. 9. Et de dire que le Concile ne fut de tout achevé, & qu'il eſt ſuſpendu, parce qu'on y adjouſta, qu'on demanderoit la confirmation au Pape. Cela eſt moins veritable : car la confirmation y eſt depuis le 26. Janvier 1564. inſerée aprés le Concile de Trente, & publiée en Eſpagne, & autres lieux Catholiques.

ARTICLE C.

PArquoy appert & demeure, que vainement & ſans aucune raiſon le Conſulteur pretendu du Molin, a opiné & conſeillé & écrit, le Concile de Trente ne devoit eſtre publié. Et que temerairement & fauſſement il a voulu faire croire au Roy, qu'il tendoit contre ſa Majeſté & authorité, & droits de ſa Couronne, Edits, Arreſts de ſes Cours ſouveraines, deliberations des Eſtats, & privileges de l'Egliſe Gallicane. Et que par conſequent, ſans avoir égard à toute ſa deliberation & remonſtrance, le Roy comme protecteur de l'Egliſe Catholique, fils & regeneré en icelle, & oint & ſacré par ſon miniſtere, fera tres-bien s'il fait publier, garder, & obſerver iceluy, comme tres-neceſſaire à la reformation de pluſieurs choſes qui obſcurciſſent en France l'eſtat, & beauté de la ſincerité de la Foy Chreſtienne : à laquelle je proteſte vouloir mourir & vivre, & ſoûmets à ſa cenſure tout ce qui a eſté dit en cette Réponſe, & en mes autres œuvres, & écrit comme fils obeiſſant de l'Egliſe Catholique.

FIN.

NOUS F. Jacques Maiſtret Docteur en Theologie, Eveſque de Damas, & Suffragant de Lyon; certifions avoir entierement leu la preſente Réponſe de M. P. G. qui eſt une vive, docte, & neceſſaire refutation des erreurs de Charles du Molin, en laquelle n'ay trouvé choſe qui puiſſe empeſcher l'impreſſion. Fait à Lyon, le 10. Decembre 1583.

J. MAISTRET E. de Damas.

VEU l'atteſtation dudit Sieur Reverendiſſime Eveſque de Damas, n'ayant trouvé choſe quelconque difforme à la pieté & Religion Chreſtienne, en ce preſent Livre, Nous approuvons l'impreſſion d'iceluy. A Lyon, le 22. de Decembre 1583.

E. DE LA BARGE, Vicaire general.

CAROLI MOLINÆI

FRANCIÆ ET GERMANIÆ

JURISCONSULTI

ET IN SUPREMO PARISIORUM SENATU

ANTIQUI ADVOCATI

CONSILIUM.

Super commodis vel incommodis novæ ſectæ ſeu factitiæ Religionis Jeſuitarum.

CONSULTUS ſuper commodis vel incommodis novæ ſectæ ſeu factitiæ Religionis Jeſuitarum: an ſit è Republica eam in hoc regno & præſertim in alma Univerſitate Pariſienſi admitti: Attentis variis hujus rei circumſtantiis, maximè ut nova opera ædificent, novas lectiones & lecturas inſtituant: Collegium novum erigant, quin etiam Eccleſiam novam, non paucos interim otioſos exteros, præſertim Italos & Hiſpanos, ſub ſuæ ſodalitatis profeſſione alliciendo & alendo: Chriſti unici Redemptoris nomine imprimis invocato, breviter & concluſivè, ut in re ſatis clara reſpondendum duxi: Non ſolùm id non eſſe è Republica, ſed contra Rempublicam & utilitatem communem hujus Regni præſertim Univerſitatis Pariſienſis, quæ omnium Academiarum primaria eſt.

Primùm Jeſuitæ iſti novam Religionem inſtituunt contra antiquos Canones etiam Conciliares: quibus vetitum eſt novam ullam Religionem erigere, ſed receptos & approbatos Conventus ſubire, alioquin non eſſet finis novarum ſectarum, & adinventionum ad expilationem populi Chriſtiani, turbationem & confuſionem Ordinis Eccleſiaſtici, qui certis in ſtatis ſuis finibus contineri debet. Ut eſt text. *in cap. ultim. de Religioſ. domibus.* Quod deſumptum eſt de Concilio generali ſub Innocentio III. Romæ habito anno milleſimo ducenteſimo decimo quinto.

Secundò, & nominatim, hoc eſt contra Arreſta ſupremi Pariſiorum Senatus: quibus præfati Jeſuitæ jam non ſemel repulſi ſunt, non ſolùm ut ignoti, ſed etiam ut peregrini: Imo etiam ut incapaces totius & Juris & tituli collegialis hujuſmodi ſecta & Religione factitia à tanto Senatu rejecta.

Tertiò, contra ſolemne Concilium & concluſionem longa & matura deliberatione facta Nicææ menſe Julio anno ſeſquimilleſimo trigeſimo octavo, à novem ſelectis præſtantiſſimis & doctiſſimis viris; quorum quatuor erant Cardinales, reliqui Archiepiſcopi, Epiſcopi, Abbates, à Paulo III. Pontifice Romano congregatis. & diris adjurati, ut abſque ulla diſſimulatione veritatem edicerent, & conſilium darent ad judicandum & corrigendum abuſus & medendum morbis Eccleſiæ: Qui inter alios abuſus corrigendos, cenſuerunt prohibendam eſſe admiſſionem novorum Religioſorum, etiam in conventualibus jam receptis Ordinibus: Sed omnes qui tum nondum erant profeſſi, abigendos & expellendos: & multò minùs novos Conventus erigendos, etiam Ordinum vel Religionum approbatarum & multò minùs novas factitias Religiones admittendas. Idem ante eos cenſuit Petrus de Alliaco Cardinalis Cameracenſis in ſuo libro de Reformatione Eccleſiæ, edito in Concilio Conſtantienſi conſiderat. 3. Idem ante eos cenſuerunt Archiepiſcopus Armachanus & Gulielmus de S. Amore ſacræ Theologiæ Doctor inſignis quondam in Schola Sorbonæ hujus Academiæ, quem Joannes Gerſon ejuſdem Academiæ & Scholæ Doctor excellentiſſimus ſummis laudibus evehit.

Quartò contra bonum publicum totius regni nimis jamdudum multitudine conventuum gravati, ut res ipſa clamat. Quod ſi nova hæc ſecta ad novum unum Conventum erigendum admiſſa fuerit, mox per totum regnum ſerpet non ſolum ſumptu & onere populi, ſed etiam Eccleſiarum regni detrimento & gravamine luculento. Cujus rei recens extat exemplum quod à leviori principio nondum 70. anni ortum habuit. Anachoreta ille Franciſcus à Paula, qui ſub obitum Ludovici undecimi venit in agrum Turonenſem, ubi cùm ſex jugera terræ emiſſet, obiit: famuli ejus peculio magiſtri non contenti quanam arte intra viginti annos tam multa novæ ſuæ Minimorum ſectæ Monaſteria amplè dotata in Galliis ædificarunt? Jeſuitæ iſti ut majus & auguſtius ſeſe habere principium gloriantur, ita majores ſpiritus colligunt, & majora ſeſe brevi facturos ſperant & jactant. Principiis igitur potiſſimùm obſtandum.

Quintò non ſolùm tam eſt contra commoda publica, ſed etiam vergit in magnum periculum Regni, nempe detegendorum & revelandorum paſſim ſecretorum exteris. Multos enim non ſolum commorantes, ſed etiam identidem communicantes alliciunt & alunt Italos & Hiſpanos, & quoſvis exteros: Nimis opportuna res exploratoribus ſecretis regni revelandis: quod ut ſuſpectum & periculoſum, omni animad-

verſione & prohibitione dignum cenſuerunt antiquæ politicæ leges. *l. omne delictum. §. Exploratores. ff. de re milit. l. mercatores. C. de comm. & mercat.* Adeò ut hac ratione etiam rite electi Epiſcopi repelli poſſint, ut poſt Innocentium *in c. cum ſuperis*, tradunt ibi Panor. *col.* 3. Fel. *col.* 4. *extra. de appel.* Innoc. *in c. quod ſicut.* & ibi Panorm. *extr. de elect.* & *in c. cum terra. co. tit.* Dominic. de S. Gemin. *in c. in novo. col. ultim.* 21. *diſt.* Angel. *in extravag. execrabilis. in verb. diverſorum Regnorum. ſub tit. de præb.* Quantò fortius excludi poſſunt novi Monachi?

Sextò, iſtud eſt contra jus publicum, quo novorum collegiorum erectio prohibetur. Et in ſumma omne collegium illicitum eſt, niſi ſpecialiter approbatum appareat. *l.* 1. *l. collegia. §. in ſumma. de coll. illic.*

Porrò collegium illicitum uſurpans non minori pœna tenetur, quàm tenentur hi qui hominibus armatis loca publica vel templa occupant. *leg.* 2. *ff. de colleg. illicit.*

Et collegium non ſpecialiter approbatum, nec paſſivam quidem teſtamenti factionem habet. *l. collegium. C. de hered. inſtituend.* Non obſtat. *l.* 1. *C. de ſacroſanct. Eccleſ.* quia loquitur de publico & ordinario miniſterio Eccleſiæ, ſeu collegio Catholico, ſive Romæ, ſive alibi per univerſalem Eccleſiam Chriſtianam, cui ante Conſtantinum non licebat aliquid legare, nec Eccleſiam Chriſtianam heredem inſtituere, quod cùm Lucina matrona feciſſet, Maxentius qui rum ante adventum Conſtantini Romæ rerum potiebatur, eam relegavit: teſte Platina in Marcello. Quod Conſtantinus devicto Maxentio, factus Imperator correxit *d. l.* 1. ad populum lata, quæ non eſt facta niſi in favorem Eccleſiarum Chriſtianarum, & miniſterii ordinarii. In Eccleſia nulla erant cœnobia, nulla collegia: niſi Epiſcoporum & Parochorum, qui in locum Apoſtolorum & Diſcipulorum Chriſti ſucceſſerunt, quod nullo modo dici poteſt de cœnobiis ſeu Monaſteriis poſtea inſtitutis, quæ manent ſub Regula prohibitiva, & ſub genere Collegiorum illicitorum, niſi de ſpeciali approbatione appareat. *l.* 1. & 3. *de colleg. illicit.* Et ſic nullo modo includi poſſunt, nec contineri ſub gratia & promiſſione. *d. l.* 1. quæ adhuc propter abuſum Clericorum Eccleſiæ Romanæ facultatibus morientium inſidiantium, revocata fuit per Valentinianum, & Valentem Imperatores, tempore beati Hieronymi qui eam legem laudat, propter ſordidam & inſatiabilem avaritiam Clericorum & Monachorum Eccleſiæ Romanæ: quam avaritiam valde deplorat & deteſtatur in Epiſtola ſecunda ad Nepotianum, tomo primo Epiſtolarum ſuarum: qui ſi viveret non minus deploraret & execraretur ſordidum quæſtum & avaritiam dictorum Jeſuitarum, qui preces ſuas & ſuffragia venditant. Non enim alium habent reditum: & tamen nec manibus operari volunt, ut exemplo Beati Pauli jubet S. Auguſtinus in libro ſuo de opere Monachorum: Nec ſe aliis antiquis approbatis Conventibus ſubmittere, ut ſacri Canones jubent. *cap. ultim. de religioſ. domibus.* Sed ſibi ſolis novum regnum erigere, idque ſtipe ſimplicium, quòd vetat & maledicit Chriſtus. *Matth.* 23.

Septimò, quod in medio ipſius Academiæ, ſine ejus permiſſione de facto conſtruant novam Eccleſiam, novum collegium, novos lectores, & novas lectiones: Nec volunt eidem Academiæ ſubjici, ſed novum Collegii & exercitii caput erigere. Quod non ſolum monſtruoſum eſt, ſed ſeditioſum, & contra Jus publicum. *l.* 1. *§. hujus ſtudii ff. de juſtit. & jur.*

Octavo, Academia Pariſienſis abundat multis congruis & approbatis Collegiis, & ab antiquo fundatis, etiam pluſquam ſufficientibus. Imò quædam ſuperflua ſunt: Et ſic multò minùs admitti & tolerari debet Collegium novum Jeſuitarum.

Nonò, ſine authoritate Epiſcopi, & approbatione Doctorum Theologiæ concionantur & novum ſuum Catechiſmum quaſdam ſuperſtitiones continentem, plebi & etiam mulieribus, & omnibus promiſcuè obtrudunt, ut de induſtria ſeſe ingerere videantur ad dandam occaſionem infringendi pacificationis edicta: quare nihil pernicioſius eſſet, & periculum irreparabile ſecum trahit.

Quibus conſideratis, Procurator generalis ejuſdem almæ Univerſitatis Pariſienſis juſtam cauſam habet, & pro debito officii debet præfatis Jeſuitis novum opus nunciare: eoſque ut ab indebitis illis novitatibus deſiſtant per legitimos tramites compellere. Et ita cenſeo ego Carolus Molinæus Franciæ & Germaniæ Juriſconſultus, & in ſupremo Pariſiorum Senatu antiquus Advocatus.

FINIS.

COLLATIO
ET UNIO
QUATUOR EVANGELISTARUM
Domini noſtri Ieſu Chriſti,

EORUM SERIE ET ORDINE, ABSQUE ULLA confuſione, permixtione vel tranſpoſitione ſervato, cum exacta textus illibati recognitione.

Per DOM. CAROLUM MOLINÆUM, Jurium Doctorem Sacrarúmque Literarum Profeſſorem, Conſiliarium, Libellorúmque ſupplicum Magiſtrum Illuſtriſſimæ Reginæ Navarræ.

Cum brevibus ejuſdem Annotationibus ad finem operis.

Iſaiæ 12. *verſ.* 3.
Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris.

Daniel. 12. *verſ.* 4.
Plurimi pertranſibunt, & multiplex erit ſcientia.

Paul. ad Galatas. 1. *verſ.* 10.
Si adhuc hominibus placerem, Chriſti ſervus non eſſem.

ALTISSIMO ET POTENTISSIMO

PRINCIPI SUO, CAROLO,

DEI GRATIA

FRANCIÆ REGI,

HUJUS FOELICIS NOMINIS NONO,

CHRISTIANISSIMO,

CAROLUS MOLINÆUS antiquus jurium Doctor, ſactarúmque Literarum Profeſſor., honoris & fœlicitatis incrementum deſiderat.

*ZELUM meum erga regiam ipſam Majeſtatem, ejúſque honorem & fœlicitatem, laborum meorum monumenta, à triginta octo annis edita declarant. Primum * enim & deſideratiſſimum librorum meorum, Avo tuo Regi Franciſco primo dedicavi, tametſi nemini aulicorum notus eſſem, & multi præmia magna offerrent ut eis dicarem: ſed omninò animo meo inſederat, Regiam ipſam Majeſtatem, prima valdéque omnium Doctorum teſtimonia elaborata, ingenij mei fatura & principi meo ſupremo obſervantiam meam, hoc inſigni pignore edito, conſignare: ut ejuſdem libri finis teſtatur. Non pretermiſi primores conſilij Regij, Senatúmque ipſum ampliſſimum, quin libris meis ſingulatim honorarentur: ut quàm ſim Reip. & politiæ amantiſſimus, factis ipſis oſtenderem, meúmque peculiarem φιλοπολιτείαν omnibus approbarem. Mox ut magnus ille Henricus Valeſius, hujus nominis ſecundus, pater tuus generoſiſſimus & valentiſſimus, ad Regiam coronam venit, duos præcipuos * ex libris meis, alterum Gallicum, alterum Latinum, ejus Majeſtati dedicavi & præſentavi, qui magna benignitate accepit. Supereſt ſucceſſivo & hæreditario quodam jure, ut tibi, CAROLE, mi Princeps auguſtiſſime, aliquid laborum meorum dedicem: multos certè cudo libros, ſed inſignem unum circunſpiciens tuæ Majeſtati dedicandum, auguſtius nec excellentius, nec majus, nec tua Majeſtate, tuóque fœlici nomine dignius, circunſpicere potui quam hanc quatuor Evangeliſtarum IESU CHRISTI Collationem & Vnionem, nuper à me*

* Intellige Commentarium ſuper duobus primis titulis cõſuetudinis Pariſienſis.

* Commentaria ſcilicet Latinum & Gallicum in Edictum cõtra parvas datas.

magnis laboribus confectam : quippe quæ ſummi cœleſtis Regis ſtemmata continet. Cuinam ergo, niſi ſummo Regi dedicare queam ? Deinde totius Chriſtianæ pietatis fundamenta hic verſantur. Quare non niſi ſummo Principi dicari debent. Accedit, quòd ſub tuo fœlici principatu hoc primum compoſui. Poſtremò, omnium operum meorum nullum eſt inſignius, nullum regia Majeſtate dignius. Et inſuper tale eſt hoc opus, ut mox in omnes linguas verti poſſit, & conſequenter nomen tuum, ô Rex auguſtiſſime, omnibus linguis celebrari, quod mihi tam jucundum erit, quam Majeſtatem tuam unicè amo & colo. Itaque, ô Rex optime, & Princeps mi gratioſiſſime, Regia tua tibíque innata εὔνοια, *hoc opus tibi tuæque Majeſtati dicatum, ſuſcipe : & antiquos labores meos, multis annis indignè vexatos, commendatos habe. DEUS pater Domini noſtri IESU CHRISTI te benedicat, ſervet, & bene proſperet, & in omnibus conſiliis factiſque tuis ad gloriam ſuam, tuíque & hujus Regni fœlicitatem. Pariſiis Calendis Auguſti, Anno* χριστογονίας *milleſimo quingenteſimo ſexageſimo quinto.*

Tuus, & tuo, & paterno, & avito, jure :
CAROLUS MOLINÆUS.

OMNIBUS
ECCLESIIS CHRISTI,
SACROSANCTUM EJUS EVANGELIUM,
ET UNICUM EJUS REDEMPTIONIS BENEFICIUM
AMPLEXIS, AB ILLO SANCTIFICATIS.

CAROLUS MOLINÆUS antiquus jurium Doctor, ſacrarúmque Literarum Profeſſor & propugnator, Salutem à Deo patre Domini noſtri Jeſu Chriſti, & Spiritu Sancto, continuúmque & fœlicem ſucceſſum, aduſque glorioſum & illuſtrem adventum Domini noſtri Jeſu Chriſti.

NON parum multi pij doctique viri teſtati ſunt, anno ſeſquimilleſimo quinquageſimo ſecundo, me natum Eccleſiæ Chriſti, & doctrinæ ſancti Evangelij propugnandæ, diſputationes, certamina, exilia illius anni teſtes ſunt; Sed inſuper in duobus ſequentibus annis, in media Germania, apparuit me non minus natum Eccleſiarum Chriſtum amplexarum paci, & concordiæ promovendæ, & ad unitatis earum communionem: ut diſputationes meæ oſtendunt, anno 1553. 1554. Tubingæ cum principalibus Miniſtris, deinde Stukardiæ, coram ipſo Johanne Brentio, ſine ullis injuriis, pacificè, cum omni honeſtatis decoro. Dom. Heinrichus Bullingerus, diligentia Dom. Petri Pauli Vergerij de Eccleſia Chriſti bene meriti, omnium diſputationum mearum exemplaria ex eo tempore habuit. Reliquum exercitationis meæ exercitium idem oſtendit: quod paucis conſpicuum fuit, quia privatus agebam, etiam ſi quoſdam libellos Latinos & Gallicos, contra idolomaniam interim edidero, de quibus nihil dicam: quod in certamen publicum non prodierunt, etiam ſi Typographi mei peſſimè mulctati fuerint, donec id agi videns in aula, ut ſcelerati illi, & impij concilij Tridentini capiſtrum pluſquam adamantinum, collo regiæ Majeſtatis, & conſequenter Principum, & omnium Parlamentorum, etiam ex decreto publico imponeretur, & tandem toti Europæ, impiáque illa, ſcelerata, ſanguinaria, proditrix, Sanctorum interfectrix, de plano πανώλεθρος inquiſitio Papalis per totam Galliam imponeretur: ut nullibi liceret nec ſcire, nec profiteri aliud religionis, doctrinæ, quàm quod ab impio & idolatrico Papali parocho traderetur. Ego certè non dubitavi iterum periclitari, morte, & omnibus quæ eam comitantur ſpretis, edito conſilio contra illud Concilium, captivus reſpondi me zelo Dei, & veritatis Reipub. Franciæ feciſſe: Judicibus liberè loquebar, ſed abſque injuriis. Tandem etiam mitiores eos inveni, quàm initio putaſſem. In medio carceris illius uxori, liberiſque, & quibuſdam diſcipulis, dixi me omnino moriturum, utque nihil amplius à me expectarent, tantúmque Deum orarent, ut conſtantem animum Chriſtiano dignum mihi præſtaret. Sed Dominus aliter diſpoſuit, *miniſterio uſus generi mei*, qui bis tempore difficili & peſtilenti in aula fuit. Multæ certè Principes, & illuſtres Heroinæ Regij ſanguinis, quæ fidem Chriſti amplexæ ſunt, ita egerunt, ut nequicquam obſiſtentibus clamoribus ingentibus Legati Papiſtici, Sorboniſtarum, & quorundam commiſſariorum, ſeorſim domi confinatus: Deinde, ob valetudinem, uſque in prædium ruſticum laxatus, tandem penitus liberarer. *Non fui otioſus, ſed inexpertus, & ſæviſſimus aſthmaticus morbus ſubitò me corripuit, ut à Deo pro magno beneficio, celerem mortem ſingulis noctibus peterem, in cauſa fuit, ut multa annotationum mearum, in hoc opus Collationis & unionis quatuor Evangeliſtarum, præterita ſint.* Utilitatem & neceſſitatem hujus operis ſi plenè perſequi vellem, pluribus chartis opus foret, valetudini meæ aſthmaticæ nimis importunum. Itaque

Paucis ſummma ſequar faſtigia rerum.

συγχρονισ... Origines. Primus hac in re, ſcilicet Harmoniæ Evangelicæ conficiendæ, operam navaſſe legitur Ammonius Alexandrinus, ſed parum utiliter, majoríque labore quàm fœlicitate, circa annum Domini ducenteſimum trigeſimum, non multò poſt circa annum tercenteſimum, manum appoſuit Euſebius Cæſarienſis, ad Turrim Stratonis Epiſcopus, nec magnum operæ pretium dedit juſtè quidem reprehendi Ammonium, quod ἀκολουθίας εἱρμὸν corruperit (id eſt) ſeriem & ordinem ſeu cohærentiam ſucceſſivæ narrationis; ſed nec ipſe multa melius præſtita. [a] Auguſtinus verò Hypponenſis Epiſcopus manus appoſuit, ſed perficere non potuit, etiam ſi in eo non parum ſudaverit. Ab Auguſtino neminem legi manum appoſuiſſe, niſi Johannem Gerſonem in ſuo Monoteſſaro, circiter mille annos poſt Auguſtinum: quod quidem perfecit,

Ammonius Alexandrinus. Euſebius. Auguſtinus. Joh Gerſon.

a Juſte quidem reprehendit Ammoniū quod τὸ ἀκολουθίας εἱρμὸν

corruperit (id est) ſenſũ & ordinem ſeu cohærentiam ſucceſſivæ narrationis; ſed nec ipſe multo melius præſtitit.

ſed multis redundans erroribus& perplexitatibus. Poſt Gerſonem quidam funigeri Monachi & ſors iſta & quidam homines obſcuri, indocti, manum appoſueruot, quos indignos puto qui recitentur. Ætate noſtra anno 1537. Andiæas Oſiander omnes hac in re longo intervallo poſt ſe reliquit : nullus enim majore cura,induſtria,& diligentia incubuit,(etiam ſi anoo 1549. quidam Parochus Flandrenſis eum ſe ſuperaſſe fruſtra putaverit) nec tamen ejus Harmonia placet: Ratio in promptu eſt.Omnes illi in ſcopo impegerunt.Spiritus enim ſanctus quatuor diverſos ſcriptores, ſeu notarios Evangelij Chriſti habere voluit, diverſis & temporibus, & locis ſcribentes: ita, ut non videretur præmeditatus ſermo, & tamen congruerent. Quum ergo Spiritus ſanctus voluerit habere quatuor ſepararos ſcriptores, ſeu quatuor ſeparata ſcripta, ut quam variis verbis & phraſi ſæpe uti, etiam ſciamus Evangelium non conſiſtere in verbis ſed in ſenſu: non in ſenſu non in phraſi ſed in intellectu: quæ eſt iſta præſumptio humana, ſi omnes alii quatuor Evangelia, ſolus Calvinus tria, in unum confundere & reducere voluerunt? Quum enim eſſet contra conſilium manifeſtum Spiritus ſancti, non potuit bonum habere ſucceſſum: ut res ipſa oſteodit longè melius& tutius eſſe textum ipſum, uti verè & naturaliter ſcriptus eſt, ſeorſim legere, quàm ut diſtortus & diſtractus eſt in dictis Harmoniis ſeu concordiis. Tempore hyberno 1562 otium nactus Aureliis, etiam fervente obſidione, cum ſtrepitu bombardarum uſque ad habitationem meam Ligeri vicinam: non ſponte nactus etam illud otium, ſed coactus diverſabar in Pertico & Belſia cum parentibus meis, non abſque exercitio verbi Dei: tandem initio Novembris, armis undique diſcurrentibus, conſulerunt & juſſerunt parentes, quandoquidem apud eos amplius eſſe non poſſem, ut vel eſſem in exercitu Principis Coodæi, vel in urbe Aurelianenſi, aduſque cataſtrophen, quæ brevis videbatur. Malui urbem petere, ubi ab amicis quotquot libros potui commodatò accepi. Incidi io prædictas Harmonias variantes invicem & inter ſeipſas. Tum ego ſolùm honorem Dei, & regni ejus promotionem præ oculis habens, iovocato nomioe Dei, primùm quatuor Evangelia ſimul, deinde ſeorſim contemplatus, hanc tandem ratiooem inveni Collationis & Unionis, ut nullius Evangeliſtæ textus cum alio permiſceretur, ſed per ſe ſeorſim, in nativa ſua origine maneret: Deinde ut ita partes collocarentur è regione cujuſque, ut & temporum & locorum differentia, miraculorum & ſententiarum diverſitas, vel repetitio, apertè, velut in rem præſentem ſub oculos adducta perſpici poſſet: utque cuique liberum eſſet uoum ſolum Evangeliſtam legere, vel duos, vel tres, vel quatuor, ſine ullo metu vel ſuſpicione textus diſtorti, tranſpoſiti, vel variari: ſed in genuioa ſua puritate manentis. Honorem detuli veteri & antiquæ verſioni, quantum ſalva veritate potui: & ſicubi à communi, vel ab inſigni auctore diſceſſi, rationem in annotationibus reddidi: quas volui ſeorſim in fine operis excudi, prohibens, ut & nunc quoque prohibeo, ne quis illas audeat cum textu miſcere, vel inter partes hujus Collationis interponere, ad hoc ut tenor ipſius textus Evangelici ſemper liquidus, & ſuo Marte currens appareat. Nemo ergo audeat contra facere: alioqui Deum vindicem imploro, non tamen impedio quin, ſine ulla textus & partium hujus Collationis interpolatiooe, notulæ ponantur ad marginem, vel concordiæ ſacræ Scripturæ. Non enim propter morbum illum vacuum fuit hoc facere. Et hæc omnia non ſine magno temporis ſpatio, & longa diſpunctione & ſæpius repetita tamen per Dei gratiam confecta ſunt, ut videtis. *Plures habebam annotationes præſertim ad finem, ſed ſæviſſimus ille morbus aſthmaticus, qui me, nec die, nec nocte, fere per menſem quieſcere permiſit, in cauſa fuit ut multa præterita ſint.* Non enim compoſitiones meas ſcribo in libro ſelecto parato, eorum more qui uni tantùm libro componendo intenti ſunt, ſed cùm plures ſimul componere ſolitus ſim, & interim multis aliis negotiis ſæpe adobruar, vix mihi licet raptim in adverſariis ſcribere. *Gratia habenda eſt primogenito & unico filio meo,* CAROLO MOLINÆO *juniori, qui in eo gravi & periculoſo morbo die noctéque mihi adſtitit, & nihilominus partes meas, quantum potuit, ſupplevit, in conquirendis & deſcribendis his adverſariis meis, & præparandis typographo, qui certè citius abſolviſſet, ſi per illum acerbiſſimum & damnoſiſſimum morbum licuiſſet.* Deus pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, omnibus Eccleſiis ſuis fœlicem det ſucceſſum, pacem, & charitatis liberam communionem, ſchiſmatis omnibus abolitis uſque in propinquum, jucundum, & illuſtrem diem Domini. Pax Dei cum omnibus vobis.

Andreas Oſiander. Joh. Calvinus. Ratio Collationis & Unionis. Annotationes in fine operis excudantur. Carolus Molinæus filius, ſui patris amanuenſis.

CAROLUS MOLINÆUS ſacrarum Literarum Profeſſor.

Pio Lectori GUILIELMI CALVIMONTANI Juriſconſulti πεντάστιχον.

Quatuor ex Evangeliis ſacra pagina in unum
En contexta, nihil mutato: aſt ordine cuncta
Antiquo digeſta loco, non hactenus actum.
Quod tandem magnus præſtat Molinæus, & ingens
Hoc opus è multis peragit fœliciter unus.

EPITOME COLLATIONIS ET UNIONIS QUATUOR EVANGELISTARUM JESU CHRISTI.

Diſtincta in centum vigintiquinque partes conſecutivas, juxta rectum filum & ordinem textus Evangelici, ſervato ordine temporis reſpectu dictarum ſingularum partium, abſque ulla confuſione, permiſtione, vel tranſpoſitione textus Evangelici.

Per Dominum CAROLUM MOLINÆUM *Jurium Doctorem, Sacrarúmque Literarum Profeſſorem.*

Notabilis diverſitas materiæ.

PRIMA pars ſimplex L. id eſt, unius Evangeliſtæ, & unius contexturæ: ubi ſolus Lucas loquitur de Annunciatione Præcurſoris: Annunciatione & Incarnatione Chriſti: de Nativitate Præcurſoris, & Canticis Virginis matris, & Zachariæ.

L. c. 1.

Secunda pars duplex M. L. id eſt, ex duobus Evangeliſtis, & duabus columnis, diſtinctè continens quæ M. & L. de Nativitate Chriſti ſcripſerunt.

M. c. 1.
L. c. 2. uſque ad verſ. 21.

Tertia ſimplex L. de his quæ ſolus conſecutivè ſcripſit de Circumciſione Chriſti, & Præſentatione in Templo.

L. 2. à verſ. 21. uſque ad verſ. 39.

Quarta ſimplex M. qui ſolus ſcripſit de Magorum adventu, teſtimonio, & adoratione Chriſti: ejuſque fuga in Ægyptum: & reditu in terram Iſraël, poſt cædem infantium Bethlehemiticorum, & mortem Herodis.

M. c. 2. uſque ad verſ. 22.

Quinta duplex M. L. de habitatione Chriſti in Nazareth Galilææ.

M. 2. verſ. 22. & 23.
L. 2. verſ. 39. & 40.

Sexta ſimplex L. de privata profectione Chriſti ætatis annorum 12. in Hieruſalem, ubi triduo fuit in Templo inter Doctores, reductus per Matrem & Joſephum Nazaretham: & de ſua obedientia.

L. 2. à verſ. 41. uſque ad fin. cap.

Initio ultimi Jubilæi, anno mũdi 4000.

Septima triplex M. R. L. de Prædicatione & Baptiſmo pœnitentiæ per Joannem Baptiſtam in deſerto.

M. c. 3. uſque ad verſ. 13.
R. c. 1. uſque ad verſ. 9.
L. c. 3. uſque ad verſ. 21.

Octava quadruplex M. R. L. I. de his quæ ſcripſerunt de Baptiſmo Jeſu Chriſti: & cœleſti revelatione divinitatis & humanitatis ejus in una perſona.

M. 3. à verſ. 13. uſque ad fin. cap.
R. 1. à verſ. 9. uſque ad verſ. 12.
L. 3. à verſ. 21. uſque ad fin. cap.
I. c. 1. uſque ad verſ. 15.

Nona triplex M. R. L. de Jejunio, Tentatione, & Victoria Chriſti in deſerto.

M. c. 4. uſque ad verſ. 12.
R. 1. verſ. 12. & 13.
L. c. 4. uſque ad verſ. 14.

DEcima pars ſimplex I. de Teſtimoniis per Baptiſtam publicè & nominatim factis de Jeſu Chriſto: & ejus prima brevi & publica Profectione, Prædicatione, & Miraculis in Galilæam gentium: ubi apud Cana, in nuptiis aquam vinum fecit: deinde de ejus prima publica Profectione & Prædicatione in Hieruſalem, ubi mercantes è Templo expulit, & Nicodemum noctu venientem docuit: déque ejus Reditu ad Jordanem, ubi per diſcipulos baptizabat plures quàm Joannes Baptiſta, qui ſuper quæſtione Purificationis hinc orta ceſſit Chriſto, eique omnem auctoritatem detulit, ut ſoli vero ſponſo, qui propter murmur Phariſæorum rediit in Galilæam Gentium, tranſiens per regionem Samariæ, ubi Samaritanam & Sichimitas convertit. — 1. Paſcha

I. 1. à verſ. 15. uſque ad cap. 4. verſ. 43.

Undecima quadruplex M. R. L. I. de ſecunda Prædicatione & Miraculis Chriſti in Galilæa, mox ab incarceratione Baptiſtæ per Herodem Antipam facta: ubi relicta Nazaretha (unde ejectus fuit) rediit Cana, ubi verbo filium Reguli ſanavit: & venit — Poſt 1. Paſcha.

Caphernaum, oppida & loca circumvicina, unde præcipuos diſcipulos vocavit.

M. 4. à verſ. 12. uſque ad verſ. 23.
R. 1. à verſ. 14. uſque ad verſ. 23.
L. 4. à verſ. 14. uſque ad verſ. 33.
I. 4. à verſ. 43. uſque ad fin. cap.

Duodecima ſimplex M. de magna profectione Chriſti Caphernaum, circumeundo totam Galilæam, prædicando Evangelium regni Dei, dæmones expellendo, morbos omnes ſanando: in qua profectione magnam illam & præcellentem concionem in monte habuit, & Caphernaum rediit.

M. 4. à verſ. 23. uſque ad cap. 8.

Decima tertia ſimplex M. qui ſolus loquitur de deſcenſu Chriſti de monte poſt dictam concionem, & de duobus inſignibus miraculis quæ rediens Caphernaum fecit in itinere primum ante ingreſſum urbis ſanans leproſum: ſecundum poſt ingreſſum urbis ſanans puerum Centurionis, antequam Synagogam ingrederetur.

M. c. 8. uſque ad verſ. 14.

Decima quarta duplex R. L. de dæmoniaco liberato per Chriſtum, poſtquam ingreſſus eſt Synagogam.

R. 1. à verſ. 23. uſque ad verſ. 29.
L. 4. à verſ. 33. uſque ad verſ. 38.

Decima quinta triplex M. R. L. de Chriſto ex ea Synagoga digreſſo in domum Petri, ubi ſocrum ejus ſanavit: & eadem die veſperi multos dæmoniacos & omnes infirmos.

M. 8. à verſ. 14. uſque ad verſ. 18.
R. 1. à verſ. 29. uſque ad verſ. 35.
L. 4. à verſ. 38. uſque ad verſ. 42.

Decima ſexta duplex R. L. ut mane ſequenti ante lucem Chriſtus exierit in deſertum orare, nec rogatus redire voluit Caphernaum: ſed aliis quoque civitatibus Galilææ prædicare.

R. 1. verſ. 35. 36. 37. 38. 39.
L. 4. verſ. 42. 43. 44.

Decima ſeptima ſimplex L. de concione Chriſti in navi ad ſtagnum Genezareth, ingenti captura piſcium per Petrum, qui cum Jacobo & Joanne ſtupentes, confirmati à Chriſto, relictis omnibus ſequuti ſunt eum.

L. c. 5. uſque ad verſ. 12.

Decima octava duplex R. L. de leproſo ſanato, & juſſo munus ſecundum legem Moſis offerre.

R. 1. à verſ. 40. uſque ad cap. 2.
L. 5. à verſic. 12. uſque ad verſ. 17.

Decima nona ſimplex M. Jeſus reverſus ad littora maris Galilææ, ſeu dicti ſtagni, ſuprà part. 17. etiam videns multas circa ſe turbas: quia ſatis tum ad Occidentale littus docuerat, voluit more ſuo in ulteriorem, id eſt, Orientalem ripam trajicere, ut ibi quoque doceret: & ingreſſurus navem ſcribam ſe offerentem deterruit, uni vero è diſcipulis commeatum ad ſepeliendum patrem petenti, denegavit: ſéque ſtatim ſequi juſſit. Tempeſtatem maris excitatus ſedavit, & appulſus regionem Gergeſenorum duos dæmoniacos ſanavit dæmonibus ejectis in porcos, qui perierunt in mari. Gergeſeni rogant Jeſum diſcedere è finibus ſuis.

M. 8. à verſ. 18. uſque ad fin. cap.

Vigeſima pars triplex M. R. L. de reditu & prædicatione Chriſti in Caphernaum, paralytico ſanato, vocatione Matthæi & convivio ejus murmure Phariſæorum, & reſponſo ad eos, & ad Baptiſtæ diſcipulos.

M. 9. uſque ad verſ. 18.
R. 2. uſque ad verſ. 23.
L. 5. à verſ. 17. uſque ad fin. cap.

Vigeſima prima ſimplex M. de filia cujuſdam Principis ſuſcitata, & muliere fluxum ſanguinis patiente, duobus cæcis, & uno muto, & dæmoniaco liberatis.

M. 9. à verſ. 18. uſque ad verſ. 35.

Vigeſima ſecunda ſimplex I. de ſecunda publica a. Paſcha.
profectione Chriſti in Hieruſalem, de Piſcina, & 38. annis languente ſanato, prædicatione, & diſputationibus contra Pontifices & Rabinos Hieroſolymæ, qui contra eum conſpirarunt.

I. cap. 5.

Vigeſima tertia duplex R. L. de Jeſu tranſeunte per ſegetes poſt 2. Paſcha: relicta rebelli Hieroſolyma, ubi quærebant eum occidere. I. 5. 16. 18. & de diſcipulis vellentibus ſpicas, de reſponſo per exemplum Davidis ad calumniam Phariſæorum, de dextra arida ſanata ſabbatho, & conſpiratione Phariſæorum cum Herodianis.

R. 2. à verſ. 23. uſque ad cap. 3. verſ. 7.
L. 6. uſque ad verſ. 12.

Vigeſima quarta duplex M. R. Jeſus relicta etiam Judæa, poſt dictam conſpirationem, ſeceſſit in Galilæam inferiorem, circumiens civitates omnes & vicos, docens ac ſanans.

M. 9. à verſ. 35. uſque ad fin. cap.
R. 3. à verſ. 7. uſque ad verſ. 13.

Vigeſima quinta triplex M. R. L. Jeſus aſcendit montem, pernoctans in oratione, & orto die convocat omnes diſcipulos ſuos, ex quibus inſtituit duodecim Apoſtolos.

M. 10. verſ. 1. 2. 3. 4.
R. 3. à verſ. 13. uſque ad verſ. 20.
L. 6. à verſ. 12. uſque ad verſ. 17.

Vigeſima ſexta ſimplex M. Mandata quæ dedit recens inſtitutis Apoſtolis ad prædicandum emittendis.

M. 10. à verſ. 5. uſque ad fin. cap.

Vigeſima ſeptima ſimplex L. Jeſus deſcendit cum illis de monte: & ſtetit in loco campeſtri concionem inſignem habens.

L. 6. à verſ. 17. uſque ad fin. cap.

Vigeſima octava duplex M. L. Jeſus finitis tam mandatis datis in monte, recenter electis Apoſtolis, quàm dicto celebri ſermone ad populos in loco campeſtri: Progreditur nunc iterum docturus in civitatibus, & primò ingreditur Caphernaum.

M. 11. verſic. 1.
L. 7. verſic. 1.

Vigeſima nona ſimplex L. Jeſus ingreſſus Caphernaum, antequam ingrederetur domum, ſanavit verbo ſervum Centurionis morientem.

L. 7. à verſ. 2. uſque ad verſic. 11.

Trigeſima pars ſimplex R. Jeſu domum tandem ingreſſo diſcipuli coacti ſunt egredi ad arcendam turbam accurrentem, ne impedirentur ſaltem ſerò panem edere.

R. 3. verſic. 20. 21.

Trigeſima prima ſimplex L. Jeſus deinceps iens Naim, ſuſcitavit filium viduæ, dum ferretur ad ſepulchrum.

L. 7. à verſic. 11. uſque ad verſ. 18.

Trigeſima ſecunda duplex M. L. Joannes Baptiſta audiens in carcere facta Chriſti, mittit duos è diſcipulis ſuis ad eum: qui verbis & novis etiam miraculis reſpondet: & illis abeuntibus, ſplendidum de Baptiſta teſtimonium facit ad populum: ingratitudinem & ſtupiditatem Judæorum arguens.

M. 11. à verſic. 2. uſque ad verſic. 20.
L. 7. à verſic. 18. uſque ad verſic. 36.

Trigeſima tertia ſimplex M. Chriſtus exprobrat, & dira minatur civitatibus impœnitentibus, parvos verò & laborantes fideles ſolatur, & ad ſe allicit.

M. 11. à verſic. 20. uſque ad fin. cap.

Trigeſima quarta ſimplex L. de Muliere quæ fuerat peccatrix: quæ domum Phariſæi, ubi Jeſus diſcumbebat ingreſſa, retro lachrymis rigavit pedes Jeſu, & capillis ſuis terſit, & unguento unxit: & de reſponſo Jeſu ad eam, & ad præpoſterum judicium Phariſæi.

L. 7. à verſic. 36. uſque ad fin. cap.

Trigeſima quinta ſimplex. M. de Diſcipulis ob famem vellentibus ſpicas Sabbathis, Jeſu eunte per ſegetes in Galilæa, murmure Phariſæorum compreſſo per Jeſum, qui Synagogam ingreſſus ſanavit manum aridam, & Phariſæis conſpirantibus, ſeceſſit, ſanans omnes, vetans ne ſe manifeſtarent, & oblatum dæmoniacum cæcum & mutum, ſanavit.

M. 12. uſque ad verſic. 24.

Trigeſima ſexta duplex M. R. Blaſphemia Phariſæorum & Scribarum confutatur exemplo regni adverſum ſe diviſi, & eorum in Spiritum ſanctum peccatum irremiſſibile declaratur.

M. 12. à verſic. 24. uſque ad verſic. 33.
R. 3. à verſic. 22. uſque ad verſic. 31.

Poſt 2. Paſcha.

Trigeſima ſeptima ſimplex M. de bona & mala arbore, verbiſque otioſis: de Scribis & Phariſæis petentibus ſignum: & per multa exempla excluſis, & comminatis.

M. 12. à verſic. 33. uſque ad verſic. 46.

Trigeſima octava duplex M. R. de Matre & fratribus Chriſti quærentibus eum: qui alios non agnoſcit, quàm facientes voluntatem Dei patris ſui.

M. 12. à verſic. 46. uſque ad fin. cap.
R. 3. verſic. 31. uſque ad fin. cap.

Trigeſima nona ſimplex L. de Mulieribus quæ de ſuis facultatibus miniſtrabant Chriſto circumeunti ſingulas civitates & caſtella, prædicando verbum Dei.

L. 8. uſque ad verſic. 4.

QUadrageſima pars triplex M. R. L. Parabola ſeminis cadentis in viam, petras, ſpinas, & bonam terram.

M. 13. uſque ad verſic. 24.
R. 4. uſque ad verſic. 26.
L. 8. à verſic. 4. uſque ad verſic. 19.

Quadrageſima prima ſimplex L. Mater & fratres Jeſu quærunt eum concionantem, qui reſpondet eos eſſe qui audiunt & cuſtodiunt verbum Dei.

L. 8. verſic. 19. 20. 21.

Quadrageſima ſecunda duplex M. R. Quatuor alias parabolas dat Jeſu turbis, quarum duæ zizaniorum & fermenti recitantur à ſolo M. Una, ſcilicet, de ſemine creſcente ſeminatore dormiente; vel aliud agente per ſolum R. Alia de grano ſinapis per M. R. qui plures alias parabolas omittunt: quas omnes Jeſu ſeorſim diſcipulis ſuis exponebat.

M. 13. à verſ. 24. uſque ad verſ. 36.
R. 4. à verſic. 26. uſque ad verſic. 35.

Quadrageſima tertia ſimplex M. Jeſu dimiſſis turbis, ingreſſus domum, diſcipulis exponit parabolam zizaniorum, & tres alias addit parabolas: & unam de Theſauro: alteram de Negotiatore quærente pulchras Margaritas: tertiam de Verriculo jacto in mare: quòd eis exponit, & mox diſcedit. Rete piſcatorio.

M. 13. à verſ. 36. uſque ad verſ. 54.

Quadrageſima quarta duplex R. L. Jeſu intrat navem trajecturus in ulteriorem orientalem ripam: Excitatus, increpans ventum & tempeſtatem, jubens mari ſilere, fecit tranquillitatem magnam. Appulſus Gadarenos, pellit ab homine legionem dæmonum, quos permiſit ire in gregem ferè bis mille porcorum, qui decurrentes in mare, ſubmerſi ſunt. Gadareni rogarunt Jeſum exire fines eorum: qui navim ingreſſus, noluit recipere liberatum à Legione: ſed juſſit eum ad ſuos ire, & quanta ſibi feciſſet Jeſu, prædicare. Quod facit etiam in Decapoli, & omnes mirabantur.

R. 4. à verſic. 35. uſque ad verſic. 21.
L. 8. à verſic. 22. uſque ad verſic. 40.

Quadrageſima quinta duplex R. L. Jeſu in Galilæam per mare reverſus, exceptus eſt à turba expectante ſe, rogatus ab Jairo Principe Synagogæ (ſanans in itinere mulierem fluxu ſanguinis duodecim annos laborantem, quæ omnia in medicos impenderat, & pejus habuerat) venit in domum Principis Synagogæ, tumultum flentium compeſcuit, & filiam ejus annorum duodecim ſuſcitavit.

R. 5. à verſic. 21. uſque ad fin. cap.
L. 8. à verſic. 40. uſque ad fin. cap.

Quadrageſima ſexta duplex M. R. Jeſu illinc digreſſus venit in patriam ſuam: ſtupebant de ſapientia & virtutibus ejus, quem tamen ſpernebant ut fabri filium, matrem & cognatos ibi habentem.

M. 13. verſic. 54. uſque ad fin. cap.
R. 6. uſque ad verſic. 7.

Quadrageſima ſeptima duplex R. L. de actuali miſſione duodecim Apoſtolorum.

R. 6. à verſic. 7. uſque ad verſ. 14.
L. 9. uſque ad verſic. 7.

Quadrageſima octava triplex, de his quæ M. R. L. ſcripſerunt de Herode Antipa audiente famam Jeſu, quem videre cupiebat, poſtquàm occiderat Joannem Baptiſtam, quem dicebant ſurrexiſſe à mortuis, & eſſe Jeſum: & quæ M. R. de ſepultura Baptiſtæ per ejus diſcipulos, & quæ R. L. de reditu Apoſtolorum ad Chriſtum.

M. 14. uſque ad verſic. 13.
R. 6. à verſic. 14. uſque ad verſic. 31.
L. 9. verſic. 7. 8. 9. 10.

Quadrageſima nona quadruplex M. R. L. I. de receſſu Chriſti in deſertum trans mare Tyberiadis, & turbis ſequentibus, quas ad 5000. hominum, non computatis mulieribus & parvulis, pavit ex quinque panibus, & duobus piſcibus, feſto paſchate propinquo, quo Chriſtus non fuit in Judæa. Poſt 3. Paſcha.

M. 14. à verſic. 13. uſque ad verſic. 22.
R. 6. à verſic 31. uſque ad verſic. 45.
L. 9. à verſic. 11. uſque ad verſic. 18.
I. 6. uſque ad verſ. 15.

QUinquageſima pars triplex M. R. I. De his quæ ſcripſerunt de reditu marino Chriſti, trans mare Galilææ: de tempeſtate nocturna, & ambulatione Chriſti ſuper aquas: appulſu & miraculis in Genezareth: & reditu in Capharnaum.

M. 14. à verſic. 22. uſque ad fin cap.
R. 6. à verſic. 45. uſque ad fin cap.
I. 6. à verſic. 15. uſque ad verſic. 25.

3. Paſcha. Quinquageſima prima ſimplex I. Sermo quem Chriſtus de carne & ſanguine ſuo fecit in Caphernaum ſub tempus tertii Paſchatis: & cur noluit ire in Judæam, ſed manſit in Galilæa.

I. 6. à verſic. 25. uſque ad cap. 7. verſic. 2.

Quinquageſima ſecunda duplex M. R. De calumnioſis objectionibus Scribarum & Phariſæorum Hieroſolymitanorum, qui ex Hieruſalem venerunt verſus Caphernaum contra Chriſtum, ad eum tentandum, & illaqueandum, & de confutatione eorum: quia fruſtra colitur Deus præceptis hominum, & non quod intrat, ſed quod egreditur os, inquinat hominem.

M. 15. uſque ad verſ. 21.
R. 7. uſque ad verſ. 24.

Quinquageſima tertia duplex M. R. Jeſus illinc in fines Tyri & Sidonis digreſſus, filiam Cananeæ à dæmonio liberat.

M. 15. à verſ. 21. uſque ad verſic. 29.
R. 7. à verſ. 24. uſque ad verſ. 31.

Quinquageſima quarta duplex M. R. Jeſus inde reverſus juxta mare Galilææ, mutos, claudos, cæcos, & omnes alios adductos ad ſe, ſanavit: in queis unum ſurdum & mutum.

M. 15. à verſ. 29. 30. 31.
R. 1. verſ. 31. uſque ad fin. cap.

Quinquageſima quinta duplex M. R. Jeſus in ſolitudine 4000. hominum, præter mulieres & parvulos è ſeptem panibus paſcit.

M. 15. verſic. 32. uſque ad verſ. 39.
R. 8. uſque ad verſ. 10.

Quinquageſima ſexta duplex. M. R. Jeſus dimiſſis turbis tranſit per mare in fines Magdala, ſeu Dalmanutha, ubi Sadducæi & Phariſæi petunt ab eo ſignum de cælo: ſed redargutis illis in ſua obſtinatione relictis, rurſus trajicit in ulteriorem ripam, jubens diſcipulos cavere à fermento Phariſæorum, Sadducæorum, & Herodis, quod de eorum doctrina exponit.

M. 15 à verſ. 39. ad uſque cap. 16. verſic. 13.
R. 8. à verſ. 10. uſque ad verſ. 22.

Quinquageſima ſeptima ſimplex R. Jeſus Bethſaidæ cæcum extra vicum eductum illuminat.

L. 8. à verſic. 22. uſque ad verſ. 27.

Quinquageſima octava triplex M. R. L. de confeſſione Apoſtolorum ſub montem Libani juxta Cæſaræam Philippi, utque Chriſtus eos præmonuit de paſſione, morte, & reſurrectione ſua, & deferenda cruce, déque ultimo adventu ſuo, & judicio.

M. 16. à verſ. 13 uſque ad fin. cap.
R. 8. à verſ. 27. uſque ad cap. 9. verſ. 2.
L. 9. à verſ. 18. uſque ad verſ. 28.

Quinquageſima nona triplex M. R. L. de transfiguratione Chriſti, lunatico ſanato, & diſcipulis iterum monitis de morte, & reſurrectione Chriſti.

M 17. uſque ad verſ. 24.
R. 9. à verſ. 2. uſque ad verſ. 33.
L. 9 à verſ. 28. uſque ad verſic. 46.

SExageſima pars ſimplex M. qui ſolus loquitur de exactione & ſolutione didragmatōn.

M. 17. à verſ. 24. uſque ad fin. cap.

Sexageſima prima triplex M. R. L. Chriſtus reprehendit Apoſtolos, quòd in via diſputaſſent quis eorum eſſet major.

M. 18. uſque ad verſ. 6.
R. 9. à verſ. 33. uſque ad verſic. 38.
L. 9. verſ. 46. 47. 48.

Sexageſima ſecunda duplex R. L. Chriſtus prohibet Apoſtolos ne impediant eum, qui in nomine ejus dæmonia ejiciebat, quamvis non ſequeretur eos. Poſt 3. Paſcha.

R. 9. verſic. 38. 39. 40. 41.
L. 9. verſic. 49. 50.

Sexageſima tertia duplex M. R. de ſcandalis.

M. 18. à verſ. 6. uſque ad verſ. 12.
R. 9. à verſ. 42. uſque ad fin. cap.

Sexageſima quarta duplex M. L. ſed L. ferè ſolus loquitur de pluribus ſermonibus, miraculis, diſputationibus, & actis Chriſti, à tempore quo ſeptem vel octo menſes, ante paſſionem ſuam ſtatuerat relinquere Galilæam, & aſcendere & mori in Hieruſalem. Interim dum perambulat Galilæam & Samariam per verbum Dei ubique ſeminando, & de 70. diſcipulis quos ſelegit, & binos ante faciem ſuam miſit prædicare regnum Dei, & miracula ſuo nomine facere, in omnibus locis ad quæ venturus erat: donec (ut recitabit I. in parte ſequenti) ad medium menſis quem Septembrem vocamus, in medio feſti Tabernaculorum, aſcendit Hieruſalem: quæ omnia ab aliis Evangeliſtis, prætermittuntur niſi pauca quædam per M. de miſericordia & correctione fraterna.

M. 18. à verſic. 12. uſque ad fin. cap.
L. 9. à verſic. 51. uſque ad fin. & cap. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. & 18. uſque ad verſ. 15.

Sexageſima quinta ſimplex I. qui ſolus loquitur, ut Chriſtus renuit fratribus ſeu cognatis ſuis ire cum eis ſe oſtentare in Judæa & Hieroſolymis, ad celebre Tabernaculorum feſtum: & ſinens eos ire, remanſit adhuc in Galilæa donec ea finaliter relicta (quia degens in mundo eam non reperiit) tertiam ſuam profectionem magnam & prædicationem fecit in Hieruſalem: mox poſt medium dicti feſti Tabernaculorum, circa vigeſimum diem menſis, quem vocamus Septembrem, & de diſputationibus, controverſiis contra Phariſæos qui bis niſi ſunt eum lapidare, videlicet poſt feſtum tabernaculorum, & iterum in feſto Enceniorum templi, menſe quem Decembrem vocamus, poſtquam cæci nati oculos die ſabathi aperuiſſet, unde ſe proripuit ultra Jordanem, ubi Joannes Baptizare ſolitus fuerat.

I. 7. à verſic. 2. uſque ad cap. 11.

Sexageſima ſexta duplex M. R. de turbis rurſus convenientibus ad Chriſtum in dicto loco ultra Jordanem, ubi rurſus docebat & ſanabat eos ut conſueverat: & de Phariſæis eò venientibus ad eum tentandum, propoſita quæſtione divortii, quod Chriſtus prohibet excepta cauſa fornicationis.

M. 19. uſque ad verſ. 13.
R. 10. uſque ad verſ. 13.

Sexageſima ſeptima triplex M. R. L. de infantibus eodem loci Chriſto oblatis, & per eum admiſſis; de juvene divite rogante quid faceret ut acquireret vitam æternam, & abeunte triſti: & quod qui præferunt divitias Chriſto & ejus cruci, nequeunt ſalvari: & de remuneratione in hac vita, & in ſæculo venturo; in quo multi è primis erunt poſtremi, & è poſtremis primi.

M. 19. à verſ. 13. uſque ad cap. 20. verſic. 17.
R. 10. à verſic. 13. uſque ad verſ 32.
L. 18. a verſic. 15. uſque ad verſ. 31.

Sexageſima octava ſimplex I. qui ſolus loquitur de profectione Chriſti à dicto loco trans Jordanem ſito in Bethaniam, ubi Lazarum reſuſcitavit, utque cum diſcipulis ſuis ſe ſubduxit in urbem vocatam Ephraim vel Ephen juxta deſertum ſitam, poſtquam Pontifices & Phariſæi præſide Caipha decreviſſent eum occidere, & præcepiſſent ut ſi quis ſciret ubi eſſet, indicaret quo eum comprehenderent.

I. 11.

Sexageſima

Sexageſima nona triplex M. R. L. Jeſus à dicta urbe deſerto vicina, noviſſime cœpit aſcendere Hieroſolymam, ſequentibus diſcipulis timidis & pavefactis, & antequàm appropinquaret Jericho, ſeorſum in via vocans duodecim, admonuit eos tertiò (ſcilicet ultra quam ſupra par. 58. & 59.) de Paſſione, morte & reſurrectione ſua.

M. 20. à verſic. 17. uſque ad verſic. 20.
R. 10. à verſ. 31. uſque ad verſic. 35.
L. 18 à verſ. 31. uſque ad verſic. 35.

SEptuageſima pars duplex M. R. mox Jacobus & Joannes induxerunt matrem ſuam, quæ cum eis acceſſit Jeſum, petens ut ambo filii ſui, unus ad dexteram, alter ad ſiniſtram ſederent in regno ejus: quibus redargutis, & ad crucem revocatis, decem indignantes advocans, omnem primatum & ſuperioritatem inter eos prohibuit.

M. 20. à verſ. 20. uſque ad verſ. 29.
R. 10. à verſic. 35. uſque ad verſic. 46. inchoatum.

Poſt 3 Paſcha. Septuageſima prima ſimplex L. Jeſus appropinquans Jericho priuſquam intraret, cæcum juxta viam mendicantem, & Jeſum invocantem, vocavit & illuminavit: qui viſu recepto, ſecutus eſt eum, glorificans Deum, omni etiam plebe videnre & laudante Deum. Et Jeſus ingreſſus, & perambulans Jericho, vocavit Zachæum principem Publicanorum, ſycomorum videndi cauſa conſcenſum, & hoſpitatus apud eum converſum, filium eſſe Abrahæ contra murmurantes declaravit per parabolam, indicans regnum ſuum non eſſe præſentis ſæculi: ſed in hac vita fideliter laborandum, prædicens præmia & pœnas, & ultionem rebellium futuram.

L. 10. ad verſic. 39. uſque ad cap. 19. verſ. 29.

Septuageſima ſecunda ſimplex R. Jeſus cum diſcipulis & turba multa egrediens Jericho, Bartimæo cæco viſum verbo reſtituit.

R. 10. à verſ. 46. uſque ad fin. cap.

Septuageſima tertia ſimplex M. Jeſum cum diſcipulis egredientem Jericho, ſecuta eſt turba multa, & ecce duo cæci ſedentes in via, audientes eum tranſeuntem, clamaverunt ad eum, qui tangens oculos eorum, dedit eis viſum.

M. 20. à verſ. 29. uſque ad fin. cap.

Septuageſima quarta ſimplex I. qui ſolus loquitur de adventu & Cœna Domini in Bethania. Sabbatho pridie ingreſſus ſui magnifici in Hieruſalem, in qua cœna. Maria Lazari ſoror unxit pedes Jeſu.

J. 12. uſque ad verſic. 12.

Septuageſima quinta quadruplex M. R. L. I. Jeſus poſtridie veniens Hieroſolymam aſello inſidens, (quem è Bethphage, juxta montem olivarum ſibi adduci juſſerat) obviam habuit ad deſcenſum montis olivarum turbam Judæorum, quæ ad diem feſtum Hieroſolymam venerat, ſternentium veſtimenta ſua, & ramos in viam: & qui præcedebant, quique ſequebantur, clamabant, Hoſanna, &c.

M. 21. uſque ad verſic. 10.
R. 11. uſque ad verſic. 11.
L. 19. à verſic. 29. uſque ad verſic. 41.
J. 12. à verſic. 12. uſque ad verſic. 20.

Septuageſima ſexta ſimplex L. Ut Jeſus appropinquavit, videns civitatem, flevit ſuper eam.

L. 10. verſic. 41. 42. 43. 44.

Septuageſima ſeptima quadruplex M. R. L. I. De his quæ Jeſus ea die fecit Hieruſalem, & templum ingreſſus: & veſpere Bethaniam cum duodecim reverſus.

M. 21. à verſic. 10. uſque ad verſic. 18.
R. 11. verſic. 11.
L. 19. verſic. 45. 46.
J. 12. à verſic. 20. uſque ad verſic. 37.

Septuageſima octava duplex. M. R. poſtridie quem vocamus Lunæ, Jeſus à Bethania Jeruſalem rediens, quum in via eſuriret, acceſſit ficum: & quia folia tantum invenit, maledixit ei: quæ ſtatim exaruit. Die Lunæ.

M. 21. verſic. 18. 19.
R. 11. verſ. 12. 13. 14.

Septuageſima nona ſimplex R. Eadem die Lunæ mane Jeſus templum ingreſſus, iterum ejecit vendentes & ementes.

R. 11. verſic. 15. 16. 17.

OCtogeſima pars duplex R. L. Chriſtus perſeverat docere in templo, Scribis & principibus Sacerdotum quærentibus eum occidere: ſed timentibus populum admirantem doctrinam ejus, qui veſpere civitatem exivit.

R. 11. verſ. 18. 19.
L. 19. verſic. 47. 48.

Octogeſima prima duplex M. R. Die tertia, ſeu Martis mane Chriſto redeunte Jeroſolymam, diſcipuli vident in via dictam ficum aridam, quos Chriſtus docet de certitudine fidei, & de orando. Martis.

M. 21. verſic. 20. 21. 22.
R. 11. à verſic. 20. uſque ad verſic. 27.

Octogeſima ſecunda triplex M. R. L. Quum Jeſus dicta die tertia Templum ingreſſus doceret, principes ſacerdotum, Scribæ & ſeniores congregati adverſus eum, interrogarunt qua authoritate præcedenti biduo vendentes & ementes cum eorum mercibus, menſis & pecuniis bis ejeciſſet, utque ab eo confutati ſunt, & ad pudendum ſilentium adacti.

M. 21. à verſic. 23. uſque ad verſic. 28.
R. 11. à verſ. 27. uſque ad fin. cap.
L. 20. uſque ad verſic. 9.

Octogeſima tertia ſimplex M. Non audentibus reſpondere, Chriſtus parabolam proponit, ad quam reſpondentes turpiter confutantur.

M. 21. à verſic. 28. uſque ad verſic. 33.

Octogeſima quarta triplex M. R. L. Jeſus parabolam inſidorum vinitorum proponit eis, qui ſentientes ſe attactos in eum conſpirarunt.

M. 21. à verſic. 33. uſque ad fin. cap.
R. 12. uſque ad verſic. 13.
L. 20. à verſic. 9. uſque ad verſic. 20.

Octogeſima quinta ſimplex M. Jeſus aliam addit parabolam de Rege faciente nuptias filio: & de invitatis partim negligentibus, partim rebellibus, eorumque punitione. De undecumque advocatis diſcumbentibus. De carente veſte nuptiali ligato, & in tenebras & dolores ejecto.

M. 22. uſque ad verſic. 15.

Octogeſima ſexta triplex M. R. L. Phariſæi communicato fraudulento conſilio cum Herodianis, tentant Jeſum ſuper cenſu Cæſareo: & ſapienti reſponſo attoniti, abierunt: & eadem die Sadducæi inſurgentes, & contra reſurrectionem ſtolidè interrogantes, confutantur.

M. 22. à verſic. 15. uſque ad verſic. 34.
R. 12. à verſic. 13. uſque ad verſic. 28.
L. 20. à verſic. 20. uſque ad verſic. 41.

Octogeſima ſeptima duplex M. R. Phariſæi &

Scribæ videntes Jeſum confutaſſe Sadducæos, interrogant eum, quod primum præceptum Legis? Cùm reſpondiſſet, & unus Scribarum approbaſſet, Jeſus ait eum non eſſe longè à regno Deo.

M. 22. à verſ. 34. uſque ad verſ. 41.

R. 12. à verſ. 28. uſque ad verſ. 35.

Octogeſima octava triplex M. R. L. Jeſus interrogat Phariſæos, quomodo Chriſtus filius eſſet Davidis? & ad ſilentium adiguntur nec amplius interrogare audent.

M. 22. à verſ. 41. uſque ad fin. cap.

R. 12. à verſic. 35 uſque ad verſ. 38.

L. 20. verſic. 41. 42. 43. 44.

Octogeſima nona duplex R. L. Chriſtus monet cavendum à Scribis, qui ambiunt ſalutationes & primas ſedes, & devorant viduas prætextu longæ orationis: & de vidua donante duo minuta tantùm, & tamen plus dedit multis divitibus.

R. 11. à verſ. 38. uſque ad fin cap.

L. 20. à verſ. 45. uſque ad cap. 21. verſ. 5.

NOnageſima pars ſimplex I. De his quæ docuit Jeſus in templo, poſt dictam diem primam, & ſic veriſimiliter die tertia, quæ vocatur Martis poſt multa ſigna facta biduo præcedenti: & de excæcatione incredulorum, & diſſimulatione multorum ex principibus credentium.

J. 12. à verſ. 37. uſque ad fin.

Nonageſima prima ſimplex M. Jeſus Scribarum & Phariſæorum hypocriſim & ſcelera acriter carpit, & minatur.

M. 23.

Nonageſima ſecunda triplex M. R. L. De exitu Chriſti è templo, dicta die tertia, & vaticinio deſtructionis ejus: & de ſermone in monte olivarum facto per Chriſtum diſcipulis ſuis eadem die, quam vocamus Martis, ſerò videlicet, de ſignis deſtructionis templi Hieroſolymæ, & judicii ultimi.

M. 24. uſque ad verſ. 41.

R. 13.

L. 21. à verſ. 5. uſque ad verſ. 37.

Nonageſima tertia duplex M. L. Appendix eorum quæ M. ſpeciatim refert Jeſum addidiſſe præfato ſermoni ſuo in monte oliveti: videlicet de exemplo patrisfamilias, & collatione ſervi fidelis & infidelis: & de parabola decem virginum: & de domino peregrè proficiſcente, & interim ſervis ſuis bona ſua committente: de adventu glorioſo Chriſti ad judicandum, & eorum quæ L. prædictis diebus & noctibus compendioſè refert Chriſtum in templo, & monte olivarum feciſſe.

M. 23. à verſ. 43. uſque ad fin. cap. 25.

L. 21. verſic. 37. 38. & fin. cap.

Nonageſima quarta triplex M. R. L. De conſilio ſummorum Sacerdotum & Scribarum die quarta, quam vocamus Mercurii, ad capiandum & occidendum Chriſtum poſt Paſcha, & de Cœna eo die in Bethania, ubi unctus in capite, & mox Judas Iſcariot abiit Hieroſolymam ad dictos conſultantes, ut pretio recepto venderet, deinde traderet eis Jeſum in paraſceve Paſchæ. Mercurii.

M. 26. uſque ad verſ. 17.

R. 14. uſque ad verſ. 11.

J. 28. uſque ad verſ. 7.

Nonageſima quinta quadruplex M. R. L. I. De Cœna die, quem Jovis dicimus: & de omnibus quæ ſcripſerunt, facta fuiſſe tam in communi, quàm in myſtica Cœna. Jovis.

M. 26. à verſ. 17. uſque ad verſ. 36.

R. 14. à verſ. 12. uſque ad verſ. 32.

L. 22. à verſ. 7. uſque ad verſ. 39.

J. 13. uſque ad verſic. 32.

Nonageſima ſexta ſimplex I. qui ſolus loquitur de ſermone Chriſti facto dicta die Jovis nocte undecim Apoſtolis, poſt tres cœnas peractas, diſceſſum Judæ Iſcariotis.

J. 13. verſic. 32. uſque ad fin. cap.

Nonageſima ſeptima quadruplex M. R. L. I. Jeſus egreditur Hieroſolyma in montem Olivarum.

M. 26. verſic. 36.

R. 14. verſic. 32.

L. 22 verſic. 39.

J. 18. verſ. 1.

Nonageſima octava triplex M. R. L. Initium paſſionis Chriſti, ab angore uſque ad mortem, trina humili & obedienti oratione, & ſudore ſanguineo.

M. 26. à verſ. 37. uſque ad verſ. 47.

R. 14. à verſ. 33. uſque ad verſ. 43.

L. 22. à verſ. 40. uſque ad verſ. 47.

Nonageſima nona quadruplex M. R. L. I. Jeſus voluntariè ſe offert armatis lictoribus, oſculo proditus à Juda, noctu capitur in horto, defendi non vult, ligatur, ducitur ad Annam, qui ſtatim mittit eum ad Caïpham: ubi ſummi ſacerdotes & totum conſilium fruſtra conquiſitis falſis teſtibus, interrogatum damnant, conſpuunt, & miniſtris ſuis totam noctem illudendum & percutiendum tradunt. Petro interim præ perturbatione, metuque mortis ter eum negante, & cùm exiiſſet amarè flente.

M. 26. à verſic. 47. uſque ad fin. cap.

R. 14. verſic. 43. uſque ad fin. cap.

L. 22. à verſic. 47. uſque ad verſic. 66.

J. 18. à verſ. 33. uſque ad verſ. 28.

CEnteſima pars ſimplex L. Ut poſtera & ſexta dies (quam Veneris vocamus) illuxit, convenientes ſeniores populi, & omnes principes ſacerdotum & Scribæ apud Caïpham, iterum in conſilium ſuum adductum interrogant, & morte damnant. Veneris.

L. 22. à verſ. 66. uſque ad fin. cap.

Centeſima prima quadruplex M. R. L. I. Statim diluculò, conſilio fixo Jeſum occidendi per Gentes, ſurgens univerſa multitudo, duxit eum vinctum ad Pilatum, cui eum morte plectendum tradiderunt.

M. c. 27. verſ. 11.

R. c. 15. verſ 1.

L. c. 23. verſ. 1.

J. 18. verſ. 28.

Centeſima ſecunda ſimplex M. Tunc Judas videns eum damnatum, pœnitens retulit argenteos, profitens ſe peccaſſe: quibus projectis in templo, abiit ſeque ſtrangulavit. Principes autem ſacerdotum acceptis argenteis, dixerunt non eſſe licitum eos mittere inter ſacras oblationes: ut pote quibus empta erat mors hominis. Ideo emerunt agrum in ſepulturam peregrinorum, quod ante 666. annos prædixerat Hieremias.

M. 27. à verſ. 3. uſque ad verſ. 11.

Centeſima tertia quadruplex M. R. L. I. Pilatus exit ad Pontifices & ſeniores, nolentes ingredi prætorium, ne contaminati nequirent edere paſcha: ſed acriter accuſantes Jeſum, Pilatus ſciens accuſationes falſas & calumnioſas, interrogatum Jeſum, voluit ut innocentem dimittere.

M. 27. à verſ. 11. uſque ad verſ. 15.

R. 15. à verſic. 2. uſque ad verſ. 6.

L. 23. verſic. 2. 3. 4.

J. 18. verſic 29. 30. 31. 32.

Centeſima quarta ſimplex. L. Sed illis Jeſum inſimulantibus de ſeditione, commotoque populo à Galilæa uſque Hieroſolymam, Pilatus occaſione ſe exonerandi arrepta, miſit eum ad Herodem. qui valde gaviſus, ſperans aliquod ſignum videre: tacentem ſprevit cum ſuis exercitibus, & illuſum, veſte ſplendenti morionis inſtar indutum, nihili factis calumnioſis accuſationibus Judæorum, remiſit ad Pilatum, quocum ea die conciliatus eſt.

L. 23. à verſic. 5. uſque ad verſic. 13.

Centeſima quinta quadruplex M. R. L. J. Jeſus reductus ad Pilatum, qui fortius niſus eſt eum dimittere, innocentem palàm etiam plebi convocatæ declaratum, ſaltem beneficio feſti. Barrabam ſeditioſum homicidam alioquin dimiſſurus, ut eum ad clamorem turbarum, per Pontifices & ſeniores ſeductarum, dimiſit: Jeſum autem ſæpius interrogatum, & innocentem declaratum (prius lotis manibus, ut hoc ſcelus in populum, qui acceptavit Ethnica ſuperſtitione, transferret) flagellavit: eorumque clamori crucifigendum dedidit.

M. 27. à verſ. 15. uſque ad verſ. 27.
R. 15. à verſ. 6. uſque ad verſ. 16.
L. 23. à verſ. 13 uſque ad verſ. 25.
J. 18 à verſ. 33. uſque ad cap. 19. verſ. 2.

Centeſima ſexta triplex M. R. J. Milites & Lictores Pilati, ſuſceptum Jeſum, abducunt in atrium Prætorii, tota cohorte congregata, & exutum induunt purpura, coronant ſpinis, arundinem in dexteram ejus ponunt, & genuflexo illudentes, conſpuunt & percutiunt.

M. 27. verſ. 27. 28. 29. 30.
R. 15. verſic. 16. 17. 18. 19.
J. 19. verſic. 2. 3.

Centeſima ſeptima ſimplex J. iterum Pilatus hac occaſione dimittendi Jeſum arrepta, adducit eum foras geſtantem ſpineam coronam & veſtem purpuream, ut hominis innocentis tam dirè afflicti miſererentur. At illis atrocius clamantibus ut crucifigeretur, iterum eum in prætorio interrogat: & rurſus conatur dimittere Judæis ad ultimum minitantibus Pilatum infenſum facere Cæſari. Quo audito Pilatus, iterum eduxit foras Jeſum, & cùm ad tribunal ſediſſet, adhuc conatus eſt eum dimittere. Sed ad clamorem turbæ & Pontificum non alium ſe habere Regem quàm Cæſarem clamantium, condemnavit Jeſum cruci.

J. 19. à verſ. 4. uſque ad verſ. 16. inchoatum.

Centeſima octava triplex M. R. J. Tunc cùm milites & lictores Pilati illuſiſſent Jeſu, exuerunt eum purpura, & reinduerunt veſtibus ſuis, & eduxerunt ut crucifigerent crucem ſuam ferentem.

M. 27. verſic. 31.
R. 15. verſic. 20.
J. 19. verſic. 16. 17. dimidiatis.

Centeſima nona triplex M. R. L. carnifices urbe egreſſi, videntes Jeſum tot tormentis afflictum, etiam ſub pondere crucis opprimi: ne forte prius moreretur quàm crucifigeretur, obvium Simonem coegerunt reliquum vix crucem Jeſu ferre.

M. 27. verſic. 32.
R. 15. verſic. 21.
L. 23. verſic. 26.

Centeſima decima ſimplex L. Jeſus ſequentes & ejulantes mulieres monuit, non ſuper ipſo, ſed ſuper ſeipſas & ſuos flere. Duo interim facinoroſi cum eo ad mortem ducebantur.

L. 23. à verſic. 27. uſque ad verſic. 33.

Centeſima undecima pars quadruplex M. R. L. J. de crucifixione Chriſti inter duos latrones, & titulo crucis, veſtibus ſectis, & tunica ſorte data, ſeptem dictis Chriſti, & ejus morte.

M. 27. à verſ. 33. uſque ad verſ. 51.
R. 15. à verſ. 22. uſque ad verſ. 38.
L. 23. à verſ. 33. uſque ad verſ. 47.
J. 19. à verſ. 17. uſque ad verſ. 31.

Centeſima duodecima quadruplex M. R. L. J. de miraculis quæ ſtatim à morte Chriſti contigerunt.

M. 27. verſic. 51. 52. 53. 54. 55. 56.
R. 15. verſic. 38 39. 40. 41.
L. 23. verſic. 47. 48. 49.
J. 19. à verſic. 31. uſque ad verſ. 38.

Centeſima decima tertia quadruplex M. R. L. J. de honorifica ſepultura Chriſti veſpere ejuſdem diei.

M. 27. verſ 57. 58. 59. 60. 61.
R. 15. à verſ. 42. uſque ad fin. cap.
L. 23. à verſ. 50. uſque ad fin. cap.
J. 19. à verſ. 38. uſque ad fin. cap.

Centeſima decima quarta ſimplex M. ſolus loquitur de eo quod ſabbatho poſtridie paſſionis factum eſt, de ſigillatione ſepulchri, & cuſtodia publica. Sabbathi.

M. 27. à verſ. 62. uſque ad fin. cap.

Centeſima decima quinta quadruplex M. R. L. J. de reſurrectione Chriſti, terræ motu, lapide revoluto. Angeli ſolantur fœminas venientes ut ungerent Jeſum, qui digreſſis à monumento, ut diſcipulis nunciarent, apparet: ſed diſcipuli non credunt eis. Tamen Petrus & Joannes currunt ad monumentum.

M. c. 28. uſque ad verſ. 11.
R. c. 16. uſque ad verſ. 12.
L. c. 24. uſque ad verſ. 13.
J. c. 20. uſque ad verſ. 11.

Centeſima decima ſexta ſimplex M. interim ex cuſtodibus qui metu coruſcantis angeli conſternati fuerant, nunciant principibus Sacerdotum: à quibus pecunia corrupti, mentiti ſunt diſcipulos Jeſu nocte corpus ejus furatos.

M. 28. à verſ. 11. uſque ad verſ. 16.

Centeſima decima ſeptima ſimplex J. Maria Magdalene reverſa ad monumentum flebat, vidit Angelos, & converſa ad Jeſum, quem ut eam nominavit, agnovit: & is eam miſit nuntiare diſcipulis.

J. 20. à verſic. 11. uſque ad verſic. 19.

Centeſima decima octava ſimplex R. apparuit etiam duobus euntibus rus, quibus non fuit creditum.

R. 16. verſ. 12. 13.

Centeſima decima nona ſimplex L. duobus eodem die euntibus Emaüs, quibus noctu reverſis creditum fuit, niſi à Thoma qui ſe ſubduxit.

L. 24. à verſ. 13. uſque ad verſ. 36.

Centeſima viceſima pars duplex L. J. tunc eadem die ſerò januis clauſis ſtetit Jeſus in medio eorum (Thoma abſente) contrectandum ſe dedit, comedit, ſcripturas aperuit. Spiritum ſanctum dedit ad prædicandum pœnitentiam, remittendum & retinendum peccata, incipiendo à Hieroſolymis poſtquam induti forent virtute ex alto.

L. 24. à verſ. 36. uſque ad verſ. 50.
J. 20. à verſ. 19. uſque ad verſ. 24.

Centeſima viceſima prima ſimplex J. Chriſtus die 8. reſurrectionis rurſus apparet in medio diſcipulo-

rum, ubi Thomas aderat, qui credidit.
J. 20. à verſ. 24. uſque ad fin. cap.

Centeſima viceſima ſecunda ſimplex R. rurſus diſcumbentibus undecim Chriſtus apparet, exprobrat incredulitatem, mandat ire & prædicare omni creaturæ Evangelium, baptizare & ſigna edere.
R. 16. à verſ. 14. uſque ad verſ. 19.

Centeſima viceſima tertia ſimplex J. alia apparitio ad mare Tyberiadis, ubi erant quatuor Apoſtoli, & tres diſcipuli, in queis Nathanael: & de grandi captura piſcium: Petro ter interrogato, & de cruce præmonito ſequi juſſo, nec inquirere quid accideret Joanni.
J. c. 21. & fin.

Centeſima viceſima quarta ſimplex M. de alia apparitione Chriſti in monte Galilææ, ubi diſcipulos vocaverat, mandans eis docere omnes Gentes, & baptizare, promittens ſemper adeſſe ad uſque conſummationem ſæculi.
M. 28. à verſ. 16. uſque ad fin.

Centeſima viceſima quinta duplex R. L. De Aſcenſione Chriſti.
R. 16. à verſ. 19. uſque ad fin.
L. 24. à verſ. 50. uſque ad fin.

Finis Epitomes collationis & unionis quatuor Evangeliſtarum; ex ſolo; puro; integro, & emendatiſſimo textu, nativo ſuo ordine & ſeorſim & collectim fideliter oculis omnium exhibito.

AD LECTOREM.

AUCTOR hujus conferentiæ poterat eam in tres tantum partes dividere: Primam, de Adventu Chriſti in carnem: Secundam, de publico ſuo miniſterio: Tertiam, de ejus paſſione, morte & reſurrectione. Sed quia plures, etiam inæquales ſubdiviſiones admittendæ fuiſſent, ſatius exiſtimavit majorem partium numerum facere, ut per diſtinctionem plurium partium, & per collationem tam ſcriptorum à pluribus, nunc duobus, nunc tribus, nunc quatuor Evangeliſtis, quàm ſcriptorum ab uno ſolo; quàm omnium & ſingularum partium adinvicem, Unio, Harmonia, & Concordia quatuor Evangeliſtarum poſſit (omnibus ſectis circumſcriptis) facilius videri, intelligi, & recipi ab omnibus qui ſub cœlo ſunt, tam in generali, quàm in particulari; quibus & pro quorum ſalute, dicta ſancta JESU CHRISTI Evangelia ſcripta ſunt.

COLLATIO ET UNIO QUATUOR EVANGELISTARUM

Domini noſtri Jeſu Chriſti.

EORUM SERIE ET ORDINE (ABSQUE ULLA confuſione, permiſtione vel tranſpoſitione) ſervato cum exacta textus illibati recognitione.

Quamvis enim ſingula horum ſcripta non ineptè vocentur Evangelia: tamen preſſius loquendo unicum eſt Evangelium a quatuor ſeorſim ſcriptum.

Per Dom. Carolum Molinæum *Jurium Doctorem, Sacrarum Literarum Profeſſorem, Conſiliarium Libellorumque ſupplicum Magiſtrum Illuſtriſſimæ Reginæ Navarræ, cum brevibus ejuſdem Annotationibus.*

PRIMA PARS SOLIUS LUCÆ, DE ANNUNCIATIONE ET Nativitate Præcurſoris, de Annunciatione & Incarnatione Chriſti, De Canticis Virginis & Zachariæ.

Conſtat ex 1. c. L.

Sanctum Evangelium Jeſu Chriſti ſecundum Lucam.

1. QUONIAM complures aggreſſi ſunt contexere narrationem earum, quæ inter nos certiſſimæ fidei ſunt rerum.
2. Sicut tradiderunt nobis qui ab initio ipſimet viderunt, & miniſtri fuerunt ſermonis:
3. Viſum eſt & mihi, omnibus ab initio exacta diligentia perveſtigatis de ordine ad te ſcribere, optime Theophile.
4. Ut agnoſcas eorum verborum, de quibus audiſti, certitudinem.
5. Fuit in diebus Herodis Regis Judææ Sacerdos quidam, nomine Zacharias, de vice Abia: & uxor illius de filiabus Aaron: & nomen ejus Elizabeth.
6. Erant autem juſti ambo coram Deo. Incedentes in omnibus præceptis & juſtificationibus Domini irreprehenſibiles.
7. Nec erat illis proles: eo quod eſſet Elizabeth ſterilis: & ambo provectæ jam eſſent ætatis.
8. Factum eſt autem quum is Sacerdotio fungeretur in ordine vicis ſuæ, ante Deum.
9. Secundum conſuetudinem Sacerdotii ſorte exiit, ut incenſum [a] poneret: ingreſſus in templum Domini.
10. Et omnis multitudo populi, erat foris [b] orans tempore thymiamatis.
11. Apparuit autem illi Angelus Domini, ſtans à dextris altaris, in quo thymiama adolebatur.
12. Et Zacharias turbatus eſt eo viſo, ac timor irruit ſuper eum.
13. Ait autem ad illum Angelus, Ne timeas Zacharia: quoniam exaudita eſt deprecatio tua: uxorque tua Elizabeth pariet tibi filium, & vocabis nomen ejus Joannem.
14. Et erit gaudium tibi, & exultatio, & multi ſuper ejus nativitate gaudebunt.
15. Erit enim magnus coram Domino, & vinum, ſiceramque non bibet, & Spiritu ſancto replebitur: etiam ab utero matris ſuæ.
16. Multoſque filiorum Iſraël convertet [c] ad Dominum Deum ipſorum.
17. Et ipſe præcedet in conſpectu ejus, cum ſpiritu & virtute Heliæ, ut convertat corda patrum in filios, & inobedientes ad prudentiam juſtorum: ut præparet domino populum perinſtructum.
18. Et dixit Zacharias ad Angelum, per quid hoc cognoſcam? Ego enim ſum ſenex, & uxor mea provectæ ætatis eſt.
19. Ac reſpondens Angelus dixit eis: Ego ſum Gabriël, qui aſto in conſpectu Dei, miſſuſque ſum, ut loquar ad te, & hæc tibi læta nunciem.
20. Et ecce eris tacens, nec loqui poteris ad eum uſque diem, quo hæc fiant: eo quod non credidiſti verbis meis, quæ implebuntur in tempore ſuo.
21. Et erat populus expectans Zachariam, & mirabantur quòd is tardaret in templo.
22. Egreſſus autem, non poterat loqui illis, & cognoverunt, quòd viſionem vidiſſet in templo: & ipſe innuebat illis, permanſitque mutus.

[a] Mane Exodi 30. 7. Levit. 16. 12.
[b] Non ſub dio, ſed in atrio ſeparata a loco ſancto, ſub ejuſdem templi tecto.
[c] Malac. 3. b. Matth. 11. b. Matth. 3. d. Mal. 4. b. 6.

23. Et factum eſt poſtquam completi ſunt dies officii ejus, abiit in domum ſuam.
24. Poſt hos autem dies concepit Elizabeth uxor ejus, & occultabat ſe menſibus quinque, dicens:
25. Quia ſic fecit mihi dominus in diebus, quibus reſpexit: ut offerret opprobrium meum inter homines.
26. In menſe autem ſexto miſſus eſt Angelus Gabriel à Deo, in civitatem Galilææ, cui nomen Nazareth.
27. Ad Virginem deſponſatam viro, cui nomen erat Joſeph, de domo David, & nomen Virginis Maria.
28. Et ingreſſus Angelus ad eam, dixit, Ave [a] gratioſa [b] Dominus tecum, benedicta tu inter mulieres.
29. Illa verò cùm vidiſſet, turbata eſt ſuper ſermone ejus, & cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio.
30. Et ait Angelus ei, ne timeas Maria, inveniſti enim gratiam apud Deum.
31. Ecce concipies in utero, & paries filium, & vocabis nomen ejus Jeſum.
32. Hic erit magnus, & filius altiſſimi vocabitur, & dabit illi Dominus Deus thronum David patris ipſius.
33. Regnabitque ſuper domum Jacob in ſæcula, & regni ejus non erit finis.
34. Dixit autem Maria ad Angelum: Quomodo erit iſtud? quandoquidem virum non cognoſco.
35. Et reſpondens Angelus dixit ei: Spiritus ſanctus ſuperveniet in te, & virtus altiſſimi obumbrabit tibi, quapropter & quod naſcetur ex te ſanctum vocabitur filius Dei.
36. Et ecce Elizabeth cognata tua, & ipſa concepit filium in ſenectute ſua, & hic menſis eſt ſextus illi, quæ vocatur ſterilis.
37. Quia non erit impoſſibilis ulla res apud Deum.
38. Dixit autem Maria, Ecce ancilla Domini, fiat mihi ſecundum verbum tuum, & diſceſſit Angelus ab ea.
39. Exurgens autem Maria, in diebus illis profecta eſt in montana cum feſtinatione, in urbem Juda.
40. Et intravit in domum Zachariæ, & ſalutavit Elizabeth.
41. Et factum eſt, ut audivit ſalutationem Mariæ Elizabeth. ſubſilit infans in utero ejus, & repleta eſt Spiritu ſancto Elizabeth.
42. Exclamavitque voce magna, & dixit: Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui.
43. Et unde hoc mihi, ut veniat mater Domini mei ad me?
44. Ecce enim ut facta eſt vox ſalutationis tuæ in auribus meis, ſaliit præ gaudio infans in utero meo.
45. Et beata, quæ credidit, quoniam perficientur ea quæ dicta ſunt ei à Domino.
46. Et ait Maria, Magnificat anima mea Dominum.
47. Et exultavit ſpiritus meus in Deo ſervatore meo.
48. Quia reſpexit ad humilitatem ancillæ ſuæ; ecce enim ab hinc beatam me dicent omnes generationes.
49. Quia fecit mihi magnifica, qui potens eſt, & ſanctum nomen ejus.
50. Et miſericordia ejus in progeniem & progeniem timentibus eum.
51. Potenter egit per brachium ſuum, diſperſit ſuperbos cogitatione cordis ipſorum.
52. Detraxit potentes è thronis, & exaltavit humiles.
53. Eſurientes implevit bonis, & divites dimiſit inanes.
54. Suſcepit Iſraëlem puerum ſuum, ut memor eſſet miſericordiæ.
55. Sicut locutus eſt ad patres noſtros Abrahæ & ſemini ejus in ſæcula. [c]
56. Manſit autem Maria cum illa, circiter menſibus tribus, & reverſa eſt in domum ſuam.
57. Elizabeth autem impletum eſt tempus pariendi: & peperit filium.
58. Et audierunt vicini & cognati ejus, quòd magnificè Dominus miſericordia ſua uſus eſſet erga illam, & congratulabantur ei.
59. Et factum eſt, die octavo, ut venirent ad circuncidendum puerulum, vocabant eum ex nomine patris ſui Zachariam.
60. Et reſpondens mater ejus dixit, Nequaquam, ſed vocabitur Joannes.
61. Et dixerunt ad illam, quia nemo eſt in cognatione tua qui vocetur iſto nomine.
62. Innuebant autem patri ejus, quid vellet vocari eum.
63. Iſque, poſtulatis tabellis, ſcripſit Joannes eſt nomen ejus, & admirati ſunt omnes.
64. Apertum eſt autem os ejus illico & lingua ejus, & loquebatur benedicens Deum.
65. Et factus eſt timor ſuper omnes vicinos eorum, & per omnem montanam regionem Judææ divulgabantur omnia verba hæc.
66. Et omnes qui audierunt, repoſuerunt ea in corde ſuo, dicentes: quiſnam puerulus hic erit? etenim manus Domini erat cum illo.
67. Et Zacharias pater ejus repletus eſt Spiritu ſancto prophetavitque dicens.
68. Benedictus Dominus Deus Iſraëlis: Quia viſitavit & fecit redemptionem populo ſuo.
69. Et erexit cornu ſalutis nobis in domo David pueri ſui.
70. Sicut locutus per os Sanctorum, qui à ſæculo fuerunt Prophetarum ſuorum.
71. Fore ut nos ſervaret ab inimicis noſtris, & de manu omnium, qui oderunt nos.
72. Ut ureretur miſericordia erga patres noſtros ac memor eſſet teſtamenti ſui ſancti.
73. Et juſjurandi quod juravit ad Abraham patrem noſtrum nempe quod daret nobis.
74. Ut ſine timore de manu inimicorum noſtrorum liberati ſerviremus illi.
75. In ſanctitate & juſtitia coram ipſo, omnibus diebus vitæ noſtræ.
76. Et tu puerule Propheta altiſſimi vocaberis, præibis enim ante faciem Domini ad parandum vias ejus.
77. Ad dandam ſcientiam ſalutis populo ejus in remiſſionem peccatorum ipſorum.
78. Per viſcera miſericordiæ Dei noſtri, quibus viſitavit nos oriens ex alto.
79. Ut illuceſcat his qui in tenebris & in umbra mortis ſedent, ad dirigendos pedes noſtros in viam pacis.
80. Puer autem creſcebat, & corroborabatur ſpiritu, & erat in deſertis: donec veniret dies, quo oſtendendus erat apud Iſraëlitas.

a gaude lætare.
b ô gratificata puella, dilecta gratia, dilecta puella.
Eſa. 7. 14.
Dan. 7. 14. 27.
Mich. 4. 7.
Eſa. 52. b. 9 Pſal. 33. 6. 10.
Eſa. 19. c. 25.
Sam. 2. b. 4.
Pſal. 34. b. 22. 54.
c in ſæculū vel in æternum.
Vel laben tem erexit.
Eſa. 30. 2. 18. & 41. b. 9 & 54. b. 5.
Jere. 31. a. 2. d. 20.
Incipit à gratiarum actione.
Potentia
Pſal. 132. d. 17.
ab omni tempore. Pſ. 74. 12. & 132. 8
Jer. 23. 6. & 30. 10.
Hic indicat eſſe originem noſtræ redēptionis.
Gen. 22 16.
Jer. 31. 33.
Heb. 6. 13. & 17.
Hic indicat finem noſtræ redēptionis.
2. Pet. 2. 25.
Seu per affectionem miſericordem.

Secunda pars ex duobus Evangeliſtis Matthæo & Luca, continens quicquid ſcripſerunt de Nativitate Chriſti ſecundum carnem

SECUNDA PARS.

Conſtat ex c. 1. M. & ex c. 2. L. uſque ad verſ. 21.

Evangelium ſecundum Matthæum. c. 1.

1. Liber generationis Jeſu Chriſti, filii David, filii Abraham.
2. Abraham genuit Iſaac, Iſaac autem genuit Jacob. Jacob autem genuit Judam & fratres ejus.
3. Judas autem genuit Pharez & Zaram è Thamar: Phares autem genuit Eſron. Eſron autem genuit Aram.
4. Aram autem genuit Aminadab. Aminadab autem genuit Naaſſum. Naaſſum autem genuit Salmon.
5. Salmon autem genuit Booz è Rachab. Booz autem genuit Obed è Ruth. Obed autem genuit Jeſſe.
6. Jeſſe autem genuit David Regem. David autem rex genuit Salomonem ex ea quæ fuerat uxor Uriæ.
7. Salomon autem genuit Roboam. Roboam autem genuit Abia. Abia autem genuit Aſa.
8. Aſa autem genuit Joſaphat. Joſaphat autem genuit Joram. Joram autem genuit Oſiam.
9. Oſias autem genuit Joatham. Joathas autem genuit Achaz. Achaz autem genuit Ezechiam.
10. Ezechias autem genuit Manaſſe. Manaſſes autem genuit Amon. Amon autem genuit Joſiam.
11. Joſias autem genuit Jechoniam & fratres ejus in deportatione Babylonica.
12. Poſt vero deportationem Babylonicam, Jechonias genuit Salatiel. Salathiel autem genuit Zorobabel.
13. Zorobabel autem genuit Abiud. Abiud autem genuit Eliacim. Eliacim autem genuit Azor.
14. Azor autem genuit Sadoc. Sadoc autem genuit Achim. Achim autem genuit Eliud.
15. Eliud autem genuit Eleazar. Eleazar autem genuit Matthan. Matthan autem genuit Jacob.
16. Jacob autem genuit Joſeph virum Mariæ, ex qua genitus eſt Jeſus qui dicitur Chriſtus.
17. Omnes ergo generationes ab Abraham uſque ad David, generationes quatuordecim: & à David uſque ad tranſmigrationem Babylonicam generationes quatuordecim: & à tranſmigratione Babylonis uſque ad Chriſtum generationes quatuordecim.
18. Porrò Jeſu Chriſti nativitas ſic erat. Quum enim mater ejus Maria deſponſata eſſet Joſeph, priuſquam ipſi convenirent, inventa eſt in utero habens è Spiritu ſancto.
19. At Joſeph vir ejus quum eſſet juſtus, & nollet eam infamare, voluit occultè dimittere eam.
20. Hæc autem eo cogitante, ecce Angelus Domini per ſomnium apparuit ei dicens, Joſeph fili David,

L. 2.

1. Factum eſt autem in diebus illis, exiit edictum à Cæſare Auguſto, ut deſcriberetur univerſus orbis.
2. Hæc deſcriptio prima facta eſt à præſidente in Syria Cyreno.
3. Et ibant omnes ut deſcriberentur in ſuam quiſque civitatem.
4. Aſcendit autem & Joſeph à Galilæa de civitate Nazareth, in Judæam, in civitatem David, quæ vocatur Bethlehem, eo quod eſſet de domo & familia David.
5. Ut deſcriberetur cum Maria deſponſa ſibi uxore quæ erat prægnans.
6. Factum eſt autem cum ibi eſſent, completi ſunt dies pariendi.
7. Et peperit filium ſuum primogenitum, ac faſciis eum involvit, reclinavitque eum in præſepi, quod non eſſet eis locus in diverſorio.
8. Et Paſtores erant in regione eadem excubantes, & cuſtodientes vigilias noctis ſuper gregem ſuum.
9. Et ecce Angelus Domini ſupervenit ipſis, & claritas Domini circumfulſit eos, & timuerunt timore magno.
10. Et dixit eis Angelus, Ne timeas, Ecce enim Annuntio vobis gaudium magnum quod erit omni populo.
11. Quia natus eſt vobis hodie ſervator qui eſt Chriſtus Dominus in civitate David.
12. Et hoc vobis ſignum invenietis Infantem faſciis involutum, poſitum in præſepi.
13. Et repente adfuit cum Angelo multitudo militiæ cæleſtis laudantium Deum & dicentium.
14. Gloria in altiſſimis Deo, & in terra pax, in hominibus benevolentia.
15. Et factum ut diſceſſerunt ab eis Angeli in cælum, tum homines illi Paſtores dixerunt alii ad alios, tranſeamus in Bethlehem uſque, & videamus hanc rem quæ accidit, quam Dominus indicavit nobis.
16. Et venerunt feſtinantes, & invenerunt Mariam & Joſeph & infantem poſitum in præſepi.
17. Porrò quum vidiſſent, famam divulgaverunt de re quæ dicta erat ipſis de puello hoc.
18. Et omnes qui audierunt mirati ſunt de his quæ dicta erant à Paſtoribus ad ipſos.
19. Maria verò conſervabat omnia verba hæc conferens in corde ſuo.
20. Et reverſi ſunt Paſtores, glorificantes ac laudantes Deum ſuper omnibus quæ audierant & viderant, quemadmodum dictum fuerat ipſis.

ne metuas aſſumere Mariam uxorem tuam, quod enim in ea genitum eſt, de Spiritu ſancto eſt.
21. Pariet autem filium, & vocabis nomen ejus Jeſum, is enim ſalvum faciet populum ſuum, à peccatis eorum.
22. Porrò totum hoc factum eſt, ut impleretur quod dictum eſt à Domino per Prophetam dicentem.
23. Ecce Virgo prægnans erit & pariet filium, & vocabunt nomen ejus, Emmanuel: quod ſi quis interpretetur ſignificat, nobiſcum Deus.
24. Experrectus autem Joſeph à ſomno, fecit ſicut ei præceperat Angelus Domini, & accepit uxorem ſuam.
25. Et non cognovit eam donec peperit filium ſuum primogenitum: & vocavit nomen ejus Jeſum.

Tertia pars ſolius L. de Circumciſione Chriſti, & ejus præſentatione in Templo.

L. 2. à verſ. 21. uſque ad verſ. 39.

21. Et poſtquam completi eſſent dies octo ut circuncideretur puer, vocatum eſt nomen ejus Jeſus, quod vocatum erat ab Angelo priuſquam ipſe in utero conciperetur.

22. Et poſteaquam completi ſunt dies purgationis eorum ſecundum Legem Moſis, adduxerunt eum Hieroſolymam, ut ſiſterent Domino.

23. Sicut ſcriptum eſt in lege Domini, Omne maſculinum adapetiens [a] vulvam ſanctum Domino vocabitur.

24. Et ut darent oblationem ſecuodum quod dictum eſt in lege Domini par turturum, aut duos pullos columbarum.

25. Et ecce homo erat Hieroſolymia, cui nomen Simeon, & homo iſte juſtus ac religioſus, expectans conſolationem Iſraël, & Spiritus ſanctus erat ſuper eum.

26. Et reſponſum acceperat à Spiritu ſancto, noo viſurum ſe mortem, priuſquam vidiſſet Chriſtum Domini.

27. Et venit per Spiritum in templum. Et cùm inducereor puerulum Jeſum parentes, ut facerent ſecundum conſuetudinem legis pro eo.

28. Ipſe quoque accepit eum in ulnas ſuas: & benedixit Deum ac dixit.

29. Nunc dimittis ſervum tuum Domine, ſecundum verbum tuum in pace.

30. Quia viderunt oculi mei, ſalutare tuum.

31. Quoniam paraſti ante faciem omnium populorum.

32. Lumeo ad revelationem gentium & gloriam plebis tuæ Iſraël.

33. Et erant Joſeph & mater ejus admirantes ſuper his quæ dicebantur de illo.

34. Et benedixit illis Simeon: & dixit ad Mariam matrem ejus, Ecce poſitus eſt hic in ruinam & reſurrectionem multorum in Iſraël & in ſignum cui contradicitur.

35. Qnin & tuam ipſius animam trajiciet gladius: ut revelentur ex multis cordibus cogitationes.

36. Et erat Anna propheti ſſa filia Phaouël è tribu Aſer: hæc proceſſerat in multam ætatem poſtquam vixiſſet eum viro anois ſeptem à virgioitate ſua.

37. Et hæc vidua annorum fere octoginta quatuor, quæ non diſcedebat à templo jejuniis & precationibus Deum colens nocte & die.

38. Et hæc eadem hora ſuperveniens viciſſim confitebatur Domino, & loquebatur de illo omnibus qui expectabant redemptionem io Jeruſalem.

Quarta pars ſolius M. de adventu & teſtimonio Magorum, & adoratione, fugaque Chriſti in Ægyptum, & cæde infantium Bethlehemiticorum, & reditu Chriſti in terram Iſraël.

M. 2. uſque, verſic. 22.

1. QUum autem natus eſſet Jeſus in Bethlehem Judææ, in diebus Herodis regis, ecce Magi ab Orieote advenerunt Hieroſolymam.

2. Dicentes: Ubi eſt ille qui oatus eſt Rex Judæorum? Vidimus enim ſtellam ejus in Orieote, & venimus, ut adoremus eum.

3. Auditis autem his, Herodes Rex turbatus eſt, & tota Hieroſolyma cum eo.

4. Et convocatis omoibus principibus Sacerdotum, & ſcribis populi percontatus eſt ab eis, ubi Chriſtus naſceretur.

5. At illi dixerunt ei, in Bethlehem Judææ: Sic enim ſcriptum eſt per Prophetam.

6. Et tu Bethlehem terra Judæ, nequaqoam minima es inter Principes Juda, ex te enim exibit dux qui paſcet populum meum Iſraëlem.

7. Tunc Herodes clam accerſitis Magis, exactè perquiſivit ab illis quo tempore apparuiſſet ſtella.

8. Et mittens illos in Bethlehem, dixit, Profecti illuc, accuratè exquirite de puerulo: poſtquam autem inveneritis, renuntiate mihi, ut & ego veoiam, & adorem eum.

9. At illi audito rege profecti ſunt, & ecce ſtella quam viderant in Oriente, præcedebat illos, donec progreſſa ſtaret ſupra locum in quo erat puer.

10. Videntes autem ſtellam, gaviſi ſunt gaudio magno valde.

11. Et intrantes domum, invenerunt puerulum cum Maria matre ſua, & procidentes adoraveruot eum, & apertis theſauris ſuis, obtulerunt ei munera, aurum, & thus, & myrrham.

12. Et divinitùs admooitis in ſomniis, oe reverterentur ad Herodem, per aliam viam reverſi ſunt in regionem ſuam.

13. Digreſſis autem illis, ecce Angelus Domini apparet in ſomnio Joſeph, dicens: Surge, & aſſume puerum, ac matrem ejus, & fuge in Ægyptum, & eſto illic, donec dixero tibi: futurum eſt enim, ut Herodes quærat puerum ad perdendum eum.

14. Ille verò excitatus, aſſumpſit puerum & matrem ejus noctu, & ſeceſſit in Ægyptum.

15. Et fuit illic uſque ad obitum Herodis: ut impleretur quod dictum fuerat à Domino per Prophetam, dicentem, ex Ægypto vocavi filium meum.

16. Tunc Herodes videns quod illuſus eſſet à Magis, iratus eſt vehementer, & mittens, ioterfecit omoes pueros qui erant in Bethlehem, & in omnibus finibus ejus, à bimatu & infra, ſecundum tempus quod exquiſierat à Magis.

17. Tunc impletum eſt quod dictum fuerat ab Jeremia Propheta, quum ait,

18. Vox in Rhama audita eſt, lamentatio, fletus, & ejulatus multus, Rachel plorans filios ſuos, & noluit conſolationem admittere, propterea quod non ſint.

19. Cæterùm defuncto Herode, ecce Angelus Domini in ſomnio apparet Joſeph in Ægypto.

20. Dicens, Surge, & aſſume puerum & matrem ejus, & vade in terram Iſraël: defuncti ſunt enim qui quærebant animam pueri.

21. At ille ſurgens, aſſumpſit puerum eſt matrem illius, & venit in terram Iſraël.

[a] Et ſic intelligitur de primo nato ſeu primo partu omnis primus & maſculus.

Quinta pars ex Matth. & Luc. de profectione & habitatione Chriſti in Nazareth Galilææ.

M. 2. 22. 23.

22 Verum quum audiſſet Archelaum regnare in Judæa loco Herodis patris ſui, timuit illuc abire: ſed divinitus admonitus in ſomnio, ſeceſſit in partes Galilææ.

23 Ac profectus habitavit in civitate quæ vocabatur Nazareth: ut impleretur quod dictum fuerat per Prophetas, quod Nazaræus vocabitur.

L. 2. 39. 40.

39 Et ut perfecerunt omnia ſecundum legem Domini, reverſi ſunt in Galilæam, in civitatem ſuam Nazareth.

40 Puer autem ſuccreſcebat, & corroborabatur ſpiritu, implebatúrque ſapientia, & gratia Dei erat ſuper ipſum.

Sexta pars ſolius L. de triduana diſputatione Chriſti ætatis 12. annorum in templo; reditu, & obedientia ejus erga parentes.

L. 2. à verſic. 41. ad finem cap.

41 Et ibant parentes ejus quotannis Hieroſolymam in die feſto Paſchæ.

42 Et quum factus eſſet annorum duodecim, aſcendentibus ipſis Hieroſolymam, ſecundum conſuetudinem diei feſti:

43 Conſummatiſque diebus quum redirent illi remanſit puer Jeſus in Hieruſalem, quod neſcivit Joſeph, nec mater ejus.

44 Exiſtimantes autem eum eſſe in comitatu, ierunt iter unius diei, & requirebant eum inter cognatos, & inter notos.

45 Et quum non inveniſſent eum, reverſi ſunt in Hieruſalem, quærentes eum.

46 Et factum eſt poſt triduum, ut invenirent illum in templo, ſedentem in medio Doctorum, & audientem illos, & interrogantem eos.

47 Stupebant autem omnes qui audiebant eum, ſuper intelligentia & reſponſis ejus.

48 Et viſo eo attoniti ſunt. Et dixit mater ejus ad illum: Fili, cur feciſti nobis ſic? Ecce pater tuus & ego diſcruciati, quærebamus te.

49 Et ait ad illos: Quid eſt quod quærebatis me? An neſciebatis, quod in his quæ patris mei ſunt, oportet me eſſe?

50 Et ipſi non intellexerunt ſermonem, quem locutus eſt eis.

51 Et deſcendit cum eis, venitque Nazareth, erátque ſubditus illis, & mater ejus conſervabat omnia verba hæc in corde ſuo.

52 Et Jeſus proficiebat ſapientia, & ætate, & gratia apud Deum & homines.

Septima pars ex M. R. L. de prædicatione & baptiſmo Joannis Baptiſtæ in deſerto.

M. 3. uſque verſ. 13.

1 IN diebus autem illis advenit Joannes Baptiſta, prædicans in deſerto Judææ.

2 Ac dicens, pœnitentiam agite: appropinquavit enim regnum cœlorum.

3 Nam hic eſt ille de quo dictum eſt ab Eſaia Propheta, qui ait, Vox clamantis in deſerto: parate viam Domini, rectas facite ſemitas ejus.

4 Ipſe verò Joannes habebat indumentum ſuum è pilis camelorum, & zonam pelliceam circum lumbos ſuos: cibus autem ejus erant locuſtæ & mel ſylveſtre.

5 Tunc egreſſa eſt ad illum Hieroſolyma, & tota Judæa, totáque regio circumjacens Jordani.

6 Et baptizabantur in Jordane ab illo confitentes peccata ſua.

7 Cùm vidiſſet autem multos ex Phariſæis & Sadducæis, venientes ad Baptiſmum ſuum, dixit illis, Progenies viperarum, quis vobis ſubmonſtravit, ut fugeretis à ventura ira?

8 Facite igitur fructus dignos pœnitentiæ.

9 Et ne putetis dicendum intra vos ipſos, patrem habemus Abraham. Dico enim vobis, quod poſſit

Evangelium ſecundùm Marcum.

R. 1. uſque ver. 9.

1 INitium Evangelii Jeſu Chriſti filii Dei.

2 Sicut ſcriptum eſt in Prophetis, Ecce ego mitto nuncium meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te.

3 Vox clamantis in deſerto, parate viam Domini, rectas facite ſemitas ejus.

4 Baptizans erat Joannes in deſerto, & prædicans baptiſmum pœnitentiæ in remiſſionem peccatorum.

5 Et egrediebantur ad eum tota Judæa regio, ac Hieroſolymitæ, & baptizabantur omnes ab illo in Jordane flumine, confitentes peccata ſua.

6 Erat autem Joannes veſtitus pilis cameli, & zona pellicea circa lumbos ſuos, veſcebatúrque locuſtis, ac melle ſylveſtri.

7 Et prædicabat dicens, Venit qui fortior eſt me poſt me, cujus non ſum idoneus, ut procumbens ſolvam corri-

L. uſque verſ. 11.

1 ANno autem decimo quinto imperii Tiberii Cæſaris Pōtio Pilato præſide judææ, Tetrarcha verò Galilææ Herode Philippo autem fratre ejus Tetrarcha Ituræ & Trachonitidis regionis, & Lyſania Abilenes Tetrarcha.

2 Sub principibus ſacerdotum Anna & Caipha factum eſt verbum Domini ſuper Joannem filium Zachariæ in deſerto.

3 Et venit in omnem regionem circumjacentem Jordani, prædicans baptiſmum pœnitentiæ in remiſſionem peccatorum.

4 Sicut ſcriptum eſt in libro ſermonum Eſaiæ Prophetæ dicentis, vox clamantis in deſerto parate viam Domini rectas facite ſemitãs ejus:

5 Omnis vallis implebitur, & omnis mons & collis deprimetur, & fient quæ obliqua ſunt recta, & aſpera in vias planas.

6 Et videbit omnis caro ſalutare Dei.

7 Dicebat ergo ad turbas quæ exibant ut baptizarentur ab eo: Progenies viperarum, quis ſubmonſtravit vobis ut fugeretis à ventura ira?

8 Facite ergo fructus dignos pœni-

M. 3.

Deus ex lapidiboa iſtis ſuſcitare fi-
lios Abrahamo.
10 Jam verò & ſecuris ad radicem ar-
borum poſita eſt. Omnis igitur ar-
bor quæ non facit fructum bonum, exciditur, & in ignem abjicitur.
11 Ego quidem baptizo vos aqua ad pœnitentiam. At ille qui poſt me ve-
nit, fortior me eſt: cujus non ſum idoneus ut calceamenta portem.
Ipſe vos baptizabit Spiritu ſancto & igni.
12 Cujus ventilabrum in manu ipſius, & permundabit aream ſuam, &
congregabit triticum ſuum in horreum: paleas autem comburet igni
inextinguibili.

R. 1.

giam calceamentorum.
8 Ego quidem baptizaui vos
aqua, ille verò baptizabit vos
Spiritu ſancto.

L. 3.

centiæ: & ne cœperitis dicere in-
tra vos ipſos, patrem habemus
Abraham. Dico [a] enim vobis, Po-
tens eſt Deus ex lapidibus iſtis
ſuſcitare filios Abrahamo.
9 Jam verò & ſecuris ad radicẽ ar-
borum poſita eſt. Omnis ergo ar-
bor non faciens fructum bonum,
exciditur, & in ignem conjicitur.
10 Et interrogabant eum turbæ
dicentes, Quid ergo faciemus?

[a] Quia non propagatio carnis ſed imitatio. Joa. cap. 8. verſ. 39. ad Rom. cap. 4. & 9. ad Galat. cap. 3.

11 Reſpondens autem dicit illis, Qui habet duas tunicas, impertiat non habenti: & qui habet eſcas, ſimiliter
faciat.
12 Venerunt autem & publicani, ut baptizarentur, & dixerunt ad illum: Magiſter quid faciemus?
13 At ille dixit ad eos: Ne quid amplius quàm quod conſtitutum eſt vobis, exigatis.
14 Interrogabant autem eum & milites, dicentes: Et nos quid faciemus, & ait illis: Ne quem concutiatis,
ne quem calumniemini, & contenti eſtote ſtipendiis veſtris.
15 Expectante autem populo, & cogitantibus omnibus in cordibus ſuis de Joanne, nequando ipſe eſſet Chriſtus.
16 Reſpondit Joannes, dicens univerſis: Ego quidem aqua baptizo vos, ſed venit fortior me, cujus non ſum
dignus ſolvere corrigiam calceamentorum: Ipſe vos baptizabit Spiritu ſancto & igni.
17 Cujus ventilabrum in manu ipſius, & perpurgabit aream ſuam, & congregabit triticum in horreum
ſuum paleas autem comburet igni inextinguibili.
18 Multa quidem & alia exhortans, evangelizabat populo.
19 Herodes autem Tetrarcha, quum corriperetur ab illo de Herodiade uxore fratris ſui, deque omnibus
malis quæ faciebat Herodes.
20 Adjecit & hæc ſuper omnia, quod incluſit Joannem in carcerem.

Octava pars ex M. R. L. I. de Baptiſmo Chriſti & cœleſti revelatione divinitatis, & humanitatis ſuæ.

M. 3. à verſ. 13. uſque ad fi.

13 Tunc accedit Jeſus à Ga-
lilæa in Jordanem, ad
Joannem ut baptizaretur
ab illo.
14 At Joannes obnixè prohi-
bebat eum, dicens, Ego
neceſſe habeo à te bapti-
zari & tu venis ad me?
15 Reſpondens autem Jeſus
dixit ad eum, Omitte
nunc. [a] Sic enim decet nos
complere omnem iuſti-
tiam, tunc omiſit eum.
16 Et baptizatus Jeſus aſcen-
dit protinus ab aqua, &
ecce aperti ſunt ei cœli, &
vidit ſpiritum Dei deſcen-
dentem tanquam colum-
bam, & venientem ſuper
ipſum.
17 Et ecce vox de cœlis dicens, hic eſt filius ille
meus dilectus, in quo mihi bene complacitum
eſt. †

[a] Munſterus ex ſuo hebræo define modo quia ſic decet nos implere omnem juſtitiã tum dimiſit illum.

† Bulling. bre. vius, in quo placatus eſt.

R. à verſ. 9. uſque ad verſ 12.

9 Et factum eſt in
diebus illis venit
Jeſus à Nazareth,
Galilææ, & bapti-
zatus eſt à Joanne
in Jordane.
10 Et ſtatim aſcen-
dens ex aqua, vi-
dit diſſindi cœlos
& ſpiritum quaſi
columbam deſ-
cendentem ſuper
eum.
11 Et vox facta eſt
de cœlis, tu es ille
filius meus dile-
ctus, in quo mihi
bene complacitum
eſt.

L. 3. à verſ. 21. ad fi. c.

21 Factum eſt autem quum
baptizaretur omnis po-
pulus, & Jeſus baptiza-
tus eſſet & precaretur, ut
apertum ſit cœlum.
22 Ac deſcenderet ſpiritus
ſanctus corporali ſpecie
quaſi columba ſuper ip-
ſum, & vox è cœlo fieret
dicens, Tu es filius ille
meus dilectus in te com-
placitum eſt mihi.
23 Et ipſe Jeſus incipiebat
eſſe annorum ferme tri-
ginta, ut putabatur filius
Joſeph qui fuit Heli.
24 Qui fuit Matthat, qui
fuit Levi, qui fuit Melchi,
qui fuit Jane, qui fuit
Joſeph.
25 Qui fuit Matthatiæ, qui
fuit Amos, qui fuit Naum,
qui fuit Eli, qui fuit Nag-
ge.
26 Qui fuit Maath, qui fuit Mathatiæ, qui fuit Semei, qui fuit Joſeph, qui fuit
Juda.
27 Qui fuit Joanna, qui fuit Rheſa, qui fuit Zorobabel, qui fuit Salathiel, qui
fuit Neri.
28 Qui fuit Melchi, qui fuit Addi, qui fuit Coſan, qui fuit Elmadan, qui fuit Her.
29 Qui fuit Jeſu, qui fuit Eliezer, qui fuit Jorim, qui fuit Matthat, qui fuit Levi.
30 Qui fuit Simeon, qui fuit Juda, qui fuit Joſeph, qui fuit Joram, qui fuit Heliacim.
31 Qui fuit Melea, qui fuit Menam, qui fuit Mattathan, qui fuit Nathan, qui
fuit David.
32 Qui fuit Jeſſe, qui fuit Obed, qui fuit Booz, qui fuit Salmon, qui fuit
Naaſſon.
33 Qui fuit Aminadab, qui fuit Aram, qui fuit Eſrom, qui fuit Pharés, qui fuit
Judæ.
34 Qui fuit Jacob, qui fuit Iſaac, qui fuit Abrahæ, qui fuit Tharæ, qui fuit Nachor.

Evangelium ſecundùm Joannem.

I. 1. uſque ver. 15.

1 IN principio erat ver-
bum, & verbum erat
apud Deum, & verbum
erat Deus.
2 Hoc erat in principio a-
pud Deum.
3 Omnia per ipſum facta
ſunt, & ſine ipſo factum
eſt nihil quod factum
eſt.
4 In ipſo vita erat, & vita
erat lux hominum.
5 Et lux in tenebris lucet,
& tenebræ eam non
comprehenderunt.
6 Fuit homo miſſus à Deo,
cui nomen Joannes.
7 Hic venit in teſtimo-
nium, ut teſtificaretur de
luce: ut omnes crede-
rent per eum.
8 Non erat ille lux, ſed ut
teſtificaretur de luce.
9 Erat lux illa vera quæ il-
luminat omnem homi-
nem venientem in mun-
dum.
10 In mundo erat, & mun-
dus per ipſum factus eſt,
& mundus ipſum non
cognovit.
11 Ad ſua venit, & ſui ip-
ſum non receperunt.
12 Quotquot autem rece-
perunt ipſum, dedit eis

35 Qui fuit Sarog, qui fuit Ragau, qoi fuit Phaleg, qui fuit Heber, qui fuit
Sale.
36 Qui fuit Cainan, qui fuit Arphaxad, qui fuit Sem, qui fuit Noë, qui fuit
Lamech.
37 Qui fuit Mathuſala, qui fuit Enoch, qui fuit Jared, qui fuit Malaleel, qui
fuit Cainan.
38 Qui fuit Enos, qui fuit Seth, qui fuit Adam, qui fuit Dei.

poteſtatem, ut filii Dei
fierent, his ſcilicet qui cre-
dunt in nomine ejus.
13 Qui non ex ſanguinibus,
neque ex voluntate carnis,
neque ex voluntate viri,
ſed ex Deo nati ſunt.

14 Et verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis, & vidimus gloriam ejus, gloriam tanquam unigeniti à
patre: plenum gratiæ & veritatis.

Nona pars ex M. R. L. De tentatione diaboli, jejunio & victoria Chriſti in deſerto.

M. 4. uſque ad verſ. 12.

a Tunc ductus eſt Jeſus in deſertum a ſpiritu. Munſter.

1 TUnc Jeſus [a] ſobductus fuit in
deſertum à ſpiritu, ut ten-
taretur à Diabolo.
2 Et quum jejunaſſet dies quadra-
ginta, & noctes quadraginta, tan-
dem eſuriit.
3 Et accedens ad eum tentator di-
xit, ſi filius es Dei, dic ut lapi-
des iſti panes fiant.
4 At ille reſpondens dixit, ſcriptum eſt, Non in ſolo pane vi-
vet homo, ſed in omni verbo quod egreditur per os Dei.
5 Tunc transfert eum Diabolus in ſanctam civitatem, & ſta-
tuit eum ſuper pinnaculum templi.
6 Et dicit ei. Si filius es Dei, mitte teipſum deorſum. Nam
ſcriptum eſt quod Angelis ſuis mandabit de te, & in manibus
tollent te, nequando offendas ad lapidem pedem tuum.
7 Dixit illi Jeſus, Rurſum ſcriptum eſt, non tentabis Domi-
num Deum tuum.
8 Rurſum transfert eum diabolus in montem excelſum valde,
& oſtendit ei omnia regna mundi, & gloriam illorum.
9 Et dicit ei, hæc omnia tibi dabo ſi procidens adoraveris me.
10 Tunc dicit ei Jeſus, Abi Satana: ſcriptum eſt enim, Domi-
num Deum tuum adorabis & illi ſoli ſervies.
11 Tunc omittit eum diabolus, & ecce Angeli acceſſerunt, &
miniſtrabant ei.

R. 1. verſ. 12. 13.

12 Et ſtatim ſpiritus emit-
tit eum in deſertum.
13 Et erat illic in deſer-
to dies quadraginta,
& tentabatur à Sata-
na: erátque cum be-
ſtiis, & Angeli mini-
ſtrabant ei.

L. 4. uſque ad verſ. 14.

1 JEſus autem plenus Spiritu ſancto re-
greſſus eſt à Jordane, & actus eſt per
ſpiritum in deſertum.
2 Diebus quadraginta tentabatur à diabo-
lo: & nihil comedit in diebus illis, &
conſummatis illis, tandem eſuriit.
3 Et dixit illi diabolus, ſi filius es Dei, dic
lapidi huic ut fiat panis.
4 Et reſpondit ad illum Jeſus dicens, ſcrip-
tum eſt quod non in pane ſolo vivet ho-
mo: ſed in omni verbo Dei.
5 Et ſubduxit eum Diabolus in montem ex-
celſum, & oſtendit ei omnia regna or-
bis terræ in puncto temporis.
6 Et ait illi diabolus, Tibi dabo poteſta-
tem hanc univerſam & gloriam illorum:
quia mihi tradita ſunt: & cuicúmque
volo, do illam.
7 Tu ergo ſi adoraveris coram me, erunt
tua omnia.
8 Et reſpondens Jeſus dixit illi, diſcede à
me Satana, ſcriptum eſt enim, adorabis
Dominum Deum tuum, & ei ſoli ſervies.
9 Et duxit illum in Hieruſalem & ſtatuit
eum ſuper pinnam templi & dixit illi, ſi
filius Dei es, mitte teipſum hinc deorſum.
10 Scriptum eſt enim quod Angelis ſuis man-
dabit de te, ut cuſtodiant te.
11 Et in manibus tollent te, nequando offendas ad lapidem pedem tuum.
12 Et reſpondens Jeſus ait illi, quoniam dictum eſt, Non tentabis Dominum Deum tuum.
13 Et conſummata omni tentatione diabolus receſſit ab eo uſque ad tempus.

Decima pars ſimplex ſolius I. de publicis & ſpecificis teſtimoniis Joannis Baptiſtæ de Jeſu Chriſto, quod ſit unicus Dei filius, & verus Meſſias, & de prima Chriſti publica & brevi profectione & prædicatione in Galilæa gentium, ubi ad Cana in nuptiis aquam vinum fecit, & de prima publica profectione & prædicatione ad Paſcha Hieroſolymæ, ubi mercatores è templo expulit, Nicodemum nocte venientem docuit, & de reditu juxta Jordanem, ubi per diſcipulos plures baptizabat quam Baptiſta, qui ſuper hoc aditus, omnem authoritatem uni Chriſto ut ſoli vero ſponſo detulit, & de reditu in Galilæam per regionem Samariæ ubi Samaritanam & Sichimitas convertit.

I. 1. à verſ. 15. uſque ad c. 4. verſ. 43.

15 Joannes teſtificatur de ipſo, & clamavit, dicens: Hic eſt quem dixi qui poſt me veniens, ante me fuit, Primũ ſpecificum Teſtimonium Baptiſtæ.
quia prior me erat.
16 Et ex plenitudine ejus, nos omnes accepimus, & gratiam pro gratia.
17 Quia lex per Moyſem data eſt, gratia & veritas per Jeſum Chriſtum facta eſt.
18 Deum nemo vidit unquam, unigenitus ille filius, qui eſt in ſinu patris, ipſe enarrávit.
19 Et hoc eſt teſtimonium Joannis quando miſerant Judæi ab Hieroſolymis Sacerdotes & Levitas ut inter- 2. Teſtimonium.
rogarent eum, tu quis es?
20 Et confeſſus eſt & non oegavit, & confeſſus eſt, inquiens, Non ſum ego Chriſtus.
21 Et interrogaverunt eum, Quid ergo? Helias es tu? & dicit, Non ſum. Es tu ille Propheta? & reſ-
pondit, Non.
22 Dixerunt ergo ei, Qui es, ut reſponſum demus his qui miſerunt nos? quid dicis de teipſo?
23 Ait, ego vox clamantis in deſerto, rectam facite viam Domini ſicut dixit Eſaias Propheta.
24 Porrò qui miſſi fuerant erant ex Phariſæis.
25 Et interrogaverunt eum ac dixerunt ei, Quid ergo baptizas ſi tu non es Chriſtus, neque Elias, neque
Propheta ille?

26 Reſpondit eis Joannes dicens, ego baptizo in aqua: medius autem veſtrum ſtetit, quem vos neſcitis.
27 Ipſe eſt ille qui poſt me venit, qui extitit ante me, cujus ego non ſum dignus ut ſolvam ejus corrigiam calceamenti.
28 Hæc in Bethabara [a] facta ſunt trans Jordanem ubi erat Joannes baptizans. a Unde poſtea deſcendit in omnem regionem Jordanis. L. 3. 3.
3. Teſtimonium. 29 Poſtera die videt Joannes Jeſum venientem ad ſe, & ait, Ecce Agnus ille Dei qui tollit peccatum mundi.
30 Hic eſt de quo dicebam, poſt me venit vir qui ante me extitit, quia prior me erat.
4. Teſtimonium. 31 Et ego non noveram eum, ſed ut manifeſtaretur Iſraëli, propterea veni ego in aqua baptizans.
32 Et teſtificatus eſt Joannes dicens, quia conſpexi ſpiritum deſcendentem ſpecie columbæ de cælo, & manſit ſuper eum.
33 Et ego non noveram eum, ſed qui miſit me ad baptizandum in aqua, ille mihi dixit, ſuper quem videris ſpiritum deſcendentem, & manentem ſuper eum, hic eſt qui baptizat in Spiritu ſancto.
34 Et ego vidi & teſtificatus ſum, quod hic eſt filius Dei.
35 Poſtero die iterum ſtabat Joannes, & ex diſcipulis ejus duo.
5. Teſtimonium. 36 Et intuitus Jeſum ambulantem dixit, Ecce Agnus ille Dei.
37 Et audierunt eum, dico, illi diſcipuli loquentem, & ſequuti ſunt Jeſum.
38 Converſus autem Jeſus & intuitus eos ſequentes ſe, dicit eis: Quid quæritis? Qui dixerunt ei: Rabbi: quod dicitur (ſi interpreteris) Magiſter: ubi manes?
39 Dicit eis: venite & videte: venerunt viderúntque ubi maneret, & apud eum manſerunt die illo: hora autem erat fermè decima.
40 Erat Andræas frater Simonis Petri, unus ex duobus qui audierant à Joanne, & ſecuti fuerant eum.
41 Invenit hic prior fratrem ſuum Simonem, & dicit ei, invenimus Meſſiam, quod eſt, ſi interpreteris, Chriſtus.
42 Et adduxit eum ad Jeſum. Intuitus autem eum Jeſus dixit: Tu es Simon filius Jona: tu vocaberis Cephas: quod interpretatur Petrus.
43 Poſtero die voluit Jeſus exire in Galilæam [b] & reperit Philippum, & dicit ei, ſequere me. b Ergo à Bethabara quæ eſt in deſerto Judææ.
44 Erat autem Philippus à Bethſaida civitate Andrææ & Petri.
45 Reperit Philippus Nathanaelem, & dicit ei, de quo ſcripſit Moyſes in Lege & Prophetæ, invenimus Jeſum filium Joſeph ex Nazareth.
46 Et dixit ei Nathanael: ex Nazareth poteſt aliquid boni eſſe? dicit ei Philippus: veni & vide.
47 Vidit Jeſus Nathanaelem venientem ad ſe, & dicit de eo: Ecce vere Iſraelita, in quo dolus non eſt.
† Prius enim utrumque prævenerat. 48 Dicit ei Nathanael, unde me noſti: Reſpondit Jeſus & dixit ei, † Prius quam te Philippus vocaret quum eſſes ſub ficu vidi te.
49 Reſpondit Nathanael, & ait ei: Rabbi tu es ille filius Dei, tu es ille Rex Iſraël.
50 Reſpondit Jeſus & dixit ei: Quia dixi tibi, vidi te ſub ficu, credis: majora his videbis.
51 Et dicit ei, Amen, Amen, dico vobis, amodo videbitis cælum apertum, & Angelos Dei, aſcendentes ac deſcendentes ſuper filium hominis.

I. II.

1 ET die tertia nuptiæ factæ ſunt in Cana Galilææ, & erat mater Jeſu ibi.
2 Vocatus eſt autem & Jeſus ac diſcipuli ejus ad nuptias.
3 Et deficiente vino, dicit mater Jeſu ad eum, vinum non habent.
4 Dicit ei Jeſus: Quid mihi tecum eſt mulier? Nondum venit hora mea.
5 Dicit mater ejus miniſtris, Quodcunque dixerit vobis, facite,
6 Erant autem ibi lapideæ hydriæ ſex, poſitæ ſecundum purificationem Judæorum continentes ſingulæ metretas binas aut ternas.
7 Dicit eis Jeſus, implete Hydrias aqua, & impleverunt eas uſque ad ſummum.
8 Et dicit eis, haurite nunc, & ferte architriclino: & tulerunt.
9 Ut autem guſtavit architriclinus aquam vinum factam (neque ſciret unde eſſet: ſed miniſtri ſciebant qui hauſerant aquam) vocat ſponſum architriclinus.
10 Et dicit ei, omnis homo, primo loco bonum vinum ponit: ut quum inebriati fuerint, tunc id quod deterius eſt. Tu ſervaſti bonum vinum uſque adhuc.
11 Hoc principium ſignorum fecit Jeſus in Cana Galilææ, & manifeſtavit gloriam ſuam & crediderunt in eum diſcipuli ejus.
12 Poſt hæc deſcendit in Capernaum ipſe & mater ejus, & fratres ejus, & diſcipuli ejus, & ibi manſerunt non multis diebus.
13 Et in propinquo erat Paſcha Judæorum, & aſcendit Jeſus Hieroſolymam.
Primum Paſcha à baptiſmo Chriſti. 14 Et invenit in templo eos qui vendebant boves & oves, & columbas, & numularios ſedentes.
15 Et quum feciſſet flagellum è funiculis, omnes ejecit è templo, oves ſimul ac boves, & numulariorum effudit æs, & menſas ſubvertit.
16 Et his qui columbas vendebant dixit, Auferte iſta hinc, nec facite domum patris mei, domum mercatus.
17 Porrò recordati ſunt diſcipuli ejus, quod ſcriptum ſit: zelus domus tuæ comedit me.
18 Reſponderunt ergo Judæi, & dixerunt ei, Quod ſignum oſtendis nobis quod iſta facias?
19 Reſpondit Jeſus & dixit eis: deſtruite templum hoc: & in tribus diebus erigam illud.
20 Dixerunt ergo Judæi: Quadraginta & ſex annis ædificatum eſt templum hoc, & tu in tribus diebus eriges illud?
21 At ille dicebat de templo corporis ſui.
22 Quum ergo reſurrexiſſet è mortuis, recordati ſunt diſcipuli ejus, quod hæc dixiſſet eis, & crediderunt ſcripturæ & ſermoni quem dixerat Jeſus.
23 Quum autem eſſet Hieroſolymis in Paſchate, in die feſto, multi crediderunt in nomen ejus, videntes ſigna quæ faciebat.
24 Ipſe autem Jeſus non credebat ſemetipſum eis, eo quod ipſe noſcet omnes.
25 Nec opus habebat, ut quiſquam teſtificaretur de homine: ipſe enim ſciebat, quid eſſet in homine.

I. III.

1. ERat autem homo ex Phariſæis Nicodemus nomine, Princeps ᵃ Judæorum.
2. Hic venit ad Jeſum nocte, ac dixit ei, Rabbi, ſcimus quod à Deo veneris magiſter, Nemo enim hæc ſigna poteſt facere quæ tu facis, niſi fuerit Deus cum illo.
3. Reſpondit Jeſus & dixit ei: Amen, amen, dico tibi, niſi quis natus fuerit è ſupernis, non poteſt videre regnum Dei.
4. Dixit ad eum Nicodemus: Quomodo poteſt homo naſci, quum ſit ſenex? num poteſt in ventrem matris iterum intrare, ac naſci?
5. Reſpondit Jeſus: ᵇ Amen, amen, dico tibi, niſi quis natus fuerit ex aqua & ſpiritu, non poteſt intrare in regnum Dei.
6. Quod natum eſt ex carne, caro eſt: quod natum eſt ex ſpiritu, ſpiritus eſt.
7. Ne mireris quod dixi tibi, oportet vos naſci è ſupernis.
8. Spiritus ubi vult ſpirat, & vocem ejus audis, ſed neſcis unde veniat, aut quo vadat: ſic eſt omnis qui natus eſt ex ſpiritu.
9. Reſpondit Nicodemus, & dixit ei, quomodo poſſunt hæc fieri? ᶜ
10. Reſpondit Jeſus, & dixit ei: Tu es magiſter Iſraëlis, & hæc ignoras?
11. Amen, amen, dico tibi, quod ſcimus loquimur, & quod vidimus teſtamur, & teſtimonium noſtrum non accipitis.
12. Si terreſtria dixi vobis, & non creditis: quomodo ſi dixero vobis cæleſtia, credetis?
13. Et nemo aſcendit ᵈ in cælum, niſi qui deſcendit è cælo, filius hominis qui eſt in cælo.
14. Et ſicut Moſes exaltavit ſerpentem in deſerto: ita exaltari oportet filium hominis.
15. Ut omnis qui credit in eum, non pereat: ſed habeat vitam æternam.
16. ᵉ Sic enim Deus dilexit mundum, ut filium ſuum unigenitum daret: ut omnis qui credit in eum, non pereat, ſed habeat vitam æternam.
17. Non enim miſit Deus filium ſuum in mundum, ut condemnet mundum: ſed ut ſervetur mundus per ipſum.
18. Qui credit in eum, non condemnatur, qui verò non credit, jam condemnatus eſt, quia non credidit in nomen unigeniti filii Dei.
19. Hoc autem eſt judicium, quod lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras, quam lucem. erant enim mala eorum opera.
20. Omnis enim qui mala agit, odit lucem: & non venit ad lucem, ne arguantur opera ejus. ᶠ
21. Qui autem facit veritatem, venit ad lucem, ut manifeſtentur opera ejus, quia in Deo ſunt facta.
22. Poſt hæc venit Jeſus & diſcipuli ejus in terram Judæam, & illic converſabatur cum ipſis, & baptizabat.
23. Erat autem & Joannes baptizans in Ænom, prope Salim: quia aquæ multæ erant illic, & veniebant & baptizabantur.
24. Nondum enim conjectus fuerat Joannes in carcerem.
25. Orta eſt igitur quæſtio quibuſdam ex diſcipulis Joannis cum Judæis de purificatione.
26. Et venerunt ad Joannem, & dixerunt ei, Rabbi, qui tecum erat trans Jordanem, cui tu teſtimonium perhibuiſti, ecce, is baptizat, & omnes veniunt ad eum.
27. Reſpondit Joannes, & dixit: Non poteſt homo accipere quicquam, niſi fuerit ei datum è cælo.
28. Ipſi vos mihi teſtes eſtis, quod dixerim: Non ſum ego Chriſtus: ſed miſſus ſum ante illum.
29. Qui habet ſponſam, ſponſus eſt: amicus autem ſponſi qui ſtat & audit eum, gaudio gaudet, propter vocem ſponſi, hoc ergo gaudium meum impletum eſt.
30. Illum oportet creſcere, me autem minui.
31. Qui è ſupernis venit, ſuper omnes eſt, qui ex terra eſt, ex terra eſt: & ex terra loquitur: qui è cælo venit, ſupra omnes eſt.
32. Et quod vidit & audivit, hoc teſtatur: & teſtimonium ejus nemo accipit.
33. Qui autem recipit ejus teſtimonium, obſignavit quod Deus verax eſt.
34. Quem enim miſit Deus, verba Dei loquitur: (huic) ad menſuram dat Deus ſpiritum.
35. Pater diligit filium, & omnia dedit in manu ejus.
36. Qui credit in filium, habet vitam æternam: Qui verò incredulus eſt filio, non videbit vitam: ſed ira Dei manet ſuper eum.

ᵃ Unus ex principalibus ſynagogæ.

ᵇ Utrumque referri debet ad verbi ex aqua & ſpiritu infra tantum de ſpiritu loquitur, &c. ut in annot.

ᶜ Sic mirabatur Cyprianus ante ſuam converſionem ut de ſe fatetur. lib. 2. epiſt. 2. col. 2.

ᵈ Præteriti perfecti.

ᵉ Unde tanta felicitas nobis obvenit: ſimul nos inducit ad redamandum Deum ſuper omnia.

ᶠ Id eſt non vult facere pœnitentiam, ſed perſeverare in peccatis.

Sextum teſtimonium Bapt.

Id eſt valde pauci.

I. IV.

1. UT ergo cognovit Dominus audiſſe Phariſæos, quod Jeſus plures diſcipulos faceret, & baptizaret quàm Joannes.
2. Quanquam Jeſus ipſe non baptizaret, ſed diſcipuli ejus.
3. Reliquit Judæam, & abiit iterum in Galilæam.
4. Oportebat autem eum tranſire per Samariam.
5. Venit ergo in civitatem Samariæ, quæ dicitur Sichar, juxta Prædium, quod dedit Jacob Joſeph filio ſuo.
6. Erat autem ibi fons Jacob, Jeſus ergo fatigatus ex itinere, ſedebat ſic ſuper fontem, hora erat fermè ſexta.
7. Venit mulier Samaritana ut hauriret aquam, Dicit ei Jeſus, da mihi potum.
8. Nam diſcipuli ejus abierant in civitatem, ut cibos emerent.
9. Dicit ergo ei mulier illa Samaritana, Quomodo tu Judæus cum ſis, potum à me poſcis, quæ ſum mulier Samaritana? Non enim commercium habent Judæi cum Samaritanis.
10. Reſpondit Jeſus & dixit ei, Si ſcires donum Dei, & quis eſt qui dicit tibi, da mihi potum, tu utique petiiſſes ab eo, & dediſſet tibi aquam vivam.
11. Dicit ei mulier, Domine, neque quo haurias habes, & puteus profundus eſt: unde ergo habes aquam illam vivam?
12. Num tu major es patre noſtro Jacob, qui dedit nobis puteum, & ipſe ex eo bibit, & filii ejus, & pecora ejus?

13. Reſpondit Jeſus & dixit ei, Omnis qui bibit ex aqua hac, ſitiet iterum.
14. Qui biberit ex aqua quam ego dabo ei, non ſitiet in æternum, ſed aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam.
15. Dicit illi mulier, Domine, da mihi hanc aquam, ut non ſitiam, neque veniam huc ad hauriendum.
16. Dicit ei Jeſus, vade, voca virum tuum, & veni huc.
17. Reſpondit mulier, & dixit ei: Non habeo virum: dicit ei Jeſus, bene dixiſti: Non habeo virum.
18. Quinque enim viros habuiſti, & nunc quem habes non eſt tuus vir, hoc verè dixiſti.
19. Dicit ei mulier, Domine, video quod Propheta es tu.
20. Patres noſtri in monte hoc adoraverunt: & vos dicitis quod Hieroſolymis eſt locus ubi oporteat adorare.
21. Dicit ei Jeſus, Mulier crede mihi, venit hora, quando neque in monte hoc, neque Hieroſolymis adorabitis patrem.
22. Vos adoratis quod neſcitis, nos adoramus quod ſcimus: quia ſalus ex Judæis eſt.
23. Sed venit hora, & nunc eſt, quando veri adoratores adorabunt patrem in ſpiritu & veritate: Nam & pater tales quærit qui adorent ipſum.
24. Deus eſt ſpiritus, & eos qui adorant eum, in ſpiritu ac veritate oportet adorare.
25. Dicit ei mulier, Scio quod Meſſias venturus eſt, qui dicitur Chriſtus: Quum ergo venerit ille, annunciabit nobis omnia.
26. Dicit ei Jeſus, Ego ſum, qui loquor tibi.
27. Et eo inſtanti venerunt diſcipuli ejus, & mirati ſunt, quod cum muliere loquebatur: nemo tamen dixit, Quid quæris? aut quid loqueris cum ea?
28. Reliquit ergo hydriam ſuam mulier, & abiit in civitatem, & dicit hominibus.
29. Venite videte hominem, qui dixit mihi omnia quæcumque feci: nunquid ipſe eſt Chriſtus?
30. Exierunt ergo è civitate, & veniebant ad eum.
31. Interea rogabant eum diſcipuli, dicentes, Rabbi, comede.
32. Ille autem dixit eis, Ego cibum habeo comedendum, quem vos neſcitis.
33. Dicebant ergo diſcipuli ad invicem, Num quis attulit ei quod ederet?
34. Dicit eis Jeſus, Meus cibus eſt, ut faciam voluntatem ejus qui miſit me, & perficiam opus ejus.
35. Nonne vos dicitis, quod adhuc quatuor menſes ſunt, & meſſis veniet? Ecce dico vobis, attollite oculos veſtros, & videte regiones, quoniam albæ ſunt jam ad meſſem.
36. Et qui metit, mercedem accipit, & congregat fructum in vitam æternam, ut & qui ſeminat, ſimul gaudeat, & qui metit.
37. In hoc enim eſt ſermo verus, quod alius eſt qui ſeminat, & alius eſt qui metit.
38. Ego miſi vos ad metendum, quod vos non laboraſtis: Alii laboraverunt, & vos in labores eorum introiiſtis.
39. Ex civitate autem illa multi crediderunt in eum Samaritanorum, propter ſermonem mulieris quæ teſtificabatur, quia dixit mihi omnia quæcunque feci.
40. Quum veniſſent ergo ad illum Samaritani, rogaverunt eum ut maneret apud ipſos: & manſit ibi duos dies.
41. Ac multò plures crediderunt propter ſermonem ipſius.
42. Et mulieri dicebant, Jam non amplius propter tuam orationem credimus, ipſi enim audivimus & ſcimus, quod hic eſt vere ſervator mundi Chriſtus.

Undecima pars quadruplex M. R. L. I. Continens geſta Chriſti, mox ab incarceratione Baptiſtæ, per Herodem Antipam facta, videlicet ſecundam prædicationem, & miracula Chriſti in Galilæa: ubi derelicta Nazaretha, unde ejectus fuit, iterum adiit Cana, in ulteriorem vel ſuperiorem Galilæam, [a] & illinc rediit Capernaum, & loca circumvicina, unde vocavit quoſdam in diſcipulos: uſque ad unam inſignem profectionem Chriſti è Capernaum, quam ſolus M. deſcribit in parte ſequenti.

[a] Vel gentium ubi ea deſcendit Jordanis, ideoque dicitur ſuperior.

M. 4. à verſic. 12. uſque verſic. 23.

12. Quum audiſſet autem Jeſus quod Joannes traditus eſſet, rediit in Galilæam.
13. Et relicta Nazareth, venit & habitavit in Capernaum, urbe maritima in finibus Zabulon & Nephtalim.
14. Ut impleretur quod dictum eſt per Iſaiam prophetam dicentem.
15. Terra Zabulon & terra Nephtalim, juxta viam maris trans Jordanem, Galilæa gentium:
16. Populus qui ſedebat in tenebris, vidit lucem magnam, & ſedentibus in regione & umbrâ mortis, lux orta eſt eis.
Ab eo tempore cœpit

R. 1. à verſic. 14. uſque verſic. 13.

14. Poſtquam autem comprehenſus eſſet Joannes venit Jeſus in Galilæam, prædicans Evangelium regni Dei.
15. Et dicens, quia impletum eſt tempus, & appropinquavit regnum Dei, reſipiſcite, & credite in Evangelium.
16. Quum autem ambularet juxta mare Galilææ, vidit Simonem & Andream fratrem ejus, jacientes retia in mare: erant enim piſcatores.
17. Et dixit eis Jeſus, ſequimini me, &

L. 4. à verſic. 14. uſque ad verſic. 33.

14. Et reverſus eſt Jeſus in virtute ſpiritus in Galilæam, & fama exiit per univerſam regionem de ipſo.
15. Et ipſe docebat in Synagogis eorum omnibus cum glorificantibus.
16. Et venit Nazareth, ubi erat nutritus, & intravit, ſecundum conſuetudinem ſuam die Sabbatorum, in Synagogam, & ſurrexit ut legeret.
17. Et traditus eſt illi liber Eſaiæ Prophetæ, cumque explicuiſſet librum, invenit locum ubi ſcriptum erat.
18. Spiritus Domini ſuper me, propterea quod unxit me; ad Evangelizan-

J. 4. à verſic. 43. uſque ad fin. cap.

43. Poſt duos autem dies exiit inde, & abiit in Galilæam.
44. Ipſe enim Jeſus teſtatus fuerat, quod propheta in ſua patria [b] honorem non habet.
45. Quum ergo veniſſet in Galilæam: exceperunt eum Galilæi, quum omnia vidiſſent quæ fecerat Hieroſolymis in die feſto: & ipſi enim venerant ad diem feſtum.
46. Venit ergo Jeſus iterum in Cana Galilææ, ubi fecerat ex aqua vinum, & erat quidam regulus, cujus filius infirmabatur Capernaum.
47. Hic cum audiſſet quod Jeſus adveniſſet à Judæa

[b] Quam præterea ut ſcribit L.

M. 4.

Jeſus prædicare & dicere, reſipiſcite, appropinquavit enim regnum cælorũ.

a Hic Græcam phraſim cum veteri editione ſequi malui.

18. Ambulans autem Jeſus juxta mare Galilææ, Vidit duos fratres Simonem cognomine Petrum, & Andræam fratrem ejus, jacientes rete in mare (nam erant piſcatores.)

19. Et dicit illis, [b] Sequimini me & faciam vos piſcatores hominum.

b Ad verbum venite poſt me Hebraico idiotiſmo.

20. At illi ſtatim relictis illîc retibus ſecuti ſunt eum.

21. Et progreſſus illinc, vidit alios duos fratres Jacobum filium Zebedei, & Joannem fratrem ejus in navi cum Zebedeo patre ſuo, farcientes retia ſua & vocavit eos.

22. At illi protinus relicta navi & patre ſuo ſecuti ſunt eum.

R. 1.

faciam vos fieri piſcatores hominum. [a]

18. Ac protinus relictis retibus ſuis ſecuti ſunt eum.

19. Et progreſſus illinc paululum, vidit Jacobum filium Zebedei, & Joannem fratrem ejus, qui & ipſi in navi reconcinnabant retia.

20. Statimque vocavit illos & relicto patre ſuo Zebedeo in navi cum mercenariis ſecuti ſunt eum.

21. Et ingrediuntur Capernaum, & ſtatim ſabbathis ingreſſus in Synagogam docebat.

22. Et ſtupebant ſuper doctrina ejus. Erat enim docens eos tanquam poteſtatem habens, & non ſicut Scribæ.

L. 4.

dum pauperes miſit me, ut ſanem contritos corde, ut prædicem captivis dimiſſionem, & cæcis viſum ut emittam confractos per remiſſionem.

19. Ut prædicem annum Domini acceptum.

20. Et cum plicaſſet librum reddidit miniſtro, ac ſedit, & omnium in Synagoga oculi erant defixi in eum.

21. Cœpit autem dicere ad illos: hodie impleta eſt hæc ſcriptura in auribus veſtris.

22. Et omnes teſtimonium illi dabant, & mirabantur ſuper ſermonibus gratiæ qui procedebant ex ore ipſius, & dicebant. Nonne hic eſt filius Joſeph?

23. Et ait ad illos, omnino diceris mihi hanc ſimilitudinem, Medice cura teipſum. Quæcunque audivimus facta in Capernaum, fac & hic in patria tua.

24. Ait autem, Amen dico vobis: Nemo propheta acceptus eſt in patria ſua.

25. Sed in veritate dico vobis, multæ viduæ erant in diebus Heliæ in Iſraël, quando clauſum eſt cælum annis tribus, & menſibus ſex: ut fuerit fames magna per omnem terram.

26. Et ad nullam illarum miſſus eſt Helias niſi in Sarepta Sidonis ad mulierem viduam.

27. Et multi leproſi erant in Iſraël ſub Heliſæo propheta, & nemo eorum mundatus eſt, niſi Naaman Syrus.

28. Et repleti ſunt omnes ira in Synagoga, hæc audientes.

29. Et inſurrexerunt, & ejecerunt illum extra civitatem, & duxerunt illum uſque ad ſupercilium montis, ſuper quem civitas illorum erat ædificata, ut præcipitarent eum.

30. Ipſe autem tranſiens per medium illorum, ibat.

31. Et deſcendit in Capernaum civitatem Galilææ ibique docebat illos Sabbathis.

32. Et ſtupebant ſuper doctrina ejus, quia cum poteſtate conjunctus erat ſermo ipſius.

J. 4.

in Galilæam, abiit ad eum, & rogavit eum ut deſcenderet ac ſanaret ipſius filium, erat enim propinquus morti.

48. Dixit ergo Jeſus ad eum niſi ſigna & prodigia videritis, non credetis.

49. Dicit ei regulus, Domine, deſcende priuſquam moriatur filius meus.

50. Dicit ei Jeſus: Vade, filius tuus vivit, credidit homo ſermoni, quem dixerat illi Jeſus, & profectus eſt.

51. Jam autem eo deſcendente, ſervi ejus occurrerunt ipſi & nuntiaverunt, dicentes, filius tuus vivit.

52. Percontatus eſt ergo ab eis horam, in qua melius habuiſſet: & dixerunt ei, heri hora ſeptima reliquit eum febris.

53. Cognovit ergo pater, quod illa hora erat, in qua dixerat ei Jeſus, filius tuus vivit: & credidit ipſe & domus ejus tota.

54. Hoc iterum ſecundum ſignum fecit Jeſus, quum veniſſet ex Judæa in Galilæam.

Duodecima pars ſolius M. de celebri profectione Chriſti à Capernaum, totam circumeundo Galilæam, prædicando regnum Dei, dæmones expellendo, morbos omnes ſanando, in qua profectione magnum illum & præcellentiſſimum ſermonem habuit in monte, unde reverſus eſt Capernaum.

M. 4. à verſ. 23. uſque ad c. 8. verſ. 5.

23. Et circumibat totam Galilæam Jeſus docens in Synagogis illorum, ac prædicans Evangelium regni, & curans omnem morbum, & omnem languorem in populo.

24. Et dimanavit fama ejus in totam Syriam, & adduxerunt ad illum omnes malè habentes, variis morbis, & cruciatibus detentos, & dæmoniacos & lunaticos, & paralyticos, & ſanavit eos.

25. Et ſecutæ ſunt eum turbæ multæ à Galilæa, & Decapoli, & Hieroſolymi, & Judæa, & à regionibus trans Jordanem ſitis.

M. V.

1. QUum vidiſſet autem turbas, aſcendit in montem, & quum ſediſſet acceſſerunt ad ipſum diſcipuli ſui Valla.
2. Et aperiens os ſuum docebat eos, dicens:
3. Beati pauperes ſpiritu: quoniam ipſorum eſt regnum cælorum.
4. Beati qui lugent: quoniam ipſi conſolationem accipient.
5. Beati mites: quoniam ipſi hæreditate accipient terram.
6. Beati qui eſuriunt & ſitiunt juſtitiam: quoniam ipſi ſaturabuntur.
7. Beati miſericordes: quoniam ipſi miſericordiam conſequentur.
8. Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt.
9. Beati pacifici: quoniam ipſi filii Dei vocabuntur.
10. Beati qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam: quoniam ipſorum eſt regnum cælorum.
11. Beati eritis cum conviciati fuerint vobis, & perſecuti fuerint. & dixerint omne malum verbum, [c] adverſus vos mentientes propter me.
12. Gaudete & exultate, quoniam merces veſtra multa eſt in cælis, Sic enim perſecuti ſunt prophetas, qui fuerunt ante vos.

c Non argoit non pungit ubi oportet.

a Deſipuerit.
13. Vos eſtis ſal terræ; quod ſi ſal infatuatus fuerit [a] quo ſalietur? Ad nihil valet ultra, niſi ut projiciatur foras, & conculcetur ab hominibus.

b Ad docendum veram lucem. Joan. 1. 8.
14. Vos eſtis lux [b] mundi: non poteſt urbs abſcondi ſupra montem poſita.
15. Neque accendunt lucernam & ponunt illam ſubter modium: ſed ſuper candelabrum, & lucet omnibus qui ſunt in domo.
16. Sic luceat lux veſtra coram hominibus, ut videant veſtra bona opera, & glorificent patrem veſtrum qui eſt in cælis.
17. Ne exiſtimetis quod venerim ad diſſolvendum legem vel prophetas; non veni ut diſſolvam, ſed ut impleam.
18. Amen quippe dico vobis, donec prætereat cælum & terra, iota unum, aut unus apex non præterierit ex lege, quoad omnia facta fuerint.

c Enervaverit.
19. Quiſquis igitur ſolverit [c] unum ex mandatis hiſce minimis, & docuerit ſic homines minimus vocabitur in regno cælorum: Quiſquis autem fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cælorum.
20. Dico enim vobis, niſi abundaverit veſtra juſtitia plus quam Scribarum & Phariſæorum, non intrabitis in regnum cælorum.
21. Audiſtis quoniam dictum eſt antiquis, Non occides: Qui autem occiderit, obnoxius erit judicio.

d Sine cauſa juſta.
22. Ego autem dico vobis, quia omnis qui iraſcitur fratri ſuo temere, [d] reus erit judicio: Qui autem dixerit fratri ſuo Racha, reus erit conſilio, Qui autem dixerit fatue, reus erit gehennæ ignis.
23. Itaque ſi obtuleris munus tuum ad altare, & illic recordatus fueris, quod frater tuus habet aliquid adverſum te. [e]

e Id eſt, offenſum à te. R. 11. 25. L. 17. 4.
24. Relinque illic munus tuum coram altare, & abi prius reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offer munus tuum.
25. Habeto benevolentiam cum adverſario tuo cito, dum es in via cum illo, ne quando te tradat adverſarius Judici, & judex te tradat miniſtro, & in carcerem conjiciaris.
26. Amen, amen dico tibi nequaquam exibis illinc donec perſolveris ultimum quadrantem.
27. Audiſtis quod dictum fuerit antiquis: Non committes adulterium.
28. At ego dico vobis, quod quicunque aſpexerit mulierem, ad concupiſcendum eam: jam adulterium cum ea commiſit in corde ſuo.
29. Quod ſi oculus tuus dexter obſtaculo tibi fuerit, erue illum, & abjice abs te: Expedit enim tibi ut pereat unum membrorum tuorum, & non totum corpus tuum conjiciatur in gehennam.
30. Et ſi dextera tua manus obſtiterit tibi, amputa eam, & projice abs te: Expedit enim tibi, ut pereat unum membrorum tuorum, ac non totum corpus tuum conjiciatur in gehennam.
31. Dictum eſt autem, quiſquis dimiſerit uxorem ſuam, det illi libellum repudii.
32. At ego dico vobis quod quiſquis dimiſerit uxorem ſuam, niſi cauſa ſtupri, facit eam mœchari, & quicunque repudiatam duxerit, mœchatur.
33. Rurſum audiſtis quod dictum fuerit antiquis, Non pejerabis, ſed reddes domino quæ juraveris.
34. At ego dico vobis, ne juretis omnino, neque per cælum, quia thronus Dei eſt.
35. Neque per terram, quia ſubſellium eſt pedum illius, neque per Hieroſolyma, quoniam civitas eſt magni Regis.
36. Neque per caput tuum jures, quia non potes unum capillum album aut nigrum facere.
37. Sed erit ſermo veſter, eſt, eſt, non, non. Porrò, quod eſt ultra hæc, ex malo eſt.
38. Audiſtis, quod dictum fuerit, Oculum pro oculo, & dentem pro dente.
39. At ego dico vobis, ne reſiſtatis malo: ſed quiſquis te percuſſerit in dexteram tuam maxillam, obverte illi & alteram.
40. Et ei qui vult tecum judicio contendere, ac tunicam tuam tollere, dimitte ei etiam & pallium.
41. Et quiſquis te angariabit ad miliare unum, abito cum illo duo.
42. Petenti abs te, dato, & volentem mutari abs te, ne averſeris.
43. Audiſtis quod dictum ſit: Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum.
44. Ego verò dico vobis, Diligite inimicos veſtros, benè precemini devoventibus vos, benefacite iis qui oderunt vos: Et orate pro iis, qui lædunt & infectantur vos.
45. Ut ſitis filii patris veſtri qui eſt in cælis; Qui ſolem ſuum oriri facit ſuper malos & bonos, & pluviam mittit ſuper juſtos & injuſtos.
46. Nam ſi dilexeritis eos qui diligunt vos, quam mercedem habebitis? Nonne & publicani idem faciunt?
47. Et ſi complexi fueritis fratres veſtros tantùm, quid amplius facitis? Nonne & publicani ſic faciunt?
48. Eritis igitur vos perfecti, quemadmodum pater veſter, qui eſt in cælis, perfectus eſt.

M. VI.

1. ATtendite ne eleemoſynam veſtram faciatis, coram hominibus, quo ſpectemini ab illis: alioquin mercedem non habebis apud patrem veſtrum qui eſt in cælis.
2. Itaque cum præſtas eleemoſynam, ne tubis canatur ante te, quemadmodum hypocritæ faciunt in ſynagogis & in vicis, ut glorificentur ab hominibus. Amen dico vobis, receperunt mercedem ſuam.
3. Cæterùm tu cum præſtabis eleemoſynam, neſciat ſiniſtra tua, quod facit dextera tua.
4. Ut ſit tua eleemoſyna in occulto, & pater tuus qui videt in occulto, ipſe reddet tibi in propatulo.
5. Et quum oraveris, non eris quemadmodum hypocritæ: nam illi amant in conventibus & in angiportis platearum ſtantes orare, quo conſpicui ſint hominibus. Amen dico vobis, quod receperunt mercedem ſuam.
6. Tu verò cùm oras, introito in conclave tuum, & occluſo oſtio tuo, ora patrem tuum, qui eſt in occulto, & pater tuus, qui videt in occulto, reddet tibi in propatulo.
7. Verùm orantes, ne ſitis multiloqui, ſicut Ethnici, Putant enim fore ut ob multiloquium ſuum exaudiantur.
8. Ne igitur efficiamini ſimiles iſtorum. Novit enim pater veſter, quibus vobis opus ſit, priuſque petatis ab illo.
9. Ad hunc ergo modum orate vos: Pater noſter, qui es in cælis, ſanctificetur nomen tuum.

10. Veniat regnum tuum: fiat voluntas tua, quemadmodum in cælo, ſic etiam in terra.
11. Panem noſtrum quotidianum [a] da nobis hodie.
12. Et remitte nobis debita noſtra: Sicut etiam nos remittimus debitoribus noſtris.
13. Et ne nos inducas [b] in tentationem, ſed libera nos à malo, quia tuum eſt regnum, & potentia, & gloria, in ſæcula ſæculorum. Amen.
14. Si enim remiſeritis hominibus offenſas ipſorum, remittet etiam vobis pater veſter cæleſtis.
15. Quod ſi non remiſeritis hominibus peccata ſua: nec pater veſter remittet peccata veſtra.
16. Porrò quum jejunaveritis, ne ſitis veluti hypocritæ tetrici. Obſcurant [c] enim facies ſuas, ut appareant hominibus jejunare. Amen dico vobis, receperunt mercedem ſuam.
17. Tu verò quum jejunas, unge caput tuum, & faciem tuam lava.
18. Ne conſpicuum ſit hominibus te jejunare, ſed patri tuo qui eſt in occulto, & pater tuus qui videt in abdito, reddet tibi in propatulo.
19. Ne reponatis vobis theſauros in terra, ubi ærugo & tinea corrumpit, & ubi fures perfodiunt, ac furantur.
20. Sed recondite vobis theſauros in cælo, ubi neque ærugo, neque tinea corrumpit, & ubi fures non perfodiunt, neque furantur.
21. Nam ubi eſt theſaurus veſter, illic erit & cor veſtrum.
22. Lucerna corporis eſt oculus. Si igitur oculus tuus ſimplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit.
23. Quod ſi oculus tuus malus fuerit, totum corpus tuum tenebroſum erit. Ergo ſi lumen quod eſt in te, tenebræ ſunt, ipſæ tenebræ quantæ?
24. Nemo poteſt duobus dominis ſervire: aut enim unum habebit odio, & alterum diliget: aut uni adhærebit, & alterum negliget: non poteſtis Deo ſervire & mammonæ.
25. Propterea dico vobis, ne ſitis ſolliciti vitæ veſtræ, quid eſuri ſitis, aut bibituri, neque corpori veſtro quibus indumentis uſuri. Nonne anima pluris eſt quam cibus, & corpus pluris quam indumentum?
26. Reſpicite ad volatilia cæli, quæ non ſerunt, neque metunt, neque convehunt in horrea, & pater veſter cæleſtis alit illa. Nonne vos longè præcellitis illa?
27. Quis autem ex vobis ſollicitè cogitando poteſt addere ad ſtaturam ſuam cubitum unum?
28. Ac de indumento quid ſolliciti eſtis? cognoſcite lilia agri, quomodo creſcunt: non laborant, neque nent.
29. Attamen dico vobis, ne Salomonem quidem in univerſa gloria ſua ſic amictum fuiſſe ut unum ex his.
30. Quod ſi gramen agri quod hodie eſt, & cras in clibanum mittitur Deus ſic veſtit, an non multò magis vos ô exiguæ fidei?
31. Ne ſitis igitur ſolliciti dicentes: Quid edemus, aut quid bibemus aut quibus operiemur?
32. Nam omnia iſta gentes exquirunt. Novit enim pater veſter cæleſtis quod opus habetis his omnibus.
33. Quærite ergo primum regnum Dei, & juſtitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis.
34. Ne ſitis igitur ſolliciti in craſtinum: nam craſtinus dies curam habebit ſui ipſius: ſufficit diei afflictio ſua.

a Vulg. ſuperſubſtantialem vel ſupereſſentialem. Hebræi continuam meſſem.
b Ne patiaris nos induci in tentationem.
c Exterminant.

Matth. cap. 7.

1. NOlite judicare, ne judicemini.
2. Quo enim judicio judicaveritis judicabimini, & in qua menſura menſi fueritis, remetietur vobis.
3. Quid autem vides feſtucam quæ eſt in oculo fratris tui: trabem autem quæ eſt in oculo tuo non animadvertis?
4. Aut quomodo dicis fratri tuo, ſine eximam feſtucam ex oculo tuo, & ecce trabes in oculo tuo.
5. Hypocrita, ejice prius trabem ex oculo tuo, & tum perſpiciens ut eximas feſtucam ex oculo fratris tui.
6. Ne detis quod ſanctum eſt canibus, [d] neque projiciatis margaritas veſtras ante porcos: nequando hi conculcent eas pedibus ſuis, & illi verſi lacerent vos.
7. Petite, & dabitur vobis, quærite, & invenietis, pulſate, & aperietur vobis.
8. Quiſquis enim petit, accipit, & qui quærit, invenit, & pulſanti aperietur.
9. An quiſquam eſt veſtrûm homo, quem ſi filius ejus petierit panem, num lapidem dabit illi?
10. Aut ſi piſcem petierit, num ſerpentem porriget illi?
11. Si vos igitur cum ſitis mali, noſtis dona bona dare filiis veſtris, quantò magis pater veſter qui eſt in cælis, dabit bona petentibus ab ipſo?
12. Omnia igitur quæcunque volueritis ut faciant vobis homines, ſic & vos facite illis, hæc eſt enim Lex & Prophetæ.
13. Introite per arctam portam, quoniam lata eſt porta, & ſpatioſa via, quæ adducit in exitium, multique ſunt qui ingrediuntur per illam.
14. Quoniam anguſta eſt porta, & ſtricta via, quæ deducit ad vitam: & pauci ſunt qui inveniunt illam.
15. Cavete verò vobis à Pſeudoprophetis qui veniunt ad vos in veſtitu ovium, ſed intrinſecus ſunt lupi rapaces.
16. A fructibus eorum agnoſcetis eos Nunquid colligunt de ſpinis uvas? aut de tribulis ficus?
17. Sic omnis arbor bona, fructus bonos facit: putris autem arbor, fructus malos facit.
18. Non poteſt arbor bona fructus malos facere: neque arbor putris fructus bonos facere.
19. Omnis arbor quæ non facit fructum bonum exciditur, & in ignem conjicitur.
20. Igitur ex fructibus eorum agnoſcetis eos.
21. Non quiſquis dicit mihi Domine, domine, intrabit in regnum cælorum, ſed qui fecerit voluntatem patris mei qui eſt in cælis.
22. Multi dicent mihi in illa die, Domine, domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, & in nomine tuo dæmonia ejecimus, & per nomen tuum multas virtutes fecimus.
23. Et tunc confitebor illis, quia nunquam novi vos: diſcedite à me qui operamini iniquitatem.
24. Omnis igitur qui audit ex me ſermones hos, & facit eos, aſſimilabo eum viro prudenti, qui ædificavit domum ſuam ſuper petram.
25. Et deſcendit imber, & venerunt flumina, flaverunt venti, & irruerunt in domum illam, & non cecidit, fundata enim fuerat ſuper petram.

d Canibus pro oppugnatoribus veritatis: proptereà pro contemptoribus. Aug. lib. 2. de ſerm. Dom. in monte, tom. 4.

26. Et omnis qui audit à me ſermones hos, & non facit eos, aſſimilabitur viro fatuo, qui ædificavit domum ſuam ſuper arenam.
27. Et deſcendit imber, & venerunt flumina, & flaverunt venti, & impegerunt in domum illam, & cecidit, & fuit ruina illius magna.
28. Et factum eſt quum finiſſet Jeſus ſermones hos, obſtupeſcerent turbæ ſuper doctrina ejus.
29. Docebat enim eos, velut habens authoritatem, & non ſicuti Scribæ.

Decima tertia ſimplex M. qui ſolus loquitur de deſcenſu Chriſti de monte poſt dictam concionem, & de duobus inſignibus miraculis quæ rediens Caphernaum fecit in itinere. Primùm, ante ingreſſum urbis ſanans lepróſum: Secundùm, poſt ingreſſum urbis ſanans puerum Centurionis.

M. 8. uſque verſ. 14.

1. QUum autem deſcendiſſet de monte, ſecutæ ſunt eum turbæ multæ.
2. Et ecce leproſus veniens adoravit eum, dicens, Domine, ſi velis potes me mundare.
3. Protenſaque manu tetigit illum Jeſus dicens, volo, mundus eſto. ac protinus mundata fuit illius lepra.
4. Et dicit illi Jeſus, vide ne cui dixeris: ſed abi, oſtende teipſum ſacerdoti, & offer donum illud quod juſſit Moyſes in teſtimonium ipſis. Levit. 13. 3. & 14. 3.
5. Porrò quum ingreſſus fuiſſet Jeſus Caphernaum, adiit eum Centurio obſecrans eum.
6. Et dicens, Domine, puer meus decumbit domi paralyticus, ac graviter diſcruciatur.
7. Et dicit illi Jeſus, ego cum venero ſanabo eum.
8. Et reſpondens Centurio dixit: Domine non ſum dignus ut intres ſub tectum meum, ſed tantum dic verbum, & ſanabitur puer meus.
9. Nam & ego ſum homo alterius poteſtati ſubditus, & habeo ſub me milites, & dico huic vade, & vadit: & alteri veni, & venit, & ſervo meo fac hoc, & facit.
10. Hæc autem cum audiſſet Jeſus admiratus eſt: & ait ſequentibus ſe, Amen dico vobis, ne in Iſraël quidem tantam fidem reperi.
11. Dico autem vobis, quod multi ab Oriente & Occidente venient, & accumbent cum Abraham & Iſaac, & Jacob in regno cælorum.
12. Filii verò regni ejicientur in tenebras exteriores: illic erit fletus, & ſtridor dentium.
13. Et dicit Jeſus Centurioni, vade, & ſicut credidiſti, fiat tibi. Et ſanatus eſt puer ejus in hora illa.

Decima quarta duplex R. L. De dæmoniaco liberato per Chriſtum, poſtquam ingreſſus eſt Synagogam.

R. 1. à verſ. 23. uſque ad verſ. 29.

23. Et erat in Synagoga eorum, homo obnoxius ſpiritui immundo, & exclamavit.
24. Dicens, ah quid rei nobis eſt tecum Jeſu Nazarene? veniſti ad perdendum nos? novi te qui ſis, nimirum ille ſanctus Dei.
25. Et increpavit illum Jeſus dicens, obmuteſce, & exi ab eo.
26. Et quum diſcerpſiſſet eum ſpiritus immundus, exclamaſſetque voce magna, exiit ab eo.
27. Et obſtupuerunt omnes, ita ut conquirerent inter ſe dicentes. Quid eſt hoc? quia cum authoritate etiam ſpiritibus immundis imperat, & obediunt ei.
28. Emanavit autem fama ejus ſtatim in totam undique regionem Galilææ finitimam.

L. 4. à verſ. 33. uſque ad verſ. 38.

33. Et in Synagoga erat homo habens ſpiritum dæmonis immundi: & exclamavit voce magna.
34. Dicens, Eia, quid tibi nobiſcum eſt Jeſu Nazarene? veniſti ad perdendum nos ſcio te quis ſis, ſanctus ille Dei.
35. Et increpavit illum Jeſus dicens, obmuteſce, & exi ab eo, & quum projeciſſet illum dæmonium in medium, exiit ab illo, nihilque ei nocuit.
36. Et factus eſt pavor ſuper omnes: & colloquebantur alii cum aliis dicentes, quis ſermo hic? a quia cum authoritate ac poteſtate imperat immundis ſpiritibus, & exeunt.
37. Et divulgabatur fama de illo in omnem locum undique finitimæ regionis.

a Vel quod hoc recitat

Decima quinta triplex M. R. L. De Chriſto ex Synagoga digreſſo domum Petri ubi ſocrum ejus ſanavit & eadem die veſperi multos dæmoniacos & omnes infirmos.

M. 8. à verſ. 14. uſque verſ. 18.

14. Et quum veniſſet Jeſus in domum Petri, vidit ſocrum illius in lectu decumbentem, & febricitantem.
15. Tetigitque manum illius, & reliquit eam febris: & ſurrexit ac miniſtrabat eis.
16. Cùm autem adveſperaſſet adduxerunt illi dæmoniacos multos, & ejecit ſpiritus verbo, omneſque male habentes ſanavit.
17. Ut impleretur quod dictû

R. 1. à verſ. 29. uſque verſ. 35.

29. Et protinus è Synagoga egreſſi venerunt in domum Simonis, & Andreæ, cum Jacobo & Joanne.
30. Socrus autem Simonis decumbebat ſebricitans, & ſtatim dicunt ei de illa.
31. Et accedens erexit eam, apprenſa manu ejus: & reliquit eam febris illico, ac miniſtrabat eis.
32. Veſperi verò cum occidiſſet ſol, afferebant ad eum omnes male habentes, & qui à dæmoniis agitabantur.
33. Et civitas tota congregata erat ad

L. 4. à verſ. 38. uſque verſ. 42.

38. Quum ſurrexiſſet autem Jeſus de Synagoga introivit in domum Simonis: ſocrus autem Simonis tenebatur febri magna, & rogaverunt eum pro ea.
39. Et aſtans ſupra illam, increpavit febrem, & febris dimiſit illam, ſtatimque ſurgens, miniſtrabat illis.
40. Quum autem ſol occideret, omnes qui habebant infirmos morbis variis, ducebant illos ad eum: & ille ſingulis manus imponens ſanabat illos.
41. Exibant autem & dæmonia à multis

M. 8.

erat per Eſaïam Prophetam, quum ait, ipſa infirmitates noſtras ſuſcepit & morbos portavit.

R. 1.

oſtium.
34. Et ſanavit multos qui ægrotabant variis morbis. Et dæmonia multa ejiciebat, & non ſinebat loqui dæmonia, quod ipſum noſſent.

L. 4.

clamantia ac dicentia, certè es tu Chriſtus ille filius Dei. Et increpans non ſinebat ea loqui, quod ſciebant eum eſſe Chriſtum.

Decima ſexta pars duplex R. L. Ut manè ſequenti ante lucem, Chriſtus exierit in deſertum orare, nec rogatus redire voluit Capernaum, ſed aliis quoque civitatibus Galilææ prædicare.

Rn. à verſ. 35. uſque ad verſ. 40.

35. Et manè multa adhuc nocte quum ſurrexiſſet, egreſſus eſt & abiit Jeſus in deſertum locum: ibique orabat.
36. Et proſecutus eſt eum Simon, & qui cum illo erant.
37. Et quum inveniſſent eum, dicunt ei, omnes te quærunt.
38. Et ait illis, eamus in proximos vicos, [a] ut & ibi prædicem, ad hoc enim veni.

[a] Proximas civitates.

39. Et prædicabat in Synagogis eorum in tota Galilæa, & dæmonia ejiciebat.

L. 4. à verſ. 42. uſque fin. cap.

42. Facto autem die egreſſus ibat in deſertum locum, & turbæ quærebant eum, & venerunt uſque ad ipſum, & detinebant illum, ne diſcederet ab eis.
43. Quibus ille ait, certe etiam aliis civitatibus, Oportet me evangelizare regnum Dei; nam in hoc miſſus ſum.
44. Et prædicabat in Synagogis Galilææ.

Decima ſeptima pars ſimplex L. de concione Chriſti in navi, ad ſtagnum Genezareth, ingenti captura piſcium per Petrum, qui cum Jacobo & Joanne ſtupentes confirmati à Chriſto, ſecuti ſunt eum.

L. 5. uſque verſ. 12.

1. FActum eſt autem cum turba irrueret illi: ut audiret verbum Dei, & ipſe ſtabat juxta ſtagnū Genezareth.
2. Et vidit duas naves ſtantes ad ſtagnum, piſcatores autem deſcenderant ex illis, & abluebant retia.
3. Ingreſſus autem in unam navium, quæ erat Simonis, rogavit eum ut à terra abduceret puſillum, & ſedens docebat è navi turbas.
4. Ut ceſſavit autem loqui, dixit ad Simonem: duc in altum, & laxate retia veſtra ad capturam.
5. Et reſpondens Simon dixit illi, Præceptor, per totam noctem laborantes nihil cœpimus: tamen in verbo tuo laxabo rete.
6. Et quum hoc feciſſent, concluſerunt piſcium multitudinem copioſam, rumpebatur autem rete eorum.
7. Et innuerunt ſociis, qui erant in altera navi, ut venientes & adjuvarent ſe. Et venerunt atque impleverunt ambas naves, ita ut illæ mergerentur.
8. Quod quum videret Simon Petrus, accidit ad genua Jeſu, dicens: Diſcede à me, quia homo peccator ſum Domine.
9. Stupor enim circundederat eum, & omnes qui cum illo erant, ſuper captura piſcium, quam cœperant.
10. Similiter autem Jacobum, & Joannem filios Zebedæi, qui erant ſocii Simoni. Et ait ad Simonem Jeſus; Ne metuas, exnunc eris homines capiens.
11. Et ſubductis in terram navibus, relictis omnibus ſecuti ſunt eum.

Decima octava pars duplex R. L. de leproſo ſanato, & juſſo munus ſecundum legem Moſis offerre.

R 1. à verſ. 40. uſque ad cap. 2.

40. Et venit ad eum leproſus deprecans eum, eique ad genua accidens, ac dicens illi. Si vis, potes me mundare.
41. Jeſus autem miſericordia commotus, extenſa manu, tetigit illum dicens ei, volo, mundus eſto.
42. Et cum dixiſſet, ſtatim diſceſſit ab eo lepra, & mundatus eſt.
43. Et comminatus ei, ſtatim ablegavit eum.
44. Dicitque ei, vide nemini quicquam dicas: ſed abi, te ipſum oſtende Sacerdoti, & offer pro emundatione tui, quæ præcepit Moſes in teſtimonium illis.
45. At ille egreſſus, cœpit prædicare multa, & divulgare ſermonem, ita ut jam non poſſet Jeſus manifeſtè introire in civitatem: ſed foris in deſertis locis erat, & veniebant ad eum undique.

L. 5. à verſ. 12. uſque ad verſ 17.

12. Et accidit quum eſſet in quadam civitate, & ecce vir plenus lepra, quumque vidiſſet Jeſum, proſtratus in faciem, rogavit eum dicens: Domine, ſi vis potes me mundare.
13. Et protenſa manu, tetigit eum, dicens: Volo, mundus eſto, & confeſtim lepra diſceſſit ab eo.
14. Et ipſe præcepit illi ne cuiquam diceret, ſed vade, inquit, oſtende teipſum Sacerdoti, & offer pro emundatione tui, quemadmodum præcepit Moſes in teſtimonium illis.
15. Pervagabatur autem magis rumor de illo, & conveniebant turbæ multæ ut audirent, & ſanarentur per illum ab infirmitatibus ſuis.
16. Ipſe autem agebat in receſſu, in deſertis & orabat,

Decima nona ſimplex M. Jeſus Reverſus ad littora maris Galileæ ſeu dicti ſtagni ſupra par. 17. etiam videns multas circa ſe turbas quia ſatis tum ad occidentale littus docuerat : voluit more ſuo in ulteriorem, id eſt, Orientalem ripam trajicere, ut ibi quoque doceret, & ingreſſurus navem, ſcribam ſe offerentem deterruit, uni verò diſcipulis commeatum, ad ſepeliendum patrem petenti denegavit, ſeque ſtatim ſequi juſſit. Tempeſtatem maris, excitatus ſedavit, & appulſus regionem Gergeſenorum, duos dæmoniacos ſanavit, dæmonibus ejectis in porcos, qui perierunt in mari : Gergeſeni rogant Jeſum diſcedere è finibus ſuis.

M. 8. à verſ. 18. uſque ad fin. cap.

18. Quum vidiſſet autem Jeſus turbas multas circum ſeſe, juſſit ut abirent in ulteriorem ripam.
19. Et quum acceſſiſſet unus ſcriba dixit ei. Magiſter ſequar te quocunque ieris.
20. Et dicit illi Jeſus, vulpes foveas habent, & volucres cæli nidos : at filius hominis non habet ubi caput reclinet.
21. Alius autem ex diſcipulis ejus, dixit ei, Domine permitte mihi prius abire, & ſepelire patrem meum.
22. At Jeſus dixit illi, ſequere me, & ſine ut mortui ſepeliant mortuos ſuos.
23. Et quum eſſet ingreſſus navim, ſecuti ſunt eum diſcipuli ſui.
24. Et ecce motus magnus factus eſt in mari, adeo ut navis operiretur à fluctibus, ipſe verò dormiebat.
25. Et accedentes diſcipuli excitaverunt illum dicentes : Domine ſerva nos, perimus.
26. Et dicit illis, Quid timidi eſtis, ô modicæ fidei? Tunc excitatus increpavit ventos, & mare, & facta eſt tranquillitas magna.
27. Homines verò admirabantur, dicentes : Qualis eſt hic quia venti quoque, & mare obediunt ei?
28. Et quum ipſe veniſſet ad ulteriorem ripam in regionem Gergeſenorum, occurrerunt ei duo dæmoniaci, è monumentis exeuntes, ſævi valde, adeò ut nemo poſſet tranſire per viam illam.
29. Et ecce clamarunt, dicentes : Quid rei nobis tecum eſt Jeſu fili Dei? veniſti huc ante tempus ad torquendum nos?
30. Erat autem procul ab illis grex porcorum multorum paſcens.
31. Dæmones verò rogabant eum dicentes : Si ejicis nos, permitte nobis abire in gregem porcorum.
32. Et ait illis, abite. Illi verò egreſſi, abierunt in gregem porcorum, & ecce ſubitaneo impetu ferebatur totus grex porcorum per præceps in mare, & perierunt in aquis.
33. Subulci verò fugerunt, & venientes in civitatem renuntiaverunt omnia, & quid accidiſſet dæmoniacis.
34. Et ecce tota civitas exivit in occurſum Jeſu. Et cum vidiſſent illum, rogaverunt ut decederet à finibus eorum.

Vigeſima triplex M. R. L. De reditu & prædicatione Chriſti in Capernaum, paralytico ſanat°, vocatione M. murmure Phariſæorum, & reſponſo ad eos, & ad Baptiſtæ diſcipulos.

Matth. 9. uſque ad verſ. 8.

1. ET ingreſſus navim trajecit, ac venit in ſuam civitatem.
2. Et ecce adduxerunt illi paralyticum in lecto decumbentem. Cumque vidiſſet Jeſus fidem illorum, dixit paralytico, confide fili, remittuntur tibi peccata tua.
3. Et ecce quidam è Scribis dicebant intra ſeſe, Hic blaſphemat. [a]
4. Et cum vidiſſet Jeſus cogitationes illorum, dixit, Quare vos cogitatis mala in cordibus veſtris?
5. Utrum enim facilius eſt dicere, remittuntur tibi peccata tua, an dicere, ſurge, & ambula?
6. Ut autem ſciatis quod poteſtatem habet filius hominis in terra remittendi peccata. Tunc dicit paralytico, Surge, tolle tuum lectum & abi in domum tuam :
7. Et ille ſurrexit, abiitque in domum ſuam.

a Mentalis murmuratio.

R. 2. uſque ad verſic. 13.

1. ET iterum intravit Capernaum per dies aliquot, & auditum eſt quod in domum eſſet.
2. Et protinus congregati ſunt multi, adeò ut jam non caperent eos, nec illa loca quæ erant circa januam, & loquebatur eis ſermonem.
3. Et veniunt ad eum ferentes paralyticum, qui à quatuor portabatur.
4. Et cum non poſſent ei appropinquare præ turba, nudaverunt tectum ædium, in quibus erat, eoque perfoſſo, funibus demiſerunt grabbatum, in quo paralyticus jacebat.
5. Quum autem vidiſſet Jeſus fidem illorum, dixit paralytico. Fili, remittuntur tibi peccata tua.
6. Erant autem illic quidam è Scribis ſedentes, & cogitantes in cordibus ſuis.
7. Quid hic ſic loquitur blaſphemias? Quis poteſt remittere peccata, niſi ſolus Deus?
8. Et protinus, ut cognoviſſet Jeſus ſpiritu ſuo, quod ſic cogitarent intra ſeſe, dicit illis : Quid iſta cogitatis in cordibus veſtris?
9. Utrum eſt facilius dicere paralytico, remittuntur tibi peccata : an dicere, ſurge, & tolle grabbatum tuum, & ambula?

L. 1. à verſ. 17. uſque ad finem cap.

17. Et factum eſt quodam die, & ipſe docebat, erantque Phariſæi ſedentes, ac legis Doctores, qui venerant ex omni caſtello Galilææ, & Judææ, & Hieruſalem, & virtus Domini aderat ad ſanandum eos.
18. Et ecce viri portantes in lecto hominem, qui erat paralyticus, & quærebant eum inferre, & ponere ante eum.
19. Et non invenientes qua parte illum inferrent præ turba, aſcenderunt ſuper tectum, ac per regulas [b] dimiſerunt eum cum lecto ante Jeſum.
20. Quorum fidem ut vidit, dixit illi : Homo, remittuntur tibi peccata tua.
21. Et cœperunt cogitare Scribæ & Phariſæi dicentes : Quis eſt hic, qui loquitur blaſphemias? quis poteſt remittere peccata, niſi ſolus Deus?
22. Ut cognovit autem Jeſus cogitationes eorum, reſpondens, dixit ad illos : Quid cogitatis in cordibus veſtris?
23. Utrum eſt facilius dicere, remittuntur tibi peccata tua : an dicere, Surge, & ambula?
24. Ut autem ſciatis, quod filius hominis habet poteſtatem in terra remittendi peccata, ait paralytico : tibi

b Recte ... Latanas quod per deiec ſum ſeu c... chicam tect plani.

M. 9.

8 Turbæ verò quæ viderant, admiratæ ſunt, & glorificaverunt Deum, qui dedit poteſtatem talem hominibus.

9 Et præteriens Jeſus illinc, vidit hominem ſedentem ad Telonium, Matthæum nomine: dicitque ei, ſequere me, atque is ſurgens, ſequutus eſt eum.

10 Et factum eſt, ut Jeſus accumberet in illius ædibus, & ecce multi publicani & peccatores [a] qui venerant, ſimul accubuerunt cum Jeſu, & diſcipulis ejus.

11 Cùmque id vidiſſent Phariſæi, dixerunt diſcipulis ejus,[b] Cur cum publicanis & peccatoribus veſcitur magiſter veſter?

12 At Jeſus ubi audivit, dixit illis, non opus habent ii qui validi ſunt[c] medico: ſed qui male habent.

13 Profecti verò diſcite, quid ſit, miſericordiam volo, & non ſacrificium: Non enim veni ad vocandum juſtos, ſed peccatores ad pœnitentiam.

14 Tunc adeunt eum diſcipuli Joannis, dicentes, quam ob cauſam nos & Phariſæi jejunamus [d] plerumque, diſcipuli verò tui non jejunant?

15 Et dixit illis Jeſus, nunquid poſſunt filii thalami nuptialis lugere, quandiu cum illis eſt ſponſus?[e] venient autem dies, quum tolletur ab eis ſponſus, & tunc jejunabunt.

16 Nullus autem immittit commiſſuram panni rudis in veſtimentum vetus: illud enim ſupplementum detrahit de veſtimento, & fit pejor ruptura.

a Non tamen flagitioſæ vitæ & infamia notati ut putat Joan. Calvinus qui ait quod ſe miſcebat adulteris, ebrioſis & ſimilibus.

b Murmuratio vocalis Phariſæorũ & Scribarũ ſollicitando eos ad defectionem.

c Prompta conceſſio.

d Murmuratio vocalis Phariſæorum & quorumdã diſcipulorum Joannis ſeductorum ab eis.

e Joannh 3. cap. 29.

R. 2.

10 Ut autem ſciatis, quòd filius hominis habet poteſtatem in terra remittendi peccata, ait paralytico.

11 Tibi dico, Surge, & tolle grabbatum tuum, & abi in domum tuam.

12 Et ſtatim ſurrexit, ſublatoque grabbato, egreſſus eſt in conſpectu omnium: adeò ut ſtuperent omnes, & glorificarent Deum, dicentes: Nunquam ſic vidimus.

13 Et egreſſus eſt rurſus ad mare: omniſque turba veniebat ad eum, ac docebat eos.

14 Et quum præteriret Jeſus, vidit Levi Alphæi filium ſedentem ad Telonium, & ait illi: Sequere me. Iſque ſurgens, ſecutus eſt eum.

15 Et factum eſt quum accumberet in domo illius, multi etiam Publicani & peccatores, ſimul diſcumbebant cum Jeſu & diſcipuli ejus. Erant enim multi, & ſequuti fuerant eum.

16 Et Scribæ & Phariſæi quum vidiſſent eum capientem cibum cum publicanis & peccatoribus, dicebant diſcipulis ejus: quid eſt quod cum publicanis & peccatoribus edit, ac bibit?

17 Hoc audito, Jeſus, ait illis: Non opus habent qui bene valent medico, ſed qui male habent. Non veni ad vocandum juſtos, ſed peccatores ad pœnitentiam.

18 Et diſcipuli Joannis ac Phariſæorum jejunabant, veniúntque, & dicunt illi, Quare diſcipuli Joannis & Phariſæorum jejunant, tui autem diſcipuli non jejunant?

19 Et ait illis Jeſus: Num poſſunt filii thalami nuptialis, quandiu cum illis eſt ſponſus jejunare? Quandiu habent ſecum ſponſum, non poſſunt jejunare.

20 Venient autem dies, quum auferetur ab eis ſponſus, & tunc jejunabunt in illis diebus.

21 Et nemo panniculum rude inſuit veſtimento veteri: alioqui ſupplementum illud novum detrahit veteri, & pejor ſciſſura fit.

22 Et nemo mittit vinum novum in utres veteres: alioqui diſrumpit vinum novum utres, & vinum effunditur, & utres pereunt: ſed vinum novum in utres novos mitti debet.

L. 5.

dico ſurge, tolle lectulum tuum, & vade in domum tuam.

25 Iſque confeſtim ſurgens, coram illis ſuſtulit lectum in quo jacuerat, abiitq; in domum ſuam, glorificans Deum.

26 Et ſtupor corripuit omnes, & glorificabant Deum: & repleti ſunt timore, dicentes: Vidimus incredibilia hodie.

27 Et poſthæc exiit, ac vidit publicanum, nomine Levim ſedentem ad Telonium, & ait illi, ſequere me.

28 Atque is relictis omnibus, ſurgens, ſequutus eſt eum:

29 Et fecit ei convivium magnum Levim in domo ſua, & erat turba multa publicanorum, & aliorum qui cum illis accumbebant.

30 Et murmurabant Scribæ eorum, ac Phariſæi adverſus diſcipulos ejus dicentes: Quare cum publicanis & peccatoribus editis & bibitis?

31 Et reſpondens Jeſus dixit ad illos, non egent qui ſani ſunt medico, ſed qui male habent.

32 Non veni ad vocandum juſtos, ſed peccatores ad pœnitentiam.

33 At illi dixerunt ad eum[f] Quare diſcipuli Joannis jejunant frequenter, & obſecrationes faciunt, ſimiliter & Phariſæorum, tui vero edunt & bibunt?

34 Quibus ipſe ait: num poteſtis facere ut filii thalami, dum cum illi ſponſus eſt, jejunent?

35 Venient autem dies, & quum ablatus fuerit ab illis ſponſus, tunc jejunabunt in illis diebus.

36 Dicebat autem & ſimilitudinem ad illos: Nemo panniculum novi veſtimenti immittit in veſtimentum vetus, alioquin & veteri non convenit panniculus ex novo.

37 Et nemo mittit vinum novum in utres veteres, alioquin rumpet vinum novum utres, & ipſum effundetur, & utres peribunt.

38 Sed vinum novum in utres novos mittendum eſt, & utraque conſervantur.

39 Et nemo qui biberit vetus, ſtatim vult novum: dicit enim, vetus melius eſt.

f Scribæ & Phariſæi.

17 Neque mittunt vinum novum in utres veteres, alioqui rumpuntur utres, & vinum effunditur, & utres pereunt: ſed mittunt vinum novum in utres novos, & utraque ſimul ſervantur.

Vigeſima prima pars ſimplex M. De filia cujuſdam principis ſuſcitata, & muliere fluxum ſanguinis patiente, duobus cæcis, & uno muto, & dæmoniaco liberatis.

M. 9. verſic. 18. uſque ad verſic. 35.

18 Hæc cum illis loqueretur, ecce princeps quidam venit, & adoravit eum, dicens: Ecce filia mea modo defuncta eſt, ſed veni, & impone manum tuam ſuper illam, & vivet.

19 Et ſurgens Jeſus, ſequutus eſt eum, ac diſcipuli ejus.

20 Et ecce mulier quæ ſanguinis profluvio laboraverat duodecim annos, accedens à tergo, tetigit fimbriam veſtimenti illius.

21 Dicebat enim intra ſeſe: Si tantùm tetigero veſtimentum ejus, ero ſalva.

22 At Jeſus converſus, & intuitus illam, dixit, Confide filia, fides tua ſalvam te fecit: & ſalva facta fuit mulier ab illa hora.

23 Et quom veniſſet Jeſus in ædes principis, vidiſſetque tibicines, & turbam tumultuantem.
24 Dicit illis, Recedite, oon enim mortua eſt adoleſcentula, ſed dormit: & deribebant eum.
25 Quum autam fuiſſet ejecta torba, introgreſſus, tenuit manum illius, & ſurrexit adoleſcentula.
26 Et exiit hæc fama in totam illam regionem.
27 Et quum diſcederet illinc Jeſus, ſecuri ſunt illom duo cæci clamantes ac dicentes, Miſerere noſtri fili David.
28 Cum autem veniſſet in ædes, adierunt illum cæci, & dicit eis Jeſus: Creditis me hoc poſſe facere? Dicunt ei, etiam Domine.
29 Tunc tetigit oculos eorum dicens: Secundom fidem veſtram fiat vobis.
30 Et aperti ſunt oculi eorum. Et graviter ioterminatus eſt illis Jeſus, dicens, Videte ne quis ſciat.
31 At illi quum abiiſſent, divulgarunt famam illius in tota illa regione.
32 Illis autem egredientibus, ecce adduxerunt illi hominem mutum, dæmoniacum.
33 Et ejecto dæmonio loquutus eſt mutus, & admiratæ ſunt turbæ, dicentes, Nunquam apparuit ſic in Iſraël.
34 At Phariſæi dicebant, Io principe dæmoniorum ejicit dæmonia.

Vigeſima ſecunda ſimplex I. de ſecunda publica profectione Chriſti in Hieruſalem, de piſcina, & triginta octo annis Languente ſanato, prædicatione & diſputationibus contra Pontifices & Rabinos Hieroſolymæ qui contra eum conſpirarunt.

I. V.

1 POſt hæc erat dies feſtus Judæorum, & aſcendit Jeſus Hieroſolymam.
† Locus oviū quæ ſcilicet ſacrificiorum cauſa adducebantur.
2 Eſt autem Hieroſolymis ad Probaticam † piſcina, quæ nominatur hebraicè Betheſda quinqua porticus habens.
3 In his jacebat multitudo magna ægrotorum, cæcorum, claudorum, aridorum, expectantium aquæ motum.
4 Angelus enim per intervalla deſcendebat in piſcinam, & turbabat aquam: Itaqoe qui primus deſceodiſſet poſt turbationem aqoæ, ſanus fiebat à quocunque detineretur morbo.
5 Erat autem quidam homo illic, qui triginta & octo annos morbo tenebatur.
6 Hunc cùm vidiſſet Jeſus decumbenteio, & cognoviſſet quòd jam multum temporis morbo teneretur, dicit ei, vis ſanus fieri?
7 Reſpondit ei ægrotus; domine, hominem non habeo, ut qoum turbata fuerit aqua, mittat me io piſcinam: ſed interim dum ego venio, jam alius ante me deſceodit.
8 Dicit ei Jeſos, ſurge, tolle grabatum tuum & ambula.
9 Et ſtatim ſanus factus eſt homo ille, Et ſuſtulit grabatum ſuum, & ambulabat: erat autem ſabbatum in die illo.
10 Dicebant ergo Judæi, ei qoi ſanatus fuerat: Sabbathum eſt, non licet tibi tollere grabatum.
11 Reſpondit eis, Qui me ſanum fecit, Is mihi dixit, Tolle grabatum tuum & ambula.
12 Interrogaverunt eum, Quis eſt illo homo, qui dixit tibi, Tolle grabatum tuum & ambula?
13 Is autem qui ſanatus fuerat, neſciebat qois eſſet: Jeſus enim ſubduxerat ſe, præ turba eo loci exiſtente.
14 Poſtea invenit eum Jeſus in templo, & dixit illi, Ecce ſanus factos es, ne poſthac pecces, ne quid deterios tibi contingat.
15 Abiit ille homo, & nuntiavit Judæis, quòd Jeſus eſſet, qui ſanom eum fecerat.
16 Ac præterea perſequebantur Judæi Jeſum, & quærebant illum occidere, quod iſta feciſſet in ſabbatho.
17 Jeſus autem reſpondit eis; Pater meus ad hoc uſque tempora operatur, & ego operor.
18 Propterea ergo magis quærebant eum Judæi interficere, quia oon ſolùm ſolverat ſabbathum, ſed & Deum dicebat patrem proprium, æqualem ſe faciens Deo.
a Seorſim nō invito a patre ſed ſimul cooperando.
19 Reſpondit itaque Jeſus, & dixit eis: Amen, amen dico vobis, non poteſt filius à ſeipſo facere qoicquam,[a] niſi quod viderit patrem facientem. Quæ [b] enim ille facit, & filius ſimiliter facit. b Quæcunque.
20 Pater enim diligit filium, & omnia demonſtrat ei quæ ipſe facit, & majora his demonſtrabit ei opera ut vos miremini.
21 Sicut enim pater ſuſcitat mortuos, & vivificat: ſic & filius quos vult vivificat.
c Scilicet ſeorſim a filio quia eſt eorū una operatio.
22 Neque enim pater judicat quemquam, [c] ſed omne judicium dedit filio.
23 Ut omnes honorent filium ſicut honorant patrem. Qui non honorat filium non honorat patrem qui miſit illum.
24 Amen, Amen dico vobis qui ſermonem meum audit, & credit ei qui miſit me, habet vitam æternam, & in condemnationem non veniet: ſed tranſivit à morte in vitam.
25 Amen, Amen dico vobis, quòd veniet hora, & nunc eſt, quando mortui audient vocem filii Dei, & qui audierint, vivent.
26 Sicut enim pater habet vitam in ſemetipſo, ſic dedit & filio habere vitam io ſemetipſo.
27 Et poteſtatem dedit ei etiam judicii faciendi: ut filius hominis eſt.
d In die judicij.
28 Nolite mirari hoc: Quia veniet hora [d] in qua omnes, qui in monumentis ſunt, audient vocem ejos.
29 Et prodibunt qui bona fecerunt io reſorrectionem vitæ: Qui verò mala egerunt, in reſurrectionem judicii.
e Seorſim.
30 Non poſſum ego à me ipſo [e] facere quicquam. Sicut audio, judico, & judicium meum juſtum eſt: Quia non quæro voluntatem meam, ſed voluntatem ejus, qui miſit me, patris.
31 Si ego teſtificor de meipſo, teſtimonium meum non eſt verom.
32 Alius eſt qui teſtimonium perhibet de me. & ſcio quod verum eſt teſtimonium, quod teſtatur de me.
33 Vos miſiſtis ad Joannem, & teſtimonium reddidit veritati.
34 Ego autem ab homine teſtimooium non accipio, ſed hæc dico ut vos ſalvi ſitis.
35 Ille erat lucerna ardens & lucens, vos autem voluiſtis ad horam exultare in luce ejus,

36 Ego autem habeo teſtimonium majus quàm Joannis: Opera enim quæ dedit mihi Pater ut perficiam ea ipſa opera quæ ego facio teſtificantur de me, quòd pater miſerit me.
37 Et qui miſit me pater, Ipſe teſtificatus eſt de me: Neque vocem ejus unquam audiſtis, neque ſpeciem ejus vidiſtis.
38 Et ſermonem ejus non habetis in vobis manentem: quia quem miſit ille, huic vos non creditis.
39 Scrutamini ſcripturas, nam vos videmini vobis in ipſis vitam æternam habere, & illæ ſunt quæ teſtificantur de me.
40 Et non vultis venire ad me, ut vitam habeatis.
41 Gloriam ab hominibus non accipio.
42 Sed cognovi vos quod dilectionem Dei non habetis in vobis.
43 Ego veni in nomine patris mei, & non recipitis me: Si alius venerit in nomine ſuo, illum recipietis. [a]
44 Quomodo vos poteſtis credere, qui gloriam à vobis invicem accipitis, & gloriam quæ à ſolo Deo eſt non quæritis.
45 Nolite putare quod ego accuſaturus ſim vos apud patrem: eſt qui accuſat vos, Moſes in quem vos ſperatis.
46 Si enim crederetis Moſi, crederetis etiam mihi, de me enim ille ſcripſit.
47 Si autem illius ſcriptis non creditis, quomodo verbis meis credetis?

[a] Ut contigit poſt 24. annos à morte Chriſti de quodam Ægyptio Pſeudopropheta ut refert Joſephus antiquitatum libro 2. cap. 12.

Vigeſima tertia pars duplex R. L. De Jeſu tranſeunte per ſegetes poſt 2. paſcha relicta rebelli Hieroſolyma, ubi quærebant eum occidere I. 5. 16. 18. & de diſcipulis vellentibus ſpicas; de reſponſo per exemplum Davidis ad calumniam Phariſæorum, de dextra arida ſanata ſabbatho, & conſpiratione Phariſæorum cum Herodianis.

R. 2. à verſ. 23. uſque ad c. 3. verſ. 7.

23 Et factum eſt ut ipſe tranſiret ſabbathis per ſegetes, & cœperunt diſcipuli ejus inter viam vellere ſpicas:
24 Et Phariſæi dicebant ei, ecce, cur faciunt ſabbathis quod non licet?
25 Et ipſe ait illis, nunquam legiſtis quid fecerit David, quum indigeret & eſuriret ipſe, & qui cum eo erant?
26 Quomodo ingreſſus ſit domum Dei ſub Abiathar principe ſacerdotum, & panes propoſitionis comedent, quos non licet edere niſi ſacerdotibus, & dederit etiam eis qui ſecum erant?
27 Et dicebat illis Sabbathum propter hominem factum eſt: non homo propter ſabbathum.
28 Itaque dominus eſt filius hominis, etiam ſabbathi.

R. III.

1 ET introivit iterum in Synagogam, & ibi erat homo areſactam habens manum.
2 Et obſervabant eum, an ſabbathis ſanaturus eſſet illum ut accuſarent eum.
3 Et ait homini habenti manum areſactam, ſurge in medium.
4 Et dicit illis, Utrum licet ſabbathis benefacere, an malefacere? animam ſervare, an occidere? At illi tacebant.
5 Et cum circumſpexiſſet eos cum ira condoleſcens ſuper obduratione cordis eorum, dicit homini, extende manum tuam, & extendit, & reſtituta eſt ſanitati manus ejus ut altera.
6 Tunc egreſſi Phariſæi ſtatim cum Herodianis conſilium inierunt adverſus eum, ut eum perderent.

L. 6. uſque ad verſ. 12.

1 FActum eſt autem ut in ſabbatho ſecundo, primò tranſiret per ſata, ac vellebant diſcipuli ejus ſpicas, edebántque, confricantes manibus.
2 Quidam autem Phariſæorum dicebant illis, Quid facitis, quod non licet facere in ſabbathis?
3 Et reſpondens Jeſus ad eos dixit: Ne hoc quidem legiſtis quod fecit David, quum eſuriiſſet ipſe, & qui cum illo erant?
4 Quomodo intravit in domum Dei, & panes propoſitionis ſumpſit, editque ac dedit etiam his qui ſecum erant, quos non licet edere, niſi tantum ſacerdotibus?
5 Et dicebat illis, dominus eſt filius hominis etiam ſabbathi.
6 Factum eſt autem & in alio ſabbatho, ut intraret in Synagogam ac doceret. Et erat ibi homo, & manus ejus dextera erat arida.
7 Obſervabant autem Scribæ ac Phariſæi, an in ſabbatho ſanaturus eſſet, ut invenirent unde accuſarent eum.
8 Ipſe verò ſciebat cogitationes eorum & ait homini qui habebat manum aridam, ſurge, & ſta in medio. Ille verò ſurgens, ſtetit.
9 Ait igitur ad illos Jeſus, interrogabo vos utrum licet ſabbathis benefacere, an malefacere? animam ſervare, an perdere?
10 Et circumſpectis omnibus illis dixit homini, extende manum tuam, ille autem ita fecit, & reſtituta eſt manus ejus ſana, ſicut altera.
11 Ipſi autem repleti ſunt amentia, & colloquebantur alii cum aliis quidnam facerent Jeſu.

Vigeſima quarta duplex M. R. Jeſus relicta etiam Judæa, poſt dictam conſpirationem ſeceſſit in Galilæam, circumiens civitates omnes & vicos, docens & ſanans.

M. 9. à verſ. 35. ad fin. cap.

35 Et circuibat Jeſus civitates omnes, ac vicos, docens in Synagogis illorum, ac prædicans Evangelium regni, & ſanans omnem morbum, & omnem langorem in populo.
36 Quum vidiſſet autem turbas, affectu miſericordiæ tactus eſt erga illos, quod eſſent deſtituti ac diſperſi velut oves non habentes paſtorem.

R. 3. à verſ. 7. uſque ad verſ. 13.

7 Jeſus autem cum diſcipulis ſuis ſeceſſit ad mare: & ingens multitudo à Galilæa ſequuta eſt eum & à Judæa.
8 Et ab Hieroſolymis, & ab Idumæa, & trans Jordanem, & qui circa Tyrum & Sidonem habitabant, multitudo magna: qui cum audiſſent quanta faceret, venerunt ad eum.

M. 9.

37 Tunc dicit diſcipulis ſuis, Ipſa quidem meſſis multa ſed operarii pauci.

38 Rogate ergo Dominum meſſis, ut extrudat [a] operarios in meſſem ſuam.

a Emittat.

R. 3.

9 Et dixit diſcipulis ſuis, ut navicula ſibi deſerviret propter turbam, ne ipſum premerent.

10 Multos enim ſanaverat, ita ut irruerent in eum, quo illum tangerent, quotquot affligebantur.

11 Et ſpiritus immundi quum illum vidiſſent, procidebant ei & clamabant, dicentes, Tu es filius Dei.

12 Et vehementer interminabatur eis, ne ſe manifeſtum facerent.

Vigeſima quinta triplex M. R. L. Jeſus [b] aſcendit montem pernoctans in oratione, & orto die convocat diſcipulos ſuos, ex quibus inſtituit duodecim Apoſtolos.

b Dimiſſa illa turba ... R. 3. 9. 10.

M. 10. uſque verſ. 5.

1 Et accerſitis duodecim diſcipulis ſuis, dedit eis poteſtatem adverſus ſpiritus immundos, ut ejicerent eos, & ſanarent quemvis morbum, & omnem languorem.

2 Porrò duodecim Apoſtolorum nomina ſunt hæc: Primus Simon qui dicitur Petrus, & Andreas frater ejus: Jacobus filius Zebedæi, & Joannes frater ejus:

3 Philippus & Bartholomæus: Thomas & Matthæus qui fuerat publicanus: Jacobus filius Alphæi: & Lebbæus cognomento Thadæus.

4 Simon Cananæus, & Judas Iſcariotes, qui & prodidit illum.

R. 3. à verſ. 13. uſque verſ. 20.

13 Et aſcendit in montem & vocavit [c] ad ſe quos ipſe voluit, & venerunt ad eum.

14 Et conſtituit duodecim, ut eſſent ſecum, & ut emitteret eos ad prædicandum:

15 Utque haberent poteſtatẽ ſanandi morbos, & ejiciendi dæmonia.

16 Et impoſuit Simoni nomen Petrus.

17 Et Jacobum filium Zebedæi, & Joannem fratrem Jacobi: & impoſuit eis nomina Boanerges, quod eſt, filii tonitrui.

18 Et Andræam & Philippum & Bartholomæum & Matthæum & Thomam & Jacobum Alphæi, & Thadæum & Simonem Cananæum.

19 Et Judam Iſcariotem, qui & prodidit illum.

L. 6. à verſ. 12. uſque verſ. 18.

12 Factum eſt autem in illis diebus, exiit in montem ad orandum, eratque pernoctans in deprecatione Dei.

c Adv...

13 Et quum dies factus eſſet, vocavit diſcipulos ſuos, & elegit duodecim ex ipſis, quos & Apoſtolos nominavit.

14 Simonem, quem & nominavit Petrum, & Andræam fratrem ejus: Jacobum & Joannem: Philippum & Bartholomæum.

15 Matthæum, & Thomam: Jacobum Alphæi, & Simonem qui vocatur Zelotes.

16 Et Judam Jacobi, & Judam Iſcariotem, qui idem fuit proditor.

Vigeſima ſexta ſimplex M. mandata, quæ [d] dedit recens inſtitutis Apoſtolis, ad prædicandum emittendis.

d Eodem die mane.

M. 10. à verſic. 5. uſque ad fin. c.

5 Hos duodecim emiſit Jeſus, præcipiens eis, dicens, in viam gentium ne abieritis, & in civitatem Samaritanorum ne ingrediamini.

6 Sed ite potius ad oves perditas domus Iſraël.

7 Profecti autem prædicate, dicentes, Appropinquavit regnum cœlorum.

8 Ægrotos ſanate, leproſos mundate, mortuos ſuſcitate, dæmonia ejicite: dono accepiſtis, dono date.

9 Ne comparetis aurum neque argentum, neque æs in zonis veſtris.

10 Neque peram ad iter, neque binas tunicas, neque calceamenta, [e] neque virgam, Nam dignus eſt operarius cibo ſuo.

e Omnia neceſſaria intelligit Mu... ſtens.

11 Sed in quamcumque civitatem aut vicum fueritis ingreſſi, exquirite quis in ea ſit dignus, atque illic manete donec exeatis.

12 Quum autem intrabitis domum, ſalutate illam.

13 Et ſiquidem fuerit domus digna, veniat pax veſtra ſuper illam: Sin minus fuerit digna, pax veſtra ad vos revertatur.

14 Et quicunque non exceperit vos, neque audierit ſermones veſtros, exeuntes ex ædibus aut civitate illa, excutite pulverem pedum veſtrorum.

15 Amen dico vobis, tolerabilius erit terræ Sodomorum & Gomorrhæorum in die judicii, quam civitati illi.

16 Ecce ego mitto vos velut oves in medio luporum, eſtote igitur prudentes velut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ.

17 Cavete autem ab hominibus: tradent enim vos in concilia, & in Synagogis ſuis flagellabunt vos.

18 Sed & ad principes & reges ducemini propter me, in teſtimonium ipſis & gentibus.

19 Cum autem tradiderint vos, ne ſitis ſolliciti, quomodo, aut quid loquamini: dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini.

20 Non enim vos eſtis qui loquimini, ſed ſpiritus patris veſtrique loquitur in vobis.

21 Tradet autem frater fratrem in mortem, & pater filium, & inſurgent filii adverſus parentes, & morte afficient eos.

22 Et eritis exoſi omnibus propter nomen meum: verùm qui ſuſtinuerit uſque in finem, hic ſalvus erit.

23 Cum autem perſequuti vos fuerint in urbe hac, fugite in aliam. Amen enim dico vobis, non perambulaveritis omnes civitates Iſraëlis, quin jam filius hominis venerit.

24 Non eſt diſcipulus ſupra magiſtrum, neque ſervus ſupra dominum ſuum.

25 Sufficit diſcipulo ut ſit ſicut magiſter ipſius, & ut ſervus ſit ſicut Dominus ipſius. Si ipſum patremfamilias vocaverunt Beelzebub, quanto magis domeſticos illius?

26 Ne igitur metuatis eos: nihil eſt enim tectum, quod non ſit retegendum, & nihil occultum, quin futurum ſit ut ſciatur.

27 Quod

27 Quod dico vobis in tenebris, dicite in luce: & quod in aurem auditis, prædicate ſupra domos.
28 Et ne metuatis ab his qui occidunt corpus, animam autem non poſſunt occidere: ſed metuite magis illum qui poteſt & animam & corpus perdere in gehenna.
29 Nónne duo paſſerculi aſſario væneunt? & unus ex illis non cadet in terram ſine patre veſtro.
30 Veſtri verò etiam pili capitis omnes numerati ſunt.
31 Nolite ergo timere, vos multis paſſerculis præſtatis.
32 Omnis ergo qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & illum coram patre meo qui in cœlis eſt.
33 Quiſquis autem negaverit me coram hominibus, negabo & eum coram patre meo qui eſt in cœlis.
34 Ne arbitremini quod venerim ad mittendum pacem in terram, non veni ut mitterem pacem, ſed gladium.
35 Nam veni ut diſſidere faciam hominem adverſus patrem ſuum, & filiam adverſus matrem ſuam, & ſponſam adverſus ſocrum ſuam.
36 Et inimici hominis (erunt) domeſtici ejus.
37 Qui amaverit patrem aut matrem ſupra me, non eſt me dignus: & qui amaverit filium aut filiam ſuprà me, non eſt me dignus.
38 Et qui non accepit crucem ſuam, ac ſequitur poſt me, non eſt me dignus.
39 Qui invenerit animam ſuam, perdet eam, & qui perdiderit animam ſuam mea cauſa, inveniet eam.
40 Qui recipit vos, me recipit: Et qui me recipit, recipit eum qui me miſit.
41 Qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet: & qui recipit juſtum in nomine juſti, mercedem juſti accipiet.
42 Et quicunque ad bibendum dederit uni ex puſillis his poculum aquæ frigidæ tantum nomine diſcipuli, Amen dico vobis, non perdet mercedem ſuam.

Vigeſima ſeptima ſimplex L. Jeſus eodem die deſcendit cum illis de monte, & ſtetit in loco campeſtri concionem inſignem habens.

L. 6. à verſic. 17. uſque ad fin. cap.

17 Et deſcendens cum illis, ſtetit in loco campeſtri, turbáque diſcipulorum ejus, & multitudo copioſa plebis ex omni Judæa & Jeruſalem, & à maritima Tyro & Sydone, qui venerant ut audirent eum, & ſanarentur à morbis ſuis.
18 Et qui vexabantur à ſpiritibus immundis, & ſanabantur.
19 Et omnis turba quærebat eum tangere, quia virtus ab illo exibat, & ſanabat omnes.
20 Et ipſe attollens oculos ſuos in diſcipulos, dicebat, Beati pauperes: quia veſtrum eſt regnum Dei.
21 Beati qui eſuritis nunc: quia ſaturabimini. Beati qui nunc fletis: quia ridebitis.
22 Beati eritis cùm vos oderint homines, & ſeparaverint vos, & probris affecerint, & ejecerint nomen veſtrum tanquam malum, propter filium hominis.
23 Gaudete in illo die, & exultate: ecce enim merces veſtra multa eſt in cœlis. nam ſecundum hæc, faciebant Prophetis patres eorum.
24 Veruntamen væ vobis divitibus: quia habetis conſolationem veſtram.
25 Væ vobis qui ſaturati eſtis: quia eſurietis. Væ vobis qui ridetis nunc, quia lugebitis & flebitis.
26 Væ vobis cùm laudaverint vos omnes homines, nam ſecundum hæc, faciebant Pſeudoprophetis patres eorum.
27 Sed vobis dico qui auditis, Diligite inimicos veſtros: benefacite iis qui vos oderunt.
28 Benedicite maledicentibus vobis, & orate pro calumniantibus vos.
29 Percutienti te in maxillam, præbe & alteram: & ab eo qui aufert tibi pallium, etiam tunicam noli prohibere.
30 Omni autem exigenti abs te tribue: & ab eo qui aufert quæ tua ſunt, ne repoſcas.
31 Et prout vultis ut faciant vobis homines, vos quoque facite illis ſimiliter.
32 Et ſi diligitis eos qui vos diligunt, quæ vobis eſt gratia? Nam & peccatores eos à quibus diliguntur, diligunt.
33 Et ſi benefeceritis his qui vobis benefaciunt, quæ vobis eſt gratia? Siquidem & peccatores hoc faciunt.
34 Et ſi mutuum dederitis his à quibus ſperatis vos recepturos, quæ gratia eſt vobis? Nam & peccatores peccatoribus dant mutuum, ut recipiant paria.
35 Veruntamen diligite inimicos veſtros, & benefacite, & mutuum date nihil inde ſperantes, & erit merces veſtra multa: & eritis filii altiſſimi, quia ipſe benignus eſt erga ingratos ac malos.
36 Eſtote ergo miſericordes: ſicut & pater veſter miſericors eſt.
37 Ne judicate, & non judicabimini: ne condemnate, & non condemnabimini. Remittite, & remittetur vobis.
38 Date, & dabitur vobis. Menſuram bonam & confertam, & concuſſam, atque exundantem dabunt in ſinum veſtrum: eadem quippe menſura qua metimini, remetietur vobis.
39 Dicebat autem illis ſimilitudinem: Nunquid poteſt cæcus cæcum ducere? nónne ambo in foveam caduot?
40 Non eſt diſcipulus ſupra magiſtrum ſuum: Perfectus autem omnis erit, ſi ſit ſicut magiſter ejus.
41 Quid autem vides feſtucam in oculo fratris tui, trabem autem quæ in oculo proprio eſt, non animadvertis?
42 Aut quomodo dicere potes fratri tuo, Frater, ſine ejiciam feſtucam quæ in oculo tuo eſt, quum ipſe trabem quæ eſt in oculo tuo, non reſpicias? Hypocrita, ejice primum trabem ex oculo tuo, & tunc perſpicies, ut ejicias feſtucam quæ eſt in oculo fratris tui.
43 Non eſt enim arbor bona, quæ facit fructum putrem: neque arbor putris, faciens fructum bonum.
44 Unaquæque enim arbor ex fructu proprio cognoſcitur. Neque enim è ſpinis colligunt ficus: neque è rubo vindemiant uvam.
45 Bonus homo ex bono theſauro cordis ſui profert bonum, & malus homo ex malo theſauro cordis ſui profert malum. Nam ex abundantia cordis loquitur os ejus.
46 Quid autem vocatis me, Domine, Domine, & non facitis quæ dico?
47 Quiſquis venit ad me, & audit ſermones meos, & facit eos: oſtendam vobis cui ſimilis ſit.
48 Similis eſt homini ædificanti domum, qui fodit in altum, & poſuit fundamentum ſuper petram. Inun-

datione autem facta, illiſum eſt flumen domui illi, & non potuit eam movere: fundata enim erat ſuper petram.
49 Qui autem audivit, & non fecit, ſimilis eſt homini qui ædificavit domum ſuam ſuper terram abſque fundamento, in quam illiſus eſt fluvius, & continuo cecidit, & facta eſt ruina domus illius magna.

Vigeſima octava duplex M. L. Jeſus finitis tam mandatis datis in monte recenter electis Apoſtolis, quàm dicto celebri ſermone ad populos in loco campeſtri. Progreditur [a] nunc docturus in civitatibus, & primò ingreditur Caphernaum.

[a] Non ſequitur quod eodem die ſeto,

M. 11. verſ. 1.

1 ET factum eſt quum finem feciſſet Jeſus præcipiendi duodecim diſcipulis ſuis, progreſſus eſt illinc ut doceret & prædicaret in civitatibus illorum.

L. 7. verſ. 1.

1 CUm autem conſummaſſet omnia verba ſua audiente populo intravit Capernaum.

Vigeſima nona ſimplex L. Jeſus ingreſſus Caphernaum antequam ingrederetur domum, ſanavit verbo ſervum Centurionis morientem.

L. 7. à verſ. 2. uſque ad verſ. 11.

2 Centurionis autem cujuſdam ſervus male habens moriebatur, qui illi erat in pretio.
3 Quum audiſſet autem de Jeſu, miſit ad eum ſeniores Judæorum, rogans eum ut veniret & ſanaret ſervum ſuum.
4 At illi quum veniſſent ad eum, rogabant eum ſtudioſè, dicentes: Dignus eſt ut hoc illi præſtes.
5 Diligit enim gentem noſtram, & ſynagogam ipſe ædificavit nobis.
6 Jeſus autem profectus eſt cum illis. Et cùm jam non longè abeſſet à domo miſit ad eum Centurio amicos, dicentes ei, Domine, noli vexari, non enim ſum dignus, ut ſub tectum meum intres.
7 Quapropter nec meipſum arbitratus ſum dignum, qui venirem ad te: ſed dic verbo, & ſanabitur puer meus.
8 Etenim ego homo ſum ſub poteſtate conſtitutus, habens ſub me milites: & dico huic vade, & vadit: & alteri veni, & venit: & ſervo meo fac hoc, & facit.
9 Auditis autem his Jeſus, miratus eſt eum, & converſus ſequenti ſe turbæ, dixit, dico vobis ne in Iſraël quidem tantam fidem inveni.
10 Et reverſi qui miſſi fuerant in domum, repererunt ſervum qui ægrotaverat, ſanum.

Trigeſima pars ſimplex R. Jeſu domum tandem ingreſſo, diſcipuli coacti ſunt egredi ad arcendam turbam accurrentem, ne impedirentur ſaltem ſeto panem edere.

R. 3. verſ. 20. 21.

[b] Poteſt referri ad diem præcedentem erat enim in verſ. R. 3. 9.

20 Et venerunt in domum, & convenit [b] iterum turba, ita ut ipſi non poſſent neque panem manducare.
21 Et quum audiſſent ſui exierunt tenere eam, dicebant enim quoniam exivit.

Trigeſima prima ſimplex L. Jeſus deinceps iens Nain, ſuſcitavit filium viduæ, dum ferretur ad ſepulchrum.

L. 7. à verſ. 11. uſque verſ. 18.

11 Et factum eſt deinceps ut proficiſceretur in civitatem quæ vocatur Nain: & ſimul cum eo profecti ſunt diſcipuli ſui multi, & turba multa.
12 Ut autem appropinquavit portæ civitatis, ecce defunctus efferebatur filius unigenitus matris ſuæ: & hæc vidua erat, & turba civitatis multa cum ea.
13 Quam quum vidiſſet Dominus, miſericordia commotus eſt ſuper ea, & dixit illi, ne plores.
14 Et accedens tetigit loculum (porrò qui portabant ſubſtiterunt) & ait, Adoleſcens, tibi dico, ſurge.
15 Et reſedit qui erat mortuus, & cœpit loqui, & dedit illum matri ſuæ.
16 Cœpit autem omnes timor, & glorificabant Deum, dicentes: certe Propheta magnus ſurrexit inter nos, & certe Deus viſitavit populum ſuum.
17 Et manavit hic ſermo per totam Judæam de ipſo, & in omnem circumjacentem regionem.

Trigeſima ſecunda duplex M. L. Joan. Baptiſta audiens in carcere facta Chriſti, mittit duos è diſcipulis ſuis ad eum: qui verbis & novis etiam miraculis reſpondet, & illis abeuntibus, ſplendidum de Baptiſta teſtimonium facit ad populum, ingratitudinem, & ſtupiditatem Judæorum arguens.

M. 11. à verſ 2. uſque verſ. 20.

2 Joannes autem quum audiſſet in carcere opera Chriſti, miſſis duobus diſcipulis ſuis.
3 Dixit illi, Tu es ille qui venturus, eſt an alium expectamus?

L. 7. à verſ. 18. uſque verſ. 36.

18 Et nunciaverunt Joanni diſcipuli ipſius de iis omnibus. Et convocavit duos de diſcipulis ſuis Joannes.
19 Miſitque ad Jeſum dicens, Es tu is qui venturus

M. 11.

4 Et reſpondens Jeſus dixit illis, euntes renuntiate
Joanni quæ audiſtis & videtis.
5 Cæci viſum recipiunt, & claudi ambulant, leproſi
mundantur, & ſurdi audiunt, mortui excitantur,
& pauperes evangelizantur.
6 Et beatus eſt quiſquis non fuerit offenſus in
me.
7 Illis autem abeuntibus cœpit Jeſus turbis dicere
de Joanne: Quid exiſtis in deſertum, videre?
num arundinem quæ agitatur à vento?
8 Numquid exiſtis? ut videretis hominem mollibus
veſtibus amictum? ecce qui mollia geſtant, in do-
mibus regum ſunt.
9 At quid exiſtis videre? num Prophetam? certe
dico vobis & excellentiorem Propheta.
10 Hic eſt enim de quo ſcriptum eſt, ecce, ego mit-
to nuntium meum ante faciem tuam, qui præ-
parabit viam tuam ante te.
11 Amen dico vobis, non exortus fuit inter na-
tos ex mulieribus major Joanne Baptiſta, atta-
men qui minor eſt in regno cœlorum major
eſt illo.
12 Porrò à diebus Joannis Baptiſtæ uſque ad hunc
diem, regnum cœlorum vim patitur, & violen-
ti rapiunt illud.
13 Nam omnes Prophetæ, & ipſa lex uſque ad
Joannem prophetaverunt.
14 Et ſi vultis recipere, ipſe eſt Helias qui ventu-
rus erat.
15 Qui habet aures ad audiendum, audiat.
16 Sed cui aſſimilabo generationem hanc? Similis
eſt pueris qui ſedent in foris, & acclamant ſoda-
libus ſuis.
17 Ac dicunt, Tibia cecinimus vobis, & non ſal-
taſtis, lugubria cecinimus vobis, & non plan-
xiſtis.
18 Venit enim Joannes nec edens nec bibens, &
aiunt, Dæmonium habet.
19 Venit filius hominis edens ac bibens, & dicunt,
Ecce hominem Comedonem, & vini potorem,
publicanis amicum ac peccatoribus: & juſtificata
eſt ſapientia à filiis ſuis.

L. 7.

erat, an alium expectamus?
20 Cum autem veniſſent ad eum viri illi, dixerunt:
Joannes Baptiſta miſit nos ad te, dicens: Es tu ille
qui venturus erat, an alium expectamus?
21 In eadem autem hora multos ſanavit à morbis ac
plagis, & ſpiritibus malis, & multis cæcis donavit
viſum.
22 Et reſpondens Jeſus dixit illis: euntes, renuntiate
Joanni quæ vidiſtis & audiſtis, quòd cæci vidẽt, clau-
di ambulant, leproſi mundantur, ſurdi audiunt, mor-
tui reſurgunt, pauperibus annuntiatur Evangelium.
23 Et beatus eſt quicunque non fuerit offenſus in me.
24 Et cum diſceſſiſſent nuntii Joannis, cœpit de Joan-
ne dicere ad turbas: Quid exiſtis in deſertum ad
videndum? arundinem quæ vento agitetur?
25 Sed quid exiſtis viſuri? hominem mollibus veſti-
mentis indutum? ecce qui in veſtitu ſplendido, &
in deliciis agunt, in aulis regum ſunt.
26 Sed quid exiſtis ad videndum Prophetam? certe
dico vobis, & plus quam Prophetam.
27 Hic eſt de quo ſcriptum eſt: Ecce mitto Angelum
meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam
ante te.
28 Dico enim vobis: Major inter natos è mulieribus
Propheta Joanne Baptiſta nemo eſt: Attamen qui
minor eſt in regno Dei, major eſt illo.
29 Et omnis populus audiens, & Publicani juſtifica-
verunt Deum, baptizati baptiſmo Joannis.
30 Phariſæi autem & legis periti conſilium Dei ſpre-
verunt adverſus ſemetipſos, non baptizati ab eo.
31 Ait ergo Dominus: Cui ergo ſimiles dicam homi-
nes generationis hujus? & cui ſimiles ſunt?
32 Similes ſunt pueris ſedentibus in foro, & accla-
mantibus ſibi invicem ac dicentibus: Cantavimus
vobis tibiis, & non ſaltaſtis. Lamentati ſumus vo-
bis, & non ploraſtis.
33 Venit enim Joannes Baptiſta neque edens panem,
neque bibens vinum: & dicitis dæmonium habet.
34 Venit filius hominis edens ac bibens, & dicitis:
Ecce homo edax & vinipotor, amicus publicano-
rum ac peccatorum.
35 Et juſtificata eſt ſapientia à filiis ſuis omnibus.

Trigeſima tertia ſimplex M. Chriſtus exprobrat, & dira minatur civitatibus impœnitenti-
bus, parvos verò & laborantes fideles ſolatur, & ad ſe allicit.

M. 11. à verſ. 20. uſque ad fin. c.

20 Tunc cœpit exprobrare civitatibus, in quibus editæ fuerant plurimæ virtutes ipſius, quod ſcelerum ea
non pœnituiſſet.
21 Væ tibi Chorazin, væ tibi Bethſaidan: quoniam ſi in Tyro & Sydone factæ fuiſſent virtutes quæ factæ
ſunt in vobis, olim in ſacco & cinere ſcelerum ſuorum pœnitentiam egiſſent.
22 Attamen dico vobis, Tyro & Sidoni tolerabilius erit in die judicii quàm vobis.
23 Et tu Capernaum quæ es uſque ad cælum exaltata, uſque ad inferos deſcendes, quoniam ſi in Sodomis
editæ fuiſſent virtutes, quæ editæ ſunt in te, manſiſſent uſque in hodiernum diem.
24 Verumtamen dico vobis, quod terræ Sodomorum tolerabilius erit in die judicii, quam tibi.
25 In illo tempore reſpondens Jeſus dixit, Confiteor tibi pater Domine cœli & terræ, quòd abſcondiſti
hæc à ſapientibus & prudentibus, & revelaſti ea parvulis.
26 Certe pater ſic fuit beneplacitum coram te.
27 Omnia mihi tradita ſunt à patre meo: & nemo novit filium niſi pater: neque patrem quiſquam novit niſi
filius, & cui voluerit filius revelare.
28 Venite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis, & ego refocillabo vos. [a]
29 Tollite jugum meum ſuper vos, & diſcite à me quod mitis ſum, & humilis corde, & invenietis re-
quiem animabus veſtris.
30 Jugum enim meum ſuave eſt, & onus meum leve.

[a] Non cibo, ſed quiete.

Trigeſima quarta ſimplex L. De muliere quæ fuerat peccatrix, quæ domum Phariſæi ubi Jeſus diſcumbebat, ingreſſa retro lachrymis rigavit pedes Jeſu, & capillis ſuis terſit, & unguento unxit, & de reſponſo Jeſu ad eam, & ad præpoſterum judicium Phariſæi.

L. 7. à verſ. 36. uſque ad fin. c.

36 Rogabat autem illum quidam è Phariſæis ut caperet cibum cum ipſo. Et ingreſſus domum Phariſæi accubuit.
37 Ecce mulier in civitate quæ erat peccatrix, ut cognovit quod accubuiſſet in domo Phariſæi, attulit alabaſtrum unguenti.
38 Et aſſiſtens ad pedes ejus à tergo, flens cœpit lachrymis rigare pedes ejus, & capillis capitis ſui extergebat, & deoſculabatur pedes ejus, & unguento ungebat.
39 Videns autem Phariſæus, qui vocaverat eum, ait intra ſe, dicens: Hic ſi eſſet propheta, ſciret utique quæ & qualis eſt mulier quæ tangit ipſum: nam peccatrix eſt.
40 Et reſpondens Jeſus dixit ad illum: Simon, habeo quiddam quod tibi dicam. At ille ait, Magiſter dic.
41 Duo debitores erant cuidam creditori, unus debebat denarios quingentos, & alter quinquaginta.
42 Cum autem illi non eſſent ſolvendo, condonavit utriſque. Horum igitur, dic uter eum plus diliget?
43 Reſpondens Simon, dixit: Exiſtimo quod is cui plus condonavit. At ille dixit ei: Rectè judicaſti.
44 Et converſus ad mulierem, dixit Simoni: Vides hanc mulierem? Intravi in domum tuam, aquam pedibus meis non dediſti: hæc autem lachrymis rigavit pedes meos, & capillis capitis ſui extersit.
45 Oſculum mihi non dediſti: hæc autem ex quo intravi, non ceſſavit deoſculari pedes meos.
46 Oleo caput meum non unxiſti: hæc autem unguento unxit pedes meos.
47 Propter quod dico tibi: Remittuntur peccata ejus multa, quoniam dilexit multum. Cui autem minus remittitur, minus diligit.
48 Dixit autem ad illam: Remittuntur tibi peccata.
49 Et cœperunt qui ſimul accumbebant dicere intra ſe: Quis eſt hic, qui etiam peccata remittit?
50 Dixit autem ad mulierem: fides tua te ſalvam fecit, vade in pace.

Trigeſima quinta ſimplex M. De diſcipulis ob famem vellentibus ſpicas ſabbathis, Jeſu eunte per ſegetes in Galilæa, murmure Phariſæorum compreſſo per Jeſum, qui Synagogam ingreſſus ſanavit manum aridam, & Phariſæis conſpirantibus ſeceſſit, ſanans omnes, vetans ne ſe manifeſtarent, oblatum dæmoniacum cæcum & mutum ſanavit.

M. 12. uſque ad verſic. 24.

1 IN illo tempore ibat Jeſus ſabbathis per ſegetes: diſcipuli verò illius eſuriebant, & cœperunt vellere ſpicas, & comedere.
2 At Phariſæi cum vidiſſent, dixerunt illi: Ecce diſcipuli tui faciunt quod non licet facere in ſabbatho.
3 Ille verò dixit eis, Non legiſtis quid fecerit David, quum eſuriret ipſe, & ii qui erant cum illo?
4 Quomodo ingreſſus ſit in domum Dei, & panes propoſitionis ederit, quos ipſi non licebat edere, neque iis qui cum illo erant, niſi ſacerdotibus ſolis?
5 Aut non legiſtis in Lege, quod ſabbathis ſacerdotes in templo ſabbathum prophanant, & culpa vacant?
6 Dico autem vobis, quod templo major eſt hoc in loco.
7 Quod ſi ſciretis quid ſit, Miſericordiam volo, & non ſacrificium, nequaquam condemnaſſetis innocentes.
8 Non dominus eſt etiam ſabbathi filius hominis.
9 Et digreſſus illinc, venit in Synagogam illorum.
10 Et ecce homo erat manum habens aridam, & interrogabant illum dicentes, Licet ne ſabbathis curare? ut accuſarent eum.
11 At ille dixit eis, Quis erit ex vobis homo, qui habeat ovem unam, & ſi ea inciderit ſabbathis in foveam, nónne apprehendet illam, & eriget?
12 Quantò igitur præſtantior eſt homo ove? Licet igitur ſabbathis beneficio afficere.
13 Tunc dicit homini, Extende manum tuam: & is extendit, ac reſtituta eſt ſanitati ſicut altera.
14 Porrò Phariſæi egreſſi, cœperunt conſilium adverſus eum, quomodo illum perderent.
15 At Jeſus hoc ſciens, ſeceſſit illinc, ſequutæque ſunt eum turbæ multæ, & ſanavit eos omnes.
16 Et interminatus eſt illis, ne ſe facerent manifeſtum.
17 Ut completetur quod dictum erat per Eſaiam Prophetam, qui ait.
18 Ecce puer meus quem elegi, dilectus meus, in quo ſibi bene complacuit anima mea: ponam ſpiritum meum ſuper illum, & judicium gentibus annunciabit.
19 Non contendet, neque clamabit, neque audiet quiſquam in plateis vocem ejus:
20 Arundinem quaſſatam non confringet, & linum fumigans non extinguet, donec ejiciat ad victoriam judicium.
21 Et in nomine illius gentes ſperabunt.
22 Tunc adductus eſt ei dæmoniacus cæcus ac mutus, & ſanavit illum, ita ut cæcus ac mutus, & loqueretur, & cerneret.
23 Et obſtupuerunt omnes turbæ, dicebántque, Num hic eſt ille filius David?

Trigeſima ſexta duplex M. R. Blaſphemia Phariſæorum & Scribarum confutatur exemplo regni adverſum ſe diviſi: & eorum in Spiritum ſanctum peccatum irremiſſibile declaratur.

M. 12. à verſ. 24. uſque ad verſ. 33.

24. At Phariſæi hoc audito dicebant: Hic non ejicit dæmonia niſi per Beelzebub principem dæmoniorum.
25. Jeſus autem cum ſciret cogitationes illorum dixit illis: Omne regnum diviſum adverſus ſeſe deſolatur, & omnis civitas aut domus diviſa adverſus ſeipſam non ſtabit.
26. Et ſi Satanas Satanam ejicit, adverſus ſeipſum diviſus eſt. Quomodo igitur ſtabit regnum illius?
27. Et ſi ego per Beelzebub ejicio dæmonia, filii veſtri per quem ejiciunt? Propterea ipſi veſtrum judices erunt.
28. Si autem ego per Spiritum Dei ejicio dæmonia, igitur pervenit ad vos regnum Dei.
29. Alioqui quomodo poteſt aliquis intrare domum potentis, & vaſa illius diripere, niſi prius vinxerit potentem, & tunc domum illius diripiet?
30. Qui non eſt mecum, adverſum me eſt: & qui non congregat mecum, ſpargit.
31. Propterea dico vobis: Omne peccatum & blaſphemia remittetur hominibus, blaſphemia verò in ſpiritum oon remittetur hominibus.

R. 3. à verſ. 22. uſque ad verſ. 31.

22. Et Scribæ qui ab Hieroſolymis deſcenderant, dicebant: Bealzebub habet, & per principem dæmoniorum ejicit dæmonia.
23. Et ad ſe vocatis eis, in parabolis dicebat illis: Quomodo poteſt Satanas Satanam ejicere?
24. Et ſi regnum adverſus ſeſe diviſum fuerit, non poteſt ſtare regnum illud.
25. Et ſi domus contra ſeipſam diviſa fuerit, oon poteſt ſtare domus illa.
26. Et ſi Satanas inſurrexit contra ſeipſum, ac diviſus fuerit, non poteſt ſtare, ſed finem habet.
27. Non poteſt quiſquam vaſa fortis, ingreſſus domum illius diripere, niſi prius fortem alligaverit, & tunc domum ejus diripiet.
28. Amen, dico vobis: Omnia remittentur filiis hominum peccata, & blaſphemiæ quibuſcumque blaſphemaverit:
29. Sed quicumqne blaſphemaverit in Spiritum ſanctum, non habet remiſſionem in æternum, ſed obnoxius eſt æterno judicio.
30. Dicebant enim ſpiritum immundum habet.

32. Et quicumque dixerit verbum adverſus filium hominis, remittetur illi. Qui autem dixerit adverſus Spiritum ſanctum, non remittetur ei, neque in præſenti ſæculo, neque in futuro.

Trigeſima ſeptima ſimplex M. De bona & mala arbore verbiſque otioſis, de Scribis & Phariſæis petentibus ſignum, & per multa exempla excluſis & comminatis.

M. 12. à verſ. 33. uſque ad verſ. 46.

33. Aut facite arborem bonam, & fructum ejus bonum: aut facite arborem vitioſam, & fructum illius vitioſum. Nam è fructu arbor cognoſcitur.
34. Progenies viperarum, quomodo poteſtis bona loqui, quum ſitis mali? Siquidem ex abundantia cordis os loquitur.
35. Bonus homo è bono theſauro cordis expromit bona: & malus homo ex malo theſauro depromit mala.
36. Sed dico vobis, qood de quocumque verbo otioſo quod locuti fuerint homines, reddituri ſunt rationem in die judicii:
37. Nam ex dictis tuis juſtificaberis, & ex dictis tuis condemnaberis.
38. Tunc interrogaverunt eum quidam è Scribis ac Phariſæis, dicentes: Magiſter, volumus ex te ſignum videre.
39. At ille reſpondens, dixit illis: Generatio prava & adultera ſignum quærit, & ſignum non dabitur illi, niſi ſignum Jonæ Prophetæ.
40. Quemadmodum enim fuit Jonas in ventre ceti tribus diebus, ac tribus noctibus, ſic erit filius hominis in corde terræ tribus diebus, & tribus noctibus.
41. Viri Ninivitæ ſurgent in judicio cum generatione hac, & condemnabunt eam, quòd ipſi reſipuerint ad prædicationem Jonæ. Et ecce plus quàm Jonas eſt hoc loco.
42. Regina Auſtri ſurget in judicio cum generatione hac, & condemnabit eam, quod venerit à finibus terræ, ad audiendum ſapientiam Salomonis: Et ecce plus quàm Salomon eſt in hoc loco.
43. Quum autem immundus ſpiritus exierit ab homine, perambulat per arida loca, quærens requiem, & non invenit.
44. Tunc dicit, revertar in domum meam unde exivi: & veniens reperit eam vacantem, & ſcopis purgatam, atque ornatam.
45. Tunc vadit, & adjungit ſibi ſeptem alios ſpiritus ſceleratiores ſe, & intrantes inhabitant illic: & fiunt poſtrema hominis illius pejora primis: ſic erit generationi huic perverſæ.

Trigeſima octava duplex M. R. De matre & fratribus Chriſti quærentibus eum, qui alios non agnoſcit, quam facientes voluntatem Dei patris ſui.

M. 12. à verſ. 46 uſque ad fin. cap.

46. Quum autem adhuc loqueretur turbis, ecce mater & fratres ejus ſtabant foris quærentes ei loqui.
47. Dixit autem illi quidam, Ecce mater tua, & fratres tui foris ſtant quærentes tibi loqui.
48. At ille reſpondens dixit ei qui ſibi renunciaverat, Quæ eſt mater mea, aut qui ſunt fratres mei?

R. 3. à verſ. 31. uſque ad fin. cap.

31. Veniunt igitur fratres & mater ejus, & foris ſtantes miſerunt ad eum, vocantes eum.
32. Et ſedebat turba circa eum, dicuntque ei: Ecce mater tua & fratres tui foris quærunt te.
33. Et reſpondit eis dicens, quæ eſt mater mea, & fratres mei?

M. 12. | *R.* 3.

49. Et protenſa manu ſua in diſcipulos ſuos, dixit, Ecce mater mea, & fratres mei.
50. Quiſquis enim fecerit voluntatem patris mei qui eſt in cælis, ipſe meus frater, & ſoror, & mater eſt.

34. Et cùm circumſpexiſſet in circuitu circum ſe diſcipulos ſedentes, ait: Ecce mater mea, & fratres mei.
35. Qui enim fecerit voluntatem Dei, hic frater meus & ſoror mea, & mater eſt.

Trigeſima nona ſimplex L. De mulieribus quæ de ſuis facultatibus miniſtrabant Chriſto circumeunti ſingulas civitates & caſtella, prædicando verbum Dei.

L. 8. uſque ad verſ. 4.

1. ET factum eſt deinceps, et ipſe iter faceret per ſingulas civitates & caſtella, prædicans & evangelizans regnum Dei, & duodecim cum illo.
2. Et quædam mulieres quæ erant ſanatæ à ſpiritibus malis & infirmitatibus: Maria quæ vocatur Magdalene, de qua ſeptem dæmonia exierant.
3. Et Joanna uxor Chuzæ procuratoris Herodis, & Suſanna, & aliæ multæ quæ miniſtrabant ei de facultatibus ſuis.

Quadrageſima pars triplex M. R. L. parabola ſeminis cadentis in viam, petras, ſpinas, & bonam terram.

M. 13. uſque ad verſ. 24.

1. IN illa verò die egreſſus Jeſus è domo, ſedit juxta mare.
2. Et congregatæ ſunt ad illum turbæ multæ, adeò ut ipſe navim egreſſus ſederet, & omnis turba ſupra littus ſtabat.
3. Et locutus eſt illis multa per parabolas, dicens: Ecce exiit ſeminator ad ſeminandum.
4. Et quum ſeminaret alia quidem ceciderunt juxta viam, & venerunt volucres, ac devoraverunt ea.
5. Alia verò ceciderunt in loca petroſa, ubi non habebant multum terræ, & protinus exorta ſunt: propterea quod non haberent profunditatem terræ.
6. Sole autem exorto, æſtuaverunt & quia non habebant radicem, exaruerunt.
7. Alia verò ceciderunt in ſpinas, & aſſurrexerunt ſpinæ, & ſuffocaverunt ea.
8. Alia verò ceciderunt in terram bonam, & dederunt fructum, aliud quidem centuplum, aliud verò ſexagecuplum, aliud verò trigecuplum.
9. Qui habet aures ad audiendum, audiat.
10. Et accedentes diſcipuli, dixerunt illi: Quare per parabolas loqueris illis?
11. At ille reſpondens, dixit eis, quia vobis datum eſt noſſe myſteria regni cælorum, illis autem non eſt datum.
12. Quiſquis enim habet dabitur illi, & reddetur abundantior. Quiſquis autem non habet, etiam illud quod habet, tolletur ab eo.
13. Propterea per parabolas loquor illis, quia videntes, non vident, & audientes, non audiunt, nec intelligunt.
14. Et completur in illis prophetia Eſaiæ, quæ dicit: Auribus audietis & non intelligetis, & videntes,

R. 4. uſque ad verſ. 26.

1. ET iterum cœpit docere juxta mare, & congregata eſt ad eum turba multa: Ita ut navim ingreſſus ſederet in mari, & tota turba juxta mare in terra erat.
2. Et docebat eos per parabolas multa, & dicebat illis in doctrina ſua.
3. Audite, ecce exivit ſeminator ad ſeminandum.
4. Et accidit inter ſeminandum aliud quidem cecidit ſupra viam, veneruntque volucres cæli, & comederunt illud.
5. Aliud verò cecidit ſuper petroſa, ubi non habebat terram multam: & ſtatim exortum eſt, quoniam non habebat profunditatem terræ.
6. Et quando exortus eſt ſol, exæſtuavit: & eo quod non habebat radicem exaruit.
7. Et aliud cecidit in ſpinas: & aſſurrexerunt ſpinæ, & ſuffocaverunt illud, & fructum non dedit.
8. Et aliud cecidit in terram bonam: & dedit fructum aſſurgentem & creſcentem: & tulit unum triginta, & aliud ſexaginta, & aliud centum.
9. Et dixit eis: Qui habet aures ad audiendum, audiat.
10. Quum autem eſſet ſolus, interrogaverunt eum hi qui circa illum erant cum duodecim de parabola.
11. Et dixit eis: Vobis datum eſt noſſe myſterium regni Dei: illis autem qui foris ſunt, per parabolas omnia fiunt.
12. Ut videntes, videant, & non videant: & audientes, audiant, & non intelligant: ne quando convertantur, & dimittantur eis peccata.
13. Et ait illis, Neſcitis parabolam hanc? Et quomodo omnes parabolas cognoſcetis?
14. Seminator ille verbum ſeminat.

L. 8. à verſ. 4. uſque ad verſ. 19.

4. Quum autem turba plurima conveniret, & paſſim è civitatibus properarent ad eum, dixit per ſimilitudinem.
5. Exiit ſeminator ad ſeminandum ſemen ſuum, & inter ſeminandum aliud cecidit circa viam, & conculcatum eſt, & volucres cæli comederunt illud.
6. Et aliud cecidit ſuper petram; & enatum exaruit, quia non habebat humorem.
7. Et aliud cecidit inter ſpinas, & ſimul enatæ ſpinæ ſuffocaverunt illud.
8. Et aliud cecidit in terram bonam, & enatum fecit fructum centuplum. Hæc dicens, clamabat: Qui habet aures ad audiendum, audiat.
9. Interrogabant autem eum diſcipuli ſui, dicentes: quæ eſſet iſta parabola.
10. At ille dixit: Vobis datum eſt noſſe myſteria regni Dei, cæteris autem per parabolas ut videntes non videant, & audientes non intelligant.
11. Eſt autem hæc parabola, ſemen eſt ſermo Dei.
12. Qui autem juxta viam, hi ſunt qui audiunt, deinde venit diabolus & tollit ſermonem de corde eorum, ne credentes ſerventur.
13. Sed qui ſuper petram, ii ſunt qui cum audierint, cum gaudio ſuſcipiunt ſermonem: & hi radices non habent qui ad tempus credunt & in tempore tentationis recedunt.
14. Quod autem in ſpinas cecidit, hi ſunt qui audierunt, & à ſollicitudinibus & divitiis, ac voluptatibus vitæ euntes ſuffocantur, nec referunt fructum.
15. Quod autem in bonam ter-

M. 13.

videbitis, & non cernetis.

15. Incraſſatum eſt enim cor populi hujus, & auribus graviter audierunt, & oculos ſuos ocluſerunt, ne quando videant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, & convertantur, & ſanem illos.

16. Veſtri verò beati ſunt oculi, quia vident: & aures veſtræ, quia audiunt.

17. Amen enim dico vobis, quod multi prophetæ & juſti deſideraverunt videre quæ videtis, & non viderunt: & audire quæ auditis, & non audierunt.

18. Vos igitur audite parabolam ſeminantis.

19. Omnis qui audit ſermonem regni, & non intelligit, venit ille malus, & rapit id quod ſeminatum eſt in corde illius: hic eſt qui juxta viam ſeminatus fuit.

20. At qui in terram ſemen factum excepit, hic eſt qui verbum audit, ac protinus cum gaudio accipit illud.

21. Verum non habet radicem in ſemetipſo, ſed temporarius eſt. Porrò quom inciderit afflictio, aut perſecutio propter ſermonem, continuo offenditur.

22. Qui verò in ſpinas ſemen excepit, hic eſt qui verbum audit: & ſolicitudo ſæculi hujus, & fallacia divitiarum ſuffocat ſermonem, & fit infructuoſus.

23. Cæterùm qui in terram bonam excepit ſemen, hic eſt qui ſermonem audit & intelligit, qui videlicet fructus fert, ac facit, alius quidem centuplum, alius verò ſexagecuplum, alius verò trigecuplum.

R. 4.

15. Hi autem ſunt, qui circa viam, ubi ſeminatur verbum, & cum audierint, confeſtim venit Satanas, & aufert verbum quod ſeminatum eſt in cordibus eorum.

16. Et hi ſunt ſimiliter qui in petroſa ſemen excipiunt, qui cùm audierint ſermonem, ſtatim cum gaudio accipiunt illum.

17. Et non habent radicem in ſe, ſed temporarii ſunt: deinde orta afflictione, vel perſecutione, propter ſermonem confeſtim ſcandalizantur.

18. Et alii ſunt qui in ſpinas ſemen excipiunt: hi ſunt qui ſermonem audiunt.

19. Et ſollicitudines hujus ſæculi, & deceptio divitiarum, cæterarumque rerum concupiſcentiæ introeuntes ſuffocant ſermonem, & ſine fructu efficitur.

20. Et hi ſunt qui in terram bonam ſemen exceperunt: qui audiunt ſermonem, & ſuſcipiunt, & fructificant: Ita ut aliud granum adferat triginta, aliud ſexaginta aliud centum.

21. Et dicebat illis: [a] nunquid venit lucerna, ut ſubter modium ponatur, aut ſubter lectum? Noone ut ſuper candelabrum ponatur?

22. Non eſt enim quicquam occultum, quod non manifeſtandum ſit: neque quid factum in ſecretum, ſed ut in apertum veniat.

23. Si quis habet aures ad audiendum audiat.

24. Et dicebat illis, videte quid audiatis. In qua menſura menſi fueritis, remetietur vobis, & adjicietur vobis qui auditis.

25. Qui enim habet, dabitur illi: & qui non habet, etiam quod habet, auferetur ab eo.

[a] Scilicet turbis.

L. 8.

ram, ii ſunt qui in corde honeſto ac bono auditum ſermonem retinent, & fructum afferunt in patientia.

16. Nemo verò cum lucernam accenderit, operit eam vaſe, aut ſubter lectum ponit, ſed ſuper candelabrum ponit, ut intrantes videant lumen.

17. Noo eſt enim occultum, quod non manifeſtum ſit futurum: nec abſconditum, quod non ſit cognoſcendum, & in propatulom venturum.

18. Videte ergo quomodo audiatis. Quiſquis enim habet, dabitur illi, & quicunque non habet, etiam quod putat ſe habere, auferetur ab illo.

Quadrageſima prima ſimplex L. mater & fratres Jeſu quærunt eum concionantem, qui reſpondet eos eſſe qui audiunt & cuſtodiunt verbum Dei.

L. 8. verſ. 19. 20. 21.

19. Venerunt autem ad illum mater & fratres ſui, & noo poterant eum adire præ turba.

20. Et nuntiatum eſt illi, dictumque, mater tua fratres tui ſtant foris volentes te videre.

21. Qui reſpondens dixit ad eos: mater mea & fratres mei, hi ſunt qui ſermonem Dei audiunt, ac faciunt illum.

Quadrageſima ſecunda duplex M. R. quatuor alias parabolas dat Jeſus turbis, quarum duæ prima zizaniorum & ſecunda fermenti recitantur à ſolo M. una ſcilicet de ſemine creſcente ſeminatore dormiente vel aliud agente per ſolum R. Alia de grano ſinapis, per M. R. qui plures alias parabolas omittunt, quas omnes Jeſus ſeorſim diſcipulis ſuis exponebat.

M. 13. à verſ. 24. uſque verſ. 36.

24. Aliam parabolam propoſuit eis dicens, Adſimilatum eſt regnum cælorum homini ſeminanti bonum ſemen in agro ſuo.

25. Sed dormientibus hominibus venit illius inimicus, & ſeminavit zizania inter triticum, abiitque.

26. Cùm autem germinaſſet herba, & fructum feciſſet, tunc apparuerunt & zizania.

27. Accedentes autem ſervi patrisfamiliàs, dixerunt illi, Domine, Nonne bonum ſemen ſeminaſti in tuo agro? Unde igitur habet zizania?

28. Ille verò dixit illis, inimicus homo hoc fecit. Servi autem dixerunt illi, vis igitur abeamus & colligamus ea?

29 At ille dixit: Non, ne forte colligentes zizania,

R. 4. à verſ. 26. uſque verſ. 33.

26. Et dicebat, Sic eſt regnum Dei quemadmodum ſi homo jaciat ſemen in terram, ac dormiat atque exurgat ille nocte ac die.

27. Segeſque germinet, ac ſurgat in altum dum neſcit ille.

28. Ultro enim terra fructificat, primùm herbam, deinde ſpicam, deinde plenum frumentum in ſpica.

29. Cùm autem productus fuerit fructus, ſtatim mittit falcem quoniam adeſt meſſis.

30. Et dicebat, cui adſimilabimus regnum Dei? aut qua collatione conferemus illud?

31. Eſt ſicut granum ſinapis, quod cùm ſeminatum fuerit in terra, minus eſt omnibus ſeminibus quæ ſunt in terra.

M. 13.

eradicetis ſimul cum illis & triticum.
30. Sinite pariter creſcere utraque uſque ad meſſem, & in tempore meſſis dicam meſſoribus, Colligite primùm zizania, & colligate ea in faſciculos ad comburendum ea: triticum verò congregate in horreum meum.
31. Aliam parabolam propoſuit eis, dicens: ſimile eſt regnum cælorum grano ſinapis, quod acceptum homo ſeminavit in agro ſuo.

R. 4.

32. Et cum ſeminatum fuerit exurgit, & fit majus omnibus oleribus, & facit ramos magnos, ita ut poſſit ſub umbra ejus aves cæli nidificare.
33. Et talibus multis parabolis loquebatur eis ſermonem, prout poterant audire: ſine parabola verò non loquebatur eis.
34. Seorſim autem diſcipulis ſuis exponebat omnia.

32. Quod minimum eſt omnium ſeminum: cæterum ubi excreverit maximum eſt inter olera, & fit arbor: adeo ut veniant volucres cæli, & nidulentur in ramis illius.
33. Aliam parabolam dixit illis, ſimile eſt regnum cælorum fermento, quod acceptum mulier abſcondidit in farinæ ſatis tribus, donec fermentaretur totum.
34. Hæc omnia locutus eſt Jeſus per parabolas ad turbas, & ſine parabola nihil locutus eſt illis.
35. Ut compleretur quod dictum fuerat per prophetam, qui ait: Aperiam in parabolis os meum, eructabo abſcondita à conſtitutione mundi.

Quadrageſima tertia ſimplex M. Jeſus turbis dimiſſis ingreſſus domum, diſcipulis exponit parabolam Zizaniorum, & tres alias addit parabolas, unam de theſauro, alteram de negotiatore quærente pulchras margaritas, tertiam de verriculo jacto in mare, quod eis exponit, & mox diſcedit.

M. 13. à verſ. 36. uſque ad verſ. 54.

36. Tunc dimiſſis turbis, venit in domum Jeſus, & acceſſerunt ad illum diſcipuli ejus, dicentes: Explica nobis parabolam Zizaniorum agri.
37. At ille reſpondens, dixit illis: Qui ſeminat bonum ſemen, eſt filius hominis:
38. Ager autem eſt mundus. [a] Porrò bonum ſemen, ii ſunt filii regni: zizania verò ſunt filii illius mali. [b]
39. Inimicus autem qui ſeminat ea, eſt diabolus: meſſis verò conſummatio ſæculi eſt: meſſores autem angeli ſunt.
40. Sicut igitur colliguntur zizania & igni comburuntur, ſic erit in conſummatione ſæculi hujus.
41. Mittet filius hominis angelos ſuos, & colligent è regno illius omnia offendicula, & eos qui patrant iniquitatem.
42. Ac mittent illos in fornacem ignis: ibi erit ploratus ſtridorque dentium.
43. Tunc juſti fulgebunt ut Sol in regno patris ſui. Qui habet aures ad audiendum, audiat.
44. Rurſum ſimile eſt regnum cælorum theſauro abſconſo in agro, quem repertum homo abſcondidit: & præ gaudio quod habet ſuper eo, abit: & omnia quæcunque habet, vendit ac mercatur agrum illum.
45. Rurſum, ſimile eſt regnum cælorum homini negotiatori quærenti pulchras margaritas:
46. Qui cùm inveniſſet unam pretioſam margaritam, abiens, vendidit omnia quæ habebat, & mercatus eſt illam.
47. Rurſum, ſimile eſt regnum cælorum verriculo jacto in mare, & ex omni genere contrahenti:
48. Quod cum impletum fuiſſet, ſubduxerunt in littus, & ſedentes, collegerunt quæ bona ſunt in vaſa, putria verò foras abjecerunt.
49. Sic erit in conſummatione ſæculi, exibunt angeli, & ſegregabunt malos de medio juſtorum.
50. Et projicient eos in caminum ignis: illic erit ploratus & ſtridor dentium.
51. Dicit illis Jeſus: Intellexiſtis hæc omnia? Dicunt illi, Etiam [c] Domine.
52. Ipſe verò dixit eis: Propterea omnis ſcriba edoctus in regno cælorum, ſimilis eſt homini patrifamiliàs, qui profert è theſauro ſuo nova & vetera.
53. Et factum eſt, ut cùm finiſſet Jeſus ſermones hos, digrederetur illinc.

[a] Hæc verba non poſſunt reſtringi ad certam Eccleſiam.
[b] Scilicet qui regenerando eos ſeminaſſet bonum ſemen.
[c] Non conjunctio ſed adverbium (id eſt) utique.

Quadrageſima quarta duplex R. L. Jeſus intrat navem trajecturus in ulteriorem ripam, excitatus increpans ventum & tempeſtatem, jubens mari ſilere, fecit tranquillitatem magnam, appulſus Gadarenos, pellit ab homine legionem dæmonum, quos permiſit ire in gregem ferè bis mille porcorum, qui decurrentes in mare ſubmerſi ſunt. Gadareni rogarunt Jeſum exire fines eorum, qui navim ingreſſus noluit recipere liberatum à legione, ſed juſſit eum ad ſuos ire, & quanta ſibi feciſſet Jeſus prædicare: Quod fecit etiam in Decapoli, & omnes mirabantur.

R. 4. à verſ. 35. uſque ad c. 5. verſ. 21.

35. Et ait illis in die illo quum adveſperaviſſet transeamus in ulteriorem ripam.
36. Et dimiſſa turba aſſumunt eum ita ut erat in navi, ſed & aliæ naviculæ erant cum illo.
37. Et oritur procella venti magna, & fluctus irruebant in navim, ita ut illa jam impleretur.
38 Et erat ipſe in puppi ſuper cervical dormiens, & expergefaciunt eum, dicuntque illi, Præceptor, non eſt tibi curæ quod perimus?

L. 8. à verſ. 22. uſque ad verſ. 40.

22. Factum eſt autem quodam die & ipſe aſcendit in navim, ac diſcipuli ejus, & ait ad illos: trajiciamus in ulteriorem ripam ſtagni: & ſolverunt.
23. Navigantibus autem illis obdormivit & ingruit procella venti in ſtagnum, & complebantur ac periclitabantur.
24. Accedentes autem ſuſcitaverunt eum, dicentes: Præceptor, præceptor, perimus. At ille experrectus increpavit ventum ac tempeſtatem aquæ: &
ceſſaverunt

R. 4.

39\. Et excitatus increpavit ventum, dixitque mari: Tace, obmutesce, & conquievit ventus, factaque est tranquillitas magna.

40\. Et ait illis. Quid ita timidi estis? Siccine non habetis fidem?

a Ad invicē. 41. Et timuerunt timore magno, dicebantque [a] alius ad alium, Quisnam iste est, quia & ventus & mare obediunt ei?

R. 5.

1\. ET venerunt trajecto mari in regionem Gadarenorum.

2\. Egressoque ei de navi, statim occurrit è monumentis homo detentus à spiritu immundo,

3 Qui domicilium habebat in monumentis, & neque catenis quisquam poterat eum ligare.

4\. Propterea quod quum sæpe compedibus & catenis vinctus fuisset, discerptæ fuerant ab illo catenæ & compedes essent comminutæ, & nemo posset eum domare.

5\. Et semper die ac nocte in montibus & in monumentis erat clamans, & concidens seipsum lapidibus.

6\. Quum vidisset autem Jesum à longè, cucurrit & adoravit eum.

7\. Et clamans voce magna dixit: Quid mihi rei tecum est Jesu fili Dei altissimi? adjuro te per Deum ne me torqueas.

8\. Dicebat enim illi, Exi spiritus immunde ex homine.

9\. Et interrogabat eum, Quod tibi nomen? Et respondit dicens: Legio mihi nomen est: quia multi sumus.

10\. Et deprecabatur eum multùm, ne ipsos emitteret extra regionem.

11\. Erat autem ibi juxta montes grex porcorum magnus pascens.

12\. Et deprecabantur eum omnes dæmones, dicentes, Mitte nos in porcos, ut in eos introeamus.

13\. Et permisit eis statim Jesus. Et egressi spiritus immundi, ingressi sunt in porcos: Et subito impetu ferebatur grex per præceps in mare. Erant autem fermè bis mille, & suffocati sunt in mari.

14\. Qui verò pascebant porcos, fugerunt & renuntiaverunt in civitatem, & in agros. Et egressi sunt ut viderent quid esset factum:

15\. Et veniunt ad Jesum, & vident illum qui à dæmonio vexabatur, sedentem, vestitum, & sanæ mentis, eum inquam, qui habuerat legionem, & timuerunt.

16\. Et narraverunt illis hi qui viderant, qualiter factum esset ei qui dæmonium habuerat, & de porcis.

L. 8.

cessaverunt, factaque est tranquillitas.

25\. Dixit autem illis: ubi est fides vestra? timentes autem mirati sunt inter se, dicentes: Quis putas hic est? quia ventis quoque & aquæ imperat, & obediunt ei?

26\. Et navigaverunt ad regionem Gadarenorum quæ est in opposita ripa Galilææ.

27\. Et quum de navi egressus esset ad terram, occurrit illi vir quidam è civitate, qui habebat dæmonium jam temporibus multis, & vestimento non induebatur, neque in domo manebat, sed in monumentis.

28 Is ut vidit Jesum, & exclamasset, procidit ante illum, ac voce magna dixit: Quid mihi tei tecum est Jesu fili Dei altissimi? Obsecro te ne me torqueas.

29\. Præcipiebat enim spiritui immundo ut exiret ab homine: à multis enim temporibus corripuerat illum, & vinciebatur catenis, & compedibus custodiebatur, & ruptis vinculis agebatur à dæmonio in deserta.

30\. Interrogavit autem illum Jesus dicens: Quod tibi nomen est? At ille dixit, Legio, Quia intraverunt dæmonia multa in eum.

31\. Et rogaverunt illum ne imperaret ipsis, ut in abyssum irent.

32\. Erat autem ibi grex porcorum multorum pascentium in monte, & rogabant eum ut permitteret ipsis in illos ingredi, Et permisit illis.

33\. Exierunt ergo dæmonia ab homine, & intraverunt in porcos, & impetu abiit grex per præceps in stagnum, & suffocatus est.

34\. Porrò ut viderunt subulci quod acciderat, fugerunt & annunciaverunt in civitatem ac villas.

35\. Exierunt autem ut viderent quod factum erat, & venerunt ad Jesum, & invenerunt hominem sedentem, à quo dæmonia exierant, vestitum, ac sana mente ad pedes Jesu, & timuerunt.

36\. Nunciaverunt autem illis qui viderant, quomodo sanus factus esset is qui agitabatur à dæmonio.

37\. Et rogaverunt illum omnis multitudo Gadarenorum ut discederet ab ipsis, quia magno timore tenebantur. Ipse autem conscensa navi reversus est.

38\. Rogavit autem eum vir ille à quo dæmonia exierant, ut esset cum eo: Sed ablegavit eum Jesus, dicens:

39\. Redi in domum tuam, & narra quæcumque tibi fecerit Deus. Et abiit per totam civitatem, prædicans quæcumque sibi fecisset Jesus.

17\. Et rogare cœperunt eum, ut discederet de finibus eorum.

18\. Et ipso ingresso navim, rogabat illum qui à dæmonio vexatus fuerat, ut esset cum illo.

19\. Jesus autem non permisit eum, sed ait illi: Vade in domum tuam ad tuos, & annuncia illis quanta tibi Dominus fecerit, & misertus sit tui.

20\. Et abiit, & cœpit prædicare in Decapoli quanta sibi fecisset Jesus: & omnes mirabantur.

Quadragesima quinta duplex R. L. Jesus in Galilæam per mare reversus exceptus est à turba expectante se, rogatus ab Jairo principe Synagogæ (sanans in itinere mulierem fluxu sanguinis duodecim annos laborantem, quæ omnia in medicos impenderat & pejus habuerat) venit in domum principis Synagogæ, tumultum flentium compescuit, & filiam ejus annorum duodecim suscitavit.

R. 5. à verſ. 21. uſque ad finem cap.

21\. Et cum trajecisset Jesus navi rursus in ulteriorem ripam, convenit turba multa ad eum, & erat circa mare.

22\. Et ecce venit quidam principum Synagogæ nomine Jairus: & videns eum procidit ad pedes ejus.

L. 8. à verſ. 40. uſque ad fin. cap.

40\. Factum est autem quum rediret Jesus, excepit illum turba: nam omnes expectabant eum.

41\. Et ecce venit vir, cui nomen Jairus qui erat præfectus Synagogæ: & procidit ad pedes Jesu, rogans eum ut intraret in domum suam.

R. 5.

23. Et deprecabatur eum multum, dicens: Quia filiola mea in extremis eſt, oro ut venias & imponas ei manus, ut ſalva ſit, & vivet.
24. Et abiit cum illo, & ſequebatur eum turba multa: & comprimebant eum.
25. Et mulier quædam quæ erat in profluvio ſanguinis a ab annis duodecim.
26. Et fuerat multa perpeſſa à pluribus medicis, & inſumpſerat omnia ſua, nec quicquam adjumenti ſenſerat, ſed magis in deterius veneral.
27. Cùm audiſſet de Jeſu, venit in turba à tergo, & tetigit veſtimentum ejus.
28. Dicebat enim: Quia ſi vel veſtimenta ejus tetigero, ſalva ero.
29. Et confeſtim ſiccatus eſt fons ſanguinis ejus: & ſenſit corpore, quod ſanata eſſet ab eo flagello.
30. Et ſtatim Jeſus in ſemetipſo cognoſcens virtutem quæ ex ſe exierat, converſus in turba dixit: Quis tetigit veſtimenta mea?
31. Et dicebant ei diſcipuli ipſius: Vides turbam comprimentem te, & dicis: Quis me tetigit?
32. Et circumſpiciebat ut videret eam quæ hoc fecerat.
33. Mulier verò timens & tremens, ſciens quod factum eſſet in ſe, venit & procidit ante eum, & dixit ei omnem veritatem.
34. Ille autem dixit ei: filia, fides tua te ſalvam fecit: vade in pace, & eſto ſana à flagello tuo. b
35. Adhuc eo loquente, veniunt quidam à principe Synagogæ c dicentes: filia tua mortua eſt: quid ultra vexas magiſtrum?
36. Jeſus autem ſtatim audito verbo quod dicebatur, ait archiſynagogo: ne metuas, tantummodo crede.
37. Et non permiſit ut quiſquam ſe ſequeretur, niſi Petrum, Jacobum, & Joannem fratrem Jacobi.
38. Et venit in domum archiſynagogi, & vidit tumultum, flentes & ejulantes multum.
39. Et ingreſſus ait illis: Quid tumultuamini, & ploratis? puella non eſt mortua, ſed dormit.

a αἱμοῤῥοοῦσα, αἷμα ſãguis, ῥόος fluxus.

b Sit hoc bonum tibi.

c Id eſt à domo ipſius.

L. 8.

42. Quoniam unica filia erat ei ferè annorum duodecim, & hæc moriebatur. Verùm inter eundum turbæ coarctabant eum.
43. Et mulier quæ erat obnoxia profluvio ſanguinis ab annis duodecim, quæ in medicos impenderat omnem ſubſtantiam, nec ab ullo potuerat curari.
44. Acceſſit retro & tetigit fimbriam veſtimenti ejus, & confeſtim ſtetit fluxus ſanguinis ejus.
45. Et ait Jeſus: Quis eſt qui me tetigit? Negantibus autem omnibus, dixit Petrus, & qui cum illo erant: Præceptor, turbæ te conſtringunt & affligunt & dicis: Quis me tetigit?
46 Et dixit Jeſus: Tetigit me aliquis, Nam ego novi virtutem à me exiviſſe.
47 Videns autem mulier quod non latuiſſet, tremens venit ac procidit ante pedes ejus, & ob quam cauſam tetigiſſet eum indicavit ei coram toto populo, & quemadmodum confeſtim ſanata fuiſſet.
48 At ipſe dixit ei: Confide filia, fides tua te ſervavit: vade in pace.
49 Adhuc illo loquente, venit quidam à præfecto ſynagogæ dicens ei: Mortua eſt filia tua, noli vexare magiſtrum.
50 Jeſus autem hoc audito, reſpondit ei, Noli timere, crede tantum & ſalva erit.
51 Et quum veniſſet in domum non permiſit intrare ſecum quemquam, niſi Petrum & Jacobum & Joannem, & patrem ac matrem puellæ
52 Flebant autem omnes & plangebant illam, at ille dixit: Nolite flere, non eſt mortua, ſed dormit.
53 Et deridebant eum ſcientes quòd mortua eſſet.
54 Ipſe autem ejectis foras omnibus, apprehenſa manu ejus, clamavit dicens: Puella, ſurge.
55 Et reverſus eſt ſpiritus ejus, & ſurrexit continuo: ac juſſit illi dari cibum.
56 Et obſtupuerunt parentes ejus. At ille præcepit eis, ne cui dicerent quod factum erat.

40 Et irridebant eum. Ipſe verò ejectis omnibus, aſſumit patrem puellæ, & eos qui ſecum erant, & ingreditur eò ubi puella erat jacens.
41 Et apprehenſa manu puellæ, ait illi: talithacumi, quod eſt ſi interpreteris: Puella (tibi dico) ſurge.
42 Et confeſtim ſurrexit puella, & ambulabat erat enim annorum duodecim: & obſtupuerunt ſtupore magno.
43 Et præcepit illis vehementer, ne quiſquam id ſciret: & dixit ut daretur illi quod ederet.

Quadrageſima ſexta duplex M. R. Jeſus illinc digreſſus venit in patriam ſuam, ſtupebant de ſapientia & virtutibus ejus, quem tamen ſpernebant ut fabri filium, matrem & cognatos ibi habentem.

M. 13. à verſ. 54. uſque ad fin. c.

54 Et quum veniſſet in patriam ſuam, docuit in ſynagoga illorum, ita ut ſtuperent ac dicerent: unde huic ſapientia hæc & virtutes?
55 Nónne hic eſt ille fabri filius? Nónne mater ejus vocatur Maria, & fratres ejus Jacobus & Joſes & Simon & Judas?
56 Et ſorores illius nónne omnes apud nos ſunt? unde igitur huic hæc omnia?
57 Et ſcandalizabantur in eo, Jeſus autem dixit eis, Non eſt propheta ſine honore, niſi in patria ſua & in domo ſua.
58 Et non fecit illic virtutes multas propter incredulitatem illorum.

R. 6. uſque ad verſ. 7.

1 ET egreſſus eſt illinc, venitque in patriam ſuam: & ſequebantur eum diſcipuli ſui.
2 Quumque adveniſſet ſabbathum, cœpit in ſynagoga docere: & multi audientes obſtupuerunt dicentes: unde huic hæc? & quæ eſt hæc ſapientia quæ data eſt illi, ut etiam virtutes tales per manus ejus efficiantur?
3 Nónne iſte eſt faber, a ille filius Mariæ, frater Jacobi & Joſæ & Judæ & Simonis, & ſcandalizabantur in illo.
4 Dicebat autem illis Jeſus: non eſt propheta inhonoratus niſi in patria ſua, & inter cognatos, & in domo ſua.

a Menuſier, Charpentier, Artiſan.

5 Et non poterat ibi virtutem ullam facere, niſi quod paucos infirmos impoſitis manibus curavit.
6 Et mirabatur propter incredulitatem eorum, & circuibat per vicos in circuitu docens.

Quadrageſima ſeptima duplex R. L. de actuali miſſione 12. Apoſtolorum.

R. 6. à verſ. 7. uſque ad verſ. 14.

7 Et advocavit duodecim, & cœpit eos mittere binos, & dabat illis poteſtatem adverſus ſpiritus im-

L. 9. uſque verſ. 7.

1 COnvocatis autem Jeſus duodecim, dedit illis poteſtatem & auctoritatem ſuper omnia dæ-

R. 6.

mundos.
8. Et præcepit eis, ut nihil tollerent ad iter, niſi virgam tantum, non peram, non panem, neque in zona æs.
9. Sed calceatos eſſe ſandaliis, & ne induerentur duabus tunicis.
10. Et dicebat eis, ubicomqoe introieritis in domum, illic manete donec exeatis illinc.
11. Et quicunque non receperint vos, neque audierint vos, exeuntes illinc, excutite pulverem qui eſt ſub pedibus veſtris in teſtimonium illis. Amen dico vobis, tolerabilius erit Sodomis & Gomorrhis in die judicii, quam civitati illi.
12. Et ingreſſi prædicabant, ut reſipiſcerent.
13. Et dæmonia multa ejiciebant, & ungebant oleo multos ægros, & ſanabant.

L. 9.

monia, & ut morbos ſanarent.
2. Et miſit illos ut prædicarent regnum Dei, & ſanarent infirmos.
3. Et ait ad illos: ne quid tuleritis in viam, neque virgam, neque peram, neque panem, neque pecuniam, neque binas tunicas habeatis.
4. Et in quamcunque domum intraveritis, illic manete, atque illinc exeatis.
5. Et quicunqoe non receperint vos, exeuntes de civitate illa, etiam pulverem è pedibus veſtris excutite in teſtimonium adverſus illos.
6. Egreſſi autem circumibant per caſtella, evangelizantes & curantes ubique.

Quadragesima octava triplex, de his quæ M. R. L. ſcripſerunt de Herode Antipa audiente famam Jeſu quem videre cupiebat, poſtquam occiderat Joannem Baptiſtam, quem dicebant ſurrexiſſe à mortuis, & eſſe Jeſum, & quæ M. R. de ſepultura Baptiſtæ per ejus diſcipulos, & R. L. de reditu Apoſtolorum ad Chriſtum.

Matth. 14. uſque ad verſ. 13.

1. IN illo tempore audivit Herodes Tetrarcha famam Jeſu, & dicit famulis ſuis.
2. Iſte eſt Joannes Baptiſta, ipſe ſurrexit à mortuis, & ideo virtutes vim ſuam exerunt in illo.
3. Nam Herodes cùm cœpiſſet Joannem, vinxerat eum, ac miſerat in carcerem, propter Herodiadem uxorem Philippi fratris ſui.
4. Dicebat enim illi Joannes, Non licet tibi habere eam.
5. Et quom vellet eum occidere, metuebat multitudinem, propterea quod illum pro Propheta habebant.
6. Quum autem celebraretur natalis Herodis, ſaltabat filia Herodiadis in medio, & placuit Herodi.
7. Unde cùm jurejurando pollicitus eſt, ſe daturum illi quicquid peteret.
8. At illa prius inſtructa à matre ſoa: Da mihi, inquit, hic in patina caput Joannis Baptiſtæ.
9. Et indoluit Rex: attamen propter jusjurandum, & eos qui ſimul accumbebant, juſſit ei dari:
10. Miſitque, & decollavit Joannem in carcere.
11. Et allatum eſt caput ejus in patina, datumque eſt puellæ, atque illa obtulit matri ſuæ.
12. Cumque acceſſiſſent diſcipuli ejus, ſuſtulerunt corpus, ac ſepelierunt illud: abieruntque & renunciarunt Jeſu.

R. 6. à verſ. 14. uſque ad verſ. 31.

14. Et audivit rex Herodes (innotuerat enim nomen ejus) dicebatque Joannes ille qui baptizabat, reſurrexit à mortuis, & propterea virtutes agunt in illo.
15. Alii dicebant Helias eſt, alii verò dicebant, Propheta eſt, vel tanquam unus ex Prophetis.
16. Quum audiſſet autem Herodes, ait: Quem ego decollavi, Joannes, iſte eſt, ipſe reſurrexit à mortuis.
17. Nam ipſe Herodes miſſis ſatellitibus prehenderat Joannem, & vinxerat eum in carcere propter Herodiadem uxorem Philippi fratris ſui, quia duxerat eam uxorem.
18. Dicebat enim Joannes Herodi, Non licet tibi habere uxorem fratris tui.
19. Herodias autem inſidiabatur illi, & volebat occidere eum, nec poterat.
20. Herodes enim metuebat Joannem, ſciens eum virum juſtum ac ſanctum, & verebatur eum, auditoque eo multa faciebat, & libenter eum audiebat.
21. Et cùm dies opportunus acceſſiſſet, cùm Herodes in natalitiis ſuis cœnam faceret Primatibus, Tribunis, & Primoribus Galileæ.
22. Et introiſſet filia ipſius Herodiadis, ac ſaltaſſet, placuiſſetque Herodi, ac ſimul accumbentibus: Rex ait puellæ: Pete à me quod vis, & dabo tibi.
23. Et juravit illi: Quicquam à me petieris, dabo tibi, uſque ad dimidium regni mei.
24. At illa egreſſa, dixit matri ſuæ, Quid petam? Illa verò dixit: Caput Joannis Baptiſtæ.
25. Et ingreſſa, ſtatim cum feſtinatione ad Regem petivit, dicens: Volo ut protinus des mihi in lance caput Joannis Baptiſtæ.
26. Et dolore affectus rex, propter ea quæ juraraт, eoſque qui ſimul accumbebant, noluit eam rejicere.
27. Et confeſtim rex miſſo ſpiculatore, juſſit afferri caput ejus.
28. At ille abiit, ac decollavit eum in carcere, & attulit caput ejus in lance, & dedit illud puellæ, & puella dedit illud matri ſuæ.
29. Quo audito diſcipuli ejus, venerunt & ſuſtulerunt cadaver ejus, poſueruntque illud in monumento.
30. Et congregantur Apoſtoli ad Jeſum, ac renunciaverunt ei omnia, & quæ egerant, quæque docuerant.

L. 9. verſic. 7. 8. 9. 10.

7. Audivit autem Herodes Tetrarcha omnia quæ fiebant ab eo, & hæſitabat: eo quod diceretur à quibuſdam, qood Joannes ſurrexiſſet à mortuis.
8. A quibuſdam verò, quod Helias apparuiſſet: ab aliis autem, quod Propheta quiſpiam ex antiquis ſurrexiſſet.
9. Et ait Herodes: Joannem ego decollavi: quis eſt autem iſte, de quo ego talia audio? & quærebat videre eum.
10. Et reverſi Apoſtoli, narraverunt illi quæcunque fecerant.

Quadrageſima nona quadruplex M. R. L. I. de ſeceſſu Chriſti in deſertum trans mare Tiberiadis, & turbis ſequentibus, quas ad 5000. hominum præter mulieres & parvulos ex 5. panibus, & 2. piſcibus pavit, tertio Paſchate propinquo, quo Chriſtus non fuit in Judæa.

M. 14. à verſ. 13. uſque ad verſ. 22.

13. Id cùm audiſſet Jeſus ſeceſſit illinc in navi ad deſertum locum ſeorſum. Et quum audiſſent turbæ, ſecutæ ſunt illum itinere pedeſtri ab urbibus.

14. Et egreſſus Jeſus vidit multam turbam: & tactus eſt affectu miſericordiæ erga illos ſanavitque infirmos illorum.

15. Porrò quum appetiiſſet veſpera, adierunt eum diſcipuli ipſius, dicentes: Deſertus eſt locus, & hora jam præteriit: dimitte turbas, ut abeant in vicos, & emant ſibi eſcas.

16. At Jeſus dixit illis, Non eſt illis neceſſe abire, date illis vos quod edant.

17. At illi dicunt ei, Non habemus hic niſi quinque panes, & duos piſces.

18. Ille verò dixit: Afferte mihi illos huc.

19. Et juſſit turbis diſcumbere ſuper gramina, ſumptiſque quinque panibus, ac duobus piſcibus, ſublatis in cælum oculis benedixit. Et quum fregiſſet, dedit diſcipulis panes, diſcipuli verò turbis.

20. Et comederunt omnes, & ſaturati ſunt: & ſuſtulerunt quod ſuperfuerat de fragmentis, duodecim cophinos plenos.

21. Porrò qui comederant fuere viri fermè quinquies mille, præter mulieres ac pueros.

R. 6. à verſ. 31. uſque ad verſ. 45.

31. Et ait illis, venite vos ipſi privatim in deſertum locum, & requieſcite puſillum. Erant enim qui venirent & abirent multi, ut ne cibum quidem carpere vacaret.

32. Et abierunt in deſertum locum navigio ſeorſim.

33. Et viderunt eos abeuntes turbæ: & agnoverunt eum multi, & itinere pedeſtri ex omnibus civitatibus concurrerunt illuc, & prævenerunt eos, conveneruntque ad illum.

34. Et egreſſus vidit turbam multam Jeſus, & affectu miſericordiæ tactus eſt erga eos, quia erant velut oves non habentes paſtorem. Et cœpit illos docere multa.

35. Et quum jam multum diei præteriiſſet, acceſſerunt ad illum diſcipuli ejus dicentes, Deſertus eſt locus, & jam multum temporis effluxit.

36. Dimitte illos ut abeant in circumjacentes villas ac vicos, emantque ſibiipſis panes: Nam quod edant non habent.

37. At ille reſpondens ait illis, Date illis vos quod edant. Et dixerunt ei. Euntes emamus ducentis denariis panes, & demus illis quod edant?

38. At ille dicit eis, Quot panes habetis? Ite & videte. Et quum cognoviſſent, dicunt, Quinque & duos piſces.

39. Et præcepit illis ut accumbere facerent omnes, diſtributis conviviis in viridi gramine.

40. Et diſcubuerunt diviſi in viridaria centeni & quinquageni.

41. Et quum accepiſſet quinque panes ac duos piſces, ſublatis in cælum oculis, benedixit, ac fregit panes, deditque diſcipulis ſuis ut apponerent illis, & duos piſces diviſit omnibus.

42. Et comederunt omnes & ſaturati ſunt.

43. Et ſuſtulerunt fragmentorum duodecim cophinos plenos, & de piſcibus.

44. Erant autem qui comederant circiter quinque millia virorum.

L. 9. à verſ. 11. uſque ad verſ. 18.

11. Et aſſumptis illis ſeceſſit ſeorſum in locum deſertum civitatis, quæ vocatur Bethſaida: quod cum cognoviſſent turbæ, ſecutæ ſunt illum. Et excepit eos, & loquebatur illis de regno Dei, & eos qui curatione indigebant ſanabat.

12. Dies autem cœperat declinare, & accedentes duodecim dixerunt illi: Dimitte turbas, ut euntes in caſtella villaſque vicinas divertant, & inveniant eſcas, quia hic in loco deſerto ſumus. Ait autem ad illos: vos date illis quod edant.

13. At illi dixerunt: Non ſunt nobis plures quam quinque panes, & duo piſces, niſi nos eamus & emamus in omnem hunc populum eſcas.

14. Erant autem ferè viri quinquies mille. Ait autem ad diſcipulos ſuos: facite illos diſcumbere in ſingulos quoque diſcubitus quinquagenos.

15. Atque ita fecerunt? & fecerunt omnes diſcumbere.

16. Acceptis autem quinque panibus & duobus piſcibus, ſublatis in cælum oculis benedixit illis, & fregit, diſtribuitque diſcipulis, ut apponerent turbæ.

17. Et comederunt omnes, & ſaturati ſunt. Et ſublatum eſt quod ſuperfuit illis, fragmentorum cophini duodecim.

J. 6. uſque ad verſ. 15.

5. POſt hæc abiit Jeſus trans mare Galilææ, quod eſt Tiberiadis.

2. Et ſequebatur eum turba multa, quia videbant ejus ſigna quæ faciebat ſuper his qui infirmabantur.

3. Aſcendit autem in montem Jeſus & ibi ſedebat cum diſcipulis ſuis.

4. Erat autem propinquum Paſcha dies feſtus Judæorum.

5. Quum ſuſtuliſſet ergo oculos Jeſus, & vidiſſet quod multa turba veniret ad ſe, dicit ad Philippum: unde ememus panes ut edant iſti?

6. Hoc autem dicebat tentans eum: ipſe enim ſciebat quid eſſet facturus.

7. Reſpondit ei Philippus: Ducentorum denariorum panes non ſufficiunt eis, ut unuſquiſque eorum puſillum quippiam accipiat.

8. Dicit ei unus ex diſcipulis ipſius Andræas frater Simonis Petri:

9. Eſt puer unus hic, qui habet quinque panes ordeaceos: ſed hæc quod ſunt inter tam multos?

10. Dixit autem Jeſus: facite homines diſcumbere. Erat autem herba multa in eo loco. Diſcubuerunt ergo viri numero fermè quinque millia.

11. Accepit autem panes Jeſus, cumque gratias egiſſet, diſtribuit diſcipulis, diſcipuli verò diſcumbentibus. Similiter & ex piſcibus quantum volebant.

12. Ut autem impleti ſunt, dicit diſcipulis ſuis: Colligite quæ ſuperfuerunt fragmenta, ne quid pereat.

13. Collegerunt ergo, & impleverunt duodecim cophinos fragmentis ex quinque panibus ordeaceis, quæ ſuperfuerant his qui comederant.

14. Illi ergo homines, quum vidiſſent quod Jeſus fecerat ſignum, dicebant: Hic eſt verè propheta ille qui venturus eſt in mundum.

Quinquageſima pars triplex M. R. I. de his quæ ſcripſerunt de reditu marino Chriſti cis mare Galilææ, de tempeſtate nocturna, & ambulatione Chriſti ſuper aquas, appulſu, & miraculis in Genezareth: & reditu in Caphernaum.

M. 14. à verſ. 22. uſque ad fin. c.

22 Et ſtatim compulit Jeſus diſcipulos ſuos, ut conſcenderent navim, & præcederent ſe in ripam ulteriorem donec dimiſiſſet turbas.
23 Ac dimiſſis turbis, aſcendit montem ſeorſum ad orandum. Quum advenìſſet veſpera, ſolus erat illic.
24 Cæterum navis jam in medio maris erat, & affligebatur ab undis, nam ventus erat contrarius.
25 Quarta autem noctis vigilia abiit ad illos Jeſus ambulans ſuper mare.
26 Et cùm vidiſſent eum diſcipuli ſuper mare ambulantem, turbati ſunt dicentes, ſpectrum eſt: ac præ metu exclamaverunt.
27 Sed ſtatim loquutus eſt illis Jeſus, dicens, Confidite, ego ſum, ne terreamini.
28 Reſpondens autem illi Petrus dixit, Domine ſi tu es, jubeto me ad te venire ſuper aquas.
29 At ille dixit, veni. Et quum deſcendiſſet è navi Petrus, ambulabat ſuper aquas, ut iret ad Jeſum.
30 Cæterùm quum videret ventum validum, territus eſt: & quum cœpiſſet demergi, clamavit, dicens, Domine ſerva me.
31 Continuò autem Jeſus extenta manu apprehendit eum, & dixit illi, O exiguæ fide prædite, cur dubitaſti?
32 Et quum eſſent ingreſſi navim, conquievit ventus.
33 Porrò qui erant in navi, acceſſerunt & adoraverunt eum dicentes verè Dei filius es.
34 Et quum trajeciſſent venerunt in terram Geneſareth.
35 Et quum agnoviſſent illum viri loci illius, emiſerunt nuntios in totam circumjacentem regionem illam, & obtulerunt illi omnes malè habentes:
36 Et obſecrabant eum, ut tantum tangerent fimbriam veſtimenti ipſius: & quotquot tetigiſſent, ſalvi facti ſunt.

R. 6. à verſ. 45. ad fin. c.

45 Et ſtatim coëgit diſcipulos ſuos conſcendere navim, & præcedere tranſmiſſo mari Bethſaidam, dum ipſe dimitteret turbam.
46 Et quum dimiſiſſet eos abiit in montem ad orandum.
47 Et quum veſpera adveniſſet, erat navis in medio mari, & ipſe ſolus in terra.
48 Viditque eos laborantes in remigando: erat enim ventus contrarius eis. Et circa quartam vigiliam noctis venit ad eos ambulans ſuper mare, & volebat præterire eos.
49 At illi ut viderunt eum ambulantem ſuper mare, putaverunt ſpectrum eſſe, & exclamaverunt.
50 Omnes enim videbant eum, & conturbati ſunt: & ſtatim loquutus eſt cum eis dixitque eis: confidite, ego ſum, ne terreamini.
51 Et aſcendit ad illos in navim, & conquievit ventus & vehementer ſupra modum intra ſeſe ſtupebant, & admirabantur.
52 Non enim intellexerant de panibus: erat enim cor eorum obcæcatum.
53 Et quum trajeciſſent, venerunt in terram Genezareth, & applicuerunt in portum.
54 Quùmque egreſſi eſſent de navi, continuò agnoverunt eum:
55 Ac percurrentes totam undique regionem illam, cœperunt in grabatis eos qui malè habebant circumferre, ubi audiebant eum eſſe.
56 Et quocunque introiſſet in vicos aut in civitates aut in villas, in plateis ponebant infirmos & deprecabantur eum, ut vel fimbriam veſtimenti ejus tangerent. Et quotquot tangebant eum, ſalvi fiebant.

I. 6. à verſ. 15. uſque verſ. 25.

15 Jeſus ergo cùm cognoviſſet quod venturi eſſent correpturi ipſum, ut facerent ipſum regem, ſeceſſit iterum in montem ipſe ſolus.
16 At ubi jam veſpera eſſet, deſcenderunt diſcipuli ejus ad mare:
17 Et conſcenſa navi venerunt trajecto mari ad oppidum Caphernaum. Jamque tenebræ erant, nec venerat ad eos Jeſus.
18 Mare autem vento magno flante intumeſcebat.
19 Quum remigaſſent ergo ferme ſtadia viginti quinque aut triginta, vident Jeſum ambulantem ſuper mare, & appropinquantem navi, ac timuerunt.
20 Ille autem dicit eis: Ego ſum, nolite timere.
21 Voluerunt ergo recipere eum in navim & illico navis appulerat terræ ad quam ibant.
22 Poſtridie turba quæ ſtabat trans mare, ut vidit quod navicula alia non eſſet ibi, niſi una illa in quam ingreſſi fuerant diſcipuli ejus, & quod non introiſſet cum diſcipulis ſuis Jeſus in naviculam, ſed ſoli diſcipuli ejus abiiſſent:
23 Aliæ verò ſupervenerunt naviculæ à Tiberiade juxta locum ubi comederant panem, poſtea quam gratias egiſſet Dominus.
24 Quum ergo vidiſſet turba, quod Jeſus non eſſet ibi, neque diſcipuli ejus, aſcenderunt & ipſi in naviculas, & venerunt Capernaum, quærentes Jeſum.

Quinquageſima prima ſimplex I. Sermo quem Chriſtus de Corpore & Sanguine ſuo fecit in Capernaum, ſub tempus tertij Paſchatis, & cur noluit ire in Judæam, ſed manſit in Galilæa.

I. 6. à verſ. 25. uſque ad c. 7. verſ. 2.

25 Et quum inveniſſent eum trans mare, dixerunt ei, Rabbi, quando huc veniſti?
26 Reſpondit eis Jeſus, & dixit: Amen, amen dico vobis, quæritis me, non quia vidiſtis ſigna, ſed quia comediſtis de panibus, & ſaturati eſtis.
27 Operemini non cibum qui perit, ſed qui permanet in vitam æternam, quem filius hominis dabit vobis: hunc enim pater obſignavit Deus.
28 Dixerunt ergo ad eum: Quid faciemus, ut operemur opera Dei?
29 Reſpondit Jeſus, & dixit eis: Hoc eſt opus Dei, ut credatis in eum quem miſit ille.
30 Dixerunt ergo ei: Quod ergo tu facis ſignum, ut videamus & credamus tibi? Quid operaris?
31 Patres noſtri manducaverunt manna in deſerto, ſicut ſcriptum eſt: Panem de cælo dedit eis ad edendum.

I. 6.

32 Dixit ergo eis Jeſus : Amen, amen dico vobis, non Moſes dedit vobis illum panem de cœlo, ſed pater meus dat vobis panem de cœlo verum.
33 Panis enim Dei eſt, qui de cœlo deſcendit, & dat vitam mundo.
34 Dixerunt ergo ad eum : Domine, ſemper da nobis panem iſtum.
35 Dixit autem eis Jeſus : Ego ſum panis vitæ, Qui venit ad me, non eſuriet : & qui credit in me, non ſitiet unquam.
36 Sed dixi vobis, quod etiam vidiſtis me, nec creditis.
37 Omne quod dat mihi pater, ad me veniet, [a] & eum qui venerit ad me non ejicio foras.
38 Quia deſcendi de cœlo, non ut faciam voluntatem meam, ſed voluntatem ejus qui miſit me.
39 Hæc eſt autem voluntas ejus qui miſit me patris, ut quodcunque mihi dedit, non perdam ex eo, ſed reſuſcitem illud in noviſſimo die.
40 Hæc eſt autem voluntas ejus qui miſit me : ut omnis qui videt filium, & credit in eum, habeat vitam æternam, & ego reſuſcitabo eum in noviſſimo die.
41 Murmurabant ergo Judæi de ipſo, quia dixerat, Ego ſum panis ille qui de cœlo deſcendi, & dicebant.
42 Nónne hic eſt Jeſus filius Joſeph, cujus nos novimus patrem & matrem? Quomodo ergo dicit iſte, Quia de cœlo deſcendi?
43 Reſpondit ergo Jeſus & dixit eis : Nolite murmurare adinvicem.
44 Nemo poteſt venire ad me, niſi pater qui miſit me traxerit eum, & ego reſuſcitabo eum in noviſſimo die.
45 Eſt ſcriptum in Prophetis, Et erunt omnes docti à Deo. Omnis ergo qui audivit à patre, & didicit, venit ad me.
46 Non quod patrem viderit quiſquam, niſi is qui eſt à Deo, hic vidit patrem.
47 Amen, amen dico vobis, qui credit in me, habet vitam æternam.
48 Ego ſum panis vitæ.
49 Patres veſtri comederunt manna in deſerto, & mortui ſunt.
50 Hic eſt panis ille de cœlo deſcendens, ut ex ipſo edat aliquis, & non moriatur.
51 Ego ſum panis vivus qui de cœlo deſcendi. Si quis ederit ex hoc pane, vivet in æternum. Et panis quem ego dabo, caro mea eſt, quam ego dabo pro mundi vita.
52 Litigabant ergo Judæi inter ſe, dicentes : Quomodo poteſt iſte nobis dare carnem ſuam ad edendum?
53 Dixit ergo eis Jeſus : Amen, amen dico vobis, niſi ederitis carnem filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.
54 Qui manducat carnem meam, & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam : & ego reſuſcitabo eum in noviſſimo die.
55 Caro enim mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus.
56 Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in illo.
57 Sicut miſit me vivens pater, & ego vivo propter patrem : Ita & qui manducat me, ille etiam vivet propter me.
58 Hic eſt panis ille qui de cœlo deſcendit : non ſicut manducaverunt patres veſtri manna, & mortui ſunt; qui manducat hunc panem, vivet in æternum.
59 Hæc dixit in Synagoga, docens in Capharnaum.
60 Multi ergo his auditis ex diſcipulis ejus, dixerunt : Durus eſt hic ſermo : quis poteſt eum audire?
61 Sciens autem Jeſus apud ſemetipſum, quod murmurarent de hoc diſcipuli ipſius, dixit eis : Hoc vos offendit?
62 Quid igitur ſi videritis filium hominis aſcendentem eò ubi erat prius?
63 Spiritus eſt qui vivificat, caro non prodeſt quicquam. Verba quæ ego loquor vobis ſpiritus ſunt, & vita ſunt.
64 Sed ſunt quidam ex vobis qui non credunt. Noverat enim ab initio Jeſus, qui eſſent non credentes, & quis eſſet qui proditurus eſſet ipſum.
65 Et dicebat : Propterea dixi vobis, quod nemo poteſt venire ad me, niſi fuerit ei datum à patre meo.
66 Ex eo tempore multi diſcipulorum ejus abierunt retro, nec amplius cum illo ambulabant.
67 Dixit ergo Jeſus ad duodecim : Num & vos vultis abire?
68 Reſpondit ergo ei Simon Petrus : Domine, ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes.
69 Et nos credimus & cognovimus, quod tu es Chriſtus filius Dei viventis.
70 Reſpondit eis Jeſus : Nónne ego vos duodecim elegi, & ex vobis unus diabolus eſt?
71 Dicebat autem de Juda Simonis Iſcariota : hic enim erat proditurus eum, cùm eſſet unus ex duodecim.

[a] Id eſt credet in me Auguſtinus de prædeſtinatione libro primo capite primo.

I. 7.

1 ET ambulabat Jeſus poſt hæc in Galilæa : non enim volebat in Judæa ambulare, quia quærebant eum Judæi interficere.

Quinquageſima ſecunda duplex M. R. De calumnioſis objectionibus Scribarum & Phariſæorum Hieroſolymitanorum, qui ex Hieruſalem venerunt verſus Caphernaum contra Jeſum ad eum tentandum & illaqueandum, & de confutatione eorum, quia fruſtra colitur Deus præceptis hominum, & non quod intrat, ſed quod egreditur os, inquinat hominem.

M. 15. ad uſque verſic. 21.

1 TUnc accedunt ad Jeſum, qui ab Hieroſolymis venerant, Scribæ & Phariſæi dicentes.

R. 7. uſque ad verſ. 24.

1 ET conveniunt ad eum Phariſæi, & quidam de Scribis, qui venerant ab Hieroſolymis.

M. 15.

2 Quare diſcipuli tui tranſgrediuntur traditionem ſeniorum? Non enim abluunt manus ſuas, quum edunt panem.
3 At ille reſpondens dixit eis, Quare & vos tranſgredimini præceptum Dei, propter traditionem veſtram?
4 Nam Deus præcepit, dicens, Honora patrem & matrem, Et qui maledixerit patri aut matri, morte moriatur.
5 Vos autem dicitis, Quicunque dixerit patri aut matri, donum quodcunque à me eſt, tibi proderit,
Etiam ſi nequaquam honoraverit patrem ſuum aut matrem ſuam.
6 Et irritum feciſtis præceptum Dei, propter traditionem veſtram.
7 Hypocritæ rectè de vobis prædixit Eſaias, dicens.
8 Appropinquat mihi populus hic ore ſuo, & labiis me honorat, cæterùm cor eorum procul abeſt à me.
9 Sed fruſtra me colunt, docentes doctrinas, præcepta hominum.
10 Et advocatis ad ſe turbis, dixit eis, Audite, & intelligite.
11 Non quod ingreditur in os inquinat hominem, ſed quod egreditur ex ore, hoc inquinat hominem.
12 Tunc accedentes diſcipuli ejus dixerunt illi, Noſti Phariſæos, audito ſermone iſto offenſos fuiſſe?
13 At ille reſpondens ait, Omnis plantatio quam non plantavit pater meus cœleſtis, eradicabitur.
14 Omittite illos, duces ſunt cæci cæcorum. Porrò ſi cæcus cæco dux fuerit, ambo in foveam cadent.
15 Reſpondens autem Petrus, dixit ei, Ediſſere nobis parabolam iſtam.
16 Jeſus autem dixit, Adhuc vos intelligentia caretis?
17 Nondum intelligitis quod quicquid ingreditur in os in alvum abit, & in ſeceſſum ejicitur?
18 At ea quæ proficiſcuntur ex ore, & ex ipſo corde egrediuntur, & illa impurum reddunt hominem
19 Nam ex corde exeunt cogitationes malæ, cædes, adulteria, ſtupra, furta, falſa teſtimonia, convitia.
20 Hæc ſunt quæ impurum reddunt hominem. Cæterùm illotis manibus capere cibum, non inquinat hominem.

R. 5.

2 Et quum vidiſſent quoſdam ex diſcipulis ejus communibus manibus, id eſt, illotis, edere panes, incuſabant.
3 Nam Phariſæi & omnes Judæi, niſi crebrò laverint manus, non capiunt cibum tenentes inſtituta majorum.
4 Et à foro reverſi, niſi loti fuerint, non comedunt. Et alia multa ſunt quæ ſuſceperunt ſervanda: nempe lotiones poculorum, & urceorum, & æramentorum, & lectorum.
5 Deinde interrogant eum Phariſæi & Scribæ: Quare diſcipuli tui non ambulant juxta ritum traditum à majoribus, ſed illotis manibus edunt panem?
6 At ille reſpondens, dixit eis: enimverò bene prophetavit Eſaias de vobis hypocritis, ſicut ſcriptum eſt: Populus iſte labiis me honorat, cor autem eorum longè eſt à me.
7 In vanum autem me colunt, docentes doctrinas, præcepta hominum.
8 Nam omiſſo præcepto Dei, tenetis conſtitutionem hominum, ablutiones urceorum, & poculorum, aliaque ſimilia his facitis multa.
9 Et dicebat illis: Bene rejicitis præceptum Dei, ut conſtitutionem veſtram ſervetis.
10 Moſes enim dixit, Honora patrem tuum, & matrem tuam: & qui maledixerit patri vel matri, morte moriatur.
11 Vos autem dicitis, Si dixerit homo patri vel matri, Corban, quod eſt donum quodcunque ex me, tibi proderit.
12 Nec permittitis amplius eum quicquam præſtare patri ſuo aut matri ſuæ.
13 Abrogantes ſermonem Dei per conſtitutionem veſtram quam tradidiſtis. Et ſimilia hujuſmodi multa facitis.
14 Et quum advocaſſet ad ſe totam turbam, dicebat illis: Audite me omnes & intelligite.
15 Nihil eſt extra hominem introiens in eum, quod poſſit eum inquinare, ſed quæ de homine procedunt, illa ſunt quæ inquinant hominem.
16 Si quis habet aures ad audiendum, audiat.
17 Et quum introiſſet in domum, ſemotus à turba, interrogabant eum diſcipuli ejus de ſimilitudine.
18 Et ait illis, Siccine & vos intelligentia caretis? Nondum intelligitis, quod omne foris introiens in hominem, non poteſt eum inquinare.
19 Quia non intrat in ejus cor, ſed in ventrem: & in ſeceſſum exit, repurgans omnes eſcas?

20 Dicebat autem quod ab homine exit, illud inquinat hominem.
21 Ab interioribus enim de corde hominum malæ cogitationes procedunt, adulteria, ſtupra, homicidia.
22 Furta, avaritiæ, fraudes, dolus, impudicitia, malus oculus, convitia, ſuperbia, ſtultitia.
23 Omnia hæc mala ab internis procedunt, & inquinant hominem.

Quinquageſima tertia duplex M. R. Jeſus illinc in fines Tyri & Sidonis digreſſus, filiam Cananææ à dæmonio liberat.

M. 15. *à verſ.* 21. *uſque ad verſ.* 29.

21 Et digreſſus illinc Jeſus, ſeceſſit in partes Tyri & Sidonis.
22 Et ecce mulier Cananæa [a] quæ à finibus illis venerat & clamabat dicens ad illum, Miſerere mei Domine fili David, filia mea miſerè à dæmonio vexatur.
23 Ille verò non reſpondit ei quicquam. Et accedentes diſcipuli ejus rogabant illum, dicentes, Dimitte eam, nam clamat poſt nos.
24 At ille reſpondens dixit, Non ſum miſſus niſi ad oves perditas domus Iſraëliticæ.
25 Illa verò venit, & adoravit eum, dicens, Domine ſuccurre mihi.

[a] A Cana majore quæ eſt in Syrophœnicia trans Libanum ad diſtinctionē Canæ minoris quæ eſt in Galilæa ubi Chriſtus aquam vinum fecit, non venit in Canā majorem ſed in confinia.

R. 7. *à verſ.* 24. *uſque verſ.* 31.

24 Et inde ſurgens abiit in confinia Tyri ac Sydonis, & ingreſſus domum, neminem voluit ſcire, ſed non potuit latere.
25 Cum enim audiſſet de eo mulier, cujus filiola habebat ſpiritum immundum, venit, [b] & accidit ad pedes ejus.
26 Erat enim mulier Græca Syrophœniſſa genere, & rogabat eum ut dæmonium ejiceret de filia ſua.
27 Jeſus autem dixit illi, Sine prius ſaturari filios. Non eſt enim honeſtum ſumere panem filiorum, & projicere catellis.
28 At illa reſpondit & dixit illi: utique Domine, nam

[b] Cum veniſſet procidit (non dicit inclinavit.)

M. 15.

26 At ille reſpondens dixit, Non eſt honeſtum ſumere panem filiorum, & objicere catellis.
27 Hæc autem reſpondit, Certe Domine: etenim catelli edunt de micis quæ cadunt de menſa dominorum ſuorum.
28 Tunc reſpondens Jeſus dixit illi, O mulier magna eſt fides tua, fiat tibi ſicut vis. Et ſanata fuit filia ejus ex illa hora.

R. 7.

catelli quoque comedunt ſub menſam de micis filiorum.
29 Et ait illi, Propter iſtum ſermonem vade, exiit dæmonium à filia tua.
30 Et quum abiiſſet domum ſuam, reperit dæmonium exiiſſe, & filiam jacentem ſuper lectum.

Quinquageſima quarta, duplex M. R. Jeſus inde reverſus, juxta mare Galilææ, mutos, claudos, cæcos, mutilos, & omnes alios adductos ad ſe ſanavit, in queis unum ſurdum & mutum.

M. 15. *verſ.* 29. 30. 31.

29 Et digreſſus illinc Jeſus, venit juxta mare Galilææ, & conſcenſo monte, ſedebat illic.
30 Et acceſſerunt ad eum turbæ multæ, habentes ſecum claudos, cæcos, mutilos, & alios multos: Et abjecerunt eos ad pedes Jeſu, & ſanavit eos.
31 Adeò ut turbæ miratæ ſint, quum viderent mutos loqui, mutilos eſſe ſanos, claudos ambulare, cæcos videre. Et glorificabant Deum Iſraël.

R. 7. *à verſ.* 31. *uſque ad. fi. c.*

31 Et rurſum egreſſus de finibus Tyri ac Sydonis venit ad mare Galilææ per medios fines Decapolis.
32 Et adducunt ei ſurdum difficulter loquentem, & deprecabantur eum, ut imponat illi manum.
33 Et quum apprehendiſſet eum de turba ſeorſim, miſit digitos ſuos in auriculas ejus, & expuens tetigit linguam ejus.
34 Ac ſuſpiciens in cœlum ingemuit, & ait illi, Ephphatha, quod eſt, adaperitor.
35 Et ſtatim adapertæ ſunt ejus aures: & ſolutum eſt vinculum linguæ ejus, & loquebatur rectè.
36 Ac præcepit illis, ne cui dicerent. Sed quantumcunque ipſe eis interdixiſſet: multo amplius prædicabant.
37 Et ſupramodum ſtupebant dicentes: Bene omnia fecit, & ſurdos facit audire, & mutos loqui.

Quinquageſima quinta, duplex M. R. Jeſus in ſolitudine 4000. hominum, præter mulieres & parvulos, è ſeptem panibus paſcit.

M. 15. *à verſ.* 32. *ad uſque verſ.* 39.

32 Jeſus autem vocatis ad ſe diſcipulis ſuis dixit. Miſereor turbæ, propterea quod jam triduum perſeverant apud me, & non habent quod edant: & dimittere eos jejunos nolo, nequando deficiant in via.
33 Et dicunt diſcipuli ejus, unde nobis in ſolitudine panes tam multi, ut ſaturemus turbam tantam?
34 Et dicit illis Jeſus, Quot panes habetis? illi dicunt, ſeptem, & paucos piſciculos.
35 Et juſſit turbas diſcumbere in terra.
36 Et ſumpſit ſeptem panes ac piſces: Et poſtquam gratias egiſſet, fregit, deditque diſcipulis ſuis, diſcipuli verò turbæ.
37 Comederúntque omnes, & ſaturati ſunt: & ſuſtulerunt quod ſupererat fragmentorum, ſeptem ſportulas plenas.
38 At ii qui comederant, erant quater mille viri, præter mulieres & pueros.

R. 8. *uſque ad verſ.* 10.

1 IN diebus illis, quum turba admodum multa eſſet, nec haberent quod manducarent, accerſitis ad ſe Jeſus diſcipulis ſuis, ait illis.
2 Miſericordia commoveor erga turbam, quia jam triduò manent apud me nec habent quod edant.
3 Et ſi dimiſero eos jejunos in domum ſuam, deficient in via. Quidam enim ex eis è longinquo venerunt.
4 Et reſponderunt ei diſcipuli ſui, Unde iſtos quis poterit hic ſatiare panibus in ſolitudine?
5 Et interrogavit eos, Quot panes habetis? Illi verò dixerunt, ſeptem.
6 Et præcepit turbæ diſcumbere ſuper terram. Et acceptis ſeptem panibus, quum gratias egiſſet, fregit, deditque diſcipulis ſuis ut apponerent, & appoſuerunt turbæ.
7 Et habebant piſciculos paucos, & quum benedixiſſet, juſſit apponi & hos.
8 Comederunt autem, & ſaturati ſunt: ac ſuſtulerunt quæ ſuperfuerant fragmentorum ſeptem ſportas.
9 Erant autem qui comederant ferme quater mille, & dimiſit illos.

Quinquageſima ſexta duplex M. R. Jeſus dimiſſis turbis, tranſit mare in fines Magdala, ſeu Dalmanutha, ubi Sadducæi & Phariſæi petunt ab eo ſignum de cœlo, ſed redargutis illis in ſua obſtinatione relictis, rurſus trajicit in ulteriorem ripam, jubens diſcipulos cavere à fermento Phariſæorum, Sadducæorum, & Herodis, quod de eorum doctrina exponit.

M. 15. *à verſic.* 39. *uſque ad c.* 16. *verſ.* 13.

39 Et dimiſſis turbis, conſcendit navim, venítque in fines Magdala.

M. 16.

1 ET acceſſerunt Phariſæi una cum Sadducæis, tentantes, rogabant eum, ut ſignum è cœlo oſtenderet eis.
2 At ille reſpondens, dixit eis, Quum cœperit eſſe

R. 8. *à verſ.* 10. *uſque verſ.* 22.

10 Et mox ingreſſus in navim cum diſcipulis ſuis, venit in partes Dalmanutha.
11 Et ingreſſi ſunt Phariſæi, cœperúntque diſputare cum illo, quærentes ab eo ſignum è cœlo, tentantes eum.
12 Et quum ingemuiſſet ſpiritu ſuo, dixit: Cur generatio hæc ſignum quærit? Amen dico vobis, ſi dabitur generationi huic ſignum.

M. 16.

M. 16.

veſpera, dicitis, Serenitas erit, nam rubet cœlum:

3 Et mane, hodie tempeſtas, rubet enim cœlum triſte. Hypocritæ faciem quidem cœli ſcitis dijudicare, ſigna verò temporum non poteſtis?

4 Natio prava & adultera ſignum requirit, & ſignum non dabitur ei, niſi ſignum Jonæ Prophetæ. Et relictis illis, abiit.

5 Et quum veniſſent diſcipuli ejus in ulteriorem ripam per oblivionem non ſumpſerant panes.

6 Jeſus autem dixit illis, videte & cavete à fermento Phariſæorum ac Sadducæorum.

7 At illi diſceptabant inter ſe, dicentes, Panes non ſumpſimus.

8 Quod ubi cognovit Jeſus, dixit illis: Quid diſceptatis inter voſipſos, ô parum fideles, quod panes non ſumpſeritis?

9 Nondum intelligitis, neque memoria tenetis, quinque illos panes quum homines eſſent quinquies mille, & quot cophinos ſuſtuleritis?

10 Neque ſeptem illos panes, cùm homines eſſent quater mille, & quot ſportas acceperitis?

11 Qui fit ut non intelligatis, me non de pane dixiſſe vobis illud, ut caveretis à fermento Phariſæorum ac Sadducæorum.

12 Tunc intellexerunt quod non juſſiſſet cavere à fermento panis, ſed à doctrina Phariſæorum & Sadducæorum.

R. 8.

13 Et relictis illis, ingreſſus rurſus navim, abiit trajecto lacu.

14 Et obliti fuerant ſumere panes, nec præter unum panem habebant ſecum in navi.

15 Ac præcepit illis, dicens: Videte, cavete à fermento Phariſæorum, & à fermento Herodis.

16 Et diſceptabant inter ſeſe, dicentes, Panes non habemus.

17 Et eo cognito, Jeſus dixit illis, Quid diſputatis, quòd panes non habetis? nondum enim advertitis, nec intelligitis? adhuc obcæcatum habetis cor veſtrum?

18 Oculos habentes, non cernitis? & aures habentes, non auditis? nec meminiſtis.

19 Quando quinque panes illos fregi in hominum quinque millia, quot cophinos fragmentis plenos ſuſtuliſtis? Dicunt ei duodecim.

20 Quando autem ſeptem in quatuor millia, quot ſportas ex reliquiis fragmentorum tuliſtis? illi verò dixerunt, ſeptem.

21 Et dixit illis, Qui fit ut non intelligatis?

Quinquageſima ſeptima ſimplex R. Jeſus Bethſaidæ, cæcum extra vicum eductum illuminat.

R. 8. à verſ. 22 ad uſque verſ. 27.

22 Et venit Bethſaidam, & adducunt illi cæcum, & obſecrant eum ut illum tangeret.

23 Et apprehenſa manu cæci, eduxit illum extra vicum: & quum expuiſſet in oculos illius, impoſuiſſetque illi manus, interrogavit eum ſi quid videret:

24 Et recepto viſu dicebat, video homines, nam cerno inſtar arborum ambulantes.

25 Deinde rurſum impoſuit manus ſuper oculos illius, & fecit illum aſpicere, & reſtitutus eſt, viditque procul & dilucidè omnes:

26 Et dimiſit illum in domum ſuam, dicens: Neque in vicum ingrediaris, neque dixeris cuiquam in vico.

Quinquageſima octava triplex M. R. L. de confeſſione Apoſtolorum ſub montem Libani, juxta Cæſaream Philippi, utque Chriſtus eos præmonuit de ſua paſſione, morte & reſurrectione, & omnes de ferenda cruce, déque ultimo adventu ſuo & judicio.

M. 16. à verſ. 13. uſque ad fin. c.

13 Quum veniſſet autem Jeſus in partes Cæſareæ Philippi, interrogavit diſcipulos ſuos, dicens: Quem me dicunt homines eſſe, filium hominis?

14 Illi verò dixerunt, Alii quidem Joannem Baptiſtam, alii verò Heliam, alii verò Hieremiam, aut unum de numero Prophetarum.

15 Dicit illis, At vos quem me dicitis eſſe?

16 Reſpondens autem Simon Petrus, dixit, Tu es Chriſtus ille filius Dei viventis.

17 Et reſpondens Jeſus dixit illi, Beatus es Simon Barjona, quia caro & ſanguis non revelavit tibi, ſed pater meus qui eſt in cœlis.

18 Sed & ego tibi dico quod tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo meam Eccleſiam, & portæ inferorum non prævalebunt illi.

19 Et dabo tibi claves regni cœlorum. Et quicquid ligaveris in terra, erit ligatum in cœlis: & quicquid ſolveris in terra [a] erit ſolutum in cœlis.

a M. 16. 21. & 17. 23. & 20. 19. L. 9. 22. & 18. 33.

20 Tunc interdixit diſcipulis ſuis, ut

R. 8. à verſ. 27. uſque ad c. 9. verſ. 1.

27 Et egreſſus eſt Jeſus, & diſcipuli ejus in vicos Cæſareæ Philippi: & in via interrogavit diſcipulos ſuos, dicens illis: Quem me dicunt homines eſſe?

28 Illi verò reſponderunt Joannem Baptiſtam, & alii Heliam, alii rurſus unum de numero Prophetarum.

29 Et ipſe dicit illis, At vos quem me dicitis eſſe? reſpondens autem Petrus, dicit illi, Tu es ille Chriſtus.

30 Et interminatus eſt eis, ne cui dicerent de ſe.

31 Et cœpit docere eos, quod oporteret filium hominis multa pati, & reprobari à ſenioribus ſummiſque Sacerdotibus, ac Scribis, & occidi, & poſt tres dies reſurgere.

32 Et apertè ſermonem loquebatur. Et apprehendit illum Petrus, cœpitque increpare eum.

33 At ille converſus & intuitus diſcipulos ſuos, increpavit Petrum, dicens: Abi poſt me Satana, quoniam non ſapis quæ Dei ſunt, ſed quæ ſunt hominum.

34 Et quum ad ſe vocaſſet turbam unà

L. 9. à verſ. 18. uſque ad ver. 28.

18 Et factum eſt quum ſolus eſſet orans, erant cum illo & diſcipuli, interrogavitque illos, dicens: Quem me dicunt eſſe turbæ?

19 At illi reſponderunt & dixerunt Joannem Baptiſtam, alii autem Heliam, alii verò quod Propheta quiſpiam de antiquis ſurrexit.

20 Dixit autem illis: vos autem quem me eſſe dicitis? reſpondens Simon Petrus, dixit: Chriſtum Dei.

21 At ille comminatus illis, præcepit ne cui dicerent hoc, dicens:

22 Oportet filium hominis multa pati, & reprobari à ſenioribus & principibus Sacerdotum & Scribis, & occidi, & tertia die reſurgere.

23 Dicebat autem ad om-

M. 16.

nemini dicerent quod ipſe eſſet Jeſus
ille Chriſtus.
21 Ex eo tempore cœpis Jeſus indicare
diſcipulis ſuis, quod oportet ipſum
abire Hieroſolymam, ac multa pati
à ſenioribus, & principibus ſacerdo-
tum, & Scribis, & occidi, & tertio
die reſurgere.
22 Et cùm prehendiſſet eum Petrus,
cœpit eum increpare, dicens, Propi-
tius tibi ſis, Domine, nequaquam erit
tibi hoc.
23 At ille converſus dixit Petro, Abi
poſt me Satana, obſtaculo es mihi:
quia non ſapis ea quæ ſunt Dei, ſed ea
quæ ſont hominum.
24 Tunc Jeſus dixit diſcipulis ſuis, ſi quis
vult poſt me venire, abneget ſemet-
ipſum, & tollat erucem ſuam, & ſe-
qoatur me.
25 Qui enim voluerit animam ſuam ſer-
vare, perdet eam, rurſus qui pesdide-
sit animam ſuam mea cauſa, inveniet
eam.
26 Quid enim prodeſt homini, ſi totum
mundum lucratus fuerit, animæ ve-
rò ſuæ jacturam fecerit? Aus quid da-
bit homo, cujus permutatione reduuas animam ſuam?
27 Futurum eſt enim, ut filius hominis veniat in gloria patris ſui cum angelis ſuis, & tunc reddet onicuique
juxta facta ipſius.
28 Amen dico vobis, ſunt quidam bic ſtantes, qui non guſtabunt mortem, donec videsint filium hominis
venientem in regno ſuo.

R. 8.

cum diſcipulis ſuis, dixit illis: Qui-
cunque vult ſequi me, abneget ſe-
metipſum, & tollat erucem ſuam, ac
ſeqoatur me.
35 Nam quiſquis voluerit animsm ſuam,
ſervare, perdet eam. Quiſquis autem
perdiderit animam ſuam cauſa mea &
Evangelii, bic ſervabis eam.
36 Quid enim profuerit homini, ſi lu-
cratus fueris mundum totum, & ani-
mæ ſuæ jactoram fecent?
37 Aut quid daturus eſt homo, quo re-
penſet animam ſuam?
38 Quemcunque enim puduerit mei, ae
meorum ſermonum, in generatione
hac adultera & peccatrice, pudebit
illum & filius homima ubi venerit in
gloria patris ſui, cum angelis ſanctis.

R. 9.

1 ET dicebat illis, Amen dico vo-
bis ſunt quidam inter eos qui hic
ſtant, qui non guſtabunt mortem, do-
nec viderint regnum Dei veniſſe cum
potentia.

L. 9.

nes: Si quis vult poſt me
venire, abneget ſemet-
ipſum, & tollat crucem
ſuam quotidie, & ſequa-
tur me.
24 Qui enim volnerit ani-
mam ſuam ſalvam face-
se, perdet illam. Qui
verò perdiderit animam
ſuam propter me, is ſal-
vam faciet illam.
25 Quid enim proficit ho-
mo ſi lucretur univerſum
mundum ſe aotem ipſum
perdat, aot jacturam ſui
ipſius faciat?
26 Nam qoem mei meo-
rumqoe ſermonum pu-
duerit, hujus & filium
hominis pudebis, quum
venerit in majeſtate ſua,
& patris, ſanctorumque
angelorum.
27 Dico autem vobis verè,
ſunt quidam hic ſtantes,
qui non guſtabunt mor-
tem, donec videant re-
gnum Dei.

Quinquageſima nona triplex M. R. L. De transfiguratione Chriſti, lunatico ſanato, & diſcipulis iterum monitis de morte, & reſurrectione Chriſti,

M. 17. uſque ad verſ. 24.

1 ET poſt dies ſex, aſſumis
Jeſus Petrum ac Jaco-
bum & Joannem fratrem ejus,
& ſubducis illos in montem
excelſum ſeorſum.
2 Ac transformatus eſt coram
illis: & ſplenduit facies ejus ſi-
cut ſol. Veſtimenta autem il-
lius facta ſunt candida, ſicut
lux.
3 Et ecce conſpecti ſunt illis,
Moſes & Helias, cum illo col-
loquentes.
4 Reſpondens autem Petrus,
dixit Jeſu, Domine, bonum
eſt nos bic eſſe. Si vis facia-
mus hic tria tabernacula, tibi
unum, & Moſi unum, & He-
liæ unum.
5 Adhuc eo loquente, ecce nu-
bes lucida obumbravit illos.
Et ecce vox è nube dicens,
Hic eſt filius meus dilectus in
quo mibi bene complacitum
eſt, ipſum audite.
6 Et eùm hæc audiſſent diſcipu-
li, prociderũt in faciem ſuam,
& territi ſunt vehementer.
7 Et accedens Jeſus tetigit illos,
dixitque ſurgite, & ne timea-
tis.
8 Ubi verò ſuſtuliſſent oculos

R. 9. à verſ. 2. uſque ad verſ. 33.

2 Ac poſt dies ſex aſſumit Jeſus Petrum, &
Jacobum, & Joannem, & ſubducis eos
in montem eacelſum ſeorſim ſolos, &
transformatus fuit coram illis.
3 Et veſtimenta illius facta ſunt coruſcan-
tia, candida valde ſicut nix, qualia non
poteſt fullo in terra dealbare.
4 Et conſpectus eſt illis Helias cum Moſe,
colloquebanturque cum Jeſu.
5 Et reſpondens Petrus dicit Jeſu: Rabbi,
bonum eſt nos hic eſſe, & faciamus ta-
bernacula tria, tibi unum, & Moſi unum,
& Heliæ unum.
6 Non enim ſciebat qoid loqueretur, erant
enim exterriti.
7 Et facta eſt nubes, quæ obumbravit il-
los. Et venit vox è nube, dicens: Hic eſt
filius meus dilectus ipſum audite.
8 Et repentè quum circumſpexiſſent, non
amplius viderunt quemquam, ſed ſolum
Jeſom eſſe ſecum.
9 Porrò quum deſcenderent de monte,
præcepit illis ne cui dicerent ea quæ vi-
derant, niſi quum filius hominis à mor-
tuis reſurrexiſſet.
10 Ac verbum hoc tenuerunt apud ſe, in-
ter ſe diſputantes, quid eſſet quod dixe-
rat à mortuis seſurgere.
11 Et interrogabant illum, dicentes, Quid
eſt quod Scsibæ dicunt. Heliam oportere
venire prius?
12 Ille verò reſpondens, dixit illis: Helias

L. 9 à verſ. 28. uſque ad ver. 46.

28 Evenit autem poſt hæc ver-
ba, circiter diebus octo, ut
aſſumpns Petro, & Joanne, &
Jacobo, aſcenderit in montem
ut oraret.
29 Et facta eſt dum oraret, ſpe-
cies vultus ejus alia, & veſti-
tus ejus candidus, ac refulgẽs.
30 Et ecce duo viri loquebantur
cum illo, qui erant Moſes &
Helias.
31 Qui viſi in majeſtate narra-
bant exceſſum ejus, quem
completurus erat Hieroſoly-
mis.
32 Petrus verò, & qui cum illo
erant, gravati erant ſomno.
Experrecti autem viderunt
majeſtatem ejus, & duos vi-
sos qui aſtabant illi.
33 Et factum eſt qoum diſce-
derent ab illo, ait Petrus ad
Jeſum: Præceptor, bonum eſt
nos hîc eſſe, & faciamus tria
sabernacula, unum tibi, &
unum Moſi, & unum Heliæ,
neſciens quid diceret.
34 Hæc autem illo loquente, fa-
cta eſt nubes, & obumbravit
eos: timuerunt autem intran-
tibus illis in nubem.
35 Et vox facta eſt de nube, di-

M. 17.

ſuos neminem viderunt, niſi
Jeſum ſolum.
9 Et cùm diſcederent de monte
præcepit illis Jeſus dicens,
Ne cui dixeritis viſionem, do-
nec filius hominis à mortuis
reſurgat.
10 Et interrogaverunt eum diſ-
cipuli ſui, dicentes, Cur igi-
tur Scribæ dicunt quod He-
liam oporteat venire prius?
11 Jeſus autem reſpondens dixit
illis, Helias quidem veniet
prius, & reſtituet omnia.
12 Cæterùm dico vobis Heliam
jam veniſſe, & non cognove-
runt eum: ſed fecerunt in eo
quæcunque voluerunt: Sic &
filius hominis paſſurus eſt ab
illis.
13 Tunc intellexerunt diſcipuli,
quod de Joanne Baptiſta di-
xiſſet ipſis.
14 Et cùm veniſſent ad turbam,
acceſſit ad eum homo qui-
dam flectens genua illi.
15 Dicénſque, Domine, miſerere
filii mei, quoniam lunaticus
eſt, & miſerè affligitur: nam
ſæpe cadit in ignem, & ſæpe
cadit in aquam.
16 Et obtuli eum diſcipulis
tuis, nec potuerunt eum ſa-
nare.
17 Reſpondens autem Jeſus, di-
xit, O natio incredula & di-
ſtorta, quóuſque tandem ero
vobiſcum? uſque quo patiar
vos? adducite illum huc.
18 Et increpavit illum Jeſus, &
exiit ab eo dæmonium & ſana-
tus eſt puer ab illa hora.
19 Tunc accedentes diſcipuli ad
Jeſum ſeorſum, dixerunt, Qua-
re nos non potuimus ejicere
illud?
20 Jeſus autem dixit illis, pro-
pter incredulitatem veſtram.
Amen quippe dico vobis, ſi
habeatis fidem ſicut granum
ſinapis, diceris monti huic, de-
migra hinc illuc, & demigra-
bit: neque quicquam impoſ-
ſibile erit vobis.
21 Sed hoc genus non egredi-
tur, niſi per deprecationem &
jejunium.
22 Quum autem verſarentur in
Galilæa, dixit illis Jeſus.
23 Futurum eſt ut filius hominis
tradatur in manus hominum,
& occident eum, ac tertio die reſurget. Et mœrore affecti ſunt vehementer.

R. 9.

quidem ubi venerit prius, reſtituit om-
nia: & quemadmodum ſcriptum eſt de
filio hominis, ut multa patiatur, & con-
temnatur.
13 Verum dico vobis Heliam veniſſe, &
fecerunt illi quæcunque voluerunt, ſicut
ſcriptum erat de illo.
14 Et quum veniſſet ad diſcipulos ſuos, vi-
dit turbam multam circum illos & Scri-
bas diſputantes cum eis.
15 Et protinus univerſa turba quum vidiſ-
ſet eum, obſtupuit: & accurrentes, ſa-
lutaverunt eum.
16 Et interrogavit Scribas. Quid diſputatis
apud eos?
17 Et reſpondens unus è turba, dixit Præ-
ceptor, adduxi filium meum ad te ha-
bentem ſpiritum mutum.
18 Et ubicunque eum corripuerit, lacerat
eum: atque ille ſpumat, ac ſtridet denti-
bus ſuis, & areſcit. Et dixi diſcipulis tuis
ut ejicerent illum, non potuerunt.
19 At ille reſpondens ei, dicit: O natio
incredula, quouſque apud vos ero?
quouſque patiar vos? Adducite illum
ad me.
20 Et adduxerunt illum ad eum. At viſo
illo, continuo ſpiritus diſcerpebat eum:
& prolapſus in terra, volvebatur ſpu-
mans.
21 Et interrogavit patrem illius, quantum
temporis eſt quod hoc accidit ei? At
ille dixit, ab infantia.
22 Et frequenter illum & in ignem abje-
cit, & in aquas, quo perderet eum. Age
ſi quid potes, ſubveni nobis, intime
miſertus noſtri.
23 Jeſus autem dixit ei, Illud ſi potes cre-
dere: omnia poſſibilia credenti.
24 Et confeſtim exclamans pater pueri
cum lachrymis, dixit, Credo domine:
ſuccurre incredulitati meæ.
25 Quum vidiſſet autem Jeſus, quod turba
ſimul accurreret, increpavit ſpiritum
immundum, dicens illi: Spiritus mute,
& ſurde, ego tibi impero, exi ab eo, &
ne poſthac ingrediaris in illum.
26 Et quum clamaſſet ſpiritus, multúmque
decerpſiſſet eum, exivit: & puer factus
eſt tanquam mortuus adeò ut multi dicerent, Mortuus eſt.
27 At Jeſus correpta manu illius, erexit eum, & ille ſurrexit.
28 Et quum eſſet ingreſſus domum, diſcipuli illius interrogabant ſeorſim,
Cur nos non potuimus ejicere illum?
29 Et dixit illis, Hoc genus nulla re poteſt exire, niſi per deprecationem
& jejunium.
30 Et illinc digreſſi, iter fecerunt per Galilæam, nec volebat ut quiſquam
ſciret.
31 Docebat enim diſcipulos ſuos, & dicebat illis, Filius hominis tradetur
in manus hominum, & occident eum, & occiſus tertio die reſurget.
32 At illi ignorabant quod dixerat, & timebant eum interrogare.

L. 9.

cens: Hic eſt filius meus dile-
ctus, ipſum audite.
36 Et dum fieret vox inventus
eſt Jeſus ſolus: & ipſi tacue-
runt, & nemini dixerunt in
illis diebus quicquam ex his
quæ viderant.
37 Evenit autem poſtridie, deſ-
cendentibus illis de monte,
ut occurreret illi turba mul-
ta.
38 Et ecce vir de turba excla-
mavit, dicens: Magiſter, ob-
ſecro te reſpice ad filium
meum, quia unicus eſt mihi.
39 Et ecce ſpiritus apprehendit
eum, & ſubitò clamat, & diſ-
cerpit eum cum ſpuma, & vix
diſcedit ab eo, dilanians
eum.
40 Et rogavi diſcipulos tuos ut
ejicerent illum, & non po-
tuerunt.
41 Reſpondens autem Jeſus, di-
xit: ó natio infidelis & per-
verſa, uſquequo ero apud
vos ac patiar vos? Adduc huc
filium tuum.
42 Quum adhuc autem accede-
ret, laniavit illum dæmonium,
& diſſipavit. Increpavit au-
tem Jeſus ſpiritum immun-
dum, & ſanavit puerum, &
reddidit illum patri ſuo.
43 Stupebant autem omnes ſu-
per magnificentia Dei. Sed
omnibus mirantibus ſuper
omnibus quæ faciebat, dixit
ad diſcipulos ſuos.
44 Ponite vos in auribus veſtris
ſermones iſtos, futurum eſt
enim ut filius hominis detur
in manus hominum.
45 At illi ignorabant dictum
iſtud, & erat abſconditum ab
illis, ut non intelligerent il-
lud. Et timebant eum inter-
rogare de hoc dicto.

Sexageſima pars ſimplex M. qui ſolus loquitur de exactione & ſolutione didragmatῶν.

M. 17. à verſ. 24. ad fin. c.

24 Quum autem veniſſent in Caphernaum, acceſſerunt qui didrachma accipiebant ad Petrum, dixerúntque
Præceptor veſter non ſolvit didrachma?
25 Dicit, Etiam. Et quum ingreſſus fuiſſet in domum, prævenit illum Jeſus, Quid tibi videtur Simon?

Reges terræ à quibus accipiunt tributa aut cenſum? à filiis ſuis, an ab alienis?

26 Dicit illi Petrus, ab alienis. Ait illi Jeſus, Ergo liberi ſunt filii.

27 Verùm ne ſimus illis offendiculo, profectus ad mare mitte hamum, & eum piſcem qui prodierit primus, tolle: & aperto ore illius invenies ſtaterem: acceptum eum da illis pro me, & pro te.

Sexageſima prima triplex M. R. L. Chriſtus reprehendit Apoſtolos, quod in via diſputaſſent quis eorum eſſet major.

M. 18. uſque ad verſ. 6.

1 IN illa hora acceſſerunt diſcipuli ad Jeſum dicentes, Quis eſt maximus in regno cœlorum?

2 Et accerſitum ad ſe puerum Jeſus, ſtatuit in medio illorum, & dixit.

3 Amen dico vobis niſi converſi fueritis, & efficiamini velut pueri, non ingrediemini in regnum cœlorum.

4 Quiſquis igitur demiſerit ſemetipſum ſicut eſt puer iſte, hic eſt ille maximus in regnu cœlorum.

5 Et qui receperit puellum talem in nomine meo, me recipit.

R. 9. à verſ. 33. uſque ad verſ. 38.

33 Et venit Capernaum: & quum veniſſet in domum, interrogavit illos, quid in itinere inter vos diſputabatis?

34 At illi ſiluerunt. Nam inter ſe diſputaverant in via, quis eſſet major.

35 Et quum conſediſſet, accerſivit duodecim, & dicit illis: Si quis vult primus eſſe, erit omnium poſtremus, & omnium miniſter.

36 Et apprehendens puellum ſtatuit in medio illorum: & quum cœpiſſet illum in ulnas ſuas, dixit illis.

37 Quiſquis unum ex talibus puellis receperit in nomine meo, me recipit, & quicunque me recipit, non me recipit, ſed eum qui miſit me.

L. 9. à verſ. 46. uſque ad ver. 59.

46 Intravit autem cogitatio inter eos quis eorum major eſſet.

47 At Jeſus videns cogitationem cordis illorum, apprehendit puerum, & ſtatuit illum juxta ſe, & ait illis.

48 Quicunque receperit puerum hunc in nomine meo, me recipit. Et quicunque me receperit, recipit eum qui me miſit. Nam qui minor eſt inter vos omnes, hic erit magnus.

Sexageſima ſecunda duplex R. L. Chriſtus prohibet Apoſtolos ne impediant eum qui in nomine ejus dæmonia ejiciebat, quamvis non ſequeretur eos.

R. 9. à verſ. 38. uſque ad verſ. 42.

38 Reſpondit autem ei Joannes dicens: Præceptor, vidimus quendam in nomine tuo ejicere dæmonia, nec ſequitur nos, & prohibuimus illum propterea quod non ſequitur nos.

39 At Jeſus ait. Ne prohibeatis illum, Nullus enim eſt qui faciat virtutem per nomen meum & poſſit citò malè loqui de me.

40 Qui enim non eſt adverſus nos, pro nobis eſt.

41 Quiſquis enim ad bibendum dederit vobis calicem aquæ in nomine meo, dico vobis, nequaquam perditurus eſt mercedem ſuam.

L. 9. verſ. 49. 50.

49 Reſpondens autem Joannes, dixit: Præceptor, vidimus quendam ſub nomine tuo ejicientem dæmonia, & prohibuimus eum, quia non ſequitur nobiſcum.

50 Et ait ad illum Jeſus: Nolite prohibere. Qui enim non eſt adverſum nos, pro nobis eſt.

Sexageſima tertia duplex M. R. de ſcandalis.

M. 18. à verſ. 6. uſque ad verſ. 12.

6 Qui autem ſcandalizaverit unum de puſillis iſtis qui in me credunt, expedit ei ut ſuſpendatur mola aſinaria in collum ejus, ac demergatur in profundum maris.

7 Væ mundo à ſcandalis. ª Neceſſe eſt enim ut veniant ſcandala, veruntamen væ homini per quem ſcandalum venit.

ª A peccatis.

8 Quòd ſi manus tua, vel pes tuus obſtaculo eſt tibi, abſcinde eum, & projice abs te, bonum eſt tibi ad vitam ingredi claudum aut mutilum, quàm duas manus vel duos pedes habentem mitti in ignem æternum.

9 Et ſi oculus tuus offendit te, erue eum, & projice abs te. Bonum eſt tibi, ut luſcus intres in vitam, potius quàm ut duos oculos habens mittaris in gehennam ignis.

10 Videte ne contemnatis unum ex iſtis puſillis. Dico enim vobis, quod Angeli eorum in cœlis ſemper vident faciem patris mei qui in cœlis eſt.

11 Venit enim filius hominis ſervare quod perierat.

R. 9. à verſ. 42. uſque ad fin. c.

42 Et quiſquis ſcandalizaverit unum ex puſillis, qui confidunt in me, melius foret illi, ſi circundaretur ſaxum molare circa cervicem ejus, & abjiceretur in mare.

43 Et ſi tibi fuerit obſtaculo manus tua ampuea illam. Bonum eſt tibi, mutilum ad vitam ingredi, quàm duas manus habentem abire in gehennam, in ignem inextinguibilem.

44 Ubi vermis illorum non moritur, & ignis non extinguitur.

45 Et ſi pes tuus fuerit tibi obſtaculo, amputa illum. Bonum eſt ut ingrediaris ad vitam claudus, quàm duos pedes habens mittaris in gehennam, in ignem inextinguibilem.

46 Ubi vermis illorum non moritur, & ignis non extinguitur.

47 Et ſi oculus tuus tibi obſtaculo eſt, erue illum. Bonum eſt tibi, ut luſcus introeas in regnum Dei, quàm ut duos oculos habens mittaris in gehennam ignis.

48 Ubi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.

49 Unuſquiſque enim igne ſalietur, & unaquæque victima ſalietur.

50 Bona res eſt ſal, cæterùm ſi ſal inſulſus fuerit, per quid ipſum condietis? Habete in vobis ipſis ſalem, & pacem habete inter vos invicem.

Sexageſima quarta duplex M. L. ſed L. ferè ſolus loquitur de pluribus ſermonibus, miraculis, diſputationibus, & actis Chriſti: à tempore quo ſeptem vel octo menſes, ante paſſionem ſuam ſtatuerat relinquere Galilæam, & aſcendere, & mori in Hieruſalem. Interim dum præambulat Galilæam & Samariam, verbum Dei ubique ſeminando, & de 70. diſcipulis quos ſelegit, & binos ante faciem ſuam miſit prædicare regnum Dei, & miracula ſuo nomine facere, in omnibus locis ad quæ venturus erat: quibus reverſis adhuc multa docuit, donec (ut recitabit I. in parte ſequenti) ad medium menſis, quem Septembrem vocamus, in medio feſti Tabernaculorum aſcendit Jeruſalem, quæ omnia ab aliis Evangeliſtis prætermittuntur, niſi pauca quædam per M. de miſericordia & correctione fraterna.

M. 18. à verſ. 12. uſque ad fin. c.

12 Quid vobis videtur? ſi fuerint alicui homini centum oves, & erraverit una ex eis, nónne relictis nonaginta novem in montibus, profectus quærit errantem?

13 Et ſi contigerit ut inveniat eam, Amen dico vobis, gaudet ſuper ea magis quàm ſuper nonaginta novem, quæ non erraverunt.

14 Sic non eſt voluntas coram patre veſtro qui in cœlis eſt, ut pereat unus de puſillis iſtis.

15 Porrò ſi peccaverit in te frater tuus, vade & redargue eum inter te & ipſum ſolum: Si te audierit, lucratus es fratrem tuum:

16 Sin verò non audierit, adhibe tecum adhuc unum vel duos: ut in ore duorum aut trium teſtium conſiſtat omne verbum.

17 Quod ſi non audierit eos, dic Eccleſiæ. Quod ſi Eccleſiam non audierit, ſit tibi velut ethnicus, & publicanus.

18 Amen dico vobis, quæcunque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata in cœlo: & quæcunque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta in cœlo.

19 Rurſum dico vobis, quod ſi duo ex vobis conſenſerint ſuper terram, de quacunque re quam petierint, fiet illis à patre meo qui in cœlis eſt.

20 Ubi enim ſunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum.

21 Tunc accedens Petrus ad eum, dixit, Domine, quoties peccabit in me frater meus, & remittam ei: Num uſque ſepties?

22 Dicit illi Jeſus, Non dico tibi uſque ſepties, ſed uſque ſeptuagies ſepties.

23 Ideo adſimilatum eſt regnum cœlorum homini regi, qui voluit conferre rationem cum ſervis ſuis.

24 Et cum cœpiſſet conferre, oblatus eſt ei unus qui debebat decem millia talentorum.

25 Cæterùm quum is non eſſet ſolvendo, juſſit eum Dominus ejus venundari, & uxorem ejus, & liberos, & omnia quæ habebat, ac fieri ſolutionem.

26 Procidens autem ſervus ille, adorabat eum, dicens, Domine, eſto patiens erga me, & omnia tibi reddam.

27 Miſericordia autem commotus Dominus ſervi illius, abſolvit eum, & æs alienum remiſit ei.

28 Egreſſus verò ſervus ille, invenit unum de conſervis ſuis, qui debebat ei centum denarios: & prehenſum eum, ſuffocabat, dicens, Redde mihi quod debes.

29 Procidens ergo conſervus ejus ad pedes ejus, [a] rogabat eum, dicens, Eſto patiens erga me, & omnia reddam tibi.

a Secus illum.

30 At ille nolebat, ſed abiit, & conjecit eum in carcerem, donec redderet debitum.

31 Porrò quum vidiſſent conſervi ejus quæ fiebant, contriſtati ſunt valde, & venerunt, expoſuerúntque Domino ſuo omnia quæ facta fuerant.

32 Tunc accerſivit illum Dominus ſuus, & ait illi,

L. 9. à verſic 51. uſque ad c. 18. verſic 35.

51 Factum eſt autem dum complerentur dies aſſumptionis ejus, & ipſe faciem ſuam obfirmaverat, ut iret Hieroſolymam,

52 Et miſit nuncios ante conſpectum ſuum: & euntes intraverunt in vicum Samaritanorum, ut pararet illi.

53 Et non receperunt eum, quia facies ejus erat euntis Hieroſolymam.

54 Quum vidiſſent autem diſcipuli ejus, Jacobus & Joannes dixerunt: Domine, vis dicamus ut ignis deſcendat de cœlo, & conſumat illos, quemadmodum & Helias fecit?

55 Converſus autem Jeſus, increpavit illos, dicens: Neſcitis cujus ſpiritus eſtis vos.

56 Filius enim hominis non venit ad perdendum animas hominum, ſed ad ſervandum. Et abierunt in aliud caſtellum.

57 Factum eſt autem ambulantibus illis in via, dixit quidam ad illum: Sequar te quocunque ieris.

58 Dixit illi Jeſus: Vulpes cavernas habent, & volucres cœli nidos: filius autem hominis non habet ubi caput reclinet.

59 Ait autem ad alterum: Sequere me. Ille autem dixit: Domine, permitte mihi ut prius abeam, ac ſepeliam patrem meum.

60 Dixit autem ei Jeſus: Sine mortuos ſepelire mortuos ſuos, tu verò vade, & annuncia regnum Dei.

61 Et ait alius: Sequar te Domine, ſed permitte mihi prius ut dicam vale iis qui ſunt domi meæ.

62 Ait ad illum Jeſus: Nemo mittens manum ſuam ad aratrum, & reſpiciens retro, aptus eſt regno Dei.

L. 10.

1 Poſt hæc autem deſignavit Dominus & alios ſeptuaginta, miſitque illos binos ante faciem ſuam in omnem civitatem, & locum quò erat ipſe venturus. Selectio & miſſio … diſcipulorū.

2 Dicebat ergo illis: Meſſis quidem multa, ſed operarii pauci, Rogate ergo Dominum Meſſis, ut extrudat operarios in meſſem ſuam.

3 Ite, ecce ego mitto vos velut agnos in medio luporum.

4 Nolite portare ſacculum, neque peram, neque calceamenta, & neminem per viam ſalutaveritis.

5 In quamcunque domum intraveritis, primùm dicite, Pax huic domui:

6 Et ſi ibi fuerit filius pacis, requieſcet ſuper illum pax veſtra: ſin minus, ad vos revertetur.

7 In ea autem ipſa domo manete, edentes & bibentes quæ dantur ab illis. Dignus enim eſt operarius mercede ſua. Ne tranſeatis de domo in domum.

8 Et in quamcunque civitatem intraveritis, & ſuſceperint vos, edite quæ apponuntur vobis:

9 Et ſanate ægros quæ in illa ſunt, & dicite illis: Appropinquavit ad vos regnum Dei.

10 In quamcunque autem civitatem intraveritis, & non ſuſceperint vos, exeuntes in plateas ejus dicite:

M. 18.

Serve ſceleſte, totum debitum illud remiſi tibi quia
precatus es me :
33 Nonne oportuit & te miſereri conſervi tui, ſicut
& ego tui miſertus eram?
34 Et iratus dominus ejus, tradidit eum tortoribus,
quoadusque redderet totum quod debebatur ip-
ſi.
35 Sic & pater meus cœleſtis faciet vobis, ſi non re-
miſeritis ſuo quiſque fratri ex cordibus veſtris de-
licta illorum.

L. 10.

11 Etiam pulverem qui adhæſit nobis de civitate ve-
ſtra extergimus in vos : tamen hoc ſcitote appro-
pinquaſſe vobis regnum Dei.
12 Dico autem vobis, quod Sodomis in die illo re-
miſſius erit, quàm illi civitati.
13 Væ tibi Chorozain, væ tibi Bethſaida, quia ſi in
Tyro & Sydone factæ fuiſſent virtutes quæ factæ
ſunt in vobis, olim in cilicio & cinere ſedentes,
egiſſent pœnitentiam :
14 Ideo Tyro & Sydoni remiſſius erit in judicio,
quàm vobis.
15 Et tu Caphernaum, quæ uſque in cælum elata es, uſque ad infernum deprimeris.
16 Qui vos audit, me audit, & qui vos ſpernit, me ſpernit : qui autem me ſpernit, ſpernit eum qui miſit me.
Reverſio diſcipulorum. 17 Reverſi ſunt autem ſeptuaginta cum gaudio, dicentes : Domine, etiam dæmonia ſubjiciuntur nobis per
nomen tuum.
18 Ait autem illis : Videbam Satanam ſicut fulgur de cælo cadentem.
19 Ecce do vobis poteſtatem calcandi ſuper ſerpentes & ſcorpiones, & ſuper omnem virtutem inimici, &
nihil vobis nocebit.
20 Veruntamen in hoc nolite gaudere, quod ſpiritus vobis ſubjiciuntur : ſed gaudete potius quòd nomina
veſtra ſcripta ſunt in cœlis.
21 In eadem hora exultavit ſpiritu Jeſus, & dixit : Confiteor tibi pater, domine cæli & terræ, quod ab-
ſcondiſti hæc à ſapientibus & prudentibus, & revelaſti ea parvulis : etiam pater, quoniam ita placuit tibi.
22 Omnia mihi tradita ſunt à patre meo, & nemo ſcit quis ſit filius, niſi pater : & quis ſit pater, niſi filius, &
cui voluerit filius revelare.
23 Et converſus ad diſcipulos ſeorſim dixit : Beati oculi qui vident quæ vos videtis.
24 Dico enim vobis, quod multi Prophetæ & Reges voluerunt videre quæ vos videtis, & non viderunt : &
audire quæ auditis, & non audierunt.
Legiſperitus. 25 Et ecce quidam Legiſperitus ſurrexit, tentans illum, & dicens : Magiſter, quid faciendo vitam æternam
conſequar?
26 At ille dixit ad eum : In lege quid ſcriptum eſt? quomodo legis?
27 Ille reſpondens dixit : Diliges dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex totis
viribus tuis, & ex tota mente tua : & proximum tuum ſicut teipſum.
28 Dixit illi : Rectè reſpondiſti : hoc fac, & vives.
29 Ille autem volens juſtificare ſeipſum, dixit ad Jeſum : Et quis eſt meus proximus?
30 Excipiens autem Jeſus, dixit : Homo quidam deſcendebat ab Hieroſolymis in Hiericho, & incidit in la-
trones, qui etiam deſpoliaverunt eum veſtibus, ac vulneribus inflictis abierunt, ſemimortuo relicto.
31 Accidit autem ut ſacerdos quidam deſcenderet eadem via, viſóque illo, præteriit ex adverſo.
32 Similiter & Levita, quum iret juxta locum, quum acceſſiſſet ac vidiſſet eum, præteriit ex adverſo.
Samaritanus. 33 Samaritanus autem quidam iter faciens, venit ad eum, & viſo eo miſericordia commotus eſt.
34 Et accedens, obligavit vulnera ejus infundens oleum ac vinum, & imponens illum in ſuum jumentum,
duxit eum in diverſorium, & curam ejus egit.
35 Et poſtero die egrediens, deprompros duos denarios dedit hoſpiti, & ait ei : Curam illius habe, & quod-
cunque præterea inſumpſeris, ego quum rediero, reddam tibi.
36 Quis ergo horum trium videtur tibi proximus fuiſſe illi qui incidit in latrones?
37 At ille dixit : Qui exercuit miſericordiam in illum. Ait igitur illi Jeſus : vade, & tu fac ſimiliter.
Domus Marthæ. 38 Factum eſt autem intereundum, ipſe ingreſſus eſt in quendam vicum, ac mulier quædam Martha nomine,
excepit illum in domum ſuam.
39 Et huic erat ſoror nomine Maria, quæ etiam aſſidens ad pedes Jeſu, audiebat ſermonem illius.
40 Martha autem diſtrahebatur circa frequens miniſterium, quæ ſtetit, & ait, Domine, non eſt tibi curæ,
quod ſoror mea reliquit me ut ſola miniſtrem? dic ergo illi, ut me adjuvet.
41 Et reſpondens dixit illi Jeſus : Martha, Martha, ſollicita es, & turbaris circa multa.
42 Atqui uno opus eſt, Mariam bonam partem delegit, quæ non auferetur ab ea.

L. 11.

Docet orare. 1 ET factum eſt quum ipſe precaretur quodam in loco, ut ceſſavit, dixit quidam ex diſcipulis ejus ad
eum : Domine, doce nos orare, ſicut & Joannes docuit diſcipulos ſuos.
2 Et ait illis, Quum oratis dicite, Pater noſter qui es in cœlis, ſanctificetur nomen tuum : adveniat regnum
tuum : fiat voluntas tua, ſicut in cœlo, etiam in terra.
3 Panem noſtrum quotidianum da nobis quotidie.
4 Et remitte nobis peccata noſtra, ſiquidem & nos remittimus omni debenti nobis : & ne nos inducas in
tentationem, ſed libera nos à malo.
5 Et ait ad illos : Quis veſtrum habebit amicum, & ibit ad illum media nocte, & dicet illi : Amice, da
mihi mutuo tres panes.
6 Quoniam amicus meus venit de via ad me, & non habeo quod apponam illi.
7 Et ille intus reſpondens dicat, Noli mihi moleſtus eſſe, jam oſtium clauſum eſt, & pueri mei mecum ſunt
in cubili, non poſſum ſurgere & dare tibi.
8 Dico vobis, etiam ſi non ſurgat & det eo quod amicus ejus ſit, propter improbitatem tamen ejus ſurget,
ac dabit illi quotcunque habet opus.
9 Et ego dico vobis : Petite, & dabitur vobis : quærite, & invenietis : pulſate, & aperietur vobis.

L. 11.

10. Omnis enim qui petit, accipit: & qui quærit, invenit: & pulſanti, aperietur.
11. Ecquis autem ex vobis pater, à quo ſi filius petierit panem, num lapidem dabit illi? Aut ſi piſcem, num pro piſce ſerpentem dabit illi?
12. Aut ſi petierit ovum, num porriget illi ſcorpium?
13. Si ergo vos quum ſitis mali, noſtis bona dona dare filiis veſtris, quanto magis pater qui de cælo eſt, dabit ſpiritum ſanctum poſcentibus ſe?
14. Et erat ejiciens dæmonium, & illud erat mutum: quumque ejeciſſet dæmonium, locutus eſt mutus, & admiratæ ſunt turbæ. Dæmoniacus, ſurdus, & mutus.
15. Quidam autem ex eis dixerunt: Per Beelzebub principem dæmoniorum ejicit dæmonia.
16. Et alii tentantes ſignum de cælo, quærebant ab eo.
17. Ipſe autem, quum ſciret cogitationes eorum, dixit eis: Omne regnum adverſus ſeipſum diviſum deſolatur, & domus ſuper domum cadit.
18. Quod ſi Satanas quoque adverſus ſeipſum diviſus eſt, quomodo ſtabit regnum ejus? quia dicitis per Beelzebub ejicere me dæmonia.
19. Quod ſi ego per Beelzebub ejicio dæmonia, filii veſtri per quem ejiciunt? propterea ipſi erunt veſtri Judices.
20. Porrò ſi digito Dei ejicio dæmonia, profectò pervenit ad vos regnum Dei.
21. Quum fortis armatus cuſtodit atrium ſuum, in pace ſunt ea quæ poſſidet.
22. Ubi verò fortior eo ſuperveniens vicerit eum, univerſa arma ejus aufert, in quibus confidebat, & ſpolia ejus diſtribuit.
23. Qui non eſt mecum, contra me eſt: & qui non colligit mecum, diſpergit.
24. Quum immundus ſpiritus exierit ab homine, ambulat per loca arida, quærens requiem, & non inveniens, dicit: Revertar in domum meam unde exivi.
25. Et quum venerit, invenit eam ſcopis mundatam atque ornatam:
26. Tunc vadit, & aſſumit ſeptem alios ſpiritus ſecum nocentiores ipſo, & ingreſſi habitant ibi, & fiunt extrema hominis illius pejora primis.
27. Factum eſt autem quum hæc diceret, extollens vocem quædam mulier de turba, dixit illi: Beatus venter qui te portavit, & ubera quæ ſuxiſti. Mulier extollens vocem.
28. At ille dixit, Quinimo beati qui audiunt verbum Dei, & cuſtodiunt illud.
29. Turbis autem condenſantibus ſe, cœpit dicere: Natio hæc mala eſt. Signum quærit & ſignum non dabitur ei, niſi ſignum Jonæ Prophetæ. Contra quærentes ſignum.
30. Nam ſicut fuit Jonas ſignum Ninivitis, ita erit & filius hominis nationi iſti.
31. Regina Auſtri ſurget in judicio cum viris nationis hujus, & condemnabit illos, quia venit à finibus terræ ut audiret ſapientiam Salomonis: & ecce plus quàm Salomon hoc in loco.
32. Viri Ninivitæ ſurgent in judicio cum natione hac, & condemnabunt illam, quia ad pœnitentiam adducti ſunt prædicatione Jonæ: & ecce plus quàm Jonas in hoc loco.
33. Nullus verò lucernam accendit, & in abſcondito ponit, neque ſubter modium, ſed ſuper candelabrum ut qui ingrediuntur, lumen videant.
34. Lucerna corporis eſt oculus. Quum igitur oculus tuus fuerit ſimplex, totum quoque corpus tuum lucidum erit: quod ſi malus fuerit, etiam corpus tuum tenebroſum erit.
35. Conſidera ergo num lumen quod in te eſt, tenebræ ſint.
36. Si ergo corpus tuum totum lucidum fuerit, non habens aliquam partem tenebroſam: ſic erit lucidum totum, ut cùm lucerna fulgore illuminat te.
37. Et quum loqueretur, rogavit illum quidam Phariſæus, ut pranderet apud ſe, ingreſſus autem accubuit.
38. Phariſæus autem quum vidiſſet, admiratus eſt quod non prius lavisset ante prandium.
39. Et ait dominus ad illum: Nunc vos Phariſæi exteriora poculi catinique mundatis, & quod intus eſt veſtri, plenum eſt rapina & malitia. In hypocritas.
40. Stulti, nonne qui fecit quod foris eſt, etiam id quod intus eſt, fecit?
41. Verumtamen quæ ſuppetunt, date eleemoſynam, & ecce omnia munda ſunt vobis.
42. Sed væ Phariſæis, quia decimatis mentam & rutam, & quodvis olus, & præteritis judicium & charitatem Dei. Hæc oportuit feciſſe, & illa non omittere.
43. Væ vobis Phariſæis, quia diligitis primas cathedras in ſynagogis, & ſalutationes in foro.
44. Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ, quia eſtis ut monumenta quæ non apparent, & homines ambulantes ſuper ea neſciunt.
45. Reſpondens autem quidam ex legiſperitis, ait illi Magiſter, hæc dicens etiam nos afficis contumelia.
46. At ille ait: Et vobis legiſperitis væ, quia oneratis homines oneribus quæ portare non poſſunt, & ipſi uno digito veſtro non attingitis ſarcinas. In legiſperitos.
47. Væ vobis quia ædificatis monumenta prophetarum, patres autem veſtri occiderunt illos.
48. Profectò teſtamini quod comprobatis facta patrum veſtrorum, quoniam illi quidem eos occiderunt, vos autem ædificatis eorum ſepulchra.
49. Propterea & ſapientia Dei dixit: mittam ad illos prophetas & Apoſtolos, & ex illis occident & perſequentur.
50. Ut requiratur ſanguis omnium prophetarum qui effunditur à conſtitutione mundi à natione iſta.
51. A ſanguine Abel uſque ad ſanguinem Zachariæ, qui periit inter altare & ædem profectò dico vobis requiretur ab hac natione. Vide M. 23. 35. in part. 90.
52. Væ vobis legiſperitis, quia tuliſtis clavem ſcientiæ, ipſi non introiſtis, & eos qui introibant, vetuiſtis.
53. Quum autem hæc ad illos diceret, cœperunt legiſperiti & Phariſæi graviter inſiſtere, & captioſè interrogare eum de multis.
54. Inſidiantes ei, & quærentes aliquid venari ex ore ejus, quo accuſarent eum,

L. 12.

1 QUum autem conveniſſet innumera turbæ multitudo, adeo ut ſe invicem conculcarent, cœpit dicere
ad diſcipulos ſuos primùm. Cavete vobis ipſis à fermento Phariſæorum, quod eſt hypocriſis.
2 Nihil enim opertum eſt quod non reveletur: neque abſconditum quod non ſciatur.
3 Quoniam quæ in tenebris dixiſtis, in lumine audientur, & quod in aurem loquuti eſtis in conclavibus,
prædicabitur ſupra domos.
Deus omnidus. 4 Dico autem vobis amicis meis: Ne terreamini ab his qui occidunt corpus, & poſt hæc non habent quod
amplius faciant.
5 Oſtendam autem vobis quem timeatis. Timete eum qui poſtquam occiderit, habet poteſtatem conjiciendi
in gehennam: certe dico vobis hunc timete.
6 Nonne quinque paſſerculi veneunt minutis aſſibus duobus, & unus ex illis non eſt in oblivione coram Deo?
7 Quin & pili capitis veſtri omnes numerati ſunt. Nolite ergo timere: multis paſſeribus pluris eſtis.
8 Dico autem vobis, omnis quicunque confeſſus fuerit me coram hominibus, & filius hominis confitebitur
illum coram Angelis Dei.
9 Qui autem negaverit me coram hominibus, abnegabitur coram Angelis Dei.
10 Et quiſquis loquitur dictum in filium hominis, remittetur illi: ei verò qui in Spiritum ſanctum blaſphemaverit,
non remittetur.
11 Quum autem adduxerint vos ad Synagogas, & ad magiſtratus ac poteſtates, nolite ſolliciti eſſe, qualiter
aut quid reſpondeatis, aut quid dicatis,
12 Spiritus enim ſanctus docebit vos in eadem hora, quid oporteat vos dicere.
13 Ait autem ei quidam de turba: Magiſter, dic fratri meo, ut dividat mecum hæreditatem.
14 At ille dixit ei: Homo, quis me conſtituit judicem aut diviſorem ſuper vos?
15 Dixitque ad illos, videte & cavete à ſuperlucrandi cupidine, quia non in redundando cuiquam vita ejus
eſt, ex facultatibus ſuis.
16 Dixit autem ſimilitudinem ad illos, dicens: Hominis cujuſdam divitis exuberavit regio.
17 Et ratiocinabatur apud ſe dicens, Quid faciam, nec enim habeo quo congregem fructus meos?
Stulta ſecuritas. 18 Et dixit: Hoc faciam, deſtruam horrea mea, & majora ædificabo, & illuc congregabo omnes fructus
meos, & bona mea.
19 Et dicam animæ meæ: Anima, habes multa bona repoſita in annos multos, requieſce, comede, bibe, gaude.
20 Dixit autem illi Deus: Stulte, hac nocte animam tuam repetent abs te. Quæ verò paraſti cujus erunt?
21 Sic eſt qui theſaurizat ſibi ipſi, nec eſt erga Deum dives.
22 Dixitque ad diſcipulos ſuos: Ideo dico vobis, Nolite ſolliciti eſſe animæ veſtræ quid edatis, neque cor-
Stulta ſollicitudo. pori quid induamini.
23 Anima plus eſt quàm eſca, & corpus plus quàm indumentum.
24 Conſiderate corvos quia non ſeminant, neque metunt, quibus non eſt penuarium, neque horreum, &
Deus paſcit illos. Quanto magis vos præſtatis volucribus?
25 Quis autem veſtrum ſollicitudine ſua poteſt adjicere ad ſtaturam ſuam cubitum unum?
26 Si ergo ne id quidem quod minimum eſt poteſtis, quid de cæteris ſolliciti eſtis?
27 Conſiderate lilia quomodo creſcunt, non laborant, neque nent: dico autem vobis, nec Salomon in omni
gloria ſua veſtiebatur, ſicut unum ex iſtis.
28 Si autem gramen quod hodie eſt in agro, & cras in clibanum mittitur, Deus ſic veſtit: Quanto magis
vos, ô exiguæ fidei?
29 Et vos, nolite quærere quid eſuri ſitis, aut quid bibituri, nec vagis curis ſuſpendamini.
30 Hæc enim omnia gentes mundi quærunt: pater autem veſter ſcit quod iſtis indigeatis.
Vera ſollicitudo 31 Quin potius quærite regnum Dei, & hæc omnia adjicientur vobis.
32 Noli timere puſillus grex, quia complacitum eſt patri veſtro dare vobis regnum.
33 Vendite quæ poſſidetis, & date eleemoſinam. Parate vobis ſacculos qui non veteraſcunt, theſaurum
non deficientem in cœlis, quò fur non accedit, neque tinea corrumpit.
34 Ubi enim theſaurus veſter eſt, ibi & cor veſtrum erit.
35 Sint lumbi veſtri præcincti, & lucernæ accenſæ.
36 Et vos ſimiles hominibus expectantibus Dominum ſuum quando revertatur à nuptiis: ut quum venerit
ac pulſaverit, confeſtim aperiant ei.
37 Beati ſervi illi, quos quum venerit Dominus, invenerit vigilantes: amen dico vobis, quod præcinget ſe,
& faciet illos diſcumbere, & tranſiens miniſtrabit illis.
38 Et ſi venerit in ſecunda vigilia, & ſi in tertia vigilia venerit, atque ita invenerit, beati ſunt ſervi illi.
39 Hoc ſcitote, quod ſi ſciret paterfamilias qua hora fur venturus ſit, vigilaret utique, nec ſineret perfodi
domum ſuam.
40 Et vos igitur eſtote parati, quia qua hora non putatis, filius hominis veniet.
41 Ait autem ei Petrus: Domine, ad nos dicis iſtam parabolam, an etiam ad omnes?
42 Dixit autem Dominus: Quiſnam eſt fidelis diſpenſator ac prudens, quem præficiat Dominus ſuper famulitium
ſuum, ut det illis in tempore demenſum?
43 Beatus ille ſervus, quem quum venerit Dominus ejus, invenerit ita facientem:
44 Verè dico vobis, quod omnibus quæ poſſidet præficiet illum.
45 Quod ſi dixerit ſervus ille in corde ſuo, differt Dominus meus reditum, cœperitque percutere ſervos &
ancillas, & edere, & bibere, & inebriari.
46 Veniet Dominus ſervi illius, in die quo non expectat, & hora qua neſcit, & diſſecabit eum, partémque
ejus cum infidis ponet.
47 Ille autem ſervus qui cognovit voluntatem Domini ſui, & non ſe præparavit, nec fecit ſecundum voluntatem
ejus, plagis vapulabit multis.
48 Qui autem non cognovit, & fecit digna plagis, vapulabit paucis. Porrò cuicunque multum datum eſt,
multum repetetur ab eo: & cui commiſerunt multum, amplius repoſcent ab eo.

49. Ignem veni miſſurus in terram, & quid volo, ſi jam accenſus eſt? Zelus verbi perſecutiones.
50. Sed baptiſmo habeo baptizari, & quomodo coarctor, donec perficiatur?
51. Putatis me pacem veniſſe datum in terram? Non, dico vobis, imò ſeparationem.
52. Erunt enim à modo quinque in domo una diviſi, tres adverſus duos, & duo contra tres:
53. Diſſidebit pater adverſus filium, & filius adverſus patrem, mater adverſus filiam, & filia adverſus màtrem: ſocrus adverſus nurum ſuam, & nurus adverſus ſocrum ſuam.
54. Dicebat autem & ad turbas: Quum videritis nubem orientem ab occaſu, ſtatim dicitis, Imber venit, & ita fit:
55. Et quum auſtrum flantem, dicitis, quod æſtus erit, & fit.
56. Hypocritæ, faciem cæli & terræ noſtis probare: hoc autem tempus qui fit ut non probetis?
57. Cur autem & ex vobis ipſis non judicatis quod juſtum eſt.
58. Quum enim vadis cum adverſario tuo ad Magiſtratum in via, da operam ut libereris ab illo, ne fortè pertrahat te ad judicem, & judex tradat te exactori, & exactor conjiciat te in carcerem.
59. Dico tibi, non exibis inde, donec ultimum etiam minutum reddas.

L. 13.

1. ADerant autem quidam in eodem tempore, nunciantes illi de Galilæis, quorum ſanguinem Pilatus miſcuerat cum ſacrificiis ipſorum. Terrentur qui tardant pœnitere.
2. Et reſpondens Jeſus, dixit illis: Putatis quod hi Galilæi præ cunctis Galilæis peccatores fuerint, quia talia paſſi ſunt?
3. Non dico vobis, imò niſi reſipueritis omnes, ſimiliter peribitis.
4. Aut illi decem & octo ſupra quos cecidit turris in Siloam, & occidit eos: putatis quod ipſi debitores fuerint præ omnibus hominibus habitantibus Hieroſolymis?
5. Non, dico vobis, imò niſi reſipueritis, omnes ſimiliter peribitis.
6. Dicebat & hanc ſimilitudinem: ficum habebat quidam plantatam in vinea ſua, & venit quærens fructum in illa, & non invenit.
7. Dixit autem ad vinitorem: Ecce anni tres ſunt, ex quo venio quærens fructum in ficu hac, & non invenio, exſcinde illam: ad quid vel terram occupat?
8. At ille reſpondens, dixit illi: Domine, dimitte illam & hoc anno, uſquequo ſodero circum illam, & miſero ſtercus,
9. Et ſiquidem fecerit fructum, ſin minus, in poſterum exſcindes eam.
10. Docebat autem in una Synagogarum Sabbathis.
11. Et ecce mulier quæ habebat ſpiritum infirmitatis annis decem & octo, eratque incurvata, & omnino non poterat ſeſe erigere.
12. Quam quum videret Jeſus, vocavit eam ad ſe, & ait illi: Mulier, liberata es ab infirmitate tua.
13. Et impoſuit illi manus, & confeſtim erecta eſt, & glorificabat Deum.
14. Reſpondens autem Archiſynagogus, indignans quod ſabbato ſanaſſet Jeſus, dicebat turbæ: Sex dies ſunt, in quibus oportet operari: in his ergo venite, & ſanemini, & non in die Sabbati.
15. Reſpondens autem ad illum Dominus, dixit: Hypocrita, unuſquiſque veſtrùm ſabbato nonne ſoluit bovem ſuum à præſepio, & ducit ad aquarum?
16. Hanc autem filiam Abrahæ, quam alligavit ſatanas, ecce decem & octo annis non oportuit ſolui à vinculo iſto die ſabbati?
17. Et quum hæc diceret, erubeſcebant omnes adverſarii ejus, & omnis populus gaudebat ſuper univerſis quæ cum gloria fiebant ab eo.
18. Dicebat ergo, Cui ſimile eſt regnum Dei? & cui aſſimilabo illud?
19 Simile eſt grano ſinapis, quod acceptum homo miſit in hortum ſuum, & crevit, & evaſit in arborem magnam, & volucres cæli nidulabantur in ramis ejus. Sinapis.
20. Et iterum dixit: Cui ſimile faciam regnum Dei? Fermentum.
21. Simile eſt fermento quod acceptum mulier abſcondit in farinæ ſata tria, donec fermentetur totum.
22. Et ibat per civitates & caſtella docens, & iter faciens Hieroſolymam.
23. Ait autem illi quidam: Domine an pauci ſunt qui ſalutem conſequuntur? Ille verò dixit ad illos:
24. Contendite intrare per anguſtam portam, quia multi, dico vobis, quærent intrare, & non poterunt.
25. Quum autem ſurrexerit paterfamiliàs, & clauſerit oſtium, & cœperitis foris ſtare & pulſare oſtium, dicentes: Domine, Domine, aperi nobis. Et reſpondens dicet vobis: Neſcio vos unde ſitis.
26. Tunc incipietis dicere: Edimus coram te & bibimus, & in plateis noſtris docuiſti.
27. Et dicet: dico vobis: Neſcio vos unde ſitis. Diſcedite à me omnes qui patratis iniquitatem.
28. Ibi erit fletus & ſtridor dentium, quum videritis Abraham & Iſaac & Jacob, & omnes prophetas in regno Dei, vos autem expelli foras.
29. Et venient ab Oriente, & Occidente, & Aquilone, & Auſtro, & occumbent in regno Dei.
30. Et ecce ſunt poſtremi qui erunt primi, & ſunt primi qui erunt poſtremi.
31. Eodem die acceſſerunt quidam Phariſæorum, dicentes illi: Exi, & vade hinc, quia Herodes vult te occidere.
32. Et ait illis: Ite dicite vulpi illi: ecce ejicio dæmonia, & ſanitates perficio hodie & cras, & tertia die conſummor.
33. Verumtamen oportet me hodie & cras & ſequenti die ambulare, quia fieri non poteſt ut propheta pereat extra Hieruſalem.
34. Hieruſalem, Hieruſalem, quæ occidis prophetas, & lapidas eos qui mittuntur ad te: quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina pulliciem ſuam ſub alas, & noluiſtis?
35. Et ecce relinquitur vobis domus veſtra deſerta. Dico autem vobis, quod non videbitis me donec veniat tempus, quo dicatis: Benedictus qui venit in nomine Domini.

L. 14.

1. ET accidit ut introiret in domum cujuſdam principis Phariſæorum ſabbatho ad capiendum cibum, & ipſi obſervabant eum.
2. Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum.
3. Et reſpondens Jeſus, dixit ad legiſperitos & Phariſæos, dicens: Num licet ſabbatho ſanare?
4. At illi tacuerunt. Ipſe verò apprehenſum ſanavit eum, ac dimiſit.
5. Et reſpondens ad illos dixit: Cujus veſtrum aſinus aut bos in puteum cadet, & non continuò extrahet illum die ſabbathi?
6. Et non poterant ad hæc reſpondere illi.
7. Dicebat autem ad invitatos parabolam, intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicens ad illos:
8. Quum invitatus fueris ab aliquo ad nuptias, ne accubas in primo loco, ne quando honoratior te ſit invitatus ab illo.
9. Et veniens is qui te & illum vocavit, dicat tibi, Da huic locum: & tunc incipias cum rubore extremum locum tenere.
10. Quin cum potius vocatus fueris, vade, accumbe in noviſſimo loco: ut quum venerit qui te invitavit, dicat tibi, Amice, aſcende ſuperius, tunc erit tibi gloria coram ſimul diſcumbentibus:
11. Quia omnis qui ſe extollit, dejicietur, & qui ſe dejicit, extolletur.
12. Dicebat autem & ei qui ſe invitaverat: Quum facis prandium aut cœnam, noli vocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos tuos, neque vicinos divites: ne quando & ipſi te viciſſim invitent, & fiat tibi retributio.
13. Sed quum facis convivium, voca pauperes, debiles, claudos, cæcos:
14. Et beatus eris: quia non poſſunt retribuere tibi: retribuetur enim tibi in reſurrectione juſtorum.
15. Cùm audiſſet autem quidam de ſimul accumbentibus, dixit illi Beatus qui manducat panem in regno Dei, At ipſe dixit ei.
16. Homo quidam apparaverat cœnam magnam, & vocavit multos:
17. Miſitque ſervum ſuum hora cœnæ, ut diceret invitatis: venite, quia jam parata ſunt omnia.
18. At cœperunt ſimul omnes excuſare. Primus dixit ei, villam emi, & neceſſe mihi eſt exire, & videre illam: rogo te habe me excuſatum.
19. Et alter dixit, Juga boum emi quinque, & eo ad probandum illa: rogo te habe me excuſatum.
20. Et alius dixit, uxorem duxi, & ideo non poſſum venire.
21. Ac reverſus ſervus renunciavit hæc domino ſuo, Tunc iratus paterfamilias, dixit ſervo ſuo: Exi citò in plateas & vicos civitatis, & pauperes ac debiles claudoſque introduc huc.
22. Et ait ſervus: Domine, factum eſt ut imperaſti, & adhuc locus ſupereſt.
23. Et ait dominus ſervo, Exi in vias & ſepes, & compelle intrare, ut impleatur domus mea.
24. Dico enim vobis, quod nemo illorum qui vocati ſunt, guſtabit cœnam meam.
25. Ibant autem turbæ multæ cum eo, & converſus dixit ad illos.
26. Si quis venit ad me, nec odit patrem ſuum ac matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & ſorores, præterea autem & animam ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus.
27. Et quiſquis non bajulat crucem ſuam, & venit poſt me, non poteſt meus eſſe diſcipulus.
28. Quis enim eſt ex vobis, qui velit turrim ædificare, quin prius ſedens computet ſumptus, an habeat quibus opus eſt ad conſummationem.
29. Ne poſtquam poſuerit fundamentum, nec potuerit perficere, omnes qui viderint, incipiant illudere ei, dicentes.
30. Hic homo cœpit ædificare, nec potuit conſummare?
31. Aut quis rex proficiſcens, ut committat prælium adverſus alterum regem: nonne ſedens prius conſultat, an poſſit cum decem millibus occurrere ei, qui cum viginti millibus venit contra ſe?
32. Alioquin dum ille adhuc longe abeſt legatione miſſa, petit, ea quæ pacis ſunt.
33. Sic ergo omnis ex vobis qui non renunciat omnibus quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus.
34. Bonus eſt ſal: ſi verò ſal infatuatus fuerit, per quod condietur?
35. Neque in terram neque in ſterquilinium utilis eſt, foras projiciunt illum. Qui habet aures ad audiendum, audiat.

L. 15.

1. ACcedebant autem ad eum omnes publicani & peccatores, ut audirent illum.
2. Et murmurabant Phariſæi ac Scribæ, dicentes: Hic peccatores recipit, ac cibum capit cum illis.
3. Dicebat autem ad illos parabolam hanc, dicens:
4. Quis ex vobis eſt homo qui habet centum oves, & ſi perdiderit unam ex illis, nonne relinquit nonaginta novem in deſerto, & vadit ad illam quæ perierat, donec inveniat eam?
5. Et cum invenerit eam, imponit in humeros ſuos, gaudens:
6. Venienſque domum convocat amicos & vicinos, dicens illis: Gaudete mecum, quia inveni ovem meam quæ perierat.
7. Dico vobis, quod ita gaudium erit in cælo ſuper uno peccatore reſipiſcente, magis quàm ſuper nonaginta novem juſtis, qui non indigent pœnitentia.
8. Aut quæ mulier habens drachmas decem, ſi perdiderit drachmam unam, non accendit lucernam, & everrit domum, quæritque diligenter donec inveniat?
9. Et cùm invenerit, convocat amicas ac vicinas, dicens: Gaudete mecum, quia inveni drachmam quam perdideram.
10. Ita dico vobis, gaudium erit coram angelis Dei ſuper uno peccatore reſipiſcente
11. Ait autem: Homo quidam habuit duos filios.

L. 15.

12. Et dixit adoleſcentior illorum patri: Pater da mihi portionem ſubſtantiæ quæ ad me contingit: & diviſit illis ſubſtantiam: Prodigus.
13. Ac poſt dies non multos quum omnia collegiſſet adoleſcentior filius, peregre profectus eſt in regionem longinquam, & ibi diſſipavit ſubſtantiam ſuam vivendo luxurioſè.
14. Poſtquam autem is omnia conſumpſiſſet, facta eſt fames valida in regione illa: Et ipſe cœpit egere.
15. Et abiit, & adhæſit uni civium regionis illius, atque is miſit illum in villam ſuam ut paſceret porcos.
16. Et cupiebat implere ventrem ſuum de ſiliquis, quas porci manducabant: & nemo ei dabat.
17. In ſe autem reverſus dixit: Quàm multi mercenarii patris mei abundant panibus, ego verò ſame pereo!
18. Surgam & ibo ad patrem meum, & dicam ei: Pater peccavi in cælum & coram te.
19. Nec amplius ſum dignus vocari filius tuus, fac me ſicut unum de mercenariis tuis.
20. Et ſurgens venit ad patrem ſuum. Quum adhuc longè abeſſet, vidit illum pater ſuus, & miſericordia motus eſt, & accurrens ruit in collum ejus, & deoſculatus eſt eum.
21. Dixitque ei filius: Pater, peccavi in cælum & coram te: neque amplius ſum dignus vocari filius tuus.
22. Dixit autem pater ad ſervos ſuos: Proferte ſtolam illam primam, & induite illum, & date annulum in manus ejus, & calceamenta in pedes:
23. Et adducite vitulum illum ſaginatum, atque mactate, & comedentes lætemur:
24. Quia filius meus mortuus erat, & revixit: perierat, & inventus eſt. Et cœperunt lætari.
25. Erat autem filius ejus ſenior in agro, & quum veniret & appropinquaſſet domui, audivit concentum & choros.
26. Et vocatum unum ex pueris, percontatus eſt quid iſtud eſſet.
27. At is dixit ei: Frater tuus venit, & mactavit pater tuus vitulum illum ſaginatum, quod incolumem illum receperit.
28. Indignatus eſt autem, nec volebat introire. Pater ergo illius egreſſus rogabat illum.
29. At ille reſpondens dixit patri: Ecce tot annis ſervio tibi, nec unquam præceptum tuum tranſgreſſus ſum nec unquam dediſti mihi hœdum, ut cum amicis meis lætarer:
30. Sed poſtquam filius tuus hic, qui devoravit ſubſtantiam tuam cum meretricibus venit, mactaſti illi vitulum illum ſaginatum.
31. At ille dixit ei: Fili, tu ſemper mecum es, & omnia mea tua ſunt.
32. Lætari autem & gaudere oportebat, quia frater tuus hic mortuus erat, & revixit: perieratque, & inventus eſt.

L. 16.

1. Dicebat autem & ad diſcipulos ſuos: Homo quidam erat dives, qui habebat diſpenſatorem, & hic delatus eſt apud illum, quod diſſiparet bona ipſius. Diſpenſator.
2. Et vocavit illum, & ait illi: Quid hoc audio de te? Redde rationem diſpenſationis tuæ: non enim poteris poſthac eſſe œconomus.
3. Ait autem diſpenſator intra ſe: Quid faciam, quia dominus meus aufert à me diſpenſationem: Fodere non valeo, mendicare erubeſco.
4. Scio quid faciam, ut quum amotus fuero à diſpenſatione, recipiant me in domos ſuas.
5. Convocatis itaque ſingulis debitoribus domini ſui, dicebat primo: Quantum debes domino meo?
6. At ille dixit: Centum batos olei. Dixitque illi: Accipe tabulas tuas, & ſede citò, & ſcribe quinquaginta.
7. Deinde alteri dixit: Tu verò quantum debes? Qui ait: Centum coros tritici. Ait illi: Accipe tabulas tuas, & ſcribe octoginta.
8. Et laudavit dominus diſpenſatorem iniquum, quod prudenter feciſſet. Quia filii hujus ſæculi prudentiores ſunt filiis lucis in generatione ſua.
9. Et ego vobis dico: Facite vobis amicos ex mammona injuſto, ut quum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.
10. Qui fidelis eſt in minimo, & in multis fidelis eſt: & qui in minimo iniquus eſt, is & in multis iniquus eſt.
11. Si ergo in injuſto mammona fideles non fuiſtis: quod verum eſt, quis credet vobis?
12. Et ſi in alieno fideles non fuiſtis, quod veſtrum eſt, quis dabit vobis?
13. Nullus ſervus poteſt duobus dominis ſervire: aut enim unum odio habebit, & alterum diliget: aut uni adhærebit, & alterum contemnet. Non poteſtis Deo ſervire & mammonæ.
14. Audiebant autem hæc omnia & Phariſæi qui erant avari, & deridebant illum.
15. Et ait illis: vos eſtis qui juſtificatis vos ipſos coram hominibus: Deus autem novit corda veſtra. Quia quod hominibus excelſum eſt, abominationi eſt coram Deo.
16. Lex & Prophetæ uſque ad Joannem, ab eo tempore regnum Dei annunciatur, & quivis in illud vi irrumpit.
17. Facilius eſt autem cælum & terram præterire, quàm legis unum apicem excidere.
18. Quiſquis dimittit uxorem ſuam, & alteram ducit, mœchatur: & qui dimiſſam à viro ducit, mœchatur.
19 Quidam autem erat homo dives, qui induebatur purpura & byſſo, & epulabatur quotidie ſplendide. Dives epulo.
20. Erat autem quidam mendicus, nomine Lazarus, qui jacebat ad januam ejus ulceroſus.
21. Cupiens ſaturari de micis quæ cadebant de menſa divitis: ſed & canes veniebant, ac lingebant ulcera ejus.
22. Accidit autem ut moreretur mendicus, & deportaretur ab Angelis in ſinum Abrahæ. Mortuus eſt autem & dives, ac ſepultus eſt.
23. Atque in inferno ſublatis oculis ſuis cùm eſſet in tormentis, videt Abraham procul, & Lazarum in ſinu ejus.

L. 16.

24. Et ipſe clamans, dixit: Pater Abraham, miſerere mei, & mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti ſui in aquam, ac refrigeret linguam meam, quia crucior in flamma hac.
25. Dixit autem Abraham: Fili, recordare quod recepiſti tu bona tua in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala, nunc autem hic ſolatio fruitur, tu verò cruciaris.
26. Et ſuper hæc omnia, inter nos & vos hiatus ingens firmatus eſt, ut ii qui volunt hinc tranſire ad vos non poſſint, neque iſthinc huc tranſmeare.
27. Ait autem. Rogo ergo te, pater, ut mittas eum in domum patris mei:
28. Habeo enim quinque fratres, ut teſtificetur illis, ne & ipſi veniant in hunc locum tormentorum.
29. Ait illi Abraham: Habent Moſen & Prophetas, audiant illos.
30. At ille dixit: Non, pater Abraham, ſed ſi quis ex mortuis ierit ad eos, reſipiſcent.
31. Ait autem illi: Si Moſen & Prophetas non audiunt, neque ſi quis ex mortuis reſurrexerit, credent.

L. 17.

1. Ait autem ad diſcipulos: Fieri non poteſt quin veniant ſcandala, væ tamen illi per quem veniunt.
2. Expedit illi, ſi mola aſinaria ponatur circa collum ejus, & projectus fuerit in mare, potius quàm ut offendiculo ſit uni de puſillis iſtis.
3. Cavete vobis. Si peccaverit in te frater tuus, increpa illum: & ſi pœnituerit, remitte illi.
4. Et ſi ſepties in die peccaverit in te, & ſepties in die converſus fuerit ad te, dicens: Pœnitet me: remittes illi.
5. Et dixerunt Apoſtoli Domino: Adauge nobis fidem.

Petitur augeri fides.

6. Dixit autem Dominus: Si haberetis fidem ſicut granum ſinapis, diceretis huic arbori Sycomino, eradicare & tranſplantare in mare, & obediret vobis.
7. Quis autem veſtrum habens ſervum arantem aut paſcentem, qui regreſſo ab agro, dicat ſtatim, Tranſi, & diſcumbe?
8. Imò, nonne dicet ei, Para quod cœnem, & præcinge te, ac miniſtra mihi, donec edero & bibero, & poſt hæc edito & bibito tu?
9. Num gratiam habet ſervo illi, quia fecit quæ ei imperata fuerant? Non puto.
10. Sic & vos quum feceritis omnia quæ præcepta ſunt vobis, dicite: Servi inutiles ſumus: nam quod debuimus facere, fecimus.
11. Et factum eſt dum iret Hieroſolymam, & ipſe tranſibat per mediam Samariam & Galilæam.
12. Et quum ingrederetur in quendam vicum, occurrerunt ei decem viri leproſi, qui ſteterunt procul.

10. leproſi.

13. Et ipſi extulerunt vocem, dicentes: Jeſu præceptor, miſerere noſtri.
14. Quos ut vidit, dixit illis: Ite, oſtendite vos Sacerdotibus. Et factum eſt ut inter eundum, mundati ſint.
15. Unus autem ex illis, ut vidit quod mundatus eſſet, regreſſus eſt cum voce magna glorificans Deum.
16. Et procidit in faciem ad pedes ejus, gratias agens ei: & hic erat Samaritanus.
17. Reſpondens autem Jeſus, dixit: Nonne decem mundati ſunt? Novem autem illi, ubi.
18. Non ſunt reperti qui redirent, ut darent gloriam Deo, niſi alienigena iſte.
19. Et ait illi: Surge, vade, fides tua te ſervavit.
20. Interrogatus autem à Phariſæis, quando venturum eſſet regnum Dei, reſpondit eis, & dixit: Non veniet regnum Dei cum obſervatione.
21. Neque dicent, ecce hic, aut ecce illic. Ecce enim regnum Dei intra vos eſt.
22. Et ait ad diſcipulos: Venient dies quando deſiderabitis videre unum dierum filii hominis, nec videbitis.
23. Et dicent vobis, Ecce hic, ecce illic. Nolite ire, neque ſectemini.

Id eſt, cum externo majeſtatis ſplẽdore, ut oculo carnali noſcatur.

24. Nam ſicut fulgur coruſcans è regione quæ ſub cælo eſt, in alteram quæ ſub cælo eſt, fulget: ita erit & filius hominis in die ſuo.
25. Sed prius oportet illum multa pati, & reprobari à natione hac.
26. Et ſicut accidit in diebus Noe, ita erit & in diebus filii hominis.
27. Edebant, bibebant, uxores ducebant, & dabantur nuptum ad eum uſque diem, quo intravit Noe in arcam, & venit diluvium, & perdidit omnes.
28. Conſimiliter etiam ſicut accidit in diebus Loth: edebant, bibebant, emebant, vendebant, plantabant, ædificabant.
29. Cæterùm quo die exiit Loth è Sodomis, pluit ignem & ſulphur de cælo, & omnes perdidit.
30. Secundum hæc erit dies quo filius hominis revelabitur.
31. In illo die qui fuerit in tecto, & vaſa ejus in domo, ne deſcendat ad tollendum illa, & qui in agro, ſimiliter non redeat retro.
32. Memores autem eſtote uxoris Loth.
33. Quicunque quæſierit animam ſuam ſervare, perdet illam: & quicumque perdiderit illam, vivificabit eam.
34. Dico vobis, in illa nocte erunt duo in lecto uno: unus aſſumetur, & alter relinquetur.
35. Duæ erunt molentes ſimul: una aſſumetur, & altera relinquetur.
36. Duo erunt in agro: unus accipietur, & alter relinquetur.
37. Et reſpondentes dicunt illi: ubi Domine? Ipſe verò dixit illis, ubicunque fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquilæ.

L. 18.

1. Dicebat autem & parabolam eis, huc ſpectantem, quod oporteret ſemper orare, nec defatigari, dicens:
2. Judex quidam erat in quadam civitate, qui Deum non timebat, nec hominem reverebatur.

Semper orandum.

3. Vidua autem quædam erat in civitate illa, & veniebat ad eum, dicens: Vindica me de adverſario meo.
4. Et nolebat aliquandiu. Poſt hæc autem dixit intra ſe: Quanquam Deum non timeo, nec hominem revereor.
5. Tamen quia moleſta eſt mihi hæc vidua, vindicabo illam, ne tandem veniens, ſugillet me.
6. Ait autem Dominus: Audite quid judex ille iniquus dicat:

7 Deus autem non faciet vindictam electorum ſuorum clamantium ad ſe die ac nocte, etiam ſi tardet in ulciſcendis ipſis?
8 Dico vobis, quod faciet vindictam illorum citò. Veruntamen filius hominis quum venerit, an reperturus eſt fidem in terra?
9 Dixit autem & ad quoſdam qui in ſe confidebant quod eſſent juſti, & aſpernabantur cæteros parabolam iſtam.
10 Duo homines aſcendebant in templum, ut precarentur: unus Phariſæus, & alter publicanus. Oratio Phariſæi, publicani.
11 Phariſæus ſtans hæc apud ſe orabat, Deus, gratias ago tibi, quod non ſim ſicut cæteri homines, raptores, injuſti, adulteri, ſicut etiam iſte publicanus.
12 Jejuno bis in ſabbatho: decimas do omnium quæ poſſideo.
13 Et publicanus procul ſtans, nec oculos volebat ad cœlum attollere, ſed percutiebat pectus ſuum, dicens: Deus, propitius eſto mihi peccatori.
14 Dico vobis, deſcendit hic juſtificatus in domum ſuam potius quàm ille: quia omnis qui ſe extollit, humiliabitur: & qui ſe humiliat, extolletur.

Sexageſima quinta pars ſimplex I. qui ſolus loquitur, ut Chriſtus renuit fratribus, ſeu cognatis ſuis ire cum eis ſe oſtentare in Judæa, & Hieroſolymis, ad celebre Tabernaculorum feſtum, & ſinens eos ire, remanſit adhuc in Galilæa, donec ea finaliter relicta (quia degens in mundo eam non repetiit) tertiam ſuam profectionem magnam, & prædicationem fecit in Hieruſalem, mox poſt medium dicti feſti tabernaculorum, circa viceſimum diem menſis, quem vocamus Septembrem: & de diſputationibus & controverſiis contra Phariſæos, qui bis niſi ſunt eum lapidare, videlicet poſt hoc feſtum tabernaculorum, & iterum in feſto Enceniorum templi, menſe quem Decembrem vocamus, poſtquàm cæci nati oculos die ſabbati aperuiſſet: Unde ſe proripuit ultra Jordanem, ubi Joannes baptizare ſolitus fuerat.

I. 7. à verſ. 2. uſque ad c. 11.

2 Erat autem in propinquo feſtum Judæorum ſcenopegia.
3 Dixerunt igitur ad eum fratres ſui: digredere hinc, & vade in Judæam, ut & diſcipoli tui videant opera tua quæ facis.
4 Nemo quippe in occulto facit aliqoid, & quærit ipſe celebris eſſe. Si hæc facis, declara teipſum mundo.
5 Neque enim fratres ſui credebant in eum.
6 Dicit ergo eis Jeſus: tempus meum nondum adeſt: tempus autem veſtrum ſemper eſt paratum.
7 Non poteſt mundus odiſſe vos: me autem odit, quia ego teſtificor de illo, quòd opera ejus mala ſint.
8 Vos aſcendite ad feſtum hoc. Ego nondum aſcendo ad feſtum hoc quia tempus meum nondum impletum eſt.
9 Hæc autem quum dixiſſet illis manſit in Galilæa.
10 Ut autem aſcenderunt fratres ejus, tunc & ipſe aſcendit ad feſtum, non manifeſtè, ſed velut in occulto.
11 Judæi ergo quærebant eum in feſto, & dicebant: ubi eſt ille?
12 Et murmur multum erat in turbis de eo. Quidam enim dicebant, Bonus eſt: alii autem dicebant, Non: ſed ſeducit turbam.
13 Nemo tamen palam loquebatur de illo propter metum Judæorum.
14 Quum autem jam dimidium feſti peractum eſſet, aſcendit Jeſus in templum, ac docebat.
15 Et mirabantur Judæi, dicentes: Quomodo hic literas ſcit, quum non didicerit?
16 Reſpondit eis Jeſus, & dixit: Mea doctrina non eſt mea, ſed ejus qui miſit me.
17 Si quis voluerit voluntatem ejus facere, cognoſcet de doctrina, utrum ex Deo ſit, an ego à me ipſo loquar.
18 Qui à ſemetipſo loquitur, gloriam propriam quærit: Qui autem quærit gloriam ejus qui miſit ipſum, hic verax eſt, & injuſtitia in illo non eſt.
19 Nònne Moſes dedit vobis legem? & nemo ex vobis facit legem. Qoid me quæritis interficere?
20 Reſpondit turba, & dixit: Dæmonium habes: quis te quærit interficere?
21 Reſpondit Jeſus & dixit eis: Unum opus feci, & omnes miramini.
22 Propterea Moſes dedit vobis circunciſionem: non quod ex Moſe ſit, ſed ex patribus: & tamen in ſabbatho circunciditis hominem.
23 Si circunciſionem accipit homo in ſabbatho, ut non ſolvatur lex Moſi, mihi indignamini, quod totum hominem ſanum fecerim in ſabbatho?
24 Nolite judicare ſecundum aſpectum, ſed juſtum judicium judicate.
25 Dicebant ergo quidam ex Hieroſolymitanis: Nònne hic eſt quem quærunt interficere?
26 Atqui ecce palàm loquitur, & nihil ei dicunt. An forſan verè noverunt principes, quod iſte ſit verè Chriſtus?
27 Sed iſtum novimus unde ſit. Chriſtus autem quum venerit, nemo ſcit unde ſit.
28 Clamabat ergo Jeſus in templo docens, ac dicens: & me noſtis, & unde ſim noſtis: & à meipſo non veni, ſed eſt verax qui miſit me, quem vos non noſtis.
29 Ego verò novi eum, quia ab ipſo ſum, & ille me miſit.
30 Quærebant ergo eum apprehendere, & nemo miſit in illum manus, quia nondum venerat hora ejus.
31 De turba autem multi crediderunt in eum, & dicebant: Chriſtus quum venerit, num plura ſigna edet iis, quæ hic edidit?
32 Audierunt Phariſæi turbam murmurantem de illo hæc, & miſerunt Phariſæi ac Principes Sacerdotum miniſtros, ut apprehenderent eum.
33 Dixit ergo eis Jeſus: Adhuc paululum temporis vobiſcum ſum, & vado ad eum qui miſit me.
34 Quæretis me, nec invenietis: & ubi ego ſum *, vos non poteritis venire. * Præſens pro futuro ero.
35 Dixerunt ergo Judæi inter ſeſe: Quò hic iturus eſt, quòd nos non inveniemus eum? Num in diſperſionem Gentium iturus eſt, & docturus Gentes?
36 Quis eſt hic ſermo, quem dixit: Quæretis me, & non invenietis: & ubi ego ſum, vos non poteritis venire,

I. 7.

37 In noviſſimo autem die magno feſti ſtabat Jeſus, & clamabat dicens: Si quis ſitit, veniat ad me, & bibat.
38 Qui credit in me, ſicut dixit Scriptura, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ.
39 Hoc autem dixit de ſpiritu, quem accepturi erant credentes in ipſum. Noodum enim erat Spiritus ſanctus *, quia Jeſus nondum erat glorificatus.

* Scilicet magnificè datus.

40 Multi ergo ex turba quum audiſſent hunc ſermonem: dicebant: Hic eſt verè Propheta ille.
41 Alii dicebant: Hic eſt Chriſtus. Quidam autem dicebant: Nunquid ex Galilæa venit?
42 Nónne ſcriptura dicit, quod ex ſemine David & de Bethlehem caſtello, ubi erat David, veniet Chriſtus?
43 Diſſenſio itaque orta eſt in turba, propter eum.
44 Quidam autem ex ipſis volebant apprehendere eum, ſed nemo conjecit in eum manos.
45 Venerunt ergo miniſtri ad Pontifices & Phariſæos, & dixerunt eis illi: quare non adduxiſtis illum?
46 Reſponderunt miniſtri: Nunquam ſic locutus eſt homo, ſicut homo iſte.
47 Reſponderunt ergo eis Phariſæi: Nunquid & vos ſeducti eſtis?
48 Num quiſpiam ex principibus credidit in eum, vel ex Phariſæis?
49 Sed turba hæc quæ non novit legem, execrabiles ſunt.
50 Dicit Nicodemus ad eos, is qui venerat ad eum nocte, qui unus erat ex ipſis.
51 Nunquid lex noſtra judicat hominem, niſi prius audierit ab ipſo, & cognoverit quid faciat?
52 Reſponderunt & dixerunt ei: Num tu Galilæus es? Scrutare, & vide quod à Galilæa Propheta non ſurrexerit.
53 Et profectus eſt unuſquiſque in domum ſuam.

I. 8.

1 JEſus autem perrexit in montem Olivarum.
2 Et diluculo iterum venit in templum, cunctúſque populus venit ad eum, & ſedens docebat eos.
3 Adducunt autem ad eum Scribæ & Phariſæi mulierem in adulterio deprehenſam, & ſiſtentes eam in medio, dicunt ei:
4 Magiſter, hæc mulier deprehenſa eſt in ipſo adulterio.
5 In lege autem Moſes nobis mandavit, ut hujuſmodi lapidarentur. Tu ergo quid dicis?
6 Hoc autem dicebant, tentantes eum, ut poſſent accuſare eum. Jeſus autem inclinans ſe deorſum, digito ſcribebat in terra.
7 Quum ergo perſeverarent eum interrogare, erexit ſe, & dixit eis: Qui veſtrum immunis eſt à peccato primus in illam lapidem jaciat.
8 Et iterum ſe inclinans, ſcribebat in terra.
9 Audientes autem hæc, redarguente ipſos conſcientia, ſingulatim alius poſt alium exibant, initio facto à ſenioribus uſque ad ultimos, & relictus eſt ſolus Jeſus, ac mulier in medio ſtans.
10 Quum autem erexiſſet ſe Jeſus, & neminem videret præter mulierem, dixit ei: Mulier, ubi ſunt illi tui accuſatores? Nemo te condemnavit?
11 Quæ dixit, Nemo Domine. Dixit autem Jeſus: Nec ego te condemno: vade, & ne amplius pecces.
12 Iterum ergo Jeſus locutus eſt eis, dicens: Ego ſum lux mundi: qui ſequitur me, non ambulat in tenebris, ſed habebit lumen vitæ.
13 Dixerunt ergo ei Phariſæi: Tu de teipſo teſtificaris, teſtimonium tuum non eſt verum.
14 Reſpondit Jeſus & dixit eis: Et ſi ego teſtificor de meipſo, verum eſt teſtimonium meum, quia ſcio unde veni, & quò vado.
15 Vos ſecundum carnem judicatis, ego non judico quemquam:
16 Porrò & ſi judicem ego, judicium meum verum eſt, quia ſolus non ſum, ſed ego, & qui miſit me pater.
17 Quin & in lege veſtra ſcriptum eſt, quod duorum hominum teſtimonium verum eſt.
18 Ego ſum qui teſtimonium fero de meipſo, & teſtimonium fert de me, qui miſit me, pater.
19 Dicebant ergo ei, Ubi eſt pater tuus? Reſpondit Jeſus: Neque me noſtis, neque patrem meum. Si me noſſetis, & patrem etiam meum noſſetis.
20 Hæc verba locutus eſt Jeſus in gazophylacio docens in templo. Et nemo apprehendit eum, quia nondum venerat hora ejus.
21 Dixit ergo iterum eis Jeſus: Ego vado, & quæretis me, & in peccato veſtro moriemini: quò ego vado, vos non poteſtis venire.
22 Dicebant ergo Judæi: Num interficiet ſemetipſum? quia dicit, Quò ego vado, vos non poteſtis venire?
23 Et dixit eis: Vos ex inferis eſtis, ego de ſupernis ſum: Vos ex mundo hoc eſtis, ego non ſum ex mundo hoc.
24 Dixi ergo vobis, quod moriemini in peccatis veſtris. Si enim non credideritis quod ego ſum, moriemini in peccatis veſtris.
25 Dicebant ergo ei: Tu quis es? Et dixit eis Jeſus, quod ab initio & quod dico vobis.
26 Multa habeo quæ de vobis loquar, ac judicem: ſed qui me miſit, verax eſt: & ego quæ audivi ab eo, hæc loquor in mundo.
27 Non cognoverunt quod de patre eis loquutus eſſet.
28 Dixit ergo eis Jeſus: Quum exaltaveritis filium hominis, tunc cognoſcetis quod ego ſum, & quod ex meipſo facio nihil: ſed ita ut docuit me pater, hæc loquor.
29 Et qui me miſit, mecum eſt. Non reliquit me ſolum, pater, quia ego quæ placita ſunt ei, facio ſemper.
30 Hæc illo loquente, multi crediderunt in eum.
31 Dicebat ergo Jeſus ad eos, qui crediderant ipſi, Judæos: Si vos manſeritis in ſermone meo, verè diſcipuli mei eritis.
32 Et cognoſcetis veritatem, & veritas liberos reddet vos.
33 Reſponderunt ei: Semen Abrahæ ſumus, neque cuiquam ſervivimus unquam: quomodo tu dicis,

I. 8.

Liberi reddemini ? Reſpondit eis Jeſus :
34 Amen, amen dico vobis, quod omnis qui facit peccatum, ſervus eſt peccati.
35 Servus autem non manet in domo in æternum, filius manet in æternum.
36 Si ergo vos filius liberos reddiderit, verè liberi eſtis.
37 Scio quod ſemen Abrahæ eſtis, ſed quæritis me interficere, quia ſermo meus non habet locum in vobis.
38 Ego quod vidi apud patrem meum loquor : & vos quod vidiſtis apud patrem veſtrum, facitis.
39 Reſponderunt & dixerunt ergo ei : Pater noſter Abraham eſt. Dicit eis Jeſus : Si filii Abrahæ eſſetis, opera Abrahæ faceretis.
40 Nunc autem quæritis me interficere hominem, qui veritatem vobis loquutus ſum, quam audivi à Deo. Hoc Abraham non fecit.
41 Vos facitis opera patris veſtri. Dixerunt itaque ei : Nos è ſcortatione non ſumus nati, unum patrem habemus Deum.
42 Dixit eis Jeſus : Si Deus pater veſter eſſet, diligeretis utique me, ego enim ex Deo proceſſi & veni. Neque enim à meipſo veni, ſed ille me miſit.
43 Quare loquelam iſtam meam non agnoſcitis ? quia non poteſtis audire ſermonem meum.
44 Vos ex patre diabolo eſtis, & deſideria patris veſtri vultis facere. Ille fuit homicida à principio, & in veritate non perſtitit, non eſt enim veritas in eo. Quum loquitur mendacium, ex propriis loquitur : quia mendax eſt, & pater mendacii.
45 Ego autem quia veritatem dico, non creditis mihi.
46 Quis ex vobis arguet me de peccato ? Porrò ſi veritatem dico, quare vos non creditis mihi ?
47 Qui ex Deo eſt, verba Dei audit. Propterea vos non auditis, quia ex Deo non eſtis.
48 Reſponderunt ergo Judæi, & dixerunt ei : Nónne bene dicimus nos, quod Samaritanus es tu, & dæmonium habes ?
49 Reſpondit Jeſus, Ego dæmonium non habeo, ſed honorifico patrem meum, & vos contumelia affeciſtis me.
50 Ego autem non quæro gloriam meam ? eſt qui quærat & judicet.
51 Amen, amen dico vobis, ſi quis ſermonem meum ſervaverit, mortem non videbit in æternum.
52 Dixerunt ergo ei Judæi : Nunc cognovimus quod dæmonium habes. Abraham mortuus eſt, & Prophetæ ; & tu dicis, Si quis ſermonem meum ſervaverit, non guſtabit mortem in æternum ?
53 Nunquid tu major es patre noſtro Abrahamo, qui mortuus eſt ? Et Prophetæ mortui ſunt. Quem tu teipſum facis ?
54 Reſpondit Jeſus : Si ego glorifico meipſum, gloria mea nihil eſt : Eſt pater meus qui glorificat me, quem vos dicitis Deum veſtrum eſſe.
55 Et non cognoviſtis eum, ego autem novi eum : Et ſi dixero quod non noverim eum, ero ſimilis veſtri mendax. Sed novi eum, & ſermonem ejus ſervo.
56 Abraham pater veſter exultavit, ut videret diem iſtum meum, & vidit, & gaviſus eſt.
57 Dixerunt ergo Judæi ad eum : Quinquaginta annos nondum habes, & Abraham vidiſti ?
58 Dixit eis Jeſus : Amen, amen dico vobis, priuſquam Abraham fieret, ego ſum. Suſtulerunt ergo lapides, ut jacerent in eum. Jeſus autem abſcondit ſe, & exivit è templo.

I. 9.

1 ET præteriens Jeſus, vidit hominem cæcum à nativitate.
2 Et interrogaverunt eum diſcipuli ejus, dicentes : Rabi, quis peccavit, hic, an parentes ejus ut cæcus naſceretur ?
3 Reſpondit Jeſus : Neque hic peccavit, neque parentes ejus, ſed ut manifeſtentur opera Dei in illo.
4 Me oportet operari opera ejus qui miſit me, donec dies eſt : venit nox quando nemo poteſt operari.
5 Quandiu fuero in mundo, lux ſum mundi.
6 Hoc quum dixiſſet expuit in terram : & fecit lutum ex ſputo, illevit lutum ſuper oculos cæci ?
7 Et dixit ei : Vade, lava in piſcina Siloe, quod ſi interpreteris, ſonat miſſus. Abiit ergo & lavit, & venit videns.
8 Itaque vicini & qui viderant eum prius quod mendicus eſſet, dicebant : Nónne hic eſt qui ſedebat, & mendicabat ?
9 Alii dicebant hic eſt : alii rurſus, Similis eſt ei : ille dicebat ego ſum.
10 Dicebant ergo ei : Quomodo aperti ſunt tibi oculi ?
11 Reſpondit ille, & dixit : Ille homo qui dicitur Jeſus, lutum fecit, & inunxit oculos meos, & dixit mihi : Vade ad piſcinam Siloe, & lava. Ut autem abii ac lavi, viſum recepi.
12 Dixerunt ergo ei : ubi eſt ille ? Ait : Neſcio.
13 Adducunt ad Phariſæos eum qui dudum cæcus fuerat.
14 Erat autem Sabbathum quum lutum faceret Jeſus, & aperiret oculos ejus.
15 Iterum ergo interrogabant eum & Phariſæi, quomodo viſum recepiſſet. Ille autem dixit eis : Lutum mihi impoſuit ſuper oculos, & lavi, & video.
16 Dicebant ergo ex Phariſæis quidam : Non eſt hic homo à Deo, quia ſabbathum non obſervat. Alii autem dicebant : Quomodo poteſt homo peccator hæc ſigna edere ? Et diſſidium erat inter eos.
17 Dicunt cæco iterum : Tu quid dicis de illo quòd aperuit oculos tuos ? Ille autem dixit : Propheta eſt.
18 Non crediderunt ergo Judæi de illo quod cæcus fuiſſet, & viſum recepiſſet, donec vocaverunt parentes ejus, qui viſum receperat.
19 Et interrogaverunt eos dicentes : hiccine eſt filius veſter, quem vos dicitis cæcum natum eſſe ? quomodo ergo nunc videt ?
20 Reſponderunt eis parentes ejus, & dixerunt : Scimus quod hic eſt filius noſter, & quod cæcus natus eſt.

21 Quomodo autem nunc videat, neſcimus: aot quis ejus aperuerit oculos, nos neſcimus: Ipſe ætatem habet, ipſum interrogate, ipſe de ſe loquetur.
22 Hæc dixerunt parentes ejus, quòd timerent Judæos: Jam enim conſtituerant Judæi, ut ſi quis eum confiteretur eſſe Chriſtum, extra Synagogam fieret.
23 Propterea parentes ejus dixerunt, Ætatem babet, ipſum interrogate.
24 Secundò ergo vocarunt hominem qui fuerat cæcus, & dixerunt ei: Da gloriam Deo: Nos ſcimus quod hic homo peccator eſt.
25 Reſpondit ergo ille, & dixit: An peccator ſit, neſcio: unum ſcio, quod quum cæcus eſſem, nunc video.
26 Dixerunt ergo illi iterum: Quid fecit tibi? Quomodo aperuit tibi oculos?
27 Reſpondit eis, Jam dixi vobis, & non audiviſtis: cur iterum vultis audire? num & vos vultis diſcipuli ejus fieri?
28 Convitiati ſunt ergo ei, & dixerunt: To diſcipulus illios eſto: nos autem Moſis diſcipuli ſumus.
29 Nos ſcimus quod Moſi loquutus eſt Deus, hunc autem neſcimus unde ſit.
30 Reſpondit ille homo, & dixit eis eoim vero in hoc mirabile quiddam eſt, quod vos neſciatis unde ſit, & tamen aperuit meos oculos.
31 Scimus autem quod peccatores Deus non audit: ſed ſi quis Dei cultor eſt, & voluntatem ejus facit; hunc audit.
32 A ſæculo non eſt auditum quod quis aperuerit oculos cæci.
33 Niſi eſſet hic à Deo, non potuiſſet facere quicquam.
34 Reſponderunt & dixerunt ei, Tu io peccatis natus es totus, & tu doces nos? & ejecerunt eum foras.
35 Audivit Jeſus quod ejeciſſent eum foras: quumque inveniſſet eum, dixit ei: Credis tu in filium Dei?
36 Reſpondit ille & dixit: quis eſt Domine, ut credam in eum?
37 Dixit autem ei Jeſus: Et vidiſti eum, & qui loquitur tecum, ipſe eſt.
38 At ille ait, Credo Domine, Et adoravit eum.
39 Et dixit ei Jeſus: Ad judicium ego veni in hunc muodum: ut qui non vident, videant: Et qui vident, cæci fiant.
40 Hæc audierunt quidam ex Phariſæis, qui cum ipſo erant, & dixerunt ei: Num & nos cæci ſomus?
41 Dixit eis Jeſus: Si cæci eſſetis, non haberetis peccatum: Nuoc verò dicitis, videmus: idcirco peccatum veſtrum manet.

I. 10.

1 AMeo, amen dico vobis, qui non intrat per oſtium in caulam ovium, ſed aſcendit aliuode, ille fur eſt & latro:
2 Qui autem intrat per oſtium, paſtor eſt ovium.
3 Huic oſtiarius aperit, & oves vocem ejus audiunt. Et proprias oves vocat nominatim, & educit eas.
4 Et quum proprias oves enuſerit, ante eas vadit, & oves illum ſequuntur, quia noverunt vocem ejus.
5 Alienum autem oequaquam ſequentur, ſed aufugient ab eo, quia non noverunt vocem alienorum.
6 Hoc proverbium dixit eis Jeſus. Illi autem non cognoverunt quænam illa eſſent quæ loqueretur eis.
7 Dixit ergo eis iterum Jeſus: Amen, amen dico vobis, Ego ſum oſtium oviom.
8 Omnes quotquot ante me veneruot, fures ſuot & latrooes, ſed ooo audierunt eos oves.
9 Ego ſum oſtium, per me ſi quis introierit, ſervabitur, & ingredietur, & egredietur, & paſcua inveniet.
10 Fur oon venit, niſi ut furetur & mactet, ac perdat: Ego veni ut vitam habeant, & abundantius habeant.
11 Ego ſum paſtor ille bonus: Bonus paſtor animam ſuam dat pro ovibus.
12 Mercenarius autem, & qui noo eſt paſtor, cujus non ſunt oves propriæ, videt lupum venientem, ac deſerit oves, fugitque, & lupus rapit ac diſpergit oves.
13 Mercenarius autem fugit, quia mercenarius eſt, & non eſt illi cura oviom.
14 Ego ſum paſtor ille bonus, & cognoſco oves meas, & cognoſcor à meis.
15 Sicut novit me pater, ita & ego oovi patrem, & animam meam pono pro ovibus.
16 Et alias oves habeo, quæ non ſunt ex hoc ovili: illas quoque oportet me adducere, & vocem meam audient: & fiet unus grex, & unus paſtor.
17 Propterea me pater diligit, quia ego pono animam meam, ut iterum ſumam eam.
18 Nemo tollit eam à me, ſed ego pooo eam à meipſo. Poteſtatem habeo ponendi eam, & poteſtatem habeo rurſus ſumendi eam. Hoc mandatum accepi à patre meo.
19 Diſſenſio igitur iterum facta eſt inter Judæos, propter ſermones hos.
20 Dicebant autem multi ex ipſis: Dæmonium habet, & inſanit: quid eum auditis?
21 Alii dicebant: Hæc verba non ſunt dæmonium habentis: Num dæmonium poteſt cæcorum oculos aperire?
22 Facta ſunt autem encænia Hieroſolymis, & hyems erat.
23 Et ambulabat Jeſus in templo in porticu Salomonis.
24 Circundederunt ergo eum Judæi, & dicebant ei: Quóuſque animam noſtram ſuſpendis? Si tu es Chriſtus? dic nobis apertè.
25 Reſpondit Jeſus: Dixi vobis, nec creditis: Opera quæ ego facio in nomine Patris mei, hæc teſtimonium reddunt de me.
26 Sed vos non creditis, quia non eſtis ex ovibus meis, ſicut dixi vobis.
27 Oves meæ vocem meam audiunt, & ego cognoſco eas, & ſequuntur me.
28 Et ego vitam æternam do eis, nec peribunt io æternum, neque rapiet eas quiſquam de manu mea.
29 Pater meus qui dedit mihi, major omnibus eſt, & nemo poteſt rapere de manu patris mei.
30 Ego & Pater unum ſumus.
31 Suſtulerunt ergo rurſum lapides Judæi, ut lapidarent eum.
32 Reſpondit eis Jeſus: Multa præclara opera oſtendi vobis ex patre meo, propter quod illorum operum me lapidatis?
33 Reſponderunt ei Judæi, dicentes: Ob bonum opus non lapidamus te, ſed ob blaſphemiam: Et quia tu cùm homo ſis, facis teipſum Deum.
34 Reſpondit eis Jeſus: Nonne ſcriptum eſt in lege veſtra, Ego dixi, Dii eſtis?

35 Si

35 Si illos dixit deos, ad quos ſermo Dei factus eſt, & non poteſt ſolvi ſcriptura.
36 Quem pater ſanctificavit & miſit in mundum, vos dicitis blaſphemare, quia dixi filius Dei ſum?
37 Si non facio opera patris mei, nolite credere mihi:
38 Sin verò facio, etiam ſi mihi non credatis, operibus credite, ut cognoſcatis, & credatis quod pater in me eſt, & ego in eo.
39 Quærebant iterum eum apprehendere, & exivit de manu eorum.
40 Et abiit iterum trans Jordanem in eum locum, ubi primum fuerat Joannes baptizans, manſitque illic.
41 Et multi venerunt ad eum, ac dicebant: Joannes quidem ſignum nullum edidit: Omnia autem quæcunque dixit Joannes de illo, vera erant,
42 Et crediderunt multi illic in eum.

Sexageſima ſexta duplex M. R. De turbis rurſus convenientibus ad Chriſtum in dicto loco ultra Jordanem, ubi rurſus docebat, & ſanabat eos ut conſueverat. Et de Phariſæis eò venientibus ad eum tentandum, propoſita quæſtione divortii, quòd Chriſtus prohibet, excepta cauſa fornicationis.

M. 19. uſque verſ. 13.

1 ET factum eſt quum conſummaſſet Jeſus ſermones iſtos, migravit à Galilæa, & venit in fines Judeæ, trans Jordanem.
2 Et ſecutæ ſunt eum turbæ multæ, & ſanavit eos ibi.
3 Et acceſſerunt ad eos Phariſæi tentantes eum, & dicentes ei: Licétne homini divortium facere cum uxore ſua quacunque de cauſa?
4 Qui reſpondit eis. An non legiſtis, quod qui fecit hominem ab initio, maſculum & fœminam fecit eos?
5 Et dixit, Propterea deſeret homo patrem & matrem, & adglutinabitur uxori ſuæ, & erunt duo in carne una.
6 Itaque jam non ſunt duo, ſed una caro. Quod ergo Deus copulavit, homo ne ſeparet.
7 Dicunt illi, Cur ergo Moſes mandavit dare libellum repudii, ac dimittere eam?
8 Ait illis, Moſes ad duritiam cordis veſtri permiſit vobis repudiare uxores veſtras: cæterùm ab initio non fuit ſic.
9 Dico autem vobis, quod quicunque repudiaverit uxorem ſuam, niſi ob ſtuprum, & aliam duxerit, is committit adulterium. Et qui repudiatam duxerit, is adulterium committit.
10 Dicunt ei diſcipuli ſui, Si ad iſtum modum habet cauſa hominis cum uxore, non expedit contrahere matrimonium.

R. 10. uſque verſ. 13.

1 ET inde exurgens, venit in fines Judeæ, per regionem ultra Jordanem, & conveniunt iterum turbæ ad illum, & ſicut conſueverat, rurſum docebat eos.
2 Et adeuntes Phariſæi interrogabant illum: Licétne viro uxorem repudiare? tentantes illum.
3 At ille reſpondens dixit illis, Quid vobis præcepit Moſes?
4 At illi dixerunt, Moſes permiſit libellum repudii ſcribere, ac dimittere.
5 Et reſpondens Jeſus, dixit illis, Ad duritiam cordis veſtri ſcripſit vobis mandatum iſtud.
6 Cæterùm ab initio creationis maſculum & fœminam fecit illos Deus.
7 Propter hoc relinquet homo patrem ſuum & matrem, & adhærebit ad uxorem ſuam:
8 Et erunt duo in carnem unam: Itaque non jam ſunt duo, ſed una caro.
9 Quod igitur Deus conjugavit, homo non ſeparet.
10 Et in domo rurſum diſcipuli illius eadem de re interrogaverunt illum.
11 Et dicit illis: Quicunque dimiſerit uxorem ſuam, & duxerit aliam, adulterium committit adverſus illam.
12 Et ſi mulier dimiſerit virum ſuum, & nupſerit alteri, adulterium committit.

11 Qui dixit illis, Non omnes capaces ſunt hujus dicti, ſed ii quibus datum eſt.
12 Sunt enim eunuchi, qui de matris utero ſic nati ſunt: & ſunt eunuchi, qui facti ſunt eunuchi ab hominibus: & ſunt eunuchi, qui ſeipſos caſtraverunt propter regnum cœlorum. Qui poteſt capere capiat.

Sexageſima ſeptima M. R. L. De infantibus eodem loco Chriſti oblatis, & per eum admiſſis. De juvene divite rogante quid faceret, ut acquireret vitam æternam, & abeunte triſti, & quod qui præferunt divitias Chriſto, & ejus cruci, nequeunt ſalvari. Et de remuneratione in hac vita & in ſæculo venturo. in quo multi è primis erunt poſtremi, & è poſtremis primi, ut in parabola quam ſolus M. refert.

M. 19. à verſ. 13. uſque ad c. 20. verſ. 17.

13 Tunc oblati ſunt ei pueri, ut manus eis imponeret, & oraret. Diſcipuli autem increpabant eos.
14 Jeſus verò ait eis, Sinite pueros, & ne prohibeatis eos ad me venire, talium eſt enim regnum cœlorum.
15 Et cum impoſuiſſet eis manus, abiit illinc.
16 Et ecce unus accedens ait illi, Magiſter bone, quid boni faciam, ut habeam vitam æternam?
17 Ille autem dixit ei, Cur me vocas bonum? Nullus eſt bonus, niſi unus, nempe Deus. Quod ſi vis ad vitam

R. 10. à verſ. 13. uſque ad verſ. 32.

13 Et attulerunt ad illum parvulos, ut tangeret eos: diſcipuli verò increpabant eos qui adducebant.
14 Quum vidiſſet autem Jeſus, indignatus eſt, & dixit illis, Sinite parvulos venire ad me, & ne prohibere eos: talium enim eſt regnum Dei.
15 Amen dico vobis, quicunque non acceperit regnum Dei ut parvulus, nequaquam ingredietur in illud.
16 Et quum cœpiſſet illos in ulnas, impoſitis manibus ſuper illos, benedixit eis.
17 Et quum exiret in viam præcurrens

L. 18. à verſ. 15. uſque verſ. 31.

15 Afferebant autem ad eum etiam infantes, ut eos tangeret. Quod quum viderent diſcipuli, increpabant illos.
16 Jeſus autem accitis pueris, dixit: Sinite puellos venire ad me, & nolite vetare eos: talium eſt enim regnum Dei.
17 Amen dico vobis: Quicunque non acceperit regnum Dei veluti puellus, non intrabit in illud,

M. 19.

ingredi, ſerva mandata.
18 Dicit illi, Quæ? Jeſus autem dixit:
Non facies homicidium. Non com-
mittes adulterium. Non facies fur-
tum. Non falſum dices teſtimonium.
19 Honora patrem & matrem: & dili-
ges proximum tuum, ut teipſum.
20 Dicit illi adoleſcens, Omnia hæc
ſervavi à juventute mea: quid adhuc
mihi deeſt?
21 Ait illi Jeſus, Si vis perfectus eſſe
vade, vende quæ habes, & da pau-
peribus, & habebis theſaurum in
cœlo, & veni, ſequere me.
22 Quum audiſſet autem adoleſcens
eum ſermonem, abiit triſtis. Erat
enim habens poſſeſſiones multas.
23 Jeſus autem dixit diſcipulis ſuis.
Amen dico vobis, Dives difficilè in-
trabit in regnum cœlorum.
24 Et iterum dico vobis facilius eſt ca-
melum per foramen acus tranſire,
quàm divitem in regnum Dei ingre-
di.
25 Auditis autem his diſcipuli expave-
runt valde, dicentes: Quis ergo
poteſt ſalvus fieri?
26 Intuitus autem illos Jeſus, dixit il-
lis: Apud homines hoc impoſſibile
eſt, apud Deum autem omnia poſ-
ſibilia ſunt.
27 Tunc reſpondens Petrus dixit ei:
Ecce nos reliquimus omnia & ſequu-
ti ſumus te: quid ergo erit nobis?
28 Jeſus autem dixit illis, Amen dico
vobis, quod vos qui ſequuti eſtis me
in regeneratione, quum ſederit filius
hominis in throno gloriæ ſuæ, ſede-
bitis & vos ſuper thronos duodecim
judicantes duodecim tribus Iſraël.
29 Et omnis qui reliquerit domos, aut
fratres, aut ſorores, aut patrem, aut
uxorem, aut filios, aut agros propter
nomen meum, centuplum accipiet,
& vitam æternam hæreditatis jure
poſſidebit.
30 Multi autem primi, erunt noviſſi-
mi, & noviſſimi primi.

M. 20.

* Parabola denarii diurni.

1 NAm * ſimile eſt regnum cœlo-
rum homini patrifamilias, qui
exiit primo ſtatim diluculo ad con-
ducendos operarios in vineam ſuam.
2 Conventione autem facta cum ope-
rariis in ſingulos dies denario, miſit
eos in vineam ſuam.

R. 10.

quidam, ac genu flectens ei, inter-
rogabat eum: Præceptor bone, quid
faciam ut vitam æternam percipiam?
18 Jeſus autem dixit illi: Cur me dicis
bonum? Nemo bonus niſi unus nem-
pe Deus.
19 Præcepta noſti? Ne committas adul-
terium. Ne occidas. Ne fureris. Ne
falſum teſtimonium dicas. Ne frau-
des. Honora patrem tuum & ma-
trem.
20 At ille reſpondens dixit illi: Præce-
ptor hæc omnia ſervavi ab adoleſ-
centia mea.
21 Jeſus autem intuitus illum, dilexit
eum, & dixit illi: unum tibi deeſt abi,
quæcunque habes vende, & da pau-
peribus, & habebis theſaurum in cœ-
lo, & veni ſequere me, ſublata cruce.
22 At ille moleſtia affectus propter ſer-
monem, diſcedebat mœrens: habe-
bat enim poſſeſſiones multas.
23 Et quum circumſpexiſſet Jeſus, dicit
diſcipulis ſuis: Quàm difficulter hi
qui opes habent, in regnum Dei in-
troibunt.
24 Diſcipuli verò obſtupuerunt ſuper
verbis illius. At Jeſus rurſum reſpon-
dens, dicit illis: filii, quàm difficile
eſt eos qui fiduciam habent in opi-
bus, regnum Dei ingredi.
25 Facilius eſt camelum per foramen
acus tranſire, quàm divitem regnum
Dei ingredi.
26 Illi verò amplius admirabantur, di-
centes apud ſeipſos, & quis poteſt
eſſe ſalvus?
27 Intuitus autem Jeſus illos, dicit:
Apud homines impoſſibile, ſed non
apud Deum: nam omnia poſſibilia
ſunt apud Deum.
28 Et cœpit Petrus dicere illi. Ecce re-
liquimus omnia: & ſequuti ſumus te.
29 Reſpondens autem Jeſus, dixit: A-
men dico vobis, Nullus eſt qui re-
liquit domum aut fratres, aut ſoro-
res, aut patrem, aut matrem, aut uxo-
rem, aut liberos, aut agros mea cauſa
& Evangelii.
30 Quin recipiat centupla nunc in tem-
pore hoc, domus & fratres & ſoro-
res, & matres, & liberos, & agros
cum perſecutionibus, ac in ſæculo
venturo vitam æternam.
31 Multi autem primi erunt poſtremi, &
poſtremi primi.

L. 18.

18 Et interrogavit eum qui-
dam ex primoribus, di-
cens: Magiſter bone,
qui faciendum mihi,
ut conſequar vitam æ-
ternam?
19 Dixit autem ei Jeſus:
Quid me dicis bonum?
Nemo bonus, niſi ſolus
Deus.
20 Mandata noſti? Non
committes adulterium,
non occides, non facies
furtum, non falſum te-
ſtimonium dices, hono-
ra patrem tuum, & ma-
trem tuam.
21 At ille ait, Hæc omnia
obſervavi à juventute
mea.
22 Jeſus verò his auditis,
ait ei: Adhuc unum tibi
deeſt. Omnia quæcun-
que habes, vende: & di-
ſtribue pauperibus, &
habebis theſaurum in
cælo, & veni, ſequere me.
23 At ille his auditis mœ-
rore affectus eſt, quia di-
ves erat valde.
24 Videns autem Jeſus il-
lum mœrore affectum,
dixit: Quam difficilè qui
pecunias habent, in re-
gnum Dei intrabunt.
25 Facilius eſt enim came-
lum per foramen acus
tranſire, quàm divitem
intrare in regnum Dei.
26 Et dixerunt qui audie-
rant: & quis poteſt ſal-
vus fieri?
27 At ille ait: Quæ impoſ-
ſibilia ſunt apud homi-
nes, poſſibilia ſunt apud
Deum.
28 Ait autem Petrus, ecce
nos reliquimus omnia,
& ſequuti ſumus te.
29 Ipſe verò dixit eis: Amen
dico vobis, nemo eſt qui
reliquerit domum, aut
parentes, aut fratres, aut
uxorem aut liberos pro-
pter regnum Dei.
30 Qui non recepturus ſit
multo plura in hoc tem-
pore, & in ſæculo ven-
turo vitam æternam.

3 Et egreſſus circiter horam tertiam, vidit alios ſtantes in foro otioſos, & illis
dixit.
4 Ite vos & in vineam, & quodcunque juſtum fuerit, dabo vobis.
5 Illi autem abierunt. Rurſum autem egreſſus circiter ſextam & nonam horam, fecit ſimiliter.
6 Circa undecimam verò horam egreſſus invenit alios ſtantes otioſos, ac dicit illis: Cur hic ſtatis totum
diem otioſi?
7 Dicunt ei, quia nemo nos conduxit. Dicit illis, Abite & vos in vineam, & quicquid fuerit juſtum, acci-
pietis.
8 Veſpere autem facto, dicit Dominus vineæ procuratori ſuo, Voca operarios, & redde illis mercedem, in-
cipiens à poſtremis, uſque ad primos.
9 Et quum veniſſent qui circa undecimam horam venerant, acceperunt ſinguli denarium.
10 Venientes autem & primi, arbitrati ſunt quod plus eſſent accepturi, & acceperunt ipſi quoque ſinguli
denarium.
11 Et quum accepiſſent, murmurabant adverſus patrem-familias, dicentes:

M. 20.

12 Hi noviſſimi unam horam fuerunt in opere, & illos pares nobis feciſti, qui portavimus pondus diei & æſtum.
13 At ille reſpondens uni eorum, dixit, Amice, non facio tibi injuriam: nónne [a] denario pactus es mecum?
14 Tolle quod tuum eſt, & abi. Volo autem huic noviſſimo dare ſicut & tibi.
15 An non licet mihi facere quod volo in rebus meis? An oculus tuus malus eſt, quod ego bonus ſum?
16 Sic noviſſimi erunt primi, & primi noviſſimi. Multi enim ſunt vocati, pauci verò electi. [b]

Sexageſima octava pars ſimplex I. qui ſolus loquitur de profectione Chriſti à dicto loco trans Jordanem ſito, in Bethaniam, ubi Lazarum reſuſcitavit, utque cum diſcipulis ſuis ſe ſubduxit, in urbem vocatam Ephraim, vel Ephrem, juxta deſertum ſitam: poſtquam Pontifices & Phariſæi, præſide Caipha, decreviſſent eum occidere, & præcepiſſent, ut ſi quis ſciret ubi eſſet, indicaret, quò eum comprehenderent.

I. 11.

1 ÆGrotabat autem quidam nomine Lazarus Bethanienſis, à caſtello Mariæ & Marthæ hujus ſororis.
2 Maria autem erat ea, quæ unxit Dominum unguento, & exterſit pedes ejus capillis ſuis, cujus frater Lazarus ægrotabat.
3 Miſerunt ergo ſorores ejus ad eum, dicentes: Domine, ecce quem amas, ægrotat.
4 Audiens autem Jeſus, dixit: Infirmitas hæc non eſt ad mortem, ſed pro gloria Dei, ut glorificetur filius Dei per eam.
5 Diligebat autem Jeſus Martham, & ſororem ejus, & Lazarum.
6 Ut ergo audivit quod ægrotaret, tum quidem temporis manſit in eodem loco duobus diebus.
7 Deinde poſt hoc dicit diſcipulis: Eamus in Judæam iterum.
8 Dicunt ei diſcipuli: Rabbi, modo quærebant te Judæi lapidare, & iterum vadis illuc?
9 Reſpondit Jeſus, Nónne duodecim ſunt horæ diei? Si quis ambulaverit in die, non offendit: quia lucem hujus mundi videt.
10 Si quis autem ambulaverit in nocte, offendit: quia lux non eſt in eo.
11 Hæc ait, & poſt hæc dicit eis: Lazarus amicus noſter dormit: ſed vado ut à ſomno excitem eum.
12 Dixerunt ergo diſcipuli ejus, Domine, ſi dormit, ſalvus erit.
13 Dixerat autem Jeſus de morte ejus, at illi putaverunt, quod de dormitione ſomni diceret.
14 Tunc ergo Jeſus dixit eis manifeſtè: Lazarus mortuus eſt.
15 Et gaudeo propter vos quod non fuerim illic, ut credatis. Sed eamus ad eum.
16 Tunc Thomas cognomine Didymus, dixit condiſcipulis: Eamus & nos, ut moriamur cum illo.
17 Venit itaque Jeſus, & invenit eum quatuor dies jam in monumento habentem.
18 Erat autem Bethania propinqua Hieroſolymis, ſtadiis ferè quindecim.
19 Multique ex Judæis venerant ad Martham ac Mariam, ut conſolarentur eas: de fratre ſuo.
20 Martha ergo ut audivit quod Jeſus veniſſet, occurrit illi: Maria verò domi ſedebat.
21 Dixit ergo Martha ad Jeſum: Domine, ſi fuiſſes hîc, frater meus non fuiſſet mortuus.
22 Sed nunc ſcio, quod quæcunque popoſceris à Deo, dabit tibi Deus.
23 Dicit illi Jeſus: Reſurget frater tuus.
24 Dicit ei Martha: Scio quod reſurget in reſurrectione, in noviſſimo die.
25 Dicit ei Jeſus: Ego ſum reſurrectio & vita: Qui credit in me, etiam ſi mortuus fuerit, vivet.
26 Et omnis qui vivit, & credit in me, non morietur in æternum. Credis hoc?
27 Ait illi: Etiam Domine. Ego credo quod tu es Chriſtus ille filius Dei, qui in mundum venturus erat.
28 Et quum hæc dixiſſet, abiit & vocavit Mariam ſororem ſuam clanculum, dicens: Magiſter adeſt, & vocat te.
29 Illa ut audivit, ſurgit citò, & venit ad eum.
30 Nondum autem venerat Jeſus in caſtellum, ſed erat in eo loco, ubi occurrerat ei Martha.
31 Judæi ergo qui erant cum ea in domo, & conſolabantur eam, quum vidiſſent Mariam quod citò ſurrexiſſet & exiſſet, ſequuti ſunt eam, dicentes: Vadit ad monumentum, ut ploret ibi.
32 Maria ergo quum veniſſet eò, ubi erat Jeſus, videns eum, accidit ad pedes ejus, & dicit ei: Domine, ſi fuiſſes hîc, non eſſet mortuus frater meus.
33 Jeſus ergo ut vidit eam plorantem, & Judæos qui venerant cum ea plorantes, infremuit ſpiritu, & turbavit ſeipſum.
34 Et dixit, Ubi poſuiſtis eum? Dicunt ei: Domine, veni & vide.
35 Lachrymatus eſt Jeſus.
36 Dicebant ergo Judæi: Ecce quomodo amabat eum.
37 Quidam autem ex ipſis dixerunt: Non poterat hic qui aperuit oculos cæci, facere ut & hic non moreretur?
38 Jeſus ergo rurſum fremens in ſemetipſo, venit ad monumentum. Erat autem ſpelunca, & lapis impoſitus erat ei.
39 Ait Jeſus: Tollite lapidem. Dicit ei Martha, ſoror ejus qui mortuus fuerat: Domine, jam olet, quatriduanus enim eſt.
40 Dicit ei Jeſus: Nónne dixi tibi, quod ſi credideris, videbis gloriam Dei?
41 Suſtulerunt ergo lapidem à loco, ubi defunctus jacebat. Jeſus autem ſuſtulit oculos ſurſum, & dixit: Pater gratias ago tibi, quoniam audiſti me.
42 Ego autem ſciebam quod ſemper me audis: ſed propter turbam quæ circunſtat, dixi, ut credant quod tu me miſeris.
43 Atque hæc quum dixiſſet, voce magna clamavit, Lazare, veni foras:

a Deus ſalvat abſque reſpectu operandi non quia omnes operas remuneraſſet.

b Munſterus hic de ea vocatione, qua multi vocantur, non autem corda commovétur ad ſequendum Chriſtum vocantem, hæc cordis commotio eſt gratuita Dei electio, à qua pédet ut quis vocetur in vineam Domini ut operetur dignè.

I. 11.

44 Et prodiit qui fuerat mortuus, manus & pedes habens revinctos faſcils ſepulchralibus, & facies illius ſudario erat obviocta.
45 Dicit eis Jeſus: Solvite eum, & ſinite abire. Multi ergo ex Judæis qui venerant ad Mariam, & viderant quæ feciſſet Jeſus, crediderunt in eum.
46 Quidam autem ex ipſis abierunt ad Phariſæos, & dixerunt eis quæ feciſſet Jeſus.
47 Congregaverunt ergo Pontificas & Phariſæi coofilium, ac dicebant: Quid facimus, nam hic homo multa ſigna facit?
48 Si permiſerimus eum ſic, omnes credent in eum: veniéntque Romani, & tollent tum locum noſtrum, tum gentem.
49 Unus autem quiſpiam ex ipſis, Caiphas nomine, quum eſſet Pontifex anni illius, dixit eis: vos neſcitis quicquam.
50 Nec perpenditis quod expedit nobis, ut unus homo moriatur pro populo, ac non tota gens pereat.
51 Hoc autem à ſemetipſo oon dixit, ſed quum eſſet Pootifex aoni illius, prophetavit quod Jeſus moriturus eſſet pro gente.
52 Et non tantùm pro gente, ſed ut & filios Dei qoi erant diſperſi *, congregatet in unum.
53 Ab illo die conſultabant invicem, ut interficerent eum.
54 Jeſus ergo jam non propalam ambulabat inter Judæos, ſed abiit in regionem juxta deſertum, in civitatem quæ dicitur Ephraim, & ibi verſabatur cum diſcipulis ſuis.
55 Inſtabat autem paſcha Judæorum, & aſcenderunt multi Hieroſolymam de regione ante paſcha, ut purificarent ſeipſos.
56 Quærebant ergo Jeſum, & colloquebantur adinvicem in templo ſtantes: Quid videtur vobis, quod non venit ad diem feſtum?
57 Dederant autem Pontifices & Phariſæi præceptum, ut ſi quis cogooviſſet ubi eſſet, indicaret, ut comprehenderent eum.

* Id eſt, non tantùm pro Judæis, ſed etiam ut Gentes converſas, in unam Eccleſiam adunaret.

Sexageſima nona triplex M. R. L. Jeſus à dicta urbe deſerto vicina; noviſſimè cœpit aſcendere Hieroſolymam, ſequentibus diſcipulis timidis & pavefactis, & antequam appropinquaret Jericho, ſeorſum in via vocans duodecim, admonuit eos tertio (ſcilicet, ultra quàm ſup. parte 58. 59.) de paſſione, morte, & reſurrectione ſua.

M. 20. verſ. 17. 18. 19.

17 Et aſcendens Jeſus Hieroſolymam, aſſumpſit duodecim diſcipulos ſuos ſeorſum in via, & ait illis.
18 Ecce aſcendimus Hieroſolymam, & filius hominis tradetur principibus ſacerdotum, ac Scribis, & condemnabunt eum morte.
19 Et tradent eum gentibus, ad illudendum, & flagellandum, & crucifigendum, & tertia die reſurget.

R. 10. verſ. 32. 33. 34.

32 Erant autem in via aſcendentes Hieroſolymam, & præcedebat illos Jeſus, erántque pavefacti, & ſequentes timebant. Et aſſumptis Jeſus rurſum duodecim, cœpit illis dicere quæ ſibi eventura eſſent.
33 Ecce aſcendimus Hieroſolymam, & filius hominis tradetur principibus ſacerdotum, & Scribis, & condemnabunt eum ad mortem, & tradent illum Gentibus.
34 Et illudent illi, & flagellabunt eum & conſpuent in eum, & interficient eum, & tertia die reſurget.

L. 18. verſ. 31. 32. 33. 34.

31 Aſſumpſit autem Jeſus duodecim, & ait illis: Ecce aſcendimus Hieroſolymam, & conſummabuntur omnia quæ ſcripta ſont per prophetas de filio hominis.
32 Tradetur enim Gentibus, & illudetur, & contumeliis afficietur, & conſpuetur.
33 Et poſtquam flagellaverint, occident eum, ac die tertia reſurget.
34 Et ipſi nihil horum intellexerunt. Et erat verbum iſtud abſconditum ab eis, nec intelligebant quæ dicebantur.

Septuageſima pars duplex M. R. mox Jacobus & Joannes inducunt matrem ſuam, quæ cum eis acceſſit ad Jeſum, petens ut ambo filii ſui, unus ad dexteram, alter ad ſiniſtram, ſederent in regno ejus: quibus redargutis, & ad crucem revocatis, decem indignantes advocans, omnem primarum & ſuperioritatem inter eos prohibuit, pergens Jericho.

M. 20. à verſ. 20. uſque verſ. 29.

20 Tunc receſſit ad eum mater filiorum Zebedæi cum filiis ſuis, adorans & petens aliquid ab eo.
21 At ille dicit ei, Quid vis? Ait illi, Dic ut ſedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam, & alter ad ſiniſtram in regno tuo.
22 Reſpondens autem Jeſus dixit, Neſcitis quid petatis. Poteſtis bibere poculum qood ego bibiturus ſum? & baptiſmate quo ego baptizor, baptizari? Dicunt ei, Poſſumus.
23 Ait illis, Poculum quidem meum bibetis, & baptiſmate quo ego baptizor, baptizabimini: ſedere autem ad dexteram meam, non eſt meum dare, ſed iis continget, quibus paratum eſt à Patre meo.

R. 10. à verſ. 35. uſque verſ. 46. inchoatum.

35 Et accedunt ad eum Jacobus & Joannes filii Zebedæi, dicentes: Præceptor, volumus ut quicquid petierimus, facias oobis.
36 Ille verò dixit eis, Quid me vultis facere vobis?
37 Illi verò dixerunt ei, Da nobis, ut unus à dexteram tuam, & alter ad ſiniſtram tuam ſedeamus in gloria tua.
38 Jeſus autem dixit illis, Neſcitis qnid petatis. Poteſtis poculum quod ego bibo? & baptiſmate quo ego baptizor, baptizari?
39 At illi dixerunt ei, poſſumus. Jeſus autem dixit illis: Poculum quidem quod ego bibo, bibetis: & baptiſmate quo ego baptizor, baptizabimini: [a]

[a] Ergo eodem genere baptiſmi, (licet non tam certo,) ſed ipſi nunquam mortui ſunt morte ſecunda, nec ſenſerunt deſperationem proditoris & pœnas inferni, ergo non omnes,

M. 20.

24. Et quum audiſſent decem, indignati ſunt de duobus fratribus.
25. Jeſus autem advocavit eos ad ſe, & ait, Scitis quod principes Gentium dominentur illis: & qui magni ſunt, poteſtatem exerceant in eas.
26. Non ita erit inter vos, ſed quicunque voluerit inter vos magnus fieri, ſit veſter miniſter.
27. Et qui voluerit inter vos primus eſſe, ſit veſter ſervus.
28. Sicut filius hominis non venit ut ſibi miniſtraretur, ſed ut ipſe miniſtraret: utque daret animam ſuam redemptionis pretium pro multis.

R. 10.

40. Sed ſedere à dextris meis, & à ſiniſtris meis, non eſt meum dare, ſed his continget quibus paratum eſt.
41. Et quum audiſſent decem, cœperunt indignari de Jacobo & Joanne.
42. Jeſus autem quum vocaſſet eos ad ſe, dicit illis: Scitis quod qui videntur imperare Gentibus, dominium exercent adverſus illas. Et qui magnates ſunt inter eas, poteſtatem exercent in illas.
43. Verùm non ſic erit inter vos: ſed quicunque voluerit ex vobis fieri magnus inter vos, erit miniſter veſter.
44. Et quicunque voluerit ex vobis eſſe primus, erit omnium ſervus.
45. Nam & filius hominis non venit ut ſibi miniſtraretur, ſed ut ipſe miniſtraret, ac daret animam ſuam redemptionis pretium pro multis.
46. Et veniunt Jericho.

Septuageſima prima ſimplex L. Jeſus appropinquans Jericho, prius quàm intraret, cæcum mendicantem juxta viam, ad ſe clamantem, vocavit & illuminavit: qui viſu recepto, ſequutus eſt eum, glorificans Deum, omni etiam plebe vidente, & laudante Deum.

Et Jeſus ingreſſus Jericho, vocavit Zachæum principem publicanorum, Sycomorum videndi cauſa conſcenſum, & hoſpitatus apud eum, converſum, filium eſſe Abrahæ contra murmurantes declaravit, per parabolam indicans regnum ſuum non eſſe præſentis ſæculi: ſed in hac vita fideliter laborandum: prædicens præmia, & pœnas, & ultionem rebellium futuram.

L. 18. à verſ. 35. ad uſque cap. 19. verſ. 29.

35. Factum eſt autem dum ipſe appropinquaret Jericho, cæcus quidam ſedebat juxta viam, mendicans.
36. Quum igitur audiret turbam prætereuntem, interrogabat quid hoc eſſet:
37. Nunciaverunt autem ei, quod Jeſus Nazarenus tranſiret.
38. Et clamavit, dicens: Jeſu, fili David, miſerere mei.
39. Et qui præibant, increpabant eum, ut taceret. Ipſe verò multo magis clamabat: Fili David, miſerere mei.
40. Stans autem Jeſus, juſſit illum adduci ad ſe. Et quum appropinquaſſet, interrogavit illum, dicens:
41. Quid tibi vis faciam? At ille dixit: Domine, ut viſum recipiam.
42. Et Jeſus dixit ei: Recipito viſum, fides tua te ſalvum reddidit.
43. Et confeſtim viſum recipit, ac ſequebatur illum, glorificans Deum. Et omnis plebs ut vidit, dedit laudem Deo.

L. 19.

1. ET ingreſſus, perambulabat Jericho.
2. Et ecce vir nomine Zachæus, atque is princeps erat Publicanorum, & idem erat dives.
3. Et quærebat videre Jeſum quis eſſet, nec poterat præ turba, quòd ſtatura puſillus eſſet:
4. Et præcurrens, aſcendit in arborem Sycomorum, ut videret eum: nam illac erat tranſiturus.
5. Et quum veniſſet ad eum locum, ſuſcipiens Jeſus, vidit illum: dixitque ad eum, Zachæe, feſtinans deſcende: quia hodie domi tuæ oportet me manere.
6. Et feſtinans deſcendit, & excepit illum gaudens.
7. Et quum viderent omnes, murmurabant, dicentes, quod ingreſſus eſſet apud hominem peccatorem diverſaturus.
8. Stans autem Zachæus, dixit ad Dominum: Ecce dimidium bonorum meorum, Domine, do pauperibus; & ſi quid aliquem defraudavi, reddo quadruplum.
9. Ait autem Jeſus ad eum: Hodie ſalus domui huic contigit, eò quod & ipſe filius ſit Abrahæ.
10. Venit enim filius hominis quærere, & ſervare quod perierat.
11. Hæc illis audientibus, adjiciens dixit parabolam, eò quod eſſet prope Hieroſolymam, quodque exiſtimarent fore, ut confeſtim regnum Dei manifeſtaretur.
12. Dixit ergo: Homo quidam genere clarus, profectus eſt in regionem longinquam, ut acciperet ſibi regnum ac reverteretur.
13. Vocatis autem decem ſervis ſuis, dedit eis decem minas, & ait ad illos: Negociemini, donec veniam.
14. Cives autem ejus oderant eum, miſeruntque legationem poſt illum, dicentes: Nolumus hunc regnare ſuper nos.
15. Et factum eſt ut rediret accepto regno, juſſitque vocare illos ſervos ad ſe, quibus dederat pecuniam ut cognoſceret quid quiſque negociando, confeciſſet.
16. Venit autem primus, dicens: Domine, mina tua decem minas acquiſivit.
17. Et ait illi: Euge bone ſerve, quia in minimo fuiſti fidelis, habeto poteſtatem ſuper decem civitates.
18. Et alter venit, dicens: Domine, mina tua confecit quinque minas.
19. Et huic ait: Et tu præfectus eſto quinque civitatibus.
20. Et alius venit, dicens: Domine, ecce mina tua quam habui repoſitam in ſudario.

21 Timui enim te, quod homo auſterus ſis, tollis quod non poſuiſti, & metis quod non ſeminaſti.
22 Dicit ei: De ore tuo te judicabo, ſerve male: ſciebas quod ego homo auſterus ſim, tollens quod non poſui, & metens quod non ſeminavi.
23 Et quare non dediſti pecuniam meam ad menſam, & ego veniens cum uſuris utique exegiſſem illam?
24 Et aſtantibus, dixit: Auferte ab illo minam, & date illi qui decem minas habet.
25 Et dixerunt ei: Domine, habet decem minas.
26 Dico enim vobis, quod omni habenti, dabitur: ab eo autem qui non habet, etiam quod habet, auferetur.
27 Cæterùm inimicos meos illos qui noluerunt me regnare ſuper ſe, adducite huc, & interficite ante me.
28 Et his dictis præcedebat aſcendens Hieroſolymam.

Septuageſima ſecunda ſimplex R. Jeſus cùm diſcipulis, & turba multa, egrediens Jericho, Bartimæo cæco viſum verbo reſtituit.

R. 10. à verſ. 46. ad uſque fin. c.

46 Quûmque egrederetur ab Jericho, ac diſcipuli illius, & turba copioſa: filius Timæi, Bartimæus cæcus, ſedebat juxta viam mendicans.
47 Et quum audiſſet quod Jeſus Nazarenus eſſet, cœpit clamare & dicere, Fili David, Jeſu, miſerere mei.
48 Et increpabant illum multi ut taceret: At ille multo magis clamabat: Fili David, miſerere mei.
49 Et ſtetit Jeſus, ac juſſit illum vocari: & vocant cæcum, dicentes illi: Bono animo eſto, ſurge, vocat te.
50 Ille verò abjecto pallio ſuo, ſurrexit, & venit ad Jeſum.
51 Et reſpondens, dicit illi Jeſus, Quid vis faciam tibi? Cæcus autem dixit ei: Raboni, ut viſum recipiam.
52 Jeſus autem dixit illi: Abi, fides tua te ſalvum fecit, & protinus recepit viſum, & ſequebatur Jeſum in via.

Septuageſima tertia ſimplex M. Jeſum cum diſcipulis egredientem Jericho, ſecuta eſt turba multa, & ecce duo cæci ſedentes in via, audientes eum tranſeuntem, & clamaverunt ad eum, qui tangens oculos eorum, dedit eis viſum.

M. 20. à verſ. 29. uſque ad finem cap.

29 Et egredientibus illis ab Jericho, ſequuta eſt eum turba multa.
30 Et ecce duo cæci ſedentes juxta viam, quum audiſſent quod Jeſus tranſiret, clamaverunt, dicentes: Miſerere noſtri Domine, fili David.
31 Turba autem increpabat eos ut tacerent. At illi magis clamabant, dicentes: Miſerere noſtri Domine, fili David.
32 Et ſtetit Jeſus, & vocavit eos, & ait: Quid vultis ut faciam vobis?
33 Dicunt illi, Domine, ut aperiantur oculi noſtri.
34 Miſericordia autem commotus Jeſus, tetigit oculos eorum: & confeſtim viſum receperunt oculi illorum, & ſequuti ſunt eum.

Septuageſima quarta ſimplex I. qui ſolus loquitur de adventu, & Cœna Domini in Bethania Sabbatho, pridie ingreſſus ſui magnifici in Jeruſalem.

I. 12. à verſ. 1. uſque ad verſ. 12.

1 JEſus ergo ante ſex dies Paſchæ venit in Bethaniam, ubi erat Lazarus, qui mortuus fuerat, quem ſuſcitavit à mortuis.
2 Fecerunt ergo ei cœnam ibi, & Martha miniſtrabat. Lazarus unus erat ex diſcumbentibus cum eo.
3 Maria ergo accepta libra unguenti nardi piſticæ pretioſæ, unxit pedes Jeſu, & extersit capillis ſuis pedes ejus: domus autem impleta eſt ex odore unguenti.
4 Dicit ergo unus ex diſcipulis ejus, Judas Simonis Iſcariotes, qui erat eum proditurus:
5 Quare hoc unguentum non venit trecentis denariis, & datum eſt pauperibus?
6 Dixit autem hoc, non quod pauperes illi curæ eſſent, ſed quia fur erat, ac marſupium habebat, & ea quæ conferebantur, portabat.
7 Dixit ergo Jeſus: Sine illam, in diem ſepulturæ meæ ſervavit iſtud.
8 Pauperes enim ſemper habetis vobiſcum, me verò non ſemper habetis.
9 Cognovit ergo turba multa ex Judæis, quod illic eſſet: & venerunt non propter Jeſum tantum, ſed ut etiam Lazarum viderent, quem ſuſcitaverat ex mortuis.
10 Conſultabant autem Principes Sacerdotum, ut & Lazarum interficerent,
11 Quia multi propter illum abibant ex Judæis & credebant in Jeſum.

Septuageſima quinta quadruplex M. R. L. I. Jeſus poſtridie veniens Hieroſolymam aſello inſidens (quem è Bethphage, juxta montem Olivatum, ſibi adduci juſſerat) obviam habuit, ad deſcenſum montis Olivatum, turbam Judæorum, quæ ad diem feſtum Hieroſolymam venerat, ſternentium veſtimenta ſua, & ramos in viam, & qui præcedebant, quíque ſequebantur, clamabant: Oſanna, & cætera.

M. 21. uſque verſ. 10.

1 ET quum appropinquaſſent Hieroſolymis, & veniſſent Bethphage [a] ad montem Olivarum tunc Jeſus miſit duos diſcipulos, dicens eis:

[a] Mons Olivarum vicinior Hieroſolymæ ergo Bethania.

2 Ite in pagum qui ex adverſo vobis eſt & ſtatim invenietis aſinam alligatam; & pullum cum ea, ſolvite & adducite mihi.

3 Et ſi quis vobis aliquid dixerit, dicite, Dominus his opus habet, & confeſtim emittet eos.

4 Hoc autem totum factum eſt, ut adimpleretur quod dictũ eſt per Prophetam dicentem.

5 Dicite filiæ Sion, Ecce Rex tuus venit tibi manſuetus, & ſedens ſuper aſinam, & pullum filium ſubjugalis.

6 Euntes autem diſcipuli fecerunt ſicut præceperat illis Jeſus.

7 Et adduxerunt aſinam & pullum, & impoſuerunt ſuper eos veſtimenta ſua, & eum ſuper illa collocarunt.

8 Plurima autem turba ſtraverunt veſtimenta ſua in via. Alii verò cedebant ramos de arboribus, & ſternebant in via.

9 Porrò turbæ quæ præcedebant, & quæ ſequebantur clamabant, dicentes, Hoſanna filio David, benedictus qui venit in nomine Domini, Hoſanna in altiſſimis.

R. 11. uſque ad verſ. 11.

1 ET quum appropinquant Hieroſolymis ad Bethphage & Bethaniam, juxta montem Olivarum, emittit duos è diſcipulis ſuis, & dicit illis.

2 Abite in caſtellum qui contra vos eſt, & ſtatim ingredientes in illud, invenietis pullum alligatum: ſupra quem nullus hominum ſedit: ſolvite eum & adducite.

3 Et ſi quis vobis dixerit, cur facitis hoc? Dicite, quod Dominus eo opus habet, & continuò illum mittet huc.

4 Abierunt autem, & invenerunt pullum alligatum juxta januam foris in bivio, & ſolvunt illum.

5 Et quidam eorum qui illic ſtabant, dicebant illis: Quid facitis ſolventes pullum?

6 At illi dixerunt eis, quemadmodum præceperat Jeſus, & dimiſerunt eos.

7 Et adduxerunt pullum ad Jeſum, & injecerunt illi veſtimenta ſua ſeditque ſuper illum.

8 Multi verò veſtimenta ſua ſternebant in viam. Alii verò frondes incidebant ex arboribus, & ſternebant in viam.

9 Et qui præcedebant, quique ſequebantur clamabant, dicentes, Hoſanna, benedictus qui venit in nomine Domini.

10 Benedictum? quod venit regnum in nomine Domini patris noſtri David, Hoſanna in altiſſimis.

L. 19. à verſ. 29. uſque ad verſ. 41.

29 Et factum eſt quum appropinquaſſet ad Bethphage, & Bethaniam, juxta montem qui vocatur olivarum, miſit duos diſcipulos ſuos dicens:

30 Ite in caſtellum quod eſt ex adverſo: in quo introeuntes, invenietis pullum alligatum, in quo nemo unquam hominum ſedit: ſolvite illum, & adducite.

31 Et ſi quis vos interrogaverit. Quare ſolvitis? ſic dicetis ei, Quia Dominus eo opus habet.

32 Abierunt autem qui miſſi erant, & invenerunt ſicut dixerant illis.

33 Solventibus autem illis pullum, dixerunt Domini ejus ad illos: Quare ſolvitis pullum? At illi dixerunt.

34 Quia dominus eo habet opus.

35 Et duxerunt illum ad Jeſum: & injectis veſtimentis ſuis ſuper pullum, impoſuerunt Jeſum.

36 Eunte autem illo, ſubſternebant veſtimenta ſua in via.

37 Et quum appropinquaret jam ad deſcenſum montis Olivarum, cœperunt omnis multitudo diſcipulorum gaudentes, laudare Deum voce magna, ſuper omnibus quas viderant virtutibus dicentes:

38 Benedictus qui venit Rex in nomine Domini, pax in cœlo, & gloria in altiſſimis.

39 Et quidam Phariſæorum è turba dixerunt ad illũ: Magiſter, increpa diſcipulos tuos.

40 Quibus ipſe ait: Dico vobis, quod ſi hi tacuerint, lapides clamabunt.

I. 12. à verſ. 12. uſque verſ. 20.

12 Poſtero die turba multa quæ venerat ad feſtum, quum audiſſent quod veniret Jeſus Hyeroſolymam.

13 Acceperunt ramos palmarum & proceſſerunt obviam ei, & clamabant; Hoſanna, benedictus qui venit in nomine Domini, Rex Iſraelis.

14 Nactus autem Jeſus aſellum, ſedit ſuper eum, ſicut ſcriptum eſt:

15 Noli timere filia Sion, ecce Rex tuus venit ſedens ſuper pullum aſinæ.

16 Hæc autem non cognoverunt diſcipuli ejus primùm: Sed quando glorificatus eſt Jeſus, tũc recordati ſunt, quod hæc erant de eo ſcripta & quod hæc eadem feciſſent ei.

17 Teſtificabatur ergo turba quæ fuerat cũ eo, quãdo Lazarũ vocavit de monumento, & ſuſcitavit eum ex mortuis.

18 Propterea & obviam venit ei turba, quod audierant eum edidiſſe hoc miraculum.

19 Phariſæi ergo dixerunt inter ſe: videtis quod non proficitis quicquam ecce mundus poſt eum abiit.

Septuageſima ſexta ſimplex L. ut Jeſus appropinquavit videns civitatem, flevit ſuper eam.

L. 19. à verſic 41. uſque verſic 45.

41 Et ut appropinquavit videns civitatem, flevit ſuper illam, dicens:

42 O ſi cognoviſſes & tu, & quidem in iſto die tuo, quæ ad pacem tuám. * Nunc autem abſcondita ſunt ab oculis tuis.

* S haudiri Poreſt, pertinent, curares,

43 Quia venient dies ſuper te, & circundabunt te, inimici tui vallo & cingent te, & coanguſtabunt te undique.

44 Et ſolo æquabunt te, & filios tuos qui in te ſunt, & non relinquent in te lapidem ſuper lapidem, eo quòd non cognoveris tempus viſitationis tuæ.

Septuageſima ſeptima quadruplex M. R. L. I. De his quæ Jeſus ea die fecit Hieruſalem, & templum ingreſsus, & veſpere Bethaniam cum duodecim reverſus.

M. 21. à verſ. 10. uſque verſ. 18.

10 Et quum intraſſet Hiero-
ſolymam, commota eſt uni-
verſa civitas, dicens, Quis
eſt hic?
11 Turbæ autem dicebant, Hic
eſt Jeſus propheta ille à
Nazareth Galilææ.
12 Et intravit Jeſus in tem-
plum Dei, & ejiciebat om-
nes vendentes & ementes
in templo, menſaſque numulariorum, & cathedras
vendentium columbas evertit, & dixit eis:
13 Scriptum eſt, Domus mea, domus precationis
vocabitur. At vos feciſtis illam ſpeluncam latro-
num.
14 Et acceſſerunt ad eum cæci, & claudi in templo,
& ſanavit eos.
15 Quum vidiſſent principes ſacerdotum & Scribæ,
mirabilia quæ fecerat, & pueros clamantes in
templo, dicentes, Hoſanna filio David: indignati
ſunt, & dixerunt ei:
16 Audis quid iſti dicunt? Jeſus autem dicit eis, uti-
que. Nunquam legiſtis. Ex ore infantium & la-
ctantium perfeciſti laudem?
17 Et relictis illis exiit è civitate in Bethaniam: & di-
verſatus eſt illic.

R. 11. verſ. 11.

11 Et ingreſſus eſt Hie-
roſolymam Domi-
nus, & in templum:
Et quum circunſpe-
xiſſet omnia, quum
jam veſperaſſet ho-
ra, exiit in Betha-
niam cum duode-
cim.

L. 19. verſ. 45. 46.

45 Et ingreſſus in tem-
plum cœpit ejicere
vendentes in illo, &
ementes, dicens il-
lis:
46 Scriptum eſt, Do-
mus mea, domus
precationis eſt: vos
autem feciſtis illam
ſpeluncam latronũ.

I. 12. à verſ. 20. uſque verſ. 37.

20 Erant autem quidam Græ-
ci ex his qui aſcenderant,
ut adorarent in feſto.
21 Hi ergo acceſſerunt ad Phi-
lippum, qui erat à Bethſaida
Galilææ, & rogabant eum,
dicentes: Domine, volu-
mus Jeſum videre.
22 Venit Philippus, & dicit
Andreæ. Andreas rurſum &
Philippus dicunt Jeſu.
23 Jeſus autem reſpondit eis, dicens: venit hora ut
glorificetur filius hominis.
24 Amen, amen dico vobis, niſi granum frumenti
cadens in terram mortuum fuerit, ipſum ſolum
manet: Si verò mortuum fuerit, multum fructum
adfert.
25 Qui amat animam ſuam, perdet eam: Et qui odit
animam ſuam in hoc mundo, in vitam æternam cu-
ſtodiet eam.
26 Si quis mihi miniſtrat, me ſequatur: Et ubi ſum ego,
illic & miniſter meus erit: Et ſi quis mihi miniſtra-
verit, honorificabit eum pater.
27 Nunc anima mea turbata eſt: Et quid dicam? Pa-
ter, ſervato me ex hora hac: Sed propterea veni in
horam hanc.
28 Pater, glorifica nomen tuum, venit ergo vox de
cœlo (dicens) Et glorificavi & rurſus glorificabo.
29 Turba ergo quæ adſtabat & audierat, dicebat, tonitruum eſſe factum: Alii dicebant, Angelus ei loquutus
eſt.
30 Reſpondit Jeſus & dixit: Non propter me hæc vox facta eſt, ſed propter vos.
31 Nunc judicium eſt mundi hujus, nunc princeps mundi hujus ejicitur foras.
32 Et ego ſi exaltatus fuero à terra, omnes traham ad meipſum.
33 Hoc autem dicebat, ſignificans qua morte eſſet moriturus.
34 Reſpondit ei turba: Nos audivimus ex lege, quod Chriſtus manet in æternum: & quomodo tu dicis,
oportet exaltari filium hominis? Quis eſt iſte filius hominis?
35 Dixit ergo eis Jeſus: Adhuc ad breve tempus lumen vobiſcum eſt: ambulate dum lucem habetis, ne
vos tenebræ comprehendant. Nam qui ambulat in tenebris, neſcit quò vadat.
36 Dum lucem habetis, credite in lucem, ut filii lucis ſitis. Hæc loquutus eſt Jeſus: ac digreſſus abſcondit
ſe ab eis.

Septuageſima octava duplex M. R. poſtridie, quem vocamus Lunæ, Jeſus è Bethania Jeruſalem rediens, quum in via eſuriret: acceſſit ficum, & quia folia tantùm invenit, maledixit ei, quæ ſtatim exaruit.

M. 21. verſic. 18. 19.

18 Mane autem revertens in civitatem,
eſuriit.
19 Et quum vidiſſet ficum unam in via, &
nihil invenit in ea, niſi folia tantùm:
& ait illi, Ne poſthac ex te fructus
naſcatur in æternum, Et areſacta eſt
continuò ficus.

R. 11. verſ. 12. 13. 14.

12 Et poſtero die, quum exiſſent Bethania, eſuriit.
13 Quumque vidiſſet procul ficum habentem folia, ſi fortè in-
veniret aliquid in ea: & quum veniſſet ad eam, nihil inve-
nit niſi folia: non enim erat tempus ficuum.
14 Et reſpondens Jeſus dixit ficui: Ne poſthac ex te in æter-
num quiſquam fructum edat. Et audiebant diſcipuli il-
lius.

Septuageſima nona ſimplex R. Eadem die Lunæ mane, Jeſus templum ingreſſus, iterum ejecit vendentes & ementes.

R. 11. verſ. 15. 16. 17.

15 Veniúntque Hieroſolymam. Et ingreſſus Jeſus in templum, cœpit ejicere eos qui vendebant & emebant
in templo, & menſas nummulariorum, & ſellas vendentium columbas ſubvertit.
16 Et non ſinebat ut quiſquam deportaret vas per templum.
17 Et docebat, dicens illis: Nónne ſcriptum eſt, Domus mea, domus precationis vocabitur omnibus gen-
tibus? Vos autem feciſtis eam ſpeluncam latronum.

Octogeſima

Octogeſima pars duplex R. L. Chriſtus perſeverat docere in templo, Scribis & Principibus ſacerdotum quærentibus eum occidere, ſed timentibus populum admirantem doctrinam ejus, qui veſpere civitatem exivit.

R. 11. verſ. 18. 19.

18. Et audierunt Scribæ, Principeſque ſacerdotum, & quærebant quomodo eum perderent. Timebant enim eum, quia tota turba admirabatur ſuper doctrina ejus.
19. Et quum adveſperaſſet, egreſſus eſt è civitate.

L. 19. verſ. 47. 48. & fin. cap.

47. Et docebat quotidie in templo. Principes autem Sacerdotum & Scribæ quærebant illum perdere, & primores populi.
48. Nec inveniebant quid facerent: populus enim univerſus pendebat ab ore ejus, cum audiret illum.

Octogeſima prima duplex M. R. die tertia ſeu Martis mane, Chriſto redeunte Hieroſolymam, diſcipuli vident in via dictam ficum aridam: Chriſtus docet eos de certitudine fidei, & de orando.

M. 21. verſic. 20. 21. 22.

20. Et eo viſo diſcipuli mirati ſunt, dicentes, Quomodo continuò exaruit ficus?
21. Reſpondens autem Jeſus, ait eis: Amen dico vobis, ſi habueritis fidem, & non hæſitaveritis, non ſolùm hoc quod accidit ficui, facietis: verumetiam ſi monti huic dixeritis: Tollitor, & projicitor in mare, fiet.
22. Et omnia quæcunque petieritis in precatione, credentes, accipietis.

R. 11. à verſ. 20. uſque ad verſ. 27.

20. Et mane prætereuntes, viderunt ficum exaruiſſe radicitus.
21. Et recordatus Petrus, dicit illi: Rabbi, ecce ficus illa, quam execratus es, exaruit.
22. Et reſpondens Jeſus, dicit illis: Habete fidem Dei.
23. Amen dico vobis, quod quicunque dixerit monti huic: Tollaris, ac mittaris in mare: & non hæſitaverit in corde ſuo, ſed crediderit futura quæ dicit, erit illi quicquid dixerit.
24. Propterea dico vobis, Quæcumque orantes petitis, credite quod accipietis, & contingent vobis.
25. Et quum ſteteritis orantes, remittite ſi quid habetis adverſus aliquem:
26. Ut & pater veſter qui in cælis eſt, remittat vobis peccata veſtra.

Octogeſima ſecunda triplex M. R. L. quum Jeſus dicta tertia die templum ingreſſus, doceret: Principes ſacerdotum, Scribæ, & ſeniores congregati adverſus eum, interrogarunt, qua auctoritate præcedenti biduo vendentes & ementes, cum eorum mercibus, menſis, & pecuniis bis ejeciſſet, utque ab eo confutati ſunt, & ad pudendum ſilentium adacti.

M. 21. à verſ. 23. uſque ad verſ. 28.

23. Et quum veniſſet in templum, acceſſerunt ad eum docentem Principes Sacerdotum, & ſeniores populi, dicentes, Qua auctoritate hæc facis? & quis tibi dedit iſtam auctoritatem?
24. Reſpondens autem Jeſus, dixit eis: Interrogabo vos, & ego verbum unum, quod ſi dixeritis mihi, & ego vobis dicam, qua auctoritate hæc facio.
25. Baptiſmus Joannis unde erat? è cœlo, an ex hominibus? At illi ratiocinabantur apud ſeipſos, dicentes, Si dixerimus è cælo, dicet nobis: Quare ergo non credidiſtis illi?
26. Sin autem dixerimus ex hominibus: timemus multitudinem: omnes enim habent Joannem ut Prophetam.
27. Et reſpondentes Jeſu, dixerunt, neſcimus. Ait illis & ipſe, nec ego dico vobis, qua auctoritate hæc facio.

R. 11. à verſ. 27. uſque ad fin. cap.

27. Et veniunt rurſus Hieroſolymam: & quum ipſe ambularet in templo, veniunt ad illum Principes Sacerdotum, & Scribæ, & ſeniores, & dicunt illi:
28. Qua auctoritate hæc facis? & quis tibi dedit auctoritatem iſtam, ut iſta facias?
29. Jeſus autem reſpondens, dixit illis: Quæram à vobis & ipſe verbum unum, & reſpondete mihi, & dicam vobis qua auctoritate hæc facio.
30. Baptiſmus Joannis utrum è cælo erat, an ex hominibus? Reſpondete mihi.
31. Et ratiocinabantur inter ſeſe, dicentes: Si dixerimus è cælo, dicet: Cur igitur non credidiſtis illi?
32. At ſi dixerimus, ex hominibus: timemus populum. Omnes enim habebant Joannem, quod verè Propheta fuiſſet.
33. Et reſpondentes, dicunt Jeſu, Neſcimus. Et Jeſus reſpondens dicit illis, Nec ego dicam vobis, qua auctoritate hæc facio.

L. 20. uſque ad verſ. 9.

1. ET factum eſt in uno dierum illorum, docente illo populũ in templo, & evangelizante, ſupervenerunt Principes Sacerdotum & Scribæ, cum ſenioribus.
2. Et aiunt illi, dicentes: Dic nobis qua auctoritate iſta facis? Aut, quis eſt qui dedit tibi iſtam auctoritatem?
3. Reſpondens autem Jeſus, dixit ad illos: Interrogabo vos & ego unum quiddam, & reſpondete mihi:
4. Baptiſmus Joannis è cælo erat, an ex hominibus?
5. At illi cogitabant intra ſe, dicentes: Si dixerimus è cælo: dicet, Quare ergo non credidiſtis illi?
6. Sin autem dixerimus ex hominibus, plebs univerſa lapidabit nos. Perſuaſum enim habet Joannem prophetam eſſe.
6. Et reſponderunt ſe neſcire unde eſſet.
8. Et Jeſus ait illis: Neque ego dico vobis qua auctoritate hæc facio.

Octogeſima tertia ſimplex M. non audentibus reſpondere, Chriſtus parabolam proponit, ad quam reſpondentes turpius confutantur.

M. 21. à verſ. 28. uſque ad verſ. 33.

28. Quid autem vobis videtur? Homo habebat duos filios, & accedens ad priorem dixit: Fili, vade hodie operare in vinea mea.
29. Ille autem reſpondens, ait, Nolo: Poſtea verò pœnitentia motus abiit.
30. Accedens autem ad alterum, dixit ſimiliter. At ille reſpondens, ait: Eo Domine, & non ivit.
31. Uter è duobus fecit voluntatem patris? Et dicunt ei, prior. Dicit illis Jeſus: Ameo dico vobis, quod publicani & meretrices præcedunt vos in regnum Dei.
32. Venit enim ad vos Joannes per viam juſtitiæ, & non credidiſtis ei: publicani autem & meretrices crediderunt ei. Vos autem quum vidiſſetis, non fuiſtis commoti pœniteotia poſtea, ut crederetis ei.

Octogeſima quarta triplex M. R. L. Jeſus parabolam inſidorum vinitorum proponit eis; qui ſentientes ſe attactos, in eum conſpirarunt.

M. 21. à verſ. 33. uſque ad fin. cap.

33. Aliam parabolam audite: Homo quidam erat paterfamiliàs, qui plantavit vineam, & ſepem circundedit ei: & fodit in ea torcular & ædificavit turrim & elocavit eam agricolis ac peregrè profectus eſt.
34. Quum autem tempus fructuum appropinquaſſet, miſit ſervos ſuos ad agricolas, ut acciperent fructus ipſius.
35. Et agricolæ appreheoſis ſervis ejus, hunc quidem ceciderunt, alium autem lapidaverunt.
36. Iterum miſit alios ſervos plures prioribus, & fecerunt illis ſimiliter.
37. Noviſſimè autem miſit ad eos filium ſuum, dicens, reverebuntur filium meum.
38. Agricolæ autem viſo filio, dixerunt inter ſe, Hic eſt hæres, venite, occidamus eum, & occupemus hæreditatem ejus.
39. Et apprehenſum eum ejecerunt ex vinea, & occiderunt.
40. Quum ergo venerit Dominos vineæ, quid faciet agricolis illis?
41. Aiunt illi, malos ipſos malè perdet: & vineam ſuam elocabit aliis agricolis, qui reddent ei fructum temporibus ſuis. [a]
42. Dicit illis Jeſus, Nunquam legiſtis in ſcripturis, lapidem quem reprobaveront ædificantes, hic factus eſt in capot anguli. A Domino factum eſt iſtud, & eſt mirabile in oculis noſtris?
43. Ideo dico vobis, quod auferetur à vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus ejus io regno illo.
44. Et qoi ceciderit ſuper lapidem iſtum, confringetur: Super quem verò ceciderit, conteret eum.
45. Et quum audiſſent principes Sacerdotum ac Phariſæi parabolas ejus, cognoveruut quod de ipſis diceret.
46. Et quærentes illi manus injicere, timuerunt turbas, quoniam tanquam prophetam eum habebant.

> a Clarum eſt hoc eſſe reſponſum Sacerdotum, Scribarum, & Phariſæorum quibus annuit Chriſtus hoc reſponſum cõſumendo. Mat. 10. 16. Marci. 12. 9. Luc. 20 15. tum illi reſponderunt, abſit, ſcilicet à nobis quibus hoc non convenit nõ enim theſim, ſed hypotheſim negabant. Hæc ex mente Chryſoſtomi.

R. 12. uſque ad verſ. 13.

1. ET cœpit illis per parabolas loqui. Vineam plantavit homo, & circundedit ſepem, & fodit lacum, & ædificavit turrim, & elocavit eam agricolis, & peregrè profectus eſt,
2. Et miſit ad agricolas tempore oppotuno ſervum, ut ab agricolis acciperet de fructu vineæ.
3. At illi arreptum illum ceciderunt, ac remiſerunt vacuum.
4. Et rurſum miſit ad illos alium ſervum, & illi conjectis io [illegible] ſaxis, contuderunt illi caput, & remiſerunt contumelus affectum.
5. Et rurſum alium miſit, & illum occiderunt, multoſque alios, hos quidem cædentes, alios verò occidentes.
6. Quum ergo unum adhuc haberet filium ſuum dilectum, miſit etiam illum ad illos poſtremum, dicens, reverebuotur filium meum.
7. Illi verò agricolæ dixerunt adinvicem, Hic eſt hæres, venite occidamus eum, & noſtra erit hæreditas.
8. Et arreptum illum occiderunt & ejecerunt è vinea.
9. Quid ergo faciet dominus vineæ? veniet & perdet agricolas, & dabit vineam aliis.
10. Anne hanc quidem ſcripturam legiſtis lapidem quem reprobaverunt ædificantes hic factus eſt in caput anguli:
11. A Domino factum eſt iſtud, & eſt mirabile in oculis noſtris?
12. Et quærebant eum comprebendere, & metuebant turbam. Sciebant enim quod adverſus ipſos parabolam dixiſſet. Et relicto illo abierunt.

L. 20. à verſ. 9. uſque ad ver. 20.

9. Cœpit autem dicere ad populum parabolam hanc: Homo qoidam plantavit vineam, & elocavit eam colonis, & ipſe peregrè egit multo tempore.
10. Et opportuno tempore miſit ad colonos ſervum, ut de fructu vineæ darent ipſi. At coloni cæſum emiſerunt eum inanem.
11. Et rurſus adhuc alterum ſervum miſit: illi verò hunc quoque cæſum, & contumeliis affectum emiſerunt inanem.
12. Rurſus miſit & tertium. At illi hunc quoque vulneribus inflictis, ejecerunt.
13. Dixit autem dominus vineæ. Quid faciam? Mittam filiom meum illum dilectum: forſitan quum hunc viderint, reverebuntur.
14. Viſo autem eo coloni, cogitaverunt inter ſeipſos, dicentes: Hic eſt hæres, venite occidamus illum, ut noſtra fiat hæreditas.
15. Et ejectum illum extra vineam, occiderunt. Quid ergo faciet illis Dominus vineæ? veniet, & perdet colonos iſtos, & dabit vineam aliis.
16. Quod quum aodiſſent, dixerunt: Abſit. Ille verò intuitus eos ait:
17. Quid eſt ergo quod ſcriptum eſt, lapidem quem reprobaverunt ædificantes, is factus eſt caput anguli?
18. Omnis qui ceciderit ſuper illum lapidem, conquaſſabitur. Super quem autem ceciderit comminuet illum.
19. Et quærebant principes Sacerdotum & Scribæ injicere in illum manus eadem hora, & timuerunt populum. Cognoverunt enim quod in ipſos dixiſſet ſimilitudinem hanc.

Octogeſima quinta ſimplex M. Jeſus aliam addit parabolam, de rege faciente nuptias filio, & de invitatis partim negligentibus, partim rebellibus, eorumque punitione. De undecumque convocatis diſcumbentibus, de carente veſte nuptiali ligato, & in tenebras & dolores ejecto.

M. 22. uſque verſ. 15.

1. ET reſpondens Jeſus, iterum dixit eis per parabolas, dicens:
2. Simile factum eſt regnum cælorum homini regi, qui fecit nuptias filio ſuo.
3. Et emiſit ſervos ſuos, ut vocarent invitatos ad nuptias, & nolebant venire:
4. Rurſus emiſit alios ſervos, dicens: Dicite invitatis, ecce prandium meum paravi, tauri mei, & altilia mactata ſunt, & omnia parata, venite ad nuptias.
5. Illi autem neglexerunt & abierunt, alius in villam ſuam, alius verò ad negotiationem ſuam.
6. Reliqui verò tenuerunt ſervos ejus & contumeliis affectos occiderunt.
7. Rex autem quum audiſſet iratus eſt, & miſſis exercitibus ſuis, perdidit homicidas illos, & civitatem illorum ſuccendit.
8. Tunc ait ſervis ſuis: Nuptiæ quidem paratæ ſunt, ſed qui invitati erant, non fuerunt digni.
9. Ite ergo ad exitus viarum, & quotcumque inveneritis, vocate ad nuptias.
10. Et egreſſi ſervi ejus in vias, congregaverunt omnes quotquot invenerunt malos pariter ac bonos: & impletæ ſunt nuptiæ diſcumbentibus.
11. Ingreſſus autem rex ut videret diſcumbentes, vidit illic hominem non veſtitum veſte nuptiali, & ait illi:
12. Amice, quomodo huc intraſti, non habens veſtem nuptialem? At ille obmutuit.
13. Tunc dixit rex miniſtris, Ligatis pedibus & manibus ejus, mittite eum in tenebras exteriores: ibi erit fletus & ſtridor dentium.
14. Multi enim ſunt vocati, pauci verò electi.

Octogeſima ſexta triplex M. R. L. Phariſæi communicato fraudulento conſilio cum Herodianis, tentant Jeſum ſuper cenſu Cæſareo, & ſapienti reſponſo attoniti, abierunt: & eadem die Sadducæi inſurgentes, & contra reſurrectionem ſtolidè interrogantes, confutantur.

M. 22. à verſ. 15. uſque ad verſ. 34.

15. Tunc abeuntes Phariſæi conſilium cœperunt, ut illaquearent eum in ſermone.
16. Et ad illum emittunt diſcipulos ſuos cum Herodianis, dicentes: Magiſter, ſcimus quod verax ſis, & viam Dei in veritate doceas, neque cures quemquam: non enim reſpicis in perſonam hominũ.
17. Dic ergo nobis, quid tibi videtur, Licet cenſum dare Cæſari, an non?
18. Cognita autem Jeſus malitia eorum, ait: Quid me tentatis, hypocritæ?
19. Oſtendite mihi numiſma cenſus. At illi obtulerunt denarium.
20. Et ait illis, Cujus eſt imago hæc, & inſcriptio?
21. Dicunt ei, Cæſaris. Tunc ait illis, Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris, Cæſari: & quæ ſunt Dei, Deo.
22. Et his auditis, mirati ſunt, & omiſſo eo abierunt.
23. In illo die acceſſerunt ad eum Sadducæi, qui dicunt non eſſe reſurrectionem: & interrogaverunt eum, dicentes:
24. Magiſter, Moſes dixit, ſi quis mortuus fuerit non habens filium, ut ducat frater ejus uxorem illius, & ſuſcitet ſemen fratri ſuo.
25. Erant autem apud nos ſeptem fratres, & primus uxore ducta defunctus eſt: ac non habens ſemen, reliquit uxorem ſuam fratri ſuo.

R. 12. à verſ. 13. uſque ad verſ. 28.

13. Ac mittunt ad eum quoſdam è Phariſæis & Herodianis, ut eum caperent ſermone.
14. Illi verò quum veniſſent, dicunt ei: Præceptor, ſcimus quod verax es, & non eſt tibi curæ de quoquam non enim reſpicis in perſonam hominum, ſed in veritate viam Dei doces: Licet cenſum Cæſari dare, an non? demus, an non demus?
15. Ille verò ſciens eorum ſimulationem, dixit illis: Quid me tentatis? Afferte mihi denarium, ut videam.
16. Illi verò attulerunt. Et dicit eis: Cujus eſt imago hæc, & inſcriptio? Illi verò dixerunt ei: Cæſaris.
17. Et reſpondens Jeſus dixit illis, Reddite quæ ſunt Cæſaris, Cæſari: & quæ ſunt Dei Deo. Et admirati ſunt ſuper eo.
18. Et veniunt Sadducæi ad illum, qui dicunt non eſſe reſurrectionem: interrogaveruntque eum, dicentes:
19. Præceptor, Moſes ſcripſit nobis, ſi cujus frater mortuus, & relinquat uxorem, & liberos non relinquat, ut accipiat frater ejus uxorem illius & ſuſcitet ſemen fratri ſuo.
20. Septem fratres fuerunt, ac primus accepit uxorem, iſque moriens non reliquit ſemen:
21. Et ſecundus accepit illam, ac mortuus eſt, nec ipſe reliquit

L. 20. à verſ. 20. uſque ad verſ. 41.

20. Et obſervantes emiſerunt inſidiatores, qui ſe juſtos ſimularent, ut caperent eum in ſermone, ut traderentque illum principatui, & poteſtati præſidis.
21. Et interrogaverunt eum, dicentes: Magiſter, ſcimus quod rectè dicis, ac doces: nec reſpicis perſonam, ſed viam Dei cum veritate doces:
22. Licet nobis tributum dare Cæſari, an non?
23. Intellecta autem illorum verſutia, dixit ad eos: Quid me tentatis?
24. Oſtendite mihi denarium: cujus habet imaginem & inſcriptionem? Reſpondentes, dixerunt, Cæſaris.
25. Et ait illis: Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris, Cæſari: & quæ ſunt Dei, Deo.
26. Et non potuerunt verbum ejus reprehendere coram populo, & mirati ſuper reſponſo ejus, tacuerunt.
27. Acceſſerunt autem quidam Sadducæorum, qui negant eſſe reſurrectionem, & interrogaverunt eum, dicentes:
28. Magiſter, Moſes ſcripſit nobis, ſi cujus frater mortuus fuerit habens uxorem, iſque ſine liberis mortuus fuerit ut accipiat frater ejus uxorem, & ſuſcitet ſemen fratri ſuo.
29. Septem ergo fratres erant, &

M. 22.

26. Similiter ſecundus, & tertius, uſque ad ſeptimum.
27. Noviſſimè autem omnium defuncta eſt & mulier.
28. In reſurrectione ergo ejus, cujus è ſeptem illis erit uxor? omnes enim habuerunt eam.
29. Reſpondens autem Jeſus ait illis erratis, neſcientes ſcripturas, neque virtutem Dei.
30. In reſurrectione enim neque ducunt uxores, neque nuptui dantur, ſed ſunt ſicut Angeli Dei in cælo.
31. De reſurrectione verò mortuorum non legiſtis quod vobis dictum eſt à Deo, qui ait.
32. Ego ſum Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Jacob. Deus, non eſt Deus mortuorum, ſed viventium.
33. Et quum audiſſent turbæ, ſtupuerunt de doctrina ejus.

R. 12.

ſemen: & tertius ſimiliter.
22. Et acceperunt eam ſeptem, nec reliquerunt ſemen. Poſtrema verò omnium mortua eſt & mulier.
23. In reſurrectione igitur cum reſurrexerint cujus illorum erit uxor? Nam ſeptem habuerunt eã uxorẽ.
24. Et reſpondens Jeſus, dixit eis, An non propterea erratis, quod neſciatis ſcripturas, neque virtutem Dei?
25. Quum enim à mortuis reſurrexerint, neque contrahunt matrimonium, neque nuptum dantur, ſed ſunt velut Angeli qui in cælis ſunt.
26. Cæterùm de mortuis, quod reſuſciteotur, non legiſtis in libro Moſi, quomodo in rubo locutus ſit illi Deus, dicens: Ego ille Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Jacob.
27. Non eſt Deus mortuorum, ſed Deus viventium. Vos igitur multum erratis.

L. 20.

primus accepit uxorem, ac mortuus eſt ſine liberis.
30. Et accepit ſecundus illam, & ipſe mortuus eſt ſine liberis.
31. Et tertius accepit illam, ſimiliter & cæteri ſeptem, nec reliquerunt liberos, & mortui ſunt:
32. Noviſſimè omnium mortua eſt & mulier.
33. In reſurrectione ergo, cujus eorum erit uxor? ſiquidem ſeptem habuerunt eam uxorem.
34. Et reſpondens ait illis Jeſus: Filii hujus ſæculi ducunt uxores & nuptum dantur.
35. Illi verò qui digni habebuntur ſæculo illo, & reſurrectione ex mortuis, neque ducunt uxores, neque nuptum dantur.
36. Neque enim ultra mori poſſunt: æquales[a] enim angelis ſunt & filii ſunt Dei, cum ſint filii reſurrectionis.
37. Quod verò reſurgant mortui, & Moſes oſtendit juxta rubum cum dicit Dominum Deum Abraham & Deum Iſaac, & Deum Jacob.
38. Deus autem non eſt mortuorum, ſed vivorum; omnes enim illi vivunt.
39 Reſpondentes autem quidam Scribarum, dixerunt: Magiſter, bene dixiſti.
40. Et amplius non audebant eum quicquam interrogare.

[a] Salva differentia & propterea [illegible]

Octogeſima ſeptima duplex M. R. Phariſæi & Scribæ videntes Jeſum confutaſſe Sadducæos, interrogant eum quod primum præceptorum legis? Cùm reſpondiſſet, & unus Scribarum approbaſſet, Jeſus ait eum non eſſe longè à regno Dei.

M. 22. à verſ. 34. uſque verſ. 41.

34. Phariſæi autem eum audiſſent, quod obturaſſet os Sadducæis, convenerunt in unum.
35. Et interrogavit eum unus ex eis, legis doctor tentans eum, & dicens:
36. Magiſter, quod eſt mandatum magnum in lege.
37. Ait illi Jeſus. Diliges Dominum Deum tuum, ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua.
38. Hoc eſt primum, & magnum mandatum.
39. Secundum autem ſimile eſt huic, Diliges proximum tuum ſicut teipſum.
40. In his duobus mandatis, tota lex & prophetæ pendent.

R. 12. à verſ. 28. uſque verſ. 35.

28. Et cùm acceſſiſſet quidam è Scribis, qui audierat eos ſimul diſputantes, videretque quod bene reſpondiſſet eis, interrogavit illum: Quod eſt primum omnium mandatorum?
29. Jeſus autem reſpondit illi: Primum omnium mandatorum eſt: Audi Iſraël, Domine Deus noſter, Dominus unus eſt.
30. Et Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota mente tua, & ex totis viribus tuis. Hoc eſt primum mandatum.
31. Et ſecundum ſimile hoc eſt: Diliges proximum tuum, ut teipſum. Majus his aliud mandatum non eſt.
32. Et dixit illi Scriba: Bene præceptor, in veritate dixiſti, quod unus eſt Deus, & non ſit alius præter eum.
33. Quodque diligere eum ex toto corde, & ex tota anima, & ex totis viribus, ac diligere proximum ut ſeipſum, plus ſit quàm holocautomata & ſacrificia.
34. At Jeſus videns quod ſapienter reſpondiſſet, dixit illi: Non es longè à regno Dei. Et nemo amplius audebat illum interrogare.

Octogeſima octava triplex M. R. L. Jeſus interrogat Phariſæos, quomodo Chriſtus filius eſſet Davidis: & ad ſilentium adiguntur, nec amplius interrogare audent.

M. 22. à verſ. 41. uſque fin. cap.

41. Congregatis autem Phariſæis, interrogavit eos Jeſus, dicens:
42. Quid vobis videtur de Chriſto? cujus filius eſt? Dicunt ei, Davidis.
43. Ait illis, Quomodo ergo David in ſpiritu vocat eum dominum dicens?
44. Dixit Dominus domino meo, ſede à dextris meis: Donec ponam inimicos tuos, ſubſellium pedum tuorum.

R. 12. à verſ. 35. uſque verſ. 38.

35. Et reſpondens Jeſus dicebat, docens in templo: Quomodo dicunt Scribæ, Chriſtum eſſe filium David?
36. Nam ipſe David dixit in ſpiritu ſancto: Dixit dominus domino meo, ſede à dextris meis.
37. Ipſe ergo David dicit eum dominum, & unde filius ejus

L. 20. verſ. 41. 42. 43. 44.

41. Dixit autem ad illos: Quomodo dicunt, Chriſtum filium eſſe David.
42. Et ipſe David dicit in libro pſalmorum: Dixit Dominus domino meo, ſede à dextris meis. Pſal. 110.1.
43. Donec poſuero inimicos tuos, ſcabellum pedum tuorum.

M. 22.

45 Si ergo David vocat eum dominum, quo-
modo filius ejus eſt?
46 Et nemo poterat ei reſpondere quicquam,
neque auſus fuit quiſquam ex eo die eum am-
plius interrogare.

R. 12.

eſt? Et multa turba
audiebat illum liben-
ter.

L. 20.

44 David ergo dominum il-
lum vocat, & quomodo
filius ejus eſt?

Octogeſima nona duplex R. L. Chriſtus monet cavendum à Scribis, qui ambiunt ſalutationes, & primas ſedes, & devorant viduas prætextu longæ orationis: & de vidua donante duo minuta tantum, & tamen plus dedit multis divitibus.

R. 12. à verſ. 38. uſque fi. c.

38 Et dicebat illis in doctrina ſua: Cavete à ſcribis,
qui amant ſtolati obambulare, & ſalutationes in
foris.
39 Primáſque ſellas in congregationibus, & primos
accubitus in cœlis.
40 Qui devorant domos viduarum, & in ſpeciem
utuntur longis precibus: iſti accipient graviorem
damnationem.
41 Et quum ſederet Jeſus ex adverſo gazophylacii,
ſpectabat quomodo turba mitteret æs in gazophy-
lacium. Et multi divites mittebant multa.
42 Et quum veniſſet quædam vidua pauper, miſit
minuta duo: quod eſt quadrans.
43 Vocatiſque ad ſe diſcipulis ſuis, dicit illis: Amen
dico vobis, quod vidua hæc pauper plus miſit,
quàm omnes qui miſerunt in gazophylacium.
44 Nam omnes, ex eo quod ipſis ſupererat, miſerunt.
At hæc, è penuria ſua omnia quæcunque habebat,
miſit totum victum ſuum.

L. 20. à verſ. 45. uſque c. 21. verſ. 5.

45 Audiente verò cuncto populo dixit diſcipulis
ſuis.
46 Cavete à ſcribis, qui volunt ambulare in ſtolis, &
amant ſalutationes in foris, ac primas cathedras in
ſynagogis, & primos diſcubitus in conviviis.
47 Qui devorant domos viduarum, ſimulantes lon-
gas preces: hi accipient damnationem majorem.

L. 21.

1 Sublatis autem oculis, vidit eos qui mittebant
munera ſua in gazophylacium divites.
2 Vidit autem & quandam viduam paupercolam,
mittentem illuc ærea minuta duo.
3 Et dixit: verè dico vobis, quod vidua hæc pauper,
plus quàm omnes intulit.
4 Nam omnes hi, ex eo quod ipſis redundat, intule-
runt in munera Dei: hæc autem, ex penuria ſua
univerſam ſubſtantiam quam habebat, miſit.

Nonageſima pars ſimplex I. De his quæ docuit Jeſus in templo poſt dictam diem primam: Et ſic veriſimiliter die tertia, quæ vocatur Martis, poſt multa ſigna facta biduo præcedenti, & de excæcatione Incredulorum, & diſſimulatione multorum ex principibus credentium.

I. 12. à verſ. 37. ad uſque fi. cap.

37 Quum autem tam multa ſigna feciſſet coram eis, non credebant in eum:
38 Ut ſermo Eſaiæ Prophetæ impleretur, quum dixit: Domine, quis credidit ſermoni noſtro: & brachium
Domini cui revelatum eſt?
39 Propterea non poterant credere, quia iterum dixit Eſaias:
40 Excæcavit oculos eorum, & obduravit cor eorum, ne videant oculis, & ne intelligant corde, & con-
vertantur, & ſanem eos.
41 Hæc dixit Eſaias, quando vidit gloriam ejus, & loquutus eſt de eo.
42 Veruntamen etiam ex primoribus multi crediderunt in eum, ſed propter Phariſæos non confitebantur, ne
è Synagoga ejicerentur.
43 Dilexerunt enim gloriam hominum magis, quàm gloriam Dei.
44 Jeſus autem clamavit, & dixit: Qui credit in me, non credit in me: ſed in eum qui miſit me.
45 Et qui videt me, videt eum qui me miſit.
46 Ego lux in mundum veni, ut omnis qui credit in me, in tenebris non maneat.
47 Et ſi quis audierit verba mea, & non crediderit, ego non condemno eum. Non enim veni ut condemnem
mundum, ſed ut ſervem mundum.
48 Qui rejicit me, nec accipit verba mea, habet qui condemnet ipſum. Sermo quem loquutus ſum, ille ju-
dicabit eum in ultimo die:
49 Quia ego ex meipſo non ſum loquutus: ſed qui miſit me pater, ipſe mihi mandatum dedit, quid dicam,
& quid loquar.
50 Et ſcio quod mandatum ejus vita æterna eſt: Quæ ergo ego loquor, ſicut dixit mihi pater, ſic loquor.

Nonageſima prima ſimplex M. Jeſus Scribarum & Phariſæorum hypocriſim & ſceleta acriter carpit & minatur.

M. 23.

1 TUnc Jeſus loquutus eſt ad turbas, & ad diſcipulos ſuos, dicens:
2 In cathedra Moſis ſederunt * Scribæ & Phariſæi. *pro ſedent.
3 Omnia ergo quæcunque dixerint vobis ut ſervetis, ſervate & facite: ſecundum verò opera eorum, nolite
facere. Dicunt enim, & non faciunt.
4 Alligant enim onera gravia, difficiliáque portatu, & imponunt in humeros hominum, digito autem ſuo
nolunt ea movere.

5 Omnia verò opera ſua faciunt in hoc, ut ſpectentur ab hominibus. Dilatant autem phylacteria ſua, & amplificant fimbrias palliorum ſuorum.
6 Amántque primos accubitus in cœnis, & primas cathedras in Synagogis,
7 Et ſalutationes in foris, & vocari ab hominibus Rabbi.
8 Vos autem nolite vocari Rabbi: unus eſt enim magiſter veſter (nempe) Chriſtus: omnes autem vos fratres eſtis.
9 Et patrem nolite vocare vobis in terra: unus eſt enim pater veſter, qui in cœlis eſt.
10 Nec vocemini magiſtri, unus enim veſter eſt magiſter (nempe) Chriſtus.
* Pro, ſic. 11 Sed qui maximus eſt veſtrum, erit * miniſter veſter.
12 Qui autem ſeſe exaltaverit, humiliabitur: & qui ſeſe humiliaverit, exaltabitur.
13 Væ autem vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ, quia clauditis regnum cœlorum coram hominibus: vos enim non intratis, nec introeuntes ſinitis intrare.
14 Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ, quia comeditis domos viduarum: idque prætextu prolixæ precationis, propter hoc gravius puniemini.
15 Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ, quia circumitis mare & aridam, ut faciatis unum proſelytum: & quum fuerit factus, facitis eum filium gehennæ duplo magis quàm vos.
16 Væ vobis duces cæci, qui dicitis, Quicunque juraverit per templum, nihil eſt: qui autem juraverit per aurum templi, debet.
17 Stulti & cæci, utrum enim majus eſt aurum, an templum, quod ſanctificat aurum?
18 Et quicunque juraverit per altare, nihil eſt: quicunque autem juraverit per donum quod eſt ſuper illud, debet.
19 Stulti ac cæci, utrum enim majus eſt, donum, an altare quod ſanctificat donum?
20 Qui ergo juraverit per altare, jurat per ipſum, & per omnia quæ ſuper illud ſunt.
21 Et qui juraverit per templum, jurat per illud, & per eum qui habitat in ipſo.
22 Et qui juraverit per cœlum, jurat per thronum Dei, & per eum qui ſedet ſuper ipſum.
23 Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ, quia decimatis mentham, & anethum, & cyminum, & omittitis quæ graviora ſunt legis, Judicium & miſericordiam ac fidem: hæc oportuit facere, & illa non omittere.
24 Duces cæci, excolentes culicem: camelum autem deglutientes.
25 Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ, quia purgatis exteriorem poculi patinæque partem: cæterùm intus plena ſunt rapina & intemperantia.
26 Phariſæe cæce, purga prius quod eſt intra poculum & patinam, ut & exteriores horum partes puræ reddantur.
27 Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ, quia ſimiles eſtis ſepulchris dealbatis, quæ foris quidem apparent ſpecioſa, intus verò plena ſunt oſſibus mortuorum, omnique ſpurcitia.
28 Sic & vos, foris quidem paretis hominibus juſti, intus autem pleni eſtis hypocriſi & iniquitate.
29 Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ, quia ædificatis ſepulchra Prophetarum, & ornatis monumenta juſtorum, & dicitis:
30 Si fuiſſemus in diebus patrum noſtrorum, non fuiſſemus ſocii eorum in ſanguine Prophetarum.
31 Itaque teſtimonio eſtis vobiſmetipſis, quod filii ſitis eorum qui Prophetas occiderunt.
32 Vos quoque complete menſuram patrum veſtrorum.
33 Serpentes, progenies viperarum, quomodo effugietis judicium gehennæ?
34 Ideo, ecce ego mitto ad vos Prophetas, & ſapientes, & ſcribas, & illorum aliquos occidetis, crucifigetiſque, & illorum nonnullos flagellabitis in Synagogis veſtris, & perſequemini de civitate in civitatem.
35 Ut veniat ſuper vos omnis ſanguis juſtus, qui effuſus eſt ſuper terram, à ſanguine Abel juſti, uſque ad ſan-
* 2. Paralip. 24. guinem Zachariæ * filii Barachiæ, quem occidiſtis inter templum & altare.
36 Amen dico vobis, venient hæc omnia ſuper generationem iſtam.
37 Hieruſalem, Hieruſalem, quæ occidis Prophetas, & lapidas eos qui ad te miſſi ſunt: quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina * congregat pullos ſuos ſub alas, & noluiſtis?
* 4. Eſdr. 1. 30. 38 Ecce relinquitur vobis domus veſtra deſerta.
39 Dico enim vobis, nequaquam me videbitis amodo, donec dicatis: Benedictus qui venit in nomine Domini.

Nonageſima ſecunda triplex M. R. L. De exitu Chriſti è templo dicta die tertia, & vaticinio deſtructionis ejus, & de ſermone in monte Olivarum facto per Chriſtum diſcipulis ſuis eadem die, quam vocamus Martis ſero, videlicet de ſignis deſtructionis templi, & Hieroſolymæ, & judicii ultimi.

M. 24. uſque verſ. 43.

1 ET egreſſus Jeſus è templo abibat & acceſſerunt diſcipuli ejus, ut oſtenderent ei ſtructuras templi.
2 Jeſus autem dixit illis, Nonne videtis hæc omnia? Amen dico vobis, non relinquetur hic lapis ſuper lapidem qui non deſtruatur.
3 Sedente autem eo in monte Olivarum, acceſſerunt ad eum diſcipuli ſeorſum dicentes: Dic nobis, quando hæc erunt? & quod ſignum adventus tui, &

R. 13.

1 ET quum egrederetur è templo, dicit illi quidam è diſcipulis ejus: Præceptor, vide quanti lapides, & quantæ ſtructuræ.
2 Et Jeſus reſpondens ait illi, vides has magnas ſubſtructione ſi non relinquetur lapis ſuper lapidem, qui non deſtruatur.
3 Et quum ſederet in monte Olivarum ex adverſo templi, interrogabant eum ſecretò Petrus & Jacobus, & Joannes, & Andræas:
4 Dic nobis quando hæc erunt? &

L. 21. à ver. 5. uſque verſ. 37.

5 Et quibuſdam dicentibus de templo, quod pulchris lapidibus ac donis ornatum eſſet, dixit:
6 Hæc quæ videtis? venient dies in quibus non relinquetur lapis ſuper lapidem, qui non deſtruatur.
7 Interrogaverunt autem illum, dicentes: Præceptor, quando hæc erunt? & quod ſignum quando iſta futura ſint?
8 At ille dixit: Videte ne ſeducamini. Multi enim venient ſub nomine meo, dicentes, quia ego

M. 24.

conſummationis ſæculi?
4 Et reſpondens Jeſus dixit eis. Vi-
dete ne quis vos ſeducat:
5 Multi enim venient in nomine
meo, dicentes, Ego ſum Chri-
ſtus: multóſque ſeducent.
6 Audituri enim eſtis bella, & ru-
mores bellorum: Videte ne tur-
bemini. Oportet enim omnia hæc
fieri, ſed nondum eſt finis.
7 Conſurget enim gens contra gen-
tem & regnum contra regnum:
& erunt peſtilentiæ, & fames, &
terræ motus variis locis.
8 Hæc autem omnia initium ſunt
dolorum.
9 Tunc tradent vos in afflictio-
nem, & occident vos, & eritis,
inviſi cunctis gentibus propter
nomen meum.
10 Et tunc ſcandalizabuntur multi,
& alius alium invicem tradent,
ſéque odio habebunt invicem.
11 Et multi pſeudoprophetæ exo-
rientur, ac ſeducent multos.
12 Et propterea quod multiplicata
fuerit iniquitas, refrigeſcet cha-
ritas multorum.
13 Qui autem perſeveraverit uſque
in finem, hic ſalvus erit.
14 Et prædicabitur hoc Evangelium
regni in univerſo orbe in teſti-
monium omnibus gentibus, &
tunc veniet conſummatio.
15 Quum ergo videritis abomina-
tionem deſolationis, quæ dicta
eſt à Daniele propheta, ſtantem
in loco ſancto: qui legit, intelligat:
16 Tunc qui in Judæa ſunt: fugiant
ad montes:
17 Qui in tecto, non deſcendat ut
tollat quicquam de domo ſua.
18 Et qui in agro, non revertatur
ut tollat veſtes ſuas.
19 Væ autem prægnantibus & la-
ctantibus in illis diebus.
20 Orate autem, ut non fiat fuga
veſtra in hieme, neque ſabbato
21 Erit enim tunc afflictio magna,
qualis non fuit ab initio mundi
ad hoc uſque tempus, neque fiet.
22 Et niſi decurtati fuiſſent dies illi,
periret omnis caro: [a] ſed propter
electos decurtabuntur dies illi.
23 Tunc ſi quis vobis dixerit, ecce
hic Chriſtus, aut illic, nolite cre-
dere.
24 Surgent enim pſeudochriſti &
pſeudoprophetæ, & dabunt ſi-
gna magna & prodigia: ita ut in
errorem inducantur, ſi fieri poſ-
ſit, etiam electi.
25 Ecce prædixi vobis.
26 Si ergo dixerint vobis, ecce in
deſerto eſt: nolite exire. Ecce in
penetralibus: nolite credere.
27 Sicut enim fulgur exit ab oriente,
& relucet uſque in occidentem:
ita erit adventus filii hominis.
28 Ubicunque enim fuerit cadaver,
illic congregabuntur & aquilæ.

[a] Scilicet gentis Judæorum.

R. 13.

quod ſignum eſt quando hæc om-
nia ſint conſummanda?
5 At Jeſus reſpondens illis, cœpit
dicere, videte ne quis vos ſe-
ducat.
6 Multi enim venient in nomine
meo, dicentes, ego ſum Chriſtus,
multóſque decipient.
7 Quum autem audieritis bella &
rumores bellorum, ne turbemi-
ni, oportet enim fieri: at nondum
finis.
8 Inſurget enim gens adverſus gen-
tem, & regnum adverſus regnum.
Et erunt terræ motus per loca.
Et erunt fames ac turbationes.
Initia dolorum hæc:
9 Sed cavete vos vobis ipſis: tra-
dent enim vos in concilia, & in
Synagogas: cædemini, & coram
præſidibus ac regibus ſiſtemini
propter me in teſtimonium illis.
10 Et apud omnes gentes oportet
prius prædicari Evangelium.
11 Quum autem duxerint vos tra-
dentes, ne ſolicitè præcogitetis
quid dicturi ſitis, neque medite-
mini: ſed quicquid datum fuerit
vobis in illa hora, hoc loquami-
ni. Non enim eſtis vos qui loqui-
mini, ſed Spiritus ſanctus.
12 Tradet autem frater fratrem in
mortem, & pater filium, & in-
ſurgent filii adverſus parentes, ac
morte afficient eos.
13 Et eritis exoſi omnibus propter
nomen meum: ſed qui perſeve-
raverit uſque ad finem, hic ſal-
vus erit.
14 Quum autem videritis abomi-
nationem deſolationis, de qua
dictum eſt à Daniele Propheta,
ſtantem ubi non oportet (qui le-
git intelligat) tunc qui fuerint in
Judæa, fugiant ad montes:
15 Qui verò fuerit in tecto, ne deſ-
cendat in domum, nec ingredia-
tur ut quicquā tollat è domo ſua.
16 Et qui fuerit in agro, ne rever-
tatur retro ad tollendum pal-
lium ſuum.
17 Væ autem prægnantibus & la-
ctantibus in illis diebus.
18 Sed orate, ne fiat fuga veſtra
hyeme.
19 Erunt enim dies illi talis afflictio,
qualis non fuit à primordio re-
rum conditarum, quas condidit
Deus, uſque ad hoc tempus, nec
futura eſt.
20 Et niſi Dominus abbreviaſſet
dies, haudquaquam ſalva fuiſſet
ulla caro. Sed propter electos
quos elegit, abbreviavit dies.
21 Ac tum ſi quis vobis dixerit,
Ecce hic Chriſtus, ecce illic, ne
credatis.
22 Exurgent enim pſeudochriſti, &
pſeudoprophetæ, & edent ſigna
& prodigia ad decipiendum, ſi
fieri poſſit, etiam electos.

L. 21.

ſum, & tempus inſtat: ne igitur
ſequamini eos.
9 Quum autem audieritis bella &
ſeditiones, nolite terreri: opor-
tet enim prius hæc fieri: ſed non
ſtatim finis.
10 Tunc dicebat illis: Inſurget gens
contra gentem, & regnum ad-
verſus regnum.
11 Et terræ motus magni erunt in
variis locis, & fames, ac peſtilen-
tiæ, terriculamentáque, & ſigna
de cœlo magna erunt.
12 Sed ante hæc omnia injicient vo-
bis manus ſuas, & perſequentur,
tradentes in conciliabula & car-
ceres, trahentes ad reges ac præ-
ſides propter nomen meum.
13 Continget autem vobis in teſti-
monium.
14 Ponite igitur in cordibus veſtris,
non eſſe præmeditandam defen-
ſionem:
15 Ego enim dabo vobis os & ſa-
pientiam, cui non poterunt con-
tradicere, neque reſiſtere omnes
qui adverſabuntur vobis.
16 Prodemini autem etiam à paren-
tibus & fratribus & cognatis &
amicis, & morte afficient quoſ-
dam ex vobis.
17 Et eritis exoſi omnibus propter
nomen meum.
18 Et capillus de capite veſtro non
peribit.
19 In patientia veſtra poſſidete ani-
mas veſtras.
20 Quum autem videritis circun-
dari ab exercitibus Hieroſoly-
mam, tunc ſcitote quod appro-
pinquavit deſolatio ejus.
21 Tunc qui in Judæa ſunt, fugiant
ad montes: & qui in medio ejus,
diſcedant: & qui in regionibus
* non intrent in eam:
22 Quia dies ultionis hi ſunt ut im-
pleantur omnia quæ ſcripta ſunt.
23 Væ autem prægnantibus, &
mamma nutrientibus in illis die-
bus. Erit enim afflictio magna
ſuper terram, & ira in populo
hoc.
24 Et cadent acie gladii, & captivi
ducentur in omnes gentes: Et
Hieruſalem calcabitur à genti-
bus, donec impleantur tempora
gentium.
25 Et erunt ſigna in Sole & Luna &
ſtellis, & in terris anxietas gen-
tium in deſperatione, reſonante
mari & fluctibus.
26 Exanimatis hominibus præ timo-
re & expectatione eorum, quæ
ſupervenient orbi terrarum. Nam
poteſtates cœlorum commove-
buntur.
27 Et tunc videbunt filium homi-
nis venientem in nube, cum po-
teſtate & gloria multa.
28 His autem fieri incipientibus,
ſuſpicite & attollite capita veſtra,

* Alias in agris.

M. 24.

29 Statim autem poſt afflictionem dierum illorum ſol obſcurabitur, & luna non dabit lumen ſuum, & ſtellæ cadent de cœlo, & poteſtates cœlorum commovebuntur.
30 Et tunc apparebit ſignum filii hominis in cœlo: & tunc plangent omnes tribus terræ, & videbunt filium hominis venientem in nubibus cœli cum potentia & gloria multa.
31 Et mittet Angelos ſuos cum tuba vocis magnæ, & congregabunt electos ejus à quatuor ventis, ab extremis cœlorum uſque ad extrema eorundem.
32 A ficu autem diſcite ſimilitudinem: quum jam ramus ejus tener fuerit, & folia fuerint enata, ſcitis quod prope ſit æſtas.
33 Ita & vos quum videritis hæc omnia, ſcitote quod prope ſit in foribus.
34 Amen dico vobis, non præteribit ætas hæc, donec omnia iſta facta ſint.
35 Cœlum & terra præteribunt, verba autem mea nequaquam præteribunt.

R. 13.

23 Vos autem cavete. Ecce prædixi vobis omnia.
24 Cæterum in illis diebus, poſt afflictionem illam, ſol obtenebrabitur, & luna non dabit ſplendorem ſuum.
25 Et ſtellæ cœli decident, & virtutes quæ in cœlis ſunt, commovebuntur.
26 Et tunc videbunt filium hominis venientem in nubibus, cum poteſtate multa & gloria.
27 Et tunc mittet Angelos ſuos, & congregabit electos ſuos, à quatuor ventis, à ſummo terræ uſque ad ſummum cœli.
28 A ficu verò diſcite ſimilitudinem, quum ramus ejus jam tener fuerit, produxeritque folia, ſcitis quod prope ſit æſtas.
29 Sic & vos quum hæc videritis fieri, ſcitote quod prope ſit in foribus.
30 Amen dico vobis, quod non præteribit generatio hæc, donec omnia hæc facta fuerint.
31 Cœlum & terra præteribunt, ſed verba mea non præteribunt.
32 Cæterùm de die illo ac tempore, nemo novit, ne Angeli quidem qui in cœlo ſunt, nec ipſe filius, ſed ſolus pater.

L. 21.

quoniam appropinquat redemptio veſtra.
29 Et dixit illis ſimilitudinem: Videte ficum & omnes arbores.
30 Quum jam emiſerint folia, cernentes ex vobis ipſis, ſcitis quod jam prope eſt æſtas.
31 Ita & vos quum videritis hæc fieri, ſcitote quoniam prope eſt regnum Dei.
32 Amen dico vobis quia non præteribit ætas hæc, donec omnia iſta fiant.
33 Cœlum & terra tranſibit verba autem mea non præteribunt.
34 Cavete autem vobis, nequando graventur corda veſtra crapula, & ebrietate, & curis hujus vitæ: & ſuperveniet in vos repentinus dies ille.
35 Tanquam laqueus enim ſuperveniet in omnes, qui ſedent ſuper faciem totius terræ.
36 Vigilate itaque omni tempore, precantes ut digni habeamini effugere iſta omnia, quæ futura ſunt, & ſtare ante filium hominis.

M. 24.

36 De die autem illo & hora nemo ſcit, ne Angeli quidem cœlorum, ſed pater meus ſolus. [a]
37 Sicut autem erant dies Noë, ita erit & adventus filii hominis.
38 Sicut enim erant in diebus qui præceſſerunt diluvium, edentes & bibentes, contrahentes matrimonium & nuptum dantes, uſque ad eum diem quo intravit Noë in arcam.
39 Et non cognoverunt, donec veniſſet diluvium, & ſuſtuliſſet univerſos: Ita erit & adventus filii hominis.
40 Tunc duo erunt in agro, unus aſſumitur, [b] & alter relinquitur.
41 Duæ molentes in mola, una aſſumitur, & altera relinquitur.
42 Vigilate ergo, quia neſcitis qua hora Dominus veſter venturus ſit.

a Et ipſe tantum Deus.
b In præſenti pro futuro.

R. 13.

33 Cavete, vigilate & orate, neſcitis enim quando tempus ſit.
34 Sicut homo qui peregrè agit relicta domo ſua, deditque ſervis ſuis poteſtatem, ac ſuum cuique opus, & janitori mandavit ut vigilaret.
35 Vigilate igitur, neſcitis enim quando Dominus domus venturus ſit, veſperè, an medio noctis, an in gallicinio, an diluculo:
36 Ne ſi venerit repentè, offendat vos dormientes.
37 Cæterùm quæ dico vobis, omnibus dico, Vigilate.

Nonageſima tertia duplex M. L. Appendix eorum quæ M. ſpeciatim refert Jeſum addidiſſe præfato ſermoni ſuo in monte Oliveti, videlicet de exemplo patrisfamilias, & collatione ſervi fidelis & infidelis: & de parabola decem virginum, & de Domino peregrè proficiſcente, & interim ſervis ſuis bona ſua committente: de adventu glorioſo Chriſti ad judicandum. Et eorum quæ L. prædictis diebus & noctibus compendioſè refert Chriſtum in templo, & monte Olivarum feciſſe.

M. 24. *à verſ.* 43. *ad uſque fin. c.* 25.

43 Illud autem ſcitote, quod ſi ſciſſet paterfamilias, qua vigilia fur venturus fuiſſet, vigilaſſet utique, & non ſiniſſet perfodi domum ſuam.
44 Ideo & vos eſtote parati: quia qua hora non putatis, filius hominis venturus eſt.
45 Quiſnam eſt fidelis ſervus & prudens, quem præfecit Dominus famulitio ſuo, ut det illi cibum in tempore.
46 Beatus ſervus ille, quem, quum venerit Dominus ejus, invenerit ſic facientem.
47 Amen dico vobis, ſuper omnia bona ſua præficiet eum.
48 Quod ſi dixerit ſervus ille malus in corde ſuo, cunctatur Dominus meus venire.
49 Cœperitque percutere conſervos, edere autem & bibere cum ebriis,
50 Veniet Dominus ſervi illius, in die quo non expectat, & hora qua ignorat,
51 Et diſſecabit eum, partémque ejus ponet cum hypocritis, illic erit ploratus, & ſtridor dentium.

L. 21. *verſ.* 37. 38. *& fin. c.*

37 Docebat autem interdiu in templo, noctu verò exiens, diverſabatur in monte, qui vocatur Olivarum.
38 Et omnis populus diluculo ventitabat ad eum, ut in templo audiret eum.

M. 25.

M. 25.

1 TUnc ſimile fiet regnum cœlorum decem virginibus, quæ ſumptis lampadibus ſuis, exierunt in occurſum ſponſo.
2 Quinque autem ex eis erant fatuæ, & quinque prudentes.
3 Quæ erant fatuæ, acceptis lampadibus ſuis, non ſumpſerant oleum ſecum.
4 Prudentes verò ſumpſerant oleum in vaſis ſuis, unà cum lampadibus.
5 Tardante verò ſponſo, dormitaverunt omnes, ac dormierunt.
6 Media autem nocte clamor factus eſt, Ecce ſponſus venit, exite obviam ei.
7 Tunc ſurrexerunt omnes virgines illæ, & apparaverunt lampades ſuas.
8 Fatuæ autem prudentibus dixerunt, Date nobis de oleo veſtro, quia lampades noſtræ extinguuntur.
9 Reſponderunt prudentes, dicentes, Nequaquam, ne non ſufficiat nobis & vobis, ſed ite potius ad venditores, & emite vobiſipſis.
10 Porrò dum irent emptum, venit ſponſus: & quæ paratæ erant, intraverunt cum eo ad nuptias, clauſaque eſt janua.
11 Poſtea verò veniunt & reliquæ virgines, dicentes: Domine, Domine, aperi nobis.
12 At ille reſpondens ait, Amen dico vobis, non novi vos.
13 Vigilate itaque, quia neſcitis diem, neque horam, in qua filius hominis veniet.
14 Sicut enim homo quidam peregre proficiſcens, vocavit ſervos ſuos, & tradidit illis bona ſua.
15 Et huic quidem dedit quinque talenta, alii autem duo, alii verò unum: unicuique ſecundum propriam facultatem, & peregrè profectus eſt ſtatim.
16 Abiit autem qui quinque talenta acceperat, & negotiatus eſt per ea, & confecit altera quinque talenta.
17 Similiter & qui duo acceperat, lucratus eſt & ipſe altera duo.
18 Qui autem unum acceperat, abiens, fodit in terram, & abſcondit pecuniam domini ſui.
19 Poſt multum verò temporis, venit dominus ſervorum illorum, & ponit rationem cum eis.
20 Et accedens is qui quinque talenta acceperat, attulit altera quinque talenta, dicens: Domine, quinque talenta tradidiſti mihi, ecce altera quinque talenta lucratus ſum per ea.
21 Ait illi dominus ejus, Euge, ſerve bone & fidelis, ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te præficiam: intra in gaudium domini tui.
22 Accedens autem & qui duo talenta acceperat, ait: Domine, duo talenta tradidiſti mihi, ecce alia duo lucratus ſum ſuper ea.
23 Ait illi dominus ejus, Euge ſerve bone & fidelis, ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituam: intra in gaudium domini tui.
24 Accedens autem & qui unum talentum acceperat, ait: Domine, novi te, quod homo durus es, metens ubi non ſeminaſti, & inde congregans ubi non ſparſiſti:
25 Et timens, abii, abſcondique talentum tuum in terra: ecce habes quod tuum eſt.
26 Reſpondens autem dominus ejus, dixit ei: Serve male & piger, ſciebas quod meto ubi non ſeminavi, & congregem illinc ubi non ſparſi:
27 Oportuit ergo te committere pecuniam meam menſariis, & veniens, ego recepiſſem utique quod meum eſt cum uſura.
28 Tollite itaque ab eo talentum, & date ei qui habet decem talenta.
29 Omni enim habenti, dabitur, & abundabit. Qui verò non habet, etiam id quod habet, auferetur ab eo.
30 Et inutilem ſervuum ejicite in tenebras exteriores: illic erit fletus, & ſtridor dentium.
31 Quum autem venerit filius hominis in gloria ſua, & omnes ſancti angeli cum eo, tunc ſedebit ſuper ſedem gloriæ ſuæ.
32 Et congregabuntur ante eum omnes gentes, & ſeparabit eos, alteros ab alteris, ſicut paſtor ſegregat oves ab hœdis:
33 Et ſtatuet oves quidem à dextris ſuis, hœdos autem à ſiniſtris.
34 Tunc dicet rex his qui à dextris ſibi erunt, Venite benedicti Patris mei, poſſidete regnum paratum vobis ab exordio mundi.
35 Eſurivi enim, & dediſtis mihi edere: Sitivi, & dediſtis mihi bibere: Peregrinus eram, & hoſpitio excepiſtis me.
36 Nudus, & operuiſtis me: Infirmus, & viſitaſtis me: In carcere eram, & veniſtis ad me.
37 Tunc reſpondebunt ei juſti, dicentes: Domine, quando te vidimus eſurientem, & pavimus: aut ſitientem, & dedimus tibi potum?
38 Quando autem vidimus peregrinum, & hoſpitio excepimus: aut nudum, & cooperuimus?
39 Aut quando te vidimus infirmum, aut in carcere, & venimus ad te?
40 Et reſpondens rex, dicet illis: Amen dico vobis, quatenus feciſtis uni de his fratribus meis minimis, mihi feciſtis.
41 Tunc dicet & his qui à ſiniſtris erunt: Diſcedite à me maledicti in æternum, qui paratus eſt diabolo, & angelis ejus.
42 Eſurivi enim, & non dediſtis mihi cibum: Sitivi, & non dediſtis mihi potum:
43 Peregrinus eram & non excepiſtis me hoſpitio: Nudus, & non operuiſtis me: Infirmus, & in carcere eram, & non viſitaſtis me.
44 Tunc reſpondebunt ei & ipſi, dicentes: Domine, quando te vidimus eſurientem, aut ſitientem, aut peregrinum, aut nudum, aut infirmum, aut in carcere, & non miniſtravimus tibi?
45 Tunc reſpondebit illis, dicens: Amen dico vobis, quatenus non feciſtis uni de minimis his, nec mihi feciſtis.
46 Et abibunt hi in ſupplicium æternum, juſti verò in vitam æternam.

Nonageſima quarta triplex M. R. L. De conſilio ſummorum Sacerdotum & Scribarum, die quarta quam vocamus Mercurij, ad capiendum & occidendum Chriſtum poſt paſcha, & de cœna eo die in Bethania in domo Simonis Leproſi, ubi unctus in capite, & mox Judas Iſcariot abiit Jeroſolymam ad dictos conſultantes, ut pretio recepto, venderet, deinde traderet eis Jeſum in paraſceve Paſchæ.

M. 26. uſque ad verſ. 17.

1 ET factum eſt quum conſummaſſet Jeſus ſermones hos omnes, dixit diſcipulis ſuis.
2 Scitis quod poſt biduum paſcha fiet, & filius hominis tradetur, ut crucifigatur.
3 Tunc congregati ſunt principes Sacerdotum, & Scribæ & ſeniores populi in atrium principis Sacerdotum, qui dicebatur Caipha:
4 Et ſimul conſultarunt, ut Jeſum dolo caperent, & occiderent.
3 Dicebant autem, Non in die feſto, ne tumultus fiat in populo.
6 Quum autem Jeſus eſſet in Bethania, in domo Simonis leproſi.
7 Acceſſit ad eum mulier habens alabaſtrum unguenti pretioſi, & effudit ſuper caput ipſius recumbentis.
8 Videntes autem diſcipuli ejus, indignati ſunt, dicentes:
9 Ad quid perditio hæc? Potuit enim iſtud unguentum venundari multo, & dari pauperibus.
10 Eo autem cognito, Jeſus ait illi, Quid moleſti eſtis mulieri? Opus enim bonum operata eſt erga me.
11 Nam ſemper pauperes habetis vobiſcum: me verò non ſemper habetis *.
12 Quod enim hæc unguentum hoc miſit ſuper corpus meum, ad ſepeliendum me fecit.
13 Amen dico vobis, ubicunque prædicatum fuerit Evangelium in toto mundo, hoc quoque quod ipſa fecit, narrabitur in memoriam ipſius.
14 Tunc abiit unus de duodecim, qui dicebatur Judas Iſcariotes, ad principes ſacerdotum, & ait illis:
15 Quid vultis mihi dare, & ego vobis eum tradam? At illi conſtituerunt ei triginta argenteos.
16 Et ex eo tempore quærebat opportunitatem, ut eum traderet.

* Præſens, pro futuro.

R. 14. uſque ad verſ. 12.

1 ERat autem paſcha, & azyma poſt biduum. Et quærebant ſummi Sacerdotes, & Scribæ, quomodo eum per dolum comprehenſum, occiderent:
2 Dicebant autem, Non in die feſto, ne tumultus ſit populi.
3 Et quum eſſet Bethaniæ, in domo Simonis Leproſi, accumbente eo, venit mulier habens alabaſtrum unguenti nardi piſticæ pretioſi: & confracto alabaſtro, effudit ſuper caput ejus.
4 Erant autem quidam qui indignarentur apud ſe, ac dicerent: At quid perditio hæc unguenti?
5 Nam poterat hoc vendi pluris quam trecentis denariis, ac dari pauperibus. Et fremebant in eam.
6 At Jeſus dixit, Sinite illam, cur illi moleſti eſtis? bonum opus operata eſt erga me.
7 Semper enim pauperes habetis vobiſcum: & quandocunque volueritis, potes ſtis illis benefacere: me verò non ſemper habetis.
8 Quod potuit, hæc fecit. Præoccupavit ungere corpus meum ad ſepulturam.
9 Amen dico vobis, ubicunque prædicatum fuerit Evangelium hoc in totum mundum; etiam hoc quod fecit hæc, dicetur in memoriam ipſius.
10 Et Judas Iſcariotes unus è duodecim, abiit ad ſummos ſacerdotes, ut proderet eum illis.
11 At illi hoc gaudio gaviſi ſunt, & polliciti ſunt ei pecuniam ſe daturos. Et quærebat quomodo opportunè illum traderet.

L. 22. uſque ad verſ. 7.

1 INſtabat autem dies feſtus azymorum, qui dicitur paſcha.
2 Et quærebant principes Sacerdotum, & Scribæ, quomodo eum interficerent, timebant enim populum.
3 Intravit autem Satanas in Judam, cui cognomen erat Iſcariotes, qui erat è numero duodecim.
4 Abiitque, & loquutus eſt cum principibus Sacerdotum, ac magiſtratibus, quemadmodum illum traderet eis.
5 Et gaviſi ſunt, ac pacti ſunt pecuniam illi ſe daturos.
6 Et ille ſpopondit, quærebátque opportunitatem, ut traderet eum ipſis ſine turba.

Nonageſima quinta quadruplex M. R. L. I. de cœna die quem Jovis dicimus, & de omnibus quæ ſcripſerunt facta fuiſſe, tam in communi, quàm in myſtica cœna.

M. 26. à verſ. 17. uſque ad verſ. 36.

17 Primo autem die azymorum acceſſerunt diſcipuli ad Jeſum, dicentes ei, ubi vis paremus tibi ad edendum paſcha?
18 At ille dixit, ite in civitatem ad quendam, [a] & dicite ei: Magiſter dicit, Tempus meum prope eſt, apud te facio paſcha cum diſcipulis meis.
19 Et fecerunt diſcipuli ſicut conſtituit illis Jeſus, & paraverunt paſcha.
20 Veſpere autem facto, diſcumbebat [b] cum duodecim:

[a] Notæ homilia 116. in fine Gualterus quod certum hominem eis non nominavit.

[b] Ergo poſt ſtum agni.

R. 14. à verſ. 12. uſque ad verſ. 32.

12 Ac primo die azymorum, quando paſcha immolabant, dicunt illi diſcipuli ſui, ubi vis eamus & paremus, ut edas paſcha?
13 Et emittit duos è diſcipulis ſuis, & dicit illis, ite in civitatem, & occurret vobis homo fictile vas aquæ bajulans, ſequimini illum.
14 Et quocunque ingreſſus fuerit, dicite patrifamiliâs: Magiſter dicit, ubi eſt diverſorium, ubi paſcha cum diſcipulis meis edam?

L. 22. à verſ. 7. uſque ad verſ. 39.

7 Venit autem dies azymorum, in qua neceſſe erat immolari Paſcha.
8 Et miſit Petrum ac Joannem dicens: Euntes parate nobis Paſcha, ut edamus.
9 At illi dixerunt ei: Ubi vis paremus?
10 Et dixit eis: Ecce introeuntibus vobis in civitatem, occurret homo vas aquæ teſtaceum portans, ſequimini eum in domum in quam intrat.
11 Et dicetis patrifamiliâs ædium: Dicit tibi ma-

I. 13. uſque ad verſ. 31.

1 ANte feſtum autem Paſchæ ſciens Jeſus quod veniſſet hora ſua ut tranſiret ex hoc mundo ad Patrem, qui dilexiſſet ſuos qui erant in mundo, uſque ad finem dilexit eos.
2 Et cœna facta (quum diabolus jam immiſiſſet in cor Judæ Simonis Iſcariotæ, ut proderet eum.)
3 Sciens Jeſus quod omnia ſibi dediſſet Pater in manus, & quod à Deo exiſſet, & ad Deum iret.

M. 26.

21 Et edentibus illis, dixit: Amen dico vobis, quod unus veſtrum me proditurus eſt.
22 Et mœſtitia affecti vehementer, cœperunt ſinguli eorum dicere ei, Nunquid ego ſum, domine.
23 At ipſe reſpondens ait, Qui intinxit mecum manum in catino, hic me proditurus eſt.
24 Filius quidem hominis vadit ſicut ſcriptum eſt de illo, væ autem homini illi per quem filius hominis proditur: bonum erat ei, ſi natus non fuiſſet homo ille.
25 Reſpondens autem Judas qui prodebat eum dixit, Numquid ego ſum, rabbi? Ait illi, Tu dixiſti.
26 Veſcentibus autem eis, accepit Jeſus panem, & quum egiſſet gratias, fregit, deditque diſcipulis, & ait, Accipite, comedite hoc eſt corpus meum.
27 Et accepto poculo, gratiiſque actis, dedit illis, dicens, Bibite ex eo omnes:
28 Hic eſt enim ſanguis meus, qui eſt novi teſtamenti, qui pro multis effunditur * in remiſſionem peccatorum.
29 Dico autem vobis, non bibam poſthac ex hoc fructu vitis, uſque in diem illum, quum ipſum bibam vobiſcum novum in regno Patris mei.
30 Et quum hymnum cecinilſent, exierunt in montem Olivarum.
31 Tunc dicit illis Jeſus: Omnes vos offendemini in me in nocte iſta. Scriptum eſt enim, percutiam paſtorem, & diſpergentur oves gregis.
32 Poſtquam autem reſurrexero, præcedam vos in Galilæam.
33 Reſpondens autem Petrus, ait illi, Et ſi omnes offendantur in te, ego nunquam offendar.
34 Ait illi Jeſus, Amen dico tibi, quod in hac nocte antequam gallus cantet, ter me negabis.

* Præſens, pro mox futuro: cujus etiam virtus perennis eſt.

R. 14.

15 Et ille vobis oſtendet cœnaculum magnum ſtratum paratum: illic parate nobis.
16 Et exierunt diſcipuli ejus, & venerunt in civitatem, & repererunt quemadmodum dixerat illis, paraveruntque paſcha.
17 Et quum veſpera jam eſſet venit cum duodecim.
18 Et diſcumbentibus illis ac edentibus ait Jeſus: Amen dico vobis, quia unus ex vobis prodet me, qui manducat mecum.
19 At illi cœperunt contriſtari, & ei dicere ſingulatim, nunquid ego? & alius, nunquid ego?
20 Ipſe verò reſpondens dixit illis, unus è duodecim qui intingit mecum in catinum.
21 Filius quidem hominis vadit, ſicut ſcriptum eſt de ipſo: ſed væ homini illi, per quem filius hominis proditur: bonum erat illi ſi natus non fuiſſet homo ille.
22 Et edentibus illis, acceptum Jeſus panẽ, quum benedixiſſet, fregit, & dedit illis, ac dixit: Accipite, comedite: hoc eſt corpus meum.
23 Et accepto poculo, quum gratias egiſſet, dedit illis, & biberunt ex eo omnes.
24 Et dixit illis, Hic eſt ſanguis meus novi Teſtamenti, qui pro multis effunditur.
25 Amen dico vobis, non bibam amplius ex fructu vitis, uſque ad diem illum, quum ipſum bibam novum in regno Dei.
26 Et quum hymnum dixiſſent, exierunt in montem olivarum.
27 Et dicit illis Jeſus, omnes ſcandalizabimini in me in nocte iſta, quia ſcriptum eſt, Percutiam paſtorem, & diſpergentur oves.
28 Sed poſteaquam reſurrexero, præcedam vos in Galilæam.
29 Petrus autem dixit illi, Etiamſi omnes ſcandalizati fuerint, non tamen ego.

L. 22.

giſter: ubi eſt diverſorium, ubi Paſcha cum diſcipulis meis edam?
12 Et ipſe oſtendet vobis cœnaculum magnum ſtratum, ibi parate.
13 Profecti autem invenerunt ſicut dixerat eis: & paraverunt paſcha.
14 Et quum jam eſſet hora diſcubuit: & duodecim Apoſtoli cum eo, Et ait illis:
15 Deſiderio deſideravi hoc Paſcha comedere vobiſcum antequàm ego patiar.
16 Dico enim vobis, quòd non edam ex eo, donec compleatur in regno Dei.
17 Et accepto poculo, gratias egit, & dixit: Accipite hoc, & dividite inter vos:
18 Dico enim vobis quod non bibam de fructu vitis, donec regnum Dei veniat.
19 Et accepto panem quum gratias egiſſet, fregit: & dedit eis dicens, Hoc eſt corpus meum † quod pro vobis datur: hoc facite in mei recordationem.
20 Similiter & poculum poſtquam cœnavit, dicens, Hoc poculum eſt novum teſtamentum in ſanguine meo, qui pro vobis effunditur.
21 Veruntamen ecce manus prodentis me, mecum eſt in menſa.
22 Et filius quidem hominis prout definitum eſt, vadit: veruntamen væ homini illi per quem proditur.
23 Et ipſi cœperunt quærere inter ſeſe, quiſnam eſſet ex ipſis, qui hoc facturus eſſet.
24 Orta eſt autem & contentio inter eos, quis eorum videretur eſſe major.
25 Dixit autem eis: Reges gentium dominantur eis. & qui poteſtatem habent ſuper eos, benefici vocantur.
26 Vos autem non ſic: ſed qui major eſt inter vos, fiat ſicut junior: & qui princeps eſt, ſicut qui miniſtrat.
27 Nam uter major eſt, qui accumbit, an qui mi-

I. 13.

4 Surgit à cœna, & ponit veſtimenta: Et cum accepiſſet linteum præcinxit ſe.
5 Deinde miſit aquam in pelvim, & cœpit lavare pedes diſcipulorum & extergere linteo quo erat præcinctus.
6 Venit ergo ad Simonem Petrum. Et dicit ei ille: Domine, tu mihi lavas pedes?
7 Reſpondit Jeſus, & dixit ei: Quod ego facio, tu neſcis nunc, ſcias autem poſtea.
8 Dicit ei Petrus: Non lavabis meos pedes in æternum: Reſpondit ei Jeſus: Si non lavero te, non habes * partem mecum.
9 Dicit ei Simon Petrus: Domine, non tantùm pedes meos, ſed & manus & caput.
10 Dicit ei Jeſus: Qui lotus eſt, non opus habet, niſi ut pedes lavet, ſed eſt mundus totus, & vos mundi eſtis, ſed non omnes.
11 Sciebat enim eum qui ipſum prodebat: propterea dixit: non eſtis mundi omnes.
12 Poſtquam ergo laviſſet pedes eorum, receptiſque veſtibus ſuis accubuiſſet, iterum diſcumbens dixit eis: Intelligitis quid fecerim vobis?
13 Vos vocatis me magiſter ac domine, & bene dicitis: ſum enim.
14 Si ergo ego lavi pedes veſtros Dominus & magiſter, vos quoque debetis invicem alii aliorum lavare pedes.
15 Exemplum enim præbui vobis, ut quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis.
16 Amen, amen dico vobis, non eſt ſervus major domino ſuo, neque legatus major eſt eo qui miſit ipſum.
17 Si hæc noviſtis, beati eritis ſi feceritis ea.
18 Non de omnibus vobis loquor, ego ſcio quos elegerim: ſed ut adimpleatur ſcriptura: Qui edit mecum panẽ, ſuſtulit adverſum me calcaneum ſuum.

* Præſens, pro futuro.

M. 26.

35 Ait illi Petrus, Etiam
ſi oportuerit me mori
tecum, neutiquam te
abnegabo. Similiter &
omnes diſcipuli dixe-
runt.

R. 14.

30 Et dicit illi Jeſus, A-
men dico tibi, quod
hodie in nocte hac,
prius quam bis gallus
cecinerit, ter abnega-
bis me.
31 At ille vehementius di-
cebat, Imò ſi me oportuerit commori tibi, non
te abnegabo. Similiter autem & omnes dicebant.

L. 22.

niſtrat? Nonne qui ac-
cumbit? At in medio
veſtrûm ſum, ut qui
miniſtrat:
28 Vos autem eſtis qui
permanſiſtis mecum in
tentationibus meis.
29 Et ego diſpono vobis,
ſicut diſpoſuit mihi pa-
ter meus regnum.
30 Ut edatis & bibatis ſuper menſam meam in regno meo: & ſedeatis ſuper
thronos, judicantes duodecim tribus Iſraël.
31 Ait autem Dominus: Simon, Simon, ecce Satanas expopoſcit vos, ut cribra-
ret velut triticum.
32 Sed ego rogavi pro te, ne deficiat fides tua: & tu aliquando converſus con-
firma fratres tuos.
33 At ille dixit ei: Domine, tecum paratus ſum & in carcerem & in mortem
ire.
34 At ille dixit: Dico tibi Petre, non canet hodie gallus priuſquam ter abne-
ges, noſſe me.
35 Et dixit eis: Quando miſi vos ſine ſacculo, & pera, & calceamentis, num
quid defuit vobis? At illi dixerunt: Nihil.
36 Dixit ergo eis: Sed nunc qui habet ſacculum, tollat, ſimiliter & peram: &
qui non habet, vendat pallium ſuum, & emat gladium.
37 Dico enim vobis, quoniam adhuc hoc quod ſcriptum eſt, oportet perfici in
me: Et cum iniquis deputatus eſt. Etenim ea quæ ſunt de me, finem habent.
38 At illi dixerunt: Domine, ecce duo gladii hic. At ille dixit eis: Satis eſt.

I. 13.

19 Jam nunc dico vobis
prius quàm fiat: ut quũ
factum fuerit, credatis
quod ego ſum.
20 Amen, amen dico vo-
bis, qui recipit quem-
cunque miſero, me re-
cipit. Qui autem me re-
cipit, recipit eum qui
me miſit.
21 Cùm hæc dixiſſet Je-
ſus, turbatus eſt ſpiritu,
& teſtificatus eſt, dixit-
que: Amen dico vobis,
quod unus ex vobis
prodet me.
22 Aſpiciebant ergo ſe in-
vicem diſcipuli, hæſi-
tantes de quo diceret.
23 Erat autem unus ex diſ-
cipulis Jeſu recumbens
in ſinu ipſius, nimirum
is quem diligebat Je-
ſus.
24 Innuit ergo huic Si-
mon Petrus, ut ſciſcita-
retur, quis eſſet de quo
loqueretur.
25 Ille verò incumbens pectori Jeſu, dicit ei: Domine, quis eſt?
26 Reſpondit Jeſus: Ille eſt, cui ego intinctam buccellam dedero: & cum buccellam intinxiſſet, dedit Judæ
Simonis Iſcariotæ.
27 Et poſt buccellam ingreſſus eſt in eum Satanas. Dicit igitur ei Jeſus: Quod facis, fac citius.
28 Hoc autem nemo intelligebat diſcumbentium, ad quid dixiſſet ei.
29 Quidam enim putabant, quia loculos habebat Judas, quod dixiſſet ei Jeſus, eme ea quæ opus ſunt nobis
ad diem feſtum, aut egenis, ut aliquid daret.
30 Quum ergo accepiſſet ille buccellam, exivit continuo, Erat autem nox.

Nonageſima ſexta ſimplex I. qui ſolus loquitur de ſermone Chriſti, facto dicta die Jovis nocte undecim Apoſtolis, poſt tres cœnas peractas, & diſceſſum Judæ Iſcariotis.

I. 13. à verſ. 31. uſque ad finem cap. 17.

31 Quum ergo exiiſſet, dixit Jeſus: Nunc glorificatus eſt filius hominis, & Deus glorificatus eſt in eo.
32 Si Deus glorificatus eſt in eo. Deus quoque glorificabit eum in ſeſe, & ſtatim glorificabit eum.
33 Filioli adhuc pauliſper vobiſcum ſum. Quæretis me, & ſicut dixi Judæis, quò ego vado, vos non pote-
ſtis venire: ita & vobis nunc dico.
34 Mandatum novum do vobis, ut diligatis vos mutuò, ſicut dilexi vos, ut etiam vos diligatis vos mutuò.
35 In hoc cognoſcent omnes, quod diſcipuli mei ſitis, ſi charitatem habueritis inter vos mutuam.
36 Dicit ei Simon Petrus: Domine, quo abis? Reſpondit ei Jeſus: Quò ego abeo, non potes me nunc ſe-
qui: ſequeris autem poſtea.
37 Dicit ei Petrus: Domine, quare non poſſum te ſequi nunc? animam meam pro te ponam.
38 Reſpondit ei Jeſus: Animam tuam pro me pones? Amen, amen dico tibi, Non canet gallus, donec
ter me negaveris.

I. 14.

1 ET ait diſcipulis ſuis: Ne turbetur cor veſtrum. Creditis in Deum, etiam in me credite.
2 In domo patris mei manſiones multæ ſunt. Quod ſi ſecus eſſet, dixiſſem vobis. Vado parare vobis
locum.
3 Et quum abiero, & paravero vobis locum, iterum veniam & aſſumam vos ad meipſum: ut ubi ſum ego,
& vos ſitis:
4 Et quò ego vado, ſcitis, & viam ſcitis.
5 Dicit ei Thomas: Domine, neſcimus quò vadis: & quomodo poſſumus viam ſcire?
6 Dicit ei Jeſus, Ego ſum via, veritas, & vita. Nemo venit ad patrem niſi per me.
7 Si cognoviſſetis me, & patrem meum utique cognoviſſetis. Et jam nunc cognoſcitis eum, & vidiſtis eum.
8 Dicit ei Philippus: Domine, oſtende nobis patrem, & ſufficit nobis.
9 Dicit eis Jeſus: Tanto tempore vobiſcum ſum, & non cognoviſti me? Philippe, qui vidit me, vidit patrem.
Et quomodo tu dicis, oſtende nobis Patrem?
10 Non credis quod ego in patre ſum, & pater in me eſt? verba quæ ego loquor vobis, à meipſo non lo-
quor: pater autem in me manens, ipſe facit opera.
11 Credite mihi quod ego in patre ſum, & pater in me. Alioqui propter opera ipſa credite mihi.

J. 14.

12. Amen, amen dico vobis, qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipſe faciet & majora his faciet: quia ego ad patrem meum vado.
13. Et quicquid petieritis in nomine meo, hoc faciam: ut glorificetur pater in filio.
14. Si quid petieritis in nomine meo, ego faciam.
15. Si diligitis me, præcepta mea ſervate.
16. Et ego rogabo patrem, & alium conſolatorem dabit vobis, ut maneat vobiſcum in æternum.
17. Spiritum veritatis quem mundus non poteſt accipere, quia non videt eum, non novit eum: Vos autem cognoſcitis eum, quia apud vos manet, & in vobis erit.
18. Non relinquam vos orphanos: veniam ad vos.
19. Adhuc paululum & mundus me jam non videt: vos autem videtis me. Quia ego vivo, & vos vivetis.
20. In illo die vos cognoſcetis, quod ego ſum in patre meo, & vos in me, & ego in vobis.
21. Qui habet præcepta mea & ſervat ea, ille eſt qui diligit me. Qui autem diligit me, diligetur à patre meo: & ego diligam eum, & manifeſtabo ei meipſum.
22. Dicit ei Judas, non ille Iſcariotes: Domine, quid cauſa eſt, quod manifeſtaturus es nobis teipſum, & non mundo?
23. Reſpondit Jeſus & dixit ei: Si quis diligit me, ſermonem meum ſervabit, & pater meus diliget eum: & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus.
24. Qui non diligit me, ſermones meos non ſervat: & ſermo quem auditis, non eſt meus, ſed ejus qui miſit me patris.
25. Hæc locutus ſum vobis, apud vos manens.
25. Paracletus autem ille qui eſt Spiritus ſanctus, quem mittet pater nomine meo, ille vos docebit omnia, & ſuggeret vobis omnia quæ dixi vobis.
27. Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis: Non quomodo mundus dat, ego do vobis. Ne turbetur cor veſtrum, neque formidet.
28. Audiſtis quod ego dixi vobis, Abeo & venio [a] ad vos. Si diligeretis me, gauderetis utique, quod dixerim vado ad patrem: nam pater major me eſt. a Pro redibo.
29. Et nunc dixi vobis prius quàm fiat, ut quum factum fuerit, credatis.
30. Non loquar amplius multa vobiſcum: venit enim princeps mundi hujus, & in me non habet quicquam.
31. Sed [b] ut cognoſcat mundus quod diligo patrem, & ſicut mandatum dedit mihi pater, ſic facio. Surgite abeamus hinc. b Subaudi, hoc fit.

J. 15.

1. EGo ſum vitis illa vera, & pater meus agricola eſt.
2. Omnem palmitem in me non ferentem fructum tollit: & omnem qui fert fructum purgat, ut fructum copioſiorem afferat.
3. Jam vos mundi eſtis propter ſermonem, quem locutus ſum vobis.
4. Manete in me, & ego in vobis. Sicut palmes non poteſt ferre fructum à ſemetipſo, niſi manſerit in vite: ſic nec vos, niſi in me manſeritis.
5. Ego ſum vitis, vos palmitas: Qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum: quia ſine me nihil poteſtis facere.
6. Si quis in me non manſerit, ejectus eſt foras ſicut ſarmentam [c] exactam è vite: & colligunt eam & in ignem jaciunt & ardent. c Idem nomen κλῆμα Jam ter verſ. 2. 4. 5. ver. ſum palmes nunc vero ſarmentum, quia non minus ſarmentum, quam palmitem & pampinum ſignificat, i. deo ſecundũ ratioñẽ materiæ ſubjectæ debet accipi igitur hic pro ſarmento quia hic fit ſermo de ramo è vite revulſo.
7. Si manſeritis in me, & verba mea in vobis manſerint, quicquid volueritis, petetis, & fiet vobis.
8. In hoc glorificatus eſt pater meus, ut fructum copioſum afferatis, & efficiamini mei diſcipuli.
9. Sicut dilexit me pater, egoque dilexi vos. Manete in illa charitate.
10. Si mandata mea ſervaveritis, manebitis in charitate mea, ſicut ego patris mei mandata ſervavi, & maneo in ejus charitate.
11. Hæc locutus ſum vobis, ut gaudium illud meum in vobis maneat, & gaudium veſtrum impleatur.
12. Hoc eſt præceptum meum ut diligatis vos invicem, ſicut dilexi vos.
13. Majorem hac charitatem nemo habet quàm ut quis animam ſuam ponat pro amicis ſuis.
14. Vos amici mei eſtis, ſi feceritis quæcunque ego præcipio vobis.
15. Non amplius dicam vos ſervos, quia ſervus neſcit quid faciat Dominus ejus: vos autem dixi amicos: quia omnia quæ audivi à patre meo nota ſunt vobis.
16. Non vos me elegiſtis, ſed ego elegi vos, & conſtitui vos, ut eatis, & fructum adferatis, & fructus veſter maneat: ut quicquid petieritis patrem in nomine meo, det vobis.
17. Hæc præcipio vobis, ut diligatis vos mutuò.
18. Si mundus vos odit, ſcitis quod me prius quàm vos odio habuerit.
19. Si de mundo fuiſſetis, mundus quod ſuum eſt diligeret: Quia verò de mundo non eſtis, ſed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus.
20. Mementote ſermonis quem ego dixi vobis: Non eſt ſervus major domino ſuo. Si me perſecuti ſunt, & vos perſequentur: ſi ſermonem meum ſervaverunt, veſtrum quoque ſervabunt.
21. Sed hæc omnia facient vobis propter nomen meum, quia non noverunt eum qui miſit me.
22. Si non veniſſem & locutus fuiſſem eis, peccatum non haberent. Nunc autem non habent quod prætexant peccato ſuo.
23. Qui me odit, etiam patrem meum odit.
24. Si opera non feciſſem inter eos quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent: Nunc autem & viderunt & oderunt, & me, & patrem meum. d Subaudi hoc fit vel accidit, ut ſup. 14. 31.
25. Sed [d] ut adimpleatur ſermo qui in lege eorum ſcriptus eſt: quod odio habuerunt me gratis.
26. Quum autem venerit paracletus, quem ego mittam vobis à patre, ſpiritus veritatis, qui à patre procedit, ille teſtimonium perhibebit de me.

27. Quia & vos teſtabimini, quia ab initio mecum eſtis.

J. 16.

1. HÆc locutus ſum vobis, ut non ſcandalizemini.
2. Abſque ſynagogis facient vos: Sed veniet tempus ut quiſquis interficiat vos, arbitretur obſequium ſe præſtare Deo.
3. Et hæc facient vobis, quia non noverunt patrem, neque me.
4. Sed hæc locutus ſum vobis, ut quum venerit tempus illud, reminiſcamini eorum quod ego dixerim vobis. Hæc autem vobis ab initio non dixi, quia vobiſcum eram.
5. Nunc autem vado ad eum qui miſit me, & nemo ex vobis interrogat me, quò vadis?
6. Sed quia hæc locutus ſum vobis, triſtitia implevit cor veſtrum.
7. Sed ego veritatem dico vobis, expedit vobis ut ego abeam. Si enim non abiero, Paracletus non veniet ad vos: ſin autem abiero, mittam eum ad vos.
8 Et quum venerit ille, arguet mundum de peccato, & de juſtitia, & de judicio.
9. De peccato quidem, quia non credunt in me.
10. De juſtitia verò, quia ad patrem vado, & amplius non videtis me.
11. De judicio autem, quia princeps hujus mundi judicatus eſt.
12. Ad hæc multa habeo quæ vobis dicam, ſed non poteſtis portare nunc.
13. Quum autem venerit ille, qui eſt ſpiritus veritatis, ducet vos in omnem veritatem. Non enim loquetur à ſemetipſo, ſed quæcumque audierit, loquetur: & quæ futura ſunt, annuntiabit vobis.
14. Ille me glorificabit, quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis.
15. Omnia quæcunque habet pater, mea ſunt, propterea dixi vobis, quod de meo accipiet, & annuntiabit vobis.
16. Modicum & non videtis, & iterum modicum & videbitis me, quia ego vado ad Patrem.
17. Dixerunt ergo quidam ex diſcipulis ejus alii ad alios: Quid eſt hoc quod dicit nobis, modicum & non videtis me, & rurſus modicum & videbitis me, & quia ego vado ad patrem?
18. Dicebant ergo: Quid eſt hoc quod dicit, modicum? Neſcimus quid loquatur.
19. Cognovit autem Jeſus quod vellent ipſum interrogare, & dixit eis: De hoc quæritis inter vos, quod dixi modicum & non videtis me, & iterum modicum & videbitis me?
20. Amen, amen dico vobis, plorabitis & lamentabimini vos: mundus autem gaudebit, vos verò contriſtabimini: ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudium.
21. Mulier quum parit, dolorem habet, quia venit hora ejus. Quum autem pepererit puerum, jam non meminit preſſuræ: propter gaudium quod homo natus ſit in mundum.
22. Et vos igitur nunc quidem triſtitiam habetis, ſed iterum videbo vos, & gaudebit cor veſtrum, & gaudium veſtrum nemo tollet à vobis.
23. Et in illo die me non interrogabitis quicquam. Amen, amen dico vobis, quæcumque petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis.
24. Uſque adhuc non petiſtis quicquam in nomine meo. Petite, & accipietis, ut gaudium veſtrum ſit plenum.
25. Hæc per proverbia locutus ſum vobis, veniet tempus cum jam non per proverbia loquar vobis, ſed palam de patre meo annuntiabo vobis.
26. In illa die in nomine meo petetis: Et non dico vobis, quod ego rogaturus ſim patrem pro vobis.
27. Ipſe enim pater amat vos, quia vos me amaſtis & credidiſtis, quod à Deo exivi.
28. Exivi à patre & veni in mundum: iterum relinquo mundum & vado ad patrem.
29. Dicunt ei diſcipuli ejus: ecce nunc apertè loqueris, nec proverbium ullum dicis.
30. Nunc ſcimus quod ſcis omnia, nec opus eſt tibi ut quis te interroget: per hoc credimus quod à Deo exiſti.
31. Reſpondit eis Jeſus: Nunc creditis?
32. Ecce advenit hora, & iam advenit, cum diſpergemini unuſquiſque in ſua, meque ſolum relinquetis: At non ſum ſolus, quia pater mecum eſt.
33. Hæc locutus ſum vobis, ut in me pacem habeatis: in mundo preſſuram habetis: ſed confidite, ego vici mundum.

J. 17.

1. HÆc locutus eſt Jeſus, & ſublevatis in cælum oculis ſuis, dixit: Pater, venit hora, glorifica filium tuum, ut & filius tuus glorificet te.
2. Sicut dediſti ei poteſtatem omnis carnis, ut quotquot dediſti ei, det eis vitam æternam.
3. Hæc eſt autem vita æterna, ut cognoſcant te ſolum verum Deum, & quem miſiſti Jeſum Chriſtum.
4. Ego te glorificavi ſuper terram, opus conſummavi quod dediſti mihi ut facerem.
5. Et nunc glorifica me tu pater apud temetipſum ea gloria quam habui apud te, prius quàm hic mundus eſſet.
6. Manifeſtavi nomen tuum hominibus, quos dediſti mihi de mundo: Tui erant & mihi eos dediſti, & ſermonem tuum ſervaverunt.
7. Nunc cognoverunt quod omnia quæcunque dediſti mei, abs te ſunt.
8. Quia verba quæ dediſti mihi, dedi eis, & ipſi acceperunt: & cognoverunt verè quod à te exivi: & crediderunt quod tu me miſiſti.
9. Ego pro eis rogo. Non pro mundo rogo, ſed pro his quos dediſti mihi, quia tui ſunt.
10. Et mea omnia tua ſunt, & tua mea ſunt: & glorificatus ſum in eis.
11. Et non ſum amplius in mundo: at hi in mundo ſunt, & ego ad te venio. Pater ſancte ſerva eos per nomen tuum quos dediſti mihi: ut ſint unum, ſicut & nos.
12. Quum eſſem cum eis in mundo, ego ſervabam eos nomine tuo: Quos dediſti mihi, ego cuſtodivi, & nemo ex eis periit, niſi filius ille perditionis, ut Scriptura impleretur.
13. Nunc autem ad te venio, & hæc loquor in mundo, ut habeant gaudium meum impletum in ſemetipſis.

I. 17.

14. Ego tradidi eis ſermonem tuum, & mundus eos odio habuit: quia non ſunt de mundo, ſicut & ego non non ſum de muodo.
15. Non rogo ut tollas eos è mundo, ſed ut ſerves eos à malo.
16. Ex mundo non ſunt, ſicut ego non ſum ex mundo.
17. Sanctifica eos per veritatem tuam: ſermo tuus veritas eſt.
18. Sicut tu me miſiſti in mundum, ita & ego miſi eos in mundum.
19. Et pro eis ego ſanctifico meipſum, [a] ut ſint & ipſi ſanctificati per veritatem.
20. Non pro eis autem rogo tantùm, ſed & pro iis qui credituri ſunt per ſermonem eorum in me.
21. Ut omnes unum ſint: ſicut tu pater in me, & ego in te, ut & ipſi in nobis unum ſint, ut credat mundus quod tu me miſeris.
22. Et ego gloriam quam dediſti mihi, dedi eis: ut ſint unum, ſicut & nos unum ſumus.
23. Ego in eis, & tu in me, ut ſint conſummati in unum, & ut cognoſcat mundus, quod tu me miſiſti, & dilexiſti eos, ſicut me dilexiſti.
24. Pater, quos dediſti mihi, volo ut ubi ſum ego, & illi ſint mecum: ut videant gloriam meam, quam dediſti mihi, quia dilexiſti me ante conſtitutionem mundi.
25. Pater juſte, mundus non te cognovit: ego autem te cognovi, & hi cognoverunt quod tu me miſeris. Et notum feci eis nomen tuum:
26. Et ootum faciam, ut dilectio qua dilexiſti me, in ipſis ſit, & ego in ipſis.

[a] Id eſt me juſtum do, patri offero.

Nonageſima ſeptima quadruplex M. R. L. I. Jeſus egreditur Hieroſolyma in montem Oliveti.

M. 26. verſ. 36.

36. Tunc venit Jeſus cum illis, in villam quæ dicitur Gethiemane, & dixit diſcipulis, ſedete hic, donec vadam & orem illic.

R. 14. verſ. 32.

32. Et veniunt in locum, cujus nomen Getbſemani, & dicit diſcipulis ſuis: Sedete hic uſque dum precatus fuero.

L. 22. verſ. 39.

39. Et egreſſus, ibat, at erat ſolitus in montem olivarum: ſecuti ſunt autem illum, & diſcipuli ejus.

I. 18. verſ. 1.

1. HÆc cùm dixiſſet Jeſus, egreſſus eſt cum diſcipulis ſuis trans torrentem Cedron, ubi erat hortus, in quem introivit ipſe & diſcipuli ejus.

Nonageſima octava triplex M. R. L. Initium paſſionis Chriſti, ab angore uſque ad mortem, trina humili & obedienti oratione, & ſudore ſanguineo.

M. 26. à verſ 37. uſque ad verſ. 47.

37. Et aſſumpto Petſo & duobus filiis Zebedæi, cœpit contriſtari, & graviſſimè angi.
38. Tunc ait illis Jeſus: pertriſtis eſt anima mea uſque ad mortem: manete hic, & vigilate mecum.
39. Et progreſſus paululum, procidit in faciem ſuam, orans, ac dicens: Pater mi, ſi poſſibile eſt, tranſeat à me calix iſte: verumtamen non ſicut ego volo, ſed ſicut tu.
40 Et venit ad diſcipulos ſuos, & reperit eos dormientes, & dicit Petro: Siccine non potuiſtis una hora vigilare mecum.
41. Vigilate & orate, ut non intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus, ſed caro infirma.
42 Rurſum ſecundò abiit, & oravit, dicens: Pater mi, ſi non poteſt hoc poculum tranſire à me, niſi bibam illud, fiat voluntas tua.
43 Et venit & reperit eos iterum dormientes: erant enim oculi eorum gravati:
44. Et relictis illis iterum abiit, & oravit tertiò, eundem ſermonem dicens:
45 Tunc venit ad diſcipulos ſuos, & dicit illis: Dormite jam, & requieſcite, ecce appropinquavit hora, & filius hominis tradirur in manus peccatorum.
46. Surgite eamus: ecce appropinquavit qui me tradit.

R. 14. à verſ. 33. uſque ad verſ. 43.

33. Et aſſumit Petrum & Jacobum, & Joannem ſecum: cœpitque expaveſcere & graviter angi.
34. Et ait illis: Dolore diſcruciatur anima mea uſque ad mortem: manete hic, & vigilate.
35. Et progreſſus paululum, proſtratus eſt in terram: & oravit, ut ſi poſſibile eſſet tranſiret ab ipſo hora.
36. Et dixit, Abba pater, omnia poſſibilia ſunt tibi: transfer poculum hoc à me. Verumtamen non quid ego volo, ſed quid tu.
37. Et venit, & invenit eos dormientes: dicitque Petro, Simon, dormis? non potuiſti unam horam vigilare?
38. Vigilate & orate, ne incidatis in tentationem: Spiritus quidem promptus eſt, ſed caro infirma.
39. Et rurſum digreſſus orabat, & eundem dixit ſermonem.
40. Et reverſus invenit illos rurſum dormientes, erant enim oculi eorum gravati: neque ſciebant quid illi reſponderent.
41. Et venit tertiò, dicitque illis, Dormite poſthac, & requieſcite. Sufficit, venit hora, ecce tradetur filius hominis in manus peccatorum.
42. Surgite, eamus: ecce qui prodit me, appropinquat.

L. 22. à verſ. 40. uſque ad verſ. 47.

40. Quum verò perveniſſet ad locum, dixit illis: hoc orate, ne intretis in tentationem.
41. Et ipſe avulſus eſt ab eis fermè ad jactum lapidis, poſitiſque genibus, orabat, dicens:
42. Pater, ſi vis, transfer poculum hoc à me: Verumtamen non mea voluntas, ſed tua fiat.
43. Apparuit autem illi angelus de cælo corroborans eum.
44. Et factus in agonia, fortius orabat. Et erat ſudor ejus ſicut grumi ſanguinis decurrentes in terram.
45. Et cùm ſurrexiſſet à precatione, veniſſetque ad diſcipulos ſuos, invenit eos dormientes præ triſtitia.
46. Et ait illis, Quid dormitis? Surgite & orate, ne incidatis in tentationem.

Nonageſima nona quadruplex M. R. L. I. Jeſus voluntariè ſe offert armatis lictoribus, oſculo proditus à Juda, noctu capitur in horto, deffendi non vult, ligatur, ducitur ad Annam, qui ſtatim mittit eum ad Caïpham, ubi ſummi Sacerdotes & totum conſilium, fruſtra conquiſitis falſis teſtibus, interrogatum damnant, conſpuunt, & miniſtris ſuis totam noctem illudendum & percutiendum tradunt, Petro interim præ perturbatione, metuque mortis ter eum negante, & cùm exiiſſet, amarè flente.

M. 26. à verſ. 47. uſque ad fin. cap.

47. Et adhuc eo loquente, ecce Judas unus ex duodecim venit, & cum eo turba multa cum gladiis & fuſtibus, miſſi à principibus Sacerdotum, & ſenioribus populi.
48. Proditor autem ejus dederat illis ſignum, dicens: Quemcumque oſculatus fuero, ipſe eſt, prehendite eum.
49. Et confeſtim accedens ad Jeſum, dixit: Ave Rabbi. Et deoſculatus eſt eum.
50. At Jeſus dixit ei: Sodalis, ad quid veniſti? Tunc accellerunt, & manus injecerunt in Jeſum, & prehenderunt eum.
51. Et ecce unus ex his qui erant cum Jeſu, extendens manum, exemit gladium ſuum: & percutiens ſervum principis Sacerdotum amputavit auriculam ejus.
52. Tunc ait illi Jeſus, Converte gladium tuum in locum ſuum. Omnes enim qui acceperint gladium, gladio peribunt.
53. An putas quod non poſſum nunc rogare patrem meum, & exhibebit mihi plus, quàm duodecim legiones Angelorum?
54. Quomodo ergo implebuntur ſcripturæ, quod ſic oportet fieri?
55. In illa hora dixit Jeſus turbis. Tanquam ad latronem exiſtis, cum gladiis & fuſtibus ad comprehendendum me: quotidie apud vos ſedebam, docens in templo, & non me prehendiſtis?
56. Hoc autem totum factum eſt, ut complerentur ſcripturæ Prophetarum. Tunc diſcipuli omnes relicto eo fugerunt.
57. At illi comprehenſum Jeſum, adduxerunt ad Caïpham principem ſacerdotum, ubi Scribæ & ſeniores convenerant.
58. Petrus autem ſequebatur

R. 14. à verſ. 43. uſque ad fin. cap.

43. Et ſtatim adhuc eo loquente, venit Judas, qui erat unus è duodecim, & cum eo turba multa cum gladiis & fuſtibus, à ſummis Sacerdotibus, & ſcribis & ſenioribus.
44. Dederat autem proditor ejus interſignium ipſis, dicens: Quemcunque oſculatus fuero, is eſt comprehendite illum, & abducite cautè.
45. Et quum veniſſet, protinus accedens ad eum, ait: Rabbi, rabbi. Ac deoſculatus eſt eum.
46. Illi verò injecerunt in illum manus ſuas, & comprehenderunt eum.
47. Unus autem quidam aſtantium educto gladio, percuſſit ſervum ſummi Sacerdotis & amputavit ejus auriculam.
48. Et reſpondens Jeſus, dixit illis: Tanquam ad latronem exiſtis, cum gladiis ac fuſtibus, ad comprehendendum me?
49. Quotidie eram apud vos in templo docens, & non comprehendiſtis me, ſed ut impleantur ſcripturæ.
50. Et relicto illo, omnes fugerunt.
51. Et unus quiſpiam adoleſcentulus ſequebatur illum, circumamictus ſindone ſuper nudum, & comprehenderunt illum adoleſcentuli.
52. Ille verò relicta ſindone, nudus effugit ab illis.
53. Et adduxerunt Jeſum ad Pontificem maximum. Et convenerunt cum eo omnes Principes Sacerdotum, & ſeniores, & ſcribæ.
54. Et Petrus à longè ſecutus eſt eum intrò uſque in atrium ſummi Sacerdotis: & erat ſedens unà cum miniſtris, & calefaciebant ſe ad ignem.
55. Summi verò Sacerdotes & totum concilium quærebant adverſus Jeſum teſtimonium, ut morti

L. 22. à verſ. 47. uſque ad verſ. 66.

47. Adhuc autem eo loquente, ecce turba, & qui vocabatur Judas, unus è duodecim antecedebat eos, & appropinquavit Jeſu, ut oſcularetur eum.
48. Jeſus autem dixit illi: Juda, oſculo filium hominis prodis?
49. Videntes autem hi qui circa ipſum erant, quod futurum erat, dixerunt ei: Domine, percutiemus ne gladio?
50. Et percuſſit unus quiſpiam ex illis ſervum principis Sacerdotum, & amputavit auriculam ejus dextram.
51. Reſpondens autem Jeſus ait: Sinite huc uſque. Et quum tetigiſſet auriculam ejus, ſanavit eum.
52. Dixit autem Jeſus ad eos qui venerant ad ſe, principes Sacerdotum ac magiſtratus templi, & ſeniores: Quaſi ad latronem exiſtis cum gladiis, & fuſtibus?
53. Quum quotidie vobiſcum fuerim in templo, non injeciſtis manus in me: Sed hæc eſt hora illa veſtra, & poteſtas tenebratum.
54. Comprehenſum autem eum duxerunt, & introduxerunt eum in domum principis Sacerdotum. [b] Petrus verò ſequebatur à longè.
55. Quum autem accendiſſent ignem in medio aulæ, atque unà conſediſſent, ſedit & Petrus inter eos.
56. Quem quum vidiſſet ancilla quædam ſedentem ad lumen, defixis in illum oculis, dixit. Et hic cum illo erat.
57. At ille abnegavit eum, dicens: Mulier non novi illum.
58. Et poſt puſillum alius videns eum, dixit: Et tu de illis es. Petrus verò ait, homo non ſum.
59. Et

J. 18. à verſ. 2. uſque ad verſ. 28.

2. Noverat autem & Judas proditor ejus locum, quia frequenter Jeſus convenerat illuc cum diſcipulis ſuis.
3. Judas ergo quum accepiſſet cohortem; [a] & à Pontificibus, ac Phariſæis miniſtros, venit illuc cum laternis, ac facibus & armis.
4. Jeſus itaque ſciens omnia quæ ventura erant ſuper ſe, proceſſit, ac dixit eis: Quem quæritis?
5. Reſponderunt ei: Jeſum Nazarenum. Dicit eis Jeſus: Ego ſum. Stabat autem & Judas qui prodebat eum, cum ipſis.
6. Ut ergo dixit eis, Ego ſum, abierunt retrorſum, & ceciderunt in terram.
7. Iterum ergo interrogavit eos: Quem quæritis? Illi autem dixerunt, Jeſum Nazarenum.
8. Reſpondit Jeſus, Dixi vobis quod ego ſum. Si ergo me quæritis, ſinite hos abire.
9. Ut impleretur ſermo quem dixerat: Ex iis quos dediſti mihi, non perdidi quenquam.
10. Simon ergo Petrus cum haberet gladium, eduxit eum, & percuſſit Pontificis ſervum, & abſcidit auriculam ejus dextram. Erat autem nomen ſervo Malchus.
11. Dixit ergo Jeſus Petro: Immitte gladium tuum in vaginam. An non bibam poculum quod dedit mihi Pater:
12. Cohors igitur & tribunus, ac miniſtri Judæorum comprehenderunt Jeſum, & ligaverunt eum.
13. Et adduxerunt eum ad Annam primùm: erat enim ſocer Caïaphæ

[a] Cohortem à Præſide Prætorio acceptam certum eſt, qui etiam tribunus miſit decem mille ... tem, ... & propter ... tos motus conſtitutam erat in urbe præſidium & præſes ipſe quocumque veniret ducebat prætorià reliqui erant Sacerdotum miniſtri. Cal.

[b] A domo Caiphæ extra ... multum, tantum ... niſtiorum uſque ad ... timam negationem Petri deind poſt primam ſententiam Pilati fit rogatio militum (cuſtodum) tantum ... que ante depoſitionem. cruce parte 113. parte 314. de cuſtodia tantum ſacerdotum & magiſtratibus templi qui vocantur ... lites vel cuſtodes. Matth. 28. parte 126.

M. 26.

batus eum procul uſque ad atrium Principis Sacerdotum: Et ingreſſus intrò ſedebas cum miniſtris, ut videret finem,
59. Principes autem Sacerdotum, & ſeniores & torum concilium, quærebans falſum teſtimonium contra Jeſum, us morti eum traderent.
60. Et non invenerunt: etiam cum multi falſi teſtes acceſſiſſent, non inveneruns.
61. Noviſſimè antem veneruns duo falſi teſtes & dixerunt: Hic dixit, Poſſum deſtruere templum Dei, & in triduo ædificare illud.
62. Et ſurgens Princeps Sacerdotum, ait illi: Nihil reſpondes? Quid iſti adverſum te teſtimonium dicuns?
63. Jeſus autem tacebat Et reſpondens princeps Sacerdotum ait illi: Adjuro te per Deum viventem, ut dicas nobis, an tu ſis Chriſtus ille filius Dei.
64. Dicit illi Jeſus: Tu dixiſti. Veruntameo dico vobis, amodo videbitis filium hominis ſedentem à dextris virtutis, & venientem in nubibus cæli.
65. Tunc princeps Sacerdotum diſcidit veſtimenta ſua, dicens: blaſphemavit, quid inſuper egemus teſtibus? ecce nunc audiſtis blaſphemiam ejus.
66. Quid vobis videtur? At illi reſpoodentes dixerunt, reus eſt mortis.
67. Tunc inſpnerunt in faciem ejus, & colaphos ei infregerunt: alii autem palmas in faciem ejus dederunt.
68. Dicentes: vaticinare nobis Chriſte, quis eſt qui te percuſſit:
69. Petrus verò ſedebat foris in atrio & acceſſit ad eum una ancilla, dicens: & tu cum Jeſu Galilæo eras.
70. At ille negavit coram omnibus, dicens, neſcio quid dicas.
71. Cum autem exiiſſet in veſtibulum, vidit eum alia ancilla, & ait bis qui erant ibi. Et hic erat cum Jeſu Nazareno.
72. Et iterum negavit cum jurejurando, nun novi hominem.
73. Et poſt puſillum acceſſeruns qui ſtabant & dixerunt Petro, verè & tu ex illis es, nam & loquela tua se manifeſtum facis.
74. Tunc cœpit execrari & jurare, quod non noſſes hominem. Et continuò gallus cantavit.
75. Et recordatus eſt Petrus verbi Jeſu, qui dixerat ei: Priusquàm gallus cantet, ter me negabis. Et egreſſus foras, flevit amarè.

R. 14.

morti traderent eum, nec inveniebant.
56. Nam multi falſum teſtimonium dicebans adverſus eum: & convenientia teſtimonia non erant.
57. Et quidam ſurgentes, falſum teſtimonium ferebant adverſus eum, dicentes:
58. Nos audivimus eum dicentem, Ego deſtruam templum hoc, quod eſt manibus factum, & tribus diebus aliud non manu factum, ædificabo.
59. Et nec ſatis idonea erant teſtimonia illorum.
60. Es ſurgens Pontifex maximus in medium interrogavit Jeſum, dicẽs: Num reſpondes quicquam? Quid iſti dicuns adverſum te teſtimonia?
61. At ille tacebat, neque quicquam reſpondebat. Rurſum Pontifex maximus interrogavit eum, & dicit illi: tu es ille Chriſtus filius benedicti?
62. Jeſus autem dixit, Ego ſum: & videbitis filium hominis ſedentem à dextris virtutis, & venientem cum nubibus cæli.
63. Pontifex autem maximus dilaceratis veſtibus ſuis, dixit: Quid adhuc nobis opus eſt teſtibus:
64. Audiſtis blaſphemiam: Quid vobis videtur? Illi verò omnes condemnaverunt eſſe reum mortis.
65. Et cœperunt quidam conſpuere in eum, & obvelare faciem illius, & colaphis eum cædere, & dicere illi, Vaticinare: ac miniſtri alapas illi impingebant.
66. Et cum eſſet Petrus inferius, venit una ancillarum Pontificis maximi:
67. Cumque vidiſſet Petrum calefacientem ſe, intuita illum, ait: Et tu cum Jeſu Nazareno eras?
68. At ille negavit, dicens: Non novi, neque ſcio quid tu dicas. Et exivit foras in veſtibulum, & gallus cantavit.
69. Et ancilla quum vidiſſes eum, rurſum dicere cœpit his qui aſtabant: Hic ex illis eſt.
70. At ille rurſum negavit. Ac paulò pòſt iterum qui aſtabant, dicebant Petro: Verè ex illis es, nam & Galilæus, & loquela tua convenit.
71. As ille cœpit execrari & dejerare, Non novi hominem iſtum de quo dicitis.
72. Et iterum gallus cecinit. Recordatuſque eſt Petrus verbi quod dixerat illi Jeſus: Prius quàm gallus cecinerit bis, abnegabis me ter, & prorupit in fletum.

L. 22.

59. Et interpoſita fere hora una, alius quidam affirmabat, dicens: verè & hic cum illo erat: Nam & Galilæus eſt.
60. Et ait Petrus: homo, neſcio quid dicas. Es continuò adhuc illo loquente, cantavit gallus.
61. Es converſus Dominus, intuitus eſt Petrum. Et recordatus eſt Petrus ſermonis Domini, quomodo dixerat ipſi, Priuſquam gallus cecinerit, ter me negabis.
62. Et egreſſus foras, Petrus flevit amarè.
63. Et viri qui tenebans Jeſum, illudebant ei, cædentes.
64. Et cum circumtexiſſent eum, percutiebant faciem ejus, & interrogabant eum, dicentes: Vaticinare, quis eſt ille qui te percuſſit?
65. Es alia multa convicianтes, dicebant in eum.

J. 18.

phæ, qui erat Pontifex anni illius.
14. Erat autem Caïphas, is qui conſilium dederat Judæis, quod expediret unum hominem mori pro populo.
15. Sequebatur autem Jeſum Simon Petrus, & alius diſcipulus: Diſcipulus autem ille erat notus Pontifici, & introivit cum Jeſu in atrium Pontificis.
16. Petrus autem ſtabas ad oſtium foris. Exivit ergo diſcipulus ille alter, qui erat notus Pontifici, & dixis oſtiariæ, & introduxit Petrum.
17. Dixit ergo Petro ancilla oſtiaria: Num & tu ex diſcipulis es hominis iſtius? Dicit ille, non ſum.
18. Stabant autem ſervi & miniſtri qui prunas congeſſerant quia frigus erat, & calefaciebant ſe. Erat autem cum eis & Petrus, ſtans & calefaciens ſe.
19. Pontifex ergo interrogavit Jeſum de diſcipulis ſuis, & de doctrina ipſius.
20. Reſpondit ei Jeſus: Ego palàm locutus ſum mundo: ego ſemper docui in Synagoga, & in templo, quo omnes Judæi conveniunt, & in occulto locutus ſum nihil.
21. Quid me interrogas? interroga eos qui audierunt quid locutus ſum ipſis. Ecce hi ſciunt quæ dixerim ego.
22. Hæc autem eum ipſe dixiſſet, unus aſſiſtens miniſtrorum inflixit alapam Jeſu, dicens: Siccine reſpondes Pontifici?
23. Reſpondis ei Jeſus: Si malè locutus ſum, teſtificare de malo: ſin bene, cur me cædis?
24. Miſerat igitur eum Annas vinctum ad Caïapham Pontificem.
25. Stabat autem Simon Petrus, & calefaciebat ſe. Dixerunt ergo ei: Num & tu ex diſcipulis ejus es: Negavit ille, & dixit: Non ſum.
26. Dicit ei unus ex ſervis Pontificis cognatus ejus, cujus abſciderat Petrus auriculam: Nonne ego te vidi in horto cum illo:
27. Iterum ergo negavis Petrus, & ſtatim gallus cantavit.

Centeſima pars ſimplex L. Ut ſexta hebdomadæ dies (quam Veneris vocamus) illuxit convenientes ſeniores populi, & omnes principes ſacerdotum, & ſcribæ, apud Caïapham, iterum Jeſum in conſilium ſuum adductum interrogant, & morte damnant.

L. 22. à verſ. 66. uſque ad fin. cap.

a Oh cujus & duplicem ſabbathi ſolemnitatem principa &. non eſt veriſimile eos reliquiſſe templum ſine aliquibus ſacerdotibus qui eſſent in valde magno numero.

66. Atque ut illuxit, convenerunt ſeniores populi, principes ſacerdotum, ac ſcribæ [a] & duxerunt illum in concilium ſuum, dicentes :
67. Num tu es ille Chriſtus? Dic nobis. Et ait illis, Si vobis dixero, nequaquam credetis :
68. Quod ſi etiam interrogavero, nequaquam reſpondebitis mihi, neque dimittetis.
69. Abhinc futurum eſt, ut filius hominis ſedeat à dextris potentiæ Dei.
70. Dixerunt autem omnes, Tu ergo es filius Dei? Qui ait illis : Vos dicitis me eſſe.
71. At illi dixerunt : Quid adhuc deſideramus teſtimonium? Ipſi enim audivimus ex ore ipſius.

Centeſima prima quadruplex M. R. L. I. ſtatim diluculo, conſilio fixo Jeſum occidendi per gentes, ſurgens univerſa multitudo duxit eum iterum univerſali conſilio damnatum, vinctum ad Pilatum, cui morte plectendum tradiderunt.

M. 27. verſ. 1. 2.

1. MAne autem facto, conſilium inierunt omnes principes ſacerdotum & ſeniores populi adverſus Jeſum, ut eum morti traderent.
2. Et vinctum eum adduxerunt & tradiderunt eum Pontio Pilato præſidi.

R. 15. verſ. 1.

1. ET confeſtim diluculo concilio inito ſummi ſacerdotes cum ſenioribus & ſcribis ac toto conſeſſu vinctum Jeſum abduxerunt, tradiderunt que Pilato.

L. 23. verſ. 1.

1. ET ſorgens univerſa multitudo eorum, duxit illum ad Pilatum.

I. 11. verſ. 28.

28. Ducunt ergo Jeſum à Caïapha in prætorium. Erat autem mane, & ipſi non introierunt in prætorium, ne contaminarentur, ſed ut manducarent paſcha.

Centeſima ſecunda ſimplex M. Tunc Judas videns eum damnatum, pœnitens retulit argenteos, profitens ſe peccaſſe. Quibus projectis in templo, abiit, ſeque ſtrangulavit : princeps autem ſacerdotum acceptis argenteis dixerunt non eſſe licitum eos mittere inter ſacras oblationes ut pote quibus empta erat mors hominis, ideo emerunt agrum in ſepulturam peregrinorum quod ante 666. annos prædixerat Hieremias.

M. 27. à verſ. 3. uſque ad verſ. 11.

b Id eſt non curamus ſi peccaviſti vel non? a Id eſt ad te ſpectat videre factum tuum.

3. Tunc videns Judas qui eum prodiderat, quod condemnatus eſſet, pœnitentia ductus retulit trigiota argenteos principibus ſacerdotum & ſenioribus, dicens :
4. Peccavi tradens ſanguinem innoxium. At illi dixerunt, Quid ad nos? [b] tu videris. [c]
5. Et projectis argenteis in templo, receſſit, & abiens laqueo ſe ſtrangulavit.
6. Principes autem ſacerdotum acceptis argenteis dixerunt, Non licet eos mittere in corbonam, quia pretium ſanguinis eſt.
7. Conſilio autem inito, emerunt ex illis agrum illum figuli, in ſepulturam peregrinorum.
8. Quapropter vocatus eſt ager ille, ager ſanguinis uſque in hodiernum diem.
9. Tunc impletum eſt quod dictum eſt per Hieremiam prophetam dicentem : & acceperunt triginta argenteos pretium appretiati quem æſtimatum emerunt à filiis Iſraël.
10. Et dederunt eos in agrum figuli, ſicut conſtituit mihi dominus.

Centeſima tertia quadruplex M. R. L. I. Pilatus exit ad pontifices & ſeniores nolentes ingredi prætorium, ne contaminati nequirent edere Paſcha : ſed acriter accuſantes Jeſum. Pilatus ſciens accuſationes falſas & calumnioſas, interrogatum Jeſum voluit ut innocentem, dimittere.

M. 27. à ver. 11. uſque ver. 15.

11. Jeſus autem ſtetit ante præſidem, & interrogavit eum præſes dicens : tu es ille rex Judæorum? Ait autem illi Jeſus, tu dicis.
12. Et cum ipſe accuſaretur à principibus ſacerdotum & ſenioribus, nihil reſpondit.
13. Tunc dicit illi Pilatus: Non audis quam multa adverſum te teſtificentur?

R. 15. à ver. 2. uſque ver. 6.

2. Et interrogavit eum Pilatus, Es tu ille rex Judæorum? At ille reſpondens, dixit illi: Tu dicis.
3. Et accuſabant eum ſummi ſacerdotes de multis.
4. Pilatus autem rurſus interrogavit illum, dicens : Non reſpondes quicquam? ecce quam multa adverſus te teſtantur?

L. 23. verſ. 2. 3. 4.

2. Cœperunt autem illum accuſare, dicentes : Hunc deprehendimus pervertentem gentem, ac vetantem tributa dare Cæſari, dicentem ſe Chriſtum, regem eſſe.
3. Pilatus autem interrogavit eum, dicens : Tu es rex Judæorum? Ille verò reſpondens ei, ait: Tu dicis.
4. Ait autem Pilatus ad

I. 18. verſ. 29. 30. 31. 32.

29. Exivit ergo Pilatus ad eos foras, & dixit : Quam accuſationem affertis adverſus hominem hunc?
30. Reſponderunt, & dixerunt ei : Si non eſſet hic malefactor haud quaquam tibi tradidiſſemus eum.
31. Dicit ergo eis Pilatus : Accipite eum vos, & ſecundum legem veſtram judicate eum. Dixerunt ergo ei Judæi : Nobis non licet interficere quemquam.

M. 27. — *R.* 15. — *L.* 23. — *J.* 18.

14. Et non reſpondit ei ad ullum verbum, ita ut miraretur Præſes vehementer.

5. Jeſus autem nihil quicquam reſpondit amplius, adeo ut admiraretur Pilatus.

principes ſacerdotum & turbas: Nihil invenio noxiæ in hoc homine.

32. Ut ſermo Jeſu impleretur quem dixit, ſignificans qua morte eſſet moriturus.

Centeſima quarta ſimplex L. Sed illis Jeſum inſimulantibus de ſeditione, commotoque populo à Galilæa uſque Hieroſolymam, Pilatus occaſione ſe exonerandi arrepta, miſit eum ad Herodem, qui valde gaviſus ſperans aliquod ſignum videre, tacentem ſprevit cum ſuis exercitibus, & illuſum veſte ſplendenti motionis inſtar indutum, nihil factis calumnioſis accuſationibus Judæorum, remiſit ad Pilatum quocum ea die conciliatus eſt.

L. 23. à verſ. 5. uſque ad verſ. 13.

5. At illi invaleſcebant dicentes: commovet populum docens per univerſam Judæam, exorſus à Galilæa uſque huc.
6. Pilatus autem audita mentione Galilææ, interrogavit num homo Galilæus eſſet.
7. Et ut cognovit quod ad Herodis ditionem pertineret, remiſit eum ad Herodem, qui & ipſe Hieroſolymis erat illis diebus.
8. Herodes autem viſo Jeſu, gaviſus eſt valde: cupiebat enim à multo tempore eum videre, eo quod audiret multa de eo, & ſperabat ſe ſignum aliquod viſurum ab eo fieri.
9. Interrogabat autem eum multis ſermonibus: At ipſe nihil illi reſpondebat.
10. Stabant autem principes ſacerdotum & ſcribæ acriter accuſantes eum.
11. Sprevit autem illum Herodes cum exercitibus ſuis, cumque illuſiſſet, indutum veſte ſplendida, remiſit ad Pilatum.
12. Et facti ſunt amici inter ſeſe Pilatus & Herodes in eodem die: nam antea inimici erant inter ſe.

Centeſima quinta quadruplex M. R. L. I. Jeſus reductus ad Pilatum qui fortius niſus eſt eum dimittere innocentem, palàm etiam plebi convocatæ declaratum, ſaltem beneficio feſti, Barrabam ſeditioſum homicidam alioquin dimiſſurus: ut eum ad clamorem turbarum per Pontifices & ſeniores ſeductarum dimiſit: Jeſum autem ſæpius interrogatum & innocentem declaratum (prius lotis manibus ut hoc ſcelus in populum qui acceptavit, ethnica ſuperſtitione transfert) flagellavit, eorumque clamori crucifigendum dedit, hæc prima Pilati ſententia.

M. 27. à verſ. 15. uſque ad verſ. 22.

15. In feſto autem conſueverat Præſes turbæ dimittere unum vinctum quem voluiſſent.
16. Habebat autem tunc vinctum inſignem, qui dicebatur Barrabas.
17. Congregatis ergo illis, dixit Pilatus, utrum vultis dimittam vobis Barrabam, an Jeſum, qui dicitur Chriſtus?
18. Sciebat enim quod per invidiam tradidiſſent eum.
19. Sedente autem illo pro tribunali, miſit ad eum uxor ſua, dicens: Nihil tibi rei ſit cum juſto illo: multa enim paſſa ſum hodie in ſomnis propter eum.
20. Principes autem ſacerdotum & ſeniores perſuaſerunt turbis, ut peterent Barrabam: Jeſum verò perderent.
21. Reſpondens autem præſes ait illis, utrum vultis è duobus dimittam vobis? At illi dixerunt, Barrabam.
22. Dixit illis Pilatus,

R. 15. à verſ. 6. uſque ad verſ. 16.

6. Cæterùm in feſto dimittebat illis unum vinctum, quemcunque poſtulaſſent.
7. Erat autem qui dicebatur Barrabas, qui cum ſeditionis authoribus fuerat vinctus qui per ſeditionem cædem patraverant.
8. Et cum exclamaſſet turba, cœpit flagitare (ut faceret) quemadmodum ſemper faceret ipſis.
9. Pilatus autem reſpondit eis, dicens vultis dimittam vobis regem iſtum Judæorum?
10. Sciebat enim quod per invidiam tradidiſſent illum ſummi ſacerdotes.
11. Summi verò ſacerdotes concitaverunt turbam, ut potius Barrabam dimitteret ipſis.
12. Pilatus autem reſpondens rurſum, ait illis: Quid igitur vultis faciam ei, quem dicitis regem Judæorum?
13. At illi rurſum clamave-

L. 23. à verſ. 13. uſque ad verſ. 26.

13. Pilatus autem convocatis principibus ſacerdotum, & magiſtratibus [a] ac plebe, dixit ad illos:
14. Obtuliſtis mihi hunc hominem, quaſi avertentem populum: & ecce ego coram vobis interrogans nullum crimen invenio in homine iſto, ex his de quibus accuſatis eum.
15. Sed ne Herodes quidem: nam remiſi vos ad illum, & ecce nihil dignum morte actum eſt ei.
16. Caſtigatum ergo illum dimittam.
17. Neceſſe autem habebat dimittere eis in feſto unum.
18. Exclamavit autem ſimul univerſa turba, dicens: Tolle hunc, & dimitte nobis Barrabam.
19. Qui erat propter ſeditionem quandam factam in civitate & homicidium conjectus in carcerem.
20. Iterum autem Pilatus

I. 18. à verſ. 33. uſque ad cap. 19. verſ. 2.

33. Introivit ergo iterum in prætorium Pilatus, & vocavit Jeſum, & dixit ei: Es tu ille rex Judæorum.
34. Reſpondit Jeſus: A temetipſo tu hoc dicis, an alii dixerunt tibi de me?
35. Reſpondit Pilatus: Num ego Judæus ſum? Gens tua & Pontifices tradiderunt te mihi. Quid feciſti?
35. Reſpondit Jeſus, Regnum meum non eſt ex hoc mundo: Si ex hoc mundo eſſet, miniſtri mei utique decertarent, ne traderer Judæis. Nunc autem regnum meum non eſt hinc.
37. Dixit itaque ei Pilatus: Ergo rex es tu? Reſpondit Jeſus, Tu dicis, quod rex ſum ego. Ego in hoc natus ſum, & ad hoc veni in mundum, ut teſtimonium feram veritati. Omnis qui eſt ex veritate, audit vocem meam.
38. Dicit ei Pilatus: Quid

[a] Poteſt intelligi tã de magiſtratibus templi qui erant de primoribus Judæorum quam de magiſtratibus plebis in multis civitatibus. Adde notata parte 103.

M. 27.

Quid igitur faciam Jeſu, qui dicitur Chriſtus? Dicunt ei omnes Crucifigatur.

23. Præſes autem ait, Quidnam mali fecit? At illi magis clamabant, dicentes: crucifigatur.

24. Videns autem Pilatus quod nihil proficeret, ſed magis tumultus fieret, accepta aqua abluit manus coram populo, dicens: Innocens ego ſum à ſanguine hujus juſti, vos videritis.

25. Et reſpondens univerſus populus, dixit: Sanguis ejus ſuper nos, & ſuper filios noſtros.

26. Tunc dimiſit illis Barrabam, Jeſum autem flagellatum tradidit, ut crucifigeretur.

R. 15.

runt, crucifige illum.

14. Pilatus autem dicebat illis, Quid enim mali fecit? At illi vehementius clamaverunt, crucifige eum.

15. Pilatus verò volens turbæ ſatisfacere, dimiſit illis Barrabam, & tradidit Jeſum flagellatum, ut crucifigeretur.

L. 23.

locutus eſt ad eos, volens dimittere Jeſum.

21. At illi reclamabant, dicentes: Crucifige: crucifige eum.

22. Ille autem tertiò dixit ad illos: quid enim mali fecit hic? Nullum crimen capitale comperio in eo: caſtigatum ergo dimittam illum.

23. At illi inſtabant vocibus magnis, poſtulantes ut crucifigeretur, & invaleſcebant voces eorum, ac ſummorum Sacerdotum.

24. Et Pilatus adjudicavit, ut fieret quod illi poſtulabant.

25. Dimiſit autem illis eum, qui propter ſeditionem & homicidium conjectus fuerat in carcerem, quem popoſcerāt: Jeſum verò tradidit cupiditati eorum.

I. 18.

eſt veritas? Et cum hoc dixiſſet, iterum prodiit ad Judæos, & dicit eis: Ego nullam invenio in eo cauſam.

39. Eſt autem conſuetudo vobis, ut unum dimittam vobis in Paſcha. Vultiſne ergo dimittam vobis illum Regem Judæorum?

40. Clamaverunt rurſum omnes, dicentes: Non hunc, ſed Barrabam. Erat autem Barrabas latro.

I. 19.

1. Tunc ergo apprehendit Pilatus Jeſum, & flagellavit.

¶Centeſima ſexta triplex M. R. I. milites & lictores Pilati ſuſceptum Jeſum abducunt in atrium Prætorii tota cohorte congregata, & exutum induunt purpura, coronant ſpinis, arundinem in dexteram ejus ponunt, & genu flexo illudentes conſpuunt & percutiunt.

M. 27. verſ. 27. 28. 29. 30.

27. Tunc milites Præſidis ſuſcipientes Jeſum in prætorium, congregaverunt ad eum univerſam cohortem.

28. Et quum exuiſſent eum, circumdederunt ei chlamydem coccineam.

29. Et coronam de ſpinis contextam impoſuerunt ſuper caput ejus.

30. Et arundinem in dexteram ejus & genu flexo ante eum illudebant ei, dicentes: Ave Rex Judæorum. Et cum expuiſſent in eum, acceperunt arundinem & percutiebant caput ejus.

R. 15. verſ. 16. 17. 18. 19.

16. Milites autem adduxerunt eum intro in atrium, quod eſt prætorium, & convocant totam cohortem.

17. Et induunt illum purpura, & circumponunt ei contextam ſpinis coronam.

18. Et cœperunt ſalutare illum: Ave Rex Judæorum.

19. Et verberabant illius caput arundine, & inſpuebant in illum, & poſitis genibus adorabant illum.

I. 19. verſ. 2. 3.

2. Et milites plectentes coronam de ſpinis impoſuerunt capiti ejus, & veſte purpurea circumdederunt eum.

3. Ac dicebant: Ave Rex Judæorum. Et dabant ei alapas.

Centeſima ſeptima ſimplex I. iterum Pilatus hac occaſione dimittendi Jeſum arrepta, adducit eum foras geſtantem ſpineam coronam & veſtem purpuream, ut hominis innocentis tam dirè afflicti miſererentur. At illis atrocius clamantibus ut crucifigeretur, iterum eum in prætorio interrogat: & rurſus conatur dimittere, Judæis ad ultimum minitantibus Pilatum infenſum facere Cæſari. Quo audito Pilatus iterum eduxit foras Jeſum, & cùm ad tribunal ſediſſet, adhuc conatus eſt eum dimittere. Sed ad clamorem turbæ & Pontificum non alium ſe habere regem quàm Cæſarem clamantium, condemnavit Jeſum cruci. hæc ſecunda & ultima ejus ſententia.

I. 19. à verſ. 4. uſque ad medium verſ. 16.

4. Exivit ergo iterum Pilatus foras, & dicit eis: Ecce adduco vobis eum foras, ut cognoſcatis me nullam in eo invenire culpam.
5. Exivit ergo Jeſus foras, geſtans ſpineam coronam, & veſtem purpuream: & dicit eis: Ecce homo.
6. Cum ergo vidiſſent eum Pontifices & miniſtri, clamabant, dicentes: Crucifige, crucifige. Dicit eis Pilatus: Accipite eum vos, & crucifigite: ego enim non invenio in eo cauſam.
7. Reſponderunt ei Judæi: Nos legem habemus, & ſecundum legem noſtram debet mori, quia filium Dei ſe fecit.
8. Cum ergo audiſſet Pilatus hunc ſermonem, magis timuit.
9. Et ingreſſus eſt prætorium iterum & dicit ad Jeſum: unde es tu? Jeſus autem reſponſum non dedit ei.
10. Dicit ergo ei Pilatus: Mihi non loqueris? neſcis quod poteſtatem habeam crucifigendi te, & poteſtatem habeam abſolvendi te?
11. Reſpondit Jeſus: Non haberes poteſtatem adverſus me ullam, niſi tibi datum eſſet è ſupernis. Propterea qui me tradidit tibi, majus peccatum habet.
12. Exinde quærebat Pilatus abſolvere eum. Judæi autem clamabant, dicentes: Si hunc abſolveris, non es amicus Cæſaris. Quicunque enim ſe regem facit, contradicit Cæſari.
13. Pilatus autem cum audiſſet hunc ſermonem, produxit foras Jeſum, ſeditque pro tribunali, in loco qui dicit Lithoſtrotos, Hebraicè autem Gabbatha.

14 Erat autem paraſceve Paſchæ, hora fermè ſexta, & dicit Judæis: Ecce Rex veſter:
15 Illi autem clamabant: Tolle, tolle, crucifige eum: Dicit eis Pilatus: Regem veſtrum crucifigam? Reſponderunt Pontifices: Non habemus regem niſi Cæſarem.
16 Tunc ergo tradidit eum illis, ut crucifigeretur. †

Centeſima octava triplex M. R. I. Tunc cùm milites & lictores Pilati illuſiſſent Jeſu, exuerunt eum purpura, & teinduerunt veſtibus ſuis, & eduxerunt ut crucifigerent crucem ſuam ferentem.

M. 27. verſ. 31.

31 Et poſtquam illuſerunt ei, exuerunt eum chlamyde, & induerunt eum veſtimentis ſuis, & abduxerunt eum ut crucifigerent.

R. 15. verſ. 20.

20 Et quum illuſiſſent ei, exuerunt eum purpura, & induerunt illum veſtibus propriis: & educunt eum ut crucifigerent eum.

I. 19. verſ. 16. 17. dimidiatis.

16 Acceperunt autem Jeſum, & abduxerunt.
17 Et is bajulans crucem ſuam, exivit.

Centeſima nona triplex M. R. L. carnifices urbe egreſſi, videntes Jeſum tot tormentis afflictum, etiam ſub pondere crucis opprimi: ne forte prius moreretur quàm crucifigeretur, obvium Simonem coëgerunt reliquum viæ crucem Jeſu ferre.

M. 27. verſ. 32.

32 Exeuntes autem invenerunt hominem Cyrenæum nomine Simonem: hunc adegerunt ut tolleret crucem ejus.

R. 15. verſ. 21.

21 Et angariaverunt prætereuntem quemdam Simonem Cyrenæum (qui veniebat ex agro, patrem Alexandri & Rufi) ut tolleret crucem ejus.

L. 23. verſ. 26.

26 Et quum abducerent eum, apprehenderunt Simonem quemdam Cyrenenſem venientem è rure, & impoſuerunt illi crucem, ut portaret poſt Jeſum.

Centeſima decima ſimplex L. Jeſus ſequentes, & ejulantes mulieres monuit non ſuper ipſo: ſed ſuper ſeipſas & ſuos flere. Duo interim facinoroſi cum eo ad mortem ducebantur.

L. 23. à verſ. 27. uſque ad verſ. 33.

27 Sequebatur autem illum multa turba populi ac mulierum: quæ & plangebant, & lamentabantur eum.
28 Converſus autem ad illas Jeſus, dixit: Filiæ Hieruſalem, nolite flere ſuper me, ſed ſuper vobiſmetipſis flete, & ſuper filiis veſtris:
29 Quoniam ecce venient dies, in quibus dicent, Beatæ ſteriles, & ventres qui non genuerunt, & ubera quæ non lactaverunt.
30 Tunc incipient dicere montibus, Cadite ſuper nos: & collibus, operite nos.
31 Quia ſi in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet?
32 Ducebantur autem & alii duo facinoroſi, ut cum eo interficerentur.

Centeſima undecima quadruplex M. R. L. I. De crucifixione Chriſti inter duos latrones, & titulo crucis, veſtibus ſectis, & tunica ſorte data, ſeptem dictis Chriſti, & ejus morte.

M. 27. à verſ. 33. uſque verſ. 51.

33 Et venerunt in locum qui dicitur Golgotha, quod eſt Calvariæ locus.
34 Et dederunt ei acetum bibere cum felle mixtum. Et cum guſtaſſet, noluit bibere.
35 Poſtquam autem crucifixerunt eum, diviſerunt veſtimenta ejus, ſortem mittentes, ut impleretur quod dictum eſt per prophetam: diviſerunt ſibi veſtimenta mea, & ſuper veſtimentum meũ miſerunt ſortem.
36 Et ſedentes ſervabant eum ibi.

R. 15. à verſ. 22. uſque verſ. 38.

22 Et ducunt eum in Golgotha locum: quod eſt ſi interpreteris, Calvariæ locus.
23 Et dederunt illi bibere myrrathum vinum: ſed ille non ſumpſit.
24 Quumque crucifixiſſent eum, partiti ſunt veſtimenta ejus, mittentes ſortem ſuper illa, quis quid tolleret.
25 Erat autem hora tertia quum crucifixerunt eum.
26 Et erat inſcriptio cauſæ illius inſcripta Rex Judæorum.
27 Et cum eo crucifigunt duos latrones; unum à

L. 23. à verſ. 33. uſque verſ. 47.

33 Et poſtquam venerunt in locum qui vocatur Calvaria, ibi crucifixerunt eum, & facinoroſos, unum à dextris, alterum à ſiniſtris.
34 Jeſus autem dicebat: Pater, remitte illis, neſciunt enim quid faciant. Dividentes verò veſtimenta ejus, ſortem mittebant.
35 Et ſtabat populus ſpectans, & deridebant eum principes cum eis, dicentes: Alios ſervavit, ſervet ſeipſum, ſi hic eſt ille Chriſtus, ille Dei electus.

I. 19. à verſ. 17. uſque ad verſ. 31.

17 In eum, qui dicitur Calvariæ locum, Hebraicè autẽ Golgotha.
18 Ubi crucifixerunt eum, & cum eo alios duos hinc & hinc, medium autem Jeſum.
19 Scripſit autem & titulum Pilatus, & poſuit ſuper crucem. Erat autem ſcriptum: Jeſus Nazarenus Rex Judæorum.
20 Hunc ergo titulum multi Judæorum legerunt, quia prope civitatem erat locus ubi crucifixus eſt Jeſus. Et erat ſcriptum Hebrai-

M. 27.

37 Et impoſuerant ſuper caput ejus cauſam ipſius ſcriptam, Hic eſt Jeſus Rex Judæorum.
38 Tunc crucifiguntur cum eo duo latrones, unus à dextris & alter à ſiniſtris.
39 Qui verò prætéribant conviciabantur moventes capita ſua, & dicentes.
40 Tu qui deſtruis templum, & in triduo ædificas, ſerva temetipſum: ſi filius Dei es deſcende de cruce.
41 Similiter autem & principes Sacerdotum illudentes cum ſcribis & ſenioribus, dicebant:
42 Alios ſervavit, ſeipſum non poteſt ſervare: ſi Rex Iſraël eſt, deſcendat nunc de Cruce, & credemus ei.
43 Confidit in Deo, liberet eum nunc ſi vult eum. Dixit enim filius Dei ſum.
44 Idipſum autem & latrones qui crucifixi erant cum eo, exprobrabant ei.
45 A ſexta autem hora tenebræ factæ ſunt ſuper univerſam terram uſque ad horam nonam.
46 Et circa horam nonam, clamavit Jeſus voce magna, dicens: Heli Heli lamaſabachthani? hoc eſt, Deus meus, Deus meus, ut quid deſeruiſti nos?
47 Quidam autem illic aſtantium, quum audiſſent dicebant, Heliam vocat iſte.
48 Et continuò currens unus ex eis, quum acceptam ſpongiam impleſſet aceto, impoſuit arundini, dabatque ei bibere.
49 Cæteri verò dicebant. Sine, videamus an veniat Helias liberaturus eum.
50 Jeſus autem quum iterum clamaſſet voce magna, emiſit ſpiritum.

R. 15.

dextris, & alterum à ſiniſtris ejus.
28 Et impleta eſt ſcriptura quæ dicit: Et cum ſceleratis numeratus eſt.
29 Et qui prætéribant conviciabantur illi, moventes capita ſua, ac dicentes: Væ qui demoliris templum, & in tribus diebus extruis.
30 Serva teipſum & deſcende de Cruce.
31 Similiter & ſummi ſacerdotes illudentes inter ſeſe cum ſcribis, dicebant: Alios ſervavit, ſeipſum ſervare non poteſt.
32 Chriſtus ille Rex Iſraël deſcendat nunc de cruce, ut videamus & credamus. Et qui crucifixi erant cum eo, probra jaciebant in eum.
33 Quum verò facta eſſet hora ſexta, tenebræ ortæ ſunt ſuper totam terram, uſque ad horam nonam.
34 Et hora nona clamavit Jeſus voce magna, dicens: Eloi, Eloi lamaſabacbthani: quod eſt, ſi quis interpretetur, Deus meus, Deus meus, ad quid me deſeruiſti?
35 Et quidam aſtantium quũ audiſſent dicebãt, Ecce, Heliam vocat.
36 Accurrit autem quidã, & impleta ſpõgia aceto, impoſitaque arundini porrexit illi potũ, dicens: Sinite, videamus an vẽturus ſit Helias ad deponendũ eũ.
37 Jeſus autem emiſſa voce magna expiravit.

L. 23.

36 Illudebant autem ei & milites accedentes, & acetum offerentes ei.
37 Dicentéſque: Si tu es ille Rex Judæorum ſalvum te fac.
38 Erat autem & inſcriptio facta ſuper eum literis Græcis & Latinis, & Hebraicis: Hic eſt Rex Judæorum.
39 Unus autem ex ſceleratis, qui erant ſuſpenſi, blaſphemabat eum, dicens: Si tu es Chriſtus, ſerva teipſũ & nos.
40 Reſpondens autem alter, increpabat eum, dicens: Ne tu quidem times Deũ, quum in eadem damnatione ſis?
41 Et nos quidem juſtè: nam digna factis recipimus: hic verò nihil mali geſſit.
42 Et dicebat ad Jeſum, Domine, memento mei, quum veneris in regnum tuum.
43 Et dixit illi Jeſus: Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiſo.
44 Erat autem ferè hora ſexta, & tenebræ factæ ſunt ſuper totam terram uſque ad horam nonam.
45 Et obſcuratus eſt Sol, & velum templi ſciſſum eſt medium.
46 Et quum clamaſſet voce magna Jeſus ait: Pater in manus tuas cõmendo ſpiritũ meum. Et hæc dicens expiravit.

I. 19.

cè, Græcè & Latinè.
21 Dicebant ergo Pilato Pontifices Judæorum: Noli ſcribere, Rex Judæorum: ſed quod ille dixerit, Rex ſum Judæorum.
22 Reſpondit Pilatus: Quod ſcripſi, ſcripſi.
23 Milites ergo quum crucifixiſſent Jeſum, acceperunt veſtimenta ejus, & fecerunt quatuor partes, unicuique militi partem & tunicam. Erat autem tunica inconſutilis, à ſummo contexta per totum.
24 Dixerunt ergo inter ſe. Ne ſcindamus eam, ſed ſortiamur de illa, cujus ſit, ut ſcriptura impleretur, dicens: Partiti ſunt veſtimenta mea ſibi, & in veſtem meam miſerunt ſortem. Et milites quidem hæc fecerunt.
25 Stabant autem juxta crucem Jeſus mater ſua & ſoror matris ejus, Maria, uxor Cleophæ, & Maria Magdalene.
26 Quum vidiſſet ergo Jeſus matrem ac diſcipulum aſtantem, quem diligebat, dicit matri ſuæ: Mulier, ecce filius tuus.
27 Deinde dicit diſcipulo: Ecce mater tua. Et ex illa hora accepit eam diſcipulus in ſuam.
28 Poſtea ſciens Jeſus, quod omnia jam conſummata eſſent, ut conſummaretur ſcriptura, dixit: Sitio.
29 Vas igitur erat poſitum aceto plenum. Illi verò impleverunt ſpongiam aceto, & hyſſopo circumpoſitam admoverunt ori ejus.
30 Quum ergo accepiſſet Jeſus acetum, dixit: Conſummatũ eſt, & inclinato capite tradidit ſpiritũ

Centeſima duodecima quadruplex M. R. L. I. de mirandis quæ ſtatim à morte Chriſti contigerunt.

M. 27. verſ. 51. 52. 53. 54. 55. 56.

51 Et ecce velum templi ſciſſum eſt in duas partes, à ſummo uſque ad imum & terra mota eſt, & petræ ſciſſæ ſunt.
52 Et monumenta aperta ſunt, & multa corpora Sanctorum qui dor-

R. 15. verſ. 38. 39. 40. 41.

38 Et velum templi ſciſſum eſt in duas partes à ſummo uſque ad imum.
39 Quum vidiſſet autem Centurio qui adſtabat illi ex adverſo, quod ſic emiſſo clamore expi-

L. 23. verſ. 47. 48. 49.

47 Quum vidiſſet autem Centurio quod factum fuerat glorificavit Deũ dicens: Verè hic homo juſtus erat.
48 Et omnes turbæ eorum qui ſimul acceſſerant ad ſpectaculum

I. 19. à verſ. 31. uſque ad verſ. 38.

31 Judæi ergo, quoniam paraſceve erat, ut non remanerent in cruce corpora ſabbato (erat enim magnus dies ille ſabbati) rogaverunt Pilatum, ut frangerentur eorum crura, ac tollerentur.

M. 27.

mierant ſurrexerunt.
53 Et egreſſi è monumentis poſt reſurrectionem ejus, venerunt in ſanctam eivitatem, & apparuerunt multis.
54 Centurio verò & qui eum eo erant cuſtodientes Jeſum, viſo terræ motu & his quæ facta fuerant, timuerunt valde, dicentes, verè filius Dei erat iſte.
55 Erant autem ibi mulieres multæ è longinquo ſpectantes, quæ ſequutæ fuerant Jeſum à Galilæa, miniſtrantes ei:
56 Inter quas erat Maria Magdalena, & Maria Jacobi & Joſeph mater, & mater filiorum Zebedæi.

R. 15.

raſſet, dixit: verè homo hic filius erat Dei.
40 Erant autem & mulieres c longinquo ſpectantes, inter quas erat Maria Magdalene & Maria Jacobi parvi, & Joſeph mater & Salome.
41 Quæ etiam quum eſſet in Galilæa, ſequutæ fuerant illum, & miniſtraverant ei, aliæque complures, quæ ſimul aſcēderant cū eo Hieroſolymā.

L. 23.

iſtud: & viderant quæ facta fuerant, percutientes pectora ſua, revertebantur.
49 Stabant autem omnes noti ejus procul, & mulieres quæ ſimul ſequutæ eum erant à Galilæa, hæc videntes.

I. 19.

32 Venerunt ergo milites, & primi quidem fregerunt crura, & alterios qui cum eo crucifixus erat.
33 Ad Jeſum autem quum veniſſent, ut viderunt eum jam mortuum, non fregerunt ejus crura.
34 Sed unus militum lancea latus ejus fodit, & continuò effluxit ſanguis & aqua.
35 Et qui vidit, teſtimonium perhibuit, & verum eſt teſtimonium ejus, & ille ſcit quod vera dicit, ut & vos eredatis.
36 Facta ſunt enim hæc, ut ſcriptura impleretur: Os non comminuetis ex eo.
37 Et rurſus alia ſcriptura: Videbunt in quem transfixerunt.

Centeſima decima tertia quadruplex M. R. L. I. de honoriſica ſepultura Chriſti veſpere ejuſdem diei.

M. 27. verſ. 57. 58. 59. 60. 61.

57 Quum autem veſpera facta eſſet, venit homo dives ab Arimathæa, nomine Joſeph, qui & ipſe diſcipulus erat Jeſu.
58 Hic acceſſit ad Pilatum, ac poſtulavit corpus Jeſu. Tunc Pilatus juſſit reddi corpus.
59 Et quum accepiſſet corpus Joſeph, involvit illud ſindone munda.
60 Poſuitque illud in monumento ſuo novo, quod exciderat in petra:
61 Et advoluto ſaxo ingenti ad oſtium monumenti abiit. Erat autem ibi Maria Magdalene, & altera Maria ſedentes contra ſepulchrum.

R. 15. verſ. 42. uſque ad fin. c.

42 Et quum jam veniſſet veſpera, quoniam erat paraſceve (quæ præcedit ſabbatum.)
43 Venit Joſeph ortus ex civitate Arimathæa, honeſtus ſenator, qui & ipſe erat expectans regnum Dei, & cum audacia ingreſſus eſt ad Pilatum, & petiit ab eo corpus Jeſu.
44 Pilatus autem admiratus eſt, ſi jam mortuus eſſet, & accerſito ad ſe centurione, interrogavit illum an jamdudum mortuus fuiſſet.
45 Et re cognita ex centurione, donavit corpus ipſi Joſeph.
46 Et is mercatus ſindonem, depoſitum eum involvit ſindoni, depoſuitque in monumento, quod erat exciſum e petra, & advolvit lapidē ad oſtiū monumenti.
47 At Maria Magdalene, & Maria Joſeph ſpectabant ubi poneretur.

L. 23. verſ. 50. uſque ad fi. c.

50 Et ecce vir nomine Joſeph decurio, qui erat vir bonus ac juſtos.
51 Hic non conſenſerat conſilio ac facto eorum, oriundus ab Arimathæa civitate Judæorum, qui expectabat, & ipſe regnum Dei:
52 Hic acceſſit ad Pilatum, & poſtulavit corpus Jeſu.
53 Et depoſitum illud involvit ſindone, & poſuit illud in monumento, quod erat in lapide exciſum, in quo nondum quiſquam poſitus fuerat.
54 Et dies erat paraſceve, & ſabbatum illuceſcebat*.
55 Subſequutæ autem mulieres quæ cum eo venerant de Galilæa, viderunt monumentum, & quemadmodum poſitum erat corpus ejus.
56 Reverſæ verò paraverunt aromata & unguenta: ac ſabbatho quidem quieverunt ſecūdum mandatum.

I. 19. à verſ. 38. uſque ad fi. c.

38 Poſthæc autem rogavit Pilatum Joſeph Arimathenſis, qui erat diſcipulus Jeſu, ſed occultus propter metū Judæorū: ut tolleret corpus Jeſu: idque permiſit Pilatus.
39 Venit autem & Nicodemus, qui venerat ad Jeſum nocte primum, ferens mixturam myrrhæ & aloës ad libras ferme centum.
40 Acceperunt ergo corpus Jeſu, & obvinxerunt illud linteis cum aromatibus, ſicut mos eſt Judæis ſepelire.
41 Erat autem in eo loco ubi crucifixus eſt, hortus, & in horto monumentum novum, in quo nondum quiſquam poſitus fuerat.
42 Ibi ergo propter paraſcevem Judæorum, quod in propinquo eſſet monumentum, poſuerunt Jeſum.

* Id eſt, appropinquabat.

Centeſima decima quarta ſimplex M. ſolus loquitur de eo quod Sabbatho poſtridie paſſionis factum eſt, de ſigillatione ſepulchri, & cuſtodia publica.

M. 27. à verſ. 62. uſque ad fin. cap.

62 Poſtero autem die † qui eſt poſtridie paraſceves, convenerunt principes ſacerdotum, & Phariſæi ad Pilatum: dicentes:
63 Domine recordati ſumus quod ſeductor ille dixit adhuc vivens, Poſt tres dies reſurgam.
64 Jube ergo muniri ſepulchrum, uſque in diem tertium: nequando veniant diſcipuli ejus, & furentur eum, dicántque plebi, Surrexit à mortuis: & erit noviſſimus error pejor priore.

M. 27.

65 Ait illis Pilatus, Habetis cuſtodiam: abite, munite ſicut ſcitis.
66 Illi autem profecti, munierunt ſepulchrum, obſignato lapide, adhibitis cuſtodibus.

Centeſima decima quinta quadruplex M. R. L. I. De reſurrectione Chriſti, terræ motu, lapide revoluto, Angeli ſolantur fœminas venientes ut ungerent Jeſum, qui digreſſis à monumento, ut diſcipulis nunciarent, apparet: ſed diſcipuli non credunt eis. Tamen Petrus & Joannes currunt ad monumentum.

M. 28. uſque ad verſ. 11.

1 AD extremum autem Sabbathi quum luceſceret a in primam hebdomadis, venit Maria Magdalene, & altera Maria, ut viderent ſepulchrum.

a Sic Lucas 23. 54. ait veſperum illuceſcere.

2 Et ecce terræ motus factus eſt magnus, Angelus enim Domini deſcendit de cœlo, & accedens, revolvit lapidem ab oſtio, ſedebatque ſuper eum.
3 Erat autem aſpectus ejus ſicut fulgur, & veſtimentum ejus candidum ſicut nix.
4 Præ timore autem ejus perculſi ſunt cuſtodes, & facti ſunt velut mortui.
5 Reſpondens autem angelus, dixit mulieribus: Nolite timere vos: ſcio enim quod Jeſum qui crucifixus eſt, quæritis.
6 Non eſt hic, ſurrexit enim ſicut dixit. Venite, videte locum ubi poſitus erat dominus.
7 Et citò euntes, dicite diſcipulis ejus, quod ſurrexit à mortuis: & ecce præcedet vos in Galilæam, ibi eum videbitis, ecce dixi vobis.
8 Et digreſſæ ſunt celeriter à monumento, cum timore & gaudio magno, currebant ut renunciaſent diſcipulis ejus.
9 Quum autem proficiſcerentur, ut renuntiarent diſcipulis ejus, ecce Jeſus occurrit illis, dicens: Avete. Illæ autem acceſſerunt, & tenuerunt pedes ejus, & adoraverunt eum.

* Id eſt primæ hebdomadis.

10 Tunc ait illis Jeſus, Nolite timere: ite, renunciate fratribus meis, ut eant in Galilæam, & ibi me videbunt.

R. 16. uſque ad verſ. 12.

1 ET cum præteriſſet ſabbathum, Maria Magdalene, & Maria Jacobi, & Salome emerunt aromata, ut venientes, & ungerent eum.
2 Et valde mane primo ſabbathorum veniunt ad monumentum, exorto ſole.
3 Dicebántque inter ſeſe, quis revolvet nobis lapidem ab oſtio monumenti?
4 Et quum reſpexiſſent, vident lapidem eſſe revolutum, nam erat magnus valde.
5 Et ingreſſæ in monumentum, viderunt juvenem ſedentem à dextris, amictum ſtola candida: & expaverunt.
6 At ille dicit eis: Ne expaveſcatis, Jeſum quæritis Nazareum, qui fuit crucifixus: ſurrexit, non eſt hic: ecce locus ubi poſuerant eum.
7 Sed abite: dicite diſcipulis ejus & Petro, quod ille præcedet vos in Galilæam: illic eum videbitis, ſicut dixit vobis.
8 Et egreſſæ, citò fugerunt à monumento. Habebat enim illas tremor & ſtupor, neque cuiquam quicquam dicebant; timebant enim.
9 Quum ſurrexiſſet autem Jeſus mane, primo die ſabbathi *, apparuit primum Mariæ Magdalenæ, de qua ejecerat ſeptem dæmonia.
10 Illa profecta, renunciavit iis qui cum illo fuerant, lugentibus ac flentibus.
11 Et illi quum audiſſent quod viveret, ac viſus eſſet ab illa, non crediderunt.

L. 24. uſque ad verſ. 13.

1 PRima autem die ſabbathorum profundo diluculo, venerunt ad monumentum portantes quæ paraverant aromata, & nonnullæ cum eis.
2 Repererunt autem lapidem revolutum à monumento.
3 Et ingreſſæ, non invenerunt corpus Domini Jeſu.
4 Et factum eſt dum mente conſternatæ eſſent de hoc, ecce duo viri ſteterunt juxta illas in veſtibus fulgurantibus.
5 Quum expaviſſent autem, & declinarent vultum in terram, dixerunt ad illas: Quid quæritis viventem cum mortuis?
6 Non eſt hic, ſed ſurrexit. Recordamini ut dixerit vobis, quum adhuc in Galilæa eſſet, dicens:
7 Quod oportet filium hominis tradi in manus hominum peccatorum, & crucifigi, & die tertio reſurgere.
8 Et recordatæ ſunt verborum ejus.
9 Et regreſſæ à monumento, nunciaverunt hæc omnia illis undecim, & cæteris omnibus.
10 Erat autem Maria Magdalene, & Joanna & Maria Jacobi, & cæteræ cum eis erant, quæ dicebant ad Apoſtolos hæc.
11 Et viſa ſunt apud illos, ceu deliramentum verba illarum, neque crediderunt illis.
12 Petrus autem ſurgens, cucurrit ad monumentum, & procumbens, vidit linteamina ſola poſita, & abiit, apud ſemetipſum mirans quod acciderat.

I. 20. uſque ad verſ. 11.

1 PRimo verò die ſabbathorum, Maria Magdalene venit mane, quum adhuc tenebræ eſſent, ad monumentum, videtque lapidem ſublatum à monumento.
2 Currit ergo, & venit ad Simonem Petrum, & ad alterum illum diſcipulum, quem amabat Jeſus, & dicit illis: Suſtulerunt dominum è monumento, & neſcimus ubi poſuerunt eum.
3 Exiit ergo Petrus, & ille alius diſcipulus, & venerunt ad monumentum.
4 Currebant autem duo ſimul, & ille alius diſcipulus præcurrit citius Petro, venitque prior ad monumentum.
5 Et quum ſe inclinaſſet, vidit poſita linteamina, non tamen introivit.
6 Venit ergo Simon Petrus ſequens eum, & introivit in monumentum, & vidit linteamina poſita.
7 Et ſudarium quod fuerat ſuper caput ejus, non cum linteaminibus poſitum, ſed ſeparatim involutum in unum locum.
8 Tunc ergo introivit & ille alius diſcipulus, qui venerat prior ad monumentum, viditque & credidit:
9 Nondum enim noverant ſcripturam, quod oportuiſſet eum à mortuis reſurgere.
10 Abierunt ergo rurſus diſcipuli ad ſemetipſos.

Centeſima decima ſexta ſimplex M. Interim ex cuſtodibus, qui metu coruſcantis Angeli conſternati fuerant, nuntiant principibus ſacerdotum: à quibus pecunia corrupti, mentiti ſunt diſcipulos Jeſu nocte corpus ejus furatos.

M. 28. à verſ. 11. uſque verſ. 16.

11 Illis autem proficiſcentibus, ecce quidam è cuſtodibus venerunt in civitatem, ac renuntiaverunt principibus ſacerdotum omnia quæ acciderant.
12 Et congregati cum ſenioribus, conſilioque habitu, pecuniam copioſam dederunt militibus, dicentes:
13 Dicite quod diſcipuli ejus nocte venerunt, & furati ſunt eum vobis dormientibus.
14 Et ſi hoc auditum fuerit apud præſidem, nos perſuadebimus ei, & ſecuros vos faciemus.
15 At illi accepta pecunia fecerunt ſicut erant edocti: Et divulgatus eſt hic ſermo apud Judæos uſque in hodiernum diem.

Centeſima decima ſeptima ſimplex I. Maria Magdalene reverſa ad monumentum flebat; vidit Angelos, & converſa ad Jeſum, quem, ut is eam nominavit, agnovit, & is eam miſit nuntiare diſcipulis.

I. 20. à verſ. 11. uſque verſ. 19.

11 Maria autem reverſa flens ſtabat ad monumentum foris. Dum ergo fleret, inclinavit ſe in monumentum.
12 Et vidit duos Angelos amictos albis, ſedentes unum ad caput, & alterum ad pedes illic, ubi poſuerant corpus Jeſu.
13 Dicunt ei illi: Mulier, quid ploras? Dicit eis: Suſtulerunt dominum meum, nec ſcio ubi poſuerunt eum.
14 Hæc quum dixiſſet converſa eſt retrorſum, & vidit Jeſum ſtantem, nec ſciebat quod Jeſus eſſet.
15 Dicit ei Jeſus, mulier, quid ploras? quem quæris? illa exiſtimans quod hortulanus eſſet, dicit ei: domine ſi tu aſportaſti eum, dicito mihi ubi poſueris eum, & ego eum tollam.
16 Dicit ei Jeſus: Maria. Converſa illa, dicit ei, Rabboni, quod dicitur Magiſter:
17 Dicit ei Jeſus: Noli me tangere, nondum enim aſcendi ad patrem meum: Sed vade ad fratres meus, & dic eis: Aſcendo ad patrem meum & patrem veſtrum, & Deum meum & Deum veſtrum.
18 Venit Maria Magdalene annuntians diſcipulis quod vidiſſet Dominum, & ea dixiſſet ſibi.

Centeſima decima octava ſimplex R. apparuit etiam duobus euntibus rus, quibus non fuit creditum.

R. 16. verſ. 12. 13.

12 Poſthæc autem duobus ex ipſis ambulantibus, apparuit in alia forma euntibus rus.
13 Et illi abierunt ac renuntiarunt reliquis: qui neque illis crediderunt.

Centeſima decima nona ſimplex L. duobus eodem die euntibus Emaüs, quibus noctu reverſis creditum fuit, niſi à Thoma qui ſe ſubduxit.

L. 24. à verſ. 13. uſque verſ. 36.

13 Et ecce duo ex illis ibant eodem die in caſtellum, quod aberat ſpatiu ſtadiorum ſexaginta ab Hieroſolymis, nomine Emaüs.
14 Et ipſi colloquebantur inter ſe de his omnibus quæ acciderant.
15 Et factum eſt dum colloquerentur, ac diſputarent, & ipſe Jeſus appropinquans ibat unà cum illis.
16 Cæterùm oculi eorum tenebantur, ne eum agnoſcerent:
17 Et ait ad illos: Qui ſunt hi ſermones quos confertis inter vos ambulantes, & eſtis triſtes?
18 Ac reſpondens unus, cui nomen Cleophas, dixit ei: Tu ſolus peregrinus es Hieroſolymis, neque cognoviſti quæ facta ſunt illic his diebus?
19 Quibus ille dixit, quæ? de Jeſu Nazareno, qui fuit propheta, potens opere & ſermone coram Deo & toto populo.
20 Et quomodo eum tradiderunt ſummi ſacerdotes, & principes noſtri in condemnationem mortis, & crucifixerunt eum.
21 Nos autem ſperabamus eum eſſe illum qui redempturus eſſet Iſraël: Atqui ſuper hæc omnia tertius dies eſt hodie, quod hæc facta ſunt.
22 Sed & mulieres quædam ex nobis ſtupefecerunt nos, profectæ ad monumentum:
23 Et non invento corpore ejus, venerunt dicentes: ſe etiam viſionem Angelorum vidiſſe, qui dicerent eum vivere.
24 Et abierunt quidam eorum, qui erant nobiſcum, ad monumentum, & ita repererunt ſicut mulieres dixerant, ipſum verò non viderunt.
25 Et ipſe dixit ad eos: O ſtulti & tardi corde ad credendum in omnibus quæ loquuti ſunt prophetæ:
26 Nonne hæc oportuit pati Chriſtum, & introire in gloriam ſuam?
27 Et exorſus à Moſe & omnibus prophetis, interpretabatur illis in omnibus ſcripturis, quæ de ipſo erant.
28 Et appropinquaverunt caſtello quò ibant, & ipſe præ ſe ferebat, ſe longius ire.

a Alias finxit hoc non ad mendacium pertinet, non omne quod fingimus mendacium eſt, ſed tantum cum fingimus quod nihil ſignificat; cum autem fictio noſtra refertur ad aliquam ſignificationem; non eſt mendacium, ſed aliqua figura veritatis; (ut in parabolis.) Auguſtinus in Evangelio lib. 2. c. 51. tom. 4.

L. 24.

29 Et coëgerunt illum, dicentes: Mane nobiſcum, quoniam vergit ad veſperam, & inclinatus eſt dies. Et intravit ut maneret cum illis.
30 Et factum eſt dum accumberet cum eis accepit panem & benedixit ac fregit, & porrigebat illis.
31 Et aperti ſunt oculi eorum & agnoverunt eum, & ipſe evanuit ex oculis eorum.
32 Et dixerunt inter ſe: Nonne cor noſtrum ardebat in nobis, dum loqueretur nobis in via, & aperiret nobis ſcripturas?
33 Et ſurgentes eadem hora, regreſſi ſunt Hieroſolymam, & invenerunt congregatos undecim, & eos qui cum illis erant, dicentes:
34 Surrexit Dominus verè & apparuit Simoni,
35 Et illi narrabant quæ geſta erant in via & quomodo fuiſſet agnitus ipſis in fractione panis.

Centeſima viceſima pars duplex L. I. tunc eadem die ſerò januis clauſis ſtetit Jeſus in medio (Thoma abſente) contrectandum ſe dedit, comedit, ſcripturas aperuit, Spiritum ſanctum dedit ad prædicandum pœnitentiam, remittendum & retinendum peccata, incipiendo ab Hieroſolymis poſtquam induti forent virtute ex alto.

L. 24. à verſ. 36. uſque verſ. 50.

36 Dum autem hæc loquuntur, ſtetit Jeſus ipſe in medio eorum, & dicit eis: Pax vobis.
37 Expaveſacti verò & conterriti, exiſtimabant ſe ſpiritum videre.
38 Et dixit eis, Quid turbati eſtis? & cogitationes aſcendunt in corda veſtra?
39 Videte manus meas, & pedes meos, nam ego ipſe ſum. Contrectate me & videte, quia ſpiritus, carnem & oſſa non habet, ſicut me videtis habere.
40 Et quum hæc dixiſſet, oſtendit eis manus & pedes.
41 Adhuc autem illis non credentibus præ gaudio & mirantibus, dixit eis: Habetis hic aliquid edulii?
42 At illi obtulerunt ei partem piſcis aſſi, & aliquid de favo apiario.
43 Et accepit, & in conſpectu illorum comedit.
44 Et dixit ad eos: Hæc ſunt verba quæ loquutus ſum ad vos, quum adhuc eſſem vobiſcum: quod neceſſe foret impleri omnia quæ ſcripta ſunt in lege Moſis, & Prophetis & Pſalmis de me.
45 Tunc aperuit illorum mentem, ut intelligerent ſcripturas, & dixit eis:
46 Sic ſcriptum eſt, & ſic oportebat Chriſtum pati & reſurgere à mortuis tertio die,
47 Et prædicari nomine ejus pœnitentiam, ac remiſſionem peccatorum in omnes Gentes initio facto ab Hieroſolymis.
48 Vos autem eſtis teſtes horum.
49 Et ecce ego mitto promiſſum patris mei ſuper vos. Vos autem ſedete in civitate Hieruſalem, quo ad uſque induamini virtute ex alto.

I. 20. à verſ. 19. uſque verſ. 24.

19 Quum ergo veſpera eſſet die illo, qui erat primus Sabbathorum, & fores eſſent clauſæ ubi erant diſcipuli congregati propter metum Judæorum, venit Jeſus, ſtetitque in medio, & dicit eis: Pax vobis.
20 Et quum hæc dixiſſet, oſtendit eis manus ac latus ſuum: gaviſi ſunt ergo diſcipuli viſo Domino.
21 Dixit ergo eis iterum: Pax vobis. Sicut miſit me pater, ita & ego mitto vos.
22 Hæc quum dixiſſet, flavit in eos & dicit eis: Accipite Spiritum ſanctum.
23 Quorumcunque remiſeritis peccata, remittuntur eis: quorumcunque retinueritis, retenta ſunt.

Centeſima viceſima prima ſimplex I. Chriſtus die 8. reſurrectionis rurſus apparet in medio diſcipulorum, ubi Thomas aderat, qui credidit.

I. 20. à verſ. 24. ad uſque fi. c.

24 Thomas autem unus ex duodecim, qui dicitur Didymus, non erat cum eis quando venit Jeſus.
25 Dixerunt ergo ei alii diſcipuli: Vidimus Dominum. Ille autem dixit eis, Niſi videro in manibus ejus veſtigium clavorum, & mittam digitum meum in veſtigium clavorum, & mittam manum meam in latus ejus, non credam.
26 Et poſt dies octo iterum erant diſcipuli ejus intus, & Thomas cum eis. Venit Jeſus januis clauſis, & ſtetit in medio, & dixit: Pax vobis.
27 Deinde dicit Thomæ: Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & admove manum tuam, & immitte in latus meum, & noli eſſe incredulus, ſed credens.
28 Reſpondit Thomas, & dixit ei: Dominus meus, & Deus meus.
29 Dixit ei Jeſus: Quia vidiſti me Thoma, credidiſti: beati qui non viderunt & crediderunt.
30 Multa quidem & alia ſigna fecit Jeſus in conſpectu diſcipulorum ſuorum, quæ non ſunt ſcripta in libro hoc.
31 Hæc autem ſcripta ſunt, ut credatis quod Jeſus eſt Chriſtus ille filius Dei, & ut credentes vitam habeatis per nomen ejus.

Centeſima viceſima ſecunda ſimplex R. rurſus diſcumbentibus undecim, Chriſtus apparet, exprobrat incredulitatem, mandat ire & prædicare Evangelium omni creaturæ, baptizare & ſigna edere.

R. 16. à verſ. 14. uſque verſ. 19.

14 Poſtea diſcumbentibus illis undecim apparuit, & exprobravit illis incredulitatem ſuam, & cordis duritiem, quod his qui ipſum vidiſſent reſuſcitatum, non credidiſſent.

15 Et dixit eis, Ite in mundum univerſum, & prædicate Evangelium omni creaturæ.

16 Qui crediderit & baptizatus fuerit, ſalvus erit: qui verò non crediderit, condemnabitur.

17 Porrò ſigna eos qui crediderint, hæc ſubſequentur: Per nomen meum dæmonia ejicient: linguis loquentur novis:

18 Serpentes tollent: & ſi quid lethale biberint, non nocebit eis: ſuper ægrotos manus imponent, & bene habebunt.

Centeſima viceſima tertia ſimplex I. Apparitio Chriſti ad mare Tyberiadis, ubi erant quatuor Apoſtoli, & tres diſcipuli, in queis Nathanaël, de grandi captura piſcium, Petro ter interrogato, & de cruce præmonito ſequi juſſo, nec inquirere quid accideret Joanni.

I. 21.

1 POſtea manifeſtavit ſe iterum Jeſus ad mare Tyberiadis, Manifeſtavit autem ſic:

2 Erant ſimul Simon Petrus & Thomas, qui dicitur Didymus: & Nathanael qui erat à Cana Galileæ, & filii Zebedei, aliique ex diſcipulis ejus duo.

3 Dicit eis Simon Petrus, Vado piſcatum. Dicunt ei, imus & nos tecum. Exierunt & aſcenderunt in navim ſtatim, & illa nocte nihil prehenderunt.

4 Mane autem jam facto ſtetit Jeſus in littore, non tamen cognoverunt diſcipuli, quod Jeſus eſſet.

5 Dicit eis Jeſus: Pueri, numquid opſonii habetis? Reſponderunt ei: non. At ille dicit eis:

6 Mittite in dexteram navigii partem rete, & invenietis. Miſerunt ergo, & jam non valebant illud trahere præ multitudine piſcium.

7 Dicit ergo diſcipulus ille quem diligebat Jeſus Petro: Dominus eſt. Simon ergo Petrus quum audiſſet, quod Dominus eſſet, pallium ſuccinxit (erat enim nudus,) & abjecit ſe in mare.

8 Alii autem diſcipuli navigiolo venerunt: non enim longe aberant à terra, ſed circiter cubitis ducentis; trahentes rete piſcium.

9 Ut ergo deſcenderunt in terram, viderunt prunas poſitas, & piſcem ſuperpoſitum, & panem.

10 Dicit eis Jeſus: Afferte de piſcibus quos prehendiſtis nunc.

11 Aſcendit Simon Petrus, & traxit rete in terram, plenum magnis piſcibus centum quinquaginta tribus. Et quum tot eſſent, non eſt ſciſſum rete.

12 Dicit eis Jeſus, venite, prandete. Et nemo diſcipulorum audebat interrogare eum, quis es tu? ut qui ſcirent dominum eſſe.

13 Venit ergo Jeſus & accipit panem, & piſcem ſimiliter.

14 Hac jam tertia vice manifeſtatus eſt Jeſus diſcipulis ſuis, quum reſurrexiſſet à mortuis.

15 Quum ergo prandiſſent, dicit Simoni Petro Jeſus: Simon Jonæ,[a] diligis me plus quam hi? Dicit ei, Etiam, domine, tu ſcis quod amem te. Dicit ei: Paſce agnos meos.

[a] Scilicet filius Jonæ.

16 Dicit ei rurſus iterum: Simon Jonæ diligis me? ait illi, etiam Domine tu ſcis quod amem te. Dicit ei: Paſce oves meas.

17 Dicit ei tertiò: Simon Jonæ amas me? Indoluit Petrus quod dixiſſet ſibi tertiò, Amas me? dixitque ei: Domine, tu omnia noſti, tu ſcis quod amem te. Dicit ei Jeſus, Paſce oves meas.

18 Amen, amen dico tibi, quum eſſes junior cingebas teipſum, & ambulabas quò volebas: quum autem ſenueris, extendes manus tuas, & alius te cinget & ducet quò non vis.

19 Hoc autem dixit, ſignificans qua morte glorificaturus eſſet Deum. Et quum hoc dixiſſet, dicit ei: Sequere me.

20 Converſus Petrus vidit illum diſcipulum, quem diligebat Jeſus ſequentem, qui & recubuit in cœna ſuper pectus ejus, & dixit, Domine, quis eſt ille qui prodit te?

21 Hunc ergo quum vidiſſet Petrus, dicit Jeſu: Domine, hic autem quid?

22 Dicit ei Jeſus: Si velim eum manere donec veniam, quid ad te? Tu me ſequere.

23 Exiit ergo ſermo iſte inter fratres, quod diſcipulus ille non moreretur. Et non dixerat ei Jeſus, Non morietur: ſed ſi eum velim manere donec veniam, quid ad te?

24 Hic eſt diſcipulus ille, qui teſtimonium perhibet de his, & ſcripſit hæc: Et ſcimus quod verum eſt teſtimonium ejus.

25 Sunt autem & alia multa quæ fecit Jeſus: quæ ſi ſcribantur per ſingula, nec ipſe, opinor, mundus caperet eos, qui ſcriberentur, libros

Centeſima viceſima quarta ſimplex M. de alia apparitione Chriſti in monte Galilææ, ubi diſcipulos vocaverat, mandans eis docere omnes Gentes, & baptizare, promittens ſemper adeſſe ad uſque conſummationem ſæculi.

M. 28. ad uſque finem.

16 Undecim autem diſcipuli abierunt in Galilæam, in montem quo conſtituerat ipſis Jeſus.
17 Et quum vidiſſent illum adoraverunt eum: quidam autem dubitaverunt.
18 Et accedens Jeſus loquutus eſt eis, dicens: Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra.
19 Euntes ergo, docete omnes Gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti:
20 Docentes eos ſervare omnia quæcunque præcepi vobis. Et ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus, uſque ad conſummationem ſæculi.

Centeſima viceſima quinta duplex R. L. De Aſcenſione Chriſti.

R. 16. à verſ. 19. ad finem.

19 Itaque Dominus quidem poſtquàm loquutus fuiſſet eis, receptus eſt in cœlum, & conſedit à dextris Dei.
20 Illi verò egreſſi, prædicaverunt ubique, Domino cooperante, & ſermonem confirmante per ſigna ſubſequentia.

L. 24. à verſ. 50. ad finem.

50 Eduxit autem eos foras uſque in Bethaniam: & ſublatis in altum manibus ſuis, benedixit eis.
51 Et factum eſt dum ipſe benediceret illis, disjunctus ab eis, ſurſum ferebatur in cœlum.
52 Et ipſi adorato eo, regreſſi ſunt Hieroſolymam cum gaudio magno.
53 Et erant ſemper in templo, laudantes & benedicentes Deum. Amen.

Finis Collationis & Unionis quatuor Evangeliſtarum ex ſolo, puro, integro, & emendatiſſimo textu, nativo ſuo ordine, & ſeorſim, & collectim, fideliter oculis omnium exhibito.

Soli Deo honor, & gloria.

SEQUUNTUR
BREVES ANNOTATIONES
EJUSDEM DOCTORIS
CAROLI MOLINÆI,
IN COLLATIONEM ET UNIONEM
PRÆCEDENTEM.

IN PRIMAM PARTEM.

IN cujus epigraphe dixi unicum eſſe Evangelium, tamen ex etymo hujus verbi Græci, tot ſunt Evangeliorum genera, quot genera bonorum fœliciumque nunciorum, ſed hic tantum de Evangelio Jeſu Chriſti tractatur, & ſicut unus eſt tantum Deus Pater qui unigenitum coæternum ſibi Filium in hunc mundum miſit ad nos redimendos, & unus tantum Jeſus Chriſtus filius Dei, & virginis (utramque naturam in unam perſonam unitam conſiderando) à patre æterno miſſus in expiationem noſtrorum peccatorum ut homo immolatus: & unus tantum Spiritus ſanctus, quem pater & filius ad ſanctificandum & confirmandum mittit: ita unum tantum eſt Evangelium unius Dei & mediatoris Jeſu Chriſti, videlicet quod ipſe ſolus expiator peccatorum noſtrorum & placator divinæ majeſtatis, (nam ſi quatuor fideles teſtes illud ſcripſerint) quod ab initio mundi paulò pòſt peccatum primorum parentum, ad eorum & noſtram redemptionem, fuit illis annuntiatum à Deo ipſo patre dicente ſemen mulieris conteret caput tuum, Geneſ. 3. verſ. 15. id ſolemniter prædicatum ab Enoch nepote Adæ, qui cœpit invocare nomen Domini, id eſt, mediatoris & redemptoris jam promiſſi Geneſ. 4. in fine, & ab Henoch quadrinepote Adæ (ut teſtatur Judas in ſua canonica verſ. 14.) proavo vero Noë decimo ab Adam incluſivè qui de eodem mediatore concionatus eſt, ut teſtatur Petrus in ſua canonica 2. cap. 2. ubi verſ. 5. vocat eum præconem juſtitiæ quæ non eſt niſi per Chriſtum, qui poſt catacliſmum Abrahamo duodecimo à Noë, promiſſus fuit venturus ex ſemine ſuo. Geneſ. 12. cap. verſ. 3. & cap. 18. verſ. 18. & ex ſemine Iſaac ita nominati ante conceptionem ſuam. Geneſ. 17. verſ. 19. & 21. 18. Eadem promiſſio continuata in Jacob filio Iſaac & in Juda ejus nepote, & poſt ſexcentos quadraginta annos in Davide, ſeu poſteritate ejus: & tandem ſub initium quarti millenarii mundi ex Maria virgine mundo exhibita de cujus adventu totum vetus teſtamentum, & omnes Prophetæ tractaverunt, & de ejus exhibitione totum novum teſtamentum; & præſertim quatuor Evangeliſtæ, propriè enim vetus tamentum non dicitur nec unquam vocatum fuit Evangelium. Unde Paul. ad Romanos. cap. 1. verſ. 2. τὸ εὐαγγέλιον, diſcernit ἀπὸ τῆς ἐπαγγελίας, & doctrina prophetica, in qua fundata eſt promiſſio de venturo Chriſto. Evangelium verò eſt annuntiatio prophetica promiſſionis & Chriſti exhibiti de quo in doctrina Apoſtolica ut rectè expoſuit Jo. Calvinus. Rom. 1. 2. deinde explicat Alexander Alenſis. in Joan. in princ.

1. *Aggreſſi ſunt.* Verbum Græcum ſignificat propriè, manum apponere & innuit multo alios ſcripſiſſe hiſtoriam ampliorem de Jeſu Chriſto.

2. *Sicut tradiderunt.* Nempe Apoſtoli, & alii diſcipuli converſati cum Chriſto teſtes oculati. Miror Eraſm. perverſiſſe finem hujus verſ. vertendo, & pars aliqua fuerat eorum qui narrabant, de quo nihil in textu, ideò tenui communem verſionem conformem verbis & ſenſui Evangeliſtæ qui ſcripſit ὑπηρέται γενόμενοι τοῦ λόγου.

3. *De ordine.* Eraſmus adverbium καθεξῆς, vertit deinceps ut ſenſus Evangeliſtæ ſit, quod poſtquam omnia diligenter à capite perveſtigaſſet, tum deinceps, ſive tum demum (tanta diligenti inquiſitione & judicio præmiſſis) ſi quatuor ſcribere, quem ſenſum laudo nec diſcrepat, ſed recidit cum communi & noſtra lectione, ſed quod adverbium iſtud Græcum non ſemper refertur ad tempus ſed etiam ad modum & ſignificat diſtinctè & ordinatim malui, potius ab antiqua & communi verſione diſcedere.

4. *Certitudinem.* Quamvis autem Beza non legerit vocem ἀσφάλειαν, inter bonos authores & vertat veritatem, tamen Eraſmus legit & ante eum Gulielm. Budæus, ut ipſe teſtatum reliquit in commentariis linguæ Græcæ ſecuritatem interpretans ex antiquis idoneis authoribus, utque Lucæ 2. verſ. 19. Maria vero conſervabat omnia verba hæc conferens in corde ſuo, non ad acquirendam fidem, de qua jam ſatis edocta erat, ſed ad eam magis confirmandam & aſſecurandam. Sic Baptiſta cognovit Chriſtum venientem ad baptiſmum. Matth. 3. verſ. 14. & eo baptiſato videns cælos apertos & ſpiritum Dei deſcendentem ſuper eum, audiens vocem, & teſtimo-

nium cæleſtis patris magis confirmatus & aſſecuratus fuit ut non ſolum quoad ſe ſed etiam ad alios docendos. Jo. 1. verſ. 32. 33. & 34. ſic Theophilus iſte de fide quam didicerat magis aſſecuratus & certificatus fuit per luculenta hæc ſcripta Lucæ, qui etiam cæteris Evangeliſtis & Apoſtolis & Græcæ linguæ doctior & peritior erat & magis propriè Græcè locutus eſt: ideò non ſcripſit hic ἀσφάλειαν, pro ἀλήθειαν, ut putat Beza, &c.

5. *Herodis.* Scilicet primi ſeu magni, qui fuit filius Antipatri, & tricesimo anno regni ſui: cujus anno triceſimo ſecundo natus eſt Chriſtus.

6. *Juſti ambo coram Deo* Scilicet per Dei gratiam tales habiti merito Chriſti, deinde, &c.

Præceptis. Scilicet Decalogi.

Juſtificationibus. Vox Græca δικαιώμασι, propriè ſignificat Jura, inſtituta, decreta, ritus: ideo non malè veteres & recentiores verterunt juſtificationes: & hic refertur ad exercitia pietatis, & cæremonias à Deo inſtitutas.

8. *In ordine vicis.* In ſua claſſe & ſuo ordine, à Davide in 24. claſſes diſtributo. 1. Paralip. 24 h. tt. & per Ezechiam renovato. 2. Paralip. 30. e. 31. d. & per Joſiam. 2. Paralip. 35. a ut tetigi ad finem Præfationis contra abuſus & parvas datas: & in tract. de origine & Monarch. Francorum. num. 178. cum ſeq.

13. *Deprecatio tua.* Poteſt referri ad orationem privatam, quam olim pro prole ſuſcipienda fecerat: ut Iſaac pro uxore ſterili oravit. Gen. 25. 21. Vel ad publicam, quam ſæpius, & tunc quoque pro adventu Meſſiæ, & ſalute populi faciebat: vel ad utramque.

Joannem. Gratiam Domini ſignificat nomen non modo conveniens perſonæ gratificatæ: ſed multo magis ejus officio & miniſterio.

15. *Vinum, ſiceram que.* Nihil quod inebriare poſſit.

Spiritu ſancto replebitur. Id eſt, Abundabit gratiis & donis excellenter præ aliis.

17. *In conſpectu.* Cæteri quidem Prophetæ ante illum inceſſerunt: ſed iſte ante faciem, ut præcipuus omnium, & proximus perſonæ Regis, quare omiſſa verſione communi, quæ non explicat energiam verbi Græci ἐνώπιον, tranſtuli ad verbum, videlicet, in conſpectu, ſive ante faciem.

Virtute Heliæ. Id eſt, in zelo & virtute, quam habuit Helias. Matth 3 5. & 11. 14. qui corruptam religionem redintegravit. 1. Reg. 17. 18. 19. 21. & 2 Paralip. 21.

Patrum in filios. Id eſt, reducere filios errabundos in viam, doctrinam, & fidem Patriarcharum & Prophetarum, repurgando ſuperſtitiones & vitia, quibus populus in doctrina & moribus corruptus erat.

Populum perinſtructum. Qui tranſtulerunt plebem perfectam, erraverunt contra textum Evangeliſtæ, & contra veritatem: quia ſolius Chriſti perfectio eſt. Ideo verti quam proximè ad verba & ſenſum κατεσκευασμένον, in Gallico, *bien appareillé.* Duplicem enim præparationem fecit Baptiſta: Primò præparationem Legis & Prophetarum redintegravit: Secundò, preſſius præparando in nomine Chriſti, jam præſentis baptizavit, & ad eum immediatè adduxit.

21. *In templo.* Scilicet, in ſancto, ubi erat altare Thymiamatis, unde ſacerdos exiens in atrium, ſolebat benedicere populum: ut 2. Paralip. cap. 30. verſ. 27. in fin. num. cap. 6. verſ. 23. præceptum eſt & inſigne exemplum.

23. *Dies officii.* Quibus ſacerdotes ab uxoribus, vino & ſicera abſtinebant. Levit. 10. 9. & 1. Sam. 21. 5.

28. *Ave gratioſa.* Initio vertebam, gratiam nacta, quo brevius & preſſius explicarem ἐνέργειαν Græcæ vocis κεχαριτωμένη, ſignificantis, quæ recepiſti favorem & amorem gratuitum: vel, quæ effecta es, unicè grata, ſcilicet, Deo. Non enim ex ejus meritis, ſed ex mera Dei electione & gratia. Sed cùm animadvertiſſem plures graves antiquos authores ante Eraſmum, qui eos ſecutus eſt, & adhuc poſt eum, vertere gratioſa, quod idem ſignificat (paſſivam enim habet ſignificationem, ut apud Ciceronem, & alios claſſicos linguæ Latinæ authores) ceſſi eis, relicta periphraſi mea, quamtumvis brevi. Tum ut unicam Græcam vocem per unicam Latinam reddendo magis conformarer textui originali. Theophilactus, vel potius ejus interpres Joan. Oecolampadius, & nuper Hentenius doctus interpres Euthymii veteris authoris Græci, verterunt, gaude gratioſa: & certè verbum, gaude, magis quadrat nativæ ſignificationi verbi Græci χαῖρε, gaudio & lætitiæ hujus hilariſſimæ & jucundiſſimæ ſalutationis. Et hos meritò ſecutus ſum in hoc verbo in verſione Gallica, ubi rationem reddidi. In Latina verò quo minus diſcederem ab antiqua verſione Latina, quam doctiſſimi quique in hoc verbo ſequuntur, cum eis potui defectivum & imperativum verbum, Ave.

29. *Turbata eſt.* Tam ob reverentiam quam habebat erga Deum, quàm ob inopinatam novitatem talis benedictionis in ultimis verbis, mulieri convenientibus, & non virgini.

34. *Quomodo.* Intelligens hæc dici de conceptione Meſſiæ, cujus etiam tempus veniſſe ſciebat: non immeritò cogitabat & inquirebat de altiori modo, quàm carnali vel humano. Malè ergo nonnulli incredulitatem ei, ſicut Zachariæ, imputarunt: elevantes illam, quòd Zacharias quidem habebat exempla liberorum ex vetulis & ſterilibus, ut Sarram. Gen. 18. 11. 12. Virgo verò nullum: quæ elevatio impertinens & ſupervacua eſt. Virgo non dubitabat de re annunciata, ſed hæſitabat & inquirebat de modo exequendi nondum annuntiato; Zacharias vero non inquirebat de executione ſed dubitabat de veritate ipſius annuntiationis clare ſibi explicata, ſed non placet quod Joannes Brentius hic Homilia 5. exaggerat peccatum hoc Zachariæ uſque ad infidelitatem & mortale peccatum.

35. *Ex te.* Monoſyllaba, *ex te*, legi in vetuſtiſſimis Bibliis, quorum exemplar unum habeo impreſſum Lugduni, anno 1479. & eſt vetus indubitata litera. Ita etiam legunt antiqua & nova breviaria & officia Romana, tam Latina ubique, quàm Græca, per Aldum Venetiis anno 1512. impreſſa, ſic Santes Pagninus. Sed Eraſmus (quem Bucer. & Bulling. ſequuntur) mihi ſolus videtur in quoddam exemplar hac in re defectivum incidiſſe, cujus error dimanavit in multa exemplaria Græcè, Latinè: Baſileæ, Tiguri, Pariſiis, & Lugduni, juxta Eraſmicam recognitionem impreſſa: quinetiam Genevæ in eorum Gloſſa nova ordinaria, in tres priores Evangeliſtas, anno 1549. & 1554. edita. Sed nuper Genevenſes (præſertim Theodorus Beza) agnito errore, hæc duo monoſyllaba, tam in Latinis, quàm in Gallicis ſuis codicibus prudenter reſtituerunt, hoc etiam probat tex. quem non citant. Matth. 1. 16. Ita etiam legit Auguſtinus libro de præcepto & gratia. cap. 11. tomo 7. & ubique.

46. *Anima.* Vel ſpiritus, tam intellectu quàm voluntate, duabus præcipuis partibus ſuis.

48. *Humilitatem.* Parvam & abjectam conditionem. Theodorus Beza nuper vertit, quia reſpexit ad humilem ancillam: quod facilè admitti poteſt in paraphraſta vel enarratore, quid illud Virgilii: Arma, virumque cano, exponit, virum armatum: Sed non æquè in interprete, alioquin multis locis textus Evangelicus paſſim inverteretur, ut Rom. 2. 4. aut divitias bonitatis illius: vertendum eſſet, aut bonitatem divitem: & Beza qui ibi vertit, an copiam benignitatis

ejus, vertere potuiſſet, aubenignitatem ejus copioſam: quæ nimia licentia interpretibus adimenda eſt, & ad paraphraſtas releganda. Quin nuperus interpres Theophylact. eodem modo, ut ſcripſi, vertit. Euthymius antiquus author Græcus exponit vilitatem. Sed hic valde notari meretur pia expoſitio Theophylacti, qui facit Virginem de Deo ſic loquentem, ille reſpexit ad me humilem, non ego ad illum reſpexi, ille mei miſertus eſt, non ego illum quæſivi, & abhinc beatam me dicent omnes generationes, non ſola Elizabeth, ſed & eorum generatio qui crediderint. Cur autem beatam me dicent? num propter meam virtutem? non: ſed quia fecit mihi magnifica Deus.

49. *Generationes.* Id eſt, omnes ætates, vel omnia ſæcula: hoc eſt, ſemper memoria fiet gratiæ & fœlicitatis, quæ mihi contigit.

52. *Detraxit.* Id eſt, dejecit elatos in dignitate & potentia.

55. *Sicut locutus eſt.* Juxta promiſſiones factas Abrahæ. Gen. 17. & 22. Ero Deus tuus, & ſeminis tui poſt te in æternum. & Gen. 3. De ſemine mulieris contrituro caput ſerpentis.

66. *Manus Domini.* Gratia Dei ſeſe in eo tot modis oſtendebat, ut certò cognoſci poſſet eum fore virum excellentem.

67. *Repletus.* Non quia jam haberet Spiritum ſanctum: ſed quod majore ejus virtute & manifeſtiore quàm prius dotatus fuit, ut de Apoſtolis dicitur. Act. 2. 4.

74. *Ut ſine timore.* Sive metu inimicorum liberatos ſervire ipſi ſecutus ſum communem verſionem quamvis Eraſmus (quem Tigurini & Beda ſequuntur) verterit ὡ per, quaſi Evangeliſta ſcripſiſſet ὡς, ſed omnino quod littera Evangelica, tum etiam videatur Zacharias prophetare filium ſuum daturum non ſolum ſecundum ſalutem, ſed etiam remiſſionem peccatorum quod eſt veriſſimum contra eorum mentem.

77. *Remiſſionem.* Oſtendit ſalutem conſiſtere in remiſſione peccatorum, qui eſt principalis punctus Evangelii.

78. *Oriens ex alto.* Sol juſtitiæ, qui nobis è cælo illuxit. Malach. 4. 2. Zachar. 3. 9. & 6. 12. Oriens non eſt hoc loco participium, adjectivum, ſed ſubſtantivum ut patet ex Græco ἀνατολὴ, non igitur hic ſignificat ortum ſolis, vel locum unde ſol oritur, non enim ſtat hic proprie ſed metaphoricè ſeu allegorice, pro Chriſto ſeu meſſia quem ſeptuaginta Interpretes, apud Hieremiam. cap. 23. & Zachariam. cap. 3. & 6. ſub tyranno ſeu perſona Zorobabelis vocant ἀνατολὴν prophetat enim Zacharias per internum viſum de miſericordia Chriſti, jam in terram veniſſe ad eos eruendos è captivitate peccatorum & mortis, & reſtituendos in primum ſuum fœdus & ſtatum.

Attende Chriſtiane lector dulciſſimam hiſtoriam initii redemptionis noſtræ, præſertim virgine matre ſalutante Elizabeth, congratulatura ei, quòd ea prægnans eſſet ex filio. (Exemplar recte meditandi.) At ea ſalutantem præveniens, ait eam prægnantem ex ipſo Meſſia redemptore mundi, quanta utriuſque lætitia in Dei adorationem laudeſque recidens? Ad æterna jam gaudia præludens: quantus triumphus eccleſiæ Dei præſentis & exultantis in domo Zachariæ? nequicquam ſtrementibus diabolis, quorum imperium Chriſtus conterebat: an putemus bonum illum ſenem abfuiſſe? quin potius ad hunc cæleſtem concentum, non concentorem, ſed congratulatorem accurriſſe? quàm humili, quàm jucunda ſalutatione, non verbis, ſed decentibus & caſtis ſignis exhibita virginem matrem excepit, loquelam ſibi reſtituendam expectans, poſt filium ſuum brevi ante Chriſtum, in utero virginis præſentem, naſciturum eumque præceſſurum, eique eccleſiam ante faciem omnium præparaturum. Spectabant inter ſeſe miracula Dei in ſe facta, de quorum etiam ſalutari exitu certi erant, & Deum certatim magnificabant, tribus circiter menſibus hæc agentes in domo Zachariæ: ubi diſceſſum virginis mox exceperunt nova miracula & gaudia, & continuæ Dei laudes, & cantica prophetica in nativitate & circumciſione Baptiſtæ ſimilis quamquam diverſo modo congregatio & exultatio eccleſiæ in nativitate Chriſti. Non ignorabat virgo ſe parituram in Bethleem: ſed ut eundi haberet occaſionem tectam, & paupertatem experiretur, ordinavit Deus eo tempore deſcriptionem illam primam, de qua in pat. ſeq. At cælitus edocti paſtores accurrerunt in fida, Chriſtum ea hora natum adorare, & teſtimonium cunctis reddere revelationis cæleſtis. Rurſus quadrageſimo die in ipſo templo Salomonis, ſeu preſſius loquendo in templo ſecundo, ſub Zorobabelo, & Eſdra conſtructo: cujus gloria, tametſi non tam deaurati major futura erat prioris, teſte Malachia, propter adventum ipſius domini in eo, ut ex prima infantia Chriſti contigit: congregatis eadem hora Spiritus ſancti inſtinctu pio illo & vetulo doctore Simeone, & Anna propheteiſſa cum Maria, Joſepho, & paucis aliis, ſed fidelibus & excellenter illuminatis: cum non ſolùm haberent Chriſtum in medio ſui corporaliter præſentem, ſed etiam corporaliter illum viderent, ut 1. Par. 3. Deinde rurſus in habitatione Mariæ & Joſephi Bethleem congregata, ſeu aucta eccleſia ex primitiis Gentium. Magi enim illi non futurum Monarcham magnum, ſed ut ſalvatorem mundi prædictum à prophetis, quorum ſcripta quædam viderant & audierant, quin ut filium Dei à Maria & Joſepho edocti, ſecundum quod pat. 4. in annotat. dicam, religioſè adoraverunt, eccleſiæ Chriſti, corporali etiam profeſſione incorporati. Hanc & ſemel tantum meditationem in exemplum ſcripſi: ut (Modus recte meditandi.) lectores admoneantur primò, non eſſe frigidè ſacra ſcripta legenda: ſed cum meditatione, & oratione, ut copioſiorem fructum inde recipiant. Secundò, non eſſe temerè meditationem attentandam, niſi ab exercitato in frequenti auditione & lectione verbi Dei. Facilè enim imperiti ſomnia ſibi fingunt, & (quod peius eſt) in illis ſibi placent. Tertiò non eſſe in illis meditationibus evagandum ultra verbum Dei, ſed intra ejus fines tantum, & ſemper ex analogia fidei breviuſque & intentius, quàm extentius, ne quis locus detur Sathanæ transfiguranti ſe in angelum lucis: prout luculenter, ſub magnis ſuperſtitionum & ſuperbiarum tenebris pernicioſiſſimis, diu factum liquet ex longis illis & pudendis heremiticorum, & monachicorum patrum viris, & legendis, quas vocant, Sanctorum: necnon mendicantium præſertim fuugerorum, & blaſphemo eorum libro conformitatum.

IN SECUNDAM PARTEM.

Math. 1.

6. DAvid. Hucuſque M. proſequitur naturalem genealogiam Chriſti, quam L. deinceps proſequitur per Nathan, à quo (& non à Salomone) naturaliter deſcendit virgo Maria. Sed M. deducit genealogiam naturalem Joſeph per Salomonem, quæ eſt etiam legalis genealogia Chriſti.

8. *Oziam.* Hic M. tres reges omittit, contentus oſtendere ſeriem genealogiæ: Cæterùm abbrevians numerum ut eum reduceret in tres quatuordecimas. Joram enim genuit Oziam ut abnepotem, non ut filium 2. Par. 22. & 25. ut Ethnici, Porphyreus & ſimiles, præſertim tempore Juliani Apoſtatæ, & hodie Turcæ & Mahumetici Judæique malè & in ſuam perniciem irrideant Evangeliſtam: hinc ſumentes injuſtam occaſionem oculos ſuos & aures obturandi. M. autem conſultè hos tres potius, quàm alios omiſit: quia Joram duxerat filiam impiiſſimæ Jeſabelis. merito ſi-

lii ejus uſque ad quartam generationem de genealogia Chriſti delentur ſecundum Hieronym. hic.

20. *Somnium.* Species revelationis. Num. 12. per quem Deum certitudinem menti imprimit.

Genitum. Non placuit hic vulgata editio, habens natum, etiam ſi Santes ſequatur: quia excedit nec congruit hiſtoriæ. Nec placuit quod Eraſmus vertit conceptum, tum quia minus reſpondet græco γεννηθὲν, quod excedit ſimplicem conceptum. Tum quia conceptio Jeſu non fuit paulatim humano embrionis modo: ſed ſtatim (& non poſt 45. diem ut de aliis ſcribunt philoſophi.) mox ut virgo dixit fiat mihi ſecundum verbum tuum, ex ejus ſemine formato corpore, creata anima, & hypoſtaticè unito æterno Dei filio, in unam θεάνθρωπου, perfecti & Dei & hominis perſonam in utero virginis. Et ſic placuit vertere genitum, quod rem perfectam ſignificat ut generatum, & magis Græco verbo Evangeliſtæ reſpondet: ut etiam voluit Euthymius antiquus author Græcus. Quamvis enim M. initio Hebraicè ſcripſerit: tamen quia ſtatim diſcipuli, non abſque ejus conſenſu vel authoritate, in Græcum verterunt, ad uſum, univerſalis eccleſiæ, littera Græca ipſius quoque M. cenſenda eſt. nec eſt dubitandum quin optimè & appoſitiſſimè ad prototypum Matthæi verterint.

23. *Emmanuel.* Deus enim nobis conjunctus eſt medio Chriſti, qui Deus & homo eſt.

25 *Primogenitum.* Non quod poſtea alios habuerit filios, manſit enim virgo: ſed quia Chriſtus in quantum homo, primogenitus eſt omnium electorum & omnium è mortuis reſuſcitatorum ad gloriam. Coloſ. 1. Apocalyp. 1.

Luc. 2.

2. PRæſidente in Syria. Sic prætervertunt & omnes verti. tum ut ſervarem τὸ ῥῆμα, non enim Luca uſus eſt ſubſtantivo ἡγεμὼν, præſes ſed participio præſentis temporis ἡγεμονεύοντος præſidens tum ad vitandam amphibologiam ne quis putarit hanc deſcriptionem factam ab ipſo præſide (ut vetus Interpres male innuit) ſed ſub ejus præſidatu.

4. *Bethleem.* Quia eſt altera Bethlehem in tribu Zabulon. Joſue 19. b. 15. Judicum 12. b. 8.

12. *Signum.* Tum ut eſſent certi illum eſſe, tum ne offenderentur de ejus paupertate.

14. *Benevolentia.* Aliàs beneplacitum ſcilicet, Dei in Chriſto & per Chriſtum è virgine natum, & à patre ſigillatum Jn 6. 27. Hoc beneplacitum gratuitum, eſt origo & perfectio noſtræ electionis, pacis & beatitudinis.

IN TERTIAM PARTEM.

Luc. 2.

22. EOrum. Theodotus Beza ex quibuſdam codicibus invenit αὐτῆς, legit ejus, ſcilicet, Mariæ. Ego verò puto illos eſſe mendoſos, & retinendam veterem & communem litteram: quia ſecundum legem Moſi. Levitic. 12. 6. purgatio refertur non ſolùm ad matrem; ſed etiam ad fœtum. ob peccatum originale, quod agnoſci jubetur. Quanquam autem nec Maria, nec Jeſus indigerent, tamen ambo paruerunt Legi, ut teſtatur Evangeliſta. Ipſa quidem concepta fuit in peccato, ſed Chriſtus non ſolùm conceptus eſt ſine peccato: ſed etiam mater ejus concepit eum ſine peccato. Sic Chriſtus reſtituit opera Dei deſtruendo opera diaboli. 1. Joan. 3. b. Et ideo dicitur ſemen mulieris, non viri: quia mater non concepit eum ſuſcepto ſemine, & ſic non erat immunda, nec obnoxia legi Leviticæ, cui tamen paruit, ut oſtenderet ſe ſociam eccleſiæ, nec daret exemplum negligendi publicas cæremonias, à Deo inſtitutas & nondum per eum abolitas. Hebr. 10. 25. Tum lex de primogenitis offerendis principaliter pertinebat ad hunc ejus filium, ut in annot. ſeq. verſ. 23.

23. *Adaperiens.* Magnum & ſingulare latet hic myſterium. Nullus enim intactam aperuit, niſi ſolus Jeſus. In conceptione quidem nullo modo fuit aperta, ſed fuit in nativitate. Rejecto enim Sophiſtarum figmento, quod filius, ut radius ſolis per vitrum illæſum, tranſivit miraculosè, non parum alludente hæreſi Valentini & Marcionis qui finxerunt corpus Chriſti cælo allatum. Dicendum & credendum quod naturaliter ruptis obicibus, & locis apertis exivit, & natus eſt: & quod Virgo ſupernaturaliter prægnans, verè & naturaliter peperit, ut verè & naturaliter partum lactavit. Jeſus ergo propriè unicus ille eſt qui naſcens adaperuit vulvam quæ nunquam aperta fuerat: & ſic non imputative & participativè, ſed verè & eſſentialiter eſt ſanctus ille, & ſanctitas ipſa, quæ omnes alios ſanctificat. ita etiam Martinus. Bucer. hic. Sed ex his ſanctis & veris dictis magnam calumniam propalam in nos (ut virginitatem Mariæ negatam) ſtruxerunt non ſolum indocti. & ſuperſtitioſi quidam Papiſtæ, ſed etiam invidi & undecumque calumniandi anſam arripientes Calviniſtæ. Atqui ut Origenem antiquum prætercam, idem aperte ſcribit Ambroſius his verbis hic eſt qui ſolus aperuit matris ſuæ vulvam ut immaculatus exiret, &c. Etiam ante eum Tertullianus, & ſanctus Hieronymus epiſtola ad Euſtochium, nulli enim alii unquam id contigit nec continget quam ſoli Chriſto, qui ſolus fuit unicus virginis partus, non enim violatur nec ullo modo perditur virginitas ſi abſque virili actu, opera forte obſtetricis vel medici clauſtra virginitatis frangantur, ut expreſſe teſtatur Auguſtinus. libro 1. cap. 18. de civitate Dei. Engion ſive hymen vocatur à medicis membrana illa in cœlo matricis ex panniculis & venis & ligamentis ſubtilibus contexta. Avicenna Fen. 21. tractatu 1. cap. 2 verb. Almanſor.

29. *Dimittis.* Verbum Græcum ſignificat abſolvere crimine, vel debito, aut vinculis: & notat hic Theophylactus ſanctos homines habere corpus pro carcere & vinculis. Non mirum ſi hic pius ſenex tantùm gaviſus eſt viſo Domino, quum Abraham viſo die ejus à longè gaviſus fuerit. Joan. 8. 56.

33. *Joſeph.* Ita Santes legit, quia in emendatioribus libris Græcis non habetur hic πατὴρ, ſed, ὁ ἰωσὴφ. Ita etiam legit antiquus author Græcus Euthymius Zigabonus, & exemplar Complutenſe. Itaque ſecutus ſum exemplaria antiqua, quæ certum eſt congruere veritati, quamvis omnes alii & Eraſm. Oſiand. Calvin. Bucer. Brentius hic homil. 17. Bullinger, Beza, editio Vvitebergica, Tigurina, Genevenſis, vulgatam editionem in hoc ſequantur, commodè tamen exponentes de patre putativo.

35. *Revelentur.* Crux ſuperveniens corda explorat, & retegit qui ſint veri Chriſtiani, qui verò hypocritæ.

36. *Prophetiſſa.* Rariſſimum exemplum, præſertim quo Prophetæ defecerant. Malachias enim ultimus recenſet qui ante 500. annos obierat, ante quod tempus raræ fuerant prophetiſſæ, ut Maria ſoror Moſi. Exod. 15. 29. Deborath. Judic. 44. Holda. 2. Reg. 22. 14. Rarum igitur hic erat & ſingulare donum Dei in eccleſia quantumvis diſſipata, ut tunc erat, quaſdam tamen ſcintillas reſervat.

IN QUARTAM PARTEM.

Matth. 2.

1. MAgi. Sic vocant Perſæ & Chaldæi philoſophos ſuos, imo præcipuos politiæ ſuæ. Cælius Antiquar. lectio. lib. 5. cap. 42. Non eſt intelligendum quod omnes, ſed tantum pauci è multis,

puta

puta decem aut viginti diligentiorum, ex his qui reverentiam Dei habebant, quales puto adhuc fuiſſe plures in Perſide, & Chaldæa, ubi eccleſia veri Dei & plures prophetæ ultra octoginta annos, reſederunt durante captivitate Judæorum: quæ partim incœpit plus decem annis ante deſtructionem Hieroſolymæ & templi, à quo tempore ubi fuit annis ſeptuaginta, quibus lapſis plures adhuc Iſraëlitarum illic remanſerunt, quibus non deerant libri Moſis & Prophetarum. Cùm igitur etiam Nabuchodonoſor ille magnus converſus fuerit, & filius ejus Evilmerodach, qui regnavit poſt eum pacificè triginta annis. & inſuper ejus ſtirpe deleta, vivente adhuc & docente Daniele Propheta, Cyrus Monarcha per leges & edicta, magna teſtimonia de Deo cæli culto à Judæis, & de religione Judæorum præſtiterit: pluſquam probabile eſt plures familias eorum, qui converſi fuerant per prædicationes & miracula Prophetarum (præſertim Danielis, qui à pueritia ſua ibi vixit & docuit uſque ad adventum Cyri, vel etiam deinceps, & ibi obiit) remanſiſſe illic, & aliquid conſervaſſe de ea ſancta memoria & religione. Multum ergo erraverunt qui nuper Genevæ ſcripſerunt, Deinde anno 1549. in formam novæ gloſſæ ordinariæ in tres primos Evangeliſtas redegerunt, quod magi iſti venientes ad adorandum regem nuper natum nihil divinitatis aut ordinationis Dei cogitabant: ſed tantum augurabantur fore quendam magnum præcellentem regem inter heroas & magnos principes mundi quem ſuis officiis deſiderabant prævenire & gratificari, ut favorabilem haberent, ſi quando moveret in Orientem, quod ſi verum eſſet protinus ad eum reverſi fuiſſent, quando ſciebant eum octodecim vel viginti annos attigiſſe. Sed adhuc magis profanarunt hanc ſanctam hiſtoriam, qui ſcripſerunt, magos hanc notitiam habuiſſe per ſcientiam Aſtrologiæ ſuæ. Quicquid enim eſt vel dependet à doctrina & religione Dei, nullo modo ab aſtris dependet, à quibus nihil omnino extrahi poteſt, præter generale teſtimonium commune ſenſui naturali, etiam Ethnicis, de quo loquitur initium. Pſalm. 19. Cæterùm quicquid eſt propriè religionis, deſcendit in totum per revelationem Dei ſuper cæleſtem. Falſa ſomnia commentiti ſunt qui ſcripſerunt, hos bonos magos eſſe de ſtirpe impii illius arioli Balaam de quo Num. 22. Is enim non erat de Perſide remotiſſima: ſed de vicina regione filiorum Ammon, & ad internecionem cæſus fuit ab Iſraëlitis. Numer. 31. Inter ea quæ Eraſm. addidit operibus Cypriani dubitans an ejus ſint, legitur tractatus de ſtella, & magis per quendam imperitum factus, qui tam ineptè putat, hos magos edoctus vaticiniis unius prophetæ Baalami, quod male ſequitur Lyranus hic (cùm is ante plus mille quingentos annos occiſus fuiſſet, hi verò abundarent plurium Sanctorum Prophetarum ſcriptu, à quadringentis octoginta ſeptem annis) quàm ineptè putat eos è Sabba veniſſe, Æthiopiæ regione meridionali urbi Hieruſalem, ut patet. Matth. 12. 42. Ibi regina Auſtri: cùm Evangelium diſertè ſcribat eos veniſſe ab Oriente, multum etiam errarunt qui ut Joannes Calvinus & ſequaces ejus nuper ſcripſerunt hos magos, fuiſſe philoſophos Indos Gymnoſophiſtas, qui longè ultra Perſidem nuditatem & paupertatem profitebantur in India: multum tamen diſtantes à craſſis monachis hodiernis. Hoc enim non ſolùm eſt contra fidem omnium veterum hiſtoriarum: ſed etiam contra ſeriem hujus Evangelii. Itaque cum antiquis præſtantioribus Eccleſiæ doctoribus, exiſtimo hos magos, magnates fuiſſe Perſidis, qui à ſuis deceſſoribus & per ſcripta dictorum Prophetarum maximè Danielis, cujus hebdomades legiſſe potuerant: habebant aliquam cognitionem & ſpem futuri ſalvatoris mundi, qui ex Judæis prodire debebat & expectabatur, & quod Deus gratia ſua nativitatem filii ſui eis, ut primitiis Gentium revelavit. Quanquam non puto hanc revelationem tam claram & apertam initio fuiſſe, qualis illa facta paſtoribus Bethlehemeticis, qui erant Iſraëlitæ & capaciores, quippe qui auditum verbi Dei & cæremonias frequentaverant Sabbathis in ſuis ſinagogis: talis tamen erat, ut ſufficeret ad impellendum eos quærere ſalvatorem, cujus etiam ſalutis luculenter oſtenderunt ſe majorem cognitionem & certitudinem habere, quàm plures etiam præcipuorum Doctorum & Sacerdotum Hieroſolymæ juncto ſigno divinitus eis dato, de lumine illo ambulatorio in aëre, ut miniſterio angeli, & cæleſti miraculo dirigerentur. Angelus autem Dei non miniſtrabat lumen corporale ſine quodam ſpirituali lumine alicujus ſanctæ revelationis, citra quam non tantum conſtantiæ ἢ πληροφορίας habuiſſent, non ſolùm contra ignorantiam: ſed etiam contra publicam illam turbationem omnium, & maximè primorum totius Hieroſolymæ, etiam eorum qui adminiſtrationem Eccleſiæ & religionis curam habebant. Judæi miniſtri quidem erant, & cuſtodes miniſteriorum Teſtamenti, & eloquiorum Dei, ad uſque adventum Chriſti. Roman. 3. Sed non ſequitur interim gratiam & miſericordiam Dei inter Judæos incluſam. Quod ſi etiam inter Gentes quoſdam interim ſibi fideles habuit, id maximè à tempore dictæ tranſmigrationis fuit in Chaldæa & Perſide, ubi nondum quadringentis quinquaginta ſeptem annis floruerat Eccleſia Dei. Hactenus mihi ſufficiat ab impietate & paganiſmo, præfatorum Magorum fidem vindicaſſe. quamvis initio parvam, & Hieroſolymis concuſſam & exploratam, ſed non extinctam, imò auctam, cum rurſus viderent lucem illam angelicam, cum prophetia Hieroſolymis audita conſonantem, & magis auctam conſpectu & adoratione Chriſti, & ex his quæ veriſimiliter à Maria & Joſepho didicerunt, poſtquam cauſam adventus & certamina Hieroſolymis habita narraſſent. & analogiam oblationis ſuæ didiciſſe hunc ſummum eſſe regem deſignatum per aurum, & ſummum ſacerdotem deſignatum per thus, & hoſtiam pro peccatis etiam Gentilium deſignatam per myrrham: ut ſatis docet Irenæus adverſus hæreſes. *lib. 3. cap.* 10. Nec dubito eos reverſos minus diligentes in his apud ſuos prædicandis fuiſſe, quàm paſtores illi Bethlehemetici, etiamſi illos his in cognitione miniſteriorum æquare non audeam, ut dixi, & multominus quod infantem Jeſum, Deum, & hominem tunc agnoverint, quamvis id affirmet Theophilact. quia etiam Apoſtoli ante reſurrectionem Chriſti patefactam non omnes nec plenè ſciverunt. Sed non dubito eos univerſos perſeveraſſe in adoratione & invocatione Dei patris & Jeſu Chriſti, quem miſit unicum redemptorem & victimam pro peccatis, & ſic in via vitæ æternæ. Joannis. cap. 17. verſ. 3. perſeveraſſe etiam in lectione prophetarum, & eos multo melius quam prius intellexiſſe, præſertim hebdomades Danielis, & quod Daniel. cap. 9. verſ. 25. ſcribit de occiſione Chriſti, illumque ipſum eſſe quem adoraverant. Nec enim dubium quin nomen ejus à Joſepho & Maria matre, nutrice & virgine didicerint illamque virginem eſſe puerumque illum Jeſum non Joſephi ſed Dei filium. Sed turpiter & inſulsè errarunt Papiſtæ qui hos reges tres tantum, è diverſis regionibus, contra apertum textum Evangelii finxerunt, & ſeorſim munus ſuum obtuliſſe, cum ſimul omnes obtulerint, vel ſinguli tria hæc munera. Vetus illa fictio trium Regum, documentum eſt inſigne, quam nulla fides adhibenda ſit viris, miraculis, & reliquiis ſancticulorum papiſticorum quæ nunquam audivit Epiphanius Hieronymi σύγχρονος, & amicus, qui plus ducentis annis poſt Irenæum ſcriptum reliquit magos illos Perſicos fuiſſe quindecim.

3. *Turbatus*. Herodes enim jam rex ferè deturbatus regno, magnis prælus victor, attriverat Judæos ſibi à novis armis & ſectionibus metuentes, dum ab

aulicis Herodis hac occaſione de novarum rerum ſtudio inſimularentur, & adhuc recens erat cædes ſummi conſilii Judæorum, ex domo Davidica ſelecti, quod vocabant, Senhedrim, ab Herode perpetrata, ſecundum Philonem.

6. *Juda.* Formam verborum Hebraicorum non moratur Evangeliſta, contentus ſenſum reddere.

12. *In regionem ſuam.* Scholaſtici Theologi putant transfretaſſe Tharſum & inde refretaſſe quæ eſt longior via nec aliud habent ſuæ opinationis lucrum, quam illud Pſalmiſtæ in ſpiritu vehementi conteret naves Tharſis, quod intelligunt eſſe vancinium navigii Tharſenſis fracti & combuſti per Herodem, quod eo navigio uſi eſſent Magi in reditu, ſed alia eſt ſententia Prophetæ, nec in fide digno authore reputatur Herodem naves Tharſenſes hac vindicta accendiſſe conveniunt autem eos per terram & mare rediiſſe, quare veriſimilius eſt eos per oſtia Nili, vel partem Ægypti rubrum mare egreſſos, per ſinum Perſicum patriam reperiiſſe, ubi non dubito eos primam Chriſtianam Eccleſiam gentium erexiſſe crediderunt enim in unum ſolum verum Deum, & in eum quem miſit Jeſum Chriſtum, quod eſt fundamentum vitæ æternæ, & ſumma doctrinæ Chriſtianæ Eccleſiæ. Joan. cap. 17. verſ. 3. certum eſt hoc eos docuiſſe nec enim tanti viri minus diligentes fuerunt paſtoribus Bethleemiticis. hæc ergo fuit prima Chriſtiana Eccleſia gentium in Bethlehem præſente corporaliter & authore Chriſto inchoata, & mox in Perſidem delata denique conſignata.

13. *Illis.* Non ergo ſeptem & viginti dies aut longius poſt eorum abitum. Itaque neceſſe fuit 4. partem collocare poſt præcedentem, de præſentatione Chriſti in templo. Venerunt enim Magi plus undecim menſibus poſt eam, ut teſtatur Euſebius, qui fuit Epiſcopus Cæſarienſis, ante magnum illud Concilium Nicenum: & ſic tempore primitivæ Eccleſiæ, quo memoria recentior & certior erat, & pariter Hieronymus in eorum Chronico de Supputatione temporum: ubi ſcribunt Chriſtum natum anno quadrageſimo ſecundo Imperii Auguſti: Anno verò regni Herodis triceſimo ſecundo, ſub Olympiade 194. Magos verò veniſſe ſub Olympiade 195. Anno Auguſti 44. Herodis verò 34. Et conſequenter non primo, ſed ſecundo demum anno nativitatis Chriſti: ut etiam ſatis innuit textus Evangelicus. verſ. 16. Ita etiam ſenſit Andræas Oſiander, & firmat Joan. Funccius Noribergenſis. lib. 4. Commentariorum in ſuam Chronologiam, & Paul. Ebertus Kytingenſis, in hiſtoria Judæorum, à reditu Babylonis, uſque ad excidium Hieroſolymæ: & eſt veritas. Et nimis futile eſt quod quidam etiam Docti divinant, Herodem iram ſuam aliquot menſes diſſimulaſſe, & interim parentes Jeſu in fuga tranſiiſſe per templum, & mox iter reflexiſſe per Ægyptum. Ira enim Tyranni valde erat magna: ut ait Evangeliſta. verſ. 16. Imò non ſolùm erat magna, ſed præceps tanta accelerandi cædes cupidine, ne quis effugeret, ut ſpatium non habuerit recordandi filii ſui infantis, & aliò transferendi, qui ſimul occiſus eſt: Macrobius Saturnal. lib. 2. Joachim. Vadia. in Epitome Geographiæ. in verb. Idumæa. Qui fit ergo, ut hebdomadam ſuſtinere potuerit? Certè non eſt veriſimile biduum dilatam, cum etiam ſciret quoſdam pueros poſt Magos fugere poſſe. Tum Joſeph mox, ut ſequenti nocte monitus ab Angelo, eadem nocte profugit verſus Ægyptum, ut ipſa veritas. ver. 14. Quomodo ergo fugiens, veniſſet plena luce in ipſa Hieroſolyma, & in templum omnibus obvius, & ſub tam inſignibus teſtimoniis Chriſti palàm factis in templo? Quod ſi palàm veniendum erat, & legi parendum publicè in templo: cur arripiebat fugam noctu augendo ſuſpicionem? Tum conſtat Joſephum arripuiſſe fugam ex Bethlehem, ut iret Ægyptum, & ſic verſus meridiem: non ergo tunc profectus fuit verſus Septentrionem, ubi Hieroſolyma Regia tyranni, & media luce. Tum fugit paulò poſt digreſſum Magorum, & veriſimiliter nocte proximè ſequenti. Igitur hæc Magorum hiſtoria ſecuta eſt præcedentem præſentationis Chriſti, & prophetiam Simeonis de luce revelanda Gentibus. Luc. 2. 32. quæ Prophetia infra annum magnificè impleri cœpit in Magis, ut in primitiis Gentium. Et oportet Prophetiam præcedere eventum: & eſt pulchra analogia harum trium revelationum Chriſti in ejus infantia. Prima, nocte paſtoribus. Secunda, in templo media luce. Tertia, gentibus, & in ipſo foro publicíſque cœtibus, & in aula ipſa Tyranni, cujus gladii mox deſævierunt in inſontes, ut mos eſt Tyrannorum, tunc maximè ſævire, quando profeſſio Chriſti, non jam clàm, nec privatim fit (in quo facilè connivent) ſed cùm emergit in publicum, id demum eos vehementer urit: ut hoc tempore anno 1562. experti ſumus. Notanda etiam providentia Dei ibi, diſceſſis autem illis, quamvis enim majus periculum immineret Joſepho, Mariæ & puero quam Magis tamen Deus primum Magos occultè per aliam regionem abire jubet, qui veriſimiliter eadem nocte, vale dicto Joſepho abierunt; dein ſe ſequenti demum nocte, jubet Deus Joſepho idem facere, ſi ſimul fugere juſſi fuiſſent, famuli Magorum infinitum ſcandalum accipere potuiſſent, videntes non ſolum dominos ſuos fugere, ſed etiam regem illum Judæorum eodem tempore fugere, hanc ſcandali occaſionem Deus ſua miſericordi providentia eis ſubtraxit.

15. *Ex Ægypto vocavi filium meum* Oſee. cap. 11. in principio. Certum eſt prophetam loqui de populo Iſraël quem Deus vocat filium ſuum primogenitum Exodi 4. verſ. 22. & 23. quem evocavit è ſervitute Ægypti, ſed certè Iſraël non erat filius Dei niſi per adoptionem, merito & beneficio Jeſu Chriſti ex eo populo venturi. Ergò verba illa magis conveniunt Jeſu Chriſto vero & naturali filio Dei, cui non ineptè per Evangeliſtam ſunt applicata. More etiam veteribus Hebræis ſolito, qui altiorem ſenſum præſertim de Meſſia promiſſo literæ attexebant. Quare Nicol. Lyranus qui è doctioribus Judæis ad Chriſtum ante 250. annos converſus fuit, ait quod dictum illud prophetæ duplicem ſenſum literalem habet, quia primo verificatum fuit ad literam de populo Iſraël vocato à domino de Ægypto, deinde perfectum de Jeſu Chriſto filio Dei naturali, cum alii ſint tantum per adoptionem. Idem dicit de hoc 1. Paralipom. cap. 22. verſ. 10. ego ero illi in patrem & ipſe erit mihi in filium, quod etiam habetur. 1. Samuel. 7. 14. & 1. Paralipom. 17. 13. quæ omnia ad litteram loquuntur & intelliguntur de Salomone, tamen magis propriè intelliguntur de Jeſu Chriſto, ſunt enim in prædictis ſingulis teſtibus verba quæ non poſſunt convenire Salomoni, ſed ſoli Chriſto, ut 2. Samuel. cap. 7. verſ. 13. ibi &, ſtabiliam thronum regni ejus uſque in ſempiternum. & 1. Paralipom. 17. verſ. 14. & ſtatuam eum in domo mea, & in regno meo uſque in ſempiternum, & thronus ejus erit firmiſſimus in perpetuum. & eod. lib. cap. 22. verſ. 10. ibi firmabo ſolium regni ejus ſuper Iſraël in æternum, quæ impoſſibile erat verificari in Salomone, in quo defecerunt regno, poſt obitum ejus ſciſſo, deinde poſt 387. annos ſuppreſſo. Ideò & quia non poteſt ſolvi ſcriptura Joann. doctiorem Hebræorum, promiſſionem illam principaliter intelligebant de Chriſto, cujus ſolius regnum foret æternum, ut indicat Paulus Hebræor. 1. verſ. 6. qui aliàs non allegaſſet Judæis dubiam authoritatem ſed quam ſciebat ab illis rectè & principaliter intelligi de Chriſto, ut etiam olim didicerat à Gamaliel præceptore ſuo, & in dicto loco Hebræorum, Nicolaus Lyranus ait poſt Auguſtin. epiſt. ad Vincentium Donatiſtam, quod licet ſacra ſcriptura habeat multiplicem ſenſum, non tamen habetur efficax argumentum, niſi per ſenſum literalem, alias in argumento ſemper eſſet fallacia æquivocationis vel

amphibologiæ propter ſenſuum multiplicitatem. Ideò in prologo ſecundo ad vetus teſtamentum, col. 2. in fine ait Lyranus quod ſæpe ſcriptura habet duplicem ſenſum litteralem, unum minus proprium, alterum magis proprium, in quo omnia verba verificantur, ut in prædictis locis de ſolo Chriſto plenè verificatur, meritò ex illis poteſt efficax argumentum aſſumi de Chriſto. Idem vult Beza, in Pſal. 2. col. 2. ſic in noſtra juriſprudentia dicitur efficax argumentum ex ſenſu qui ex verbis concipi poſſit L. Gallus. §. 1. ff. de liber. & poſthum. l. 6. §. verbum ex legibus. ff. de origine juris.

IN QUINTAM PARTEM.

Matth. 2.

22. GAlilææ. Ubi præerat Philippus, alter filiorum Herodis, manſuetus & æquus: contra quam Archelaus propter tyrannidem, primùm titulo Regio privatus, & tandem Viennam Galliæ relegatus teſte Joſepho, Antiquit. Judæo. lib. 17. cap. 15. & cap. 17. hic autem. verſ. 23. in fi. non eſt inquirendum de quo Propheta, quia multorum ſcripta perierunt, ut teſtantur hic Chryſoſto. homil. 8. Tom. 2. & Theophylact.

Luc. 2.

39. *Reverſi*. Poſtquàm interim honorati fuiſſent à Magis in Bethlehem, unde fugerant Ægyptum, è qua circa poſt unum annum, redierunt Galilæam, ut patet per annot. ult. præcedentis partis, & authores ibi citatos.

IN SEXTAM PARTEM.

Luc. 2.

44. COmitatu. Decebat eos turmatim, incedere, cùm Nazaretha diſtaret à Hieroſolymis plurium dierum itinere. Tum Nicol. Lira hic, & plenius. 5. R. 1. col. 3. ſcribit, quod ex ſtatuto Judæorum (ad magis ſervandam continentiam tempore magnæ ſolennitatis, ut Exod. 19. 15. facto) viri ad Paſcha ſeorſum à mulieribus ibant, & redibant in uno comitatu, & mulieres in alio: pueri verò non ſuſpecti, indifferenter ibant, in comitatu virorum, aut mulierum: Ideo Joſeph non videns Jeſum in comitatu virorum, putabat eum eſſe in comitatu mulierum, cum Maria, quæ pariter credebat eum eſſe in comitatu virorum.

46 *Templo*. Scilicet, in atrio, quod omnibus Iſraelitis promiſcuè patebat, ſuprà L. 1. 10. in margine. Hæc poteſt dici quarta revelatio, vel apparitio Chriſti in ſua pueritia: quamvis enim tunc non ſit ibi concionatus, ut ſummus doctor vel Meſſias, quod facere non incœpit, niſi poſt baptiſmum ſuum, & Theophaniam illam, de qua infrà par. 8. (& adhuc poſt tentationem, & victum Satanam, infrà. part. 10.) tamen non permanſit ibi triduo, & media luce ſedens inter doctores: quin quoſdam ſaltem ex illis luce ſua interna afflaret, & ſe Chriſtum promiſſum, jam in carnem adventum oſtenderet: disertè etiam expreſſit, Deum eſſe patrem ſuum. verſ. 49. Potuit pluries ibi deinceps accedere cum parentibus. Sed ſilendum & abſtinendum eſt nobis, de his quæ Spiritus ſanctus nobis per ſacras Scripturas (quæ abundanter ſufficiunt) non revelavit, nec tradidit. Joſephus autem lib. 18. cap. 2. de Antiquit. Judæor. ſcribit Coponio Judæam procurante, & ſic circa hæc tempora in anno communi 16. ſecundùm Bullingerum. pag. 30. qui ait anno 18. communi eſſe 6. anno regni Ezechiæ, qui 9. an. rexit. Idem ſcribit. Greut. hom. 19. pag 136. & Pan-

thaleon, templum Hieroſolymæ fuiſſe prophanatum, ſparſis per cunctas porticus & totum phanum oſſibus mortuorum, diebus Azimorum, hoc eſt, Paſchæ noctu, quia mos erat ex media nocte portas templi à ſacerdotibus aperiri eo feſto: unde quidam docti colligunt ſignum fuiſſe, cæremonias, & ſacrificia Moſaica templi brevi finitura, cùm Dominus ipſe jam ibi viva voce doceret.

49. *Sunt*. Debitum igitur Deo officium, patris & matris debito officio præferendum eſt: & ſic non eſt hæc inobedientia erga parentes, multò minus rebellio eſt quando ſubditi præferunt honorem, ſervitium, & obedientiam Dei, edictis ſuorum Principum vel Magiſtratuum: quidquid Tyranni & eorum adulatores ſive palliati, ſive togati. improbè cavilleotur, cum vulgo Epicureorum, quandoquidem parentum obedientia major & prior eſt iſtis.

50. *Ipſi*. Non quia certò ſcirent illum eſſe Chriſtum; ſed quod neque tempus, neque modum ſciebant ejus vocationis.

52. *Hominės*. In quantum homo, non habuit omnem ſcientiam ab initio (ut Papiſtæ ſomniant) ſed per gradus, communem tamen facultatem exuperantes & anticipantes, ut etiam probant loca quæ citò infra parte 22. Joan. 5. verſ. 20. quamvis errorem Sophiſtarum, ſuſtinentium cum magno ſupercilio ſequantur & augeant novi Ubiquiſtæ.

IN SEPTIMAM PARTEM.

Matth. 3.

4. P*ilis*. Rudi panno inde contexto.

Locuſta. Aviculæ permiſſæ. Levit. 11. 22. Parthi & alii populi utuntur, ut cibo parabili. Plinius. lib. 11. cap. 29. lib. 16. cap. 30. Strabo coſmographiæ. lib. 16. Scaliger non paulò diverſum ſentit. Apud Africanos, Syros, Perſas in cibum recipiuntur locuſtæ, quæ carent alis. Aſinari & Oniſci à Dioſcoride nominantur à Plinio Attelabi.

Mel. Sylveſtre. Non paratum à pharmacopola, ſic panem ruſticum, non delicatum.

6. *Peccata. ſua*. Non ergo baptizabat niſi abnegantes malam doctrinam & vitam, & profitentes doctrinam & obedientiam Dei, fidemque ſalutis in Chriſtum ſeu Meſſiam, quem Joannes jam veniſſe, & mox apparitutum prædicabat, nec tamen ſe noſſe eum, donec Deo revelante vidiſſet: rejicit à Baptiſmo venientes ambitioſè, & ſine fructu pœnitentiæ. verſ. 7. 8. 9. 10. 12. Hæc publica reprehenſio Principum Synagogæ, exactio publicæ pœnitentiæ à publicè peccantibus, comminatio damnationis æternæ multum corroboravit doctrinam Baptiſtæ coram populo: quia oſtendit eum valde magno ſerio loqui, ut nec principibus eccleſiæ ordinariæ vel Synagogæ parceret, ſed eos in ordinem redigeret. Illi non ut plebs, non ut milites, non ut publicani ad profeſſionem pœnitentiæ ſeſe peccatores confitendo, venientes, interrogabant, quid faciemus? L. 3. 10. 12. 14. Sed putant Baptiſtam exiſtimaturum honorem, vel auctoritatem addi Baptiſmo & miniſterio ſuo, ex ipſo quod etiam principes Synagogæ baptizandos ab eo ſeſe offerrent. At ille nec ambitum, nec humanæ auctoritatis additamentum curans, ſed ſacramenti abuſum avertere volens, ut pœnitentes & confitentes admittebant: Ita aliis publicè denegabat, etiam ſummatibus populi, prius exigens ab illis manifeſtos fructus pœnitentiæ, id eſt, ut renuntiarent non ſolum malis operibus, ſed etiam ſuperſtitionibus falſiſque ſuis doctrinis: & dedocerent quæ malè docuerant, profitentes ſeſe amplecti doctrinam propheticam & evangelicam, quam Baptiſta docebat, & ſperare ſalutem à Chriſto mox apparituro: ut meritò plura vel expreſſiora exigerentur ab his quibus plura commiſſa erant, vel qui plura

ſibi uſurparent, apertè dicens. L. 3. 8. Non eſſe dignos Baptiſmo, eo ipſo quod eſſent filii carnales Abrahæ, niſi obedientiam & fidem ejus imitarentur, nec tamen defuturos filios Abrahæ Baptiſmo dignos, etiamſi omnes filii carnales Abrahæ deſciſcerent. Matth. 3. 9.

Luc. 3.

1. *Anno.* Erravit ergo Tertullian. qui in libro contra Judæos adfirmat Chriſtum paſſum anno decimoquinto Tiberii: nondum enim Chriſtus concionari cœperat, & tamen ultra tres annos prædicavit. Cæterùm hic annus de quo L. erat quadrageſimus nonus, trigeſimi & ultimi Jubilæi, ſive annus Buccinarum, qui quinquageſimo quoque anno redibat, quo buccinis clangentibus ſignificabatur proximo anno adeſſe annum Jubilæum. Levit. 25. quo libertas cunctis habitatoribus terræ Iſraël dabatur, & omnes ad antiquas poſſeſſiones ſuas redibant. Typicæ illæ buccinæ ſignificabant Joannem Baptiſtam, veram & vivam buccinam, qui Chriſtum, & verum propitiationis & Jubilæi annum æternum alta voce pronunciavit, & etiam prædicavit annum alta voce pronunciavit, & etiam prædicavit annum unum, antequam Chriſtus concionem ſuam ordiretur, verumque & æternum Jubilæum annunciaret & daret, quo ad veram libertatem à peccato, diabolo, morte & inferno revertimur, & ad antiquas imò majores poſſeſſiones cæleſtis gratiæ, regnique per Adamum amiſſas. Hic eſt verus & æternus Jubilæus, cujus adventu ceſſavit typica illa figura, nunquam deinceps renovata, utpote antequam quadrageſimus nonus annus revolveretur, Hieroſolyma terreſtri deſtructa, & omni politia Judæorum in perpetuum ſuppreſſa. Rurſus hic annus erat circiter 4000. à condito mundo, ut doctè & diligenter ſupputavit Henricus Pantaleon Baſilienſis, in Chronographia Eccleſiaſtica.

Pilato. Joſephus lib. 18. antiq. Judæor. refert Tyberium initio Imperii ſui inſtituiſſe Valerium Gratum præſidem Judææ & Hieroſolymæ, in locum Annii Ruffi. Valerius autem annis undecim præfuit teſte Joſepho: Pilatus ergo ſucceſſor Valerii jam ultra annum præſidem agebat, quando Joannes Baptiſta concionari cœpit: ut etiam ſentiunt Jo. Funccius, & Pantaleon, Henr. Buling. lib. 2. commentar. in Luc. cap. 3.

Herode. Hic eſt Herodes Antipas, filius Herodis magni, de quo ſuprà part. 4. & ejus ſecundus hæres ex teſtamento patris, qui Archelaum in Hieroſolyma & Judæa regem inſtituerat, ſub beneplacito tamen Auguſti Imperatoris, qui poſtea regium nomen Archelao propter ejus tyrannidem detraxit, & relegavit illum Ethnarcam Judææ, donec propter ejus ſcelera illum relegavit Viennam, & portionem ejus regni ſub manu ſua retinuit, procuratoribus ſeu præſidibus nomine Imperii Romani miſſis.

Philippo. Hic erat unus fratrum Archelai & Herodis Antipæ, valde manſuetus, & ut inquit Joſephus. privato ſimilis: de quo ſuprà part. 5. annotatione prima. Ituræa autem vox Hebræa eſt, Trachonitis autem Græca, & eandem regionem ſignificant aſperam & ſaxoſam Hæc erat Topatchia Philippi, cujus frater Herodes Samariam, & Peream poſſidebat in Galilæa. Calvinus hic ait Lucam Evangeliſtam abuti, ſeu impropriè ter uti voce Tetrarcha, eo quòd hi tres non eſſent Tetrarchæ, ſed Tritarchæ: quoniam tres tantum regnarent, & excuſat Evangeliſtam, ex eo quod initio quadruplex fuit regionum partitio. Cæterum quamvis aliæ deinde ſecutæ ſint mutationes, tamen honoris cauſa Tetrarcho nomen retentum, quemadmodum Plinius natural. hiſtor. lib. 5. cap. 18. ſeptemdecim ejuſdem regionis Tetrarchias numerat. Ego verò dico Evangeliſtam noſtrum valde propriè locutum, reſidua enim regni pars, quam Judæam vocabant, in qua regnum & Tetrarchia ſuppreſſum fuit: non erat confuſa, nec reliquis portionibus, aut fratribus Archelai accreverat: ſed Imperio Romano reſervata, per Præſides Romanos regebatur. Reliquæ ergo tres portiones non erant τριταρχίαι, (ut putant Calvinus) ſed verè τεταρχίαι, & Herodes, Philippus, & Lyſanias veri Tetrachæ propriè loquendo, utpote ſinguli non tertiæ, ſed quartæ tantùm partis regionis domini, ſeu Toparchæ, regio nomine adempto.

2. *Caiapha.* Non quod ambo ſimul adminiſtrarent: ſed quod Annas eſſet ſocer, Caïaphas gener, mutuò ut eorum tyrannidi libitum erat, cedebant, & ſic dilaceratum Pontificatum inquinabant. Non quod ambo ſimul eſſent, ſed quod Annas fuit prior deinde in nundinationibus potentior obtinuit filium ſuum, deinde generum ſuum Caïapham fieri ſummos Pontifices (qua dignitate hoc tempore fungebatur Caiaphas ut patet, apud Joſephum antiquitatum. libro 18. cap. 4) in ea permanſit poſt paſſionem Chriſti circiter quinque annos, donec poſt mortem Tyberii & Vitellii à Sintigato Præfecto depoſitus eſt & ei ſuffectus Jonathas filius Annæ, & ſic Caiaphas decem ferè annis geſſit Pontificatum, nec obſtat quod Actuum 4. verſ. 6. circiter duos menſes poſt paſſionem Chriſti, Annas ut princeps ſacerdotum nominatur in conſilio ante Caïapham, quia hoc eſt, tum quia ſocer (qui pro patre habetur) tum quia prius fuerat Pontifex maximus, tum quia Pontificatus jam multis annis erat in ejus familia quamvis prout hic eiſdem rationibus nominatur ante Caïapham, quamvis non ſummus, ſed Caïaphas eſſet ſummus Pontifex.

11. *Tunicas.* Modus loquendi, quo ſignificat, non ut noſmet ſpoliemus: ſed ut ex abundantia noſtra indigentibus ſubveniamus. 2 Cor. 8. 13.

16. *Igni.* Miniſter ergo de ſe tantùm ſigna externa, ſeu Sacramentum ſenſibile dat: ſolus autem Chriſtus dat veritatem & rem ſacramenti: non tamen intelligas quin in Baptiſmo Joannis, daretur remiſſio peccatorum, & gratia Dei merito Chriſti, cujus nomine baptizabatur, ut patet R. 1. 4. Luc. 3. 3. In quo graviter erraruni Sophiſtæ, & quidam etiam veteres Græci, ut Chryſoſtomus, & Euthymius Zigabenus, In cap. 1. R. & ibi etiam Theophylact. & maximè Eraſmus hic in paraphraſi: adde infrà L. 4. 1.

IN OCTAVAM PARTEM.

Matth. 3.

14. B*Aptiſari.* Utpote concepto in peccato Theophilact. hic: quamvis per eundem Chriſtum ſanctificatos fuiſſet in utero. Luc. 1. 41. Tamen omnes hujuſmodi ſanctificationes ut Hieremiæ & vi... Mariæ, & regenerationes omnium ante ipſum Chriſtum referantur ad ejus paſſionem à qua procedebant.

Me. Tunc ergo novit eum revelatione ſecreta, quem publica Dei revelatione mox ſecutura cognoſcere, deinde publicè oſtendere debebat. M. 3. 16. 17. I. 1. 31. 32 33. Ubi ſignum illud viſibile & promiſſum non quo Chriſtum primo cognoſceret ſed quo confirmaretur, & poſt eum revelationis ſecreto cognitum, ut quæ eum demonſtrare poſſet hoc modo. Exodi. cap. 3. verſ. 12. Deus Moſi dedit hoc ſignum miſſionis ſuæ, cum eduxeris populum meum ex Ægypto, immolabis Deo ſuper montem iſtum, atqui Moſes prius certus fuit de vocatione ſua itaque ſignum illud non tam Moſi quam populo, cui Moſes prædicabat, hoc ſignum ſibi datum præfuit ad fidei confirmationem. Ita locum illum Exodi 3. 12. rectè hic exponit & explicat Chryſoſtomus, & eo non nominato ſequitur Mart. Bucer. hic.

15. *Juſtitiam.* Id eſt, perfectam obedientiam ple-

num implementum omnis legis & inſtitutionis Dei, quod humana natura ob peccatum maledicto ſubjecta præſtare neqoit. Theophylact. qui per juſtitiam hîc intelligit legem. Sed cùm Baptiſmus Joannis daretur in remiſſionem peccatorum. R. 1. 4. Luc. 3. 3. Quomodo datus eſt Jeſu, qui nunquam peccavit. Ut enim graviter ait Auguſtinus de prædeſtinatione ſanctorum. libro 1. cap. 13. falſus eſt baptiſmus qui in remiſſionem peccatorum datur eis qui non habent peccatum. Reſponde: Non in remiſſionem peccatorum ipſius: ſed in remiſſionem peccatorum Eccleſiæ ſuæ: non quod remiſſa ſint per iſtum Baptiſmum, ſed per illum qui in iſto figurabatur, videlicet, immolationis Jeſu in cruce, quam ipſe vocat Baptiſmum ſuum. Luc. 12. 50. Et Jeſus offerendo ſe baptizandum à Joanne, ratificabat & ſanctificabat ejus miniſterium, & illud verum & ſanctum eſſe profitebatur: Et ſic profitebatur ſe veritatem illam impleturum. & verè realiterque ſemetipſum immolaturum, & ſacrificaturum in cruce pro peccatis, & redemptione humani generis. In hanc profeſſionem Joannes eum baptizavit, & Deus pater, magnifico ſigno, voceque cœlitus editis, acceptavit & approbavit. Ut ego etiam intelligo de univerſali juſtitia reſpectu legis & operum quod & omnibus hominibus ſolus Jeſus præſtitit quamvis Philippus Melancthon. Rom. 3. hæc verba explicet de particulari juſtitia, ſed ibi non refert hic textus ex profeſſo ſed obiter, nec Chriſtus de ſeſe adfert cum Joanne nec eum fecit ſocium, ut indicat perfunctorie illa expoſitio Philippi.

R. 1.

10. ***Diffindi.*** Non rupti fuerunt, nec paſſi ſolutionem continuitatis, ut putat Calvinus, ſed tam admiranda & ſuperpulchra majeſtas deſurſum apparuit, ut cæli viderentur grandi & ſubita divulſione ei majeſtati ceſſiſſe.

Luc. 3.

23. ***Fermè triginta.*** Deerant enim ad minus tres menſes.

Heli. Scilicet, filius legalis, utpote gener Heli qui Joacim etiam dictus fuit, patris naturalis virginis Mariæ. Hæc eſt antiquorum, & communis & vera ſententia, quam etiam ſequitur doctiſſimus Martinus Bucerus: Idem Bullingerus, & Joan. Brentius poſt Andr. Oſiandr. annot. lib. 2. ſuæ harmoniæ. cap. 16. tametſi Joan. Calvin. hîc longo multiloquio niſus ſit eam convellere & ſubſannare, ſtudio (ut multis videtur) Oſiandrum de ſacris ſtudiis benemeritum proſcindendi. Eraſm. autem hîc malè de ſuo, nomen filius adjecit, dicens: Filius Heli, cum vox, filius, non ſit in textu Græco, nec in antiquis & aliis verſionibus: unde magis miror doctum Santem Pagninum ſecutum eſſe Eraſmum, cum Lucas tantùm ſcripſerit τοῦ Ἠλί. ut liberum eſſet ſubintelligere, gener, & non filius, ut ſcitè ait Oſiander. Addo ne pariter in fin. cap. & genealogiæ, ibi, τοῦ Θεοῦ, ſubaudiendum eſſet, Adamum fuiſſe filium naturalem Dei, cum tantùm eſſet ejus creatura. Idem veteres verſiones Gallicæ à tempore Caroli V. qui ſapiens cognominatus eſt. Nil moror in hoc novas verſiones Genevenſes, cum non audeant diſcedere à Calvino: quamvis gloſ. nova ordinaria Genevenſis, eò loci ſubdubitanter tantùm eum ſequatur.

I. cap. 1.

1 1. ***Principio.*** Id eſt. * ab omni æternitate, vel antequam quid inciperetur omnium, quæ principium habent: ut ipſemet Evangeliſta expoſuit initio pri-mæ ſuæ Canonicæ, ἀπ' ἀρχῆς, id eſt, à principio, ſeu ſemper erat. Exponendo ἐν per ἀπὸ & ſic non congruit expoſitio. Joan. de Turre Cremata qui ante 100. annos ad Pium II. Papam ſcribens exponebat in principio id eſt in Deo patre, itaque retineo veterem & communem expoſitionem probatam textu ejuſdem Evangeliſtæ in dicta canonica, imò etiam in iſto eodem textu quia alioquin comma immediatè ſequens ibi πρὸς τὸν Θεόν, ſuperflueret tanquam dictum eſſet nec mirum eſt Cardinalem illum Hiſpanum, alioquin doctum lapſum eſſe. Euthemius autem antiquus author Græcus ait nomen ἀρχῇ hic ſaltem ob adjunctum verbum ἦν idem ſignificare quod ſemper: inde vertendum putat ſemper erat verbum. Ideò ab æterno, quia verbum erat ante omnia, & ubique in tempore propitiationis non ſinit cogitationem invenire terminum ſibi proprium. Ego verò cenſeo communem verſionem retinendam quæ magis quadrat τῷ ῥητῷ, & ſic forſan tenuit hæreſis Cerinthi & Hebionis qui fruſtrà objiciebant in principio creavit Deus cælum & terram. Ergo hæc ſemper fuerant, quia inquit non dixit, in principio erant cælum & terra, ſed creavit cælum & terram. Et nota quod 1. & 2. verſiculus oſtendunt divinitatem, & æternitatem filii Dei, & quod unus Deus cum patre ſemper ab æterno apud eum, non autem duo dii, ſed unus: Et conſequenter hunc filium eſſe coæternum, coæqualem, & conſubſtantialem patri. * Vel diſtin- 2
ctius. verſicul. 1. Primò, declarat filii à patre æternam generationem, ibi, in principio erat verbum. Secundò, amborum perſonalem diſtinctionem, ibi, & verbum erat apud Deum: vox enim, Deus, reſtringitur ad patrem, quando reſpectu alterius perſonæ dicitur, ut hîc: ſicut Spiritus ſanctus, ad tertiam perſonam, & in recta ortographia ad unam vocem reſtringitur, quando reſpectu aliarum perſonarum dicitur: ut Matth. 28. 19. & 1. Jo. 5. 7. * In tertio commate, & 3
notandum quod in exemplari Græco ibi ὁ hic addit, deſignat enim perſonam in quo graviter erravit in ipſo limine, & ad finem primi capituli erraverunt quidam Calviniſtæ, qui anno 1560. tentarunt ſanctam confeſſionem Auguſtanam in Gallicum vertere pro verbis perſonæ diſtinctæ, quibus orthodoxa illa confeſſio ſcitè pièque utitur ſupponentes verbo perſonali ſeparantes detorquendo ſanctam illam confeſſionem ad hæreticum ſenſum, dum pro ſua ſuperba ignorantia non intelligunt quantum in divinis inter diſtinctionem quæ vera & Catholica eſt, & ſeparationem quæ falſa & hæretica eſt interſit, & ſic ignoratione linguæ Græcæ lapſi ſunt (etiam Auguſtin.) qui in verſione Latina poſuerunt punctum poſt nihil, intelligentes per nihil peractum, quia in hoc 3. verſic. in Græco non eſt punctus niſi poſt ἐγένετο, quod eſt finis hujus tertii verſic. ubi verò omittit, ut ſemel in tertio commate magno ſerio omittit, hoc enim non deſignat certam perſonam ſed eſſentiam de quo etiam mox dicam. Chryſoſtomus hic ait ideò appoſitum eſſe articulum ante λόγῳ ut diſtinguat hoc verbum quod ſubſiſtat & conſtituat perſonam à verbo Deum ſonante in Eccleſia & exemplo à Prophetis & Apoſtolis, id eſt à doctrina, ſed proximior eſt verbis & mentis expoſitio quam dedi. Oſtendit filium conſubſtantialem patri, ſive unum & eundem Deum cum eo, ibi, & verbum erat Deus: ubi, Θεὸς, abſolute ponitur. abſque articulo. quemadmodum Spiritus, abſolutè ſine articulo ponitur. L. 4. 24. πνεῦμα ὁ Θεὸς, quia ibi non diſtinguitur perſona, ſed oſtenditur ſpiritualis eſſentia Dei. Aliàs Pater eſt ſpiritus, Filius eſt ſpiritus, Spiritus ſanctus eſt ſpiritus, non tamen tres ſpiritus, ſed unus & idem ſpiritus abſolutè, ſive reſpectu eſſentiæ. Sic ſinguli ſunt Deus, non tamen tres Dii, ſed unus tantùm, quia ſunt ejuſdem eſſentiæ & naturæ, & perſonaliter tantùm diſtinguuntur: quia una perſonarum, non eſt altera, nec debent in invicem confundi, ſed diſtin-

gui, non ſeparari. Longè enim aliud ſeparatio: ut
4 alibi plenius diximus. * Verſiculus 2. oſtendit patris
& filii coæternitatem, ibi, hoc ſcilicet verbum erat
in principio apud Deum: Et ſic inſinuè ante omnes
creaturas, quibus non indigebat, ſatis in ſe, & cum
Patre, & cum Spiritu ſancto glorioſus. Verſiculus 3.
adusque finem hujus partis, declarat operationem fi-
lii Dei. Et primùm. verſiculo 3. oſtendit ipſum quo-
que eſſe creatorem omnium, nihil creatum, vel factum
5 excipiendo. * Ut patet in illis verbis præcedentibus,
ϗ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἕν, ὃ γέγονεν. Quæ, omnem
ambiguitatem vel exceptionem amputandi cauſa
adjecta ſunt, ut nec Angeli, nec ulla quidem inviſi-
bilia, facta tameo vel creata, excipiantur: ut in tex.
ad verbum: Et ſine ipſo factum, neque unum qui-
dem quod factum eſt, id eſt, nec ullum, nec aliquid
quidem omnium, quæ facta ſunt, factum eſt abſque
eo. Ne quis cavillari poſſit in princip. Geneſ. ubi agi-
tur de prima rerum creatione, non fieri mentionem,
niſi de corporalibus creaturis elementaribus vel cæle-
ſtibus: Ad quod cavillum excludendum. I. hanc
clauſulam adjecit, omnia etiam merè ſpiritualia, &
6 inviſibilia quæcumque includentem. * Prodigioſus
ergo fuit error vel furor Manichæi, qui hanc clauſu-
lam exponebat affirmativè: Ut ſenſus ſit ipſum nihil,
factum eſſe abſque Deo, intelligens ſub voce, nihil,
omnem corporalem creaturam, & materiam primam,
quaſi parum entitatis habentem: Ideo per, nihil, in-
telligi, quàm, antiqui Philoſophi, hylem, dixerunt,
quaſi informem & ſine qualitate materiam, quam di-
cit factam à principio malo, ponens impiè duo princi-
pia, unum ſimpliciter bonum, aliud ſimpliciter ma-
lum: quæ eſt manifeſta depravatio textus: in quo non
habetur, οὐδὲν, una voce, ſed, οὐδὲ ἕν, duabus vo-
cibus, quarum prior compoſita adverbium eſt negan-
di, ſignificat neque: ſecunda, nomen eſt ſignificans
unum, non autem nullum, vel nihil, ut οὐδὲν. Et
ſic neceſſariò exponendum eſt, ut nuper ad verbum
7 vertimus. * Adverte, (quod feſtinans prætericram)
ad fin. verſ. 1. Arriani cavillantes verba, ϗ Θεὸς ἦν ὁ
λόγος, faciebant ſemipunctum, ſeu ὑποστιγμὴ, poſt,
ἦν, ut λόγον conjungerent cum verſiculo ſequenti:
quam lectionem Auguſt. in lib. 3. de doctrina Chri-
ſtiana. cap. 2. verè ait eſſe perverſionem hæreticam,
cui locus eſſe nequit in præſenti verſione Latina. In-
terpres etiam Theophylacti, ad eam excludendam
8 bis in 1. verſiculo expreſſit pronomen, illud. * Nos
autem doctiſſimum Philipp. Melanch. imitati in lo-
cis communibus, finem verſ. 1. ſic reddidimus, &
verbum erat Deus. Nam Græcus. artic. ὁ, teſtatur,
λόγος, aſſumendum pro ſubjecto, &, Θεὸς, pro præ-
dicato, prout in tribus illis commatis, & in toto 1.
verſic. λόγος, ſemper eſt ſubjectum, ſeu de quo om-
nia dicuntur. Idem plus 200. annis ante Philipp. Me-
lanch. ſcripſit Nicol. Lira. hîc, addens, quod nomina
& verba tranſpoſita idem ſignificant. Deinde. verſ. 4.
& 5. I. oſtendit, filium quoque conſervatorem eſſe,
9 ut ibi dicam. * Porrò quod verbum, non ſermonem,
uſurpavi, nec Eraſmi, nec Calvini, nec alterius
contemptu feci. Cum parum abfuit, quin eos ſeque-
rer: quia, verbum, etiam unicam dictionem, vel
monoſyllabam, & voculam mox evaneſcentem La-
tinè ſignificat, Quo quid alienius ab æterna ſemper
permanente οὐσίᾳ filii Dei? Sermo verò, nunquam
unicam vocem propriè ſignificat: ſed orationem, con-
textum aliquem, & continuitatem habentem: Et
hac ratione minus diſconvenit ſapientiæ divinæ, cui
nulli humani ſermones ſatis congruere, nec ſatisfa-
cere queunt. Verùm parvi ponderis eſt hæc conſide-
ratio, ut enim, λόγος, inter alia propriè ſignificat ora-
10 tionem & ſermonem: * Tamen hic non capitur pro
ſermone vocali, ſeu alio ſigno exterius rem internam
ſignificante. quantumvis aliàs perpetuo & perenni,
ut voces & ſoni prolixi, vel harmonia motuſque or-

bium, & ſyderum cæleſtium. Pſal. 19. ſed tantùm hic
capitur pro ipſa re interna, quæ per ſermonem, vel
alium modum externum ſignificatur. Atqui hoc non
minus, imò magis convenit verbo, quàm ſermoni.
Verbum enim non ſolùm dicitur vox articulata, vel
dictio, aut contexta oratio, vel enunciatio, ut apud
Terent. in Adelph. ſed etiam ipſa cogitatio mente
concepta, ut Varro Latinæ linguæ doctiſſimus, à ve-
ritate deducit: eo quòd nos verum loqui oporteat.
Et paſſim in Evangeliis dicuntur homines loqui intra
ſeſe, quia cogitatio eſt verbum intrinſecum, ut pa-
tet Matth. cap. 3. verſ. 9. & cap. 9. verſ. 3. Lucæ. cap.
3. verſ. 8. Theologi verò poſt Auguſtinum, rectè tra-
dunt quod λόγος, ſe habet ad palam, ſicut verbum
internum cogitatum cenſendum ad mentem. * Mo- 11
vit etiam me perpetuus plus mille annorum uſus
Eccleſiæ Chriſti, & multorum per id tempus docto-
rum & piorum authoritas, ut omittam hodie mul-
tas ſanctas Eccleſias in tota Germania, quin etiam
Tiguri, purum verbum Dei, rejectis idolomaniis, &
illuſionibus Antichriſti, profeſſas, antiquam hanc
verſionem ſervare, plurciqite inſignes doctores, ut
Martinus Bucerus, Joannes Brentius, Vvolfangus
Muſculus, alioquin Eraſmi verſionem ſequentes,
quam in hoc omittunt. Ipſe quoque Bucerus hîc,
quamvis magis vertendum putet, oraculum, vel vis
illa, vel numen: Tamen non audet in hoc diſcedere
à communi, quæ mihi melior videtur per prædicta.
Tum quia alioquin verſio ſecundi verſiculi eſſet am-
phibola. Si enim verſiculo præcedenti ter verſum ſit,
ſermo: pronomen, hîc, poteſt tam de Deo, quàm
de ſermone intelligi, & ad alterutrum referri, quod
eſt inconveniens, quia I. non vult dicere, quod Deus
eſſet apud Deum: imò hoc maximè cavere voluit, ne
plures deos poneret, ſed oſtenderet, λόγον, ſem-
per in principio fuiſſe apud Deum, id eſt, ab
æterno unum Deum cum patre. Propterea vertere,
verbum: deinde, hoc, ut fecit vetus interpres, cla-
rius & certius eſt, quàm vertere. ſermo, ut hîc Vvol-
fangus Muſcul. rectè notat, quamvis Valla longè
commodius cenſebat verbum ſermo genere maſcu-
lino quem ſequi maluit Eraſmus. Semper tamen mihi
diſplicuit rabioſa illa exclamatio Joannis Fabri Sta-
pulenſis in Eraſmum, ob verbum, mutatum in ſer-
monem, de qua lib. 3. epiſt. Eraſmi. pag. 149. Præ-
ſertim cùm antiquos habeat auctores Cyprianum,
Lactantium, Hieronymum, Ambroſium, nec eorum,
& Eraſmi verſionem rejicio: ſed communem in hoc
magis idoneam & retinendam puto. * Cæterum ut 12
ab inſignibus creaturis mutuemur ſimilitudines, pu-
ta ſolis vel ignis, lumen, & calorem, cum tria ſint,
unum ſunt: Plus tamen diſconveniunt, quia nec in
igne, nec in ſole lux & calor ſunt conſubſtantiales,
utcunque coæquævi, non ſunt corpora, ſed acciden-
tia. Non poteſt melior ſimilitudo ſumi, quam ab ani-
ma noſtra, ad imaginem Dei creata, in qua intelle-
ctus agens & vigilans, non neceſſitate coactionis,
ſed neceſſitate, ſeu conſequentia naturæ, ſtatim ge-
nerat cogitationem ſeu conceptum, qui propter or-
dinem generationis, & ſimilitudinem, habet vicem
geniti. Deinde ab utroque ſimul producitur amor ſeu
voluntas, de qua nunc quæſtio non eſt. * Sic poſ- 13
ſumus dicere ſeu potius balbutire, patrem, in divi-
nis generare filium. Idque ſtatim & ab æterno: quem-
admodum intellectus ſtatim, ut vigilat & eſt in actu
generat conceptum ſeu cogitationem. Atqui Deus
ſemper fuit in actu, & vigilans, & nunquam in po-
tentia (ut in terminis ſcholæ Theologiæ utar.) Ergo
ſemper mens illa genuit ab æterno cogitationem ſeu
conceptum, ſine quo eſſe non potuit, nec conceptus
ſine mente vel intellectu coæterno, non quod omnis
cogitatio Dei, ſit verbum illud, & filius æternus. ſed
conceptus ille æternus, quo ſe perfectè & ab æterno
intelligit, & conſequenter conceptus ille, qui eſt

æque perfectus, ut mens æterna, eique coæternus:
Et ſic non factus, nec creatus. Igitur Deus quanquam
genitus, & per omnia (excepta genitura æterna) ge-
nitori ſimilis, meritò dicitur filius Dei, ſecunda per-
ſona ſanctæ Trinitatis, in qua rectè dicunt Theologi
Scholaſtici, in 4. ſententiar. diſtinct. 28. 29. quod pa-
ter eſt principium ſine principio, filius, principium
de principio, Spiritus ſanctus, principium principia-
tum ab utroque. Et hi tres unum principium ſunt
omnium creaturarum, & non tria, quia pariter & ſi-
mul ſunt principium rerum. Auguſtinus de Trinitate.
14 libro 5. cap. 13. * Sed eſt valde magna differentia in-
ter principium in divinis, & reſpectu creaturarum,
quarum reſpectu principium eſt cauſa & tempore
prius. Imò etiam æternitate præcedit: ſed in perſonis
divinis principium non eſt cauſa, niſi impropriè, quia
non cenſetur, nec præcedit tempore, nec æternitate,
ſed tantùm ordine coæternæ naturæ. Et ita intelli-
gendum quod Auguſt. lib. 4. de Trinitat. ait, patrem
eſſe principium totius deitatis, quia ipſe à nullo eſt,
ſed ab eo filius, & ab eo, & filio, Spiritus ſanctus,
15 in quibus ſingulis tota deitas. * Pariter magna diffe-
rentia eſt inter generationem æternam filii Dei, & ge-
nerationem cogitationis intellectus creati, etiam per-
fectiſſimi, quia intelligere in nobis, non eſt ipſa ſub-
ſtantia intellectus, ut in Deo: Et quantumvis in ver-
bo noſtri intellectus, inveniatur ſimilitudo rei intelle-
ctæ, tamen non invenitur naturæ identitas. Tum in
Deo eſt unicus conceptus perfectiſſimus, majeſtati
ſuæ æqualis ſemper permanens, & ſic Deus, Deo ſi-
milis & ejus ſplendor & imago, ſeu character, ut
preſſius ait Paulus. Hebr. 1. 3. At in nobis cogitatio
vel conceptus, mentis eſt accidens, & quid tranſiens:
& non perennis, & multò minus æternus. Sic in ge-
neratione carnali hominum, filius non habet eandem
ſubſtantiam, numero cum patre: ſed in divinis etiam
in numero eandem, ut plus diſſimilitudinis invenia-
tur, quàm ſimilitudinis in comparatione creaturarum
ad creatorem: Nec mirum cum infinitè diſtent.
16 * Adde quod generatio hominis fit ad extra (ut ter-
minis ſcholæ non ineptis, ſed brevi compendio mul-
ta & magna ſignificantibus utar) id eſt, in creaturis
generans ponit extra ſe, & ſic aliud, & ſeparatum
à ſe: Sed in Deo pater generans retinet genitum
intra ſe, nunquam enim ſeparantur. I. 14. 10. Ego
in patre, & pater in me eſt, & hoc c. verſ. 18.
Unigenitus filius qui eſt in ſinu patris, à quo dicitur
exiviſſe, & de cælo deſcendiſſe, quando factus eſt
homo in utero Virginis, natus & inter homines con-
verſatus. I. 3. 13. & 16. 2. 8. & ad patrem aſcendiſſe,
quando humanitatem aſſumptam eò ſubduxit, ubi
etiam ſemper manſit, ſecundum divinam naturam,
qua etiam cum Patre & Spiritu ſancto Deus unus,
omnia implet. Hier. 23. 24. de perſona enim Chriſti,
poſtquam factus eſt homo, verè & propriè per com-
municationem idiomatum, & unionem hypoſtati-
cam dicuntur, quæ ſunt utriuſque, ſcilicet divinæ
& humanæ naturæ, & reſpectivè intelliguntur.

3. *Factum eſt.* Sic faciendum eſt punctum ple-
num, & non ut vetus verſio conjungebat verba,
quod factum eſt, cum verſiculo ſequenti: quod Theo-
phylact. hic, non ſolum meritò rejicit ſequendo ori-
ginale Græcum, ſed ait eſſe factam lectionem Mace-
doniarum quos vocat πνευματομαχοῦς, quia negabant
Spiritum ſanctum eſſe Deum, creaturam aſſerentes
factam à verbo. Nos autem tres hypoſtaſes vel per-
ſonas in una & ſimplici unius Dei eſſentia eſſe credi-
mus, ut Matth. 28. 19. baptiſantes eos in nomine Pa-
tris, & Filii, & Spiritus ſancti. Et primæ Joannis.
c. 5. verſ. 7. tres ſunt qui teſtificantur in cælo, Pater,
Verbum, & Spiritus ſanctus, & hi tres unum ſunt ut la-
tius in ſancto ſymb. Athan. è ſacris ſcripturis deſumpto.

4. *In ipſo.* quidam hunc & ſequentem verſum re-
ferunt ad conſervationem creatorem, ut 1. & 2. verſ.
reſpiciant divinitatem & æternitatem Chriſti. 3. verſ.
eundem eſſe creatorem omnium 4. & 5. conſervato-
rem ſed longius evagati ſunt, qui poſt Auguſtinum in
lib. 83. quæſtionum quæſt. 46. ad ideas Platonicas
(quas etiam Ariſtoteles. lib. 1. Ethic. c. 6. & in Me-
taphyſicis. lib. 2. 12. & 13. & in libris de anima, & in
Analyticis & ubique refutavit) referunt; quaſi verſ.
4 velit dicere Evangeliſta quod antequam mundus
fieret, ejus forma erat ab æterno in Deo, ut exem-
plar in mente artificis: in quo tam ineptè Philoſo-
phati ſunt Theologi ſcholaſtici, ut nunc dicant Deum
habere infinitas ideas, ſicut infinita ſunt ab eo co-
gnoſcibilia, nunc dicant ideam eſſe divinam eſſen-
tiam, ut qui dicant ideas eſſe æternas, ergo eſſe
Deum, alii diſtinguunt & hoc verum, ſic reali-
ter, ſed non formaliter; ut Guilliel. Ockban, Ga-
briël Biel, Bruleferus. lib. 1. ſententiar. diſtinct. 35.
Petr. de Aliaco, ſeu Card. Cameracenſis. lib. 1. ſen-
tentiar. q. 6. art. 3. alii dicunt quod ideæ non ſunt ali-
quid re ſed tantum ratione, & tamen in Deo ab æter-
no, ut omittam Ethnicos Philoſophos qui credide-
runt ideas rerum prius quam res eſſent locum ha-
buiſſe in mente quædam à ſummo Deo procreata,
vel in anima mundi, ut etiam prætercam Thomam
Aquinatem, qui prima parte Summæ. q. 15. temerè
affirmavit neceſſe eſſe ponere in mente divina ideas,
& art. 2. neceſſe eſſe ponere plures ideas, quamvis
non habeat aliud fundamentum, quam dogma Plato-
nia, qui primum (ut idem Thomas refert. artic. 3.)
ideas introduxit & materiam increatam, nunc ma-
teriæ concauſam, nunc verò materiam increatam, con-
cauſam ideæ: quæ ſunt horrendæ blaſphemiæ, & in-
ſuper hic vide quam ſuperbum fuerit ſupercilium
Platonis qui coram Diogene in convivio de ideis diſ-
putans, ſubinde Menſeitates & Ciathitates in ore
habebat: Diogenes eum irridens menſas quidem &
Cyathos, video inquit, Menſeitatem & Cyathitatem
non video; at Plato excipiens nec mirum reſpondit
oculos enim habes quibus Cyathi & menſæ cernun-
tur, mentem verò qua ſola Cyathitas & Menſeitas
cernitur non habes; hæc ait Laertius. lib. 6. de viris
Philoſophorum certe hac in re Diogenes, alioquin
multo inferior Platone multis numeris ſuperabat
eum etiam Evander ſuis cogitationibus ſuperbien-
tem. Ego certè vivo adhuc Ludovico XII. optimo
illo Rege in ſcholis Logicis audiens diſcipulos in lau-
dem Platonis & irriſionem Diogenis hæc recitare,
magnam Platonis ſapientiam mirabar, quam nunc
hac in re magnam ſtultitiam duco, juxta doctrinam
Paul. Roman. c. 1. verſ. 21. 22. & hæc omnia contra
doctrinam Apoſtoli qui prophanas vocum novitates
vitandas docet. 1. ad Timoth. c. 6. in fine. Hæc eſt
certè non tam infirmitas quam temeritas intellectus
humani, qui de æterna Dei eſſentia & infinita ſapien-
tia, plus & ultra quærere & loqui voluit, quam de-
cebat ejus verbum, & certè Evangeliſta numquam
de his ideis cogitavit, nec ullus quidem textus in to-
ta ſacra ſcriptura, utque profanum hoc idearum
commentum breviter explodam, & ex ipſius ſacræ
ſcripturæ medulla affirmo. Dico quod Deus omnes
quaſcumque res creatas non de ſua ſubſtantia nec ab
æterno, ſed extra ſe, & de nihilo creavit, prout tunc
liberè voluit, & eas conſervat & gubernat prout nunc
vult, nulli legi alligatus, ſed ut optimum, potentiſ-
ſimum & ſapientiſſimum ita liberrimum agens re-
deundo ad textum advertendum quod quamvis dici
poſſit Evangeliſtam reſpicere ad conſervationem ge-
neralem, ut Hebræor. verſ. 3. dicitur ſuſtinere om-
nia verbo aut nutu potentiæ ſuæ, atque ut Actuum
17. verſ. 8 Paulus ait nos in ipſo eſſe & moveri & vi-
vere, ut exponit Joan. Calvin. & Theodor. Beza
qui verba, lux hominum, intelligit de vi rationis &
intelligentiæ in hominum animis accenſa ad creato-
rem adgnoſcendum, id eſt, de Lumine naturali cog

gnoſcendum Deum eſſe, adeò ut etiam verſiculum 9. intelligat de luce naturali toti humanæ genti communi, etiam infantibus habitu, quanquam nondum actu: idque generale beneficium & ejus conſervationem à filio Dei eſſe, ſicut & creationem adeò ut hic etiam uſque ad verſic. 9. incloſivè, non agatur de regenerationis gratia, ſed de generali dono primæ creationis hominum, & Sorboniſtæ quemadmodum Nicol. Lyran. & reliqui Theologi Scholaſtici hîc, hæc referunt ad intellectum agentem, quæ eſt excellentior potentia animæ, quam dicunt eſſe lucem derivatam à luce divina (correctius dicendum erat creatam.) Et quod per hunc intellectum poteſt homo ad divina cognoſcenda quodammodo attingere. Ego tamen puto Evangeliſtam hic poſt aſſertam Chriſti divinitatem & æternitatem verſi. 1. & 2. eumque pariter eſſe creatorem, & conſequenter conſervatorem. verſic. 3. ſtatim. verſic. 4. incipere tractare de proprio ipſo officio Chriſti, videlicet de recreatione & regeneratione hominis, qui eſt proprius ſcopus, imò & prora & puppis totius Evangelii: & ſic hunc verſiculum intelligo per illud Joan. 14. 6. Ego ſum via, veritas, & vita, & per illud Joan. 8. 12 Ego ſum lux mundi, &c. Et juxta omnia alia loca, in quibus ſolus Chriſtus dicitur eſſe vita & reſurrectio noſtra, præſupponitur enim lapſus peccati & mors hominis, & quod omnes eramus filii iræ, per peccatum mortui & obtenebrati. Remedium unicum eſſe ait Evangeliſta in ipſo filio Dei, in quo erat vita per nos amiſſa, & vita illa in Chriſto ipſo exiſtens, erat lux hominum, id eſt, aliunde non poterant habere lucem illam & vitam æternam. Hæc vita, hæc lux, à ſolo Deo patre per Chriſtum deſcendit & datur. Jo. 3. Jacob. 1. ut idem Evangeliſta ſeſe exponit in 1. Epiſtol. 5. 11. quod contra quam peccavimus & mortui ſumus, Deus vitam æternam dedit nobis. Sed quod hæc vita in filio ejus eſt, & quod qui non habet filium Dei, vitam non habet, ſcilicet iſtam, de qua propriè in Evangelio, pariter contra tenebras mortiferas in quas incidimus dedit nobis lucem: ſed in filio & per filium ſolum ut infrà eodem. cap. 18. Deum nemo vidit unquam, unigenitus filius qui eſt in ſinu patris ipſe expoſuit & exhibuit, & cap. 3. 13. Igitur verba Evangelii minus aptè per Calviniſtas referuntur ad generalem vitam vel conſervationem omnium, vel ad naturalem vitam aut intellectum agentem hominum cæteris animantibus præſtantiorum. Non enim de iſtis, ſed de regeneratione, & de proprio officio & beneficio Chriſti concionatur Evangelium, quod merito inchoandum erat ab ipſo fundamento quod unicum eſt, & non aliud. 1. Cor. 11. Et ab eo quod ineſt, & per ipſum ſolum habemus Evangelii beneficio: ut hic initio docet Joannes, hic eſt ergo *γνήσιος* ſenſus. Fateor quod ante peccatum, & lapſum hominis, etiam ſi nunquam peccaſſet verbum ſeu filius Dei æternus, erat vita & lux hominum, ſicut & Angelorum ſanctorum eſt, ſed illud ſicut creationem & conſervationem habebat æqualiter commune cum patre & Spiritu ſancto, ſed poſt peccatum & vitiatum, & diſtinctum opus Dei, quia Deus voluit illud reparare per filium, qui ſolus ad hunc finem incarnari & pati voluit; apparet quod filius Dei, etiam ante incarnationem per reſpectum ad humanitatem aſſumendam & victimam offerendam (quod ſoli filio par eundem reſpectum, & non patri nec Spiritui ſancto convenit) apparet inquam quod hoc reſpectu filius Dei habet aliquid ſingulare, qui peculiariter diceretur vita & lux ſeu vivificatio & illuminatio hominum lapſorum imò Dei gratia & vera vita mortuorum, & hæc regeneratio, vivificatio & illuminatio quamvis etiam à patre & Spiritu ſancto ſit, tamen peculiariter eſt à Chriſto, ut potè per ejus meritum, & paſſionem in carne aſſumpta. Roman. 6. 24. & 25. & ipſe ſolus eſt *τὸ* [illegible].

5. *In tenebris lucet.* Id eſt, Lux illa Evangelica poſt peccatum & pœnitentiam miſeram deprompta, quod Deus, propter ſemen mulieris contriturum caput ſerpentis, velit nos ad ſe converſos ſalvare, luxit in mundi tenebris ſtatim poſt lapſum hominis. Sed homines tenebroſi, id eſt, major pars, propter opera ſua mala quæ relinquere noluerunt, dilexerunt magis tenebras, quàm lucem inſ. cap. 13. verſ. 19. ut apparuit tempore Enoch, Noë, Abrahæ, Moſis, & deinceps uſque hodie. Quicunque ergo non recipiunt lucem Evangelii, tenebræ ſunt, & manent in tenebris & morte, & ſic non comprehenderunt lucem, etiam ſi alioquin ſapientiſſimi & excellentiſſimi mundi ſint, qui ſua multitudine, potentia faſtu hanc lucem extinguere voluerunt, & ſemper apud ſuos denſiſſimis tenebris illam obſcurarunt, nec tamen omnino extincta fuit, nec lucere deſiit, etiam in mediis tenebris, ut lucerna lucens in loco caliginoſo. 2. epiſt. Petri. cap. 1. verſ. 19. quemadmodum tempore Apoſtolorum in omnem terram exibat ſonus eorum, id eſt lux in tenebris lucebat, & tamen tenebræ quæ erant major pars hominum non comprehenderunt nec cognoverunt, ita deinceps & præſertim noſtra ætate divulgata ubique & verbis, & ſcriptis puritas Evangelii, & adhuc ante noviſſimam redintegrationem lucis Evangelii ſub denſiſſimis tenebris errorum ubique regnantibus non penitus extincta erat & ceſſaverat, nec veritas principii hujus verſionis, quia ſemper fuerunt aliqui, fortè tanquam luminaria elucentes in mundo in medio nationis pravæ & perverſæ, ad Philippenſ. cap. 2. verſ 5. Hæc mihi videtur genuina expoſitio, quanquam non reprobem eos, qui exponunt de lumine naturali, & ſcintillis à Deo relictis poſt peccatum: quæ non ſufficiunt, niſi ad reddendum hominem inexcuſabilem: ſemper opus eſt ſpeciali illuminatione Dei, quæ non contingit, niſi per Chriſtum, & ejus meritum & fidem in ipſum. Et ſine ſpeciali operatione Spiritus ſancti, impoſſibile eſt quod homo, quantumcunque magnis & excellentiſſimis naturalium virium donis, virtutibuſque & diſciplinis honeſtis inſtructus & exercitatus, pertingere poſſit ad lucem & effectum regenerationis & juſtitiæ coram Deo. Ea enim omnia, quantumcunque excellentia & copioſa, tenebræ ſunt, & peccatis inquinata coram juſtitia Dei quam non poſſunt mereri nec acquirere, ſive, ut ait Joan. comprehendere, ſine ſpeciali regeneratione, quæ non contingit, niſi per gratiam & meritum Chriſti, ut patuit etiam in excellentioribus & ſtudioſioribus ſive Philoſophis, ſive Politicis, ut Platone in Timæo, & Cicerone in libris de Officiis & de nat. deor. qui quo magis viribus, virtutibus, & ſcientiis ſuis, & naturalibus, & induſtria humana quæſitis inſudarunt & eluctati ſunt ad veram Dei & Juſtitiæ divinæ cognitionem aſſequendam: eò magis aberrarunt, ut etiam Plato in ſuo Timæo (qui tantopere à doctiſſimis quibuſque Philoſophorum Italorum, ut diviniſſimis laudatur) nihil aliud quàm meram & internam & externam idolomaniam docuerit. Omnis enim ſapientia hujus mundi, quatenus ad lucem & juſtitiam Dei confertur, ſtultitia eſt apud Deum. 1. Corinth. 3. 19. & contra, ſapientia Dei juſtificans & regenerans, ſtultitia eſt homini animali quantumvis excellentibus donis naturalibus prædito. 1. Corinth. 2. 14. Hæc enim ſapientia Dei tantùm à ſupernis deſcendit ex mero gratuito dono Dei per Chriſtum, ut hic docet Evangeliſta, & infrà eodem verſic. 17. Jacob. 5. 17. 18. Solus enim Chriſtus dat jus & poteſtatem adoptionis filiorum Dei, ut hic verſic. 12. & plenius diximus in epitome doctrinæ Chriſtianæ ſeu catechiſmo. q. 28. 29. 30. Nec obſtat quod Paulus. Roman. 1. 21. 32. ſcribit homines viribus naturalibus cognoviſſe Deum, & jus ſeu juſtitiam Dei, quia ut tetigimus in dicta epitome, hoc verum eſt de cognitione Dei, ut creatoris & Domini, & de

cognitione

cognitione juſtitiæ externæ, ut ſecundæ tabulæ decalogi: Sed nunquam viribus ſuis poſt primum hominum lapſum corruptis, cognoverunt Deum, ut patrem regenerantem ad vitam æternam, nec juſtificationem regenerationis gratuitæ: ut nec noverunt amplitudinem & gravitatem peccati & mortis æternæ. Nemo enim novit patrem niſi filius, & cui voluerit filius revelare. Luc. 10. 22. Hinc Chriſtus. Luc. 10. 21. ait patrem ſuum abſcondiſſe à ſapientibus & prudentibus, id eſt, homines per ſummam ſuam ſapientiam & prudentiam, non potuerunt pervenire ad lucem Dei, ſed in tenebris ſuis manſerunt: Sed quod revelavit parvulis, id eſt, gratia ſpeciali Dei habetur etiam à parvulis & infimis mundi, nec aliter, etiam ab Apoſtolis, ut patet infrà. part. 58. ubi Chriſtus teſtatur quod caro & ſanguis, id eſt, tota virtus & potentia intellectus, & liberi arbitrii, non revelavit eam lucem Petro, ſed Pater ipſe cæleſtis.

7. *Per eum* Videlicet, ut per Baptiſtæ miniſterium docerentur, quod Jeſus ille, quem oſtendit, eſt filius Dei, & ſolus ſalvator.

9. *Erat lux illa vera.* Id eſt, iſte λόγος, de quo Evangeliſta teſtatur, erat lux illa vera propriè & antonomaticè, utpote natura ſua propria. & non participatione aliena, omnes homines (ſcilicet qui illuminantur) illuminans.

Venientem. Participium Græcum, ἐρχόμενον, poteſt ad φῶς, commodè referri: utpote in eadem oratione, & quicquid dicat hîc Beza, non eſt violentum, nec argumentum manifeſtationis Chriſti confundit, imò urget & corroborat, quia primum nos non venimus ad Chriſtum, ſed is primùm venit ad nos, & lux ejus nos prævenit veniens ad nos, non autem nos illam prævenimus. Quid quod ipſemet Evangeliſta ſeſe ſic exponit, imò Chriſtus ipſe infrà. cap. 3. verſic. 19. dicens, Lux venit in mundum. Tum quid novi? cujus energiæ eſt dicere, hominem venire in mundum, quia propriè non venit in mundum, quia non aliunde accedit: Sed indidem oritur & gignitur. Lux autem aliunde nempe è ſuperius venit in mundum. Lucæ 1. 78. 1. Petri 3. 19. Et ita habet editio Tigurina, quæ certè melior eſt, & plus energiæ & emphaſis. Tamen quia omnes aliæ editiones habent venientem, referendo ad proximum, nec in hoc eſt vitium, nolui mutare, contentus indicare. Quod autem Beza poſt Calvin. hic reſtringit ad illuminationem in puris naturalibus omnibus hominibus, etiam infantibus, totique humanæ genti communem: non placet, ut dixi.

11. *Ad ſua.* Vetus editio habet, in propria, quod amphibolum eſt, quia poteſt intelligi de ablativo ſingulari fœminini generis. Et tunc ſubauditur perſona, ut quidam imperiti linguarum putarunt, quod minus alienum eſt à ſenſu. Poteſt etiam intelligi de accuſativo plurali, & eſt ſenſus ad res proprias, vel ad ea quæ erant ſua, & hoc quadrat textui Græco, ſed nimis obſcurè: ideò Eraſmus brevius & clarius vertit, in ſua, quem omnes deinde ſecuti ſunt. Solus Theodor. Beza novè vertit, ad ſuos, exponens ad populum ſuum, vel terram ſuam, nec malè: ſed non ſatis congruè, quia verbum, ad ſua, latius patet, quàm verbum, & ſui, mox ſequens, uterque eumdem ambitum habet, quod non eſt in originali Græco, quia, τὰ ἴδια, latius patent, & plura comprehendere poſſunt, quam, οἱ ἴδιοι. verbum enim neutrum plurale plus comprehendit, & de pluribus prædicari poteſt, quàm maſculinum plurale. In hiſtoria Evangelica & Actorum, frequenter occurrit, τὰ ἴδια, & non ſolùm ad perſonas, ſed etiam ad negotia, vel ad regionem, vel domos, vel peculium, vel ſuæ curæ commiſſa referri poteſt. Sed, οἱ ἴδιοι, tantùm ad perſonas, nec iſta conſideratio levis eſt momenti. Verſio enim Bezæ prima facie oſtendit tot fuiſſe excludentes Chriſtum, quot eorum ad quos venit: quod abſurdum eſt, & falſum: à multis enim fuit receptus, ut ſileam copias Gentium longè majores toto Iſraële, quin etiam Hieroſolymis multi crediderunt in eum, & inibi cœpit Eccleſia Chriſti. Verum eſt quod Judæi illi qui tenebant arcem religionis, & concionabantur de Chriſto venturo, & recipiendo præſertim Hieroſolymis, & ſic peculiariter ſui erant: tamen communicato conſilio eum abjecerunt, & ante paſſionem ejus, & poſt, in obſtinatione ſua perſiſtentes, in qua perierunt, & politia eorum in perpetuum deleta: ut prædixerat Dan. c. 9. ad fin. Quod I. hic obiter impletum notat, reliquiæ tamen Iſraëlis ſalvæ factæ ſunt, ut vaticinatus eſt Eſaias. cap. 10. & Paul. Rom. 9. declarat. Itaque verti, ad ſua, ad litteram & ad ſenſum. Venit enim filius Dei ad omnia hominum genera, quæ erant ſua, nec incaſſum, quotquot receperunt eum, dedit eis jus filiationis, ſcilicet, adoptivæ: hoc. c. 1. verſ. 12. Ad hoc infrà. c. 11. 52. quod ſi Evangeliſta in princ. hujus verſ. noluiſſet latius loqui, nec de multò pluribus intelligere, quàm de his qui eum non receperunt, non ſcripſiſſet, εἰς τὰ ἴδια, ſed, πρὸς τοὺς ἰδίους, ut L. Act. 4. 23. Et ipſemet I. infrà c. 13 1. Adde quæ dicam infrà 16. 32. Plura in ſimili brevitatis cauſa prætereo.

12. *Poteſtatem.* Seu authoritatem, vel hoc jus, tale privilegium, vel dignitatem. Hunc verſiculum cum ſequenti Sophiſtæ valde depravarunt.

13. *Ex Deo nati ſunt.* Non ergo ex meritis noſtris, vel parentum, nec ex rationis, aut liberi arbitrii viribus: ſed ex electione Dei, & gratuita ejus miſericordia, per meritum Chriſti, eſt noſtra regeneratio & adoptio. Brevis hæc & vera explicatio multis præſtat prolixis ambagibus, quas poſt Auguſtinum, & Chryſoſtomum, Theophylactus hic. Nicolaus Lyra. & alii cumularunt de conjunctione maris, & feminæ ad generationem, quæ puto prorſus impertinentia, & de quibus Evangeliſta non cogitavit. nec de libidine carnis, nec de libidine viri, quod tamen uſque adeò Bezæ placuit, ut primus & ſolus veterem & communem verſionem immutaverit, quam etiam retinendam puto & altiorem habere ſenſum quam ut ad congreſſum viri & mulieris, vel ad libidines referri debeat. Mart. Bucerus hic putat pleonaſmum, ego verò dico triplicem hanc excluſionem, magno ſerio ſcriptam ab Evangeliſta, & magnam in ſingulis habere emphaſim; per terminum *qui* pluralis numeri, dico primo excludi prærogativam & dignitatem ſtirpis parentum, non ergo ex eo quod aliqui ſunt de ſtirpe Abrahæ, ſicut filii Dei: pariter non eo ipſo quod alii qui ſunt progeniti ex Chriſtianis & fideliſſimis parentibus ſunt ſancti & adoptivi Dei, ſed tantum qui ex gratia Dei per Chriſtum redimuntur. Secundo dico excludi merita parentum, regeneratio enim hominis novum eſt & perſonale beneficium in filiis etiam ſanctiſſimorum hominum, quia non generant ut ſancti vel regenerati, ſed ut caro & ſanguis, & ſic quod natum eſt ex carne, caro eſt peccato infecta, damnationi æternæ ſubjecta donec ſpeciali & perſonali beneficio Dei, iterum ex ſupernis naſcatur. Joann. cap. 3. verſ. 6. per ſecundam intelligo excludi omnes virtutes animales & morales, per tertiam intelligo excludi omnes virtutes ſpirituales vel heroicas, ſive quicquam eſt unitum in homine cum ſervo, & quem intelligo per carnem in homine interno, & quem intelligo per virum, non quod excludatur à dignitate ſua in gradu ſuo, ut dixi in epitome doctrinæ, ſub catechiſmo, ſed quod penitus excludatur in regeneratione vel juſtificatione coram Deo, quæ eſt à ſola miſericordia Dei patris per meritum & beneficium Jeſu Chriſti. R. 3. 24.

14. *Factum eſt.* Id eſt, filius Dei æternus factus eſt in tempore ordinato, verus homo, natura noſtra aſſumpta. Pulchrè Auguſt. lib. de Trinit. c. 19. Cùm

lego, Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis: In verbo intelligo verum Dei filium: in carne agnoſco verum hominem: & utrumque ſimul in una perſona Dei & hominis ineffabili gratiæ largitate conjunctum.

Et habitavit. Quandiu in mundo peregit curſum ſui miniſterii, & noſtræ redemptionis.

IN NONAM PARTEM.

Matth. 4.

2. JEſus. Etiam cœlitus teſtificatus, priuſquam aggrediatur miniſterium ſuum, exercetur in pugna contra diabolum, & vincit.

5. *Templi* Qui nuper etiam pii & eruditi tempore noſtro ſcripſerunt, hæc omnia tantùm in intellectu & imaginatione facta eſſe, mihi videntur nimis licentioſi contra textum, & conſenſum Eccleſiæ, & omnium antiquorum doctorum. Verum eſt quod quidam antiqui ſenſerunt primam quidem tentationem localiter factam in deſerto: reliquas autem in ſpiritu: ut Ezechiel ſedens ad fluvium Chobar in Chaldæa, videbat & metiebatur reſtaurationem civitatis & templi Dei, antequàm fierent. Ezech. 40. & per 8. cap. ſequentia, ut patet in ſermone de jejunio & tentatione Chriſti, poſt opera Cypriani, quamvis ejus non ſit, ſed diu poſt eum: tamen eſt auctoris incerti & antiqui, qui ita ſenſit. Hanc etiam opinionem tantùm refert, nec aliter approbat Euthymius antiquus auctor Græcus hic: ſed eam expreſſim refellit Theophylact. hic.

IN DECIMAM PARTEM.

a 1. HAne decimam partem * poteram in ſex dividere, Primam, de reditu Chriſti à deſerto, & ſpecificis teſtimoniis Baptiſtæ, donec Chriſtus inde diſceſſit in Cana Galileæ. Joan. 1. à verſ. 15. uſque ad fin. cap. Secundam, quæ fuiſſet undecima, Joan. 2. uſque ad verſ. 12. de his quæ fecit Chriſtus in Cana. Tertiam, quæ fuiſſet duodecima, de diſceſſu Chriſti à Cana per Capernaum, & aſcenſu Hieroſolymam, ubi vendentes ejecit, ſe Chriſtum declaravit. J. 2. à verſic. 12. ad uſque fin. cap. Quartam, quæ fuiſſet decima tertia, de catechiſmo & converſione Nicodemi. Joan. 3. uſque ad verſic. 22. Quintam, quæ fuiſſet decima quarta, de reditu Chriſti in locum ubi Baptiſta adhuc baptizabat, & de ſexto ſpecifico Baptiſtæ teſtimonio. Jo. 3. à verſic 22. uſque ad fin. cap. Sextam, quæ fuiſſet decima quinta pars principalis. cap. 4. uſque ad verſ. 43. de his quæ fecit Chriſtus diſcedens à regione Jordanis, tranſiens per Samariam, ubi Sichimitas convertit in tranſitu, re-
2 diens in Galilæam. * Sed cùm hæc omnia ſpatio ferè
unius anni, ab uno ſolo Evangeliſta eodem contextu
narrentur, malui ſub eadem parte relinquere, quàm
dividere, cum nulla ſufficiens utilitas ad hoc impel-
leret. Joan. 1. notavi ad marginem quinque teſtimo-
nia. Joan. 3. ſextum pariter publicum ſpecificum
teſtimonium Baptiſtæ de Chriſto. Verum eſt quod
tertium num. 29. & quartum num. 32. poſſent capi
3 pro uno tanquam eodem die facta: * Sed non eſt
inconveniens eadem die plura, diverſa, & publica
teſtimonia fieri, etiam in eadem concione: præſertim
cum conciones Baptiſtæ non eſſent unius vel alterius
horæ, ſed majoris partis diei. Sufficit mihi quod
Evangeliſta. num. 29. ponit tertium diſtinctum à duo-
bus præcedentibus, teſtimonium, & num. 32. diſtin-
guit aliud: Ergo iſtud quartum eſt, quamvis eadem
4 die, vel etiam eadem longa concione. * Primum
verò dictorum teſtimoniorum. num. 15. (ex eo quod
dicit: hic eſt de quo dicebam) videtur factum eſſe
Chriſto è deſerto, & victoria Satanæ reverſo & præ-
ſente, licet non ſe tam citò manifeſtante: quanquam interim de abſente in deſerto potuit Baptiſta nominatim teſtificari, prout veriſimiliter fecit, quia viderat & audierat perſonaliter teſtificari & demonſtrari à patre cæleſti ſuprà part. 8. & hoc verum eſt ut infrà. num. 26. * Verum eſt quod prius de eo teſtificatus fuerat, quippe qui in ejus nomine baptizabat ſuprà part. 7. M. 3. 10. 11. R. 1. 7. 8. L. 3. 16. 17. ſed non nominatim. Nondum enim eum de nomine, ſeu perſonaliter noverat, niſi dum, & maximè poſtquam eum baptizavit. * Secundum verò ſpecificum teſtimonium potuit eſſe factum Chriſto jam reverſo ad Eccleſiam, quæ in nomine ſuo baptizabatur ut in reſponſo Baptiſtæ ad legatos Hieroſolymorum. num. 26. ibi, ſed in medio veſtrûm ſtetit, &c. ſaltem ſecundum eos qui vertunt ſtat, quia Joan. num. 29 ait poſtera die Jeſum veniſſe ad Baptiſtam, cum pridie eſſet in medio turbæ, Andr. Oſiand. lib. 1. Annotatio. cap. 18. 19. & 20. putat Chriſtum, à deſerto & tentatione redeuntem in Galilæam, obiter & in tranſitu biduo manſiſſe eò loci, ubi Joan. baptizabat, & biduo illo omnia illa teſtimonia quæ à J. c. 1. narrantur, facta fuiſſe. * Sed textus apertè convincit, quatuor diebus ad minus Chriſtum ibi manſiſſe: patet verſ. 29. ubi fit mentio diei ſequentis, quo Chriſtus erat in medio: Et ſic jam biduum præſentiæ, ſecundum eos qui. verſ. 26. legunt ſtat ut Oſiander vertit, & verſ. 35. de alia die ſequenti, Ecce jam triduum conſumptum, & verſ. 39. antequam Andræas Simonem fratrem ſuum adduceret ad Jeſum, quod non potuit citius eſſe, quàm alia die ſequenti, & ſic jam dies quarta. Deinde verſ. 43. I. meminit de alia die ſequenti, & de pluribus ea die geſtis: & ſic ad minus alia & quinta dies. * Quod autem in princip. cap. 2. ait: Die tertia nuptias factas in Cana, hæc dies tertia non eſt referenda ad primum craſtinum, de quo. cap. 1. 29. ut obiter putavit Oſiander: ſed referenda eſt ad ultimam diem præſentiæ Chriſti in dicta Eccleſia, ſive ad diem, qua, inde ducens Philippum, diſceſſit, vadens in Galilæam, ubi die tertia fuit in Cana. Quamvis hæc ſint levia, præ annotationibus doctrinam concernentibus, tamen non ſunt contemnenda, nihil leve vel ſupervacuum, nec ſupervacuo ſcrutatur, vel in ſimplici hiſtoria Chriſti à Spiritu ſancto dictata. * Nec abſque urgenti ratione, in hanc decimam partem ſelegi, ac collocavi tria ferè capitula Joannis, continentia hiſtoriam circiter unius anni. Quoniam de hoc primo anno prædicationis Chriſti cæteri Evangeliſtæ non loquuntur. Imprudenter fecerunt, qui ſcripſerunt Joannem Baptiſtam digito oſtendiſſe, nominatim etiam teſtificando perſonam Jeſu Chriſti, priuſquam eum baptizaſſet, vidiſſet, & quàm audiſſet è cælo teſtimonium Dei patris & Spiritus ſancti. Quamvis enim revelatione Dei initio ſuæ prædicationis, ſciret Chriſtum jam veniſſe in carnem: tamen quis eſſet, neſciebat, quamvis baptizaret in nomine ejus, eique colligeret & præpararet Eccleſiam. Deus ita ordinaverat, ad præcludendam omnem occaſionem ſuſpicandi colluſionem eſſe inter Joannem & Jeſum ejus cognatum ſecundum carnem, ſed ut innoteſceret hoc totum venire, fierique à Deo. Revelatum quidem fuerat Joanni, quod Chriſtus is erat, ſuper quem videret deſcendere, & manere Spiritum ſanctum, cujus viſionis tempore appropinquante, paulo ante illam, revelatum ei fuit privatim eo inſtanti, quo Jeſus venit ad eum, ut baptizaretur: quo facto Joan. ſtatim vidit, & audivit ſigna manifeſta dictæ revelationis, contenta ſuprà in octava parte. * Jeſus ergo fuit primò deſignatus, & demonſtratus perſonaliter per Patrem ſuum, & per Spiritum ſanctum, & tum demum poſt illos, Joannes enim demonſtravit nominatim, deinde etiam perſonaliter, poſtquam ad ſe rediiſſet è deſerto. Jeſus autem poſt ſuum baptiſmum, & teſtimonium cæleſte

tam magnificum non illico ſuum orſus eſt publicum
miniſterium: ſed prius & ſtatim exercitatus fuit in
jejunio, orationibus, & vigiliis, & tentationibus dia-
boli quadraginta diebus, & quadraginta noctibus,
11 quo facto, & * Diabolo victo, rediit ad Joannem,
& ad congregationem & præſentiam ſuæ peculiaris
Eccleſiæ, in qua tum demum fuit, & perſonaliter &
nominatim oſtenſus & deſignatus per Joannem. Nec
ibi diu ſtetit, quoniam Evangeliſta ter numerat dies
de craſtino, in craſtinum, quo Jeſus iturus concionatum
in Galilæa, dixit Philippo, Sequere me. cap. 1.
43. Andreæ verò, & ejus ſocio bene dixit. verſic. 39.
Venite & videte. Sed hoc nondum erat ad hoc ut
12 eum ſequerentur. * Et quod dicitur verſic. 39. quod
manſerunt apud eum die illo, non eſt intelligendum
de die artificiali, incipiendo ab illa hora, quæ erat
fermè decima, uſque in horam decimam diei ſequen-
tis: ſed de die naturali, & ſic de reſiduo illius diei fi-
nientis poſt duas horas, quia more illius regionis dies
naturalis, quo Sol eſt ſuper horizontem, dividuntur
ſemper in duodecim partes pro illo die æquales, quas
vocant horas: tunc autem jam decem ferè tranſie-
rant. Manſerunt igitur Andreas & Simon apud Chri-
ſtum, in ejus habitatione, reſiduo dicti diei, videli-
cet, aduſque occaſum ſolis, quo non redierunt ad
Joannem, cùm non eſſet opportunum, ſed ad ſuam
domum, quæ veriſimiliter intelligenda ubi erat eo-
rum domicilium, quamvis iſdem Baptiſta cœperit
prædicare in deſerto Judææ. Matth. cap. 3. verſ. 1. ta-
men ſenſim deſcendit in omnem regionem circumja-
centem Jordanem, & ſic prope mare Tyberiadis cui
13 adjacet Bethſaida. * Quando etiam eodem vel cra-
ſtino die, Andræas adduxit Simonem fratrem ad Je-
ſum, qui dixit ei fore ut cognominaretur petra vel
lapis, non ſequitur, quod ex tunc Petrus vocatus fue-
rit ad ſequendum Jeſum: Non enim de hac vocatio-
ne apparet, niſi anno ſequenti, quando vocavit eum
à piſcatione cum fratre, ut eſſent piſcatores homi-
14 num. * Certum eſt quod ex tunc, ſcilicet, à perſo-
nali teſtificatione Joannis, & vocatione Philippi,
Chriſtus iens in Galilæam, plures ſecum duxit diſ-
cipulos, & pariter toto illo primo anno tranſiens per
Capernaum, ad Paſcha, in Hieruſalem, & hinc re-
diens per Judæam & Samariam, in Galilæam: ſed non
eſt certum, qui eſſent illi diſcipuli. Hoc tantum cer-
15 tum eſt de Philippo, ſed non de aliquo alio. * Igitur
omnis ſupinè errarunt, qui dixerunt, quod quando
Jeſus mutavit aquam in vinum, habebat ſuos duode-
cim Apoſtolos, tantùm enim abeſt, ut tum duodecim
Apoſtolos haberet, ut nullum adhuc vocaſſet ad
Apoſtolatum, vel inſtituiſſet Apoſtolum, quos non
conſtituit, niſi circiter poſt ſeſquiannum, ut in 15.
parte hujus conferentiæ: & qui tum fuerunt ſelecti
& conſtituti Apoſtoli, non apparet fuiſſe diſcipulos
& comites Chriſti ab initio, niſi Philippum illum.
16 * Sed gravius adhuc errarunt qui ſcripſerunt miracu-
lum, quod Joan. Evangeliſta. cap. 4. verſ. 47. & 54.
refert, eſſe ſecundum factum in Galilæa: ſit idem
ipſum quod referunt. M. 8. b. & L. 7. a. 2. quoniam
nullus Evangeliſtarum, excepto I. quicquam loqui-
tur de contentis in hac decima parte: neceſſe eſt igi-
tur eſſe diverſas hiſtorias & miracula, prout ſunt.
17 * Quod autem Andræas Oſiander. 14. & 15. verſiculis.
cap. 4. L. applicat huic primæ profectioni & prædi-
cationi Chriſti in Galilæam, verum eſt quod verba
ſeparata & ſeorſim conſiderata, poſſunt ſic applicari
& congruere: ſed conjuncta contexturæ ejuſdem L.
in eo ipſo cap. & loco ubi ſunt, non poſſunt con-
gruere; ſed tantum (ut fecimus) debent adaptari ſe-
cundæ profectioni Chriſti in Galilæam, poſt reditum
18 à prima profectione Hieroſolymitana. * Illi etiam
qui inclinantes in opinionem Oſiandri, poſuerunt
dictionem, patriam, initio verſicul. 16. d. c. 4. L.
addiderunt id quod non eſt in textu: quia verſic. ille
incipit à ſimplici conjunctione καὶ, quæ nullum deſi-
gnat intervallum, & conſequenter quicquid ſcribit
L. eò loci, eſt de ſecunda publica profectione & præ-
dicatione Chriſti in Galilæa, quæ fuit major & cele-
brior priore. * Prior enim brevis fuit, quia ut ait. 19
I. c. 2. 13. in propinquo erat Paſcha Judæorum quò
Jeſus proficiſci volebat, ſeque Dominum & Meſ-
ſiam oſtendere, & ut in domo patris ſui, adimplen-
do vaticinium Malachiæ, qui eſt ultimus Propheta-
rum à captivitate Babylonica: qui cap. 3. a. dixerat
quod poſt præparationem faciendam, per Præcurſo-
rem (qui fuit Baptiſta) ſtatim venturus eſſet ad tem-
plum ſuum Dominator ipſe: non dixit, Dominus, ſed
Dominator: nomen enim verbale habet emphaſim,
& ſignificat etiam actum ipſum dominandi, quem
tacitè Propheta innuebat: ut etiam oſtendit Chri-
ſtus, qui ut actu Dominus & dominium exercens, ex-
pulit flagello mercatores & vendentes è templo, bo-
ves, oves, columbas, & merces, & pariter numu-
larios ſedentes, & æs eorum, menſaſque ſubvertit:
* id quod poſt triennium bis fecit, poſt magni- 20
ficum ſuum & regium ingreſſum in Hieruſalem, die-
bus, quos nos vocamus, Dominicam, & Lunæ an-
te Paſcha. Et in hoc vera eſt opinio Oſiandri, quod
Chriſtus tribus diverſis vicibus vendentes, & mer-
ces è templo expulit.

Joan. 1. 19.

In principio hujus verſiculi magno ſerio Evange-
liſta verbum primum, per præſens: ſecundum autem
per præteritum tempus, expreſſit: ut per hoc ſecun-
dum hiſtoriam notet, per primum verò, perpetuam
& permanentem efficaciam hujus teſtimonii, quaſi
etiam hodie Baptiſta loquatur & teſtificetur.

15. *Prior.* Græcum πρῶτος, hîc, & infra verſic.
30 & quædam verba ibi adjuncta, & verſ. 27. anti-
qui Doctores communiter à 1300. annis referunt ſim-
pliciter ad prioritatem eſſendi, ut Baptiſta ſignet
Chriſtum fuiſſe ſemper ante ſecundum divinitatem:
quamvis poſt Baptiſtam conceptus & natus ſit, & ve-
nerit ſecundum humanitatem. cujus etiam æternam
divinitatem diſertiſſimè aſſerit in hoc cap. verſicul.
18. 34. & inf. cap. 3. verſic. 35. 36. Ex quibus procul-
dubio ſequitur, Chriſtum prælatum eſſe Baptiſtæ, &
eo longè excellentiorem & potiorem eſſe: ſed κατὰ τὸ
εἶναι, & minus ut puto κατὰ τὴν δόξαν. Non id agit
Baptiſta. verſ. 15. 27. 30. ut collationem faciat inter
Chriſtum & ſe, reſpectu majoris excellentiæ: ſed
potius vult oſtendere illum præceſſiſſe, quamvis po-
ſterius appariturus ſit, & longè excellentius & ex-
cellentiora prædicaturus & facturus. Ideo antiquam
& veterem lectionem retinui, quamvis nuper qui-
dam eruditi aliter verterint, reſtringendo verba ad
excellentiam & præſtantiam. Doctiſſimus Martin.
Bucerus hic ſectione 5. ſcribit hunc eſſe ſenſum. Hic,
ille eſt de quo dicebam, quod prædicatione eſſet me
ſecuturus, cùm tamen ante me ſit genitus. utique
ante ſæcula, prior enim me eſt princeps meus, & ca-
put, ſicut & omnium cùm Sanctorum tum Prophe-
tarum. Vel, licet poſt me prædicaturus ſit, tamen
multò me prior eſt, imò primus meus & princeps eſt,
ipſe fons omnis veritatis, gratiæ & ſalutis: Qui ſen-
ſus eſt verus: πρῶτος enim principem vel primorem
ſignificat, ut eſt apud L. cap 19. in fin. ibi, καὶ οἱ πρῶ-
τοι τοῦ λαοῦ. Act. 25. ibi, καὶ οἱ πρῶτοι τῶν ἰουδαίων, id eſt,
primores Judæorum. Tamen puto litteram non eſſe ad
illum ſenſum reſtringendam. Ipſe quoque Bucerus
nihilominus antiquam & communem verſionem hic
ſequitur, quæ etiam non ſolùm prioritatem eſſendi:
ſed etiam præcellentiam ſignificat: & ſic utrumque
complectitur.

18. *Unquam.* Unde Gen. 32. 12. Iſaiæ 6. ſunt appa-
ritiones, per quas Deus quibus, & ut voluit ſe ma-

niſeſtavit: quia à beatis videtur Deus oculis ſpiritualibus non corporeis, ſeu oculo cordis. Matth. 5 8. Eph. 1. 18. ut latè Auguſt. lib. 22. cap. 29. de Civitate Dei.

21. *Ille.* Vetus vulgata editio, quæ hîc, & verſ. 25. tantum habet Propheta, ſine pronomine, multum quadrat literæ. Tum primò, quia in Græco non eſt ἐκεῖνος, nec αὐτός, ſed ſimplex uſitatus articulus. Tum ſecundò, quia pari ratione. verſ. 23. in fin. vertendum eſſet Iſaias ille Propheta. Tum tertiò, quia Phariſæi illi in lege docti, non ignorabant dictum Moſis. Deuteron. 18. 15. 18. 19. loqui de Chriſto. Cùm ergo dictum eſſet de Chriſto, ſuperfluum erat bis repetere de eodem propheta. verſic. 21. 25. Hæc ſunt quæ faciunt pro vulgata Latina littera: Tamen Doctiores & Græci in quis Euthymius Zigabonus, & Latini in quis Eraſmus intelligunt & legunt hîc, & verſicul. 25. ὁ προφήτης, ille Propheta, de Chriſto ſeu Meſſia, quos per rationem ſequentem ſecutus ſum Idem ante aliquot annos ſcripſit Nicol. Lyranus dicens quod in Græco non ponitur Propheta indefinitè, ſed cum articulo qui denotat per eximium Propheram antonomaticè. Non obſtat primum & ſecundum; quia articulus, ὁ, ſecundum materiam ſubjectam; nunc tantum articulus eſt, ut hoc.c2. verſ. 23. in fin. Nunc majorem emphaſim habet, & hîc, & inf. verſ. 36. 49. Non obſtat tertium: quia in Chriſto plures ſupremæ dignitates (ut pote ſumma regia, ſumma Sacerdotalis, ſumma Prophetica) includuntur: & ſic non poteſt eſſe ſuperfluum ſaltem bis ad eum referri. Tum multò abſurdius eſſet quod Baptiſta abſolutè negaſſet ſe eſſe, vel ſimplicem Prophetam, contra quàm Matth. 11. 9. L. 7. 26. Et cùm Propheta altiſſimi eſſet, & vocandus eſſet. L. 1. 76. præſertim in actu quo palam de ſuo officio interrogabatur publica auctoritate. Sed contra hoc ultimum. & pro communi verſione beatus Auguſtin. ex Chriſtianorum doctrina, locus enim per ſe nos ferit, ſed verbum Dei totum ferit.

23. *Facite.* Non abſque urgenti cauſa verti Græcum. εὐθύνατε brevi periphraſi, conformi verbis Iſaïæ Prophetæ unde deſumitur, vertendo enim unico verbo dicendum fuiſſet, rectificate. quod minus uſitatum videtur, ſed ut verto, rectam facite, magis congruit & verbis, & menti Prophetæ etiam literæ Hebraicæ apud Iſaiam, quæ propriè ſonat idem quod expurgate, & rectam facite.

26. *Stetit.* Non immeritò in hoc ſequor veterem & communem editionem, quamvis Eraſm. verterit in præſens tempus, ſtat quem Martin. Bucer. Joan. Calvin. Beza, & omnes deinde in hoc ſequuntur, nec non editio Tigurina Lipſenſis, & Vvitebergenſis, ut in prima parte homiliar. Gregorii Majoris in Dominica 4. Adventus: ſed non advertunt Jeſum tunc veriſimiliter non fuiſſe, præſentem, ſed poſtero demum die deſerto reverſum, ut infra eodem verſ. 29. ſcriptum ſi interim redierat è deſerto non ſe manifeſtabat niſi poſtero die dicti ſecundi publici teſtimonii nec etiam advertunt, quod ſi Baptiſta affirmaſſet Meſſiam tunc fuiſſe in medio præſentem, legati illi Hieroſolymitani tam curioſè de ſingulis interrogantes veriſimiliter petiiſſent illum ſibi oſtendi. Itaque puto Evangeliſtam ſerio verbum hoc ſub tempore præterito expreſſiſſe, quare mutare nolui. Certum eſt duo prima ſpecifica teſtimonia Baptiſtæ, de quibus hîc, facta poſt Jeſum baptizatum, & in deſertum à Spiritu actum: quia in primo horum teſtimoniorum Baptiſta eum nominavit. verſic. 17. Et tamen ante Baptiſmum non noverat eum, ut nuper diximus. Cæterùm, non legitur Jeſum à Baptiſmo ſuo reverſum ad conciones Baptiſtæ, & ab eo viſum, & velut protenſa manu oſtenſum, niſi poſtridie ſecundi horum teſtimoniorum, ut infrà eodem verſ. 29. Non obſtat quod in primo horum teſtimoniorum clamavit, dicens, οὗτος ἦν ὃν εἶπον, quia, οὗτος, non demonſtrat neceſſario ad oculum, ut iſte, in tertio & quinto teſtimonio. Significat enim, ipſe, ut etiam de abſente dici poſſit: quemadmodum etiam & pronomen Latinum, hic, ut patet infrà eodem verſic. 33. ad fin. ibi, οὗτός ἐστιν, quæ ibi de abſente (propriè tamen) recitantur. Quidam præteritum ſtetit vertunt ad hiſtoriam ante 18 annos præteritam quando Jeſus duodecim annorum ſtetit & diſputavit in medio doctorum, ſeu magiſtrorum. Lucæ 2. verſ. 46. atqui Baptiſta loquitur de præſenti hiſtoria ſignificans Chriſtum veniſſe, & eo loci ſtetiſſe in medio turbæ ſed nunc abeſſe, poſtridie enim rediit ut dixi.

28. *Bethabara.* Locus celebris in ſorte Gad, Ruben, & dimidiæ tribus Manaſſes, ſic dictus à trajectu, ſive quo Iſraelitæ tranſierunt Jordanem, Joſue. cap. 4. verſ. 10. ſive alio. Hebræi enim interpretantur domum tranſitus. Vetus & communis lectio habet Bethania, quod noſtra ætate correxit Eraſmus. Sed mille trecentis annis ante eum correxerat Origenes dicens vitio ſcriptorum hoc contigiſſe, & ſic cum ſit error valdè antiquus non eſt mirum vetuſtos codices habere Bethaniam, quod ducentis annis poſt Origenem emendavit Chryſoſtomus. Bethania enim non eſt trans, ſed multum citra Jordanem vicina Hieroſolymæ. Joan. 11. verſ 18. interea tamen tempori, nec Scholaſtici quidem Theologi errarunt in hiſtoria, ſed tantum in nomine, ponentes duas Bethanias unam prope Hieruſalem, de qua Joan. cap 11. alteram trans Jordanem (de qua hic) itam in ſorte duarum tribuum & dimidiæ, & per Nicol. Lyranum h c. col. 17. ſed per hæc ridenda fuit quorumdam antiquiorum ſuperſtitio qui magnis circuitibus Bethabaram profitebantur ut eo loco baptiſmum, &c.

29. *Peccatum.* Non ignoro antiquam verſionem, etiam quæ Hieronymo attribuitur, habere peccata mundi in plurali: ſenſus verus eſt, ſed oportet interpretem ſequi textum, qui Græcè habet in ſingulari, τὴν ἁμαρτίαν, id eſt, peccatum: ut etiam vertunt Chryſoſtomus, Euthymius, Eraſmus, Joan. Calv. & Theod. Beza. Detrahit Baptiſta juſtificationem legi, & omnibus ſacrificiis Moſaïcis, quæ tantùm figurabant Chriſtum, cui uni ſoli veritatem, efficaciam remiſſionis peccatorum, juſtificationis & gratiæ tribuit, diſertè prædicans Evangelion, & beneficium Chriſti. ſuprà verſicul. 17. & hîc. Notanda ſunt hic ſex illuſtria ſpecifica teſtimonia Baptiſtæ de Chriſto, quinque hoc cap. cùm à tentatione & victoria Satanæ rediiſſet ad ſuam Eccleſiam, quam regebat Baptiſta. Sextum, infrà cap. 3. 27. circiter quinque menſes poſt præcedentia, poſtquam è prima publica profectione Hieroſolymæ, rediiſſet Jeſus in Judæam, non longè à loco ubi Joannes baptizabat: ut hæc teſtimonia, per tot intervalla innoteſcerent omnibus, nec Judæi haberent excuſationem.

42. *Petrus.* Ut vetus interpres, πέτρος, ad verbum vertit: & ſequitur Calvinus, & Tigurina editio: & malui ſequi, ut minus à fonte & veteri lectione diſcederem. Eraſmus tamen non malè vertit lapis: quem Bucer, & alii ſequuntur. Santes Pagnin. vertit petra, & Beza ſequitur. Mihi videtur, πέτρος, hic adjectivi magis, quàm ſubſtantivi vicem habere: quaſi Simon Petrus, à petra cognominatus fuerit, ut ſaxeum, à ſaxo dicimus: de quo dixi in tract. Gallico, contra abuſus Papæ. gloſ. penult. quæ Latina extat ad finem Catechiſmi noſtri Latini. Nimis ergo deſipuerunt Papiſtæ, qui petram vel ſaxum interpretati ſunt, caput, ad fundandum per meras depravationes primatum ſuum.

51. *Amodò.* Magis placuit cum vulgata, quàm, poſtquam, vel, deinceps: quia Græcum, ἀπ' ἄρτι, non longam moram ſignificat, ſed ſtatim ab hac hora, ut & Apocal. 14. 13.

Joan. 2.

6. L*Apidea.* Non eſt intelligendum quod eſſent hydriæ manu vel humero geſtandæ, idque propter magnitudinem menſuræ, quam magno ſerio ſignat Evangeliſta, & eſt potiſſima magni hujus miraculi circunſtantia. Cùm enim, ut exprimit I. quodlibet vas contineret duas vel tres amphoras, quæ continent centum viginti, aut centum octoginta ſextarios, vel viginti aut triginta congios, ut docuit Guilielm. Budæus. lib. 5. Aſſis: quem Martinus Bucerus, & alii pii docti viri ſequuntur: liquet tantæ capacitatis vas non poſſe manu vel humero ferri. Erant ergo magna vaſa humi ſita, ex magnis lapidibus ſculptoris arte cavatis. Quanquam autem quibuſdam in locis, ut in Italia, in uſu ſint hydriæ quædam lapideæ geſtatiles, ex lapide cavato: tamen ſunt parvæ menſuræ, quæ centeſimam partem horum vaſorum non caperent. Quare neceſſe eſt fuiſſe ingentia & jacentia vaſa: quare initio non ponebam, hydrias (quæ pro portatilibus crebrius uſurpantur) ſed vaſa lapidea, quò magis inſervirem veritati textus & hiſtoriæ: & abrogarem falſam ſuperſtitionem Papiſtarum, qui non ſolùm magnitudini miraculi Chriſti derogant: ſed ad occaſionem novæ ſuperſtitionis trahunt, ſub cujus dinumeratione & titulo etiam Monaſterium Nonnarum fundarunt, & erexerunt ſeptem leucis à Pariſiis, verſus Occidentem Hybernum diſtans, nomine, Vas Regale: ubi ſuper columna ad latus Septentrionale Chori, ſtat vas politum, quod oſtentant viſandum, ut unam ex ſex hydriis, in quibus Chriſtus aquam vinum fecit: ſed non continet unum congium vini, ut ad convincendam ſuperſtitionem mendacii exploratus ſum, & inveni non eſſe vas lapideum, ut falsò dicti Papiſtæ aſſerunt, ſed fictile, qualia figuli è terra fingunt & poliunt prope urbem Bellovacenſem, ornandorum abacorum cauſa. Sed quia communis & vetus editio ibi, lapideæ hydriæ, ſenſum non mutat, eam ſequi malui, quàm novam verſionem faceſe. Nunc liquet quàm ſit ridicula hæc ſuperſtitio. Sed operoſa erat vetus ſuperſtitio Judæorum, qui ex falſa doctrina ſua ſeſe & vaſa omnia frequenter mundandi & lavandi, ad delenda peccata (quod Chriſtus correxit. M. 15. R. 7. a.) conſuetudinem illam Purificationis (ut inquit I.) introducerent, tantò majorem aquæ quantitatem ad aſpergendum & lavandum præparandi, quantò major erat concurſus populi & ſupellectilis, ut in nuptiis, & quod tot vaſa eſſent aquis impleta pro hujuſmodi purificationibus faciendis tradit hic expreſſim Nicolaus Lyra. quàm magnam vim aquæ ſuperſtitiosè præparatam Chriſtus in alium bonum uſum (ſuperſtitione tacitè ſublata) magnifico miraculo convertit.

11. *Principium.* Ex hoc loco, & ſuprà cap. 1. 33. notant Theophylactus & Euthymius falſa & conficta eſſe, quæ vulgò feruntur miracula pueritiæ Chriſti. Hinc etiam liber de Infantia Salvatoris inter Apocryphos ſeu reprobos ponitur. 15. diſtinct. in decreto Gratiani, & in Tomo 1. Concilior. pag. 991.

Joan. 3.

3. S*Upernis.* Sic frequentius veteres verſiones, novæ verò frequentius vertunt denuò: ſed malui eum Eraſmo ſequi veteres, quia adverbium ἄνωθεν, ex etymo ſonat deſurſum, & non denuò. Et frequentius in omnibus authoribus capitur pro deſuper, quàm pro iterum. Imo idem ipſe Evangeliſta, infrà eodem cap. eodem adverbio utitur pro è ſupernis tantùm. verſic. 7. verſic. 31. & iterum cap. 19. 11. Lyranus hic. verſ. 3. malè ad viſionem Dei per eſſentiam

5. *Et ſpiritu.* Utrumque pro ſpirituali regeneratione ponitur, hinc infrà tantùm de ſpiritu loquitur. Tamen per aquam Chriſtus aliquid partim externum ſignificat, nempe baptiſmum, totumque miniſterium & doctrinam in qua baptizatur: utque ſignet gratiam non eſſe ad externa reſtrictam, vel alligatam, ſæpius meminit ſpiritus ſolius ſine aqua. Item ſuper 6. verſic. ſequenti, ut per carnem intelligitur homo carnalis, ita per ſpiritum, homo ſpiritualis. Adamus peccatum amiſſo Spiritu ſancto, factus eſt homo carnalis, à quo omnes poſteri naſcuntur carnales: unus ſolus eſt propriè ſpiritualis, homo Jeſus Chriſtus, à quo, vel è cujus ſpiritu quicunque renaſcuntur, videlicet, credentes in eum, ſunt ſpirituales. Primus homo (ait Paul. 1. Cor. 15. 47.) de terra, terrenus, ſecundus homo, &c. non quod in regeneratione ſpirituali corpus mutetur in ſpiritum, quia manet idem quod prius, nec anima quidem fit tota munda & ſpiritualis: ſed in regeneratione creantur in homine novi motus per Spiritum ſanctum, mortificantem carnem, non ſolùm craſſiores affectus, & ſenſualitatem quam vocant, ſed etiam impietatem & depravationem rationis & voluntatis humanæ, contra quam corruptionem manentem in carne) id eſt in toto homine) uſque ad mortem, ſpiritus Chriſti ſemper pugnat, & ſic interim mortificatio noſtra imperfecta eſt: ſed Deus propter Chriſtum non imputat, ſed inſuper gratos habet fructus bonorum operum, quamvis imperfectos. Propterea quamvis ratio & ſenſus humani ſint bona dona Dei, & habeant ſuum uſum, & ſuos gradus: Tamen ad acquirendam vitam æternam nihil valent, ut in noſtro Catechiſmo, quæſt. 22. 23. 24. 25. 26. Is ergo demum ſpiritualis eſt, non qui heremiticam, aut aliam vitam ducit, ſed qui per Evangelium regeneratus de Spiritu ſancto, factus eſt membrum Chriſti per fidem, & opera ſpiritualia non ſunt quæcumque inventa ſuperſtitione hominum, ſed ea tantùm quæ fiunt fide in Chriſtum per credentem ſalvari ſolo merito Chriſti, & facientem opera à Deo præcepta, non amplius ſerviliter, metu damnationis, nec mercenariè ad merendum remiſſionem peccatorum vel aliud à Deo; ſed ut ſuam oſtendat gratitudinem & obedientiam erga Deum, quamvis interim credat & ſperet Deum magna ſua liberalitate remuneraturum.

8. *Spiritus.* Id eſt regeneratio ſpiritualis, quamvis non videatur oculis corporalibus: tamen non minus vera eſt, imo magis quàm agitatio venti, quæ tametſi aliquo modo audiatur & ſentiatur: tamen nullo modo videtur. Hoc carnali exemplo monetur Nicodemus fidem eſſe de inviſibilibus, & veriorē viſibilibus.

In fine. Trajectio eſt implicans, non enim refertur ad proxima, ſed ad verſ. 3. ſenſus eſt, quod ille ſolus qui renatus eſt ex ſpiritu poteſt videre regnum Dei, id eſt, intelligere & ſcire quæ ſpectant ad ſalutem in Eccleſia militanti. Non enim loquitur de regno triumphanti poſt reſurrectionem: ſed de regno militanti in hac vita, in quo animalis homo nihil intelligit, ſtultitia eſt ei: non enim intelligit analogiam venti corporalis, quem ſentit & audit: quomodo ergo intelligeret analogiam ſpiritus, quem neque ſentit, neque audit.

13. *Cœlo.* Secundum communicationem idiomatum, qua de eadem perſona nunc prædicatur id quod eſt ſecundum divinam, nunc id quod eidem ſecundum humanam naturam tantùm competit: ut deſcendit de cælo, ſecundum humanam naturam aſſumptam, & tamen eſt ubique ſecundum divinam: & aſcendit in cælum, ſecundum humanam naturam circumſcriptam, in utero Virginis factam & ſumptam. Latè doctos Petrus Martyr in dialogo de utraque in Chriſto natura. Nuper etiam his ſcriptis prodiit in lucem pius & eruditus libellus Henrychi Bullingeri de eadem re, cui titulus repetitio & dilucidior explicatio, ut minime opus ſit me quicquam addere,

ſed ad illos remittere.

15. *Credit* Scilicet per veram fiduciam in Chriſtum crucifixum, quæ eſt donum Dei: hi ſolùm juſtificantur & Chriſto incorporantur. Secus de his qui vel miraculis vel veritate convicti, ſed non aſcendunt ad hanc fiduciam, ut ſuprà. 2. 23. & M. 13. de iis qui credunt ad tempus, & Exod. 14. quod credebant Moſi, ſed cor eorum non erat rectum, unde toties murmurabant: ſic Magus Actor. 8. hujuſmodi fides ſeu notitia inexcuſabilem reddit, ſed non juſtificat, nec jus adoptionis dat de quo ſuprà I. 1. 12.

21. *Facta* Bernardus in Cantica ſermone 85. exponit in gratia vel cum gratia Dei cui liberum arbitrium cooperatur, de quo remitto ad Catechiſmum noſtrum.

23. *Ænon.* Hanc quidam ponunt in tribu Simeon juxta Salim, que eſt de tribu Juda. Sed poſt captivitatem Babylonicam his terminis confuſis pars terræ Meridionalis vocabatur Judæa, pars verò Septentrionalis Samaria & Galilæa, facit cap. ſeq. 3.

27. *Cælo* Hinc Auguſt. contra Donat. contra Epiſt. Parmeniani. lib. 2. cap. 15. Non enim ſcriptum eſt, niſi datum fuerit ab Eccleſia ſed niſi datum fuerit è cælo. Nam & ipſa Eccleſia non habet quicquam, niſi accipiat è cælo.

31. *Terra* Non tamen ſequitur quod baptiſmus Joannis eſſet è terra, in quo Zuinglius erravit: imò è cælo, id eſt, ex ordinatione Dei. Matth 21. 25. ſed terrenum ſe dicit & de terra loqui quo ad ſe tantùm: quia quod ad ſe tantum aquam, & Sacramentum externum dabat, comitabatur remiſſio peccatorum & gratia, non ab ipſo Joanne, ſed ab ipſo Chriſto: ut ſæpe diximus.

Joan. 4.

1 2. B*Aptizaret.* Baptiſmus Chriſti * non erat alius
à baptiſmo Joannis vel Apoſtolorum & diſcipulorum, tam ante paſſionem Chriſti, quàm poſt
miſſionem Spiritus ſancti. Baptiſmus Joannis (quicquid dixerint Sophiſtæ, ejuſdem erat efficaciæ, ut
etiam tetigi ſuprà parte ſeptima in fine, nec repetendum erat, nec iterum baptizandi tempore Apoſtolorum hi qui tantùm fuerant baptizati primo baptiſmo Joannis: prout Apoſtoli numquam rebaptizarunt,
nec Paulus quidem duodecim illos Epheſios Actor. 19.
quem locum Sophiſtæ peſſimè intellexerunt. Et quod
ita ſit, Joannes Baptiſta baptizabat in nomine Meſſiæ ſeu Chriſti, in remiſſionem peccatorum: oportebat ergo eum veram remiſſionem peccatorum conferre, gratiam juſtificantem receptionem & adoptionem in filios Dei, non tamen ipſum niſi miniſtraliter,
2 ſed Chriſtum, qui jam in carnem venerat. * Joannes enim de ſe tantùm dabat Sacramentum efficax,
quod non erat illuſio, vel tantùm figura, ſed adminiſtratio gratiæ Evangelii & beneficii Chriſti, quod
Joannes prædicabat, non etiam ſimplex præparatio
ad alium futurum Baptiſmum Chriſti: ut quidam
authores Græci (nedum Papiſtæ Latini) putaverunt.
Nec obſtat quod Baptiſta ait: Ille vos baptizabit in
Spiritu ſancto, non enim ſequitur quod beneficium
Chriſti differretur, niſi intelligendo de magnis iis &
miraculoſis donis Spiritus ſancti, de quibus Actor. 2.
quæ Chriſtus vocat Baptiſmum, Actor. 1. 5. Sed extraordinarium, paucis & eo tempore datum * Cæ-
3 terum Joanne baptizante, Chriſtus inviſibiliter, ut
& tunc baptizabat in Spiritu, dando remiſſionem
peccatorum, & Spiritum ſanctum, vi tamen & merito paſſionis ſuæ futuræ: quandoquidem etiam ante
Incarnationem ſuam Chriſtus erat mediator & ſervator, per reſpectum tamen humanitatis aſſumendæ &
immolandæ. Quapropter appoſitiſſimè Baptiſta, dicebat: Ille vos baptizabit, referendo ad futuram
ejus immolationem, quam etiam Chriſtus vocabat
Baptiſma ſuum. Luc. 12. 50. * Quod ergo Act. 19. 4
5. habetur dictos Epheſios, baptizatos à Paulo, in
nomine Domini Jeſu: non intelligitur de Sacramento
Baptiſmi, ſeu de Baptiſmo aquæ, quod repetitum
non fuit: ſed de Baptiſmo ignis, videlicet, de magnis illis & admirandis linguarum donis, & prophetiæ, à Spiritu ſancto apparente linguis igneis, quod
erat donum miraculoſum, & excellens pro eo tempore, ad fundandam Eccleſiam, tunc neceſſarium,
non dico neceſſarium cuique, nec ad juſtificationem:
ſed ad amplificationem & confirmationem Eccleſiæ,
his præſertim qui debebant ad hoc cooperari, contra Judæorum obſtinationem, & Gentilium errores.
* Hoc fecit Paulus, poſtquam Epheſios illos excel- 5
lentiori & perfectiori doctrina, quam adhuc habuiſſent inſtruxit, non quia prius ſanctè baptizati fuiſſent per Joannem, & quia gratiam Spiritus ſancti
recepiſſent, & quia eſſent de numero fidelium & Eccleſiæ Chriſti: ſed ut fierent idonei miniſtri in ea, poſtquam perfectionem doctrinæ magna & adoptanda
dona Spiritus ſancti, & baptiſmum ignis recepiſſent.
* Redeundo ad Joannem, is quidem non obſervabat 6
formam expreſſim: In nomine Patris, & Filii, &
Spiritus ſancti. Nondum enim erat ſic expreſſim declarata & data, ut poſt reſurrectionem & glorificationem Chriſti. Initio quidem baptizabat in nomine
Meſſiæ ſeu Chriſti, qui jam venerat, & mox videndus
erat, quamvis eum non cognoſceret: tametſi Chriſtus
ſæpe in medio eorum verſaretur. Sed poſtquam eum
baptizavit, & perſonaliter & nominatim cognovit,
ex tunc potuit nominatim & expreſsè baptizare in nomine Jeſu Chriſti, de quo etiam ſtatim incœpit perſonaliter & nominatim teſtificari: deinde etiam digito oſtendere. Non erat variare Baptiſmum, ſemper
enim idem erat Baptiſmus. Non erat mutare formam:
ſed facere vel addere declarationem expreſſiorem,
velut de generali ad particulare, & ad individuum
perſonale. * Diſcipuli Chriſti ante ejus paſſionem ba- 7
ptizabant pariter nominatim in nomine Jeſu Chriſti:
idem erat Baptiſmus: ſed poſt glorificationem Chriſti, & miſſionem Spiritus ſancti, baptizarunt expreſſim, & ſpecificè in nomine Patris, & Filii, & Spiritus
ſancti. Chriſtus ita ſtatuerat poſt ſuam reſurrectionem. Matth. 28 19. Certum eſt enim quod diligenter
obſervabant inſtitutionem Chriſti: & quod Spiritus
ſanctus non ſuggerebat eis aliud, quàm quod Chriſtus eos docuerat, & eis præceperat. Joan. 14. 26.
* Propterea ubicumque in actis mentio fit Apoſtolos 8
vel diſcipulos baptizaſſe; in quantum loca illa loquuntur de Baptiſmo aquæ vel Sacramenti, intelligendum eſt adminiſtratum fuiſſe in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, & in hac fide & doctrina expreſſim. Quamvis enim Lucas nominis Jeſu tantum
mentionem faciat, id cauſa brevitatis eſt. ſed intelligebatur & intelligitur, quod baptiſmus Domini Jeſu
erat, & eſt is demùm, qui adminiſtratur juxta formam per eum inſtitutam, quæ eſt ultima, à qua ut
non licet diſceder[…]ta nec addere, variare vel diminuere. * Quod enim Joannes Baptiſta poſt agni- 9
tum & baptizatum Chriſtum, potuit addere expreſſionem magis ſpecificam & perſonalem, & pariter
Chriſtus poſt ſuam reſurrectionem, expreſſionem altioris & clarioris doctrinæ, quæ ultima eſt, & quam
impoſſibile eſt ſupergredi, augmentationes illæ formæ ſpecialioris & altioris: & diſpenſatione divina
factæ ſunt, & non inventione aut diſpoſitione humana, cum in his locus non eſt: ut in lectionibus publicis
dixi, & in Commentatio legali in l. 1. §. Sed ſi mihi.
num. 44. cum ſeq. D. de verbor. obligat.

Luc. 4.

2. D*Iſcipuli.* Ut oſtenderet quod etiam poſt aſcenſionem ſuam, Baptiſmus diſcipulorum

non minoris eſt ſanctitatis & efficaciæ, quàm quod ſi ipſius Chriſti manu conferretur. Refertur enim ad auctorem, utque nemo præ aliis ex eo gloriaretur, quod ipſius Chriſti manu baptizatus eſſet, prævidens quod 1. Corinth. 1. 12.

5. *Suo.* Geneſ. 33. d. 19. & 48. e. 22. Joſue 24. g. 32.

14. *Salientis.* Hîc quædam verſio Gallica habet Gallicè, *bouillonante.* Quaſi Evangeliſta ſcripſiſſet ὕδατος ζέοντος, ἀπὸ τοῦ ζεῖν, vel, βρύειν, quod bullire vel ebullire ſignificat. Sed hoc non ſolum eſt contra omnes omnium linguarum verſiones præcedentes, ſed etiam contra textum & originale Græcum ἁλλομένου, quod ſignificat ſalientem vel proſilientem: & inſuper eſt contra energiam & enargiam ſimilitudinis Chriſti. Primò bullientes aquæ non ſcaturiunt ex locis altis, ſed ex cavernis profundis & ſulfureis, etiam ſi fontium bullientes aquas eructantium meminerint Ariſtoteles, & alii tamen nonquam ex alto ſcaturiunt, ſed ex imo, ut ex Ætnæ radicibus ſcribit Plin. natural. hiſt. lib. 2. c. 103. in fin. Secundò, aquæ illæ etiam frigefactæ non ſunt ſalubres, ſed peſtilentes in potu. Minus etiam participant de aëre, cui quam ſimillimas eſſe oportet aquas ſalubres. Plin. nat. hiſt. lib. 31. c. 4. Galen. in tract. aquar. & de ſanitate tuenda. lib. 1. Etiam ſi quandoque aquæ calidæ potabiles ſint & utiles, ſed in morbis ut medicinæ, ut illæ quæ ex radicibus montis ubi Gadara urbs ſita eſt, ebulliunt in diſpoſita balnea, trans lacum ad Orientem oppoſita Tyberiadi, quæ eſt ad littus Occidentale, ut teſtatur Hieronymus in locis Hebraïcis: ad quæ balnea conſilio medicorum profectus eſt Herodes magnus, ut teſtatur Joſeph. antiq. lib. 7. cap. 19. Tertiò, nunquam ſaliunt in altum, quia ex alto non procedunt: ſed aqua exiens è cacumine montis, ſi deſcendat, exilit & aſcendit faciliter ad eandem altitudinem ſcaturiginis & originis ſuæ: & inſuper ſalubris eſt ad bibendum. Chriſtus itaque valde propriè, & pertinenter aſſimilavit donum, gaudium, & pacem Spiritus ſancti, quæ ut procedit ex alta ſcaturigine: ita ſalit & aſcendit eò, unde procedit Arabo enim Spiritus ſancti, qui ſolus verè tutoque contentas & aſſecuratas reddit animas noſtras, eas quoque ſalire ſecum & aſcendere facit in vitam æternam. Rejiciendum ergo verbum bullientis, tum litteræ, tum ſenſu difforme, & retinenda verſio communis & perpetua omnium, tum litteræ, tum ſenſu conformis. Puto tamen quod Gallus ille rectum ſenſum habuit, & de perpetua quadam, viva, ſeu perenni ſcaturigine intellexerit, quod verbo ebullientis, quàm ſalientis, magis ſignificari putavit. Sed ut hoc in paraphraſta (utpote analogiæ fidei non adverſum) tolerandum eſſet: non tamen in interprete, qui quàm minimum à littera recedere debet. Et quia neſcio ſi dominus hoc opus Gallicè vertendi ſpatium mihi dederit, hujus rei quemcunque pium fidumque interpretem, futurum præmonere non piguit.

20. *Patres.* Boni à malis ſecernendi, ſecundò è bonis non faciendum idolum, nec tribuendum quod Chriſti eſt: tertiò non eſt uſurpanda eorum vocatio particularis: quartò etiam bonorum vitia non ſunt imitanda: quia nec conſuetudo quidem, ſed veritas, hoc eſt verbum Dei unicè ſequendum, & tum demum bonorum patrum exempla aſſumi poſſunt, quatenus Deo obedierunt.

Monte. Quia templum Samaritanorum carebat verbo Dei, ſed templum Judæorum habebat verbum Dei Deuteron. 12. 11. 1. Reg. 8. 29. à quo ſolo omnis certitudo in materia religionis.

23. *Veritate.* Plures exponunt, id eſt, non per imagines nec formas corporales, & hoc bene quidem dictum eſt, ſed non eſt punctus, tunc enim nullæ erant imagines, nec ſpecies idololatriæ in templo Hieroſolymitano, nec in templo Samaritano in monte Garizim: ſed tantùm erat quæſtio uter locorum legitimus aut melior eſſet. Chriſtus ait hanc quæſtionem amodo ſupervacuam, neutroque loco opus eſſe, ſed in omni loco adorandum & invocandum patrem in ſpiritu & veritate. Eſt autem in ſpiritu, quando ſpiritus noſter erigit ſe ad ſpiritum creatorem Deum ſuum, certus quod in præſenti ab eo videtur & intelligitur, eumque omnipotentem eſſe & infinitè ſapientem, & bonum ad ſe exaudiendum: & in veritate, id eſt, ſecundum verbum ejus, qui eſt veritas infallibilis, & per meritum & interceſſionem Jeſu Chriſti, qui eſt verbum æternum Dei, & ipſa veritas, ut in Catechiſmo noſtro. artic. 49. Rurſus advertendum quod Chriſtus non hoc ſolùm agebat, ut tolleret reſpectum & differentiam locorum: ſed docebat non modò non eſſe expectandam remiſſionem peccatorum per ſacrificia quæ fiebant in dictis templis, verùm per ſolum Meſſiam, ut Joannes Baptiſta docuerat, & erat in confeſſo inter bene eruditos: ſed etiam docebat ſacrificia & templa illa brevi abolenda: quod non minus incredibile erat vulgo Judæorum, quàm ſi ante quinquaginta annos dictum fuiſſet ſacrificium miſſæ pro vivis & mortuis, & ordines ſacros presbyterorum & monachorum, eorum cœnobia, vota, religiones, regulas ante quadraginta annos abolendas, & tamen ſacrificia, & ceremoniæ Moyſi fuerant ordinata à Deo ad tempus, ut ceſſarent adventu Sancti ſanctorum. Daniel. 9. Poſt cujus adventum ſepeliri debebant cum aliquo honore, ut ait ſanctus Auguſtinus: Sed ſacrificatura & monachatus papalis, qui nunquam fuerunt plantati à Deo, ſed à diabolo, debent eradicari. M. 15. 13.

IN UNDECIMAM PARTEM.

HAnc (alias decimam tertiam ſi partem præcedentem ut poteram diviſiſſem in octo partes) in duas dividere poteram, faciendo partem duodecimam duplicem. M. R. ex M. 4. à verſic. 23. uſque ad verſic. 13. & R. 1. à verſic. 16. uſque ad verſic. 23. de ſpeciali vocatione quatuor præcipuorum diſcipulorum. Omnino enim facta eſt poſt omnia præcedentia, & poſtquam Jeſus è Nazareth ejectus fuerat apud L. & clarè oſtendunt. M. 4. 13. J. 4. 44. Et veriſimiliter poſt hiſtoriam quam refert. J. 4. à verſic. 46. uſque ad fin. cap. quam J. verſic. 54. ait eſſe ſecundum ſignum, & dum Jeſus cœpit totam Galilæam circuire: ut initio partis ſequentis. Sed quia alia etiam tertia pars, quæ fuiſſet decima tertia ex R. 1. verſic. 21. 22. & L. 4. verſic. 31. 32 facienda fuiſſet: malui has tres partes ſub eadem undecima parte relinquere, ſub qua hæc ſatis diſtinctè conſpiciuntur & conferuntur. Nec expedit tot partes multiplicare. Scholaſtici Theologi etiam Joan. Gerſon in Monoteſſaro cenſent hanc vocationis quatuor diſcipulorum hiſtoriam poſteriorem eſſe ea quam L. c. 5. refert: computant enim primam ſimplicem vocationem Andreæ & Petri. J. 38 39. 42. Secundam eorumdem cum filiis Zebedæi, ſed ad familiaritatem tantum. L. 5. Tertiam verò ad ſequelam hîc. M. 21. R. 1. 17. 20. Quartam poſtea ad Apoſtolatum. Sed nimis errant. Prima enim. J. 1. 39. 42. non tam fuit vocatio, quàm admiſſio ad momentaneam viſitationem, ſolus Philippus tum diſertè primuſque vocatus invenitur. J. 1. 43. ut dictum eſt ſuprà part. 10. Secundam verò & tertiam valde præpoſteram. Quam enim tertio loco ponunt: notabili tempore præcedit eam, quam pro ſecunda numerant, quæ eſt tertia facta diu poſt ſermonem Domini in monte, de quo infrà part. 12. Quam ergo ponunt pro tertia, eſt ſecunda, de qua hîc pauló ante ſermonem Domini in monte: & utraque facta eſt in diſcipulatum. Et hæc quæ dico ſeries ipſius textus Evangelici neceſſariò probat. Sed ut illi erraruunt præpoſterando, ita Calvinus erravit cumulando, ſeu in unam hiſtoriam diverſas confundendo, ne] dicam

quod etiam textum Evangelii ſurſum verſum in Harmonia ſita deſultare facit, res ipſa indicat cuivis conferendi Harmoniam ejus cum hac unione. Perpetuò verò contendit Evangeliſtas noluiſſe certa diſtinctaque temporum ſerie annales componere, ſed neglecto dierum ordine, ex rebus geſtis Chriſti, præcipuas quaſque ſummatim colligere. M. 4. ubi tenet eandem hiſtoriam, ibi & R. 1. 16 & L. 5. 1 narrari: Et tunc demum quatuor tantùm Petrum, Andream, Jacobum, Joannem creatos fuiſſe Apoſtolos. Et ſi prius vocati fuiſſent, ſequeretur fuiſſe apoſtatas, qui deſerto magiſtro & ſpreta vocatione, reverſi eſſent ad priſtinum vitæ genus. Et hoc tantùm diſcrimen inter Lucam & alios reliquos, quod miraculum ab his omiſſum ſolus L. recitat. Sed iſtud eſt vim inferre literæ Evangelicæ, & illam in multis locis tranſponere, & inſuper addere literæ. In nullo enim locorum prædictorum creati fuerunt Apoſtoli, ut putat Calvinus, ſed tantùm vocati ut ſimplices diſcipuli, deinde diu poſt: nempe demùm poſt ſecundum Paſcha, & adhuc aliquando poſt creati ſunt ſimul duodecim Apoſtoli, ut infrà part. 25. nec ſtatim realiter miſſi, ſed aliquandiu poſt, ut infrà part. 47. His ſcriptis reperi Mart. Bucer. in 4. M. idem ante Calvinum, ut ſcholaſtici ſenſiſſe, ſed ex profeſſo non examinavit ſeriem hiſtoriæ, & quæ ſua eſt modeſtia judicium cuivis Chriſtiano liquit. Sed fallitur, dicens, ſe non videre qui poſſint eſſe duæ vocationes, cum utreſque M. L. ſcribat relictis omnibus ſecutos Chriſtum. Non enim M. ſed nec R. quidem ſcribunt eos omnia reliquiſſe, ſed vilem tantùm navem: L. verò poſt ingentem piſcaturam, ait, eos rurſus piſcationem petiiſſe. Sed ut hoc fateri poſſumus poſt hanc ſecundam vocationem. L. 5. 10. 11. ut patet in ſequenti textu Evangelico & partibus ſequentibus. Ita non liquet ſtatim à prima illa vocatione. M. 4. 21. R. 1. 20. ſuprà part. 11. (quæ omnino præceſſit ſermonem Domini in monte, & ſanationem ſocrus Petri) eos nunquam ad piſcationem ſuam reverſos: ſed ſemper ex tunc Chriſto comites adhæſiſſe. Imò conſtat cùm Chriſtus in domum Simonis & Andreæ ſerò divertiſſet, ubi ſocrum Simonis ſanavit, Chriſtum die ſequenti ante lucem ſe ſubduxiſſe in deſertum relicto Simone, & qui cum eo erant, cui die facto, profecti ſunt ad quærendum illum, & inventum rogarunt ut rediret, quod noluit. R. 1. 35. 36. 37. Nondum ergo aſſiduè comitabantur eum, etiamſi ſequerentur concionantem ſubinde per occaſionem ſeſe offerentem, redeuntes ad piſcationem ſuam, ut dum paulò poſt contigit Jeſum rediiſſe juxta illud ſtagnum. Tunc enim Simon, Jacobus & Joannes propinquas naves ſuas totam noctem cum retibus exercendo, cùm nihil cœpiſſent, die facto deſcenderant ad littus abluentes, & in alteram opportunam piſcationem præparantes retia. Tunc Chriſtus affluentem turbam docturus, ſedit in navi Simonis, & facta eſt hiſtoria, non de qua Simon vocat Jeſum præceptorem ſuum, ut quem jam, ut talem ſecutus erat, nec reliquerat ex eo quod oblata occaſione ad piſcationem ſuam cum ſociis redierat. Ita etiam concurſus turbarum Jeſum ſequentium exigebat, ſaltem invitabat, ut quærenda eſſent obſonia. Et rectè ſcripſit Mart. Bucer. M. 8. diſcipulos etiam poſtquam in Apoſtolos lecti ſunt, non ita omnia dereliquiſſe, ut rebus ſuis poſtea non fuerint uſi, quaſi pro derelicto habitis, ut dicunt Juriſconſulti ff. pro derelict. Verum quod rebus curandis jam facti Chriſti peculiares diſcipuli, & perpetui comites, non ut antea fuerint addicti, pendentes, ſcilicet, per omnia ab ore illius. Nihilominus quoties res poſcebat, & per munus ad quod vocati erant, licebat, ſuis potius rebus quam alienis utebantur. Et ſubdit ad eundem modum omnibus ſua derelinquenda ſunt, ut vocationi Domini & voluntati, totos ſeſe tradant, inprimis quidem quæ ad illam pertinent, curantes, ſic tamen ut & ſuis potius quam alienis rebus utantur, ſuoſque quantum Domini vocatio permiſerit, non negligant.

Matth. 4.

12. Vides quod M. R. L. ſilent omnia quæ geſta ſunt à tentatione Chriſti in deſerto, uſque poſt carcerem Baptiſtæ, videlicet, reditum Chriſti à victo diabolo ad Baptiſtam, & ejus publica & perſonalia teſtimonia, & primam brevem prædicationem, & miracula Chriſti in Galilæa inferiore, primumque ejus publicum aditum in Hieruſalem, reditum per Judæam (ubi per diſcipulos baptizabat) & per Samariam in Galilæam inferiorem, quæ omnia ſolus I. ſcripſit. Et ſic neceſſe fuit inſignem unam hujus unionis partem ex I. interponere inter tentationem, victoriamque Chriſti in deſerto, & inter ſecundum hujus adventum, ſeu ſecundam ejus in Galilæa Gentium, & inferiore prædicationem priori inſigniorem & longiorem, à qua ſecunda (finitis concionibus Baptiſtæ captivi) hi tres Evangeliſtæ prædicationem Chriſti incipiunt. Hic ergo rectè, appoſitè, & ex veritate & ordine hiſtoriæ incipit II. pars hujus collationis.

13. *Nazareth.* Ergo illam ingreſſus fuerat, ſed ejectus reliquit, ut etiam I. 4. 44. ſubindicat. L. autem 4. 16. explicat: & Chriſtum frequentius domicilium conſtituiſſe Capharnaum teſtantur. Matt. 4. 14. L. 4. 31. Sed quò ſe Chriſtus interim mox à fuga Nazarethæ proripuerit, ſilent: quod I. 4. 46. deſcribit, & hinc videlicet, à Cana brevi profectus, & frequentius habitaturus Capharnaum celebrem & populoſam urbem. Et notandum quod M. 13. ait, habitavit, & R. 21. L. 31. docebat ſabbathis, & ſic per plura ſabbatha, non tamen ibi continuè reſidebat: ſed ut M. 4. 23. exiens circuibat Galilæam docens per Synagogas, & multis turbis advocatis celeberrimam illam concionem habuit, quam ſolus M. latè proſequitur, quàm ſeries rerum & ordo temporis exigit ſeorſim collocare in parte immediatè ſequenti.

15. *Galilæa gentium.* Sic tempore Iſaiæ vocabatur Galilæa ſuperior verſus Libanum, tum quia vicina Tyro & Sidoni, tum ob permiſtas Gentes, quia Salomon circa annum 25. regni ſui viginti oppida Galilææ inferioris dederat Hiramo regi Tyri amico ſuo. 2. Reg. 9. c.

17. *Cœpit.* Scilicet majoribus & locorum & temporis ſpatiis, & turbarum concurſibus, quoniam circiter ante annum, ſecundum quoſdam eruditos, & neceſſariò ante aliquot menſes Chriſtus doctrina & miraculis inclaruerat in Galilæa & in Capharnaum, ut in initio partis præcedentis, ſed paucis diebus & locis I. 2. 12. quamvis fama ad Nazarethanos vicinos perveneriт, qui poſtea exprobrarunt. L. 4. 23. Ideo hic dicitur incipere, quia poſt notabilem abſentiam reverſus longè amplius & luculentius incœpit, & ſolus, Joanne Baptiſta carcerato & ſilente.

19. *Sequimini.* Jam anno præcedenti venerant ad Jeſum, facti erant ejus diſcipuli, ut & Nathanael. I. 1. 39. 43. 47. ſed non ſequaces & comites, & multominus Apoſtoli. Sed hi demum poſt Paſcha primùm à baptiſmo Chriſti vocati ſunt in diſcipulos ſequaces, non autem in Apoſtolos: Niſi quando duodecim ſimul ſelecti ſunt, & prædicatum miſſi, poſt ſecundum Paſcha à baptiſmo Chriſti. Erraverunt qui ſomniarunt duplicem eorundem Apoſtolorum vocationem. Errat etiam qui nuper ſcripſit Petrum, Andream, Jacobum, & Joannem ſeorſim ab aliis fuiſſe hîc, & Luc. 5. creatos Apoſtolos, & eandem eſſe hiſtoriam eodem tempore factam. hîc, & Luc. 5. Sunt enim aliæ & longè diverſo tempore factæ, quæ confundere non eſt Harmoniam texere, ſed implicare.

M. 4. verſ. 21. R. 1. verſ 19.

21. *Duos fratres Jacobum.* Multum ergo errarunt veteres quidam, quos ſcholaſtici Theologi arctius ſequuntur, dicentes Joan. Evangeliſtam non ſolum ante Jacobum fratrem ſuum natu majorem, ſed etiam ante Petrum & Andræam, & primum omnium è nuptiis in Cana Galilææ vocatum, eumque ex tunc divortio cum uxore die ipſo nuptiarum facto eaque relicta Jeſum ſecutum, hoc eſt contra textum apertum Evangeliorum in quibus non reperitur ulla Joannis mentio, aut vocatio Joan. & fratris ejus, quam è navi, è retibus in littore occidentali maris Galilææ ut videre eſt. Et veriſimiliter propè Bethſaidam eorum patriam. Math. 4. 21. & 22. R. 1. 19. & 20. non ergo vocatus eſt è nuptiis, ſed è navicula & vili piſcatorum opere, non eſt avulſus ab uxore, ſed à patre, non eſt vocatus ante fratrem ſuum ſeniorem, nec ante Petrum & Andræam, ſed poſt eos, tum inter hanc vocationem Joanois quæ ſecundum evangelia, prima eſt & miraculum illud in Cana Galilææ inferioris ferè eſt interſtitium anni, fuit enim miraculum illud factum ante primum Paſcha ſed hæc vocatio plures menſes poſt illud Paſcha rurſus illud Baptiſta adhuc concionante: hæc autem poſt ejus incarcerationem multis interim præclaris geſtis à Chriſto etiam Hieroſolymis, & in Judæa, & in Samaria, & in Nazaretha, imò etiam, & in terra in dicta Cana Galilææ gentium, antequam Joannes vocaretur, ut enim clarè docuimus & ſeries Evangeliorum indicat Jeſus indè rediit, poſtquam autem Judæa exiens rediit Galilæam iſtam cucurrit & primum venit in Nazareth patriam ſuam viciniorem, iterum profectus eſt in domum Centurionis ubi exiſtens verbo ſanavit filium reguli in extremis jacentem Capernao, deindè redit Capernaum obi commoratus eſt, quaſi domum ibi conſtituens, deindè obambulans circa littora maris vocavit primò Petrum & Andræam piſcatores. Sciendum eſt ergò quod dictum fuit Joannem Evangeliſtam tertium nunquam in curſu Galilæo, & quidquid inde ſumitur figmentum: non enim legitur ibi unquam nec in primo, nec ſecundo Chriſti adventu. Tum ſi in primo adventu Chriſti in Cana vocatus fuiſſet, & cum ipſe divortium fecerit, quomodò poſteà relicto Jeſu, ad piſcatum rediiſſet, cum potius debuiſſet ad uxorem reverti, non inutiliter hic criticis indulſi ad illa & ſimilia ſomnia explodenda & purum Evangeliorum teſtimonium agnoſcendum & præponendum.

Luc. 4.

14. G*Alilæam.* Quanquam. verſ. 14. & 15. ſi per ſe ſeorſim ſtarent, poſſent adaptari primæ brevi profectioni Chriſti in Galilæam, de qua Joan. 1. & 2. tamen quia brevis fuit, & Baptiſta adhuc concionante. & quia annectuntur cum ſequentibus, debent ad ſecundam & pleniorem Chriſti in Galilæa prædicationem referri, ideo non priori, ſed huic parti aſcribi.

16. *Legere.* Sacra ſcriptura in Eccleſia ſtando legebatur honoris cauſa. etiam ſi ſedendo exponeretur. Hic vides etiam tempore Annæ & Caïphæ non tam corruptum fuiſſe ſtatum Eccleſiæ, quàm ſub Papiſtis. Illi non niſi ſacras ſcripturas in Synagogis proponebant lingua vulgari. Actor. 15. hi verò ſomnia ſua & veras idolomanias & blaſphemias paucis ſcripturæ verbis, alieno & ſermone & ſenſu additis, ut venena melle tegunt.

32. *Poteſtate.* Græcè. ἐν ἐξουσίᾳ, ut etiam R. 1. 22. ſcribit. Scribæ verò & Phariſæi traditiones deceſſorum ſuorum (quas antiquas vocabant. M. 5. 27. 32.) citantes & ingerentes, partim addebant aut detrahebant legi, ut dixi in tract. uſurat. Gallico, à num. 30. uſque ad num. 50. reliquum verò corrumpebant detorquentes (ut poſteà eorum imitatores Sorboniſtæ & Papiſtæ fecerunt) ad opus operatum: tam implementum Legis, quàm ſalutem in externo cultu & externis operibus collocantes. Contrà Chriſtus propria authoritate in fide gratiæ, & miſericordiæ Dei, abrogando palàm malas interpretationes Rabinorum.

Joan. 4.

44. P*Atria.* Quam proptereà reliquit, ut deſcribit L.

46. *Regulus.* Quidam præcipuus ex aula vel familia regia, & initio tantùm credebat Jeſum eſſe eximium Prophetam (quod Chriſtus negat eſſe fidem, verſic. 48.) poſtea credidit ejus verbo, quod poſſet abſentem ſanare. verſ. 50. Tandem credidit eſſe ſalvatorem mundi, & familiam ſuam convertit. verſ. 53.

IN DUODECIMAM PARTEM.

Math. 5.

1. M*Ontem.* Quidam veteres, ut Auguſtinus, inepta allegoria montem exponunt perfectiora præcepta juſtitiæ, præ minoribus datis Judæis.

2. *Docebat.* Iſta eſt alia concio ab ea, quam refert. L. 6. 20. Hæc enim facta eſt in monte: illa verò in loco campeſtri, hæc facta eſt ante electionem duodecim Apoſtolorum, ut teſtatur. L. 6. 13. Hæc facta eſt priuſquam Matthæus fieret diſcipulus, ut probat textus Evangelicus. M. 9. 9. Illa verò non ſolùm poſtquam Matthæus eſſet vocatus in diſcipulum, ut probat. L. 5. 27. Sed etiam poſtquam aſſumptus eſſet in Apoſtolum, ut diſertè probat Evangelium. L. 6. 15. Hæc facta eſt poſt primum Paſcha, ſeu ſecundo anno prædicationis Chriſti: Illa verò poſt ſecundum Paſcha, & ſic tertio anno prædicationis Chriſti, circiter poſt annum à prima, ut probat ſeries ipſa Evangeliſtarum & collatio noſtra. Ita etiam ſenſit Andræas Oſiander, & rectè. quamvis nuper Joan. Calvinus in ſua nova Harmonia ſcripſerit eſſe eandem concionem: Et quod magis erroneum, eſt utramque factam eſſe poſt electos duodecim Apoſtolos, contra textum ipſum apertum Evangelii. M. qui præ cæteris ordinem temporis magis ſecutus eſt, ut Matt. Bucer. & alii docti teſtantur.

3. *Spiritu.* Hoc eſt qui miſeri ſunt & affliguntur in hoc mundo, & eis peculiariter prædicandum eſt Evangelium regni cælorum qui verò terrenis fulgent & tument proſperitatibus & deliciantur, & oblectantur, gaudent & rident. & ob omnium rerum ſucceſſum extolluntur: illi ſurdi ſunt ad Evangelium, neque ſapiunt illis cæleſtia quandiu terrenis rebus. & negotiis ſunt addicti, contra qui turbato ſunt animo qui lugent, premuntur calamitatibus ſecundùm carnem peſſime habent agnoſcunt animi morbos: hi audito Evangelio magnifice conſolantur. Valde erraverunt qui ſcripſerunt in hac ſancta concione, principaliter doceri perfectionem vitæ Chriſtianæ ex moribus & operibus. Principaliter enim docetur exinanitio ſui ipſius, & fides, deinde patientia, & opera ad præſcriptum legis Dei. Quinetiam erravit ſanctus Auguſtinus, qui ſuper hoc ſermone, tomo 4. operum, ſcripſit hîc tradi majora & perfectiora præcepta juſtitiæ præ minoribus datis Judæis in lege Moſi, quia ut ante 20. annos ſcripſi in tractat. uſurar. Latino & Gallico, Chriſtus in hac celeberrima concione nec alibi, nihil addit legi nec decalogo, non agit novum Legiſlatorem operum: ſed tantùm interpretatur, & nativo ſuo ſenſui reſtituit decalogum, Phariſaicis de-

pravationibus laxatum, aut quandoque ſuperſtitioſè reſtrictum, ut diximus in tractatu noſtro ſuper hac concione. Et in ſpecie quantum ad hunc primum verſic. graviter erraverunt qui paupertatem ſpiritus, interpretati ſunt animi modeſtiam & humilitatem: quaſi Chriſtus id agat, ut hanc radicem & fundamentum virtutum jaciat contra ſuperbiam, per quam Diabolus & Adamus ceciderunt, ut Euthymius & Theophylactus hic tradiderunt & Theophilact. Epheſ. 4. a. Verùm, etiam ſi hæc modeſtia & humilitas eſſet fundamentum virtutum moralium: tamen de his hîc non agit Chriſtus, nec de juſtitia humana, ſed de juſtitia divina. Tantum abeſt, ut aliquod fundamentum ponat in aliquo bono aut virtute humana, ut prorſus abroget. Joannes Calvinus intelligit pauperes ſpiritu, qui adverſis premuntur, qui humiliter ſapiunt & ſufferunt, hic & pro verſ. 4. & 5. Quod ut conveniret communi ſcholaſticorum Theologorum ſententiæ, ita in ſe verum eſt: ſed non congruit huic primæ beatitudini & verſiculo, ſed ſequenti, ut in dicto tractatu latius dixi & in quibuſdam lectionibus, maximè in illis quas Aureliis publicè incœpi die Lunæ 13. Auguſti anno ſequi millesimo ſecundo, totam hanc concionem prælecturus, ſi per invidiam quorumdam novorum conſiſtorialium licuiſſet. Multi pii & docti valde probarunt, quod interpretatus ſum Chriſtum in hac prima beatitudine, pro fundamento omnium ſequentium & totius Philoſophiæ Chriſtianæ, contra quam omnes philoſophi cenſetunt ponere veram & meram abnegationem & diffidentiam ſui. Omnem autem fiduciam in alieno beneficio nempe Chriſti, & eos demum qui τὴν πληροφορίαν, ſeu certam reſolutionem habent in mente ſua, videlicet quod ſint planè pauperes, omnique bono vacui & deſtituti reſpectu juſtitiæ divinæ, tantumque abeſſe ab omni præſumptione alicujus meriti, ut demerita ſua verè agnoſcant, ut hanc fiduciam ſuam, in ſola Dei miſericordia per ſolum Chriſtum collocent: horum enim eſt regnum cœlorum, quia non ſolvitur meritis: ſed ex mera gratia his ſolis donatur. Quod adjeci de fide, Chriſtus procul dubio præſupponit, & ſic nihil de meo adjeci, ſed verum punctum tuli ponderando textum, πτωχοὶ τῷ πνεύματι. Non enim dicit, τοῦ πνεύματος, ut non loquitur de his qui defectu aut debilitate ſpiritus laborant, ſed qui judicio ſpiritus paupertatem ſuam ſeriò agnoſcunt. Hæc beatitudo, ut dixi, fundamentum eſt omnium ſequentium, quas hîc non proſequar, ne videar has lectiones meas transferre, & commentarium texere, & non ſimplices annotationes.

Matth. 5.

20. P*Hariſæorum.* Juſtitiam fidei neſciebant, nec docebant, ſed nec internam rectitudinem, quam lex principaliter requirit: Geneſ. 17. a. Ambula coram me & eſto perfectus. Tantum externa legis & cæremonias urgebant, & quod peius eſt, ad opus operatum trahebant, ut hodie ſophiſtæ ſucceſſores eorum.

21. *Antiquis.* Non ergo quod patres aut vetus conſuetudo, ſed quod verbum dictat, inſpiciendum eſt. Sic à trecentis quadraginta annis (ut dixi in tract. contra abuſus Pap. glo. 15. num. 163. in Latino & nu. 449. in Gallico) Papæ ſuas decretales orbi invexerunt, quas vocant antiquas, utque Canoniſtæ dicunt, extra in antiquis. Contra quàm beatus Cyprianus etiam ante 1300. annos clamabat ſolum Chriſtum audiendum, nec attendendum eſſe quid aliquis ante nos faciendum putaverit: ſed quid, qui ante omnes eſt Chriſtus, prior fecerit. lib. 2. epiſt. char. 3. & extat in magno decreto. c. ſi ſolus. 8. diſtinctio.

25. *Adverſario.* Legem Dei rectè intelligunt etiam ſcholaſtici Theologi, id eſt, redi ad cor, & ad veram pœnitentiam, nec differas in poſterum. Et hoc ſecutus ſum in Catechiſmo. Q. 46. Quamvis Nicol. Lyran. hic. & L. 12. in fin. intelligat adverſarium, eſſe fratrem vel proximum injuſtè læſum, cui in hac vita ſatisfaciendum eſt. Et hoc in ſe verum: ſed non placet text. reſtringere ad partem Legis. Ideò ſecutus ſum communem, quæ de tota Lege intelligit, ut etiam beatus Auguſtinus, in lib. de verbis Dom. & Matt. 1. hic. tomo 1.

26. *Quadrantem.* Id eſt, nunquam: ut etiam Pſalm. 109. M. 1. & rectè hic exponit beatus Auguſtinus. lib. 1. abrogans ſophiſticum purgatorium, quaſi vel unico quadrante deficiente, maledictionem (ſi non ſis ab ea in hac vita per Chriſtum liberatus) æternam eſſe Deuter. 27. in fin. Galat. 3. 10. Jacob. 2. 10. Pariter Nicol. Lyranus hîc exponit, donec, id eſt, nunquam exibis quia in inferno non eſt poſſibile unquam aliquid reddere.

27. Hic, & ſup. eod. 21. apparet, ut teſtatur hîc Nicol. Lyranus, Rabbinos Judæorum intellexiſſe per præcepta Decalogi exteriora tantum opera prohiberi, non autem motus animi, prout legiſlatio humana & civilis, ut dixi in epitome contractuum & uſurar. Gallica. num. 31. 37. in fin. Ut etiam patet apud Joſephum illuſtrem Judæum. lib. 12. antiq. cap. 16. antiquioris libri mei, ſed cap. 13. recentioris editionis, ubi reprehendit Polybium Megalopolitanum, in eo quòd (in tertia, ut puto, vel quarta librorum ſuorum decade, quæ perierunt) ſcripſerit Antiochum Epiphanem ideo periiſſe, quia voluit & tentavit templum Dianæ in Perſide expilare. Nam inquit (Joſephus) qui nullatenus egit peccatum, ſed tantùm cogitavit, nullo reatu tenetur. Hæc erat hæreſis, & falſa traditio Rabbinorum, quam Chriſtus hîc reprehendit. Cæterùm de impia tyrannide, & Antiochi interitu vide 1. Machab. 1. 6.

36. *Malo.* Scilicet per malum, aut poſtpoſita vocatione & gloria Dei: Quibus ſtantibus licet reſiſtere. l. 18. d. Act. 23. 3. & 25. 11. ut dixi in tract. uſurar. Latino. num. 88. & Gallico. num. 34. 35. Et ut inquit Mart. Luth. tomo 1. pag. 407. in fin. extra caſum confeſſionis Chriſtianus eſt civis hujus mundi, &c.

Matth. 6.

1. M*Ercedem.* Rectè ait Mart. Bucer. merces eſt quod opus ſequitur, non quod opere promereris: ſed ut valde errant, qui putant vitam æternam, vel regnum cœlorum dari operibus, vel eſſe compenſationem ſeu retributionem Sanctorum, etiam ſummorum operum, ut abnegationis ſui & martyrii: datur enim gratis, reſpectu noſtri, ſolo merito Chriſti, ut diximus in cap. præcedenti, annotat. 3. Ita incautè loquuntur, vel malè intelligunt, qui mercedem (de qua hic & infrà eodem verſic. 4. 6. 18. & infrà 19. 29. R. 10. 40. L. 13. 30. & locis ſimilibus) intelligunt ipſum regnum cœlorum, vel ipſam vitam æternam. Aliud eſt enim donum regni cœlorum, aliud quoddam donum, vel quædam remuneratio reſpectu noſtri, cui plura debemus, & ſervi inutiles ſumus. L. 17. 10. Sed reſpectu ſuperabundantis liberalitatis Dei, ut dixi in Catechiſmo. q. 27. 39. & infrà. partit. 67. M. 20. ſuper parabola denarii diurni.

2. *Receperunt.* Sic infrà eod. 5. 16. L. 6. 24. Ex quibus facile colligetur quod reprobis, quatenus aliquid boni faciunt, datur merces in hoc mundo: electis autem Deus omnem mercedem reſervat in cœlo, nec eis in mercedem imputat, quæ dat, vel prærogat eis in hoc mundo: ut etiam tetigi in Catechiſmo. q. 40. & alibi fuſius.

12. *Etiam.* Non abs re loco, *&* poſuit, *etiam*: quia hic non eſt commoratio, ſed nec æquiparatio quidem: ſed quædam ſimilitudo valde inæqualis: quia petimus à Deo infinitum dimitti, quod multùm diſtat

ab eo quod dimittimus fratribus ſeu proximis, ut tetigi in Catechiſmo. q. 55. & Græcum, ϗ, ſæpe ſtat pro etiam, ut etiam vertendum & intelligendum docet textus. L. 11. 4. ibi ϗ γὰρ αὐτοὶ, ſi quidem & nos, quæ, non ſolùm commutationem, ſed etiam æqualitatem excludunt.

13. *Inducas.* Ne nos inferas in tentationem. Paul. 2. ad Corinth. cap. 2. verſ. 14. ne quid faciamus mali: unde ſatis apparet quod ad non peccandum, id eſt ad non malè faciendum (quamvis eſſe non dubitetur arbitrium voluntatis tamen ejus poteſtas non ſufficiat niſi adjuvetur infirmitas ipſa, igitur oratio clariſſima eſt gratiæ juſtificatio Auguſtinus. epiſt. 95. tom. 2.

Sed libera nos à malo. Orandum non ſolum ne inducamur in malum, quo peccavimus, ſed etiam liberemur ab eo quo jam inducti ſumus, quod non fiet in hac vita Auguſtin. lib. de ſerm. Dei in monte. tom. 4.

22. *Oculus.* Pulchra analogia lucis corporalis ad lucem rationis & mentis, ut enim ſe habet oculus ad corpus, ita mens ad animam.

23. *Lumen.* Hinc tota ratio & mens mala, quæ in nobis eſt, & tota juſtitia humana quam ex nobis habere poſſumus viribus mentis, & liberi noſtri arbitrii, pronunciantur eſſe tenebræ reſpectu Dei, ſeu lucis fidei & juſtitiæ divinæ. Et infertur quàm tetræ ſint tenebræ, ſi quis etiam lumine humano, hoc eſt, virtutibus, & juſtitia humana careat, vitiis & ſceleribus deditus: hujuſmodi enim belluæ magis, quàm homines dici merentur.

25. *Solliciti.* Ut Proverb. 10. 22. Benedictio domini ditat hominem, & non affert dolorem ſecum, & 23. 4. Noli laborare ut diteris: ſed prudentiæ tuæ pone modum, id eſt, labora, ſed tolle cupiditatem & anxiam ſollicitudinem. Epheſ. 4. 28. 2. Theſſal. 2. 3. 10. Proverb. 6. Quæ loca ſic facilè conciliantur, ut dixi in dict. tract. uſurar. Latino. q. 2. & Gallico. numer. 42.

Matth. 7.

1. JUdicemini. Temerarium tantùm vel illicitum judicium prohibet, ut dixi in locis nuper allegatis. Juſtum autem judicium probat, non ſolùm publicum & politicum. Deuter. 1. 16. ſed etiam privatum, etiam mentale. J. 7. 24.

8. *Petit.* Scilicet, in nomine & obedientia Dei, & ſic in fide. J. 14. 13. 14. aliàs non exauditur. Jacob. 4. 3. Dixi in Epitome ſeu Catechiſmo. quæſt. 50. merito diſcipuli rogabant Chriſtum doceri orare. Luc. 11. a.

12. *Volueritis.* Variè exponunt Scholaſtici tam Theologici in 3. Sententiar. diſtinct. 37. quam Juriſperiti. c. 1. diſtinct. 1. in l. 1. ff. quod quiſque jur. Breviter hæc verba non ad ſtultum affectum, ſed ad rectum judicium referuntur: prout & tota 2. tabula decalogi à qua præceptum hoc elicitur. Ideo finis verſ. non refertur ad principium ejuſdem tantùm, ſed ad omnia præcedentia, niſi in quantum principium hujus verſic. compendiosè complecteretur præcedentia cum fide, ut & infrà M. 22. 40.

20. *Igitur.* Magno ſerio concluſivè repetit quod nuper. num. 16. non à titulis vel externa facie, ſed ab effectibus & reipſa diſcernendos Doctores & Miniſtros, an divinitus miſſi ſint.

IN DECIMAM TERTIAM PARTEM.

HAnc 13. partem poteram cum 12. parte continuare: ſed eodem ordine textus ſervato ſeparavi, ut inſignis illa concio per ſe ſtans magis conſpicua eſſet. Et quia hic tranſitur ad alia quæ ſolus M. narrat Chriſtum digreſſum è monte, antequam perveniſſet Caphernaum, leproſum ſanaſſe. Et mox ut ingreſſus eſt Caphernaum antequam perveniſſet ad Synagogam, ſanaſſe puerum Centurionis paralyticum. Leproſus ille non eſt is de quo. R. 1. 40. L. 5. 12. quia ille ſanatus fuit ſaltem poſtridie quàm Chriſtus ſanaſſet ſocrum Simonis: vel, ut magis puto, aliquot dies poſt, & omnino poſtquam ſanata ſocru Simonis (ubi ea nocte manſit) die ſequenti ante lucem egreſſus fuiſſet ad orandum in deſertum, nec tunc revertens Caphernaum, ſed iens ad alios vicos & civitates. In quarum una repertum leproſum ſanavit, quod veriſimiliter fuit aliquot dies poſt ſanatam ſocrum Simonis. Et ſaltem neceſſe eſt non citius factum eſſe, quàm poſtridie, & ſic neceſſe eſt alium eſſe, quàm de quo loquitur. M. c. 8 in princ. qui in agris & in itinere ab illo monte in Caphernaum, ſanatus fuit, & omnino priuſquam Chriſtus veniſſet in domum Simonis, dum ſanavit ejus ſocrum. Imò priuſquam eadem die ingreſſus eſſet Synagogam, imò priuſquam illa die ingreſſus eſſet Caphernaum. Errarunt ergo qui ſcripſerunt eundem fuiſſe leproſum. & idem miraculum, idem tempus, eundem locum, cum omnia ſint diverſa & clariſſimè diſtincta in textu Evangelico. Sed bene idem eſt leproſus de quo R. 1. 40. uſque ad fin. cap. & L. 5. 12. 13. 14. ut infrà. par. 18 quamvis Calvin. hic, hæc omnia in idem miraculum, & eandem perſonam, idem tempus, & eundem locum, malè confundat. Pariter rectè ſenſit Oſiander, aliam & diverſam eſſe hiſtoriam hujus Centurionis, ab ea quàm refert. L. 7. 2. quamvis eum ut ridiculum tacito nomine reprehendat Calvin. in ſua Harmonia. Sunt enim nuvem differentiæ inter hanc & illam hiſtoriam. Prima, quod hæc facta ſit inter primum & ſecundum Paſcha prædicationis Chriſti. Illa verò inter ſecundum & tertium Paſcha, unius ferè anni interſtitio, ut patet infrà part. 29. Secunda, in iſta Centurio ipſe venit ad Chriſtum: illic verò non venit ad eum, ſed miſit ſeniores Judæorum. Tertia, hic æger erat puer Centurionis, illic ſervus, quæ multùm differunt. παῖς enim Græcè, ut puer Latinè, non minus pro filio, quàm pro puero uſurpatur: longè aliud de ſervo. Atqui M. primo, παῖδα tantùm, & ter meminit. Secundò, δοῦλον, παιδὶ, ſanando opponit. At L. ægrotum, δοῦλον fuiſſe ait, id eſt, ſervum. Et quamvis ſemel exprimat vocem παῖς, tamen bis & in principali oratione δοῦλον, tantùm exprimit. Quare miror Eraſmum hic vertiſſe famulum, & magis miror Santem Pagnin. & Oſiandrum, & Tigurinos Eraſmum ſequendo vertiſſe famulum, & Calvinum eos ſequi: ſed in hoc rectiur & verior eſt vetus vulgata editio, quam propter eos ſecutus ſum. Quarta, hic æger erat paralyticus, qui eſt morbus diuturnus, illic verò laborabat in extremis, non expreſſo morbi genere. Quinta, hic nulla mentio ſeniorum & ſynagogæ: ſed ibi ſeniores rogant pro Centurione abſente, eo quòd Gentem eorum diligeret, ac ſynagogam eis ædificaſſet. Sexta, Chriſtus hic, præſenti Centurioni dicit, ego veniam (ſcilicet poſtquam docuiſſet in ſynagoga) & curabo eum ſed ibi non divertendo in ſynagogam, ſtatim ad abſentem cum ſenioribus proficiſcitur. Septima, hic Centurio præſens, ait, non ſum dignus, ibi verò abſens alios nempe amicos nuntios mittit ad Jeſum ne veniat. Octava, hic Jeſus præſenti Centurioni dicit. Abi, & ſicut credidiſti, ita fiat tibi: ibi verò nihil dixit Centurioni, ut pote abſenti: ſed ejus amici reverſi moribundum ſanum invenerunt. Nona, hic παῖς ſanatus eſt: ibi, δοῦλος, quæ multum differunt, ut dictum eſt. Decima, quia hic Eraſmus in annotationibus, teſtatur ſe in antiquis codicibus Græcis repeiſſe hanc in fine hujus hiſtoriæ clauſulam, καὶ ὑποστρέψας ὁ ἑκατόνταρχος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ εὗρε τὸν παῖδα αὐτοῦ ὑγιαίνοντα. id eſt, & reverſus Centurio in domum ſuam in illa ipſa hora reperit puerum ſuum ſanum. Idem teſtatur hic Martinus Bucerus, &

ita habeo in libro meo Novi Teſtamenti Græco ad marginem, Genevæ impreſſo anno 1553 per Joann. Criſpinum olim Amanuenſem meum. Cujus etiam clauſulæ memi nit hic Theod. Beza, diſertè ſentiens diverſas eſſe hiſtorias. Rectè ergo hæc diſtinxit Oſiander, nec reprehendi debuit, ſed potius laudari, quod primus eas exactè diſtinxerit: quamvis Chryſoſtomus hic, & poſt eum Euthymius, & Theophylactus Epitomatiſtæ ſui, & omnes ſcholaſtici Theologici, quinetiam Martin. Bucerus, & alii hic eandem hiſtoriam eſſe putaverunt. Etiam nuper Joan. Brentius, in Luc. Homil. 68. cap. 7.

Matth. 8.

4. O*Stende te*. Nondum erat abrogata lex Moſis, quæ Levit. 13. 3. ſacerdoti dat arbitrium judicandi & ſeparandi leproſum, & mundatum recipiendi, facta certa publica oblatione Levit. 14. 3. cum ſeq. Ad hanc tantùm legem cæremonialem adhuc durantem reſpexit Chriſtus: non autem ad confeſſionem auricularem Papiſtarum, plus mille ducentis annis poſt nativitatem Chriſti ſuperſtitiosè impoſitam. Quod autem jubet ſanatum nemini dicere, non facit ad imponendum ſilentium: ſed ad prohibendam remoram ut omnibus omiſſis ſtatim feſtinaret oſtendere ſe Sacerdoti Levitico, huic muneri præpoſito, & offerre munus ſecundum legem Moſis in teſtimonium ipſis Sacerdotibus Leviticis, id eſt, ut teſtificaretur eis, Jeſum eſſe Meſſiam, ut eſſent inexcuſabiles.

10. *Tantam fidem*. Intelligendum de vulgo Judæorum, ut ait Brent. in eâdem hiſtoria. Luc. c. 7. Homil. 68 Vel melius reſpectu Capharnaitarum ſequentium ſe. Non enim excludebat Nathanaelem, & raros ſimiles Iſraelitas, & multo minus Baptiſtam adhuc in carcere viventem.

IN DECIMAM QUARTAM PARTEM.

HAnc & duarum ſequentium partium hiſtorias ponit Calvin. ante ſermonem Domini in monte, de quo ſuprà part. 12. Et probabile ait dæmoniacum de quo in hac 14. parte, fuiſſe unum ex turba illa de qua M. 4. 24. ante ſermonem Domini in monte. Sed ipſe contextus Evangelii neceſſariò docet aliam fuiſſe, & has hiſtorias, eo quod collocavimus ordine, poſt ſermonem illum factas fuiſſe, ut etiam prius rectè collocavit Oſiander, in quo Joan. Gerſon in ſuo Monoteſſaro & alii ante & poſt eum errarunt, addentes Evangeliſtas multa nunc per anticipationem, multa per rememorationem ſcripſiſſe, quos in hoc ſequitur. Sed fallitur Calvinus, putans has hiſtorias ſermonem illum in monte præceſſiſſe, atque ideo dicens M. hiſtoriam ſequentem de ſocru Petri non ſuo ordine, ſed anticipando recitaſſe, ex eo quòd R. 1. 29. quatuor quantum diſcipulos Chriſto fuiſſe comites tradit. Sed hoc nullo modo concludit: nondum enim aliquos aſciverat in Apoſtolos. Et quamvis multi diſcipuli ſequerentur eum in concionibus, ſynagogis, & locis publicis: tamen pauci ſecum hoſpitium intrabant, præſertim quando pauperem domum intrabat, ut hic defunctus ſynagoga, divertit in domum Simonis & Andreæ. qui erant pauperes piſcatores, adhuc onerati ſocru Simonis laborante magna febre, duos tantùm filios Zebedæi ſecum adduxit, vel quia erant ſocii Simonis. L. 5. 7. 10. eos ipſe Simon invitavit. Et Martinus Bucer. M. 8. rectè conjicit Petrum è Bethſaida domicilium tranſtuliſſe Capharnaum: quia Chriſtus ibi frequentius diverſabatur, utque curam ſuorum, quantum per Dominum licere poſſet, commodius gereret. Audivi percontantes de intellectu verborum. L. 4. 39. Et adſtans ſupra illam: Reſpondi, non eſſe intelligendum jacendo, ut olim Eliſæus ſuper mortuum. 4. Reg. 4. 34. Sed juxta lectum (non actum, ſed ut apud pauperes ſolo locatum) ſtando ſe inclinavit, ut illam apprehenſa manu erigeret. R. 1. 31. &c. confer ſimplicem textum, ut fideliter collocavimus, & omnia ſunt clariſſima.

IN DECIMAM SEPTIMAM PARTEM.

Luc. 5.

1. G*Enezareth*. Stagnum iſtud vocatur mare Galilææ. M. 4. 18. R. 1. 16. I. 6. 1. & mare Tyberiadis. I. 6. 1. & 21. 1. Lacus eſt in quem Jordanis ad Chorozaim influit 16000 paſſuum longitudinis: 6000 paſſuum latitudinis, ſecundùm Plin. hiſtor. lib. 5. cap. 15. ubi ait vocari Genezaran, ſed patria voce dicitur Cinnereth, id eſt, mare dulce, ut ſcribit Martinus Bucer. in 4. M. & Num. 34. 11 Joſue 12. 3. vocatur mare Cinnereth. Santes vertit Cinneroth. Joſeph. Antiq. lib 18. cap. 2. vel cap. 3. in editione Colonienſi, vocat ſtagnum Genezar, vel Genezaræ. & lib. 13. cap. 7. vel 8. vocat aquas Genniſaron, vel Geneſar. Belli verò Judaici. lib. 5. cap. 6. ſecundum veterem: & cap. 4. ſecundum recentiorem impreſſionem, vocat lacum Tyberienſem, & lacum Geneſar. lib. 3. belli. cap. 20. aliàs cap. 18. ubi ait, longitudinem ejus eſſe triginta, latitudinem verò viginti ſtadiorum, & huic indigenæ magis, quàm Plinio Romano credendum eſt. Et olim etiam tempore Joſue, civitas ad partem Occidentalem & Meridionalem, ſeu ad exitum loci nomine Cinnereth, venit in portionem tribus Nephthali. Joſ. 19. 35. Regio ſita ad littus Occidentale laci, vocabatur Cinneroth. Deut. 3. 17. Joſ. 11. 2. Hinc pars quædam ejus regionis adhuc tempore Chriſti & Apoſtolorum nomen retinuit, & vocabatur terra Genezareth M. 14. 34. R. 6. 53. Aliud enim eſt ſtagnum Cinnereth qui eſt lacus aliud terra Genezareth ad littus Occidentale, non longè à Tyberiade, quam inſtauratam Herodes Antipa in honorem Tyberii ſic vocavit, & ab ea lacus cœpit vocari mare Tyberiadis, prout antea vocabatur mare Cinnereth, quo nomine Tyberias oppidum prius vocabatur, ut teſtatur Hieronymus in locis Hebraïcis, & in Ezech. cap. ult. Idem ergo ſunt in Evangeliſtis, mare Galilææ, mare Tyberiadis, & lacus vel ſtagnum Genezareth. Imò etiam nomine non expreſſo, quoties in eis fit mentio περὶ τῆς θαλάσσης, vel, λίμνης, & agitur de certo loco non expreſſo, ſemper intelligitur de dicto mari Galilææ, ut M. 17. 27. Nihil enim ibi geſtum narratur ad aquas Meron, nec ad mare mortuum. Quod impropriè à Volaterra. Geograph. lib. 11. dicitur ultimus lacus Jordanis, quia Jordanis ſalubris, Aſphaltitem qui inſalubris eſt, non effecit, ſed in illum mergitur: quod in Sacris litteris vocatur mare ſalſiſſimum. Deuter. 3. 17. Joſue 15. 5. & 16. 8. ſed aquas Meron. Joſue 11. 5. 7. Joſeph. belli Judai. lib. 3. c. 20. aliàs. c. 18. vocat lacum ſeu paludem Semechonitidis, ſeu Samachonitis, & æſtivo tempore fere tota deſiccatur in paludes. Sebaſtia. Munſter. coſmograph. lib. 5. quando verò in Evangeliis abſolutè fit mentio de mari, intelligitur de quocunque, ut M. 18. 6. & 21. 21. R. 9. 42. Luc. 17. 6. Apud Moſem autem & Joſuam quoties fit mentio de mari magno vel ultimo vel noviſſimo, intelligitur de Mediterraneo, ut Num. 34. 5 Deuter. 11. 24. Joſ. 11. 47. ubi verſ. præcedenti fit ſimpliciter mentio maris, ſed ex adjunctis de Mediterraneo intelligitur.

IN DECIMAM OCTAVAM PARTEM.

R. 1.

HAnc hiſtoriam aliam eſſe ab ea de qua ſuprà par. 13. collatio ipſa textus probat, ut dictum eſt ſupra par. 13.

45 *Jeſus.* Reſcripſit αὐτοῖς, ſed vitandæ repetitionis cauſa, poſt Eraſm. Bullinger. & Tygurinam poſui. docti quidam putant hunc leproſum non obtemperaſſe mandato Chriſti & graviter peccaſſe, quod deberet gratias referre benefactori ſuo, non juxta ſuum ſenſum obediendo, quia nullum aliud commune acceptius ſacrificium. Ego verò magis puto non fuiſſe illi impoſitum ſilentium à Chriſto, ſed feſtinantiam juſtificandi ſacerdotibus Leviticis, ut in ſimili miraculo circiter ante annum, ſuprà parte 13. in annotationibus dixi. non ergò puto hunc peccaſſe, nec contraveniſſe mandato Chriſti, ſed ſive retardatione feſtinandi ad conventus illos obiter & verbis & præſentia judicaſſe quod non erat prohibitum.

IN DECIMAM NONAM PARTEM.

1 HAnc M. 8. verſic. 18. * Eandem eſſe hiſtoriam
quæ (ut infra part. 44.) R. 4. à verſic. 35 & L. 8.
à verſic. 22. tenent antiqui etiam patres & doctores ut
Ambroſ. Auguſti. Chryſoſtom. & Euthymius &
Theophylact. Chryſoſtomi Epitomatiſtæ, & omnes
ſcholaſtici Theologi, in quibus Nicolaus Lyranus,
etiam Joan. Gerſon in ſuo Monoteſſaro. c. 36. Et
idem Martin. Bucer. cum 8. Sed Henric. Bullinger.
ibi an diverſa ſit hiſtoria & diverſæ regiones, an eadem
dubitat. liberumque relinquit. At Andr. Oſiander
harmoniæ. lib. 1. in annot. c. 39. primus omnium
clarè docuit diverſas eſſe hiſtorias, ut mirer Calvinum
poſtea maluiſſe communem errorem ſequi, quem
Beza tacitè ſequitur R. 5. 1. dicens eandem eſſe ur-
2 bem & regionem. * Placet utriuſque ſententiæ con-
jecturas diligenter perſequi, & excutere. Et primò
eandem hic eſſe hiſtoriam in tribus Evangeliſtis videtur,
quia ſinguli concordant in trajectu ejuſdem maris
vel ſtagni. Secundò concordant Chriſtum è littore
Occidentali ſolviſſe, ut tranſiret in ſuperiorem &
Orientalem lacus ripam, ut pariter in his tribus Evangeliſtis
æque clarè exprimitur: quamvis de hoc Oſiander
dubitet. Tertiò ſinguli concordant Chriſtum obdormiviſſe
in navi. Quartò tempeſtatem ortam. Quintò
diſcipulos eum excitaſſe, & periculi admonuiſſe.
Sextò tempeſtatem verbo ejus ſedatam. Septimò diſcipulos
ob exiguitatem fidei increpitos. Octavo enavigatum
in ulteriorem Orientalem ripam. Nonò legionem
dæmonum ejectam. Decimò in porcos ablegatam.
Undecimò porcos in mare vel ſtagnum illud
ſe præcipitaſſe, & periiſſe. Duodecimò paſtores in
civitatem nunciaſſe. Decimo tertiò homines egreſſos
Chriſtum conſpexiſſe, & ut è finibus eorum diſcederet
rogaſſe. Decimoquartò Chriſtum per idem mare
3 regreſſum. * Ecce jam quot & quanta ſimilia: ſed
tamen quod ſint diverſæ hiſtoriæ, nempe duæ, prior
M. hic, poſterior R. L. infrà parte 44. videtur, primò,
quia M. ſuam narrat factam ante tempus ſecundi
paſchatis: imò etiam ante vocationem ſuam in ſimplicem
diſcipulum, & ſic primo anno prædicationis
Chriſti. Sed R. L. narrant ſuam poſt tempus ſecundi
paſchatis: imò etiam poſt vocationem. M. è telonio,
inſtitutionem duodecim Apoſtolorum, & poſt octo
parabolas ad littus Occidentale dicti maris datas,
cum M. ſuam narraverit diu etiam quatuor integris
capitolis ante primam dictarum parabolarum. Igitur
diverſæ ſunt hiſtoriæ onius circiter anni interſtitio.
Prima. M. primo anno prædicationis Chriſti. Secunda.
R. L. poſteriore anno. Secundò. M. in ſua Chriſtum
ait trajeciſſe in regionem Gergeſenorum: at
R. L. in regionem Gadarenorum. Tertiò. M. ait duos
dæmoniacos occurriſſe: ſed R. L. de uno tantum loquuntur.
Quartò, M. narrat duos illos ſupra modum
ſævos & omnibus infeſtos, ut nemo poſſet illac iter
facere ſed R. L. non dicunt hunc viatoribus infeſtum,
nec in alios ſævire ſolitum, ſed in ſe tantùm. Quintò,
apud M. illi duo liberè vagabantur: ſed apud R.
L. ſingularis iſte catenis & compedibus ſubinde vinciebatur,
quæ tamen ſemper diſrumpebat. Sextò,
apud M. incertus eſt numerus porcorum: ſed apud
R. L. dicuntur ferè bis mille. Septimò, apud M. de
illis duobus nihil amplius narratur, ſed apud R. L.
unicus iſte veſtitus, & ſanæ mentis ad pedes Jeſu ſediſſe,
eumque ſequi voluiſſe, ſed ablegatum eſſe, ut
ſuis beneficia Dei prædicaret, aſſeritur. Octavo, apud
M. unius tantùm navis fit mentio: ſed R. alias
quoque naviculas, navim Chriſti ſecutas ſcribit.
* Nonò, ſcribit Chriſtum in puppi ſuper cervical 4
obdormiiſſe: de quo M. non loquitur. Decimò. M.
motum magnum factum in mari ſcribit: ſed R. L.
procellam venti magnam. σεισμὸς autem, quo utitur
M. propriè terræ motum ſeu quaſſationem &
hiatum ſignificat, qualem Lacedæmone anno quarto
Archidami regis horrendum valde factum deſcribit
Plutarch. in vita Cimonis. Sed λαῖλαψ, quo R. L.
utuntur, turbinem ſeu procellam ſignificat. * Sed 5
quinque ultima ſatis levia ſunt, quinque priora hujus
poſterioris ſententiæ urgent, quorum tria prima neceſſario
probat ſeries textus Evangelici, præſertim ipſius
M. qui teſtatur illam factam priuſquam è telonio
vocaretur à Chriſto in ſimplicem diſcipulum,
& teſtimonio R. L. qui teſtantur hanc poſteriorem
factam diu poſtquam M. vocatus erat è telonio,
& adhuc poſtquam deinde factus fuit Apoſtolus. * Ad 6
ſecundum autem declinandum, quidam ſcripſerunt
Gergeſenorum & Gadarenorum eandem eſſe regionem,
nec re, ſed ſolo nomine differre. Ita aſſerit
Calvinus in ſua Harmonia, & ſentit Beza. L. 5. 1. Hæc
facilis eſt evaſio his, qui ut labore inquirendi defungantur,
in communi errore acquieſcere malunt. Sed
alii audaciores vim inferunt litteræ, dicentes, quod
emendatiora exempla habent Gergeſenorum, non
Geraſenorum, neque Gadarenorum, etiam apud M,
ut vult Joan. Hentenius, apud Euthymium. M. 8.
quod eſt caput duodecimum apud Græcos & Theophylact.
R. 5. ut etiam noviſſimè ibi ſentit Beza
* Sed hæ duæ ultimæ evaſiones ſatis confutantur ex 7
locis quæ doctè ſcripſit Andr. Oſian. in annot. Harmoniæ
ſuæ. lib. 1. c. 39. quibus addens duo tribus, &
ſeptuaginta annis ante nativitatem Chriſti, & totidem
annis poſtea, notiſſimum fuiſſe toto illo tempore,
etiam notorio facti permanentis (ut Juriſconſultorum
verbis utar) & teſtimonio eorum qui tunc vixerunt
& ſcripſerunt, aliam fuiſſe Gadarenorum,
aliam Gergeſenorum regionem, quanquam vicinas,
& utramque ad littus Orientale laci Tyberiadis ſitam,
ut patet ex ſcriptis Joſephi, qui tum temporis
vixit. Gadarenos autem eorumque urbem ad littus
illud Orientale · ſed verſus meridiem ſitam fuiſſe, veriſimile
ſcribit Oſiand. Ita ut trajectus à Capharnaum
vel à Bethſaida in regionem Gadarenorum, fuerit
à Septentrione in meridiem per medium lacum. * Flo- 8
rebat Gadara 80. annis ante natum Chriſtum, donec
Alexander qui Ariſtobulo fratri, qui matrem carceraverat
& fame necaverat, primuſque accepto diademate
Judæorum regem ſe appellaverat ſucceſſit
beneficio Salomes quæ apud Græcos Alexandra nominatur
viduæ Ariſtobuli, vix anno tyrannidis exacto
miſere mortui, quam fratris relictam cum regno
uxorem cœpit, & pace cum Cleopatra Ægypti regina,
Ptolomæum majorem filium ſuum perſequente,
facta, Gadaram decem menſibus obſeſſam, &
Amathunta ſupra Jordanem expugnavit, teſte Fla-

vio Joſepho Antiq. Judæor. lib. 13. c. 16. 17. in impreſſis
Pariſiis anno 1514. & c. 18 19. in impreſſis Coloniæ anno
1524. qui eodem. lib. c. 19. ſecundum priorem. c. 21. ſe-
cundum poſteriorem impreſſionem dicit quod Judæi
inter multas acquiſitas vel recuperatas urbes pacificè
poſſidebant Gadaram, ſub imperio dicti Alexandri qui
27. annis regnavit, & in monte Geraſenorum Re-
gaba caſtellum trans Jordanem obſidens obiit, re-
gnum relinquens non filiis, ſed Alexandræ uxori,
mandans ut omnem poteſtatem Phariſæis daret, quod
ipſa fecit, & novem annis pacificè cautèque regna-
9 vit: * ſed filiis omnia conturbata reliquit, qui teſte
etiam Strabone geographiæ. lib. 16. de imperio diſce-
ptantes, occaſionem dederunt ut à Pompeio pro Ro-
manis occupatum regnum, per varias tandem clades
in Herodem Alienigenam recideret, Joſeph. antiquit.
lib. 14. ubi c. 3. ſecundum priorem Pariſienſem, & c.
8. ſecundum Colonienſem impreſſionem ait, Pom-
peium victorem pecunias templi contingere noluiſſe:
ſed Gadaram paulò antè (ſcilicet à dicto Alexandro
dirutam) ædificaſſe, & Demetrio liberto ſuo Gada-
renos donaſſe, reliquas verò plures urbes habitatori-
10 bus reddidiſſe, * in bello Judaico quod ante antiqui-
tates ſcripſit (ut ipſe lib. 1. antiq. c. 19. ad fin. teſta-
tur) lib. 3. belli. c. 5. ſecundum priorem. c. 6. ſecun-
dum poſteriorem impreſſionem; Veſpaſianum Gada-
renſium civitatem primo impetu cœpiſſe, & rurſum.
libro 5. belli. c. 4. ſecundum priorem. c. 3. ſecundum
poſteriorem impreſſionem Veſpaſianum rediiſſe Ga-
daram tranſamnianæ regionis (id eſt trans Jordanæ)
metropolim validiſſimam, optimatum deditione cœ-
piſſe, & adverſus eos qui è Gadaris fugerant equita-
tum emiſiſſe, ut ſic trans fluvium tota regio Roma-
nis ceſſerit, & ubique omnia uſque ad Macheruntia
devincta fuerint, priuſquam Hiericunta caperet, de-
inde ad Hieroſolymam exſcindendam filium Titum
mitteret, Romam ad Imperium capeſſendum vadens.
Scribit interim lib. 5. belli. c. 7. ſecundum veterem.
cap. 6. ſecundum novam impreſſionem, Veſpaſianum
per Lucium Annium Geraſion urbem, ſive Geraſam,
primo impetu cœpiſſe, ſed quia aliter nec confines,
nec circumſtantias explicat, non auſim affirmare eſſe
11 Geraſenos, quanquam veriſimile ſit. * Sed ſatis eſt
quod ex ſcriptis ejus clarè liquet aliam toto eo tem-
pore fuiſſe regionem Gadarenorum, & aliam Gera-
ſenorum, ſive Gergeſenorum, ut idem. lib. 5. cap. 8.
ſecundum priorem, cap. 7. ſecundum poſteriorem
impreſſionem meminit de Simone patria Geraſeno,
qui Hieroſolymæ novam tyrannidem & bellum ex-
citavit. Alia ergo erat regio Gadarenorum; alia regio
Geraſenorum plus 70. annis ante, & plus Joannis con-
tinuatam tempore poſt Chriſtum natum. Igitur neceſ-
ſariò probata relinquitur intentio noſtra, ad quam
ſupervacuum eſt inquirere an Gergeſeni ſint Septen-
trionales Gadarenis, ut non levibus, ſed à ſumma
antiquitate petitis conjecturis aſſerit Oſiander, di-
cens Gergeſenos fuiſſe Geſuritidas & Machatidas,
de quibus 12. 13. & ult. Joſue ad ripam Jordani Orien-
talem, ſupra lacum Genezareth Septentrionem ver-
ſus, quæ poſt exilium Babylonicum magnam muta-
12 tionem paſſa ſunt. * Sufficit enim quod tempore
Chriſti & Evangeliſtarum erant alii à Gadarenis habi-
tantes trans ripam Orientalem laci Genezareth, ut
& Gadareni. Nec verum eſt Gadarenorum, Gerge-
ſenorum, Geraſenorum nominibus unam regionem
ſignificari, quæ fuit in tribu Manaſſe trans Jordanem,
nec id liquet ex Luca. cap. 6. nec eam Strabo. lib. 16.
vocat Gadarida, ut ait Beza. L. 5. 1. quia Strabo. de
ea nullo modo meminit, quamvis Strabo. lib. 16.
ſcribat, ἔστι δὲ καὶ ἐν τῇ Γαδαρίδι ὕδωρ μοχθηρὸν λιμ-
ναῖον, οὗ τὰ γευσάμενα κτήνη, τρίχας καὶ ὁπλὰς καὶ κέρα-
τα ἀποβάλλει, id eſt, ad verbum, eſt etiam in Gandaride
aqua peſſima lacuſtris, qua guſtata pecora pilos, un-
gues & cornua amittunt. Sed Strabo non dicit ſitum
hujus Gandaridis, nec alibi de ea meminit, quamvis
eodem libro ante duo folia bis meminerit Gadaris,
ſed ea non eſt regio, ſed maritima ad littus maris Me-
diterranei, quam locat inter Jamniam & Azotum,
æquè maritimas: * ſed prætextu hujus loci Stra- 13
bonis graviter erravit Jacobus Zieglerus, qui ſcri-
pſit porcos illos quos legio dæmonum invaſit, præ-
cipitatos fuiſſe: non in ſalubrem lacum Geneza-
reth: ſed in peſtilentem illum lacum Gadaridis,
etiam ſi eum Joachimus Vadianus in Epitome ele-
gantis geographiæ ſuæ, in locis Judææ, Samariæ,
& Galilææ: & Henric. Bullinger. lib. 4. in Evan-
gelia. M. 8. nominatim ſequantur, hoc enim eſt
contra textum expreſſum Evangeliorum, quia M.
R. expreſſim dicunt gregem illum præcipitem actum
in ipſum mare quod Jeſus trajecerat. Pariter L. ait
præcipitatos & ſuffocatos in illud ſtagnum quod Je-
ſus trajecerat, quod conſtat eſſe mare Tyberiadis:
nec minus erravit Vadianus ſcribens, trans lacum
illum Genezareth ſitum eſſe & expenſum fertilem
agrum Genezareth, qui lacui nomen dedit, & in-
telligit trans littus Occidentale, quod eſt manifeſtè
falſum, prout falſum eſt Gamalam & Gadaram op-
pida ſita eſſe in dicto agro Genezareth, ut ſcribit,
cum ſita ſint in Orientali oppoſito littore, non æque
fertili & amœno ut Occidentale. * Sed Henrenius 14
apud Euthymium. M. 8. ſomniavit de Gadra ci-
vitate apud Judæos, cui præceps adjacet ſtagnum,
& nullomodo mare: nullibi enim hoc ſomnium
reperitur. Et impertinens eſt quod ſubdit de Gera-
ſa civitate Arabiæ, carente mari & ſtagno. Et magis
erravit contra ſeriem Evangeliſtarum, ponendo Ger-
genam & Gergeſenos juxta Tyberiadem, & ſi ad
Occidentalem partem maris Tyberiadis: cujus op-
poſitum manifeſtum eſt ex concordi le.. M. R.
L. & per Hieronymum in locis Hebraicis, & in
Abdiam prophetam. cap. 1. tom. 6. Gergeſa autem
& Geraſa, Gergeſeni & Geraſeni idem ſunt: ſed
à Gadara, & Gadarenis quanquam vicinis diffe-
runt. * Gerara longè aliud longiſſimo intervallo à 15
prædictis regionibus & oppidis diſtans, nempe urbs
ultima terræ Canaan, ad Meridiem inter deſerta Ca-
des & Sur, metropolis regis Abimelech, ubi Abra-
ham ſenex diu habitavit, filium Iſaac ſuſcepit, fœ-
dus cum rege iniit ad puteum juramenti. Iſaac
mortuo patre ibi habitavit, deinde in B... æ
fœdus iniit cum Abimelech, ad ſe de Geraris ve-
niente. Geneſ. 20. 21. 26. Joſeph. lib. 1. Anti-
quit. Judæorum. capit. 20. & 26. & circiter poſt
mille centum quinquaginta annos Aza rex Juda ..d
Mareza, Deo invocato, decies centena millia
Æthiopum vicit, & perſecutus eſt uſque Gerara.
2. Paralipomen. 14. 13. 14. Joſeph. lib. 8. Antiq..
tat. c. 12. Ex prædictis non opus eſt defendere ter-
tium concludens argumentum ab evaſionibus ni-
mium frigidis.

Matth. 8.

22. Non prohibet humanitatis officium: ſed ſe
præferri vult ſi res exigat. Quod enim quidam putant
hunc rogaſſe ut patrem ſenem uſque ad ejus ſepul-
turam curaret, voluntaria eſt interpretatio, & nimis
aliena à textu.

26. Non credebant Jeſum eſſe Deum, & dormien-
tem ſecundum humanitatem, invocari & juvare poſ-
ſe ſecundum divinitatem ſemper vigilantem.

34. *Civitas.* Non erant Judæi, nec eorum μαγείας
curabant, ſeque indignos ſentiebant doctrinæ Chriſti,
timebant quæſtui ſuo, & in melius mutari.

IN VIGESIMAM PARTEM.

Matth. 9.

HAnc vigeſimam partem poteram fortè dividere in tres aut ſaltem duas partes: prima de reditu Chriſti à littore Orientali ad Occidentem in Capernaum, ubi etiam in domo privata commoratus eſt, & oblatum paralyticum ſanavit, remiſſis ejus peccatis: ſecunda de exitu Chriſti à Capernao profecti circa mare Galilææ, ubi Matthæum è Telonio advocavit, qui magnum ei convivium fecit, & de murmure Scribarum & Phariſæorum, & reſponſo Chriſti ad eos: tertia de inſimulatione diſcipulorum ejus & Phariſæorum & reſponſo ad eos.

1. *Civitatem.* Scilicet Caphernaum, in qua præ cæteris tam aſſiduus erat, ut videretur ejus peculiaris habitatio.

2. *Fidem* ſuam oſtendebant operibus Jacob. 2. 18. in quibus non tanto ſtudio perſeveraſſent, niſi certi de poteſtate & bonitate Chriſti, qui ad augendam eorum fidem & manifeſtandam ſuam divinitatem, incipit à danda remiſſione peccatorum & ſanitate animæ.

13. *Sacrificium.* Oſeæ 6. 6. ubi addit, & ſcientiam Dei plus quàm holocauſta. Chriſtus ſub miſericordia comprehendit omne officium charitatis, & ſub ſacrificio etiam omnes externas cæremonias. Hanc particulam uſque ad verſ. 18. unà cum R. à verſ. 18. uſque ad verſ. 23. & cum L. à verſic. 37. aduſque fin. cap. poteram ſeparare ſeorſim in partem 21. quod non feci. Primò, veritus nimium partes multiplicare ſine urgente cauſa. Secundò, quod hæc hiſtoria continuatur immediatè ad præcedentem, videlicet ad exitum prandii in domo Matthæi converſi, & murmur Scribarum & Phariſæorum coërcitorum à Chriſto, cui pro replica ſubornatos Baptiſtæ diſcipulos cum ſuis obtruſerunt conquerentes, quaſi majorem externam ſanctimoniam præ Chriſti diſcipulis exercentes: Quare propter eandem continuationem factionis calumniatricis Scribarum & Phariſæorum, ſub eadem parte continuavi.

Ad vocandum juſtos. Non ergo ſequitur Deus vocat, Deus diligit peccatorem, ergo juſtus eſt ſaltem imputativè, diligit enim ſed ad pœnitentiam (id eſt) ut convertatur, iſta non eſt parva dilectio, nec parva miſericordia quod vult eum converti, & ſalvari, nondum tamen eſt converſus vel ſalvus, non enim ſufficit hæc voluntas miſericordiæ niſi adveniat voluntas juſtificationis de præſenti, oportet enim ſatisfieri voluntati juſtitiæ, ſeu juſtitiæ divinæ, antequam quis ſit juſtificatus etiam imputativè tantum quod non fit per ſolam pœnitentiam etiam Dei vocantis, ſed per dationem & receptionem meriti & beneficii Chriſti, ſtrictè vero duæ ſunt vocationes Dei ad pœnitentiam prima generalis, ſeu communis per oblationem Evangelii, ſecunda ſpecialis Dei operantis ut ſuſcipiatur, quoties ergò quis audit Evangelium aut ſentit ſe non credere, ſeu non intelligere, vel nolle & aggravationi peccati ſui imputet, ſeipſum voluntariè induat; aut ſentit ſe credere & obſequi ſeriò & ſentit Deum operantem in ſe cui cooperatur, & niſi ſentiat Deum prius operari, eique tribuat, nondum benè ſentit, nec bene credit.

15. *Jejunabunt.* Quia diſcipuli ſubſtracta præſentia corporali Chriſti, ſatis multa paſſuri erant.

16. 17. Quaſi veteribus erroribus aut ſuperſtitioni addicti, eò minus idonei ſint Evangelio, ut Hilarius & Hieronymus mihi rectius exponere videntur, & fuſius poſt eos Henric. Bulling hîc lib. 4. & ſentit Bucer. hic. Non ergo hodie admiſcendæ ſunt traditiones pontificiæ: ſicut nec olim legalia. Paul. nec doctrinam Nazaræorum admittere voluit.

Luc. 5.

32. *Ad pœnitentiam.* Hoc ſeriò additur per tres Evangeliſtas, ne quis imitetur peccatorem ob hoc ipſum quod peccatores ſunt, deligi à Chriſto in pœnitentiam ut ab iniquitate tanquam ab ægritudine ſalvi fiant Auguſtin. de conſenſu Evangeliſtarum. lib. 2. cap. 24. tom. 4.

IN VIGESIMAM PRIMAM PARTEM.

Matth. 9. 18.

OMnes uſque ad And. Oſiand. putarunt hanc, cum ea quam R. 5. & L. 8. infrà par. 45. narrant eandem eſſe hiſtoriam, & hunc principem vel primatem eſſe Archiſynagogum illum Jairum, de quo apud R. & L. multa ſimilia ſunt. Primò, utrobique Chriſtus rogatur venire ad puellam, per patrem ejus ſe proſternentem. Secundò, ut imponat ei manum. Tertiò, Chriſtus profectus eſt ad eam. Quartò, in itinere mulier jam duodecim annos fluxu ſanguinis laborans, accedit. Quintò, à tergo Jeſu fimbriam veſtimenti tangit, & ſanatur. Sextò, Jeſus ei dicit, Confide filia, fides tua te ſalvam fecit. Septimò, Jeſus veniens domum, & videns turbam plangentium, coërcet eos, dicens: Puella non eſt mortua, ſed dormit. Octavò, plangentes illi, deridebant eum. Nonò, Jeſus ingreſſus, ejicit omnes illos. Decimò, apprehenſa manu puellæ mortuæ, ſuſcitavit eam. Undecimò, tres Evangeliſtæ non ſolum in prædictis ſed etiam in regione ſcilicet Galilææ inferioris imò etiam in locis vicinis, ſcilicet ad plagam Occidentalem maris Tyberiadis. Sed quantumvis hæc conveniant, tamen ex collatione utriuſque apparet diverſas eſſe hiſtorias. Primò, quia apud M. pater puellæ erat ἄρχων, princeps vel primas, & veriſimiliter non magis Judæus, quàm Centuriones illi ſuprà part. 13. 29. ſed velut regulus ille de quo I. 4. 46. in dominatione politica. Sed apud R. L. non ſolùm pater puellæ Judæus erat, ſed princeps ſynagogæ Judaicæ, cæremoniarum magiſter. Secundò, conſtat hiſtoriam quæ hic refertur à M. factam eſſe ipſa die vocationis M. qui erat præſens: & ſic ante ſecundum Paſcha. At ea quæ refertur à R. L. facta eſt circiter annum poſt, utpote paulò ante tertium Paſcha, ut patet per ſeriem Evangeliorum. Tertiò, M. ſcribit ſuam factam eſſe antequam eum ſequeretur Hieroſolymam in ſecundo paſchate, & antequam cooptaretur in Apoſtolum. Sed R. L. ſcribunt ſuam factam eſſe diu poſt electionem duodecim Apoſtolorum. Quartò, M. qui præſens erat, ſcribit ſuam factam in ædibus ſuis, vel in exitu prandii. Sed R. L. ſcribunt ſuam factam eſſe juxta litus maris, mox ut Jeſus eo renavigato rediiſſet ex agro Gadarenorum ad littus Occidentale, quod eſt Galilææ inferioris. Quintò, primas ille venit pro filia jam mortua, ſed archiſynagogus pro filia nondum mortua, ſed in extremis laborante. Sextò, apud M. nuntii non venerunt ad primatem de morte filiæ, prout apud R. L. ad archiſynagogum. Septimò, apud M. nulla turba ſequitur Chriſtum, ſed tantùm ejus diſcipuli: ſed apud R. L. multa turba quæ eum exceperat, in littore ſequebatur eum & comprimebat. eum, de quo nihil in M. ubi etiam nulla fit mentio de medicis, de quibus in R. L. Octavò, apud M. Jeſus tantum alloquitur mulierem: Sed apud R. L. prius alloquitur turbam, & quærit quis ſe tetigerit: deinde mulier timens ac tremens, antrorſum converſa, ruens ad pedes Jeſu, faſſa eſt omnia coram toto populo: de quibus nihil in M. Nonò, Matth. disertè. verſ. 18. teſtatur ſuam hiſtoriam factam eſſe mox, & cum adhuc Chriſtus diſcipulis Joannis & Phariſæis daret parabolam veſtimenti ve-

ceris & utrium veterum. Sed R. L. diſertè teſtantur ſuam factam diu poſt plurima alia facta, & circiter anno intermedio. Decimò, R. L. teſtantur ſuam factam mox cum Jeſus à latere Orientali maris Tyberiadis reverſus trajeciſſet ad latus Occidentale, contra verò M. teſtatur ſuam factam cum è Capernao hoc eſt citra mare. Ex quibus ſaltem per ſex ultima hujus ſecundæ partis, apparet diverſam eſſe hiſtoriam quantumvis prima facie ſimilem. Certum eſt autem Chriſtum, multos leproſos, multos cæcos, multos dæmoniacos ſanaſſe, & plurima alia miracula ſimilia: ſed tamen diverſa feciſſe, ut pro diverſitate plus concludat una diſſimilitudo, quàm decem ſimilitudines, & ſatis mirari nequeam Calvinum ferè ubique Oſiandrum refutare, deque ſuo addere Jairum primò petiiſſe ſanari filiam ſuam à morbo, deinde à morte in vitam reſtitui, de quo ultimo nihil in textu.

Matth. 9.

21. *Tetigero.* Tactus ille non erat ſuperſtitio, ſed alia laudabilis cauſa, de qua dicam infrà parr. 45.

IN VIGESIMAM SECUNDAM PARTEM.

Joan. 5.

5. HOmo. Joan. Brent. homil. 43. Bulling. gloſ. ordinar. Genevenſis dicunt fuiſſe paralyticum, & memini ante quinquaginta annos antiquam & communem hanc fuiſſe opinionem: ſed textus de languido tantùm loquitur, nec dicit genus morbi. Quare nihil de hoc affirmandum. Cæterùm cum Oſiandro puto factum feſto Paſchatis, ſecundo à prædicatione Chriſti: quamvis Calvinus: & glo. ordinat. Genevenſis, & Joannes Muſculus malint tribuere feſto Pentecoſtes. Miraculum autem interpolatum hujus piſcinæ tale erat, ut notum eſſet nec arte aliqua hominum, nec vi ſyderum, nec fortuitò: ſed conſilio Dei & ſola ejus virtute utque ei placebat, miniſterio angeli fieri. Teſtimonium illuſtre majeſtatis & præſentiæ Dei, cultum legalium Moſis à ſe inſtitutum approbantis, in populo Judaico & Hieroſolymis, ubi magna ſynagoga prophetis (qui jam ultra 500. annos à Malachia eorum ultimo uſque ad prædicationem Joan. Baptiſtæ ceſſaverant) ſucceſſerat, hinc concurſus ingens ad templum & feſtum etiam Ethnicorum, etiam ſub dominatione Romanorum & Herodis, teſte Joſepho. Antiq. lib. 20. c. 2. & Hieronym. in epiſtola ad Euſtochium. tomo 2. Joſeph. de bello Judaïco. lib. 2. cap. 17. Ubi ait etiam externarum gentium munera & ſacrificia ſemper in templo Hieroſolymitano admiſſa, & lib. 7. cap. 13. ubi ait etiam alienigenis qui religionis cauſa Hieroſolymam, & in templum veniſſent, permiſſum etiam de ſacrificiis probatoriis capere & edere, & adverte lector dum Joſephum ſimpliciter cito, ſequor ordinem veterem capitulorum ſecundum impreſſionem Pariſiis factam anno 1513. quem ordinem Colonienſes, vel qui novæ editioni ibi præfuerunt, anno 1524. malè inverterunt, ego enim diligenter utramque inſpexi, & injuſtos inveni multum fuiſſe Colonienſes totum veterem capitulorum ordinem mutandi, & ſic per invidiam vel avaritiam veteres libros corrumpendi, & ſupprimendi & confuſionem inter ſcriptores inducendi, quod eſt indignum facinus. Redeundo ad rem miraculum illud piſcinæ duravit. Donec Chriſto immolato, lege & Sacerdotio in eum tranſlatis. Galat. 4. Hebræor. 4. ceſſavit & approbari deſiit ille cultus, velo templi à ſummo uſque ad imum ſciſſo, ut M. 27. 51. R. 15. 38. L. 23. 45. teſtantur. Et ante quadringentos nonaginta annos vaticinatus erat Daniel. c. 9. verſ. 4. ibi. Et confirmabit fœdus cum multis hebdomade una, & in dimidio hebdomadis ceſſare faciet ſacrificium & oblationem. Et extunc puto miraculum piſcinæ deſiiſſe, ut jam nullum Dei teſtimonium nullamque excuſationem haberet χειροτόνος, & rebellis ſynagoga.

16. Hanc calumniæ occaſionem arripiebant, tam ſancta erat & vita doctrina Jeſu, ut probabiliorem calumniandi materiam non invenirent: quæ tamen prorſus erat improbabilis, quia lex Moſis non vetabat ſolvere aſinos & boves à præſepi, & aquarum ducere ſabbatho. L. 13. 5. nec aſinum aut bovem in puteum lapſum extrahere, & in ſtabulum vel domum reportare ſabbatho. L. 14. 5. Quod autem vetabat onera ferre ſabbatho. Hierem. 17. 24. intelligendum, negotiandi vel operis vetiti faciendi cauſa, ut Nehemiæ 13. & tex. ipſius Hieremiæ indicat ibi, ut non inferatis onera per portas civitatis hujus, ſic textus Nehemiæ ibi quod vidiſſet calcantes torcularia in ſabbatho & portantes onera ad nundinas, &c. alias nec efferre quidem mortuum, & ſepelire, vetitum erat: Ergo multò minus ſanatum referre vel redire, ut ſanatus iſte ſtatim lectulo domi locato, templum venit ad obſervationem ſabbathi. Tum illuſtris ſplendor tam magni miraculi, omnes imperitæ dubitationis aut ſuperſtitionis nubeculas, traditionibus Phariſaicis cumulatas, tam facilè diſcutiebat, ut nulla ſupereſſet occaſionis umbra, niſi ad exercendum odium, quod ab anno præterito communi conſilio & decreto conceperant contra Jeſum, ne in Meſſiam & Chriſtum admitteretur: utque ab eo ejuſque ſalutifera doctrina imperitam turbam his fucis ſeductam avocarent. I. 4. 13. Sed filius lucis nihilominus plurimum locis affulgebat, reliquis tenebras ſuas mallentibus. J. 1. 5. & 3. 19.

17. *Operatur.* Non novum mundum creando, ſed conditum ſuſtinendo, gubernando, in quo vult agnoſci & glorificari. Jo. Brent. hic homil. 44. Nec obſtat quod de novo creat animas hominum: Id enim facit exequendo donum & decretum primæ creationis. Gen. 5. 28. & 9. 1. & ſic brevi compendio duo hæreſum genera confutat rum & Valentinianorum qui finxerunt plures mundos, & Epicureorum qui regimen & providentiam Dei negant. Quod deinceps facit adusque finem ejuſdem mundi.

18. *Proprium.* Vulgata editio quam omnes hactenus ſecuti ſunt vel pariter verterunt, habet *ſed & Patrem ſuum dicebat Deum*, atqui Joan. non ſcripſit πατέρα τὸ, ſed πατέρα ἴδιον, id eſt patrem proprium & peculiarem in quo magna ineſt emphaſis, quia Chriſtus non ſimpliciter aſſerit patrem ſuum modo communi ſanctis ſed proprium ſpeciali & peculiari modo, omnes ſanctos tranſcendente, prout Chriſtus ut proprius & naturalis & unicus Filius omnes infinitè tranſcendit. Ideò animadvertens hunc Evangeliſtam valdè propriè, & exquiſitè præ cæteris loqui, malui ἐνεργίαν, ipſam & veritatem textus Evangelici, quam omnes alios ſequi, atque ita verti *Patrem proprium* conformiter ad textum, præponendo Deum pro ſuo certo ut phraſis Græca in articulo τὸν, indicat per notata ſupra Joan. 1. in prima annotat. num. 3.

23. *Patrem.* Scilicet, ut patrem ſuum, quia non eſt pater noſter niſi per filium Jeſum Chriſtum, & eo unico mediante. Quicumque ergo aliter invocant, non invocant ut patrem, niſi falſo titulo. Hinc damnantur Judæi Mahumetici, Papiſtæ, &c.

24. *Morte.* Scilicet, à morte ſpirituali, & debito damnationis æternæ, ad jus æternæ fœlicitatis, quo moriens tranſibit. L. 23. 43. & exnunc ad jus adoptionis in filios Dei. J. 1. 12.

27. *Filius hominis.* Id eſt, non ſolum habet vitam in ſemetipſo: in quantum eſt Deus filius, ut verſ. præced. in fi. & ſup. c. 1. 4. ſed etiam in quantum creatura, & filius hominis, omnia ſibi data ſunt à Deo.

44. *Gloriam à vobis.* Gloriam ex ſuo opere vel

externa

extema apparentia. Quæ res fidem excludit: ita qui-
dam non malè exponunt, ex M. 6. 1. 5 ſed ob ver-
bum, ab invicem, vel mutuò, videntur magis re-
prehendi, qui merita ſua invicem venditant, vel à
creaturis, & non à ſola Dei gratia expectant: hoc
enim fortius fidem excludit.

46. *Scripſit.* Geneſ. 1. 5. & 12. 3. & 18. 18. & 22. 18.
& 49. 10. Deutet. 18. 18. 19.

47. *Credetis.* Quia me inferiorem illo putatis, &
ſcripturas negligitis.

IN VIGESIMAM TERTIAM PARTEM.

1 ERravit poſt communem Oſiander hîc, * trans-
ferens non pauca verba M. à cap. 12. uſque ad
verſic. 24. & permiſcens cum narratione. R. cap. 3. à
verſ. 23. uſque ad verſic. 7. cap. ſequentis, & cum L.
6. uſque ad verſic. 13. mutans ordinem ſervatum a M.
Evangeliſta. Et hic eſt ſecundus locus in quo lib. 1.
annotat. ſuæ harmoniæ. cap. ult. fatetur ſe coactum
immutare ordinem Evangeliſtæ, poſt priorem immu-
tationem. L. 4. 5. 6. 7. 8. de qua ſe excuſat. lib. 1. an-
notat. cap. 17. Et certè prior illa quæ tantùm eſt qua-
tuor verſiculorum, excuſabilis eſt, utpote conve-
niens ſeriei rei geſtæ, non mutans nec alterans ſen-
ſum. nec tempus, nec locum, cùm ibi ſit eadem trium
Evangeliſtarum hiſtoria, ut liquido paret ſupra par. 9.
quanquam melius erat nihil tranſponere: Sed ejuſ-
dem narrationis textum plurium Evangeliſtarum, uti
ab illis ſcriptus eſt, nativo ſuo ordine litteraliter collo-
catum, conferendum occulis exhibere, ut fecimus.
2 * Sed hæc poſterior immutatio non eſt toleranda:
non ſolùm quod ſit ferè de dimidia parte unius capi-
tuli M. ſed eo magis quod immutat hiſtoriam, & de
duabus loco & tempore diverſis, unam & eandem
facit. Hujus tamen erroris non fuit auctor, quippe
qui eum communem habeat cum omnibus & anti-
quioribus, & recentioribus etiam cum Joan. Calvi-
no, qui eum in hoc in ſua Harmonia ſecutus eſt.
3 * Sed gravius ante centum quadraginta annos erra-
vit, & ordinem rei geſtæ non ſolùm confudit, ſed ni-
mis abſurdè præpoſteravit Joan. Gerſon in ſuo Mono-
teſſaro. cap. 63. ubi hæc ab anteceſſoribus non bene
permixta deterius tranſponit, etiam poſt tempus ſe-
cundi Paſchatis, imò etiam poſt electionem, miſſio-
nem, & reditum ſeptuaginta duorum (ut ait, de quo
infrà par. 64.) diſcipulorum, & poſt quædam alia
ultimo anno prædicationis Chriſti facta, ſeptem vel
4 octo menſibus tantùm ante ejus paſſionem. * Oſian-
der non facit tam abſurdam & projectam tranſpoſi-
tionem, quia ea relinquit inter tempus ſecundi &
tertii Paſchatis, inter quæ tempora facta ſunt: ſed
non poteſt excuſari, quod verba M. 12. in princip.
ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἐπορεύθη ὁ Ἰησοῦς, quæ propria ſignifi-
catione & ſecundùm phraſim tractumque textus re-
feruntur ad idem tempus, ſeu propinquum nuper
narratis, non ſolùm poſt creationem & inſtructio-
nem duodecim Apoſtolorum, & legationem Bapti-
ſtæ captivi, ſed etiam poſt exprobrationem & com-
minationem factam civitatibus impœnitentibus, &
5 conſolationem fidelium laborantium. * Tamen O-
ſiand. transfert ad tempus dudum pluribus menſi-
bus præteritum etiam ante creationem Apoſtolo-
rum, & ante ea omnia quæ M. per duo integra
præcedentia capitula ſcripſerat. Deinde uſque adeò
opinioni ſuæ indulget, communique errori, ut ad
eum colorandum primus omnium. lib. 1. annotat. ad
fin. tentaverit, contra quam habent omnes & veteres
& recentiores etiam Gallicæ verſiones, verbum illud,
ἐπορεύθη, non per præteritum perfectum (ut vulgata
editio) vel imperfectum (ut Eraſm. quem omnes
alii poſtea in hoc ſecuti ſunt) ſed per pluſquam
6 perfectum, tranſierat, vel iverat, vertere. * Theo-
dorus Beza verba illa, ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ, rectè ex-
ponit per id tempus, ſed quod mox ſubdit, hæc ver-
ba ſignificare hanc hiſtoriam non narrari ex temporis
ſerie: contrarium ipſa Grammatica, & communis
ſenſus oſtendunt. * Sed gravius errat Oſiand. de ſuo 7
addens. M. certo conſilio de induſtria voluiſſe hîc à
cæteris Evangeliſtis diſcrepare, multum diuque elu-
ctans, ut juſtas hujus diſcrepantiæ cauſas doceat:
* Sed fruſtra cùm diverſas eſſe hiſtorias, contextus 8
ipſe rectè expenſus & collatus oſtendat. Primo
Matth. 12. notat tempus & locum, ſcilicet, id tem-
poris quo in media Galilæa inferiore, poſt creatos &
admonitos duodecim Apoſtolos, auditam & dimiſſam
legationem Baptiſtæ, comminatus erat incredulis &
ingratis, fideles verò conſolatus, quæ ex eodem
contextu apparet aliquot menſibus facta eſſe poſt
narrationem. R. L. de qua agitur, ut etiam fatetur
Oſiand. Ergo narratio R. L. tempore præcedit. Hæc
enim facta eſt non modo prius: ſed alio & ſuperiori
loco, nempe in Judæa, ſtatim poſt 2. Paſcha, ut
etiam fatetur Oſiand. & indicant verba. L. 6. 1. quod
Joan. Chryſoſtom. ibi intelligit ſecundum à Paſcha
ſabbathum. Primum verò ab azymis, quem Euthy-
mius & Theophylact. ibi ſequuntur. Secundò, apud
R. L. Chriſtus unum tantum exemplum Davidis ca-
lumniæ Phariſæorum objicit: ſed apud M. præter id
objicit eis exemplum Legis Sacerdotum. M. 12. 5. 6.
ubi ait ſe templo majorem quod non eſt in hiſtoria. R.
L. Tertiò, apud R. 3. 6. Phariſæi unà cum Herodia-
nis conſpirant: ſed M. ſolos Phariſæos notat. Quar-
tò. R. narrat mox à dicta conſpiratione Chriſtum
ſeceſſiſſe ad mare, ſcilicet Tyberiadis, id eſt, deſ-
cendit in Galilæam inferiorem cui adjacet illud ma-
re, & ibi uſum navicula: At M. 12. 15. nec de ſe-
ceſſu ad mare, nec de navicula meminit: fallitur er-
go Oſiander hic putans eundem eodem tempore &
loco fuiſſe ſeceſſum. Quintò, prior ſeceſſus apud
R. fuit ſe manifeſtando ſtatim, etiam ingentibus
turbis, etiam ex Tyro, & Sydone, & Idumæa, &
trans Jordanem concurrentibus: ſed apud M. 12. 16.
Jeſus interdicit ſe manifeſtum fieri. * Porrò nimis 9
frigidum eſt quod Oſiander ex c. 8. L. colligit Chri-
ſtum ea loca, id eſt, Galilæam in hoc diſceſſu, re-
liquiſſe: quia inter alias mulieres uxor procuratoris
Herodis eum ſecuta eſt. Primò enim non ſequitur
quod ea regionem, nec domum quidem, * & multo
minus maritum reliquerit, quum nec Petrus quidem
uxorem & domum abdicaverit: ſequi Chriſtum eſt
doctrinam ejus amplecti contraria doctrina ſtatim,
non tamen domo & patria continuò relictis. Secundò,
hiſtoria illa L. 8. nimis eſt à remotis, & poſt aliquot
menſes ab hiſtoria de qua agitur. * Sunt ergo duæ 10
diverſæ hiſtoriæ, nec jam deinceps abſque pervicacia
contendi poteſt poſt collationem & annotationem
noſtram oculis omnium exhibitas. Arida ergo illa
manus. R. 3. 1. 5. L. 3. 6. 10. ſanata fuit in una ſyna-
gogarum Judææ: Altera autem fuit arida manus. M.
10. 11. 12. 13. poſt aliquot menſes ſanata in Galilæa.
Nec eſt inconveniens Chriſtum diverſo tempore, &
loco, manus aridas in ſynagoga, vel alibi, ſanaſſe,
prout certum eſt eandem pœnitentiam & doctrinam
& plurima ſimilia quidem: ſed diverſa miracula va-
riis locis & temporibus edidiſſe, ut & ſuprà in anno-
tat. par. 21.* Nec Inconvenit utrinque mentionem 11
fieri de ſegetibus ferè maturis, & quod fateor eadem
æſtate utramque hiſtoriam contigiſſe, & quod non po-
no Chriſtum quatuor vel pluribus annis: ſed tribus &
ſemis tantum prædicaſſe juxta communem ſenten-
tiam veteris Eccleſiæ: quoniam ſi in meridianis & oc-
ciduis partibus Galliæ quædam loca bis in anno (non
dico in eodem jugero) ferunt ariſtas: ſi teſte Plinio
natural. hiſtor. lib. 18. c. 7. in Græcia & Aſia ſeruntur
frumenta, nunc hyberna ante Vergiliarum occaſum:
nunc æſtiva, ante Vergiliarum exortum: & ſic eo-
dem anno in diverſo agro. Quædam autem utroque

tempore in Italia, uſque ad finem ejuſdem cap. teſtatur hordeum in Hiſpania, Carthagine Aprili menſe collectum, eodem menſe ſeritur in Celtiberia regione Hiſpaniæ, eodemque anno bis naſcitur fertiliſſimum.
12 * Si eodem. lib. c. 22. in parte Africæ vites bis anno vindemiantur, cur non erit idem in Palæſtina regione fluente lacte & melle? ſaltem in diverſis agris? Si ergo in Judæa meſſis hordei feriis Paſchæ parata eſt, non tamen continuò meſſis tritici: Præter id quod quidam agri tardius, quidam bis ſeri poſſunt. Et pariter in Galilæa, niſi quod Judææ Septentrionalis eſt: Samaria etiam interjecta, ut prima meſſe peracta Hieroſolymis, poſſit in Galilæa in ejuſdem ſaltem diverſis agris poſt aliquot menſes inchoari, nihil ergo novi, ſi diſcipuli feriis Paſchæ ſecundæ velleriot & ederint ſpicas hordei in Judæa, diſcedendo ab Hieroſolymis, & poſt aliquot menſes eodem anno ſpicas tritici in Galilæa, præſertim cùm conſtet Jeſum poſt ſecundum Paſcha non feciſſe moram in Judæa, ſed citò veniſſe in Galilæam, quamvis poſt primum Paſcha aliquos menſes remanſiſſet in Judæa & Samaria. Prædictis concordat quod Herodotus. lib. 4. ſcribit de Cyrenaica regione Africæ tres plagas continente, in prima quæ maritima eſt, tempus colligendorum fructuum in plaga ſuperiori, & mox in tertia matureſcens, ut per octo menſes ejuſdem anni, perceptio fructuum Cyrenios occupet.

Luc. 6.

1. *Secundo primo.* Id eſt, ſeptimo à Paſchate ſecundum veriorem ſententiam, quam tenet Joann. Brentius hîc Homil. 43. Andr. Oſiand. lib. 1. annotat. cap. ultim. in prin. Videlicet eo itinere quo Chriſtus à feſto Paſchatis. J. 5. redibat in Galilæam. Idem poſt Ambr. ſentit Henric. Bulling. hic & Theodor. Beza poſt Epiphanium: quamvis, ut nuper dixi, Chryſoſt. & ejus epitomatiſtæ ſenſerunt poſterum diem Paſchæ, qui non eſt feriatus: quamvis etiam Calvin. hic malit eſſe feſtum Pentecoſtes & illud vocari *δευτερόπρωτον*, ut pote ſecundam præcipuam anni feſtivitatem, quem ſecutus eſt hîc piæ memoriæ Auguſtin. Marloratus.

R. 3.

6. *Herodianis.* Hos Bulling. hie putat fuiſſe magiſtratus Galilææ ab Herode ordinatos potentes, nobiles, verſutos, aulicos, & rebus præfectos moderandis. Hujuſmodi homines ferè oderunt doctrinam Evangelicam, quam ſentiunt ſuis adverſam eſſe moribus, quam denique ſuſpectam habent, quaſi novationes ferens, tumultus, ſeditioneſque excitet. Libenter ergo operam ſuam impendunt Phariſæis, ut communi auxilio & conſilio excindatur veritas Evangelica. Idem hodie quoque fieri videmus. Multi enim ex principibus, magiſtratibus & nobilibus conſpirant cum Epiſcopis & Monachis in excidium veritatis: in quo pulchrè ipſis convenit, licet internecino aliàs odio inter ſeipſos diſſideant. Hæc Henric. Bullinger. Comment. in R. lib. 1.

IN VIGESIMAM QUARTAM PARTEM.

NOn abs re has M. & R. particulas conjunxi, utpote præparatorias & contiguas ad inſtitutionem duodecim Apoſtolorum, futurorum Paſtorum turbarum illis indigentium. Pii, doctique judicent: Num præſtet ita conferre, quàm permixtionem Oſiandri imitari, quæ tamen cæteris ut elaboratior, ita melior eſt. Ver. 35. M. connecti poterat cum parte 21. ſed magis huic parti congruit.

Matth. 9.

38. *Operarios.* Id eſt, Doctores & Paſtores fideles in Evangelii miniſterium, quo plurimos lucrifaciant Domino. Dixit, extrudat, quod pleríque ab hac functione graviſſima periculoſiſſimaque abhorreant, otium & quietem malint. Et quòd hic præcipit Apoſtolis, adeò omnibus ætatibus ac ſæculis, hominibuſve præceptum eſt, ut hodie quoque nobis ſic orandum ſit, ne Eccleſia, alioqui ſatis diſperſa, laceraque ex Paſtorum vel inertia, vel inopia, à lupis graviſſimè divexetur. Nec dubium eſt Dominum affectu miſericordiæ tangi erga illam vel hodie, ſed quis interim orat ac ardentibus votis cupit ſibi dari à Deo fidelem Paſtorem? Non ſunt inutiles neque ſupervacaneæ fidelium preces, quemadmodum arbitrantur quibus perſuaſum eſt abſoluta Dei potentia cuncta geri citra ullum reſpectum precum noſtrarum. Hæc doctus, piuſque Bullingerus Commentar. in Matth. lib. 5.

IN VIGESIMAM QUINTAM PARTEM.

Matth. 10.

3. F*ilius Alphæi.* Idem R. 3. 18. L. 6. 15. Et ſic turpiter erravit Euſeb. lib. 2. c. 1. dicens, hunc eſſe filium Joſeph ex priore uxore fratrem Domini. Nuper decollatus erat Baptiſta, ſed pro uno ſurgunt duodecim. Quod autem M. 10. 2. Petrus primò nominatur, nullum arguit primatum: utpote ſemper & nominatim ter à Chriſto prohibitum. Primò, in Capernaum. M. 18. R. 9. L. 9. infrà par. 61. Secundò, propè Jericho. M. 20. R. 10. infrà par. 70. Tertiò, Hieroſolymis in ſacra Cœna. L. 22. 24. 25. 26. 27. Dixi in tract. contra abuſus, par. 2. glo. 15. num. 125. cum ſequent. in Gallicis. Andræas primus omnium venit ad Chriſtum, ad quem poſt adduxit fratrem Simonem. J. 1. 40. 41. 42. Et tamen nominatur poſt eum, utpote junior, & apud R. nominatur quarto loco, ut alii Evangeliſtæ non ſervant eundem ordinem nominandi. Quin Galat. 2. 9. Jacobus præponitur. Prior ergo nominatio nihil penitus efficit, nec prior quidem ipſius Domini vocatio. Primus enim omnium Philippus in diſcipulum vocatus fuit, & ſequi juſſus. Joan. 1. 43. Et diximus ſuprà par. 10. Beza ſuſpicatur hîc vocem *πρῶτος*, M. 10. 2. fuiſſe à quopiam primatus fautore additam: ſed hoc otioſum & ſupervacuum eſt per prædicta.

4. *Cananæus.* Sive Cananita, id eſt, (ut L. 6. 15. exponit) Zelotes. non autem à terra Canaan, nec à terra Galilææ cognomen habuit, Oſiand. lib. 2 annotat. cap. 1. errant qui ſcribunt hunc Simonem Cananæum, ut Joannes Brentius.

R. 3.

13. & 14. Beza ait Eraſmum ſecutum veterem interpretem, quaſi hypoſtigma eſſet poſt *ἵνα*, ſed falſus eſt editione mendoſa, minuſque fideli facta per Bryling. anno 1541. Editiones autem fideles Frobenianæ factæ anno 1535. habent, Et fecit duodecim ut eſſent ſecum: utraſque enim comparavi & contuli.

IN VIGESIMAM SEXTAM PARTEM.

Matth. 10.

5. *Emiſit.* Non ſtatim, ſed poſtquam præcepit & inſtruxit, ut ſequitur: & alia fecit quæ ſequuntur uſque ad partem 47. Nec omnia quæ hic, ſunt pro perpetuo Apoſtolatu, ſed pro temporali miſſione, de qua in dicta parte 47.

9. *Ne comparetis.* μὴ κτήσησθε, magis ſignificat parare vel acquirere quod non habemus, quam poſſidere vel retinere præſentia quæ jam habemus, ut Eraſm. & poſt eum Bullinger. rectè notant: quamvis vulgatam editionem: Nolite poſſidere, vel, ne poſſideatis, ſequantur, ut & Matt. Bucer. & Andr. Oſiand. Malui veritatem cognitam ſequi: non enim hîc nec Apoſtolis quidem etiam in actu miſſionis interdicitur harum rerum poſſeſſio vel uſus. Et multò minus jubetur abdicatio vel alienatio: ſed vult accingi ad vocationem hanc abſque ſarcinis & anxia ſolicitudine conquirendi & comparandi.

10. *Neque virgam.* Solus Theod. Beza hîc, & L. 9. 3. utrobique legendum cenſet, neque virgas. Et ita de facto textum mutat apud L. ut hos ita conciliet: cùm R. 6. 8. dicens: Chriſtum unam tantùm virgam permiſiſſe, ut unam veſtem: ſed pluralitatem tantùm virgarum ſeu baculorum, ut veſtium & calceamentorum (quod pluralitas ſit oneroſa) prohibuiſſe. Sed non placet mutari textum, qui ab omnibus & antiquis, & recentioribus doctoribus retinetur, cùm facile conciliari poſſit, ut apud R. de virga ad ſuſtinendum vel itinerandum intelligatur ſed apud M. & L. de virga offenſoria, ut Matt. Bucer. Oſiand. Bullinger. Jo. Calvin. & omnes pii doctique ſentiunt. Quare nec placet text. L. corrigi & εἰμὴ, loco μήτε, ſubrogari, ut multò molimine ſuadere nititur Oſiand. lib. 2. annotat. cap. 19 Fides enim exemplariorum reclamat, nec eſt lapſus aut diſſonantia in Evangeliſtis per prædicta. Nec ipſe etiam Oſiand. auſus eſt propter ſuas veriſimiles rationes text. L. mutare, ut patet. lib 2. cap. 19 ſuæ Harmoniæ: ubi ſervato textu notulam addit ad marginem, fortè niſi virgam.

11. Huic brevi verſiculo ſolus Theophylactus addit, dicentes: Pax huic domui. Sed libri Evangeliorum hoc non habent in miſſione Apoſtolorum, ſed tantùm in miſſione ſeptuaginta diſcipulorum. Luc. 10. 5. Et expreſsè hanc differentiam facit Euthymius antiquus Chryſoſtomi epitomaiſtes, hoc loco. M. 10. quod eſt cap. 19. apud Græcos. Non nego etiam hic hoc tacitè intelligi ſecundum morem Hebræorum, ſed nihil addendum eſt textui Evangelico.

17. Quæ ſequuntur, propriè ſpectant non ad temporariam hanc (de qua infrà parte 47.) ſed ad futuram poſt aſcenſionem ſuam, miſſionem, de qua eos præmunit Martin. Bucer. Calvin. & alii.

IN VIGESIMAM SEPTIMAM PARTEM.

HÆc longè alia eſſe à contentis ſuprà par. 11. 13. ibi dictum eſt, non repeto. L. 6. 39. Nulli ergo homini, in his quæ ad ſalutem, credendum niſi prævio verbo Dei, quod ſolum eſt lumen infallibile. Non ergo excuſantur ſequentes falſos doctores, quacunque dignitate præditos: ſed ignorans ignoret, juxta illud, qui ſordet, ſordeſcat adhuc Apocal. 22. 11.

IN VIGESIMAM NONAM PARTEM.

L. cap. 7. verſ. 5.

NEc hoc ſolùm, nec etiam Chriſtum agnoſcebat, nec circumciſio Gentibus præcepta erat, etiam habitantibus in medio populi Iſraelitici, quando non erant eidem populo ſubjecti, nec de ejus politeia.

IN TRIGESIMAM PARTEM.

R. cap. 3. verſ. 20. 21.

1 JAmdudum notum eſt * me ægerrimè à vulgari conſuetaque lectione recedere, quam etiam enixè defendere ſoleo: ut in civilibus & politicis ſcripta mea luculenter teſtantur, in tract. commercior. & uſurar. num. 47. col. 785. cum ſequent. & in extricationibus labyrinthorum juris civilis, in primo. Num. 10. 100. in ſecundo, parte 3. num. 508. cum ſeq. & num. 517. cum ſeq. & in tertio. num. 41. 91. & in rubr. de verb. oblig. num. 61. & in l. 1. §. ſi quis ita in princ. & num. 41. & §. ſed ſi mihi. num. 38. & in rubr. ff. de verbor. obligat. num. 61. & in l. 1. §. ſi quis. l. Modeſtinus. num. 26. ff. de ſolutio. & aliis locis quæ prætereo. Quod ſi in civilibus illis & politicis, multò magis in ſacris & Evangelicis ſcripturis religioſior fui. * Attamen cogor hîc communem omnium & aduſque 2
receptam lectionem corrigere: non corrigo Evangelium, nec litteram Evangelicam, illam colo & obſervo pluſquam vitam propriam, & ſupra omnes facultates meas quod Hebræi dicunt in expoſitione primi præcepti decalogi meodeca. Agitur de textu Evangelico R. qui neque Latinè, neque Gallicè, ſed tantùm Græcè ſcripſit. Extant Dei beneficio & concordant hac in re exemplaria omnia Græca à prima Eccleſia primitiva, aduſque: nihil in illis moveo, ſed ad animam uſque & ſanguinem obſervo, quanquam non tam ſanctè & perfectè, ut per Legem Dei, debeo: ſed tamen ex animo vero, & abſque hypocriſi.
* Res mihi nunc eſt tantùm cum variis & Latinis, & 3
Gallicis verſionibus, quæ tametſi multum nimiumque varient: tamen conveniunt ad invertendum nativum & genuinum ſenſum Evangeliſtæ de ſenſu vero & honeſto: detorquendo textum ad ſenſum falſum & abſurdum, non tamen in ſummis præcipuis & neceſſariis articulis fidei, quæ immota manent: ſed in rebus adeò propinquis, ut non ſit diutius abſque piaculo tolerandus error, quantumvis inveteratus, ab eo qui teregere & emaculare Dei beneficio poteſt.
* Videte textum ipſum nativum Evangeliſtæ: conferte novam meam Latinam verſionem: judicabitis prototypo ſimilem, quinetiam optimè congruentem, 4
non ſolùm ſingulis verbis & antithetis textus originalis: ſed etiam totius & præcedentis, & ſequentis contexturæ ejuſdem Evangeliſtæ. Conferta nunc verſiones Latinas, quanquam in verbis multùm varient: tamen conveniunt in ſenſu ſolùm pudendo, ſed etiam in recitatione blaſphemiæ, tamquam remoto à veriſimili hiſtoriæ Evangelicæ, & concomitantia præcedentium & ſequentium: quam falſitas à veritate. * Non tamen dico (ne quis obſtreperus ar- 5
delio, ne dicam calumniator inſultet) interpretes blaſphemiam recitaſſe, eum primus harum verſionum auctor, imperitè Chriſti propinquis, vel recentes electis Apoſtolis impegit. Vetus & vulgata editio ſic habet:

Et veniunt ad domum, & convenit iterum turba, ita ut non poſſet neque panem manducare:

Et cùm audiſſent ſui, exierunt tenere eum. dicebant enim, Quoniam in furorem verſus eſt.

Laurentius Valla in annotationibus vertit. Et cum audiſſent, qui ab eo erant, exierunt tenere eum, dicebant enim amens factus eſt, ſive mente captus eſt.

Eraſmus ſic vertit.

Et veniunt in domum, & convenit iterum turba, ſic ut non liceret illis vel panes edere.

Et cum audiſſent qui ad illum attinebant, exierunt, ut manus injicerent in eum. Dicebant enim, in furorem verſus eſt.

Hanc ad verbum ſequitur, ut ferè ſolet Philipp. Montanus nuperus interpres Theophylacti. Tigurina verò ſic habet.

Cumque veniſſent in ædes, convenit iterum turba tanta, ut non liceret illis vel panes edere.

Quod cùm audiſſent qui ad illum attinebant, exierunt, ut prehenderent eum. Dicebant enim, Mente alienatus eſt.

Quam ſequitur Henric. Bulling. Eccleſiæ Tigurinæ Doctor & Miniſter digniſſimus & fideliſ-

ſimus, commentat. in R. lib. 1.

Santes Pagninus ſic vertit,

Et venerunt in domum, & convenit iterum turba, ſic ut non liceret illis, vel panes edere:

Et cùm audiſſent qui ad illum attinebant, exierunt, ut comprehenderent eum. Dicebant enim, in ſtuporem verſus eſt.

Andr. Oſiand. Harmon. ſuæ lib. 2. cap. 10. ſic vertit,

Et veniunt in domum, & convenit iterum turba, ita ut non vacaret illis, vel panes edere.

Et cum audiſſent cognati ejus, exierunt, ut comprehenderent eum. Dicebant enim, Mente captus eſt.

6 * Sed Oſiander hos verſiculos malè ſeparat, interponendo duos verſiculos 22. & 23. ex M. 12. de dæmoniaco cæco ac muto, quæ eſt alia hiſtoria, alio tempore & loco, in ſeceſſu poſtea facta: ut patet conferendo integra Evangeliſtarum ſcripta, ut in noſtra Unione, par. 35. ad fin. quæ non eſt facta Capernao, in ea turba veſpere ad ædes accurrente, de qua hi ſoli duo verſiculi R. loquuntur. Nec debuerunt dividi, ut perperam fecit Oſiand. qui plures alios lapſus admiſit, dum ex quatuor unicum contextum inconſultè texere molitur. Sebaſtian. Caſtalio ſic vertit,

Deinde ubi demum venerunt, convenit rurſum multitudo, adeò ut ne cibum quidem capere poſſent:

Quo audito ſui, ad eum capiendum profecti ſunt. Dicebant enim eum, eſſe inſanum.

7 * Joan. Calvinus in ſua Harmonia partim ſentit cum Oſiandro, collocans à dextris horum duorum verſiculorum R. duos illos verſic. M. 12. quos Oſian. malè interpoſuit dictis verſic. R. ut dixi. A ſiniſtro verò latere locat. 14. verſiculum. L. 11. faciens de tribus eandem hiſtoriam. In quo partim diſſentit ab Oſiandro, qui dictum verſicul. 14. L. ſentit (& benè) aliàm eſſe hiſtoriam poſtea factam, quam locat. lib. 3. cap. 9. ſuæ Harmoniæ: ego verò tres diverſas eſſe hiſtorias dico locis & temporibus diſtinctas, ut ſatis oſtendit Collatio & Unio noſtra. Cæterùm Calvin. in his duobus verſic. R. omnino ſequitur verſionem Eraſmi, niſi quod in fine prioris verſic. ponit panes, conformiter ad textum Græcum: tamen idem ſenſus eſt.

Noviſſimè Theodorus Beza ſic vertit,

Veneruntque domum. Convenit autem rurſum turba, adeò ut ne capere quidem cibum poſſent.

Et cum hæc audiſſent ipſius propinqui, venerunt, ut prehenderent eum: dicebant enim, eum apud ſe non eſſe, quaſi ſeorſim ſe, alii interdictum Jeſum ἔξω αὐτοῦ εἶναι, quod longius eſt à veritate Evangelii.

8 * Quaſdam alias verſiones habebam domi, quæ noviſſima hac perſecutione perierunt: Noviſſimè venerunt in manus meas commentaria Euthymii Zigaboni in Evangelia, interprete Joanne Hentenio Hiſpano, qui ex eo Græco antiquo auctore ſic vertit,

Et veniunt in domum, ac rurſus convenit turba, ita ut ipſi neque panem manducare poſſint:

Et cum audiſſent qui ad illum attinebant, exierunt ut tenerent eum. Dicebant enim, in exceſſum verſus eſt.

9 * Conferte nunc verſiones Gallicas, & idem invenietis quod de Latinis dixi: antiquas habebam tempore Caroli V. Franciæ Regis cognomine prudentis, ejus juſſu factas. Curavit enim Sacra Biblia, & quoſcunque animadvertere potuit bonos libros in vernaculam linguam transferri, ad eruditionem populi ſui, quædam etiam cudi, ad retundendam tyrannidem & quæſtuarias artes Pontificum, ut ſcripſi in tractatu contra abuſus. par. 2. glo. 1. Cujus exemplum utinam ſubſecuti Reges proſecuti fuiſſent. Sed cum antiquæ illæ verſiones ſub dictis perſecutionibus mihi

10 penitus perierint, * ſupereſt tamen mihi fragmentum partim uſtum, partim laceratum, verſionis à pietatis Chriſtianæ ſtudioſis factæ, & impreſſæ Neocomi ad lacum circa annum 1530. quod à quindecim annis Chriſto ſervit ſub protectione Bernenſium miniſtrante pientiſſimo viro Gulielmo Farello cum collegis. Ea ſic habet.

Et vient en la maiſon: & derechef la turbe ſi aſſemble, tellement qu'ils n'avoient loiſir de manger du pain.

Et quand les ſiens eurent ce ouy, ils vindrent pour le tirer hors: car ils diſoient, il eſt hors du ſens.

* Alia verſio circa annum 1540. Genevæ facta, 11 ſic reddit.

Puis vindrent en la maiſon: & derechef la multitude s'aſſembla, ſi que nullement ne pouvoit avoir loiſir de manger du pain.

Et quand les ſiens eurent ouy cela, ils ſortirent pour le tenir: car ils diſoient, il eſt hors du ſens.

Et ſequitur gloſ. ordinaria Genevenſis deinde impreſſa, & Calvinus in ſua Harmonia Gallica. Noviſſima verò Genevenſis verſio facta anno 1559. ſic habet.

Puis ils vindrent en la maiſon: & derechef une multitude s'aſſembla, tellement qu'ils ne pouvoient pas meſme prendre leur repas.

Et quand les ſiens eurent ouy cela, ils ſortirent pour le ſaiſir: car ils diſoient qu'il eſtoit hors du ſens.

* Exactæ diſcuſſionis cauſa ſecutus ſum conſilium 12 antiqui optimi doctoris Auguſtini. lib. 2. de doctrina Chriſtiana: ubi cap. 12. & cap. 14. ait, quod plurimum interpretum numeroſitas juvat collatis codicibus inſpecta atque diſcuſſa. Et cap. 11. ait, quod ſi quam dubitationem attulerit Latinorum interpretum infinita varietas, aut non ſatisfaciat, recurrendum ad exemplaria Hebræa, ſcilicet in vetere, & ad Græca in novo Teſtamento. Græca verò omnia exemplaria hac in re omnino conſonant, quæ preſſius expendendo inveni eum reddere ſenſum, ut Latinè verti. Non tamen neglexi commentarios, ſed & plurium doctorum ſcriptis perlectis, inveni eos ita vulgatam editionem, & reliquas verſiones quæ in idem recidunt attemperaſſe, ut doctrina fidei non lædant, ſed omnis culpa in cognatos Chriſti rejiciatur, qui nec poſt annum quidem vel ultra (ut pote ſex menſes ante paſſionem Chriſti) nondum in eum credebant, ut eos ſub tempus feſti tabernaculorum infidelitatis arguat Evangeliſta. Joann. cap. 7. 5.

* Portò etiam ſi omnes verſiones Latinæ convenirent 13
in verbis, & pariter Gallicæ, prout etiam & Latinæ
Gallicæ conveniunt hoc ſenſu, quod ea die tandem
ſero pervenerunt domum: deinde rurſum congrega-
ta eſt multitudo, tum ſui de domo exierunt ad ca-
piendum vel ligandum, & domi vel apud ſe à turba
retrahendum Jeſum, qui domum cum eis nondum
intraverat: vel rurſus ad turbas docendas exierat, &
dicebat turbis eum in furorem verſum eſſe: * Ta- 14
men illud certum eſt ſemper recurrendum eſſe ad
fontem, videlicet ad prototypum ipſius Evangeliſtæ,
& illum omnibus & interpretibus & commentatori-
bus præferendum, ut etiam Hieronym. Auguſtin. &
omnes ſancti Patres paſſim teſtantur. Cùm ergo ex
ipſo limpidiſſimo & indubitato fonte alium ſenſum
inveniam, * nempe Jeſum ea die ſero domum cum 15
duodecim illis Apoſtolis, nuper à ſe delectis, ingreſ-
ſum, ut hoc apertè probat ſeries narrationis. R. 3. à
verſ. 13. huc uſque. Non enim dicit alios quàm duo-
decim illos cum Jeſu eandem illam domum ingreſ-
ſos, nec hoc etiam facile fieri potuiſſet: ſed aut mox
tam ingentem turbam (ſcilicet Jeſu videndi, audien-
di, & ſanitatum cauſa) conveniſſe (ſcilicet ante fo-
res domus, de ingreſſu vel avocatione Jeſu ſatagen-
tem) ut Apoſtolis laſſis & famelicis, nec panem qui- Verus ſenſus.
dem edere vacaret. Quamobrem exierunt de domo
ad tenendam & compeſcendam illam turbam, ne
domum intraret, & Jeſu invento detineret eos in
profundam noctem, ipſis jejunis manentibus, & ad
abigendam turbam nimis importunam, dicebant illi

Chriſtum abeſſe, vel eſſe extra. Non dicebant Chri-
ſtum factum extra ſe, vel dementem vel furioſum:
ſed ſimpliciter quod eſſet extra, ſive abeſſet à loco,
ſive alio occupatus eſſet: ut ſolebat Chriſtus ſæpe
orandi cauſa ſe ſubtrahere, ut ſupra apud eundem.
R. 1. 36. Ubi turbæ ejuſdem civitatis Capernaum,
manè venit ad domum Petri & Andreæ ubi Jeſus di-
verterat, ſed jam ante lucem ſurrexerat, & abierat
in deſertum ad orandum. Hic eſt verus ἢ γνήσιος,
ſenſus, & verbis, & menti Evangeliſtæ ſerieique tam
verborum quam rerum conveniens, abſque ullius in-
16 convenientis abſurditate, * quem ſenſum etiam ſi
primus explicavi, non tamen primus attigi. Euthy-
mius enim antiquus auctor, aut ſaltem nuperus ejus
interpres Joan. Hentenius, (liber enim Græcus ad
me non pervenit) ſic exponit hunc locum, Cum au-
diſſent domeſtici ejus multam convenire turbam,
exierunt ut eam cohiberent, ac prohiberent ne am-
plius ſanaret. Mox ſubdit, fortaſſis autem erant hi
fratres ex Joſeph, aut aliàs cognati. Et ſtatim ait,
quod dictio, αὐτὸν, referri poteſt ad Jeſum & ad tur-
bam: nomen enim, ὄχλος, quod turbam ſignificet,
etiam maſculinum eſt. Ecce quod verum & genuinum
ſenſum noſtrum attigit, ſed ſummo tantum digito,
nec adhuc illum ſequitur, ſed interpretatur quod di-
cebant huic turbæ, Jeſum in exceſſum verſum.
17 * Deinde aliter exponit, videlicet quod erant qui-
dam invidi dicentes, Jeſum decipere, quia ſe totam
ad dandas ſanitates traderet hanc humanitatem exi-
ſtimantes furorem, & de miſericordia facientes cri-
men, & quod ſecundum hoc intelligitur hîc ſermo
quod exierunt ſui ut prohiberent eum. Deinde aliter
interpretatur, quod exierunt ſui ut retinerent eum
ne ab eis diſcederet. Dicebant enim quidam quod
à ſuis diſceſſerat, vel eos reliquerat propter turbam.
Aliam poſtremò affert interpretationem, quod exie-
runt ad adjuvandum eum: dicebant enim quod ex-
ceſſiſſet, ſive diſſolutus eſſet à vigore corporis præ
nimio labore. In quam interpretationem partim ce-
cidit glo. ordinar. Genevenſis. Calvinus in ſua Har-
monia addit eos timuiſſe, ne hujuſmodi facta Chriſti
redundarent in dedecus, vel oppreſſionem generis,
18 propter multos ejus invidos & inimicos. * Sed ſi hæc
divinatoria interpretatio ſequenda eſſet, altius quàm
ipſi adhuc animadverterint, fundanda eſſet in ipſo
textu Evangeliſtæ: dicendo primò. quod alii ſunt
Apoſtoli, qui ſimul cum Chriſto domum ſerò intra-
runt, & adhuc jejuni cibum capere impediti ſunt,
de quibus in verſic. priori: & quod alii ſunt cognati
Chriſti, qui remanſerant in urbe, quique ad rumo-
rem eorum, quæ Jeſus ex longo labore orationis &
prædicationis reverſus adhuc cœna omiſſa veſpere ad
novum turbæ concurſum faceret, accurrerunt atto-
niti, dicentes, illum furioſum, de quibus in poſte-
riori verſic. qui tamen nec ligarunt, nec abduxerunt
eum, pudore ſuffuſi, videntes illum prudentiorem
19 ſe. * Ecce in quot devia & mæandros ovagatur, &
à ſcopo recedit cogitatio & inventio humana, dum
relicta & diſſimulata ratione vel cauſa in eodem ver-
bo Dei expreſſa, aliàs quærit & comminiſcitur. Uni-
ca enim ratio & neceſſitatis cauſa pertinentiſſima in
eodem textu diſertè exprimitur. Cur qui ad Jeſum
ſpectabant, coacti ſunt in ea periſtaſi ſurgere, domo-
que exire: nempe ad arcendum ſuperveniens impor-
tunum impedimentum, ut eis jejunis, laſſatis, &
famelicis liceret ſaltem ſerò cibum capere. Cur igi-
tur alia ratio egreſſus & ſolicitudinis illorum con-
20 fingitur? * Evangeliſta R. poſtquam breviter nar-
ravit Jeſum ad ſe in montem quos voluit vocaſſe, &
ex eis teſte L. elegiſſe duodecim, ut eſſent ſecum,
poſtea mittendi prædicatum, cum poteſtate miracu-
lorum, & mox ut eos nominavit, ſtatim ſcribit eos
veniſſe in domum, ſcilicet, his perfectis quæ L. nar-
rat: verba R. adſcribam, καὶ ἔρχονται εἰς οἶκον, καὶ συνέρ-
χεται πάλιν ὄχλος, ὥστε μὴ δύνασθαι αὐτοὺς μήτε ἄρτον φα-
γεῖν. καὶ ἀκούσαντες οἱ παρ' αὐτοῦ, ἐξῆλθον κρατῆσαι αὐτόν.
ἔλεγον γὰρ, ὅτι ἐξέστη. Nunc conſer quod verti, & vi-
debis non modo rectè, ſed neceſſariò, ἢ καταλλήλως,
quadrare, maximè in poſteriore verſ. de quo princi-
paliter agitur, videlicet: *Et cum audiſſent ſui, exie-
runt tenere eum, dicebant enim quoniam exivit*, vel
abeſt, foras eſt, vel exceſſit. Non ergo dicebant
quod Jeſus eſſet extra ſeipſum, ſed tantùm quod eſ-
ſet extra ſeu foras, vel abeſſet. * Quorſum ergo hoc 21
addere: tum οἱ παρ' αὐτοῦ? In hoc textu non inveniun-
tur, nec dicuntur eſſe alii, quàm qui ſecum vene-
rant & ingreſſi erant domum, qui erant duodecim
illi, quos ex multis ſelegerat, ut eſſent ſecum, in
eodem text. verſic. 14. Quorſum ergo ſomniare vel
interpretari de aliis? Tum hi non dicuntur aliundè
ſuperveniſſe, ſed ab ipſo vel ejus præſentia exiviſſe.
Quorſum ergo manus injicere in eundem? Quorſum
hoc facere? ut liceret eis cibum capere? Nonne po-
tius impedimentum irruentis importunæ turbæ arcen-
dum erat? Deinde ſurrexerunt è domo, & domum
exierunt, ſed ad quid niſi ad turbam illam tenendam
compeſcendam? ne domum ingredi vel obſidere per-
geret, ſed pro tempore illo importuno abiret. Non
ergo exierunt ad capiendum Jeſum, qui cùm ingreſſi
erant domum, nec dicitur Chriſtus tunc exiviſſe do-
mum ad turbam: * Cur igitur id humano ingenio fin- 22
gitur? quænam audacia addere textui Evangelico,
quod non eſt in textu? Cur non fit relatio ad proxi-
me in eadem oratione vel periodo? ὄχλος, ſtat in
prima & principali parte ejuſdem orationis, & eſt
principale ſuppoſitum. Igitur pronomen αὐτὸν, ejuſ-
dem generis & numeri, debet πρὸς ὄχλον, referri, &
non ad Jeſum, cujus nomen ibi non ponitur, niſi an-
te plures præcedentes orationes verſic. 7. Et ſic tre-
decim verſiculis interjectis. * Ut autem R. ante 23
hanc periodum non pauca omittit, quæ à M. & L.
narrantur, ut patet conferendo Evangeliſtas, & no-
ſtram unionem: Et ſic iſta periodus perſtat, & me-
tuò unam partem efficit in noſtra collatione. Jam er-
go vides in noſtra verſione nihil eſſe abſurdum, ni-
hil diſſimile vero, nihil addi nec detrahi textui Evan-
gelico, nihil in eo mutari: ſed omnia perſpicua &
facilia eſſe, reliquæque contextui ejuſdem Evan-
geliſtæ & reliquorum conſentanea. * Nunc ergo ex- 24
pende quàm abſurdæ ſint aliæ verſiones, & quàm ab-
ſurdus intellectus ex eis reſultet. Primò, faciunt hîc
Chriſtum præſentem fuiſſe coram illa turba, de quo
nihil in textu. Secundò, fingunt illum vel non tum
intraſſe in domum, contra eundem textum, vel do-
mo exiviſſe ad turbam de quo nihil in textu. Tertiò,
faciunt eum huic turbæ tunc concionantem, de quo
nihil in textu, & veriſimiliter. R. non omnino id
prætëriiſſet, quod præcipuum erat in hoc momento
& actu. * Quartò, etiam veteres Sorboniſtæ fingunt 25
eum tum eſſe locutum illi turbæ, tam aliena à ſenſu
communi ut videretur demens: gloſſa enim ordinaria
hoc loco rationem reddens, cur turbis dicerent eum
in furorem verſum eſſe, ait, quia ſapientiæ ejus alti-
tudinem capere non poterant: alieno ſenſu locutum
putabant, & addit gloſ. interlinearis, id eſt, lingua
ignota. ut ſolent lymphatici & dæmoniaci: quæ glo.
videtur ſumpta ex Nicolao Lyran. hîc, qui hoc at-
tribuit cognatis Chriſti ex parte matris, addens quod
videbant inſolitum fervorem in eo, quia propter
fervorem prædicandi omittebat horam comedendi,
& in vultu ejus inſolitam claritatem, ex virtute di-
vinitatis procedentem, eumque loquentem de divi-
nis ardua & inſolita ipſis non intelligibilia. Ideo cre-
debant eum loqui, ſicut arreptitium vel furioſum,
eumque voluerunt tenere & ligare, ne ſibi vel aliis
nocere poſſet. Inde non advertens multa hîc præter-
mitti à R. quæ habentur in quatuor partibus ſe-
quentibus, fingit Scribas & Phariſæos eodem actu

adfuiſſe, & dixiſſe Chriſtum habere quendam dæmo-
nem privatum, aliis dæmonibus ſuperiorem, per eu-
jus virtutem expellebat dæmones inferiores à corpo-
26 ribus obſeſſis ab eis. Redeondo ad rem: * Vides qua-
lem honorem faciant Chriſto, & ejus prædicationi-
bus, utque dedecorent & infament Apoſtolos, qui
jam ferè per annum Chriſtum ſecuti erant: & non
ſolùm ejus conciones vulgi more audierant, ſed cum
quadam familiaritate, cum eo verſati, utpote circi-
ter ab anno in diſcipulos vocati & allecti. Deinde,
nonne blaſphemiæ proximum eſt, duodecim diſcipu-
los eadem die mane in Apoſtolatum vocatos, rece-
pta poteſtate prædicandi nomen ejus, & miracula fa-
ciendi, etiam dæmones expellendi, & qui cum ut ſpe-
cialibus aſſeclis Jeſus deſcendit, & ſtans in loco cam-
peſtri inſignem illam concionem habuit quam L. de-
ſcribit: & his conſummatis, Capernaum cum eis in-
travit: & antequam domum intraret, ſervum Cen-
turionis verbo ſanavit: mox eoſdem diſcipulos dele-
ctos aſſeclas & Apoſtolos, prædicatores nominis ejus
diffamare eum ad turbam copioſam, tanquam furio-
ſum, & injicere illi manus, etiam ut lymphatico &
dæmoniaco? ut quidam exponunt. Quomodo ergo
paulò poſt in nomine furioſi, lymphatici & dæmo-
niaci prædicaſſent? Nonne hoc publico facto omni
futuro ſuo miniſterio, omni futuræ prædicationi fi-
dem omnem & auctoritatem abrogabant? Quæ hor-
ribilior, imò quæ periculoſior blaſphemia? cùm to-
tius miniſterii Chriſti ſtatim arcem peteret? Certè ſi
ſecundo iſto anno prædicationis Chriſti hoc accidiſſet,
Scribæ & Phariſæi, qui toties deinde hoc objecerunt
Chriſto, etiam præſentibus ejus diſcipulis: nunquam
omiſiſſent eos in teſtes citare? quod eum pro furioſo
& dæmoniaco coram tam copioſa multitudine, & in
Capernaum urbe populoſa & frequentiſſima habuiſ-
27 ſent, & talem prædicaſſent. * Hæc ergo nimis ab
omni veriſimili remota ſunt. Nec valet evaſio, ſi di-
catur hos non fuiſſe Apoſtolos, recenter creatos: ſed
fratres ſeu cognatos Chriſti, qui nec poſt annum
credebant in eum, ut nuper, num. 12. dictum eſt. Et
quia etiamſi cognati tantùm fuiſſent: tamen tradu-
ctio propinquorum erat & injuria atrox. quæ Chriſto
per ejus inimicos, etiam levicula quæque arripientes,
exprobrata fuiſſet. Tum verba οἱ παρ' αὐτοῦ, magis con-
veniunt Apoſtolis, ſaltem poſtquam delecti & in aſſi-
duum contubernium aſſumpti ſunt, quàm cognatis
Chriſti, qui non alios agnoſcit fratres & parentes
28 quàm diſcipulos ſuos. R. 3. 31. 34. * Tum relatio fa-
cienda eſt ad proxima, & ſic verba οἱ παρ' αὐτοῦ, refe-
renda ſunt ad verba ἵνα ὦσι μετ' αὐτοῦ, quæ ſunt proxi-
miora, nec niſi ſeptem verſiculis diſtant. Et ſic ad eos
quos Chriſtus conſtituerat eſſe ſecum, præſertim ma-
ne ejuſdem diei, & ſecum in urbem domumque ad-
duxerat. Standum ergo verſioni noſtræ, nativo tex-
tui, totique hiſtoriæ congruenti, & omni abſurdo
carenti. Accedit quod eoſdem & ſolos Apoſtolos à
prædicando redeuntes, Chriſtus ſecum ſeorſum du-
xit, ut requieſcerent, quia tam multi veniebant &
redibant, ut nec ſpatium manducandi haberent, ut
29 apud eundem. R. 6. 31. * Sententiam quoque no-
ſtram probant veteres auctores Græci, in queis Vari-
nus Phavorinus in ſuo Lexico Græco accuratiſſimo,
verbum hoc Græcum exponit, non de aliquo facto
extra ſeipſum, & multominus in furorem verſum:
ſed de elapſo è loco. ἐξέστησαν (inquit) ὑπεχώρησαν, id
eſt, loco ceſſerunt, elapſi ſunt, receſſerunt, terga
dederunt: & in ſingulari ejuſdem Aoriſti ſecundi, lo-
co ceſſit, elapſus eſt, receſſit, abiit, terga dedit.
Sic Plutarchus Chæroneus accepit verbum ἐξίστη, nunc
pro ſubterfugit, nunc proceſſit ut in vita Caii Cæ-
ſaris, οὐδένα κίνδυνον ὑπὲρ δόξης ἐξέστη, id eſt nullum pe-
riculum pro gloria ſubterfugit, ut in vita Octaviani,
Καίσαρος δὲ Ἀντωνίῳ χώρας ἐξέστη. Guillelm. Budæus in
commentariis linguæ Græcæ. pag. 405. hæc mihi,

&c. Hæc mihi ſatis viſa ſunt pro propugnanda verita-
te & adverſus τοὺς κριτικοὺς, & cavillatores.

IN TRIGESIMAM PRIMAM PARTEM.

ISta pars neceſſariò continuatur immediatè ad priorem, ut prior ad ſequentem, & eo maximè quod iſtud miraculum factum eſt paulò poſtquam Chriſtus egreſſus eſſet è Capernao: ſic enim L. incipit, καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἑξῆς, & ſubauditur, ἡμέρᾳ, aliàs (ut legit Eraſm.) ἐν τῷ, & ſubauditur, χρόνῳ, ut Luc. 8. 1.

IN TRIGESIMAM SECUNDAM PARTEM.

Matth. 11.

11. MAjor. Tum ſanctitate vitæ ab utero matris & Chriſto præſente, in utero matris ſanctificatus, tum actione & miniſterio quidam reſtringunt ad actionem & miniſterium tantum quaſi dictum Matth. hic deberet referri & determinari per Lucam cap. 7. verſ. 28. major propheta, ſed puto vocem Major, referendam ad utrumque melius & rectius legitur à Chriſto jam incarnato & præſente ſanctificatus in utero, tum verba major eſt illo Matth. 11. verſ. 11. Lucæ 7. 28. utrumque haud dubiè complectuntur, ibidem in regno cælorum vel in regno Dei intelligi eccleſiam militantem.

IN TRIGESIMAM QUARTAM PARTEM.

Luc. 7.

37. ERrant qui putant hanc fuiſſe Mariam Magdalenam Galilæam peccatricem, quamvis Henric. Bulling. hîc eos ſequatur. Sed gravius errarunt qui putaverunt hanc fuiſſe ſororem Lazari, neutra hic eſt: ſed alia ἀνώνυμος, in civitate (ſcilicet, ut ſeries narrationis L. indicat) Nam peccatrix, id eſt, quæ nuper fuerat publica meretrix, non autem in Magdalo, unde erat Maria Magdalena utraque è Galilæa eſt: tamen aliæ ſunt. Soror verò Lazari Bethanienſis erat è Judæa.

IN TRIGESIMAM QUINTAM PARTEM.

Matth. 12.

HAnc hiſtoriam Oſiand. malè tranſpoſuit & confudit cum narratione. R. 2. verſicul. 23. & Luc. 6. ut diximus ſuprà par. 23. Chriſtus enim poſt ſecundum Paſcha, quò in ejus necem conſpiratum erat, ſtatim repetiit Galilæam, non immorando in Judæa, niſi quantum tranſitus exigebat. Ideò potuit aliàs ſegetes & ſpicas eadem æſtate adhuc invenire in Galilæa Inferiore, ut ſuprà diximus. Sed poſt primum Paſcha, quo nondum in ejus necem conſpiraverant primores Hieruſalem, tardius profectus eſt, & aliquot menſes remanſit in Judæa docens, & in nomen ſuum baptizare faciens. Deinde propter murmur Phariſæorum relinquens Judæam, aliquot dies conſumpſit in Samaria, ut ait Oſiand. in annotat. lib. 1. cap. 44. ſuæ Harmon. de quo nihil definio, quia illi quatuor menſes. I. 4. 35. propter tropos ſequentes, poſſent alium ſenſum recipere. de quo nihil ad rem, quia ſive Chriſtus poſt primum Paſcha, pluribus ſive paucioribus menſibus manſerit in Judæa, antequam rediret in Galilæam, nihil officit: nihil variat de recto curſu & unione hiſtoriæ Evangelicæ. Sufficit ex M. R. L. conſtare Chriſtum diſtuliſſe Galilæam regredi, & ſecundam priore longiorem & inſigniorem prædicationem ſuam ibi inchoare, donec Joan. Baptiſta carceratus eſſet, ut patet ſuprà par. 11. ubi in anno,

tat. tetigimus. Errant qui putarunt Christum è Judæa seceſſiſſe in Galilæam, ut vitaret Herodis Antipæ tyrannidem, qui Baptiſtam carceraverat: quoniam Herodes ille non dominabatur in Judæa, ſed in Galilæa, ubi ſtatim à captivato Baptiſta, cœpit Jeſus luculentius & longius prædicare. Ex his etiam patet errâſſe eos qui ſcripſerunt Chriſtum non incœpiſſe miniſterium & prædicationem ſuam quandiu Joannes Baptiſta prædicavit, ut nova glo. ordinaria Genevenſis. M. 4. 17. quia Chriſtus orſus erat primam ſuam prædicationem & miracula in Galilæa Gentium & Capernao: deinde primam ſuam profectionem & prædicationem in Hieruſalem perfecerat, & inde diſcedens, reverſus & commoratus erat juxta loca, in quibus Joannes baptizabat nondum captivatus, & ibi per diſcipulos ſuos plures quam Joan. baptizabat, ut patet ſup. par. 10. & par. 15.

IN TRIGESIMAM SEXTAM PARTEM.

Matth. 12.

28. AD *vos.* Ideſt, uſque ad vos, ut nullam habeatis excuſationem, qui præſentem oblatam gratiam Dei reſpuiſtis.

32. Non quod ſit aliquod peccatum pro quo non ſatisfecerit Chriſtus, & hujus veniam conſequi, non poſſit is qui pœnitet & credit in eum, beneficium & meritum mortis ejus amplectens, ſed tantùm confert inter ſe genera peccatorum, alia leviora quæ habent quandam excuſationem, alia graviora quæ nullam habent nec coram Deo, nec coram hominibus excuſationem. Joan. Brent. in Joan. cap. 18 homil. 57. in fin. Graviſſimum omnium eſt, agnitam ſemel & receptam ſalutis veritatem, ſcienter & ex profeſſo rejicere & impugnare. Hebræorum 6. & 10. Auguſtin. Marlorat. in tract. de peccato in Spiritum ſanctum.

IN QUADRAGESIMAM PARTEM.

Matth. 13.

9. QVi *habet.* Matth. cap. 11. verſ. 15. & ſecundùm Hieronymum his verbis deſignatur ſenſus myſticus ſub parabola ut allegant quærendus. Hoc demum tempore legitur Chriſtus ſic loqui cœpiſſe, nempe poſtquam ultra duos annos concionatus eſſet, peragrans omnes regiones Iſraël, cum mirandis miraculis. Et poſtquam ante eum Joannes Baptiſta ultra annum prædicaverat, ut deberent turbæ ſatis eſſe præparatæ & edoctæ ad intelligendum: qui autem nondum profecerant: non ſolùm inexcuſabiles, ſed indigni & ingrati erant. Sic Apocal. ult. 11. qui ſordet, ſordeſcat adhuc.

14. 15. Non ut peccarent & impiè agerent, ſed ut peccatum & impietas eorum nimia puniretur. Excæcatio enim & abjectio in tenebras, ſupplicium eſt impietatis, ut docet Spiritus ſanctus Deuteron. 28. 28. 29. Si hodie nolueris vocem Domini, &c. Percutiet te Dominus amentia, cæcitate ac furore mentis, ut palpes in meridie ſicut palpare ſolet cæcus in tenebris, & non dirigas vias tuas, & Ezechiel. 14. 4. Sed homo de domo Iſraël, & de proſelytis, quicunque advena fuerit in Iſraël, ſi alienatus fuerit à me, & poſuerit idola ſua in corde ſuo, & venerit ad Prophetam, ut interroget me per eum, Ego Dominus reſpondebo ei per me, & ponam faciem meam ſuper hominem illum, & faciam eum in exemplum & proverbium. Et mox: Juxta iniquitatem interrogantis, ſic erit iniquitas Prophetæ. Sic Paul. 2. Theſſal. 2. 12. Cauſam illuſionis eorum qui ſeducuntur ab Antichriſto, reddit, quia dilectionem veritatis non receperunt, ſed approbaverunt injuſtitiam. Cùm ergo pergant repugnare verbo Dei, tandem fit ut Deus non amplius vocet eos ad pœnitentiam: ita ſublata cauſa pœnitentiæ, manent duri & pertinaces, non Dei culpa, ſed ſua. Si enim non convertuntur dum vocantur, quomodo poſſunt converti, quando Deus jam vocare deſinit? Sic illud, Hodie ſi vocem ejus audieritis, nolite obdurare: monet periculum eſſe procraſtinandi, ne Dominus amplius vocet. Ita intelligendum illud Eſaiæ 6. & ibi J. 12. 39. 40. ubi ab Evangeliſtis vel à Paulo allegatur. Ad hoc doctiſſimus Philip. Melancth. in locis communibus. cap. de prædeſtinat. & Leonard. Steckelius in annotat. & Joan. Brent. Joan. 12. homil. 14. Ita etiam clarè ſentit hic verſ. 14. Doctor & pius Henricus Bulling. commentar. in Matth. lib. 6.

19. *Juxta viam.* Propriè intelligitur de ipſo homine qui ſemen excepit: ſed aliud agens, velut in tranſitu juxta viam.

R. 4.

15. *Ubi* Ita omnes ad verbum & rectè. Solus Beza vertit, in quibus, nec mutat ſenſum, ſed mutat textum: quia quidquid dicat, ὅπου, refertur ad ὁδὸν, quia eſt pars recitationis verborum parabolæ.

IN QUADRAGESIMAM SECUNDAM PARTEM.

Matth. 13.

30. SInite. Id eſt, quatenus commodè non poteſtis, patientiam habere: non vetat arguere, nec per media legitima tollere, aut manifeſtos punire. Georgius Major. in 2. part. homiliar. Dominica 5. poſt Epiphaniam. Joan. Brent. in 15. Joan. homil. 33.

33. *Satis tribus.* Sata tria, potius tres menſuræ videntur, ut Geneſ. 18. 6. quàm tria ſeſqui media, ut Hieronym. in Judith: ſed non refert.

IN QUADRAGESIMAM TERTIAM PARTEM.

Matth. 13.

43 FVlgebunt. Hoc ſpectat ad gloriam corporum beatificatorum, ut Dan. 12. 3. Sap. 3. 7. reſpectu vero animarum, ait Chriſtus. Matth. 22. 30. R. 12. 25. Lucæ 20. 36. quod electi ſimiles erunt angelis: hi enim ſunt incorporales.

IN QUADRAGESIMAM QUINTAM PARTEM.

R. 5.

27. 28. Supervacuo Calvin. in ſua Harmonia laborat ad excuſandam ſuperſtitionem, vel inconſideratum zelum hujus mulieris in tactu veſtis Non enim addendum textui, nec ſomniandum inconveniens, quod illa crediderit aliquam virtutem alligatam veſti, vel tactui fimbriæ: ſed tantùm quod nitebatur vel ſolo tactu fimbriæ poſtimæ Chriſto accedere, & vel hoc ſolùm ſibi credebat ſufficere ut ſanitatem impetraret. Itaque plus fidei habebat illa pauper mulier. M. 19. 18. quàm princeps ille ſupra par. 21. Et pariter hæc altera mulier hic, quam iſte Archiſynagogus, qui utrobique petebant impoſitionem ipſius manus Chriſti. Sic plus fidei habebant Geneſarethani illi M. 14. 56. R. 6. 56. qui infirmos ſuos per plateas educentes, rogabant Jeſum ut tantum fimbriam veſtimenti ejus tangerent, & exauditi ſunt: quotquot enim tetigerunt, convaluerunt, ut infrà part. 50. His enim diebus profitebatur & digito oſtendebatur, hunc ipſum Jeſum, & non alium, eſſe verum Meſſiam in lege & prophetis promiſſum, & tunc operatio fidei convincebat Chriſtum viſualiter & corporaliter co-

gnoſci, & oſtendi, Chriſtus autem palam teſtabatur non ex veſtimentis, ſed ex ſeipſo virtutem exiiſſe prævidens futuram ſuperſtitionem amoris antequam naſceretur. Sed inſuper eſt hic aliud, ad quod miror neminem advertiſſe, nempe quod lege Dei per Moſem promulgata. Levit. 15. 24. 32. mulier etiam extra menſtrua patiens fluxum ſanguinis, non minus erat immunda quàm menſtruata, nec minus contaminabat quoſcunque contingebat quàm menſtruata. Quare mirum non eſt, ſi metu Legis & reprehenſionis legalis, & ne proximos offenderet, non fuit illa apud M. auſa ſe palàm ingerere comitatui Chriſti, ut ſupra parte 21. Nec poſtea ſi hæc altera non fuit auſa palàm in confertiſſimam turbam ſe intrudere. Sed diſſimulata immunditia tecto, metu reprehenſionis Legis uſque ad ſimplicem tactum fimbriæ poſtimæ occulte accedere voluit, & prius ſanari, quàm per Legem reprehendi & repelli potuiſſet. Hanc etiam puto rationem eſſe, cur iſta, hic audiens Chriſtum ad turbam conqueri, tremefacta cum timore ſe eoram poſtraverit, longæ infirmitatis & extremæ neceſſitatis coactione, temeritatis, aut violatæ Legis culpam deprecans. Et certè eadem ratione juſtius excuſanda eſt, quia priuſquam ſana eſſet, non auſa eſt ante eum palàm accedere fidemque profiteri ſed tectò & clam. Quod autem hæc longè alia ſit hiſtoria, quàm quæ ſuprà parte 21. ibi diximus, etiamſi Bullingerus poſt Calvinum eandem putaverit.

IN QUADRAGESIMAM SEXTAM PARTEM.

R. 6.

3. F*Aber.* Non ineptè putat hic Lyranus Chriſtum uſque ad trigeſimum annum exercuiſſe eandem artem quam Joſeph pater putativus Cratias poſt Pſellum reſtringit ad fabrum lignarium, niſi ſpecialius ad Carpentarium, ſed carpenta non erant in uſu in ea regione, vox autem Græca τέκτων, qua Matth. & R. uſi ſunt, ut & vox Latina faber latè patent pro quovis artifice. Quare non eſt facienda reſtrictio, quamvis prima veriſimilior ſit. Eraſmus & Bullinger. Lyranum in hoc eo textu ſequuntur, adde quod Abjectarius ſpecies eſt fabri lignarii de quo Exodi. cap. 35. verſ. 34. qui faciebat opera abjectarii, rurſus faber Lignarius eſt genus ſubalternum ad artem fabrilem, quæ eſt genus ſuperius ut patet. Exodi 35. verſ. 32.

5. *Non poterat.* Henric. Bullinger. commentat. in Matth. lib. 2. c. 13. exponit non poteſt, id eſt, non vult, deinde per ſe addit quod ordine agat Dominus. Sed plenius declarando, dico quod Deus non ſolum eſt miſericors, ſed juſtus: non ſolum juſtus, ſed miſericors: ſed quod miſericordia ſuper exaltat judicium. Jac. 2. 13 Et ſic magna fuit incredulitas & ingratitudo Nazarethanorum, qui à tempore quo Chriſtum circiter ante ſeſqui annum præcipitare voluerant ſupra part. 11. uſque adeò ſorduerunt in peccatis ſuis, ut nec nunc quidem poſt tanta alia miracula in circuitu facta reſipiſcerent. Et ſic non potuit Jeſus (id eſt non decuit illum) miracula multa facere, apud tam ingratos & incredulos. Poterat quidem de poteſtate abſoluta, & volebat affectu miſericordiæ omnibus perditis ovibus Iſraël oblatæ & expoſitæ: ſed illi ſe uſque adeò malitia ſua & potiſſimum incredulitate ſe indignos reddiderunt, ut non decuerit Chriſtum niſi pauca miracula facere, id eſt, paucos è nimis depravata turba ſanare. Et hoc eſt quod R. dicit, non poterat, non reſpectu poteſtatis abſolutæ: ſed ne ordinem juſtitiæ ſuæ tolleret. Hæc autem longè alia eſt hiſtoria, circiter ſeſqui anni interſtitio, ab ea quam deſcribit. L. 4. 24. & tangit J. 4. 43. ſuprà part. 11. Joann. Gerſon ponit illam. c. 24. & hanc. cap. 41. in ſuo Monoteſſaro. Tamen Bullinger. commentar. in Matth. lib. 6. M. 13. & hic & commentat. in Luc. lib. 2. cap. 4. & gloſſa ordinaria Genevenſis. lib. 4. ſeorſum. eandem eſſe hiſtoriam.

IN QUADRAGESIMAM OCTAVAM PARTEM.

Matth. 14.

1. H*Erodes.* Herodes hic hujus nominis tertius, Herodis magni filius ex quarta ejus uxore Marthaca, frater germanus Archelai, non ſolùm Baptiſtam occidit, ſed Jeſum ad ſe adductum ludibrio habuit, ad Pilatum tamen albis veſtitum remiſit.

9. *Et indoluit.* Videlicet, ſimulatio erat: cupiebat enim eum occidere, ſed timebat populum. ſuprà eodem. 5. Joſeph. lib. antiquit. 18. c. 9. ait, quod timebat populum à ſermonibus Baptiſtæ pendentem, ab eo concitari ad ſe de regno deturbandum: quod non eſt veriſimile, quia conciones & vita Baptiſtæ nullo modo tendebant ad ſeditionem, & multominus ad regnum terrenum. Et hoc erat notiſſimum, ſed Herodes metum fingebat, ut videretur habere occaſionem eum detinendi, utque declinaret invidiam, & interim ſemper quærebat prætextum eum tandem occidendi, poſtquam diſſimulatione contemptuque primorum ex Judæis ſenſit, nihil ſibi propter hoc imminere periculi. Hinc eum vulpem vocat Jeſus. Luc. 13. 32.

IN QUADRAGESIMAM NONAM PARTEM.

OSiand. hic annot. lib. 2. c. 26. affirmat Jeſum Hieroſolymam hoc tempore ad tertium à baptiſmate ſuo Paſcha profectum, Lege ita jubente: ſed propter conſpirationem Judæorum nec in Judæa quidem aliquantiſper remoratum, ſed ſtatim reverſum Galilæam. Sed certè oportuiſſet non ſolùm Chriſtum ipſum, ſed etiam ejus Apoſtolos velocibus veredariis uſos, vel potius novo & inſigni miraculo, ut Philippus Diaconus à ſpiritu raptus eſt, ut evangelizaret Præfecto Candaces Reginæ Æthiopum. Act. 8. Atqui de hoc miraculo nihil legitur, nec erant curſores in communi uſu. Chriſtus numquam niſi pigrum aſellum & ſolus inſedit, & ſemel tantùm, nec fuiſſet in eo Paſchate otioſus, nec tacitum fuiſſet ſaltem à Joanne Evangeliſta. Deinde ſeries hiſtoriæ Evangelicæ repugnat, proximum erat tertium illud Paſcha priuſquam Jeſus ederet miraculum quinque panum & duorum piſcium. J. 6. 4. poſtridie partim ambulans ſuper mari, partim in mari, venit in terram Genezareth. Tertia (ut citius) vel quarta die docuit in ſynagoga Capernaitica, de eſu & potu vivifico carnis & ſanguinis ſui. Mox ſubdit Joann. Evangeliſta quod poſt hæc, Jeſus verſabatur ſeu manebat in Galilæa, nec volebat in Judæa verſari, quo quærebant eum interficere. Non ergo eo tempore profectus eſt in Judæam, & multominus Hieroſolymam, nec à dicta concione Capernaica ſpatium erat ex urbe, ſita ad caput Septentrionale maris Galilææ, veniendi verſus Meridiem Hieroſolymam ad illud Paſcha, jam ante triduum vel quatriduum proximum. Pedibus ibant ejus Apoſtoli, qui ſemper à tempore electionis ſuæ comitabantur eum. Præterea à tempore dicti tertii Paſchatis, tam multa geſta ſunt à Chriſto in Galilæa inferiori & ſuperiori, & ſtatim in fines Tyri & Sydonis, & inde eo reverſo ad regiones circumjacentes mare Tyberiadis, & inde eo profecto ſub Montem Libani Cæſaræam Philippi, deinde in Galilæam inferiorem, ubi in monte transfiguratus, & plurima alia donec ad medium feſti Tabernaculorum rurſus concionatus eſt in templo tertio Paſchate, etiam ſi per veredos cum ſuo comitatu veniſſet & rediiſſet ut patet per contenta à part. 52. uſque ad par. 65. Unionis

noſtræ: præſertim cùm mos eſſet non ſolùm ante ſex dies venire Jeruſalem ad illud feſtum: ſed etiam ante decem vel plures dies, ut patet. I. 11. 55. Nec obſtat quod Oſiander citat præceptum legis, videlicet Exod. 23. 19. & 34. 23. & Deut. 16. 16. ut omnis maſculus ter in anno ſe ſiſtat coram Deo in loco quem elegerit: de quo etiam Joſeph. lib. 4. Antiquit. cap. 13. Hoc enim plurès moderationes recipit. Prima, ut intelligatur de maſculo ætatis viginti annorum & ſupra, juxta id quod habetur. Exod. 30. 13. 14. 15. & quæ ſcripſi in tract. commercior. & uſurar. num. 796. Secunda, ut longè commorantibus ſufficeret ſemel in anno, ut ſatis patet. L. 2. 41. & ibi hoc ſcribit Jo. Calvin. quod etiam plus 250. annis ante eum ſcripſit ibi Nicol. Lyr. Tertia, propter hoſtilitatem, inimicitias, vel alia pericula, aut impedimenta, quod tangit. I. 7. 1. dicens, quod ideo Jeſus non ibat in Judæam, quia quærebant eum Judæi interficere.

L. 9.

15. *Omnes diſcumbere.* Beza legit ἀνέπεσαν ex quibuſdam veteribus exemplaribus, ideò vertit, & diſcubuerunt omnes: ſed non puto recedendum à communi lectione.

IN QUINQUAGESIMAM PRIMAM PARTEM.

Joan. 6.

27. O*Peremini.* ἐργάζεσθε μὴ τὴν βρῶσιν τὴν ἀπολλυμένην, ἀλλὰ τὴν βρῶσιν τὴν μένουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον: Ad verbum, Operamini, non cibum pereuntem: ſed cibum permanentem in vitam æternam: id eſt, curate, vel in eo occupati ſitis, non ut cibum qui in ventrem vadit, & in ſeceſſum emittitur. M. 15. 17. habeatis: ſed eum qui alit vita æterna. Omnes latinè verterunt cibum: Solus Beza vertit cibo, ſervato ſenſu: ſed malo cum omnibus magis conformari prototypo, in quo bis ponitur in accuſativo. Quod non eſt barbarum, ut putat Beza, ſicut nec barbarum eſt. Phil. 2. 12. cum timore ac tremore veſtram ipſorum ſalutem operemini: ubi Beza non malè vertere maluit, conficite, quia ibi eſt compoſitum, κατεργάζεσθε. Alioqui ſi ſimplex verbum fuiſſet, ut hic, vertiſſet, ſalutem operemini. Quid quod auctores, ἐργάζεσθαι τὸν βίον, id eſt, operamini victum. Verbum, ἐσφράγισεν, majorem habet emphaſim, quàm ut latinè abſque periphraſi exprimi poſſit: ſignificat enim ſpecificam ſigilli ſeu characteris totius gratiæ & ſalutis impreſſionem, ab ipſo Deo patre in Chriſto factam, ut ab illo ſolo, & per illum ſolum ab hominibus haberi poſſit: ut Petrus repletus Spiritu ſancto coram principibus & ſenioribus Judæorum, dixit non eſſe aliud nomen ſub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos ſalvos fieri. Actor. 4. 12. Utque quemadmodum decreto ſupremi regis magno ejus ſigillo obſignato, non licet quicquam addere aut detrahere ſine crimine falſi, ſacrilegii, læſæque majeſtatis: ita virtuti & beneficio Chriſti non liceat addere nec detrahere: ut epiſtola liminari ad librum contra abuſus, anno 1551. teſtatus ſum. Hoc autem dictum eſt tam ad excluſionem penitus incredulorum, tam vel partim credentium, quàm ad conſolationem credentium, doctrinam Evangelii integrè & ſolidè amplectentium, ut certi ſunt de ſalute ſua tanquam ex ſpeciali ſigillo patris cæleſtis. Eodem verbo utitur Evangeliſta ex parte credentium ſup. cap. 3. 33. dicente Baptiſta, quod qui recipit teſtimonium Chriſti, is ἐσφράγισεν, quod Deus verax eſt: indicans credentes, non ſolùm per id honorem Deo facere, ſed quod non fluctuantem aut levem, ſed ſolidam integram (utque tetigimus ſup. par. 12. M. 5. 3.) bene reſolutam & inconcuſſam fidem habere debeant: quemadmodum non ſolemus ſigillum noſtrum imprimere, niſi in re penitus concluſa & firmata.

28. *Faciemus.* Chriſtus vocabat ad cœleſtem & gratuitam gratiam, populus carnalis ad operandum, ſe tanquam mercenarios offert: facilius ad cogitationem & propoſitum operum & meritorum, quàm ad deſiderium & ſpem gratiæ monetur. Bucer. hic. Iſte fuit error omnium ſæculorum, ut homines ſuis operibus ſibi parandam ſalutem putarent: non ſolùm ante Chriſtum ſub Phariſæis, & Eſſenis, ſed etiam poſteà in Monachis Papiſticis, & Mahumeticis.

29. *Opus Dei.* Hoc enim primum Deus exigit, aliàs non reſpicit opera. Geneſ. 4. 5. Heb. 11. 4. Sed impropriè dicitur opus reſpectu noſtri, ſed bene reſpectu Dei, cujus donum eſt, Epheſior. 2. 8. non Dei docentis tantùm, ſed etiam operantis in nobis: ut dixi in epitome doctrinæ, ſeu Catechiſmo quæſt. 8. Deinde fructus fidei, ſeu opera fidelium in fide facta, pulchrè Bernardus in Cantic. 85. vocat opera Dei & hominis, quæ Chriſtus ipſe (ſup. cap. 3. 21.) vocat in Deo facta, id eſt, in gratia vel cum gratia Dei, cui liberum arbitrium cooperatur, ut rectè Bernardus. Sed ita ut principalius ſint Dei quatenus bona ſunt, ut dixi, in dicto Catechiſmo: quemadmodum ſcriptura pueri cujus manum pedagogus ducit, & pueri & pedagogi opus eſt, ſed principalius pedagogi.

31. *Panem de cælo.* I. ſequitur verſionem 70. quæ tum in crebriori uſu, quæ Pſalm. 78. 28. pro frumento panem poſuit. Nec manna verè erat panis cœleſtis, cùm flueret è nubibus concretum ubi cadebat, ſed cæleſtem figurabat. 1. Cor. 10. de quo verò cæleſti, in verſic. ſequenti.

44. *Traxerit.* Non tollit liberum arbitrium, ut male dicebant Manichæi quos Chryſoſtomus hic confutat, ſed ejus infirmitatem: imo legi Dei repugnantiam oſtendit ante regenerationem, ut diximus in Catechiſmo. quæſt. 24. 34. 39. Deus enim ſua gratia repugnante vitio noſtro agit in intellectum & voluntatem, quam illuſtratam trahit volentem factam, etiam ſi caro reclamet. Meritò igitur dicitur trahi, quia ante converſionem non eſt volens ſed repugnans. Ideò in actu regenerationis propriè dicitur mutari, & trahi. Et poſt converſionem (etiamſi ſit volens) adhuc dicitur trahi reſpectu carnis ſemper rebellantis, ut patet Rom. 7. Galat. 5. 17. Multa hujuſmodi ante quindecim aut plures annos notaveram ad libros Philippi, & Muſculi, & aliorum piorum Doctorum: quæ omnia inimici Chriſti Pariſiis regnantes anno. 1562. domo direpta in latrinas abjecerunt. Deus vindex ſit & ultor.

51. *Dabo.* Non dicit dedi, vel do, ſed dabo, ſcilicet ſemel in hoſtiam crucis verè realiter, corporaliter. Per quam unicam oblationem & mortem nobis æternam acquiſivit redemptionem. Heb. 10. Data eſt ergo ſemel in immolatione illa, cujus effectus & communio carnis immolatæ & ſanguinis effuſi ſemper durat, & ſemper datur ſpiritu, id eſt, fide. Credere enim in illam redemptionem & paſſionem ſemel factam, & cum pœnitentia fiduciam ſolidam in illa habere, eſt edere carnem ejus & bibere ſanguinem illius. Omnis ergo hic eſus & potus refertur ad fidem & meritum illius paſſionis & immolationis ſemel factæ. Quæ res erat tam neceſſaria, ut ſine illa nihil actum eſſet de ſalute noſtra. Errarunt Monachi & ſacrificuli Doctoreſque Papiſtici præſertim in ſuis Litaniis urgentes merita tum incarnationis, tum nativitatis, tum tentationum & afflictionum Chriſti. Nihil hæc omnia proderant nobis, nihil poterant, ſed ſola mors Chriſti, ſola à Deo accepta pro expiatione noſtrorum peccatorum, & jure vitæ æternæ. Itaque nobis omnino neceſſarium erat Chriſtum mori, & voluntariè ſeipſum offerre. Nulla alia erat hoſtia, nulla expiatio, à qua etiam pendebat ſalus fidelium qui ab initio mundi fuerunt, & in eam (ut Abel) ſperarunt,

Ideo neceſſe eſt gratitudinem habere illius mortis &
in ſolo ejus merito ſperare, nec ab ullo alio ſalutis re-
medio pendere, vel in æternum perire. Hoc eſt de-
cretum æterni patris, qui non niſi per filium & me-
ritum dictæ redemptionis cognoſcitur & placatur.
Hæc tanta neceſſitas in cauſa fuit, ut Chriſtus tanto-
pere, quia nobis omnino neceſſarium erat, urgeret
fidem in meritum paſſionis ſuæ, quam ad majorem &
neceſſitatem & efficaciam comparat eſui & potui
corporis & ſanguinis ſui, ſcilicet ſub conſideratione
illius immolationis ſemel factæ, quæ tempore hujus
ſacræ concionis ad finem anni futura erat. In diverſam
verò partem errarunt, qui dixerunt meritum illius
paſſionis ſemel tantum in baptiſmo, vel non ſemper,
vel non ſolùm ſufficere: de quo tetigimus in Epito-
me doctrinæ ſeu catechiſmo. quæſt. 42. 43. Et nuper
27. die Martii anno 1563. impius quidam Monachus
albus (*Bernardin de Saintes*) in æde Bartholomæi
Pariſiis elevabat paſſionem Chriſti, dicens: illam quæ
ſemel fuit die illa Veneris non ſufficere nec conſide-
randam eſſe: ſed paſſionem totius corporis ſui quod
eſt Eccleſia, videlicet à paſſione Abel. & omnium
Martyrum & Sanctorum, aduſque finem mundi: ſic
impiè intelligens illud Pauli. Coloſſ. 1. 24. infinito-
rum ferè merita miſcens cum unico merito & benefi-
cio Chriſti. Et ſic ſigillum illud de quo ſuprà eodem
verſic. 27. rumpens, & animas ad infernum detru-
dens, cum quibuſdam aliis blaſphemiis, quæ evomuit
impunè. Atqui dictum illud Pauli nullomodo loquitur
de cruce, paſſione & morte Chriſti, ſed tantùm de
afflictionibus Eccleſiæ ſuæ, quæ ideò dicuntur eſſe
Chriſti, quia caput eſt, & ſeſe perſequi reputat in
ſuis membris. Act. 9. Omnibus enim præſertim qui
manifeſtè pro Eccleſia propugnanda certant, propoſi-
tæ ſunt afflictiones, ut & Paulo. Act. 9. ut etiam ipſe
expertus eſt, & partim teſtatur. 2. Cor. 11. & 12. Diu
poſt illam, in qua tam multas afflictiones enumerat,
ſcripſit epiſtolam ad Colloſſenſes Romæ captivus ſe-
nex, jam majori parte ſui miniſterii emenſa, & majo-
ri parte ſuarum afflictionum tranſacta, ut modicum
reſiduum ſu pereſſet ad coronam juſtitiæ ſibi repoſitam
recipiendam. Ideò gaudebat, quia quamvis captivus
adimplebat reſiduum tantum afflictionum ſibi propoſi-
tarum pro corpore Chriſti, id eſt, pro ejus Eccleſia,
ut ſeipſum tam clarè exponit, ut non fuiſſet opus ve-
terem & communem verſionem mutare ſophiſtarum
metu, ut nuper quidam docti fecerunt: facilis, &
genuinus eſt ſenſus quem dixi, ut plenius in hiſtoria
mea tricentenaria. par. 1.

53. Magno ſerio cibum & potum ſibi ſoli abſcri-
bit, ut ſciamus totam & ſolidam vitam noſtram ab
eo ſolo pendere, nec cogitemus Chriſto dante ci-
bum, potum peti poſſe, nec in quantula parte quidem
à noſtris meritis, vel cujuſcunque alterius ſanctiſſimæ
creaturæ, ſed omnes & integras ſalutis partes ab uno
ſolo Chriſto.

1 60. *Durus.* Refertur ad duo murmura, * primum
eorum qui carnaliter non intelligebant, ſed ſciebant
Jeſum per hæc affirmare ſe filium Dei, & unicum,
perfectumque propitiatorem, quod non credebant
exprobrantes humiles ejus parentes, qui non erant
cæleſtes, ut ſuprà verſic. 41. 42. quibus Julianus Apo-
ſtata cum ſuis Ethnicis, & Mahumetici ſucceſſerunt.
2 * Secundum murmur carnalium, qui Chriſto urgente
neceſſitatem eſus & potus, carnis & ſanguinis ſui, in-
telligebant corporaliter. Iſtis ſucceſſerunt tranſſub-
3 ſtantiatores Papales. * Primos confutat. verſi. 62. quia
non ſolùm è cælo deſcendit, ſed etiam in illud aſcen-
det ubi erat prius, & ſemper manebit ſecundum ſuam
humanitatem, aduſque conſummationem mundi,
quo in ſua humanitate veniet. Actor. cap. 1. verſ. 11.
Secundos confutat. verſ. 63. quia non eſt hic eſus &
potus intelligendus carnaliter, ſed ſpiritualiter: nec
4 venter parandus eſt, ſed anima. * Addit Chriſtus
quod caro non prodeſt quicquam, quod varii varie in-
tellexerunt. Referre non vacat, ſed ſimpliciter ex ver-
bis ejuſdem Evangeliſtæ dico. Chriſtum hîc non dice-
re carnem ſuam ſimpliciter eſſe inutilem, ſed fore no-
bis inutilem ſi ſic maneat, vel etiam ſi corporaliter
ederetur, prout ipſemet Chriſtus exponit infrà. cap.
12. 24. comparans carnem ſuam grano frumenti, quod
integrum penes ſe manet, nec fructum alius adfert, ſi
non ceciderit in terram, & mortuum fuerit: Si au-
tem ſemel ceciderit in terram, & mortuum fuerit,
multum fructum adfert, ſcilicet, redemptionem &
ſalutem omnium fidelium, qui aliàs manſiſſent in pec-
catis & tenebris ſuis, & morte æterna * Solus autem 5
Jeſus, qui nunquam peccaverat, ſalvus fuiſſet per
ſuam ſanctitatem, è qua in monte transformatus po-
terat in cælum aſcendere, nobis in ſtatu noſtro reli-
ctis, ut infrà par. 59. ubi Moſes & Helias magno ſe-
rio eum rogabant (ſerio enim colloquebantur de
paſſione ejus, quod implicat preces) ut deſcenderet
moriturus pro ipſis & aliis, & redempturus. Bene
ſciebant quid dicerent, ſed Petrus neſciebat. nun-
quam enim ſalvus fuiſſet, niſi Jeſus ad mortem deſ-
cendiſſet quod nulla coactione, ſed merè voluntariè,
& ex mera charitate fecit, ut infrà cap. 10. 15. 18. * Nul- 6
la ergo duritiès, nulla abſurditas rectè intelligentibus
verba Chriſti, ſed infinita, perennis, & ſalutaris con-
ſolatio, à qua divertere nos nititur Satan, nunc per
tranſſubſtantiatores, nunc per miſſarios, nunc per
alias impoſturas, quæ tanto (ut ait Auguſt.) perni-
cioſiores ſunt, quanto pietatis fuco magis teguntur:
ut inter alia * dum ſacrificuli (quo avocent ſimpli- 7
ces à perceptione, fiduciaque unius meriti paſſionis
Chriſti) tetrico vultu & ore monent eos credere,
quod creatorem ſuum in os & ſtomachum recipiunt,
quò credantur creatoris creatores, & elevetur benefi-
cium Chriſti: quæ ingens eſt blaſphemia multas alias
ſecum trahens. Dum enim venimus ad Euchariſtiam,
vel Cœnam Domini, non venimus ad recipiendum
creatorem noſtrum: hoc falſum & blaſphemum eſt,
eo ſenſu quo loquuntur de reali & ſubſtantiali crea-
tione: ſed venimus ad recipiendum communionem
paſſionis & mortis Jeſu Chriſti, ut ejus morte (cujus
virtus perennis eſt) regenerati & juſtificati recipia-
mur in gratiam, & jus adoptionis, & vitæ æternæ, à
creatore noſtro, coram quo aliàs ſumus damnati &
reprobati in æternum. * Nec obſtat quod Chriſtus to- 8
ties ait, Qui me recipit, recipit eum qui me miſit, &
infrà 14. 23. Ad eum veniemus, & manſionem apud
eum faciemus. Hæc enim & ſimilia intelliguntur de
operatione quam facit Deus in his, quos ſanctificat &
ſervat, prout Act. cap. 7. verſ. 9. & 10. Dicitur quod
Deus erat cum Joſepho, eripiens eum, & dans ei
gratiam & ſapientiam, utque dicitur fuiſſe in Prophe-
tis, & hodie in omnibus ſanctificatis, in quos etiam
per novos inſignes affectus. Act. 2. 3. & 8. 17. & 10. 14.
15. & 19. 6. deſcendere dicitur, & loqui R. 13. 11. non
autem ſubſtantialiter & perſonaliter. * Hoc enim mo- 9
do in ſolo Jeſu Chriſto inhabitat omnis plenitudo di-
vinitatis corporaliter, id eſt, perſonali unione. Co-
loſſ. 1. 15. & ibi Athan. Malè ergo & pernicioſè ſacrifi-
culi illi, his quos captivant, perſuadent ſe illis trade-
re creatorem realiter, & perſonaliter recipiendum,
ſpectant etiam ad impium ſuum opus operatum, &
ad incluſionem & detentionem perſonæ Chriſti in ma-
nibus, & arculis ſuis. Hæc portenta magnificant, de-
primentes unicum beneficium paſſionis Chriſti, &
ejus vivam & ſolidam ſemper efficaciam per fidem.
Sed ante mille centum quadraginta annos beatus Au-
guſtinus purè & ſalubriter docebat Eccleſias, & ad-
huc ſcriptis ſuis. lib. 3. cap. 16. de doctrina Chriſtiana
docet, dicens quod oratio (illa niſi manducaveritis car-
nem filii hominis, & ſanguinem biberitis, non habe-
bitis vitam in vobis,) figura eſt præcipiens paſſioni Do-
minicæ communicandum, & ſuaviter atque utiliter

recondendum in memoria, quod pro nobis caro ejus crucifixa & vulnerata ſit.

IN QUINQUAGESIMAM OCTAVAM PARTEM.

Matth. 16.

18. **S***Ed & ego.* Quod hoc nihil faciat pro primatu, latè ſcripſi in tract. contra abuſus, part. 2. glo. 15. & penult. & in appendice ad fin. Epitomes ſeu Catechiſmi doctrinæ Chriſtianæ nuper editi. Nicolaus Lyranus hîc rectè exponit Evangelium ibi, Et ego dico tibi, id eſt, pro te & ſociis tuis. Et ibi, Quia tu es Petrus, id eſt, confeſſor petræ veræ quæ Chriſtus eſt. Et ibi, Et ſuper hanc petram, ſcilicet, quam confeſſus es, id eſt, per Chriſtum. Et ibi, ædificabo Eccleſiam meam & portæ inferi, id eſt, perſecutiones tyrannorum & inſultus, & tentationes ſpirituum malignorum. Et ibi, Non prævalebunt adverſus eam, ſcilicet, à vera fide ſubvertendo. Ex quo patet quod Eccleſia non conſiſtit in hominibus ratione poteſtatis vel dignitatis eccleſiaſticæ, vel ſæcularis, quia multi principes, & ſummi pontifices, & alii inferiores inventi ſunt apoſtataſſe à fide: propter quod Eccleſia conſiſtit in illis perſonis, in quibus eſt notitia, & vera confeſſio fidei & veritatis. Hæc Lyranus verè pièque ante ducentos quadraginta quinque annos ſcribebat & docebat. Quod autem ſubdit, claves, quanquam etiam aliis: tamen Petro principalius datas, inquantum erat aliorum capitaneus: hunc errorem hauſit non ex ſacra Scriptura, quæ repugnat: ſed ex communi ſuperſtitione ſui temporis, qua omnes imbuti & dementati erant pauciſſimis ignotis exceptis, utpote Papiſticis Decretalibus, Sexto, & Clementinis, & Extravagantibus editis & propalam receptis. Sed paulò poſt adhuc veriſimiliter vivo dicto Lyrano, quidam ſuæ Franciſcanæ ſectæ, cognomine Rupis ſectæ, Gallicè, *Rochetaillade*, per Prophetas & Apocalypſim declamabat contra Pontifices Romanos, & Reges doctrinis & decretis illorum ſeductos, prædicens multa quæ contingebant, & alia vix credibilia: quem Clemens VI. Papa comprehendit & carceribus incluſit Avenioni, ut teſtatur Froiſſardus hiſtoricus Gallicus, anno Domini milleſimo trecenteſimo quadrageſimo quarto. Sic Deus etiam in medio fervore regni tenebrarum quoſdam ſemper veritatis aſſertores habuit, quanquam valde raros & paucos, tempore quo propter neglectum verbi ſui decretis hominum poſtpoſiti vel permixti, permiſit etiam ſilentium fieri in cælo, & alias teterrimas clades: de quibus in Apocalypſi.

R. 8.

31. *Et poſt tres dies reſurgere.* Et certè ut nuper dixi vertendum erat ad verbum, in tribus diebus, & non poſt tres dies, ſed cum ſenſus ſit clariſſimus, & terminatus nec poſſit eſſe ulla diſſonantia, niſi in nudo verbulo, nolui communem verſionem mutare, contentus admonuiſſe. Beza hic poſt longum multiloquium vertit & tribus poſt diebus, ſed melius feciſſet communem verſionem hoc loci intactam relinquere, vel ad verbum in tribus diebus vertere. Quod autem ſummi ſacerdotes, & Phariſæi ſabbatho magno dicebant Pilato Jeſum adhuc viventem dixiſſe, μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι, ut refert M. cap. 27. num. 64. dictum erat inimicorum qui extendebant tempus ut longiorem & ſecuriorem impetrarent cuſtodiam. Errat Beza dicens, quod verſiculo ſequenti nulla fuiſſet & minimè quadrans eorum poſtulatio de cuſtodiendo ſepulchro uſque in diem tertium non enim petebant cuſtodiam à die mortis Jeſu tantum, ſed à die ſuæ poſtulationis.

IN QUINQUAGESIMAM NONAM PARTEM.

Matth. 17.

1. **M***Ontem.* Beatus Petrus epiſtola 2. cap. 1. verſic. 18. vocat montem ſanctum, non quod vulgò ſic vocaretur, ſed quia ſanctitas Chriſti in majeſtate ibi apparuit. Joachimus Vadian. in Epitome Geographica, in locis Galilææ, dicit, montem qui Thabor vocatur, aliàs Ithabirium dici: & ſequitur Joan. Brent. L. 9. homil. 88. Chriſtus ibi primò, radiolum tantùm vel guſtum ſuæ gloriæ dedit. Secundò, præmonuit mentes trium Apoſtolorum, ut poſt ſuam reſurrectionem de divinitate ſua teſtarentur. Tertiò, ut teſtarentur quòd de illa gloria voluntariè deſcendit, ut pro nobis crucifigeretur, & quod voluntariè paſſus eſt. Quartò, oſtendit fœlicitatem unde peccato ſuo ceciderunt primi parentes, qui poterant in juſtitia originali, amore & obedientia Dei perſeverando, omni carere contagio peccati, infirmitatis, & mortis ſpiritualis & corporalis, & de paradiſo terreſtri, in quo conſtituti erant ad tempus viventes, transformari & elevari inſuper cæleſtem gloriam cum beatis Angelis, ut poterat Jeſus ſine morte aſcendere & glorificare, omiſſa redemptione noſtra. Sed maluit obediens patri, & miſertus noſtri, de ea gloria, in qua etiam corporaliter erat, deſcendere & exinaniri, & dejici uſque ad mortem, mortem autem crucis: ut nos redimeret, & nobis majorem redemptionem & gloriam mereretur, & acquireret, quàm in primis parentibus perdidimus, & illam reſurgens à mortuis inchoaret, eamque quibus voluit reſurrectionis ſuæ comites eſſe anticiparet. M. 27. 53. de quo tetigi in Catechiſmo. art. 16.

R. 9.

16. *In fine apud vos.* τί συζητεῖτε, id eſt, quid altercamini, ſive diſputatis, πρὸς αὐτούς, id eſt, apud eos, ſive cum ipſis, ut poſſit intelligi illud altercamini cum diſcipulis ejus, vel apud vos ipſos. Primum melius eſt, & magis quadrat textui verſ. 14. in fine & veriſimilitudini, non enim tam increpat eos quod ſcribæ diſputarent inter ſe quam quod cum diſcipulis ſuis, ideò verti apud vos.

IN SEXAGESIMAM PARTEM.

Matth. 17.

24. **D***Idrachma.* Martin. Bucer. & Henric. Bullinger. hic & Sebaſtianus Munſterus in annotationibus, ad Matth. ex Hebræo à ſe 1537. verſum, poſt Guliel. Bud. lib. 5. Aſſis: putant illud tributum fuiſſe annuum, & per capita virorum ab Auguſto Imperatore præſide Syriæ indictum Judæis, & illud eſſe quod legem Moſi. Exod. 30. 12. 13. pendebant templo. Siclus enim Hebræorum numiſma quatuor drachmas valet, & ſic dimidius ſiclus de quo Exod. 30. 13. didrachmus eſt, & pariter ſtater tetradrachmus, utpote æquivalens ſiclo, & confirmant per Joſeph. qui lib. 7. de bello Jud. cap. 21. in libro meo veteris Pariſienſis editionis, aliàs cap. 26. in editione poſteà facta Coloniæ ait, Veſpaſianum circa 3. annum Imperii ſui ſtipendiarios feciſſe Judæos ubicunque degerent, ut binas drachmas ſingulis annis deferrent in capitolium: Ita ut ante hæc Hieroſolymorum templo pendebant. Sed multùm falluntur poſt Budæum, qui malè reprehendit Nicol. Lyranum, qui ex Judæo linguæ Hebraicæ & rerum Judaicarum peritiſſimo ad Chriſtianiſmum converſus (ut refert Antoninus. tit. 24. c. 8. §. 2.) quamvis ſuperſtitionibus ſui temporis, utpote circa annum 1420. Fran-

ciſcanorum cucullà ſuſcepta imbutus: tamen litteræ Hebraicæ & hiſtoriæ veteris Teſtamenti doctiſſimus erat, & teſtatur. M. 17. ad fin. tributum illud didragmatis non fuiſſe capitationem ſingulorum, ſed in ſingulos patresfamil. vel in capita familiarum impoſitum, & bene, ut etiam probat textus ipſe Evangelicus rectè inſpiciendo & expendendo. Non enim exactores illi Cæſariani petiiſſent illud à Simone Petro in via, ſi pro ejus familia petiiſſent. Sciebat enim ejus domicilium in quo exigere poterant & debebant non enim à ſingulis capitibus pendebatur, ſed à ſingulis domibus vel familiis: quare non erant moleſti tranſeuntibus, nec hoſpitibus aut peregrinis. Sed quia Jeſus multos aſſeclas habebat, & duodecim ordinarios & aſſiduos comites inſtar familiæ, & crebrius diverſabatur Capharnaum, ita ut videretur ibi cum ſua familia, ſeu ordinario comitatu, habere domicilium, ut diximus ſuprà par. 11. dubitabant an Jeſus pro ſe & ſuo comitatu, ut reliqui patresfamil. Capharnaitæ, ſolvere deberet didrachma: vel an haberetur pro hoſpite vel peregrino, quia ſæpe hìc & illàc diſcumbat. Interrogarunt unum ex ejus aſſeclis primum ſibi obvium Petrum, qui ſpecies eis facta de ſolutione ingreſſus eſt domum in qua ſe receperat Jeſus: (non affirmabo eſſe domum Petri & Andreæ, quia Evangeliſta non dicit) Jeſus autem præveniens Petrum hac de re locuturum, miſit eum piſcari ſtaterem (qui quatuor drachmas valebat) jubens ut daret illis pro Jeſu & pro ſe. Non eſt Petrus juſſus dare pro capite vel perſona ſua tantùm, ſed pro tota domo & familia ſua, habebat enim domum & familiam Capharnaum. Et quamvis domus illa communis eſſet ſibi & Andreæ fratri ſuo. R. 1. 59. ſuprà par. 15. tamen Petrus, ut ſenior, erat caput illius domus & familiæ. Et ſic in effectu juſſus eſt ſolvere tributum, non pro ſe tantùm: ſed etiam pro Andræa fratre, & tota ſua familia. Sciebat enim Jeſus quod nondum Petrus nec alius de ea domo ſolverat, & ſolvi juſſit ex debito politico, quo debebatur Cæſari. Pro ſe verò & comitatu ſuo, non juſſit ſolvi ex debito, quia nihil debebat ut ſatis indicavit. Et cùm nullam domum propriam, nec ulla bona ditioni temporali ſubjecta haberet, ſed eſſet tanquam hoſpes in hoc mundo, quanquam rex regum & filius Patris: ſed juſſit ſolvi ne offendiculo eſſet illis exactoribus, qui hujus veritatis & doctrinæ capaces non erant. Hoc ergo tributum non erat capitatio ſingularum perſonarum, ſed domorum vel familiarum. Et alioquin exactores illi non petiiſſent à Jeſu tantùm, ſed à ſingulis quoque ejus comitibus & Apoſtolis, & ſic ad minus ſex ſtateres & ſemis, ſive viginti ſex drachmas: Et tamen pro Jeſu & ſuo comitatu vel familia, quam videbant illum ſecum habere, non petebant niſi unum didrachmum. Quod etiam poſt Budæum dixerunt, tributum illud annuum capitationis & didrachmæ impoſitum Judæis ab Octaviano Auguſto Cyrenæo præſide ſomnium eſt: quia nullibi apud antiquos auctores reperitur: & Judæa, imò tota Palæſtina Regem habebat Herodem magnum, in cujus præjudicium noluiſſent Romani, quamquam ſuperiores, tam magnum reditum exigere, quantum eſt didrachma à ſingulis capitibus. Deſcriptio quidem facta eſt non ſingulorum capitum, ut illi putant, & de ſuo addunt, ſed domorum & familiarum, ſive ſingulorum patrumfamil. Et hoc eſt quod ait L. 2. 1. 2. & non exactionis cenſus, qui tantùm legitur à Romanis exactus, non ſolùm poſt mortem Herodis, qui circiter 5. annos poſt nativitatem Chriſti vixit, ſed etiam poſt exilium Archelai filii ſui & ſucceſſoris in regno, qui novem tantùm annis poſt patrem regnavit in Judæa: quia decimo anno accuſatus fuit Romæ apud Auguſtum tyrannidis & crudelitatis, quod tria millia Judæorum, qui in templum confugerant, in paſchate interfeciſſet, & ſummum Sacerdotium traderet & eriperet quibus vellet. Quare depoſatus Viennam Galliæ, bonis publicatis. Joſeph. Antiquitat. lib. 17. cap. ult. Chronic. Philippi Melancth. & Carionis. par. 1. lib. 3. Bullinger. in Luc. cap. 3. Joachim. Vadia. in Epitome Geographiæ in Idumæa. Et ſic plus quatuordecim annis à Chriſto nato, cùm regnum Judææ deſiiſſet eſſe regnum, utpote in provinciam redactum, & Syriæ adjunctum, & Romani de eo partim præfecturas, partim toparchias ad libitum ſuum feciſſent, jam liberius utentes, ut apud Joſeph. lib. 18. Antiquit. c. 1. Et ita rectè ſentit Oſiand. annotat. ſuæ Harmon. lib. 1. cap. 7. & 8. Et ſic ſomnium eſt quod Paul. Oroſ. lib. 6. in fin. ſcribit Jeſum mox ut natus eſt, Romano cenſui ſtatim adſcriptum, civemque Romanum factum, Romanoſque rerum cunctorumque hominum dominos ea deſcriptione deſignatos eſſe, quamvis hoc ſequi videatur Henric. Bulling. comment. in L. lib. 1 cap. 5. prout Lucas à Penna. L. 5. col. 7. C. de conductor. & procurat. præd. lib. 11. C. & omnes qui ambitioni Romanorum & Paparum, qui in hoc ſucceſſerunt, favent, libenter amplectuntur. Atqui Chriſtus minus ſe civem Romanum, quam Herodis agnovit. Veritas eſt tempore nativitatis Chriſti, cenſum ſeu deſcriptionem primam in Palæſtina factam eſſe auctoritate Auguſti, quamvis ibi regnaret Herodes magnus, Deo ſic providente, ut notum eſſet, & nemo negare poſſet Jeſum natum eſſe ſub quarta illa ferrea Monarchia: de qua Daniel. 2. 44. & 7. 17. quæ Romanorum eſt qua & omne regnum ablatum eſſet à Juda. Et ſic Jeſum eſſe regem illum æternum, cujus regnum nunquam diſſipabitur, nec alteri cedet: non quod tributum tunc exactum ſit, quia Evangeliſta hoc non dicit, nec ullus antiquorum, etiam Ethnicorum auctorum. Et multò minus quod Jeſus factus ſit civis Romanus: quia nec Joſeph, nec Maria mater, nec Petrus quidem tributum pro ſua domo ſolvens, facti ſunt cives Romani. Et quod Paul. Actor. 22. 25. 28. dixit ſe civem Romanum, hoc non dixit ex eo quod penderet tributum, ſed ex eo quod natus eſſet. Non enim dixit ſe ſimpliciter civem Romanum, ſed natum, ſcilicet, Tharſo Ciliciæ, quæ civitas jus Romanæ civitatis habebat, ut nati in ea Romani cives nativitate eſſent, ut dixi in Hiſtoria tricentenaria, par. 1. num. 141. 146. Poſtquam verò regno Herodiano ſuppreſſo Judæa in provinciam redacta eſt, tum demum rediens Cyrenius præfectus Syriæ, cum Coponio duce totius equeſtris agminis, & rectore Judææ, repetita deſcriptione etiam cenſum exegit, ut exigere ſolebat in Syria, cui jam Palæſtina annexa erat: ut ſatis indicat Joſeph. Antiquit. lib. 18. in princip. quod Joan. Funccius Chronologiæ. lib. 4. ais, accidiſſe anno undecimo Chriſti. Idem Chronic. Philipp. Melancth. & Carionis. Sed verius videtur quod Henric. Bullinger. commentar. in R. lib. 2. cap. 3. ſupputat factum anno Chriſti decimo ſexto. Quod autem dicitur Exod. 30. 12. 13. longiſſimè abeſt à tributo annuo, tantùm enim erat oblatio caſualis, facienda à filiis Iſrael, quando contingebat oportere eos recenſeri, ut puta ad bellum, ut ibi ſubindicat Nicol. Lyranus, qui tamen ſuperſtitiosè ibi. & 2. Reg. ult. Addit quod non numerabantur capita, ne contingeret plaga, ut poſtea 2. Reg. ult. ſed tantùm numerabantur didrachmata oblata: imò hoc eſt contra textum ipſum ibi, quando tuleris ſummam filiorum Iſrael juxta numerum. Ergo homines ipſi numerabantur, ut etiam clarè probatur. Num. 1. & 3. ſed ex cauſa utili & neceſſaria, quando occurrebat & dicta oblatione viritim à recenſitis facta, non autem, ut 2. Reg. ult. & 1. Paralipom 21. temerè & per oſtentationem, & dicta oblatione omiſſa numerari juſſit David, & ſecuta eſt plaga in Lege comminata Exod. 30. Sed hoc nihil habet commune cum tributo, de quo agitur. Multùm ergo aberrarunt, qui putarunt hinc probari primatum Petri, quaſi Chriſtus ſolum Petrum, pluribus Apoſtolis & diſcipulis præſentibus

omiſſis, ſibi in ſolutione tributi æquaverit, ut Pighius in ſua Monarchia: Jo. Eckius in tractatu de primatu Petri: hoc enim manifeſtè falſum eſt. Primò, non delegit Petrum. Is hac de re jam accedebat ad eum. Secundò, non æquavit ſibi, ſed juſſit illum ſolvere ex debito pro domo & familia, quam Petrus eo loci habebat. Pro Chriſto verò & ejus comitatu non ex debito, ſed ad vitandum ſcandalum, quia Chriſtus domo mundana carens, nihil debebat. Nihil ergo arguit Petrum in aliquo aliis prælatum, quia etiam ſi Bartholomæus (quem contra hiſtoriam Evangelicam Sophiſtæ finxerunt nobilem Ethnicum) vel quivis ex Apoſtolis habuiſſet domum Caphernai, debuiſſet ipſe ſicut quivis alius paterfamil. ex debito ſolvere didrachma. Quod autem Lyranus. M. 17. in fin. & 18. in princip. addit Chriſtum voluiſſe dare tributum pro ſe & pro Petro, quia jam fecerat eum capitaneum ſuper alios Apoſtolos, manifeſtè falſum eſt. Erat enim Petrus caput ſeu paterfam. ſuæ domus & familiæ, in qua erat ſenior, & pro qua juſtus eſt ſolvere, ut diximus: ſed non erat caput nec paterfam. Apoſtolorum, nec familiæ Chriſti. Multùm ergo Lyranus in hoc cum errore ſui ſæculi deliravit. Sed imbutus papimania ſuo ſæculo regnante, prout etiam ducentis ferè annis ante eum Bernardus Claræuallis Abbas, in epiſtolis ſuis ſe eodem errore nimis irretitum fuiſſe oſtendit. Gratias agimus Deo Patri, qui nos tandem ex ea poteſtate tenebrarum eripuit, & in regnum dilecti Filii ſui tranſtulit.

IN SEXAGESIMAM SECUNDAM PARTEM.

R. 9. 38. *L.* 9. 49.

NOn ergo ſuperbiant ordinariam habentes vocationem: quæ eſt adjuvandum, non ad reſtringendum opera Dei; & ſciant Dei poteſtatem & virtutes non eſſe in ſe incluſas, ſed undecunque clarent juvandas & amandas. Imitentur potius Moſem. Numer. 11. 29. & Paulum, ad Philipp. 1. 18. & 1. Cor. 14.

IN SEXAGESIMAM TERTIAM PARTEM.

R. 9.

50. *Saltem.* Correctè loquamini, cordatè carpendo digna reprehenſione, & hæc officiosè & in charitate, ut ſervetis concordiam & amicitiam mutuam cum diſciplina, multis litibus & ſcandalis viam præcludentes.

IN SEXAGESIMAM QUARTAM PARTEM.

JOannes Gerſon in ſuo Monoteſſaro à cap. 58. uſque ad cap. 106. valde perturbavit & tranſpoſuit hiſtoriam Evangelicam: ſed non minus Oſiand. hic à 18. c. M. & 9 R. & 9. L. uſque ad M. 10. & L. 18. ut patet à c. 26. lib. 2. uſque ad c. 53. ſuæ Harm. Error incipit quod dicto cap 26. fingit Chriſtum fuiſſe ad tertium pascha Hieroſolymam de quo nihil in Evangeliis, quorum ſerie ſtante hoc fieri nequit, ut dictum eſt ſuprà part. 49. 51. Mox gravius errat ponens 7. 8. 9. 10 capitula I. ante cap. 9. L. à verſ. 55. & octo & ſemis capitula ſequentia, quod eſt impoſſibile, quia à tempore quo Joan. 7. 2. Jeſus aſcendit ad feſtum Tabernaculorum: non eſt reverſus in Galilæam, ſed pulſus templo & Hieroſolima, abiit trans Jordanem, ubi Joannes baptizare ſolitus erat, manſitque illìc, & crediderunt multi illic in eum. Ergo non eſt reverſus in Galilæam. J. 10. 40. 41. Tertiò, fieri non poteſt feſtum Encæniorum, quod eſt die 25. menſis Decembris uſque ad initium Martii, tam multa fecerit in Galilæa, quæ à L. recitantur. Sed adhuc multominus fieri poteſt ea omnia, quæ L. ab initio. c. 11. uſque ad majorem partem. c. 19. verſ. 31. per octo fere prolixa narrat capitula: facta eſſe poſt ſuſcitationem Lazari, & poſtquam Jeſus inde ſe proripuiſſet in regionem juxta deſertum in oppidum Ephrem, & ante reditum ſuum à dicto loco in Bethaniam ante ſex dies paſchæ, cum Lazaro ſuſcitato jam proximum eſſet paſcha. I. 11. 55. Et ipſe Oſiand. annotat. lib. 3. c. 1. non poteſt ſpatium temporis illius extendere extra unum aut alterum menſem. Tum quarto diſertè ait Evangeliſta. I. 11. 54. quod Jeſus Bethania digreſſus in Ephrem, morabatur ibi cum diſcipulis ſuis, paſcha tam proximo ut multi aſcenderent Hieroſolymam. Et tamen Oſiand. fingit Chriſtum non commoratum in dicta civitate Ephrem, donec ante ſex dies paſchæ rediret Bethaniam: ſed ex dicta civitate Ephrem per mediam Samariam & Galilæam profectum eſſe, & in ea deambulatione variis in locis ea omnia docuiſſe, diſputaſſe, variaque miracula feciſſe, quæ in dictis octo ferè longis capitulis. L. continentur, quibus etiam multa ex M. R. permiſcet, & tamen in primo receſſu Chriſti ad finem Decembris, ex Hieroſolymis in fines Judææ trans Jordanem ubi fuerat Joannes baptizans, & quo in loco duo Evangeliſtæ. M. 19. in princ. R. 10. in princ. (ut fatetur Oſiand. annotat. lib. in fin.) concorditer dicunt multas turbas ſecutas eſſe Jeſum, & conveniſſe ibi ad eum, qui eos docuit & ſanavit: & J. 10. in fin. concordans cum eis ait, quod multi venerunt illic ad eum, & multi hic converſi ſunt & crediderunt in eum. Oſiand. qui dicit Lazarum ſuſcitatum circiter menſem vel bimeſtre ante paſcha (quamvis Joan. Evangeliſta dicat quod paſcha erat proximum) tamen Oſiander multo plus temporis relinquit ante ſuſcitationem Lazari, quàm in altero receſſu poſt eum ſuſcitatum, & adhuc in hoc longiori tempore prioris receſſus, non ponit niſi quatuor brevia capitula in princ. lib. 3. ſuæ Harmoniæ, ſumpta ex L. 9. à verſic. 51. uſque ad c. 10. verſ. 38. tantùm. Et adhuc oporter iſta cum multis aliis geſta eſſe ferè ante quinque menſes, & omnino antequam Jeſus relinqueret Galilæam & Samariam, ut aſcenderet ad feſtum Tabernaculorum, prout oſtendit Collatio noſtra: ſed Oſiander in breviori tempore poſterioris brevioris receſſus ponit duo & viginti capitula, à capitulo octavo, uſque ad cap. 30. lib. 3. in quibus tam multa complectitur, ut non potuerint fieri tam brevi tempore etiamſi Chriſtus & Apoſtoli ſui, facti curſores veredariis velociſſimis uſi fuiſſent. Præſertim cum multis diverſiſque locis & regionibus facta ſint: quamvis. J. 11. ad fin. teſtetur Jeſum ibi privatim cum diſcipulis ſuis paucis diebus commoratus, donec aſcenderet ad paſcha, & ante ſex dies paſchæ rediiſſet Bethaniam. Quintò, Chriſtus & Apoſtoli ſui, numquam cum eo curſorum more diſcurrebant, ſed pedibus circumeundo docendi gratia. Sextò, quicquid dicat Oſiander locus prioris & publici receſſus Chriſti, ubi Baptiſta ſteterat baptizans, longè vicinior eſt Galilææ & Samariæ, quam locus poſterioris & privati receſſus in Ephrem, quæ eſt juxta tributum Gaad ad deſertum ultra Hiericho, ſecundum Hieron. in locis Hebraicis. Itaque hoc oppidum non eſt Hieroſolymæ vel Bethaniæ Septentrionale, ut putat Oſiander annot. lib. 3. c. 1. ad fin. ſed Orientale, nec contiguum eſt finibus Samariæ & Galilææ. Rurſum Oſiander non ſolùm cum. I. parum convenit, ſed nec cum M. Fatetur enim receſſum illum priorem, de quo. Joan. 10. in fin. illum eundem eſſe de quo M. 19. in prin. loquuntur. Et in hoc bene dicit. Sed M. R. ſaltem M. clarè dicit c. 19. 13. ibi tunc oblati ſunt ei pueri: hoc factum eſſe in eo priore receſſu: & tamen Oſiander. lib. 3. c. 28. ſuæ Harmoniæ hoc transfert in alium locum, & aliud tempus poſt poſteriorem receſſum, etiam tres priores Evangeliſtas in hoc uniendo, & collocando poſt viginti capitula ab hoc poſteriore receſſu, & quinque capitulis

poſt quæſtionem divortii, quam locat. lib. 3. cap. 23. quamvis M. R. illi quæſtioni ſubjugarunt oblationem puerorum. Nec L. refragatur ut patet in noſtra Collatione: & quò plus examinavi, eò magis inveni hiſtoriam Evangelicam ita collocandam ut fecimus. Non ſolùm enim nihil in hac 64. parte contentorum factum eſt poſt Lazarum ſuſcitatum: ſed omnia perfecta ſunt antequam Chriſtus, relictis penitus Galilæa & Samaria, aſcenderet Hieroſolymam ad feſtum Tabernaculorum, & ſea vel ad minus ſeptem menſibus ante ſuſcitationem Lazari. Ex præcedentibus clarè liquet quod M. 19. & R. 10. a. prætererunt primò ea, quæ prius Chriſtus dixerat & fecerat antequam Galilæam omnino reliquiſſet, quæ recitantur hîc per L. Secundò, prætererunt profectionem Chriſti Hieroſolymam ad feſtum Tabernaculorum, inſtitutum per Moſem, menſe quem vocamus Septembrem, & ad Encænia ſeu renovalia & repurgationis templi per Machabæos hyemali tempore inſtituta, menſe quem Novembrem vel Decembrem appellamus, conciones, miracula, diſputationes, ibi factas, quæ recitantur per I. quæ neceſſe fuit collocare in par. 65. Liquet etiam ex prædictis quod antequam Chriſtus aſcenderet ad illud feſtum Tabernaculorum, relinquendo Galilæam, quam ante reſurrectionem non reperiit, converſatus fuerat in Galilæa ferè ſeſqui annum continuum, non ingrediendo Judæam, & multominus Hieroſolymam, donec completurus eſſet miniſterium, & inſtaret tempus quo pro nobis immolandus eſſet.

Matth. 18.

12. *Quid.* Certum eſt hæc dicta in Galilæa, antequam Jeſus migraret in Judæam: ut par. ſeq. Et quia non ſolùm vicina ſunt tempori, quo Jeſus cœpit manifeſtare ſe aſcenſurum Hieroſolymam: ſed etiam conveniunt quibuſdam, quæ L. eodem tempore tangit, meritò collocantur.

L. 9.

51. *Complerentur.* Non dicit completi eſſent, ſed dum complerentur, quia tempus appropinquabat quo Galilæam relinqueret, & extremum miniſterii ſui, & redemptionis noſtræ actum Hieroſolymis perficeret. Non eſt ergo intelligendum de ultima profectione Chriſti per Jericho in Hieruſalem, ut putat Oſiand. ſed quod Jeſus ſe præparabat. ut relicta Galilæa ſuperiori & inferiori, ad Judæam & Hieroſolymam tenderet, circumiens fines Galilææ & Samariæ docendo, & miracula faciendo.

52. *Vicum.* Vulgata editio, quam Eraſmus, Santes Pagnin. Bucer. ſequuntur, legunt civitatem. Primus omnium Oſiander rectè vertit, vicum, quia L. ſcripſit, κώμην, & quamvis verſic. 56. in fin. Græcum utatur eodem verbo, nolui vulgatam mutare, quæ legit aliud caſtellum, quia non variat ſenſum, ſed civitas multò eſt anguſtior.

53. *Et non.* Non odio Domini, ſed ob contentionem de præſtantia templi, quia cupiebant Chriſtum in ſuo templo ad montem Garizim, & non in templo Judæorum adorare, ut apud Joſeph. Antiquit. Judæorum. lib. 12. c. 1. Matt. Bucer. hic.

58. Iſta eſt alia hiſtoria, quàm M. 8. ſuprà part. 19. ante ſecundum Paſcha: Iſta verò poſt tertium, ut rectè eas ſeparavit Oſiander, priorem, primo lib. cap. 39. ſecundam. lib. 3. cap. 1. collocans: quamvis Joan. Calvin. in ſua Harmon. de duabus unicam faciat hiſtoriam.

Luc. 10.

1. *Poſthæc.* Id eſt, poſtquam verbis & factis declaraverat ſe omnino reverſurum Hieroſolymam, à qua circiter ſexdecim menſes abfuerat, priuſquam penitùs relinqueret Galilæam, delegit & præmiſit hos ſeptuaginta in omnem civitatem & locum, quo ipſe docendo circumiens venturus erat, ut infrà 12. 22. 32. & 17. 11. Et ſic probatur verum eſſe, quod dixi in princip. hujus partis. Non enim hanc remiſſionem fecit poſt quatuor, vel ſaltem poſt tres menſes, quam fuerat reverſus Hieroſolymam ad feſtum Tabernaculorum: Et ſic tribus circiter menſibus ante paſſionem ſuam, ut putavit Oſiander. Conſtat enim ex ſerie Evangelii L. hanc electionem & miſſionem factam eſſe in Galilæa, per Jeſum adhuc in Galilæa exiſtentem, ad quem in Galilæa repertum, reverſi ſunt hi ſeptuaginta. cap. 10. verſic. 17. Deinde per civitates & caſtella, ad quæ eos miſerat, ibat tendens Hieroſolymam. L. 13. 22. & tranſibat per mediam Samariam & Galilæam. L. 17. 11. Poſtquam autem tandem ad medium feſti Tabernaculorum perveniſſet Hieroſolymam. I. 7. 14. & ferè lapidatus. I. 8. ad fin. Et iterum profunda hyeme, ſub finem feſti Encæniorum ferè lapidatus & ejectus. I. 10. 22. 31. 39. ſe ſubduxiſſet in fines Judææ trans Jordanem, ubi Joannes baptizaverat. M. 19. in princ. R. 10. in princ. I. 10. 40. Non tunc ex eo receſſu delegit & miſit hos ſeptuaginta ante faciem ſuam in Galilæam, multominus in Judæam, à qua ſe duos circiter menſes ſubducebat, nec anguſtia temporis patitur. Neceſſe eſt ergo eam hiſtoriam longamque narrationem præceſſiſſe, ut diximus.

4. *Salutaveritis.* Non vetat ſimplex ſalutationis vel reſalutationis officium: ſed ne familiaritatis aut alio prætextu vocationem & prædicationem ſuam impediant aut retardent, ut Chryſoſtom. & Theophyl. Et latius Joan. Brent. hic. Homil. 92. qui ait ita intelligendum illud Eliſæi. 4. Reg. 4. 29. quia ſola vocationis negligentia damnatur. Et quando minutiora impedimento ſunt gravioribus, omittenda ſunt.

9. *Appropinquavit.* Suſcipientibus jubet purè & ſimpliciter dicere, gratiam Dei Patris per Jeſum Chriſtum ad illos verè acceſſiſſe & receptam eſſe, contra non recipientibus infrà verſic. 11. eadem verba jubet dicere non ſimpliciter, ſed cum adverſativa comminatoria, videlicet, quod ſciant ſe eſſe inexcuſabiles, quoniam ad eos uſque appropinquavit, allatum & oblatum fuit regnum gratiæ Dei: quo ſpreto damnabilius quàm Sodomitæ manent ſub tyrannide diaboli. Hæc in eundem ſenſum recidunt: ut illa M. 16. 19. I. 20. 21.

16. *Me audit.* Hæc verba limitant, ut tantum ipſemet Chriſtus audiatur, id eſt verbum ejus ſolius prædicetur, ut exponit doctiſſimus Philipp. Melanct. in Apologia ſanctæ confeſſionis Auguſtanæ, in c. de poteſtate Eccleſiaſtica, dicens, iſta verba Chriſti non eſſe mandatum cum libera, ſed cautio de rato & ſpeciali mandato. Hoc eſt teſtimonium datum Apoſtolis, ut is de alieno, id eſt, ipſius Dei verbo credatur: non autem de proprio ipſorum, & multominus aliorum. Ita etiam exponit Joan. Brent. hic Homil. 93. ad fin. dicens quod Chriſtus, cum ait. Qui vos audit, me audit, non loquitur de quibuſvis verbis Apoſtolorum: ſed de præſcripto mandato legationis ſuæ. Ergo cùm Petrus dixit Chriſto. M. 16. 22. propitius ſis tibi domine, nequaquam erit tibi hoc, & M. 26. 72. 73. cum negavit, & M. 20. 21. R. 10. 37. cùm Jacobus, & Joan. peterent à Chriſto ut alter ad dextram alter ad ſiniſtram, &c. non ſunt locuti verbum Dei, quod eſt Jeſum eſſe verum Meſſiam paſſum, reſuſcitatum, reddentem omnes, qui in ipſum credunt, filios Dei, &c. Hinc Petr. Epi. 1. c. 4. verſ. 11. ſic ait, ſi quis loquitur, loquatur tanquam eloquia Dei: ſi quis miniſtrat, miniſtret tanquam ex virtute quam ſuppeditat Deus. Advertendum tamen multum referre inter Apoſtolos, & primores diſcipulos ſelectos à Chriſto,

quorum ſcripta canonica, & à Deo conſervata habemus, & inter eorum ſucceſſores vel doctores etiam à Deo ſuſcitatos. Illi enim tanquam ab ipſo Chriſto ad hoc electi. Act. 10. 41. non indigebant alio libro vel ſcriptura: ſed eam ex ſpeciali mandato Chriſti dictabant, præſentia virtutis ejus, & concomitantium ſignorum authoritate præditi. R. 16. 20. Ita ſemel doctrina perfecta & confirmata fuit, cui nihil poſtea addendum nec detrahendum. Galat. 1. 8. 9. De illis loquitur beatus Petr. Epiſtol. 2. cap. 1. in fin. quod omnis prophetica ſcriptura non ſit privatæ interpretationis: non enim voluntate hominis allata eſt olim prophetia, ſed à Spiritu ſancto impulſi, locuti ſunt ſancti Dei homines. De iſtis verò ait is Epiſt. 1. c. 4. verſ. 11. Si quis loquitur, loquatur ut eloquia Dei: ſi quis miniſtrat, miniſtret tanquam ex virtute quam ſuppeditat Deus: & Hierem. c. 23. 28. qui habet ſermonem meum, loquatur ſermonem meum verè: quid paleis ad triticum? Hinc Cyprianus ſanctus doctor & martyr primitivæ Eccleſiæ, circa annum 250. lib. 2. epiſt. 3. rejectis omnibus conſuetudinibus & traditionibus, ait, ſoli ſacræ Scripturæ ſtandum. Et habetur in decreto Gratia. diſtinct. 8. cap. ſi ſolus. Sic Hieronym. ſuper Pſalm. 86. ait, Deus nobis loquitur per ſcripta Apoſtolorum, per ipſum delectorum, ut quicquid ibi non continetur, rejiciatur, & nullius ſit authoritatis: ita ut quicunque poſt tempus Apoſtolorum, quantamcunque ſanctitatem vel eminentem ſcientiam nactus fuerit, non tamen habeat hanc. Item latè Auguſt. lib. 2. cap. 6. contra Donatiſtas. tomo 7. operum: & habetur in decreto Gratiani. diſtinct. 9. cap. Ego ſolis. 24. q. cap. 21. Idem Auguſtin. epiſt. 48. ad Vincentium, & lib. 3. contra Maximinianum Arrianum: & in lib. de unitate Eccleſiæ. cap. 16. ubi rejicit omnes alias revelationes, narrationes, & miracula. Idem latè Chryſoſt. in homil. 9. in 24. Matth. ubi concludit non eſſe inquirendam nec diſcernendam Eccleſiam, niſi per ſacras illas ſcripturas. Idem etiam diu poſt eos Gregor. I. Epiſcopus Romanus, in Exechi. & Joan. Gerſon. in lib. de vita ſpirituali animæ. lectio. 4. corollar. 2. Dixi in tract. contra abuſus. par. 2. glo. 15. num. 202. & in conſ. ſuper concil. Trident. artic. 26. 27. Ideò valde laudo morem Eccleſiarum Chriſtianarum, in quibus miniſter vel doctor librum ſacræ Scripturæ præfert: & interpretandum locum legit, libro tanquam judice coram manente: qui etiam erat mos Synagogarum Judæorum ante Chriſtum, quem Chriſtus ipſe comprobavit. L. 4. 17. 20. Multùm ergo errarunt Papiſtæ & Sophiſtæ plenis buccis intonantes: Qui vos audit: interpretantes ſimpliciter de ſeipſis, ex eo ſolo, & eo ipſo quod à Papa, ab Epiſcopo mitrato miſſi ſunt. Et quicunque alii etiam Evangelii prædicationem profitentes, non enim debent hoc dictum pro ſe perſonaliter, vel pro authoritate aut poteſtate propria arripere, ſed ad doctrinam tantùm referre: id eſt quatenus nos prædicamus ſacrum Verbum Dei: vos auditis nos, ſed Deum ipſum auditis. Sed initio Eccleſiæ, perſonæ illæ à Chriſto delectæ, non opus habebant hac proteſtatione: ſigna & manifeſtatio præſentis virtutis Chriſti, quæ eos comitabantur. 1. Corinth. 10. 2. 4. hoc ſupplebant. Poſtea verò deinceps, & hodie adusque conſummationem, neceſſe habent omnes Epiſcopi, Doctores, & miniſtri, ita expreſſè vel tacitè proteſtari vel profiteri. Ita etiam ſenſit Philippus Melancthon in epigraphe epiſt. ad Romanos, dicens Epiſcopos & Doctores errare & labi poſſe, nec illum credendum niſi quatenus vitam ipſam Dei Prophetarum & Apoſtolorum recitant.

36. *Proximus.* Ideſt, proximi officio functus, & obediviſſe præcepto Dei.

38. *Vicum.* Oſiand. ex communi etiam quorundam antiquorum errore putavit hunc vicum eſſe Bethaniam propè Hieruſalem, & ex hoc errore in multos alios incidit, ut diximus in princip. hujus partis, & L. 10. 1. Hinc putavit hanc hiſtoriam factam tempore reſuſcitationis Lazari. Atqui Chriſtus à tempore transfigurationis, & quo paulò poſt ſtatuit ire Hieroſolymam, nondum attigerat Judæam quando facta eſt hiſtoria hæc Marthæ & Mariæ: ſed adhuc erat, & multos dies manſit in Galilæa, circumiens & docens per oppida, vicos & caſtella, pro ultima vice miniſterii ſui in Galilæa, ut patet per ſeriem octo capitulorum ſequentium apud Lucam. Ut ergo omittam quod hæ mulieres de quibus hîc: poſſunt eſſe aliæ à ſororibus Lazari, de quibus. I. 11. & 12. prout diverſa eſt hiſtoria, diverſus locus, diverſum tempus: nec identitas nominis arguit identitatem perſonarum, maximè inter diverſos ſcriptores, dico quod oppidulum vel caſtellum, in quo Martha tunc habebat domum ſuam, erat in Galilæa. Bethania verò quæ eſt in Judæa, & vicina Hieroſolymæ, erat alia domus Mariæ & Marthæ. Joan. 11. 1 ad quam poſtea propter adverſam valetudinem fratris, profectæ ſunt ſorores, vel forſan profectæ ſunt poſtquam Chriſtus reliquit Galilæam, aſcendens Hieroſolymam ad medium Septembris, prout quædam honeſtæ mulieres ſequebantur loca opportuna concionibus Chriſti frequentandis. L. 8. 2. Poſtquam autem Chriſtus, Novembri immediatè ſequenti, cedens furori Judæorum, ſeceſſiſſet trans Jordanem. Joan. 10. ad fin. paulò poſt contigit Lazarum valde ægrotare in Bethania, &c. Vide J. 11. Poteſt etiam dici diverſas fuiſſe mulieres, prout & diverſa domicilia. Tum hîc Chriſtus exceptus eſt in ſimplicem domum, ſed ibi in caſtellum. Tum hîc ſola Martha videtur domina domus & ſenior, ſed ibi caſtellum erat Mariæ & Marthæ, Hîc verò Martha prior nominatur, ut ſola domina domus, quamvis coram Chriſto non auderet imperare juniori ad pedes Chriſti ſedenti & illum audienti.

42. *Uno opus eſt.* Unum eſt neceſſarium, ſi referatur ad ſolicitudinem Marthæ, ſenſus eſt non opus eſſe tam multò apparatu: ſed ſufficere unum ferculum, nec iſtud eſt niſi guloſis frigidum, quidquid quidam dicant. Sed optimè congruit textui Græco, ubi vox, ἑνὸς, non eſt nominativi caſus, ſed genitivi. Ita etiam intellexit Theophylact. hîc, & nuper doctus, & pius Italus Antonius Bruſcioli, confinatus Venetiis, & damnatus, nec benè, nec malè de Deo loqui. Si verò referatur altius, pro quadam ſententia vel documento generali, ſenſus eſt: unum eſſe ſuperiorem & neceſſarium finem, ad quem omnes noſtræ actiones referendæ ſunt, videlicet, ut Deus colatur & honoretur. Cui ſenſui convenit vetus & vulgaris verſio, & conſequenter opportunitas verſandi in principali non eſt relinquenda propter acceſſorium. Huc etiam quadrant verba Chriſti in fine hujus cap. Quaſi diceret non eſſe rationi conſentaneum Mariam diſtrahi à re tam utili, & cujus non ſemper habebit opportunitatem.

Luc. 11.

4. *Siquidem.* Vel etiam, ut vertit Oſiander. Non enim agitur, neque de compenſatione, neque de comparatione, ut diximus in Epitome doctrinæ vel Catechiſmo. art. 55. Neque enim dimittendo proximis, meremur erga Deum ut ipſe nobis dimittat, neque à Deo petimus tantundem, ſed infinitè plus: utque rectè ait Philipp. Melancth. in locis communibus. tit. de Invocat. & precat. Hâc clauſula admonemur de pœnitentia, ne perſeveremus in delictis contra conſcientiam, utque tengimus in dicto Catechiſmo. Hæc clauſula eſt pars obedientiæ Legis Dei, ſicut & M. 5. 23. 24. & 1. Jo. 3. 15. Omnis qui odit, &c. & verſ. 24. ibi: Si cor noſtrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus erga Deum impetraturos quæ petimus, id eſt, ſi non perſeveramus in delictis contra conſcientiam.

14. *Mutum.* Sic habent omnes verſiones Latinæ & Gallicæ: ſolus Theophylact. hic notat dici de ſurdo, & propriè qui nec audit nec loquitur: ſed pro merè ſurdo, κωφὸν, neceſſariò capitur. R. 7. 32. ibi κωφὸν μογιλάλον, & clarius in fin. c. ibi, καὶ τοὺς κωφοὺς ποιεῖ ἀκούειν, καὶ τοὺς ἀλάλους λαλεῖν, ubi κωφοὺς, opponitur muto. Itaque etiam Evangelii auctoritate poteram hîc vertere, & illud erat ſurdum, & locutus eſt ſurdus: nec eſſet abſurdum, quia ſic vertendo quatuor ex eodem actu oſtenduntur miracula. Primum, Diaboli dejectio ſolo verbo. Secundum, auditus datus ſurdo. Tertium, loquela articulata muto data. Quartum, ſcientia linguæ infuſa ei qui ſemper ſurdus, nunquam artem loquendi, audiendi, & intelligendi aliorum ſermones didicerat. Sed vertendo mutum, tacetur miraculum ſurditatis ſanatæ, & ſcientiæ loquendi infuſæ, quod verba Evangeliſtæ κωφὸν, ὁ κωφὸς, principaliter ſignificant. Tamen quia etiam M. 12. 22. & L. 1. 22. κωφὸς, pro muto capitur, nolui receptam verſionem mutare: ſatis habui latentem energiam indicare. Cæterùm hæc hiſtoria longè alia eſt ab ea, quam refert M. 12. 22. ut etiam rectè ſentit Oſiand. qui illam ponit. lib. 2. cap. 10. ſuæ Harmoniæ, hanc autem. lib. 3. cap. 9. ut miter Joan. Calvinum in ſua Harmon. maluiſſe has confundere, ſequendo Joan. Gerſonem in Monoteſſaro. cap. 55. ubi M. 12. R. 3. L. 11. confundit ſeu conjungit in eandem hiſtoriam, ut nuper fecit Calvin.

28. *Quinimo.* μενοῦνγε, conjunctio Græca non negat dictum præcedens, ſed illud implicat, adjiciens quod certius eſt majus & excellentius.

37. *Pranderet.* Non Hieroſolymis, ubi nunquam legitur invitatus, præſertim ab hujuſmodi, ſed in Galilæa.

38. *Laviſſet.* Non ſpectabat ad nudam mundationem manuum, ſed ad ſuperſtitionem Phariſæorum: ut aquam luſtralem Papiſtæ putant prodeſſe animæ, quod neglexit & reprehendit Chriſtus. Sic. ſup. R. 7. a. 3. diximus ſup. par. 10.

41. *Suppetunt.* Eraſmus ſecutus eſt communem verſionem, ſupereſt, quaſi quod redundat: ſed in annotationibus ſuis ſeipſum reprehendit, quia vox Græca, ἐνόντα, ſignificat quæ ſunt in poteſtate, quaſi de rebus præſentibus quæ adſunt & ſuppetunt, vel preſſius ad verbum inſunt, ut ſcripſi in tract. commercior. & uſurar. q. 2. num. 71. Martinus Bucerus vertit, ex iis quæ adſunt, Joan. Calvin. vertit, cæterùm ex hoc quod adeſt. Ambo rectè: ſed mihi brevius melius viſum eſt, verumtamen quæ ſuppetunt, ut & Henricus Bullingerus.

41. *Munda ſunt vobis.* Quidam exponunt objectivè, ut Eraſm. in annotat. & in paraphraſi, ſeu ironicè, ut Philipp. Melancth. in Apologia confeſſionis Auguſta. mihi melius exponendum videtur docendo & emendando, id eſt, vos malè putatis omnia peccata veſtra expiaſſe dando eleemoſynam: prius enim mundanda ſunt pœnitentia, & fide in Chriſtum unicam hoſtiam. Deinde faciendi veri fructus pœnitentiæ, opera charitatis: vel, vos malè utimini cibis per luxum, & pauperes negligendo, & perſuadetis vobis luxum veſtrum, & cibationem multa lotione, vel aſperſione aquæ veſtræ luſtralis mundari. R. 7. Imò, cibamini propriè, pauperibus etiam conſulendo, & mundus erit uſus cibi etiam ex decimis & oblationibus proventi, & omnia quæ purificatis aqua (1. 2. b.) rectò demùm uſi, & non per ſuperſtitioſas lotiones veſtras munda ſunt. Hîc eſt verior ſenſus & planior priore.

54. *Aliquid venari.* Mos cavillatorum, qui nec diſcendi, nec docendi, ſed carpendi aut calumniandi ſtudio diſputant. At qui veritatem quærunt, non urgent captando, ſed in medium ſenſa eruendo, relicta utrinque ſeſe & intelligendi & interpretandi libera facultate.

Luc. 12.

1. *Fermento.* Fugite à contagio quantumvis ſpecioſo, & à doctrina quæ non eſt puri verbi Dei, ſed humano fermento quantumvis operoſo & ſpecioſo permiſta.

2. *Nihil.* Id eſt, nulla hypocriſis, nulla tam operoſa ſophiſticatio, quin tandem retegatur.

4. *Vobis.* Omnibus quidem, ſed principaliter miniſtris verbi Dei, qui verſantur in majori periculo.

5. *Timete.* Si tentemini timore mundi, opponite timorem Dei.

15. *A ſuperlucrandi cupidine.* Ita verti vocem πλεονεξίας, qua utitur L. quia non ſimplicem φιλαργυρίας, vel avaritiam: ſed amplius quiddam, videlicet, plus corradendi quàm par ſit, ſignificat. Vide Guliel. Budæum in annot. π. L. 2. de orig. jur.

21. *Theſaurizat.* Vel recondit ſibi ipſi. Non ergo damnat aliquid in futurum recondere: ſed ita recondere ut non ſis erga Deum dives. Damnantur ergo qui ſuo luxui omnia impendunt, nihil diſtribuentes pauperibus & piis operibus. Fuere divites in hoc ſæculo Job. Abraham, Joſeph, & alii multi ac repoſuerunt facultates ampliſſimas in futuram neceſſitatem: verùm erga Deum quoque fuerunt divites, miſericordes utique & benefici in pauperes. Henr. Bullinger. hic commentar. in L. lib. 4.

29. *Vagis curis.* Quidam referunt ad aſtra, vel περὶ τὰ μετέωρα, quæ in nubibus aut ſublimiori regione æris contingunt: quia enim hoc eſſet Ethnicis peculiare, verſic. ſeq. attribuitur Gentibus, ut & Hierem. 10. 2. Gentes dicuntur timere ſigna cæli, quod Deus prohibet. Et quanquam hic ſenſus non ſit ineptus, tamen mihi non videtur text. ad eum reſtringendus: quoniam in ſimili. M. 6. 32. reprehenduntur Gentes, non de meteoris, ſed de prædicta diffidenti ſolicitudine in genere. Alii ita exponunt, ut opus eſſet paraphraſte, non interprete. Ego relicta verſione Eraſmi, quæ alia interpretatione indiget, quàm brevius & dilucidius potui, verti: ne vagis curis ſuſpendamini. Et hunc ſenſum Theophylact. ſequitur, & pluribus exponit, dicens: in ſublime tolli, prorſus nihil aliud dicit, quàm diſtractionem & mentis inſtabilem verſionem: nunc illud cogitantis, & ad hoc in illud ſalientis, & ſemper ſublimius quiddam imaginantis ſecum, &c. Hoc quia à Deo abducit, prohibet Dominus, dicens: hæc omnia Gentes inquirere. Solicitudo enim ſolis neceſſariis contenta eſt, ſed ut dixi, ſemper amplius & majus quid requirit, & propterea dicitur μετεωρισμὸς, elatio in ſublime. Refert & ſequitur Bullinger. hic.

32. *Regnum.* Ex mera enim liberalitate divina aliquos elegit ad regnum cæleſte, aliis dimiſſis: quos ante tempora ſæcularia ſic elegit, in tempore vocavit ad finem, & juſtificavit per gratiam: ut ſic digni efficerentur vita beata, ſecundum quod dicit Apoſtolus Roman. 8. Quos autem prædeſtinavit, hos & vocavit: quos autem vocavit, hos & juſtificavit, illos & glorificavit. Hæc ad verbum Nicolaus Lyranus hic. col. 2. qui anno 1310. vixit: quæ libenter adſcripſi, ut vel Sorboniſtas honorem in quo bene ſcripſerunt.

35. *Præcincti.* Diligentiam notat & paratam obedientiam Legis. Et ibi, Lucernæ, notat lucem fidei & Evangelii.

46. *Diſſecabit.* Id eſt, ſeparabit illum à familia ſua, quaſi inutilem ramum detruncatum & exciſum ab oliva. Rom. 11. c. 20 privatum omnibus donis Spiritus ſancti, relictum in carne, & in parte ſua prima cum incredulo mundo relegatum & damnatum: ut ex ſcriptis Theophylact. hic, hæc ſancta expoſitio colligi poteſt. Similia circiter poſt octo vel ſeptem menſes dixit Chriſtus in monte Olivarum, triduo ante

paſſionem

paſſionem ſuam: ut infrà par. 92. M. 24. ad fin. Nec L. hic alio loco anticipando recitat dicta Chriſti, ut putat Calv. in ſua Harmonia: ſed Chriſtus pluries tum eadem, tum ſimilia dixit.

49. *Ignem.* Bulling. poſt Theophyl. hic ignem intelligit prædicationem verbi Dei, quæ zelum in cordibus accendit, diſturbat vincula iniquitatis, & omnia fœdera Diaboli: conglutinat autem nos cum Deo, & cum omnibus bonis, abſtrahit à Diaboli & omnium iniquorum conſortio.

58 *Adverſario.* Quidam malè referunt ad lites forenſes, quaſi Chriſtiano non liceat coram Magiſtratu agere vel defendere: in quem errorem viſus eſt labi Theophylact. ſupr. eod. 13. Atqui Chriſtus ibi non repellit illum, quod eſſet illicitum, ſed quod non eſſet ſui miniſterii & vocationis, quam interturbare nolebat, etiam ſi ſimplex arbitrator additus fuiſſet. Adverſarium autem hic Nicol. Lyran. in fin. cap. intelligit fratrem vel proximum injuſtè læſum, cui in hac vita ſatisfaciendum eſt. Idem Lyranus. M. 5. 15. Sed præſtat cum doctioribus intelligere de Decalogo, ut etiam expoſui in Catechiſmo. quæſt. 46.

Luc. 13.

1. *Quorum ſanguinem.* Multum errarunt qui ſcripſerunt eam eſſe hiſtoriam quam refert Joſeph. Antiquit. Judæor. lib. 18. cap. 7. ad fin. cùm diſertè ſcribat id quod refert contigiſſe poſt obitum Jeſu: ut patet eodem. lib. cap. 6. & d. cap. 7. ubi ait id contigiſſe decimo & ultimo anno præfecturæ Pilati in Judæa, qui ob id coactus eſt ire poſt Romam, ultimo anno Imperii Tyberii. Igitur quinque ferè annis poſt Aſcenſionem Chriſti, qui paſſus erat anno 18. Tiberii, qui tres & viginti annos imperavit. Tum eo tempore, etiam aliquot ſæculis ante Nativitatem Chriſti, alii erant Galilæi, alii Samaritani: ſed L. loquitur de Galilæis tantùm: Joſephus autem de Samaritanis tantùm: & aliquot annis poſt paſſum Chriſtum. Igitur prorſus diverſa ſunt.

24. *Anguſtam.* Vide ſapientiam Chriſti, qui ad interrogationem electionis vel prædeſtinationis, prius & tantùm reſpondet de Lege, fructibus pœnitentiæ, & pœnis impœnitentium. Quàm ergo præpoſteri ſunt quidam Catechiſtæ Genevenſes, qui rudes primùm interrogant de ſcientia & certitudine electionis & prædeſtinationis: initium facientes ab eo quod non eſt eorum qui lacte opus habent, ſed ſolido cibo, ut inquit Paulus. Rectè igitur hæc verba Chriſti exponit Henric. Bulling. hic commentarior. lib. 5. dicens: Nolite diſputare curioſè, qui & quot ſint ſalvandi, ſed conamini ut & vos ſitis in ſalvandorum numero: nolite quærere abſtruſa & occulta, vires potius exercite omnes, ut quod juſtum & ſanctum eſſe ſcitis, efficiatis. Hactenus Bullingerus, & omnes Prophetæ, in quibus Joel. cap 2. verſ. 14. dicens, quis ſcit ſi convertatur & ignoſcat Deus, & relinquat poſt ſe benedictionem. Hoc eſt methodum omnium prophetarum & Apoſtolorum ad convertendos peccatores, non autem incipiendi à quæſtione vel doctrina prædeſtinationis quæ eſt perfectorum. Cæterùm, Anguſta porta primariò ſignat difficultatem carnis. Secundariò verò paucitatem eorum qui ingrediuntur. M. 7. 14. contra eos qui detrectant credere Evangelio, niſi majore parte ſectante.

Luc. 14.

33. *Renuntiat.* Id eſt, omnibus & per omnia non ſe ſubjicit voluntati & miſericordiæ Dei: multò magis omnibus præſumptio meritorum propriorum abdicanda eſt. Hæc eſt brevis & vera expoſitio rejecta interpretatione Sophiſtarum, qui exponunt decem millia de obſervatione decem mandatorum. Sed quia (ut dicunt) non ſufficit ad perfectionis ſtatum acquirendum, venit Rex cæleſtis cum viginti millibus, id eſt, duplam obſervantiam exigit, ſcilicet, mandatorum & conſiliorum. Hi Sophiſtæ, etiam Lyranus hic, ſunt de illis, de quibus prædixit Petrus in 2. canon. cap. 2.

34. *Condietur.* Paſſivè referendo ad ipſum ſal exponit Theophylact. in 5. M.

Luc. 15.

10. *Angelis.* Intelligo de his qui ſunt hic in miniſterio, ut M. 18. 10. Non enim neceſſe eſt referre ad eos qui ſunt in cælo. Neutrobique tamen ſequitur eos invocandos: quamvis nova Jeſuitarum ſecta etiam Pariſiis, anno 1565. permittatur hoc & multa alia impia docere.

11. *Homo quidam.* Hæc parabola docet Deum ex gratuita bonitate & miſericordia ſua recipere peccatores, & hos non eſſe aſpernendos: non obmurmurandum Deo, ſed congratulandum Deo ſuper illorum converſione. Bullinger. hic. Omnes autem & antiquiores, & recentiores rectè per priorem filium populum Iſraël intelligunt, quem Deus vocat filium ſuum primogenitum. Exod. 4. 22. Per ſecundum juniorem populum Gentilem intelligunt: non tamen reſtringunt, qui per ſeniorem, intelligantur hypocritæ juſtitiarii, qui in externa Eccleſiæ diſciplina manſerunt, per juniorem verò emanſores, peccatores qui tandem convertuntur, & gratis admittuntur.

21. *Cælum.* Id eſt, contra Deum.

22. *Stolam illam primam.* Significatur Chriſti innocentia, qua noſtra tegitur nuditas.

Annulum. Scilicet, arrhabo Spiritus ſancti.

23 *Vitulum.* Singularis illa & unica pro omnibus ſemel oblata hoſtia. Hebræor. 9. præfigurata, Levit. 16.

29. Notatur hic ſuperbia & invidia Phariſæorum contra Chriſtum, & peccatores converſos gratis receptos abſque traditionibus Rabinorum, & omnium ferè Judæorum, contra admiſſionem Gentium: & ſpecialius hypocriſis ſuperba eorum, qui externa præcepta & externam diſciplinam ſervarunt, & per hoc putant ſe totam Legem impleviſſe, Deumque meritis eorum obligatum, qui hinc ſe juſtificant, & alios condemnant, ut dives ille adoleſcens. M. 19. 20. & Phariſæus ille. L. 18. 11. hinc Deum ut injuſtum accuſant. Et quamvis alioquin non tam graviter peccaſſent, ut emanſores illi, tamen ſuperbia illa erga Deum, deinde murmur in quod erumpunt, ut Eſa. 58. multò graviora ſunt peccata (ut porè recta contra Deum, & primam tabulam decalogi) quam peccata aliorum, quibus injuſtum putant gratis remitti, quia non intelligunt juſtitiam Dei, ſe quoque gratuita ex ſolo merito Chriſti remiſſione indigere, nec tamen opera ſua ſi qua ſint in Deo facta, retributione ſua ampliſſima carere, de quo in Catechiſmo noſtro.

31. Ergo quod nihil tibi decedat iniquè triſtaris, & iterum ut verſ. ſequenti.

Luc. 16.

8. *Laudavit.* Non intelligas furta & eleemoſynam de alieno laudari: Non omnia ſumenda ſunt in parabolis, ſed tantum quæ ad ſcopum faciunt, reliquis omiſſis. Auguſtin. quæſtio. Evangelic. lib. 2. q. 34. Theophylact. Bucer. hic, ſcopus eſt nos eſſe diſpenſatores bonorum noſtrorum, nec licere ad avaritiam & luxum uti.

9. *Mammona.* Vox Chaldæa, divitias ſignificat, quæ non ſolùm dicuntur injuſtæ, quando malè partæ ſunt, ſed etiam quando juſtè quæſitis malè utimur. Cæterùm ſolius Dei eſt per beneficium Chriſti recipere nos in

æterna gloria. Sed ſenſus eſt, in cælo remuneratum iri liberalem uſum divitiarum in fide factum, præſertim in ſubventionem ſanctorum & Eccleſiæ Chriſti.

21. *Sinum Abrahæ.* Non intelligas in cælum, in gloria æterna & viſionem Dei, ut quidam etiam articulum quartum fidei in fin. exponentes de paradiſo, in quo tamen nunquam patuit aditus, niſi merito paſſionis Chriſti, & ea conſummata. Non tam errarunt Sorboniſtæ in 4. ſententiar. diſtinct. 45. conſtituentes limbum patrum, ante cælum à Chriſto poſt ſuam paſſionem apertum. Ego verò malo ſtare in verbis ſcripturæ, ut hîc de ſinu Abrahæ, quam novas voces fingere vel fictas ſequi. Ego ex ſacris Scripturis colligo duplicem liberationem piæ animæ: Primam quando in hac vita liberatur à morte peccati & reatu æternæ damnationis, regenerata beneficio Chriſti, donata pace conſcientiæ & Spiritu ſancto. Hæc fuit communis ſanctis ante Adventum Chriſti, & poſt uſque adfinem mundi. Secunda liberatio è vinculis corporis ſub eo ſtatu per mortem naturalem, quæ erat ingreſſus in ſolatium quoddam expectando adventum Chriſti, ut ſic verſic. 25. Sed nunc poſt mortem, Reſurrectionem, & Aſcenſionem Chriſti, eſt ingreſſus in vitam æternam; ut Joan. 5. 24. & Luc. 23. 43. Mors enim infidelium deſcenſus eſt in infernum, ut hic: fidelium verò tranſitus erat in ſolatium ante mortem Chriſti, ut hic: ſed poſtea tranſitus eſt in vitam æternam. Tempus autem beatæ Reſurrectionis non tam eſt liberatio, quàm corona & triumphus perpetuus.

26. *Hiatus.* Primus omnium Guliel. Budæus noſter χάσμα, ſic interpretatus eſt, & locum hunc emendavit anno 1508. in annot. ad Pandect. L. ex conducto. §. 1. Locat. quem Eraſm. & omnes deinde ſecuti ſunt.

31. *Credent.* Nulli enim ſalutis remedio locus eſt, niſi à Deo ordinatum ſit.

Luc. 17.

1. *Fieri non poteſt.* Sed neceſſitas illa ex voluntate habet initium ut nimium abutentes ſanitate neceſſariò ægrotant. Venit etiam ex negligentia recurrendi ad remedia à Deo oblata: non eſt ergo neceſſitas abſoluta. Theologi Scholaſtici rectè vocant neceſſitatem conſequentiæ vel ex ſuppoſitione. Vide Philipp. Melanct. in locis communibus. Loc. 3. de cauſa peccati cum ſequenti.

5. *Adauge.* Rectè Eraſm. hîc ſecutus eſt antiquam verſionem, & melius feciſſet Beza eam ſequi. Tum quia Græca vox non ſolùm appoſitioni, ſed etiam augmento convenit, quamvis πρόσθες, creſcere vel augere tantum ſignificet. Tum certum eſt quod iſti oratores aliquam fidem habebant, cujus incrementum petebant.

14. *Oſtendite.* Scilicet ut apparerent ſani, & delerentur è catalogo leproſorum, & deinceps tutò poſſent cum hominibus converſari, & templum ingredi, de quo ſuprà dixi.

36. *Duo.* Iſte verſiculus deeſt apud Euthymium antiquum, & apud Theophylact. & in omnibus exemplaribus Baſileæ, & in verſione Tigurina, & in Biblus impreſſis Genevæ, nec Eraſm. nec Santes Pagni. nec Bucer. nec Bullinger. nec Brent. legunt, ſed nec Joan. Calvin. ſed habetur in meis antiquis & in vulgata & antiqua editione, & in Græca per Criſpinum Genevæ impreſſa anno 1553. Ideo Theod. Beza bene fecit hunc verſ. reſtituere in nuper Genevæ excuſſis.

Luc. 18.

14. *Potius.* Vulgata habet, ab illo; Eraſm. melius feciſſet eam ſequi, quàm ſubaudire, magis: tametſi Auguſtino auctore. Epiſt. 66. Lucas ſcripſit, ἢ ἐκεῖνος, ad verbum quàm ille. Aut ergo nihil erat ſubaudiendum, vel dictio nihil habens abſurdi, ut dictio, potius, quam Euthymius Zigabon. vel Henrenius ejus interpres rectè hîc adjecit. Dictio enim, magis, implicat etiam Phariſæum deſcendiſſe juſtificatum, quod eſt contra ſenſum Evangelii, & reprobatur etiam à Theologis ſcholaſticis, præſertim à Nicol. Lyran. Tamen Eraſmum Bucerus, Bullingerus, Joan. Brent. editio Tigurina, interpres Theophylacti, Santes Pagninus, etiam Joan. Calvinus, & omnes ſecuti ſunt. Theodorus Beza nuper emendavit ſubaudiens ut Euthymius vel ejus interpres, quem non citat. Sed peccat antiquam & ab omnibus receptam verſionem mutans. J. 3. 19. & J. 3. 43. ubi pro magis, ponit potius, de quibus non loquerer hîc, niſi in dictis locis probationis cauſa ſe referret ad hunc locum. Atqui magna eſt differentia inter hunc, & ea loca: quia hîc nulla eſt dictio comparativa, vel electiva, ſed tantùm monoſyllabum, ἢ, quod ſignificat, quàm. Aut ergo interpres nihil debet expreſsè ſubaudire, ſed hoc cogitationi lectoris relinquere: aut exprimi debet dictio quæ nihil habet abſurdi, præſertim in rebus divinis & oraculis Dei, in quibus non poſſumus eſſe ſatis circumſpecti, nec ſatis religioſi. Ideo nolui hîc ſequi Eraſmum, & communem poſt eum, ſed interpretem Euthymii, ponendo potius, quæ propriè non eſt dictio comparativa, & implicativa, ut magis, ſed electiva. Et laudo Bezam idem feciſſe, etiam ſi forſan Euthymium non viderit: ſed non poſſum laudare quod idem fecit in dictis duobus locis Joannis, quia in utriſque Joannes adſcripſit adverbium comparativum, μᾶλλον, id eſt, magis. Ergo ſic oportuit verti, & non per aliam vocem electivam, potius, ut fecit Beza in utroque loco, ubi debuerat antiquam & communem juxta prototypum relinquere immotam. Nec obſtat quod priore loco ait abſurdum eſſe, quod homines lucem & tenebras dilexerint, ſed magis tenebras: quia experientia ſemper docuit, & aduſque docet, quod multi diligunt lucem Evangelii, & tamen diligunt ſacerdotia papiſtica, quæ ſunt tenebræ, quandiu non poſſunt ſeparare reditus ab abuſu: tamen diligunt ea non propter abuſus, quos damnant & quatenus poſſunt reprimunt, ſed propter reditus, præſertim quando aliunde non ſuppetit victus, nec valent fodere, mendicare verò erubeſcunt. Et hi nihilominus quandiu in eo certamine non relinquuntur id quod conſcientiam lædit, quamvis diligant lucem, tamen magis diligunt tenebras. Poſteaquam verò contempto certamine obduruerunt corda, ut præferrent impietatem luci, tunc dicuntur omnino tenebras amplecti, nec lucem amare, ſed odio habere. Antequam tamen ſic obdurentur, eſt quoddam medium quo diligunt & adfectant gloriam Dei: ſed diligunt gloriam hominum, qualea erant etiam è ſacerdotibus & primoribus Hieroſolymitanis, qui crediderunt in Jeſum ſed propter Phariſæos non confitebantur ne è Synagoga ejicerentur, de quibus in dicto poſteriore loco I. 12. 42. 43. Quod ſi poſtea conſenſerint damnantibus eum, vel perſequentibus doctrinam Apoſtolorum, tunc penitus deſierunt amare Jeſum, & credere in eum, hoſtes facti. Tamen antequam hoſtes fierent, graviter peccabant diligendo tenebras, ſed non tam graviter ut odiendo & perſequendo lucem. Sunt enim gradus peccatorum. Verum eſt quod etiam L. 18. 14. nova verſio Eraſmi & ſequacium excuſari poſſet, ex eo quod dictio magis, ſæpe in auctoribus Latinis & Pandectis legum, non comparativè, ſed electivè ponitur, ut ſic non implicet. Sed iſtæ improprietates (ut pote amphibolæ) non ſunt admittendæ, præſertim quando integrum eſt propriè loqui, & maximè in re valde ſeria, ut in ſacra Scriptura.

IN SEXAGESIMAM QUINTAM PARTEM.

Joan. 7.

17. SI *quis voluerit*. Ergo rebellis Deo in voluntate, obtenebratur etiam in intellectu, quia in malevolam animam non intrabit ſapientia. Sapient. 1. 4. Proverb. 14. 6.

35. *Gentes*. Ita habent omnes ferè Latini, etiam editio Tigurina, & intelligunt de Gentibus, non de Judæis inter eas diſperſis, etiam auctores Græci, ut Euthymius & ejus interpres, qui vertit Græcos: tamen de Gentibus intelligit. Calvin. hic vertit, Græcos, & reſtringit ad Judæos inter Gentes diſperſos, & ſequitur Beza. Sed communem ſententiam & verſionem veriorem puto per ea quæ dicam infrà. c. 12. verſ. 20.

Joan. 18.

9. *Solus*. Scilicet, reſpectu accuſatorum: non enim excluduntur ſimplices creditores, & multò minus etiam diſcipuli. Et alioqui illic non ſtetiſſet in medio coram uno ſolo; ideo hæc dictio non meruit ſignari ad dubitandum de hac (ut videtur) parentheſi, à verſ. 3. uſque ad verſi. 12. quam nec Chryſoſtom. nec Theophylact. habent. Et Euthymius antiquus auctor Græcus teſtatur eam non extare in exactioribus exemplaribus; nihilominus Bucer. Brent. Calvin. eam admittunt.

24. *Ego ſum*. Scilicet, Chriſtus: quia poſtquam revelatus erat, neceſſe erat credere in illum ipſum, nec amplius ad ſalutem ſufficiebat ſperare in Chriſtum venturum in genere, ad hoc infra 9. 35. 36. 37. 38. & 15. 24.

25. *A principio*, Vetus & communis verſio Latina & Gallica habebat, principium, quia & loquor vobis. Atqui ut docuit Eraſmus, & poſt eum Mart. Bucer. τὴν ἀρχὴν, non eſt hoc loco nomen, ſed adverbium. Rabini iſti Judæorum conjurati inimici Chriſti, jam ſatis audierant à Joanne Baptiſta, & ab ipſo Chriſto, etiam hac eadem concione, verſ. 12. 18 23 24. ipſum eſſe filium Dei: tum per ejus miracula, & per teſtimonia Baptiſtæ. J. 1. 34. & 3. 29 30. 36. & per teſtimonia ipſius Chriſti, in prima ejus publica profectione in Hieruſalem. J. 2. 6. 21. 23. 24. 25. 26. 36. 37. 39. 40. Et iterum in 5. Joan. 7. 26. 29. 38. & per concionem illam celebrem in Capernaum. J. 6. Quamobrem ad hanc captioſam & calumnioſam interrogationem minimè opus erat Chriſtum diſertè repetere ſe eſſe principium & filium Dei, jam toties apertè dictum & manifeſtatum. Sufficiebat & decebat tunc Chriſtum confirmare reſponſa & teſtimonia recentia, per promiſſiones & vaticinia dudum facta, conformiter, ad quod venerat & loquebatur, ut indicaret ſe non eſſe Doctorem vel Prophetam noviter ortum & ſuſcitatum: ſed illum ipſum qui promiſſus fuerat, & prædictus ab initio.

34. *Servus*. Atqui ſervus non habet propriam voluntatem, nec ullo modo mereri poteſt libertatem: quia quicquid poteſt, debet ut merum ſervitium, etiam vitam ſuam, jure ſervituris, & infinities vendi poteſt, & nihil, nec ſemiobolum quidem proprium habere poteſt, nec ſibi acquirere aut poſſidere, quo incipiat aliquam partem pretii ſuæ redemptionis comparare. Sed omnia ſtatim, etiam poſſeſſionem acquirit domino, à quo jure pleni dominii poſſidetur, cum omnibus quæ habere poteſt, ut docent leges civiles: Ergo ut in omnibus etiam politicis oſtenditur peccatorem non poſſe quicquam mereri pro ſua regeneratione, ſed eam omnino obvenire mera gratia & beneficio alieno, ſcilicet, Chriſti. aliàs rationes Theologicas, ſed apprimè familiares ex ſacris Scripturis tradidi in Epitome ſeu Catechiſmo.

56. *Vidit*. Scilicet oculis fidei, certificatus de Chriſto venturo & redempturo, maximè quando filium proprium juſſu Dei immolare voluit, cui ſubrogavit Deus arietem. Geneſ. 22. Tum ipſe & Iſaac filius viderunt diem Chriſti ex ſe venturi, & præcipuè quod immolaretur pro ejus omniumque ſalute, promiſſione illa: Tum tertiò ipſi Abrahæ, & primùm ipſi Iſaaco repetita. Quin tacitè innuit Chriſtus gaudium iſtud non fuiſſe ab eis, nec tum quidem cùm hæc diceret ablatum: ſed adhuc poſt eorum naturalem mortem manere, dum (ut L. 16. 25.) ſolatio fruerentur, hanc certam ſpem expectantes, tantùm abeſſe ut prorſus eſſent mortui.

Joan. 9.

3. *Neque*. Non quia eſſent peccatores & ſubeſſet materia, etiam majorem pœnam vel ante nativitatem infligendi: ſed Deus non permiſerat tantam cæcitatem ad puniendа peccata eorum: ſed Deus ad revelationem gloriæ ſuæ tempore ſuo. Varios in affligendo reſpectus habet Deus ſemper juſtus, ideo ſi quis affligitur, non continuò ſequitur id eſſe propter aliquod ejus peccatum, ſcilicet, in ſpecie, quamvis non deſit materia peccati, etiam ad majorem pœnam: tamen Deus non ſemper ad hoc reſpicit, verum quandoque ad aliud, ut quandocunque ad explorandum vel oſtendendum omnia ſibi eſſe libera, ut in Jobo, vel ad alium finem, ut hic.

Joan. 10.

8. *Ante*. Id eſt, præ, ſeu officium Chriſti ſibi arrogando. Præceſſerunt quidem Moſes, & Baptiſta, & alii Prophetæ: ſed ut fideles ſervi præparando. Cæterùm auctoritate fidei & effectu ſequebantur, ab illo pendentes.

9. *Oſtium*. Nullus eſt alius ingreſſus, nulla via ad ſalutem, hæc etiam eſt tutiſſima & infallibilis. Blaſphemia eſt ergo ullam aliam creaturam dicere portam cæli, vel ſalutis portum. Notanda ſunt pulchra verba Chryſoſtomi hic: Ovile eſt Eccleſia, oves ſunt fideles, oſtium ſacra Scriptura, juxta illud. Coloſſ. 4. 3. Ut Deus aperiat nobis oſtium ſermonis ad loquendum myſterium Chriſti. Sed ibi oſtium ſymbolicè accipitur pro apertura libertatis prædicandi. Hîc autem pro ipſa ſalutis porta, quæ ſolus Chriſtus eſt, qui (ut rectè hîc ait Nicolaus Lyranus) ingreſſus eſt per oſtium ſacrarum, quæ de eo teſtantur ſcripturarum. Hinc infert quod Mahometus & Antichriſtus aliter intrantes, ſunt fures & latrones.

10. *Ut vitam habeant* Scilicet, per gratiam in præſenti: & abundantius per gloriam in futuro: quia gloria eſt gratia conſummata. Ita Nicol. Lyran. hîc ad verbum, & rectè. Veterem & vulgatam verſionem, ibi, & abundantius habeant, omnes inconcuſsè ſequuntur, etiam Calvin. excepto ſolo Beza, qui vertit, & abundent, ne videatur quod oves aliquid ante habuerint, quàm ad eas veniret paſtor. Sed non erat ſuſpicandum quod quis vel mediocriter inſtructus hoc eliceret è textu communi. Chriſtus enim heri & hodie & ipſe ante ſæcula ad Hebræos. cap. 13. verſ. 8. ſcilicet, ſecundum ſuam divinitatem. Etiam ſtatim poſt peccatum primorum parentum mediator per reſpectum ad humanitatem aſſumendam & immolandam à quo & cujus medio nacti ſunt patres omnia beneficia quæ habuerunt, ſed poſt ejus adventum amplius, & abundantius habuimus. Quod autem Apocal. 13. 8. dicitur occiſus ab initio mundi, ſymbolicum eſt, refertur enim ad deſtinationem & promiſſionem, quia filius Dei receperat ſe futurum hominem & victimam pro peccatis, quod implevit

tempore ſuo, videlicet, aliquot annos poſt quater-
num millenarium mundi. Tum non eſt dubium quin
poſt adventum Chriſti in carnem oves ejus abundan-
tius habuerunt, & adhuc abundantius eo prædicante.
& amplius poſt ejus mortem & reſurrectionem &
amplius ſeu abundantius poſt ejus Aſcenſionem bo-
no enim noſtro aſcendit, ut qui dona daret homini-
bus ſcilicet nova, vel abundantiora, & januam glo-
riæ æternæ nobis patefaceret.

22. *Encænia.* Id eſt, renovalia, ſeu feſtum dedi-
cationis templi & altaris holocauſtorum (quæ propha-
nata fuerant per Antiochum Epiphanem) repurgati
per Judam Machabæum, & univerſam Eccleſiam Iſ-
rael, inſtitutum diebus octo & viceſima quinta die
menſis Caſleu, qui Decembri, vel ſecundum alios
Novembri reſpondet, anno 148. regni Græcorum in
Syria, ut habetur. 1. Machab. 4. f. circiter centum
ſexaginta duobus annis ante natum Chriſtum. Quod
feſtum quamvis non eſſet inter ſabbatha à Deo inſti-
tuta, ſed humanum inſtitutum: tamen quia non erat
factum cauſa ſuperſtitionis, vel quæſtus: ſed ad gra-
tias agendas Deo, Chriſtus adfuit. Hanc feſtivitatem
vocabant Judæi lumina, quia templum ab impio An-
tiocho prophanatum & deſertum tribus annis jacue-
rat, tyranno verò victo tunc præter ſpem ſplendidum
colendæ religionis lumen apparuit, ut refert Joſeph.
Antiquitat. lib. 12. cap. 13. in libro meo veteris & Pa-
riſienſis editionis, quod eſt ad fin. cap. 10. in editione
poſtea Coloniæ facta. Cæterùm dedicationis templi
poſt reditum captivitatis Babylonicæ reædificati men-
tio fit. 1. Eſdræ 6. 16. & apud Joſeph. Antiquitat. lib.
11. & cap. 6. in libro meo, aliàs cap. 3. vel 4. in poſtea
impreſſis. Sed nullum legitur dedicationis feſtum in-
ſtitutum, nec à Salomone quidem in primo templo,
nec à Zorobabelo, nec ab Eſdra in ſecundo templo,
ſed tantùm à Juda Machabæo in renovatione hujus
ſecundi templi.

IN SEXAGESIMAM SEXTAM PARTEM.

Matth. 19.

1 1. ET *factum.* * Adverte principium hujus ver-
ſic. non continuatur, nec refertur ad partem
65. præcedentem, quia de contentis in ea ſolus J. lo-
quitur, nec propriè refertur ad finem partis 64. L. 18.
14. quia de contentis in eo capite, & in majori dictæ
64. partis ſolus L. loquitur: Sed continuatur & refer-
tur ad eundem. M. cap. 18. prætermiſſis multis quæ
Chriſtus relinquendo Galilæam, circumeundo eam &
Samariam, docuit & fecit, quæ à L. recitantur ſuprà
par. 64. prætermiſſis etiam his quæ Chriſtus docuit, &
fecit Hieroſolymis in feſto Tabernaculorum & En-
cæniorum, donec bis lapidibus aggreſſus, ſub duxit
ſe trans Jordanem in fines Judææ, ubi Baptiſta ſolitus
fuerat baptizare, quæ ſolus J. recitat in parte imme-
2 diatè præcedenti. * Quod ergo ſcribit M. Jeſum fini-
tis ſermonibus recitatis à M. migraſſe à Galilæa, non
ſimpliciter in Judæam propriè, ſed in illos fines Judææ
ſtrictè & propriè (id eſt non pro tota Palæſtina) ſum-
ptæ, qui ſunt trans Jordanem, & ſic ad ripam Orien-
talem, hoc quidem veriſſimum eſt: ſed non eſt imme-
diatè factum. Verùm poſteaquam circumambitis fini-
bus Galilææ, qui Samariam & Judæam reſpiciunt, &
Samaria: jam inſtante feſto Tabernaculorum, tum
recta profectus eſſet in Judæam, & concionatus Hie-
roſolymis per autumnum, & bonam partem hyemis,
donec ſeceſſit trans Jordanem, ubi Joannes baptiza-
3 verat. Et ultra quod. * Et ſic principium hujus verſi-
culi reſpicit contenta ſuprà in par. 63. & pauca con-
tenta in par. 64. & omiſſis multis quæ interim fecit
Jeſus in Galilæa & Samaria, omiſſis etiam omnibus,
quæ interim fecit Jeſus in Judæa & Hieruſalem: quæ
recitantur à ſolo J. cap. 7. 8. 9. 10. quæ ſunt in parte
immediatè præcedenti. Matth. tranſit ad trajectum Je-
ſu in fines Judææ, ſitos trans vel ultra Jordanem, & ad
ea quæ ibi Jeſus fecit & docuit. Idem R. aliquanto plu-
ribus omiſſis facit. c. 10. verſ. 1. * Et diligenter ad- 4
verte, neuter Evangeliſta hîc dicit Jeſum veniſſe ſim-
pliciter in Judæam, ſed in quoſdam fines Judææ ſitos
trans Jordanem: Et ſic non in fines intimos, ſed
in fines extimos quod dialectici dicunt terminum
terminantem, & non terminum terminatum. Trans
Jordanem enim erat poſſeſſio duarum tribuum &
dimidiæ, ſcilicet; Ruben & Gaad, & dimidiæ tri-
bus Manaſſæ, ut in lib. Num. cap. 34. verſ. 14.
15. & in lib. Joſue, ubi cap. 15. verſ. 2. 5. dicitur ini-
tium portionis filiorum Judæ ab Oriente incipere à
mari ſalſiſſimo, & ſic à ripa Occidentali maris mor-
tui; & pariter. cap. 18. dicitur quod ſors filiorum Ben-
jamin, quæ juncta erat portioni Judæ, incipit à Jor-
dane verſus Occidentem, ut ſic fines eorum non ex-
tendantur ultra Jordanem, nec ad ripam vel plagam
ejus Orientalem quæ data eſt tribui Gaad, & tribui
Ruben, & dimidiæ tribui Manaſſe: Joſue 18. 17. Et ſic
videtur Jeſum tempore illo hyemali, ultimo anno
prædicationis ſuæ, cùm ſeceſſit ex Hieroſolymis, non
ſe recepiſſe in aliquam partem Judææ propriè ſumptæ:
ſed in dimidia illa tribu Manaſſæ, in finibus tamen tam
propinquis Jordani, ut dicerentur fines Judææ extimi.
*Sed aliter dicendum eſt, quia Joannes eum locum de- 5
ſignavit, ubi tum Jeſus ſe recepit, videlicet ubi primùm
fuerat Joannes baptiſans. J. 10. 40. locus autem ubi
primùm Baptiſta baptizavit, fuit in deſerto Judææ,
ut teſtatur. M. 3. 1. R. autem & L. qui dicunt eum cæ-
piſſe in deſerto, nec deſignant regionem, debent in-
telligi de ea quàm M. explicat, ſcilicet, de deſerto Ju-
dææ. Probatur etiam J. 1. 28. juncto textu, Joſue 15.
61. Joannes Evangeliſta ait, quod Baptiſta baptizabat
trans Jordanem. * Sed inter oppida & loca portioni 6
Judæ attributa nominantur in deſerto Bethabara,
Meddin, & Sachacha, Joſue 15. 61. Ubi Santes ex
Hebræa legit Bethbarabaib, Joannes Evangeliſta
Græcè ſcripſit Βεθαβαρᾶ paululum inflexo veteri, ut
fit, idiotiſmo Hebræo, & initio ſui Evangelii deſi-
gnat, & ſic nominat hunc locum trans Jordanem ſi-
tum, ubi Baptizabat. * Porrò cum baptizare cœpe- 7
rit in deſerto Judææ trans Jordanem, ut ex quatuor
Evangeliſtis colligitur, conſtat ultra Jordanem fuiſſe
aliquam partem deſerti deſtinatam ſorti filiorum Ju-
dæ; nec prætidunt termini illi. Joſue 15. 2. 5. quin
aliquid fuerit attributum Judæ ultra Jordanem, ſal-
tem de oppidis vel locis ibi ſpecificatis in deſerto trans
Jordanem ſitis, vicinis tamen majori parte Judææ,
quæ eſt inter mare mortuum, auſtralem plagam &
mare Mediterraneum, quod mare magnum vocatur
apud Joſuam. Ut omittam quod ſi à tranſmigratione
Babylonis tribus Ruben, Gaad & Manaſſe, non re-
dierint, ut teſtatur Joſeph. Antiquit. lib. 10. cap. 5.
ubi ait quod duæ tantum tribus redierunt. Decem
autem tribus hactenus, (id eſt, tempore ſuo 40. an-
nis poſt Chriſtum) trans Euphratem commorari pro-
bantur. Saltem valde pauci ex illis redierunt, quoſ-
dam enim rediiſſe patet. L. 2. 36. qui conjuncti fue-
rant cum tribubus Juda & Benjamin, quidam cum tri-
bu Levi redierunt ut poſt Rabbi Salom. teſtatur Ni-
col. Lyranus. Eſdræ. cap. 1. 5. & cap. 2. ad finem &
præcipuè tribus Juda: pro cujus majori parte rediit,
& ſic potuit in vicina & vacua loca fines ſuos aliquan-
tum extendere. * Et quibus puto quod locus ille trans 8
Jordanem, in quem in hoc ſeceſſu ſe recepit Chri-
ſtus, fuit in Bethabara, de qua Joan. 1. 28. In hoc
ergo ſeceſſu trajecit Jeſus Jordanem: ſed non ſolum à
Galilæa, ut putavit & malè vertit Beza. In hoc enim
ſeceſſu profectus eſt ex Hieroſolymis per Judæam
trans Jordanem, non rediens in Galilæam, ut malè
putavit Oſiander. Non enim vivens hac vita reverſus
eſt in Galilæam, quam jam ante tres vel quatuor men-
ſes penitus reliquerat, ut ex præcedenti Collatione
liquet: & tetigi ſuprà par. 64. His valde convenit ve-
tus antiqua verſio, quam hic ſecutus ſum, ut plerum-

que, imò ſemper, niſi ex cauſa bene certa & explorata, ſequi ſoleo. Primam mutationis anſam dedit hîc Eraſmus verſione ſua. R. 10. 1. non tam ſcita, quàm eleganti. Putabat enim hîc etiam novè vertendo, & vetera mutando negotium ſibi eſſe cum unico diſcurſu ſolius R. non advertens quod Spiritus ſanctus voluit habere quatuor Evangeliſtas, & quatuor legi ſimulque conferri. Itaque putavit non eſſe hoc loci ſubaudiendum & intelligendum aliorum Evangeliſtarum narrationem. Et ſic licentiam ſibi eſſe ſaltem brevis paraphraſteos, addens. R. 10. 1. hæc verba per regionem, quæ eſt ultra Jordanem, quæ verba non ſunt in textu, & nunquam fuerunt, in aliqua præcedenti verſione. Putavit enim quod Jeſus demigrans è Galilæa, ſtatim hîc trajecerit Jordanem, ut per Jordanis ripam Orientalem veniret in aliquam regionem finium Judææ, quæ eſſet trans Jordanem. Eandem non ſolùm verſionem, ſed etiam ſententiam ſecutus eſt Joan. Muſculus. M. 19. & Auguſt. Marlorat. M. 10. Cæteri poſt Eraſmum verſionem ejus in hoc ſimpliciter ſequuntur. Ut Boccerus, Tigurina editio, Joan. Calvinus, Henric. Bullingerus & Theodorus Beza ibi, qui verba illa addit minutioribus litteris ſcribi, ut conjiceret ea non eſſe in texto, ſed apud Matth. 19. verſ. 1. quamvis omnes etiam Calvinus ſequantur vulgatam veterem editionem, ſed nihil addendò vel alterando quod ſenſum mutet, tamen ſolus Beza, ex Eraſmico illo errore quo putavit, Chriſtum omiſſo itinere per Samariam & Judæam penitus omnem è Galilæa trajeciſſe Jordanem & per Peræam aſperis diſperſam montibus, ut teſtatur Plinius. lib. 15. cap. 14. veniſſe in locum illum trans Jordanem (qui tunc erat de finibus Judææ) corrigens veterem interpretem, & etiam illum augens. Soluit à Galilæa, id eſt, Jeſus ex Galilæa navem ſoluit & trajecit Jordanem in Peræam quaſi non tranſierit per Samariam & mediam Judæam, & quaſi non fuerit concionatus Hieroſolymis feſto tabernaculorum, & feſto Encæniorum priuſquam tranſiliſſet Jordanem, ſeſe ſubducens in quoſdam fines Judæorum Hariſamnianos, ut ex veritate hiſtoriæ Evangelicæ docuimus. Ideò neceſſe eſt ſtare antiquæ & communi verſioni. Quæ etiam puriori ſeries. Luc. 9. verſ. 51. ubi dicitur quod Jeſus faciem ſuam firmavit ut iret Hieroſolymam & miſit nuntios per Samariam. Ergo ex Galilæa non trajecit Jordanem in Peræam. tum conſecutivè dicitur Luc. 13. verſ. 22. quod ibat per civitates & caſtella docens & iter faciens Hieroſolymam, tum ibi verſ. 31. Phariſæi dicebant ei, exi hinc quia Herodes vult te occidere, ergò per Galilæam tranſibat non per Peræam quæ non erat de tetrarchia Herodis, ſed extra omnes decem toparchias quas numerat Plinius naturalis hiſt. lib. 5. cap. 14. Tum Lucæ 17. verſ. 11. Jeſus è Galilæa veniens Hieroſolymam tranſibat per mediam Samariam & Galilæam, ergo non trans Jordanem per Peræam & montes incultos.

IN SEXAGESIMAM SEPTIMAM PARTEM.

HAnc partem poteram dividere in duas, faciendo de parabola. M. 20. partem unam: Sed nolui tot partes multiplicare, nec appendicem illam ſeorſim ponere, ne viderer ſubdividere. Sed ita collocavi, ut non impediatur Collatio trium Evangeliſtarum, & mox velut ſeorſim appareat appendix Matthæi, quod etiam notavi in epigraphe, brevitati & perſpicuitati quàm maximè favens.

R. 10. 18. *Bonum.* Hoc ſale eum ſalire ſeu corrigere vult, quia is ſe fundabat in bonitate hominis, & meritis operum. Et veniebat ad Jeſum ut ad hominem Prophetam, multis bonis operibus & meritis humanis excellentem. Ideo ſtatim Chriſtus fundamentum transfert in Deum, non negans interim quoſdam homines bonos eſſe participatione, donoque alieno, nempe Dei. L. 6. 46.

M. 19. 24. R. 10. 25. L. 18. 25. *Camelum.* Rectè veteres ut Origenes, Hieronymus, & poſt eos omnes ſcholaſtici intellexerunt de ingenti illo animali gibboſo ac tortuoſo. Primus omnium Guliel. Budæus in annotat. ff. tit. de locato. Nuper putavit intelligendum de rudente nautico. Sed primò corrigendus eſſet textus M. qui non ſcripſit *κάμιλον*, ſed *κάμηλον*, qui pro animali tantùm capitur. Deinde Julius Pollux inter inſtrumenta nautica (quæ ſtudioſè numerat) non meminit cameli. Poſtremò noviſſimi iſti non intellexerunt vetus proverbium Judæorum, qui ad [illegible], rei craſſæ & ſtupidæ proponebant camelum, ut etiam ſcribit Angelus Paviotus ad finem grammaticæ ſuæ Chaldaicæ: Chriſtus recepto uſu loquendi utebatur, ut noſtrates bovem uſurpant, craſſos multos ponderoſos, boves vocant. Porrò in Palæſtina frequentior erat uſus camelorum, quàm craſſorum funium nauticorum, nec ſolebant negotiari in mari Mediterraneo, & multò minus in Oceano, nec voces talium rerum habere in uſu. Nec obſtat abſurditas de tam parvo foramine acus, quia facit ad emphaſim, ut de geſtante trabem in oculo.

Ibidem quam divitem. Iſte dives nondum volebat exinanire ſemetipſum, nec animi quidem præparatione, ſi caſus contingeret omnia relinquere, ut dominus præcipit ut hic caſus & putat explorando, non autem nunc præcipit: ſecundo non quærebat veram viam juſtificationis, quæ non eſt totis operibus noſtræ naturæ corruptæ, ſed merito & beneficio alieno nempe Chriſti quod iſte non intelligebat nec petebat, ſed tantum petebat doceri aliquod opus ſuum à ſeipſo præſtandum, quo planè legi Dei ſatisfaceret, & vitam æternam mereretur, quod eſt impoſſibile omnibus hominibus, ſoli vero Deo & Chriſto poſſibile, iſtud planè impoſſibile homini omni dempto Chriſto, ſed illud quoque impoſſibile omni homini niſi poſt juſtificationem gratuitam & auxilio gratiæ ſpiritus ſancti, & tamen interim pædagogia illa nondum regnarat & exercitium liberi arbitrii in lege Dei quamvis imperfectum reſpectu debiti & perfectionis legis Deo & Chriſto placet, & operans placet, quamvis nondum placeat ut nunc juſtificetur, & multò minus ut propter hoc juſtificetur ut dixi in Catechiſmo, & ſic Chriſtus non unum tantum peccatum avaritiæ perſequitur niſi univerſaliter per [illegible], capiatur ſed univerſam peccati larvam & maſſam, & ſignanter defectum exinanitionis ſuiipſius & negotiationem operum ſeu conſumptionem meriti erga Deum, ſic eſt ille dives qui in ſe & ex ſe vult eſſe dives, quem impoſſibile eſt hac via ſalvari.

16. *Multi vocati pauci verò electi.* &c. In veris corporibus cum dimenſionibus ſuis locabilibus, & animabus ſuis etiam corporibus infuſis & intra ea manentibus ſecundum formam & ſtatum primitivæ creationis hominis quam Deus vult ſervare & reſtituere in æternum, addita glorificatione animi & etiam corporis immortalitate & gloria veſtiti. Non autem in ſtatu ſuo & dimenſionibus mutati, ſed capacis facti cæleſtis habitationis & gaudii cum angelis. Manebunt ergo omnes electi diſcreti in perſonis ſuis integris, ſicut & angeli non confuſi cum eſſentia aut ſubſtantia Dei, aut alterius creaturæ, quicquid nuper delirarunt Anabaptiſtæ, quibus hac in re multum accedere videntur novi Ubiquiſtæ impiè addentes electos ubique futuros.

M. 20. Parabolam hanc multi tradunt ad præmium vitæ æternæ. Sed in parabolis (ut jam dixi) non ſingula ſed principalis tantùm ſcopus attendendus eſt, qui eſt quod ſæpe contingit poſteriores præferri prioribus, juſto Dei judicio hominibus occulto, quorum injuſta eſt murmuratio. Malè ergo tra-

bitur à quibuſdam ad æqualitatem præmiorum cœleſtium: ut anno ſeſquimilleſimo quinquageſimo ſecundo, ſub Helveticis ditionibus quidam adverſum me contendebant, & pœnarum inferni, & præmiorum cœli æqualitatem eſſe, me contra utrumque locis ſacræ Scripturæ certante. Ad primum ex M. 10. 15. tolerabilius erit terræ Sodomorum & Gomorrhæorum, & ex J. 19. 11. majus peccatum habet, & aliis id genus locis. Ad ſecundum ex J. 14. 2. manſiones multæ ſunt: & apertius ex Daniele & Paulo teſtantibus ſtellam à ſtella differre, dum de gloria beatorum loquuntur. Obtrudebatur mihi à Beza, illud Pauli Roman. 2. 1. O homo quiſquis es qui judicas. & 11. 33. O altitudo, ô profunditas divitiarum, ſapientiæ & ſcientiæ Dei, &c. Reſpondi decenter objectum fuiſſe. Si rationes aut probationes humanas attuliſſem: ſed cùm verba ipſa ſacræ Scripturæ tantùm proferrem, ineptiſſimam fore dictam objectionem. Aderat Profeſſor unus Italus, Hieronymus Saricus qui ſe declaravit mecum ſentire: Poſtea doctor Petri Martyr ſcripſit & edidit commentaria in primam ad Corinth. ubi utrumque articulum diſputat, & in primo concludit ſecundum meam ſententiam, quia pœnæ debentur operibus: opera autem non ſunt æqualia, & conſequenter nec peccata, quicquid aliqui nimium ἀπ..., & periculosè ſcribere & prædicare auſi fuerint. In ſecundo verò poſtquam pariter utrinque argumentatus eſt, concludit contra ſententiam meam, quia præmia vitæ æternæ non dantur ex meritis, ſed ex gratia, & non ex operibus. Porrò gratia æqualis eſt, & in hac parabola. Sed hoc facilè diluitur per hoc Paul. ad Corinth. epiſt. 2 cap. 4. ad fin. nam momentaneum & leve afflictionis noſtræ, ſupramodum in ſublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis. Ita vetus & communis interpres melius, & majori emphaſi ſenſum reddit, quàm elegantior verſio Eraſmi, qui etiam textum corrumpit vertendo, κατεργάζεται, parit, cùm verbum illum Græcum ſignificet operatur. & plus quàm ſimplex operatur. Ergo qui non tulit in fide afflictionem illam, non habebit pondus quoddam gloriæ, quod habet is qui tulit. Breviter ut aliud eſt beneficium regenerationis & juſtificationis, aliud fructus bonorum operum inde promanantium: ita aliud vita æterna, & remunerationes particulares quæ in ea fiunt. Eſto ergo donum vitæ æternæ omnibus electis æqualiter dari, ut & regenerationem: tamen remunerationes operum in Deo factorum quæ in ea vita dantur, quamvis non dentur meritis, quæ nulla ſunt erga Deum: tamen occaſione dictorum operum dantur. Et ſic æqualia non ſunt, ut multis ſacræ Scripturæ locis probavi loco ſuo, quæ nolo huc transferre, ne videar commentarium, & non ſimplices annotationes cudere. Sed interim hoc reticere nolui ad docendam & caſtigandam ſtultam imperitiam multorum quiritantium, ſublato purgatorio Papiſtico, ſublatiſque meritis humanis erga Deum, æqualem omnino fore ſortem ejus, qui poſt multa ſcelera, & voluptates in fine vitæ converſus eſt: & ejus, qui diu ſub multis ærumnis contra diabolum, carnem & mundum luctatus eſt. Ut enim hoc addam, omnia membra corporis eandem animam, & vitam habent: non tamen æquali dignitate & honore. Sed utra tandem major fuit? an iſtorum ſubmiſsè quiritantium? an illorum elatè ſupergredientium imperitia?

IN SEXAGESIMAM OCTAVAM PARTEM.

Joan. 11.

2. Q*Va unxit.* Scilicet poſt aliquot dies, ut in c. ſeq. J. 12. 3. Ex quo autem dicit quæ unxit, apparet plures fuiſſe Marias. Errant Sophiſtæ qui hoc referunt ad peccatricem illam. L. 7. quia illud circiter ſeptem menſes præceſſit hanc hiſtoriam, nec factum fuit Hieroſolymis, ut putat Calvin. ſed in Galilæa, ut probavi ſup. par. 34. Valde etiam errant qui confundunt unctionem capitis, de qua inf. part. 94. fuit enim alia, & alio tempore, ut ſeries ipſa Evangeliorum indicat.

3. *Quem amas.* Levitatem ſuam oſtendunt, qui hinc offerre conantur brevitatem orationis: non enim refert Evangeliſta tenorem epiſtolæ, ſed ejus ſummam tantùm.

19. *Multique ex Judæis.* Textus Evangelicus habet, venerant ad eas quæ erant circa Martham & Mariam, πρὸς τὰς περὶ Μάρθαν καὶ Μαρίαν, & ita κατὰ τὸ ῥητὸν, vertendum cenſuit Beza qui nominatim reprehendit veterem interpretem, ſed quia omiſſio illorum verborum ad eas quæ erant circa, non mutat ſenſum nativum veterem, & ſuum quem omnes inconcuſsè ſequuntur veterem, præſertim cum Euthymius Zigabonus vetus author Græcus verba illa, πρὸς τὰς περὶ, dicat eſſe Græcanici ſermonis phraſim, idem ſignificantem, quod ad Martham & Mariam quod etiam tum & textus ejuſdem Evangeliſtæ in hac ipſa verſione Hebraica. verſ. 31. & 45 ubi ait, Judæos etiam multos ad ipſam Mariam ſcilicet conſolandam veniſſe.

45. *Solvite.* Nimis errarunt Papiſtæ trahentes ad abſolutionem ſuam auricularem vel ſolemnem: non enim Chriſtus loquitur Apoſtolis, ſed domeſticis famulis Lazari, qui etiam lapidem amoverant, ut dominum ſuum agnoſcerent, & funeralibus exutum, prioribus indumentis veſtirent, ut mox per eos factum fuit.

IN SEPTUAGESIMAM PRIMAM PARTEM.

Luc. 19.

8. Q*Vadruplum.* Igitur partim defraudaverat, non ultra octavam partem bonorum ſuorum. Et verè converſum fuiſſe apparet, quia integrè reſtituit alienum, vel alii debitum. Non ſic Simon Magus qui credidit quidem & baptizatus fuit. Actor. 8. 13. non fuit ſimulatio, quia verè cognovit artem ſuam eſſe impiam & falſam, prædicationem verò Philippi, veram & ſalutarem. Sed hoc erat tantum principium veræ fidei, quæ uſque ad cor penetrat, intellectum & voluntatem tradit in obedientiam. Quod non fecit Magus, qui non convertit cor ſuum, non enim reſtituit alienum malis artibus partum, & ſi reſtituiſſet, non tantum auri Apoſtolis obtuliſſet, ut eis emeret poteſtatem Spiritum ſanctum viſibiliter dandi, id eſt vendendi, novamque artem rei augendæ pro priore omiſſa recuperandi. Multi credunt ad inſtar illius Magi, quorum fides vana eſt, neque his prodeſt, niſi ut ſint minus excuſabiles. Jacob. 2. 19.

IN SEPTUAGESIMAM SECUNDAM PARTEM.

R. 10.

46. Q*Vumque.* Mirum eſt tam multos, etiam è veteribus & recentioribus exiſtimaſſe unicam & eandem hiſtoriam, quæ L. 18. à verſic. 35. ad fin. in part. præcedent. Et hic apud M. & R. 10. à verſic. 46. ad fin. & non tres, & multominus quatuor cæcos illuminatos fuiſſe à Chriſto, in hoc ultimo ejus acceſſu & digreſſu è Jericho: & Evangeliſtas non curaſſe ordinem, nec locum, nec tempus, nec numerum perſonarum ut Theophylact. M. 20. ad fin. dicens, quod L. & R. inſignioris tantum cæci mentionem fecerunt, quamvis eſſent duo & non plures. Idem tenet ibi Martin. Bucer. & Joan. Calvin. qui ait clamorem ortum ab uno ex illis cæcis tantùm, & alterum imitatum. ſic Nicol. Lyran. M. 20. ad fi. & R.

10. in fin. dicit quod alter illorum cæcorum magis notus erat, & fortius altero clamabat, & quod ideo ſolus exprimitur. Unicam etiam duorum cæcorum tantùm io tribus Evangeliſtis eſſe hiſtoriam ſenſit Bullinger. commentarior. in R. lib. 4. cap. 10. & multi paſſim ſequuntur. Semper miratus ſum tam ſupinum errorem, cum L. diſertè ſcribat cæcum ſuum ſanatum antequam Jeſus veniſſet Jericho, & ſic ſaltem biduo ante alios cæcos, de quibus M. R. loquuntur in exitu, vel poſt exitum Jericho in via verſos Occidentem deſcendense Hieruſalem, cum primus ille ſanatus fuerit io via ſupra Jericho, qua aſcenditur ad deſertum verſus Orientem. Et ſic neceſſe eſt tres ad minus cæcos diverſis locis & temporibus ſanatos fuiſſe, & duas ad minus eſſe hiſtorias: unam quæ ſupra, alteram quæ infrà Jericho contigit. Ideo circiter centum quinquaginta anni ſunt. Joan. Gerſon in ſuo Monoteſſaro, poſt Auguſtinum qui ita intelligit in lib. 2. de quæſtionibus Evangelii. cap. 48. & lib. 2. de conſenſu Evangeliſtarum, duas diſtinctas de his cæcis facit hiſtorias. Primam, onius cap. 112. ſecundam, duorum. cap. 113. obi ad marginem notat eſſe improbabile dicere quod alia ſit hiſtoria Marci alia Matthæi: Et ſic quatuor cæcos fuiſſe illuminatos unum in acceſſu, tres in digreſſu Jericho. Et rectè conſiderando textum Evangelicum, hæc eſt veritas. Jam clariſſimè probavimus aliam & priorem eſſe hiſtoriam. L. c. 18. in fin. Nicol. Lyran. flagitioſè nimis vim injicit literæ Evangelicæ, exponens, imo præpoſterans & detorquens hæc verba L. Factum eſt autem cum appropinquaret Jeſus Jericho, id eſt, prope Jericho, adhuc exiſteret: quia ſecundum veritatem non accedebat ad Jericho, ſed inde recedebat, ut patet, M. 20. & R. 10. hæc Lyran. ad verbum qui communem errorem tres hiſtorias in unam confundentem veritatis titulo donat non ſubjiciens opinionem communem verbis Evangelii, ſed verba Evangelii opinionibus ſubjiciens vel depravans, ut nimium ſæpe in locis periculoſioribus fidem concernentibus fecerunt doctores Papiſtici, de quibus vaticinatus eſt Petrus io ſua. 2. c. 2. Nunc tantùm ſupereſt oſtendere hiſtoriam quoque R. aliam eſſe à M. Primò R. de unico ſingulari loquitur. Secundò nominat, & veriſimiliter cæcus ille erat Jericonthinus, & notus oppidanis, nominatur enim ad majorem certitudinem & memoriam indubitati miraculi: quia tempore quo R. ſcribebat, multi adhuc ſupererant qui cæcum illum noverant tanti miraculi teſtes. Tertiò de uno qui mendicabat. Quartò, qui præ feſtinatione veſtem ſuam abjecit. Quintò qui ſine contactu ſolo Chriſti verbo viſum recepit. Sed apud M. ſunt duo & neuter nominatur, neuter mendicare dicitur, neuter veſtem ſeu pallium abjecit, utriuſque oculos Jeſus tetigit. Sextò miraculum de quo R. factum eſt in ipſo egreſſu Chriſti ab urbe Jericho, ut oſtendunt verba R. Cùmque egrederetur ab urbe Jericho ac diſcipuli ejus & turba copioſa, filios Timæi, &c. Ergo in ipſo egreſſu. Sed miraculum de quo M. factum eſt poſt egreſſum, ut veriſimile eſt per verba M. qui primò mentionem facit digreſſus Jeſus è Jericho, deinde quod eum & diſcipulos ejus ſecuta eſt turba multa. Tertio demùm loco narrat ſecutum miraculum duorum cæcorum. Et invenio Euthymium Zigabonum antiquum auctorem Græcum. M. 21. ad fin. (ubi apud Græcos eſt c. 44. M.) ita expreſsè tenuiſſe: videlicet tres diverſas eſſe hiſtorias, & quatuor cæcos illuminatos. Ita etiam noviſſimè tenet Oſian. in ſua Harmonia, & in annotat. lib. 3. cap. 34. ubi ait, quod apud M. duo illi cæci dicuntur audiviſſe Jeſum tranſeuntem per viam: & ſic poſtquam jam exierat Jericho: ſed apud R. cæcus ille μονάδικος dicitur audiviſſe Jeſum egredientem, & ſic nondum penitus egreſſum, quemadmodum Dialectici, quinetiam Juriſconſulti in l. arboribus. §. de illo. glo. in verb. amitti. ff. de uſufru. Bald. in l. cùm proponas. C. de nautic. fœn. & in tract. ſtatutor. verb. accedere Alex. conſ. 594. (ubi in annotat. tetigi.) lib. 6. dicunt aliud eſſe exire, ſeu actum exeundi: & aliud exiviſſe.

IN SEPTUAGESIMAM QUARTAM PARTEM.

Joan. 12.

3. MAria. Certum eſt hanc unctionem aliam eſſe ab ea quæ facta eſt die Mercurii ſequenti, de qua inf. par. 94. M. 26. R. 14. Ut rectè ſcripſerunt Origenes & Chryſoſtomus & Euthymius. M. cap. 62. ſecundum Græcos, & cap. 26. ſecundum Latinos. Hæc enim facta eſt in domo Marthæ & Lazari, à Maria, & in pedes: Illa verò facta eſt in domo Simonis Leproſi, à muliere αἰόνυμα, in caput Jeſu. In iſta Judas non abiit ad Scribas & Phariſæos: ſed poſt illam ſtatim ad eos abiit. Nimis ergo errant qui has confundunt, ut poſt Auguſtinum Beda hîc io homilia. Addens etiam factam à Maria Magdalena, qui eſt alius error: quia Magdalena non erat Bethanienſis, nec ſoror Lazari, ſed è Galilæa, ut ſup. diximus. Anno 1562. durante gravi obſidione, ſubque ſtrepitu Bombardarum Aurelijs hanc Collationem componens, monitus fui ab egregio doctoque juvene, hoſpitis meæ filio, Νάρδου πιστικῆς potabilem eſſe, & ita interpretabatur tanquam ex novo ſuo invento verbum πιστικῆς, citans Horatium & quoſdam Græcos, qui mihi fidem non fecerunt. Non ſunt etiam hæc aromatica convenientia, nec ſalubria potui, niſi fortè quandoque io medicina. Conſului Medicos Dioſcoridum. lib. 1. cap. 71. Paul. Æginetam. lib. 7. qui non meminerunt de potabili, nec ullus alius bonus auctor: tamen biennio poſt inveni Bezam. J. 12. 3. & R. 14. 3. novam hanc opinionem ferè amplecti, & utrobique vertere, Nardi liquidæ, quaſi potabilis: quod eſt contra text. Evangelii, ubi legitur, πιστικῆς, quod ſignificat ſpicatæ: ideo placet opinio veterum veruſque verſio. Adde Plin. lib. 12. cap. 12. Polybius loquens de luxu Antiochi Epiphanis, qui ſolebat præcipuos amicos occurrentes conſperſione odorum conſternatos & ferè exanimes reddere, inter multa pretioſa unguenta ponit Nardinum. Beda hîc in homilia. ſic ait, Nardus frutex aromatica, gravi, craſſa radice, brevi, nigra, cujus cacumina in criſtas ſe ſpargunt. Pigmentarii Nardi ſpicas & folia celebrant R. Nardi ſpicati: quia non ſolùm de radice nardi, ſed etiam ſpicarum & aliorum adjectione fit unguentum de nardo, in unguentis principale. Reliqua apud Plin. lib. 12.

IN SEPTUAGESIMAM QUINTAM PARTEM.

Joan. 12.

14. ASellum. Non ſedit Jeſus ſuper Aſinam, ſed tantùm ſuper Aſellum, ut teſtantur Prophetæ & tres Evangeliſtæ R. L. I. At M. circa hoc indiſcriminatim loquitur: & ſic ſecundum alios Evangeliſtas debet intelligi: ita etiam tenet Euthymius vetus author, & Do. Martin. Bucerus.

Matth. 21.

9. *Hoſanna filio.* Etiam docti non parum errarunt facientes verba, filio David, regi à verbo, Hoſanna, quaſi turba oraret pro Chriſto, & ejus ſalute & progreſſu. Et uſque adeo ſerpſit error ut in Pſalm. 118. quem etiam iſta Gallicè verterunt, præſertim Genevenſes ut oratio fiat ad Deum pro ipſo Chriſto: quod eſt valde abſurdum & in opinionem Rabbinorum Judaicorum, (quam Arrius ex inferis revocatam imponere voluit eccleſiis) decidit: quòd Chriſtus non ſit Deus, nec coæternus, nec coæqualis patri. Et tamen ita diſertè poſt alios ſcribit. Martin. Bucer. hîc Joan-

nes Hentenios reprehendens auctorem ſuum Zigabonum, tanquam ignarum Hebraiſmi, & ait ſenſum eſſe, ſalvum fac obſecro filium David conſentit Antonius Flaminius in ſua explanatione pſalmorum. Alii ita ſermonem temperant, ut neſciatur an velint orari pro Chriſto, an verò pro regno Chriſti, quod eſt Eccleſia. Atqui Chriſtus jam declaratus erat filius Dei & ſalvator mundi. I. 4. 43. eo ante triennium, & rurſus ab anno M. 14. 33. Joan. 6. 14 & circiter ante tres menſes I. 9. 35. & 38. & circiter ante menſem prope templum ita etiam habet exemplar Compluтenſe & Joan. 11. 35. & quod ipſe erat reſurrectio & vita & recens erat miraculum reſurrectionis Lazari, recens erat profeſſio illius fidei & miraculi, cujus præcipuè contemplatione turba obvia ei venit. Joan. 12. 17. 18. & cujus præcipuè publicæ confeſſionis odio principes ſacerdotum, Phariſæi & Scribæ indignabantur. Matth. 21. 15. Luc. 19. 34. quia nolebant aliquos confiteri Jeſum eſſe Chriſtum & ſalvatorem Iſraelis & mundi, ſed hoc ſub diris cenſuris vetuerant quæ tum publicè ſpernabantur. Puto ergo ſenſum eſſe, quod turba hæc, præſertim à Spiritu ſancto inſpirata, non orabat pro Chriſto ut ſalvaretur à Deo patre, ſed ipſum Chriſtum orabat, ut ipſe tanquam ſalvator ſalvaret eos. Dicebant ergo filio David, Hoſanna, id eſt, agnoſcebant hunc non ſolum filium David, verum etiam verum ſalvatorem, eumque orabant ut ipſos ſalvaret. Ita etiam ſentit doctiſſimus Philipp. Melancthon in lib. de anima ad fin. ita ſcribens, ut eccleſia Chriſtum excipit ingredientem Hieroſolymam, gerens palmas & oleam hoc eſt gerens ſigna victoriæ, & illi palmas hoc eſt gloriam victoriæ, offerens & agnoſcens ſe per eum vincere, hactenus Philippus, ſed quid opus teſtimonio, tamen quia habemus teſtimonium Evangeliſtæ. Joan. 12. 17. quod Judæi illi qui erant præſentes quando Jeſus ſuſcitavit Lazarum à mortuis ſcilicet hi qui crediderunt in eum. I. 11. 45. teſtificabantur palam de eo Joan. 12 17. Illum profitebantur & nominabant eum eſſe Chriſtum filium Dei. Joan. 11. 25. 26. & 27. nec tenebant contrarium fieri minus eo quod Jeſus exegerat à Martha & ingenti miraculo confirmaverat. Hic mihi videtur genuinus ſenſus: cujus etiam me monuit vir pius & doctus Dom. Ludovicus Querculus Hebraicarum litterarum Profeſſor, & in ſupremo Senatu Advocatus, collegiique Turonenſis præfectus. Sed poſteà his ſcriptis reperi beatum Hieronymum eodem omnino ſenſu, ut diximus ex Hebræorum fontibus prædicta ante mille centum nonaginta annos interpretaſſe ad conſultationem Damaſi primi Epiſcopi Romani, & extat in tomo tertio epiſtolarum Hyeronimi ita etiam ſentit vetus vulgata editio, quam ibi Hieronymus citat & magna verſio & paraphraſis pſalmorum Joannis Campenſis.

IN SEPTUAGESIMAM SEPTIMAM PARTEM.

Joan. 12.

20. G*Raci.* Hos Græcos contendit Calvin. eſſe Judæos ex provinciis venientes. Verius mihi videtur fuiſſe Gentiles, qui veniebant ad adorandum in Templo: ut latè teſtatur Joſephus & etiam Hyeronymus in locis allegatis ſuprà parte 22. Sed melior teſtis L. Actor. 8. Quid? quod ipſe Chriſtus dixit, domus mea domus precationis vocabitur omnibus Gentibus. R. 11. 17. Ergo etiam Gentes vocabantur ad ibi precandum. Huic etiam convenit phraſis verborum Joannis Evangeliſtæ: ita etiam ſentit Martinus Bucerus. Joan. 12. ſectione 3. & expreſſim Joannes Brentius, cum Joan. homelia 11. & ante eos Eraſmus in paraphraſi, nec obſtat quod Laurentius Valla, hic vim facit in verbis diſtinctionis gentilis quos Græci vocant ἐθνικοὶ, à Græcis qui ſecundum Ariſtotelem in lib. 2. de cælo & mundo vocantur Ἕλληνες, & olim γραικοί, quod Valla non advertit, &c.

IN OCTOGESIMAM PRIMAM PARTEM.

HÆc exempla M. 21. 21. R. 11. 23. Parabolæ ſunt denotantes certitudinem fidei, id eſt, verbi ſeu Promiſſi divini: non autem quod quis in phantaſia ſua cogitaverit, vel ſibi perſuaſerit, ut ſtulti Monachi & Anachoretæ in vitis Patrum. Verbum Dei dicit, ego te reſuſcitabo: contra Diabolus, putorem marcidi corporis oſtendit, cui reſpondendum eſt, etiam ſi major appareret corruptio, tamen verbum Dei verum futurum. Fides enim ex verbo Dei eſt: nihil enim eſt fidei, niſi quod ex verbo Dei proficiſcitur: quod tam certum eſt & ineffabile, ut etiam ſi illapſus corruat orbis, fiat tamen. Cælum & terra tranſibunt, ſed non verbum Dei. Hac de re latius alibi dixi: aliquid de hoc tangit Henric. Bullingerus commentarior. in M. lib. 7. cap. 7.

IN OCTOGESIMAM SEPTIMAM PARTEM.

R. 12.

34. N*On es longè.* Cum enim probè teneret ſumma capita Legis, tantum ei ſupererat cognoſcere Chriſtum, & ejus beneficium

IN NONAGESIMAM PRIMAM PARTEM.

Matth. 23.

23. F*Idem.* Hic fides non accipitur pro ſpe & fiducia in Deum, per meritum Chriſti: ſed pro obſervantia conventorum, & fidelitate mutua, quæ eſt pars potiſſima legis, ſeu ſecundæ tabulæ, & ut ait Auguſtinus. q. 154. to. 2. fides juramentorum præteritorum, atque perfectio legis alia lege quoque diſtincta eſt à fide quæ juſtificat & ſic fidelitas vocatur.

IN NONAGESIMAM QUINTAM PARTEM.

NOtandum triplicem fuiſſe Cœnam: Primam myſticam Moſaïcam, quæ quotannis per familias domatim fiebat decimaquarta Luna primi menſis inter duas veſperas, id eſt, ſole occidente, & antequam penitus nox eſſet, &c. Exod. 12. Hanc fecit Chriſtus unà cum hoſpite ſuo & ejus familia, quia unicum tantùm Paſcha fieri oportebat in una domo vel familia. Ideo hæc non erat ad ſaturandum: ſed tantùm cæremoniæ cauſa, à ſtantibus præcinctis, &c. Quo facto, hoſpes Jeſu cum ſuis (cum ſua familia) hoc non dicunt Evangeliſtæ, ſed fortè præſupponunt, quia nihil ad nos de ea cæremonia, diſceſſit ad cœnam ſuam ordinariam, veſcendi cauſa Chriſtus autem in eodem cœnaculo remanſit, ubi Petrus & Joannes neceſſaria paraverant. Hæc ſecunda cœna veſcendi cauſa parata, quæ ſumebatur non à ſtantibus, ſed à ſedentibus & diſcumbentibus, ſurrexit Chriſtus, & poſitis veſtibus, lavit pedes diſcipulorum ſuorum, ad finem ejuſdem cœnæ, ſacroſanctam Cœnam corporis & ſanguinis ſui inſtituit: ut alibi plenius dixi.

M. 26. 26. R. 14. 22. *Hoc eſt corpus meum.* Anno 1553. & 1554. Tubingæ, cum principalibus Miniſtris & Synkatedris, coram ipſo Joanne Brentio, ſine ullis injuriis pacificè, cum omni honeſtatis decoro diſſerui & docui, hæc verba, *Hoc eſt corpus meum*, non eſſe mordicus & per ſe, Judaico more, accipienda: ſed junctis aliis verbis totius Evangelii, quod unicum eſt, quamvis à quatuor ſcriptum, præſertim verbis. M. 26. 27. 28. de poculo & ſanguine: vocat enim ſanguinem ſuum, qui eſt novi Teſtamenti, qui pro multis effunditur in

remiſſionem

remiſſionem peccatorum, non ergo apud M. dicitur, *Hoc eſt ſanguis meus*, ſimpliciter per ſe abſolutè: ſed ſub expreſſa contemplatione novi Teſtamenti, & ſub expreſſa relatione ad effuſionem pro peccatis. Ergo etiam per eundem M. prima pars Sacramenti, *Hoc eſt corpus meum*, debet intelligi ſub eadem ratione novi Teſtamenti, & ſub eadem ratione corporis mactandi pro peccatis. Et expreſſius L. 22. 19. non dicit ſimpliciter, & per ſe, *Hoc eſt corpus meum*, ſed addito, *quod pro vobis datur*, & ſic ſub contemplatione immolationis pro peccatis, tunc mox futuræ, & ſemel tantùm factæ. Quod clarius apparet ex verſ. 20. ſeq. ibi, *Hoc poculum eſt novum Teſtamentum in ſanguine meo, qui pro vobis effunditur*: id eſt, mox, ſemel effundendus eſt. Eſt enim ibi præſens, pro mox futuro. Jam ex his ſatis liquet cuivis à ſophiſtica & ſuperſtitione monachali libero, quod ea verba controverſa Sacramenti non referuntur ad realem præſentiam ipſius corporis, ſicut nec ad realem præſentiam ſanguinis, ſeu potius cruoris extra corpus effuſi: ſed referuntur ad veritatem mactationis realis corporis Chriſti, & effuſionis ſanguinis ejus ſemel factæ, cujus virtus & effectus à fidelibus in hoc Sacramento verè recipitur. Hoc etiam probat Joannes Evangeliſta. cap. 6. ubi tetigimus ſuprà par. 51. Et exponit Paulus fidelis interpres. 1. Corinth. 10. dicens: *Poculum benedictionis cui benedicimus, nonne communicatio ſanguinis Chriſti eſt? Panis quem frangimus, nonne communicatio corporis Chriſti eſt?* Id eſt, ſacrificii unici expiatorii ſemel in cruce facti: alioquin, communio corporis vel præſentiæ corporalis humanitatis Chriſti per ſe, quid prodeſt? Certè ipſe Chriſtus ait de carne ſua, quod non prodeſt quicquam. I. 6. ſed immolata multùm prodeſt. I. 15. Et Paulus ait. 2. Corinth. 5. 16. quod ſi cognovimus Chriſtum ſecundum carnem, jam amplius non cognoſcimus: id eſt, ea cognitio non prodeſt quicquam. Ergo nec præſentia corporalis per ſe: ipſe Chriſtus ait, quod non prodeſt quicquam, ſed totum refertur ad veram immolationem corporis & ſanguinis ſui, quæ eſt palma & perfectio. Heb. 10. 14. Cùm ergò ſemel tantùm cæſa fuerit ea victima, nec repetatur, Chriſtus amplius non patitur: ſanguis ejus non amplius extra corpus effunditur. Ergo in Sacramento iſto non eſt verum dicere, præſentem eſſe debere realem ſanguinem Chriſti, ſeu potius cruorem extra corpus effuſum, ſed illius ſacrificii ſemel facti, virtutem & efficaciam, quam in hoc Sacramento recipimus. Quorſum ergo ſuperſtitio labris corporeis tangendi & recipiendi verum cruorem Chriſti extra corpus effuſum? Jam enim non amplius effunditur, ſemel tantùm effuſum eſt. Quæ ergo inſania negare hoc Sacramentum eſſe Sacramentum abſque reali præſentia cruoris Chriſti, & abſque ejuſdem cruoris contactu, imò potu & hauſtu? Qui diu ſub erroribus Papatus ſacrificulos & monachos magna devotione egerunt & miſſitarunt, vix unquam poſſunt eam ſuperſtitionem deponere: ut luculentum, exemplum dedit, imò etiam ingenuè faſſus eſt Martinus Lutherus, dicens, ſe tam diu cucullis bona fide ſerviviſſe, ut vix etiam viginti annos profeſſus Evangelium, poſſet imbibitos errores planè excutere: laudans fœlicitatem juvenum, qui nunquam eo impio capiſtro alligati fuerunt, & ſuper *Magnificat* expreſſè contendit, nolle ſibi, nec dictis, nec ſcriptis ſuis, & conſequenter nec clamoribus, & deteſtationibus, & execrationibus ſuis ullam fidem adhiberi, niſi ut minimo de Eccleſia, & inquantum expreſſo Dei verbo probantur. Dolendùm eſt tam multos eſſe præpoſteros imitatores Lutheri, ut potius reliquias ſuperſtitionis ejus veteris amplectantur, quàm lucem & profeſſionem verbi Dei in dicto Cantico *Magnificat*, & multis aliis locis. Quorſum igitur de neceſſitate hujus Sacramenti, exigere realem præſentiam ipſius corporis Chriſti, imò ejus realem contactum & deglutitionem. Certè iſtud non eſt de ratione, ſed contra rationem Sacramenti. Totum autem refertur ad victimam illam ſemel tantum factam. Cum ergo non repetatur, quorſum præſentiam corporis realem repeti? Non enim prodeſt nobis quicquam per ſe, ſed propter immolationem ſemel conſummatam. Verè tamen in hoc Sacramento edimus verum corpus Chriſti, ſed non ſub ratione ſimplicis carnalis præſentiæ, imò ſub ratione illius immolationis ſemel tantum factæ: & verè bibimus ſanguinem Chriſti non ſub ratione præſentiæ carnalis per ſe, nec ſub ratione cruoris: ſed ſub ratione illius victimæ, ſemel realiter & verè conſummatæ. Non eſt à Deo alius cibus, nec alius potus vivificus hominibus ordinatus, quam caro & ſanguis Chriſti: ſed intelligitur non per ſe, nec per realem præſentiam aut permanentiam, ſive in Sacramento, ſive alicubi, ſive ubique, ſed per illam immolationem ſemel tantum factam & conſummatam: ut latè explicat. I. cap. 6. ubi tetigimus ſup. part. 51. Paul. 1. Cor. 10. totum refert ad communionem, ſcilicet virtutis illius ſacrificii. Cæterùm de nova præſentia carnali nihil ait, ſed potius eam excludit, excludendo novam paſſionem, novam mortem, novam effuſionem ſanguinis Chriſti. Chriſtus non dixit, Accipite, manducate corpus meum: ſed panem. Non dixit: Bibite ſanguinem meum: ſed vinum, ſeu poculum, id eſt, vinum in eo contentum σωματικῶς, Non dixit, Hoc eſt corpus meum tam latum & longum & profundum, ut corpus naturale: ſed tantum dixit: *Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis traditur.* Et ſic hîc & I. 6. totam mentionem carnis corporis & ſanguinis, refert ad dationem & immolationem ſemel faciendam & conſummatam in cruce, quæ nunquam poſtea repetitur: & ſic ad manducationem ſpiritualem in ea fide, & ad ſpecialem memoriam & profeſſionem hujus fidei in ſacramento hîc inſtituto. Multos ex auditoribus meis, quinetiam quoſdam ex miniſtris mecum attraxi: tantum enim contendebam propter hanc corporalem præſentiam, ſive præſentiæ realis, ſive ubiquitatis, non eſſe Eccleſias, Evangelium Jeſu Chriſti & beneficium ejus paſſionis amplexas, ſcindendas & dividendas. Ita etiam contentione fervente ſcribebam ad alias Academias, & ad Principes Germaniæ proteſtantes, quorum aliqui reſcripſerunt mihi me verum dicere. Noviſſimè unus Joannes Henanus tanquam pro triariis objecit mihi dictum illud Pauli. Epheſ. 4. ut impleret omnia: cui reſpondi contra ipſum militare: non enim ibi agitur quod humanitas Chriſti, cælum aſcendens debeat implere omnia corporaliter, ſicut vinum implet utrem vel dolium: ſed quod per ejus aſcenſionem in cælos omnia impleta & verificata erant, quæ de eo fuerant ſcripta. Quædam alia non adeo neceſſaria prætereo: diſputationum omnium illarum mearum exemplar ex eo tempore habuit Henric. Bullinger. Cæterùm cùm etiam propter alias cauſas diſcedendum mihi fuit, adivi præcipuos miniſtros Eccleſiæ Tubingenſis, qui ſpontè & [illegible], dextras ſocietatis obtulerunt dicentes, Quando Doctor Carolus Molinæus orabit, orabit pro Eccleſia Tubingenſi & quando Eccleſia Tubingenſis orabit, orabit pro Doctore Carolo Molinæo: quod cum magna gratitudine accepi, & ſemper pro ea Eccleſia oravi.

L. 22.

19\. *Hoc eſt corpus meum.* Id eſt, iſtudmet corpus quod videtis, datur & occiditur pro vobis & multis, & non aliud corpus quod non eſt iſtud meum proprium, condemnant hæreticos qui dixerunt eum non fuiſſe crucifixum, ſed alium pro eo ſuppoſitum; ſed voluit de neceſſitate ſalutis eſſe credere ipſummet corpus proprium Chriſti fuiſſe traditum & occiſum.

In mei recordationem. Paulus 1. Corinth. 11. 25. 25. addit expreſſius ſtatutum Chriſti, ut quotieſcumque

faciant, in memoriam ejus faciant, id eſt, in memoriam mortis ejus, id eſt, ſacrificii illius propitiatorii unici: addens quod quotieſcunque edant ex hoc pane, & bibant ex hoc calice, mortem Domini annunciabunt, donec veniat, id eſt, uſque ad diem judicii. Et ſic Paulus iterum omnia refert ad participationem ſingularis illius & unici ſacrificii Chriſti. Et hic Dom. Henric. Bulling. in homilia de Cœna Domini, impreſſa Tiguri anno 1564. ait quod per hæc verba Pauli, *Quotieſcunque feceritis*, oſtenditur Eccleſiam non eſſe ſubjectam, nec certo loco, nec certo perſonarum numero.

IN NONAGESIMAM SEXTAM PARTEM.

Joan. 14.

6. n. HÆc verba neceſſariò concludunt divinitatem Jeſu Chriſti, eumque eſſe coæternum & conſubſtantialem Patri.

26. *Omnia quæ dixi.* Criſpinus legit omnia quæ dixi, quaſi Joan. dixerit ταῦτα ἃ εἶπον, ut etiam habet exemplar Græcum à Criſpino Genevæ editum anno 1553. quod & eandem lectionem ſequitur Beza, idem Rodolph. Gualtherus: hic ita etiam videtur legiſſe Euthemius antiquus auctor Græcus tamen vetus communis verſio habet, omnia quæcumque quaſi Joannes ſcripſerit πάντα ὅσα, ita etiam crebrius habent antiqua exemplaria Græca, ita enim legit Theophylactus, ita etiam habet editio Frobeniaca anno 1535. impreſſa, ut deſiderem hic diligentiam Criſpini qui in ſuo exemplari poſt 18. annos edito, ſaltem ad marginem non poſuit ὅσα, ita etiam legunt Joan. Gerſon in ſuo monoteſſaro & Nicol. Lyranus & omnes Theologi ſcholaſtici. & omnes fere libri antiqui, ita etiam multis exemplaribus collatis vertit Eraſmus hic. Ita etiam editio Tigurina, Sanctes Pagninus, Martin. Bucerus, Joan. Brentius hic homil. 31. & in Luc. c. 4. homil. 2. & Andr. Oſiander Græcè & Latinè: & hæc eſt vera littera quam diligenti examine facto, retinendam cenſui. Ita etiam concordi omnium librorum & interpretum teſtimonio ſcripſit Math. 28. in fin. ibi omnia quæcumque præcepi vobis, nec ſuperfluit adjectio ſecundæ univerſalis, magnam enim habet emphaſim quæ non eſt negligenda. duplex enim univerſalis tanto majus habet pondus, oppoſitionem & excluſionem majorem implicat ad ea quæ non dixit Jeſus, qui benè prævidebat valdè neceſſarium hoc præmonere & inculcare ut ſcirent oves ſuæ omne novum dogma non eſſe ſuum nec à ſpiritu ſancto, ut hoc brevi compendio Mahumetici Papiſtæ, & omnes ſectæ condemnantur.

30 *Princeps.* Homo creatus erat princeps hujus mundi. Geneſ. c. 28. ibi, Replete terram, & ſubjicite, &c. Sed per peccatum amiſit principatum, occupatum à Satana fraudulento & tyrannico victore. Qui enim hoſtem ſuperat, accipit in ſuam poteſtatem omnia quæ hoſtis ſuperati erant.

Quicquam. Omnis homo mendax, uno Chriſto excepto, qui Diabolum vicit, ſuiſque meruit veniam & vitam æternam.

31. *Diligo.* Id eſt, Vado ad mortem crucis, ſed ex obedientia & charitate.

Joan. 15.

5. *Nihil.* Scilicet, boni operis ſalutaris, Deo grati: non enim loquitur de peccatis, quæ ſine ipſo fiunt: ſed nec loquitur de honeſtis operibus humanis, quanquam & hæc nec à piis, nec ab impiis, fieri poſſint ſine generali omnipotentia Chriſti: de qua hic non loquitur, ſicut nec de honeſtis operibus Ethnicorum, qui carent Chriſto: latè Brentius, hic. Homil. 33.

7. *Fiet vobis.* Scilicet, in me manendo, & verba mea retinendo. Ad hos hæc promiſſio pertinet, qui petunt juxta Dei voluntatem: non autem ad alios, nec ad alia.

23. *Patrem meum odit.* Etiamſi non noſcat, etiam ſi putet ſe obſequium præſtare Deo. I. 16. 2. Et ſic ob id non habent excuſationem poſt prædicatum Evangelium: etiamſi non intelligant.

26. *Paracletus.* ἀπὸ τοῦ παρακαλεῖν, παρακαλοῦμαι, ſignificat enim magis advocatum, adhortatorem, patronum, auctorem cauſæ, quàm ſimplicem conſolatorem. Græcè enim dicunt παραμυθοῦμαι, conſolator, παραμυθικός, conſolatorius.

Joan. 17.

19. *Sanctifico meipſum.* Id eſt, ſegrego in hunc divinum uſum, ut fiam ſacrificium pro peccatis eorum, tam Apoſtolorum, quàm totius Eccleſiæ.

Veritatem. Id eſt, veram remiſſionem peccatorum & juſtitiam recipiunt, quotquot credunt Evangelio meo.

20. *Sermonem meum.* Non dicit conſiliorum aut patrum: ergo nihil addendum verbis eorum, à Chriſto delectorum.

IN NONAGESIMAM OCTAVAM PARTEM.

HIc incipit vera paſſio Chriſti ab ejus triſtitia & angore mortifero, & ſudore ſanguineo, circiter octodecim horas duravit: quam in quatuordecim partes diviſi conſultò, ut fideles videant & ſpeculentur magnum onus & pondus paſſionis & mortis Chriſti, à quo omnis eorum ſalus pendet.

Luc. 22.

44. *Grumi.* Doctiſſimus Philippus Melanchthon in locis communibus. cap. de filio, ſentit hunc ſudorem fuiſſe ſimilem guttis ſpiſſi & concreti ſanguinis: quod vox Græca, θρόμβοι, indicat. Quod ſi tantus dolor fuit in apprehenſione, quantus fuit in ipſo ſenſu, & in ipſa tortura crucis, uſque ad ultimam guttam vitium ejus, cùm dixit conſummatum eſt.

IN NONAGESIMAM NONAM PARTEM.

Matth. 26.

50. S*Odalis.* Non abſque gravi cauſa in hoc verbo mutavi vulgatam & omnium verſionem: ἑταῖρε, quò utitur M. non amicum, ſed ſodalem ſignificat. Et ſi aliquantulum ſignificat amicum non ſignificat amicum ſimpliciter, ſed amicum ſodalitatis, ſeu ſodalitii: quemadmodum quandoque ſocium, ſed non ſimpliciter, ſed ſodalitium ſeu ſocium ſodalitatis: & in ſumma ſodalem. Vetus interpres, quem cæteri ſecuti ſunt, non minus vertere poterat ſocie, quàm amice: ſed utrumque imperfectè, nec ſatis appoſitè, & κατὰ τὸ ῥητὸν & κατὰ τὴν διάνοιαν, niſi adjecta qualitate ſodalitatis: puta vertendo, ſocie ſodalis, vel amice ſodalis, brevi periphraſi, ſupervacua tamen: quia ſufficit unica vox, ſodalis, quæ & ſecundum τὸ ῥητὸν, & ſecundum διάνοιαν, idem plenè & propriè ſignificat, quod dictio, ἑταῖρε, qua uſus eſt. M. Quod etiam probat ſeries integra hiſtoriæ, & verborum Evangeliſtarum. Patet. M. 26. 47. ibi, Judas unus ex Duodecim. Idem R. 14. 43. L. 22. 47. I. 13. 18. 28. Ubi patet Judam fuiſſe tum etiam eadem nocte, de ſodalitio Chriſti, & de collegio duodecim Apoſtolorum verum ſodalem & convivam: quamvis non eſſet amicus. Poteſt enim eſſe ſodalis, qui non eſt amicus: ſicut & in lingua Græca ἑταῖρος, qui non eſt φίλος. Conſtat ergo Judam verum ſodalem & convivam fuiſſe, non tamen

amicum: reliqui verò Apoſtoli erant tunc non ſolùm ſodales, ut Judas, ſed etiam amici, ut patet ſup. parte 96. Judas autem deſierat amicus eſſe, ſaltem poſtquam quibuſcunque officiis & admonitionibus Chriſti, ab inimicitia converti noluit: ſed obſtinatus ad illam exequendam abiit. I. 13. 27. 30. Et poſtquam enim ſic digreſſum Jeſus declaravit eum eſſe filium perditionis. I. 17. 12. Et nihilominus adhuc erat unus de ſodalitio duodecim. M. 26. 46. R. 14. 43. L. 22. 47. Neceſſe ergo habui vertere ſodalis tum ex probitate verbi, tum ex mente & veritate hiſtoriæ: nec potui ponere nec relinquere amice, niſi contra propriam ſignificationem verbi Evangeliſtæ, & contra veritatem & mentem hiſtoriæ. Primus omnium Guliel. Budæus noſter hoc ſcitè detexit in 2. annot. in ff. in L. ult. de colleg. illicit. & corpor. lib. 45. ff. Tum Chriſtus ſeriò loquitur & tam ſua propria ſignificatio convenit, quàm impropria illa è vulgati more ſumpta diſconvenit. Non enim Judas erat amicus: ſed hoſtis. Et inſuper rejectus à Deo, & ab ipſo mediatore Chriſto, perditus & reprobatus declaratur, ut jam amplius converti non poſſet, quandocunque pœnitens rediſſet ad Chriſtum, ad quem deſierat vocari à Deo. Ideo ut potui alibi ſequi communem: non potui hîc. Ita etiam vertendum & emendandum cenſuit Budæus, Græcæ, Latinæque linguarum ſcientiſſimus. Nec obſtat quod ſuper M. 20. 13. vulgatam ſecutus ſum in eodem verbo Græco, ἑταῖρε, quia ibi illic neque inimicus erat neque ſodalis, ſed potius vulgaris amicus: & ſic juſtè retinui vulgarem modum loquendi. Nec etiam obſtat quod ſuprà M. 22. 12. in eadem dictione Græca ſecutus ſum communem: quia ille etiamſi temerè ſine veſte nuptiali nuptias ingreſſus, nondum tamen erat admiſſus, nec conviva, nec ſodalis: ſed ſtatim turpiter ejectus. Tamen aliud non impedit impropriam verbi Græci ſignificationem ibi retineri: quia etiam quos contemptim alloquimur amicos vocamus: ſed non fuit tam juſta cauſa hanc improprietatem retinendi hic. Minus obſtat quod communem ſecutus ſum. L. 14. 10. erat enim neceſſe, quia ibi eſt verbum Græcum φίλε, nec potuit aliter verti, quàm amice, & κατὰ τὸ ῥητὸν, & κατὰ τὴν διάνοιαν.

L. 22.

51. *Sanavit.* Hic apparet Sophiſtas graviter erraſſe, ſcribentes Chriſtum nunquam dediſſe ſanitatem corporalem ſine ſpirituali.

52. *Magiſtratus.* Iſti Magiſtratus templi non ſpectabant ad curam Scribarum & Phariſæorum, ut infrà Act. 4. 1. & apud Joſephum. Ideo Chriſtus captus fuit ſcilicet media nocte & mane ſola auctoritate tyrannica Pontificum & Seniorum Judæorum, & ab illis prius bis damnatus, quàm duceretur ad Pilatum exequendus.

Matth. 26.

Reus eſt mortis. Apparet Jeſum profunda nocte fuiſſe morte condemnatum in domo & conſilio Caiphæ. M. 26. 66. quo Annas ſtatim eum miſerat vinctum. I. 18. 24.

67. *Colaphos.* Beza hic, & R. 14. 65. vertit, *bacillis eum ceciderunt*: quia putat eos miniſtros fuiſſe apparitores præſidis Pilati, qui gerunt bacillos ſeu ſcipiones: & citat Homerum in locis valde remotis. Sed errat in hiſtoria, quia Chriſtus non fuit principaliter comprehenſus à miniſtris Pilati nec ejus mandato: alioquin ſtatim ad eum ductus fuiſſet: ſed fuit comprehenſus à miniſtris Pontificum & Seniorum & magiſtratibus templi qui etiam aderant. Luc. 22. verſ. 52. ut etiam palàm teſtabantur Pilatus, dicens, Gens tua & Pontifices tui tradiderunt te mihi, quid feciſti? Joan. 18. 35. verum eſt quod aliqui milites Pilati eo non mandante, conducti ſunt in prætorium à ſuis cum homicidis, ex eo mox, ut eos in domum Caiphæ comitati ſunt abierunt ut nuper latè probavi. Retinenda ergo fuit communis verſio.

IN CENTESIMAM PARTEM.

Luc. 22.

71. Q*Vid adhuc.* Hæc eſt ſecunda condemnatio Chriſti, facta ſummo diluculo in univerſo conſilio Judæorum, qui unanimiter duxerunt illum ad Pilatum exequendum.

IN CENTESIMAM PRIMAM PARTEM.

Luc. 23.

1. U*Niverſa multitudo.* Scilicet qui convenerant ferè omnes. Sed ab univerſali quidam excipiuntur. Certum eſt quod Nicodemus aberat, & veriſimiliter non aderant, nec conſentiebant; ille ſcriba cui ante annum dixerat Chriſtus non longè, es regno Dei, & aliqui ex illis qui tradebant Chriſtum, adhuc ex illa magna turba Chriſto inimica, aliqui vel relicti, vel poſt primam comparitionem coram Pilato remiſſi ad templum propter paraſcevem vel multitudinem concurrentium in tanto & duplici feſto, ut minimè opus ſit quod M. de pœnitentia confeſſione & ſatisfactione in perfectis Judæis rejiceret in alium ſequentem diem ut quidam faciunt, præſertim cum magnus numerus eſſet Leviticæ tribus nam. 1. Paralip. 23. numerantur à 20. annis & ſuprà, triginta & octo millia virorum, quorum bona pars erant ſacerdotes, & 1. Paralip. 9. 1760. ſacerdotes numerantur, & Eſdræ 2. 4289. nominantur etiam in reditu captivitatis Babylonicæ, quò fit ut deinceps plures eſſe potuerint, & ad feſtum Paſchæ Hieroſolymis concurrere.

IN CENTESIMAM SECUNDAM PARTEM.

Matth. 27.

9. H*Ieremiam Prophetam.* Hæc dictio non eſt de textu, nec in antiquioribus libris habetur, ut teſtatur beatus Hieronymus, & Nicol. Lyranus, hic per Prophetam intelligendus eſt Zacharias. c. 11. verſ. 12. & 13. nec Matth. tam fuit ſollicitus de forma verborum quam de ſenſu. Bullingerus hic latè explicat, tamen 160. annis ante Hieronymum, Origenes reprehendebat graviorem errorem eorum qui pro Zacharia, Hieremiam adjecerant, & Auguſtinus de conſenſu Evangeliſt. c. 7. fatetur in quibuſdam codicibus ſcriptum eſſe Zachariam, tamen Hebræum. Matth. Evangelium à Sebaſtiano Munſtero 1537. editum habet Hieremiam, ſed non eſt originale, ait enim Munſterus à ſe redintegratum, & quod eſt verus textus: id ipſum Hebraïcæ Linguæ periti dicunt non extare originale, ſed quæ circumferuntur exemplaria Hebræa. Matth. fuiſſe è Græco in Hebræum verſa.

IN CENTESIMAM TERTIAM PARTEM.

Joan. 18. *verſ.* 29. 30. 31. 32.

31. N*Obis non licet interficere* Habebant ergò præhenſionem ut patet Joan. 7. 44. 45. & 10. 39. & 11. 56. Matth. 21. inf. R. 12. 12. Luc. 20. 19. habebant etiam carceres & quoſdam milites ſub magiſtratibus templi, ut patet Actuum 4. verſ. 1. 3. 7. & 5. 18. 21. 24. 26. qui magiſtratus erant de eorum corpore, ut patet Luc. 22. 4. Act. 4. 1. & 5. 24. 26. 27. & aliqua judicia ſecundum legem Moïſis eis relicta per Romanos ſecundum Nicol. Lyranum hic Cor. 6. qui ait quod

non poterant, pro talibus inferre pœnam mortis, quia Romani retinuerant ſibi ſententiam ſanguinis, de quo quoad lapidationem ſecundum legem Moïſis dubito, videtur enim Judæis inter eos relicta, per id Joan. c. 8. verſ. 5. & 7. ubi dicunt Moſem mandaſſe adulteram lapidare, & Jeſus reſpondet, qui veſtrum immunis eſt à peccato, primus in illam lapidem jaciat, & per id quod tentarunt Joan. 8. in fine. & 10. 31. & quod aliquot menſibus à morte Chriſti, executi ſunt in Stephanum Actuum 7. in fine, ſed quidquid ſit, de hoc certum eſt quod nullam habebant poteſtatem crucifigendi, & quod volebant Chriſtum interficere non ob læſas cæremonias ſuas, ſed tanquam perturbatorem ſtatus patriæ. Luc. 23. verſ. 2. & 5. tum quia per Pilatum & gentiles ut invidiam necis in gentes derivaret prædixerat etiam Chriſtus apertiſſimè ſe ab eis gentibus tradendum, & à gentibus crucifigendum. Matth. 20. 19. tum & hoc eſt quod Joann. ſcribit verſ. ſequenti.

IN CENTESIMAM QUINTAM PARTEM.

Matth. 27.

26. C*Rucifigeretur.* Prima condemnatio facta per Pilatum, qui poſtea illam revocare voluit.

Luc. 23.

15. *Nam remiſi vos.* Nicolaus Lyranus hic legit nam remiſit illum ad ipſos. Theodor. Beza ait idem in tribus Græcis codicibus inveniſſe ſcriptum, *ἀνέπεμψα γὰρ αὐτὸν πρὸς ὑμᾶς*, & hanc lectionem optime convenire ſed certè communis lectio magis convenit, ſi enim Herodes illum remiſiſſet ad Pilatum, non poſſet colligi eum ullum in Jeſu crimen reperiſſe, ſed potius audiviſſe accuſationes, & eo quod non eſſet Judæus confeſtim remiſiſſe ad Pilatum, ſed tamen dicitur quod Pilatus remiſit eum & accuſatores ad illum ſed colligitur quod Pilatus fecerat eum judicem ut poterat & tamen quod Herodes qui Jeſum audivit & interrogavit nihil invenit condemnatione dignum in eo quem albu indutum remiſit. Tum verba *remiſi vos ad illum*, contrarium habent ſenſum quia implicant utrumque videlicet miſſionem & delegationem Pilati & remiſſionem Herodis, ideò retinenda eſt antiqua & communis lectio, quam Lyra. hic præfert Hebræo ſic dicens, quod libri antiqui etiam ſecuti ſunt habentes illud, *remiſi vos ad illum*, ita etiam legit Chryſoſtomus, Euthymius & Theophylactus, Græci, & omnes communiter.

IN CENTESIMAM SEPTIMAM PARTEM.

Joan. 19.

16. C*Rucifigeretur.* Hic Pilatus diu luctatus ad liberandum Jeſum, ſpinarum, conſputum, illuſum, tandem magis ſolenniter eum condemnat circa horam ſextam, veſtibus ſuis reindutum, cruce ſua oneratum tandem facinoroſorum facinoroſiſſimus.

IN CXIV. PARTEM.

Matth. 27.

62. P*Oſtero die.* Pontifices illi quantumvis ſuperſtitioſiſſimi & affectatæ hypocriſeos, non tam curabant religionem Sabbathi, etiam ſi eſſet maximum & duplex Sabbatum, quam ſuam tyrannidem & avaritiam cui magis metuebant quaſi certarent pro aris & focis: ſed quemadmodum in paraſceve præcedenti noviſſimo veſperè fruſtrati fuerant ſua intentione, qua cupiebant membra Chriſti permiſceri cum membris latronum: de quo Deus aliter providit, ita hic contrarium ipſis evenit; Pilatus noluit eis dare cuſtodes nomine ſuo ſed tantum, permiſit ut ipſi apponerent ſuo arbitrio: poſtea cuſtodes fuerunt primi teſtes reſurrectionis Chriſti, pecunia tamen ab illis corrupti.

IN CXV. PARTEM.

Matth. 28.

1. L*Veſcente.* Multis viſum eſt M. ſibi ipſi contradicere, conjungendo veſperam & crepuſculum matutinum ſimul, & inſuper contradicere R. ſcribenti fuiſſe poſt diem Sabbathi tranſactum. Sed M. dicit actum fuiſſe veſpere & mane primi Sabbathorum. Concordia facilis eſt & nota intelligentibus hiſtoriam, uſum, & cæremonias Judæorum, quibus dies incipiebat veſperi, & finiebatur in veſpera diei ſequentis, Geneſ. 1. 5 8. 13. 19. 23. 31. Tum eorum dialecto & uſu loquendi, Sabbathum in ſingulari ſumitur pro uno tantùm die, videlicet, ſeptimo & ultimo hebdomadæ; ſed Sabbatha, numero plurali, plures dies non ſemper feſtos ſignificabant: quoniam in magnis feſtis habentibus octavas, ut Paſchæ & Tabernaculorum, ſex intermedii dies inter feſtum & diem octavum, vocabantur Sabbatha: quamvis enim non præciſam haberent ceſſationem operum, tamen erant in reverentia, & primus illorum ſex dierum vocabatur prima Sabbathorum, & ſecundus, ſecunda Sabbathorum, & ſic de aliis uſque ad octavum, quod erat magnum & duplex Sabbathum: ideo vocabatur Sabbathum in ſingulari, ſicut Sabbathum præcedens, vel dies ultima hebdomadæ præcedentis. Atque ita veniente veſpera diei, quo Chriſti corpus jacebat in ſepulchro, dies illa cæremonialis, quæ erat magnum & duplex Sabbathum finiebatur: incœperat enim à veſpera diei naturalis præcedentis. Et eſt hoc quod R. 16. 1. ait, quod Sabbathum tranſiret, utendo nomine ſingulari. Et quod L. 24. 1. de eadem die loquentes, dicunt, quod erat dies prima Sabbathorum, utendo nomine plurali. Itaque quod M. jungit veſperam & mane primi diei Sabbathorum, optimè convenit cum cæteris Evangeliſtis, & ei quod ipſimet intendit ſignificare: tantùm abeſt ut ſibimetipſi repugnet: vult enim dicere (id quod tunc ex modo loquendi Judæorum, eorumque cæremoniis in tota Palæſtina, ubicunque Judæi habebant ſynagogas, facilius erat intelligere per brevia verba M. quam longam noſtram paraphraſim) videlicet, quod mulieres illæ, quandiu durabat Sabbathum quieverunt, ceſſantes, ab omni opere juxta præceptum: ut etiam ait L. 23. in fin. Sed eo tranſacto, hoc fuit ſtatim à veſpera diei naturalis, ſtatim profectæ ſunt emenda & præparanda aromata, ut ait R. 16. 1. Atque ita ex tunc ſeſe præpararunt, ut irent ad ſepulchrum, ut ait M. 28. 1. quanquam non fuerint in ipſo itinere, niſi tempore matutino ejuſdem diei: ut ſcribunt & optimè concordant M. R. L. I. Quinetiam communis eſt modus loquendi, de eo qui ſe ſub veſperam præparat ut cras mane proficiſcatur rure dicere ab illa veſpera, ille rus proficiſcitur, quamvis iter non ingrediatur, niſi nocte tranſacta: ut etiam apparet M. 28. 7. ibi, Ecce præcedit vos in Galilæam, id eſt, brevi præcedet quamvis nondum ſit in actu eundi. Nulla igitur contrarietas, ſed clariſſima conſonantia inter Evangeliſtas. Quod autem prima facie contradicere videntur in hoc, quod M. 28. 8 & L. 24. 9. Scribunt dictas mulieres eadem die nuntiaſſe reſurrectionem Domini undecim Apoſtolis & aliis diſcipulis. At R. 16. 8. ſcribit eas nemini quicquam dixiſſe: facilè eſt concordare. Quod enim ait L. verum eſt quandiu duravit metus & ſtupor, quo mulieres correptæ erant, ſed mox ſuperveniens Jeſus, apparuit eis vivus, & omnem metum eis ademit, ut ait M. 28. 9. 10. Et tunc reſurrectionem annuntiarunt. L. 24. 22. 23.

R. 16.

1. *Præteriſſet.* Hoc fuit ab ipſa veſpera ſeptimi naturalis diei, qua finitum erat Sabbathum, quod tunc erat duplex. Rabbini enim Judæorum unierant Sabbathum Paſchæ, quod ſecundum Legem Moſis obvenerat die præcedenti, qua Chriſtus damnatus & crucifixus, fuit unà cum Sabbatho ordinario diei ſeptimæ, ex traditione ſua, poſt reditum à captivitate Babylonica facta, quando contingebat diem Paſchæ venire pridie Sabbathi ordinarii, prout tunc contigerat.

IN CENTESIMAM VIGESIMAM PARTEM,

Joan. 20.

19. ET *fores eſſent clauſæ.* Theologi Scholaſtici in queis Nicolaus Lyranus hic dicunt Chriſtum per fores ipſas tranſiſſe ex dote ſubtilitatis, ſeu penetrabilitatis, qua omnia beatorum corpora poſt reſurrectionem dotantur, ita ut corpus glorificatum poſſit in eodem loco eſſe cum alio corporali loco æqualis ſibi dimenſionis, & ſic credunt & docent corpus Chriſti tranſiſſe per fores materia illarum non cedente, ſed penetrata. Ita Petrus Paludanus in 4. ſententiar. diſtinct. 44. q. 3. Thomas Argentinenſis eod. lib. diſtinct. 49. & ibi Joan. Scotus, Ricardus de Mediavilla, Bonaventura, Thomas Aquinas, Bruleferus, ſed iſtud commentitium eſt, & nullo ſacræ Scripturæ loco probatur, quantumvis novi Ubiquiſtæ magno molimine hos Sophiſtas in hoc ſequantur, & multis etiam paraſangis ſuperent. Sed nec textus Evangelicus, dicit Chriſtum tranſiſſe per fores, ſed Jeſum ipſum veniſſe, & in medio diſcipulorum ſtetiſſe, quamvis fores cœnaculi valide clauſæ eſſent. Non enim ſine cauſa, ſed ſignanter bis expreſſit Evangeliſta fores tum fuiſſe clauſas, & ſic innuit clauſas manſiſſe, nec fuiſſe apertas, magnum deſignans miraculum his reperitum. Quod tamen nullomodo patrocinatur novæ illi & ſchiſmaticæ Ubiquitati: veritas eſt cujus materiam, ſive Januæ, ſive parietis inviſibiliter, & ſubito ceſſiſſe corpori Chriſti, quemadmodum corpus aëris ſtatim & inviſibiliter cedit corporibus noſtris mortalibus nec non craſſius corpus aquæ, ut patet in Urinatoribus qui ſub aquis ſpatia multa emetiuntur. Per potentiam autem divinam ſaxa, rupes, parietes, etiam ferrum non minus cedent ſtatumque ſuum ſtatim reſumunt. Qui autem dicunt Chriſtum vel Angelum ſubita & ſine ſtrepitu recluſiſſe & clauſiſſe fores aliquam commentitiam divinationem adducunt, & cedentis materiæ miraculum quod Joannes, qui præſens aderat bis magno ſerio exprimere curavit, obſcurant, &c.

IN CXXI. PARTEM.

Joan. 20. verſ. 24. ad uſque fin c.

31. F*ilius Dei.* Hoc verte τὸ κεφάλαιον, totius Evangelii ut pote in controverſiam à Cherinto & Hebione, contra quos principaliter diu poſt três Evangeliſtas Beza idem tenet quod Joannes ſcripſit hoc Evangelium, & 68. annis poſt paſſionem Chriſti quia vixit ad uſque tempora Trajani (qui 66. annis à paſſione Chriſti imperare cœpit teſte Sophronio authore Græco Hieronymi συγχρόνῳ, quod ante eos Irenæus & Euſebius teſtantur.

IN CXXIII. PARTEM.

Joan. 21.

16. P*Aſcendo oves meas.* Valde ridiculum eſt quod Papiſtæ conati ſunt hinc fundare prætenſum primatum Petri. Cordatiores enim eorum diſſimulando negarunt, ut Petrus Majoris, qui M. 16. ſcribit ibi non probari primatum, ſed hîc I. 20. 15. ubi ait ſe ſcripturum: & tamen reliquit locum vacuum, ut pote deficiente materia. Ponderant Petrum ter interrogatum, An amaret Jeſum, trahunt ad examen & præparationem primatus. Sed falſum: triplex enim negatio Petri, triplicem exigebat confeſſionem, præſertim ut oſtenderet quàm magna fidei & charitatis perfectio ab omnibus miniſtris Eccleſiæ etiam infimis exigitur: ut antiqui Doctores hîc exponunt, præſertim Auguſtin. dicens: Si me amas, id eſt, ſi abrenuntias teipſum, ſi animam tuam ponis pro mea doctrina, ſi rejicis omnem aliam dignitatem vel profeſſionem, nec aliud amas præ me: & conſequenter non tradis nec doces aliud à mea doctrina, tum Paſce, id eſt, Doce, prædica, exhortare, antecede per bona exempla, & non per dominationem vel magiſterium. Chriſtus igitur non intendebat dare Petro certum jus, honorem vel privilegium ultra vel præter alios Apoſtolos: ſed intendebat illi injungere unum onus, & præceptum præciſum, commune omnibus concionatoribus & miniſtris Eccleſiæ, qui etiam pariter admonentur, onerantur, obligantur in perſona Petri. Præterea tum non erant niſi tres alii Apoſtoli, Thomas Didymus, & duo filii Zebedæi, longe à Hieroſolymis, ut pote ſuper littore maris Tyberiadis, omnibus aliis Apoſtolis abſentibus. Quod ſi Dominus voluiſſet Petrum per hæc verba inſtituere magiſtrum, caput, vel dominum, aut miniſtrum univerſalem omnium Apoſtolorum, & totius Eccleſiæ (ut mentiunt adulatores Papatum) hoc Jeſus non feciſſet clam, & in abſentia majoris partis, & ferè omnium aliorum Apoſtolorum. Deinde Jeſus non dixiſſe Petro, paſce agnos meos, oves meas: ſed ei dixiſſet, paſce tuos agnos, tuas oves. Quod non fecit, ſed oppoſitum: indicant Petrum, & conſequenter omnem alium paſtorem vel miniſtrum, merum eſſe famulum, ut non dominum gregis alieni. Præterea Dominus, qui eſt veritas immutabilis, non correxiſſet tria diſtincta placita, per ſe diverſis locis, & temporibus prolata contra Papatum, in præſentia etiam omnium Apoſtolorum, ad hoc vocatorum: de quibus dixi in tracta. contra abuſus. glo. 15. num. 124. Saltem non revocaſſet ea unico verbo, niſi vocatis & admonitis aliis Apoſtolis. Notanda ſunt etiam verba Græca, quibus hîc utitur Joannes, quæ non ſignificant ſimpliciter paſcere, vel deducere ad paſcua: ſed curam & ſollicitudinem efficacem, ut molliter, ſuaviter, & ſine periculo paſcantur oves, nihilque eis deſit: tantum abeſt ut miniſter vel Epiſcopus negotiari, vel in præeminentiam elevati poſſit, ut hoc ſit ei diſtrictè prohibitum: & ſi faciat, vocatur & pronuntiatur per os Domini non Paſtor, ſed mercenarius, fur, latro, lupus. Joan. 10.

FINIS.

LECTORI.

MAGNUM Auctori contigit periculum, ſub finem hujus editionis, correpto citò ſævo ἀσθματικῷ morbo, quo neque noctes neque dies quieſcere poterat, nec legere quidem intra menſem: quo factum eſt, ut multæ Annotationes in fine hujus operis deſiderentur: & plures deſideratæ fuiſſent, niſi filius ejus primogenitus & unicus, nihil officii, die, noctéque erga ſexagenarium patrem obmiſiſſet: non ſolùm curans ejus valetudinem, ſed etiam recolligens omnia ejus ſcripta & adverſaria, & ſenis, & infirmi patris partes ſuperans in corrigendis formis Typographicis: ſed non omnes Annotationes illas è latebris eruere & in lucem producere potuit propter acerbitatem morbi paterni. Itaque boni conſule, quod ſedulò fidelitérque factum eſt, & editum in gloriam Dei & uſum Eccleſiæ ſuæ, quam Deus optimus Pater noſter amplificare, multiplicare & ſervare dignetur, & omnes qui eo operam adhibent: fœliciter vale. Gratia & pax Domini noſtri Jeſu Chriſti tecum.

LA DEFENSE
DE MESSIRE
CHARLES DU MOLIN,
ANCIEN DOCTEUR,
ET AUTRES GENS DE SCAVOIR, ET PIETE', contre les calomnies des Calviniſtes, & Miniſtres de leur ſecte, abus, uſurpations, & erreurs d'iceux.

Par Maiſtre SIMON CHALLUDRE, *Profeſſeur des Saintes Lettres.*

1 SI jamais y eut orgueil conjoint
avec ambition, avarice & cupi-
dité inſatiable de tout ſubjuguer:
Il ſe demontre tres-debordement
aujourd'huy és Miniſtres & Con-
ſiſtoires de ladite tres-pernicieuſe
ſecte épanduë en France, en la-
quelle elle s'efforce non ſeule-
ment nicher, mais auſſi regner avec uſurpation de
toute puiſſance Eccleſiaſtique, ſuppreſſion & irriſion
de toute puiſſance ordinaire, & du premier & plus
opulent Eſtat de France, & avec impatieuſe domina-
tion ſur la police, ſur la Juſtice, ſur les bourſes &
facultez, & ſur les Forces: & ſans aucune vocation
2 que d'eux meſmes. * Pluſieurs gens doctes ayans la
connoiſſance & crainte de Dieu, penſoient d'entrée
que fuſſiez venus pour leur ayder à déniaiſer le peu-
ple de pluſieurs erreurs groſſieres, & inveterées, pour
plus facilement & ſans tumulte & ſedition parvenir
à une bonne & tranquille reformation Eccleſiaſtique,
ſans détruire l'eſtat & vocation ordinaire: mais ſeu-
lement en émendant, & reſtituant les choſes à leur
premiere integrité & pureté tant en la doctrine, que
és meurs, iceux tous, déceus par voſtre hypocriſie
fardée d'apparente humilité & ſimplicité, penſoient
que ſuiviſſiez la regle de ſaint Paul, & de ſes diſci-
1. Timot. 6. 8. Act. 13. 3. & 20. 34. 1. Corint. 4. 12. 1. Theſſ. 2. 9. 2. Theſſal. 3. 8. ples, contens de vivres & veſtures, & pluſtoſt tra-
vailler de vos mains, que de grever les Egliſes. Nuls
ne penſoient, (& d'entrée, n'euſſent jamais penſé)
que fuſſiez venus pour émouvoir le Royaume à ſedi-
tions & guerres civiles, pour mieux peſcher en eauë
trouble, ny pour tout racler, muer, renverſer, &
mettre ſous vos pieds, ny pour foüiller aux bourſes,
& épuiſer les finances de la France, & les forces.
3 * Ainſi maſquez, combien que fuſſiez loups raviſſans,
couverts de peaux de brebis, comme a predit Jeſus-
Chriſt, vous avez en moins de trois ans par tout ce
Matth. 7. 15. grand Royaume, plus uſurpé & acquis d'authorité
de richeſſes, de Temples, & Conſiſtoires, & domi-
nation ſur les conſciences, ſur les bourſes, & ſur les
forces que ne fit oncques l'ancien Clergé Romain
avec ſon antique ſobrieté & bonne diſcipline, par
l'eſpace de plus de trois cent ans en l'Italie ſeule-
ment. * Vous vous eſtes incontinent par grand arti- 4
fice, pourpenſé & deliberé à Geneve, (ſource de
voſtre ſecte, & de tous ces maux) repreſentez, non
ſeulement à la ſimple indocte populace, tant par vil-
les que par champs: mais auſſi preſque à toute la
Nobleſſe, comme Anges de lumiere, par l'oppoſite Ruſe des Calviniſtes Conſiſtoriaux.
comparaiſon de pluſieurs indoctes Eccleſiaſtiques, ob-
ſtinez à ſouſtenir & retenir aucuns inveterez erreurs,
ſi groſſiers que les femmes & enfans s'en peuvent
mocquer. * Vous avez pour augmenter & enraci- 5
ner voſtre uſurpée authorité, ſi cauteleuſement ne-
gocié de ladite beſtiſe & obſtination ridicule, qu'és
lieux où par voſdits Conſiſtoires vous vous eſtes fait
obeir, vous avez fait chaſſer par les Nobles, con-
quis à voſtre devotion, tous ceux qui avec vie hon-
neſte & reverance avoient le ſçavoir pour juger,
& découvrir voſtre fard, & illuſion, & convaincre
un ſeul de vos erreurs, & hereſies: & au contraire
avez laiſſé & enduré tous les ſimples Preſtres, de vie
contemptible, & de nul ſçavoir: pour à la comparai-
ſon d'iceux, faire accroire qu'eſtes Anges de lumie-
re, infaillibles & irreprehenſibles: & que tous ceux
qui ne ſont de voſtre ſecte ſont manifeſtes idolatres,
ſans aucun ſçavoir, que de ſophiſtiquerie & illuſion
diabolique, ou qu'ils ſont Epicuriens & Anabapti-
ſtes. * Et à cette fin avez publiquement dogmatiſé & 6
ſemé par tout, ce nouveau article de voſtre foy,
qu'il faut eſtre papiſte ou huguenot: vous tenez dé-
ja les Papiſtes non ſeulement, pour déconfits par P. Viret, en ſon interim Dialog. 5. ſect. 17.
vous ſeuls, mais auſſi pour ridicules: au reſte voulez
que tous ceux qui diſſentent d'aucune ceremonie ou
opinion papale ſoient reputez de voſtre ſecte, pour
icelle augmenter. Et de fait vous exigez qu'ils faſ-
ſent expreſſe profeſſion de voſtre ſecte: ou qu'ils
ſoient du tout papaux: car vous n'ignorez que les
gens doctes ne les peuvent endurer, & ainſi qu'ils
ſeront battus & bannis des deux coſtez, s'ils ne ſe ſou-

mettent entieremeot à vous, comme vos brebis, &
leur propoſez vos catechiſmes, & ordonnances de
Geneve, & vos nouveaux Synodes, & pour les con-
traindre à eux y ſoubmettre, & s'ils ne le font, vous
les declarez excommuniez, heretiques & ſchiſmati-
ques, ſuivant un autre article de voſtre foy arreſté
en tous vos Synodes, (que contre les Edits du Roy,
avez faits & moltipliez en ce Royaume, aux dé-
pens & à la foule des ſubjets du Roy) où vous avez
toûjours decreté & arreſté qu'il faut croire & tenir
pour article de foy, que quiconque reſiſte à l'un des
decrets de voſdits Synodes, ou à l'un de vos Con-
ſiſtoires, qu'il eſt rebelle à Dieu, & à ſon Egliſe,
& doit eſtre retranché & declaré tel. * Ainſi les
premiers qui ſont gens de ſçavoir & pieté (ſus nom-
8 bre 2.) ont pluſtoſt connu voſtre hypocriſie, ambi-
tion, & mauvaiſe intention: auſſi ce ſont ceux ſur
leſquels par conſpiration deliberée, vous vous eſtes
principalement ruez. Et qu'il ne ſoit ainſi: qu'avez-
vous fait à ce tres-excellent, ancien & renommé
Docteur Meſſire Charles du Molin, homme de vie
honneſte, paiſible, & irreprehenſible, & de do-
ctrine éminente? A quel droit? de quelle puiſſan-
ce, & authorité? & pour laquelle de pluſieurs bon-
nes & loüables œuvres par luy faites, l'avez-vous
publiquement en vos diaboliques Conſiſtoires, ca-
lomnié, dénigré, condamné: & en vos hautes chai-
ſes peſtilentes, excommunié, declaré heretique,
ſchiſmatique, & anathematizé avec toute la noble
maiſon & famille, & tous ceux qui y hantent &
frequentent? Menacé, intimidé, excommunié tous
ſes Imprimeurs, & qui ont, ou vendent de ſes Li-
9 vres. * Et ce, de par l'authorité de vos Conſiſtoires
(que fauſſement vous appellez l'Egliſe) és faux-
bourgs de Meaux, à Bryconterobert, à Orleans, à
Houden, à Gallardon, à Ablis, & par tout où par vo-
ſtre audace uſurpatoire & intolerable, avez contre
les Edits du Roy, & Arreſts de la Souveraine Cour
de Parlement, erigé, étably, & aſſis vos Conſiſtoires
non ſubjets du Roy, ny à aucun Magiſtrat, Eccle-
ſiaſtique, ou civil: brief à nul, ſinon au Conſiſtoire
de Geneve (ſource de toutes ces méchancetez) que
reconnoiſſez pour voſtre ſeul primitif, & ſouverain
10 Patron, & Superieur. * Vous avez bien pis fait,
mais afin qu'il ne ſemble que ledit du Molin m'ait
ſuſcité, ou que je parle pour luy ſeul: je veux pre-
mierement toucher ce que par voſtre méchanceté
maſquée de fauſſe Religion, avez fait à pluſieurs au-
tres: & parce que le nombre m'en ſeroit infini, &
que le temps m'eſt cher & court, je n'en toucheray
que deux ou trois. Meſſire Jacques de Bourgogne,
Seigneur de Falaix, & de Breda en Flandres, homme
de biens, de vertu, d'honneur, & d'ancienne No-
bleſſe, couſin de l'Empereur, ſçavant & fidel, tel que
ledit grand Empereur Charles cinquiéme le priſoit &
aimoit, & ſe fioit en luy de toutes choſes, le ſouf-
frant ſon Officier juſques dedans ſa chambre, com-
bien que ledit de Bourgogne fuſt notoirement de la
confeſſion d'Auguſte: neantmoins ledit Empereur en
enduroit, pour la prud'hommie qu'il voyoit eſtre
11 en luy, & luy permettoit vivre en ſa Religion. * Tous
ces grands biens, libertez, & faveurs, mépriſant le-
dit de Bourgogne, pour vivre en une Egliſe bien re-
formée, ayant à cette fin requis & obtenu congé de
ſon Maiſtre, l'an 1545. s'en vint avec ſa femme & fa-
mille en Allemagne, dont Calvin l'attira à Geneve,
& luy dédia ſon Commentaire ſur la premiere Epi-
ſtre de S. Paul aux Corinthiens, ledit de Bourgogne
n'alloit à Geneve pour apprendre, mais pour y vivre
en paix à l'exercice de la pure Religion, qu'il avoit
appriſe de ces excellens Docteurs Philippes Melan-
12 cthon, & Martin Bucer. * Mais ſi-toſt qu'à la bonne
foy il s'en fut declaré à Geneve, faiſant doute de
quelques points, qu'il y oüit preſcher, diſcordans

Recours à voſtre Synode tenu à Paris, le 28. May, l'an 1559.

Meſſire Charles du Molin ancié Docteur.

Beze en ſa confeſſion, point 5. article 43. Calvin. liv. 4. chap. 12. ſect. 2. de ſon inſtitut.

Meſſire Jacques de Bourgogne.

Se retire en Allemagne Pour la liberté de ſa conſcience, & Calvin l'attire à Geneve.

à ce qu'il avoit bien appris il fut deferé en leur Con-
ſiſtoire, & parce que promptement il ne ſe ſoubmit
pas à eux, & ne les voulut tenir pour ſes Maiſtres, &
irreprehenſibles, & leur objicioit la doctrine deſdits
Melancthon & Bucer, demandoit ſolution aux paſſa-
ges de l'Ecriture ſainte y alleguez, & outre ſe ſer-
voit d'un ſçavant Medecin, condamné au Conſi-
ſtoire de Geneve, il fut declaré rebelle à l'Egliſe, non
ſeulement excommunié, mais auſſi relegué hors la
ville: & fut contraint ne pouvant ſortir du pays pour
l'hyver, & indiſpoſition de ſa femme preſte d'accou-
cher, de s'en aller loger ſous une haute roche, &
montagne de Savoye, où ſa femme accoucha, &
mourut de froidure des neiges, & grandes glaces, &
d'ennuy: car elle n'eſtoit viſitée ny ſecouruë d'aucun
de la ville de Geneve: car ceux qui y alloient eſtoient
reputez excommuniez. * Ledit de Bourgogne aprés 13
ſa femme morte l'an 1555. ſe retira à Straſbourg, où
je l'ay veu en une leçon ſolemnelle que ledit du Mo-
lin y faiſoit en grand & notable auditoire; & y eſtoit
auſſi de bonne memoire feu Pierre Martyr. Cette in-
juſtice, rigueur, & inhumanité plus que barbare fut
tenuë à ce tres-excellent & noble perſonage: car ils
diſoient que d'autant qu'il eſtoit plus grand & hono-
ré, d'autant il le falloit traiter plus rudement, à ce
que les moindres y priſſent exemple, & en fuſſent
plus forts intimidez. * Auſſi ils le pourſuivent juſques 14
à Straſbourg, où contre eux il eut la protection du
Magiſtrat, & y mourut fort chreſtiennement, & in-
continent en l'an 1559. ledit Calvin fit reimprimer
ſondit Commentaire ſur la 2. aux Corinthiens, où il
efface l'inſcription du nom dudit Bourgogne, & d'au-
tant qu'il l'avoit grandement loüé en la premiere
edition, il le denigre, & vitupere aprés ſa mort, le
declarant excommunié, & n'avoir rien commun à
ſon Egliſe, & dit que par ce qu'il eſt contraint rayer
ſon nom, & neantmoins par grande yronnie, il dit
qu'il épargne l'honneur du defunt, en s'abſtenant de
le nommer. Combien que par ce a demontré au
doigt que c'eſt celuy auquel il avoit premierement
dedié ledit commentaire, & au lieu dudit defunt,
il ſubroge un Gentil-homme Italien auquel il don-
ne ce qu'il oſte avec grande ignominie audit defunt
qui a receu leſdites pertes dommages & deshonneur,
non ſeulement en ſa vie, mais auſſi aprés ſa mort,
pour avoir fait cet honneur à la ville de Geneve, à
l'inſtigation dudit Calvin de la preferer à toutes au-
tres, & y porter tout ſon bien. * Ici j'en paſſeray 14
grand nombre de telles, pour brieveté, & viendray
à la France. L'an mil cinq cent ſoixante deux, au
commencement de l'occupation de la ville d'Orleans,
avez vous pas voulu excommunier, & retrancher
Maiſtre Pierre Perrucelli homme tres-docte & mo-
deſte, ſeulement pour avoir dit que la confeſſion
d'Auguſte eſtoit bonne, & ſainte? Car vous l'avez
condamnée en vos Conſiſtoires, & d'icelle & de ſes
adherans eſtes ennemis mortels: enſemble des ſain-
tes Egliſes reformées en Allemagne, ſous ladite ſain-
te confeſſion d'Auguſte. * Et en l'an 1564. vous avez 15
bien eſté ſi hardis d'aſſaillir un ancien Docteur en
Theologie, fort renommé pour ſon eminent ſçavoir,
& vie honneſte, Maiſtre Jean de Salignac, Prieur
de Morées, où il enſeignoit purement & ſainte-
ment la parole de Dieu, ſelon ſon office & vocation
publique, & approuvée de Docteur, & Prieur d'un
ancien Prieuré, à cette fin fondé & inſtitué, & ce
juſques dedans ſondit Prieuré, où aprés qu'il vous
avoit trop bien traitez, vous par grande ingratitude
luy avez prohibé & défendu par l'authorité de vo-
ſtre Conſiſtoire, de preſcher ou enſeigner la parole
de Dieu: combien que ne puiſſiez rien reprendre en
ſa doctrine: mais ſeulement diſtes qu'il n'avoit point
de vocation, & qu'il n'eſtoit appellé, ny envoyé.
* Luy au contraire vous remontrant ſon authorité 16
celebre

Eſt deferé & appellé au Conſiſtoire.

Se retire à Straſbourg.

Jean de Salignac.

celebre Docteur en Theologie, & ſon office & char-
Remontre ſon ancienne vocation de Docteur.
ge de Prieur : vous fuſtes ſi dépravez de dire, que
ces deux vocations là eſtoient abuſives, & ne va-
loient rien, & qu'il fallou qu'il fuſt appellé par le
ſouverain Conſiſtoire de Geneve, ou par les autres de
France qui en dépendent, aprés avoir eſté catechi-
ſé ſelon le Catechiſme de Geneve, & l'avoir ſigné
de ſa main, & fait le ſerment à voſtre doctrine ſelon
les Ordonnances de Geneve que monſtraſtes impri-
mées. Et quand il vous allegua pluſieurs paſſages de
l'Eſcriture ſainte clairs & manifeſtes, vous luy diſtes
qu'ils ne s'entendoient pas ainſi : & qu'il les falloit
prendre & entendre ainſi que Calvin voſtre Maiſtre
17 & pere les avoit interpretez, & non autrement. * Fi-
nablement vous uſaſtes de forces, luy amenant plu-
Et nonobſtant eſt chaſſé par force de ſon Prieuré par leſdits Conſiſtoriaux.
ſieurs Gentils-hommes ſeduits & gagnez à voſtre ſe-
cte, par leſquels vous luy feiſtes dire, que s'il ne ſe
deſiſtoit, il ne recevroit un ſeul grain de dixme de
ſon Prieuré, & ſi ne ſeroit en ſeureté de ſa perſon-
ne, ny ſes livres : tellement qu'il fut contraint de s'en
revenir en ſon College de Marmouſtier à Paris, où
il commença ſes doctes & ſaintes leçons ſur le Pſeau-
tier : mais derechef avez trouvé moyen de l'en inter-
18 dire par voſtre envie & faction.* Car vous dites
qu'il n'appartient à autres qu'à vous de traiter de
Orgueil & ambition des Calviniſtes.
l'Eſcriture ſainte : comme ſi en aviez ja dépoſſedé
toute la France, tous les Eveſques, Archeveſques,
& Curez, toutes les Univerſitez, & tous les Docteurs
& gens doctes qui y ſont, & qui en ſont trop plus ca-
pables & experimentez, & qui en ont leur vocation
legitime : & non pas vous qui n'avez en France aucu-
ne vocation, charge ny commiſſion Eccleſiaſtique,
ny civile, ny du Roy, ny d'aucun Parlement ou Ma-
giſtrat, ny d'aucun Corps ou Univerſité. Et neant-
moins vous entreprenez ſur tous, & en general, & en
particulier, & par voye de fait, comme appert par
vos ſeditieux attentats. * Dont pour vous cuider au-
19 cunement excuſer, vous dites à ceux qui ſe plai-
gnent à vous de vos trop énormes entrepriſes, que ſi
les Eveſques, & Curez faiſoient leur devoir, vous
Uſurpation des Miniſtres conſiſtoriaux.
leur quitteriez la place, comme ſi l'aviez ja occupée,
& en fuſſiez juſtement ſaiſis : en quoy monſtrez voſtre
but & intention de vous ſaiſir vous ſeuls de tout l'E-
ſtat, puiſſance, authorité, & doctrine Eccleſiaſtique, &
en dejecter tous autres : & au ſurplus vous mentez,
car ſi-toſt qu'il y a un Curé qui a commencé à preſ-
cher purement l'Evangile ſelon ſa charge, vocation,
& devoir, vous y eſtes incontinent accourus, & l'a-
vez de fait chaſſé, & deſtitué de ſa Cure, & de ſon
authorité, & l'avez privé de tout ſon revenu vous
mettans & ſubrogeans en ſon lieu, ou un Miniſtre de
vos maudits Conſiſtoires : diſant audit (ainſi par vo-
ſtre voye de fait deſtitué) qu'il n'a aucune vocation,
qu'il ne luy appartient de ce faire. Ainſi le chaſſez :
20 * comme vous avez fait à Iſſoul dun en Berry, en Nor-
mandie, & ailleurs, & les deſtituez contraints de
Ils dépoſent les Curez qui preſchẽt l'Evangile.
chercher autre moyen de vivre, comme prophanes
contraints ſe faire ſerviteurs en maiſons de Gentils-
hommes, à la priere meſme deſquels vous n'avez ja-
mais peu eſtre induits à les recevoir, ny à les ſouffrir
gagner leur vie à eſtre Maiſtre d'Eſcole des petits en-
21 fans : * car par vos cenſures & excommunications
Anabaptiſme des Calviniſtes conſiſtoriaux.
vous intimidez tout le monde. ce qu'avez commun
avec les Anabaptiſtes, qu'en ce enſuivez : leſquels di-
ſent qu'il ne faut ouyr qu'eux, & non autres, quant
ores ils n'enſeigneroient que ce que leſdits Anabapti-
ſtes confeſſent eſtre vray, ſinon qu'ils fuſſent éleus par
leſdits Anabaptiſtes & fait le ſerment à leur ſecte. Car
leſdits Anabaptiſtes ſe diſent eux ſeuls eſtre, & faire
& conſtituer l'Egliſe : ainſi faites vous : c'eſt voſtre
meſme & pareil but. Ce n'eſt pas ſeulement ſur les
Curez, ce n'eſt pas ſeulement ſur les Prieurs & Do-
cteurs, voulans bien & purement vivre, enſeigner &
écrire que vous eſtes ruez par voye de fait, uſans de
commandemens & non de diſpute, uſans de force,
non de raiſon, ſans vouloir prendre en payement les
textes meſmes évidens de l'Eſcriture ſainte : mais c'eſt
auſſi ſur les Eveſques. * Car qu'avez vous fait aupara- 22
vant quatre ans à Valence ? non ſeulement ſur la ſim-
ple populace : mais auſſi ſur l'eſtat public, & contre
la dignité, puiſſance & authorité Eccleſiaſtique & ci-
vile, de l'Eveſque & Comte dudit lieu : & voire con-
tre l'honneur & la vie, & l'eſtat de ce grand vertueux,
& tres-ſçavant perſonage Meſſire Jean de Montluc,
Meſſire Jean de Montluc Eveſque & Comte de Valence.
Eveſque & Comte de Valence, lequel a eſté le pre-
mier des Prelats de France, qui dés plus de quinze
ans a commencé & continué à bien preſcher & in-
ſtruire ſon peuple en la doctrine de l'Evangile & be-
nefice de Jeſus Chriſt, & en a fait imprimer pluſieurs
Sermons, & ſaintes inſtructions, que premier il avoit
voulu faire. Mais quoy ? ſi-toſt qu'avez eu entrée en
ce Royaume, & en Dauphiné, c'eſt le premier ſur le-
quel vous eſtes ruez, & intrus en ſon ſaint laboura-
ge, non pas pour le continuer, mais pour y ſemer
vos mechantes hereſies Calviniſtes, & vous faire ſu-
perieurs, & avez ſeduit & gagné le peuple, par ledit
de Montluc ſon Paſteur preparé & inſtruit, lequel
Eſt chaſſé de ſon Eveſché par les Calviniſtes.
peuple vous avez émeu & concité contre ſon Eveſ-
que & Paſteur, juſques à luy courir ſus à coups de
traits & piſtolets, & par terre, & par eau ſur le
Rhoſne, pour le tuer : ainſi le chaſſerent. Voila vos
beaux faits & excés trop notoires. Et qui eſt le bon
Chreſtien ? qui eſt celuy ayant quelque ſentiment de
vraye Religion & pieté, qui ne vous ait & vos en-
trepriſes en execration ? Et encore plus quand il au-
ra ſondé & connu vos hereſies damnées & obſtinées.
* J'en laiſſeray beaucoup d'autres cas ſemblables, 23
pour abreger & revenir audit Docteur du Molin,
bien merité non ſeulement de ce Royaume, mais
de toute la Chreſtienté, & auparavant que fuſſiez
nez. Il eſt connu & celebré perſonage, tel que dés
plus de quatorze ans, les gens graves & de ſçavoir
& de pieté ont connu, & teſtifié qu'il eſtoit éleu &
ſuſcité de Dieu, pour découvrir & confuter les abus
& uſurpations introduites contre l'honneur de Dieu,
& de ſon fils unique Jeſus Chriſt, & contre l'ancien-
Meſſire Charles du Molin, contre les abus
ne police Eccleſiaſtique & civile. Or combien que
vos predeceſſeurs fuſſent grandement tenus à luy,
pource qu'il avoit écrit contre les abus, au peril
ſeul de luy, de ſa famille & facultez : tant s'en eſt
fallu que vos devanciers luy en ayent ſceu gré, qu'au
contraire ils ſe ſont bandez contre luy, pour le dé-
nigrer & rendre contemptible, non pour autre cau-
ſe que pour envie, & qu'ils ne veulent autres qu'eux
eſtre reputez d'avoir connoiſſance des choſes ſaintes :
comme il eſt tout notoire, que du plus excellent Do-
cteur du monde, vous en faites moindre conte que
d'un patricier : & outre plus eſtoient irritez contre
ledit du Molin, parce qu'en un ſi docte & excellent
œuvre, il ne diſoit avoir appris d'eux, & que le li-
vre n'eſtoit iſſu de leur pays : comme auſſi jamais il
n'apprit rien d'eux, ny depuis de vous, ſinon que tou-
te miſere, ingratitude, impoſtures & calomnies. * Tout 24
au contraire de ce qu'il a veu & experimenté à Baſle,
ou la premiere fois qu'il fut chaſſé de ſon pays, il en-
Eſt chaſſé de ſon pays, & ſe retire à Baſle.
tra le quatrieſme jour de Juillet, l'an 1551. & ſi-toſt
qu'il fut arrivé, il fut en grand honneur viſité & con-
ſolé, & en grande amitié & charité chreſtienne re-
cueilly par les principaux Docteurs de l'Univerſité,
Miniſtres de la parole de Dieu, & meſme par les
Conſuls, & luy preſenterent & offrirent lieu en leur
Univerſité : Ce qu'il ne voulut accepter : car il eſtoit
là, attendant le jour que le Roy de France ſon Prince
naturel ſeroit de retour en ſon Royaume : pour in-
continent s'en aller preſenter devant luy, & eſtre
oüy devant ſes Princes en la cauſe de ſa Couronne,

ſuivant les Lettres Patentes à luy octroyées au Con-
ſeil Privé à Chaalons. Et comme dudit Baſle, il avoit
par le Capitaine Sebaſtien Chartelin eſcrit & promis
Retourne en France.
à ſon Prince, auſſi ſur la fin d'Aouſt, eſtant adverti
du retour du Roy, il print congé de Meſſieurs de
Baſle, & ne pouvant retourner par Lorraine, pour
les dangers y ſurvenus, print le plus long chemin par
la Suiſſe, Lozanne, & Geneve, où il fut contraint,
pour changer de chevaux, s'arreſter trois jours, pen-
dant leſquels les Calviniſtes firent tous leurs efforts
de luy faire rompre ſon voyage pour demeurer là.
25 mais jamais n'y conſentit. * Ainſi luy eſtant pour la
En eſt chaſſé derechef, & arrive à Lozane.
cauſe de Dieu, & publique, chaſſé pour la ſeconde
fois de ſon pays, revint par le chemin à Lozanne en
Octobre l'an 1552. vivant touſiours à ſes dépens en
continuelle eſtude, ſans en rien demander de l'au-
truy : là il fut aggreſſé en diſpute par Theodore de
Qualitez de Theodore de Beze.
Beze. Ici faut entendre la qualité des deux perſon-
nes: Beze eſtoit un jeune friogant (afin de ne dire pis)
qui avoit conſommé toute ſon adoleſcence à Paris,
en Fauxbourg de ſaint Germain des prez, ruë de
Tournon, où ſont encore les veſtiges & memoires
de ſes voluptez honteuſes, & trop infames rondeaux,
ballades prophanes d'amourettes pathiques, ou mal
paſſionnées, dont on fut ſi ſcandaliſé, que pour cou-
vrir ſon deshonneur, il avoit beſoin de changer de
pays. Au meſme temps eſtoit ledit du Molin ja an-
cien Docteur, qui avoit deux fois plus d'âge que le-
dit de Beze, & s'eſtoit ja par plus de cinquante ans
continuels, vivant ſobrement, chaſtement, & ſans
reproche, employé en ſaintes & honneſtes eſtudes
ſans intermiſſion, & avec grande admiration de tous
ceux qui le connoiſſoient. Meſme ledit de Beze ſur
Ingratitude dudit Beze.
ſon partement, vint prendre ſon conſeil, qui luy fut
26 fort profitable. * Mais quoy? luy en ſceut-il gré, tant
s'en faut que quand il le veid à Loxane, il le voulut
dégrader de ſa dignité d'ancien Docteur, & le repu-
ter comme un ſimple Advocaſſer queſtuaire, qui n'a
aucun ſçavoir ny experience, que ce que par grande
mocquerie il appelloit (comme vous faites) chica-
nerie: ce que ledit de Beze avoit (comme vous)
commun avec grand nombre de Preſtres Papaux,
que les Seigneurs de Berne laiſſoient paiſiblement
vivre ſans exercice de leur ſuperſtition audit lieu:
leſquels ſe mocquoient publiquement dudit ancien
Docteur, le monſtroient au doigt, diſans qu'il luy
eſtoit bien employé d'eſtre chaſſé de ſon Palais de
Paris, où il avoit trop gagné, combien qu'il fut plus
que notoire que ledit du Molin ne s'eſtoit jamais ar-
reſté à la lucrative: ains avoit employé tout ſon temps
à ſes dépens à compoſer grand nombre de bons li-
vres pour le public: dont en y avoit deſlors plus de
vingt-cinq mis en lumiere, & dont le bruit & los
27 eſtoit par toute la Creſtienté. * Ce n'eſtoit pas aſ-
ſez qu'il fuſt ainſi mis bas par les Preſtres Papaux en
voſtre pays, ſinon qu'il fuſt encore plus abaiſſé par
ledit de Beze, lequel combien qu'il ne fiſt lors autre
profeſſion que des fables Poëtiques d'Homere, tou-
teſfois il oſa bien aſſaillir effrontement ledit Docteur
Audace effrontée de Beze.
ſon ancien, & qui ja par plus de trente ans avoit
eſtudié en Theologie, où ledit de Beze n'avoit ja-
mais étudié, ſinon en quelques ſermons de Calvin,
qu'il tenoit pour ſon pere, duquel il ſe tenoit fort:
car il s'y eſtoit ſubmis. Il vint par grand confidence
propoſer aucunes hyperboles, & hereſies dudit Cal-
vin audit du Molin, qui ne les voulut recevoir,
Hereſies des Calviniſtes.
entr'autres, que tous pechez eſtoient égaux: que le
peché de S. Pierre, lors de la Paſſion de Jeſus Chriſt
eſtoit auſſi grand que celuy de Judas: que ny l'un ny
l'autre n'eut peu eviter ſon peché: que le peché de
l'un & de l'autre eſtoit éternellement préordonné
de Dieu: que ſi Judas n'euſt peché, que Jeſus-Chriſt
ne nous eut point rachetez: que les peines d'enfer

ſont égales: & auſſi les joyes de Paradis. * Je ſerois 28
trop long à raconter tous les debats que ledit du
Molin fit par l'Eſcriture ſainte contre leſdites here-
ſies: alleguant ce qui eſt écrit en Eſaïe, & és Pſal- *Eſa. 53*
mes, que Jeſus-Chriſt a eſté offert, parce qu'il l'a *Pſal. 54.*
voulu: c'eſt à dire, s'eſt volontairement offert ſoy-
meſme, & qu'il nous a volontairement rachetez, & *Jac. 10.*
que s'il euſt voulu, il ne l'euſt pas fait. Beze, & ceux
qui luy aſſiſtoient, ſe garderent bien de dire, que
ledit Pſalme, quant à la lettre ne parle que de Da-
vid: car il avoit donc liberal arbitre non ſeulement és
choſes civiles & humaines, mais auſſi és choſes ſain-
tes: ce que vous niez obſtinément. Et davantage de-
meuroit ledit paſſage d'Iſaïe, qui parle formellement
& à la lettre de la perſonne de Chriſt: encore plus ſe
garderent de dire, qu'il n'y a pas ainſi en leurs Bi-
bles, car ils ſçavoient bien, qu'il les euſt eu pour ſuſ-
pects d'avoir corrigé les Bibles, comme vous y avez
commis pluſieurs erreurs. Et ſi vous euſt allegué &
monſtré, que toutes les anciennes Bibles en Eſaïe 53.
7. ont ces mots: *Oblatus quia ipſe voluit:* quoy que
les ayez oſtez des voſtres. Et ſans cela il vous euſt
prouvé la verité de la ſentence par un paſſage exprés
de ſaint Matthieu. chap. 26. verſ. 53. & encore par
un autre paſſage de S. Jean. chap. 10. verſ. 18. * Par- 29
quoy Beze luy objecta un paſſage de S. Luc, chap 24.
verſ. 26. *quod oportuit Christum pati*, ledit du Molin
diſoit, que cet, *oportet*, eſt ſeulement pour noſtre re-
gard: Car ſi Jeſus-Chriſt ne ſe fuſt volontairement
ſubmis à la mort, nous n'euſſions eſté ſauvez, & *Chriſt s'eſt offert volontairement.*
eſtoit impoſſible quant à nous: car il n'y avoit autre
remede ordonné de Dieu: mais qu'il n'eſtoit pas ne-
ceſſaire quant à luy, cela dependoit de ſa volonté,
qui fut conforme à celle de ſon pere, lequel ne la
vouloit pas contraindre s'il n'euſt voulu: comme
nous diſons qu'il eſt neceſſaire que le Medecin vienne
au malade pour ſa ſanté: & toutesfois le Medecin
ne vient pas neceſſairement, & n'y a neceſſité de ſa
part, il y vient de ſa franche volunté, & que c'eſtoit
grande hereſie de dire, que noſtre redemption dé-
pendoit du peché de Judas, & que l'un n'euſt peu
eſtre ſans l'autre. * Et pour monſtrer que les pechez, 30
ny les peines d'enfer ne ſont pas égaux, il alleguoit *Les peines d'enfer, ny les pechez ne ſont égaux.*
S. Matthieu. chap. 10. verſ. 15. où il eſt dit que ceux de
Sodome & Gomorrhe ne ſeront pas ſi griévement pu-
nis qu'aucuns autres: & auſſi ce qu'en dit S. Luc.
chap 11. verſ. 12 Et auſſi ce que S. Jean. chap. 19. ver.
1. dit que celuy qui l'avoit livré à Pilate, avoit plus
grand peché que Pilate. A cette diſpute eſtoit preſent
Maiſtre Jeroſme Sancus Italien, qui adheroit à l'opi-
nion dudit du Molin. * Ledit de Beze ſentant n'avoir 31
repliqué, commença à exclamer, *ô homo tu quis es, qui* *Ignorance de Beze.*
reſpondeas Deo: ô altitudo: qui ſont termes pris de
S. Paul aux Rom. chap. 9. & 11. contre ceux qui par
leur ſens charnel veulent rebecquer contre le juge-
gement de Dieu, diſant: ô homme qui es tu qui re-
plique contre Dieu, & ailleurs: ô hauteſſe & profon-
dité de richeſſes de la ſapience & ſcience de Dieu,
que ſes jugemens ſont incomprehenſibles. Ledit du
Molin voyant que c'eſtoit une évaſion fugitive, hors
de propos, luy dit: Si je vous euſſe allegué voſtre
Homere, Seneque, Ariſtote, ou Platon, ou autre
authorité humaine, il y auroit apparence à voſtre re-
plique: mais veu que je ne vous dis rien de moy, ou
de ſens humain: je vous allegue S. Matthieu. S. Marc, *Il demeure obſtiné en ſon hereſie.*
S. Luc. S. Jean, reſpondez aux textes Evangeliques:
que voulez-vous dire ou diſputer contre Dieu?
32 * Toutesfois ledit de Beze demeura obſtiné: Et de-
puis fut dit par quelqu'un que ledit Beze n'avoit pas
équivoqué en ſon pathuis: car il tenoit la parole de
Calvin pour vraye parole de Dieu, & que quicon-
que reſiſtoit à ſa doctrine, reſiſtoit à Dieu, & qu'il
n'appartenoit à homme de diſputer contre icelle:

Hereſie de Beze.

ſuivant laquelle ledit de Beze monſtrant ſon obſtination, fut bien ſi effronté de dogmatiſer ouvertement audit Lozane ſur la fin d'Octobre audit an 1552. Que
33 Dieu fait les pechez, & les hommes à pecher : * Qui eſt une plus deteſtable hereſie, que celle de Manichée, lequel parce que pareillement comme vous faiſoit toutes choſes neceſſaires, conſtituoit deux Dieux, afin de ſeparer le bon Dieu, autheur de toutes bonnes choſes, d'avec le mauvais Dieu, autheur des mauvaiſes : mais vous attribuez tout également & indifferemment à un, faiſans ce bon Dieu auſſi bien autheur & operateur du mal, c'eſt à dire de peché, que du bien : ce que jamais n'oſerent faire les Manichéens. Leſquels toutesfois ont eſté les plus débordez & reprouvez heretiques du monde, & leſquels ſeuls par les anciennes Loix des Empereurs Chreſtiens eſtoient condamnez à mort, comme appert au Code Imperial livre premier tiltre des heretiques & Manichéens, en la cinquiéme Loy.

Maneichiſme des Calviniſtes conſiſtoriaux.

34 * L'hyver enſuivant ledit du Molin eſtant deſcendu à Geneve, pour recueillir ſes livres & hardes qui y eſtoient arrivées, fut repris par quelqu'un comme contempteur de la parole de Dieu, pource qu'il n'eſtoit ordinairement aux preſches : il fit reſponſe qu'il y alloit deux fois la ſemaine, pour monſtrer qu'il n'en eſtoit contempteur : mais qu'il apprenoit plus, & profitoit plus en demy heure, en liſant l'Eſcriture ſainte en ſon eſtude, qu'en quatre de leurs ſermons : lors il le voulut tirer devant les Miniſtres : mais il dit qu'il n'eſtoit pas leur ſujet, & qu'il n'eſtoit venu en ladite Ville que pour recueillir ſes livres, & donner ordre à ſes affaires : & pource qu'il ne comparoiſtroit en leur Chapitre ou Conſiſtoire : mais qu'il offroit rendre raiſon de ſa foy & de ſa vie devant leſdits Miniſtres, & tous autres en lieu public, où chacun pourroit aſſiſter, & promptement s'en alla avec luy en la nef du grand Temple de S. Pierre, où ſe trouverent pluſieurs Miniſtres, & grand nombre de gens. Or ſi toſt que l'accuſateur eut parlé, ledit du Molin commença entrer en deffenſes : parquoy on fit venir Calvin, lequel voyant les remonſtrances honneſtes, & conſtance dudit du Molin, fit ſigne de la main, par lequel il fit tout ceſſer.

Du Molin arrive à Geneve.

Refuſe de comparoir en leur Conſiſtoire.

35 * Et environ ce temps, ledit du Molin deviſant avec un Apoticaire, familier de Maiſtre Pierre Sarrazin ſon hoſte, dit qu'il loüoit Dieu, de ce que Monſieur Calvin, par ſes derniers eſcrits s'eſtoit moderé, & ne tenoit pas des choſes ſi exhorbitantes, & erronées comme il y avoit en ſa premiere inſtitution imprimée à Straſbourg l'an 1537. ou l'an 1539. le I. jour d'Aouſt. Ledit Apoticaire luy répondit en grande & ſuperbe aſſeurance. Comment ? penſez-vous que cet homme là ait failly ? Jamais n'erra, & ne changea d'opinion. Ledit du Molin fut grandement ébahy, comment ce peuple là eſtoit ſi abuſé, & ſi obſtinement attaché à l'opinion d'un homme, contre l'expreſſe prohibition de Jeſus Chriſt en Saint Matthieu chapitre 23. verſ. 8. Parquoy il s'abſtenoit d'en tenir propos avec eux, voyant qu'ils ne faiſoient qu'épier, & caviller, ne voulans rien recevoir que dudit Calvin.

Grande ſuperſtition du peuple de Geneve envers Calvin.

35 * Advint la ſemaine avant Paſques, que la femme dudit Sarrazin revenant fort faſchée & troublée d'un ſermon, ſe découvrit audit du Molin, diſant qu'elle avoit oüy preſcher & fort affermer, que le peché de ſaint Pierre eſtoit auſſi grand que celuy de Judas dont elle ſe monſtroit fort ſcandaliſée. & avoit toute la doctrine de Geneve ſi ſuſpecte, qu'elle eut voulu eſtre hors de là : lors ledit du Molin pour la bien conſoler & inſtruire, luy dit, que ledit Predicant avoit failly en cela, & que ceux de Geneve failloient en beaucoup d'autres choſes : toutesfois que leſdits Miniſtres diſoient beaucoup de bien : & que l'Apôtre ſaint Paul, & l'Evangeliſte ſaint Jean diſent qu'il faut éprouver toutes choſes, & retenir ce qui eſt bon, & rejetter ce qui eſt mauvais : & qu'il n'advenoit pas qu'il y ait grandes Egliſes & aſſemblées parfaites, ſans y avoir beaucoup d'imperfections : Ainſi il l'a remit en bonne tranquillité : ce que n'euſt pas fait l'un deſdits Miniſtres, ou de leurs affectez : ains l'eut miſe en plus grande confuſion & deſeſpoir.

a Jean 4. 1.
a Theſ. 5. 21.

37 * Au meſme temps Fabry Miniſtre de Geneve preſchant de la ſainte Cene de Jeſus Chriſt, la paragonna à la couſtume des Grecs : leſquels aprés le banquet finy, les mains lavées, tables & nappes oſtées, bailloient de bon vin pur, dont ils beuvoient l'un à l'autre, & l'appelloient, οἶνος, ἀγαθοῦ δαίμονος, comme dit Eraſme en ſes Proverbes, au premier millenere, centeine ſixiéme, aagé cinquante trois : c'eſt à dire, du vin de bonne fortune, ou de bon Bacchus Dieu du vin ſelon les Payens : & fut ledit Fabry ſi impudent de dire & affermer de ſa haute chaire, que Jeſus Chriſt conſtituant ſa ſainte Cene, faiſoit à l'imitation de ladite couſtume des Grecs, de boire l'un à l'autre à la fin du banquet : & paſſa à autre propos ſans s'excuſer d'un tel erreur, non ſeulement ridicule, non ſeulement faux : mais auſſi blaſphematoire. Car il eſt certain que Jeſus Chriſt jamais n'emprunta les couſtumes des Payens, il eut pluſtoſt prins celles des Juifs, dont il ne print rien : mais fit un myſtere tout nouveau & tres-ſaint : lequel ne devoit pas eſtre ſi impudemment tourné à la payennerie, comme le fit ledit Fabry, qui n'en fut repris par ledit du Molin qui l'en eut volontiers repris, mais on luy eut fait ſon procez en cachette en la priſon, & n'eut de rien profité : parquoy s'en abſtint ſuivant la doctrine de l'Evangile de s'abſtenir quand on ne peut remedier.

Fabry Miniſtre de Geneve.

* Depuis ledit du Molin eſtant à Neuf-Chaſtel 38
au Conſeil des Seigneurs du lieu, & par mandement du Roy Henry, il fut aggreſſé par les Calviniſtes, d'une diſpute, leſquels cuydans le tirer du tout à leur cordelle, luy vouloient faire accroire que toutes choſes eſtoient eternellement decretées & arreſtées de Dieu, & que non ſeulement n'y avoit rien fortuit ny caſuel : mais auſſi qu'il n'y avoit aucune choſe contingente, & qu'il eſtoit neceſſaire que tout advint ainſi qu'il advenoit. Ledit du Molin leur propoſa ait contraire la doctrine des anciens Theologiens, & meſmes des recens encore lors vivans, comme de Maiſtre Philippes Melanchton. Il fut bien eſtonné, voyant qu'ils le mépriſoient. Il leur propoſa pluſieurs honteuſes abſurditez qui en procedoient, c'eſt à ſçavoir que les fols ſonges, & les folles paroles tant des petits enfans, que des grands, ſoit és tavernes ou és pires lieux auroient eſté ainſi qu'ils adviennent, avec leurs circonſtances, dépendances, & concomitances de toute eternité preordonnées de Dieu.

Ils mépriſent la doctrine des ſaints Docteurs de l'Egliſe de Jeſus Chriſt.

* Enſemble toutes les folles pen- 39
ſées & habits des femmes, & des joüeurs de dez & gens débauchez. Ils luy dirent que cela n'eſtoit oy honteux, ny abſurde, mais du tout veritable : & qu'il ne falloit pas avoir égard à la raiſon humaine, mais à la parole de Dieu.

* Ledit du Molin dit que ce der- 39
nier mot eſtoit tres-veritable, quand il appert de la parole de Dieu : autrement qu'il ſe faut ſervir de la raiſon & ſens commun comme de bonnes creatures & dons de Dieu, & que Dieu n'a pas donné l'uſage d'iceux ſinon pour en uſer, meſmement pour reſiſter à tout ce qui contrevient aux commandemens de Dieu : & ſur ce il leur dit (comme il leur avoit ja dit pluſieurs fois) montrez moy la parole : ſur quoy ſe trouvans courts, eurent recours à l'authorité de Calvin, que ledit du Molin ne voulut accepter : & donna ſolution prompte à tous les paſſages de l'Eſcriture ſainte, qu'ils alleguoient : & leur monſtra par les feneſtres le lac, & les poudres que le vent faiſoit tourner, leur demandant ſi Dieu dés toute eternité

L'uſage de la raiſon humaine.

Abſurditez de la doctrine de Calvin.

avoit predeſtiné, & arreſté qu'eo ce preſent inſtant
il eſtendroit ainſi le doigt ſur la fente du banc, vers
cette feneſtre, & qu'il n'euſt peu autrement advenir:
& s'il avoit auſſi arreſté que leſdites poudrettes par
le meſme vent, à meſme inſtant feroient ces meſmes
mouvemens: & auſſi les poiſſons qui eſtoient audit
40 lac: & ainſi par tout l'Univers. * Eux l'affermans; il
leur dit, qu'ils vouloient faire les gens fols, & les
dépoüiller du ſens commun, qui eſt un don de Dieu:
& oſter tout le liberal arbitre, & uſage d'iceluy en
toutes choſes humaines & civiles, & en toute admi-
niſtration œconomique & politique, & abroger
tous arts & ſciences. Sur ce entra la chambriere ap-
portant des herbes, il leur fit pareille interrogation:
ils audacieuſement affermens, que cela avec toutes
ces concomitances, eſtoit neceſſaire, & de toute
eternité predeſtinée: c'eſt à ſçavoir que telle fille, de
tel nom, de tel aage, ainſi veſtuë, en cet inſtant, les
aſſiſtans ainſi veſtus, tenans ce meſme propos, ap-
porteroit ces meſmes herbes, en tel nombre, & qua-
41 lité. A quoy ledit du Molin fit pareille réponſe. * Fi-
nalement ils luy alleguerent on texte de S. Matthieu,
& ſaint Luc où Chriſt dit, tous vos cheveux ſont
comptez, & que le paſſereau ne tombe pas ſans vô-
tre pere. Il leur dit que l'Ecriture ne s'entendoit pas
ainſi, que tous nos cheveux ſoient comptez de toute
eternité, ny que tous les mouvemens des oyſeaux,
ny que tout ce qui advient ſoit ainſi qu'il advient ar-
reſté de toute eternité: ils luy direot que Calvin &
toute l'Egliſe de Geneve l'entendoit ainſi, & qu'il
s'y devoit conformer. Ledit du Molin dit qu'il ne
s'entendoit pas ainſi, mais bieo autrement. Lors Maî-

Guillaume Farel.

tre Guillaume Farel, qui, comme le plus ancien &
principal Miniſtre du lieu, preſidoit à ladite diſpute,
42 luy demande comme donc il s'entendoit: * il ré-
pondit que leſdits paſſages s'entendoient de l'infinie
puiſſance & providence de Dieu, toûjours preſente,

La providence de Dieu.

& comprenant toutes choſes, juſques à la plus pe-
tite fueille tombante de l'arbre, ou plus petit oy-
ſeau, cela eſt compris en ſa providence, & par plus
forte raiſon tout ce qui avient à ceux qui endurent
pour ſon nom: il ne leur advient rien ſans la preſen-
te diſpoſition permiſſion de la providence de Dieu,
tous leurs cheveux ſont comptez: Non pas que Dieu
en ait arreſté un regiſtre eternellement: mais que
quand ils ſont perſecutez, cela ne leur advient ſans
la providence de Dieu, qui leur fait cet honneur
qu'ils ſouffrent pour luy, & y eſt tellement preſent
qu'ils ne ſçauroient perdre un ſeul poil, que Dieu ne
le ſçache, & ne le nombre en toutes leurs circonſtan-
ces, & concomitances, Comme il voit & ſçait pre-
ſentiellement toutes choſes, mais tres-ſpecialement
celles qui adviennent à ceux qui endureront pour
ſon nom, qui s'en doivent partant conſoler & repo-
43 ſer ſur luy. * Ce n'eſt pas, diſoit-il, à dire que quand
je me peigne le matin, que Dieu ait nombré & en-
regiſtré les cheveux qui me tomberont de la teſte:
Cela n'eſt pas à propos du texte de l'Evangile, mais
bien loin: Et encore plus loin, de vouloir dire & en-
tendre que de toute eternité Dieu ait arreſté & com-
pté combien de cheveux j'auray toutesfois & quantes
que me peigneray pour mon aiſe, & combien à cha-
cune fois il en tombera, & combien il en demeurera.
Cela eſt totalement hors du ſens, & hors les paroles
de Jeſus Chriſt & de l'Evangile: & ainſi du tout hors

Fin de la diſpute.

la parole de Dieu. Ledit Farel ſe contenta de ladite
interpretation, & mettant fin à la diſpute, dit, vous
voyez qu'il reconnoiſt, & reçoit la providence de
Dieu: voulant dire qu'il ne falloit pas laiſſer de tenir
ledit du Molin pour un bon Chreſtien, combien
qu'il ne receuſt les hyperboles de Calvio: monſtrant
ledit Farel qoe ſon grand zele eſtoit auſſi accompagné
de grande modeſtie. Toutesfois l'on m'a dit que le-
dit Farel conclud ainſi, afin de ne donner occaſion
audit du Molin (qui de brief s'en alloit hors du pays)
d'accuſer & traduire les erreurs de Calvin & ſes diſ-
ciples, & leur obſtination. Cela fut l'an mil cinq cent
cinquante-trois, le vingtiéme jour de Juillet. * Et 44

Du Molin preſide au Synode de Neuf-Chaſtel.

ayant ledit du Molin, comme Conſeiller des Princes,
Seigneurs dudit lieu de Neuf Chaſtel, preſidé en un
Synode, où la pluſpart des Miniſtres qui ſoot ſous la
ditioo ou protection des Seigneurs de Berne, eſtoient
aſſemblez, & ledit Calvin en perſonne, pour ceux de
Geneve, tenant eo ſa main le cayer des ſtatuts & ar-
ticles Eccleſiaſtiques, qui furent leus: Ledit du Mo-

Calvin acquieſce à ſa ſentence.

lin en fit caſſer & rayer trois: A quoy Calvin acquieſ-
ça paiſiblement. Sur la fin duquel ledit du Molio fut
grandement loüé & remercié preſent toute la com-
pagnie, par ledit Farel principal Miniſtre de Neuf-
Chaſtel, chargé de ce par l'aſſemblée des Miniſtres,
qui eſtoient ſous la dition & protectioo de Berne,
comme eſt ledit Neuf-Chaſtel. * Ledit du Molin 45
avoit acquis ſi grande eſtime par ſa grande doctrine,
conjointe à modeſtie, & bonne vie, envers les Sei-
gneurs de Berne, leurs officiers & Miniſtres, qu'ils
ſouffrirent paiſiblement eſtre acquieſçans à ſon opi-

Autre Synode de Neuf-Chaſtel.

nion, en un aotre Synode par eux aſſemblé audit
Neuf-Chaſtel, où les Officiers & Miniſtres de Berne
propoſerent & requirent que les fons baptiſmaux
fuſſent reſtituez, & que doreſnavant, on y admini-
ſtraſt le Sacrement de Bapteſme, & non ailleurs, hors
cas de neceſſité: comme il ſe fait és Egliſes de Berne,
& celles de Lozane, qui ſont ſous la juriſdiction de
Berne: attendu que Neuf-Chaſtel eſt ſous leur pro-
tection, pour leur conſerver la reformation de l'E-
vangile, & que à cette cauſe ceux de Neuf-Chaſtel
devoient vivre ſous une meſme reformation & con-
formité: vouloient cela eſtre determiné & arreſté par
ledit Synode. Ce que ledit du Molin vertueuſement
empeſcha, combieo que la pluſpart euſſent ja opiné
pour ceux de Berne. * Leſquels il fit revenir remon- 46

Remonſtrance par du Molin.

ſtrant premierement, Que puis qu'il eſtoit en la li-
berté chreſtienne d'avoir fons baptiſmaux, ou de
n'en avoir point, comme ſaint Jean Baptiſte, Jeſus
Chriſt, ſes Apoſtres, & Diſciples n'en eurent onc-
ques, Il ne falloit à ce aſſujettir aucune Egliſe. Se-
condemeot que les choſes indifferentes, ou de liberté
chreſtienne, il eſt expedient qu'il y ait varieté entre
les Egliſes, à ce que les ſimples connoiſſent plus fa-
cilement la difference d'entre les choſes neceſſaires,
eſquelles il eſt requis uniformité conforme: & d'en-
tre les choſes non neceſſaires afin que la liberté chre-
ſtienne ne ſoit offenſée, & de ne donner occaſion à
quelque ſuperſtition. Tiercement que attendu que
leſdits fons dés le commeocement de la reformation
Evangelique avoient eſté, & oon ſans grande cau-
ſe oſtez, attendu qu'il eſtoit notoire qu'ils avoient
eſté aſſis avec pluſieurs onctures & ſuperſtitions, ils
ne devoient à preſent eſtre remis, combien que l'in-
tention de Meſſieurs de Berne, qui les vouloient re-
mettre ſans aucune onctute & ſuperſtition, fut boo-
ne en ſoy. * Car, dit-il, tout le monde verra & ſçao- 47
ca la redintegration deſdits fons, par vous faite &
permanente: mais on ne verra pas voſtre intention,
l'on dira par tout que avez condamné ceux qui ont
oſté cette ceremonie papale, & que en emendant leur
malfait, l'avez par Conſeil public reſtituée, & ne
pourroit-on oſter l'opinion du monde, que à voſtre
exemple, il faut reſtituer les ceremonies papales,
comme avez ja par voſtre Conſeil commencé. S. Paul
dit-il pas qu'il ſe faut abſtenir non ſeulement de mal:
mais auſſi de ce qui a eſpece de mal? reſtraint-il pas
la liberté Chreſtienne, deffendant d'en uſer quand
on s'en peut paſſer, & qu'il en adviendroit ſcandale,
pour le regard des infirmes ſeulement? y a-t'il pas dif-
ference de laiſſer une choſe ſuſpecte eo ſoo ancien

eſtat, ou de la remettre ſus aprés qu'elle eſt corrigée?
Certes autant que de uſer des viandes offertes aux
Idoles ſans en dire mot, ou de les porter ou offrir
Ceux de Berne acquieſcent à l'opinio dudit du Molin.
aux Idoles devant que d'en manger. A ces paroles,
Meſſieurs de Berne ſe deſiſterent de leur propoſition
& requeſt : Et ainſi fut conclu ledit Synode ſur l'o-
pinion & remontrance dudit du Molin, vers lequel
plus de vingt-cinq Miniſtres s'adreſſerent, luy diſant,
parlez, & nous vous ſuivrons : declarans apertement
qu'ils eſtoient preſts d'eſtre inſtruits par luy, & ſui-
vre ſa doctrine, laquelle ils voyoient conforme aux
ſaintes Ecritures, aux ſaints anciens Synodes &
Conciles, accompagnée d'une vie honneſte, avec
dexterité & zele à la paix, tranquillité, & union des
Egliſes : mais ledit du Molin ne voulut prendre au-
cune charge. Car afin de ne prendre des Egliſes (ce
qu'il ne voulut jamais) il euſt fallu achever de dé-
48 truire ſa femme & enfans. * Parquoy les affaires des
Seigneurs dudit lieu finies, ne voulant vivre, ny de-
meurer aux dépens de ſa femme & ſes pauvres en-
fans, ny tirer argent de France, & combien qu'il fuſt
nommement invité par le Duc de Vvittemberg par
lettres à luy adreſſantes, écrites & ſignées de la main
d'un des plus grands de la Cour dudit Duc, qui luy
Qui delà ſe retire à Straſbourg.
offroit tout à Tubingue, alla à Straſbourg où il avoit
eſté premierement invité : Et parce que c'eſtoit temps
des vacations, par le congé du Senat (qui luy preſta
chevaux) il fut viſiter les Princes d'Allemagne juſ-
ques outre le fleuve Albis, deſquels il fut tres-be-
nignement receu, & retenu par le noble Duc Chriſto-
phe de Vvirtemberg à l'aſſemblée de Halprun, pour
D'où il eſt appellé à Tubingue.
eſtre le premier Profeſſeur de l'Univerſité de Tubin-
gue : où (aprés eſtre revenu à Straſbourg, & obtenu
congé du Senat) il ſe retira avec ſes livres. * Eſtant
49 premier Profeſſeur de ladite Univerſité, fit profeſ-
ſion non ſeulement de la Juriſprudence, mais auſſi
de pure & ſainte Theologie : ce qui fut ſi bien re-
ceu des gens doctes, ayans la connoiſſance des ſain-
tes Ecritures, & la crainte & amour de Dieu, que
les principales leçons dudit du Molin, eſtans diſ-
perſées par les Allemagnes ainſi qu'il les avoit pro-
Et ſes leçõs tranſlatées de Latin en Allemand.
noncées en Latin, pour le bien des Egliſes de Dieu,
& de toutes les Allemagnes, & de la Chreſtienté
tranſlatées en Allemand, par deux Miniſtres fideles
de la parole de Dieu, qui ne ſçavoient rien l'un de
l'autre : auſſi eſtoient-ils diſtans de plus de 150. lieuës
l'un de l'autre : l'un par delà le fleuve Albis à Mag-
debourg, & l'autre par deça le Rhin : & furent im-
primées à Francfort ſur le Mein, lieu de l'election
50 Imperiale l'an 1555. * Auſſi ſur le tout ledit du Mo-
lin s'efforça par moyens paiſibles : unir la religion,
& accorder toutes les Egliſes, ayans receu l'Evan-
gile & benefice de Jeſus Chriſt, & oſté toute idola-
trie, écrivant de ce à pluſieurs Princes, dont il eut
bonne réponſe, remontrant à cette fin la doctrine de
ſaint Paul aux Philippiens, chapitre 3. Que tous
ceux qui veulent eſtre parfaits ſoient en concorde,
& que ſi quelque choſe reſte en different, Dieu leur
revelera : & que cependant ils cheminent en union,
en ce à quoy ils ſont parvenus d'accord : comme ainſi
l'expoſe tres-bien S. Auguſtin au commencement du
livre premier de la predeſtination des Saints. Le
noble Duc de Vvittemberg, ou ſes Officiers, & les
Miniſtres de Zurich ont encore copie des diſputes &
remonſtrances par ledit du Molin ſur ce faites, en
grande modeſtie & charité Chreſtienne, comme auſſi
il partit de Tubingue en grande paix & amitié avec
les Miniſtres de l'Egliſe dudit lieu, ſur la fin de Se-
ptembre l'an 1554. que l'Univerſité s'écartoit pour le
51 danger de peſte. * Or l'hyver enſuivant, que ledit
du Molin avoit eſté par delà le Rhin, abſent plus
d'un an du pays de Suiſſe, grand diſcord fut émeu
entre les Miniſtres des Villes voiſines de Geneve ſu-
jets à Berne d'une part : & ceux de Geneve d'autre
part : Car combien que environ un an & demy pa-
ravant, ledit du Molin euſt reprins expreſſement les
hyperboles & erreurs de Calvin dedans Lozane &
Neuf-Chaſtel ſous Meſſieurs de Berne, & taiſible-
ment à Geneve en paſſant, Car ſi dedans Geneve il
les en eut reprins ouvertement, ils luy euſſent fait au-
tant pour le moins, qu'ils avoient n'agueres fait au-
dit illuſtre Seigneur Jacques de Bourgongne, com-
me dit eſt. Toutesfois il y avoit plus d'un an que le-
dit du Molin eſtoit outre le Rhin bien avant és Al-
lemagnes : & cependant deux fidelles Miniſtres de
Nyon & Burſin, ſous Berne prés Geneve du coſté
du lac, ne pouvans plus endurer les pernicieuſes he-
reſies de la doctrine de Calvin, qui eſtoient non ſeu-
lement preſchées dedans Geneve, mais auſſi juſques
au pays de Berne, ſemées par les merciers ou porte-
panniers de livres, & par les tavernes, hoſtelleries,
& foires publiques, contre la doctrine & reformation
de la Religion, faite & eſtablie à Berne, par l'autori-
té publique & conſentement de tout le Conſeil grand
& petit, ſous le miniſtere de Maiſtre Martin Bucer,
homme tres-docte, l'an 1528. declarerent en pleins
ſermons leſdites nouvelles propoſitions venans de
Geneve (contenuës en l'extrait du procez cy-aprés
adjoûté) eſtre heretiques, ſans toutesfois nommer
en leurſdits ſermons ledit Calvin, mais bien en l'aſ-
ſemblée des doctes, qu'ils faiſoient pour trouver
moyen d'y remedier. * dont ſe ſentans ledit Calvin 52
& ſes diſciples offenſez, vindrent au mois de Novem-
Calvin s'en plaint à Berne.
bre 1554. à Berne, faiſans une grande plainte & ac-
cuſation allencontre de Maiſtre André Zebedée, &
Jean Lange, Miniſtres de Nyon & Burſin, comme
ayans publiquement diffamé ledit Calvin d'hereſie,
& reprouvé ſa doctrine, concluans à ce que la do-
ctrine dudit Calvin fuſt approuvée & maintenuë,
pour laquelle ils diſoient devoir & vouloir expoſer
leurs propres vies, par leurquel plaidoyé, joint leur
religion par la ſentence enſuivie, ils ſe monſtroient
aſſez clairement ennemis de la doctrine & reforma-
Il ſe declare ennemy de la Reformation de Berne.
tion de Berne. Aprés qu'ils furent tout au long oüys
en plein Conſeil, auſſi furent oüys leſdits Zebedée &
Lange qui furent plus briefs, mais plus ſententieux
en leur plaidoyé. * Où ils baillerent la copie de 53
La deffenſe des Miniſtres de Berne.
quinze enormes hereſies recueillies des livres Latins
& François de Calvin, qu'ils maintindrent fauſſes &
pernicieuſes, juſques à l'effuſion de leur ſang, & juſ-
ques au feu : ſe plaignans de pluſieurs fugitifs de
France, leſquels demeurans ſous le pays de Berne,
ſeduits de la doctrine de Geneve, induiſoient plu-
ſieurs des ſujets de Berne au temps de la Cene, aban-
donner leurs Egliſes de Berne, pour aller à Geneve
recevoir la Cene de la main dudit Calvin, & non
d'autre, au grand ſcandale des Egliſes de Dieu, re-
formées ſous leſdits Seigneurs de Berne : * leſquels 54
aprés longue & meure deliberation, par leur ſenten-
ce ordonnerent, que ceux de Geneve ſe deporte-
roient de compoſer & ſemer livres des choſes conte-
nues eſdits quinze articles, aſſez clairement condam-
nez : mais ceux de Geneve n'y voulurent acquieſcer :
ains au contraire inſiſterent à ce que leſdits Seigneurs
de Berne euſſent à approuver & ſouſcrire la doctrine
dudit Calvin : ce qu'ils refuſerent faire, & au con-
traire leur declarerent, que tous ceux qu'ils trou-
veroient en leurs pays contrevenans à ladite ſen-
tence, ils les puniroient, & commanderent à tous
leurs ſujets & Officiers d'entretenir le formulaire de
la doctrine & Catechiſme eſtably à Berne, & non
celuy de Geneve, prohibans ſur grandes peines à
tous leurs ſujets, voire aux eſtrangers venans en
leurs pays, de tenir propos des ſecrets de Dieu im-
perſcrutables, ny du contenu eſdits quinze articles
condamnez par ladite ſentence, dattée du troiſiéme

Qui condāne la doctrine de Calvin. Premier livre en Latin, en Allemād, & en François, afin que tous en euſſēt la connoiſſance.

Avril 1555. en commençant dés la Nativité de Chriſt
ſelon la maniere du pays. * Laquelle ſentence avec
copie des plaidoyers, fut incontinent apportée
audit du Molin, eſtant lors à Montbeliart, lequel le
tout veu, declara aux aſſiſtans que ladite ſentence
eſtoit tres-juſte, & ſainte, & chreſtienne : & qu'il luy
faiſoit grand mal que ceux de Geneve ne s'eſtoient
amendez & moderez, par les diſputes & remontran-
ces qu'il leur avoit faites plus de deux ans aupara-
55 vant, & qu'il voyoit bien, puis qu'ils ne vouloient
obeïr à ladite ſainte ſentence, qu'ils alloient de mal
en pis. Ce qui fut incontinent rapporté à ceux de
Geneve, qui en conceurent plus grande haine con-
tre luy, & deſlors le tindrent non ſeulement pour ſuſ-
pect, mais auſſi (vous voyez à quelle raiſon) pour
56 ennemy. * Tellement que au commencement d'O-
ctobre l'an 1555. ledit du Molin revenu pour la ſe-
conde fois de Caſſel à Straſbourg, aprés avoir obte-
nu la difinitive pour le Landgrave de Heſſe, à Vvor-
mes, ayant donné deux leçons ſolemnelles pour
prendre honneſte congé de ladite noble Republi-
que, & entonné ſes livres & hardes pour ſon retour
en France, comme le Roy Henry II. luy avoit fait
ſignifier : Monſieur Petrus Martyr, lors Profeſſeur de
Theologie & Philoſophie audit Straſbourg, vint par-
devers luy, & luy monſtra la lettre de Maiſtre Jean

Et eſt priē de la part de Calvin, de n'écrire contre luy.

Calvin, écrivant audit Martyr, le priant affectueu-
ſement de prier & perſuader ledit du Molin qu'il
n'euſt à écrire aucune choſe contre ledit Calvin :
ce que ledit du Molin par ſa modeſtie & ſincerité
print en bonne part, eſtimant que ledit Calvin vien-
droit à ſe corriger & moderer en quelque choſe, au
moins en conſideration de ladite ſentence de Berne :
& fit réponſe audit Martyr, qu'il écrivit à Calvin,
qu'il fiſt du mieux qu'il pourroit de ſon coſté, pour
l'emendation & augmentation de l'Egliſe, & que
luy auſſi y feroit du mieux qu'il pourroit de ſa part.
57 * Ledit Calvin ſçavoit bien les contradictions que
ledit du Molin avoit tenu contre ſa doctrine à Lo-
zane, & à Neuf-Chaſtel expreſſement, & tacite-
ment à Geneve : & les leçons publiques qu'il avoit
faite à Tubingue, où il s'eſtoit declaré Chreſtien non
ſectaire, & ſchiſmatique : mais vray Catholique, ſui-
vant la deciſion de la Loy premiere, & autres Loix
du Code Imperial, au premier livre premier titre,
qui eſt de la ſouveraine Trinité & foy Catholique :
c'eſt à ſçavoir tenant tout le vieux & nouveau Teſta-
ment, les anciens Symboles & Conciles, contenans
tres-ſuffiſamment tout ce qui eſt neceſſaire & utile à
croire. Tiercement ledit Calvin ſçavoit bien ladite
ſentence donnée contre ſa doctrine à Berne, & que
ledit du Molin en notable compagnie avoit approu-
58 vé ladite ſentence. * Quartement ledit Calvin ſça-

Du Molin ancië Theologien.

voit bien que ledit du Molin dés l'an 1538. en ſes
Commentaires ſur les Couſtumes de Paris art. 8. gl. I.
en la tierce oppoſition. nomb 13. juſques au nomb.
27. s'eſtoit monſtré grand Theologien : & avoit do-
ctement & profondement diſputé du libre arbitre,
de la contingence des choſes, de la providence de
Dieu : ſoûtenu & deffendu l'opinion & doctrine des
vrais Catholiques, & meſmement que la certitude
de la preſcience de Dieu ne déroge à noſtre libre
arbitre, ny à la contingence ou libre evenement
des choſes, & ne les ſubmet à neceſſité ; tout au con-
traire de ce que depuis leſdits Commentaires divul-
guez, ledit Calvin avoit mal écrit et dogmatiſé. Et
neantmoins que leſdits Commentaires dudit du Mo-
lin avoient eſté dés ledit an 1538. veus & approuvez
par les Maiſtres des Requeſtes de l'Hoſtel du Roy,

Meſſire Jean Jacques de Meſmes.

(d'entre leſquels l'ancien de Meſmes Seigneur de
Roiſſy qui vit encore, en fit deſlors le rapport) ſon
Chancelier, & principaux Preſidens & Conſeillers
du Parlement, & Docteurs de l'Univerſité de Paris :
& par toute la Chreſtienté grandement loüez & eſti-
mez : comme ils ſont encore & eſtoient audit an 1555.
ſinon à Geneve : Et voyoit bien ledit Calvin que
ledit du Molin ſur ſon retour en France avoit belle
matiere & grande occaſion de ſoy revenger, & def-
fendre ſon opinion avec tous les Catholiques, con-
tre leſdites erreurs & hyperboles Calviniques. Par-
quoy n'eſt de merveille ſi Calvin redoutoit la plume
& cenſure d'iceluy. * Mais ledit du Molin amateur 58
de paix & tranquillité s'abſtint d'écrire contre luy,
quoy qu'il fuſt par des plus Grands provoqué : ains
eſtant revenu en ſa maiſon à Paris, qu'il trouva
pillée depuis le deceds de ſa femme, morte d'ennuy
en ſa longue abſence, compoſa & publia pluſieurs
œuvres fort utiles tant ſur les Couſtumes, que ſur le
Droit civil, & auſſi pluſieurs livres Latins & Fran-
çois, pour l'avancement de la verité & reformation
de la doctrine & police de l'Egliſe : dont vous Mi-
niſtres conſiſtoriaux avez bien fait voſtre profit, ſans
luy en ſçavoir gré : car vous voyez bien que ſes eſ-
crits n'approuvoient pas ny vos erreurs, ny vos am-
bitions, ny vos Conſiſtoires uſurpans. * D'entrée 59
que vous jettaſtes en France, vous vous gardiez bien
de parler des Conſiſtoires, & de monſtrer aucune ap-
parence d'entreprendre puiſſance ny autorité ſur le
pays, ny de gagner les cœurs, bourſes & forces d'i-
celuy, pour y eſtablir un nouveau regne plus aſpre
que le Papal, on ne voyoit que humilité ſimplicité
contente de peu, n'ayant autre but que d'enſeigner
la pure verité de l'Evangile, & aider à tous ceux
qui en avoient le zele & connoiſſance pour parvenir
à une bonne & ſalutaire reformation : ce fut ce qui
vous donna une ſi belle & deſirée entrée. * Mais 60

Entrée des Miniſtres cōſiſtoriaux en France.

vous aviez bien un autre but, comme dit un ancien
Proverbe François, prins de S. Jean chap. 12. verſ.
9. non pour Jeſus ſeulement, mais afin qu'ils viſſent
le Lazare. Qu'eſt-ce que je dis ? Je vous fais trop
d'honneur : ce n'eſtoit pas tant pour enſeigner l'E-
vangile, que pour faire recevoir & croire toutes les
hyperboles & erreurs de Calvin, & pour eſteindre
toute autre lumiere, & connoiſſance de l'Evangile,
que grand nombre de gens de ſçavoir & pieté eſtans
en France avoient long-temps devant vous, ſans l'a-
voir appriſe des livres de Calvin, & ſans adherer
aux hereſies d'iceluy.* Voſtre but eſtoit ſous un om- 61
bre de la Religion, & de ruiner & traiſner en pom-
pe les ſuperſtitions & idolatries papales : eſtablir un
nouveau regne en France, pire que le Papal, par le
moyen de vos Conſiſtoires, qu'avez incontinent eri-
gez & multipliez à l'imitation & dependance ſubal-
terne du Conſiſtoire de Geneve. Les gens doctes &
adviſez ont commencé l'appercevoir dés la ſeconde
année qu'avez eſté épandus en France, erigeans oc-
cultement Conſiſtoires, celebrans Synodes en ca-
chette : mais dés la tierce année cela fut tout com-
mun, on commença ne parler plus que de Conſiſtoi-

L'intention & but des Calviniſtes.

re, & obeïſſance d'iceluy, dont le moindre contem-
nement eſtoit reputé deſlors plus grand peché, & plus
aigrement puny, que la contravention expreſſe des
Commandemens de Dieu : le Clergé Romain n'ac-
quiſt pas ſi grande autorité trois cent ans. * Auſſi 62
dés ladite tierce année vous vous monſtraſtes avoir
conſpiré contre les plus excellens de la France en ſça-
voir & pieté, biens ſçachans que c'eſtoient ceux qui
plus pourroient nuire à vos hereſies, & à voſtre am-
bition, & empeſcher le cours de voſtre conqueſte, &
pour les matter du tout, avez voulu exiger d'eux
deux choſes : La premiere concernant les erreurs de
voſtre ſecte, ſçavoir eſt : qu'ils ſe ſubmiſſent à voſtre
Catechiſme de Geneve, & juraſſent garder toute la
doctrine de Calvin, quoy que ce fuſt contre leurs
conſciences, & ſans qu'ils fuſſent admis à diſputer au
contraire ; car vous aviez arreſté, comme auſſi il vous

L'autorité des Conſiſtoires.

eſtoit enjoint des Genevois de n'en rien changer, y
pour la vie. La ſeconde qu'ils ſe ſoûmiſſent à vos Con-
ſiſtoires, & nouvelle Hierarchie, & à tout l'Ordre
& Statuts Eccleſiaſtiques d'iceux : bref comme me-
tamorphoſez & devenus vos petites brebiettes : le
tout ſelon, & en enſuivant les Statuts ſur ce faits par
Calvin, & ſondit Conſiſtoire de Geneve, leſquels
Statuts & Ordonnances avez ſemées en France, &
63 meſme les y avez fait imprimer. * Qu'ainſi ſoit je
l'ay veu à mon grand regret, chacun l'a veu : car il
n'y a eu homme d'honneſte vie, ſçavoir & reputa-
tion, que premierement n'ayez flatté pour l'attirer,
fa ſans incontinent accroire aux autres qu'il eſtoit des
voſtres, pour augmenter & decorer voſtre nombre :
mais vous devenus plus forts, & depuis voyant qu'il
ne ſe vouloit du tout adonner & ſoûmettre à vous,
il n'y en a nul qui n'ait eſté lardé, diffamé, & par
vous, & les voſtres, appellé & reputé maintenant
Atheiſte, maintenant Epicurien, maintenant Ana-
baptiſte, ou Libertin : meſme ledit tres-renommé Do-
cteur du Molin d'éminente doctrine, & pieté, & de
vie irreprehenſible, comment a t'il eſté par vous lar-
dé, & diffamé dés la tierce année de voſtre venuë.

Calomnies des Calviniſtes.

64 * Du commencement il a eſté par voſtredite hypo-
criſie abuſé, comme pluſieurs autres gens de ſçavoir
& pieté : non pas ſeduit d'aucune de vos erreurs &
hereſies, comme deſlors vous vous vantiez : mais de
ce que par bonne foy & charité chreſtienne, qui n'eſt
ſoupçonneuſe, il penſoit que ne cherchiez que
l'avancement de la verité, & à aider à une bonne
reformation, qui eſt tout ce qu'il deſiroit. Auſſi il
penſoit que ſi vous aviez quelque ignorance ou er-
reur, que ſeriez preſts de la corriger, ſi-toſt qu'en
ſeriez admoneſtez : ainſi il ſupportoit en vous plu-
ſieurs petites fautes : mais ſi-toſt qu'il apperceut vo-
ſtre obſtination en erreur, voſtre ambition & cupi-
dité de tout ſubjuguer, & que vous eſtiez obſtinez
en vos erreurs, & rebelles à ladite ſainte ſentence
de Berne, & à toute bonne admonition, perſeverans
en vos hereſies, arrogance, cupidité, & ambition : &
que par conſpiration faite à Geneve, aviez conclud
ſupprimer toute autre Religion, reformation, & po-
lice que la voſtre, & à cette fin, premierement d'em-
pieter & enſorceler la France.

1. Cor. 13. 5.

65 * Il fut contraint s'ab-
ſtenir de vous, ſuivant la doctrine & commandement
de ſaint Paul, en la ſeconde aux Theſſaloniciens.
chap. dernier, diſant : Or freres nous vous comman-
dons au nom de noſtre Seigneur Jeſus-Chriſt, de
vous ſeparer de tout frere cheminant deſordonné-
ment, & non pas ſelon l'Ordonnance qu'il a receu
de nous : car vous-meſmes ſçavez comment il faut
que vous nous enſuiviez : car nous ne nous ſommes
point portez deſordonnément entre vous, & n'a-
vons point mangé le pain d'autruy pour neant, mais
en labeur & en travail, ouvrans nuit & jour, afin
que nous ne greviſſions aucun de vous : non point
que nous n'en ayons la puiſſance, mais afin de vous
donner nous-meſmes pour exemple à vous, pour
nous enſuivre. Et autant en effect il en dit en la 1. à
Timoth. chap. 6. verſ. 5. Vous vous donnez bien gar-
de de faire ainſi.

Du Molin contraint ſe retirer de la compagnie des Calviniſtes.

Suivant le commandement de S. Paul. Rom. 19. 17.

66 * Encore ſi vous ne couppiez que
les bourſes des ſubjets du Roy, pour les gages &
dépens de vos ſuperbes Conſiſtoires, ſans les empoi-
ſonner de groſſes & pernicieuſes erreurs & hereſies,
cela pourroit eſtre tolerable : combien que S. Paul
ne l'ait voulu tolerer : mais vous érigez voſdits Con-
ſiſtoires non ſeulement pour dominer ſur les bourſes,
forces, & facultez : mais auſſi pour dominer ſur la
doctrine, ſur la foy & conſcience d'un chacun, &
à croire tout ce que bon vous ſemble : & meſmement
toutes les hyperboles, erreurs, & hereſies de Calvin,
ſans qu'il ſoit loiſible à aucun, non ſeulement de
vous en reprendre, mais auſſi d'en douter ou diſpu-
ter, ſur les peines de rebellion à vos Conſiſtoires, que
fauſſement appellez l'Egliſe : voire ſur peine de leze
Majeſté divine & humaine, ainſi portent vos decrets
ja imprimez en France. Et en cas d'en douter ou
enquerir ſur peine d'eſtre appellez voltigeans, fre-
tillans, oreilles chatoüilleuſes, ſophiſtes, fantaſti-
ques, badins, gazoüilleurs, porcs voulans retour-
ner à leur fange, & chiens à leur vomiſſement : qui
ſont les fleurettes & brocards, dont voſtre pere &
Apoſtre Calvin dépeint tous ceux qui veulent diſpu-
ter ou douter de ſes ſermons ou écrits, & ne s'en te-
nir reſolus par ſa ſeule parole.

Rom. 16. 17. 2. Theſſal. 3. 10. 11. 12. Act. 20. 30. 2. Jean 10.

Du Synode fait à Paris, l'an 1559.

Brocards & calomnies de Calvin contre les gens doctes.

* Au contraire, mon- 67
dit Precepteur n'a jamais cherché ce qui eſt ſien : mais
ſeulement ce qui eſt à la gloire de Dieu, & au profit
de ſon Egliſe, dont jamais n'a rien voulu prendre,
comme il monſtra bien à ces outrecuidez Rabios du
Conſiſtoire d'Orleans : ains au contraire, il a ja par
l'eſpace de plus de quinze ans, expoſé tous ſes biens,
ſa ſanté, ſa vie, & tout ce qu'il a eu en ce monde, à
miniſtrer & avancer tant par ſa bouche que par ſes
écrits la pure parole de Dieu : ſoy conformant aux
ſaints Symboles & Conciles anciens ſincerement,
paiſiblement, tendant à union & tranquillité ſpiri-
tuelle & temporelle, qui eſt l'une des marques de
ſainte & divine vocation, & l'une des principales
cauſes pour leſquelles par voſtre maudite envie l'a-
vez perſecuté, & encore perſecutez.

Modeſtie & grand zele de M. Charles du Molin.

Marques de ſa vocation.

* Or luy ayant 68
ja patiemment enduré pluſieurs groſſes injures & de-
tractions de vous : il voulut encore pour un coup eſ-
ſayer ſi vous eſtiez medecinables : ce qui fut la cauſe
de ſon premier voyage à Orleans pendant les trou-
bles, à la fin de Juillet 1562. Or il avoit eſté (à la de-
lation calomnieuſe de ſes debiteurs, qui pendant les
troubles ſe firent creanciers) contraints partir de Pa-
ris, le tiers jour de Juin, avec ſa femme & enfans,
qu'il mena chez ſes parens en la Beauſſe : & dés ledit
mois, pour plus grande ſeureté, ſe retira ſur autres
ſiens parens au Perche, où en allant de lieu à autre,
ſe trouva à la Ferté le ſiziéme jour de Juillet au diſner
avec le Seigneur du lieu, où eſtoient deux Miniſtres,
Marandé & Miremont, ils furent bien ſi hardis de
s'attacher incontinent audit du Molin, pour le cuider
par leur haut babil, comme eſtant ſur leur fumier,
faire confeſſer qu'il ne luy appartenoit pas de traiter
de la ſainte Ecriture, mais de l'oüir & apprendre
d'eux, comme de ſes ſuperieurs, auſquels ſeuls ap-
partenoit, luy diſant, qu'ils n'avoient point de vo-
cation : Ledit du Molin leur dit, qu'il eſtoit ancien
Docteur, & qu'il avoit vocation plus qu'un ſimple
nouveau Miniſtre : & que le Docteur eſt pardeſſus un
ſimple Miniſtre. Surquoy ils s'échaufferent fort : mais
il les rembarra ſi bien par textes de l'Ecriture, &
hiſtoires, qu'il les fit taire : car tant plus ils parloient,
tant plus leur ignorance & arrogance uſurpatoire
ſe découvroit.

Troubles pour la Religion.

Marandé, & Miremont Miniſtres.

Vocation de M. Charles du Molin.

* Et aprés ledit Seigneur en ſa cham- 69
bre les fit appeller pour oüir leur opinion, ſur
quelques points concernans la politique : ils en reſ-
pondirent promptement comme Docteurs reſolus,
avec affirmation bravement aſſeurée. Mais ledit du
Molin leur monſtra qu'ils ne ſçavoient qu'ils di-
ſoient. Peu aprés luy eſtant de loiſir en la grande ſale
dudit lieu, fut prié par pluſieurs Gentils hommes de
leur traiter de la parole de Dieu : ce qu'il fit promp-
tement, expoſant un chapitre de S. Matthieu : dont
leſdits Gentils hommes allerent faire le rapport avec
grandes loüanges auſdits Miniſtres : leſquels voyans
le conſentement de la Nobleſſe dudit lieu, & qu'ils
avoient eu du pire devant le Seigneur : veindrent
vers ledit du Molin gratifier & reconnoiſtre comme
leur pere, leur Maiſtre, leur Docteur & qu'ils eſtoient
ſes diſciples, & ce en la preſence de plus de cinquan-
te Gentils hommes : car c'eſtoit le lieu & heure de
ſoupper, le prierent de s'approcher des Egliſes re-

Eſt prié de traiter de la parole de Dieu.

Reconnoiſſance deſdits Marandé & Miremont.

formées pour y faire bruit, & qu'à cette fin il allaſt
à Orleans, & qu'il preferaſt le public, au plaiſir qu'il
70 avoit avec ſes parens. * Je ne ſçay s'ils diſoient cela
de bon cœur, ou par fraude, pour jetter ledit du Mo-
lin hors d'avec ſes parens & amis, & l'attraire là où
ſes envieux eſtoient plus puiſſans, qui le calomnie-
roient, & au danger de peſte, comme il advint. Mais
cela fut en partie cauſe qu'il s'achemina vers Orleans,
& vint à une lieuë d'Aoneau: & parce que là eſtoit
la garniſon de ceux de Guyſe, ou Reiſtres, qui com-
mençoient à s'épandre de tous coſtez, il s'en revint
à Favieres, chez un ſien couſin: mais voyant que ſes
parens meſmes n'eſtoient ſeurement, & penſoient de
changer de lieu, craignant d'eſtre en charge à autruy
ſe remit en chemin en telle hardieſſe & diligence,
qu'il entra dedans Orleans le penultiéme de Juillet:
incontinent publia ſes leçons publiques, ſur le ſermon
du Seigneur en la montagne, en S. Matthieu. chap. 5.
71 6. 7. * Et les commença le Lundy tiers jour d'Aouſt,
Du Molin publia ſes leçons gratuites en Theologie à Orleans.
dés deux heures aprés midy, juſques entre trois &
quatre en grande faveur & loüange des Auditeurs,
meſmement des Nobles: Il penſoit que les Miniſtres
luy en deuſſent ſçavoir autant ou plus de gré: mais
ils monſtrerent bien leur envie & malice au contrai-
re. Ils l'inviterent le lendemain de venir conferer
avec eux, ce qu'il leur accorda à l'iſſuë de ſa leçon:
Empeſchées & rompuës par l'envie des Calviniſtes.
mais ils firent tant par leurs impoſtures, diſans ny
pouvoir vacquer que ſur les une heure attendant
deux, que ledit du Molin leur accorda, ne penſant
que c'eſtoit pour luy faire laiſſer ſa leçon, luy venu
aprés qu'ils l'eurent fait ſonger prés d'une heure, le
firent entrer dans le lieu du Chapitre d'Orleans, qu'ils
occupoient, & luy vouloient faire ſon procez. * Il
72 dit qu'il n'eſtoit pas leur ſubjet, & qu'ils n'eſtoient
Qui luy veulent faire ſon procez.
pas ſes Juges, ſans ce qu'il n'avoit delinqué: mais
qu'il eſtoit preſt de rendre raiſon de ſa doctrine, &
d'eſtre corrigé s'il avoit failly en quelque choſe: ils
dirent qu'il avoit failly: Il leur demanda en quoy?
Ils dirent. Vous avez reprins Monſieur Calvin en l'ex-
poſition de la premiere beatitude: Il répondit qu'il ne
l'avoit nommé: mais bien entr'autres expoſitions re-
cité celle de Calvin, & dit qu'elle eſtoit bonne en
ſoy, mais qu'elle ne convenoit au texte, & qu'il fal-
loit dire mieux, comme il fit, lors ils furent fort irri-
73 tez, & le firent ſortir pour deliberer eux ſeuls. * Et
aprés une heure l'ayant fait r'entrer, luy dirent qu'il
n'avoit ny vocation, ny authorité, & qu'il ſe dépor-
Ancienne vocation de M. Charles du Molin.
taſt de continuër ſes leçons. Il dit qu'il avoit vocation
notoire, devant qu'ils fuſſent venus. Et que leur ve-
nuë ne la luy pouvoit oſter: auſſi qu'il avoit le ſça-
voir, l'experience, & la vie, & qu'ils ne le pouvoient
interdire, & qu'ils attentoient contre l'Evangile &
Marc. 9. Luc. 9.
prohibition de Jeſus-Chriſt: recité par ſaint Marc,
& ſaint Luc. A quoy ils ne peurent répondre. Il leur
demanda s'ils vouloient dire quelque choſe contre ſa
doctrine, & ce qu'il avoit enſeigné en ſadite leçon.
Ils dirent que non, la confeſſans bonne & ſincere:
ils ne l'oſoient blaſmer: & s'ils euſſent dit autrement
ils euſſent eſté diffamez, par la grande multitude de
ceux qui l'avoient oüy, & grandement eſtimé, dont
pluſieurs s'eſtoient incontinent retirez en leurs eſtu-
des, pour mettre par écrit ce qu'ils avoient appris
74 de luy. * Ils luy demanderent s'il pretendoit avoir
eſtat & gages en l'Egliſe, il dit que non, & que ce
qu'il faiſoit eſtoit pour ſervir à ſes dépens à tous fide-
les, de ce que Dieu luy avoit donné par ſes longs la-
beurs. Ils luy dirent, que s'il continuoit ainſi, il fe-
roit mourir de faim pluſieurs pauvres Miniſtres qui ne
faiſoient rien, & vivoient des gages de l'Egliſe, ad-
jouſtans pluſieurs paroles hargneuſes, & mena-
ces: parquoy ledit du Molin, homme de paix, ſe
voyant eſtre en ville de guerre & menacé ſe deſiſta.
75 * Voila le fruit de vos Conſiſtoires, eſquels Satan
preſide, & non le ſaint Eſprit: car ſi le ſaint Eſprit y
eut preſidé, ou du moins eſté, ils ne ſe fuſſent pas ir-
ritez d'un ſi bon œuvre, que ledit du Molin avoit
mieux expoſé certain paſſage, que Calvin, ſans le
nommer, pour mieux l'épargner. Ils n'euſſent pas
eſté envieux des grands dons de Dieu qu'ils voyoient
reluire en la perſonne dudit du Molin: oy de ce qu'il
en vouloit gratis faire participans tous fideles: ils
n'euſſent dépiteuſement cherché & preferé leur pro-
pre profit & ambition: ils ne ſe fuſſent point éjoüis
en leur tort & injuſtice: mais ils ſe fuſſent éjoüis de
la verité qu'ils voyoient notoirement eſtre maintenuë
& avancée par ledit du Molin, comme d'écrit ſaint
Paul en la 1. des Corinth. chap. 13. verſ. 4. 5. 6. & 1 Corint. 13.
comme en trop plus forts termes ledit ſaint Paul feal Saint Paul.
ſerviteur de Dieu en declare ſa joye aux Philipp. c. 1.
verſ. 18. & en ladite Epiſtre aux Corinth. c. 14. il
ſouhaite que tous propheriſent, voire en l'aſſemblée
de l'Egliſe, & le ſemblable ſouhaittoit Moyſe Nomb. Moyſe.
c. 11. verſ. 29. quand on luy annonça que Eldad &
Medad propheriſoient en l'Aſſemblée, & Joſué inter-
pella Moyſe de les empeſcher, dont Moyſe l'increpa,
diſant: pourquoy és tu envieux pour moy? qui me
donnera que tout le peuple prophetiſe? Auſſi ceux-
là, Moyſe & ſaint Paul, avoient le ſaint Eſprit, &
vous ne l'avez pas, ains eſtes pouſſez de voſtre arro-
gance, envie, cupidité, ambition. * Si Calvin vo- 76
ſtre pere, Prophete, Apoſtre (tel l'appellez par vos
livres imprimez non ſeulement à Geneve: mais auſſi
à Lyon) ſe fut contenté de la bonne & ſainte doctrine
des Maiſtres Philippes Melancthon, Martin Bucer,
Eraſme, Sacer, George Major, Alexandre Aleſius,
& autres inſignes Docteurs d'Allemagne, & les eut
ſuivis: ou à tout le moins, s'il ſe fuſt contenté de la
bonne doctrine & reformation faite par le don de
Dieu, & par le miniſtere dudit Bucer à Berne, & és
Egliſes des païs ſubjets audit Berne, leurs voiſins,
Protecteurs de Geneve, par la faveur & aide deſ-
quels l'Evangile eſt entrée dans Geneve: Si, dy je,
ledit Calvin s'en fuſt contenté, & euſt ſuivi leur train,
comme il devoit, & ne pouvoit mieux faire. Premie-
rement il n'euſt eu que faire de forger nouvelles opi-
nions & hereſies, ny nouvelle forme d'Egliſe, con-
traire à toutes les autres dés & depuis quatorze cent
ans. * Secondement il n'euſt eu que faire de ſe met- 77
tre en danger de ſa vie pour ériger un Conſiſtoire à Beze en ſa Preface ſur Joſué.
Geneve, contre le vouloir du Magiſtrat & des Bour-
geois, & pour y parvenir d'eſtre en danger de gran-
des ſeditions, de meurtres, & rebellion contre le Ma-
giſtrat: comme n'agueres depuis ſa mort, ledit Beze
a fait imprimer entre les grandes loüanges dudit Cal-
vin, dont par ſa faute de bonne matiere, il a pris les
vices pour matiere de loüange. Bien eſt vray qu'au- La Papauté de Calvin.
trement ledit Calvin ne fuſt pas devenu Pape ny He-
reſiarche: il fut demeuré un ſimple heretique privé,
& n'eut pas fait ny peu faire ſi grande multiplication
des gens de ſa nouvelle ſecte, comme il a fait au
moyen & par vertu de ſon Conſiſtoire, ny érigé peu
à peu pluſieurs autres Conſiſtoires dépendans du ſien,
ayans le ſerment à ſa doctrine, plus exprés, & plus
violentement liez, que jamais ne furent ceux de la
bande de Catilina avec ſang humain, ny ceux de la
ſecte Papale, ny de tous les Hereſiarches qui oncques
ont eſté. * Tiercement en laiſſant ſes propres affections 78
& cupidité de ſurmonter tous autres, & en ſe ran-
geant aux bonnes doctrines & reformations ja faites
és Allemagnes, & à Berne, & en s'acheminant avec
eux par ayde & conſeil mutuel, ſans rien inventer de
nouveau, il euſt avec eux converty & reduit à l'Evan- Seditions & grands troubles en France pour l'ambition des Calviniſtes.
gile, & à bonne & paiſible reformation, la pluſpart
de la France, en plus brief temps, & ſans ſeditions, pil-
leries, ſaccagemens, meurtres, deſtructions de cha-
ſteaux, villes & païs qui ſont advenus en France: le
tout

tout pour ſatisfaire à l'ambition dodit Calvin, c'eſt
à dire, à la reception des hereſies, & à l'obeïſſanca
de ſes Conſiſtoires uſurpatifs, leſquels tous dépendent
de luy: & ne veulent ſouffrir autre puiſſance, ny au-
tre authorité, ny autre reformation, ny autre conſeil,
ny autre maniere de reformer & policer, que celle
de Geneve baſtie par ledit Calvin en ſondit conſiſtoi-
re, ſouverain de tous ceux de nonveau érigez en
France, avec grand mépris du Roy, de ſa Majeſté,
& Souveraineté, & toute la Nobleſſe, & des Cours
de Parlemens, & de tout Eſtat Eccleſiaſtique & civil.
79 * Et davantage grand nombre de nobles & tres-vail-
lans Capitaines n'euſſent eſté trahis, occis par les
champs, & chaſteaux, eo guerre, ou en leurs mai-
ſons, ou par couleur de juſtice, ny infini uombre de
bons marchands détruits, ne l'euſſent eſté: quoy que

Belle conſolation des Calviniſtes.

fauſſement avec les anciens Attiques l'attribuez à vo-
ſtre fatalité: diſans à ceux qui ſe plaignent d'avoir eux
& leurs enfans eſté détruits par vous, que cela eſtoit
ainſi predeſtiné, & qu'il ne pouvoit advenir autre-
ment: c'eſt la monnoye eu laquelle les payez. meſ-
me quand ne rendez les choſes preſtées. Auſſi ledit
du Molin n'eut eſté, oon tant par fauſſe ſuſpicion,
que par calomnie de ſes debiteurs (qui ſe firent crean-
ciers) chaſſé & pillé eu la ville & aux champs, par les
armes des deux parties, ny ſes meilleurs Livres jettez
és latrines: où la Republiqoe, & tons gens ſtudieux
80 ont heaucoup perdu, ce qu'ils n'euſſent perdu. * Je
reviens à propos de ces méchans conſiſtoriaux d'Or-
leans, leſquels ayans par voyes obliques & menaces,
ſous ombre de la guerre, & de faire venir argent,

Vanterie des Calviniſtes.

comme ils diſoient, fait deſiſter ledit du Molin de ſes
ſaintes leçons, ſe vantoient l'avoir vaincu par l'Ecri-
ture & autorité, & luy avoir imposé ſilence, & s'en
faiſoient accroire, à leurs devotes brebis, l'expo-
ſant en mocquerie à icelles: mais les gens doctes &
meilleure partie des Nobles, & aucuns du ſimple peu-
ple eſtoient bieo de contraire opinion, tellement que
pluſieurs diſoient, que ſi ledit du Molin eut continué
ſes leçons, il luy eut fallu aller au grand Temple
pour la multitude des Auditeurs: parce qu'il diſoit
plus de choſes grandes en une heure, que les Mini-
ſtres n'en diſoient de commuoes en quatre. Ils fu-
rent cauſe luy faire perdre le petit logis aéré, qui luy
avoit eſté promis prés le grand Temple, tellement
que contraint loger en lieux eſtroits & peſtiferez, où
ayant perdu un ſien fils, ſortit le ſecood jour d'Octo-
bre: nonobſtant le danger qui eſtoit par les champs,
& vint deſcendre en la maiſon du ſieur Louville ſon
couſin: dont trois jours aprés il partit pour aller à Al-
81 lonne, Chaſtellenie de ſes enfans. * Mais paſſant par

Villereau lez Chartres.

Villereau, il fut invité & conſeillé d'y demeurer:
car Allonne eſtoit trop prés de Chartres, parquoy ne
voulant tenter Dieu, il uſa de l'hoſpitalité liberale à
luy offerte par le Seigneur dudit lieu, & ſon frere,

Maiſtre Robert Trehet.

joint auſſi qu'il y avoit huit ou dix jeunes Gentils-
hommes qui avoieot leur Maiſtre, Maiſtre Robert
Trehet, qui leur montroit en Grec & Latin: là s'e-
xerça à leur faire leçon & interpretation de l'Evan-
gile en Grec & Latin, & illec dicta & compoſa ſon
Catechiſme, ou petit ſommaire de la doctrine

Louys de Villereau.

Chreſtienne, mis au net en Latin, & en François,
& en Grec, par Louys de Villereau, Gentil hom-
me fils aiſné dudit Seigneur, & le premier de ladi-
te école. Mais devant que le mois fut paſſé, advint
que l'armée ſortoit d'Orleans, & les compagnies
cootraires couroient par tout le pays, tellement que
n'y avoit ſeureté, & eſtoit force audit du Molin de
ſuivre le champ du Prince de Condé, ou de s'en aller
82 en la ville d'Orleans, il ayma mieux aller en la vil-

Siege d'Orleans, où du Molin s'eſtoit retiré.

le, pour pourſuivre ſes eſtudes, au peril d'eſtre aſſie-
gé, comme il advint. * Et pendant le ſiege ayant em-
prunté pluſieurs livres, il trouva qu'il y avoit de
grandes fautes és harmonies des Evangiles faites tant
par Oſiander, que par Calvin, ou autres leurs devan-
ciers, & encore plus en celle faite par Calvin, &
que non ſeulement le texte de l'Evangile y eſtoit of-
fenſé: mais auſſi la verité de l'hiſtoire changée. Par-
quoy il ſe travailla tout l'hyver d'y donner remede,
pour la gloire de Dieu & inſtruction des Egliſes, &
ayant invoqué le nom de Dieu, travailla en telle di-

Et y compoſe ſon union & concordance des Evangiles.

ligence & dexterité, qu'il trouva le vray moyen &
droit fil de l'harmonie, conference & union des qua-
tre Evangeliſtes, ſans rien changer, muër, ny tranſ-
poſer du texte, & en mettant en évidence le vray
cours de toute l'hiſtoire Evangelique: Il le fit pre-
mierement en François, pour en faire premierement
participante toute la France, mais prévoyant l'en-
vie & malice des Calviniſtes, qu'il avoit ja experi-
menté, il la miſt en Latin, pour premierement lo
ſemer és Allemagnes, où il ſçavoit que les gens do-
ctes & Miniſtres de la parole, ſont plus équitables,
& non ſujets à paſſions & calomnies, comme leſdits
Calviniſtes. * Ledit ſiege levé, & l'Edit de Pacifica- 83
tion publié, il le porta en ladite Chaſtellenie d'Al-
lonne, où il le fiſt lire & publier par les Officiers, &
à iceox, & à tous les ſubjets & habitans ſur ce aſ-
ſemblez enjoint de les garder, & obſerver, avec dé-
fenſes d'y contrevenir, mais de vivre en paix, ſous la
craiote de Dieu, en l'obeïſſance du Roy, & de leurs
Superieurs, & de la Juſtice: avec une priere pour la
bonne proſperité du Roy, & pour le bien & tranquil-
lité de l'Eſtat du Royaume. Et voyant qu'il n'y
avoit ordre d'aller à Paris, pour la rebellion de la fol-
le populace, s'en alla à Lyon, portant pluſieurs de
de ſes compoſitions preſtes à imprimer, tant ſur le

Laquelle il porte à Lyõ pour imprimer.

Droit Civil, que ſondit Catechiſme pour ſa briéveté
fut imprimée en quatre ou cinq jours, devant que les
Miniſtres du lieu eo euſſent rien ſceu, tant qu'il en
donna à deux d'iceux, s'offrant à leur correction, s'ils
y trouvoient à corriger ou émander par la parole de
Dieu. * Leſdits Miniſtres en particulier ne luy en 84
faiſoieot aucune difficulté, & meſme Maiſtre l'An-

L'Anglois Miniſtre de Lyon.

glou un des principaux, & des plus grands & anciens
luy dit en la place publique, devant tout le monde, à
l'iſſuë de ſon preſche, qu'il avoit veu ce que luy avoit
donné, & le trouvoit boo, & qu'il deſiroit que ſem-
blables œuvres fuſſent miſes en lumiere pour l'inſtru-
ction de l'Egliſe. Icy me ſouvient d'un ancien Pro-

Note.

verbe François: les Chanoioes ſont gens de bien,
mais le Chapitre oe vaut rien: car quoy qu'il y en ait
aucuns équitables en particulier, toutesfois aſſem-
blez en leur Chapitre, ils concluënt pour leur avari-
ce & ambition, & autres propres paſſions. * Auſſi 85

Les Conſiſtoriaux de Lyon condamnent ledit Catechiſme.

quand leſdits Miniſtres fureot ſur ce aſſemblez en
leur Conſiſtoire, ils conclureot que ledit Livre eſtoit
ſeditieux & heretique, ſchiſmatique, & pernicieux:
ſans toutesfois cotter un ſeul erreur, & ſans qu'ils
oſaſſent jamais ſur ce appeller ledit du Molin, ſça-
chans qu'ils leur réponderoit trop bien: ny publier
leurdite cenſure, afin que leurs erreurs, hereſies &
cupidité de domination ne fuſt découverte devant
qu'ils fuſſent aſſez forts pour la maintenir: auſſi ils
ſçavoient bieo que toutes perſonnes de bon ſens, &
jugement, & principalement ceux qui avoient veu le
Livre, trouvoient ledit Livre bon & utile. * Mais pour- 86
quoy les jugiez-vous ſeditieux & ſchiſmatiques,
comme depuis avez bien oſé dire en pluſieurs lieux?
veu qu'il n'y a rien qui ne ſoit bon & conforme à l'an-

Encore qu'il ſoit conforme à l'Evangile & anciens Symboles.

cienne doctrine Catholique, & aux anciens Symbo-
les & Conciles univerſaux, & à toutes les ſaintes
Egliſes reformées és Allemagnes, ſelon l'Evangile &
confeſſion d'Auguſte. Bref les raiſons ſont ſuffiſan-
tes & notoires: La premiere, vous faites comme le
menteur, qui rejette la menterie ſur celuy qui dit
verité, ainſi voulez retorquer vos propres vices ſur

87 ceux qui vous en repreonent. * La ſeconde, vous ne
voulez conformer aux anciens ſaints Peres, qui a-
voient le ſaint Eſprit: & encore ne vous voulez
conformer és autres Egliſes o'agueres reformées és
Allemagnes, & en pluſieurs autres lieux. Car auſſi
en ce faiſant, vous ne feriez qne les enſuivre, & ne
feriez rien davantage, & n'acqueſteriez regne & do-

Fondement du regne des Conſiſtoriaux.

mination. Mais voſtre hut eſt d'acquerir un regne
nouveau, ſous ombre de Religion, & dominer ſur
la foy d'autruy, ſur les conſciences, ſur les bourſes,
forces, & facultez, auſquelles fins, vous faut premie-
rement nouvelle doctrine, deſtructive de toutes au-
tres. Secondement nouvelle authorité, ſurpaſſant
toutes autres: ce que ne pouvez faire ny maiotenir
88 ſans vos maudits Conſiſtoires. * Parquoy le moyen
deſquels premieremeor ce qui eſt quelque peu diffor-
me à voſtre doctrine, ou à voſtre uſurpatoire autho-
rité, vous le jugez heretique, ſeditieux, ſchiſmati-
que: car ainſi juſtice & verité ſont ſeditieuſes, erro-
nées & ſchiſmatiques, au regard du regne de fauſſeté
& tyrannie. Jeſus Chriſt meſme eſtoit ſeducteur &

Sus nombre neuf.

heretique, pour le regard des Rabins, & Synagogue
ou Conſiſtoire de Jeruſalem. Secondement par ver-
tu de voſtre Conſiſtoire (que fauſſement appellez
l'Egliſe, & luy attribuez toute l'authorité & puiſſan-
ce de l'Egliſe) vous, dix ou douze teſtes conjurées
en un chaperon, vous faites craindre & obeïr de tous
par vos cenſures & maledictions privées, que faites
accroire eſtre de toute l'Egliſe, qui n'eo ſçait rien:
ainſi avez entrepris le regne, tyrannie ou Oligarchie
89 ſur icelle. * Mais s'il y a un ſeul erreur au Catechiſme
dudit du Molin, que ne le cottez-vous? on que n'a-
vez-vous écrit contre depuis trois ans? Mais parce
que n'y eſtes nommez, vous avez diſſimulé: & neant-
moins par deliberation de voſtre Conſiſtoire à Lyon,
en May l'an 1565. avez envoyé deux des plus meſ-
chans des voſtres non audit du Molin, auquel ils ne
s'oſerent adreſſer, mais à ſon hoſte, & à ſon Impri-

Ils commandent ſupprimer ledit Catechiſme.

meur. leur faire grande reprehenſion de ce qu'ils a-
voient imprimé ledit Catechiſme, qu'ils diſoient er-
roné, ſans dire en quoy: & leur commanderent le
ſupprimer ſans y faire vente, ny diſtribution quel-
conque: Si toſt que ledit du Molin le ſçeut, il fut par-
ler aux principaux dudit Conſiſtoire, pour ſçavoir
qui les mouvoit, diſant qu'il eſtoit preſt leur répon-
dre, s'ils pretendoient qu'il y euſt quelque erreur.

Soûtiennent qu'à eux ſeuls appartient traiter de la parole de Dieu.

90 * Ils dirent qu'il ne falluit autre Catechiſme que ce-
luy de Geneve, & qu'il n'appartenoit qu'à eux à met-
tre la main à telle choſe. Il leur dit, qu'il avoit com-
poſé l'hyver paſſé une conferenee & union ſur les
quatre Evangiles, avec quelques briéves annotations
à la fin d'icelle: qu'il l'avoit auſſi apportée pour faire
imprimer audit lieu, & que premierement il l'a leur
monstreroit volontiers, & mettroit huit jours entre
leurs mains, pourveu qu'ils la priſſent par compte,
en preſence de notables témoins, & qu'ils juraſ-
ſent devant eux de n'en ſouſtraire, & de n'en empeſ-
cher l'impreſſioo, ſinon qu'ils y trouvaſſent choſe
reprehenſible par l'Ecriture ſainte, offrant s'en ſoû-
mettre à leur jugement, pourveu qu'ils ne jugeaſ-

Refuſent les juſtes offres dudit du Molin.

ſent que par l'Ecriture ſainte. Ils ne voulurent fai-
re ny ladite promeſſe, ny le ſerment. Parquoy le-
dit du Molin leur dit qu'il ne leur monſtreroit pas:
car en deux heures ils euſſent dérobé ſon invention
pour l'attribuer à eux meſmes: mais qu'il l'imprime-
91 roit ailleurs. * Ils s'encourſerent fort, diſans qu'il
n'y avoir qu'une harmonie: Il leur dit, qu'il y en avoir

Et diſent la ſeule harmonie de Calvin bonne.

plus de douze: Ils dirent, qu'il n'y avoir que celle de
Calvin qui en fuſt bonne, & que l'on deuſt ſuivre:
Il leur dit, que celle de Calvin eſtoit la moindro, où
il reprenoit ceux qui avoient mieux fait que luy: &
que s'ils avoieot bien veu les Ecritures, ils ſçauroient
quel danger c'eſt en l'Egliſe de Dieu, d'attribuër
tout en un ſeul homme. * Mais eux deſlors conſpire- 92
rent en leur Conſiſtoire de le détruire d'honneur, de
vie, & de biens, & d'entrée de trouver moyen de
le mettre en querelle, & occaſioo de ſcandale: dont
ils donnerent charge à Jacques Roux, du Ruffy, lors

Jacques Roux, dit Ruffy.

Predicant au Temple de Noſtre Dame de Confort
audit lieu: car c'eſtoit le plus effronté & audacieux
de leur Conſiſtoire: il avoit à la priſe ou occupation
de ladite ville, & ſuppreſſion des Eſtats, porté l'eſ-
pee & autres baſtons & armes, aſſailly les maiſons des
notables Bourgeois, qui ne ſuivoient leur faction, ra-
vi & emporté d'icelles pluſieurs biens en ſon logis:
c'eſtoit l'un des deux, deſquels ſus nombre 89. L'au-
tre d'iceux Payen, qui depuis ſix mois de Velouſtier
de Lyon, eſtoit devenu Miniſtre, & Predicant. auſſi
hardy en mauvaiſe langue que ledit Ruffy: mais non
pas ſi exercé à l'eſpée, que ledit Ruffy avoit exer-
cée comme ſoldat, & ledit Payen avoit fait le ve-
loux. * Ledit Ruffy le jour de la Pentecoſte, dit 93
en couvrant ſon mauvais vouloir, à l'hoſte dudit
du Molin, qu'il deſiroit le voir & ſouper avec luy:

Mauvaiſe entrepriſe dudit Ruffy.

dont ledit du Molin qui ne penſoit à nul mal, fut tres-
joyeux, comme auſſi il le receut fort amiablement:
& durant le ſouper ledit Ruffy montra face de toute
ſimplicité & modeſtie, écoutant & épiant les occa-
ſions: aprés entra en pluſieurs propos de l'Ecriture
ſainte, non concernans ledit Catechiſme. Car du-
rant le ſouper ledit du Molin l'avoit prié d'en dire
fraternellement & ſans diſſimulation, ce qu'il y trou-
veroit à redire. * Parquoy ledit Ruffy entra en au- 94
tres propos, deſquels il penſoit que ledit du Molin ne
ſeroit pas inſtruit: mais voyant que ledit du Molin
en parloit ſi pertinemment, qu'il n'y avoit repli-
que, il dégorgea ſes injures audacieuſes, diſant au-
dit du Molio qu'il ne luy appartenoit pas d'en par-
ler, que ce n'eſtoit ſa vocation, qu'il euſt à ſe meſler
de ſes paraphes: luy diſant pluſieurs groſſes injures

Calomnies & injures atroces. Reſiſtance dudit du Molin.

indignes à reciter. Ledit du Molin luy dit, qu'il eſtoit
Docteur devant que ledit Ruffy fut Grammairien,
& qu'il avoit ſa vocation comme Docteur, & exer-
cé & approuvé dés long temps: & qu'il n'euſt ja-
mais penſé que ceux de la profeſſion dudit Ruffy
uſaſſent d'injores & détractions: à la verité il n'euſt
jamais penſé que la profeſſion deſdits miniſtraux euſt
eſté ſi méchamment corrompuë, s'il ne l'euſt à ſon
danger experimenté. * Surquoy ledit Ruffy ouvrant 95
ſa bouche & dents, avec énormes menaces, hauſſant

Menaces dudit Ruffy.

bras & mains comme un ſoldat voulant combattre,
dit qu'il feroit couper la teſte audit du Molio, & le
jetter en la Saone, les feneſtres du logis y reſpon-
doient, & fit tel eſcarmouche, que ſi aucuns de la
maiſon ſe fuſſent joints avec luy (comme il eſperoit)
il euſt étranglé ledit du Molin, & jetté en la Saone,
mais voyant que tous ceux de la maiſon ſe mettoient

Blaſphemes dudit Ruffy.

contre luy, pour défendre ledit du Molin: il ſortit,
criant & blaſphemant non ſeulement aprés ledit du
Molin, mais aprés l'hoſte, & tous les habitans de la-
dite maiſon, diſant qu'ils eſtoient hien méchans de
ſouſtenir & loger un ſi méchant homme que ledit du

Qu'il continuë juſques en la place publique.

Molin, & continua ſes crieries, menaces, & inju-
res, juſques dans la ruë publique, s'efforçant émou-
voir le peuple contre ledit du Molin, ce qu'il ne pût.
* S'il n'euſt crié & injurié que dedans la maiſon, le- 96
dit du Molin n'en euſt parlé: mais voyant qu'il avoit
épaodu ſes crieries & injures, menaces atroces juſques
aux voiſins, & parmy les ruës: il fut contraint de bail-

Le Conſeil de la Juſtice de Lyon.

ler ſa requeſte aux Juges, intitulez: Le Conſeil de la
Juſtice de Lyon, combien qu'ils fuſſent les deputez
& valets dudit Conſiſtoire, afin d'avoir reparation
deſdites injures & ſcandale: dont ledit Conſiſtoire
fut fort empeſché, voyant que ledit du Molin vou-
loit faire interroger ledit Ruffy, & prouver le con-
tenu en l'adjournement libellé. Et firent tant vers les

principaux de la ville, amis dudit du Molin, ſur ce
aſſemblez, ſur Henry Gabiano, que aprés que le-
dit Ruffy ſe fuſt dédit deſdites injures, ledit du Mo-
lin conſentit que ſon adjournement fuſt ſupprimé, à
la charge que leſdits du Conſiſtoire dedans huit jours
cotteroient par le menu les erreurs, ſi aucuns en pre-
tendoient audit Catechiſme, autrement n'empeſche-
97 toient la vente d'iceluy. * Mais tant s'en faut qu'ils
y ſatisfiſſent, qu'au contraire dedans ladite huitaine
ils luy controuverent une calomnieuſe accuſation,
ſous ombre de laquelle ils le firent arreſter priſon-
nier le dix-neufiéme jour de Juin, l'an 1563. & ſans la
droite juſtice & équité de Monſieur le Gouverneur
Seigneur de Soubize, qui ne vouloit croire en paro-
les, ils l'euſſent fait jetter de nuit en la Saone, com-
me ledit Ruffy avoit menacé. Il eſt tout notoire que
de par leur ſouverain Conſiſtoire de Geneve, parti-
rent de jour en jour plus de quarante courans à che-
vaux de poſte, pour de par les principaux Rabbins
de Geneve conciter ledit Gouverneur de faire ſecret-
tement mourir ledit du Molin, comme tres peſti-
lent & indigne d'eſtre ouy: bien ſçachans que s'il
eſtoit ouy il defenderoit bien le contenu en ſondit
Catechiſme, & effaceroit les calomnies à luy impo-
98 ſées, comme il advint. * Car ledit Gouverneur ne
voulant reſſembler Pilate, luy bailla Juges pour l'in-
terroger par quatre fois, il proteſta que comme Con-
ſeiller & Maiſtre des Requeſtes des Roy & Reyne de
Navarre, joint qu'il eſtoit queſtion de matiere d'E-
ſtat, concernant les Edits du Roy, il ne pouvoit
eſtre jugé qu'à la Cour de Parlement de Paris, ou au
Conſeil Privé du Roy, neantmoins que pour l'inſtru-
ction & ſoulagement de juſtice il réponderoit. Ce
qu'il fit & mit entre les mains de ſes Juges un deſdits
Catechiſmes, par lequel il prenoit droit, & s'offroit
luy ſeul à la diſpute contre tous leſdits Miniſtres. On
foüilla ſa chambre & coffre, pour cuider ſouſtraire
ſadite conference & union ſur les quatre Evangiles,
mais il l'avoit déja dépoſee à un ſien amy, au moyen
qu'il n'avoit pas credit de ſon hoſte d'avoir la clef de
ſa chambre, & que chacun, luy abſent, eu ſa cham-
bre: en laquelle on luy avoit ſouſtrait & derobé un
petit Livre, écrit de la main de ſon fils, & addition-
née de ſa propre main, à l'encontre des Anabaptiſtes:
lequel il ne peut jamais recouvrer; ce qui a eſté fait
par leſdits Miniſtres, ou leurs affectez. * Leſquels ne
99 ſe voulans rendre parties, ny venir à la diſpute, le-
dit du Molin fut élargi du tout le 20. jour de l'arreſt
& détention de ſa perſonne: que les Juges Royaux
eſtoient reſtituez, & vouloient bien connoiſtre de
l'injure faite audit du Molin, & luy en faire juſtice,
& reparation, ne luy faiſant demander qu'une ſim-
ple procuration: Leſdits Miniſtres eurent recours
aux amis dudit du Molin, les principaux de la ville,
qui luy dirent qu'il avoit bien dequoy bailler à dos
auxdits Miniſtres, mais qu'il leur fallait pardonner, &
non pas uſer de vengeance: Il leur dit: Et où eſt la
penitence? Toutesfois il ne les voulut pourſuivre,
ny meſme paſſer une ſimple procuration, & s'en alla
en Gaſtinois & en Beauſſe, en maiſons nobles de ſes pa-
rens. Si vous euſſiez eu tel advantage ſur ledit du
Molin, comme il avoit ſur vous, luy euſſiez vous
pardonné, comme il vous a pardonné? Voſtre envie
mordante & vindicative, & malice obſtinée a mon-
100 tré & montre de jour en jour le contraire. * J'avois
oublié que ledit du Molin ne fut pas huit jours dans
Lyon, que ſa bonne renommée épanduë par tout
émeut ceux de Valence à envoyer vers luy, le prier
venir en leur Ville & Univerſité, pour l'illuſtrer de
ſes doctes leçons & de ſa preſence: L'ayant trouvé
enclin, comme amateur des Lettres, & du bien pu-
blic: Voicy venir des plus grands de ladite Ville &
Univerſité, avec mandemens tres-amples, luy offrant
une belle maiſon doctorale, & huit cent livres de ga-
ges par an deſlors, à la charge d'augmenter juſques à
douze cent livres, ſi-toſt que ladite Ville & Univer-
ſité, aprés de ſi grandes pertes & dommages qu'elle
avoit ſoufferts pendant les troubles, ſeroit reintegrée
en ſa fleur: à quoy eſperoient bien-toſt parvenir,
pour la renommée de ſon nom, qui ſeroit ſurpaſſée
par l'excellence de ſes doctes leçons, & infatigable
exercice, & continuation d'icelles. * Mais vous Mi- 101
niſtres conſiſtoriaux l'empeſchaſtes par vos fauſſes &
envieuſes detractions, & par l'authorité qu'avez ja
uſurpee ſur les principaux de ladite Ville & Univer-
ſité. Ce ſont les benefices que vous rendez à ceux qui
ſe ſoûmettent à vous. Il euſt épandu là tous les tre-
ſors anciens de ſa ſcience, annobly l'Univerſité, & en-
richi la ville: dont il n'eut pas tiré argent pour en-
voyer ailleurs, (comme vous faites) ains il l'euſt dé-
pandu là, pour illuſtrer le lieu, ſelon le noble cœur
& zele dont il eſt doüé, vous penſiez le détruire du
tout, & qu'il ne peuſt jamais retourner en ſon pays,
attendu ledit Catechiſme, par luy advoüé & ſouſte-
nu: mais Dieu luy a bien pourveu autrement que ne
penſiez: auſſi à ſon retour a-t'il fait des choſes à la
gloire de Dieu, & au bien de tout le Royaume, d'ex-
cellence & effet admirable & incomparable: à quoy
il n'euſt pas eſté employé, s'il euſt eſté à Valence.
* Mais c'eſt choſe horrible, & ſi contraire à charité 102
chreſtienne, qu'il ne ſe trouve entre tous les Barba-
res & Payens exemple de plus grande & cruelle in-
gratitude, quand l'année enſuivante, au meſme mois
de Juin, ledit du Molin priſonnier en la Concierge-
rie du Palais de Paris, pour avoir fait & ſouſtenu ſon
conſeil contre le Concile de Trente, & que ſon gen-
dre à grands frais eſtoit en Cour, ſuppliant la tres-
illuſtre Princeſſe Renée de France, auſſi la Reyne
de Navarre, de parler pour l'innocence de ſondit
Conſeiller & Maiſtre de ſes Requeſtes: Leſdits Mi-
niſtres s'y oppoſoient, diſans, il a fait un Catechiſme.
Mais ladite tres-vertueuſe Ducheſſe de Chartres, &
de Ferrare, Renée de France, ne tint aucun compte
de leurs abbois & détractions, & ſupplioit prompte-
ment & efficacement pour la délivrance dudit du
Molin. Ladite Royne fut quelques jours refroidie &
empeſchée par ſes Miniſtres, meſmement par un
Merlin, lequel quand on diſoit, que c'eſtoit pour un
des Officiers d'icelle, il diſoit qu'il n'eſtoit perſonne
publique, dautant qu'il n'eſtoit Miniſtre, & qu'il ne
falloit pas ſupplier pour luy, à cauſe qu'il avoit fait &
ſouſtenu ledit Catechiſme, & que Dieu l'en puniſ-
ſoit. Et toutesfois c'eſtoit un ſaint œuvre: Et ſi n'e-
ſtoit pas priſonnier pour cela, comme l'an precedent
il avoit eſté par vos calomnies à Lyon: Mais il eſtoit
priſonnier pour autre cauſe, ſans laquelle vous euſ-
ſiez eſté deſlors chaſſez avec honte & confuſion, com-
me trop meritez. * Mais cependant quelle memoire 103
aviez vous des preceptes de S. Paul, qui commande
ſi ſoigneuſement & ſi ſouvent ceux qui ont labouré
en la vigne du Seigneur. Vous ne direz pas qu'envie
vous tranſportoit. Vous n'avez garde de confeſſer
vos pechez, ce ſeroit déroger à la majeſté du Con-
ſiſtoire. Quoy donc? Vous le monſtriez bien quand
vous diſiez, Il n'eſt pas perſonne publique, car il
n'eſt pas Miniſtre: & ainſi c'eſt belle ſentence de S.
Paul. 1. *Theſſal.* 5. *verſ.* 12. reconnoiſſez ceux qui
travaillent entre vous, & qui ſont pardeſſus vous:
eſt par vous priſe copularivement & reſtrainte aux
Miniſtres, & encore à ceux de voſtre ſecte ſeule-
ment, qu'eſtimiez preſidens pardeſſus tous autres:
auſſi eſt écrit à l'huis de voſtre principal Conſiſtoire:
Nul n'y entre que pour apprendre: il s'entend donc
& pour obeïr. Si hardi d'y cuider aller pour revo-
quer en doute, & encore moins pour contredire.
Mais que direz-vous de ce que ſaint Paul en cette

Modeſtie chreſtienne dudit du Molin.

Malicieuſe & fauſſe accuſation des Conſiſtoriaux ... horrible ... juration des Calviniſtes.

Interrogatoire de du Molin.

Mais leſdits Cõſiſtoriaux l'empéchent par leur envie & détractions.

Le noble cœur & zele de du Molin.

Son conſeil ſur le Concile de Trente.

1. Theſ. 5.

recommandation y comprend les femmes, *Rom* 16.
104 *verſ.* 6. 12. * Or luy eſtant délivré par juſte jugement
du Roy, auquel il dédia ſa Conference & Union des
quatre Evangeliſtes: elle fut finalement imprimée
par étrangers l'an 1565. parce que vous aviez précc-
cupé les Imprimeries de ce Royaume, & uſurpé tel-
le domination ſur la pluſpart de ceux qui y ſervent,
que par deux ans, ne fut poſſible audit du Molin la
faire imprimer, encore qu'il avançaſt les frais: &
ce à cauſe de vos défenſes. Et ſi-toſt que la veiſtes
105 imprimée que fiſtes vous? * Un bon Chreſtien eut
penſé qu'en euſſiez ſceu bon gré à l'Auteur, & loüé
Dieu d'un tel ſi excellent, docte, & fidele œuvre:
mais vous avez fait tout le contraire, comme plus
envieux que chiens, ennemis de verité & pieté, avez
cherché tous moyens de le ſupprimer, & de priver
toutes les Egliſes, meſmement celles d'Allemagne,
d'un tel bien comme dés l'an 1562. Vous avez privé
toute la Chreſtienté du fruit de ſes doctes utiles le-
çons, & interpretations ſur le ſermon de la monta-
gne. Leſquelles ſans voſtre envie & empeſchement
euſſent eſté deſtors parfaites, & communiquées à
tous fidelles, le ſimple peuple meſme à Orleans ap-
perceurent bien voſtre envie, & encore plus à Lyon,
l'an 1563. és mois de May, & Juin, où pluſieurs du
peuple diſoient apertement, qu'il y avoit de l'en-
vie & malice en leurs Miniſtres conſiſtoriaux, veu
que par plus de ſix ſemaines ils n'avoient ſçeu que
dire contre le Catechiſme dudit du Molin, ny prou-
ver contre ſa perſonne, & neantmoins arreſtoient
106 l'un & l'autre, l'œuvre & l'Auteur. * Et deux ans
& demy aprés, en viſitant par vous, ou vos Diacres,
ou commis de voſtre Conſiſtoire, les Imprimeries de
Paris, trouvaſtes la forme du Decalogue écrite de
la propre main dudit du Molin, priſe de la ſainte
Ecriture au vif, avec Annotations en marge de la
meſme ſainte Eſcriture, ſans autre mélange quel-
conque, avec pluſieurs notables figures du vieux Te-
ſtament, au deſſus des deux Tables: & incontinent
en fut de par vous inhibée & défenduë l'impreſſion,
tellement que ledit du Molin fut bien empeſché de
retirer ſa minute trois mois aprés: Car il n'en avoit
peu retenir copie, au moyen que par vos brigues il
ne pouvoit avoir aucun docte Ecrivain, qui ne fuſt
incontinent halené & ſeduit de vous, pour ſçavoir
ſon ſecret, & puis contraint le laiſſer ſans oſer fre-

Du Molin élargi & abſous par le Roy, fait imprimer ſadite Union & Conference.

Leſdits Miniſtres cherchent tous moyens de la ſupprimer.

Empeſchent l'impreſſion des Commandemens de Dieu.

Débauchent les Clercs & Eſcrivains dudit du Molin.

quenter avec luy, de crainte d'eſtre par vous excom-
munié, comme tel, avec toute ſa maiſon, & ceux qui
y hantent l'avez declaré en vos diaboliques Conſi-
ſtoires, & incontinent divulgué par tous ceux de vo-
ſtre ſecte. * Car qui vous a meu de faire prohiber les 107
Commandemens de Dieu, & ladite ſainte Confe-
rence & Union des quatre Evangeliſtes, ſinon l'eſprit
du diable voſtre maiſtre? par lequel auſſi avez ſemé
ce faux méchant bruit en l'Univerſité de Paris, qu'il
vaudroit mieux que ledit Docteur euſt fait imprimer
les Livres & erreurs d'Arrius, que ſondit Catechiſ-
me, & ſadite Conference & Union des quatre Evan-
giles: Et toutesfois vous n'y pouvez cotter un ſeul
erreur. Et ſi ne ceſſez de maudire & calomnier: Ce
que vous n'avez pas commun avec les doctes & ver-
tueux Docteurs Miniſtres d'Allemagne, qui mettent
ledit du Molin entre les témoins de verité, & en ont
écrit de grandes loüanges, voire aprés ſon partement
des Allemagnes, & depuis ſon retour en France:
mais vous avez cela commun avec les Inquiſiteurs du
Pape Paul IV. leſquels & maledictions d'iceux vous
imitez, & ſurpaſſez en cet endroit, parquoy voſtre
méchanceté eſt trop manifeſte. * Et ne la pouvez 108
couvrir de ce qu'avez démaſé & delivré grand nom-
bre de perſonnes en France des groſſieres Idolatries:
Car les Arriens en ont beaucoup plus fait que vous:
Ils ont converty les pays de Thrace, & les Goths, les
Eſpagnes, & grande partie de la Barbarie des Idoles
& Paganiſme à la Chreſtienté: mais ç'a eſté en y mé-
lant leur hereſie Arrienne fort pernicieuſe: Car elle
nioit la Divinité de Jeſus-Chriſt, & la ſainte Trini-
té: mais horſmis ledit erreur ils tenoient les Evangi-
les, les ſaintes Ecritures, les Commandemens de
Dieu, & honneſte diſcipline, comme il appert par les
hiſtoires, & s'ils ne laiſſoient de mener à perdition
éternelle ceux qu'ils convertiſſoient à cauſe dudit er-
reur. * Vous n'avez pas ledit erreur, vous le condam- 109
nez, & en cela vous convenez avec la ſainte Egliſe
Catholique, ſauf encore qu'en aucuns de vos Livres,
aprés voſtre pere Calvin, ne voulez ſimplement re-
cevoir le Symbole des ſaints Peres, faits és anciens
Conciles univerſaux, qui ſe commence en Latin,
Credo in unum Deum, Patrem omnipotentem, factorem,
&c. Parce qu'il y a ces mots, *Deum de Deo*, c'eſt à
dire, Dieu de Dieu, Car ledit Calvin en ſon Synode
à Lozane, l'an 1527.

Leſdits conſiſtoriaux Miniſtres du Diable.

Matthias Flaccus Illyricus in catalogo teſtium veritatis.
Leonardus Fuchſius.

Les Arriens ont plus travaillé que les Calviniſtes.

En ſes Inſtitutions, l. 1. chap 13. ſect. 23. 24.

Deſunt pauca.

COPIE DES ARTICLES PRESENTEZ PAR *Maiſtre Charles du Molin, contre les Miniſtres de la Religion pretenduë Reformée de ſon temps, pour en faire informer.*

LES points ſur leſquels il faut informer ſuivant la Commiſſion de la Cour, du 20. Févtier 1565. à la Requeſte de Maiſtre Charles du Molin, Docteur és Droits, ancien Avocat en ladite Cour de Patlement.

I.

Premierement : que pluſieurs mal-faicteurs & ſeditieux deſirans s'entichir des exactions qu'ils font ſur le peuple de France, ſous ombre de la Religioo, contre les Edits & Ordonnances du Roy, & Arreſts de ladite Cour, font enrôllemens de grand nombre de perſonnes par leurs alléchemens attirez à leur ſecte, dont ils levent grand nombre de deoiers, noo ſeulement chacun an, mais chacun mois, chacune ſemaioe, chacun jour, & continuellement.

I I.

Et qui pis eſt, ils érigent Conſiſtoires par tous les lieux de ce Royaume, où il ſe peuvent nicher, & établiſſeot Officiers, Serviteurs & Diacres, auſquels ils font payer gages par le pauvre peuple, contre l'intentioo & prohibitioo du Roy, & de ladite Cour.

I I I.

Qu'en toos leſdits Conſiſtoires, ceux d'entre eux qui ſe nomment Miniſtres, ſont Chefs & Maiſtres, & ſous ombre de ce, ſe font Maiſtres des Aſſemblées, leur commandent en general & en particulier, prennent connoiſſance de toutes les cauſes qu'ils peuvent, uſurpent Juriſdictioo Eccleſiaſtique & ſeculiere, donnent jugemens diffinitifs & interlocutoires, qu'ils appellent aucunes fois Decrets du Conſiſtoire ou de l'Egliſe, donnent tout le droit & authorité de l'Egliſe à leur Conſiſtoire, donnent défauts, excommunications, ſuſpenſions, condamnations d'amandes pecuniaires.

I V.

Le tout au déceu du Roy, qui jamais n'approuva leſdits Miniſtres ny leurſdits Officiers, & encore moins leſdits Cooſiſtoires, & encore moins leur doctrine, en ce qu'elle eſt fauſſe & erronée.

V.

Détractent des Juges Royaux, les appellans Juges prophanes & iniques, défendans y avoir recours, diſans à ceux qu'ils ont attirez à leur ſecte qui ſont ja une multitude trop grande & intolerable) qu'il faut qu'ils attendent que l'Egliſe ſoit en liberté; c'eſt à dire, qu'ils ayent conquis & uſurpé toute la puiſſance des Magiſtrats : car leſdits Mioiſtres ſe diſent eſtre l'Egliſe & les rebelles à leur Conſiſtoire, ils les appellent rebelles à l'Egliſe.

V I.

Et qui pis eſt, leſdits pretendus Miniſtres vrais mal-faicteurs, ſeditieux & uſurpateurs, ſont gens étrangers, ou envoyez & inſtituez par ceux de Geneve, dont ils dépendent entierement, & auſquels ils ont le ſerment, & y envoyent chacun jour Meſſager, pour avoir leur advis & conſeil pour le ſuivre eo tout, & par tout, aux dépens de peuple François, & des ſubjets du Roy, reduire tout ce Royaume à la ſubjettion & eſtat populaire de Geneve, changer & reoverſer toute la police du Royaume de France, aux dépeos meſme du peuple de France.

V I I.

Font Synodes où ils arreſtent & decretent tout ce que bon leur ſemble, pour augmenter & confirmer leurs uſurpatioos tyranniques, & jurent garder leurſdits Synodes, & les gardent plus étroitement que l'Evangile, combien qu'en leurſdits Synodes y ait pluſieurs choſes heretiques & ſchiſmatiques.

VIII.

Sont ennemis mortels de tous ceux qui dérogent le moins du monde à un ſeul point de leur authorité uſurpée, ou de leurs opinions & erreurs, ne veulent eſtre corrigez d'aucun, encore qu'il ſe montra dire vray, & veulent corriger tout le monde par leur ſeule parole, ſans montrer dequoy.

IX.

Et entr'autres, ſont ennemis mortels dudit Complaignant; parce qu'il dit que leur inſtitution eſt vicieuſe, & qu'ils n'ont point de vocation, & quand ils en auroient ils en abuſent trop lourdement, voulans tout racler comme à la trop nouvelle & miſerable forme de Geneve, par laquelle forme de faire, leſdits de Geneve ont chaſſé leur Comte & Eveſque.

X.

Auſſi ſont ennemis mortels dudit Complaignant, parce qu'il a dit, & dit ſouvent que la confeſſion d'Auguſte, de laquelle ils ſont ennemis, eſt trop plus honneſte, meilleure & recevable que leur raclement & difformation, que fauſſement ils appellent reformation.

XI.

Et meſmement en haine de ce que le Complaignant revenu des Allemagnes, & de Suiſſe; & Franche-Comté, a écrit ſur la fin de la ſeconde partie de ſes Commentaires ſur la Couſtume de Paris, art. 63. num. 19. contre les heretiques, fanatiques & ſeditieux, ſous leſquels ſont principalement compris leſdits eux diſans Miniſtres, leſquels ne pouvans & n'oſans contre ledit Complaignant, détractent de luy, l'appellant fauſſement Atheïſte, Epicurien, Anabaptiſte, non pour autre cauſe que pource qu'il ne veut eſtre de leur ſecte, comme il a rendu raiſon par écrit, taxé & repris pluſieurs de leurs hereſies.

XII.

Que le Dimanche 3. jour de Février dernier, en grande Aſſemblée à Bry-comte-Robert; du haut de leurs chaires ont publié un libelle diffamatoire contre l'honneur ancien & bien renommé dudit Complaignant, le declarant contre verité heretique, ſchiſmatique, ſeditieux, en l'excommuniant, anathematiſant & toute ſa maiſon & famille, & tous ceux qui y frequentent.

XIII.

Et autant en ont fait en leurs publiques Aſſemblées en la ville d'Orleans, & quaſi par tout ce Royaume, en tous lieux où ils ont contre le Roy, & l'Eſtat de ce Royaume, érigé leurſdits ſeditieux Conſiſtoires, meſme à Gallardon, au Cheſne, à Houdan.

XIV.

Qu'au moyen de leurs détractions & impreſſions qu'ils divulguent & exercent par leurs Diacres & Officiers: Ils ont tellement corrompu aucuns des ſerviteurs dudit Complaignant, & intimidé les autres, qu'il y a plus de quatre mois qu'il ne ſçauroit trouver un Clerc à écrire ſous luy, & demeurer avec luy, car il eſt incontinent par eux ſeduit & détourné.

XV.

Il y a plus de quatre mois qu'ils ont par leurs détractions empeſché d'imprimer le Dialogue pris de la verité Hebraïque, & conforme aux Bibles communes, avec Annotations priſes de l'Ecriture ſainte écrites de la main dudit Complaignant, pour le bien public & ſoulagement des vrais Chreſtiens craignans Dieu: auſſi depuis plus de quatre mois ont empeſché & empeſchent l'impreſſion de tous les autres Livres dudit Complaignant, parce qu'en iceux il n'y a rien à l'avantage de leurs erreurs & ambition, mais bien au deſavantage d'iceux.

XVI.

Ils ont uſurpé telle authorité qu'ils commandent ſur les Imprimeurs & Libraires de ce Royaume, & ſur les ouvriers & Miniſtres d'icelles, & à ce uſent de cenſures & menaces, meſme pour empeſcher les Livres du Complaignant, & ont bien oſé affermer qu'il vaudroit mieux imprimer les erreurs d'Arius.

XVII.

Ils ont voulu perſuader à la femme dudit Complaignant qu'elle ſe pouvoit & devoit remarier à un de leur ſecte, parce que comme ils diſent, il a délaiſſé la Foy & l'Egliſe, ce qu'ils entendent de leur ſecte.

XVIII.

S'il y a aucun Eccleſiaſtique, Curé ou Vicaire, ou autre de l'Eſtat Eccleſiaſtique de France qui veüille faire ſon devoir ſelon l'Evangile, & les ſaints anciens Conciles de l'Egliſe Catholique, ils le prohibent & empeſchent, diſans qu'il ne luy appartient pas, qu'il n'a pas de vocation, & qu'il n'y a aucune vocation que de Geneve, ou de leur ſecte, & qu'il n'appartient à aucun de traiter des choſes ſaintes, ou appartenantes à la Religion, s'il n'a par eux eſté premierement examiné & approuvé, & imbu de leurs erreurs, & fait le ſerment à iceux, & ſignamment de garder la doctrine qu'ils ont propoſé par leur Catechiſme, de point en point, combien qu'il y ait pluſieurs groſſes erreurs & hereſies qui ont eſté nommément corrigées par ledit Complaignant.

XIX.

En un de leurs Synodes en Automne dernier, plus de trois cent ou deux cent deſdits pretendus Miniſtres ont ſigné la cenſure & condamnation du Livre dudit Complaignant, fait n'agueres ſur les quatre Evangiles qui eſt ſon dernier Livre; & ce ſans cotter un ſeul erreur, & ſans luy avoir communiqué, ny parlé à luy, tranſgreſſant la forme ordinaire établie par Jeſus-Chriſt, & par S Paul, & preferant eux-meſmes & leur authorité uſurpatoire & ambition à l'amour de Dieu & du prochain, & à l'eſtat public.

XX.

Ils ſçavent bien qu'il n'y a aucun erreur à tout ce qu'ils y reprennent, ſe trouvera eſtre verité à la diſpute, c'eſt ce qui leur fait mal; Ils veulent eſtre juges & parties. Encore le Lundy 18. jour de Février dernier, nonobſtant la complainte faite deux ou trois jours auparavant par ledit Complaignant, en ladite Cour de Parlement: ils ont eſté ſi hardis de faire & prononcer défenſes reelles & actuelles de par leur Conſiſtoire aſſis à Paris, & ce en pleine ruë à un Libraire de ne vendre ou diſtribuer aucun des Livres dudit Complaignant, combien que ledit Libraire ne ſoit de leur ſecte.

XXI.

Ledit Complaignant eſt bien entré plus avant en la doctrine en ſon petit Catechiſme; ou ſommaire de la Religion, qu'il a fait contre eux en l'an 1562. mais combien qu'ils en fuſſent enflammez de vengeance, ils ſe ſont abſtenus de le cenſurer expreſſément, parce qu'ils n'y ſont nommez, mais parce qu'ils ſont nommez & repris aux Annotations ſur leſdits quatre Evangiles, combien qu'ils n'y ſoient point ſi avant repris que ſur ledit Catechiſme, ils ne ſe ſont pû contenir, car ils aiment mieux leur gloire, ambition & reputation du fol populaire que l'Evangile, comme ils ont bien montré en brûlant publiquement par les Bourreaux le propre texte de l'Evangile, parce que ledit Complaignant n'a pas dit, *ſermo erat in principio*, comme ils déduiſent les ſaints Livres: mais a dit, *in principio erat Verbum*, avec tous les anciens Docteurs, & avec toute l'Egliſe Catholique: & toutesfois leſdits quatre Evangiles eſtoient ſeparez des Annotations dudit Complaignant, qui en avoit auſſi obteſté, ſur la vengeance de Dieu, tous Imprimeurs qui ont fait ainſi, & ſeparé leſdites Annotations en cahiers à part, & toutesfois les Miniſtres ont tous condamné & brûlé publiquement par leur ſentence, & fait faire amande honteuſe à un de ſes Imprimeurs, natif de Tournay, paſſant par Geneve, aprés l'avoir trois mois rudement tenu priſonnier, & ſans les prieres de quelque grand Seigneur ils l'euſſent fait mourir, comme ils en ont fait mourir pluſieurs autres, tout cela fait par intelligence & communication du conſeil deſdits Miniſtres, eſtans par deçà avec eux eſtans à Geneve, deſquels ils dépendent comme de leur nouveau Pape.

XXII.

Un Jean Morelli natif de Paris, qui eſtoit de leur ſecte, pour avoir écrit que les Miniſtres entreprenoient ſur la police, & que leurs Conſiſtoires eſtoient uſurpations illicites, a eſté par eux excommunié & retranché, & ſon Livre brûlé à Geneve: ils ne brûlent pas encore les Livres en France, ils attendent qu'ils y ſoient auſſi grands Seigneurs qu'ils ſont à Geneve pour en executer autant & davantage.

XXIII.

Ils ont fait le pareil, contre un de Villiers qu'ils ont retranché & excommunié, parce qu'il avoit dit qu'ils entreprenoient ſur la police.

XXIV.

En l'an 1562. en Juin, dés le commencement de leur entrée à Orleans: ils voulurent faire

retrancher & excommunier Pierre Pettochel, dit Perroceli, parce qu'il avoit dit que la confeſſion d'Auguſte eſtoit bonne.

XXV.

Ils ne veulent rien recevoir que la forme & doctrine établie à Geneve, qui eſt fauſſe, pernicienſe & ſeditieuſe : car s'il falloit qu'ils fuſſent ſubrogez au lieu des Curez, Doyens, Prieurs, Abbez, Eveſques & Archeveſques, comme ils aſpirent & pretendent de toutes leurs forces, & par toutes caurelles, hypocriſies & obſervations, le Royaume de France ſeroit anichilé, & eſtant deſemparé de ſes forces ancieones, tomberoit eo proye à ſes ennemis.

XXVI.

Ils dogmatiſent publiquement, & en leurs Livres, qu'il faut eſtre Papiſte ou Huguenot, & en font un article de leur foy, contenant tres-pernicieux poiſon : car par cela ils condamnent & reptouvent : Premierement la confeſſion d'Auguſte, receuë par les principaux Princes d'Allemagne : Secondement ils condamnent & retranchent toutes les Egliſes reformées, ſelon l'Evangile, forme & diſcipline de la primitive Egliſe, ne tenans la forme de Calvin & Geneve : Tiercement, ils tetranchent & condamnenr toutes perſonnes doctes craignaos Dieu, & de ſincere vie & conſcience, leſquels reverenr la ſainre Egliſe Catholique ancieone, & ſe tieonent à icelle, ſuivanr les ſaintes Ecritures, anciens Symboles & Conciles generaux & conſeotement des anciens Auteurs ; Er comme ils ne peuvent approuver les abus qui ont eſté inventez & adjouſtez depuis le temps & regne de Charlemagne & ſes enfans, auſſi moins peuvenrils recevoir & approuver les deſtructions & hereſies, & uſurpations des Calviniſtes, qui ſçavent bien que facilement ils déferont les Papiſtes, comme ils onr commeocé les repreſenter au peuple comme obſtinez en idolatries, pour quelques erreurs trop lourdes & groſſieres qu'ils ont eu, par meſme moyen, ils ſe repreſenrent au peuple ignorant, comme Anges de lumiere, infaillibles & irteprehenſibles, & ainſi uſurpent l'authorité & domination ſur toutes choſes.

XXVII.

Auſſi ſur toùtes choſes, ils maintiennent le contenu de leur Catechiſme de Geneve, où il y a trois hereſies qui ne ſont pas manifeſtes au peuple par eux abuſé : mais ſeulement aux doctes, & leurs aurres Livres contiennent grand nombre d'autres hereſies deſtructives de la Foy Catholique, & l'eſtat public, ainſi leur ſecte eſt tres-dangertuſe, tant à la Foy Catholique, qu'à l'eſtat public de ce Royaume.

XXVIII.

Non contens d'avoir entrepris domination ſur la foy d'un chacun, ſut la doctrine, ſur toute la police & juriſdiction Eccleſiaſtique, en débtiſant & uſurpant : ils ont entrepris ſur la police Seculiere, meſme des trois Eſtats, en détruiſant l'authorité d'Iceux, changeant & muant les couſtumes de tout temps receuës par les trois Eſtats, approuvées par le Roy, & les Cours do Parlement, meſmement oſtaot le droit d'aiſneſſe des fiefs, & entre les Nobles, pour mettre égalité populaire entre rous les enfans, comme l'on fait à Geneve, & de fait l'ont ainſi renu en leurs Conſiſtoires & Preſches, en leurs ſermons, & meſmement un Miniſtre de Chinon qui l'a preſché devanr le peuple publiquement à Eſtampes, au mois de Février, l'an 1560. en la preſence meſme des geos & Officlets de la Reyne de Navarre, & de grand nombre de Nobles de Beauſſe, diſant & dogmatiſant que les eofans des Nobles ſoot tous égalemenr enfans comme iſſus de roturiers, & tous enfans d'Adam, & qu'ils doivent partir égalemene de droit naturel & divin, nonobſtant les couſtumes & droit d'aineſſe comme abuſif, & de fait, ſuivant leſdirs preſches ſedirieux & ertoncz, pluſieurs puiſnez en pluſieurs maiſons nobles de ce Royaume, peu aprés leſdits preſches ſe ſont mutinez coorre leurs aiſnez, pour avoir de fait & de force partage égal, & s'en ſont enſuivis pluſieurs meurtres & deſtructions de maiſons nobles, meſmement ceux de la Ronce au Duché d'Orleans, depuis l'an 1561. Er pis ſera ſi leſdits Conſiſtoires onr lieu, pareillement en l'an 1564. y a eu gros mutinement pour cette occaſion eo la maiſon de Dorges entte les enfans, juſques à port d'atmes.

XXIX.

Auſſi ils entreptennent ſut les Loix des mariages, tant Eccleſiaſtiques que civlls, en font de nouvelles, marians les conjoints en degrez de conſanguinité prohibez, nonobſtant la ſpeciale prohition de l'Edir du Roy, meſme attentent de marier les deux ſœurs à une meſme perſonne, & les enfans de deux fieres & ſœurs, enſemble ce qui leur ſert pour augmenter leur ſecte, & attirent tous ceux qui ſont convoiteux de telles choſes.

XXX.

XXX.

Et outre, quant aux contracts de mariage il les veulent voir juger, & ordonner des pactions & advantages en leurs Conſiſtoires, & pareillement des partages des meubles & immeubles, & ſelon la valeur des biens ils impoſent tributs & penſions qu'ils reçoivent, & en diſpoſent, pour entretenir leurs forces & tyrannies au grand détriment du Roy, & de ſes ſubjets.

XXXI.

Plus entreptenans ſur les Univerſitez, dreſſent Colleges publics & particuliers, & façonnent la jeuneſſe à leur cordelle pour haïr & abhorrer tout ce qui n'eſt de leur ſecte & Conſiſtoire, c'eſt ériger un nouveau regne dans le Royaume, ennemy de tous les Eſtats, & Magiſtrats d'iceluy, & de la Couronne.

XXXII.

Si quelqu'un de leur ſecte porte habit Eccleſiaſtique ou d'Officier Royal, comme bonnet carré, robbe de Preſtre, ou autres tels habits honneſtes, il eſt repris par leſdits du Conſiſtoire, condamné en amande & ſuſpens pour un temps, qui eſt d'entrée, nourrir ſchiſme, haine & diviſion entre le peuple; & enfin comme de jour en jour ils demeinent les plus grands en nombre, gagnent le peuple à leur intention & façon populaire, & faire une Republique nouvelle, comme ils ont fort commencé.

XXXIII.

Et où ils ne peuvent de pleine arrivée rompre, ils tirent: car les Eccleſiaſtiques, leſquels ils ne peuvent incontinent tirer à leur ſecte, ils les dégouſtent tellement qu'ils leur font peu à peu laiſſer leurs Offices, pour les attirer peu à peu à leur nouvelle forme & maniere de vivre: & auſſi où ils ne peuvent dés à preſent regner du tout, ils regnent dés à preſent en grande partie, avançant touſiours plus avant comme appareillez, & combattans à la conqueſte, auſſi par toutes les hiſtoires ne ſe trouve ſecte qui ait tant conquis, tant immué, tant levé de deniers, tant attiré de gens en ſi peu de temps.

XXXIV.

Parce que le Complaignant n'a voulu conſentir aux abus & uſurpations ſuſdites, ils ont conſpiré contre luy, & dés plus de cinq ans n'ont ceſſé, & ne ceſſent de médire & détracter de luy. Signé, CHARLES DU MOLIN, avec paraphe.

COPIE DE L'INFORMATION FAITE A LA REQUESTE de Maiſtre Charles du Molin, de l'Ordonnance de la Cour, en vertu de la Commiſſion d'icelle, du 20. jour de Février 1565. par Boutherouë, Huiſſier en la Cour.

Le commencement du Procés verbal eſt perdu: ce qui reſte commence en ces termes.

ME requerant que j'euſſe à informer du contenu en icelle, circonſtances & dépendances des Articles par luy baillez, ce que je luy ay accordé, & pour ce faire, pris & appellé avec moy pour Adjoint, Jean Rivereau Praticien en Cour, luy demeurant en cette ville de Paris, auquel j'ay fait faire le ſerment en tel cas requis & accouſtumé, de ne declarer, ny reveler le contenu en la preſente information, ce fait en ſa preſence, en mon hoſtel, ſcis prés la Chapelle Mignon, m'a eſté de la part dudit du Molin, produit les témoins cy-aprés examinez: la depoſition deſquels, enſemble leurs qualitez, demeurances, & âges. J'ay pris & redigé par écrit, aprés le ſerment ſolemnel par eux fait, en tel cas requis & accouſtumé, ainſi & en la forme & maniere qui enſuit.

Du Vendredy premier jour de Mars 1565

MAiſtre Robert Trehet eſtudiant en l'Univerſité de Paris, demeurant au College de Coqueret, âgé de 34. ans ou environ, témoin produit de la partie dudit du Molin, ouy & interrogé ſur le contenu de la Requeſte, faits & articles à moy baillez par ledit du Molin, a dit qu'il a bonne connoiſſance dudit du Molin, depuis ſix ans en ça, ou environ, tant

pour l'avoir veu aux maiſons des Peres de ſes eſcolliers par pluſieurs fois, que depuis en ſa maiſon de cette ville; Et outre, a dit ledit dépoſant qu'il connoiſt pluſieurs Miniſtres tenans le party & doctrine de Geneve, meſmement un nommé la Valée, Louys Sureau dit des Roziers, un nommé Monſieur Truquet, un nommé de Leſpine, Virel, de la Fontaine natif de Chaſteaudun, & autres deſquels il ne ſçait le nom ny ſurnom: mais qu'il les reconnoiſt bien s'il les voyoit, & dit que bonnement on ne peut ſçavoir leurs noms, parce que de jour en jour changent de ruë, ils changent leurs noms, & ſi a dit leſdits Valée & Sureau eſtre demeurans en cette ville de Paris; ledit Truquet au Bailliage d'Eſtampes, ledit de Leſpine ſe tient à cinq ou ſix lieuës d'icy, mais on ne ſçait le nom du bourg ou village, ledit Virel ſe tient à Bry-Comte-Robert, & quant audit de la Fontaine ne ſçait où il ſe tient de preſent, ſinon qu'il l'a connu à Orleans autrefois, leſquels Miniſtres ſus-nommez, & autres generalement qui ſont en France, uſurpent la police de France, & ne pretendent autre titre, authorité, ny vocation, n'y n'en reconnoiſſent autre quelle qu'elle ſoit, ny autre Magiſtrat Eccleſiaſtique, n'y ordre legitime que celuy de Geneve, ou ſelon la forme & maniere de faire d'iceux qu'ils reconnoiſſent comme leur premier Magiſtrat & inſtitution: font enrôllement de tous ceux & celles qui reçoivent leur doctrine, & approuvent leurſdites vocations, font direction & eſtabliſſement par tout où ils peuvent avoir lieu de preſcher, Conſiſtoires, ſerviteurs, ſurveillans, Diacres, & autres Officiers dépendans de leurdit Conſiſtoire, levent de grands deniers de jour en jour, & d'heure en heure, & font bourſes communes pour l'entretenement & avancement de leur authorité & eſtabliſſement de leur Magiſtrat, Conſiſtoires auſſi pour ſurvenir à l'entretenement, ſolution & penſion des Miniſtres, des Diacres, ſurveillans, & autres, qui n'ont revenus ſuffiſans, & pour l'entretenement des Eſcholes publiques & particulieres qu'ils dreſſent, où l'exercice de leur Religion pretenduë, a publiquement & particulierement lieu ſemblablement pour l'entretenement de la jeuneſſe, qui n'a dequoy ou moyen d'eſtre inſtruite & entretenuë, auſquels Colleges la jeuneſſe eſt inſtruite & façonnée à leur mode par Precepteurs, ayans leur ferment, & non autres. Tous qui y ſont receus y doivent le ſerment, & proteſtent recevoir & garder toutes les choſes entierement & étroitement qui leur ſont decernées & établies par leſdits Conſiſtoires, ſe ſoûmettent aux Jugemens & Decrets, leſquels y ſont donnez, endurent cenſures, impoſts, tributs & amendes deſdits Conſiſtoires, mis & impoſez en leurs Statuts, tant ſur les perſonnes, que ſur les biens & Imprimeries de ce Royaume. Dit le dépoſant ſçavoir ce que deſſus, tant pour l'avoir veu faire depuis huit ans en çà, & avoir hanté en leurs Conſiſtoires & Aſſemblées, & que le commun bruit eſt tel, parce qu'il a veu faire leſdits roolles, recevoir deniers par les deputez au Conſiſtoire. Davantage, dit ledit dépoſant, qu'ils condamnent & reprouvent tous Livres & Eſcrits quelconques, leſquels contreviennent, ou tant ſoit peu dérogent à la forme de l'Egliſe, police & Conſiſtoires, tant en l'abſence que preſence des parties, ſans aucunement rendre raiſon, ny donner à entendre pourquoy c'eſt; autrement, ſinon dit ledit dépoſant que leſdits Miniſtres diſent que leſdits Livres, Eſcrits & Autheurs d'iceux ſont rebelles au Jugement de Dieu & à ſon Egliſe, qu'ils attachent à l'authorité de leur Conſiſtoire, declarant par leſdits Miniſtres que leur Egliſe eſt la vraye Egliſe Chreſtienne, & hors d'icelle il n'y a point de vocation ny de ſalut: & ſi dit ledit dépoſant, qu'il luy a eſté dit par pluſieurs Miniſtres que les Livres depuis certain temps, & meſme depuis ſix ans en çà, écrits par ledit du Molin, qui touchent aucunement contre iceux Conſiſtoires, où reprouvent tant ſoit peu les erreurs que la forme deſdits Conſiſtoires & vocation, ont eſté cenſurez & reprouvez en leurs Conſiſtoires, Synodes, preſches & Aſſemblées publiques & particulieres, les declarans par eux pleins d'hereſies & blaſphemes contre Dieu, contre l'Egliſe & contre l'ordre qu'il luy a pleu établir, & faire exercer à ſes fideles ſous l'authorité & bonne police deſdits Conſiſtoires, & dit ledit dépoſant qu'auſſi luy a eſté dit & fait commandement, par leſdits Truquet au Bailliage d'Eſtampes, la Valée, Bude, le Clerc, & Perrier, & leſdits le Clerc & Perrier ſurveillant que doreſnavant ſur les peines établies auſdits Conſiſtoires, de ne plus frequenter ny ſes eſcholiers pareillement avec ledit du Molin, ny avec aucuns de ſes gens & famille, ny ſe ſervir & retenir en ſa maiſon aucuns Livres dudit du Molin, principalement le Catechiſme, Union & Harmonie Evangelique, compoſée par ledit du Molin; & ſi dit ledit dépoſant qu'il luy a eſté dit par ledit Bude qu'il vaudroit mieux demeurer ſans Dieu, & ſans Religion, que de frequenter avec ledit du Molin, qui euſt eſté pendu l'année des troubles à Lyon, ſans la Requeſte & faveur de Monſieur le Cardinal de Chaſtillon, & autres Seigneurs eſtans à Lyon, qui eſtoit, comme dit ledit depoſant, & le bruit commun ſur ce que ledit du Molin s'oppoſoit, principalement à l'authorité qu'ils prenoient ſur le Magiſtrat & la police, retenans à eux ſeuls l'authorité d'enſeigner & preſcher, & en empeſchant les autres, meſmes ceux de leur Religion, tant Eccleſiaſtiques que autres, qui n'avoient donné le ſerment & pris l'ordre de leur vocation, à laquelle comme peut connoiſtre & pû voir ledit depoſant, depuis huit ans en ça ou environ, ils ſe lient & attachent la parole de Dieu, & toute préeminence & ordre Eccleſiaſtique, rejettans & abhorrans

toutes les autres Egliſes qui ne dépendent de Geneve, laquelle ſeule vocation de Geneve & autres Egliſes ayant icelle, ils appellent vraye Egliſe & ordre legitime: auſſi dit ledit depoſant avoir entendu par les deſſuſdits Miniſtres & ſurveillans, que ledit du Molin a eſté declaré en leurſdites Aſſemblées publiques & particulieres à Geneve, & par tout ce Royaume & autres lieux qui en dépendent, & tiennent la meſme forme, ſçavoir eſt, en certains lieux d'Allemagne, Eſcoſſe & Angleterre, & prononcé heretique, ſchiſmatique, anabaptiſte, ſeditieux, & perturbateur de leur Egliſe, qu'ils diſent eſtre la vraye Egliſe oppugnant icelle, comme conduit & mené de l'eſprit de Satan, combien que ledit depoſant dit qu'il n'y ait ſedition ou tache de telles impoſtures, en ce qu'il a pû connoiſtre depuis ſix ans en ça ou plus audit du Molin, ny en ſes Eſcrits: Mais que ledit du Molin a eſté fort aſpre & vehement contre les abus qu'il voit regner au détriment de l'Egliſe univerſelle & Catholique, des Republiques Chreſtiennes contre les droicts, & anciennes libertez des Magiſtrats Eccleſiaſtiques & politiques de l'Egliſe Gallicane, & Germanique diſſipez, & en grande partie ruinez par les Conſiſtoires & ordre de Geneve, dequoy ledit du Molin ſe formaliſe grandement, & comme il dit ſouvent, & prevoit par là une grande ruine & deſavantage des ſouverainetez & principautez des anciennes, bonnes, & loüables couſtumes de l'Egliſe Primitive & Catholique, & des polices anciennes. Dit outre ledit depoſant, que leſdits Miniſtres & ſurveillans ſuſdits, luy ont declaré que ledit du Molin & toute ſa famille ſont excommuniez & anathematizez par toutes leurſdites Egliſes, & tous ceux pareillement qui frequentent en ſa maiſon, & que leſdits Livres dudit du Molin ont eſté condamnez & bruſlez publiquement en la preſence de l'Imprimeur, au lieu ordonné & accouſtumé à faire telles choſes à Geneve en Decembre dernier, & que l'Imprimeur en eut à grande peine rechapé: mais à cauſe de ſa jeuneſſe il a fait ſeulement amende honteuſe aprés avoir eſté long temps priſonnier, puis declaré excommunié pour un temps; Et outre dit ledit depoſant qu'il a trouvé pluſieurs Eſcrivains pour ledit du Molin, qui luy ont declaré qu'ils n'y oſoient aller ny demeurer, à cauſe que ledit du Molin eſtoit hay des Miniſtres & autres de leur ſecte qu'ils craindroient de s'en trouver mal, dont les principales compoſitions dudit du Molin ont eſté & ſont retardées principalement ſur les Couſtumes, & autres traitez de Droit & Hiſtoires. Outre dit qu'il a oüy dire à pluſieurs Imprimeurs, meſme à Jacques du Puy, demeurant prés le College de Cambray en cette Ville de Paris, dit le College des trois Eveſques, qu'il leur faſcheroit bien d'entreprendre à imprimer aucuns Livres dudit du Molin quels qu'ils fuſſent, à cauſe qu'il eſt mal voulu & hay de la pluſpart du Royaume, de ceux tenans la part de Geneve, & qu'ils ne voudroient pour rien ſe mettre en telle peine; Dit outre ledit depoſant, que les deniers qui ſont par eux levez, eſt pour payer les Miniſtres, Diacres, & autres Officiers de leur ſecte, & pour ſubvenir aux affaires & neceſſitez requiſes, pour l'entretenement de leur authorité, police uſurpée, qui eſt contre l'authorité du Roy, & de la Cour; & ſi dit le depoſant que leſdits Miniſtres ſe font & conſtituent Maiſtres des Aſſemblées, commandans en general & particulier, prenans connoiſſance de toutes les cauſes qu'ils peuvent, uſurpent Juriſdiction Eccleſiaſtique & Civile, donnent Jugemens & interlocutoires, qu'ils appellent Decrets de Conſiſtoires ou de l'Egliſe, donnant tout le droict & authorité de l'Egliſe à leur Conſiſtoire, donnent defauts, excommunication, ſuſpenſion, & condamnations d'amendes pecuniaires: Dit le depoſant, ſçavoir ce que deſſus, pour avoir aſſiſté en leurs Conſiſtoires & audience, d'opiner & tenir propoſitions publiques de Theologie, meſmes eſtudier en icelle, pour opiner & voir les rôlles des perſonnes tributaires, tant à Orleans qu'en cette Ville de Paris & ailleurs: auſſi pour avoir leu les copies des Decrets & Arreſts conſiſtoriaux, decretez & eſtablis en pluſieurs & divers Synodes, à Lyon, Poictiers, Orleans, Angers, & autres Villes & Provinces de ce Royaume, meſme auſſi pratiqué & veu les Actes & Sentences deſdits Conſiſtoires. Mais, dit ledit depoſant, que leſdits Miniſtres ont de couſtume de prohiber & deffendre en leurs Preſches & autres Aſſemblées à tous ceux de leur ſecte, de ne comparoiſtre pour les differents d'entre eux en quelque ſorte du monde que ce ſoit, pardevant les Juges iniques & prophanes, qu'ils diſent eſtre ſous la tyrannie & obeïſſance de l'Egliſe Papale ſans diſcretion d'aucuns Juges Royaux qu'autres ſubalternes, mais pluſtoſt ſelon leur dire, ſelon le conſeil de ſaint Paul, pardevant Juges fidels, & approuvez dans leurs Egliſes: & dit ledit depoſant qu'aucuns de leurdite ſecte ayans comparu pour leurs differens pardevant Juges Royaux ont eſté condamnez en l'amende par leſdits Miniſtres. Dit outre le depoſant, que la pluſpart des Miniſtres ſont gens eſtrangers envoyez & inſtituez par ceux de Geneve ou par leurs Commis, à ce eſtans en France auſquels ils ont le ſerment, & y ont recours en toutes leurs plus grandes affaires pour ſuivre leur advis & conſeil. Auſſi dit ledit depoſant, que s'il y a aucun de leur ſecte ou autre qui ſçache leur ſecret, & veüille faire au contraire de leur ſecte, ils les pourſuivront de mort, & les declareront leurs ennemis mortels. Auſſi dit ledit depoſant, qu'iceux Miniſtres tiennent que l'Egliſe ne diſpute point, & qu'il faut tenir certain, & reſolu tout ce qui eſt arreſté par l'advis & decret du Conſiſtoire. Plus dit ledit depoſant, qu'iceux Miniſtres ſervent & affirment que ledit du Molin eſt Atheiſte,

& qu'il ne faut en approcher non plus que d'une peſte, & qu'il va contre les ſaints Eſcrits de ceux de leur Egliſe, principalement contre l'inſtitution Catechiſme, & Harmonie Euangelique, & Commentaires ſur le Nouveau Teſtament, compoſé par Mᵉ Jean Calvin, & contre pluſieurs Livres de leurs verſions de la Bible; Et pource que ledit du Molin leur declare apertement la diſpute. Plus dit ledit depoſant, qu'il y a long-temps que leſdits Miniſtres ſoupçonnent ledit du Molin & détractent de luy, parce qu'il eſcoute l'Egliſe Germanique, & prefere la confeſſion d'Auguſte à leur Catechiſme, & ont teſmoignage, comme ils diſent, qu'il eſt leur ennemy, qu'il l'a montré ſelon leur dire ſur la fin de la ſeconde partie de ſes Commentaires ſur la Couſtume de Paris; Dit ledit depoſant ſçavoir ce que deſſus, pour avoir eſté en leur Aſſemblée privée & publique, où les choſes ſuſdites ſe diſoient & declaroient par leſdits Miniſtres; Dit outre ledit depoſant, qu'il a veu les quatorze Articles entre les mains dudit le Clerc ſurveillant en cette Ville alors, & demeurant aux Treillis, prés le College de Coquerel, où ſe tient luy depoſant, par leſquels Articles ils tiennent que ledit du Molin eſt leur ennemy & contraire à leur doctrine, & perturbateur de leur Egliſe; Et outre dit ledit depoſant, que la femme dudit du Molin luy a dit que les Miniſtres luy avoient dit qu'elle ſe pouvoit remarier, attendu que ledit du Molin n'eſtoit de meſme Religion qu'elle, & qu'il n'eſtoit capable de gouverner & habiter avec elle, meſme ladite femme luy dit qu'un deſdits Miniſtres dit qu'elle ſe pouvoit remarier, & luy mirent en propos d'épouſer un vieil homme de leur ſecte, & qu'elle n'eſtoit tenuë de luy tenir la foy, attendu comme ils diſoient qu'il avoit delaiſſé la foy & l'Egliſe de leur ſecte. Dit outre ledit depoſant, s'il y a aucun Curé, Vicaire ou Paſteur de l'eſtat Eccleſiaſtique qui faſſe ſon devoir ſelon ce qui eſt requis en ſa profeſſion, & ſelon l'ordre eſtably par les anciens Conciles & Docteurs de l'Egliſe Catholique, & qu'il veüille reformer ſon Egliſe à l'Evangile; ils l'empeſchent, diſans qu'il n'a point de vocation de ce faire, & qu'il ſe revolte de ſa profeſſion premiere, qui eſt de tenir tout ce que l'Egliſe Romaine croit & tient, & que s'il ſe veut reformer, il faut qu'ils ſe ſoûmettent à eux & à leur police, & qu'il reçoive le Catechiſme & la forme de leur Egliſe, & jure qu'il gardera de poinct en poinct tout ce qui eſt receu en icelle. Dit auſſi ledit depoſant, que trois ſemaines ſont ou environ, Le depoſant propoſa une queſtion au Miniſtre de la Valée, à ſçavoir: ſi les Eccleſiaſtiques ont vocation legitime en l'Egliſe, ledit Miniſtre reſpondit apertement que non, parce qu'ils ne ſont pas envoyez de la vraye Egliſe qu'il appelle de Geneve, mais par celle de Rome, ou, comme ils diſent, l'Antechriſt eſt chef & tous les Miniſtres à luy obeïſſans, Miniſtres de Satan & de l'Antechriſt, & qu'il faut par long-temps que leſdits Eccleſiaſtiques ſoient exercez au Catechiſme; puis propoſent publiquement, & faſſent vœu & ſerment ſolemnel de ne jamais retourner à l'idolatrie, & de garder purement & entierement la forme de leur Egliſe, & obeïr à leurſdits Conſiſtoires. Plus dit ledit depoſant, que deux Miniſtres & pluſieurs ſurveillans: ſçavoir eſt Malo, & ledit Truquet, luy ont dit depuis ſix ſemaines en ça, ou environ, que plus de 200. Miniſtres en ce Royaume avoient ſigné la cenſure & condamnation du Livre dudit du Molin: ſçavoir l'Union & Harmonie Evangelique, diſans qu'elle eſtoit pleine d'erreur contre la doctrine Chreſtienne, meſme que par leſdites erreurs, ledit du Molin ſouſtenoit les ſectes des Arriens, Anabaptiſtes, & qu'il defendoit en dix ou douze poincts la vocation & ſuperſtitions de l'Egliſe Romaine & qu'il sembloit par là qu'il s'y vouloit ranger du tout. Dit outre ledit depoſant qu'il a parlé à trois Miniſtres en divers jours, en meſme ſemaine: ſçavoir eſt, Jean le Bailleur, dit Deſfacher, audit la Valée, & audit Truquet depuis deux mois ou environ, auſquels ledit depoſant a dit qu'il falloit conferer amiablement de la doctrine avec ledit du Molin, à quoy leſdits Miniſtres reſpondirent que leur Egliſe ne diſpute point de ce qui eſt arreſté, & que ledit du Molin oppugnoit leur vocation, & que c'eſtoit un homme opiniaſtre & obſtiné, qui avoit eſté par des plus doctes Miniſtres repris & admoneſté, & qu'il n'avoit jamais voulu ceder à ſon opinion, & qu'il n'y avoit eſperance de le gagner, & qu'ils avoient taſché par tous moyens à Orleans & à Lyon, durant les troubles à le retirer & gagner, & qu'ils y avoient perdu temps; Plus dit ledit depoſant, qu'il a veu & leu le Livre de Morelli natif de Paris, eſcrit & compoſé, comme appert par la lecture d'iceluy, contre les Conſiſtoires & uſurpations illicites ſur la police & republique; Enſemble dit ledit depoſant, qu'il a veu avec ledit Livre la Sentence d'excommunication, par laquelle leſdits Miniſtres avoient excommunié ledit Morelli, & condamné ſon Livre à eſtre bruſlé: ce qui fut fait à Geneve, ainſi que ledit depoſant auroit veu par la Sentence d'excommunication imprimée à Lyon. Dit outre ledit depoſant, qu'il a oüy dire auſdits Miniſtres qu'un nommé de Villiers eſtoit retranché & excommunié de leur Egliſe, pource qu'il oppugnoit leur vocation, & reprenoit leur police. Dit outre ledit depoſant, qu'il a oüy dire auſdits Miniſtres, que Perroceli eſtoit Schiſmatique, & qu'il favoriſoit ſecretement à la confeſſion d'Auguſte: mais qu'il en falloit endurer, pource qu'il avoit ſupport. Dit auſſi ledit depoſant que leſdits Miniſtres & leurs confederez ont grande haine contre ledit du Molin, qui manifeſte les erreurs de leurdit Catechiſme, principalement trois, leſquels erreurs il prouve eſtre contre les Articles de la Foy Catholique, contre leſquels ledit du

Molin a écrit aſſez taiſiblement & couvertement en ſon Catechiſme imprimé à Lyon l'an 1563. Dit outre ledit depoſant, qu'il a oüy preſcher en pluſieurs lieux, tant à Orleans, à Eſtampes, qu'en cette Ville auſdits Miniſtres, que inégalité en partage eſt injuſte, & que les couſtumes ſont iniques, qui donnent tels advantages aux aiſnez, comme expreſſément en Hambourg. Un Miniſtre de Chinon preſchant aux Fauxbourgs d'Eſtampes 1561. concluant par pluſieurs paſſages de l'Eſcriture que nous ſommes tous enfans d'Adam & Eve, & que les enfans d'un meſme pere ont pareille dignité, & qu'ils doivent garder égalité entre eux, & que peu aprés leſdits Preſches il y a eu mutinement entre les freres & heritiers de pluſieurs maiſons nobles, & anciennes, meſme entre les maiſons des ſieurs de ſainᵭe Marie de Bois en Normandie Dioceſe d'Avranches; à la Maiſon de la Varie au pays du Maine, où les freres ſe ſont armez & bandez les uns contre les autres, & ſe ſont abandonnez l'un l'autre, puis aprés addonnez à meurtres & voleries publiques, & deux d'iceux executez par Juſtice; Semblablement eſt advenu entre les ſieurs de la Ronce au Duché d'Orleans, où les freres ont meurtry & ſaccagé l'un l'autre, dont aucuns ont eſté executez à mort au Mans. Dit ledit depoſant ſçavoir ce que deſſus, pource qu'il eſtoit alors au pays où les choſes ſuſdites ont eſté faites. Plus dit & depoſe ledit depoſant, que leſdits Conſiſtoires decretent loix ſur le fait des mariages, & marient les conjoints en degrez de conſanguinité prohibez, en mariant les enfans des deux freres enſemble, & deux ſœurs à une meſme perſonne; & dit ledit depoſant ce que deſſus ſçavoir pour avoir eſté preſent eſdits Conſiſtoires, & veu par leſdits Miniſtres faire les Actes. Auſſi dit ledit depoſant, que leſdits Miniſtres prennent copie des traitez des mariages, & veulent ordonner des pactions en leurs Conſiſtoires, & pareillement des partages des meubles & immeubles ſelon la valeur des biens des parties, afin de ſçavoir en quoy conſiſtent leurſdits biens, & de combien chacun peut aider aux tributs, & penſions qu'il convient faire à l'entretenement des Conſiſtoires, Egliſes, Colleges & aumoſnes qui leur convient faire ſelon leur police. Dit le depoſant ſçavoir ce que deſſus, pour l'avoir ainſi veu faire & pratiquer par leſdits Miniſtres auſdites aſſemblées; Dit auſſi ledit depoſant que leſdits Miniſtres & ceux de leur ſecte, diſent qu'il n'eſt licite de porter habit de Preſtre ou d'Officier Royal au miniſtere deſdites Aſſemblées, comme bonnet carré, robbe longue, ou habit Doctoral, ou autres habits honneſtes accouſtumez porter par les Eccleſiaſtiques, & où il y en auroit aucuns portans tels habits, dit le depoſant, qu'il en ſeroit repris par leſdits Miniſtres comme portans habits ſuperſtitieux, & retenans les livrées ſelon leur dire des teſtes couronnées, & des vendeurs & acheteurs de Juſtice qui ſont devant Dieu, ſelon leur dire, en horreur & deteſtation, leſquels ils diſent qu'ils ne ſont, & ne peuvent eſtre membres de la vraye Egliſe; Dit ledit depoſant, que nul Eccleſiaſtique n'eſt receu à leur Communion s'il n'a longuement fait profeſſion de leur doctrine, & s'il n'eſt approuvé d'eux & baillé le ferment accouſtumé; meſme dit ledit depoſant, qu'il n'eſt licite ſelon leurs Decrets de bailler la Cene à aucun de leur ſecte qui tiendroit aucuns biens & revenus Eccleſiaſtiques; Et dit ledit depoſant ſçavoir tout ce que deſſus, pour l'avoir ainſi veu pratiquer eſdites Aſſemblées, & eſt tout ce qu'il a dit ſçavoir, ſur le tout interrogé. Signé, TREHET, taxé audit depoſant 10. ſols pariſis.

Du Mercredy ſixieſme jour de Mars. 1565.

NIcolas Laurent, Marchand Libraire demeurant à Paris, ruë des Carmes à l'enſeigne de la Trinité, natif de Tournay en Flandres, aagé de 23. ans ou environ teſmoin produit, pour & à l'encontre que deſſus, lequel aprés ferment, a dit connoiſtre ledit du Molin depuis un an en ça ou environ, tant de veuë, frequentation qu'autrement; & a dit que le mois de Decembre dernier, luy depoſant eſtant à Geneve à un Conſiſtoire qui ſe faiſoit audit Geneve à un jour de Jeudy, autrement n'a ſçeu cotter le quantieſme du mois, vid & entendit, qu il fut audit Conſiſtoire mal parlé & detracté dudit du Molin, diſant par pluſieurs Miniſtres, & entre autres par Monſieur Cellabon Miniſtre de ladite Ville, que ledit du Molin n'eſtoit qu'une beſte, & que ce n'eſtoit à luy à eſcrire de la Theologie; & auſſi fut dit par Monſieur de Beze, que les erreurs du Livre dudit du Molin eſtoient ſi grandes qu'aucun en pourroit eſtre deceu. Dit outre qu'auparavant ce que deſſus, fut dit par un nommé Monſieur Trambellier auſſi Miniſtre de ladite Egliſe de Geneve, qui a pouvoir, que ledit du Molin n'eſtoit qu'un chien maſqué, pire qu'une beſte, & qu'il ſe bandoit contre Dieu & ſa ſaincte Egliſe, & que ledit du Molin n'eſtoit qu'un coureur, un tracaſſeur de pays, comme ja il avoit couru en Allemagne, que ſans ſa femme qui vint au ſecours, ledit du Molin eut eu la teſte coupée par les Magiſtrats d'Allemagne. Dit outre ledit depoſant, qu'il a veu donner ſentence par les ſieurs Syndics de Geneve, ſur un Livre qu'avoit compoſé ledit du Molin menant publiquement l'Imprimeur qui avoit imprimé ledit Livre, avec dix ou douze Officiers de la Ville, & le Lieutenant Criminel le Sceptre en la main: ledit Imprimeur dedans l'Hoſtel de Ville, & eſtant ledit Imprimeur entre deux portes dudit Hoſtel de Ville dudit

Geneve, ſentence luy fur prononcée, & condamné qu'il euſt à crier mercy à Dieu, & à Juſtice; & que ledit Livre ainſi compoſé par ledit du Molin ſeroit bruſlé en ſa preſence : ce qui fur fair, & ſi dir qu'il a oüy dire par pluſieurs fois auſdits Miniſtres que ledir du Molin eſt un vray herérique . comprenanr ſon hereſie entre autre choſe ſur l'Incarnation de noſtre Seigneur Jeſus Chriſt. Dit outre qu'ils onr Conſiſtoires en pluſieurs Villes & lieux de ce Royaume, & enrre autres à Lyon, & Orleans. Dit ledir depoſant ſçavoir ce que deſſus, pource que quand il faut demander la Cene, il ſe faur addreſſer auſdits Conſiſtoires; davantage, auſdits Conſiſtoires y a Miniſtres qui ſervent de preſcher divers, qui exhortent à faure de Miniſtres ſurveillans, qui ſervent de garder ſur le troupeau, de vivre en paix par l'Ancien, qui eſt pour diſtribuer l'aumoſne aux pauvres, qu'il verroir par chacuo mois, tant aux maiſons qu'à l'iſſuë du Preſche par chacun jour, lequel argent eſt diſtribué aux pauvres, qui n'onr aucune commodiré de gagner leur vie eſtant de leur ſecte. Dir outre le depoſant que pluſieurs des Miniſtres eſtans en Villes de ce Royaume, ſont envoyez par les advis des Miniſtres de Geneve & des Seigneurs de la Ville meſme : celuy de la Ville de Lyon appellé Monſieur de Gongneux natif de Tours; Dir outre ledit depoſant, que s'ils renoienr ledit du Molin en leur ſubjection en mainrenant les Livres qu'il a fait, ils le pourroient faire mourir, comme ils onr fait bruſler un nommé Servet, qui fur pris en paſſant par la Ville de Geneve, dir ſçavoir ce que deſſus, parce qu'il l'a oüy dire à l'Imprimeur dudit du Molin, que ſes inrerrogatoires furent premieremenr faites : à ſçavoir s'il ne ſçavoir point de Larin pour connoiſtre les erreurs qui eſtoient en ce Livre, dequoy ledir Imprimeur rendit raiſon de ſa foy en peu de jours aprés, & dir qu'il ne ſçavoir aucunement le Larin; dir qu'il a oüy dire par les enfans de la Ville de Geneve, que parce que l'Eveſque avoit fait prendre pluſieurs enfans de la Ville eſtans huguenots, & les retenir priſonniers en ſa maiſon, les enfans s'amaſſerenr, & ayans pris complot de les aller querir au matin, l'Eveſque eſtanr adverty de ce, ſortir de nuict, craignanr la fureur du peuple, & alors les enfans de Geneve s'en allerent querir les priſonniers, rompirent les porres, & emmenerent leſdits. Dit auſſi l'avoir oüy dire il depoſanr par aucuns deſdits enfans de Geneve, leſquels ſont à preſenr aagez de 60. ou 80. ans; dit outre que Monſieur Tramblier l'un deſdits Miniſtres de Geneve, a dir à l'Imprimeur dudit du Molin qu'il euſt mieux valu qu'il ſe fuſt employé à imprimer les Erreurs d'Artius ou aurres Fables, que d'avoir imprimé ledit Livre dudir du Molin, la venre duquel Livre, le depoſant dit avoir eſté empeſché tant à Lyon qu'aurres Villes & lieux de ce Royaume par ceux de la Religion de Geneve, & meſme par les Seigneurs & Magiſtrats dudit Geneve; Dit ourre ledit depoſant qu'il a veu & leu une Sentence imprimée, & qui ſe vend journellement, par laquelle leſdirs ſieurs Syndics & Magiſtrats de ladite Ville de Geneve onr cenſuré le Livre de Jean Morelli, & iceluy bruſlé publiquemenr devanr l'Hoſtel de ladite Ville de Geneve en la preſence dudit Morelli, dir ſçavoir ce que deſſus, pour avoir veu & leu, comme dit eſt, icelle Sentence imprimée. Dir ourre le depoſant, que leſdits Miniſtres ne veulent point recevoir autre doctrine que celle de Geneve, pource qu'ils diſent qu'elle eſt conforme à celle de Jeſus Chriſt, & eſt rout ce, lequel depoſant n'a voulu ſalaire. Signé, Nicolas Laurent, avec paraphe.

Du vingt-quatrieſme jour de Mars. 1565.

LOuys de Villereau, Eſcholier eſtudianr en l'Univerſité de Paris, demeurant au logis de Frederic Morel ruë de Beauvais, à l'enſeigne du Franc-meurier, natiſ de Villereau prés Chartres, aagé de ſeize ans ou environ, teſmoin produit de la partie dudit du Molin, lequel aprés ſermenr fair en la preſence dudir Adjoinr, inrerrogé ſur le contenu en ladite Requeſte & Arricles à moy baillez de la part dudir du Molin, a dir connoiſtre ledir du Molin, rant de veuë que frequentation depuis cinq ans en ça ou environ, meſme pour avoir eſté par pluſieurs fois au logis dudir du Molin pour quelques affaires qu'iceluy du Molin avoit pour le pere de luy depoſant en certains procez pendans en la Coor de Parlemenr, en laquelle ledit du Molin eſt Advocat en icelle, meſme a dit connoiſtre un nommé le Clerc, ſurveillant demeuranr en certe Ville, à l'enſeigne du Cocq-d'Inde, prés la porte ſainct Victor, & un nommé Perrier, auſſi ſurveillant demeurant audir lieu : auſſi connoiſtre Jean le Bailleur, dit Des-facher, Miniſtre, demeurant à Jonviller prés Gallardon, & un nommé de ſainct Martin auſſi Miniſtre, demeurant au Cheſne prés ledir Gallardon, le tour de la ſecte de Geneve, & pluſieurs autres perſonnes de ladite ſecte, deſquels il ne ſçait les noms & ſurnoms, ſinon qu'il les connoiſtroit bien s'il les voyoir, leſquels Miniſtres & ſurveillans font enrollemens de ceux de leur ſecte, qu'ils peuvent retirer à eux; & dir que quand il y en a de pauvres qui n'ont moyen de vivre, leur eſt diſtribué argenr par leſdits Miniſtres, & quand il y en a de riches ſont par leſdits Miniſtres & ſurveillans cotiſez ſelon leur capacité à payer deniers, & rant pour la chambre où ſe fair une exhortation par un Miniſtre, que pour autres choſes; Dit outre que les Miniſtres, ſurveillans, & diacres, onr gages de ceux de ladite ſecte,

dit ſçavoir ce que deſſus, pource qu'il y a plusieors Gentils-hommes de ſon pays, & autres perſonnes à qui il a oüy dire avoir payé pour leur taxe pluſieurs ſommes de deniers; Dit outre luy qui dépoſe qoe leſdits Miniſtres ſe font Maiſtres, & faut que toutes perſonnes de leur ſecte obeïſſent auſdits Miniſtres en tout & par tout; Et dit outre, avoit oüy dire à pluſieurs perſonnes qu'ils tiennent Juſtice, & qu'ils condamnent les perſonnes de leurs differens, ainſi que pourroit faire un Juge Royal; Dit outre qu'il a oüy dire audit de ſaint Martin Miniſtre, eſtant à une exhortation à Gallardon, qu'il ne falloit avoir debat des differends pardevant Meſſeigneors de la Cour de Parlement, ny autres Juges Royaux, comme eſtaos Juges prophanes & iniques, & qu'il falloit accorder un paſſage aux Galates, qui dit, qu'il ne faut avoit raiſon de ſes differends pardevant Juges prophanes, mais pardevant ceux de leur ſecte: Dit outre il dépoſant, que la ploſpart deſdits Miniſtres & ſurveillans en leur exhortation, diſent qu'ils ont eſté envoyez de la part de ceux de Geneve, diſans qu'ils ont le ferment à ceux dudit Geneve. Dit outre ledit dépoſant, que trois ans l'Eſté venant, il a veu partir du lieu prés de Gallardon, pluſieurs Miniſtres juſques au nombre de huit ou neuf, leſquels diſoient qu'ils s'en alloient à Lyon, pour tenir leur Synode, & deux ans auparavant auſſi qu'ils partirent pour aller à Poïctiers tenir ledit Synode; Dit outre qu'il a oüy dire à pluſieurs Miniſtres, meſme audit ſieur de ſaint Martin, qu'ils avoient en horreur ceux qui ne leur accorderoient leur ſecte, & que leſdits de ſaint Martin Miniſtre, & le Clerc ſurveillans ſont ennemis dudit du Molin, dit le ſçavoir, pource qu'ils ont dit à luy dépoſant, que ledit du Molin ne valoit rien, & qu'il eſtoit heretique & ſchiſmatique, & qu'il ne le falloit hanter, & de fait, ont défendu à luy dépoſant de hanter avec ledit du Molin, ainſi que ledit dépoſant l'a declaré, & ce tant au moyen qu'il diſoit que leur inſtitution eſtoit vicieuſe, & qu'ils n'avoient point de vocation, & qu'il falloit garder la confeſſion d'Auguſte, ils ne veulent aucuoement accorder. Et dit ledit dépoſant avoir oüy dire à pluſieurs Miniſtres, qu'il ne falloit accorder icelle comme eſtant non veritable; Auſſi dit il dépoſant qu'ils ont fait un Catechiſme, lequel ils gardent & obſervent, lequel Catechiſme eſt fait à la mode de Geneve, lequel eſt contraire à celuy de l'Egliſe Catholique Romaine, & auquel Catechiſme fait à la mode de Geneve, dit qu'il y a pluſieurs erreurs, ainſi qu'il dit, & s'eſt luy dépoſant s'eſt peu appercevoir en liſant iceluy: Dit outre il dépoſant, qu'il a veu marier pluſieurs perſonnes en diverſes Aſſemblées, par leſdits Miniſtres, meſme à Meſlay prés Chartres. & eſt tout ce qu'il a dit ledit dépoſant. Signé, Louys de Villereau, taxé au dépoſant vj. ſols pariſis.

Du vingt-cinquiéme Mars 1565.

Noble homme Edme de Villereau Eſcoyer, demeurant audit lieu de Villereau en Beauſſe, en la Paroiſſe de Beauvillier en Chartrain, âgé de 45. ans ou environ, témoin produit de la partie dudit du Molin, & interrogé ſur la Requeſte & Articles à moy baillez, lequel aprés ferment en la preſence dudit Rivereau Adjoint, a dit qu'il connoiſt ledit du Molin, tant de veuë que de frequentation, depuis l'an 1552. & meſme depuis l'an 1557. juſques à preſent, tant pour avoir ſolicité quelques affaires & conſulté avec ledit du Molin que autres; Et dit luy dépoſant, qu'il a entendu pluſieurs qui ſe diſoient anciens ſurveillans ou diacres de la ſecte de Geneve, & qu'en leurs faits ils établiſſoient des Officiers qu'ils appelloient anciens Diacres & ſurveillans; Dit auſſi luy dépoſant, qu'il a veu aucuns ſe diſans, & que l'on diſoit eſtre Miniſtres, leſquels à ſon jugement demonſtroient vouloir eſtre mis és premiers rangs, & tenir les premiers lieux. Dit outre il depoſant, qu'il a veu aucuns de leurs Livres, par leſquels il appert qu'ils diſent que tous jugemens contrevenans à la parole de Dieu ſont iniques; Dit outre il dépoſant, qu'il croit que leſdits Miniſtres qui ſont à preſent en France, ſont envoyez ou conſtituez de la part de ceux de Geneve, parce qu'il penſe qu'ils n'ont aucune commiſſion du Roy, auſſi dit il dépoſant qu'il a veu un Livre par lequel le temps de quelques Synodes par eux tenus, tant à Lyon que Poïctiers, eſt cotté; Dit auſſi ſçavoir il dépoſant, que ceux de ladite ſecte veulent garder, & étroitement gardent & obſervent ce qui eſt arreſté & ordoné eſdits Synodes; Auſſi dit il dépoſant que s'il eſtoit en la place dudit du Molin, il ne ſe voudroit trouver en place ny lieu où ceux de ladite ſecte de Geneve euſſent force ou domination ſur luy; Auſſi dit il dépoſant, qu'il a par pluſieurs fois oüy dire audit du Molin, que la confeſſion d'Auguſte eſtoit plus pure, meilleure, & plus recevable que celle qu'ils mettoient en avant. Dit auſſi ledit depoſant, que le commun bruit de ceux de ladite ſecte de Geneve eſt tel, qu'ils diſent que ledit du Molin ſe retire à part, comme diviſé d'avec eux, & n'approuve leur façon de faire; Auſſi a ouy dire à aucuns que ledit du Molin a eſté par eux cenſuré, enſemble ſes Livres, & qu'il avoit eſté par eux detenu priſonier à Lyon, par leur menée & pratique, & auſſi avoit oüy dire que ledit du Molin avoit eſté délivré hors deſdites priſons, par le moyen de Monſieur de Soubize; Auſſi dit ledit dépoſant avoir oüy dire à pluſieurs amis dudit du Molin, qu'ils diſoient audit du Molin

ces mots ou ſemblables. Monſieur il faut couper chemin à ce vice que nous voyons pulluler, & faire que la bouche de ces nouveaux parleurs ſoit cloſe : à quoy ledit du Molin répondit, que c'eſtoit ce qu'il falloit faire, diſant que c'eſtoient Catalomiſtes, faiſeurs de playes, & non gariſſeurs. Dit auſſi avoir ouy dire à aucuns que ledit du Molin ne peut tenir Eſcrivain qui ne luy ſoit incontinent ſouſtrait, & que les Imprimeurs ne font cas de luy, toutefois ne ſçait à quel moyen s'eſt dit, outre il dépoſant avoir ouy à pluſieurs audit temps, que les Miniſtres diſent qu'il n'y a point d'autre vocation que celle qu'ils tiennent : Dit avoir entendu qu'ils ont cenſuré le dernier Livre par ledit du Molin écrit ſur les quatre Evangiles, eux eſtant en grande Aſſemblée, en diverſes fois & divers lieux, & que le commun bruit eſt tel : Auſſi dit il dépoſant avoir entendu que le Livre dudit du Molin a eſté brûlé publiquement, & que le Libraire en a eſté en peine : Auſſi dit il dépoſant qu'il a entendu qu'un nommé Morelli a écrit contre eux, au moyen dequoy y en eut grand debat, & dit ne ſçavoir ce qui en eſt advenu : Auſſi dit avoir entendu que ceux tenant la part de Geneve avoient eu grand debat avec Perroceli, parce qu'iceluy Perroceli avoit dit que la confeſſion d'Auguſte eſtoit bonne & recevable. Dit outre il dépoſant, qu'il a ouy dire à aucuns Miniſtres que l'on les devoit mettre & établir au lieu des Eccleſiaſtiques, pour adminiſtrer la parole de Dieu, & a ouy dire à aucuns deſdits Miniſtres, qu'il faut eſtre Papiſte ou Huguenot, reprouvant la confeſſion d'Auguſte, n'approuvant aucun miniſtere que le leur, & dit n'avoir jamais ouy, ny entendu, ny connu choſe audit du Molin, que devoit d'homme de bien, & eſt tout, &c. Taxé xvj. ſols pariſis. Sigoé, DE VILLEREAU, RIVEREAU Adjoint, & BOUTHEROUE.

TABLE

INDEX GENERALIS
TOMM. QUARTI ET QUINTI
OPERUM
CAROLI MOLINÆI.

A

A Dictionis excluſivæ conſtructio. pagina vigeſima prima. columna prima.
quandoque dictio *A* excludit, quandoque includit. p. 21. t. 4.
A & *Ab* voces excluſivæ & ſeparativæ. p. 42. c. 2. t. 4.
de earum vocum ſignificatione, remiſſio ad Authores, *ibidem.*

Abbas

Commendatarius eſt hodie proprius Abbas, p. 49. c. 2. t. 4.
Abbates conventi per litteras nullam conventûs mentionem facientes, nulla appellatione tueri ſe poſſunt, quominùs reſpondeant, p. 71. c. 1. & 2.
quando & quomodo Abbas & Conventus poſſint ſeparatim conveniri, *ibid.* t. 4.
propter negligentiam Abbatis, an poteſtas corrigendi Monachos transferatur ad Epiſcopum, p. 90. c. 2. t. 4.
quando & quales Abbates teneantur venire ad Synodum, p. 92. c. 1.
conciliatio Capitulorum quæ dicunt Abbates ad ſynodum vocatos venire non compellendos, & eorum quæ dicunt protinùs compellendos, *ibid.* c. 4.
utrum Monachi contradicere poſſint præſentationi Abbatum, p. 144. c. 2. t. 4.
quis fuerit eligendorum Abbatum modus primis Eccleſiæ temporibus, p. 164. c. 2. t. 4.
quæ verò in Gallia noſtris temporibus, *ibidem.*
exempla electorum vel præfectorum Abbatum, & à Monachis Regis aſſenſu, & ab Epiſcopis, vel ab ipſis Principibus, ſua authoritate, ſub prima Regum Francorum ſtirpe, *ibidem.* t. 4.
& ſub ſecunda, *ibidem.*
an tunc eſſent Abbates & Monachi ſeculares, ſicut & Abbatiæ ſecularia Beneficia, *ibid.* c. 2. t. 4.
tandem regularia, *ibid.*
jure Concordatorum electio in nominationem regiam tranſlata, tum in Abbatiis, tum in Eccleſiis & Prioratibus conventualibus, *ibid.*
Abbas, quandoque venit ſub nomine Monaſterii & Monachorum, ſicut Decanus nomine Capituli & Canonicorum, p. 181. c. 2. t. 4.
an Abbas commendatarius ſit proprius Abbas, ut & ipſe verus Titularius, p. 192. c. 2. t. 4.
omni regulari congregationi præſidens, quoquo nomine appelletur, pro Abbate habendus, *ibidem.*
vacante ſede Abbatiali, non ſuccedit conventus in juribus Abbatis, p. 238. t. 4.
de collatione communi Abbatem inter & Conventum, Epiſcopum & Capitulum præſcripta ſingulariter à Prælatis, p. 239. c. 2. t. 4.
de benedictione populi ab Abbate facienda, & tonſura conferenda Religioſis, p. 245. c. 2. t. 4.
Abbas & Abbatiſſa quam ſcientiam & ætatem habere debeant, p. 861. 862.
Abbas an poſſit privare monachum Beneficio ſibi per eum conceſſo, p. 942. c. 2. t. 4.
an poſſint Abbas & Conventus ſtatuere, & an arctentur ad ſtatuta ſervanda, *ibidem.*
Abbas quomodo præfertur Clericis conſtitutis in dignitatibus ſecularibus, & Archidiacono cathedralis Eccleſiæ, *ibid.* c. 2. n. 51. t. 4.
Abbatis tenens locum ut Prior, quando dicatur habere in Eccleſia privilegia ipſius Abbatis, p. 708. c. 1. t. 4.
Abbas an quis dicatur ante benedictionem ubi eſt electus in Abbatem & confirmatus, ut poſſit beneficia tenere, *ibid.* c. 1. & 2.

Abbatia.

quomodo proviſio Abbatiarum facta fuerit primitùs, & quomodo ſubſequentibus temporibus. p. 163. c. 2.
quædam Abbatiæ moventes in feudum ab eccleſiaſticis Prælatis, p. 196. c. 2. t. 4.
Abbatia, ſede vacante, nominato liberata, utrùm novo Abbate adveniente, iterum poſſit onerari, p. 216. c. 1. t. 5.
Abbatia ſecularis eſt ſextum Beneficium Eccleſiaſticum, p. 705. c. 2. t. 4.
Abbatia an ſit Beneficium regulare, & an differat ab Epiſcopatu, p. 707. c. 1. num. 49. t. 4.

Abdicatorius.

Abdicatoriæ reſignationis gradus, p. 24. c. 1. t. 4.
quænam Abdicatoria dicatur reſignatio, p. 14. t. 5.

Abel.

mortem ſuſtinuit Abel à fratre germano, p. 714. c. 2. t. 4.

Abrahamus.

ad hiſtoriam Patriarchæ Abrahami, & ſepulturæ uxoris ejuſdem, p. 39. c. 2. t. 4.
Abrahamus fuit ſacerdos, preſbyter, & propheta, & regnavit in Damaſo, p. 722. c. 2. t. 4.

Abſens.

an Abſenti longâ nimis abſentiâ Beneficium conferri poſſit, p. 67. c. 2. t. 4.
quando expedit Abſentem condemnare, & expellere, p. 126. c. 2. t. 4.

à ſenteptia in Abſentem lata incumbit appellandum abſenti, p. 126. c. 2. 127 t. 4.
quandoque Abſens auditur contra ſententiam in ſe prolatam, p. 127. t. 4.
poſt trinam monitionem vacant ipſo jure, Abſentium beneficia, p. 137. c. 1. t. 4.
ſtudiorum gratiâ clericus Abſens ex indulto Epiſcopi ſui percipit fructus Beneficiorum. ibidem. t. 4.
Abſentes ſtudiorum cauſâ, & Senatores percipiunt fructus Beneficiorum, ibidem.
Abſens in beneficiis requirentibus reſidentiam, non debet privari, niſi monitus. p. 141 c. 1. t. 4.
quid concilio Tridentino, quid Conſtitutione Blæſenſi ſervatum, ut Abſentes priventur beneficiis, p. 141. c. 2. t. 4.
de Abſentibus per decennium expectandis in electionibus, p. 206. c. 1. t. 4.
an electio facta ſit à duabus partibus contemptis, & non expectatis Abſentibus, intra decem dies valeat, nec ne, ibidem t. 4.
ubi & apud quos agendum de contemptu Abſentium, ibid. t. 4.
an Abſens procurandorum negotiorum Eccleſiæ cauſâ, lucrari poſſit etiam quotidianas diſtributiones, p. 210. c. 1. t. 4.

Abſentia.

propter infirmitatem probatâ Abſentiâ condemnatus in expenſas, debet abſolvi, p. 94. c. 2. t. 4.
in indulgentia percipiendorum fructuum in Abſentia non eſt mentio facienda ſtatuti locum jus commune concernentis, p. 137. c. 1. t. 4.

Abſintiacum.

Abſintiaci cupella quid ſit, p. 41. c. 1. t. 4.

Abſolvere.

an liceat in obſidione poſitum, aut transfretare volentem excommunicatum abſolvere, p. 87. c. 1. & 2. t. 4.
de peccatore excommunicato, & authoritate Eccleſiæ ligato, diſputatur à quo abſolvi debeat, ibid. t. 4.
qui fatetur ut Abſolvatur ad cautelam, non eſt præſumendus culpabilis, p. 183. t. 4.
& hoc congruit Abſolutionis ad cautelam uſui quotidiano, ibidem.
quando inferior poſſit Abſolvere ſuſpenſum, vel excommunicatum à Papa, p. 108. c. 2. t. 4.

Abſolutio.

quandonam Abſolutiones ad cautelam ſint neceſſariæ, p. 186. c. 1.
de Abſolutione ad cautelam, ad authores de illa tractantes remiſſio, ibidem. t. 4.
de materia eadem Diſſertatio Molinæi canonica, vel commentatoris ejuſdem ad controverſiam Decani Alectenſis appellantis contra Dominum Epiſcopum Alectenſem, ibidem.
Abſolutionis effectus in Papæ proviſionibus, & illius clauſulæ, p. 189. c. 2. t. 5. n. 59.
quis impetiri poſſit Abſolutionem ad cautelam, p. 246. c. 2. t. 4.

Abſolutus

à Papæ excommunicatione, ſuppreſſa veritate, debet compelli redire cum Luteris ad ſedem Apoſtolicam, p. 86. c. 2. t. 4.
quare Abſulutus pro falſa cauſa non habeatur pro Abſoluto, ſicut pro falſa cauſa excommunicatus habetur pro excommunicato. ibidem. t. 4.
de excommunicatione & Abſolutione ex falſa cauſa utrum teneant, p. 87. c. 1. t. 4.

Abuſus.

edictum Regis contra quoſdam Abuſus, p. 219. t. 5.
ubi tanquam ab Abuſu poteſt appellari, ceſſat regula de pacificis, p. 184. c. 1. t. 5.
vitioſa & Abuſiva proviſio, ibidem.
an, ubi poteſt appellari tanquam ab Abuſu, ceſſet præſcriptio, p. 208. t. 5.

Academia.

ad hiſtoriam temporis de inſtitutione ſcholarum in diverſis Academiis, p. 280. c. 1. t. 4.
Academia nova vel Univerſitas ubilibet in regno non poteſt inſtitui, niſi regia petitio præceſſerit, & approbatio, ibid. t. 4.

Acceptatio

non præſumitur; ſed poteſt reſignatarius poſt obitum acceptare, vel repudiare, p. 135. c. 1. t. 5.

Acceſſorium

reſciſſo principali, reſolvitur: ſed non è converſo, p. 210. c. 1. & 2. t. 4.

Acceſſus.

de impedimento Acceſſus ex culpa proveniente, p. 202. c. 1. t. 4.

Accuſare.

præſumptio Accuſantis bona, p. 30. t. 4.
pactum vel juramentum de non Accuſando ob crimen præteritum, valet, non ob futurum, p. 120. t. 4.

Accuſatio.

de Accuſatione in modum actionis intentata, p. 109. c. 1. t. 4.
in Accuſationibus non licet accuſatori inferre jusjurandum, p. 121. c. 2. t. 4.
qui removetur ab Accuſatione tanquam ſuſpectus, nec ad denunciationem admitti debet, p. 176. c. 2. t. 4.
de Accuſationibus, inquiſitionibus, & denunciationibus, p. 178. c. 1.
Accuſatores non debent eſſe inimici de jure canonico, ibidem.
utrum familiaris admittendus ad Accuſationem ejus cujus eſt familiaris, ibid. t. 4.
an Monachus poſſit Accuſare Abbatem, ibidem.
ad quid ſe obliget Accuſator, vel denunciator, ibid.
de Accuſationibus, inquiſitionibus, & denunciationibus, p. 242. c. 1. t. 4.
confeſſus reus ab Inquiſitore puniendus, nec eſt quòd reſpondeat capitulis Accuſationis abſque prævia communicatione, p. 242. c. 1.
adverſus hæreticos inquirendos quilibet admittendi, ſecùs in Accuſatione, ibidem.

Accuſator.

non comparente Accuſatore, an contra infamatum debeat inquiri, p. 179. c. 1. t. 4.

Accuſatus.

quod ante abſolutionem non poſſit nova Beneficia adquirere, aut quæſita conſervare, p. 20. t. 4.
ſi Papa vel Legatus admittant reſignationem Accuſati coram Ordinario de crimine digno privatione, poteſt tanquam ab abuſu appellari, p. 68. c 2. 69. c. 1. t. 5.
Accuſato tanquam innocente abſoluto valet alienatio, vel reſignatio interim ſponte facta, ibid.
ſed ſi abſolvitur per gratiam, proviſione Papæ vel Legati remanente nulla, Ordinarii proviſio convaleſcit, p. 69. col. 1.
quid ſi Papa delegat ad inquirendum de crimine, ibidem. tom. 5.
probatoria in id decreta Senatus Pariſienſis, magni Conſilii, & Aremorici Senatus, ibidem. & c. 2. t. 4.

Achab

poſt mortem Naboth viri ſanctiſſimi per pœnitentiam humiliatus in regia ſede remanſit, p. 9. c. 1. t. 4.
Achab per cancellos, conſultis Idolis, cadens periit, p. 52. c. 2. t. 4.

Acon

Ptolemais dicta, ac de illius expeditione, p. 76. c. 1. tom. 4.

Acra.

quid Acra terræ, & ut menſura vulgaris in Anglia, p. 67. c. 1. t. 4.

Actio.

de inepta Actione, libello & concluſione propoſitis, p. 69. col. 2. t. 4.

de pluribus Actionibus ſimul cohærentibus apud eumdem Judicem agi debet, p. 199. col. 2. t. 4.

Actor.

ſequela proceſſus, ſive diſceptationis judiciariæ in replicatione Actorum, p. 39. c. 1. t. 4.
triplicatio Actorum in eodem proceſſu, *ibidem.*
Actor qui plene probavit, etiam contractu edito, non tenetur jurare, p. 110. t. 4.
exponitur regula, quod Actore non probante, reus abſolvendus, & ejuſdem fallentiæ referuntur, p. 145. c. 1. t. 4.

Actus.

in dubio præſumitur pro Actûs validitate, p. 198. 199. t. 5.
& id contra collationis argumentum, *ibidem.*
Actus referuntur ad præterita & exiſtentia tempore datæ, non ad futura, vel ſubſecuta, p. 259. c. 1. t. 4.
ubi ſolemnitas Actûs determinata eſt à lege, non debemus ab ea recedere, p. 267. c. 2. t. 5.
Actus interior non eſt de foro hominum, p. 281. c. 2. t. 4.

Adam.

fecit Deus Adæ & uxori ejus tunicas pelliceas, & induit eos, p. 8. c. 1. t. 4.

Addere.

cujus effectus ſit clauſula, ſalvo jure Addendi, vel diminuendi, p. 114. c. 1. t. 4.

Adminiſtrare.

electus ante confirmationem Adminiſtrans privatur electionis jure, p. 206. c. 1. t. 4.
quod de Adminiſtratione dicitur & intruſione, intelligendum de adminiſtratione temporali, non de celebratione divini officii, *ibidem.* t. 4.
confirmatus ante appellationem deciſam Adminiſtrans incurrit pœnam intruſionis, *ibid.* c. 2. t. 4.
an pœna Adminiſtrantis clerici electi ante confirmationem, locum habeat in dignitatibus electivis poſt Pontificalem majoribus in Cathedralibus & Principalibus, aut Collegiatis, *ibidem.*
Adminiſtrandi poteſtas qualiter tranſit in Epiſcopum per electionem & confirmationem, p. 821. n. 4. t. 4.
electus in Papam an habeat poteſtatem Adminiſtrandi abſque confirmatione, p. 822. c. 1. & 2. t. 4.

Admiſſio.

quid ſi eodem themate tereuro, alia ſit data collationis, alia vero Admiſſionis, p. 15. c. 1. t. 5.
quando Admiſſio ſeparari poteſt à collatione, cur non curetur de collatione? *ibid.* c. 2.

Admittere.

Receptibiliores excludendi modi quàm Admittendi, p. 10. c. 1. t. 4.
differunt Admittere præſentatum, & eumdem inſtituere, p. 233. c. 2. t. 4.

Adrianus.

Adriani Papæ IV. Bulla de novalibus Monachis conceſſis, p. 38. c. 2. t. 4.
Adrianus IV. Guilielmum Siciliæ Regem domuit, p. 352. c. 1. t. 4.
Adriani IV. confeſſio, p. 357. c. 1. t. 4.

Adverſarius.

quando liceat cavillationes & tergiverſationes adverſarii per alias repellere, p. 208. c. 1. t. 4.

Adultera.

de pœnis mulieris Adulteræ, & quòd in eam maritus teſtari poſſit, p. 62. c. 1. & 2.
de eadem materia remiſſio ad authores eadem de materia ſcribentes, *ibid.* t. 4.

Adulterium.

de uxore in Adulterio deprehenſa, & marito eam in matrimonium retinente, & quibus pœnis ſubjaceat, p. 60. c. 1.
an mulier virum accuſare poſſit de Adulterio, & quoad ſolam ſeparationem thori, *ibid.* t. 4.
utrum vir uxorem condemnatam Adulterii retinere poſſit, nec ne? p. 94. c. 2. t. 4.
violenta præſumptio Adulterii exponitur, p. 115. c. 2. t. 4.
an ſeparati conjuges ex Adulterii cauſâ, poſſint, altero vivente, nubere, *ibidem.*
Molinæus ſibi videtur contrarius in quæſtione hac, ſcilicet an ſeparatione conjugum factâ ex cauſa fornicationis, liceat nubere, *ibid.* t. 4.
accuſatus Adulterii ad ſeparationem thori non debet, lite pendente, privari poſſeſſione conjugali, p. 109. c. 2. t. 4.

Advocatus.

an Advocati gratis conſulere debeant, p. 36. c. 1. t. 4.
de Chriſto Advocato noſtro apud Patrem, p. 62.
Monitum ad Advocatos, *ibid.* t. 4.
quid ſint Advocati, & Advocatiæ, p. 162.
de Advocatis defenſoribus Eccleſiarum, ad authores remiſſio, *ibid.* t. 4.
quod olim Advocati regii non erant perpetui, ſed deligebantur in ſingulas cauſas, p. 166. c. 2. t. 4.

Ædificium

ſolo cedere, p. 36. c. 2. t. 4.

Ægritudo.

baptiſatus in Ægritudine, Preſbyter Ordinari non debet, p. 11. c. 2. t. 4.

Ægyptus.

urbium decem millia in Ægypto ſola, p. 665. c. 1. t. 4.
tres Provincias fertur habuiſſe temporibus priſcis, Libyam, Pentapolim & Ægyptum propriè dictam, *ibid.*
Ægyptiaca diœceſis in jure quid, p. 665. c. 2. t. 4.
magiſtratus Ægypti qui, *ibidem.*
dux Ægypti Auguſtalis, *ibid.* & 666. t. 4.
Ægyptus generaliter ita dicta, & ſpecialiter Aſia & Libya, *ibidem.*
Africæ fines & Ægypti, *ibidem.*

Æneas

Sylvius quis, p. 336.

Æqualitas.

Æqualitatis ſervandæ causâ quandoque quod in favorem alicujus introductum eſt, in ejus diſpendium trahitur, p. 254. c. 1. t. 4.

Æquitas.

ſimulata Æquitas duplex eſt iniquitas: ſicut ſimulata humilitas major eſt ſuperbia, p. 277. c. 2. t. 4.

Æquivocatio.

ad quem recurrendum quoties emergit Æquivocatio; p. 80. c. 2. t. 4.

Ætas.

nec major, nec minor præſumitur, niſi probetur ab eo qui allegat, p. 110. c. 2. t. 4.
expoſitio & obſervatio ad ſuccedentes hominis & mundi Ætates, p. 198. t. 4.
de Ætate in beneficiis Curatis competente, p. 201. c. 1. t. 4.
qui ante Canonicam Ætatem monaſterium ingreditur, & profitetur, libere poteſt exire, nec ad impenſas tenetur ſitæ commorationis, p. 237. c. 2. t. 4.
impugnatio illius doctrinæ, quòd ante profeſſionem excedens è monaſterio impenſas quaſlibet reſtituere non teneatur, *ibidem.*
Ætas quænam requiratur in viris Eccleſiaſticis, p. 864. c. 2. t. 4.
religionem ingrediens & profitens debet eſſe Ætatis 14. annorum, etiamſi ſit monachus, ut monachalem portionem poſſit accipere, *ibidem.*
præbendarii collegiatæ Eccleſiæ cujus Ætatis eſſe debeant, *ibidem.*
Ætates mundi ſeptem, p. 713. c. 2. t. 4.
diſpenſat ſolus Papa ſuper Ætate ad beneficia obtinenda, p. 797. c. 1 & 2. n. 33. t. 4.

Affinis.

de Affinibus & Affinitate definitum, p. 64. t. 4.

Affinitas.

nomen Affinitatis pro propinquitate uſurpatum, p. 63. c. 2.
de gradium propinquitatis & Affinitatis computatione videndi authorum loci, p. 61. c. 2. t. 4.
de gradibus Affinitatis & conſanguinitatis prohibitis lege Dei, p. 173. t. 4.
gradus conſanguinitatis & Affinitatis conſtituti matrimonium antea contractum, faciunt eſſe renovandum, p. 174.

computatio graduum conſanguinitatis in linea directa aſcendente & deſcendente, *ibidem.*
computatio graduum in linea collaterali æquali, *ibid* t. 4.
computatio graduum in linea collaterali inæquali, *ibidem.* tom. 4.
regula computationis graduum in collaterali aſcendentium & deſcendentium, *ibid.* t. 4.
regula computandorum graduum in collateralibus juris civilis & canonici, *ibid.* t. 4.
conſanguinitatis definitio & ethymon, p. 174. c. 1. t. 4.
definitio Affinitatis & etymologia, p. 174. c. 2.
an ſit perpetua & duret poſt mortem Affinis, *ibidem.*
quomodo contrahatur Affinitas, *ibid.* t. 4.
exemplum computandæ Affinitatis, *ibid.* t. 4.
an per coitum extra matrimonium contrahatur Affinitas, *ibid.* t. 4.
an conſanguinei unius lateris habeant Affinitatem cum conſanguineis alterius lateris, *ibidem.*
exemplum idoneum ad cognoſcendam Affinitatem, *ibid.* tom. 4.
impedimentum publicæ honeſtatis non ubique admittendum: quod per diſpenſationem ſuper Affinitate ſuppletur, p. 241. c. 2. t. 4.

Africa

plus centum annis ante Gregorium amiſſa, p. 45. c. 2. t. 4.
de Imperio Romano in Africam extenſo quoad juriſdictionem temporalem, *ibidem.*
de authoritate Sedis Apoſtolicæ, & Pontificum Romanorum in Africanos, & de ſubmiſſione illorum, rejectis tamen Tranſmarinis appellationibus, *ibidem.*
Africam fuiſſe patriarchatûs Occidentis provinciam à quibus diſceptatum, p. 45. c. 2. t. 4.
de appellationibus tranſmarinis Africæ utrùm obtinuerint, necne, remiſſio ad authores de iis tractantes, p. 42. c. 2.
de diviſione in Eccleſia Africæ judicium, *ibid* t. 4.
Judex Epiſcoporum diverſarum provinciarum in Africa, quis, p. 479. c. 1. & 2. t. 4.
Conciliorum Africanorum acta quonam mittebantur, p. 680. t. 4.
ſummus magiſtratus Africæ civilis & militaris, p. 666. c. 2. t. 4.
vicarius & proconſul Africæ qualis, *ibidem.*
quot modis dicatur *ibidem.*
ejus provinciæ, p. 666. c. 2. t. 4.

Agricultura.

favor & ſecuritas Agriculturæ in mobilibus & animalibus terræ culturæ inſervientibus, p. 92. c. 1. t. 4.

Agrippa

Judæorum Rex Gallos laudat, p. 363. c. 2. t. 4.

Alba.

Albæ Epiſcopus Metropolita, p. 669. c. 2. t. 4.

Albegaria.

ſervitus Albegariatum quid, & an ſit patrimonialis, p. 124. c. 2. t. 4.

Alciatus.

ſubreptio facta Molinæo ab emendatoribus Romanis, ut doaretur Alciatus, p. 64. c. 1. t. 4.
Alciatus quàm malè de Procopio, p. 543. c. 1. t. 4.

Alexander III.

à populo Romano non admittitur, etiam renuntians juriſdictioni temporali, p. 352. t. 4.
confutatio fabulæ ſuppoſitiriæ de Alexandro III. Frederici OEnobardi collum Veneriis premente, p. 182. c. 1. t. 4.

Alexandrinus.

poteſtas Alexandrini Pontificis multis in provinciis, p. 665. tom. 4.

Alienare.

qui non poteſt Alienare, non poteſt compromittere, p. 97. c. 1. t. 4.
res donata ea conditione, ut Alienari non poſſit, an neceſſitate urgente, poſſit alienari, p. 170. c. 2.

Alienatio

facta contra formam Eccleſiaſticam, eſt nulla, p. 34. c. 1. t. 4.
de Alienatione jurium Eccleſiaſticorum varia jura ſervata & innovata, *ibidem.* t. 4.
de Alienatione rerum Eccleſiæ, & an, aut quando valeat, *ibidem.*
Alienatio rerum Eccleſiæ, vacante Sede, facta non valet, p. 37. c. 1. & 2. t. 4.
Alienatio rerum Eccleſiæ an ſit valida nec non, ſervatis ſolemnitatibus, & quando, p. 37. c 2.
conciliantur hic canones & authoritates Doctorum & fori deciſiones prima facie inter ſe pugnantes circa eaſdem Alienationes, *ibid.* t. 4.
accuſato tanquam innocente abſoluto, an valeat Alienatio, vel reſignatio ſponte facta, p. 68. 69. t. 5.
de Alienationibus poſt inhibitionem & depoſitionem factis, p. 109. t. 4.
utrùm Rex, non obſtante juramento de Alienatis non revocandis, teneatur alienationes à ſe factas revocare ob religionem ſacramenti in ſua inauguratione facti, p. 121. t. 4.
utrùm Alienatio rei dotalis vergat in diſpendium publicum, nec ne, & inde juramentum factum valeat, *ibidem.*
Alienatio rerum Eccleſiæ valet de conſenſu Capituli: quamvis nociva ex eventu appareat, p. 144. c. 2. t. 4.
in Alienatione rei Eccleſiaſticæ plus attenditur læſio, quam defectus ſolemnitatum de generali uſu & praxi omnium Senatus Pariſienſis claſſium, p. 235. c. 1. t. 4.
de eadem materia validitatis Alienationis rerum Eccleſiæ ad alios locos remiſſio, *ibidem.*
de tractatu in Alienatione rerum Eccleſiaſticarum exequendo, *ibidem.*
de vi & effectu conſenſus Alienationem rei Eccleſiaſticæ ſubſequentis, *ibid.*
quid ſit decretum in Alienatione rerum Eccleſiaſticarum, *ibidem.*
in Alienationibus perpetuis quænam requirantur, quænam verò in temporalibus tantum. *ibid.*
de Alienatione rerum Eccleſiaſticarum prohibita, & de quibus potiſſimum, p. 239. c. 1. t. 4.

Alienus.

an rei Alienæ valeat legatum, vel non, p. 154. c. 2. t. 4.
an etiam Eccleſiæ, *ibid.*

Alimentum.

pauperibus ab Eccleſia matrice ſuppeditatum, p. 34. c. 2. tom. 4.
qui ſibi Alimenta excepit, & uxori habitæ tempore contractus videtur excepiſſe, p. 61. c. 2. t. 4.

Alius.

res inter alios acta utrùm aliis noceat, & in quibus, p. 126. 127. t. 4.
dict. *Alius* facit poſitionem ejus qualitatis cum præcedentibus, & ſimilia implicat, p. 709. c. 1. t. 4.

Almarius.

impii Almarii dogma perverſiſſimum reprobatum & condemnatum, p. 69. c 1. t. 4.

Altare.

qui primò experint extruere Altaria, p. 732. c. 1. n. 52. tom. 4.
Altare unde ita dicitur, & quid ſignificat, *ibidem.*
Altare quare debet cooperiri albis & nudis pannis, & quare Antiqui concava illa faciebant, p. 733. c. 1. t. 4.
Altare debet eſſe conſecratum, & quomodo conſecretur, p. 740. 741. t. 4.
in Altaris conſecratione quare fiunt quatuor cruces, & quæ aliàs requiruntur, p. 742. c. 1. n. 104. t. 4.
in Altaris conſecratione quid ſignificent ſeptem aquæ aſperſiones, *ibid.*
Altare non poteſt conſecrari ſine corpore Chriſti, *ibid.*
an ſit de ſubſtantia conſecrationis, ut Reliquiæ ponantur, *ibidem.*
Altari conſecrando fit unum parvum foramen, & quid in eo ponitur, *ibid.* n. 108.
lapis rotundus qui ponitur in parvo Altaris foramine, quid ſignificet, p. 743. c. 1. n. 111. t. 4.

Altare aureum fecit Salomon, *ibidem.*
Miſſa utrùm poſſit celebrari in locis non conſuetis cum Altari viatico ſine licentia Epiſcopi, p. 748 c. 1. n. 126. t. 4.
Altare ſi mutetur, debet iteratò conſecrari. *ibid.* n. 127.
Altare ſemel conſecratum an ſit iterato conſecrandum, ſi ligna, vel aliquid de illo removeatur, *ibid.* n. 151.
Altare privatum quid dicitur, p. 767. c. 2. t. 4.

Alteratio.

quotuplex aſſignetur Alteratio, p. 766. c. 2. n. 23. t. 4.

Alternativus.

in Alternativis quando electio ſit debitoris, vel non, p. 254. c. 1. t. 4.

Altitudo

in Eccleſia quid denotet, p. 729. c. 1. t. 4.

Aman.

Judæi ſuis feſtivitatibus in memoriam Amanis cruxifixi crucem annuatim ligneam præferebant & igne cremabant, p. 41. c. 1. t. 4.

Ambiguitas

in judiciis contra quem interpretanda, p. 253. c. 2.

S. Ambroiſe.

formulaire de l'Office Eccleſiaſtique fait par ſaint Ambroiſe, p. 477. t. 4.

S. Ambroſius.

de poſtulatione S. Ambroſii in Epiſcopum Mediolanenſem, p. 53. t. 4.

Anacletus.

quomodo probetur Anacletum fuiſſe Papam, p. 5. c. 2. t. 4.

Anathema.

quis ſit Anathematis effectus. p. 30. c. 2. t. 4.

Andreas

Patrarum Epiſcopus ubi ſedes proconſularis, p. 684. c. 1. t. 4.

Andronicus

Palæologus hæreſis fautor & excommunicatus, p. 295. c. 2. t. 4.

Angelus.

Angeli depinguntur in ætate juvenili, p. 734. n. 68. t. 4.
Angeli ſunt majoris virtutis, quàm orbis, p. 724. c. 2. tom. 4.

Anglia.

ſententia Sorbonæ in diſpenſatione Regis Angliæ circa matrimonium Catharinæ Arragonicæ Hiſpaniarum Regis filiæ, viduæ fratris ipſius Regis Angliæ, p. 107. c. 2. tom. 4.
ad hiſtoriam Joannis Regis Angliæ parricidæ judicio parium Franciæ damnati & feudis exuti, p. 192. t. 4.

Anglia.

Papæ tributariam Angliam quis fecerit, p. 354. t. 4.

Anglus.

Neophyti Angli, ſive noviter converſi quomodo fuerint inſtruendi, p. 64. c. 1. t. 4.

Anima.

ubi periculum Animæ vertitur, in deteriorem partem præſumendum, p. 79. c. 1. t. 4.
Animæ infirmitates ſeptem pro quibus Deus nobis conſtituit ſeptem medicinas, p. 702. 703. t. 4.
de Anima intellectiva, & quòd ſit forma corporis humani, & quales ejus operationes, *ibidem.*
de hæreſi Platonicorum circà animam rationalem, p. 257. c. 2. t. 4.
doctrina Marſilii Ficini Platonici de anima rationali, *ibid.*

Annalis.

quæ ſint Annalia tributa in certis Regni Eccleſiis, militibus ſancti Joannis Jeroſolymitani, ex fructibus primi anni, p. 295. c. 1. t. 4.
in Annalibus percipiendis habetur ratio privilegii non reſidentiæ, propter famulatum Regi præſtitum, ut & in deportu deducenda penſio beneficio impoſita, *ibid.* c. 2. t. 4.

Anniverſarium

non eſt prolongandum, ſed ſi contingat die ſolemni, illud faciendum, p. 739. c. 2. n. 95. t. 4.

Annus.

unde Anni variè ab Incarnatione, à Nativitate, à capite Januarii incipiunt, p. 257. t. 4.

Annullare.

quando Annullata proviſione, diſpenſationes in ea contentæ annullantur, p. 222. t. 5.

Anſegiſus

Compilateur des loix de Charlemagne, p. 373. t. 4.

Antechriſt

ce que c'eſt, & qu'il n'eſt pas un ſeul homme ſelon noſtre autheur, p. 454. t. 4.
le temps de la venuë de l'Antechriſt, p. 455.
& de Mahomet enſemble, p. 456. t. 4.

Anteferri.

de clauſula Apoſtolica quæ dicitur *anteferri,* p. 232. c. 2. tom. 4.

Antichriſtus

hæreticum eſt dicere fidelem eſſe Antichriſtum, p. 8. c. 2.
à quo, & quo tempore prædicarint natus, p. 341. c. 1. t. 4.
impietate & malitia ſua omnes infideles ſuperabit Antichriſtus, *ibid.* t. 4.

Antiochenſis

Epiſcopus creabat metropolitas, & transferebat, p. 667. tom. 4.
Antiochenſis Patriarchæ jus auguſtius quam Alexandrini & Carthaginenſis, p. 667. c. 2. t. 4.

Antiochia

à Perſis everſa caruit diu patriarchiâ, p. 672. c. 2. t. 4.

Antiquus.

Scriptores Antiquæ in quibus faciant fidem, p. 111. c. 2. p. 112.
Antiquæ inſcriptiones adminiculantur tantum publicæ fidei, nec plene faciunt fidem, *ibid.* t. 4.

Antuerpia

à Luſitanis decorata, p. 127. c. 2. o. 272.

Apoſtaſia.

Ordinatus in Apoſtaſia eſt excommunicatus & cum eo ſolus Papa diſpenſat, p. 797. c. 1. t. 4.

Apoſtolicus.

authoritas Apoſtolica in Epiſcopis non eſt niſi ordinaria, cùm omnes Eccleſiæ ſint Apoſtolicæ & Catholicæ, p. 16. c. 1. t. 4.
ſolus ſummus Pontifex & Romana Eccleſia dicitur Apoſtolica & catholica, abſque alia adjectione, p. 16. c. 1. tom. 4.
Apoſtolicum jus quid & quale, p. 19. t. 4.
de judicibus à ſede Apoſtolica deputatis, p. 201. c. 1. t. 4.
in executione litterarum Apoſtolicarum directis dignitatem habentibus, ſufficit quod delegatus habeat dignitatem, vel tempore datæ, vel præſentationis & executionis, *ibidem.*

Apoſtolique.

Droit Apoſtolique quel, & le ſentiment de l'autheur à ce ſujet, p. 457. & 458. t. 4.

Apoſtolus.

de canonibus qui dicuntur Apoſtolorum, judicium, p. 4. c. 1. t. 4.
in quo ſtatuendus cardo quæſtionis an Apoſtoli uxorati, aut cœlibes fuerint, p. 7. c. 1. t. 4.
de Apoſtolis uxoratis & prolem habentibus, ad cæteros ſacerdotes, p. 7. c. 2. t. 4.
expoſitio & conciliatio Patrum dicentium Apoſtolos uxores & filios habuiſſe, *ibid.* t. 4.
de eadem materia quæ ſupra, ad authores & locos remiſſio, *ibidem.*
electio & ordinatio Apoſtolorum, p. 13. c. 2. p. 14. c. 1. t. 4.
Apoſtoli eorumque ſucceſſores nullos noviſſe Pontifices majores Epiſcopis quomodo intelligendum, p. 23. c. 1. tom. 4.
privilegia ſedis Apoſtolicæ conceſſa majorum quas vocant cauſarum, an ſint innata ipſi, p. 28. c. 1. t. 4.
de conjugio Apoſtolorum, p. 28. t. 4.
de canonibus Apoſtolorum probatis & improbatis & eorum collectione judicium, p. 35. c. 1. t. 4.
quomodo Apoſtoli ſortibus uſi fuerint, p. 58. t. 4.

Apoſtolorum limina viſitandi mos antiquiſſimus, p. 117. c. 1. t. 4.
intra quod tempus appellans Apoſtolos petere habeat, p. 225. c. 2. t. 4.
Apoſtoli ad ampliſſimas civitates ſe conferebant poriſſimùm, & imitabantur ethnicam præfecturam, p. 670. t. 4.
quomodo Apoſtoli tradiderint ſucceſſoribus ſuis magiſterium, p. 582. c. 2. t. 4.
Eccleſia Romana princeps ab auditoribus diſcipulorum Apoſtolorum dicitur, p. 682. 684.
Apoſtoli, orbe peragrato, Sedes ſuas in ampliſſimis civitatibus collocabant, p. 684. c. 1. t. 4.
Apoſtoli quomodo fuerunt primitiæ populi Chriſtiani, p. 723. c. 1. n. 7. t. 4.

Apparitor.

an credendum relationi Apparitoris abſque teſtibus, p. 247. c. 1. & 2. t. 4.

Appellare.

indultum ut libere liceat Appellare, p. 70. c. 1. t. 4.
in his quæ ſunt correctionis & diſciplinæ Eccleſiaſticæ Appellatio non ſuſpendit executionem, ſed non interdicitur, p. 88. t. 4.
Appellans tanquam ab abuſu an impediatur jure ſuo uti, p. 43. c. 2. n. 102. t. 4.
an Appellare liceat actori, ob id ſolùm quod non adjudicatæ ſint expenſæ ipſa eadem ſententia, p. 122. c. 2. t. 4.
de Appellante extrajudiciali audiendo per viam querelæ, ſed non per viam appellationis, p. 128. c. 2. t. 4.
quandocumque in judicio poteſt Appellari, *ibid.* t. 4.
Appellans non deferens appellationi, renuntiare videtur, p. 131. c. 1. t. 4.
Appellatione deſerta, ſententiæ retrotrahatur executio ad tempus judicati, *ibid.* t. 4.
quando Appellans citandus ad audiendam ſententiam, vel non, p. 221. t. 4.

Appellatio.

de impenſis renunciantis Appellationi, & qua Conſtitutione de illa caveatur, p. 71. c. 1. t. 4.
Appellans non proſecutus appellationem etiam poſt biennium, condemnatur in expenſis propter dolum & malitiam ipſius, p. 71. c. 2. t. 4.
quando electio poſt Appellationem teneat, p. 75. c. 1. t. 4.
quandonam Appellatione remota, procedendum, p. 81. t. 4.
differentia inter Appellationem & inter revocationem quam evocationem dicimus, *ibid.* t. 4.
quare excommunicationis ſententia non retardetur per objectum Appellationis, p. 87. c. 1.
de Appellatione vel querela gravatorum intra decem dies vel ultra proponenda, *ibid.* t. 4.
quod fit poſt recuſationem, æque caſſatur, ſicut fieret poſt Appellationem, p. 128. c. 1. t. 4.
de Appellationibus extrajudicialibus, p. 128. c. 2. t. 4.
de iſta eadem materia extrajudicialium Appellationum, *ibidem. ibidem.* t. 4.
de exemptione, ratione Appellationis quæ vocatur in perſcriptis moribus Gallicis: *Exemption par appel*, p. 129. tom. 4.
de exemptione, judiciorum propter pendentiam Appellationum ad auhores remiſſio, *ibidem.*
Appellatio debet procedere ad immediatum ſuperiorem ex Concordatis, *ibid.* t. 4.
non poteſt Appellatio procedere ad Papam immediate, etiam vacante Imperio, *ibidem.*
tempora proſequendæ Appellationis cuilibet currunt, *ibidem.*
Appellatio ab articulo incidenti ſeparato non impedit proſecutionem cauſæ principalis, *ibidem.*
Judex ſive Ordinarius ſive Delegatus, pendente Appellatione, poteſt poſſeſſionem reformare, *ibid.* t. 4.
Appellatione interpoſita, nihil innovandum, & per quam viam reſcindantur innovata, p. 131. c. 2. t. 4.
arreptio itineris ad ſuperiorem pro Appellatione habetur, maximè ad Papam, *ibidem.*
quis ſit effectus clauſulæ commiſſionis, *appellatione remota*, *ibidem.*
Appellatio devolutaria non ſuſpenſiva, *ibid.*
Appellatio judicatum tenet in eo ſtatu in quo erat tempore Appellationis interpoſitæ, p. 131.
Judex *à quo* poteſt cognoſcere de Appellatione à ſe interpoſita, *ibidem.*
utrùm poſſit cognoſcere an ſua ſit juriſdictio, *ibid.* t. 4.
Archiepiſcopus poſt ſuam Appellationem à ſuo ſuffraganeo interpoſitam ad Sedem apoſtolicam, licet non poſſit cognoſcere de attentatis: poteſt tamen declarare ſubditum injuſte excommunicatum, *ibid.* t. 4.
Appellatione ſubmotâ, remittitur appellans ad Judicem *à quo*, aut poteſt dici ſuſpectus, p. 132. c. 2. t. 4.
omiſſo medio, tenet Appellatio, ſi non objiciatur contemptus medii, p. 136. t. 4.
de Appellationibus tanquam ab abuſu interpoſitis ab Officialibus Epiſcoporum, quòd ſecularibus litibus decidendis ſe immiſcerent, p. 187. c. 1. t. 4.
de iſta eadem materia originis Appellationum ab abuſu, ad alios locos remiſſio, *ibid.*
poſt Appellationem interpoſitam lata excommunicatio non valet, p. 188.
eſt hæc prima cauſa Appellationis, *ibid.* t. 4.
altera ratio Appellationis quòd contra appellationem ſit pronuntiatum, *ibid.* t. 4.
ortus Appellationum tanquam ab abuſu notatus temporibus Philippi Valeſii, Petro Cugnerio Advocato regio adhortante, p. 194. c. 2. t. 4.
in notoriis non admittitur Appellatio, vel recuſatio, 215. c. 1. t. 4
quibus in caſibus non ſit recipienda, p. 126.
an licita ſit Appellatio à ſententia inter alios lata, *ibid.* t. 4.
cauſa Appellationis probanda coram Judice ſuperiori p. 111. c. 1. t. 4.
à quo interponenda, p. 225. c. 1. t. 4.
Appellari poteſt à quocumque gravamine illato, vel inferendo, *ibidem.*
in libello Appellationis cauſa exprimenda, maxime in appellationibus abuſûs cauſâ, *ibidem.*
in libellis Appellatorus cauſæ abuſus & incompetentiæ, cauſâ gravaminis exprimenda, *ibid.*
in Ordinario non eſt cauſa Appellationis exprimenda, p. 225. c. 1. t. 4.
dum appellatur viva voce, debet & cauſa Appellationis coram teſtibus exprimi, *ibid.*
Judex Appellationis non poteſt inhibere Judici à quo appellatur, ne procedat pendente appellatione, ſed partibus, *ibidem.*
quandonam in criminali cauſa non eſt Appellatio recipienda, *ibid.* c. 2.
in criminalibus ſemper, & ubique appellandum, & Appellationum querelæ admittendæ, niſi à Judicibus qui ultimo calculo decidunt, *ibid.*
quandonam Judex à quo appellatur, reaſſumere poſſit partes ſuas, *ibidem.*
quis uſus in praxi renunciationis, deſertionis, & remiſſionis Appellationis, *ibid.*
intra quod tempus Appellans Apoſtolos petere habeat, *ibidem.*
attentata, pendente lite vel Appellatione, ante omnia reparanda, p. 126.
quæ attentata, pendente Appellatione reparanda, *ibidem.* c. 2. t. 4.
attentata poſt Appellationem ſunt reſtituenda, p. 126. c. 1. t. 4.
de attentatis, pendente Appellatione ab interlocutoria, vel definitiva reparandis, vel non, *ibid.* c. 2.
intra quod tempus ſit appellandum, *ibidem.*
quando per Appellationem à principali revocetur interlocutoria, *ibidem.*
in cauſa Appellationis à definitiva, utrùm amendari poſſit gravamen interlocutoriæ, *ibidem.*

ubi Appellatur à definitivâ interlocutoria, in rem judicatam tranſire non poteſt, *ibidem.*
uſus & praxis aſportandorum proceſſuum Appellationum in ſoro Gallicano, p. 259. c. 2. t. 4.
quandonam Appellatio devoluta dicatur ad judicem *ad quem*, p. 259. c. 2. t. 4.
& quando Appellatio dicatur Appellatio nota, *ibid.*
qui proſequitur Appellationem à definitivâ ſententiâ, non cogitur proſequi priorem Appellationem ab interlocutoria, p. 266. c. 1. t. 4.
contumax Appellans à definitiva ſententia, non debet audiri, ſi non doceat de juſto impedimento non comparentis, *ibidem.*
an tempus appellandi, vel proſequendæ Appellationis currat tempore compromiſſi, p. 269. c. 1. t. 4.
de Appellationibus emiſſis ante definitivam recipiendis & proſequendis, vel non, *ibid.*
Appellans ab interlocutoria debet in libello exprimere cauſas Appellationis, nec licet alias proſequi, quamvis notoriæ ſint, *ibid.*
an proſequutiones Appellationis deſertæ ab alterutrâ partium proſint appellanti, *ibid.*

Aqua.

an ſola Aqua dicenda ſit materia in Baptiſmi Sacramento, an detur materia vel forma in Sacramentis, p. 257. c. 2. t. 4.
Aquæ benedictio quare fiat in Eccleſia, & cujus ſit effectus, p. 741. c. 1. n. 102. t. 4.
quænam ſint neceſſaria in benedictione Aquæ, *ibid.*
Aqua & vinum quid ſignificent ubi etiam ſit ejuſdem commixtio in miſſarum celebratione, p. *eadem.*
quare ſal Aquæ benedictæ immiſceatur, p. 750. c. 2. n. 144. t. 4.

Aquitanicus.

de lite mota inter Bituricenſem & Burdegalenſem Archiepiſcopos de jure primatiæ Aquitanicæ, p. 104.
de primatus Aquitanicæ diſceptatione remiſſio ad Authores de illa materia tractantes, *ibid.* c. 2. t. 4.

Arbiter.

an Arbitro contra ſententiam latam ſtandum ſit, p. 197. c. 2.
quæ differentia inter Arbitros & amicabiles compoſitores, *ibidem.*
duo Arbitri ex tribus, altero abſente, etiam non citato, ultima die pronunciare poſſunt, ultima die ſatis interpellante, p. 219. c. 2. t. 4.
Arbitri compromiſſarii cognoſcent de veritate & validitate cauſæ ſuſpicionis adversùs judicem, p. 285. c. 1. t. 4.
de poteſtate & officio Arbitrorum compromiſſariorum & judicum ſine figura judicii procedentium, & ut ubique juſtitia ſervetur, p. 284. c. 2. t. 4

Arbitrator

actus quem exercet Arbitrator, non eſt ſpiritualis, p. 854. 855. t. 4.
excommunicatus non poteſt eſſe Arbitrator, *ibid.*

Archidiaconus.

quanam arte Gregorius voluerit Archidiaconos compellere ut vellent uxores ſuas relinquere, p. 54. t. 4.
Archidiaconus & alii in dignitate conſtituti quam ſcientiam & ætatem habere debeant, p. 864. c. 1. n. 17. t. 4.

Archiepiſcopatus.

Beneficii appellatione an veniat Patriarchatus, p. 704. c. 1. t. 4.

Archiepiſcopus.

quomodo Epiſcopi & Archiepiſcopi dicendi ſint ſummi ſacerdotes, p. 11. c. 2. t. 4.
ab omnibus Epiſcopis ſuæ provinciæ debet Ordinari, p. 16. t. 4.
de Ordinatione Archiepiſcopi, p. 16. c. 2. t. 4.
Archiepiſcopus an habeat poteſtatem in ſubditos ſuffraganei, aut in quo, p. 23. c. 1. n. 67. t. 4.
an Archiepiſcopo impedito conſecrare ſuffraganeis aliis coepiſcoporum vices ſuas committere poſſit, p. 81. c. 1. t. 4.
poſt appellationem à ſuo ſuffraganeo interpoſitam ad Sedem Apoſtolicam, licet non poſſit cognoſcere de attentatis, poteſt tamen declarare ſubditum injuſte excommunicatum, p. 131. c. 1. t. 4.
an Epiſcoporum in ſua diœceſi major ſit poteſtas quam Archiepiſcoporum in eo quod attinet ad Beneficiorum collationem, p. 192. c. 1. t. 4.
cur in Archiepiſcoporum collationibus hæc clauſula ſoleat apponi. *Qua ad nos jure devoluto*, &c. *ibid.*
quæ poteſtas Archiepiſcoporum in Epiſcopos, *ibid.*
Archipreſbyteri ex decretalibus, p. 682. c. 1. t. 4.
Archipreſbyteri ex conciliis & eorum antiquiſſimum inſtitutum, *ibid.*
confirmationem à quo petere debet electus in Archiepiſcopum, p. 833. c. 2. t. 4.

Archivum.

quæ ſit fides danda exemplaribus ex Archivis extractis, p. 123. c. 2. t. 4.
inſtrumentis de Archivo publico productis an ſemper ſit credendum, p. 124. t. 4.

Arelatenſis.

ad hiſtoriam conſtructionis monaſterii Arelatenſis montiſmajoris dicti à Childeberto Rege Francorum, p. 57. c. 2. t. 4.

Areopagites.

quelles gens on recevoit au college des Areopagites, p. 372. tom. 4.

Ariſtocratia.

an præſtet democratiæ, p. 335. c. 1. t. 4.

Ariſtocratie.

gouvernement Ariſtocratie eſt une Republique en laquelle les plus vertueux ont la ſurintendance, 411. t. 4.

Arma.

quænam clericorum Arma eſſe debeant, p. 243. c. 1. t. 4.
quòd Arma clericorum ſint Regi confiſcata, *ibid.*
quod ipſi ſummi Pontifices valeant Arma ſumere in ſui defenſionem & principes ſeculares advocare, *ibid.*
Arma Prælatorum quæ, p. 51. t. 4.

Armorica

Britannia minor, p. 49. c. 1. t. 4.
regno Franciæ unita, p. 49. c. 1. t. 4.
de poteſtate Papæ in Armorica per octo menſes eidem reſervatos, p. 213. c. 2. t. 5.
an nominati à Senatoribus in Armorica habeant os apertum, *ibid.* & 214. c. 1.

Arreragia

decimarum peti non debent; ſed ſingulis annis perſolvi, p. 156. c. 1.
de veteribus decimarum Arreragiis perſolvendis vel non ad Authores remiſſio, *ibid.* t. 4.

Arrianus.

Arrianorum Imperatorum uſurpatio in electione Paparum, p. 14. c. 2. t. 4.

Aſia.

Aſiæ proconſul qualis, p. 672. c. 1. t. 4.
Aſiana diœceſis & Pontica, *ibid.*
Aſia & idem, *ibid.*

Aſſaſſinus.

nota ad Decretalem de Aſſaſſinis ſanciente quòd localis ſit, p. 244. c. 2. t. 4.
Aſſaſſinatum mandans punitur, etiamſi mandatum revocaverit, p. 244. c. 2. t. 4.

Aſſeſſor.

an liceat aliquid accipere pro Aſſeſſoribus, p. 235. t. 4.

Aſſidens.

privilegium Aſſidentium Epiſcopi miniſterio in lucro fructuum quomodo definiendum, p. 137. c. 2. t. 4.

Aſſignare

verbum quid importet, & an differat à verb. *conferre*, p. 47. c. 2. t. 4.

Aſterius.

Juſtini juſſu Alexandriæ datus Epiſcopus, p. 44. c. 1. t. 4.

Aſtrologus

Picus Mirandulanus contra omnes Aſtrologos, p. 58. c. 1. t. 4.

Aſylum.

de Aſylorum ſecuritate ſublata, p. 64. c. 2.

de veteribus Aſylis Eccleſiarum & refugiis varii citati loci, *ibid.* t. 4.
de favore Aſylorum & refugii, remiſſio ad authores ea de re tractantes, p. 40. c. 2. t. 4.
non danda ſecuritas Aſyli peccantibus propter ſecuritatem, p. 167. c. 2. t. 4.

Attentatus.

Attentata pendente lite vel appellatione, ante omnia reparanda, p. 226. c. 2. t. 4.
quæ Attentata pendente appellatione reparanda, *ibid.*
Attentata poſt appellationem quomodo reparanda, *ibid.*
quandonam Attentatum à tertio ſit reparandum, *ibid.*
de attentatis pendente appellatione ab interlocutoria, quid ſanciendum, *ibid.* c. 1. & 2.

Atteſtatio.

an Atteſtationes coràm uno judice receptæ fidem faciant coram alio in eadem materia inter eaſdem perſonas diſceptanda, p. 111. c. 2. t. 4.
publicatio Atteſtationum eſt de juſtitia, licet non ſit de ſubſtantia, p. 127. c. 2. t. 4.
de antiqua publicatione Atteſtationum, & de abrogatione, *ibidem.*
ab omiſſa publicatione Atteſtationum non appellatur, *ibid.* t. 4.
ante aperturam & publicationem Atteſtationum an poſsit teſtis corrigere depoſitionem ſuam, p. 115. c. 2. t. 4.
poſt publicationem Atteſtationum an teſtes poſsint iterùm examinari ex officio judicis ubi depoſuere confusè, *ibid.* t. 4.
poſt publicationem Atteſtationum an poſſint reprobari teſtes ex facto vel correptione probatis, p. 112.
qui Atteſtationes habuit penès ſe, non poteſt alias producere niſi clauſas, & integras exhibeat, *ibid.*
poſt publicationem Atteſtationum an liceat reprobare teſtes, *ibid.*
an Atteſtationes habitæ in uno articulo poſſint in altero admitti, *ibid.* c. 2. t. 4.

Auditio

intra portam, in loco quem cathica vocant, aut in ferula, p. 50. c. 2. t. 4.

Auditor.

quæ ſit poteſtas Auditoris in curia Rom. S. P. deputati, p. 250. c. 1. t. 4.
Auditor quis, & an Beneficium conferre poſſit, p. 816.
Auditor quando poſſit Ordinare, aut Beneficium conferre, p. 817. c. 1. t. 4.

Avenionenſis.

famigeratum thema de Legato Avenionenſi, p. 40. c. 2. n. 185. t. 4.
aliud Epiſcopus Avenionenſis, aliud Gubernator, aliud Legatus, aliud facultas conferendi Beneficia intra territorium Papæ, aliud facultas extra idem territorium, p. 41. 42. t. 4.
ad hiſtoriam ſchiſmatis Avenionenſis dicti, p. 100. 101. t. 4.
an legatus Avenionenſis poſſit prævenire per curſores velociſſimos, p. 285. c. 2. t. 5.
Judicatum etiam quòd in curia Legati Avenionenſis poteſt quis occaſione mandati ad reſignandum iter arripere & impetrare per obitum, cum derogatione regulæ de veriſimili notitiâ, p. 286. c. 1. t. 5.

Augurium.

condemnatio Auguriorum, p. 58. c. 2. t. 4.
de condemnatione Auguriorum remiſſio ad Authores de illa tractantes, *ibid.* t. 4.

Auferre.

donante vero domino rem ablatam auferenti, dimittitur peccatum, quamvis auferens non habuerit animum reſtituendi. p. 249. c. 2. 250. c. 1. t. 4.

Auguſtinus.

ad hiſtoriam S. Auguſtini commendatio, p. 6. c. 2. t. 4.
an Hieronymo major, p. 19. c. 2. t. 4.

Avüer.

quid ſit verb. *Avüer*, & ut recognitio feudalis in Gallia uſitata, p. 235. c. 1. & 2. t. 4.

Aurelianenſis.

concilium Aurelianenſe primum quo tempore celebratum, p. 4. c. 1. t. 4.

Aurum.

quid ſit per aliquid eſſe Aurum, per aliquid lutum, p. 61. c. 2. t. 4.

Authoritas.

habens duplicem Authoritatem & qualitatem, non cenſetur ſe arctare ad unam tantùm, p. 63. c. 1. & 2. tom. 4.
quæ ſit vis & Authoritas delegationis, ut appellatione remota procedatur, *ibid.* t. 4.
admiſſus Authoritate Legati, admiſſus dicitur authoritate Apoſtolicâ, p. 229. c. 2. t. 4.

Authorité.

difference entre Authorité dominative & vertueuſe, p. 502. 503. t. 4.

B.

Baillivatus.

quid nomine Baillivatus veniat, p. 193. c. 1. t. 4.

Baillivus.

de Baillivorum & aliorum præpoſitorum juriſdictione & & illius accretione, p. 194. c. 2. t. 4.

Balſamum

quid ſit, p. 744. c. 2. n. 118. t. 4

Bannus.

de Bannorum in matrimonio publicandorum ortu & conſuetudine, p. 173. c. 1. t. 4.

Baptiſandus.

condemnatio eorum qui Baptizandorum pedes lavant, p. 25 c. 2. t. 4.

Baptiſare.

an condemnatio ejus qui Baptiſandorum pedes lavat, ſit legitima, p. 29. t. 4.

Baptiſatus

in ægritudine non Ordinandus, p. 11. c. 2. t. 4.
Baptiſatus extra Eccleſiam id eſt apud hæreticos non ordinandus, p. 26. c. 2. t. 4.
de puero Baptiſato in utero matris, p. 66. c. 1. t. 4.

Baptiſma

licet animum purget, non tamen infamiam ex crimine profluentem tollit, p. 26. c. 1. t. 4.
in parvulis dicitur ſacramentum fidei, p. 41. c. 2. t. 4.
an in Baptiſmo ſimplex merſio eſt facienda, an triplex, p. 67. c. t.
de Baptiſmo diutius non differendo, p. 67.
qui bis ignoranter Baptiſmum ſuſcipit, non eſt irregularis, quia jure cautum non eſt, *ibid.* poſt Baptiſmum an corruptio manet, *ibid.* t. 4.
ſacramentum Baptiſmi rectè confertur parvulis, & peccatum originale remittit, licet non intelligant, p. 167.
quod per Baptiſmum fidei profeſſio fiat & Eccleſiæ baptiſatus inſeratur, *ibid.*
an adactus ſuſcipiat per Baptiſmum chriſtianitatem, & utrum ſit rebaptiſandus, *ibid.* t. 4.
intervenientes Baptiſmo, vel chriſmationi cognationem contrahunt ſpiritualem, p. 241. c. 2. t. 4.
an aqua ſola dicenda ſit materia in ſacramento Baptiſmi, p. 257 c. 2. t. 4.
quæ ſint virtutes Baptiſmi, & in quo illæ operentur, *ibid.* & 258. t. 4.
quid ſit per Baptiſmum Chriſti carnem peccati evacuari, p. 66. t. 4.
nota de temporibus Baptiſmi in primitiva Eccleſia, *ibidem.*
nihil addendum verbis illius, *ibid.*

Baptiſmus

ſuccedit in locum Circumciſionis, p. 717. n. 30. t. 4.

Barba.

varii ritus ſacerdotum radendi vel alendi Barbam, p. 135. c. 1. t. 4.
varii loci tum à Molinæo, tum ab aliis citati inveſtigati, *ibid.* t. 4.

præclarum exemplum & teſtimonium Litterarum Henrici II. ad Canonicos Aurelianenſes ut D. Joannem Morvillerium Epiſcopum ſuum reciperent, quamvis prolixa Barba ei eſſet, non obſtantibus contrariis Eccleſiæ ſtatutis, an bene, p. 135. c. 1. t. 4.

Barbaroſſa.

cognominatus Fridericus I. qualis Imperator, p. 76. col. 1.

Siciliæ Regis filiam quinquagenariam & vetulam monacham Cœleſtino III. authore, ipſe viginti annos natus duxit uxorem, *ibid.* t. 4.

Barnabas.

Apoſtolis omnibus mortuis, relicto Barnaba & Matthæo, fuit electus per ſortem in Monarcham ipſe Barnabas, p. 793. c. 1. t. 4.

Baronia.

quid nomine Baroniæ veniat, p. 194. c. 1. t. 4.

Baſileenſis.

Concilium Baſileenſe, p. 31. c. 2. t. 4. & 5.

beneficium Concilii datum ſcolis, non debuit reſtringi Bituris, *ibidem.*

Beguardus.

error Beguardorum & Beguinarum quòd homini perfecto licet quod libet, p. 282. c. 1. t. 4.

error Beguardorum & Beguinarum, necnon & ipſius Molinæi de vero Corpore Chriſti in ſacramento Euchariſtiæ, *ibidem.*

Bellator.

probatur Molinæum noluiſſe ſuadere Epiſcopos eſſe Bellatores, multo minùs D. Gregorium authorem fuiſſe bella commovendi, p. 51. c. 1. t. 4.

Bellay.

de domino *du Bellay* remiſſio ad plures Authores, p. 274. c. 1. t. 4.

Benedictio.

in Benedictione & conſecratione variatum, in electione nunquam, p. 16. c. 1. t. 4.

an tempore conjugalis actûs detur præſentia Spiritus ſancti & Benedictio, p. 60. c. 2. t. 4.

Beneficialis.

de reſtitutione Minorum in Beneficialibus, ut & in matrimonialibus cauſis, p. 108. c. 1. t. 4.

de hac materia remiſſio ad alios Molinæi locos & ad Arreſta praxis confirmativa, *ibidem.* t. 4.

in Beneficialibus non eſt ſucceſſio, ſed ſubrogatio, & novi juris creatio, non fortioris juris decedentis, p. 193. c. 2. t. 4.

de cadaverum Beneficiariorum exenteratione damnatâ, p. *eadem.*

in poſſeſſionem miſſio ob contumaciam non debet in Beneficialibus fieri, p. 221. c. 1. t. 4.

de litteris ſubrogatoriis in cauſis Beneficialib. ſucceſſori alterutrius litigantis dandis, *ibid.*

in cauſa Beneficiali utraque pars agit de petitorio, & de poſſeſſorio, & ſpoliatus, relicto petitorio, poteſt redintegrando agere, p. 266. c. 1. t. 4.

lis non eſt in Beneficialibus ante titulorum editionem, p. 289. t. 4.

Beneficiandus.

à noviter Beneficiando abeſſe omnis macula debet, p. 20. c. 2. t. 4.

Beneficiarius.

quibuſnam comparandi Beneficiarii, an uſufructuariis, an uſuariis ſimplicibus, & quòd communiter uſufructuariis, p. 217. c. 2. t. 4.

Beneficiatus.

juſtè depoſitus fructus medii temporis amittit injuſtè depoſitus medios fructus percipit, p. 27. c. 1. t. 4.

ſi tempore probationis intraverit Religionem lucratur omnes fructus & retinet Beneficium uſque ad profeſſionem regularem, p. 59. c. 2. t. 4.

de ſuſpenſo Beneficiato, & utrùm quid ex bonis Eccleſiæ interim ob victum percipere debeat, p. 75. c. 2. t. 4.

electio an poſſit convaleſcere ex poſt-facto, p. 75. c. 2. t. 4.

Beneficiati non deberent de reditibus bonorum Eccleſiæ patrimonium ſuum augere, ſed cùm ſint ſimplices adminiſtratores, reſiduum debetur pauperibus, p. 274. c. 1. t. 5.

Beneficiatus quandoque compellitur ad ſocium aliquem recipiendum, p. 757. c. 1. t. 4.

Beneficia an & duo quando liceat alicui tenere, *ibid.* c. 2. n. 175.

divitiæ quando ſunt bona in Beneficiis & Beneficiatis, *ibid.*

ad Beneficiati ſuſtentationem quandò fructus dicantur ſufficientes, p. 759. n. 179. t. 4.

in quibus Beneficiis Beneficiatus compellatur habere ſocium. p. 759. t. 4.

In Beneficiatis quæ requirantur qualitates, p. 861. t. 4.

Beneficiati qua ſcientia debeant eſſe præditi, p. 861. c. 2. t. 4.

Beneficium.

clerici ob parentum crimina non privantur Beneficiis jam quæſitis, p. 11. c. 1. t. 4.

filii reorum & damnatorum ob crimen læſæ majeſtatis parentum non privantur Beneficiis aut bonis propriis, *ibid.* t. 4.

an ad perdendum jus Beneficii admiſſio ſuperioris faciat, p. 11. c. 2. t. 4.

an per ſolam renunciationem non admiſſam ſtatim titulus Beneficii vacet, *ibid.* c. 2.

an is qui reſignavit, poſſit agere & repetere Beneficium ab intruſo vel ſpoliatore, p. 12. c. 1. t. 4.

Beneficium an ſtatim ac coram notario reſignatum eſt, vacet, alio non expectato, p. 12. c. 1. t. 4.

quod non liceat Epiſcopo negotiari de Beneficiis, p. 17. c. 2. t. 4.

Beneficium electivum quid, p. 12. c. 2. t. 4.

quid maxime impediat ne Beneficia fiant hereditaria, p. 18. c. 1. t. 4.

permutatio Beneficiorum eſt ipſo jure prohibita, p. 18. 19. t. 4.

in mandato ad Beneficia ad collationem quorumdam ſpectantia, omiſſâ clauſulâ, an *junctim*, vel, *diviſim*; veniunt tamen ſpectantia ad collationem Epiſcopi, vel Capituli *diviſim*, juxtà formam Concordatorum, p. 22. c. 1. t. 4.

collatione Beneficii abſenti factâ, Collator pendente acceptatione collatarii, alteri conferre non poteſt, *ibid.*

etiam poſt terminum Beneficium non collatum poteſt acceptari, *ibid.*

de acceptationibus Beneficiorum abſentibus collatorum tacitis, vel expreſſis, *ibid.*

injuſta & violenta Beneficii occupatio privat occupantem, ipſo jure Beneficio incompatibili quod juſtè poſſidebat, *ibidem.*

privatio poſſeſſorii Beneficii occupati per vim, Conſtitutionibus confirmata, *ibid.*

connexio corporis & animæ ad Beneficia ex temporali & ſpirituali coaleſcentia, p. 29. & 30. t. 4.

Beneficium an præſumatur religioſum, p. 35. c. 2. n. 147. t. 4.

de reditu Beneficiorum ſuorum pauperes alere debere clericum conjunctum filios etiam ſpurios, & ſorores dotare, p. 36. c. 2. t. 4.

cur Beneficia non debeant eſſe hereditaria, p. 38. c. 1. n. 36. t. 4.

an & cur omnes debeant eſſe pares in Beneficiis, p. 69. c. 2. t. 4.

impetrans Beneficium viventis, eo ipſo fit illius incapax, p. 70. c. 1.

Beneficium ipſo jure vacans per delictum, vel ex cauſa infamante, non poteſt ante ſententiam declaratoriam impetrari, *ibid.*

in impetratione Beneficii debet fieri mentio prioris, p. 72. c. 1. t. 4.

Beneficio carere non debet dici cui competenter de vicariæ perpetuæ proventibus eſt proviſum, p. 72. c. 1. t. 4.

cur in impetratione Beneficii debeat fieri mentio prioris;

quamvis modici reditus & proventus, p. 72. c. 1. t. 4.
an petiſio ſuper Beneficio ſit Beneficium, vel non, *ibid.* tom. 4.
an poſſet deduci in pactum quòd Beneficio priùs obtento quis renunciaret, ſi vellet aliquod aliud Beneficium obtinere, *ibid.* c. 2. t. 4.
quandoque oriundi præferuntur extraneis in Beneficiis & ſequendis, p. 75. c. 2. t. 4.
de Beneficiis juris patronatus laicalis vacantibus in curia, utrùm Papa conferre poſſit abſque derogatione juris-patronatus, p. 75. c. 2. t. 4.
in quibuſnam Beneficiis judex regius non ſolum de poſſeſſorio, ſed etiam de petitorio cognoſcere poteſt, p. 75. c. 1. t. 4.
an filius patri ſuccedat in Beneficio immediate, an pater filio, p. 80. c. 1. t. 4.
de obligatione ſub pœna Beneficii amittendi, p. 84. c. 1. t. 4.
Beneficia ſunt juris publici, nec in his datur reſtitutio in integrum, ut in patrimonialibus, p. 100. t. 5.
de duplici voce & diſtributionibus in pluralitate pro Beneficiis an ſervanda, p. 126. c. 1. t. 4.
Beneficia & eorum reditus publici juris ſunt, p. 130. 131. tom. 5.
an clerici majoribus in ordinibus conſtituti, amittant Beneficia, ſi nupſerint, p. 136. t. 4
de iſta materia ad alios Authores & locos eadem tractantes remiſſio, *ibid.*
clericus infra ſubdiaconatum uxoratus an amittat Beneficium, *ibid.*
de iſta materia remiſſio ad alios Authores & locos, p. 136. col. 2.
matrimonio à clericis contracto, vacant ipſo jure Beneficia, *ibidem.*
an Beneficium nondum vacans poſſit obtineri in vim promiſſionis anteactæ, aut in vim canonicatus delati, p. 138. c. 2. t. 4.
ut abſenti quæratur Beneficium, debet acceptari vel per ſe, vel per procuratorem ſpeciale mandatum habentem, p. 140. c. 1. t. 4.
Beneficia utrùm vacent per incompatibilitatem, p. 140. tom. 4.
an à die pacificæ poſſeſſionis adepta, *ibid.*
plura Beneficia ſimplicia, quamvis reſidentiam requirant, non vacant ipſo jure niſi in Monacho, p. 140. c. 2. t. 4.
an in ſimplicibus reſidentiam requirentibus diſpenſare poſſit Epiſcopus, nec ne, *ibid.*
quid in electivis Beneficiis ſervandum, *ibid.*
quid in collativis, *ibid.*
& quid in diſpenſatione utrorumque, *ibid.* t. 4.
non tenet promiſſio Beneficii non vacantis, etiam de conſenſu obtinentis, p. 143. c. 2.
Beneficia intra ſex menſes conferenda, & in eis intra idem tempus inſtituendum, *ibid.* t. 4.
impetrationes Beneficiorum viventium debent facere mentionem poſſeſſionis obtinentis, p. 143. c. 2. t. 4.
an Epiſcopus diſpenſare poſſit ad plura Beneficia in eadem Eccleſia obtinenda, p. 144. c. 2. 145. c. 1.
forma Vicariatûs generalis ad conferenda Beneficia, *ibid.* c. 1. t. 4.
an Beneficia ſaltem per reſignationem in curia Romana vacantia ſolius Pontificis Romani diſpoſitioni reſervata, p. 39. c. 1. n 174. t. 4.
ſi Ordinarius Beneficium vacans in curia Romana ſimpliciter infra menſem conferat, an collatio ſit funditùs nulla, *ibid.* t. 4.
ubi notoria eſt privatio Beneficii, non ſervanda forma judiciarii ordinis, p. 178. c. 2. t. 4.
in quærendis Beneficiis omnis abeſſe debet macula, minus poteſt in retinendis, p. 179. c. 1. t. 4.
de producendis inſtrumentis Beneficialibus poſt diligens examen in Beneficiatiis inſtantiis, ne producens pœnas caducitatis incurrat, p. 185. c. 1. t. 4.
Beneficia in vim gradus obtenta, ejurata cum retentione penſionis computari in repletionem graduati, p. 200. c. 2.
de incompatibilibus Beneficiis & quomodo de illis ſimul tenendis diſpenſatio exhibenda, p. 217. c. 1. t. 4.
de pluribus Beneficiis ſub eodem tecto copulandis, vel non, ſive de pluralitate Beneficiorum, p. 204 c. 1. t. 4.
de compatibilitate, vel incompatibilitate plurium Beneficiorum, conformium, vel deformium ſub eodem tecto, ad plures Molinæi locos remiſſio, *ibid.*
penſionem non venire nomine Beneficii in executione mandatorum, p. 228. c. 1. t. 4.
quænam dicantur Beneficia regularia, vel ſecularia ex præſcriptione, & cujus temporis, *ibid.*
quis præſumatur ſtatus in Beneficiis, an ſecularis, an regularis, *ibid.*
longa poſſeſſione poteſt immutari ſtatus Beneficii, *ibid.* col. 2.
de ſingularitate Beneficiorum in Monachis ſervandâ, *ibid.*
mors Papæ utrùm eſt legitimus modus tollendæ obligationis, ſive conditionis vacationis in curia pro Beneficiis extrà Parochiales Eccleſias, p. 232. c. 2. t. 4.
collatione Beneficiorum cedentium vel decedentium conceſſâ, non venit, niſi vacatio naturalis per mortem, vel reſignationem, *ibid.*
dimittens Beneficium novè adquiſitum, propter quod vetera dimiſerat, eadem rècuperat poſt dimiſſionem, p. 250. c. 2. t. 4.
de vacatione Beneficiorum incompatibilium variè exequenda, *ibid.*
de indulto retinendi duo incompatibilia, & quomodo interpretandum ſit, *ibid.*
qui habet indultum duo Beneficia curam animarum habentia retinendi, eligere poteſt in quo reſideat, *ibid.*
quæ vis & authoritas clauſulæ: *Dummodò in altero, in quo non reſidet, faciat deſerviri.* *ibid.*
ut receptione alterius incompatibilis, vacet primum debet receptioni juris accedere quoque receptio facti, *ibidem.*
ubi proviſio Apoſtolica confirmans addit novum effectum, vel diſpenſatione, priorum Beneficiorum mentio facienda, *ibid.* c. 2.
ubi ad petitionem partis fit gratia, ſi Beneficium vel modicum taceatur, fit ſubreptitia, *ibid.*
probatur Beneficia & officia tum civilia tum Eccleſiaſtica debere eſſe perpetua, p. 251. c. 1. t. 4.
de manualibus Beneficiis à Papa conceſſis, & quòd ſint perpetua, nec revocabilia, cùm à Papa conferuntur, p. 261. c. 1. t. 4.
quòd Beneficia regularia à Papa collata perpetua ſint, nec poſſit ab illis facile removeri, nec ſine cauſa jure probata, *ibid.*
reſpondetur Authoribus Beneficia manualia eſſe negantibus, *ibidem.*
manualium Beneficiorum alia regularia, alia ſecularia, *ibidem.*
collatores ordinarii præter Legatum Sedis Apoſtolicæ, non habent exprimere Beneficia impetrantium, p. 263. t. 4.
quomodo ſpecialis mentio Beneficii facienda, & ut in individuo in collationibus, *ibid.*
Beneficii ſequeſtratio quandonam in judicio fieri debeat, p. 266. c. 2.
ejuſdem Beneficii non poſſunt eſſe duo poſſeſſores inſolidùm, vel eidem intitulari, ſimul & inſolidùm, p. 266. c. 1. t. 4.
expreſſo modo collectivo, non veniunt electiva Beneficia, p. 270. c. 2. t. 4.
qualitates Beneficiorum obtentorum, vel obtinendorum exprimendæ ſunt in impetratione, vel diſpenſatione quovis modo facta apud Papam & Legatum, *ibid.*
mandatum de providendo in dignitate collativa non habet locum in minori Beneficio quòd ſit electivum, & confirmativum, *ibid.*
niſi exprimatur modus electionis in mandato, non veniet, *ibid.* & 271. c. 1. t. 4.
ut inducatur vacatio Beneficiorum incompatibilium requiritur poſſeſſio pacifica, p. 271. c. 2. t. 4.

mandato providendi de Beneficiis ad collationem pertinentibus non includuntur devoluta ad collationem, *ibidem.*
in mandatis concordatorum Bononienſium non veniunt Beneficia, niſi naturaliter ad gravatum pertineat collatio, *ibid.*
plus jura abhorrent habere duo Beneficia uniformia ſub eodem tecto, quàm duo Curata in diverſis Eccleſiis, p. 272. c. 1. t. 4.
quando nota habenda ſit vacatio Beneficii in loco, *ibid.*
quomodo acceptari dicatur Beneficium, *ibid.* c. 2.
nota ad publicationem poſſeſſionis & vacationis in Beneficio, *ibidem.*
gratia Apoſtolica, ut provideatur de Beneficiis non includit Hoſpitalia & ſimilia, quamvis capellas habeant annexas, p. 271. c. 1.
per adeptionem poſſeſſionis poſterioris Beneficii incompatibilis etiam meri facti quam aſininam vocant, priora Beneficia veniunt, *ibid.*
Beneficium quid eſt, & quot modis definitur, p. 696. c. 2. 697. c. 1. t. 4.
& qualiter in quatuor conſiſtit, *ibid.*
de Beneficiis Eccleſiaſticis qui provideant, p. 697. c. 1. tom. 4.
Beneficium Eccleſiaſticum non confertur, niſi Clerico, p. 697.
quæ & quot requirantur ut Beneficium dicatur Eccleſiaſticum, *ibid.* n. 8. t. 4.
Beneficium eſt purè conferendum, & non pro commodo temporali, *ibid.* n. 6. t. 4.
ſi penſio aſſignetur ſuper tali Beneficio, an dicatur Beneficium, *ibid.* n. 7.
Beneficii ſecunda deſcriptio, *ibid.* n. 9.
an Beneficii appellatione comprehendatur Beneficium curatum, vel non, *ibid.*
an indiſtinctè tribuat gaudium capienti, p. 698. col. 1. tom. 4.
quæ collatio Beneficii facta per Prælatum debiti ſolutio quandoque potius dicatur, quàm actio benevola, *ibid.*
quot ſint Beneficiorum genera, p. 699.
Beneficia quæ nobis tribuit Deus, non poſſumus compenſare, *ibidem.*
Beneficia ſunt tria principalia quæ à Deo recepimus, *ibid.* c. 1. t. 4.
Beneficia Dei tot ſunt quot vitæ momenta, p. 700. c. 2. n. 4. t. 4.
Beneficia variare à creaturis rationalibus, p. 701. c. 1. num. 10.
benefacientibus reddi æquivalens dicitur ſecundùm naturam Beneficii re aut verbo ſecundùm qualitatem perſonarum, *ibid.*
Beneficii compenſatio debet fieri ſecundùm actum benefacientis, *ibid.*
Beneficium quod dicitur aſſignatum in contractu depoſiti, p. 703. c. 2. t. 4.
Beneficia Eccleſiaſtica quæ ſint, *ibid.* n. 26. t. 4.
Beneficii appellatione an veniat Papatus & Archiepiſcopatus, p. 704. c. 1. n. 28. t. 4.
Beneficii appellatione an veniant Archiepiſcopatus & Epiſcopatus, *ibid.*
Beneficium an ſit Cardinalatus, p. 705. c. 1. n. 33. t. 4.
Beneficium dicitur Præbenda & Canonia, p. 706. 707.
Beneficii appellatione quid veniat ubi mandatur provideri de Beneficio, p. 708. 709. c. 1. & 2. t. 4.
Beneficii appellatione quando veniat præbenda, ubi mandatus Eccleſiæ quòd provideatur de Beneficio, p. 710. c. 1. t. 4.
Beneficii appellatione in materia favorabili non ſolùm veniunt Beneficia ſimplicia, imò & præbendæ ac dignitates Epiſcopatus, p. 710. c. 1. t. 4.
Beneficii appellatione quomodo veniat Papatus, p. 711. c. 1. & 2. t. 4.
Beneficiorum appellatione veniunt Capellaniæ per Epiſcopum ordinatæ, p. 711. c. 2.
Beneficium & officium in quo differant, p. 712. c. 2. n. 13. tom. 4.
Cardinalatus an ſit officium vel Beneficium, *ibid.*
Beneficia an ſint de jure divino inſtituta, p. 713. 714. tom. 4.
an Sede vacante, Capitulum conferat Beneficia, p. 713. c. 1. t. 4.
Capitulum, Sede vacante, recipit Beneficiorum reſignationes, *ibid.*
Beneficiorum tituli quinam videantur inſtituti jure poſitivo, p. 715. c. 1. n. 18.
Beneficia quomodo habuerunt ortum ſaltem figurativè in novo teſtamento, p. 715. c. 1. t. 4.
Beneficiorum tituli quinam videantur inſtitui de jure non poſſe, *ibid.*
quandonam Papa dicatur non habere plenariam poteſtatem in Beneficiis jure divino inſtitutis, *ibid.*
Beneficia ad nutum poteſt Papa conferre, & ad tempus, & ſub conditione, p. 716. c. 1. t. 4.
& habet plenam poteſtatem in iis quæ jure poſitivo non ſunt inſtituta, *ibid.*
& diſponere poteſt contra inſtitutiones & fundationes Beneficiorum & Hoſpitalium Regularium, *ibid.*
Beneficia regularia quæ ſint, & quo jure ſint inſtituta, p. 716. c. 1. t. 4.
Beneficia inſtituit ipſa Eccleſia, *ibid.*
Beneficium an ſit quid ſpirituale, p. 760. c. 1. t. 4.
fructus Beneficii an poſſint vendi, *ibid.*
Beneficium ſolus Papa confert ad tempus, *ibid.*
Beneficium quando laicus poteſt tenere, p. 769. 770.
in poſſeſſione Beneficii apprehendenda quomodo poteſt laicus eſſe procurator, p. 770. c. 1. n. 8. t. 4.
Beneficia quomodo conferat laicus, *ibid.* c. 2.
de poſſeſſorio mero Beneficii quomodo judices etiam ſeculares cognoſcunt, *ibid.*
Beneficium an poſſint habere laici conjugati, p. 772. c. 1. & 2.
Beneficia ratione officii & adminiſtrationis ſunt ſpiritalia, p. 773. c. 1. n. 24. t. 4.
ſi ſit Beneficium reſervatum impetranti de Sede Apoſtolica, datis executoribus cum decreto irritanti, ac ſi durante illo tempore, non obſtante reſervatione, id Epiſcopus contulerit alteri, valet collatio, niſi recuſaret impetrans acceptare, p. 766. c. 1. & 2. t. 4.
ad Beneficia plura curata, aut perſonatus quòd quis tenere poſſit, diſpenſat ſolus Papa, p. 796. n. 24. t. 4.
Beneficia confert Legatus de latere, p. 797. c. 1. n. 34. tom. 4.
Legitimatus poteſt cum diſpenſatione Legati paternum Beneficium tenere, p. 797. c. 2. n. 36. t. 4.
Legatus quando conferat Beneficium de Patronatu laici, p. 798. c. 1. n. 39. t. 4.
mulier an poſſit Beneficium conferre, p. 802. c. 1. t. 4.
ſi Papa conferat Beneficium ſpectans ad collationem Ordinarii, dicitur Ordinarium gravare, p. 786. col. 1. tom. 4.
fallit in Beneficiis vacantibus per præventionem, *ibid.*
an Papa poſſit conferre Beneficia in præjudicium Electorum ſeu Collatorum, p. 787. c. 1. t. 4.
Beneficia poteſt Papa conferre ad tempus, vel ſub conditione, *ibid.*
Papa poteſt compellere litigantes de Beneficio ad concordiam, p. 788. c. 1. n. 27. t. 2.
Beneficia confert Legatus à latere Sedis Apoſtolicæ, p. 792. c. 1. t. 4.
conferre Beneficia an poſſit Epiſcopus criminoſus, *ibid.*
Beneficium nullus poteſt adminiſtrare ex ſola poſſeſſione, niſi præeminentiam à Superiore habeat, pagin. 815. tom. 4.
excommunicatus an poſſit conferre Beneficia, p. 815. c. 1. tom. 4.
Beneficia utrùm conferat fornicator notorius, p. 815. c. 1. n. 4. t. 4.
criminoſus an poſſit Beneficia conferre, p. 814. 815. t. 4.

conferre Beneficium an poſſit auditor, p. 816. t. 4.
auditor quando poſſit ordinare vel Beneficium conferre, p. 819. 817. t. 4.
Vicarius Epiſcopi an poſſit Beneficia conferre, p. 817. c. 1. & 2. t. 4.
an Beneficii collatio extra territorium fieri poſſit, p. 819. c. 1. tom. 4.
Beneficia ſunt potiùs conferenda compatriotis quàm extraneis, p. 843 c. 1. t. 4.
Beneficia an poſſint conferri extraneis, ibid.
Beneficii collatio non tranſit in conductorem, p. 812. c. 2. t. 4.
Beneficii collatio facta excommunicato an valeat, p. 855. c. 1. t. 4.
electus in Epiſcopum an poſſit Beneficia conferre, p. 820. c. 1. t. 4.
collatio Beneficiorum ad quem ſpectet, mortuo Collatore, p. 822. c. 1. t. 4.
Beneficiati omnes an habeant vocem in capitulo Eccleſiæ, ibidem.
laici converſi an poſſint Beneficia conferre, p. 828. c. 1. & 2. t. 4.
conferendi Beneficium habens poteſtatem, ſi uni committat quod de illo Beneficio valeat alicui providere, & ille providet alicui conſentire nolenti, vel qui poſteaquàm conſenſit, recuſavit, an poterit delegatus alteri providere, p. 829. c. 2. 830. c. 1. t. 4.
Vicarius quando poſſit conſtitui ab Epiſcopo generaliter, vel ſpecialiter ad conferendum Beneficia, p. 830. c. 1. & 2. t. 4.
ſi poſt vacationem Eccleſiæ delegat Metropolitanus confirmationem, vel infirmationem ipſius, an valeat, ſi poſteà delegatus procedit ſuper confirmatione, vel infirmatione illius, p. 831. t. 4.
in collationibus & proviſionibus Beneficiorum an de jure communi ſit fundatus Epiſcopus, p. 834. t. 4.
Beneficiatus omnis qui ad reſidentiam tenetur, quomodo debeat eſſe in ſuo Beneficio ſine ſocio, ibid.
Rex Franciæ an poſſit etiam Beneficia conferre, ac alii principes poſſint ſuper his aliquid diſponere, p. 837. 838. tom. 4.
laici quare non conferunt Beneficia, nec eligunt in Beneficiis Eccleſiaſticis ubi ex conſuetudine immemorabili non præſcribitur jus conferendi, ibid.
laicus non poteſt eſſe Beneficiatus, p. 739. 740.
conferre non poteſt laicus Beneficia ex privilegio, p. 839. 840. t. 4.
Beneficio ad excommunicatum pertinente an ſit privandus qui tenet, p. 848. c. 1. t. 4.
Beneficium ſecundum ſi quis incompatibile accipiat, vacat primum, p. 849. t. 4.
Beneficio non eſt privatus criminoſus ipſe jure, ibid.
Simoniacus an ſit ipſo jure privatus Beneficio, p. 850. c. 1. t. 4.
an ipſo jure ſuſpenſus quoad ſe, & quoad alios, ibid.
ad Beneficium quiſnam ſit præferendus, aut ille qui peccavit, vel qui nunquam peccavit, ibid.
in conferendis Beneficiis quis præferatur, an dives, vel pauper aut nobilis, p. 871. 872. t. 4.
in reſcripto pro Beneficiis impetrandis quænam qualitates ſint exprimendæ, p. 888. c. 1. t. 4.
Beneficium impetrans debet facere mentionem de Beneficio quo eſt ſpoliatus, ibid.
& de his quæ poſſent reddere Papam difficiliorem ad concedendum, & de his quibus eſt ſpecialiter à jure proviſum, ibidem.
Beneficium impetrans debet facere mentionem de intruſione præcedenti, & ſimiliter de injuſta detentione fructibuſque perceptis, niſi eos in utilitatem Eccleſiæ converterit, ibid. & 889. t. 4.
Beneficium impetrans debet facere mentionem de qualitate Beneficii, & de modo vacationis, ibid. & 890.
Beneficium impetrans debet facere mentionem de Beneficio manuali quod ipſe tenet, ibid. p. 891. c. 2. t. 4.
nominationes univerſitatum non extenduntur ad Beneficia juriſpatronatus, p. 892. c. 1. n. 13. t. 4.
confert ſolus Papa Beneficia, invitis Patronis, ibid.
Beneficium monoculum an cadat in impetrationibus, p. 896. c. 2. t. 4.
Beneficium impetrans debet facere mentionem an ſit electivum, p. 898. c. 2. t. 4.
quid ſit Beneficium electivum, ibid.
quod in Beneficiis impetrandis debeat fieri mentio de jure ad rem acquiſito, & acceptatione ipſius impetrantis Beneficium in vim gradus & Concilii Baſileenſis, qualitercunque intelligatur, p. 899. c. 1. & 2. t. 4.
conferre non poteſt Papa Beneficium poſt præſentationem factam à Patrono Eccleſiaſtico, p. 899. c. 2. t. 4.
Beneficium quod quis renunciavit, impetrans debet facere mentionem de dicta renunciatione, licet non teneat talis renunciatio, p. 900.
Beneficium impetrans debet facere mentionem de titulo quem habet in alia Eccleſia, p. 899. t. 4.
in Beneficii impetratione debet fieri mentio de poſſeſſione colorata quam alius clericus habet ſuper Beneficio impetrato, p. 900. c. 1. t. 4.
Beneficium impetrans debet facere mentionem de detentione, ſi detentum fuerit, & quare fieri debeat dicta mentio, ibidem. & 901.
Beneficii uniti impetratio, non facta mentione poſſeſſionis obtentæ, non valet, p. 901. c. 2. 902 c. 1. t. 4.
Beneficium impetrans Clericus ſecularis debet facere mentionem de illius naturâ, p. 902. 903.
Beneficium impetrans debet facere mentionem de qualitate Beneficii obtenti, p. 903. t. 4.
& de jure ad rem quæſito ex acceptatione electionis aut præſentationis, ibid. 904. 905. t. 4.
in Beneficiis an valeat præſentatio Papæ in præjudicium præſentati à patrono, p. 905. t. 4.
in Beneficiis impetrandis debet impetrans facere mentionem de modo quo eſt in Eccleſia, ibid. & 906. c. 1. t. 4.
reſcriptum ad Beneficia non tantum vitiatur ex his tacitis quibus potuiſſet moveri princeps ad denegandum gratiam; ſed ex illis non expreſſis, de quibus reperitur jure cautum, p. 906. c. 1. & 2. t. 4.
in Beneficiis impetrandis debet impetrans facere mentionem, & exprimere qualitatem quæ alterat naturam Beneficii, p. 906.
Beneficium impetrans non tenetur facere mentionem de nobilitate ejus, vel ejuſdem Beneficii valore, p. 907. c. 1. t. 4.
Beneficii valorem an cardinalis impetrans exprimere debeat, p. 910. c. 1. t. 4.
in taxatione Beneficii debent deduci onera, ibid.
diſtributiones quotidianæ non computantur in valorem Beneficii, ibidem.
ſine titulo ſe intrudens in Beneficium viventis, efficitur inhabilis, ſive habeat juſtam cauſam putativæ vacationis, ſive non, p. 158. 159. t. 5.
Beneficiorum Eccleſiaſticorum vera æſtimatio, p. 160. n. 34. t. 5.
Beneficia in curia reſervata nulla, p. 184. c. 1. t. 5.
Beneficia electiva, collativa, & affirmativa poſſunt in curia Romanâ reſignari, p. 182. c. 1 & 2. t. 5.
ut in Beneficiis, ſic in officiis duæ perſonæ requiruntur, & conferentis, & illius cui confertur, p. 182. c. 1. t. 5.
peregrinis Beneficia in regno non conferuntur, ſine diplomate regio, p. 187. c. 2. t. 5.
intereſt Eccleſiæ uſurpatores Beneficiorum, id eſt eos qui ea poſſident ſine titulo, à poſſeſſione ſuâ dejici, p. 188. c. 1. & 2. t. 5.
an jus ad Beneficium impediat Papæ præventionem, p. 193. c. 1. t. 5.
de Horæ adjectione in proviſionibus Beneficiorum, p. 193. 194. t. 5.
Beneficia inter & præſtimonia diſcrimen, p. 202.
& an præſtimonia inter Beneficia computentur, ibid. c. 1. tom. 5.

an ſuorum tantùm, an etiam alienorum Beneficiorum permutationes fiant, p. 203. c. 1. t. 5.
an ſuperſtiti compermutata liceat retinere Beneficia, & bonâ fortunâ gaudere, p. 203. c. 2. t. 5.
accumulatio titulorum licita in Beneficiis, p. 204. c. 1. t. 5.
de Beneficiis in curia vacantibus, p. 205. c. 1. t. 5.
ſi procedat reſignatarius ad executionem facti & conſequatur reſignans, tunc Beneficium vacat, p. 209. c. 1. & 2. t. 5.
Indulta Cardinalium ad quæ referantur Beneficia, *ibid.*
an reſignans poſſit licite collationes à titulo Beneficii ſeparare, p. 210. c. 1. t. 5.
collatio Beneficiorum eſt in fructu honorifico, *ibid.* col. 2.
alia poteſtas Epiſcoporum in beneficiis, quæ ad præſentationem conferunt, alia in iis quæ jure devoluto, p. 211. c. 1. & 2. t. 5.
Beneficiorum devolutio fit cum ſua cauſa & beneficii qualitate, p. 212. c. 1. t. 5.
expectantium ſpes ad vacatura nec in beneficio, nec ad beneficium jus tribuit, nec præventionem Papæ impedit, p. 214. c. 1. & 2. t. 5.
an beneficium ex collatione Abbatiæ cum ipsâ Abbatiâ obtineri poſſit, p. 215. c. 1. t. 5.
de facto plures retinent beneficia quæ à ſua collatione dependent, *ibid.*
duo beneficia ab eodem Collatore dependentia ſimul obtineri poſſunt, *ibid.*
retentio beneficiorum in curia, utrùm jus nominatis tribuat, *ibidem.*
beneficia ſunt conferenda ſecundùm decentiam ſtatus cujuſlibet requirentis, p. 218. c. 1. t. 5.
beneficia in curia Legati vacantia utrum reſervata, p. 221. c. 2. t. 5.
ſpeciale mandatum in adipiſcenda beneficiorum poſſeſſione, p. 223. c. 1. t. 5.
à quo tempore hypotheca pro malâ beneficii adminiſtratione, *ibidem.*
mendicantes an poſſint tenere beneficia, *ibid.*
ſubreptio in proviſionibus beneficiorum, p. 229. c. 1. t. 5.
debet ſemper exprimi qualitas beneficiorum, alioquin poſſent impetrantes ſucceſſu temporis, eſſentiam & qualitatem Beneficiorum mutare, *ibid.*
quod periculoſum eſt in regno, quia qualitates beneficiorum ſunt juris publici, *ibid.*
pendente accuſatione, an reſignari poſſint beneficia, & an poſt condemnationem pendente appellatione, *ibid.*
reus pendente accuſatione, poteſt beneficium reſignare, niſi crimen ab eo perpetratum inducat vacationem ipſo facto, p. 230. c. 1. t. 5.
an ſimplex homicidium inducat beneficii vacationem, p. 233. t. 5.
irregularitas impedit jus ad beneficium, non idem de jure in beneficio, *ibid.*
de beneficiis in curia vacantibus, p. 234. c. 1. t. 5.
defuncto ſummo Pontifice & Sede vacante, beneficia nulla vacant in curia, p. 234. c. 2. t. 5.
de beneficiis vacantibus cum cognitione & inſpecta perſonarum qualitate providetur, *ibid.*
non omnino rejicienda poteſtas Pontificis in beneficiis, p. 235. c. 2. t. 5.
beneficia Curata unde olim veniebant in regalia, p. 236. c. 1. t. 5.
in curia Legati etiam à latere, vacantia beneficia non ſunt reſervata, p. 237. c. 2. t. 5.
regularia beneficia Monachis Monaſterii, non aliis, licet ejuſdem Ordinis, ab Ordinario conferenda, p. 238. c. 1. t. 5.
in quibus diſpenſationibus & proviſionibus Papæ non exprimenda beneficia, p. 239.
ad incompatibilia beneficia numquam diſpenſatio præſumitur, *ibidem.*
an Legatus poſſit conferre beneficia vacantia in menſibus graduatis reſervatis, p. 240. c. 1. t. 5.
cui Graduato debeatur beneficium, utrùm antiquiori, an diligentiori, *ibid.* c. 1. t. 5.
ſucceſſio in beneficiis prohibita, *ibidem.*
id intelligendum de jure communi, ſuper quo tamen Papa poteſt diſpenſare, *ibidem.*
tituli beneficiorum ſunt perſonales, p. 244. t. 5.
in beneficiis Eccleſiaſticis totum jus capitur à ſuperiore, p. 248. c. 2. t. 5.
ſemper aliqua portio redituum beneficii debet reſervari beneficiato, quia beneficium conſiſtit in jure percipiendi fructus, & ſic hac perceptione non debet omninò interdici, *ibidem.*
dimittens beneficium ſpe alterum aſſequendi, ſi fallitur, non poteſt redire ad primum; ſed utrumque perdit, ſi poteſt ei culpa imputari, p. 251. c. 1. t. 5.
quòd in beneficiis permutatis evictioni locus eſt, p. 251. col. 2.
beneficium reſignare quando quis teneatur, p. 251. c. 1. t. 5.
quando ipſo jure vacare dicantur beneficia, *ibid.*
an à die commiſſi delicti, vel ſententiæ beneficium vacare dicatur, *ibid.* c. 2.
in incapacitate alia ratio jam obtentorum, alia obtinendorum beneficiorum conſideratio, *ibid.*
de impetratione & proviſione beneficii viventis, p. 232. c. 1. t. 5.
aliud impetrare beneficium jure devoluto, aliud ſe immiſcere poſſeſſioni beneficii, *ibid.*
beneficium ex defectu unionis obtinere qui volunt, caveant ne adhuc reſignans vivat; nam ſi unio abuſiva declararetur, poſſet repetere beneficium, p. 257. 258. t. 5.
ſectiones beneficiorum à jure prohibitæ ſunt, & ſic ſolus ſummus Pontifex poteſt ſuper his diſpenſare, *ibid.*
an ſufficiat proviſo per obitum ſolam detentionem beneficii probare, cum reputatione veri titularii, p. 262 c. 1. tom. 5.
alienorum beneficiorum involatores ſunt odioſi, *ibid.* c. 2.
minor reſtituitur, ſi beneficium reſignaverit, quod habebat officium aliquod annexum; tum enim ſe potius exonerat, p. 267. c. 2. t. 5.
argumentum fraudis ſi permutantes penſionem retineant ſuper fructibus utriuſque beneficii permutati, p. 271. c. 2. t. 5.
mutatio ſtatus beneficiorum in regno non poteſt fieri ſine conſenſu Regis, *ibid.*
beneficiorum detentores ſunt vere intruſi & nulli jus in beneficio poſſunt acquirere, p. 284. c. 2. t. 5.
in beneficii, vel officii collatione ubi duo concurrunt ſub eadem datâ, quis ſit præferendus, p. 929. t. 4.
graduatus Apoſtolicus præfertur alteri graduato univerſitatis in beneficii collatione, ſub eadem data, p. 930. col. 1.
collatione beneficii facta per Papam duobus impetrantibus ejuſdem qualitatis, quis ſit præferendus, *ibid.*
an beneficium conferri poſſit de nocte, p. 934. c. 1. & 2. tom. 4.
beneficii collatio facta de nocte, aut occultè, quomodo valeat, p. 935. t. 4.
in collatione beneficiorum quando præſumatur dolus, vel fraus, p. 936.
permutatio beneficii facta cum nepotibus, & conſanguineis fraudulenta præſumitur, p. 936. c. 1. & 2. t. 4.
ſuper beneficio eodem an quis poſſit habere pluralitatem titulorum, *ibidem.*
collatio beneficii facta ſub conditione vel alternativè, an valeat, p. 939. c. 1. & 2. t. 4.
in beneficio conferendo utrùm Papa poſſit apponere conditionem, p. 939. 940.
quandonam Ordinarius poſſit conferre beneficium ſub conditione, *ibidem.*
pro beneficio an quis poſſit ſervire, *ibidem.*
beneficium an poſſit alternativè conferri, *ibidem.*
in collationibus beneficiorum quando habeat locum alternativa, p. 941. t. 4.
beneficii valorem an Cardinalis impetrans exprimere valeat, p. 910. c. 1. & 2. t. 4.

in taxatione Beneficii debent deduci onera, *ibid.*
diſtributiones quotidianæ non computantur in valorem Beneficii, & cur ſint hodie exprimendæ in reſcripto ad Beneficia, *ibidem.*
æſtimatio communis attendi ſolet, p. 911. t. 4.
in reſcripto ad Beneficia exprimi non debet de proventibus conceſſis impetranti ad modicum tempus, etſi ſit Magiſter Scholarium non debet exprimi de ſuis ſtipendiis, p. 912. c. 1. & 2.
reſcriptum ad Beneficia non debet facere mentionem de qualitatibus Beneficii quæ inſunt Beneficio de jure communi, *ibidem.*
Beneficium impetrans de qua reſervatione debet facere mentionem, 912. c. 1. & 2. t. 4.
Beneficium impetranti non eſt neceſſarium exprimere acceptationem quam facit procurator, & quam dominus ignorat, p. 913. c. 2.
Beneficium impetrans non tenetur exprimere Beneficium quod priùs habuit, & cui poſteà renunciavit, *ibid.*
Beneficium impetrans non debet exprimere de poſtulatione, *ibidem.*
Beneficium impetrans non debet facere mentionem de modo vacationis, p. 914. t. 4.
Beneficium impetrans an debeat exprimere ſuum patrimonium, p. 918. c. 1. t. 4.
Beneficium impetrans non tenetur facere mentionem de prima impetratione ſublata per negligentiam, p. 918. 919.
Beneficium impetratum quando negligentiâ poſſit dici perditum, p. 919. c. 1. & 2. t. 4.
Beneficia duo ſi vacent quæ debentur impetranti aut graduato, vel nominato, an poſſint alteri conferri, p. 931. c. 2. 932. c. 1. t. 4.
Beneficii collatio facta per renunciationem procuratoris revocati, an valeat, p. 932. c. 1. t. 4.
renunciatio Beneficii, & per conſequens collatio facta per procuratorem, an valeat, *ibid.*
Procuratoris revocatio an ſit intimanda illi cui Beneficium conferendum, p. 933. c. 2. t. 4.
Beneficium ſi eadem die conferant Epiſcopus & Vicarius, quis præferatur, p. 933. c. 1. & 2. t. 4.
conferri an poſſit Beneficium de nocte, p. 934. col. 1. tom. 4.
beneficium quando eſt conferendum ad tempus, vel in perpetuum, & an procedat hoc in beneficiis regularibus, p. 942. t. 4.
an Abbas poſſit privare Monachum beneficio ſibi per eum conceſſo, *ibid.*
beneficia regularia quando ſunt conceſſa in perpetuum, *ibidem.*
in collatione beneficii an requiratur ſcriptura, p. 943. 944. tom. 4.
collationem beneficii an probent litteræ Ordinarii, p. 945. tom. 4.
permutatio beneficii quando non tenet, an poſſit reverti ad primum ſine nova collatione, p. 947. 948. t. 4.
beneficii titulum oſtendere an quis compellatur, p. 949. 950. t. 4.
conferri an poſſit beneficium clerico extraneo, *ibid.* & 951. t. 4.
in beneficii collatione an præferantur regnicolæ extraneis propter reſidentiam, *ibid.*
collatio beneficii à Collatore facta contrà proprium juramentum, an valeat, p. 952 c. 1. t. 4.
beneficium primum ſi quis impetraverit, & acceptat unum, & aliud poſteà utrùm poterit redire ad primum, p. 953. 954. t. 4.
an ſi beneficium impetrans in modo erraverit acceptandi, valeat collatio, p. 954. 955. t. 4.
Beneficio ſuo ſi quis ex juſta cauſa fuerit privatus, an poſſit ab Epiſcopo reſtitui, p. 956. c. 1. t. 4.
an Legatus poſſit de beneficio providere alteri in præjudicium tertii, p. *eadem.*
beneficium reſignans per metum mortis, ſeu coactè an perdat poſſeſſionem, & quomodo poſſit coràm ſuperiore repeti, p. 957. 958 t. 4.
conferendi beneficii jus an devolvatur ad inferiorem Ordinarium, quando proviſio Papæ non tenet, p. 9[illegible] c. 1. tom. 4.
beneficia commendata quomodo permutari poſſint, vel an per ipſos commendatarios, *ibid.*
beneficium vacans in curia, cenſetur vacare ſublata commenda, p. 967.
ut jus primi beneficium impetrantis devolvatur ad ſecundum impetrantem, quando conſtat de negligentia, *ibid.*
ad impetratum à diverſis Collatoribus ſub eadem datâ præfertur proviſus à Papa, p. 973. 964. t. 4.
collatio beneficii an & quomodo poſſit ſine culpa beneficiati per ſuperiorem irritari & revocari, p. 964. 965. tom. 4.
beneficium primum quando vacat per adeptionem ſecundi, p. 965. 966.
beneficiorum pluralitas quandò eſt à jure omninò reprobata, *ibidem.*
poſſeſsionem beneficiorum veram non habet Papa, quamvis bona Eccleſiæ ſint in ejus poteſtate, *ibid.*
mandatum de providendo ad Beneficia conceſſum per Papam ſi præſentetur alicui, an ſufficiat providere de præbenda, p. 972. 973. t. 4.
an Papa conferre poſsit omnia mundi beneficia etiam in præjudicium ordinariorum Collatorum, p. 976.
beneficium certæ qualitatis habens an poſsit illud permutare cum perſonâ non habente illam qualitatem, p. 980. 981. t. 4.
beneficium an poſsit impetrari nomine alterius ſine ſpeciali mandato, p. 982. t. 4.
procurator ad beneficium acceptandum, poterit etiam acceptare dignitates, p. 982.
beneficium an poſsit conjunctum acceptari ſine mandato ſpeciali, *ibidem.*
collatio beneficii quando ſpectat ad duos, an ſufficiat præſentare tantùm alteri reſcriptum, *ibid.*
mandatum Apoſtolicum de providendo an extendatur ad beneficia, p. 984. 985. t. 4.
ad conferendum beneficia quando tempus Lateranenſis Concilii currere incipat, p. 985. t. 4.
beneficium an poſsit conferri extrà territorium, p. 968. tom. 4.
collatio beneficiorum non eſt propriè juris Eccleſiaſtici, aut Epiſcopalis, *ibidem.* & 969.
collatio beneficii vacantis facta etiam à Papa uno modo, an valeat ubi vacat alio modo, *ibid.*
eligi an poſsit habilitatus ad beneficia, p. 987. t. 4.
Legatus de Latere ſtans extrà provinciam, an poſsit conferre beneficium, p. 988. c. 1. t. 4.
conferre an poſsit Legatus Hoſpitale. p. 983. t. 4.
quæ beneficia vacare videantur causâ permutationis, p. 988. tom. 4.
Legatus per clauſulas generales an poſsit conferre beneficia vacantia in curia, p. 995. t. 4.
in beneficiis reſidere an Clerici jure divino teneantur, *ibid.*
an jure communi, p. 996. t. 4.
ex quo Beneficia ſunt propter cultum divinum inſtituta, an excuſetur Beneficiatus à non reſidentia propter conſuetudinem, p. 997. 998. t. 4.
in Beneficio quod quis deſerviat per Vicarium in abſentia Beneficiati, an conſuetudo id permittens valeat, p. 998. c. 1. & 2. t. 4.
à Beneficio ſe abſentans authoritate propria an ſit privatus ipſo facto, vel privandus veniat, p. 998. 999. t. 4.
Beneficio quando privatur clericus propter non reſidentiam, an debeat citari, p. 999. 1000. t. 4.
Beneficio ut quis privetur propter non reſidentiam, an requiratur monitio tanquam præambula, p. 1000. t. 4.
quando non reſidens poſſit privari Beneficio, non præcedente monitione, vel quando requiratur monitio, *ibid.*
Beneficio ſi quis poſſit privari propter non reſidentiam,

an requiratur trina monitio, vel una ſufficiat, p. 1001. tom. 4.
Beneficiarius quibus caſibus poteſt per vicarium reſidere in ſuo Beneficio, p. 1002. t. 4.
quinam reſidere non teneantur in Beneficio, p. 1004. t. 4.
infirmi quinam poſſint habere diſtributiones Beneficii, p. 1005. t. 4.
Beneficiato quare non ſint neceſſariæ litteræ diſpenſativæ de non reſidendo, *ibid.*
diſpenſare an poſſit Epiſcopus de non reſidentia Beneficii, aut ſuper pluralitate Beneficiorum, p. 1007. 1008. t. 4.
Beneficii fructus poteſt Epiſcopus ex cauſa retinere, p. 1013. tom. 4.
diſpenſare an poſſit Papa, ſalvâ conſcientiâ, cum clerico Beneficiato de non reſidendo, aut ſuper pluralitate Beneficiorum, p. 1017. c. 1. & 2. t. 4.
Beneficiorum pluralitas multa inducit mala, & eſt contrà ſtatuta ſacrorum Canonum, p. 1019. 1020. t. 4.
diſpenſationes ſuper Beneficiorum pluralitate ſunt odioſæ & reſtringendæ, *ibid.*
Beneficium electivum per quod non eſt viduata Eccleſia, p. 12. quod propriè 13. t. 5.
non licet Epiſcopo negotiari de Beneficiis, p. 17. c. 1. t. 5.
is cui non debetur Beneficium, non poteſt uti, p. 31. c. 2. tom. 5.
pluribus Beneficiis vacantibus, non electi nominari curiæ; ſed gravati eſt, dummodò non ſit minori valore ducentarum librarum, p. 51 c. 1. t. 5
quid de Beneficio Principis ſpectante ad gravamen alterius, *ibidem.*
ad accipiendum poſſeſſionem Beneficii requiritur individuum mandatum, p. 57. 58. t. 5.
alienatio vel reſignatio Beneficii in fraudem accuſatoris non valet, p. 67. c. 1. t. 5.
regulariter crimen non privat beneficio ipſo jure, p. 68.
ubicunque quis privatus eſt ipſo jure, beneficium ſtatim conferri poteſt; ſed collatarius non poteſt poſſeſſorem bare niſi poſt ſententiam, *ibidem.*
utrùm beneficia vacent ipſo jure per contumaciam, p. 71. c. 2 t. 5.
beneficia verè electiva non vacant in curia, p. 72. c. 1. & 2. t. 5.
hodie nominatio Regis eſt, *ibid.* t. 5.
in beneficiis ſpectantibus ad liberam collationem Regis non ſervatur regula, ſed Regia voluntas, p. 75. c. 2. tom. 5.
& judex ſecularis de illorum petitorio cognoſcit, p. 75. c. 1. t. 5.
beneficia ſpectantia ad collationem laïci, non ſunt propriè Eccleſiaſtica, nec his poteſt cura parochialis annecti; ſecùs de beneficiis quæ ſubſunt Regaliæ Regis, *ibid.*
quidnam det jus ad beneficia vacatura, *ibid.*
Senatus Pariſienſis cognoſcit etiam in petitorio de beneficiis vacantibus in Regalia, per totum regnum, p. 75.
an durante Regalia, poſſit Rex expedire permutationes & reſignationes in favorem, & penſiones creare, *ibid.* & p. 76. t. 5.
an ſint tot permutationes quot beneficia, p. 111. c. 1. & 2. t. 5.
in beneficiis Eccleſiaſticis non curatur de affectu carnali, vel perſonarum; ſed ſimonia eſſet, *ibid.*
fallit in permutatione ad utilitatem Eccleſiæ, *ibid.*
forma mandati non exceditur, ſi pinguiùs impletur, *ibid.* & 112.
fallit in permutatione ad finem unionis, p. 112.
poteſt permutari cum hoſpitali, vel jure prætenſo, p. 113. c. 2. t. 5.
de jure in permutatione beneficiorum non ereatur inæqualitas redituum, p. 129. c. 2. n. 284. t. 5.
non valet ceſſio etiam jurata fructuum futurorum beneficii, p. 130. n. 290. t. 5.
beneficia & eorum reditus publici juris ſunt, p. 130. c. 1. num 291.
concordatum abuſivum à Papa homologatum facit beneficium vacare per obitum, non obſtante publicatione, ſi reſignans obiit in poſſeſſione, p. 131. c. 1. n. 293.
judex Eccleſiaſticus cognoſcit de reditu beneficii, ſed non ſi agatur hypothecariè, *ibid.* n. 295. t. 5.
beneficium commendatum poteſt permutari cum titulato, vel commendato etiam per Ordinarium, *ibid.* & 132. c. 1. n. 303. t. 5.
ſi beneficium regulare teneatur per ſeculares in commendam, quid, p. 152. c. 2. n. 440. t. 5.
beneficium ſpectans ad gravatum communiter cum alio facit numerum ſubduplum, p. 153. c. 2. n. 446. t. 5.

Beneplacitum.

de clauſula in concordatis beneficialibus appoſita, *ſub beneplacito Papæ*, p. 72. c. 2. t. 4.

Bibere.

nemo cogendus ad bibendum in conviviis, ut in convivio Aſſueri, p. 155. c. 2. t. 4.

Biblicus

biblici libri quomodo exponendi, p. 277. c. 2. t. 4.

Bibliothecarius

ſuſpectus quis, p. 357.
contra bibliothecarium, t. 4. *ibid.*
ſcripturæ bibliothecarii Papæ an rejiciendæ, p. 357. t. 4

Bigamus

an Epiſcopus poſſit diſpenſare cum bigamo vero, & an cum interpretativo, p. 171. c. 2. t. 4.
bigamos Ordinat ſolus Papa, p. 796. c. 1. t. 4.

Bigamia.

nuptias contractas ante baptiſmum inducere bigamiam, ſi poſt baptiſmum reiterentur an verum, p. 60. c. 1. t. 4.
de diverſis bigamiæ ſpeciebus, & utrùm quolibet privilegio clericali in his bigami denudentur, ſive veris, ſive interpretativè ſumptis, p. 214. c. 1. t. 4.

Biſſextilis

de die intercalari, & ut in anno Biſſextili duo dies pro uno reputantur, p. 195. c. 2. t. 4.
an ultimus dies anni Biſſextilis ſit de anno in ſuſpenſo per annum, *ibidem.*

Bituricenſis

Conventus quis & qualis, p. 33. t. 5.
de Primatia Bituricenſi in utraque Aquitania, & prærogativa Bituricenſi Archiepiſcopo deferenda, p. 92. t. 4.

Bituriga.

Beneficium concilii datum ſcholis non debuit reſtringi Bituris, p. 33. c. 2. t. 4.

Biturix

Metropolita, quis & qualis, p. 669. t. 4.

Bona.

de inventario Bonorum à Prælatis uxoratis & filios habentibus ſub ipſa promotione exhibendo, p. 7. c. 1. t. 4.
uſus juris Romani, ut decedentium abſque herede vel teſtamentario, vel legitimo Bona Fiſco cederent, p. 153. t. 4.

Bona fides.

differentiæ inter Bonæ fidei judicia, & ſtricti juris, p. 84. col. 2.
an Bonæ fidei poſſeſſor omnes fructus lucretur, p. 187. c. 1. t. 4.
ejus definitio, & quòd ea præſumitur, niſi probetur contrarium, p. 124. c. 2. t. 4.
in lucro fructuum quæ bona fides requiratur, *ibid.* t. 4.
Bonæ fidei poſſeſſor lucratur fructus rei poſſeſſæ etiam ex contractu nullo, p. 145. c. 2. t. 4.

Bonifacius IX.

quis fuerit & ejus dotes, p. 335. c. 1. t. 4.

Bourbon

Cardinal de Bourbon ſurnommé le bon Abbé, p. 380. 381. t. 4.

Bononia.

an verum quod dicit Molinæus, ſcilicet quòd Papa non erat dominus temporalis Bononiæ, p. 146. c. 1. t. 4.

Bonum.

an Bona ſint juris publici, p. 100. c. 1.
publicatio bonorum poteſt fieri, quandiu reſignans manet

in detentione ; p. 100. c. 2. t. 4.

Brigandus

brigandorum denominatio unde, p. 37. c. 2. t. 4.

Britannia.

Epiſcopi minoris Britanniæ ſubſunt Turonenſi Metropolitano, p. 30. c. 2. t. 4.

Brixienſis

atrox conjuratio Brixienſium in Imperatorem, p. 352. c. t. t. 4.

B. Brixius.

voce pueri 30. dies ab ortu habentis, innocens probatus eſt, p. 28. c. 1. t. 4.

Brunichilda

Regina Francorum quam Gregorius vocat excellentiſſimam filiam, qualis, p. 53. c. 2. t. 4.

ad hiſtoriam Regum, Ducum, & Comitum minoris Britanniæ illuſtrandam, p. 101. t. 4.

Bulla.

Bullæ Papæ, vel Legati non poſſunt extendi ad futuram vacationem. p. 20. c. 2. t. 4.

utraque bulla gratioſa & rigoroſa debet inſinuari, p. 52. c. 2. t. 5.

an Officialis Epiſcopi executor Bullarum Papæ, poſſit illas, Epiſcopali Sede vacante, exequi, p. 53. c. 2. t. 5.

clauſulæ generales Bullæ non comprehendunt futuram vacationem, p. 57. c. t. & 2.

pœna recipienti ſecundum incompatibile, 58.

etiam ſi diſpenſationem Bullæ ad hæc extendi putet, licet aliàs error juris excuſet in damnis vitandis, quia hîc jus reſiſtit, *ibid.* t. 5.

nec minor annis excuſatur, *ibid.* t. 5.

Bulla unica vacationes omnes comprehendit, p. 137. c. t. t. 5.

Bulliſta.

Papæ Bulliſtæ perſonaliter puniti, p. 360. t. 4.

C

Cæremonialis.

de Cæremoniali ordinatione Epiſcoporum confuſa cum electione, p. 16. c. 1. t. 4.

de differentia præceptorum moralium, cæremonialium, & judicialium, p. 107. c. 1.

de iſta differentia præceptorum remiſſio ad alium Molinæi locum, *ibid.* t. 4.

Cæſar.

expoſitio hujus dicti; *Reddenda quæ ſunt Cæſaris, Cæſari; quæ ſunt Dei, Deo,* p. 136. c. 2. t. 4.

Callixtus

II. Gallus Doctor & Profeſſor Aureliis, p. 64. t. 4.

Calabria

in partibus Calabriæ Latini à Græcis, & Græci à Latinis ſecundùm alterutrius obſervantiam Ordinantur, p. 79. c. 1. t. 4.

Calendæ.

non licet iniquas obſervationes agere Calendarum, p. 18. c. 2. t. 4.

Calix

ſemel conſecratus ſi deauretur, an ſit iteratò reconſecrandus, p. 753. c. 1. n. 152. t. 4.

Calumnia.

utrum procurator poſſit jurare de Calumnia, domino abſente, p. 104. t. 4.

Campana.

Campanæ requiruntur in Beneficio & in Eccleſia, p. 436. c. 1. n. 82. t. 4.

quid ſignificet ligatura ex ligno plectri ejuſdem Campanæ, *ibidem.*

quid pulſatio illarum, *ibid.*

Campanarum ſex ſunt genera, quibus pulſatur in Eccleſia; & quòd pulſandæ ſunt fortiùs in diebus feſtivis, quàm aliis feriis, *ibid.* n. 83.

Campanæ quot vices ſint pro mortuo pulſandæ. Et quare pro mortuo pulſentur, p. 737. c. 1. n. 84. t. 4.

Campanæ quare ſilent triduo ante Paſcha, *ibid.* n. 85.

Religioſi mendicantes an non debeant habere plures Campanas, aut una debeat illis ſufficere, *ibid.*

Cancellaria.

regulæ Cancellariæ, p. 18. c. 1. t. 4.

litterarum Cancellariæ ſtibus abrogatur, p. 114. c. 2. t. 4.

de regulis Cancellariæ in communi, & quatenùs admittendæ, p. 173. c. 1. n. III. t. 5.

de vetita multiplicatione officiariorum Cancellariæ legatorum & aliorum, p. 216. c. 2. t. 4.

regula Cancellariæ hîc exponitur ut pateat populos ſuâ linguâ vernaculâ inſtruendos, *ibid.* t. 4.

qualis authoritas regularum Cancellariæ, p. 286. c. 1. tom. 4.

Cancellaria Papæ non ſolebat admittere mandata ſuperannalia, p. 320. t. 4.

natura regularum Cancellariæ, p. 18. c. 1. t. 5.

regula Cancellariæ Romanæ, p. 18. c. 1. & 2.

duplex ratio hujus regulæ, *ibid.* t. 5.

regulæ Cancellariæ recipiuntur apud nos ut remedium politicum contra fraudes; & ita debent interpretari, p. 94. 95. t. 5.

Cancellaria Romana utrùm admittat procuratoria ſuperannalia ad reſignandum, p. 147. c. 1. t. 5.

Cancellarius

Franciæ jure ſpeciali Præſes Magni Concilii, p. 234. c. 1. tom. 5.

Candelabrum.

Candelabrum ductibile in Eccleſia fieri præcepit Deus; p. 732. n. 58. c. 2. t. 4.

quare duo Candelabra exiguntur ſuper altare, p. 735. c. 2. n. 76. t. 4.

Canon.

Canones patrum vim legum habere oportere à Juſtiniano Imperatore decretum, p. 103. c. 2. 104. t. 4.

Epiſcopi debent noſſe Canones; ut & Preſbyteri juxta interrogationem in conſecratione faciendam, p. 154. c. 1. t. 4.

Apoſtolorum Canones quot, & an probati vel improbati fuerint ab Authoribus, *ibid.* t. 4.

Canonialis.

an Canoniales præbendæ dividi poſſint inter plures, p. 70. col. 1.

in eam materiam remiſſio, *ibid.* t. 4.

de Eccleſiis Canonialibus æquales reditus inter ſe dividentibus, & tenentibus, vel in æquales quoad permutationem, p. 138. c. 2. t. 4.

Canonicatus

ei cui priùs Canonicatus ſub expectatione præbendæ collatus eſt, & præbenda poſteà conferri debet, p. 205. c. 1. t. 4.

proviſus de Canonicatu & præbenda in Eccleſia, cum expectatione dignitatis in vim mandati, an poterit eam conſequi cui ſit annexa præbenda, p. 271. c. 2. t. 4.

de creatione Canonicatus ad effectum conſequendæ dignitatis tantùm juxtà Concordata, p. 290. c. 2. t. 4.

Canonicatus an ſit dignior Beneficio Curato, p. 986. 987. tom. 4.

Eccleſia parochialis poteſt annecti Canonicatui Eccleſiæ collegiatæ, *ibidem.*

Canonicus.

prima inſtitutio Canonicorum D. Auguſtino debita, p. 34. c. 2. t. 4.

Legatum Canonicis relictum cur cenſeatur Eccleſiæ relictum, p. 38. c. 1. & 2. t. 4.

Canonici poſſunt minuere præbendas, ſed quanam authoritate, p. 69. t. 4.

an per ſe tollere ſine licentia Papæ, *ibid.*

an juniores Canonici cum antiquis coæquandi, p. 69. c. 2. t. 4.

ne Canonicorum filii maxime ſpurii fiant Canonici Eccleſiarum ſecularium in quibus inſtituti ſunt patres eorum, p. 80. t. 4.

Canonici qui ultrà numerum quemdam præfixum, aliquem

quem alium in Canonicum receperint, an excuſentur ab executione mandati Apoſtolici aliquem ultrà dictum numerum recipere injungentis, p. 139. 140.
Canonicus regularis an poſſit præfici Eccleſiæ parochiali, etiam ſeculari, p. 160. c. 1. t. 4.
unde jus Canonicum emanaverit, & ut à ſacra Scriptura in multis, & à jure civili in reliquis, p. 179. c. 1. t. 4.
arreſtum magni conſilii pattum, quo præſidentia Canonicis regularibus addicta contra Monachos, p. 179. col. 1.
ſententia delegatorum Cardinalium Brevi Apoſtolico confirmata, qua præcedentia Canonicis regularibus Lateranenſibus adjudicata contra Monachos Caſſinenſes, *ibidem*. t. 4.
receptus in Canonicum & in fratrem, an dicatur authoritate Apoſtolica receptus, p. 199. c. 2. t. 4.
an in receptione Canonicorum vocandi ſunt abſentes & quomodo, ut in collatione communi, p. 232. c. 1. t. 4.
optio Canonica locum habet non obſtantibus mandatis Apoſtolicis, non vero vacatione in Curiâ, quæ ab optione Canonicâ eximitur; nec habetur locus in permutatione, p. 204. c. 2. t. 4.
de fraudulentis permutationibus, & quòd non valeant in fraudem expectantium & antiquiorum Canonicorum pinguiores præbendas optantium, *ibid.*
quis dicatur Canonicus antiquior in optando, p. 205. c. 1. tom. 4.
optio Canonica locum non habet in Beneficiis vacantibus in curia, vel apud Sedem, *ibid.*
Canonici ſi faciant pactum quòd Canonizent nepotes ad invicem, an committant ſimoniam, p. 777. c. 1. n. 45. tom. 4. *ibidem*.
in Canonicum quòd is recipiatur qui tamen Eccleſiæ aliquid præſtiterit, an iſtud factum per fundatorem ſit ſimoniacum, *ibidem*.
Canonicus quomodo eſt Franciæ Rex, p. 780. c. 1. n. 8. tom. 4.
Canonicus promotus ad ſacros ordines ante legitimam ætatem debet habere vocem in Capitulo, p. 804. c. 1. n. 3. t. 4.
Canonicus an poſſit eſſe minor ſeptennio, p. 864. 865. tom. 4.
in receptione Canonici an Capitulum cauſæ cognitionem habere poſſit, p. 186. c. 2. t. 5.
de ſpeciali conſuetudine in Canonicorum receptione, p. 193. c. 2. t. 5.

Canoniſta.

ad ſtilum Canoniſtarum & Officialium corrigendum, p. 121. c. 2. t. 4.

Canonization

ou Deification des Romains, p. 440. t. 4.

Cantinus

Arvernenſis Eccleſiæ Archid. Epiſcopus creatus, p. 44. tom. 4.

Capellania.

appellatione Beneficii veniunt Capellaniæ per Epiſcopum ordinatæ, p. 712. c. 2. t. 4.

Capitatio

quid, & an ſit tributum perſonale, & quod aliquando reale & prædiale à quo nec clerici, nec Eccleſia eximuntur, p. 138. c. 1. t. 4.

Capitulum.

Capitula Caroli Magni & Ludovici Pii qui filius ejus fuit, quàm exactè ſervata, p. 2. c. 1.
de illis ſervandis, vel non, fuiſſe diſſidium SS. Pontificum; & populi Rom. *ibidem*. t. 4.
Epiſcopi Galliæ ſuis Capitulis præſcripſerunt, p. 24. c. 1. tom. 4.
niſi Capitulum remittat collatarium Epiſcopi, ſine alia præſentatione recipiet, & reſolvetur collatio Epiſcopi, p. 25. c. 1. t. 4.
quando Capitulum poſſit agere ſine Prælato, & Capitulum etiam contra Prælatum ſine curatore, p. 71. c. 2. p. 72. c. 1. t. 4.

Tom. V.

ſi conſuevit corrigere Canonicorum exceſſus, ſi intra terminum ab Epiſcopo præfigendum non facit, Epiſcopus ipſe hoc faciet, p. 88. c. 1.
de ſupplenda negligentia Capituli ab Epiſcopo, *ibid.* t. 4.
Capitulorum inter ſe pugnantium per tempora & Authores conciliatio, p. 81. c. 2. t. 4.
an Capitulum, vel Prælatus independenter agere, vel conveniri poſſit, p. 131. c. 2.
de illa eadem materia remiſſio ad ſuperiora, *ibid.* t. 4.
de authoritate Capituli, Sede vacante, in iis quæ ſunt juriſdictionis Epiſcopalis, p. 218. c. 1. t. 4.
in negotio Capituli non nocet confeſſio ſolius Prælati, in rebus communibus, ſecùs in diſcretis & ſeparatis, p. 222. c. 2. t. 4.
inſcriptum Capitulo mandatum ceteriſque perſonis ejuſdem competentia tam *conjunctim*, quàm diviſim, p. 233.
de illa clauſula: *Capitulo ſinguliſque perſonis*. *ibid.*
Capitulum an poſſit aliquid ſtatuere, inconſulto Epiſcopo, p. 248. c. 1. & 2. t. 4.
Capitulum poteſt Sede vacante & ſine aſſeſſore abſolvere, & viſitare, p. 281. c. 1. t. 4.
Sede vacante. Capituli delegatus debet unicè requiri, ſicut Epiſcopus & Inquiſitor, ut ritè procedant, *ibid.*
alienatio rerum Eccleſiæ valet de conſenſu Capituli, quamvis nociva ex eventu appareat, p. 144. c. 1. t. 4.
Capitulum & Prælatus fiunt diverſimodè, & qui veniant appellatione Capituli, p. 813. c. 2. t. 4.
in Capitulo an habeant vocem omnes Beneficiati Eccleſiæ, *ibidem*.
an Capitulum, Sede vacante, conferat Beneficia, p. 813. tom. 4.
& recipiat Beneficiorum reſignationes, *ibid.*
confert Capitulum, Sede vacante. Commendas, *ibid.*
Capitulum Sede vacante, indulgentias confert, *ibid.*
Capitulum Sede vacante, dat pœnitentiarium, *ibid.*
Capitulum non poteſt dici, ubi non eſt major pars, p. 4. & 5. c. 1. t. 4.

Captatorius.

Captatoria reſignatio quænam dicatur, p. 14. c. 1. t. 4.
Captatoriæ reſignationis gradus, *ibidem*.

Captivus.

in id quòd Captivo redeunti reddendum ſit Beneficium, p. 63. col. 2. t. 4.

Cardinal.

de quel temps ce mot a eſté inventé. p. 471.
ſon origine, là même. les Cardinaux de l'Empire, là même. t. 4.

Cardinalatus

an ſit Officium, vel Beneficium; & an ſit de jure divino inſtitutus, p. 712. c. 1. t. 4.
promotio ad Cardinalatum an nominationi viam aperiat, p. 215. c. 2. t. 5.
Cardinalatus dicitur pars Papatus, p. 717. c. 2. t. 4.
an Cardinales jurent fidelitatem Papæ tanquam membra & pars corporis, *ibid.*
quo tempore inceperunt nomina Cardinalium, *ibid.*
quomodo Cardinalatus eſt quartum Beneficium Eccleſiæ, *ibidem*.

Cardinalis.

de Cardinalibus Canonicis in Eccleſia Ravennate & Compoſtellana, p. 18. c. 2. t. 4.
probatur Cardinalium nomen fuiſſe antiquiſſimum, p. 29. c. 2. t. 4.
Cardinalium prælatio, *ibid.*
de Cardinalibus priorum temporum, p. 50. c. 1. t. 4.
indulta Cardinalium an indigeant notificatione, p. 42. c. 1. t. 4.
an Cardinalis poſſit præveniri à Papa, idque ad commodatum, p. 46. c. 2. t. 4.
unde electio Papæ ad ſolos Cardinales, p. 348.
origo Cardinalium, *ibid.* t. 4.
Papâ mortuo, Cardinales cum toto clero an poſſint excommunicare invaſorem, ſeu intruſum in Papatu, p. 792. c. 1. t. 4.
Cardinales poſſunt ſubſtituere aliquem Camerarium Pa-

pæ mortuo, & providere de Papâ, non tamen Benefi-cia conferre, *ibidem.*

Cardinalis impetrans an Beneficii valorem exprimere debeat, p. 910. c. 1. t. 4.

Cardinales non ligant verba generalia in materia ſtrictâ, *ibid.* c. 2.

Cardinales ligant regulæ Cancellariæ, *ibid.*

Cardinales an includantur diſpoſitionibus generalibus, p. 972. t. 4.

Legatus etiam Cardinalis non poteſt diſponere contra Conſtitutionem Concilii, *ibid.*

Cardinalium indulta, p. 37. c. 1. t. 5.

Papa non concurrit cum Ordinariis Cardinalibus, p. 38. c. 1. t. 5.

Cardinales cujus ſcientiæ ac ætatis eſſe debeant, p. 862. c. 1. & 2. t. 4.

Cardinalium indultum an poſſit graduatis communicari, p. 226. c. 2. t. 5.

Cardinalium indulta & mandata, nec nominationes impediunt, nec habent locum in ſpectantibus ad Cardinales jure devoluto; ſed excludunt Papam, etiam in menſibus ei reſervatis in alternativa & pactis obedientiæ, p. 43. c. 1. & 2. t. 5.

Legatus nihil poteſt contra indulta Cardinalium & appellans ab iis tanquam ab abuſus non impeditur jure ſuo uti, p. 43. c. 2. t. 5.

Ordinarios etiam Cardinalis an poſſit aliquid, poſtquam contulit per reſignationem, etiam à legato prius admiſſum, *ibid.* & p. 44. t. 5.

Papa non poteſt derogare regulæ *compactum*, &c. in præjudicium Cardinalium, & quare, p. 45. c. 2.

Cardinalis habens inſtitutionem, non poteſt præveniri à Papa, etiam infra primum ſemeſtre patroni Eccleſiaſtici non Cardinalis, p. 46. c. 2. t. 5.

ſed quid ſi Beneficium non ſpectat ad collationem, nec ad præſentationem; ſed ad inſtitutionem Epiſcopi Cardinalis, *ibid.* t. 5.

an etiam intra ſecundum ſemeſtre ſuæ devolutionis, *ibid.* tom. 5.

Paulus III. Indultum Curiæ dedit quod præfertur indultis Cardinalium, p. 48. c. 2. t. 5.

Cardinaux

origine des Cardinaux, 373. 374.

Carere

idem eſt dicere, ſicut non habere, & privationem inducit, p. 823. c. 1. t. 4.

Cariatharbe

Civitas aliàs Ebron, & quare ſic appellata, p. 39. c. 1. tom. 4.

Caribertus

natu major Clodovæi magni filius Pariſiis regnavit, p. 36. c. 1. t. 4.

Carloman

pourquoi laiſſa le regne à Pepin ſon frere puiſné, pag. 373. tom. 4.

Carmelus.

renovatio regiæ inſtitutionis Ordinis Equitum B. Mariæ de Monte Carmelo & S. Lazari Hieroſolymitani, p. 278. c. 2. t. 4.

Carnotenſis.

vetus mos Eccleſiæ Carnotenſis circa collationes præbendarum ejuſdem Eccleſiæ, p. 24. c. 1. t. 4.

Caro.

Carnium & piſcium ejus quandonam permiſſus hominibus, p. 8. c. 1. t. 4.

& quare, *ibidem.*

quid ſit, per baptiſmum Chriſti, Carnem peccati evacuari, p. 66. c. 2. t. 4.

Carolus Magnus.

à ſummo Pontifice & univerſo Concilio Lateranenſi ad hoc congregata Francorum Regi Carolo Magno datum Jus & poteſtas ordinandi Apoſtolic. Sedem, p. 43. c. 1. tom. 598.

& ab eo inveſtituram reciperæ tenerentur, *ibid.* t. 4.

quo tempore in Imperatorem aſſumptus. p. 1. & 44. c. 2. t. 4.

Capitula illius & Ludovici filii quam exactè ſervata, *ibid.* tom. 4

Carolo Magno tanquam Francorum Regi datum jus & poteſtas ordinandi Apoſtolicam Sedem, ſummum Pontificem Romanum, & inſuper Archiepiſcopos regni ſui, p. 43. c. 1. t. 4.

Carolus Magnus etſi victor ſpontè reliquit Imperatori Conſtantinopolitano utramque Siciliam, p. 79. c. 1. t. 4.

leges ſaxonibus dedit, p. 307. c. 2. t. 4.

quinque Synodos celebrari juſſit, *ibid.*

Capitulare ejuſdem, *ibidem.* t. 4.

Carolus VII. ad hiſtoriam ſchiſmatis in Imperio Romano inter Carolum VII. electum & Robertum Siciliæ Regem, p. 265. c. 2. t. 4.

Carolus V. cur Sapiens vocatus, p. 334. c. 2. t. 4.

Carolus Calvus.

regni ſui anno 32. Imperator factus Romæ exiſtens electionem Joannis VIII. approbavit & ab eo Romæ coronatus fuit, p. 346. c. 2. t. 4.

Carolus Craſſus

Imperio privatus à ſuis, p. 347. c. 1. t. 4.

Carolus Andenſis Rex Jeruſalem & Siciliæ declaratus, p. 355. c. 2. t. 4.

Carthaginenſis

Imperii terminus, p. 666. c. 1. t. 4.

Caſſare.

non Caſſanda ſententia, niſi probetur cauſa caſſationis, p. 128. c. 1. t. 4.

Caſtellania.

quid nomine Caſtellaniæ veniat, p. 194. c. 2. t. 4.

probatur quòd hoc nomine Caſtellaniæ Athenſis in Flandria veniat civitas Condrana Caſtellaniæ incluſa, *ibid.*

Caſtellanus

utrùm poſſit ſibi plura ſtatuere tribunalia, unum inferius, alterum ſuperius, p. 100. c. 2. t. 4.

Caſtitas.

quòd Gregorius I. Subdiaconos primùm perpetuæ Caſtitati addixerit, p. 57. c. 2. t. 4.

Caſuel

& creux de l'Egliſe ce que c'eſt, p. 283. c. 2. t. 5.

Caſuiſta.

Caſuiſtæ à Canoniſtis reprehenſi, p. 345. t. 4.

Catechiſmus

Catechiſmos baptiſandorum & quoſcumque alios à ſacerdotibus uniuſcujuſque Eccleſiæ fieri poſſe, p. 66. c. 2. tom. 4.

Cathedrales.

aliquando Eccleſiæ Cathedrales dicuntur Apoſtolicæ & Catholicæ, p. 1. c. 2. t. 4.

temporalium Commendarum origo in Eccleſiis Cathedralibus, p. 49. t. 4.

idem in Eccleſiæ Cathedralis Capitulo quod de Epiſcopo, ut extrà diœceſim uterque litigare debeat, p. 202. c. 1. tom 4.

de competenti ætate ad Canonicatus Eccleſiarum Cathedralium ex regula Cancellariæ Romanæ uſu forenſi ſervata, p. 210. c. 2. t. 4.

in quibuſdam Cathedralibus Eccleſiis, ut in Metropolitanâ Rothomagenſi aliud ſervatur, & decretis Prætorianorum judicum confirmatur, *ibid.* t. 4.

de admiſſis Religioſis cum Canonicis Eccleſiæ Cathedralis ad electionem Epiſcopi, *ibid.* t. 4.

collatio dignitatum Eccleſiæ Cathedralis ad quem ſpectat, p. 933. c. 2. n. 14. t. 4.

Cathedraticum.

licet non currat præſcriptio in quantitate decimæ, tamen currit in quantitate Cathedratici, p. 46. c. 2. t. 4.

Catechumenus

in utero matris defunctus an ſalvus ſit, p. 66. c. 1. t. 4.

Cauſa

quænam Cauſæ graves dicuntur, p. 28. c. 2. t. 4.

majorum, quas vocant, Cauſarum privilegia Sedi Apoſtolicæ conceſſa utrùm ſint ipſi innata, p. 28. c. 2. t. 4.

Cauſæ graves quænam ſint. p. 31. c. 1. t. 4.
citatio Cauſarum; examinatio, deciſio & emenda de lege juriſdictionis exiſtunt, p. 89. t. 4.

Cautela.

quantò major cautela tantò evidentior fraus, p. 31. c. 2. n. 19. t. 4.
de abſolutione ad Cautelam, p. 122. c. 2. t. 4.
quis impertiri poſſit abſolutionem ad Cautelam, p. 246. c. 2. t. 4.

Cautio.

de Cautionibus ſive obligationibus, & repromiſſionibus indiſcretè loquentibus remiſſio ad Authores de iis tractantes, p. 115. c. 1. t. 4.
quæ ſit Cautio ſufficiens, p. 118. c. 1. t. 4.
idonea Cautio non eſt ſimplex approbatio ejus quod geſſit procurator, p. 263. c. 2. t. 4.

Cedere.

liti Cedere quid, p. 67. c. 2. t. 4.

Celebrans

poſt interdictum legati, Epiſcopi, vel judicis delegati, fit Irregularis, p. 217. c. 1. t. 4.

Cœmentum

ex quibus conſiſtat, p. 729. c. 2. t. 4.

Cenſura.

de Cenſuris Eccleſiaſticis & earum effectu, p. 34. c. 1. tom. 4.
Cenſurarum relaxatio, p. 334. t. 4.

Cenſus

impoſitus Eccleſiæ, tranſactione habita & confirmata à delegato Papæ abſque authoritate Epiſcopi, non excedit vitam promittentis, p. 93. t. 4.
Cenſus conſuetus non debet augeri, quamvis augeantur poſſeſſiones, p. 166. c. 1. t. 4.
Cenſus præſtario reſtringi debet excreſcente nimium familia cui debetur, *ibid.* t. 4.
de Cenſibus, exactionibus & procurationibus, p. 239. c. 2. tom. 4.

Centeſimus.

Centeſima uſura ſexcupla, & aliæ, p. 9. c. 1. t. 4.

Centum

anni ſunt longiſſimum tempus vitæ hominis, p. 49. t. 5.
abſurdum eſt Collegia non gravari Curiæ Indulto, niſi ſemel in Centum annis, *ibid.* t. 5.

Cephas

quid ſignificet, p. 5. c. 2. p. 6. c. 1. t. 4.

Ceſſio.

non valet Ceſſio etiam jurata fructuum Beneficii, p. 130. c. 1. n. 290. t. 5.
an Ceſſionibus bonorum ſubjaceant Clerici, p. 150. c. 1. tom. 4.
probatur Clericos Ceſſioni bonorum non ſubeſſe, *ibid.* tom. 4.
etiam poſt bonorum Ceſſionem remanet naturalis obligatio, *ibid.* c. 2. t. 4.
probatur ea ſententia ſolemni decreto Curiæ Pariſienſis contra duos publicos decoctores, *ibidem.*
per Ceſſionem vel reſignationem jus non amittitur, p. 181. c. 1. & 2. t. 5.
bonorum Ceſſio an ſit tam de præteritis & præſentibus, quàm de futuris bonis, p. 184. c. 1.
de Ceſſionis bonorum effectu ad Authores remiſſio, *ibid.* tom. 4.
bonorum Ceſſio quandonam culpæ imputetur, p. 252. c. 1. t. 4.

Chapeau-rouge.

origine des Chapeaux-rouges, p. 374. t. 4.

Charitas.

quòd Eccleſiæ uſus eſt in Charitate, p. 57. c. 2. t. 4.
quid ſit ordinata Charitas, & quòd non ſit verum incipiendam à nobis ipſis, p. 62. c. 2. t. 4.
quid ſit ordinatam Charitatem incipere debere à ſeipſo, p. 79. c. 1. t. 4.
Charitas eſt omnibus virtutibus excellentior, p. 733. c. 1. n. 60. t. 4.

Charlemagne

Roy des François, & depuis Empereur d'Occident, p. 273. tom. 4.
en quel temps donna ſes loix aux Saxons, 373.
ſes Capitulaires, *là même.*
Charles le Grand, premier de ce nom, Roy de France, p. 366. tom. 4.
Charles le Quint dit le Sage, pourquoi fit compoſer le Dialogue nommé le Songe, p. 376.
Charles VI. quel, & ce qu'il ordonna des Benefices, *ibid.* tom. 4.
Charles VII. en quel temps ordonna la Pragmatique-Sanction à Bourges, 377. t. 4.
Charles VIII. exerça haute-juſtice dans la ville de de Rome, p. 377. t. 4.

Childeric

III. de ce nom ſurnommé l'inſenſé, & pourquoi, p. 373. tom. 4.

Childericus

Clodovei Magni filius Sueſſioni regni ſedem conſtituit, p. 36. c. 1. t. 4.

Chilpericus.

Chilperici Regis Francorum detonſi & Pipini electi ab ipſiſmet Francigenis ex conſilio Papæ exemplum probatur autoritate Annaliſtarum, p. 42.
ſummaria explicatio ejuſdem exempli, & quid in eo præſtiterint Francigenæ, quid ipſe Papa, *ibid.* t. 4.

Chirurgia.

an Chirurgiam exercens clericus, conſervet privilegium clericale, vel decidat ab eo, 182. c. 2.
quænam Chirurgia interdicta ſit clericis, vel religioſis, *ibidem*
verus ſenſus datus Conſtitutionibus exercitium Chirurgiæ, vel Medicinæ clericis vel Religioſis interdicentibus, & pro eis ad Authores remiſſio, *ibid.* t. 4.

Chorepiſcopus.

de Chorepiſcopis ordinandis, & quæ fuerit eorum functio, p. 17.
de Chorepiſcopis remiſſio ad tractatum de Beneficiis, *ibid.* t. 4.

Chriſtianiſmus

quomodo Infideles voluerit Gregorius ad Chriſtianiſmum amplectendum compellere, p. 54. t. 4.

Chriſtianus.

Regum Chriſtianorum authoritas & poteſtas, p. 310. c. 2. tom. 4.

Chriſma.

privilegium ſuſcipiendi Chriſma utrùm dare poſſit, & an à quocunque Præſule requiſito, p. 125. c. 1. t. 4.

Chriſtus.

de tribus teſtimoniis Chriſti, p. 4. c. 2.
an teſtimonia illa noſtro ſolo reſpectu fuere neceſſaria, *ibidem.* t. 4.
debet novum Chriſma confici ſingulis annis, p. 1014. t. 4.
Chriſmare poteſt in fronte ſimplex ſacerdos infantes; licentia tamen Epiſcopi, *ibid.*
quid & unde oleum Chriſmale dicatur, p. 746. c. 2. t. 4.
Chriſtianus Chriſtianorum duo ſunt genera, p. 870. c. 1. & 2. t. 4.
Chriſtus in Eccleſia tribus modis depingitur, p. 733. c. 2. n. 66. t. 4.
quare voluit Deus in Eccleſia depingi variis modis, *ibid.*
Chriſtus ſepties ſanguinem emiſit, p. 742. c. 2. n. 105. t. 4.
Chriſtus coronatus depingitur & triplici coronâ fuit coronatus, p. 735. c. 1. n. 73. t. 4.

Cimelium

& Cimeliarchos quid, p. 36. t. 4.

Cimelion

aut theſaurus Eccleſiæ quid, p. 195. t. 4.

Circiter.

verb. *Circiter* expoſitum, p. 170. c. 1.
an de modico intelligendum, *ibid.* t. 4.
de ſignificatione verbor. *Circa* & *Circiter* ad Authores remiſſio, *ibidem.*

Circumſtantia

modica jus variat, p. 108. c. 1. t. 5.

Citare.

in citandis ſub clauſula delegatus non habet juriſdictionem niſi perſonæ facta expreſſione, p. 73. c. 2. t. 4.

de illa eadem materia reſcripti citatorii perſonæ dignitatem obtinentis, an extendatur ad ſucceſſionem in dignitate, *ibid.* t. 4.

appellans quandonam Citandus ad audiendam ſententiam, vel non, p. 221. c. 1. t. 4.

Citato comparente, etiam ad ſententiam definitivam procedi poteſt, *ibidem.*

Citatio.

de Citatione rei facta publicè ad domum, ut moris eſt, p. 102.

de Citatione clerici Beneficiati, ſi abſit, *ibid.* t. 4.

Citatio nulla non interrumpit, p. 176. c. 1. n. 131. t. 5.

Citatio requiritur in privatione fienda propter abſentiam, p. 1002. 1003. t. 4.

Citatio quæ requiritur ad privandum aliquem ſuo Beneficio, an fieri debeat per Prælatum, vel Capitulum, p. 1003. tom. 4.

Civitas.

tria Civitatum genera, p. 682. t. 4.

Clandeſtinus.

an Clandeſtina matrimonia approbanda, pag. 169. 170. tom. 4.

an eis competat jus hypothecæ conſuetudinariæ, *ibidem.* tom. 4.

ex Clandeſtino matrimonio nec doarium, nec conjugalis ſocietas, nec hypotheca naſcitur, *ibid.*

quæ ſint matrimonia Clandeſtina, & quomodo publicentur, *ibidem.* t. 4.

Clavis

an unica ſit Clavis regni cælorum, an duæ, pag. 5 col. 1. tom. 4.

quæ ſint & in quo conſiſtant Claves Eccleſiæ, & quiſnam ſit uſus illarum, p. 5. c. 1. t. 4.

quid ſint Claves Eccleſiæ, & de illarum uſu, p. 8. c. 2. tom. 4.

cuinam traditæ Claves Eccleſiæ, & quomodo poſt reſurrectionem, p. 55. c. 2. t. 4.

Clauſtralis.

undenam Officia Clauſtralia menſis conventualibus unian-tur, *ibid.* & 277. c. 2. t. 4.

an Officium Clauſtrale poſſit in Commendam obtineri, p. 282. c. 2. t. 4.

Clauſtrum

quid ſignificet in Eccleſia, p. 731. c. 1. t. 4.

Clauſula.

Clauſulæ inſolitæ & accerſitæ inducunt fraudem, p. 41. c. 1. n. 186. t. 4.

quandonam dicatur purificari Clauſula, vel conditio, & quando non, p. 84. c. 2. t. 4.

Clauſulæ inſolitæ, & accerſitæ arguunt fraudem, p. 41. c. 1. t. 4.

Clauſulæ motus proprii & pro expreſſis habentes nondum natæ tempore decretalium, p. 52. t. 5.

Clauſulæ ſolitæ pro appoſitis habentur, p. 74. c. 2. t. 5.

Clauſulæ generales nominationis Regis referuntur ad modum vacandi, *ibidem.*

Clauſulæ quantumvis generales non excedunt mentem, p. 138. c. 1. t. 5.

Clauſura.

obſervatio perpetuæ Clauſuræ nihil addit profeſſioni regulari Monialium, p. 238. c. 2. t. 4.

conſilium datum Abbatiſſæ regni Galliæ requirenti quomodo ſe tueri deberet adverſus Epiſcopum eam ad Clauſuram exhortantem, ut ejus monitis cederet, *ibidem.*

D. Clemens.

improbatio textus & Epiſtolarum D. Clementis tanquam ſuppoſititiarum, an vera, p. 19. c. 2. t. 4.

de itinerario D. Clementis judicium, *ibid.* & *ſeq.*

de illius Epiſtolis, p. 20.

primatum ſedium Antiſtites dicti Primates & Patriarchæ à Clemente, p. 20. c. 1. t. 4.

cenſura ſuppoſitæ Clementis Epiſtolæ ad Jacobum fratrem D. p. 31. c. 2. t. 4.

unde ſit ſumpta vita Clementis V. hîc appoſita, p. 256. c. 1. t. 4.

Clemens VII.

verus Papa ubi, & quomodo electus, p. 324. c. 2. t. 4.

Clemens V.

nota ad hiſtoriam temporis de Clemente Papa V. & Philippo Gallorum Rege, p. 280. c. 2. t. 5.

quid Clemens V. ſummus Pontifex creatus in favorem Regis & regni Franciæ fecerit, *ibid.*

Clementina.

ad Clementinas quas Clementis V. Conſtitutiones vocant, p. 256. & *ſeqq.* t. 4.

Clericalis.

privilegium fori Clericalis competens non ultra extenditur ad ſervientes, p. 33. t. 4.

confirmatur hîc reſtrictio privilegii fori Clericalis, ut non includat conjugatos, *ibid.*

uxores ſive concubinæ Clericorum ſint-ne fori ſecularis, an Clericalis vel Eccleſiaſtici, *ibid.*

Clericale privilegium quomodo, & quibus actibus amittatur, p. 182.

quinam Clerici, jure Gallico, privilegio Clericali frui debeant, *ibid.*

de hac quæſtione decidenda remiſſio ad varios Molinæi & aliorum Authorum locos, *ibid.*

Clericus.

de comæ relaxatione Clericis prohibita, p. 6. c. 2. t. 4.

de Clericis conjugatis, p. 7. c. 2. t. 4.

de Clericorum & Monachorum inſtitutione, & diſciplina, *pag. eadem.*

de Clericis concubinariis Miſſam celebrantibus & eidem aſſiſtentibus, *ibid.* & 8. c. 1. t. 4.

de Clericorum & Monachorum inſtitutione & diſciplina, *ibid.* t. 4.

Clerici ſubſunt legibus politicis; tamen ob parentum crimina non privantur Beneficiis jam quæſitis, p. 11. c. 1. tom. 4.

vera ratio gloſſ. à Molin. hîc poſita & tradita in exemptione Clericorum à juriſdictione ſeculari ab eodem refellitur, & bene, p. 11. c. 2. t. 4.

Clerici potius inſtituendi de quorum bonis fundata eſt Eccleſia, p. 17. c. 2. t. 4.

Clerici peregrini abſque litteris commendatitiis ſui Epiſcopi non ſuſcipiendi ab aliis, p. 18. c. 1. t. 4.

nullum abſque Formata, quam Græci Epiſtolam dicunt, Clericum peregrinum ſuſcipi oportere, *ibid.* t. 4.

pauperes Clerici Eccleſiæ ſtipendiis ſuſtentandi, p. 25. c. 2. t. 4.

vita perfecta Clericorum à negotiationibus & aliis ſollicitudinibus queis ſe implicant laïci, remota, p. 28. t. 4.

de communi vita Clericorum, & de obligatione in qua ſunt Epiſcopi, ſuſtentandi Clericos ſuæ Diœceſis, p. 34. c. 2. t. 4.

de veſtimentis Clericorum edictum Ludovici Pii Imperatoris, p. 50. c. 2. t. 4.

Clericus evictionis nomine ſit de foro emptoris quem defendere habet. p. 53. c. 2. t. 4.

probatur authoritate pragmaticorum Authorum Gallicorum Clericum evictionis nomine conventum ſequi debere forum rei principalis, *ibid.* t. 4.

de Clerico tranſeunte ad religionem, utrùm tempore probationis poſſet petere priora ſtipendia, quid juris ſit, p. 59. c. 2. t. 4.

an ſicut vendere poteſt fructus Eccleſiæ ſuæ ſine conſenſu Epiſcopi ſui, an & obligare, p. 37. 60. t. 4.

patrimonialia Clericorum non gaudent privilegio rerum Eccleſiæ, p. 46. 61. c. 2. t. 4.

de illa eadem materia remiſſio ad Authores de illa tractantes, *ibid.*

an deſinat Clericus habere liberam adminiſtrationem, ſi

tandiu abſit ut dubitetur an vivat, p. 67. c. 2. t. 4.
Clerici cum ſuis litigant Superioribus liberè, Monachi veniâ petitâ, p. 71. c. 2. t. 4.
de conjugio Clericorum ſecundùm Orientalis & Occidentalis Eccleſiæ uſum, p. 80. c. 1. t. 4.
Clericus in enormi crimine, non expectatâ eriam incorrigibilitate, debet degradari & comprimi, p. 98. c. 2. t. 4.
poteſt etiam & debet abſque degradatione, morti addici, ſecundùm Authorem, ibid. t. 4.
Clericus etiam per reconventionem non tenetur coràm Judice ſeculari reſpondere, p. 98. c. 1. t. 4.
Clericus litigans contra laicum an ſuum, an laïci forum ſequi debeat, p. 100. c. 2.
utrùm Judices ſeculares habeant primam apprehenſionem in Clericos, ibid. c. 2. t. 4.
Clericus beneficiatus ſi abſit, quomodo citandus & monendus ut redeat, p. 102 c. 2. t. 4.
diſcrepantes leges & Conſtitutiones de juramento Clericorum in judicio faciendo, vel non, ibid. & 103. t. 4.
de juramento calumniæ à Clericis præſtando, nec oe, ad hiſtoriam temporis. ibid. t. 4.
conciliatio diſcrepantium legum & Conſtitutionum, circà juramentum Clericorum, ibidem.
Clericus legibus ſervandis aſtrictus etiam Imperialibus unde probetur, p. 103. c. 1. t. 4.
de jurejurando Clericorum inferiorum Superioribus præſtando, p. 117. c. 2. t. 4.
Clericus negociator decidit omni privilegio clericali, p. 135. c. 2. t. 4.
de iſta eadem materia alios ad locos & Authores remiſſio, ibidem.
an Clerici quoad patrimonialia legibus politicis ſubjaceant, ibid. t. 4.
Clericus fornicator ſuſpendendus, p. 136. c. 1.
an Clerici in majoribus Ordinibus conſtituti amittant Beneficia, ſi nupſerint, & an ipſo jure, ibid. t. 4.
de iſta eadem materia, remiſſio ad alios Authores & locos eadem de re tractantes, ibid. t. 4.
Clericus infra Subdiaconatum uxoratus, perdit Beneficium, ſed non ea quæ contulit Eccleſiæ, ibidem.
matrimonio à Clericis contracto, vacant ipſo jure Beneficia, ibid. c. 2.
abſens Clericus redire cögendus, ibid. t. 4.
poſt citationes non rediens privandus, ibidem.
Clericus abſens ſtudiorum gratiâ ex Indulto Epiſcopi ſui, percipit fructus Beneficiorum. p. 137. c. 2. t. 4.
an Epiſcopus poſſit revocare abſentes Clericos, non obſtantibus indulgentiis Apoſtolicis, ibid. t. 4.
an Clericus ordinatus ad titulum patrimonii gaudeat privilegio Clericali, etiam quoad titulum, ibid. & ſeq.
utrùm Clerici ſint exempti à tributis, aut realibus, aut fiſcalibus, aut à perſonalibus, p. 138. c. 1. t. 4.
Clericus cenſetur habere domicilium ratione Beneficii in quo reſidere tenetur, ibid. t. 4.
de domicilio Clerici ratione Beneficii, ibidem.
de Clerico ægrotante, vel debilitato, p. 142. t. 4.
Clerici utrùm ſimplicibus uſuariis, an uſufructuariis comparandi, & quod de conſuetudine potiùs uſufructuariis, quàm uſuariis, p. 147. c. 2. t. 4.
an Clerici ſuſpecti de crimine, quamvis non infames, torquendi ſint ut Clerici, p. 145. c. 2. t. 4.
Clerici an bonorum ceſſioni ſubjaceant, nec ne, p. 150. c. 1. t. 4.
probatur Clericos ceſſioni bonorum non ſubeſſe, ibidem. tom. 4.
quidquid adquirit Clericus, præſumitur nomine Eccleſiæ adquiſiiſſe, p. 151. c. 1.
an aliud hodie ſervetur ut heredibus quærat, ibid. t. 4.
inquiſitio veritatis in aliquot decretales Gregorii IX. & Bonifacii VIII. in hac quæſtione ſucceſſionis quæſitorum ab Eccleſiaſticis ſecularibus, ibid. t. 4.
utrùm bona propria Clericorum, vel hereditaria jure ante, vel poſt ordinationem quæſita heredibus ſanguinis conſervanda, p. 151. c. 2.
adquiſita poſt ordinationem ex rebus & fructibus Eccleſiæ, ipſimet Eccleſiæ deferenda ex jure Canonico & Eccleſiaſtico, ibid. t. 4.
an Clerici tabellionatus officium exercere poſſint in negotio Eccleſiaſtico, & coram Eccleſiaſtico Judice, p 167. c. 2. 2. 4.
de iſta materia remiſſio ad Authores, ibid. t. 4.
domus Clericorum omnibus debet eſſe communis, p. 159. c. 2. oum. 176. t. 4.
Clericorum cœtus an nobilior quàm Monachorum, p. 179. c. 1. t. 4.
Clericus exercens chirurgiam, an conſervet privilegium clericale, vel decidat ab eo, p. 182. c. 2.
Clericis ſtudium chirurgiæ non interdictum; ſed ſolum exercitium quòd aduſtione, vel inciſione fiat, ibid. t. 4.
verus ſenſus datus Canonicis Conſtitutionibus exercitium medicinæ vel chirurgiæ Clericis, vel Religioſis interdicentibus, ibid. t. 4.
de Clerico excommunicato, depoſito, vel interdicto miniſtrante, p. 183. c. 2. t. 4.
de Clerico per ſaltum remoto, p. 186. c. 2. 187.
Clerico an liceat ludere pro convivio, p. 186. c. 2. t. 4.
de materia ludi vetiti Clericis, ad Authores remiſſio, ibidem.
Clericus, dimiſſo clericali habitu, ſævis enormitatibus ſe immiſcens perdit eo ipſo privilegium omne clericale, p. 191.
de hac materia remiſſio ad alios locos, ibid.
capiens Clericum, & detinens eum, quamvis non verberaverit, excommunicationi tamen ſubeſt, ibid. t. 4.
an laici de mandato Judicum etiam Eccleſiaſticorum poſſint injicere manus in Clericos criminoſos, ibidem.
utrum de mandato Judicum ſecularium, ibid.
Clerici voluntaria pœnæ ſubjectio ob reparationem offenſæ injurioſa eſt, & Eccleſiæ faciendam remittere non poteſt Epiſcopus, quia non dominus Eccleſiæ, ſed procurator eſt, p. 192. c. 2 t. 4.
qui veniant in Indulto Apoſtolico ſub nomine Clericorum, quorum decedentium ſucceſſio ex indulto Apoſtolico defertur, p. 194. c. 1. t. 4.
in Galliâ, non obſtante hoc capite, cognati ſuccedunt Clericis ſecularibus decedentibus, non Eccleſia, vel Epiſcopus, p. 194. c. 1. t. 4.
de peculio Clericorum & ſecularium capiendo ad uſum Galliæ, remiſſio ad Authores, ibid.
quando Clericus ſeculari curiæ tradendus ſit ut puniatur, p. 195. c. 1. t. 4.
an bona Clericorum clericalia cenſenda, & Clericorum privilegiis gaudeant, ac quomodo, p. 240. c. 1. t. 4.
in id arreſtum Curiæ Juvaminum, ſive Subventionum regiarum, ibidem.
an Clericus ratione Beneficii juriſdictionem obtinens temporalem, irregularitatem incurrat, injungendo juſtitiæ debitum; & quod ipſe non debeat exercere, ſed exercendam laïcis committere, ibidem.
quænam arma Clericorum eſſe debeant, p. 243. c. 1. t. 4.
quòd arma Clericorum ſint confiſcata, ibid. c. 1.
quòd ſummi Pontifices, ut Clerici, in ſui defenſionem valeant arma ſumere, & Principes ſeculares advocare, ib. t. 4.
quinam Clerici frui debeant privilegio Clericali, p. 270. c. 1. t. 4.
de iſta eadem materia privilegii Clericalis, ad Authores remiſſio, ibidem.
in Clericis exercentibus actus ſeculares trina monitio requiritur, nec ſufficeret peremptorium edictum, ibid.
de pœna Clericorum inſolitas veſtes deferentium, & non clericales, ibidem.
Clerici Eccleſiæ debent ſcire quod pertinet ad illorum officium, p. 263. t. 4.
capp. inhibentia coactionem Clericorum non ſervantur in in Gallia, p. 240. c. 2. t. 4.
de collatione Clericorum cum uſufructuariis, vel uſuariis ſimplicibus, p. 218. 422. c. 1. t. 4.
Clerici conjugati nullo privilegio clericali gaudere de-

bent, p. 226 c. 1. & 2. t. 4.

de Clericis conjugatis exercentibus ſtatus ſeculares & mercantias ad alios Molinæi locos, & aliorum Authorum remiſſio, *ibidem.*

jure Gallico quinam Clerici privilegio clericali gaudeant, *ibidem.*

de Clerico ægrotante, vel debilitato, p. 233. c. 1. t. 4.

quæſtio an res Clericorum deferantur negotiandi cauſâ, vel non decidenda juramento deferentium, *ibid.* & p. 279. c. 2. t. 4.

de vita & honeſtate Clericorum, p. 293. c. 1. t. 4.

Clerici appellatione in favorabili materia veniunt omnes Clerici in quacumque dignitate poſiti, p. 715. c. 1. n. 7. t. 4.

Clerici ſunt in genere diverſi, p. 714. c. 1. t. 4.

an Clerici propter conjugium perdunt privilegium clericatûs, p. 772. c. 2. t. 4.

quibus criminibus poſſit ab officio deponi, p. 852. c. 1. t. 4.

Clericus eſſe non reputatur qui portat veſtimenta diſpertita, p. 870. t. 4.

an Clerici jure communi reſidere in beneficiis teneantur, p. 996. t. 4.

conſuetudo an excuſet Clericum de non reſidendo in beneficio, p. 997. t. 4.

Clericus non debet vagari, p. 1001. t. 4.

Clerc.

privilege des Clercs, p. 378. t. 4.

Clerus.

quomodo Clerus venit populi appellatione, p. 869. c. 1. & 2. t. 4.

privilegium datum laïcis ex authoritate, an videatur datum Clericis, *ibidem.*

Clinicus.

Clinici ſive in ægritudine baptiſati non ordinandi, p. 11. c. 2. t. 4.

quomodo aliter appellentur, p. 11. c. 2.

Clotarius

I. Clodovæi magni filius, defunctis fratribus Childeberto, Clodovæo, & Theodorico, Francorum ſolus Rex, p. 37. c. 1. t. 4.

Clovis

Roi des François en quel temps fit celebrer le premier Concile de l'Egliſe Gallicane à Orleans, p. 372. c. 1. 372. t. 4.

Coadjutor.

Coadjutores Prælatorum, non ſunt ipſimet veri Prælati; ſed antiqui Prælati remanent, p. 142. c. 1. t. 4.

quis ſubvenire habeat Coadjutori parochi qui eſt infirmus, *ibidem.*

creatio Coadjutorum Epiſcoporum non fit niſi de conſenſu Regis in Francia, nec in Flandria, p. 233. c. 1. t. 4.

de diverſa dandorum Coadjutorum conſuetudine in Francia, vel alibi, *ibidem.*

de creatione Coadjutorum, ad varios Authores & locos tractatuum remiſſio, *ibid.* & c. 2.

quando poſſit Coadjutor conferre Beneficium, p. 800. c. 1. tom. 4.

Coadjutor habet adminiſtrationem in ſpiritualibus & temporalibus, *ibidem.*

in Coadjutore quænam qualitates requirantur, *ibid.* & 801.

Cœna.

de Cœna Domini, p. 308.

Cœmeterium

quare in Eccleſia requiratur, p. 737. 738. n. 88. t. 4.

unde habuerit initium, *ibid.*

in Cœmeterio ſi ſepeliatur Paganus, vel Infidelis, opus eſt reconciliatione, p. 754. c. 1. n. 157. t. 4.

Cœlenſis

Epiſcopus in Epheſino Concilio II. Legatus Papæ perpetuus, p. 669. c. 2. t. 4.

Cogere.

Cogendi in ordinem vera ratio, p. 687. t. 4.

Cognatio.

de ordine Cognationum, p. 104. t. 4.

de Cognatione ſpirituali, p. 172. c. 2. t. 4.

de legali, *ibidem.*

Cognatio per adoptionem contracta, non obeſt matrimonio contrahendo, etiam ſtante adoptione, p. 173. c. 1. tom. 4.

Cognatio ſpiritualis an admittenda, p. 241 c. 2. t. 4.

diſpenſari quare faciliùs non debet pro Cognatione ſpirituali, p. 853. 854. c. 1. t. 4.

Collateralis.

computatio graduum in linea Collaterali æquali, p. 174. c. 1. t. 4.

computatio graduum in linea Collaterali inæquali, *ibid.* tom. 4.

regula computationis graduum in Collaterali aſcendentium, & deſcendentium, *ibid.* t. 4.

Collaterales unius lateralis non ſunt conſanguinei, vel affines eorum qui ſunt alterius lateris, *ibid.* t. 4.

an in Collateralibus gradibus conſanguinitatis diſpenſare poſſit Eccleſia, p. 107. c. 2. t. 4.

Collatarius

non poteſt poſſeſſorem deturbare, niſi poſt ſententiam, p. 68. c. 1.

an etiam ex cauſa permutationis habeat cauſam lucrativam, *ibid.* t. 5.

Collatio

vel Inſtitutio Epiſcopi de conſenſu habentiom eligere, ſine alia electionis formula valet, p. 12. c. 2. t. 4.

Collatio an ſequi debeat, & poſt quot dies eam quæ jam facta eſt, reſignationem, p. 12. c. 1. t. 4.

an & quando tempus Collationis ſit conſiderandum, p. 15. col. 1.

quandonam admiſſio ſeparari poteſt à Collatione, p. 15. c. 2. t. 4.

Collatio Ordinarii non eſt nulla; ſed annullanda etiam citra ſententiam, patrono debitè conquerente, p. 22. c. 1. num. 60. t. 4.

an eo negligente, maneat valida jure ſuo priſtino, p. 22. c. 2. num. 61. t. 4.

idem de Collatione Ordinarii infra menſem expectantium, *ibidem.*

Epiſcopus jure communi fundatur in Collatione omnium Beneficiorum, p. 22. c. 1. & 2. n. 62.

an valeat Collatio aut propter non conſenſum, vel negligentiam patroni, *ibid.* c. 2. n. 63.

an valeat jure devoluto, & quando, p. 23. c. 1. n. 67.

an Epiſcopus poſſit liberæ ſuæ Collationi contravenire, *ibid.* c. 1. num. 68.

jus pendens impedit & reddit ſubreptitiam Collationem Papæ, imo etiam jus ad rem, p. 23. 24.

Collatio præbendarum communis eſt Epiſcopo & Capitulo ſuo, p. 24 c. 1. n. 75. t. 4.

frequens eſt in jure Collationem ſemper valere, ſed quomodo, p. 25. c. 1. & 2.

& uno reſpectu incommutabilem, quoad alios commutabilem, *ibid.* p. 26. c. 2. n. 83.

Collatio Ordinarii favorabilis, p. 29. c. 1. & 2. t. 4.

Collatio Ordinarii an convaleſcat, p. 22. c. 1. t. 4.

Collatio præbendarum ad quos ſpectet, p. 24. c. 1. t. 4.

Collatio Beneficii an ſtatim valeat, & titulum imprimat, p. 25. c. 1.

Ordinarii Collatio quomodo valeat, *ibid.* c. 1. & 2. t. 4.

in terminis Pragmaticæ, vel Concordatorum, ſi Ordinarius beneficium vacans in menſe ſimplicis Gradua. . conferat alii, non eſt nulla Collatio, *ibid.* t. 4.

Collatio Ordinarii, ſpreto patrono, non eſt ipſo jure nulla; ſed venit annullanda, conquerente patrono, p. 47. c. 2. t. 4.

non idem in Collatione Papæ, ſpreto patrono, ſaltem in Neſtria, quæ eſt ipſo jure nulla, nec revalidatur, etiam tacente patrono, *ibidem.*

Ordinariorum Collationes debent ſubſcribi duobus teſtibus ſub pœna nullitatis, p. 91. c. 1.

an Collatio Beneficiorum inter fructus reputentur, *ibid.* col. 2.

an Capitulum, Sede vacante, poſſit conferre Beneficia ad collationem Epiſcopi ſpectantia, *ibid.* t. 4.

in neceſſariis Collationibus exequendis ſuccedit Capitulum, vacante Sede, non in voluntariis & liberis, *ibid.*
Sede Epiſcopali vacante in Gallia, Rex jure Regaliæ conferet Beneficia ad Epiſcopi Collationem ſpectantia, *ibid.*
quæſtio non deciſa, ſcilicet ad quem pertineat Collatio Prioratuum ab Abbatia dependentium, Sede Abbatiali vacante, *ibidem.*
an æquum foret addicere Epiſcopo Diœceſano, *ibid.* t. 4.
quòd etiam Rex in Collatione Beneficiorum ſuæ collationis, ubi penſio reſervanda vel conſtituenda, remittere ſolet partes ad Papam, p. 185. c. 2. t. 4.
de concurſu duarum Collationum ejuſdem diei cum aliis concurrentiis in textu expreſſis, p. 211. c. 1. t. 4.
in materia Collationum concurrentium ejuſdem diei non refert an altera invalida & inefficax ſit, necne, ut mutuo concurſu ſeſe elidant, *ibidem.*
Collato Beneficio abſenti, ſi exiſtens in Curia, repudiat, non vacabit in Curia, p. 229. c. 2. t. 4.
Collatione Beneficii abſenti facta, Collator, pendente acceptatione Collatarii, alteri conferre non poteſt, *ibid.*
an Collatione abſenti facta, eadem pendente, alteri ſub conditione, ſi non acceptaverit, conferri poſſit, *ibid.*
de capacitate Collationis vel vacationis tempore neceſſaria, p. 231. c. 1. & 2. t. 4.
de præſcriptione Collationis præbendarum Cathedralis Eccleſiæ ab Epiſcopis contra Capitula, & de collatione ceterorum Beneficiorum uti habenda, p. 234. c. 1. t. 4.
ubi Epiſcopus eſt ſimul Canonicus, Collatio ab eo facta, de conſenſu mediæ partis Capituli, prævalet alteri mediæ parti diſſentienti, ut major, cùm augeat numerum, *ibid.* c. 2.
ubi Collatio ſpectat ad Epiſcopum ſimul cum Capitulo, ſuſpenſo Epiſcopo, non poteſt Capitulum conferre, p. 235. c. 1. t. 4.
de Collatione ſpectante ad aliquem, cum conſenſu, vel conſilio Epiſcopi, ubi abeſt Epiſcopus, quid agendum, *ibidem.*
in Collatione Beneficii an requiratur ſcriptura, p. 243. 244. t. 4.
Collatio eſt titulus, & non ſcriptura, *ibidem.*
de menſe Collationis vacante in curia præfigendo, currente quoque tempore vacationis Sedis Apoſtolicæ, pag. 252. col. 1.
Collatio Legati Apoſtolici etiam motu proprio habita, non valet, p. 263. c. 2. t. 4.
Collatio Legati non habetur ut Ordinaria, & ideo interpretanda ut Apoſtolica, & reſtringenda, *ibid.*
quando Collatio Beneficii pertinet ad Epiſcopum, & Papa mandat ut provideatur de prima vacatura, an proviſio facta dicatur authoritate Papæ, vel Ordinarii, p. 765. 766. t. 4.
Collatio Beneficii facta, ſpreto patrono, & non requiſito, ipſo jure nulla eſt, niſi ejus conſenſus interveniat, *ibidem.*
& facta per Epiſcopum virtute mandati præſenti Vicario, an teneat, ubi jam contulit Vicarius, tanquam videatur in hoc gravari Epiſcopus, p. 818. c. 1. n. 3. t. 4.
Collatio Beneficii extrà territorium fieri poteſt, p. 819. tom. 4.
Collationes ubi ad plures ſpectant, ſi plures conferant, an requiratur major pars cujuſlibet corporis, p. 824. c. 1. t. 4.
Collatio quid ſit, p. 847. c. 2. t. 4.
Collatio valet, ſi Epiſcopus conferat Beneficium patronatum patroni, nulla præcedente præſentatione, pag. 885. c. 1. t. 4.
Collationis jus ad Superiorem devolvitur, ſi Prælatus aut alter inferior non conferat infrà ſex menſes, *ibid.*
Collationem alteri factam an poſſit Papa revocare, p. 920. c. 1. t. 4.
in Beneficii vel Officii collatione ſi duo concurrunt ſub eadem data, quis ſit præferendus, p. 929. c. 1. t. 4.
Collatione Beneficii factâ per Papam duobus impetrantibus ejuſdem qualitatis ſub eadem data, quis ſit præferendus, p. 930.
Collatione Beneficii factâ per Epiſcopum & ejus Vicarium ſub eadem data, quis præferendus, p. 830. 831. c. 1. t. 4.
Collatio Beneficii factâ per renunciationem Procuratoris revocati an valeat, p. 932. c. 1. t. 4.
Collatio Beneficii facta per Epiſcopum, præfertur proviſo à Papa virtute renunciationis factæ per Procuratorem, *ibidem.*
Collatio de Beneficio fienda utrùm debeat eſſe libera, p. 957. c. 1. tom. 4.
Collatio quando facta dicatur contrà jus, p. 972. t. 4.
Collatorem ordinarium an poſſit Papa prævenire in Collatione p. 973. tom. 4.
Collatio de Beneficio facta valet; licet Collator ignoraverit vacationem, p. 974. 975.
Collatio facta per mortem valet, non autem per reſignationem, *ibidem.*
an Epiſcopus poſſit revocare Collationem factam Clerico de Beneficio pertinente ad mandatarium vel nominatum, p. 974. t. 4.
quandonam Collator facere poſſit duas collationes de Beneficio eodem, licet eodem modo vacet, *ibid.* & 975.
conferre an teneatur Superior ſub qualitatibus quibus tenetur inferior, p. 976. 977. t. 4.
Collator qui malè providit, quomodo videatur privatus poteſtate conferendi, p. 977. 978. t. 4.
conferri an poſſit Prioratus regularis tacitè profeſſo, 978. c. 1. t. 4.
an Epiſcopus poſſit conferre illegitimo ſine diſpenſatione, p. 986.
an eligi poſſit habilitatus ad Beneficia, p. 987. t. 4.
Collatione facta per Papam, & alteri per Epiſcopum eodem die, uter eorum ſit præferendus, p. 995. c. 2. t. 4.
Collatio Epiſcopi an valeat in Beneficio electivo de conſenſu electorum, ſine alia electione, p. 12. t. 5.
an ſatis ſit admiſſam, *ibid.* t. 5.
Collatio facta tanquam graduato, inſinuato, & legitimè qualificato non limitatur ad illam cauſam neceſſariam, quando aliàs ex forma Collationis apparet quòd non poteſt eo modo valere, p. 53. c. 1. t. 5.
Collatio delegatorum vel executorum Papæ non poteſt valere jure prærogato præventionis, p. 54. c. 1. t. 5.
Collatio patroni non eſt nulla, ſed annullanda etiam citrà ſententiam, patrono debitè conquerente, p. 22. c. 1. t. 5.
Collatio Ordinarii an convaleſcat, *ibid.*
an patrono negligente maneat valida jure ſuo priſtino, *ibid.* tom. 5.
idem de Collatione Ordinarii infrà menſem expectantium, *ibidem.*
an jus patronatus ſit ſervitus juris Collationis, *ibid.* t. 5.
Epiſcopus jure communi fundatur in libera Collatione omnium Beneficiorum, *ibidem.*
reprobatur diſtinctio patroni inter conſenſum & negligentiam patroni, quia ab utroque caſu valet collatio, ut ex tunc, *ibid.*
Collatio jure devoluto non valet, niſi poſt tempus devolutionis, & eâ cauſâ expreſſâ, *ibidem.*
Epiſcopus non poteſt liberè ſuæ Collationi contravenire, p. 23. c. 2.
Ordinarius conferens, omiſſo patrono, tam ſuum quàm patroni jus contrà præventiones Papæ conſervat, *ibid.*
etiam jus pendens impedit, & ſubreptitiam reddit collationem Papæ, *ibid.* t. 5.
imo etiam jus ad rem, p. 23. c. 1. t. 5.
Collatio præbendarum communis eſt Epiſcopo & Capitulo ſuo, *ibidem.*
frequens eſt in jure Collationem ſtatim valere, ſed reſolubiliter, p. 24. t. 5.
Ordinarii Collatio favorabilis, p. 29.
frequens eſt in jure Collationem ſemper valere, ſed reſolubiliter, *ibid.*
in Collatione Papæ, vel Legati ad præſentationem patroni, Ordinarius non tenetur admittere reſignationem, p. 61. t. 5.

refert Collationem irritam fieri ab initio, vel ex poſt-facto, p. 96. 97. t. 5.
Collatione facta indigno, contra c. *cum in cunctis*, devolutio fit ſuperiori, p. 136. c. 2. n. 330. t. 5.
Collatio valet, licet mors aut vacatio ſit occulta, p. 159. 160. tom. 5.
ſed ſi occulta ſit in fraudem non valet præventio Papæ, niſi poſt tempus veriſimilis notitiæ à publicato obitu, *ibid.*
in dubio favorabilior Ordinarii Collatio propter ambitionem & odium currentium Romam juxtà Molin. p. 167. 168. t. 5.
Ordinarii Collatio facta, ſpreto Patrono, confirmari poteſt, ſed an etiam Collatio Papæ, *ibid.* p. 168. n. 79. t. 5.
Collationes in fructu, p. 175. c. 1. t. 5.
Collatio illiterato facta ipſo jure nulla, p. 177. 178. c. 1. t. 5.
abſenti facta Collatio, ante acceptationem an Papæ præventionem impediat, p. 193. c. 1. t. 5.
an abſenti facta Collatio poſt triennium poſſit acceptari, *ibidem.*
Collatio Beneficii poteſt fieri extrà diœceſim, & per Vicarium, p. 105 c. 2. t. 5.
Collationes in fructu, p. 216. c. 1. t. 5.
quandonam Collationes loco penſionis reſerventur, pag. 227. c. 1. t. 5.
Collatio Beneficiorum cùm non ſit in fructu alio utili, ſed tantum in fructu honorifico, non poteſt ſcindi, *ibid.*
ubi reſervata eſt Collatin Beneficiorum jure ſingulari, tunc remanet propter reliquias priſtinæ dignitatis, *ibid.*
ſi Collatio pertineat alternatim ad duos Collatores ubi duo gravantur, debet eis nominatio intimari, p. 283. c. 1. tom. 5.

Collator.

Collatores inferiores Beneficiorum ad ſuam collationem pertinentium permutationes, inconſultis Diœceſanis apud nos expediunt, p. 19. t. 4.
Collator poteſt jus conferendi alteri transferre, ut ſibi conferatur Beneficium, p. 142. c. 2.
utrum indiſtinctè Collator poſſit alteri transferre quoquo modo conferendi poteſtatem, retinendo titulum dignitatis, cujus ratione ſibi competit conferendi poteſtas, ut ſibi conferatur, *ibid.* & 143. t. 4.
an Epiſcopus, vel alius Collator poſſit conferre liberè Beneficium juris patronatus ipſimet patrono, *ibid.* t. 4.
Papa poteſt conferre Beneficium Collationis ordinariæ ipſimet Collatori, vel ejus Vicario generali, *ibid.* t. 4.
Collatores ordinarii præter Legatum Sedis Apoſtolicæ non habent exprimere Beneficia impetrantium, p. 263. c. 1. t. 4.
non eſt neceſſe Collatorem ſcire an & ex qua cauſa Beneficiom vacet; ſed non licet impetranti feſtinare ante vacationem, p. 157. n. 10. t. 5.
idem in gratia motu proprio facta, *ibid.* n. 11.
Collatores Ordinarii non poſſunt gravari, niſi una nominatione in vim indulti, p. 210. c. 1. t. 5.
Collator extraneus quomodo poteſt gravari ratione Beneficiorum quæ poſſidet in Gallia, p. 220. c. 2. t. 5.
Collator Ordinarius debet inquirere de capacitate præſentati, p. 227. c. 2. t. 5.
intereſt Collatoris uti jure ſuo, quoties inducitur vacatio Beneficii jure aut facto hominis, p. 260. c. 1. t. 5.

Collegiatus.

præbendas Eccleſiæ Collegiatæ quis confert, p. 833. 834. c. 1. & 2. t. 4.

Collegium.

in electionibus & nominationibus Collegiis competentibus conſenſus Collegialiter debet præſtari, p. 12. c. 2. tom. 4.
in patronatu pluribus ſive Collegio competenti nominaris baberi debet præſentialiter, & non ſeparatim, *ibid.* tom. 4.
Collegium nullum convenit, nec convenitur ſine authoritate Prælati, p. 71. c. 2.
ſed ſi lis oriatur inter Collegium, adeatur ſuperior, & ille dabit Collegio curatorem, *ibid.* t. 4.
abſurdum eſt Collegia non gravari Curiæ indulto niſi ſemel in centum annis, 145.
Henricus II. declaravit quod ſemel in vita Regis gravari poſſunt, *ibid.* t. 5.
Collegium vel univerſitas non poteſt, nec debet excommunicari, nec eſt materia capax excommunicationis, p. 246. c. 2. t. 4.
Collegii appellatione an veniat Prælatus, p. 823. c. 1. n. 6. t. 4.

Colligere.

opus Chriſti fuit in unum Colligere diverſa, p. 726. c. 1. n. 20. t. 4.

Collitius

qui Collitiani, colluthiani, & collithiani hæretici, p. 96. c. 2. t. 4.
qui dicunt Deum non facere mala, contra illud quod ſcriptum eſt: *ego Dominus creans mala*, *ibid.* t. 4.

Columna

Columnæ in Eccleſia quid ſignificent, p. 730. c. 1. & 2. n. 45. t. 4.
baſes Columnarum Eccleſiæ quid denotent, *ibid.*

Columnenſis

ad hiſtoriam temporis Columnenſium & Bonifacii VIII. contra eoſdem injurias ulciſcentium, p. 244. c. 2. t. 4.

Colluſio.

de Colluſione detegenda, p. 185. c. 2. t. 4.

Colonus

Coloni partiales Religioſorum de ſua portione decimas exolvere debent, p. 275. c. 1. t. 4.
Coloni partiales, cenſuales, & emphyteaticarii privilegiatorum qui decimas non ſolvunt de ſua portione, decimas exſolvant, liberis manentibus privilegiatis, *ibid.*
non idem ſtatuendum Colonis intrà novennium licet pluries reperitum: illi enim nec privilegiati à quibus cauſam habent, exſolvunt decimas, p. 275. c. 2. t. 4.

Coma.

de Comæ relaxatione Clericis prohibita, p. 6. c. 2. t. 4.
remiſſio ad Authores Comæ relaxationem condemnantes, *ibid.* t. 4.

Comeſtio

jus Comeſtionum & albergariarum ſervitus eſt patrimonialis, p. 124.
quid ſint Comeſtiones, paſtiones, albergariæ, procurationes, p. 124. t. 4.

Comitatus

ſimul & Abbatiæ in Beneficium cui datæ & à quo, p. 164. c. 1. t. 4.

Commenda

quo tempore ortum habuerint Commendæ perpetuæ, p. 49. c. 2. t. 4.
de Commendis perpetuis & earum natura, p. 50. c. 1. t. 4.
Commenda hodie præſumitur perpetua, pag. 58. col. 1. tom. 4.
Commenda temporalis ad quem ſpectet, p. 60. t. 4.
Commenda ſive Commendata, & earum abuſus, p. 79. c. 2. t. 4.
de Commenda temporali & de illius uſu, p. 208. c. 1. tom. 4.
de illa eadem materia Commendarum perpetuarum & temporalium ad alios Authores & locos remiſſio, *ibid.* tom. 4.
an Commendæ ſint veri tituli Beneficiorum qui poſſint revocari à magno Magiſtro, p. 325 c. 1.
confert Capitulum Sede vacante, Commendas, p. 813. n. 3. t. 4.
quando Legatus poteſt conferre Commendam, p. 971 972. tom. 4.
Commenda non valet niſi fiat pro Eccleſiæ utilitate, *ibid.*
quando licuit parochialem Eccleſiam commendare, & cur, p. 972.
Commenda temporalis non imputatur vitæ ſucceſſoris; ſed Commenda ſturioſi non item, p. 50. c. 2. t. 5.
utrùm Commenda ſit titulus, p. 223. c. 2. t. 5.
Commendæ quæ non ſunt veri tituli Beneficiorum, poſſint revocari

revocari à magno Magiſtro, p. 229. c. 1. t. 5.
Commendæ inter titulos numerantur, & earum reſignationes Romæ denegari non poſſunt, p. 237.
plerique collatores Regni indultum habent conferendi non ſolùm de Commenda in Commendam; ſed de titulo in Commendam, p. 238. c. 2. 239. c. 1. t. 5.
ubi Commendæ obtinerut proviſio, exprimitur quòd Beneficium à 40. annis & amplius ſic obtineri conſuevit, p. 282. c. 2. t. 5.
Commenda hodie eſt collatio diſpenſatoria, nec aliter differt à titulo, p. 131. c. 2. n. 297. t. 5.
Commenda ſecundùm proprium & primitivum Eccleſiæ uſum, eſt depoſitum, *ibid.* t. 5.

Commendatarius.

hodie Commendatariu quoad jura honorifica, æquiparantur titularis, p. 273. c. 1. t. 5.
novæ Commendæ vix conceduntur; ſed præcedentes Summi Pontifices pleraſque conceſſerunt cum decreto revertendi in titulum, & cum onere reparationis aut reſtaurationis ædificiorum. *ibid.*

Commendata

Hieroſolymitani Ordinis an ſint vera Beneficia, nec-ne; & potius non propriè Beneficia, ſed Beneficiis ipſis accedentia, p. 260. c. 2. t. 4.

Commendatum.

Beneficium Commendatum poteſt permutari cum titulo, vel Commendato etiam per Ordinarium, p. 132. c. 2. 303.
Commendatarii poſſunt omnia quæ titularii, p. 132. n. 305. tom. 5.
Commenda Papæ reſignari poteſt in manu Ordinarii, p. 132. 133. c. 2. n. 301. t. 5.
Commenda Ordinarii durat ultrà ſemeſtre, donec ſuperior revocet, p. 133. t. 5.
hæc regula non habet locum in Conſiſtorialibus; quamvis liget Epiſcopos Cardinales, *ibid.*

Commenſalis.

de Commenſalibus Prælatorum in recitatione Officii connectendis, p. 279. c. 2. t. 4.
de privilegiis Commenſalium Cardinalium & Prælatorum quorumlibet, *ibidem.*

Commenſalitas

advocati alterutrius partis cum judice, an ſit juſta cauſa recuſandi, p. 131. c. 2. t. 4.

Commiſſio.

quis ſit effectus clauſulæ Commiſſionis, *appellatione remota*, p. 131. c. 2. t. 4.
an generali Commiſſione tranſeat conferendi poteſtas, nec-ne, p. 214. t. 4.

Commiſſorius

pactum legis Commiſſoriæ expoſitum, & reprobatum in pignoribus, quòd uſuram inducat, p. 150. c. 1. t. 4.
de commiſſione ſimplicis articuli Commiſſorii, & cui ſit facienda. p. 201. c. 2. t. 4.
an ſuburbia veniant nomine civitatis in exequendis reſcriptis Commiſſoriis, *ibidem.*

Committere

verbum quid ſit, & in quo differat ab electione, p. 847. c. 2. t. 4.

Committimus

des Lettres de Committimus & Gardes-Gardiennes, p. 201. 202. t. 4.
des Committimus & Gardes-Gardiennes, p. 245. c. 2. t. 4.

Communicatio

injuſta non alium quàm Authorem lædit, p. 365. t. 4.

Communio.

de Communione ſub utraque ſpecie fœminarum & cæterorum laïcorum, p. 25. c. 1.
quam ob cauſam Communio ſub utraque ſpecie intermiſſa ſit in laicis, p. 25. c. 2.
quid ſit Communio laïca, 26.
quod niſi Eccleſiaſtico judicio convictum à Communione prohibere poſſimus, p. 26. c. 2. t. 4.
de Communione antiqua fœminarum & laïcorum, p. 29. c. 2. t. 4.
qua ratione Communio ſub utraque ſpecie intermiſſa, *ibid.* & an de laïcis intelligenda, *ibid.*
iterùm de Communione laïca, p. 30. c. 1. t. 4.
de Communione ſub utraque ſpecie à laïcis participanda remiſſio ad Authores de hac materia tractantes, p. 26. c. 1. t. 4.
Communio ſub utraque ſpecie an ab omnibus ſumenda, p. 65. c. 1. t. 4.
correctio & reſtitutio textus de Communione ter in anno repetenda, *ibidem.*
de præcepto Communionis ter in anno facienda in Eccleſia, vide ad locos & authores remiſſionem, p. 65 c 1. tom. 4.

Communis.

an ſtandum ſemper majori parti, ſeu pluralitati in rebus communibus tractandis, p. 145. c. 1. t. 4.

Commutatio

oblatorum an fieri poſſit à fidelibus in alios uſus, p. 278. c. 1. t. 4.

Compaternitas

ſpiritalis per catechiſmum contracta utrùm impediat vel dirimat matrimonium, p. 141. c. 2. t. 4.
arbor talis Affinitatis, *ibid.*

Compatronus.

an Compatroni unum ex compatronis præſentare poſſint, p. 163. c. 1. t. 4.

Comparere.

quomodo impoſſibilitas Comparendi excuſet, p. 71. c. 1. tom. 4.
qui non poteſt Comparere, debet mittere procuratorem reſponſalem, p. 109. c. 1. t. 4.

Compenſatio

Beneficii debet fieri ſecundùm actum beneficiantis, p. 701. c. 1. & 2. n. 14. t. 4.
an in Compenſationem debeat plus conferri, *ibid.*

Compermutare.

Compermutans ſuperſtes an bona fortuna uti poſſit, p. 103. c. 2. t. 4.

Compoſitio

ſuper decimis facta ſine aſſenſu Superioris an valeat, p. 93. c. 1. t. 4.
Compoſitio de ſubjectione feudali vel cenſuali valet, non verò facta de ſpirituali, *ibid.* t. 4.

Compoſtella.

de Canonicis Cardinalibus in Eccleſia Compoſtellana, p. 18. c. 2. t. 4.

Compoſtellanus.

Canonici ſunt Cardinales in Eccleſia Compoſtellana & Ravennate, p. 18. c. 2 t. 4.

Compromiſſum.

infirmatâ per appellationem ſententia Compromiſſariorum judicum in eam quæſtionem prolata, judicatum nec pœnam Compromiſſi ab appellante exſolvendam, p. 255. c. 1. t. 4.
an tempus appellandi, vel proſequendæ appellationis currat tempore Compromiſſi, p. 269. c. 1. t. 4.

Conjux.

ob fornicationem Conjuges ſeparantur, ſi conſtet factum, & probetur, p. 172. c. 1. t. 4.

Conquiſitio

tam ſui juris quam Eccleſiaſticarum rerum, habita compenſatione inter Eccleſiam & decedentis heredes æquo jure pertinebit, p. 38. c. 2. t. 4.

Conradinus

Sueviæ Dux, utriuſque Siciliæ Rex, p. 355. c. 2. t. 4.

Conſanguinitas

an contrahatur per illicitam conjunctionem, p. 64. c. 1. tom. 4.
de Conſanguinitate, & affinitate, p. 173. t. 4.
diſpenſare non poteſt legatus ſuper impedimento Conſanguinitatis, p. 796. c. 2. n. 27. t. 4.
intrà quem gradum Conſanguinitatis alterutrius partis judex poterit recuſari, p. 130. t. 4.
antè cognoſcendum de Conſanguinitatis exceptione,

quàm ad defioitionem articuli matrimonii procedatur, p. 104. t. 4.
utrum ad denunciandum Conſanguinitatem turpes, vel honeſtæ perſonæ admittendæ ad impediendum matrimonium contrahendum, p. 169. c. 2. t. 4.
inventi in quarto & quinto gradu Conſanguinitatis an ſeparandi, & qua ratione, p. 64. c. 2. t. 4.
de diſpenſatione matrimonii in gradibus Conſanguinitatis, p. 107. c. 2. t. 4.

Conſecratio.

Conſecrationis & dedicationis uſus aſſeritur, p. 17. c. 1. tom. 4.
de eadem materia Conſecrationis & dedicationis Eccleſiarum remiſſio ad auctores de ea tractantes, *ibid.* t. 4.
de manus impoſitione Conſecratoria & ordinatoria, *ibid.*
de electo differente conſecrationem ultra ſex menſes, p. 77. c. 2.

Conſecratus.

an quod ſemel Conſecratum eſt, poſſit reſtitui uſibus profanis, p. 41. c. 1. t. 4.

Conſenſus

præſtari poteſt poſt annum à morte reſignantis, p. 117. 118. & quomodo, p. 119. c. 2. t. 5.
Conſenſus ubi requiritur in aliquo actu, an debeat intervenire à principio, vel an ſufficiat quòd ex poſtfacto, p. 764. c. 1. n. 11. t. 4.

Conſentiens.

differentia inter Conſentientem, tacentem, & patientem, p. 106. c. 2. t. 4.

Conſervatio.

to Beneficio Conſervationis quæ & quot attendenda ſunt, p. 700. c. t. 4.

Conſervator.

quodnam ſit Conſervatorum Apoſtolicorum officium, & quòd in Galliâ ipſorum uſus admiſſus non fuit, p. 215. c. 1. t. 4.
Conſervatoris Apoſtolici privilegiorum univerſitatis Pariſienſis ubi mentio, *ibid.*
de his Conſervatoribus ad alios Authores & locos remiſſio, *ibidem.*

Conſervatus.

de juriſdictione Conſervatarum univerſitatum, & quibus terminis includatur, p. 201. c. 2. t. 4.

Conſilium.

quando liceat mutare Conſilium, vel non, p. 252. c. 1. t. 4.

Conſtantia

Regina Galliæ quam honorificè à Gregorio ſummo Pontifice interpellata, & cur, p. 36. c. 1. t. 4.

Conſtantienſis.

Concilium Conſtantienſe tres Papas depoſuit, p. 64. c. 2. t. 4.

Conſtantin

fil naturel de l'Empereur Conſtantius comment s'acquit l'Empire, p. 372. t. 4.
Conſtantin le Grand favoriſe les Chreſtiens, p. 437. c. 2. tom. 4.
donation de Conſtantin, p. 491. t. 4.

Conſtantinople

le I. Concile de Conſtantinople, p. 444. c. 1. & 2. t. 4.

Conſtantinus P.

an Pontificis nomen & dignitatem retinuerit, p. 2. c. 2. t. 4.
quo tempore Conſtantinus Magnus obierit, p. 5. c. 2. t. 4.
Conſtantinus fuit Chriſtianus & electioni ſummorum Pontificum numquam ſe immiſcuit: ſed id primùm tentavit Conſtantinus Arrianus, p. 6. c. 2. t. 4.
quo tempore, pace data Eccleſiæ, Conſtantinus imperare cœperit, p. 14. c. 2. t. 4.
Conſtantini præclarum dictum de Sacerdote Dei, p. 22. c. 1. t. 4.
Conſtantinus coronam & omnem regiam dignitatem in urbe Romana, in Italia, & in partibus Occidentalibus Apoſtolico conceſſit, p. 22.
ejuſdem Donatio, & de illa remiſſio ad Authores, *ibid.* tom. 4.
dictum Conſtantini & ejuſdem Imperatoris donatio, p. 22.
de donatione Conſtantini, p. 209. c. 1. t. 4.
Conſtantini Magni donatio an valuerit, pag. 358. col. 1. tom. 4.

Conſtantinopolitanus.

tres provinciæ Pontus Aſia *idias* & Thracia Conſtantinopolitano Patriarchæ conceſſæ, p. 672. c. 1. t. 4.
diſputatio Conſtantinopolitani Patriarchæ de primatu exponitur, p. 6. c. 1. t. 4.
Conſtantinopolitani Concilii tempus, p. 6. c. 2. t. 4.
quod Conſtantinopolitanæ Sedis Epiſcopus habere debeat primatûs honorem poſt Romanum Pontificem, p. 6. c. 1. t. 4.
Conſtantinopolitani Patriarchæ ſchiſma in quo exceſſerit, p. 24. c. 1. t. 4.
Patriarchatus Conſtantinopolitani ortus cum ſubmiſſione Romano, p. 77. c. 1. t. 4.
origo ſchiſmatis Conſtantinopolitani Patriarchatus, *ibid.* tom. 4.
cur Patriarcha Conſtantinopolitanus primùm univerſalis dictus eſt, p. 340. c. 2.
æqualis Romano, 342. t. 4.
Imperium Conſtantinopolitanum à Gallis occupatum, p. 343. c. 2. t. 4.
Conſtantinopolitanæ urbis privilegia, p. 674. c. 2. t. 4.
an certis finibus ejus poteſtas coerceretur, *ibid.*

Conſtantius

Arianæ ſectæ hæreticus Pauli Epiſcopi Conſtantinop. electionem improbavit, p. 44. t. 4.
Conſtantius Chlorus & Galerius Maximus à qui ſuccederent, & comment diviſerent l'adminiſtration de l'Empire, 372. t. 4.
Conſtantius fait l'onzième perſecution, p. 442. t. 4.

Conſtitutio.

quod quæ appellantur Conſtitutiones Juſtiniani, ſint propriè diverſitates titulorum, p. 56. c. 1. t. 4.
Conſtitutio nova quandonam retrotrahatur, vel non, p. 184. c. 1. t. 4.
& ut illud intelligendum quòd reſpiciat futura & præterita, *ibidem.*
quandonam poſterior Conſtitutio tollat præcedentem, p. 198. c. 1. t. 4.
à quo tempore Conſtitutiones alligent ſubditos, ſive ſcientes, ſive ignorantes, p. 255. c. 2. t. 4.
Conſtitutio ſtatim ſuum debet operari effectum, p. 256. c. 2. t. 4.
ad intelligentiam datæ Conſtitutionum, & ad eaſdem ſtatim authorandas remiſſio, p. 257. c. 1. t. 4.

Conſuetudo.

quid ſit Conſuetudo, ſive jus ſcriptum, p. 2. c. 1. t. 4.
Conſuetudo partim reducta in ſcriptis, partim moribus utentium reſervata, p. 2. c. 1. t. 4.
utrùm excuſet à peccato, vel non, p. 74.
differentiæ inter Conſuetudinem & præſcriptionem, p. 74. & 106. c. 1. t. 4.
laudabiles Conſuetudines ſunt obſervandæ, veluti dandi pro exequiis defunctorum, & benedictionibus nubentium, p. 180. c. 1. & 2. t. 4.
an indiſtinctè tollantur per non uſum, vel contraria conſuetudine, p. 963. 964. c. 2. t. 4.

Conteſtatio.

in quo conſiſtat, litis Conteſtatio, & quod in ea neceſſaria ſit libelli oblatio, ad eamque reſponſio, p. 101. c. 2.
quid ſit præciſe illud quod dicitur litis conteſtatio, 102. tom. 4.

Continentia.

an Papa poſſit diſpenſare circà votum Continentiæ in ſacris Ordinibus, p. 57. c. 1. t. 4.

Contractus.

plures Contractus una contemplatione facti pro uno habeantur, p. 111. c. 1.
exploſa differentia Contractûs bonæ fidei, & ſtricti juris, quoad intereſſe veniens ex utroque, p. 112.

an permutatio inter Contractus bonæ fidei computetur, p. 122. c. 1. t. 4.
de clauſulis contractus ad anteriora & poſteriora reducendis, p. 131. c. 1. t. 4.
undenam Contractus fœneratitius judicetur, p. 149. c. 2. t. 4.
notæ indices Contractus pigneratitii, *ibid.*
coadunatio notarum & conjecturarum omnium Contractus pigneratitii, *ibidem.*
an juramentum Contractui additum aliquid ei afferat firmitatis, p. 218. c. 1. t. 4.
Molinæus cenſuræ Inquiſitionis ſubmiſſus quòd dixerit juramentum Contractui additum nihil inferre firmitatis, *ibid.* c. 2. t. 4.
an ſolus Papa ſupplere poſſit defectus Contractuum, p. 796. c. 1. t. 4.
Contractus à principio ſunt voluntarii, & ex poſt-facto neceſſarii, p. 842. c. 1. n. 27. t. 4.
an qui fundatur in Contractu authentico, jurare debeat, nec-ne, de eo quod continetur in inſtrumento, *ibid.* t. 4.
clauſula Contractus per quam exprimitur quòd qui juravit, non poſſit venire contra, modo aliquo, neque tanquàm minor vel major, an operetur validitatem Contractus, ratione juramenti, p. 927. c. 2. t. 4.
Contractus de ſe liciti propter abuſum prohiberi poſſunt & eorum publicatio quantumvis ſolemnis non prodeſt, ſtante abuſu, p. 130. c. 2. 131. c. 1. t. 5.
ex pactis, non ex donatione judicatur ſpecies Contractûs, p. 132. c. 1. n. 301. t. 5.
ſubſtantialia Contractuum non ſunt in contrahentium poteſtate, p. 546. c. 1. n. 392. t. 5.

Contraventio.

pœna Contraventionis pro parte temporis dividenda, p. 207. c. 2. t. 4.
ſi tempore Contraventionis pendente, occurrat ſecunda, duplicatur tempus per totum, p. 280. c. 2. t. 4.
ubinam Epiſcopus cum Capitulo, collator eſt Magiſterii, *ibidem.*

Contritio.

de effectu contritionis veræ & non fictæ, p. 250. c. 1. t. 4.
de contritione neceſſaria ad finem cognitum peccatum execrandi, p. 61.
utrùm ſola cordis contritione & ſecreta ſatisfactione, abſque oris confeſſione poſſit quis Deo ſatisfacere, *ibid.* t. 4.

Confeſſio

inſtituta potiùs à quadam univerſalis Eccleſiæ traditione, quàm ex novi vel veteris teſtamenti authoritate, p. 63. c. 1. & 2. t. 4.
de pœnitentia, & oris Confeſſione Gerſonis ſententia, p. 63. c. 2.
coràm non ſuo judice facta valet ut extrajudicialis, p. 98. c. 1. t. 4.
quid proſit vel noceat Confeſſio de ſe facta in judicio, p. 109. c. 2. t. 4.
differentia quæ eſt in confeſſionibus & reſponſionibus ſuper interrogatione factis, quod primum ad definitionem, alterum ad ordinationem, p. 110. t. 4.
æquiparatur Confeſſio de credulitate & de veritate, p. 121. col. 1.
pro matrimonio probatur, non vero quæ contra matrimonium, p. 173. c. 1. & 2. t. 4.
numquid Confeſſio ſuper crimine revocari poſſit ab ipſomet confitente, p. 176. c. 2. t. 4.
an Confeſſio adverſarii ſufficiat in Beneficialibus ad obtinendum in petitorio, p. 328. t. 4.

Confeſſor.

Confeſſores pinguntur cum ſuis inſigniis, p. 734. c. 2. n. 72. t. 4.

Confeſſus.

de Confeſſis, p. 221. c. 2. t. 4.
an interrogato à judice, non reſpondente poſitionibus, habeantur poſitiones pro confeſſatis, *ibidem.*

Confirmatio.

quænam ſit Confirmationis in forma communi utilitas, p. 70. c. 1. t. 4.

quod datur, inſcio electo ad Confirmationem conſequendam, non onerat ſimoniâ confirmatum, p. 180. c. 2. t. 4.
de materia Confirmationis ſimul & electionis, p. 206. c. 1. t. 4.
electus ante Confirmationem adminiſtrans privatur ipſo jure electionis, *ibid.* t. 4.

Confirmatus.

an Confirmati decedentis in curia, priora Beneficia vacent in curia, vel non: Et quòd non vacent, ſcilicet per Confirmationem, non vero per deceſſum, p. 266. c. 2. t. 4.

Confiſcare.

hæretici per contumaciam damnati bona nondum Confiſcanda, p. 244. c. 1. t. 4.
in pœnalibus non ſit extenſio, ut in Confiſcationibus, *ibidem.*
de Confiſcatione bonorum ex crimine læſæ majeſtatis conciliatæ leges & authores, *ibid.*
ante ſententiam latam non debent bona Confiſcari, vel ſententia Confiſcationis executioni mandari, *ibid.*

Confiſcatio.

in crimine læſæ majeſtatis non ſit Confiſcatio ipſo jure, ſed tantum interdicta ſit adminiſtratio, pag. 72. c. 1. tom. 5.
Confiſcatio quæſita principi non poteſt ab eo peti, niſi poſt declarationem, *ibid.* & 2. t. 5.

Confiteri.

Confitenti delictum ſponte levis eſt pœna imponenda, p. 760. 761. t. 4.

Confutare.

artificium falſa dicendo Confutare omnia, p. 681. c. 2. tom. 4.

Conjugalis.

an tempore Conjugalis actus detur præſentia Spiritus-ſancti & benedictio, p. 60. c. 2. t. 4.

Conjugium

Conjugia lex humana diſſolvi religionis gratiâ, lex tamen divina prohibuit, p. 59. c. 1. t. 4.
clerici an propter Conjugium perdant privilegium clericatûs, p. 770. t. 4.

Conjunctim.

in mandato ad Beneficia quorumdam ad collationem ſpectantia, omiſſa clauſula *Conjunctim*, vel *diviſim*, veniunt tamen ſpectantia ad collationem Epiſcopi, vel Capituli *diviſim*, juxta formam Concordatorum, p. 229. c. 1. & 2. t. 4.

Conjunctio

carnalis una caro eſt, p. 59. c. 1. t. 4.

Conjunctus

perſona Conjuncta in re communi, poteſt agere ſine mandato, ſi caveat de rato, p. 92. c. 2. t. 4.
Conjunctæ perſonæ utrùm agere poſſint ſine mandato, p. 94. t. 4.
quænam dici debeant Conjunctæ perſonæ, ut liceat ſacerdoti pro eiſdem poſtulare, p. 94. t. 4.

Conjux.

an eam quam aliquis de propria conſanguinitate Conjugem habuit, vel aliqua illicita pollutione maculavit, in conjugem ducere licuerit, p. 64. c. 1. t. 4.
quomodo alter Conjugum abſens expectari debeat quoad diverſos actus & negotia, p. 162. t. 4.
an ſeparati Conjuges ex adulterii causâ poſſent, altero vivente, nubere, p. 115. c. 2. t. 4.
Conjuges, altero non convertente, non poſſunt ſe invicem abſolvere, p. 158. c. 2. t. 4.

Compromittere.

qui non poteſt alienare, non poteſt compromittere, p. 97. col. 1.
an de rebus ſpiritualibus in laïcum tantum Compromitti poſſit, p. 97. c. 1. t. 4.
utrùm poſſit in criminalibus Compromitti, p. 556. c. 1. tom. 4.
& quando Compromitti poſſit in arbitros, *ibidem.* tom. 4.

an etiam in præjudicium fiſci, aut reipublicæ, *ibid.*

Computatio.

de Computatione graduum civili & Canonica, & ut civilis præferenda Canonicæ, p. 173. c. 2. t. 4.

Conatus

quandoque punitur ut effectus, *ibid.* & 576. t. 4.

Conceſſio.

de Conceſſionibus realibus, vel perſonalibus prout perſonæ, vel dignitati conceduntur, p. 142. c. 2. t. 4.
ubi Conceſſio eſt conditionalis, non retrotrahitur conditione exiſtente ad datam Conceſſionis, p. 203. c. 1. t. 4.
in Conceſſione generali, vel renunciatione non veniunt ea quæ quis non eſſet veriſimiliter in ſpecie conceſſurus, p. 817. 818. t. 4.

Concile.

le premier Concile de l'Egliſe Gallicane, quand & en quel temps celébré, p. 366. t. 4.

Concilium.

an liceat ſummo Pontifici declinare judicium Concilii generalis, quando & quomodo, p. 3. c. 1. t. 4.
differentia inter Concilium & conſilium, p. 9. c. 2. t. 4.
an olim Epiſcopus potuerit excommunicare quemquam abſque Concilio, *ibidem.* t. 4.
defenſio Conciliorum, p. 28. c. 2. t. 4.
de Concilii generalis authoritate, quoſnam liget, an ſummum Pontificem, & in quibus caſibus, p. 35. c. 2. t. 4.
Papam Concilio generali non eſſe ſubjectum per omnia & in omnibus, *ibidem.*
tria eſſe in generali Concilio attendenda, congregationem, ſeſſionem, diſſolutionem, *ibid.*
congregatur authoritate Papæ Concilium; aliàs non eſt legitimum, *ibid.*
Sedens Concilium legitimam poteſtatem, an & à quo habeat, *ibidem.*
diſſolutum ſuos exhibet Pontifici Romano Canones, *ibid.* tom. 4.
an univerſalis Eccleſia, & Chriſtiani omnes ad Concilii deciſionum obſervantiam aſtringantur, etiam Papa in his quæ ſunt fidei, *ibid.* t. 4.
quodnam ſit Concilium à Papa dependens, p. 65.
Concilium Tridentinum quale ſecundùm Authorem, p. 65. a. 2. t. 4
an verum Concilium ſit ſupra Papam, juxta eundem, *ibidem.*
de authoritate & poteſtate ſacrorum Conciliorum generalium à Deo immediate recepta, p. 74. c. 2. t. 4.
de hac materia remiſſio ad locos de illa tractantes, *ibid.* tom. 4.
de materiâ ſuperioritatis Concilii ſuprà Papam, vel Papæ ſuprà Concilium ad plures alios Authores & eorumdem tractatus remiſſio, p. 257. t. 4.
Conciliorum quatuor genera, p. 671. c. 1. t. 4.
Patriarcha Lugdunenſis tertio quoque anno ſuorum Metropolitarum Concilium vocabat, p. 671. c. 2. t. 4.
intervalla temporis Conciliorum Oecumenicorum, *ibid.*
an Concilium poſſit Beneficia conferre, p. 791. c. 1. t. 4.
an Papa ſit ſupra Concilium, *ibid.*
Concilium, vacante Sede, an habeat plenam in omnibus diſpoſitionem, p. 792. c. 1. t. 4.
Concilium generale, an ſit ſupra jus poſitivum, ut poſſit contra illud venire, *ibid.* a. 2.
Concilium generale quomodò poſſit providere de dignitatibus, neceſſitate eminente, quando Sedes vacat, p. 793. c. 1. t. 4.
Concilium generale duobus caſibus providet de Beneficiis ſine Papa; neceſſitate urgente, p. 793. c. 2. 794.
Concilium generale quando poteſt congregari, p. 794. c. 1. t. 4.
diſpenſare & venire poteſt Papa contra Concilium generale, p. 796. c. 2. t. 4.
Concilium generale facit ſolus Papa, *ibid.*
defenſio Conciliorum, p. 28. 29. t. 5.
an electio Papæ ſpectet ad Concilium, an ad Cardinales, p. 65. c. 1.
quid de his Claſſici Authores poſt Concilia univerſalia, *ibidem.*
quid de Concilio in quo ſoli deputati Papæ præſident, & quòd ejus morte finitur, *ibid.*
an verum generale Concilium ſit ſupra Papam & Cardinales, *ibid.* c. 2. t. 5.

Concluſio.

poſt Concluſionem in cauſa, id eſt, poſt renunciationem omnibus teſtibus, an liceat procedere, p. 111. c. 1. t. 4.

Concordatum.

Concordatorum verba ſtrictè accipienda, ut contractuum, *ibidem.*
an Concordata morte Regis Franciſci finita, p. 58. 59. tom. 5.
decanatus electivi non ſpectant ad nominationem Regis in vim Concordatorum, p. 59. c. 2.
ſed in vim indultorum ampliativorum morte Regis finitorum, *ibidem.*
idem de nominatione ad Monaſteria habentia privilegium eligendi, *ibid.*
ſubreptum in Concordatis, p. 73. c. 1. t. 5.
Papa non habet poteſtatem homologandi Concordata mercenaria in fraudem veterum Canonum & decretorum de reſervationibus ſublatis, *ibid.* & p. 86.
an ab executione Concordati abuſivi poſſit appellari ut ab abuſu, & Beneficium conferri per Ordinarium, *ibid.* & 87. t. 5.
Concordatum abuſivè à Papa homologatum facit Beneficium vacare per obitum, non obſtante publicatione, ſi reſignans obiit in poſſeſſione, p. 131. c. 1. n. 295. t. 5.
an Concordata ut perſonalia Regis morte finiantur, p. 225.
ſi Concordatum factum fuerit ſuper lite motâ coram judicibus regiis, de illius executione debent iidem judices ergo cognoſcere, p. 272. c. 2. 273. c. 1. t. 5.
Antiquitùs lis non finiebatur inter partes, niſi fuiſſet Concordatum omologatum coràm judicibus apud quos lis pendebat, *ibidem.*

Concubinarius.

de Clericis Concubinariis Miſſam celebrantibus, & eidem aſſiſtentibus, p. 7. c. 2. & 8. c. 1.
an dicendus ſit presbyter publicus Concubinarius, *ibid.* tom. 5.

Condemnare.

qui non poteſt Condemnare ſine aſſeſſore, poteſt tamen ſolus abſolvere, p. 281. c. 1. t. 4

Condemnatio.

an Condemnatio judicis valeat poſt mortem, aut receſſum judicandi, p. 191. t. 4.

Conditio.

quandonam purificari dicatur Conditio, vel clauſula, & quando non, p. 84. c. 2. t. 4.
Conditiones traditionibus rerum appoſitæ non ſunt Simoniacæ, p. 107. c. 2. t. 4.
an excommunicatio ſub Conditione lata valeat, ſequente conditione, & quando, p. 131. t. 4.
mutatio domicilii ante eventum Conditionis ſub qua lata eſt excommunicatio, an impediat quominùs adveniente conditione, ubique ligetur excommunicatus, ſi ante conditionis eventum non appellaverit, *ibidem.* t. 4.
Conditio ubi matrimonium ſub conditione approbata contrahitur, adveniente conditione valet, ut ex nunc, non ut ex tunc, p. 170. c. 2. 171. c. 1.
de materia Conditionis ſuſpenſivæ in matrimonio quomodo decidendum, *ibid.* t. 4.
an valeat proteſtatio quominùs matrimonium ſub Conditione contractum per carnalem copulam, tranſeat in matrimonium purum, ſi proteſtetur ante coïtum, p. 172. c. 1. t. 4.
defenſio gloſſæ dicentis matrimonium etiam ſub Conditione quæ omninò extitura eſt, contractum, nihilominus ſuſpendi in conditionis eventum, *ibid.* t. 4.
de natura Conditionum quæ omnino extituræ ſunt, an ſuſpendant actus quibus adjiciuntur, an non, *ibid.* t. 4.

de natura Conditionis quæ omnino extitura eſt;ſed contingenter, an ſuſpendat, vel tollat conſenſum, veluti: ſi Antichriſtus naſcatur, *ibid.*
turpes & impoſſibiles Conditiones adjectæ contrahendo matrimonio rejiciendæ ſunt, & pro non adjectis habendæ, *ibidem.* t. 4.
Conditio honeſta in matrimonio Fidelis cum Judæa, vel hæretica, an valeat ad Authorea remiſſio, p. 171. c. 2. tom. 4.
an impoſſibilis Conditio vitiet contractum, nec-ne, p. 250. c. 1. t. 4.
Conditio triplex præſens, ſuſpenſiva, reſolutoria, p. 113.
Conditio reſolutoria minus exorbitat, *ibid.*
an potius præſumatur quàm ſuſpenſiva, *ibid.*
Conditio reſolutoria trahitur retrò, non ſuſpenſiva, *ibid.*
Conditio reſolutoria potius admittitur & præſumitur, *ibidem* t. 5.
defectus Conditionis trahitur retrò, quantum ad ea quæ ſunt juris communis, p. 169. c. 1. n. 85. t. 5.

Conditionalis

purificatio, vel ſubſtantia actus Conditionalis, an poſſit ab eventu conditionis ſeparari, p. 25. c. 2. t. 4.

Conductor

expulſo intrà tempus locationis Conductori ſemper remittendum quid pro reſiduo temporis, ſive malè verſatus fuerit, ſive non, p. 146. c. 2. t. 4.

Conferre.

Beneficia intra ſex menſes Conferenda, & in eis intra idem tempus inſtituendum, p. 144. t. 4.
jure devoluto Conferentes tenentur eiſdem perſonis conferre, p. 47. t. 5.

Contumacia.

de effectu miſſionis in poſſeſſionem, ratione Contumaciæ, p. 102. c. 2. t. 4.
de dolo & Contumacia, p. 108. 109. t. 4.
Beneficia non vacant ipſo jure per Contumaciam, etiam ex cauſa hæreſis, p. 71. c. 1. t. 5.
ſententia per Contumaciam lata non facit jus contra alios, *ibid.* & t. 5.
oblatione cautionis in judicio ſtandi purgatus Contumacia, & ſtatim appellans poteſt proſequi, p. 109. c. 2. tom. 5.

Contumax

iterùm citandus ex Conſtitutionibus regiis;ſed hodie aliud ſervatur ex novâ conſtitutione menſis Aprilis anni 1667. p. 247. c. 1. t. 4.
quis ſit notorius & manifeſtus Contumax, *ibid.*
Contumax appellans à definitiva ſententia, non cogitur proſequi priorem appellationem ab interlocutoria, p. 266. c. 1. t. 4.

Conventualitas

eſt qualitas Impræſcriptibilis, p. 281. c. 2. t. 5.

Conventus.

quando & quomodo Abbas & Conventus poſſint conveniri, p. 71. c. 2. t. 4.
de juramento in animas Conventuum, & quòd unus deputari debeat qui juret, p. 122. c. 2. t. 4.
in quibus Conventibus Capitularibus vocari debeant abſentes, vel non, *ibid.*
nec Conventus, ſicut nec Capitulum ſuccedit in collationibus Beneficiorum extra caſum ſuſpenſionis Prælati ab Officio, p. 277. c. 1. & 2. t. 4.

Converſus.

de pluribus Indultis novis Converſis quæ fidem non læderent, ut aut converſi firmarentur, aut ad convertendum invitarentur, p. 177. c. 2. t. 4.
jus ſpeciale Converſarum ſororum S. Franciſci in electione Abbatiſſæ jure ſuffragii, ſive vocis activæ utentium: Et in id arreſtum Senatus Pariſienſis, p. 210. c. 1. t. 4.
idem jus in regendis electionibus, poſtulationibus & proviſionibus, *ibid.* t. 4.

Convertere.

conjuges, altero, non Convertente, non poſſunt ſe invicem abſolvere, 158.
ubi vult Converti maritus & profeſſionem regularem emittere, debet & uxor converti, nec ſufficit ipſius licentia manentis, *ibidem.*

Coquus

Principis an dicatur habere officium, vel dignitatem in Curia Principis, p. 712. c. 1. t. 4.

Corbeienſis.

Corbeienſe Monaſterium à quo fundatum & cui datum, p. 164. c. 1. t. 4.

Corpus.

connexio Corporis & animæ ad Beneficia ex temporali & ſpirituali coaleſcentia, p. 25. c. 2. t. 4.
Corpus Domini non debet aſſumi ad probationem, p. 27. c. 2. t. 4.
à jejunis conficiendum Corpus Domini, & ſumendum; p. 166. c. 2. t. 4.
de celebratione Corporis Chriſti perverſæ Molinæi doctrinæ cenſura, p. 280. 281. c. 1. t. 4.
Corpus ſuum omnibus caſtigandum, p. 282. c. 1. t. 4.

Correctio.

an appellare liceat à Correctionis exceſſu, p. 130. c. 2. tom. 4.

Correction.

vraye Correction abolie, p. 4. c. 1. t. 4.

Correlativus.

Correlativorum alterum ſine altero non ſubſiſtit, p. 36. c. 2. 37. c. 1. n. 158. t. 4.
Correlativorum eadem natura, etiam in correctoriis, p. 105. t. 5.

Corrigere.

non pudeat quemquam errorem ſuum Corrigere ut alios mereatur corrigere, p. 178. c. 1. t. 4.

Cortina.

quare diebus Dominicis Cortinæ in Eccleſiis extenduntur, p. 735. c. 2. n. 81. t. 4.

Corvinus.

Corvina ſollicitudo, p. 283. c. 2. t. 5.

Creator.

contumelia Creatoris jus ſolvit matrimonii, p. 176. 177. tom. 4.

Creatura

nulla Chriſto æquanda, p. 282. c. 1. t. 4.

Credulitas.

æquiparatur confeſſio de Credulitate & de veritate, p. 221. c. 1. t. 4.

Crimen

an privet ipſo jure, p. 68. c. 1. t. 4
Majorum Criminum depoſitionem exigentium inquiſitio & punitio ad quem pertineat, p. 88. c. 2. t. 4.
de Crimine nunquam procedendum contra abſentem non contumacem, p. 109. c. 1. t. 4.

Criminalis.

an in Criminalibus poſſit compromitti, p. 116. c. 1. t. 4.

Criminel.

ſi les Criminels ont immunité en l'Egliſe, 375. t. 4.

Criminoſus

an ſit privatus Beneficio, vel privandus, p. 848. c. 1. t. 4.

Crux.

ne vaſa benedicta Crucis figurâ inſignita Judæis redderentur prohibitum ab Honorio & Theodoſio Impp. p. 41. c. 1. t. 4.
falsò Croce-ſignati privandi; ſed non compellendi ut Cruce-ſignentur de facto, p. 187. c. 2. t. 4.
Crux Chriſti fuit compoſita ex quatuor generibus lignorum, & quare in altum erigatur, p. 731. c. 1. t. 4.
Crux cum incenſo facta in conſecratione altaris quid ſignificet, p. 943. c. 2. n. 15. t. 4.

Cugnerius.

diſputatio dom. Petri de Cugneriis juriſdictionem regiam defendentis contra D. Bertrandum Epiſcopum Æduenſem qui Eccleſiaſticam tuebatur ſub Philippo Valeſio, p. 194. c. 2. t. 4.

Cultus

divinus non debet ſubjacere conditioni temporum, &

contrà Deum nulla debet admitti præſcriptio, p. 282. c. 2. t. 5.

Curatus.

quandonam Curatus habeat præſentationem Eccleſiæ in ſua parochia conſtructæ, p. 79. c. 2. t. 4.
de Curato primitivo & Vicario perpetuo quoad utriuſque jura in parochia, & uti agere & conveniri poſſint, p. 115. tom. 4.
quænam requirantur ut in Eccleſiis parochialibus abſens Curatus privetur, p. 141. c. 1. t. 4.
quænam competat ætas in Beneficiis Curatis, p. 201. c. 1. tom. 4.
de ætate in Beneficiis Curatis competente, remiſſio, p. 201. c. 1. tom. 4.
de Curatis primitivis, & quinam dicendi ſint, p. 228. c. 2. tom. 4.
de inſtitutione authoriſabili in parochis inſtituendis ad Epiſcopum ſemper ſpectante, in Curatis ſive curionibus inſtituendis per Eccleſias, p. 239. c. 1. & 2. t. 4.
de deſtitutione Curatorum, & quibus ea cauſis facienda, *ibidem.*
Curati presbyteri cenſentur habere Apoſtolorum locum, p. 715. c. 1.
Curatus ſeu Eccleſiæ Rector quandoque compellitur habere clericum in ſua Eccleſia, p. 758. t. 4.

Curia.

Indultum Curiæ an comprehendat res conventuales, p. 54. 55. t. 5.
an extendatur ad Ordinarios caeteros pro Beneficiis in regno ſitis, p. 55. c. 1. t. 5.
an indultum Curiæ ad Ordinarios caeteros extendatur pro reliquis, p. 55. c. 2. t. 5.
Indultum Curiæ comprehendit conventualia collativa, *ibidem.* t. 5
alia Curia Legati, alia Curia Papæ, p. 90. c. 2.

Curialis.

de Curialibus non ordinandis propter revocandi metum ad Curiam, p. 10. c. 1. t. 4.
de iiſdem Curialibus non ordinandis, vel Monaſterio tradendis, niſi addicti ſint muneribus non repugnantibus conditioni, p. 10. c. 1. t. 4.
de contentionibus inter Religioſos mendicantes & parochos circà miniſterium Curiale, p. 274. c. 1. t. 4.

Curſor.

Curſoris adventitii tardus aditus, p. 11. c. 2.
dies ſeptem Curſorum Pariſiis Romam, p. 159. 160. t. 5.

Curtus.

Rochi Curti locus laudatus, p. 36. 37. t. 4.

Cuſtodia.

origo Cuſtodiarum ſive depoſituum antiqua, p. 84. t. 4.

S. Cyprian

tres ſaint Docteur de l'Egliſe Evêque de Cartage, p. 448. tom. 4.

Cyrenaica

& Cyrene quænam provinciæ, p. 666. c. 1. t. 4.

D

Damaſus

quid ſit liber Pontificalis Damaſi, & quæ ejus additiones, unde conciliatio errorum, p. 31. c. 2. t. 4.

Damnificatus.

in alienatione rerum Eccleſiæ an ſufficiat quòd non ſit Damnificata, p. 37. t. 4.

Damnum

quod quis culpâ ſentit, ei imputatur, p. 104. c. 1. t. 5.
de injuriis, & damnis, p. 191. c. 1. t. 4.
aliud Damnorum inſtauratio, aliud expenſarum exſolutio, *ibid.* t. 4.

Data.

arreſto privilegium Francigenarum confirmatum quo Datam habere ſolent à die advenientis curſoris, p. 155. tom. 4.
& illud privilegium confirmatum ſententiâ recuperatorum Judicum, & arreſto confirmante eandem in ſpecie hic expoſitâ advenientium Curſorum Romam, & pendente Conclavi, & medio tempore, inter electionem & coronationem, *ibid.* c. 2.
ad dictum privilegium Francigenarum quòd Datam habeant à die advenientis Curſoris ad Authores alios & locos eorumdem remiſſio, *ibid.* c. 2.
quid ſi Data ſit admiſſionis, alia commiſſionis, p. 15. c. 1. tom. 4.
quid ſi eodem themate retento, alia ſit Data admiſſionis, alia collationis, p. 15. c. 1. t. 5.
nunquam præfertur poſterior in Data litterarum, qui prior inſinuavit; ſed ſemper attenditur Data litterarum Regis, p. 217. c. 1. t. 5.
de duabus Datis concurrentibus, *ibidem.*

Datarius.

pudenda Datariorum negotiatio, p. 11. c. 2. t. 4.

David.

quòd non peccavit monomachiam ineundo, p. 27. c. 1. & 2. t. 4.
David Rex quare Sacerdotes & Levitas recenſuerit, p. 310. t. 4.
David comment fit le Roole & deſcription de tous les Preſtres & Levites, p. 382. t. 4.

Debitum.

utrùm in Beneficio ſucceſſor Debita prædeceſſoris exſolvere teneatur, p. 149. c. 1. t. 4.
& quænam Debita prædeceſſoris, *ibidem.* c. 2.
an Debita realia, an perſonalia, *ibid.* t. 4.
quæ ſint Debita perſonalia, & quæ realia, *ibid* t. 4.
de eadem materia definienda remiſſio ad Authores de illa tractantes, *ibidem.* t. 4.
ut filius tenetur patris Debita exſolvere, ſic & ſucceſſor Prælati pro Eccleſiæ neceſſitate contracta, p. 150. c. 1, tom. 4.
non debet excommunicari qui non habet unde Debita exſolvat, *ibidem.* t. 4.
de illa materia remiſſio ad Authores, *ibid.*

Decanatus

Eccleſiarum an Regis nominatione facti, an electivi, an collativi, p. 182. c. 1. t. 5.
quam in his conferendis ſummus Pontifex habeat poteſtatem, *ibidem.*
an Graduatis & aliis expectativis gratiis ſubjiciantur, *ibidem.*
Decanatus an electivi, & unde, p. 59. c. 2. t. 4.
de Decanatuum electione, p. 225. c. 1. t. 5.

Decernere.

verb. *Decernimus* opponitur verb. *declaramus*, & jus novum induit, ſicut verbum, *declaramus* jus vetus confirmat, p. 262. t. 4.
decreta electorum Epiſcoporum Alexandrinorum, *ibid.*
ei ſubjecti decem Metropolitani, *ibid.* c. 2.

Decima.

de Decimis baptiſmalibus, p. 39. c. 1. t. 4.
quod nulla ſit facienda differentia quoad præſcriptionem quotitatis, ſive quintæ inter Decimas, cathedraticum, vel ſynodaticum & procurationem, p. 45. c. 2. t. 4.
de præſcriptione Decimæ & cathedratici, p. 46. c. 2. t. 4.
an compoſitio ſuper Decimis abſque authoritate Superioris ſervanda ſit, nec-ne, p. 93. t. 4.
præſcriptio parochi Decimarum in aliena parochia, jure communi reſiſtit & adverſatur contra verum parochum, p. 123. c. 2.
Capitulorum ad Decimas de reſtitut. ſpol. & cap. 1. de præſcript. in 6. uſus improbatus in Gallia, ſecundùm authores, p. 124. c. 1. t. 4.
titulo infeudationis Decimarum allegato, an ſufficiat immemorialis poſſeſſionis prolatio, ut ad firmandam cognitionem Judicis ſecularis de Decimis etiam circà petitorium, *ibid.* t. 4.
an Decimæ ſint de jure divino, nec-ne, *ibid.*
Decimæ laïco nec ad tempus vitæ ſuæ concedi poſſunt, niſi ſolemnitate ſervata, *ibid.*

de conceſſione juris percipiendi Decimas, vel fructus Decimandi ad vitam, *ibid.* t. 4.
io Decimarum perceptione conſuetudo attendenda, p. 156. tom. 4.
Decimæ infeudatæ ſunt mere temporales, & alienationibus ordinariis ſubjacent, *ibid.*
de iſta materia remiſſio ad alios locos, *ibid.*
de diviſione Decimarum perſonalium duplici parochiæ per medietatem quandoque perſolvendarum, ſive Curatis utriuſque, *ibid.*
de jure inſequendæ Decimæ, aliàs *droit de ſuitte* in Bituria & aliis vicinis Provinciis, *ibid.* t. 4.
arreſtum confirmativum hujus juris, *ibid.* t. 4.
de Decimis ioconſuetis & non ſolvendis conſuetis, *ibid.* tom. 4.
de Decimis inſolitis jus Gallicum Conſtitutionibus regiis indultum, & quòd vini Decimæ ſunt inſolitæ in Francia, *ibidem.* t. 4.
in id arreſta Senatus Pariſienſis devitibus territorii *de Coulange la Vineuſe* in Antiſſidorenſi territorio Decimandis, *ibidem.*
Decimæ utrùm inter ſpiritualia, vel inter temporalia, & carnalia ſint deputandæ, & quòd potius ioter temporalia & carnalia, p. 148. c. 1. t. 4.
præceptum ſolvendarum Decimarum partim judiciale ac ceremoniale, partim morale & naturale, *ibid.* t. 4.
an divini juris cenſendæ ſint Decimæ apud Chriſtianos, *ibid.* t. 4.
de uſu Decimarum apud Judæos, & myſterio denarii numeri apud eoſdem, *ibid.*
cujuſnam juris ſint Decimæ, *ibid.* t. 4.
aliud quærere an Decimæ ſint ſpirituales, & temporales aliud an ſint divini juris, *ibid.* t. 4.
de conventione facta ut res propriæ liberentur à præſtatione Decimarum, trahendo alias in proprietatem Eccleſiæ, & an valeat, *ibid.*
de compoſitionibus ſuper Decimas factis ad Authores de his tractantes remiſſio, *ibid.*
in id decretum Senatus Pariſienſis ex relatione litis, p. 148. c. 2.
alterum magni Conſilii in publicis cauſarum actionibus, *ibidem.*
Decimarum arretagia peti non debent, ſed ſingulis annis perſolvi, *ibid.* c. 2.
de veteribus Decimarum arretagiis perſolvendis, vel non remiſſio ad authores, *ibid.* t. 4.
ſolus conductor Decimis oneratur, non dominus, ſcilicet annuatim perſolvendis, *ibid.*
an Decimæ perſonales debeantur Simoniaco, aut alteri notoriè irregulari, *ibid.*
privilegium de non ſolvendis Decimis non poteſt ad terras pòſt acquiſitas extendi, *ibid.*
de iſta quæſtione decidenda remiſſio ad Authores & locos ea de re tractantes, & in id Arreſtum magni Conſilii Patrum, *ibid.*
de hoc privilegio non ſolvendarum Decimarum Ciſtercienſibus conceſſo videndus Petrus Bleſenſis epiſt. 157. *ibid.* col. 1.
præſcriptio Decimæ eſt realis, adeo ut qui præſcripſit, Decimam aliquot modiorum de certa terra, omnem præſcripſiſſe intelligatur, *ibid.* t. 4.
Decimæ præſtatio & præſcriptio realis eſt terram concernens, non præſcriptionem fructuum, *ibid.* t. 4.
de hac quæſtione ad locos & Authores remiſſio, p. *ibid.* tom. 4.
Decimæ quam originem habeant an à principibus, an à Pontificibus, & maximè de infeudatis, *ibid.* t. 4.
conſuetudo quælibet in Decimis percipiendis ſervanda, *ibidem.*
de Decimis conſuetis, vel inſuetis remiſſio ad ſuperiora, p. 157. c. 1. t. 4.
privilegium immunitatis Decimarum Epiſcopalium ab Epiſcopo conceſſum Monaſterio non limitatur ad poſſeſſas, p. 188. t. 4.
at privilegium Apoſtolicum reſtringitur ad eaſdem, *ibid.* tom. 4.
ratio differentiæ conceſſionis Apoſtolicæ & Epiſcopalis immunitatis Decimarum Epiſcopalium, *ibid.*
privilegium de Decimis novalium non ſolvendis, intelligitur de terris poſt conceſſionem privilegii ad culturam reductis, & Decimis ab aliis tempore privilegii non poſſeſſis, p. 190. c. 1. t. 4.
petenti Decimas intra fines parochiæ contra parochum neceſſarius eſt titulus, p. 221. c. 1. t. 4.
de iſta eadem materia remiſſio, *ibid.*
de libera Decimarum infeudatarum adminiſtratione & diſpenſatione, ac etiam qualibet alienatione, non obſtante juris canonici prohibitione, quæ in his locum non habet, p. 257. c. 2. t. 4.
de tranſmiſſione Decimarum ad Religioſos, in præjudicium Eccleſiarum parochialium, p. 257.
de Decimis in feudum datis liberè diſtrahendis, *ibid.*
de Decimis conſuetis, vel obſoletis, & an ſint debitæ de jure divino, vel non: Et de decimis præceptis legis antiquæ, p. 257. c. 1. t. 4.
In regno Franciæ non debentur, nec percipiuntur Decimæ, niſi vigore conſuetudinis, *ibid.*
de Decimis ex conſuetudine percipiendis ad Authores & locos remiſſio, *ibid.*
Indultum aliquibus conceſſum ut pro ea parte Decimas novalium percipiant, quâ veteres decimas percipiunt, ſit abuſivum, nec-ne, *ibid.*
malè acceptum quòd Papa poſſit auferre Decimas ab Eccleſiâ cui debentur: Et quòd decimæ ſint juris poſitivi in quo eſt Papa ſupremus diſpenſator, *ibid.*
Decimæ parochiali Eccleſiæ debitæ non debent reponi inter ſpem quærendi boni, & futuri, ſed locum habent præſentis & adquiſiti, *ibidem.*
diſtinctiones bonorum quæſitorum & quærendorum frivolæ, *ibidem.*
coloni partiales Religioſorum de ſua portione Decimas exſolvere debent, p. 275. c. 1. t. 4.
coloni partiales, cenſuales & emphyteuticarii privilegiatorum qui Decimas non ſolvunt, de ſua portione decimas exſolvant, liberis manentibus privilegiatis, *ibid.*
an idem ſtatuendum de colonis intrà novennium, licet pluries repetitum, *ibidem.*
nec illi, nec privilegiati à quibus cauſam habent, exſolvunt Decimas, *ibidem.*
ſuſpenſi propter non exſolutas Decimas, abſolutionis beneficio indigent, licet ſuſpenſi ad modicum tempus non indigeant, p. 276. c. 1. t. 4.
conceſſa Decima beneficiorum ad monetam currentem, venit exſolvenda, *ibidem.*
de Decimarum ſive ſubventionum præſtatione Regi & aliis debita, *ibidem.*
de modo ſolvendarum Decimarum & ſubventionum regiarum, *ibid.* & c. 2.
in taxatione Decimæ ſtrictè fieri debet interpretatio, *ibidem.*
interpretatio verb. *Decimas non percipias*, p. 253. c. 1. tom. 4.
conceſſis Decimis Beneficiorum, an Capellaniarum & altariom decimæ debeantur, p. 279. c. 1. t. 4.
utrùm in conceſſione Decimarum Beneficialium includantur Hoſpitalia & ſimilia, *ibidem.*
an conceſſis Decimis Beneficialibus, fabricarum decimæ debeantur, p. *eadem.* c. 2.
an debeantur Decimæ ſubventionales à fabricis, remiſſio ad authores, *ibid.*
famigera lex Philippi Pulchri contra decimas inſolitas, p. 309. c. 1. t. 4.
Decimæ prædiales unde ita dictæ, & quòd ſint propriæ Clericorum, p. 530. c. 1. t. 4.
Decimas habens laïcus ex privilegio, poteſt illas ad Eccleſiam cum Epiſcopi conſenſu transferre, p. 766. c. 2. n. 22. t. 4.
Decimæ principalis non poteſt eſſe collector laïcus, p. 859. c. 2. t. 4.

Decimas à laïcis occupatas Epiſcopus conferre aut donare poteſt Monaſterio, p. 1013. t. 4.

Decimare.

an decimandæ diſtributiones & minutæ oblationes, *ibid.* & p. 276. c. 2. t. 4.

fructus Decimandi non dicuntur, niſi deductis expenſis, *ibidem.*

Decimandi jus quandoque laicis competit, p. 778. c. 1. tom. 4.

Decimatio.

Decimationum proventus baptiſmali Eccleſiæ debent ſolvi, p. 39. c. 1. t. 4.

Decretalis.

vitia compilationis Decretalium per Raymundum à Penna forti, p. 68. t. 4.

variæ lectiones antiquæ & novæ Decretalis noſtræ, p. 170. c. 1. t. 4.

cur Decretales dictæ ſint extra, p. 558. c. 2. t. 4.

Decretales

gros volume de loix Papales, p. 487. t. 4.

Dedicatio.

Dedicationis & conſecrationis antiquæ uſus aſſeritur, p. 16. c. 2. p. 17. c. 1.

de materia eadem Dedicationis & conſecrationis Eccleſiarum remiſſio ad authores de illa tractantes, pag. 17. tom. 4.

nota de tacitæ Dedicationis caſu obſoleto, ad authent. *ingreſſi*, de ſacro-ſanct. Eccleſ. p. 253. c. 2. t. 4.

Dedicatio in præjudicium heredum, vetita, p. 307. c. 2. tom. 4.

Defenſio.

quæ ſint novæ Defenſiones, quæ in Gallia dicuntur *faits nouveaux*, p. 96. c. 2. t. 4.

de novis defenſionibus in cauſa ſuæ appellationis proponendis, p. 411. c. 2. t. 4.

uti novæ Defenſiones, ſive nova facta olim proponerentur, *ibidem.*

Defenſor.

de officio primi Defenſoris vel Vicarii juſtitiæ, p. 54. c. 2. tom. 4.

Defenſor unitatis Eccleſiæ eſt in charitate, pag. 57. c. 2. tom. 4.

Defunctus.

de diviſione legatorum ratione ſepulturæ inter parochialem Eccleſiam Defuncti, & eam in qua eligit ſepulturam, p. 154.

authoritates comprobatoriæ obligationis precum effundendarum pro Defunctis, p. 154.

nec etiam damnatur merces, vel retributio Eccleſiaſticis exhibenda ut ſacrificia facta & preces offerunt pro Defunctis, *ibidem.* c. 2.

improbantur in ſepulturis Defunctorum illicitæ exactiones; ſed non piæ & laudabiles conſuetudines offerendi, quas nec Molinæus in ſuperioribus notis probavit, p. 155. col. 1.

male accuſatus Molinæus de calculi ſupputatione, vel computatione expenſarum Eccleſiaſticarum quæ fiunt in ſepulturis Defunctorum, *ibid.* t. 4.

Degradatio

ſacerdotalis quæ, & ejus inducta deſuetudo, p. 125. c. 2. tom. 4.

an per Degradationem character & poteſtas conficiendi Corporis Chriſti deleri poſſit, p. 186. c. 1. t. 4.

Degradatus.

Degradatos reſtituit ſolus Papa, p. 796. c. 1. t. 4.

Dejectio.

an per dejectionem locatarii dominus perdat poſſeſſionem, nec-ne, p. 107. c. 1. t. 4.

Dejectus.

Dejecto judicis authoritate, reſtitutio dari non ſolet, durante decreto dejectionis, p. 31. t. 4.

Dejicere.

ſucceſſor Dejicientis debet reſpondere de dejectione coràm judicibus litis contra defunctum motæ, p. 98. c. 2. & id coràm iiſdem judicibus in vim prioris reſcripti, ſi ſcienter ſucceſſerit in jus Dejicientis, *ibid.*

quid porrò de judice delegato, *ibid.* t. 4.

Delai.

des Delais & procedures, p. 114. t. 4.

Delator.

Delatores coercendi, p. 71. c. 1. & 2. t. 5.

Delegare.

an excommunicato Delegante, poteſtas delegati expiret, p. 214. c. 2. t. 4.

Delegari non poteſt cauſa cum clauſula hac: *appellatione remotâ*, p. 796. c. 1. t. 4.

Delegatorius.

litteræ Delegatoriæ abſque mandato partis impetratæ non valent, p. 73. c. 1. t. 4.

Delegatus.

per quæ continuatur & perpetuatur Delegati juriſdictio poſt mortem delegantis, p. 81. c. 2. t. 4.

excommunicatore negligente abſolvere excommunicatum impetrantem litteras, Delegati procedent ad abſolutionem, p. 81. t. 4.

pluribus Delegatis judicibus, debet abſens moneri ut veniat, *ibidem.*

an trina, an unica debeat eſſe admonitio, *ibid.* t. 4.

in pluribus Delegatis judicibus, quibuſdam ſe non exhibentibus, debent unica duntaxat evocari admonitione, ad conciliationem Capitulorum inter ſe pugnantium, *ibid.* t. 4.

de pugna voluntatis & poteſtatis in executione Delegationum, *ibid.* c. 2. t. 4.

non eſt expectandus non veniens ſub finem termini Delegatæ juriſdictionis, *ibid.*

an Delegata juriſdictio duret poſt ſententiam latam, *ibid.* t. 4.

Delegatus à Principe, an poſſit committere vices ſuas, p. 90. c. 1.

de Delegationibus & ſubdelegationibus ad Authores remiſſio, *ibid.* t. 4.

Delegatus judex an per integrum annum ad exequendam ſententiam juriſdictionem valeat exercere, pag. 82. c. 2. p. 83.

an data ſententia expiret juriſdictio Delegati, *ibid.* t. 4.

an Delegatus poſſit aliquem cauſæ articulum delegare, p. 83. c. 1.

an dandi judicis licentiam habeat, *ibid.* t. 4.

à ſubdelegato Delegati à Papâ ſibi partem juriſdictionis retinentis, appellatur ad delegantem, non ad Papam, *ibidem.*

ſi duo ſunt à principe Delegati, & unus committit vices ſuas alteri, nec poteſt ille, nec debet appellatione remotâ procedere, *ibid.* t. 4.

Delegatus Papæ cuinam ſubdelegare poſſit, p. 83.

quæ ſit vis & authoritas Delegati & delegationis, ut appellatione remota, procedatur, p. 85. c. 2.

an Delegatus ſubdelegare poſſit, vel non; quid & quomodo, *ibid.* t. 4.

Delegatus qui non poteſt intereſſe, per impotentiam facti temporalis, an poſſit committere vices ſuas, p. 84. c. 1. t. 4.

quænam & qualis Delegatæ poteſtatis authoritas, & ordinariæ ſit executio, p. 89. c. 2. t. 4.

Delegatus an poſſit ſuam exequi ſententiam, p. 100. t. 4.

de expenſis delegati judicis propter commiſſionem extrà domicilium proficiſcentis, vel exiſtentis propter ſtudium, non propter cauſam delegatam, p. 101. c. 2. tom. 4.

in taxatis illis an deducendæ quæ domi habendæ fuiſſent & faciendæ, *ibid.* t. 4.

de expenſis Delegati judicis taxandis, vel non taxandis, *ibid.* t. 4.

an propoſita recuſatione contra Delegantem, delegatus nullas partes ſumere poſſit, p. 215. c. 1. t. 4.

an Delegatus poſt ſubdelegationem poſſit recuſari, *ibid.* tom. 4.

à Delegato

à Delegato judice ab Epiſcopo recuſato, ad quem appellatur, *ibidem.*
an Delegatus ſubdelegare poſſit, nec-ne, *ibid.*
à ſubdelegato in quæſtione denegantis, ad quem appellandum, *ibidem.*
Delegatus non admittitur, niſi fidem faciat de ſua poteſtate, p. 831. c. 1. & 2. t. 4.

Deliberare.

in rebus communibus Deliberandis prævalet major pars deliberantium, niſi minor habeat juſtam cauſam contradicendi, p. 69. c. 2. t. 4.

Delictum.

locus delicti juriſdictionem tribuit, p. 30. c. 2. t. 4.
quomodo plectendus conſulens Delictum faciendum, p. 69. c. 1. t. 4.
cujus mandato Delictum committi cenſeatur, p. 191. c. 2. t. 4.
Delictum grave quodnam eſſe dicatur. p. 852. c. 1. t. 4.
Delicto quolibet graviori deponitur Clericus, *ibid.*

Democratie.

eſtat Democratie eſt une republique adminiſtrée par le peuple. p. 411. t. 4.

Denuncians.

quando probandum Denunciantem non calomniandi animo proceſſiſſe, p. 179. c. 2. t. 4.

Denunciatio.

an ille cujus non intereſt, ad Denunciationem, vel inquiſitionem admittendus, p. 179. c. 1. t. 4.

S. Denys.

en quel aage & quel temps vint précher à Paris. p. 372. t. 4.

Denunciatio.

de Denunciationibus, & citationibus ad domum, & in Eccleſiis factis, p. 108. c. 2. t. 4.

Depingere.

tribus modis Chriſtus in Eccleſia depingitur, p. 733. c. 2. p. 734. t. 4.
Deus Salvator quare voluit in Eccleſia Depingi pluribus modis, p. 734. c. 2. n. 67. t. 4.

Deportus.

de abuſu Deportuum Beneficiorum Curatorum, p. 85. c. 2. t. 4.
origo Deportuum ſive cuſtodiarum antiquior aperitur, pag. 86.
defenditur Deportuum ſive cuſtodiarum uſus, *ibid.* t. 4.

Depoſitio.

de Depoſitione Regum per exempla domeſtica prolata, quòd non valet, p. 42. c. 1. t. 4.
ad hiſtoriam Depoſitionis Regum Franciæ, & ſubrogationis Pipini à Papa factæ, *ibid.*
correctio textûs per gloſſam ad eamdem materiam Depoſitionis Regum, *ibid.* t. 4.
de Depoſitione Regum & Principum à Papis judicium remiſſum ad Authores ea de re tractantes, p. 42. c. 2. t. 4.

Depoſitus.

juſtè Depoſitus Beneficiatus fructus medii temporis amittit; injuſtè depoſitus medios fructus percipit, p. 27. c. 2. t. 4.
Depoſitus ab omnibus Ordinibus à quo reſtitui debeat, p. 186. c. 1. t. 4.

Deputatus.

ad officium unius plures Deputati ſunt loco unius, p. 825. c. 2. t. 4.

Derogare.

clauſula Derogatoria in ſecunda propoſitione appoſita, derogat privilegiis generaliter conceſſis in quibus non requiritur tanta ſpecificatio, p. 928. c. 2. t. 4.

Derogatio.

an ab abuſiva Derogatione appellari poſſit, p. 20. c. 2. t. 4.
utrùm formæ Derogationis Papa derogare poſſit, p. 21. col. 1.
Derogatio non valet, omiſſa eleganti clauſula, *ibid.* t. 5.
Derogationis formæ, p. 21. c. 1. n. 56.
an Derogatio valeat, omiſsâ eleganti clauſulâ, *ibid.* t. 4.
Derogatio generalis non extenditur ad conceſſa miſerationis causâ, nec ad caſum reipublicæ contrarium, p. 33. col. 1.
nec ad privilegium conceſſum univerſitati, *ibid.* t. 5.
quæritur de Derogatione, p. 32. 33. t. 4.
an Derogatio fieri poſſit ex intervallo, p. 37. c. 2.
ſaltem ſi hoc conſtet ac fiat in ſubjecto valido, *ibid.* t. 5.
Derogatio in ſecunda reſignatione neutri prodeſt, *ibid.* tom. 5.
nec ſi factæ ſint eidem prorsùs, *ibid.*

Diſpenſata

utrùm ingredi poſſit religionem, p. 60. c. 2. t. 4.

Deſtituere.

nemo ſeipſum Deſtituere poteſt, nec tabellio quidem, qui non habet hanc poteſtatem, p. 12. t. 4.

Deſtitutio.

in materia Deſtitutionis Prælati an teſtes recipiantur, lite non conteſtata, p. 109. c. 1. t. 4.

Detentio.

in carcere vel alia captione legitimum eſt impedimentum non faciendi, p. 150. t. 4.

Devolutarius

Ordinarii an poſſit appellare à præventione Papæ, tanquam ab abuſu, p. 20. c. 1. n. 48. t. 4.
de Devolutariis in poſſeſſionem non inducendis niſi authoritate judicis, p. 231. c. 1. t. 4.
etiam in vacationibus ipſo jure inductis, *ibid.*
uſus Galliæ circà Devolutarios, *ibid.*
de Annali poſſeſſore contra Devolutarios, p. 112. t. 5.
Devolutarius non poteſt uti alia ſpecie vacationis quàm expreſſa, p. 175. c. 1. n. 126. t. 4.
ſed de judicato ſolvendo ſatiſdare, *ibid.*
Devolutarii ſunt odioſi, p. 288. t. 5.
quinam ſint Devolutarii qui nituntur ex incapacitate poſſeſſoris, p. 527. c. 1. t. 4.

Devolutio.

an per negligentiam præſentationis, aut collationis fiat Devolutio ad Superiorem, p. 191. c. 1. t. 5.
jure quodam ſuperioritatis, & ſic non poteſt fieri de Epiſcopo ad Capitulum, p. 193. c. 2. t. 5.
fit ratione locorum & diœceſeon, non perſonarum, p. 260. tom. 4.

Devolutus.

de uſu Devolutorum ſecundùm Conſtitutiones Aurelianenſem & Bleſenſem, cujus poſterioris Conſtitutionis uſus prævaluit, p. 70. c. 2. t. 4.
an legatus poſſit conferre Devoluta per negligentiam patroni, p. 799. c. 2. n. 41. t. 4.

Devotus.

quare Devotus appellatur ſexus fœmineus; & unde illa per-honorifica appellatio Devotiſſimi procedat, p. 36. t. 4.

Deus.

definitionem non facit & indifferenter quemlibet peccatorem recipit, ſi pœniteat, p. 61. t. 4.
Beneficia quæ nobis tribuit Deus, non poſſumus compenſare, p. 699. c. 1. t. 4.
Beneficia tria ſunt ſpecialia quæ à Deo recipimus, p. 700. c. 2. t. 4.
Benemeritus ſeu Beneficiatus à Deo, de altero quid habeat cogitare, *ibid.*
Beneficia Dei tot ſunt quot vitæ momenta, *ibid.* c. 2.
homo debet Deo regratiari pro flagellis illatis ſibi ab ipſo, p. 701. c. 1. t. 4.
nemo poteſt reddere Deo æquivalens, magiſtris & parentibus, *ibidem.*
obligamur Deo propter quatuor, p. 702. n. 15. t. 4.
quomodo pro redimendis peccatoribus Deus ſepties fudit ſanguinem ſuum, *ibid.* 16.
homo debet cogitare quanta Deus ſibi remiſit, pag. 702. 703. t. 4.
non eſt major pœna in mundo quam ipſa mors à qua nos Deus liberavit, cui non poſſumus æquivalens reddere, p. 703. c. 1. n. 19. t. 4.
Deus eſt omnium dominator, omnia facit propter hominem, & ſubjecit pedibus ejus: & quare illum variis

PPPP

rebus in hoc mundo dotavit, *ibidem.*
quare Deus non comedit de carne ſicut de piſce, p. 750. 751. t. 4.
Deus per ſe mundum rexit, uſque ad nos, cui Regnum commiſit ſui populi, qui regnavit uſque ad Samuelem, p. 712. c. 2. t. 4.

Diabolus.

Diaboli aſtutia, p. 700. c. 2. t. 4.

Diæta.

de Diætis legalibus & vulgaribus, & ut vulgares paſſim ſerventur, p. 102. c. 2. t. 4.
de hac dictione *Diæta*, ſuo nativo intellectui reddenda, ad Authores remiſſio, *ibid.* t. 4.
de Diætis legalibus & vulgaribus ſervandis, & ubinam, p. 232. c. 1. t. 4.

Dictare.

quinam fuerint olim Dictantes preces, & bellorum in criminalibus dictatores, p. 83. c. 1.
an Dictans ille, ſive Dictator fuerit immunis à peccato, *ibid.* t. 4.

Dictator.

qualis eſſet poteſtas Dictatoris, p. 664. c. 1. t. 4.

Dictum.

ſtandum eſt ſemper primo Dicto, p. 116. c. 1. t. 4.

Dies.

de Die intercalari. & ut in anno biſſextili duo dies pro uno reputentur, p. 193. c. 2. t. 4.
an ultimus Dies anni biſſextilis ſit de anno in ſuſpenſo per annum, *ibidem.*
an in anno biſſextili duo Dies reputandi pro uno, aut diviſim accipiendi, & ut in actibus in quibus tempus annuum lege definitur, duo dies pro uno reputentur, in conventionibus ſecùs. *ibidem.*
Judicatum in retractu lineari ſubmovendum retrahentem, quòd in anno intercalari ultrà ultimum Diem biſſexti actionem ſuam pertraxiſſet, p. 193. t. 4.

Differre.

præſumitur contrà eum qui Differt agere, donec probatio depereat, p. 95. c. 2. t. 5.

Dignitas.

an obligatio contracta ab obtinente Dignitatem, tranſeat in dignitatis ſucceſſorem, p. 73. c. 2. t. 4.
de illa eadem materia, utrùm reſcripti citatorii perſonæ Dignitatem obtinentis, extendatur ad ſucceſſorem in dignitate, *ibid.* t. 4.
pro Dignitate cum præbenda obtinenda in eadem Eccleſia, ſolius Epiſcopi diſpenſatio eſt neceſſaria, p. 228. c. 2. tom. 4.
Dignitates Eccleſiarum Cathedralium, vel Collegiatarum de uſu Regni Franciæ non poſſunt teneri abſque Canonicatu, vel reali, vel ad effectum, & quòd talis creatio Concordatis reſervetur Papæ, *ibidem.*
de uſu & praxi Regni Gallicani circà hanc neceſſitatem conferendi Dignitates Canonicis, vel realibus, vel ad effectum, remiſſio, p. 229. c. 1. t. 4.
gratia ad Dignitatem obtenta non trahitur ad Curatum, p. 270. c. 1. t. 4.
mandatum de providendo in Dignitate collativa non habet locum in minori Beneficio, quòd ſit electivum & confirmativum, *ibidem.*
eſt ſeptimum Eccleſiæ Beneficium, p. 704. c. 2. 705. c. 1. tom. 4.
Dignitas quid ſit, *ibid.* c. 2.
Dignitatis appellatione an comprehendatur Epiſcopatus, *ibidem.*
Dignitas tribus ſignis poteſt dignoſci, p. 706. c. 2. t. 4.
an Vicarius Epiſcopi dicatur habere Dignitatem, p. 706. c. 2. t. 4.
an Dignitatis nomine veniat officium, *ibid.*
Dignitatis appellatione in materia odioſa non venit Epiſcopatus, p. 712. c. 1. t. 4.
Dignitates quæ eligendo conferuntur, aut quarum electio à Superiore confirmatur, an electivæ, an collativæ, p. 182. c. 1. t. 5.
Dignitates ſine Canonicatu non poſſunt obtineri, p. 277. c. 1. t. 5.

Dignus.

non eſt vitium reſignare in favorem Digni vel honeſti, etiam conſanguinei, ſi tamen eſt bene adminiſtraturus, p. 32. c. 1. num. 124. t. 4.

Dilapidatio.

accuſato Dilapidationis quando & quomodo ſit adminiſtratio auferenda, p. 30. c. 2. t. 4.
de Dilapidatione accuſatus, pendente accuſatione, removeri debet, p. 180. c. 2.
an debeat admitti ad cautionem indemnitatis præſtandam, *ibid.* t. 4.

Dilatio.

de Dilationibus, p. 104. c. 1. t. 4.
pendente examinatione cauſæ Dilationis, non currit tempus dilationis, p. 208. c. 2. t. 4.
Dilationes judiciales quandoque ſunt arbitrariæ, p. 251. tom. 4.

Dilatorius.

Dilatoria reſignatio quænam dicatur, p. 14. c. 1. t. 5.

Diligens

non debet eſſe deterioris conditionis, quàm negligens, p. 95. c. 1. & 2. t. 5.

Dimittere.

ob cauſam fornicationis licet Dimittere uxorem, etiam abſque ſententia condemnationis. p. 168. c. 2. t. 4.

Diocletian

& Maximian pourquoy, & en quel temps renoncerent à l'Empire, p. 372. t. 4.

Diœceſanus.

quænam ſint de lege Diœceſana, quæ de lege juriſdictionis, p. 89. c. 2. t. 4.
ſoli Diœceſani cognoſcunt de cauſis matrimonialibus, non alii inferiores Ordinarii, p. 173. t. 4.
Diœceſanus quis ſit, & quis dicatur, & quòd communiter ſit domicilium in juriſdictione contentioſa, fundanda, p. 102. c. 2. t. 4.
quis Diœceſanus dici debeat in Ordinibus conferendis, *ibid.* t. 4.
quinam habendi Diœceſani locorum, p. 255. c. 2. t. 4.
de Diœceſanis & Prælatis habentibus juriſdictionem Epiſcopalem, vel quaſi, p. 283. c. 1. t. 4.

Diœceſis.

de diviſione Diœceſeon arbitrio Principis facienda, pag. 24. c. 2. t. 4.
an appellatione hominum Diœceſis, veniant homines Civitatis, p. 73. t. 4.
quid ſit eſſe in Diœceſi, vel de Diœceſi quoad exemptos & ſubditos Diœceſi, p. 89. c. 2. t. 4.
ad materiam hic tractatam de his qui ſunt in Diœceſi, vel de Diœceſi, ad Authores & locos de illa tractantes remiſſio. *ibid.* t. 4.
an fines Diœceſeon vel Parochiarum præſcribi poſſit, nec ne, p. 124. c. 1. t. 4.
quid ſit Diœceſis, & undè ſic dicta, ut ſignificet diviſionem territorii, p. 202. c. 1. t. 4.
de hujus dictionis intellectu & extenſione, ad Authores varios remiſſio, *ibid.* t. 4.

Dionyſius

quo anno, & à quo Pontifice ad Gallias miſſus, p. 44. c. 1. t. 4.
Dionyſius Papa primus fuit ſucceſſor Petri vigeſimus quintus, p. 716. c. 1. num. 27. t. 4.

Diſciplina.

an valeat argumentum à corruptione Diſciplinæ Eccleſiaſticæ, ut mutationes legum à moribus mutatis, pag. 31. c. 1. n. 115. t. 4.
Diſciplina Eccleſiaſtica reprehenditur, *ibid.*

Diſcordare.

à quibus compellendi Diſcordantes in eligendo vel conferendo ad Electores, vel Collatores, p. 203. c. 1. & 2. t. 4.

Diſcretio.

qui ante Diſcretionis annos ordinatur, pœnitere poteſt, & interim nullo privilegio fori fruitur, p. 186. c. 2. tom. 4.

Diſpenſare.

an Diſpenſari potuerit cum bigamo ut Ordinem Subdiaconatus ſuſciperet. p. 57. c. 1.

an Papa poſſit Diſpenſare circà votum continentiæ in ſacris Ordinibus, *ibidem.*

de diſpenſatione Papæ cum Monacho, ut contrahat matrimonium ex cauſa publica, *ibidem.* t. 4.

de differentia præceptorum moralium, ceremonialium, & judicialium, quoad diſpenſandum & alios actus, p. 107. c. 2. t. 4.

Diſpenſatus in principali, diſpenſatur in acceſſoriis, p. 138. c. 1.

de Diſpenſandi & abſolvendi poteſtate Ordinario competenti diverſimodè reſtringenda, vel extendenda, p. 186. c. 2. t. 4.

an valeat Ordinarius Diſpenſare cum illegitimo in Beneficiis ſimplicibus obtinendis, p. 213. c. 2. t. 4.

aut ut quis paternum Beneficium immediatè obtineat, *ibidem.*

non valet Diſpenſare alius à Papa in majoribus Ordinibus & Beneficiis Curatis, p. 214. c. 1. 4.

poteſtas Diſpenſandi non eſt ſtrictè interpretanda in Ordinario, p. 262. c. 2. t. 4.

Diſpenſatus minor ad Beneficium Curatum, an videatur diſpenſatus ad ſacerdotium. p. 804. t. 4.

illegitimus Diſpenſatus ad Epiſcopatum, videtur etiam diſpenſatus ad Preſbyteratum, p. 804. 805. t. 4.

quibus caſibus diſpenſare Papa recuſat, p. 875 876. c. 1. t. 4.

Diſpenſare non poteſt Papa, ut matrimonium non valeat in quo non intervenit conſenſus, p. 875. c. 1. t. 4.

Diſpenſare an poſſit Papa cum Rege habente uxorem ſterilem, ut aliam ducat, p. 876. 877. c. 2. t. 4.

in quibus caſibus poteſt Diſpenſare, *ibidem.*

Diſpenſatio

limitatur ad actum ſuper quo fit, p. 16. t. 4.

Diſpenſationes quo ſenſu odioſæ. p. 33. c. 1. & 2.

utrùm Diſpenſatio ſimplex defectus natalium extendatur, aut non, ad Epiſcopatus, p. 75. c. 2. t. 4.

Diſpenſatio Papæ abſque cauſa non liberat diſpenſatum, p. 159. c. 2.

nota Molinæana hujus ſententiæ comprobatoria, *ibidem.* tom. 4.

eadem de materia remiſſio ad plures alios locos Molinæi & aliorum Authorum, *ibid.* t. 4.

Diſpenſatio non fit, niſi exprimatur, p. 152. n. 439. t. 5.

in Diſpenſationibus deciſio Concilii Tridentini, p. 107. c. 2. t. 4

de Diſpenſatione matrimoniali in gradibus conſanguinitatis, p. 107. t. 4.

quantò plures Diſpenſationes, tantò faciliùs ſubreptio inducitur, p. 33. c. 1. num. 132. t. 4.

differentia Pontificiæ & Ordinariæ Diſpenſationis cum proviſo parochialis Eccleſiæ ante ætatem in promotione ad Ordines, p. 210. c. 2. t. 4.

quinam Diſpenſare poſſint cum habentibus parochialem Eccleſiam, ut ſtudiis inſiſtentes non teneantur promoveri ad Ordines, *ibidem.*

de Diſpenſatione circà ætatem, quibus caſibus Epiſcopis permiſſa, p. 213. c. 2. t. 4.

an quis inhabili conferendo, Diſpenſet cum eo circà defectus, *ibidem.*

Diſpenſatio non addenda, Diſpenſationi, nec multiplicanda, *ibid.*

de illa eadem materia remiſſio ad inferiora, *ibid.*

ad ſuperiora. *ibid.*

quomodo Diſpenſatio exhibenda de incompatibilibus Beneficiis ſimul tenendis, p. 217. c. 1. t. 4.

de poteſtate ſummi Pontificis circà Diſpenſationem Beneficiorum, p. 266. c. 1. t. 4.

Diſpenſatio ſine cauſa utrùm valeat, & in id ſententia Molinæi. p. 287. c. 1. t. 4.

in id quod Diſpenſatio ſine cauſâ non valeat, ad plures Molinæi locos, D. Louetii ejuſdem cenſoris, & Pragmaticæ Sanctionis, remiſſiones. 287. t. 4.

Diſpenſatio illicita diſſipatio appellatur, p. 966. 967.

Diſpenſat aliquem Papa ad plura Beneficia quando ratio poſtulat, & qua ratio dicatur eſſe ad hoc ſufficiens, *ibidem.*

Diſpenſatio quando licitè poſſit extendi, p. 1007. c. 2. tom. 4.

Diſpenſatio limitatur ad actum ſuper quo fit, p. 16. c. 2. tom. 5.

& in dubio ad actum iſtum cenſetur reſtricta, *ibid.* t. 5.

Diſpenſatio quamvis odioſa, tamen lucrativa, p. 33. c. 2. tom. 5.

quantò plures Diſpenſationes, tantò faciliùs ſubreptio inducitur, p. 31. 32. t. 5.

clauſula motus proprii etiam naturalis nullam inducit Diſpenſationem, nec habilitatem, p. 77. c. 2. t. 5.

non eſt facienda mentio prioris Diſpenſationis, *ibid.* t. 5.

an quando nova Diſpenſatio non additur, niſi concedens voluntatem mutaverit, *ibid.* & 78.

quo caſu nec clauſula motus proprii juvat contra veriſimilem mentem, *ibid.* c. 1. t. 5.

quantò major Diſpenſatio, tantò major obreptio, p. 147. c. 2. num. 407. t. 5.

Diſpenſationes non extendendæ, p. 185. c. 1. t. 5.

in Diſpenſationibus nulla extenſio, p. 204. c. 1. t. 5.

de clauſula Diſpenſationum (& in locum dimiſſi) p. 222. tom. 5.

Diſpenſationes cùm ſint odioſæ, non debent extendi, p. 274. c. 1. t. 5.

clauſula motus proprii an inducat Diſpenſationem defectus qui à jure exigit diſpenſationem ſpecialem, p. 289. c. 1. t. 5.

an hæ Diſpenſationes poſſint ſuppleri, *ibid.*

Diſpenſatus

ad plura, Diſpenſatus videtur de non reſidendo, p. 1003. 1004. t. 4.

Diſtributio.

quomodo partiendæ diſtributiones inter Canonicos, p. 69. c. 2. t. 4.

quænam dicantur Diſtributiones quotidianæ & manuales, p. 226. 227. c. 1. t. 4.

Diſtributiones manuales recenſitæ, *ibidem.*

Diſtributio pauperibus habenda limitationem non recipit, p. 252. t. 4.

de Diſtributionibus abſentium præſentibus adſignandis, vel Eccleſiæ, p. 262. c. 1. t. 4.

Diſtributiones quotidianæ non computantur in valorem beneficii, & cur ſint hodie exprimendæ in reſcripto ad beneficia, p. 910. c. 1. t. 4.

Infirmi quinam poſſint habere diſtributiones Beneficii, p. 1005. t. 4.

Diſtributiones Eccleſiæ capiunt in abſentia clerici qui ſunt in ſtudio, conſenſu Capituli electet, *ibid.*

Diverſitas.

modica diverſitas facti magnam juris diverſitatem parit, p. 91. 92. t. 5.

an poſſit deflectere in contrarietatem, p. 212. t. 4.

modica Diverſitas facti magnam inducit juris diverſitatem, p. 245. c. 1. t. 4.

Divinatio.

cujus fori ſit cognitio Divinationum & ſortilegiorum, p. 242. c. 2. t. 4.

Divinus.

jus Divinum quid ſit, p. 713. c. 2. t. 4.

Diviſio.

de Diviſione provinciarum & diœceſeõn arbitrio Principis facienda. p. 24. c. 2. t. 4.

Divitiæ.

quid effecerint Divitiæ in Eccleſia, p. 359. t. 4.

Divitias licet appetere bono ordine, & quomodo illud intelligatur: quòd impoſſibile eſt divitem intrare in re-

gnum ; p. 872. c. 2. t. 4.

Divortium.

an Divortii ſententia valeat ab Epiſcopo proferri, diutius ſe abſentante marito, p. 175. t. 4.

Dixmes.

ſi les Dixmes ſont ſpirituelles, p. 466. c. 1. t. 4.

Doctorari.

Doctorati poteſt vir in quacunque ætate, dummodò ſit ſufficiens, p. 865. n. 20. t. 4.

Doctoratus

an poſſit per teſtes probari, p. 944. c. 1. & 2. t. 4.

Doctrina.

falſæ Doctrinæ qualitas gratiam vitiat etiamſi Papa, vel Legatus de illa non curet, p. 35. c. 2. n. 846. t. 4.

Dogma.

utrùm Dogma ſit dicendum an docma, p. 69. c. 1. t. 4.

Dolus.

concurrentibus Dolo ex parte unius, & fatuitate ex parte alterius, fatuitas, præponderat dolo, p. 95. c. 2.

de Dolo in ſpiritualibus, & an locum præſtet reſtitutioni, nec ne, p. 96. t. 4.

de Dolo & contumacia, p. 108. ſeq. 221. t. 4.

Domicilium.

ratio habenda præcipuè domicilii in juriſdictione fundan, p. 202. c. 2. t. 4.

Dominium.

interpretatio vocis *Dominii* & *Domini*, quæ Gallicè redduntur *Seigneur*, & *ſeigneurie*, p. 165. t. 4.

de ſubordinatione Dominii temporalis ad Eccleſiam, p. 240. c. 1. t. 4.

de independentia dominii temporalis & etiam Eccleſiæ à dominio & ſubjectione principum, & an quoque à dominio Papæ, *ibid.*

de Conſtitutionibus Pontificis, contra Dominos temporales editis, & an contra eos habeat Papa poteſtatem, *ibidem.*

quomodo differat Dominium à poſſeſſione, p. 809. c. 1. tom. 4.

Dominus

an poſſit eſſe judex in causâ vaſſallorum, & quando, p. 146. c. 1. t. 4.

Donatio.

de Donationibus inter virum & uxorem, & de dote poſt divortium reſtituenda, p. 177. c. 1. & 2. t. 4.

Donator.

in profanis Donator tenetur de rei donatæ evictione; maximè ſi donatio habeat aliquod onus implicitum, p. 287. 288. t. 5.

Dos.

de uſuris Dotis mariti ad inopiam redacto perſolvendis ad onera matrimonii ſuſtinenda, p. 177. c. 2. t. 4.

Dotalis.

utrùm alienatio rei Dotalis alicujus vergat in diſpendium publicum, nec-ne, & inde juvamentum factum valeat, p. 221. c. 1. t. 4.

quomodo mulieri rei Dotalis alienationi conſentienti ſuccurrendum, p. 221. c. 1. t. 4.

Dotalitium.

quòd Dotalitium, donatio propter nuptias & doarium confundantur, p. 177. c. 2. t. 4.

Duellum.

condemnatio Duellorum, & in id remiſſiones, p. 287. c. 2. t. 4.

certa moderatio illorum, *ibid.*

lepidæ reſponſiones denegantium duella, *ibid.*

Duo.

an valeat Duorum receptio ad eandem præbendam, p. 140. tom. 4.

Duorum ſententia, ut & teſtimonium contrà tertium ſingularem prævalet, p. 219. c. 2. t. 4.

Duplus.

quintus gradus Duplæ, ſed non mutuæ, p. 14. col. 2. tom. 4.

Dux.

cujuſnam poteſtatis apud Romanos, p. 664. c. 2. t. 4.

E

Eboracenſis.

Reſcriptum de deferenda cruce ante Archiepiſcopum Eboracenſem per totam Angliam, p. 109. c. 2. t. 4.

Ebraldus.

de Monaſterio Fontis-Ebraldi remiſſio ad Authores, p. 48. c. 2. t. 4.

Ebron

civitas unde ſic appellata, p. 39. c. 1.

alias Cariatharbe, *ibid.* t. 4.

Eccleſia.

de ſubordinatione poteſtatis in Eccleſia, p. 5. col. 2. tom. 4.

de authoritate Eccleſiæ, *ibid.*

defenſio poteſtatis ipſius Eccleſiæ in terreno regno, *ibid.* tom. 4.

ad hiſtoriam primatûs Eccleſiæ paulo liberior Molinæi aſſertio, nec probanda, p. 5. c. 2.

aſſertio primatus Eccleſiæ, etiam contra Græcos, p. 6. c. 1. t. 4.

de primatibus in Eccleſia conſtituendis, p. 6. c. 1.

de authoritate Eccleſiæ, *ibidem.*

de infallibilitate, *ibid.* t. 4.

Judicium Eccleſiæ de veris & falſis libris, qui non ſunt Canonici, p. 4. c. 2. t. 4.

de Eccleſiæ authoritate, p. 5. c. 1. & 2.

de infallibilitate doctrinæ Eccleſiaſticæ, *ibidem.* t. 4.

quæ ſint & in quo conſiſtant claves Eccleſiæ, & uſus earumdem, p. 5. t. 4.

defenſio poteſtatis Eccleſiæ ipſius in terreno imperio, *ibidem.*

ad hiſtoriam primatus Eccleſiæ paulo liberior ejuſdem poteſtatis nominis acceptio, nec probanda, *ibidem.* tom. 4.

Epiſcopum non potuiſſe ſine Eccleſia excommunicare, aut extra Eccleſiam ponere, p. 9. c. 2. t. 4.

leges Principum in Eccleſia an ſint cuſtodiendæ, p. 10. c. 1. t. 4.

de reſtitutione alienorum ab Eccleſia facienda, p. 10. c. 1. t. 4.

de legibus principum cuſtodiendis in Eccleſiis, p. 10. c. 1. tom. 4.

ad reformationem Eccleſiæ tam in capite quàm in membris per concilia generalia tractandam, p. 12. col. 1. tom. 4.

Eccleſia per quæ viduata dicatur, p. 12. c. 2. t. 4.

quid ſit in Electionibus Eccleſiæ maximè ſpectandum, p. 12. c. 2. t. 4.

an omnes Eccleſiæ ſint Apoſtolicæ, & Catholicæ, p. 16. c. 1. t. 4.

aliquando Eccleſiæ Cathedrales dicuntur Apoſtolicæ & Catholicæ, *ibid.* c. 2.

ſola tamen Romana Eccleſia dicitur Apoſtolica & Catholica, ſine adjectione, *ibid.* c. 2. t. 4.

Eccleſia non eſt patrona, niſi in quantum domina talis caſtri, vel rei temporalis, p. 19. c. 2. t. 4.

quòd decreta Eccleſiæ non ligent ignorantes, & quomodo hoc intelligendum ſit, ac probanda ignorantia, p. 20. c. 2. t. 4.

extra Eccleſiam Catholicam non ſunt vera ſacrificia, p. 25. c. 1. t. 4.

ſi Monaſterium in proprio ſolo de peculio Eccleſiæ Clericus ædificet, an ſolum ædificio cedat; p. 36. col. 2. tom. 4.

de alienatione rerum Eccleſiæ, an valeat & quando valeat, p. 35.

de illa varia jura ſervata & innovata, *ibid.*

Eccleſia vendente in cauſam non conceſſam, tenere contractum, ſi fecerit meliorem, *ibid.* c. 2.

an Eccleſia contractum ſibi utilem poſſit, neglectâ ſolemni-

tate, inire, *ibidem.* tom. 4.
de Eccleſia fidelium omnium communi matre, p. 35 c. 2.
an juſte poſſideat qui res Eccleſiæ à principe accepit, cùm juſtè poſſideat qui authore prætore, poſſidet, p. 33. c. 2.
extra Eccleſiam Catholicam non ſunt vera ſacrificia, p 25. c. 1. t. 4
Eccleſiæ peculium aliud, & aliud Clerici, p [illegible]. c. 2. t. 4.
Eccleſia non recipit cum augmento quod de terrenis rebus videtur amittere, nec lucra damnis quærit, p. 36. c. 2. tom. 4.
quid Cimelia, Cimeliarcha & Cimeliarchus Eccleſiæ, p. 36. c. 2. t. 4.
cur relictum Canonicis legatum, cenſeatur relictum Eccleſiæ, p. 38. c. 1. & 2.
de acquiſitione facta à Beneficiato Eccleſiæ particularis, *ibidem.* t. 4.
de diſpendiis aut compendiis factis in utilitatem, aut damnum Eccleſiæ reſtituendis, *ibid.* t. 4.
favor aſyli Eccleſiarum non trahendus ad conſequentiam, p. 40. c. 2. t. 4.
non poſſunt res Eccleſiæ ad vitam, vel ad aliud tempus, etiam pecuniâ receptâ, in utilitatem Eccleſię concedi, *ibidem.*
in Eccleſia omnibus ſubveniri, p. 14. c. 2. t. 4.
materiam ab Eccleſia reddi poſſe rudem & informem, non autem materiatum & conſecratum, quandiu ſtat integrum, p. 14. c. 1. t. 4.
proles ex miniſtri Eccleſiæ connubio procreata non redigenda in ſervitutem Eccleſiæ, p. 43. c. 1. t. 4.
de unionibus Eccleſiarum, p. 44. c. 2. t. 4.
valde iniquum quæcumque pro remedio peccatorum unuſquiſque venerabili Eccleſiæ contulerit, in aliud transferri, vel converti, p. 45. c. 1. t. 4.
de augmento Eccleſiarum, p. 49. c. 1.
in duarum civitatum Eccleſiis conſcribi non oportet, ſed contra nonnunquam Epiſcopus civitatis unius efficitur Archiepiſcopus alterius, *ibid.* t. 4.
an priorem Eccleſiam deſerat, aut ei quaſi commendata relinquatur, ſecunda quaſi intitulata habeatur, *ibid.* tom. 4.
non dicendum *Credo in ſanctam Eccleſiam*: ſed *Credo ſanctam Eccleſiam*, p. 66. c. 2. t. 4.
ſtatutum reſpiciens Eccleſiæ commodum temporale, quomodo probandum, p. 70. c. 1. t. 4.
non ubique valere ſtatutum laïcale in præjudicium Eccleſiæ, *ibidem.* t. 4.
de gremio Eccleſię eligendum utplurimùm, p. 77. c. 2.
de introeuntibus Eccleſias, inconſultis Epiſcopis. *ibid.* t. 4.
Eccleſias juris patronatûs in ſuos uſus convertere non debent Monachi, p. 79 c. 1. t. 4.
quando Curatus habeat præſentationem Eccleſiæ in ſua parochia contractæ, p. 79. c. 2.
de inſtitutione miniſtrorum in Eccleſiis principali ſubjectis, *ibid.* t. 4.
forma pœnitentiæ & confeſſionis ipſi Eccleſiæ relicta, cùm nulla ſit tradita à Deo ſicut in baptiſmo & Eucharistia, 87. t. 4.
transactio habita de rebus Eccleſiæ an obliget ſucceſſorem, cùm facta ſit ſine authoritate ſuperioris, p. 94. col. 1.
tranſactio Prælati ſuper rebus Eccleſiæ, quamvis ſine ſuperioris authoritate habita, quamdiu vivit Prælatus, non poteſt revocari, *ibid* t. 4.
Eccleſiæ impoſitus cenſus tranſactione habita & confirmata à delegato Papæ, abſque authoritate Epiſcopi non excedit vitam promittentis, p. 93. c. 2.
de ſubjectione Eccleſiæ non poteſt tranſigi, abſque authoritate Superioris, *ibid.* t. 4.
an Prælatus & Clerici Eccleſiæ teſtificari poſſint in cauſa Eccleſiæ, & quando, p. 111. c. 1. t. 4.
juramentum contra utilitatem Eccleſiæ utrùm valet, an contra privatam Eccleſiam tantum, p. 120. c. 2. t. 4.
quandonam utilitas Eccleſiæ, & Epiſcopi concurrant, *ibid.* t. 4.
exemplum juramenti contra utilitatem Eccleſiæ præſtiti & non ſervati ab Epiſcopo electo contra conditiones tractatui electionis appoſitas, *ibid.* t. 4.
an juramentum de ſervandis ſtatutis Eccleſiæ extendatur ad ea quæ poſtea facta ſunt, p. 121. c. 2. t. 4.
quid ſtatuendum ubi negotium tangit principaliter, vel tantum ſecundariò Eccleſiam Romanam, quoad præſcriptionem, p. 124. c. 1. t. 4.
utrum Eccleſia habeat juriſdictionem temporalem à Principe, p. 125. t. 4.
permutatio minorum Eccleſiarum, p. 136. c. 2. t. 4.
an Eccleſia quæ emit prædia tributoria ſit à tributis præſtandis exempta, p. 138. c. 1. t. 4.
mandatum inſcriptum Archiepiſcopo ut in aliqua Eccleſiarum ſuarum provideat, contradictores compeſcendo, comprehendit omnia beneficia provinciæ, ſive Eccleſias, p. 139. c. 2. t. 4.
mandatum ut in Eccleſia provideatur non eſt exequendum de ipſa Eccleſia, p. 141. c. 2. t. 4.
non quilibet dignus eſt de Eccleſia provideri, qui valet in Eccleſia provideri, *ibid.*
quibus modis fiat unio Eccleſiarum, p. 144. t. 4.
Eccleſiæ rerum alienatio an valeat de conſenſu Capituli, quamvis nociva ex eventu appareat, p. 144. c. 2. t. 4.
ſolennitas requiritur quoad Eccleſiam in mobilibus pretioſis, ut in immobilibus alienandis, p. 145. c. 1. t. 4.
de permutationibus Principum cum Eccleſia ineundis & quomodo, p. 147. c. 1. t. 4.
Eccleſiæ an noceat factum Prælati per alienationem rei ad Eccleſiam pertinentis, p. 1[illegible]. 4.
an rector Eccleſiæ tantum poſſit quantum P[illegible]tus, *ibidem.*
quid ſi fiat cum conſenſu Capituli in Eccleſiis Cathedralibus, & Collegiatis, *ibid.*
an Epiſcopus concedendo Eccleſiam, quid concedere dicatur, an temporale, an ſpirituale, an utrumque ſimul, p. 150
utrùm Epiſcopus poſſit aliquid agere ſine Capituli conſenſu in Eccleſiæ traditione, *ibid.* t. 4.
Eccleſiæ in modum crucis ædificatæ quid ſignificent, *ibid.* & p. 129 130. t. 4.
Eccleſiæ facta conceſſio ab Epiſcopo ſub annua penſione an ſit contractus emphyteuticus, p. 62. c. 2. t. 4.
Eccleſia non Cathedralia nihil conſequitur etiam in ſua parochia, niſi quod præſcriptione, vel jure adquiſitum eſt, p. 161. c. 2. t. 4.
quod Eccleſia ſita in parochia alterius eidem parochiæ ſubjaceat, non bona illatio, *ibidem.* t. 4.
Eccleſia nova non eſt ædificanda ſine magna neceſſitate, p 1 7. c. 1.
de ſolito more Eccleſias regulares ad ſeculares reducendi, p. 167. & c. 2.
propter neceſſitatem ab Eccleſia onera tributorum ſubeunda, & quæ neceſſitas id exigat, *ibid.*
de iſta materia remiſſio ad Authores, *ibid.*
an rei ad Eccleſiam confugientes extrahi poſſint puniendi, *ibidem.*
etiam Judæis confugientibus ad Eccleſiam danda ſecuritas, *ibidem.*
ſed non ſepulchris eorum, *ibid.* t. 4.
laïcus offendens Eccleſiam debet à Judice ſeculari puniri, ne ipſa Eccleſia ſit ſibi judex, p. 187. c. 1. t. 4.
Eccleſiam pleno jure poſſidere in temporalibus & ſpiritualibus, p. 187. c. 2. t. 4.
Eccleſiæ redituum augmentum quandoque in utilitatem Eccleſiæ, quandoque in utilitatem Canonicorum convertendum, p. 195. c. 2. t. 4.
quæ ſit vis & authoritas clauſulæ: *non obſtante quòd veſtra Eccleſia ſit priùs gravata*, p. 203. c. 2. t. 4.
an Eccleſiæ nondum exiſtenti donatio fieri poſſit, p. 224. c. 2. t. 4.
quandoque ſola deſtinatio addicit rem Eccleſiæ, *ibid.*
de rebus Eccleſiæ non alienandis, p. 235. c. 1. t. 4.
de novis ſubjectionibus rerum Eccleſiæ inhibendis, *ibid.* c. 2.

quæ ſunt arma Eccleſiæ ſecundùm D. Ambroſium, p. 247. c. 1. t. 4.
expoſitum D. Ambroſii dictum de armis Eccleſiaſticorum, *ibidem*.
an res uſui Eccleſiæ conſecratæ poſſint ab eis eximi & profanis addici uſibus, p. 252. c. 2. t. 4.
Eccleſia quandonam reſtituenda adversùs lapſum temporis, p. 264. c. 2. t. 4.
an Eccleſia reſtituatur adversùs præſcriptionem longi temporis, *ibidem*.
quidquid adquirit Clericus, præſumitur nomine Eccleſiæ adquiſiſſe, p. 151. c. 2.
bona adquiſita poſt ordinationem ex rebus & fructibus Eccleſiæ, ipſimet Eccleſiæ deferenda ex jure Canonico & Eccleſiaſtico, *ibid.* t. 4.
jus Imperialibus conſtitutionibus inductum ut Eccleſia haberet quæſita poſt conſecrationem Prælati, vel quæ jura ſanguinis obvenerant, aut quæ antè habeat, *ibid.* tom. 4.
primis Eccleſiæ temporibus clerici ſimplicibus uſuariis comparati, ut uſuariorum ſimplici privilegio & jure gauderent, *ibid.* t. 4.
Eccleſia Gallicana quo jure utatur in ſucceſſionibus, & quibuſlibet diſpoſitionibus Eccleſiaſticorum Beneficiorum, *ibidem*.
ubi duabus ejuſdem nominis Eccleſiis quid relinquitur, pauperiori dandum, *ibid.* t. 4.
an legatum rei alienæ etiam Eccleſiæ factum valeat, necne, *ibid.* t. 4.
an generali expreſſione Eccleſiarum civitatis Eccleſia Cathedralis veniat, nec-ne, p. 228. c. 1. t. 4.
in Cathedralibus Eccleſiis non exprimitur nomen Sancti, ſecundùm ſtilum Curiæ Romanæ, *ibid.*
de immunitate omnimodâ Eccleſiarum, Cœmeteriorum, & aliorum locorum religioſorum, p. 240. c. 1. t. 4.
utrùm in Eccleſiis poſſint exerceri actus juriſdictionis ſive contentioſæ, ſive voluntariæ, an etiam ad pietatem, *ibid.*
quando alienatio rerum Eccleſiæ permiſſa, & quomodo exequenda, p. 273. c. 1. t. 4.
quinam Prælati alienationibus rerum Eccleſiaſticarum authoritatem præſtare poſſint, *ibid.*
an ſub probibitione alienationis rerum Eccleſiaſticarum contineatur locatio ad modicum tempus, p. 273.
an Epiſcopus unire poſſit Eccleſias, non vocato rectore, *ibidem*.
unde Eccleſia dicenda Catholica & univerſalis, p. 219. t. 4.
quæ & qualis ſit ſucceſſio in Eccleſia, p. 291. c. 2. t. 4.
arreſtum Senatus Pariſienſis condemnatorium decreti Inquiſitionis de duobus Eccleſiæ Capitibus, *ibidem*.
quid hoc arreſto damnatum, quid probatum, *ibid.*
interpretatio verborum: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam*, *ibid.*
qui habet jus in Eccleſia, licet non habeat poſſeſſionem, non poteſt de alia provideri in eadem Eccleſia, p. 291. c. 1. t. 4.
quòd Eccleſia Juſtiniani tempore, & poſteà legibus Imperatorum parebat, p. 309. c. 2. t. 4.
Romana Eccleſia præeminentiam accepit à principe, p. 333. c. 1. & 2. t. 4.
an & quomodo ditior & potentior facta regno Franciæ, p. 333. c. 2. t. 4.
Eccleſia Chriſtiana cur Catholica dicatur, p. 372. c. 2. tom. 4.
Eccleſiæ quædam Metropoles, quamvis non civitates eſſent Metropoles, p. 670. c. 1. t. 4.
cauſa varii juris Eccleſiarum & Patriarcharum, *ibidem*. tom. 4.
utrùm Eccleſia fuerit priùs Romæ quàm in Oriente, p. 689. t. 4.
in quo dicatur inchoata, p. 714. 715. t. 4.
in quo ſtare dicatur, *ibid.*
de ipſa Eccleſia quibus modis dicatur: *Cujus eſt caput Chriſtus*, p. 771. c. 1. & 2. t. 4.
Eccleſia varia habuit principia; & quomodo figurata in juſto Abel; & pòſt fuit tranſlata in Noë, *ibid.* & 722. c. 2. t. 4.
Eccleſia deſcendit de Noë in Abraham uſque ad Chriſtum, *ibidem*.
Eccleſia quare dicitur Apoſtolica, p. 723. c. 1. n. 8. t. 4.
quare dicitur univerſalis, *ibid.* c. 2.
Eccleſia eſt unum totum, cujus partes ſunt ſinguli Fideles, p. 724. c. 2. t. 4.
Eccleſia vocatur Sancta Sanctorum, & eſt in Sanctis ejus, *ibidem*.
Eccleſia in quo dicatur unita cum ſuis Fidelibus, p. 725. c. 1. t. 4.
quæ requirantur ad unitatem illius, & quomodo Eccleſiæ unitas poteſt probari, *ibidem*.
Eccleſia ſumitur pro Fidelium Congregatione, p 726. 727. tom. 4.
pro ædificio tamen materiali, *ibidem*. n. 25.
Eccleſiarum inveſtituras ſi quis dominus, Dux aut Rex præſumpſerit, interdicitur illi Eccleſiæ introitu, p. 727. c. 1. t. 4.
Eccleſiæ lapides quid ſignificant, *ibid.*
Eccleſiarum fundamentum ſunt Apoſtoli & Prophetæ, p. 727. c. 1. t. 4.
adorandum in Eccleſia quare certus locus determinatus requiratur, p. 727. c. 2. t. 4.
Eccleſiam ædificare nullus poteſt ſine Diœceſani auctoritate qui primum lapidem ponere debet, *ibid.* & 728. n. 29. t. 4.
Eccleſia duplex eſt, *ibid.*
Eccleſia pluribus modis poteſt nominari, *ibid.* 729. t. 4.
Eccleſiæ Caput reſpicere debet versùs orientem, p. 729. c. 1. t. 4.
ad ædificium Eccleſiæ quænam requirantur, p. 729. c. 1. & 2. t. 4.
ad Eccleſias confugientes, vel ad Chriſti Corpus, gaudent immunitate, p. 731. c. 2. t. 4.
requiritur quòd ſit altare in Eccleſia, pag. 731. c. 2. 732. tom. 4.
in Eccleſia quare ponendæ ſunt picturæ & imagines, p. 733. c. 2. t. 4.
an Eccleſia polluatur ex hominum delicto, p. 748. c. 1. & 2. n. 128. t. 4.
Eccleſiam an debeat Epiſcopus conſecrare ſuis propriis expenſis, *ibid.*
licet Eccleſia ex proprio Beneficio debeat eſſe conſecrata; poteſt tamen in ea cum altari viatico celebrari, *ibid.*
conſecrari debet Eccleſia per proprium Epiſcopum, & non alienum, niſi de licentia illius, *ibid.*
& delegari non poteſt niſi Epiſcopo dicta conſecratio, *ibidem*.
Eccleſia quomodo reconciliari poteſt per ſimplices ſacerdotes, p. 748. c. 2. n. 132. t. 4.
Eccleſia eſt tribus caſibus reconſecranda, p. 748. 849. tom. 4.
Eccleſia pro modica ſanguinis effuſione non reconciliatur, p. 749. n. 134. t. 4.
Eccleſia polluitur homicidio in ea facto, *ibid.* n. 135.
Eccleſia polluitur per adulterium in ea commiſſum, *ibid.*
eſt reconcilianda pro delicto manifeſto, non autem pro occulto, *ibid.*
Eccleſia polluitur, ſi excommunicatus in ea ſepeliatur, *ibid.* n. 137. t. 4.
Eccleſia dicitur polluta, quando conſecratur per notorium excommunicatum, *ibid.*
Eccleſia polluitur per effuſionem ſeminis, *ibid.* n. 139.
conſecrationes Eccleſiarum & dedicationes ortum habuerunt in veteri Teſtamento, *ibid.* 140.
Eccleſias & altaria poteſt ſolus Pontifex dedicare ac conſecrare, *ibidem*.
Eccleſia conſecratur quinque de cauſis, p. 750. c. 1. n. 142. tom. 4.
& qualiter, *ibid.*
virga Eccleſiæ triplex eſt, & quare illa utitur Epiſcopus in conſecrando, p. 751. c. 1. n. 146. t. 4.

in conſecratione Eccleſiæ quare cruces in parietibus depinguntur, 752.
in conſecratione Eccleſiæ quare ponnotur duodecim luminaria, p. 752. c. 1. n. 149. t. 4.
Eccleſia ſemel conſecrata, utrùm ſit iteratò conſecranda, *ibidem*. n. 150.
Eccleſia ſpiritualis dicitur ipſe homo, & quandoque polluitur, p. 753 c. 1. n. 153. t. 4.
Eccleſia reconciliatur propter homicidium in ea factum, *ibid*. n. 155. 156. t. 4.
Eccleſia in qua excommunicatus eſt ſepultus, reconcilianda eſt, p. 754. c. 1. n. 156. t. 4.
Eccleſia debet habere manſum, & quomodo id accipiendum, p. 757. c. 2. n. 169. t. 4.
dotata quando dicatur competenter Eccleſia, p. 760. 761. tom. 4.
an unicuique permittatur Eccleſiam, ſeu Beneficium aut Capellam propriâ authoritate ſuâ ædificare, p. 762. t. 4.
Epiſcopus habet videre an ordinatio, ſeu adminiſtratio Eccleſiæ rectè procedat, p. 762. c. 1. t. 4.
& ſi malam adminiſtrationem invenerit, poterit Rectorem removere & alium inſtituere, *ibid*.
Eccleſia ubi dotatur, requirit Epiſcopi conſenſum, & quare debet intervenire conſenſus ejuſmodi etiam in donatione, p. 763. c. 2. n. 9. t. 4.
in Eccleſiæ fundatione debet Epiſcopi conſenſus intervenire, ſive fundans ſit Clericus, aut laïcus, p. 770. c. 1. n. 10. t. 4.
Eccleſia fundata ſine conſenſu Epiſcopi, dicitur pium oratorium, p. 770. c. 1. n. 12. t. 4.
Eccleſiam fundans & dotans, ut presbyter ejuſdem Rector teneatur ſingulis diebus celebrare de *noſtra Domina*, an poterit tunc, ſi eſt Epiſcopus, conditionem tollere, *ibidem*.
Eccleſiæ Patronus is eſſe dicitur qui ante conſecrationem dat aliquid Eccleſiæ, p. 760. c. 1. t. 4.
dotans Eccleſiam ex neceſſitate, non ſibi acquirit jus Patronatûs, *ibidem*.
Eccleſiam nemo poteſt ædificare, conſervare, vel cœmeterium deſignare, exemptus etiam, ſine authoritate Epiſcopi, p. 766. c. 1. n. 16. t. 4.
in Eccleſia ædificanda debet Epiſcopus primarium lapidem ponere, vel alter ejus conſenſu, p. 766. c. 1. t. 4.
Epiſcopus quomodo poteſt concedere aliquid uni Eccleſiæ, in præjudicium alterius, *ibid*.
in Eccleſiæ fundatione ſi Epiſcopus conſentire recuſet ſine cauſa, poteſt per Superiorem compelli, p. 767. c. 1. n. 24. t. 4.
in fundata Eccleſia ſi dubitetur de Epiſcopi conſenſu, an præſumatur quod intervenerit, p. 767. c. 1. & 2.
Eccleſia quando præſumatur fuiſſe conſecrata, p. 667. c. 2. t. 4.
in eccleſia ædificanda utrùm ſufficiat tacitus Epiſcopi conſenſus, ex quo Eccleſiam conſtruere non eſt odioſum, ſed favorabile, *ibidem*.
Eccleſiæ vaſa & ornamenta an ſint ſpiritualia, p. 777. c. 2. t. 4.
Legatum factum Eccleſiæ, vel Clericis ejuſdem non habet locum, Eccleſia deſtructâ, p. 971. c. 1, t. 4.
Eccleſia parochialis unde ità dicatur, *ibid*.
veteris Eccleſiæ diſciplina, 132 c. 1. n. 299. t. 4.

Eccleſiaſticus.

ſi de matrimono eorum qui Eccleſiaſticis muneribus addicti erant, p. 7. c. 1. t. 4.
Eccleſiaſticus Patronus eſt ordinarius, p. 16. c. 1. t. 4.
ad hiſtoriam temporis ut Imperatores & Reges Italiæ de rebus Eccleſiaſticis Romæ ſanxerunt, & ut Papæ paulatim eas abrogavarunt, p. 21. 22.
quod Reges hæretici nihil ſtatuere de illis potuerint, *ibid*. tom. 4.
redituum Eccleſiaſticorum diviſio in tres aut quatuor portiones, p. 34. c. 2. t. 4.
quomodo principes ſeculares de rebus Eccleſiaſticis leges ſtatuunt, p. 56. c. 1. t. 4.
an lex aliqua dari, poſſit quam Eccleſiaſtica ſanctio non præceſſerit, p. 103. c. 1. t. 4.
an judex Eccleſiaſticus poſſit pœnam exilii pronunciare, p. 179. c. 1.
in eam materiam, ad Authores eandem tractantes remiſſio, *ibid*. t. 4.
probatur arreſto Senatus Pariſienſis judicem Eccleſiaſticum poſſe Clericum de crimine convictum condemnare in id quòd ex diœceſi exeat, & ſuæ ſe addicat, p. 179. c. 2. t. 4.
judex Eccleſiaſticus non poteſt mulctam dicere judicando, nec in pios uſus, niſi individualiter & ſpecifice addicat, p. 191. c. 1. t. 4.
Eccleſiaſtici judices apud nos in reos ſuæ juriſdictioni ſubjectos decernont mandato capionis perſonalis exequendæ in territorio ſæcularium judicum, ex eorum præcepto, p. 192. t. 4.
Ordines Eccleſiaſtici ſaltem inferiores non ſolvunt à patria poteſtate, p. 193. t. 4.
judices Eccleſiaſtici utrùm habeant territorium; & an poſſint extrà prætoria capturam malefactorum facere, p. 217. c. 1. t. 4.
de alienatione rerum Eccleſiaſticarum prohibita, & de quibus utique, p. 239. c. 1. t. 4.
res conceſſa Eccleſiæ & laïco, debet Eccleſiaſtico jure cenſeri, ex quo facta eſt Eccleſiaſtica, *ibid*. c. 2. t. 4.
de decimis infeudatis alicui Eccleſiæ, à laïco conceſſis idem judicium quod de jure-patronatus laïcali, *ibid*.
reſtrictio præcedentis ſententiæ, quando non fit ſuppreſſio feudalitatis, *ibid*.
de jure-Patronatus, p. 239. c. 2. t. 4.
an res Eccleſiaſticorum gaudeant privilegio Eccleſiaſtico, & Clericali, p. 240. c. 1. t. 4.
an ſit ei independentia dominii temporalis à Papâ, p. 240. c. 1. t. 4.
de ſubordinatione domini temporalis ad Eccleſiaſticos, *ibidem*.
ad id laudantur declarationes Sacræ Facultatis Theologiæ Regi exhibitæ ad quas fit remiſſio, & ad locos in quibus referuntur, *ibid*.
quandonam de cauſis Eccleſiaſticis de plano agendum, ac ſine ſtrepitu & figura judicii, p. 265. c. 1. t. 4.
Eccleſiaſtici in iis quæ deferunt non negotiandi causâ, gaudent immunitate; in aliis quæ deferunt negotiandi causâ, ſecùs, *ibid*. & p. 279. c. 1. t. 4.
Eccleſiaſticis viris variatio & illuſio & prohibita, p. 819. c. 1. & 2. t. 4.
Eccleſiæ Cathedrali carenti Clero de populo nullus poteſt providere abſque licentia Papæ, p. 823. c. 2. t. 4.

Educatio

liberorum eſt juris naturalis, quod in eo præfertur juri civili, p. 172. c. 1. t. 4.

Egliſe.

unité de l'Egliſe, p. 449.
& ſon union en quoi conſiſte, *là même*. t. 4.

Electio.

ad hiſtoriam Electionis Paparum à Principibus uſurpatæ & reſtitutæ, p. 12. c. 2. t. 4.
in Electionibus & nominationibus, collegiis competentibus, conſenſus collegialiter debet præſtari, non ſingulariter & ſeparatim, p. 12. c. 2.
unde illud invaluit ut in Patronatu pluribus, ſive collegio competenti nominatio haberi debeat præſentialiter, & non ſeparatim, p. 12. c. 2. t. 4.
contra Molinæum, & exempla Electionum à ſe prolata, p. 14. c. 2. t. 4.
Paparum Electio quo tempore libera facta fuerit, p. 14. c. 2. t. 4.
exemplum Caroli Magni & juris ſibi Papæ in Electionibus quæſiti confutatur, ſingulari privilegio à Sede Apoſtolica conceſſo adſcribitur, *ibid*. t. 4.
Electio Pontificis an ſit cleri & populi Romani, p. 15. c. 1. t. 4.

quare in imperatorem, & quo tempore tranſlata, *ibid.* tom. 4.
diſtinctio Electionis & ordinationis aſſeritur à Duareno, p. 16. c. 1. t. 4.
Electio cleri & populi, p. 29. t. 4.
quid requiratur in Epiſcopi Electione, p. 44. c. 1. & 2. tom. 4.
Electiones Prælatorum & Pontificum quo tempore S. Ludovicus reſtituent, *ibid.* t. 4.
in Regem demum tranſlatæ, p. 44. c. 2. t. 4.
de Electione Patriarcharum, Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, p. 45.
in Oriente nulli Imperatores, vel Principes hæretici partes in Electionibus uſurparunt, p. 43. 44.
Conſtitutio Juſtiniani de Electione Epiſcoporum, in qua finem accepit jus Orientalium in electionibus Epiſcoporum, *ibid.* t. 4.
in Occidente nullæ partes Imperatorum pro Electionibus, p. 44.
exempla Regum & Principum ſub prima ſtirpe in Electionibus Epiſcoporum partes uſurpantium factum narrant, ſed nullum jus inducunt, *ibid.* t. 4.
quid tempore ſecundæ ſtirpis Regum actum fuerit in Electionibus, *ibidem.* t. 4.
Redintegratio Electionum Prælatorum per Carolum Magnum, *ibidem.* c. 2.
Electio licet ſit nulla; eligentes tamen non ſunt ipſo eligendi jure privati, p. 76. c. 1. t. 4.
ad confirmationem Gloſſæ in ratione decidendi adducta, *ibidem.*
quando in proceſſu Electionis vel poſtulationis res dicantur integræ, *ibid.* t. 4.
Electus de numero eligentium electioni de ſe factæ, conſentiens auget numerum eorumdem eligentium, *ibid.*
non obſtantibus uſurpationibus Imperatorum Romanorum, jus Electionum in Gallia permanſit, p 47. c. 1. t. 4.
nova Electionum redintegratio per pragmaticam D. Ludovici, *ibidem.* t. 4.
& per pragmaticam Caroli VII. decreta Baſileenſis Synodi ſuſcipientis, *ibid.* t. 4.
quod dicitur de Electione ad poſtulationem extendendum, p. 74. c. 1.
an Electio poſſit ad unum redire, omnibus de Collegio delinquentibus, *ibid.*
ad quem pertinuerit Electio, an ad clerum tantùm, an ad clerum & plebem, an ad clerum, præſente plebe, & ut tandem fuerit ſolius cleri, p. 74. c. 1. & 2. t. 4.
quando Electio facta poſt appellationem teneat, p. 74. c. 2. t. 4.
ad hiſtoriam Electionū Imperatorum Germaniæ in perſona Friderici ac Othonis, & poſtremùm depoſitione Othonis, p. 76. c. 1. t. 4.
caſſatur Electio de qua eſt habitus tractatus ante ſepulturam mortui, p. 77. c. 1. t. 4.
quandonam conſilium Capituli requirendum in Electione, p. 77. c. 1.
de gremio Eccleſiæ ut plurimùm facienda, *ibidem.* c. 2. tom. 4.
quid ſit privari poteſtate Electionis pro hac vice, *ibidem.* tom. 4.
clandeſtinitas reprobata in Electionibus, *ibidem.*
uſus ſpecialis Eccleſiæ Gallicanæ in Electionibus ut de toto regno vocentur eligentes, *ibidem.*
utrùm publicato ſcrutinio, variare poſſint eligentes, vel vel poſtolantes, *ibid.* t. 4.
de Electo differente conſecrationem ultrà ſex menſes, *ibid.* t. 4.
de Electione, vel præſentatione, pendente lite facta, p. 96. c. 1. t. 4.
ubinam litigandum eſt de jure proprietatis & poſſeſſionis Electionis, p. 99. c. 2. t. 4.
probatur præſentiam populi & Cleri neceſſariam eſſe in Electionibus faciendis ex authoritate antiquorum Eccleſiæ Patrum, p. 105. c. 1.
undenam Electio Prælatorum reducta ſit ad eos ſolos qui ſunt de gremio Capituli & conventus, *ibid.* t. 4.
de quaſi-poſſeſſione eligendi probanda per iterationem actuum Electionis, p. 130. c. 1. & 2.
de his quæ ſunt præter, vel extra jus commune in Electione actis, *ibid.* t. 4.
Electio eſt caſſa ob id quod datum, vel promiſſum ad obtinenda ſuffragia; quamvis electus ignoraverit, niſi factum ſit in fraudem, p. 180. c. 1.
an quod datur amico Electori, ut procuretur ſuffragium electorum, qui aliàs elegiſſent, an careat ſimonia, *ibid.*
de iſta materia decidendæ remiſſio ad alios Authores, *ibid.* t. 4.
an quod datur ut beneficium, vel officium reſtituatur careat ſimoniâ, *ibid.* t. 4.
an Electio facta ignoranter de illo qui minori excommunicatione ligatus eſt, ſit nulla, p. 186. c. 1. t. 4.
an conſumpta Electione incompatibilium, detur pœnitentiæ locus, p. 200. c. 2. t. 4.
de Electione, ac electi poteſtate, p. 205. c. 1. t. 4.
de computatione temporis ad comparendum Electioni diſcutiendæ in Curia, *ibid.*
vota conditionalia reprobantur in Electionibus, *ibid.*
variæ conditiones non admittendæ in Electionibus, *ibid.*
in Electionibus, poſtulationibus & collationibus vota incerta reprobantur, item in præſentationibus, & nominationibus, *ibid.*
Electio non valet ante ſcientiam & certitudinem vacationis, *ibid.*
an debeat contemptus unius Electorum nocere electioni S. P. ubi duæ partes vocalium concurrunt in electionem; & de abſentibus per decennium expectandis, *ibidem.*
an Electio facta S. P. à duabus partibus contemptis, & non expectatis abſentibus intrà 10. dies valeat, nec ne, *ibidem.*
quando concors dicenda Electio, vel non, p. 208. c. 2. tom. 4.
quando culpa Electorum noceat electo, vel non, *ibid.*
de expenſis factis ab Electo recuperandis, *ibid.*
pluribus Electionibus ſuum non licet accommodare conſenſum, p. 209. c. 2. t. 4.
tempus ad conferendum, vel eligendum competens currit à die cujuſlibet vacationis etiam renovatæ, *ibidem.* tom. 4.
in Electionibus faciendis habilitas ſpectanda tempore habendæ electionis, p. 261. c. 2. t. 4.
unde Canonicus factus Electionis tempore, admittitur ad eligendum; quamvis non fuerit Canonicus tempore vacationis, p. 261. c. 2. t. 4.
ſi tempore Electionis habendæ nulli eorum qui habent eligere, ſint capaces, expectandi termini electionis habendæ, p. 261. c. 1. t. 4.
Electioni ubi laïcus poteſt intereſſe, quid operetur ejus interceſſio, p. 772. c. 1. n. 14. t. 4.
in Electionibus an conſenſus Principis præſtitus aliquid operetur, *ibid.* c. 2.
de Imperatoris Romani Electione facta in diſcordia interim concilianda per Papam, p. 268. c. 1. t. 4.
pro Electionibus faciendis Reges Franciæ ſemper inſudaverunt, p. 784. c 1. t. 4.
Electivæ dignitates an cadant in præventionibus, *ibidem.* & 785.
Electione facta, vel fienda, quomodo requiratur Prælati conſenſus, p. 840. c. 1. & 2. t. 4.
eligendi poteſtas an poſſit in totum per conſuetudinem tolli, *ibidem.*
Electio electione quæritur jus Prælaturæ, p. 905. c. 1. & 2. t. 4.
Electio an poſſit fieri de nocte, p. 934. c. 1. t. 4.
de Electionibus quæ fiunt jure communi, & de formâ electionis, p. 182. c. 1. t. 5.
duobus Beneficiis ſimul uno, eodemque tempore vacantibus an nominato vel Graduato detur Electio, p. 126. c. 2. t. 5.

an ſi-

an ſit Electio nomioati, *ibidem.*
Electio debet eſſe gravati, *ibid.*

Electivus.

Electivum Beneficium quodnam proptiè, p. 12. c. 2. 13. c. 1. t. 4.
quid in Electivis Beneficiis ſervandum, p. 140. t. 4.
in Beneficii proviſione modus Electivus non includitur, ſi alii modi providendi exprimantur, p. 229. c. 1. t. 4.
non dicitur verè Electivum Beneficium, niſi ſit confirmativum, & in titulum poſſideatur, p. 278. c. 1. t. 4.

Elector.

an unius Electorum excommunicatio vitiet electionem, p. 32. c. 1. t. 4.

Electus.

qualiter diſſentire debet Prælatus Electus, p. 31. t. 4.
cootra Electum an aliquid opponi poſſit in modum exceptionis, vel denunciationis, p. 131. c. 1. t. 4.
quomodo computandum tempus Electo datum ad conſentiendum & petendam cooſirmationem, p. 208. c. 1.
an Electo per compromiſſum renuente conſentire electioni, compromittentes iterùm eligere poſſint, p. 211. c. 1. t. 4.
juriſdictionem habet Electus confirmatus nondum conſecratus, atque etiam ejus Officialis ordinarius, p. 258. c. 1. t. 4.
Electus vel præſentatus nondum confirmatus decedens in Curia, non facit locum vacationi in Curia, p. 266. c. 1. t. 4.
Electus confirmatus in Epiſcopum nondum conſecratus an appelletur Epiſcopus aut electus, p. 704. c. 2. n. 31. t. 4.
Beneficia utrùm poſſit Electus conferre, quando eſt confirmatus, nondum tamen conſecratus, *ibid.* & 705.
Epiſcopi appellatione an veniat Electus, 705. c. 1. t. 4.
Electo quodnam jus acquiratur per electionem, p. 845. c. 1. t. 4.
confirmatio nihil novi juris addit ad electionem, ſed ſolum dat exercitium adminiſtrationis, *ibid.*
contra Electum & confirmatum an admittatur aliqua exceptio, p. 848. c. 1. t. 4.
Electi confirmatio eſt ipſo jure nulla, p. 849. n. 5. t. 4.
Electio facta de perjuro vel alio crimino ſo an valeat, p. 850. n. 11. c. 1. t. 4.
eligi an poſſit qui eſt in peccato mortali, p. 851. n. 12. c. 1. t. 4.

Eleemoſyna.

Eleemoſyoarum tria vitia hic coodemnantur ab Ambroſio, p. 48. c. 1. t. 4.
quid primis temporibus obſervatum fuerit in Eleemoſynarum diſpenſatione, p. 160. c. 2. t. 4.

Elementum.

non licet Elementa colere, lunæ & ſtellarum curſus propter ſegetes, p. 58. c. 1. t. 4.

Elia.

cur Jeroſolyma dicta ſit Elia, p. 16. c. 2. t. 4.

Elias

quo tempore & ſub quo Rege, p. 52. c. 2. t. 4.

Eligere.

privilegia eligendi excepta, p. 72. c. 2. t. 4.
de Eligendi & confirmandi jure, uni eidem perſonæ competente, & an eadem actione peragenda, vel non, p. 75. c. 1. t. 4.
de præſcriptione juris Eligendi, *ibid.* t. 4.
de veteri Prælatorum Eligendorum forma à Clero præſente populo, antiqoata, p. 104. c. 2. 105. c. 1. t. 4.
an habenda ratio poteotiæ Eligendi in electionibus, p. 131. c. 1. t. 4.
quandonam Eligendo conferatur, & à quibus, p. 206. tom. 4.
de illa eadem materia electionis & confirmationis ſimul, ſive de electivis confirmationis remiſſio ad Auctores, p. *eadem. & ſeqq.*
electus ante confirmationem adminiſtrans privatur jure electionis, *ibid.* t. 4.
quòd in electionibus minorum dignitatum, ſive in Cathedràlibus, ſive in Collegialibus Eccleſiis non ſit ſcrupuloſior electionum ſolemnitas ſervanda, *ibid.* c. 2. t. 4.
an pœna adminiſtrantis Electi ante confirmationem locorum habeat in dignitatibus elactivis, poſt Pontificalem majoribus in cathedralibus, principalibus, & collegiatis, *ibidem.*
quomodo computandus menſis Electo datus ad conſentiendum electioni de ſe factæ, *ibid.*
an cauſæ Electionum tanquam majores Romam ſint evocandæ, *ibid.* t. 4.
quæ qualitates præſumendæ in Electo, quæ non præſumendæ, p. 207. c. 1. t. 4.
vis Electoribus facta in ipſa electione, coodemnatur, *ibid.* tom. 4.
an quis Eligens oomine proprio & procuratorio, poſſit duos diverſos nominare validè, p. 211. c. 2. t. 4.
confirmatio in Electione, poſtulatione & præſentatione facta ex improviſo damnanda; p. 212. c. 1. t. 4.
Eligere eſt actus ſpiritualis, p. 773. c. 2. t. 4.
Eligentibus an liceat variare, ſcrutinio publicato, p. 847. c. 1. n. 14. t. 4.
diſpoſitio quomodo comprehendit Electionem, & quid aliàs importat, *ibidem.* n. 15.
quomodo jus eligendi ſibi acquirant laïci ex ſpeciali conceſſione, p. 828. 829. t. 4.
quomodo præſcriptione acquirunt ſibi jus Eligendi, *ibid.*
ad Beneficia quo caſu licitè per laicos eligi poſſit, p. 829.

Emphyteuſis.

in locatione requiritur ſcriptura, in Emphyteuſi non item, p. 146. c. 2.
de expulſione Emphyteutæ non ſolventis per biennium, aut triennium, *ibid.* t. 4.

Empire.

diviſion de l'Empire. p. 437. t. 4.
inclination de l'Empire, p. 461. t. 4.

Emptus.

res Empta ex pecunia fœnebri redhiberi debet, & ex pretio ſatisfieri, nec ad id tamen cogendus debitor, p. 184. tom. 4.

Enunciativus.

an Enunciativa probeot ſufficienter, quomodo, & ad quem effectum, p. 119. c. 1. t. 4.
an Enunciativa probent ad Authores & locos remiſſio, *ibid.* t. 4.

Epheſus

Metropolis, p. 669. c. 1. t. 4.

Epiphanius

Conſtantinopolitanus Antiſtes Hormiſdæ Papæ enunciat ſe ab eodem Juſtino electum cum Sacerdotum, Monachorum & plebis conſenſu, p. 47. t. 4.

Epiſcopalis.

domus Epiſcopalis & Palatii variæ acceptiones, p. 217. c. 2. t. 4.
de territorio Epiſcopali & diœceſi, & quam habeat intra illius fines authoritatem, *ibid.*
Ætas promovendorum ad Sedes Epiſcopales 26. anni completi, & 27. inchoatus, p. 290. c. 1. t. 4.
Sedes Epiſcopales quare ſunt ædificatæ in ſingulis civitatibus, p. 731. c. 2. t. 4.

Epiſcopatus.

Epiſcopatus an ſit ordo ſacer diſtinctus ab ordine ſacerdotis, quatenus Ordo eſt Sacramentum, p. 16. c. 1. t. 4.
de incompatibilitate duorum Epiſcopatuum, p. 50. c. 1. tom. 4.
quid quod dicitur apud S. Cyprianum: *unus eſt Epiſcopatus.* p. 55. c. 2. t. 4.
Epiſcopatus quare unus, p. 342. t. 4.
Epiſcopatus diviſi ante Chriſti tempora, p. 725. c. 1. t. 4.
Epiſcopatus unde dicatur, & à quo fuerit ordinatus, p. 715. 716. n. 58. c. 1. t. 4.
Epiſcopatuum diſpoſitio ſpectabat olim ad ſolum Papam, p. 784. c. 1. n. 9. t. 4.

Epiſcopatuum collatio, vel conceſſio an ſit de jure poſitivo, & quomodo tempore Chriſti ſe habetent Apoſtoli pro illis, *ibid.*
ad Epiſcopatum unum Rex debet nominare, ne videatur ſublata poteſtas eligendi ipſis electoribus, nominando unum tantùm, p. 843. c. 1. n. 29. t. 4.

Epiſcopus.

an olim Epiſcopus potuerit condemnare aut excommunicare quemquam abſque Concilio, p. 9. c. 2. t. 4.
Epiſcopi dicti ſummi Pontifices & Papæ, p. 10. c. 1. t. 4.
Epiſcopus ordinandus de quibus examinandus, pag. 10. col. 2.
de filiis Epiſcoporum ad Epiſcopatum promotis, p. 10. c. 2. t. 4.
quomodo Archiepiſcopi & Epiſcopi dicendi ſint Summi ſacerdotes, p. 11. c. 2. t. 4.
de comitatu Epiſcoporum & multitudine Ordinandorum, p. 12. c. 2. t. 4.
de ceremoniali Ordinatione Prælatorum, ſeu Epiſcoporum, p. 16. c. 1. t. 4.
de ordinatione confuſa cum electione, p. 16.
de confirmatione Epiſcoporum electionis à Metropolitanis facienda, p. 16. c. 2. t. 4.
de diſſentientibus in confirmatione Epiſcopi electi ad concordiam reducendis per plurium ſententiam, p. 16. c. 2. tom. 4.
quinam Epiſcopi cenſeantur canonice ordinati, & qui tales dici debeant, p. 17. c. 1. t. 4.
an liceat Epiſcopo paſſim & libere permutationibus authorari, p. 18. c. 2. t. 4.
Epiſcoporum Ordinationes an fieri debeant die Dominico, p. 18. c. 2.
Authoritas Apoſtolica in Epiſcopis non eſt niſi ordinaria, cùm omnes Eccleſiæ ſint Apoſtolicæ & Catholicæ, *ibid.* tom. 4.
cur permutationes expediantur, Epiſcopis & Patronis Eccleſiaſticis irrequiſitis, p. 19. c. 1. n. 41. t. 4.
uſus pallii Epiſcopis quando conceſſus, & cur, p. *eadem.* tom. 4.
de Epiſcopis contra juris præceptum ſibi quæ aliena ſunt, vendicantibus, p. 21. c. 2.
an quæ ſunt Ordinis Epiſcopalis alteri Epiſcopo demandari poſſint, & de uſu pallii, *ibid.* t. 4.
quandonam liberè provideat Epiſcopus, pag. 22. c. 2. tom. 4.
Epiſcopus in re communi fundatur per totam diœceſim, p. 22. c. 1. t. 4.
Epiſcopi Galliæ ſuis Capitulis præſcripſerunt, p. 24. c. 1. tom. 4.
an Epiſcopus plus juris habeat in inſtitutione, quàm Patronus in præſentatione, p. 24. c. 1. n. 54. t. 4.
præventio Epiſcopi etiam inefficax an proſit præſentato, vel legatario, p. 24. c. 1. n. 74.
an Patrono, graduatis, & mandatariis, *ibid.* t. 4.
collatio præbendarum communis eſt Epiſcopo & Capitulo ſuo, *ibidem.*
Epiſcopi Franciæ præſcripſerunt contra ſua Capitula, ad quæ non fit amplius devolutio ab Epiſcopo, *ibid.* t. 4.
præventio Epiſcopi quibuſnam proſit, p. 24. c. 1. t. 4.
an Epiſcopi jurare debeant, vel cogi poſſint, p. 27. c. 1. tom. 4.
de juramento Epiſcoporum Sedi Apoſtolicæ præſtito, ut & Principibus, fidelitatis, *ibid.* t. 4.
ſacramentum purgatorium Epiſcopi accuſati quantùm differat à ſacramento quod præſtant Epiſcopi Sedi Romanæ, p. 27. c. 1. t. 4.
in id quod Epiſcoporum converſatio debet eſſe ſeparata utrum uxorati eſſe poſſint, an non, p. 28. t. 4.
præcautiones in condemnatione Epiſcoporum & Clericorum per Papam in remiſſione ad alios judices. p. 28. c. 1. t. 4.
in id quod Epiſcoporum converſatio debet eſſe ſemper eadem, p. 28. c. 2. t. 4.
Epiſcopum non facit nomen, ſed vita, p. 29. c. 1. t. 4.
de Prælatione Epiſcoporum & Cardinalium diverſo reſpectu, p. 29. c. 2. t. 4.
an Epiſcopus in ſua diœceſi parochianum delinquentem excommunicare queat, vel exemptum, p. 31. c. 2. t. 4.
de obligatione in qua ſunt Epiſcopi ſuſtentandi Clericos ſuæ diœceſis, p. 34. c. 2. t. 4.
præcautiones in condemnatione Epiſcoporum & Clericorum Papæ, p. 28. c. 1. t. 4.
Summorum congregatio non eſt alia quàm Epiſcoporum, *ibidem.*
Epiſcoporum conſecrandorum formula : *Vis Epiſcopari?* nolo; cur in deſuetudinem abierit, p. 32. c. 1. t. 4.
Epiſcoporum judicium tendens ad depoſitionem reſervandam Papæ cognitione ad partes deputata, p. 45. c. 1. tom. 4.
de confirmatione Epiſcoporum electionis à Metropolitanis facienda, *ibid.*
quòd diœceſani Epiſcopi poſſint minuere, ſupprimere, dividere & unire præbendas ex Conſtitutionibus Canonicis & regiis, p. 69. c. 2.
in iis caſibus poſſunt Epiſcopi admittere reſignationes in favorem, ad effectum unionis, & aliorum actuum ſupradictorum, *ibid.* t. 4.
an Epiſcopus teneatur ſtare Reſcripto Capitulo inſcripto, & quando, p. 71. c. 1. t. 4.
an Epiſcopus teneatur de negligentia Archidiaconi, nota paululùm liberior, p. 70. c. 2. t. 4.
an Epiſcopi habeant poteſtatem adulteria & ſcelera inquirere, p. 85. c. 2. t. 4.
de ſupplenda negligentia Capituli ab Epiſcopo, p. 85. c. 1. t. 4.
Epiſcopus negligentiam Capituli corrigens ſuper aliquos qui ſunt de Capitulo, debet illud exequi de conſenſu Capituli, p. 88. t. 4.
Epiſcoporum litteris quæ fides ſit adhibenda, p. 91. c. 1. tom. 4.
Epiſcopus debet Officiales conſtituere, qui judicent de cauſis Eccleſiaſticis, p. 100. c. 1. t. 4.
an litteris Epiſcopi credatur abſque teſtium ſubſcriptione, p. 110. c. 1. t. 4.
Epiſcoporum juramenti Sedi Apoſtolicæ præſtan ſoliti in perſonis Summorum Pontificum uſus qualis, p. 116. c. 1. & 2. 117. t. 4.
veſtigium ejus apud Surium in Bonifacio Moguntinenſi, *ibidem.*
de judicio Epiſcoporum, p. 125. c. 2. t. 4.
Epiſcopus à Papa vocatus an teneatur primùm Regi obedire, in exhibenda fidelitate, p. 129. t. 4.
Rege edicente pro Judæis defendendis, an ſit ut quis appellet ab Epiſcopo aliter decernente, p. 130. c. 1. t. 4.
de Tranſlatione Epiſcoporum, & permutatione minorum Eccleſiarum, p. 136. c. 2. t. 4.
privilegium aſſidentium Epiſcopi miniſterio in lucro fructuum quomodo definiendum, p. 137. c. 1. t. 4.
privilegium iis qui ſunt in comitatu Epiſcopi indultum ut fructus beneficiorum ſuorum integros percipiant, ſolos Canonicos Eccleſiæ Cathedralis includit, *ibid.* t. 4.
Epiſcopus an revocare poſſit abſentes Clericos, non obſtantibus indulgentiis Apoſtolicis, p. 137. c. 2. t. 4.
licentia non reſidendi data ab Epiſcopo, an morte illius expiret, p. 137. t. 4.
Epiſcopus an diſpenſare poſſit ad plura beneficia in eadem Eccleſia obtinenda, p. 144. c. 1. t. 4.
quod relinquitur Epiſcopo, præſumitur relictum intuitu Eccleſiæ ſuæ, ſi ſit in ultima voluntate; ſecùs ſi inter vivos, p. 153. c. 2. t. 4.
Epiſcopo vel alii Beneficiato ſine heredibus, vel teſtamentatis, vel legitimis decedenti ſuccedit Eccleſia ex jure Canonico; ſed ex jure Gallico ſuccedit fiſcus, *ibid.*
Epiſcopus an diſpenſare poſſit cum Bigamo vero, an cum interpretativo, p. 171. c. 2. t. 4.
Epiſcopus concedendo Eccleſiam quid concedere dicatur an temporale, an ſpirituale, an utrumque ſimul, p. 150. col. 2.

an hoſpitale privatum ſubjieiatur juriſdictioni Epiſcopi, *ibidem.*
utrùm Epiſcopus poſſit aliquid agere ſine conſenſu Capituli in Eccleſiæ traditione, p. 151. e. 1. t. 4.
ſolus Epiſcopus non ab eo commiſſi Vicarii, pœnas commutare poteſt, p. 191. e. 1. t. 4.
an ad quamvis pœnam Eccleſiaſticam & Canonicam addicere, aut alteri euipiam indicere, *ibid.*
an Epiſcopus cum Capitulo poſſit numerum præbendarum diminuere, ſine authoritate Papæ, p. 195. c. 2. t. 4.
ab Officiali Epiſcopi an appellandum ad Epiſcopum, & an à foraneo ad principalem & diœceſanum, p. 204. e. 2. tom. 4.
ad præcedentem materiam decidendam, & an liceat Epiſcopo, vel Archiepiſcopo ſibi multiplicare gradus juriſdictionum reſoluno, *ibid.*
dum diœceſis Epiſcopalis in diverſa parlamenta ſcinditur, debet, & cogi poteſt Epiſcopus Officiales conſtituere in ſingulis Parlameti ſedibus, ut cuique ſua juriſdictio ſervetur, *ibidem.*
ad eandem materiam quæ ſuprà, & quòd à Delegato, aut ſubdito Epiſcopi, poſſit appellari ad Epiſcopum, *ibid.* tom. 4.
nullus Epiſcopus non diœceſanum ordinare poteſt, maximè Italici-ultramontanum, p. 213. e. 1. t. 4.
ubi Epiſcopus eſt ſimul Canonicus, collatio ab eo facta de conſenſu mediæ partis Capituli prævalet alteri mediæ parti diſſentienti, ut major, cùm augeat numerum, p. 254. c. 2. t. 4.
ubi collatio ſpectat ad Epiſcopum ſimul eum Capitulo, ſuſpenſo Epiſcopo, non poteſt Capitulum conferre, *ibidem.*
de collatione ſpectante ad aliquem cum conſenſu, vel conſilio Epiſcopi, ubi abeſt Epiſcopus, quid agendum, *ibid.* & 235. c. 1. t. 4.
de collatione Epiſcopum inter & Capitulum præſcripta ſingulariter à Prælatis crebriùs, p. 239. c. 1. t. 4.
de inſtitutione authoriſabili ad Epiſcopum ſemper ſpectare in Curionibus inſtituendis per Eccleſias, *ibid.* & e. 2.
an in generali interdicto comprehendantur Epiſcopi, p. 246. c. 1. t. 4.
Epiſcopus quomodo Clericos diœceſis ſuæ etiam exemptos corrigere habeat, p. 263. c. 1. t. 4.
an Epiſcopus unire poſſit Eccleſias, non vocato Rectore, p. 273. e. 1. t. 4.
unio menſæ Epiſcopalis, vel Capitularis non poteſt fieri, niſi de authoritatate Superioris, *ibid.*
Epiſcopus menſæ ſuæ vel Capituli, de conſenſu etiam Capituli unire non poteſt: Et hæc prohibitio reſpicit etiam præterita, *ibidem.*
Epiſcopus ubinam collator magiſterii eum Capitulo, p. 281. c. 2. t. 4.
Epiſcopi inſtare debent viſitationibus hoſpitalium, nec poſſunt hanc curam à ſe abdicare, p. 278. c. 1. t. 4.
Epiſcopus, inquiſitor & Sede vacante, Capituli delegatus debent unice requiri ut rite procedant, p. 281. c. 1. tom. 4.
vetus diſciplina Epiſcoporum, p. 354. c. 1. t. 4.
ex quibus Canonibus judicabant Epiſcopi, p. 358. c. 1. tom. 4.
Epiſcopus an debeat Eccleſiam conſecrare ſuis propriis expenſis, p. 748. c. 2. n. 129. t. 4.
conſecrari debet Eccleſia per proprium Epiſcopum & non alienum, niſi de licentia illius, *ibid.* c. 2. n. 131.
& delegari non poteſt, niſi Epiſcopo dicta conſecratio, *ibidem.*
quare virga Eccleſiæ utitur Epiſcopus in conſecrando, p. 450. 451. t. 4.
an Epiſcopatus appellatione Beneficii veniat, p. 704. e. 1. tom. 4.
electus confirmatus in Epiſcopum, nondum conſecratus, an appelletur Epiſcopus, aut electus, *ibid.*
preſbyterandus quare in manu oleo ab Epiſcopo inungitur, p. 755. e. 1. n. 163. t. 4.
Epiſcoporum unctio à veteri teſtamento ſumpſit originem, *ibidem.*
Epiſcopi in die ſuæ conſecrationis conſueverunt equitare in equis albis & pannis albis coopertis, p. 756. c. 2. n. 166. t. 4.
Eccleſiæ gubernator & cuſtos dicitur Epiſcopus ipſe, p. 758. c. 2. n. 173. t. 4.
Epiſcopi olim habebant ſupellectilem vilem, & ad ſimilitudinem pauperum, p. 759. e. 2. n. 178. t. 4.
Epiſpopus habet videre an ordinatio ſeu adminiſtratio Eccleſiæ recte procedat; & ſi malam adminiſtrationem invenerit, ipſe poterit Rectorem removere & alium inſtituens, p. 762. e. 2. 763. c. 1. t. 4.
an jus-patronatûs poſſit dare patronus loco religioſo, ſine conſenſu Epiſcopi & licentia, *ibid.*
an Epiſcopus conferre poſſit Beneficium patronatum ſine licentia & præſentatione patroni, *ibid.*
an Epiſcopus quomodo poteſt concedere aliquid uni Eccleſiæ in præjudicium alterius, p. 766. c. 1. t. 4.
de Epiſcopo an ſolus populus poſſit providere, p. 823. c. 1. & 2. t. 4.
an Epiſcopus agere in Collationibus Beneficiorum & proviſionibus eorumdem, 832. t. 4.
ne detur Epiſcopus ſuſpectus poteſt Princeps ſe opponere, p. 838. c. 1. t. 4.
Vicarius Epiſcopi eſſe non poteſt laicus, p. 839. c. 1. n. 7. tom. 4
Epiſcopus pro gravi delicto debet deponi, p. 853. e. 2. tom. 4.
Epiſcopi & Abbates non poſſunt inviti transferri, 964. 965. t. 4.
quot Canonicos poterit Epiſcopus habere in ſuo ſervitio, p. 1004. e. 2. 1012. t. 4.
non poteſt cogere ultra duos Canonicos ut ejus ſervitio aſſiſtant, 1005. c 2.
diſpenſare an poſſit Epiſcopus de non reſidentia, aut ſuper pluralitate Beneficiorum, 1007. c. 1. t. 4.
diſpenſat Epiſcopus ſuper Canonibus pœnitentialibus, *ibidem.*
diſpenſare quando poſſet Epiſpopus contra Conſtitutionem Concilii, p. 1008. e. 1. t. 4.
ſuper quibus criminibus poſſit Epiſcopus diſpenſare, *ibidem.*
diſpenſare non poteſt Epiſcopus quòd ignobilis in Canonicum recipiatur, vel ut pœnitùs illiteratus teneat Beneficium, aut Judæus habeat nutricem Chriſtianam, p. 1009. t. 4.
matrimonium an poſſit ſeparari Epiſeopi diſpenſatione, per quam vir & uxor ſeparatim vivant, *ibid.*
inſtitutâ Eccleſiâ filio exheredato, poteſt Epiſcopus hereditatem filio reſtituere, p. 1012. t. 4.
decimas à laïcis occupatas Epiſcopus conferre aut donare poteſt Monaſterio, *ibid.*
Epiſcopus poteſt donare de poſſeſſionibus Eccleſiæ ſuæ ejus ſervitoribus ad eorum vitam, *ibid.* & 1013.
diſpenſat Epiſcopus cum Clericis non reſidentibus in Eccleſia, p. 1013. t. 4.
fructus Beneficii poteſt Epiſcopus ex cauſâ retinere, *ibid.*
Epiſcopus diſpenſat ſuper ſtatu Eccleſiarum ſecundùm majus & minus, *ibid.*
Epiſcopus poteſt dare Clericis licentiam non reſidendi ſuper Beneficio, p. 1014. t. 4.
quod non liceat Epiſcopo negotiari de Beneficiis, p. 17. c. 1. t. 5.
Epiſcopus jure communi fundatur in libera collatione omnium Beneficiorum, p. 22. e. 1. & 2.
Epiſcopus, pendente tempore patroni, gravari non poteſt, *ibidem.*
an poſt lapſum tempus patroni conferat jure devoluto; an libero, *ibid.*
Epiſcopus non poteſt liberæ ſuæ collationi contravenire, *ibid.* t. 5.
an plus juris habeat Epiſeopus in inſtitutione, quàm patronos in præſentatione, p. 24.

præventio Epiſcopi etiam ineſſicax an proſit, & quibus, *ibid.* t. 5.
Epiſcopo & Capitulo communis eſt collatio præbendarum, p. 24. t. 5.
Epiſcopi Galliæ quomodo præſcripſerunt contra Capitula ſua, ad quænam illorum non ſit amplius devolutio ab Epiſcopo, *ibidem.*
an prohibeatur Epiſcopus per obitum conferre, ſi reſignatio probetur aliter nulla, *ibid.* & 25. t. 5.
non poteſt in eodem caſu & vacatione variare, p. 170. c. 1. n. 9. t. 5.
ſed primo collatario tenetur de qualibet evictione, *ibidem.*
Epiſcopus reſignans retenta collatione Beneficiorum, habet illam jure ordinario, non ut Delegatus, aut Vicarius Papæ, p. 45. 46. t. 5.
major Epiſcoporum in ſua diœceſi poteſtas, quam Epiſcoporum in Beneficiorum collatione, p. 192. c. 1. t. 5.
alia poteſtas Epiſcoporum in Beneficiis quæ ad præſentationem conferunt; alia in iis quæ jure devoluto, p. 211. c. 1. t. 5.
Epiſcopi & Archiepiſcopi non poſſunt creare penſionem, niſi ob cauſam neceſſitatis & utilitatis Eccleſiæ, p. 258. c. 1. t. 5.
ſed penſiones perſonales in favorem permutantium creare non poſſunt, licet poſſint permutationem admittere, *ibidem.*
Epiſcopus an privari poſſit & quando, Epiſcopatu ſuo, p. 290. c. 2. t. 5.
Epiſcopus qualis eſſe debeat & de quo Regem providere oporteat, *ibidem.*

Equeſtris.

de variis militum Equeſtrium ordinibus, p. 135. c. 2. t. 4.
de iſta materia remiſſio ad Authores, *ibid.* t. 4.

Errare

& error quid ſit, p. 8. c. 2. t. 4.
de Summo Pontifice in errorem lapſo, vel judicando, vel non, *ibid.* t. 4.
Error poſitivus apud Theologos quis, *ibid.*
an Error matrimonium impediat, an dirimat contractum, p. 60. c. 1.
Error conditionis, vel ſtatûs nullum reddit matrimonium, *ibid.* t. 4.
de propoſitione quæ dicitur Erroris adversùs judicatum, p. 125. c. 2.
& quòd non ſervetur in Galliâ, *ibid.* t. 4.

Eſaü.

quomodo & unde primatus ſuos perdidit, & quare non potuit reſtitui, p. 32. t. 4.
an commiſerit ſimoniam, & an illud jus ſpirituale fuerit quod perdidit, *ibid.* t. 4.
in quo peccavit Eſaü, poſtponendo primogenituram offulæ vili, p. 32. c. 1. t. 4.

Eſcriture.

La ſcience de l'Eſcriture eſt la clef de l'Egliſe, p. 462. c. 2. t. 4.

Eſus

carnium quare poſt diluvium tantùm videatur conceſſus, p. 8. t. 4.

Ethnicus.

Ethnicorum Sacerdotum Principes qui & quales, p. 682. c. 1. t. 4.
ſplendor Sacerdotum Ethnicorum, & opes in quibuſdam provinciis, *ibid.*

Etymologia.

non Etymologia, ſed uſus propriam ſignificationem facit, p. 94. t. 5.

Evangeliſta.

Evangeliſtæ quatuor quare depinguntur ſub figura quatuor animalium, p. 734. n. 69. t. 4.

Euchariſtia

ſuſpectis non danda, p. 27. c. 2.
an damnatis pœna capitali, 28. c. 1. t. 4.
de ſacramento Euchariſtiæ damnandus Molinæi error, p. 166. c. 2. t. 4.
quare ſacramentum Euchariſtiæ denegatur deputandis ad ultimum ſupplicium, p. 283. c. 2. t. 4.

Eugenius IV.

an obierit ſub anathemate Concilii Baſilienſis, pag. 47. tom. 4.
an depoſitus & damnatus in Concilio Baſileenſi, & an reſtitutus, p. 47. c. 2. t. 5.
nec tempore quidem Anglorum Curia voluit obtemperare Eugenio IV. *ibid.* t. 5.
Carolus VII. vetuit omnibus Prælatis regni Ferrariam ire, aut ad aliud Concilium Eugenii, p. 47. 48. t. 5.

Evictio

in permutatione, p. 105. 1. 4. t. 5.
Evictio legis non debetur nec ob cauſam ſupervenientem, *ibidem.*
in donatione beneficii ut & rei propħanæ non eſt locus Evictioni, p. 139. t. t. 4.

Evocatio.

differentia in revocationem quam Evocationem dicimus, & appellationem, p. 132. c. 2. t. 4.

Euſebius.

hiſtoria Euſebii Pamphili qualis, p. 3. c. 1. & 4. c. 1. t. 4.
de illo judicium, & an fuerit idem cum Cæſarienſi, *ibid.* tom. 4.

Eutropius.

utrùm temporibus Juſtiniani & Narſetis, p. 681. t. 4.
an Eutropius ante Narſetem & Juſtinianum annis plus centum mortuus, *ibidem.*

Exarchus.

quis, & quando in Italia, p. 681. c. 2. t. 4.

Exceptio.

publicatis atteſtationibus, an Exceptio peremptoria poſſit opponi, nec ne, p. 108. c. 2. t. 4.
Exceptionis & defenſionis objectus in principio litis niſi ſint peremptoriæ, conteſtationem litis non retardant, p. 290.
ſola præſcriptionis probata Exceptio litis conteſtationem retardat, p. *eadem.* t. 4.
quandonam in civilibus & in criminalibus opponi poſſit Exceptio ſpoliationis, p. 221. c. 2.
licet plures Exceptiones opponere contrarias, ſubordinate tamen, p. 182. c. 1.
poſt litem conteſtatam reus repellitur ab Exceptionibus dilatoriis proponendis, *ibid.* t. 4.
de doli Exceptione actionem & obligationem eludente, p. 251. c. 2. t. 4.
an ſententia lata ſuper Exceptionis expulſione peremptoriæ, habeat vim definitivæ, p. 269. c. 2. t. 4.

Excludere.

receptibiliores Excludendi modi, quàm admittendi, p. 10. c. 1. t. 4.

Excommunicare.

an Excommunicandus ab Epiſcopo qui convitium dixit, p. 29. c. 1. t. 4.
quòd nullus judex poſſit Excommunicare, vel abſolvere extra provinciam, p. 85. c. 2. & 86. t. 4.
Excommunicatorum nomina olim affigebantur valvis & foribus Eccleſiæ ad innoteſcendam Excommunicationem, *ibid.* t. 4.
non debet Excommunicari qui non habet unde ſolvat debita, p. 150. c. 2. t. 4.
de iſta materia remiſſio ad Authores, *ibid.*

Excommunicatio.

mos ferendæ Excommunicationis ſententiæ, p. 9. c. 2. tom. 4.
Excommunicatio laïca & profana militibus à Tribunis ſuis infligenda, p. 22. c. 1. & 2.
de Excommunicationis uſu profano remiſſio ad authores, *ibid.* c. 2.
de laïca & profana Excommunicatione militibus à Tribunis ſuis infligenda, p. 22. t. 4.
judicium Gerſonis de ſententia Excommunicationis, p. 34. c. 2. t. 4.
de illicita Excommunicatione, p. 55. c. 2.

à quo examinanda, p. 56. c. 1. t. 4.
de Excommunicationis nomine abuſivè ſumpto & traducto ad Tribunos militum, & ad Templarios contra milites & fratres ſuos, p. 73. c. 1.
an concedi poſſit Excommunicandi poteſtas laïcis & mulieribus, aut quo ſenſu, ibid. t. 4.
Excommunicatio debet eſſe certa, & de certa perſona, p. 85. c. 2.
quòd ſententia Excommunicationis incerta nulla ſit, ibid. tom. 4.
ab incertitudine legati propter incertitudinem perſonæ concludi ad incertitudinem Excommunicationis, ibid. tom. 4.
Excommunicationis ſententia quare non retardetur per objectum appellationis, p. 87. c. 1. t. 4.
interdictum vel Excommunicatio utrùm temporis conditionem recipiat, p. 130. c. 2.
ſub conditione lata utrùm valeat, eveniente conditione, an non, ibid. & 131. t. 4.
limitatio ad effectum Excommunicationis inhibendum, p. 132. c. 1.
an Excommunicato fructus Beneficii ſubtrahi debeant, nec-ne, p. 132. t. 4.
non poteſt Excommunicatio relaxari abſque prævia ſatisfactione, p. 142. c. 1. t. 4.
Excommunicatio ex notorio exceſſu non valet, p. 166. col. 1.
ab ea tamen eſt appellandum, ibid. t. 4.
Excommunicatio poſt appellationem interpoſitam lata non tenet, p. 188.
de iſta eadem materia remiſſio ad Authores, ibid. t. 4.
quid ſit Excommunicatio, & unde ortum habeat videndum in remiſſionibus, p. 191. c. 2.
ad eam materiam remiſſio ad alios Authores, ibid.
Excommunicatio non ligat, niſi ſubditos proferentis, ibidem.
quid ſit Excommunicatio, & unde ortum habeat, p. 191. tom. 4.
communicantes ſcienter Excommunicatis à Papa, eadem excommunicatione involvuntur, ibid.
Excommunicatio ex cauſa notoriè falſa, eſt nulla, ſecùs ſi non ſit notoriè falſa, & dubitetur, p. 193. t. 4.
quando exceptio Excommunicationis locum habeat, nec-ne, p. 199. c. 1. t. 4.
Excommonicatio vi aut metu extorta an valeat, nec-ne, p. 219. c. 1. t. 4.
de abſolutione Excommunicationis, vel aliis ſententiis vi vel metu extortis omne effecto vacuandis, ibid.
an in generali Excommunicatione vel interdicto comprehendantur Epiſcopi, p. 236. c. 2. t. 4.
Excommunicatio ferri non debet pro futura culpa & committenda, p. 246. c. 2. t. 4.
Collegium vel univerſitas non poteſt, nec debet Excommunicari, nec eſt materia capax excommunicationis, p. 246. c. 2. t. 4.
exceptio Excommunicationis locum non habet apud Gallos in foro ſeculari, p. 223. c. 2. t. 4.
exceptio Excommunicationis non habet locum in foro Eccleſiaſtico, ibid.
de exceptione Excommunicationis non admittenda remiſſio ad plures alios locos & Authores, ibid.
exceptio Excommunicationis oppoſita debet eſſe ſpecifica, non vaga, ibid.
de exceptione Excommunicationis oppoſita, vel in vim peremptoriæ, vel dilatoriæ, ibid.
propoſita Excommunicationis exceptio ſemper probari debet, ibidem.
de Excommunicatione poſt definitivam ſententiam à qua fuerit appellatum intrà legitima tempora lata, & de abſolutione impertienda, p. 247. c. 2. t. 4.
de abſolutione & relaxatione Excommunicationis ad cautelam, pendente appellatione impertienda, ibid.
Excommunicatus à quibuſnam exequendis repellitur, p. 247. t. 4.
quæ ſit participatio Excommunicationis, & quæ pœnæ participantium, ibid.
Excommunicatio non ſuſpenditur per appellationem, cum præcedit, p. 248.
mandans aliquid fieri ex quo ſequitur Excommunicatio, incurrit excommunicationem, ſi exequatur, antequam ſciverit revocationem mandati, ibid.
Excommunicatio non ſine cauſa, p. 308. c. 1. t. 4.

Excommunicatus.

de vitandis Excommunicatis, p. 26. c. 2. t. 4.
legatus abſolvit Excommunicatos per manuum injectionem, p. 797. c. 1. n. 28. t. 4.
an participare liceat cum Excommunicato, p. 43. c. 1. tom. 4.
an Excommunicati ſunt vitandi, vel non, ibid. t. 4.
exceptio Excommunicationis an habeat locum in Gallia, ibidem.
de materia, utrùm Excommunicati vitandi ſint, vel non remiſſio ad Authores, ibid. t. 4.
ubi Excommunicatus litteras impetrat, debet remitti ad excommunicatorem abſolvendus, ut procedere poſſit in lite, p. 81. c. 1.
Excommunicatore negligente, abſolvere excommunicatum impetrantem litteras, delegati procedent ad abſolutionem, ibid. t. 4.
Excommunicatus à delegato Summi Pontificis non poteſt ſine mandat ſumi Pontificis abſolvi, præterquàm in mortis articulo, p. 87. c. 1. & 2. t. 5.
Excommunicatus an teneatur coràm judice reſpondere, p. 98. c. 1. t. 4.
litteræ per Excommunicatum impetratæ nomine non excommunicati, valent, & earum oblatio, p. 95. c. 2. tom. 4.
Excommunicatus ab accuſatione repellendus, p. 121. c. 1.
an poſſit compenſare, ibidem. t. 4.
lata ſententia in favorem Excommunicati, non poteſt executioni mandari, donec ſit abſolutus, p. 123. c. 1. t. 4.
an Excommunicatus pro non parendo abſolvatur ante ſatisfactionem, præſtita cautione de parendo, pag. 140. tom. 4.
an collatio facta Excommunicato ſit valida, p. 186. c. 1. tom. 4.
an ignorans ſe eſſe Excommunicatum, poſſit interim litteras impetrare, vel non, ibid.
an electio facta ignoranter de illo qui minori Excommunicatione ligatus eſt, ſit nulla, ibid. c. 2. t. 4.
quis dicendus publice Excommunicatus ad hoc ut ſepeliri non habeat, p. 274. c. 1. t. 4.
an qui quadruplici crimine & Excommunicatione irretitum ſepeliat, quadruplici excommunicatione ligetur, p. eadem. t. 4.
Excommunicatum qui ſacramenta miniſtravit hæreticis, ſolus abſolvit Papa, p. 276. c. 2. n. 22. t. 4.
undenam decreta de excommunicatis non vitandis, & de interdictis non leviter ponendis, p. 283. c. 1. t. 4.
ſententia judicis Excommunicati, tolerati quomodo valet, p. 848. c. 2. 849. c. 1. t. 4.
Excommunicatus non poteſt eſſe arbiter, p. 855. c. 1. t. 4.
teſtari an poſſit Excommunicatus, ibidem.
Excommonicati tolerati ratione officii publici, an valeant acta etiam ſpiritualia, ibid.
contrahere an poſſit Excommunicatos, ibid.
an notarius Excommunicatus poſſit inſtrumentum recipere, ibidem.
quando Excommunicatus non poteſt contrahere cum alio excommunicato, p. 856. c. 1. t. 4.
an donatio facta per Excommunicatum valeat, p. 856. col. 2.
Excommunicatus an & quomodo poſſit contrahere matrimonium, ibidem. n. 12.
an poſſeſſionem ſui beneficii apprehendere poſſit Excommunicatus, ibidem.
an Excommunicatus durante excommunicatione, poſſit doctorari, ibidem.

an Excommunicatus poſſit Eccleſiam fundare, p. 857. c. 1. tom. 4.
Excommunicato non ſunt interdicti actus qui conſiſtunt in facto, *ibidem*.
præſentatio præſentantis vel præſentati, ſi eſt Excommunicatus, an valeat, *ibid*.
Excommunicatus an poſſit eſſe judex, ubi toleratur, p. 858. c. 1. n. 21. t. 4.
Excommunicatus an poſſit Reſcriptum impetrare à quibus actibus ſit excluſus, & quare non poteſt divinis officiis intereſſe, *ibidem*.
an poſſit conſtitui procurator, *ibid*.
cum Excommunicato geſta valere quomodo intelligatur *ibidem*.
in Excommunicatione ſtans per annum, an ſit privatus, vel privari poſſit beneficio, p. 859. n. 26. t. 4.
Excommunicato non eſt parendum, quamvis juraverit parere mandatis Eccleſiæ, & compoſuerit cum parte, p. 870. 871. t. 4.
Excommunicato toto clero, an videatur etiam excommunicatus populus, *ibid*.

Executor.

quænam ſint partes meri Executoris, p. 63. c. 2. t. 4.
an Executor mandati poſſit inveſtire, vel compellere ad inveſtiendum, p. 139. c. 2. t. 4.
Executor Mandati Apoſtolici non poteſt contradictores excommunicare, niſi clauſula inſit: *Contradictores compeſcendo*, p. 144. c. 1. t. 4.
quandonam Executor Apoſtolicus poſſit facere inquiſitionem, p. 162. c. 2. t. 4.
utrùm in Gallia poſſit ſibi aſſumere partes judicis, *ibid*.
Executorum Apoſtolicorum poteſtas an expiret morte Papæ, quod & quæritur de Delegato, p. 216. c. & 2. t. 4.
an coexecutor teſtamentarius poſſit exequi, altero non vocato, an mortuo, p. 236. c. 2. t. 4.
an officium Executoris transeat in heredem, & quando ex affectione ſpeciali & propinquitatis, *ibid*.
Executor debet exequi mandatum, non obſtante contradictione, p. 291. t. 4.
Executor mandati Apoſtolici poteſt conferre, non obſtante priori collatione, ſi prior collatio ſit nulla, *ibid*.
Executor mandati contrà poſſeſſorem, poteſt exequi mandatum, dummodò non amoveat à poſſeſſione, *ibid*.
Executor prioris gratiæ, poterit poſteriorem exequi ſub conditione, ſi ex prima collatione non ſit jus quæſitum, *ibidem*.
ſuccedens Ordinarius Executori partes ſuas negligenti remanet Ordinarius, *ibid*.
Executor datur ad mandatum de providendo exequendum an poſſit beneficium conferre, p. 877. c. 1. t. 4.
collatio indigno facta per Executorem an valeat, *ibid*.
ad mandatum de providendo datus Executor ſi conferat Beneficium, an teneat, p. 838. t. 4.

Exemplar.

quæ ſit fides danda Exemplaribus ex archivis extractis, p. 113. c. 1. t. 4.

Exemptio.

prima Exemptionis origo condemnatur & defenditur, p. 44. c. 2.
non eſt hæreticorum Exemptiones improbare, qui ſe propria exemerunt authoritate, p. 45. c. 1. t. 4.
an renunciare liceat Exemptionis privilegio, abſque Romani Pontificis venia, p. 97. t. 4.
de Exemptione ratione appellationis quæ vocatur in perſcriptis moribus Gallicis: *Exemption par appel*, p. 129. c. 1. t. 4.
de Exemptione judiciorum propter pendentiam appellationum ad Authores remiſſio, *ibid*. c. 2. t. 4.
quæ occaſione ſint Exemptiones conceſſæ Regularibus à SS. PP. p. 186. t. 4.
de materia Exemptionis reſtringendæ, p. 188. c. 1. t. 4.

Exemption

par appel, quid ſit & quomodo aliàs appelletur, p. 129. c. 1. t. 4.

Exemptus.

quid ſit eſſe in diœceſi, vel de diœceſi, ad Exemptos, quod attinet, 89.
de juriſdictione in Exemptos, *ibid*. t. 4.
quis corrigere habeat Exemptos, vel Delegatos negligentes tam circa ſe, quam circa ſubditos, p. 90. c. 1. tom. 4.
de juriſdictione in Exemptos remiſſio ad authores & locos, *ibidem*.
Exempti & privilegiati ubi conveniendi, p. 245. c. 2. tom. 4.
quomodo & quando Exempti poſſint interdictos admittere in celebratione officii divini, p. 246. c. 1. t. 4.
de Exemptis juriſdictionem quaſi Epiſcopalem habentibus in territorio & plebe ſibi ſubmiſſa, p. 283. c. 1. t. 4.

Exequiæ.

mortuorum quæ ſint, quarum pompæ ſunt magis vivorum ſolatia, quàm mortuorum, p. 738. c. 2. n. 92. 739. c. 1. n. 92. t. 4.

Exhedra.

quid ſint Exhedræ Eccleſiarum, p. 39. c. 2.
Celticè ſive Gallicè: *Galleries, voutes*, *ibid*. t. 4.

Exheredare.

quanam ex cauſa pater poteſt Exheredare, & ex qua poteſt alimenta denegare, p. 172. c. 1. t. 4.

Exheredatio.

cauſæ Exheredationis non ſunt omnino definitæ, p. 119. col. 2.
ob quam cauſam pater poteſt Exheredare, poteſt & alimenta negare liberis, *ibid*. t. 4.
an pater filiam luxurioſe viventem Exheredare poſſit, nec-ne, p. 180. c. 1. t. 4.

Exigere.

non debemus exigere plus quàm littera exigat, p. 138. c. 2. n. 343. t. 4.

Exilium.

an judex Eccleſiaſticus poſſit pœnam exilii pronunciare, p. 179. c. 2.
In eam materiam ad Authores eam tractantes remiſſio; *ibid*. t. 4.
quòd pœna exilii non ſit poteſtatis Eccleſiaſticæ, ſed regiæ, p. 186. c. 1. t. 4.

Exorciſta.

quidnam ſunt Exorciſtæ apud Lucam, p. 5. c. 1. t. 4.

Expectativus.

Expectativa uxoratione deficit, nec mortuâ uxore, reviviſcit in viduis, p. 226. c. 2. t. 4.
in Expectativis exhibendis omnes litteræ exhibendæ, ut manus Ordinariorum ligentur, p. 234. c. 1. & 2. t. 4.
nota ad inſinuationes expectativarum Ordinariis ipſis tribuendas, *ibid*.
de Beneficiis permutandis, non obſtante Expectativarum executione, p. 235. c. 2. t. 4.
nota in id quòd gratiæ Expectativæ non impediunt reſignationes in favorem, cauſâ permutationis, vel puras & ſimplices demiſſiones, p. 236. c. 1. t. 4.
expirat gratia Expectativa, adeptione incompatibilis Beneficii cum eo quod expectatur, p. 258. c. 1.
de eadem materia quæ ſuprà expirationis Expectativæ adepto incompatibili Beneficio, *ibid*.
item expirat etiam gratia Expectativa adeptione ſimplicis Beneficii, ſi requirat reſidentiam de ſpeciali, *ibid*.
item extenditur gratia Expectativa ad ſuppreſſa, ſed renovata, p. 259. c. 1. t. 4.
per quod temporis ſpatium Expectativæ locum habeant in Britannia, p. 48. c. 1, & 2. t. 5.
quævis Expectativæ & nominationes extinguuntur per homicidium & irregularitatem, p. 71. c. 2. 72. c. 1. t. 5.

Expedire.

expediendum in loco; Et an extrà locum Expediri poſſit, p. 215. c. 2. t. 4.

Expeditio

facta apud Legatum an ſit propriè nova reſignatio, vel nova impetratio, p. 16. c. 2. t. 4.

Expenſa.

de Expenſis præjudicialibus ante, vel poſt litis conteſtationem factis reparandis, vel non, p. 108. c. 1. & 2. t. 4.
de condemnatione Expenſarum indiſtinctè & ubique, in caſu victoriæ, *ibid.* t. 4.
an condemnatio Expenſarum debeat indefinitè fieri, & in quacumque cauſa principali, & appellationis in caſu victoriæ, p. 108. c. 2. 109. c. 1. t. 4.
de illis expenſis retardatæ defenſionis quas præjudiciales & voluntarias vocant, p. 123.
Expenſarum præjudicialium & voluntariarum explicatio ab Authoribus eruitur, *ibid.*
differens opponere exceptionem excommunicationis actori condemnatur in Expenſas retardationis, *ibid.* t. 4.
Expenſarum exſolutio aliud, & aliud damnorum inſtauratio, p. 191. t. 4.
de Expenſis delegati judicis propter Commiſſionem extrà domicilium proficiſcentis, vel exiſtentis propter ſtudium, non propter cauſam delegatam, p. 202. t. 4.
in iis taxandis an deducendæ Expenſæ quæ domi habendæ eſſent & faciendæ, *ibidem.*
de Expenſis taxandis, vel non taxandis, *ibid.* t. 4.
Expenſæ ſunt perſonales, & viritim perſolvendæ, vel condonandæ, *ibidem.*
an pars donare poſſit Expenſas, & de producendorum teſtium expenſis pro adventu, mora & reditu, *ibid.*

Expurgatio.

juramentum Expurgationis Clericus non debet facere coràm laïco, p. 52. c. 2. t. 4.

Extemporaneus.

utrùm negotia Extemporanea diſcuti habeant tempore feriato, p. 99. c. 2. t. 4.

Extraneus

non debet in electione, præferri regnicolis; aliàs militat juſta cauſa recuſandi, p. 843. c. 1. t. 4.
Extranei beneficiari non poſſunt in regno Franciæ, ſine litteris naturalitatis, p. 951. t. 4.

Extraordinarius.

in rebus Extraordinariis non eſt arguendum de uno ad aliud, nec de majori ad minus, ſicut in connexis, quando partes ſunt diſſimiles, p. 181. t. 4.
in extraordinariis & jure ſpeciali introductis non fit argumentum à majori ad minos, p. 253. c. .. t. 4.

Extravagans

publicata idem quod lex ſcripta, p. 90. c. 2. t. 5.

F

Facere.

ut quiſque alii Faciat quod ſibi fieri velit, p. 2. c. 1. t. 4.

Factum.

modica diverſitas Facti magnam juris diverſitatem parit, p. 91. 92. t. 4.
an & in quibus differant publicitas Facti & publicitas juris, & de utriuſque neceſſitate, p. 123. c. 1. t. 4.
ubi Factum nullum eſt, lege prohibente, licet pœnitere & contra venire, p. 163. t. 4.
non cenſetur Factum quod non durat, p. 311. c. 2. t. 4.

Fait.

pour articuler Faits nouveaux. Latinè dicuntur: novæ defenſiones, p. 96. c. 2. t. 4.

Falſator.

querela Petri Bleſenſis de Falſatoribus, p. 114. t. 4.

Falſitas.

differentia oppoſitæ Falſitatis teſtium & inſtrumentorum ad revocandum judicatum ſuper falſitate, p. 110. c. 2. tom. 4.
retractanda ſententia ſuper Falſis atteſtationibus lata, p. 110. c. 2. t. 4.
qui vult arguere inſtrumentum Falſitatis, debet jurare quod non calumnioſè id faciat, p. 113. c. 2. t. 4.
conſignatio ſummæ ab inſcribentibus Falſi facienda ex nova conſtitutione anni 1670. an vim juramenti obtineat, *ibidem.*
ut Falſitas detegatur comparatio facienda ſcripturæ ad chartam, & chartæ ad ſcripturam, p. 114. c. 1.
quomodo detegenda & probanda Falſitas inſtrumenti, *ibidem.*
modus deprehendendæ Falſitatis in veteribus inſtrumentis à Molinæo traditur. *ibid.* t. 4.

Falſus.

de pœna Falſi ad privandum jure adquiſito in Beneficiis, & idem de Ordine ante ætatem arrepto, p. 231. c. 2. t. 4.
de pœna Falſi, p. 84.
præſertim in apertura ſcripturarum, & violatione ſigillorum, *ibid.* t. 4.
ſententia lata ſuper Falſis retractatur intra 20. annos, p. 122. c. 1. t. 4.
de crimine Falſi, p. 185.
quæ pœna ſit Falſidicorum teſtium; quo modo & quibus noceant, *ibid.*
de pœna Falſariorum & exemplis ad Authores remiſſio, *ibidem.* t. 4.
obſervatio ad Bullas Legatorum pro Falſit. *ibid.*
pro Falſi in qua ſcriptura pœna falſi habeat locum, *ibid.*
de crimine Falſi, p. 287. c. 2. t. 4.
Falſæ doctrinæ qualitas gratiam vitiat, etiamſi Papa, vel Legatus de illa non curet, p. 35. t. 5.
Falſum committens, Beneficium perdere debet, p. 139. c. 1. n. 347. t. 5.

Fama.

ubi Fama eſt de crimine, Ordinarius ſtatim poteſt inquirere, p. 85. c. 2. t. 4.
plus facit quàm dictam unius etiam jurati, p. 173. c. 2. tom. 4.

Fatuitas.

concurrentibus Fatuitate ex parte unius, & dolo ex parte alterius, an Fatuitas præponderet dolo, p. 96. c. 1. tom. 4.

Favor.

quæ in Favorem alicujus introducta ſunt, non trahenda in odium contrà eum, *ibid.*

Feneſtra

in Eccleſia quid ſignificent, p. 729. c. 2. t. 4.

Feriatus.

an liceat diebus Feriatis operi ſervili intendere, p. 104. c. 1. t. 4.

Ferula.

quid, & quomodo aliter appellata, p. 10. c. 2. t. 4.

Feudum.

an qui Feudum alienat, cadit à jure feudi. & utrùm alii dari poſſit, p. 69. c. 2. t. 4.
ubi dominus Feudi negligens eſt de feudo jus dicere, transfertur ab eo juriſdictio, p. 98. c. 1. t. 4.
coràm domino Feudi tam in petitorio quàm in poſſeſſorio debet litigari, p. 98. c. 1.
probatur quod vulgo dicitur: *le Fief n'argue juſtice, ny juſtice le Fief,* *ibid.*
quid ſit juriſdictio fundiaria competens ratione jurium Feudalium, vere cenſualium, *ibid.* t. 4.
quæſtio Feudi moventis à Rege commota, tum principaliter, tum incidenter ſpectat ad Regem, p. 104. c. 1. tom. 4.
an valeat conventio habita ut dominus rerum in Feudum daturum fructus percipiat ut interim feudatarius à ſervitio abeat immunis, p. 248. t. 4.
utrùm Vaſſallus alienando minorem partem Feudi, manendo in ſervitio feudi pro majori, feudum amittat, 149. tom. 4.
an ob delictum patris, filios Feudum amittat, *ibid.* c. 1.
an Feudum tribuat juriſdictionem, p. 353. t. 4.

Fictio

Cardinalium in electione Bartholomæi Pſeudo-Pontificis Romæ quomodo fuerit pia, diſcreta, provida, officioſa, p. 51. c. 1. t. 4.
Fictio non trahitur retro contra tertium, vel actus perfectos, p. 207. t. 4.

Fictio non debet eſſe potentior ad reſolvendum, quàm ad confirmandum, *ibid.*
Fictio juris eſt de certo, præſumptio de incerto, p. 265. c. 1. t. 4.
de differentiis Fictionis & præſumptionis ad Authores remiſſio, *ibidem.*

Fideiuſſor

non debet in duriorem cauſam obligari, quàm principalis debitor, p. 252. t. 4.

Fidelis.

hæreticum eſt dicere Fidelem eſſe Antichriſtum, p. 8. c. 2. t. 4.
qui dicendi fideles, vel infideles, p. 8. c. 2. t. 4.
nullus Fidelis infirmus aliquem Judæorum vocet, aut medicinam ab eis percipiat, p. 60. t. 4.

Fidelitas.

an juramentum Fidelitatis poſſit præſtari per procuratorem, p. 188 c. 2. t. 4.
an Papa poſſit abſolvere ſubditos à ſacramento Fidelitatis, p. 42. c. 1. t. 4.
an Sacramentum Fidelitatis iterandum ab eodem vaſſallo, novo domino, p. 118. c. 2. t. 4.
utrùm novo domino, ſive titulo particulari, ſive univerſali accedente, iterandum à vaſſallo Fidelitatis juramentum, *ibidem.* t. 4.
an juramentum Fidelitatis, ſit de ipſius eſſentia, vel non, *ibid.* t. 4.
Sacramentum Fidelitatis à minoribus clericis, ratione Beneficiorum quandoque præſtandum, pag. 196. col. 2. tom. 4.

Fides.

an verum ſit Fidem non recipere ab hominibus approbationem, p. 4. c. 2. t. 4.
Fides mortua vel nulla eſt idem, p. 8. c. 2. t. 4.
quam longe differat Fides mortua à fide hiſtorica, *ibid.*
an deviet à Fide qui fructus fidei non oſtendit, *ibid. & ſeq.* t. 4.
quodnam dicatur Fidei ſacramentum, p. 41. c. 2. t. 4.
de compellendis ad Fidem amplectendam hæreticis & infidelibus, p. 53. 54. t. 4.
multis modis dicitur Fides, & ubi notati ſint iſti modi, p. 69. c. 1.
quid ſit Fides inquiritur, *ibid.*
ex locis & doctoribus variis, *ibid.* t. 4.
Fides eſt æterna, & ab electione hominum non pendet, p. 258. t. 4.
ubique ſervandum ut Fides habeatur ad modum fidei præſtitæ, p. 245. c. 1. t. 4.
quando in commerciis bona Fides non præſumatur, *ibidem.*
ut Fides ſcripto fieri poſſit, p. 224. t. 5.

Fief.

s'il attribuë iuriſdiction en France, p. 484. t. 4.

Filia.

an pater teneatur dotare Filiam quæ nupſerit ſine conſenſu patris, vel ſola præbere alimenta, aut denegare ob eam cauſam, p. 60. c. 2. t. 4.

Filius.

Filii reorum & damnatorum ob crimen læſæ majeſtatis parentum, non privantur bonis propriis, nec Beneficiis, p. 11. c. 1. c. 2.
ſolus Papa poteſt filium præficere loco patris, p. 18. c. 2. n. 38. t. 4.
Filii præſentes, non contradicentibus parentibus, ſponſalia inter ipſos contrahentibus obligantur, licet puberes, vel impuberes, p. 241. c. 2. t. 4.
Filii conſenſus requiritur & filiæ in matrimonio ſive carnali, ſive ſpirituali, p. 49. c. 2. t. 4.
de Filiis illectis comam deponentibus, an perſeverare cogantur, *ibidem.* t. 4.
de Filiis presbyterorum ordinandis, vel non, p. 80. c. 1. tom. 4.
an Filius ſuccedat patri in beneficio immediatè, an pater filio, p. 80. c. 1.
jure Canonico Filii heredes inſtituendi, ut & civili, p. 153. c. 2.
quid intelligendum cum legatur patri, & Filiis ejus, an ſimul, an ordine ſucceſſivo veniat, p. 154. c. 1. t. 4.
Filius ſepeliendus in ſepulchro patris, p. 236. c. 2. t. 4.
an Filiusfamiliàs poſſit abſque voluntate patris diſponere etiam in pias cauſas, & quòd non, niſi habeat peculium caſtrenſe, *ibid.*
jure Gallico Filiifam. bona propria poſſidentes poſſunt de iiſdem diſponere tam inter vivos quàm mortis cauſâ. *ibidem.*
inſtitutâ Eccleſia, Filio exheredato, poteſt Epiſcopus hereditatem filio reſtituere, p. 1012. t. 4.

Finis

actûs ſemper conſiderandus, p. 30. c. 2. t. 4.
quæſtio Finium regundorum deficientibus titulis 40. annorum præſcriptione decidenda, p. 124. c. 1. t. 4.
an Fines diœceſeôn, vel parochiarum præſcribi poſſit, nec-ne, *ibid.* t. 4.

Firmarius.

an Firmarii poſſint Beneficio præſentare, p. 812. c. 2. t. 4.
uſus juris Romani, ut decedentium abſque herede, vel teſtamentario, vel legitimo bona fiſco cederent, p. 153. col. 2.
Eccleſiaſticis tamen ita decedentibus Theodoſius & Valent. Imperatores Eccleſiam fiſco prætulerunt, *ibidem.*

Flamen.

Flamines apud Ethnicos Pontifices, qui, p. 19. 20. t. 4.

Flandria.

de Canonicis mulieribus Flandriæ, & Theutoniæ, p. 11. c. 1. t. 4.

Fletus,

ſeu luctus extra portam Orientalem, ubi peccatorem flentem oportebat Fideles orare ut pro ſe precarentur, p. 10. c. 2. t. 4.

Florence

reſtaurée par Charle-magne. p. 435. t. 4.

Florentia

olim Fluentia dicta, p. 341. c. 2. t. 4.

Florentinus.

cur Florentini & Lucenſes ſacris interdicti, & anathemate perculſi, p. 361. c. 2. t. 4.

For. l'Eveſque.

aliàs Forum Epiſcopi appellatum, p. 100. t. 4.

Fœmina.

de Communione ſub utraque ſpecie Fœminarum & laïcorum, p. 182. c. 1. & 2. t. 4.

Fœneratitius.

undenam contractus Fœneratitius judicetur, p. 149. c. 2. tom. 4.

Forma.

Cùm Forma à jure ſtatuta eſt ad validitatem actûs, debet ſervari maximè in requirendis, p. 289. t. 5.

Formata,

quam Epiſtolam dicunt, quid, p. 18. t. 5.

Formula.

ſcrupuloſitas Formularum rejecta, p. 182. c. 1. t. 5.

Fornicatio.

an minuatur aut augeatur ex ſubjecto, p. 41. c. 2. t. 4.
ſi conſtet & factum probetur, ob Fornicationem conjuges ſeparantur, p. 172. c. 1. t. 4.
mutua fornicatio conjugum an conſervet utrumque in mutuo debito conjugali exigendo, p. 183. c. 2. t. 4.

Fornicator.

Fornicatores ab Eccleſiaſticis Beneficiis ſuſpendendi, p. 135. c. 2. t. 4.

Fortuna

dea quid faciat, p. 18. c. 2. t. 4.

Forum.

Fori varietas, p. 16. c. 1. t. 4.
de Foro & juriſdictione temporali Epiſcopi Pariſienſis, Pariſiis exiſtentis quæ Forum-Epiſcopi appellatur, aliàs *le For l'Eveſque,* p. 108. c. 2. t. 4.
ſuppreſſio juriſdictionis Fori Epiſcopi, & ejuſdem unio

regiæ

regiæ juriſdictioni Caſtelleti Pariſienſis, & novi Caſtelleti erectio Sedis Archiepiſcopalis Pariſienſis titulo Ducis & Paris Franciæ decorata, *ibid.* t. 4.

France.

quand & comment les Rois de France ont ordonné des choſes Eccleſiaſtiques, p. 366. t. 4.

les Rois de France ont porté jugement des choſes Eccleſiaſtiques, p. 372. t. 4.

Franci

Epiſcopi & Pontifices an ſubdui legibus Regum Francorum, p. 308. c. 1. t. 4.

nonminus poteſt ſupremus Francorum Rex in ſuo regno, quàm Juſtinianus Magnus olim in ſuo Imperio, p. 310. c. 1. t. 4.

Francia.

regnum Franciæ non ſubeſt imperio, ſicut nec regnum Hiſpaniæ, p. 13. c. 2. t. 4.

partes Regum Franciæ in proviſione Abbatiarum eſt verum jus commune, p. 43. c. 2. t. 4.

Francia ſive Franconia, & Francia Orientalis dicitur, p. 167. c. 1. t. 4.

regnum Franciæ non ſubeſt, nec unquam ſubjectum fuit imperio Romano, p. 176 t. 4.

Rex Franciæ an poſſit legitimare proprium filium, ut ſibi ſuccedat in regno, *ibid.* t. 4.

an Papa de regno Franciæ quid ſtatuere poſſit in temporalibus, p. 189. c. 2. t. 4.

Franciæ Reges de Eccleſiaſticis rebus ſtatuerunt, p. 307. c. 1. t. 4.

Reges Franciæ donabant Epiſcopatus & Abbatias, p. 344. c. 2. t. 4.

an habeant regalia à Papa, *ibid.*

quomodo fundati in Patronatu Eccleſiarum, *ibid.* t. 4.

Rex Franciæ an poſſit beneficia conferre, & alii Principes poſſint etiam ſuper illis aliquid diſponere, p. 837. 838. tom. 4.

Regi Franciæ quænam fuerint privilegia conceſſa, *ibid.*

Rex Franciæ eſt Canonicus in pluribus Eccleſiis ſui regni, p. 841. c. 2. t. 4.

Francigena.

Chilperici Regis Francorum detonſi & Pipini electi ab ipſimet Francigenis ex conſilio Papæ exemplum probatur authoritate Annaliſtarum noſtrorum, p. 42. t. 4.

Franciſcanus.

de mendicitate Evangelica Franciſcanorum, & an talis fuerit & Chriſti viventis, & Apoſtolorum Chriſti, p. 248. c. 2. t. 4.

contra illud Inquiſitio Molinæi non forte approbanda, *ibidem.*

François.

fidelité des François envers leurs Princes, p. 484. t. 4.

Francus.

unde Franci Orientales duxerint originem, p. 34. t. 4.

Frater.

de quarta eorum quæ Fratribus privilegiatis conceſſa ſunt, & de ſingulis quæ ſunt relicta Fratribus, quarta debetur parochis; in id tamen temperamentum additur, p. 275. c. 1.

an de relictis Fratribus ab iis qui apud eos non ſepeliuntur quarta debeatur, *ibid.* c. 2.

Fratricellus.

ſecta Fratricellorum qualis & quando exorta, p. 288. tom. 4.

Fraus.

quot præſumptiones ad Fraudem inferendam ſufficiunt, p. 30. 31. t. 4.

quantò major cautela, tanto evidentior Fraus, p. 31. c. 2. num. 119.

an ſufficiat docere de Fraude unius, *ibid.* t. 4.

quot præſumptiones ad Fraudem inferendam ſufficiant, p. 31. 32. t. 5.

Fraus & dolus futurus nec per Papam, nec per legem remitti poſſunt, p. 86. t. 5.

Fraus major ab inſolitis, & ab abundantiori cautela, p. 111. c. 2. n. 31.

hæc regula non procedit in reſignatione Favore Eccleſiæ facta, p. 21. c. 2. n. 224. t. 5.

Frequentia.

Frequentiæ cauſâ expreſſum non reſtringit, p. 96. c. 2. p. 97. c. 1. t. 5.

Frideric I.

ſurnommé Barberouſſe, en quel temps fut à Rome, p. 480. tom. 4.

Fridericus Imperator hoſtis principis Apoſtolorum filius ſatanæ, p. 68. t. 4.

Fridericus vulgo Barbaroſſa Valentiſſimus Imperator in expeditione Syriæ adverſus Turcos mortuus, p. 76. c. 1. t. 4.

Fridericus III.

cur Germanorum preces & juſtas poſtolationes ſpernit, p. 336. 337. t. 4.

Fridericus II.

ſubire vult judicium Curiæ Parlamenti, pag. 355. col. 2. tom. 4.

Frigidus.

de Frigidis & maleficiatis, & impotentia coeundi, p. 175. c. 1. t. 4.

Fructus.

Fructuum naturalium & induſtrialium prehenſiones an & quomodo à Clericis fieri poſſint, p. 37. c. 1. t. 4.

prehenſis fructibus beneficiorum, ſemper deducendum ne Clericus egeat, & ut alimenta ſibi ipſi præbere poſſit, *ibid.* t. 4.

quod Fructus dicuntur quæ ſuperſunt deductis expenſis, pag. 107.

de reſtitutione Fructuum à bonæ vel malæ fidei poſſeſſore facienda, & ſecundum quas diſtinctiones, *ibid.* t. 4.

in lucro Fructuum quæ bona-fides requiratur, p. 124. c. 2.

explicatio amplior de lucro fructuum per poſſeſſorem, *ibid.* t. 4.

an nomine Fructuum veniant diſtributiones quotidianæ, manuales verò an non veniant, p. 204. c. 1. t. 4.

futuri Fructus cedi non poſſunt, p. 130. col. 2. num. 290. tom. 5.

de Fructibus primi & ſecundi anni per privilegiatos percipiendis & ſucceſſivè dividendis inter eos; ut privilegiatus habeat fructus primi anni, generalis habeat ſecundi anni, p. 201. t. 4.

Indulta quibus Fructus primi anni cedunt in utilitatem privatam, ſunt abuſiva; ſecus de his qui cedunt in utilitatem ipſius Eccleſiæ, p. 201. c. 1. & 2. t. 4.

probatur quemquam ex eo non debere Fructum conſequi quod impugnavit, p. 252. c. 1. t. 4.

Fructus tempore vacationis ob venientes etiam juriſdictionis & ſigilli Curiæ debent futuris ſucceſſoribus reſervari, p. 260. c. 2. t. 4.

reſignans Fructus interim, & ante adventum ſucceſſoris percipiat, *ibidem.*

in collatione Beneficii ſi Papa reſervet ſibi Fructus ejuſdem Beneficii, an hoc facere poſſit ubi eſt alteri quæſitus fructus, p. 911. c. 1. & 2. t. 4.

Fumus.

Fumorum diſcuſſio, p. 353. c. 2. t. 4.

Fundamentum

Eccleſiæ Petrus, ſicut Reges Fundamenta regnorum, p. 684. c. 1. t. 4.

Capita reipublicæ unitatis Fundamenta & origines, *ibid.*

Fundatio

Beneficii ex rapinis & injuſtis ſpoliis facta non admittenda, p. 258. c. 2. t. 4.

Fundationes quæ fiunt ex rapinis, latrociniis & demptionibus refutandæ & rejiciendæ ab Eccleſiâ, ſecundùm Canones, *ibidem.*

Statutis vel Ordinationibus appoſitis in Fundationibus non poteſt derogari. p. 291. c. 1. t. 4.

de clauſula in Fundationum homologatione appoſita, p. 190. c. 1. t. 5.

obſervandæ Fundationum leges, *ibid.*

Fundatio.

quos Ordines Papa creat, eos quoque transformat, etiam Fundationes Regum, pag. 130. c. 2. n. 287. p. 131. c. 1. tom. 4.

Fundator.

ad titulum Eccleſiaſticum debent ſemper præferri Fundatoris heredes, p. 18. c. 1. t. 4.

Fundiarius.

quid ſit juriſdictio Fundiaria competens ratione jurium feudalium, vel cenſualium, p. 98. c. 1. t. 4.

Furioſus.

an cum Furioſo poſſit contrahi matrimonium, & quo tempore valeat, p. 169. c. 1. t. 4.

Furtum.

ſi aliquis confeſſus fuit ſe Furtum feciſſe ſacerdoti ſuo, an in pœnitentia debeat injungi ut illi reſtituat, cum pœna, p. 36. c. 2. t. 4.

G

Gallia

Gothica quas regnandi ſortes habuerit, p. 33.
variæ lectiones verborum Galliæ provinciæ, *ibid.* t. 4.
jus electionum in Gallia permanſit, non obſtantibus uſurpationibus Imperatorum Romanorum, p. 47. c. 1. t. 4.
à Julio Cæſare ſubacta Gallia, p. 363. c. 1. t. 4.
quando Franci eripuerunt Gallias Romanis, *ibid.* c. 2. tom. 4.

Gallicane.

complainte & demande tant de l'Egliſe Gallicane que de l'Univerſité de Paris, p. 410. t. 4.
procedé de l'Egliſe Gallicane, p. 419. t. 4.

Gallicanus.

prima Synodus Eccleſiæ Gallicanæ, p. 307. c. 1. t. 4.
querelæ Eccleſiæ Gallicanæ, &c. p. 331. c. 2. t. 4.

Gallienus.

quare & à quo iſte Imperator, licet Ethnicus, ſit ſanctiſſimus appellatus, p. 36. c. 2. t. 4.

Gallus.

Galli Conſtantinopolitanum Imperium occuparunt, p. 343. c. 2. t. 4.
Gallos ſummam ſemper habuiſſe Sedis Apoſtolicæ rationem, p. 524. c. 1. t. 4.
Gallia Pontificum Aſylum tutiſſimum, ac fortiſſimum propugnaculum, *ibid.* t. 4.
Galliæ Reges quare Chriſtianiſſimorum cognomen nacti, *ibidem.*
Gallus Eccleſiæ quid ſignificat, p. 729. 730. c. 1. t. 4.
virga ferrea in qua Gallus ſedet, quid connotat, *ibid.*

Garde.

des Gardes-Gardiennes, & Committimus, p. 202. c. 1. t. 4.

Gelaſe

I. en quel temps Eveſque de Rome, p. 381. t. 4.

Gelaſius

Papa primus quonam anno vixerit, p. 3. c. 2. t. 4.

Geminatio

verborum inducit præciſam intentionem, p. 928. 929. t. 4.

Generalis

ſermo non implicat perſonam loquentis, p. 54. c. 2. t. 5.

Genitus

in ſacerdotio ex uxore antedueta, eſt legitimus, p. 80. c. 2. t. 4.
Geniti ex conjugio Clericorum ad quos ordines promoveri potuerint, vel non, *ibid.*
an Ordinandus ex matre libera Genitus, quamvis ex patre ſervo, *ibid.* t. 4.

S. Genoveſa.

ſolemne Arreſtum Senatus Pariſienſis pro Archiepiſcopo Pariſienſi contra Canonicos regulares Abbatiæ S. Genoveſæ in monte Pariſienſi, p. 245. c. 2. t. 4.

Genus

quod non poteſt niſi una in ſpecie verificari, ſpecies eſt, p. 47. t. 5.

Germania.

ad hiſtoriam electionis Imperatorum Germaniæ in perſona Friderici, Othonis, & poſtremum depoſitione Othonis. p. 76. c. 1 & 2. t. 4.
continuatio ad hiſtoriam electionis Imperatorum, *ibid.* c. 2. & 77. t. 4.

S. Germanus.

de Abbatia S. Germani, & à quo fundata fuerit, p. 165. t. 4.
Germanorum Inanes ad Papam querelæ, pag. 336. c. 1. tom. 4.
Germani à Friderico Auſtraſio ſpernuntur, & Papæ ſubjiciuntur, *ibidem.* c. 2. t. 4.
rationes Germanorum pro Pragmatica, *ibid.*

Gladius.

de Gladio ſpirituali Eccleſiæ, p. 61. c. 2. t. 4.
de ejuſdem Gladii uſu exercito ad Authores remiſſio, *ibid.* t. 4.
de abuſu exercitii gladii ſpiritualis, p. 118. c. 1. t. 4.

Gomeſius.

Ludovicus Gomeſius quis, & qualis, p. 11. c. 2. t. 4.

Graduatus.

ſimplices Graduati favorabiliores mandatariis, p. 31. c. 2. tom. 4.
Graduati & nominati in dubio præferendi, p. 33. n. 134. 135. t. 4.
ſimplices graduati præ mandatariis, p. 31. t. 5.
Graduati an nominatis ſacerdotibus præferuntur, p. 208. c. 1. t. 5.
Graduati ſunt ſocii, & ita unus pro omnibus agere cenſetur, p. 194. c. 2. t. 5.
an Graduatos & nominatos prævenire Papa poſſit, p. 213. c. 2. t. 5.
Ordinarii proviſio jus nominati & Graduati conſervat, p. 214. c. 1.
in Graduatorum proviſionibus graduati qualitas eſſentialis & neglecta vitiat, p. 216. c. 2. t. 5.
Beneficia ſemper conferri debent Graduatis, ſecundùm condecentiam ſtatus, p. 218. c. 2. t. 5.
Graduati quo caſu ſua diſpenſatione uti poſſunt, p. 219. c. 1. t. 5.
Graduatus nominatus & mandatarius requirere poſſunt intra ſex menſes & debent, p. 239. c. 1. & 2. t. 5.
Legatus an ſimplices Graduatos poſſit prævenire, p. 240. col. 1.
cui Graduato debeatur Beneficium, utrùm antiquiori, an diligentiori, ſi non graduato collatum ſit, p. 240. c. 2. tom. 5.
antiquitùs Beneficia conferebantur antiquiori Graduato, *ibidem.*
Graduatorum requiſitio jus in Beneficio tribuit, *ibid.*

Gradus.

de Graduum computatione civili & Canonica, p. 175. c. 2. t. 4.

Græcia

quibuſnam ſubdita, p. 6. c. 1. t. 4.
Græcorum, ambitio à quo primum, & quo tempore fuerit, excitata. p. *eadem.* t. 4.

Græcus.

Græcorum ſacerdotum conatus in adminiſtratione ſacramentorum ſolis Epiſcopis reſervatorum, ut confirmationis, p. 73. c. 2. t. 4.
in utraque Sicilia Græci imperaverunt uſque ad invaſionem Normannorum, p. 79. c. 1. t. 4.
de uſu Eccleſiæ Græcæ in Ordinatione Epiſcoporum, p. 79. c. 2. t. 4.
de Græcorum ac Ruſſianorum defectione à Sedis Apoſtolicæ devotione, p. 256. c. 1. t. 4.
Eccleſia Græca utrùm prior & potior Romana, p. 340. c. 2. t. 4.

Grands-iours.

de magnis (quos vocant) diebus privatorum dominorum, & de illorum ſuppreſſione propter vexationem, p. 215. c. 1. t. 4.

cur Græca [illegible] p. 343. c. 2. t. 4.
[illegible] c. 1. t. 4.
ſolo verbo [illegible]
quandonam [illegible] & pereat morte concedens [illegible] c. 2. t. 5.
an & quando à de [illegible] ſu appellari, [illegible] p. [illegible] 1. t. 5.
Grana ad dignitatem obtentam [illegible] p. 270. c. 2. t. 4.
quid de Gratiâ conditionali in duplicem eventum, p. 272. c. 2. t. 4.
Gratiæ dona [illegible] ſunt, p. 124. c. 2. p. 15. t. 4.
Gratia ſolo verbo perfecta eſt; quod in praxi tamen non admittitur, niſi ſcripto conſtet, p. 58. c. 1.
etiam in litigioſo, ibid.
etiam contra Cardinales, ibid. t. 5.
etiam in exempto Beneficio, p. 58. 59.
etiam in fœminis, ibid. t. 5.
iterùm an Gratia ſolo verbo perfecta, p. 117. t. 5.
Gratia verbo perficitur in Beneficiis, p. 223. c. 2. 224. c. 1. t. 4.
quando abſolutè Gratiæ expeditio Romæ denegatur, ibidem.
& quando eadem poſt obitum reſignantis extenditur, ibid. p. 264. 265. t. 5.
reſcripta Gratiæ nunquam retrotrahuntur in præjudicium tertii, p. 233. c. 2. t. 5.
diſcrimen inter Gratiæ & juſtitiæ reſcripta, ibid.

Gratianus.

partes ſuas intermiſcet favore Monachorum conſodalium ſuorum, p. 39. c. 1. t. 4.
defenſio Gratiani, ibid. c. 2.
abuſiva Gratiani converſio Commendarum temporalium in perpetuas, p. 49. c. 2.
per quem vendicatus ab hac Molin. impoſitione, ibid. tom. 4.

Gratificatio.

ubinam Gratificationi locus ſit, p. 203. c. 2. t. 4.

Gregorius

Magnus quo tempore in Pontificem aſſumptus, p. 7 c. 2. tom. 4.
modeſtia Gregorii IV. quanta fuerit, pag. 15. col. 1. tom. 4.
reſtitutio plenior verborum Gregorii Magni ad confirmandam univerſalitatis condemnationem, quo ſenſu accipienda, p. 23. c. 2. t. 4.
quod Gregorius Papa refelleret univerſalis [illegible] relatione ad Joannem Conſtantinopolitanum Epiſcopum, p. 24. t. 4.
Gregorius VII. Papa contra inveſtituras Imperatorum ſtatuens in Synodo generali, p. 46. c. 2. 47. c. 1. t. 4.
obſervatio ad Gregorium Pontificem, p. 50. c. 1.
de more Gregorii ſcribendi ad Imperatorem, vel Imperatricem [illegible] pro tempore, ibid. t. 4.
ad hiſt [illegible] creationis Pontificis Gregorii IX. p. 68. c. 1. t. 4.
de Gregorio VII. forte poſt expugnatam [illegible] Henrico IV. Imperatore Romano & liberatam ab [illegible] ne a [illegible] m S. Angeli, p. 13. c. 2.
quis fuerit eligendorum Abbatum modus primi Eccleſiæ temporibus ad eundem ipſum Gregorium VII. extra Galliam, ibid. & 164. t. 4.
Gregorius IV. abſentibus Imperatoribus à Clero, populoque Romano electus, p. 349. c. 1. t. 4.

S. Gregoire.

prophetie de S. Gregoire quelle, & comment accomplie, p. 433 t. 4.
il fait paix avec les Lombards [illegible] *la meme.*

Gregoire le Grand.

en quel temps fut Eveſque de Rome, p. 381.

Gubernator.

aliud Gubernator, aliud [illegible] opus, aliud Legatus, p. 41. c. 2. t. 4.

Guelphe.

[illegible] *quel* p. 4[illegible] 488. t. 4.

Guelf

Guelphorum & Gibellinorum diſſidia quid effecerint, p. 68. t. 4.

Guerre.

quelles ont eſté les Guerres des Papes ſelon l'Autheur, p. [illegible] tom. 4.

Gundrandus.

Clodovæi Magni filius Aurelius imperavit, p. 36. c. 1. t. 4.

H

Habits

exquis defendus aux Eveſques, p. 573. t. 4.

Hæreſis.

poſt damnatam in Concilio Hæreſim, eos qui in ea perſtare deprehendantur pœnis in Concilio latis ſubjici, p. 9. c. 2. t. 4.
an diſtinctio de damnata, vel non damnata Hæreſi hodie locum habeat, p. 54. c. 2. t. 4.
an ſchiſma ſine hæreſi, ibid.
Hæreſes perniciosiore fuiſſe Principibus quam Ordini ſacro, p. 685. c. 2. t. 4.

Hæreticus.

differentia inter Hæreticos & lapſos nondum condemnatos, p. 9. c. 2. t. 4.
de emendatione Hæreticorum & correctione antiquiori & nova ſecundùm Molinæum non approbanda, p. 26. c. 1. t. 4.
quis ſit Hæreticus, & quis dicendus hæreticus, p 54. c. 2. tom. 4.
Hæreticus eſt qui alicujus temporalis commodi, & maximè vanæ gloriæ, principatuſque ſui gratiâ falſas ac novas opiniones aut gignit, aut ſequitur, ibid.
nec Machumetes eſt Hæreticus, ibidem, t. 4.
ad ſidem Catholicam revertentes Hæretici ſunt recipiendi, p. 181. c. 2. t. 4.
quomodo procedendum per inquiſitores contra Hæreticos, p. 245 c. 1. t. 4.
notarii exercentes officium ante Clericatum, in inquiſitione pravitatis Hæreticæ, poſſunt eodem officio defungi; & quid requiratur ut fidem habeant in Franciâ, ibid.
filii Hæreticorum incapaces Beneficiorum obtinendorum, an & obtinentium, ibid.
an [illegible] prohibitiones habeant locum in regno, ibid.
in crimine Hæreſeos & læſæ majeſtatis eadem pœna militaris quæ viri, ibid.
[illegible] pœnâ filiorum lapſi, vel relapſi in Hæreſim, ibid.
[illegible] copi nominatim exprimendi in inquirendâ Hæreſi con[illegible] ipſo, ibid.
in [illegible] Hæreſis eſt fori ſecularis ſimul, & Eccleſiaſtici, ibidem.
H[illegible] contumaciam damnati bona nondum confiſcanda, p. 244. c. 1. t. 4.
qui [illegible] Hæreticus, [illegible] dubitat de fide p. 117. c. 1. t. 4.
H[illegible] occu[illegible] excommunicatus, quia actus [illegible] non eſt de foro hominum, p. 281. c. 1. t. 4.
adver[illegible] inquirendo quilibet admittendi, pag. 242. c. 1. t. 4.
an exc[illegible] ius propter contumaciam non reſpondendi ſuper Hæreſim, in excommunicatione permanens poſt annum [illegible] ndus ut Hæreticus, ibid.
[illegible] ndus relapſus Hæreticus, [illegible] ibid.
qui dicantur Hæretici probatur [illegible] authoritatibus, p. [illegible] t. 4.

Halex.

de [illegible] ma Halecum [illegible] ione eleemoſynæ præſtanda, p. 104 c. 1. t. 4.

Henry

Empereur d'[illegible]*agne quel* p. 381. t. 4.

Henricus V.

[illegible] p. 351. c. 1. t. 4.

Henricus hujus nominis Imperator V. Germanorum verò Rex VI. cuinam ſucceſſerit in Imperio, p. 76. c. 1. tom. 4.
Concordata Henrici VI. Angliæ, & Caroli VII. qualia fuerint habita, p. 360. c. 2. t. 4.

Herba.

omnis & ligna data ſunt hominibus & volatilibus & animantibus terræ ad eſcam, p. 8. c. 1. & 2. t. 4.
probatur ex ſcriptura ante diluvium homines, nec non animalia veſci ſolita ſolis Herbis & fructibus, pag. 8. tom. 5.

Heres.

inſtitutio Heredis facta ſub nomine [illegible] ibus ejuſdem nominis exiſtentibus, ſi non apparet de quo ſenſerit, non valet, p. 81. c. 1. t. 4.
Heredes propter ſuſpicionem hæreſis illorum quibus ſucceſſerunt, non debent bonis ſpoliari, p. 224. c. 1. & 2. tom. 4.
ubinam eſt electio Heredis, vel legatarii, pag. 253. c. 2. tom. 4.
de pluribus Heredibus uni ſuccedentibus patrono, ut de uno jure patronatus participantibus, p. 279. c. 1. t. 4.

Hermes

Impius quomodo depinxerit diabolum qui ſe fingebat in paſtorem, p. 63. c. 2. t. 4.
cenſura textus & libri Hermetis qui dicitur Paſtor, p. 66. c. 1. t. 4.

Heterodoxus.

ad firmandam prohibitionem legendi collegiis Heterodoxorum arreſta, p. 181. c. 1. t. 4.

Hibernia.

à quo Papæ facta tributaria & ſubjecta, p. 354. c. 2. t. 4.

Hieroboamitum,

ſive ſimoniacum crimen, quodnam ſit, p. 75. c. 1. t. 4.

D. Hieronymus

primus Ordinatus abſolutè, & abſque titulo Eccleſiaſtico, p. 17 c. 2. t. 4.
de Prælatione Hieronymi & Auguſtini, p. 29. c. 1.
de eadem materia, ſive de Cardinalatu Hieronymi. Refellitur illud quod vulò dicitur Divum Hieronymum fuiſſe Cardinalem, p. 29. c. 2. t. 4.
an S. Hieronymus fuerit Cardinalatûs purpurâ inſignitus, p. 44. c. 1. t. 4.
quo tempore S. Hieronymus Eccleſiam rexit & docuit, p. 342. t. 4.

Hieroſolyma.

quo tempore à Saladino fuerint occupatæ, pag. 106. c. 1. tom. 4.

Hieroſolymitanus.

hoſpitalarii Hieroſolymitani per ſuum Abbatem abſolvi poſſunt, p. 192. c. 1.
de Hoſpitaliis S. Joannis Hieroſolymitani, p. 224. t. 5.
Commendariæ & præceptoriæ S. Joannis Hieroſolymitani an ſint vera Beneficia, p. 295. c. 1. t. 4.
quæ ſint annalia tributa in certis regni Eccleſiis, militibus S. Joannis Hieroſolymitani ex fructibus vacationis primi anni, & quomodo appellentur, p. 295. c. 1.

Hilarius

Papa quid ſanxerit de pœnitentibus publicis, p. 10. c. 2.
confutantur hic quæ Molinæus perperam dixit de Hilario Papa, p. 10. c. 2. t. 4.

Hiſpalenſis.

Hiſpalenſe Concilium II. & per abbreviationem Spalenſe quo tempore celebratum, p. 46. c. 1. t. 4.

Hiſpanicus.

quo tempore Eccleſia Hiſpanica, & quomodo acceſſerit Romanæ, p. 351. c. 2. t. 4.

Hiſpania

regnum Hiſpaniæ non ſubeſſe imperio. p. 13. c. 2. t. 4.
Hiſpaniæ ſex provinciæ & multæ Metropo[illegible] 6[illegible] c. 1. t. 4.

Homicidium.

an Papa cum reo homicidii, vel fautore diſpenſare poſſit, p. 182. t. 4.

de Homic[illegible]
Hom[illegible] gaud[illegible]
ad Auth[illegible]
Et an de [illegible] tom. 4.
Homi[illegible] ma[illegible]ata, oomination[illegible] p. 71. c. 2. 73. c. 1. t. 5.

quænam debeat eſſe e[illegible] talis clauſulæ: *Conveniantur homines tali loco, & quidam alii*, p. 199. c. 1. t. 4.
quid Homo habeat cogitare ubi peccavit, p. 700. c. 1. tom. 4.
debet Homo regratiari Deo pro flagellis ſibi ab ipſo illatis, *ibidem.*
Homo non poteſt reddere Deo æquivalens, nec parentibus aut magiſtris; tamen recompenſandi ſunt in eo quod fieri poteſt, p. 701. c. 1. t. 4.
Homo naſcitur in peccato, & debet cogitare quanta Deus ſibi remiſit, p. 702. c. 2.
Homines beati quomodo antecellent Angelis in paradiſo, & quomodo habent in paradiſo duplicem glorificationem, p. 703. c. 2. n. 22. t. 4.

Honeſtas.

ex ſponſalibus conditionalibus pendente conditione, nullum oritur publicæ Honeſtatis impedimentum, p. 241. c. 1. t. 4.
impedimentum publicæ Honeſtatis non ubique admittendum, *ibidem.*

Honeſtus.

non eſt vitium reſignare in favorem digni vel Honeſti etiam conſanguinei, ſi tamen videtur bene adminiſtraturus, p. 32. c. 1. n. 124.
Honeſta cauſa prævalet, *ibid.* t. 4.
an huic regulæ poſſit derogari, *ibid.*
an à Legato, *ibid.* t. 5.

Honor

apud Juriſconſultos & Concilia pro adminiſtratione reipublicæ, p. 667. c. 1. t. 4.
Honor Superioris detur quandoque alicui, reſpectu amicorum, vel officii, p. 873. n. 10. t. 4.

Honoré II.

mort d'Honoré II, p. 476. t. 4.

Honorius III.

quo tempore ſedebat, p. 310. c. 1. t. 4. p. 381. t. 4.

Hoſpitalarius.

an Hoſpitalarii poſſint eſſe Abbates, p. 192. t. 4.
Hoſpitalarius quando poſſit eſſe laicus & conjugatus, p. 769. c. 1. n. 5. t. 4.
Hoſpitale ex quibus cognoſcitur religioſum [illegible] rophanum, *ibidem.*

Hoſpitale.

in Hoſpitalium adminiſtrationem & diſpoſitionem [illegible] ſcripta edicta regia, p. [illegible]1. c. [illegible]
Hoſpitalia præſumuntur laïcalia & laïcæ ad[illegible] miniſtrationis, [illegible]
remiſſio ad Conchylum de hoc tractantem, *ibid.*
an permutari poſſent Hoſpitalia & præſtimonia cum Beneficiis in titulum, & concluditur quod ſic, p. 256. c. 1. tom. 4.
quænam Hoſpitalia & præſtimonia permutari poſſint, vel non, cum Beneficiis titularis, *ibid.*
an Hoſpitalia poſſint permutari cum titularis Beneficiis, p. 273. c. 1. t. 4.
Hoſpitalia non ſunt Beneficia, nec in his locum habet devolutio, p. 278. [illegible] t. 4.
Hoſpitalium adminiſtratio quibus committenda, *ibid.*
Hoſpitalia quando veniant appellatione Beneficii, p. [illegible] c. 2. n. 9 t. 4.
Hoſpitalia prophana poteſt quilibet authoritate [illegible]a inſtruere, ibique Rectorem [illegible] gere, pag. 7[illegible] to[illegible] 4.
Ho[illegible]tale religioſum in quo diff[illegible]at à prophano [illegible] Hoſpitali, *ibidem.*

conſ... Hoſ...ale intra quod tempus debeat non eſt ſtatutum, p. 988. tom. 4.
Hoſ...le quando de... religioſum, vel prophanum, pag. 7 ... t. 4.
Beneficii appellatione an veniat quoque Hoſpitale, *ibid.*

Humanus.
Humanum genus regitur ... naturali, p. 1. col. 1. t. 4.
de ſenſu Humanoficta gradi... p. 307. c. 2. t. 4.

Humiliatus.
Humil... rum opiniones à Lucio III. damnatæ, pag. 181. tom. 4.
gladio ſæculari ſubjectæ, *ibid.* c. 2.
Humiliati à Clemente III. re melius diſcuſſa, abſoluti, & reſtituti, *ibidem.*

Huſſita.
quinam fuerint Huſſitæ, & eorum magiſter, pag. 523. col. 2. tom. 4.

Hypocrites
precurſeurs de l'Antechriſt, p. 502. 503. t. 4.

I

Jacob.
utrum mentitus fuerit Jacob dicendo ſe Eſaü, & utrùm peccaverit, p. 51. c. tom. 4.

Jacobus
qui dicebatur juſtus, ſtatim à Domini Paſſione Ordinatus eſt Epiſcopus Hieroſolymitanus à Petro, alio Jacobo & Joanne, p. 189. c. 2. t. 4.
Jacobus Hieroſolymæ fuit Epiſcopus, p. 684. c. 1. t. 4.

Janitrix.
quænam propriè vocentur Janitrices, p. 64. t. 4.

Idole.
par qui les Idoles furent oſtées, & en quel temps, p. 382. t. 4.

Idoneus.
quomodo quis idoneus probandus, & de idoneitate intrinſeca, vel extrinſeca præſumenda, vel non, pag. 116. col. 2. t. 4.

S. Jean.
Temple de S. Jean de Latran à Rome, ancien Preſbytere & demeure de l'Eveſque de Rome, p. 494. t. 4.

Jeanne.
de la Papeſſe Jeanne, p. 468. c. 2. t. 4.
Jean XXII. Pape comment s'eſtant ſoy-meſme, pag. 497. t. 4.

Jejunium.
omnibus Jejunandum & corpus ſuum caſtigandum, pag. 281. c. t. t. 4.
quare Jejunare non debeamus in diebus Dominicis, pag. 35. c. 2. num. 80. t. 4.

Jeroſolyma
unde vocata Elia, p. 16. c. 2. t. 4.

Jeruſalem.
droit de ce Royaume tranſporté, p. 486. t. 4.

Jeuneur.
Jean de Jeuneur de Moine fait Eveſque, p. 431. t. 4.
ſes vertus & ſes aumoſnes, ibidem. t. 4.
grandement loué pour ſa ... *& les Hiſtoriens*, ibid. c. 1. t. 4.
les Papes l'ont canonisé, & l'appellent ... Jean l'Aumônier, ibid. c. 2.

S. Ignace
Diſciple de ſaint Jean l'Evangeliſte Eveſque d'Antioche, p. 449. t. 4.

Ignatius
Antiochenus Martyr J... annis Evangeliſtæ diſcipulus, p. 28. tom. 4.

Ignorans.
differentia decreti Apoſtolici, vel ... ignorantes, p. ... c. 2. 4.
ſententia depoſitionis ligat ... ignorante, 235.

Ignorantia,
vel ſcientia ubi probanda, p. 2... c. 2. t. 4.

Ildebrand
Cardinal depuis Gregoire VII. quel? p. 472. c. 2. t. 4.

Illegitimus
Diſpenſatus ad Epiſcopatum ... diſpenſatus ad Presbyteratum, ... t. 4.

Illicitus.
danti pretium Illicitæ rei, ſtatim imputatur ... inde ſequitur, p. 159. t. 5.

Illiteratus.
Illiterati ut vitioſi à ſectis officiis repellendi, pag. 290. ... 5

Imago.
in Eccleſia quare ponendæ ſunt Imagines & figuræ pictæ, p. 733. c. n. 64. t. 4.
quare Græci utuntur Imaginibus in ea depictis tantum uſque ad umbicula, p. 733. c. 2. t. 4.
quare Imagines in Quadrageſima cooperiuntur, pag. 735. col. 2. tom. 4.

Immunitas.
Immunitatem Eccleſiæ violans incurrit Canonis pœnam; ad quam ſibi remittendam requiritur Epiſcopi diſpenſatio, p. 101. col. 2. t. 4.

Impeccabilis.
nemo in vita impeccabilis, p. 282. c. t. 4.

Impedimentum.
utrùm poſt conſummatum matrimonium probatio impedimenti dirimentis admittenda, p. 111. c. 2. t. 4.
propter Impedimentum ſufficit publicare in loco vici, p. 123. c. 1. n. 222. t. 5.
ſuperveniente Impedimento notorio, an proteſtandum, & quomodo, p. 208. c. 2. t. 4.
quandonam Impedimentum ſuperveniens excuſet, *ibid.* tom. 4.

Impedire.
Impedito in proſequendo intrà tempus legale, etiam ex minore parte, debet redintegrari totum tempus, p. 209. col. 2. t. 4.
de clauſula : *nonobſtante qualibet conſuetudine*, vel aliis per quæ præmiſſorum effectus poſſit impediri, *ibid.*

Imperator.
Imperatores à Conſtantino ad Tiberium ethnici electioni Pontificum numquam ſe immiſcuerunt, p. 6. col. 1. t. 4.
an quiſquis Rex in regno ſuo Imperator dicendus. pag. 13. col. 2. t. 4.
uſurpatio Imperatorum Arianorum in electione Paparum, p. 14. col. 2. t. 4.
ad hiſtoriam juris Imperatorum in electionibus Paparum, p. 15. c. 2. t. 4.
Imperatoris ordinandi ad dignitates Eccleſiaſticas etiam ad ſedem apoſtolicam divinum jus appellatur, pag. 18. col. 2. t. 4.
Imperator ſtatuit de electione ſummi Pontificis facienda ex rogatu ipſius, p. 19. c. 1. t. 4.
Imperatoris electio ad dignitates eccleſiaſticas ordinandi etiam ad ſedem Apoſtolicam divinum judicium appellatur, *ibidem.* t. 4.
ut Imperatores & Reges Italiæ de rebus Eccleſiaſticis Romæ ſanxerunt, p. 22. c. t. 4.
confutatio eorum qui aſſerunt nec conventibus Eccleſiaſticis i... tereſſe, nec de rebus Eccleſiæ ſtatuere poſſe Imperatores, an vera, p. 22. c. 2.
de recepto Legato Imperatoris, p. 22.
de Legato Imperatoris à Papa honorificentiſſime recepto, quamvis ab eo literas non deferret, p. 22. t. 4.
Imperatores Valerianus & Gallienus licet Ethnici, à quonam ſint ſanctiſſimi appellati, & cur, p. 36. c. t. t. 4.
de more ſcribendi ad Imperatorem vel Imperatricem pro tempore, p. 50. ... t. 4.
quo tempore Imperatores faciebant leges de perſonis & negotiis Eccleſiaſticis, & cui ... leſia obediebat, p. 56. col. 1. t. 4.
ad hiſtoriam electionis Imperatorum Germaniæ in perſona Friderici, Othonis, & poſtremum depoſitionis Othonis, p. 76. t. 4.
electio Romani Imperatoris facta in diſcordia, interim conciliandà per Papam, p. 268. c. 1. t. 4.

Rrrr iij

[illegible] an inſt[illegible], p. 145. t. 4.
[illegible] per Barbaros ext[illegible], p. 85. c. 1. t. 4.
Imperatorem depon[illegible] p. 95. c. [illegible] 6. t. 4.

Imperialis.

leges Imperiales an à Romanis Pontificibus ſervatæ, p. 8. 2. col. 1. t. 4.
judiciorum Imperialium executio quare differenda, [illegible] 82. c. 2. t. 4.

Imperium.

quod jus Imperii fuerit in electione Paparum, quando enatum, quo titulo an [illegible] an præſcriptione quæſitum, p. 13. c. t. 4.
jus Imperii in electione Paparum, quando enatum, quo titulo, an jure, an præſcriptione quæſitum, p. 14. c. 1. t. 4.
Imperii jus quid vocet Mornæus, p. 14. c. 2. t. 4.
à Græcis ad Germanos translatum, p. 75. t. 4.
utrùm Imperium ſit in Eccleſia, vel Eccleſia in Imperio, *ibid.* t. 4.
an ea quæ ſunt Imperii meri poſſint delegari, pag. 87. col. 1. t. 4.
an Imperium dependeat à Papa, & quomodo, p. 129.
quandonam Papæ de Imperio transferendo egerint, pag. 344. c. 2. t. 4.
ablato Francorum Regibus Imperio, quot ſecuta mala, p. 347. c. 2. t. 4.
jus eligendi Papam Imperio reſtitutum, *ibidem.*
an dependeat à Papa, *ibidem.*

Impetrari.

Impetrans à Papa vel Legato an habeat titulum, pag. 21. col. 1. tom. 4.
de uſu & formula interrogandi Impetrantes litteras regias gratiæ aut abſolutionis, an illas impetraverint, vel impetrari mandaverint, & an illis uti velint, pag. 73. col. 1. tom. 4.
Impetrans per obitum tenetur probare mortuum eſſe reſignantem infra 20. dies, p. 227. c. t. 1.
de duobus Impetrantibus uter præferri debeat, pag. 105. col. 1. tom. 4.
primus Impetrans præfertur poſterioribus niſi ſit in notabili culpa, & negligentia, p. 234. c. 1. t. 4.
de primo Impetrante gratiam ſub conditione, ad ſecundum impetrantem pure, vel prios pacificantem gratiam quod ſecundus præferendus ſit, p. 272. c. 1. t. 4.
Impetrans an poſſit impetrationi renuntiare, pag. 975. 976. col. 2. tom. 4.
ſi Papa non vult conferre Beneficium qualificato, vel mandatario, aut graduato jure devoluto, an Impetrans poſſit authoritate propria ingredi poſſeſſionem illius Beneficii, *ibid.*
quid ſi concurrit ſimul Impetrans tertius per obitum reſignantis, p. 9. c. 1. t. 5.
regula facta in favorem Impetrantis per obitum poſſeſſoris, *ibidem.* t. 5.
Impetrans per verum modum vacandi [illegible] præfertur Impetranti per [illegible], p. 16. c. 2. t. 5.
non valet Impetratio per incapacitatem poſt obitum, vel per reſignationem pacifici, *ibidem.*
idem ſi poſt impetrationem poſſeſſor ante citationem reſignavit, p. 117. t. 5.
Impetrans Beneficium viventis ſit pro ea vice inhabilis, p. 118. t. 5.
ſufficit Impetranti in genere capacem eſſe vacationis, ſed quoad bene[fi]cia expreſſa tacitus defectus facit obreptionem, p. 177. tom. 5.

Impotentia

effectualis contrahitur ad diſſolvendum matrimonium, p. 575. c. 1. t. 4.
de Impuberum deſpon[ſati]one, p. [illegible] c. 1. t. 4.

Imputatio.

[illegible] utationo [illegible] p. [illegible] 4.
de [illegible] ione legitimæ & [illegible] Ca[illegible] [illegible] t. 4.
de [illegible] quæ [illegible] Canon[illegible] 5.

Inaudi[tus].

contra Ina[illegible] t. 4.

Inca[ntatores].

quæ ſiunt per Incantatore[s] [illegible] tu fieri dicuntur, p. 58. c. 1. t. 4.
de damnatione Incantator[um] ad Au[illegible], *ibid.* c. 2. t. 4.

Incendium.

fervente Incendio, domus aliena etiam peritura dirui poteſt, p. 1[illegible] c. 2. n. 42. t. 4.

Incertitudo.

ab Incertitudine legati propter incertitudinem perſonæ concludi ad incertitudinem excommunicationis, p. 85. c. 2. t. 4.

Incompatibili[s].

ut à ſummo Pontifice obtineatur proviſio Incompatibilium Beneficiorum, p. 181. 182. t. 5.

Incompatibilitas.

Beneficiorum non ex eadem qualitate illorum ſed ex retinendi ubique impoſſibilitate & retinendi, p. 186. c. 2. t. 4.
de Incompatibilitate plurium dignitatum, vel perſonatuum in eiſdem, vel diverſis Eccleſiis, p. 119. t. 4.
Beneficia non vacant per incompatibilitatem, niſi à die pacificæ poſſeſſionis adeptæ, p. 140. c. 1. & 2. t. 4.
inconvenientia præventionum Papæ, p. 19. c. 1. t. 5.

Indagatio.

diſcrimen inter Indagationem occultam eredulitatis & famæ, & inquiſitionem ſolemnem, p. 116. c. 2. t. 4.

Indictio

in inſtrumentis apponi ſolita, p. 14. t. 4.
quid ſit Indictio ad Authores eadem re tractantes remiſſio, *ibidem.* t. 4.

Indignus.

Inquiſitio facienda de his qui promovent Indignos, p. 41. c. 1. t. 4.
Indignè conferens poſt trinam monitionem privatur jure conferendi, *ibid.* t. 4.

Induciæ.

an Induciæ legales poſſint mutari, vel coactari à judice ex cauſæ cognitione, p. 128. c. 2. t. 4.

Indulgentia.

undenam indulgentiarum originem ſumant Theologi, p. 48. c. 1. t. 4.
Indulgentiarum conceſſionis uſus Sedis Apoſtolicæ per varia tempora expoſitus, p. 43. c. 1. & 2.
de Indulgentiarum uſu Authoris judicium, *ibid.*

Indulgentia.

Capitulum, Sede vacante, Indulgentias confert, p. 14. c. 1. t. 4.

Indultum.

Indulta Cardinalium quæ, p. 37. c. 2. 38. n. 1. t.
in dictis Indultis excipiuntur reſignata in manu Papæ ſed non excipitur caſus quo ea reſignatio, etiam per hanc regulam, vel alias reſolvitur, p. 38. c. 1. 164. t. [illegible] tom. 4.
Indulta Cardinalium nec mandata, nec nominationes impediunt, nec habent locum in ſpectantibus ad Cardinales, jure devoluto, p. 43. c. 2. n. 201.
an excludant Papam in menſibus etiam reſervatis in Britannia & patriis obedientiæ, *ibid.*
an Legatus poſſit agere con[tra] In[dulta] Cardinalium, *ibid.* tom. 4.
Indulta poſt homologationem revocari non poſſunt, 106. c. 3. t. 5.
Indulta Cardinalium an cuilibet Ordinario concedantur, *ibid.* c. t.
Indult[um] quod ſit ſecu[lar]ia vel regularia [illegible] [illegible] alia, p. 54 [illegible] t. 4.
Indulta Cardinal[ium] [illegible] in Britannia, p. [illegible] 09.
[In]dulta Cardinalium [illegible] indigent [illegible] cationе, *ibid.*

Indulta Cardinalium an iis invitis, poſſint tertio communicari, p. 211. c. 2. t. 5.
Indultis Cardinalium an poſſit derogari, *ibid.* t. 5.
non ſola infamia juris & facti niſi ad dignitates inhabilitat, p. 329. t. 4.

Infallibilitas.

de Infallibilitate Papæ ac Eccleſiæ ad Authores & locos ab eis deſumptos remiſſio, p. 192. c. 1. t. 4.

Infamatus

presbyter legitimis teſtibus non valens approbari, Infamatus ſuſpendatur, p. 27. c. 1. t. 4.
cum clericus coràm judice eſt Infamatus, præfiget Epiſcopus certum tempus volentibus accuſare, *ibid.* t. 4.

Infamia.

unde Infamia irrogetur in judiciis, p. 128. c. 1. t. 4.

Infamis.

omnes Infames ab accuſatione repellendi, p. 31. t. 4.
an Infames habeantur teſtes quorum teſtimonium reprobatur, p. 124. c. 2. t. 4.
de Infamia juris & facti, *ibid.* t. 4.
quando Infamis compellendus ſe purgare, p. 190. 191. t. 4.
Infamis eſſe dicitur juris infamiâ qui eſt de ſimoniâ condemnatus, p. 955. 956. c. 1. t. 4.

Infeudatio.

de licita renovatione veteris Infeudationis ab Epiſcopo, abſque alia ſolemnitate, p. 149. c. 1. t. 4.

Infeudatus.

de decimis Eccleſiis Infeudatis à laïco conceſſis idem judicium quod de jure-patronatus laïcali, p. 239. c. 2. t. 4.
reſtrictio præcedentis ſententiæ in decimis Infeudatis, quando fit ſuppreſſio feudalitatis, *ibid.*

Infirmitas.

quando & quomodo præſumatur quis ex eadem Infirmitate deceſſiſſe, p. 13. c. 1.
ſed quid ſi conſtat infirmum intra 20. dies veneno, lapſu, gladio, vel alio caſu ſublatum, ita quòd non periit ex Infirmitate quâ tempore reſignationis laborabat, *ibid.* tom. 4.
ex peccatis ſæpe procedit, & eſt tanquàm medicina Dei gratia, *ibidem.*
idem ſi alio caſu obiit, ſi tamen erat omninò infra 20. dies, ex eadem Infirmitate moriturus, *ibid.*
de hoc peritis in arte medica ſtandum, *ibid.*
à quo die incipiant illi dies, *ibid.* t. 5.
Infirmitas quando deſideratur in regula de 20. diebus, p. 227. c. 1. & 2. t. 5.

Infirmus.

Fidelis Infirmus non advocet Judæum in infirmitate ad curationem morbi, p. 60. t. 4.

Infidelis.

utrum proles Infidelium in gradibus jure Pontificio prohibitis nata poſt converſionem legitima permaneat, p. 176. c. 2. t. 4.
Infideles in matrimonio, Conſtitutionibus Canonicis non arctantur, *ibid.*
Infideles converſi an retineant matrimonium contractum in caſu licito, ſecundùm jus veteris teſtamenti, licet eſſet prohibitum inter Fideles, *ibid.* t. 4.

Ingratus

eſſe non dicitur pauper qui facit id quod poteſt, vel ſi non poteſt re, ſaltem verbo, p. 701. c. 1. t. 4.

Inhibitio.

ſine cauſæ cognitione facta partem non aſtringit, p. 96. c. 1. t. 4.

Injuria.

de Injuria, & damno dato, p. 591. c. 1. t. 4.
de participatione Injuriæ ab eo qui patitur vicinum injuriam pati, nec illi ſuccurrit, p. 247. c. 1. t. 4.
Injuriam auferens, quamvis ex ea nihil lucretur, tenetur damnum reſarcire, atque etiam heres, ſi hereditas eſt ſolvendo, p. 250. c. 1. t. 4.

Innocentius.

vindicata condemnatio Innocentii II. in Concilio mulierum in communi viventium, p. 38. c. 2. t. 4.
Innocentius III. cur pacem facere voluerit cum Philippo Imperatore, p. 352. 353. t. 4.

Inquiſitio.

differentia inter Inquiſitionem ſolemnem & occultam indagationem credulitatis & famæ, p. 116. c. 1. t. 4.
cujus non intereſt, non admittendus ad Inquiſitionem, vel denunciationem, p. 179. c. 1. t. 4.
in Inquiſitione per executorem mandati facienda, an pars vocanda ſit, p. 272. c. 1. t. 4.
forma Inquiſitionis qua Epiſcopi aut collatores Ordinarii poſſunt facere in caſu ſuſpicionis celati cadaveris, p. 285. c. 1. t. 5.

Inquiſitor.

Epiſcopus & Sede vacante, Capituli Delegatus debent unicè requiri, ut rite procedant, p. 281. c. 1. t. 4.
de moderando ardore Inquiſitorum & eorum Officialium, p. 281. c. 2. t. 4.
de abutentibus miniſterio Inquiſitionis, puniendis, *ibid.*
Inquiſitores debent eſſe ætatis 40. annorum, pag. 865. 866. t. 4.

Inſanire.

Inſanientis animi præſumptiones, p. 224. c. 2. t. 5.

Inſerviens.

verbum *Inſerviens* notatur ad frequentiam inducendam actus cui conjungitur, p. 150. c. 1. t. 4.

Inſinuatio.

edictum Inſinuationum non ſervatur, niſi contra ſuſpectos fraudis, p. 35. c. 1. n. 144. t. 4.
decretum mandato appoſitum ſtatim poſt Inſinuationem mandati ligat, p. 234. c. 1. t. 4.
nota ad Inſinuationes, ſive notificationes expectativarum Ordinariis ipſu habendas, *ibid.*
Inſinuationum edictum quo caſu ſervandum, p. 201. c. 2. tom. 5.
Inſinuatio non iteranda ex mutatione Ordinariorum, p. 214. 215. t. 5.
de modo & forma Inſinuationis, p. 217. c. 1. t. 5.

Inſons.

Epiſcopus an alliget Inſontes, p. 116. t. 4.

Inſtallatio

quid propriè appelletur, p. 846. c. 1. t. 4.

Inſtantia.

de reſpondendo Inſtantiæ per aliam inſtantiam, p. 29. c. 1. tom. 4.

Inſtituere.

quinam ſint illi qui quandoque differunt Inſtituere præſentatum, & eundem aliquando admittere, p. 235. c. 2. tom. 4.
non poteſt quis Inſtitui in Beneficio Curato, quin habeat vigeſimum quintum annum inchoatum, licet promoveri poſſit intra annum ad ſacerdotium, *ibid.*
plenior expoſitio notæ præcedentis in conditione iſta neceſſaria ætatis 25. annorum, promovendorum ad parochiales Eccleſias, *ibidem.*

Inſtitutio

an ſit de jure divino, p. 714. c. 1. t. 4.
poteſtas omnis fuit à Deo Inſtituta, *ibid.*
quid, & quomodo poteſt triplex, pag. 846. c. 2. num. 10. tom. 4.
in quo collatio differat ab inſtitutione, *ibid.*
& in quo à confirmatione, num. 12.

Inſtitutus

ſcienter in beneficio vivens, deponendus eſt & etiam ex ignorantia, quia eſt ambitioſus, p. 143. t. 4.

Inſtrumentum.

Inſtrumenti verba, quantumcunque concepta fuerint in verbis præſentis, vel præteriti temporis, poteſt revocari, p. 12. c. 2. t. 4.
de illo qui ad ſuperiorem clam delata Inſtrumenta violavit & aperuit ſigillata, p. 84. c. 1. t. 4.
an qui ſurripuit Inſtrumenta, tanquam falſarius puniendus, *ibid.* t. 4.

qui vult Inſtrumentum arguere falſitatis, debet jurare quod non calumnioſè id faciat, *ibid.*
de fide Inſtrumeototum, p. 113. c. 1. t. 4.
quomodo edi debeant Inſtrumenta in judicio, p. 114. c. 1. tom 4.
indictio in Inſtrumentis apponi ſolebat, *ibid.*
quomodo detegenda & probanda falſitas Inſtrumenti, *ibidem.*
modus deprehendendæ falſitatis in veteribus Inſtrumentis, *ibidem.*
quomodo ſigillis Inſtrumento appoſitis credendum, *ibid.* tom. 4.
quot teſtes poſſint indicare vim Inſtrumenti, *ibid.* t. 4.
Inſtrumentum indeterminatè loquens & abſque cauſa expreſſa non obligat, p. 115. c. 1. t. 4.
an in prima, an in tertia perſona Inſtrumentum conficiatur nihil intereſt, p. 159. c. 1. t. 4.
comenta in Inſtrumendo perdito quomodo probentur per teſtes qui viderunt, legerunt & detinuerunt, p. 187. c. 2. t. 4.
an probatio permittenda per teſtes viſum, lectum & detentum, *ibidem.*
unde in Inſtrumentis poni debeat locus in quo peracta ſunt, p. 257. c. 2. t. 4.
poſt terminum elapſum poſſunt Inſtrumenta produci, p. 285. c. 1. t. 4.
ut poſt termioum poſſint produci Inſtrumenta, illud petendum à Judice, *ibid.*
Inſtrumentum referens non probat ſine relato, p. 147. c. 2. n. 402. t. 5.

Intercalaris.

de die Intercalari, & ut in anno biſſextili, duo dies pro uno reputantur, p. 193. c. 2. t. 4.
de duobus io anno biſſextili diebus reputandis, pro uno, an diviſim ſint accipiendi, *ibid.*

Intercarratus.

quod debitum Intercarratum ſit in inſtrumentum authenticum redactum, p. 110. c. 1. t. 4.

Interdictio.

de alienatione ab Interdictis habita poſt prolatam interdictionis ſententiam, p. 233. c. 2. t. 4.

Interdictorius.

de perpetuitate, vel temporalitate Interdictoriarum actionum, quoad agendum, vel excipiendum, pag. 106. c. 2. t. 4.

Interdictum.

Interdicta poſſeſſoria, vulg. *Les complaintes & reintegrandes*, & an intra eumdem annum agitanda, p. 30. c. 1. t. 4.
decreta de Interdictis leviter & indifferenter non ponendis expoſita, & decretis Curiæ confirmata, p. 118. c. 1. tom. 4.
an Interdictum, vel excommunicatio temporis conditionem recipiat, p. 130. c. 2.
an ab Interdicto ante ipſam excommunicationem lato valeat appellatio, *ibid.* t. 4.
notatur differentia Interdicti localis & perſonalis, ut & excommunicationis, p. 132. c. 1. t. 4.
an matrimonium contractum ante Interdictum valeat; nec-ne, p. 169. c. 2. t. 4.
an in generali excommunicatione, vel Interdicto comprehendantur Epiſcopi, p. 246. c. 1. t. 4.
unde poſſeſſoria Interdicta dicantur duplicia judicia, p. 266. c. 1. t. 4.
de Interdictis non leviter ponendis remiſſiones ad Pragmaticam Sanctionem, & ejus ſupplementa, p. 284. c. 1. tom. 4.

Interdictus.

quando & quomodo exempti poſſint admittere Interdictos in celebratione Officii divini, p. 246. c. 1. t. 4.
pœna exemptorum Interdictos celebrationi divinorum Officiorum admittentium, *ibid.*
quoſnam privilegiatus & exemptus admittere poſſit Officio temporis Interdicti celebrato, *ibid.*
privilegium admittendi familiares celebrationi Officii, tempore Interdicti quos includat, *ibid.*

Interlineari

ſcriptura ſuſpectum reddit inſtrumentum, p. 161. c. 1. t. 4.

Interpretatio

paſſiva quare non habeat locum in diſpenſitione jure communi damnata, & reprobata, p. 56. t. 5.

Interruptio.

an qui excipit de Interruptione, fateatur de præſcriptione, p. 122. c. 1. t. 4.
Interruptio quomplex & in quo valeat, p. 140. t. 5.
Interruptio naturalis prodeſt omnibus, civilis prodeſt tantum interrumpenti, p. 278. c. 1. t. 5.
debet fieri per actus civiles, 281.
Interruptionum multiplicationes, licet factæ ſint in favorem diverſarum perſonarum, denotant animum fraudandi, p. 278. c. 1. t. 5.

Intruſus

quot modis quis poſſit dici, p. 889. 890. t. 4.

Inaures.

Græcè quænam dicuntur, p. 64. c. 1. tom. 4.

Inveſtitura.

de Inveſtituris bonorum temporalium, nihil innovatum, nec de jure Principum Secularium, per Synodum Romanam: ſed de inveſtituris jurium ſpiritualium, p. 47 c. 1.
non obſtantibus uſurpationibus Imperatorum Romanorum, jus Inveſtiturarum in Gallia permanſit illæſum, *ibidem.*
de Inveſtituris remiſſio ad varios Authores & locos de illa materia tractantes, *ibid.* t. 4.
pacta conceſſioni feudali, ſive Inveſtituræ appoſita ſunt omnino ſervata, p. 118. c. 2. t. 4.
Henricus V. cedit Inveſtituris Eccleſiarum, p. 351. col. 1. tom. 4.
Inveſtituram recuſandi quæ ſit juſta cauſa, p. 845. c. 2. tom. 4.

S. Joannes.

Commendæ S. Joannis Hieroſolymitani an ſint Beneficia; pag. 59.
Joannes XXII. unde dictus fuerit ſimonism fugans; p. 256. c. 2. t. 4.
de contentione mendicitatis inter Joannem XXII. & Minoritas, p. 288. c. 2. t. 4.
Joannes ſine terra cognominatus quo tempore ſe Regem Angliæ coronare fecerit, p. 353. c. 1.
Quomodo Arturium occiderit, t. 4.
Joannes VIII. à vinculis Germanorum elapſus Trecis Synodo habitâ Ludovicum cognomine Balbum Francorum Regem & Imperatorem coronavit, p. 346. t. 4.
Joannes cognomento, *ſine terra* qualis, p. 98. c. 2.
ejus hiſtoria, & de illius controverſia contra Guidonem Pancirollum, *ibid.* t. 4.
B. Joannes Epheſi primæ Metropolis Aſiæ fuit Epiſcopus, p. 648. c. 1. t. 4.

Joſaphat

quels Juges eſtablit, p. 382. t. 4.

Iracundia.

inconſultus calor Iracundiæ, calumniæ vitio caret, p. 159. c. 1. t. 4.

Irregularis.

an ſit Irregularis qui mortem poſcit alienam, p. 52. c. 1. tom. 4.
an peccata latentia faciant homines Irregulares, p. 78. c. 2. t. 4.
diſpenſat ſolus Papa cum Irregulari, p. 796. c. 2. n. 21. tom. 4.

Irregularitas.

an Irregularitas oriatur ex declaratione precum & libellorum ad mortis pœnam infligendam inducentium, p. 53. c. 1. t. 4.
quænam tollatur per ingreſſum religionis, p. 182. c. 1. t. 4.
an ex proprio delicto exurgens tollatur, *ibid.*
quandonam ex mutilatione membrorum ſequatur, p. 245. c. 1. t. 4.

ZZ

ex quibus caſibus naſcitur Irregularitas in occiſione, vel mutilatione, p. 282. c. 2. t. 4.
Irregularitas, aut homicidium extinguit mandata, nominationes & quaſvis expectativas, p. 72. c. 2.
& ejus ad rem, non autem jus realiter quæſitum, *ibid.* tom. 5.

Irritare.

de clauſula Irritantis decreti tam in reſcriptis gratiæ quàm juſtitiæ, p. 206. c. 2. t. 5.

Iſaac.

an teſtamentum Iſaac valuerit, p. 51. c. 1. t. 4.

Iſidorus.

Iſidori Mercatoris & ejus Collationis Canonum & Conciliorum judicium, p. 34. 35. t. 4.

Iſraelitique.

le Gouvernement de la Republique Iſraelitique inſtitué de Dieu par le miniſtere de Moyſe, n'eſtoit point mixtionné, mais proprement royal, p. 417. t. 4.

Italia.

ab Odoacro Herulorum Rege quo tempore occupata & ab ejus nomine Odoacria nuncupata, p. 21.
Italiæ Reges & Imperatores quo tempore de rebus Eccleſiaſticis Romæ ſanxerunt, & Papæ paulatim leges eorum abrogare cœperunt, p. 52. t. 4.
quòd pax in Italia vix eſſe poſſit, & de illa pace quæ temporibus Molinæi Piſis ſancita eſt, p. 197. t. 4.
mala imputatio cladium Italiæ Summis Pontificibus facta à Molin. p. 68. c. 1. t. 4.
miſera carens Rege Italia, p. 335. c. 2. t. 4.

Jubilé

Papal quel, p. 494. c. 1.
Jubilé de Moyſe, *la même.*
Jubilé de Chriſt, *la même.*

Judæus.

mos Judæorum Dominicæ Crucis irridendæ, pag. 41. c. 1. tom. 4.
Rege edicente pro Judæis defendendis, an ſit ut quis appellet ab Epiſcopo aliter decernente, pag. 130. col. 1. tom. 4.
de edicto Philippi Auguſti Regis Francorum de Judæis è regno ſuo expellendis, *ibid.*
non licuit Judæis Chriſtiana habere mancipia etiam jure vetuſtiſſimo, *ibid.* t. 4.
ſumma hujuſce Capituli an deferendum appellationibus Judæorum à decretis præcipientibus mancipia ablegare Chriſtiana, *ibid.* t. 4.
an etiam Judæis confugientibus ad Eccleſiam danda ſecuritas, p. 157. t. 4.
de matrimonio Fidelis cum Judæa, an valeat, pag. 171. tom. 4.
Judæi baptiſati utrùm retineant bona ſua quæ habebant ante baptiſmum, p. 181. c. 1.
de iſta eadem materia remiſſio ad alios Molinæi locos, *ibidem.*
an Judæi collegialiter ſint capaces legatorum collegiatorum, *ibidem.*
nutrices Chriſtianæ infantes Judæorum nec extra, nec intra domum eorumdem nutrire debent, *ibid.*
ethnicorum teſtimonio Judæorum calamitates poſt Chriſtum trucidatum, ut erant vaticinia, p. 683. col. 2. tom. 4.
diſpenſat ſolus Papa ut arma portentur Judæis, pag. 797. c. 1. o. 32. t. 4.

Judex.

quod Judex dicatur quaſi jus dicens, & juriſdictio unde ſic dicatur, p. 52. t. 4.
Judex ſubſtitutus in locum demortui an agnoſcendus, p. 81. t. 4.
an licet judex habeat in conſcientia ſua aliud quàm conſtet per allegata, debeat judicare ſecundùm quod facta eſt fides ſibi in judicio, p. 85. c. 2. t. 4.
Officium Judicis ubicumque, pro actione proponitur, p. 90. c. 1. t. 4.
an Judex ordinarius poſſit eſſe arbiter, nec-ne, p. 97. c. & quis ſelectus, *ibid.* t. 4.
an liceat à facie Judicis appellare, ut interroganti non reſpondeatur, p. 102. c. 1. t. 4.
Judex non recuſandus ex ſecretis cauſæ revelatis ab altera parte, p. 112. c. 2.
an Judicare debeat ex conſcientia, vel ſecundùm allegata & probata, p. 113. c. 1. t. 4.
an Judex Ordinarius poſſit eſſe arbiter, p. 116.
de iſta quæſtione ad locos & Authores remiſſio, *ibidem,* tom. 4.
non debent committi Judices ultrà duas diætas domicilii partium, p. 122. c. 1. t. 4.
Judex ubinam male judicantis pœnas incurrat, p. 124. c. 1. t. 4.
ab uno ex Judicibus, aliis præſentibus, & mandantibus, ſententiæ facta pronunciatio tantùm valet; ac ſi ab omnibus eſſet facta, *ibid.* c. 2.
quomodo diverſæ ſententiæ diverſorum Judicum de eadem materia ad concordiam revocandæ, p. 128. c. 1.
quid definiendum ubi paria & æqualia Judicum ſuffragia ſunt ſive in civili, ſive in criminali cauſa, *ibid.* t. 4.
Judex *à quo* an poſſit cognoſcere de appellatione interpoſita, licet cognoſcere poſſit an ſua ſit juriſdictio, p. 132. c. 1.
intra quem gradum conſanguinitatis alterutrius partis Judex poſſit recuſari, *ibid.* c. 2. t. 4.
an Judex Eccleſiaſticus de matrimonio cognoſcere poſſit, & de dote acceſſoriâ cognoſcere, & aliis acceſſoriis quæ temporalitatem reſpiciant, p. 177. c. 1.
de hac materia ad Authores remiſſio, *ibid.* t. 4.
probationes factæ coram Judice incompetenti, plerumque valent coràm non competenti, p. 178. c. 2. t. 4.
Judex non repellitur, quamvis criminoſus, nec recuſatur ex eo, p. 179. c. 1. t. 4.
Judex Eccleſiaſticus an poſſit pœnam exilii pronunciare, p. 179. c. 2. t. 4.
in eam materiam ad Authores eandem tractantes remiſſio, *ibidem.*
probatur arreſto Senatus Pariſienſis judicem Eccleſiaſticum de crimine convictum condemnare poſſe in id quod ex diœceſi exeat, & ſuæ ſe addicat, *ibid.*
an judices Eccleſiaſtici poſſint extrà prætoria malefactorum capturam facere, & an habeant territorium, p. 217, c. 1. t. 4.
in cauſa civili non poteſt Judex jubere alterutram partem coràm ſe perſonaliter comparere, p. 219. c. 1. t. 4.
quandonam in cauſa civili Judex poſſit cogere partem comparere perſonaliter, *ibid.*
Judex ſuperior non poteſt cognoſcere de principali, omiſſo appellationis articulo, p. 220. c. 1. t. 4.
Judex laïcus & de veritate juramenti, & de validitate cognoſcere poteſt, p. 223. c. 1. t. 4.
Judex laicus & ſecularis in ſpiritualibus cognoſcit de facto, an ſit matrimonium, vel non, *ibid.*
neceſſitas impoſita Iudicibus decernendi ſub pœna excommunicationis, reprobata, p. 213. c. 1. t. 4.
quandonam Iudex à quo appellatur, reaſſumere poſſit partes ſuas, p. 225. c. 2. t. 4.
de officio & poteſtate Iudicis delegati, pag. 262. col. 2. tom. 4.
de Officio & poteſtate Iudicis ordinarii, p. 262. c. 2. & 263. c. 1. t. 4.
Iudicis miniſterium vel exercicium delegari poteſt, non nudum miniſterium, *ibid.*
in Gallia executor Apoſtolicus an poſſit ſibi aſſumere partes judicis, *ibid.*
in quibus actibus Iudex poſſit de nocte procedere, p. 934, c. 1. & 2. t. 4.
Iudex in ſententiis ferendis inniti ſolet pluribus juribus, p. 969. c. 2. t. 4.
Iudices Eccleſiaſtici ſemper tenentur legibus regni, ſed hodie non agitur petitorio coram eis, ubi lis terminata eſt ſuper poſſeſſorio, p. 580. c. 1. t. 5.

Iudices Eccleſiaſtici tenentur ſervare leges regni, & abuſum committunt quoties eas non ſervant, p. 220. c. 1. tom. 5.
Gradus requiritur in Judice, tempore proviſionis, p. 220.
Iudices Eccleſiaſtici juriſdictionem ſuam exercent in regno ſub authoritate Regis à quo illius exercitium mutuantur, & ſic teneutur legibus regni, p. 241. c. 1. t. 5.

Judicare.

quid ſignificet verbum, *Judicare*, vel in ultima voluntate relinquere, p. 237. c. 1. t. 4.

Judicatus.

an res judicata pro veritate haberi debeat, p. 78. c. 1. t. 4.
res Iudicata individua poteſt pro parte tenere, & pro parte non tenere, p. 251. c. 2. t. 4.
exceptio rei Iudicatæ non obeſt, licet ad idem; ſed ex cauſa de novo ſupervenia ſit quæſtio, p. 151. c. 2. n. 434. tom. 5.

Judicialis.

de differentia præceptorum Iudicialium, Moralium, & Ceremonialium, p. 107.
de differentia horum præceptorum remiſſio ad alium Molinæi locum, *ibid.* t. 4.

Judiciarius.

non ſervanda forma Iudiciariæ Ordinis ubi notoria privatio Beneficii, p. 178. c. 2.
Reſtituendus Ordo judiciarius ob non ſervatam regulam, tom. 4.

Judicium

divinum in electionibus quid, & quòd excludat Imperatoris ſuffragium, p. 19. c. 1. t. 4.
an liceat Iudici vendere juſtum judicium, p. 34. t. 4.
in Iudiciis nemo ſuo ſenſu, ſed authoritate Canonum ducatur, p. 69. c. 1. & 2. t. 4.
an valeat in Iudicio quod fit in hora nocturna, p. 82. c. 2. tom. 4.
in Pontificiis Iudiciis ordo juris ſervandus, & plerumque vigor æquitatis, p. 127. c. 1. t. 4.
an ſubeundo Iudicium, delatoriis exceptionibus renuncietur, *ibid.*
exceptio rei Iudicatæ perpetua & peremptoria eſt; ſed debet opponi, *ibidem.*
an ſolemnitates Iudiciorum arbitrariæ, vel neceſſariò exequendæ, p. 244. c. 1. t. 4.

Julien

l'Apoſtat où commença de prendre le titre d'Empereur, p. 372. 373. t. 4.

Juramentum

metu extortum an debeat ſervari, vel matrimonium inde promiſſum, p. 51. c. 1.
qui hominem ad Juramentum provocat & ſcit eum falſum Iuraturum eſſe, vincere dicitur homicidam, *ibid.* t. 4.
an Clericos coràm laïcis Iuramentum præſtare conveniat, *ibidem.*
de juramento Epiſcoporum Summis Pontificibus præſtitu & de Epiſcopis à Clericis id exigentibus, *ibid.* t. 4.
Iuramentum pro unitate & pro pace notatur, p. 74. c. 2. tom. 4.
an tantùm ſecundum materiam ſubjectam debeat intelligi, p. 97. c. 2. t. 4.
an plus addat ſtipulationi, *ibid.* t. 4.
caſus in quibus Iuramento non obſtante, admittitur probatio per teſtes, p. 102. c. 1. t. 4.
diſcrepantes leges & Conſtitutiones de Iuramento Clericorum in judicio faciendo, vel non faciendo, p. 102. c. 2.
de Juramento calumniæ à Clericis præſtando nec ne, ad hiſtoriam temporis, *ibid.* t. 4.
quomodo nomen Dei in Iuramento aſſumendum, p. 103. c. 1. t. 4.
conciliatio diſcrepantium Legum, & Conſtitutionum circà Iuramentum Clericorum, *ibid.* t. 4.
de vi & authoritate Iuramenti appoſiti ſtatuto, vel contractui, p. 209. t. 4.
ubi juratum eſt primò & ſecundò, quandonam ſit ſervandum Iuramentum, *ibidem.*
ubi actus dependet à merâ facultate jurantis, factum contra primum Iuramentum non valet, *ibid.*
licet ſuper poſitionibus interrogato reſpondere, & confeſſo etiam cum Iuramento ſe retractare in inſtanti, abſque perjurio, *ibidem.*
de Juramento Epiſcoporum Sedi Apoſtolicæ præſtito, ut & Principibus fidelibus, p. 27. c. 1. t. 4.
de Juramento ſolvendarum uſurarum relaxando à debitoribus per creditores, p. 116. c. 2. t. 4.
quid ſit relaxatio, vel remiſſio Juramenti ſolvendarum uſurarum, & an fieri poſſit debitoribus per creditores, *ibidem.* t. 4.
ubicunque fit per creditores obligatio ſubeundarum uſurarum, ipſa tollitur, *ibid.* t. 4.
de poteſtate remittendorum Juramentorum, vel ordinaria, vel delegata, *ibidem.*
Juramenti Epiſcopi Sedi Apoſtolicæ præſtiti in perſonâ ſummi Pontificis antiquiſſimus uſus aperitur, pag. 117. c. 1. tom. 4.
veſtigium ejus apud Surium in Bonifacio Moguntinenſi, *ibidem.*
de Juramento ab Epiſcopis præſtari ſolito ſummis Pontificibus, *ibidem.* t. 4.
de Jurejurando ab Epiſcopis ſummis Pontificibus præſtando remiſſio ad Authores, *ibid.*
de Jurejurando Clericorum inferiorum ſuperioribus præſtando, *ibid.* t. 4.
an cum eo qui tenetur ſolvere per Juramentum, poſſit compenſari, p. 118. t. 4.
Juramentum ſervandum niſi vergat in interitum ſalutis æternæ, vel etiam temporalis vitæ, *ibidem.*
an Juramentum fidelitatis ſit de ſubſtantia illius, vel non, p. 118. c. 2. t. 4.
novo domino, ſive titulo particulari, ſive univerſali accedente, iterandum à vaſallo fidelitatis Juramentum, *ibidem.* t. 4.
an qui jurat per quemcumque metum, abſolvendus à Juramento, *ibidem.* t. 4.
relaxatur Juramentum ubi enormem læſionem infert; p. 119. 120. c. 1. t. 4.
difficultas exequendi Juramenti excuſat à perjurio, ſi non ſervetur, *ibid.*
in Juramento excipienda ſemper authoritas Superioris & majoris, *ibid.* col. 2. t. 4.
Juramentum nubendi cum muliere, ſolvitur ob fornicationem vel deformitatem præcedenti tempore occultam, & de novo manifeſtatam, p. 120. [illegible] t.
conditiones ſubintellectæ in Juramentis, ut ea: *Si placet Papa.* *ibid.*
Juramentum, vel pactum de non accuſando propter crimen præteritum, valet, non ob futurum, *ibidem.*
an ex cauſa neceſſaria licitè Juretur etiam per Religioſos, p. 120. c. 1. t. 4.
quando liceat religioſis perſonis jurare, *ibid.* t. 4.
quomodo Jurandum ſit præſcribitur, *ibid.*
an liceat Jurare per creaturam, aut per Creatorem, *ibid.* tom. 4.
quomodo jurandum ut ſit juſtum Juramentum, *ibid.* c. 2.
Juramentum contra utilitatem Eccleſiæ præſtitum non tenet, ſed contra perſonam Eccleſiaſticam, *ibid.*
Juramentum perſonale, nec heredes complectitur, nec cauſam habentes, p. 120. col. 2. t. 4.
Juramenta vergentia in diſpendium ſalutis æternæ non ſervanda, p. 121. c. 1. t. 4.
Juramentum à Canonicis de rebus ad Epiſcopatum pertinentibus, ſede vacante factum omnino non ſervandum, *ibid.* t. 4.
utrùm alienatio rei dotalis vergat in diſpendium publicum, nec ne, & inde Juramentum factum valeat, *ibid.* t. 4.
Rex, nonobſtante Juramento de alienatis non revocandis, an teneatur alienationes à ſe factas revocare ob religionem ſacramenti ſua in auguratione facti, *ibid.* t. 4.
Juramentum de ſervandis ſtatutis Eccleſiæ non extenditur

ad ea quæ poſteà facta ſunt, *ibid.* t. 5.
recuſans Juramentum habetur ut ſuſpectus, pag. 121. col. 2. tom. 4.
honeſtæ perſonæ Juramento quandoque deferendum, p. 158. col. 1. t. 4.
Juramentum fidelitatis an poſſit præſtari per procuratorem, p. 188. c. 2. t. 4.
an contractui Juramentum additum aliquid inferat firmitatis, p. 218 c. 2. t. 4.
Molinæus cenſuræ Inquiſitionis ſubmiſſus quòd dixerit Juramentum nihil addere firmitatis contractui, *ibidem*, & col. 2. tom. 4.
de Juramento in animas conventuum, & quòd unus deputari debeat qui juret, p. 222. c. 1. t. 2.
Juramentum non obligàt ad illicita, & confirmatio privilegiorum intelligitur de licitis, *ibid.*
Judex laicus de veritate Juramenti, & de validitate cognoſcere poteſt, p. 223. c. 1. t. 4.
praxis & uſus Juramenti ad decidenda dubia, pag 252. col. 2. tom. 4.
quando poſſit verificari Juramentum in caſu ficto, pag. 1004. 1005. t. 4.

Jurare.

an Epiſcopi debeant, vel cogantur Jurare, p. 27 t. 4.
Jurare per metum coacto quòd reſignaret, ſubvenitur, etiamſi poſtea voluntariè reſignaverit, p. 95. c. 2. t. 4.
de in litem Jurando, & quando ei locus ſit, pag. 96. col. 1. tom. 4.
an Jurare teneatur qui probavit, etiam contractu edito, p. 110. c. 1. t. 4.
an præſtatio Juramenti ſit ſufficiens probatio rei conteſtatæ, *ibidem*. t. 4.

Juriſdictio.

an omnis Juriſdictio ſit penès Principes ſeculares, p. 282. c. 1. & 2.
Epiſcopalis Juriſdictio in Clericos, *ibidem*. t. 4.
Juriſdictionem omnem eſſe penès Principes ſeculares, p. 31. c. 1. & 2. t. 4.
cùm Juriſdictio duobus mandatur, quis illam habeat an primus, an ſecundus, p. 71. c. 1.
cùm ſeparatim committitur, nulla diſtinctione temporis habita, nullus habet, *ibidem*. t. 4.
Juriſdictio, quando & quomodo rogari poſſit, p. 73. t. 4
ubi expiravit Juriſdictio, an ſit expectandus contumax non rediens ſub finem termini delegatæ Juriſdictionis, p. 82 c. 1. t. 4.
de Juriſdictione voluntaria, vel contentioſa extrà terminos exercenda, p. 84. 85. c. 2. t. 4.
de prorogatione Juriſdictionis, & quomodo facienda, p. 85. c. 1. t. 4.
quænam ſint de lege Juriſdictionis, & quænam de lege Diœceſana, 89.
Juriſdictionis & legis Diœceſanæ definitio, *ibid.* c. 2.
differentia inter legem diœceſanam & legem Juriſdictionis, *ibidem*.
dividitur lex Diœceſana in ea quæ ſunt ordinis, & ea quæ ſunt Juriſdictionis, *ibid.* t. 4.
tractatio eorum quæ ſunt Juriſdictionis Diœceſanæ remittitur ad Authores & locos de illa tractantes, *ibid.* t. 4.
ubi de non declinanda Juriſdictione agitur, non eſt locus pœnitentiæ, p. 97. c. 2. t. 4.
de vetita multiplicatione gradium Juriſdictionis, p. 99. c 2.
de illa eadem materia multiplicationis graduum Juriſdictionis, remiſſio ad Authores de illa tractantes, p. 100. col. t. 4.
utrùm Juriſdictio pluribus hæredibus competens poſſit pluribus committi exercentibus ſeparatim, *ibidem*. t. 4.
an Juriſdictio præveniatur per ſolam reſcripti oblationem, p. 132. c. 2. t. 4.
Eccleſiaſticæ Juriſdictionis & Regiæ diſcrimen, pag. 194. col. 2. t. 4.
de Præpoſitorum & Baillivorum Juriſdictione, & ejuſdem accretione, *ibidem*.
differentia inter Juriſdictionem ordinariam & delegatam, & quòd prior ſit favorabilis, ſecunda odioſa, p. 199. c. 1. t. 4.
quandonam conſenſus partium vel mutationem ſedis faciat, p. 202. c. 2. t. 4.
an de conſenſu Ordinarii, vel partium poſſit Juriſdictio extrà provinciam exerceri, p. 217. c. 1.
conſenſus partium non poteſt prorogare Juriſdictionem, p. 220. c. 1. t. 4.
non ſunt multiplicandi ad libitum gradus Juriſdictionum, ſive à laïcis, ſive ab Eccleſiaſticis dominis, p. 241. c. 1. tom. 4.
quid faciendum quando in propriâ diœceſi non poteſt exerceri Juriſdictio, p. 265. c. 1. t. 4.
quinam dicendi ſubditi in Juriſdictione exercenda, p. 265. c. 1. t. 4.
Juriſdictionis ſecularis & regiæ exercitium non ſubeſt regulis Conſtitutionis Pontificiæ, *ibidem*. t. 4.
de hoc declarationes Sacræ Facultatis Theologiæ Pariſienſis, p. 265. c. 2.

Jus

naturale hoc eſt divinum in quo conſiſtat, & contineatur, p. 1. t. 4.
quotuplex ſit, *ibid.* c. 2.
expoſitio præcepti Juris, ut quiſque alii faciat quod ſibi fieri velit, pag. 2.
Jus ſcriptum quid ſit, *ibid.* c. 2. t. 4.
Jus ad rem quod minus eſt jure in re, licet re ſolubili, impedit præventiones Papæ, vel legati, eaſque nullas & ſubreptitias reddit, p. 24. c 1. t. 4.
etiam Jus pendens impedit & ſubreptitiam reddit collationem Papæ, p. 24. 25. t. 5.
imo Jus ad rem, *ibidem*.
plus Juris habet Epiſcopus in inſtitutione, quàm patronus in præſentatione, p. 25. c. 1.
tituli de Jure novo & poſitivo, p. 25. c. 1.
adminiſtrationes ſunt de Jure poſitivo-divino, *ibid.*
error Juris quandonam excuſet, p. 57. c. 2 t. 4.
de præcepto Juris nat. *alteri ne feceris, quod tibi fieri nolis*, p. 68. t. 4.
an Jus ad rem extinguitur per homicidium & irregularitatem, non autem jus realiter quæſitum, p. 71. c. 2. 72. c. 1. t. 5.
magnam Juris diverſitatem parit modica facti diverſitas, p. 92. t. 5.
quæ differentia Juris Canonici & civilis, in eo quod de primo judex Ordinarius poſſit eſſe arbiter, de ſecundo non poſſit, p. 97. c. 1. t. 4.
circumſtantia modica Jus variat, p. 108. c. 2. t. 4.
in notoriis & manifeſtis Juris an poſſit omitti ordo, p. 19. c. 2. t. 4.
in quibus publicitas Juris & publicitas facti differant, & de utriuſque neceſſitate, p. 123. c. 1. t. 4.
laus Juris Civilis, p. 152. c. 1. & 2. t. 5.
Jus novum per conſtitutionem Regium editur, p 160. c. 1. tom. 4.
conformitas & auxilium mutuum Juris civilis & Canonici expoſitum, p. 187. c. 1. t. 4.
de iſta eadem materia remiſſio ad alios locos, *ibid.*
de Jure civili Pariſiis legendo, nec-ne, p. 189. c. 2. t. 4.
an id petente Rege indulgendum, *ibid.*
ſtatutum Ius commune concernens non eſt facti, ſed juris, p. 198. c. 2. t. 4.
reditus ad Ius commune favorabilis, & ideò reſtringenda vacatio in Curia, p. 228. c. 1. t. 4.
Iura regia diverſis legibus regulantur, p. 234. c. 1. t. 5.
divinum Ius & morale eſt immutabile, p. 256. c. 2. t. 4.
fictio Iuris eſt de certo, præſumptio de incerto, p. 265. c. 1. t. 4.
de differentiis fictionis & præſumptionis ad Authores remiſſio, *ibid.*
Ius divinum propriè ſumptum eſt quod in lege ac in Evangelio continetur, p. 717. c. 2. n. 34. t. 4.
in poſſeſſione Iuris conferendi, eligendi, vel præſentandi, quando quis dicatur eſſe, p. 606. n. 2. t. 4.

Sſſſ ij

eligendi Ius ſi dubitetur an quis habeat, an ſufficiat probare quòd vocem in Capitulo dederit, pag. 807. c. 1. t. 4.
quare non ſufficit habere jus ad rem, p. 287. c. 1. t. 5.

Iusjurandum.

intereſſe quod ſurgit ex maleficio probatur per Iusjurandum, p. 96. c. 1. t. 4.

Iuspatronatus

cui competat, & quomodo, p. 20. c. 1. n. 47. t. 4.
ſumma de Iure-patronatus in praxi, p. 20. col. 1. & 2. tom. 4.
an fundatio & erectio Iuris-patronatus facta per Ordinarium ſit à Papâ confirmanda, *ibid.* t. 4.
Ius-patronatus eſt ſervitus juris conſerendi, p. 22. col. 1. n. 61. t. 4.
natura Iuris patronatus an ſit ſpiritualis, an verò temporalis, p. 47. c. 2. t. 4.
an præſcriptione acquiratur Ius-patronatus, pag. 75. col. 2.
de Beneficiis Iuris-patronatus laïcalis vacantibus in Curia, an Papa ea conferre poſſit abſque derogatione juris-patronatus, p. 75. c. 2. t. 4.
Ius-patronatus non eſt ſpirituale, ſed ſpirituali annexum, p. 98. c. 1. t. 4.
Ius-patronatus rei pignoratæ inhærens non tranſit in ipſum creditorem hypothecarium rei pignoratæ & patronalis, p. 127. c. 1.
in Pontificiis judiciis ordo Iuris ſervandus, & pleſumque vigor æquitatis, *ibid.* t. 4.
an Epiſcopus, vel alius Collator poſſit conferre liberè Beneficium Iuris patronatus ipſimet patrono dubitatur, p. 143. c. 1. t. 4.
de Iure-patronatus, p. 162. 163. t. 4.
Ius patronatus non exceptum tranſit cum univerſitate fundi, *ibid.*
de hac materia remiſſio ad Authores, *ibid.*
lite mota de Iure-patronatus ſuſpenditur præſentatio ab utroque patrono litigante facienda, *ibid.* t. 4.
de ſequeſtratione Iuris-patronatus regia, pendente lite, ſecundùm conſuetudinem Normanniæ, *ibid.* t. 4.
Beneficia Iuris-patronatus laïcorum non vacant in Curia, nec etiam juris-patronatus Eccleſiaſtici, p. 227. c. 2. tom. 4.
uſus & praxis in Curia Beneficiorum Iuris-patronatus tum laïci, tum Eccleſiaſtici, *ibid.*
Iuris patronatus ſive laïci ſive Eccleſiaſtici Beneficia non ſubeſſe reſervationibus, *ibid.*
probatur variis decretis magni Concilii Beneficia Iuris-patronatus, ſive etiam Eccleſiaſtici non ſubeſſe reſervationi regulæ de menſibus, & alternativis, p. 228. c. 1. tom. 4.
de Iure-patronatus, p. 239. c. 2. t. 4.
Ius-patronatus an ex donatione poſt conſecrationem acquiratur donanti, p. 760. c. 1. & 2. t. 4.
dotans Eccleſiam ex neceſſitate non ſibi acquirit Ius patronatûs, *ibidem.*
judex ſecularis quomodo poteſt cognoſcere de quæſtione Iuris-patronatus, p. 772. t. 4.
Ius-patronatus quando præponderetur circa patronum clericum, non laïcum, vel contra, p. 894. c. 1. t. 4.
clauſula generali *ſi etiam fiat mentio de Iure-patronatus laïci,* non derogatur juri-patronatus principis, p. 895. c. 1. & t. 4.
Papa ſi ex certa ejus ſcientia concedat Beneficium quod eſt Iuris-patronatus laïci, tollit jus-patronatus & certa ſcientia probatur per teſtes, p. 895. c. 1. t. 4.
reſervationes non includunt Beneficia de patronatu Iuris-patronatûs laïci, *ibidem.*
Iuris-patronatus Beneficia ſpectantia ad laïcos quando Papa confert, non facta expreſſione dicti juris, *ibid.*
Iuri-patronatus acquiſito ex privilegio poteſt Papa derogare, *ibidem.*
Ius-patronatus laïcum ad Eccleſiam perveniens an mutet naturam, p. 388. c. 1. t. 5.
de clauſulâ derogante Iuri-patronatus laïcorum, p. 390. c. 2. t. 5.

Iuſtitia.

utile præceptum Auguſtini ad Iuſtitiam ſervandam, p. 31. c. 1. t. 4.

Iuſtinianæa

prima unde nata, & Metropolis facta, p. 13. c. 1. t. 4.
qua authoritate prima Iuſtinianæa facta Metropolis, *ibid.* tom. 4.

Iuſtinianus.

Iuſtiniani Imperatoris novellæ Conſtitutiones de rebus Eccleſiæ non permutandis, vel dividendis, & aliorum principum ac Summorum Pontificum, p. 138. col. 2. tom. 4.
Iuſtiniani Magni leges & prædeceſſorum ſuorum Chriſtianorum Imperatorum legitimæ, 309. t. 4.
Patria Iuſtiniani, p. 345. t. 4.

Iuſtinus

Imperator Orthodoxus poſt multas diſſenſiones Paulum Preſbyterum Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ in Antiochenum elegit Epiſcopum, p. 44. c. 1. t. 4.

Iuvenis.

monitum ad Iuvenes matrimonio conjungendos, p. 48. c. 1. t. 4.

L

Læſio

quando dicatur ultrà dimidiam juſti pretii partem, p. 146. col. 1.
utrùm tranſactio reſcindatur ob Læſionem ultrà dimidiam, *ibidem.* t. 4.

Laicus.

de Laïco primitùs ad Archiepiſcopatum promoto, p. 12. c. 1. t. 4.
an Laïci conciliis inter eſſe poſſint, & quibus, pag. 22. c. 2. t. 4.
quid ſit Laïca communio, p. 67. c. 2. t. 4.
Laïcus poteſt eſſe procurator ad acceptandum, vel reſignandum in genere, ſed non ad eligendam perſonam incertam, pag. 146.
Laïcus non poteſt Eccleſiam concedere religioſæ domui, Epiſcopo inconſulto, p. 162. c. 2. t. 4.
an patronus Laïcus poſſit cedere jus-patronatus, etiam inconſulto Epiſcopo compatrono ſuo, p. 163. col. 1. tom. 4.
de ceſſione juris-patronatus à patrono facta, *ibid.* t. 4.
an Laïcum Eccleſiæ conceſſum donum fiat Eccleſiaſticum, p. 165. c. 1. t. 4.
an patronus Laïcus præſentando indignum, cadat jure præſentandi, *ibidem.*
Laïcus an poſſit eſſe procurator in re ſpirituali, & ad reſignandum in favorem perſonæ per eum nominandæ, p. 216. t. 4.
an poſſit eſſe procurator ad acceptandum, vel reſignandum, in genere, p. 321. c. 1. t. 4.
aut ad eligendam perſonam incertam, *ibid.*
quando poteſt Laïcus tenere Beneficium, p. 770. c. 1. n. 7. t. 4.
in poſſeſſione Beneficii apprehendenda quomodo poteſt Laïcus eſſe procurator, *ibid.*
Beneficia quomodo confert Laïcus, *ibid.*
jus-patronatus an poſſit transferri de uno Laïco in alium, p. 772. c. 1. n. 13. t. 4.
electioni ubi Laïcus poteſt intereſſe, quid operetur ejus interceſſio, p. 772. c. 2. n. 14.
religionem poteſt Laïcus ingredi, cum uxoris ſuæ conſenſu, *ibidem.*
idemque conjugatus, *ibidem.*
Laïci quæ Officia poſſint habere in Eccleſia, *ibid.*
ſi poſſint Laïci eſſe Baſſinarii, & an dicantur habere aliquam adminiſtrationem in Eccleſia. *ibidem.*
aliquando Laïcus poteſt baptizare; ſed non confeſſiones audire, p. 772. 773. t. 4.

ſpiritualia an poſſit Laïcus admininiſtrare aliquo jure, p. 773. c. 1. num. 23. t. 4.
utrùm Laicis poſſet competere jus decimandi, p. 780. c. 1. tom. 4.
Laici converſi an poſſint Beneficia conferre, p. 828. col. 1. tom. 4.
eligendi jus quomodo habere poſſint Laïci ex ſpeciali conceſſione, *ibidem.* & c. 2.
Laïci quomodo præſcriptione acquirant ſibi jus eligendi, p. 829. t. 4.
Beneficia quo caſu licitè per Laïcos conferri poſſunt, *ibidem.*
Laicus vel Eccleſiaſticus quando quis purè dicatur, *ibidem.*
Laicus prædicare non poteſt, p. 839. c. 1. t. 4.
arbiter non poteſt eſſe Laïcus in cauſis principalibus, *ibid.*
electioni Prælati intereſſe non poteſt Laicus, *ibid.*
Laicus quibus caſibus poteſt intereſſe Concilio univerſali Clericorum, *ibidem.* c. 2.
Laïci non debent ſe immiſcere inter Clericos in Eccleſia, niſi ſint à Clericis invitati, & tunc cum illis poſſint cantare, ut in Gallia, ubi ſunt communiter Laïci conjugati boni Cantores, *ibidem.*
patrono Laico non poteſt jus conferendi concedere inferior Papa, p. 841. 842. t. 4.
Laïci ſunt jurium ſpiritualium incapaces, p. 842. c. 1. t. 4.

Lamech

ab exordio conditionis humanæ fuit venator non pro carnibus, quia illis non veſcebantur homines, ſed pro pellibus quibus induebantur, p. 8. c. 1. t. 4.

Lantgravius

Heſſiæ prætextu fœderis à Carolo V. captivatus, p. 68. c. 1. tom. 4.

Lapſus.

differentia inter Lapſos & hæreticos nondum condemnatos, p. 9. c. 2. t. 4.

Latitudo

Eccleſiæ quid connotet, p. 729. c. 1. t. 4.

S. Laurentius.

decretum Senatus Pariſienſis de parochia. B. Laurentii in ſuburbus ſita, p. 201. c. 2. t. 4.

Lazarinus

& Carmelitanus Ordo ad quid inſtitutus, p. 161. t. 4.

S. Lazarus.

renovatio regia Ordinis equitum S. Lazari Hieroſolymitani, nec non inſtitutio protribunalis regii de leproſariis ſupremè judicantis, p. 278. c. 2. t. 4.

Lecticularius.

quinam eſſent Lecticularii, p. 11. c. 2. t. 4.

Lectura

librorum profanorum an permiſſa, p. 8. t. 4.

Legatum

Canonicis relictum cenſetur relictum Eccleſiæ, p. 38. c. 1. & 2. t. 4.
de diviſione Legatorum ratione ſepulturæ inter parochialem Eccleſiam defuncti, & eam in qua eligit ſepulturam, p. 154. c. 2. t. 4.
trium ſpecierum Legatorum expoſitio, p. 215. c. 2. 216. c. 1. t. 4.

Legatus

an poſſit diſpenſare nedum in ſua, ſed etiam in Ordinarii collatione, p. 16. c. 1.
diſpenſatio limitatur ad actum ſuper quo fit, *ibid.* c. 2.
an poſſit prævenire nominatos & graduatos, p. 34. c. 1. tom. 4.
Legati à latere poteſtas limitata in hoc regno, p. 34. c. 1. num. 139.
Legatus non poteſt admittere reſignationes in favorem, hoc in regno, p. 40. c. 1. t. 5.
an poſſit prævenire Ordinarios, & quomodo, *ibid.* t. 4.
appellatio ab abuſu Legati, p. 41. c. 1.
aliud Epiſcopus, Gubernator, Legatus, *ibidem.* c. 2. t. 4.
an Legatus poſſit admittere in favorem, p. 40. t. 5.
an poſſit conferre beneficia ſpectantia ad Cluniacenſem Abbatem, ac ſummum Cardinalem, *ibid.* c. 2.
quanquam Legatus etiam de latere habeat mandatum expreſſum conferendi Beneficia vacantia per reſignationem, non habet admittendi, *ibidem.*
nihil poteſt Legatus in regno abſque Regis permiſſione, p. 62. t. 4.
Legatus vel ejus Datarius decipiens tenetur ad damna, vel intereſſe, p. 76. 77. t. 5.
Papæ Legatus an poſſit ſubdelegare, & cogere ſubdelegatum, p. 81. c. 2.
Delegatus juriſdictionem ſibi commiſſam ſubdelegans ſemel functus eſt officio, p. 81. t. 4.
expirat juriſdictio Delegati per mortem illius, contra quem litteræ impetrantur, *ibid.* t. 4.
an Legatus poſſit admittere reſignationes in favorem in hoc regno, p. 40. c. 2. num. 184. t. 4.
quoties Legatus facit aliquid ultra facultates datis vel receptas, licet appellare tanquam ab abuſu, p. 41. c. 1. num. 186.
Legatio non eſt officium formatum, ſed extinguibile morte, vel revocatione Legati, non autem vacabile, nec conferibile, p. 41. num. 188. 190. t. 4.
aliud Epiſcopus Avenionenſis, aliud Gobernator, aliud Legatus, aliud facultas conferendi beneficia intra illud territorium Papæ, aliud extrà illud territorium, p. 41. c. 2. num. 189. t. 4.
Legatus etiam de latere non habet poteſtatem Beneficia conferendi, niſi ut Delegatus, p. 41. c 2. num. 190.
an Legatus vel ignorans revocari poſſit, *ibid.* & 193. 197. tom. 4.
an Legatus poſſit ſubdelegare ad conferenda beneficia, p. 41. c. 2. 42. c. 1. num. 192. t. 4.
an Papa poteſtatem habeat mittendi Legatum in regnum Franciæ, ſine permiſſu Regis, p. 42. 43. num. 196.
aliud Legatus, Epiſcopus, Gubernator, p. 41. c. 2. t. 4.
de poteſtate Legati in condemnatione Provincialium ſuæ Legationis, p. 45. t. 4.
Legatorum de latere poteſtas exponitur, p. 85. c. 1. t. 4.
an Legatus Papæ poſſit ſubdelegare ſicut Legatus Principis, p. 127. c. 1. t. 4.
Legatus Sedis Apoſtolicæ generalis, non poteſt ſe intromittere de cauſa ſpecialiter commiſſa, p. 178. c. 2. t. 4.
obſervatio ad Bullas Legatorum, ut earum detegatur falſitas, quod tamen hodie ſpernitur, p. 185. c. 1. t. 4.
an Legatus à *Latere*, conferre poſſit beneficia ad Papam devoluta, p. 216. c. 1. t. 4.
& quomodo conferre poſſit vacantia in Curia. *ibid.*
quomodo & quando reſervationes ab ipſo factæ poſſint ſtare, durante Legatione, *ibidem.*
executorum Apoſtolicorum poteſtas, an morte Papæ (quod & quæritur de Legato) expiret, *ibidem.* t. 4.
poteſtas Legati temporaria & extraordinaria, p. 126. c. 1. num. 258. t. 5.
an Papa vel Legatus, pendente priori reſervatione, poſſit aliam facere, in regno Franciæ, pag. 216. col. 1. tom. 4.
Legatus primas dignitates Cathedralium poſt Pontificalem majores & principales Collegiatarum conferre non poteſt, *ibidem.*
an Legatus conferre poſſit ſpectantia ad collationem Epiſcopi, & de eo variæ ſententiæ, *ibidem.* c. 2.
in Legatis non toleratur multiplicatio Officiariorum, ut minus turbetur ordinaria poteſtas, *ibidem.*
de vetita multiplicatione Officiariorum Cancellariæ, Legatorum, & aliorum, *ibidem.* c. 2.
Legatus poteſt committere reſignationem alicujus Beneficii ſpecialis admittendam, & eâ admiſſâ, ut conferat, *ibidem.*
in Legatum ſicut in Papam cadit ſubreptio, & ejus juriſdictio reſtringenda, cùm non ſit ordinarius, ſecundùm Authores, *ibidem.* t. 4.
admiſſus authoritate Legati, admiſſus dicitur authoritate Apoſtolica, p. 229. c. 1. t. 4.
Legatus à Latere poteſt de ſpeciali mandato admittere reſignationes, *ibidem.*

duo Legati perpetui Pontificum in Oriente Theſſalonicenſis & Coenſis, p. 669. c. 2. t. 4.
Papæ Legatus quando poſſit Beneficia conferre, p. 794. 795. c. 1. t. 4.
Legatus & Archiepiſcopus pari paſſu ambulant in provincia eis deputata, p. 795. c. 2. num. 2. t. 4.
Legatus non poteſt aliquid contra Conſtitutionis formam, nec illam prætermittere, ibid.
Legatus ut cognoſcat de causâ, *appellatione remotâ*, utrùm poſſit clauſulam illam ſubdelegare, ibid.
an diſpenſare poſſit Legatus contra Conſtitutiones, p. 795. c. 2. t. 4.
Legatus an poſſit unam Eccleſiam Cathedralem alteri ſubjicere, p. 795. & 796. t. 4.
diſpenſare non poteſt Legatus ſuper impedimento conſanguinitatis, p. 796. c. 2. t. 4.
Beneficia confert Legatus de latere Cardinalis, p. 797. c. t. tom. 4.
abſolvere poteſt excommunicatos per manuum injectionem Legatus, p. 697. c. 2. t. 4.
legitimatus poteſt cum diſpenſatione Legati paternum Beneficium tenere, p. *eadem*. c. 2.
Legatus audit cauſas per viam querelæ, p. 797. c. 2. num. 37. tom. 4.
de quibus poteſt cognoſcere Legatus, *ibidem*. & 798. tom. 4.
Legatus quando confert Beneficium de patronato Laïci, *ibidem*.
Legatus an poſſit conferre devoluta per negligentiam Patroni, p. 799. c. t. t. 4.
Legatus de latere ſtans extrà provinciam utrùm poſſit conferre Beneficium, p. 988. t. 4.
an hoſpitale, *ibidem*.
Legatus per clauſulas generales, an poſſit conferre Beneficia vacantia in Curiâ, p. 995. c. t. t. 4.
Bullæ Papæ, vel Legati, an poſſint extendi ad futuram vacationem, p. 20. c. 1. t. 5.
Legatus an poſſit prævenire nominatos & graduatos, p. 34. col. t. tom. 5.
Univerſitates & ſtudioſi patientiam habere debent quandiu illis non auditis, toleratur derogatio Legati, *ibidem*. tom. 5.
quoties Legatus aliquis facit ultra facultates datas vel receptas, licet appellare tanquam ab abuſu, p. 41. c. t. tom. 5.
Legatio non eſt Officium formatum, ſed extinguibile morte, vel revocatione Legati, non autem vacande, nec conferibile, ibid.
Legatus etiam de latere, non habet poteſtatem Beneficia conferendi, niſi ut delegatus, & vel ignorans revocari poteſt, p. 41.
an Legatus poſſit ſubdelegare ad conferenda Beneficia, pag. 41. t. 5.
Papa non habet poteſtatem mittendi Legatum in regnum Franciæ, ſine permiſſu Regis, p. 42. 43.
modificatio ut Legatus, non poſſit derogare iſti regulæ de publicandis, & de veriſimili notitia, arguit permiſſionem derogandi huic regulæ, p. 44. 45. t. 5.
Legatus nihil poteſt in regno abſque Regis permiſſione, p. 62. col. 2.
& Senatus authoritate, *ibidem*. t. 5.
limitandum in infirmitate inopinata, p. 63.
in ægritudine animi, *ibid.* & 64. c. t. t. 5.
in ſene, *ibidem*.
in adeunte bellum, vel mare. *ibidem*.
in morte civili, tom. 5.
à Legato ſuis facultatibus abutente ad quæſtum poteſt tanquam ab abuſu appellari, p. 76. 77. t. 5.
Ordinarius Legatum prævenire poteſt ex capite reſignationis, per Legatum admiſſæ, p. 78. c. t.
Legatus etiam ſpecialem facultatem habens derogandi non poteſt derogare in præjudicium mandatarii, ſed bene in ejus commodum, *ibidem*.
an Legatus poſſit conferre Graduatis, *ibid.* t. 5.
non poteſt tollere gratificationem Ordinariorum quam non habet, *ibidem*. & 79. t. 5.
an poſſit uti præventione in præjudicium Nominatorum, vel Graduatorum, p. 80.
Secùs in Papa qui tamen poſtquam unus Graduatorum requiſivit ab Ordinario, non poteſt amplius etiam per viam gratificationis Graduato debitè qualificato conferre, p. 79. c. t. t. 5.
Statuta Legatorum, an ſint perpetua, p. 85. t. 4.
Curia Legati, non eſt Curia Romana, p. 90. 91.
Legatus non poteſt Officium exercere in Curia, *ibidem*. tom. 5.
non dubitandum quin Legatus teneatur iiſdem Regulis quibus tenetur ſummus Pontifex, p. 283. c. 1. t. 5.
Curia Legati eſt Curia Papæ, *ibidem*.
quoad Papam & Legatum non ſufficit tempus veriſimilis notitiæ: ſed debet apparere per inſtrumentum authenticum de expeditione curſoris extraordinarii, *ibidem*.
Legatus à Latere duplicem habet poteſtatem: unam jure Legationis, alteram ex ſpecialibus facultatibus, p. 152. 158. t. 5.
non poteſt Legatus prævenire niſi juxta dietas mercatorum, pag. 160. c. 1. num. 28. t. 5.
de Legati etiam à Latere poteſtate, & quando incipiat, pag. 206. c. 1. t. 5.
Legatus etiam à Latere, non nominatos à Senatoribus non poteſt prævenire, p. 216. c. 2. t. 5.
ſi tamen hoc habeat in facultatibus ſuis, poteſt prævenire etiam nominatos à Curia, *ibidem*.
Legatus etiam à Latere, an poſſit prævenire, p. 237. c. 2. tom. 5.
Legationis facultates quæ, *ibidem*.
an Legati poſſint prævenire Graduatos & Nominatos à Curiâ, ſi hanc facultatem habeant, p. 240. c. t. t. 5.
an Legatus ſimplices Graduatos poſſit prævenire, p. 240. c. 1. t. 5.
Legatus poteſt conferre Beneficia vacantia in menſibus Graduatis reſervatis, p. 240.

Legionenſis.

ad hiſtoriam regni Legionenſis, & Caſtellæ in Hiſpania, p. 177. c. 2. t. 4.

Legitimare.

Legitimat ſolus Papa illegitimos, p. 795. c. t. t. 4.

Legitimitas.

an poſſit vel debeat pendere ex eventu, & utrùm Legitimitas poſſit ſuccedere in Regno Franciæ, p. 175. t. 4.

Legitimus.

ſoli Legitimi filii conditionem ſubſtitutionis implent, & faciunt deficere ſubſtitutionem, p. 110. c. 2. t. 4.
Legitima proles habenda, ſi alter conjugum eſt in bona fide, nec conſcius ſit impedimenti dirimentis matrimonium, p. 170. c. t. t. 4.
in id quod proles non ſit habenda Legitima ex contubernio ubi alter conjugum eſt in mala fide, & conſcientia præcedentis matrimonii, *ibidem*.
de iſta materia remiſſio ad Authores, *ibidem*.
ut proles dicatur Legitima, utrùm ſufficiat patrem eſſe in poſſeſſione filiationis, p. 175. c. 2.
de Legitimatione per ſubſequens matrimonium, & ut in Anglia non ſervatur, *ibid.* t. 4.
ut Legitima dicatur proles ſufficiat alterius conjugum bona fides, p. 176. c. t. t. 4.
ſaltem ut dicatur Legitimata reſpectu filiorum primi matrimonii illius qui eſt in mala fide, *ibidem*.
de hac materia ad Authores decidentes remiſſio, *ibid.*
an infidelium proles in Gradibus jure Pontificio prohibitis nata poſt converſionem Legitima permaneat, *ibidem*. c. 2. t. 4.

Leo IV.

male infamatus timiditatis & ignaviæ quod Imperatoribus ſupplicaverit, p. 13. c. 1. t. 4.
Leo, ne juriſdictionem Imperatoris videretur uſurpaſſe milites congregando & arma movendo, rationem rei in neceſſitate geſtæ reddit Imperatori, p. 54. c. t. t. 4.

Leo IV. Papa coràm Imperatore Francorum cauſam dixit, p. 308. c. 1. t. 4.

Leon IV.

appellé ſaint comparoiſt devant Loüis II. p. 375. t. 4.
& luy rend compte de la priſe des armes pour la defenſe de Rome ſelon l'Autheur, p. 376. t. 4.

Leo.

Leo quare dicitur Rex animalium, p. 873. 884. t. 4.

Leproſarius.

inſtitutio protribunalis regii de Leproſariis ſupremè judicantis, p. 278. c. 2. t. 4.

Leproſarium.

de Leproſariis & eleemoſynariis, p. 22. c. 1. t. 5.

Leproſus.

de conjugio Leproſorum, p. 172. c. 1. t. 4.
an invicem conjungi poſſint Leproſi, & tales matrimonio conjuncti an ſeparentur, ibid. c. 2. t. 4.

Leviticus.

Sacerdotes quibus conceduntur Beneficia, utrùm ſint Levitici generis, p. 714. 715. c. 1. t. 4.

Lex.

Leges divinæ naturà conſtant, p. 2. c. 1.
Leges Imperiales à Pontificibus Romanis ſervatæ, *ibid.* t. 4.
de ſervandis illis, vel non, diſſidium non Summorum Pontificum; ſed populi Romani, *ibid.* c. 2. t. 4.
Lex nova intelligitur ſecundùm priorem, p. 54. c. 1. t. 5.
quando ſunt plures rationes Legis, una ceſſante, non ceſſat lex, p. 55. c. 2. t. 5.
verba Legis faciliùs extenduntur, p. 96. c. 1. & 2. t. 5.
in Lege an requiratur ſcriptura, p. 944. c. 1. t. 4.
quod Lex nulla ſecularis dari poſſit quam Eccleſiaſtica Sanctio non præceſſerit, p. 103. c. 1.
de mutuo auxilio & relatione conformi legum Eccleſiaſticarum, Politicarum & Imperialium, *ibid.* c. 2. t. 4.
an ex bona Fide & ratione, ſtudium Legum & Phyſicæ ſit interdictum Plebanis & Monachis, p. 240. c. 2. t. 4.
non fictè, ſed verè ac mero jure agit, p. 221. c. 1. t. 5.
ubi Papa ſtatuit aliquid contra Legem, an poſſit appellari, *ibidem.*
quod verba Legis faciliùs & latiùs extendantur, quàm verba hominis, p. 146 c. 2. t. 5.
ubi eadem eſt ratio Legis, idem debet obſervari, p. 290. c. 1. t. 5.

Libellus

quandonam procedat, etiam in foro ſeculari, p. 69. c. 2. tom. 4.
Libelli oblatio neceſſaria in litis conteſtatione, pag. 121. c. 2. t. 4.
in Libello actionis ſpeciales circumſtantiæ & cauſæ ſunt exprimendæ, ut forma detur libello, quod dicitur: *libeller l'exploit,* p. 224. c. 2. t. 4.

Liber.

judicium Eccleſiæ de veris & falſis Libris, & non Canonicis, p. 4. c. 2. t. 4.
lectura Librorum profanorum an permiſſa, p. 8. c. 2. t. 4.
de Libris Sanctorum Patrum vitiatis judicium Molinæi & Eraſmi, p. 61. c. 1. & 2. t. 4.
quare ſuper altare Liber exigatur, p. 735.
biblici Libri an ſint exponendi vulgariter, p. 778. c. 1.

Liber

Libera perſona non poteſt obligari, niſi in oſtagio per Principes & Reſpublicas, p. 149. t. 4.

Liberi.

educatio Liberorum eſt juris naturalis, quod in eo præfertur juri civili, p. 172. c. 1. t. 4.
ſupervenientia Liberorum an revocet donationem, quo ad Legitimam tantum, p. 48. c. 1. t. 4.

Liberè.

quid ſignificet propriè hoc vocabulum, p. 54. t. 4.
pro quibus ponatur hoc vocabulum, p. 5. c. 2.
Liberè quid fieri quomodo intelligatur, p. 220. c. 1. t. 5.

Libertas.

quomodo Redemptor noſter priſtinæ nos voluerit reſtituere Libertati, p. 38. t. 4.

Libya.

ἡ λίβυς Ægypti provincia perampla, p. 666. c. 1. t. 4.

Licinius.

mort de Licinius ennemi de la Foy & des Lettres, pag. 437. c. 2. t. 4.
Licinius tué par le commandement de Conſtantin, 438.

Licitus,

ex qualitate perſonæ fit licitum, quod aliàs eſſet illicitum, p. 139. t. 4.

Ligare.

poteſtas ligandi & ſolvendi ut ab irreprehenſibilibus exercenda, p. 34. t. 4.
verb. *Quæcunque Ligaveritis* quomodo intelligenda, p. 1020. 1021. t. 4.

Ligius.

nemo poteſt eſſe homo-ligius duorum, p. 269. col. 1. t. 4.
de hac voce; *homo-ligius* ad Authores remiſſio, *ibid.*

Limen.

Antiquiſſimus uſus viſitandi Limina Apoſtolorum, p. 117. c. 1. t. 4.

Limitatus.

Limitata cauſa limitatum parit effectum, p. 97. 98. t. 4.

Lingua.

quanam Linguâ ſint peragenda divina Myſteria & Officia, p. 89. c. 1. t. 4.

Lis.

quandonam Litis conteſtatio neceſſaria ſit, vel non, p. 90. c. 1. t. 4.
utrùm exceptio peremptæ Litis locum habeat in jure Canonico, p. 99. c. 2. t. 4.
ratio propter quam Lis non fuerit perempta per ſilentium triennale, alia ab uſu contrario juris Canonici, *ibid.* tom. 4.
laudabile eſt Lites averſari, p. 109. c. 1. t. 5.
Lis definitur & etymon illius traditur, p. 195. t. 4.
ut Lite pendente, nihil innovetur, p. 221 c. 1. t. 4.
quando Lis pendere dicatur ut nihil innovandum, p. 266. c. 2. t. 4.
exceptionis, vel defenſionis objectus in principio Litis, niſi ſint peremptoriæ, conteſtationem Litis non retardant, p. 420. c. 2. t. 4.
ſola præſcriptionis probata exceptio Litis conteſtationem retardat, *ibidem.*
Litem in ſenatu concluſam non perimi quomodo intelligendum, p. 149. n. 416. t. 5.
ſubrogatio in Lite non fit poſt annum, *ibid.*

Litigans.

quandonam Litigantes cogantur ad compromittendum, p. 21. c. 1.
per quos cogendi ad compromittendum litigantes, *ibid.* tom. 4.

Littera.

in Litteris pluribus eidem inſcriptis an prævaleant quæ prius præſentantur, p. 70. c. 2. t. 4.
quando ſecundæ Litteræ non facientes mentionem de primis, valeant, p. 71. c. 1. t. 4.
quando ſecundæ Litteræ præjudicent prioribus, pag. 72. c. 1. t. 4.
Litteræ alterius nomine impetratæ non valent, ſine ſpeciali mandato impetrantis, p. 72.
Litteræ per falſum procuratorem impetratæ quando ſint nullæ, *ibid.* t. 4.
an per excommunicationem impetrantis expirent Litteræ, p. 81. c. 2. t. 4.
quid faciendum ut ſecundæ Litteræ valeant, p. 83. c. 2. t. 4.
an differant Litteræ procuratoriæ & de rato, p. 93. c. 1. tom. 4.
tempus receptionis Litterarum conſiderandum, non datæ, p. 105.
& idem in Reſcriptis Apoſtolicis putandum, p. 107. c. 1. tmo. 4.
an in poſterioribus Litteris, priorum generali facta mentione, priores revocentur, & an ſpecialis mentio earum ſit facienda, p. 108. c. 2. t. 4.

de Litteris, præſente parte, ſubreptitiè impetratis, p. 126. c. 1. t. 4.
de præventione per præſentationem Litterarum juſtitiæ, non idem ac in Litteris gratiæ, & ad Beneficia, p. 203. c. 1. t. 4.
de ſecundarum Litterarum obtentione reſtringenda, ut ambitioſa ex parte impetrantis; quamvis ex parte concedentis amplianda, ut gratia, *ibid.*
Executor Litterarum Apoſtolicarum debet eſſe certus, *ibid.* t. 4.
præſentatio Litterarum debet fieri Collatori, non executori, ut liget Collatorem, p. 203. c. 2. t. 4.
quomodo probanda prioritas Litterarum, vel præſentationis earumdem, & quòd additio hæc non ſit in uſu, *ibidem.*
Litteræ ſubrogationis in cauſis Beneficialibus ſucceſſori alterutrius litigantium dandæ, p. 221. c. 1. t. 4.
de iis ad Authores, & novam Conſtitutionem regiam remiſſio, *ibidem.*
Litteræ gratioſæ ad inſtantiam partium factæ ſunt ſtrictiſſime interpretandæ, p. 962. c. 1. t. 4.

Locare.

de locato & conducto, p. 146. c. 1. t. 4.
ratio propter quam lex non fuerit impoſita Locatoribus; ſed ſolis conductoribus, *ibid.*

Locatio.

differentiæ inter emphyteuſim & Locationem, pag. 146. c. 2. t. 4.

Longobardus.

quo tempore Longobardi Romam per circuitum obſederint, p. 14. t. 4.

Loqui.

communia Loquendi uſus ſervandus, p. 29. c. 2. n. 104. tom. 4.

Lotharingia.

unde nomen accepit, p. 346. c. 2. t. 4.

Louis

le Pieux en quel temps fit un Concile à Aix en la France Orientale, p. 373. t. 4.

S. Louis.

ſentimens de S. Loüis & ſes Loix pour les reſervations & preventions de Rome, au dire de l'Autheur, p. 376.
Pragmatique-Sanction de S. Louis, ibid. t. 4.

Louis XII.

fit aſſembler le Concile general à Piſe, p. 377. t. 4.

Lucenſis.

cur Lucenſes Sacris interdicti & anathemate percuſſi, p. 361. c. 2. t. 4.

Lucrativus.

contra cauſam Lucrativam ſat eſt te, licet non conſilio, p. 56. 57. t. 5.

Lucrum.

non debet quia alii Lucrum invidere quod alioquin perditurus erat, p. 95. t. 5.
nemo debet argui de Lucro ad damnum vitandum, p. 104. c. 1. t. 5.

Luctus.

obſervationis dierum Luctûs ratio reddita, p. 12. c. 1. t. 4.

Ludovicus Pius.

nota ad prætenſam donationem Ludovici Pii de Romana urbe, p. 13. c. 2. t. 4.
tempora Ludovici Pii & jura examinantur, p. 15. c. t. t. 4.
Ludovicus Pius dedit Romanis jus eligendi Summum Pontificem, dummodò omnes concorditer ſine pecunia & promiſſionibus eligant, p. 43. c. 1. n. 199. t. 4.
edictum Ludovici Pii Imperatoris de veſtib. Clericorum, p. 50. c. 2. t. 4.
Ludovicus Pius edixit ne Epiſcopi & clerici cujusvis gradus pretioſas & exquiſitas veſtes ferrent, p. 307. col. 1. & 2. t. 4.

Ludovicus IX.

quid contra reſervationes ſtatuerit, p. 308. c. 2.
Pragmatica ejuſdem S. Ludovici, pro libertate Eccleſiæ Gallicanæ, p. 309. c. 1. t. 4.

Ludovicus

Franciæ Regis filius in Regem Angliæ aſcitus, p. 354. t. 4.

Lugdunenſis.

nota ad Hiſtoriam Concilii Lugdunenſis temporibus Gregorii X. habiti, & Philippi Audacis Regis Franciæ, p. 198. c. 2. t. 4.
Patriarcha Lugdunenſis antiquiſſimus & Maximus, p. 669. c. 1. t. 4.

Lumen

quod in Eccleſia accenditur, quid ſignificet, p. 731. c. 1. tom. 4.

Lutherus.

quis fuerit & Huſſitæ, quorum extinctum bellum in Eccleſiam accendit & incendit vehementiùs, p. 523. c. 2. t. 4.

Lutum.

quidnam ſit per aliquid eſſe aurum, per aliquid Lutum, p. 62. t. 4.

M

Machabæus.

exemplum Machabæorum quomodò recipiendum, p. 9. c. 2. t. 4.
Judas Machabæus quales elegit Sacerdotes, p. 310. c. 2. tom. 4.
Judas Machabée quels Preſtres eleus, p. 382. c. 2. t. 4.

Magdeburgenſis.

ad hiſtoriam Magdeburgenſium illuſtrandum, & libertatem eorumdem aſtruendam, p. 96. c. 2. 97. c. 1.
Epiſcopatus ille ad Albim fluvium Saxoniæ Metropolis dicta Parthenopolis, *ibidem.*

Magicus.

vanitas Magicarum artium ex traditione malorum Angelorum invaluit, p. 58. c. 1. t. 4.

Magiſter.

de Magiſtris, p. 281. c. 2. t. 4.
Magiſter equitum & militum qualis apud Romanos, p. 664. c. 2. t. 4.
Magiſtris non licet pecuniam exigere pro licentia docendi, p. 776. 777. t. 4.

Magiſterium.

ubinam Epiſcopus cum Capitulo Collator eſt Magiſterii, p. 281. c. 2. t. 4.

Magnus.

de Magni cognomento, & cuinam jure datum ſit, p. 683. c. 2. t. 4.

Majeſtas.

filii reorum & damnatorum ob crimen læſæ Majeſtatis parentum non privantur bonis propriis, nec Beneficiis, p. 11. c. 1. t. 4.

Major.

inſtituta Majorum & pacta eſſe ſervanda, p. 15. col. 1. tom. 4.
quænam ſint Majorum quas vocant, cauſarum privilegia, p. 28. c. 1. t. 4.
in deliberatione communi eſt id probandum quod Majori parte procedit, p. 145. c. 1. t. 4.
ſtandum ſemper Majori parti, ſeu pluralitati in rebus communibus tractandis, *ibid.* t. 4.

Majoritas.

de Majoritate atque atque obedientia, p. 292. c. 2. t. 4.
inter Apoſtolos reprobata, p. 361. c. 1. t. 4.

Maleficiatus.

de Maleficiatis & frigidis, ac impotentia coeundi, p. 152. col. 1.
de hac eadem materia matrimonii diſſolvendi ob impotentiam ad Authores remiſſio, *ibid.* t. 5.
celebre Arreſtum damnatorium probationis impotentiæ per coitum, *ibidem.*

Maleficium.

in Maleficiis opus potius ſpectatur quàm exitus, p. 183. c. 1. t. 4.

Malignitas.

perſeverantia Malignitatis per triennium præſumptio eſt in

inſequentis & permanentis, p. 250. c. 1. t. 4.

Malibenſis.

quid de Malibenſium Commendis, & aliis rebus, p. 224.

Malus.

ſemel Malus in eodem genere mali, ſemper malus præſumitur, p 31. c. 1. n. 116. t. 4.

nulla præſcriptio Canonica cum Mala fide, p. 125. c. 2. tom. 4.

dubium non ſemper inducit Malam fidem poſſidentis, ibid. t. 4.

Malus qui ſemper fuit, ſi de eximioe fuerit emendatus, præponitur illi qui nunquam peccavit, p. 873. c. 1. t. 4.

Mandatarius.

Mandatarii nominati, p. 17. c. 2. t. 4.

Mandatarii non debent, aut tenentur formam bullarum executoriarum obſervare, p. 46. t. 4.

patronus gravatus conſentiendo mandato Mandatarium inſtitui, ſe ſe exonerat, p. 46. c. 1. t. 5.

nec mandatarius debet adire ſuum executorem quia non eſt refuſatus, ſed petere inſtitutionem ab Epiſcopo, ibidem.

Mandatarius impetrans, jure ordinario beneficium ſibi debitum, non poteſt illud defendere in vim mandati, & nihilominus mandatum extinguetur, ibid.

Mandatarius qui requiſivit ex capite reſignationis, debet in caſum regul. *de publicandis*, iterùm requirere per obitum, aliàs conſumitur mandatum, p. 78. c. 1. t. 5.

Mandatarius tanquam de damno vitando certans per juſtam ignorantiam excuſatur, atque etiam per decorem juris, p. 79. c. 2. t. 5.

procuratorum & Mandatariorum muous datur in ſoliduor, p. 95. t. 5.

Collatio Mandatario debita, ipſo conquerente, annullanda, p. 216. t. 5.

Mandatarii & Nominati & Graduati requirere poſſunt intra ſex menſas, & debent, p. 239. c. 2. t. 5.

Mandatum.

uti poſſibilia Mandata Dei, p. 2. c. 1. t. 4.

Mandatum non finitur ex primo actu, ſi nondum ſequitur effectus mandati, p. 16.

quandonam Mandatum non finiatur per primum actum, p 16. c. 1. & 2. t. 4.

Papæ Mandata quænam ſint, p. 51. c. 1. & 2. t. 4.

Mandata in forma pauperum à quo, & quando abolita ſunt, ibidem. & 52. t. 4.

forma Mandati, 52.

Mandata morte Papæ expirant, p. 53.

quæſtio de Indultis Curiæ & Mandatis Papæ, p. 53. 54. tom. 4.

Mandatum ſpeciale quomodo deroget generali, p. 70. c. 1. tom. 4.

homicidium & irregularitas extinguit Mandata, p. 71. c. 1. 72. t. 5.

ſi ſuper contentione nihil penitùs innoteſcat, cum Mandatum ſuſceptum eſt, oportet humiliter executioni mandati, p 72. c. 1. t. 4.

utrùm lite conteſtatâ ante mortem Mandantis, perpetuetur Mandati executio, p. 81. c. 2. t. 4.

Mandatum re integra, morte mandantis, vel naturali, vel civili expirat. p 83. c. 2. t. 4.

utrùm perſonæ conjunctæ poſſint agere ſine Mandato, p. 94. c 2.

an Clericus in rebus conclerici agere poſſit ſine Mandato, ibidem. t. 4.

Mandatum univerſale, & inſolidum intelligitur, p. 95. tom. 4.

an in caſu petendæ dilationis per auxilium reſtitutionis in integrum, generale Mandatum ſufficiat, p. 96. c. 2. tom. 4.

Mandata extra formam Concordatorum non admittuntur in Gallia, p. 159. tom. 4.

Mandatum ſpeciale continet ea quæ acceſſoriè veniunt, & ſine quibus Mandatum expediri non poteſt, p. 218. c. 2. tom. 4.

non valet promiſſio de non revocando Mandato, ibid.

Mandatum conditionale expirat, deficiente conditione, p. 231. c. 2. t. 4.

decretum Mandato appoſitum ſtatim poſt inſinuationem Mandati ligat, p. 234. c. 1. t. 4.

in Mandato exequendo regulariter debet acceptari primum vacans, ſed ex cauſa dimiſſo primo, poteſt acceptari ſecundum, ibidem.

expirat Mandatum negligente illo qui obtinuit proſecutionem, p. 229. c. 1. t. 4.

qui Mandatum obtinuit quanquam neglexerit proſecutionem gratiæ, nondum tamen repletam præbendam petere poteſt, ibidem.

in Mandatis Apoſtolicis executioni mandandis electio eſt Collatoris ſeſe Mandato exſolventis, pag. 230. col. 2. tom. 4.

Mandatum Capitulo inſcriptum non extenditur ad ſingulares perſonas Capituli, jure ſpeciali non communi conferentis, p. 233. c. 2. t. 4.

Mandans aſſaſſinatum punitur; etiamſi Mandatum revocaverit, p. 244 c. 2. t. 4.

graviora mala quæ ſequuntur Mandatum executioni commiſſum, Mandanti ſunt imputanda, ibidem.

Mandatum de providendo in dignitate collativa, non habet locum in minori Beneficio, quod ſit electivum & confirmativum, p. 270. c. 2.

niſi exprimatur modus electionis in Mandato, non veniet. ibidem.

Mandata generalia ad reſignandum quàm periculoſa, p. 320. col. 1.

& meritò reprimenda, ibidem.

ſic Mandata ſuperannal a, ibidem. t. 4.

Mandata ſuperannalia olim non admiſſa in Cancellar. Romana, ibidem.

non expreſſa ſuperannalitate ſubreptio. ibidem.

an Ordinarius poſſit gratificari Mandatario ultra formam Mandati, p. 51. t 5.

hodie nulla ſunt Mandata in Regno in forma pauperum, ſed vulgaria Mandata ſunt in forma gratiæ, ibidem.

Mandata in forma pauperum abolita ſunt, ibid. t. 5.

quænam Mandata extinguantur, adepto Beneficio incompatibili, ibidem.

Mandata Papæ intelliguntur ut regularia regularibus, ſecularia ſecularibus, non obſtante quavis diſpenſatione, p. 52. t. 5.

Mandata expirant, morte Papæ, nonobſtante etiam fulminatione Bullarum, p. 53. c. 1.

Mandatum ad acceptandum non extenditur ad eligendum, vel optandum, p. 53. c. 1. & 2.

habens Mandatum ad eligendum, non poteſt eligere minùs vilius, ibid. t. 5.

Mandatum impetratum à Monacho alterius Monaſterii, nullum eſt ab initio, p. 76. 77. t. 5.

Mandatum dolo extortum, vel fraude, ipſo jure nullum, p. 141. c. 1. & 2. t. 4.

Manſus.

de Manſo Eccleſiaſtico ſingulis Eccleſiis attribuendo, p. 54. c. 2.

quid ſit Manſus Eccleſiaſticus, & unde hæc ejus appellatio, ibidem.

de illa eadem appellatione & ſignificatione ad Authores remiſſio, ibid. c. 2.

quid ſit Manſus dotandæ Eccleſiæ tradendus, pag. 65. tom. 5.

Manualis.

de Manualibus Beneficiis à Papa conceſſis, & quòd ſint perpetua, nec revocabilia, cùm à Papa conferuntur, p. 261. c. 1. t. 4.

reſpondetur Authoribus Manualia Beneficia eſſe negantibus, ibidem.

laudantur Authores qui Manualia Beneficia admittunt, ibidem.

Manualium Beneficiorum alia regularia, alia ſecularia, ibidem.

quænam Manualitas conſtitui poſſit in Beneficiis ſecularibus, quando & quomodo, *ibid.*
Manualia fiunt Regularia Beneficia propter obedientiæ votum, *ibidem.*
in id celebre Senatus Pariſienſis decretum de Præmonſtratenſibus Regularibus, *ibid.* c. 4.
caſûs & facti ſpecies, & arreſti diſpoſitio, *ibid.*
de Manualitate Prioratuum Curatorum Ordin. S. Auguſtini, *ibidem.*

Manus.

de Manus impoſitione ordinaria & conſecratoria, p. 17. c. 1. t. 4.

S. Marcellus.

Decanatus Eccleſiæ Collegiatæ S. Marcelli in ſuburbiis Pariſienſibus quales, p. 12. c. 2. t. 4.

Marcianus.

lex Marciani, quòd Clerici Eccleſiaſticis regulis & Canone antiquo jurare prohibeantur, an generalis, p. 102. col. 2.
utra ſervanda an prior Marciani, an poſterior Juſtiniani, *ibid.* t. 4.
de Marciano Auguſto Imperatore, non Marco, ut male habet textus, p. 103. c. 2. t. 4.

B. Maria.

quòd cum Rex Chriſtianiſſimus tutelam regni ſui B. Virgini Mariæ commiſerit, & nos ſalutem noſtram eidem committere debeamus, p. 285. c. 2. t. 4.

Maritus

an adulteram uxorem ſibi poſſit reconciliare invitam, p. 176. c. 2. t. 4.

Martinus IV.

populo Romano Senatorea reſtituit, p. 356. t. 4.

S. Martinus.

exemplum Vicariorum generalium domini Prioris S. Martini Campeſtris Pariſienſis ſibi invicem Beneficia ab eo dependentia conferentium, p. 143. c. 1. t. 4.

Mas.

Gallicè, & Latinè Manſus Eccleſiæ quid, p. 54. c. 2. t. 4.

Maſculinus.

ubinam Maſculinum comprehendit fœmininum, ſive in favorabilibus, ſive in odioſis, p. 207. c. 1. t. 4.

Mater

quomodo natura ſit, p. 60. c. 2. t. 4.

Matrices,

Protocolla, ſive Archetypa quæ, p. 315. c. 1. & 2. t. 4.

Matrimonium.

de Matrimonio eorum qui Eccleſiaſticis muniis addicti erant, p. 7. c. 1. t. 4.
in Matrimonio, ſive carnali, ſive ſpirituali filii liber conſenſus requiritur, p. 49. c. 2. t. 4.
an Matrimonia poſſint diſſolvi per tranſitum ad meliora vota, p. 59. c. 1.
an differentia habenda ſit inter Matrimonium conſummatum & non conſummatum, *ibid.* t. 4.
Matrimonium ante graduum conſtitutionem contractum renovandum ex novo conſenſu, p. 174.
Pontificius Pontificii juris errores in computatione graduum, affinitatis ratione matrimonii, p. 174. c. 2.
primus error in nuptiis filii-familiàs ſine conſenſu parentum approbatis, *ibid.*
ſecundus & tertius in confuſione graduum per Matrimonium, vel illegitimum coitum, *ibid.* t. 4.
Matrimonium legitimum inter ſeoes contrahitur, nec ſorotia tantum ſocietas, p. 175. c. 1.
probatum decretis Curiæ Pariſienſis, *ibid.*
in Matrimonio contracto an ſufficiat propoſitum non exequendi, ut diſſolvatur, *ibid.*
de hac materia Matrimonium diſſolvendi ob impotentiam ad Authores remiſſio, *ibid.* t. 4.
an Matrimonium ſequens faciat legitimos, p. 75. c. 1.
Quis ſit uſus in Anglia, *ibidem.* t. 4.
conſuetudo Eccleſiæ Romanæ, ut quocunque tempore Matrimonium contrahatur, p. 104. t. 4.
ſed nuptiarum ſolemnitas tantum certis diebus differtur, ne conjungantur carnaliter, *ibidem.*
diſpenſatio Matrimonii in gradibus conſanguinitatis, p. 107. c. 2. t. 4.
Matrimonio conſummato, utrùm probatio impedimenti dirimentis admittenda, p. 111. c. 2. t. 4.
an contra Matrimonium currat præſcriptio, p. 126. c. 1. tom. 4.
utrùm ſubarrhatio per annulum faciat Matrimonium, *ibidem.*
an ſponſalia de futuro per eum efficiantur, *ibid.* t. 4.
Matrimonio à clericis contracto, vacant ipſo jure Beneficia, p. 136. t. 4.
an Matrimonium contractum non conſummatum poſſit diſſolvi, p. 158. c. 2. t. 4.
an per converſionem alterutrius conjugum, *ibid.* 159. c. 1.
de illa materia remiſſio ad Authores, *ibidem.*
in id ſententia Officialitatis Pariſienſis, *ibid.*
nemo cogendus ad Matrimonium tantùm promiſſum, licet juraverit, p. 168. c. 1. t. 4.
de ſponſis intra certa tempora expectandis ad contrahenda matrimonia Conſtitutiones variæ, p. 168. c. 1. tom. 4.
Matrimonii contrahendi obligatio non debet ſtare contra invitos & diſſentientes, *ibid.* t. 4.
non quæcumque verba; ſed ſeria & deliberata aut deliberatè prolata inducunt obligationem Matrimonii contrahendi, *ibidem.* t. 4.
promiſſio de nubendo etiam per carnalem copulam non tranſit in Matrimonii neceſſitatem, vel ejus obligationem, *ibidem.*
Matrimonio contrahendo impedimenta obſtantia expoſita, etiam non obſtante promiſſione, p. 168. c. 1. t. 4.
in Matrimonio contrahendo minor metus attenditur in fœmina, quàm in viro, p. 169. c. 1. t. 4.
juſta occaſio cogendi Matrimonii expoſita, *ibid.*
an cum furioſo poſſit contrahi Matrimonium, & ex quo tempore valeat, *ibid.* t. 4.
utrùm ad denunciandam conſanguinitatem turpes, vel honeſtæ perſonæ admittendæ pro impediendo Matrimonio contrahendo, *ibid.* t. 4.
an ſponſalia per carnalem copulam tranſeant in Matrimonium, an per ſolum uſum ipſius, p. 169. c. 1. t. 4.
non pubeſcentium, ſive impotentum Matrimonia non valent, *ibidem.*
aptitudo contrahentium Matrimonium, ex quibus probanda, an ex habitu corporis, an ex directione mentis, *ibid.* c. 2. t. 4.
an Matrimonium contractum contra interdictum teneat, nec-ne, *ibid.* t. 4.
an ex ſubarrhatione præſumatur Matrimonium, nec-ne, pag. 69.
an clandeſtina Matrimonia ſint approbanda, & eis competat jus hypothecæ conſuetudinariæ, p. 170. c. 1. t. 4.
ex clandeſtino Matrimonio nec doarium, nec conjugalis ſocietas, nec hypotheca naſcitur, *ibid.* t. 4
quæ ſint clandeſtina Matrimonia, & quomodo publicentur, *ibidem.*
primum Matrimonium clandeſtinum non impedit ſecundum publicè factum & conſummatum, *ibid.* t. 4.
contra clandeſtina Matrimonia edictum ſive declaratio anni 1639.
ubi Matrimonium ſub conditione approbata contrahitur, adveniente conditione, valet ut ex nunc, non ut ex tunc, p. 171. c. 1. t. 4.
de hac materia conditionis ſuſpenſivæ in Matrimonio decidenda & ſummanda, *ibid.*
an valeat proteſtatio, quominus Matrimonium ſub conditione contractum, *ſi te virginem invenero*, ſuſpendatur in eventum probatæ conditionis, *ibid.*
defenſio gloſſæ dicentis Matrimonium etiam ſub conditione ſuſpendi, *ibidem.*
turpes & impoſſibiles conditiones adjectæ contrahendo Matrimonio rejiciendæ ſunt & pro non adjectis habendæ, *ibidem.*

conditio honeſta in Matrimonio Fidelis cum Judæa vel hæretica : *ſi vis fieri Chriſtiana*, vel *Catholica*, p. 171. c. 2. tom. 4.
de Matrimonio fidelis cum Judæa, vel Catholici cum hæretica, utrum valeat ad Authores remiſſio, *ibid.* t. 4.
Matrimonium contrahi non poteſt, ut quandocunque conjuges ſeparentur, p. 175. c. 2. t. 4.
an contumelia Creatoris ſolvat jus Matrimonii, p. 176. c. 2. 177. t. 4.
infideles in Matrimonii Conſtitutionibus Canonicis arctantur, *ibid.*
infideles converſi retinent Matrimonium contractum in caſu licito ſecundum jus veteris teſtamenti ; licet eſſet prohibitum inter Fideles, *ibid.* t. 4.
Matrimonium ſpirituale contractum cum Eccleſia per clericum, non diſſolvit Papa plenariâ poteſtate, niſi cauſa urgente, p. 177. c. 2. t. 4.
quomodo contrahatur illud inter Clericum & ſuam Eccleſiam, *ibid.* t. 4.
ſuper Matrimonio contracto per verba de præſenti, copulâ tamen carnali non ſecutâ, poteſt Papa diſpenſare, p. 220. 221. t. 4.
quando Matrimonium diſſolvatur, vel non, per votum ſolemne religionis prius emiſſum, p. 238 c. 2. t. 4.
quòd Matrimonium non poteſt diſſolvi per profeſſionem regularem ſequentem, & de Joanne XXII. Judicium ea in re, p. 287. t. 4.
Matrimonium ſpirituale quomodo contrahitur inter Epiſcopum & ſuam Eccleſiam, p. 785. c. 1. t. 4.
Matrimonium carnale olim erat de præcepto, p. 957. 958. tom. 4.

Matrix.

ſuſpecta eſt Matrix quando album vacuum nova recenti manu ibi repletur, p. 53. c. 1. t. 5.

Matthæus

Regiæ urbis Æthiopum Epiſcopus, p. 684. c. 1. t. 4.

Maximian

& Dioclетian en quel temps, & pourquoi renoncerent à l'Empire, p. 372. t. 4.

Medicina.

quænam Medicina vel Chirurgia interdicta ſit Clericis, p. 182. c. 2. t. 4.
verus ſenſus datus Canonicis Conſtitutionibus exercitium Medicinæ, vel Chirurgiæ Clericis, vel Religioſis interdicentibus, & de illis ad Authores remiſſio, p. 183. c. 1.

Medicus

an teneatur ſuis expenſis ægrotum curare, p. 20. c. 2. t. 4.
quonam tempore Mediolanenſis Eccleſia cepеrit Eccleſiæ Romanæ obtemperare, 351. t. 4.
Medicorum & Chirurgorum Canones, p. 13. t. 5.

Mediolanenſis.

atrox conjuratio Mediolanenſium, & Brixienſium in Imperatorem, p. 352. c. 1. t. 4.

Melitenſis.

quod Melitenſes Præceptoriæ non ſint Beneficia, ſed ad ea proximè accedant, p. 260. c. 2. t. 4.

Mendacium

Officioſum an ſit peccatum, p. 51. c. 1. t. 4.

Mendians.

les Mendians ne pouvoient eſtre Docteurs, p. 459. col. 2. tom. 4.
Mendians & leurs quatre Ordres par qui confirmez, p. 486. tom. 4.

Mendicans.

Mendicantes ad non Mendicantium Ordines cùm tranſeunt, non poſſunt obtinere beneficia eorumdem ordinum, nec etiam Vicarii eorumdem fieri, p. 276. c. 2. tom. 4.
quòd in impedimento Mendicitatis & exteræ originis ſolus Papa non diſpenſet, ſed & Rex, & quocunque tempore, *ibidem.*
Mendicantes an tenere poſſint Beneficia, p. 223. t. 5.
Mendicantes non poſſunt abſque ſcandalo novam domum acquirere, vel in eam migrare, p. 245. c. 2. t. 4.

Mendicitas.

de Mendicitate Franciſcanorum Evangelica & an fuerit Chriſti viventis & Apoſtolorum Chriſti, p. 248. c. 2. tom. 4.
contra illud Inquiſitio Molinæi non forte approbanda, *ibidem.*

Menſa.

quænam ſint Eccleſiæ quæ dicuntur de Menſa Abbatum, vel Prælatorum, p. 282. c. 2. t. 4.

Menſis.

de Menſe collationi vacante in curia præfigendo, etiam currente tempore vacationis Sedis Apoſtolicæ, p. 232. c. 1. t. 4.
reſtrictio vacationis in Curia intrà menſem & in morientibus Romæ, vel intra duas diætas, *ibid.*
Beneficia patronata in patriis obedientiæ non ſubjacent regulæ de Menſibus & alternativis, p. 250. c. 2. t. 4.

Mercator.

Mercatores Deus è templo ejecit, p. 33. c. 1. & 2. n. 167. tom. 4.

Metropolis.

quanam authoritate factæ ſint Metropoles, p. 24. c. 2. tom. 4.
Metropoles multæ in Gallia, p. 669. c. 1. t. 4.
Metropoles civitates ab Imperatoribus, Eccleſiæ à Patribus, p. 670. c. 1. t. 4.

Metropolita

quotupliciter intelligatur, p. 669. c. 1. t. 4.
Metropolita Conſtantinopolitanus Patriarcha creabat tantum Metropolitas, non Epiſcopos ; ſed Metropolitæ ipſi creabant Epiſcopos, p. 671. c. 2. t. 4.
major poteſtas Metropolitarum pro creationibus Epiſcoporum in Africa, quam in aliis provinciis, *ibid.*
omnium Epiſcoporum ejuſdem provinciæ cum Metropolita, præſentia & aſſenſus pro creatione Epiſcopi, in Patriarchia Antiocheni, *ibid.*

Metropolitanus

unde ita vocentur Metropolitani, p. 5. c. 1.
quid Metropolitani, & Metropoles, *ibidem.* t. 4.
remiſſio ad authores exponentes quid ſit Metropolis, *ibid.* & c. 2. t. 4.
de ſubordinatione Epiſcoporum Metropolitanis, & Metropolitanorum primatibus, p. 19. c. 2. t. 4.
de authoritate Metropolitani in ſubditos ſuffraganeorum, p. 87. c. 1. & 2. t. 4.
Metropolitanus an poſſit inquirere de negligentia ſuffraganeorum, p. 179. c. 1. t. 4.
Monachis in cauſa reformationis denunciantibus Abbatem Metropolitano, expenſæ debent refundi, p. 179. c. 2.
in eandem materiam ad Authores de illa tractantes remiſſio, *ibid.* t. 4.
Metropolitanus in ſuffraganeorum diœceſi non poteſt ſedere judicando, p. 216. c. 2. t. 4.
Metropolitanorum inſtitutio, p. 342. c. 2. t. 4.
Metropolis principum arbitrio, *ibid.*

Metus.

de muliere religionis habitum Metu mortis ſuſcipiente, p. 95. c. 1. & 2. t. 4.
Metum paſſo, ſi culpâ ſua in metum inciderit, non ſubvenitur, p. 95. c. 2. t. 4.
jurare per Metum coacto quòd reſignaret, ſubvenitur ; etiamſi poſteà voluntariè reſignaverit, pag. 95. col. 2. tom. 4.
qui per Metum coactus reſignare promiſit, ſi poſteà reſignaverit, non valet reſignatio, ſi tempore reſignationis adhuc Metus ſuberat, *ibid.* t. 4.
pro nullo Metu debet quis peccatum mortale incurrere, *ibidem.*
Metus excommunicationis incurrendæ non excuſat, *ibid.* tom. 4.
qui jurat per quemcumque Metum, abſolvendus à juramento, p. 118. t. 4.
Metus minor attenditur in fœmina, quàm in viro, cùm agitur de matrimonio contrahendo, p. 169. c. 2. t. 4.

Meus.

Meum quod eſt ex una cauſa, quod ex alia non poſſit fieri meum, quomodo intelligatur, & in quibus limitetur, p. 936. 937. t. 4.

Militia.

ſumma Militiæ laus, p. 51. c. 2. t. 4.

Minor.

non reſtituitur Minor, niſi in quo decipitur, p. 38. col. 1. tom. 4

Minores non ſunt à majoribus continendi, p. 714. c. 1.

an Minor conferre Beneficia poſſit, p. 804. c. 1. t. 4.

Minor diſpenſatus ad Curatum Beneficium, an videatur diſpenſatus ad ſacerdotium, ut ſic diſpenſatio poſſit extendi, p. 804. c. 2. n. 5. t. 4.

an poſſit præſentare, *ibidem.*

conferre non poteſt Minor Beneficia, niſi habeat ætatem competentem, *ibid.* & 805. n. 8. t. 4.

Minor diſpenſatus ad Beneficia, ut è m teneatur promoveri infra annum, ne Beneficium ad quod eſt diſpenſatus, vacet, p. 979. t. 4.

cur Archiepiſcopus non poſſit diſpenſare alium Epiſcopum aut Archiepiſcopum ſine licentia Papæ, p. 976. 980. t. 4.

Minor reſtituitur in beneficiis ad conſervandum, non ad quærendum, p. 122. 140. c. 1. t. 5.

an Minores in ſpiritualibus reſtituantur, pag. 223. col. 1. tom. 5.

ſi Minor per malas artes fuerit inductus ad reſignandum, non valet reſignatio, *ibidem.*

Minorita.

diſputatio Minoritarum contrà Joannem XXII. ſummum Pontificem hîc exponitur, ad defendendam paupertatem Chriſti, p. 284. c. 1. & 2. t. 4.

de Minoritis, & pro ſimplici uſu factis in illis, & ſervis, p. 287. 288. t. 4.

Miſericordia,

quaſi miſeriam adimens, p. 703. c. 1. t. 4.

Miſſa.

de celebratione Miſſarum, ſacramento Euchariſtiæ, & aliis divinis officiis, p. 166. c. 2. 167. t. 4.

Miſſa incipi debet ac finiri in dextra parte altaris, & in ſiniſtra mediari, p. 735. c. 1. n 62. t. 4.

Miſſale.

ad cenſuram ſacræ Facultatis Theologiæ de Miſſali Gallicè reddito, p. 89. c. 1. t. 4.

Miſſio in poſſeſſion.

de Miſſione in poſſeſſionem ratione contumaciæ, ac ejus effectu, p. 102. c. 2. t. 4.

de Miſſione in poſſeſſionem in cauſa criminali, ubi de illa civiliter agitur, p. 102. t. 4.

Miſſio in poſſeſſionem ob contumaciam non debet fieri in Beneficialibus, p. 221. c. 1. t. 4.

Moine.

s'il faut le congé du Roy pour faire des Moines, p. 375. t. 4.

Molinæus.

ad hiſtoriam primatûs Eccleſiæ Romanæ paulò liberior Molinæi aſſertio, nec probanda, p. 5. c. 2. t. 4.

quæ innovata quoad hanc notam in utraque editione Molinæana, *ibid.*

ſubreptio facta Molinæo ab emendatoribus Rom. p. 64. tom. 4.

Molinæus vir ſcientiſſimus niſi Novatorum errore traductus eſſet quomodo potuerit ignorare Imperatores & alios Principes & Orthodoxos leges de rebus Eccleſiaſticis ſpiritualibus tuliſſe, p. 103 c. 1. t. 4.

Molinæus in tractatu de uſuris honorificè laudatus à Didaco Covarruvia Hiſpano Authore celeberrimo, p. 148. col. 2.

contra Itali & Romani ejuſdem doctrina utentes nomen ejus inverterunt, *ibid.* t. 4.

à viro lautatiſſimo Segobienſi præſule laudatus, *ibid.*

Molinæus laudabiles conſuetudines offerendi pro precibus quæ defunctis debentur, an probarit, pag. 155. c. 1. t. 4.

an honoraria, & retributiones Eccleſiaſticis illatas pro ſacrificiorum oblatione & precum effuſione, *ibidem.* tom 4.

de calculi ſupputatione, vel computatione expenſarum Eccleſiaſticarum in ſepulturis quid ſenſerit, *ibid.* t. 4.

Molinæi nota de præſtatione decimarum propter prædicationem denegata, contra ipſius mentem, p 155. c. 2. t. 4.

Molinæus Inquiſitioni ſubmiſſus quòd dixerit juramentum nihil addere firmitatis contractui, p. 218. c. 2. t. 4.

Monachalis.

in profeſſione Monachali & ubicunque mors civilis habet effectum, p. 99.

ſed in alia civilis obitûs ſpecie, expectatur totius realis poſſeſſionis & detentionis admiſſio, *ibidem.* t. 5.

an profeſſione Monachali amittatur nobilitas, p. 190. c. 2. t. 4.

probatur per profeſſionem Monachalem obſcurari quidem nobilitatem ab humilitate regulari, non verò extingui, *ibidem.*

probatur ſententiâ proprætoris & Juridici civilis Pariſienſis non amitti nobilitatem per profeſſionem Monachalem, ubi Regularis nobilis intereſt, *ibid.*

Monachatus.

an valeat Monachatus cum proprio, vel matrimonio, p. 171. t. 4.

Monachatus eſt de beneficiis Eccleſiæ, p. 708 c. 1. 2. t. 4.

Monachatus an ſit Beneficium ſpirituale, p. 772. c. 1. t. 5.

Monachatus aſſumptus per excommunicatum an valeat, p 856. c. 2. t. 4.

Beneficii nomine non venit Monachatus, & quomodo inter ſe differunt, *ibid.*

Monachiſmus

non quibuſlibet, concedendus, p. 308. c. 1. t. 4.

Monachorum creatio ad quem ſpectet, p. 8.

ſententia de opere Monachorum confirmata poſt D. Auguſtini tractatum, p. 43. c. 2. t. 4.

de opere Monachorum liber confirmatus, p. 48. c. 1. t. 4.

de Monacho facto Papa invito compellendo à ſe ipſo redire in Monaſterium, p. 84. c. 2.

quæ pertineant ad Epiſcopum in diſciplina Monachorum, *ibidem.*

de materia eadem remiſſio ad Authores, *ibid.* t. 4.

Monachus

ordinarius poteſt conferre Monacho alterius Monaſterii acceptanti, vel accepturo de conſenſu proprii Abbatis, p. 77. t. 4.

Monachi non debent Eccleſias ſui patronatus in ſuos uſus convertere, p. 79. c 1. t. 4.

de Monachis in Curiis principum diſcurrentibus compellendis ut propriis renuncient, p. 87. c. 1. t. 4.

ubi Monachi conſtituuntur primarii rectores, vel non, p. 139. c. 1. t. 4.

quomodo Monachi contradicere poſſint præſentationi Abbatum, p. 144. c. 2. t. 4.

ut Monachus ad arctiorem vel laxiorem regulam tranſeat, Superioris authoritas expectanda, p. 158.

Novitius Monachus ante profeſſionem utrùm exire poſſit, etiam non petita veniâ, *ibid.*

qui exit ante profeſſionem exactam, præſumitur habitum conditionaliter ſuſcepiſſe, *ibidem.* t. 4.

Monachus debet habere ſocium ſui Ordinis, ſi præpoſitus eſt Eccleſiæ parochiali, non vero Canonicus regularis, p. 160. c. 1. t. 4.

an Papa poſſit diſpenſare cum Monacho, ut proprium habeat, *ibidem.* t. 4.

an Monachus poſſit accuſare Abbatem, & quibuſnam impenſis, p. 178. c. 1. t. 4.

in ſcholis degens de Abbatis licentia, utrumſe poſſit obligare propriis neceſſitatibus, *ibid.* t. 4.

Monachi ex jure non debent litigare, p. 209. c. 1. t. 4.

de Monachis frequenter litigantibus ad alios authores remiſſio, *ibidem.*

de ſingularitate Beneficiorum in Monachis ſervanda, p. 231. c. 2. t. 4.

prioratus regularis debent potiſſimum conferri Monachis ejuſdem Monaſterii, *ibid.*
de translationibus Monachorum, *ibid.*
ad quem regulariter pertineat creatio Monachorum, p. 238. c. 1. t. 4.
regulariter Sede Abbatiali vacante, creatio Monachorum, & collatio Beneficiorum ad Conventum non pertinet, *ibidem.*
poteſt tamen de conſuetudine præſcripta utrumque ad Conventum pertinere, *ibid.*
Monachi ex ordine Eremitarum magis indigent contemplatione, quàm ſcientia, p. 263. c. 1. t. 4.
nota liberior in converſationem Monachorum hodiernam, p. 277. c. 1. t. 4.
regula Monaſtica vulgariter exponenda ut & Capitula in examinatione teſtium, *ibid.*
an Monachus in perpetuum ad curam populi deputatus ſocium habere debeat, p. 277. c. 2. t. 4.
an non admittentibus Monachis viſitationem Eccleſiarum, valvæ ſint frangendæ, p. 279. c. 1. t. 4.
Papa ſolus facit de Monacho non Monachum, p. 796. c. 2. n. 26. t. 4.
an Monachus poſſit eſſe Canonicus in Eccleſia Cathedrali, p. 993. 994. t. 4.
Monachos unius Monaſterii non poteſt eligi in Abbatem alterius habitus, vel Religionis, *ibid.*
Monaſtica vita eſt tutior quacunque alia, p. 994. t. 4.
Monacho eſt interdictus uſus carnis, & ſi fiat ebrius, debet à Communione ſeparari 30. diebus, p. 1014. t. 4.

Monarchia.

in quo gradu habenda, p. 335. c. 1. t. 4.

Monarchialis.

Papæ liber quo loco ab authore habitus, p. 362. c. 2. t. 4.

Monaſterium.

nullus Monachus Monaſterium fundare audeat, p. 48. tom. 4.
ſed ſi totum deſtructum ſit, requiritur conſenſus Epiſcopi in reædificatione, *ibid.* t. 4.
de duplicibus Monaſteriis vetitis, p. 4. c. 2.
& de Monaſterio Fontis Ebraldi, *ibidem.*
de libertate ſpiritus Dei in vocatione ad Monaſteria, p. 49. col. 1.
de illis qui poſt adultam ætatem conſenſum accommodaverunt, an illis liceat egredi de Monaſterio, *ibid.* t. 4.
de ingreſſu puellarum in Monaſteriis, parentibus inſciis, *ibidem.* t. 4.
quòd non ſit intelligendus ſine herede decedere qui Monaſterium ſibi heredem inſtituit, p. 110. c. 2. t. 4.
qui ſe finxit mulierem ut Monaſterium ingreſſus inde Monialem corrumperet, non debet inde invitus Monachari, p. 158. c. 1. t. 4.
confutatio Curialium dicentium verb. *Monaſteriis* in Concordatis ſola Monaſteria virorum comprehendere, non verò Monaſteria Monialium, p. 207. c. 1. t. 4.
in id declaratio verbalis Henrici III. Prætorianis patribus convocatis facta, & ſeriniis atque actis eorumdem inſcripta, *ibidem* & c. 2. t. 4.
an habeant Eccleſiam Monaſteria, vel parochiali ſubſint, p. 153. c. 1. n. 44. t. 5.

Monaſticus.

cujus juris ſit voti Monaſtici emiſſio, an divini, an poſitivi, p. 158. c. 1. t. 4.

Moneta.

ſolvens Monetam uſitatam, liberatur; quamvis fortior curreret tempore contractus, p. 60. c. 2. t. 4.
de diminutione Monetæ non ſervanda à ſucceſſor, p. 119. tom. 4.
de pœna falſariorum Monetæ non molliendæ, vel temperanda, p. 119. c. 1. t. 4.
de Monetis deficientibus, p. 287. c. 2. t. 4.

Monialis.

Rex ſolebat nominare ad Monaſteria Monialium, p. 58.
etiam ad Commendaria Rhodienſium, *ibid.*
nominatio omnium Abbatiarum, tam Monialium quàm Monachorum Regi conceſſa, p. 58. c. 2. t. 4.
Monialis obſervatio perpetuæ clauſuræ nihil addit profeſſioni Monialium regulari, p. 236. c. 2. t. 4.
de moderando numero Monialium juxtà facultates Monaſterii, p. 293. c. 1. t. 4.
varia decreta de reducendo numero Monialium in Monaſteriis, ſecundùm modum facultatum, *ibid.*
Monaſteriorum Monialium proviſio ad Regis nominationem, p. 224. c. 1. & 2. t. 5.

Monomachia.

an Monomachiam inire licuerit, & quando, p. 27. c. 1. & 2. t. 4.

Mons major.

ad hiſtoriam conſtructionis Monaſterii Arelatenſis Montis majoris dicti, à Childeberto Rege Francorum, p. 57. c. 2. t. 4.
ad tranſlationem, & transformationem ejuſdem apud Arelates, *ibid.* t. 4.

Mont.martre.

ou Mont des Martyrs, au temps paſſé Mont de Mercure, p. 372. t. 4.

Mora.

in quibus Mora rei noceat, vel non noceat fidejuſſori, p. 251. c. 2. t. 4.

Moralis.

præceptorum Moralium, Ceremonialium, Judicialium differentia quoad diſpenſandum, & alios actus, p. 107. c. 2.

Morbus.

de principio Morbi, quando requiratur & ſufficiat reſignantem morbo laborare, p. 14. c. 2. t. 4.

Mors.

Mortem poſcere eſt de morte poſtulata conſilium dare, p. 52. c. 2. t. 4.
Mors duplex, civilis & naturalis, p. 63. c. 1. t. 4.
Mors pœnalis, p. 69. t. 4.
an in Morte illata differentia ſit facienda belli juſti, vel injuſti Chriſtianorum vel Sarracenorum, p. 181. c. 1. & 2. tom. 4.
Mors peccatorum peſſima eſt & quomodo non eſt major pœna in mundo, ipſa morte, à quâ nos Deus liberavit, cui æquivalens reddere non poſſumus, p. 703. c. 1. t. 4.
Mors civilis comitata poſſeſſionis amiſſione quid faciat, p. 99. c. 1. t. 5.
in profeſſione Monachali, & ubicumque eundem habet effectum, *ibidem.*

Mortuus.

concluſio reorum à vita ad Mortem, ut ſepelire habeant mortuos à quibus vivis decimas acceperunt, p. 39. t. 4.
utrùm mortui ſciant quæ à vivis geruntur, pag. 40. c. 2. t. 4.
exequiæ Mortuorum quæ ſint quarum pompæ ſunt magis vivorum ſolatia, quàm mortuorum, p. 738. c. 2. n. 92. 739. c. 1. t. 4.
officium Mortuorum quando fuit inſtitutum, p. 739. c. 1. n. 93. t. 4.
Trentenaria quare pro Mortuis aliquando fiant, *ibid.* n. 34.
Mortuus debet portari à conſimilibus ſuæ profeſſionis, p. 740. c. 2. n. 99. t. 4.

Mos.

Mores longe alii tempore Apoſtolorum, quàm nunc ſunt, p. 34. c. 2. t. 4.
quomodo Mores perducant leges in ſui poteſtatem, p. 185. c. 1. t. 5.

Moſes.

qua ratione Moſes, præcipiente Domino, tabernaculum extruxerit, p. 63. c. 1. t. 4.

Motus.

quis ſit effectus Motus proprii, p. 230. c. 1. t. 4.
Motus proprius non ampliat gratiam, ſed tantummodò excludit ſubreptionem, p. 271. c. 1. t. 4.
non inducit diſpenſationem, *ibidem.*

Motu proprio,

clauſula: *Motu proprio* nil operatur in tertii præjudicium, p. 909. 910. t. 4.

gratia data Motu proprio, non expreſſo juſto valore, an valeat, *ibidem.*
clauſula Motus proprii etiam naturalis nullam inducit diſpenſationem, nec habilitatem, p. 77. c. 2. 78. c. 1. t. 5.
clauſula Motus proprii non operatur contra veriſimilem mentem, p. 173. c. 2. num. 114. t. 5.
effectus clauſulæ: *Motu proprio,* p. 239. c. 2. t. 5.
clauſula *Motus proprii*, quæ locum non habet, niſi in partia obedientiæ non inducit diſpenſationem defectus qui à jure exigit diſpenſationem ſpecialem, p. 289. t. 5.

Mox.

interpretatio dictionis, *Mox,* p. 252. t. 4.

Mulcta,

vel pœna pecuniaria, non debet exigi in judiciis Eccleſiaſticis, multominùs Officialibus applicari, p. 191. c. 1. tom. 4.
Judex Eccleſiaſticus non poteſt Mulctam dicere judicando, nec in pios uſus, niſi individualiter & ſpecificè addicat, *ibidem.*
ſolus Epiſcopus, non ab eo commiſſi vel vicarii Mulctam, vel pœnas commutare poteſt, *ibidem.*
non ſatisfaciente condemnato, niſi pro parte non committitur Mulcta vel pœna, niſi pro rata, *ibidem.*

Mulier.

de Mulieribus Canonicis male damnatis, & tamen reformandis, p. 38. t. 4.
vindicata condemnatio mulierum in communi non viventium, c. 2.
de Canonicis Mulieribus remiſſio ad Autores ea de materia tractantes, p. 48. t. 4.
Mulier an virum accuſare poſſit de adulterio, & quomodo, & an ad ſolam ſeparationem thori, p. 60. c. 1. t. 4.
de Muliere habitum religionis metu mortis ſuſcipiente, p. 95. c. 1. t. 4.
quomodo mulierum dotes dicantur publici juris, p. 121. c. 1. tom. 4.
Mulier condemnata ob fornicationem quodlibet omittat & redeat ad maritum, p. 177. c. 2. t. 4.
an mulier nubens intra annum luctus, infamiam incurrat, p. 177. 178. t. 4.
an Mulier poſſit Beneficia conferre. p. 802. c. 1. t. 4.
Mulier eſt Ordinis incapax, p. 802. 803. num. 3. t. 4.
an admittenda pro jure præſentandi, p. 803. num. 4. t. 4.
an ad vocem præſtandam in ipſa præſentatione, *ibidem.*
Mulier licet ex jure turpi quæſtu non poſſit facere oblationes, an poſſit Eccleſiam dotare, *ibidem.* num. 7.
an prædicare poſſit, *ibidem.* num. 8.
Mulieres debent eſſe capite velatæ in Eccleſia; & in parte poſteriori debent manere, viri autem in anteriori, p. 731. c. 2. num. 53. tom. 4.
quare mulieres non portant corpora mortuorum ad ſepeliendum, p. 740. c. 1. num. 100. t. 4.

Multitudo.

Prolia eſt in Multitudine, eò quòd caput habeat, p. 685. col. 1. tom. 4.

Munus.

unde dicatur, p. 774. c. 2. num. 35. t. 4.

Mutatio.

ſuſpectior eſt mutatio facto hominis contingens quàm naturæ, p. 93. c. 2. t. 4.
an hæc regula procedat in morte civili, *ibidem.*

Myſterium.

qua lingua myſteria Dei peragenda coràm populis diverſarum linguarum, p. 88.
referuntur loci per quos Molinæus probare intendit myſteria Dei clara & vernacula lingua enuncianda eſſe, *ibid.* tom. 4.
an ſacra myſteria linguâ vernaculâ peragenda. p. 309. c. 1. tom. 4.

N

Naboth.

ejus hiſtoria ubi deſcripta, p. 9. c. 1. t. 4.

Nathbeſa.

& Nenthca quinam loci, p. 10. c. 2. t. 4.

Natalis.

de Natalium reſtitutione, p. 83. c. 1. t. 4.
ſimplex diſpenſatio defectus Natalium an non extendatur ad Epiſcopatus, p. 75. c. 2. t. 4.

Nativitas.

quæſtio Nativitatis incidens quæſtioni bonorum, eſt ſecularis, p. 175. c. 1. t. 4.

Naturalité.

Lettres de Naturalité, quelles, & quel eſt leur effet, p. 188. c. 1. tom. 5.

Neapolitanus.

an Regno Neapolitano vacante, poſſit Papa ſupplere Regis defectum, p. 796. c. 1. t. 4.

Neceſſitas.

onera tributorum ab Eccleſiâ ſubeunda propter Neceſſitatem, & quæ ſit ea neceſſitas, p. 167 c. 1. t. 4.
de hac materia remiſſio ad Authores. *ibidem.* t. 4.

Negotiatio.

ſatis importuna traductio Negotiationum Clericis prohibitarum ad Traditionum ſacræ ſcripturæ admiſſionem, p. 20. c. 2. t. 4.
quandonam in negotio principali procedendum, p. 225. c. 1. tom. 4.

Negotiator.

Negotiatores Deus è templo ejecit. p. 38. c. 1. & 2. num. 167. t. 4.

Negotium.

utrum Negotia extemporanea tempore feriato diſcuti debeant, vel poſſint, p. 99. c. 2. t. 4.

Neomenia.

& Sabbatha Judæorum quæ, p. 13. c. 3. t. 4.

Neophytus.

quomodo Neophyti ſive noviter converſi Angli fuerint inſtruendi, p. 64. c. 2. t. 4.

Nicænus.

Concilium Nicænum quo tempore celebratum, p. 7. c. 2. tom. 4.
quot fuerint Nicæni Concilii capitula, p. 16. c. 2. t. 4.
quare Concilii Nicæni decreta non exaudita, & in qua materia, p. 341. c. 2. t. 4.

Nice.

Concile de Nice, p. 445.

Nicolaus III.

Papa & ipſe Senator Romanus, p. 356. c. 1. t. 4.

Nobilitas

an Monachali profeſſione amittatur, p. 190. c. 2
probatur per profeſſionem Monachalem obſcurari quidem nobilitatem per humilitatem regularem, non verò extingui, *ibidem.*
probatur ſententia Proprætoris & juridici civilis Pariſienſis non amitti nobilitatem per profeſſionem Monachalem, ubi Regularis nobilis intereſt tueri nobilitatem, *ibidem.* tom. 4.
quandoque Nobilitas alleviat pœnam, p. 873. c. 2. t. 4.
nobilis nullus dicitur qui facit artes mechanicas, & quomodo ex naturalibus nullus ſit nobilior, *ibidem.*
nobilis qui dicitur tribus modis, quibus additur quartus modus, videlicet ſcientia, p. 873. c. 1. t. 4.
Nobiles omnes non jure primævo ſed Naturali nati ſumus, p. 873. 874. c. 1. t. 4.
Nobilitatis animi quæ ſint ſigna, *ibidem.*

Nominatio.

Nominationes ſi ad collationem Epiſcopis extendunt, p. 710 c. t. 4.
Beneficia de patronatu Laïci non cadunt ſub Nominationibus, p. 799. c. 1. & 2. num. 40 t. 4.
quot modis Nominatio ſumitur, & quod jus acquirat ipſi Nominato in Eccleſiis, p. 847. c. 1. num. 13. t. 4.

Nominatus.

mandatarius Nominatus quis, p. 17. c. 2. t. 4.
Nominati favorabiliores mandatariis, p. 30. c. 2. num. 114. tom. 4.

Nominati & Graduati in dubio præferendi, p. 33. n. 154. 135. t. 4.
utrùm Nominati favorabiliores mandatariis, p. 53. c. 2. tom. 4.
pluribus Nominatis à Rege, prior nominatus præfertur, nec Rex variare debet, p. 73. c. 2. t. 5.
in Nominatione tamen Regis non ſervatur hæc regula, ſed voluntas Regis, *ibid.* t. 5.
& Papa fruſtra derogat in præjudicium Regis, p. 74. c. 1. tom. 5.
an etiam Papa in eis poſſit apponere clauſulas : *quovis modo vacet,* *ibid.*
an id ſpectet ad Regem, *ibid.*
requiſitio unius Nominati præventiones impedit quoad omnes nominatos, p. 93. c. 1.
reſignante infra hoc tempus moriente, quid, *ibidem.* tom. 5.
an Nominatos & Graduatos prævenire poſſit Papa, p. 213. c. 1. t. 5.
utrùm Nominati à Senatoribus in Armorica provinciâ os apertum habeant, *ibid.* & p. 214.
an Ordinarii proviſio jus Nominati & Graduati conſervet, p. 214.
an Nominati negligentia liberet Ordinarium, p. 215. c. 2. tom. 5.
Nominati curiæ ad Beneficia in regno ſituata jus habent, p. 220. c. 2. t. 5.
Graduatus & mandatarius requirere poſſunt intrà ſex menſes, & debent, p. 229. c. 2. t. 5.

Nominatio.

ſub nomine dignitatis an tranſeat in ſucceſſorem, p. 50. tom. 5.
Nominationes & quævis expectativæ per homicidium, & quamvis irregularitatem extinguuntur, p. 71. c. 2. 72. c. 1. t. 5.
vis Nominationis deſumitur à Rege, & à litteris patentibus nominationis, p. 217. c. 1. & 2. t. 5.
diſcrimen inter Mandatarios & Nominatos, *ibid.*
Nominatus ſecularis diſpenſatus ad regularia utrùm poſſit obtinere in vim nominationis Beneficium regulare, p. 218. c. 1. t. 5.
Nominatio regia electionis ſucceſſit, p. 233. c. 2. t. 5.
Nominatio regia favorabilis, *ibidem.*
quòd duæ Nominationes eligendi privilegium extinguunt, p. 254. c. 1. t. 5.

Non-obſtante.

clauſula : *Non obſtante, quod pro aliis ſcripſerimus*, in reſcriptis, quem habeat effectum, p. 201. c. 1. t. 4.

Noricum

Concilium quo tempore habitum, p. 350. c. 1. t. 4.

Normannus.

Normannorum invaſio in utramque Siciliam, p. 79. c. 1. tom. 4.

Notaire.

combien de choſes requiſes ès Notaires Papaux, & quelles, p. 385. t. 4.

Notarius.

octo requiſita in Notariis Papæ, p. 302. c. 1. & 2. t. 4.
quot requiſita in Notariis Papæ, p. 312. c. 2.
Notarii peculiares Epiſcopi quos ſecretarios vocant, p. 313. col. 2.
Notarii Papæ ſubſunt ordinariis, p. 314. c. 1.
an Notarius poſſit extra territorium agere, *ibid.* c. 2.
Regii vel ſeculares Notarii, p. 316. c. 1.
abuſus Notariorum Papæ, *ibid.* c. 2. t. 4.

Notificatio.

ante Notificationem indulti aut nominationis non obligantur Ordinarii, p. 217. t. 4.
in Notificatione, ſeu inſinuatione Mandati, non iſtius, ſed inſinuationis data ſolùm attenditur, *ibid.*
an Notificatio facta Ordinario ſit publicatio, *ibid.*

Notitia.

quando dicatur certa Notitia electionis facta, vel obitus in loco, p. 208. c. 1. t. 4.

tempus [illegible]
non [illegible]
tertiam [illegible]
tempus [illegible]
obitu, etiam [illegible]
obitus,
verùm lis Notoris [illegible] ris.
verùm lis Notoria [illegible] liberæ vacationis,
regula de veriſimili No[illegible] ſufficit quod ſit veriſimile [illegible] obitus,

Notor[illegible]

quænam ſit ars Notoria & ar[illegible]
in artis Notoriæ ſeu divinatoriæ [illegible] remiſſio, [illegible] 4.

Novalis

ager quis dicatur,
Novalis Bulla Adriani Papæ IV. de [illegible] conceſſis, [illegible]
quis dicatur Novalis ager, [illegible] 4.

Novella.

Juſtiniani novellæ Imperatoris per titulos & capita quare & quomodo diſtinguendæ, p. 56. c. [illegible] 4.

Novitius.

ante profeſſionem an exire poſſit etiam non petita venia, p. 158. c. 2. t. 4.
qui exit ante profeſſionem exactam, præſumitur habitum conditionaliter ſuſcepiſſe, *ibid.*
an Novitio regulari poſſit conferri, vel auferri Beneficium, tempore probationis, p. 238. c. 2. t. 4.
Novitii profitentis bona cuinam acquirantur, *ibid.*
Novitii defuncti bona Monaſterio applicantur, pag. 868. 869. t. 4.

Novus.

quid ſit Novum opus facere, ut denunciationi locus ſit, vel non, p. 187. c. 1. t. 4.

Nox.

conferri an poſſit Beneficium de Nocte, p. 934. c. 1. t. 4.
judex in quibus actibus poſſit de Nocte procedere, *ibid.*
ſententia de Nocte lata, magnis luminaribus accenſis, quando valeat, p. 934. 935. t. 4.
electio an poſſit fieri de Nocte, *ibid.*
Beneficii collatio facta de Nocte aut occultè, quomodo valeat, *ibidem.*

Nubere.

utrùm ſeparati conjuges ex adulterii causâ, poſſint alterutro vivente, nubere, p. 115. c. 2.
Molinæus ſibi videtur contrarius in quæſtione hac, ſcilicet an ſeparatione conjugum facta ex causâ fornicationis, liceat Nubere, *ibidem.*
probatur hac ſeparatione factâ non licere Nubere, alterutro conjugum vivente, *ibidem.* t. 4.

Nullitas.

in ſententiis, & aliis judiciis reſcindendis viæ Nullitatis non admittuntur jure Gallico, vel etiam defectus Juriſdictionis, & ex incompetentia judicis ſententiam proferentis, p. 267. c. 1. t. 4.
de ea ſententia quòd viæ nullitatis non habeant locum in Gallia, alios Molinæi locos videre eſt. Et in illud axioma Forenſe Gallicum : *voyes de nullité n'ont point de lieu en France.* ad alios etiam locos & Authores remiſſio, *ibidem.*

Nullus.

an quod Nullum eſt, nullum præſter impedimentum, p. 253. c. 1. t. 4.
ſecundæ litteræ non valent, ſi de primis; quamvis nullæ ſint, non fiat mentio, *ibid.*
concurrens proviſio ejuſdem diei, etiamſi Nulla, concurrentem annihilat, *ibid.*
in id celebre Senatûs Pariſienſis decretum, *ibid.*
in id probandum remiſſio ad ſuperiora prænotata, *ibid.*
initio Nullum non convaleſcit, etiamſi ceſſet cauſa im-

pediens, pag. 98. tom. 4.

Numa-pompilius

condamne luy-même ſa loy qu'il avoit baillée aux Romains, & ſa religion, p. 439. c. 2.

ſes livres brulez pour celer la verité, ibid. t. 4.

Nunc.

quæ ſit vis & poteſtas clauſulæ: *ex Nunc prout ex tunc,* p. 272. c. 1. t. 4.

Nuncius.

non creditur Nuncio, niſi jurato & atteſtato, id eſt apparitori, ſine teſtibus, p. 111. c. 1. t. 4.

Nuptiæ.

de prohibitione Nuptiarum facta, iis qui ſacris Ordinibus initiantur, etiam à Subdiaconatu, p. 59. c. 2. t. 4.

contractas ante baptiſmum Nuptias bigamiam inducere, ſi poſt baptiſmum reiterentur, an verum, p. 60. col. 1. tom. 4.

de temporibus celebrandarum Nuptiarum, p. 104. c. 1. tom. 4.

O

Obedientia.

patria Obedientiæ quænam ſit, p. 14. c. 2. t. 4.

an per actum ſubmiſſionis probetur obedientiæ poſſeſſio, vel proprietas, p. 161. c. 2. t. 4.

in patriis Obedientiæ Beneficia patronata regulæ de menſibus & alternativis non ſubjacent, p. 260. c. 2. t. 4.

Obedientia quo tempora ſubtracta ex authore, p. 332. c. 2. t. 4.

ſubtractio plenaria obedientiæ, ibid. t. 4.

plures ab obedientia Papæ ſubtractiones, p. 359. 360. t. 4.

Obitus.

de clauſula per Obitum, aut alio quovis modo in reſignatione, p. 222. c. 2. t. 5.

Oblatio.

laudabiles conſuetudines præſtandarum Oblationum & aliorum jurium ſervandæ, p. 34. c. 2. t. 4.

Oblatio & conſignatio ſiſtunt curſum uſurarum, p. 87. tom. 4.

Oblations

comment diſtribuées, p. 373. t. 4.

Oblatus.

de commutatione Oblatorum, p. 45. c. 1.

per quos commutatio Oblatorum à Fidelibus fieri debeat, p. 278. c. 1. t. 4.

Obligare.

officii nomine tenus Obligatus an poſt depoſitum officium remaneat obligatus, p. 26. c. 2. t. 4.

Obligatio.

an naturalis Obligatio poſſit deduci in pactum, p. 40. c. 2. t. 4.

an Obligatio ab obtinente dignitatem contracta tranſeat in dignitatis ſucceſſorem, p. 73. t. 4.

de Obligationibus & repromiſſionibus indiſcretè loquentibus, p. 115. c. 1. t. 4.

an poſt ceſſionem bonorum remaneat Obligatio naturalis, p. 150.

probatur ea ſententia poſt ceſſionem bonorum remanere Obligationem naturalem celebri decreto Curiæ Pariſienſis contra duos publicos decoctores pronunciato, ibid. t. 4.

Obligatio rei non exiſtentis nulla eſt obligatio, vel ſervitus, p. 169. c. 2.

ſponſalium ante ſeptennium contractorum nulla Obligatio, p. 169. c. 2. t. 4.

de Obligatione naturali in civilem deducta, & de læſione proximi, vel charitatis in uſurarum exactione damnata, p. 282. c. 2. t. 4.

Obligatus.

officii nomine tenùs Obligatus, poſt depoſitum officium non remanet obligatus, p. 26. c. 2. t. 4.

idem de procuratore nomine procuratorio Obligato, niſi negetur procurator, ibid. t. 4.

Obreptio.

vel ſubreptio proviſionem protsùs annullat, ideo cautè omnia ſunt exprimenda quæ de jure debent exprimi, p. 267. t. 5.

Obſeques

des Treſpaſſez, 374. t. 4.

Obſes.

ſolius eſt Principis dare, vel accipere Obſides, id eſt, *Oſtages,* p. 118. t. 4.

olim curia dabat Obſides, ſed hodie ſolus Rex, etiam inconſultâ Curiâ, ibidem. t. 4.

de Obſidibus vide Authores ad quos fit remiſſio, p. 149. c. 1. t. 4.

Obſidio.

numquid in Obſidione poſitum aut transfretare volentem licet abſolvere, p. 87. c. 1. & 2. t. 4.

Obſtare.

per clauſulam: *non Obſtantibus.* non derogatur ſanctionibus Conciliaribus, p. 161. c. 2. t. 4.

Occidens.

in Occidente nullæ partes Epiſcoporum in electionibus, p. 44. c. 1. t. 4.

Occidere.

an liceat ſeipſum Occidere, vel mulieribus in periculo caſtitatis amittendæ, p. 53. c. 2. t. 4.

Occultus.

Eccleſia non judicat, nec ligat Occulta, p. 71. c. 2. t. 5.

Otioſitas.

generat malitiam multam, p. 732. c. 1. t. 4.

Odioſus.

lex Odioſa extenditur, ne ſit eluſoria, p. 104. c. 1. t. 5.

Odoacer

Herulorum Rex, Oreſte & Auguſto victis, totam Italiam occupavit, & eam de ſuo nomine, Odoatiam nuncupavit, p. 21. c. 2. t. 4.

Loix Eccleſiaſtiques faites par Odoacer, p. 379. t. 4.

Oecumenicus.

quando primùm Oecumenici & univerſalis nomen aſſumptum, & à quo, p. 23. 24. t. 4.

Oenobardus.

fabulæ ſuppoſitiæ de Alexandro III. Frederici Oenobardi Venetus collum premente, p. 182. c. 1. t. 4.

Offenſa.

quid faciendum ubi dubia eſt Offenſa, ut de illa ſufficienter caveatur, p. 195. c. 1. t. 4.

Office

ſacerdotal & magiſtral ſeparé, p. 382. t. 4.

formulaire de l'Office Eccleſiaſtique de S. Ambroiſe, p. 491. tom. 4.

Officialis.

Domini locorum ſeculares, vel Eccleſiaſtici, qui poſſunt Officiales ad nutum revocare, non illud poſſunt ex cauſâ infamante, niſi cognitâ, p. 70. c. 2. t. 5.

Epiſcopus debet Officiales conſtituere qui judicent de cauſis Eccleſiaſticis, p. 100. c. 1. t. 4.

an ab Officiali Epiſcopi appellandum ad Epiſcopum, & an à foraneo, ad principalem & diœceſanum, p. 204. c. 2. t. 4.

dum diœceſis Epiſcopalis in diverſa parlamenta ſcinditur. debet, & cogi poteſt Epiſcopus Officiales conſtituere in ſingulis Parlamenti ſedibus, ut cuique ſua juriſdictio ſervetur, ibid. c. 2.

quæ ſit authoritas Officialis ordinarii Epiſcopi, p. 214. c. 2. t. 4.

quòd Officiales Epiſcoporum non habeant territorium, p. 217. c. 1. t. 4.

an delegatio Officialis Epiſcopi tranſeat ad ſucceſſorem, non deſignato nomine, vel officio, p. 258. c. 1. t. 4.

juriſdictionem habet Electus confirmatus atque etiam ejus Officialis ordinarius, ibid.

an idem dicendum in Officiali foraneo, quod in ordinario, ibidem.

Officiarius.

de Officiariorum deſtitutione, & cauſis deſtitutionem impedien-

impedientibus, pag. 231. tom. 5.
Officiarii ad nutum poterant antiquitùs destitui, *ibid.*

Officium.

de mutuis Officiis ſibi reddendis invicem, p. 21. 22. t. 4.
an Officia publica & preces vernaculâ linguâ recitanda; p. 89. c. 1.
Officium neceſſarium Authori non præjudicat, p. 114. c. 2. t. 4.
Officium quid ſit, & quinam dicantur habere Officium in Eccleſia, p. 706. c. 1. n. 39. t. 4.
perſonatus & Officium an differant, *ibid.*
Officia tum civilia, tum Eccleſiaſtica debere eſſe perpetua, p. 251. c. 1. t. 4.
varii gradus mutuorum Officiorum, *ibid.*
ut in Beneficiis, ſic in Officiis duæ perſonæ requiruntur, & conferentis, & illius cui confertur, p. 182. c. 1. t. 5.

Oleum.

Christus fuit unctus Oleo, p. 743. c. 2. n. 11. t. 4.
Olei unctio quid ſignificet, *ibid.* n. 114.
cruces quinque de Oleo in altaris conſecratione quid ſignificent, *ibid.* n. 115.
Oleum ſanctum triplex eſt, *ibid.* n. 117.
Oleum nucum an poſſit facere Papa quòd conſecretur, p. 744. 745. t. 4.
Olei conſecrationes quomodo fiant, p. 745. c. 1. n. 120. tom. 4.
Oleum infirmorum priùs eſt conſecratum, quàm chriſmatum & ſanctum, *ibid.* n. 121.
Oleum chriſmale quid ſit, p. 746. c. 2. n. 124. t. 4.
Benedictiones utriuſque Olei qualiter ſiunt, p. 754. c. 1. n. 159. t. 4.
infirmi quare Oleo inunguntur, *ibid.* n. 160.
Oleum feſſa membra confortat, balſamum redolere facit, p. 755. c. 1. n. 162. t. 4.
Presbyterandus quare, in manu, Oleo ab Epiſcopo inungitur, *ibidem.*

Ominatius

Regis Clodomiri mandato Turonenſis Epiſcopus Ordinatus, p. 44. t. 4.

Omnis.

quod Omnes tangit, ab omnibus probari debet, maximè in alienationibus rerum Eccleſiæ, p. 145. c. 1. t. 4.

Onus.

quid ſit alterum alterius Onera portare, p. 115. c. 2. t. 4.

Opinio.

de opinionum varietate Judicium, p. 17. c. 2. t. 4.

Optare.

quod fraudulentæ permutationes non valeant in fraudem expectantium & antiquiorum Canonicorum pinguiores præbendas Optantium, p. 204. 105 t. 4.
de conſuetudine Optandi præbendas in pluribus Eccleſiis, *ibidem.* t. 4.
quo tempore inducitur conſuetudo Optandi præbendas, *ibidem.* t. 4.
quis dicatur Canonicus antiquior in Optando, *ibid.*
in eam materiam Optionum comprobandarum arreſtum Senatus Pariſienſis, *ibid.*
Optio Canonica locum habet in Beneficiis vacantibus in Curia, vel apud Sedem, *ibid.*

Optio

Canonica locum habet, non obſtantibus mandatis Apoſtolicis, non verò vacatione in Curia, quæ ab Optione Canonica eximitur, nec habet locum in permutatione, p. 104. c. 2. t. 4.

Orare.

ad Orandum in Eccleſia quare certus locus determinatus requiratur, p. 727. c. 2. t. 4.
quare in Eccleſia Oratur, & quomodo, *ibid.*

Oratorium.

Eccleſia fundata ſine conſenſu Epiſcopi dicitur pium Oratorium, p. 764. c. 1. n. 12. t. 4.
Oratorium cuilibet habere licet in propria domo, ſed non in forma Eccleſiæ, ibique Miſſam celebrare, ſine authoritate Epiſcopi, *ibid.*

Orbis.

quòd Orbis Christianus ſit juriſdictionis Papæ, in quem juriſdictionem habeat generalem, p. 244. c. 2. t. 4.

Ordinandus.

tituli Ordinandorum an ex Concilio Calchedonenſi erant in ſimplicibus adminiſtrationibus, p. 49. c. 2. t. 4.
de Ordinandorum examine, & quem reſpiciat, p. 80. c. 2. t. 4.
Ordinandi cujus ætatis eſſe debeant, p. 865. c. 2. t. 4.

Ordinatio.

in Ordinatione debet aſſignari Ordinato unde vivat, p. 137. c. 2. t. 4.
de Ordinato ad titulum patrimonialem, *ibid.*
an Ordinatus ad titulum patrimonii, gaudeat privilegio Clericali, etiam quoad titulum, *ibidem.* t. 4.

Ordinare.

Ordinantis præcautio defenditur contra Molinæum, p. 7. c. 1. t. 4.
quis fuerit primus Ordinatus abſolutè & abſque titulo Eccleſiaſtico, p. 17. c. 2. t. 4.
neminem abſolutè Ordinandum eſſe qui non ſit in Eccleſia ſive civitatis, ſive poſſeſſionis, p. 17. c. 2.
à quo tempore Ordinatio ad titulum patrimonii admiſſa, *ibidem.* t. 4.
cur nemo poſſit Ordinari in duabus Eccleſiis, p. 18. c. 1. tom. 4.
Ordinandi vocabulum omnem modum diſponendi comprehendit, p. 290. c. 1. t. 4.
non tamen Ordinandi vocabulum comprehendit eligendi modum, ut nec providendi vocabulum, *ibid.*
nemo poteſt Ordinari in duabus Eccleſiis, p. 18. c. 1. t. 5.
Ordinatus vel promotus ad majores ordines in minoribus miniſtrare non compellendus, *ibid.*
de cæremoniis Ordinationum, *ibidem.* t. 4.
de temporibus Ordinationum, *ibid.* c. 2.

Ordinarius.

liberè uſque ad ſex menſes differre, vel conferre poterat cui volebat, p. 17. c. 1.
Ordinarius confert quandoque per obitum, & quomodo, p. 17. n. 32 c. 1. & 2. t. 4.
longe melius eſt Ordinario abſtinere à malam quàm authorem eſſe mali, p. 17. c. 1. t. 4.
ſi Ordinarius contulerit, per reſignationem ex cauſa permutationis, an poſſit amplius conferre per obitum, p 17. c. 1.
aut in vim juris communis, ſi caſus contingat, *ibid.* t. 4.
quotupliciter id contingere poſſit, *ibid.*
quid impedit ne Ordinarii nimiùm fruſtrentur jure ſuo, p. 18. c. 1. & 2. t. 4.
an coràm Ordinario poſſit fieri reſignatio in favorem, p. 18. c. 2. t. 4.
differentia inter proviſiones Ordinariorum & Papæ, p. 18. & 19. n. 39. t. 4.
abuſus Ordinariorum juxtà Molinæum, *ibid.*
Ordinarii debent inquirere de vita & moribus præſentati, p. 19. c. 1. t. 4.
Collatio Ordinarii non eſt nulla; ſed annullanda etiam citrà ſententiam, patrono debitè conquerente, p. 22. c. 1. n. 60. t. 4.
Collatio Ordinarii an convaleſcat, p. 22. c. 1. t. 4.
quamvis Ordinarius pendente patroni tempore, mero quidem jure conferre non poſſit, non tamen ob id gravari poteſt, nec anticipare tenetur, p. 22. c. 2. t. 4.
Ordinarii & Papæ poteſtas invicem excedunt & exceduntur, p. 23. c. 1. t. 4.
tardante patrono, Ordinarius vigilare poteſt, & tam ſuum quàm laici jus conſervare, conferendo jure ordinario, p. 23. c. 2. t. 4.
Ordinarius vincit Papam jure communi; Papa verò non vincit patronum, niſi jure ſpeciali, *ibid.* t. 4.
Ordinarius conferens, omiſſo patrono, tam ſuum quam patroni jus contra præventiones Papæ conſervat, p. 23. c. 2. n. 70. t. 4.
circa patronata poteſtas Papæ & Ordinarii habent ſe ut excedentia & exceſſa, p. 23. c. 1. & 2. t. 4.

quandonam Ordinarius teneatur de evictione, *ibid.*
Ordinariorum commodum & libertas, p. 26. c. 1. t. 4.
ſi Ordinarius liberam & ſimplicem reſignationem infirmi admiſerit, & ſtatim contulerit, non eſt juſtum quod reſignante paulo-poſt moriente, alii conferat, p. 26. c. 1. tom. 4.
an & quomodo Legati poſſint prævenire Ordinarios, p. 34. c. 1. n. 13. t. 4.
quo caſu Ordinarius poſſit habere duo ſemeſtria, p. 46. c. 2. t. 4.
Collatio Ordinarii, ſpreto patrono, non eſt ipſo jure nulla; ſed venit annullanda, conquerente patrono, p. 47. c. 2. tom. 4.
Ordinarius ſemel tantum, & uni tantum confert, p. 55. tom. 4.
Ordinarius judex eſt in petitorio Beneficii cui prohibetur ne aliquod Beneficium conferat alicui jure devoluto propter incapacitatem, p. 70. t. 4.
Conciliatio inter litigantes coràm Ordinario, & coràm delegatis judicibus, p. 81. c. 2. t. 4.
an Papa per reſcriptum quo mandat Ordinario ut ſubditos ſuos corrigat, faciat ex hoc ipſum delegatum, p. 87. c. 2. t. 4.
per reſcriptum quo Papa Ordinario mandat ut corrigat Clericos ſuæ diœceſis, non datur ei juriſdictio ſuper exemptos, p. 89. c. 2. t. 4.
ab Ordinario non appellatur ad Papam, ſed ad immediatum Superiorem, p. 114. c. 2. t. 4.
Ordinarius ſex menſes habent poſt menſem Papæ lapſum, p. 38. c. 2. n. 169.
an valeat Collatio illa Ordinarii, poſt menſem facta, ceſſante Papa, p. 171. 176. 178. t. 4.
an executori ſuccedens Ordinarius partes ſuas negligenti, remaneat Ordinarius, p. 291. c. 1. t. 4.
Ordinarius delegatus manet idem, etiamſi adaucta fuerit ejus dignitas, *ibidem.*
de diſpenſatione Ordinarii cum illegitimo, in Beneficiis ſimplicibus obtinendis, p. 213. c. 2. t. 4.
de diſpenſatione Ordinarii ut quis paternum Beneficium immediatè obtineat, *ibid.*
an valeat diſpenſare in majoribus Ordinibus & Beneficiis Curatis, *ibidem.*
quod in Curia Rom. nullus habeat poteſtatem Ordinariam præter Papam, p. 258. c. 2. t. 4.
Ordinarius tamen poteſt ubique juriſdictionem voluntariam exercere, etiam extrà diœceſim, *ibidem.*
Ordinarii Romæ exiſtentes conferunt, ſed extra urbem admovente Anaſtaſio Germon. ad indult. Cardin. Ruverii, *ibidem.*
cùm Ordinarii ex commiſſione conferunt ſub clauſula: *Committatur Ordinario in formâ dignum*, an tanquàm delegati conferant, p. 262. c. 2. t. 4.
Ordinarii collatio ſine inſcriptione teſtium qualis, p. 293. c. 1. t. 4.
Item quales & quot teſtes adeſſe debeant, juxtà Molinæum, *ibidem.*
an Ordinarius regeſta collationum & ordinationum facere debeat, p. 330 c. 1. t. 4.
Ordinarii litteræ an probent collationem Beneficii, & quando, p. 945. 946. t. 4.
litteræ Ordinarii quando faciant fidem in præjudicium proviſionis Apoſtolicæ, *ibid.*
an & quando conferat per obitum, p. 17. t. 5.
quando permutatio ſit neceſſaria, vel utilis Eccleſiæ, hujus cognitio ſpectat ad Ordinarios, non ad Papam, p. 19 20.
an devolutarius Ordinarii poſſit tanquàm ab abuſu appellare à præventione Papæ, vel Legati, *ibid.* t. 5.
poteſtas Papæ & Ordinarii circa patronata ſe habent ut excedent a & exceſſa, p. 25 c. 1.
Ordinarius, omiſſo patrono conferens, tam ſuum quàm patroni jus contra præventiones Papæ conſervat, *ibidem.* tom. 4.
quando teneatur Ordinarius de ipſa evictione, p. 26. t. 5.
an Papa concurrat cum Ordinariis Cardinalibus, p. 38. col. 1.
Ordinarius ſex menſes habet poſt menſem Papæ lapſum, *ibidem.*
an valeat collatio ipſius Ordinarii infrà illum menſem facta, ceſſante Papâ, *ibid.* t. 5.
Beneficia vacantia in Curia poſt eum menſem Ordinarius non ſolum per ſe, ſed etiam per vicarium liberè conferre poteſt, p. 40. t. 5.
Ordinarius certat de damno vitando, & cui præferendus, p. 41. c. 1. t. 5.
non eſt abſurdum quòd Ordinarius habeat duo ſemeſtria, contra Papam & Legatum, p. 46 c. 1. & 2.
Ordinarius habet ſex decim menſes reſpectu Beneficiorum quæ ſunt in patronatu laico, liberos, ſi eſt Cardinalis, contra Papam & Legatos, p. 45.
Ordinarius qui dignitatem reſignatam in vim prioris tituli recuperat, idem Ordinarius eſt; ſecùs ſi in vim novi tituli, p. 50. t. 5.
Ordinarius abſenti mandatario conferendo, ſeſe exonerat, pag 51.
an Ordinarius poſſit gratificare mandatario ultra formam mandati, p. 51. t. 5.
Papa poteſt reſtringere, vel alterare formam mandatorum, dummodò non plus lædat jus commune nec Ordinarios; etiamſi præjudicet mandatariis, p. 52. t. 5.
ut Ordinarius conferat per obitum, etiamſi reſignatio, facta ſit in Curia dummodò deceſſerit extrà Curiam, p. 55. c. 2. t. 5.
Ordinarius poteſt conferre Beneficium vacans per extravagantem, *Execrabilis*, p. 61. t. 5.
Ordinarius poteſt prævenire Legatum ex capite reſignationis per Legatum admiſſæ, p. 78. t. 5.
quo caſu Ordinarius cogat ſuperſtitem eligere, p. 114. col. 1.
fallit ea clauſula *Quovis modo*, qua poteſt Ordinarius uti, *ibidem.* t. 5.
Ordinarius poteſt admittere reſignationem in favorem Eccleſiæ. non perſonæ, p. 112.
quo caſu Ordinarius cogat ſuperſtitem eligere, p. 115. c. 1. tom. 5.
quid ſit falli ex clauſula: *Quovis modo*, qua poteſt Ordinarius uti, *ibid.*
an poſſit conferre vacantia Beneficia, p. 175. c. 1. n. 66. t. 5.
Papæ proviſio nulla non impedit proviſionem Ordinarii, p. 184 c. 1. t. 5.
an regula de 20. diebus locum habeat in Ordinario, *ibid.* col. 2.
an Summus Pontifex huic regulæ poſſit derogare, *ibid.*
an Ordinario neceſſitatem imponat permutatio. p. 185. c. 2.
licet Ordinarii Collatores poſſint aliquando conferre conſanguineis, aut benemeritis cedentis, tamen id fieri debet ſine ullo pacto, & res debet referri totaliter a bitrio Collatoris, alioquin illicita conventio titulum inficit, p. 195. 196. c. 2. t. 5.
proviſio Papæ nulla non impedit Ordinarii proviſionem, p. 205. c. 1. t. 5.
quinam Ordinarii Curiæ indulto gravari poſſint, & quando, p. 214. c. 1. & 2. t. 5.
proviſio Ordinarii jus nominati conſervat, *ibid.*
ex mutatione Ordinariorum, non iteranda inſinuatio, *ibidem.* & 215.
Ordinarii an ex qualibet nova proviſione gravari poſſint, p. 215. c. 2. t. 5.
Ordinarii non obligantur ante notificationem indulti, aut nominationis, p. 217. c. 1. t. 5.
validè quidem confert Ordinarius poſt crimen commiſſum, tamen proviſus debet expectare condemnationem quæ declarat crimen, ut poſſit fructus percipere, p. 230. c. 2. t. 5.
Ordinarii poſſunt etiam conferre Beneficia quæ vacant per incapacitatem poſſeſſoris, aut aliàs, p. 261. c. 2. t. 5.
Ordinatio.
à quo tempore ad titulum patrimonii admiſſa, p. 17. c. 2. tom. 4.

de cæremoniis Ordinationum quam malè ſentiat Molinæus, *ibidem*, t. 4.
de temporibus Ordinationum, *ibid.* c. 2. t. 4.
de pœnitentium Ordinatione interdicta, p. 10. col. 1. tom. 4.
de cæremoniali Ordinatione Epiſcoporum, p. 16. c. 1. t. 4.
quidnam olim eſſet, p. 16. c. 1.
quis actus, *ibidem.*
in conſecratione Epiſcoporum & benedictione, variatum, in Ordinatione nunquam, p. 16. c. 1. t. 4.
Ordinationes Epiſcoporum ab omnibus Epiſcopis qui ſunt in provincia, celebrandæ, *ibid.* t. 4.

Ordinatus.

quod ſententia contra Ordinatum lata non præjudicet ordinanti, niſi præſens taceat, aut ſe non defendat, p. 20. c. 1. t. 4.
in convincendis Ordinatis accuſatis nulla differentia ordinatorum à Papa, vel ab aliis, p. 79. c. 1. t. 4.

Ordino.

defenditur prætentio Ordinantis contra Molineum, p. 7. c. 1. t. 4.

Ordo.

tonſuram & minores Ordines conferendi quibuſnam licitum fuerit, p. 17. c. . & 2. t. 4.
Promotus ad majores Ordines, in minoribus miniſtrare non compellendus, p. 18. c. 1. t. 4.
inconveniens congregandi Ordines generales pro quolibet negotio, p. 119. t. 4.
in inſtitutione non ſolus Ordo ſpectandus; ſed & ætas conveniens ordini, p. 261. c. 2. t. 4.

Oriens.

quidnam Romani appellent Orientem, p. 672. c. 1. t. 4.
Orientis ſummus Magiſtratus civilis & militaris Comes, *ibidem.*

Orientalis.

Imperatorum Orientalium uſurpatio in electionibus Paparum, p. 14. c. 1. t. 4.
Orientalium Imperatorum uſurpatio in electione Paparum, p. 14. c. 2. t. 4.
Orientales Epiſcopi ſolius Orientis curam gerere debent, ſervatis honoribus Eccleſiæ Antiochenæ, p. 32. t. 4.
in quo finem accepit jus Orientalium Epiſcoporum in electionibus, p. 44. c. 1. t. 4.

Oriundus.

Oriundi quandoque præferuntur extraneis, p. 73. c. 2. t. 4.

Os.

an Oris confeſſio injuncta ortum habeat à Concilio Lateranenſi, aut illud eidem tantum formam dederit, & ejus peragendæ neceſſitatem induxerit, p. 62. c. 1. t. 4.

Oſius

quis, & an inter Pontifices Romanos annumeratus, p. 11. c. 1. t. 4.

Oſtium

Eccleſiæ quid ſignificet, p. 730. c. 1. n. 44. t. 4.

Otho.

Othoni Imperatori electio & Ordinatio Papæ teſtitota, p. 13. c. 2. t. 4.
conceſſio facta Othoni I. Imperatori in ſynodo Romana pro jure in electione Pontificum Romanorum, p. 15. c. 1. t. 4.
expenditur ea conceſſio facta Othoni de electione ſummi Pontificis, *ibidem* 2.
notanda ad hanc conceſſionem Othoni factam, *ibidem.* & p. 16. t. 4.
Otho ducis Saxoniæ filius innocentii III. impulſu in Regem Romanorum electus & coronatus, p. 76. c. 2. t. 4.

Ovatio.

uſurpatio Imperialium Ovationum in acclamationibus Patrum & Conciliorum Papæ bene precantium, p. 45. tom. 4.

Ovetenſis

Epiſcopatus in Hiſpania ſitus & in Archiepiſcopatu Compoſtellano, p. 108. c. 1. t. 4.

Ovum.

tes ab Ovo primo repetere quid, p. 2. c. 1. t. 4.

Ozias

leprâ percuſſus, quoniam thuribulo prehenſo, nitebatur incenſum adolere ſuper altare thymiamatis, p. 310. c. 2. t. 4.

P

Pabulum

verbi Dei Pabulum. p. 307. c. 2. t. 4.

Pacificus,

an decretum de Pacificis proſit contra patronum laicum qui eſt infià tempus continuum, vel utile, p. 21. col. 1. tom. 5.
decretum de Pacificis nunquam locum habet, ubi poteſt appellari tanquam ab abuſu, p. 44. c. 1. & 2. t. 4.
an decretum de Pacificis habeat locum contrà habentem juſtam ignorantiam, & contra alium litigantem, p. 59. tom. 5.
& utrùm Actor ſuccumbens in hoc decreto perdat tantùm Beneficium decreti, aut vincens vincat in totum, *ibidem.*
quid in annualibus, *ibidem.*
quid in hoſpitalibus, ſi ferantur in titulum, *ibid.*
quid in æquali permutatione, *ibid.* 1. 5.
& in reſignatione facta retentis fructibus, an liceat excedere tertiam, 60.
quid etiam in reſignante peſtifero, *ibid.* c. 1.
quid etiam, ſi ſanus fuerit tempore confecti mandati ad reſignandum, *ibidem.*
an dies præteriti conſecutus debeant computari in numero, *ibidem.*
utrum etiam adjecta clauſula *quovis modo*, p. 258. c. 1. tom. 5.
an id fiat ubicunque Papa prævenire poteſt, *ibid.*
quando quis dicatur Pacificus, p. 175. c. 1. t. 5.

Pactum.

inſtituta Majorum & Pacta eſſe ſervanda, p. 15. c. 1. t. 4.
quæ Pactorum nudorum authoritas in jure Canonico, ut in civili, p. 92.
in id remiſſio ad conſtitutionem regiam, *ibid.*
an in jure Canonico Pacta nuda producant actionem, *ibid.* tom. 4.
an Pacta conceſſioni feudali, ſive inveſtituræ appoſita ſint ſervanda, p. 118. c. 2. t. 4.
Pacta quælibet Conſtitutioni Clementinianæ contraria tolluntur, modò ante Conſtitutionem in authoritatem rei judicatæ non tranſierint, p. 275. t. 4.
in id arreſta hic laudantur, *ibid.*

Palæologus.

Michael, & Andronicus Palæologus, p. 343. 344. t. 4.

Palea.

de Can. *Oſius* qui Palea inſcribitur, & quid ſit palea, p. 10. 11. t. 4.
Paleæ ſunt propriè ſuperadditæ ſeniorum traditiones, p. 209. c. 2. t. 4.
Palearum contemptor perpetuus Molinæus, p. 20. c. 2.
Quæ propriè Paleæ, *ibid.* t. 4.

Pallium.

Pallii uſus quandoque Epiſcopis conceſſus, p. 21. t. 4.
an uſus Pallii & quæ ſunt Epiſcopalis ordinis, alteri Epiſcopo demandari poſſint, p. 21. c. 2.
Pallii uſus duriùs expoſitus, p. 24. c. 1.
variæ Pallii acceptiones ibidem expoſitæ,
de Pallio Prælatorum Latinè explicando, remiſſio ad Authores, *ibid.* c. 2. t. 4.
ad hiſtoriam inſcriptionis de uſu Pallii, p. 57. c. 2. t. 4.
varia exempla & teſtimonia antiquiſſima Pallii ad Archiepiſcopos & Epiſcopos miſſi, p. 117. c. 1. t. 4.
quòd Pallium olim non concederetur, niſi præſentibus declaratum ex Ivone Carnotenſi, *ibid.* t. 4.

Panormitanus

Cardinalis factus, poſteà Panormum inglorius rediit, p. 64. t. 4.

quo tempore Panormitanus adfuerit Concilio Baſileenſi ubi à Fœlice V. Cardinalis creatus fuerat, p. 64. c. 2. t. 5.

Papa.

an licuerit ordinare Papam ſine conſenſu Imperatoris, p. 6. c. 1. & 2. t. 4.
Epiſcopi dicti ſummi Pontifices & Papæ, p. 12. c. 1. t. 4.
ad hiſtoriam electionis Paparum à Principibus uſurpatæ & reſtitutæ, p. 12. c. 2. t. 4.
electio & ordinatio Papæ reſtituta Othoni Imperatori, p. 13. c. 2. t. 4.
remiſſio ad diverſos Authores de nominibus ſummorum Pontificum & Papæ Epiſcopis omnibus inditis, p. 12. c. 2. t. 4.
quodnam jus Imperii fuerit in electione Paparum, quando enatum, quo titulo, an jure, an præſcriptione quæſitum, p. 14.
uſurpatio Arianorum Imperatorum in electionibus Paparum, *ibid.* c. 2.
uſurpatio Imperatorum Orientalium in eiſdem electionibus, p. 14. c. 2. t. 4.
Conſtitutio Conſtantini Pogonati Imperatoris de electione Papæ, contra Molinæum, & exempla electionum abſque ipſo prolata, *ibid.*
de ſchiſmate vitando in electione Papæ, p. 18.
Ordinationes Epiſcoporum die Dominico fieri debent, *ibid.* t. 4.
quid Papa fecerit, ne minus fraudibus indulgere, aut potentiâ ſuâ viderentur abuti, p. 18. c. 2. t. 4.
Solus Papa poteſt filium præficere loco patris, & admittere reſignationes in favorem, p. 18. c. 2. n. 3. t. 4.
differentia inter proviſiones Papæ & Ordinariorum, p. 19. n. 39 t. 4.
præventiones Papæ quandam confuſionem inducant, juxtà Molinæum, p. 19. c. 1. n. 40.
an ſi permutatio ſit neceſſaria, vel utilis Eccleſiæ, hujus cognitio ſpectet ad Ordinarios, aut ad Papam, p. 19. 20. tom. 4.
an poſſit Papa inſtituere ad præſentationem laïci ſibi non directam, p. 19. 20. c. 1. n. 49. t. 4.
an à Cardinalibus & religioſis Clericis Papa ſit inthroniſandus, p. 19. 20. t. 4.
an Patrono negligente, convaleſcat Papæ, vel Legati præventio, p. 20. n. 48 t. 4.
an Papa vel Legatus poſſit authorari fundationi & derogationi juris patronatus, p. 20. c. 2. t. 4.
an præventio Papæ convaleſcat per expreſſam ratificationem patroni, p. 20. c. 2. n. 52.
Bullæ Papæ, vel Legati non poſſunt extendi ad futuram vacationem, p. 20. 21. n. 53.
quomodo ſe habeat poteſtas Papæ & Ordinarii circà patronata, p. 23. c. 1. & 2. t. 4.
quæ à Papâ oppreſſo petita & probata, poſſe à Papâ libero, ex Concilii ſententia revocari, p. 22. c. 1. t. 4.
quo ſenſu Papa ſeſe nominet Epiſcopum, & fratres Epiſcopos vocet, p. 23. c. 1. t. 4.
poteſtas Papæ & Ordinarii invicem excedunt & exceduntur, p. 23. c. 1. t. 4.
Papa in vacantibus partibus nullum habet jus, niſi concurrendo cum Ordinario, p. 2[illegible]. c. 1. t. 4.
an Papa ſubſit Concilio generali & univerſali, atque ab eo judicari poſſit, p. 27. c. 1. t. 4.
de hac materia, ad authores remiſſio, *ibid.* t. 4.
præcautiones in condemnatione Clericorum Papæ, & in remiſſione ad alios judices, p. 28. t. 4.
an Papa ſit dominus Eccleſiæ juxtà theorem Authoris, p. 32. c. 1. & 2. t. 4.
de infallibilitate Papæ, p. 32. c. 2. t. 4.
an Papa poſſit homologare Concordata, in quibus agitur de Beneficio tertii non conſentientis, p. 37. c. 1. n. 158. tom. 4.
decretum favore Papæ appoſitum intelligitur, ſi Papa favore ſuo uti velit, & debitè utatur, p. 39. c. 2. n. 177.
appoſitio manus Papæ inutilis non impedit Ordinarium, *ibid.* n. 178. t. 4.
quod nec Bulla, nec ſignatura poſt jus alii quæſitum, vel poſt editionem reformari poſſint, *ibid.* n. 179.
inutilis præventio Papæ nunquam convaleſcit, *ibid.*
an Papa poſſit abſolvere Subditos à ſacramento fidelitatis, p. 42. c. 1. t. 4.
teſtimonium Papæ defenditur ab alio Papa depromptum, *ibidem.*
ad hiſtoriam depoſitionis Regum Franciæ, & ſubrogationis Pipini à Papa factæ, *ibid.* t. 4.
Papa non poteſt Legatum etiam de latere mittere, nec Legatus poteſtatem ſuam exercere, ſine expreſſa permiſſione Regis, p. 43. c. 1. t. 4.
jus ordinandi Papam, Epiſcopos, & Archiepiſcopum, datum eſt Carolo Magno, ut Francorum Regi, p. 45. c. 1. n. 198. t. 4.
in quo Papa poſſit alium Papam ligare, & in quo incidit in Canonem latæ ſententiæ, p. 54. c. 2.
ſi Papa eſſet hæreticus, an in eo quod eſſet hæreticus, quolibet Catholico minor habendus, *ibid.* t. 4.
an Papa poſſit diſpenſare circà votum continentiæ in ſacris Ordinibus, p. 57. c. 1. t. 4.
de diſpenſatione Papæ cum Monacho, ut contrahat matrimonium, *ibidem.*
Papa Regi Francorum Childeberto, ſeu ejus legato quomodo dicatur fidei ſuæ rationem reddidiſſe, *ibid.*
Concilium Conſtantienſe tres Papas depoſuit, p. 64. c. 2. tom. 4.
electio Papæ an ſpectet ad Concilium, vel ad Cardinales, p. *eadem.*
an Papa conferre poſſit Beneficia patronatus laicalis vacantia in curia, abſque derogatione juris patronatus, p. 75. t. 4.
Papa excommunicatus à Delegato Papæ non poteſt abſolvi, niſi à Papa, præterquam in mortis articulo, p. 87. c. 2. t. 4.
an Papa quaſlibet cauſas poſſit laico delegare, p. 97. c. 2. tom. 4.
quomodo Papa poſſit diſpenſare circà Monachos, *ibid.*
quando & ex qua cauſa Papa poſſit diſpenſare cum Monacho ut contrahat matrimonium, *ibid.* t. 5.
Gregorius VII Papa ſolis ſummis Pontificibus nomen Papæ reſervavit in odium ſchiſmaticorum, p. 98. col. . tom. 4.
an Papa poſſit diſpenſare cum Monacho, ut proprium habeat, p. 1[illegible]0. c. 2. t. 4.
quomodo poſſit diſpenſare circa Monachos in reliquis, *ibidem.*
Papa cum ſit dominus juris poſitivi, & ejus conditor, eſt ejus diſpenſator, p. 1[illegible]1. c. 1. t. 4.
Papa an dici debeat Imperator, ut in palea ſuppoſititia Conſtantinus, p. 17 . c. 1. t. 4.
an Papa cum reo homicidii, vel fautore poſſit diſpenſare, p. 182.
an Epiſcopus, vel alius inferior, *ibid.* t. 4.
ubi Papa, ibi Curia, p. 125. c. 2. 126. c. 1. n. 257.
an Papa renunciare poſſit Papatui, p. 212. c. 1. t. 4.
exempla Summorum Pontificum Papatui renunciantium, *ibidem.*
an Legatos à *Latere* conferre poſſit Beneficia ad Papam devoluta, p. 216. c. 1. t. 4.
an morte Papæ poteſtas Legati expiret. *ibid.*
executorum Apoſtolicorum poteſtas an etiam expiret morte Papæ, *ibidem.*
an Papa, vel Legatus pendente priori reſervatione, poſſit aliam facere, & quod illud non poſſint in regno Franciæ omninò, *ibidem.*
an Papa patronorum præſentationem poſſit conferre, p. 227. c. 2. t. 5.
an poſſit regul. de infirmis reſignantibus derogare, *ibidem.*
Papa infrà menſem conferre debet Beneficia in Curia vacantia, à quo tempore menſis numerandus, & quòd non repetenda ſit ea collatio, p. 228. c. 1. t. 4.
quare Papa dicatur ſervus ſervorum Dei, p. 256. c. 1. t. 4.

an Eccleſia ſit ſuprà Papam, & an ipſe poſſit errare, p. 257. c. 1. t. 4.
de iſta eadem materia ſuperioritatis Concilii ſupra Papam, vel Papæ ſupra Concilium ad plures alios authores & eorumdem tractatus remiſſio, *ibid.*
ubinam mortuo Papâ, electio Papæ facienda, de audientia juſtitiæ; & quòd Papa principalius ſit membrum Curiæ Romanæ, p. 259. c. 2. t. 4.
bellum Paparum, juxtà Authorem, p. 324. t. 4.
Papa Romanorum appellationes petens, p. 342. col. 1. tom. 4.
Papæ nomen commune Epiſcopis, *ibid.* c. 2.
de jure confirmandi Papam per Imperat. adverſus Plat. & Grat. p. 346. t. 4.
an & quo jure Papa ſibi temporalia vendicet, p. 356. t. 4.
Papa nullus in donationibus Conſtantini & Ludovici Pii ſe fundavit, p. 358. t. 4.
electio Papæ ad paucos reducta, *ibid.*
utrùm Papa appelletur Pontifex ante conſecrationem, ut poſſit Beneficia conferre, vel poſſit nomen ſuum in Bullâ exprimere ante conſecrationem, & coronationem, p. 704. c. 1. n. 27. t. 4.
Beneficii appellatione an veniat Papatus, & Patriarchatus, *ibidem.*
an Papa poſſit aliquid facere contra mentem teſtatoris, p. 7:6. c. 1. t. 4.
Papa an poſſit conferre Beneficia collativa, aut dignitates electivas in præjudicium Ordinariorum, p. 781. c. 1. & 2. t. 4.
an poſſit diſpenſare contrà utilem ſtatum Eccleſiæ, *ibid.*
vel ut Clerici contrahant matrimonium, *ibid.*
an Papa poſſit omnes Epiſcopatus tollere & Beneficia donare ad inferiores ſpectantia, *ibid.* c. 2. n. 4.
legem ſuis ſucceſſoribus non imponit Papa, aut Princeps, p. 783. c. 1. n. 5. t. 4.
Papa quomodo poteſt in præjudicium Collatorum providere de uno Beneficio, ubi ſunt decem Collationes, vel ultrà, *ibidem.*
Papa ſi alicui concedat aliquod privilegium, an poſſit illud revocare, *ibid.* n. 7. t. 4.
olim rarò faciebat reſervationes, & gratias Beneficiales, *ibidem.*
Epiſcopatuum diſpoſitio olim ad ſolum Papam ſpectabat, p. 784. c. 1. n. 9. t. 4.
Papa in omnibus habet poteſtatis plenitudinem & eſt omnium Ordinariorum judex, *ibid.*
Beneficiorum diſpoſitio quomodo eſt apud Papam libera, p. 784. 785. t. 4.
Papa quomodo ad Dei judicium non dicitur ſolutus, ut videatur habere poteſtatis plenitudinem, p. 785. t. 4.
an poſſit alteri vices ſuas committere, *ibid.*
an Papa poſſit conferre Beneficia totius Orbis vacantia per negligentiam Prælatorum, p. 786.
Papa ſibi retinuit jus multò majus, quàm conceſſerit, p. 787. t. 4.
an poſſit Beneficia conferre ad tempus, vel ſub conditione, *ibidem.*
an compellere litigantes de Beneficio ad concordiam, *ibidem.*
licet Papa non poſſit providere adverſus aliquem non citarum; hoc tamen procedit in Beneficialibus, p. 787. 788. t. 4
an poſſit quem jure ſuo privare ſine culpa, *ibid.*
diſpenſare poteſt cum Clerico conjugato, ut Beneficium teneat, *ibidem.*
Papa poteſt limitare & reſtringere formam & electionem, *ibidem.*
licet decimæ ſint de jure divino; poteſt tamen Papa diſpenſare ne quis ſolvat illas, *ibid.* & *ſeqq.*
Papæ obediendum, & nullo modo reſiſtendum, p. 788. 789. t. 4.
ſolus Papa Epiſcopatus unit & dividit, *ibid.*
Epiſcopos poteſt ſolus Papa de una ſede ad aliam transferre: Et ſolus ipſe deponit, *ibid.*
Beneficii proviſionem poteſt Papa revocare; ante tamen illius atteſtationem, *ibidem.*
diſpenſando ſuper voto an Papa veniat contra jus divinum, ut diſpenſatio teneat, *ibid.*
Papa an poſſit reſervare Beneficia, quod eſt veniſe contra prohibitionem juris poſitivi, p. 789. c. 1. & 2. t. 4.
ſi Papa infanti minori ſeptennio Beneficium conferat, an teneat collatio, p. 789. c. 2.
diſpenſare an poſſit Papa quòd ſit unicus filius Regia Monachus, ut contrahat matrimonium, *ibid.* & 790. tom. 4.
Beneficium unum, vel duo, an ſi Papa vellet conferendum ſibi reſervare in vita, utrùm videatur venire contra jus ex quo collatio ſpectat ad alios ratione privilegii, p. 790. c. 1. t. 4.
Concilium non debet abſque Papa congregari, aliàs dicitur Conventiculum, *ibid.*
Papa eſſe ſupra Concilium an exiſtimetur, p. 791. t. 4.
Papa licet poſſit errare ut hæreticus, an ſit deponendus, *ibidem.*
an Papa ſolus poſſit eſſe ſufficiens ad regimen Eccleſiæ ſine Concilio, & an in cauſis arduis, *ibid.*
ſententiam ſuam Papa poteſt in melius mutare, non autem Concilium, *ibidem.*
utrùm poſſit appellari à ſententia Papæ ad Concilium, *ibidem.*
Papâ mortuo, Cardinales cum toto Clero an poſſint excommunicare invaſorem, ſeu intruſum in Papatum, p. 791. 792. t. 4.
Papa ſubeſt Concilio in cauſâ hæreſeos, p. 785. c. 1. t. 4.
votum Terræ ſanctæ an poſſit Papa commutare, p. 796. c. 1. t. 4.
degradatos reſtituit ſolus Papa, p. 797. t. 4.
Epiſcopum à ſuâ adminiſtratione ſolus Papa removet, & unit. *ibidem.*
regno vacante, poteſt ſupplere Papa Regis defectum, idque ſolus, p. 796. c. 1. t. 4.
quod de Regno Neapolitano intelligendum, *ibid.*
Imperatorem deponit ſolus Papa, p. 796. c. 1. t. 4.
diſpenſat ſolus Papa cum Simoniaco, *ibid.*
diſpenſat ſolus Papa ſuper juramento quod tendit ad præjudicium Eccleſiæ Romanæ, *ibid.*
ſolus Papa interpretatur ſuam Conſtitutionem, *ibid.*
diſpenſat ſolus Papa cum irregulari, *ibid.*
ſolus Papa poteſt abſolvere hæreticis miniſtrantem excommunicatum, *ibid.* c. 2.
Beneficia plura Curata, aut perſonatus quòd quis tenere poſſit, diſpenſat ſolus Papa, *ibid.*
Concilium generale facit ſolus Papa, *ibid.*
an Papam eligant Concilium, vel Cardinales, p. 832. c. 1. tom. 4.
an poſſit Papa deponi per Concilium generale, *ibid.*
Cardinales creat ſolus Papa, *ibid.*
an requiratur quòd Papa habeat ſcientiam, & cujus ætatis eſſe debeat, p. 851. 862. t. 4.
quando Papa poſſit conferre Beneficium indigno, p. 875. 876. t. 4.
diſpenſare quibus caſibus Papa recuſat, *ibid.*
Papa non poteſt facere de peccato non peccatum, *ibid.*
an Papa facere poſſit ut mendacium jocoſum ſit peccatum, *ibidem.*
an poſſit Papa diſpenſare ut matrimonium valeat, in quo non intervenit conſenſus, *ibid.*
Papa utrùm poſſit facere novos articulos fidei, aut editos removere, p. 875. 876.
diſpenſare non poteſt Papa cum Rege habente uxorem ſterilem, ut aliam ducat, p. 876. c. 1. t. 4.
Papa ſuper quibus non poſſit diſpenſare etiam de potentia abſoluta, & quod non poſſit ſibi Succeſſorem eligere, p. 876. t. 4.
diſpenſare non poteſt Papa in præjudicium tertii ſuper juramento, aut voto ſine cauſa, p. 877. c. 1. t. 4.
Papæ conſtitutio eſt fundata jure divino, & ipſum aſtringit, p. 877. c. 2. n. 14. t. 4.

Papa non ſubjicitur Conſtitutionibus ſuis, aut ſui prædeceſſoris, *ibidem.*
Papa in quibus caſibus poſſit diſpenſare, *ibid.*
Epiſcopatus duos poteſt facere de uno, *ibid.*
diſpenſare poteſt Papa ſuper matrimonio contracto per verba de præſenti, non tamen conſummato copulâ carnali, p. 877. 878. t. 4.
Imperatorem poteſt Papa deponere, p. 878.
an Papa Regem Franciæ poſſit deponere, *ibid.*
de articulis fidei cognoſcit Papa, & ardua explicat, p. 878. tom. 4.
Papa præfertur toti Concilio, & ſolus transfert Epiſcopatum, *ibidem.*
judex eſſe poteſt Papa in cauſa ſua propria, p. 878. 879. tom. 4.
quomodo poteſt ſeipſum abſolvere, p. 879. 880.
Papa non tenetur facere mentionem in ſuis proviſionibus, de reſervationibus generalibus, p. 923. 924. t. 4.
Papa poteſt Epiſcopum ſuo Epiſcopatu privare, ac dividit, unitque alios Epiſcopatus, 1021. t. 4.
ſuper matrimonio contracto per verba de præſenti, copulâ tamen carnali non ſecutâ, poteſt Papa licitè diſpenſare, *ibidem.*
Papa ſolus concedit Beneficia ſub conditionem, vel ad tempus, *ibidem.*
de ampliori ejus poteſtate, *ibid.*
Papa à ſolo Deo judicatur & jure divino electus habet poteſtatem ſuper cunctas nationes, p. 1022. t. 4.
Papa poteſt ſe juriſdictioni laïci ſubmittere, *ibid.*
Papa non poteſt imponere legem ſuo Succeſſori, p. 1023. tom. 4.
Papa ſolus poteſt filium præficere loco patris, p. 18. t. 5.
utrùm Papa inſtituere poſſit ad præſentationem laïci ſibi non directam; & an Papæ, vel Legati præventio convaleſcat, patrono poſteà negligente, p. 20. t. 5.
adeo ut devolutarius Ordinarii poſſit tanquam ab abuſu appellare à præventione Papæ, vel Legati, *ibid.*
ut nec præventio Papæ convaleſcat per expreſſam ratificationem Patroni, *ibid.* c. 2. t. 5.
Papa quomodo ſit dominus Eccleſiæ, p. 31. 32. t. 5.
præventio Papæ reſervata intelligitur de ſimplici, non de diſpenſatoria contra regulam de veriſimili notitia, p. 33. 34. t. 5.
Papa non concurrit cum Ordinariis Cardinalibus, p. 38. c. 2. t. 5.
an Papa habeat poteſtatem mittendi Legatum in regnum Franciæ, ſine permiſſu Regis, p. 43. t. 5.
jus Ordinandi Papam Epiſcopos & Archiepiſcopos cujus fuerit, ex mente Authoris, *ibid.*
Ludovicus Pius dedit Romanis jus eligendi Papam, dummodò concorditer omnes ſine pecunia & promiſſionibus eligant: aliàs penès quos ex ejuſdem mente remaneat electio, *ibid.*
& jus examinandi, *ibid.* t. 5.
Papa prævenit indultum Curiæ, niſi Ordinarius ſit Cardinalis, p. 49. t. 5.
an Papa poſſit rehabilitare ad effectum retroactivum, p. 72. c. 1. t. 5.
an poſſit per Papam, etiam conſenſu Prælati penſio conſtitui ei non prætendenti jus in beneficium, p. 128. c. 2. n. 277. t. 5.
Papa quos Ordines creat, transformat: an etiam fundationes Regum? p. 130. c. 1. n. 287. 131. t. 5.
Papa derogare nequit, p. 157. c. 1. n. 6. t. 5.
appoſitio manûs Papæ quando ligat, p. 165. 166. c. 2. n. 67. tom. 5.
inutilis præventio Papæ Ordinario poteſt officere, *ibid.*
Papa nullo modo ſe intromittere poteſt in Collatione Beneficiorum patronatus laici ante tempus conceſſum patrono, elapſum, p. 190. c. 2. t. 5.
an Papa omnia poſſit, *ibid.*
Papa & Nominatos & Graduatos poteſt prævenire, p. 213. c. 1. t. 5.
de poteſtate Papæ in Armorica provincia per octo menſes eidem reſervatos, *ibidem.*

Papalis.

incrementum Sedis Papalis, p. 348.
an Imperium ſit juris Papalis, & ab eo dependeat, *ibid.* tom. 4.

Papatus.

ortus & progreſſus Papatûs, p. 344. c. 1. t. 4.
ſchiſma inter Imperium & Papatum, p. 350. t. 4.
Papatus dignitas eſt de jure divino inſtituta: Et quomodo Deus promiſit Apoſtolatum ante mortem ſuam, p. 718. c. 1. & 2. t. 4.
& quo ſenſu intelligantur hæc verba: *Quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cælis,* ibid.
Papa fuit conſtitutus ipſe Petrus poſt reſurrectionem, *ibidem.*

Pape.

loy Imperiale de l'election du Pape, p. 379. t. 4.

Paphnutius

Martyr quantis miraculis clarus, p. 7. c. 2. t. 4.

Paphnutius

quel perſonnage, & où il prit naiſſance, 443. t. 4.

Parens.

Parentibus filios & filias deſpondentibus, quoad eos, ſufficit quod non diſſentiant; quoad Eccleſiam, debet conſenſus verbis exprimi, p. 1[illegible]9. [illegible] 2. t. 4.

Pariſienſis

Academia eſt laïca, & etiam jus patronatus eidem competens, p. 146. c. 2. t. 4.
quod remittitur ad varios Authores hac de re tractantes, *ibid.* t. 4.
Conſtitutio regia de renovandis Prælectionibus juris civilis in Academia Pariſienſi, p. 190. c. [illegible] t. 4.
querelæ Academiæ Pariſienſis, p. 311. t. 4.
Pariſienſis Curia de Regalia cognoſcit per totum regnum, p. 76. t. 5.

Pariſii.

de juriſdictione temporali Epiſcopi Pariſienſis, Pariſiis exiſtentia quæ Forum Epiſcopi appellatur, aliàs *le for l'Eveſque,* p. 30. t. 4.
unde ſit quòd jus civile Pariſiis legi non debeat, *ibid. & ſeq.*
ſuppreſſio juriſdictionis fori Epiſcopi, & ejuſdem unio regiæ juriſdictioni Caſtelleti Pariſienſis: Et novi Caſtelleti erectio Sedis Archiepiſcopalis Pariſienſis titulo Ducis & Paris Franciæ decorata, *ibid.* t. 4.

Parlamentum.

Curia Parlamenti Pariſienſis nec tempore quidem Anglorum voluit obtemperare Eugenio IV. atque etiam Anglorum Regi, quanquam tum dominanti reſtitit, p. 47. 48. tom. 5.
uſus Galliæ probandi, vel improbandi à Parlamentorum Curiis, & aliis ſuperioribus Edicta, Conſtitutiones & Declarationes regias, p. 119. c. 1. t. 4.

Parochia,

an fines Parochiarum, vel diœceſeôn præſcribi poſſint, nec nè, p. 124. c. 1. t. 4.
decretum de Parochiis citatum muratarum Graduatis concedendis locum habet & in ſuburbiis earumdem, p. 201. c. 2. t. 4.

Parochialis.

ſi Eccleſia Parochialis in fundo ſuo aliam conſtituat, nihil impedit Vicarium in ea conſtitui & Prælatum majoris Eccleſiæ, Prælatum eſſe utriuſque, p. 79. c. 2. t. 4.
Parochialis Eccleſia unde ita dicatur, p. 2[illegible]0. t. 4.
Parochianus quis dicatur, 271. c. 1. & 2. t. 4.
de Eccleſia Parochiali habitu & non actu, & quid in hu[illegible] ſervandum circa idoneitatem obtinendi, p. 207. c. 2. tom. 4.
de Eccleſiis Parochialibus, Conventualibus, & Collegiatis habitu & non actu, ad plures alios locos & authores remiſſio, *ibid.*
quinam diſpenſare poſſint cum habentibus Parochialem Eccleſiam, ut ſtudiis inſiſtentes non teneantur promoveri ad Ordines, p. 210. c. 2. t. 4.
Parochialis Eccleſia eſt octavum Beneficium Eccleſiaſti-

cum; p. 706. c. 2. t. 4.
an valeat collatio Papæ de Eccleſia Parochiali ſita in civitate, aut villa morata, p. 53. c. 2. t. 5.
in Parochialibus Eccleſiis non ſufficit tempus ſtudii ſine gradu, p. 54. c. 2. t. 5.
Eccleſiæ Parochiales civitatum qualificatis tantum debentur, quod in petitorio & poſſeſſorio procedit, p. 220. c. 1. tom. 5.
de Parochialibus Eccleſiis jure ordinario diſpenſandis in Curia, tempore vacationis Sedis Apoſtolicæ, p. 231. c. 1. tom. 4.
Parochiales Eccleſiæ an juri regaliorum ſubjiciantur, p. 236. c. 1. t. 5
vetatur reſignatio Eccleſiæ Parochialis cum reſervatione penſionis, niſi reſignans poſſederit per 15. annos completos, vel reſignans ceſſerit ob cauſam infirmitatis ab Ordinario loci probatam, p. 269. c. 2. t. 5.

Parochianus.

non eſt Parochianorum quærere an laudabiles, vel non ſint conſuetudines offerendi, p. 34. c. 2. t. 4.
an de quocunque crimine poſſit Epiſcopus cogere Parochianum ſuum ad ſe purgandum, p. 190. c. 2. t. 4.
quando in famatus compellendus ſit ſe purgare, *ibid.*
Parochiani & alii non prætendentes titulum, non poſſunt impetranti objicere alium eſſe modum vacandi, p. 116. c. 2. t. 5.

Parochus.

de præſcriptione quadragenaria ſine titulo etiam contra Eccleſiam, in commodum Parochi, p. 123. c. 2. t. 4.
præſcriptio Parochi decimarum in aliena Parochia, jure communi reſiſtit & adverſatur contra verum Parochum, *ibidem.* t. 4.
quis ſubvenire habeat Coadjutori Parochi infirmi, p. 142. c. 1. t. 4.
de Parochis & aliis Parochianis, p. 155. t. 4.
Parochum exemptum perſonaliter ſubjicere Epiſcopalis juriſdictionis inquiſitioni in iis quæ ſpectant ad exercitium curæ animarum probatur arreſto Curiæ, p. 188. c. 2. t. 4.
pœna Parochi intra annum non promoti ad ſacerdotium, privatio ipſo jure, abſque ullâ monitione, p. 207. c. 2. tom. 4.

Parole,

de précher la pure Parole de Dieu, p. 373. t. 4.

Pars.

quomodo major Pars conſideranda, p. 71. c. 2. t. 4.
an requiritur major Pars Corporis cujuſlibet, ubi collationes ad plures ſpectant, ſi plures conferant, p. 824. 825. c. 1. t. 4.
Capitulum non poteſt dici ubi non eſt major Pars, *ibid.*
Pars major requiritur ad id quòd interveniat, quando duo corpora requiruntur ad aliquid applicandum, *ibid.*
electio non valet, niſi major Pars intervenerit, p. 10. c. 1. & 2. t. 4.

Participatio.

an exceptionem objiciens Participationis confeſſus videatur & fallentias, p. 222. c. 1. t. 4.

Parvulus.

Parvulis qui de peccato originaliter contracto pœnitere non poſſunt, ſacramentum fidei nempe baptiſma ſufficere, p. 41. c. 2. t. 4.

Paſcha.

dies Paſchatis quonam die celebrandus, p. 3. c. 2. t. 4.

Paſchalis

II. à religione, ad arma converſus, p. 348. c. 1. & 2. t. 4.

Paſchalis I.

quomodo à Ludovico Pio confirmatus, p. 346. c. 1. t. 4.

Paſſio

debet diſtingui in opus Judæorum quod fuit malum, & opus Chriſti quod fuit bonum, p. 59. c. 1. t. 4.
de fructibus & meritis Paſſionis Chriſti pœnitentiæ ac remiſſioni peccatorum applicandis, p. 191. c. 2.
de hac materiâ remiſſio ad Theologos, *ibid.*

Paſtor.

Paſtoris liber qualis, & an apocryphus, p. 3. c. 2. t. 4.
ſententia Paſtoris ſive juſta, ſive injuſta fuerit, eſt timenda, p. 33. c. 2. t. 4.
Hermetis vel Paſtoris liber quis & qualis, p. 63. c. 2. t. 4.
de condemnatione libri Paſtoris ad Authores & alios locos remiſſio, *ibidem.* t. 4.
Paſtor non debet excuſari, ſi eo ignorante, oves pereant, p. 196. c. 2. t. 4.
Paſtorum, nomine nullam magis præfecturam ſignificari, p. 694. c. 2. t. 4.

Paſtoral

de S. Gregoire, quel, p. 457. t. 4.

Pater.

ſolus Papa poteſt filium præficere loco Patris & admittere tales reſignationes, p. 18. c. 2. & 38. t. 4.
an Pater teneatur dotare filiam quæ nupſerit abſque illius conſenſu, utrùm ſola præbere alimenta, aut denegare ob eam cauſam, p. 60. c. 2. t. 4.
ex qua cauſa Pater poteſt exheredare, & ex qua poteſt alimenta denegare, p. 172. c. 2. t. 4.
de hac materia remiſſio alios locos Molinæi, *ibidem.* t. 4.

Patiens.

differentia inter Patientem, tacentem & conſentientem, p. 105. c. 2. t. 4.

Patriarcha.

de Patriarcharum & Primatum origine, p. 19. c. 1. t. 4.
Patriarchæ & Primates quinam dicti à Clemente, p. 19. c. 2. 20. t. 4.
Patriarchæ & Primates dicti Primarum Sedium Antiſtites, p. 20. t. 4.
Patriarcharum & Primatum nomina utrùm ignota temporibus Apoſtolorum, p. 23. c. 1.
quod Patriarcha nihil tractare debeat in diœceſibus ſuo Patriarchatui ſubjectis, p. 32. c. 2. t. 4.
Patriarcharum ortus, p. 668. c. 1. t. 4.
& quid ſit, *ibidem.*
Il nomen commune multis; tamen antonomaſticè Græcorum quatuor eſt, *ibidem.*
quænam fuerit cauſa varii juris Patriarcharum & Eccleſiarum, p. 670. c. 2. t. 4.
Poteſtas eorum in judiciis, *ibidem.*
non omnium Patriarcharum idem jus; ſed totum erat mos antiquus, p. 667. t. 4.
Patriarchæ alii quàm quatuor Græci & Carthaginenſis, particulares ſolent dici, p. 672. c. 2. t. 4.
Patriarchæ & Prophetæ quomodo pinguntur, p. 734. c. 1. tom. 4.
Patriarcha univerſalis Paparum exigere cupiens, p. 23. c. 2. tom. 4.

Patriarchalis.

Patriarchales Sedes vi & violentia teptatæ ab hæreticis in Oriente, p. 44. c. 1. t. 4.
antiquitas Patriarchalium Sedium & denominatio & ſubmiſſio Romanæ, p. 77. c. 2. t. 4.
Patriarchales Sedes ante Conſtantinopolitani Concilii celebrationem quatuor Romanus, Alexandrinus, Antiochenus & Hieroſolymitanus, ſalvo ſemper Romani Pontificis Primatu, *ibid.* t. 4.
Sedes Patriarchales & earum ordo immutantur ex diverſis & ſucceſſivis rationibus, p. 189. c. 1. t. 4.

Patriarchatus.

quod Pontifex Romanus præter Patriarchatum Occidentalem, habeat Primatum in omnes totius orbis Antiſtites, p. 24. c. 1.
Beneficii appellatione an veniat Patriarchatus, p. 704. c. 1. t. 4.
Patriarchatus eſt de jure poſitivo, p. 714. 715. t. 4.

Patriarche.

ſi les Patriarches de Grece, Aſie, Afrique ont quelques-fois obei à l'Egliſe de Rome, t. 4.

Patrimonialis.

Patrimonialia Clericorum non gaudent privilegio rerum Eccleſiaſticarum, p. 456. c. 2.

de eadem materia remiſſio ad Authores de eadem re tractantes, *ibid.* t. 4.

Patrimonium.

à quo tempore ordinatio ad titulum Patrimonii admiſſa, p. 17. c. 2. t. 4.

Patrius.

utrùm Sacerdotium, an ſolus Epiſcopatus ſolvat Patriam poteſtatem, p. 79. c. 2. t. 4.

Patrocinium.

an Advocato liceat vendere juſtum Patrocinium, p 34. t. 4.

Patronage.

ſi le Patronage eſt ſpirituel, p. 456. c. 1. t. 4.

Patronatus.

in Beneficiis Patronatis an & quomodo valeat Collatio Epiſcopi, p. 25. c. 1. t. 4.

de Patronatu laïco, vel Eccleſiaſtico cuipiam etiam Eccleſiaſtico competenti, ratione caſtri, aut in feudum Eccleſiæ, p. 85. c. 1. t. 4.

de Patronatu Clerico competenti aut Eccleſiæ ratione, aut ratione patrimonii, quid juris, *ibid.* t. 4.

circà Patronata poteſtas Papæ & Ordinarii habent ſe ut excedentia, & exceſſa, p. 25. c. 1. t. 5.

Patronus

laïcus præſentando minùs idoneum, non privatur jure præſentandi pro hac vice, p. 86. c. 1. t. 4.

differentia inter Patronum & Ordinarium, p. 16. c. 1. t. 4.

Patroni Eccleſiaſtici quomodo jus ſuum admiſerunt in permutationibus, p. 18. t. 4.

cur permutationes expediantur Epiſcopis & Patronis Eccleſiaſticis irrequiſitis, p. 19. c. 1. n. 44. t. 4.

etiam Patroni exempti ſpernuntur in permutatione, etiamſi patronus ſit exterus, nec poteſt præſentare exterum, p. 19. c. 2. n. 43.

permutatio non fit ſine conſenſu Patroni laïci, *ibid.*

de Patrono Eccleſiaſtico non ſubjecto & prorsùs exempto, atque etiam extero, extra regnum ſito, p. 19. c. 2. t. 4.

Patroni laïci hujus regni nunquam ſubjecerunt colla præventionibus, *ibid.* t. 4.

àn præventio Papæ convaleſcat per expreſſam ratificationem Patroni, p. 20. c. 2. t. 4.

àn ſufficiat conſenſus Patroni poſt tempus, vel jus ad ſe devolutum, p. 20. 21. t. 4.

differentia inter conſenſum Patroni intra tempus præſtandi præſtitutum, & ejus negligentiam qui tempore lapſo privatur jure ſuo, p. 22. c. 2.

Patroni poſſunt dividere inter ſe jus-patronatus, *ibid.*

in uſu & executione juris Patronatus etiam plurium res debet reduci ad unitatem, *ibid.*

plures Patroni debent Collegialiter, non ſingulariter conſentire, uno reclamante, p. 20. 21. n. 53.

an decretum *de pacificis* proſit contrà Patronum laïcum, qui eſt infrà tempus continuum, vel utile, p. 21. c. 1. n. 54. t. 4.

diſtinctio Panorm. inter conſenſum & negligentiam Patroni, an valeat, p. 22. c. 2. n. 63

Epiſcopus poſt lapſum tempus Patroni non confert jure devoluto, ſed libero, p. 22. c. 2. t. 4.

Epiſcopus pendente tempore Patroni, an gravari poſſit, p. 22. 23. t. 4.

tempus quadrimeſtre Patroni initio utile eſt, p. 21. 22. n. 59. t. 4.

de variatione Patronorum in præſentando, *ibid.*

diſpoſitio de non admittendis præſentatis à Patronis & penitùs expellendis, ab iis quorum eſt inſtituere, *ibid.*

pater Patronus filium præſentare poteſt, non ſeipſum, p. 162. c. 1.

in Patronatûs acquiſitione ſimoniâ contractâ, Eccleſia remanet libera, *ibid.* c. 2.

litè motâ de jure Patronatus ſuſpenditur præſentatio ab utroque patrono litigante facienda, p. 162. c. 1. t. 4.

Patronus laïcus variare poteſt, Eccleſiaſticus non poteſt, p. 163. c. 2. t. 4.

de hac eadem materia remiſſio ad alios Authores & locos, *ibidem.*

quibus ex cauſis Patroni variare poſſint, ſive ſint Eccleſiaſtici, ſive laïci, *ibid.* t. 4.

Patronus Clericus an ſeipſum poſſit præſentare, p. 164. col. 2.

an pro Patrono laïco habeatur Eccleſiaſticus præſentans ratione patrimonii ſui, *ibid.*

quòd jus Patronatus Eccleſiæ competens ratione temporalis dominii, ſit temporale & laïcum, & quòd laïcum Eccleſiæ ceſſum fiat Eccleſiaſticum, *ibid.* t. 4.

Patronus laïcus præſentando indignum, an cadat jure præſentandi, p. 165. c. 1. t. 4.

præſentatio Patroni ad Eccleſiam nondum vacantem non obligat ad eandem confirmandam, vacatione poſtea occurrente, niſi de honeſtate, *ibid.* t. 4.

quid vi juris-patronatus agere poſſit, & quibus verbis uti Patronus, *ibidem.*

non eſt pœna privationis imponenda, niſi exprimatur, nec Patrono, nec Collatori, p. 165. c. 2. t. 4.

dum Patronus in prima præſentatione, verbis conceſſionis uſus eſt, ſecundò præſentatus potior eſt, ſi verbis ordinariis & communibus, *ibid.* t. 4.

Patroni Eccleſiaſtici eadem pœnâ plectuntur quâ & Collatores, non verò laïci, p. 207. c. 1. t. 4.

à Patrono negligente devolutio fit ad inſtituentem, & confirmantem, p. 260. c. 2. t. 4.

de Beneficiis Patronatis in patriis obedientiæ, *ibid.*

an Patronus poſſit providere de Rectore Eccleſiæ, p. 631. 632 t. 4.

de Prælato poſſunt Eccleſiæ providere jure communi ipſi qui ſunt de Collegio, *ibid.*

Eccleſiarum proviſio ad quem ſpectat de jure communi, *ibid.* p. 839. c. 1. t. 4.

Patronus Eccleſiæ is eſſe dicitur qui ante conſecrationem dat aliquid Eccleſiæ, p. 760. c. 1. n. 180. c. 2. t. 4.

Patronus in Beneficiis dandis non poteſt aliquod temporale ſibi reſervare, *ibid.*

Patronus laïcus non poteſt dare jus patronatûs ſine conſenſu Epiſcopi, p. 760. 761. t. 4.

an Patronus poſſit dare jus patronatus loco religioſo ſine licentia Epiſcopi, p. 762. 763. c. 1. t. 4.

Beneficium etiam Patronatum quomodo poteſt Epiſcopus patrono conferre, p. 765. c. 1. n. 19. t. 4.

an poſſit Patronus providere de Rectorem Eccleſiæ, p. 831. 832. t. 4.

Patronus debet præſentare Rectore Eccleſiæ Epiſcopo, 834. c. 1. n. 13. t. 4.

an poſſit præſentare Clericum, undecunque originem duxerit, p. 843. c. 2. t. 4.

Patronus quis dicatur, p. 846. c. 1. n. 6. t. 4.

Patroni laïci habent iſtud privilegium, quòd Papa non confert Beneficia de patronatu laïci, *ibid.*

Patronus fundans Eccleſiam poteſt apponere pactum quòd Clericus ſecularis habeat vocem in electione Abbatis; & quare illud ſit eis conceſſum, *ibid.* p. 891. t. 4.

reſcriptum ad Beneficia per Papam conceſſum motu proprio quando non comprehendat Beneficia juris patronatus, p. 892. c. 2. & 893. t. 4.

Patroni etiam exempti ſpernuntur in permutatione, p. 19. t. 5.

an poſſit Patronus exterum præſentare, *ibid.*

permutatio non poteſt fieri ſine conſenſu Patroni laïci, nec Papa poteſt eum prævenire, nec vocat in Curia, *ibidem.*

an Papæ vel Legati præventio convaleſcat, Patrono poſtea negligente, adeo ut devolutarius Ordinarii poſſit tanquam ab abuſu appellare à præventione Papæ, vel Legati, p. 20. c. 1. & 2.

niſi Bulla dicat: *Accedente tamen conſenſu Patroni*, *ibid.* tom. 5.

an præventio Papæ convaleſcat per expreſſam ratificationem Patroni, *ibidem.*

plures Patroni debent Collegialiter, non ſingulariter conſentire, uno ex illis reclamante, *ibidem.*

gravatus mandato, conſentiendo mandatarium inſtitui, ſe

ſe ſe exonerat, nec mandatarius debet adire ſuum executorem, quia non eſt refutatus; ſed petere inſtitutionem ab Epiſcopo, p. 61. t. 5.
an reſignatio fieri poſſit ſine conſenſu Patroni, p. 61. t. 5.
ao inſtitutio, & ex qua cauſa, *ibid.*
an tempus currat Patrono, antequàm ſciat, *ibid.* t. 5.
Patroni laïci nullomodo defraudandi, p. 188. c. 1. n. 45. tom. 5.
in his quæ ſunt de Patronatu laïco, non habent locum præventiones Papæ, *ibidem.*
an ex negligentiâ Patroni laïci Papæ detur præventio, pag. 189.
an Papa Patronum laïcum poſſit prævenire, p. 186. c. 2. 187. c. 1. t. 5.
Patroni laïci in provincia Normaniæ habent ſemeſtre ex ſtatuto municipali, *ibid.*
quando præſentatio Patroni Eccleſiaſtici præventionem Papæ impediat, *ibid.*
Patrono non utente ſuo jure, aut illo mortuo, Epiſcopus poteſt conferre pro hac vice, quia ſublatum eſt impedimentum, p. 275. c. 1. t. 5.

Pavimentum

Eccleſiæ quid ſignificat, p. 729. c. 2. t. 4. 730. c. 1. & 2.

S. Paul

a labouré de ſes mains, p. 411. t. 4.

Paul

Samoſateen, quel, p. 452. t. 4.

Paulus

qua ratione reprehendit Petrum, p. 29. c. 1.
de diſſidio inter Petrum & Paulum Antiochiæ, obſervatio circa illud diſſidium & reprehendendi modum Pauli adverſus Petrum, *ibid.* t. 4.
expoſitio textus D. Pauli de diverſis donis Dei agentis & inter ea de Prophetiis, linguis & interpretatione loquentis, p. 88. c. 2. t. 4.

Pauper.

ingratum eſſe non dicitur Pauper qui facit id quod poteſt; vel ſi non poteſt re, ſaltem verbo, p. 701. c. 1. n. 13. t. 4.

Paupertas.

expoſiti loci novi teſtamenti & Evangelii de Paupertate Chriſti & Apoſtolorum & eorumdem labore; ac remuneratione Fidelium, p. 290. c. 1. t. 4.
an propoſitio de mendicitate Chriſti & Apoſtolorum fuerit univerſaliter à Minoritis recepta, vel à quibuſdam particularibus tantum, *ibidem.*

Pax.

de penſione pro bono Pacis conſtituta, utrùm in ea debeat eſſe titulus, & qualis, p. 139. c. 2. t. 4.

Peccare.

Homo quid habeat cogitare, ubi Peccavit, p. 698. 699. tom. 4.

Peccator.

quomodo Peccatores ſalvi fieri poſſint, & prædeſtinari, p. 68. t. 4.

Peccatum.

de ſomite peccati, an Peccatum ſit, necne, p. 41. col. 2. tom. 4.
propter quod Peccet aliquis expenditur, *ibid.*
de Peccato & ſcandalo viciſſim vitando, p. 78. c. 2.
an Peccata latentia faciant homines irregulares, p. 78. c. 2. t. 4.
quòd nihil excuſet à Peccato, p. 313. c. 2. t. 4.
Peccatum & juramentum non mutant formam rei, p. 354. c. 2. t. 4.
Peccatum mortale quid ſit, & quando non eſt Notorium, p. 851. c. 1. t. 4.

Pecunia

quid generaliter dicatur, p. 774. c. 1. n. 33. t. 4.

Pecuniarius.

Conſtitutiones Pecuniariæ utrùm ſervandæ, p. 290. c. 1. tom. 4.

Pecus.

de occiſione Pecoris ad quod peccator acceſſerit, ut facti memoria intereat, p. 41. c. 2.

Πωδαρχία

Francorum quæ, p. 354. c. 2. t. 4.

Pelag. II.

Eccleſiæ caput dictus, p. 341. t. 4.
quomodo creatus Pontifex, p. 346. t. 4.

Penſio.

an augenda ſit, vel non, auctis facultatibus Eccleſiæ, p. 92. t. 4.
de quibus Penſionibus id intelligendum, p. 93. t. 4.
in regno Franciæ non toleratur Penſio ultrà tertiam fructuum etiam in permutatione, p. 128. c. 1. n. 274. t. 5.
an debitor Penſionis poſſit privari Beneficio, *ibid.* n. 275. tom. 5.
clauſula: *quòd reſignatio reſolvetur, reſoluta Penſione*, abuſiva eſt, *ibid.* c. 2. n. 276. t. 5.
non poteſt per Papam, etiam conſenſo Prælati, Penſio conſtitui non prætendenti jus in Beneficium: idem ſi prætendit jus coloratum, *ibid.* c. 2. n. 277.
Papa non poteſt facere quòd Penſio tranſeat ad ſucceſſorem reſignantis, *ibid.* t. 5.
refellitur diſtinctio Canoniſtarum an Penſio ſit in quota, vel in quantitate, *ibid.* n. 278. t. 5.
ſubreptitia eſt Penſio nova, priore tacita, p. 128. 129. n. 279. t. 5.
mutua Penſionis creatio non valet, etiam prætextu permutationis, p. 129. c. 1. n. 282.
Penſio ratione tituli, perſonalis eſt; ratione vero proprietatis, perpetua, p. 119. c. 2. n. 286. t. 3.
Penſio ſive perſonalis, ſive realis contribuere debet in decimis, p. 130. c. 2. n. 289. t. 5.
judex Eccleſiaſticus cognoſcit de reditu Penſionis Beneficii, ſed non ſi agitur hypothecariè, p. 131. c. 1. n. 295. tom. 5.
de Penſione pro bono pacis conſtituta, & an in ea debeat eſſe titulus, probatorius ſaltem, p. 137. c. 2. t. 4.
an arbitri ex propriâ authoritate poſſint conſtituere Penſionem, *ibidem.*
Summus Pontifex conſtituere habet Penſiones judicio arbitrorum conſtitutas, *ibid.* t. 4.
quomodo ſolvendæ ſunt Penſiones antiquæ, & ad quem modum & monetam, p. 166. c. 1.
de iſta eadem materia decidenda remiſſio ad Authores & locos alios, *ibid.* t. 4.
Penſiones ad tertiam partem fructuum reductæ, p. 183. c. 1. t. 5.
an Rex poſſit reſervare Penſiones ſuper Epiſcopatibus; licet olim hæ penſiones vix tolerarentur, *ibid.*
Penſiones hæ tolerantur inter reſignantem, & reſignatarium propter bonam fidem; ſed non tranſeunt in Succeſſores per obitum, *ibid.*
in Eccleſiis parochialibus Penſio non habet locum, niſi reſignans poſſederit per 15. annos Eccleſiam parochialem aut cedat causâ infirmitatis ab Ordinario probatæ, *ibid.*
reductio Penſionis poteſt peti uſque ad legitimum modum, *ibid.* c. 2.
de Penſionibus Beneficialibus creatis propter compoſitionem litium, p. 185. c. 2. t. 4.
an admittendæ, *ibidem.*
an poſſit Ordinarius authorare Penſionem, *ibid.*
quòd etiam Rex in collationibus Beneficiorum, ubi Penſio reſervanda, aut conſtituenda eſt, remittere ſoleat partes Papam, *ibidem.*
Penſionem non venire nomine Beneficii in executione mandatorum, p. 228. c. 1. t. 4.
an immoderata Penſio licita ſit inter reſignantem & reſignatarium, p. 270. c. 1. t. 5.
Penſio annua utrùm veniat appellatione Beneficii, p. 711. c. 2. 712. c. 1. t. 4.
Penſiones quæ à Rege ſuper fructibus Abbatiarum, aut aliorum Beneficiorum conſiſtorialium reſervantur, non iis legibus reguntur, quibus olim, p. 183. c. 2. t. 5.
Penſiones non transferuntur in Gallia; ſed uſus hujuſmodi tranſlationum viget in Italia, *ibid.*
Rex non diſponit de novo, de Penſionibus; ſed ubi extin-

grantur, cedunt in commodum titularii, p. 270. c. 2. tom. 5.
iſtæ Penſiones inter partes firmantur authoritate Summi Pontificis, p. 271. c. 2. t. 5.
ubi Penſiones à Rege reſervatæ ſunt, debent à Summo Pontifice creari, *ibidem.*

Penſionarius.

Penſionaria reſignatio quænam dicatur, p. 54. t. 5.
Penſionario qui retinuit collationem Beneficiorum, eſt dirigendum mandatum, p. 153. c. 2. n. 443. t. 5.
ſoli naturali Prælato directum mandatum, & inſinuationis requiſitio illi facta Penſionarium ligant, *ibid.*
ſecùs quando ad duos jure proprio ſpectat proviſio, *ibid.*

Pentapolis.

Libya unde ſic dicta; p. 666. c. 2. t. 4.

Perceptio.

in Perceptione fructuum tam præbendarum quam vinearum antiqui Canonici cum junioribus coæquandi, p. 69. c. 2. t. 4.

Peremptus.

exceptio Peremptæ litis an habeat locum in jure Canonico, pag. 99.
ratio propter quam lis non fuerit Perempta per ſilentium triennale, alia ab uſu contrario juris Canonici, *ibid.*
inſtantia Perempta eſſe non poteſt, quando coràm ipſo Rege movetur, *ibid.* t. 4.

Perfectus.

qui ſint vere Perfecti: nota damnanda quòd meritum bonorum operum revocet, p. 40. c. 2. t. 4.

Peritus.

Peritis in quacumque arte ſtandum, p. 13. c. 1. & 2. t. 4.

Perjurium

quando quis non incurrit, ubi facit aliquid contrà juramentum proprium, p. 952. 953. t. 4.

Perjurus.

Perjuri non admittendi ad teſtimonium, p. 111. c. 1. t. 4.
Perjuri arcendi ab Eccleſiis, p. 118. c. 2. t. 4.
an Perjurium vacationem Beneficii jure ipſi inferat, p. 118. c. 2. t. 4.
collatio facta Perjuro, eſt ipſo jure nulla, p. 849. n. 6. tom. 4.
Perjurus quando eſt privandus Beneficio, *ibid.*

Permutare.

quando reſignans poſt tempus Permutans moritur in permutatione Beneficii, quid, p. 97. c. 1. t. 5.

Permutatio.

Permutatio cui maxime oneroſa, & in quantum debita, p. 16. c. 2.
Permutationis actus quò tutior eſſe poſſit, *ibid.* t. 4.
quando reſignatur ex cauſa Permutationis, an collatio neceſſaria ſit, p. 17. c. 1. t. 4.
Permutatio Beneficiorum ipſo jure prohibita, p. 18. 19.
in ea neceſſe eſt compermutanti & non alii conferre, *ibid.* tom. 4.
cur Permutationes expediantur, Epiſcopis & patronis Eccleſiaſticis irrequiſitis, p. 19. c. 1. n. 41. t. 4.
an Permutationis cognitio ſpectet ad Ordinarios, vel Papam; etiamſi ſit neceſſaria, vel utilis Eccleſiæ, p. 19. 20. tom. 4.
Permutatio quandonam ità dici poſſit, p. 35. c. 2. n. 148.
Quot habeat conditiones, p. 36. t. 4.
an ſint tot Permutationes quot Beneficia, p. 111. c. 1.
de jure in Permutatione Beneficiorum non creatur inæqualitas redituum, p. 129. c. 2. n. 284. t. 5.
de Permutatione Præbendarum & Canonicatuum ad Authores ea de re tractantes remiſſio, p. 138. c. 2. t. 4.
de Permutationibus Principum cum Eccleſia ineundis, & quomodo, p. 147. c. 1. t. 4.
de materia hac ad alias ſedes & locos de ipſa tractantes remiſſio, *ibidem.* t. 4.
Permutatio præbendarum pacto præcedente inhibita, cum tamen liceat Epiſcopo de loco ad locum permutare perſonas, *ibidem.*
Permutatio, vel minimi Beneficii non poteſt fieri abſque authoritate Epiſcopi, ſed bene abſque conſenſu patroni, ſaltem Eccleſiaſtici, *ibid.* c. 2.
an propter inæqualitatem redituum poſſit in Permutatione Beneficiorum pecunia refundi, abſque ſimonia, *ibid.* tom. 4.
quando Permutationis prætextu patronorum laïcorum jura eluduntur, p. 190. c. 2.
an Permutatio habeat locum in optione Canonica, p. 204. c. 2. t. 4.
de fraudulentis Permutationibus, & quòd non valeant in fraudem expectantium, & antiquiorum Canonicorum pinguiores præbendas optantium, *ibid.* t. 4.
de rerum Permutatione, p. 235. c. 2. t. 4.
de permutandis Beneficiis, non obſtante expectativarum executione, p. 235. c. 2. t. 4.
non poteſt fieri Permutatio niſi de Beneficio ad Beneficium, non verò ſub ſpe Beneficii, p. 236. c. 1. t. 4.
ſolemne Curiæ decretum ex officio procuratoris generalis prolatum, quo improbata Permutationum Concordata ſub ſpe conferendi Beneficii, & modus acceptus dari penſionibus Beneficiariis, p. 636. c. 1. t. 4.
Permutatio Beneficiorum fieri poteſt etiam ab inferioribus Prælatis, non requiſitis patronis, & quare, p. 273. c. 2. tom. 4.
Capitulum, Sede vacante, poteſt admittere & authorare Permutationes, *ibidem.*
Probatur variis authoritatibus quòd quilibet probati admittere poſſint Permutationes, etiam irrequiſitis patronis, *ibidem.*
Beneficii Permutatio facta cum nepotibus & conſanguineis fraudulenta præſumitur, p. 915. 916. t. 4.
cur hodie Permutationes expediantur, Epiſcopis & patronis Eccleſiaſticis irrequiſitis, p. 19. c. 1. t. 5.
etiam patroni exempti ſpernuntur in permutatione, quamvis patronus ſit exterus, nec poteſt exterum præſentare, p. 19. c. 2. t. 5.
Permutatio non poteſt fieri ſine conſenſu patroni laïci, nec Papa poteſt eum prævenire, nec vacat in Curia, *ibidem.*
etiamſi permutatio ſit neceſſaria, vel utilis Eccleſiæ, quia ejus cognitio ſpectat ad Ordinarios, non ad Papam, *ibid.* & 20. t. 5.
etiamſi jus-patronatus competat ex privilegio, vel præſcriptione, *ibidem.*
ut nec Papæ, nec Legati præventio convaleſcat, patrono poſtea negligente, adeò ut devolutarios ordinarii poſſit tanquam ab abuſu appellare à præventione Papæ, vel Legati, p. 20. c. 1. t. 5.
omnis Permutatio duplicem habet conditionem ſuſpenſivam & reſolutoriam, p. 36. c. 2. t. 5.
dici non poteſt Permutatio, niſi ſit impleta, p. 35. c. 2. t. 5.
quid, & qualis Permutatio de cujus fraude, vel ſimulatione conſtat, p. 103. c. 1. t. 5.
evictio in Permutatione, p. 103. 104. t. 5.
Permutationis vis per unum utriuſque procuratorem, p. 104. c. 1. t. 5.
ſecùs in mutuis reſignationibus non reciprocis, *ibidem.* c. 2. t. 5.
an Permutatio per unum utriuſque procuratorem fieri poſſint, p. 105. c. 1. t. 5.
Permutatio non poteſt reſolvi, niſi utrimque, 104. p. 105. col. 2.
Permutatio an Ordinario neceſſitatem imponat, p. 185. c. 1. t. 5.
Epiſcopi tantùm Permutationem admittunt, *ibid.*
Permutatio cum cauſæ cognitione admittenda, *ibidem.* col. 2.
reſoluta Permutatione, an nova collatio neceſſaria, *ibid.*
de Permutatione ab infirmo facta in extremis laborante, *ibidem.*
in quo caſu ſtetur Permutationi ab Ordinario probatæ, & à permutante adimpletæ, p. 186. c. 2. t. 5.
de Permutatione fraudulentâ cur variè judicatum, p. 198. c. 1. t. 5.

de Permotatione & reſignatione facta in necem expectantium, p. 195. 196. 198. t. 5.
ad veram Permutationem quæ requirantur, p. 202. c. 1. tom. 5.
an ſuorum tantùm, an & aliorum Beneficiorum permutationes fiant, p. 203. c. 2. t. 5.
an poſſeſſio ſit de eſſentia & perfectione Permutationis, p. 203. c. 1. t. 5.
de conventionibus in Permutatione appoſitis fraudem continentibus, ibidem.
Permutatio ſine conſenſo non conſiſtit; pag. 204. col. 1. tom. 5.
Permutatio non poteſt reſolvi ex una parte, quin utrimque pariter reſolvatur, p. 251. c. 2. t. 5.
Permutatio debet adimpleri ex utraque parte; nam ea eſt lex & conditio contractuum, p. 259. c. 1. 261. t. 5.
an jus prætenſum poſſit Permutari cum vero titulo, ibid.

Perſona.

ex qualitate Perſonæ ſit licitum, quod aliàs fuiſſet illicitum, p. 139. c. 2. t. 4.

Petitorium

ſimul cum poſſeſſorio intentatum, p. 104. t. 4.
de cumulatione Petitorii & poſſeſſorii vetita, p. 106. c. 1. tom. 4.
agens Petitorio repellitur, ſi ſulam poſſeſſionem probet, non jus proprietatis, ibid. t. 4.
in cauſa Beneficiali utraque pars agit de Petitorio & de poſſeſſorio, ac ſpoliatus relicto petitorio, poteſt de reintegrando agere, p. 269. c. 1. t. 4.

Perſecution

onziéme de l'Egliſe, en faveur des Arriens, p. 372. *& la 12. pour les Payens*, tom. 4.
par qui & en quel temps, p. 442. t. 4.
la troiſiéme encore en faveur des Arriens, ſous l'Empereur Valens, 373. t. 4.

Petrus

nomen adventitium, quaſi Petræus, p. 5. c. 1. t. 4.
quando Petrus claves accepit, Eccleſiam ſanctam ſignificavit, p. 54. c. 2. t. 4.
Petrus de luna Avenioni ſuffectus eſt poſt obitum Clem. VII. 324. t. 4.
an Epiſcopatus Petri & Pauli unus, ut & circumciſio & præputium conjuncta, p. 685. c. 1. t. 4.
ſucceſſores Petri quinam, & quales, p. 683. c. 1. t. 4.
quæſtio de principatu Petri probat eam quæ de Pontificatu eſt, p. 685. c. 1. t. 4.
Petrus Apoſtolus quare ad Salvatoris ſiniſtram & Paulus ad dexteram depinguntur, p. 734. c. 2. n. 71. t. 4.
Petrus electus eſt à Chriſto Apoſtolorum princeps, p. 791. c. 1. t. 4.

Pharamond.

S'il fut le premier Roy des François, & en quel temps il fut eleu, 373. t. 4.

Philaterium.

meliùs Philacterium & philacteria quæ differunt, & unde dicantur, p. 735. c. 1. n. 75. t. 4.

Philippina.

famigera lex Philippi pulchri, & quæ, p. 309.
contra decimas inſolitas, ibid. c. 1. t. 4.

Philippine.

Loi renommée promulguée par Philippe le Bel, p. 376. t. 4.

Philippus

Auguſtus Concilium contra Papam appellat, pag. 353. c. 1. & 2.
Ducatum Neuſtriæ, ſeu Normaniæ recuperat, ibidem.
ingens ejus victoria, p. 354. t. 4.

Philoſophus.

veterum Philoſophorum ſectæ renovatæ, p. 685.

Phocas.

Phocæ judicium de Romano Epiſcopo, p. 341. c. 2. t. 4.

Phocas.

quel, & combien il craignoit les Romains, p. 436. t. 4.

Phœnicarchia.

principatus ſacerdotii Phœnices & Syriæ, p. 682. t. 4.

Phyſica.

an ex bona ratione ſtudium legum & Phyſicæ ſit interdictum plebanis, & Monachis, p. 240. c. 2. t. 4.

Picus

Mirandulanus contra omnes Aſtrologos, p. 58. t. 4.

Pie I.

deceu par Hermes, p. 429. t. 4.

Preces.

de vi authoritate clauſulæ: Si Preces veritate nitantur, & ut tacite inest, p. 70. c. 2. t. 4.

S. Pierre,

s'il a eſté à Rome, au ſentiment de l'Autheur, p. 460. c. 1. tom. 4.

Pietas.

Pietatis neceſſarium officium, p. 40. c. 2. t. 4.
Pietas ſumma in rebus humanis quæ, p. 337. c. 2. t. 4.

Pigneratitius.

notæ indices contractus Pigneratitii, p. 149. c. 2. t. 4.
coadunatio notarum omnium & conjecturarum contractus Pigneratitii, ibid. t. 4.

Pignus.

rei Pignori datæ fructibus perceptis ſortem æquantibus, reſtitutio datur pignoris indiſtinctè, p. 149. 150. t. 4.

Pipinus.

ad Hiſtoriam depoſitionis Regum Franciæ & ſubrogationis Pipini à Papa factæ, p. 42. c. 1. t. 4.
Chilperici detonſi & Pipini electi ab ipſiſmet Francigenis ex conſilio Papæ, exemplum, p. 42. c. 2. t. 4.
donatio Pipini facta Eccleſiæ urbium Longobardis ereptarum, p. 146. t. 4.

Pius.

quæ adminiſtratio Piorum locorum fuerit, imperantibus Chriſtianis Principibus, p. 160. c. 2. t. 4.
omnia loca Pia & religioſa ſubſunt juriſdictioni Epiſcopali, dummodò ea probaverit Epiſcopus, p. 160. c. 2.
aliàs ſubſunt diſpoſitioni & cognitioni regiorum judicum, & Magni Franciæ eleemoſynarii, ibid.
regimen & adminiſtratio Piorum locorum ſpectat ad Epiſcopum, ibid. t. 4.
innovatio, vel potius juris antiquioris revocatio circà locorum Piorum adminiſtrationem & diſpoſitionem per renovationem militum Ordinis Lazarini & Carmelitani, p. 161. t. 4.
locorum Piorum adminiſtratores ſingulis annis rationem reddere debent ſuæ adminiſtrationis Ordinariis, p. 278. c. 1. t. 4.

Pius I.

Papa quomodo ab Hermete deceptus, p. 338. c. 1. t. 4.

Placitum.

quando dicuntur partes non ſtetiſſe in terminis ſimplicis Placiti, ſed ultrà tranſiiſſe, p. 147. c. 2. t. 4.

Platine.

opinion de Platine touchant le Papat, 433. t. 4.

Pleige.

quid ſit *Pleige & applegement* in Gallia, p. 119. c. 2. tom. 4.

Pluralitas.

plura habens Beneficia non poteſt alteri opponere Pluralitatem eandem, p. 122. c. 1. t. 4.
an & quomodo liceat apponere Plures exceptiones etiam contrarias, ibid. t. 4.

Plus.

quæ non proſunt ut ſingula, valent ut Plura ad probandum, p. 115.
in id probandum ad Authores remiſſio, ibid. t. 4.
quandoque quod plus eſt, continet quod eſt minus, p. 252. c. 1. t. 4.

Pœna.

in criminalibus Pœnæ plerumque ſunt arbitrariæ, p. 178. tom. 4.
inhibitione ſub Pœna facta, non infertur pœna ipſo jure; ſed eget condemnatione, p. 82. c. 2.
de Pœnis comminatoriis ad Authores & locos hic citatos remiſſio, ibid. t. 4.

de Pœnis, p. 191. c. 1. t. 4.
Pœna vel mulcta pecuniaria non debet exigi in judiciis Eccleſiaſticis, ovitominùs Officialibus applicari, p. 191. c. 1. t. 4.
non committitur Pœna, niſi pro rata, non ſatisfaciente condemnato, niſi pro parte, p. 191. c. 1. t. 4.
à Pœna legis vel Canonis non appellandum, p. 208. c. 2. tom. 4.
Pœna non facti intrà tempus non committitur, niſi toto elapſo tempore, p. 210. c. 2. t. 4.
Item poſſeſſione pacificâ tantum adepta, Pœna committitur, ibidem.
Pœna exemptorum interdictos celebrationi divinorum officiorum admittentium, ibid.
an in Pœnis judicialibus inferendis habenda ſit ratio perſonarum, p. 250. c. 1. t. 4.
in pravum morem Pœnarum converſis Judæis impoſitarum Avenionia & in terris Papæ, ſi tamen pravus eſſe poteſt, p. 294. t. 4.
Pœna percuſſoris proprii Epiſcopi, & deſcendentium inhabilitas ad Beneficia ejuſdem diœceſis, 283. c. 1. t. 4.
lege prohibente aliquid fieri ſub Pœna actus contra legem prohibitivam, tenet, licet pœna committatur, p. 856. c. 1. n. 9. t. 4.
an & quomodo Pœna debeat dare immunitatem, p. 65. 66. t. 5.
in Pœnis benigniùs & liquidiſſimè conſtare debet, p. 90. c. 1. t. 5.
Pœna non habet locum ex eo ſolo quòd quis remanet in poſſeſſione, poſt reſignationem admiſſam, p. 100. c. 2. tom. 5.
Pœna non habet locum, niſi jure aliquo modo exprimatur, p. 158. n. 18. t. 5.

Pœnalis.

in Pœnalibus non eſt recedendum à proprietate verborum, p. 90. c. 1. t. 5.
diſpoſitio Pœnalis extenditur, ne ſit novum jus, p. 91. c. 2. tom. 5.
Pœnalis Conſtitutio non extenditur ultrà ſuum caſum ſcriptum & expreſſum, p. 213. c. 1. t. 4.
de iſta materia conſtitutionis Pœnalis an extendatur etiam in prima tonſura, ibid.
diſpoſitionis Pœnalis prius debent omnes termini verificari, p. 120. t. 5.

Pœnitens.

de Pœnitentium ordinatione interdicta, p. 10. c. 1. t. 4.
de Pœnitentibus publicis non ordinandis, & de Hilario Papa id ſanciente, ibid. & c. 2.
de Pœnitentium ſtatu extra Eccleſiam, etiam poſt Catechumenos, ibidem. t. 4.
an Pœnitenti debeat injungi, ut reſtituat, p. 35. t. 4.

Pœnitentia.

Pœnitentiæ ſacramentum nos debet ſalvare, p. 42. c. 2. t. 4.
de Pœnitentiæ receptione à Deo, & de verè pœnitente, p. 61. c. 1. & 2.
de partibus Pœnitentiæ integrantibus, & an oris confeſſio ſit de jure divino, p. 62. c. 1. t. 4.
Pœnitentiæ & Confeſſionis forma ipſi relicta, cum nulla tradita ſit à Deo, ſicut in baptiſmo & Euchariſtia, quæ, p. 87. c. 2. t. 4.
Conſtitutio Caroli VI. Regis de Pœnitentiæ ſacramento damnatis ad ultimum ſupplicium miniſtrando, non verò Euchariſtiæ, p. 283. c. 2. t. 4.
in eam Conſtitutionem Carolinam explicandam remiſſio ad plures locos, ibid.

Pœnitentiarius.

Capitulum, Sede vacante, dat Pœnitentiarium, p. 814. c. 1. t. 4.

Pogonatus.

Conſtitutio Conſtantini Pogonati Imperatoris de Paparum electione, p. 14. c. 2. t. 4.

Politia.

de applicatione temporalis Politiæ ad ſpiritualem & Eccleſiaſticam, p. 4. c. 1. t. 4.
Politia quotuplex, & utra melior, p. 135. c. 1. t. 4.
non requiritur pluralitas principum in una Politia, p. 723. 724. t. 4.
Politiæ convenit principatus, ibid. n. 11.
Reges & Gubernatores quare prohibentur in una Politia. ibidem.

Politicus.

leges Politicæ ligant quoſlibet etiam in conſcientia, p. 48. c. 1. t. 4.

Polluere.

non poteſt aliquis, quantumcumque pollutus ſit, Sacramenta divina Polluere, p. 43. c. 1. t. 4.

Pontifex.

Pontificia & nomen & dignitas à quibus acceptata, p. 2. c. 2. t. 4.
an Archiepiſcopi & Epiſcopi poſſint dici Summi Pontifices ratione populi & cleri qui ſubjubeſt, p. 11. c. 2. tom. 4.
ad quid Pontifices electi Legatos ſuos mitterent ad Imperatores, p. 15. c. 1. t. 4.
an in creando Pontifice Imperatoris authoritas expectanda, p. 15. c. 1. t. 4.
de Summorum Pontificum electionibus ex rogatu Imperatorum faciendis, p. 19. c. 1.
confutatio eorum quæ dixit Molin. de Summorum Pontificum electione ex decreto Nicolai quod ſanctum vocat, p. 19. c. 2. t. 4.
de ſubordinationibus Epiſcoporum Metropolitano, Metropolitanorum Primatibus, Prioratuum Patriarchis, omnium Romano Pontifici, ibid. t. 4.
Summi Pontificis purgatio coram Imperatore, p. 59. c. 2. tom. 4.
quot deſiderentur teſtes ad convincendum & condemnandum Prælatum & Romanum Pontificem, p. 28. 29. c. 2. t. 4.
de poteſtate Pontificum in revocandis, Conſtitutionibus prædeceſſorum ſuorum, p. 280. c. 2. t. 4.
Pontifices Romani legibus Francorum paruerunt, p. 308. c. 2. t. 4.
ob quid Pontifices electi legatos ſuos mitterent ad Imperatores, p. 15. c. 1. t. 5.
conceſſio facta Othoni I. Imperatori in ſynodo Romana, pro jure in electione Pontificum Romanorum, p. 15. col. 1.
remiſſio ad varios authores de jure Principum in electionibus Summorum Pontificum, ibid. & c. 2.
ad hiſtoriam juris Imperatorum in electionibus Pontificum, p. 15. c. 2. t. 5.

Pontificalis.

quid ſit liber Pontificalis Damaſi, & quæ illius additiones, unde conciliatio errorum, p. 11. c. 2. t. 4.

Pontificium.

de Conſtitutionibus Pontificiis contra dominos temporales editis, nec in regno Franciæ receptis, quòd contra eos Papa non habeat poteſtatem, pro talliis & tributis, p. 240. c. 1. & 2. t. 4.
Sedes Pontificia in Gallia tranſlata ipſi regno an fuerit commoda, p. 255. t. 4.

Populus

debet Clero miniſtrare temporalia ei miniſtranti ſpiritualia, p. 746. c. 1. n. 125. t. 4.

Portugallia.

de injectione manus Pontificiæ in regnum Portugalliæ male adminiſtratum, p. 212. c. 2. t. 4.

Poſcere

mortem, eſt de morte poſtulata conſilium dare, p. 52. c. 2. tom. 4.

Poſitio.

an interrogato à judice non reſpondente poſitionibus, habeantur Poſitiones pro confeſſatis, p. 521. c. 2. t. 4.
Poſitiones quandoque habentur pro confeſſatis, ſalvo jure impertinentium, ibidem.
quid ſit multiplicem eſſe Poſitionem, ibid.
ut Poſitiones habeantur pro confeſſatis, requiritur ſen-

ſententia declaratoria, *ibidem.*
an ſuper Poſitionibus interrogata liceat reſpondere, & confeſſo, etiam cum juramento ſe retractare, in inſtanti abſque perjurio, p. 223. c. 1. & 2 t. 4.
de longævo uſu Poſitionum, p. 284. c. 2. t. 4.
de Poſitionibus & articulis vulgò apud nos: *Faits & articles*, *ibidem.*
de terminis datis ad ponendum, articulandum, & producendum, *ibidem.*

Poſſe.

quid ſit Poſſe peccare, p. 62. c. 2. t. 4.
peccare, non eſt Poſſe; ſed non poſſe, p. 86. c. 1. t. 5.

Poſſeſſio.

cenſetur in Poſſeſſione decedere, qui alium ſui loco in poſſeſſione relinquit, p. 95. c. 2. t. 5.
ubinam litigandum de jure proprietatis & Poſſeſſionis electionis, p. 99. c. 2. t. 4.
de cauſa Poſſeſſionis & proprietatis, p. 104. c. 2. t. 4.
quæ allegatio Poſſeſſionis requiratur, ut detur ſpoliato reſtitutio ſive redintegratio, p. 103. c. 1. t. 4.
ſpoliatus redintegrandæ Poſſeſſionis actione impetitus ab alio quem ſpoliavit, non debet condemnari niſi in culpa ſpoliationis violentæ, *ibid.* t. 4.
an qui mittitur in Poſſeſſionem rei ſervandæ causâ, præſcribat, nec ne, & quomodo intelligendum, p. 19. c. 1. tom. 4.
cauſa Poſſeſſionis commiſſa, non poteſt de proprietate cognoſci, p. 109. c. 2. t. 4.
quid importet obligatio vacuam Poſſeſſionem tradendi, p. 114. c. 2. t. 4.
violenta Poſſeſſio excludit & impedit præſcriptionem, p. 183. t. 4.
Poſſeſſio centum annorum probanda præſumptivè, & per famam, p. 124. c. 2.
centenaria Poſſeſſio an poſſit de jure probari, *ibid.* t. 4.
in præſcriptione rerum Eccleſiaſticarum quæ Poſſeſſio requiratur, cum titulo, vel ſine titulo, p. 124. c. 1. t. 4.
an judex ſive Ordinarius, ſive delegatus, pendente appellatione poſſit Poſſeſſionem reformare, p. 129. t. 4.
non dicitur colorata Poſſeſſio, ubi evidens eſt nullitas in titulo, p. 144. c. 1. t. 4.
pactio Poſſeſſionis delatæ creditori rei ſub onere & ſervitio datæ ad exonerationem oneris & ſervitii, reprobata, p. 148. c. 2. t. 4.
per actum ſubmiſſionis probatur Poſſeſſio obedientiæ, non proprietas, p. 161. c. 2. t. 4.
fructus Poſſeſſionum pro dote obligatarum an debeant in ſortem imputari, p. 184 c. 2. t. 4.
per quadraginta annorum Poſſeſſionem præſcribitur contra privilegium, ut contra jus commune, probando initium & finem poſſeſſionis, p. 188. t. 4.
de eo qui mittitur in Poſſeſſionem causâ rei ſervandæ, p. 121. c. 1. t. 4.
quando probanda immemorialis Poſſeſſio, p. 224. c. 1. tom. 4.
per adeptionem Poſſeſſionis poſterioris Beneficii incompatibilis etiam meri facti, quam animam vocant, vacent priora Beneficia, p. 271. t. 4.
ut inducatur vacatio Beneficiorum incompatibilium, requiritur Poſſeſſio pacifica, *ibid.* c. 2.
Poſſeſſio pacifica inducens vacationem incompatibilis, debet eſſe anni, non duorum menſium, vel brevioris temporis, *ibidem.*
Poſſeſſione ſua non privatur quis manu regiâ ſuper re litigioſâ ſimul appoſitâ, p. 811. 812. t. 4.
an Poſſeſſio ſit neceſſaria ad actum adminiſtrandi, ubi Prælatus eſt confirmatus, p. 820. 821. t. 4.
Poſſeſſio parti adjudicata debet per judicem decerni, nec poteſt authoritate propria apprehendi, p. 821. n. 3. t. 4.
quid quando alter moritur in Poſſeſſione poſt tempus, p. 103. c. 2. t. 5.
an Poſſeſſio ſit de ipſa eſſentia & perfectione permutationis, p. 203. c. 2. t. 5.
de Poſſeſſione cognoſcunt judices Eccleſiaſtici, p. 207. c. 2. t. 4.
ſpeciale mandatum in adipiſcenda Beneficiorum Poſſeſſione, p. 223. c. 1. t. 5.
quid eſt, potius ſignum poſſeſſionis, quàm Poſſeſſio, p. 269. c. 2. t. 5.
Poſſeſſio precaria quæ, & quomodo importetur, p. 282. c. 1. t. 5.
quam facile poſſit impugnari à novo proviſo per obitum qui ſuccedit in totum jus defuncti, *ibid.*
Poſſeſſio pacifica cenſetur quoad titulum, licet controverſia mota ſit ſuper fructibus perceptis, aut in manu regia ſint poſiti, p. 290. c. 1. & 2. t. 5.

Poſſeſſor.

de annali Poſſeſſore, p. 92. t. 5.
annalis vel triennalis Poſſeſſor quando prodeſt, p. 98.
ſi regnans moritur Poſſeſſor exiſtens, *ibid.*
ſi poſt ſemeſtre, privatur titulo Beneficii, ſed non Poſſeſſione, *ibid.* t. 5.
an bonæ fidei Poſſeſſor fructus omnes lucretur, pag. 107. col. 1.
novum tentamen factum in lucro fructuum à Poſſeſſore inter titulum lucrativum, vel oneroſum, *ibid.*
ad regulam de annali Poſſeſſore, p. 288. c. 1. & 2. t. 5.
ubi lis non eſt mota Poſſeſſori, non licet de illius capacitate inquirere, p. 289. t. 5.
Poſſeſſor incumbens rei, nomine ſuo cenſetur poſſeſſor, p. 150. n. 424. t. 5.
tempus currit commodo Poſſeſſoris, *ibid.*

Poſſeſſorium.

de cumulatione Poſſeſſorii & petitorii vetita, p. 106. c. 1. tom. 4.
ubi concurrit petitorium & Poſſeſſorium, priùs ad poſſeſſorium recurrendum, p. 112. c. 1. t. 4.
an judicandum ſecundùm conſcientiam, p. 112. c. 2. t. 4.
cognitio poſſeſſorii Beneficialis reique ſpiritualis, & reſciſſio contractûs ſpectat ad judicem regium & ſecularem, p. 252. c. 1. t. 4.
de materiis Poſſeſſoriis ſive rei profanæ, ſive ſpiritualis cognoſcunt judices ſeculares, *ibid.*
quæritur an concurrentes cum judicibus Eccleſiaſticis, an privativè ad illos, *ibid.*
à tempore Philippi Valeſii poſt diſputationem Petri de Cugneriis & Petri Bertrandi Cardinalis, Epiſcopi Eduenſis ſoli cognoſcunt judices regii, *ibid.*
de illa eadem materia cognitionis Poſſeſſorii & reſciſſionis contractuum ad alios Authores remiſſio, *ibid.*
in Poſſeſſoriis judiciis recuperandæ Poſſeſſionis non eſt locus huic regulæ: *dolo fecit*, p. 254.
unde Poſſeſſoria interdicta dicuntur duplicia judicia, p. 266, c. 1. t. 4.
utraque pars in causâ Beneficiali, agit de Poſſeſſorio & de petitorio, *ibidem.*
Poſſeſſorium & omnis cauſa poſſeſſoria temporalis eſt & ſecularis, non Eccleſiaſtici fori, p. 312. c. 1. & 2. t. 4.
de Poſſeſſorio mero Beneficii quomodo judices etiam ſeculares cognoſcant, p. 770. c. 2 n. 12. 771. t. 4.
ubi Poſſeſſorium coràm judicibus regiis judicatum eſt, non licet ſuper petitorio apud judices Eccleſiaſticos agere, p. 254. c. 1. t. 5.

Poſſidere.

de illo qui Poſſidet condemnando, vel non, pag. 122. c. 2. t. 4.
ſi quis triennio Poſſederit pacifice, non poteſt amplius turbari, p. 281. c. 2. t. 5.

Poſtulare.

diſcutitur quis poſſit pro alio Poſtulare, & quæ cautiones dandæ. p. 94. c. 1. t. 4.
quid ſit Poſtulare, & an Clerici id poſſint, *ibid.*
utrùm Clericus contrà Eccleſiam in qua Beneficium obtinet, Poſtulare poſſit, 16. c. 2. t. 4.

Poſtulatio

quid ſit, p. 847. c. 2. n. 18. t. 4.

Poteſt.

diſtinctio inter verb. *Poteſt*, vel *debet*, p. 228. c. 2. t. 4.

Poteſtas.

intra Eccleſiam Poteſtates neceſſariæ non eſſent, niſi ut quod non prævalent ſacerdotes efficere per doctrinæ ſermonem, poteſtas hoc imperet per diſciplinæ terrorem, p. 54. t. 4.
quod dicitur omnis anima Poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit, & de laïcis & de Clericis intelligendum, p. 165. 166. t. 4.
an Poteſtas Pontificia habenda ab electione, an à coronatione Summi Pontificis, p. 254. c. 2. t. 4.
quòd in Curia nullus habeat Poteſtatem Ordinariam præter Papam, p. 258. c. 2. t. 4.
tota Poteſtas quæritur electione, non coronatione, quæ poſtrema ſolemnitas eſt potiùs publicatio poteſtatis temporalis, quam ſpiritualis, quæ publicatione non eget, *ibidem.*
ſecularis & regia in temporalibus Poteſtas an ſubſit Eccleſiaſticæ, p. 292. c. 1. t. 4.
Poteſtas pro Magiſtratu, p. 667. c. 2. t. 4.
Poteſtas Patriarcharum & ordo, p. 673. c. 1. t. 4.
minor Poteſtas Conſtantinopolitani in creationibus, & major in judiciis de Metropolitis tantùm quàm aliorum Patriarcharum, *ibid.*

Potioritas.

cùm dubium emergit Potioritatis reſcriptorum, adeundus ſuperior qui conceſſit, p. 80. c. 2. & 81. c. 1. t. 4.

Præbenda.

Collatio Præbendarum ad quos ſpectet, p. 24. c. 1. t. 4.
an Præbenda quæ per ſe eſt quid temporale, ſimoniam admittat, p. 25. c. 2. t. 4.
Præbenda utrùm pignori ſubjici poſſit, & curiis ſecularibus, p. 37. c. 1. t. 4.
an Præbenda ſit per ſe jus ſpirituale, an totum temporale, p. 39. c. 2. t. 4.
an Simoniam admittat, *ibid.*
quanam authoritate poſſint Canonici minuere Præbendas, p. 69. c. 2. t. 4.
quòd Diœceſani Epiſcopi poſſint minuere, ſupprimere dividere & unire Præbendas ex Conſtitutionibus Canonicis & regiis, *ibidem.*
de Canonicalibus Præbendis, p. 70. t. 4.
quòd Præbendæ nec uniri, nec dividi debeant abſque cauſæ cognitione, p. 138. c. 1. & 2. t. 4.
permutatio Præbendarum prohibetur quoad proprietatem, non quoad titulum, *ibid.* c. 2. t. 4.
de Præbendis non permutandis majoribus dignitatibus, vel dividendis, *ibid.* t. 4.
an quoad patrimonium, an quoad titulum id fieri poſſit, *ibid.*
an Epiſcopus cum Capitulo poſſit numerum Præbendarum diminuere ſine authoritate Papæ, p. 195. c. 2. t. 4.
de fraudulentis permutationibus Præbendarum, &c. & quod non valeant in fraudem expectantium & antiquiorum Canonicorum pinguiores præbendas optantium, p. 204. c. 1. t. 4.
de conſuetudine optandi Præbendas in pluribus Eccleſiis, & quo tempore ſit introducta, *ibid.*
de præſcriptione collationis Præbendarum Cathedralis Eccleſiæ ab Epiſcopis contra Capitula, p. 234. c. 1. t. 4.
de Collatione Præbendarum Cathedralis Eccleſiæ, & aliorum Beneficiorum ſpectante ad Capitulum, abſque, aut cum Capitulo, *ibid.*
an à die dati reſcripti ad vacatura, an à die præſentationis ſit Præbenda affecta, *ibidem.*
de diſtincto numero Canonicorum, & Præbenda, *ibid.*
Rex pleno jure confert Præbendas, p. 345. t. 4.
an Præbenda ſit quid ita ſpirituale, ut non poſſit poſſideri per laïcum, p. 769. c. 1. & 2. t. 4.
Præbenda eſt jus ſpirituale, quando habet Canonicatum annexum, p. 773. c. 2. t. 4.
Præbendam impetrans debet facere mentionem de natura præbendæ, p. 897. 898. t. 4.
hodie Præbendæ ſunt Beneficia incompatibilia, nec ea licet ſimul poſſidere, p. 18. c. 2. t. 5.
id ſancitum multis Curiæ Pariſienſis Senatuſconſultis, *ibid.*
pleraque Capitula conferunt Præbendas Eccleſiæ Cathedralis, & eo caſu Canonicatus non debent ſubjacere juri regaliorum, p. 193. c. 2. t. 5.
ſecùs ſi de antiqua partitione conſtet facta inter Epiſcopum & Capitulum, *ibid.*

Præbendarius.

Eccleſiæ Collegiatæ Præbendarius cujus ætatis eſſe debeat, p. 864. 865. t. 4.

Præceptum.

de Præceptis Evangelicis, & quomodo ſervanda, p. 79. c. 2. t. 4.
Præcepta moralia, ceremonialia, judicialia quantùm differant, p. 103. c. 2. t. 4.

Præcurrere.

an fama obitûs Præcurrentem excuſet, p. 158. n. 12. t. 5.

Prædeſtinare.

juſti & peccatores quomodo Prædeſtinati, p. 68. c. 2. t. 4.

Prædeſtinatus.

an obtineri poſſint quæ Prædeſtinata non ſunt, p. 52. c. 1. tom. 4.
ea quæ ſancti viri orando efficiunt, ita Prædeſtinata ſunt, ut tamen precibus obtineantur, *ibid.*

Prædicare.

licet Deus omnes miſiſſet ad Prædicandum, ceteri tamen Apoſtoli prædicandi poteſtatem ab eo receperunt, p. 791. c. 1. n. 7. t. 4. 793.

Prædicatio.

de frequenti Prædicatione verbi Dei ad populum habenda, p. 89. c. 1. t. 4.

Præfectura.

intervallo locorum disjunctos ſola Præfectura in ſocietate conjungit, p. 685. c. 1. t. 4.

Præficere.

de ætate qualitate, & ordine Præficiendorum, p. 261. 262. tom. 4.

Prælatura.

conductor alicujus Prælaturæ, an conferat Beneficia, p. 812. c. 1. t. 4.

Prælatus.

de inventario bonorum à Prælatis uxoratis & filios habentibus ſub ipſa promotione exhibendo, p. 7. c. 2. t. 4.
de jure regio in electione Prælatorum, p. 13. c. 2. t. 4.
quibuſnam Prælatis regularibus liceat ſuis ſodalibus tonſuram & minores Ordines conferre, p. 17. c. 2. t. 4.
conſtatatio ejus quod non fuerint Prælati Epiſcopis majores, & quod fuerint quidam primarum Sedium, p. 23. col. 1.

Præſentare.

an Summus Pontifex ad Præſentationem patroni poſſit præſentare, p. 189. 190. t. 5.
quatuor menſes ad Præſentandum conceſſi quando incipiant, pag. 190.
patrono etiam præſentante indignum, Epiſcopus habet Præſentare dignum, p. 278. c. 2. t. 4.

Præſentatio.

an valeat Præſentatio facta à proprietario, tacente fructuario, p. 25. c. 1. t. 4.
quid efficiat Præſentatio realis ſive collatori exhibita, & quod ſola impediat præventionem Papæ, p. 47. c. 2. tom. 4.
de Præſentatione, vel electione, pendente lite, facta, p. 96. c. 1. t. 4.
Præſentatio ejus patroni qui eſt in poſſeſſione, prævalet ceteris, *ibidem.*
an Monachi contradicere poſſint Præſentationi Abbatum, p. 144. c. 1. t. 4.
in Præſentatione pluribus competenti, præfertur quod à majori parte geſtum eſt, ſicut in juriſdictione, p. 162. c. 1. t. 4.
Præſentatio à bonæ fidei poſſeſſore facta prævalet, licet poſtea evincatur, pag. 163.
terminus datus patrono ad Præſentandum, à die notitiæ in loco Beneficii, *ibid.* t. 4.
de iſta materia remiſſio ad alios locos, *ibid.*

in permutationibus ubi Epiſcopus conſentire noluit Præſentationi, adeundus Superior, vel etiam Patronus Eccleſiaſticus ſpernitur in permutatione, non laïcus qui nunquam ſperni poteſt, p. 163. c. 1. t. 4.

quandonam Præſentatio patroni Eccleſiaſtici præventionem Papæ impediat, p. 187. c. 1. t. 5.

Præſentatio debet pulſaviſſe aures ordinarii ad effectum impediendi præventionem Papæ, *ibid.* c. 2.

Præſentatio debet conſtare tribus perſonis, ſcilicet patrono præſentante, Clerico præſentato, & inſtituente, *ibidem.*

Præſentationis minima exhibitio facta Collatori ſufficit ad impediendum præventionem, *ibid.*

an in præſentatione, etiam ille cui ſit Præſentatio, teneatur, p. 212. c. 1. t. 4.

quod in præſentatorum à patronis inſtitutione, nec in ipſa Præſentatione datur cauſæ cognitio propter præventionum metum, p. 212.

Præſentatio.

Præſentatio realis & perſonalis eſſe debet ut valeat, & effectum ſuum ſortiatur, p. 274. c. 2. t. 4.

an Collatori realiter facta impediat præventionem Papæ, *ibidem.*

quod Præſentatio patroni Eccleſiaſtici pinguius jus tribuat, quam laïci, *ibidem.*

an præſentatio patroni Eccleſiaſtici præſenti & acceptanti facta, etiam antequàm Collatori præſentata fuerit, impediat præventionem Papæ, *ibid.*

utrùm Præſentatio patroni non aliàs impediat præventionem Papæ, quàm ſi fuerit ipſi Collatori exhibita & præſentata, *ibidem.*

recuſantibus Prælatis licentiam concedere Præſentatis Regularibus gratiosè concedit Summus Pontifex, p. 275. c. 1. t. 4.

Præſentatio an bene appelletur Donatio, p. 281. c. 1. t. 4.

Præſentatio debet fieri per litteras, p. 282. t. 4.

Præſentationis verbum in litteris Apoſtolicis expreſſum an includat laïcos, p. 893. c. 1. & 2. n. 4.

Præſentatio, Collatio, & Inſtitutio in quo differant, p. 848. c. 1. t. 4.

Præſentatio eſt facienda ſenſibus corporis, & quid ſit præſentatio, p. 846. c. 1. n. 7. t. 4.

Præſentatio in quo differat ab electione, *ibid.* n. 8.

an electio comprehendat Præſentationem, *ibid.* n. 9.

in Beneficiis an valeat Præſentatio Papæ in præjudicium præſentati à patrono, p. 905. c. 1 & 2. t. 4.

quot perſonæ debeant in Præſentatione intervenire, p. 905. c. 2. t. 4.

Præſentatio à proprietario facta, tacente fructuario, & è contra, p. 25. t. 5.

non poſſunt Præſentationes conduci, p. 185. c. 1. t. 5.

Præſentatio quæ dat jus ad Beneficium, non impedit præventionem Papæ, niſi exhibita fuerit Collatori ordinario, p. 287. c. 1. t. 5.

Præſentatus.

an procurator regius impedire poſſit ne Præſentati, ſpretis Ordinariis, currant Romam, p. 20. c. 1. & 2. t. 4.

Præſertim,

dictio diverſimodè pluribus in locis expoſita, p. 121. c. 2. t. 4.

Præſes.

quis & qualis eſſet illius poteſtas apud Romanos, p. 664. c. 2. t. 4.

Præſtimonium.

quænam Præſtimonia, vel hoſpitalia permutari poſſint cum Beneficiis in titulum, p. 236. c. 1. t. 4.

Præſul

non damnandus niſi cum 72. teſtibus, p. 28 c. 1. & 2. t. 4.

de privilegio ſuſcipiendi chriſma à quocunque Præſule requiſito, p. 115. c. 1. t. 4.

Præſumptio.

an contra omnem Præſumptionem admittatur probatio, p. 9. c. 1. t. 4.

quod contra Præſumptionem quamcunque admittatur probatio, p. 9. c. 2. t. 4.

Præſumptio debet regi ſecundùm naturam & qualitatem actus, p. 34. c. 1. t. 4.

ex Præſumptione quacumque non fertur judicium in criminalibus, ſecùs in civilibus, p. 115. t. 4.

de Præſumptione ſpeciali ad generalem & vagam, p. 251. c. 1. t. 4.

tres Præſumptiones ad fraudem inferendam ſufficiunt, p. 30. t. 5.

tres Præſumptiones ſufficerent ad probandam fidem, p. 140. 141. t. 5.

Præter.

de vi & ſignificatione dictionis *Præter*, an ſeparet, p. 116. c. 2. t. 4.

Prætor.

qualis eſſet poteſtas & dignitas Prætoris, p. 664. c. 2. t. 4.

Prætorius.

Prætoriæ actiones an temporales ſint, an verò perpetuæ, p. 106. t. 4.

Præventio.

Præventiones Papæ quantam confuſionem adducant, juxtà Molin. p. 19. c. 1. n. 40. t. 4.

Præventionum Papæ inconvenientia, p. 19. c. 1. t. 4.

qua ratione perdant Epiſcopi authoritatem quam de jure habent in permutationibus inferiorum Collatorum, *ibid.* tom. 4.

an Papæ, vel Legati Præventio convaleſcat, patrono poſtea negligente, p. 20. n. 48. t. 4.

quandonam per conſenſum patroni convaleſcat Præventio, p. 20. t. 4.

Præventio Epiſcopis quibuſnam proſit, p. 24. c. 1. t. 4.

Præventionum abuſus, p. 29. c. 1. t. 4.

Præventio Papæ inutilis numquam convaleſcit, p. 40. c. 1. n. 181. t. 4.

vacantia in Curia poſt menſem Ordinarius non ſolùm per ſe; ſed etiam per vicarium liberè conferre poteſt, quando non eſt Præventio, p. 40. c. 1. n. 182. t. 4.

Præventio in præſentando Reſcripto quandonam potior, p. 70. c. 2. t. 4.

tempore Decretalium non erat jus Præventionis, p. 46. c. 2.

Præventio inutilis poſteà non convaleſcit, 47.

de Præventionibus Apoſtolicis, p. 140.

de iis ad Authores remiſſio, p. 140. 141. t. 4.

effectus Præventionis ubique, niſi in Neuſtria, ubi ſpernuntur præventiones, p. 212. c. 1. t. 4.

quòd in præſentatorum à patronis inſtitutione, nec in præſentatione datur cauſæ cognitio, propter Præventionum, metum, *ibidem.*

de præventione Apoſtolica in Graduatis admittenda, & alia prærogativa, p. 232. c. 2. t. 4.

electivæ dignitates an cadant in Præventionibus, p. 786. c. 1. t. 4.

quantam confuſionem inducant Præventiones Papæ, p. 19. tom. 4.

abſenti Collatio facta etiam ante acceptationem, an Papæ Præventionem impediat, p. 193. c. 1. t. 5.

an jus ad Beneficium impediat Papæ Præventionem, *ibid.* tom. 5.

an præſentatio ſola impediat Præventionem, *ibid.*

præſentis patroni quomodo impediat Præventionem, p. 193. c. 1. & 2.

Præventio Papæ in Beneficiis, p. 204. c. 2. t. 5.

inutilis Præventio Papæ non impedit Ordinarium poteſtate ſuâ, p. 287. t. 5.

Præventio Ordinarii præventio non eſt, ſed naturalis proviſio, *ibidem.*

Pragmaticus.

de Pragmatica-Sanctione divi Ludovici hiſtorica præfatione & commentario illuſtrata, p. 74. c. 2. t. 4.

Pragmatica S. Ludovici pro libertate Eccleſiæ Gallicanæ, p. 309. c. 1. t. 4.

Preces.

ſi Preces veritate nitantur in litteris quomodo intelligendum, p. 70. c. 2. t. 4.

Prebenſio

fructuum an poſſit tolerari, p. 37. c. 1. t. 4.

Preſbeia

quid, & quàm uſitatum in Conciliis Græcis hoc nomen, p. 667. c. 2. t. 4.

propriæ vetuſtatis jus & primatûs, *ibid.*

Conſtantinopolitano Patriarchæ quamprimùm conceſſa Preſbeia, p. 673. c. 2. t. 4.

Preſbyter.

filii Preſbyterorum à ſacris miniſteriis remoti, niſi aut in Cœnobiis, aut in Canonis religiosè probati, p. 10. c. 2. tom. 4.

de filiis Preſbyterorum & Epiſcoporum ad Epiſcopatus promotis, *ibid.* t. 4.

de conſtituendis per civitates Preſbyteris, p. 21. c. 2.

de verbo Dei per Preſbyteros prædicando, *ibid.* t. 4.

de degradatione Preſbyterorum ad Authores remiſſio, p. 595. c. 1. t. 4.

Preſbyteri, inferiores quomodo ſint electi de jure divino, p. 717. c. 2. t. 4.

an Preſbyter degradatus retineat privilegium juris divini, ità quòd conficiat Corpus Chriſti, *ibid.*

diſpenſare an poſſit in his quæ ſunt de jure divino inſtituta, p. 718. c. 1. & 2. t. 4.

ſi Preſbyter filiam ſpiritualem cognoſcat, debet deponi, p. 853. 854. t. 4.

Preſbyteri ex conſtitutiona Eccleſiæ obligantur ad caſtitatem, *ibidem.*

diſpenſat ſolus Papa cum Preſbytero qui poſt ex communicationem celebravit, p. 977. c. 1. n. 30. t. 4.

Preſbyterandus.

quare in manu, oleo ab Epiſcopo inungitur, p. 755. n. 563. t. 4.

Preſbyterandus debet dotari, p. 757. c. 1. t. 4.

Preſbyteris non eſt ignominioſum honeſto artificio victum quærere, p. 757. 758. t. 4.

Presbyter celebrans in Eccleſia extructa ſine Epiſcopi authoritate, debet deponi, niſi [illegible] neceſſitatis causâ fuerit conſtructa, p. 766. c. 1. n. 17. t. 4.

Preſbyteratus.

quæ pœna ejus qui ad Presbyteratum ante ætatem ſe promoveri fecit, & Ordinantis, p. 562. t. 4.

Presbyteratûs gradum an videatur poſſe aſſumere, qui non eſt corpore perfectus, ut quia claudus, monoculus, vel caret pollice, aut excedit in membris; vel quia gibboſus, lipposus ſeu ſcabioſus, &c. p. 866. 867. *& ſeqq.* tom. 4.

Preſtre.

Offices du Preſtre & Magiſtrat ſeparez, p. 382. t. 4.

Pretioſus.

in mobilibus Pretioſis, ut & in immobilibus alienandis ſolemnitas requiritur quoad Eccleſiam, pag. 545. col. 1. tom. 4.

Primarius.

de Primariarum Sedium erectiona ab Apoſtolis confirmatio, p. 19. c. 2. t. 4.

Primas.

de Primatum & Patriarcharum origine & erectione, p. 19. c. 2. t. 4.

de erectione Primatum Sedium ab Apoſtolis hîc confirmatio datur, p. 19. c. 2. t. 4.

de ſubordinatione Epiſcoporum Metropolitanis Metropolitanorum Primatibus, *ibid.* t. 4.

de ſubordinatione Primatum Patriarchis, *ibid.*

an Primatum & Patriarcharum nomen ignotum temporibus Apoſtolorum, p. 23. c. 1. t. 4.

Primates quot in primitiva Eccleſia ſecundùm Molinæum, pag. 31.

tempore Apoſtolorum nondum erant Primates; ſed diu pòſt inſtituti, *ibid.* t. 4.

quod Primates & Patriarchæ nihil tractare debeant in diœceſibus ſuis Patriarchatui aut diœceſibus ſubjectis, niſi in caſibus juris, p. 32. t. 4.

quis verè dicendus ſit Primas, p. 686. 687. t. 4.

Primat

reprouvé de Dieu entre les Apoſtres; p. 502. t. 4.

Primatus.

ad hiſtoriam Primatum Eccleſiæ Romanæ paulò liberior Molinæi aſſertio, p. 5. c. 2. t. 4.

aſſertio Primatus Eccleſiæ etiam contra Græcos, p. 6. c. 1. & 2. t. 4.

de Primatibus in Eccleſia ſtatuendis, p. 6. c. 1. t. 4.

diſputatio Conſtantinopolitani Patriarchæ de Primatu expoſitus, *ibid.* t. 4.

de ſubordinatione Primatum Patriarchis, p. 19. c. 2. t. 4.

Primatus & Patriarchatus nomen an ignotum temporibus Apoſtolorum, pag. 23.

Primatus Eccleſiæ Romanæ à Chriſto, p. 28. c. 1. t. 4.

continuatio uſurpationis Primatus Eccleſiæ, p. 340. c. 2.

controverſia de illo, 341. c. 2. t. 4.

duplex cauſa primatûs Romani, pagina 674. col. 1. tom. 4.

Primitivus.

Primativa Eccleſia qualis fuerit, 342. c. 1. t. 4.

ſenſus & mos Primitivæ Eccleſiæ, *ibid.* c. 2.

Primogenitus.

Chriſtus Primogenitus univerſæ carnis. p. 193. c. 2. t. 4.

quis ſit Primogenitus exponitur, *ibid.*

Princeps.

de legibus Principum Cuſtodiendis in Eccleſiis, p. 10. c. 1. t. 4.

privilegia Principibus à Sede Apoſtolica conceſſa quomodo conſervanda, p. 16. t. 4.

quandoque Principes ſeculares monitis & exhortationibus Summorum Pontificum ſe ſe Paparum electionibus immiſcuerunt ad ſchiſmata compeſcenda, p. 22. c. 2. & 23. t. 4.

quid præſtet Princeps in Sanctione rerum Eccleſiaſticarum, & earum ordinatione, p. 22. t. 4.

improbatio tituli Principis ſacerdotum, & aliorum ſimilium, acriori tamen ſtylo, p. 23. c. 1.

Princeps an poſſit cohibere abuſus Prælatorum, p. 31.

probatur ratio appellandi Principes ſanctos, devotos & aliis nominibus, ob Beneficia Collata, variis inde relatis exemplis, p. 36. c. 1. t. 4.

Princeps in Eccleſia ſpectandus tanquam princeps, non ut privatus quiſpiam, p. 53. c. 2. t. 4.

utrùm Principis ſit ſtatuere de rebus & perſonis Eccleſiaſticis, p. 56. c. 1.

quomodo Principes ſeculares ſtatuunt leges de rebus Eccleſiaſticis, *ibid.* t. 4.

ut Princeps ſubmittatur Eccleſiæ in foro pœnitentiali tantùm, p. 99. t. 4.

de permutationibus Principum cum Eccleſia ineundis, & quomodo fiant, p. 147. c. 1. t. 4.

an juſſus Principis inducat juſtum metum, nec-ne, p. 172. tom. 4.

an præſentia Principis inito actus, vel impediat, vel confirmet actum, remiſſio ad Authores ea de re tractantes, *ibidem.* t. 4.

indulgentia Principis debet ſemper aliquid conferre, p. 190. c. 1. t. 4.

àn Princeps poſſit concedere privilegium in alterius damnum, vel injuriam, p. 251. c. 1. t. 4.

Princeps obligatur in perpetuum ex contractibus, nec eoſdem revocare poteſt, *ibid.*

in idquod Princeps irrevocabiliter obligetur in contractibus, ad alios Authores remiſſio, *ibid.*

vetus diſciplina Principum, p. 353. c. 2. t. 4.

non requiritur pluralitas Principum in una politia, p. 723. 724. t. 4.

conſervanda privilegia Principibus à Sede Apoſtolica conceſſa, p. 16. c. 1. t. 5.

Principalis.

Principale per acceſſorium nec confirmatur, nec infirmatur, p. 554. 555. t. 5.

Principatus.

vel Regnum unde habuit originem, p. 784. c. 2. n. 12. t. 4.

Prior

Priores Conventuales, vel per ſeipſos curam habentes debent eſſe ætatis 25. annorum; & ſi ſimplices Priores ſint, quiritur ætas quatuordecim annorum, p. 864. c. 1. & 2. tom. 4.

Prælatus.

quot teſtes deſiderentur ad convincendum & condemnandum Prælatum & Romanum Pontificem, p. 28. c. 1. tom. 4.
an princeps cohibere poſſit abuſus Prælatorum, p. 31. 32. tom. 5.
qualiter ſe gerere debeat Prælatos electus, p. 32. t. 4.
an princeps cohibere poſſit abuſus Prælatorum, p. 32. c. 2. tom. 4.
elucidatio de juramento Prælatorum, p. 50. c. 2. t. 4.
ſi lis oriatur inter Collegium & Prælatum, adeatur Superior; & ille dabit Collegio Curatorem, p. 71. c. 2. t. 4.
quomodo poſſunt agere Collegia, vel Capitula contra ſuos Prælatos, p. 71. t. 4.
de ſupplenda negligentia Prælatorum, p. 78. t. 4.
plus habet in conceſſione, quàm in præſentatione patroni, p. 85. c. 1. t. 4.
Prælatorum literis creditur in præjudicium aliorum, p. 91. col. 2.
in determinando negotio communi alicujus provinciæ Prælatorum præſentium, licet paucorum, requiritur aſſenſus, p. 92. t. 4.
an Prælatus agere, vel tranſigere poſſit ſine conſenſu Capituli, p. 93. c. 1. t. 4.
de veteri Prælatorum eligendorum forma à Clero, præſente populo, antiquata, p. 104. c. 2. t. 4.
in materia deſtitutionis Prælati an teſtes recipiantur, lite non conteſtata, p. 109. c. 1. t. 4.
de mutuis Officiis Prælati Regi & Eccleſiæ præſtandis, p. 129. t. 4.
an Prælatus aut Capitulum independenter agere, vel conveniri poſſit, p. 131. c. 2. t. 4.
de illa eadem materia remiſſio ad Superiora, ibid. t. 4.
Coadjutores Prælatorum non ſunt ipſimet veri Prælati; ſed antiqui Prælati remanent, p. 142. c. 1. t. 4.
an propter lepram removendus ſit Prælatus, ibid. t. 4.
ubi & quando juramentum Prælati eſt ſervandum in præjudicium Eccleſiæ factum, vel dignitatis, p. 142. c. 2. tom. 4.
Prælatus alienans res Eccleſiæ, revocare debet, non obſtante juramento, quia de præjudicio Eccleſiæ agitur, p. 145. t. 4.
an res Eccleſiæ alienata repetatur cum fructibus etiam ab alienante, *ibidem.*
emptor rerum Eccleſiæ, lucratur fructus perceptos ante litem conteſtatam, cùm reſtituit rem, quamvis nullus ſit contractus, *ibid.* t. 4.
an in alienatione rei ad Eccleſiam pertinentis, factum Prælati noceat Eccleſiæ, p. 147. c. 1. t. 4.
Rector Eccleſiæ ſolus tantum poteſt quantum Prælatus cum conſenſu Capituli in Eccleſiis Cathedralibus & Collegiatis, *ibidem.*
an Prælatus recipiendo penſionem, proteſtari poſſit de non præjudicari in jure ſuo, *ibid.*
ſucceſſor emphyteutæ alienantis de conſenſu Prælati, expelli non poteſt, *ibid.* t. 4.
ad exemplum ſecuritatis dotis uxoris, ut bona mariti, ita bona omnia Prælati in caſum ſegnioris adminiſtrationis ſunt obligata Eccleſiæ, ut uxori, p. 149. c. 2. t. 4.
jus Imperialibus Conſtitutionibus inductum ut Eccleſia haberet quæſita poſt conſecrationem Prælati, p. 152. c. 1. t. 4.
de aliis quæ antè habebat Prælatus, vel quæ jure ſanguinis obvenerant, liberè diſponere poterat, vel propinquis relinquere, Eccleſia ſuccedente, ſi deficientibus heredibus, decederet, p. 152. c. 1. t. 4.
de gravaminibus Prælatorum contra Regulares à Papa coercitis per exemptiones, p. 186. c. 2. t. 4.
de ſupplenda negligentia Prælatorum, p. 260. c. 1. t. 4.
in Prælatis regularibus exemptis negligentibus fit devolutio ad Epiſcopos, ut ſuâ ordinariâ poteſtate, vel Apoſtolicâ ſuppleant vices negligentis, pag. 260. c. 2. tom. 4.
aut ad Papam, *ibidem.*
an Prælatus veniat nomine Capituli, nec-ne, p. 262. c. 1. tom. 4.
de Prælatis & Diœceſanis habentibus juriſdictionem Epiſcopalem, vel quaſi, p. 285. c. 1. t. 4.
remiſſio ad Tractatum de modo præferendi crucem ante majores Prælatos, *ibidem.*
electioni Prælati non poteſt intereſſe laïcus, p. 839. c. 2. tom 4.
conſuetudine poteſt induci ut Canonici non eligant Prælatum, antequàm denuncient Principi mortem alterius Prælati, pag. 840. tom. 4.
in Eccleſia quibus modis provideatur de Prælato, p. 845. 846. t. 4.
Prælatus habens juriſdictionem contentioſam, debet ſcire jura, p. 851. 852. t. 4.
Prælati presbyteri ſcire debent Canones pœnitentiales, pſalterium, ac computum, p. 862. 863. t. 4.

Præpoſitus,

de Præpoſitorum & Ballivorum juriſdictione & erectione illius, p. 194. c. 2. t. 4.

Præſcribere.

utrum ille Præſcribat qui mittitur in poſſeſſionem rei ſervandæ cauſâ, nec-ne, & quomodo utrumque intelligendum, 109. c. 1. & 2. t. 4.
quæ ſunt meræ & voluntariæ facultatis, non Præſcribuntur, nec per non uſum amittuntur, p. 189. t. 4.
Clerici qui abjecto habitu Clericali, delinquunt, an gaudeant privilegio Clericali, p. 189. c. 1. t. 4.
ad pleniorem ejuſdem propoſitionis intelligentiam ad Authores remiſſio, *ibid.* t. 4.
Præſcribi licet poſſit jus conferendi; tamen titulus Beneficii non præſcribitur, p. 882. c. 2. t. 4.
an & quomodo Præſcribi poſſit Beneficium in præjudicium negligentis, p. 942. 943. t. 4.

Præſcriptio.

an in negotio ſpirituali & Eccleſiaſtico locus ſit Præſcriptioni, p. 14. t. 4.
Leges de Præſcriptione rerum Eccleſiæ hìc expoſitæ, & ad omnes Eccleſias extenſæ, p. 32. c. 1. t. 4.
de Præſcriptione juris eligendi, p. 75. c. 1.
an ipſa Præſcriptione acquiratur jus-patronatus, *ibidem.* c. 2. t. 4.
Præſcriptio ut interrumpatur, p. 87. t. 4.
quomodo intelligendum quòd contra obedientiam non currit Præſcriptio, p. 88. c. 1. t. 4.
de Præſcriptione ſervitutis continuæ, p. 105. c. 2.
de poſſeſſione, vel Præſcriptione contra jus facta probanda, p. 105. c. 2.
differentia inter Præſcriptionem & conſuetudinem, p. 106. c. 1. t. 4.
violenta poſſeſſio excludit & impedit Præſcriptionem, p. 123. c. 1. t. 4.
Praxis fori Gallicani in Præſcriptionibus longiſſimi temporis, etiam adversùs Eccleſiam, *ibid.*
de Præſcriptione quadragenaria ſine titulo etiam contra Eccleſiam in commodum Parochi, *ibid.* t. 4.
qui Præſcripſit, jure poſſidet, et qui auctore prætore poſſidet, p. 123. c. 2. t. 4.
Præſcriptio parochi decimarum in aliena parochia juri communi reſiſtit, & adverſatur contra verum parochum, *ibid.* t. 4.
an qui excipit de interruptione, fateatur de Præſcriptione, p. 122. c. 2. t. 4.
in Præſcriptione tempus hoſtilitatis & perſecutionis deducendum, *ibidem.*
quæ litis proſecutio proſit ad interrumpendam Præſcriptionem, *ibid.* c. 2.
an proſecutio litis coram judice impediat Præſcriptionem, *ibid.* t. 4.

in Præſcriptione rei ab Eccleſiam pertinentis alienatæ deducendum mali adminiſtratoris tempus, ſed non ſucceſſoris. *ibidem.*
quæſtio finium regundorum deficientibus titulis 40. annorum Pręſcriptione decidenda, p. 124. t. 4.
an fines diœceſeūn, vel parochiarum Pręſcribi poſſint, nec-ne, *ibidem.*
jus ſuperioritatis, nullo ſuperiore reclamante an Præſcribi poſſit ab inferiore, *ibid.* t. 4.
nullo tempore res pignorata Præſcribi poteſt à creditore tenente illam tanquàm pignoratam, *ibid.* t. 4.
quid ſtatuendum ubi negotium tangit principaliter, vel tantum ſecundariò Eccleſiam Romanam quoad Præſcriptionem, p. 124. c. 2.
de illa materia remiſſio ad authores, *ibid.*

Prioratus

Conventualis, vel clauſtralis aut regolaris eſt unum de Beneficiis Eccleſiæ, p. 708. c. 1. & 2. t. 4.
an ſufficiat 24. annus completus ad obtinendum Prioratum regularem in Commendam, p. 276. c. 2. t. 5.
in magno Regis Conſilio ad id ſufficit eſſe Clericum, licet tantùm ſeptenoem, *ibidem.*

Privare.

indigno conferens poſt trinam monitionem, Privatur jure conferendi, p. 141. c. 1.
abſens an Privandos, *ibidem.*
Privationem præcedere debet monitio, *ibid.* t. 4.

Privatio.

de Privatione per ſententiam, p. 66. c. 2. t. 4.

Privilegiatus.

quandonam citatus Privilegiatus extra forum privilegii debeat comparere, allegaturus privilegium, p. 70. col. 2.
ſi ſit Monachus, an debeat venire Privilegium allegaturus, *ibidem.* t. 4.
quòd Privilegiati de alienis decimis ſolvere teneantur, p. 155 c. 2.
indultum quo labores non decimandi de quibuſcumque laboribus debent intelligi, *ibid.*
de privilegiis & exceſſibus Privilegiatorum, p. 187. 188. tom. 4.
innovatio Privilegiorum jus novum non tribuit, ſed antiquom conſervat, *ibidem.*
quomodo facienda ſit iſta innovatio, *ibidem.*
Privilegiati & exempti ubinam conveniendi, p. 245. c. 2. tom. 4.
Privilegiati licentiâ Eccleſiaſticâ utentes à caſibus reſervatis ab Epiſcopis abſolvendi licentiam non habent, p. 275. c. 1. t. 4.

Privilegium.

de Privilegiorum approbatione, & exhibitione, pag. 5. c. 1. t. 4.
quid propriè ſignificet Privilegium, p. 28. c. 1. t. 4.
quandonam Privilegium ſubſequens deroget antiquiori, p. 57. c. 1. t. 4.
abuſus Privilegiorum quibuſdam Eccleſiis conceſſorum, ut qui in offenſam inciderent eorumdem, excommunicare poſſent, p. 72. c. 2.
ob conceſſionem Privilegiorum & indultorum, lædi & violari decretum pluribus de cauſis, p. 72. c. 2. t. 4.
quando Privilegium conceſſum tolli, aut moderari poſſit, *ibidem.*
Privilegia eligendi excepta, pag. 72.
abrogata, *ibidem.*
Papa Reg. Franciſco indulſit ut non obſtantibus iſtis Privilegiis, liberè nominaretur, p. 72. 73. t. 4.
Privilegium nocivum revocandum, p. 155. c. 2. t. 4.
ad materiam reſtrictionis Privilegiorum & immunitatum diſtinctio, p. 188. c. 2. t. 4.
Privilegium non extenditur ad ea quæ poſtea ſunt quæſita, niſi ſint acceſſoria, p. 188. c. 2. t. 4.
Privilegium immunitatis decimarum Epiſcopalium ab Epiſcopo, Monaſterio conceſſum non limitatur ad poſſeſſionem, *ibidem.*
at Privilegium Apoſtolicum reſtringitur ad eaſdem, *ibid.* tom. 4.
ut quis non Privilegiatus privilegiatorum privilegio gaudeat, debet transferri in domos privilegiatorum, & ibi moram facere, p. 190. c. 1. & 2. t. 4.
non præſcribitur contra Privilegium ubi non datur locus poſſeſſioni privilegii, vel uſui ejuſdem, pag. 195. c. 1. tom. 4.
differentia Privilegii & Reſcripti, p. 198. c. 2. t. 4.
confirmatio Privilegiorum intelligitur de licitis, p. 222. c. 2. t. 4.
Privilegia Regi, vel Regno conceſſa, quando perpetua, quando temporalia, p. 225. c. 1. t. 5.
quandonam Privilegia conceſſa vim ſuam habeant, & ex quo tempore, p. 234. c. 1. t. 4.
Privilegia & indulta non debent turbare juriſdictionem ordinariam, p. 246. c. 1. t. 4.
in Privilegiis non eſt locus argumentandi à contrario ſenſu, p. 246. c. 1. t. 4.
Privilegium admittendi familiares celebrationi officii, tempore interdicti quos includat, *ibid.*
an Princeps poſſit concedere Privilegium, in alterius damnum, vel injuriam, p. 251. c. 1. t. 4.
Privilegium non includit filios naturales & legitimos, p. 280. c. 1. t. 4.
Privilegium conceſſum perſonæ privilegiatæ non derogat primo, niſi expreſſa facta mentione, p. 915. t. 4.
Privilegium juri communi conforme abrogatur, jure communi per viam Legis abrogato, ſecùs ſi per viam contractus odioſi, p. 72. t. 5.
Privilegia eligendi excepta in Concordatis, *ibid.* t. 4.
abrogata poſtmodùm, *ibid.* t. 5.

Probare.

quæ non proſunt ut ſingula ad Probandum, valent ut plura, p. 115.
ad Authores remiſſio, *ibid.* t. 4.
quomodo Probetur levior culpa damnum dantis, p. 181. c. 2. t. 4.

Probatio

an contra omnem Probationem admittatur adhuc alia, p. 9. c. 2. tom. 4.
quòd Corpus Domini non debet aſſumi in Probationem, p. 27. c. 2. 28. t. 4.
an admittantur Probationes poſt abſolutionem, p. 84. c. 2. t. 4.
utrùm quis debeat admitti ad probandum, quòd Probatum non relevet, p. 84. c. 2.
an Probatio admittenda per teſtes, *ibid.*
an per viſum, lectum, & detentum inſtrumentum, & contenta in inſtrumento per teſtes qui viderunt, legerunt, & detinuerunt, p. 187. c. 2. t. 4.
de iſta eadem Probatione inſtrumenti deperditi remiſſio ad Authores, *ibidem.*
Probationes factæ coràm judice incompetenti plerumque valent coràm competenti, p. 178. c. 2. t. 4.
annus Probationis integer & continuus eſſe debet, p. 251. c. 2. t. 4.
an ut profeſſio fiat, *ibidem.*

Proceſſus.

quando annullandus, non oppoſita exceptione declinatoria, p. 71. c. 2. t. 4.
de forma & ſolemnitate Proceſſus inter actorem & reum, p. 284. c. 1. t. 4.

Procuratio.

in Procurationibus perſolvendis modus vicinarum regionum attendendus, p. 166. c. 1. t. 4.
compoſitio & præſcriptio ſuper Procuratione, ut omnino tollatur non valet, ſed ſuper modo procurandi, p. 279. c. 1. t. 4.
Rex cùm ſit dominus ſupremus in Regno ſuo, debet formam proceſſus judicialis præſcribere, pag. 288. col. 2. tom. 5.
Procurationis modus præſcriptione induci poteſt, non in totum tolli, p. 294. t. 4.

Præſcriptio completa non impeditur per actus contrarios, *ibidem.* t. 4.
in Præſcriptione rerum Eccleſiaſticarum quæ poſſeſſio requiratur cum titulo, vel ſine titulo? p. 125. c. 2. t. 4.
quid ſit privilegium hac in re, *ibid.* t. 4.
jus privilegii an opponatur juri Præſcriptionis, vel juri communi, pag. 125.
quòd nulla Præſcriptio currit, nec jure Canonico, nec jure civili, abſque bona fide, *ibid.* t. 4.
nulla Præſcriptio Canonica currit cum mala fide, p. 125. tom. 4.
dubium non ſemper inducit malam fidem poſſidentis, *ibidem.* c. 2.
non currit contra matrimonium, *ibid.*
in Præſcriptione judicanda deducitur tempus diſſipatoris, non ſucceſſorum utique, p. 219. c. 1. t. 4.
quando contra dominum currat Præſcriptio, non obſtante mala fide, p. 224. c. 2. t. 4.
quandonam in Præſcriptione opus ſit titulo, nec-ne, p. 224. c. 1. t. 4.
quando Præſcribenti decimas titulus ſit neceſſarius, *ibid.*
quando Præſcribenti reſiſtit jus commune, vel non, procedit, vel non præſcriptio cum bona fide, vel ſine bona fide, *ibidem.*
quandonam in Præſcriptione mala fides obſit præſcribenti, vel non, p. 250. c. 2. t. 4.
in alienatione rerum Eccleſiæ, Præſcriptione firmanda, olim diſtinguebatur ſucceſſor particularis ab univerſali, in bona vel mala fide præſcribentis, vel authores, p. 250. col. 2.
confirmatio vulgaris regulæ, in Præſcriptionibus melius eſſe non exhibere titulum, quàm exhibere vitioſum, *ibidem.*
hodie in Præſcriptione rei Eccleſiaſticæ non fit differentia inter ſucceſſorem particularem, vel univerſalem titulum exhibentem, vel non, ſed de ſola Eccleſiæ læſione quæritur, *ibidem.*
Eccleſia utrùm reſtituatur adversùs Præſcriptionem longi temporis, p. 264. c. 2. t. 4.
ubi unica Præſcriptio 30. annorum currit contra quoſcumque etiam contra Eccleſiam, *ibid.*
ubi poteſt appellari tanquam ab abuſu ibi ceſſat Præſcriptio, p. 208. c. 2. t. 5.
ubi ab abuſu appellari poteſt adhuc ceſſat triennalis Præſcriptio, p. 190. c. 1. & 2. t. 5.
tituli Præſcriptio ſemper ſuam trahit peremptionem inſtantiæ, p. 281. c. 2. t. 5.
non eſt alia Præſcriptio quoad titulum Beneficii quàm poſſeſſio triennalis, *ibidem.*

Procurator.

factum falſi Procuratoris coràm Principe non poteſt ratificari, p. 20. c. 2. n. 52. t. 4.
an regius Procurator poſſit impedire ne præſentati, ſpretis Ordinariis, currant Romam, p. 20. c. 1. & 2. n. 50. tom. 4.
Procurator obligatus nomine officii, an poſt depoſitum officium remaneat obligatus, p. 26. c. 2. t. 4.
de Procuratore fines mandati excedente, an Domino ſcienti & contradicenti præjudicet, vel non, p. 84. c. 1. tom. 4.
falſi Procuratoris exceptio quandonam opponenda, p. 94. c. 2. t. 4.
Procurator debet appellare à ſententia contra dominum lata, vel ei judicatum denunciare, p. 95. c. 1. t. 4.
Procuratorum & mandatariorum munus datur in ſolidum, pag. 95.
de revocatione Procuratoris poſt litem conteſtatam; quando & quomodo locum habere debeat, p. 95. c. 1. t. 4.
an Procurator jurare poſſit de calumnia pro domino abſente, p. 104. c. 1. t. 4.
an confeſſio Procuratoris noceat domino, nec-ne, p. 127. col. 2.
non eſt Procurator ante receptas literas, p. 145. c. 1. t. 5.
in criminali judicio Procurator non admittitur, nec in agendo, nec in defendendo, p. 178. t. 4.
an & quando Procurator poſſit alium procuratorem ſubſtituere, p. 218. c. 2. t. 4.
revocatio Procuratoris debet notificari parti, & quando fieri debeat iſta notificatio, *ibid.*
quæ inimicitiæ ſupervenientes ſint cauſa revocandi Procuratoris, *ibidem.*
ſimplex approbatio ejus quod geſſit Procurator, non eſt idonea cautio, p. 263. c. 1. t. 4.
Procuratoris Mandatum poteſt pro parte revocari, procuratore tunc volente à toto diſcedere, *ibid.*
non poteſt agere Procurator ante receptas procurationis tabulas, p. 63. c. 2.
quæ generali conſtitutione Procuratoris veniant, *ibid.*
Regularis abſque licentia Superioris ſui non poteſt admitti Procurator, *ibid.* t. 4.
de eadem materia Regularis miniſterium Procuratoris explere non valentis abſque licentia Superioris, p. 263. 264. t. 4.
an Procurator inhabilis ſubſtituere poſſit habilem, p. 264. c. 1. t. 4.
excommunicatus Procurator poteſt ſubſtituere non excommunicatum, p. 264. c. 1.
Mandatum Procuratoris extinguitur morte Mandantis, vel naturali, vel civili, *ibid.*
Procurator Collegii remanet poſt mortem Collegialium, etiam aliis ſubrogatis, *ibid.*
quæ ſit poteſtas Procuratoris generalis & delegati cum clauſula; *nec omnia quæ ſpeciale mandatum requirerent*, p. 214. c. 2. t. 4.
etiam in cauſa criminali valent cum Procuratore geſta, ſi non fuerit objectum, p. 219. c. 1. & 2. t. 4.
Prælati & Capituli Procurator in rebus communibus durat poſt mortem Prælati, p. 264. c. 1. t. 4.
mandatum Procuratoris finitur morte mandantis, etiam ſi lis non ſit conteſtata, *ibid.*
Procurator nullus poteſt eſſe, ante receptas literas, p. 325. tom. 4.
Procurator cum liberâ poteſtate an Beneficium conferre poſſit, p. 804. c. 1. t. 4.
Procurator regius an impedire poſſit ne Præſentati, ſpretis Ordinariis, currant Romam, p. 20. 21. t. 5.
factum falſi Procuratoris an coràm Principe poſſit ratificari, *ibidem.*
debet Procurator ſemper habere præ manibus procuratorum ad reſignandum tempore quo datam retinet, p. 280. c. 1. t. 5.
ſi defunctus potuit conſtituere Procuratorem ad reſignandum, patrem laïcum, *ibidem.*
electio perſonæ pendet ex arbitrio Procuratoris, & non conſtituentis, *ibidem.*

Producere.

poſt terminum elapſum poſſunt Produci inſtrumenta, p. 285. c. 1. t. 4.
ut poſt terminum poſſint Produci inſtrumenta petendum à judice, *ibidem.*
ante deciſionem litis & arreſtum poſſunt quæcumque Produci abſque judicis venia, *ibid.*

Profeſſio.

juramentum ſolemne appellandam eſſe Profeſſionem quomodo intelligendum, p. 4. c. 1. t. 4.
an Profeſſio regularis admittat hanc conditionem; *Salvo humanæ fragilitatis caſu*, p. 58. c. 2. t. 4.
de Profeſſione tacita, vel expreſſa, & quòd non valeat niſi expreſſa, *ibid.* t. 4.
Profeſſi qui ſacrum tranſgredientes propoſitum, uxores ſibi copulare præſumpſerint, ſeparandi, *ibid.*
an Profeſſus in laxiori, poſſit tranſire ad ſtrictiorem, *ibid.* tom. 4.
Profeſſio Religionis ante pubertatis annos habita non obligat Ordini, vel Religioni, excluſâ qualibet differentiâ, p. 238. c. 1. t. 4.
poſt Profeſſionem utrùm nolenti poſſit ſtrictior regula imponi, nec-ne, p. 238. c. 2. 239. c. 1. t. 4.

tacita Profeſſio non obligat profeſſum, ſed religionem, p. 277. c. 1. t. 4.
an Profeſſio tacita admittatur in Gallia, *ibid.*
utrùm prohibitionis via, vel modus ad alios prohibendi modos trahi debeant, p. 254. c. 2. t. 4.

Prohibitus.

omnia intelliguntur Prohibita quæ in jure non inveniuntur conceſſa, p. 132. c. 1. t. 4.

Promiſſio

non acceptata non eſt pactum, p. 11. 12.
an pars pacti, & quomodo, *ibid.* & c. 2. t. 4.
an Promiſſio de nubendo etiam per carnalem copulam, tranſeat in matrimonii neceſſitatem, vel ejus obligationem, p. 168. c. 2.
impedimenta obſtantia matrimonio contrahendo, etiam non obſtante Promiſſione, *ibidem.* t. 4.

Promotio.

ad ordines facta per Papam, Promotum an eximat ab ordinaria poteſtate, p. 90. c. 2.
Promotus ad ordines Romæ ſubeſt legibus ordinariis, p. 90. c. 2. t. 4.
quando detur excuſatio Promotionis omiſſæ intrà proviſionis annum, 210. t. 4.

Promovere

& eligere in quo differant, p. 848. c. 1. n. 23. t. 4.

Proteſtari.

ſuperveniente impedimento notorio, an Proteſtandum, & quomodo, p. 208. c. 1. & 2. t. 4.

Πρῶτος

Francorum quis, p. 354. c. 1. t. 4.

Protocolla,

ſive Archetypa, quæ matrices vocant, p. 315. t. 4.

Protoflamen.

Archiflamines aut Protoflamines an fuerint, aut non vel nomine, vel poteſtate, p. 682. t. 4.

Propheta.

omnes Prophetæ teſtimonium perhibuerant de Deo & Domino Jeſu Chriſto, uſque ad Joannem, p. 4. c. 2. t. 4.
nemo Propheta in patria ſua, & unde id dicatur vulgò, p. 120. c. 2. t. 4.

Proprietarius.

præſentatio Proprietarii facta à ſolo proprietario an valeat, p. 25. c. 1. t. 4.
ubi litigandum de jure Proprietatis & poſſeſſionis electionis, p. 99. t. 4.
de cauſa poſſeſſionis & Proprietatis, p. 104. c. 2. t. 4.
agens petitorio repellitur, ſi ſolum poſſeſſionem probet, non jus Proprietatis, p. 106. c. 1. t. 4.
de cauſa poſſeſſionis, & Proprietatis, p. 265. c. 2. t. 4.
in pœnalibus non eſt recedendum à Proprietate verborum, p. 90. 91. t. 5.

Proſecutio.

an Proſecutio litis interrumpat præſcriptionem, p. 46. c. 2. t. 4.

Provence.

patria obedientiæ, p. 270. c. 2. t. 5.

Providere.

verb. Provideri quid importet adjectum in reſcripto mandati de providendo, p. 898. c. 1. & 2. t. 4.

Provincia.

de diviſione Provinciarum & diœceſeōn arbitrio Principis facienda, p. 24. c. 2.
qua authoritate diviſæ Provinciæ, & Metropoles factæ, *ibidem.*
nullus judex poteſt excommunicare, vel abſolvere extra Provinciam, p. 85. c. 2. t. 4.
Provinciæ & urbes fuerant diviſæ ante tempus Chriſti, p. 715. 716. t. 4.

Proviſio.

differentia inter Proviſiones Ordinariorum & Papæ, p. 18. & 19. n. 39. t. 4.
differentia inter Proviſiones Papæ & ordinariorum in vacantibus per reſignationem quæ non ſpectant ad præſentationem patroni laïci, p. 20. c. 1. t. 4.
Proviſio Papæ nulla non impedit proviſionem Ordinarii, p. 184. c. 1. t. 5.
Proviſio Beneficii nulla utrùm tempore convaleſcat, p. 190. c. 1. t. 5.
Proviſionem concurrentem invalidam ex eo quod vivente proviſo, ſit obtenta, locum facere alterius validitati ejuſdem diei, quæ ex cauſa reſignationis & obitus obtenta fuerat, p. 211. c. 2. t. 5.
ſubreptio reddit Proviſionem nullam, p. 204. c. 1. t. 5.
Proviſionis Pontificiæ data de die coronationis, cùm pendente electione curſor Romam advenerit, reducenda eſt ad diem ipſius electionis, p. 234. c. 2. t. 4.
Proviſio nulla non impedit vacationem per obitum, p. 242. c. 1. t. 5.
quid ſit Proviſio, p. 847. c. 2. n. 17. t. 4.
clauſula expreſſa in prima Proviſione, majorem habet effectum quàm in ſecunda, p. 928. 929. t. 4.
differentia inter Proviſiones Ordinariorum & Papæ, p. 18. & 19. t. 5.
conditio in regiis Proviſionibus appoſita, ſervanda, p. 156. c. 2. t. 5.
ſi Proviſus erat inhabilis tempore proviſionis, & poſtea fiat habilis, proviſio non convaleſcit, & neceſſe eſt obtinere novam proviſionem, p. 244. c. 2. t. 5.
per obitum an ſufficiat ſolam detentionem Beneficii probare, cum reputatione veri titularii, pag. 262. col. 1. tom. 5.
intra annum poſt datam Proviſionis, poſſeſſionem capere tenentur & poſt tres menſes litem conteſtari; alioquin Proviſio fit caduca, p. 263. t. 5.
conſenſus à tergo Proviſionis ſemper expeditur, p. 264. c. 2. t. 5.
Proviſio delegatur Ordinario loci, vel Epiſcopo, p. 268. c. 1. t. 5.
non licet denegare Proviſionem, *ibid.*
poſt triennium fit caduca Proviſio, & ſic nullatenùs poteſt prodeſſe reſignatario poſt id tempus, p. 278. c. 1. t. 5.

Ptolemaïs.

quam vocant Acon, & ejus expeditio, p. 76. t. 4.

Pubertas.

ab habitu corporis, non ab ætate ſolà æſtimanda, p. 169. col. 2.
an Pubeſcentium ſive impotentum matrimonia valeant, *ibidem.*
ſtandi ſponſalibus ante Pubertatem contractis nulla eſt obligatio, *ibid.* t. 4.

Publicare.

tempus Publicandi quando incipit, p. 120. c. 1. n. 122. t. 5.
differentiæ inter regulam de infirmis, & regul. de Publicandis, *ibid.* n. 227. t. 5.
propter impedimentum ſufficit Publicare in loco vicino, p. 123. c. 1. n. 143. t. 5.
contra impedientem Publicationem, ea pro facta habetur niſi contra reſignantem, p. 124. t. 5.
notorium non relevat à Publicando, p. 126. c. 2.
Etiam concurrente occulta poſſeſſione reſignatarii, *ibid.*
debet Publicans exprimere certam reſignationem, ſed non ſe reſtringere, p. 128.
Publicanti habenti certum jus non nocet pluralitas, *ibid.*
tempus Publicandi à quo tempore incipiat, p. 264. c. 1. tom. 5.

Publicatio.

forma Publicationis eſt de eſſentia reſignationis publicationem unius non prodeſſe, nec ſatisfacere pro alio, p. 261.
Etiamſi Beneficia ſint in eodem loco, vel tecto, & ad collationem ejuſdem, *ibidem.*
Publicationes factæ in locis Publicis, & affixæ arctant citatos, p. 262. c. 1. t. 4.
Publicatio dilata in tempus mortis non valet. p. 90. t. 5.
Publicatio actus eſt extrajudicialis, & fieri non poteſt etiam vivo reſignante, ſed re non integrâ, p. 108. c. 2. t. 5.
Publicatio limitatur ad jus & perſonam publicantis, nec prodeſt conſorti, p. 110. c. 2.

Publicatio principaliter, non enunciativè fieri debet, p. 110. c. 2. 111. t. 5.
defectus Publicationis primii reſignatarii non prodeſt ſecundo reſignatario, p. 112. c. 1. & 2. n. 351. t. 5.
Publicatio facta tempore quo populus non convenit, non valet, p. 126. 127 c. 1. n. 264.
poſſeſſio momentanea, per actus civiles continuata indiget Publicatione, p. 127. c. 1. n. 265.
secùs de poſſeſſione realiter & palàm continuata, *ibidem.* num. 266.
non curatur de Publicatione, ſi reſignans moritur in poſſeſſione, p. 127. c. 1. n. 267. t. 5.
Publicatio valet ſine bullis de Authoris mente & reg. pecuniariæ ſpernuntur, *ibid.* n. 271.
ſufficit Publicatio & notitia in loco Beneficii, *ibid.* n. 272. tom. 5.
Publicatio vetus tempore mortis obſoleta non valet, p. 133. c. 1. t. 5.
an ſufficiat memoriam Publicationis publicè reduci, p. 312. 313. t. 5.
Publicatio reiterabilis eſt, nec trahitur ad futura, nec ad præterita non expreſſa, *ibid.*
Publicatio perſonalis eſt, nec prodeſt vero titulario negligenti, p. 140. n. 354. t. 5.
non trahitur ad futura, *ibidem.*

Publicianus.

quid requiratur ut Publiciana in rem actio competat, vel non, p. 224. c. 2. t. 4.
forma libelli agentis Publiciana in rem actione, *ibid.*

Publicitas

juris in quibus differat à Publicitate facti, & de utriuſque neceſſitate quoad diverſos effectus, p. 123. c. 2. t. 4.

Publicus.

in cauſa Publica non debet quis ſe adſtringere in præjudicium publicum, p. 110. c. 2. t. 4.

Punire.

aliquando quis Punitur ſine culpa, ſed non ſine cauſa, p. 120. c. 1. t. 4.

Pupillus

præſentare poteſt, p. 802. t. 4.

Purgatio.

de vulgari & Canonica Purgatione remiſſio ad authores de utraque tractantes, *ibid.* t. 4.
quandonam deficiens in Purgatione habeatur pro convicto, p. 28. & 31. c. 1. t. 4.
de Purgationis Canonicæ neceſſitate in accuſato, p. 27. col. 1.
de Purgatione accuſati Clerici, & inducus datis ad purgandum, p. 27. c. 1.
de Purgatione vulgari & Canonica, quæve admittenda vel rejicienda, p. 27. c. 2. t. 4.

Purgatorius.

de igne Purgatorio locus variè expoſitus, p. 6. & 7. t. 4.
de igne Purgatorio, p. 40. c. 2. t. 4

Q

Quadrimeſtris.

Quadrimeſtre patroni quid propriè ſit, & quandonam utile, p. 22. t. 5.

Quæſtio

nativitatis incidens Quæſtioni bonorum eſt fori ſecularis, p. 175. t. 4.
de Quæſtionibus merè temporalibus incidentibus quæſtionibus ſpiritualibus ubi tractanda materia, *ibid.*

Quæſtor.

de Quæſtoribus & literis eorumdem examinandis à Diœceſanis locorum, p. 283. c. 2. t. 4.

Quæſtuarius.

Quæſtuariæ artes quæ, p. 29. c. 2. 30. t. 4.

Quartus.

de Quarta eorum quæ fratribus privilegiatis quæſita ſunt, parochis debita, p. 217. c. 1. t. 4.
de temperamento hic addito, *ibid.*
Quartam parochialem de iis quæ fratribus relinquuntur, vindicare poſſunt Parochi, *ibidem.* c. 2.
Quarta debetur Parochis ſine deductione jurium parochis aliunde debitorum, *ibidem.*

Quidam.

quomodo exequenda clauſula: *Quidam alii*, p. 199. c. 1. tom. 4.
an variare liceat in executione clauſulæ: *Et Quidam alii*, *ibidem.* c. 2.
ſive in reſcriptis juſtitiæ, ſive in litteris gratiæ, *ibid.*

Quovis modo.

de vi & effectu clauſulæ: *Quovis modo*, & quòd eâ uti poſſit Ordinarius in collationibus ſuis, p. 200. c. 1. t. 4.

R

Rachapt

& caſſation, quod vulgo redemptio penſionum appellatur, p. 116. c. 2. t. 4.

Radix.

de Radice peccati in nobis uſque ad mortem permanente, p. 62. c. 1. t. 4.

Raptor.

an Raptor nubere poſſit cum rapta, p. 64. c. 2. t. 4.
pœna mulieris nubentis Raptori quænam ſit, & utrum locum teneat de jure Canonico, p. 247. c. 1. t. 4.

Raptus.

de Raptu in parentes uti puniendo, p. 64. c. 2.
quæritur an Raptum commiſerit qui filiam, ignorante patre, oppreſſerit, *ibid.* t. 4.
Raptus in parentes gladio puniendus in Gallia contra jus Canonicum, p. 183.
de pœna Raptoris, & an matrimonium inter raptorem & raptum valeat, nec ne, *ibid.*
de hac materia definienda remiſſio ad Authores, *ibidem*, tom. 4.

Raſſiani.

de defectione Raſſianorum ac Græcorum à Sedis Apoſtolicæ devotione, p. 256. c. 1. t. 4. p. 2. t. 4.

Raſura.

& interlinearis ſcriptura ſuſpectum reddit inſtrumentum, p. 161. t. 4.

Ratificare

aliud, aliud verum agnoſcere, p. 325. c. 2. t. 4.

Ratificatio

non poteſt fieri poſt tempus, nec trahitur retrò, niſi in extremis habilibus, p. 144. c. 2. n. 382. t. 5.

Ratihabitio

quando Retrotrahatur, p. 209. c. 1. t. 4.
Ratihabitione partis, vel domini negotii peculiaris transfertur obligatio inſolidum, in patrem vel dominum, p. 250. c. 1. t. 4.
Ratihabitio mandato comparatur, & retrotrahitur, *ibid.* c. 2. t. 4.

Ratio.

ubi eadem ratio, ibi jus idem ſtatui debet, p. 199. c. 2. tom. 4.

Ratus.

generalis clauſula Ratum habendi an ſufficiat, p. 61. t. 4.
an differant litteræ de Rato & mandatum procuratorium, *ibidem.* t. 4.

Ravennas.

in Eccleſia Ravennata & Compoſtellana Canonici Cardinales, p. 18. c. 2. t. 4.
Ravennas & Emilia utrùm eadem, p. 58. c. 1. t. 4.
ordinationes Eccleſiæ Ravennatis ad quem pertinerent, *ibidem.*
Ravennas Epiſcopus qualis, p. 341. c. 2. t. 4.

Ravenne.

Eveſque de Ravenne quel, p. 434. t. 4.
ancienne Ravenne. ibidem.
Rome comment ſubjette à Ravenne, p. 435. t. 4.

Readificatio.

an Reædificatione quæratur jus-patronatus, p. 162. *ibid.* t. 4.

Reædificatione Eccleſiæ patronatæ ex veteri materia primus ædificator & reædificator remanent patroni, *ibid.*

Reatinus.

electio Reatini Epiſcopi an de licentia Comitum reatinorum facienda, nec-ne, p. 13. c. 1. t. 4.

Receptio

quotuplex eſt, & quomodo differat à collatione, p. 847. c. 2. t. 4.

Reciprocatio

ceſſionum pluries repetita eo ipſo præſumitur fraudulenta, p. 144. c. 1. n. 380. t. 5.

Reconciliatio

quomodo fit, p. 753. c. 1. & 2. t. 4.

Reconventio

an debeat fieri ante litem conteſtatam, vel ſtatim poſt, ut fiat prorogatio juriſdictionis, p. 101. c. 2.

utrùm Reconventio ſervetur in Gallia, in foro ſeculari, *ibidem.*

quomodo, & quando & ubi locum habeat Reconventio in Gallia, *ibid.* t. 4.

argumentum de correlativis ad Reconventionem, *ibid.*

Recredentia.

verbum Recredentiæ verè Gallicum exponitur, p. 132. c. 1. t. 4.

Recredentia & fiduciaria poſſeſſio an ſit eadem, p. 16. c. 2. t. 5.

quomodo Recredentiæ ſententia executioni demandetur per proviſionem, non obſtante appellatione, p. 219. c. 1. tom. 5.

Rector.

Rectores exempti non poſſunt extraneis benedictionem impertiri nuptialem, p. 173. c. 2. t. 4.

inſtitutio Rectorum perpetuorum an prævaleat temporalibus adminiſtrationibus, p. 275. c. 1. t. 4.

Rector univerſitatis ad eligendum nuntium tantam habet vocem ſicut tota univerſitas, p. 826. c. 1. t. 4.

Recuperandus.

agenti Recuperandæ poſſeſſionis interdicto, non obſtat exceptio criminis, licet opponi poſſit interdicto adipiſcendæ, p. 178. t. 4.

Recuſatio.

quod fit poſt Recuſationem, æque caſſatus, ac poſt appellationem, p. 28. c. 1. & 2. t. 4.

quæcumque poſt Recuſationem propoſitam, nec admiſſam, vel rejectam caſſanda veniunt, p. 111. t. 4.

in notoriis non admittitur Recuſatio, vel appellatio, p. 215. c. 1. t. 4.

apud quos proponi & probari habeat Recuſatio, *ibid.*

an Recuſatione propoſitâ coràm conjudice, ſuſpendatur alterius judicis cognitio, *ibid.*

an propoſita Recuſatione contrà delegantem, delegatus nullas partes ſumere poſſit, *ibid.*

an delegatus poſt ſubdelegationem poſſit Recuſari, *ibidem.*

Redemptio.

reſcriptum Redemptionis penſionum, quod vulgò *rachapt, & caſſation* appellatur, expoſitum & materiæ accommodatum, p. 116. c. 2. t. 4.

Redemptus

ex bonis Eccleſiæ nullam repetitionis pati debet moleſtiam, p. 37. t. 4.

Redintegratio.

de Redintegratione ſpoliatorum Clericorum, non verò laïcorum, p. 30. t. 4.

Redire.

quando ſtandum ſit juramento de Redeundo præſtito à captivo, p. 269. c. 1. t. 4.

Reditus.

diviſio Redituum Eccleſiaſticorum in tres aut quatuor portiones, p. 34. c. 2. t. 4.

augmentum Redituum Eccleſiæ quandoque in utilitatem Eccleſiæ, quandoque in utilitatem Canonicorum convertendum, p. 195. c. 2. t. 4.

origo Redituum vulgarium, ſive conſtitutorum, p. 293. c. 1. t. 4.

Referre.

inſtrumentum Referens non probat ſine relato, p. 321. tom. 4.

relatum in eſt Referenti, p. 74. c. 2. t. 5.

inſtrumentum Referens non probat ſine relato, quod eſt pars referentis, p. 34. c. 2. 35. c. 1. t. 5.

Reformatio.

ad Reformationem Eccleſiæ tam in capite quàm membris per generalia Concilia tractandam, p. 12. c. 2. t. 4.

Reformatus.

notatur contraventio manifeſta Reformatorum modernorum Statuto Concilii generalis per uniones Prioratuum menſæ principalium Monaſteriorum, p. 277. c. 1. t. 4.

Regalia.

probatorium arreſtum in cauſa Regaliæ inter reſignatarium & obituarium Beneficii in regalia vacantis, p. 28. tom. 4.

in cauſa Regaliæ inter reſignatarium & obituarium Beneficii in regalia vacantis, p. 28. c. 2. t. 4.

Curia Pariſienſis de Regaliis cognoſcit per totum regnum, p. 75. t. 4.

Not. ad hiſtoriam temporis & juris Regaliarum in Anglia & in Francia, p. 142.

uſus Regaliorum in Francia ſemper approbatus, *ibidem.* c. 2. t. 4.

Regalia confirmata Concilio generali Lugdonenſi ſub Gregorio X. p. 207. c. 2. t. 4.

gloſſa integranda in verb. *Regalia*, & unde, *ibid.*

an juri Regaliorum parochiales Eccleſiæ ſubſint, p. 235. c. 1. t. 4.

Regaliorum cognitio ſoli Pariſiorum Parlamento data, *ibidem.*

unde olim Beneficia Curata veniebant in Regalia, *ibid.*

Regalia non potuerunt tolli per decretales, p. 345. c. 1. tom. 4.

Regalia tribus modis dicuntur; p. 841. c. 1 & 2. t. 4.

Senatus Pariſienſis cognoſcit etiam in petitorio de Beneficiis vacantibus in Regalia per totum Regnum, p. 75. tom. 5.

durante Regaliâ, poteſt Rex expedire permutationes & reſignationes in favorem, & penſiones creare, *ibid.* & pag. 76.

hæc regula non habet locum in Papa, in quantum eſt diœceſanos, *ibid.* & p. 76. t. 5.

nec in officiis, *ibidem.*

an in Regaliâ devolutio locum habeat, p. 196. c. 2. t. 5.

Regens.

arreſtum conſilii regii in favorem Regentis Univerſitatis Pariſienſis quo reum incolam Ducatus Britanniæ avocavit, non obſtante interventione Syndici ſtatuum Britanniæ, p. 102. c. 1. t. 4.

mundum Deus à principio, & cui poſtea ejuſdem regimen dimiſit, p. 714. c. 2. t. 4.

Regimen.

locus Regiminis fugientibus offerendus, p. 32. c. 1. t. 4.

ad populi Regimen quot neceſſaria, & quæ, p. 723. 724. tom. 4.

Regina.

qualiter Regina Auſtri veniens audire Sapientiam Salomonis judicatura ſit homines ſui temporis, p. 32. t. 4.

Regius.

an poteſtas Regia præſtet ariſtocratiæ, p. 385. t. 4.

litteræ Regiæ hodie inutiles, & ſufficit ſupplicare apud judices apud quos lis pendat, p. 282. t. 5.

litteræ regiæ non ſunt in uſu hodie, *ibid.*

Regnum

non dividitur, nec minuetur legitimâ fratribus debitâ; p. 159. c. 2.

de hac ſpecie & materia remiſſio ad Authores, *ibidem.* tom. 4.

correctio Hiſpanorum Authorum in eo quod dicant quandoque jus eſſe Papæ, ut auferat Regna, *ibid.* t. 4.

in id quod Regnum nec aliud feodum præcellentis dignitatis dividi non poſſit, arreſta citata, *ibid.*

Regreſſorius.

reſignatio Regreſſoria quænam dicatur, p. 14. c. 2. t. 5.

Regreſſus.

utrùm in Regreſſu, deficiente conditione reſignationis, ſit opus nova proviſione, p. 139. c. 2. t. 4.
Regreſſus in Beneficiis damnati, p. 184. c. 1. t. 5.
an verum ſit Regem poſſe admittere illos Regreſſus, *ibid.*
Regreſſus eſt ſpecies reſervationis, *ibid.*
Regreſſus licet Canonibus reprobatus admittitur tanquam humanitatis remedium, p. 195 t. 5.
Regreſſus damnati, & conventiones regreſſum continentes reprobatæ, p. 202. c. 2. t. 5.
Papæ authoritate non probatur, *ibid.*
quando non debeat admitti Regreſſus, p. 288. c. 1. t. 5.

Regularis.

quibus non Regularibus liceat Tonſuram & Minores Ordines conferre, p. 17. c. 1. & 2. t. 4.
Regulares non poſſunt convertere in uſus ſuos Eccleſias, in quibus obtinent jus-patronatus, p. 79. c. 1. t. 4.
de improbatis Regularium congregationibus & de illis reformandis actum in Concilio delectorum Præſulum, p. 158. c. 1. t. 4.
Præſidentia Canonicis Regularibus addicta contra Monachos S. Benedicti, p. 179. c. 1.
ſententia delegatorum Cardinalium Brevi Apoſtolico confirmata quâ præſedentia Canonicis Regularibus Lateranenſibus adjudicata, contra Monachos Caſſinenſes, *ibidem.* t. 4.
an profeſſo Regulari poſſit, vel non poſſit ſtrictior regula indici, p. 251. c. 2. t. 4.
in Regularium Collegiis exemptis priùs fit devolutio ad Prælatum Regularem, & ab eo ad Epiſcopum, p. 260. c. 2. t. 4.
abſque licentia Superioris ſui non poteſt admitti procurator, p. 263. c. 2. t. 4.
de iſta eadem materia Procuratoris miniſterium explere non valentis Regularis, abſque licentia Superioris, *ibidem.*
illud ſervatur in regno ut Epiſcopi Regularibus liberè concedant licentiam, & eandem conceſſam revocent, abſque ulla ratione redenda, p. 275. c. 1. t. 4.
in id celebre Decretum regium in favorem Epiſcopi Aginnenſis contra Regulares ſuæ diœceſis, *ibid.*
quod & ad alias quaſlibet regni diœceſes extendi meruit, *ibidem.*
Monaſterium Regularium poteſt de Clericis ſecularibus ordinari, defectu Regularium, & licentiâ Epiſcopi, p. 1014. 1015. t. 4.
Regularia regularibus, ſecularia ſecularibus, p. 218. c. 1. tom. 5.

Relatus.

Relatum ineſt referenti, p. 74. t. 4.

Relaxare.

ſi Epiſcopus Relaxet, irrequiſito plebano, an teneat abſolutio, p. 86. c. 1. t. 4.
quis remittere, vel Relaxare poſſit juramentum, pag. 117. col. 2. 118.
an in foro interiori, ſive in exteriori, *ibid.*
quando ad Eccleſiaſticam, vel civilem poteſtatem pertineat juramenti Relaxatio, *ibid.* t. 4.

Religio.

patre Religionem ſolemniter profitente, ſtatim filius ipſius bona reperit, ſaltem quoad legitimam, p. 158. c. 2. tom. 4.
ingredientis religionem bona Monaſterio acquiri, p. 238. c. 2. t. 4.
quando matrimonium diſſolvatur per votum ſolemne Religionis, *ibidem.*
Religionem nullus profitetur ſine Prælati licentia, p. 762. 763. t. 4.
novæ Religionis homines an conferre atque ad Beneficia præſentare valeant, p. 236. c. 1. t. 5.

Religioſus.

locus non præſumitur Religioſus, & multo minùs Beneficium Eccleſiaſticum, p. 55. c. 2.
an ſolus præſumatur Religioſus, p. 55. c. 2. n. 147. t. 4.
viris Religioſis quænam decimæ indulgendæ, p. 38. c. 2. tom. 4.
an ex cauſa neceſſitatis licitè juretur, etiam per Religioſos, p. 120. c. 1. t. 4.
quando liceat Religioſis perſonis jurare, *ibid.*
Religioſis quibuſlibet ad Prælaturas à minori parte electis an liceat ſuum accommodare aſſenſum, p. 209. c. 1. t. 4.
Religioſi reformati & mandicantes non debent etiam de licentia ſuorum Superiorum Epiſcopi in partibus conſecrari, *ibidem.*
poſſunt tamen ex Concordatis ad Cathedrales Eccleſias nominati à Rege, etiamſi non ſint Graduati in Theologia, vel jure Canonico, *ibid.* & c. 2. t. 4.
de Religioſis domibus, p. 259. c. 1. & 2. t. 4.
an in Eccleſiis, Clero & populo carentibus nullus Religioſus poteſt præfici, niſi ex ſolius Sedis Apoſtolicæ licentia, p. 260. c. 1. t. 4
in Eccleſiis Clero & populo carentibus, etiam ſecularis Electus abſque Sedis Apoſtolicæ veniâ fiat ineligibilis, *ibid.*
de Religioſis domibus, & ut Epiſcopis ſint ſubjectæ, p. 277. col. 2.
an Religioſi abſolventes alienos parochianos, abſque licentia Parochi, poſſint citari coram Officiali reſponſuri, p. 283. c. 1. t. 4.
de Religioſis parochialibus Eccleſiis præfectis, *ibid.*
quibus reddenda ratio à Religioſis Teſtamentorum executoribus deputatis, p. 273. c. 2. t. 4.
quinam Religioſi poſſint eſſe Teſtamentorum executores, *ibidem.*
Religioſus propter fornicationem deponitur, p. 54. n. 12. tom. 4.
an Beneficia ſecularia poſſint conferri Religioſis, p. 993. 994. tom. 4.

Reliquiæ

Sanctorum reconduntur cum tribus granis thuris in capſula, quando fit conſecratio altaris, p. 743. c. 1. n. 110. tom. 4.

Remiſſio.

an Remiſſiones factæ locis religioſis perpetuæ ſint, p. 85. tom. 4.

Remittere.

poteſtas Remittendorum juramentorum, vel ordinaria, vel delegata, p. 116. c. 2. t. 4.

Renuntiare.

de impenſis Renunciantis appellationi, p. 77.
de iis cavetur Conſtitutione regia Caroli VII. *ibid.* t. 4.

Renunciatio

pura eſſe debet, & reliquum in voluntatem Superioris conferri, p. 72. c. 2. t. 4.
Renunciatio juris ſpiritualis purè & ſimpliciter fieri debet, p. 75 c. 1. t. 4.
Renunciatio in manu laïci facta, anteqnàm à Superiore probata fuerit non valet etiam ex parte renunciantis, p. 95. c. 2. t. 4.
an liceat poſt Renunciationem in cauſa, id eſt, poſt concluſionem, procedere, p. 111. t. 4.
de Renunciatione in fraudem expectantis facta, & ut alia ſit præcautio, p. 212. c. 2. t. 4.
de illa quæ fit à ſene, aut morti proximo, *ibid.* t. 4.
de vi & effectu Renunciationis futuræ ſucceſſionis in contractu matrimonii, p. 218. c. 1. t. 4.
in præcedentem materiam Renunciationis, & ad præjudicia, remiſſio, *ibidem.*
Collatio Beneficii facta per Renunciationem procuratoris revocati an valeat, p. 932. c. 2. t. 4.
ſi ſit procurator conſtitutus ad Renunciandum in Curia, & ejus dominus moriatur antequàm renunciet, an valeat renunciatio poſtea facta, 935.

Replicatio.

per Replicationem, vel per excommunicationis exceptionem non poteſt reus repelli, etiam defendens Eccleſiam, p. 120. c. 2. t. 4.

an ubi agitur de crimine, de quo lucrum ſperatur, vel aliter quis ſcrutatur, Replicatio criminis admittatur, *ibid.* tom. 4.

Repreſſaliæ.

contra perſonas Eccleſiaſticas non debent dari Repreſſaliæ, nec adeò extendi, p. 246. c. 1. t. 4.

Reprobatorius.

quandonam producendi teſtes Reprobatorii, p. 222. c. 2. tom. 4.

Requeſta.

an liceat à judicibus Requeſtarum Palatii appellare tanquam à denegatione juſtitiæ, propter reverentiam eis debitam, cùm faciant partem corporis Senatus, p. 281. c. 2. t. 5.

Requiſitio.

de trina vel unica Requiſitione ad ſupplendam negligentiam neceſſariâ, p. 78. c. 2. t. 4.

ante vocationem an plus det juris quàm inſinuatio, p. 48. tom. 5.

Reſciſſio.

de Reſciſſione contracto, ſive ex literis regiis, ſive abſque earum auxilio ſoli cognoſcunt judices Regis, p. 222. c. 1. t. 4.

Reſervatio.

clauſula Reſervationis medietatis fructuum loco penſionis, qualis, p. 14. c. 1. t. 4.

ſpecies Reſervationis per Concilia & Concordata damnatæ, p. 34. c. 1. n. 138. t. 4.

vacationis Reſervatio apud ſedem hodie non ſervatur, p. 227. c. 2. t. 4.

decreta de Reſervationibus ſublatis, *ibid.*

plura de Reſervationibus obſervatis, & admiſſis, vel non, & de earumdem reſervatione, p. 232. c. 1. t. 4.

quæ Reſervatio per Concilia & Concordata damnata, p. 33. 34. t. 5.

clauſulæ Reſervationum, & ad jus vacaturum an valeant, p. 98. t. 5.

Reſervatus.

utrum licentiâ Eccleſiaſticâ utentes privilegiati à caſibus Reſervatis ab Epiſcopis, abſolvendi licentiam habeant, p. 275. c. 1. t. 4.

Reſpublica.

funeſtiſſimi qui nodos Reipublicæ, ac conjunctionis tollunt, p. 685. c. 1. t. 4.

Retentum

in mente quid appellet Curia, p. 31. c. 1. t. 4.

Reſcriptum.

in Reſcriptis gratiæ, vel juſtitiæ an tempus datæ, an præſentationis conſiderandum, p. 70. c. 1. t. 4.

præventio in præſentando Reſcripto quæ potior, p. 70. c. 2. t. 4.

quibus caſibus Reſcriptum expiret, *ibid.*

de Reſcriptis devolutoriis & juriſdictionis ordinariæ excitatoriis, & ut ſervanda, *ibid.* t. 4.

Reſcripti clauſula, *quantum de jure poteritis*, p. 71. c. 1. tom. 4.

verba Reſcriptorum intelligenda ſunt ſecundùm jus commune, *ibidem.*

quomodo Reſcripta interpretanda, *ibid.* c. 2.

Reſcriptum ad Canonicatum in Eccleſia non valet, tacito ſtatuto de certo numero Canonicorum, juramentoque firmato, *ibid.* t. 4.

an Epiſcopus teneatur ſtare Reſcripto etiam Capitulo in ſcripto, & quando, p. 71. t. 4.

de materia Reſcripti citatorii perſonæ dignitatem obtinentis, an extendatur ad ſucceſſorem indignitate, p. 73. c. 2. t. 4.

Reſcriptum ratione dignitatis obtentum an expiret per mortem obtinentis, p. 81. c. 1.

in id de obligatis nomine dignitatis, vel officii, vel perſonaliter remiſſio ad Auditores, *ibid.* t. 4.

Reſcriptorum diverſorum potioritas cum emergit, adeundus Superior qui conceſſit, p. 81.

de Reſcripto judicis excitativo, p. 88. c. 1. t. 4.

de Reſcripto juriſdictionis expectativo, p. 88.

de Reſcriptis juriſdictionis ordinariæ excitativis, vel attributivis, *ibid.* t. 4.

prævenitur juriſdictio per ſolam Reſcripti oblationem, p. 132. c. 2. t. 4.

cum in poſteriori Reſcripto inſeritur tenor prioris, nulla facienda fides antiquioris reſcripti, p. 195. c. 1. t. 4.

differentia Reſcripti & privilegii, p. 198. c. 2. t. 4.

taciturnitas, vel obmiſſio obtentorum officit Reſcriptis quibuslibet, præſertim ad Beneficia, p. 200. c. 1. t. 4.

Reſcriptum ſubreptitium quandonam poſſit reduci ad juris terminos, p. 916. 917. t. 4.

Reſcripta ad lites in quo differant à Reſcriptis ad Beneficia, p. 919. c. 1. & 2. t. 4.

Reſcriptum ad utilitatem privatam conceſſum non derogat Reſcripto conceſſo ad utilitatem publicam, p. 928. c. 1. t. 4.

Reſcripta gratiæ nunquam retrotrahuntur in præjudicium tertii, p. 233. c. 2. t. 5.

diſcrimen inter gratiæ & juſtitiæ Reſcripta, *ibid.*

qui Reſcriptum à Papa impetrarunt in forma (ut vulgò aiunt) commiſſoria, an poſſint gaudere indulto rehabilitationis, antequam commiſſio executioni demandata fuerit, *ibidem.*

clauſula: *ſi pro aliis non ſcripſerimus*, tacita in Reſcriptis, ſemper ſubintelligenda, p. 73. c. 2. t. 4.

Reſcriptum Apoſtolicum non valere, de minus competenti obtento Beneficio non faciens mentionem, *ibid.*

Reſidentia.

plura Beneficia ſimplicia, quamvis Reſidentiam requirant, non vacant ipſo jure, niſi in Monacho, p. 140. c. 2. t. 4.

an in ſimplicibus Reſidentiam requirentibus diſpenſare poſſit Epiſcopus, nec-ne, p. 40. c. 2. t. 4.

Conciliatio Capitulorum vacationem in parochialibus ex non reſidentia ipſo jure inducentium, vel non, p. 141. c. 1. t. 4.

an in Beneficiis Reſidentiam requirentibus Abſens debeat privari, & quando, *ibid.* t. 4.

an ſemper privationem Beneficiorum in non Reſidentibus præcedere debeat monitio, *ibid.* t. 4.

duplex Reſidentia, altera vera & præſentialis, altera interpretativa per privilegium non reſidentium, p. 295. c. 2. tom. 4.

an per non reſidentiam vacet ipſo jure Beneficium, p. 137. t. 4.

privilegium habens non Reſidendi an percipiat diſtributiones quotidianas ſolis intereſſentibus debitas, non vero reſidentibus & præſentibus, p. 137. c. 1. t. 4.

Reſidere.

an licentia non Reſidendi ab Epiſcopo data morte illius expiret, p. 137. c. 2. t. 4.

utrùm per non Reſidentiam vacet ipſo jure Beneficium, *ibidem.*

Epiſcopus poteſt dare licentiam non Reſidendi ſuper Beneficio, p. 1015. t. 4.

Reſiduus.

de pœna Reſidui adversùs fraudulosos debitores bonis cedentes, p. 184. c. 1. t. 4.

Reſignare

ſimpliciter quid, & quomodo præcisè intelligendum, p. 14. c. 1. t. 4.

an ſufficiat Reſignantem fuiſſe infirmum tempore conſenſus, p. 14. c. 2. t. 4.

Reſignare conſanguineo; ſed digno, non aſt ſuſpectum, p. 32. c. 1. t. 4.

qui Reſignavit in favorem, in manus non habentis poteſtatem, iterum ante poſſeſſionem dimiſſam, poteſt reſignare ſimpliciter apud Ordinarium, vel in favorem apud Papam: ſed tunc debet mentionem facere de priori reſignatione abuſivâ, p. 44. c. 2. n. 207. t. 4.

quid de Reſignatione litigioſa, p. 148. n. 410. t. 5.

quandiu reſignans manet in poſſeſſione, poteſt dicere conditionalem eſſe reſignationem, p. 209. c. 1. t. 5.

Reſignans præſumitur ſanæ mentis, niſi contrarium probetur,

hetur, quia ſtatus ſecundùm naturam debet potiùs præſumi, quàm ille qui contra naturam, p. 228. c. 1. & 2. p. 229.

requiſita in inſtrumentis ad Reſignandum, p. 315. col. 1. tom. 4.

ſecùs ad Reſignandum, ibid. c. 2. t. 4.

Reſignans quandoque revertitur ipſo jure, ſine nova collatione, p. 31. c. 1. n. 32. t. 4.

non eſt vitium reſignare in favorem digni, & honeſti, etiam conſanguinei, ſi tamen eſt bene adminiſtraturus, p. 32. t. 5.

omnia Acta cum Reſignante nocent reſignatario, etiam furioſo, etiam per contumaciam lata, niſi colluſoriè, vel voluntaria ceſſione reſignantis, p. 150. n. 426. t. 5.

an Reſignans poſſit licite collationes retinere, & eas à titulo Beneficii ſeparare, p. 210. c. 1. t. 5.

de illo qui certa intrà tempora ad ſacros Ordines initiari debebat, quo tempre poteſt Reſignare, p. 230. c. 2. tom. 5.

quando quis Beneficium Reſignare teneatur, p. 251. c. 1. tom. 5.

Reſignatarius

an poſſit ſe defendere contrà proviſum per obitum ab eodem Legato; ſed non contra proviſum ab Ordinario, vel à Papa, p. 76. t. 5.

quid de reſignatario; ſive cedat, vel decidat, p. 92. c. 2. tom. 5.

Reſignatarius qui neglexit curam reſignantis infirmi, debet excludi, p. 164. c. 1. n. 5'. t. 5.

de illo qui ſciebat alium ſimpliciter Reſignatarium eſſe, p. 164. c. 2. t. 5.

per repudiationem reſignatarii nihil vacat etiam in Curia, p. 167. c. 1. n. 79. t. 5.

Reſignatio in favorem reſignatarii, conditionalis, p. 168.

Collatio primi reſignatarii valide, licet potentior reſolubilis, p. 98. c. 1 t. 5.

prior Reſignatarius non poteſt publicare, poſtquam ſecundus poſſeſſionem poſt ſemeſtre primæ reſignationis accepit, etiamſi primus reſignans adhuc vivat, p. 99. 100.

nec dicitur Ordinarius variare per ſecundam ejuſdem reſignationem, conferendo alicui tertio, p. 100. c. 1. t. 5.

fallit ſi conſtat de dolo ſecundi Reſignatarii, vel Collatarii, aut ſaltem præſumatur, *p. eadem*, t. 5.

quid ſi Reſignant conduxit à reſignatario, & poſt tempus regulæ miſit in poſſeſſionem ſecundum reſignatarium ignorantem, etiam continuando penſiones primo, *ibidem*.

Reſignatarius jure communi ob fraudem excluditur, p. 100. 101.

Reſignatio.

Reſignationes mutuæ & occultatæ non valent ut ſimoniacæ, *ibidem*.

quid de Reſignatione valida & Canonica, p. 101.

juſtius excluditur ſecundus Reſignatarius facto reſignantis, quam fato, p. 101. c. 1. & 2. t. 5.

ſecunda Reſignatio facta infrà tempus hujus regulæ non poteſt convaleſcere; ſed bene facta poſt, *ibid.* t. 5.

hæc regula operatur veritatem ex nunc, fictionem ex tunc, p. 201. 202.

hæc regula ut præcedens, non fictionem, ſed veram vacationem per obitum inducit, p. 202. c. 1.

limitata fuit ad caſum naturalis effectus, *ibid.*

hæc regula rectè limitata fuit ad caſum naturalis habitus, *ibid.* t. 5.

an procedat in permutatione, *ibid.*

ſubjectum hujus regulæ eſt Reſignatio quæ citra iſtam regulam impediret vacare per obitum, *ibid.*

quotuplex Reſignatio in favorem, p. 203. c. 1.

quid ſit vacata per obitum Reſignantis, *ibid.*

ubi eſt aliquid impedimentum facti, tum judex poteſt providere ne damnum patiatur Reſignatarius, p. 267. tom. 5.

Reſignatio non eſt, niſi admiſſa, p. 11.

quot & quæ ad hoc requirantur, *ibid.* . 2. t. 4.

procurator ad Reſignandum non poteſt habere fidem de reciproca reſignatione, p. 36. c. 2.

derogatio in ſecunda Reſignatione neutri prodeſt; ita ſi factæ ſint eidem, neutra ei prodeſt, p. 37. c. 1. t. 4.

Reſignatio imperfecta eſt tantum præparatio ad reſignandum, p. 11.

an reſignans ante admiſſionem Reſignationis ab habente poteſtatem, titulum aut poſſeſſionem amittat, p. 12. c. 1. t. 4.

Reſignatio etiam inter manus Superioris facta, niſi ſit per eum admiſſa, non præjudicat, p. 12. c. 2. t. 4.

Reſignatio etiam abſoluta non admiſſa nullam vacationem inducit, nec poſſeſſionis quidem, p. 13. c. 1. t. 4.

in Reſignatione *in favorem* non eſt aliud tempus admiſſionis & collationis, & quare, p. 14. c. 2. & 15. t. 4.

an illa poſt menſem admiſſionis Papæ revertatur ad Ordinarium, *ibidem*.

Reſignatio duplex an mutua, p. 14. c. 2. t. 4.

Reſignatio causâ permutationis, an fieret in manus Ordinarii, p. 17. c. 1. t. 4.

de Reſignatione in favorem facta, p. 15. c. 2.

quænam ſit vera Reſignatio & admiſſio, *ibid.* t. 4.

in mera Reſignatione ſucceſſor nihil capit à reſignante, ſecùs in reſignatione in favorem, p. 27. c. 1. n. 90.

Reſignatio metu facta nulla eſt indiſtinctè, *ibid.* c. 2. t. 4.

Reſignatio facta ſpe quod tali conferatur, an ſit ſimoniaca, ceſſante expreſſa conditione, vel pacto, p. 27. c. 2. 28. c. 1.

Reſignatio in favorem, an odioſa, vel ſimoniaca ſit habenda, *ibidem*.

in Reſignatione ex causâ permutationis reſignatarius totum accipit à reſignante, p. 17.

quantæ fraudes in Beneficiis Reſignandis, & quàm diverſæ, pag. 28.

Reſignatio in favorem qualis, juxtà Molin. p. 28. c. 2. tom. 4.

Reſignationes uniformiter ſimplices, p. 29. c. 2. t. 4.

Reſignatio fieri non poteſt niſi in manu ejus qui poteſt de vacanti providere, p. 67. c. 2. t. 4.

in ſuibus caſibus poſſint Epiſcopi admittere Reſignationes in favorem, & ad effectum unionis, p. 69. c. 2. tom. 4.

procurator ad Reſignandum, an poſſit habere fidem de reciproca reſignatione, p. 36. c. 2. n. 156. t. 4.

per Reſignationem *in favorem* nihil vacat niſi ad effectum, vel niſi privatione ſecuta per ſententiam, vel poſtquam reſignans de facto reliquit poſſeſſionem reſignatario, p. 44. c. 1. n. 205. t. 4.

Reſignationis cauſa quàm diligenter inquirenda, p. 77. c. 2. & 78.

Reſignatio vi vel metu facta nulla ipſo jure, p. 78. c. 1. 4.

an detur regreſſus ſine novo titulo, vel nova poſſeſſione, *ibidem*.

Reſignatio ſimoniaca licet nulla, privat reſignantem, & locum facit vacationi & impetrationi contra ſimoniacè reſignantem, *ibidem*.

an Reſignatio vi & metu extorta, vel oppreſſione, nulla & retractanda, *ibid.*

Reſignatio & electio ſimoniaca nulla, etiam in præjudicium reſignantis, reſignatarii & electi, p. 78. t. 4.

an Legatus poſſit admittere Reſignationes in favorem in hoc regno, p. 40. c. 2. n. 184. t. 4.

Reſignatio in favorem, etiam tacita non valet, *ibidem*, n. 185. t. 4.

Reſignatio in favorem lucrativa, odioſa, ſimoniaca, p. 94. 95.

quando Reſignans poſt ſemeſtre alii reſignat qui poſſeſſionem capit, & mox reſignans moritur, quid, *ibid.*

de Reſignatione Beneficiorum à minoribus habita, abſque authoritate curatorum, vel parentum, an valeat, p. 120. c. 1. t. 4.

Reſignatio nulla eſt, niſi admiſſa, p. 11. 12. t. 5.

reſignans ante admiſſionem Reſignationis ab habente poteſtatem, an titulum, vel poſſeſſionem amittat, p. 13. c. 1. t. 5.

Reſignatio non admiſſa nullam vacationem inducit, *ibid.* tom. 5.

an poſſit agere ut priùs, & impetrando aliud Beneficium, teneatur mentionem facere de Reſignato, p. *eadem.* & *ſeq.* t. 5.

an ſatis ſit admiſſam eſſe Reſignationem, aut requiratur Collationem eſſe factam, *ibid.*

quotuplex ſit ſimplex Reſignatio, p. 14. c. 1.

penſio propter Reſignationem non debet excedere tertiam; tamen excedens vitiatur, nec vitiat niſi reſignans initio nolit poſſeſſionem dimittere aliter quàm tutus de majori penſione, p. 14. c. 2. t. 5.

an ſufficiat morbum incœpiſſe tempore admiſſæ Reſignationis, vel Collationis, vel præſtiti conſenſus, pag. 14. & 15.

an idem ſit pro Reſignatione *in favorem*, *ibid.*

vel utrùm ſit aliud tempus admiſſionis & Collationis, *ibidem.*

utrùm in illa poſt menſem admiſſionis, Papæ poteſtas revertatur ad Ordinarium, non obſtante reſervatione vel proviſione Papæ nulliter facta, p. 15. c. 2.

an regula hæc locum habeat in Ordinario, *ibid.*

utrùm Reſignans & quando revertatur ipſo jure, ſine nova Collatione, p. 17. c. 1. & 2.

an hæc regula facta fuerit in favorem nominati, graduati, vel mandatarii, & in conſequentiam, *ibid.*

ſolus Papa poteſt filium præficere loco patris, & admittere Reſignationes in favorem, p. 18. c. 1. & 2. p. 19. t. 5.

in mera reſignatione ſucceſſor nihil capit à reſignante, ſecùs in reſignatione *in favorem*, p. 27. c. 1. t. 5.

ſed ſi reſignatio aliter probetur nulla, non impeditur Epiſcopus rurſùs per obitum conferre, *ibid.*

Reſignatio mera facta nulla eſt indiſtinctè, *ibid.* t. 5.

Reſignatio facta ſpe quòd tali conferatur, non dicitur in favorem nec ſimoniaca, ceſſante expreſſa conditione, vel pacto, *ibidem.* & 28.

Reſignatio in favorem odioſa & ſimoniaca, 29. t. 5.

Reſignatio ex cauſa permutationis duplicem habet conditionem ſuſpenſivam & reſolutoriam, p. 36. c. 2. t. 5.

Reſignationes in favorem admittere non poteſt Legatus in hoc regno, p. 40. c. 1. t. 5.

Reſignatio in favorem etiam tacita non valet, p. 40. 41. t. 5.

per Reſignationem in favorem nihil vacat, niſi ad effectum, vel niſi privatione ſecuta per ſententiam, vel poſtquàm reſignans de facto reliquit poſſeſſionem reſignatario, p. 43. 44.

qui reſignavit in favorem, in manus non habentis poteſtatem; iterum ante poſſeſſionem dimiſſam poteſt reſignare ſimpliciter apud Ordinarium, vel in favorem apud Papam; ſed tunc debet mentionem facere de priori Reſignatione abuſiva, p. 44. c. 1.

Epiſcopus Reſignans, retenta collatione Beneficiorum, habet illam, jure ordinario, non ut Delegatus, aut Vicarius Papæ, p. 45. 46. t. 5.

Reſignatio fieri poteſt ſine conſenſu patroni, ſed non inſtitutio, niſi ex causâ permutationis, p. 61. t. 5.

Reſignatio non eſt priuſquàm ſit ab habente poteſtatem admiſſa, p. 63. c. 2. t. 5.

an Reſignans in manu laïci, continuò privandus ſit, *ibid.* tom. 5.

an furioſus præſumatur reſignaſſe tempore intervalli dilucidi, & an Reſignatarius debeat hoc probare, p. 64. col. 1.

Papa bene voluit Reſignationem infirmi pendere à fato, ſed non ab hominis arbitrio, p. 66.

an hæc regula locum habeat in eo qui eſt privandus per ſententiam, & an poſſit Reſignare in favorem, *ibid.*

alienatio vel Reſignatio Beneficii in fraudem accuſatoris non valet, p. 67. c. 1.

ſi Papa, vel Legatus admittens Reſignationem accuſati coram Ordinario de crimine digno privatione, poteſt tanquam ab abuſu appellari, p. 68. c. 2.

an accuſato tanquam innocente abſoluto, valeat alienatio, vel Reſignatio interim ſponte facta, *ibidem.*

an mox privandus per ſententiam Canonis liberè poſſit Reſignare, p. 69. c. 1. & 2.

idem de privando, niſi pareat conditionem, *ibid.* t. 5.

Ordinarius poteſt prævenire Legatum ex Capite Reſignationis per Legatum admiſſæ, p. 78. c. 1. t. 5.

Mandatarius qui requiſivit ex capite Reſignationis, debet in caſum reg. *de publicandis*, iterum requirere per obitum, aliàs conſumitur mandatum, p. 78. c. 2. t. 5.

hæc regula locum habet in collatione Ordinarii ex capite Reſignationis admiſſæ per Legatum, *ibid.*

de mutuis Reſignationibus, p. 105. 106. t. 5.

regula facta in odium reſignantis, & Reſignatariorum, p. 106. t. 5.

quid quando uterque mortuus eſt infra tempus Reſignationis, *ibidem.*

& quando item uterque mortuus eſt alter intrà, & alter poſt tempus, *ibid.*

Reſignatio causâ permutationis conditionalis eſt, *ibid.* reſignans licitè poſſidet & adminiſtrat uſque ad adventum ſucceſſoris, p. 108. c. 2. 109. c. 1.

tertius reſignans alteri permutantium non permutat, nec evictio debetur, niſi ſcriptum ſit in pacto à Papâ ſpecificè approbato, non per clauſulas generales, p. 110. c. 1.

Ordinarius poteſt admittere Reſignationem in favorem Eccleſiæ, non perſonæ, p. 112. c. 1. t. 5.

tunc debet eſſe utilitas, non ſolum in termino à quo; ſed etiam in termino ad quem, *ibid.* t. 5.

Legatus etiamſi poſſit admittere Reſignationem *in favorem*, non tamen retenta penſione, vel onere alio, niſi etiam in mandatis habeat, p. 130. c. 1. n. 290.

Concordatum abuſivum à Papa homologatum facit Beneficium vacare per obitum, non obſtante publicatione, ſi reſignans obiit in poſſeſſione, p. 131. c. 1. n. 293. t. 5.

an Commenda Papæ Reſignari poſſit in manu Ordinarii, p. 133.

utrùm Commenda Ordinarii duret ultra ſemeſtre, donec Superior revocet, *ibidem.* t. 5.

an Beneficium commendatum poſſit permutari cum titulato, vel commendato, etiam per Ordinarium poſt Reſignationem, *ibid.* t. 5.

Reſignatio in favorem pro infecta habetur, ſi reſignatarius repudiet, p. 123. c. 2. n. 245. t. 5.

etiam poſt obitum Reſignantis, *ibid.*

trahitur retrò ad confirmandum collationem Ordinarii per obitum; ſed non præventionem Papæ, niſi facta ſit ei cui debetur Beneficium, p. 124. c. 2. n. *eodem.*

Reſignatio fraudulenta non impedit vacationem per obitum, *ibid.* p. 124. 125. c. 1. n. 253. t. 5.

clauſula: *Quod Reſignatio reſolvatur, non ſoluta penſione*, abuſiva eſt, p. 128. c. 2.

Reſignationes multiplices ſunt argumenta fraudis exquiſitæ, nec eas licet facere ſæpius in favorem perſonæ, p. 241. c. 1. t. 5.

Reſignationes debent executioni mandari intra tres annos, & poſt illud tempus caducæ omnino fiunt, p. 242. c. 2. t. 5.

edicto quod vulgò vocant *du controole*, titulus Reſignationis poſt tres annos fit omninò caducus, p. 245. c. 2.

ſi utraque vel ultima Reſignatio ejuſdem in favorem admiſſa ſit per Papam, quid, p. 137. c. 1. t. 5.

minùs indulgendum Reſignationem in favorem, quàm reſignationi ſimplici, p. 137. c. 2. n. 338. c. 2. t. 5.

Reſignatio & proviſio facta vi procuratorii ſuperannalis nulla eſt, p. 144. c. 2. n. 382. t. 5.

ortus & progreſſus Reſignationi in favorem, p. 171. c. 2. t. 5.

etſi Legatus poſſit Reſignationes admittere in favorem, non tamen in quinto gradu ob ſpeciem reſervationis, p. 171. c. 2. t. 5.

ex quo Reſignatarius acceptavit, non poteſt amplius vacare per obitum cedentis, *ibidem.*

ex quo tempore in Gallia receptæ ſunt Reſignationes in favorem per Gallias, p. 185. c. 1. t. 5.

de mandato ad Reſignandum in manibus Ordinarii, p. 189. c. 1. & 2. t. 5.
Si mandatum ad Reſignandum eſſet ſpeciale ad reſignandum in manibus Ordinarii, ſtandum eſſet finibus mandati, *ibidem.*
Reſignationes in favorem ſolus admittit Papa, p. 194. c. 2. 195. t. 5.
Ordinarius ex legitimi cauſis poteſt reſpuere Reſignationes, p. 195. c. 2.
in ſimplici Reſignatione quid juris habet reſignatarius à reſignante, *ibidem.*
an in Reſignatione ſimplici regreſſus dari poſſit, *ibid.*
de Ordinario Reſignationem admittente, & alteri quam nominato illi conferente, *ibid.*
de Reſignatione facta in necem expectantium, p. 196. 198. t. 5.
ſi reſignans moriatur intrà ſemeſtre, non eſt dubium quin reſignatarius poſſit validè uti Reſignatione, modò aliàs ſit Canonica, p. 268. c. 1. & 2. t. 5.
ſi quis eidem ſæpius reſignet, currit tempus publicationis à data primæ Reſignationis, p. 276. c. 1. t. 5.

Reſiſtere

in faciem quid ſit, p. 29. c. 1. t. 4.

Reſolutorius.

conditio Reſolutoria in compermutatione Beneficii eſt poſtquàm uterque permutantium hinc inde, de facto implevit, p. 37. t. 5.
& collatio ac poſſeſſio utrinque ſecuta eſt, ſed poſtea evincitur alter, *ibidem.*

Reſpondere.

quomodo Reſpondendum ſuper poſitione plura membra habente; & quod ſigillatim, non confusè, p. 222. c. 2. t. 4.

Reſtituere.

de fructibus ſorte ex ſoluta res debet Reſtitui libera debitoria, etiam ſervitio, p. 184. t. 4.
nec attenditur an res ſit originaliter Eccleſiæ, vel non, cujus in eo nullus eſt favor, *ibid.* t. 4.

Reſtitutio.

locum habet ubi excipitur de ſpoliatione contra illum qui crimen intendit, p 26. c. 2. t. 4.
an Reſtitutio fieri debeat cum augmento in foro pœnitentiali, p. 36. c. 2. t. 4.
de dolo in ſpiritualibus, & an locum præſtet Reſtitutioni, pag. 96.
ubinam ex utraque parte Reſtitutio facienda, *ibid.* t. 4.
ad petendam Reſtitutionem nomine alterius, an generale, an ſpeciale mandatum requiratur, p. 96. c. 2. t. 4.
intra quod tempus Reſtitutio in integrum peti debeat, & finiri valeat, *ibid.*
quando locus ſit Reſtitutioni, ubi ſpoliatus renunciavit, p. 106. c. 2. t. 4.
de Reſtitutione minorum in Beneficialibus permiſſa, vel non, ut & in matrimonialibus, p 108. c. 1. t. 4.
monitum ſalutare in iis materiis pertractandis de Reſtitutione minorum in Beneficialibus, *ibid.*
quæ allegatio poſſeſſionis requiratur, ut de ſpoliato Reſtitutio, ſive redintegratio fiat, *ibid.*
de effectu Reſtitutionis per viam gratiæ, vel juſtitiæ, ad effectum retroactionis, p. 200. c. 2. t. 4.
an Reſtitutio fieri poſſit cum præjudicio juris alieni, p. 201. c. 2. t. 4.
an iterata ſucceſſio Prælatorum & vacationum locum præſtet Reſtitutioni, vel excludat, p. 219. c. 1. & 2. t. 4.
an contra confeſſionem detur Reſtitutio, *ibid.*
Reſtitutio per viam juſtitiæ innocentiam declarat, & ſic præventio criminis non debet eo caſu nocere, p. 287.
Reſtitutio quæ non fit per viam juſtitiæ, non trahitur retrò in præjudicium tertii, p. 72. c. 1. t. 5.
Reſtitutio per viam gratiæ non trahitur ad fructus præteritos, p. 169. n. 85. t. 5.

Retractus,

ſive redhibitio linearis, p. 28. c. 2. t. 4.
decretum in materiam Retractus ſive redhibitionis linearis, p. 28. c. 2. t. 4.

de materia Retractus linearis probati in jure Canonico, p. 96. c. 2. p. 129. t. 4.
judicatum in Retractu lineari ſubmovendum retrahentem, quòd in anno intercalari ultrà ultimum diem biſſexti actionem ſuam protraxiſſet, p. 193. c. 2. 194. c. 1. t. 4.
in id arreſtum Senatûs Pariſienſis ſententia Præſidialatus Calvi montenſis in Baſſigneio infirmantis quòd Actorem ultrà ſecundam biſſextûs diem agentem non ſubmoviſſet, p. 194. t. 4.

Retroactio.

effectus Retroactionis quomodo detur, p. 200. c. 2. t. 4.

Retroceſſio.

ex conjunctione perſonarum & brevitate temporis quomodo præſumatur retroceſſio, p. 14. t. 5.

Revocare.

requiſita in inſtrumentis ad Revocandum, p. 314. t. 4.
jus Revocandi donationem propter ingratitudinem, an competat heredibus donatoris, ſi tacuerit, p. 151. c. 2. t. 4.
ad ejus quæſtionis definitionem habetur remiſſio ad Authores, *ibid.* t. 4.
variæ quæſtiones per eos deciſæ, *ibid.*

Revocatio.

an Revocatio procuratoris poſt concluſionem in lite admittenda annullet actus poſtea factos, p. 94. c. 2. t. 4.
de Revocatione procuratoris poſt litem conteſtatam quando & quomodo locum habere debeat, p. 95. c. 1. t. 4.
differentia inter Revocationem, quam evocationem dicimus, & appellationem, p. 132. c. 2. t. 4.
quomodo & quibus intimanda Revocatio, & ut reſignans fructus interim, & ante adventum ſucceſſoris percipiat, p. 260. c. 1. t. 4.
idem de Revocatione procuratoris conſtituti ad petendam licentiam cedendi, *ibid.*
an Revocatio procuratoris poſt concluſionem in lite admittenda annullet actus poſteà factos, p. 94. c. 2.
an potuerit ſententia ferri, non obſtante Revocatione, *ibid.* t. 5.
Revocationes debent inſinuari, alioquin facile poſſent ſupprimi, & ſi via indirecta regreſſibus aperiretur, p. 279. c. 1. t. 5.
Revocatio prioris reſignationis fraudulenta præſumitur, p. 143. 144. t. 5.
etiam parti ſignificata, *ibidem.*
Revocatio procuratoris debet notificari parti, & quando fieri debeat, p. 218. c. 2. t. 4.
quæ inimicitiæ ſupervenientes ſint cauſa Revocandi procuratoris, *ibidem.*
an habens mandatum ſubſtituendi, habeat & poteſtatem Revocandi ſubſtitutum, *ibid.*

Reus.

modus defendendi Reorum, p. 39. c. 1.
duplicatio Reorum præſcriptionem allegantium, p 39. t. 4.
quando Reus contra ſe teneatur edere, p. 110. t. 4.
per excommunicationis exceptionem, vel replicationem non poteſt Reus repelli, vel defendens cauſam Eccleſiæ, p. 122. c. 2. t. 4.
explicatio regulæ: *Actore non probante, Reus, etiamſi nihil præſtiterit*, venit abſolvendus, p. 132. t. 4.
an eodem durante judicio, Reus poſſit apud eundem ſive delegatum reconvenire actorem, p. 199. c. 2. t. 4.
Rei digni morte ne gaudeant immunitate Eccleſiæ, p. 308. tom. 5.
de regia liberalitate ante rei criminis condemnationem, p. 232. t. 5.

Rex.

quiſque in ſuo regno Imperator dicendus, p. 13. c. 2. t. 4.
Reges præſumuntur Epiſcopalium Eccleſiarum patroni, p. 16. c. 1. t. 4.
de pœna ſimoniacorum Regum, vel ſimoniæ ſuorum Prælatorum conniventium, p. 29. t. 4.
an excommunicationis cauſa per Regem & miniſtros illius examinanda, p. 56. c. 1. t. 4.
quomodo dicitur Pelagius Papa Francorum Regi Childeberto rationem fidei ſuæ reddidiſſe, p. 57. c. 1. t. 4.

de profeſſione fidei & ountio promotionis Regibus Francorum miſſa olim à novis Pontificibos ad Authores & locos de illa tractantes remiſſio, ibid.
Beneficia ſpectantia ad oominationem Regis, non poſſunt vacare in Curia, oiſi forte per naturalem obitum, p. 73. c. 1.
nec poſſunt in favorem reſignati ſine conſenſu Epiſcopi, ib.
Rex variare oon debet, p. 73. c. 2. t. 4.
quòd Reges hæretici nihil ſtatoere potuerint de rebus Eccleſiæ, p. 82. c. 1. t. 4.
an Summorum Pontificum ab illis ſtatuta revocari, ibid. tom. 4.
an Rex, non obſtaote jotamento de alienatis non revocandis, teneatur alienationes à ſe factas revocare ob religionem ſacramenti ſua io inauguratione facti, p. 121. c. 1. 122. t. 4.
quando Regibus privilegia, ut Regibus conceduntur, p. 207. c. 1. t. 5.
an detur coadjutor Regi male adminiſtanti, cum futura ſucceſſione ot in Epiſcopatibus, p. 213. c. 1. t. 4.
Reges habuerunt ortum poſt Samuelem, p. 725. c. 2. n. 7. tom. 4.
Rex primos fuit Aſinas quærens de mioimâ familiâ, p. 873. 874. t. 4.
Rex jure proprio de poſſeſſoriis Beneficiorum judicat, & ſtatuit, p. 312. c. 1. t. 4.
Rex ſolebat oominare ad Beneficia Monialium, p. 58. c. 2. t. 5.
an decanatus electivi ſpectent ad oominationem Regis in vim Concordatorum, p. 59.
aut in vim indultorum amphativorum morte Regis finitorum, ibidem.
quid de nominatione ad Monaſteria habentia privilegium eligendi, ibid. t. 5.
Rex Durante regaliâ poteſt reſervare penſiones; ſed debent creari à Summo Pootifice, p. 258. c. 1. t. 5.
Regis conſenſus requiritur in ſpectantibos ad ejus oominationem; licet non requiratur conſenſus patroni, p. 129. c. 1. n. 280. t. 5.
cùm Rex ſit dominos ſopremus in regno ſuo, debet formam proceſſûs judicialis præſcribere, p. 288. c. 2. t. 5.
Rex non adſtringitur regulæ 20. diebus, licet regulæ ratione utatur in ſuu proviſionibus, p. 235. c. 1. t. 5.
an in proviſionibus Regis de uno vacationis caſu, ad alium fiat extenſio, p. 235. c. 1. t. 5.
cùm totum jus à Rege procedat, oon eſt facienda de uno genere vacationis expreſſio ad aliud omiſſum, ibid.
utrùm Rex in ſois proviſionibus, Eccleſiaſticis aſtringatur Conſtitutionibus, ibidem.

Robertus.

ad hiſtoriam temporis & ſchiſmatis in Imperio Romano inter Carolum VII. electum & Robertum Siciliæ Regem, p. 268. c. 2. t. 4.

Rogatorius,

de commiſſionibus Rogatoriis Judicom ſibi invicem conceſſis, p. 266. c. 2. t. 4.

Roma.

Conſtantioopolis nova Roma, p. 6. c. 1. t. 4.
Romam oon fuiſſe Papæ quibuſnam rationibus voluerit Molinæus evincere, p. 54. c. 1. t. 4.
Roma à qoo, & quo tempore obſeſſa. p. 341. c. 1. t. 4.
Roma cur prima Sedes, p. 343. c. 1. t. 4.
temporalis juriſdictio quandooam Romæ, & quomodo ceperit, p. 351. c. 2. t. 4.
Senatores ſeu Magiſtratus Romæ à quo conſtituti, ibid. tom. 4.
ſtudium populi Rom. in Imperatorem, p. 352. c. 1. t. 4.

Romanenſis.

ineptæ Romanenſium cauſificationes, de mente Authoris, p. 28. t. 4.

Romania

Imperii Conſtantinopolitani quid, p. 195. t. 4.

Romanus.

diſſidium Romanorum in eo, an jure Gallico, an Romano uterentur, p. 2. c. 2. t. 4.
donatio Ludovici Pii Imperatoris de Romana urbe Summis Pontificibus facta, p. 14. c. 1. t. 4.
Romanæ tertiæ Synodi & ejus diſpoſitionis aſſertio vera contra Molinæum, p. 21. t. 4.
quon Pontifex Romanus præter Patriarcharum Occidentalem, habeat primatum in omnes totus orbis Antiſtites, p. 24. c. 1. t. 4.
primatus Eccleſiæ Romanæ eſt à Chriſto, p. 28. c. 1. t. 4.
de rebus Eccleſiæ Romanæ, p. 33. c. 1. t. 4.
an Romano Pontifici ſemper licuerit novas leges condere, p. 56. c. 2. t. 4.
an poſſit diſpenſare, ibidem.
Curiæ Romanæ progreſſus, p. 323. t. 4.
Romani veterem Senatus & populi authoritatem renovantes à Gregorio IX. urbe pulſo, armis petuntur ex Authore, p. 355. t. 4.
Eccleſiæ Romanæ mutatio, p. 357. c. 1. t. 4.
duplex cauſa primatus Romani, p. 674 c. 2. t. 4.
Romana juriſdictio in Patriarcham Conſtantinopolitanum, p. 675. t. 4.
& Alexandrinum, ibidem.
teſtimonium Ethnicorum Hiſtoricorum de juriſdictione Romana iu Patriarchas & alios Epiſcopos, p. 676. c. 1. tom. 4.
teſtimoniom Imperatorum, ibidem.
Summa poteſtas in Oriente Romani Pont. teſtimonio omnium Epiſcoporum, ibidem.
Cyprianus & alii Epiſcopi accuſantur apud Romanum, ibid. & c. 2.
totus Oriens & Occidens juriſdictionem probat Romani, p. 677. c. 2.
Pont. Rom. judex diverſarum provinciarum io Africa, p. 679. tom. 4.

Rome.

armes priſes pour la defenſe de Rome par Lothaire, p. 376. tom. 4.
l'Eveſque de Rome plaide devant un Prince Arien à Ravenne, p. 380 t. 4.
par qui Rome a receu la préeminence ſur toutes les autres Egliſes, p. 412. t. 4.
metamorphoſe de la Cour de Rome, ſelon l'Autheur, p. 477. t. 4.
Rome aſſiegée, pag. 434.
ſubjette à Ravenne, t. 4.

Romulus.

le Senat de Rome tua Romulus, 439. c. 2.
la deification de Romulus, p. 439 440. t. 4.
Romulus pretendant à la puiſſance de faire des dieux, 440.

Rota.

an deciſiones Rotæ faciant jus, p. 286. c. 2. t. 4.
Rota faciens de copula alternativam, p. 88.
error Rotæ procedens ex confuſione relationum, ibidem. & 89. t. 5.

Rothomagenſis.

Rothomagenſis Metropolita qualis, p. 669. t. 4.

Roy.

l'autherité du Roy eſt de Dieu, p. 366. t. 4.
que le Roy doit ſçavoir garder la parole de Dieu, p. 384.
quel l'office & charge du Roy, 410.

Rudolfus

Imperator cur non aodet Italiam impedi, p. 356. t. 4.

Rumor

non præſtat juſtam cauſam ignorantiæ, p. 159. c. 2. t. 5.
niſi ex juſtis cauſis & in loco obitus ortus ſit, ibid.
Rumor quamvis falſus excuſat à pœna; ſed non reddit proviſionem validam, p. 285. c. 1. t. 5.

Ruſticus.

ſi tantæ obſtinationis fuerit, ut ad Deum venire recuſet, exactionis pœoa compellendus, p. 53. t. 4.
Ruſtici euntes & redeuntes, vel io agricultura exiſtentes, & animalia quibus arant, & ſemioa portant, congruâ ſecuritate lætentur, p. 92. t. 4.
in expenſis Ruſtico præſtandis non habetur reſpectus ad equum, quia pedeſter ire debet, p. 872. c. 1. t. 4.
divitiæ nobilitant Ruſticos, ibidem.

S

Sacerdos.

Improbatiu tituli principis Sacerdotum, p. 23. c. 2. t. 4.
an qui à Sacerdotibus Eccleſiæ res acceperint, aliqua firmitate conſtabunt, p. 34. c. 1. t. 4.
ſi Sacerdotes aliquid de rebus Eccleſiæ definiſſe noſcuntur, non ex die quo talia ſcribendu decreverunt, ſed ex quo talia moriendu reliquerunt, ſupputationis ordo conſtabit, p. 46. c. 1. t. 4.
Sacerdotes apud Conſtantinopolim ea ſacramenta fidelibus præſumunt exhibere quæ ab Apoſtolorum tempore fuerunt ſolis Pontificibus reſervata, p. 73. c. 2 t. 4.
aliud Sacerdotis, aliud Magiſtratus officium, p. 310. c. 2. tom. 4.
quid ſit concors ſententia Sacerdotum, p. 129. c. 2. t. 4.
Sacerdotis ſummi nomen an vetitum, pag. 342. col. 1. tom. 4.
Sacerdotum cœtus quomodo appellatur gremium Eccleſiæ, & Senatus divinus, ac ſacrum Collegium, p. 715. c. 1. t. 4.
in quo propriè Sacerdotum officium conſiſtat, p. 785. c. 2. tom. 4.

Sacerdotalis

ordo cœpit à Petro, p. 1022. c. 1. & 2. t. 4.

Sacerdotium

ſummum quorum ſit, & quomodo, p. 11. c. 2. t. 4.
ad ſummum Sacerdotium id eſt Epiſcopatum per gradus Eccleſiaſticarum diſciplinarum debere fieri promotionem, p. 12. c. 1.
idem de Epiſcopatu quod de ſummo Sacerdotio, *ibidem.* tom. 4.
Epiſcopi dicti Summi Pontifices iidem & Papæ, p. 12. c. 1. t. 4.
in ſummo Sacerdotio conſtituti ſibi conceſſum non quaſi ſuum proprium, ſed quaſi Eccleſiæ dimiſſum computabant, p. 38 c. 1.
Epiſcopi vocari ſummi Sacerdotes, qui, & an eorum Sacerdotium ſummum, *ibid.* t. 4.
in Sacerdotio genitus ex uxore anteducta, eſt legitimus, p. 80. t. 4.
dilata promotione Sacerdotii, ætas 25. annorum inceptorum adeſſe debet tempore inſtitutionis, pag. 201. col. 1. tom. 4.
Sacerdotium verum quodnam, p. 343. c. 1. t. 4.
Cap. *Licet Canon de elect.* ſuprà de promovendis ad Sacerdotium, non habet locum in conventualibus Eccleſiis, Parochialibus, & Collegiatis, p. 209. c. 1. t. 4.

Sacramentum.

à ſacerdotibus non niſi pro recta fide exigendum, p. 26. tom. 4.
quid ſit fides Sacramenti, & in quo conſiſtat, p. 65. c. 1. tom. 4.
de viſibilitate, & inviſibilitate Sacramenti, *ibid.*
an Sacramentum fidelitatis ſit iterandum ab eodem vaſſallo, novo domino, p. 118. c. 2. t. 4.

Sacrificium.

quæ ſit forma & quæ materia in Sacramentis, p 257. c. 2. tom. 4.
extra Eccleſiam Catholicam non ſunt vera Sacrificia, p 25. c. 1. t. 4.

Sacrum.

de damnata Sacrorum pollutione & invaſione, pag. 37. tom. 4.

Sal

ob quam cauſam aquæ benedictæ immiſceatur, p. 750. c. 2. n. 144. t. 4.

Saladinus.

quo anno Hieroſolymas occuparit, p. 106. c. 1. t. 4.

Salegunſtadienſis

Synodus quid conſtituat de Corpore Chriſti in Euchariſtia, an danda ſit damnatis pœna capitali, p. 28. c. 2. tom. 4.

Salomon.

Regis Salomonis apologia, p. 5. c. 1. t. 4.
Salomon quendam modum exorciſandi adinvenit, p. 5. c. 1. tom. 4.
Abiatham ſummum ſacerdotem deſtituit, & Sadoch in locum ejus inſtituit, p. 310. c. 2. t. 4.

Salomon.

ſi il deſtitua Abiathar ſouverain Preſtre & inſtitua Sadoch en ſon lieu, p. 382. t. 4.

Samſon,

monomachiam ineundo non peccavit, p. 27. c. 2. t. 4.

Sanctimonialis.

Sanctimonialium quarumdam mulierum Romæ reformatio, *ibid.* t. 4.

Sanctio.

in quibus pœnalis ſit, in quibus non, veluti in additione ubi pœna non repetitur, p. 270. c. 1. t. 4.

Sanctuarium

quid ſignificet, p. 719. c. 2. t. 4.

Sanctus.

de invocatione Sanctorum non condemnanda apud authorem, p. 40. c. 1. t. 4.
ſanctorum exempla ad conſequentiam non ſemper trahenda, p. 51. t. 4.

Sardinia.

ad Hiſtoriam de compellendis ad fidem amplectendam incolis Sardiniæ, p. 53. t. 4.

Sarraceni.

ad hiſtoriam de Sarracenorum & Turcarum, p. 281. t. 4.

Satiſdatio

malevolum animum non mutat, p. 180. t. 4.

Satisfacere.

utrùm ſola cordis contritione & ſecuta ſatisfactione quiſque poſſit Deo ſatisfacere, p. 61. c. 1. & 2. t. 4.

Satisfactio.

de præſtanda cautione Satisfactionis, ubi cauſa non eſt illiquidata, p. 190. c. 1. t. 4.

Scandalum.

de tolerantia propter Scandalum evitandum in Eccleſia, p. 7. c. 1. t. 4.

Schiſma.

de Schiſmate vitando in electione Papæ, p. 18. c. 2. 19. c. 1. & 2. t. 4.
an Schiſma poſſit eſſe ſine hæreſi, p. 54. c. 2. t. 4.

Scholaris.

utrum Scholares ſint idonei teſtes in reſignatione Beneficii, p. 35. t. 5.
an Scholares ſint teſtes legitimi in mandatis ad creanda Beneficia, p. 202. c. 1. t. 5.

Scientia.

à divinis ſcripturis omnis Scientia ſumpſit initium, p. 58. c. 1. t. 4.
quomodo defectus Scientiæ dejiciat jam promotum, p. 79. c. 2. t. 4.
vis & authoritas clauſulæ *de certa Scientia*, & quòd habeat vim clauſulæ, *non obſtante*, p. 198. 199. c. 2. t. 4.
ubinam Scientia, vel ignorantia præſumenda, p. 252. tom. 4.
omnis Scientia ſuper quibus litteris dicitur contenta, p. 751. c. 2. t. 4.
Scientia triplex eſt, p. 861. c. 1. t. 4.
an requiratur quòd Scientiam habeat Papa, p. 861. c. 1. tom 4.
Epiſcopus quam Scientiam habere debeat, *ibid.*
Cardinales cujus Scientiæ ac ætatis eſſe debeant, p. 862. col. 1.
qualis debeat eſſe Scientia in laïcis, p. 863. c. 2. t. 4.
Scientia præponitur formæ & pulchritudini corporis, p. 873. c. 1. t. 4.
qui addit Scientiam, addit & laborem, p. 178. c. 1. t. 5.
ubi ſola Scientia exigitur, non refert à quo ſciat, p. 125. n. 255. t. 5.
Scientia non facit nobilem ſuperbum, ſed bene ruſticum inflat, p. 873. c. 1. t. 4.

Scire.

quomodo quis dicatur aliquid Scire, p. 72. c. 1. t. 4.

Scriptum.

Scripta quæ non valent ad probationem ut minùs ſolemnia, nec etiam ad præſumptionem, p. 11. t. 4.

Scriptura ſacra janua regni cælorum, clavis autem ſcientia ſcripturarum, per quam aperitur hominibus janua veritatis, p. 5. c. 1. & 2. t. 4.

comparatio Scripturæ ad chartam, & ſcripturæ ad ſcripturam, ut falſitas detegatur, p. 114. c. 1. t. 4.

in quibus caſibus requiratur Scriptura, p. 239. c. 2. t. 4.

de aliis actibus Scripturam exigentibus, ſcilicet atteſtationibus, ſive depoſitionibus teſtium, p. 240. c. 1. t. 4.

Scripturæ ſacræ libri ſoli in Eccleſia legendi, p. 307. c. 2. tom. 4.

In collatione Beneficii, an requiratur ſcriptura, p. 943. c. 1. & 2. 945.

an in lege, *ibidem.*

collatio eſt titulus, non Scriptura, 944. t. 4.

gratia ſine Scriptura utrùm valeat, p. 645.

Scrutinium.

publicato Scrutinio, an variare poſſint eligentes, vel poſtulatores, p. 77. c. 2. t. 4.

Secretarius.

notarii & Secretarii Epiſcoporum, p. 313. t. 4.

Secretarii regii quales, p. 330. c. 2. t. 4.

Secularis.

de ſolito more regulares Eccleſias ad Seculares reducendi, p. 167. c. 1. t. 4.

de appellationibus tanquam ab abuſu interpoſitis ab officialibus Epiſcoporum, quòd Secularibus litibus decidendis ſe immiſcerent, p. 187. c. 1. t. 4.

an laicus offendens Eccleſiam debeat à Seculari judice puniri; & quare, *ibid.* t. 4.

uſurpatio Secularis juriſdictionis hic notata à Molinæo, p. 194. c. 2. t. 4.

Secularia ſecularibus, Regularia regularibus, p. 218. c. 1. tom. 5.

Securitas

data ad eundum, intelligitur etiam ad redeundum data, p. 92. c. 1. t. 4.

non danda Securitas aſyli peccantibus propter ſecuritatem, p. 167. c. 2. t. 4.

de hac materia remiſſio ad authores, *ibid.* t. 4.

Sedes.

Sedi Apoſtolicæ conceſſa privilegia, majorum, quas vocant cauſarum, an ipſi ſint innata, p. 63. c. 1. t. 4.

alienatio rerum Eccleſiæ facta, Sede vacante, non valet, p. 37. c. 1. & 2. t. 4.

Semper

universale *Nunquam* eſt fortius universali *Semper*, p. 823. c. 1. t. 4.

Senex.

inter Senes legitimum contrahitur matrimonium, nec ſoror ia tantum ſocietas, p. 175. c. 1. t. 4.

Senior.

quinam Seniores propriè, & præciſè dicantur, p. 164. c. 2. tom. 4.

Sententia.

maturare vel differre Sententiam pendet ab arbitrio judicis, p. 66. c. 2. t. 4.

an in criminali judicio ſtatim mandanda executioni ſententia, p. 82. c. 2. t. 4.

an Sententia criminalis ſtatim exequenda, vel executio differenda, remiſſio ad varios locos & Authores de hoc tractantes, ut pugnantes inter ſe ſententiæ concilientur, *ibidem.* t. 4.

an Sententia executioni mandanda, non obſtante, propoſita exceptione, p. 96. c. 1. t. 4.

utrùm arbitrio contra Sententiam latam ſtandum ſit, p. 97. c. 2. t. 4.

ab uno ex judicibus, aliis præſentibus & mandantibus, Sententiæ facta pronunciatio valet, ac ſi ab omnibus facta, p. 224. c. 2. t. 4.

de Sententiis ex libello recitandis, *ibid.*

pronunciatio Sententiæ debet fieri de integro, *ibid.*

de appellatione verificante Sententiam nullam, pag. 125. c. 2. t. 4.

Sententia nulla per remedium appellationis à Superiore tractanda, p. 126. t. 4.

concors dicitur Sententia, quando à majori & ſaniori parte procedit, p. 126. c. 2. t. 4.

de Sententia partim confirmata, partim infirmata, *ibid.*

dictiones *præter*, vel *contra formam mandati* in Sententiis delegatorum, & arbitrorum, *ibid.* t. 4.

Sententia lata utrùm propter inſtrumenta de novo reperta debeat retractari, & quomodo, p. 127. c. 2. t. 4.

quomodo diverſæ Sententiæ diverſorum judicum eadem de materia revocandæ ad concordiam, p. 128. c. 1. t. 4.

quid diverſæ Sententiæ Ordinariorum in eadem materia valeant, *ibidem.*

in correctoriis & emendatoriis Sententiis non datur locus appellationi, niſi ſit exceſſus in corrigendo, *ibid.*

de illa eadem materia remiſſio ad Authores, *ibid.* t. 4.

quid ſervandum in caſu trium Sententiarum conformium ubi habent plura ſeparata Capitula, quorum aliqua confirmata, alia infirmata, p. 268. c. 2. t. 4.

de iſta eadem materia trium Sententiarum conformium ſucceſſivè, ſive interpolatè latarum, *ibid.*

Sententia de nocte lata magnis luminaribus accenſis, quando valeat, p. 934. c. 1. t. 4.

Sententia voluntaria magis eſt contractus, quàm judicium, p. 150. c. 2. n. 427. c. 2. t. 5.

regulata, *ibidem.*

an Sententia, omiſſo juris ordine prolata valeat, p. 175. tom. 4.

Sepelire

habeant illi mortuos à quibus vivis decimas acceperunt, p. 39. c. 1.

ad Hiſtoriam Abrahæ & ſepulturam uxoris ejus, *ibid.* col. 2.

de ſepultura in Eccleſiis prohibita, *ibid.* t. 4.

Sepelire in quadam Eccleſiæ parte cur & quando mortuus prohibeatur, p. 738. c. 1. n. 89. t. 4.

Sepeliendus an ſit aliquis ubi mortuus eſt, vel inventus, *ibidem.*

Sepeliri quinam prohibeantur in Eccleſia, vel communi cœmeterio, *ibid.* n. 91.

Sepeliri quis non debet abſque celebratione Miſſæ, p. 739. col. 2.

qualiter Sepeliendum, *ibid.*

Sepultura

utrùm vendi poſſit aliis, & an ſit ſimonia quod pro illa recipitur, p. 777. 778. t. 4.

Sequeſter

an poſſit conferre, aut præſentare, p. 811. c. 1. t. 4.

Sequeſtratio quare introducta, *ibid.*

Sequeſter habet aliqualem titulum in re apud eum ſequeſtrata, p. 812. c. 1. t. 4.

an & quando judex Eccleſiaſticus Sequeſtrare poſſit fructus rei litigioſæ, p. 72.

quandonam Sequeſtratio judicis authoritate facta appellationi tanquam ab abuſu non ſubjaceat, *ibid.* t. 4.

Sequeſtratio.

Sequeſtratio propter quid fiat, *ibid.*

de Sequeſtratione ob contumaciam rei non comparentis, vel de illa quæ fit pendente lite, &c. donec finiatur, duratura, p. 108. c. 1. & 2. t. 4.

Sequeſtratio Beneficii quandonam in judicio fieri debeat, p. 266. c. 2. t. 4.

Sequeſtratos fructus occupans ſubeſt excommunicationi, *ibidem.*

qualis Sequeſter conſtituendus Beneficio, *ibid.*

qualiter & quando abſolvendus ſit fructus Sequeſtratos invadens, p. 266. c. 2.

an poſſit in Sequeſtratione opponi defectus juriſdictionis, & quando poſſit & debeat, p. 267. c. 1.

Sequeſtratio verbalis plus prodeſt poſſeſſori quàm ſen-

tentia recredentiæ, p. 150. p. 427. c. 2. t. 5.

Sequeſtrum.

an Sequeſtrum poſſit fieri per Eccleſiaſticum, aut per judicem ſecularem, tanquam Eccleſiaſtici executorem, p. 43. c. 1. t. 4.

Sequeſtrum quid apud Authorem, p. 43. c. 1. & 2.

Serviens.

privilegium fori Clericalis competens, non ultra extenditur ad Servientes, p. 53. c. 2.

differentia Servientium Eccleſiæ antiquiori, & recentiori, tempore noſtri ſeculi, & præcedentis, *ibid.* t. 4.

Service.

de faire le ſervice divin en langage vulgaire & intelligible, p. 378. t. 4.

Servilis.

an liceat diebus feriatis intendere operi Servili & quo caſu, p. 104. c. 1. t. 4.

Servitium

Eccleſiaſticum patronis præſtandum an pro tributo accipi debeat, p. 164. c. 2. t. 4.

Servus

matrimonio conjunctus cui priùs debitum perſolvere debeat, an domino, an uxori, & utriuſque debiti & Servitu cauſa quæ præcipua, p. 172. c. 2. t. 4.

Sexcuplum.

quid, & unde ita dictum, p. 9. c. 1. t. 4.

de uſuris Sexcuplis & alus, p. 9. c. 1. t. 4.

quid ſit ad Sexcuplum dare, p. 41. c. 2. t. 4.

Sicilia.

ad hiſtoriam dominationis utriuſque Siciliæ, p. 79. c. 1. tom. 4.

Sigebertus.

Clodovæi Magni filius Metis regnavit, p. 36. c. 1. t. 4.

Sigillum.

de pœna falſi, in apertura ſcripturarum & violatione Sigillorum, p. 84. c. 1. t. 4.

de illo qui ad ſuperiorem delata clam inſtrumenta aperuit & Sigilla violavit, *ibid.* t. 4.

quomodo Sigillis inſtrumento appoſitis credendum, p. 114. c. 1. t. 4.

Signatura.

quænam clauſulæ Signaturæ in Bullis extendi poſſint, p. 205. c. 1. t. 5.

de Signatura appoſita in fine ſupplicationis per verb. *fiat*, aut *conceſſum* ut petitur, p. 282. c. 1. t. 5.

Signaturæ per teſtes verificatæ quonam tempore Bullis æquipolleant, p. 123. c. 1. p. 124. t. 5.

Similitudo.

ſufficit Similitudo reſpectu ejus de quo quæritur, p. 99. tom. 5.

Simonia.

de Simonia mentali, & tonſuratis ad effectum obtinendorum Beneficiorum, p. 12. c. 1. t. 4.

de uſura & Simonia mentali, p. 24.

an ſe revelare quis cogatur in Simonia ſecreta, vel mentali, *ibidem, & ſeq.*

quòd mos non excuſet à crimine Simoniæ, nec à pœna piaculi, p. 29.

de pœna Simoniacorum Regum, vel ſimoniæ ſuorum Prælatorum conniventium, *ibid.* t. 4.

de Simonia mentali, p. 24. c. 1. & 2.

in Simonia mentali, vel ſecreta nemo ſeipſum revelare cogitur, p. 24. c. 2. 25. c. 1.

mos non excuſat à crimine Simoniæ, nec à pœna piaculi, p. 25. c. 1.

de pœna Simoniacè Ordinantis, *ibid.*

de pœna Simoniacorum Regum, vel ſimoniæ ſuorum Prælatorum conniventium, *ibid.* t. 4.

ſpem habere Beneficii reſignati an ſit Simonia, p. 25. c. 2. tom. 4.

ſpem habere Beneficii reſignanti non eſt Simonia, p. 29. c. 2. t. 4.

onus inhærens rei expreſſum in conceſſione non inducit Simoniam, p. 74. c. 2. t. 4.

convictus de Simonia, deponitur, & removetur à Beneficiis, p. 178. c. 2. t. 4.

an illud quod inſcio electo datur ad confirmationem conſequendam, non oneret Simoniâ confirmatum, p. 180. col. 2.

ſola intentio facit Simoniacum quoad peccatum, ſola pactio quoad pœnam, *ibid.* t. 4.

an qui donat aliquid ad amovendum obſtaculum promotionis, ſit Simoniacus, vel non, *ibid.*

conſuetudo exigendi nomine introitus an Simoniaca, p. 181. c. 1.

de hac materia decidenda remiſſio ad Authores, *ibid.*

de mentali Simonia, *ibidem.*

mediatores Simoniæ admittuntur in teſtes ejuſdem probandæ, ſi agatur civiliter, p. 22. c. 2. t. 4.

de actuali Simonia quæ non ſolum titulum, ſed etiam poſſeſſionem infecit, p. 245. c. 2. t. 5.

vix admittitur probatio Simoniæ per teſtes, quando agitur de poſſeſſorio Beneficii, p. 244. c. 1 t. 5.

Romæ practicatur quòd ubi à Simonia vera & reali abſolutionem, ſeu diſpenſationem quis ſupplicat, cogatur priùs dimittere Beneficium ſic obtentum, pag. 244. col. 1.

poſtà ſupplicare licet ei, & componere de fructibus male perceptis, *ibidem.*

poteſt iterùm ei à Papa de hoc eodem Beneficio provideri, *ibidem.*

an extravagantes loquentes de Simonia ſerventur in Gallia, p. 294 t. 4.

crimen Simoniæ acriter inſectatum à ſancto Rege Ludovico in ſua Pragmatica Sanctione, art. 3. p. 294. c. 1. tom. 4.

quomodo committitur ſuper ſpiritualibus, p. 775. c. 2. n. 25. tom. 4.

an poſſit committi precibus, aut munere factis Prælato, aut alteri, ut Beneficium conferat, vel vocem præſtet, p. 774. c. 1. n. 34. t. 4.

Simonia utrùm ſemper committatur ubi datur pecunia pro re ſpirituali, *ibidem.*

presbyter ſi pecuniam recipiat pro re ſpirituali, quibus caſibus Simoniam non committit, p. 775. t. 4.

pauperi ſi aliquid largiatur ad orandum, an Simonia committatur, *ibidem.*

an etiſ detur pro actu prophetandi, *ibid.*

Prædicator ſi pecuniam accipiat, an Simoniam committat, *ibidem.*

Simonia committitur, ubi datur pecunia pro diſpenſatione, pro correctione, vel vivo puniendo, ubi quis ex debito ſui officii facere id tenetur, p. 776. col. 2. n. 39. tom. 4.

pro viſitandis Eccleſiis ſi Epiſcopus aliquid accipiat. Simoniam committit, *ibid.* c. 2.

pro juſtitia conſervanda ſi aliquid detur Superiori, committitur Simonia, p. 776. 777. t. 4.

Doctor ſi pecuniam aſſumat pro conſilio hæc præſtando etiam ſuper re ſpirituali, non committit Simoniam, *ibidem.*

idem pro doctrinâ Scholarium, *ibid.*

etſi non vult feſtare, niſi pecunia detur, an committat Simoniam, *ibidem.*

Simonia utrùm committatur, ubi aliquid exigitur pro collatione, vel antequàm aliquis Beneficium conferat, p. 777. c. 1. n. 44. t. 4.

Simonia committitur ubi per alium datur pecunia, ut alius eligatur, & quid ſi datur, electo ignorante, *ibid.*

Simonia committitur, quando datur aliquid pro confirmanda electione, *ibidem.*

in vendendis, vel emendis Beneficiis Eccleſiaſticis, *ibid.* & ſepultura, *ibidem.*

de Simonia, & Simoniacis, p. 91. t. 5.

Simoniacus juvari non poteſt titulo de pacificis, *ibidem.* tom. 5.

quàm execrabilis & deteſtanda Simonia, *ibid.* t. 5.

an Simonia mentalis liget in foro conſcientiæ, *ibid.* t. 5.

hodie judicea ſeculares de Simonia cognoſcunt, *ibid.*
Simoniæ ſpecies diverſæ, & quæ incapacitatem inducant, aut privationem, p. 208. c. 2. t. 5.
an in ſpiritualibus tantùm, an in ſpirituali annexis committatur, p. 209. c. 1. t. 5.

Simoniacus.

Simoniaca reſignatio & electio nulla, etiam in præjudicium reſignantis, reſignatarii & electi, p. 78. c. 1. t. 4.
an in Simoniacis ſui naturâ excuſet authoritas Papæ, p. 92. col. 2.
de duplici Simoniacorum ſpecie prohibitorum, quia prohibita Simonia jure humano & poſitivo, *ibid.* t. 4.
teſtis de ſimoniaca pravitate per ſe admiſſa confeſſus punitur ut Simoniacus, p. 109. c. 2. t. 4.
Gallia olim à Simoniacis vexata, p. 160. t. 5.
quòd Simoniaca peſtis morbos alios omnes vincit, p. 179. c. 2. t. 4.
ad alios locos Mulinæi in eam Simoniæ condemnationem remiſſio, *ibidem.*
receptum Simoniacè debet reſtitui Eccleſiæ propter quam exactum eſt, p. 180. c. 1.
Simonia eſt in dato ex promiſſione propter officium exhibitum, non in dato abſque promiſſione, ob remunerationem exhibiri, *ibid.* t. 4.
an ſpes remunerationis poſſit abſtrahi ab intentione remunerationis, & ſic non eſſe Simoniaca, *ibid.*
diſpenſari poteſt cum Simoniacè Ordinato, neſciente ſimoniam commiſſam, *ibidem.* t. 4.
diſpenſat ſolus Papa cum Simoniaco, p. 796. c. 1. n. 17. tom. 4.
diſpenſare an poſſit Epiſcopus cum Simoniaco ut poſſit tenere Beneficium habitum cum Simonia, p. 955. 956. tom. 4.

Simplex

diſpoſitio loquens in ſimplici, non debet extendi ad mixtum, p. 103. c. 2. & 104. t. 5.
nec ad caſum habentem ſpecificam determinationem, *ibidem.* t. 5.

Simplicitas

vetus in artem verſutiæ verſa, p. 172. c. 2. t. 5.

Simulatio.

differentia inter Simulationem verbalem & ſimulationem operum, p. 51. c. 1. t. 4.
Simulatio qualis, & quando permittatur, p. 95. c. 1.

Sixtinus.

an Concordata Sixtina fuerint recepta in Gallia, p. 292. c. 2. t. 4.
exponitur reprobatio Concordatorum Sixtinorum à Senatu Pariſienſi facta, *ibidem.*

Solemnitas

extrinſeca quæ actui adeſſe debet, cujus mentio fit in actu, præſumitur adfuiſſe, p. 144. c. 2.
an Solemnitas extrinſeca neceſſaria in actu præſumatur, & quando, *ibid.* t. 4.

Solvere.

Solvendi & ligandi poteſtas ut ab irreprehenſibilibus exercenda, p. 36. c. 1. t. 4.
an aliud pro alio Solvi poſſit, p. 166. c. 2. 28. t. 4.
Solvere ejus eſt cujus eſt ligare, p. 796. c. 1. t. 4.

Sophiſtes.

contre les Sophiſtes, p. 454. t. 4.

Sors.

de judicio per Sortem, certis caſibus probando, p. 45. c. 1. tom. 4.
improbatio ejuſdem decidendi formæ per Sortes in judiciis, *ibidem.* t. 4.
ubi jura ſunt æqualia, dividenda res litigioſa, nec verò Sorti adjudicanda, p. 110. c. 2. t. 4.
de uſu ſortium in pluribus actibus profanis & Eccleſiaſticis, p. 58. c. 2.
de uſu Sortium probato, vel improbato ad Authores remiſſio, *ibidem.* t. 4.

Sortilegium.

de Sortilegiis, p. 185. c. 1. t. 4.
de pœna Sortilegiorum & maleficarum, *ibid.*
de illa eadem materia remiſſio ad Tractatum ſingularem Laurentii Bochelli, *ibidem.*
condemnatio Sortium in electionibus, & in pleriſque aliis approbatio, *ibidem.*
condemnatio ſortium & Sortilegiorum in judiciis & controverſiis dirimendis, *ibidem.*
cujus fori ſit cognitio Sortilegiorum, p. 242. c. 2. t. 4.

Specialis.

plura Specialia non debent concurrere, p. 33. c. 1. & 2. tom. 4.
Specialia non debent multiplicari, p. 165. col. 2. n. 62. tom. 5.

Spalatrum.

urbs Epiſcopalis Dalmatiæ aliàs *Spalatro*, ad mare Adriaticum, ditionis Venetæ, p. 46. c. 2. t. 4.

Spalis.

vel Hiſpalis à qua per craſim dicitur, eſt civitas Metropolis Hiſpaniæ hodie Sevilla *Seville*, p. 46. c. 1. t. 4.

Spiritualis.

negotium Spirituale ab extraneo tractandum requirit ſpeciale mandatum, p. 92. c. 2. t. 4.
ſpecies eſt ſimoniæ tranſigere de re Spirituali, nulla ſubmiſſione habita Papæ, & ſine ejus beneplacito, p. 93. c. 1. t. 4.
cognatio Spiritualis an admittenda, p. 241. c. 1. t. 4.
prima Spiritualium cum temporalibus confuſio, p. 341. c. 1. t. 4.
quænam propriè ſint res Spirituales, p. 345. c. 1. t. 4.
an jus-patronatus ſit Spirituale, *ibid.* t. 4.
decimæ quomodo ſint Spirituales; p. 344. 345. t. 4.
an omnia ſacra vaſa & ornamenta Eccleſiæ ſint Spiritualia, p. 777. c. 2. t. 4.
Spiritualiter quis illuminatur ſeptem modis, p. 778. c. 1. n. 52. t. 4.
Spiritualia tria ſunt bona, *ibidem.*
Spiritualis filiatio triplex eſt, p. 778. c. 1. n. 54. t. 4.
Spiritualis militia quæ ſit, *ibid.* c. 2.
Spiritualis libertas quænam ſit, *ibidem.*
Spirituale quodnam propriè dicatur, *ibid.* & 779. c. 1. tom. 4.
jus-patronatus an ſit quid Spirituale, p. 779.
Spiritualia, vel ſpiritualibus annexa quænam dicantur, p. 773. 774. t. 4.
an vaſa Eccleſiæ ſint illius generi, *ibidem.* & 777.
Spiritualia concedit laïco ſolus Papa, p. 796. 797. t. 4.
presbyter ſi filiam Spiritualem cognoſcat, debet deponi, p. 853. 854. t. 4.
diſpenſari quare faciliùs non debet ſuper cognatione Spirituali, *ibidem.*
filia Spiritualis quæ dicatur, p. 854. c. 1. n. 10. t. 4.
ſubtilitates in Spiritualibus rejiciuntur, p. 182. c. 1. t. 5.

Spoliatio.

exceptio Spoliationis & ex ea reſtitutio eſt præjudicialis, & primùm decidenda, p. 26. c. 2. t. 4.
quandonam in civilibus & in criminalibus opponi poſſit exceptio Spoliationis, p. 221. c. 1. t. 4.

Spoliatus.

non debet reſtitui, abſente detentore, p. 81. t. 4.
de fructibus cum proprietate, Spoliato reſtituendis, p. 106. col. 1.
Spoliatum ante omnia reſtituendum eſſe, *ibid.*
ſponte non renuntiat qui renuntiat Spoliatus, *ibidem.* & c. 2. t. 4.
Spoliatus à judice, non ſervato ordine judiciario, reſtituendus, p. 107. c. 1. t. 4.
quæ allegatio poſſeſſionis requiratur ut detur reſtitutio Spoliato, ſive redintegratio, p. 108. c. 1. t. 4.
Spoliatus redintegrandæ poſſeſſionis actione impetitus ab alio quem ſpoliavit, an debeat condemnari in culpa ſpoliationis violentæ, *ibid.* t. 4.
de reſtitutione Spoliatorum, p. 221. c. 1. t. 4.

Sponſalia,

Sponſalia.

de futuro an fiant per annulum ſubarrhationis, pag. 126. tom. 4.

de Sponſalibus & matrimoniis, p. 168. c. 1. t. 4.

impedimentum prætenſum ex Sponſalibus de jure nullis, meritò ſpernitur, p. 241. c. 1. t. 4.

de Sponſalibus conditionalibus, pendente conditione, nullum oritur publicæ honeſtatis impedimentum, *ibid.*

de Sponſalibus impuberum: utrùm ſuperveniente legitima ætate, validentur, nec-ne, *ibid.*

Sponſalia impuberum per ſupervenientiam ætatis abſque novo conſenſu convaleſcunt, *ibid.*

Sponſalia nulla ob defectum ætatis ſolo lapſu temporis non convaleſcunt, *ibid.*

an Sponſalia metu pœnæ adſtringi poſſint, p. 169. c. 1. tom. 4.

an Sponſalia per carnalem copulam tranſeant in matrimonium, an per ſolum uſum illius, *ibid.*

ſtandi Sponſalibus ante pubertatem contractis nulla eſt obligatio, *ibidem.*

rei non exiſtentis nulla eſt obligatio, vel ſervitus, ſicut & Sponſalium ante ſeptennium contractorum nulla obligatio, *ibid.* c. 2. t. 4.

Sponſus.

variæ Conſtitutiones de Sponſis intra certa tempora expectandis ad contrahenda matrimonia, p. 168. t. 4.

Sportula.

de vetitis Sportularum receptionibus à Judicibus Eccleſiaſticis ordinariis & delegatis, p. 135. c. 1. & 2. t. 4.

de iſta materia remiſſio ad Petrum Bleſenſem, *ibid.* t. 4.

Sua.

explicatio verbi, *Sua* in Concilio Chalcedonenſi, ad excluſionem tituli patrimonialis in Ordinatione, p. 17. c. 2. tom. 4.

Subarrhatio

per annulum an faciat matrimonium, p. 126. c. 1. t. 4.

an ex Subarrhatione præſumatur matrimonium, p. 169. col. 1.

Subdelegatio.

an delegatus poſt Subdelegationem poſſit recuſari, p. 215. c. 1. t. 4.

quando revocari poſſit, vel non Subdelegata poteſtas, & quando partes integræ maneant, *ibid.*

an morte Subdelegantis expiret ſubdelegati juriſdictio, *ibid.* col. 2.

an delegatus Subdelegare poſſit, nec-ne, *ibidem.*

à Subdelegato in quæſtione denegatæ juriſdictionis delegatis, ad quem ſit appellandum, *ibid.* t. 4.

Subdelegatus.

à Subdelegato ad quem appellandum, an ad ſubdelegantem, an ad Superiorem, p. 85. c. 2. t. 4.

à Subdelegato non poteſt appellari ad Papam, omiſſo medio delegati, p. 132. c. 2. t. 4.

Subdiaconatus.

an Martini Papæ tempore, Subdiaconatus fuerit ſacer Ordo; Et ſi non fuerit, an potuerit cum Bigamo diſpenſari ut diaconatum ſuſciperet, p. 57. c. 1.

de variis Subdiaconorum inſtitutionibus, & functionibus remiſſio ad authores de hac re tractantes, *ibid.* t. 4.

quod Gregorius I. Subdiaconos primùm perpetuæ caſtitati addixerit, *ibidem*, t. 4.

ante Subdiaconatum, nullus habeat ſtallum in choro, vel vocem in Capitulo, nec etiam ex conceſſione ſodalium, p. 261. c. 2. t. 4.

innovatio Conſtitutionis ætatis in Subdiaconis tradita, *ibidem.*

Subdiaconus.

conſuetudinem fuiſſe ut Subdiaconi ſuis miſcerentur uxoribus, p. 59. t. 4.

ſed ante Diaconatum ductis, quia nec tempore Apoſtolorum in Subdiaconatu licuit contrahere, *ibid.* t. 4.

Subditus.

an Papa poſſit abſolvere Subditos à Sacramento fidelitatis, p. 43. c. 1. t. 4.

Subditi quomodo tractandi, p. 308. c. 1. t. 4.

Subjectio.

in cauſa Subjectionis, & is qui prætendit ſubjectionem, & is ſuper quo, conveniendus, p. 124. c. 2. t. 4.

Subiets.

comment il faut traitter les Subiets, p. 375 t. 4.

Subrogatio.

litteræ Subrogationis non ſunt gratiæ; ſed juſtitiæ etiam in Beneficiis, p. 150. c. 1. n. 412. t. 5.

in petitorio poteſt peti Subrogatio jure communi ſine reſcripto Papæ, *ibidem.*

ſententia Subrogationis non habet vim publicationis, p. 151. c. 1. n. 432. t. 5.

Subrogatorius.

litteræ Subrogatoriæ in cauſis Beneficialibus ſucceſſori alterutrius litigantis dandæ, p. 221. c. 1. t. 4.

de litteris Subrogatoriis in Beneficialibus dandis ad Authores, & novam Conſtitutionem regiam remiſſio, *ibidem.*

Succeſſio.

in Beneficialibus non eſt Succeſſio, ſed ſubrogatio, & novi juris creatio, non fortioris juris decentis, p. 293. c. 2. t. 4.

in Beneficiis non eſt Succeſſio, ſed novum jus, p. 91. c. 1. tom. 5.

Succeſſor.

an Succeſſor in Beneficio debita prædeceſſoris exſolvere teneatur, & quæ, p. 149. c. 1.

quæ debita prædeceſſoris integrùm exſolvere teneatur Succeſſor in Beneficio, *ibid.* c. 2. t. 4.

an omnis qui habet anteceſſorem, ſit Succeſſor, p. 683. c. 1. t. 4.

Succeſſor in Beneficio, licet non capiat jus à prædeceſſore, tamen non capit jus firmius, p. 93.

quandonam teneatur probare de jure deceſſoris, *ibidem*, c. 1. t. 5.

Succeſſor non tenetur docere de jure deceſſoris, p. 173. c. 2. n. 116. t. 5.

Succeſſorius.

reſignatio Succeſſoria quænam dicatur, p. 14. c. 1. t. 5.

Succeſſoriæ reſignationis gradus qui & quot, *ibidem.*

Subreptio.

differentia Subreptionis obiiciendæ in litteris gratiæ, vel juſtitiæ, ut in prioribus nullitatem importet; in aliis non, p. 214. c. 1. t. 4.

quanto major diſpenſatio, tantò major Subreptio, p. 322. tom. 4.

quod dicitur eſſe Subreptionem, *ſi Papa difficilius conceſſiſſet*, debet intelligi de difficultate juri, vel rationi conformi, non autem de carnali, vel ambitioſo affectu, p. 66. c. 1.

cauſæ de futuro non inducunt Subreptionem, *ibid.* t. 5.

Subreptio impedit gratiam unquam convaleſcere, p. 169. n. 86. t. 5.

Subreptio reddit proviſionem nullam, p. 204. c. 1. t. 5.

Subreptio ſola ſufficit ad reddendum titulum nullum, p. 210. c. 1. t. 5.

Subreptitius.

an valeat proceſſus ſuper litteris Subreptitiis inſtructus, p. 144. c. 1. t. 4.

Subſtitutio.

an per profeſſionem Monachalem locus fiat Subſtitutioni, ſi ſine liberis quis deceſſerit, p. 110. c. 1.

de iſta quæſtione remiſſio ad decreta Curiæ reſoluta ut reſolvatur. *ibidem.*

ſoli legitimi filii conditionem Subſtitutionis, ſi ſine filiis deceſſerit, implent, & faciunt deficere Subſtitutionem, *ibidem*, t. 4.

de Subſtitutione decreta ad fideicommiſſum quandoque trahenda, p. 235. c. 1. t. 4.

an ex bonis Subſtitutis, matre ſuperſtite, detrahenda ſit Trebellianica, *ibid.*

ad reſignandum in favorem, an ſufficiat inſtrumentum Subſtitutionis, p. 321. c. 2. t. 4.

Subſtitutus.
an ſufficiat procuratorem Subſtituti habere præ manibus inſtrumentum ſubſtitutionis, p. 147. c. 1. n. 402. t. 5.
conſenſus procuratoris tam primitivi quàm Subſtituti qualis, *ibidem.*
Subterfugiens
confitetur de omnibus interpretativè, p. 115. t. 4.
Suffraganeus.
conſecratio Suffraganei poteſt à Metropolitano alteri committi, p. 87. c. 1. t. 4.
de authoritate Metropolitanorum in ſubditos Suffraganeorum, *ibid.* t. 4.
Suffraganeus pro defenſione jurium aliquem excommunicans coràm Metropolitano conveniendus, p. 247. t. 4.
Status.
Statuum diverſitas triplex eſt, p. 725. c. 1. t. 4.
Statutum.
Statuta Legatorum Sedis Apoſtolicæ, an perpetuò durent, p. 85. t. 4.
jus commune concernens noneſt facti, ſed juris, p. 198. c. 2. t. 4.
Statuta an ligent habitantes extrà territorium, p. 199. c. 1. tom 4.
Statuta quomodo poſſunt ex cauſa particulari alterari, p. 766. 767. t. 4.
Strictum-ius.
quæ ſint differentiæ inter Stricti-juris judicia & bonæ fidei, p. 84. c. 2. t. 4.
Stipulari.
an jure Canonico liceat alii Stipulari, p. 26. c. 2. t. 4.
Studere.
Studentes in Theologia groſſos fructus percipiunt, non verò diſtributiones quotidianas, p. 141. c. 2. t. 4.
Succeſſio
Epiſcoporum & presbyterorum, p. 13. c. 1. t. 4.
Summa.
in condemnatione majoris Summæ, & minor continetur, & ideò prævalet ſententia in minori, pag. 219. col. 2. tom. 4.
Summandus.
non meliùs Summandum quàm ſit in notato, p. 122. c. 1. tom. 4.
Summus-Pontifex.
an Summus Pontifex derogare poſſit ſtatutis Synodi generalis, p. 2. c. 2. 2. t. 4.
quòd orbis major ſit urbe, ex Authore, *ibid.*
an de legibus imperialibus ſervandis fuerit diſſidium Summorum Pontificum, an populi Romani, p. 2. c. 2. t. 4.
an Summus Pontifex poſſit derogare ſtatutis Concilii generalis, pag. 3.
an ei liceat declinare judicium Concilii generalis, quando & quomodo, *ibid.* t. 4.
de authoritate Summorum Pontificum & Conciliorum citati authores, p. 3. c. 2. t. 4.
de Sacramento & profeſſione Summorum Pontificum ſub ipſa initiatione, p. 35. c. 1.
contra Molinæum malè accuſantem Summum Pontificem ſuam poteſtatem in regnum temporale convertere voluiſſe, p. 4. c. 1. t. 4.
ad hiſtoriam electionis Summorum Pontificum, p. 6. c. 1. tom. 4.
quæ partes vel uſurpationes fuerunt Principum ſecularium in electione Summorum Pontificum, *ibid.*
de Summo Pontifice in errorem lapſo judicando, vel non, p. 8. c. 2. t. 4.
non novum quod dicitur Summum Pontificem à nemine judicandum, p. 8. & 9. t. 4.
vocabulum illud *Summus Pontifex* quandonam commune fuerit omnibus Epiſcopis, p. 11. c. 1. & 2. t. 4.
Imperator ſtatuit de electione Summi Pontificis facienda ex rogatu ipſius, p. 19. c. 1. t. 4.
quod Summi Pontifices ſtatuta ab illis aliquando potuerunt revocare, p. 22. c. 1.
quandoque Principes ſeculares monitis & exhortationibus Summorum Pontificum, ſe ſe electionibus Papæ immiſcuerunt ad ſchiſmata compeſcenda, *ibid.*
iidem de rebus ſpiritualibus & Eccleſiaſticis ſtatuêre, pag. 23.
Summorum Congregatio quid ſit propriè, pag. 28. col. 1. tom. 4.
non eſt alia quàm Epiſcoporum, *ibidem.* t. 4.
nomen hoc, *Summus orbis Pontifex*, quo tempore creatum, p. 343. c. 1.
Cur commune Epiſcopis omnibus, *ibid.* t. 4.
de Summis Pontificibus Chriſti Vicariis, pag. 167. col. 2. tom. 4.
ſucceſſio poteſtatis in Summis Pontificibus quænam ſit, p. 244. c. 2. t. 4.
quòd totus orbis ſit ejuſdem illius diœceſis in quam juriſdictionem habeat generalem, *ibid.*
quòd Summus Pontifex ſuam poteſtatem à die electionis aſſumat, non à die coronationis probatur Conſtitutione Clementis V. p. 255. c. 2. t. 4.
quæ ſit poteſtas Summi Pontificis diſpenſandi circà Beneficia, p. 266. c. 1. t. 4.
an Summus Pontifex ad præſentationem patroni poſſit conferre, p. 189. 190. t. 5.
Superior.
in dependentibus à voluntate Superioris, ejus, non inferiorum voluntas attenditur. pag. 36. col. 1. & 2. n. 153. tom. 4.
non eſt dicendum quòd Superiora ſint cauſæ rerum, p. 58. c. 1. t. 4.
an Superior ſubditos ſuffraganeorum cogere poſſit ad ferendum teſtimonium in cauſa ſibi per appellationem devolutâ, p. 220. c. 2. t. 4.
Superioritas.
jus Superioritatis, nullo Superiore reclamante, an præſcribi poſſit ab inferiore, p. 124. c. 2. t. 4.
Superſtes.
non gaudet bonâ fortunâ, etiam in eligendo, niſi permutatio ſit impedita dolo defuncti, p. 114. c. 1.
quo caſu Ordinarius cogit eum qui ſuperſtes invenitur, eligere, *ibid.*
an Superſtes uti poſſit bona fortuna, p. 36. c. 1. & 2. n. 153. t. 4.
vel alterum Beneficium cogatur dimittere, p. 26. t. 5.
in quo Superſtes reſumat jus & titulum ſine nova Collatione, p. 252. c. 1. t. 5.
Suſpectus.
Suſpecta ſunt acta à morientibus elicita, p. 34. c. 1. & 2. n. 145. t. 4.
inſinuationum edictum non ſervatur niſi contra Suſpectos fraudis, p. 35. t. 5.
Suſpectus eſt qui plures reſignationes accepit, nec niſi ſub tempus obitus publicavit, p. 135. c. 1. & 2. t. 5.
de proſecutione civili ab adminiſtratione Suſpectum removendi, p. 180. c. 2. t. 4.
Suſpenſivus.
Suſpenſiva conditio in permutatione, p. 36. c. 2.
duplex. Suſpenſiva conditio 1. ſi compermutaris habet verum titulum Beneficii quod permutat, *ibid.* t. 5.
2. ſi compermutans viciſſim reſignet de facto compermutanti,
Et eadem de cauſa aut ſaltem det illi procuratorium liberum validum, *ibidem.* t. 5.
Suſpenſus.
de Beneficiato Suſpenſo utrùm quid ex bonis Eccleſiæ interim ob victum percipere debeat, p. 75. c. 2. t. 4.
Suſpicio
judicis non admittitur, niſi cauſa Suſpicionis probetur allegata, p. 102. c. 1. t. 4.
Suus.
alia explicatio verb. *Sua*, ut in Ordinatione ad titulum præſentantur fundatoris heredes, p. 18. c. 1. t. 4.
Symbolum
unde ita dictum, p. 69. c. 1. t. 4.

Synagoga

Judæorum quandonam Synagoga Satanæ facta, p. 50. c. 1. tom. 4.

T

Tacens

differentia inter Tacentem, patientem & conſentientem, p. 106. t. 4.
an Tacens conſentire videatur, p. 115. c. 1. t. 4.
quandonam habeatur pro conſenſu, p. 144. c. 2. t. 4.
an Taciturnitas habeatur pro conſenſu ad Authores remiſſio, *ibidem.*
in tempore malo Tacere ſapientis eſt, p. 34. c. 1. t. 4.

Taciturnitas.

Taciturnitas, vel obmiſſio obtentorum officit reſcriptis quibus licet, præſertim ad Beneficia præſentate, p. 100. c. 2. t. 4.
probatur Taciturnitatem conſenſui adæquari, p. 152. c. 1. tom. 4.

Tauresium.

vilis Dalmatiæ pagus quomodo Metropolis factum, p. 13. c. 1. t. 4.
& qua authoritate, *ibidem.*
ad hiſtoriam evictionis Juſtinianeæ iſtius Metropolis, p. 13. c. 1. t. 4.

Taxativus.

de effectu cauſæ Taxativæ, p. 231. c. 1. t. 4.

Tectum

Eccleſiæ quid ſignificet, p. 729. c. 1. t. 4.

Templarius.

de excommunicationis nomine traducto ad Tribunos militum, & ad Templarios contra milites & fratres ſuos, p. 73. c. 1. t. 4.
ad hiſtoriam deſtructionis ordinis Templariorum per Clementem V. inſtante Philippo Pulchro Francorum Rege, p. 187. c. 2. t. 4.
an Templarii ab Abbate ſuo abſolvi poſſint, p. 192. t. 4.
de Templariis à Clemente V. ſuppreſſis, p. 184. c. 1. t. 4.

Templum.

ad Templum Dei aſcenditur octo gradibus, p. 726. 727. t. 4.

Temporalis.

commiſſiones cognitionum rerum Temporalium ab Eccleſiaſticis factæ quando ſunt abuſivæ, p. 83. c. 1. t. 4.

Tempus.

culpâ ſuâ impedito Tempus non currit, p. 38. c. 1. 39. c. 2. n. 171. t. 4.
an ſufficiat publicari poſt Tempus, vivo reſignante, p. 89. tom. 5.
qui non ſervat Tempus, non ſervat formam, *ibid.*
fas eſt fieri vivo & poſſidente reſignante, *ibid.*
Tempora proſequendæ appellationis cuilibet currunt, p. 129. & quomodo, *ibidem.*
impedito in proſequendo intra Tempus legale etiam ex minore parte debet redintegrari totum tempus, p. 209. c. 1. t. 4.

Terminus.

an dies Termini computentur in termino, p. 28. c. 1. t. 4.
ad id quod dies Termini non computentur in termino remiſſio ad authores, *ibid.* t. 4.
poſt Terminum aſſignatus veniens non audiendus, p. 212. c. 1. t. 4.
quandonam dies Termini non computantur in termino, p. 227. c. 2. t. 5.

Terra.

contra abuſum exigentium quid pro effoſſione Terræ, p. 154. c. 1. t. 4.
quid nomine Terræ veniat, p. 194. t. 4.
an Papa poſſit commutare votum Terræ Sanctæ, p. 196. c. 1. t. 4.

Territorium.

an de conſenſu Ordinarii, vel partium poſſit juriſdictio extrà provinciam exerceri, p. 217. c. 1. t. 4.
quòd Officiales Epiſcoporum non habeant Territorium, *ibidem.*
Territorium non eſt Prælatorum, ſed domini temporalis, p. 220. c. 1. & 2. t. 4.
de hac materia Territorii dominis Eccleſiaſticis denegati ad plures Molinæi & aliorum Authorum locos remiſſio, *ibidem.*

Tertius.

an Papa poſſit homologare Concordata in quibus agitur de Beneficio Tertii non conſentientis, p. 37. c. 1. n. 158. tom. 4.
quandonam attentatum à Tertio ſit reparandum, p. 226. c. 1. t. 4.
Tertium eſſe ab aliquo quid ſit, p. 683. t. 4.

Teſtamentum.

in veteri Teſtamento multa permittebantur quorum exemplis hodie uti non licet, p. 50. c. 2. 51. c. 1. t. 4.
Teſtamentum valet factum coràm Parocho, & duobus teſtibus etiam jure Canonico, quod pluribus authoritatibus confirmatur per Molinæum in id adductis, cum diſtinctionibus, p. 153. c. 1. tom. 4.
teſtes in Teſtamentis adhibiti debent eſſe rogati, *ibidem.*
rogati præſumuntur teſtes, ſi ſubſcripſerint Teſtamento, *ibidem.* t. 4.
Teſtamentum ad pias cauſas alterius voluntati & diſpoſitioni committi poteſt jure Canonico, *ibid.* t. 4.
de iſta quæſtione, ex jure Gallico decidenda remiſſio ad Authores, *ibid.* t. 4.
de Teſtamentis & ultimis voluntatibus, p. 236. c. 1. & 2. tom. 4.
an Monachus poſſit eſſe executor Teſtamentarius, & quando, *ibid.* c. 2.
mortuo executore Teſtamentario, ipſius officium expirat, *ibidem.*
an executor Teſtamentarius poſſit exequi, altero non vocato, aut mortuo, *ibid.*

Teſtimonium.

de tribus Teſtimoniis Christi, p. 4. c. 2. t. 4.
Teſtimonia de Chriſto, noſtro ſolo reſpectu fuere neceſſaria, p. 4. c. 2. t. 4.
ſuſpicio Teſtimonii domeſtici & familiaris, p. 32. c. 2. tom. 4.
in caſu æqualitatis Teſtimoniorum utriuſque partis quid dicendum, p. 84. c. 2. t. 4.
caſus in quibus, lite non conteſtatâ recipiuntur Teſtes, & audiuntur, p. 102. c. 1. t. 4.
perjuri non admittendi ad Teſtimonium, pag. 111. col. 2. tom. 4.
à Teſtimonio repellitur qui ſtatim de crimine convincitur, *ibidem.*
Canones repellentes laïcos ab accuſatione, vel Teſtimonio adverſùs Clericos non admittuntur, *ibid.* t. 4.

Teſtis.

in Teſtibus, an numerus, an dignitas prævaleat, p. 28. c. 1. t. 4.
in cauſa civili non debent recipi Teſtes contra contumacem, p. 86. c. 1. t. 4.
Teſtes examinandi ante reprobationem eorum, p. 111. c. 1. t. 4.
Teſtes ultrà tertiam dilationem non debent admitti, p. 111. col. 2.
an Teſtes ad concordiam reducendi, antequàm eorumdem qualitas examinetur, p. 111. c. 2.
quid ſit *recoller les Teſmoins*, *ibid.*
an Teſtis ſimili morbo laborans à teſtimonio repellendus in ſimili cauſa & actione, *ibid.* t. 4.
nemo Teſtis in propria cauſa eſt admittendus, nec in facto proprio, p. 112. c. 1. t. 4.
in inſtrumento per manum publicam confecto ſufficiunt duo Teſtes, *ibidem.*
Teſtes producti ad exceptionem dilatoriam probandam, non ſunt idonei ad teſtificandum in cauſa principali, nec audiendi, cum non fuerint in eo jurati, *ibid.* t. 4.
poſt publicationem atteſtationum poſſunt reprobari

Teſtes ex falſo, vel corruptione probans, *ibid.* t. 4.
producti Teſtes non poſſunt reproduci ſuper iiſdem articulis, licet coram diverſis judicibus, *ibid.* t. 4.
qui atteſtationes habuit penès ſe, non poteſt alias producere, niſi clauſas, & integras exhibeat, *ibid.* t. 4.
poſt publicationem atteſtationum non licet reprobare Teſtes, *ibidem.*
ſtandum Teſtimonio producto contra producentem, p. 112. c. 2. t. 4.
pars adverſa admittenda ad probandum oppoſitum Teſtificationi factæ ab altera parte, *ibid.*
Teſtes de novo produci poſſunt uſque ad renunciationem & concluſionem, p. 112. c. 2. t. 4.
Teſtis non tenetur reſpondere de his quæ tendunt ad turpitudinem ſuam, *ibidem.* t. 4.
qui renunciavit Teſtibus producendis, non debet amplius admitti, niſi in cauſa probationis, p. 112. c. 1. t. 4.
de Teſtibus cogendis, vel non, p. 113. c. 1. t. 4.
utrùm ante aperturam & publicationem atteſtationum poſſit Teſtis corrigere depoſitionem ſuam, *ibid.* t. 4.
an liceat Teſtes probatorios, vel reprobatorios teſtibus aliis, vel inſtrumentis reprobare, *ibid.*
utrùm Teſtibus mortuis, ſtetur eorum depoſitioni, abſque ulla repetitione prius factâ, *ibid.* t. 4.
nullo prætextu Teſtis debet occultare veritatem, p. 113. c. 2. t. 4.
de pœnis non comparentium Teſtium, *ibid.*
Teſtes cogendi teſtimonium perhibere veritati in quacunque cauſa, ſive civili, ſive criminali, p. 113. c. 2.
Teſtis accuſatus criminis quod cauſam contingit, rejiciendus, imò & puniendus, p. 121. c. 2. t. 4.
Teſtes reprobatorii quandonam producendi, p. 222. t. 4.
quales & cujus ætatis debeant eſſe Teſtes, & de quo deponere, auditu vel viſu, & cujus temporis, p. 244. c. 1. tom. 4.

Thaumaturgus.

Gregorius Thaumaturgus quo tempore vixerit, p. 10. c. 2. t. 4.

Thebais.

Auguſtanica ubi Nilus ſe findit, p. 656. c. 2. t. 4.

Theologus.

In Epiſcopatu qui præferatur Theologus, vel Canoniſta, p. 875. 876.

Theodoricus

Rex Siciliæ an Gothus eſſet, p. 2. c. 2. t. 4.
Theodoricus Rex Gothorum qualis, p. 344. t. 4.

Theodorus.

Liber pœnitentialis Theodori qualis, p. 67. t. 4.

Theodoſe.

le Senat de Rome reſiſta à Theodoſe le Grand, pour retenir les idoles à Rome, p. 439. c. 1. t. 4.

Theodoſius I.

Nectarium Epiſcopum Conſtantinopolitanum elegit, p. 44. c. 1. t. 4.

Theſaurus.

de Theſaurariis & de Theſauris Eccleſiæ ad Authores ea de re tractantes remiſſio, p. 80. c. 2. t. 5.

Theſſalonicenſis

Epiſcopus Legatus perpetuus Pontificis Romani, p. 669. c. 2. t. 4.

Theutonia.

de Canonicis mulieribus Theutoniæ, & Flandriæ, p. 211. c. 1. t. 4.

Tholoſanus.

Sedis Tholoſanæ in Metropolitanum erectio, p. 286. c. 1. tom. 4.

Thomas.

ad hiſtoriam S. Thomæ Angliæ Cancellarii & pòſt Archiepiſcopi Cantuarienſis, p. 182. t. 4.

Titulus.

Ordinatio à quo tempore ad Titulum patrimonii admiſſa, p. 27. c. 2. t. 4.
de Titulo patrimoniali, vel Eccleſiaſtico in Ordinationibus, & an alienari, hypothecæ ſubjici, vel reſignari poſſit, *ibidem.* t. 4.
à quo tempore Ordinatio ad Titulum patrimonii admiſſa, p. 27. c. 1.
de Titulo patrimoniali, vel Eccleſiaſtico in Ordinationibus, *ibidem,* t. 4.
Titulorum cumulatio, an permiſſa, p. 37. c. 1. n. 160. tom. 4.
plures Titulos cumulare an liceat, p. 36. 37. t. 4.
Ordinandorum Tituli, an ex Concilio Calchedonenſi eſſent in ſimplicibus adminiſtrationibus, p. 49. t. 4.
an nobiliori Titulo inferior addi poſſit, & cumulari, p. 126. c. 1. t. 4.
de cumulatione veteri Titulorum in regalia, *ibid.* t. 4.
ſi Titulus in patrimonio conſtitutus perierit, an Epiſcopus ſupplere teneatur, p. 140. c. 1. t. 4.
an Titulo Ordinationis poſſit renuntiari, ſive in patrimonio, ſive in Eccleſia conſiſtat, *ibid.*
inſtitutio Tituli collativa & authoriſabilis quid, p. 187. c. 2. t. 4.
de cumulatione Titulorum, p. 37. c. 1. t. 5.
Tituli Beneficiorum ſunt de jure novo & poſitivo; ſed in primitiva Eccleſia tantum erant adminiſtrationes, p. 55. tom. 5.
quid ſit habere Titulum coloratum, p. 90. c. 1. t. 5.
faciliùs deletur Titulus ex cauſa inexiſtente ab initio quàm ex nova ſuperveniente, p. 90. 91. t. 5.
privatus ſententiâ hominis, vel Canonis non habet Titulum coloratum, *ibidem.* t. 5.
Simoniacus juvari nequit Titulo de pacificis, *ibid.*
Tituli color à multis circumſtantiis pendet, p. 91. t. 5.
de Ordinato ad Titulum patrimonialem, pag. 137. col. 2. tom. 4.
Ordinatus ad Titulum patrimonii, an gaudeat privilegio Clericali, etiam quoad titulum, *ibid.*
accumulatio Titulorum licita in Beneficiis, p. 204. c. 2. tom. 5.
ubi non mutatur Titulus, non eſt locus novæ nominationi, p. 215. c. 1. t. 5.
an Commenda ſit Titulus, *ibid.*
Tituli Beneficiorum ſunt de novo jure poſitivo, *ibid.* & 211. c. 1. t. 5.
ſolet Papa decretum adjicere de revertendo in Titulum, *ibidem.*
hodie plerique Collatores eodem indulto gaudent, & non ſolum de Commenda in Commendam, ſed de Titulo in Commendam conferunt, p. 223. c. 2. t. 5.
poſſunt plures Tituli in Collativis etiam inter ſe diſcordantes cumulari ad eandem poſſeſſionem, p. 275. c. 2. tom. 5.

Tudi.

Latinè Tuder qualis urbs & ubi ſita, p. 119.
quid iſtud vocabulum ſonet, *ibid.* c. 2. t. 4.

Tolerantia

Prælatorum inferiorum non habet vim diſpenſationis, niſi præcedat cognitio cauſæ, p. 884. c. 2. t. 4.
Tolerantia ſimplex quæ eſt nuda patientia, vel diſſimulatio, non veſtita actu concludente conſenſum, non habet vim conſenſus, *ibidem.*

Tolerare.

multa patienter Tolerantur quæ in jus deducta corriguntur, p. 69. t. 5.

Tonſura.

Tonſuram & Minores Ordines conferre quibuſnam liceat, p. 17. c. 1. t. 4.
quibuſnam Prælatis regularibus liceat ſuis ſodalibus Tonſuram & Minores Ordines conferre, p. 27. c. 1. t. 4.

Tonſuratus.

de materia Tonſuratorum ad effectum obtinendi Beneficia, p. 12. c. 2. t. 4.
ad Authores ea de re tractantes remiſſio, pagin. 12. c. 1. & 2.
de Tonſuratis ad hoc ut Beneficientur, *ibid.* t. 4.
proximè Tonſurandus, certis caſibus habetur pro Tonſurato, p. 142. t. 4.

Tomas

Cantuarienſis Archiepiſcopus Cancellarius Henrici II. Regis Angliæ, p. 142. c. 1. t. 4.

Torneamentum.

in Epigrapheſ & Conſtitutionem in Concilio Lateranenſi editam de Torneamentis vetitis, p. 183.
pro expoſitione Torneamentorum ad Authores remiſſio, *ibidem*, t. 4.
de Torneamentis, p. 287. t. 4.

Trabs.

Trabes Eccleſiæ quid denotent, p. 730. c. 2. t. 4.

Traditio.

de Traditionibus ſecundum Molinæi mentem, & quomodo admiſcendæ ſint Sacris Scripturis, p. 20. c. 2.
importuna traductio negotiationum Clericis prohibitarum ad Traditionum Sacræ Scripturæ admiſſionem, p. 20. c. 2. 21. c. 1.
quomodo Traditiones ſint probandæ, *ibid.* t. 4.
de Traditionibus non leviter admiſcendis Sacræ Scripturæ, ſecundùm Molinæi mentem, p. 20. c. 2. t. 4.
Traditiones quomodo probandæ, p. 21. t. 4.
de Traditionibus ab ipſis Hebræis rejectis judicium, p. 32. c. 1. t. 4.
in Traditione terræ poteſt apponi conditio, & iſta conditio non eſt Simoniaca, p. 107. c. 1. t. 4.

Tranſactio.

an Tranſactio facta ſuper lite Beneficiaria ſit ſimoniaca, nec-ne tum ex parte rei, tum ex parte actoris, p. 93. c. 2.
differentia inter actorem & reum in Tranſactione Beneficiaria, *ibidem*. t. 4.

Tranſubſtantiation,

ce que c'eſt, & par qui expliquée, p. 486. t. 4.

Trapezita.

Trapezitarum Simoniaca negotiatio, p. 11. c. 1. t. 4.
qui propriè ſint Trapezitæ, p. 316, 317. t. 4.
Trapezitæ Papæ quomodo argentarios exegerunt, p. 317. tom. 4.
Trapezites qui non expedit Bullas die conventa, tenetur ad intereſſe, p. 160. c. 2. n. 53. t. 5.

Trebellianicus.

Trebellianica & legitima quæ, p. 15. c. 1. t. 4.

Tremiſſis.

quid ſi ubi exponatur, p. 25. c. 2. t. 4.
quinam Tremiſſem & pro quo ſolebant exigere, p. 29. tom. 4.

Treuga.

quænam dicuntur Treugæ legales approbatæ, p. 92. c. 1. tom. 4.

Trevirenſis

Metropolita qualis, p. 669. c. 2. t. 4.

Tribunus.

Tribunorum militum coràm Pontifice & Imperatore purgatio, p. 30. c. 1. t. 4.

Tributum.

onera Tributorum ab Eccleſia ſubeonda propter neceſſitatem, p. 217. c. 2. t. 4.
de hac materia remiſſio ad Authores, *ibid.* t. 4.

Triennalis.

declaratio Regis Franciſci I. anni 1542. Triennalis adminiſtrationis abrogativa, p. [illegible] c. 1. t. 4.

Trinitas.

de ſumma Trinitate, & fide Catholica, p. 257. t. 4.

Trullenſis.

Trullenſe Concilium ita dictum quòd in Trullo palatio Conſtantinopolitano eſt habitum, p. 672. c. 2. t. 4.

Tuder.

civitas Umbriæ in monte ſita continuis ſeditionibus ad nihilum pene redacta, p. 219. c. 2.
vulgo *Tody*, *ibidem*. t. 4.

Turc.

liberté ſoubs le Turc, p. 461. c. 2. t. 4.

Turca.

ad hiſtoriam de Sacerdotibus Sarracenorum & Turcarum, p. 281. c. 2. t. 4.
ad varios authores de illa tractantes remiſſio, *ibid.*
Turca non ſuſtulit ſacrum Ordinem, ſed omnem principatum prophanum, p. 672. c. 2. t. 4.
Turca patitur ſacrum Ordinem, non Principes, p. 685. c. 1. t. 4.

Turonenſis.

Epiſcopi minoris Britanniæ ſubſunt Turonenſi Metropolitano, p. 30. c. 2. t. 4.
quomodo intelligendum Concilium Turonenſe de præbendis non dividendis, & majoribus dignitatibus non permutandis, p. 138. c. 1. t. 4.

Turpitudo.

an audiendus Turpitudinem ſuam allegans, p. 116. c. 1. tom. 4.
quando allegans Turpitudinem ſuam, audiendus, p. 144. c. 1. t. 4.

Tyrannus.

de prohibita Tyrannorum occiſione, p. 279. c. 2. t. 4.

Tyrus

Metropolis Proconſularis, p. 669. c. 1.

V

Vacare.

duo frequentes modi Vacandi, p. 18. c. 1. t. 4.
impetrans per verum modum Vacandi occultum, præfertur impetranti per modum putativum, p. 116. c. 1.
an poſſit impetranti objici alium eſſe titulum putativum, *ibidem.*
Conciliatio diverſorum Capitulorum ad promiſſionem Eccleſiæ Vacaturæ, p. 139. c. 2. t. 4.
nullo expreſſo Vacandi modo, venit omnis modus etiam in ſubrogatione Officiariorum Sedis Apoſtolicæ vacante Sede, p. 259. c. 2. t. 4.
an vacantia apud Legatum, dicantur Vacare in ejus Curia, p. 55. t. 5.
gratia ad Vacatura per obitum non habet locum in obitu civili, nec in naturali, p. 56. c. 2.
gratiæ ad Vacatura tanquàm damnabiles quo jure, quave occaſione debeant excludi, *ibid.* t. 5.
Vacantia Beneficia in Curia Legati, an reſervata, p. 221. c. 1. t. 5.
de Beneficiis in Curia Vacantibus, & de reſervatis in patria obedientiæ, *ibidem.*
Vacantia per ſimplicem reſignationem cadunt in mandatis, p. 277. c. 2. t. 5.

Vacatio.

per obitum non ſolum debet eſſe vera in terminis juris communis, ſed etiam in terminis aliarum regularum Cancellariæ, p. 55. c. 1. t. 5.
de Vacatione in Curia, ejuſque ortu & progreſſu, p. 139. c. 1. t. 4.
qua arte irrepſit Vacatio in Curia Papæ, *ibid.* c. 1. n. 172. tom. 4.
veſtigia quædam Vacationis in Curia, p. 178. c. 2. t. 4.
extenſio Vacationum in Curia, an admittatur in Gallia, p. 290. c. 1. t. 4.
an expreſſa vacatione per reſignationem, veniat Vacatio per mortem, & è contra, p. 199. c. 1. t. 4.
in patria obedientiæ, & in indultis Cardinalium exequendis expreſſa vacatione per reſignationem, non venit Vacatio per mortem propter ſectionem menſium & computum, p. 200. c. 1. t. 4.
extrà hos caſus vacatione per reſignationem expreſsâ, venit Vacatio per mortem, & derogatio regulæ de viginti diebus etiam non expreſſa, *ibid.*
expoſitio regulæ de publicandis & de viginti diebus ut detur locus regulæ Vacationis per obitum; ſi non fuerit regulæ ſatisfactum, decedente reſignante, ultrà terminum regulæ, *ibidem.*
in Curia, & apud ſedem in corpore juris clauſa habetur, p. 232. c. 2. t. 4.
reſtrictio Vacationis in Curia intrà menſem & in morientibus Romæ, vel intrà duas dietas, *ibid.*

an diſpoſitio Cap. *Statutum, de prabend.* in 6. reſtringentis Vacationem in Curia, ad quælibet Beneficia ſit extendenda, *ibidem.*
reſtrictio Vacationis parochialium Eccleſiarum, Sede Apoſtolica vacante, non extendenda ad alia Beneficia, *ibid.* col. 2.
mors Papæ utrùm ſit legitimus modus tollendæ obligationis, ſive conditionis Vacationis in Curia in Beneficiis extrà parochiales Eccleſias, *ibidem.*
Collatione Beneficiorum ardentium, vel decedentium conceſſa, non venit niſi Vacatio naturalis per mortem, vel reſignationem, *ibidem.*
origo Vacationum in Curia, & an locum habeat per reſignationem in manibus Ordinarii exiſtentis Romæ, p. 227. c. 1. t. 4.
quæ fuerit earum praxis, & quis author, *ibid.*
de Vacatione Beneficiorum in Curia, *ibid.*
differentia inter Vacationem in Curia, & apud ſedem, *ibid.* c. 2.
reſervatio Vacationis apud ſedem hodie non ſervatur, *ibid.*
Beneficia juris-patronatus in Curia quænam vacent, *ibid.*
uſus & praxis Vacationis in Curia Beneficiorum juris-patronatus, tum laici, tum Eccleſiaſtici, *ibid.*
Beneficia juris-patronatus, ſive laïci, ſive Eccleſiaſtici non ſubeſſe reſervationibus; *ibidem.*
fructus tempore Vacationis obvenientes, etiam juriſdictionis & ſigilli Curiæ debent futuris ſucceſſoribus reſervari, p. 260. c. 1. t. 4.
de uno genere Vacationis non fit extenſio ad aliud, p. 246. c. 2. t. 4.
gradus & ſucceſſiones Vacationum in incompatibilibus, exponuntur, p. 271. c. 1. t. 4.
per adeptionem poſſeſſionis Beneficii incompatibilis etiam meri facti, quam aſininam vocant, vacant priora Beneficia, *ibidem.*
Infiniti & perplexi modi Vacationum civilium, p. 102. c. 1. tom. 5.
Vacare per obitum reſignantis, quid, *ibidem.*
aliud eſt Vacationem ipſam, aliud liberam Collationem pendere, p. 169. c. 2. n. 88. t. 5.
non poteſt Epiſcopus in eodem caſu & Vacatione variare, p. 170. c. 1. n. 92.
repudiatio non eſt genus Vacandi, ſed obſtaculi remotio, nec reſtringit Collationem, p. 170. c. 1. & 2. t. 5.

Vacatura.

qui habet mandatum ad Vacaturam, debet expectare primam præbendam, p. 141. c. 2. t. 4.

Valentinianus.

Orthodoxus Occidentis Imperator electionem Ambroſii Epiſcopi oblatam recuſavit, p. 44. t. 4.

Valentinianus

Junior qualis, p. 341. c. 1. t. 4.

Valerianus

à quonam licet ethnicus Imperator ſanctiſſimus appellatus, p. 35. c. 1. t. 4.

Varietas.

de opinionum Varietate judicium, p. 71. c. 2. t. 4.

Varron

le plus docte des Romains, au rapport de Ciceron, & le premier auquel de ſon vivant la ſtatuë a eſté miſe en la librairie de Rome, p. 439. t. 4.

Vas.

Vaſa ſacra Dominici Corporis & Sanguinis ad uſus profanos adhibere quantum crimen, p. 37. t. 4.

Vaſſallus.

an Vaſſallus alienando minorem partem feudi, manendo in ſervitio feudi pro majori feudum amittat, p. 144. c. 1. tom. 4.
quodnam Beneficium Vaſſallus habeat à domino, p. 703. c. 2. t. 4.

Ubiquitas

quid ſit, & quòd non contra fidem reſurrectionis, p. 65. t. 4.

Venditio.

tres conjecturæ concurrentes faciunt tranſire contractum Venditionis in pignus, p. 146. c. 1. t. 4.
de quæſtione definienda refundendæ quantitatis deficientis in Venditione, dum à quantitate inceptum eſt, non à corpore; remiſſio ad Authores & locos, pag. 150. c. 2. tom. 4.

Venditor.

Venditores plus vendentes rem quàm valeat tempore venditionis, peccatum incurrunt, p. 184. c. 1. t. 4.

Venditus.

quot res diſtributo pretio Venditæ, tot ſunt venditiones, p. 57. c. 1. t. 5.

Venetus.

cur Veneti diras Clementis V. ſpreverint, p. 361. t. 4.

Verbum

Dei eſt quo conſtat Eccleſia, p. 5. c. 1. t. 4.
Verba legis non debent captari; ſed qua mente quid dicatur animadverti, p. 63. c. 1. t. 4.
Verba naturaliter intelligenda, p. 93. c. 2.
de frequenti prædicatione Verbi Dei ad populum habenda, p. 89. c. 1. t. 4.
inter cetera quæ ad ſalutem populi Chriſtiani, Verbum maxime noſcitur neceſſarium, *ibid.* t. 4.
ut Verbum Dei currat & creſcat, p. 307. c. 2.
Pabulum eſt, *ibid.* t. 4.
Verba intelliguntur ſecundùm conditionem perſonæ, cui datur Beneficium, p. 54. c. 2. t. 5.
Verba generalia & univerſalia non reſtringuntur, p. 161. c. 1. t. 5.
etiamſi major ratio in uno caſu, quàm in alio, *ibid.* n. 38.
Verba captari non debent, p. 169. c. 1. n. 345. t. 5.

Vercella.

de varia ſorte urbis Vercellarum in Lombardia, p. 100, 101. t. 4.

Veſpera.

Sicillarum Veſperarum tempus, p. 356. t. 4.

Veritas.

omnis articulus in divina veritate, & non ſuper creatam Veritatem, p. 66. c. 2. t. 4.
qui Veritatem occultat, peccatum committit mortale, p. 113. c. 1. & 2.
teſtes cogendi teſtimonium perhibere Veritati, *ibidem.* tom. 4.
de triplici Veritate expoſitio, p. 196. c. 1. t. 4.

Vernaculus.

infidelis Molinæi additio ad Haloandrum, Vernaculâ linguâ orandum, cùm inſit tantum vox clara, p. 89. c. 2. tom. 4.
in publicis & Canonicis officiis clara voce & lingua utendum, non Vernacula, *ibid.*
in officiis vero privatis & orationibus clara & Vernacula uti poſſunt precantes & inſtruentes, *ibid.* t. 4.

Vexatio.

an & quando liceat aliquid dare ad redimendam Vexationem, p. 206. c. 2. 207. c. 2. t. 4.

Vexillum.

quare Vexilla eriguntur ſuper altare, p. 735. c. 2. n. 77. tom. 4.

Uſuarius.

primis Eccleſiæ temporibus clerici ſimplicibus Uſuariis comparati, ut uſuariorum ſolo nomine gauderent, p. 152. c. 1. t. 4.

Uſura.

de Uſuris ſexcuplis & aliis, p. 9. c. 1. t. 4.
quid centeſima Uſura ſexcupla, & aliæ, p. 9. & 10.
de Uſuris ſexcuplis & aliis, p. 9. 10.
de Uſura ſimul & ſimonia mentali, p. 12. c. 2. t. 4.
quid ſit centeſima Uſura, & quarta centeſimæ, & quo tempore uſuram æquet, p. 35. c. 1. t. 4.
de Uſuris, an ſint licitæ, vel non, p. 40. c. 2. t. 4.
an quod poſſidetur ex actione Uſurarum, juſtè poſſideatur, p. 41. c. 1. t. 4.
Uſurarum cauſa cujuſnam fori ſit, civilis an Eccleſiaſtici, p. 84. c. 2. t. 4.
de Uſuris cognoſcit judex Eccleſiaſticus contra Clericum,

Digitized by Google

& judex laïcus contra laïcum, *ibid.* c. 2. t. 4.
an curſum Uſurarum ſiſtat realis oblatio ſummæ debitæ, p. 87. c. 2.
quando ſola oblatio & quando oblatio ſimul & conſignatio ſiſtant curſum Uſurarum, *ibid.* t. 4.
de illa materia ad authores remiſſio, *ibid.* t. 4.
de juramento ſolvendarum Uſurarum relaxando à debitoribus per creditores, p. 116. c. 2.
quid ſit relaxatio, vel remiſſio juramenti ſolvendarum Uſurarum, & an fieri poſſit per creditores debitoribus, *ibidem.* t. 4.
ubicunque fit per creditores obligatio ſolvendarum Uſurarum, tollitur, *ibidem.* t. 4.
de Uſuris dotis marito ad inopiam redacto perſolvendis, ad onera matrimonii ſuſtinenda, p. 177. c. 2. t. 4.
quis ſit modus Uſorarum ſecundùm variorum Doctorum ſententias, & præcipuè Molinæi, p. 177. c. 2. t. 4.
Uſuræ in bonæ fidei contractibus veniunt ex mora, p. 184. c. 2. t. 4.
utrùm id quod apponitur nomine pœnæ, degeneret in Uſuram, *ibidem.* t. 4.
quid ſit *date mutuum, nihil inde ſperantes*, videndum quò remittit Molinæus, *ibid.* t. 4.
unde tractatus Molinæanus de Uſuris placuerit Romanis, ſuppreſſo tamen nomine Authoris, *ibid.*
an Judæis permittatur exigere Uſuras à Chriſtianis, p. 184. c. 2. t. 4.
de ſtatutis circà modum Uſurarum & dextante, p. 282. c. 2. t. 4.
modus Uſurarum definitus: ſed ut in diverſis regionibus p. 293. c. 2. t. 4.

Uſurarius.

publici Uſurarii expellendi & publicandi, & quinam ſint publici & manifeſti, p. 145. c. 1. t. 4.
an ſervari debeat ordo temporis ad ſatisfaciendum Uſuris exolutis, *ibidem.*
cavendum in manibus parochi ſatisfacturum Uſuris eſolutis, *ibidem.*
item in manibus ſervi publici authoritate Ordinarii conſtituti, *ibidem.*
non valet teſtari Uſurarius, antequam caverit de uſuris, aut ſatisfecerit, *ibidem.*
ſatis eſt ſi ante mortem caverit Uſurarius, ut etiam valeat teſtamentum priùs factum, *ibid.*

Uſurpator.

an liceat Uſurpatores expellere per violentiam, p. 52. c. 2. tom. 4.

Uſufructuarius.

tandem Clerici Uſufructuarii ex generali Eccleſiæ Gallicanæ uſu & conſuetudine collati fuere ut uſufructuariorum jure fruerentur, & heredibus ſuis propria & adquiſita relinquerent, p. 152. c. 1. t. 4.

Uſus.

an res Uſui Eccleſiæ conſecratæ poſſint ab eis eximi, & profanis addici uſibus, p. 252. t. 4.
in id quod res religioſis Uſibus addictæ, addictionibus publicis ſubmittantur, celebre Senatus Pariſienſis decretum, p. 252 c. 2. t. 4.

Utilis.

etiam in abuſo ſuperatur Utile ab inutili, p. 129. c. 1. o. 285. t. 5.

VVandalus.

quonam tempore VVandali Africam ingreſſi, p. 45. c. 2. tom. 4.

Vultur.

ſi Vultur es, expecta cadaver, p. 283. c. 1. t. 5.

VVormacia.

VVormaciæ, ſive Vvormacienſe Concilium, p. 347. c. 2. tom. 4.

Uxor.

Uxores ſive concubinæ clericorum cujuſnam ſint fori, p. 33. c. 2. t. 4.
de Uxore in adulterio deprebenſa, & marito eam in matrimonium retioente, quibus pœnis ſubjaceant, p. 60. c. 1. t. 4.
an qui dimiſit Uxorem cauſâ fornicationis, poſſit aliam ducere, prima vivente, p. 61. c. 2. t. 4.
an vir Uxorem condemnatam adulterii retinere poſſit, nec-ne, p. 94. c. 2. t. 4.
de recuperanda Uxore amiſſa, vel divertente. p. 107. c. 1 & 2.
Uxor propter infidelitatem viri judicio Eccleſiæ ſeparata, utrùm poſſit intrare religionem, p. 159. c. 1. t. 4.
aliquis juravit accipere unam de filiabus Petri, & poſtmodum dormivit cum alia, utrum teneatur eam ducere, p. 168. c. 1. t. 4.
qui promiſerat ducere Uxorem, ſi terram dimittat, nec ſpes ſit de reditu, ſtatim mulier ad alia vota tranſire poteſt, p. 168. c. 1. t. 4.
an teneatur Uxor ubique ſequi virum exulem, vel leproſum ex legibus matrimonii, p. 172. c. 1. t. 4.
de hac materia remiſſio ad Authores, *ibid.* t. 4.
Uxor ſpontaneè divertens redire volens, non admiſſa, videtur ſpoliata; & idem in viro, p. 183. c. 2. t. 4.

Uxoratio.

Uxoratione deficit expectativâ, nec mortuâ uxore, revivi-ſcit in viduis, p. 226. c. 2. t. 4.

Uxoratus.

in quo ſtatuendus cardo quæſtionis an Apoſtoli Uxorati aut cælibes fuerint, p. 7. c. 1. t. 4.
de Apoſtolis Uxoratis & prolem habentibus, ad ceteros ſacerdotes, *ibid.* c. 2. t. 4.

Vicaria.

an qui habet Vicariam perpetuam, Beneficiatus intelligatur, p. 80. c. 2.
Vicaria perpetua & perſonatus ſunt Beneficia incompatibilia, *ibidem.*
Vicarii Papæ in urbe relicti ad exemplum præfecti urbis, *ibidem.* t. 4.

Vicariatus.

forma Vicariatûs generalis ad conferenda Beneficia, p. 144.
judicium Molinæi de Vicariatu continente reſervationem occultam, *ibid.* t. 4.
forma Vicariatus generalis quomodo conficienda, p. 214. tom. 4.

Vicarius

perpetuus quando & in quibus Eccleſiis inſtituendus, p. 79. col. 2.
Vicarius quoque temporalia, *ibid.* t. 4.
de Vicario perpetuo & Curato primitivo, quo ad utriuſque jura in parochia, & uti agere & conveniri poſſint, p. 115. t. 4.
de juribus Vicariorum perpetuorum contrà alios omnes à Curatis primitivis, & viciſſim de juribus Curatorum primitivorum contra ipſos, p. 2·2. c. 1 t. 4.
qui Vicarii & Curiones fuerint apud Romanos, p. 262. c. 2. t. 4.
quorum Magiſtratuum apud eoſdem fuerunt Vicarii, *ibid.*
quinam inter ſervos dicti Vicarii, *ibid.*
de Vicariis Epiſcoporum præſentium & abſentium, *ibid.*
de Vicariis Parochorum præſentium, *ibid.*
expoſitio hujus dicti: *Vobis cum ſum uſque ad conſummationem ſeculi*, ad Vicariatum SS. PP. & Chriſti, & ſucceſſionem Petri, *p. eadem.*
probatur & dici poſſe mortuorum Vicarios, & in id variæ remiſſiones, *ibidem.* & 268.
Epiſcopi an poſſint Beneficia conferre, p. 817. c. 1. t. 4.
Collatio facta per Epiſcopum virtute mandati præſenti Vicario, an teneat, ubi jam contulit Vicarius, tanquam videatur in hoc gravari Epiſcopus, *ibid.*
Vicarii creatione non diminuitur Epiſcopi poteſtas qui Beneficia conferat, quando vult Epiſcopus, *ibid.*
Vicarii generalis refutatio an devolvat poteſtatem conferendi ad Superiorem, p. 818. c. 2. n. 6. t. 4.
mandatum de providendo an ſufficiat præſentare uni Vicario tantum, ubi ſunt plures Vicarii, p. 819 c 1 n. 7. t. 4.
Vicario jam revocato facta præſentatio, vel inſinuatio, an valeat, ubi revocationem ignorat, *ibid.*
Vicarios primus, an revocatus cenſeatur per conſtitutionem ſecundi, *ibidem.*

Vicarius an poſſit exercere juriſdictionem in præſentia Epiſcopi, *ibid.* & 810. t. 4.

Victus

in expenſas Victorii condemnari debet, p. 129. t. 4.

Vidua.

de Viduis continentiæ votum offerentibus Deo, p. 59. c. 1. t. 4.

Vigilia.

de Vigiliis feſtivis in Eccleſia obſervatis remiſſio ad Authores de illa materia tractantes, p. 45. c. 2. t. 4.

Vigilius.

an totius Galliæ Metropolitanus eſſet, ac Regibus inconſultis, Legatum, ſeu Vicarium haberent, eique uſum pallii dederit, p. 57. c. 2. t. 4.

Viginti.

differentia inter regulam de Viginti diebus, & de publicandis quoad verba mortis naturalis, vel civilis, prodoeenda, p. 200. c. 2. t. 4.

Vincere.

ſi *vince Vincentem te*, an procedat ubi diverſa ratio vincendi, p. 23. c. 2. n. 70. t. 4.

Vir.

an Vir uxorem condemnatam adulterii retinere poſſit, nec ne, p. 94. c. 2. t. 4.

an invita uxore, Vir poſſit emittere votum tranſmarinum, p. 160. c. 1. t. 4.

an liceat ei cujuſcunqua peregrinationis occaſione, ab uxore diſcedere, *ibidem.* t. 4.

Virtus.

de concatenatione omnium Virtutum, p. 78. c. 2. t. 4.

Virtutes quare depinguntur in habitu muliebri, p. 735. c. 1. o. 74. t. 4.

Virtutes ſunt quatuor deſcriptæ in libro Sapientiæ, p. 742. c. 2. n. 115. t. 4.

Viſualis.

quid hodie Romæ & in partibus ſervetur in litteris Viſualibus ubique ab Epiſcopis concedendis, p. 265. c. 2. t. 4.

Unctio.

de Sacris Unctionibus uſus probatur, p. 79. c. 1. t. 4.

Unctionis duæ ſunt ſpecies, p. 754. c. 2. n. 158. t. 4.

baptizandorum qualis ſit Unctio, & quare à ſacerdote inunguntur chriſmate, p. 754. 755. t. 4.

Unctio inter Principes & Pontifices differt, p. 756. t. 4.

Unio

non debet ſortiri effectum, niſi poſt mortem Beneficiati, p. 273. c. 1. t. 4.

Uniones perſonales rejiciuntur in Gallia, pag. 267. col. 1. tom. 5.

ab Unionibus perſonalibus licet appellare tanquam ab abuſu, *ibidem.*

Unitas.

juramentum pro Unitate & indiviſibilitate Eccleſiæ, p. 74. c. 2. t. 4.

Univerſalis.

improbatio tituli Univerſalis Pontificis, ſecundùm ſtylum acriorem, p. 23. c. 2.

continuatio ejuſdem improbationis Univerſalitatis, *ibid.*

continuatur condemnatio ejuſdem appellationis Univerſalis ſecundùm eundem Stylum paulo durius, *ibid.*

quando primùm Oecumenici & Univerſalis nomen aſſumptum, & à quo, p. 23. c. 2. & 24. c. 1.

cur Patriarcha Conſtantinopolitanus primum Univerſalis dictus eſt, p. 340. c. 2. t. 4.

Univerſitas.

an derogatio generalis extendatur ad privilegium conceſſum Univerſitati, p. 33. c. 1. t. 4.

Univerſitates & ſtudioſi patientiam habere debent, quamdiu illis non auditis, toleratur derogatio Legati, p. 34. c. 2. t. 4.

Univerſitatum & Academiarum ſtudii generalis inſtitutio eſt Pontificiæ & regiæ poteſtatis ſimul, & ab utraque poteſtate privilegiis donantur, p. 189. c. 1. t. 4.

Univerſitas nova ubilibet in regno non poteſt inſtitui, niſi regia petitio præceſſerit, & approbatio, *ibid.* t. 4.

de juriſdictione conſervatorum Univerſitatum & quibus terminis includatur, p. 201. c. 2. t. 4.

intrà quos fines conſervatores Regis Univerſitatum lites avocent ſcholarium, *ibidem.*

Univerſitas, vel Collegium non poteſt, nec debet excommunicari, nec eſt materia capax excommunicationis, p. 246. c. 2. t. 4. 248. c. 1.

in id quod Collegium & Univerſitas excommunicari non poſſint, ad Authores remiſſio, *ibid.*

Univerſitas Pariſienſis quo ſenſu filia Regis, p. 332. c. 1. 333. t. 4.

Univerſitates & ſtudioſi quid facere debent, quamdiu illis non auditis, toleratur derogatio Legati, *ibid.* tom. 5.

Univerſité.

complainte & demande tant de l'Egliſe Gallicane, que de l'Univerſité de Paris, p. 410.

Plaidoyé de l'Univerſité de Paris, p. 410. 415. t. 4.

Unus.

dicto Unius, quantæcunque fuerit authoritatis, non eſt ſtandum, ſi ſolus ſit, p. 119. c. 1. t. 4.

Vocatio.

de libertate ſpiritus in Vocatione ad Monaſteria, p. 49. c. 1. t. 4.

Voluntas.

in dependentibus à voluntate Superioris, ejus, non verò inferiorum Voluntas attenditur, p. 35. c. 2. p. 36. c. 1. t. 5.

de teſtamentis & ultimis Voluntatibus, p. 151. & *ſeqq.*

filio non adimplenti Voluntatem patris aufertur ſucceſſio, legitimâ tantum relictâ, p. 152. c. 1. t. 4.

Votum.

quodnam ſit Votum ſolemne, p. 58. c. 2. t. 4.

ſimplex Votum coràm Deo factum non minus obligat quàm ſolemne, p. 171. c. 2. t. 4.

de Voto & voti redemptione, p. 287. c. 1. t. 4.

Votum poteſt in melius commutari, & quo modo, p. 1014. tom. 4.

Vovere.

quod Voventes non poſſunt matrimonium contrahere, p. 58. c. 1. t. 4.

Urbanus VI.

an Pſeudo-Pontifex, p. 334. c. 1. t. 4.

Urbs.

Urbes & provinciæ fuerunt diviſæ ante tempus Chriſti, p. 715. c. 1. t. 4.

Urciſinus.

ſeditio Urciſini quandonam & qua occaſione in Damaſum orta, p. 6. c. 1. t. 4.

Totius Indicis Generalis

FINIS.